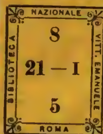
1578

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
8
21 — I
5

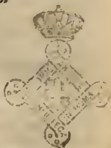
SVMMA ANGELICA DE CASIBVS conſcientialibus

R. P. F. ANGELI DE CLAVASIO
ORDINIS MINOR. OBSER. REG.

CVM ADDITIONIBVS QVAM commodis. R. P. F. Iacobi Vngarelli Patauini eiuſdem ordinis.

NOVISSIME' VERO AB INNVMERIS ERRORIbus tam in textu, quàm in allegationibus, & aliis annotationibus, cura ac induſtria D. Petri Vendramæni, Veneti Iuriſconſulti priſtinæ integritati reſtituta,

Ac Deciſionibus Sacroſancti Concilij Tridentini, nec non Catechiſmi, iuxtà materiarum exigentiam ab eodem aucta & decorata.

VENETIIS. In Ædibus Ægidij Regazolæ.
M. D. LXXVIII.

PROLOGVS
SVMMAE ANGELICAE.

NGELICI *Spiritus, & si diuinę contemplationi semper intendant, ex charitate tamē qua omnes homines complectuntur diuina pietate, sic disponente, salutem nostram procurare solicitè non desistunt, nos defensando ab inimicis, solicitando ad bonum, & dirigendo in uiam salutis. Hoc quippe ipsa Dei bonitas nobis insinuare voluit in scala Iacob ostensa. Gene. 28. c. in qua Angelos descendentes & ascendentes vidit vt sic intelligeremus quanto feruore deuotionis teneamur beatos Angelos prosequi. Quod ego frater Angelus de Clauasio ordinis minorum minimus attendens, vt nomen meum sit consequens rei sicut debet, ut insti. de dona. §. est & aliud & l. decernimus. C. de epis. & cle. & l. 1. C. de offi. præfec. ur. & per sanctorum Angelorum imitationem peruenire emerear ad eorum contemplationem animarū salutē procurando quo nihil Deo est carius. 8. q. 1. sciendum. Conspiciens etiam multitudinem summularum de casibus conscientialibus nō bene satisfacere pauperibus confessoribus & simplicibus propter prolixitatem aliquarū & aliarū nimiā breuitatem, multorum cōfratrum meorū charitatiua requisitione compulsus, attendens etiā quòd diuisiones gratiarū sunt & donorum & vnicuiq; datur manifestatio spiritus ad vtilitatem. 1. ad Cor. 12. c. Decreui hanc summam compendiosam ordinare Dei adiutorio inuocato secundum illud. l. 1. in prin. C. de vete. iur. enuc. Quam & angelicā nominabo in qua mediocritate seruata iuxta illud insti. de rerum diui. §. cum quis, & in autten. de consuli. §. igitur. & post quicūque eā perlegerit inueniet quicquid in alijs summulis continetur quod pertineat ad confessores, præsertim in summa dicta Pisanella ac eius supplemēto cuius casus cōscientiales hic omne inserui, licet aliquando per alia uerba aut alio ordine Et vltra prædicta reperies in c. quod incipit. Interrogationes quæcūq; pertinent ad confessorē vel confiteri volentem circa quæcunq; peccata mortalia cognoscēda, dirigetur etiā ad multa consilia danda ac ad inueniendū doctores & iura vbi de talibus diffuse tractatur. Ita quòd hæc Angelica summa erit vtilis non solū confessoribus verum etiā scholaribus vtriusque iuris & alijs quibuscunque secundum Deum & rectam ciuilitatem viuere cupientibus. Cuius ordinē infrascripta tabula demonstrabit. Rogo ergo vos lectores vt hanc ultimam & Angelicam summam ea charitate suscipiatis qua vobis offertur. Nec faciliter ad huiusmodi operis iudicia procedatis, quando quidē quod diutine summisq; vigilijs ac sudoribus digestum non est leuiter unico perscrutatur intuitu. Et quāuis in ea nihil sit dictū quod non arbitratus fuerim cōuenire iustitię & veritati præsertim in foro conscīetiæ cui satisfaciendū magis censui quàm ad forum contentiosum, propterea non sum secutus aliquādo cōmunē opi. doctorum præsertim canonistarū & legistarum, quia conscientiali & theologicæ veritati nō mihi visa fuit conuenire. Tamen iudicio sanctæ matris ecclesiæ & cuiuslibet melius sapiētis corrigendam submitto, vt sit ad laudem domini nostri Iesu Christi & eius gloriosissime matris Mariæ ac seraphici patris mei Francisci in sęcula sęculorum. Amen.*

TABVLA EORVM QVÆ IN HAC
Prima parte continentur.

Consecra-

Forus

F I N I S.

NOMINA DOCTORVM SACRAE THEOlogiæ, & vtriusque iuris, qui contentorum in præfata summa sunt aurigæ, & fidelissimi duces, & in allegãdo eorum abbreuiationes quæ sunt infrascripta ordine alphabeti ordinata non secundùm eorum antiquitatem vel excellentiam annotata, videlicet.

A

In Sacra Scriptura, & Thaologia.

Albertus Magnus ordi. prędicatorum.
Alaxandar scilicet da ales ordinis minorũ.
Alexander Lombar. de Alexandria ord. mi.
Ambrosius doctor ecclesiæ Sanctus.
Anselmus cantuariensis archiepiscopus Sanctus.
Augustinus doctor ecclesiæ Sanctus.
Aureolus scilicet Petrus aureolus ord. mi.

In iure canonico vel ciuili.

Abbas Alanus.
Albericus de Rosate.
Albertus Papiensis.
Alexander de Imola.
Alexander neno Vicentinus.
Andreas Barbatius siculus.
Angelus scilicet de Perusio.
Angelus aretinus seu de Aretio.
Antonius de Butric.
Archidiaconus.
Azo.

Summistę.

Aluarus ordinis minorum.
Archiepiscopus Florentinus ordinis prędicatorum.
Astensis ordinis minorum.
Augustinus de Anchona.

In sacra scriptura seu theolo.

B

Beda.
Bernardus Sanctus.
Bonauentura ordinis mino. Sanctus.

In iure canonico vel ciuili.

Baldus scilicet de Perusio.
Bartolus videlicet de saxo ferrato.
Bernardus glosator decretalium.
Bartholomęus Brixiensis.
Bonagretia.
Butrigarius scilicet Iacobus Butrigarij.

Summistę.

Bernardinus de senis or. mi. Sanctus.
Bernardinus cardinalis ordinis mi.

In sacre scriptura seu theolo.

C

Cassianus.
Cyprianus martyr.

In iure canonico seu ciuili.

Calderinus qui fuit Ioannes Calderini.
Cardinalis scilicet Franciscus de Zaberellis.
Cynus.
Collectarius.
Compostellenus cui nomen Bernardus.
Clarus ordinis minorum summista.

In sacra scriptura seu theolo.

D

Damascenus.
Dyonisius.
Dynus vtriusque iuris doctor.
Dominicus de sancto Georgio canonista.

Summistę.

Directorium iuris qui fuit Petrus casuel ordi. mi.

In sacra scriptura seu theolo.

E

Egidius ordinis hæremitarum.

F

Fran. id est Franciscus de mayronis or. mi.
Franciscus de ampullis ord. minorum.

In iure canonico vel ciuili.

Federicus de senis.
Florenus.
Franciscus Vercellensis.
Franciscus de ramponibus.
Franciscus de albertatijs.
Franciscus tigni de pisis.
Frenciscus de aretio seu aretinus.
Fulgosius id est Raphael fulgosius.

In sacra scripture seu theolo.

G

Gilbertus.
Grego. id est Sãctus Gregorius doctor ecclesię.
Guillelmus de Marca ord. minorum.

In iure canonico vel ciuili.

Gabriel de offeletis mutinensis.
Garsias.
Gaspar de calderinis.
Gemi. id est Dominicus de Sancto Geminiano.
Girardus de senis.
Goffredus.
Gratianus compilator decreti.
Guido de suzaria.
Guido episcopus concordiensis.
Guillelmus de cuneo.
Guillelmus nason.
Guillelmus de mõte lauduno qui scripsit super clementinas & allegatur sic laudunus.
Guillelmus durandi qui fecit speculum.

Summistæ.

Girardus obdonis ordi. minorum.
Gregorius de arimino.
Galdensis.
Gualterius episcopus pictauiensis or. mi.

In sacra scriptura seu theolo.

H

Henricus de gandano.
Hieronymus doctor ecclesiæ Sanctus.

Hugo

Hugo de Sancto victore.
In iure canonico vel ciuili.
Henricus boych.
Hermannus magnus legista.
Hostiensis lumen iuris canonici.
Hug. qui fecit multas glosas super decretum.
Hugo Vercellensis.
Hugotinus de la fontana glosator iuris ciuilis.
In sacra scriptura seu theolo.
I
IOannes Scoti ordinis minorum qui allegatur Scotus.
Ioannes de noto ordinis. mi siculus.
Ioannes de neapoli ordinis prædicatorum.
Ioannes de ripolis.
In iure canonico vel ciuili.
Iacobus butrigarius qui allegatur Butrigarius.
Iacobus lotharius.
Iacobus de beluisio.
Iacobus de rauena.
Iacobus de arena.
Innocentius Papa splendor canonistarum.
Ioannes theutonicus glosator decreti.
Ioannes Fauentinus.
Ioannes de faucona.
Ioannes de deo hispanus.
Ioannes monachus cardinalis.
Ioannes Andreæ irradiator iuris can.
Ioannes de Anania.
Ioannes plagiarius de fenis.
Ioannes de montemerlo.
Ioannes de sancto Georgio bononien.
Ioannes Calderinus qui allegatur Calderinus.
Ioannes de Lignano.
Ioannes de imola qui allegatur Imola.
Ioannes de platea Bononiensis.
Ioannes Antoninus de Sancto Georgio nunc episcopus Alexandrinus mediolanensis.
Summistę.
Iacobus de laude ordinis minorum.
Ioannes de Saxonia ordinis minorum.
Ioannes de Ancona.
Ioannes ordinis prędicatorum. qui fecit summam confessorum.
In sacra Theologia.
L
LAndulphus ordinis minorum.
In iure canonico uel ciuili.
Lappus de Castellione abbas.
Laurentius de pium.
Laudunus vide supra Guilielmus de monte &c.
Laurentius de Redulphis florentinus.
Lodouicus de Romanis.
Lucas de grasijs.
M
MAgister sententiarum scilicet Petrus Lombardus princeps theologorum.
In iure canonico vel ciuili.
Martinus silimani.
Marsilius.
Mattheus Romanus.
Mattheus de Mathesilanijs.
N
NIcolaus de Lyra ordinis minorum totius bibliæ subtilissimus expositor.

In iure canonico vel ciuili.
Nicolaus de Matharellis.
Nicolaus de Neapoli.
O
ODoardus.
Odofredus.
Oldradus de ponte legista.
Oldradus de laude canonista qui fecit multa cōsilia.
P
In Theologia.
PEtrus .i. de Tarantasio ordinis prædicatorum.
Petrus aureolus ordinis minorum.
Petrus de palude ordi prædicatorum.
In iure canonico vel ciuili.
Panormitanus id est Nicolaus Abbas siculus episcopus Panormitanus.
Paulus de Castro.
Paulus de Liazarijs.
Petrus id est de bella pertica.
Petrus de belle.
Petrus de stagno.
Petrus de Ancharano.
Pileus.
Philippus.
Philippus de perusio.
Placentinus.
Petrus casuel.i.directorum vt supra.
In sacra scriptura seu theolo.
R
RAbanus.
Ricardus scilicet de media villa ordi. mino.
Ricardus angelicus ordinis minorum unus ex quatuor expositoribus regulæ nostræ.
Ricardus de Sancto Victore.
In iure canonico vel ciuili.
Raynerius de Forliuio.
Raphael fulgosius.
Rizardus Malumbra.
Rofredus beneuentanus.
Summistę
Raymundus ordinis prædicatorum.
Rodonensis Guilelmus nomine glosator raymundi ordinis prædicatorum.
Rogerius.
S
SCotus id est Ioannes scotus ordi. mino.
In iure canonico vel ciuili.
Salycerus.
Stephanus prouincialis.
Signorolus de hom'odeis.
Summistæ.
Speculator scilicet Guilelmus durandi.
Summa confessorum ordinis prædicatorum.
In Theologia.
T
THomas de Aquino. ordi.predicatorum Sanctus.
Tancredus doctor iuris canonici
Hugo de castronouo ordi.minorum.
Vbaldus de perusio.
Vbertus de bobio.
Vincentius.
Vldericus.
Isidorus Sanctus.
Imola id est Ioannes de Imola.
Ze. zelinus doctor iuris canonici.

FINIS.

SVMMA ANGELICA
REVER. P. F. ANGELI DE CLAVASIO ORDINIS Minor. Reg. Obser.

OLIM REV. P. F. IACOBI VNGARELLI Patauini eiusdem Ord. Nouissimè verò D. Petri Vendramani Veneti Iurisc. Additionibus aucta & illustrata.

ABBAS debet esse presbyter a c. 1. de aetat.& quali. & aetatis. 25. anno. vt infra aetas.§.5.

1 Abbas a quo b debet eligi? Rñ. à monasterio, cui praefici debet. 18.quaestio.2. c.Abbatem.

2 De cuius Monasterio debet eligi? Rñ. quòd de proprio, nisi quando idoneam personã non haberet, quia tunc de alio c monasterio eligi pôt. 18.q.2.c. quã sit.

3 A quo debet confirmari. vide j. confirmatio.§.4.

4 A quo debet benedici? Rñ. q ab episcopo dioecesano.per quã benedictionẽ itelligitur ei dari cura monasterij secundũ Innoc. in c.1. de sup. neg. praela. nec ante, quã sit benedictus, debet exercere quę pertinent ad eius officiũ secundũ gl. in d.c. 1. Quod limito fm Lau.in Cle.attendentes, de sta. mona. qñ est consuetudo in monasterio, q benedicatur, aliàs non; & sic intelligo.d.c.j.

5 Sed qd si eps recuset eũ benedicere? Rñ. q si tertiò requisitus cum humilitate, & deuotione, vt cõgruit, recusauerit eum benedicere, tunc potest, & monachos suos benedicere, & alia q̃ ad eius officium pertinẽt, exercere, d vt in d.c.1.

6 Quo die dẽt benedici? Rñ. q solummodo in diebus, in quibus ordines minores possunt conferri se-

a DEBET esse presbyter] Iste ordo est annexus dignitati Abbatis secundũ Panor. in d. c. 1. potest tamẽ dispensatiuè eligi in minoribus constitutus ordinibus, si industria, & honestate praeditus sit. vt in c. inam, & ibi glo. in versi. non ascẽdat, de aeta. & quali. imò laicus rem porenecessitatis, vt dicit ibi glo. alleg.c. a sutalia cono.93. dist. & glo. ibi dicit, q secundum antiqua tẽpora monachi erant laici. ideo dicitur in illo text. Abbas debet subesse hostiario & not.gloss. in d c. tuam. Quae dicit q nomen Abbatis est potius sollicitudinis, quã honoris. Et vide not per Pa.in c. licèt Heli, de simo. Item non solum laicus, sed etiã infamis potest curam gerere monasterij, vt dicit glo. in d.c. tuam. Et sequitur d.Anto. ibidẽ.& facit, quia infamia non priuat quem a ciuilibus muneribus, vt in l.1 C.de his, qui non imple. sti.lib.10. Et facit, c. accedens, in fi. 1.dist. Sed tu dic verum, q potest esse procurator monasterij, quia est sibi onus, vt dicit gloss. in d.c. accedens, sed non Abbas. Et d.l.1. dicit infamia remouet quem ab honoribus, non ab oneribus, & grauamine, quod nota.

b Quo modo eligendus, vide Conc.Triden.Sess.25. ca.6. & 21 de regu & quis ibid. & sess.14. ca.10. de refor. P. V.

c De alio] Debet intelligi de alio monasterio, quod sit eiusdẽ ordinis, aliàs debet postulari, vt in Clemen. 1. de elec. vide Panormita. in cap. cum monasterium, de ele.

d Exercere] Et hoc conceditur eis per constitutionẽ summi põtificis, uè propterea in spiritualibus vel alijs patiantur monasteria detrimẽtum. propter negligẽtiam ipsorum. similem indulgẽtiam habes in capitu. nihil est. § finali. vbi ex sola electione habetur ius administrandi, vt quando sunt valde remoti, &c. vide infra confirmatio electorum, in principio.

cundū cōem opini.doct. vt no.glo.in d.Cle. attēdētes. & Pan.in c.cū sis.de conse. eccle. [a] vel alta.in fine.

7 Vtrū possit aliqd exigi ꝓ tali bn̄dictione? Rn̄. ꝙ non: aliter esset simonia, tex.est in c.sicut. [b] el iij.de simo.

8 Vtrū vnus [c] Abbas possit pesse duob⁹ monasterijs seu duabus ecclesijs curam aīarum habentibus? Rn̄. ꝙ non, sine dispensatione Papæ, nisi vnū monasterū, aut ecclesia dependeat ex alia, vel adinuicem sint [d] annexa, vt in c.vl.in fi.de re.do.

9 Vtrū Abbas possit solenniter populo bn̄dictionem date? Rn̄. ꝙ in ecclesijs, quæ ei pleno iure pertinent, pōt post missarū, vesperorū, & matutinorum officia. Alibi aūt publicè, ac p vias [e] nō potest, nisi ex speciali priuilegio ei concedatur, vt in c. Abbas.de priuile.lib.vj.

10 Vtrū possit benedicere paramenta, & quæ.vide infra, benedictio.§.1.& 2.

11 Vtrum [f] possit ordines ꝯferre? vid.j.ordo.2.ī prin.

12 Vtrum Abbas possit absoluere suos monachos? Rn̄. ꝙ sic ab oībus peccatis, & censuris, nisi specialiter alteri a iure reseruentur, & licèt Pan. [g] in c. monachi. de sent.excō.teneat, ꝙ non pōt absoluere, nisi ab excōmunicatione pro iniectione manuū in personam ecclesiasticā; Tu tamen tene, ꝙ pōt, vt infra Absol.1.§.2.

13 Vtrū possit prohibere suo monacho, nē confiteat epō, vel eius pœnitētiario? Rn̄. secundū Iac. de Lau. ī sum. ꝙ non. Quod limito nisi sit exemptus, vel aliud hēat per priuilegiū a Papa.

14 Vtrū Abbas possit dispēsare cū monachis super irregularitate? Rn̄. ꝙ sic. sup irregularitate, quā contraxerūt recipiēdo ordines in excōicatione, facti tn̄ memoriā, vel iuris peritiā non habētes, & hoc qn̄ graue & notabile factū nō fuit, siue in hāc irregularitatē incurrerūt an̄ ingressum religionis, siue post ſm cōem opi. do.in c.cū illorū, de sen.ex. in alijs aūt irregularitatib⁹ non pōt de iure cōi, vt no. Host.& Pa.in d.c.cū illorū. facit regula, Quæ a iure cōmuni, de reg.iu.li.6.nisi vbi ius expresse ei concedat.

15 Vtrū possit dispēsare cū monachis ī votis factis ante ingressum religionis? Rn̄. ꝙ sic, vt no.gl. [h] ī c.noluit. 33.q.5. De votis in religione factis vide j. votū.2.§.3.

16 Vtrum possit dispensare cum monachis in regula? vide j.dispensatio.§.8.

17 Vtrū [i] possit concedere monachis vsū alicuius rei, vel eius administrationē? Rn̄. secundùm Inn.in c. fi. qui cle. vel vo. ꝙ pōt concedere certos reditus monacho, vnde viuat. & dicit Io.And. in reg. nō est obligatorium, de reg.iur. lib.6. valere statutū monasterij, vt ꝓ indumentis, & alijs necessarijs quisque monachorum recipiat [k] certū quid,

a De conse.eccle.vel alta.] Idem Hostien.in c. cum contingat, de æta. & quali. Et ratio est propter reuerentiam ordinis. Et erunt dies dominici, & festa præcipua.

b C.sicut] Ex quo text. no. quòd episcopus dicitur consecrari, & Abbas benedici, & clericus ordinari, licèt episcop⁹ etiā contineтur. Quia episcopatus est ordo, vt no.in procem.6. Et not. etiam ex post facto nō potest aliquid dari, neque potest introduci cōsuetudo, licèt Hos. dicat propter fabricam ecclesiæ posse introduci consuetudinem, vt ordinatus aliquid det, dummodo ordo liberaliter conferatur, & postea petatur obseruantia cōsuetudinis laudabilis. vide ibi Pauor. Et ille text.loquitur etiam de ordinibus sacris.

c Vide] Concil. Trident. 25.sess. c.21. P. V.

d Annexa] Idē dicendum est de monacho, q non potest esse monachus duorū monasteriorū ad vocem dādam; nec si eligatur, pōt reseruare sibi locum in alio monasterio. c.1. de priui. in6. Et c. cōstitutis, & qď ibi not.de elec.

e Non potest] Nec valeret consuetudo in contrarium, quia esset irrationabilis secundū Gemin. ibidem. Et benedictio solēnis est cum insignijs dicendo, sit nomen domini benedictū &c. minor autem potest conferri à quocunque sacerdote.97.distin. Ecce ego dico. Et Abbas non potest benedicere vniuersaliter, sed solùm in ecclesijs sibi pleno iure subiectis. Et dicitur pleno iure, s. ꝙ habeāt ecclesias parochiales subiectas in spiritualibus, & temporalibus secūdùm glo. ibi.

f Catechismus iussu Pij V.Pon. Max edi. de sacra. ordi. c. iam verò, ad fi. P.V.

g Licet Pa.] Sed pro Pa facit tex. apertus in Clemen.1.de priuil. ibi, præterquam in casibus in iure exprèssis, vel per priuilegia sedis apostolicæ concessis.

h Vt not. glo.] Arguitur sic, mulier non tenetur persoluere vota ante nuptias omissa, si vir prohibet, ergo multo magis monachus qui est magis Abbati subiectus, c.dicatis. 12.q.1.

i Vide Concil. Trid.sess.25.c 2. de reg. P. V.

k Certū quid] Nec per hoc dicitur habere proprium, cū illud retineat sciente, & patiente superiore, nec aliqd expendit contra voluntatem superioris. Et id quod detinet, paratus est dimittere ad libitum eiusdem superioris. Quia idem videtur ī seruo, qui licèt habeat peculium, siue administrationē ex permissione domini, non per hoc dicitur habere proprietatē, seu dominium; pro hoc.l.quam Tuberonis, ff. de peculio. Sic etiā in quibusdā monasterijs monialium

illum obseruatur, vt habeant moniales victū de monasterio, & vestimenta sibi faciūt ex lucro manuum suarum. vide Io. An. in d. 1. glo. Consulunt tamen do. vt Abbas hoc nō faciat, nisi ex magna causa, quia posset esse occasio mali. Nam prædicta non sunt de iure probata.

a Fugitiuos] Ad de quod no. Pan. in c. ex rescripto, in fi. 1. col. de iureiuran.
b Ministrentur] Adde Bal. in l. si quis curialis. C. de epis. & cle.
c Concil. Tridē. 25. sess. cap. 19. de regul. P. V.
d Conc. Tri. 25. sess. c. 4 P. V.
e Sui capituli] Sed opponit de c. reprehēsibilis, de appell. vbi fit mentio de capitulo in correctione monachi. Sed dicit Ioan. An. ꝙ ibi non capitur capitulū pro collegio, sed pro loco, vbi fit correctio, vel capitur pro capitulo regulæ, vel capitulo generali, non autem conuētuali. Nec ob. si dicatur, ꝙ eps, qui est maior prælatus, non corrigit clericos suos sine consensu capituli, vt in c. nouit, & in c. quanto, de his quæ fi. a prælat. & 15. q. 7. eps nullius. Nā secundū eum hoc procedit ex dispensatione regulæ, quæ est approbata per papam. Sicut videmus, ꝙ episcop⁹ ex consuetudine potest solus corrigere clericos. c. 3. de consuetu. in 6. Quod ergo potest episcopus ex consuetudine potest prælatus virtute regulæ. Nam ex tenore regulæ tota potestas monasterij est penes abbatem. Vide bonum tex. in c. nullam. 18. q. 2. Sed recolo me legisse opinionem Hostien. ꝙ si Abbas est nimis seuerus in corrigendo, tunc debet adhiberi capitulum. Et ad hoc allegat. d. c. reprehensibilis. Et no. hunc intellectum, quia alio iure non probatur.

f Quod non] Ratio est, quia monachi non possunt resistere Abbati, cum habeāt obedire, & eorū velle depēdeat a volunrate Abbatis, ca. si religiosus, de elec. in 6. & c. 2. de testa. eo. lib.
g Obligari] qa Abbas nō potest sibi imponere legem, nec venire cōtra dispositionem cap. cum ad monasteriū. Itē quia difficultaretur ex hoc obedientia, vt dicit Pan. se aliās de facto interrogatum respondisse sic. Et in d. l. inter positas, not. ꝙ trāsactio facta inter seruum & dominum non valet. vnde arguēn do à seruo ad monachum. (quod argumentum est bonum secundū Innoc. in c. cum olim. de priuil. & Bart. in l. 1. in prin. & in §. vsufructuarius, ff. de stipula. ser.) Ibi probatur ꝙ non valet transactio inter Monac. & Abb. Et ita ibi tenent Bal. & Sali. Fede. consil. 152. Archi 2. q. 7. c. cū pastoris. Panormita. & docto. in ca. præsentia, de probat. Et Bald. in c. de cætero, & in c. statutum, de transact.
h Addas ex conci. Trid. de Abbatis officio i lecto re eligēdo sess. 5. c. 1. i assistēdo degradationi loco episcoporum. 13. c. 4. de refor. in exequendo decreta concilij. 25. c. 2. de regula. Abbatum monasteria ab eporum iurisditione exēpta. 25. c. 11. & 20. de regul.

sed vt possit dispensare ad libitū, & disponere, nō pt. similiter nè possit ei auferri, qn̄ suo superiori placuerit, non potest concedere, ēt eum licētia Papæ. c. cum ad monasteriū, de sta. mo.

18 Vtrū possit expellere monachos suos? Rn̄. ꝙ nō, fm Pan. in d. c. cum ad monasteriū, per c. fi. de regul. qd' vult, vt fugitiuos a requirat, & cogat eos ad suū redire monasterium, si pōt eos tenere absq; graui scādalo, vel saltē prouideatur eis de alio loco religioso eiusdē ordinis, vbi ad agendā pn̄iam deputenē, & necessaria eis ministrētur. b

19 Vtrum c possit licentiare ad aliam religionem, vide infra religiosus. §. 34.

20 Quid de bonis illi⁹ monachi, quē Abbas de facto expulit, vide j. monast. §. 6.

21 Vtrum d possit dare licentiā monacho standi separatè in aliqua cella? Rn̄. quod sic, dummodo ex iusta causa & infra septa monasterij, sed non extra, vt in c. vltimo. 20. q. 4.

22 Vtrū possit corrigere monachos suos? Rn̄. ꝙ sic. nec tenetur in hoc reqrere consiliū sui capituli fm Panor. in c. Ioannes, de regu.

23 Ad quæ obligatur Abbas? Rn̄. ꝙ vltra alios monachos obligatur ad curā animarum sibi subiectarū, & monasterij, ac rerum ipsius, & magna negligentia est peccatum mortale, vt j. negligentia. §. 1.

24 Vtrū ligetur suo statuto ēt cum conuentu facto? Rn̄. fm Pan. in d. c. cum ad monasterium, ꝙ nō. d & dicit Io. An. in d. regula, Non est obligatorium, ꝙ ēt si iurasset seruare, tenet reuocatio, licèt periurus. Ex quo patet, ꝙ licèt istituerit priorem cū conuentu, aut aliū officialē, potest reuocare, quia Abbas monacho suo i aliquo nō potest obligari, e sicut nec dn̄s seruo. l. interpositas, in fi. C. de transa.

25 Vtrum teneatur ire ad synodū? Rn̄. ꝙ sic, si hēt populū, vel capellas habentes populū, ēt si ipse sit exemptus, dūmodo capellæ seu populus non sit exemptus: aliās non. c. quod super his, de ma. & obe. & qđ ibi no.

26 Vtrum possit prioratibus, ecclesijs, administrationib⁹, aut quibus libet alijs bn̄ficijs nouas pēsiones iponere, aut veteres augere, aut ad mēsam suā pdicta applicare? Rn̄. ꝙ non, nec quilibet alius platus regularis, Clem. vnica, de sup. ne. prę.

27 Vtrū possit præsentare clericos in ecclesijs, in quibus habet ius patronatus? Rn̄. ꝙ non sine consensu capituli. c. ea noscitur, de his quę fi. a præla. nisi ex approbata cōsuetudine, vel priuilegio aliud hēatur, vt ibi. h

Eorum priuilegia quando cessent 23. c. 10. 24. c. 18. de ref. negligentia qñ suppleatur. 5. c. 1. & 2. P. V.
a De abbatissæ creatione Conc. Trid. sess 25. c. 6. & 7. de regula. Adde abbatissæ officium quale in prouisione monialium. 25. sess. c. 17. de regula. nulla duobus monasterijs præficienda ibidem. c. 7. P. V.
b Tacite] Quomodo dicatur professio tacita, vide infra Nou. §. 12.
c Xxx. annum] Abbatissa eligenda debet cõplevisse trigesimum annum. Et sic nõ sufficit, quod attigerit. olim autẽ sexagenaria esse debebat. 20 q. 1. iuuenculas. Sed & c. cum i cunctis. de elec. §. inferiora, poterat eligi si 25. attigisset annum. Sed est hodie prouisum de 30. cõpleto. De Abbatibus autẽ secus, vt patet in d. c. indemnitatibus, in fi.
d Accedunt]. i. dant vocem, vel ipsę habeãt duas partes vocum.
e Confirmanda] Et sic Abbatissa benedicitur præmissa diligẽti examinatione.
f Si verò nulla] Sed pone, quòd vna monacha nõ habuit duas partes vocum. Nã licèt aliàs sufficiat maior pars vocum: attamen in Papa debent duę partes concordare, vt i c. licet de vitanda, de elect. Et i monialibus dic vt hic. Tunc illæ monachæ q nihil aliàs dederant vota sua, si accederent ad illam, quę habuit plures voces ante, quàm ad extraneos diuertant actus, illa erit electa, si per illum accessum erunt duæ partes vocum, &c.
g Non obstante] Bene potest admitti aliqua exceptio, vt patet per glo. in d c. indemnitatibus, in ver. non obstãte. Et patet per hoc, quod dicitur prius, tñ ex officio, prout spectat ad ipsum, diligẽti examinatione præmissa, si aliàs fuerit inuenta canonica, confirmatur, canonica, vt ait gl. ex forma debita, & persona idonea, vnde si esset illegitimè nata, de elect. c. cum in cunctis, de fil presb. per totũ, videretur promoueri non posse. Et idem tenet Arch. ibi. Quia ita etiã repellitur ab hæreditate paterna c. tnam, de ordi. cogni. Idem tenet Io. mon. ibi in addi. allegat. §. filium, in aut. quib. mo na. eff. sui, colũ. 7. vide Gemi ibid. Item si esset corrupta similiter nõ posset promoueri. d. c. iuuenculus, 20. q. 1. Ratio, quia malè posset alias ad virginitatẽ exhortari. 32. q. 1. quo virginibus. Et idem tenet Archid. Ioan. An. & Gemi. in d. c. indemnitatibus.
h Benedici] Talis bñdictio est simplex. Sed bñdictio Abbatis est mixta, vt dicit d. Ant. in c. cuã. de æta. & qua. vn de confert ordines, vt infra ordo. 2. in princip. sed non Abbatissa. vide glos. in Clem attendentes, de sta. mon. in ver. bñdici, q latè loquitur.
i Causa rationabilis] Vt est infirmitas, volũtas diœcesani sæpius requisita, vacatio sedis, & huiusmodi. Idẽ, si possessionẽ Abbatiæ nõ habuisset, neque per eã stetisset. de elec. c. cõmissa. lib. 6. 93. distin. si qui episcopi. hæc glo. in d. Clemen. attendentes, in ver rationabilis.
k Attendentes] Ad hoc c. 1. de confe. eccle vel alta. Sed nũquid talis benedictio possit reiterari. vide gl. in d. Clemen. attendentes, in ver. benedici. in fi.
l Conferre] Ratio est, quia ista sunt iurisdictionis spiritualis, & non ordinis.
m Excommunicare] Ratio, quia excommunicatio, suspensio,

ABBATISSA [a] dẽt eligi a monasterio, in quo præficienda est, in qua electione nulla dẽt admitti .i. recipi, nisi compleuerit 12. annum, & sit pfessa tacitè [b] vel exprefsè. & eligenda debet cõpleuisse 30. annũ [c] & esse professa expressè ordinẽ regularem. Idem dic de priorissa, per quam monasteriũ regitur. cuius, scilicet Abbatissæ electio si duę partes cõuentus ad eã accedũt, [d] quando per scrutinium proceditur, nulla exceptione aut appellatione admissa est cõfirmanda. [e] Si verò nulla [f] ad duas partes accessit, tũc non obstante [g] publicatione scrutinij, & electione possunt aliæ accedere ad eam, quæ habet maiorem partẽ totius capituli, quæ si ad duas partes accedit, non obstante quocunque confirmetur. & qui vocantur ad eas dirigẽdas in huiusmodi electionibus, nisi se abstineãt ab his, per quę discordia põt exoriri, vel exorta nutriri, sunt excommunicati ipso facto. Et hęc locum habent nedũ in monasterijs religionis probatæ, verumetiam in mulieribus, quæ secundùm quarundam prouinciarũ consuetudinẽ nec proprijs renunciant, nec professionẽ faciunt regularẽ, sed viuũt vt in ecclesijs sęcularibus canonici sęculares. hęc no. in c. indẽnitatibus, de elec. libr. 6. de quo habes infra excõmunicatio. 7. casu. 16.

1 A quo debet cõfirmari? vide infra cõfirmatio. §. 4.

2 Vtrum debeat bñdici. [h] Rñ. q sic, vbi est consuetudo. q si non faciat se benedici [i] an. a sua confirmatione computãdum, vbi est cõsuetudo, q benedicatur (nisi cã rõnabilis [i] subsit) cadit ipso facto a iure suo, Cle. attendẽtes, de sta mo.

3 Vtrũ posit quocunque die benedici? Rñ. fm gl. in d. Cle. attẽdentes, [k] q sic.

4 Vtrũ Abbatissa posit ecclesias conferre, [l] & beneficia, & instituere clericos in ecclesijs sui monasterij? Respon. glo. in c. dilecta, de maio. & obe. q sic de consensu sui capituli post suã confirmationem.

5 Vtrum posit Abbatissa excommunicare, [m] ab officio suspendere, vel interdicere? Respon. quòd non secundùm gl. in d. c. dilecta, quia hæc ptinẽt ad claues c. tanta, de excess. præla. Potest tamen a beneficio, & ab officio monachas, & cle

ricos suspẽdere, & prohibere, nè celebrẽt in eius ecclesijs, sed tñ talis suspẽsio nõ est propriè suspẽsio ſm Pa. in d. c. dilecta, quia si celebrent, non essent irregulares clerici celebrantes.

6 Vtrum possit prædicare, moniales bñdicere, confessiones audire, & huiusmodi? Rñ. ꝙ non potest aliquid facere quod pertineat ad aliquem ordinem, vt patet in c. noua, de pœn. & re. Potest tamen in matutinis euãgelium legere, vnde ẽt Diaconissę appellant. 27. q. 1. Diaconissam. Et etiã moniales, seu subditas monere & exhortari.

7 Vtrum Abbatissa volẽs loqui cum aliquo, debeat esse associata? Rñ. ꝙ sic saltem per vetulã monachã. 28. q. 2. diffinimus, & c. in decima, eadem q. dicitur, ꝙ duę, vel tres debent esse.

8 Quomodo [a] Abbatissa potest exire pro homagio faciendo, habes infra, Monialis. §. 3.

ABORSVM [b] procurans, homicida est; qui sterilitatis [c] venena procu-

suspensio, & interdictum continentur appellatione censuræ ecclesiasticæ, de ver. sig. c. quærenti. Et quodlibet inducit irregularitatem in contrafaciente. c. is qui, & c. is cui, de sen. excomm. lib 6. cui ergo interdicitur ratione incapacitatis vnum, videntur interdicta, & reliqua, cum omnia dependeant ab ordine. Et dicit Pa. in d. c. dilecta, quod si esset aliquod collegium religiosorum non habentium ordines, non posset superior non habens ordinem subiectos excommunicare. Sed talis, vt est Abbatissa, potest implorare officiũ superioris, vt ipse excommunicet sibi inobedientes, vt in d. c. dilecta. Et sic quęlibet habens iurisdictionẽ simplicem, potest in casibus maioribus recurrere ad superiorẽ in loco, vt suam sententiam mandet executioni, vel vt cõpellat subditos sibi obedire. Ad hoc. l. a diuo Pio, ff. de re iud. Et facit. c. cum ab ecclesiarum, de offic. ordin. Nam sicut Abbatissa in dict. capitulo dilecta, habuit recursum ad Papam, sic potuisset habere ad episcopum, qui tenetur sibi impendere auxilium, capitulo, Abbates. 18. quæstione secunda. per quem tex. putat Pa. quod etiam posset inuocare auxilium brachij sæcularis in exercenda iurisdictione sibi competente. Facit quod not. in capitulo primo, de offic. ordin. & in c. p. administratores, Et in capit. principes. 23 quæstio. quinta.

a Conc. Trid. 25. sess. capit. 5. de regul. P. V.

b Catechis. in pręcep. decalo. Non occides. P. V.

c Sterilitatis] Ista sterilitas aliquando fit ex libidine, vel odio, vt dicit text. in cap. si aliquis, de homicid. vbi Ioann. Andr. & P. ponunt exemplum de libidine. Vt quia mulier est talis, quod non decet apparere prægnantem, vnde procurat hoc fieri, vt vacare possit libidini; vel quia etiam faciunt propter paupertatem, licèt matrimoniũ sit iustum, & hoc vt euitent sobolem &c. Sed quando ex odio faciunt, exemplum datur, vt succedãt ab intestato, vel vt vxor sterilis veniat marito in odium, vel vt instituatur hæres ab illo sine filijs decedente. Idem est, si quis ex amore carnali poculum daret amatorium. De irregularitate autem vtrũ incurratur, vide infra, Homicidium secundo. §. 5. Quid autem in dubio, puta quod anima poterat esse infusa, vel non? Dicit Ioannes, ꝙ presbiter, d quo, in capitulo, sicut secundo de homi. debebat abstinere, capitulo ad audientiam, de homici. Et dic, vt infra, irregularitas. in §. 2c.

rat, peccat mortaliter. c. aliquando, & c. seq. 32. q. 2. Et si animatus erat fętus, debet puniri capite, quia verꝰ homicida. Si verò inanimatus [d] erat, si nobilis hoc facit, parte bonorum amissa, relegatur. Si verò ignobilis damnatur in metallum, ff. de pœn. l. si quis aliquid §. qui abortionis.

ABROGATIO legũ, vel constitutionum fit tribus de causis. Prima propter consuetudinem [e] contrariam. 31. dist. ante trienniũ, insti de testi. §. 2. Secunda propter disparem successionem temporum. 34. dist. c. fraternitatis tuæ, vbi text. defectus nostri temporis, quibus non solùm merita, sed corpora ipsa defecerũt, districtionis illius non patitur manere censurã. Tertia propter emergentia mala. 62. dist. §. verũ in fi. vbi exẽplum de serpẽte æneo, quẽ Moyses bona fecit intentione, Ezec. bona [f] intentione destruxit.

ABSENS [g] cã reipublicę, vt Ambasiato. & hmõi multa habent priuilegia. [h]

d Inanimatus] Et ratio est, quia quod non vixit, mori nõ potest, priuatio enim ꝑsupponit habitũ, l. decem, de verborum obligat. trigesima secunda quæstione secunda, capitulo quia verò. Item non est homo ante ĩfusionẽ animæ, cum homo consistat ex anima & corpore, capitulo ĩ quadam, de celebratio. miss. ideo non potest dici homicidiũ, cum dicatur, a cęde hominis. Ita not. Panor. in cap. sicut dignum, secundo de homici.

e Consuetudinem] Quomodo vna lex tollatur per contrariam consuetudinẽ, habes infra, Consuet. §. 9.

f Bona] Quia populus ibi idolatrabat. Et not. arg. ꝙ si priuilegium alicui concessum est exemplum mali, remouendum est, c. suggestum, de deci.

g Adde Concil. Trident. sess. 23. cap. 1. de reformat. Abesse episcopo quando & quandiu liceat, & quando alijs curatis ibid. quantũ canonicis & similibus. 24. c. 12. de refor. Absentia episcoporũ denuncianda Roma. Pont. ses. 6. c. 1. q̃ sit legitima, & a qbꝰ proban. 23. c. 1. Abesse non dicitur q animarum curæ incumbit 22. c. 2. de refor. Cætera vide ĩ. Clericus. P. V.

h Priuilegia] Puta, quia restituuntur aduersus sententiam, non coguntur litigare.

1 Sed nũquid illi, qui data opera & affectatè etiam causa reipublicæ sunt absentes gaudeant illis priuilegijs? Respon. ꝙ non, vt l. a & q. data, ff. ex quib. cau. ma. & l. penul. C. quomodo & quãdo iudex, & l. vniuersi. C. de legationibus, secundùm vnam lect.

Et aduerte ꝙ ille, qui in officio modici valoris absens est causa rei publicæ, præsumitur affectatè & data opera abesse; text. est singularis in l. spadonem. §. fi. ff de excu. tut. sequitur hoc Ludo. de Ro. in no. & facit contra clericos absentes, q vt ampliores obtineant dignitates, stant cum cardinalibus. Et Ambasiatores tenentur restituere expensas communitati, quando stant plùs, quàm expediat dolosè, vel voluntate sua, vt in d. l. & qui data.

ABSOLVTIO primò ab excommunicatiõe vtrum possit impendi a nõ sacerdote? Rñ. s̃m Monal. tit. excommunicatio, ꝙ duplex est ipsius absolutio. Vna, quę pertinet ad forum pœnitentiale. Et hæc solũ a sacerdotibus potest impẽdi, vt in c. canonica, b de sen. ex. Et sic intelligo Inn. in c. quanto, de coniug.

Alia est, quæ pertinet merè ad forum contẽtiosum. Et huiusmodi absolutio potest committi diacono, & inferioribus clericis. Et de hac intellige glo. in c. pastoralis, de offi. ord. quæ vult, vt etiam laicus absoluat, de quo dic, vt infra, Absolutio. 3. §. 17. Ita tamẽ quòd absolutus a talibus oportet, quòd postea absoluatur iterum a sacerdote de prima absolutione ratiõe mortalis peccati, propter quod fuit excommunicatus. Ratio secundùm Innocen. in d. c. quanto, & in c. fi de excess. prela. quia pertinet ad potestatem clauium, quæ solis sacerdotib' datæ sunt 20. dist. §. 1. 96. dist. §. illud autem, & c. bene, & de pœni. & re. nona.

1 Vtrum omnis sacerdos possit absoluere ab excommunicatione minori a iure, quam quis incurrit participando locutione, & huiusmodi? Respon. ꝙ non sed, solũ proprius episcopus, vel curatus, vel habẽs licentiam ab eis, vel à Papa, arg c. nuper c §. in secunda, de sen. ex. vbi etiam archiepiscopo in prouincia, sed extra suam diœcesim declaratur nõ licere, d intellige nisi dum visitat. e vt in c perpetuo, de censi. lib. 6. ergo multominus a' js. concor. Inn. & Host. in d. c. nuper.

2 Vtrum proprius episcopus, vel curatus possit absoluere ab omni excommunicatione maiori lata à iure? Resp. secundùm Inn. in d. c. nuper, quòd tam a minori, quàm a maiori potest absoluere proprius episcopus, vel proprius sacerdos, f nisi in casibus in quibus conditor canonis sibi absolutionem reseruauit, vel alteri. & cum ipso concor. Hostien. ibidem, vbi est quasi text. expressus. & hanc opinio. tenent Theologi, vt in dist. 18. lib. 4. tit. 4. inter quos est sanctus Tho. eadem dist. ar. vlt. q. 1. Similiter summistæ, vt Monal. tit. excommunicatio, & Summa confe. tit. 33. §. 85. libr. 3. & Ioã. de Saxonia in sua summa, titul. Absolutio. Contrarium tenet Pa. in c. monachi, & c. mulieres, de senten. excommun. & gloss. in c. si episcopus, de pœn. & remissio. quam sequitur Gemi. ibidem. & etiam gloss. videtur in Clementin. attendentes, de sta. regu. & in Clementin. vnica, de consanguinit. & affinitat. & Fede. consil. 14. Ego consulo, quòd sacerdos proprius eam opinionem sequatur, quæ sibi videtur in illo casu magis expedire saluti ipsius pœnitentis, vel communitati fidelium, quia vtranque potest tenere. Et prima de subtilitate iuris mihi videtur verior. Et intellige, nisi

episcopus

a L. & qui data] Meli' probatur. l. l. præce. in fin. vbi dicitur, ꝙ qui abest causa maioris commodi causa rei publicæ ab hoc priuilegio reuocatur.

b Canonica] Ibi presbyter esse debet. gloss. n. si esset presbiter nõ cõcederet ita de facili, vel saltem clericus, extẽdit enim ibi indultum monachis, & canonicis regularibus ad fratres Hyerosolymitanos, vt possint ab eorum priore absolui propter violentam manuum iniectionem vnius in alterum.

c C. nuper.] Et concor. Ric. in 4. distin. 18. ar. 19. Et hic per text. in dicto capi. nuper, Ibi, a ꝓprio sacerdote, ex quo negare videtur, quod nõ ab alio.

d Non licere] Et facit, quia in quæsito nominãtur Archiepiscopi. Et in responsione solùm fit mẽtio de episcopo, & curato. Vnde ex tali responsione vidi archiepiscopum voluisse excludere, de deci. c. ad audientiam. Et si non archiepiscopus, multomin' alij. Et hoc tenet director. libro 3. titul. 3.

e Dum visitat] Non potest tamẽ clericos ordinare, nec literas cõmendatitias dare secundùm Gemi. ibidem.

f Vel proprius sacerdos] Idem potest capitulũ, seu ille, ad quem iurisdictio episcopalis pertinent sede vacante, de maio. & obe. capi. vnico, libro. 6.

a Nisi episcop.] Et probatur per tex. in d. c. nuper. Ibi, quia tamen conditor canonis eius absolutionem sibi spiritualiter nō retinuit, eò ipso concessisse videtur facultatem alijs relaxandi. Religiosi tamen excōmunicatos a canone absoluere nō possunt, nisi specialiter eis concedatur, vide infra excōmunicatio. 5. casu. 12.

b Non distinguit] Ergo nec nos distinguere debemus cap. ad audientiam, de deci. cum simi.

c Perpetua]

a episcopus sibi absolutionem a tali excommunicatione reseruasset specialiter, quia tunc proprius sacerdos non posset absoluere, vt latius dicam infra, casus. Aduerte etiam, quia episcopis solis conceditur absolutio ab excommunicatione pro violenta iniectione manuum in personam ecclesiasticam, vt d. c. mulieres. ca. ea noscitur, & ca. peruenit, quādo iniuria est leuis, vel quādo excommunicat⁹ adire non pōt Papā. Et sic inferior non absoluit ab ea, nisi cui spāliter concedit, vt Abbati, & hmōi; de quo infra, excōicatio. 5. casu. infra §. 38. cum seq.

3 Vtrum idē sit dicendū de excōicatione statutorū prouincialium conciliorū, aut synodaliū; seu quæ faciūt legati in suis legationibus? Rñ. Dic. vbi supra, q̄ Guil. dicit q̄ sic. Et est verum, sicut vult Pa. in c. graue, de præbē. in glo. Et loquitur ipse de episcopo, quia tenet, q̄ pertinet ad epm absolutio. Et addit, etiam si incurratur in aliena diœcesi a subdito suo, & etiam si statutū esset confirmatum per Papam sm Io. An. in c. ex frequentibus, de insti. & ibi Pa. per rōnem, quia ex quo conditores non sibi, nec alijs reseruarunt, videntur alijs concessisse. Guil. autem intelligit et de proprijs sacerdotib. ex quo excipit religiosos, quib. est prohibitū a talibus sentētijs prouincialibus, aut synodalibus absoluere, Cle. religiosi, de priui. & sic tene secundùm quòd dixi in præce. q.

4 Vtrum idem sit dicendū de suspēsione, aut interdicto, quod imponitur a iure, aut per statuta prouincialia, synodalia, vel legatorum? Rñ glo. in d. c. graue q̄ sic, ex quo conditor canonis non reseruauit. facit glo. in c. si quis, el 1. 16. q. 7. gl. tamen in Cle. 1. de hære. limitat verum, qñ suspensio nō habet tempus determinatum, quia qñ habet tempus determinatum, nullus inferior absoluere potest, & eam sequitur Card. ibi & Pa. in c. tam in literis, de testi. de quo dic vt infra, suspensio. 4 §. 1. sed quæ sunt in iure reseruata Papæ, vide infra, excommunicatio. 5. Quæ aūt episcopo, vide infra excōmunicatio 6. & a quibus alij possunt absoluere, excommunicatio. 7.

5 Vtrum in mortis articulo constitutus possit absolui ab excommunicatione, vel impeditus, & quis potest absoluere, vide infra, absolutio. 3. §. 16. & 17.

6 Quis absoluat exemptum ab excōicatione, vide infra, exemptu. §. 6.

7 Vtrū ille, qui incurrit excōem ī vna diœcesi ibi habens domicilium, postea transfert se ad aliam diœcesim, possit absolui a præfata excōe ab epo, vel curato illius diœcesis, ad quam se transtulit? Rñ. secundùm Ric. in 4. dist. 18. ar. 9. q. 5. q̄ sic, si excommunicatio est a iure, vel per statuta quorumcunq;, & nō sit reseruata per conditorem, arg. d. c. nuper, quod nō distinguit, b an sit contracta in diœcesi, vel alibi. secus, si esset ab homine, vel si conditor canonis sibi reseruasset, quia tunc non posset. Hoc idem tenet Ioan. And. & Pan. in d. c. ex frequentibus, quò ad episcopos.

ABSOLVTIO Secundò ab excommunicatione, quæ est ab homine, seu iudice, a quo potest impendi? Respō. quòd regulariter ab illo potest, qui eam tulit, quia regulariter qui potest soluere, potest & ligare, & econtrario. 24. quæstio. 1. si. Petrus, & 21. distin. inferior. ff de re iud. l. qui condemnare, & ff. de reg. iur. l. nemo, la 1. de pœn. distin. 1. verbum Fallit regula hęc in 6. casibus. Primus in delegato Papæ, qui inobedientem suæ sententiæ potest excommunicare, sed post annum a sua sententia diffinitiua non potest absoluere, vt de officio delega. cap. quærenti. & ibi dicit Innocent. quòd & si excommunicat delegatus Papæ ante diffinitiuam sententiam, semper vsque ad diffinitiuam sententiam, & etiam post vsque ad annum absoluere poterit, quia perpetuata est iurisdictio sua, vt in cap. gratum, & capi. licèt, eod. titu. quia ea, quæ ad ius rescribuntur, debent esse perpetua. c C. de di. re. l. falso. & hoc idem tenet glo. in d. cap. quærenti. Secundus in eo, qui postquā excommunicauit, incidit ipse in maiorē excōmunicationem. 24. quæstio. 1. audiuimus de hoc

Scilicet rescripta tantùm habent durare, quantum actio, super qua conceduntur. Vnde si delegatus nunquam inchoasset processum, nunquam sua delegatio expiraret, nec anno clauderetur, nisi contrarium rescriptum emanaret, vt. d l. fal.

distingue, vt per Panormit. in capitul. ex tuæ, de cle. non residen. Et istos tres casus habes in Rose. absolutio. 1. §. 7. cum seq.

c Iurisdictio.] Quæstio est, nunquid mero executori intelligatur concessa iurisdictio accessoriè. Vin. dicit quod sic in duobus casibus. primus, quando est extra curiam, vnde nè commissio sit facta sine effectu, intelligitur data iurisdi. arg. l. 1. de offic. eius cui man. est iurisdicti. secundus, quando committitur aliquod spirituale, vt in textu hic. secus, si cōmitteret nudum factum, puta vt ligna scinderet. Adde tertium, quādo essent aliqua verba, per quæ denotet iurisdict. puta contradictores compescendo, vel vices nostras committimus in tali casu, & si mandatur nuda facti executio prius cogniti plenè, nullam iurisdi. potest exercere executor, vt in l. executorem, & in l. fi. vt propo. nis. C. de execu. rei iu. Et vide Pan. in ca. super quæstionum, & in ca. ex literis, de offi. delegat.

d Vt excommunicet.] Quia si isti tales executores essent impediti, & nō possent exercere ministeriū sibi iniunctū delusoria & sine exitu esset talis commissio, ar. c. ex literis de of. dele. nec contradicit litera in d. cap. fin. ibi, non sibi iurisdictio, quia intelligitur quantum ad hoc vt committere possit.

a §. 19.] Conco. Ri. in 4 quæstio. 19. argumēt. 7. 4° part.

b De maior. & obe.] Adde septimum in clericis exhibētibus hæreticis ecclesiastica sacramēta, & eos sepelientibus, quos ordinarius potest suo priuare officio, sed restituere nō potest absque indulto apostolico speciali, de hæreti. c. excommunicamus. §. sanè. vbi etiam dicitur idem de recipientib. eleemosynas ab hæreticis, aut oblationes, & quod dictū est de clericis, Idem ibi dicitur de regularibus, & subditur, Quibus etiā hoc infligatur, vt eorum priuilegia in illa diœcesi non seruentur in qua tales excessus præsumpserūt perpetrare. Adde octauū in suspensis per conciliū à beneficijs conferendis, pro eo quod indignis scienter post secūdā admonitionē cōtulerunt ecclesiastica beneficia. Hanc. n. sententiā nullus nisi Papa, vel vnus ex quatuor patriarchis principalibus poterit relaxare, extra de præben. c graue Adde nonum in degradato, quem si episcopus degradat, solus Papa restituit. tamen

vide infra excōicatio vlt. §. 19. [a] Secus, si in minorem, quia posset, de sen. exc. duobus, de cle. excom. mi. si celebrat. Tertius in incendiario. vide ī. excōicatio. 5. casu. 5. Quartus in sententia lata ab inferiore, sed confirmata ex certa scientia per Papam. Quod intellige de sententia, quæ est ab homine sm Io. And. in c. ex frequētibus, de insti. Rō. quia omnia nostra facimus, quibus autoritatē impartimur c. si apostolicæ, de præben. lib. 6. C. de vete. iu. enu. l. 1. §. omnia. Secus, si sine certa scientia, aut cāæ cognitione confirmat, vel si snīa esset per statutū, quia quantūcunq; confirmatū, poterit inferior absoluere, nisi Papa in cōfirmatione sibi, vel alij reseruasset sicut de alijs quæ sunt a iure, s. dictū est in præcedenti c. §. 3. Quintus de illo, qui excōicauit, & tn̄ nō est sacerdos qui licèt possit absoluere de absolutione, quæ pertinet ad forū contentiosum, non tn̄ de illa, quæ pertinet ad forum pœnitentiale. de quo dic, vt s. Absolutio primo. Sextus est in illo, cui Papa mandat, vt aliquem excōicet sine aliqua causæ cognitione, quia talis ē merus executor, & ideo absoluere nō poterit, ar. c. super quæstionum, & c. fi. de offi. delega. Secus, si mandasset causæ cognitionem, quia tunc posset absoluere, arg. c. verbum, de pœniten. dis.

1. hoc not. Ioā & Archi. 2 t. dist. inferior, & Hostien. & Ber. in c. 1. cum inferior, de ma. & obed. [b]

1 Sed quid si Papa mandat simpliciter, vt sententiam excommunicationis ī aliquem ferat? Respon. Inn. in d. c. fin. quòd non debet eam ferre nisi cū causę cognitione, & monitione præmissa. . q. 1. nemo, & c. sacrosan. de senté. excommu. & facit glo. in d. c. fi. Addit tamen quod si constat Papam cognouisse de causa, quòd tunc ad eius mandatum sine alia cognitione dēt ferre sententiam. l. de qua re, ff. de iudi. Et similite dicēdum est de sententia, quā alij possunt per alium ferre: hoc tamen & Ioā. Andr. & Panor. in d. c. fin. tenent, quòd per tale mandatum simpliciter factum non cōceditur accessoriè iurisdictio, quamuis Pa. dicat, quod opinio Vin. qui dicit quod datur iurisdictio, [c] cum Papa mandat aliquod spirituale extra curiam, puta vt excōmunicet, [d] est valde æqua. Ego credo, quod etsi sit æqua, tamē sit verior prima, & iō ad intentionem Papæ sit recurrendum, quæ per verba mandati potest deprehendi. Et si cum causæ cognitione mandet, vt puta quia dicit, Intelleximus, quòd talis &c. quare mādamus veritate cognita, vt excommunices &c. tunc absoluere poterit; secus, si dicat, quia certificati sumus, quòd ta-

lis &c. Iõ mãdamus, quatenus excõices &c. tunc a tali non poterit absoluere.

2 Vtrũ archiepiscop⁹ possit absoluere a snia excõicationis episcopi sui suffraganei, aut aliorum inferiorũ, qui quanuis sint de sua prouincia, non tamen sunt de sua dicecesi? Rñ. ꝙ non. c. Romana, & c. venerabilib⁹. de sen. exc. lib. 6. nisi quando hoc habet consuetudo, vel quando ad eũ appellatũ est. a de quo dic vt i dictis c. & in c. ad reprimendam, de off. or. & c. per tuas, de sententia excommunica.

3 Vtrum Eṗs possit absoluere excõicatum a suo inferiore, puta Archidiacono, & hmõi? Rñ. ẜm Inno. in c. cum ab ecclesiarum, de off. ord. ꝙ sic, etiã non præmissa satisfactione, quia ordinarius est totius diœcesis, vt in c. 1. de off. ordi. C. de iurisd. om. iudi l. fi. Itẽ quia tales officiales dñr vicarij episcoporũ, de offi. Arch c. 1. 80. dist. non debere. Male facit tñ b Episcopus, q̃ iurisdictionẽ non seruat suis subditis, de exces. prẹla. c. 2. & de offi. ord c. quanto. c Quod intellige verũ, nisi ex consuetudine haberent, vt non possint ab Episcopo absolui, quia tunc non posset, de offi. Archi. c. dilecto. d & hęc opi. Innocen. est cõis doc. quanuis alij contradicant, vt not. Pa. in d. c. cũ ab ecclesiarum. & hãc teneas.

4 Quid si Episcopus committit alicui vices suas, an talis valeat absoluere supradictos in S. prẹcedẽti, sicut Episcopus potest? Rñ. Dir. li. 3. tit. c. ꝙ non, nisi hoc expresse ꝓcedat, arg. de pę. & re. si episcopus, li. 6. de procur. qui ad agendum, lib. 6. ẽt si diceret, Cõmittim⁹ vobis vices nostras ẽt in his, q̃ speciale mandatum exigũt, quia in tali mandato maiora & grauiora non veniũt, quàm in commissione sunt expressa, Cle. non põt, e de procu. quia istud est maius, q̃ absoluere simpliciter, q̃ fit cum iniuria inferioris.

5 Vtrũ Episcop⁹ extra territoriũ suum possit excõicatos a se, vel a suis inferioribus absoluere? Rñ. ꝙ nõ in his, quę requirunt causę cognitionẽ, quia, vt dicit Inn. in c. nouit, de offic. leg. de causa cognoscere nõ potest nisi sedens pro tribunali, ar. 2. q. 3. abolitio sed hoc ĩ aliena dięcesi non potest facere. 9. q. 2. c. episcopum, & alijs pluribus. c. eiusdem. q. & hoc verũ, nisi habeat licentiam Episcopi diœcesani, vt in eisdem. c. dicitur. f Fallit hoc in Eṗo expulso, qui petita licentia quanuis non obtenta ab Eṗo, in cuius diœcesi est, potest sedere pro tribunali, & exercere iurisdictionem in suos subditos, dummõ nõ trahat eos vltra duas dietas a fine suę dięcesis, qui non fuerũt expulsores, seu fautores, aut ꝯsiliatores cle. vnica, de for. com. In his autẽ q̃ non requirunt g causæ cogni-

possit. Tamen quod habetur hic in litera multum satisfacit.

a Appellatum est] Si constaret de iusta excommunicatione deberet ad eum remittere, vt in d. c. venerabilibus, in §. sanè. Et in casu quo non potest archiepiscopus absoluere, non sufficit, quod episcopus voluerit absoluere, qui etiam tũc non potest secundùm Gemi. in casu verò, de quo notoriè constat iniustam esse sententiam, a qua appellatum extitit non debet archiepiscopus etiam ex vrbanitate remittere appellãtem, quia ei fieret iniuria. secundùm Panor. in d. c. per tuas. Et nõ solùm archiepiscopus nõ potest absoluere excommunicatos a suis suffraganeis sed nec ab officialibus suorum suffraganeorũ. Et tunc si debet deferri iurisdictio ad archiepiscopum per appellationem, appellatio debet transire per debita media. s. vt primo ad episcopũ appelletur. ita Gem. in d. ca. Romana. De his tamen vide not. in ca. ad reprimendam, de officio. ordi. Et optimè Pa in capi. ab excommunicato, de rescrip.

b Male facit tamen] Ratio est, quia solum negligentiam eorum supplere debet, d. capitu. 2. de exces. prælа.

c C. quanto] Illud capit. quanto, non multum facit, sed bene. capitul. ad reprimendam.

d C. dilecto] Officium archidiaconatus, siue iurisdictio procedit nisi de consuetudine. nam de iure communi fundat intentionem suam super duobus tantum, scilicet in ordinatione clericorum, & in institutione ponendo eos in corporalem possessionem Pa. in c. 2. de exces. prælat. Et facit de offic. archidia c. ad hæc.

e Cle. non põt] Exemplum, si dixerit dominus procuratori, cõmitto tibi causam &c. Nam nõ venit in hoc mãdato generali, id, quod mandatum speciale requirit vt scilicet deferat iuramentum, pacificatur, siue transigat. Secus, si in mandato esset expressum vnũ de his, puta Constituo eum ad deferendum iuramentũ, quia tunc posset & pacisci. Ratio nẽ vide per Gemi. in d. c. qui ad agendum. Et de materia istius. §. vide Felin. in ca. sedes, de rescrip.

f Capitul. dicitur] Si etiam haberet licentiam, oportet quod partes consentiant, quia inuitè trahi non possunt extra territorium. Not. gl. in c. litigantes, de off. ordi. li. 6. Facit tamen in casu d. Clemen. quamuis, de for. compe.

g Quæ nõ requirunt] Puta quia notoria sunt secundùm Host. in c. nouit, de offic. leg. Et si episcopus extra territorium deprehẽderit se errasse ĩ excommunicando, poterit absoluere, quia tũc requiritur cau-

sa

se cognitio secundùm Inno.in d.c.nouit, & facit.ca. sacer,de sen.excommu. Vide ad dictum Hosti. capit. euidentia,de accusa.Et ex hoc habetur, quòd potest conferre beneficia, causas delegare &c. Et probatur in l.1.ff.de offic.procon.Et si episcopus excommunicatus ... nando sententiã non sedẽdo pro tribunali, &c. teneret aliàs autẽ si vellet contentiosè procedere, non teneret processus, etiam si non excipiatur, quia iurisdictio inhæret territorio, Vide extra territorium non est iudex rapitu. 2. de constituti. in 6.l.2.de offic. procon.sul.tenet Bald. in l. si qui ex consensu, C. de episcopal.audi.Et de consensu proprij iudicis potest quis ex tra territorium existens iudicare subditum illius,capit. 36.q. 2. & sic fortius potest iudicare subditum proprium. Et non posset quis. extra territorium confirmare electum,instituere, quia ista causæ cognitionẽ exigit.c.r.fin. si tun sta gloss.de elec. lib.6.Et vide plenius Pan. in d.c. nouit. Vbi idem dicit de delegato papæ extra prouinciã,dummodo non sit reuocatus.

a In certis casibus] Vt ex officio legationis, de offi.leg.capit. quòd translatio nem.c. excõmunicatis & c.nemini.Item si cõmittitur hoc alicui ex priuilegio, Vt archidiacono Bononiensi, qui absoluit excommunicatos in illo studio, & sic de singulis.Vide tamen nota.in c.fin.de of deleg.

b Conditionalis] Potest tamen fieri sub conditione de præterito,quæ non est propriè conditio; secus in conditione de futuro,vt habes infra,excommunicatio.2.§.5. Et per Pa.in c. de qbus de bapti. An autem sententia absolutoria,vel cõdemnatoria possit fieri sub conditione,vide infra sententia. §. 3.

c De reg.iu.lib. 6.]c.l.actus, ff. eo.Actus legitimi sunt emãcipatio,acceptilatio hereditatis addictio, serui optio, tutoris datio &c.

d Iurare] De iuramẽto vide Pa. in capi. quæstioni,de appel.Hoc tamen iuramentum nõ est de necessitate, quin si omittatur, licet fieri non debeat teneat absolutio cap.cum desideres de sen. excõ. ibi,ad cautelam. Vt scilicet post absolutionem tamen more iuramenti similia pertime. frat,2 3.q.vltim, pessimã.Et in virtute talis iuramenti debet absoluens præcipere.An autẽ pueri iurare debeant, episcopi iudicio relinquitur. Mulieres verò sic.

e Prestent emendam] Aliqui intelligunt, si offensa fuit notoria,sec°,si occulta, quia sufficeret cautio iuratoria. Similiter si pro cõtumaria, si expensæ nullæ petuntur, si iniuria est facta monacho, illa satisfactio q̃ pecuniaria solet esse, mo-

tionem,potest,q̃a quę sunt voluntariæ iurisdictionis possunt vbique exerceri, ar. l. oẽs proconsules,ff. de offi. procon.& le. Legatus autẽ a latere an possit, dic vt in c.nouit,& c.excõicatis, de off. leg. quia non me extendo cũ hodie multa habeãt a Papa,quibus creditur,qñ nulli fit præiudicium, vt in fra,legatus.§ 4.& 5.

6 Vtrũ mortuo vel amoto excõicatore,capitulũ,successor, aut ille, ad quẽ eius ptinet iurisdictio possit absoluere, quos prædecessor potuisset? Rñ. q̃ sic;lex.est ĩ c.si eps,el 2.11.q.3. & in c. vnico,de maio.& obe. li.6.

7 Vtrũ participans in crimine criminoso sit absoluẽdus ab excõicatore illius, cui participando incurrit maiorem excommunicationem? Rñ. q̃ sic.c.nuper,de senten. exc. de quo dic, vt infra, Excõicatio. 8.§.1.

8 Absoluere q̃ põt ex officio ĩ certis casib[a] illos, q̃ pp violentã manuum iniectionẽ in psonã ecclesiasticã excõicati sunt, põt alijs committere absolutionẽ, si viderit expedire.c.fi.de off. ord. Idem dic de quocunq; qui ex officio ordinariæ potestatis potest absoluere.Similiter dic de illo, cui est commissum a Papa ratione dignitatis.Secus, si ratione personæ, vt in d.c.fi.no.gl.

Absolutio Tertiò quò ad modum absoluendi ab excõicatione, Dic quod non debet esse conditionalis[b] aliter nõ valeret c.actus, de regu. iu.libr. 6.[c] ergo fiat absoluta.

1 Vtrũ teneatur quis seruare certam formam in absoluendo? Resp.q̃ sic s.v.g. Primũ q̃ faciat illum iurare,[d] q̃ parebit mãdatis ipsius absoluẽtis.c.ex tenore, de sen.ex. Limitat hoc Hugo.in criminibus horrẽdis, non in leuibus, & placet. Secundùm q̃ ante,quã absoluatur, sufficientem præstet emendam[e] læsis iuxta proprias facultates: c. porrò,& cap. parochianos, de senten.excom. de quo dic, vt ĩ § 9.& 20. Tertiùm, vt absoluatur cum psal.& oratione dominica,& alijs cõsuetis.i.absolutione cõsueta;vt in cap.a nobis,el 2.de sen.excom. Quartũ, quòd præcipiat ei, nè vnquã faciat contra illum canonẽ, contra quẽ faciendo incurrit excommunicationem.d. c.ex tenore. Intellige nisi ĩ casibus ꝯcessis à iure. quia nemini beneficium iuris est auferendum,vt in auth. de nup. §. sed hoc, & ff. de re iud.l.4.§.si quis condemnatus.Et ita qui percussit clericum,iniungendum est,nè vnquam clericũ percutiat nisi de mãdato prælati, vel causa defensionis,& huiusmodi.Consuetudo etiã habet,vt verberetur, q̃ seruanda est in masculis, sed non in fœminis,nec in multũ iuuenib' præsertim in nudo. Quintùm, q̃ vtatur verbo absolutorio, vel relaxato-

monasterio applicatur arg. 12.q.1. non dicatis, & de sta mo.c. ad monasterium. Si verò in clericum sæcularem, ipsi clerico satisfactio est impendenda, nisi in contumeliam ecclesiæ, quia tunc ipsi ecclesiæ dabitur. Et Ecclesia posset agere actione iniuriarum, instit. de iniur. §. si vsusfructus. Et vide infra in. §. vltim.

a C.1.de senten. excom. lib.6.] Nam ibi datur certus modus excommunicandi, & si nõ seruatur, bene tenet sentẽtia tamen, punitur pœna.d.c.

b Clem. si summus pon.] Et ibi dicit tex.& Car. quòd si Papa vocat aliquem sub nomine dignitatis, non per hoc cẽsetur illum in tali dignitate approbare, aut illi quicquam iuris de nouo tribuere. Et sic per actũ positiuum & exteriorẽ congruẽtem illi dignitati non videtur eius maius tribuere in illa dignitate, quòd est notabile dict. in Va. de dicit ibi glos. not.i ver. appro bare, ꝙ licet episcopus mis̃am audiat, vel procurationem acci piat à male ordinato, vel instituto, per hoc non dispensat cum illo, dato ꝙ sit casus, quo dispensare posset. Ita dicunt In. & Host. In c. veniens, de fil. presbyt. hæc vide ibi lo Ioan. And. late de hoc. Et licèt Papa cõmunicando cum excommunicato non videatur eũ absoluere, non tamẽ ipse est ex hac communione ligatus, quia ipse est supra leges. Ita glo. i. c. nulli, & gl. in c. si aliquando, de sen. excom. Et gl. in c. si inimicus. 93. dist. licet gl. in d.c. nulli, dicat ipsum male facere scienter communicando, quia dominus dicit, sit tibi sic vt ethnicus &c. Vide infra exc. 3. §. pen. Adde etiam ꝙ si Papa tollit cõstitutionem, ꝑ qua quis excõicatur, non indiget ille excõicatus alia absolutione, & hoc ꝑpter potẽtiã Papæ super ius positiuũ. Hæc gl. in vet. in festis, in Cle. 1. de immu. eccl. Quã allegat ꝑ singulari P. n. in d.c. nulli, & in d.c. si aliquãdo. Et subdit Pa. soli tum esse in curia cum Papa dat audientiam ambasciatoribus, vt prius eos absoluat. Facta verò ambasciata reducit eos in pristinam excõicatio.

c Non debet reputari absolut.] Similiter si Papa aliquẽ vitat, non dẽt ꝑ hoc reputari excõicatus. c. si inimicus. 93. distin. loquitur, quando vitat & præcipit euitari.

d Osculũ] Quid in dubio, an per talem communionem absolutus quis videatur? Et dis. Aut superior communicat causa cognita, & tunc præsumitur absolutus. d.c. cum olim, primo de priuil. aut sine causæ cognitione; & tunc secus. d.c. si aliquando de sent. exc. hæc Pa. i d.c. cũ olim. Et vide eũ in ca. proposuit, de cl. excom. mini.

e Sed oportet, ꝙ vtatur] Ratione assignari infra ex cõicatio. 8. §. 21.

rio, vnde cõiter obseruatur iste modus. Primò dicat aliquem psal. vel orationẽ dominicã. secundò dicit, Saluum fac seruũ tuũ de⁹. &c. ℣. Dñe exaudi oratio. ℞. Et cla. meus ad te ven. ℣. Dñs vobiscũ. ℞. Et cũ spũ tuo. Oratio, Deus cui ꝓpriũ ẽ misereri semp & parcere, suscipe deprecationẽ nostrã, & hũc famulũ tuũ, quẽ excõis catena ꝯstringit, miseratio tuę pietatis absoluat per Christum dominũ no. Am. Deinde dicat, Ego te absoluo à vinculo excõis, quã incurristi propter tale factũ, & restituo te sacramentis eccl. In noĩe p. &c.

2 Vtrũ absolutio teneat, si nõ seruet̃ ꝓfata forma? vř ꝙ non, q̃a forma rescripti exacta diligentia seruãda ẽ ita, vt nec ordo ꝑposteret̃, c. cum dilecta, de rescri. & alijs in gl. allegatis ibidem. Sed ego dico distinguẽdo, ꝙ si absolutio fit ab hoĩe alicui cõmissi sub tali forma, nõ valet nisi forma seruet̃. facit. c. si. & qđ ibi no. de ꝓben. & c. prudentiã. 1. Ref. de off. del. rõ, q̃ qñ omittit̃ forma data ab hoĩe, nulla ꝯpetit iurisdictio, & ꝑpea non valet act⁹ deficiẽte prãte. Si verò absolõ ꝯpetat alicui de iure, vel simpliciter ꝯmittat̃, tenet q̃dẽ, si quis nõ sit seruata forma ꝓfata, dũmõ vtat̃ aliquo verbo absolutionis, vel relaxationis, vt s̃. dictũ est. Rõ, q̃a in absolutionẽ ab excõicatione, sicut & in excõicatione nulla est forma substãtialis a iure, vt no. in c. 1. de sent. exc. li. 6. a in c. 1. de iud. facit. 2. q. 3. c. 1. Ita tenet. Gof. vt no. Pa. in c. si. de resti. spo. & idẽ tenet Inn. in d.c. cũ dilecta. & sic patet, qñ absolutio solo verbo facta tenet. & sic intellige s̃m dictã dist. Ioã. An. & Archi. in c. cõperim⁹. 24. q. 3. Inn. & Host. in c. cũ desideres, de sen. exc. qui tenẽt, ꝙ absolutio ab excõ. solo verbo facta tenet; sed peccat q ea nõ seruat, quæ ꝓdixi, nisi ex rationabili cã omittat. Similiter absolutio ab excõicatione, siue iusta, siue iniusta tenet quò ad ecclesiã militantẽ. c. oĩs, de regu. iu. q̃a iura sunt prõptiora ad absoluendum, q̃ ad ligandũ. c. põderet. 1. dist. & no. in d.c. cum desideres, & c. ex literis, de probatio.

3 Vtrũ Papa salutãte, vel ad osculũ recipiẽte excõicatum absoluat ab excõicatione? Rñ ꝙ non, nisi sic faciendo intendat absoluere. Cle. si summus Pontifex. b de sen. exc. & nisi exprimat, nõ debet reputari absolutus c s̃m Inno. in c. cum olim essemus, de priuileg.

4 An ep̃s, vel ali⁹ ĩferiora Papa possit absoluere excõicatum recipiendo eum, ad osculum, d vel salutando? Resp. Inn. in d.c. cum olim essemus, ꝙ nõ, sed oportet quòd vtatur e aliquo verbo denotantẽ absolutionem. Concordat glo. in d.c. cum desideres, in fi. & est cõmunis opi. doc. in d.c. cum de-

Quando

sideres, & in d. Cle. si summus. & iō dicat, ego absoluo te a tali excōicatione, & restituo te sacramentis ecclesię, In nomine Pr̄is &c.

5 Vtrū absens per literas possit absolui? Rn̄. Ric. in 4. di. 18. ar. 10. q. 2. ꝙ sic; text. est in c. quanto. 2. q. 5. & ibi gl. & in c. de manifesta. 2. q. 1. sed quādo erit absolutus? quando receperit literas, a nisi aliud constet de mēte.

6 Vtrum absens possit absolui per procuratorem? b Resp. Ioā. And. ic. qui ad agendum, de procu. lib. 6. & Archi. in c eos qui, de sent. excom. lib. 6. & spec. tit. de procu. tenent ꝙ sic. Sed ego credo verum sm̄ Inn. in d. ca. cum desideres, quando subest iusta cā: aliàs non, vt satis patet in d. c. cum desideres, de senten. excom.

7 Vtrū inuitus possit absolui ab excommunicatione? Respon. ꝙ fuerunt multę opi. tam theologorum ī 4. dist. 18. & canonistarum in c. ab excommunicato, de rescrip. & c. significasti, de eo qui duxit in vxo. quam pol. per adult. & in c. 1. de sen. excom. lib. 6. sed placet mihi opin. quæ dicit, quòd potest ex causa rationabili, quæ est, quādo videt ꝙ excommunicatio nō prodest excommunicato, & nocet communitati propter participationē, & hoc not. Pa. in c. apostolicæ, de excep. qui dicit, ꝙ vbi imminet vtilitas ecclesiastica ex absolutione, seu impeditur ordinatio ecclesiæ, si non absoluitur, tunc est absoluendus etiā inuitus. facit c. veniēs, el 2. de testi. Si tamen absoluit sine causa, etiam tenet absolutio, quia sicut in potestate plati fuit excommunicare etiam inuitum, sic & reuocare. par enim ius est ligandi, & soluendi, de pœni. dist. 1. verbum.

8 Vtrum excommunicatus possit aliū absoluere? vide excommunicatio vlti. §. 19.

9 Vtrū excommunicatus, qui se offert ad iustitiam, debeat absolui? Respon. ꝙ sic, si competens cautio de parēdo iuri præstetur, non obstāte c cōtradictione, vel appellatione aduersarij, de appell. c. qua fronte. Fallit hoc in casu, quando excommunicatus dicit excommunicationis sententiam esse nullam: tamen petit absolui ad cautelam, d quia tūc si aduersarius dicat eum excommunicatum pro manifesta e offensa, & probet infra terminum octo dierū, tunc non potest absolui nisi prius sufficiērem præstet emendam, vt in c. solet, de senten. excommu. lib. 6. facit c. Odoardus, de sol. & quod ibi notatur.

10 Vtrum ligat' pluribus excommunicationibus teneatur omnes causas exprimere? Respon. Panot. in ca. cum pro causa, de senten. excommunicatio. Aut quælibet causa de per se sufficiebat ad excōicationem.

a Quando receperit literas] Arg. 4. q. 5. quisquis, de appel. c. super eo, in fi. Sed quid si moreretur ante quam literæ peruenirent ad ipsum. Dic eum absoluendum post mortem, de sen. excom. cap. à nobis, secundò, quia ex quo tali communicandum erat in vita, ergo & in morte, siue post mortem.

b Per procuratorem] Quæstio aliter formatur, vtrū scilicet per procuratorem, vt in d. c. cum desideres. Et quod non, allego textum singularē in l. 2. C. de his, qui veniā ætatis impetrauerunt, ibi, ijdem ipsi per se principale beneficium, & ibi gl. in verbo, per se, & nō per procuratores. Ad idē. c. ꝙ de his, in fin. de sen. ex. vbi dicit, Debet se præsentare personaliter. Dic ꝙ absolutio bene obtinetur per procuratorē, sed nō reconciliatio quia in hac requiritur certa forma, s. ꝙ introducatur in ecclesiam. Ita loquitur text. in c. cū aliquis. 2. q. 3. Et ibi Arch. Et idem dicerem de absoluto p literas, dicit tamen Spe. tit. de proc. §. 1. ver. itē opponitur, ꝙ in curia Ro. seruatur, vt absolutio petatur per procuratorem, &c. Et ad de dictum. D. de Ro. de. 405. in ordine nouissimo.

c Nō obstante] Pone quidā fuit excōmunicatus cōtumax. sed iste ad superiorē excōicatoris recurrit, dicens sententiam esse nullam, quia in scriptis non fuit data, vel quia non sedendo. c. & si sententia. §. si de sent. & re iud. Et dic vt hic &c.

d Ad cautelam] Quid significet ad cautelam, vide optimè per Pa. in c. apostolicæ, de excep. vltim. col. Nota etiam quod si excommunicatus impetrat absolutionē, sciente aduersario & non contradicēte, nec aliquid petente, ipse aduersarius nō potest postmodum conqueri, quia admisisse videtur. c. quamuis, de re iudi.

e Manifesta] Manifestum intelligitur, quod nulla potest tergiuersatione celari, vel per confessionē, vel p probationē, vt in c. cū olim, de ver. signi. Ex his nota tres regulas. prima, quando quis est excōicatus pro cōtumacia, debet absolui præstita cautione, nec tenetur satisfacerē ante, quā absoluatur, sed hoc est verum, quando cōtumacia ē dubia, vt d. c. solet. Si verò cōtumacia est manifesta non debet absolui nisi p̄stita satisfactiōe, vt puta restitutis expensis. c. venerabilibus §. secus, de sent. excom. lib. 6. Et sic possunt esse duæ regulæ. Secunda regula est, quod excommunicatus pro offensa dubia absolui potest præstita cautione competenti, nec tenetur litigare, nec satisfacere, nisi pri' absoluatur. Et offensa dubia est, vt si aliquis compareret coram iudice, & conqueritur

Exemplũ [a] de eo, qui facit rapinã cũ effractione ecclesiæ, qui est excõicatus statuto epi & canonis. Statuto ꝓpter rapinam. A canone ꝑ effractionẽ. & sic quælibet vr̃ principaliter considerata. & sic non tenet absolutio omnib⁹ non expressis, qa superior non intẽdebat absoluere nisi ꝓ cã exp̃ssa, [b] ar. opti. in c. officij, e. ti. & in c. ex parte, de of. or. nisi petijsset gñaliter absolutionẽ ab oĩb. excõicationib. & gñaliter fuisset cõcessa, qa licèt fieri nõ debeat, nisi spiritualiter exprimatᷣ tñ facta tenet. Si verò fuit excõicat⁹ solũ vna excõicatiõe, sed ꝑ plures cãs; tũc dicẽdũ, ꝙ aut vna cã ꝑ se sufficit ad excõicationẽ, & tũc si exp̃ssit cãm sufficiẽtẽ, tenet absolutio, ar. c. sup literis, de rescript. Aut oẽs de ꝑ se nõ sufficiũt, sed simul iunctæ sic; & tũc non tenet absolutio nisi omnib⁹ expressis. [c]

11 Vtrũ ligat⁹ à plurib. iudicib. debeat ab oĩb⁹ absolui. Rñ. ꝙ sic, [d] & semper debet vitari donec ab oĩb⁹ sit absolutus. Aut vni oẽs committant absolutionem. Ita not. doc. in d. c. officijs, nisi sit superior iudicum secundum Ricar. [e] in 4. dist. 18.

12 Vtrũ absolutio obtenta ex falsa [f] cã valeat? Rñ. ẽm In. in c. ex parte, de of. ord. ꝙ non. 2. q. 3. c. 2. Ratio qa talis non intẽdit absoluere [g] sa. gl. ĩ c. qđ super his, de fi. instr. & d. c. cũ pro causa.

13 Vtrũ dubitãs de excommunicatione debeat petere absolutionẽ? Rñ. si habet commoditatẽ absoluentis, & nullũ sibi imminet p̃iudiciũ, debet, qa in dubijs tutior pars est eligẽda. c. iuuenis, de spon. Si verò non habet commoditatẽ talẽ, tũc aut hæc dubitatio ꝓuenit ex ꝓbabili cã, & sic petere tenetᷣ. Aut ꝓuenit ex leui, & sic debet deponere dubiũ ad consilium boni viri, nec tenetᷣ petere absolutionẽ, Ar. ĩ c. iqsitioni, de sen. exc ꝙ si nõ p̃t deponere dubiũ, tunc debet petere absolutionẽ ratione iam dicta.

14 Vtrũ mortu⁹ q signa cõtritionis oñdit, sit absoluend⁹? Rñ. ꝙ sic c. à nobis, el 2. de sen. ex. & non nisi [h] ab eo qui de iure poterat, vel de ei⁹ mãdato, vt ĩ d. c. sed nũqd exhumabitᷣ corpus? Rñ. quòd non, [i] si ẽ sepultum

querітur de aliqua offensa, iudex petit satisfactionẽ in tali termino, aut compareat &c. Iussus neutrum facit, tunc est dubia offensa. Et nota quòd offensa est prius, postea contumacia. vide glo. & Pan. in c. ex parte, de ver. sign. Et quod no. gl. in d. capit. solet. Et ibi Ge. dicit. ꝙ cõtẽp:us dicitur offensa. Alia regula est, quòd excommunicatus pro offensa manifesta, non absoluitur nisi pri⁹ satisfaciat, nec sufficit præstare cautionem de satisfactione. Et hoc verum, vbi satisfactio consistit in exercitio actus temporalis; secus, si in exercitio actus spiritualis, quia tunc debet ante absolui, quã satisfaciat, ne excommunicatus attentet actum spiritualem. exemplum, excommunicantur canonici, quia de mandato Papæ nolunt recipere quem in canonicum receptione iuris. Certè isti prius debẽt absolui cum cautione &c.

a Exemplum] Vide aliud exemplũ in d. cap. cum pro causa.

b Expressa] Et sic videretur per surreptionẽ obtenta.

c Omnib⁹ expressis] Intellige secundùm Ric in 4. distinct. 18. si causas fraudulenter tacet, ca. cum pro causa, de sentent. excommunicatio. secus, si tacet ignoranter, quia non recolit, quia si absoluens habet intentionem relaxãdi excõicationem, quã tulit in eũm, simpliciter est absolutus. Si aũt non intendit eum absoluere nisi per cõparationẽ ad causas, quas exprimit, credit eũ non esse absolutũ, nisi forte sint tales causæ, ꝙ vna sine alia nõ mereretur excõicationem. hæc ille.

d Rñ. ꝙ sic] Exemplum. Vnus clericus habet beneficia sub diuersis diœcesibus, vel habet bñficiũ in vna & in alia domiciliũ. Et sic no. ꝙ multiplicatis excessibus, põt multiplicari vinculum excõicationis. c. ita quorundam, de Iudæis. Quid autem operetur secunda excõmunicatio, cum per primam sit totaliter separatus, est, quòd magis eum vitandum ostendit secundùm Pa. in d. c. ita quorundam. Tu dic pro Sco. in 4. distinctio. 4.

e Secundùm Ric.] No. tres practicas. prima est, vt vnica absolutione tollatur omnes excommunicationes, puta si idem est prælatus, & pluribus de causis eũ excõicauit. Et sic fiet vna absolutio, vel si sũt diuersi, omnes cõueniant simul, & sic fiet vna &c. Secũda practica est. Si vnus committit alteri vices suas. Tertia est, vt quilibet separatim absoluat. Et licèt vtatur verbo, Absoluo, non per hoc censetur communioni restitutus, quia ad causam subiectam restringitur, ar. l. age, & l. si de certa, C. de trans.

f Ex falsa] idem est, etiam si Papa absoluerit ex falsa causa, Vt nota. in d. capitul. ex parte. Et posset ordinari⁹ procedere.

g Absoluere] Vtputa, Si dicat satisfecisse, vel iniuriam sibi remissam, cum non sit verum. Et dicit Papa. in cap. ex parte de offic. ordina quòd excommunicatio, & absolutio sumunt vires ab intentione excommunicatoris, gl. in capitul. secundo de testi. Et ideo si absolutor intendebat absoluere, etiam si iniusta & falsa causa esset expressa, talis esset absolutus, argum. in c. venerabilibus. §. vbi, de senten. excommu. lib. 6.

h Et nõ nisi] Ratio, qa post mortẽ nõ imminet necessitas sicut añ. Ideo absolutio reseruatᷣ ei, q põt de iu.

i Respon. quòd non] Nam verberabitur sepulchrum, vel corpus exhumatum. Et valet ista absolutio, vel vt pro eo oretur, & etiam vt reponatur in loco sacro. Et licèt quis post mortem sit adiudicatus a Deo, capitul. qualis. 25. distinction. neque possit per sententiam Papæ vel damnari, vel restitui, capitul. tempus. 24. quæst. 2. tamen quò ad nos ecclesia ligat, & soluit,

& soluit, sed non quò ad ecclesiam triumphantem, vnde potius est quædam denuntiatio, vtrum sit absolutus, vel ne, Quia primò, se informat ecclesia, vtrum habuit contritionem, & sic postea denuntiat. Sed quæri posset, nunquid debeat absolui quis a peccato post mortẽ, si habuit signa, contritionis? Respond. quòd non, quia contritio sibi sufficit, vide Panormita. in d. cap. a nobis. Et gloss. in c ad hæc, de priuile. dicit, quòd communicans excommunicato post mortem, puta lauando, associando &c. contrahit excõmunicationem minorem. Et vide Panurm. ibidem.

a Quando mandatur eis] Quò citius poterit, debet se præsentare. Et ratio est propter iuramẽtum, quo quis astringitur ad factum. Vnde tenetur illud implere, quò citius poterit, ff de verborum obligation. l. continuus. §. cum ita. l. interdum, de operi. liber. cũ similib. Et eo ipso, quòd se non representat, cessante causa legitima, dicitur contemnere. 2. quęst. 7. Metropolitanum. Et sic d. c. eos. denotat vitium. Sic 10. distin. quis dicat, cum alijs allegatis per Gemi. in d. ca. eos.

b Sed non credo] De peccato, quo quis est absolutus in articulo mortis, non tenetur iterum cõfiteri secundùm Inno. in d c. nuper, de sentẽ. excõmu. nisi sit an-

in ecclesia: aliàs sic, & sepelietur in ecclesia. Et de ista materia vide in d. c. a nobis, el 2. per docto.

15 Qñ teneantur hæredes, vide infra, hæres. §. 4.

16 Qũo absoluet ille, q legitimo tenet impedimento, nè possit adire eũ, q de iure poterat eũ absoluere, vt Papã, Episcopũ & hmõi? Respon. ꝙ debet ei iniungi, ꝙ cessante tali, impedimento, quãprimum commodè poterit, adibit eum, qui illũ poterat absoluere offerẽdo se ei' parere mandatis: Intellige, nisi impedimẽtũ sit perpetuũ ẽm Inn. in c. quamuis, de sen. excõ. quod si nõ fecerit, iterũ in eandem reincidet excommunicationẽ. Similiter & illi, qui absoluti fuerunt à sede apostolica, vel legatis, qñ mãdatur eis a, vt aliquibus se præsentent, & passis iniuriam satisfaciant. c. eos qui de sen. excõ. li. 6. Et Io. Andr. ibidẽ, vt recitat Pa. in c. porrò, de sen. excõ. extendit hoc ad quemcunque, qui absoluitur cũ onere p̃sentãdi se, vel satisfaciendi alicui, ꝙ reincidit, si nõ facit, quam primũ commodè poterit; sed nõ credo b verum secũdũ Io. Mo. vnde dñi de Rota decisiõe. 491. propter dictũ Io. Mo. dicũt ꝙ absolutus ab auditore, si se non repræsentat, non est excommunicatus, sed excommunicandus. c

17 Sed ex hoc dubitatur, qs potest absoluere excõmunicatum detentum tali impedimento? Rñ. ꝙ si est in periculo mortis, qlibet sacerdos põt ẽm Inno. in c. a nobis, el 2. & c. sacris, de senten. excom. & Pa. in d. c. a nobis, tenet quòd ẽt laicus d potest absoluere talẽ ab excõmunicatione, & est glo. ibidem, & in c. pastoralis, in §. præterea, e de offi. ord. Et iura, quæ videntur contraria, dicit intelligenda de peccatis, non de excommunicatione. Et hoc verum, si episcopi vel proprij sacerdotis, aut alteri' præsentia haberi nõ possit. Si verò detineatur aliquo legitimo impedimento alio à periculo mortis, eps est requirendus, vt no. Inn. & sequitur Pa. in c. de cętero, de sen. excõ. & si ad eũ mittere non põt secundũ Inn. in c. 1. de sen. exc. sacerdos ꝓpri' absoluet. & hęc locũ habẽt tã in excõicatione iuris, quã hominis, d. c. eos.

18 Quid autem sit impedimentũ legitimũ, vide infra excõicatio. 5. casu. 1. §. 1. & qs sit in periculo mortis, vide infra mors. §. 6.

19 Verũ absolutio p vim, vel metum extorta valeat, Rñ. ꝙ nõ. vide infra, excõicatio. 7. Casu 18. de absolutione à peccatis vide infra Confessio. 5. in prin. & infra Interrogationes, in fi.

20 Sed nunquid excõicatus pp damnũ debet prius satisfacere ante, quã absoluatur? Rñ. ꝙ sic, si põt. Si verò nõ põt, debet præstare ido-

nexa censura, quia solùm de censura repetitur cautum, vt in c. eos, de senten. excom. li. 6 Sit tamen cautus sacerdos, nè se ingerat, si episcop' haberi potest. Dicunt etiam quidam, ꝙ non debẽt absolui, qui per processum curiæ sunt excommunicati, & per Sixtinã, quam alibi videbis, quia absoluens esset excommunicatus excõmunicatione Papali, nisi obseruaret ea, quæ ibi scribuntur. Idem tenet Gemi. ibidem. Idem Rose. absolutio primo. § 111.

c Sed excommunicandus] Quia nõ reducitur per hominem ad pristinam excõmunicationem, vt videbatur dicere c. sacro. §. verũ. eo. titul. sed in eandem reincidit. Et ratio est, nè fiat nouus processus. Et sic in dispendium redũdaret aliorum.

d Etiam laicus] Laicus absoluere nõ potest, quia nõ habet claues, sed talis confitẽs efficitur venia dignus propter cõtritionem, & deuotionẽ, ex quo fecit quantũ potuit, text. in cap. quem pęnitet, de pœni. dist. 1.

e §. præterea] Panor. dicit, ꝙ illæ glos. sunt magni effectus, quia hæres non compelleretur amplius pro absolutione, ire ad Papam, vel ad eum, a quo defunctus viuens erat absoluendus. Vocat tamen istã potius remissionem, quàm absolutionem. Et Archiepi. Florentinus vocat reconciliationem hic titu. absolutio. 1. §. 36.

Non

a Non teneor dare] Vnde si quis donat de bonis suis centum amico, vel consanguineo ratione amicitiæ, vel parentelæ, qui tamen non donat extraneo, non potest dici acceptator personarum. Ratio quia in re sua quilibet est moderator & arbiter. l. in re mandata. C.manda.

vt sibi plus dimittatur de patrimonialibus, sed non vt conferantur ei beneficia ecclesiæ magis, quàm aptiori.

c Catech.ĩ exposi.oratio.dom.in secundã dict. P.V.

d Quod non] Quod non est apud Deum, vt patet Act. 10. Et Iacobi secundo. Et Ro. secundo. Et licèt peccatorum quosdam eliu quat in suis peccatis, quosdam ad se vocet dando eis gratiam suam, quam non dat reprobis, non dicitur acceptator personarum. Nã acceptio personarum opponitur iustitiæ, vnde locum habet in his, quæ dantur ex debito, quod attendit iustitiam. Deus autem non ex debito, sed ex gratia vocat. igitur &c. Ad Titum 3. Non ex operibus iustitiæ &c. Et Roma. 11. si ex operibus, iam non ex gratia.

neam cautionem, ꝙ satisfaciet, cum ad pinguiorẽ veniet fortunã, vt in c. ex parte, el 1. de ver. sign. & d.c. Odoard⁹, aliter peccat, qui absoluit. Sũt ẽt casus, in quib⁹ nõ valet absolutio ante setisfactionem, de quib⁹ infra, excom. 7. Casu vlt. §. 2.

21 Vtrum talis, qui nõ pòt satisfacere, teneat̃ cedere bonis ante, q̃ absoluat̃. Rñ. ꝙ de rigore iuris sic, si aduersari⁹ exigit, vt not. in d. c. Odoardus. In consciẽtia dico ꝙ non, sed sufficit, ꝙ restituat ẜm ꝙ tenetur, dic vt infra, restitut. 3. ꝑ totũ.

22 Cui applicabitur satisfactio pecuniaria pro iniectione in ecclesiasticũ? Rñ. ꝙ si fuit in religiosum, applicabitur monasterio arg. 12. q. 1. nõ dicatis, & de statu mo. c. cũ ad monastariũ. 1. rñso. si verò fuit in clericum, ipsi clerico applicabitur, nisi fuisset in iniuriã ecclesiæ propulsatus, q̃a tunc ẽt ecclesia agere poterit ꝓ iniuria, institu. de iniu. §. si communi seruo, & sic etiã ecclesiæ satisfiet.

ACCEPTIO personarum ẜm Alex. secũda secundæ tractatu de acceptione personarũ est iniustitia, qua persona personæ præfertur in conferẽdo ei aliquod, quod ex debito iustitiæ alteri est conferendum ratione alicuius conditionis transitoriæ non cõgruẽtis ad ipsam rem existentis circa personam, puta diuiciarũ, potestatis terrenę, vel cognationis carnalis, & non ob meritum eius ad ipsam rẽ. & sic patet, vt sit acceptio personæ ꝙ oportet primò illud, qđ confertur, sit ex debito conferendum, quia si nõ esset ex debito, nõ posset esse acceptio personarum, quia tali dicitur, an non licet mihi facere, qđ volo, scilicet de meo, qđ non teneor dare[a] alicui. Secũdò oportet, ꝙ nõ attendat ad meritũ,[b] & conuenientiam illius, cuidat, conuenientem rei, quæ datur, sed solũ ad alia non congruentia ad ipsam rem, puta parentelam, potentiam, diuitias, & hmõi.

1 Verũ[c] sit apud Deũ? Rñ. ꝙ nõ,[d] arg. 32. q. 4. sicut sancti⁹, de cons. dis. 4. nec quẽquam, de iud. nouit, de præben. venerabilis. vbi dicitur, Non generis nobilitas, sed virtutum, vitæque honestas gratum deo faciũt.

2 Vtrum debeat esse apud homines? Rñ. ꝙ non.[e] 49. d. c. vl. 63. di. sacrorũ. 2. q. 3. si q̃s presbyter. 11. q. 3. summoperẽ, & d. c. venerabilis.

3 In quibus prohibetur acceptio ꝑsonarũ? Rñ. quòd in viij. Primò in pœnitẽtiæ impositione. 26. q. 7. sacerdos. Secundò in sententiæ diffinitione. 3. q. 9. necesse. Tertiò in his, quæ sunt fidei. 29. q. 2. c. 1. Quartò in hospitũ receptione. 42. di. quiescam⁹. Quintò in eleemosynarum largitione. 16. q. 1. si cupis. Sextò in iudicij, de re. iu. ĩ iudicijs, li. 6.

b Ad meritum] Nam ad eum, qui habet distribuere, vel dare aliqua ex debito distribuenda, pertinet dare illa, prout reperit meritũ, seu aptitudinem in personis, congruentem rei, quæ datur, quia secundum Tho. secunda secundæ. quæstio. 63. ad iustitiam distributiuam spectat diuersis personis diuersa tribuere secundùm proportionem ad dignitates personarum, idest vt vnicuiq; detur, secundum quòd est i eo proprietas digna ad id, quod datur. Si igitur quis in dando consideret proprietatem illam personæ, propter quã id, quòd ei confertur, est illi debitum, non est acceptio personarum. Si verò consideret, non quod est tali proportionatum, sed solùm quia Petrus &c. sic est acceptio personarum. Contingit namque aliquã conditionem personæ facere eam dignam respectu vnius rei, & non respectu alterius, sicut hæc conditio, Consanguinitas ad vnam personam facit eã dignam,

e Quod nõ] Adde c. ad decorem, de institu. vbi reprehenditur Patriarcha Constantinopolitanus, qui solùm Venetos instituebat in ecclesijs suis, quãdoquidem Deus ad nationes non respicit, sed ad idoneitatem virtutum. Et pulchrum text. vide ad hoc in c. dilectissimi. 8. q. 2. Et 49. distinction. in c. fin. dicitur, Panem polluit, qui doctrinam Dei malè in populo dispergit. Et qui honorat potentem, & despicit pauperem i animal ergo sine macula offerendum est domino.

Septimò [a] in promotione dignitatum. d. c. venerabilis, & 40. di. nō loca, & c. multi. Octauò in exhibitione honoris.

4 Vtrum promouere aliquē ad dignitatem propter cōsanguinitatē sit acceptio ꝑsonarū? Rñ. secundū Alex. vbi supra, quod sunt beneficia tēporalia, & spiritualia. In collocatione beneficij temporalis, cui non est annexū spirituale, licet illud cōferre intuitu cōsanguinitatis, si bon' est, quia consanguinitas est bene conditio faciēs ad negotiū circa dispensationes patrimoniorū. Si verò est annexū spirituali, puta quia sunt res ecclesiæ, vel q̄ paupetib' sunt dispensanda, similiter licet ei conferre, non ex ratione consanguinitatis principali, sed secundaria, vt non egeat, sed non ita, vt luxuriet. Si verò est spirituale beneficiū non est attendēda ratio consanguinitatis, vel carnis, quia spiritualia non dātur iure sanguinis [b], sed diuino munere. sed attēdi debet ratio spiritualis, q̄ s. est, vt detur iustiori & meliori, non simpliciter, sed ad illud regimē, vt in c. licet. 8. q. 1. Qđ si conditiones sint pares potest ex illis conditionibus moueri ad dandū consanguineo, dummodo non sit scandalū [c] ex respectu consanguinitatis, quia pp scādalū multa dimittēda sunt. ergo est acceptio ꝑsonarū in ꝑmotionib' ad dignitates & officia, qñ beneficiū spirituale datur ꝑ ꝑ consanguinitatē principaliter [d] sa cir. c. Moyses. 8. q. 1. vel qñ non datur meliori ad illud regimē, vt in d. c. licet, quia talis infideliter agit negotiū domini, non meliorās, cū potest: vel qñ quodcunque officiū datur indigno; [e] concor. Tho. in quoli. & secunda secundæ. q. 63.

5 Vtrū cum conditiones sunt inæquales excedētes, & excessę, puta literat', sed ignobilis, alter nobilis, sed illiterat', sit acceptio personarū, si præponatur nobilis? Rñ. Alex. vbi supra, quod licèt literatura simpliciter sit ꝑferēda, nobilitati, vt in c. venerabilis, de præben. quia est necessaria in regimine ecclesiæ, tñ in casu potest ꝑferri nobilitas, vt arceantur lupi ꝑ potentiā, & in casu vt sint diuersa mēbra in corpore ecclesię, quib' pax ei' conseruet, & sic nobiles pñt promoueri, dūmō morū honestas eis suffraget.

6 Vtrū si præferatur minus bon' vir maiori bono, sit acceptio personarum? Respon. Alexan. vbi supra. Quod aliud est ī maiori dignitate, aliud est in minoribus beneficijs. Aliud cū eligitur de gremio illius ecclesiæ. Aliud cum postulatur de alterius gremio. Cū ergo electio est facienda ad maiores dignitates, requiritur secundùm conscientiam, vt eligatur vtilior regimini, dummodo sit bonus, quia secundùm Albertum Magnū peccat mortaliter, qui promouet malum, quāuis sit multùm profuturus, quia qui sibi nequam est, alteri non poterit esse bonus; & qui sibi non parcit, multominus alijs parcet,

a Septimò] Pone exemplum in capitulo, nouit, de iudic. vbi in correctionibus fiendis non est habenda ratio inter paruum & magnum, & In iudicijs non personarum acceptio babenda.

b Iure sanguinis] idest non propter sanguinem, sed diuino munere, idest spirituali concessione. In talibus enim non debet haberi respectus nisi ad spiritum, & ad rationis cōgruentiam. Si enim quis conferendo officium, vel beneficium habet respectum ad aliquod carnale vel temporale, simoniam committit. 1. quæstion. 1. sunt nonnulli.

c Dummodo nō sit scandalum] Puta quia alij prælati mouerentur ex hoc ad dandum beneficia suis consanguineis minus dignis. & hæc ratio est propter malum exēplum, & hoc si timeatur probabiliter. Et sic not. quòd opus de se licitum efficitur illicitum, si inde oriatur scandalū, vel alteri detur occasio peccandi, Rose. hic. §. primo.

d Propter consanguinitatē principaliter] Secunda ratio est, quia conditio affinitatis non est conditio pertinens ad ecclesiasticam curam &c. Ex his infertur, quòd si quis dispensat iura communia vel particularia sine rationabili causa, magis circa vnam personam, quàm aliam puta quia est amicus, vel consanguineus, vel si dispensat ante legitimam ætatem, vt promoueatur, vel habeat curam animarum &c. vel Abbas dispensat cum aliquibus in esu carnium, quia amicus &c. vel in laboribus. Omnia hæc videntur pertinere ad acceptionem personarum. Similiter in distributione eleemosinarum, si dat consanguineis, & non illis, quos credit magis indigere. Similiter si quis in consilijs dat vocem &c. Et in omnibus his videtur grauius peccare, ar. 41. distinctio. miramur.

e Indigno] Quia tunc, si non est bonus, esset eligere simpliciter malum. Nam secundū Alb. Mag. promouens ad ordinem, vel curam pastoralem, vel aliquod beneficium ecclesiasticum scienter indignum, absque dubio peccat mortaliter. nec nobilitas excusare potest, vt promoueatur malus, Quia quantò nobilior, tantò nociuior. Et si dicatur, alium non esse ita vtilem, omnino ista ratio nō valet, Quia vtilitas spiritualis præponenda est, nec excusat paucitas ministrorum ecclesiæ &c.

cet.ff.de his, qui ante sent. l. final. nec excusat secundùm eum paucitas ministrorum ecclesiæ. In minori verò beneficio sufficit, quòd bon⁹ sit. a Si verò fiat postulatio, requiritur, vt secundùm conscientiã suam eligat vtiliorem, & meliorem.

7 Vtrũ pauper possit præponi diuiti in iudicio? Res. Alex. vbi supra quòd non. sed æquitas debet seruari b & illud ecclesiastici. 4. cap. In iudicando esto misericors pupillis. & Esa. 1. Subuenite oppresso, iudicate pupillo, & similes intelligũtur; vt iudex tueatur miserabiles personas ab oppressione potentium. Et si timore, vel amore defecerint personæ necessariæ ad instructionem suarum causarum iudex debet eis subuenire. In veritate autem sententię nulli parti parcere.

8 Vtrum exhibitio honoris, quæ fit prælato malo inducat acceptionem personarum? Rñ. qui supra ibid. quòd prælatus spiritualis siue temporalis debet honorari ratione potestatis à Deo acceptæ. Cum quis autem c honorat peccatorem amore indebito à quo deberet corrigi, tunc peccatum est.

9 Vtrũ exhibitio honoris ꝓpter diuitias sit acceptio personarum? Respon. Alex. vbi supra, quòd si tantùm habetur respectus, ad diuitias, vt tantò melior, quãtò ditior videatur, peccatum est. Similiter si de exhibitione honoris ecclesiastici hoc intelligitur. Si verò hoc fiat pro vitatione scandali, ita tamẽ quòd pauper non cõtemnatur, vel diues in peccato non foueatur, non erit peccatum.

10 Vtrum acceptio personarum sit peccatum mortale. Respond. Angel. de Anco. libr. de potestate Papæ, quòd peccatum mortale tollit nobis Christum, qui est vita nostra, ad Colo. 3. capitulo Christus autem tribus modis in nobis est, scilicet per iustitiæ æquitatem, per doctrinæ veritatem, per vitæ sanctitatem, Ioann. 13. ego sum via, scilicet iustitiæ, veritas, scilicet doctrinę & vita, scilicet exẽpli. Quando autẽ acceptio personarum repugnat iustitiæ, puta non reddens iustitiam, cui debem⁹, vel faciẽs

a Sufficit ꝙ bonus sit] scilicet quantum ad hoc, vt electio non possit impugnari in iudicio, sufficit ꝙ bonus sit, nec oportet eligere meliorẽ, quia sic oĩs electio posset impugnari. Sed quantũ ad conscíẽtiam eligentis necesse est eligere meliorẽ vel simpliciter vel per respectũ ad bonum commune; vide infra, elec. §. 21.

b Aequitas debet seruari] Iuxta illud Exod. 24. pauperis non misereberis ĩ iudicio. Vnde Prouerb. 18. Accipere personam in iudicio non est bonum. Et Reg. in 6. dicit, In iudicijs non est ꝑsonarũ acceptio habenda. Et ratio est, quia per hoc corrumpuntur iudicium, & iustitia. Nam secundum Thomã secunda secundę quęstio. 63. iudicium est actus iustitiæ, prout scilicet iudex reducit ad æqualitatem iustitiæ ea, quæ inæqualitatem facere possunt opposita. Personarum autem acceptio sapit inæqualitatem, inquantum attribuit vni personæ præter proportionem, in qua consistit iustitia &c. in pœnis tamen defertur dignitati. 45. distin. Cum beatus, de offi. dele. c. sanè. Et nota. in c. fin. de transact. & in cap. t. 40. distinct. Extra ea, quæ hic dicuntur, Quæro, an sit acceptio personarum plus punire pauperem, quam diuitem pro eodem delicto? Respon. aut pœna imponitur pecuniaria. & tunc magis punitur diues. Si verò pœna est corporalis, magis pauper. Qui ergo facit contra ea, quę dñr videtur esse acceptator personarũ. De his no. Barto. in l. Pedius, ff. de incen. rui. & nau. & in l. quædam, ff. de pœnis, & l. properandum. §. sin autem vterque, C. de iudi. Cyn. & Bald in l. fina. C. de summa trini Adde quæ no. Ang. in d. l. Pedius. Et sanctus Thomas secunda secundæ. quęstio. 185. Et quæ no Panormita. in c. cum quidam, de iureiuran. Et Bald. in §. si quis temerario, de pa. iura. firman. vide Panormi. in c. magnæ, de vot. Et gloss. in cap. consideret, de pœni. distin. 5. in ver. Ideo, gloss. in c. non coguntur, 41. di. gl. in c. 1. 40 di. & gl. in c. q viderit. 32. q. 5. tamen, Bart. in d. l 1. dicit, ꝙ si fit in derogationem dignitatis, & officij, magis punitur constitutus in dignitate. Si autem aliter, habet locũ hæc distinctio.

c Cum quis autem] Circa istos duos. §. sciendũ, Cum honor sit quoddàm testimonium de virtute eius, qui honoratur, sola virtus est causa honoris. Sed aliq̃s ꝑt honorari nõ solũ ꝑꝑ virtutẽ propriam, sed ẽt alienam, vt prę lati, & principes. Nam honoràtur etiam si sunt mali, inquantũ gerunt personam Dei & cõmunitatis, cui præficiuntur. Eademq; ratione sunt honorandi parentes, & domini, propter participationẽ diuinæ cõmunitatis, quia Deus est omniũ pater, & domin⁹. senes quoq; propter signum virtutis, quod est senectus: diuites, q̃a maiorẽ locũ in communitatibus obtinent, quia est vnus honor, qui debetur alicui secundum statum, quem tenet in repub. Et diuites regulariter tenent maiorem statum, &c. Sed ad alium honorem, qui cõmendando, seu reuerẽtia &c. diuitiæ nihil faciunt. In his autem, quę pertinent ad fidem Christi, peccatum est præferre diuites pauperibus, sicut ministratores sacramentorum, vnde si quis vellet audire confessiones diuitum, & non pauperum, vel non ita diligenter, aut tradere eucharistiam &c. nisi ex hoc crederet magis diuites indigere, vel

contra, a amore amicitiæ pecuniæ & huiusmodi, sic est mortale. Quando verò repugnat doctrinæ, puta determinando, vel declarando ex complacentia cô tra sanctam doctrinam, sic est mortale. Quando verò repugnat vitæ, puta cum præfectur malus bono, indignus digno propter con sanguinitatem,& huiusmo di non congruentia ad ipsam rem,quæ datur, sic est mortale. adde etiam, ꝙ est mortale,quando melior ad dignitatem ecclesiasticam nô præfertur,saltem in maioribus dignitatibus, vt pa tet per ea, quæ no.infra ele ctio.§.21.iuncto, quod dico supra hic.§.6.

ACCIDIA b secundùm Ric.de sancto Vi cto. est torpor mentis bona inchoare negligêtis,vel secundû Dam.est tristitia aggrauans mentê, vt nihil bo ni ei agere libeat.Et hæc est definitio essentialis secundùm Alexand. secunda secundæ,tractatu de accidia; aliæ sunt per effectus, & differt ab inuidia,secûdùm Alexâ. ibidem, quia est de alieno bono, Accidia verò de proprio.

1 Vtrum accidia sit contra aliquod præceptum de calogi? Respon. Alexand. vbi supra, quòd est specialiter & explicitè contra illud Ecclesiasti. 38. Ne dederis in tristitiam cor tuû, sed repelle eam a te. & vigesimo.Tristitiam longè ex pelle a te, multos enim oc cidit, & non est vtilitas in illa. Implicitè verò est contra illud, Memento, vt diem c sabbati sanctifices? Exod. vigesimo. In accidia est tristitia de spirituali bo no & laborioso cum amo re quietis carnalis. In illo vero præcepto est amor san ctæ quietis, quæ cum gaudio est in bono spirituali, li cèt sit laboriosum. Vnde licèt præcipiatur ibi abstinere ab opere seruili, in quo est labor, non tamen prohibetur bonum spirituale,vt orare, prædicare, & huiusmodi, quæ sunt bona spiritualia, licèt laboriosa.Et ex istis patet, ꝙ de sua ratione accidia est:

re,vel maiorem fructum inde sequi, vel non ita patienter expectare, esset acceptio personarum.

a Faciens contra] Istud etiam vitium multum nocet bono communi. Vnde in l. diuina prohibetur, Deuter. 1. non accipiatis cuiusquam personam. Et de Christo dicitur Matt.22. Nô respicies personam hominum.

b Accidia] Accidiari stomachari. Et est tædium animi, vel anxietas. Et secundû Tho. dr̃ accidia quasi acida. Acida autê seu acetosa sunt frigida, frigus verò inducit difficultatem, & tarditatem in motu. Videmus enim cû aqua ex frigore congelatur, immobilis manet, q̃ ex se flueret. Et senes, quia frigidi sunt, graues & tardi sunt ad ambulandum; secus de adolescentibus. Accidia ergo est quædam frigiditas spiritualis, seu defectus amoris spiritualis & feruoris diuini, ex quo anima non mouetur, vel cum difficultate mouet ad bene operandum. Et vt clarius intelligas scias ꝙ accidia primo modo est tristitia de bono spirituali, & sic est generale peccatum, & non vnum de septem. Quia omne peccatum refugit bonum spirituale virtutis ei oppositæ, vt superbia refugit bonum spirituale, qui est âctus humilitatis. Et luxuria bonum castitatis. Et sic de alijs secundùm Thom. secunda secundę, q. 35. Secundo modo est horror spiritualis boni, inquantum est laboriosum, vel molestum corpori, aut impeditiuum delectationis eius. Et sic a vitijs carnalibus non separaê, quibus quis quietem & delectationem corporis quę rit. Et sic etiam non est vnum de septem. Tertio modo est tristitia de bono spirituali, inquantum diuinum, & sic speciale peccatum & vnum de septê, quia opponitur speciali virtuti, quæ est charitas, cuius est gaudere de bono diuino. Et sic est peccatum capitale, quia ex ea promptum est, vt aliá vitia oriantur secundùm rationem causæ finalis Et hæc diuersimodè assignantur a Grego. vt hic in §. fi. Et ab Isidoro lib. de summo bono quæstione vndecima ponitur, quibus distinguitur tristitia ab accidia. Nam secundû eum propriè dicitur tristitia, inquantum recedit a graui & laborioso ope. Et sic ex ea oriuntur, desperatio, pusillanimitas, rancor, amaritudo, quæ non est speciale vitium, sed effectus quidam rancoris. Accidia inquantum quis accedit ad indebitam quietem laboris tædio, & sic septem oriuntur ex ea scilicet ociositas, cû prætermittuntur bona præcepta. Somnolentia, cum negligenter implêtur pręcepta. Hæc duo sub tempore côprehenduntur. Importunitas cû euagatio mentis circa illicita residet in ipsa arce mentis volentis se diffundare ad diuersa. Curiositas, cum indebite, vel immoderatè se diffundit ad diuersa cognoscenda. Verbositas, cum indebitè & immoderatè vagatur in verbis. Inquietudo corporis, cum per immoderatos membrorum motus vagationem mentis indicat. Instabilitas cum diuersorum fit mutatio locorum, vel propositi. Et hæc quinque ad mentis euagationem pertinent, quam ponit beatus Gregorius. Et mortale dicitur quandoque talis tristitia, quando contingit vsque ad consensum rationis, qui consentit in fugam, & horrorem & detestationem boni diuini, carne contra spiritum omnino præualente. venialis verò quandocunque non contingit vsque ad consensum rationis, sed est in sola sensualitate propter solam repugnantiam carnis ad spiritum.

c Catechismus in explicatione huius præcepti, & in primum. Non habebis Deos. P. V.

mortale peccatum a. vnde 2.ad Cor. 7. Tristitia huius sœculi mortem operatur. Et vt aduertere posis, quã do accidia habet propriam rationem, & est mortale peccatum, attende, quod, aut talis tristitia boni consistit in omissione necessariorum ad salutem, & sic est mortalis, aut in omissione eorum, quæ non sunt necessaria, & sic est veniale peccatum. Aut deducit ad aliquod mortale, vt puta desperationẽ,& sic est mortale peccatum. Et ex hoc patet quid dicẽdum de eo, qui attediatus abhominatur diuina, & spiritualia, quia nisi fiat necessaria ad salutem,& ea dimittat, vel deliberatè disponat dimittere, nõ peccat mortaliter. Similiter de eo, qui ꝓpter alicuius mortem disponit nõ benefacere,& de necessarijs, quod peccat mortaliter. Idem de eo, qui propter hoc nollet esse creatus a Deo, vel vellet esse irrationale animal, quia est mortale si deliberatè. Idem similiter de illo, qui propter tristitiam incurrit grauem infirmitatem, aut notabile corporis nocumentum, quia mortale est, si potest se iuuare, & huiusmodi. Et secundùm prædicta intellige Th. secunda secũdę, quęst. 35.

2 Vtrum accidia sit grauissimum peccatorum. Rñ. secũdùm Ale. vbi supra, ꝙ est loqui de accidia multipliciter. Vno mõ, sñ ꝙ terminatur, & consummatur in desperationem,& sic est grauissimum peccatorũ ratione desperationis adiunctæ in qua terminatur. Aut loquimur de accidia ratione ociositatis sibi adiunctæ; Et hæc ociositas est occasio multorum malorum, quia anima nisi in bonis occupetur, in malis defluit,& sic est magnum malum. Veruntamen ratione generis peccati non est maximum peccatorum, quia maius est infidelitas superbia,& huiusmodi.

3 Quæ sint filiæ accidiæ? Respond. secundùm Gregor. trigesimoprimo mor. quòd sunt sex. Prima desperatio. Secunda pusillanimitas respectu consiliorum. Tertia ociositas. Quarta torpor, seu pigritia circa præcepta. Quinta est vagatio mentis illicita. Sexta malitia, qua quis detestatur bona spiritualia, de quibus dicetur in loco suo de qualibet.

ACTIONES b a iure ciuili ortũ habent secundùm Innocentium, de constitutio. capitulo. quæ in ecclesiam. Et de specialibus, generalibus,& vniuersalibus, c quales sint, & qualiter formentur, vide Inno. de offic. ordi. cap. conquerentè, de lib. obla. cap. secundo, de causa poss. & propriè, cum ecclesia. de sepultu. certificari, quia pertinent ad forum contentiosum.

1 Quæ dicantur actiones bonæ fidei, habetur Instituta. de act. in §. actionum,& in gloss. capituli. cum venerabilis, de excep. & sunt 15. ex vendito, ex empto, locatio, & conductio, negotiorum gestio, mandati, depositi, pro socio, tutelæ, commodati, pignoratitia, familiæ herciscundæ, communi diuidundo, præscriptis verbis, quæ de ęstimato proponitur, permutato,& hæreditatis petitio, nec dicuntur bonæ fidei, quia solùm, in his sit seruanda bonafides, sed quia in his magis exuberat iudicis officium, quàm in alijs.

2 Quæ dicuntur stricti iuris? Respon. tex. Instituta. vbi supra, quòd sunt aliæ ab his. vt actio ex mutuo,& arbitrium,& his similia,& dicuntur stricti iuris, quia non venit in eis, nisi quod strictè exigit actionis natura. & de ipsis vide gloss. in dicto capitulo, cum venerabilis.

3 Quæ dicuntur actiones personales? Respõ. Fran. Vercel. vt refert Gem. in c. dispẽdia, de rescri. li. 6. quòd sunt, quæ personas tenent obligatas ex contractu, vt mutuo, locatione,&c. vel quasi contractu, vt nego

a De sua ratione accidia est] Vel saltem semper mala, & hoc dupliciter, vno modo secũdum seipsam, quando scilicet est de eo, quod est apparens malum, & verè bonum, Licèt appareat malum, sensitiuè propter laborem, quod est in eo. Attamen quando tristatur qs de aliquo opere, ad quod tenetur, est peccatum, sicut contra, delectatio est mala, & peccatum, quando est de verè malo, sed apparenti bono, vt delectatio fornicationis, & huiusmodi. Secundo modo secundùm affectum vt hic.

b Actiones] Not. quod actio est ius persequendi in iudicio, quod sibi debetur, vt instiut. de actio. §. 1. & per consequens est effectus obligationis, & eius filia, vt dicit gloss. in stitutis. de obligat. Et quomodo obligatio est iuris vinculum. & quomõ oriantur actiones diuersimodè, vide Bar. in l. cum qs C. de iur. & fac. ign. Et in l. 1. ff. de condi. indeb.

c Et vniuersalibus] De actionibus vniuersalibus & particularibus vide per Pa. 1 d. c. 2. de li. obl. Et per In. in d. ca. cũ ad sedẽ.

tiorū geſtio, tutela & hmōi Aut maleficio, vt furti dāni iniuriæ, &c. vel quaſi maleficio, vt in iudice malè iudicāte ex imperitia, & proijciente de cenaculo, quod nocuit, vt Inſt. de obliga. & in rubricis ſequentibus.

4 Quæ ſunt actiones reales? Rñ. Gem. vbi ſupra, ꝙ ſunt q̄ ſequunt̃ rē, & nō ꝑſonam nec per eas dicitur perſona obligata, vt rei vendicatio, Publiciana. & ſimiles ſecundū Ioa. de Imola.

5 Verū in actionibus perſonalibus currat præſcriptio cōtra eccleſiā, & alios vide infra, p̄ſcriptio. §. 34.

6 Actio eſt inanis creditoris, quam excludit inopia debitoris c. olim nobis, de re. ſpo. ff. de dolo. l. nā is. & q nihil habet, ei⁹ periculo nihil eſt, ff. de furtis, l. itaq; fullo. §. 1. & cx̄. de vſu. cū tu.

ACOLYTI [a] Grecè, ceroferarij Latinè. 1 di. c. clericos, ī fi. vnde ei⁹ offm̄ eſt præparare luminaria, & ipſa portare corā miniſtris altaris. 25. diſ. perlectis. 33. di. §. deſeruientes.

ACCOMODATIO. Vide infra, commodatum.

ACTVS [b] requirit tria regulariter, vt in c. magnæ, de voto, & ar. . quæſ. 1. aliud. Primū, quid liceat ſecundū æquitatē. æquitas verò eſt iuſtitia dulcore miſericordiæ tēperata ſm Cypria. Secundū, quid deceat ſecundū honeſtatē. & eſt diuerſum à verbo, licet: quia multa licēt, q̄ non decent. Tertiū, q̄d expediat ſecundū vtilitatē, vnde filiæ ſine cōſēſu patris cōtrahere matrimoniū licet, vt in c. ſuſficiat. 27. q. 2. ſed nō decet, vt ī c. 1. de deſp. imp. nec ēt expedit, cū mulieres ſæpe laborēt ꝓ propria cōmoda. l. ſi pater, in fi. C. de deſpon.

1 Qūo cognoſcet̃, ſi actus eſt validus? Reſ. Pan. in c. cū olim, de cle. coniug. ꝙ recurrendū eſt primò ad conſuetudinē loci, vbi q̄s oriūdus fuit, vel vbi act⁹ eſt geſtus, & non ad conſuetudinē loci alteri⁹, vel vbi act⁹ eſt applicand⁹ [c]. Exēplū natus de patre ſacerdote eccleſiæ oriētalis, qui contraxit ſm eorū ritū, eſt legitimus vbiq;, & ideo pōt eligi in eccleſia occidentali ꝓ prelato. facit in ar. ad hoc l. 1. C. de emā. li. & no. per Bar. in l. oēs populi. ff. de iuſt. & iur. & l. cūctos populos. C. de ſum. tri. & facit ad q̄ōnē vtrū teſtm̄ factū Senis cum tribus teſtibus ſecundū eorum ſtatuta valeat quò ad bona alibi exiſtentia. [d]

2 Itē actus geſt⁹ ab habēte duplicē ptātem, ſemper in dubio p̄ſumitur geſt⁹ ſm eā poteſtatē, ſecundū quā actus tolerari poſſit, vt valeat, vt no. Pa. in c. niſi eſſēt de p̄ben. facit. c. q̄d ſicut, [e] de ele. vbi p̄ſumitur actus

a Acolyti] Vnde Latinè dicuntur accedentes, a deportandis, cæreis, quando legēdum eſt euangelium, aut ſacrificiū offerendū, tūnc. n. accendunt luminaria & portant, licèt ſol eodem tēpore rutilet, ad ſignum tamen lætitiæ, Ad demonſtrandum, vt typo luminis corporalis oſtendatur illa lux, de qua Ioan. 1. erat lux vera.

Adde quando & cur inſtituti, Conc. Trid. ſeſſ. 23. c. 2. de refor. de acolytatu. 24. c. 11. de ref. quoto gradu ſit, eiuſque de munere, & ordinatione, Catechiſ. de ſacra. ordi. c. iam verò. P. V.

b Act⁹] Dupliciter capit act⁹. i. pro quadā ſeruitute, qua is, cui debetur hēt ius, ꝙ pōt per fundū, in quo ſibi hæc ſeruitus debetur, ducere iomentum, vel vehiculū ſuū, ſ. vt non ſolū poſſit ambulare ꝑ ſe, ſed ēt iumentū, & quadrigā ſecū ducere. ff. de ſerui. ru. prædi. l. 1. verſ. actus, Et l. inter, & inſti eo. § actus. Secūdo capit act⁹ ꝓ operatione, vt hic. vn̄ dicitur actus agētiū &c. ſecundo de aīa & 1. q. 1. ꝑ Iſaiā cū ſi. Acta vero dr̄ ſcriptura negotiorū, q̄ in iudicio agunt ordinē eorū, modum, & formam continētes, vel ēt ſunt proceſſus, ſiue geſta curiæ, & ſunt cōia, vt C. de indi. l. vlti. ff. de re iudi. l. a. ctorum verba, & l. Paulus.

c Vbi actus eſt applicandus] Ad de text. in l. 1. C. de eman. li. vbi alienigena emancipatus duum viris. i. officialibus ſm legē municipij. i. cōſuetudinē dr̄ bene emancipatus quo ēt ad alia loca.

Exemplum. Quidam Paduanus fuit doctoratus Bononiæ ſine ſolennitate, quæ requiritur Paduæ.

d Exiſtentia] Et cōiter tenetur ꝙ ſic in l. cunctos populos. Et in reſpicientib. deciſionē litis iudex ſemꝑ debet ſeruare ſtatuta loci, in quo celebratus eſt contractus, & nō loci iudicij; Ita Barto in d. l. cūctos populos. ex quò ſequit̃, ꝙ ſi contract⁹ ſit celebratus, in loco, vbi cōtra inſtr̄m nulla poſſit opponi exceptio, iudex debebit ſeruare illud ſtatutum, quāuis inſtr̄m ibi factū, producat̃ hic; Ita ſētit Bal. ī hac q. in l. 1. C. ne ſi pro pa. Nā cum illu l reſpiciat deciſionē litis &c. ex hoc ēt infertur, ꝙ ſtāre cōſuetudine, vel ſtatuto, ꝙ ſcripturæ priuatæ, vt ſunt apochæ mercatorū ſcriptæ eorum manu, vel libri rōnū plenam fidē faciāt, certè ſtabitur cōſuetudini illius loci in priuatis ſcripturis ibi factis, quāuis in alio loco agatur iudicium. d. Ant. in c. 2. de fi. inſtr. Fallit ī dote. l. exigere dotē, de iud. Quia ſi ſtatuto cauetur, vt mortua vxore ſine liberis vir lucretur tertiam partem dotis, & in ciuitate viri dicatur, ꝙ lucretur dimidiam, certè ſtabitur ſtatuto loci mariti. vide alia pulcra multa in d. l. cunctos populos, ꝑ d. Iaſ.

e C. ꝙ ſicut] Archiepiſcop⁹ ante receptū pallium non poteſt conuocare concilium, conficere chriſma &c. vt ibi. Et tamen eſt etiam epiſcopus. Tamen præſumitur illos actus feciſſe vt archiepiſcopus, vt ibi.

Duplicem

factus respectu maioris potestatis ab eo, qui duplicem potestatem [a] habet. facit l. tertia, [b] ff. de mili. testamen.

3 Actus legitimus est ille, qui obuenit, vel firmatur a lege. ff. de verb. signi. l. lege obuenire, vt est emãcipatio, acceptilatio, aditio hæreditatis, contractus matrimonij, tutoris datio, et huiusmodi, quæ non sunt actus contractuum: secundùm verò ordinem minorum est regere, prædicare, confessionem audire, legere, visitare, diffinire, eligere, eligi, accusare, testificari, & ad ordines promoueri, qui omnes intelliguntur solùm nomine actuum legitimorum, & non al.j.

ACCVSATIO [c] est aliquem in libello reũ de crimine deferre ad vindictam secundùm Azo. in summa in rub. C. de accus. Circa quam quærẽda sunt infrascripta.

1 Vtrum accusationẽ debeat præcedere monitio? Respond. quòd non de necessitate, arg c. 2. & c. qualiter & quando, el 2. de accusa. & glo. 2. q. vlt §. 1. Ratio, quia fit solùm ad pœnam imponendam, vt in gl. in capitulo licet, de Simo.

2 Vtrum aliquis teneatur accusare, Respon. secundum gloss. in cap. qua propter. 2. quæstio. 7. quòd nemo. facit text. in l. vnica. C. vt nemo inuitus, & cap. si primates. 5. q. 2. & glo. in c. licet, in fi. de accus. Bar. [d] in l. in eum, ff. de accusa. dicit verum nisi in homicidio, quoniam hæredes tenentur accusare, argum. l. prætor. §. 1. ff. de iniu. aliàs perderent hæreditatem, & l. cum furem, C. de his qui. vt indi. sed contrarium videtur tenere gloss. in l. si quis homicidij, C. de accusat. & ibi Cyn. Bald. Salycet. & Angel. & Raph. in d. l. in eum, scilicet quòd non tenentur accusare. & iura quæ videntur contraria, non loquuntur de accusatione propriè, sed de denuntiatione, [e] de qua dicam in titul. suo, & in quo differt ab accusatione, imò videtur, quòd accusare sit contra præceptum diuinũ, dum dicit, Dimitte nobis debita nostra. gloss. est in l. furti. §. pactus, ff. de his qui not. infa. de quo dic, vt infra §. 4.

3 Quis põt accusare? Rñ. aut crimẽ ẽ priuatũ, aut pu

a Duplicem potestatem] Exemplum. compromittitur in aliquem tanquam in iudicem, & tanquam in arbitratorem, seu amicabilem compositorem. Quia potest iudex in eodem facto procedere tanquam iudex, & tanquam arbitrator. Et sic limita, quod habetur in authen. vt diff. iud. Et in auth. si vero contigerit, C. de iu. per compromissum enim factũ in iudicem, non receditur à prãte indiciaria, sed simul, & semel potest iudex vtraq; prãte vti, & excessus factus ab isto iudice in iudicando attribuere arbitrariæ potestati, per quam potest tollere ius vnius, & alteri dare rex. est in d. c. nisi essent.

b L. 3.] Nam ibi est casus, quod miles. qui volebat facere testamentum iure cõmuni, si non potuit perficere, præsumitur voluisse vti iure speciali, quia illud qđ ex nostra voluntate dependet, intelligimur facere omni iure, quo melius facere possumus, vide i simili Bart. ĩ l. post mortem §. : ff quando ex fa. tu.

c Accusatio] Accusator dicitur ille, q criminalẽ corã iudice mouet quæstionem, etymologizatur in cap forus, de verb. significatio. Accusator quasi qui ad causam vocat.

d Bar.] Pro opinione Bartol. facit text. in d. l. si quis homicidij, in verb. coges. Facit etiam quia hæres perdit hæreditatem defuncti, si non vendicat mortẽ eius accusando, vt l. 1. C. de his qui vt indig. ergo iudex potest eum cogere accusare, ne delinquat, Et hinc est quod si iudex videt te velle delinquere, potest te cogere, nẽ delinquas. l. prima in fin ff. de offi. prę. vr. & l. congruit, ff. de offic. pręsi. Sed in alijs criminibus potest dici secus. Item pro Bartol. facit quod dixit Odofre. in consilio. incipien. Titius aliquem interfecit, & filius interfecti timet accusare interfectorem propter suam potentiam. Dixit enim potestatem, qui non poterat procedere ex officio nisi per accusationem, bene fecisse, si compulit illum ad accusandum, quãuis lege non caueatur, Quia expedit reipublicæ, ne maleficia remaneãt impunita. l. ita vulneratus, ff. ad l. Aquiliam. Et propter scandalum multa cõceduntur. l penultima. ff. de sicca. Et quia si maleficium non puniretur, res esset mali exempli. l. obseruandum, ff. de officio. præsidis. l. diuus ff. de re iudicat. Et si timeat potentiam aduersarij, faciat sibi dare securitatem. l. præfectu, circa finem. & l. final. C. de his, qui ad ecclesias confug. Et specul. titul. de accusatore. §. 5 in princip. & versicul. quid si nullus, dicit quòd licèt in tali casu quis non possit cogi, bene tamen faceret iudex si cogeret & cætera. Intellige supradicta secundum Thomam secunda secundæ quæstion. 68. articu. primo. Quando tale crimen vergit in detrimentum reipublicæ, & in multitudinis corruptelam corporalem seu spiritualem, & possit probari. Opin. autem gloss. in d. l. si quis homicidium, & Cyni, & aliorum intelligitur, quando tale crimen non potest probari, vel non redundat in detrimentũ multitudinis, aut reipublicæ, vt dicit Thomas vbi supra.

e Sed de denunciatione] Quia debet hæres dicere. Denuncio vobis mortem talis, qui suam mihi reliquit hæreditatem.

blicū. Si priuatū, [a] regulariter non admittitur nisi cuius intereſt, vt videtur velle gl. in l. fi. ff. de priua. deli. quod limita, niſi ſit tale delictum priuatū, ex quo pœna pecuniaria applicanda fiſco debeat imponi, quia tūc quilibet de populo admittitur ad accuſandū pro illa pœna. [b] Ita vult gloſſ. ſing. Dyn. & Bart. in rub. ff. de popu. actio. licèt Bald. teneat contra in l. aduerſus, C. de fur. ſi verò eſt crimen publicū, [c] quilibet admittitur, qui non prohibetur ſpecialiter lege, vel ſtatuto, aut conſuetudine. & q̄ prohibeantur, habes. 2. q. 7. & 3. cauſa. q. 4. & 5. per totū, & de accu. in multis. c. & i l. qui accuſare, cū plurib. legib. ſe. ff. de accu. ſicut ſunt infames, minores, pauperes, [d] & multi, quos omitto, q̄a non pertinet ad nos, & hoc verū niſi in duobus caſib⁹. Primus, q̄n ſuam, vel ſuorū iniuriā proſequunt̄, vt no. in l. fi. ff. de pri. deli. & in l. fi. ff. de iniu. facit gl. in l. cū emancipati filij. §. emancipatus, ff. de col. bo. Secundus q̄n delictum non commiſſum contra perſonam, puta ſtatuto cauetur, vt qui blaſphemauerit, vel iuerit de nocte, puniatur in x. tunc quilibet ad accuſandum talem admittitur, vt no. Bart. & Ioan. de Imol. in l. 1 ff. de pub. iud. & Bar. in l. lex Cornelia. §. ſi quis libellum, ff. de iniur. Requirunt tamen multas limitationes, & diſtinctiones, quas dimitto, quia ad nos non pertinent. Vide 2. q. 1. prohibentur, vbi de hoc. Clericus tamen ad vindictam publicè accuſare non debet, etiam ſi pœna ſanguinis non venit imponenda. facit. c. ſicut ſacerdotes. 2. q. 7. q̄a huiuſmodi odioſis non debet ſe immiſcere ſecundùm Pan. in c. cum P. de accu. [e] ſed ſi proſequit̄ iniuriam ſuam, pōt etiam ſi venit imponēda pœna ſanguinis ſm̄ Pa. vbi ſ. dūmodo dicat, q̄ non intendit accuſare, vt pœna imponat̄; [f] tex. eſt clarus in c. prælatis, de homi. lib. 6.

4 Qua intētione [g] dēt q̄s accuſare, vt ſit ſine peccato accuſatio? Rn̄. q̄ pp̄ bonū cōe, ſ. vt cæteri q̄ete viuant 23. q. 5. non fruſtra. vel propter ſuum intereſſe. Alias tale erit peccatū, qualis inordinatio intentionis, ſ. & mortale, ſi ex odio; veniale, ſi aliqua paſſio fragilitatis immiſceatur, arg. c. accuſaſti, [g] de accuſa. & 2. quæſt.

a Si priuatum] Vt furtum, rapina, iniuria &c. Vt dicit gl. in ru. de pub. iudi.
b Pro illa pœna] Cui autem applicetur illa pœna, dic vt in l. 3. ff. de ſepul. vio. & in l. agcacia, ff. de testami amo. & Pa. in rubrica. de iudi.
c Crimen publicum] Vide quid ſit crimen publicū j. ccimen. §. 6.
d Paupeces] & criminoſi, quia qui trabem geſtat in oculo, feſtucam de oculo fratris ſui non poteſt eruere.
e Secundùm Pa. c. cum. P. de accu.] Ratio, quia accuſatio dicitur genus illaudabilis intentionis. 2. q. 7. c. ſi q̄s. Item quia clerici debent eſſe ſegregati a vita laicorum, vt in d. c. Item ſicut. Item quia clericus nō poteſt aduocare cum ipſe debeat velle omnib. p deſſe. c. fin. de poſtu. fortius debet remoueri ab accuſatione, quæ eſt magis odioſa &c. Sed nunquid laicus poſſit clericos accuſare. Reſp. aut laicus vult accuſare criminaliter, & tūc regulariter non admittitur, etiā ſi eſſet patronus eccleſiæ, vt not. gl. 2. q. 7 c. in ſancta, quia laici p̄ſumūtur ex odio accuſare clericos. 2. q. 7. ca. laicos. & c. laici. Itē quia debent clericos reuereri. 2. q. 7. Oues, & c. ſacerdotes. Fallit in quibuſdā caſib. de quibus per Pa. in d. c cū P. Si verò ciuiliter, & tunc patronus admittitur, ēt ſi bn̄ficio priuetur, vt uo. in c. ex parte Adæ, de teſtib. De parochianis eſt, dubiū, ſed dic vt p Pan. in c. illa, de accuſ. Alij verò laici non admittuntur. Sed nunquid clerici clericos? Dicitur q̄ ſic, ſi ſunt bonæ famæ, ēt eorū ſuperiores, vt in c. ex parte, & in c. veniens, & in c. licet de accu. Si verò malæ famæ non admittūtur, vt in c. cum dilectus, de accu. niſi in exceptionib. criminalibus, q̄a in illis admittuntur ēt contra nō infamatos. Et in hoc differūt à laicis. Et de hoc in c. 1. de confeſ. Et 15. q. 1. c. fi.
f Vt pœna imponatur] Pro cōplemēto huius. § ſcias q̄ iudicium dicitur publicum tribus modis. Vno mō largiſſimè vt omne iudicium, quod fit ad vindictam, ſeu ad vltionem publicā, dicitur, publicū. Et iſto mō accipitur in l. intecdū, ff. de publicis iudic. in l. q̄ ſenatus, ff. de iniur. Et in l. licitatio. §. q̄ illicite, ff. de pu. Alio mō dicitur largè, q̄n quilibet de populo pōt accuſare, & ſic accipitur i §. conſequens inſt. de ſuſpec. tut & in d. l q̄ ſenatus. De hoc per Bart. in rubc. ff. de popu. act. Et l. lex Cornelia, in fin. ff. de iniu. Circa quod datur regula, q̄ oē iudiciū, quod non reſpicit certam perſonā principaliter quilibet de populo pōt accuſare. Vt ſi ſtatutum dicat, ſiquis iurauerit per corpus Chriſti puniatur in cētū, nā iſtud nō reſpicit offenſam perſonæ, ſed malos mores, & ſic quilibet pōt accuſare. & ſic loquitur d. l. q̄ ſenatus. Sed ille cōdēnatus non punitur pœna infamiæ, ſicut cōdēnatus de publico iudicio ſtricti iuris. 3. mō accipitur publicū iudiciū ſtrictè. Et ſic accipitur i ti. & l. 1. ff. de pu. iu. Et iſta ſunt iudicia, de q̄b. dānatus ſtatim efficitur infamis. ff. de his, qui notantur infamia. Hæc Barto. in d. l. 1. ff. de publicis iudicijs.
g Cate. in p̄cep Nō loq̄ris, c nunc explicemus. P. V.
h C. accuſaſti] No. illum canonē, qui imponit pnām accuſantibus calumnioſè. Nā ſi quis eſt occiſus, de-

bet

7.si q sunt,ᵃ & d.c. qualiter & quando.non tamen tenetur ad aliquam restitutionē propter hoc, sed solùm ad pœnitentiam de peccato.

5 Quis modus sit seruandus in accusatione, vide 2. q.8.per totum.

6 Vtrum pactum seu iuramentum de nō accusando valeat, Resp. secundùm gl. in c.quemadmodum, de iureiur.ꝙ non tenet de crimine perpetrando ᵇ. ff.de pactis.lege.si vnus.§.pacta, & §.sequen. & peccat mortaliter.si hoc iurat,vt patet infra,Iuramētum.5 §. 13. De peccato verò commisso valet d §.pacta,& in tex.d.ca. quemadmodum,ibi,non solùm septies.Si tamen pecuniam reciperet,turpiter accipit, & restituere tenetur de bono consilio. Ratio,qa propter charitatem proximi ex cōpassione debet moueri,credens,quod se emēdabit,& non propter pecuniam.Multo fortius deberet restituere, si recepisset pro non accusando de peccato perpetrando,vel pro accusando calumniose. 1. quæstion.1.iubemus.vide infra Celare.

7 Vtrum quis possit desistere ab accusatiōe incępta? Respon.si videt eum,quem accusauit innocentem,tenetur omni modo,quo potest desistere. 2. quæstion. 3. si quē,aut per abolitionem. ᶜ Si verò non cognoscit innocentem eum esse, potest desistere,si vult quò ad conscientiam ex charitate, sed non ex præmio,vt not. glo. in cap.primo,de collu.detegen.sed quò ad impunitatē fori contētiosi non potest ᵈ nisi in certis casibus,de quibus vide Barto.in lege quæsitum,ff.ad Turpil. & Pa.in c.licet de accusa.

8 Quot modis accusatio reddit̄ vitiosa? Rñ. ꝙ tribus modis secundùm Gratianum. 2.quæst. 3.in §. notandum,& l.1.ff.de aboli. scilicet.Primò calumniando,& tunc est,quando falsum crimen imponitur, & talis tenetur de omni damno dato proximo.c.vlti.ᵉ de calum. & peccat mortaliter.12. q. 2.c.primum.Secundò tergiuersando; & tunc est tergiuersator, quando in totum à lite recedit sine licētia iudicis. Hoc intellige quo ad conscientiam, si ex aliquo malo fine facit, quia si ex compassione proximi quò ad conscientiam, licet, sed quò ad forum cōtentiosum punitur in quinque libris auri.l.3.ff.de præuari. Tertiò præuaricando; ᶠ & tunc est,quando colludit cū reo fallas probationes & varias simulando, & talis punitur arbitrio iudicis,vt l.prima, & secūda.ff.de pꝛuar. Sed in conscientia credo non peccet nisi talis falsitate,vel mē

bet ieiunare p 40.dies in pane & aqua,cū carina.i.carentia,qa separari debet ab hominibus,& postea per septē sequētes annos ieiunādo.s.ferijs canonicis qualibet hebdomada secundū iudiciū sacerdotis.de quo in c.pe.11.q.3.Si aūt fuerit debilitatus, & erit qn qs ꝑdiderit exercitiū alicuius,mēbri pp percussionē, vt nō possit liberè exercere officiū brachij, vel pedis, & sic contingit debilitatio siue mēbri abscissione. Vide aliquid in c.sicut vrgeri.1. q.1.& in c. ego, de iureiu.in c.1. qui cler.vel vo. No Bar.i l.2. ff. de pu.iud. & ibi agit de mutilatione. i.detruncatione. Ad hoc qd no i Cl.1 de ho. Et hoc no ꝑ statutis facientibus mētionē de hoc.Hæc Pa.i d. c.accusatū debet igitur accusator peres quadragesimas pęnitere.

a 2.q 7. si qui sunt] Ille,q calūniatus est semel non admittitur amplius ad accusandū, qa tūc ꝑsumit̄ malo zelo &c. vt dicit gl.i c. veniēs,de acc.in ver. silentiū,Et tex.in l.si cui §.1.de accu. & ib gl. & Bar. q tractant materiā regulæ, Qui semel malus, de re in.li.6.

b De crimine ꝑpetrando] Facit ꝙ not.Bal in §. ite sacramenta, col.fi.ꝑ illū tex. de pac.iur.fir.Si aliqs ꝓmittit se nō deuūciaturū maleficiū, & iurat,nō valet iuramētū, qa aperiret viā iniquitatis ad delinquendū, allegat.Inn.in c.ad nostrā,de iureiur. Itē si habet statutum.ꝙ quilibet exbannitus soluens mille, extrahatur de banno,non habet locum in eo,qui fuit exbannitus post statutum conditum, Quia si traheretur ad futura,daret materiam delinquendi l 2. & ibi Salic. C.de generali aboli.Ita Bar.& Bal.in l.cum lex, per illum tex.ff. de legi.item rescriptum dans remissionem pœnæ infligendæ ante delictū commissum non valet. Salic.in l. castitati, C. de adul.quia remissio fit pœnitēti: sed pœnitere & operari simul stare non possunt. Quid autem de accusatione ciuili,puta ad diuortium celebrandum ad commodum maritidere do simpliciter pactum non valere,etiam si interueniat iuramentum, quia tunc tutius esset non accusare,vt in d cap. quemadmodum. Et ꝑ hoc limitatur not.d. §. pacta, qa magis stringit iuramentū, quā simplex pactum,ar. c. debitores,de iureiu. Facit,quod not. Ioan.And.in add. Spe.tit. de donat. § 1. versic. quid si actum.

c Aut per abolitionem] Abolitio est perēptio accusationis institutæ per sententiā secundū. glo.in rub.C.de abolit.

d Non pōt] Ratio,quiā facit iniuriā reipublic. cui⁹ interest, ne delicta remaneant impunita, quia facilitas venię &c. 23. q 4. est iniusta.

e C.vl. de cal.] Et not.ibi gl.a. iūcto tex.q̄ dicit ꝙ de calūnia cōuincitur accusator eo ipso,ꝙ nō ꝓbat Idē tenet Bar.i l.1.ff ad Tur.& in l.athletas 3.ꝑuaricator.ff.de infa. & est glos.sing.

f Pręuaricando] Pa.in d.c.si.not.aliquos casus,in q.bus quis non præsumitur præuaricator nō ꝓbando.

dacio vtatur, & huiusmodi prohibitis, vel ex aliquo malo fine. de istis habes in l. 1. ff. de abol. & in l. 1. ff. ad Turpilia.

9 Verum post peractã pœnitentiã de peccato possit quis sine peccato accusare talem? Rñ. secundùm Inn. in ca. de his, de accusat. ꝙ sic, & tenet glo. similiter [a] ibidem. Ratio est, quia per pœnitentiam satisfit Deo, sed per punitionem, quæ imponitur in iudicio, satisfit reipublicæ, vt cæteri timeant, & quietius viuãt. facit. C. de aposta. l. hi qui, cum suis concordantijs. [b]

10 Verum semel accusatus possit de eodem iterum accusari? Rñ. ꝙ non c. de his. de accusa. quia de delicto vnius hominis sæpius quæri nõ debet. ff. nau. cau. sta. l. licet. §. vltim. 35. q. 9. veniam. [c] Fallit in duobus casibus. Primus, si secundus accusator doceat primum præuaricasse. ff. de præuaricato. l. 3. Secundus, si suum dolorem prosequens ignoret accusationẽ ab alio institutam. l. si cui, ff. de accusatio. vide gloss. in d. ca. de his.

11 Verum accusatus possit sine peccato aliquid dare accusatori, vt desistat ab accusatione? Respon. Innocen. in cap. crimina. de collu. detegen. quod quædam est causa criminalis, [d] & in hac ante inchoatam accusationem [e] per gratiam desistere potest, vt. ff de his, q not. infa. l. furti. §. pactus, & ff. ad Turpil. l. mulier, & l. quæsitum post non licet, nisi vt habetur, C. de abo l. 2. & 3. & 5. q. 1. quidã. [f] & transigere aliquo dato vel recepto in crimine publico nõ licet, & si fiat trãsactio, nulla est, & accusatus habetur ꝓ conf. C. de transact. l. transigere. ff. de præuari. l. in omnibus. Vbi aũt est tale crimen, ꝙ irrogat pœnã sanguinis, licet vnicuique sanguinẽ suum redimere qualitercunque. ff. de bo. eorũ l. 1. vel pœnam detrusionis perpetuæ secundùm Pa. in c. 1. de collu. dete. q͞a licet tũc nisi in adulterio [g] d. l. transigere. In alijs aũt vbi pœna sanguinis non irrogatur, transigere non licet nisi in crimine falsi [h] & vt in d. l. trãsigere. In crimine verò priuato trãsigere licet secundùm glo. in dicta l. transigere & no. ꝙ secundum canones omne crimẽ dicitur publicũ, & ideo trãsigere non licet, vt de collu. dete. per totum, quia ecclesia pro nullo crimine imponit pœnam sanguinis c. sententiam sanguinis, ne cle. vel mona. excepto vbi imponenda est pœna detrusionis perpetuæ, [i] vt

a Glo. similiter ibidem] Idem dic de peccatis remissis in baptismo, vt notat. glo. in c. gaudemus, de diuor. & in c. admonere. 33. q. 2. Et est communis opin. secundùm Ioann. de Anan. veruntamen videtur æquius, quòd nõ possit amplius accusari, quia per baptismum tollitur omnis infamia. gl. in ca. fine pœnitentia, de conse. di. 4. vide glos. 49. distinct. in pri. & in cap. quod articu. 12. quæst. 1.

b Concordantijs] Adde Pa. in c. accusasti, de accu. vbi quærit sic. pone, quidam interfecit patrem meum, vel tutorem, & pœnituit, nunquid liceat mihi eum accusare? Nam si non accuso, perdo hæreditatem. l. 2. C. de his qui. vt in li. si verò accuso, videor malo zelo moueri, ex quo egit pœnitentiã. Vin. dubitat, & plus sibi placet, vt ab accusatione abstineatur. Ioan. And. tenet, quod licitè potest eum accusare per nc. in c. de his, de accusa. Et hoc verius.

c 35. q. 9. veniã] Et diuina clemẽtia dimissa semel peccata in vltionem vlterius redire nõ patitur, de pœni. distinct. 4. si illic, vbi de hoc, & 2. quæsti. 4. §. notandum. Et vide infra, falsarius. §. 11. ibi notaui.

d Quædam est causa criminalis] Intellige, quando agitur criminaliter.

e Ante inchoatam accusationem] Idest ante, quàm se inscripserit ad pœnam talionis.

f 5. q. 1. quidam] vtputa, quia per errorem, vel calorem, seu temeritatem accusauerit, vel de consensu rei, & si aliqua passus fuerit.

g Nisi in adulterio] Ratio est propter frequentiam delicti, & nè ita frequenter contingat, fuit sancitum, vt non transigatur. Alia ratio est propter honorem matrimonij, cui lex multum fauet per tex. not. in l. super statu, C. de qõ. secúdum Sali. & Moder. in d. l. transigere. Limita primò istã l. procedere ĩ adulterio vero: secus in præsumpto, quando præmissa trina protestatione reperitur aliquis alloqui mulierem præsumitur ad alterium, & sufficit talis præsumptio ad condemnationem. §. 1. & ibi Iac. de Belui. in auth. vt li. nia. & auiæ. Vbi dat hanc limitationem, quod in adulterio ꝓsumpto licitum est trãsigere. Sequũtur Bal. & Mod. in d. l. transigere. secundo limita verum, si ad finem impediẽdi processus criminales, tñ potest fieri pax, vt euitetur rancor aĩ, & inimicitia: Barto. cõsi. inci. dño prãti rochæ.

h Nisi in crimine falsi] Rõ est, quia condẽnatus de falso est quasi mortuus, cũ multũ homines detestentur hoc crimen, & nulla fides illis amplius adhibeatur, vnde tenent multi, quos sequitur Bart. in d. l. transigere, quòd in crimine falsi potest indistinctè transigi, quæcunque pœna veniat imponenda prædicta ratione.

i Pœna detrusionis perpetuæ] Licet contrariũ senserint Io. An. & d. Ant. in c. 1. de collu. dete. Sed primum tenet Card. in c. fi. de transact. Et placet Pan. in d. c. par. no. per Innoc. in c. qualiter & quando, de accusa.

dictum est. a Et quæ dicantur crimina publica de iure ciuili, habes infra, crimen. §. 7.

11 Vtrum accusatus teneatur respondere veritatem? dic vt infra, confessio delicti, in princip.

13 Vtrum liceat accusató calumniosè se defendere? Resp. ꝙ non, etiam si iniustè accusaretur quia hoc esset genus vindictæ, quæ sine peccato fieri nõ potest, imò post iuramentũ de calumnia receptum b esset periurus. Quãdo etiam iustè accusatur, defendendo se secũdum iuris ordinem semper debet pro posse accusatorem excusare, nec peccat se defendendo secundum ordinem iuris, ét si accusator remaneret infamatus secundũ Scotũ in. 4. di. 15. quia non tenetur se prodere, vnde pôt quascunque exceptiones cõpetentes proponere & appellare, & alia iuridica facere non tñ mendaciũ dicere, quia peccaret mortaliter secundũ Sco. vbi supra. appellare autem causa moræ afferendæ, nè contra eũ iusta sentẽtia detur, nõ licet, quia calumnia est; concordat Tho. 2. 2. q. 69. art. 2. & Ricar. in 4. di. 15. ar. 5. q. 3.

14 Verũ accusator teneatur se iscribere ad pęnã talionis c vide ĩ. inscript. §. 1.

15 Ad quid tendit accusatio? Resp. Pa. in c. super his de accus. ꝙ tendit ad depositionem ab officio, & beneficio. & si crimen sit enorme, ad perpetuũ carcerẽ, vt in c. tuæ, de pœ. & hoc de iure canonico, sed de iure ciuili tẽdit, vt puniatur debita pœna. denũciatio verò tendit ad correctionẽ, non ad puniendũ peccatũ pęna condigna, sed vt desistat a peccato, & hoc procedit tã in denuntiatione euangelica, quã canonica, tam iudiciali, quã extraiudiciali.

ADIVRATIO creaturarum q̃d est? Resp. Ric. in 3. dis. 37. ar. 3. q. 2. est per inuocationem diuini nominis, vel alterius rei sacrę obsecrando, vel imperando inclinare eas secũdũ se, vel in comparationem ad eas ad aliquid agẽdum, vel patiendum.

1 Vtrum adiuratio hominis sit licita? Res. qui supra ibidem, ꝙ aut adiurans intendit eos inclinare ad bonũ, aut ad malũ culpæ. Primo modo aut adiurat obsecrãdo, & sic non accipit nomen dei in vanum sic enim adiurauit Apostol⁹ ad Ro. 12. obsecro vos per misericordiam dei, vt exhibeatis corpora vestra &c. aut adiurat imperando, & tũc subdistingue. Aut adiurat eũ q̃ sibi tenetᷣ obedirᷤ & sic licet.

cusa. vbi dicit, quòd iste pœna ęquiparatur morti. Sed Bar in l. 2. ff. de pub. iudi. & Bal in l. reos, C. de accu. tenent, quod ęquiparatur damnationi in metallum, ideo non est licitum transigere. Ita in specie tenent. d. Ant. & Imo. in c. 1. de collu. dete. & Ale. in d. l. transigere, C. de transact.

a Vt dictũ est] Pro intelligentia scias secundũ Panor. in c. 1. de collu. det quod multis modis potest quis a lite recedere. primo proprio motu & autoritate, quia sic sibi placet. secundo per gratiam, quia ad preces rei vult recedere a lite tertio per transactionẽ vt quia recedit a lite aliquo sibi dato vel retẽto, nam illa propriè est trãsactio c. sup eo, de transactioni. quarto per abolitionem, videlicet, impetrando à iudice facultatem recedendi, & vt accusatio aboleatur, deleatur, & cancelletur ex aliqua causa, qa per errorem, vel calorem iracundiæ eum accusauit, vel ex aliqua causa legitima, vt est l. 3. C. de abolit. vide text. cum glosa. q. 3. li quem pœnituerit. Dic ergo his præmissis aut quęritur, nũquid liceat recedere a lite in causa ciuili, aut criminali. primo casu ante oblatum libellum licitum est reg. laciter recedere ét motu proprio, etiam per gratiam, & trãsactionem, quia inuitus non compellitur agere. C. vt nemo inuitus in rubro & nigro, & not. in c. causam, de dol. & contu. Quandoque tamen ratione infamiæ, quia reus vult recedere de ciuitate, actor compellitur agere, vt l. diffamari, C. de inge. & manu. & c. conquerente, secundùm vnam lectionẽ, de ofũ. ordi. Et quod no glos in d. l. 1. C. vt ne. inui. post oblatum vero libellum, & fortius post contestationem litis non licet recedere ab ea propria autoritate, imo compellitur agere. d. ca. causam. Et in aut. qui semel, C. quomodo & quando iu. nisi velit renuntiare liti, & causæ in totum, vt l. post quam lite, C. de pac. sed per gratiam & transactionem licitua est recessus, nisi sit famosa, qa tunc recedens sine autoritate iudicis notatur infamia; gloss. in cap. 1. de collu. dete. & l furti. §. pactus, ff. de in fam. vel nisi sit talis causa, quæ non dependeat a voluntate litigantium. Item alia causa spiritualis, in qua nõ potest interuenire transactio strictè sumpta. dicto cap. super eo, de transact. Item si est causa popularis, non licet transigere, nisi deferendo iuramentum, vt l. cũ quis. §. in popularibus de iureiuran. Et idem dic, quando causa est criminalis, sed ciuiliter intentatur. Si vero in casu secundo causa est criminalis, dicatur vt hic.

b De calumnia receptũ] Præstatur in hoc iuramentũ, vt in c. inhærentes, eo. tit. & tunc videtur calumniari falsum dicendo, fraudem & dolum adhibendo, Et talia vim habent mendacij.

c Ad pœnam talionis] Tu tamen dic secundum Ioannem Andreæ in rubrica de accusationibus, quia

volens

Aut adiurat eum, in quem nullam hēt poteſtatē, & ſic aſſumit nomē Dei in vanū, quia vſurpat poteſtatem in alium, quā non habet quantū in ſe eſt; & peccat mortaliter. a ſi autem adiurans intendit inclinare illū, quē adiurat ad malū culpæ, ſic nomē Dei in vanū aſſumit.

2 Vtrū adiuratio b dæmonum ſit licita? Reſp. q ſupra ibidē, aut adiurat imperando, aut obſecrando. Primo modo, aut vt ipſum doceāt vel obſequium aliquod faciant; & ſic illicitū eſt, quia pertinet ad quandam familiaritatem, vel ſocietatē: licitum tñ eſt aliquādo, ſ. cū aliqui ſancti viri ex ſpeciali inſtinctu ſpūs ſancti, vel reuelatione diuina vtuntur miniſterio dæmonū ad aliquos effect^c. c Aut eos adiurat d vt a ſe, & a pximis expellat; & hoc licet, qa ſunt aduerſarij noſtri obſtinati; & ſic intelligitur illud Marci vltimo, In nomine meo dæmonia eijcient &c. e ad iurare autem eos obſecrando ſemper illicitum eſt, qa ſic quoddam ſignum familiaritatis importat.

3 Vtrum adiuratio creaturarum irrationabilium liceat? Reſp. Ric. vbi ſ. ꝙ aut adiurantur ſecundū ſe, & abſolutè, & qui ſic eas adiurat, nomen Dei aſſumit in vanum, quia non intelligūt adiurationem illam. Aut adiurantur in relatione ad aliū, & hoc dupliciter, aut in relatione ad deum, vt cū aliqui ſancti ad infidelium conuerſionem, & infirmorum in fide confirmationē inuocant nomē domini ad hoc, vt ei⁹ virtute ipſæ creaturæ irrationabiles adiuratę aliquo motu moueātur, q nō eſt per earū virtutē naturalē; & ſic licet. Aut adiurantur in relatione ad diabolum ad hoc, vt diabolus ab eis repellatur, nē eis vtatur vt inſtrumētū ad nocen. & ſic adiurant ab exorciſtis eccleſiæ; & ſic etiam licet.

4 Vtrū adiuratio illicita ſit peccatū mortale? Rñ. vt colligo ex verbis pfati Ric. vbi ſ. ꝙ ſic ex ſe, quia ſic eſt directē contra ſecundū pręceptum, Non aſſumes nomē Dei in vanum, Exo. 20.

ADMINISTRATIO f legitima & libera eſt, qñ quis pōt iudicio agere, & conueniri, & ēt extra iudicium de aliqua re diſponere g facit. c. ex literis, de pba. & ibi Inno. allegat l. 2. in §. 2. C. de iur. calum.

1 Vtrū adminiſtrator h teneatur de mala adminiſtratione ſatiſfacere? Rñ. ſm Inno. in c. ex præſentiū, de pign. ꝙ ſic. & ille, cuius eſt adminiſtrator, habet actionem negotiorum geſtorum ɔ̄ eum, qui male adminiſtrauit. ff. de neg. geſt. l. 3. §. vlt. 12. q. 2. ſi qua de rebus, & c. ſi quis qualibet cōditione. Vnde aduerte, ꝙ tenetur adminiſtrator ſm glo. in l. cū oſtendimus, ff. de fideiuſſ. tu. de dolo, vt ibi, & lata culpa, & l. curatoris, C. de neg. & ēt leui, vt l. quicquid, C. arbi. tu. de dolo ſolùm tenetur ſm glo. in l. 3. in §. interdum, ff. de neg. geſt. qñ mea affectione ductus ſolū adminiſtrauit, & lata culpa, q ęquiparatur dolo, vt l. qđ Nerua, ff. depo. de leui verò tenetur vt cōtrec. vt in d. l. qcquid. Aliqū ēt de leuiſſi-

volēs accuſare, tria habet in litis exordio neceſſaria, videlicet libellū offerre, ſe expreſſe ad pœnā talionis obligare, & fide iuſſorem de lite pſequēda dare, vt probatur expreſſe per tex. & ibi Bal. in l. qui crimē, C. q accuſare nō poſſunt.

a Peccat mortaliter] vt fecit Cayphas, qui Matthæi. 26. Chriſtum adiurauit dicēs, adiuro te &c.

b Facit index librorum prohibitorum, reg. 9 P. V.

c Ad aliquos effectus] vt fecit Sanct. Iacob. qñ præcepit dæmoni, vt duceret ſibi Hermogenē.

d De exorciſtis Concil. Tride. c. 22. ſeſſ. c. ij. de refor catechiſ. de ſacra. ordi. cap. iam vero. P. V.

e Dæmonia eijcient] Et Luc. 10. ecce, ait dominus, dedi vobis poteſtatem calcādi ſupra ſerpētes, & nihil vobis nocebunt.

f Adminiſtratio] Adminiſtrator eſt tutor, curator, ſyndicus œconomus &c. & dicitur ab adminiſtrando. Vnde & Angeli dicuntur adminiſtratorij. Heb. 1 Et adde l. nam & nocere, ff. de pact.

g Diſponere] Executor vltimę volūtatis tenetur reddere rationē de adminiſtratis, tex. eſt in l. 1. §. officio, ff. de tute. & ra. di. Et idē eſt in omni adminiſtratione ſecundùm Bar. & Iacob. de Are. in tantum, ꝙ cōſulit Rom. conſil. 414. inci. qnò ad primum quo quæritur, ꝙ maior natu, qui poſt mortē patris adminiſtrauit bona fratris minoris, tenetur ei reddere rationem de adminiſtratis, & fortius filius fami qui viuo patre adminiſtrauit, tenetur poſt mortem patris reddere rationē fratribus de adminiſtratis. Ita ſingul. tenet Pan. conſil. 22 incip. vt clarè materia thematis liqueat ſexto dubio vbi ad hoc bene pōderat arguendo à ſpeciali tex in l. cum oportet. § non autem, C. de bon. quæ li. ſecus tamen eſt in patre, qui adminiſtrauit bona aduētitia. & contra tutorem non edentem rationes, vel non reddentem illas ſeu reſtituētem iuratur in litem gloſſ. eſt ſing. & no in l. 1. in § officio, ff. de tutel. & ra. diſtra. & di cit ibi Bart. fortè non reperies ſibi ſimilem.

h Adminiſtratio bonorū monaſteriorum ad quos ſpectet Cōcil. Triden. ſeſſ. 25. c. 2. de regu. adminiſtratores piorum locorū quibus, ratio ē reddant. 22. c. 9.

qui

qui sint bonorum episcopatus sede vacante sess. 24. capit. 16. de refor. Catecumin. in præceptum, Nō furtum facies. Pet. Vend.

a Animo deprædandi] Vel si pupilli. §. sed & si quis ff. de neg. gest. ille talis non habet actionem, nisi in quantum sit fa-ctus locupletior is, pro quo gessit negotia. Sed quæritur, quo cognoscetur eū habuisse animū deprædādi. Hoc dicit Bart. in l. si pupilli. §. sed & si quis, q̄ si aliquid celat, vel supprimit tempore reddendæ rationis præsumetur, quod alem animum habuerit a principio, ar. in l. sed, & vl. §. perinde, ff. ad Mace. Et facit similiter. Nam qui celat res hæreditatis, perdit beneficiū Falcidiæ. l. Paulus, & l. beneficium. ff. ad legē Falcid. & l. sancimus §. de illo. C. de iur. delib. Et si hoc est in gestore, multo magis in tutore & sic debet determinari l. 3. §. sufficiat, ff. de contra. iudi. tu-te. quia non requiritur, quod pupillus sit locupletior, nisi quādo tutor accessit animo de prædandi.

b Et insolita fecit] Vt emendo seruos, qui vno solo anno seruierunt, vel vasa vitrea. d. l. si negotia.

ma, vt q̄n diligentissimus erat gesturus. l. si pupilli. §. videam⁹, ff. de ne. gest. aliqñ de casu, vt in casibus. 5. positis in l. si negotia, ff. de ne. ge. gl. 3. Primus, si accessit animo [a] deprędādi. Secundus, si noua negotia, & insolita fecit. [b] Tertius, si culpa præcessit. Quart⁹, si fuit in mora. [c] Quint⁹, si casū recepit. [d] No. ēt q̄ administratus non solū habet actionē ꝯ administratorē, sed etiā ꝯ hæredes, & intelligit Inno. vbi s. qñ dolo, vel lata culpa aliqd gessit, q̄ hæredes tenētur. Si verò ex leui culpa, nō tenētur hæredes nisi in casibus. 4. quorū tres ponūtur in l. 1. C. de hære. tu. Prim⁹, si lis fuerat inchoata ꝯ tutorē. Secūdus, si aliquid ad eos peruenit de reb⁹ administrati. Terti⁹, si de bonis administrati alijs ex gratia [e] ꝯcessit, q. a. ff. d̄ fur. l. si pignore, dr̄ species lucri est ex alieno largiri & bñficio sibi debitorem acquirere. Quartus ponitur in gl. d. l. cum ostendimus, s. si nō explicet inchoata per defunctum, quia tenetur de leui ēt. l. quicquid, C. arbi. tutel.

2 Vtrum scienter cōmittens administrationem indigno, teneatur ipse de mala administratione? Rñ. q̄ sic

c In mora] l. cum res, in fin. ff de leg. 1.

d Casu n recepit] ff de nego. ge. l. siue. Et nota, quòd in his omnibus non sufficit vtiliter esse cæptum, nisi sequatur effectus, vt ibi gloss. Et ad hoc etiam. l. negotium, C de nego. gest.

e Alijs ex gratia] Vel potest intelligi, quādo potuit quærere pupillo, & alijs concessit. Idem de rectore, qui ob negligentiam suam passus est tē ecclesiæ præ scribi, quia tenetur de proprio patrimonio satisfacere, glos. est fin. in c. placuit 2. 16. q. 3. Quod sing. not. & refert Pau in c. ex præsentium, de pig.

f L. 1. in prin. p totū] Dū tex. dicit, Parui n. refert, no minauerint, vel fideiusserint, an ille periculū receperint.

[f] m Inn. in c. ex ratione, de æta. & qualita. allegat. ff. ad municip. l. Lucius. §. imperator, ff. de magi. conuen. l. 1. in prin. per totum, [f] & peccat mortaliter.

3 Quis dicatur hēre administrationē in ecclesiasticis, vide ꝫ. legatum. 1. §. 16.

ADMONITIO an dēat, fieri añ denūtiationē? Rñ. q̄ sic, est gl. in c. qualiter, & qñ, el 2. de accusa. & no. gl. in c. licet Heli, de simo. vide de hoc ꝫ. denūtiatio, in prin. & §. 2. & 10.

1 Vtrū añ admonitionē ꝯstituatur in mora, q est obligat⁹ ad aliqd dandū, vel faciendū sine determinatiōe temporis, vide ꝫ. mora. §. 1.

ADOPTIO [g] est legitim⁹ act⁹, per quem qui fili⁹ nō est, pro filio habetur penè naturam imitās, insti. de adop. in gl. diuiditur aūt vt habet in l. 1. & 1. ff. de ado. q. a vna dr̄ arrogatio, [g] q. a rogatur, i. interrogatur q̄s, an velit istū habere patrē, & pater istum in filiū. Alia stat in noīe gñali, [h] & supponit hic pro specie. sic in hoc nomine creditor [i]. ff. si cer. pet. l. 1. & 2. §. mutui.

1 Vtrū adoptio, & arrogatio i oīb⁹ ꝯueniāt? Rñ. q̄ sic nisi i aliqb⁹ spālib⁹ q̄ sūt 5. Primū, q. a adoptio fit cui⁹li

g De adoptione hominum in filios Dei, adde catechis. in oratio do. in dicti. pater, & in dict. noster. P. V.

h Quia vna dicit arrogatio] Arrogare i alia significatiōe dicitur ascribere, vnde arrogans, i. sibi oia ascribēs. arrogantia, i. superbia.

i Alia stat in nomine generali] Scias q̄ intelligētia q̄ adoptio sic in genere est actus legitimus p quē vel fit trāsitus in potestatē, vel saltē ius intestatæ successionis defertur, penē natuar imitās, & non dico naturali vinculo concurrente, vt dicebat Ang. Are. Instit. eo. in prin. cū sit, & ēt sine naturali vinculo fiat trāsit⁹ in potestatē, vt est in arrogatiōe l cū in adoptiuit, C. eo. In specie aūt sic de init. tur. Adoptio est actus legitim⁹, p quē fit transitus in ptāte de ptāte cū magfatus autoritate naturali vinculo cōcurrēte, quo nō concurrente nō fit transitus, sed sola successio ab Intestato, & not. q̄ optio idem est, quod electio, quod enim optamus, & eligimus. Vnde adoptio quasi electio, & ad signat distantiā, q. a nō adoptatur filius. Arrogatio aūt est actus legitimus, p quē homo sui iuris principis autoritate alterius potestatē ingredit.

K Sic in hoc nomine creditor] Credere dr̄ quasi fidē habere, seu confidere. Vnde & quia in omnibus contractibus fide habemus ei, cū quo contrahimus, & de eo confidi-

confidimus, ideo dicimur ei credere, & sic creditor nomē ē generale Ita declarat Bar. i d.l.1.ff si cer.pe.
a Apud cum plena sit actio.]gl.in d.l.1. aliter exponit,dist.plena legis actio, idest apud quem explicantur actus legitimi,scilicet adoptio, emancipatio hæreditatis aditio,

Vt de re iudic l. acta.vel. i. apud eum, qui habet cōtentiosam iurisdictionem, idest qui potest cognoscere, & sententiam ferri in inuitum, & voluntariam inter consentientes, vt præstare autoritatem manumittere volētibus, val adoptare, vel apud quem est, altera tantum, vt ff. de offic.procon.l. 2. Et sunt etiam illi magistratus municipales,vt ff. eod. l.magistratum, & insti. eo.§. 1. in ver.magistratus, scilicet cuiuscunque ordinarij, etiam defensoris ciuitatis.
b Scilicet merū & mixtū] Idest liberum,&est iurisdictio, quę officio iudicis nobili expeditur, vel per actionē publicam vtilitatem respiciēs principaliter, Mixtum autem dicitur,quia partim capit à mero, & partim a iurisdictione, & istud respicit priuatam vtilitatem; vide plenè per Bar.in l.imperium,ff.de iu.om. iud.

bet magistratus competentis autoritate, dum tamen apud eum plena sit actio [a] scilicet merum [b] & mixtum imperium, C. de adoptio.l.prima.Arrogatio autem tantum fit autoritate principis, [c] institu. eod. in principio. Secundùm in arrogatione requiritur vtriusque verbum expressum, in adoptione non. vnde infans [d] non potest arrogari, sed adoptari sic. ff. de adoptio. l. 2. & l. in adoptionibus, hoc probatur. Tertiū, quod arrogatio statim arrogatum, & res suas & liberos, qui erant in sua potestate, subijcit [e] potestati arrogatoris. ff. de adopt. l.secunda.§.vltim.Adoptio verò non,nisi in casu,quando scilicet datur auo materno, vel si post [f] emancipationem genuit filiū, & auo paterno dederit.Institu.de adoptio. §.si vero arrogat. ergo qui est sui iuris, adoptatur verò existens in aliena potest. Quartum,quòd arrogator tenetur satisdare de restituendis illis bonis personis, ad quas essent ventura, si arrogatus, permansisset in statu suo. [g] ff. de adoptio l. nec ei. §. final. [h] Quintum,quòd si arrogator emancipauerit eū, vel exhæredauerit sine causa, tenet ei relinquere quartam partem suorum bonorum, [i] eorum scilicet, quæ habiturus fuisset ab intestato secundum gloss.in l.si arrogator,ff.e.quæ quarta nō est augmentata per auth de tri.& se. secundùm Bar. ibi institu.de adopt §. cum autem impubes. Adoptiuo verò nihil tenetur de necessitate relinquere.C. eo.l.1. & 2.si tamen moriatur adoptator sine testamento,succedit in bonis eius.l.pen.C. de adop.post medium, nisi sit legitimè emancipatus.

2 Verum arrogatus in filium filij sui acquirat quartam partem bonorum sicut arrogatus simpliciter? Res. Azo.in sum.insti.de ado.quod si pater adoptat aliquem loco nepotis, si filius consentit, mortuo suo patre hic arrogatus in potestatem fi-

c Tantum fit autoritate principis.] Licet Ioann. Fa. in §.adop.insti.eo. assignet diuersas rationes, quare tantum fit autoritate principis,tamen vera ratio est quam tenet Cy.& Ang.in l.2 ff. eo. quia in adoptione adest bonum consilium patris naturalis, de quo lex confidit. l.quidam cum filium,ff de hæred.insti. i ideò contenta est sola autoritate magistratus. Secus in arrogato,quia est sui iuris, idao requiritur tanta solemnitas, & dico tanta, quia quæ possunt fieri per solum principem,cēsentur adeò difficilia,quòd quodammodo impossibilia dicuntur. An autem possit committi à Papa, vt inferior princeps arrogeet, vide Io.Fa.vbi supra.

d Vnde infans]Limita tamen hoc secundum gl.in l. 2.ff de adopti. nisi coniuncti affirmauerint apud prætorem hoc infanti expedire,ar d.l 2 ff de ado p.
e Subijcit potestati arrogatoris] Et sic no quod arrogatus mutat familiam,& sic capite minuitur.vnde si fecisset testamentum rumperetur.
f Si post emancipationē] Vult dicere. Si ego sum à patre emācipatus, & procreo filiū, quem do auo paterno, idest patri meo, ipse trāsit in potestatē adoptantis. Nā si non essem emācipatus, etiā filius meus esset in potestate patris mei,sed nō transeunt bona hoc casu,cum non habeat Adoptio verò sit extraneæ personæ, nihil transit in adoptantem, sed solum defertur successio ab īrestato ipsi adoptato. §. sed hodie, insti. eo.
g Permansisset in statu suo] Intellige, quando arrogatur minor quatenetur satisdare; patet quia illa satisdatio non durat, nisi vsque ad pubertatem. Ratio,quia satisdatio sit, nē per arrogationem dānificentur venientes ab intestato Sed post pubertatem etiam arrogatus potuisset facere testamentum manendo sui iuris,& instituēdo extraneos. Et intelligitur ista cautio, etiam si testaretur.
h L.nec ei. §. fina.] Pone casum, si arrogans sit pauper, & honesta persona, & arrogatus sit diues, permittitur eum, si fiat satisdatio de restituenda hæreditate arrogati venientibus ab intestato, si impubes decedat.d.§.fin.cum l. seq. Et si fuerit omissa satisdatio,datur vtilis actio in arrogatorem, eo. tit. ff. l.si his verbis.
i Quartam partem suorum bonorum] Et statim arrogator restituet bona ipsi emancipato,& post mortē tenetur relinquere quartā partē. Istud probat l.o. text.in § cum autem,insti.eo.in ver. Tunc,quò ad primum,quod denotat extremitatem tēporis.l.quarta, in fi.

in fi.ff.de condi.& demon. Et secundum in ver.relinquere, quod propriè pertinet ad vltimas voluntates. l.fi §.1.ff.de tabu.exhi.

a Nec agnoscitur] Facit tex. in l. si quis nepotem, ff. de ado. si autem non consentiat filius, tamen agnoscitur. i. appropinquatur, seu agnatus fit ei. i. auo his nepos. & suus efficitur hæres etiam in nito filio, nec re incidit in potestatem eius, siue dicas eum succedere vt filium, licèt non sit filius, siue vt nepotem, quasi ex altero filio patre mortuo natum: quo casu æqualiter cum patruo admittitur, insti. de hæredi. quæ ab inte. defe. §. cum autem.

b Adoptionis] Cum igitur non possit esse adoptio, quia caret formâ, quæ dat esse rei, & conseruat in esse, c. tua, de sponsali. cum simi. non impediet etiam matrimonium.

c Nec per procuratorem] Ratio potest esse, quia arrogatus debet interrogari, vel quia tractatur de patrimonio alterius. Hæc tamen in d. §. nihil dicit de ratione. Tamen absens principe permittente potest arrogari, vt ibi per eum.

d Castrati] Nunquid presbyter possit adoptare. Host. in sub. de cog. le. sentit, quod sic. idem Pan. in c. vnico, de cog. leg. & pro hoc videtur gloss. in §. sed & illud, insti. de adop. in ver. non possunt. videtur tamen mihi hoc absonum, cum tales debeant vacare diuino cultui, vt in c. duo sunt genera. 12. q. 1. & in c. cum portio. debiti 16. q. 1. Item quia non debent filijs thesaurizare. Item quia posset fieri fraus habendo tales filios adoptiuos, vt filij sacerdotis naturales reputarentur adoptiui, ar. c. fin. de coha. cleri. & mulie.

e Nō pōt arrogare] Arrogatio nō pōt fieri sine cāæ cognitione, quæ versatur circa multa posita in l. si pr̄ §. in arrogationib. & l. nec ei, ff. de ado. Vr ēt, quod arrogatio non possit fieri per procuratorem. Sed bene per nunciū, vt l. neq. absens, & l. post mortem. § fin. ff. de adoptio.

f Vt in d. §. vl.] Per illum tex. dicit Bal. ibi quod magis est attendendum gñationi filiorum, quàm ingressui religiōis, vñ filius vnicus regis peccaret fm eum, si ingrederetur religionē. Sed hoc dictum est contra euangelium Mat. 19. si vis perfect⁹ esse &c. & quia religiosis ē in statu perfectiouis, c. quātūlibet 47. distin. Facit pulcher text. in auth. de monachis, in princ.

g Facit Catech. de oratio. c. quod rō in orando. P. V.

h Ex duplici substantia] Pro hoc c. in quadam, de cele. miss. & in c. inter cætera, de off. or. ex quo infert ibi Pa. quod vnusquisque duplici indiget cibo, s. corporali quò ad corpus, & spirituali quò ad animam.

lij, cui arrogatus fuit, trāsit nec agnoscitur [a] auo suus hæres. si autem filius non consenserit, mortuo patre non reincidit in potestatē, sed agnoscetur auo suus hæres, vel tanquam nepos, licèt in filiū non adoptauerit, vel tāquam eum, quem videtur su⁹ animus voluisse esse sibi hæredem. idem dic de adoptato in nepotē, vel deinceps quod pōt fieri, vt inst. de adop. §. licet, excepto quod non trāsit in potestatem patris adoptantis. & quod dixi de masculis, dic de fœminis.

3 Vtrū fiat adoptio, si qs dicat coram multis accipio te in filium meum? Rñ. Pa. in c. vnico, de cognat. lega. quod nō. l. nō nudis, C. de ꝓb. nisi seruetur forma, de qua supra, s. quod fiat autoritate magistrat⁹, vel principis, quod est de substātia adoptiōis, [b] & verbū in arrogatione, vt dictum est in principio.

4 Quis possit adoptari? Rñ quod quilibet tā mascul⁹, quā fœmina. ff. de adop. l. nā & fratres, dummō sit pūs. l. neque absens, ff. eo. nec per procuratorem [c] fieri pōt. l. post mortem. §. neque. ff. e. rōnē huius habes p Bart. in l. Gallus. §. forsitan, ff. de liber. & posthum.

5 Vtrū qs possit adoptare in fratrem, vel sororem? Resp. quod non, vt l. nec apud, C. de hær. inst. & ibi Ange. ita quod nec ēt in patrem, qa contra naturam.

6 Quis aūt non pōt adoptare? Rñ. quod castrati, [d] & dicuntur castrati, qui sic nati sūt, vt nūquā generare possint; sed spadones sic & dñr hi, qbus abscissū est membrū genitale spata vel cultello. Itē nec fœminę nisi ex rescripto principis in solatiū filiorū amissorū. Itē qui nō pcedit per 18. annos eū quē vult adoptare, vel arrogare. Hæc habētur insti. de adop. Item qui non habet 40 annos nō pōt arrogare [e] licèt adoptare possit, nisi iusta causa interueniente. l. si pater §. vl. ff. de ado. & iusta causa est morbus, aut cōiunctio personæ aliàs debet intēdere generationi. vt in d. §. vltimo. [f]

7 Vtrum impediat matrimoniū, vide infra matrimonium. 3. & 8. impedimēto.

Adoratio, quæ idem est qđ veneratio vtrum requirat actū g corporalē? Respō. quòd sic. dicit enim Dam. 4. li. quòd quia conditi sumus ex duplici substantia, [h] scilicet intellectuali, & sensibili, ita deo duplicē adorationem debemus, scilicet in anima, quæ cōsistit in interiori motu animæ, & corporalem, quæ cōsistit in exteriori motu corporis, & quia in omnibus actibus latriæ, illud qđ est exteri⁹, refertur ad illud, quod ē interius sicut ad principali⁹, ideo exterior adoratio fit propter interiorem, vt. s. ꝓpter signa humilitatis, quę corporaliter exhibem⁹ excitetur affect⁹ noster, q ꝓce-

Resp.

a Respon.quod non]Maximè illa, quæ fit corde, tũ
quia deus est vbique, tum quia dicit Pau. 1. Ti.2. Vo-
lo viros orare in omni loco leuantes puras manus.
b Vel tres] Quarto propter assecurationem. Nam
diabolus vbique molestat creaturam, otantem ma-
xime, prima Pe.
5. Aduersarius
vester diabolus,
&c. Sed in locis
sacris constringi
tur eius potestas
tum propter cõ-
secrationem ec-
clesiæ, quæ terri
bilis est dæmo-
nibus, tum pro-
pter cruces, & re
liquias sanctorũ
& huiusmodi.
c Catechis in in
illam partẽ præ-
cepti. 1. Sex dies
operaberis P.V.
d Hester.13]Dæ
mon non est ado
randus, quia ob-
stinatꝰ est in pec
cato, similiter
nec malꝰ prælatꝰ
dũ actu peccat.
e Concil. Trid.
sess.13.cap.1. de
cul.& ven.sa.ct.
sacra. P. V.
f Dist. 9] Con-
cor. Tho. 3. part.
q.25.ar.1 & in 3.
distinct.9.
g Vide Concil.
Triden. ses.25.c.
2. Catechismi, in
præcep. non ha-
bebis deos. &
de orati. ca. quis
orandus sit. P.V.
h Adoratione ea
dem cum Chri-
sto scilicet la-
triæ]Tene, quod
hic dicitur. Et ra
tio est, quia eo-
dem honore ho-
noratur purpura
cum rege, vt di-
cit Scotus, &

dit per sensibilia ad intelli-
gibilia. vnde genuflexiones
signant nostram infirmitatẽ
respectu dei, & prosterni-
mus nos, quasi nihil nos es-
se ex nobis profitentes.

1 Vtrũ adoratio requirat
locum determinatum? Res.
ꝙ non a principaliter, quasi
sit de necessitate eius, sed
bene requirit secundũ cõde
centiam, sicut & alia signa
corporalia secũdũ illud Io.
2. domus mea domus orõ-
nis vocabitur. & iõ Ioan. 4.
Venit hora in qua veri ado
ratores adorabũt in spũ, q
est principalis actus adora-
tionis, vt dictũ est. Locꝰ b tñ
requiritur, nõ pp eũ, q ado
ratur, sed pp adorãtes. Pri-
mo pp loci cõsiderationẽ,
ex qua spãlẽ deuotionẽ con
cipiũt adorãtes, vt exaudiã
tur vt patet. 3. Re. 8. Secũdò
pp sacra misteria, & alia sã
ctitatis signa, q ibi cõtinen-
tur. Tertiò pp concursum
multorũ adorantiũ, ex quo
oratio fit magis exaudibi-
lis, secundùm illud Matth.
18. vbi duo, vel tres. c

2 Vtrũ tres personæ ĩ deo
adorantur vna adoratione?
Res. ꝙ sic, quia sicut in eis
est vna essentia, substãtia, &
excellentia. ita vnus honor
& reuerentia eis debeẽ per
consequens vna adoratio.

3 Vtrũ aliqua creatura sit adorãda? Rñ.
ꝙ sic pp quandã Dei excellẽtiam, qua Deo
debeẽ reuerẽtia quã qdã creaturæ partici-
pãt, nõ ẽm æqualitatẽ, sed, vt dixi, ẽm quan
dã participationẽ, & iõ alia veneratione ve
neramur Deũ, ꝙ pertinet ad latriã. alia vene
ratione veneramur creaturas quasdã excel
lentes, qđ ptinet ad duliã, Propterea cũ ea,
q exteriꝰ agunẽ, sint signa ĩterioris reueren
tiæ, qdam exteriora ad reuerẽtiã ptinentia
exhibenẽ excellẽtibꝰ creaturis, ĩter q maxi-
mũ est adoratio. Sed aliqd ẽ, qđ soli deo de
beẽ, qđ ẽ sacrificiũ. Hoc elicit ex Aug. 10. đ
ciu. dei. ẽm ergo reuerẽtiã excellẽti creatu-
ræ debitã Nathã adorauit Dauid. 3 Reg. 1.
ẽm verò excellẽtiã, quæ Deo debeẽ, Mardo
chæus noluit adorare Amã, timens nè dei
honoiẽ trãsferret ad hoĩem, vt dr̃ He. 13. d

4 Vtrũ humanitas e Xp̃i sit adorãda cultu
latria? Rñ. ꝙ hñdo respectũ ad humanitatẽ
Xp̃i ĩ se sic nõ eẽt adorãda latria, cũ sit crea
tura, sed solũ illa, q dulia dignior ẽ ẽm gl.
sup illud p̃s. Adorate scabellũ pedũ eiꝰ, hñ-
do tñ respectũ ad verbũ, cũ quo ẽ vnita hy
postaticè, sic debeẽ ei latria, qa vna adora-
tiõe adoraẽ suppositũ, & natura, ita, ꝙ natu
ra adoraẽ p suppositũ. Xp̃s ãt est nomẽ pso
næ in duabꝰ naturis. Hæc ex Ric. ĩ 3. di. 9. f

5 Vtrũ imago Xp̃i sit adorãda latria? Rñ. ꝙ
ꝯsiderãdo eã, put ẽ qdã res, sic nullꝰ honor
ei debeẽ, sicut nec alicui lapidi, vel ligno.
Sed ꝯsiderãdo put imago Xp̃i tunc, qa idẽ
motꝰ, q ẽ in imagine, ẽ in imaginato, iõ vnꝰ
honor debeẽ imagini & imaginato. & ppeà
cũ Xp̃s latria adoreẽ, & sic eiꝰ imago, qa, vt
dicit Dam. 3. li. c. 8. honor imaginis puenit
ad ptotypũ, i. imaginatũ. de hoc ẽ tex. ĩ c. ve
nerabiles, de ꝯse. di. 3. Nec ob. illud exo. 16.
Nõ facies g tibi imaginẽ, &c. qa illud phi
bitũ fuit p eo tpe, quo deꝰ naturã humanã
nõ assũpserat, qa tũc figurari nõ poterat: se
cus in humanitate assũpta, ppea imagines
sũt libri simpliciũ ad eorũ instructionẽ re-
ctè a sãctis inuẽtæ, vt ĩ c. platũ, de ꝯse. di. 3.

6 Vtrũ crux Xp̃i sit adoranda latria? Rñ. ꝙ
honor, siue reuerẽtia nõ debeẽ nisi rõnabili
creaturæ. Insensibili verò ñ debeẽ nisi rõne
naẽ rõnabilis, & hoc dupliciter. Primò inq̃
tũ repñsentat creaturã rõnalẽ. Scđò inq̃tũ ei
ꝯiungiẽ quocũq; mõ. Primo mõ solẽt hoĩes
venerari imagines regis. Scđo mõ eiꝰ vestẽ.
vtrũq; aũt veneranẽ hoĩes eadẽ veneratiõe,
qua & regẽ. si ergo q̃raẽ de cruce, qua Xp̃s
fuit crucifixꝰ, an sit adorãda, dico ꝙ vtroq;
mõ est veneranda. Primò qa repñtat figu-
rã Xp̃i extẽsi in ea. Scđò ex ꝯtactu eiꝰ ad Xp̃i
mẽbra, & ex hoc, qa eius sanguine ẽ pfusa.
Vnde vtroq; modo adoratur adoratione h
eadem

eadem cũ Christo, scilicet latriæ, & ideo crucem alloquimur, & depræcamur quasi ipsum Christum. a si vero loquimur de cruce Christi in alia materia, scilicet lapidis, ligni, & huiusmodi, sic veneramur tantũ eam Christi imaginem, quã veneramur adoratione latriæ, vt dictum est aliqui tamen, vt Tho. tenent in 3. q. 25. quòd crux Christi, in qua pependit, non adoratur eadem adoratione, scilicet latriæ cum verbo, cum non pertineat ad personam ei9, quasi pars eius, sed ratione hyperduliç, in qua est quædam res Christi, ratione cuius vestis similiter, & alia quæ ad humanitatem eius referuntur hyperdulia adorantur. sed sanctus Bona. in 3. di. 9. dicit, q illa crux vt est res quædam, non debet adorari latria, nec dulia, sed adoratione cuiusdã honoris, & reuerentiæ tanquam instrumentum nostræ salutis, sicut etiam reueremur sacramenta, pro eo quòd sunt instrumenta nostræ salutis; & quælibet harum potest teneri. b

7 Vtrum mater Christi c sit adoranda latria? Resp. q non, cum sit pura creatura; quia tamen est mater Dei, quod est excellentissimum, ita quòd excellentius puræ creaturæ conuenire non potest, Ideo sibi non tantum conuenit honor duliç. sed, etiam hyperduliæ, quæ dicitur dulia maior secundùm gloss. Hierem. 4. capitulo. d

8 Vtrum sanctorũ e reliquiæ sint aliquo modo venerandæ? Respond. q sic, vt vult Aug. 1. de ci. Dei, quando aliquis afficitur ad aliquem, ea, quæ sibi de eo relinquuntur, post mortem veneratur non tantum corpus, & eius partes, sed etiã aliqua exteriora, vt vestes, & huiusmodi. Manifestum est autem, quòd sanctos

alij in 9. distin. 3. Sed no. quòd nõ adoratur ipsa crux in testimonium virtutis, quia est res insensibilis, sed in hoc solùm, vt aliæ imagines adorantur, scilicet vt placeamus ipsi crucifixo Et hoc tenẽt omnes ex quo patet, quod reprehendens in hoc Angelicam, vel nõ intellexit eam, vel nesciuit distinguere inter signum, & signatum. Quidam autem vult, quod ipsa crux latria nõ adoretur, sed solũ repræsentatiuè, & dicit fundabiliorem esse opinionem, quæ vult, quòd Christo humanato debeatur solùm hyperdulia, sed male dicit, q Christus adorari debet latria, quoniam adoratur suppositum, non natura secũdum omnes. Humanitati tamen Christi, in quantũ cõsideratur separatum solùm, bene debetur hyperdulia, &c. Item dum arguit, q Christus in cruce pendens, ex quo magis participauit de humanitate debeat adorari hyperdulia, & sic crux eius, hoc non est bene dictũ, quoniam licèt secundum humanitatem tantum Christus passus fuerit, non tamen illa humanitas, siue caro erat à diuinitate separata, vt dicunt Doc. in 3. dist. 21. Ideo qualitercunque consideretur, debet latria adorari. Item quia imago relata ad prototypũ, latria adoratur, ergo, & eius crux, quia sic repræsentat crux dominum Iesum in cruce extensum, sicut imago: ergo &c. Nec obstat quod adducitur de gloriosa virgine Maria, quoniã secundùm sanctum Bona ipsa haber propriam adorationem, vt sibi quisque placet. Sed nullus adorat crucem, vt cruci placeat. sed vt Christo placeat, quem adorat. vel secundùm Pe. de Taran. in d. distin tion. 9 magis repræsentat Christum crux quò ad actum redemptionis, quàm virgo benedicta. igitur &c. Item malè allegat Doct. qui dicunt Christum vna adoratione, & tamen, ipse dicit contrarium, quod est falsum. Item dum dicit, quod auctor noster impertinenter allegat, sanctum Tri. Dic quod ad propositum, si bene inspiciatur. Conclude ergo, qua adoratione debet venerari crux. Dicunt quasi omnes, quod hyperdulia, sed sanctus Bonau. dicit quædam resolutoria, vt hic.

a Quasi ipsum Christum] Sed quare non adoratur Asina, in qua Christus fuit honoratus? Respon. gloss. in cap. crucis, de consecration. distinction. 3. quia ibi recepit honorem mundanũ, in cruce verò perfecit nostrã redemptionem. Similiter nõ custoditur exaltatio, sed bene inuectio, ad dandũ intelligi, quod non debemus curare de exaltatione, sed de depressione. si tantus honor fit cruci, quid fiet seruis Dei, in paradiso?

b Potest teneri] Plus tamen placet op. sci. Bona.

c Mater Christi] Quæritur cui debetur maior honor? an virgini gloriosæ, an cruci Christi? Thom in 3. dist. 9 Alex. in 3. par. dicunt q crux Christi potest, duobus, modis considerari primo inquantum est simpliciter, quædam res, & tũc maior honor incõparabiliter debetur virgini, quàm cruci. Et hoc quia crux Christi in se considerata nullo modo est adoranda, quia non est capax honoris, cum sit insensibilis. & irrationabilis, sed beata virgo secundũ seipsam est capax honoris &c. si verò consideratur crux Christi, inquantum est imago Christi crucifixi maior honor cruci debetur, quia adorari debet latria, vt in §. præce. Et beata virgo adoratur hyperdulia.

d Hiere. 4. c.] Et hoc tenet Alex. in 3. par. tractatu de latria, quia adoratur beatissima tanquam mater nostri creatoris, & totius mundi. Et dicit, san. Bonau. in 3. distin. 9. quod virgo Maria ex hoc, quod est Dei mater, est tantæ dignitatis & excellentiç, vt non solùm viatores, sed etiam comprehensores, non solũ homines, sed etiam Angeli eam reuerentur quadam prærogatiua speciali, est enim prælata ceteris creaturis, vnde decens est eam præ cæteris creaturis honorari & reuereri.

e Conc. Tri. ses. 25. c. 2. catechis. in pręcep. Non habebis deos alienos, & de orat. c. quis orandus. P..V.

Aduer-

Dei venerari debemus, inquantum sunt mēbra Christi, filij & amici & intercessores nostri. Et ideò reliqas sanctorum qualescūque in eorum memoriam honore congruo venerari debem⁹. Vnde & Christus eas honorat in eorum præsentia miracula faciendo.

9 Quid autem sit latria, vide infra, latria, & dulia in c. suo.

10 Verū aliquis possit adorare aduersarium sine peccato? a Rñ. ꝙ non, etiam si Christus fore credatur, nisi interius, vel exterius conditio exprimatur actualiter, quia ipsa nouitas rei insolitæ considerationem & attētionem actualem requirit, sicut dicitur de beata virgine, quòd cogitabat, qualis esset talis salutatio. In adoratione vero hostiæ sufficit hanc conditionem habere habitualiter, scilicet si cōsecratio debita est facta proeo, quòd hostiæ consecratio est consueta. b

ADVLATIO c quid est? Rñ secundùm Alexa. secunda secundæ tractatu de adulatione est peccatū ex sermone vanæ laudis d alicui exhibito intentione complacēdi. Laudare enim aliquem, de quo nō est laudandus, vel plusquam est laudandus, vel nō eo, sine quo fieri debet, peccatú ē. & de hac. 25. dist. §. aliàs. 6. q. 1. sunt plurimi. 46. disti. sunt nonnulli, & 11. q. 3. nemo peritorum.

1 Verum adulatio sit peccatum e mortale? Resp. secundum Alexan. vbi suprà quod triplex est genus adulationis.

Primum, quod dicit malum bonum fouendo peccatorem in peccatis; & hoc

a Aduersarium sine peccato] Non excusatur adorans dæmonem simpliciter in forma Christi, si ignorat, quia habet triplex adiutorium, quo potest talem errorem deuitare. primum est præmonitio sacræ scripturę, quæ dicit dæmones transfigurari in angelos lucis, & sub nomine Christi venire debere. de primo secundæ Corinthios. 11. distinctio. 5. Matthæ. vigesimo quarto. Multi venient in nomine meo dicentes, ego sum Christus. Et 1. Ioannis quarto dicitur, Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus, si ex Deo sunt. Secundum adiutoriū est orationis, qua debet homo, & tenetur ad Deum recurrere, vt cor eius illuminet, Ioan. 15. Si quid petieritis patrem in nomine meo &c. Qui igitur non orat Deum non adhibet omnem diligētiam, quā potest, ideò non excusatur. Tertium remedium est, quia debet se indignum reputare &c. Si verò adorat conditionaliter, hoc potest esse dupliciter. Actualiter, & habitualiter. Habitualiter, hoc non sufficit ad vitandam idololatriam; sufficit bene in sacramento altaris. Si verò est actualis, sufficit, quia non adorat ipsum Luciferum, sed magis Iesum Christum, quia non stat adoratio nisi stante conditione, & ad eum refertur adoratio ad quem refertur adorationis imploratio. hęc. s. Bona. in tertia distinctio. nona, & Alex. tertia par. quæstio. decimasexta.

b Cōsueta] Licet nihil dicatur de tempore adorationis, Tu dic quod est dies dominica, in qua quisque debet domino adorare, secundùm Sco. in tertia dist. nona. vide late infra, feriæ. § 40. cum seq.

Adde Catechis. in præcep. Non loqueris con. par. c. prohibetur. Pet. Vend.

c Adulatio] Adulor est verbum deponens, & supponit pro blandiri, componitur autem ex ad & aula, quia aulici blādiri solēt. Et au diphthōgus in u mutatur. Alij dicūt, ꝙ componitur ab au & dulos, ꝙ est seruire, quandoquidem adulari est seruientium.

d Vanæ laudis] Scias quod quidam in delectando, vel contristando tenent medium alios ex suis locutionibus & gestibus quærentes delectabiliter secundum debitum modum se habere cum his, cum quibus conuersantur, non tamen ita, quin etiam contristentur, cū expedit, scilicet repræhēdere defectus eorum, & ij dicuntur comici, vel affabiles, ecclesiastici 4. Congregationi pauperum affabilem te facito. Quidam alij sunt, qui recedētes a medio committunt defectū in nimis delectādo, quàm debēt, & magis contristando, quàm cōgruit, & ij dicuntur agrestes, vel dyscoli, seu litigiosi. primo ad Timot. secundo. Seruum non oportet litigare. Alij verò excedunt in delectando alios verbis plusquam debent; & ij dicuntur blanditores, seu adulatores. Vnde Seneca. Lauda parce, & vitupera parcius. Et Psalmista, Molliti sunt sermones eius super Deū, & ipsi sunt iacula.

e Sit peccatū] in primo genere quis potest erūpere in verba aut complacendo, aut laudando dupliciter. primo quatuor modis. primo propter Dei honorem, sicut quæsiuit Hester complacere Assuero, vt populum liberaret, Hest. 15. Sic & Daniel Nabuchodonosor laudabat, vt patet Daniel. secundo, & 4 secundo ad beniuolentiam captandam, sicut fecit Paulus, quando Festum laudauit dicens. Optime Feste, vt euaderet a manibus Pharisæorum, Act. 25. sic & mulier Thecuites laudauit Dauid. 2. Re. 14. Tertio propter vtilitatem proximorum. vnde Pau. 1. Cor. 10. ait, Omnibus per omnia placeo & idem 1. Corin. 9. omnia omnibus factus sum, vt omnes facerem saluos. Quarto potest fieri ad malum finem, & inordinatū, & sic esset peccatum. Vnde Pau. ad Gal. 1. Si hominibus placerem, Christi seruus non essem. Secundo principaliter laus de aliquo potest fieri vno de quatuor modis. Primo propter honorem Dei. Et sic laudata fuit Iudit. 15 capitul. Tu gloria Hierusalem. Secundo vt quis supportet tribulationes facilius, vt dicitur Noemi. Ruth. 1. Tertio vt quis facilius supportet repræhensiones, sicut Pau. laudat Cor. vt securius repræhendat, sic & Ioan. in Apo. 3. Vt virtus laudata crescat secundum Sene.

Et

a Et hic est mortale] Adde illud Esa.5. veh qui dici tis bonum malum,& 11.q.3.c. veh.
b In d.capitulo si plurimi] Ratio, quòd si peccatum mortale est, quia fouet proximum in peccato mortali.
c Secundùm genus] Exemplifica, vt dixi supra & vide multa in archie.Florēt.2. par.tit.10. c. 2.& Archi.i d. c.sunt nonnulli.
d Quæ nō sunt peccata] Vt dicendo talis est probus homo, vt eligatur ad aliquod officiū.
e Nocendi alteri] Notabiliter in spiritualibus vel temporalibus, vt cum intendit ad aliqđ illicitum inducere, vel decipere ipsum in tem porali substantia, cum viderit eū in se confidere,vel vt in dicet secreta cor dis sui, vt Matthæi. 22. Magister scimus,quia verax es &c. Et de huiusmodi dicitur prouer.27. Meliora sūt vulnera diligentis, scilicet increpātis durè, & verbera amici seu prælati,etiam si vulnerat sensualitatem contristātis, & inferat ꝑ detentris pœnas & plagas, q̄ fraudulēta oscula odientis,idest quàm applausus nocere cupietis, vel dissimulantis &c.
f Et resignare tenetur.] Contrariū tenet Innoc. & sequitur Do. Anto. in ca. tuam, de ætate, & quali. Et Archi.Flo.2.parte. titu.1.ca.5. & §.

est mortale. a Quod intellige,si malū tale esset mortale ſm gl.in d.c. sunt plurimi. b per c.sunt nonnulli & c.clericus qui.46.distin. secus, si illud malū, ꝙ laudat,esset veniale, quia tūc adulatio esset veniale peccatū. 15.di.§.aliàs.Secundū genus c adulationis est, ꝙ fit intentione nulli nocendi, sed vt alicui prosit, vel complaceat,vel aliam vtilitatem consequatur, & laudat in illis, q̄ non sunt peccata; d & istud est veniale. si verò fit intentione nocendi alteri, e licèt alteri prosit ē mortale. videtur enim facer libidine mortali. Tertium genus est circa ea, q̄ non sunt peccata,& nec ꝓdest nec obest, sed tantùm contemptū dei generat propter assiduitatē, & est mortale scilicet vel ī eo. cui adulatur, puta q̄a per adulationem mortaliter peccat in superbia,vel alio modo, vel in eo,q̄ adulatur,vtputa q̄a nō timeret deū offendere,& ēt dat causam alteri peccādi mortaliter ex adulatione. laudare aūt aliquē non mendaciter ad finē bonum vitium non est, nec adulatio,concor. Tho. 2.2.quæstione.95.

2 Vtrum impetrans beneficium ꝑ adulationē teneatur resignare?Rñ. Alex.vbi supra, ꝙ debet reduci ad munus ab obsequio. Vnde si non seruiret ei in alio nisi in hoc,quod sibi adularetur credo ꝙ indignè reciperet,& resignare tenetur f sicut ille, qui seruit in turpi officio,Turpe aūt officium dr,cui est annexū peccatū. hæc Ale.Sed tu de hoc dic latius infra,simo.5.§.4.

3 Vtrum dare adulatoribus sit peccatum?Res. ꝙ tale peccatum est dare, qualis est adulatio, ꝑpter qnā dat, si veniale, veniale; si mortale,mortale, vt patet. 86.dist.c.donare, & duob⁹ capitul.sequen.& sic intellige Tho.2.2.quæst. 168. g dare tamen adulatori, non propter adulationem, sed propter pietatem ad sustentationem naturæ nō est peccatum, vt in dictis ca. not. idē dic de dantibus histrionibus,vt in dictis c.

4 Clericis adulatio prohibetur, & si exercent adulationem, degradandi sūt. 46.di.c.clericus.

5 Adulatio fit quatuor modis ſm Alexā.vbi suprà primò laudando bonum, quòd non habent.Secundò augendo bonum,quòd habent plusquā fit.Tertiò laudando malum,quod habēt dicendo bonum. Quartò minuendo malū ipsum. s. dicendo non tā graue peccatū. primi duò modi sunt venialia peccata. nisi immisceatur conteptus dei vel in eo,q̄ laudat,vel in eo, q̄ audat ur. tertius & quart⁹ modus est peccatum mortale, si malum sit mortale. facit d.§.aliàs in glo.

ADVLTERIVM est alieni tori violatio,vñ

4.Mouentur,quia hęc sola est simonia mentalis,quæ purgatur sola pœnitentia, & hoc casu non tenetur resignare beneficium,& de hoc est rext in c.si.de simo. propter quod & Angelica reprehenditur a doctore moderno,sed in veritate nō meretur reprehēdi,quādoquidem se remittat ad ea, q̄ nota. In quo loco non videtur sequi hanc opinionem.Sed durum videtur ēt recedere ab opinione Alexandri.Et posset teneri, ꝙ loquatur de beneficio ꝑpter quod habendum cōmittitur simonia, q̄ de iure diuino est prohibita.Et per hoc facit,qđ vult Panormit. in repe. §. quia verò, in c.extirpādæ,de præbē. Et in cap.1. de simo. Vbi vult Papam inuolui vitio simoniæ, si pro precio cōfert beneficium, quod habet administrationem, quia est quoddam spirituale. Et sic debet restitui beneficiū, vt ibi per eum. Cum igitur munus a lingua precio æstimetur, posset dici saluo meliori iudicio, quòd deberet hoc casu restitui. Et ita loquatur Alexander. Et pro hoc facit quod notat do Anto.in d.c. tuam, Dum dicit,quòd si adularetur seruitio vel alio munere, simonia expressā esset.
g Secūda secundæ, q̄stio.168.] Loquitur enim ibi de histrionibus, de quo vide infra histrio.

a Adulterium quid, Catech. in præcep. Non mœchabe. in prin. Adulterium non dirimit matrimonium, Concil. Trid. 14. seß. de sacr. matri. can. 7. Adulterij interdicto quæ peccata prohibeantur, Catechis. ibid. vbi etiam causa prohibitionis, & alia de eo traduntur in tota eiusdem præcepti explicatione P. V.

b §. Cum ergo] Hæc glo. in d. c. origo, in ver. adult. Et no. tex. in d. c. cũ ergo, quia ibi declaratur species luxuriæ.

c C Origo] Vñ similitudine facti dr sæpe aliqd fieri. 11. q. 3. excellentissimũ. & 11. q. 2. fratitas.

d Grauissimũ] Vñ Aug de adulterinis cõiugijs, Adulterij malũ vicit fornicatione s. simplicem, vincitur aũt ab icestu, pei⁹ est. n. cũ matre cõcumbere, quã cũ aliena vxore, sed horũ omniũ ẽ pessimũ, qđ ꝯ naturã fit, Vt si vir mẽbro mulieris nõ ad hoc concesso vtatur. 32. q. 7. c. Adulterij.

e Adulterij pœna. 24. ses. Conc. Trid. c. 8. de matrim. ref. Cathe. in præceptũ non mœchaberis. ca. sequitur. P. V.

f Pęna capitis] in lege veteri pęna adulterij erat mors, vt patet Leuit. 20. Si mechatus fuerit aliqs cũ vxore alteri⁹, & adulteriũ perpetrauerit, morte moriaẽ. Et exemplũ habemus. Io. 8. de muliere adultera adducta ad Christũ. Similiter Dañ. 13. đ Susanna. In lege aũt grã ẽ misericor

dicit ^a adulteriũ quasi ad alienum torũ accessio. 36. q. 1. §. cum ergo ^b & aliquãdo simplex. s. quando solũ alter est solutus. quandoque duplex. i. quãdo ambo sunt coniugati.

1 Quot modis committitur? Rñ. secundùm Alexãd. 2. tractatu de adulterio, ꝙ propriè est solùm, quando quis accedit, ad alienã vxorem. Secundò etiã quando coniugatus peccat cũ soluta Tertiò secundùm quandã iuris interpretationem est, quãdo quis ita ardẽter amat vxorem, quòd etiã si nõ esset vxor, concumbere vellet cum ea, vel è contra rio vxor virum. sic intellige c. origo. ^c 32. q. 4.

2 Vtrùm sit maximũ mortalium peccatorũ? Rñ. qui s. ibidem, ꝙ non quò ad deũ. sed est graui⁹ incest⁹, vel ꝯ naturam, licèt quò ad pœnam sit grauissimum. ^d

3 Quæ ẽ pęna ^e tam viri, q̃ vxoris adulterantis? Rñ. secundũ gl. in c. tuæ de procur. ꝙ mulieri olim erat pęna capitis, ^f vt C. đ adul. l. castigati. hodie verò prius verberata retruditur ĩ monasterium. C. de adul. auth. sed hodie. ^g est & alia pęna, quia ſm Pa. in c. plerũq; de dote post di. re. mulier perdit dotem, ^h & vir donationem propter nuptias, si matrimonium separareẽ p senrẽtiã iudicis ecclesiastici: aliàs nõ, ſm Io. An. Pa. tñ ibidem tenet, ꝙ si est notorium adulterium, quia

tunc cum possit ꝑpria autoritate vir expellere vxorẽ & ẽ ꝯrio, lucraẽ, qa si petet obstabit ei exceptio adulterij. ꝑdet ẽt mulier donationẽ ꝑꝑ nuptias, q̃ ex pacto, aut statuto debebat lucrari soluto matrimonio. bona verò paraphernalia nõ perdit ſm doc. qa ĩ pœnis verba debẽt restringi, regula, odia, de re. iu. lib. 6. Quãuis gl. in d. c. plerũq; teneat ꝙ ꝑdat. est & tertia pęna, qa amittit ius petẽdi debitũ, đ quo dicã infra, debitũ. §. 7. si tñ recõciliantur, recuperat oĩa vt in d. c. plerũque.

4 Vtrum mulier adultera teneatur reuelare filiũ, quẽ de adulterio suscepit, & quo mõ teneẽ satisfacere? Rñ. quãuis diuersi diuersimodè hic dixerint, ego credo opi. Pa. ĩ c. officij, de pę. & re. iustitisimam, q̃ dicit sic, aut nullum imminet periculum, & verisimiliter sibi credetur, vel põt probare, & sic tenetur reuelare, aut non põt probare, nec si bi credetur, & sic non tenetur, qa induceret sibi scandalum sine aliqua, vtilitate argum. 2. q. 7. plerũque boni. Aut imminet periculũ sibi, vel alteri, & sic non tenetur, quia in reuelãdo imminet periculum animarũ in non reuelando solùm periculum rerum, & inter duo mala minus est eligendum. 13. di. c. nerui. Satisfaciat ergo de suo ^i quãtum potest, dãnificatis, sicut sũt qui nutriunt puerum, vel

dia, licèt adulteri regnũ Dei non possidebunt, Vt dicitur. 1. Corinth. 6.

g Authen. sed hodie] Quæritur an pœna huius authen. locũ habeat in viro adulterante? dr, ꝙ non per § publico. 32. q. 1. & l. 1. C. de adulte. Rõ diuersitatis est, qa maritus ẽ caput vxoris, & nõ eꝫ, de despõ impu. c. cõtinebaẽ. Itẽ qa maius ꝑiudiciũ gñaẽ marito ob vxoris adulteriũ ꝑꝑ ꝑlem, q̃ vxori ex adulterio mariti. Adde ꝙ not. Pan. in c. tuæ, de procur. in fi. & ĩ c. gaudemus, de diuor. Tñ maritus ab alio accusatus, dẽt caput ꝑdere, tex. est in l. quãuis, C. de adul. secundũm Pa. I d. c. tuæ. Ex his nota, ꝙ dispositũ i vno ex correlatiuis nõ extẽdit ad aliud Et ratio põt esse, quia inueniẽ hoc prohibitũ.

h Mulier perdit dotẽ] Ad hoc vide Fed. cõs. 130. in qõne vertẽte. vbi dicit, ꝙ dẽt priuari ẽt oĩ seruitute, & obligatione & iure, qđ sibi competit aduersus maritum, & tanq̃ malè merita, dẽt publica egestate laborare l. consensu. C. đ repu. c. 1. vel li. non cõt. Refert hoc Ioã. de Ana. in c. fi. de adult.

i Satisfaciat ergo de suo] Et talis satisfactio debet fieri per aliũ secretè & cautè nõ reuelãdo ipsi viro ꝑsonã vxoris, & ita erit in bono statu, arg. 22. q. 5. hoc vr. Teneẽ ẽt satisfacere viro de cõsumptis a filio, & de suo tm̃ dare

re venientib. ab intestato, vel illis, quos verisimiliter vir instituisset haeredes, si non credidisset filiū habere. Et si dubitat, debet pauperibus dare, arg. c. cum tu. de vsur. Et si mulier est impotens, debet poenitere secundum Pa. in d. c. officij.

uet. ff. de ritu nup. l. non solum. §. de vno.

c Tempore conceptionis] Fallit etiam, si honestas fœminae & aliae circunstantiae faciunt eidem de hoc probabilem opinionem, siue conscientiam, & vult tutiorem viam eligere, quia tunc non posset vlteri⁹ percipere. Consulendus tamen esset talis, vt religionem ingrederetur, maximè si esset honestae vitae. Mulier autem hoc reuelare deberet sacerdoti poenitentiario, siue episcopo, siue vtrique, vt possent bono mō prouidere.

a Nō posse plenè &c.] Scot. i 4. di. 15. dicit, q̄ talis mulier nō tenetur reuelare hoc nec filio, nec marito. Non filio, quia, aut credet, aut nō. si credet, tūc ipsa est iam diffamata. nec est verisimile, q̄ fili⁹ dimittat haereditatē, vt videm⁹ i pluribus, qui quō ad forū contentiosum, dūmō possint aliqd tenere, nō curant de conscientia. Et maxime qa isti tales male marit' timēt hanc infamiam, & sic nō restituet, nē hac notetur infamia &c. Si verò non credet, tunc peius, Nec marito propter verecūdiam, vel odiū, qd faciliter conciperet. Inducat ergo filium bono modo, vt ingrediat religionē, vel vt fiat clericus, alias satisfaciat, vt hic. nō tamen tenet ad totam haereditatem, quia differt habere & propè esse. sed arbitrio boni viri satisfaciet, haec Sco.

b Iuncta gloss. in ver. indicijs] Hoc tamē dictu est valde arduū, cū non sit verisimile, q̄ paterna pietas contra filium moueatur c. afferte; de presum. i. pe. § si vero, C de adop. & l. si mater, C. de inof. test. 23. q. 4. ea vindicta. & nullus affectus vincit paternum C. de cura. fu. l. vlti. §. 1. Et affectio causam suspicionis remo-

priuantur haereditate pp ipsum, & doleat non posse plene a satisfacere, & si ipsa non pōt satisfacere, tenetur adulter, si scit, vel pbabiliter credit, q̄ sit eius fili⁹, si mō hoc facere pt sine scādalo, ar. c. si. de iniur. aliàs non. Nec obst. regula qui scādalizauerit, de reg. iu. vbi dr, vtilius. n. scandalū nasci pmittit, q̄ veritas deseratur, qa intelligit in iudice & teste, non in denūciatione sm eundem Pa.

5 Vtrū filius, q est in possessione filiationis, teneatur credere matri dicenti eū esse spuriū, vel suppositū? Rñ. Pa. in c. per tuas, de pb. q̄ non. & tenent doc. i l. filiū, ff. de his, qui sunt sui vel ali. iu. & l. si vicinis, C. de nup. & ibi dicunt fatuū fuisse illū, q regno renūciauit pp dictū matris, & d cit Pa. ibi ēt hoc procedere, si ambo parētes negarēt eum filiū, vt probatur in c. transmissę, in fi. iuncta gl. in verbo indicijs, b qui filij sint le. & tex. cum gl. in l. 1. §. 1. ff. de Car. edi. & l. si posthumus, ff. de li. & posthu. hoc verū, nisi probent tempore cōceptionis c nō cōcubuisse simul, vel pp absentiam, vel pp infirmitatē, imò pl⁹ dico, ēt si probaret, q̄ adulterabatur cum quodā alio tempore cōceptionis, dum modo vir eius habitaret cū ea, cenlebitur nihilominus talis filius legitimus, vt in l. miles. §. defuncto, d ff. de adult. Ratio, q̄ in dubio debemus fauore filiorū e sic interpretari, vt no. Pa. in c. intelleximus, de adul. & facit. d. l. si vicinis, & l. quia semper, ff. de in ius vo.

6 Vtrum aūt dictus filius post completā praescriptionem debeat sibi facere conscientiā de successione in bonis, si probetur, vel sibi constet non fuisse legitimè conceptū? Res. q̄ non, vt patebit ex his, quae not. in tit. de praescri. §. 47. Secus ante completam praescriptionē, quia si credit & ex scrupulosa consciētia aestimat, verum matrem dicere, & se esse illegitimum, sic tenetur abstinere a bonis patris putatiui, nisi esset talis conditionis, q̄ alio modo non posset viuere, qa sic necessitatem vitę posset capere, maximè non existentibus alijs, quibus deberetur in tanta necessitate, & proponere satisfacere, si ad pinguiorem perueniret fortunā. verū est, quòd de consūptis bona fide durante non tenetur secundum Hostiē. & Rodo. f & tūc constituitur in possessione filiationis, & incipit praescribere, quādo inceptus est nōiari seu reputari pro filio legitimo, vt no. in d. c. per tuas.

7 Vtrū adulteriū cōmittat sine dolo g Rñ. q̄ nō, vt pa

d §. defuncto] Quia, vt ibi tex. dicit, potest ilare, quod mulier sit adulterata, & filius sit legitim⁹. Et vide quae dicam infra filius. §. 16.

e Fauore filiorum] vtilitas est propter venientes ab intestato, quia possent dicere talem de facili non esse filiū intellige de filio, qui est in possessione filiationis, quia sic nominabatur a patre, & matre, & vicinia sic reputabat. Nam si non esset in possessione, tunc stabitur verbo matris, & patris, vt in casu d. c. transmissae. & eo mō qs probatur filius talis ex concubina de quo g glo. no. & ibi d. Ant. i c. Michael & vide Bal. in l. neq; pr⁹ fessio, C. de testa.

f Secundū Hos. & Rodo.] rō est quia possessor erat bonae fidei, C. de rei vendi. l. certum. tenetur tamen mulier restituere illa cōsumpta per filium putatiuum secundum Host.

g Sine dolo] Pone casum sic. factum est diuortium

tinm inter Bertam,& Sempronium Berta contraxit matrimonium cum Titio credens hoc licere. Nunquid dicatur adulterium committi ? Responde vt hic. Et præpone pro intelligentia, quid sit error, & quid ignorantia.

ri, quia hoc excusat pudor, & verecundia maximè tempore nocturno &c. Vt patet in exemplo de Lucretia. & facit, quia vbi ad incurrendum pœnam requiritur dolus, non sufficit culpa etiam lata. l. 1. ff. de sica. l. in actionibus ff. de in li. iuran. l. qui Nerua, & quod ibi noe. Bart. ff de pœ. & vide ibi plenè per eum. Bene verùm est, quòd qui est in culpa lata delinquendo, & si pœnam statuti nō incurrat propter doli absentiam, debet tamē aliter puniri.

in l. si ex lege. ff. de adulte. vbi errantes in iure excusantur a pęna incestus, & adulterij. facit. c. Lucretiā, aliàs est sub c. ꝓposito. 32. q. 5. & hoc intellige ſm gl. in d. c. non quò ad culpam, qa peccat mortaliter, qcunque eū committit ex metu siue ex ignorantia, vel errore iuris. Sec⁹ in ignorantia facti, quæ excusat a culpa, puta qa credidit virum qui erat adulter. similiter quando cōmittit ex coactiōe absoluta, dū tñ in animo non consentiat, sed quò ad pœnam [a] distingue ſm Pa. in c. & si necesse sit, de do. post di. re. ꝙ aut loquimur de pœna corporali, vel pœna perditionis propriæ substātiæ, vt dotis, seu donationis pp nuptias, & sic excusat error etiam iuris, vt l. si adulterium, ff. de adul. & ar. in aut. incestas nuptias, C. de ince. & inu. nup. & licèt Io. An. & cōiter doc. in d. c. & si necesse, teneant cōtrarium, s. ꝙ error iuris nō excusat ą pœna tamen Bar. in l. qui contra. S. de incestis, est cum Pa. quia non est in dolo, qui errat. vide infra, dolus S. 1. & 2. aut loquimur de pœna perditionis lucri, [b] & sic error non excusat; nisi sit iustus, vt in l. nè passim, C. de iur. & fac. ign. similiter excusat a dolo metus etiam conditionalis, vt in d. c. proposito.

8 Quomodo dicitur notorium adulterium ? Resp. Pan. in ca. intelleximus, de adulter. publicè dicitur adulterata, quādo stat in domo cum publico concubinario, & coniuncitur notoriè de adulterio, quādo habet eam in mensa in domo & in lecto. vt in c. si & in c. tua, de coh. cleri. & mu. vnde in l. fur est, ff. de furt. & in l. capite quinto, ff. de adulte. no. quòd adulterium dicitur notorium, quando vir & mulier deprehendūtur in latebris se osculātes, & huiusmodi actib⁹ propinquis adulterio, [c] facit l. si quis non dicā rapere, [d] C. de epi. & cle. item quando passim admittit viros causa adulterij, vt in l. palam, in princ. ff. de ri. nup. & quod nota. in cap. cum diœcesi, de vsu.

9 Vtrū spurij possint institui hæredes, & quomō succedūt, vide j. filr⁹. S. 1. 3. & 4.

a Sed quò ad pęnam] Hanc dist. videtur sentire gl. in l. qui contra, C. de incest. nup. si bene ponderentur ei⁹ verba. Et vide distinctio. Bart. in in d. l. auūculo. Et in l. si adulterium cum incestu, ff. de adulte. Adde ad istum. §. & pro opini. Bart. quod cōiuluit Pa. cons. 10. incip. facti contingentia. Et poterit poni casus in nostro. §. Narrat nanque fuisse quandam mulierem, de adulterio a viro proprio accusatam ad lucrendā dotem, & diuortiū faciendum quæ conuicta, eò ꝙ prægnās erat, allegabat violentiam a quodam viro, qui magistratum obtinebat potenter illatam, & hoc ex coniecturis sufficientibus probabat. Quęrebatur an deberet pęnā legis euitere? Et respondet, quod si fuit violentia absoluta, non debebat puniri, qa nec animo peccauit, si dissensit animo. Si verò vis fuit conditionata, & pœnitentiā indiget pro peccato, tamen ex quo ibi dolus non erat, pęnam legalem nullo modo pati debebat, & hoc expresè probatur in lege, vim passam, & in l. si vxor. §. si quis, ff. de adulter. Nam adulterium sine dolo non committitur, licèt aliqua lie interueniat culpa. l. pen ff. de adulte. 15. q. 1. inebriauerunt. 34. q. 2. in lectum. Et iura procedunt etiā in metu conditionali, vt apertissimè sentit gloss. in §. Lucretiam. 32. q. 5. Quia ex quo dolus est calliditas & machinatio ad circumueniendum. l. 1. ff. de dolo. Qui cessat etiam interueniente metu conditionali. Nec valet, quod dici posset, quòd posset clama-

b Perditionis lucri] Puta quia quis contraxit matrimoniū cū Berta, & fecit pactum, ꝙ soluto matrimonio debeat sibi mulier dare 10. Iste error fecit perdere marito lucrū nisi sit iustus. tūc enim error est iustus, quando iustam causam habebat errādi, puta quia non credebāt consanguinitatem, & si credebant, tamē credebant dispensatum, ex quo sacerdos parochialis affirmabat.

c Propinqs adulterio] Bartol. ibi hoc dicit, & in l. furem, ff. de fur. quæ est l. 2.

d Facit l. si quis non dicam rapere] Quomō deprehēditur quis adulter vide omnino Bar. in locis hic allegatis, & in l. 1. ff de furt. in princ. sic ait Idem dico, si aliquis deprehenditur in domo alicuius. vbi pulchra mulier est, certè hoc facit adulterium manifestum. Ita debet intelligi l. capite quinto, ff de adulter. vbi post glo. inquit Bartolus. Nota ergo, si testis dicit, quòd eum inuenit in rebus venereis, vt quia inuenit eum in camera solùm, vel osculantem, vel tangentem, quia ista sufficiunt ad probationem adulterij. Et de hoc est text. expressus in capitulo 1. de test. & in c. literis, & in c. tertio loco, de præsumpt. Et pondera, quia Bar. in d. l. 1. ff. de fur. dixit intelligendam, dictę l. capit. quinto, secundùm ea, quæ dixit in dicta lege secunda,

quia

quia non modo si videat tangentem &c. Sed etiam si quis exeat de loco suspecto. Sequitur Bald. in auten. quas actiones, in fina. C. de sacrosanct. eccle. vbi dixit non esse necessariũ, quod testis reddat causam per sensum corporis, sed sufficit, ꝙ reddat causam, ex qua psũ mit sẽsus corporalis pꝛũptione iuris. Allegat Bar. i repe. l. pe. ff. si cere pet. sicut enim sufficit sensus remotus ab actu, sic ex eo præsumitur actus, vt in eo, q vidit scholarem exeuntem de domo meretricis de nocte, vt in l. neque natales, de probatio. vbi Bal. in 1. col. vlti. versi. sed contra hoc, sic inquit, Ideo dicit Iac. Bu. quòd probatur aliquam esse meretricem non probato tactu, sed probatis circunstãtijs verisimilibus, Vt quia passim intrabant domũ suam scholares de die, & de nocte, Quia quando scholaris loquitur cum puella, non præsumitur, dicere Pater noster. & Bar. in l. ex lege. § si simul, ff. de adulter. in fin. Quærio inquit, Quomodo probabitur adulterium? Respondeo non potest probari directo aliqua ratione, quia si videres in camera duos, vel in lecto, nescires tamen quid fecerunt, sed dico, quòd probatur ex probatione, d. capitulo preterea, cum alijs supra allegatis. Idem dicit Bar. in l. si cui. §. idem Labeo, versicul de his. ff de aqua plu ar. sequitur Pan. in d. c. præterea 1. col. ver. nunc vt clarior. Et in d. c. literis, dicit, Nota quod ad probandam fornicationem non est necesse deponere super nuditate. & solitudine loci. Et in d. c. tertio loco, dicit Nota quod ex loci solitudine, & diuersitate seu disparitate sexuum inducitur præsũptio fornicationis Concor. cap. 2. de coha. cle. & mu. & 81. dist. c. clericus. Ex his apparet non bene dixisse. Pano. in d. c. tertio loco, dum notat Bar. de cõtrarietate, quia non est verum. videatur in terminis Io. And. in addi. Spe. in tit. de proba. §. 1. vers. 13. De quo per Imo. in l. fin ff. de hęre. insti. Et de actu proximo dic, vt infra, immunitas. §. 15. & vide quæ no. in d. l. si quis nõ dicam rapere.

ADVOCATVS dicitur ille, qui in iudicio apud eũ, qui iurisdictioni [a] pẽest desiderium suum vel amici exponit, [b] vel alterius desiderio contradicit. l. sciendum. §. 1. & ibi per doctor. & l. Paulus, la. 1. & ibi Bart. ff. de leg. & ideo consulens in camera [c] non propriè dicitur aduocatus. Ita quòd prohibitus aduocare, non censetur prohibitus in camera consulere, vel allegationes in scriptis facere secundùm Panormi. in rubr. de postu. & tenet Bart. in l. 1. ff. de va. & extraor. cog. & debet esse iurisperitus, & studuisse per quinquenniũ saltẽ, & iuramẽto doctorũ approbatus. l. nemini, C. de aduo. di. iud. & no. Bar. i d. l. 1. in §. aduocatos [d]

2 Sed qui sunt, qui repelluntur ab aduocando? Res. quòd multi, de quibus. 3. q. 7. infames. & est versus, Non cuique, datur, ꝙ postulet, imo negatur, addictus pœnæ, [e] seruus, puer [f] actor arenæ, [g] luminibus

a Iurisdictioni] Quia comprehenditur etiam iudex delegatus, & arbiter compromissarius, nam & apud illos postulatur. l. 1. §. item senatus, ff. de postulan. & licet iurisdictionem non habeant, sed notionem, vt dicit glo. in d. l. 1. ff. de postulan. Tamen & ea sunt ad instar iudiciorum redacta. l. 5. ff. de arbit. l. rem non nouam, C. de iudi. Ideo, & ipsi comprehendunt.

b Exponit] i. tam in iure, quàm in facto, quod negotio expediat C. de postulan l. quisquis. §. ante omnia, & est. §. 1 hæc etiam diffinitio ponitur. 3. q. 7. c. infames, & ff. de postulan. l. 1. Nec in illa. l. sciendum § 1. nec l. Paulus, ponitur diffinitio aduocati, sed ad sequentia faciunt.

c In camera] Ad hoc facit tex. in d. l. 1. ibi Postulare est desiderium suum, vel amici in iure &c. gloss. exponit, i. est in loco, in quo solet ius reddi. ff. de iusti. & iur. l. pen. §. fin. Et idem tenet Bartol. in l. Paulus, ff. de leg. Nota pro doctoribus, huius ciuitatis, qui non possunt esse aduocati, nam si mittunt vnam schedulã in scriptis iudici vel ei loquuntur, non per hoc videtur aduocare. Idem tenet Bart. in l. 1. §. 1. ff. de postuland. Et prohibitus aduocare, intelligitur, si precio, quia si gratis vellet, non prohiberetur. Ita dicit Roman. in l. 2. in princ. ff. de verb. obligatio. per tex. in d. l. Paulus, in fin. ff. de leg. 2 vbi dicitur, Qui cum amico suo prætore gratis cõsilium participat.

d In §. aduocatos] Vide ibi, quia incantator non dicitur medicus, vnde non potest petere, vt sibi salariũ constituatur de publico, sicut medici, & physici, docentes abachum bene possunt petere extraordinariè. & licet gloss. in l. 1. ff de postulan. & in l. 2 C eodem tenuerint illiteratum posse esse aduocatum, si aliàs habeat peritiam causarum, tamen gloss. in d. l. 2. dicit, quòd inter aduocatos non debent numerari. Et vide in d. §. aduocatos. quomodo notarij, & procuratores possunt, petere sibi constitui salarium.

e Addictus pœnę] i. damnatus pro calumnijs, vel publico iuramento. de his no. in d. l. 1. ff. de postuland. & Spe. ti. de aduo. §. 1.

f Puer] scilicet minor. 17. annis. procurator autem impleuisse debet 25. annos. Et hoc quia obligat se, non autem aduocatus. vide in l. si minor, ff. de proc. & C. eo. l. exigendi.

g Actor arenæ] i. qui in arena cũ bestijs certat pro mercede, quia est infamis ipso iure, & sic non potest aduocare, nam si sibi nõ parcit is, nec alijs parceret. Idem de faciente ludos periculosos in platea, quia sunt infames. Secus de eo, qui vadit ad capiendas aues in turribus, vel colligendos fructus in arboribus, quia est causa publicæ vtilitatis. Hæc Bartolus in d. l. 1. §. remoueant. ex quo patet ludentem cum bestijs causa virtutis exercendæ non esse infamem

h Luminibus carens] Et hoc est, vt magistratum videat, & honoret. Exemplum, Brutus sellam auerterat, & Publius post humeros postulabat a tergo iudicis, & habitus est in derisum, dicta lege prima, in §. casum. Mulier autem propter honestatem prohibetur, & muliebria passus. Et aliqui nullo modo postulare possunt nec pro se,

carens, mulier, muliebria passus, & multi alij[a] repelli pñt, quos omitto. solummodò dicã de his, qui sine peccato aduocare nõ pñt, qui sunt triplici differẽtia, scilicet hæretici, & cæteri excõmunicati. secundi, clerici, tertij religiosi, de quibus latius prosequemur.

2 Hæretici, & infideles, & excõicati propter suspitionem hæresis nullo modo pñt aduocare. l. nemo,[b] C. de posth. & l. nemo, la 2. C. de epi. au. de pœ. dist. 1. nemo vel in foro. de hære. excommunicamus, el t.

3 Excõicati etiam repelluntur. 11. q. 3. excõicatos, de excep. c. exceptionem, & omnes supradictos, & quẽlibet ipsorum admittens iudex grauiter peccat, vt patet in d. c. nemo vel in foro, & in d. c. excommunicatos.

4 Verũ episcopi, & alij superiores posſint aduocare pro alijs? Respon. ꝙ non[c] coram ecclesiastico, vel ciuili iudice, vt 11. q. 1. te quidem. 88. dist. perlatum, & c. episcopus, el 1. 14. q. 5. denique. 21. q. 3. per totum.

5 Verum sacerdotes possint postulare? Resp. ꝙ non possunt neque coram ecclesiastico, vel ciuili iudice, nisi in quatuor casibus, vt in c. fi. de postula. extra, nè clerici. vel mo. sacerdotib. 15. q. 2. c. vnico, in gl. 14. q. 5. deniq;. Prim⁹ casus est pro se. Secũdus pro ecclesia sua. Tertius pro psonis sibi coniunctis,[d] & hoc intellige, qñ nõ possunt habere aliũ, vel non ita bonum. Personæ aũt coniunctæ sunt in isto casu vsq; ad quartũ gradum. C. de epi. & cle. autẽ. licẽtiam, & C. de aduo. di. iu. l. petitionẽ. Quartus casus est pro miserabilibus psonis,[e] intellige miserabiles psonas oẽs illas, quæ p se proprias causas non possunt ministrare, vel ecclesiastico auxilio indigẽtes. 86. di. c. fi. in fi. & 87. di. defensionis. C. quando impera. inter pu. & vi. per totũ. In criminali verò coram sœculari iudice nullo modo possunt, vt infra dicam. §. 7.

6 Verũ diaconi vel subdiaconi beneficiati, vel nõ beneficiati posſint aduocare. Rñ. ꝙ coram sœculari iudice non pñt, ca. 1. de postula. nisi pro causa sua, vel ecclesiæ suæ,[f] vel miserabilium personarum, s. in Spe. tit. de aduo. allegat. d. c. 1. in quo glo. dicit etiam ꝙ pro miserabilibus personis licet; alleg. d. c. fi. Et sic patet, ꝙ in omni casu possunt, in quo & sacerdotes in foro sœculari possunt. Coram autem ecclesiastico pñt secundùm Ioan. in d. c. 1. beneficiati tñ

nec pro alijs, vt puer, surdus &c. Alij pro se tantùm, vt cæcus, mulier. alij pro se, & pro quibusdam tantum, de quibus in ti. de in ius vocan. vt sunt liberti, filij &c. de quibus habes in dicta. l. 1. & 3. quæstio. 7. infames.

a Et multi alij] Aduerte tamen, quod prohibitus aduocare in vna ciuitate ex causa irrogante infamiam, non potest alibi aduocare; secus, si talis causa non irrogat infamiã l. ex ea. ff. de postu. no. gloss. & Bar. in l. 1 C eo.

b L. nemo] Vbi dicitur. Non potest esse aduocatus, qui non fuerit sacramentis christianitatis imbutus, & hoc nè christianos lædat. Vnde quãuis Iudæis, & quibuslibet liceat pro se postulare, non tamen debent publicè, pro alijs aduocare. Et gl. in d. l. nemo, dicit rationem esse, nè scilicet Christianis noceant. 17. quæ. 4. constituit, vel quia sunt infames. Et vt cæteri, qui non sunt Christiani, pp hoc animẽtur ad Christianismum secundùm Arc. ibi, tum quia nõ possunt officio publico pręfici. c. ex speciali, de Iudæ. tum quia non possunt esse doctores secundũ Bar. in l. fi. C. de Iudæ. per illũ text. Et aduocatus non potest esse nisi doctor. l. nemini, C. de aduoca. diuer. iu. igitur &c. Et vt dicit glo. non est necesse, ꝙ sit theologus, sed ꝙ sit baptizatus.

c Respon. ꝙ non] Ratio est, nè episcopi persona vilis reddatur corã alijs, vt d. c. perlatum, & nè verbũ dei impediat, ad quod tenet. Et quia aduocatus proponit stãdo, vt. l. qsquis, C. de postulã. & iudex sedet.

d Sibi coniunctis] Coniunctione. s. carnali, & sanguinis, non autem pro coniunctis coniunctione, vel amicitia spirituali. No. d. Anto in c. ex parte decani, & in c. nonnulli, de rescrip. Ratio est, quia inter coniũctos carnaliter est duplex vinculum, vnũ, s. sanguinis quod est indissolubile. l. iura sanguinis, ff. de reg. iur. Aliud psumptiuæ, s. dilectionis, c. postremo, de appel. In amico verò non est nisi vnum vinculum ciuile & accidentale, maximè hodiernis tẽporibus, quibus non reperitur verus amicus, quia in veris amicis debet esse idem velle, & idẽ nolle. Pan. in c. fi. 2. col. de postu. vbi no. ꝙ pro strictè coniunctis & miserabilibus personis poterit clericus contra ecclesiam, a qua habuit beneficium aduocare, quia magis tenetur qs adiuuare coniunctum, quàm eũ, a quo habuit beneficium. Et sic propinquitati præfertur beneficium.

e Miserabilib⁹ personis] Not. quia non sufficit miserabilitas in habitu, sed oportet ꝙ sit in actu per text. c. 1. de postul. qui permittit non indistinctè pro miserabilibus, sed pro illis, qui causam administrare non possunt. Vt quia sunt viduæ, pauperes, orphani & pupilli, quia ecclesia debet tales defendere. 87. distinctio. per totum. Vide Panormita in d. cap. 1. & in cap. significantibus, de offic. deleg.

f Vel ecclesiæ suæ] Et sic pro causa ecclesiastica, & de ecclesiastica tribus modis secundùm Panormi.

in

In d.c.1.de poſtu. aut ratione perſonæ, vt quia perſona eccleſiaſtica ſequendo forum rei litigat coram ſœculari; aut ratione delicti, vt quia pro ſacrilegio eccleſia voluit conuenire laicum coram iudice ſœculari, quod poteſt, vt in cap. cum ſit generale, de foro competẽti, aut ratione rei, de qua agitur, vt quia res eſt eccleſiæ ſecũdum Hoſtien. & bene.

a C.vnico] Et facit.c. dilectus, de ſimo.& quod ibi nota. Et in ca.licet.11.quæſtio.3. & dicunt aliqui, quod illi text loquuntur de religioſis, alij quod in ſpiritualibus cauſis non in temporalibus.

b Acquirere ſibi] Ratio, quia ſi clerici ꝓpter indigentiam exercent opus rurale, vt in capit. 2. de celebratio. miſſarũ. & licitè poſſunt exercere artificium, vt infra, clericus. 9.§.2. fortius debet ſibi licite aduocationis officium exercere, cum magis conueniat dignitati. Et aduocati dicuntur defendere rempublicam ſicut milites militiæ armatæ, vt l. aduocati, C.de aduo.di. iudicum. Et hoc placet, licèt alij dicant, ꝙ ſi non habent, vnde viuant, debent agere contra epiſcopum.

c Quidam tamen] Ratio autem in hac eſſe poteſt, Quia aduocatus propter imperitiam ſuã ſuccumbere poſſet, vel propter aſtutiam, & malitiam ſuam poſſet reus iniuſtè abſolui, & ſic cõdemnaretur actor ad pœnam talionis. Vnde, quia lingua eſt nimis facilis.ff.ad l.Iul.male.tuti⁹ eſt, vt clericus abſtineat. Dicit tamen, ꝙ ſi aduocatus eſſet omnino inculpabilis, non efficeretur irregularis, vel ſaltem debat proteſtari, iuxta c.prælatis, de homi. in 6. Debet tamen, vt dixi, potius abſtinere.

nihil quærent pro ſalario, ſed oblata ſpontè recipere pñt 15.q.1.c.vni.[a] ſed gl.dicit, ꝙ non ſeruatur, quia nemo militat ſtipendijs ſuis. c.cum ex officij de præſcr.

7 Vtrũ in minoribus ordinibus cõſtituti poſſint aduocare? Rñ. ꝙ ſi ſunt beneficiati, nõ pñt niſi corã eccleſiaſtico iudice, c.1. đ poſtu. limita hoc ſm Pa. & Hoſt. qñ habent ſufficiens beneficium ad eorum ſuſtẽtationem, quia ſi nõ habent, poſſunt per aduocationem acquirere ſibi,[b] etiam ſi ſunt diaconi, vel ſubdiaconi. Si autem nõ ſunt beneficiati, poſſunt tam corã eccleſiaſtico, quã etiam ſęculari in cauſa ciuili. In cauſa autem criminali nullo modo poſſunt corã ſęculari iudice, nè cle.vel mo.c.ſententiã, 23.q.8.his, a quibus. 51.di. aliquanto. Quidã tamen[c] dñt eos poſſe pro reis poſtulare, & appellare, & appellationem proſequi, ar. 23.q.5.c.eos.ſed tuti⁹ eſt in totũ abſtinere.d.c.ſñiam & no. d.gl. in d.c. aliquanto.

8 Vtrũ, religioſus poſſit poſtulare? Reſpon. ꝙ non, niſi cum vtilitas monaſterij expoſceret Abbate imperãte.c.ex parte,[d] de poſtu. Et extenditur ẽt ad canonicos regulares; ibidem patet. Et ibi dicit Panor. ꝙ oportet prædicta duo ſimul concurrant; aliàs nullo modo etiã coram eccleſiaſtico iudice eſſe aduocatus; vel procurator[e] poteſt. Si verò prædicta duo concurrant, poteſt etiam coram iudice ſœculari, ar.in ca.1. & c.ſi.eo. titu. intellige in cauſa ciuili tantùm.

9 Vtrum propter lucrum applicandum monaſterio Abbate imperãte poſſit monachus eſſe aduocatus, vel procurator? Rñ. Inno.in c. cum I.& A.de ſen.& re iu. ꝙ etiam pro laico poteſt eſſe aduocat⁹ & procurator monachus propter vtilitatem monaſterij; & ita dicitur, ꝙ d. Lapus ſeruauit. Sed contrarium, ꝙ nõ poſſit, tenet Io. And. Ego autẽ dico cum Pa.in d.c.ex parte fore magis honeſtum & æquum, vt abſtineat, ar. c. nõ magno, nè cle.vel mo.& 16.q.1.alia eſt cauſa. Aduerte tñ, ꝙ clerici, vel monachi ſolũ prohibentur (vt dixi) poſtulare, qñ indifferenter exercere volunt talia officia ſecundùm Innoc.in c. vnico, de ob.ad ratio. ſec⁹, ſi volunt aſſumere in vna cauſa. & hoc ſequit Archi. in c.peruenit.86.diſt.& placet, & videtur ęquũ, licèt Colle.in c.dilecti, de arbitris, teneat ꝙ nec etiam in vna cauſa, & fortè verius.

10 Verũ aduocat⁹ † teneatur gratis pro impotẽte aduocare; Rñ.Pa.in c.1. de offi. iu. or.diſtinguit ſic, aut eſt potens ad ſoluẽdũ, & ſic eſt vera opi.Goſ.qui dicit, ꝙ nõ tenetur, ſed iudex debet ſibi conſtituere ſalariũ ſecundũ facundiam, & pro modo litis, & cõſuetudinis

d C.ex parte] Fundatur hoc ſuper canone, monachi. 16.quæ.1. Qui habuit reſpectum ad religionem, non autem ad ordinem monachorum, quia extenditur ad canonicos regulares. nam etiam ipſi religioſi ſũt, licèt regulæ inſeruiãt laxiori. Et intelligit Panormita. de religioſis cuiuſcunque ordinis, vt veniant appellatione monachorum, ſi ratio diuerſitatis aſſignari nõ poſſit, pro quo facit.c.duo. 12.q.1.

† De aduocati & patroni cauſarũ officio catechiſ. in præce. Non loqueris.c.nũc explicemus. P. V.

e Vel procurator] Ponatur caſus ſic. Monaſterium multũ grauatur ære alieno, nunquid monachus peritus poſſit aduocare, vt de lucro monaſterium releuetur ab onere debitorum? Et dicit Hoſtien. in ca.ex reſcripto, de iureiuran. ꝙ ex abbatis permiſſione poteſt monachus deputari ad ſeruitiũ prælati, vel magnatis per aliquod tempus,

patriæ, vt in l. 1. §. in honorarijs, [a] ff. de va. & extraor. cog. Aut eſt impotens, & tunc tenetur gratis aduocare lege diuina hoc præcipiente. Mat. 22. Diliges proximum tuũ ſicut teipſum. & credo, quod peccat mortaliter, [b] quando ſcit talem impotentem incurrere notabile damnum ex defectu aduocati, ſi requiſitus eum non adiuuat gratis. Secus, ſi leue damnum, quia tunc eſſet veniale. Et ſimiliter iudex peccat mortaliter, vel venialiter ſicut aduocatus, ſi ſciens talẽ impotentem non prouidet ſibi de aduocato, præcipiendo alicui ipſorum. ꝙ gratis aduocet ꝑ tali impotente. Et ſi ei nolunt obedire, poteſt & debet eis ĩterdicere officium aduocatiõis. l. prouidẽdum §. ſi quis verò. [c] C. de poſt. ar. l. moris eſt. in princ. ff. de pœnis. & in l. 1. de off. præ. vr. & in d. c. 1. Et etiã cauere, nè potentior offendat aliam partem, vt no. Bar. in l. illicitas. §. nè potentiores, ff. de offi. præ.

11 Vtrum aduocare poſſit quis contra eum, à quo recepit beneficia, ſine vitio ingratitudinis? Reſpon. quòd non, vt patet in c. fi. de poſtu. vide ibi Panor. imo poſſet donatio reuocari, ar. d. c. fi. iuncto, c. fi. de dona. [d] ſed aduerte, quòd beneficium datum pro mercede laborum, & ſeruitiorum, nõ eſt gratuitũ beneficiũ. [e] facit. l. Aquili⁹ regulus, ff. de donat. vbi donatio facta magiſtro rõne diſciplinæ nõ eſt mera donatio & ideo reuocari non poſſet rõne ingratitudinis, ſed ſolummodo qñ donatio, ſeu beneficium eſt gratuitum. Fallit hoc qñ ꝑ ſe, vel pro patre, vel matre, impotente, aut pro alia miſerabili perſona aduocat, vt colligitur ex Specula. in titu. de aduo. §. finali, verſiculo quid ſi per imprudentiam, quia tunc poteſt ſine vitio ingratitudinis.

12 Verũ aduocatus teneatur ad reſtitutionem, ſi per imprudentiam, aut negligentiam ſuam amiſit cauſam clientulo? Reſ. Hoſ. vt recitat Spec. in tit. de aduo.

quia hoc non ſit ſine vtilitate monaſterij, cum per illum monaſterij negotia promoueantur, ſicut dicitur de clerico ſæculari. c. cum dilectus, de cle. non reſid. & tex. cum glo. in c. paſtoralis. 2. q. 7. & pro vtilitate Abbatis poteſt monachus procurator conſtitui, ſiue aduocatus, vt n ſit accuſatus, ſi inquiritur cõtra eum, & ĩ electione ipſius, & ſimilibus quia in his vertitur vtilitas monaſterij, vt bonus Abbas eligatur, & electus defendatur ſecũdùm Innocent. & refert Panor. in d. ca. cum I. & A. vltim. colum. de re iud.

a §. in honorarijs] Aduocati poſſunt officium iudicis implorare, vt eis conſtituatur ſalarium ſecundùm Bart. in d. §. in honorarijs. Et idem in procuratore ſecundùm Cyn. Et Baldũ in l. 1. C. mandati. Et aduocati habent alias actiones, quæ nota. in l. 1. C. de ſuffragio. vide gloſ. in l. ſalarium ff. mandati.

b Peccat mortaliter] Adde tex. in l. 1. §. ait prætor, ff. de poſth. & l. 1. §. nec quicquam, ff. de offi. procon. Et facit pro §. iſto, quod dicit ſan. Thom. ſecunda ſecundę q. 71. art. 1. in corpore q. Præſtare patrocinium cauſæ pauperum, cum pertineat ad opus miſericordiæ, & opus miſericordiæ ſit affirmatiuum præceptum, non obligat niſi pro loco & tempore. Et quia omnibus indigentibus vnus ſubuenire nõ ſufficit, ideo obſeruandum eſt illud, quod dicit Auguſti. in 1. de doctrina Chriſti, Cum omnibus prodeſſe non poſſis, his potiſſimè conſulendum eſt, qui pro locorum, & temporum, vel quaruncunque rerum opportunitatibus conſtrictius tibi quaſi quadam ſorte iunguntur. Dicit enim pro locorum, quia non tenetur homo per mundum quærere indigentes, ſed ſufficit, ſi eis, qui occurrunt, ſubueniat. Vnde Exod. 23. dicitur. Si occurreris boui inimici tui, aut aſino erranti, duc ad eum. Dicit & temporum, quia non tenetur homo futuræ neceſſitati prouidere alterius, ſed ſufficit præſenti ſuccurrere, prima Io. 3. qui viderit fratrem ſuum &c. Dicit etiam, quarumlibet rerum, quia homo ſibi coniunctis quacunque neceſſitudine maximè debet curam impendere. 1. Timot. 5. ſi quis ſuorum &c. Dicendum eſt ergo ĩ hoc caſu, quod ſi apparet iſti cauſę pauperum poſſe aliter ſubueniri per ſeipſum, vel per coniunctam ſibi perſonam, aut maiorem facultatem habentem, non tenetur ex neceſſitate ſibi ſubuenire aduocatus, ita quòd peccet non ſubueniendo, quamuis ſubueniendo hoc caſu laudabiliter faciat. Secus, ſi non appareat in promptu, quomodo poſſit ſubueniri, indigenti, quia tunc talis teneretur. Et ſic patet non ſemꝑ teneri aduocatum cauſæ pauperum patrocinium præſtare, ſed ſolùm concurrentibus prædictis circumſtantijs, alioquin oporteret eum cætera negotia prætermittere, & intendere cauſis pauperum tantum. Et idem dicendum de medic. hoc ſupra Thom.

c L. prouidendum §. ſi quis verò.] Per illum text. dicit Bald. ibi, quod tabellio ad præceptum ſuperioris nolens conficere inſtrumentum impotenti, poteſt priuari officio.

d In c. fi. de dona.] Et hoc not. indecens eſſe, vt contra amicum quis aſſumat officium aduocationis, ſeu procurationis. Et ex hoc etiam dici poteſt vaſallum non poſſe aduocare contra dominum, aliàs tãquam ingratus poſſet feudo priuari.

e Gratuitum beneficium] Ex hoc videtur malè dicere Bar. in l. 2. C. de aduoca. diuerſorum iudicum, qui voluit aduocatum non poſſe patrocinari contra rempubli. à qua recipit ſalarium, per illum tex. quia

vbicunque

vbicunque non est beneficium gratuitum, ibi non incurritur vitium ingratitudinis, & ille textus loquitur in beneficio merè gratuito, de decurione f. i. licet. Et hoc tenet Spec. titu. de aduoc. §. 1. versic. sed nũquid, vnde doctor, qui recipit salarium pro lectura, non recipit beneficium, sed mercedem pro labore, ideo ei non tenetur. Sed pone, quis habet patrem, & patriam, nunquid poterit aduocare pro patre contra patriam? vide Spe. vbi supra, versi. sed quid si pater, vbi conclu. dic in effectu, quod potest, pro hoc. l. pen. ff. de iusti. & iure, & l. 2. C. de aduoc. diuersi. iudi. vbi certæ personæ prohibentur; ergo alijs permittitur. Item concluditur, quod potius quis tenetur adiuuare patrem, quàm patriam, ar. in l. vt vim, ff. de iustit. & iure, vbi prius nominantur parentes, quàm patria. Hoc dicit esse verum, quando pater prætendit iustam causam. Aliàs, si esset rebellis patriæ, debet filius insurgere contra patrem. Vnde, si pater esset bannit⁹, ita quod posset impunè occidi, potest fili⁹ eum impunè occidere, vt l. Minime, & ibi Bart. ff. de reli. & sump. fu. Hæc Pa. in d. ca. fi. de postu.

tenetur, argum. l. idem iuris,[a] ff. ad l. Aqui. Et breuiter tenetur secundũ eundẽ Hos. qualicũque eius vitio perdatur, ar. l. si ideo cõtra emptorem,[b] ff. de euict. Secus, si ex qualitate causæ, vel defectu probationum, quia tunc vitium est materiæ, non artificis. ff. ad l. Aqui. l. si seruus seruum. §. si calicem, de quãta autem vel quali negligẽtia, vel imperitia teneatur, vide infra culpa. §. 5. [c] & 6. multomagis tenetur, si dolo suo cliẽtulus amisit causam, ff. de iudi. l. si filiusfa. l. di. sæpe.

13 Vtrum aduocatus sciẽter defendẽs causam iniustam teneatur ad restitutionem? Rñ. ꝙ vltra mortale peccatũ, qđ commisit, tenetur secundũ Monal. ti. Restitutio, ad omne, quod amisit ille, contra quem patrocinia præstabat siue per malitiam, siue per pertinaciã, vel falsitatem, & etiam cliẽtulo, si eum decepit dans ei intelligere eum habere causam iustam, quia aliter non litigasset, [d] argum. C. de ad mi. tu. l. non est ignotum.

14 Quid si ignorabat iniustam causam? Resp. quòd si hæc ignorantia prouenit ex culpa sua, vt puta quia non est peritus in iure, aut quia non inquisiuit à clientulo, vt debuit debita merita causæ, credo, quòd similiter teneatur ad restitutionem, nõ solùm illi, contra quem aduocauit, verùm etiam clientulo suo, si aliter non litigasset secundùm modum culpæ, & regulas, de quibus in fra, culpa. §. 5. Si verò præfata ignorantia prouenit ex qualitate negotij, vel falsa informatione, vel mala cliẽtuli, excusatur. Tenetur tamen, eam dimittere [e] post quàm cognoscit iniustitiã causæ. l. rem non nouam. §. patroni, C. de iudic. Et salarium receptum [f] restituere tenetur secundùm Monal. c. aduocatus. Quod credo necessarium, quando ex culpa sua prouenit talis ignorantia: aliàs non credo nisi de consilio, & sic tenet Host. his concordat Thom. 2. 2. q. 71.

15 Vtrum aduocatus possit petere salarium? Resp. ꝙ causa nondum incæpta põt petere, prout vult nisi in casu, vbi alius bonus nõ inueniretur, ar. eorum, quæ no. in l. 1. C. de episc. au. Causa verò incæpta vel finita, vel quando alius bonus non inueniretur, non potest petere nisi moderatum attenta qualitate causæ, laboris, & consuetudine regionis, & idoneitate aduocati vt colligitur. 3. quæstio. 7. §. arcentur. in tex. & in gl. Aduerte

insti. qui, & ex quib. in §. fi. Et vide l. fi. & ibi gloss. & Bartol. ff. de var. & extraor. cog. Tenetur enim sicut iu lex, vt infra, iudex. §. 11. & 22. Et sicut medicus, vt l. illicitas. §. sicuti, ff. de offi præsid. & ff. ad l. Aquil. l. qua actione §. fin. cum l. sequen. ff. locati. l. impuberes. Et hoc verum, quia eo ipso, quod profitetur se aduocatum, & artem exercet, videtur se asserere peritum, igitur sua imperitia ascribitur dolo, & fraudi, & deceptioni, vt. l. 1. & quod ibi not. ff. quod quisque iur. ergo tenetur de dolo, & fraude, vt l. 1. C. de aduo. diuer. iudic.

c Infra, culpa. § 5.] Barol. in l. 1. ff. mandati, dicit quod, si aduocat⁹ dederit malum consilium, non tenetur, nisi quatenus dolo fecit, & dicit de hoc per Specul. titul. de requi. consil. pro hoc, quod vult Paul. de Castro in l. penulti. C. de pactis, quòd sicut arbitrator, qui eligitur, siue arbiter, de consensu partium non tenetur nisi de dolo & lata culpa, vel l. vni. ... §. sicu ... ff si mensor. fal. mo. di. ... debet esse in consultore electo à iudice, in teste, & notario. l. si quando, C. de test. Et l. 1. & ibi Bart. C. de discussio. lib. 10. & Bar. in l. fin. ff. de var. & extraor. cog. Et in similibus. in l. 2. ff. de proxeneticis.

Adde Catechis. in præcep. Non fur. fa c. veroni huius iuncto de satisfa. c. fin. Pet. Vend.

a Arg l. idem iuris] Vbi de medico dicitur, qui perperam medetur, & etiam si debitam non adhibuit diligentiam, vide infra, medicus.

b Ar. l. si ideo contra emptorẽ] Adde Io. Fa. & Ang.

d Litigasset] Concordat sanctus Tho. 2. 2. q. 71. artic. 3. in corpore quæstionis.

e Eam dimittere] tamen aduocatus nõ debet prodere secreta cãe aduersario, vt eũ iuuet secũdũ aliquos.

f Salarium receptum] Vel inducere clientulum

ad

hic, q aduocato, & procuratori non licet facere pactũ de quota litis, neque ẽt de certa quantitate, vel re[a] cum hac conditione, si vincat. q̃a est eadẽ rõ, sicut & de pmissione quotæ litis, q̃ ideo phibita est, nè p fas & nefas intendat ad victoriã causę, vt possit consequi pmissum. Sed qñ simpliciter pmittitur aliquid certũ, siue quantitas, siue res pro mercede, siue vincat, siue pdat, & ẽt si vltra hoc pmittitur aliqd noĩe palmarij, qđ est modicum quid, non magnũ, sic valet pactũ, quia cessat rõ prædictæ prohibitionis in isto casu. Et secundũ hoc cõcor. doc. & glo. in l. sumptus, ff. de pac. & l. 1. in verbo, & si noĩe palmarij, ff. de va. & extraor. cog. & l. si hi, q. C. de postul. & l. itẽ, C. de proc. & l. salariũ, ff. manda. qui multũ intricatè & variè loquuntur. Item no. q aduocat⁹, & procurator nõ põt accipere salariũ, qđ excedat centũ [b] aureos in vna cã. l. 1. §. in honorarijs, ff. de va. & extraor. co. & in gl. 1. d. l. salariũ. Itẽ nõ põt pdicti [c] aliquem cõtractum facere cã incæpta, & nondum finita cũ cliẽtulo. C. de postulã. l. quisquis, & 3. q. 7. §. item si quis.

16 Vtrum salariatus de publico possit aliquid petere ab aliquo particulariter? Resp. Pa. in c. 1. de postu. secundũ Inn. q nõ ab aliquo litigante, sic nec põt salariatus medic⁹ [d] ab aliquo constituto in infirmitate; sed à nõ litigãtib. vel sanis licitè recipiũt, q̃a salaria sunt cõstituta talib. solũ p litigãtibus & ĩfirmis. pbatur in l. antep. C. de pfe. & me. l. 10.

17 Vtrum possit quis aduocare pro vtraque parte? [e] Resp. Spec. in ti. de aduoc. q sic, ar. 45. dist. disciplina, quasi in fi. & ibi gl. extra de postu. præ. bonę memoriæ, el 1. quasi in prin. Quod verum credo in casu dubio, aliàs non, quia quãdiu causa est dubia, potest aduocatus patrocinari sine peccato secundùm Rod.

18 Vtrum aduocat⁹ possit vti deceptione [f] cõtra eũ, qui habet iniustã causam? dic vt infra, bellum. §. 19.

ad cedendum, vel componendum sine aduersarij dãno secũdũ Tho. 2. 2. q. 71. ar. 3. in respõs. ad secũdum.

a Vel re.] scilicet de qua non litigatur, vt dicit Ale. in l. litem C. de procur. licet Ange. in d. l. sumptus, tenuerit cõtrarium, & vide per Moder. in ll. hic alleg.

b Quod excedat centum] Pone, quis dicit, si tu vinces, centum dabo, si perdes, quinq. Et si dicatur, quòd pacta seruari debent, Intellige secundum Alex. in d. l. litem, quãdo illa centum nomine palmarum promittuntur. Sed pone, litigator transigit, nunquid aduocatus totum salarium, habebit? Spe. ti. de salarijs dicit quod si transactum est in fraudem, totum salarium habebit, quia per eum non stetit, quo minus vincat. ff. loca. l. qui operas. Et si per eum non stat, videtur conditio impleta. ff. de re iu. l. in iure ciuili, & sic totum habebit ipse, vel eius hęres. l. post duos, C. de adno. diu iudic. Si vero bona fide, tunc procurator salarium habebit, saltem de æquitate. Sed aduocatus, si cooperatus est ad dictam compositionem, non perdet quicquam.

c Item non possunt prædicti] Ratio est, quia omnia daret propter timorem litis, sicut infirmus timore mortis. l. medicus, ff. de var. cogn.

d Medicus] Vide infra medicus. §. 6. in posti.

e Pro vtraque parte] Quidam tenẽt opinionem Roseti aduocatus. §. 14. & per multa generalia reprehẽditur hoc dictum, & primo quia allegans contraria non auditur. Item quia lites possent fieri immortales, & aperta esset via malitijs. Item quia ex hoc videretur aduocatus præuaricator. Sed his non obstantibus dico non mereri ex his reprehendi, Tum q̃a innititur opinioni Specu. & ipsam limitat. Tum quia loquitur quo ad peccatum. Nam pone, quod quis in causa dubia allegasset coram iudice pro vtraque parte, vt melius iudex sciret discernere, & rectius iudicare, nunquid peccaret? Certè non, quandoquidem iste pro iustiçia pro vtraq; parte patrocinaretur. Sic igitur non esset præuaricator, nec malitijs esset aperta via: Quinimo malitijs obuiaretur. Quod autem dicitur, non est audiendus, procedit in foro cõtentioso. Pone etiam, quod vnus tantùm aduocatus esset bonæ conscientiæ nũquid hoc modo peccaret? Certè non. Imo si multi essent, & communes, qui per apices iuris procederent nonne lites magis prorogarentur? Contra ea, quæ not. in prima cõstitution. C. Et hoc modo citius expedirentur. Sic ergo intelligitur hoc dictum. Item ea, quæ dicuntur a doctoribus allegatis, intelliguntur magis de honestate, vt videtur innuere Gemi. in d. capi. fin. de testi. Nec etiàm Pa. in d. c. olim, el. 2. dicit id, ad quod allegatur, Et multæ allegatiões sunt falsæ, vt videtur. Summa etiam. Ros. nihil allegat. Ideo teneo hanc opi. eo modo, quo declaraui.

f Deceptione] Dic vt per gloss. in ca. cupientes, in principio in versic. malignantium, de elect. Ait enim sic. Per hoc soluitur contrarium de canone. 4. quæ. 4. nullus. vbi habes, quòd reorum est subterfugare opponendo legitimas exceptiones & veras, non autem malitiosas, & falsas, vt hic consueuit dici, quod qui habet ius in principali, cauillationes, & malitias aduersarij potest per alias repellere, & sic posset intelligi capitulo. nullus. Et de hoc. a 3. quæst. 2. Dominus noster. Et ad hoc ar. de simo. c. dilectus. Item illud Nico. de Ly. super Matth. 21. Vbi dicit, q dominus interrogauit Iudæos de baptismo Ioannis nolens eorum interrogationi respondere retundens clauum clauo ostenderet cauillationes aduersariorum cautelis posse repellere. Sed circa ista mouetur

AFFINITAS [a] qd sit & quomodo impediat matrimoniũ. vide infra, matrimoniũ.3.ĩpedimẽto. 15.

AGNATI sunt, qui p virilis sexus personas cognatione coniuncti sunt. Nam in agnatis cognati intelliguntur vt genus in specie, vnde fratres ex eodem patre, Filius fratris, nepos, & huiusmodi agnati sunt. At qui per fœmininum sexum cognatione iungũtur, non agnati, sed naturali ratione cognati sunt, sicut filij sororis, vel amitæ. ff. de leg.tu.l.sunt autem.

ALCHIMIA verum liceat? Respond. Oldra. in consilijs suis [b] tenet, ꝙ sic, dummodo non faciant per artem magicam, [c] vel per aliã legibus odiosam, [d] vt dicit l. vnica. C. de thesau.libro 10. quia tales metallarij sunt, qui labore proprio, & sibi, & rei publicæ commoda comparãt. C.de metal.l. prima. libro 11. Et iura propter publicam vtilitatem, quæ ex eorum officio videtur resultare, fauent eis, nam possunt inuito domino ingredi fundum ad metallum inquirendũ. [e] l.3.& l. quosdam, & ibi not.C.de metal. quod aliàs non licet, dict. l.vnica, [f] & ff.de acquiren. rer.do.l.3.Ratio est, quia, vt dicitur in libro de proprietate rerum in capit. de alchimia, Omnia metalla procedunt ex eodem principio, scilicet ex sulphure, & argento viuo. Sed ex virtute elementorum, quę habent maiorẽ influentiam in vno loco, quàm in alio, in vna minera fit stagnum, in alia argentum. Cum ergo ars imitetur naturam.ff.de adoptio.l.adoptio. Non igitur est peccatum, [g] si per virtutem, quæ est in elementis, aut herbis, alchimistæ de stagno volunt facere argentum, quia cum sit ex eodem principio, & in habentibus symbolum facilior sit transit⁹, insti.quib.mo.tol.ob.§.1. Cum multæ virtutes sint insitæ herbis, & lapidibus. 26.quæst.5.nec mirum, circa medium. [h] Sed his non obstantibus credo, quòd sit illicita ex multis respectibus. [i] tum primò, quia nullus inuenitur, qui habeat veram huiusmodi artem, licet dicatur de multis, sed falsum ex experientia, tum quia videmus, quod cõmuniter ipsam facientes multa consumunt, & a communiter accidendit aurum sophisticatum siue alchimum pro bono, est illicita venditio, maximè quia aliquando impediuntur veræ operationes talis metalli, puta quia lætificat, adiuuat contra quasdam infirmitates, quod non facit aurum alchimum, & cætera. Et vide Bald. in capitul.primo.in penultim.colum.quæ sunt regalia, in vsi.feu.subdit tamen Thom.quod si alchimistæ facerent aurum verum, quod fieri potest, possent sine peccato illud vendere.

...tur dubium, mutuaui tibi centum nullo vidente. Et tu eadem mihi restituisti nullo vidente. Conuenio te, negas te mihi aliquid debere; facio positionem & dico quod iuramento respondeas, an tibi mutuauerim, nunquid siue peccato possis, iurare? Petrus de Ancharan. in d. capitulo cupientes, allegat pro, & contra, & aliter non decidit, sed remittit ad not. in regula, possessor, de reg. iur. in 6. per se. sed Innocent. in d. capit. cupientes, dicit sub dubio forte, quod tali positioni responderere non tenetur, an mutuauerit sibi, vel si iudex arctaret eum ad respondendum purè super mutui positione, posset dicere, Nõ mutuasti mihi aliquid, propter quod sim tibi obligatus, & tunc verum dicit, & aduersarij calumniam repellit. Vide Arch.4 quæstio.4. nullus primo, hæc Gemi.super gloss. prædicta, in ver. malignantium. Item vijs illicitis non est malo obuiandũ, sed licitis, vnde dicitur fraudem non facit, qui fraudem excludit.l cum pater. §.Titio, in fi. de leg. 1.

a Affinitatẽ ex fornicatione cõtractam.S.Syno. Tridenti. restringit 24 c.4.de reformation. matrimon. vide etiam infra cognatio. Petrus Vendramenus.

b Consilijs suis] Consil.68.refert Pan.in capitul.1. circa fin.de sortile.

c Magicam] Vt C. de mathemati. per totum, maximè in l.eorum, cum duabus seq.

d Legibus odiosam] Adde. C. de paga. per totum.

e Ad metallum inquirendum] Dummodo faciat absque damno.

f D.l.vnica.] C.de thesau. libro. 10.versicul. planè. Et inuito domino nullus ingredi potest fundum nõ suum ad quærendum thesaurum, sed secus in faciendo metallum, & marmora. Ratio, quia hoc pertinet ad publicam vtilitatem, & cum magno labore, primum vero ad priuatam, & cum paruo labore vide gloss. & Bartol. in d.l.3.& quasdam. Et Ioann. Andreas in add. ad Spec titul. de crim. fal. arguit pro, & contra, Et tandem concludit vt hic per Oldra.

g Non est peccatum] Certè de plumbo poterit argentum fieri, & sic de singulis, & sic nullũ erit peccatum.

h Circa medium] Insunt enim reb.corporeis per omnia elementa quædam occultæ seminariæ rationes, quibus cum data fuerit opportunitas temporalis, atque causalis prorumpunt in species debitas.

i Ex multis respectibus] Sanctus Thom. [illegible] quæst. [illegible] artic. in respon ad primum ar. dicit, ꝙ aurum, & argentum non solum est vtile propter vasa &c. sed etiã quia habent materiam valde puram; vnde qui vẽ

tibus est standum. [a] vnde de ipsis dicitur & ad Tim. tertio, & dicto capitu. nec mirum, Semper addiscentes, & nunquam ad veritatis scientiam peruenientes; experientias multas faciunt, & nunquam ad perfectum attingunt, tempus vitamque consumunt; nec id quod operantur, habet veritatem cum auro, vel argento, sed solùm apparentiam, ideo semper sunt condemnandi alchimistæ. Et hoc euidenter probatur, quia nemo in publico eam vult facere, vt appareat, quod malè agunt, quia odiunt lucem. Et si aliquando aliquid veri faciunt, aut fit cũ damno computatis expensis, vel ex aliqua deceptione imponendo aurum verum, vel aliqua diabolica fallacia, quæ, vt eos attendere faciat huiusmodi, facit eis verum aurum ex appositione auri veri occultè aliquando. Cum ergo sit tale exercitium contra vtilitatem publicam, vt patet ex consumptione rerum, & quia vt communiter faciunt ex his monetam falsam, ideo simpliciter sunt condemnandi eam facientes. [b]

ALEA, [c] vide [d] infra, ludus. §. 3. cum sequentibus.

ALIENATIO quid dicitur? Respon. quòd propriè & strictè est omnis actus, per quem trãsfertur dominium, dicit text. C. de fun. do. l. 1. & l. alienationis verbum, ff. de verbo. oblig. secundùm gloss. in c. nulli liceat, de rebus eccle. non alienan. & eam sequuntur Docto. ibidem. Largissimè autem alienatio dicitur datio in emphyteusim, & locatio ad longum tempus, vt voluit Iac. de Belui. in authen. de non alienan. §. quia verò, etiam quando sola possessio in aliũ transfertur, vt not. Innocen. de reb. eccle. non alienan. ca. episcopi, & Alber. in authenti. hoc ius porrectum, C. de sacrosan. eccle. sed contra videtur text. in d. c. nulli licet, vbi dicit, Alienationis autẽ verbum continet conditionem, scilicet vendere sub conditione, Alij habent conductionem ad longum tempus, donationem, venditionem, permutationem, & emphyteusim, ac perpetuum contractum; hæc tex. sed verbum, Cõtinet, denotat propriam naturam vocabuli, vt dicit Barto. in l. affinitates, aliàs incipit. l. cui eorum, ff. de posth. §. Item Pomponius, vbi dicit se damnasse glos. in l. Gallus. §. instituens, ff. de liberis, & posthumis. Et sic consuluisse, quòd vbi text. dicit, quod tutela solùm [e] veniat matri & auiæ, quòd etiam propriè venit proauus, & nomine nurus venit pronurus, & nomine filij venit nepos, & pronepos, [f] nisi addatur aliquid, quod faciat determinatio-

a Est standum] l. nam ad ea. ff. de leg.

b Facientes] Quidam tenet contra hanc conclusionem, eò quia alchimistæ possunt veram artem inuenire. Item quia Docto. communiter hoc tenent, sed malè dicit, quia hic non negatur absolutio alchimistis, vt ipse sibi imponit. Itẽ quia fatetur esse veram artem, sed bene eã dissuadet efficacissimè per rationes fundatissimas, vt patet in litera. Nec ignorabat doctores auctor noster, quando quidem & ipsos adduxit. Nõ valet etiam ratio, qua dicit, quod possunt inuenire veram artẽ, quoniam hoc de facili non potest fieri, & vt plurimum homines decipiuntur. Et hoc est contra publicam vtilitatem, iuxta not. in l. 1. ff. soluto matrimonio.

c Aleas fugere clerici debent. Conci. Trid. sess. 22. c. 1. de refor. m. 2. P. V.

d Alea] Aleator dicitur, qui ludum aleæ causa sui emolumenti exercere consueuit in eius domo, sicut dicitur in l. 1. in caupon. l. 1. §. si caupones, ff. nautæ, caup. stab. & in l. 1. ff. quarum rerum act. non da. Azo. in sum. C. de reli. & sump. fun. versic. Aleator, & glo. in l. 1. in priu. ff. de Alea. vbi dicit Bal. quod aleator est vilis persona. Quod verum est, quando ex assuetudine apparet eum ludere, quia si incidenter, non dicitur propriè aleator, secundùm Azo. vbi supra. Et dicit Iac. de Are. in d. l. 1. in glo. quòd si scholaris recipiebat lusores in domo sua, & pecuniam pro candela recipiebat, quod dicitur aleator, ar. d. l. primæ in fin. Et verum est, etiam si gratis. Et hoc odio talis ludi.

e Quod tutela soluui.] Aut matri & auiæ, C. quando mul. off. tu. fun. Licèt enim loquatur de auia, tamen intelligitur etiã proauia, & est communis opi. licet Pau. de Castro. & Ang. tenuerint contrarium.

f Venit nepos, & pronepos] Vult Barto. vbi supra, quod pronepos, & ab nepos, quilibet sit verè nepos, & quod præpositio; Pro, vel, Ab, solùm addit, vt vnus discernatur ab altero, & sic vult, quod præpositio non significet improprietatem. Istud reprehendit per multa fundamẽta Aret. in d. §. instituens. Tu verò dic, quod de proprietate sermonis appellatiõe nepotis nõ veniat pronepos nisi per extensionem. Hoc patet per tex. per Bar. allegatum in l. nurus, ff. de ver. signifi. vbi dicit iuriscon. quod nurus appellatio porrigenda est ad pronurum. Pondera verbũ, Porrigenda. ergo est per extensionem non de proprietate vocabuli. Ad idem pondero text. in § prætor, quod si aliquis vocauerit in ius parentem, aut nurum,

nem ad certã personam. [a] ita limitat Bar. in d. §. instituens, & not. idem in l. liberorum, ff. de verbo. signific. Pa. in d. c. nulli [b] liceat, dicit, quòd in materia fauorabili, & larga, vt in d. ca. nulli, est verum, sed in materia odiosa non venit nisi, quod dixi, contractus, per quem transfertur dominium. propterea in rebus ecclesię aliena. accipitur alienatio, vt in d c. nulli, secundùm glo ibidem.

1 Alienatio de fratre ad sororem non est [c] secundũ Monal. eo. ti. allegat. C. de fideicom. l. voluntas.

2 Quę requirantur [d] in alienatione rei ecclesiasticæ, Res. Pa. in c. cum apostolica, de his quæ fi. à prælat. quòd. v. Primò tractat, [e] scilicet an expediat, vel non. Secundò consensus [f] capituli. Tertiò quòd fiat pro vtilitate ecclesiæ. Quartò autoritas superioris. Quintò subscriptio, [g] & hæc ponit in cap. tua, de his quę fi. a pręla. & in capitul. 1. eo. tit. & capit. nulli, de reb. eccle. non alien.

3 Vtrum subscriptio requiratur necessariò? Rñ. Panor. in c. 1. de his, quæ fil. a præla. ꝙ Inno. dat vnam regulam, quòd nunquã requiratur subscriptio nisi in casibus à iure expressis, ratio quia regulariter in qualibet dispositione sufficit cõsensus, nec requiritur scriptura. l. pactũ, C. de pac. vide gl. in c. 1. de censi. li. 6. Et ideò venditionem, permutationẽ, & donationẽ pręlatus facere nõ potest nisi de cõsensu capituli, & subscriptione canonicorum. Albe. in d. auth. hoc ius, tenet, ꝙ subscriptio in alienatione rei ecclesiasticæ regulariter non est necessaria nisi in tribus casibus prædictis. s. venditione, permutatione, & donatione, vt in d. c tua, & in casib. no. per Arc. in c. sine exceptione. 12. q. 2.

4 Quæ sunt [g] causæ legitimę alienationis rerum ecclesiasticarũ? Res. Pa. in d. c. nulli liceat ꝙ sũt quatuor. Prima necessitas, si debita vrgent, & ecclesia non potest satisfacere de fructib. Secũda vtilitas, s. vt habeat rem meliorem; & ista ponũtur in aut. hoc ius, C. de sa. san. ecc. & 10. q. 2. hoc ius. Tertia pietas. 12. q. 2. aurũ, & ca. sacrorum. Quarta incommoditas, vt quia res est magis damnosa, quàm vtilis ecclesiæ, vt in c. terrulas. 12. q. 2. & plenè in glos. summæ.

5 Vtrum omnis alienatio rei ecclesiasticæ sit prohibita sine præfata solennitate, vel aliqua de p̃fatis causis? Res. ſm doc. i c. nulli liceat ꝙ nõ, sed immobiliũ. Et nomine ĩmobiliũ rerũ cõprehẽdunt ea, quę seruãdo ser[h]

rum, quibus satisdatio sufficeret, Quęrit tex. in l. §. nurum, quid etiam si vocaret pronurum? dicit text. quòd continetur. Si ergo appellatione nurus de propria significatione vocabuli continetur pronurus, superflua esset illa adiectio in dicto §. nurum. nec ibi tex. loquitur de certa persona, quia loquitur in genere. ergo intelligitur, quod cõtinetur extensiuè.

a Ad certã personam] Vt si dicat, instituo talem nepotem, secus, si generaliter loquatur. Exemplum, vt si dico, instituo Titium filium meũ tunc non venit nepos. vel si dico, instituo Sempronium nepotem meum, non venit pronepos.

b Pa. in d. c. nulli] Exemplum, Titius prohibetur alienare &c. in materia fauorabili, vt in personis, quæ non possent, prohibitæ ratione personæ, sed rerum. In materia stricta erit in personis, quæ sunt prohibitæ, vt in minori, prodigo &c. & ista exempla patent in l. fin. C. de re. alie. non alienan. vide eam.

c Non est] Intellige, quando subest eadem ratio, puta quia testator prohibuit, nè res extra familiã iret.

d Quæ requirãtur] Panormi. facit mentionem de quatuor. Nã de autoritate superioris nihil dicit, nisi intelligatur per consensum episcopi, quando capitulum vult alienare, sed tu dic. Ex quo hodie prelati iurant non alienare sine consensu Papæ requiritur eius autoritas, de quo dic, vt per Pa. in c. vt super, de reb. eccle. non alie. & per Arch in c. sine exceptione. 7. q. 1. Hodie prouisum est per extrauagantem. Pauli ij. vide infra excommunicatio, septimo, casu vltimo.

e Tractatus] Inter prælatum, & capitulum, & requirit quandam discussionem & indaginẽ circa rẽ disponendam in futurum, & non deliberatũ consensum; probat per text. in d. ca. Tua, iuncta gl. qui ponit tractatum, & consensum, vt diuersa. Nam discutitur si potest aliter ecclesiæ subueniri, quã per alienationem; & si non, si vna res sit magis alienãda, quàm alia, & sic peruenit ad alienationem, in qua cõsensus [illegible] statur. Quod est notandũ pro statutis, quæ condẽnant aliquos pro tractatu de aliqua re, quia dicuntur tractasse, licèt actũ non perfecerint. Et vnicus requiritur tractatus solennis, & diligẽs & non tres, & hoc tenet communiter Docto. & vide tex. cum glo. in c. 1. de re. eccle. non elien. in 6. Et de forma tractat[9] Specu. titu. de loca. §. sequitur, ver. scias.

f Cõsensus] Intellige de expresso. Vnde super alienatione perpetua nõ sufficeret tacitus. d. ca. 1. de re. eccl. non alien. lib. 6.

g Subscriptio] .i. canonici post consensum debent se subscribere.

h Alienare quæ non liceat clerico, Concil. Trident. sess. 22. cap. 2. de reform. Pet. Vend.

f. Tu-

vari pñt. facit l.tutores, a la 2.C.de admi.tu.& c.tua, de his q̃ fi.a præl. Sed Alb. in d.auth.hoc ius, tenet, ꝙ mobilia, quæ ẽt seruari pñt alienari pñt sine pdicta solennitate, vt oues &c. nisi sint ad diuinum cultum deputatæ; tũc quia seruabitur auth.præterea, C.de sa san. eccl.l.vt non vendantur nisi pro necessitate, & vtilitate, vt placet.

6 Vtrũ pecunia sit de his, quæ seruando seruari pñt? Rñ. Pa.in d.c. nulli liceat, ꝙ non, quia retenta nihil operatur. 78.di.eijciens, & no.in l.cum plures, in fi.ff. de admi.tuto. vbi tutor debet pecuniã pupilli ponere in emptione prædiorum b Qđ verũ credo nisi in duobus casib⁹. Primò, qñ pecunia ecclesię esset deputata ad emẽda bona immobilia, qa tunc iudicatur bonum immobile, nec posset mutari; tex.est singu.& ibi Bal.& Lud.de Ro.in l.3.§.vsuras, ver.quid ergo. c ff. de contra.iud.tu.& vti.actione.& per hoc tenuit Alb. q.24.in 2.parte statutorum, ꝙ qñ statuto cauetur, ꝙ mulier lucretur dimidiam partem bonorum immobilium mariti decedentis sine liberis, quod lucrabitur partẽ pecunię deputatę ad bona immobilia emenda, quia illa pecunia iudicabitur, vt immobilis, sed Bal.est contrarius in l.cętera §.fi.ff.de le. 1.& allegat mirabilem tex. in l.cum in funde.§. si fundus, d ff.de iu.dot.Et illud credo verum quòad dictũ statutum, quia iura adducta per Albe.ff.de hære.in fi.l.ex facto. §.planè, la 2. loquũtur in actu fauorabili vltimæ volũtatis. e Similiter & Cle.nè Romani, de ele. loquitur in fauorẽ ecclesiæ. Et cũ præfatũ statutũ sit contra cõem dispositionem iuris. ergo illa iura ad hoc non debẽt allegari. similiter l.& si non sunt, ff. de aur.& arg.leg.§.quid ergo, ponit casum, vbi argentum cœptũ fabricari habetur pro facto, & non pro infecto fauore vltimæ voluntatis. Secundus casus est, quãdo pecunia esset in magna quantitate.facit.c.licèt Heli, de simo. vbi accusatẽ prælatus, ꝙ malè expendit non modicam pecuniã; ergo non potest ea vti sicut fructibus, secus, si esset modica quantitas.Et sic limito dictum Pa. f & ita intelligas in d.c.nulli.

7 Quid est illud, quod seruando seruari potest? Rñ. sm Ang.in §.& quia parũ, in auth.de nu.ꝙ dicitur ẽe illud, quod non corrumpitur triennio; & est gl. sing. in l.vnica. C. si aduer. vsu. Hoc limito, quando tale, quod seruatur, põt producere fructum sic seruatũ; g aliàs non, ar.l.1.§.fuit quæsitũ, ff.ad Treb & ita intellige gl.in d.§.fuit quæsitũ, & facit tex in l.Arist.§.fi.cũ l.seq.ff.de iu.delib. & sic q̃ vsu consumuntur, nõ sunt de illis, quæ seruando seruari possunt. Fallit in pecunia, vt dictum est, quia est casus specialis.

8 Vtrũ iura, actiones, & nomina debitorũ censeantur mobilia, vel immobilia? Rñ.Pan.in d.c.nulli, ꝙ non propriè, quia mobile, & immobile clauditur ali-

a L.tutores]Ea quæ seruando seruari possunt, sunt i auro &c. & dic vt infra. §.7.sed in d l tutores, dicitur, Tutor, & curator post inuentarium debent mobilia, quæ seruantur, in tuto collocare, & ex pecunijs, si possunt, prædia emere.

b In emptione prædiorũ] Vel in mercãtia, quę non posset, si cõputaretur inter ea, quæ seruando seruari possunt. nõ obstat, si dicatur, quòd pecunia põt seruari seruando. Respondet, non potest seruari vt afferat vtili atẽ secundum vsum ad quem est destinata. Et ex his infert Pa.in d.c. nulli, ꝙ ad solũ prælatu spectat dispositio de pecunia ecclesiæ, sicut de fructib⁹ vt in Clem.1.de re. ec. non alie. &c. Et dicãs de specialibus pecuniæ, vt in l.singularia, ff.si cer. petat.

c Versi. quid ergo]Et est ibi talis casus, Tutor expendit pecuniam pro pupillo, ex quo currunt sibi vsuræ. Quæritur, nunquid dum est tutor tantùm, vsuræ sibi debeãtur an etiã finita tutela? Dicendum ꝙ sic, & get cõtrario iud.cio tutelæ, quia pecunia sua nõ debet sibi esse ociosa. Quod verum est dicit tex. si erãt in facultate pupilli aliquid, de quo posset sibi satisfieri, quid ergo, si illæ erãt deputatæ ad emptionem prędiorum, dicitur ꝙ si non impetrauit a prætore, ꝙ promat pecunia sibi est imputandũ. Et sic apparet manifestè, ꝙ illa pecunia inter immobilia cõputabatur, ex quo sine prætore distrahi non poterat, & de ea fieri solutio. qñ quidem nec res minorũ immobiles sine autoritate, & decreto prætoris possũt vendi, to.ti ff.de re.eo. & Bar.no. ibi. ꝙ Tusci non sinunt pecunias suas esse ociosas. Sed bñ Lombardi, qa seruãt eas p dijs suis.

d §.si fun]Vbi est cas⁹, ꝙ si cõis fundus datus sit in dotem, & soci⁹ egerit cõi. diui.cũ marito. Et tunc si adiudicatus fuerit socio, vel extraneo, pecunia erit in dote, non tñ vt vice corporis. i. tanquam immobilis habeatur.

e Vltima volũtatis]Fauore ergo ecclesiæ, vel vltimæ voluntatis pecunia habetur pro re imobili, secus generaliter loquẽdo.

f Limito dictũ Pa.]qui dicebat solum prælatum posse disponere de pecunia sicut de fruc.Cle.1.de re.ec.non alie.

g Sic seruatum]

Vult dicere, ꝙ ea, quæ vsu consumuntur, & si durent tunc modo, non tamen debent computari inter ea, quæ seruando seruari possunt, vt vestes &c.

a Aliquo termino], i. certo loco. nam immobile dicitur, quod non potest à loco moueri, immobile verò, quod secundum naturã suã aptum est moueri.

tractatus, & consensus capituli. Et Pan. in c. 1. de his quæ fi. a præla. ponit rationem diuersitatis, quia vbi eps est autor, videtur solus, & singularis in alienatione rerum, vnde meritò debet habere consensum sui capituli, nè per eum dissipentur bona ecclesię inferioris, secus in alio casu; intelli ge, quando ipse vult alienare bona ecclesiæ inferioris, debet habere consilium ecclesiæ cathedralis, quia primo casu requiritur tractatus, quando est autorizans nõ requiritur. Et ꝓ hoc facie quod nota. Ioan. And. in addit. Specu. de cleric. ægrot. in rubrica, vbi vult in actibus capituli non requiri tractatus, nisi in casibus a iure expressis. Et facit text in cap. 2. de reb. eccle. non alie. in 6. Sed de quo tractatu intelligatur hic, an scilicet ecclesiæ cathedralis? an clericorum illius ecclesiæ inferioris? Dic quòd si ecclesia inferior habet capitulum, eius sufficit consensus, & nõ requiritur consensus capituli ecclesiæ cathedralis. Et hoc tenet Innocent. in d. capit. 2. licèt do. Ant. ibi aliter dixerit.

quo termino,[a] vt l. mouentium, ff. de verb. sig. Et ideò cũ sint qd incorporale, sũt in tertia specie, vt patet in l. à diuo Pio. §. in venditione, ff. de re iud. Ideò cõsuluit Old. ꝙ si princeps relinqt bona mobilia distribuenda,[b] non veniũt pęnæ non dũ exactæ. Vnũ tamen notabis, ꝙ si quis volens cõprehendere totum patrimonium suum, facit solũ mentionem de mobilibus & immobilibus, tunc iura, actiones, & nomina debitorum sunt immobilia, si adhærẽt immobilibus,[c] Si verò adhærent mobilibus sunt mobilia. Et idem de annuis redditibus. Et sic limita Clem. exiui. §. cum annui reditus, de ver. sig. facit gl. in c. 2. de reb. ec. non alie. li. 6. Alienari tamen non pñt sine debita solennitate, & cã, quia seruando seruari possunt, quanuis Din. vt no. Alber. in d. authen.[d] hoc ius, consuluerit posse alienari, qđ posset teneri post factũ, vel etiã ante ex magna causa.

9 Vtrum mobilia precio sa ecclesiæ censeantur immobilia? Resp. quòd sic, vt colligitur ex l. lex quæ tutores, C. de admi. tut. & ex gl. in c. episcopus, qui mancipium. 12. q. . simul iunctis. Idẽ tenet Pa. in dict. c. tua, de his, quę fiũt [e] a pla.

10 Vtrum præfata forma requiratur in oĩ alienatione rerũ immobiliũ ecclesiarum? Respon. Pan. vt refert Geminia in c. 1. de reb. eccle. non alienan. lib. 6. quasi in fi. quòd tractatus non requiritur nisi in ecclesijs cathedratibus, non in ecclesijs ĩferiorib. sed sufficit cõsensꝰ superioris. [f] Sed ego credo verũ dictũ Pa. qñ ecclesiæ inferiores non habẽt capitulũ, aliàs, non. ar. Cle. 1. de reb. ecc. non ali. causa aũt legitima. s. vt necessitas vel vtilitas semper requiritur, vt in d. Cle. 1. Et licèt non dicat nisi de necessitate vel vtilitate etiã fieri põt ꝓ pietate. Rõ, qa vbicunq; statutũ, vel constitutio loquitur ĩ materia iuris, [g] & aliquos casus excipit, non per hoc firmat regulam in non enumeratis contra ius commune antiquũ, quinimo in casibꝰ non exceptis suppletur a iure communi facit c. ad audientiam, cum ibi no. de cle. non resi. facit gl. & Bar. ĩ l. serui, ff. de vsu ca. vbi no. volunt, ꝙ si vnũ ius ponit regulam, & excipit aliquos casus cũ dictione taxatiua, quòd nihilominus excipiuntur alij casus, qui reperiuntur à iure excepti in alia parte iuris facit c. quoniam frequenter, iuncta gloss. 1. responso,

b D. stribuenda] In pios vsus. Et dicit Pa. se aliter consuluisse aliàs supra.

c Si adhęrent immobilibus] Hoc in effectu vult Bart. in l. potest pupillus, ff. de auto tut.

d Alberic. in d. aut.] & ibi dicit esse notabilẽ gl. quæ vult, quòd censeãtur immobilia quò ad solennitatem seruandam non tñ ꝙ seruitutes cõputãtur inter immobilia, licèt sint iura icorporalia. Vide gl. in ca. 2. de rebus ecc cle. non alie. li. 6. in ver. iura.

e De his q̃ fiũt] Idem tenet glos. in c si de cle ęgr. lib. 6. ve limita hoc esse verum quò ad alienationem. Vnde & ille, qui solum prohibetur alienare immobilia cum dictione taxatiua, non prohibetur alienare mobilia preciosa, sicut dicit gl. & ibi Gemi. in c. is cui, de electio. lib. 6. vbi dicitur, ꝙ habens iurisdictionẽ & liberã administrationẽ a Papa in spiritualibus & temporalibꝰ potest omnia exercere, excepta alienatione immobilium duntaxat gl. exponit ibi, puto quòd immobilia & preciosa possit in casu licito alienare, & in casu permisso.

f Consensus superioris] Si eps est autorizans tũ secus, si est principalis alienans, quia tunc requiritur

g In materia iuris] Nam de iure non residentes priuãtur fructibus, & excipiuntur infirmi, & existentes in seruitio Papæ.

Statutum autem, de quo in d. c. ad audientiã, solũ excludebat existentes in seruitio Papæ, & tñ intelliguntur excepti ẽt existentes in seruitio epi. sed sic est in ꝓposito nño. Nã duæ tñ exprimunt causę, quibꝰ possunt alienari res ecclesiæ, s. vtilitas, & necessitas: an

igitur

igitur videatur regula firmata, scilicet ꝙ non liceat alicui alienare &c. Dic ꝙ non, quia admittitur etiã alia causa expressa in alio canone, sci licet pia, vt in c. sacrorum, & in c. gloria episcopi, & in ca. aurum. 12. quæstione secunda.

f Licentia] Vide Pan. in c 1. de eccle. ædifi.
g Sub quibus sunt] vide Bar. in aut. hoc ius porrectum, C. de fac. san. ecc. Qui idem tenet, & Bal. ibidẽ.
h Abbates] Maximè vt dicit Io. An. quia habent iurisdictionem episcopalem, vel quasi; & hoc communiter seruatur.

vt lit. non contesta. [a] facit glo. in l. 1. C. de condi. inde bi. quæ vr̃ velle, ꝙ excepto vno casu a regula videtur excipi omnes similes. Satis est. n vnum positum exempli gratia, ar. l. non possunt, de legi. c. translato, de consti. Et quod dicitur, ꝙ exceptio firmat regulam in non exceptis, vt in c. dominus. 32. q. 7. & in c. quoniam, de con. lepr. vbi dicit domin⁹, Non licet dimittere vxorẽ excepta cã fornicationis, debet intelligi, ꝙ firmat regulam in casibus non similibus, & non specificè exceptis. facit. l. 1. §. denique, ff. quod vi aut clã. c. cum dilecta, de confir. vti. distingue tamen, ꝙ si casus consimiles non excipiuntur specificè alibi, tunc in materia fauorabili extenditur, & pia per identitatem rationis, vt sentit glo. in l. illud, C. de [b] sacr. san. eccl. Secus in materia restringibili, [c] vt no. in l. 2. C. de pa. qui fi. di. [d] vide qđ no. in c. inter alia, de immu. ec. & d. c. cum dilecta, & d. c. quoniã, quod no. quia facit ad multa.

11 Quid si eṗs non hẽt capitulum, quia ecclesia est destructa propter guerras, & huiusmodi? Rñ. Pa. in c. 1. de his, quæ fi. a præla. dicunt docto. quod loco canonicorũ aduocet aliquos clericos honestos, arg. 65. di. si forte, & l. vbi absunt, [e]

a Vt lit. non cõte.] Papa ibi ponit regulam, ꝙ ante litis cõtestationem non debent recipi teste; sed dicit ꝙ in casibus ibi enumeratis, vt in causa matrimoniali, & spirituali, electione. s. vt quando testes sunt senes valetudinarij, & de eius morte timetur. glo. etiã ponit multos alios, & etiam ibidem Pan.

b L. illud, C. de sac. san: eccle.] Nã dicit ibi imperator, ꝙ donatio vsq; ad quingentos solidos valet sine insinuatione, ad aliquos pios vsus ibi enumeratos. dicit glos. & ad similes. Et dum text. dicit nulla alia causa, verũ est, si non esset similis.

c Materia restringibili] Idẽ, quãdo statutum contra ius disponit. nam non extenditur ad casus consimiles, sed relinquitur casus ille dispositioni iuris cõmunis, arg. in l. commodissimè, ff. de lib. & posthu. i c. susceptũ, de rescri. in 6. Et in l. materia, de iureiur. &c.

d l. 2. C. de pa. qui fil. dis.] Nã pater nõ potest vendere filiũ ni si ob famem, quia sumus in materia stricta.

e l. vbi absunt] Vide ibi Bar. multa in simili dicentem, & ibi Alex. in apostillis.

ff. de tuto. & cu. da. ab his, & 17. q. 4. nullus res. Et hoc est vtile seruare et ĩ alienatione ecclesiæ inferioris.

12 Vtrum necessitate occurrente, quę non patitur, vt habeantur recursus ad superiorem, licitè possit fieri alienatio sine eiusdem, superioris licentia? [f] vide infra, Iuramentum. quarto. §. primo.

13 Quis dicitur superior vt pro licentia ad ipsum recurratur in causa alienationis rei ecclesiasticæ? Resp. quòd in non exemptis est episcopus proprius. In exẽptis est prælatus ipsorum, sub quibus sunt, [g] vel Abbates [h] in ecclesijs sibi subiectis. Ministri minorum quò ad monasteria sanctæ Claræ, & prouinciales prædicatorum quò ad sua monasteria. ita elicitur ex no. in dicto capitulo primo. Clementin. prim. per Card. in capitulo. statuimus, de transact [i]

14 Vtrum recipiens rem ecclesiæ sine obseruatione solennitatis teneatur eam restituere? Respõ. ꝙ sic ẽm Mo. titu. de alie. etiam cum fructibus, nec põt repetere precium ab ecclesia. 12. q. 2. nõ liceat. 10. q. 2. hoc ius. §. qui verò, in authen. de nõ alienan. §. 1. Limita hoc verum, quòd non repetit precium ab ecclesia, nisi conuersum fuisset in vtilita-

i Transactionibus] Nam habemus, ꝙ in subditis episcopi requiritur consensus episcopi, in subditis archiepiscopi requiritur eius. quid requiritur in ista alienatione quò ad cõsensum superioris? Rñ. secundũ Innoc. in d. c. statuim⁹, de transa. ꝙ requiritur causę cognitio, vt sic superior examinet, an talis alienatio sit expediẽs ecclesiæ; aliàs alienatio facta sine causę cognitione non tenet de rebus immobilibus. Et idem tenet Innocẽ. in c. vnico, vt ecclesiastica benefic. in si. & facit. 12. q. 2. sine exceptione. Et glos. or. in c. 1. de re. eccl. non alie. li. 6. Sed non decretum ipsius episcopi respectu subditorum suorum, vt tenet Innocen. in d. c. 1. lib. 6. & & glo. ibidem. Vnde sufficit consensus seu autoritas licèt Innoc. in d. c. statuimus, dicat cõtra, sed malè, vt ibi p Pan. & in c. 1. de re. eccle. non alien. Et no. quòd differẽtia est inter decretum, autoritatem, & consensum, seu collaudationẽ. Nã decretũ est snĩa, qua iudex cõtractũ futurũ iustũ fore decernit, autoritatẽ suã interponẽdo vel aliquẽ ĩ possessionẽ mittẽdo, vel mittẽdũ declarando.

tem ecclesiæ, [a] ar.c.1.de deposito. Do & aliam limitationem secūdùm do. Ant. ꝙ quando causa legitima fuit alienationis, licèt non sit seruata forma, non tenetur in conscientia, quia solennitates adinuentæ sunt ad euitādū deceptiones. Et ideò quando deceptio non subest, & fuit cā legitima alienandi, non tenetur restituere in conscientia, [b] qđ bene no. recitat Pa. in c. qa plerique, de im. eccl. & est æquissimum.

15 Vtrū ꝑlat⁹ ecclesiæ possit renunciare exceptioni cōpetenti ecclesiæ, aut trāsigere euidēter in damnū ecclesiæ? Rñ. Pan. in c.1. de depo. ꝙ non ſm Inn. ibid. nisi ex speciali concessione Papæ. facit l. prę̨ses. [c] C. de trāsa. & l. cōtra iuris ciuilis regulas, [d] ff. de pact. Ex quo infertur, ꝙ non pōt cedere liti & causæ, aut transigere nisi sit causa euidens, & debita solēnitas, si actio sit ad rem immobilem iuxta no. in c. nulli liceat, de reb. eccle. non alien. Si verò sit ad rem mobilem, sic potest, vt no. gl. in auth. de non alien. §.1. in ver. memoranda. Et hoc est verius per l. cū hi. §. si cum lis, [e] ff. de transa. & l. non solùm, C. de præ. mi. quāuis aliq teneāt indistinctè, ꝙ transigere potest, vt no. Albe. in d. auth. hoc ius.

16 Vtrū prælatus sol⁹ possit repudiare legatum sine solennitate præfata? Resp. vt colligo ex cōsilio 2. Pauli de Castr. quòd non, sed donationem sic, & dicit ꝓbari & bene ex l. magis puto. §. fundum. ff. [f] de re. eorum, qui sub tu. Ratio diuersitatis est, quia in donatione non acquiritur donatario nisi volēti & nō ignoranti, sed in legato sufficit factum testatoris solius, acquiritur enim ignoranti, licèt reuocabiliter. l. cū pater, §. surdo, ff. de leg. 2. & d. §. fundū. ergo legatū est quæsitū ipso facto. Et sic intellige no. ꝑ doct. in c. vt sup, de reb. ecc. non alie. & in c. tua, de his, quæ fi. a ꝑl. Et mihi placet quanuis Fede. [g] con. 9. consuluerit, ꝙ ēt legatum potest repudiare. & cum Fede. est Inno. in c.2. de dona. Bart. in l. iubemus nullam, C. de sac. san. ecc. vbi bene distinguit, & Pa. in c.1. de dolo & contu. vbi latè ponit, sed eos non sequor, nisi quando quod legatur, esset de his, quæ alienari sine solēnitate possunt ante factum, sed post factū sic, si causa legitima subesset. Et idē dic in quocunque prohibito alienari sine aliqua solennitate, vel consensu alterius.

17 Vtrum æconomus ecclesiæ, cui cōmissa est ī aliquo casu alienatio, possit illā facere cōsanguineis suis? Rñ. Pa. in c. vt super, de re. ecc. nō alie. legistæ tenēt ꝑ aut.

Mando. ff. de dam. infec. l. si finita. §. inde, & §. si fortè, & interponitur ante contractum. ff. de re iudi. l. magis puto. §. non passim, cum seq. Autoritas autem est autorizabilis consensus, quæ competit sibi ex publico officio, vel legitima administratione, sicut sunt tutores, & curatores. ff. de auto. tuto. per totum. Consensus aūt, siue collaudatio est multorū voluntas, ad quos res pertinet, simul iuncta. Hęc gl. in c.1. de reb. eccl. non alie. li. 6. in ver. tractatus.

a Vtilitatem ecclesiæ] Hoc est verum, si talis emēs fuit in bona fide, & in defectum, quādo. s. alienans est soluendo. hoc dicit Pa in c. si qs, de re. eccle. non alien. & senserūt Cyn. & Bald. in auth. præter, de sac. san. eccle. Et apertè Barto in auth. qui rem, C. eod. & si ecclesia facta esset locupletior, deberet restituere ipsi emptori preciū bona fide ementi, nē. l. videatur locupletari cū iactura aliena. Et hoc videtur sentire glo. in d. authen. qui res. Fallit, nisi ecclesia locupletaretur culpa illius, qui damnum sentit, vnde sibi imputet. ff. de reg. iu. quod quis; ita glo. in d. authen. qui rem, de sac. san. eccle.

b Restituere in conscientia] Et sic not. ꝙ in foro conscientiæ quitas iuris naturalis præfertur rigori iuris positiui, idem tenet Panor. in c.1. in fin. de restitu. in integ. Et Geminia. in c.1. in princ. de sponsa. contra Inno. in d. c. quia plerique. Et confirmatur istud dictum per illud, quod voluit Innoc. in c. quia propter, de elect. vbi dicit, ꝙ si electio tenuit de iure naturali, s. consensus eligentium, licèt sit nulla propter non seruatas solennitates iuris positiui, non tenetur electus in foro conscientiæ renunciare, quia habuit fundamētum naturale.

c L. præses] Illa lex dicit secūdū Bar. quod administrator vniuersitatis potest de re dubia transigere, sed nō potest debitum liquidum remittere. Et hēt locum illa lex, in quocunque administratore, & tutore &c. & sequit Bar. alleg d. l. pactū C. de pactis.

d L. cōtra iuris ciuilis regulas] Vbi habetur ſm Pau. de Castr. ꝙ pupillus sine tutoris autoritate nō pōt facere cōditionē suam deteriorē, sed meliorem; sic legitimus administrator, de quo hic.

e §. si cū lis] §. si cū lis, & l. nō solū, ꝓbant a contrario sensu, ꝙ pōt transigere.

f §. fundum. ff. &c.] Vbi dr̄, ꝙ pupillus nō potest repudiare legatum sine prætoris autoritate quia iam factū est suum.

g Quāuis Fed.] Credo, ꝙ opin. Fede. sit maior. Idē tenet Bal. in l. pupillorū, C. de repu. hære. & Lap. alle. 27. Idē d. Ant. in c.1. de do. & cont. vide ēt Bart. in l. aut facta, vlt. col. ff. de pœ. & ad hoc facit. c. sciētia, de pœ. & q̄ no. Alex. post Sali. in l.1. C. qui admitti. Et vide Ro. in sing. incip. habes in rubr.

quibuscunque a modis, C. de sac. sanct. eccle. positam. 10. q. 2. ꝙ non, nec alius administrator cuiuscunq; cõditionis sit. b Sed Panorm. dicit non esse verum in prælato, c sed bene in æconomo, & alijs; ego tamen credo, quòd in cõscientia si ex causa legitima facit, excusetur, & valeat talis alienatio ar. c. 1. de coha. cle. & mu. in tex. & in glo. d

18 Quid dicitur perpetuũ? Respon. gl. 10. q. 2. hoc ius, Primò quod durat vsque ad 30. annos. inst. de perpe. & tempo. ac. Secũdò qđ durat, quandiu viuit, cui conceditur. ff. pro socio. l. 1. & ca. precariæ. 10. q. 2. Tertiò quod durat, quandiu pensio soluatur, institu. de loc. §. adeo. Quartò quod durat vsque ad tertiam generationem, vt in aut. de non alie. §. emphyteusim. Et sic omnis talis contractus prohibetur sine solennitate, & in causis, de quibus supra dictum est.

19 Verum terræ incultæ datæ ad culturam cum ꝓmissione dandi eas in emphyteusim possint dari post culturam ipsarum? Res. Panormita. in ca. ad aures, de rebus eccl. non alie. ꝙ sic extirpantibus, siue eorum hæredibus e alijs non, nisi seruata debita solennitate, qa non sunt amplius terræ siluestres.

20 Verum sede vacante possint alienari bona ecclesiæ? Respon. Pan. in c. 1. nè sede vacan. ꝙ aut sunt bona, quę seruando seruari non possunt, tũc in ecclesia episcopali æconomus, siue capitulum sine alia licentia poterit, sicut dicimus in tutore. C. de admi. tutor. l. tutor, qui repertorium, ff. e. Si verò bona seruari possunt, tunc in ecclesia episcopali non poterunt alienari sine licentia papæ solùm, ar. d. c. 1. & in ca. 1. de rebus eccle. non alie. li. 6. f In ecclesia verò inferiori tũc, si magna vrget necessitas, & ecclesia diu est vacatura, nec potest commodè expectari creatio prælati, tunc in istis duobus casibus dicit Inno. quòd dabitur curator bonis, & per illum fiet alienatio, nec prius poterit fieri etiam per archiepiscopum ante, quàm sit datus administrator g ecclesiæ vacãti, vt in d. cap. 1. li. 6. facit l. 2. ff. de cu. bon. dam. & quod no. in Clem. 2 de reb. eccl. nõ alie. & cõcordan. An. &

de locato. Et glo. in c. delictum, de reg. iu. in 6.

a Auten. quibuscunque] Ibi est tex. optimus, quòd licèt administrator cuiuscunque possit emere paiã, & bona fide res eius, cuius bona administrat, hic tamen locum non habet in ecclesia.

b Cuiuscunque conditionis sit] Quibuscunque modis rei ecclesiæ alienatio facta permittatur non tamen licet œconomo, vel eius consanguineis licitè rem accipere, & ideò est, quia est suspitio læsionis propter consanguinitatem.

c In prælato] Vide Pa. in d. ca. vt super, multa ad hoc allegantem Itẽ Bart. sic distinguit, quia quædam est concessio ad tempus, & potest fieri consanguineis, in autenti. de sanc. episco. § fin. aũt. Qđ est tenẽdum menti pro abbatibus, qui res emphyteuticas ad se reuersas concedũt consanguineis, vsque ad secundam, vel tertiã generationem, quia potest quidem valere, secus, si in perpetuum, & Bald. in tit. in cap. 1. si de inuest. lis oria. dicit ibi glos. sing. in ver. in clericorum, circa me. quod de consuetudine hodie à clericis concedũtur beneficia agnatis. & dicit Bald. hoc præualere. Item quando agnati sunt idonei, possunt prælati etiam de iure eis alienare. Nam ex quo prælati sunt pauperum executores, possunt bona distribuere consanguineis, si sunt pauperes, aliàs secus, Iuxta gloss. in l. illud, C. de sac. sanct. eccle. Adde quod not. Bar. in l. cum quidam, de legat. 2. Et vide Anch. Clem. 1. de exces. prælat. & Bar. & Bal. in d. aut. quibuscunque, dicũt, quod rem solitam concedi in emphiteusim, seu in feudum potest prælatus concedere suo consanguineo, quia hoc casu cessat Præsumptio fraudis, & læsionis, nisi secundùm Bald. vellet concedere consanguineo potentissimo. Imò fortius voluit Fede. cons. 204. quod prælatus, qui iurauit non alienare sine licentia superioris, possit tamen dare in emphyteusim rem valoris vnius floreni. De quo vide Pa i d. c. vt sup.

d Et in gloss.] Vbi clerici possunt substentare consanguineos pauperes, quia magis eis tenentur. 86. distinction. non satis. Et dicit text. in dicto capit. & cum gloss. quòd matri, & consanguineis dẽt necessaria ministrare extra domum.

e Eorum hæredibus] idest primis, & hoc ob promissionẽ eis factam, & labores, & sumptus, quibus fraudari non debent. Fallit hic si à principio potuisset habere meliorem cultorem, quia tunc ecclesia restitueretur in integrum, vt dicit gloss. relata ad tex. in d. cap. ad aures.

f Non alien. libro 6] vbi habetur, quòd iudicium, cuius exitus est dubius, non potest agitari cõtra ecclesiam vacantem, fortius non potest fieri alienatio. quare ipsa videtur damnosa ipsi ecclesiæ, quę tunc non habet defensorem. faciunt notata supra. §. 10.

g Datus administrator] Et talem administratorem soli Papæ dare conuenit. c. fin. de sup. neg. præl. facit c. is cui, de elec. in 6. Quinimo vult ibi tex. quòd administrator, seu visitator deputatus generaliter per Papam non potest bona immobilia alienare. forti non potuit capitulum etiam data autoritate archiepiscopi, quare recurrendum est ad Papam, vt interponat autoritatem suam.

Schisma-

a Schismaticis] Hoc est verum, nisi essent tolerati, quia ratione publici officij tenet alienatio, si facta fuit seruata debita forma, sed ecclesia, si est læsa restituitur in integrum secundũ Pan.ibidem. tamen acquisita p eos bene sunt ecclesiæ,& acquisitio tenet secundũ gl.si in d c.1.
b Tenet q sic] Nam prælatus potest concedere vnam possessionem ad vitã indigenti.
c Causa pietatis] Dummodo sit res modica.
d Cõfiscata] vt in crimine sodomitico, per l. cum vir,C.de adulter.
e Legatis] Et hoc est indubitatum, vbi tractatur de fauore, secus, si tractatur de damno, exemplum & casus in l.cum hi. §. qui transigit, ff de transactio. vbi trãsactio facta super alimẽtis non extenditur ad habitationem.
f Medicinæ] si contingat alimẽtarium infirmari,vide. d. Iaso. in l. de alimentis,C.de transactio. Et hoc verum in eo, qui debet alimenta simpliciter, sed in eo, qui debet alimenta ei, qui operatur, vt maritus seruo dotali,tunc expressè medicinæ,si sũt paruæ,veniunt, vt l. diuortio.

Hug.Similiter nõ valet alienatio facta a schismaticis, a vel intrusis,de schis. c.1.1 2. qõ. 2.alienationes. & tenetur,qui eã recipit restituere non solũ rẽ, sed ẽt fructus perceptos, & qui pcipi potuerũt à iusto possessore,c.grauis de re.spo. Et est excõicatus,qui inniti tur talib.alienationib. vt j. excommunica.7.casu.9.

21 Vtrum prælatus habẽs bona distincta a bonis capituli, possit illa concedere alicui ad vitam ipsius prælati sine capituli consensu, & alia solennitate?Res. Pa. in c.continebatur, de his, quæ fi a præl q Fede. con. 12.tenet q sic. b vide doc. in c.veniens,de transact.& maxime causa pietatis c p tex.iuncta gl.16.q.1.possessiones.vide Arch in c.1.de reb.eccl.non ali.li.6.

22 Vtrũ in alienatione rei minoris requiritur aliqua solennitas?Res.Inno.in c.i. de reb.ecc.non ali.lib.6. q sic,scilicet causæ cognitio, & decretum,& causa legitima.C.de præd.mi.l.mino rũ. & l.si minores. & ff.de reb.eo.qui sunt sub tutel.l. magis puto.§. non passim, & §. si æs. & hoc verum ẽt in mobilibus pretiosis secũ dũ eundem ibi. aliàs habet contra possidẽtem rei ven dicationem contra tutorẽ, aut curatorem personalem actionem tutelæ,vel negotiorũ gestorum.d.§.si æs.& §.se.C. de prædi. mi. l.& si pręses.& dicit ibidem imò q decretum est sententia, & non imponitur sine causæ cognitione,& ideo i scriptis est dandum.C.de sent. ex pericu.re.l. 2. ff. de reb⁹ eo.qui sunt sub tu.l.1. & d. §.si æs,& d.l.minorum.Sæpe tamen in iure decretũ vocatur autoritas.l.1.C. de mi.& l.1.C.quando decre. opus non est.

§.impendia,ibi, ægrumne. ff. soluto matrimon. secus, si sunt magne.l.2 & l.omnino.ff. de imp. in re. dota. fac. No. tamẽ quòd si potestas conduxit iudicem, non tenetur ad

23 De alienatione possessionis datæ sub cõditione, nè alienetur,Vide,infra,donatio.§.47.

24 Vtrum valeat alienatio facta per eum, qui commisit capitale crimen,etiam ad piã causam?Res.Inno.in capi.quia propter,de elec.q alienatio tenet,dummodo fiat ante sententiam. l. post contractum, ff.de donat.& l.si quis post hac,C.de bo dam.quæ præcipit q bona illius qui capitale cõmisit crimen,publicentur, intelligenda est post sententiam inuenta, vel ex suspitione pœnæ alienata,vt ff.de do.causa mor. l. si aliquis. Fallit in crimine læsæ maiestatis,vt in glo.d.l.post contractum similiter & hæresis,vt in c.cũ sm,de hæ.li.6. qa sunt in cõmissum à die commissi criminis, vide infra,hæreticus.Idem dic in quocunque crimine,per quod ipso facto bona ipsum perpetrantis essent confiscata.d

25 Vtrum alienatio in fraudem creditorũ vel patronorũ valeat?Resp.Inno.vbi supra q non,quia venit reuocanda,vt ff.de his, quæ in frau.cre.per totum.imò plus, quãuis non sit facta in fraudem.si tamen fraus est in ipso facto,reuocatur.l.omnes.§.Lucius,ff.eod.tit.

25 Vtrum alienatio rei litigiosæ valeat?vide infra,cessio,in prin.

27 Vtrum alienatio fundi dotalis,vel rerũ donatarum propter nuptias valeat,vide infra,dos.§.11.& 12.

28 Qui prohibeantur alienare,vide infra donatio.§.4.cum sequentibus.

29 De alienatione bonorũ mobiliũ,q̃ seruando seruari non pñt facta per ecclesiasticas psonas,vide infra,cleric⁹.13. per totũ.

ALIMENTA. Alimentorum appellatione vestimenta,& calciamẽta intelliguntur in legatis, e ff.de alimen. & ciba.le.l legatis. Idem dico,si legatus est victus,vt ff.de ver.si.l.verbo.vict⁹ sec⁹.si cibaria sũt relicta,vt ff.d ali.& ci.le.l.antep.Itẽ nomine alimẽtorũ veniunt medicinæ f sm

Din.Ang.& Im.in l.si cum dotem.§.si autem,ff.so.ma. per l.verbo victus,cum se. vbi est casus.ff.de ver. sign. & probatur in l.legatis ,ff. de ali.& ciba.leg. & Bal.in l.in rebus,ff.commo. quāuis dixerit contrarium in d.§.si autem,per copulam, [a] quæ ponitur inter diuersa,vt no.gl.in rub.ff.de iur. & fac.ign. [b]hoc non est verū,quia ibi ponitur īter genus,& speciem, vt in simili no.glo.in l.1.C.de ser.& aqua.sed appellatione cibariorum non veniunt medicinæ ſm Aug. in d.§.si aūt. similiter nomine alimoniæ veniunt necessaria vitæ secundū Pa.in c. cum secundū,de præbē. & patet ex.c. non liceat,de præben.in fi. literæ , Et nomē vitæ necessaria importat vestes,cibos medicinas, & huiusmodi, sicut dicimus de alimentis legatis in d.l.legatis. & ibi tenet Bar. quòd ille,cui debentur alimenta, debet habere expēsas pro studio necessario sine quo viuere nō posset ſm condecentiā personæ, puta grammatica,& huiusmodi [c]secus de expēsis in studijs, in quibus dicitur militare, sine quibus bene potest viuere honestè secundū concedētiam suæ personæ. [d] Idem no.in l.de bonis. §. non solùm , ff. de Carbo. edi.

1 Quis tenetur ad alimēta præstanda? Res.secūdùm Azo.in sum.C.de alen.libe. & Mo.ī ti.alimenta, Quòd primò parentes liberos, & liberi parentes alere tenentur, & omnia onera inuicē sufferre,vt patet. C. eo per totum [e] non tamen de ære alieno, vt ff.eod. titul. l. si quis.§. parens. [f] No.tamē quod nomine patris hic veniunt ascendentes ex linea paterna, & matris nomine ex linea materna. Est tamen differentia , [g] quia mater non tenetur , nisi pater , vel ascendentes ex eius linea defecerint , vel sint egentes , vt l. si quis. §. Verum primo , & l. non quemadmodum, ff.eodem titulo . fallit hoc etiam quando filij possunt sibi sufficere in alimentis , vel ex bonis suis , vel ex artificio . limita secundùm Bartolum , nisi sit nobilis ,

medicinas,si infirmetur secundùm Bart.in d.l.legatis,quia solùm tenetur ad cibaria, quo casu non veniunt medicinæ,vt hic in litera, benè dabit ei pullos pro cibo,sed non medicinas , vt dicunt Imo. & Ro. in d.§.si autem in senissimo.Limita tamen hæc , nisi medicina esset modica per l.in rebus .§.possunt ff. eo secundùm Bar.in d.§. si autem,& Bal.Ang. & Pau.de Castr. & Cy.& Bald.in l. vxore , C de neg. ge. & Ang. in l.si seruum in prin.ff. de verb. ob. quod no.

a Per. copulā] Quæ est in d.§. si autem,& medicinæ , si ergo non esset expressum secundū eū, non venirent.ex quo medicina ē quid diuersum ab alimentis.

b ff.de in.& fac. igno.] Vide ibi Alex.

c Puta gramma tica , & huiōi] Et ita intelligitur.l. qui filium ff. vbi pup.educ. de.Et §. non solùm, hic allegatus.& vide Ang. in l. cum hi. §. qui transigit , ff. de trans.

d Suæ personæ] Dic tu melius. Vbicunque alicui debentur alimenta ex vltima voluntate , non debentur sumptus ꝓ studio. sed qñ debētur . ratione sanguinis,officio iudicis debentur, vti in patre,qui tenetur alere filium ex dispositione legis. Tunc vt hic .

e C.eod per totum] Et in l.si quis a liberis.§.sed & si filius,ff.de lib.agno.Et no.in l.libertis, quos.§.1. ff de liberis agno.Vbi no.limitat , nisi filius mutuo accepisset pecuniam,ex qua se aluit.Vide Alex.consi.27.4.par.& consi.133.per totum. Cardina. consil. 72.Barba.consi.40.1.par.& cons 72.2.volumine.facit quod in simili tenet Pau.de Cast. in l. diuortio , in princip,ff.solu. matri. quòd hæredes mariti , qui habent annum ad restituendum dotem, sed intra illum annum tenentur præstare alimenta vxori,quòd si vxor sit aliunde alimentata , non potest præteriti temporis alimenta petere , saluo nisi interpellasset hæredes, qui fuerint in mora præstandi alimenta,& ideò mulier acceperit pecuniam mutuo , vt inde se aleret , tunc hæredes bene tenentur , quod dicit esse quotidianum , & pluries vidisse de facto . Et sequitur Alexan. in dicta l de alimentis.Ex prædictis inferas , quòd licèt mulier nupta , & dotata non possit petere,vt amplius dotetur , Vt per Bartol. in l.obligamur. §.lege , ff. de actioni. & oblig. & in authentic. res quæ, C.communia de legat. Istud , est bene verum in dote , quæ solummodo debet officio domini iudicis, Vt in patre , qui non tenetur aliquo iure obligationis dotare filiam l. liberos ff. de rit. nupti. Secus esset quando dos debetur filiæ iure actionis , vt quando statutum disponit , quod existentibus masculis fœminæ nunquam succedant , sed dotentur semper à fratribus . Certè si soror mea esset nupta, & simul dotata aliūde,adhuc potest petere.

f §. Parens] Ad de.l. pręsens, C. nè fil.pro pa.Et fallit in casu l.fin.C. de primipilo, lib.12.vbi filius non existens hæres sui patris primipili tenetur ad eius onera persoluenda.

g Est tamen differentia] Mater tenetur ipsa alere filium intra siue vsque triennium,secundū Bar.in l.si quis.§.si mater,ff. de libe.agno. & de hoc est text.in l.nec filium,C.de pa.po Vnde infertur.ꝙ mater cogitur filiū lactare,qa ante triennium non solet ablactari,Ge.21.& in.c.quicunque.30.q.1.dr̄,Ablactatus,ꝗ pēe cibo vti solido.Et sic allegat Arch.in d c.ad eius. legitur & no.in c.fi.de conuer.infi. Hoc intelligitur secundū Pa.ibidem nisi mater sit talis,quam lactare filium non deceat secundum Azo in sum. de patria pote.Et Barto.in tract.de alimen.Et refert Alexand.

in

cui non deceat [a] talem artē exercere, & idem puto ī liberis circa parentes suos ff.e.l.si qs.§.sed si filius nec distinguo, an sit emācipat⁹, vel ne, an sit legitimus, vel ne, qa de iure canonico tā pater, q̄ mater tenet̄ alere spurios,[b] vt no.Inn.in c.2. de regula.& Pa.in c.cū haberet, de eo, qui du. in ma. q̄ pol. p adult. Fallit etiam, vt infra, filius.§.21. Secūdò vir vxorē,[c] & vxor virum, si vir sit inops & vxor locuples.C.vnde vir & vxor, authen.præterea, ff.so.mat.l.si cum dotem.§. si autem, ff. ad Sil.l.1.§.si vir, ff. de iure dō.l.mutus. Et hoc verum, nisi vir & vxor esset in culpa quominus exhiberet debita obsequia alteri, arg.l. Iulia.§. offerri, ff.de actio. empti, cum similib. Tertiò frater fratrem, si egeat, secundùm gloss. in l.parentū C.de alien.libro.2.& d.l.si quis a liberis.& eam approbat Salice.in d.l.parentum dicens esse rationabile, qa si tenentur alere fratrem naturalem tantùm, [d] vt in authent.licèt, C. de naturali.li.multomagis naturalem [e] & legitimū, ar.ff.de adm.tut.l.tutor secundùm dignitatem.§.in soluendis. Quartò seruus à dño. ff.de adm.tuto.l.cū plures.§.pe. Alioquin fiet, quod est in l.2.C.de his, qui sunt sui vel alie.iu. & in l. vnica.§. sed scimus, C.de Lat.li.tolle. [f] Quintò socer nurum suam d.l.si quis. Sextò tutor matrem pupilli, & sororem, si egent vt d.§.in soluēdis. & no.ꝙ alimenta debent præstari sm̄ cōsuetudinē regionis arbitrio boni viri & sm̄ facultatem debentur, & dignitatē legatarij. secūdùm Bartol.in tracta.de duobus fratribus facit l.alimenta, ff.de alimen. & ci.legat. & l.cum hi.§.in persona, ff.de transactio. [g]

ALTARE duplex est. aliud stabile, quod quidem in ecclesia consecrata non potest constitui nisi qđ Episcopus proprius consecrauit, vel consecrari permisit scilicet ab alio episcopo.68.distinct.c. quamuis, & de consecrat.distinct. 1. ca.nullus, el 2. [h] Aliud au-

In apostil.in d.l.nec filium, arg.l.Nepos Proculo, ff. de verb.signi.vnde hoc casu debet expensis patris lactari. Sed ego non video, quomodo sit infamia cuicunque fœminæ proprios lactare filios, Quandoquidem & beatissima virgo Maria dulcissimum Iesum vbere proprio de cœlo pleno lactauerit, sicut cantat ecclesia. Itē quia sanctus August. in d.ca. ad eius.5.distin. dicit esse prauā consuetudinem alijs dare proprios filios ad nutriendum, qa videtur solùm procedere ex libidine. Fallit etiam, quando mater ipsa esset paupercula, qa tunc hoc spectaret ad virum, secundùm Bartol. in l. si quis. §. si mater, ff. de lib. agno. Allegat ad hoc d.l. si quis, in § 1.§.parens, & §.pe. Alexan. autē dicit in d.l. nec filium, quod posset etiam dimitter̄ filiū hoc casu paupertatis, & vellet aliquid lucrari causa sustentationis l. sed si hæreditas, cum ibi scriptis. ff. ad exhiben. & tunc puto, quòd pater teneretur. & vide Bal.in d.l.sed si hæreditas, & in l.alimenta C. de nego. gest. Et Doct.in l.si cum dotem.§ si autem in seuissimo, ff.sol.matr. Et in tantùm sunt alimenta debita filio, quòd etiam potest compelli iudicis officio ad ea.l.fin C.de alendis lib. & d.l.nec filium. Est enim de iure naturali, vt ca.ius naturale 1.di.cum simi. Vnde & pater filiū non alēs perdit patriam potestatem, ar.l.necare, ff. de libe.agno. Vbi videas Bar.di.ꝙ mater, siue pater, qui filiū præfocant, tenentur.l.Cornelia. Et si alimenta denegat, punitur pęna extraordinaria l.1.§.pœna, ff.de libe.agnoscen. Item quando pater dolo exponit eum vt moriatur, tenetur.l.Cornelia de sica.l.1 §.diuus, ff. de sica. Et vide l.2.C.de infan.expo.

a Cui non deceat] Idem Bart.in l.vnica. C. de vali. mendi.lib.11.

b Alere spurios] Et hoc ex quadam æquitate naturali, & nè filij alimentis priuati pereant.d.c. cum haberet, & ibi per Pa.& hoc sensit Bart. in authenti.ex complexu, C.de incep.nupt.

c Secundò vir vxorem] Adde Baldum in l.1.§. ius naturale, ff.de iusti. & iu.

d Fratrem naturalem tantùm] Idem Bar.in d.l. si quis § verum primo, allegat Cyn.in l 1. C.de alen l.lib. Et ibi Bartol. sequitur hanc opi. per d. l.qui filium. vide Bal. in l. 1. §. ius naturale, ff. de iusti. & iu.

e Multomagis naturalem] Et adde.l.quamuis ff.sol. ma.

f C.de Lati.lib. to.] Et in §.1.institui.de his qui sunt sui, vel alienati.iu. Nam cogitur eum vendere, si nimis in seruum domin⁹ sæuiat. Adde ad istum§.quod patronus etiam tenetur alere libertum. aliàs perdit ius patronatus., & si libertus deneget alimenta patrono, redigitur in seruitutem text. in l.alimenta, ff. de li.agno. & vide quod no.Bartolus, & Doct. in d.l si quis a liberis.§.solent, ff de li.agno. Itē addē; quomodo ista alimenta iudicis officio petantur, de quo in d.l.si quis, in prin.cum §.se. Adde vltimo, ꝙ diuites debent præstare alimenta pauperibus, sicut hic, quadragesimaseptima distinctio.& ibi glo.de qua dic, vt infra, elec.

g Alimenta & expensas litis quo casu litigator aduersario præstare teneatur, Con. Tri.24.sess. cap.20. de reforma. Petrus Vendr.

h Nullus, el secundo] In illo textu a contrario sensu probatur, quod in ecclesia non consecrata potest erigi altare sine licentia episcopi. Dicitur enim ibi, nullus presbyter in ecclesia consecrata aliud altare erigat &c.ergo à contrario sensu in non consecrata potest erigi, & ita tenet gl.in d.c.quamuis.

tem dicitur viaticum, scilicet in via portandum, vel portabile secundùm Ioan. An. in c. qm̃, de priui. lib. 6. & not. ꝙ istud altare portabile aliquando fit ex tabula, & lapide ita qđ lapis est sigillum, & sepulchrum est in ligno. aliquando verò fit ex lapide solùm, ita ꝙ in ipso lapide est sepulchrum, aliquando cum ligno, & lapide, ita tamen ꝙ in lapide est sepulchrum, & sigillũ, & ponitur lignũ pro augẽda eius latitudine. aliqñ fit in lapide solo sine sepulchro & reliquijs. & istis quatuor modis tantummodo potest fieri, & debet esse latum, ꝙ super eo possit stare hostia & calix. ar. c. concedimus, de cons. dist. 1.

1 Vtrum debeat esse consecratum ab episcopo, tam stabile, quàm viaticũ? Resp. ꝙ sic, d. c. nullus, & d. capitulo concedim⁹, & c. quod in dubijs, a de conse. eccl. vel alta.

2 Quomodo execratur altare? Resp. secundũ Pan. in c. 1. & 3. de cons. ec. vel alt. ꝙ duob⁹ modis. Primo, qñ mensa altaris est mota. i. qñ tabula superior de loco cui copagiatur amouetur ſm Inno. in rub. prædicti tit. & Host. in c. 1. eo. ti. & hoc verum in altari stabili, & licèt in ipsa mensa sit forma consecrationis, tamen si remoueatur mensa a structura, b execratur c altare, quia consecratio intelligitur principaliter in coniunctione lapidis superioris, & structuræ inferioris secus, si totum transfertur cum sibi cohærentibus. Secus in portatili quia nõ execratur, nisi amoueatur illud paruum sigillum continens consecrationem, quando factum est ita ꝙ in lapide sit sepulchrum. Sed quando lapis est pro sigillo in ligno, tunc secundũ Io. And in c. ligneis, eo. tit. amoto lapide à ligno est execratum. Quando verò est factum tertio modo, tũc si lapis amoueatur à ligno. Abb. & Ioan. And. in d. ca. ligneis, tenent quòd non execratur, quia consecratio est in ipso lapide. Pan. ibidem dubitat, quia cum recipiat formam ab ipso ligno, & lapide, puta quia lapis est ita paruus, quòd non sufficit ad formam altaris viatici, sublato ligno, est verum dicere, quòd altare patitur enormem læsionem. Iudicas verum esse, quando lapis est ita paruus, ꝙ non potest continere calicem cum hostia eo modo quo debet super ipsum poni ad celebrandum, & sic vera est opinio Abba. & Io. And. Secũdo modo execratur, quando enormiter est fractum. d. c. ligneis & ibi dicit Pan. quòd vbicunq; contingat enormis fractura in altari, execratur, quia videtur perdere formam, secus, si fractura non sit enormis. Isto solùm modo execratur altare portatile quarto modo dictum, & non alijs modis. & not. eũdem Pan. in d. c. 1. ꝙ enormiter frangitur d & execratur altare stabile, si aliquis de lapidibus tãgentibus ipsam consecrationem, vel sigillum est amotus. Et not. quòd quando fit consecratio altaris, fit vnum foramen paruum in mensa lapidea altaris, vel ante altare, vel in latere dextro, & post consecrationẽ clauditur lapide paruo & dicitur ille lapis sigillum, e quia denotat illud consecratum, & ibi ponuntur reliquiæ, & nomen Episcopi consecrantis, & sancti, ad cuius honorem consecratur.

3 An autem possit poni corpus Christi consecratum pro reliquia, Innocentius cum consilio assistentium respondit, quòd non. f fertur tamen, quòd Leo Papa dedit partem corporalis, & corporis Christi in consecratione cuiusdam ecclesiæ: hæc Panormitanus in dicto capitu. proposuisti.

Tenet

a Quod in dubijs] Ibi tamen hoc non probatur, sed dictum in se est verum. Sufficit tamen, vt tangat pes calicis lapidem, quia posset esse ita magnus, qđ necessariũ esset, quòd lapis esset ita magnus, ꝙ portari non posset. debet tamen altare esse lapideũ, vt in c. altari, 1. de cõ. di. 1. & hoc, quia scriptũ est. 1. Co. 10. Petra autẽ erat Christus. & vide quis possit celebrare super altare viatico, infra, missa. §. 36.

b Si remoueatur mensa a structura] Adde cap. si motum, cũ not. ibi glo. & Arch. de cons. di. 1.

c Execratum] Verũ est, quia qñ altare est stabile non consecratur solum tabula, sed totũ altare, vnde si patitur enormẽ læsionẽ amittit formam suam, & dicitur execratum, & facit, c. quod in dubijs, extra e. qui tex loquitur indistinctè Nogen. refert se ad casum, quando cõsecratio consistit sub tabula & similiter si augmẽtaretur tantum, ꝙ perderet formã esset reconsecrandũ, quia forma dat esse rei. 10. q. 3. §. hoc ius.

d Enormiter frãgit] Gl. in d. ca. si motum, vult, ꝙ enormis fractura intelligatur vltra medietatem.

e Et dicitur ille lapis sigillum] Quia ẽ ad instar sigilli, nã sicut sigillũ denotat, ipsũ sigillantẽ, ita illud sigillũ denotat locum illum esse cõsecratũ, & si amoueat istud sigillum, erit reconsecrandum altare, secundũ Archie. Flo. 3. par. tit. 12. c. 6. & Pa. in c. 1. in fi. e. tit.

f Resp. ꝙ non]

Idem tenet Hostien. in sum. huius tit. §. 3. & ratio est secundùm Ioan. Andr. quia corpus Christi est cibus animæ, de consecr. distin. 2. c. panis. nec debet seruari nisi causa infirmorum, vel alia causa necessaria, cap. vnico de custo. eucharis. Et vti debemus rebus ad vsum ordinatũ, cap. 3. de appel. Et idem tenet Panor. in d. ca. 1. quanquam glos. in c. placuit, de conse. distinct. 1. aliter teneat.

a Destruatur altare] Similiter & ex execrato altari nõ itelligit execrata ecclesia; sec⁹, si polluatur. ratio diuersitatis est, quia consecratio ecclesiæ consistit in parietibus, & est separata a cõsecratione altarium. Vnde potest violari consecratio ecclesiæ puta quia parietes, sunt combusti, vel corruerunt cõsecratione altarium remanente intacta. Ita econtra possunt destrui altaria, ita quòd ecclesia remaneat intacta. Sed pollutio cõcernit totum corpus ecclesiæ. Nam homicidio commisso in ecclesia totum corpus, cum sit vnicum, & indiuiduum, polluitur: ideo etiam in altaribus non potest celebrari ante reconciliationem, cum sint in corpore ecclesiæ.

b Consecrari] Et ratio dubitandi fuit. Nam vni personæ nõ possunt plures sacri ordines eadem die conferri, c. literas, de tempo. ordi. Item vnica missa in die per episcopum dici potest, c. consu'nisti, de celeb. miss. & istæ consecrationes non fiunt sine missa, de quo tamen dic, vt per gloss. not. in c. quod sicut, de elect. vbi disputat, an missa sit de substantia consecrationis. Vbi videtur, quòd eadem die plura altaria non possint consecrari. sed nihil obstat, quia eadem die in eadem missa & in eodem loco possint plures personæ ordinari, & sic plura altaria consecrari; hoc intellige in eadem ecclesia; secus in diuersis, quia requiritur certa forma, quæ non potest seruari in altaribus non præsentibus.

Tenet Asten. libro 6. titulo 39. quòd altare portatile potest consecrari sine reliquijs; alleg. capitu. concedimus, de consecra. distin. 1. Et iura, quæ videntur contraria, dicit quòd loquuntur in altari stabili. Et quòd non sint necessariæ, facit Rubrica in missalibus antiquis, quæ dicit, quòd si reliquiæ non fuerint, omittatur illa particula illi⁹ orationis, quæ dicitur post cõfessionem, scilicet Oramus te domine per merita sanctorum tuorum, quorum reliquiæ hic sunt, &c.

4 Vtrum execrata ecclesia execretur altare? Respõ. Panormita. in capitu. proposuisti, eod. titu. ꝙ non, quia ecclesia potest destrui absque hoc, quod destruatur altare: a Secus, si polluatur, quia tunc etiam polluitur altare, & indiget reconciliatione. hoc intellige de stabili altari, non de viatico, seu portatili.

5 Vtrum plura altaria possint eadem die in eadem ecclesia cõnsecrari? Respõ. ꝙ sic, sicut & plures Episcopi eodem die cõnsecrari, b c. cum sis, de consecr. eccle. vel alta.

6 Vtrum altare in ecclesia consecrata possit dirui sine licentia Episcopi? videtur quod non, arg. c. placuit. de conse. dist. 1. secus in non consecrata, argu. a contrario secundùm gloss. in c. quanuis, prealle. Idem dic de erectione, ꝙ & de dirutione.

7 Vtrum sacerdos possit consecrare altare? Rñ. ꝙ nõ 26. q. 6. ministrare.

8 Vtrum in altari, in quo Episcopus celebrauit, possit presbyter eodem die celebrare? Respõ. quòd non, de consecra. distinct. 2. cap. fina. nisi de licentia Episcopi, aut necessitate, cum Episcopus non potest perficere. 6. quæstio. 1. nihil; hæc gloss. in d. c. fin.

ALTERNATIVAE c pœnalis sm Bart. in l. vbicunq;, C. de ser. fu. si verba

c Alternatiuæ] Bald aliter distinguit in d. l. quicunque, quod aut pœna est simplex, aut arbitraria, aut alternatiua, aut mixta. primo casu non cadit electio, sed dispensatio, & hæc ex causa ad iudicem pertinet. Vt si statutum dicat de amputatione manus, & aliquis est ita puer vel senex, quod statim moreretur, potest iudex dispensare, licèt ad hoc cogi non posset, nec appellari posset, ar. l. qui posthumos, in fin. iuratione literæ, ff. ad Sillania. Secundo casu tunc electio est iudicis, quia arbitrium est quædã iurisdictio, quæ priuato, maximè reo non datur. Vnde, si reus arbitrari haberet, nunquam dignam pęnam eligeret. ff. de effracto. l. 1. §. expilatores. Tertio casu dicendum quod est pœna ciuilis ipsi parti applicanda, & est electio debitoris. d. l. plerunque. § fi. Nam si habet electionem in alternatiua sortis, quæ est fauorabilis, ergo & multo magis in alternatiua pęnę, quæ est odiosa. Et ita tenet gloss. in d. l. quicunque, C. de seruis fugitiuis. Aut est pęna criminalis & pecuniaria fisco applicanda: & idem, quia in dubijs fit interpretatio in partem mitiorem. l. interpretatio, ff. de pœnis. Aut est pœna corporalis, puta manus, vel pedis; & tunc putat Bald. Rei electionem esse, quia vtraque pœna est certa, & purgat delictum. Et de hoc ante sententiam interrogabitur per iudicem, & si non eligit, tunc eliget iudex per potestatem sibi datam per l. hodie, de pœn. & sententia ferretur certa, non alternatiua, quandoquidem habeat secum trahere executionem, quod alternatiua non faceret. simile not. in l. rem in præsenti, §. exactio, C. de rei vxo. actio. Fallit hoc in casu. l. Lucio, de leg 2. in creditore, scilicet fauorabili, quia nõ loquimur in odioso, vt l. fina. §. 1. C. com. de lega. Et sic videtur Bal. cum Bart. concordare, nec obstat huic sententiæ doctrina Panormi. in c. inter cæteras.

de rescript. quia iura per eum allegata loquuntur in arbitrarijs. Aut & quarto casu, de mixta scilicet, arbitraria & alternatiua; & tunc putat Bald electionem esse iudicis, facit d l.si fugitiui, C. de ser.fugi. nam tunc intelligitur de simili pœna, sed assimilare pertinet ad iudicē, non ad partem. l. non possunt, ff. de legi. igitur optio erit iudicis. Aduerte tamē, quòd vbi vna pœna esset translata in aliā, tunc iudex non haberet amplius electionē. Exemplum, dicit statutum, vel sententia iudicis, quòd pro tali delicto reus soluat mille, & si non soluerit intra . 10. dies, amputetur sibi pes ; certè post lapsum. 10. dierum non erit in optione iudicis eligere pœnā pecuniariam, quia illa pecuniaria est translata in corporalem . Ita Bart. in contingentia facti, in l.cum duobus.§. item respondit, el. 2.ff. pro so. Et ibi text. vide Bar. in l.1. in versicu. secundo quæro, ff de publi.iud. vbi vult, quod quando statutum dicit, Si quis fecerit homicidium, puniatur in quinque libris, & si non soluerit intra. 10. dies, puniatur in capite, quod vocatur crimen capitale, & ex eo, quia illa pęna non venit officiu iudicis, sed ex ipsa condemnationis natura. & sic non obstabit. l. prima. ff. de in litem iuran. & probatur hæc distinctio in l.centum Capuæ, ff. de eo quod cer. lo. Et ad cognoscendum quando illa pęna venit ex natura condemnationis, vide ibi optimam doctrinam Bartol. Aduerte tamen, quod eo casu, quo post lapsum temporis respublica acceptasset pęnā pecuniariam, videtur renunciasse pęnæ capitali . Ita Baldus in l quamuis, la secunda C.de vsu per illum tex. Baldus in l.data opera, quinta colum. C. qui accus.non pos.& in l.reos, C.de accu. vide ad prædicta quæ no. Innoc.in capit. Odoardus, de sol. & per Mod. in l.si quis id quod, ff.de iur.omn.iudic. vbi quando loco pęnæ corporalis possit subrogari pęcuniaria, vel è conuerso. Et vide Angel.in l.si insulam, ff.de verborum obligatio.

dirigunt iudici, tunc optio est iudicis, puta cū dicit, Puniatur, vel cōdemnetur. [a] Si verò dirigunt reo, putat soluat mille, vel exhibeat medietatem, & huiusmodi tunc optio datur reo . [b] Si verò verba non dirigūtur nec iudici nec reo, puta dicit statutum, sit pœna pedis, & huiusmodi, tunc in pœnis corporalib. electio [c] est iudicis. l. 1.§. explicatores, ff.de effrac. In pecuniarijs verò erit rei, argum. l.plerunque . §. final. ff. de iure do. & similis distinctio fit in legatis per Dinum de regulis iuris libro.4. in capitulo in alternatiuis, & docto. in l. Lucio, [d] ff. de legat. 2 . Si verò legatum simpliciter sit alternatiuè non magis referendo verba ad hæredem, quàm ad legatarium . tūc electio est legatarij, vt puta lego Titio fundū; vel vsumfructū, vendicabit Titius, quod voluerit, vt in d. l. Lucio.

1 Vtrum quando quis tenetur ad alterum duorum sub alternatione, possit dare quodcūq; voluerit? [e] Respon. gloss. in c. inter [f] cæteras. de rescrip. q sic, instit. de hæred. institu.§.pen. C. de cond.indebi.l. pen. [g] &

a Vel condemnetur] Et ita loquitur textus in l.si fugitiui, C.de ser.fug. ibi, aut pede amputato debilitentur, aut alia pœna afficiantur.

b Tunc optio datur reo] Et ita loquitur textus in l. quicunque, C.de ser. fugi. in ver. reddat. Hoc verùm; si verba dirigantur actiuè, secus si passiuè, vt si dicat statutum, patiatur pœnam istam vel illam. tex. bonus in capitul. sicut, de Iudæ. Idem Pan. in cap.inter cæteras, de rescript.

c Electio est iudicis] Cum causæ tamen cognitione.

d L.Lucio] Bartolus sic dicit, Aut verba executiua referuntur ad legatum, & tunc electio est legatarij : aut ad hæredem, & electio erit hæredis. In dubio autem erit electio legatarij. Idem tenet Cy. in l.cū quidam, C. de verbor. signi. Et hoc est verum in vltimis, voluntatibus, secus tamē in contractibus, quia electio esset debentis, vt dict. l. plerunque, in fi. scilicet quando sumus in casu dubij. sed de verbis relatis vel ad vnum, vel ad alium fit dicta distinctio tā in cōtractib. quàm in vltimis voluntatibus, vt probatur in l.si. sic stipulatus fuero. & in l.si quis stipulatus, eodem titulo. Et idem tenet Bartolus in l. qui duos, de leg. primo . Quid autem in gratijs, beneficijs, & alijs ? vide Baldum & Imol. in d. l. qui duos, & quod ibi not. dixit Bartolus Moder. institu. de actio. in.§.huic autem, in princip. Imo. in l.cum res. §. si Stichus, de legat.1 . not. in l.cum proponas ab ea, C. de transact.

e Quodcunque voluerit] Pone exemplum institut. de hære.institu §.penult. Si debeo tibi centum, aut equum possum tibi dare vel centum . vel equum, sicut mihi placuerit.

f C.inter cæteras] Not. de dictionibus, quæ important alternationem, de dictione Vel, non est dubium, vt patet in l.si ita quis stipulatus, de verbor. obligation. similiter de dictione Aut, per argu. a speciali in l.cum quidam, ff. de verbor. significati. de dictione, Seu, sed dic vt per Bartolum in l.si quis ita legauerit, ff.de aur.& argen. le. quod in fauorabilibus vt in legatis istæ dictiones stant copulatiuè secus in non fauorabilibus, nam quædam sunt copulatiuæ alternatiuę propriè scilicet distinguentes inter præcedentia, & sequentia, quò ad verba, & quò ad sensum, vt dictio, Vel, & Aut Quędam sunt habentes naturam copulatiuę, ita quod habent naturam mixtam, vt dictio, Siue, & Seu, quę quandoque distinguunt quo ad Verba, sed non quo ad sensum, & ideo in istis debemus facere interpretationem secūdùm subiectam materiam. hæc Panor. in d c. inter cæteras de rescriptis .

g In l.pen.] Ponitur casus de illo, qui debebat alternatiuè centum, vel seruum, quod si soluerit vtrumque per ignorantiam, datur ei optio repetendi, quod voluerit.

dict.l.plerunque.[a] §. fin.ff. de leg.secūdo.l.si ita §.fi.[b] extra de præbeu.referente; contrà,Institu.de lega.§. si generaliter.[c] Soluit gloss. prædicta vera prima iura, nisi eligens fuerit in mora. ff.de op.le.l.mancipiorū.[d] ff.de leg. 2. l. statuliberum §.1.[e] ff.de solu.l.Stichum, primo.responso.ff. de peti. hære.l.item.§.idem rectè[f] ait.vnde talis[g] si loco & tēpore debito offerat alterū,cui tenebatur, & noluit recipere, liberatur debitor.vnde si periret ,vel alio modo alienaret, non propter hoc teneretur ad alterum ,ex quo solus creditor est in culpa per iura primò allegata. Sed si nullus sit in culpa,debens duo alternatiuè, puta Stichum, aut Pamphilum, si perijt, periculum primi ad venditorem. periculum secundi ad emptorem pertinet.l.da

a In l.plerunque] Similiter.datur optio marito,vel speciem soluere,vel pecuniam vxori.

b In l.si ita.§.fi.] Dicitur, quod obligatus ex testamento dare. 10. vel 15. post annum aut biennium, est in electione sua dare .10.vel 15.

c §. si generaliter] dicitur ibi, quod si generaliter seruus vel res aliena legatur,electio est legatarij.

d L. mancipiorum] Ibi est talis casus. Testator legauerat ex mācipijs electionem, puta Sempronio hęres nolebat ea mancipia vendere, & de familia disponere non poterat ante electionem, vnde iudex statuit terminum ad eligendum legatario; & si non eligit in termino, tunc prohibetur eligere, nisi res sit integra, idest antequam hæres, cui erat deuoluta potestas eligendi, venderet mācipia & nullum patiebatur damnum. & no. illum text. quia facit ad multa ibi secundùm Bart.

e L.statuliberum.§.1.] Dicitur nanque, ꝙ si testator legauerit Stichum,aut Pamphilum, hæres debet eligere lecto testamento. quod si non facit, vterque seruus erit in obligatione. Ex quo not.Barto. ꝙ ei, qui potest aliquid facere, si ei statuatur tempus ad faciendum, & infra tempus non facit, videtur esse prohibitus,siue statuatur tempus a testatore,vt d.§. 1.siue a iudice.d.l.mancipiorum,hic allegata, & l. si ea,C.qui accu.non pos.& l.Titia,ff. de accus.facit.l. imperatores,ff.de posta.vbi econtra prohibitum ad tempus videtur post tēpus permissum. Adde ad ista, quæ no.Bar.in l.non solum.§. sed vt probari, ff. de oper.no.nun.Et quia dicitur ibi, ac si vterque in obligatione esset, & quod legatario data est potestas eligendi,Ex quo not.Bar. ibi, quod post moram hæredis in eligendo transfertur electio in legatarium, & idem,si electio rei transfertur in tertium.

f §.Idem rectè] Casus est ibi talis.Quidam possidebat hæreditatē,in qua erat seruus,qui dederat damnum,puta Titio,vel in eum deliquit certè erat in facultate ipsius possessoris vel seruum tradere, vel damnum resarcire. Hæc autem facultas durat,quousque fuerit super actione iudicati lis contestata. Vnde & sic summat Pau de Castr. post Bar. Quando vnum est in obligatione,& aliud in solutione ex dispositione legis, durat facultas soluendi aliud quousque super actione iudicati fuerit lis contestata; & sic patet, ꝙ primò dominus fuerat declaratus debitor ex serui delicto. Nam si expectet, ꝙ conueniatur, perdit facultatem. Et Bart. ibi inducit ad quæstio. quam dicit se de facto habuisse. Quidam tenebatur dare alicui centum hoc pacto, ꝙ si debitor vellet dare pro ista quantitate terrenum, cogatur accipere. Certè perdit istam facultatem dandi terrenum, ex quo patitur litem contestari super debito. Et vide quæ not. Barto. in l.si ita stipulatus fuero decem,ff.de solut.Et quid si ex dispositione testatoris? Vide per Barto.in l. si quando.§. Si hæres, de legat. primo. Et facit hoc ad materiam.l.si stipulationes nō diuiduntur, de verborū obligat. scilicet ꝙ ex obligatione facti succedit obligatio ad interesse.

g Vnde talis] Pro declaratione aduertēdum, quod sic ponendus est casus. Stipulatus est Sempronius sibi dari Stichum, aut Pamphilum, & sic alternatiuè. Alter perijt; quæritur, cuius erit damnum? Barto. in dicta l Stichum sic not. distinguit, quando electio est debitoris. Aut perijt vna de rebus alternatiuè debitis, aut vtraque. primo casu aut ante electionem, vel post. Si ante electionem, aut absque sui culpa; & tunc creditor potest petere solùm eum, qui superuixit, vt hic. debitor vero potest soluere æstimationem mortui, vt l. cum res. §. qua ratione, de legat. primo. Si vero perijt culpa debitoris, tunc aut res, quæ perijt, erat vilior, & solum ille, qui superest, potest peti, & solui, vt hic in versicu. enimuero. aut erat preciosior; & tunc potest etiam mortuus, vt eius æstimationem consequatur, vt ex ratione huius textus colligitur. Si vero post electionem perijt res,tunc aut erant res ex testamento debitæ; & pereunt periculo creditoris, cuius erant iam factæ, vt l. huiusmodi §. Stichum,de legat. primo, & l. statuliberum. §. primo. de legat. secundo, & l.apud Offilium, de op. legat. hoc intellige, nisi culpâ debitoris perijsset, quia tunc debitor.l.Aquilia teneretur, quia rem alienam interemit. Si vero erat debitor in contractu, tunc aut post electionem creditor fuit in mora recipiendi; & idem, quia perijt periculo creditoris, vt hic notat in glossa, quam intellige, nisi debitoris culpa intercesserit, vt dixit Bartolus in l. qui decem, in principio. ff. de solut. Si verò creditor non fuit in mora, perijt periculo debitoris, cuius erat, vt supra dictum est. Secundo casu, quando ambe res perierunt, tunc aut vtraque perijt culpa debitoris; & tunc transfertur electio in creditorem, vt hic in versiculo enimuero. Aut vna perijt sui culpa, alia sine culpa; & tunc aut culpa fuit commissa in re, quæ vltimo loco perijt; & illa tantùm debebit de stricto iure peti, sicut si sola fuisset in obligatione, argumen. huius. l. iuncta. l. si seruum,in finem, de verborum obligationibus. Si verò culpa commissa fuit in re, quæ primò perijt, tunc re secunda perempta casu debitor liberatur mero iure. Sed in actione de dolo tenetur, vt hic in fin. Hæc Barto.

tio. §. si emptor, [a] ff. de act. empt. & vendi.

AMBITIO [b] s͠m Alexandrum. 2. 2. tractatu de auaritia q. 7. est appetitus potentiæ. Potentia autem potest appeti, prout p̄ illam acquiritur honorificētia, & sic reducitur ad superbiam vel prout est apparens sufficientia, vel abundantia, & sic reducitur ad concupiscentiam oculorū. Vnde Augustinus. 1. confe. auaritia possidere vult multa, & tu domine possides omnia. Potentia verò dicitur in possessione omnium vñ gl in illud, Cognoui q̄m dñs meus es, q̄m bonorum meorum non eges, ait, quātumlibet auarus sis, sufficit tibi deus. etenim auaritia terram quęrit possidere totam. adde cœlum, adde, qđ pl⁹ est, qui fecit cęlū, & terram. & ideo Aug. in libr. de vera religione. Ambitio sęculi superbos facit, concupiscentia curiosos. & in li. confes. Iussisti, vt contineā a concupiscentia carnis, cō cupiscentia oculorum, & ambitione sœculi.

1 Vtrum ambitio sit peccatum mortale? Res. q͠ non semper, sed primò rōne finis, & est tunc q̄ñ in tali appetitu cōstituit finem, s. q̄a paratus esset quodcunque mortale committere pro consequendo potentiam, vel honorificentiam, vel secundò ratione rei, quæ appetitur, vt puta, quia appetit, vel plura beneficia ecclesiastica, ar. c. quia intantum, de præben. nisi in casu licito, de quo dic vt infra, Clericus. 3. §. 2. vel aliquod beneficium, vel officium sœculare, vel ecclesiasticum, sciens se indignum ratione criminis, vel ignorantiæ, & hmōi, [c] quia tunc est mortale. [d] Ratio, q̄a vult quod lex prohibet. similiter dico, cum appetit be-

a In fin. §. si emptor] Ille §. nihil facit. nā ibi est casus, Ego stipulor à te, qui vendidisti mihi domum, vt possessionem vacuam, idest a nemine possessam trādas, nunquid teneberis ad fructus? dicitur ibi quod non actione ex stipulatu à tempore moræ, sed bene veniūt actione ex empto. Et ex hoc text. not. Bartolus, quod quando quis tenetur tradere fundum tenetur tradere liberum, & a nemine possessum, vel detentum. Et facit ad q. & si in capitulis pacis dictum sit de restitutione castri, in quo alius construxerat fortilicium, certè si debet tradi castrum, item, & fortilicium, quia aliàs non traderetur liberum. Et Bal. idem dicit in l. fin. C de pac. inter empto. & vē dit. Et hoc est expressum in c. Pisanis, de restitu. spolia.

b Ambitio] est aspiratio ad dignitatem procedens ad actum, secundùm Pa. in cap. quia in tantum, de præben. & ibi prohibetur pluralitas præbendarum propter multa. Vel dic secundùm Tho. quod est appetitus inordinatus honoris. 2. 2. quæstio. 131. Et quia ad dignitatem, potentiam, & præsidentiā, sequitur honor, ideò inordinatus appetitus harum pertinet ad ambitionem. Ad cuius intelligentiam not. secundum Tho. vbi supra, quod honor importat quandam reuerentiam exhibitam alicui in testimonium excellentiæ eius, vel virtutis. circa autem excellentiam hominis duo attendenda sunt. Primum est, quod id, in quo homo excellit, nō habet homo à seipso, sed est quasi quoddam diuinum in eo, & ideo non debetur sibi ex hoc principaliter honor, sed Deo. Secundum, quod id, in quo homo excellit, datur ei a Deo, vt alijs prosit. vnde in tantum debet homini placere testimonium suæ excellentiæ, quod & alijs exhibetur, inquantum paratur sibi via ex hoc, vt alijs prosit. Vnde contingit igitur appetitum honoris esse inordinatum vno modo, quando appetit testimonium de excellentia quam non habet, quod est appetere honorem supra suam proportionem, vt si malus desideret honorem

ac si esset bonus, & desideret regimen, & præsidentiam, quæ non debetur nisi virtuosis. Vnde ecclesiasti. 7. Noli fieri index, &c. scilicet aliorum rectè iudicando, nec declinando a veritate, timore, vel amore cuiuscunque. Secundò inordinatè appetitur quando honorem de excellentia sua quam habet a deo, non refert in deum, cupiens ipsum deum vt auctorem suæ excellentiæ principaliter honorari. prima Tim. primo, Regi sœculorum &c. tertiò inquantum appetitus in ipso honore quiescit, non referens honorem ad vtilitatē aliorum. Vide. capi. virum catholicum. 47. distin. Ambitio etiam a mala radice generatur, vt à superbia, vel auaritia, charitati contrariatur, quæ non est ambitiosa. 1. cor. 2. c. non vult alijs præponi, & virtuti magnanimitati opponitur, &c.

c Et hmōi] Vel etiam quādo appetit principaliter propter honoris excellentiam, vel abundantiam temporalium videtur esse mortale, quia peruertit ordinē, cum deberet habere pro salute animarum.

d Quia tunc est mortale] Istud tenet Archie. Flo. 2. parte. tit. 5. ca. 5. §. 4. dicens secundū Tho q͠ sicut petere pro se officium ecclesiasticum includit simoniam ergo, & appetere, sicut qui desideraret, episcopatum inquantum solum includit honorem, & excellentiā & sufficientiam suam. Similiter dicitur de appetitu officij sœcularis, si quis appetat potestariam, vel capitaneatum &c. magis curans de honore, & lucro, quàm de iustitia seruanda. Vnde & paratus est serui re amicis in licitis, & illicitis, & lucrari per fas, & nefas, quia facit contra illud Sap. 1. Diligite iustitiā &c. Quærat ergo quisque deo placere, & ab eo digni tatē, quia sicut regi displiceret, si vnus quæreret dignitatē in suo regno ab alio q̄ a se, sic q͠ q̄rit dignitatē ab hominibus iniuriā Deo facit. Quilibet. n. rector vices dei tenet, Ro. 13. maximè ecclesiastic⁹. Tūc aūt putat a deo præfici, seu de volūtate ei⁹, seū a populis, seu ab electorib. vel superiorib. in dignitate fine suo affectu.

neficium, aut dignitatem, quę habet curam animarũ principaliter pp honorem videtur mortale ratione prędicta, facit in ar.c.statui mus.61.di.& c.licèt.7.q.1. & optimè c. miramur. 61. di.& hoc intelligo, si fit deliberatio volũtatis, aliàs veniale peccatum cõiter est.

AMOR sui est, qñ quis nimis diligit seipsum quęrẽdo delectationes corporis nimis, & quietẽ carnis, & procedit ex luxuria, & est peccatum mortale solũ, si propter eum non implet præcepta, [a] vel facit contra. Aliter cõiter est veniale, qui tamen amor sui est ille, qui aliquando conducit vsque ad contemptũ dei, vt dicit Augu. & ab isto procedit prudentia carnis de qua infra, prudentia.

AMOR sœculi est fili[us] luxuriæ, de quo vide infra, diligere. S. 3.

AMICITIA. vide in fra diligere per totũ, & infra, placere.

ANGARIA [b] est op[us] personale, & mun[us] merè personale munus autem merè personale dicitur qđ potest labore corporali expleri sine detrimento rei [c] vt in l.munerum, l.2.ff.de mu.& ho. perangaria verò in quibuscunque consistit, vt vult gl.in l.neminem, C. de sa[cro]san.eccle.& bene, qa dictio, Per, auget, vt l. Vrbana. S. pnoctare, [d] ff. de ver. si.& not. in c. si constiterit, de accus. & sic est munus mixtum, sicut angaria merè personale est.

APPELLATIO est a minore ad maiorẽ iudicem prouocatio [e] secũdũ Canones. 2.q.6. omnis oppressus, & c.se.& c.placuit.

1 Quando est appellandũ? Res. q̃ intra. 10. dies a die latæ sententiæ, vt C.de ap. authẽ. hodie verò fallit in absente ex probabili, vel notoria causa, quia talis intra 10. dies a tempore, quo sciuit sententiam latam, potest appellare, vt. C.quomodo, & quando iudex. l. ab eo. C.qñ appe. sit l.1.S.fi. & ibi bona gl.& hoc verum, nisi sit contumax verè in non compatendo, vel veniendo ad iudicium, quia tunc nõ auditur, nisi veniat iudice sedente adhuc pro tribunali.l.diuus, ff.de in inte.rest. secus, si fuisset cõtumax in non restituendo, quia potest appellare. ff. de appel. l.creditor. S.iussus. [f]

2 Vtrum appellatio interposita post excommunicationẽ, vel interdictum, vel suspẽsionem ab officio, vel ab ingressu ecclesiæ tollat ipsarum, censurarum effectum? Res. quòd non, [g] tex tus est in capit. is cui. S. fin. de senten.exc.lib.6. & hoc verum, quando tales censuræ absolutè sunt inflictæ.

Ratio, quia secum trahunt executionem, cap.pastoralis, de appel. secus esset, si sub conditione forent positę, vt puta, si non solueris hinc ad mẽsem, excommunico te, vel suspendo, vel si non feceris hoc, vel illud, quia tunc si ante conditionis euentum appellauerit legitimè, bene suspendit, vt in ca.prætereca, el. 2. de appellationibus.

3 Quid si dicat excõmunico te, si appellaueris? [h] Rñ. Innoc. in d. c. præterea, q̃

a affectu, vel quo... situ ponitur, He. 5. Nec quisquã sibi sumat honorem, sed qui vocatur, a deo tanquam Aaron.

a Non implet præcepta] Vide. 2.Ti.3. Erunt homines seipsos amantes &c. Io. 12. qui amat animam suam, perdet eam &c.

b Angaria] dicitur ab ango angis. Vnde angaria dicitur serui tus personarum perangaria seruitus rerum, & personarũ, &c. De his habes in c.non minus, de immu.ec.

c Siue detrimẽto rerum] Vt tela, cura, &c.

d S.pernoctare] Pernoctans qui per totã noctẽ in vno loco mãsit.

e Prouocatio] Pa. in rubr.eod. addi. quæ si est legitima, pnunciatũ & iurisdictionem iudicis quoad illã causam suspẽdit, & ipsius cognitio ad superiorem trãsfertur, & sic sunt duo effect[us] .s. deuolutiuus, quia deuoluitur cã ad superiorẽ, & hoc respectu appellatur ãsnis c.dilecto, eod.ti. & Bar.i l.expres sim, ff e. alius effectus est suspensiuus, & est triplex. s. quia suspendit pronunciatum, & iurisdictionem iudicis, quoad illam cãm, vel extinguit secũdũ Bar. in l.i ff.e.sed nõ est verũ, q̃ extinguat nisi de psti

sed respectu futuri tpis suspendit, quia si simpliciter extingueretur, non assumeret vires appellatione nõ psequente, cum iura dicãt, Rata maneat sentẽtia appellatore nõ psequente. c. cũ sit, & c.personas e.ti.3. suspendit psumptionem q̃ erat p snia.c. cũ ad sedẽ, de resti. spo. vide Pa. vbi supra adde duplicẽ eẽ appellationem vnã iudicialẽ, de qua hic & in postilla, & extraiudicialẽ, de qua dr ifra §.10.

f §. iussus] Vbi litigans, qa non exhibuit instra, & rões, q̃ apud se erant secundũ pceptũ iudicis, & infra 10.dies, & fuit sententia t[us] nõ põt appellare, quia dicit glo.deliqt in nõ exhibendo.

g Resp. q̃ non] Hoc verum in spiritualib. sec[us] in tpalib. nam si iudex interdiceret mihi ingressum alicui[us] possessionis, appellãdo, bene su pẽ ditur effect[us], ar. l.non tantum, ff. eo. De suspensione a beneficio & vsu palij, vide Pa in d.c. pastoralis, in § versi.

h Si appellaueris] Ista excõicatio sub cõdiõne hodie non potest fieri nisi præcedẽte mera culpa, vel offensa c. Romana. §. caueãt, de sent. ex cõicationis, lib. 6. vide ifra excõicatio. 3. §. re.

Circa

appellatio suspendit effectũ, sed dubiũ esset, si dicit Excõico te, si disposueris ad appellandũ, & tunc dico, ꝙ in casu, in quo talis prælatus non potest prohibere appellationem, nõ erit excõmunicat⁹ aliàs sic.

4 Vtrũ excõicatus post legitimã [a] appellationem sit euitandus? Rñ. ꝙ nõ, vt no. in c. licèt, de sen. ex. li 6. & c. pastoralis. §. verũ, de ap. vbi sic ait, Veruntamen, [b] si excõicatus nominatim specialiter & expresse intra tẽpus a iure, vel iudice determinatũ appellationem non fuerit prosecut⁹, vt debuit, eo lapso poterit publicè excommunicatus denũciari, & tunc erit euitandus tam in iudicio, quàm extra, & ab actibus legitimis remouendus, di. c. licèt. & debet reputari pro excõmunicato post talem denunciationem, donec sententialiter fuerit declaratum appellationem ante excommunicationem fuisse interpositã.

5 Sed vtrum talis post denunciationem excommunicationis, & desertionem appellationis celebrãs, aut ingerens se diuinis efficiatur irregularis? Rñ. Atc. in d.c. licèt, & sequitur ibi. Ge. ꝙ nõ, quia ex quo appellatio legitima fuit ante excõmunicationẽ iterposita ipsam excommunicationẽ suspendit, & licèt post desertionẽ appellationis denuncietur excõmunicatus non tamen excõmunicatur, nec verè [c] est excõicatus, vt ibi patet.

6 Vtrum [d] à qualibet sententia, vel grauamine possit appellari? Res. ꝙ sic, si est hominis de iure canonico, de iure ciuili non ab interlocutoria, nisi quãdo iudex in criminali, vel ciuili negocio quæstionem per tormẽta interlocutus est [e] ꝙ l. ante sententiã, ff. de app. reci. facit gl. in l. ante sentẽtiæ tẽpus, C. quorũ ap. non re. Regulariter aũt non appellatur ab interlocutoria vt in l. 1. C. de epis. au. rõ, quia grauamen, quod per eam infertur, potest reparari per appellationem a diffinitiua, licèt, qñ nõ posset reparari, liceret. Quidã tñ tenent ꝙ ẽt ab interlocutoria potest appellari semper vt l. ait prætor. §. quid tamẽ ff. de min. sed primũ [f] veri⁹.

7 Vtrum quis possit appellare a declaratione pœnę [g] legis videtur ꝙ non, quia a pœna legis [h] non potest appellari. l. si qua pœna, ff. de verb. sign. & in c. quia nos, & ibi glo. de appel. & titu. eo. c. consuluit, tex. & gloss. sed tu dic, ꝙ a declaratore potest, gl. est singu. in c. cupiẽtes. §. quòd si p. 20. dies, de elect. libro. 6. quod not.

8 Vtrũ quis possit appellare a denũciatione, aut declaratione excõicationis, seu alterius censuræ? Resp. Pan. in c. peruenit, de app. ꝙ sic, qa hæc nõ est sñia iuris, à qua nõ licet appellare c. qa, de app. sed iudicis declarantis, q̃ est hois. facit ad

Circa istum §. dic secundùm Pa. an statim cũ quis in cæperit appellare, sit excommunicatus, an vero post actum perfectum? & Inno. concludit sequendam esse intentionem excommunicatoris. & Pa. ibidem tenet quod intentio sua videtur esse statim, cum cæperit, sit excommunicatus. Ratio, qa quilibet præsumitur agere actum eo meliori modo, quo potest. l. 3 ff. de mi li. testam. Sed si præsumeremus excõmunicationem debere seq actum appellationis, non valeret excommunicatio, quia per appellationẽ suspederetur iurisdictio c. per tuas eodem tit. Sicut enim per inobedientiam cadit à conspectu dei, ita statim incidit in excommunicationem, quæ separat à gratia dei. & ita præsumendum est in dubio. Ita Pan. in d. capi. præterea. 2 de appell. quem vide, quia alias rationes allegat.

a Post legitimam] Pone exẽplum, Condemnatus est Titius ad dandum. 10. Sempronio, qui Titius appellauit ab illa sentẽtia legitimè id est ex legitimis causis, &c. Et vide infra, excommunic. 3. §. 9.

b Veruntamen] Et Rose. hic in. §. 3.

c Nec verè] Adde Rose. §. vlti. & potest dici qa illa sententia est nulla, ex quo à iudice lata fuit qui iurisdictionem habebat suspẽsam, ideo minime ligat.

d Hodie dic de iure ca. vt in conc. Trid. sess. 13. ca. 1. 22. c 1. & 24. c. 20. de ref. P. V.

e Interlocutus est] Pone exemplum. Iudex determinat, quod serui debeant torqueri, ab ista interlocutoria potest appellari, cuius contrariũ non potest reparari per diffinitiuã, quia iam essent torti serui, &c.

f Sed primũ verius] Et vide de hoc Bar. in l. ante sentẽtiam, ff. de app. recipi. in ver. priuatos circa mediũ. & rõ est, quia non est sententia iuris, sed hominis.

g Pœnæ legis] exemplũ, Iudex pronunciat Titium incidisse in pœnam legis, & dubium est, an inciderit vel certum est eum nõ incidisse, & tunc appellat, ab iniquitate legis nõ appellatur, quã s. dicit iniquam reus, puta quia lex punit furtũ in quadruplum &c. sed ab iniquo declaratore sic. & vide in l. ab executore, ff. de appel. vbi ab executore facti non appellat. l. executionẽ ff. de execu. rei iu. sed si pronuntiatur exequẽda, bene potest appellari. l. in minorib. C. de ap. & hoc est, quod dicitur hic in fi.

h Quia à pœna legis] Quod fallit in mulcta, à qua appellatur. d. l. si qua pœna differentiam autem inter mulctam, & pœnam vide in l. aliud. §. inter mulctã, ff. de verbo. sig. & per Bar. post glo. in dict. l. si qua pœna.

a De fi. presby.] Facit quod legitur & no. l. ictus fustium, ff. de infamibus.

b Ille, cuius interest] Adde vel pecuniariter, vt ff. de ap. l. 4. §. 1. vel affectione, vt l. non tantum, hic allegata, & 2. q. 6 non solent.

c Qui dicitur] Quid si resistat, qui dãnatus est, aduersus prouocationẽ, nec velit admitti eius appellationem, perire festinans; adhuc putẽ differendũ supplicium. Hæc text. ibidem. Et dicit Bart. ibi in fi. ꝙ iudex deberet facere malefactores abagliare, vt alij possent pro eis prouocare. Simile in l. ad dictos, C. d epis. audi. & in l. ad dictos, C. eo. tit. & d. cit Ioã. An. in c. cum laicus, de fo. com. li. 6. ꝙ si aliquis esset condemnat[us] ad mortem, nisi solueret centum, & eo inuito ali[us] potest soluere, licèt illa millies cõtradiceret. Ratio est, quia nemo est dominus membrorũ suorũ. l. liber hõ, ff. ad l. Aquil. facit. l. qui soluendo,

hoc gl no. in c. cupiẽtes, de elect. li. 6. & hoc verũ, nisi sit notorius excessus, quia notorius criminosus nõ audit appellãs, facit quod no. Inno. in c. ex parte, el. 1. de ver. si. qui dicit, ꝙ in notorijs non requiritur propriè sñia, sed fit q̃dã iuris executio, & tex in c. q̃m, de filijs p̃sby. [a] Qđ limito verũ, q̃n excessus est ita notorius, quòd nulla tergiuersatione potest celari.

9 Quis põt appellare? R̃n. ille, cuius interest [b] aliàs p aliũ facta nõ valet. l. 1. ff. de ap. nõ re. & c. ex ore, de his q̃ fi. a ma. par. c. nisi q̃n puocaret p eo, q ducit[c] ad suppliciũ, vt l. nõ tm̃ ff. đ ap.

10 Vtrũ religiosus possit appellare? R̃n. ꝙ non a correctione suorũ p̃latorũ, si fiat fm statuta ordinis vel regulæ. c. ad nr̃am, [d] & c. reprehensibilis, de appel. & c. cũ speciali, eod. tit.

11 Vtrum appellatio extra iudicialis [e] sic annullet post facta sicut iudicialis? Resp. fm Inn. in c. ex parte, el. 1. de ver. si. ꝙ sic. facit. c. ad audientiã, de ap. i hoc tñ ẽ differẽtia fm eũdẽ Inn. in c. 1. de his, q̃ fi. a ma. par. c. q iudex, q pcedit in forma iudicij, debet audire legitimas exceptiões, [f] & nisi audiat iustè appellaẽ ab eo. Sed secus est i eo, q nõ vt iudex, sed vt priuata psona pficit factũ suũ, q iste in forma iudicij nõ pcedit, nec procedere põt, & ideo non dimittet, quin pficiat factum sup quo appellatur, nec reuocabitur, nisi probeẽ veritas causę, nec imputabitur ei, si nõ audit contradictionẽ, vel appellationẽ aduersarij, nisi probet veritatem causæ appellationis, vt de ele. c. cũ dilectus, & meli[us]. c. cum inter canonicos, isto quod no. in c. interpositas. in glo. in versi. sed etiã, de appellatio. & sic [g] colligit

ff. de nego. gest. Et videtur tex. de supradicta. q. cum gloss. & ibi ponderat Barto. in l. Stichus, ff. de pecu. leg. per Bald. in d. l. si. per Innoc in c. lator. de pignor. per Pau. de Cast. in l. quanuis. ff. sol. matri facit quod habetur in e. ipsa pietas. 2. q. 4. & quod not. ibi per glo. singul. quod etiam ille non posset huic beneficio renunciare, & auxilio; gloss. est in l. pactum inter hæredem, ff. de pact. & Bart. in l. ad custodias, ff. de publi. iudi. per Bald. in cap. 1. secunda lectura, de iudi. & in l. ab accusatoribus, C. de accusat. Ponit multum not. Barto. in l. qui vltimo. ff. de pœnis, & Pau. de Castr. in d. l. in tantum, dixit referendo consilium Aoge. quòd in casu posito ibi, quando quis debebat condemnari in amputatione manus, si non solueret centum, & ille vellet potius sibi amputari manus, quàm soluere, quod iudex debet eo inuito inquirere, an habeat bona: & si habet, accipere ei tantum, deinde illum absoluere a manu. Et appellationi interpositæ siue interponendæ non potest renunciari, per Baldum in l. fina. C. de tempo. appellatio. Item potest resisti iudici eo modo, quo loquitur Innocen. in cap. si quando, de officio delega. & de materia Pan. de Eleaza. & Pet. de Ancha. de re iudi. in Cleman. 1. Item etiam pro absente condemnato potest quilibet de plebe appellare, licèt videatur cessare ratio. d. l. intantum, quia si perditur tinitas & in consequentiam vita, non solùm habet locum. d. l. intantum, quando tractat de morte natura i, vel membri abscissione, sed etiam de morte ciuili, per ea quæ Barto. no. in simili in d. l Stichus, ff de pecu. lega.

d C. ad nostrã] ex dictis iurib[us] infertur, quod appellatio permittitur etiam religiosis, quando indebitè præ grauãtur per superiorem, licèt superior procedat per viam correctiõis; probatur in dicto c. reprehensibilis, in finem. Nulli enim denegãda est defensio, etiam si sit excommunicatus, ca. cum inter, de excep.

e Extraiudicialis] Appellatio extraiudicialis est a præsenti, vel verisimiliter futuro grauamine ad superiorem prouocatio, quæ si est verisimilis & probabilis, ipsam causam ad superiorem transfert, vt ea pendente nil in ipsius præiudicium attentetur. Pone exemplum, vt in ca. consultus, eo. tit.

f Legitimas exceptiones] Puta quia reus dicit actorem excommunicatum, nam licèt sola except o non iustificet appellationem, nisi apud iudicem, a quem, probetur veritas causæ: tamen, si probatio fuerit oblata iudici, a quo, & ipse reiecerit, iustificatur appellatio, & c. c. interposita, eo. titu. & ibi vide rationem diuersitatis per Pan.

g Et sic] Exemplum in cap. cum inter canonicos. Pone, decem sunt electores, septem conueniũt, tres nolunt, & appellant eo, ꝙ dicunt electum esse inhabilem; ista causa est approbata a iure canonico &c. Pan. aũt in c. bonæ, eo. titu. 1. col. dicit hanc esse differentiam inter iudicialem, & extraiudicialem app. Nam in iudicio causa appellandi debet esse vera, vt in cap. vt debitus, & in cap. interposita, eod. titu. sed

extra

lige, ꝙ appellatio extraiudicialis dēt fieri ex cā probata a iure vel ciuili, vel consuetudinario, vel canonico. Secundò, ꝙ tenent gesta ēt post appellationē ipsam, nisi approbata veritate causæ. Tertiò no. ꝙ eò ipso approbatur veritas cāæ, quò non probatur ꝯrium. Quartò, ꝙ sñia excōicationis non tenet post appellationē ex causis legitimis interpositā, ēt si nō probatur veritas. quod quartū est speciale in excōicatione, & ꝯ supradicta. & est ratio, quia nunꝗ debet quis excōicari nisi [a] causa probetur. 2. q. 1. nemo. de hoc vide Inno. in c. dilectis filijs, de app. qui in hoc concordat.

12 Vbi & a quo est appellandum? Rñ. ꝙ a iudice, q pronuntiauit, & vbi ius reddi cōsueuit. nā regulariter, quæ ad causas agendas pertinent, in eo loco debent fieri & agitari. ff. de inter. act. l. voluit. §. quod ait; & corā iudice, qui sententiam tulit, si eius sit copia, non per vicos, vel hortos. ff. qñ sit app. l. 1. §. dies. & si nō vult iudex recipere appellationem, punitur. l. iudicibus, & l. quoniam, la 2. [b] C. eo.

13 Ad quē est appellandū? Rñ. ad superiorē, & gradatim. ff. eo. l. imperatores, & C. e. l. addictos. si verò a delegato, appellatur ad delegantem. C. eo. l. pcipim⁹. §. eorū. si autē a delegato delegati, seruetur forma posita. C. q pro sua iurisdictio. l. vnica, in fi. & in gl. ibidē, & propterea dat cautelam Rapha. Fulgo. in l. eo casu, C. de appella. ꝙ episcopus, vel alius ordinari⁹ deleget causam, quia si appellatur a sententia, deuoluetur ad ipsum, qui iterū delegēt causam appellationis, quę pōt delegari, vt l. cū post sñiam C. de ap. no. glo. & Ang. in l. eos, i prin. C. eo. ti. & si iterū appellet, ad eū reuertet, & cum non liceat appellare tertio loco, non exibit de eius officio.

14 Qualiter est fienda? Rñ. si incontinēti fit, sufficit viua voce sine scriptis. C. eo. l. litigatorib⁹. si nō fit incontinēti, tunc dēt porrigere libellū appellatoriū intra 10. dies. C. eo. auth. hodie aūt. qui libellus dēt continere nomen appellātis, & ei⁹ aduersariū, & nomē iudicis, a quo, & ad quem appellaṫ. hęc no. l. 1. §. fi. ff. eo. forma sic. Ego Titius dico sñiam nullā, quā tulistis dñe iudex. B. ꝯ me, ꝯdēnando me Semproniū in 10. libras p soluēdas; & si aliqua ē, ego sentiēs me grauatū ad talē iudicē appello in scriptis, petens Apostolos, [c] &c.

15 Vtrū appellare liceat? Rñ. ꝙ sic, qñ fit ex ꝯfidētia iustę cāæ, vel ad declinandū indebitū grauamē iudicis, qa hoc fit autho. iuris, & qđ fit iuris autho. nō hēt calūniā. & ꝙ liceat appellaṙ ex causis expssis, hr̄ i c. pastoralis, de ap. si verò appellet qs cā afferendę moræ, & animo aggrauandi [d] aduersariū, sic non potest fieri sine peccato mortali, si est in notabile detrimētum proximo, & tenetur ei ad restitutionem. 2. q. 6. c. quicunque concor. Tho. 2. 2. q. 69. ar. 3.

16 No. ꝙ timēs iniuriā inferri sibi ab aliquo iudice, & arrip. ēs iter eūdi ad pricipē, pcipiat illi, nè sibi iniuriā [e] inferat, p hoc vē posit⁹ sub protectiōe principis, vt sic istud pceptū cū arreptione itineris hēat vim cuiusdam appellationis extraiudicialis. facit quod not. Barto. in l. de pupillo. §. si quis [f] ipsi

extra iudicium satis est, ꝙ causa sit verisimilis & probabilis, vt puta verisimiliter timui grauari in possessione alicuius rei, licèt adhuc non sim grauatus; nihilominus extra iudicium possum appellare, & vide rationem diuersitatis ibidem.

a Nisi causa probetur] illud sic intelligit, quia dato, ꝙ causa appellationis non probetur: attamen, quia causa excōmunicationis erat nulla, quia non debebat excommunicare sine causa, ex quo appellauerat.

b La 2.] 10. auri pondo punitur.

c Apostolos] Not. qui dicātur Apostoli. Nam inueniūtur Apostoli dimissorij, refutatorij, & reuerentiales; & dicuntur literæ, in quibus iudex, a quo, narrat, quare detulit, & quare non appellationi. Et si detulit, sunt dimissorij; si non, refutatorij quandoque defert propter reuerētiam superioris, & tūc dicuntur reuerētiales, &c. Hęc in cap. bonæ, de appel.

d Aggrauandi] appellatio enim non est inuenta, vt sit iniquitatis vinculum, sed oppressorum leuamen, eo. titu. c. cur speciali. §. porro. Idem de iuramento, cap. quanto, de iureiurān. 22. q. 1. c. inter cætera.

e Nè sibi iniuriā] Ex parte superioris, ad quē vult appellare, vt patet in ca. in causis, & ele. vbi capitulum præcepit illis cōpromissarijs ex parte Papę, nè ad vlteriora procederent, & tamen a Papa nullā sup hoc receperunt potestatem.

f L. de pupillo. §. si quis] per illum tex. secundū vnam lectu. quā sentit ibi glo. & Barto. defendit, vbi probatur, ꝙ si quis protestiaṫ alicui, nè ædificet nouum opus & arripit iter eūdi ad superiorem, talis protestatio cum arreptiōe itineris habet vim nunciationis noui ope. vnde quicquid ædificatur, venit destruendū, &c. Vñ arreptio itineris habet vim appellationis, si seruētur ea, quæ debēt seruari in appellatione secundum Pan. in d. c. dilecti.

ipsi prętori, ff. de nou. ope. nun. & Inn. & Io. An. i c. vt debit, de ap. facit. c. dilecti, el 1. & c. ad audientiam, de ap. vbi patet, q arreptio itineris ad superiorem constituit eũ sub eius protectione; & sic punitur inferens tali iniuriã, ᵃ dum ius cõtemnit, & eũ sub cuius ptectiõe se posuit, vt no. Pa. in c. in causis, de electio.

Apostasia ᵇ sm Alе. 2. tract. de apostasia ẽ temerari a statu fidei, obedientiæ ecclesiasticæ, vel religionis recessus. Et sic colligẽ triplicẽ apostasiam, vt est no. gl in c. 1. de apo. In prima fuit Iulianus apostata, vt in c. Iulianus. 11. q. 3. & quicunq; recedit a fide. 2. q. 7. nõ pt. Et isti sm Hos. i d. c. . sunt verè hæretici, & in ipsis hñt locũ oĩa iura de hæreticis; ex quo patet, q ipso facto sunt excõicati. c. excõicamus, de hęre. el 1. & 2. & ita tenet Inn. in d. c. 1. nec testiũ ᶜ facere pñt, vt j. testiũ §. 1. In scđa sũt oẽs Christiani, qui nolũt obedire suis platis ecclesiasticis. 7. q. 1. sciendũ. sed aduerte, q aut iste inobediens ideo non obedit Papæ, seu canonibus, quia non credit, q habeant ptãtem condendi canones; & iste dẽt puniri vt hæretic. 19. dis. nulli fas est, & ibi dicit Hu. & Arch. q est excõicatus, & hęreticus, & schismatic. c. licet, de ele. c. excõicam, de hęre. c. 1. de schis. & Pa. i Cle. 1. de ætã. & quali. dicit, q ẽ infamis, & no. gl. 6. q. 1. infames, & glo. in c. gñali, de ele. li. 6. & ibi Gemi. aut ió non obedit, non qa nõ credat eũ habere ptatem, sed quia cõtẽnit, ᵈ & talis grauiter dẽt puniri. d. ca. nulli fas est, si verò nõ vult obedire ex quadã cõcupiscentia, quæ ipsum tenet, tunc mitius ᵉ punit; de quo vide j. inobedientia, in princ. In 3. sunt largẽ oẽs, qui perdunt Deum p peccatũ mortale iuxta illud. 38. dist. c. 2. & Ezec. Ecce ego mitto te ad gẽtes apostatrices, &c. Propriẽ verò in ista tertia specie sunt apostatę illi, q recedũt ab ordine suo, siue sumptę religionis, ᶠ vt i d. c. 1. & l. dist. c. vlti. de quib loquitur Aug. 47. dist. cap. quantũlibet, dicens, Nunquam peiores, quã qui in monasterijs defecerũt. Pro cuius declaratione quærẽda sunt aliqua dubia.

1 Vtrũ clericus in sacris, q dimittit solũ habitũ, sit apostata? Rñ. Pa. i c. tuę, de apost. q sic, ar. c. 1. ᵍ de voto, li. 6. sec si esset in minoribus sm Inno. in d. c. tuæ, licẽt alij contrariũ teneãt, s. q sint apostatę tales existẽtes i minorib, sed mihi placet opi. Inn. q non, per rationẽ, quam facit Pa. i d. c. tuæ, quia in Cle. si. de vi. & hone. cle. non punitur solũ ex desertione habitus, nisi dimittant ʰ & tonsurã, & per omnia incedãt vt laici; & hoc verum, nisi tales existentes in minoribus habeãt beneficium, quia si tenent beneficium, & dimittunt ⁱ habitũ, sunt apostatę. d. c. si. 50. di. & qđ ibi no.

2 Vtrũ peccẽt clerici apostatantes? Rñ. Ale. vbi s. q sic in prima vice, qa faciũt cõtra illud, qđ dixerunt, Dñs pars hæreditatis meæ, &c. non tamen postea, si sunt

ᵃ Tali iniuriã] Et grauius. bñ verũ ẽ, q in tali submissione debet seruari oĩa, q seruãtur in appellatiõe siue iudiciali, siue extraiudiciali, cũ nõ sit facienda vis verbis, ex quo verba intẽtioni deseruiunt. ca. in his, de ver. si. Idẽ dico esse in eo, q se submisit ptectioni alterius citra Papam, dũmodo sit iudex appellatiõis. Pa. in d. c. ad audiẽtiam, eo titu.

ᵇ Apostasia] Dr. .n. apostatio. siue retrograda statio, ab apo, qđ est retro, & statio, qđ est stãs, quia apostata retro stat. i. recedit ab eo, quod sequi dẽt. & dr temerarius recessus, qa posset aliquis recedere ab obediẽtia rationabiliter, videlicet qñ præciperetur aliqd illicitum, seu qđ nõ ptineret ad iurisdictionẽ seu offm pcipiẽtis. 11. q. 3. nõ sẽ p, & c. q resistit.

ᶜ Nec testiũ] nec peracta pnia redeunt, vt C. de apo. l. 2. & 3. & auth. Gazarus. & bona sua erũt iure cõfiscata. c. cũ sm, de hæret.

ᵈ Sed qa cõtemnit] Et Pa. in ca. de apo. dicit, q si est icorrigibilis, tradet curiæ sęculari. & poterit excommunicari. c. cum non ab hoie, de iud.

ᵉ Tũc mitius] cõ cor. c. nã cõcupiscẽtiã, de cõsti. & c. 1. e. ti. d consti.

ᶠ Siue sumptæ religiõis] vt qa dimisit habitũ, & tonsuram, & redijt ad sęculũ, &c. secundũ Inno. in c. 1 đ apo.

ᵍ Quod sic, arg. c. 1. vbi etiam dicit. q si est religiosus profess, vel constitutus in sacris, dicitur apostatar, vt ibi & c. 1. e. ti. & 20. q. 3. c. 1. 2. & 3. & c. eos. Quod ca. sic intelligitur per Inn. & Host. in d. c. 1. eo. titu. nã loquitur ibi de clericis astrictis. Item æquiparat clericos, & rligiosos quo ad reassumptionem habitus; & illa ęquiparatio procedit in clerico cõstituto in sacris, ar. cap. 1. de voto, in 6. hic alle.

ʰ Nisi dimittãt] seu portando vestes inhonestas. In hoc tamẽ puta valde cautũ, q episcopus admoneat omnes tales. 1. 2. & 3. vt assumant habitum; si nõ assumpserint, perdunt oẽ priuilegium clericale, vt in ca. in audientia, de sentent. excõ. Nã alias sequuntur multæ absurditates, quia recipiunt primam tõsurã, seu quatuor minores, nõ vt velint clericaliter viuere, sed vt deprehensi in criminibus possint effugere penam sęcularẽ; ideo &c.

ⁱ Et dimittunt] Dicit enim Pan. qa ratione beneficij tenentur habitum

in minorib. tm̃, nec credo etiam, quòd tales peccent mortaliter taliter apostatādo per c.vlt. de vi.& ho. cle.& per.c.Ioānes,de cle. coniu.& quod no.glo.in d. c.tuæ,nisi retinerent beneficiū̃,si quod habebant,q̃a nullum votum fecerūt,nec contra aliquod præceptum faciunt, & propterea dicit Alex.vbi supra, ꝙ non efficiuntur infames, si solùm erāt in minoribus, sed aliàs apostatæ sic. 3.q.4. si quis a vero, aliàs si quis a suo vero. 11.q.3.c. si autē.Ric.tamen in 4.di.24.tenet, ꝙ ēt habens primam tonsuram non potest eā deserere sine peccato mortali,quod limitat verū,nisi causa rationalis eū moueat ad dimittendum,sed quando solùm ex solā libidine laicandi deserit,tūnc peccat mortaliter, sed quod non peccet mortaliter, videtur verius per iura pręalle.Alij autem, q. sunt in sacris, semper sunt in peccato mortali, & sunt coercendi, vt redeant ad sumendum habitū & tōsuram, [a] vt in d.c.tuæ. quomodo aūt, si vxorem accepit,dispensatur cum eo, vide infra,Bigamia.S. 8.& 9.

3 Vtrū in minoribus ordinibus existentes possint renuntiare clericatiui? Resp. Pa.in d.c.tuæ,ꝙ nō verbo, vt in c.si diligenti, de fo.cō pe. [b] seū facto,sic exercēdo actū omnino contrariū clericatui, [c] vt not.in ca.1.de apo. vel qñ monit⁹ nō vult resipiscere, & idem in alijs casib.a iure expssis,de quo dic,vt infra, Excommunic. 5.casu.1.S.21.cum sequ.

4 Vtrū religiosus recedēs inconsulto prelato suo, & non subijciens se alterius obedientiæ, sit apostata [d] propriè? Res.s̄m Inno.in c. fi.de renun.& in c.intellexi mus,de æta.& qualit.ꝙ sic quantumcunque retineat, habitū & tonsurā, quia oportet, ꝙ ingrediatur monasterium, si vult euitare apostasiam,de quo no.in c. ex parte,de tēp. ord.& in c. Ioannes, de regu. vide infra, Religiosus, in. S. 44.

5 Vtrum [e] religiosus intrans monasteriū, magis latum sit apostata? Res.gl.in c. [f] fi.de apo.& in c.ex parte,de temp. or.ꝙ nō propriè,an autem large sit apostata,vide infra Religiosus.S.trigesimoquarto. 37

6 Vtrum recipiens ordinem sacrū in apostasia propriè habeat ipsius ordinis executionem sine dispensatione? Rñ.Pa.in c.fin. de apo. ꝙ non, si erat religiosus apostata, quantumcunque pœniteat, & solus Papa dispensat cum eo,secus, si minorem tantū suscepisset,quia episcopus [g] posset dispensare,hoc intelligo,si non sit religiosus exēptus,quia super exemptum nullā habet episcopus autoritatē,vt patet infra exēptus. S.6.fallit hoc, si in tali apostasia dimisisset habitū,& sic suscepisset postmodum ordines, quia tū esset excōmunicatus,c.vt periculosa,ne cle.vel mo.lib.6. solus Papa potesit dispēsare,vel melius dic ꝙ habebit locum,quod dicitur in c.cum illorum,in fi. de sent.ex.de quo vide supra,Abbas.S. 14.

7 De clericis, vel monachis contrahentibus matrimonium vide infra,bigamia,per totum.

8 Vtrum religiosus apostata sit requirendus,vide supra,Abbas.S.17.& de eius bonis vide infra,monasterium.S.6.

9 Vtrum Christianus,qui propter timorē mortis facit aliquem actum infidelitatis exterius,puta reuerētiam idolo,licèt interiùs teneat fidem. peccet mortaliter? Res. ꝙ sic,licèt propriè non sit apostata,nec excommunicatus.facit pro hoc.ca.sicut sanctius.32.q.4.& quod ibi no. concor. Tho. secunda secundæ.q.24.

10 Vtrum liceat Christiano sine apostasia

portare

bitum,& tonsurā portare. d.c. fi. hic allegato.

a Habitū,& tonsuram] Si sunt ī sacris, vel in minoribus, si hñt beneficium, & ēt si non hñt beneficiū causatiuè mō dicto ī postilla.2. pced §.

b De fo.com] Maximè verò si ē religiosus,vel in sacris.

c Contrarium clericatui] Vt si accipiat vxorē, de cle coniu.ex parte. Item conuertendo se ad negocia sæcularia,de sen. excō. in audientia, & c perpendimus. Interim autem, si est in sacris, ab accusatione, & testimonio tā quàm ifamis repellitur. 2. q. 7. alieni. 3. q. 4. B. Item non potest promoueri ad dignitates, vel sacros ordines. 56 q. 1. legi & 50. di.c. vlt. & pdit priuilegiū clericale,de quo dic. infra cleric⁹. 4.

d Vide Concil. Tri.sess. 25.c.4. & 19.de re.P.V.

e Con. Trid.vetat omnino trāslationē,sess.ead. §.8.& cap. P. V.

f C.fin.] Ratio secundùm Pa.in d.c.fi.quia. s. nō reperitur venire contra substātialia regulæ, de quibus i c. cum ad monasterium de stat. mon. Et idem tenet Inn. in d.c. ex parte, de tempo.or.

g Quia episcopus] Ex quo Papa non sibi hoc reseruat.c.nuper de sent. excom. Si ergo non potest ministrare in ordine suscepto in apostasia sine dispensatione multo minus poterit ad maiores ordines promoueri, quia videretur ordinatus per saltum, & est irregularis. Vnde non debet ordinari. c.1.de re.libr.6.

portare habitum infideliū, vide infra, infidelitas, §. 9.

AQVA [a] benedicta aliquādo fit ad reconciliationem ecclesiæ pollutæ sanguine, vel semine, & hæc benedicitur ab episcopo solùm cum vino, [b] & cinere, vt in c. aqua, & in ca. proposuisti, de consecra. eccle. vel al. aliquando fit ad aspergendum homines vel domus, & remouēdam sterilitatem rerum humanarum, & ad multiplicationē cęterorum bonorum, & ad defensionē hominū aduersus insidias, atq; versutias diaboli, & ad delenda peccata venialia, & hęc benedicitur a sacerdotibus cum sale, vt in c. aqua, de conse. di. 3. nec credo, ꝙ diaconi possint hanc benedicere, ar. d. c. aquam, & in c. perlectis. §. ad presbiterum. 25. di. dicitur ꝙ benedicere dona Dei est officium presbyterorum, non diaconi, & mandatur omnibus sacerdotibus, vt eam faciāt in d. c. aquam. & consuetudo interpretatur vt omni die dominico benedicatur.

1 Vtrū aqua non sacrata addita sacratæ efficiatur sacra? Res. sm regulam [c] gl. in c. quod in dubijs, de con se. eccle. vel al. quòd sic, qa dicit, ꝙ sacrum tanquā dignius trahit ad se non sacrum. [d] 1. q. 2. non æstimemus, & alijs concor. quod intellige verū secundū Pa. in d. c. quod in dubijs, in 11 quotib. & in his, quæ mixtione confunduntur, nec facio casum, an sit maior quā ti. as aquæ non benedictæ, q̄ benedictæ ratione prædicta, fallit hoc in sacramēto sanguinis Christi, quia liquor additur nō miscetur sanguini, cū sit ibi sanguis in venis sed solū commiscetur accidentibus illis, & ꝓpterea nō efficitur sanguis Christi, vt no. in c. cū Marthæ, de celebra. mis. vide j. eucharistia, in 1. §. 38.

2 Verū aqua benedicta sit causa remissionis peccatorum venialiū, sicut cœtera sacramenta? Res. secundùm Pet. in 4. dist. 12. quòd non, quia nō sacramentū est, sed remissio, quæ fit per ipsam fit per modum meriti, non sacramenti. Aqua enim benedicta datur ad remouendum prohibens remissionem, & disponendum ad deuotionem, & dolorem peccatorum.

ARBITER est secundùm Inn. in c. Quintauallis, de iureiu. ille, qui eligitur vt iudex, scilicet vt procedat seruato in substātialibus ordine iudicij. ff. de arbit. l. prima, & l. qualē Arbitrator est secundū eundem ibidem, qui eligitur, vt aliquid existimet, vel q̄d sibi videatur de aliqua re, dicat sine ordine iudiciario, vel ea arbitretur, Insti. de emp. §. preciū, ff. de ver. obli. l. si quis arbitratu, ff. de le. 3. l. fideicōmissa. §. sic fideicōmissū. In multis dif fert arbitrator ab arbitro, de q̄b. no. Do. & Pa. in d. c. Quinta. quæ omitto.

1 Vtrū arbiter permittēs transire tēpus teneatur partibus? Respō. quod sic. facit tex. in l. prima. §. sciendum in versi. prodesse, iuncto. §. præcedēti. ff. de ma. côue. [e] facit quod not. in l. final. [f] C. de contrahen. em. & in l.

a De aquæ significatione Conc. Tri. sess. 22. c. septi. De aquæ encomio Chris. Archiep. Hierosolo. cateche. 3. P. V.

b Ab episcopo solùm cū vino] Vinum. n. signat vniōnē in Christo humanitatis cum diuinitate. Aqua signat populum, cinis memoriam passionis Christi, & cū istis est reconcilianda ecclesia. Et not. ꝙ quando ecclesia polluta est, reconciliatur. Si verò execratur reconsecratur. hæc Panormi. in dicto capitulo. proposuisti, hic allegato.

c Secundùm regulā] Adde tex. in l. quæ religiosis, ff. de rei vendicat. & in l. si alieni, ff. de solutio. sed quia ista ratio non est ita generalis ideo sanct. Bonauen. & Tho. in quarto distinctione 12. assignant aliam rationem, quia scilicet virt⁹, quæ acquisita est aquæ ex benedictione, peruenit ad aquam non benedictam. ista enim benedictio est quædam qualitas spirituale non habēs obstaculum, & ideò transit ad omnes partes nō benedictas, etiā si aqua non benedicta esset maioris quantitatis &c. vide Rose. in ver. aqua. §. 1. quæ hoc refert.

d Trahit ad se non sacrum] Adde, capitulū vnicum de consec. ecc vel alta. lib. sexto, ex quo not. quòd compositum ex diuersis assumit sibi naturam dignioris. Idem Tho. in quarta distin. 12. qui dicit, quòd Virtus, quæ acquisita est aquæ per benedictionem, peruenit ad aquā nō benedictam. Idem dic de oleo sancto per prędicta.

e ff. de ma. conue.] Vbi dicitur, quod megistratus, qui debet expedire actum, & differt in tempus successoris, vt successor faciat, punitur, & extenditur ad æstimatores, scilicet q habent æstimare, an tutores sint idonei, & not. istum. §. qa aureus est contra procrastinātes restituere dicentes, relinquā vt satisfaciāt hæredes, de quo infra, restitutio, tertio. §. 1.

f Quod not. in l. fin.] Ibi Bald. extendit materiam arbitratoris, & ibi particulariter not. ꝙ cōtractus cōmissus in arbitrio alterius, ipso nō arbitrante redditur nullus, & vide Bartol. de materia. dicta l. final. & in l. si quis arbitratu, ff. de verborum obligatio.

a In fin. C. de pactis] Ex quo tex.no.singu.secundùm omnes ibi, quòd quemadmodum iudex malè iudicando facit litem suam.l.1.ff. de var.& extraordin.cog.Idem est in arbitro, & illud, quod hic dicitur, quòd sententiæ arbitri standum est siue iustæ, siue iniustæ. l. diem proferre. § stati,ff.de arbi.procedit quò ad partes, non respectu iud.arbitri. Plus etiam probat text. secundùm quòd ponderat Bald. in capitulo.1.de constit. quod arbiter non obseruans apices iuris facit litem suam,patet quia ille text. loquitur de exceptione declinatoria, fori, quæ est de apicibus iuris.l. non fideiussor. §. quædam. ff. mandati & dicit Baldus in capitulo nè innitaris, de constitut. quòd arbiter facit litem suam respectu sortis, nō respectu pœnæ. Similiter & circa damnum, secus, si omisisset condemnare circa lucrū. Sed tu caue, quia quando lucrum est radicatum, intelligitur prout de damno gl. in l.1.§. si quis, ff. de itin. actuque priua.

b Concor.Spe.] Concor,Pa.in c. Quintauallis, d.ria.13.de iurei.

quarta.§ tametsi neminem ff.de arbi.& in l.2 ff. pro soc. gl.insti.de obli. quę ex quasi delic. nas. in princi.& in auth.decernit,C. de arb.& in l.si quis in conscribēdo, in fi.C.de pac.a quod limito verum,quando ex dolo vel lata culpa hoc facit, aliàs non,nisi se obtulisset, qa tunc teneretur ēt de leui multomagis tenetur ad restitutionem, si iniustam dedit sententiam ex dolo, vel lata culpa, & etiam leui,quando se obtulit.

2 Vtrum arbitrator possit die feriata procedere in causa,& sententiare? Resp. Pa.in c.conquestus, de ferijs,φ sic,quia est amicabilis compositor,& pacis mediator facit ca.1.de ferijs, in fi.cōcor.Spec.b in tit.de arb.§ fi.ver.in forma.& In no.in d.c.Quintauall.s.sed tn̄ peccat,dicit Pa. ibi.si ex suo arbitramento solū habetur respectus ad cōplementum contractus,secus si principaliter intenderet pacem, vel aliquem pium actū,vt in d.c.1. & sic intellige Bar.in l.si de meis.§.fi. ff.de arb.qui dicit,φ potest procedere etiam die dominica. c & sequitur Pa.in c. cum dilectus,de arb.

3 Vtrum fœmina possit esse arbitratrix? Res. φ sic,nō tamen arbitrix, quia haberet procedere iudicialiter, quod est officium virile,vt probatur i c.dilecti,de arb. & in l.fi.C.de arb.nisi sit fęmina, q̄ ex dignitate haberet iurisdictionē, vt regina; vide in d.c.dilecti, in glos.

4 Vtrum monachus possit esse arbitrator? Resp. φ sic, quia est officium pietatis d reducere discordātes ad concordiam,arg.c.inium. 2.q.3. ff. pro soc. l. si societatem, la prima,in auth.vt iudi.di.si non. 86. di.peruenit. & quod possit esse, tenet Pau.in Clemen. 2.de rescript. e requirit tn̄ licentiam Abbatis,& idem ibi Io.de Lign. Et ratio est, quia non habet neque velle,neque nolle.12.q.1.non dicatis. Oldr.tn̄ tenuit, φ etiam sine licētia Abbatis. Et credo verum, si Abbas scit,& non contradicit, qa vt consentire, & sequitur. Car.i d Cle.2.q.19.& q.21.

5 Vtrum monachus possit esse arbiter?Res. φ non, nisi de licentia Abbatis, & vtilitate monasterij, ar. ca. 2.de testi.lib.6.vbi non potest esse testamenti executor sine licentia superioris & vtilitate monasterij, licèt sit actus fauorabilis, et po nec arbitrium in se assumere,d.c.non dicatis, hoc tenet Bald. in l.si quis ex cōsensu,C de episco.audient in.3.colu.n.

6 Vtrum arbitrator possit pro bono pacis sine peccato de iure alterius capere,& dare alteri?Res. Pa.in d.c. Quītauallis. quòd sic, allegat gl.in l.sed & si r iet vsū.§.si quis,& l.si de meis. §.receptisi,ff.de arb.& Inno.i d.c.Quintauallis. tex. est iuncta gl.in c nisi essent de præben. f facit. cap.his quæ,& ibi Pa.de maiori.& obedien.& in c.fi.de trans. ff.pro soc.l.societatem ; la secunda.§.arbitrorū, & nō solùm in casu dubio, sed etiā in casu certo, ex quo facit pro bono pacis.Bald. tenet, quòd non potest ; &

c Die dnica] Ratio,q' corā arbitratore nō est iudicium nec quicquam, sed potius est quædam transactio, vel compositio, vt in authent. Si verò C.de iudicijs Inno.in c. Quintuallis, de iureiurā. igitur &c. Et Adde Specu. ti.de arbi.§. fin. ver.sed nunquid compositor, Et glo not. in Cle. vna, de of. dele. & in cap.1.de ferijs, vbi dicitur, quòd pax potest fieri die feriata. Et sic licitè inīre hominess his diebus ad processum pacis sed arbitrator intendit ad pacē igitur &c.

d Quia est offm̄ pietatis] Similiter facit, qa pōt facere eleemosynam, dum est in studio de licē Abbat de vit.& hon.cl. in c.vl.

e Cle.2.d resc.] Cōparatur etiā seruo 54.di.nullos, & sacerdos nō pt eē arbiter, ff. eo.l.Pedi' aliās parui. §. in seruo, igitur &c. sed Abbatis licē intercedente eo casu, quo dari pōt, facit mona cho habere legitimā, ijorum vt possit eē postulari in iudic p. ca.1.de postu.Si igitur vertitur vtilitas monasterij vel saltem in cōtmentib. pietatem,potest eē arbiter &c.

f C.nisi essent', de præben.]Vbi ī possibile erat de iure, φ vnus ha-

haberet titulũ in beneficio, & alteri deberet pensio. Et tamẽ pro bono pacis ex potestate arbitraria fuit illud toleratũ. Quod tamen intelligit Bar. in d. § recepisse, quãdo modicè lædit; aliàs reduceretur ad arbitriũ boni viri d. § arbitrorum.

a Furtum cõmittit] Nõ est ei permissum dare de alieno. l. prohibere. § plane, ff. q̃ vi aut clã &c.

b Permut. q̃d non] Exemplũ, vt si arbitrator componeret, vt vnus daret ius decimãdi pro aliqua domo &c. Nã ius deciman di est spũale, vt ibidem per Pan.

c Pro spiritua li] Et arbitrium continens in se vicium symoniæ ipso iure est nullum, vt in d. c. 6. de rer. perm.

d C. decernim⁹. de iud.] Pan. tamen in d. ca. per tuas, dicit quòd sæcularis nõ est incapax arbitrij quia aliàs esse non posset, vt in d. l. Pedius. vbi non potest compromitti in seruũ, & liberũ, cũ seruus non sit capax, & propterea vtile vitiatur per inutile, sed in casu nr̃o laicus est bene capax, sed prohibetur ꝓp honestatẽ, q̃a non decet ipsum de talibus arbitrari, vt in c. contingit de arbit. sed q̃n & plures laici

furtum cõmittit, a de vsib. feud. in ti. de lege Corra. c. 2. Et credo, q̃ verum dicat quando facit sine causa, secus pro bono pacis, quia multũ lucratur, quia lite recedit, ar. eorum, quæ no. in l. ſ. Lucius, ff. ad Trebel. & nisi nimis enormiter læderet partem. facit q̃d not. idem Pa. in c. fi. de transac.

7 Vtrum arbiter pro recõpensatione alicuius spiritualis posit iudicare dãnũ temporale? Res. Pa. in c. fi. de rer. permu. quòd nõ. b quia cum arbitrium videatur quidam contractus, vt in aut. vt diffe. iudi. §. 1. Vnde quemadmodũ per viã contractus non potest dari aliquid temporale pro spirituali c sine symonia, Sic nec per viã arbitrij, vt hic.

8 Vtrum in ecclesiasticis posit compromitti in clericũ, & laicum? Resp. q̃ sic, cap. per tuas, de arbit. non vt in iudices, quia laicus est omnino incapax huius iurisdictionis, vt in ca. decernimus, de iudic. d & iurisdictio competeret cuilibet insolidum & indiuisibiliter, vt no. gl. in c. prudentiã, de offi. deleg. & sic mixtura faceret habilem. l. Pedius, ff. de arbit. & q̃ not. in c. cum super, de offi. delega. & sic quod esse nõ potest. d. l. Pedius. tenet tamẽ gl. in ca. contingit, de arbi. quòd etiam de spiritualib. potest compromitti in clericum, & laicum autoritate superioris.

9 Vtrum de rebus temporalibus clerici possint cõpromittere in arbitros, laicos? Res. secundùm Inn. in c. contingit. de arbit. q̃

sic. facit c. dilecti, de arbit.

10 Vtrum cum quis iurauit stare sententię arbitratorum possit sine periurio petere reductionem ipsius arbitramenti ad arbitrium boni viri, cum tale arbitramentum est iniquũ? e Res. Pa. in d. cap. Quintauallis. multas opin. recitat, sed in conscientia colligo ex eius dictis sic. Aut deceptio interuenit ex ꝓposito, & tũc respectu cuiuscũque lęsionis potest peti reductio nõ obstante quocũque pacto. Ratio, quia sicut expressè non põt renuntiari dolus futurus. l. si vn⁹. §. illud nulla, ff. de pact. ita nec tacitè sub generalitate verborũ, & hoc communiter sequũtur Docto. & dicitur dolus ex proposito, quando scienter per fraudem, gratiam, seu odium aggrauat partẽ alteram. Aut deceptio interuenit re ipsa, & sine dolo arbitratoris, & tũc, si læsio est modica, non potest peti reductio, vt in l. si de meis. §. recepisse, ff. de arb. ẽt si renũciatio nõ interuenit, vt patet in c. nisi essent, de præbend. aut læsit non modicè, & communis opinio est, vt possit reduci. f Sed hoc credo verũ, si non interuenit renunciatio. Si verò interuenit renunciatio, s. vt possit dare vni, & leuari alteri, quia renũciatio aliquid operatur, arg. cap. si Papa, de priuileg. li. 6. & in c. in his, de priui. & in l. si quando, C. de inoffi. testament. Ideo tunc poterit ratione maximę & enormis læsionis & nõ magnæ, quia ista maxima læsio in dubio videtur excepta, ar.

sunt in societate clerici, tunc efficiuntur capaces illius actus, quem soli exercere nõ possent. ex mixtura tñ clericorũ laicus nõ põt exercere actum spiritualẽ, cum sit incapax, cap. Massana, & ca. sacrosan. de ele. & sic casus. cap. per tuas, non extẽditur ad casum spiritualem, sed arbitrari super re spũali nõ ẽ actus spũalis secundũ. Io. An. in d. c. per tuas per quod limitatur. d. ca. decernimus, de iu. vbi laici nõ pñt eẽ iudices ĩ spũalib. q̃a ꝓcedit, nĩ si sint immixti cũ clericis. & vide ibi gl. q̃ ẽ gl. n.

e Est iniquum] Idem, si ꝓmisit pœnã, q̃a nõ incidit petẽdo reductionẽ iniqui arbitramẽti, q̃a iuramẽtum est fortius, quã pœna, sed iuramentum non astringit eũ ad parendũ, quousque redactum sit ad arbitriũ boni viri, patet in d. ca. Quintauallia. igitur nec pęna. Hoc ẽt tenet Ho. q̃n generaliter ẽ iuratũ d̃ stãdo dicto arbitratoris. Idẽ tenet Spe. in §. 1. tit. de arb. ver. sed pone, per tex. ĩ d. c. Quintau. placet q̃a verba gñalia dẽnt restringi s̃m subiectã mãm. l. q̃ro §. inter locatorẽ, ff. locati, & l. si vno. dẽt ergo iuramẽtũ, & pœnã. i. elligi si enormiẽ non lęserit.

f Vt possit reduci]

l.omnes.§.Luci⁹, ff.de his, quæ in frau. cre. & ꝙ possit reduci, facit.l. si quis cũ aliter, ff.de ver.obligat. q̃a satis est, ꝙ non fecit, sicut bon⁹ vir facere debuisset. l.si libertus ff.de op.li.& ex quo maxima lęsio non fuit expressa, nõ debet trahi vltra intentionẽ agentis. Ita sentit Bald.in l.penu.C.de arb.& do.Ant.in d.c.Quintauallis. & magna quantitas dicitur respectu personarum, vel causæ secundũ Bal.alle.l.cũ filius.§.hæres meus, ff.de leg.2. vide bonam gl.in c fi.in versi.illustriũ, de re.iu.lib.6.Quid si fuisset dictũ, [a] vt posit altè & bassè i totũ, vel in partẽ de iure vnius dare alteri?& sic credo non possit, si dolus nõ interuenit, nisi additũ fuisset illi potestati verbũ restrictiuũ, s. altè & bassè, prout sibi videbitur, vel placebit, quia hæc verba importãt arbitrium boni viri.l.Thais.§.sorore sua ff.de fideicom.li. l.prima. ff.de leg.secundo, & l.quisquis, ff.de leg.3.in prin. vide infra, iudic.§.5. & 5.

11 Quomodo debent pronunciare arbitri sententiã? Res.ꝙ in plurali dicendo, Nos arbitri pronũciamus, &c. Excepto in electione, quæ debet fieri in singulari vice omnium, de re iudic. c.cum ab vno, li.6. & præsentibus oibus arbitris ſm Pa.in d c.sanè, de arb.verũ tñ dicit Bar.in l. duo ex tribus, ff.de re iu. ꝙ si tertius fuit pręsens in disceptatione super meritis causæ, & dixit quicquid voluit, & monitus ab alijs duob non vult esse præsens, nec allegat cãm legitimã absentię, ꝙ tunc pñt duo procẽdere sine ipso tertio. [b] & quomodo potest mutare sententiam, vel corrigere. Vide infra iudex.§.25.

12 Compromissum est in duos arbitratores, & non concordant, nunquid pñt cõpelli eligere tertium, aut iudex possit ipse eligere? Rñ.recitat Pa.i d.c.Quintauallis, Bal.in c.1. de inuel. in ma. facta dicẽtẽ quosdã sapiẽtes cõsuluisse, ꝙ non; & placet, [c] sec⁹ de arbitris, q̃a cõpellunẽ eligere tertiũ c.cũ spãli, de ap.& l.item si vn⁹.§.si in duos, ff.de arbi.

13 Arbitrio boni viri q̃n dr̃ debere relinqui, vel stari, intelligitur de iudice ordinario loci, no gl.in c.statutũ, de rescrpt.li.6.& sequiẽ Ge.in d.ca.statutũ.Spec.in ti.de arbi.§.1.ver.sed quis: vbi dicit, ꝙ bonus vir, cui⁹ arbitrio debet stari, dicitur iudex loci. l. continuus. §. cũ ita, ff.de ver.obl. cõcor. Lap. [d] Abbas.

g] Quia illud pactum debet intelligi, si vt bonus vir fuerit arbitratus, ar.l.quæro.§. inter locatorem, ff. loca.vbi tex.no.dicit, ꝙ si promisit locator non expellere inquilinum, intelligitur, si ipse soluerit pensionem, & ibi Bar.dicit, ꝙ idem esset, si interuenisset iuramentũ, aut pœna.Ioan. An. in regula, scienti. Idem Bart. in l.si societatem, §. arbitrorũ, ff. pro socio, dicit, ꝙ iuramentũ habet illam conditionẽ, quã habet pactũ præambulum, s.non venire, cõtra si æquè fuerit arbitratus. Allegat. d. c.Quintauallis, & l. si C.de non n.pec.

a Quid si fuisset dictum] D. Ant. in d.cap.Quintauallia, vt recitat ibi Pa.22.col.videtur velle, ꝙ data enormi, læsione etiã re ipsa possit peti reductio, quia talia verba in genere & effuso sermone prolata sunt sub confidentia amicitiæ, & discretionis arbitrorũ vt captent ipsorũ beneuolentiã ad non lędendũ, ideo non debent ita latè intelligi, sicut verba sonant, q̃a de verbis facile seruitur. Si ergo reperiũt se i hac confidentia deceptos, debet eis succurri.ar.in c. quanto, & in ca. veniens, de iure iu. Et si iuratum fuit, quia verba iuramẽti obuiãt absoluetur, vel iudex ex officio suo prouidebit secundũ Hos. Et sic refert de facto se consuluisse, & & hæc opi.cõncor.cum illa Pe. de Anc.de qua ibi, & verè habet equitatem.& facit, c.cum venissent, de in sti.& l.si libertus, la 2.ff.de ope.lib.Et maxime quia notarij solent apponere ista verba de consuetudine. Et dicit Hos.ꝙ talis renunciatio, vel pactum fuit multũ gñale, & tunc aut præceptũ arbitratoris fuit cõtra Deũ.& nõ ligat.11.q 3.qui resistit. ſm eum. Idẽ puto, vbi sit cõtra ius cõe non remissibile p partes, vt in c.puenit, de ar.& in c.si diligẽti, da fo.com. aut est cõtra ius priuatũ, ipsi⁹ partis, & tũc si interuenit dolus, põt peti reductio, aut nõ interuenit & põt. Et vide plenissimè Pa. i d. c. Quintauallis, i.15.co. & se. &c.opinio tamẽ huius sũmæ de iuris subtilitate est verior, ar. c. quã periculosũ. 7.q.1.& 5. q. 5. c.sed aliud.

b Sine ipso tertio] Ista vr̃ fuisse opi. Inn. in c. Rainaldus, de testa.sed si allegata rõne abeat, q̃a non põt eos trahere ad suum velle, tũc nõ valeret snia. dict.l. duo ex trib.& l. Itẽ si vnus, cũ l. se.ff.de arb. imò si vnus committeret alteri, ꝙ certo modo iudicaret, non valeret, vt in.d. l. itẽ si vnus. De iure tamen canonico debet distingui, aut maior ps est præsens, & põt absentẽ citare, & si ille habet iustam cãm absentiæ, debẽt eũ expectare, aliàs põt pnũciare. Si verò sunt pares, non valet snia. In iudicib.tñ de legatis attẽditur ẽt ius ciuile, c.fi. de arbi. lib. 6.

c Et placet] Ratio, quia arbitratores sunt ad similitudinem proxenetarum l.si de meis.§.accepisse. ff.de arbi.Sed certum est, quòd in proxenetis non est tractandum de tertio, &c.

d Concord. Lap.] Adde. l. quid si Aephesi, ff. de eo, quod cert. loc.& in l. vir bonus, iudi. solui.& glo.in

ARCHIDIACONVS [a] multa potest de iure.Sed qa secundùm Inno. in c.1.de of.Arc.cõstitutiones, & consuetudines per diuersa loca præualẽt in officijs,de cõsue. cũ olim,de excel.præla.c.ad hæc, ipsis stabitur. & ideò in officio suo faciet,ſm q̃ cõsuetudo pscripta suę ecclesię habet. Vbi aũt non esset talis consuetudo,vel statutũ, haberẽt locũ capitula toti⁹ isti⁹ tituli ſm eũdem Inn.Et sic post epm est vicari⁹ in oĩb. & habet curã in clero tam in vrbe q̃ in parochijs habitantium, & ipsos debet de tertio in tertiũ annũ, si episcopus non potest,visitare, vt in d.c.1.& i d.c.ad hæc. Debet auscultare euangeliũ,& epistolã, & responsoria,& nullus ea in ecclesia cantet, nisi prius ab eo auscultatus,& de eius iussu, & ceroferarios ordinare, vt in c.2.e.ti. tenetur,si aliquid ex sua negligẽtia, vel alterius fraude [b] deperijt de rebus ecclesiæ, nisi pro posse prouideat, vt in c.secundo,eo.Debet examinare clericos, qui sunt ad sacros ordines promouendi c.ad hęc,& c.vt nostrũ. Abbates, & abbatissas ponit, in sede sua,vt in d.c.vt nostrum.quæ omnia capitula sunt in d.tit.de of. Arch.

1 Vtrũ peccet archidiaconus respondendo epo dicẽti, Scis hunc esse dignum, Scio,quantũ humana fragilitas permittit?Rñ.secundũ Inno.in c.vnico,de seru.in ordi. fa. q̃ si talis ordinãd[e] præsentatur a probis, põt sana conscientia respondere, dummõ non sciat aliqd

gl. in ca.potuit, de loca.in versi. celeri. quæ dicit q̃ vbi fit mentio de arbitrio viri in genere,intelligitur de iudice &c.Adde glo.in d.c. statutum in verb.copia,quæ dicit bonũ virũ iudicem ecclesiasticũ, quanquã secundũ Hof.intelligatur iudex vt hic.

a Archidiaconus]Si nis scire, quid iura dicunt de talib.vide 25. di.cleros, & 25. di.perlectis. Et vide Rose. p totum ponentem verba formalia, q̃ hic ponuntur.

De archidiacono con. Tri. ses. 24 c. 1. & 12.de refor.& c 2c ead. catech.de sac.ordi.e iã ve. P. V.

b Vel alterius fraude] Et gl.in d.c.1 vicit, q̃ tenetur de dolo, & lata, & leui ad instar tutorũ. Et ibi.I.Ant.dicit,q̃ tenetur ẽt de leuissima. Ex quo recipit plus quã,mercedem, quia habet dignitatẽ, & vide c.primũ, & c.ad hæc,q̃ si erit negligẽs,reddet rõnem in districti examinis iudicio, &c.

c De præsump. dudum] Dñ non videat aliquid contra conscientiam, quia qđ fi: contra cã ędificat ad gehen.c.literas,de restit.spo. &c.

d De archiepiscopo multa statuit con.Triden. sess 5 cap.1.& 1. sess.6.c... 13.c.

mali de eo.at.de præsump. dudũ,[c] q̃ si scit aliqui i mali de eo, qđ est secretum, debet obtinere a prælato, vt eo absente faciat ordinationem.Et si non potest,vel sine scandalo, tunc ẽt põt sana conscientia dicere, qa non dicit nisi vt minister, non vt ipse:& ecclesia,quę nihil scit de occultis, per eum loquitur, nec debet, omittendo talia dicere,indirectè publicare crimẽ fratris secretum. Si verò esset publicũ tale crimen, tunc peccaret mortaliter talia dicendo.12.q.2.primum si modò crimen est peccatũ mortale,quod scit, secus.si esset veniale,vt. 25.distinc. §.criminis.

ARCHIEPISCOPVS [d] potest in tota sua prouincia exercere iurisdictionem tollendo prauam cõsuetudinem, & fulminãdo sententiam excommunicationis in seruantes eam secundùm Inno. & sequitur Pa. in ca. ex frequentibus, de insti & sentit gl.in sum. 9.quæst.3.

Item potest in sua diœcesi existẽs rõne notorietatis delicti delinquentes suffraganeorum suorũ sua sententia afficere.[e] & licèt tex.in c.Romana,in §. notoria,de censi.li.6.loquatur,dum visitat tamen docto.communiter extendunt in d. c. ex frequentibus, etiam dum nõn visitat ratione notorietatis delicti.

2 Vtrũ Archieps possit absoluere subditos suffraganeorũ suorũ?Res. Ge.in c pperuo,de cẽsi.li.6.q̃ nõ põt ligare,[f] vel soluere,nisi dũ visitat,vt tex.hic innuit, nec ẽt à minori excõicatione absoluere,vt in c.nuper.§.in secunda verò,de sent. excommu. & hoc verum,nisi per appellationem causa ad eum deuoluta sit, vel in casibus sibi specialiter à iure permissis, de quib.habes in cap.pastoralis,de offic.ordi. in gloss. in ver.

c.& c.18.24.c.5. & 16. de ref.15. c ij.& ca.5 de regul.De archiepiscopo catec. etiã de sacra. ordi.c. iẽ verò. P. V.

e Afficere] Qđ limita,vt not in ca.pastoralis,de of.ordi. Et vide Pa. in c.intantũ, in pen.no. de simo.qui dicit ibi esse casum no.in quo archiepiscopus exercet iurisdictionẽ in non subditos, quia subditi suffraganei non sunt sui subditi,vt d. ca. pastoralis.& hoc facit, qñ est negligẽs episcopus.Et sic limita d. ca. pastoralis. hoc aũt est,quia illa praua cõsuetudo concernit totã prouinciã, & peccatum est notorium. Facit c.Romana.§.notoria,de cẽ.li.6.

f Quod non põt ligare] Idẽ tenet Inno. c pastoralis, de offi. & Pan.ibi dicit, q̃ est communis opinio.

ver. exceptis, & in c. venerabilibus, de sen. excom. li. 6. & in d. c. perpetuò.

3 Vtrū possit ante se crucem portari facere? Respō. ꝙ transiens per prouinciā suam pōt benedicere populo, & in pontificalibus & sine pontificalibus celebrare & celebrari facere tam in locis exemptis, quàm in nō exemptis. Et etiā episcopus in sua diœcesi potest similiter hæc. Tamen debent fieri sine violentia, & grauamine exemptorum, Cle. archiepiscopo, de priui. multa alia, quæ ad forum conscientiæ pertinent, tangentia statū archiepiscoporū. Vide infra, prælatus, per totum, & episcopus, per totū

ARCHIPRESBYTER [a] ecclesiæ cathedralis debet habere curam, quomodo alij sacerdotes diuina officia celebrēt debito mō & in absentia episcopi potest fontes benedicere, [b] alijs sacerdotibus pœnitentiā iniungere, c. secundo [c] de offi. Archipr. Isti alio nomine dicūtur decani, vt in c. ad hęc, de offi. Archi.

1 Vtrum valeat absoluere omnes de episcopatu? Res. ꝙ sic omnes, qui ad ipsum pro pœnitentia recipienda recurrūt, quia est parochialis [d] sacerdos omnium de episcopatu, ca. officium eo. ti. in tex. & in gl. & I. dist. in capite.

2 Vtrum idē possit archipresbyter ruralis? Resp. ꝙ non, nisi inquantum episcopus ei dat autoritatem, plebibus enim solūmodò præest, & nihil debet facere sine relatione episcopi, aut ꝯ eius decreta. c. fin. eo. tit.

ARGVMENTATIO à minori ad maius valet affirmatiuè. c. si i laicis. 38. di. à maiori ad minus valet negatiuè. 32. q. 5. si Paulus. & de hoc in c. cum in cunctis, de elect. in gl. cum suis concor.

1 A toto ad partem valet affirmatiuè. 14. q. 5. pœnale est. [e]

2 A parte ad tótum valet negatiuè. 32. quæstio. 4. meretrices. [f]

3 Ab etymologia nominis. 16. q. 1. placuit, el primo, & 2. sed non valet nisi negatiuè, & in nomine appellatiuo, [g] quia propria nomina imponuntur ad placitum, vt no. Bart. in procemio infortiati super rubr. Limito ēt secundū Pa. in c. 1. de iudi. verum quando nomen sumitur ex essentiali natura sua, vt mutuum, testamentum, quia hoc verum est, Testamentum est mētis testatio. l. 1. ff. de testa. vbi ergo non est testatio mentis, nec testamentum. Similiter mutuū est, quod de meo fit tuum. l. 2. ff. si cert. pet. vbi ergo de meo non fit tuum, non est mutuū, secus, quando imponitur nomen ex eo, qđ deberet inesse in nominato. Vnde imperator dicitur Augustus, quia augere debet rempubl. si non auget, tamē imperator est, vt no. in proœ. ff. veteris. Papa Pōtifex dicitur, quia debet esse pons per exemplaritatem vitæ. Sed si non facit, tamē Pōtifex est, vt in c. primo de constitu. libr. 6. Sic igitur intellige, institut. de tute. in princip. ff. de verborum signific. l. bonorum, la prima. §. viduam. & l. malum. C. de defen. ci. l. defensores, la secunda in fin. & institut. de dona. §. est & alius, C. de fer. l. a nullo, C. de offic. præfe. vr. l. prima, vbi text. Sciatis profectò ex ipso nomine, quid præfecto debeatur annonæ. Ex quibus patet, quòd argumentum potest sumi ab interpretatione nominis: & sic limita secundùm Baldum, de vasallo milite, qui arma bellica deposuit, illud prouerbium, Si nomine priueris, nec rem habere mereris, esse verum, si nomen significat substantiam, vel qualitatem necessariam inesse alicui subiecto, vt ff. de fideicommiss. liber. l. Lucius, la prima, [h] & ff. de pac. l. tale pactum. §. fin. secus, si significat solam simplicem demonstrationem. ff. de rebus dub. l. si

a Ad archipresbyterū pertinentia, tibi suggerit index in co. 3 Tri.
[a] Ziletto excussum iudicio, parochus. P. V.
b Potest fontes benedicere & sic in his est episcopi vicarius.
c Capitulo 2.] Facit ibi tex. mētionē de sacerdotib. cardinalibus expone. i. principalibus, simile i c. pastoralis, septi. q. 1.
d Extat declaratio esse eum parochialem sacerdotem in matrimonio contrahendo ex conci. Trid. sess. 24. de matr. refor. P. V.
e Pęnale est] Si ꝓhibuit furtū, ꝓhibuit rapinā, & vsuram. Aperte. n. totū significauit, quicquid illicitè rerum proximi aufertur.
f Meretrices] Si ꝓhibuit mechiā, ꝓhibuit, & fornicationē, sed dic clarius, nō ē hic pars, ergo nō totū, neq; valet, si dico affirmatiuè est hic ps, ergo totū: sed si dico, ē hic totū, ergo pars bene valet.
g Et in noīe appellatiuo] Rō ē, qa si argueretur affirmatiuè esset arguere de specie ad genus, ꝙ nō est bonū. Vel si dico, ē alienatio ergo mutuū non valet, & nota, ꝙ etimologia ē resonātia vocis in propriū effectū rei. Ita Bal. in c. 3. in §. si quis de malo, i vl. col. de contro. inuesti.
h L. Luci°, la 1.] Nam ille testator, qui cōmisit fidei Seio, vt manumitteret seruum, si placeret sibi intelligit, si

sit hæres cū effectu. & sic istud nomē, hæres, significat istam qualitatē inesse necessariò subiecto .i. q sit hæres cū effectu. Et in l. tale pactū, in fi. Nā ex quo pr̄ fecerat pactū de reddēda dote, quā promiserat filię, si moriat̄ sine liberis, fratri, intelligit̄, si alios filios nō hēret testor, &c. In l. cognatis, licèt priuent̄ noīe, qa fuerūt deportati, tñ sufficit, q erant cognati tpe testi. a l. si cognatis] Df ibi, q si cognatis relictū sit & si desierint eē cognati, adhuc debet̄ legatū. & sic patet, q illa cognatio, q solā simplicē demonstrationē signat, nō negat legatū. b §. si in dāda] Bald. ibi tractat plenè de istis argumentis, &c. c Arrha] dr̄ a re, p qua dat̄, vt nō ipsa, sicut pign⁹, reddat̄, sed ipsa sibi maneat cętera compleātur. d §. in his] Tu dic secūdū Ang. in gl. in ver. cōpellit̄, institu. de emp. & vend. qd̄ si ɔ̄ctus est pfectus & iplet⁹, & arrha cessit in pciū, nō repetit: alias sic p cōdi. sine cā. l. qd̄ sæpe. §. is q vina, ff. eo. si verò sit pfect⁹, sed nō impletus, & stat p vēditorē, dat̄ cōdictio ob cām, ad simplū, vt p gl. in l. ɔ̄ctus, C. de fi. instr. Ad duplū aūt dat̄ cōd.

l. si cognatis a & ex hoc patet eē verū. q scholares scholas intrātes non attendētes, nec studētes, nō gaudēt priuilegio scholariū, vt tenet Io. de Lign. in pœmio Cle. adducit no. p gl. in l. vna. C. de studijs li. vr. Ro. & videt̄ tex. in l. qs, C. de dome. pte. & idē, si inhonestè viuūt. C. de curio. & sta. lib. 12. l. agentes, aliàs incipit, p id tēpus. Similiter est verū, q illi, qui sunt de collegio alicuius artis, sed artē illā nō exercēt, non gaudent priuilegio illi⁹ artis, vt no. Bar. in l. semp, ff. de iu. immu. per illū tex in §. negotiatores. 16. q. 1. gñaliter & hæc faciunt tā contra scholares, & artifices, q̄ eorū rectores, qui grauāt litigantes cū eis rōne priuilegiorū. & iō si hoc ē manifestum, credo q teneantur ad restitutionē rectores oium, in quib⁹ plus sunt grauati. & similiter scholares, si tales sunt, q non gaudeāt, q̄uis nō sit manifestū. In nomine aūt pprio sæpe fit ar. licèt non validum, & iō homines q̄runt bona noīa. & dicebat vxor Io. An. q si vē derētur, debeiēt emi p magno bono, pptere a Io. And. extollit nomē proprium in procemio Cle. Similiter Accursius in l. facta. §. si in dāda, ff. ad Trebel. interpretādo nomē suū. & hoc venit, qa ex horrido noīe sæpe suspicantur hoīes sinistrū, putantes a prauo euentu impositum. pro hoc vide text. cū glo. in d. §. si in danda. b
4 Ab autoritate. 32. q. 1. dic.
5 Ab oppositis, vel contrarijs. 8. q. 1. sciendum.
6 A simili. 2. q. 1. multi, in glo. in ver. similia.

7 Ab exemplis gentiliū, de ver. sig. forus. §. his autē, de conse. dist. 1. c. 1. in gl. in versi. si enim. vide Bal. in l. conuenticula, C. de episc. & cle. quomō multis alijs modis valeat, omitto propter breuitatem.

ARRHA c nō precia, sed pignora dicūtur.
1 Arrharum datio est argumentum emptionis, vel vēditionis, aut alterius cōtractus, qui tñ ɔ̄ctus valeret sine eis. l. quod sępe, in prin. ff. de ɔtrahē. emp. & pōt qs ab emptione, & vēditione discedere post ipsarū dationē, nisi sint datæ noīe arrhæ & p parte solutionis, quia cū pars pcij sit soluta, res non est integra. C. qñ li. ab emp. di. l. vnica. Verū tñ ille, per quē stat, nē ɔtractus perficiatur, qñ solū sunt datæ pro arrhis, ipsas perdat, qui dedit, & qui recipit, restituet in duplum, insti. de emp. & ven. §. in his. d & idem dic de pignore, dummodo nō sit datum æstimatum nomine partis solutionis. ff. de rei. vendi. l. precij.
2 Verum possint interuenire ī matrimonio, & quo modo faciūt matrimoniū, vide infra, sponsalia. §. 12. cum sequen.

ARROGANTIA e est q̄dā filia superbiæ, qua quis multum se existimās, cæteros, quos infra se videt, despicit, & quib⁹ non ɔsulēdo loq, sed vix dominando dignatur. c. 1. 46. di.
1 Arrogātes dr̄, q garrulitatē autoritatē putantes, humiliter nesciūt inferre, qd̄ docēt, di. 46. §. 1. & c. 1. d. 49. c. hic & .n. circa med.

ex hac. l. Si verò stat p vtrūq;, agitur ad simplum tm̄ vtili, ac ex ēpto, si ɔ̄ctus fuit pfectus, vt d. §. is q vina: aliàs agit cōdictione sine cā &c. & vltra arrhas pt peti īteresse, secūdū Bar. in l. 1 §. vn q̄rit, ff. de actio. emp. post Di. alleg. p Ang. vbi s̄. Et facit. l. fi. C. d̄ pact. conuē. facit qd̄ no. Bal. in l. 2. C. de iu. emphy. Sequuntur Imo. & Rapha. licèt Sal. in d. l. ɔ̄ctus, tenuerit ɔ̄rium. e Assumit̄ in deteriorē partē, cū ea nobis q̄ non debem⁹ attribuimus, aut appetimus, vt & arrogās q id sibi tribuit qd̄ in eo nō est. Arist. in ethi. arrogans pclara & ea q̄ nō insunt & maiora q̄ insint, sibi fingit. opponit̄ dissimulatori, q aut inesse qd sibi negat aut iminuit. Accidere plerūque solet hoībus arrogantia. Cæs. 1. bel. ciui. accidisse ijs, q plerūq; hominib⁹ nimia ptinacia atq; arrogantia accidere solet. Ex copia atq; rerū omniū affluētia primū nata eē. Cic. scribit de l. agraria ɔ̄ Rullū. arrogo verò, & in bonā partē sumitur, sicut & arrogatio ēt in iure ciui. Inst ff. & C. de adopti. eadē tñ significatiōe. sibi. n. quē h hēr, ascisci filiū, nepotēve demonstrat a quopiā. P. V.

2 Arrogantia rusticorum nihil impudentius, dist. 46. in summa.

3 Vtrum sit mortale peccatum? Res. quòd sic, quando ex tali superbia, vel contentione fit q̃ sit mortalis, & ꝓpterea vide infra, supbia, & cõtemptio. aliàs cõiter peccatum veniale erit.

ARROGATIO. Vide supra, Adoptio.

ARS Balistariorũ vtrũ, licet? Resp. ꝙ non imò prohibetur sub pœna excõmunicationis inter Christianos, vt in c. vnico, [a] de sagittarijs. Quod est verũ secundùm gloss. ibidem, & doc. in bello iniusto, secus iniusto, quia data iustitia licitum est quibuscunq; armis vti, & pugnare, [b] imò aduersariũ decipere [c] per seductionem parando insidias, [d] vt in c. dominus, 24. q. 2. & c. vt pridem, e. c. q. fi.

1 Vtrum artifices, qui inter se cõueniũt, quòd alios non instruant, aut ꝙ non vendant nisi certo modo, & huiusmodi, peccẽt? Rñ. s̃m Inn. in c. significãte, de app. ꝙ sic, si fraudulẽter faciũt. Secus, si ex priuilegio, vel cõsuetudine. [e] & C. de mono. l. vnicam intelligit, qñ fraudulenter faciũt. vel dicit, ꝙ locũ habet de personis, & reb. nõ de loco, vel modo, vel dic ꝙ si faciant ex aliqua causa legitima, ꝙ licet. Sec⁹, si ex auaritia, vel in damnum reipublicę. Et sic intellige. d. l. vnicam.

2 Vtrũ artifices [f] facientes quæ p se, vel alio admixto nõ possint esse vtilia, de qb. dicit. l. qđ sæpe. §. veneni mali, ff. de cõtrahẽ. emp. ꝙ flagitiosæ rei nec emptio nec mandatũ, nec societas valere põt peccẽt mortaliter? Res. ꝙ sic, imo oĩa mala eis imputabũtur ex ipsis veniẽtia. c. fi. de iniu. & dam. da. & hoc videtur tenere Inn. in c. 1. ne cle. vel mo. q dicit, ꝙ in his nullo mõ licẽt negociari. Sed si posset esse vtile cũ aliquo admixto, vt puta ꝓ feris occidendis, vel si sint fortè gladij, vel colores, q̃ pñt esse vtilia ad aliqua, i. ad defensionẽ, vel ad colorãdũ hominẽ, vel mulierẽ in casu licito, [g] & ꝓ bona cã licita est in his negociatio secundũ eũdẽ Inn. vbi supra. & hoc credo verum, qñ existimat, vel põt existimare ꝓbabiliter, ꝙ talis emẽs, vel cui talia dat, vel facit; eis vti ad bonũ. Aliàs tale erit peccatũ talia facere, vel vendere aut donare, quale peccatũ ẽ tali re vti. Et ex hoc patet qđ dicẽdũ de artificib. q faciũt taxillos, chartas, pompas, curiositates, & hmõi, q̃ vt frequẽtius sunt mortale peccatũ illis, qui ipsis vtuntur, q̃ non pñt absolui, nisi à tali arte abstineant.

3 Ars, siue exercitiũ corporale extrinsecũ, vtrũ sit licitum? Res. ꝙ sic si hæc cõcurrant. Primùm recta intẽtio. nã cuius finis bon⁹ est, id est intẽtio, ipsum quoq; bonum est in his quæ de se non sunt mala. Finis ergo vltimus, qui debet haberi, est deus. 1. Corinthio. 10. Omnia, quæcunq; facitis, aut ĩ verbo, aut ĩ opere &c. finis ꝓpinqu⁹ debet esse aliquod rõnale, vt subuentio ꝓximi, vel suæ necessitatis ad Ephe. 4. Operetũ manib⁹ suis vt habeat, vnde tribuat

a In ca. vnico] Sed quid contra Saracenos, & hæreticos. gl. dicit ꝙ non est prohibita, & idẽ Pa in d. c. vnico & dato ꝙ bellum sit iniustum aduersus Saracenos nihilominus hoc c. non prouidet, vt ibi per eum. & licèt ars balistariorũ sit necessaria ad defensionem murorũ & nauium: tamen in bello campestri non deberent vti secundũ Ioan. An. in d. c. vnico, quia sæpe vilis homo occidit hominẽ magni precij. Et vide Io. de Ana. in d. c. vnico, & sic est hic argumentum, ꝙ ars eorũ, qui faciũt bombardas, & schlopetos, videntur esse à fortiori reprobata.

b Et pugnare] Adde quod vult Bal. in rub. C. de fi. instrum. 8. co. versi. incideter etiam quero, & Bar. Sal. i l. si te, per illum text. C. de iure delib. quòd licèt ab alio patiaris iniuriam, non tamẽ per hoc alijs iniuriosus eris, quod dicunt tenendum menti propter represalias, tamen vidẽtur loq. quò ad tertium, nõ quò ad inferentem iniuriam.

c Decipere] Nisi fides esset promissa, quæ ei seruanda est c. nisi. 24 q. 1.

d Insidias] Et ex his infertur, quod si aduocatus fouet iustam causam, potest aduersarium decipere, ar. tex. 3. q. 4. c. 1 dummodo nõ vtatur falsis constitutionibus. ff. de fal. l. fin. & C. de fal. l. maiorem. Et ar. ad hoc quia dolus põt fieri hosti. ff. de do. l. 1. §. 2. Et nõ refert an dolo qs euadat ab hostibus. ff. de capti. l. nihil interest, secũdùm, La. Vnde, non refert, si habet iustam causam, quolibet vtatur ad victoriam. d. §. vt pridem. nec. n. videt dolo fecisse qui fraude excludit. ff. de do. lo. l. elẽganter. & pro hoc glos. in ver. malignãtium, in c. cupiẽtes, in princi de elect. in 6.

e Vel consuetudine] Et secũdũ Pa in d. c. significante, potuit induci cõsuetudo si al bi non vole. l. ant hoc exercere, & inhibiti acquieuerũt ꝓhibitioni per tempus legitimũ ad præscriptionem complẽdam. Ad hoc, quod nota. Cyn in l. 1. ar. 1. C q̃ sic loug. cõsue. facit. l si quis diuturno ff. si ser ui. ven. &c.

f Artib. malis q̃ acquiruntur, nostra non sunt, ca rechi. in ora. do. in exposit verb. panẽ nrum. P. V.

g In casu licito] Pan. tñ sequitur Host. & Io. An. in c. 1. nẽ cle vel mon. q dicũt, ꝙ non est licitũ te colo.

colorare nec inuenire casum licitum Imo. secūdùm Alex. in 4. par. q. 48. peccāt mortaliter talib. vtētes.
a Dominio alicuius] Nam sic obediendo domino credūt saluari. Et dicit Host. ꝙ multi principes Christiani, per tales mortui sunt.
dubium, de senten. excommunicat vt sunt conuersi.
f Christianorū] No qa dicit, Christianorum, qđ hec pœna nō haberet locū, si qs faceret occidere infidelē secūdū Gem. qui refert Io. An. se defendisse prelatū cōtra quē fuerat ꝓbatū, ꝙ fecerat occidi homines infideles per assassinos.

b Interficiant] Isti sūt da Luzo della montagna secūdū gl. i ver. formidantes.
c C. pro humani] Nam illud, ꝙ dicitur ibi i tex. formidātes coacti fuerint securitatē ab eorundē assassinorum dño impetrare &c per hoc tñ non probatur, ꝙ ad hoc, vt dicant assassini, necesse sit eos esse sub alicui⁹ dominio vt volebat Archidia. quia ista fuit cā impulsiua, & nō finalis. & ideò cū cā finalis sit periculū animarum, & correctio peccatorū, concludit & ad assasfinos non subiectos tēporaliter dominio alicuius. & ꝓ hoc facit tex. ibi in §. cum igitur, ꝑ assasfinos occidi, indistinctè debet, intelligi. c. si Romanorum. 19. dist. Et hoc est verum.
d Quantunque magnus] Etiam maximus, prout dicit Host. secundū mētē. d. c. pro humani. vñ non debet restringi, cū vertat fauor animarū, & reipub. & sic constitutio penalis cōcernens fauorē animarū est latè interpretāda gl. in c. generali, de ele. li. 6.
e Ecclesiastica] Et si sit laic⁹ religioni alicui applicatus. c. non

necessitatem patienti. Quis ergo laboret, vt corp⁹ exerceat, nè ocio torpescat, vel vt lucrum acquirat, quo se, & suos gubernare possit, vel vt alijs subueniat, vñ viuere possint virtuosè, & sic ad gloriā perueniant. Si aūt alia intentione quis facit, artē aliquā, tale est peccatū, qualis est intētio praua, quam habet. Secundùm ꝙ opus ipsum non sit prohibitū à deo, vel ab ecclesia, vel a legib⁹, sicut est ars vsuræ, & oīa, quæ non sunt nisi ad peccatū, vel malū ꝓximorum. Tertium, ꝙ fiat modo debito, & cum debitis circunstantijs, s. tempore debito, & non festiuo. de quo dic, vt infra, Feriæ, per totum. Itē fine fraude, vel dolo, periurijs, mendacijs, & huiusmodi quia tale peccatum erit ars, quale mala circunstantia, cum qua fit. Quartum, quòd fiat ab eo, qui non est prohibitus. Nā quædam sunt, quę clericis prohibentur, vt infra, Clericus. 9. per totum.

ASSASSINVS secundùm Archidiacon. in cap. pro humani, de homi. lib. 6, dicitur à scindo scindis, quia scindunt animam à corpore. Isti propriè sunt serui, qui subsunt dominio alicuius, a & pro pecunia occidunt homines ad alicuius instantiam secūdùm prædictum Archidiacon. alij volunt, quòd sint quidam infideles liberi, qui pro pecunia faciliter quærunt interficere homines non curantes, si ipsi interficiantur, b seu quòd sint sub dominio alicuius, vel non, fideles, vel infideles, dummodo pro pecunia eis data homines interficiant, nō refert secūdùm Io. de Im. & sequitur Ge. in d. capitu. pro humani. c

1 Quæ pœna procurantiū mortem alicuius per tales? Res. quicunque princeps, & quantuncūque magn⁹ d prælatus, seu quęuis alia ꝑsona ecclesiastica, e vel sæcularis quempiā christiano f ꝑ prędictos occidi fecerit, vel mādauerit, g quā uis mors non sit secuta, aut eos receptauerit, vel occultauerit, aut defensauerit, excommunicationis, & depositionis a dignitate honore, ordine, officio, bñficio incurrit snīas ipso facto, & ēt cū suis bonis mūdanis oīb. diffidat⁹ a toto Christiano populo ꝑpetuò. Nec requiritur alia snīa post, q̄ probabilib. constiterit argumētis istud scelus cōmisisse, hæc in d. c. pro humani. h

2 Verū tales diffidati possint interfici impune? Resp. Ang. i de Peru. consi. 13. & sequitur Gemi. in d. ca. pro humani, in. §. sacri, sup glo. in ver. liberè, ꝙ sic nedū ꝑ iudicem, sed & quēcunque priuatum, quia idem est bānire, & difidare, quod statuere & præcipere, vt ipune possit occidi, vt not. C. de accusat. l. reos, quod in conscientia liceret, quādo

g Vel mādauerit] Quid si mandauit, & postea reuocauit re integra. glo. ibi rñdet, ꝙ nihilominus icurrit istas pœnas, rō est, qa delictum p mandatum iam erat consummatum. & refert ibi Geminian. quòd licèt regulariter parcatur cogitanti, & pœnitenti. ff. de fal. l. qui falsum, quia maleficia distinguuntur, voluntate. l. qui in iure, ff. de fur. capit quod prædecessor, vndecima quæstione 3. tñ in quibusdam casibus nō prodest pœnitētia, sed punitur criminis conscientia, vt hic & simile in hæretico, de hæred. ad abolendam, & capitulo excommunicam⁹. §. credentes. Idem in crimine læsæ maiestatis. l. quisquis, C. ad l. Iuliam maiestatis.
h C. pro humani] Vide hic Rose. Et infra, pœna. §. 3.
i Respond. Angel.] Vide, quæ not ipse in consilio. nos Carolus, per text. in l. tertia §. 2, ff. de sicarijs. & Baldus in l. ff quis non dicām rapere, in tertia colū. C. de episcopali audientia.

Et

fieret zelo iustitiæ aliàs nõ.

3 Vtrum clericus taliter diffidatus, ſit ſpoliatus omni priuilegio clericali? Reſ. Gem. in d. ca. ꝓ humani, ꝙ ſic, & ſine alia degradatione [a] poteſt occidi. vel verberari ſine excommunicatione, vel alia pœna.

4 Vtrum bona prædictorũ ſint capientiũ? Reſ. ꝙ ſic, ſi ſunt bona mundana. Aduerte tamen hic ſm Archi. ibidem, ꝙ requiritur prius ſententia iudicis declarantis ipſum aſſaſſinũ, vel fautorẽ taliũ ante, quã liceat contra tales procedere in ꝑſonis, vel bonis. & ad tex. d. c. pro humani, reſpondet non requiri aliã ſententiã, ſ. quæ det licentiã occidendi, & hmõi, quia ſufficit declaratus aſſaſſinus, vel fautor, quod no. quia facit ad multa, vide iſra, pœna. §. 3.

ASTROLOGIA [b] nihil refert ad ſalutem, ſed potius mittit in errorẽ, & ideò a quolibet fideli eſt poſtponenda. 37. diſt. §. ſed contra [c] 26. q. 2. illud, circa fi. & c. ſed & illud.

ASTVTIA propriè ſm Tho. 2. 2. q. 55. ar. 3. eſt, cũ quis ad conſequẽdum aliquem finem bonũ, vel malum vtitur non veris medijs, ſed ſimulatis & apparẽtibus. [d] quod quidem eſt contra rationem, & contra prudentiam, & eſt peccatũ. Aliqñ tñ dicitur prudentia pp ſimilitudinẽ, ſed impropriè, vt prouerb. 1. vt detur paruulis aſtutia.

1 Aſtutia largè eſt quædã apparens fictio, ſeu ſimulatio, & poteſt dupliciter fieri. Primò ad bonũ alterius, & ad nullius malũ iniuſtè, & ſic non eſt peccatũ vt patet. 22. q. 2. in ca. vtilem. vbi ponitur, quomõ Chriſt⁹, & Dauid, & alij vſi ſint ſimulatione & ſanctè & gl. dicit ibid. ꝙ dolus contra hoſtẽ bon⁹ eſt. 23. q. 2. dñs, & 43. di. in mandatis. ff. de capt. & poſtli. re. l. nihil intereſt, & 14. q. 5. dixit, qđ verũ credo, dummõ mendaciũ non dicatur, & hoſtis ſit nobis contra iuſtitiã hoſtis. Secũdo modo aſtutia, ſeu ſimulatio fit ad fallendũ proximum, & ſic ſemper eſt peccatũ. 27. di. quod interrogaſti. 22. q. 1. certè. Et aliquando eſt veniale peccatum, aliquando mortale ſecũdũ nocumentũ, qđ infert proximo, vel intendit inferre ex ea, vt puta de re notabili ſic eſt mortale, ar. c. 1. 22. q. 2. & hoc etiã, ſi fieret propter bonũ alterius, qa nulli faciẽda eſt iniuria ꝓ alteri⁹ bono. d. ca. primũ. & de hac habes ĩ. prudẽtia. §. 4.

AVARITIA [e] ſecundũ Tulliũ eſt inordinatus amor habẽdi. [f] & dr̃ inordinat⁹, dũ quis ſupra modũ menſuræ quærit, vel retinet diuitias. Nam bona exteriora hominis conſiſtere debẽt in quadã menſura, ſ. vt quærat habere diuitias, ꝑut ſunt neceſſariæ ad vitã vel ſuã cõditionẽ. & ſic auaritia ſemper eſt peccatum ſm Tho. 2. 2. q. 118. pro cuius declaratione eſt notandum, vt elicio ex dictis Alexand. [g] & Tho. vbi ſupra, ꝙ auaritia conſiſtit in tribus, ſcilicet in appetendò, in acquirendo, & in retinendo ĩordinatẽ res temporales.

1 Vtrũ autem ſit peccatũ mortale auaritia, quæ con-

a Et ſine alia degradatione] A quocũque ẽt priuato, quia ipſo iure ſunt degradati.

b De aſtrologia & ſimilibus vide indicem lib. prohibitorũ, re. ẏ. catech. in præcep. Non habebis deos alienos. P. V.

Aſtrologia] Io. An. latè proſequitur in ca. 2. de ſortile.

c §. ſed ecõtra] iudicio meo tex. ille nihil facit, ſed in arg. facit ibi. c. ſi quis &c. Vbi gl. dicit. de aſtronomia non facit mentionẽ, quia hæc abijt ĩ deſuetudinem. & de materia huius titul. vide latè. Io. An. in c. 2 de ſorti.

d Et apparentibus] Exẽplũ qs ad conſequendũ honorẽ deberet vti medio virtutũ, qa honor debetur virtuti. Et ipſe vtitur hipocriſi, & ſanctitate apparenti. qs vult eſſe diues, vera media sũt labores, & cõtractus liciti, & ipſe vtit ſimulatis contractib⁹ &c.

e S. ſyno. Trid. ſeſſ. 22. c. de obſer. & eui. in cele. miſ. & c. xj. de refor. ab eccleſiaſticis tollẽda, 21. c. 1. de refor. cathe. in præce. Non cõcupiſces &c. & in illud, Non fur. fac. c. 1. & 2. adde D. Ambro. de of. lib. 1. c. 30. & 2. c. 15. & 20. li. 3. c. 3. vſq; ad. xi. P. V.

f Amor habendi] Hæc deſcriptio ſolũ facit ꝓ auaritia, ĩquãtũ eſt peccatum ſpãle, ſed quia põt eſſe peccatũ generale, inquãtũ appetitur ẽt ſciẽtia, & hmõi, q̃ pñt pecuniæ cõputari, ideò ſic deſcribitur à Greg. in quadã Omelia auaritia eſt nõ ſolũ pecuniæ, ſed ẽt ſcientiæ, & altitudinis, cũ ſupra debitũ modũ ſublimitas ambitur & eſt differentia inter ſuperbiã, & auaritiam, qa ſupbia eſt appetitus excellẽtiæ hic ſufficiẽtiæ illa eſt ꝑ auerſionẽ a deo, hæc ꝑ cõuerſionem ad bonũ cõmutabile, & ſemꝑ ẽ peccatũ, vt patet in litera. cui adde aliã rõnẽ ſ. quodcunq; p̃cipit de⁹ nõ facere ẽ pctm̃ qñ fit, ſed de⁹ dicit, Diuitiæ ſi affluãt, nolite cor apponere, ergo &c põt tñ nõ eſſe peccatũ auaritia qñ cõſideratur vt radix peccatorum, de qua dicit Pau. prima Tim. vlti. radix omniũ malorũ &c. hoc ẽ ꝓpter corruptio. & ſic non eſt aliud q̃ iclinatio q̃dã naturę corruptę ad bona corruptibilia & tẽporalia inordinatè appetenda. Sicut .n. radix vitã tẽ ꝓſtat arbori, ſic auaritia ad omne malũ perpetrandum.

g Ex dictis Alexan] Pro intelligentia ſciẽdũ

sistit in appetendo? Resp. ꝙ sic tribus modis, primo appetendo aliena illicitè voluntate deliberata, ita ꝙ ꝓcederet in opus, si esset facultas. & isto mō est mortale peccatū, q̄a contra illud p̄ceptū, Exo. 20. non cōcupisces rē proximi tui. Posset tn̄ esse veniale peccatū propter modicitatem rei appetitę, sicut dicitur de furto infra, furtum §. 34. Secūdo est mortale peccatū cū appetit deliberatè illicita, q̄ sine peccato mortali teneri non pñt, puta beneficiū ecclesiasticū, cū sit indignus. Tertio posset esse mortale peccatum, quādo appetitit superflua appetitu suffocante totaliter mentē a debita cura sui, & necessaria cōsideratione diuinorū, vt patet in c. idololatria. 28. q. 1. & facit c. cū oīs auaritia. [a] 1. q. 1. Superfluo igitur amore desiderare diuitias, dūmō sit infra deū, vt puta q̄a nec illicito mō, nec illicita vellet, nec propter hoc dimittit necessaria ad salutē, cōiter est peccatum veniale.

2 Vtrum auaritia in acquirendo sit mortalis? Resp. ꝙ sic duobus modis. Primo si acquirit per illicitum cōtractum diuina, vel humana lege prohibitum, puta per vsuram, rapinā, falsum contractum, & huiusmodi. Secundo, si acquirit per opera, q̄ sunt peccata mortalia quāuis ēt nihil acquireret, vt adulterari, & similia, si verò talia opera quāuis illicita, non esser peccatū mortale, tūc auaritia non esset mortalis, vt puta cū aliquis cōponit verba iocosa ad lucrū, salua tamen honestate sed esset veniale peccatū, sicut illud, per qd̄ q̄rit.

3 Vtrum auaritia in retinendo sit mortale peccatū? Res. ꝙ sic tripliciter. Primò cū retinet sciēter ea, quę restituere tenetur & potest c. sæpe contingit, de rest. spo. & toties, quoties potest restituere, & disponit non restituere, ar. d. c. sæpe. Secundò, cū retinet ea, quæ sunt vltra suam necessitatem, & suæ familiæ, videns aliquē in extrema necessitate, q̄a tenetur ei de tali superfluo subuenire de præcepto, vt dicit Ri. in 4 di. 5. de quo Vide infra, eleemosyna. §. 1. Tertiò cū retinet superflua rōne condecentiæ sui stat[9], q̄a de ipsis tenet̄ facere eleemosinas, ēt non existentib. in extrema necessitate ſm Ric. vbi s̄. & hoc intelligo, cū retinet amore inordinato: secus, si teneret vt loco & tp̄e dispēsaret, q̄a non tenetur simul talia superflua dare. In alijs aūt casibus communiter est veniale.

4 Quæ sunt eius filiæ? Ref. ꝙ multæ, ipsa est, quæ fecit meū & tuū ꝯ ius naturale, qd̄ omnia cōia fecerat. 8. di. quo iure. 47. di. sicut. 12. q. 1. dilectissimis, & cap. duo Ipsa in terrenis facit fortes, in cælestib. debiles. 47. di. oēs huius fœculi. Ipsa excæcat rōnē & gratius facit videre aurū quā solē. d. ca. sicut, & 47. di. nonne. Ipsa facit idolatrare, & fornicari. 28. q. 1. idololatriā, & 1. q. 1. cū omnis auari. Item facit adulari tegib. vt captent alienas hęreditates. d. c. nonne. Ipsa furtum, rapinam, vsuram, fraudem, falsitatem, iniustitiā, simoniā, acceptionē personarum, proditionem, turpe lucrum, immisericordiā, & inquietudinem parit, de quibus vide in titu. suis. Et breuiter ipsa est oīum malorū radix. 47. di. bonorū autori, & 23. di. his igitur. ipsa maiorē reuerētiā exhibet auro, quā deo. 47. di. sicut. Ipsa excæcat mētem, de ele. c. quorundā, li. 6. & in c. auaritiæ, co. ti. & li. dicitur auaritiæ cæcitas.

AVDACIA [b] vtrū sit pc̄tm̄? Rñ. ꝙ sic ſm ꝙ dicit excessus pas sionis, q̄ ꝓpriè dr̄ audacia. [c]

ꝙ auaritia aliquā importat inordinantiā quādā circa diuitias simpliciter, vno mō immediatè circa vsū, & acceptionē, & acquisitionē diuitiarum īquantū, s. aliqs, acqrit pecuniā vltra d̄bitū, aliena capiendo, vel retinendo, & sic opponitur iustitiæ. & sic accipitur auaritia Ezechi. 22. vbi dicitur, Pricipes ei⁹ in medio illius quasi lupi rapiētes prædā ad effundēdū sanguinē, & ad perdendas animas, & auarē sectāda lucra, & hoc modo ex genere suo est peccatū mortale. & sic intelligitur illud ad Romanos primo, vbi cū præmisisset repletos omni iniquitate, fornicatione, auaritia &c. subdit, q talia agūt digni sunt morte, s. æterna. & illud Basilij, Est panis famelici, quē tu tenes, tunica nudi, quam conseruas. & illud Chrysost. ꝙ tenebræ animæ est pecuniarū cupido. Alio mō ꝙ importat īmoderatiā circa interiores affectiones diuitiarū, cū quis nimis amat vel desiderat diuitias, vel nimis delectatur ī eis, & si nolit rapere aliena & hnc modo opponitur liberalitati, quæ moderatur huiusmodi affectiones, & tunc si in tantum amor diuitiarum crescat ꝙ præferatur charitati dei, & proximi, est peccatū mortale alijs veniale. hæc s. Th. vb supra ar. 3.

a Cū oīs auaritia] Auaritia est idololatria, idololatria ē infidelitas, infidelitas est fornicatio, ergo auaritia est fornicatio, &c.

b Audacia] Sonat in malū aūt. habita, C. nē ul. ꝓ pat. & ibi gl. ff. de pub. l. quæ. tæ temeritatis, & vide l. si quis ꝓcurio. C de decurio lib. 10. De audacia vide s. Th. 2 2 q. 127.

c D. Amb. l. 1 c. 37. de offi. P. V.

a Augere] vide j. Iudæus. §. 11. & Old. con. 188.
b Facit in dex libro prohitorū, re. 9. cath. in pce. Non hebis deos alienos. P. V.
c Auium] vt si aliquis determinate credat, q ex obuiatiōe lepo ris tale malū futurū erit. Secus, si ex garritu ani maliū qs cognoscere vult mutationē tpis, qa ex ipsis ex quo non sunt ipedita rōne facili sentiūt mutationē aeris quare vide infra s. 11. §. 1.
d Cath. in orat. domi. Et ne nos ind. cu. fin. & in illud nō mecha beris. c. vl. P. V.
e Quid agendū his diebus, vide j. diē, & Cathe. in pcep. Men en to, vt diē sab vn de et q vitentur, addisces. P. V.
f C. puenit] Ex quo no. q libido, nō visus culpāda ē. addit ibi Arch q qui vel lec abstinere a sanguinis minutiōe die veneris pp Chri passionē, laudād eēt.
g Gl. ibid.]ad. de Arch in c pue nit, de cons. di. 3.
h Nō vlli &c] Ex quo vr esse mortale, cū ex cōicatio, & depositio nō infe rantur nisi pro mortali. c. corri piantur. 2. q. 3.
i Quia for e ē eā nō ibat. adde ff. de vi & vi ar. ma. l. 1. §. si qs.
k Et inmō]Adde, vel si alio mō hoc suspicatī dubitet, suac

audacia, de qua Eccl. 8. cū audace nē eas, & opponit fortitudini, q est contra timores, & audacias.

AVGERE a an prohibeat, q est phibitus acqrere? Rñ. Gemi. in c. cū ex eo, de excel. pla. li. 6. q nō, qa phibit acqrere nouum ius i re, nō dr venire cō phibitionē, licēt augmētet pristinū, qd hēbat ante phibitionē, vt est casus in c. fi. se cūdo rñso, de concel. p̄b. lib. 6. vide infra loca. §. 3.

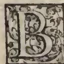
AVGVRIVM b qd fit in cōsideratione auium c ad scientiam futurorū, est ex traditione maloium angelorum 16 q. 2. qui fine.

1 Vtrū hāc artē exercer sit licitū? Rñ q vanitas ē, & superstitio. 26. q 2. c. illud. imo e idololatriæ cult augurij superstitionib implicari. 26. q. 2. sed & illud; & sit patet, qd est pctm mortale, & cōfirmatur hoc, qa in c. auguriis. 26. q. 6. dicitur, q auguriis seruiens est ab ecclesia separandus, sed de hoc latius vide j. Sortilegium.

AVSTERITAS d indiscreta in vigiliis, & orōnibus reprehēdit, de cōle. di. 5. non mediocriter, & posset esse mortale peccatum, videlicet qn notabiliter læderet vitā propriā & scienter, vel ex tali indiscretione, q puenitet ex lata culpa, vt patet ex d. c. non mediocriter, qd demonstrat eos committere rapinam.

1 Austeritas in impeiādo est, qn non cū trāquillitate corrigir, sed asperē subditos inflectere festinat. 46. dist. hoc habet.

2 Auster non dēt eē dispēsator, vbi deus est benign. 26. q. 7. alligant, in fi. melius est p mansuetudinē peccatores ab errore eruere, q per austeritatem in foueā perditionis propellere. 45. dis. recedite, quia austeritas immoderata nec correctionē inducit, nec salutem. 45. dist. cum beatus. Et sic patet. q nec multa austeritate exulcerandi sunt subditi, neque nimia benignitate dissoluendi, 45. distin. disciplina.

BALISTARIORVM ars qūo phibetur, vide s. ars, in princ.

BALNEVM e Vtrum sit intrandum die dñica? Rñ. pro voluptate, aut luxuria dī tpe prohibetur, pro necessitate aūi licet, vt est tex. in c. peruenit, f de consec. di. 3.

1 Vtrum liceat clericis, vel religiosis balnea intrare? Rñ. q sic causa necessitatis, vt patet ex tex. 24. q. 1. omnis qui.

2 Vtrum liceat balneū intrare cū mulieribus? Rñ. q non, vt est tex. in c. non oportet. 81. dist. imo dicit gl. ibidem, g & Arch. in d. c. peruenit, Si vir ingreditur balneum cū muliere extranea, donatiōe pp nuptias ptiuatur, & mulier dote, si cū viro alieno habuerit balneū, vt C. de repu. l. vlti. §. inter culpas. imò infamis est, q tenet mulieres custodientes balneatorum vestes, vt l. athletas, ff. de his, qui not. infa. §. ait ptor.

3 Vtrū liceat balneū intrare cum Iudæo? Rñ. q non vlli h Christiano. & si clericus est, debet deponi, laicus excommunicari, qui cum Iudæo se balneat. 28 q. 1. nullus.

BANNVM. Qualiter puniatur banniens epm, vide. j. excōcatio. 5. casu. 113.

1 Vtrum iniustē banniēs aliquē teneatur ad restitutionē de amissis ratione talis bānitionis? Rñ. q vltra peccatū mortale, qd incurrit, tenetur ad restitutionem ēm Inn. in c. fin. de his, quæ vi, me. ve. causa fi. ff. q me. cau. l. si cum exceptione. §. Pedius, quia bannitio eius fuit amissionis occasio. d. l. si cum. §. in hac actione. Nec obst. ff. eo. l. metum, la. 3. in princ. vbi sentiens armatos contra se venire, & fugiens, si occupatus fuit fundus, quem fugiendo dimisit, non tenentur armati, quia loquuntur, qn metus fuit vanus, quia fortē contra eū nō ibāt. i sed si promisissent ire contra eū, & huiusmodi, k teneretur de omni damno, quod

bene haberet locũ actio, qd me.cau. & tenerentur ar mati de oĩ damno &c. Adde, q̃ pp hoc tenentur in terdicto, vnde vi, nisi occuparent, ff vnde vi. l. 3. §. si quis autem. Ibi enim vis necessaria est. ff. de incen. rui nau. l. 3. § non solùm.

a Qd iuraret] Probatur p tex. d.c. fi. quia pbaẽ p testes violẽtia & de amissis p iuramentũ. Vñ no. q̃ interesse, qd surgit ex malefitio, probaẽ p iusiurandũ. 2. q. 1. in primis, & hoc, qd dr hic, extendit ad furtũ, qa pbato furto p testes, stabitur iuramento damnũ passi de reb' amissis pp difficultatẽ probandi. Et vltra Inn tenuit Hos. no. in d.c. fin. & Pa. & hoc vt puniaẽ maleficiũ; estq; nõ dignũ istud dictũ. Idẽ dicit Inn. si conuen.' redarguẽtẽ de dolo, vt in odiũ dolosi; & pp difficultatẽ pbãdi stetur iuramẽto ptis. Vñ infert, q̃ si ego deposui apud te saccũ sigillatũ, & tu mi hi restituisti sine sigillo, q̃ si conqueror deperditione aliquarũ rerũ, dẽt stari iuramẽto meo, qa actione depositi venit dol'. c. 1. &. depo. & ff. depo. l. 1. dolosẽ enim versat' fuisti tollẽdo sigillũ. Et hoc idem tenuit Barto. in l. in actionibus, ff de in li. iu.

b Et d.c. fi.] Et vide l. si qñ, C. vñ vi, q̃ idẽ disponit, sicut d.c. fin. Et intellige tex. tã in vi compulsiua, q̃ abla tiua, & expulsiua, & turbatiua, & inquietatiua.

c Perdit] Nã isti tales æquiparãtur deportato; & ita intelligũtur iura noua, q̃ dñt banno imperiali subiaceat, hoc est iura ciuilia pdant, vt i auth. Item nulli, C. de sac. san. ec. Nõ perdit tñ ea, q̃ sunt iuris gentiũ cõia oĩb' gẽtib' vt in l. qdã sũt, ff. de pc. sed sola ea, q̃ sunt ciuiũ Romanorum.

d In l. amissiõe] Idẽ in l. certa, C. de iure fis. li. 10.

e Hostiũ numero] Cõferre aũt se in numero hostiũ itelligo, vbi, cũq; talis exbannitus, q̃ p formã statuti pt impune offendi, indicit sibi bellũ, & hẽt eũ pro hoste. l. hostes, ff. de captiuis, & l. 3. in fi. ff. de sica.

f Vel terra agere] Quia nõ audiret, vt ff. ex qb' caus. maio. l. sed si per prætorem, §. sed & si dum decreto.

g Sic no. Bart.] Nõ video, quod Bart. ibi hoc dicat, licẽt velit, q̃ exbãnit' nõ prohibeat de nouo acqrer, vel succedere, vt ibi p eũ.

h In con. Tri. vi de canones baptismi, ses. 7. cat. de sacra. baptis. c. 1. vbi c. hactenus, de eius insti tutione. P. V.

i Cathecumenũ] Determinaẽ ibi, q̃ si Cathecumen' moriatur sine baptismo, q̃ vitã habere non creditẽ, nisi martyr moriatur, & intellige, si baptizari nõ cõtẽnebat, & sic erat in pctõ, alias bene pot bene pcendi, de eo. c. nõ dubi to, de consec. di. 4.

k Baptismi vicem] Isto baptismo

quod iuraret a sibi cõtigisse eorũ occasione, ar. dictarum. l. & d.c. fi. b & 2. q. 1. in primis. De bannis, q̃ debent fieri in matrimonio, vide j. clandestinũ, in prin. de bannitione, quæ est diffidatio, vide j. Diffidatus.

2 Vtrũ bannitus amittat, q̃ sunt iu. ciui. Rñ. fm Bart. aut est bannit' taliter, q̃ pt impunè offendi, & si est bãnit' imperij, perdit. c Si verò est bãnitus alicuius ciuitatis, vel regni, sic nõ perdit ea, quæ sunt iu. ciui. ciuiũ Romanorũ, sed ea quæ sunt propria illi' ciuitatis, vel regni. hoc no. Bar. in l. amissione. d de capi. di. & addit, q̃ ad hoc vt sit talis bannitus, duo requirũtur. Primũ, q̃ sit inobediens, & aufugerit ab imperio, cui subest, & sit exbannitus. Secundũ, q̃ in hostium numero e se cõferat, & habet eũ pro hoste. Si aũt qs esset bãnitus, non tñ haberetur vt hostis, nec posset offendi impunè ex forma statuti, tunc talis non perdit nisi ea, quæ sunt ciuitatis. Et sic patet, qũo põt facere testm vel succedere, quia prim' non põt, sed bannitus ciuitatis põt, & multò fortius bãnitus, qui non põt offendi, sed secundus potest fm ius cõe: secus in successione secundũ statuta ciuitatis. & sic patet, q̃ bannitus ex delicto, ex quo veniunt bona publicãda, non æquiparatur deportato, qui non succedit nec ex testõ, nec ab intestato. l. 1. C. de hęre. insti. qa talis succedit, & pt acqrere de nouo, si remanet liber, & hoc fm dispositionẽ iuris cõis, sed nõ vigor statutorũ ciuitatis, vel terræ, de qua est bannitus.

3 Sed quid valet ei, cum nõ posit in dicta ciuitate, vel terra agere? f Rñ. q̃ põt cedere alteri iura sua recepto precio, & non obstabit cessionario bãnitio. sic no. Bart. g in l. certa forma, C. de iu. fisci, lib. 10.

BAPTISMVS primò quotuplex est? Rñ. triplex, vt dicit Aug. li. 4. de vnico baptismo, & de conse. dist. 4. c. baptismi vicem, s. fluminis. de hoc Ioã. 3. Venit Iesus in terrã Iudæam, & baptizabat, & iste propriè dicit baptismus. alij autem metaphoricè, quia vterq; instar baptismi hẽt purificare, per consequẽs vicem eius implere. Secundus est baptismus sanguinis, Lucæ 12. Baptismo hoc habeo baptizari, & iste est baptism' potissimus, de conf. dist. 4. cathecumenum. h Tertius est baptismus flaminis, siue spirit' sancti, de quo Ac. 2. Vos autẽ baptizabimini spiritu sancto, & iste est propositum suscipiendi baptismum modo debito, si dabitur facultas, vnde istud nõ congruit nisi adultis habẽtibus vsum rationis, d.c. baptismi i vicem. Iste baptismus nõ æquipollet primo, qa non remittitur tota pęna debita peccatis, sicut in

primo, sed plus & minus secundū suam deuotionem. Item per istum non imprimitur character. Item priuatur iste ecclesiastica sepultura, sicut & cathecumeni, quamuis pro eis oret ecclesia. Item in isto requiritur cōtritio, vt saluetur, sed non in primo, sed solū attritio. Secundus verò baptismus excedit primū quò ad præmium accidētale, quod est aureola, & etiam essentiale secundū Pet. de Palu. in 4. quia plus de gratia cōfert, sicut est ibi maius op⁹, sed non imprimitur character per ipsum, sicut primū. Et iste secūdus est communis adultis & paruulis, quia si paruuli interficiantur pro Christo, pura in detestationem fidei Christi, quam tenent parētes eius, sunt martyres a fm theologos, & secundū Pet. de Palu. in 4. et si essent in ventre, & in despectum Christi mater percussa abortum faceret, vel interficeretur. Sed quia hic intendo tractare de baptismo fluminis, ideo videndū est, quid sit b baptismus flūminis? Rñ. baptismus est exterior hominis ablutio cum certa forma verborum fm magistrum sent. in 4 dist. 3. in quo secundū Inn. & Pa. in rubri. de baptismo sunt tria, sicut in sacramēto c altaris. Vnum, quod est tantū res sacramenti, s. gratiæ infusio, & peccati remissio. Secundū, quod est tantùm sacramentum, scilicet aqua abluens, d & abluti passio; intelligo e cūm debita forma verborum; aliter non. 1. q. 1. detrahe. Tertiū, quod est sacramentum, & res, scilicet character. Aqua ergo verbo dñi sanctificata ꝓpriè est sacramentū, sicut species panis, & character secundariò sicut verū corpus Christi. Vide infra, eucharistia, in prin.

Vtrū sit de necessitate? f Rñ. fm Bonau. in 4. & sent. dist. 3. & Ricar. ibidē, ꝙ post tempus passionis Christi, ex quo euangeliū est publicatum, quilibet etiam sanctificatus in vtero debitor esse cœpit ips⁹ baptismi, ex quo ad eum institutio peruenit. Vnde aduerte, ꝙ nisi aliquo dictorū baptismorum quis suppleat vicē baptismi fluminis, dānabit, nisi eo fuerit baptizatus, sed adultus et punieē pœna sensus ex tali omissione, quia peccat mortaliter nō suscipiē do, ex quo ad eū peruēnit institutio, sed paruulus carens vsu rationis solūmodo punietur pęna damni. Sed aduerte, ꝙ non potest suppleri baptismus fluminis aliquo modo, qñ habetur oportunitas ipsum capiendi, si non capitur. g h

BAPTISMVS secundò, quęritur, i quæ sit forma baptismi? k Rñ. secūdū Docto. in c. 1. de baptismo est hæc, Ego te baptizo; in nomine l patris, & filij, & spiritus sancti, Amē. Ponitur etiam de consec. distin. 4. c. a quodam, & c. multi.

1 Vtrum, Ego, sit de substantia? Rñ. Inn. in d. c. 1. cum glo. ꝙ non, m & text. est in c. retulerant, de consec. dist. 4. quòd est baptismus, licèt omittatur ego, & Ric. in 4. distin. 3. ar. 2. q. 3. concordat, quòd non est de substantia, Ego.

2 Quid si dimittatur, Te? Rñ. Inn. in d. c. 1. ꝙ nihil fit. n Esset tamen baptismus, si

pro

mo fuit baptizatus latro, q solū credidit, vt patet in d. c. baptismi vicē. Sicut enim puero sufficit aquę baptism⁹ sol⁹, quia ætatis necessitas fidem excludit, similiter adulto sola fides sufficit, cū necessitas excludit aquę baptismū.

a Sunt martyres] Exēplū de Innocentibus.

b Explicatio vocis baptismi, eiusque alia noia quæ 1. & 2. c. de sacr. bapt. docet catec. q sit āt definitio. c. 3. P. V.

c Sicut in sacramento] vt ic. Martinz, de cele. miss.

d Scilicet aqua abluens] Quia est [illegible] & [illegible] Dei gratiā. Vnde sacramentū est sacræ rei signum.

e Catechis. eod. titu. c. 3. P. V.

f Bonau. in 4.] 4. [illegible] 2. par. q. 1. Et adde ibi Sco. artic. 3. & q. [illegible]

g Si non capit] Vnde Io. 3. Nisi quis renat⁹ fuerit, &c.

h Forma baptismi] In sacris est aliqd necessariū simpliciter, s ex parte sacri, quo s. nō existēte nō est omnino sacrm, aliqd est necessariū aliqualiter, s ex pte ministri sine quo minister [illegible] non pōt vitare [illegible]. Hæc Sco. in 4. dist. 3. q. 2.

i De necessitate baptismi Conc. Trid. sess. 6. c. 4. & eius cano. sess. 7. Catechis. ead. c. sed cum cæterarum. P. V.

k De Baptismi requisitis verbis addas Con. Tri. sess. 7. de cano. bapt. s. catechis. eod. c. sed duarum. P. V.

l In noie] eadē forma ponitur Matt. vlt. & per magistrum, & S. Bona. in 4 di. 3. q. 1. Et idē Sco. ibidē, vbi examinat plenè de forma illius sacramenti. q. 2.

m Quòd non] Non debet tamē omitti, & fortè qui omittit, peccat, ex quo illud pronomen est inclusum i forma sicut dicim⁹ de dictiōe enim in cōsecratiōe corporis, quod si omittat, ē sacramentū, tñ omittens scienter peccat mortaliter, vt per doc. in 4. Et vide infra, eucharistia. §. 22. concordat Tho. in 4. dist. 3. Scot. ibi & Pa i Rub. eo. titu. tenet, ꝙ debet dici, ego. sed tu dic, ꝙ nō ē de substantia.

n Nihil fit] Ex quo non apparet quis baptizetur.

a Pronomine, Te] Quia expressior est demonstratio per pronomen, & actum, quàm si loqueretur in tertia persona, secundum Innoc. ibidem.
b Nihil faceret] Innocen in d.c.1. Idem tenet, & gl. in cap. nulli, de consecra. dist. 4. dicit, quod non est baptismus, si dicat, merge te, &c.
c Nisi necessitas &c.] vel quia baptizandus est nobilis, vt in d.ca. 1. de baptis. Et Gemi. not. in c. cum ab vno, de re iudi. lib. 6.
d Tunc liceret] Scot. in 4 dist. 3. tenet, quod si quis dicat super multos aspergendo, Ego baptizo vos quod est baptismus. Et idē tenet sanctus Bonauent. in quinto, dist. 4. Sed dicit Scotus, quod si facit sine necessitate, puta quia aliquis esset moriturus, si singulos separatim baptizaret, tunc peccat mortaliter. Et rō est, quia non seruat formam sibi ab ecclesia impositā. Ratio est, quia videtur esse de forma substātiali. Adde Pa. in d. c. 1. post Innoc.
e In nomine Christi] Refert Inno. in capit. 1. eo, quòd nō est baptismus propter omissionē formæ substantialis, nisi forte in vna prouincia consuetudo aliud haberet, quod dictum est notabile. Nam vult, quod vna prouincia possit vti alia forma, quàm sit expressa in d. cap. 1. dummodo in substantia sit illi æquipollens. Ponit exemplum in Calabria, & dicit quod Papa intantū approbauit illorum consuetudine, quod eis concessit, vt in futurum possent ita facere. Secus dicit in vna ciuitate, vel pluribus, quia non est ita illustus error in vna ciuitate, sicut in

pro isto pronomine, Te, a poneretur nomen propriū illius, quem baptizat, sm Pe. Aureolum in 4. senten. dist. 3. q. 2. peccaret tamen grauiter, si sic faceret.

3 Quid si diceret, Ego te linio in nomine patris, & filij? Rñ. Pet. Aureol. vbi supra, quod non esset baptism⁹; quia oportet exprimat verbū denotans absolutionē; sicut baptizo, i. abluo te; non linio te, & huiusmodi, quia nihil faceret. b

4 Quid si vnus baptizans diceret, Nos te baptizam⁹? Rñ. S. Bona. in 4. di. 3. quod esset baptismus, quia coiter dicimus, nos. Et hoc verū, nisi intenderet alium sensum inducere, quia tunc nō esset baptism⁹. vnde tenet Sco. in 4 dist. 6. quod si plures baptizando dicerent, nos baptizamus &c. quod non esset baptismus, quia nō repræsentant Christū, qui est vnus, sed Bo. intendit dicere, quod est baptism⁹, qñ pro, Nos, intendit dicere, Ego, sicut faciunt domini.

5 Quid si quis diceret in plurali, Ego vos baptizo? Rñ. Pe. Au. vbi supra, quod solus dēt baptizari, & in singulari. Et faciēs contrariū, grauiter peccat, nisi necessitas c subesset, quia tunc liceret, d vt fecerūt apostoli.

vbi prouincia. Itē non emittet tantū scandalum secundum Hostien. sic concludunt Innoc. & Hostien. quod ecclesia Roma. debet quantum potest, sine tamen violatione fidei, tolerare ritus & cōsuetud. nes aliarum prouinciarum, vt Græcorum, & aliorum Christianorum

6 Quid si omittatur, In? Rñ. Gualdensis, quod non est baptismus.

7 Vtrū possit dicere, In noībus patris, & filij &c. Rñ. Pe. Aur. vbi s. quod non, sed in singulari, s. in nomine patris, &c. quod idem est, ac si diceret, In virtute sanctę Trinitatis, s. patris, & filij, &c.

8 Quid si dicatur, ego te baptizo ī nomine Christi? e Rñ. qui supra, quod non esset baptizatus, licet dispensatū fuerit apostolis ad gloriam nominis Christi. Glō. tamen in c. a quodam, de conse. dist. 4. tenet, quod sit baptizatus per dictum. c. Ego credo in dubio iterum baptizādum f secundùm modum, vt infra, Baptismus. 4. §. 8.

9 Vtrū sit baptizatus, si dicatur, In nomine Trinitatis? Rñ. quod nō sm gl. in d. c. quodā. facit. c. multi, ibi. g

10 Quid si dicatur, In nomine genitoris, & geniti, &c. Rñ. qui supra, & communiter theologi, quod nihil fit, quia ista nomina patris, & filij magis nominant hypostases, quàm genitor, & genitus. Gof. & Ioan. in d. c. multi, tenent quod sit baptizatus, sed primum verius. & ideo in dubio est baptizandus iterum.

vt scilicet redeant ad fidem integrā. Et istis rationibus Papa sustinet Græcos sacerdotes ī mundo, vt in ca. cū olim, de cle. coniug. & in ca. Nicena. 31 dist. Item iudæos, & paganos contra henricum secūdo gradu, vt in cap. gaudemus de di uor. Et sic bene & singulariter no. quod constitutio Papæ non extenditur ad alios habentes consuetudinem contrariā. pro hoc vide bonam gl. in c. 1. in fi. 11. di. Hæc Pa. in d. c. 1. eo. ti. Et gl. in d. c. a quodam, dicit, Quod tamen non deberet fieri &c. ad istum. §. addo Tho. in 4. di. 3 dicentem quod in nomine Christi intelligitur tota trinitas. Implicitè tñ, & remotè, secundū Bona. ibid. in q. circa literam, & sic non intelligitur mutata forma quantum ad intellectum, sed solum quantum ad vocem. Nec tamen potuisset hoc apostoli nisi familiari consilio spirit⁹ sancti Et fuit rō, vt nomē Xpi amabile redderetur. Et Panormita. vbi supra quæstione. fin.
f Iterū baptiz.] Hęc ē sñia Sco. ī 4. di. 3. q. 2. ar. 3 ī fi.
g Ibidem] Et ista iura hic allegata exponit gl. Trinitatis, s. explicitę, i. in nomine patris, & filij, & spūs sancti. &c. & idem tenet Tho. in 4. distinc. 3. Et facit tex. in l. quæ extrinsecus, cum ibi notā. de ver oblig.

Nam

11 Quid si nõ dicatur copulatiua,&?Resp.Inn.in d. c.1.ꝙ valeret,si poneretur loco eius, que: qa nulla est differentia inter has copulatiuas,&,que:aliàs non valeret.

12 Sed quęro,vtrum sit de necessitate,quòd proferať in Latino?Resp.Aureol⁹ vbi supra,ꝙ sic à Latino,q̃ scit literas.ab eo verò,qui Latinus est, sed literas nescit, proferantur in vulgari, a Greco i Greco sermone. Et licèt Græcus,si proferat in Latino,& Latinus i Grçco,aut in vulgari sit baptis mus,tamen peccat. tu autẽ dic,ꝙ debet proferre in ea lingua, in qua melius põt proferre vel literali, vel vulgari.

13 Vtrum requiratur continuatio i prolatione dictæ formæ?Resp. Au.vbi supra ꝙ sic,non interponẽdo historiã.Et credo, b ꝙ si notabilis esset discõtinuatio,nihil fieret,secus i modica discontinuatione,puta tussis vel silentij,& hmõi,q̃ intẽtionẽ non discontinuent.

14 Vtrũ possit fieri trãspositio in dictis verbis? Resp. Au.vbi supra ꝙ non.& peccat grauiter trãsponendo, licèt baptizatus sit.nisi trãspositio mutet sensum, vt dicẽdo,Ego te c patris & filij baptizo in noĩe spiritu sãcti. vel nisi intẽdat iducere errorẽ,qa nõ baptizaret.

15 Quid si proferãtur corruptè d præfata verba?Resp. Au.vbi supra,ꝙ si fit ex impotẽtia,non est peccatum. Ex ioco est peccatum grauę: tamẽ baptismus est. Ex mala verò intentione est peccatũ grauissimũ,& non erit baptizatus.ꝙ sit baptizatus in duob.primis casibus,patet in d.c.retulerũt, de cõ.di.4.vbi ille dicebat, Ego te baptizo in noĩe patria,& filia, & spiritua sancta.Ratio secundũ gl.ibidẽ qa error syllabæ nõ nocet, vt ff.de ma. te.l.q. habebat e seruũ,maximè in fine dictionis.Secus esset in principio vel medio.vnde tene ꝙ quando aliqua diminutio, vel corruptio interuenit in forma præfatę prolationis non ex malitia, ꝙ si moritur statim, credẽdum ẽ,ꝙ deus suppleat, & talis sepeliendus est in cœmeterio.Si verò superuixerit reiterandũ est sub conditione nisi in casu qñ certum est, ꝙ non mutat aliquid de essentia præfatę formę, sicut est error sillabæ solùm,maximè in fin.

16 Vtrũ sit necessaria expressio vocalis?Resp.S. Bona.in 4.di.3.ar.1.q.2. ꝙ sic vnde sine verbo vocali f nullius est efficaciæ. facit. c.detrahe.1.q.1.

17 Vtrum sit necesse,ꝙ proferantur cũ fide?Resp. sanctus g Bo.vbi s.ar.2.q.2.ꝙ non,quia baptismus nõ est sacramentũ singularis personæ.Ideò fides personę nihil pdest,nec obest.sed est sacrm ecclesię Christi .vñ qcquid sit de fide cordis p sonę baptizãtis iudicãdum est ẽm expressionẽm oris.

18 Vtrũ Græcus,qui dicit Baptizetur. Pe. in noĩe patris,& filij,& spirit⁹ sãcti, ritè baptizet?Rñ. cõis opi-

Nam si dico pro mittis mihi dare.10. Arma virũque cano, &c. valet stipul.&c.

a Vulgari] Et hoc verius,& ad de gl.in d.capit. multi,de conse. di.4.& ratio est. quia idem effectus, licèt voces non sint eadem, nam & apostoli varijs linguis loquebantur, Act. 2.& Sco.in 4.di. 3.dicit, ꝙ fortè non licet baptizanti ex officio vti verbis cuius libet linguæ, sicut nec in confessione euchari. stiæ, quia ecclesia ordinauit, ꝙ officia ecclesiastica dicantur in Latino sermone quando quidem distincti⁹ scribi, & proferri pñt.

b Et credo]Th. in 4.d.st.3.Idem tenet.

c Ego te] Adde Tho. vbi supra: Et subdit,quòd si diceret ego in nomine patris, & filij, & spirit⁹ sãcti baptizo te, esset baptismus, quia ista trãspositio sensum nõ mutat,Licèt alij dicant,ꝙ qualitercunque transmutentur verba seu transponantur,quòd sit baptismus,ex quo nõ mutatur sensus,nisi fiat cum malitia, sed hoc casu secũdũ sup plemẽtũ,baptismus primo. §. 7. deberet rebaptizari sub conditione &c. & ad ultos.§.præcedẽtes adde Sco. & sanc.Bona in 4.dist.3. per omnia idem tenere.

d Corruptè]Scot.Bona.& Thomas in dist.3.quarti per omnia idem tenent.

e L. qui habebat] Ille nãque habebat seruum nomine cratistũ & dixit Cratinum, & legauit ei libertate. Nã liber erit, & subdit,Respond nihil,obesse, ꝙ in syllaba erraffet. Et dicit Sco. vbi supra quòd si subtrahatur aliqua syllaba per syncopam, non propter hoc destruitur forma. Nõ enim voluit De⁹ omnino determinare homĩnem ad verba in sacramentis vltra illum modum, quo verba sufficiunt ad exprimendũ cõceptum. Sed cũ syncopa bene intelligit audiens conceptum loquentis, nec videt peccare mortaliter, qui syncopam nõ vtat ex infirmitate, secus, si ex contemptu, quanquã propter reuerentiam sacramenti deberent omnia clarè exprimi, &c.

f Verbo vocali]Rõ est, quia De⁹ cõtulit vim verbo.vnde sine verbo nulli⁹ est efficacię & ratio est perfecta.f. fidei professio,vt sit in facto& verbo. Et etiam per facta significatio, ga n.peracta ẽ reꝑ generatio p verbũ incarnatũ,quod oꝑtuit ẽ signatur per verbũ voce indutum, vt ille voluit, & inst.tuit.quòd ibi esset verbum vocale.

g San.Bona.]Loquitur de fide Trinitatis, quia & si baptizaus

baptizans non credat, dummodò exprimat totam trinitatem, baptizatus est, tamen fides alicuius articuli est necessaria, scilicet passionis, a qua est meritum, & trinitatis, a qua est principium effectiuum secundum San. Bonauen. vbi supra art. 1. questio. 3. & ibi allega: multas rationes, & necessarias, & congruentes. sed nō negatur quin sit baptismus, si exprimatur forma, quia baptismus est sacramétum non singularis hominis, sed ecclesiæ. Et sic efficaciam habet à fide ecclesiæ, & hoc per vnitaté sponsæ & columbæ &c.

a Sed non Græcus] Sco. in 4. distinctio. 3. sic loquitur de Græcis. Si quæras de forma necessaria ministro inter Græcos, dici potest quod quātum ad aliqua verba non principalia in forma scilicet illa, in quibus exprimitur suscipiens, & actus siue minister ecclesia Græca quandoq; nō voluit formam istam tenere, cuius causam tangit apostolus. 1. Corinth. 1 di. Hoc autem dico quod vnusquisque vestrum dicit. Ego quidem sum Pauli &c.

nio Theologorum in 4. distin. 3. est ꝙ sic, quia in forma baptismi requiritur primo de necessitate vnū pertinens ad sanctificationem elementi, quod est inuocatio Trinitatis. Aliud pertinens ad determinationem intentionis ministri, scilicet expressio actus baptizādi. & circa istud concurriūt duo scilicet expressio ipsi⁹ actus, & personæ, in quam transit actus. Et ista sunt de necessitate baptismi. sed modus exprimendi est ex institutiōe ecclesiæ. & ideò peccaret mortaliter Latin⁹ sic baptizans, sed non Græcus. [a] Securius credo, ꝙ iterū baptizetur ꝑꝑ dubium, quia alij contradicunt.

16 Verum aliquid addens, ad prædictam formam baptizet? vt si dico, Ego Petr⁹ sacerdos baptizo te, in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, amen, & sancti Io. Baptistæ &c. Res. Inn. in c. 1. de bap. ꝙ si tale additū intendat esse de substantia formæ, ita, ꝙ non valeret, quasi volens nouum ritum adducere, non esset baptizatus. Si autem crederet nō esse de substātia formæ, sed ex simplicitate, aut ex deuotione, aut etiā ex malitia, etiam si diceret, in nomine diaboli, aut hæreticorum ego te baptizo in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, amen, dummō hoc non credat esse de forma, & baptizare intendat, erit baptizatus, aut dūmodo talis additio non distrahat intellectum [b] formę, seu corrūpat, vt pura si dicatur, In nomine patris maioris, filij minoris, &c. secundùm doctor. in 4. di. tertia, Ar. secun. quæstione tertia primæ partis, quia non esset baptizatus. [c]

BAPTISMVS 3. quò ad [d] materiā, quæ est debita materia baptismi? Respon. August. vbi supra, quòd est aqua simplex naturalis potens abluere. Ex quo patet primò, quòd in nullo alio liquore potest fieri baptismus nisi in aqua, extra de bapt. c. non vt apponeres. [e]

1 Secundò requiritur, ꝙ pura. vnde nec in brodio,

Gloriabantur. enim de ministris baptizantibus, quasi eis ascriberetur baptism⁹, & redarguit eos, & istā eorum contentionē. di. Diuisus est Christus, & ꝑꝑ hoc ortū est inter eos schisma. Et vt schisma hoc tolleretur, ordinatum fuit inter eos, nè minister exprimeretur in propria persona, nec actus in modo indicatiuo, sed optatiuo, quia tunc minister non signatur esse actor baptismi, sed tm̄ minister desiderās, & orans effectū baptismi conferendum a Deo. Et suscipiens & non exprimeretur in secunda persona, sed in 3. quasi non præcise reciperet, quod recipit ab aliquo sermone sibi dirigente, veruntamen melius potuisset suscipiens, si fuisset expressus, quam per hoc verbum seruus Christi. s. nomine proprio. Nō enim iam seruus Christi baptizatur loquendo de seruitio spirituali, quo Christianus est seruus Christi. Patet ergo, quod rationabiliter fuit instituta, & dum tolerata fuit ab ecclesia, licita fuit eis, sed cessante iam causa debuisset eis sufficisse forma communis. Si ergo Romana ecclesia eis prohibuit formam, certè peccarent eam seruando. Si verò ecclesia eis pmittit eandem, minister Grecus tenetur eam seruare, si ordinatum fuisset inter eos, & consequēter videretur, ꝙ baptismus eorū esset verus. hæc ex Scot.

b Non distrahat intellectum] Idē Thom in 4 dist. 3. & vide postillam i. §. a supra.

c Baptizatus] Sco. & S. Th. idē tenent eo. dist. 4.

d Quòd aqua sit in baptismo necessaria, Concil. Trid. sess. 7. in canon. 2. de baptis. catechis. eod. tit. cap. quod autem. cum seq. P. V.

e Non vt apponeres] Ibi habetur illud Io. 3. nisi quis renatus fuerit ex aqua, & spiritusancto. & Mar. vlt. euntes in vniuersum mundum, &c. Duo ergo sunt necessaria, scilicet verbum, & elementum, & sic not. quod vbi plura requiruntur ad substātiam actus, defectus vnius facit totum deficere. Concor. l. si vnus, C de testam. tamen aqua, & verbum parum prodesset, nisi spiritus sanctus baptizaret interius, de consecra. distinction. quarta, per aquam. Vnde in baptizato est duplex filiatio. vna interius respectu Dei, Et ideò omnes Christiani dicuntur filij Dei, Rom. octauo, & Galat. quarto. Et inter se sunt fratres spirituales, quia habent vnum, & eundem patrem spiritualem in illa secunda natiuitate. facit quod notatur, in capitulo, ad mensam, vndecima, quæstione tertia. Alia exterius respectu baptizantis. Adde prò conuenientia materiæ baptismi, scilicet quod in aque munda ꝑ & quia sacramentum baptismi est maxime efficax, & maximè necessarium inter alia sacramenta efficax

quidem, quia in eo imprimitur character, qui dispo nit animam ad susceptionem luminis gratię, vt transparentia vitrum ad susceptionem luminis corporalis, sed datur etiam gratia mundificans animã. datur etiam illi gratiæ actus remittendi ardorem concupiscentiæ.
Sed quia hæc oportuit dari in eo signo, quod sua proprietate multiplici hæc omnia designaret, tale autẽ est, aqua, quia transparet, & est præ nia lumine, & iõ characterem signat, & iterum abluit & mũdat inter omnes liquores, & ideo signat gratiam mundantẽ Item infrigidat, & iõ signat remissionem ardoris cõcupiscẽtię. Conueniebat ergo maximè aqua baptismatis sacramento ob efficaciam. Similiter etiã propter necessitatem. Quia enim sacramentum est, a quo nemo absoluitur, & in quo omnes communicant, necesse fuit institui in liquore, qui est communis apud omnes & in quo abundant pauperes & diuites, talis autem liquor est aqua. &c. ergo &c. Hæc S. Bon. in 4. dist. 3. ar. 1. & quæst. 1. 2. partis. Addit Scot. ibidem. Quia enim aqua est frigida, fluida, lucida, necessaria, & communis. & hæ omnes proprietates conueniunt illi humori, in quo debet fieri baptismus, qui est ad reprimendum æstum concupiscentiæ, ad flectendum rigorem inobedientiæ, ad illustrandum claritatem fidei, ad introducendum in viam salutis, & hoc est cõmune omnibus sicut lex ista, cuius hoc sacramẽtum est incitatiuum commu nis est omnibus ad salutem. hæc primò.

a Materia debita] materia propriè accipiendo, sic illud, in quo est forma rei, est totum illud, quod est ibi sensibile, in quo fundatur relatio signi, quod est formale in baptismo. Sed sicut in illo toto sensi-

vel in aqua mixta butyro vel pinguedine põt fieri baptismus, quando scilicet permixtum soluit speciem aquæ, sicut si parum aquæ multum vinum misceatur aliàs potest. Idem Thom. in 4. dist. 3.

2 Sed nũquid salsedo impediat? R̃ n. qui supra ꝙ nõ, quia nõ aufert speciẽ aquæ imò ponitur in sphera aquæ. Idẽ Thom. vbi supra. Aqua verò reliquata sale non videt̃ materia debita[a] nisi per euaporationem & exalationem reduceretur ad dulcedinem.

3 Sed nunquid quælibet admixtio aquę facta impediat? Res. Ri. in 4. dist. 3. ar. 3. q. 3. ꝙ aquæ mixtio põt dupliciter fieri. Vno mõ verè & propriè, q̃n ex mixtibilibus cõstituitur aliquod vnũ per essentiam, & sic impedit, quia non est aqua in actu, sed in potentia. Alio modo impropriè secundũ quandam apparentiam, secundũ quam miscentur illa, quorum minimè partes secundũ sensum sunt iuxta se inuicẽ positę, & actualiter alteratæ saluis eorum essentijs, quæ dicitur ꝓpriè confusio, & sic non impedit, quin possit fieri baptismus, q̃a manet species aquæ. Et ideo quauis aqua maris ꝗ sit alterata ꝑ admixtionem grossorũ vaporũ terrestriũ adustorũ, quæ permixtio secundùm philosophũ. 2. meteo. est cã salsedinis mari, & aqua lixiuij propter sui collationẽ ꝑ cineres. & alię aquæ, propter earum transitum per venas sulphureas, tamen quia in eis manet salua species aquæ, põt fieri baptismus. Dic ergo, ꝙ ad cognoscendum aquam debitam sacramento illi attẽdi dẽt Primò origo. & sic saliua, vrina, aqua rosea,[b] & huiusmodi non sunt materia debita: Secundò ad speciem aquę, scilicet vt sit liquida. & tertiò vt sapor alicuiꝰ liquoris alteriꝰ non tollat virtutẽ; nam alij sapores rerum non liquidarum non immutant speciẽ aquę, quæ manet liquida, sed bene sapores rerum liquidatum, vtputa vini, & hmõi, vnde quando plus habet de sapore vini, & hu

bili aliquid est principalius, vt vltimatè determinans, & ideo dicitur forma: ita est aliquid minus principale, vel determinabile: & illud dicitur materia. Sed tale potest intelligi vel proximum ad signãdum, vel remotum, proximum est ipsa ablutio visibilis. Ipsa enim cum verbis tanquam proximũ signum signat effectum baptismi. Et ideo non vrget illa dubitatio de ca. de trahe, 1. q. 1. nè fortè asinꝰ bibat sacramentum, q̃ verè est dubitatio asinina, q̃a illa ablutio non durat nisi in fieri, quantumcunque aqua posset bibi, vel huc vel illuc transfundi ipsa ablutio nõ. Et intelligit̃ ablutio hic, nõ tantum, sicut aqua dicit̃ lauare corpus, sed sicut homo dicitur lauare corpus cum aqua quasi propriè actiuè. Nam solus contactus ab aqua, quæ est quasi ablutio formalis, non est instituta tanquã signum, vel pars signi, sed ipsa lotio effectiuè facta ab aliquo abluente. Nec oportet, ꝙ sit ibi ablutio, vt distinguitur contra lotionẽ, & includit amotionem sordium a corpore per cõtactum aquæ. Sed sufficit lotio in communi dicta corporis ab aqua, alio hoc agente Quod nihil aliud est, nisi quòd oportet istum contactum corporis ab aqua fieri ab alio causante contactum istum. Et isto modo intelligendo ablutionem, & lotionem, lotio est materia proxima quasi per se fundamentum, vel pars fundamenti istius significationis. Aqua autem est materia remota, quæ applicatur corpori in istius lotione. & huiusmodi probatio non est alia, nisi quia sic institutum est, vt patet Matt. 4. Et Ioan. 3. hæc Sco. vbi supra. Adde 6. modos, in 4. dist. 3.

b Aqua rosea] Adde text. & ibi Pa. in c. Non vt appones, eod. titu.

Non

iusmodi, quæ aquę, nõ potest de ea baptizari.

4 Tertiò requiritur, quòd possit lauare, quia aqua in linteo, vel in lana non est apta lauare, nisi exprimatur extra. Similiter nec glacies, vel nix, vel grando, nisi dissoluatur, nec lutum.

5 Quartò quod sit materialis, nõ artificialis.[a] Et ideò aqua rosea, vel ardens non valet, similiter nec aqua supnatãs cruori, quæ dr̃ flegma, nec aqua, quã faciũt alchimistæ.[b] Aqua tñ, quæ exiuit de latere[c] Christi, fuisset materia debita, quia vera aqua fuit.

6 Vtrũ vrina possit eẽ materia debita? Rñ. Ric. vbi s. quod nõ nec ceruisia debito mõ cocta, nec saliua, quia i eis nõ manet salua species aquæ.

7 Vtrũ i aqua paludosa[d] possit fieri? Res. vbi s. quod sic, quia ibi ẽ species aquæ. Intellige, nisi esset ita condẽsa, sicut est aqua in glacie.

BAPTISMVS 4. quò[e] ad modũ, quis modus est tenendus in baptizãdo? Res. Pe. Au. quod primò debet ablui ab eo, qui baptizat, nõ fricari, vel tingi, vel submergi. Ex quo patet, quod proijciens puerũ in puteum nõ habens funẽ, nõ baptizat[f] fm Sco. in 4. di. 5. in fi.

1 Quid de illo, qui deponit in canistro per chordã, cũ nõ põt manu ad aquã attingere, intingẽs eũ & extrahẽs? Res. Ric. vbi s. dist. 4. q. vlt. quòd sic est baptizatus.[g]

2 Secundò debet immergi, vt appareat mortuus cũ Christo. vtrũ autem totum corpus sit abluẽdum? Res. Ri. vbi s. quod principaliter caput, seu facies, quia in ea vigent sensus, postea pectus, quod est sedes cordis. Tenetur tñ cõius, quod qualitercũque contingatur, est baptizatus & quod sufficit aspersio quantumcũque modica in[h] casu necessitatis.

3 Tertiò debet talis immersio esse trina, vbi est cõsuetudo, aliàs non, quia est de necessitate sacramenti, sed sufficit vna,[i] de cons. dist. 4. de trina.

4 Vtrũ requiratur simultas in prolatione verborũ, & ablutione? Res. Land. in 4. di. 6. q. 2. quod sic, quanta requiritur in actib. humanis, s. quantum põt nõ pũctualis, quod esse vix posset, vñ fm Sco. & Ri. in 4. di. 3. sufficit quod prolatio verborũ incipiatur ante, quàm ablutio terminet, vel ecõuerso.

5 Vtrum requiratur, quod aqua, qua quis baptizat, sit sanctificata a presbytero primò per orõnẽ? Res. fm S. Bo. in 4. di. 3. quod non de necessitate, sed de cõgruo. Ita tñ, quod nisi necessitas hoc requireret, peccaret mortaliter sacerdos baptizãs in aqua nõ sanctificata eo mõ, quo dictum est, s. per orationẽ sacerdotis.

6 Quid si omittãt aliæ solẽnitates? Res. do. i c. 1. de baptismo. debẽt suppleri, licèt nõ sint necessariæ. aduerte, quod bap. debet fieri cũ chrismate illi anni, aliter punit sacerdos, si confecerit nisi i necessitate, de cõ. di. 4. c. si quis de alio, De qua infra, oleum.

7 Vtrum adultus baptizãdus possit constituere procuratorẽ ad rñdendum pro eo, vt fit in paruulis? Rñ. quod non, tex. est in ca. cum pro paruulis, de con. di. 4.

a Non artificialis] Rõ concordat, quia aquæ, quę dñr artificiales, sunt corpora quędã mixta, & non dñr aquæ nisi ęquiuocè. vide Sco. vbi s. lacẽ prosequentẽ.

b Quam faciũt alchimistæ] Et hoc, quia dicit philosophus. 4. meta. Sciant artifices alchimiæ species per artẽ permutari non posse.

c De latere Christi] Hoc tenet Inno. quod scilicet fuit vera aqua tñ pp illud Ioann. 19. Et qui vidit, testimoniũ perhibuit, &c. Et vbi dixit, & cõtinuò exiuit sanguis, & aqua. Vnde non dixit phlegma &c. Et ibi Ni. de Ly. dicit, quod aqua illa fuit miraculosè formata ad ostendendum, quod Christus habuit verum corpus ex quatuor elementis, contra illos, dixerunt Christum habere corpus cœleste, nec fuit phlegma, vt habet I c. in quadã, de cele. miss. in § per hoc aũt.

d Paludosa] Tñ requiritur aqua munda, & pura propter reuerentiam sacramenti fm Tho in 4. di. 5. nihilominus põt fieri baptismus in aqua immunda tpe necessitatis, &c.

e Catech eod. c. hactenus. P. V.

f Nõ baptizat] Pa. in c. debitũ, de baptismo, ponit fuisse de facto hũc casum in de ferẽte puerũ ad ecclesiã pro baptismo, qui ostẽdebat oĩa signa mortis. tũc deferens non habẽs aquã secũ proiecit illũ in puteũ di. ego baptizo te in noie patris &c. quæritur, an talis puer sit baptizatus? conclu dic ipse vbi s. quod si puer super vixit, quandiu baptismus fuit cõpletus, quod satis dicatur baptizat' refert Rose. Baptis 4. in §. 1. I fi.

g Baptizatus] opi. Ricar. est vera, quia hoc modo non imminet periculum mortis, vt in casu præcedenti.

h Modica] Ad de S Bona. & S. Tho. in 4. dist. 3. text. & glo in l. 3. in prin in ver. quamlibet, ff. de acqui. poss. Et facit, quia baptism' fit respectu aïæ, q̃ est tota in toto &c. Bart. i l. stipulationes nõ diuidunt. 3. expo. de de ver. obl. Et in l. si cui, de serul. vide tex. i c. vulgaris, de pe. di. 1. & Bart. idẽ tenet i l. quod certatũ, C. de posth. hędi. insti. Et vide Arch. in c. nouissimè, de conse. di. 5. & doc in c debitũ, de baptis. Et infra baptis. 6. §. 3.

i Sufficit vna] Nã sicut per trinã immersionem signat San. trinitas, & sic dis. personarũ, ita per vnã significat vnitas essẽtiæ. Addo Sco. in 4. di. 3 q. 1. ar. 2. in fi. Et idẽ tenet S. Bona. ibidem.

8 Quid faciedũ de eo, q̃ dubitat nõ fuisse baptizat[a]? Rñ. ꝙ si dubiũ est iuris, vt puta, qa doctores diuersa opinant; vel si dubiũ est facti ꝓbabile, vt puta qa inuenit puer ꝓiectus, nec apparet ꝙ fuerit baptizat[b], tunc baptizandus est isto modo, Si tu nõ es baptizatus, ego te baptizo In nomine patr. &c. Ex alio autẽ dubio non debet quis rebaptizari. Idẽ Sco. in 3. distinct. 3.

9 Qñ dẽt[a] quis baptizari? Rñ. ꝙ aut sunt paruuli, & sic dico ꝙ statim tñ pp periculũ mortis, vt dicit gl. de conse. di. 4. venerabilis, tũ ẽt qa dæmones non im̃ pñt super eos s̃m Dio. c. vlt. cęlestis hierarchiæ. Vñ nõ excuso a pctõ illos, qui im̃ di fferũt paruulorũ baptismũ. Nec credo, euadãt peccatũ mortale illi, q tales pueros baptizant in domo, nõ seruata debita solennitate, qñ nulla subest necessitas, sed solũ faciũt pp expectationẽ cõpatrũ, aut pp maiorẽ põpã postea fiendã Et licẽt postea deferant ad ecclesiã, & suppleant omissas solẽnitates, non tñ suscipiẽtes efficiuntur patrini,[b] qa nõ tenẽt ad baptismũ, ẽt si iterũ baptizarẽtur, cũ semel sint verè baptizati. Si verò sunt adulti sic si non imminet periculũ mortis, per 8. menses catechizati inter catechumenos debẽt teneri, & instrui in fide, vel tpe arbitrario. Et sic intellige. c. Iudęi, cum seq. de cons. di. 4. Si vero imminet periculũ mortis, statim sunt baptizandi fide eis exposita, de conse. di. 4. ne, quod absit. Et tempus propriũ talium adultorũ qui non sunt in periculo mortis, est pascha, & pentecostes, de cons. dist. 4. c. de cathecumenis, & d c. venerabilis.

BAPTISMVS V. quoad[c] ministrũ. Quis est minister baptismi? Rñ. Aur. vbi supra di. 5. q. 1. quod est viator quilibet vnus personaliter distinctus, potens contingere, & verba proferre, intendens in habitu facere, quod facit ecclesia, vel de quo præsumitur, quod intendat. Et sex dicit. Primo ꝙ sit viator, quia nec Angelus vel sanctus est minister baptismi, si tñ baptizaret, nõ esset rebaptizandus,[d] quia crederetur, ꝙ deus dispensauerit, dummodo esset certus, ꝙ esset Angelus, vel sanctus paradisi.

1 Secundo dicit, Quilibet. s. tã fidelis, q̃[e] infidelis, hæreticus, excõicatus, & hmõi, siue vir, siue mulier, vel laicus bon[a], vel malus; sñ non dẽ baptizare nisi sacerdos, & q non sit præcisus nisi in casu necessitatis, de consec. dist. 4. c. in necessitate, cũ multis. c. 30. q. 3. super quibus. Aliter peccaret mortaliter, ar. c. 1. de cle. non or. Aduerte, ꝙ nec pñte presbytero clericus simplex, nec pñte clerico laicus, nec pñte viro mulier dẽt baptizare de conse. dist. 4. c. mulier, & c. Romanus, & 30. q. 3. c. super quibus. Vñ non sacerdos baptizans sine necessitate efficitur irregularis c. 1. de cleri. non ordi. min. In necessitate verò solùm potest quilibet, sed tenetur baptizare; aliter peccaret mortaliter, ar. c. qu cunque, de consec. dist. 4. Et ideo bonum esset, ꝙ quilibet addisceret formam baptismi.

2 Tertio dicit, vnus, quia non plures, vnde si plures dicerẽt, Nos baptizamus, non verè baptizarentur. Ric. vero in 4. dist. 3. dicit, ꝙ tenet baptismus. Sed primum tutius, vt supra dictum est. Si vero quilibet eorũ diceret, Ego te baptizo, &c. tunc bene esset baptismus.

3 Quarto dicit, Personaliter distinctus, quia nullus se ipsum[f] potest baptizare. c. debitum, de baptismo.

4 Quinto dicit, Potẽs contingere. Ex quo patet, ꝙ in vtero nullus potest baptizari, quia natiuitas secunda præsupponit primam, de quo dic. vt infra, baptismus. 6. §. primo, secundo, & tertio.

5 Vtrum non habens manus possit baptizare? Rñ. Aureo. vbi supra, ꝙ non.

6 Sexto

[a] De hoc Conc. Trid. sess. 5. ca. 1. & ses 7. can. pen. & antep. de bap. Catech. eod c. cũ cæterarum. P. V.

[b] Patrini] Quia non baptizat de nouo: secus, si catechizaret, cum per Catechismũ contrahatur cõpaternitas, s̃m do. i 4. dis. 4. Et vide.). Matrim. 3. impedimento. 2. §. fi. c Catec. eo. c iã verò. P. V.

[c] Côc. Tri. ses. 7. 1. can. & ba. P. V.

[d] Nõ esset rebaptizãdus] Vide Arch. in c. ꝓprie, de cons. di. 4. qui dicit, quòd diabolo non cõpetit vllo mõ baptizare. Et idem Scot. in 4. dist. 6. subdens, ꝙ si cõstaret, ꝙ deus sic vellet, esset baptismus &c. qd tamen in dubio nõ est credẽdũ, pp eius malã voluntatem, q. s. semper omitteret necessaria.

[e] Tã fidelis, q̃] Rõ ponitur in c. Romanus, de consec dist. 4 qa nõ hominẽ, qui baptizat, iudicat Ro. Pontifex sed spiritum dei subministrãtẽ gratiam Dei, licẽt paganus sit, qui baptizat. Et sic tollitur argumẽtum, nemo dat, quod nõ habet, quia ipse habet aliena autoritate, vt dicimus, ꝙ creditor trãsfert dominium rei si bi obligatæ; post bitũ, quod tñ nõ hẽt, s. dñium, sed hoc fit autoritate iuris, &c.

[f] Seipsum]

Ratio est, quia in baptismo dicitur quis renasci, Io. 3 Nisi qs renatus fuerit, &c. & ibidem dicitur ipsum renasci denuo, sicut nullus seipsum generat, sic nec seipsum regenerat. De ætate autem regenerantis, vel tenentis sufficit, quod sit pubes secundùm Pet. de An. licèt Pan. in cap. debitum, aliter teneat.

a Quod intendit] De istis intentionibus vide per Scot in 4. disti 6. ibi, circa tertium principale. Vbi dicit, ꝙ oportet ministrum habere intentionem circa actum, quem exercet, ratio, quia intentio requiritur in quocunque homine agẽte aliqd non fortuitè, vel excercente aliquẽ actum humanũ propriè loquendo de actib⁹ humanis, qui scilicet causantur ꝑ intellectum, & voluntatem ab homine. Ille autem, quem minister debet exercere, debet esse humanus, non casualis, vel fortuitus, quia super fortuitis nõ cadit obligatio, ipsa etiam obligatio est, vt homo intendat illud, ad quod obligatur. Debet etiam habere intentionem respectu finis non remoti, scilicet vt baptizat⁹ sit causa paradisi, &

6 Sextò dicit, Potens verba proferre, q̃a mutus non potest baptizare, vñ quamuis non habens manus diceret verba, & mutus habens manus ablueret, non esset baptizat⁹. Pe. de Pal. tenet, ꝙ esset baptizatus, sed primum verius, vt supra. baptismus. 1. §. 4.

7 Septimò subiungit, ꝙ intẽdat, vel saltẽ appareat, ꝙ intendat baptizare, non lauare tm̃, vnde ſm Inno. in c. 1. de baptismo, non est necesse quò ad effectũ baptismi, ꝙ sciat, quid sit baptismus. s. ꝙ ĩfundatur gratia, vel ꝙ sit sacramentum nec etiam oportet, ꝙ credat hoc ipsum, imò si cõtrarium credit & reputat truffam, & deceptionẽ, baptismus tamẽ habet effectum suum, non requiritur tamẽ ꝙ baptizans sciat, quid sit ecclesia, nec ꝙ gerat in mẽte facere, ꝙ facit ecclesia, imò si contrarium gereret in mente, id est non facere quod facit ecclesia, sed tñ facit, quia formam seruat, nihilomin⁹ baptizatur, dũmodò baptizare intendat. vnde, si quis in necessitate vadat ad infidelẽ, & dicat ei. Baptiza me, docendo ei formam, Si ille baptizat eũ ſm intentionem petẽtis intendens facere, quod alij baptizantes faciũt, esset baptismus. Secus, si intẽderet solũ lauare. Lãdul. tñ in. 4. di. 6. q. 1. dicit, ꝙ si non intẽdit facere, qđ facit ecclesia, quòd non est baptism⁹. Sed opi. Inno. mihi placet, quanuis ista sit magis tuta, q̃a sicut furiosus & amẽs, q̃a nihil intẽdere possunt, nõ baptizant, sic vñ, ꝙ intẽtio baptizandi requiratur saltẽ. Et hoc põt dici intendere, qđ intẽdit [a] ecclesia. Et sic intellexit Landul.

8 Vtrũ requiratur [b] intẽtio actualis in baptizante? Res. Landul. in 4. di. 6. q. 3. ꝙ non de necessitate, nec sufficit habitualis præcisè, quæ licèt possit exire in actũ tñ nunquã exit. Virtualiter aũt semper [c] est necessaria. Dicitur aũt virtualis, qñ quis habuit actualẽ intentionẽ nudã ministrandi sacramentũ, & ex illa mot⁹ est ad ministrãdum, posito ꝙ actualiter nõ cogitet, cũ ministrat, virtualiter tamẽ manet ĩtẽtio prima, & hæc est, quæ mouet, quia voluntas per suũ imperium mouet potẽtias inferiores ad actus suos, vt pedẽ ad ambulandum, & hmõi. Cum ergo voluntas intendit aliquid exequi, mouet potentias inferiores ad exequendum. Et licèt cesset actualiter intentio voluntatis, manet tamen executio potentiæ actualis: exemplum, cũ in me sit actualis intentio eũdi ad ecclesiam, impero pedes moueri, & licet ĩ medio motus cesset intẽtio actualis, manet tamen motio pedis. Dicit etiam Ric. in quarto, distinction. 6. ar. 1. quæst. tertio, quòd si baptizans non sit diligens in applicando intẽtionẽ suã, secundùm quòd decet ad ipsum actum, non excusatur à peccato.

9 Vtrum quis debeat potius baptizari a malo sacerdote, q̃ a bono laico? Resp. Land. vbi supra distin. 5. q. 1. ꝙ sic, quia bonitas ministrorum [d] nõ tantũ spectat

gratiæ, qua mediante perducitur hõ ad deum, aut proximi, vt scilicet baptizãdus fiat membrum Christi. & hoc, quia paganus hos fines non intendit, & tamen potest baptizare. proximus tamen finis debet intendi, scilicet vt baptizatus fiat Christianus. & in generali vt intendatur fieri quod ab vtroque fit Christiano ĩ isto actu.

b Conc. Tridẽt. vide sess. 7. de sacram. cano xi. Pet. Vend.

c Virtualiter autem semper] Vt dicit Scot. de celebrante, vide infra, missa. §. 12. & hoc dicit Sco. in 4. distin. 6. de actuali etiam dicit, quod de⁹ noluit obligarẽ nos ad impossibile, vel nimis difficilè, quod esset, si obligaret ad intentionem actualem. Ponit etiam exemplũ de eunte ad sanctum Iacobum, qui multa præparat, &c. quia in ipsis præparantis durat intentio virtualis.

d Bonitas ministrorum] Semꝑ debẽt quæri boni ministri, quia vt dicit Scot. in 4. distinction. 4. q. vlti. quod de⁹ potest paruulo conferre maiorem gratiam in baptismo ꝑpter bonitatem ministrantis, seu assistentis.

a Qđ fit] Intellige, si sacerdos baptizat cũ solẽnitate, vt minister ecclesiæ, cui hoc cõpetit ex officio.
b Limito] Quidam impugnat nostram summam. vnde tene opinionem summæ nostræ. Et primò imponit sibi falsum, dum dicit, quòd summa nostra reprobat Ricar. qa hoc non dicit, sed limitat. Et videtur satis rationabile, quòd quãdo aduertit, quòd debeat pœnitere, & si non vult, quod peccat mortaliter sacerdos, quandoquidem hoc esset verum etiam qñ non vult baptizare quia nulli dubium ꝙ quicunque cogitat peccatum suum mortale, vt materia detestanda & non vult pœnitere, quod peccat mortaliter, Vt dicit̃ infra, verbo, contritio §. 5. & in verbo, voluntas. §. 6. Et ideo cũ ministerio loquit̃ summa nostra disˢne que ꝙ contritionem debet habere. Et hæc procedunt in sacerdote saltem. Et sic non obstant rationes suæ, quia procedunt, quando non aduertit qđ teneatur habere contritionẽ. Si dicatur, ergo ꝑmittit puerum mori sine baptismo nè peccet mortaliter baptizando, Respõdeo, quòd si dimittet, peccabit etiam mortaliter, ex eo, quia in tali casu non diligeret proximum. Et sic de duob. malis maius esset euitandum. Nõ obstat illud, quod iste dicebat, quòd sic lege permittẽte &c. quia non sequitur, ꝙ debito modo non debeat fieri id, quod lex permittit &c. Et si hæretico permittitur potestas baptizandi, hoc facit propter bonum baptizandi. Si autem hæreticus non vult facere, quod facere debet, imputandum esset ei.

ad sacramentũ, q̃ autoritas intellige, qñ est paratus baptizare, aliàs nõ, vt ĩ. §. 12.

10 Vtrũ sacerdos existens in mortali peccet mortaliter baptizãdo? Res. ẽm Ric. in 4. di. 5. quod sic, [a] nisi cõfiteatur de peccato, vel nisi baptizetur in articulo necessitatis, quia tũc non peccat. Limito [b] hoc verum, quando de peccato non aduertit, neque ꝙ contritionem debeat habere.

11 Vtrũ non sacerdos baptizans in aqua sanctificata conferat sacramentum? Res. Ric. in 4. di. 5. ar. vlt. q. 1. quòd sic, sed peccat mortaliter nisi ĩ necessitate, qñ alium habere non potest.

12 Vtrum baptismus [c] sit suscipiendus ab hæretico, vel excõicato, ꝑciso, suspẽso, & hmõi? Res. Inn. in ca. fraternitati, de cle. exc. mi. ꝙ non nisi in necessitate. Et voluntariè suscipiens sine necessitate ab hęretico aut a quocunque ab ecclesia præciso, aut suspenso a iure vel ab homine, non recipit grãm. 1. q. 1. multæ, & c. seq. qa facit ꝯ institutionem ecclesiæ, & sic peccat mortaliter. [d] In necessitate aũt licet. 32. di. §. verũ. [e] Si verò non sit ꝑcisus ab ecclesia, q̃uis sit ĩ mortali posset qs recipere, dummõ eũ non inducat ad ministrandũ, etiã si aliũ posset habere, concor. Ric. vbi supra.

13 Vtrum credens baptizare masculum, & baptizat fœminam, verè cõferat sacramentũ? Res. ẽm Host. ꝙ si simpliciter baptizat, est baptizata, s. si intendit baptizare personã, cuiuscunque sexus sit. Sed si solũ intenderet baptizare masculũ tñ, sic nõ confert sacr̃m & non esset baptizata. [f]

BAPTISMVS. VI quò ad eum, qui baptizandus est.

1 Vtrum in vtero matris totaliter existens, nec ex aliquo apparẽs ab extra sit baptizandus? Res. ꝙ non [g] c. q in maternis, de con. di. 4.

2 Vtrum mater sit aperiẽda? Res. ꝙ non, si est viua, quia non sunt faciẽda mala, vt eueniant bona, secus, si iam est mortua. [h]

3 Sed nunquid, si apparet aliquid extra, poterit baptizari? Res. Aureolus vbi supra, ꝙ sic si est pars principalis. Si verò appareat pes, vel manus, tenet ipse, ꝙ nõ Landul. in 4. di. 4 q. 1. tenet ꝙ si pes vel manus apparet ꝙ debet baptizari. tñ natus postea dẽt iterum baptizari isto modo, Si tu non es baptizatus, ego te baptizo, In nomine patris, &c. Concor. Scot. ibidem. dominus Cardina. in Clem. fidei, de summa trini. tenet, ꝙ oportet totus sit natꝰ, nisi necessitas immineat, quia in tali necessitate id, quod apparet, debet baptizari ꝑꝑ occultã [i] operationẽ spũs sancti. 1. q. 1. multi, circa med. gl. ĩ c. si ad matris, de cons. di. 4. tenet, ꝙ non potest baptizari ꝑ. c. q in maternis,

c Conc. Triden. videas loco supra proximè citato. sess. 7. in cano. de baptis. catec. in c. iam verò. P. V.
d Peccat mortaliter] Rõ vr̃ esse qa tunc vsurparet officiũ sacerdotis, ex quo aliũ habere põt.
e §. verum] Ibi, non abhorreat colũba. i. bonus ministerium malorum, respiciat dñi ptãtem, &c. Adde ca. baptismꝰ, de con. di. 4. Et Ri. in 4. di. 5. ar. 3. q. 1. Cõcor. Tho. in 4. dist. 5. cęterique doc.
f Baptizata] Hostien. h. d. in summa de baptismo & facit illud, qđ dictũ est à Scot. de cõsciẽtia, vt habetur infra. euchar. 1. §. 26.
g Resp ꝙ non] Quia qui natus adhuc secũdũ Adã non est, ẽm Christũ regenerari non põt. Similiter ĩ c. Moi. 32. q. 2. Vbi dicitur, ꝙ corpore nõ formato nõ intelligitur ibi esse aĩa, exẽplũ de domo, quia nõ inducitur habitator nisi completa domo, & Adam prius fuit corpus formatũ quã infusa aĩa. hæc ibi Aug.
h Mortua] qa scindi deberet l. posthumus, ff. de inof. test.
i Propter occultã &c.] Pro hoc facit, quia san-

quia qui non est perfectè natus, nō potest dici homo l. quod certatum est, C. de posthu. hæredi. inst. vbi oportet sit totus natus, vt dicatur qs posthumus. Alij dicunt, ꝙ si caput apparet, debet baptizari. l. cum in diuersis.[a] ff. de reli. & sum pti. fune. facit. c. si baptizata, de conf. distin. 4. multiplex est alia opinio doct. in hoc; sed tu tene opinio. Landul. quæ est securior, & valde pia, quam tenet Tho.[b] & Ric. in 4. di. 6.

4 Quid si nascatur, cum pelle secundina, poterit ne baptizari? Resp. Aureo. vbi supra ꝙ sic.

5 Vtrū mōnstrum[c] sit baptizandum, & quomodo? Res. secundū Lan lulph. in 4. di. 6. q. 2. ꝙ si perpēdatur duas habere animas, vt puta duo habet capita, quatuor pedes, duas spinas in dorso, & hmōi, tunc baptizetur quilibet per se, & intingatur in loco quilibet per se. si verò dubitatur, an sint duæ animæ vt puta, qa habet quatuor manus, & vnū caput, vel duas spinas in dorso, tunc credo ꝙ debeat baptizari principalis absolutè, & ali⁹ postea sub cōditione, s. si tu non es baptizat⁹, ego te baptizo &c. nec baptizet in tentione vaga, sed determinādo se ad vnum, aliàs nihil faceret[d] secūdū Henri. in quolibet.

6 Vtrum requiratur[e] cōsensus baptizati? Resp. Aureol. dist. 4. q. 1. 4. senten. ꝙ non in puero. In adulto verò sic verus, vel interpretatiuus, vnde vi, vel reclamans,[f] si baptizetur, nec recipit primum effectum, nec ſm baptismi. sed de habente consensum interpretatiuū est dubiū, sicut qui per minas, vel pœnas consentiret, & licèt quidā dixerint non suscipere characterē baptismi, alij scientes, ꝙ volūtas coacta, volūtas est, tenēt ſm sanctū Bo. in 4. di. 4. arti. 2. quæstio. 1. ꝙ suscipit, nisi intenderet non suscipere sacramentū, sed solū illudere, & tales pœnas euadere, qa tūc nō susciperet, similiter Lādul. in 4. di. 4. q. 1. tenet ꝙ qui dissentit[g] corde, necessariò est rebaptizandus.

7 Vtrum in adultis requiratur intentio, vt recipiant baptismum? Res. Ric. in 4. distin. 6. ar. 2. q. 3. quòd sic, vel in actu, vel in habitu. In actu in illo, qui pri⁹ habuit intentionem non recipiendi, quia necesse, est vt habeat in actu cōtrariam, scilicet recipiendi, aliàs non expelleret cōtrariam, & sic non reciperet sacramentū. similiter qn̄ aliquis admonetur, vt actu cōsentiat, requiritur consensus actualis, aliter non consentiret nec actu, nec habitu, qa habitu disposit⁹ dr̄ homo, quādo si actualiter & deliberatè recogitaret de illa re actualiter cōsentiret in illā, aliàs sufficit habitualis, sicut si qs cathecu-

sanctificatus fuit Ioan. in vtero. Lu. 1. Et Hie. sit operari etiam intra viscera & hoc dicit ipse Car. in. §. ad hæc. in dicta Clement.

a Cum in diuersis] Vbi sepultum caput inuenitur, locus religiosus dicitur, quia pars principalis est hominis, Et in quo imago hominis sit, vnde cognoscitur, hęc ibid.

b Quam tenet Th.] vbi supra. Idem tenet. Et dicit Ricard. ꝙ etiam pueri possunt baptizari baptismo sanguinis, cum pro fide interficiuntur in maternis vteris, etiam si non feratur intentio interficientis nisi ad interfectionem matris, tamē baptismo aquæ nō possunt in maternis vteris baptizari, qa nōdū nati sunt militā ti ecclesiæ &c.

c Monstrum] An autem debeat baptizari, ponunt Bal. Angel. & Imo. in l. quod dicitur, ff. de li. & posthu. Et Ang. in l. qd' certatum, C. de posthum. hæred. instit. exemplū ponūt de minotauro. Et Sco. in 4. dis. 6. Idem dicit quod hic. Addens, ꝙ fuit mōstrum in Frācia. Erant enim duo capita, quatuor brachia &c. Et vnus viuebat sobriè, alius luxoriosè, & sobrius reclamabat, cū alius nimis grauabatur crapula. An autem occidens monstrū teneat pœna homicidij, vide Bald. & Ange. & Ino. vbi supra.

d Nihil faceret] De hoc vide Archi. in c. propriè, de conf. di. 4. & Th. in quolibet. Et supplementum baptismi. 4. §. 2.

e De hac & sequentibus quæstionibus. 7. 8. 9. & 10. catechis. eod. cap. docendum. P. V.

f Vi, vel reclamans] Duplex est vis præcisa, & conditionalis præcisa impedit impressionē characteris, ratio è, quia hoc casu dicitur, quis poti⁹ pati, q̄ agere. c. sacris, quod met⁹ cā. Vnde si qs ligatis manib. & pedib. baptizaretur, non susciperet characterē secus in cōditionali, qa ē ibi volūtas, qa coactā volūtas, ē voluntas qd' cā nō esset verū, vbi requireretur absoluta volūtas, vt in matrimonio, vbi requiritur omnimoda libertas, vt in ca. cū locū, de sponsa. Et suscipientiū baptismum etea sunt differētiæ. Quidā. n. nūquā habuerunt vsum rōnis, vt paruuli, & perpetuo furiosi. & in his nō requiritur voluntas. Quidā verò aliquando habuerunt, licèt tunc non habeant. Et in his in necessitate sufficit antecedēs voluntas. Quidā verò habent vsum rōnis tūc, cū baptizantur, & in his requiritur contritio, & deuotio ad recipiendū rē sacri, & intētio, ac volūtas ad recipiēdū sacrm̄. Hæc Pe. & Th. in 4. di. 4. & 6. & supplemētū bapt 4. §. 3. Vide ĩ §. 14.

g Dissentit] Nota tamē ꝙ talis compelli tr̄ ad

menũ,nudũ baptizaret actu non cogitantem de susceptione baptismi, vel furiosum, siue amentem, qui ante amentiam habuit intentionem recipiendi, vel nũquam habuit contrariam.

8 Vtrũ, requiratur fides in adultis? Resp. secundùm Tho. in 4. dist. 6. ꝙ nõ quò ad characterem suscipiendum, sed bene quò ad habendam gratiam.

9 Vtrum requiratur rectitudo intentionis? Res. ꝙ non ad susceptionem characteris. vnde, qui recipit baptismũ propter quæstũ, sicut Iudæi sæpè faciũt, verum baptismum recipiunt licèt non fructũ baptismi. Adde Scot. dist. 4. in 4.

10 Vtrum amẽtes, & dormientes possint baptizari? Res. ꝙ si ante habuerũt cõsensum, & necessitas immineat, possunt baptizari, vt in d. c. maiores, in fin. Si verò ante amentiam, vel dormitionem contradixerunt præsumitur, quod proposi tum duret. Et ideò non suscipiunt nec characterem, nec baptismũ, vt ibid. Si verò non dissenserunt, tenet Aureolus vbi supra, ꝙ susci piunt characterem. Hoc verũ secundũ Ric. vbi supra, dunmodò aliquando consenserint de adultis loquẽdo, qui habuerũt vsum rõnis, secus in illis, qui nunq̃ vsum rationis habuerunt, quia suscipiunt characterem. Et adde Sco. distinct. quarta, in 4.

11 Vtrum pueri Iudæorũ sint baptizandi? Resp. quòd in hoc fuerunt opi. diuersæ quibusdam dicentibus, ꝙ non inuitis parentibus. Sed ego dico cum Sco.[a] & Landul in quarto, dist. quarta, quòd etiam inuitis parentibus sunt baptizandi, non quidem per priuatas personas, [b] sed per principes, aut eorũ dñõs, & educandi religiosè & cautè nè occidantur à parẽtibus, & ꝑ hoc facit quod no. Oldr. in consi. suis, vbi tenet, ꝙ Iudæi sunt serui facti per passionem Christi, extra de Iudęis, c. & si Iudæos, & fuit mandatum executioni per Constantinum, vt no. Host. in c. consuluit, de Iudæis, & hoc dicit Archid. 45. di. qui sincera. hoc idẽ tenet Th. ĩ epistola ad Ducissam Lothoringię. Nam cũ sint serui, princeps, qui est eorũ dominus, potest eos vẽdere, ar. C. si ser. expor. ven. l. 1. & 2. per istam rationẽ tenet Archidia. in c. fraternitatem. 54. di. ꝙ potest eis auferre bona eorum, cum non habeant ea nisi vt peculium, allegat. c. Iudæi, el 2. de Iudæis, vbi statuitur, ꝙ si conuertantur, non auferantur eis bona, ergo si non conuertuntur, possunt eis auferri a contrario sensu. Melius facit. c. sicut Iudæi, eo. ti. vbi prohibetur, ꝙ sine iudicio terrenę potestatis nullus eis auferat bona, vel offendat, ergo ex cã legitima possent. Præterea sustinẽtur ex pietate, & gratia, vt dicitur in c. & si Iudæos, de Iudęis, ergo non debet trahi ad necessitatẽ, ff. de of. procon l. solent, in fi. & ex hoc posset sustineri, opi. Aur. qui cum Lan. & Sco. cõcordat, ꝙ inuitis parentib. possunt baptizari ꝑ dominos, & bene facerẽt,

obseruantiam fidei, & ipsius sequelam vt in c. maiores. §. fi. eo. tit. & in c. de Iudæis. 45. dist.

a Cũ Sco. & La.] Nõ obstat, ꝙ quidam dixit contrarium, quia allegati per eundem non probãt intentionem suã sed solũ ꝙ Iudęi non sunt directè compellendi ad fidem, neque. n. fit eis iniuria, cũ eorum filij sint potius Dei, quã Iudæorum. Et Deus vult omnes saluos fieri, & per hanc viã possunt adduci ad salutem. Ridiculosum est etiam dicere, quòd Deus potuisset eos facere nasci de Christianis, quia nihil aliud est hoc dicere; quàm ꝙ Deus, si vult, potest nos saluare, nec tenemur cooperari, &c. quod est inconueniens, fateor bene secundùm Ricard. in 6. distincti. quarta, quòd hoc nõ consueuit facere ecclesia &c. Sicut dicit Thom. secunda secũdæ. quæstion. 10 articul. 12. Sed rationes, quas facit, non videntur valere, quia falso innituntur fundamento, tolluntur que, per Scot. vbi supra. Et ideò opin. Scot. in puncto iuris est sustentabilior, & fidei nrę cõuenientior.

b Non per priuatas personas] Et per hoc tollitur argumentum, quod fieri poterat, Quia aut redderentur parentibus, & tunc baptizatio eorũ esset in contumeliam fidei Christianæ, quia postea nutrirentur e parentibus in errore suo, aut non redderẽtur, & tũc fieret iniuria parẽtib. quia dum sunt paruuli, parẽtes ius habẽt in eis. Ista ratio posset concludere de quacunque persona priuata, nõ concludit tamẽ de principe, cui in regimine rei publicę tales sũt subditi. Nam dominus terræ maius ius habet in paruulos, quàm parentes vniuersaliter. n in potestatib[9] ordinatis potestas inferior nõ obligat in his, quæ sunt contra superiorem, sicut docet Aug. de verbis domini homilia 6. Si aliud iubet ptãs, ꝙ nõ debes facere, hic facis contẽne potestatẽ timẽdo ptãtẽ maiorẽ. Dico ergo ꝙ si princeps hoc faceret cum cautela bona, s. nè parẽtes prius cognoscẽtes occiderẽt pueros, & baptizatos faceret religiosè educari bñ essẽt, vid Ana. 1 c. l. cut d Iudæ. q alleg. ꝑ & cõtra. Vide ẽt Cal. con. 6. de Iud. q tenet cõtra Sco Imo dicit filios baptizatos esse restituendos. Sed tu tene opi. Scot. q̃ est verior.

Ita

a Ita sunt angariandi] Ita sentit Sco. dum dicit, q per minas, & terrores &c.
b Compelle intrare] Ita intelligit Scot. & sunt hæc verba sua. Imo quod plus est, credere religiosè fieri, si episcopi parentes cogerent minis & terroribus ad suscipiēdum baptismum, & ad conseruandū postea susceptū, quia esto q ipsi non essent verè fideles in animo, tamen minus malum esset eis non posse impunè legē suam illicitam seruare, quam posse eam liberè seruare. item filij eorum, si bene educarentur, in tertia & quarta progenie essent verè fideles, & si dicas, q secundū ꝓphetiā Isaiæ, quā recitat Paulus Ro. 6. Reliquiæ Israel conuertentur in finem, & ideo Iudæos non oportet cogere ad baptismum, & relinquere legem suam? Resp. Nō dubito, quin vera sit prophetia Christi, Ioan. 5. Ego veni in nomine pr̄is mei, & nō accepistis me, si alius venerit in nomine suo, illū suscipietis, ergo ad minus p verbū Christi erūt peruertendi, q adhærebunt illi pessimo antichristo, de quo sermo domini est, & si dicas, q visa detractione antichristi illi, qui sibi adhæserunt, conuertentur, dico q pro tam paucis & sic tardè conuertēdis, nō oporteret tot Iudæos in tot partibus mundi tantis t̄pibus sustinere in lege sua persistere, quia finalis fructus de eis ecclesiæ est, & erit modicus. Vnde sufficeret aliquos paucos in aliqua insula sequestratos permittere seruare legem suam, de quibus tandem illa prophetia impleretur. Cōmendatur etiam ille text. in c. maiores &c. vt vr in text.
c In secunda secundæ] Aliàs est in 2. dist. 27.
d Effectus gratię baptismalis] Quia gratia stat cum caritate.
e Præcedētium baptismū] Nec etiā quod illius fuit causa fictionis in baptismo. Verbi gratia, aliquis ante baptismum commisit septem peccata mortalia, & veniens ad baptismum de sex attritus, septimū actu placet, vel de eo minimè atterit, illud septimum solùm est causa fictionis in baptismo. oportet ergo, quod verè pœniteat de illo septimo, & in se, & inquantū fuit causa eius in baptismo, quod ꝑ tanto dico, quia fortè peccauit nouo peccato mortali faciens irreuerentiam sacramento baptismi recipiendo illud cum tali fictione. Qua recedente Deus confert gratiam in temedium contra alia peccata, quæ fuissent deleta, si affuisset fictio &c. Vide latius Scot. l. 4. distinct. 4. secundo membro diuisionis, & ar. 2.

12 Vtrū Iudæi adulti, aut alij adulti sint compellēdi ad baptismū? Rn̄. de Iudæis tenet Scot. vbi suprà, q sic per dn̄os eorū, pro quo facit tex in c. maiores, de baptis. vbi commendatur ille tex. qui coegit infideles baptizari. Sed ꝯtra est tex. in c. sicut Iudæi, de Iudæis, & 45. dist. de Iudæis, qui prohibet cōpulsionē. Sed ego dico verā opi. Sco. intelligē do de compulsione indirecta, hoc est ita sunt angariandi,[a] & in seruitutē redigendi, q eis veniat volun tas cōuertendi, sicut exponit Greg. sup illud cōpelle intrare. [b] c. pen. 23. q. 4. cū glo. & q. 6. c. iam verò. sed de compulsione directa nō licet, quia Deus voluntarium vult militem. d. c. de Iudæis. similiter idem dico de alijs infidelibus.

13 Vtrum liceat emere aquam, vel laborem ab eo, qui nō vult aliter baptizare? vide ꝟ. simonia. 2. S. 7.

14 Quid si non vult baptizare, nisi cōmittat offerens aliquod mortale, puta adulterium? Rn̄. Landul. vbi supra, q si ipse non potest baptizare, puta quia mancus, vel mutus, nullo modo assentiat, quia fides offerētis, & operatio, & deuotio baptismum flaminis impetrabit, quia credendum est, q in talibus necessitatibus diuina pietas supplet.

15 Vtrū requiratur contritio de peccatis factis ante baptismum a baptizando? Rn̄. fm Alex. de Al. in 2. 2.[c] q sic de necessitate de omnib' mortalibus, quæ recordatur, ēt de venialib' in genere, & fortè de venialibus maioribus, quę recordatur particulariter; aliter nō suscipit gratiā baptismalem, scilicet gratiā, & remissionem peccatorum, sed bene suscipit effectum baptismi, qui est res & sacramētum, i. characterem, de cōsec. di. 4. c. ostenditur. Sco. tamē in 4. dist. 4. clarius exprimēdo dicit, q licèt non doleat de veniali, q non tollitur effectus gratiæ [d] baptismalis, sed tm complementū, quia non delet illud veniale, de quo non dolet, & sic dicit ficté simpliciter, vel secundū quid: ficté simpliciter accedit ad baptismū ille, qui habet in se mortale peccatum, de quo non vult pœnitere, sed tamen recedente fictione, hoc est aduenientē contritione habebit effectum baptismi, s. remissionem peccatorum, vt in d. c. ostenditur, in fi. Et hoc intellige quò ad pœnam peccatorum præcedentium baptismum,[e] sed non quò ad pœnam sequentium baptismū, & ideo pœnitentia est ei iniungenda de perpetratis post baptismum secundùm S. Bona. in 4 dist. 4. ar. 2. q. 3. Fictè secūdùm quid accedit, qui non dolet de veniali, & iste non habet complementum. Et aduerte, quòd hic non accipio contritionem pro dolore

Pecca-

a Peccati in actu]vide ad hoc.c.1.interrogetur,& c. omnis,de consecr.dist 4. Vbi dicitur, ꝙ adultus debet interrogari, si abrenunciat &c.
b Latè hac de re Catechis.eod. c. de his igitur & sequentibus tribus.Conc.Trid. sess.5.c. 1. & in cano. bapti.ses.7.P V.

in lapillo alligato alę aquilæ. Si enim crescit vigor alæ,magis volat,sed non tollitur lapillus.
f Ex defectu sacramẽti nõ &c.]Ad intelligentiã no. ꝙ sacerdos in ecclesia tanq̃ Christi vicari⁹ representat personã Christi. Vñ non dẽt hẽre aliquid repugnãs Christo in cõparatiõe Chri ad ecclesiá, & e conuerso. Nunc aũt Chr̃s est vnicus sponsus vni⁹ ecclesię. Et ecclesia est vnica spõsa vnici Chri. igitur sacerdos, q habet aliqđ repugnans Chr̃o, non representat perfectè Chr̃m. Sed bigam⁹, qui habuit duas, vel viduã, habet aliquid repugnãs, meritò dr̃ eẽ ibi defectus sacr̃i, s. sign̄antis Chr̃m vnicũ,& ecclesiã vnicã. Sed q̃ est rõ diuersitatis? dist.Sco. in 4.di. 33.qđ est institutũ ecclesiæ. Quare ergo irregularitas, q̃ per bigamiam contrahitur,non remittitur ꝑ baptismũ, & bñ illa homicidij fuit sola ecclesię institutio, q̃ fuit rõnabilis ex hoc,qđ homicida nõ est inhabilis ad ordines nisi ꝑꝑ horrorẽ sanguinis, q tollit in baptismo, cũ ꝑsupponatur, qđ de lupo sit factus agnus, sicut Paulus post baptismum, sed nõ sic i bigamo, cũ nunquam possit esse ibi significatio &c.
g Irregularitas cuiuscũq;] vide infra irregularitas.2.in prin.
h Et hæc est verior]Nè peccator sit melioris conditionis isto, qui non peccauit. & Inno.in c.presbyterum. de homici.idem tenet. & Archi.in prin.51.dist. q̃ incipit, Ecce, vt hic allegatur.

informato a gratia,sed pro dolore, qui excludit actualiter obicem mortalis peccati in actu, a tenetur etiã talis postea confiteri peccata ante baptismum cõmissa,vt patet infra, cõfessio. 2.§.per Ric.

BAPTISMVS 7. quò b ad effectum,quæritur vtrũ per ipsum auferantur oĩa peccata?Res.ꝙ sic,cap. regenerante,& c.fine pœnitentia,de cons.dist.4.Ratio, quia baptismus est ad regenerãdũ institutus. Vñ ibi transit homo de potestate tenebrarũ in adoptionẽ filiorũ Dei, & ibi maximè aperitur largitas misericordiæ Dei c in primo aduẽtu,& hoc est quod Pau. dicit ad Ti. 2. per lauacrũ regenerationis,& renouationis spirit⁹ sancti,quẽ effudit in nos abundè.

1 Vtrum per baptismum tollatur omnis pœna?Res. ꝙ sic pœna, quæ retardat, & excludit a vita æterna, de cons.di.4.fine pœnitentia.hoc est pœna,quam qs deberet exoluere aut in hac vita,vel in alia ꝓ peccatis commisis antequam vitã æternã,intraret, alias autem pœnas d non tollit.

2 Vtrũ baptismus tollat concupiscentiam?Respon. quòd inquantum habet rationem culpæ, extinguitur per baptismũ; sed inquantum habet rationem vitij siue pœnę,non tollitur, e vt nõ sit, nisi speciali dono Dei & miraculo fiat,sed,vt non obsit,bene fit ex infusione gratię, quæ ibi fit,ex qua superari potest, de cõ sec.distin.3.c.2.

3 Vtrũ per baptismũ tollatur irregularitas? Respõ. ꝙ illa,quæ prouenit ex defectu sacramenti,nõ f tollitur, vnde bigamus ante baptismum,vel post nõ potest ꝓmoueri,similiter corrupta vel ante, vel post rõ pôt velari,& de his habet. 26.di.acutius.Si verò ꝓueniat ex peccato,sic tollitur ſm cõiter Doct. irregularitas homicidij, sed si homicidiũ fit sine peccato,vt in iudice, & hmôi,sic secũdùm aliquos irregularitas non tollitur,vt not.vigesimasexta distinctio.c.deinde. sed secundũ Scot. in 4. distinct.trigesimatertia, irregularitas cuiuscunque g homicidij tollitur, qualitercunque sit commissum. hoc sequitur gl. 50. dist.c. si quis viduam,& 51. dist. S. ecce.& hęc est verior h opin. alia autem irregularitas, quæ prouenit ex defectu nataliũ,non tollitur.

4 Vtrum tollat infamiã? Respõ.quòd sic secundùm glo.in dicto cap.fine pœnitentia.Ratio,quia ꝑ baptismum tolluntur peccata,&

c Misericordiæ Dei]Ista est sententia S.Bona.in 4. dist. 4. & Ric. ibidẽ. Et baptismus ꝑparat hominem, vt non possit cadere,quominus reparetur per pn̄iam. not. in c.maiores, de bap. Et si incontinẽti decederet baptizatus, non solueret pęnam etiam purgatorij, de pœn.di.7. c.fi. Et in hoc baptismus est generalior & magis necessari⁹,quàm pn̄ia, & corpus Christi,quia per confessionẽ non remittuntur peccata respectu pœnæ, quia si quis non perficit hic pn̄iam, patiet pęnam in purgatorio.25.dist.qualis,gl. est in c.super eo,de rapto. Item per corp⁹ Christi non tolluntur nisi peccata venialia, no.in c. interrogo. 1. q.1. Sed ꝑ baptismũ etiam mortalia, vt hic hr̃ in litera &c.
De differentia baptismi, & pœnitentiæ, Conci. Trid.ses.14. c.2. Catechi.de sacr. pœn c. quod verò pœni. P. V.
d Aliàs autẽ pœnas]vt famem, sitim, &c. rationem assignat. S. Bona. vbi supra.
e Nõ tollitur] Nam fomes, cum sit in carne, vel in virtute aliqua corporali, non tollitur per gratiam,quia non est inter ipsum & gratiam repugnantia formalis, sed minuitur fomes quantũ ad effectum. Pone exemplum

Ideo

a Ideò tollitur] Et hoc est cum sublato principali tollatur omne accessorium. Pone exemplum, vt si quis condemnatus fuit de adulterio, vel vsura &c. & Arch. idem tenet in cap. deinde. 26. distinctio. Et gl. in cap. 2. de conse. dist. 4.

tur mẽbrũ eius, & ecclesiæ militãtis, licèt antẽ quis ingressus in collegium offendat post, quã ingressus fuerit, possit reconciliari & collegio, & capiti, non tamen frequenter in collegium intrat &c.

g Magna] De hoc vide Sco. clarius distinguentem. in 4. dist. 6. q. 4. principali.

ea, quæ sequũtur ex peccatis sub rõne, qua sunt peccata, & ideò cum infamia consequatẽ peccatũ, & sub rõne peccati, ideò tollitẽ.[a]

5 Vtrum per baptismum cõferantẽ homini grã, & virtus? Resp. ꝙ sic [b] secundũ gl. in d. c. . de cons. dist. 4.

6 Vtrum effectus baptismi æqualiter cõferatur omnibus? Resp. secundùm sanctum Bon. in 4. distin. 4. ar. 1. q. 3. primæ partis, ꝙ triplex est effectus baptismi. Prim⁹ characteris [c] impressio. Secund⁹ gratiæ infusio. Tertius innocentiæ restitutio. Quantum ad primũ, & tertium æqualiter oẽs suscipiunt, si non fictè accedunt sed quantũ ad secundũ nõ, qa gratia habet duplicẽ actũ, s. delere peccatũ, & sic magis delet in eo, qui magis cõmisit, qa delet omnẽ culpã. Secundus actus est habilitare ad bonum, & in hoc maiorẽ efficaciã hẽt in eo, qui se magis disponit. In paruulis aũt æqualis est efficacia communiter.[d]

7 Vtrũ puer, cũ defertur ad baptismũ, si occidatur, saluet? Res. ꝙ si occidiẽ, nè baptizari possit in odiũ baptismi, seu Christi, sic, piè credo, saluetur. si verò occidatur ex alio respectu, sic damnabitur.

8 Quid si puer moreretẽ, qñ baptizãs dixit, ego te baptizo ĩ nomine patris ante, quã cõpleat? Res. Ri. ĩ 4. di. 3. ar. 2. q. 3. in rñ. ad 2. piè credendũ est, ꝙ deus supplet. vñ & ĩ cœmeterio debet sepeliri similiter. si sacerdos impediretẽ, nè totũ compleret, esset baptizãd⁹ sic, si non es baptizat⁹ &c.

9 Vtrũ baptism⁹ sit [e] reiterãd⁹? Res. ꝙ non, imò tam ministrans, quã suscipiens scienter vltimo supplicio [f] plectuntur, l. 2. C. ne sa. ba. ite. & sunt irregulares, vt infrà, irregularitas. 1. §. 24.

10 Vtrũ ignorãs si facit se baptizari sine cõditione, sit irregularis, si postea iuenit ꝙ fuerat baptizatus? Res. ꝙ irregularis ẽ, de cons. di. 4. q bis ẽm cõem intellectũ. Põt tñ eps dispensare in necessitate magna.[g]

11 Vtrũ nõ baptizatus credẽs se baptizatũ saluetur? Res. sic, [h] de presb. nõ bap. c. apostolicam.

12 Vtrũ suscipiat charecterẽ ordinũ, si ordineẽ? Resp. ꝙ non, de presb. nõ bap. c. 1. & c. veniẽs. si celebrat tñ ignorãs, crediẽ ꝙ conficiat virtute ecclesiæ, ẽm In. hoc idẽ tenet Tho. ĩ 4. di. 24. & Alb. & sũma conse. li. 3. tit. 22. q. 8. & placet, [i] qa virt⁹ spiritus sãcti vegetãs ecclesiã suã supplet potentiã in tali, nè ecclesia decipiatur.

BAPTISMVS 8. quò ad eũ, qui tenet, Quæriẽ qs potest tenere ad baptismũ? Res ꝙ nõ põt tenere Abbas, monachus, vel religiosus, de con. di. 4. non licet, et 1. 16. q. 4. placuit, el 2. tñ si tenent, sunt compatres.

1 Vtrũ pater, vel mater? Res. ꝙ nõ, si sunt in matri-

b Resp. ꝙ sic.] De hoc est text. in Cle. 1 in fi. de sum. tri. & glos. ibi optima. Idẽ tenet Tho. in. 4. dist. 4. & Sco ibidem, & Ric.

c De impressione characteris. conc. Trid. sess. 7. de sacr. cap. 9. Pet. Vend.

d Cõmuniter] adde Tho. & Ri. in 4. dist. 4. vide Sco. ibidem, qui pulcherrime loquitur.

e De hoc Conc. Tri. ses. 7. de sac. can. 9. & de baptis. can. 11. pen. & vlt. & sess. 14. c. 2. Cate. eod c. sed qm. P. V.

f Vltimo supplicio] i. morte. l. vltimũ supliciũ. ff. de pœnis. hæc glo. ibi. Idẽ Sco. in 4 dis. 6. & ibi Ri. & alij. Ratio aũt, quare non possit iterari, ẽ diuina voluntas quæ tñ est rõnabilissima, tũ qa istud remedium est principaliter cõtra originale peccatum. ꝙ nõ est nisi vnicum, & non põt iterari, tũ qa baptismus est culpæ, & pœnæ remissiu⁹, vnde si posset iterari, esset quasi quoddã incentiuum ad delinquẽdũ, quod nõ est sic in pœnitẽtia, quæ pœnã tenet, tũ etiã per istud sacramentũ ꝙ est ianua aliorũ, ascribitur qs familiæ Christi, & effici

h Respõ. ꝙ si] Nam intelligiẽ baptizatus baptismo flaminis vt ibi dicit gl. poniẽ ibi exemplum de Valentiniano, qui cũ pergeret ad baptismum, defunctus ẽ, quẽ plorabat tanq̃ abortiuũ Amb. di. Ventrẽ meũ doleo, & hoc ad instar mulieris, q̃ parit abortiuũ. Et no. ibi gl. ꝑ. §. se. ꝙ ille quò ad se cõficiebat & sibi, & quoad alios conficiebat, licèt in veritate non conficeret, ex quo no. singularẽ limitationẽ ad l. Barbarius, ff. de off. præto. Ad §. verũ. 3. q. 7. Ad no. in c. ad probandũ, de re iu. Ad ca. nihil, de elec. Quibus iuribus not. quod cõmunis error, seu opinio facit valerẽ gesta. hoc verũ in dependentib. à iurisdictione, non aũt in depẽdentib⁹ ab ordine, seu in his sacramentalib⁹. In his. n. attenditur veritas, & nõ opi. facit c. quanto, de consue. vnde ordinatus ab eo, q putabatur eps, non recipit ordinẽ. Vide no. in c. dudũ, de elec.

i Et placet] Sed pone, ꝙ vn⁹ sacerdos inueniatur non baptizatus,

monio, intellige. 30.q.1.ad limina. aliâs contraheut cognationem [a] spiritualem, & etiam baptizando, nisi in necessitate baptizarent.

a Vtrû nô baptizatus possit tenere ad baptismû? Res. quòd nor, de consf.di.4. ca. in baptismat. licèt baptizare possit, quia baptizans est de necessitate sacraméti non suscipiens, seu tenens ad baptismum. & si tenet non erit compater, sed bene baptizans, cû sit verè pater spûalis. vide ĩ. matrimonĩû.3. impediméto.7.§.10.

4 Quot debēt tenere ad baptismû? Res. ꝙ vnus [b] tātû, de con.di.4.c.ĩ catechismo, &.c.non plures. sed tñ de consuetudine nô seruatur, idem in catechismo.

4 Ad quid tenentur [c] leuantes de baptismo? Res. ꝙ tenētur admonere, quos tenuerût, vt castitatem custodiant, iustitiam diligant, & charitatem teneant, & ante omnia symbolum, & orationem dominicã debēt docere, vt in ca.[d] vos, ante omnia, de conse.distin.4.& Magister in 4.di.6.c.pen.dicit, quod exigitur à patrino diligens cura circa eum, ꝓ quo respondet. Quod limita verum secũdùm Thom. quando parentes notabiliter negligunt. [e]

BELLVM [f] quidem dupliciter dicitur scilicet propriè & impropriè. Propriè aût bellũ est illud, qđ autoritate principis superiorem non recognoscētis indicitur, vt est Imp.& Papa [g] fm Hos.23.q.2.c.1. ff. de capti. l. hostes, & ff.de ver.si.l.hostes. Et ĩ isto bello capti efficiũtur serui, & bona efficiũtur capiētiû, & sequitur tertiũ ius.s.postliminij, de quo in l.postliminiû, & l.si qđ bello, & l.hostes, ff.de capti.& hoc verû si bellũ sit iustũ. Debent tñ bona capta assignare Capitaneo, vt distribuat vnicuique fm merita, fm Bart. in d.l.si qđ bello, licèt a principio efficiãtur capientiû. & hoc verû credo, qđ dicit Bar. nisi cõsuetudo haberet ꝙ vnusquisque sibi retineret, qđ cæpit, qa tûc non tenetur assignare, quia illud intelligit actũ, qđ est cõsuetũ.l.ꝙ si nolit.§ qui assidua ff.de ædil.edic. [h] Hodie ēt ex cõsuetudine inter Christianos non seruantur iura captiuitatis, & postliminij quò ad seruitutem, cui stan dum est, vt l.postliminij, ff. de captiuis, & not. Bartol. in dicta l.hostes, ff. eodem. Quid autē sit postliminiũ, Respô. quòd est ius amissæ rei recipiendæ ab extraneo & in statũ pristinũ restituēdæ, moribus, legibusque constitutum, dicit tex.in d. l.postliminiũ. [i] Vnde quo [k]

...catus, & sic debet reordinari, nunquid possit ad hoc cogi? do.Ant. in c.1.de presby non bap. tenet ꝙ sic propter intētionem, quam semel habuit, Archi.c.qui bona.1a.q.1.facit quod legitur & no.in c.porrectum de regula. & c si. de presbyt. non ba. vbi mandatur tale ordinari, nè relinquatur propriæ voluntati. vide Pa in d.c.si.

a Contrahēt cognationem] & sic impediretur redditio, vel petitio debiti &c.

b Vide constitutionem S.Conci. Trid sess.24.c.2. Catech. eod c.accedit antē. P. V.

c Cath. eod.c.accedit. P. V.

d In c.vos] Arc. in d.c. vos, dicit secundû Hugo.ꝙ quia sacerdos baptizans omnium baptizatorû pater sit spiritualis & teneatur omnes docere, & nô posset oibus vacare, & debita iura persoluere, iô curæ patrinorû commendantur. Et isti patrini dicuntur fideiussores, quia pro pueris in catechismo respondent, & spondent.

e Aduerte ex catech.de præcationibus, & ritibus huius sacramenti. item quæ noia imponēda baptizatis, Catec.eod. c.vlti. P. V.

f Bellum] vide de bello iusto vel iniusto per Arc. in c.iustum.23.q.2. Vbi ponit septem genera bellorum. Et quis possit ĩdicere bellum, doc.in l.ex hoc iure, ff.de iusti. & iu. Ang. in q.renouata guerra. Bal.in aut. Item nulla communitas, de episco. & cler.in l.aquã, C.de serui.& aqua, & in l.1.qui. ad li. procla non li.& Old.consi.71.Et præcipua causa est contumacia iniustè resistentis, secundû Archi. vbi s.

Et adde text. in l.si vsusfructus, ff. de vsufruc.

g Papa] Qui nulli subest, de iudi c.nouit, & de elect. licèt, & 9.quæst.3 Cuncta per mundum. Et hoc quis potest papa indicere bellum contra laicos Christianos, vide in capitu.pro humani, de homici li. 6 Vbi ratione delicti exponit bona laicorum quibuscunque. Itē inducit seruitutē, Vt in ca ita quorundam, de Iudæ. Ista sunt verba Pan. post Innocen.in c. sicut 2. de iureiurando.

h ff. de ædil. edic.] vide qđ legitur & notatur in c. dicit. 23.q. 5. Intellige etiã de bonis mobilibus, quia immobilia publicantur, vt legitur & notat in l. si captiuis, ff. eodem in § 1.

i In d. l. postliminiũ] vide gl. in ca.ius gentiũ. 1.dist. Et prædicta intelliguntur etiam ex parte illorum, qui mouent præliũ contra Romanũ imperium, vt in d. l. hostes. Ita, ꝙ proprium bellũ est siue Romanũ imperium moueat, siue contra illud moueatur ab alio. Qualiter autem Papa possit mouere bellum contra infideles, vide Inn. in c.quod super his, de voto.

k Vnde quò ad res] sensus est, quod ille, qui remanet captus apud hostes, recuperat omnia bona sua, quæ fuerunt occupata ꝑ alios. Vñ & ius ciuile dabat eidem resti[t]toriam, de qua in §. rursus, Institu.de actio, licèt cesset de iure canonico. quandoquidem contra talem non currat præscriptio, vt hîc.

ad res bene est seruãdum, vt ille qui aliqua perdidit in iusto bello, quò ad eum integrè restituatur. & ideo non currit præscriptio contra eum secundùm gl. in c. prima actione. 16. q. 3. Arma tamen de rigore nõ restituũtur. l. 2. ff. de captiuis. sed secundùm conscientiã sunt etiam restituenda.

1 An autem hæc locum habeãt in bello indicto ab his, qui de facto superiorẽ non recognoscunt, vt est rex Franciæ, Hispaniæ, & hm.õi, Res. ſm Inno. in cap. olim, el primo de restitut. spolia. & Bar. in d. l. hostes, ff. de ca. & postliminio reuersis, quòd sic, quia habẽt iura principis. [a]

2 Bellum autem impropriè est illud, quod non est indictum per principẽ, sed per inferiores, q recognoscũt superiorem, & de hoc Pa. de iureiuran. c. sicut, el terzo.

3 Vtrum [b] bellum in dubio sit præsumendũ iustũ? Res. Pa. i d. c. sicut, ꝙ in bello indicto à principe summo, in dubio præsumitur iustũ & legitimã causam esse in principe iuxta no. per legistas in l. præscriptione, & l. fina. C. si contra ius, vel vti. pub. & per Cano. in c. q̃ in ecclesiarum, de cõsti. sed in bello indicto a recognoscente superiorem, in dubio [c] præsumitur iniustũ, & sic intellige Hosti. & tex. d. capitul. sicut. [d] facit, l. vnica, C. de gla. & capitu. primo, de pur. ca. cum suis concor.

4 Quid requiritur, vt sit iustum? Res. Panor. vbi supra, quòd in bello propriè oportet, quòd subsit legitima & naturalis causa, puta quia contumaces, & rebelles sunt imperio, vel ecclesiç. Adde. 2. vt non fiat animo vindicandi, sed puniẽdi delinquentes. In bello autem secundo modo dicto quinque requiruntur ſm gl. 23. q. . in summa, s. persona, vt non sit ecclesiasticus, cui non licet sanguinem effundere. 23. q. 8. clerici, nisi necessitate ineuitabili. possunt tamen secundũ Tho. secunda secundæ. q. 40. inducere alios ad iustum bellum, & eis assistere, vt pugnantib. subueniãt exhortationibus, absolutionibus, & alijs spũalib. Non tamen debẽt hortari, vt interficiant, vel mutilent, sed vt fidẽ ecclesiasticã, vel patriam liberent. [e] Et licèt aliqui interficiantur, non tñ eis imputabitur, & multo magis prælati hoc possunt imo peccarent, si non facerent.

a Iura principis] Et non possunt ad aliquem recurrere, cum non habeant. vide Panor in d. cap sicut, qui hanc mouet quæstio. Et nullus est, qui præter Papam non recognoscat superiorem saltem vnusquisque habet ipsum Papam pro superiore. 96. dist. duo. Ideo ad ipsum semper recursus haberi deberet pro iustitia, quia ab ipso etiam imperator potest iudicari. d. capi. duo, & c. venerabilẽ, de elec. & ca. nouit, de iud.

b Catechism. in præcep. Non occidas, folio. mihi. 2. P V.

c In dubio posset tamen Papa, vel imperator mouere iniustũ bellum, & hoc quando non sub est legitima, & naturalis causa, puta contra rebelles & contumaces ecclesiæ, seu imperio. Vnde eo ipso, quod mouent præliũ, non videtur præsumi iustum cũ, & ipsi peccare possint. 40. dist. si Papa 9. quæ. 3. aliorum causi ad apostolicæ, de re iudicar. in. 6 cle. pastoralis. de re iudi. habẽt enim summi principes a deo potestatem pascendi, & rectè iudicandi subditos, non autem delinquẽdi, seu opprimẽdi. 4. dict. capitulo. c. &c.

d C. sicut] Host. quærit, cui incũbet onus probãdi, quod sit iniustum bellũ? Res. ꝙ mouẽti bellũ per tex. ibi constiterit, quod verbũ, Constiterit, potest referri ad verbum, iniustè. Et tũc dicit constare de iniustitia eo ipso, quod non cõstat contrarium, facit in simili. C. qui milit. non possunt. l. super seruis, lib. 12. vel potest referri ad verbum, mouerint. Et tunc tex. non facit, vt præsumatur bellum iustum. Et tunc est sensus literæ, vbi constiterit

g Hen. mouerit bellum contra Ioannem. Nam factũ iure non præsumitur, capitulo, cum in iure. de officio delegat.

e Vel patriam liberent] Quid si imperator nunc mouit bellum contra Papam, nunquid dicitur iniustum? Et Ioannes Andr. Et Hostien. s. in capitulo, olim, el primo de restituti. spoliator. puta quia imperator est iniquus, & peccator, & monitus se non corrigit, sed peiora committit, tandem excommuniatur per Papam, & omnia contemnit, mouens tandem bellum, & indicẽs propter hoc contra ecclesiã, dicetur nẽ iustũ bellum ex parte illius, cum ab imperatore, sit indictum. Dicunt quod non, imperator enim ex officio, est aduocatus ecclesiæ, vnde non debet eam impugnare, sed potius a malorum impugnationibus liberare, de nat. ex li. ven. cap. vno. Ad de bonum text. in Clem. Romani, de iureiuran. Quinimo tanta pertinacia secundum eos vix carere potest labe hæreticæ prauitatis, ad hoc quod not. in ca. excommunicamus, de hæreti. Et in tanta iniquitate, etiam si Papa esset inferior, fieret superior propter peccatum ipsius, argumen. 40. di. multi, in fi. tamen certum est, quod Papa est superior, vnde ipsum electum examinat, approbat, improbat, de electione capitul. venerabilem, & circa hoc vide, quod plene dicit Panormitan. in capit. nouit, de iudi. & finaliter concludũt tale bellum esse iniustum. Et in hoc casu, contra iniquum principem tenentur omnes fideles

& cã-

rent.23.q.5.de occidendis, de homi.postulasti,& cap. tua nos.23.q.3.Maximian⁹. 23.quæstio.1. in summa,& capi.militare,de cleri.percu.ca 3. de restitutio. spol. cap.olim,el primo. Innoc. tamen in cap. quod in dubijs,de pœnis,limitat prædictam exhortationem nõ posse fieri, quando sunt in percussionib⁹, sed ante sic, & mihi placet, & est securius. Secundò causa legitima,vt pro defensione sua, vel suorum, aut paternarũ legum.23.quæst.8.si nulla. Tertiò res,scilicet pro reparatione rerum,& huiusmodi,dicto capit.olim. Quartò animus,[a] vt nõ ex odio, sed vt habeat debitum, & huiusmodi. 23. quæstio. 1. quid culpatur,& cap.mili. Quintò autoritas superioris,d.cap.quid culpatur,& l. vnica. C. armorũ vsus in suo princip. libr. 11. Potest etiam fieri autoritate episcopi secundùm Hostiens. in summa, præcipuè quando pugnatur pro fide, vel contra eum,qui pro peccato mortali excommunicat⁹ non vult parere.

5 Vtrum si aliquod prædictorũ defuerit teneatur ad restitutionem tam damnorum datorum, quàm ẽt raptorum bonorum? Resp. Mo.eodem titul.quod sic,si deficit secundum, vel tertium. Si tamen res subsit, quòd scilicet pro rebus repetendis factum sit, non tenetur,qui mouit bellum,[b] restituere, quod ibi cepit, dummodo non excedat,qđ habere debebat. Et hoc verum in foro pœnitentiali, vbi habet locum liquidi ad non liquidum compensatio. Sicut si quis cõfiteatur per furtum accepisse. 10. nõ cogetur restituere, si debet habere alia.10. ab eod. Si verò damnificauit plus aduersarium, non credo excusatum. nisi concurrat simul autoritas,nisi in casu qñ vim vi repellere licet, sed tenetur compensare dãna data cum eo, quod debet habere, & si plus haberet,restituat.c. q habetis,[c] & in c.se.14.q.5. & in d. l. hostes,ff.de captiuis,& ſm quod dico in.§. seq.

6 Vtrũ istis inferioribus a principe liceat facere bellũ?Rñ.Pa.i d.c.sicut. ꝙ aut, is qui facit bellũ, habet iurisdictionẽ super hos, qb. guerrã facit, & illi sunt cõtumaces & rebelles, & sic põt statuere & cõcedere,ꝙ liceat vnicuiq; res eorũ inuadere,& suas facere, & liberos homines rebelles capere,& detinere quousque domino rẽpsentare[d] potuerint,c.a nobis,el 1.de sent. excom.Si autem nullam iurisdictionem super eos habent, non pñt sine autoritate pñcipis,nisi essent iuasi, qa tunc possunt se, & sua defendere cum moderamine inculpatę tutelæ,& hominẽ pcutere, & ẽt occidere,vt latius dicã infra, defensio. Non potest tamen

& catholici ecclesiæ adherere.Quos, etiam si vasalli ipsius sunt,ex hac causa potest Papa absoluere ab obseruantia præstiti iuramenti super fidelitate.15.q. 6. nos sanctorum c.iuratos, cũ si. Et amplius dicit Pa. in d.c.sicut,de iureiur. quòd papa potest ex causa ardua priuare imperatorẽ & alios reges, & contra eos indicere bellum publicũ. d. c.venerabilem, & d.ca.nouit, & c.alius.15.q.6 & d.c.pro humani. au. doc. in ca.ex gestis,de cle.non resi. facit. c.ad apostolicæ, de re iud. in 6. Et hodie optimè facit, quod habetur in extrauag. Bonifacij, quę incipit, Vnam sanctam. Potest enim Papa ex cã ardua iurisdictionẽ in tẽporalibus,quam a deo suscepit in habitu,deducere ad actum contra quoscunque, vt plenè not Pan in d.c.nouit, &c. Et bene verum est, ꝙ ex legitima cã posset ĩperator indicere bellum contra personam Papæ, nõ contra ecclesiã, vt si Papa esset hæretic⁹ & non posset iudicari per ecclesiam,vel schismaticus,vel aliàs incorrigibilis,& ecclesia non habet quid faciat, de quo se remittit. Pa.in d.c.sicut ad ea quæ habentur in.c.principis, & in ca. regum.24. q. 3. & in c.in nomine dñi.23.dis. & in c. nec licuit 17.dist. Et ad hoc not. in c cum nõ ab homine,de iudi. & in capi.non nos, & in c.de Liguribus.23. q. 5. Et vide gloss. in cap.tua, de deci. Et dicit Pan.quòd possunt dicere,pugnate,& capite sed caueant ne dicant,occidite,vt nota.in c.significasti.2.de homici.cum si.& vide eundem in capi.in dubijs,de pœnis.

a Quartò animus] Th.2.2.q.40.ar. 1. ponit tantùm tria requirit,s.autoritas, iusta causa,& recta intentio sed ad iustam causam possunt cætera referri.

b Non tenetur, qui mouit bellum]Tamẽ si per viam iuris poterat repetere, sed per istam viam noluit, peccauit. Vnde pœnitere debet de hoc Pe. supra e.ti.§. 3.

c C. q habetis] infra restitutio. in ver. turpe lucrum, &c.

d Repræsentare potuerint]Et illi potius dicuntur obsides,quàm captiui. Et secundũ hoc etiam potest intelligi,ff.de legat.tertiò l.1.primo respon. & §. 1. vbi dubius de statu suo non potest testari. facit. l de statu,ff.de testam. Secus si esset captus à latronibus, & hoc sciret, quia posset testari. l.qui à latronibus, ff. de testament Sed etiam sine aliqua constitutione potest tales rebelles, si terram suam inuaserint, & damnum dederint, punire. C. vbi de crimine agi oportet, autent. qua in prouincia. Et patet per id, quod legitur & not in capitulo. 1 de raptor. secundum Hostiens. & Pano.mitan in dicto capitulo sicut,el.3.

Suãs

a Suas facere] Isti tamen inuasori, si in ipsa inuasione expolietur, vel verberetur, actio vi bo. rap. & etiam iniuriarum denegatur, quia exceptio paris criminis obstat ei, cap. intelleximus, de adult. sed bene potest res, quibus spoliatus est vendicare, cum remaneat dominus, ff. de rei vendi. l. in rem actio, secundum Inno. quod not.
b L. Iudæi] Illa l. Iudæi, nec prima, nec secunda aliquid facit, similiter nec. l. nullus, nisi in argumentum, vt patet inspicienti, concordat supplementum isto titu §. 2. in fi. Et allegat not. in capitulo. ius gētium. 1. distinc. Tu vide nota. in l. vt vim, ff. de iu sitit. & iur. Et in l. 1 & in l. si quis in tantam, C. vn de vi. & in capitulo. olim el. 1. & ibi Innocent. de restituti. spolia. Et in capitu. significasti. 2. de homi. Et Panor mitan. hoc dicit ex mente Innocent. in d. c. sicut. Allegat etiā l. an prætor. §. si debitorē, ff. quæ in frau creditor. & ibi Bartolus nota.
c Quidam sunt vasalli] Hanc distinctio. sentit Bar. licet in alia materia in l. 1. ff. de iudic. Et melius. in l. 1. §. & post operis, in

aduersariū capere, & nec inuadendo res aduersarij suas facere. a Quod intellige, nisi in recompensationem damnorum suorum, & in satisfactionem expensarum, laborum, operum etiam ipsum adiuuantium, distin. 1. ius gentium. 23. q. 7. si de rebus, vel nisi in territorio suo eos delinquentes inueniret. Item quādo talis superiorem nō habet corā quo sua repetere possit, res suas propria autoritate repetere posset, & recuperare: c. l. Iudæi. b & l. nullius, C. de Iudæis.

7 Vtrum subditi teneant ire ad bellum iustum domino mandāte? Res. Pa. in d. c. sicut, el 2. ꝙ subditorum quidā sunt vasalli c propriè vt sunt, q̄ tenent feudū ab eo. Quidam vasalli impropriè, vt sunt subditi ratione originis, vel domicilij, nihil tamen ab eo detinēt, & tales propriè nō sunt vasalli, licet ibi habeant possessiones, nec tenēt dño p̄stare fidelitatē. Quidā sunt milites veri, vt qui iurāt, d quæ ponit gl in l. pen. ff. ex quibus cau. ma. quę sunt infra, Milites. Quidā nō veri milites, sed tantū respectu honoris, qui ista non promittunt, sed viuunt vt alij ciues, vt per Cyn. in l. 1. C. de iur. & fac. igno. istis pręmissis distinguo, aut dominus vult alios pro libito voluntatis inuadere, nō fauore reipublicę; & nō tenētur eum sequi etiam vasalli propriè, ar. c. de forma 22. q. 5. nisi aliud habeat cōsuetudo, vel pactū. Aut dominꝰ inuaditur, & tūc si timor est subitaneꝰ & impro-

uisus, oēs apti ad pugnam, seu custodiam tenentur fauore reipublicæ. Nam clerici hoc casu tenentur ad custodiā. c. peruenit, & qđ ibi notatur, de immunitat. eccle. Facit. c. omni timore 33. q. 8. Aut non est talis timor, & tunc vasalli ꝓpriè dicti tenentur per d. ca. de forma, & milites veri, ꝑ d. l. penul. Alij verò non sunt cōpellendi, dūmō dn̄s sufficiat de per se ex reditibꝰ, quos habet a loco. Nā propter hoc honorant dominum in reditibus, gabellis & hmōi, vt necessitatis tēpore eos defendat, arg. 23. q. 5. principes, & c. regum. Si vero non sufficit per se, tunc tenentur omnes pro salute domini, vt patet ex c. si nulla, & d cap. omni timore. 23 q. 8.

8 Vtrum subditi sequentes dominum, ī iniusto bello excusentur? Res. Pa. in d. c. sicut, ꝙ Inno. dicit quòd non, si scienter hoc faciūt, nec excusantur ex timore amittendi feudum, vel alia bona. 32. q. 5. ita ne. Si verò dubitant, & inquisierunt, quantum potuerunt, peritiores, & semper dubij remanserunt, excusantur ꝑꝑ bonum obedientiæ, c. quid culpatur. 23. q. 1. aliter. e nō arg. cap. cum inhibitio, de clande. despon. non tamē excusantur amici & cognati, & alij, qui f voluntariè adiuuant talem in dubio, imò si erat iniustū, de omni damno dato tenētur ad restitutionem.

9 Vtrum subditus, qui in dubio bellādo multa acquisiuit, teneat ea restituere, cognito ꝙ bellū erat iniu-

fine, ff. de nouꝰ. oper. nunc. Et vꝰ de, quod not. In nocen. capitulo, nimis, de iureiurand. Vbi d cit, quòd non, eo ip so quod quis habet possessionē i aliqua prouincia, tenetur dño ad fidelitatē pr æstādam, quia res non præsumuntur feudales, nisi probentur Et vi de Pan. ibidem latius de hoc.
d Iurant] Et maxime, ꝙ non effugient mortē pro republica.
e Aliter non] Et c. quid ergo, 11. q. 3. Et intellige de his, qui tenetur ire, alias non, quia licèt omnes sint excusati in iniusto bello, si tamē est iustum, nullus nisi in dubio, vt sunt vasalli. Facit, quod no. In noc. in c. si verò, de sen. excomm. ar. in c. iuuenis, de spon.
f Qui voluntariè] Rō, quia ibi non est obedientia, nec in dubio debent se committere discrimini, vt iuuent alienum in præiudicium alterius. 14. quæstio 5. denique nec est simile de aduocato, quem excusat bonafides, quamdiu credit iustam esse causam, quam fouet, licèt in veritate sit iniusta, quia ibi iudex est superior, qui causam examinat, & de allegatis iudicat. In bello verò viribus corporali

stum? Resp. quod sic omnia, quę habet, & credo, quod etiā consumpta, [a] quia nunquā habuit bonam fidem, ex quo semper dubius permansit. Et de hoc vide infra, præscriptio. §. 4. & secundùm illam dist. dic.

10 Vtrum omnes existentes in bello iniusto teneantur insolidum? Resp. sm Mona. ti. re. i. quòd sic de omni damno, quod suo auxilio, consilio, fauore datum est, quod aliter datū non fuisset, argu. 17. quæstiō. 4 omnes, & 2. q. 1 notum, in fine si verò probabiliter credit, quod propter suum auxilium consilium, vel fauorem nō plus fecerint, quàm aliàs facturi erant, non tenetur, nisi de his, quæ ipse habuit vel damnum dedit, vel aliquis de familia sua directè & occasionaliter. ar. de sen ten. & re. iud. c. 1. [b] de ætate. & qua or. c. tuā, & de hoc vide ēt infra, Furtum. §. 16.

11 Sed quæritur, quid tenetur restituere faciēs bellum iniustum? Resp. Mo. vbi supra, quod tenetur de omnibus dānis, quæ ipse, vel sui intulerunt aduersario, vel eius hominibus tenetur ēt proprijs hominibus de dānis datis ab aduersarijs. [c]

12 Vtrum habens iustum bellum teneatur in aliquo de damno aduersarij? Resp. Mo. vbi supra, quod non tenetur de illis damnis, quæ bona fide intulit, à quibus commodè abstinere nō poterat secundū consuetudinem pugnæ. Si qua tamen animo crassandi, & malitiosè intulit, cum aliàs posset abstinere & sibi consulere, tunc tenetur compensare cum damno sibi dato, & si excedunt, tenetur eis satisfacere.

13 Vtrum habens iustum bellum [e] teneatur de damno dato subditis aduersarij? Resp. qui supra, quod nō, imo licitè bona capit non solùm aduersarij, sed etiā fautorum, & subditorum suorum, donec sibi sit satisfactum, subditi tamen aduersarij, qui deum timētes nolunt domino suo in bello illicito impendere auxilium, vel consilium, nullatenus sunt spoliandi, nè pęna excedat autores, argumen. de his, quæ fiūt a maiori parte capituli, quæsi. u t, & 1. q. 4 c. 1. imo secundùm Ric. in 4. dist. 15. qui scienter talibus innocentibus inferunt damnum, tenentur ad restitutionem. Verum credo, nisi domin[9] eorum directè, vel indirectè ex personis, vel reb. eorum iuuaretur. Multomagis tenetur ad restitutionē qui damnificat non subditos aduersarij, innocentes scienter, vt sunt ecclesiastici, & huiusmodi. [f] Secus autem esset, si a casu damnificaret, hoc nō intendēs, nec obligatus intendere, vt puta quia bellans cōtra aduersarium nō valens eū impugnare, incendit ciuitatem, & sic comburuntur ecclesiæ, & bona ipsius, & aliorum innocentum, nam tunc non tenentur, & sic patet, qđ ecclesiæ incastellatæ possunt incendi, & bona ibi reposita, ex quibus sustentabantur contra hostes in iniusto bello, possunt capi, non incastellatæ verò a proposito, nec res ecclesiæ sunt auferendæ, & cōtrarium facientes tenentur ad restitutionem.

a Et credo quod etiam consumpta] Quidam dicebat esse æquius non teneri de consumptis in dubio, quando non potuit certificari. sed opinio hic posita est securior, ex quo rem quam fuit in bona fide, nō enim debebat consumere, donec esset certificatus, argumento. capituli si. de præscriptio. Si verò habuisset bonā fidem, non teneretur de consumptis, sed si solùm factus esset locupletior, C. de rei vendicatio. l. certum

b De re iudicata. capit. 1.] Facit enim hic modo in argumētum, quia si datur sententia contra leges, seu canones, licèt non interponeretur, appellatio, non nocet, quia omnino sententia ēst nulla. sic a simili licèt isti debent auxiliū, Si tamen illud damnum erat futurum etiam sine auxilio ratiōnabiliter, teneri non debent. Ad idem dicto capitulo, tuam. Nam preces amicci si non induxcēt symoniam, ex eo quia ille promotus est ita abbatem, quia omnino erat promouendus propter honestatem.

c Ab aduersa- rijs] Si ipsi proprij homines iuuerunt ipsum bona fide, aut si inducti fuerunt eius consilio, timore, vel coactione, vel de la non erant facturi. Secus, si mala fide iuuerunt, quia tunc nullam habent actionem mandati, vel aliam contra mandantem, seu vocantem, quia in re turpi nulla contrahitur obligatio, institu. mandati. § illud quoque, & ff. mandati. l. si remunerandi. §. Rei turpis, cum similibus. Vnde exequentes tale mandatum, licèt coacti, vel alias inducti nullam habēt actionem. Hæc supra eod. tit. §. 9. circa finem.

d Satisfacere] Adde sup. eo. tit. §. 1. &c.

e Bellum] Adde sup. Bellum, 3. in princip. & §. 1.

f Vt sunt ecclesiastici, & huiusmodi] Vt clerici, religiosi, peregrini, mercatores, rustici euntes & redeūtes, & in agricultura existentes, & animalia quibus arant, & semina portant, de treu. & pa innouam[9]. 34. quæ. 5. si quis Rompetas.

Et

14 Vtrum domini, qui habuerunt bellum adinuicē, possunt componere simul de dānis? ℞. Mo. ti. resti. ꝙ ille, qui habuit iniustū bellū, non pōt cōponere in p̄iudiciū hominum suorum quin ipse teneat eis de dānis, quę passi sunt, nisi & ipsi fuerint in culpa. Hoc verum in foro conscientiæ, si ad talē culpam non venerūt ex eius ꝑsuasione aliàs non facturi. Ille aūt, qui habet iustū bellū, dēt procurare pro viribꝰ, vt satisfiat suis hoibus. Et si nō pōt, & ipsi hoies p̄dicunt cōpositioni, fm Mona. non pōt de dānis, quæ passi sunt incendijs & rapinis, cōponere.ᵃ facit in ar. l. 1. & l. trāsactionis placitū, & l. ꝑles, C. de trāsa. c. fi. de maio & obed. Sed ego credo, ᵇ qd in oībus pōt, ar eorū q̄ notant̄ i l. fi. C. si ꝯ ius, vel vtpu & in c. q̄ in ecclesiarū ď cōsti. vbi patet, ꝙ ex rōnabili cā pōt princeps tollere rem vnius, & dare alteri, & non pōt esse maior rō, q̄ fauor publicus carere bello. Et si militer poterūt, qui hñt iura iperialia. Vñ Hos. tenet, ꝙ qñ duo milites habuerūt iniustū bellū inuicē, pace inter eos facta, & dānis remissis, qd hæc remissio extendit ad oēs vtriusq; partis, licèt non consentiāt, qñ pax aliter haberi non possit; alleg. l. conuentionū, ff. de pac.ᶜ cōcordat Pa. in c. in nostra, de iniurijs. Aduerte hic fm eundē Pa. vbi s. quòd noie damni propriè & strictè venit diminutio patrimonij per aliū facta. l. 3. ff. de da. infe. Et ideo nō veniunt expensæ factæ pro pria volūtate, & coacta, no mine damni. quod not. pro statutis, & similibꝰ odiosis. Itē limita, ꝙ p̄dicta remissio non valet quò ad dāna data ecclesijs, & ecclesiasticis ꝑsonis, nisi prælati ipsarum consentiant.

15 Vtrū dñs teneat̄ mandatario de dānis, q̄ in bello ᵈ est passus? ℞ fm Pa. in d. c. sicut, ꝙ sic, nisi cā pietatis, humanitatis, vel parētelæ bellū fecerit, ᵉ vel ex debito teneretur, vel nisi aliqd recipere conuenerit ꝓ mercede, & vide de hoc infra, Mādatum. §. 5. & hoc intellige de dānis, q̄ verisimiliter mandans prouideret.

16 Vtrū occupata ꝑ principes Chr̄ianos, q hodie iter se bella gerūt ꝓpria temeritate, & ꝙ vnꝰ qeiē possedit ab antiquo, aliꝰ violēter ď nouo accipit, sint restituē da? ℞. d. Ant. it. c. qd sup his, de voto fm Host ꝙ non videt, qūo iustè teneant. nec qualiter confessores eorū peccata, q̄q̄ notoria palpitent. nec qualiter ab eisdē eleemosynas, aut possessiones accipiant, aut eos absoluant. Vñ caueant, nè cateruatim ad inferos vadant, & alios secum trahant, nec credit, ꝙ in Italia præsenti talia possint. c. fin. de præscrip. Et ideo restituere tenentur. ᶠ

17 Vtrū clericꝰ in bello iusto cū dño suo vadēs, q lucrat̄ aliqua de bonis aduersariorū, teneat̄ ea restituere? ℞. Mo. tit. resti. ꝙ si ea rapuit, peccauit capiendo, & restituere tenetur eis, a quibus abstulit, ᵍ qa illam rē capiendo nō potuit facere suā, qa sicut dñs nō potuit ei dare autoritatē bellādi, sic nec rapiēdi Posset tñ retinere, si guerra ʰ durante dñs, vel illā retineat consensit. Si verò nō ipse rapuit, sed sibi ab his, qbus licuit rapere, data fuit, tūc nō restituere tenet̄. Qd verū credo, qñ ex ꝯsuetudine glibet, qd rapuit, sibi retinet; aliàs secus, quia de iure quilibet tenetur capitaneo assignare, vt illa distribuat, vt ī si qd bello, & ibi

a Et rapinis cōponere] Secꝰ de expēsis secundū aliquos, qa consueuerūt dñi autoritate propria componere, vel transigere. Intelligitur etiam super damnis, vt infra, & rō est, quia bonum publicū præualet priuato, ideo vt bonum pacis, & cōcordię habeatur, nou videtur, quinetiam ipsis subditis contradicentibus, non possit componi. Idem Rose. hi: § 21. & qd solet dici, ꝙ quis non tenetur actione negotiorū gestorū post prohibitionē, intelligo de personis priuatis. Et sic limita. l. fi. C. de neg. gest. Secus in ꝑsonis publicis, vt in c. bonæ, el 2. de postu. præl.

b Sed ego credo] Quidam asserebat contrariā partem esse communiorem & tutiorem, & æquiorē. Sed non rñdet rationib. hic positis, & maxime cū aliter pax haberi nō potest & hoc vergat in damnum subditorum Credo tñ illum, per quem stat, ne pax habeat, nisi remittantur dāna que intulit, non esse tutū in conscientia. Et pro isto. §. facit. sup. bellū. 2. § antepe.

c L. conuentionum, ff de pac.] Vbi dicitur, ꝙ publica conuentio est, q̄ fit per pacem, quotiens duces belli inter se aliqua pacificātur. Et vide ī, restitutio, vlt. §. 4. & quæ ibi notaui in apostilla.

d Quæ in bello] s. iusto, quia in iniusto secus, vt patet supra. §. 21. in apostilla.

e Bellum fecerit] Ar. lege, Nesennius, ff. de nego. gest. & 2 1. q. 3. non inserēda.

f Tenentur] Cū sint in mala fide. d. Ant. in responsione ad quintū dicit, ꝙ nō vult prosequi hūc articulum, quia est notorium. sed secundū Innoc. isti tales saluari non possunt.

g A quibus abstulit] Si sint alias pauperes secundum Ver.

h Si guerra durante] dominus scilicet rei raptę vel belli, scilicet capitaneus.

a Contrarium] Adde sup. bellū. 2. §. i.
b Prædicta gl.] Adde sup. bellū. 1. §. vlti. Et vide S. Tho. 2. 2. q. 4.
c Glo in cap. cupientes] Quæ dicit, quod potest reus subterfugere ponendo veras exceptiones, vide q scripsi supra, ars, in. §. i.
d No. Inno] Vide ibi laté, p ipsum, qñ mutua delicta compēsatiōe tollūtur in foro iudiciali, & quādo d et actio contra rapientē bona debitoris, q nolebat ei soluere debitum.
e Addas benedictionibus, dei opera nostra ,pspere cedere, catec. in ora. domin. in ver. Panem nostrum. P. V.
f Ecce dico] gl. in d. c Si ego, dicit, q sacer. celebrāt præsente episcopo debet innuere ei an velit benedicere, q si nō vult tūc faciēdos bñdicat. imò fortius, q eo ipso q pmittit sacerdotē celebrare corā se, oia, q sine missa esse non pñt, concessit, ar. c. præterea de offi. delega. & in missa datur benedictio. ca. missas, de conse. dis. 1. igitur &c. Prædicta intelligas, quādo sacerdos celebrat coram pprio epo, secus corā alieno, per tex. in d. ca. ecce ego, in prin. nunquid epo volenti legere lectionē, & dicenti, Iube domine bene

Bar. ff. de cap. ergo sine ei autoritate tenere non poterit. facit. c. dicat. 23. q. 5. nisi vt dixi, consuetudo sit in contrarium. a

18 Vtrū liceat oī tpe bellare? Res. q in bello iusto nō licet bellare in quadragesima, nec in dieb. festiuis, nisi necessitas vrgeat ineuitabilis, tex. ē cū gl. in c. si nulla. 23. q. 8. Itē nec tpe treugę. c. 1. de treu. & pace. Qđ intellige in pugnatore, nō in defensore, vt notat prædicta gloss. b

19 Vtrum in bello iusto liceat vti deceptione dolo, vel insidijs ad vincendū inimicos? Res. q sic, dūmō mēdacium non dicant, vel fidem promissam non frangant. facit c. vtilem simulationem. 22. q. 2. 23. q. 2. c. dominus, & q. 7. ī summa. 13. q. 5. dixit. vide gl. in c. cupiētes, c in ver. malignantium de ele. lib. 6.

20 Vtrū locās arma, equos & hmōi eūti ad bellū repetat, si amittāt in bello? Res. Inn. ī c. sicut, el. 3. de iurei. q nō, qa sic ea pduxit. ff. loca. l. itē qrit. §. si qs seruū facit. l. bideamus. §. si. ff. eod.

21 Vtrū commodans possit similiter repetere? Resp. Inn. vbi supra q nō, qa nō excessit fines ptract⁹. ff. cō. l. si vt certo. §. sed iterdum.

22 Vtrum tenente aliquo rēmeā liceat mihi violēter auferre? Res. Pa. ī d. c. sicut. aut incontinēti recuperare vult, & licet, quia vim vi repellere licet, de quo ȷ. Defensio. Aut nō statim; & sic debet p iudicē eā recuperare, si pt. q si non pt, sic ī defectū iudicis pt domin⁹ rē suā etiam violēter, si aliter

non pt facere, recuperare, ar. l. nullus, C. de Iudæis, in gl. & l. ait prętor, ff. de his, quæ in frau cre. §. si debito rē. no. Inno. d in ca. olim, el 1. de restitu spo. & Alexan. Ric. & Sco. in 4. dis. 15. q si aliter nō possum rē meam habere, licet furto eam tollere, de quo dic, vt infra, Furtum. §. 40. Non tamen licet per mendacium, quia non licet mentiri pro alterius vita. 22 q. 2. nè quis, & sic limita gl. in c. cupientes de elect. li. 6.

dicere, debeat sacerdos fm morē solitū benedicere? gl. in ca. denique 21. di. i ver. bened cere, respōdet, q debet dici, Ora pro nobis pater sancte, & Asten. li. 4. tit. 14 subdit in hoc vt misereat nostrī deus noster, vel fm gl. vbi supra, Inferior dicit Iube domine benedire, & eps benedicet, & postea leget.

BENEDICTIO e Super populū, quędam solennis, quę fit cum illa solennitate, Adiutorium nostrum &c. & hanc solū epi possunt facere ī tota sua dioecesi, & archiepiscopi in tota prouincia, cum visitant, & legati in terminis suæ legationis, & abbates quibus ex priuilegio concessum est, vt no. 16. q. 6. ministrare, de consec. dis. 1. cum ad celebrandas, de exces. præla. accedentibus de priuil. abbates, libr. 6. Alia simplex. Et hęc fit a sacerdotib. in missa absente episcopo, aut de mandato eius, cum præsens. est. 21. di. denique. 95. di. ecce f ego dico.

2 Vtrū benedictio calicis, paramentorū & huiusmodi pro missis celebrandis possit fieri à sacerdote? Res. doct. in cle. attendentes, de sta. reg. tenent q non, quia sunt potius ordinis episcopalis, & hoc idem in d. c. abbates, sed iudicio meo nullo iure eorum dictū probatur. & credo, q imò possint benedicere paramēta, tali ratione motus, Presbyter potest omnia facere, quæ sunt ordinis, nisi sint ordinis episcopalis, vel specialiter ei interdicta. c. quāuis. 68. dis. & d. c. ecce, & 93. di. legimus, sed benedictio paramentorū, cū non sit ordinis episcopalis, pater qa competit abbatib. ex consuetudine, vt tenent doc. in d. c. abbates. & d. Cle. attendēites, q fieri nō posset, si esset ordinis epalis, ar. eorū. q no. in c. pe. de cōse. ec. vel alia. nec est ēt eis phibitū. patet, qa ī d. c. quis, phibeē cōsecratio sacerdotū diaconorū, & subdiaconorū, cōsecratio virginū, consecratio ecclesiæ, vel altaris, chrisma conficere, chrismate frontes baptizatorum

zatorũ signare, publicè pœnitentẽ reconciliare, & in c. ministrare. 26. q. 6. addit, ꝙ non bñdicat publicè plebẽ in ecclesia. Qđ intellige, vt dixi s̃ & in c. consulto, de cons. di. 1. ꝙ nec corporalia debet consecrare. ergo vestimenta pt, qa i c. vestimenta, & in c. vasa, de cons. di. 1. nihil dr̃ de epo, quare credo oia, quæ pertinent ad celebrationẽ missarũ, quæ non fiunt cũ sacra vnctione, vt est calix, & patena, & non sunt eis spãliter inhibita, sicut sunt corporalia, q̃ ab epo debẽt c. Te benedicta, vt i d. c. consulto, & alia huiusmodi pnt benedicere, ar. d. c. quã uis, & c. ecce, nisi episcop⁹ esset pręsens, quia non liceret, ar. c. denique. 21. di.

2 Vtrum abbates possint similiter bñdicere? Ge. i d. c. abbates, tenet ꝙ sic oia, ĩ quibus fit verbalis solũ benedictio, & qñ faciunt ad opus suarũ ecclesiarũ, aliàs non. Sed ego dubito de bñdictione corporaliũ, quæ licèt sit verbalis, solùm tñ videtur epis reseruata. d. ca. consulto, nisi dicam⁹ derogatũ per contrariã consuetudinẽ, cũ sit potius episcopis reseruata ratione dignitatis, quã ordinis, & ideò abbates possunt ex consuetudine, arg. d. c. accedẽtib. Idem dic de benedictione calicis, de quo ĩ calix. §. 1.

3 Vtrũ vestis debeat iterũ benedici, qñ repetiatur? Res. ꝙ non, nisi qñ fit talis repetiatio, ꝙ sine ipsa cum dicta veste non posset celebrari, puta totius manicę, & huiusmodi, qa cũ amittat formam debet iterũ benedici, ar. eorũ, quæ not. in c. 1. de cons. ecc. vel alta. Secus dico, si de stola fiat manipul⁹ vel de manipulo stola, qa non videtur alia forma, nisi ꝙ vnum est breui⁹ altero, q̃ quidẽ breuitas non mutat formã.

4 Vtrum sponsa, quæ [a] non est virgo, debeat benedici? Rñ. ꝙ non. [b] 32 di. feriatim. imò bñdicẽs secũdas nuptias, ab officio, & beneficio suspensus debet mitti ad Papam, c. 1. de secun. nup.

5 Vtrũ diaconus possit benedicere mensam? Res. ꝙ non pręsente presby. nisi esset diaconus cardinalis, sed absente presby pt secundùm no. in c. legimus. 93 di.

6 Vtrum recipere pecuniam pro benedictione nubentium sit simonia? [c] Resp. ꝙ sic, tex. est in c. cum in ecclesiæ, de sim.

7 Vtrũ mulier possit benedicere? Res. ꝙ non nisi vt potest quilibet bonus Christianus, c. noua, de pæ. & rémis. quia quæ sunt ordinis, non cadũt in mulierẽ d. c. noua. [d]

8 Vtrum benedictio mensæ, & aquæ sit certi ordinis? Res. s̃m Inn. in c. 1. de exces. p̃la. li. 6. ꝙ benedictio aquæ sic, & ideò esset irregularis, exc. vel suspẽs⁹ ipsã bñdicẽdo, sec⁹ de bñdictiõe mẽsæ, q̃ nõ ẽ ordinis.

9 Vtrum libri ecclesiastici sint benedicẽdi? Res. secundũ gl. in c. 1. de pig. ꝙ non. [e]

BENEFACERE Ex timore, & non ex amore non reputatur benefacere, sed pro non facere. 33. q. 5. ad fidem 33. q. 5. sicut enim, de conse. di. 5. quicquid. 86. dist. non satis, de re. iu. qui ex timore. [f]

BENEFICIVM [g] est quædam beneuola actio gaudium tribuens capienti, in li. feu. c. 1. ex quib. causis feud. amit. & Pan. in c. vnico, de com. & in c. ad audiẽtiam, [h] de præscrip. hæc diffinitio cõprehendit quodcunque, quod dicitur beneficium. Sed hic de ecclesiastico solùm dicendum est.

1 Quotuplex ẽ bñficiũ [i] ecclesiasticũ? Rñ. ꝙ aliud est religiosũ, aliud sœculare. Religiosum aliud simplex, vt canonicat⁹ regularis. Aliud duplex, vt abbatia, priorat⁹, vel aliud hñs iurisdictionẽ. Sęculare verò, Aliud summũ, vt papat⁹. Aliud mai⁹ vt ep̃at⁹. Aliud mediocre, seu duplex, vt dignitas, vel personat⁹, vel aliud hñs curã animarũ. Aliud minus seu simplex, [k] vt canonia,

in versi. vt ipsos in capitu. tuę, de cleric. non resi. videtur velle, qđ omnes prælati dicantur habere administra

a De benedictione cõiugũ in cõ. Trid. 24. sess. c. 1. de ref. mat. cate. de matri. sac. c. ergo vtri. P. V.

b Res. ꝙ nõ] vide infra, nuptiæ.

c Sit symonia] vide infra, symonia 3. §. 16.

d D. c. noua] Et alia multa ibi notatur p gl. mulierib. esse prohibita, & adducit exẽplu beatissimæ virginis, cui non licuit prędicare publicè, euangelium legere, confessiones audire, &c. vt ibi.

e Quod nõ] hoc verum excepto missali s̃m Pan. & ve. ch tenet in d. tit. contrariu, sed non credo seruari de cõsuetudine.

f Qui ex timore] Adde, c. si qs in seculi. 14. q. 5. & tex. cũ gl in c. 1. dd collu. le teg. Vbi hr̃ ꝙ de⁹ est remunerator aduerbiorũ, & non nominum.

g Beneficiũ] nos. pl a de beneficio per Iaso. in l. fin. ff. de consti tu. prin.

h Cap. ad audiẽtiã De p̃scripti.] hr in c. secundo, de cõces. præbẽ.

i Al bñficio ec c consist ci electionẽ vel collationẽ, vel aliã pui. sio ẽ quomodo pcedendu sit hodierno tempore vide conc. Trid. sess 22 c. 13. & 4. 24. c. 12. & c. 18. de ref. P. V.

k Aliud minus, seu simplex] qui dicantur habere beneficiũ cũ administratiõe, gl.

tionem & Inn. ibi videtur sentire de quocunque habente curā animarū, & administrationē sacramentorum. s. prātē iniungendi pœnitētias. Ita notat Inn. in c. requisisti, de test. in gl. fi. & facit quod ipse no. in c. cū inter, de ver. sig. vbi dicit id, qđ acquirit sacerdos iniungendo pęnitentias parochianis, acquirit ecclesiæ. Idē dicit Inn. de canonico hñte suam p̄bendā distinctā, vt s. dicaē habere administrationem, vt ipse no. in ca. ex literis, de pb. in gl. e. & ij. & in c. trāsmissam, de ele. in gl magna, pro quo est text. in c. fi. 12. q. 1. iuncto. §. præce. qui tex. loquitur i canonicis ſm intellectum Gratiani ibi positum.

titulari intelligitur. i. ordinari, vel clericari.

d Super hoc statuit con Trid. sess. 24 c. 18. de ref sunt & super hoc constitutio. Pij v. pont. max. P. V.

e A conc. Trid. sess. 25. c. 6. potestas & iurisd capituli ferè intacta relinquitur. P. V.

a Cum administratione] Qn a tunc dicitur habere administrationē illi⁹ dotis.

b Sustētationē.] Not. ꝙ canonia ē ius, quod p̄uenit ex electione & receptione i fratrē vt in c. cū. M. de con. prębēda ē q̄ p̄cedit ex iltōne & offō, qa ex quo qs facit offm, debet p̄cipere bñficiū. vñ & laicus, vt dixit Vin. pōt habere præbēdā. ea in ecclesia, de inst. sed nō pōt esse canonic⁹. oīcū canonicus debet habere præbēdā, sed non conuertitur. Sola. n. perceptio salarij nō facit decurionē. ff. de decu. sole. nec quicūque habet canoniā habet vocē in c. vt puer, vt c. ex rōne. de æta. & quali ff. de decu l. spurij, in d. c. cum. M.

c Dantur in titulum] i. propter ordinem, nam in

capellania, aduocatoria[c], & hmōi. Aliud non hahens administrationē, & isto mō dicitur largè beneficiū. Et est, qñ qs habet bñficiū nō in titulū, vt sunt capellani ad nutū amouibiles, sed qñ habet in titulū aliquod bñficiū, cui est assignata dos, quātūcunq; sit simplex, dr̄ habere beneficiū cū administratione [a] ſm Ge. in c. p̄senti, de of. or. li. 6. in 6. col.

2 Verū præbenda sit quid spūale? Res. Pa. in c. dilecto, de prēb. ꝙ si est annexa iuri canoniæ, partim est spūale, & partim tēporale. Si verò non est annexa canoniæ, vt puta qa in ecclesia nō sunt præbēdæ distinctæ, sed omnia communia, & per capitulum assignatur isti vnū p̄diū in præbenda, & alteri aliud, vel qd simile. Vel ēt si sunt distinctæ, tamen non sunt canonicatibus annexæ qa nō est ibi numer⁹ canonicorū, tunc est merè tpale, & pōt concedi ēt laico ad ipsius sustentationem. [b]

3 Vtrum altaria, quę dantur in titulum [c] perpetuum dicanē beneficia? Rñ. ſm gl. in Cle. 1. de decimis, & sequitur Ge. in c. 1. de cōsue. lib. 6. ꝙ sic, & appellatione officij altaria p̄dicta itelliguntur. facit. c. 2. de conce. præb. Secus si nō dantur in titulum, quia beneficiū nō dicuntur propriè.

4 A quo [d] debet dari beneficiū ecclesiasticū? Res. ꝙ regulariter per ordinariū, nisi ex spāli statuto, vel consuetudine ad alium pertineat, vt infra dicam.

5 Verum capitulū [e] sede vacante possit cōferre? Res. ꝙ non illa beneficia, quę ad epī collationē pertinēt, sed bene potest conferre illa, q̄ ad epm, & ipsum capitulū cōiter pertinent. Similiter alia beneficia potest conferre, qñ eps est suspensus [f] à collatione beneficiorū, ēt si episcopus haberet interesse in tali collatione tanquā prælatus. & idem potest episcopus, qñ capitulū esset excommunicatū seu maior pars [g] maiori excommunicatione, vel suspensum. c. si ad epm, nè sede vacan. li. 6. Si verò pertinet ad epm collatio cum consilio capituli [h] vel assensu, non pesset capitulū se intromittere, nisi suspensus esset in mora [i] petendæ relaxationis. si verò capitulū, vel ali⁹ de consuetudine, vel statuto deberet conferre de consilio epi defuncto epo, vel in remotis agente ipa, ꝙ in breui eius p̄sentia non possit haberi, non p̄pterea debet differri collatio. vt i d. c. si ad epm.

6 Quid de bñficijs vacantibus in curia? Res. ꝙ omnia beneficia, dignitates, & personatus vacantes in curia Romana [k] non pñt conferri nisi per papam. Similiter beneficia, dignitates, vel p̄sonatus curialium, vel accedentium, seu residentium de curia, si decedūt [l] in locis vicinis curiæ ad duas dietas legales, quę faciunt

f Est suspensus] Puta, quia peccauit conferendo indignis vt dicit tex. in c. graue nimis, de præbend. hoc idem intelligitur, qñ episcopus esset mortu⁹ vel si quocūque alio mō vacat sedes renuntiatione, depositione, vel quouis mō. ad hoc. 7 q. 1. c. 8 epibus. §. ecce.

g Maiori pars] Nō dicit tex maior ps, sed si singulariter oēs sint maiori excōmunicationis vinculo innodati, & dixit singulariter, qa capitulū vniuersitas collegium excōicari, non dēr, dc sent. exc. Roman. §. in vniuersitatē li 6. secus, si minori excōicatione, qa possent eligere, de ele. exc. mi. si celebrar.

h Consilio capituli] Dicit, consilio, & assensu qa oportet consilio assentiant, &c.

i Esset in mora] Dicitur aūt esse i mora hoc ipso ꝙ q̄ cito potuit, licētiā nō petijt. & not ꝙ post istam morā tēp⁹ icipit currere, & debēt expectari p(er) sex mēses ſm Io. i d. c. si ad episcopū.

k In curia Romana] & curia Ro. dr̄ eē vbi est papa, vt c. 2. & c. præsenti, & ibi Ge de præ. in 6.

l Decedūt] intelligit, ꝙ spectat ad pā. coruū collatio.

20.miliaria ꝑ die.[a] l.1.ff. si qs cau.& no.glo.in c.pñti, de præben. li.6. Vnde si distarēt ꝑ.41.miliare,non includerent.ff.de verb.[b] sig. l.3.limita, nisi pdicti morarent in loco proprij domicilij,vel ꝓpriæ domus, qa tunc non reseruant papæ, nisi esset talis curialis, qui licèt haberet ibi ꝓpriū domicilium, tñ ibi morabat solùm pp curiā,qa tunc reseruat.Similiter reseruatur qñ est curialis,qui morit in loco, vnde recedit curia, vel in itinere, dum curiam sequeret,quantūcunq;,vbi decedit,sit remotus ab ipsa curia. Verū est,ꝙ post mensem, si non fuerint collata bñficia prædictorū,conferre pñt illi, ad quos ptinet eorū collatio p seipsos tm vel ipsis agētibus in remotis p suos vicarios generales, quib[9] id cōmissum fuerit in eorū diœcesi existentia, nisi essent parochiales ecclesiæ, [c] & vacarēt sede apostolica vacāte.vel si anteq̄ papa ea conferret,mortuus est. hæc notant in c.licet,el 1.c.statutū.c.pñti, & c.si apostolica, d̄ præb.li.6. Aduerte ēt circa hæc ad regulas cancellariæ,& reseruationes, quę faciūt cōiter pōtifices in sua creatione, qa non semper se hñt vno modo; ideo non pono hic.
7 Quid [d] de pñtatis a patronis sede vacante? R. ꝙ capitulum [e] pōt eos admittere, & instituere in beneficijs,licèt ad epm,si viueret pertinuisset. c. & si capitulum,de insti. lib.6.
8 Quid si Eps cōferat beneficiū [f] absenti? [g] R. ꝙ licèt non fiat suū,donec consentiat, tñ eps non poterit alteri ɔferre,donec ille recuset, nec valet collatio, si ɔferat,[h] nisi eps assignasset terminū ɔpetentē consentiendi, intra quē non consentit. si tñ post terminū iterum consentit ante, q̄ alteri esset collatum.valet.c. si tibi absenti,de præb. li.6.
9 Verū eps,vel al[9],cui mādabat de bñficio prouidere pauperi clerico, teneat iterū ꝓuidere,si ille cleric[9] aliud est cōsecutus? Rñ.ꝙ nō [i] c.si paup,de pb. lib.6.
10 Verū eps [k] teneat ordinatis per ipsum prouidere de beneficio?Rñ.ꝙ sic,[l] si ē in sacris ordinat[9]. c.cū fm, de præb.Idem dic,qñ committit,ꝙ ordinetur,p aliū.c. si eps,de præben.li.6. [m] Et hoc verū,nisi habeat suam, vel paternam hęreditatē, vnde possit sustentari fm glo.in d.c.si episcopus.
11 Verū promittens alicui prouidere de bñficio ecclesiastico non vacāte,vel qualitercunq; promittat,cū potuerit,teneat?Rñ.ꝙ ñ,qa talis ꝑmissio ē nulla. [n] c.detestanda,de concef.pb.li.6.
12 Verū recipiēs beneficiū ecclesiasticū de manu laici cadat in aliquā pœnā? Rñ. Inn.in c.quisquis,d̄ elec.ꝙ sic,qa est ineligibilis [o] ipso iure de iu.parr. [p] c.pterea, primo.Tñ episcopus posset

[a] Xx.milliaria ꝑ die] & nota, ꝙ mille passus faciūt miliare,passus autem est quinq; pedum,glo.& Bart. in l.3.ff.de verb.sig. Bar. Ang & alij in d.l.1. pes est quindecim digitorū,tex.est & ibi gl.expressè in c.sicut,primo.27.q.4. Bar.in tra. Tyberiadis.§. de insula.Bald. in d l.1. Flo.in l.Die,ff.de serui.vr. pdio.& fiet cōputatio p aerem,vt ibi patet. s. in d.l. 1.

[b] De ver.si.l.3.] Dicit ibi, ꝙ debent dari.20.millia passuū ꝑ dieta.vnde ad ii vnū locū essent. 20. millia,& vnū,darentur duę dietæ nisi aliter conuētum esset, &c.

[c] Nisi essent parochiales ecclesiæ] Quia tunc p morté papæ in curia vacare nō dñr,& sic eorum collatio ptinet ad ordinarios. Vacant. n. in curia oia beneficia curialiū & quantum ad mensem, qui ad papā pertinet &c.

[d] De præsentatione patronorū videas quæ cōstituit Conci. Trid. sess.14.c.13.& 24.c.18.de ref. P.V.

[e] Rñ. ꝙ capitulū], s. ecclesiæ cathedralis.

[f] An hodie id fieri possit,consulas Concil. Trid. sess.24. ca.18. de refor. P. V.

[g] Absenti] & sic no.ꝙ nō est necessaria præsentia.

[h] Si conferat] scilicet alteri.

[i] Qd nō] & not. ꝙ quodlibet bñficium induceret hunc effectū, nō .s.teneatur.

[k] Vide statutum Conci. Trid.sess. 21.c.1. P. V.

[l] Rñ.ꝙ sic] Rō aūt,quare teneat sibi prouidere, ē multiplex,prima,quia qui altari seruit &c.secunda, nè clericus in opprobriū clericat[9] videat mēdicare. Item quia eps omnibus tenetur, sed magis clericis.

[m] De præben.li.6.] Vel saltem tenetur ei ministrare necessaria vitæ,& sic veniant vestes, medicinæ, & decedēte ordinatore tenet successor, nisi ad pces alicuius esset ꝓsentat[9], vt patet in d.c.cum fm.

[n] Est nulla]& facit ca.seq. & hoc est, quia inducit votum captandę mortis.

[o] Ineligibilis] & sic est irregularis quoad dignitates obtinēdas. Vnde nō potest amplius sine dispensatione ꝓmoueri ad aliq̄ dignitatem. Et Pa.in d.c.quisqs ꝙ tex. ille videtur addere pœnā inhabilitantē ad ea,quæ habentur in c.si quis deinceps.16.q.7.& ex illo text.habetur, ꝙ recipiens dignitatē de manibus laicorum, si eam postea obtinet a superiore ecclesiastico sine dispensatione tacita, vel expressa, eam iniustè obtinet, cum ex illa receptione iniustè facta effectus fuerit inhabilis ad dignitatem obtinendam. hoc tamen fallit, si laici haberēt priuilegium eligendi,seu conferendi, quia tunc nō efficerentur indigni de manibus laicorum accipiendo secundū Pa. & doct.&c.

[p] De iure patr. præterea] Ibi n. est tex.optim[9] ꝑ hoc, vbi excōicātur ꝑroni laici, qui clericos instituunt

cum eo dispensare ſm eun dē,ar.c.nuper, a de ſen.ex.
13 Vtrū qs posſit renūciare ſuo bn̄ficio, vt alij ꝓuideat? Rn̄.Pa.ī c.dilecto, de ꝑben.ꝙ ſic,dūmō in actu renūciationis nō deducat in pactū,ſed ipſam renūciationem faciat purè & liberè: alias eſſet ſimoniacum, vt vult gl.in d.c.dilecto,& gl. in c.ex pte,el 1.de off.dele. Si tn̄ in aīo gereret,vt alteri ꝯcederet, nō eēt ſimonia dūmō pactū nō faciat,licèt peccet,b vt eſt clara glo. in c.ordinationes. 1.q.1.
14 Cui pt dari bn̄ficiūc eccleſiaſticū? ℞.ꝙ ſolis clericis ñ ꝯiugatis,& hn̄tib9 ætatē debitā,& q̄ ſit ætas d̄bita vide ĩ.ętas.& qs ordo reqrať,vide infra cleric9.7 §.5.
15 Vtrū cleric9 ꝯiugat9 poſſit hr̄e bn̄ficia eccleſiaſtica? ℞. Pa.ī c.ſanè,d̄ cle.ꝯiu. ꝙ non.Sed nec ēt adminiſtrationes eccleſiaſticas.Et per hoc puto, ꝙ nō posſit eſſe vicarius epi,qđ tenēt do.in c.vno,eo.ti.li.6 & ī c.Io. d I.é Pa.eo.ti.tenet, ꝙ nec ēt pōt diſpenſari cū eis,vt habeāt bn̄ficium ſimplex,licèt alij ꝯ͛riū teneāt, & pōt ſaluari dictum eorū,vt valeat diſpenſatio,ſi fiat a papa.& Pa. intelligat non valere,ſi fiat ab inferioribus papæ.
16 Vtrū filius e ſacerdotis posſit obtinere bn̄ficiū ī eccleſia pr̄is? ℞. ꝙ ſic, ſi aliàs eſt legitim9.c.ad hæc,de fi. ꝑsby. dūmō non ad illas dignitates,vel ꝑbendas, quas immediatè pr̄ ei9 habuit,ꝓ moueať.c.ꝯſtitut9,de fi. ꝑſby. f Et nōie filiorū in hoc veniūt etiam nepotes de iure in hæreditate ſuccedentes, vt ſunt ꝑ rectā lineā deſcendētes nepotes, ar.inſti. d̄ hære.qual.& di.§.ſui,ſm Hoſt. & Ber.in c. extirpandas,de fi.ꝑby.Secus in collateralib9,g in quib9 ſucceſſio locū nō hēt,ar.dę offi. dele.c.ex pte. Itē ſm Hoſt. nepos pōt poni immediatè in eccleſia, quā auus ei9 habuit patre eius viuente,ſed patre mortuo non pōt, qꝛ ceſſat rō in primo caſu ſucceſsionis,ſed non in ſecundo. Itē aduerte, ꝙ ſi pater habuit perſonatū,immediatè non poterit fili9 in eadē eccleſia habere vicariā, vt c.Michael, de fi. ꝑby. vel è ꝯ͛trario, ſi pater habuit vicariam perpetuam, filius immediatè non poterit habere perſonatum, vt in c. conſtitutus, de fi.presby.
17 Quis pōt diſpenſare cū illegitimis,vt obtineant beneficiū eccleſiaſticū? ℞. ꝙ Ep̄s in bn̄ficio ſimplici, cui nō imminet cura animarū, vt in c.is qui,de fi. ꝑsby. li. 6. nec diſtinguo ſm gl. ibidē,an ſit ſpurius, adulterinus,vel naturalis,licèt quò ad ſucceſsiones diſtinguantur,& ī difficultate diſpenſandi. In alijs āt ſol9 Papa.
18 Sed nunqđ poterit ep̄s diſpenſare cū talibus in ꝑſonatu, vel dignitate ſine cura? ℞.gl.in d.c.is qui, ꝙ non,ſed ſol9 papa. Et eā ſequuntur cōiter doct. etiam ſi efficeretur religioſus.
19 Vtrum ep̄s posſit cū ꝓdictis diſpenſare in canonicatu eccleſiæ cathedralis? ℞.ſm Arch.ī d.c.is qui, ꝙ ſic, ex quo non inuenit prohibitum. Et ex eo concordat Gemi.in d.c. is qui, h licèt Io.Mo.& alij teneant, ꝙ non poteſt. Quod non placet.
20 Vtrum epiſcopus cum ꝓdictis posſit diſpenſare

tuū,& deſtituat ī eccleſijs ēt pronat9, vī bona ipſat ī aliter adminiſtrans,& clerici, qui inſtitutionē laicorum recipiūt,cōione priuetur,ex quo no. ibi Pan. ꝙ clericus recipiens à laico eccleſiā nō eſt ipſo facto excōicatus, vel ſuſpēſus maiori ſuſpēſione, ſed peccat mortaliter,& dēt cōione priuari,ex quo infert, qđ ſi impetraret hoc bn̄ficium nō expl'ſo, ꝙ prius habuit a laico, non valet impetratio, qꝛ ſi papa ſciuiſſet, non ita de facili ſibi cōceſſiſſet, cū deberet ꝑ delictū ſuū cōione priuari.d c.ꝑterea,primo ꝓ hoc c poſtulaſti, de reſcr. & qđ ibi no.Ho. ſi īñ papa ſciēter prouideret illi d̄ illa dignitate, in qua ſe intulit, tūc tacitè vr̄ diſpēſare ſm Pan. vbi ſ. in alio tñ ſuperiore ſec9,vt habet.ĩ. diſpenſatio. §. 12.

a C. nuper] Bene facit in hoc, qꝛ ſi non pōt haberi excōicator, qui abſoluat ī caſib9 de quib9 ibi, ep̄s abſoluet cū cautione, ꝙ ꝑſentabit ſe,qñ poterit;ſic & hic.

b Licet peccet] Et hæc no. Pa. in d c.ex parte,primo ſuper glo. 1.

c Videas hac de re Conc.Tri. ſeſ. 7.c.1. 2. & 3. 22. c.2 & 4.24. c.12. & 18.de reform. Petrus Vend.

d C.Ioannes]In ver. tertius articulus.vide Gemī ibidem per text. d.c.1.qui generaliter loquitur, quòd extra illos duos caſus non gaudet priuilegio clericali, ꝙ. aūt nō poſſit habere officia,probatur, qꝛ cōiugatus non dēt adminiſtrare altari. 17.q.2. multorū. ergo non pōt habere beneficium eccleſiaſticū, cū illud detur rōne adminiſtrationis, vel offi. ij, etiam ſi ſit ſimplex, vt in c. propoſuit, de fi. presby. & c. conquerente, de cle.non reſid. Item quia hoc eē du in prauum exemplum,& ſcādalum aliorum, vt in c. cum decorem, de cleri. coniug.

e Vide Con.Tri. decretum ſeſ.25. c 15.de ref. P.V.

f C.cōſtitutus, de fi presby.]Ex hoc, qꝛ videtur ei ſuccedere, qđ fieri non debet.

g Secus in collateralibus] Poterunt ergo tales collaterales obtinere beneficia, & dignitates, cū ceſſet rō in eis, ſ. ſucceſſionis.

h Gem.ī c.is q.] Qui multum diſputat,& allegat doc pro & cōtra. & ſubdit, quod cum tali nō poſſet diſpenſari, ve eēt i eccleſia metropolitana promouendus, &c.

ſpenſare

a In rectoria] Est enim quædam prælatio.nam rector ecclesiæ potest excommunicare, & alia facere, quę pertinent ad iurisdictionem, ex quo videtur, quod super his non posset fieri dispensatio, cum ista pertineant ad dignitatem, pro hoc gloss. in c. super eo, de præben. in 6.

b Nō in ipsum] .s. cui cōceditur.

c Late interpretari] Sed sic est, quod ista potestas concessa episcopo deriuatur ad alium, scilicet ad ipsum dispensandum; ergo debet latè interpretari.

d Contra ipsum concedentem] Quia episcopus potuit in suum præiudicium remittere decimas monasterio, & etiam sui successoris: sic & ista dispensatio inter pretatur largè contra ipsum cōcedentem, scilicet legislatorem ex quo gratiæ sunt ampliandæ.

e Cui annexa] & facit pro hoc, quia illud, quod alteri annectitur, sumit naturā eius, cui annectitur, ca pitu. recolentes, de sta. mona. capitu. ex. ne se. va. Et quia accessorium, quod est ecclesia curata, sequitur naturam principalis, quę est præbenda, cui vnitur, c. si super gratia, de offi. de leg. lib. 6. & regula, accessorium. nam non mutatur natura prębendæ ex connexione ecclesię curatæ, secus, si mutaretur, nec obstat, quod dicit glos. ... in d.c. super eo, quod non potest negari, quin ipse principalis non habeat curā,

spēsare in rectoria? a Rñ. quod sic, in oī bñficio. dummodo non cadat in nomen dignitatis, vel personatus, vel habeat curā animarū. Et hoc tene, licèt quidā teneant cōtrariū, vt no. Ge. in d.c. is q. Et rō potissima est, quia potesta dispēsandi cōcessa alicui, cuius effectus nō in ipsum, b sed in alium deriuatur, debet latè interpretari, c vt no. Io. An. in c. si. de ver. sig. & se. Io. de Imo. & Ge. in d.c. is qui. Ex maximè qñ interpretatio fit cōtra ipsum concedentē d iuxta no. de priu. c. quia circa. Et ideo iura, quæ videtur cōtraria, intellige, & limita, quòd loquuntur in dispensatione alicui concessa, cuius effectus in ipsum deriuatur, quę strictè interpretanda est. Quod nota.

21 Quid si beneficiū simplex habeat curam animarū in annexam, nunquid ēps poterit dispensare cū prædictis? Rñ. sn Archi. in d. c. is q. quod sic, q. talis non dr habere curā animarum., vt pbat text. in c. super eo, de pben. lib. 6. Nā vt ibi patet, pōt qs habere præbendam, & dignitatē, cui annexa e est parochialis ecclesia; & tñ non posset qs hēre simul dignitatē, & ecclesiam curatā, c. de multa, de pben. Lapus autē limitat hoc verū, qñ ecclesia curata hēt vicarium alium ab illo, aliás non, alij doc. indistinctè tenēt, quod nullo modo ēps pōt dispensare. vide Ge. in d.c. is qui. mihi placet prima opi. cum prędicta limitatione domini Lapi.

22 Pone, quod in ecclesia ē statutū iuratū, & per Papā approbatum, quod nullus illegitimus ibi pmoueatur, an ēps possit dispēsare? Rñ. Io. Mo. & sequit Ge. in d.c. is qui, quod nō, ex quo tale statutū ē iuratū, vel cōfirmatū. Secus eēt, si solū esset statutū non iuratū, vel confirmatū, quia tūc posset Eps dispensare cōtra pprium statutū, iuxta no. de elect. c. licèt canon, li. 6. Limita pdicta oīa, quod ēps pōt dispensare cū illegitimo in bñficio simplici; verū, nisi aliud īpedimētū canonicū obstet, quam illegitimitas, f & sup qua ēps non posit dispensare, vt in d. cap. is qui.

23 Vtrū dispensatus, vt pmoueaī ad ordines sacros, per Papā, per hoc videatur talis illegitimus dispēsatus, vt possit obtinere beneficium cū cura? Rñ. quod non, g quia dispēsatio non trahiī ad consecutiua h eius, sup quo dispensatur, qñ dispensatio imprimit effectum validum sup actu, in quo dispēsatur absq; eo, quod extendaī ad illud consecutiuum sm Gemi. in d.c. is qui.

24 Vtrum præfatus illegitimus dispensatus, vt possit obtinere beneficium ecclesiasticum, possit post primū postea aliud obtinere virtute dispensationis. i Rñ. Gemi. in d.c. is qui, quod Paulus hoc distinguit, quod aut dispēsatio fuit facta super certo beneficio; k & tunc si fuit

vt statim notaui præcedenti. §. quia text. d. c. 1. de filijs præsby. prohibet de habente beneficium, cui imminet cura animarum, & ad quod ipse intitulatur, & non in principali, vt not. glo. in c. si eo tempore, de rescrip. in 6. ratio est, quia non exercet curam respectu sui tituli, sed respectu annexi, cōsequitur enim is quandoque aliquid ex facto alterius, quod ex proprio conse qui non posset, de concel. præ. c. autoritate, in 6.

f Illegitimitas] vt corporis vitium, bigamia, &c.

g Rñ. quod non] Nam sublata vna de duabus prohibitionibus remanet altera. ca. pastoralis, de priuileg. & per illū tex. dicit gl quod licèt lex concedat lib. rtatem seruo vind cāti recens dominu, e iudice tamen danda est. C. pro qui. c. ser. ui præ. li. ac. li. I. Et hoc est verū, quia religio dispēsat in ordine sacro, & non in cura, vt c. 1. de filijs præsbytero.

h Ad consecutiua] Nam consecutiuum ad sacros ordines est, quod possit habere ecclesiam curatā, de elect. ca. licèt canon. & tamen non extenditur ad illam.

i Virtute dispensationis] Puta, quia primum nō habuit cum effectu, & gratia fuit generalis.

k Sup certo beneficio] siue specialiter; & tunc quia gratiam cōsecuta est suum effectum, non potest aliud habere.

in culpa, vt illud non haberet, sic aliud non poterit habere. Si verò non fuit in culpa,[a] vel dispensatio super incerto beneficio fuit, sic poterit post primũ aliud habere. Et placet mihi, licèt Gemin. ibi videatur tenere opi. do. Lapi, qui aliter distinguit.[b] Sed mihi non placet. Vide eum ibi, si placet.

25 Verum præfatus dispẽsatus, vt possit habere beneficium curatum, possit per hoc obtinere dignitatem? Res. Ge. in c. fin. de fi. pres. li. 6. quòd nõ, quia ista ponuntur vt diuersa in d. cap. fin. ergo vno concesso non veniet aliud. Vnde in dispensatione non procedit argumentum a maiori, nec a simili, vt ibi not. Ge. & in cap. postulasti, de rescriptis, lib. 6.

26 Verum illegitimus, vel irregularis dispensatus in ordine, & beneficio, atque promotus, possit postea impetrare dispensationem super pluralitate non facta mentione de defectu illegitimitatis, vel irregularitatis? Respon. secundùm Ge. in d. c. fin. quòd non,[c] tex. est in d. c. fi.

27 Verum episcopus possit dispensare cum prædictis illegitimis, vt possint plura beneficia simplicia retinere simul? Res. Ge. vbi supra ꝙ non. facit c. is cui, primo res. de præben. li. 6. vbi quando conceditur alicui, vt possit beneficiũ alteri conferre, intelligitur de vno, non de pluribus.

28 Verũ ep̃s possit dispensare cum illegitimis, vt habeant simplex bñficiũ, seu præbẽdam in ecclesijs suorum patrũ, qui sunt sacerdotes? Res. ꝙ non ipsis viuẽtib.[d] c. cũ decorẽ, de fi. p̃s. Multominus in canonicatu. c. cũ ad abolendã,[e] de fi. p̃s. Sed ipsis mortuis sic, dummó non dispenset sup beneficio, seu p̃benda, quã eius pater tenebat immediatè,[f] secus, si mediatè. Gofre. tñ tenet, ꝙ nunquã canonicatũ in eadem ecclesia poterit habere ex dispẽsatione ep̃i. Sed cõtrarium credo verius, vt no. in d. c.

29 Pone, Papa dispensauit cũ illegitimo, vt possit promoueri ad beneficiũ ẽt curam habeas, nũqd p istam dispensationem poterit ꝑmoueri ad bñficiũ, cui p̃ficiẽdus est per electionem eligend⁹? Res. ẽm Ge. ĩ d. c. is q. ꝙ sic, qm̃ qñ viciũ tollit ex toto, vt in casu prædicto, põt eligi, vt in c. cũ Vintoniensis,[g] de elec. ẽt si esset dubiũ, an verba dispẽsa

a In culpa] puta, quia iniustè eum obtinuit, vel noluit &c.

b Aliter distinguit] An gratia fuerit generalis, an specialis; dicit tamen, quod domini de rota decisi. 742. dicunt obseruari in curia opi. Archid. quæ est, qđ adepto primo & omisso, poterit secundũ retinere.

c Quòd non] Et ê ratio, quia hic additur secunda dispensatio primæ dispensationi, vt in d. capitulo fin. ibi, non est verisimile. vide tamen Gemi. ibi, vbi latè.

d Ipsis viuentibus] Ratio est, nè videatur impudico patri ministrare in eo loco, in quo vnigenitus Dei filius æterno patri vs. ctimatur pro salute humana.

e Ad abolendã] Idem tenet Geminia. post Ioã. An. in d. ca. 1. de fil. presb. & tex. d. capitul. ad abolẽdam loquitur per dict. maximè, si sunt spurij, & dicit in sæcularib. quasi quod in regularibus bene pater & filius possunt esse in eadẽ ecclesia, vt dicit ibi glo.

f Immediatè] idest sup ea met præbẽda mediatè autem vult dicere in eadem ecclesia in prabenda, quam alius habebat in ecclesia quæ erat principaliter patris sui.

g Cum Vintoniensis] Text. est ibi de hoc. Sed nunquid legitimatus per rescriptum papæ possit eligi ad dignitatem episcopalem? glo. in ver. prometuit in fin. in d. capi. cum Vintonien. tenet singulariter quòd sic. Sed contra istud facere videtur text. in capitul. cum in cunctis, de elec. vbi dicitur, quòd eligendus in episcopum, debet esse de legitimo matrimonio natus. D. Anton. in d. c. cum Vintonien. Et Panormi. ibi distinguunt, quod aut Papa processit per viam dispensationis, putà quia dispẽsauit cum illegitimo, vt possit promoueri ad ordines, & dignitates ecclesiasticas, & hæc dispensatio non extenditur ad dignitatem episcopalẽ, quia in materia restringibili, vt est dispensatio, ca. 1. & 2. de fil. presb. li. 6. & in c. quod dilectio, de consangui. & affi. nunquam appellatione dignitatis venit episcopalis, tex. no. in c. dilectus, iuncto. ca. 2. de concess. prębend. vbi doct. tenent hoc dictum in materia dispensationis. Ad idem gl. no. in c. 2. de præben. lib. 6. quæ tenet, quod in reseruatione dignitatum simpliciter facta non cõprehenditur dignitas episcopalis, quia est dignitatũ culmen. c. pen. de prębẽ. Et idem dicendũ si fiat mentio de dignitate episcopali, vt non extendatur dispensatio ad dignitatem Archiepiscopalem. Vnde dispensatus in minori nõ videtur dispẽsatus in maiori, d. c. dilect⁹. Aut Papa processit per viam legitimationis, & tunc aut Papa legitimauit istum, vt possit promoueri ad dignitates ecclesiasticas. Et idem dicẽdũ, vt in casu præmisso, quia hæc legitimatio importat idem, quod dispensatio, & his duobus casibus procedunt allegata contra glo. Fallit tamen, si in dispensatione, aut legitimatione esset facta expressa mentio de dignitate episcopali secundùm Host. in d. c. cum Vintonien. Aut legitimauit eum, restituendo eum primæuo iuri, & priorib⁹ natalibus, ita quod decreuit illum legitimum, ac si

fuisset

tionis tollât ex toto viciũ; a & hoc tene, licèt alij dicant, ꝙ non poteſt eligi. b

30 Intra c quod tempus debet beneficium vacans concedi? Rñ. ꝙ in cathedrali & regulari eccleſia vacãte prælato intra tres menſes eligere tenentur, ca. nè pro defectu. de elect. niſi eſſent priuilegiati, vt Minores. Alia autẽ beneficia eccleſiaſtica intra ſex menſes c. nulla, de conceſſio. præben. Aliàs collatio, ſeu prouiſio deuoluitur ad eum, q proximo præeſſe dignoſcitur, niſi in caſu, in quo prouiſio pertinet ad capitulũ, deuoluitur ad epiſcopum. & è contrario & poſt ad metropolitanũ, & poſt ad Papam. hoc eſt verum, niſi legitimo impedimẽto eſſent impediti, & incipit currere dictum tempus a die ſcientiæ, non vacationis, capi. quia diuerſitatẽ, de conceſ. præbend. Et intelligitur legitimum impedimentum peregrinatio, vel ſuſpenſio etiam ex culpa, niſi eſſet in mora petendę abſolutionis, dicto capitulo. quia diuerſitatem. Et ſi beneficia pertinerent ad regulares exemptos, epiſcopi prouidebunt non obſtante exemptione Cle. quia regulares, de ſup. neg. pręla.

31 Verum præfatum d tẽpus habeat locum in habẽte inſtituere præſentatum per patronum? Reſ. dñi de Rota e tenẽt ꝙ nõ, qa d.c. nulla, non extẽditur ad eũ, qui habet inſtituere, ſed ad eum qui habet conferre. f

32 Verum liceat alicui ſibi procurare beneficium? Reſ. Tho. & Rai. ꝙ beneficium cum cura animarum non licet, quia idoneè non põt adminiſtrare ſine gratia, ſeu charitate, quã null⁹ ſe habere ſcire poteſt. Sec⁹ eſſet de alijs beneficijs, qa poſſunt procurari, Aug. de Anchona. lib. de poteſtate Papæ tenet generaliter nõ poſſe ſine peccato, quod verum credo, quãdo principaliter procurat, vt habeat beneficium, ſecus, qñ principaliter procuraret, vt poſſet prodeſſe. g

33 Verum occupãs bñficiũ viuẽtis ſcienter faciens ſe inſtitui, ſit infamis? h Reſp. Pa. in c. 1. de conceſ. præbẽ. ꝙ ſic. 3. q. 2. audiuimus. & ſolus Papa diſpẽſat cũ eo, ſicut cũ illo, q viuẽte vxore

fuiſſet legitimè natus, & tunc poteſt promoueri, & tunc procedit gl. prænominata, quam ſequitur ibi. Pe. de Ancharano, etiam quod non fiet mentio de dignitate epiſcopali. Ratio, quia ſi conſtitutio Papę poteſt facere, quem legitimum, v promoueri poſſit in epiſcopum vt in c. tanta, qui fi. ſint legiti. iunctis not. in capit. innotuit, de ele. vbi legitimatus per ſubſequens matrimonium, poteſt eligi in epiſcopum. Idem dicendum per reſcriptum Papæ, cum lex viua nõ ſit minus potens quàm lex mortua. Et facit in aut. quib⁹ mod. na. eff. ſui, prope finem.

a Ex toto viciũ] Ex quo ſumus in odioſis, ſecus ſi i fauorabilib⁹ ſicut eſt vinculũ matrimonij ſpiritualis qđ impedit tranſitum ad aliam eccleſiam, quia tunc requiritur poſtulatio ſecundùm Domin⁹ Anton. in capitul. licèt de transla. præl.

b Eligi] Circa iſtam diſpẽſationem quęro quid ſi epiſcopus faciat ſtatutum, p quod legitimat filios illegitimos ad minores & ad beneficia ſimplicia, an imprimatur legitimatio, vel diſpẽſatio? Fed. de Se. conſilio. 178. tenet quòd non, nam de natura conſtitutionis eſt, quod trahitur ad futura, de conſti. capitulo ſecundo, & fin. Item induceret homines ad peccandum, & ſic eſſet contra ſalutem animæ, ergo non videtur valere, quia cauſa inhabilitationis filiorum illegitimorũ eſt, vt ſeruetur fides matrimonij, & auferatur materia fornicandi. 15. quæſtio, vltim. cum multæ, de eo qui duxit in matri. quam polluit, &c. capit. cum haberet. Sed iſta conſtitutio videndo homines, quòd ſui filij erunt habiles, inducit eos ad adulterandum, vel fornicandum &c. facit capitulo erit, quarta diſtinction. facit etiam cap. ex parte, de conſuetudine. vbi non valet conſuetudo, quæ inducit ad peccandum, & nec ſtatutum, cum eadem ſit ratio, quoniam ratio concludit ad vtrunque, igitur &c. 41. d iſtinctio. ſit rector. nec ob. text. in d. capitul. primo de fi. presbyte. vbi poteſt epiſcop⁹ diſpenſare, quia diſpenſatio reſpicit pręterita, & iam deducta in eſſe, cap. At ſi clerici, de iudic. Et de conſangu. & affini. quod dilectio. Item in cauſæ diſpenſaciones, & veniæ facilitas reprobantur, & repræhenduntur, quia per eas præſtatur incentiuum delinquendi. l di. ſtinct. ca. primo, cum ſimil. ergo &c Et facit, qu a diſpenſatio non eſt cõcedenda ſine aliquali cauſæ cognitiõe ſaltem ſummarię, circa qualitates perſonæ, cum qua ſit diſpenſatio, vt not. Innocen. in c. ex tenore, de temp. ordi. vltra mediũ magnæ gloſſ. Et eo. ti. dilectus, in addi. de fi. presbyt. in prima glo. in capitul. veniens. Sed ſi per conſtitutionem admittitur indifferenter diſpenſatio, videtur inferri dicta incongruitas. ergo contra ius, & ſic non valet, Clem. nè Romani, de iure iurand.

c Videas Conc. Triden. ſeſſ. 24. c. 18. de refo. P. V.

d Domini de Rota] Deci. 150. & adde ſing. gloſſ. in Cle. vna, de ſupp. neg. præla.

e Conſule Trid. conc. ſeſſ. 24. c. 13. de ref. P. V.

f Conferre] Ita tenet Pa. in d. c. 1. de conceſ. præben. vbi latius proſequitur.

g Prodeſſe] Vide, quæ dicam infra, epiſcopus. §. ſecundo.

h Sit infamis] Et debet deponi, & ab eccleſiaſtica communione repelli. 2. q. 1. in primis, & hoc dicit Pa. vbi ſupra. 2. not.

Aliam

aliā accepit, a vt in c.fi de eo,q dux.in vxor. quā pol. per adul.ex quo concludit Pa.ibidē,q̄ licēt cū vacaret fecerit se institui, vel sibi conferri a Papa nō habita mētione de occupatione, postea nō valet,& est subreptícia, q͡a non sic faciliter obtinuisset,facit c.postulasti,de rescrip. Similiter dicit de eis, q de facto occupāt, vel ꝑ brachiū sęculare se in vacantib.beneficijs intrudūt, si nō faciūt mentionē in impetratione de tali occupatione, q͡a oē id, ex quo nō ita faciliter obtinerer, tacitā īducit surreptionē ꝑ d.c.postulasti. cum si.

34 Quot bñficia b pōt q̄s habere?Resp.s̄m Pa.in c.cōquerente,de cle. nō resi.q̄ habēs bñficiū quantuncunq e simplex, qđ ꝑ se sufficit ad vitā beneficiati,non pōt aliud tenere sine peccato mortali,s̄m gl. i c.dudū.el 2.de elec.gl.pen. qđ limitat idē Pa.si ꝑꝑ se solū habet,secus vero, si collata sibi essent non rōne sui, sed ꝑꝑ vtilitatē bñficiorū, vt q͡a est hō industrios',& bonæ cōsciētiæ,vt no.in c. cū iā dudū đ p̄b.& ibi.Inn.

35 Verū habens c plura,qñ vnū sufficit,excusetur ꝑ dispensationē?Resp.glo.prædicta q̄ sic.sed Pa.in c.dudū, dicit q̄ habet ꝑ indubitato, q̄ non sit tutus quò ad ecclesiā triūphātē, ēt dispēsatus per Papā,qñ dispensatus est ꝑꝑ se & ad suā vtilitatem,quia in hoc casu nō solū alteratur iuris positiui dispositio,sed etiā Christi patrimonium iniustè dispergitur, cum ergo Papa non possit sine causa alienare bona ecclesiæ sine graui peccato, vt dicit Archi. 12.q.2.nō liceat papæ,ergo multominus pōt dare licētiā alteri ipsū dispergendi vt in c.nuper, d de rest.do. post di.& sic cōuincitur iō Innoc in c.cū ad monasterium,de sta.mona. quia hic non solū violatur ius positiuum, sed potius diuinū, hoc idē tenet Host.in d.ca. dudū,quē sequitur Io.And.dicit ēt Th.in 9.quol.q.5.q̄ habere plures præbendas absolutè considerandū est quid de se inordinatū, vtpote quia quis non p̄t in diuersis ecclesijs deseruire quibus quasi pro stipendio p̄ębendæ sunt ordinatæ,vt ministrantib.in eis dentur.Est ēt diminutio diuini cultus, vnde vnus loco plurīū constituitur. Est ēt inęqualitas, vnde vnus habet multa beneficia, & alius non potest habere vnum. Continet & aliquando defraudationem volūtatū testatorū,qui vt certus numerus seruientiū deputaretur,talia contulerunt,& multa alia, & nisi aliqua circunstantia superueniat,q̄ remoueat totaliter inordinationē eius,nunq̄ erit sine peccato; sicut nec homicidiū pōt fieri ēt cū dispensatione,nisi habeat circūstantiā,quæ remoueat eius inordinationē. Aduerte tñ s̄m Goff.q̄ est triplex circūstātia, quæ pōt remouere talem inordinationē ita,q̄ dispensatio sit legitima, & tutus dispēsatus.Prima necessitas pura,quia plures non inueniuntur idonei.Secunda vtilitas ecclesiarū,& eorū quib.præsunt. Tertia prærogatiua meritorū.Nec valet cōsuetudo e s̄m Pa.in d.c.dudū,& iura, siue gl. quæ dicunt valere,intellige pro necessitate,vel vtilitate beneficiorū,vel prærogatiua meritorū,puta q͡a plus valet absens, q̄ alius præsens, vel ꝑ potentia retinēdi plura beneficia simplicia, sed non vt fructus lucrifaciat sibi ad vtilitatē priuatā, vel ad augendū patrimoniū, vel vt lautius viuat, vel vt facilius ad episcopatum,vel maiorē dignitatē possit ascendere, quia cum tali intētione ēt vnū beneficium habere de se est inordinatum, quia est contra omnē rationē,vt in c ratio nulla, f cum ibi notatis de p̄oen.& contra officiū pietatis. 16.q. 1. c.si.vi.c ēt de hoc infra,clericus.2. §.3.

a Aliam accepit] Non.n.pōt ducere talē uxorē,cū qua contraxit viuēte marito, vel vxore sua,sic ēt nō pōt consequi vxorē spūalem, cū qua contraxit viuente marito suo,& quodāmodo illā adulterando. 7.q. 1.in c.sicut. No.etiā Inno.in c. post electionē de conces. præbend.sicut enim sponsa debet esse perpetua, sic & beneficiū s̄m antiquā ordinationē 56.dist.satis. Et de cle. ęgrot. per totū. & sine magna cā non pōt q̄s priuari beneficio, suo,tex ē no.i c. inuētū. 16. q.7.

b Beneficiorum pluralitas reprobatur, vide con. Trid.sess.7. c. 2. 3.4.& 5.sess. 24. c 17. de reform. vbi etiā qñ permittatur. P. V.

c Dispensationes huiusmodi reuocātur à Tri. conc.sess. 24. ca. 17.de ref. P. V.

d Vt in c. nup] facit optimè,q͡a sicut sponsus nō p̄t vxori de feudis ecclesiæ donare ꝑꝑ nuptias vt valeat retinere post mortem suam,sic & papa non potest cuilibet concedere vt habeat plures pręb endas.

e Nec valet consuetudo]Rō est, q͡a cōsuetudo cōtra ius diuinum nō valet, nisi sit rōnabilis c.fi.de cōsue.cū ibi no. q͡a est pot ' corruptela. & habere plura bñficia est contra omnē rōnē.c. rō nulla de p̄be.ergo &c.

f C.rō nulla]& no. ibi Ab. q̄ ex quo bona ecclesiarum sunt bona communia,

Verum

non debet sibi quisquam tanquam propria vendicare. Et hoc est dicere, quia sunt omnibus indigentibus communicanda, prius tamen captis necessarijs pro se, quia debetur primò victus præbendato ratione seruitij adeo, vt primò sit ei subueniendum, quam ecclesiæ reparationi, vt in cap. de his, de eccle. ædi. Et de his, quæ super sunt, debeant in digentes viuere & sic intelligendus est text. in c. fi. 16. q. 1. vbi dr̃, quod quicquid habent clerici, pauperum sunt. Concor. Pa. in c. de multa, de præben. in add. t vbi hæc eadẽ concludit, vt hic.

a Ordines sacros] Hæc not. Pa. in c. de multa, de praben.

b Quando secũdum annectitur primo] Ratio est vel quia accessoriũ sequitur principalis naturam c. accessorium, de reg. iur. cap. si super gratia, de off. dele. vel quia cẽsetur tm̃ vnũ.

c Fm̃ Anton. de But.] Idem tenet Pa. in d. c. de multa, de prabẽn. & addit, quòd quis nõ cogitur dimittere primum bene ficium, nisi sibi satisfiat de expẽsis. Et ex hoc colligitur, quòd si clericus sine testamẽto moritur, põt hæres repetere, expensas, quas clericus fecit de patrimonio ĩ beneficio, & forti° hoc procedit, si specificè clericus illas repetẽdas decreuit, hæc. t.

36 Vtrum hñs beneficiũ cũ cura, si recipiat secũdũ cũ cura, ipso iure sit priuatus primo? Rñ. quòd sic statim adepta pacifica possessione ca. de multa, de præbẽ. vel quãdo per eum stetit, quominus haberet, c. licèt, el. 2. de præbẽ. li. 6. Et nisi primũ resignet in manu ordinarij vel cui cõpetit, ipso iure ẽ priuatus ẽt secũdo, & inhabilis ad quodcunque beneficiũ, & ẽt ordines sacros. a & ad Papã pertinet dispẽsatio p extrauag. Ioan. 22. quæ incipit, Execrabilis. Et ideò non poterit absoluere subditos ratione primi beneficij. Fallit hoc in. 7. casibus. Primus quando secũdũ annectitur primo, b ca. super eo, de præben. li. 6. Secundus casus, qñ expendit de bonis proprijs in vtilitatem primi beneficij, & ipsum retinet, donec sit sibi satisfactũ fm̃ Ant. de Bu. c p c. quicunque. 1 t. q. 4. & sufficit, quòd talis expensa sit vtiliter cæpta, licèt postea a casu sit totũ perditũ, fm̃ Io. An. in c. ex parte, de constitu. puta qa domũ factam ignis postea cõbussit. Tertius casus, qñ acceptat calore iracundiæ fm̃ Ioã. de Li & d. Anto. d & facit gl.

d Et do. Ant.] Concor. Pa. in d. c. de multa, & intelli ge, si ipsum statim pœnitet, & est cõmunis opinio.

e Donec aliter, &c.] Intelligitur vel de primo, vel de secundo &c.

f Non fuerit nactus] Si fuisset possessio. adeptus, tũc vacarent alia, vt in d. Cle dicitur. idem Panor. in di. c. de multa, indistinctè credit, quòd nunquam inducatur vacatio primi beneficij per receptionem secũdi nisi post habitam pacificam possessionem secundi quæ non sit momentanea, sed duret, quia non dicitur fuisse, quod nõ stetit, ad hoc tex. cũ gl. in c. com missa, de el. lib 6. & Clem gratiæ, de rescrip. & vide eum, quia allegat multa.

ĩ c. ex literis, de diuor. quæ vult, quòd confessio ex iracundia facta non præiudicet. Quartus casus, quando acceptat ad tempus, puta donec aliter e fuerit bñficio prouisum, fm̃ Petr. de Ancha. in c. 1. de cõsue. libr 6. Quintus casus, quando cõmutauit vnũ beneficium ĩ aliud habẽs alia beneficia curata, dummodò possessionem ipsius beneficij, in quod commutauit, nõ fuerit nactus, f sed si adeptus est ipsam possessionem vltimi, vacant prima omnia, quæ ex dispensatione tenebat, tex. est in Cle. si plures, de præben. Sextus casus, qñ per dispensationem, vt in d. c. dudum. Septimus cas° in episcopatu, q nõ vacat g per secũdum, secundũ gl. in d. c. de multa, & Inno. in Cle. gratiæ, de rescri. Idem dic de quocunque alio beneficio ecclesiastico, quod quis non põt cum alio tenere, nisi dispensetur cum eo h & quis possit dispensare, infra dicam. §. 38.

37 Vtrum habens bñficiũ in i cõmenda teneatur seruare ecclesiam ĩ statu suo? Respõ. Pa. in cap. de monachis, de præbend. quòd sic. nec potest k aliquid de sta

g Qui non vacat] Intellige nisi post consecrationem. ratio est fm̃ Innocent. & Panor. in d. c. de multa, quia non dicitur eps̃, nisi sit consecratus. ca. ad honorem, & c. nisi. de auto. & vsu pa. iõ meritò expectatur cõsecrationis tẽpus, sec° in alijs dignitatibus, qa post cõfirmationẽ, vel collationem dicitur abbas, vel archipresbyter, & hmõi, licet non habeat adhuc ordines, quos requirit la dignitas, Hos. assignat aliã rõnem. f. quia el = ctiad episcopatũ cõmuniter nõ se transferunt sine licentia Papæ, secus in alijs dignitatib° inferioribus, quia de facto quis trãsit & retinet duo beneficia.

h Cum eod.] Fallunt prædicta in eo, qui non potest haberi fructus secundi beneficij, quia forte ex priuilegio debentur alij q̃ episcopo, quia non vacat primum. cap. si tibi cõcessum, de præben. li. 6.

i Beneficia in commendam siue commendata null° hodie recipere, nec retinere potest, ex Conc. Trid. sess. 7 cap. ij. & 4 sess. 24. c. 17. de ref. P. V.

k Nec potest] Et habens ecclesiam commendatam, vt percipiat sustentationem sui, debet etiam facere ibi deseruiri per clericum, seu numerum clericorum cõsuetum, & hospitalitatem more solito ibi tenere, & quod clarius tenet Inno. in c. in Lateranẽ. de præben. & de priuileg. in c. pastoralis. Quod nota contra tenentes ecclesias commendatas.

tu ecclesię minuere, sed de superfluo potest sibi prouidere, aliàs non.

38 Quis potest dispẽsare, vt quis habeat plura beneficia, legitima causa interueniente? Resp. ꝙ in pluribus simplicibus, vel in vno curato, & alio simplici potest episcopus dispensare, vt in diuersis ecclesijs habeat, sed in vna ecclesia potest, si sunt simplicia secundùm glo. in c. literas vestras, de concess. præ. Ioan. An. dicit verum, si sunt difformia, vnde dicit, ꝙ potest dispensare, vt quis habeat dignitatem, & canonicatum in eadem ecclesia, facit, capi. primum cum gloss. de consue. li. 6. Federi. consi. 115. tenet, quòd potest dispensare episcopus, vt quis habeat canonicatum, & altare, seu beneficium alicuius capellæ in eadem ecclesia. Et hoc sequitur Pa. in d.c. literas. In duobus autẽ cõformibus non potest, vtputa vt quis habeat duos canonicatus in eadem ecclesia. Et dicit Pa. vbi supra, ꝙ hoc sequuntur communiter docto. Et ideò duo altaria in eadem ecclesia non possunt in titulum haberi ex dispensatione episcopi secundũ Guiliel. de Monte Lau. Et videtur seq. Gem.[a] vbi supra, & placet, quia altaria, quæ dantur in titulũ perpetuum, dicuntur beneficia, secundùm gloss. in Clemen. prima, de deci. Et sequitur Gemini. in capit. 1. de consuetu. li. 6. Altaria verò, quæ non dantur in titulũ, bene põt haberi ex dispensatione episcopi. In ꝑsonatibus verò, vel dignitatibus, vel administrationib[9], aut officijs ꝑpetuis,[b] quocunque nomine censeantur, non potest nisi solus Papa dispensare, vt in d.c. primo, s. in eadẽ ecclesia, vel in diuersis, vt in ca. de multa, de præben. licèt tex. videatur solùm de eadem ecclesia prohibere. Sed docto.[c] in dictis capi. dicunt etiam locum habere ĩ diuersis, scilicet ecclesijs, per c. quia nõnulli. de cle. non resi. quod no. licèt Innoc.[d] dicat contrarium in d.c. de multa, scilicet ꝙ episcopus potest dispensare in pluribus ecclesijs, dũ modo curam animarũ non habeant.

39 Quid fiendum de fructibus beneficiorũ. Vide ĩ. Clericus. 3. & 13. ꝑ totum.

40 Vtrum fructus[e] beneficij vacantis sint seruandi successori? Res. ꝙ sic, vel in vtilitatẽ ecclesiæ expendẽdi, aliàs contrafacientes, si sunt capitula, conuentus, collegia, vel singulares ꝑsonæ in cathedralib. ecclesijs, & regularib. vel collegiatis, sunt suspensi ipso facto ab officio & bñficio, donec plenè[f] restituerint quicquid perceperint, non obstãtib[9] priuilegijs, vel consuetudinibus, vel statutis etiam iuramento, vel sedis apostolicæ autoritate firmatis, c. quia sæpe, de electio. li. 6.

41 Quid de prælatis, qui bona ecclesiarum, dignitatũ, prioratuum, & personatuũ vacantiũ sibi subiectarũ, vel q̃ pertinent, ad eorũ custodiã, occupant? Res. ꝙ nisi speciali priuilegio, vel consuetudine prælscripta,

a Ibi & videtur sequi Ge.] s. in c. 1. de consue. lib. 6. super gl. i ver. quocunque. Qui dicit se hebuisse hãc q. de facto, s. an in alijs beneficijs inferioribus a præbẽde in eadem ecclesia sitia posit episcopus dispensare, puta vt qs duo altaria ĩ eodem corpore retineet Pe. de An. ibidẽ ẽ varius. Ge. dicit se consuluisse d. Ant. qui respondit post multa, ꝙ ille tex. d.c. 1. nõ includebat altarie, quia cum tex. sit pœnalis, & loquatur de dignitatib. canonijs, & elijs officijs quorũ appellatione nõ comprehendũtur altaria, vt petet ꝑ archidi. in d.c. 1. qui exponit istorũ nominũ significationem, contrarium tamẽ tenet ipse Ge. cum Fede. consil. hic allegato, & cum d. Guil. de Monte leu. super extreuag. Iosn. 22. execrebilis, s. ꝙ tex. d.c. primi habeat locũ in duobus altarib. si dãtur ĩ titulum. Et not. quod tex. d. c. 1. reprobet cõsuetudinẽ hebendi duo beneficia ĩ vna ecclesia tãquã corruptelã.

b Officijs perpetuis] Et facit d. c. primum de cõsue. & not. ibi doctrinam Ge. quæ multum illuminat pro intelligentia eorũ, qui habent mansioneries Venetijs.

c Sed doc.] Vt Pa. in c. extirpandæ, ĩ. §. qa verò, in repe. & ĩ c. cũ iã dudũ, de ꝑbẽ.

d Licèt Inn.] forte dictũ Inn. posset procedere in casu necessitatis vel vtilitetis ecclesiæ, vnde cum olim posset eṗs dispensere, vt. c. sanctorũ. 70. dis. non videtur ius illud immutatũ ꝑ d.c. de multa. ꝙ directè non ꝓhibet eṗo dispẽsere nec ẽt loquitur, qñ imminet dispẽsatio ꝑꝑ necessitatẽ, vel vtilitetẽ ecclesiæ & c. literes. de con cess. præben loqtur in plurib. ꝑbendis eiusdem ecclesię, in qb[9] eṗs non dispenset, hæc Pe. in d. c de mult, &c.

e Extrauagẽs Iulij. 4. ponti. ma. id expedit opinionib. diuersis. resectis. P. V.

f Plenè] glos. in d. cap. quia sæpe, vult, ꝙ debeent setisfacere vsq; ad ouũ, & sic in hoc casu modicũ est considerãdũ, secundũ Archi. ibi ꝑ. c si episcop[9]. 3. q. 2. Nec obstet quòd inter coniunctes personas non curamus de modico l. omnino. ff. de impen. in re. do. fe. & in c. verũ, de dona. inter vi. & vxor quia istud fit ĩ odiũ delinquẽtiũ & qe talis frequẽtebãtur & sequitur Ge. ibi. nec sufficit cautio, sm gl. & seq. Archi q. vult, ꝙ nõ sufficeret ẽt ꝑ placiti remiss. vñ ista verba sumentur

amarè

vel alia rationabili [a] causa hoc faciant, epi & superiores sunt suspensi ab ingressu ecclesię.& alij ab officijs, & bñficijs, donec satisfecerint. Idē dic de alijs personis ecclesiasticis, ad quorū collationē, plentationē, seu custodiam pertinent dignitates, psonatus, prioratus, vel ecclesię vacātes, vt in ca. pręsenti, de officio. ordi lib 6. Et hæc phibitio loquitur đ bonis aliarum ecclesiarum ab his, de quibus supra in .§. præcedenti, & d cap. quia sæpe.

41 Vtrū fructus [b] bñficiorum possint locari? Vide supra, alienatio, i prin & §.8.

43 Quid de distributionibus quotidianis? vide j. clericus. 12. §.3.

44 Quid de [c] iniustè possidentibus bñficia ecclesiastica? R. q resignare tenentꝰ [d] in manu illius, q potest accipere resignationē: vel si esset ī articulo mortis, alicui alteri recipiēti eam nomine illius cui est facienda ẽm Inn. & ēt tenetur fructus pceptos restituere, de renun. c. post translationē. §. rursus. [e] Et dicit Arch. q si aliquis minus canonicè obtinet beneficiū, s. simoniacè, vel per fraudem, aut surreptionem aliquam, in perpetuum nō præscribit. c postulasti, de cle. ex. mi. Verū ē, qđ dicit Ho. q vitæ necessaria strictè poterit retinere de consilio confessoris, ita, q solū non egeat, & alios fructus in ecclesiæ vtilitatem cōuertat, q ī resti tuere tenetur, c. dilecto, de præb. aliter non potest absolui, nisi obtineat dispensationē ab eo, qui pōt. nec in foro animæ tenentur ei subditi obedire, vel soluere aliquid, qñ sciunt pro certo, nec potest eosdē subditos absoluere, vel ligare; de quo tñ dic & limita, vt infra, Confessio. 4. §. 12.

45 Verū filius priuetur bñficio ecclesiastico pp crimen lęsæ maiestatis cōmissum a patre? Rñ. gl. ī c. satis peruersum. 56. dist. q non. Itē dicit nec pp crimē lęsę maiestatis diuinæ, vt puta quia hæreticus, vel schismaticus. c. quicunque, de hære. li. 6. de schisma. c vni co, li. 6. vbi licet prohibeantur admitti ad beneficia ecclesiastica talium filij, tñ non dicitur, q habitis priuentur, quod not.

BIGAMIA. [f] Est g triplex ẽm gl eo. titu c. 1. aliàs est in 2. c. Prima dr vera. Secūda similitudinaria. Tertia interpretatiua.

1 Quot modis ɔtrahitur bigamia vera? R. ẽm Ricar. in 4. dist. 27. ar. 4. q. 1. & gl. vbi supra vno modo, qñ habuit plures legitimas vxores. [h] 26. dist. acutius, & c. seq. Intellige, si ambas cognouit; aliàs secus, [i] Argu. in c. debitum, de biga.

2 Quot modis ɔtrahitur bigamia interpretatiua? R. q ẽm glo. in d. c. 1. q duobus modis. Primus, quando cōtraxit cum corrupta. 33. dist. maritum, & c. ā nobis, eodem titu. Intellige, si cognouit eam; aliàs non, d. c. debitum. Secundus, quando reddit debitū vxori adulteræ. 33. distin. cap. si cuius, & c. sequen. etiam si ad præceptum ecclesiæ redderet secundùm communiorē opinio. & etiam

---

amarè in odium delinquen iū: al legat no. in c. cū desideret, & ī c. cōtingit, de sen. excom &c.

a Vel alia rōnabili causa] Et casu, quo possent de pdictis habere illa bona, non īn telligitur propterea nisi de superfluis.

b Concil. Trid. et de hoc cauit sess 25. c. 11. de refor. P. V.

c Neq; id relīqt intactū con. Tri. sess. 21. c. 1. 25 ca. 5. de reform. 24. c. 17. P. V.

d Resignare tenētur] Nam qui nō intrat p ostiū fur est, & latro, & ita in via salutis non est, quia debet resignare, vel petere dispēsationem. si beneficium est dispensabile.

e § rursus] Ille tex. parum facit. idem, quod hic dicit, tenet Pan. in c. dilecto, hic allegato Vbi pōderat ver. vnde dictū celerariū, q c [illegible] super [illegible] tituli beneficialis compellitur restituere omnia, quæ tenet occasione illius beneficij. & ratio potest esse, q licet quis possideat bona fide, tenē ex eo, quia tūs si bi refistit, tenetur restituere fructus. Ita Bart. in l sed & si. §. scire. ff. de pe. hære. ar. in l. quemadmodum, C de agri. & censi. lib. 11. & l. iubemus, C. de sac. san. ecc. Pro hoc facit, quia qui contra iurā mercatur, bonā fidem præsumitur non habere li 6. Cum igitur iste possideat iure resistente non pote it facere fructus suos.

f Bigamia] Bigamia dr a bis & gamos, q ē vxor vel mulier, vel nuptiæ, & est q. dam irregularitas, nē bigamus pmoueri possit, & assignāt, qua tuor causæ sup gl. 6. di in fine. prima. pp defectū sacramenti, q non est, bi sacramentum veritatis, cū carnem suam diuiserit, vt in c. acutius, ēa. di Itē 2 p præ rogatiuā d nñ, vt ea dis. c. vna. Item propter signū incontinentię ex eo, q de vna transiuit ad aliam, vt 82. dist. proposuit, quia pnmitur incontinens. Item ex eo, q non habet frontem hortari ad castitatem, & viduitatē, qui coniugia frequētauit, vel qui cū vidua contraxit. d. cap vna Materia habetur. 24. dulitu. §. quid ergo, vsque ad finem dist. & 26. dist. & 72. distin. quisquis, & 28. q. vlti. per totū. hæc d. Ant. in rubr. eo d tit.

g Bigamia phibita, a Con. Tri. sess. 24. de sacra. matri. P. V.

h Vxores] & ista dicitur bigamia strictè.

i Aliàs se.] De his etiā Gem. in c. 1. eo. titu. lib. 6.

si ignorabat [a] eam adulteratā ſm Pan. in c. ſi vir, de adul. allegat de biga. c. 2.

3 Sed nunq̄d accipiēs virginem, quā non cognouit, & ea mortua, accipit ſecundam virginem, quā cognoſcit, vel a contrario primā cognouit, ſed non ſecundā efficiē bigamus? ℞. Mo. tit. eodē, ꝙ nō. Similiter ſi ducit mulierem virginem ab aliquo deſponſatā, ſed non cognitam pręmortuo ſponſo [b] non eſt bigamus, diſt. 34. c. fin. & d. c. debitum.

4 Quid ſi credebat [c] virginē tempore conſummationis matrimonij, & poſt cognouit corruptā? ℞. ꝙ bigamus eſt. 34. di. c. ſi cuius, cū c. ſeq. nec excuſat error, vel ignorantia ſecundū Goffre.

5 Vtrū deflorans virginē, & poſtea accipiens eā vxorē ſit bigam⁹? ℞. gl. & Pan. in c. ſanè primo, de cle. cōiug ꝙ non, & licèt Mo. vbi ſ. dicat, ꝙ celebrior opi. tenet ꝯriū, ego credo veriorē opin. ꝙ non ſit bigam⁹, [d] quia licèt autē. qūo opor. epi. [e] §. 1. velit ꝙ vxorē habuerit virginem, tn̄ ſi attendamus ad veritatē, quæ opinioni pręferenda eſt, c. nuper a nobis, de biga. 8. diſt. veritate. § 2. di. [f] quicūque, & qui fi. ſint le. per tuas. C. plus vale. qđ agi. l. 1. 2. & 3. nō diuiſit carnem ſuā, Nec ob. ꝙ opi. p̄feratur veritati, de ſponſa iuuenis. [g] 3. q. 7. §. tria, ff. de offi p̄tor. l. Barbarius. C. de teſta. l. 1. 22. q. 2. hoīes. ff. ad Maced. l. 3. & in d. c. nuper a nobis, quia rn̄det Inn. in d. c. nuper, ꝙ ſponſalia caſualia ſunt. [h] Prefertur. n. aliquādo opi. veritati fauore contrahentium. & odio decipientiū. [i] vt d. l. 3. ff. ad Maced. vel fauore prolis. [k] c. cum inter, qui fi. ſint le. aut teſtamētorum, [l] d. l. 1. vel aliqua cōmunis opi. præfertur veritati. d. l. Barbarius, & in d. c. nuper a nobis, vbi factū attendit, [m] quòd non excedit caſum ſuum.

6 Quid ſi vnā vxorem habuit, & cognouit ante baptiſmū, & aliā poſt? ℞. ꝙ bigam⁹ eſt 28. q. vlt. c. oportet, & c. acutius, [n] licèt Io. ꝯtrariū dixerit, & malè. [o]

7 Quot modis ꝯtrahitur bigamia ſimilitudinaria? ℞. ꝙ 4. modis. Primus, cū quis ꝯtrahit cum deo p̄ votum ſolenne, poſtea contrahit matrimonium de facto. 27. q. 1. quotquot, & de bigamis. c. a nobis. Secundus, quando quis diuerſis temporibus habuit plures vxores, vnam de iure, alteram

Si ignorabat] Et meritò, quia hic requiritur ſacramentum, cuius defectū etiam ignorans pati pōt. b Sponſo] Vel fuit religionem ingreſſus, vel frigidus. Et hoc idem Bona in 4. diſt. 25. in q circa literā, & meritò, quia carnem ſuam non diuiſit in plures.

c Credebat] q̄a lex promotionis factum requirit, non animum, ca. fi. eo. tit.

d Quòd non ſit bigamus] Et iſta eſt cōmunis ſententia, tenet ita que eam primo Io. And. in c. vnico, de cle. coniuga. in 6. Pa. in d. c. ſanè, vbi dicit, ꝙ hæc opi. cōmuniter tenetur. ſentit gl. in d. c. qualis. 30. q. 5. & in cap. Innotuit, de elect. d. Ant. in d. c debitum, eo. ti. Rai. Tho. & Pet. vt refert ſupplemētū. Et facit c. tanta, qui fi. ſint legi. Nam fauore matrimonij fingitur matrimonium à principio fuiſſe contractū, & ſic eſt conformitas, & vnitas inter iſtos. facit etiam, quia hæc irregularitas eſt de iure poſitiuo, & contrahitur ſine peccato; ideo cum ſit odioſa, reſtringitur, &c. ſecundū Inno. in c. ad audientiam de homi. &c. nec obſtat d. ca. qualis, ibi, virgo caſta &c. quia intelligitur, ne ab alio ſit corrupta, &c. Quare autem biga. vel corruptæ maritus non poſſit promoueri ad clericatum, vide ſupra bapti. 7. § 1. & Pan. in c. ſanè, primo de cler. coniug. qui dicit, ꝙ ex quo cleric⁹ debet eſſe miniſter Chriſti, ideſt ſacramenti, ideo indecens eſt illum promoueri, qui patitur aliquem defectum in aliquo ſacramento, ſicut patitur ille, qui dimiſit carnem ſuam in plures, vel habuit corruptam. Nam matrimonium eſt maximum ſacramentum in eccleſia, vt in c. debitum, eo. tit. Et coniunctio carnis deſignat conformitatem, quæ eſt inter Chriſtum, & eccleſiam militantem per carnis aſſumptionem. vnde ſicut caro vnica & pura, ita vnicum debet eſſe matrimonium, & purum ad hoc, vt eccleſia poſſit illam vnitatem præfigurare. Et no. q præponderatur bigamia potius, quādo mulier ē corrupta, quā quando vir, q̄a actus ꝯhendi matrimoniū nō cadit ſup ſeipſum, ſed ſup aliū, vnde ſi mulier eſſet ordinis ſuſceptiua recipiēdo corruptū, efficeret bigama. ſed quia vir eſt ordinis ſuſceptibilis, igitur &c. Alij aliter dicūt, vt per d. Ant. in d. c. debitum

e Qūo op epi.] Dixit aut. vxorē quidē habens ex virginitr. hæc ī.

f 81 di.] vide d. Ant. in c. nuper, de big. q̄n ſtetur opi. quia opi. p̄ferenda.

g Iuuenis] vbi ille cognouit, vel cognoſcere tētauit puellā nondū ſeptēnē, quā duxerat, licit non potuit explere, qđ volebat, inducit publicā eccleſiæ honeſtatē. Et ſic opi. præfertur veritati pp honeſtatem.

h Caſualia ſunt], ſ. ſponſalia.

i Et odio decipientium] ibi. n. habebatur & tenebatur filiusfa. pro patre fam. & iō ceſſare dēt ſenatuſcōſultū, nè decipiat ꝯhētes.

k Vel fauore prolis] Vt hēant tanq̄ legitimi, licèt ſit factū diuortiū quoad ſucceſſionē.

l Aut teſtamentorum] Vbi ſufficit, ꝙ tempore teſtamenti omnes teſtes haberentur pro liberis.

m Vbi factum at] quia contrahere voluit, licèt modum non tenuerit.

n C. acuti⁹] ſ dē, ſi habuit duas añ bap. q̄a hæc irregularitas nō tollitur p̄ baptiſ. vt ſ. baptiſmus. 7. §. 3.

o Et malè] Adde ſupple, eod. titu. § quinto. vbi addit,

de facto, & cognouit ambas d c.nuper. Tertius, si simul duas habuit vxores, vnam de iure, alterã de facto. vel ambas de facto, & cognouit ambas. d. ca. nup. Quart⁹ [a] mod⁹, si existẽs in sacris cõtrahit vt ĩ d.c.nup.

8 Sed quis dispensare potest cum bigamis verè? Rñ. ꝙ quidã dixerunt, ꝙ nemo pt. tu dic cum Ric. vbi supra ꝙ papa sol⁹ potest. 34. di. lector, in gl. vbi Lucius dispensauit cum Pa. Archi episcopo qui fuit bigamus. Alius inferior nõ pt etiam in minoribus. no. in c. vnico, [b] de biga. li. 6. Idem de bigamis interpretatiuè, qa sic in ipsis est defectus sacramenti, sicut in bigamis verè [c] ſm gl. ĩ d.c.1. de big.

9 Nunquid in bigamis similitudinariè possit eps dispensare? Res. ſm Pa. in d.c. de diacono, & c. se. qui cle. vel vo. ꝙ si clericus in sacris contraxit cũ corrupta, solus papa dispensabit. d.c. nuper. Si verò clericus de iure contraxit cum vna puta ante, quàm esset in sacris, & de facto cum altera scilicet post ordinationẽ, & ambas cognouit, sol⁹ papa poterit dispẽsare d.c. nup. Et similiter in non clericis qui isto modo bigamiã contraxerint. Quidã voluerũt restringere hoc verum, si sciẽs impedimentũ accepit de facto eam, secus, si ignorabat, tamẽ cõiter tenetur, ꝙ siue sciens, siue ignorans de impedimento secũdã acceperit, & cognouerit, qa tex. ad animũ cũ opere secuto attendit, qa sic in ipsis est defectus sacramenti, sicut in bigamis verè ſm gl. in d.c.1. & in d.c. nuper, secundũ Gem. in c. vnico de big. li. 6. Si verò existens in sacris, quãuis cõtraxerit cũ virgine, nec aliã habuerit vxorẽ ante in laicali habitu, vel in minoribus, poterit eps dispensare, vt ministret, tex. est ĩ c. diuersis, de cle. coniu. & in c.1. qui cle. vel vo. cũ gl. ibid. & etiam vt promoueatur ad vlteriora c. sanè, de cle. coniug. & ad d.c. nup. quod videtur contra, dicit ꝙ intelligit de eo, qui ante sacros ordines aliã habuit, & post in sacris aliã accepit, Ad c. verò. 2. q cle. vel vo. dicit ꝙ loquitur in illo, quẽ non pœnitet verè, [d] vel est suspicio de recidiuo ꝙ tũc nisi ingrediatur religionẽ, non potest. Similiter quãdo imminet scãdalum, [e] vt in d.c. nuper

10 Vtrum bigamus [f] bigamia vera secundũ primum modũ sit priuatus priuilegio clericali? Res. ꝙ nõ, sed solũ illi, q sunt in minorib⁹ ordinibus sed q sunt in sacris, bñ gaudẽt ſm Ge. ĩ c. vnico, de biga. Rõ ſm eum qa ille, q est in minorib taliter cõtrahẽdo põt viuere & debet vt laic⁹. ille verò q ẽ in sacris, nõ põt redire ad sœculũ, vt no. de aposta. c. tuę, in gl. fi ſm Io. de Fã & ideò licèt sit priuat⁹ habilitate ordinũ non tñ priuilegio clericali. Similiter religiosus religionis approbatæ gaudet, ita, ꝙ tales pcutiens esset excõicatus, qa licèt tex. priuet eũ priuilegio clericali, non tamen priuilegio monachali, [g] vel religionis, & tex. in d.c. vnico restringitur, vt loquatur de existentibus in minoribus ordinibus, & non de monachis, vel existẽtibus

addit, ꝙ si quis ante baptismũ dimisit vxorem pp fornicationem, & postea recepit ꝙ est bigamus, & per baptis. nõ tollitur hæc irregularitas secũdũ Th. in 4. dist. 27.

[a] Quartus] Iste vltim⁹ casus differt a primo, qa ille intelligitur de religioso, iste autem de iã existente in sacris.

[b] C. vnico] Ibi hoc not. Gemin. prius Ioan. And. & Io. And. in ca. a. e. ti. super glo. magna.

[c] Bigamis verè] Th. in 4. di. 27 q 3. sic ait bigamiæ non est adiuncta irregularitas de iure naturali, sed de iure positiuo, nec verum est de essentialibus ordinis, quod aliàs non sit bigamus. qd' paret, quia si bigam⁹ accedat ad ordines characterem suscipit. & ideo papa potest dispensare in tali irregularitate, nec obstat c. nuper, eo. qa ibi ostenditur, ꝙ est eadẽ difficultas dispensandi in illis, qui de facto cũ pluribus contraxerunt, sicut si d' iure cõtraxissent, non quòd subtrahatur potestas dispensandi, quod etiam objicitur, ꝙ papa non potest dispensare contra apostolum, qui inhibet talẽ ordinari, quia verum est quo ad ea, quæ sunt de iure naturali, & quantum ad ea, quæ sunt de necessitate sacramentorum, & fidei, sed in his, q sunt de institutione apostolorum cum ecclesia habeat sẽ eãdem potestatẽ instituendi, & destituendi, potest, d. Ant. de But. in c. super eo, eodẽ titu. ponit quatuor op. tandem concludit, ꝙ per episcopum non potest fieri ista dispensatio &c. secus per papam & vide cũ. eo videtur aliter dicere in 4 dist. 33. & in fi dicit. quod non sine magna causa papa debet dispensare.

[d] Quẽ non pœnitet vere] Et ex hoc paret, quia expectauit compulsionem epi.

[e] Scãdalũ] Idem si timetur, quod multas cassantibus, locus sit executio. vt ca. 1. de post. prxla.

[f] Bigami ad minorum ordinum ministeria ñ idonei, conc Tridẽ. sess. 23. capit. 17. Petrus Vendr.

[g] Non tamẽ priuilegio monachali] Et consequenter habebit priuilegium canonis, quod competit monacho si enim monachus est, ergo priuilegio monachali gaudere debet. & placet ista op. qa pœnæ restringendæ sunt &c. vide tamen Ioã. An. in regula, delictum, in Merc.

a Creatori soli] Vt remittere peccata. Matt.9.&c.
b Habitus speciem] vt homo, & nõ homo, ista sententia facit intelligere, vtrum ista sit falsa, vel vera, homo est, vel non est.
c Ex coactione] conditionata
d Vel deceptione] quia fortè videtur nõ eẽ peccatum
e Vel infirmitate] s. fragilitate.
f Catech. in præcep. præcita. cap. vltim. P. V.
g Nolle in eis esse] s. ipsos peccatores, vel in inferno esse.
h In eis esse] Scilicet sãctitatem, fœlicitatem.
i Pro tribunali] i. dum iudex temporaliter, sedet publicè ad condemnãdum, & sic in foro contentioso
k Circa pœnã] Puta, quia est nobilis, quem non decet publicè pœnitere. facit. c.1. de voto, & c. mulieres, de sen. ex. & de pœni. di.1. medicinã, licèt aliãs ista pœna sit indispensabilis, quia subdit ex. nullã in hoc misericordiã habiturus. Pœnitentiæ namque hodie sunt arbitrariæ, c. Deus, qui. de pœ. & re.
l Et breuiter] no. confessio primo in principio tenet contra sed dic. cõcordando, quod quãdo blasphemia ẽ ita publica, qđ nullo potest tergiuersatione celari, non est necessarium, quod ad episcopum deferatur, secus si solùm coram aliquibus tantùm. Et sic opiniones erunt cõcordes.

tur, quòd conuenit creatori soli. [a] Sed propriè loquẽdo nõ sũt diuersæ spẽs, qa negatio, & affirmatio non diuersificãt habit⁹ speciẽ. [b] qa per eandem sententiam innotescit falsitas affirmationum, & negationum.

2 Verũ pc̃tm̃ blasphemiæ sit remissibile? Rñ. ꝙ si blasphemia sit ex coactione, [c] vel đceptiõe, [d] vel infirmitate. [e] sic hẽt cãm annexã ꝓuocatiuã diuinę misericordiæ ad remissionẽ. & sic intellige illud Mat. 12. oẽ peccatũ, & blasphemia. s. ex infirmitate, vel coactione remittiť. si aũt blasphemiã cõcomitať certa malitia, tunc dŕ irremissibilis, ñ qa ñ possit remitti, sed qa nõ hẽt secũ cãm motiuã ad remissionẽ, & sic ĩtellige illud Mat. 12. spũs blasphemiæ. s. illatæ ex certa malitia ñ remittiť. i. vix, siue difficulter remittiť, qa ñ hẽt excusatio.

3 Blasphemia [f] verò sanctorũ cõseqñr redundat in deũ dũ vel illis attribuũt ꝙ de⁹ ex sua grã đclarauit nolle ĩ eis esse, [g] vel remouẽt, qđ declarauit in eis esse, [h] & eodem mõ est peccatũ, sicut blasphemia dei.

4 Verũ blasphemãs possit absolui a ꝓprio sacerdote? Rñ. Pa. ĩ c. statuim⁹, đ male. ꝙ nõ publicè blasphemãs, sed ab epo. facit gl. ĩ c. 2. de pę. & re. li. 6. lec⁹, si occultè qa ẽm Hos. tũc ñ ptinet ad epm. ego verò ĩtelligo, ꝙ ẽ casus epi, qñ blasphemia ẽ publica nõ simpliciter, sed qñ pp publicitatẽ defertur ad epm. Vnde dicit Gof. & Ho. ꝙ q̃ dñr ĩ d. c. statuim⁹, đ pęna tẽporali, vel pecuniaria, intelligũť sedẽte iudice ꝓ tribunali [i] ĩ iudicio ãt animæ ꝑsbyter discret⁹ moliẽdo rigorẽ dispensare poterit rigorem ex cã circa pœnã [k] spũalẽ superiorem. 26. q. 7. pœniten. hæc Host.

5 Sed qñ dŕ publica? Rñ. Pa. & Ho. in d. c. statuim⁹. ꝙ publica dŕ, qñ ẽ notoria iuris, puta cõuictus, vel cõfess⁹ in iudicio vel notoria facti, puta qa publicè pluribus astãtib. blasphemiã intulit facit c. fi. de coha. cle. & mul. & breuiter [l] qñ ꝓbari pt, & ad epm deferť, dŕ publica, ar. l. palã, ff. de ver. si.

6 Quid si calore iracũdię vel ebrietatis quis blasphemat? Res. Pa. in d. c. statuim⁹ doc. cõiter recitãt dictũ abbatis dicẽtis, ꝙ licèt peccet grauiter, tñ nõ punieť pęna d. c. statuim⁹, qa nescit quo dãmõ qd facit, [m] sicut nec cõfessio sic facta ꝑiudicat, vt no gl. ĩ c. ex lr̃is, đ diu. & pl3 Pa. in ebrio, ar. l. oẽ đbitũ. §. q se vulnerauerit, ff. đ re mi. sed ĩ accẽso calorẽ irę dicit fortè ñ ꝓcedere, nisi calor eẽt ex iusta cã ꝓuocat⁹, ar. l. si adulteriũ. §. ĩperatorẽs. ff. đ adul. sec⁹ qñ ex ĩiusta cã, puta qa ĩ ludo amisit ar. c. inebriabũt. 15. q. 1. Sed ego dico, ꝙ tã ex ebrietate q̃ ex ira blasphemãs ñ excusať a mortali, si aduertit, [n] ꝙ dicit & signãtionem verborũ, vt p3 ex ꝑdictis [o] quò verò ad pœ d. c. statuimus credo oĩno excusati pp verbũ in eo positũ, s. ꝑsũpserit relaxare sed quò ad aliã pęnã exordinariã bñ attẽdendũ ẽ an fuerit ĩ culpa ebrie. vel irę, vt maior ĩponať. & si ñ fuit ĩ culpa minor deť.

7 Quæ ẽ pęna præfati capit. statuimus? [p] Res. quòd

m Quid facit] dicit Ho. in sum. de maled. §. qualiter 2. col. versi. hoc autem intelligas, quod non excusatur, nisi esset talis calor iracundiæ, qui dementiæ æquipararetur. dicit ẽt gl. ĩ l. 2. C. de re. cre. in versi. placet, quòd calor iracundiæ excusat a periurio. Idẽ gl. in l. si duo patroni. §. si ff. đ iureiurand. vide Tho. secunda secũdæ. q. 98. art. 3.
n Si aduertit] imo fortè & si ñ aduertit, quãdo dabat operã rei illicitæ, ar. 15. q. 1. inebriauerũt.
o Vt patet ex dictis] vide c. sicut ex literis. de iureiur. & ibi Pa & q̃ notaui infra iuramentum. 5. §. 8.
p Præfati ca. statuimus] No. qđ præcipit, Papa ibi, quod istud cap. habeatur inter alia statuta communicatũ, s. vt null⁹ ignoret & ꝙ possint puniri tales, & pœna pecuniaria exacta a laico blasphemante applicabitur iudici sęculari. A clerico verò iudici ecclesiastico, hæc Panor. in d. c. statuimus. & sic patet, qđ blasphemia est mixti fori, nã laicus etiam poterit puniri a iudice ecclesiastic.

septẽ dominicis [a] stet præ foribus ecclesiæ, dũ aguntur missarum solẽnia, & vltimo die sine pallio, & calciamentis, & ligatus corrigia in collo. Itẽ in 7. sextis ferijs præfatarũ dñicarũ ieiunet ĩ pane & aqua, & nõ intret ecclesiam. Item ꝙ in quolibet præfatorũ dierũ tres, si poterit, vel duos, aut saltem vnum pauperum reficiat, & si nõ potest, in aliã pœnam commutetur. Itẽ si est diues. 40. solidos soluat, vl' 30. vel 20. vel saltẽ. v. vsualis monetæ [b] quam pœnitentiam si noluerit facere, [c] interdicatur ei ĩgressus ecclesię, & in obitu careat ecclesiastica sepultur.

CABELLA, vide infra pedagium, & talia, quia pro eodem accipiuntur, vel quasi.

CALIX nõ debet esse [d] de ęre, aut auricalcho, aut cupro, nec de ligno, nec de vitro, nec de cristallo, vel lapide, de conse. di. 1. vasa, &. c. se. sed debet esse de auro, vel argento, aut stagno. [e] ca. calix, de conse. dist. 1.

1 Quis potest consecrare calicẽ, & patenã, Car. in Cle. attendentes, de sta. re. videtur sentire, ꝙ eṗs, & ẽt abbates, qui vtuntur insignijs põtificalibus, qñ hñt ex consuetudine, qa ista sũt potius dignitatis, q̃ ordinis sed Ge. in c. abbates, de priuile. li. 6. dicit, ꝙ licèt hæc gl. sit ꝓ ipsis abbatib. tñ debent abstinere propter vnctionẽ, q̃ fit in eius consec. c. vnico de sacra vnct.

2 Qũo execrat'? Rñ. ſm Pe. đ Pal. ꝙ cõsecratio calicis fit ĩ supficie. & iõ si calix argẽte' ꝯsecrat' de auret, ĩdiget recõsecratione, sec' credo, si deauratio cadit pp vsũ qa nõ recõsecrabit nec ẽ simile ĩ calice deaurato, sicut ĩ pariete ecclesiæ, q đcrostat' ĩdiget reconsecratione, vt in gl. c. ecclesijs, đ cõs. di. 1. sed ĩ pditione auri ꝙ ita subtiliter ponit, ñ vr fit ita conse. ĩ supcie ipsi', qn remaneat ĩ argẽto & ita seruat ꝯsuetudo. simil ter si amittat formã, suã execrat ar. c. 1. de cons. ec. vel al. & qa đstructa forma iã nõ ẽ calix & si reparat, erit nou' calix, & ideò cõsecrãd'. Sec', si formã nõ amisit, q̃uis aliqualiter læs' fuerit.

CALVMNIATOR qs dicat, vide s̃. Accusatio. S. 8. de iuramento calũniæ vide iurament. 2. in prin.

CAMBIVM Vide infra vsura, primo. S. 51.

CANONICA portio dicit, qa ẽ a canonib' approbata, & debita iure decretorũ. 10. q. 1. đ his & c. đcernim', & 16. q. 1. cõstitutũ, & in Cle. dudũ, de sep.

1 Quotuplex est canonica portio? Rñ. ꝙ duplex vna, quæ debet eṗo ab omnibus ecclesijs totius diœcesis, de qua hẽt. 10. q. 1. in. c. đ his, & c. le ĩ gl & de testa. c. officij, & c. le. cũ con

[a] Septem dominicis] Ista pœna non habet locum in clericis, vel religiosis, vt dicit Pa. in d. capit. statuimus, & infra pœnitentia. §. 4. & ibi habes rationem, bene posset puniri pœna arbitraria, & tam graue posset esse delictum, quòd deponeretur, Ar. c. si quis per capillum. 22. q. 1.

[b] Vsualis monetæ] scilicet illius loci, vbi delinquitur, & si essẽt plures monetæ vsuales, debet intelligi de plus visitata secundũ Host. sed si æqualiter in vsu essẽt tunc de minori fieret exactio, secundũ Goff. Et si laic' nollet hãc pœnam peragere, bene poterit excommunicari Ar. c. fi. de exce. li. 6. vbi dicit, ꝙ tales possunt excommunicari. Quæro ad materiam huius ti. qd si statutum dicat ꝙ qui commiserit delictum de nocte duplici pęna puniatur, & aliud statutũ dicat, qđ blasphemãs puniatur in decem, nunquid si de nocte blasphemat, debeat puniri in 20. Bartolus in l. aut facta, ff. de pœnis, dicit quòd non, quia nõ dicitur maleficium, sed maledictum. in cõtrarium facit. gloss. in versi. iniuria, institut. de act. quæ ex deli. nas. vbi vide Baldũ omnino qui in terminis format hanc quæstionem. Et si statutum imponit certam pœnam blasphemanti, Deũ, & sanctos, debet omnibus pœnis puniri, Alberi. prima par. statut. q. 44. vide ed hoc, Bar. in l. item apud Labeonem. §. ait prætor, versic. sed quæro, vtrum inter, ff. de iniurijs. vbi dicit, quod si maledictum refertur ad Deum, vel ed sanctos, est blasphemia, secus, si ad homines, quia cõmunis vsus habet, ꝙ maledictio dicatur de præterito, vel præsenti, sed blasphemia de futuro, subdit tamen, quòd blasphemia est verbum iniuriosum, & dicit Archidia. in c. si qs calumniam. 22. quę. 1. quòd quãdo quis iurat p mẽbra Dei, quæ in alijs hominibus repræsentantur, dicitur blasphemare.

[c] Facere] Note, quòd si talis nõ poterit soluere pœnam pecuniariam, quòd luere debet in corpus, not. in capi. finem litibus, de dol. & contuma. & in l. fi. ff de in ius vocan. secus si teneret ex contractu, vel quasi quia tunc expectatur pinguior fortuna ca. Odoardus, de solu.

[d] Non debet esse] Rationẽ, quare est prohibitũ in talibus consecrari, vide ĩ glossis in. c. vt calix. de conse. di. 1.

[e] Aut stagno] Quando ecclesia ẽ ita pauper, &c. Si quis autem celebraret cũ istis, calicibus inhibitis, bene cõsecraret, gl. in d. c. vasa. Et nota. quod dicit de auro, nã si pauperes morerentur fame, quia tunc tale metallum poti' vendi deberet. l. sancimus, C. de sac. san. eccle. ca. aurum. 12. q. 1. hoc dicit glos. in d. c. vt calix.

cordantijs in gl. Alia, quæ debetur ecclesię parochiali, de qua habetur d sepul. per totũ in decre. & 6. Cle.

2 Quota ẽ canonica portio episcopalis? Res. ſm gl. in ca. requisisti, de testa. est tertia, vel quarta secũdum consuetudinem.

3 Quota ẽ canonica portio parochialis? Res. quòd iura sunt diuersa.[a] & ideò erit quarta, quia in illa oĩa iura concordant, licèt q̃dã dicant mediã, q̃dã tertiã. ff. de arbi. l. diẽ. §. si plures, & de arbi. c. si ex trib⁹, li. 6. nã in dubijs seqmur, qđ minimu est, ff. de le. 2. l. si ita relictũ, in fi. ff. de re. iu. l. semp in stipulationibus, & l. sẽper in obscuris, ita no. Archi. in c. cũ qs, de sep. li. 6. & ibi Ge. in prin. & in fi. & Inn.[b] in d. ca. requisisti, & Ber. in c. certificari, de sep. & hoc verũ, nisi consuetudo esset dandi medietatẽ, vel tertiã, qa tũc ista esset đbita, vt ĩ d. c. certificari. & sic ĩtellige iura q̃ vñr dicere, ꝙ ẽ tertia, vel medietas.

4 Vtrũ consuetudo[c] valeat, qua nihil daĩ epõ, vel parochiali ecclesiæ? Resp. Hos. in sum. ti. de sepul. tenet, ꝙ nõ. Similiter & Go. cũ sit irrationabilis. c. fi. de consue. & cõtra iura, de sepul. c. 1. d. Pe. de Pe. ĩ tractu de canonica portione, secunda par. prin. c. 8. §. redeam⁹. & Inn. in d. c. requisisti, tenent, ꝙ consuetudo valet, dummõ sit præscripta spacio annorũ. 40. facit c. de quarta, de præscrip. & ꝙ no. Io. in d. c. certificari.

5 Vtrũ p̃scriptione ẽt, sicut consuetudine possit in totũ tolli? Res. ſm Host. vbi supra. & d. Pe. ꝙ sic, sed reqrit titulus,[d] vel curs⁹ tẽporis, cuius cõtrarij[e] memoria nõ existat. & ita loqtur c. 1. de præsc. li 6. Ratio qa ius cõe ẽ ꝓ ecclesia parochiali, vel epo. Et ideò vbicũq; præsumptio est ꝯtra possidentẽ oportet, ꝙ titulũ alleget, & probet p̃ quẽ talis pręsumptio. tollatur.

6 Vtrum per pactũ[f] possit renũciari dicta quarta? Res. ſm Arc. c. pactũ, đ pac. li. 6. ꝙ quando damnificaĩ ecclesia, nõ valet pactum. Secus, vbi nõ damnificaretur, quia valeret sine autoritate superioris factum l. non eo min⁹, C. de procu.

7 A quib. debetur quarta episcopalis? Rñ. ſm Host. in sum. ti. đ sep. ꝙ debeĩ, & p̃t peti ab oĩb. ecclesijs infra propriã diœcesim constitutis, vt 16. q. 1. cõstitutũ, siue sint capellæ monacorũ, vel aliorũ r̃ligiosorũ, vel monasteria, vel alia pia loca, siue

a Iura sunt diuersa] No. ꝙ concordantiæ iurium variè loquuntur in hac materia secundum Pa. in c. requisisti, de test. quod olim de omnib⁹ reditibus, nedum de mortuarijs ecclesiarum inferiorum debebatur tertia pars episcopo loci, vt habetur in c. constitutum. 16. q. 1. & fuit illud indultum propter inopiam episcopatuum. cum verò postea facultates episcopatuũ cæperunt excrescere, fuit statutum, vt medietas omnium oblationum fiendarum in ecclesijs inferioribus deberetur episcopo, vt in cap antiquos. 10. q. 1. postea fuit statutũ de tertia parte duntaxat capitulo de his 10. q. 1. Sed cũ episcopatus postea bene dotarentur, fuit cõstitutum, vt præter cathedraticum, duos solidos fortè aureos, episcopo nil deberetur ab ecclesijs inferioribus. Itaque de iure omnis ecclesia debet soluere episcopo annuatim cathedraticum, sic appellatum, quia datur in honorẽ cathedræ episcopalis. Hæc habetur 10. q. 3. c. 1. & 2. Fuit tamen statutum, quod si episcopus vellet subire onus ecclesiæ fabricæ inferioris possit capere tertiam partem omnium redituum, vt in c. vno, ea. causa, & q. nec istud hodie reperitur mutatũ nisi ex cõsuetudine. Intelligo tamen, ꝙ illa tertia pars debebatur, si reliquę duæ partes sufficiebãt presbytero, nam primo presbyter ecclesiæ debet ali, & de eo, quod superest, debet ecclesia reparari, vt est tex. no. in c. de eccle ædifi. Et vide quod ibi no. & in c. 1. e. ti postremo fuit statutũ, vt de omnibus mortuarijs, & decimis episcopo loci deberetur quarta, quæ est hodie debita & computatur inter iura episcopalia, Vt est casus in c. conquerente, de officio. ord.

b Et ibi Inno.] Ab. in d. c. requisisti, idem tenet, & dicit hoc procedere circumscripta omni consuetudine, & procederet libellus sup quarta parte, ca. conquerente, de offi. or. &c.

c Consuetudo] quod autem ista consuetudo valeat. tenet. Dom. Card. & Pa. in d. c. requisisti, & est text. ad literam in ca. de quarta, de præscripti. & glo. no. in c. 1. de stat. mo. & Host. in ti. de sepul. in §. cum licitè ver. quid si consuetudo, licèt Inn. aliter dixerit.

d Requiritur titulus] Verus, aut putatiuus, & facit quia episcopus potest istam quartam alteri concedere, vt est tex. no. in ca. fin. 12. q. 3. Cum ergo sit abdicabilis per concessionem, ergo & per præscriptionem & vide tex. in d. c. de quarta, vbi est casus rotundus contra episcopos extorquere volẽtes quartam contra pręscriptionem. Et quod sufficiat titulus putatiuus ad præscriptionẽ, tex. est not. in l. qui vulgo, ff. ꝓ empto, & Bar. in l. Celsus, ff. de vsuc. Et videtur alienare, qui patiĩ vsu l. alienat. ff. de ver. sig.

e Cuius contrarij] Et in hoc casu incumbit probatio petenti, & non possidenti, vt per Io. An. in c. cum apostolica, de his quæ fi. a pręla. & per Gemi. in ca. 1. de præscrip.

f Pactum] Gemi. in d. c. pactum, & Ioan. And. in cap. qui ad agen. §. fi. de procu. super ver. pacisci, & in ca. causam. de iud. in ver. obtineat.

ſint conuentualia, vel q̃uis alia ĩ ciuitate, vel extra, de off.ordi. ꝯquerente, de teſta.officij, & c.requiſiſti, et ſi ſint exempta, niſi in priuilegio fiat ſpecialis mentio de p̃iudicio epalis quartæ, de deci.dudum.§.vlt ff. nẽ q̃d in loco pu.l.1.§.meritò. Pa.verò in d.c.officij, tenet c̃rium. ſ. ꝙ ſolũ debeatur ab eccleſijs epo ſubiectis, non ab exemptis, ſeu ſubiectis immediatè Papæ. & dicit, ꝙ ſic cõiter tenetur. Pe. verò in præfato tractatu limitat Pa.verũ dicere, qñ legans eccleſię exemptę non eſt ſubditus epi, vel exẽptus ſimiliter; aliás debeatur. Sed verior videtur opi.Pa.q̃a iſta quarta datur epis rõne ſolicitudinis, [a] quã debet habere in eccleſijs ſibi ſubiectis, vt patet in d. c. conquerente, non reſpectu legantium.

8 Sed nunquid exempti tenentur ſoluere quartam canonicam Papæ? ℞. Abb.in c.officij; de teſta.ꝙ ſic, [b] & ſequitur do. Pe. vbi ſupra. Legatus tñ de latere petere non poterit, quia non eſt diœceſanus exemptorum, de priuile.c.autoritate.[c] §.1.lib.6.in glo.in ver. ſedis.

9 De quibus debeť quarta canonica epalis? Rñ. ꝙ de omnibus legatis factis quibuſcunq; eccleſijs, vel pijs locis, ſm ꝙ dixi in §.7. & etiam quarta decimatũ, & quarta eorũ, quæ veniũt occaſione funeris, vt in c. reqſiſti, de teſta.& ibi Pan. Fallit hoc in 7. caſibus ſm do.Pe.vbi ſupra 1.par. pri. c.7.2.& 3. col. Primus, qñ relinquitur aliquid pro ornamentis eccleſiæ, ſeu veſtibus, videlicet cum legat ſericum pro planeta, vel aliud ornamentum pro altari, vt no.do. i c.fi. de teſt. Ex quo ſequitur, ꝙ ſi legatur aliquid, vt fiat chorus, vel pictura, vel maieſtas, vel calix, vel huiuſmodi, non debetur quarta.q̃a iſta eſt fabrica ad longęuũ honoré dei.d.c.fi.& l.1.C.ne.li.ſig.ſal.[d] Iſtę imagines, & cruces appellãtur ſignum dei.l.Titia.§.Seia,[e] ff.de auro, argentoq; lega. & Inn. in c.cum ad ſedem, de reſti.ſpo.dicit, ꝙ cruces, & calices ſunt ornamenta eccleſiæ. Secundus, quando legatur pro pręfatis ornamentis redimendis, ornandis, ſeu reparandis, vt dicit Inno.& Abb.in d.c.fin.Idẽ dic, cum legatur pro libris neceſſarijs diuino officio. Similiter qñ legatur ꝓ monumento fiendo, quia religionis intereſt monumẽta cõſtrui, vel exornari. l. 1.§. interdictũ, ff. de mor. inſe. Tertius, qñ legatur pro fabrica [f] eccleſiæ reparatione indigente, & portio pro fabrica non habetur, vel ſi habeť nõ ſufficit. Si verò eccleſia non indiget fabrica, ſolueť quarta ſm Hoſt. reliquũ ſeruabitur pro tpe neceſſariò ad fabricã. Quartus, quando legatur pro luminaribus, oleum pro lãpade, vel cætei huiuſmodi. Quintus, quando legatur pro anniuerſario [g] celebrãdo annuatim, c.cum creatura, de cele. miſ. Sextus, quãdo legatur pro.7. [h] 30. & huiuſmodi ſecũdũ Hoſ. in d.c.fina. Septimus, quando relinquitur ad perpetuum cultum diuinum, pu

a Sollicitudinis] Poteſt addi alia ratio, quia quarta debeť epiſcopo propter communionem, quæ eſt inter epiſcopũ, & ſibi ſubiectam eccleſiam. vt in c.requiſiſti, de teſta.in ver.ſecus. quæ ceſſat hic. poteſt etiam deberi ĩ recognitionem ſuperioritatis, ſicut in ſimili dicit Inno. in procuratione. c.1.de cenſi. lib. 6. & hæc etiam ratio ceſſat in exemptis. Confirmatur etiam hoc per Cle.dudum, de ſepul. quæ loquens de fratribus, qui ſunt exempti, excludit omnes prælatos a quacunque petitione niſi ſolũ reſpectu quartæ, quæ debetur eccleſiæ parochiali. hinc dicit ibi gloſſ. not. ſuper verſi. quartam, quod ſi teſtator non ſepelitur apud fratres, non tenentur fratres ſoluere quartam de relicto eis facto; quod nota. Ad cap.dudum, poſſet reſponderi, quod ibi erat confirmatio quędam in forma communi, quæ non præiudicat tertio, quia intelligitur cum clauſula, Si ſic eſt. Et non releuat ab onere probandi ſic eſſe. Secus autem in caſu noſtro, quia eccleſiæ iſtæ exemptæ fuare ſimpliciter a papa ſciente.

b Quod ſic] Ratio, quia Papa cẽſetur, ordinarius & eſt exemptorum, vt not. 9 ſ. d. ſt nullam, & in c. autoritate, de priui. in 6.

c Autoritate] In §.1.

d Ne.li ſig.ſal.] Et vide Nic. de Ly.ſuper Matth. 24. vbi dicit, ꝙ ſignum ſaluatoris eſt crux, claui, lancea &c. vel etiam cicatrices, de quibus p doctores in quarto, diſtinct. 43. vel 47.

e §. Seia] Reliquit enim ipſa, vt hæredes facerent ſignum Dei in templo, &c. Et intelligit glo.de quadam ſtatua, non autẽ de Cruce, quandoquidem Chriſtus adhuc non eſſet humanatus illo tempore.

f Pro fabrica] Et dicit Panor ꝙ hoc eſt no. in illo.c. fi. ꝙ relicta pro fabrica non debent conuerti in eccleſiæ ornamenta.

g Pro anniuerſario] Anniuerſarium dicitur eadem dies ſepelitionis vel defunctionis ſingulis annis, quia ille, qui legauit, fuit ſepultus vel defunctus.

h Pro ſeptimo &c.] Refert ſe hic ad varias cõſuetudines locorum, in quibus aliqui ſeruant facere officiũ pro defuncto, ideſt ſeptima die poſt ſepulturam, vel 20. ſeu 30. ſeu alia die. Et vide de his diebus in c.quia alij 13. q. 2. &c.

Cultus

ta, q festum vni⁹ sancti fiat annuatim, vel dicatur officium in vna capella, quia i hmôi consistit cultus diuinus.[a] c.fi.de rescript.lib.6. Octauus fallit secundũ Pa. in d.c.requisisti,in oblationib.[b] de quibus non debetur quarta vt olim. Nonus fallit ſm eundẽ in donatione in vita, de qua etiam nõ debet.c.de his,de sep.[c] & cap.1.de sta. mo. & ibi glo. & ibi Pan.

10 Vtrum debeatur quarta epo de relictis factis hospitali? Res.Pa.in d.c.officij q sic,si ẽ religiosũ,puta auctoritate epi constructũ,etiã ſm Io.And.si relictũ fuisset factũ pauperib.talis hospitalis,qa præsumitur habuisse respectũ ad locũ,non ad personã.Secus,si relictũ esset paupērib⁹ simpliciter, qa non deberetur.l.nulli & l.si quis ad declinandã, C. de episc.& cle.[d] si verò hospitale non est religiosum, licèt diuersa sit opi.tñ tene cũ Pa ibid. q si hospitale ẽ ædificatũ autoritate, iã defuncti,sic eps habebit quartã,qa eps habebit curã, vt dicitur.in autẽ.de eccle.tit. §.si quis,quia nõ potest amplius redire ad profana. Si verò ędificator viuit,sic nõ debetur quarta, & relictũ videtur factũ pauperib⁹,cũ talis locus non sit capax,qa ædificator põt eũ destruere.c.inter dilectos,de don. & ibi Inn.[e] Et ex dictis patet,q de relictis istis fratrerbitatibus[f] nõ debetur quarta,vt tenet Pe.qui supra.Limita tñ præfatũ d.Io.And. de pauperibus simpliciter verũ,s. qñ legatur in genere pauperibus ſm Bald.Ita q inter personas distribuatur,& non inter loca,vt puta quia testator iubet cuilibet pauperi dari tunicam, vel certam quantitatem pecuniæ, quia legatur vt singularibus personis, & sic non debetur quarta epo. c.ex parte,el 3.de ver.si.aliàs legando pauperibus in genere videtur legare hospitali qđ est in ciuitate, vbi testator habet domicilium,cas⁹ est in d.l.si quis ad declinãdã,ver.vbi aũt.& ideo deberetur quarta contra Ioã. An.[g] & eũ sequentes,& sic verũ credo, qñ est tale hospitale, q pauperes cõiter ibi mittuntur. secus in hospitalib. vbi pauci pascuntur.Et sic intellige Io.An.

11 Vtrum debeatur quarta epo de legato facto alicui vt singulari personæ? Res.do.Pe.vbi supra.1.par. prin.col.5.in fi. q nõ,sicut quando legatur clerico nõ habẽti administrationem, vel prælationem, seu alicui canonico vt in d.c.requisisti.§.fi.[h] vel cum legatur leprosis morantibus in tali loco, seu domo, vel cum legatur eremitis, aut istis fratribus, qui morantur in aliquo loco,vel aliquibus mulieribus pro dote,vel viduis peregrinis & huiusmodi, in quibus cessat dictum capitulum, ex parte, el terzo. vide quæ notat Innocent. in capitulo relatum, de sepultu.[i]

12 Vtrum debeatur quarta episcopalis de legatis pro malè ablatis?Resp.do.Pe.vbi supra prima par.prin.cap.7.col.7.versi.quæritur ergo,si testator,quòd non, quia sunt debita,non legata, siue restitutio sit certa, siue incerta.[k]

13 Vtrum debeatur, quando subditus legat ecclesię extra diœcesim constitutæ?Respon.quòd non,ita tenet Abbas in c.requisisti,& Innocen. in dict.capitul. officium, & Ioan.in d.cap. certificari Et ita cõsuluit Ioan.de Montemerlo. Hoc intelligo, nisi consuetudo

[a] Cultus diuinus] De his omnibus habetur expressius in ca. ex parte, el 3. de verb.signific.

[b] In c. requisisti in oblationibus &c.] Adde text. no.in c. 1. de sta. reg. & probatur in c. conquerente,de offi. ordin. ibi enumerantur iura episcopalia, & nulla fit mentio de oblationibus,& licèt de iure antiquo deberetur quarta de oblationibus, tamen hodie reuocatum est per. c. 1.10 q. 3.

[c] C de his. de sepultur.]Et ratio ibi redditur, qa liberum est eis tunc bona sua nõ solùm religiosis sed etiam quibuslibet priuatis cõferre personis, dũmodo sint honestæ.86.distinc. donare, & non hæreticis. C. de appel.l.hi qui,& c. si quis episcopus,cũ se. d hæreticis. itellige omnia prędicta, nisi sint facta in fraudem vt d.ca si.de test. quæ non nocent ecclesiæ, vt in ca.ex parte,el. 3.de ver. sig.

[d] C.de episco.& cle.] Idem gl. in c.2. de sepult. Et Io.An. in c.dudũ de cõuer. coniu.

[e] Et ibi Inn.]Et ita procedunt rationes Pe de Peru. qui tenet q nõ deberetur ista quarta, Et quia episcopus non visitat huiusmodi loca.vide Feder. consi 115.vbi dicit, quòd ab hospitalibus nõ religiosis non potest episcop⁹ exigere iura episcopalia &c.

[f] Fraternitatib⁹] Quomõ istæ fraternitates faciãt collegium, vide infra collegium. §.primò.

[g] Contra Ioan. An.]Pa.in c.relatum,de sep.allegat Io.An. in ca. dudum, de conuer.coniug. tenẽ tẽid, qđ hic &c.

[h] §.fi.]Text ibi limitat, nisi tale delictum fuisset factũ in fraudẽ.

[i] C.relatum] Et Pa ibidem dicit, q hæc portio de relictis factis pauperib.non debẽt ecclesię parochiali, sed nec episcopo.

[k] Incerta] Intellige, quando legat pauperibus in genere, secus quando reliquerit ecclesiæ pro malè ablatis.

cõſuetudo, vel præſcriptio aliud habeat, cap. cum inter, de verb. ſig.

14 De quibus [a] debetur canonica parochialis. Reſpon. quòd de omnibus, [b] quę veniunt ratione funeris, & de omnibus legatis factis eccleſiæ, apud quam elegit ſepulturam, de ſepul. p totum, & in Clemẽ. dudum, eodem titulo. Fallit hoc in. 14. caſibus ſecundùm do. Petr. vbi ſupra ſecunda par. principali, ca. 4. cum ſequen. Primus, quandò per conſuetudinem, vel præſcriptionẽ nihil ſoluitur, ſecundùm quòd dictũ eſt. Secundus, quando per priuilegium Papæ eximitur a præſtatione, de reli. domi. capit. conſtitutus, de teſta. capit. officij, in fin. de ſepul. in noſtra. huiuſmodi ſunt hodie fratres Minores, & prędicatores per priuilegium. Tertius, quando legatur ad vſus priuilegiatos, de quibus in capit. fin. de teſta. qui ſunt. 7. caſus primi, de quibus non debetur quarta epiſcopalis, de quibus ſupra in §. 9. Quartus, quando eccleſiæ donatur donatione inter viuos, vt in dict. capitul. de his. §. ſi verò. Quintus, quando poſt electionem ſepulturę in aliquo monaſterio ſanus exiſtens illud intrat, & in eo profitetur ante, quã moriatur. & idẽ dico, ſi intrauit cũ propoſito abſolutè mutandi vitã, qa definit eſſe parochianus alteri⁹ eccleſiæ, arg. c. beneficium, [c] de re. li. 6. Si verò non fecit profeſſionẽ, nec habuit abſolutè propoſitũ vitam mutandi, debetur 4. ſẽm Arch. in c. cum quis, in princ. de ſepul. li. 6. & videtur veri⁹ ſẽm Gemi. ibidem, licèt alij dicant contra, [d] quia religioſus cenſetur cõtrahere domicilium in monaſterio facta pfeſſione tacitè, vel expreſsè, non ante, vt dicit Arch. & Ioan. in c. ſtatutũ, de reſcrip. li. 6. Et idem videtur dicẽdum de leproſo, qui intrauit domũ leproſorum, q non debetur ſecundùm Gui. ſecus de illo, qui recipiť in confratrem, qui tñ retinet bona ſua quo ad proprietatẽ, quia debetur quarta. c. cũ & plantare, [e] de priui. qa nõ trãſit in religionẽ. Secus, ſi ſolũ ſibi retinuiſſet vſumfructũ ſuorũ bonorũ, quia gauderet priuilegio religionis, c. vt priuilegia, [f] de priui. Sextus, qñ quis legat eccleſiæ, in qua non ſibi eligit ſepulturã, nec ſepelitur ibidẽ ſẽm glo. ordi. in c. 1. de ſepul. & idẽ Inn. in c. 2. de ſepul. & Arch. in c. 2. eo. ti. li. 6. licet in c. placuit. 13. q. 2. tenuiſſet, q deberet. hoc idẽ probat Io. An. ĩ c. 1. & c. certificari, de ſepul. in gl. in ver. quarta, & ĩ Cle. dudũ. §. verũ, vbi reprobat opi. Hoſt. tenẽtis contrariũ in d. c. 2.

a De quarta funeralium vide quid decreuit S. Syn. Trid. ſeſſ. 25. c. 13. de reforma. P. V.

b Et de omnibus] Et de candelis, quæ dãtur ad manum ſecundũ Io. An. in Cle. dudum. §. verum, per illum tex. qui dicit, omnibus. Et inducit Pan. c. in noſtra, de ſep. Nam negari non põt, quin ſint oblatæ vel portatæ cũ funere, facit. ca. cum inter. 2. de ver. ſig. Nam qđ ibi dr̃ in fratrib. vr̃ habere locũ quãtum ad hoc ĩ qualibet eccleſia ſepultura, ét ſi ſit ſimpliciter collegiata, vt in d. c. in noſtra. Nã ibi priuilegium non fecit mẽtionem de his oblationibus, & tñ Papa interpretatur etiam de his deberi. Et no. q ét de æquis, & armis, & quibuſcunque bonis debetur quarta Nã in d. c. in noſtra, fuit conceſſum priuilegium, vt de æquis & armis ipſis hoſpitalarijs relictis ĩ fauorẽ terræ ſanctę non ſoluetur quarta, ergo de iure communi deberet ſolui.

c C. beneficiũ] Dicit. n. ibi, q beneficiũ intrantis religionem nõ eſt alteri conferendũ ante pbationis annum niſi accedat eius aſſenſus, vel niſi conſtet, q voluerit mutare vitã, vel expreſſam fecerit profeſſionem. Et apparebit, q voluerit mutare vitã ex factis, & geſtis &c. Et vide ibi Gemi. qui ponit de illo canonico qui ingreſſus eſt ordinem Prædicatorum, cuius præbendam ante annum contulit epiſcopus. Et cum notarius dixiſſet illi canonico, q aut profiteretur, aut renũciaret, aut exiret, & reſpondit ipſe, profiteri non licet, ſcilicet ante annum, renunciare non placet, & exire non decet, de quo dicam infra religioſus. §. 12. cum ſeq.

d Licèt alij dicant cõtra] Pa. in c. relatum, de ſepul. refert Inn. aliter tenere. diſtinctio hic poſita cõiter approbatur. Et probatur in c. de his, de ſepul. nã ibi loquuntur de relictis occaſione ſepulturæ. Item de morte naturali, ſed intrans monaſterium naturaliter nõ moritur, imo retinet ſucceſſionem. l. deo nobis, C. de epiſco. & cle. Item ſi mutaret domicilium, non teneretur dare aliqd eccleſiæ parochiali, igitur nec ingrediẽdo monaſterium.

e C. cum plantare] Et facit. c. ex. c. tuarũ, & c. pen. & hoc ideo, qa per confraternitatem talem nõ ſunt cõuerſi, nec eorũ oblati. Pa. in d. c. cum plantare, not. vlt. dicit, q oblati aliquibus religionibus non gaudent priuilegijs illorum, niſi ex toto ſint tranſlati, quia tradiderunt ſe & ſua; aliàs remanẽt ſub iuriſdictione ordinariorum. Pro hoc bonus tex. in c. fin. de ſepul. lib. 6. & pro hoc arguitur contra fratres de tertio ordine, de quo tamen per Pan. in c. 2. de fo. compe. & per Bar. in l. ſemper, ff. de iura immu.

f C. vt priuilegia] Adde Pan. ibidem ſuper glo. in verſi. mutato, in ſecunda not. & in c. in noſtra, de ſepul.

Et eſt

a Et ē opi.] ſm Pan. in d. c. 1. eſt cõior, q̄a ſi iſte fuiſſet ſepultus in eccleſia parochiali, aliæ eccleſiæ legatariæ nihil ſoluerent. d. c. 1. ergo ex electione ſepulturæ non debent iſtæ eccleſiæ prægrauari, ex quo apud eas teſtõr nõ fuit ſepult⁹. Satis. n. eſt, q̄ cõcurrat cũ eccleſia ſepulturæ, & ex hoc ſequitur, q̄ de relicto facto pauperibus non debetur portio parochialis, neque etiã ep̄alis, vt patet per Ab. in c. 1. de ſepul. tenet & Ab. per illũ text. in c. in noſtra, de ſepul. b Apoſtol⁹] Et l. Titia, ff. d ver. obl. Et l. auia, ff. de condi. & demonſt. & vult dicere, q̄ p̄cedentia determinant ſequentia, quia ceſſante cã &c. ſed hic ceſſat iniuria, vt dixi ſtatim, igit &c. Vel induc illũ text. hoc mõ, vir eſt caput mulieris, & eſt tanquã p̄dicatum. ſi ergo vir dimittens vxorem cã fornicationis dēt remanere ſine vxore, eodē modo, & vxor dimittēs virum, &c. quia eſt tanquam ſubiectum. E ſic p̄dicata qualificãt ſubiecta &c.
c Nõ debeẽ quarta] Facit. l. cæteræ. §. ſed ſi quis, ff. fami ercil. vbi acquiſita pecula ꝑ ſacrilegio, vel vi, aut rapina nõ veniunt in iudicium fam. ercis.
d Secundũ Pet. ſ d. c.] Secus tñ eſſet, ſi eccleſia parochialis nõ dediſſet cauſam interdicto, ſed culpa dñi terræ; tũc vbicunque ſepeliatur parochianus, non dēt perdere quartã, q̄a ex quo non fuit in culpa, non debet iure ſuo priuari. l. ab adminiſtratione, C. de leg. ſecundũ Pet. de Anch. &c. Et no. q̄ ſi eccleſia, in qua debebat ſepeliri, erat interdicta, tūc ſe pelietur in eccleſia cathedrali, & eccleſiæ cathedrali erit reſtituendũ illud, q̄d reſtituẽ. eſſet illi eccleſiæ, ĩ qua de iure debebat ſepeliri, quia ex quo cathedralis ſubrogatur in loco interdictæ, debet intelligi ſubrogata cũ oĩbus qualitatib⁹ onere, & honorẽ &c. l. 1. § hæc actio, ff. ſi quis teſta. li. eſſe iuſ. fue. On⁹ etiam emolumẽ tũ amittetur. l. alumnæ. §. Seia, ff. de adimen. legã. & no. in ca. 2. de ſepul. li. 6.
e §. Seia] Ibi n. dicitur, q̄ p adẽptionem oneris adiecti i vim modi ẽt legatũ cenſetur ademptũ. Et ratio ẽ, quia sũt ibi duæ obligationes correlatiuæ, quia hæres obligatur ad dandum, & legatarius a l implendum modũ. l. pe. ff. de his, q̄ ſub mõ. Et natura obligationũ cor-

& eſt opi. a vera alia Hoſt. reprobata ſm d. Ant. in d. c. certificari. nã talia debent eſſe ſubiecta, qualia prædicata. 32. q. 2. Apoſtolus. b Septimò fallit, q̄n de facto ſepelitur, vt puta quia erat ibi interdicta eccleſia, vel ciuitas; fuit tñ de facto & ꝯ voluntatẽ fratrum ſepult⁹ in eorum eccleſia, & multa oblata. Nam ſecundũ Fede. con. 119. & ſequitur Gemi. in d. c. 1. de ſepul. lib. 6. non debetur quarta. d Rõ, quia talis tpe interdicti nõ poteſt eligere ſepulturam apud mendicãtes, vt no. In no. d̄ priui. c. vt priuilegia, & c. cũ & plãtare, & de pę. & re. q̄d ĩ te, quãuis liceat ipſis recipere mortuaria, vt orent pro defunctis, ſi cum pnía deceſſerunt. 11. q. 3. quicũque intra. facit quod no. Inno. in c. tanta, de exceſ. præla. Item quia quarta debetur ratione iniuriæ factæ eccleſiæ parochiali. d. c. certificari, ergo nullã iniuria ei facit, ex quo ibi non poterat ſepeliri, imo plus dicit idem Fede. q̄ ſi mendicãtes ſpõtẽ eum tali tpe ſepeliunt, non debetur quarta, ſed tenentur tanq̄ violatores interdicti. Cle. 1. de ſepul. & in c. ſi canonici, de offi. ord. li. 6. tũc. n. ſolũ debetur quarta, q̄n ſepeliunt in caſu a iure conceſſo; ſecus, ſi ſepeliunt in caſu a iure prohibito, vt in c. ex parte, el 1. & c. cũ liberum, & in c. in noſtra, in fi. de ſepul. & ibi dicit Inno. q̄ q̄n de facto, non de iure ſepelitur, debentur corpus oblationes, quæ rõne ſepulturæ factæ ſunt, ſed non legata facta non ratione ſepulturæ, vel occaſione ipſius, & ita patet, q̄ ſi de facto ſepelit̃ ꝯtra voluntatẽ illius, cuius eſt eccleſia, q̄ non tenetur ad quartã aliquam, ſed tenetur & corpus & omnia, quæ ratione ſepulturæ habuit, reſtituere, ſed non quartam de legatis factis non rõne ſepulturæ, vel eius occaſione. Similiter non debet̃ de his, q̄ amici de bonis ipſorũ tunc offerunt. Octauo fallit q̄n eccleſia parochialis erat interdicta ex culpa ſua, & nõ parochiani, tunc eccleſia non habebit quartã, ſiue parochianus ſepeliat̃ alibi ex electione ſua, ſiue non, vt q̄a alibi eſt ſepulch ũ ſuorum maiorum ſm Pe. in d. ca. d in noſtra, in fin. de ſepul. & no. Gem. in c. 1. de ſepul. li. 6. Nono, q̄n reuocat electionẽ, quam fecit legãdo, & alibi eligit ſepulturã, & ſepelit̃, q̄a patria ſunt non eligere, & electã mutare. ff. de adi. lega. l. 1. & 2. Sed primo caſu non debetur, vt ſupra dictũ eſt in 6. fallentia, ergo nec in ſecundo. Ita conſuluit Fede. con. 10. Gemi. in d. c. 1. videtur tenere, q̄ reuocata electione ſepulturæ, reuocetur & legatum, & dabitur illi eccleſię, vbi elegit ſepeliri, quia ſubrogatus dēt intelligi ſubrogatus cum omnibus qualitatibus, onere, & honore. l. 1. §. hæc actio. ff. ſi q̄s reſta. lib. eſſe iuſ. fue. ideo onus ẽt emolumenti commutatur, & econtra. l. alumnæ. §. Seia. e ff. de adi. leg. Et dicit verum, niſi aliter conſtet de volũtate legantis. Decimo q̄n licẽ̄ elegerit, tñ non ſepelitur ex

correlatiuorum est, vt vna sublata altera tollatur. l. si emptor. ff. de rei vendi. & l. si. ff de acceptilatio. Secus, si relictum esset in vim conditionis. Vide Bar. in d §. Seia, Et iu l. si quis seruum, ff de condi. & demó. Cum igitur in isto casu videatur esse factum relictũ sub modo, Igitur &c. Hoc idem tenet Pa. in d. ca. in nostra, de sepu. al legat bonũ text. in l. filio. §. matri, ff. de adi leg.

a Gratia sepulturæ] Idem Pan. in ca. cum super, de sepultu.

b Vt no. in ca. in nostra] Opin. Ge. tenet Pan in d. c. nostra, & ponit exemplum de interfecto in bello cuius corpus reperiri non potest tunc enim putat quod relictum, debeatur ecclesiæ sepulturæ, Argumen. optimum in l. quæ sub conditione. §. quotiens, cum ver. sequen. ff. da condi. institu. Et & in l. prima. & qđ ibi not. C. de institution. & substit. & sentit Innocent. in d. c. in nostra.

c Nec sua quarta] De quarta tamen tenetur ꝙ priuatur scilicet funeralium, quia hoc est certum, ex quo non sunt exhibita ecclesiæ sepulturæ,

d Secundùm. d. Pet.] Pan. disputat hanc sententiam ibi, & concludit, quod tam in episcopo, quã in ecclesia parochiali non debetur quarta nisi fortè in supplementum quando relictũ est eis aliquid per testatorem, vt ibi per eum, Et idem tenet in c. de his, de sepultur.

e Et do. Pet. vbi supra.] Hoc idem videtur innuere Panormitan. in cap. cum super, de sepultur dum reprobat Host. & concludit, quod eligens alibi sepulturam debet relinquere portionem solitam suæ ecclesię parochiali, sed si non facit, tenet electio. regressus tamen datur contra ecclesiam legatariam. & ita etiam tenet Ioan. And. Et ita communiter obseruatur &c. Idẽ tenet Pa. in ca. de his, de sepul. per tex. ibi a contrario sensu. Quia quicquid relictũ ẽ sacerdoti, tenetur sibi computare in quartam, sicut de relictis filio a patre, quia tenetur sibi computare in legitimam. l. omnimodo, & l. sancimus. C. de inofficio testamen. licèt fortè aliud sit in episcopo, de quo dic, vt in capit. officij, de testament. &c.

facto hæredum, vel ex facto contingenti circa personã defuncti, puta quia moritur nimis longè, vel hæredes nolunt ad ecclesiã electã deferri, quia verba sunt intelligenda cũ effectu. l. 1. §. hæc autem verba, ff. qđ quisque iuris, & l. ea quidem C. si man. in fue. alie. tex. est in c. relatum, de cleric. non resi. ergo cessabit canonica ex quo ibi nõ sepelitur. Ita tenet Federicus vbi supra, & domi. Pet. vbi supra. Gentĩ in d. c. 1. videtur sentire, ꝙ isto casu ecclesia nõ priuatur legatis factis gratia sepulturæ, [a] vt no. in cap. in nostra, [b] de sepult. & ideò fortè nec sua quarta [c] ecclesia parochialis. Vndecimo cũ legatur pro incertis malè ablatis ẽm do Pet. [d] vbi supra. Duodecimo qñ legatum est ecclesiæ parochiali tantũ, quantũ est quarta pars legatorum factorũ ecclesiæ electæ ẽm Hos. in d. c. officij, & do. Petr. vbi s. [e] Alij volunt, ꝙ non computabitur, sed soluet quartam ecclesiæ electæ, ac si nihil ecclesiæ parochiali esset legatũ, sicut Goffr. Rainal. in summa, Io. in d. c. officij. Feder. con. 3. Io. de Lign. in d. Cle. dudũ. Tu verò tene, ꝙ si consuetudo esset, quod tenereẽ tantũ legare ecclesiæ parochiali, tunc vera sit secunda opinio, vt non cõputetur. Si verò dicta [f] consuetudo non est, sic computabitur, & si minus est, supplebitur, sicut filius facit [g] in lege si qñ, C. de inoffi. testam. Si plus est legatum ei quã sua quarta, non defalcabitur. Tertiodecimo qñ tempore testamẽti, & legati nõ elegit sepeliri, sed postea tpe mortis elegit sepulturã, facit. c. relatum, [h] de sepul. in 2. gl. Ber. in d. c. de his, dicit se dubitare, sed ego credo teneri, nisi fiat donatio inter viuos, & non in fraudem. Decimoquarto qñ parochianus non potuit audire diuina, nec percipere ecclesiastica sacramenta in sua parochiali ecclesia ꝓpter vacationem longo tpe & alibi eligit sepulturam secundùm Baldum in suo tractatu [i] De hoc ratio, quia quæ legantur pro labore, cessante eo cessat & legatũ l. Seio, in fin. ff. de annu. leg. Cum ergo quarta detur pro administratione sacramentorũ, & celebratione, vt patet in d. Cle. dudũ. §. verũ ibi cũ mercedis exhibitio, patet ꝙ non debet, quia cessante cã finali cessat effectus, de quo in capitulo, cũ cessante, de appell. Host. verò, & Io. in ca. relatũ, de sepultu & Pe. vbi supra tenent, ꝙ imo debetur quia vicium prælati nõ debet nocere ecclesię. sed ego teneo cũ Bal. & dico, quod vicium prælati nocet ecclesiæ in acquirendis, vt not. Pa. in cap. vt super, de reb. eccle. non alie.

15 Vtrum de legato facto rectori ecclesiæ in qua elegit sepulturam, pro missis dicẽ-

f Si verò dicta, &c.] Vide quæ plene scripsi infra, legatum. 2. §. 15.

g Sicut filius facit] De legitima, quia casu quo nõ sit sibi relicta, agit ad supplemẽtum &c.

h Facit. cap. relatum] Idem Pan. ibi, scilicet quod de oblatis seu relictis alicui ecclesiæ in vita nõ debetur canonica por. imo non debet etiam epo & pro hoc videtur tex & clarius ibi gl. i c. 2. de sta. re. Et in c. nimis, 2. de exc. prælat. dixit de hoc Pa. ĩ c. requisiti, de test.

i Bald. in suo.] Vide etiã de his aliqua per Pa. in capit. de his, de sepul.

Quarta

a Quarta parochialis] Iudicio meo contrarium dicit supra eo §.9 ver. Quintus, qñ legatur. sed rñde, ꝙ de missis non debetur quarta, nisi ab illo, qui recipere debet, sit præscriptum, s. ius percipiendi quartam de oblationibus. Et sic limita quæ supra dicta sunt. dicto §.9.

bis de quātitate debita ecclesię parochiali, qđ faceret, si primò detraheret de toto, & postea de parte. Et istud est cōmissoriæ, finge ꝙ ecclesia sepulturæ & parochialis sunt in diuersis diœcesibus, certè si eps primò detraheret, sacerdos fraudaret de eo, qđ sibi deberetur, qa non habere nisi 15. respectu epi, qui non est superior suus, &c.

b In ca. de his] quærit, quid si in aliqua capella sub plebe sita audiuit diuina, an fiet diuisio? dicit, ꝙ superior secundū laborē destribuet; & idem, si accepisset baptis. in altera ecclesiarū, de quibus in textu.

c De reliquis] Exemplū, testator reliquit ecclesiæ sepul. quæ est epo subiecta. 80. eps ergo habebit. 20. & sacerdos parochialis solū. 15. Et secundū Io. And. hoc intelligitur in oēm euentū, hoc est etiā si sacerdos paroc. 1. extraheret, quia eps de toto acerno nō dēt habere nisi. 20. licèt Pe. de An. cōtrarium senserit, & malè. Nec ēt opi. Pe. de Peru. valet, q dicebat rā eps, q̄ sacerdos dēbat habere. 20. qa nullo iure pbatur, imo oppositum probat per ea, q̄ no. Pa. in c. Rainu. de test. & in c. Rainal. Vult bñ Pa ꝙ ecclesia parochia. primò detrahet. Mouetur quia hæc quarta sibi integraliter soluenda de obuentibus ecclesiæ sepulturæ, d. Cle. dudum. Itē quia debetur ab

dis per rectorem debeatur quartā parochialis?[a] ℞. ꝙ sic, quia ēt debetur quarta episcopalis, vt in c. cum inter vos, de verb. signifi.

19 Verū de donatione cā mortis debeatur? ℞. ꝙ sic, quia accedit magis legato, quàm contractui, l. fi. C. de do. causa mortis, Clemen. dudum, de sepultu.

17 Cui debetur canonica portio? ℞. epalis debetur epo diœcesis; parochialis verò debetur ecclesiæ, vbi audiuit diuina, & pcipit ecclesiastica sacramenta; textꝰ est in c. cum quis, de sepul. lib. 6. vel dēt percipere de iure. si verò transtulit domiciliū alicubi, & moritur ante, q̄ nouum domiciliū acquisierit, tūc debetur ecclesiæ parochiali, in qua moritur, s̄m Arch. in c. 1. de sepul. lib. 6. Hug. Rai. Goff. & Vinc. in c nos, de sepul. quia volunt, ꝙ ibi debet sepeliri, si non elegisset. Sed tenendo opi. Inno. d. c. nos insti. de sepul. ꝙ dēt sepeliri in ecclesia cathedrali, epo debebitur. Si verò hēt domicilium in diuersis parochijs, vt sunt reges, tunc est æquum, ꝙ diuidatur; sed non credo necessariū, sed dabitur ecclesię, in qua moritur, licèt Host. & Inn. dicant diuidendam.

18 Quid si audit diuina in vna, in alia verò recipit sacramenta? ℞. Inn. & Io. in c. de his, [b] de sepul. Arch. in d. c. cum quis, ꝙ fiet diuisio portionis. c. 1. & c. relatū, de sepul. limito, si vtraque hēt cęmeteriū, & curā, aliàs non, arg. c. si ecclesia, de conse. eccle. vel alta.

19 Quid de istis receptis in confratribus, retētis bonis suis? ℞. Host. & Goff. ꝙ sicut non eximūtur a iurisdictione epi, ita debetur quarta de legatis p ipsos, de quo dic, vt supra. §. 14.

20 Qūo extrahentur illæ quartę? ℞. in sum. de sepul. ꝙ extrahetur primò quarta episcopalis, quia antiquor & dignior, demum parochialis, si venit extrahēda. Si verò prius fuisset quarta parochialis extracta, sic episcopus habebit quartam quartę parochialis, & quartam de reliquis. [c]

CANONICVS [d] dēt facere, quæ ad canoniæ officium spectant, & si puer est, per aliū, [e] vt de æta. & quali. c. 2. ff. de decurio. l. spurij. §. minores.

1 Vtrum [f] possit esse laicus? ℞. secundùm Vinc. ꝙ non. potest tamē laicus ex iusta causa habere præbendam, extra de consti. c. cum M. Ferrariensis, & ibi Pan. hoc tenet. [g]

2 In quo sunt interrogandi? Vide infra, Interrogationes.

d De canonicis permulta statuit Con. Tri. q̄ lōgū foret recensere, vide nisi totū velis legere, indicē a Iordane ziletto excussi, qui te loca docebit. Petrus Ve.d.

e Per aliū] Nō sæcularē, sed clericū, vt d. c. 2. Et an pueri possint bñficia obtinere? vide j. ætas, plenè p Pa. i c. super inordinata, de p̄ben. in d. ēt § dr, ꝙ licèt minores decurionū sportulas recipiāt, nō tñ interim suffragiū ferre pñt, sicut nec minor miles factus dēt sapientium iura tractare. C. de testa. mili. l fin.

f Id ēt nō præterit Conc. Tri. sess. 22. c. 4. đ re. P. V. Canonicatꝰ qbus cōferendꝰ, p uidit nouissimè Con. Tri. sess. 22. c. 4. 24. c. 12. quales eligendi canonici, ibid. de refor. P. V.

g Hoc tenet] super gl. in verbo canonicos, & vide supra bñficiū. §. 2. & pôt habere præbendā, nō canoniam, quia est quid spiritua le canonia. licitè ergo fuerint

ipso testatore, sed in subsidiū ab ecclesia legataria, vt in c. c. & in c. cum super, de sepul. Et ideo eps non potest dicere, ꝙ 80. fuerunt relicta illi ecclesiæ, quia ius resecat illud legatum, & sic in effectu non videntur legata nisi 60. ergo eps non pôt petere quartam

pro laicis in ecclesia præbendę ratione paupertatis, vel alicuius beneficij tēporalis pro hoc c. possessiones. 16 q. 1. vbi ecclesia pôt pauperi concedere vsum fructum alicuius possessionis. Quare dēt ecclesia bona sua communicare pauperibus. 16. q. 1. c. fi.

In

CANONIZATIO a sanctorū ſm Inn. in c. audiuimus, de reli. & ve. san. est canonicè & regulariter statuere, quòd aliquis honoretur pro sancto, puta q̄ fiat officium pro eo solenne, sicut pro alijs sanctis, q̄ sunt eiusdem conditionis, vt si cōfessor, fiat officium cōfessorum, si martyr, martyrum.

1 Quæ requiruntur in canonizatione? Resp. Inn. vbi supra, q̄ regulariter probationes de fide, & excellētia vitæ, & miraculis ei⁹, extra de testi. venerabili fratri. b

2 Vtrū orō sit fundenda ad non sanctū? Ref. Inn. vbi supra, q̄ sic ad aliquē, virū, qui creditur bonus, & pro se ītercedat ad deum, quia deus fidem illorum attendens, etiam si ille non esset bonus, preces eorum acceptaret, ar. 32. dist. §. verùm. 15. q. vlt. c. fin. non tamen licet de eo facere officiū solenne, vel preces solēnes. c

3 Vtrum alius, quā Papa possit canonizare? Ref. Inn. ibidem quòd non. d

CANTVS e in ecclesia inuētus est ad prouocandā compūctionē in animos auditorum. 21. di. cleros ante, fi. de conse. dis. 5. non mediocriter.

1 Vtrum cantus theatrales sint cātandi in ecclesia? Ref. q̄ nō, nec in modū tragediarum, f sed cantādum est cum cordis deuotione. 92. dist. cantantes, & d. c. nō mediocriter, & 38. di. sedulo. 12. q. 1. quia.

CAPITVLVM g p̄t sede vacante absoluere ab excoicatione tā iuris, q̄ hominis, a qua ep̄s absoluere potuisset nisi a sede apostolica specialiter sit ei interdictum. c. vnico, de maior. & obed. li. 6. & ibi Ge.

1 Vtrum possit dispensare in casibus, in quibus permittit epo dispēsatio? Resp. Fed. consil. 19. q̄ sic, & not. Pa. in c. cū olim, de maiori. & obed. & Ge. vbi supra.

2 Vtrum possit dare confessorem, seu absoluere in casib⁹ episcopo reseruatis? Ref. Pa. vbi supra, quòd sic, h & Gem. vbi supra

3 Vtrum potestas capituli consistat in maiori parte? Ref. Mo. e. ti. q̄ in maiori & saniori, ita quod totum capitulum dicitur facere, i quod maior & sanior pars facit, c. cum in cunctis, de his quæ fiunt a maio. par. c. & ibi. Pa. Fallit hoc in trib. casibus. Primus, quando aliquid est pluribus commune non vt collegiatis, sed vt singulis, quia tunc nō valet, quod fit a maiori parte sed oportet consentiant singuli. ff. de seru. rust. prædio. l. per fundū, i de consti. capitulo cum omnes, in glo. Secūdus quādo maior pars capituli delinquit, & p̄pterea ē priuata potestate sua, vt in c. bonæ memoriæ, k el. 1. & c. cū nobis, de electio. cum si. & c. gratum, de postu. prala. quia tunc tota potestas capituli residet in minori parte, quæ non delīq̄t, not. Pa. in c. 1. in gl. in versi. rationabiliter, de his quæ fi. a maior. parte. Tertius in electione Romani Pontificis vbi oportet, quòd duæ partes consentiant, c. licèt, de electio. n

4 Sed quæ dicitur maior pars capituli & sanior? Ref.

a In hanc rem S. Synod. Trid. statuit sess. 25. ca. de inuocat. reu. &c. Pet. Vend.

b Fratri nostro] Vide glo. or. in c. 1. de relig. & ve. san. li. 6. & Pan. in d. ca. venerabili notabiliter dicit licitè fratres posse intercedere p̄ canonizatione, confratris sui, & multa alia ad proportionem.

c Solennes] Et facit. c. 2. de reli. & ven. san. vbi celiquiæ denuò inuentæ non debēt publicè venerari.

d Quòd non] Et facit tex. d. ca. 1. ibi, non liceat vobis ipsum p̄ sancto absque autoritate Ro. ecclesiæ venerari, ēt si fecisset miracula rō est quia ēt per malos aliquādo fiunt miracula, vt arte magica, vt Simon mag⁹. Vide Pa. in d. c. 1.

e De hmōi cantu. supra quoque cō. Tri. constituit ses. 22 in decreto de obseru. & eui. in cel miss. 23. c. 18. de ref. P. V.

f Tragœdiarum] Vide gl. in d. ca. cantantes.

g De potestate, & iurisdictione, & officio capituli sede vacāte decreuit aliqua Cōci. Tri. ses. 24. c. 1. & 16. itē sess. 7. c. 10 sess. 23. ca. 10. de ref. Alia prætereā non vacante etiā sede reformauit, vt ca. 18. ses. 21. c. 6. ses. 25. de ref. quæ & alia quæ r ferre prolixū foret, vide indicē excusū à Iordano Zileto, si tibi oīa legere sit tædio. P. V.

h Quòd sic] Cōcor. Pan. in c. his quæ, de maiori. & obedientia.

i L. p fundū] Nā ibi ius eūdi per fundū nō acquiritur nisi ab oībus concedatur, hoc tñ fallit, qñ vnus ex socijs vellet deputare rē ad vsum destinatū puta īferre mortuū in sepulcrū. §. religiosū, ver. 1 cōe verò sepulchrū, inst. de re. diu. p̄cedit etiā hoc dictū ī re cōpetēti pluribus iure singulari, sec⁹, si cōpetit iure ecclesiæ, licèt cōpetat singulis. explū ī p̄bēdis q̄ cōpetūt singulis canonicis n̄ vt collegiū tñ cōpetūt iure ecclesiæ, sup his.

n poterit maior pars capituli statuere deputando aliq̄d ad vsū piū tex. est sing. in c. fin. de his q̄ fiūt a ma par. c. Qđ itelligit qñ disponūt sup redditib. sup fluis, q̄a tūc proprie disponūt de re ad vsū destinatū. fallit ēt fauore liberatiōis, nā tunc valet, qđ fecit maior pars vt l. maiorem ff. de pact. & l. fi. C qui bo ce. pos. Itē fallit fauor liciū diuimēdarū, nā valet snia duorū ex trib. iudicib⁹ seu arbitris, & tñ nō habēt ius iudicādi, vt collegium, vt no. in c. prudētiā, de officio deleg ad hæc ca fi. de re iud. & in l. duo ex tribus, ff. de arbi.

k C. bonæ memo

Mo. q illa, quæ nititur maiori ratione & pietate. 9 di. sanè quippe, præsumitur tamē semper ꝓ maiori parte & illi statur, nisi contrariū probetur. 61. di. nullus, & d. c. 1. de ele dudū, el. 1. multa tangunt doc. de ptāte capituli in d. c. cū olim .q̄ non ptinēt cōfessorib. vide ibi.

CHARACTER [a] quid ē? Res. S. Bon. in 3. dist. 6. q. 1 primæ partis, ſm cōmunē opi. est quædā spiritualis qualitas [b] animæ, Vnde nō est passio, [c] vel potētia animę, imò est habitus in prima specie qualitatis [d] accipiēdo cōiter habitū, prout comprehendit omnē qualitatē animam disponentem siue facilè mobilē, siue perfectā, siue imperfectam. Vnde dicitur habitus, quia est perpetuus, & quia non perficit, sed ad vlteriorem perfectionē disponit. i. ad gratiam pōt dici dispositio. [e]

1 Ad quid datur? Res. sanctus Bona. vbi supra q. 2. q ad quattuor. Primò ad significandū. secundò ad disponendū. Tertiò ad assimilandum. Quartò ad distinguendū. Nam cū sit signū sacramentale signat gratiam, gratum facientem, nec solùm signat, sed disponit ad eā, qa vsus sacramentorū non est tantū in significādo, sed etiam in disponendo, & qa disponit ad gratiā, habet aliquā similitudinē cum gratia, quæ est similitudo dei. Ideò aliquo modo cōsignatur deo, & qa oēs configurat deo, & sic vni assimilat gregē dñi inter se, & sic distinguit ab his, qui non sūt de grege domini, vel ēt qa distinctionem facit i eo de grege secūdū aliam & aliā rationem assimilandi.

2 Vtrū imprimat [f] in oīb. sacramētis? Res. S. Bo. vbi s. q. 4. q non nisi tm, in tribus sacramētis. Primò in baptismo, in quo fides gignit, & distinguitur populus infidelis a fideli. Secūdò in cōfirmatione, in qua fides roboratur, & hō vt pugil ad pugnandū vngitur, & ab infirmis discernitur. Tertiò in ordine, in quo virtus multimoda datur, & homo vt sanctus ad ministeriū templi a laico separatur.

3 Vtrum sit [g] indelebilis? Res. S. Bon. vbi supra q. 5. q sic. Ratio est ex parte causæ voluntariæ, s. dei imprimentis, & ex parte subiecti nō est principaliter in affectiua. quæ maxime vertibilis est, sed in tota imagine, & principaliter in cognitiua, quia imago principaliter consistit in cognitiua, vt dicitur in libro de spiritu & anima, tum ex parte finis, quia non datur ad actum alicuius virtutis, vel sciētiæ, sed ad actū distiguēdi.

CARCER Vtrum quis possit se includi facere in arcto carcere ad poenitētiā peragēdā? Res. Pa. in c. veniens, de reg. q sic ex illo. c. & c. quæ verè. 16. q. 1. arti. 3.

1 Vtrum liceat [h] incarcerare aliquē? Rn. q sic ſm ordinē iustitiæ, s. aut in poenam, aut in cautelam. [i] Et hoc pertinet ad eum, q vniuersaliter hēt de actibus, & eius vita disponere, alius non potest nisi ad horam, nè aliquod peccatum faciat, vel vt iudici repræsentet secundùm Tho. 2. 2. q. 75.

2 Vtrum cedens bonis possit incarcerari ꝓ debito? Res. q non. Nam, vt tenet Pa. in c. lator, de pig. non potest quis etiam per pactum se obligare carcerari pro debito renuntiando beneficio cessionis bonorū, qa est contra bonos mores. Idem tenet Dinus per §. eleganter. l. alia cā, ff. soluto matri. & Ric. allegat gl. in authen. imo. C. de acti. & ob. & putat verum Bar. in d. §. eleganter, nisi in duob. casib. Primus si alienauit oīa sua bona in fraudem creditorum, casus est in l. fi. ff de his, quæ in frau. cre. qd tenet Din. in §. si quis in fraudem, institu. de actio. Secundus, si debitor tempore, quo contraxit sciebat, se non soluendo esse, vt ff. de iure

[…]riæ]. Nam ibi ſm vnum intellectum deliquerūt per met[us] impressionē & electum sinendu administrare.

a Quid sit, can. 9. de sacra. sess. 7. con. Trid catech. Pij 5. pōtif. max. iuss. edi. de sacra. effectibus. P. V.

b spūalis qualitas] Qualitas vt lumen, lux, calor &c.

c Nō est passio] s. amor vel odiū timiditas &c.

f Specie qualitatis] vt virt[us], vitiū grammatica &c.

e In fi] dispositio aūt est qualitas de facili mobilis a subiecto non sic habitus, vñ qa dispositio & habit[us] sunt in prima specie qualitatis &c. dicit q accipitur hic iste character q sit dispositio quę facit animā mobilē. i. dispositam ad gratiā multi mudi, siue illa dispositio sit fides, siue cōtritio &c. Verū aūt sit ī prima specie qualitatis, vel 2. vel 4. vide Scot in 4. d. 6 q. 10. idem tenet Scot. in 4. d. 6. q. 11.

f Idem, Conc. Trid sess. 7. cano. 9. de sacra. & 23. c. 4 idem catech. in d. loco, & de conf. & eo. P. V.

g Idem, con. Tri. prædictis locis, & catech. ijsdem locis. P. V.

h De hoc aliqd ī con. Tri. sess. 25. c. 6. de ref. P. V.

i Cautelam] Et detinere aliquē nè se pcipitet vel aliud malum faciat est bonū. Nā & deus aliqā cohibet peccatorēs ordine suæ sapiētiæ nè possīt mala implere Iob. 5. qui dissipat cogitationes malignorū nè possint implere man[us] eorū quod cęperāt. Quandoque etiā permittit simpliciter.

do.l.pe.Nam in istis duob⁹ casibus nõ dabitur sibi beneficium cessionis bonorũ. Et placet mihi ista opin.qa æqua, & sequenda in conscientia,licèt alij contrariũ teneant, quòd scilicet possit incarcerari simpliciter.[a] Adde etiam, ꝙ teneri facere aliquem in carcere pro debito aliquando est cõtra præceptum charitatis proximi, vt puta quãdo in nulla culpa est de damno proximi, & non habeat, vnde satisfaciat ipse, nec speratur, ꝙ aliquis pro eo sit satisfacturus, secus,si fuit in culpa,qa tunc ad pœnã posset detineri,[b] qđ bene not.

3 Vtrum incarcerans aliquẽ iniustè teneatur? Rñ.ꝙ siue sit iudex,siue nõ,teneť de oĩ dãno ei dato ad restitutionẽ,& ẽt de iniuria sibi satisfaceř, ar.c.pęnale,[c] cũ ibi no.14 q.5.& qcũq; [d] priuat⁹ aliquẽ ĩcarcerauerit ẽt ꝑ manifesto crimine,capite puniť de iu.ciui.vt C.de cohort.l.oẽs li.12.cõmittit .n.crimẽ læsę maiest.& vlt. supplicio puniť,q́quis,hẽt carcerẽ ad detinẽdũ aliquẽ vt C.de priu.car.l.vnica. [e] Verũ intelligit gl s.publicè accusatũ.Secus,si ad detinẽdum proprios seruos,nè fugiant,secũdùm gl.ibidem.

4 Vtrũ ille,q iurauit redire ad carcerẽ,teneť? Rñ.Pa. in c.si verò, de iureiu.ꝙ sic ẽt si sit sibi periculum mortis,dummodò carcer [f] non

a Incarcerari simpliciter,]Vide not.in ca.cum contingue,de iureiuran.& Spe.in ti.de renun §.1.ver.itẽ est beneficium &c.

b Posset detineri.] Vtrum autem debitor possit capi & incarcerari,Pa.in c.lator,de pig.post Ioan.And. allegat Bart in l.cum eo,ff ad l.Iuliam.pe.& distinguit sic,ꝙ aut q.rit,an possit capi a priuato,& dicit ꝙ regulariter nõ l. non & singulis ff.de re. iu. fallit si debitor fugeret, & non haberet in loco, vbi posset sibi satisfacere.l.ait prætor §. debitorem, ff. de his quę ĩ frau. cre.& ibi not.Et an idem procedat in clerico debitore,vt sic possit capi sine metu excommunicationis, dic vt per Pa. in c.cum non ab homine, de iudi.Secundò fallit in crimine, nam in eo deprehensum possum capere,non vt detineam nisi ꝑ spacium a lege præfinitum.l.nullus.C. de iud l.vna.C de rap.vir.& l. in seruitute,ff.de fur. vt.s.deducã ad iudicẽ.aliqui hoc restringunt,vbi venit imponenda pœna corporis,& est ęquum secũdo, aut autoritate iudicis. Dic ꝙ pro crimine põt iudex regulariter facere quem capi,ẽt si sit clericus , dummo de mandato sui pręlati.c.vt famæ,de sen. ex.no. in l.plerique,ff.de in ius vocã. Pro debito verò dic, ꝙ aut est debitum fiscale,& põt facere aliquem cap. d.l.cũ eo.non tamen vt detineatur in carcere,nisi ꝑseueret in contumacia.l.nemo.C.de exa.tribu.li.10. pro debito verò priuato conclude,ꝙ quis regulariter non debet capi & carcerari, nisi prius condemnetur,& nolit cedere bonis.l.1.C qui bo.ce.pos. & puto ꝙ licèt quis sit cõdemnatus ꝑ debito, non debet iudex eum incontinenti vinculare, sed primò executionem in bonis facere.l a diuo pio,ff.de re iud. Fallit,qñ est suspectus de fuga,& dubitatur, vtrum bona sint sufficientia.vt le.& no.in l.3.§.tutores, ff. de suspec.tut Fallit ẽt,quando nondum venit dies solutionis,& debitor est suspectus de fuga. tũc põt incarcerari vt assecureť,vel det pignora.l.si fideiussor.ff.q satisda cog.& l in bonæ fidei,ff.de iudi.quod intelligo; quando suspicio fugæ accidit post contractum, alias sibi imputabitur, si ante,Pa. in c.1. de loca.

c C.pœnale]Vult dicere, sicut visibiliter eripere est maius pctũ,q̃ furtũ,Sic q tenet aliquẽ in carcere iniustè,cõmittit rapinam.ideò tenetur ei de oĩ damno.

d Et quicunque] Sunt quidam priuati , qui habent ius capiendi & detinendi,vt dñs seruum, & pater filium,vt l.1.& 2.C.de pat.pote.& ff. de lib.ho.exhi.l. 3.§ 1.& 2. & isti sine dubio priuatum carcerem non committunt.tangitur in l.1.C.de priua car.Quidam sunt,qui habent ius capiendi,non tamen detinendi, & isti committunt carcerem priuatum , si vltra 20. horas detineãt , casus est in l.capite.v.& ibi Bar.ff. de adul. & quod no.per glo.in ca. cum non ab homine , de iudic. vnde, si aliquis , capit falsificatorem monetæ ex forma. l.1. C.de fal.mo. vel si caperet furem ex forma. l.itaque. ff.ad l.Aquil.& l. si quis in seruitute,ff de fur.& similibus casibus , non potest detinere vltra.20.horas, aliàs diceretur committere priuatum carcerem. Idem dicendum de his , qui capiunt debitorẽ fugientem , vt l. ait prætor . § si debitore. ff. quæ in frau.credit.facit,quod no.insti. de act.i 1 prin. vt patet saltem per priuilegia.& quidã sunt,qui non habent ius capiendi,nec detinendi. Et tunc aduertendum est,ob quam causam capiunt , si enim capiunt, vulnerant, & occidunt incontinenti, inspicimus solùm illud delictum propter quod capiebant.l.illud,ff. ad l.Aquil.Sed si ex interuallo occiderunt, tenentur de vtroque delicto,de priuato.s.carcere,& de occiso.l. nunquam.ff. de priua. delic.tamen si quis caperet bannitum , qui põt impunè offendi in priuato carcere,non committeret priuatum carcerem, ita Bal.in d.l. 1.C. de priua.car. Quid autem de detinente mulierem in carcere causa libidinis, nunquid dicatur committere priuatum carcerem? Resp.ꝙ si est meretrix non, secus,si mulier libera & honesta sit, quia si detineret per.20. horas,teneret. Ita Bar.in l.verum,ff.de fur.Quanquã credendum sit,ꝙ alia pœna teneretur,scilicet de plagio,&c.Vtrum autem tenere aliquem in priuato carcere sit offensa in personam? Dic vt per Inn.in c.nuper,de sen.exc vide Ro.in l.licuatio.§.qđ illicitè.ff. de publ.Bar.& Bald.in l si qua per calumniam.C.de epi.& cle.& ꝙ sic,habetur casus in c. 1.§. si quis aliquem,cum §.se.de pace tenen.

e L.Vnica]No.illum tex.contra non corrigentes excessus subditorum Ad idem l 2 C.de cõmer. & mer. & l. .C de sepul.vio.

f Carcer] Quando aliquis detinetur in carcere, an possit fugere, V.de infra in ver.fugere §.1.& 2.& Bar.in l.relegatis,ff de pœ.& in l.vis eius,C.de probatio.Et Roman. in l.admonendi , de iureiurando.

Dicit tamen tex. in l.eos,ff.de pę. cust.reo ꝙ frangens carcerem, & aufugiens, habetur pro confesso, & punitur, licet si innoces, ac si deliquisset. Sed hoc iure fori, & non poli.
a Iniuriosus] Tunc enim dicitur iniuriosus, quando iniuste detinetur. Et sic no.ꝙ vbicunque iuramentum vergit in interitum, vel dispendium, vel contra salutem corporis, nō est seruandum, vt no.& Pa. in c. si vero, de iureiuran. De quo tamen infra, iuramentum. §.7.
b Redire] Vide Pa. in c. sicut, el 3.de iureiur.
c Nisi ad hoc detineatur] Pone exemplum, Quis posuit mulierē in carcere, vt cū alio contraheret matrimonium, vel venderet aliquid, quia non valet.
d Iuxta not. in c.dominus] Nam ibi no.quod positus in carcere potest matrimonium contrahere: ergo multo fortius alios cōtractus facere, vt ibi per Pan.
e Qui custoditur] Ex quo no. quòd is qui tenetur aliquē restituere libertati, non liberatur simpliciter ab obligatione relaxando in suo territorio, cum posset faciliter capi, sed oportet, vt sit in loco securo. vide tex.

sit iniurios[a] de quo dicit gl. sing.ī Cle.pastoralis, in ver.ꝑ violētā iniuriā, de re iudi.ꝙ nō teneť tūc redir. [b]
5 Vtrum ꝯtractus gesti ꝑ incarceratū valeant? ℞. Pa. in c.accedens, de procu. ꝙ recētus in carcere publico, & iustè, si est dānatus pęna capitali, non valēt, quia est effect[o] seru[o] pœnæ, & bona sua veniūt ad succedentes ab intestato, nisi ī crīe lę'æ maiestatis, vt ī aut.bona dānatorū, C.de bo.dā. vñ etiā non pōt disponere ad pias causas ſm Io.An. in c.2.de vlti.li.6. Si nō est sic dānat[o] valēt, vt no. in l.ꝗ in carcerē, ff. qđ me.cau. ēt cū eo, qui eū fecit detinere, vt dicit Bart. ibidē. Aut detineť ī carcere iniurioso; & sic cū illo, ꝗ eū tenet, non valēt, sed debēt rescindi actione, qđ me.cau.d.l.qui in carcerem. Cum alio aūt valent, nisi ad hoc detineatur [c] iuxta not in c.dñs, [d] de secū. nup. De capto ab hostibus in bello nihil dico, quia hodie, vt dixi supra, Bellū, nō efficit seruus de ꝯsuetudine, & iō valent ꝯtus ꝑ eū facti, licèt secus sit de iure, vt in l.eius ꝗ, in prin. ff. de testa.& in l.diuus, ff. de iu. fi.& no.ſm eūdē Pa. vbi supra, ꝙ non dř liberat[o] a carcere, qui custodiť. [e] & iō oportet sit in loco tuto, vt no.Bar.ī d.l.qui in carcerē, ꝯ practicam illorum, ꝗ educunt aliquē de carcere, & custoditur ibi per familiā.
6 No.ꝙ iudex dēt visitare carceratos, & facere, ꝙ habeāt necessaria, vt.C. de episco.au. [f] l.3.& pōt liberare eum, quē videt ad nullius instantiam, vel sine delicto, aut causa debita detentum ex mero officio, [g] vt no.Bar in l.si quis vxori. §.si fugitiuum, ff. de fur.

CHARITAS [h] est ſm Aug. rectissima animi affectio, [i] qua diligiť Deus ꝑꝑ se, & proximus ꝑpter deū, & idē ī 3.sen. dist. 27.
1 Verū teneamur ex charitate [k] diligere Deū ex toto corde, tota aīa, ex tota mēte, sicut dř Matt.22. S.Bo in 3.di.27.q.vlt. ꝙ nō ꝑ exclusionē affectus extranei, s. ꝙ nihil sit in amore nostro nisi deus, nec in cogitatione, qa impossibile est sic iplere ī hac vita; sed ꝑ exclusionē affect[o] contrarij sic tenemur, hoc est ꝙ nihil diligam[o] supra Deū, vel æqualiter ipsi Deo.
2 Qui sunt diligēdi ex charitate? ℞. ſm S.Bo.in 3.dist. 28.ar.1.q.1.& 2. ꝙ summū bonum, vel cui summū bonum est natū vniri, vel vnitur per cognitionē & amorem, hoc autē bonum vnitur, vel participatur ab aliquib[o] in actu, vt in beatis. A quibusdam in habitu, vt in iustis viatoribus. A quibusdam in potētia solùm, vt in malis viatoribus. In quibusdā nullo mō reducibilis est ad actū, vt in damnatis, & creaturis irrationabilibus. Primi sunt maximè ex charitate eligendi. Secundi minus, quā primi. Tertij minus, quàm secūdi. Quarti nullo mō sunt diligendi ex charitate, quāuis amore, quem includit vel imperat charitas, inquantū Dei creaturæ, pñt diligi nō ita, ꝙ charitas feratur directè ad ipsos, sed ad Deum, cuius sunt creaturæ.

no.in l.liberatio nis, cum seq. de verb.sig. ar. c.si. de resti. spoliat.
f L.3.C. de epis. au.] No. iliū pulcherrimū & moralissimum tex. vbi dicitur ꝙ in diebus paschalibus non debent captiui in carcere detineri nisi ꝑ crimine enormi. Fallit etiam in eo, qui est assuetus male facere per text.ibi, Vbi Bart.no ꝙ si statuto caueatur ꝙ incarcerat[o] in die Veneris sancta debeat ex carcerari, ꝙ si fuit semel extractus, & postea iterum incarceratus pro eadem causa, ꝙ non debet excarcerari per d. l 3. in fi. Et intelligit Bar. ꝙ incarcerati non debeant extrahi, vt videant solem, sed vt sint liberi, licèt consuetudo hēatur in contrariū secundùm eum.
g Ex mero officio] Factis tamē prius bannis secūdùm eundem Barto. & sic fecit Bar. pluries fieri.
h Est perfectionis vinculum, ait S.Syn. Trid. sess. c.1 §.qm. P. V.
i Affectio] Vel est amor, vel dilectio secundùm magistrum.
k Ex charitate] Hoc dicere, vtrū habitus charitatis inclinetur, vt diligatur De[o] su per omnia. nam secūdùm Scot.in 1.dist.17. non solū charitatis est habitus, sed etiā inclinat ad determinatos actus.

Quod

3 Vtrũ sit aliqs ordo charitatis de pcepto? Rñ.S.Bo. vbi s. q.vlt. q sic ſm Aug. de doct.Christiana. Et primò ſup omnia diligend' est Deus.ſecundò, qd nos ſumus. [a] tertiò qd iuxta nos eſt, ſ. proximus. quartò qd intra nos eſt,ſ.corpus proprium, & corpus proxi. [b] de pe.diſt.2.c.charitas eſt.

4 Vtrũ præfatus ordo attendatur penes affectũ, & effectũ?Rñ.S.Bo.vbi s.di.9. q.6. q attenditur penes vtrunq;,ſed ſciendũ, q affectus accipitur aliqñ p motu; & ſic eſt quædã rõnalis eligentia.eſt aũt iſte affect' aliqñ a charitate elicitus.ſ. quo quis optat alteri ſummũ bonum,& quantùm ad iſtũ affectũ dēt eſſe ordo, qa magis mihi, q patri, & magis patri, [c] q alij debeo optare vitã æternam.Aliqñ affect' eſt a charitate imperatus,vt eſt ille, quo qs optat alteri aliqd bonũ tpale, quod eſt ordinatũ ad conſeruationem naturæ, & ſic ſm diuerſas cõditiones ordo pt pdictus poſterari, affectus aũt, qñ accipitur nõ pro motu,ſed p paſſione, idē eſt quod quædã muliebris cõplacentia, & iſto mõ minimè reſpicitur a charitatis ordine,qa poti' reſpicit ſenſualē experientiã, q rationis eligentiã,ſicut patet q plus delectatur quis, cũ videt amicum, q de patre abſolutè,quãuis plus diligat patrē,cuius ſignũ eſt, qa plus faceret pro patre. Effect' aũt eſt triplex. Primus reſpicit ſalutē aiæ, & hũc reſpicit ordo charitatis principaliter, qa primò debeo procurare ſalutem meã, q proximi,& prius patris,q extranei. Scds reſpicit ſuſtẽtationē vitæ. & tũc reſpicit min' principaliter, qa ſm diuerſas cõditiones & opportunitates dēt homo magis & minus eſſe beneficus in collatione alicuius temporalis. Tertius eſt in collatione bñficij eccleſiaſtici.& tũc minimè reſpicit, qa in talium collatione dignitas meriti ſolũ eſt attendenda,& parũ vel nihil propinquitas ſanguinis.

5 Vtrũ hõ teneat ex charitate ſubire mortē p Chro? R.ſm S.Bo. vbi s.q.2. Aut adeſt neceſſitas vel deſerēdi iuſtitiam, vel amittēdi vitã; & ſic quilibet tenetur magis mori d lecto Deo, q eo offenſo viuere, & hoc dico,ſi dat optio,vel q iuſtitia deſerat vel q vita perdatur Addo,q cũ quis videt, q p mortē ſuã põt fides ſeruari,vel iuſtitia & pſecutio nõ eſt pſonalis,ſed vniuerſalis, tũc tenet d pcepto ſuſtinere mortē. vnde plat' tenet ſe morti exponere,qñ videt, q ex fuga ſua ſequet diſpēdiũ in fide,vel iniuſtitia in eccleſia,& ſimiliter qlibet, ſicut fecit [d] Th. Cantuarienſis.aut adeſt ſolũ opportunitas manifeſtãdi diuinã gloriam, & ædificãdi eccleſiã; & iſto mõ eſt ſupererogationis,non neceſſitatis, ad quã perſecutionem non oēs tenentur. Si aũt homo daret ſe morti pro Chriſto eo, q vitam ſuam habet exoſam,mortaliſſimè peccaret.

6 Vtrum hõ exiſtens in charitate teneat ad perfectionem? R.ſm S.Bona.vbi s. q.3. quod v.modis obligat quis ad aliquid.Primò pp diuinum mandatũ;& ſic non magis obligatur quã alij niſi ex æquo, qa maiorē grãm hēt. Secundò obligat pp votũ emiſſum;& ſic ſolũ qui fecit, tenetur, non qui non fecit. Tertiò pp ſuſceptum officium; & ſic quilibet tenetur ad illam perfectionem, q requiritur neceſſariò ad illud officium,ſicut in prælato regimen ſubditorũ. Quartò pp vitandũ ſcandalũ: vnde tunc tenet ad opera exemplorũ,qñ aliter ſcandalũ ſequeretur. Quintò propter conſcientiæ iudiciũ, quod dictat de neceſſitate fiendum.

a Quod nos ſumus] Nota,q qs verè ſeipſum diligit, ſi quinque ſunt in eo, q ſũt propria amicitiæ ſecundũ philoſophũ 9.Ethi. Nam vnuſquiſq; vult amicũ ſuũ eſſe,& viuere.Secũdò vult ei bona. Tertiò operatur bona ad ipſum.Quartò cõuiuit ei delectabiliter. Quintò concordat cum eo: vnde eiſdem delectationibus delectatur, & cõtriſtatur. Tho.2. 2.q.25.art.7.

b Corpus proximi] Vide Sã. Th.2.2.q.25. ar. fina.

c Magis patri] inquit & Thom. ſecunda ſecundæ q.26.art.6. & ſe. q ex quo Deus eſt obiectum dilectionis quãtò quis eſt Deo propinquior, tantò maius debemus ei velle bonum ex charitate, qa licèt vnum bonũ ſit,quod vult charitas omnib. ſ. vita æterna, ſecundũ tamen qd habet diuerſas ſecũdũ diuerſas beatitudines participationes dēt quis velle Dei iuſtitiam ſeruari, ſecundũ quã meliores perfectius beatitudinem participãt, & iſta attendunt ſecundũ ſpēm dilectiõis, ex quo ſunt diuerſæ ſpecies dilectionis. Intentio aũt dilectionis attendẽda eſt per reſpectu ad ipſum hominē,qui intē ſius diligit propinquos,tum qa ſunt amici,inten ſiori affectu,tum quia diuerſa mouent ad eorũ dilectionē.puta qa nõ ſolũ pximi, ſed ēt conſanguineus,vel cõciuis &c. Ex his poſſunt ſolui diuerſa q ſita,qs ſit magis diligend', an pr,an mr,an frater, an ſoror, & ſic de ſingulis.

d Sicut fecit T.] De hoc mouetur qõ a S. Th.2.2 q. 185. arti. 5. Et a Nic. d Ly. ſuper Io. 10 c. vid ibi.

7 Vtrum charitas semel habita possit amitti in via? a Res. ſm cōiter doct. in 3. di. 27. ꝙ sic, & aliter tenere esset erroneū, quia charitas non tollit vertibilitatem arbitrij. 1. Cor. 10. tu qui stas, vide nè cadas.

8 Quomō amittitur? Respon. per peccatum mortale solùm, per quod voluntas auertitur à deo. b vnde Aug. super Ge. libr. 8. dicit ꝙ homo deo prę sente sibi illuminatur per charitatē, absente verò continuè tenebratur, a quo nō locorū interuallis, sed voluntatis auersione disceditur.

9 Quomodo recuperatǔ? Res. quòd per pœnitentiā, quæ tollit auersionem illā. Vnde Aug. li. 5. conf. Pœnitentia est quædam res optima & perfecta omnes defect° reuocans ad pfectū.

10 Vtrum quis possit scire certitudinaliter in hac vita se habere charitatem? Res. ꝙ non, eccle. 9. nemo scit, vtrum odio, vel amore sit dignus. Et ratio vna ē propter charitatis, & dilectionis acquisitæ similitudinē, c vt dicit Ber. de amore. Alia propter diuinā dispensationem, per quā de° claudit oculos seruorū suorum, nè extollātur. Aliqui tamen dicunt, ꝙ hoc est verum loquendo de charitate finali pro omni tempore, & absolutè sed accipiendo ꝑ charitate aliquo modo, nunc potest homo scire certitudine fidei se charitatem habere, puta cum adult° bene dispositus baptizatur, vel quis suscipit sacramentū pœnitentiæ sine obice peccati mortalis in voluntate inhærentis. d

11 Vtrum opera bona facta extra charitatē valeāt? Res. ꝙ non quò ad prēmiū vitæ æternæ, vel quò ad diminutionem pœnę debitæ peccatis directè, sed bene valent indirectè, de quo dicam infra, Pœnitentia. §. 14. & satisfactio. §. 6.

12 Verū bona facta in charitate, & per peccatū mortale mortificata reuiuiscāt per veram pœnitentiam? Respon. quòd sic communiter secundùm Theologos in 4 di. 23.

CASTITAS e etiam inuenitur in matrimoniali coniugio, tex. notabilis est in c. Nicena, & capi. aliter. 31. distinc. & ar. in c. vt clericorum, de vi. & hone. cle. & gl. in c. quod a te. de cle. coniu. f

1 Vtrum mulier, q̄ mortuo viro cū alio contrahit amittat legatum sibi factū sub ista conditione, si castè vixerit? Res. Bar. in l. mulier §. cum proponeretur, ff. ad Treb. ꝙ non, nisi aliud senserit testator, vel aliud habeat vsus loquendi, qa verba dubia debent in cōtractu intelligi ſm communē opi. facit quod no. idē Bart. in l. Labeo, ff. de sup. leg. & in l. omnes populi, ff. de iusti. & iur. Inn. in c. olim, de ver. sig. & gl in c. nonnulli. de rescrip. quia communis vsus loquendi præfertur ꝑ priæ significationi verborum in quacunque materia, idem Bar. in l. 5. quæ incipit, Generaliter, C. de secundis nup. ꝙ lucretur, tenet & facit illi text. cū aut. sua. Idē tenet Pa. in d. cap. vt clericorū. & addit ꝙ cautè

a Amitti in via] not. tñ secundùm Th. 2. 2. q. 24. ꝙ tripliciter possumus considerare charitatem; vno mō ex parte spiritu sancti mouētis animā ad diligendū deū. Nam spū sanctus per charitatem habitat in nobis, & ex hac parte charitas habet impeccabilitatē ex virtute spiritus sancti, qui infallibiliter operat, qđ cunq; voluerit. Vnde impossibile est hæc duo vera esse, ꝙ spiritus sanctus velit aliquem mouere ad actum charitatis, & ꝙ ipse peccando charitatem amittat. Secundo modo pōt considerari charitas secundū propriam rōnem. & sic charitas non pōt nisi illud, quod pertinet ad rōnem charitatis, vñ nullo mō charitas pōt peccare, sicut nec calor infrigidare nec iniustitia bñ. facere. Tertio mō pōt considerari charitas ex parte subiecti, qđ ē vertibile secundū arbitrij libertatē. Et quia in via liberum arbitriū ē vertibile ad bonum & ad malū, charitas pōt amitti. Secus in beatis qa hñt liberū arbitrium in bono confirmatum, iō non pñt peccare. Et his soluuntur multæ autoritates hinc inde adductæ. de pœ. di. 2. per totum.

b A Deo] Nam simul gehenna, & vita æterna stare non possunt, sed peccato mortali debet mors æterna, Rom. 6. Stipendia peccati mors. Charitati aūt fœlicitas, igitur &c. Vnde Ille ꝯ Ioni. Quæ cōicatio lucis & tenebræ? Christi & Belial? qm̄ sicut dies & nox misceri nequeūt, sic iustitia & iniquitas, peccatū & bona opatio Chr̄s & antichristus &c. bñ fortè verum est. ꝙ per fectus gradatim disponitur a peccatum, & sic ad amissionem charitatis, vt puta ꝑ aliquam negligentiam, vel peccatū veniale &c.

c Similitudinē] Vide Sco. in 1. distin 7.

d Inhęrētis] Fe pro hoc Scot in 4. dist. 14. & 17. vbi dicit, ꝙ via pniæ sacramentalis est securior, & certior ad acquirendam gratiam, & vide. 10. signa, quib. quisque potest coniecturari se habere charitatem ꝑ Archiepi. Flo. 4. par. ti. 6. c 2 §. 7.

e Catechis. in expositiōe ꝑcepti, Non mœchaberis. P. V.

f De cle. cōiu.] Quęro, testator legat vxori suæ omni anno decē saccos frumenti, donec honestè & sine marito vixerit. Pone, quòd ista mulier infra duos menses capiat virum, vel moriatur, nunqd vxor debeat habere secundum portionem temporis

addat si castè vixerit,& ī viduitate,[a] vide pro hoc, ꝙ legitur ī l.vnica.C. si secū. nup.limitat Ange.[b] in aut. quomodo opor. episco. §. hic de deo,verum,si nubat tantum semel.per tex in l. boues.§.hoc sermōe,ff de ver.sig.per quem tex.dicit, ꝙ si quis reliquit sua bona pro maritādis mulieribus indistinctè ꝙ intelligitur solū de mulierib.prima vel secunda vice contrahentibus,non de tertiò nubentibus.Similiter dicit idē Ange.ꝙ si prædicta verba,castè vixerit,proferuntur à lege,sic lucratur legatum ēt transeundo ad secunda vota, qa omnes nuptiæ sunt honestæ, sed si proferātur a marito,filio, vel eius hærede,qui læduntur ꝑ transitum ad secunda vota, sic perdet, si autem proferanē ab alijs, puta a consanguineis vxoris,aut extraneis, sic non perdet per secū la vota,sed bene transeundo ad tertia connubia.

CASTRATVS. vtrū possit ordinari vide infra corpore viciatus.§. 1.

CASVS[b] episcopis reseruati,qui sunt? Res. ꝙ de casibus a iure reseruatis modica est cōtrouersia inter doctores.cōiter.n.doctores se remittunt ad gl.ī c.si eps,de pę.& remis.lib. 6.quæ ponit sex casus.Primus ē de excōicatione maiori, & hoc intellige de illa,quā conditor canonis[d] sibi, vel alteri reseruauit, quia allegat capitulū,nup, de sentē.exc.& ideo dic vt supra,Absolutio primo, §. 2.Secundus dę blasphemā te publicè deū,vel sanctos, Hoc verū similiter, qn̄ denunciatur epo,& potest cōuinci, quia alleg.capit. secundū de male, quod quidem loquitur de foro contentioso, vt patet intuenti, ergo videtur, ꝙ si non denunciatur episcopo,nec cōtra eū aliquis procedit, ꝙ in foro animæ possit a proprio sacerdote absolui, cū pœna non debeat excedere casum suum,vt supra dixi,blasphemia.§.4. Tertius de sortilegijs,all.c.2. d sortil.sed nihil facit, quia si faceret,potius esset casus reseruatus patriarchę,quam episcopo, quia patriarchæ committitur illius sacerdotis absolutio,& dispensatio &ideò non videtur reseruatus.[e] Quartus commutatio votorum,seu dispensatio.& hoc verum est, ꝙ pertinet secūdùm communiorem opi.ad episcopos, c.1.de voto.Quintus est restitutio incertorum, alleg. c.cum sit,de Iudæ.sed non facit,vt infra,Restitutio,2. §.13.nisi in manifestis vsurarijs,vt dicetur infra, Vsura.2.§.8.Sextus contractus matrimonij contra interdictum ecclesiæ,allegat.cap. 1.& cap.vlt.de matrimon. contra inter. eccle contra, est verum, quando episcopus præciperet alicui, nè contraheret propter aliquam rationabilem causam,[f] & talis cōtemneret, quia tunc ad episcopum esset mittendus propter honorem,arg.c graue, de præbē. Septimus clandestinum matrimonium, contractum, de clandestin. despon.capit. cum inhibitio.sed nihil dicit de hoc capitulū illud.Host.tamen tit.de pœnitentia, ponit primum,sm,& quartū,& post ponit pro quarto sm eum de solenni pęnitentia allegat.l.di.c miror.& c.in capite.Sed hæc tantū ꝑ notorio imponi debet,vt patet.26. q.2.

poris legatū, vel totum legatum vel hæredes sui si moriatur? Dic quod totum legatum debet habere, vel sui hæredes. Ita consuluit d.Signorolus consilio.53. inci.Quidam nomine Iacobus, notarius, per text.in l.a nobis ff.de annu. lega. quod not.

a Et in viduitate] Idem Barto. in auten hoc locum, C. de se. nupti.

b Limitat Ang.] Nam facit ille text quod transitus ad secunda vota nō dicatur castè viuere, vt no.ibi Bartolus. licèt hoc dicat procedere in clericis &c. & potest intelligi de ea, quæ transit ad 3.vota.

c Vide concilium Trid.sess.14.ca.7. de casuū reser.& in cano.9. de san ctissimo. pœ. sa. Pet. Ven.

d Conditor canonis] Et canon largè sumitur tā pro lege cōi quā municipali.

e Nō videtur reseruatus] Summus enim pōtifex scribit Gradensi episcopo,vt illū per annū,& plus si tibi visum fuerit,ab officio suspendat, & post tempus illius tēporis poterit libere exercere officium suū sine aliqua absolutione secūdum Pa.ibidem.Secus de excōmunicato, qa ibi semper requiritur absolutio, gl.etiā no.in Cle. 1.de deci. in verbo, donec. Vult tamen glo.quod requiratur saltē declaratio iudicis super satisfactione, gl. etiam in d ca. 2. dicit, quod verum est, quod liberè post annum poterit administrare, scilicet cum dispensatione episcopi patet,quia de iure suspesus erat, sed propter simplicitatem mandat papa, quod restituatur. &c. & in hoc potest dici casus episcopalis,scilicet quo ad dispensationē in ordinibus,sed quo ad absolutionem peccati, si sortilegium ē factum a sæculari, credo,quod simplex sacerdos absoluat.

f Aliquē rationabilē causam] puta quia deliquit.Exemplum in c.1.hic allegato illa mulier cōtraxit cum vno ex fratribus, postea cum secūdo propter qđ episcopus ei interdixit, nè contraheret cum alio, & ipsa de facto contraxit cum alio.

a Quin inferior possit absoluere] Vide infra pœnitētiā. § 2. & 3.
b Cōcedendum est] Ve si reiterauit baptismum, vel quia contraxit matrimoniū de facto, vide capitulum fin. de tempo ordi.
c Certa determinatio] sed Papa Benedictus in d. extrauaganti declarauit quinq; esse casus de consuetudine reseruatos episcopis scilicet homicidij. Et idem videtur de mutilatio ne membrorum, quia ꝓ hoc peccato videtur ab eodem pœnitentia danda, qui eā dem debeat incēdiario fare, & ꝙ nec mutilās, nec mutilationem fieri mandans, nec consentiens debeat absolui nisi præmissa satisfactione, patet. 13. q. 4. si quis membrorum. Secundus casus falsarij. Tertius violatoris ecclesiasticæ libertatis, scilicet qui iniuste vel res ecclesiasticas, vel personas grauat, vt si quis secularis iurisdictionem ecclesiasticā impediret, vel si vsurparet sibi iurisdictionem super personas vel res ecclesiasticas quo 1 ius prohibet. capi. si diligenti, de for. cō-pet. Quartus est violationis ecclesiasticæ immunitatis, hoc est si quis in ecclesia, vel loco sacro, vel spacio priui

q. 6. c. vlt. in tex. & in gl. vbi ergo talis pnia a prælatis cōiter non imponitur pro talibus, non video, qn inferior possit absoluere. a Quint⁹ ſm Host. est dispensatio irregularitatis in clerico; & concedendū est. b Sextus de incendiarijs ante denūciationē. Et satis facit ad hoc. c. pessimā. 23. q. 8. in verbo, si quis aūt archieps, vel eps. Et intellige de incendiarijs, qui dolo hoc fecerint, vel fieri fecerint auxilio, vel cōsilio, aut mādato, vt ibidē. Septim⁹, si audiuit eps confessionē alicui⁹, & eū noluit absoluere ab aliquo peccato, qa tunc inferior nō dēt se intromittere. 21. di. inferior. Mo. i sum. ti. de pnia ponit solū quatuor de pfatis, de re iudi. 1. tit. 15. ponit. 7. de pdictis. Bndictus. 10. in extrauagā: i reuocata p Bonifacium in Cle. dudū de sepul. ponit quatuor de prædictis. Et sic patet, qd tenēdum de casibus de iure reseruatis, qa in veritate non sunt nisi. 5. vt patet, sed de casibus per consuetudinē reseruatis est magna diuersitas inter doc. quibusdam ponentibus plures, qbusdā pauciores. Gl. in d. c. si eps; sic dicit. Solet eps reseruari pnia oīum publicorū enormiū criminū, oppressionis filiorū ex ꝓposito; vel casu, cuiuslibet homicidij, falsi testimonij, vel instri, periurij, Incest⁹, corruptio nis monialium, coeuntis cum brutis, & his similia. Sed certè nō pōt dari certa determinatio, c qa vnaquæq; diœcesis habet consuetudinē suā, nec est vna

ꝯsuetudo gnālis ī oīb⁹ diœcesib. quoad hoc: imo aliqñ epi vno anno reseruant sibi plus, aliqñ minus, sicut eis vr. Vñ tene ſm Spe. in repertorio in regula, sup quib. fit pœnités ad epm remittend⁹, ꝙ pprius sacerdos pt absoluere ab oīb⁹, q̄ spāliter a iure non sunt reseruata epis, vel alij, vel q̄ nō sunt ipsis sacerdotib. directè, vel per aliquā consequentiā interdicta, d arg. c. at si clerici, de iu. & c. nup, is fi. de sen. ex. & in c. inter corporalia, de trans. pla. qa talis hēt ordinariam iurisdictionē super populū sibi cōmissum a iure, de pœ. d. 6. c. placuit, de pœ. & remis. c. oīs. Sed aduerte ſm eundē Spe. ꝙ eps directè vel aliqua consequētia, seu cōsuetudine pōt interdicere dictis sacerdotibus aliquos casus, nè absoluāt. Primò si talis sacerdos cōmisit crimē, pp qd meref tali ptāte priuari. Scdō, qñ ad vtilitatē cōitatis expedit alias nec pt obligare sacerdotes parochiales, quin absoluāt. facit. c. de ecclesiasticis priuilegijs. 25. q. 2. cap. priuilegia, el. 1. & el 2. ibi. no. ēt, ꝙ quāuis talis sacerdos habeat autoritatē absoluendi ab aliquo casu, ꝙ non dēt absoluere, si videt expedire saluti animæ confitētis, sed remittere ad superiorē, quia, vt dicit apostolus. 2. Cor. 14. Ptātem e dedit deus in ædificationē non in destructionē. Similiter licèt eps f sibi pro cōi vtilitate g reseruasset aliquē casum, & sacerdos videret in aliquo singulari nō expedire saluti ei⁹, imo

legiato in circuitu ecclesiæ proximum in persona seu rebus offendit. 17. quæstion. si quis inuenrus, Vel aliter ei⁹ immunitatem lædit, & ita omne sacrilegium videtur casus episcopalis. Quintus sortilegi siue diuinatoris, capitulo primo. 26. quæstion. 6. &c.
d Consequentiam interdicta] Puta quia prohibetur sacerdos audire talem personam, quia etiam si audit, videtur consequenter non posse eum absoluere, vel si ipse sacerdos esset priuatus, ve hic.
e Concilio. Tridentin. ca. 7. præcitato proximè. Pet. Vend.
f Similiter licèt episcopus] Faciunt nota. in l. pactum §. final. ff. de pact. Et licèt quidam dixerit contrariū, tene, quod hic dicitur, quia in hoc casu non intelligitur ablata potestas sacerdoti propter salutem animarum.
g Pro communi vtilitate] Puta, si reseruasset sibi blasphemiam, vt ex confessione eundi ed suam præsentiam blasphematores abstinerent &c Nam licet pœna debeat commensurari delicto, capi. non afferamꝰ 24. q. 1. quādo

I que

que, tamen aliqua maleficia acrius puniuntur quàm ipsa delicta exigant, nè nul is craftantibus locus fit exẽplo vt in l. aut facta, in fine. ff. de pœn.

a Art. l. non est verisimile] nam qui constitutus est in dignitate, & in vrbe, non dicitur pati violentiam, neque creditur, si alleget, ex quo erat in loco, vbi poterat adire prælatũ in dignitate, qui eum defensasset.

b Aliàs sic] scilicet si diligentissimus non præcauisset, vt quia ab vxore, vel filio clandestinè fuit subtractum aliquid.

c Quæ fortuitis] Ibi enim no. quod si creditor pignus perdiderit fortuitis casibus inter quos computatur incursus latronũ, qui violenter spoliant secundum glo. quibus prouideri non potest, non tenetur, si perdiderit eum.

d §. sed interdũ] Ibi Bartolus dicit sic, Aut culpa cadit in moram, & tenetur de casu, vt l. quod te, ff. si cert. peta. & l. si ex legati causa, de verborum obligation. Aut non cadit in moram, aut illa culpa non est ordinata ad casum, quia ex illa culpa nullo modo potuisset, casus contingere, & tunc non tenetur, vt l. non omne, ff. de rerd. in factie. l. si alius. §. est, & alia, quod vi aut clam. Quãdoque culpa potest esse ordinata ad casum, quæ ex eo potest contingere casus, Tunc aut casus secutus est propter illam culpam, & tunc tenetur de casu, in dicto §. sed interdum, & dicto capitulo vnico. Aut casus nihilominus contingisset, posito φ culpa non intercessisset, Et tunc aut culpa fuit commissa in non faciendo, & quis non tenetur de casu, vt l. & in totum, ff. de impensis. Aut fuit commissa in faciendo, & tunc aut id factum nõ cadebat in delictũ, & tunc non tenetur de casu, vt l. final. §. 1. ff. ad l. Ro. de iactu, & l. si is qui, ff. de actio. & obli. facit d. l. si alius. §. eod. & alia Aut illud factum cadebat in delictũ, & tunc tenetur quãdocũque de casu postea eueniente, vt l. ita vulneratus, ff. ad l. Aquil. secundum Guil. sed tu subdistingue vt ibi per Bartol. Aut delictum cõmittebatur circa rem ipsam, & versũ dicit Guil. Aut committebatur circa vium rei, & tunc secus vt ff. de condic. furt. l. qui furtum, & ibi Bartolus.

obesse, si remitteretur, φ potest absoluere iuxta not. per Pa. in c. quod dilecto, de consan. & affi. & in cap. at si clerici, de iu. Et sic colli ge, φ sacerdos parochialis de iure potest absoluere ab omni excommunicatione, secundùm quod dixi supra, Absolutio primo, & ab oĩbus peccatis, excepto crimine incendiariorũ, & contrahentis contra interdictum ecclesiæ matrimoniũ, & ab eo, à quo epš noluit eũ absoluere postquã audiuit eũ in confessione, & qñ publica pœnitẽtia est imponenda, nisi epš pp ei[?] delictũ, vel pp vtilitatem animarũ ei interdixerit aliquorum aliorũ absolutionem peccatorũ. Dispensare autem vel in irregularitate, aut votis, vel alijs quibuscunque non potest, nisi specialiter ei cõcedatur, tenet ẽt Hen. in primo quolib. q. 15. φ prælati nõ possunt sibi reseruare nouos cas[?] vltra illos, qui de iure ejs reseruãtur, nisi ex causa legitima. & hoc verũ quò ad sacerdotes, q. habẽt curã animarũ. quo verò ad alios bene pñt tot, quot volũt, excepto quò ad Minores, & prędicatores, de quibus dic vt infra, Confessio. 3. §. 28.

CAsvs fortuitus ẽ inopinatæ rei euentus, qui prçuideri, nec resisti pt, vt colligitur in l. in rebus cõmodatis, in prin. ff. comm. vt mors seruorum sine culpa, hostium incursus, piratarũ, vel naufragium, Incẽdiũ, fuga seruorũ, q. custodiri non solent, vt ibi ponitur. Vbi no. φ vbi diligẽtissimus prçuidisset, non est casus fortuit[?], veluti si domũ, quã ruiturã diligẽtissimus prçuidisset, non prçuidisti, & ppterea equum ĩ ea dimisisti, q. perijt ex ruina. Secus, si ex terremotu, aut subito impetu vẽtorũ.

1 Vtrum furtum sit casus fortuit[?]? Res. Pa. in c. vnico de commo. φ gloss. iuris ciuilis videntur cõtrariæ, sed ipse dicit, φ si per violentiã subtrahitur, est fortuit[?] nisi fueris in culpa transeũdo per loca periculosa, arg. l. nõ ẽ verisimile, [a] in prin. ff. quod me. causa. Si autem clandestinè. & tunc si ab ea persona, a qua diligentissimus præcauisset, puta a vili famulo, non est casus fortuitus, alias sic [b] facit quod not. in l. quæ fortuitis, [c] C. de p gn. act.

2 Vtrũ quis teneatur de casu fortuito? Res. tex. in d. c. vnico φ sic in tribus casibus. Primus, quando culpã prçcessit, puta cõmodaui tibi equũ vt ires Mediolanũ, & iuisti Placẽtiam, & incidisti in latrones, imputabitur tibi, vt hic & in l. si vt certo. §. sed interdũ. [d] ff. cõmo. Secundus, qñ prçcessit mora, puta non reddidisti, qñ debuisti, & fortuito pdidisti, tibi imputabiẽ, vt ĩ d. ca. vnico. & in cap. bona fides, depositi. Hoc verũ in conscientia, nisi eodem modo fuisset peritura apud dominum, quia tunc non tenetur nisi de eo, in quo eum damnificauit per non factã restitutiõnẽ rei tẽpore debito, arg capitũ. finali de iniur. Sed quando dubiũ est, an fuisset peritura, vide infra, mora. §. vltim. Tertius, quando pactum in

tercessit, vt teneretur [a] de fortuito, vt in d.cap.vnico, & bona fides, limita, nisi aduеniat culpa eius, cui promisit, quia sic non teneretur. l. cum proponas, [b] C. de nau.fę.& l.qui officij.§. fi.ff. de contrahen. empt.

3 Sed quid si generaliter renunciauit, & nullus casus fuit expressus, puta dicendo, ꝙ volebat teneri de omni casu fortuito, an teneatur? Resp. quòd licèt varia sit opi. vt refert Bal. in l. 1.C.commo. ego dico [c] tamen secundũ Io.An. in d.c. vnico. ꝙ non tenetur. facit. l.sed & si, in §.quæsitum, ff. si quis cau. Quod verũ est infallanter in conscientia, nisi in casibus, in quib⁹ specialiter fuisset renunciatur⁹, si fuissent expressi, ar.ca. fi.de of.vic.lib.6.& no. Accursius in d.§.quæsitum, [d] & bene, quia cōtra eũ, qui legem dicere potuit apertius est interpretatio faciẽda, de re.iu.li.6.& in l. qcquid, ff.de ver. obligat. dicitur, Quicquid astringendæ obligationis causa dictum est, id nisi palam verbis exprimatur, omissum intelligendum est.

4 Sed quid si aliqui casus fuerunt enumerati specialiter, & postea secuta fuit renũciatiò generalis? ꝶ. ſm Bar. in d.§.quæsitum, ꝙ per illã gñalẽ renũciationẽ nõ veniunt casus maiores expressis, sed solũ consimiles expressis. [e] Qđ quidẽ verũ est gñaliter in oĩb. odiosis, sicut hic. Secus esset ĩ fauorabilibus, vt no. in Cle. non potest, de procu. & Innoc. in c.sedes, de rescrip.

5 Sed qd si renũciationi gñali interuenit iuramẽtũ? ꝶ. Io.An. vbi s̄. ꝙ non obligat. Rõ ſm ipsũ est, q2 iuramentũ non obligat vltra cõsensũ iurãtis. facit. c. veniẽs el 1.& ꝙ ibi no. Inn. [f] de iureiu. & hoc credo verũ in casibus ꝓ quib. specialiter non iurasset. Secus, [g] in quibus spãliter, si fuissent expressi, cõsensisset, ꝓ quibus facit c.tua nos, cum ibi notatis, de spõ. Cõcordat Bal. vbi supra, Rõ. quia iuramẽtũ habet vim casus expressi. l.cum pater.§.filius matrem, [h] ff.de leg.2.

6 Vtrũ æstimatio faciat venire casum fortuitum? Rñ. secundùm Io.An. in d.c.vnico, & Bar. in l.si vt certo. §.nunc videndum, ff. cõm. & l.1.c. [i] ti.qñ sumus in cõtractu, cui⁹ naturę nõ repugnat, ꝙ dominium transfe

a Vt teneret de fortuito] Et sic no. quod valet pactũ appositum contra accidentalia contractus, & quod pactum in hoc vincit legem, vt in l.1.§. si conueniat, ff.deposi.& io regula, contractus ex conditione, lib. 6. Secus, si pactum esset contra substantialia contractus. vide quę no. in l.pacta cõuenta, C.de contrahen.emp.

b L.cum proponas] Casus, est ibi not. secũdùm Bald. Qui enim suscepit in se periculum nauis, non intelligitur assrepisse ea pericula, quæ contingunt culpa nautæ, siue debitoris, sed solùm ea, quæ tempestate, & similibus veniunt. vnde, si onerasti nauem mercibus prohibitis, ꝓpter quod fiscus eam sibi vendicauit, qui assecurauit eam, non deberet teneri, & ibi Barto not. per illum text. contra vecturales, qui vt fugiant gabellam, accipiũt iter inconsuetũ, quia si perdiderunt salmam, tenentur. Et est ibi argumentum, ꝙ qui portant aliqua illicita cum licitis, debet omnia perdere. De quo tamen dicẽdum est, vt per Bart. in l.cotem ferro.§.domin⁹, & in l.si publicanus.§.1.ff de publi. Et vide Bal. in d.l. cum proponas.1c. col. & Alex. post Io.de Imo. in l.seruus communis, de vulg.& pu.

c Ego dico] Et est eadem ratio, quæ in iudicijs, nè quis sub inuolucro verborum renunciaret ei iuri, cui non esset in specie renunciaturus. d.c.fi. de offic. vic.li.9. Et hoc est verum, quia tex.d.§.quæsitum, nõ fundat se in iudicio, sed iurisconsul. fui. interrogat⁹ de facto in illo casu tunc contingenti. Item quia in iudicijs quasi contrahitur.

d In d.§.quæsitum] Vide ibi per Mod.

e Consimiles expressis] Et sic limitatur c.qui ad agendum, de procu. vbi patet, ꝙ casus requirẽtes speciale mandatum veniunt expressis aliquibus, & secuta clausula generali.

f Et quod not. Innocent.] Not. enim ibi, quod iuramentum generaliter præstitum de parendo alicuius mandato non est ita interpretãdum, vt cõprehẽdat omnia, quæ ex verborum generalitate possent cõprehendi, quia non debet extendi ad aliquod contrarium priori iuramento alteri præstito, nec verisimiliter est cogitatũ de quo ibi per Pa.

g Secus] Panor. in d.capi.vnico, vtitur his verbis ego credo, quod in foro pęnitentiali obligabitur saltem, secundum consensum suum, art. eorum, quæ no. in c.tua nos, de sponsa. vbi in foro pœnitentiali statur simplici veritati.

h §. filius matrem] Dicitur, ꝙ si filius matrem hæredẽ instituit, & iuramento cõstrinxit, vt redderet hæreditatem, dato quòd testamentum nõ valuerit, & ipsa ab intestato successerit, tamẽ ad fideicommissum tenetur, quia enim x; voluntatis, preces ad omnẽ successionis speciem porrectæ videbunt, hęc ibi. & facit ille text. ad limitationem eorum, quæ habent in l.veritas, & in l.ex testamento, & in l.eam quam, C.de fidei. vbi hæreditate non adita non debentur legata &c. quod fallit pp iurm, &c. & intellige d. tex. siue testor iurauit siue hřs, de quo casu. s. ꝙ iurm opat, vt actus valeat oĩ mõ, quo põt contingat. 10.cha de iurei. Vide Bar. in l.si quis pro eo, ff.de fideius.& Imo. in c.cum.

i Et l.prima eod.tit.] Barr non ponit ibi hanc mate-

 siam,

ris,sed est Cy. in l.1.C.commo.
a L. quotiens] Exemplũ in fun do æstimato da to in dotem.
b L. æstimatæ] æstimatæ res et usu mulieris periculo mariti deteriores efficiunt & hoc verũ sm gl.ibi,nõ solũ de æstimatis ab homine,vt vestes & simil.a, sed et a l.vt vinũ, oleũ.
c §. dãna] Vt si æstimatæ pecudes sint acceptę, & incendio, vel rapina perierũt, cõe dãnum erit, nisi dolo accipiẽtis id euenerit.
d Non teneo] & bene faciũt, quæ habẽtur s. § 4.
e Res ęstimata] Bar.dicit, ꝙ hoc fit in ꝯctu,de cuius natura est,vt si re tradita transferatur dñiũ,vel vsucapiẽdi cõditio,& iõ ęstimat.
f De catechismo Con.Tri.ses.24. c.7. & 25.ses. in fi.de refo. P. V.
g De ꝓcu.c.tuę] Cã adulterij põt agitari corã iudice ecclesiastico, & sęculari.Si corã iudice sęculari,nõ admittitur ꝓcurator; secus, si corã ecclesiastico,qa admittiẽ, qa est tunc quasi cã mixta partici pãs, s. ciuilem & criminalem.
h Nec ob.c. per tuas] Dupliciter põt rñderi ad illũ tex.i.s.q dicit cãm ciuilẽ, cũ amoueẽ ꝓlatꝰ ab administratione &c.Primò qa ibi simpliciter,stat ĩ propriè,vel voluit sẽtire, quod

ratur, tunc æstimatio facit emptionẽ, vt l.plerunq;,ff. de iure dot.& l.quoties, a C.eo. Et sic æstimatio facit periculum esse & commodum recipientis.l.necessario,in princi.ff. de peri. & com.rei ven.& d.l.quotiẽs & plerumq; , et deteriorationis,vt l.ęstimatæ, b ff. solu.matr.exemplũ,cum mulier dedit viro rem æstimatam,vt in d.l.plerunq;. vel quis æstimatam rẽ tradit, ita', ꝙ ęstimatio reddatur, non res,vt in d.§. nunc videndũ.Si aũt sumus in contractu,de cuius natura est, vt solũ pro parte dominiũ transferaẽ,& pro parte nõ, sicut est in societate, sic periculũ partis solũ,si æstimatio fit, transit in accipientem,vt l.cũ duob.§.dãna. c ff.pro socio. Si autẽ sumus in ꝯtractu, cuius naturæ repugnat dñij translatio, vt in locato,& hmõi, sic ęstimatio non facit emptionẽ, nec transire periculũ casus magis, q̃ teneatur ex natura ꝯctus.Nec obst. qđ Bart. vbi supra vult, vt aliq d operetur,& sic si tenebatur de lata, solũ teneaẽ de leui: si de leui,tũc de leuissima: si de leuissima,tunc de casu, quia hoc nõ teneo, d sicut nec Pa.in d.c.vnico.Sed dico, ꝙ operatur æstimatio tunc solũ, vt sciatur ꝑciũ, si deterioraretur,vel perderetur ex vicio recipientis, & sic releuatur dñs ab onere probandi verũ ꝑciũ rei. Si autẽ res ęstimata e daretur cũ pacto,ꝙ aut res, vel æstimatio redderetẽ, sic facit transire periculũ ꝑemptionis,sed non deteriorationis,vt d.l.plerunq;,in fi.

CATECHISMVS, f Quid est? R. ꝙ est ille exorcismus, qui fit ante ianuã ecclesię super baptizando.Vnde dicitur catechismus a catechizo,idest instituo.vel doceo.Ideo catechismus instructio, vel doctrina dicitur;de hoc in c.per catechismũ, de co.spi.lib.6.& in c.ante baptismum,de consecra.distin.4.

1 Verũ contrahatur aliqua cognatio spiritualis in tenentibus catechismo,sicut in baptismo? R. ꝙ sic,quæ impedit matrimonium contrahendum,sed non dirimit cõtractum,vt in d.c.per catechismum.

2 Ad quid tenetur, qui tenet in catechismo.Dic vt supra,baptismus 8.in fi.

3 Ad quid valet catechismus? Resp. sm Tho.in 4.dist.6. ꝙ minuit potestatẽ dæmonis,nẽ tm possit in corpore,& anima,vide infra, Exorcismus,quia idem est.

CAVSA Dicitur multipliciter. aliqñ causa pia.vide infra,legatũ 2.in prin. causa ciuilis,cuius finis est commodũ partis,seu aliquorum sine alterius punitione. In hac tractaẽ de pecunijs, & possessionũ negocijs,& huiusmodi.vt infra.14.q.2.super prudentiam tuam. Causa criminalis, cuius est finis punitio peccati,vel vindicta publica,vt in c.at si clerici,& in c.cum nõ ab homine,de iudi. & d.c. super prudẽtiã tuam,& 17.q.1.frater noster,circa mediũ. Causa mixta est,q̃ participat de vtroq;, de procu.c.tuæ. g Et licẽt glo. videatur variæ ponendo pecuniariã pœnam aliqñ pro ciuili,aliqñ pro criminali, vt in l.prætor, in prin.ff.de sepulc.viola.& in l.vnica. C. qñ ciui.ac.crimi.præ.Tñ concorda,ꝙ quando pecuniaria pœna applicatur fisco,criminalis est,sicut tenet Ion.in c. qualiter & qñ, el 2.de accus.& est gl.& Bar.in d. l.ptor.§. 1.quia sic intenditur vindicta publica per pœnam pecuniariã, sicut per pœnam corporis.Si vero applicaẽ fisco pro interesse fisci,ciuilis est, vt in l. 1.C.de his q.vt indig. Nec ob c.p tuas, h de simo. & qđ ibi not. Pa.& in rub.extra de iudi.qa illud.c.loquitur de amotione a prælatio.q̃ est ciui.quia facit ad bonũ subditorũ hr̃e bonũ ꝓlatũ.Et tali nõ imponitur pęna debita delicto, sed non ꝑmittitur exercere, qđ ei nõ cõuenit, s.ꝓlationem,ad quã est indignus;Itẽ nõ dicunt doct.ꝙ ꝑcise est agere ciuiliter,quãdo

do pœna applicatur parti, ſed etiam alio modo, ſicut in d.capit.per tuas, hoc ſequitur glo.& Bar. & Ange. in l.3.de ſe.vio.& Bar.in l. fin.in verſi. Quæro, quomõ cognoſcam, ff. de priui.delic. Itẽ gl. Alber. & Salic.in l.1.C.de ſe.viola. & glo.in l.aut damnum cũ infamia, in prin.ff.de pœ. & cõmunior eſt opi.de hoc no.do. Ant.[a] in rubri.de iudi.

1 Nomine cauſæ intelligitur de cauſa propinqua, non remota. vide glo.in c. de cætero.de homi. Et no. ꝙ cauſa remota dicitur occaſio, facit.l. qui domum, in fine.[b] ff. loca. Vnde faciens turrim eſt occaſio homicidij illius, qui aſcendit & ſe præcipitauit. Ipſa verò[c] eſt cauſa propinqua. Quando autem quis teneatur pro cauſa remota, not. gl.in c.ſicut nobis, de teſtibus, quæ diſtinguit. Aut dabat operam rei licitę, & ſi adhibuit diligentiam debitã, non tenetur. 23. q.5.de occidendis.[d] Si verò non adhibuit, tenetur.l.di.ſæpe ff.ad l.Aqui. qui occidit.§. pen. Si autem dabat operã rei illicitæ, imputantur ei ſemp omnia, quæ inde ſequuntur.l.di. ca. quantum dixit,[e] de iniur.c.ſi ff.ad l. Aqui.l.itẽ Mela,[f] in princ. & §.item cum eo.

2 Cauſa eccleſiæ non dicitur cauſa propria rectoris, vnde in cauſa eccleſiæ ſuæ poteſt eſſe iudex. 2.q. 7.c. ſi quis erga epiſcopũ, in gl.facit.c.ſi.de poſtu.vbi ponit vt diuerſa pro ſe, vel pro eccleſia. Et hoc verum dummodo alius conſtituatur, qui agat nomine eccleſiæ, vt in capitu.inſuper, de teſti. Similiter poteſt eſſe teſtis in cauſa eccleſiæ, qñ alius eſt conſtitutus, q agat nomine eccleſiæ.d.capitu. inſuper. Sed no. quòd licèt canonicus poſſit eſſe teſtis pro concanonico ſuo contra extraneum, quia nõ dicitur domeſticus eius, ſed eccleſiæ tantùm ſecũdùm Hugo.vt in glo.d.ca.ſuper prudentiam. 14.q.2.non tamen poteſt eſſe iudex pro eo contra extraneum, quia minor cauſa repellit aliquem à iudicio, quàm a teſtimonio.de offi. dele.c.cũ R.canonicus.

3 Cauſam propriam palam eſt eã eſſe, cuius emolumentum, vel damnum ad aliquẽ ſuo nomine pertinet.c.biduũ.§.palã.2.q.6.

4 Cauſa cõmunis, vtriuſque ẽ, vt ff.de ri.nu.l.illud. & ideò teſtis nõ põt eſſe in re communi ſibi cum alijs niſi indirectè, vt legatarius q poteſt eſſe teſtis in cã teſtamenti, in quo ſibi eſt aliquid relictum, inſt.de teſt. §.legatarijs, ſed cauſa vniuerſitatis non videtur ſingularis perſonæ, vt in c. q

illa pœna non applicatur fiſco, neque parti, & ſic videtur quædam alia ſpecies, de qua in ca. qualiter, & quando, in prin.de accuſa. Adde etiam, quòd doctrina, Pa quam ponit in rub de iudi.& d c. per tuas, & in c.ſuper literis, de accuſa.aliquo modo non procedit, ex quia, qñ pęna applicatur parti, agitur de commodo priuato, & ex hoc patet, quòd iudicium eſt ciuile. Ita videtur dicẽ tex.in l. infamẽ, vltim.Reſpõſo. de public. iudic. Et bene facit tex tus in l.quod ſenatus, ff. de iniu. vnde contra naturam attributẽ legibus eſt quod vbi pœna applicatur parti, & principaliter agitur ad ipſam, iudicium ſit criminale. Vnde putat Alexand. in apo.in l.prætor, de ſepulcro.viola opin.Pan non eſſe veram, & quo ad ſecũdum membrum de fiſco dicit eſſe cõtra tex.in l.fi.qs falſum, ff. de fal. &c.

a D.An.] Adde Baldum in l.trãſigere, C. de tranſact & Imo in d. rubr. de iur.

b L. qui domũ, in fin.] Vbi loca ui tibi aream cõ tignam domui meæ, vt in ea vel faceres, vel poneres calcem, ex cuius humore, propter pluuias parietes eius corruerunt, ille humor dicitur occaſio.ſed melius exemplum eſt in cap.exhibita, de homicid. Vbi ille puer ludens cum alio proiecit lapidem non animo lædendi.& ille alius corruẽs ex timore, in alium lapidem offendit caput ſuum, qui poſtea tam incuria patris, qui eum expoſuit ludorib. & laborib. quã imperitia medici mortu' eſt.

c Ipſa verò] Ipſa ſcilicet fatuitas ſua, vel ipſe ſibi ipſi eſt cauſa propinqua.

d De occidendis] Et c.hi qui.1. diſt. puta quia incidebat arbores, & in priuato loco, quia diuinare non potuit, vt ff. ad legem, Aquil. ſi putator. Si verò in publico incidebat, debuit clamare, aliter imputatur ſibi.

e C. quãtum dixit] Vbi ſi mulier fecit aborſum oppreſſa ab equis, qui fugati erant, tunc ille videtur culpabilis. Sed cõtra videtur tex.in l.verum, & in l. qui iniuriæ ff.de fur. vbi dicitur, ꝙ qui iniuriosè, vel libidinis cauſa inimici vel meretricis fregerit hoſtia, ſi fures non ab eo inducti poſtea res aſportent, non tenetur furti. Reſpond. quod verum eſt ꝙ non tenetur furti, ſed cõuictus de iniuria tenetur emendare damna per illos fures illata, quia qui occaſionem damni, &c.

f L. item Mela] in prin.d.l. dicitur de tonſore, qui ſi radebat in publico, vbi conſuetum erat ludere ad pilã, qđ tenetur.l.Aquil. quando pila a ludentibus percuſſa dedit per cultellum & incidit gulam &c. in illo. §. Item & in eo, qui canem incitauit, vt morderet, licèt non teneret eum, cõtra quem incitauerat, tenetur.l.Aqui.ſi momordit &c. Vide Io.And. in regula, imputari, in glo.in 6. Et Pa.in c.ſi.de iniu. & dã.dat.ait.No.ꝙ ex ſola culpa, & negligentia tenetur

manumittitur, 12.q. 2. & ibi vide doct.in d.§.legatarijs,cum limitationib.suis. 5 Causa alia impulsiua, q̃ occasionem remotã præstat,sicut Calfurnia, q̃ importunè postulãdo causam dedit, vt mulier nõ possit, postulare,vt in l.1.§.sexũ,[a] ff.de postu. & ista cessante non cessat effectus. Alia finalis;& ista regulat disposi tionẽ, c. cum cessante causa,de appe.l.gñaliter, C.de epi.& cle.& ibi Bald. multa dicit de hac materia. c. gñaliter.6.q.1. Hæc cognoscitur ex.5 Primò qñ illud quod exprimitur in viam causæ,respicit vtilitatẽ tam alterius, quã etiam partiũ, l. Titio centũ, [b] in prin.ff. de condi. & dem. puta do no tibi centum, vt inde facias fieri capellã in tali ecclesia, quę illa indiget, & hmôi. Si verò respiceret solũ vtilitatẽ illius,qui debet implere,& non sit pia,sic p̃sumitur causa impulsiua. d.l.Titio, in princ.ver. sed si filio.Vnde,si lego tibi.10. vt caligas emas, nihilominus tenet legatum,licèt nõ emas.similiter si vt fundũ. sed si vt emas fundũ alteri min[9] industrioso,non valet nisi caueat,vt ibi. Secundo cognoscit, qñ exprimit pi[9] actus [d] in viã causæ.l. si qs p̃ redẽptione, C. de dona. & l.si ego,in prin.ff. de iur. do.& vult Bar.in l.2. ff. de do.vtputa dono tibi centũ, vt facias hospitale.nam ho spitale ꝙ fiat, erit causa finalis. Tertio cognoscit,qñ in gerẽdo actũ exprimitur ab hoĩe cã,vbicunq; lex re quirit de necessitate eam [e] ad validitatẽ actus,qa tunc intelligitur finalis,vt actus sustineatur.l. sed si mors.§. si.cum l.seq. ff. de do.inter vir.& vx.vbi dr̃, ꝙ donatio facta vxori ad restaurationem ædiũ igne combustarũ valet vsq; ad earum reparationẽ, & non in plus. Quarto vbicunq; non p̃t es se alia ratio, illa cẽsetur cã finalis,c.quamuis, vbi glo. C.de fideicom. Vnde,si legat iter ad fontem,vr̃ legare & haustum.ff.de ser.ru. præ.l.icẽ si. Quinto vbicunque lex exprimit causam, censetur finalis; gl. est not. in l.cum tale §. legato cau sam falsam. [f] de condi. & dem. quã ad hoc ponderat Angel. in l.sciendum, ff.de ædil.edic. & Bar.in d.§. fina.cuius sunt ista dicta.

6 Est & alia cã q̃ ẽ causati ua alicui[9] effect[9],sed nõ suf ficienter & efficaciter;& ta lis non teneẽ ad restitutionẽ dãni dati proximo, licèt peccauerit. [g] Est & alia, q̃ est causatiua, & inductiua alicu[9] effectus sufficienter & efficaciter ita, ꝙ sine ea nõ sequereẽ, & talis teneẽ ad restitutionẽ vltra pecca tum cõmissum.Et de ista lo quitur c.fin.de iniu. Quod no. quia facit ad multa.

CAVTIO Simpliciter di cta [h] regulariter intel ligitur nuda promissio, vt l.iancimus.C. de verb. sig.

netur quis ad satisfactionem damni etiam de iure canonico, quantumcunque non habuerit damnificandi voluntatem. Et cum hæc litera loquatur indistinctè de culpa, seu negligentia, debet intelligi de qualibet culpa, quia indefinita æquipollet vniuersali, vt notat in cap, vt circa, de electio. Infertur ergo, quòd in actione legis Aquiliæ venit leuissima culpa de iure canonico, siue de iure ciuili, vt in l. Aquiliam. ff. ad legem Aquiliam, & quę sit leuissima culpa, vide infra, culpa 3. §. 1.

a §.sexum] Causa finali ibi fuit honestas,& pndicitia verbi.

b L. Titio centum]Habetur enim ibi, quòd si modus respiciat vtilitatem legatarij, præsumitur impulsiuus: si tertij, finalis. Vnde si legentur Titio centum,vt inde emat fundum, non tenetur cauere: secus si legetur tertio.

c Nisi caueat] scilicet de adimplenda conditione.

d Pius actus] Nam vbicunque relinquitur pro causa pia, scilicet vt nubas. d. l.si ego, vel vt redimas captiuos, dicta l.si qs pro redemptione, hic allegatis, præsumitur causa finalis.Ratio, quia datur ob causam fauorabilem; tunc videtur velle, ꝙ fiat in salutem animæ. Quod fortè aliàs non dedisset &c. Et vide, quod not. Bald. in l. sicut, in fi.C.de act.& oblig. Et in l.1. 3.colum.ff. de falsa causa adiec.leg.

e De necessitate eam]Pone exemplum, Lex statuit, nè mulier sit aduocata propter honestatem; certè ista censetur causa finalis.

f Legato causam falsam] Vt quia scilicet negotia mea curasti, tibi lego. Et subdit gl sequẽs ꝙ causa ista cessante non cessat effectus, quia nõ cohæret legató ratio legandi. Secus tamen in ratione legis Nam ea cohæret imũtum,vt ea cessan te cesset lex.l. adigere.§. quãuis ff. de iure patro. cum simi. Et de his vide plenius Alexan.in apost. in d.§.fin.& in l. a.ff de donat.

g Licèt peccauerit] Exemplũ est, aliquis iam deliberaŭit furari, & ego consului, & tamen fecit sine ope. eg. non teneor, vt infra consilium.§.1.secus,si consilium fuit efficax ad mouendum ipsum ad furandum.

h Dicta] A lege scilicet ciuili,vel ab homine, scilicet testatore. Et firmant Bartol. Bal Ang. Fulgo. & Pau.in d.l.ian cimus.Bald.Angel. & Imo. in l. diuort.§. interdum,ff sol. mat. Et ista est communis sententia vt dicit Iason in d.l. iancimus, q allegat multas concord. Fallit, si lex ciuilis diceret caueri cau sa cognita, quia tunc intelligitur cum fideiussore l. pen. cum glo.

gl. magna. ff. de peti. hæreti. & ita loquitur text. in l. in omnibus, ff. de iudi. vel intelligitur ille text in persona suspecta &c. Nota tamen, quod licet ille, qui tenetur cauere, non tenetur dare fideiussionem, vel pignora, tenetur tamen per solennem stipulationem se obligare, & omnia sua bona gloss. in d. l. sancimus, & Bartolus in l. si pius. 13. column. ff. de ope no. nun. & in d. l. prætoriæ. tertia, & etiam alij non tenetur tali promittere pœnam secundum communiorem sententiam Bal. in d. l. sancimus, Bart. & aliorum in l. fin. ff. de præto. stip. licet gl. magistrar in l. 2. § si dubitetur, ff. de iudi. & aliqui alij sequentes uenerunt, q. quod requiritur pœna.

Fallit in cautione expressa a lege prætoria, vt ff. de præto. sti. l. prætoriæ, la 2. Et sic intellige gl. in c. prima igitur, de conse. dist. 4.[a] Item secundum gl. in l. pe. in fi. ff. de pet. hære. quando est persona suspecta, vt l. si fideiussor. §. fi. ff. qui sa. co. quia tunc debet cauere cum fideiussoria. Sed cum additur idonea, vel sufficiens, intelligitur de pignoraticia,[b] vel fideiussoria, vt ff. de fideicõmis. l. l. ergo quãdiu. §. addici ita. Vide gl. in c. ad nostrã, el primo de iureiurando, & in c. vlt. de pig. & in c. ex publico, de conuer. cõ. Si verò dicitur cautio mediocris,[c] tunc venit obligatio omniũ bonorũ, tex. est singularis in l. filio. in fin. ff. vt le. nomine caue. Si verò dicitur cautio competens, intelligitur arbitrio iudicis secundum aliquos, vel secundum alios fideiussoria, vel pignoraticia, vt in gl. l. si debitori, ff. de iudi. Notat tamen Bald. in l. vniuersa, C. de preci. impera. of. quod quãdo statuto cauetur,[d] quod caueatur idoneè, quando cõpromissum petitur, intelligitur arbitrio iudicis, & in l. omnes, C. de epi. & cle. dicit, Tenetur quis dare fideiussores, & non potest, tũc tenetur obligare omnia bona sua meliori modo, quo potest. Si verò dicatur, satisdet; vel satisfaciat, fideiussoria intelligitur vt i d. l. 1. qui satisd. co. & secundùm gl. in d. l. pe.

a De conse. d. st. 4.] Quæ vult, quod simplex, cautio intelligitur i. ido nea. intelligitur enim de pretoria cautione aliàs malè loqueretur per prædicta.

b De pignoraticia, vel &c.] Ad de glo. in c. quãdo quam in ver. ido neè, de vsu. in 6. cũ multis conc. per saso. in d. l. sancimus. Et idẽ, si d ceretur, Plena cautio glo. in l. si mandato Titij. §. fi. ff. man. Item si debet competenter caueri. l. si debitori, vbi gl. & Bal. ff. de iudi. Idem, si sufficienter, vt hic, & secundũ Bal. Ful. & Pau. in d. l. sancimus. facit tex. in c. 1. cum glo. de seque. pos. & fruc. Idem, si fit de. l. 1. §. iubet, vbi Bar. ff. de col. bo.

c Cautio mediocris] Idem est, quando requiritur cautio solennis, quia intelligitur per stipulationem solennem secundum Bald. in l. executorem, C. de execut. rei iud. Similiter si lex, vel statutum requireret congruam cautionem referendo ad arbitrium iudicis, quia sufficit nuda cautio in eo, qui est honestæ vitæ & probatæ fidei, Ita Bal. in l. abstinendum, C quorũ appel. non recip. Et vide ad hoc Bar. in l. in quicunque. 2. in fi. C. de fun. patri. li. 11. Adde etiam, quod quando quis tenetur dare cautionem cum fideiussore, & non possit propter paupertatem, vel quia est peregrinus, statur iuratoriæ cautioni, Bal. in aut cui reli ctum, & ibi Pau. C. de indi. vidui. tol. per illum text. & est tex. in l. omnes, ver. in hac autem vrbe, de epi. & cle. & ibi Bal. ex his no. quod si debet dari cautio ad consilium sapientis, quod sapiens nõ possit declarare, quod sint danda pignora, vel fideiussores, nisi in promissione sit adiectum, idoneè, & alia verba, vt hic. Vide Ias. in d. l. sancimus, &c.

d Statuto cauetur] ita refert ibi in a. col. se cõsuluisse Pistorij, vbi est tale statutum, Quid autẽ si in statuto requiratur cautio, an intelligatur, cũ fideiussore. Vide Barto. & al os in l. statuta, i prin. de verb. oblig. & Bal. in specie in authen. vt generaliter, C. de episcop. & cle.

CÆCITAS mentis secundũ Th. 2. 2. q. 15. ar. 1. prouenit dupliciter. Primò ex hoc, quod auertit se spõtaneè a consideratione primi principij[e] intelligibilis secundum illud ps, Noluit intelligere, vt bñ ageret. Alio mõ per occupationẽ mẽtis circa alia, quæ magis diligit, dictũ principium, secundum illud ps, Supercecidit ignis, s. cõcupiscentiæ, & non viderunt solem. Et sic patet, quod est peccatum. Et a Gre. 21. mora. ponitur filia luxuriæ.

e Primi principij] Not quod cæcitas mentis est, priuatio eius, quod est principium itellectualis visionis. Hoc autem principiũ est triplex. Vnũ est lumen rationis naturalis, de quo psal 4. Multi dicunt, quis ostendit nobis bona, quæ. s. debemus facere, cui quæstioni respondet, signatũ est super nos. i. in parte superiori in anima impressum, lumen vultus tui domine. i. naturalis rationis. i. luminosus vultus tuus. Dicitur autem ratio vultus Dei, quia sicut per vultum vnus homo est similis alteri, & cognoscimus hominem, ita per rationem sumus similes Deo, vt cognoscamus, quid agere debeamus, & cum hic sit naturæ nunquam potest tolli ab anima, sed impeditur ab actu eius aliquãdo propter defectum in inferioribus viribus. i. in imaginatione, & phantasia, vt patet, in amentibus, & etiam aliquando per opus incantationis, vt de præstigijs magorum, qui faciunt apparere vnum pro alio. Secundũ est lumen habituale super additum lumini naturalis rationis. s. lumen gratiæ, de quo potest intelligi illud ps. 35. In lumine tuo, s. gratiæ, Videbimus lumen, s. gloriæ. Et hoc interdum priuatur anima, quia est pęna peccati. Sed commune omni peccato mortali. sapiene. 2. Malitia. n. eorum excæcauit eos. Tertium est aliquod primum intelligibile, vt summum bonum, & summum verum, per quod secundũ Aug. intelligit alia,

cui mens hominis potest intendere, & non intendere. Quod aût non intêdat, procedit ex hoc, ꝙ spontaneè habet volûtatê se auertentê a consideratione illius principij, qꝛ ipse occupat se circa ea, q̃ magis diligit, & vtroq;mô cęcitas ista est spâle peccatû. 2. Pe.

2. Cui ista, s. spûalia pꝛo nô sunt, cecus est. hęc Tho. vbi supra. a Veniale] vide Ni de Ly. super Io. 9 capitu. b Vide constitutiones Cle. 7. pôt max. ꝯ moratorias, & dilatiões quinquennales, ac eiusdem, & Pij. 5. et pont. max. côtra impetrantes c. Odoard⁹, & similia i extrauag. P. V. c Nisi inquantû facere pôt] Hoc inô itelligeistud tertiû bonû, & hoc ꝓcedit in nô priuilegiato. i. in seculari. vel itelligitur, ꝙ is, qui cedit bonis, tenetur oia dimittere, sed ꝑt retinere ea, q̃ sût victui necessaria. In cô trariû th ê gl. in l. pe. ff. ꝺ ces. bo. q̃ dicit, ꝙ nô dêt ei relinqui êt vnus denari⁹. Bar. th. l. diuus, ꝑ illû text. ff de bo. dã. dicit, ꝙ ei dêt relinqui vestis cû zona &c. Melius ergo itelligitur ꝙ de post acqsitis, deducatur nè egeat, vt l. q bonis, ff. de ces. bo. Et ꝙ in côsciêtia qs teneatur inquâtû facere pôt, si venerit ad pinguiorê fortunâ no. Io. An. post gl. & doc. in c cû tu, de vsu. imo fortius volebat, ꝙ debitor nô teneatur, nisi inquâtû facere pôt, verû est de iu. ciu. secus in côsciêtia. Primo qa cum lex ciuilis ñ nutriês peccatû aliâs statuit fundâdo se sup veritate, non sup pꝛsumptione, vꝭ ꝙ dispositio illa legis positiuæ sit seruãda in foro côsciêtiæ fm ea, q̃ tradit Bal. in l. cû qs 10 col. C. de iu. & fac. igno. & Archi. in regula, possessor, in 6. secundo quia in foro conscientiæ debet qs ꝓuidere in extrema necessitate côstituto. l. necare, ff. de li. agno. c. pasce, cû si. ergo multo fortius dêt ei relinquere id, ꝙ est debitori necessariû ad sustêtatione, ar. c. 1. de na. ex lib. vend. Et sic intellige, ꝙ nô solû de post q̃sitis, sed êt de his bonis, q̃bus cedit, intelligitur deducto nè egeat. vid de his, q̃ scripsi infra solutio. §. 18.

d L. is qui.] Dicitur in his legib. ꝙ q bonis cessit, potest iterû conueniri, si bona acqsierit, si quantitas acqsitionis hoc expetit, qa videretur côseruasse aliqd.

e Non cesserat] vbi de redditibus ecclesię satisfit creditoribus, tu potes dicere, ꝙ ibi erant periurî & consequenter ex delicto tenebantur.

f Celare peccatum] Et intellige hoc tã in publicê peccãte, q̃ in secretê peccãte, qui nollet se corrigere, vt in capit. si peccauerit. 2. q. 1. secus, si esset paratus se corrigere, vt in c. nouit, de iudi. secundum Pa. in d. c. nemo.

g Merces accipi tui] Ratio est, qa tenetur qs indicare parti. ideò licitê accipit ab ea, vt ꝺ. § vl. nec ipse iudex côpellere pôt ad petitione partis, nec ob. si dicatur, ꝙ hoc casu tenetur & gratis. vide qñ quis accipit pmiû ꝺ eo, qꝺ te nei gra is facer, turpiter accipit. ff ꝺ côdi. ob tur. cau. l. pe. quia iñ deo, ꝙ tunc non indicat furem, sed côtra furem iam indicatum,

1 Sed vtrû sit mortale? Rñ. ꝙ sic, quãdo sic nô vult intelligere necessaria ad salutê. 38. dist. c. qui ea. similiter qñ ita occupatur in têporalibus, ꝙ omittit necessariã vacationem, quã deo tenetur exhibere, vt in diebus festiuis, i quib. fm Ri. in 3. dist. 37. ar. 3. q. 4. in aliqua hora tenetur Deo vacare mente, vel hmôi. sec⁹, si omittit, quæ non sunt necessaria ad salutem, quia tunc peccatum veniale. a

CEDERE b bonis dêt qui soluere non valet creditoribus suis. & valebit ei ad tria. Primû, nè incarceretur. l. 1. C. q bo. ce. pos. de quo. vide supra Carcer. §. 2. Secundû, nè excôicetur, & si erat excôicatus, dêt absolui idonea cautione de soluendo debito, si ad pinguiorem fortunã venerit, de solu. c. Odoard⁹. Tertiû ꝙ non côdemnetur nisi inquãtû facere ꝑt c habita rône, nè egeat, nec. n. fraudandus ê alimêtis quotidianis. ff. de re. iu. l. sunt q in id, ꝙ facere pñt, & ff. qui. bo. ce. pos. l. is, q d & l. qui bonis, & l. si debitoris. Nec ob. c. puenit, de fideiuf. qa ibi nô cesserat e bonis: limita tñ tertiû, qñ nô côuenit rône delicti, qui si côueniretur rône delicti, nô haberetur respect⁹, nè egeret êt in clerico, vt no. Pa. in c. olim nobis, de rest. spo. Qûo veiò fit, vide ꝯ solut. §. 23.

CELARE f peccatû alicuius pp pecuniã, vel grãm, aut cõsanguinitatê, simonia est, vt in c. nemo, de sim. vbi gl. & Inn. dicit ꝙ rô est, qa qlibet tenet alteri⁹ pc̃tm ad pœnitêtiã idicare 24. q. 3. tã sacerdotes. Secus aût i indicatione furis, vel serui fugitiui, vt capiat, qa licitê merces accipit. g ff. ꝺ of. præf. l. vrbis, & ff. de côdi. ob. tur. cau. l. 4. §. vlt. in prin. nec ꝓpriè dicit Inn. ꝙ ê simo. vbi ex gratia qs nô indicat, sed debet puniri sicut simoniac⁹. h tu dic fm gl. i l. 4 §. si tibi i ff. de côd. ob tur. cau. ꝙ ille, q non tenet ꝑ officiû, vel actionê, vel iudicê reuelare furem licitê accipit aliqd, vt indicet, sed accipere, vt nô indicet turpiter accipit qa ꝯ pu & accusatum testificatur Iudex tamen potest côpellere, quia potest facere inquisitionem generalem, & purgat prouinciam malis hominibus. l. congruit, ff. de offic. præ. Ita intelligatur. l. ciuile est, C. de furtis, & glos. in d. §. si tibi, hic alleg & ibi Bar. hoc no. Et hoc vltimum dicit sub dubio forte: vide quæ notabo infra. furtum. §. 27. Et sic intellige id, quod sequitur hic in versi tu dic.

h Sicut simoniacus] Sed istud est contra. d. c. nemo, in si vbi dicitur simoniacum est vtrunque.

i § si tibi] Dicit ibi Ang. ꝙ non indicare simpliciter non est peccatum. & tetur ibi respondisse. b. Franc. dum esset Perusij, cû insequêtes homicidam eum interrogassent, an illac transisset, ponens manum in manicam, dixit hac non transiuit.

Quia

a Quia teneretur] Et sic hoc casu nil posset accipere, & turpiter acciperet. & consequenter teneretur ad restitutionem, vt patet per prædicta. vide supra accusare. §.6 & quæ ibi notaui & infra denuntiatio. §.pe. & fi. & inquisitio. §. 11. & excommunicatio. §. vlt. & furtum. §.27.

b Ad eam procedere quādo liceat cōc. Tri. sess. 25. c. 3. de refor. Pet Ven

c C. quærenti] Non tñ cōprehēdit i se degradatione, vel depositionē, s'm ꝙ glo. ibi sentit. Ratio est, qa illæ pœnæ sunt multū odiosæ. Sed istæ tres sūt fauorabiles, & in aiarū salutē &c. si qs ergo iudex habeat in mādatis, ꝙ cōpescat pec censurā ecclesiasticā, poterit vnā de istis tribus fulminare, s'm ꝙ expediens vi erit. Et licet a principio debeat vnam eligere, poterit nihilominus procedere ad alias, si reus hoc meruerit procentitate contumaciæ. ca. quoniā, in fin vt lit non contesta. Vbi etiam debet eligere eam, quæ magis timetur. Et sic not. quod illæ tres pœnæ in multis procedūt a pari. facie capi. is cui, de sen. ex. & not. Abb. in d. c. quærenti.

d L. ætatem] Il-

blicā vtilitatē, quę est maleficia puniri, vt ff. de fideiusso. l. si a reo. §. fi. Et sic patet, ꝙ ratione naturali non tenetur quis indicare, qa tunc non liceret accipere pro indicando, vt ff. de condi. ob tur. cau. l. 1. in fi. & l. 2. primo Rñ. Quod tñ licet vt in d. §. si tibi. quod limito verū de indicatione, quę fit plato, vt puniat; secus de illa, quæ fit alicui, vt prouideat, quia teneretur. a

CENSVRA b ecclesiastica quid cōprehendat? R. ꝙ interdictū, suspensionem, excōicationem, de verb. signi. c. quærenti. c

CENSVS est quædā pensio, quæ de prouentib' soluitur. 1. q. 3. quæsitū. vel potest dici cēsus, quicquid annuatim soluitur in quantitate, vel summa. ff. de censi. l. ætatem. d

1 Cēsus nouos īponere ecclesijs, aut veteres augere prohibet̄ oībus epis, e & ꝑlatis f in c. ꝓhibemus, de censi. ēt si eripuerūt eas de manu laici, vt i c. ecclesijs, eo. ti. Dicit tñ Pa. in d. c. prohibemus, ꝙ hoc verum est ad vtilitatem eorum propriā, vt in Cle. 2. de re. ecc

cle. non aliē. Secus esset ad vtilitatem alterius ecclesię rationabili causa subsistēte, & a prælato iurisdictionē, habēte epalem, & in ecclesia pleno iure sibi subiecta, quia tunc potest, vt no. Innoc. in d. c. prohibemus. & facit. c. præterea, 2 eo. tit.

2 Quis pōt imponere cēsum? Rñ. ꝙ quicunq; habet ius g in re tali, vt insti. de vsuf. §. fine testamento.

3 Quod argumentū præstat cēsus solutio? Rñ. ꝙ aliqñ subiectionē, de censi. c. oīs aia. h aliqñ præstitam libertatem, i vel perceptā protectionem, vt in c. percepimus, de priuile.

CERTVM dr̄ id, de quo proprio noīe, vel indubitata circūlocutione constat, vt in glo. de priui. c. cū & plātare, Insti. de exhære. lib. § noīatim. vbi dr̄, ꝙ qui vnū filiū solū hēt, noīatim exhæredat, siue dicat, Titiū filium meū exhęredo, siue filium meum exhæredo.

CESSATIO a diuinis officijs alia gñalis & hęc æquiparatur interdicto, ita ꝙ posita gñali cessatiōe ab eo, q pōt vel de iure, vel ď cōsuetudine ī loco aliquo,

g habet ius] Debet nauque qui vult vsumfructum constituere inter viuos, pactionibus vel stipulationibus illum efficere. similiter & de seruitutibus, vt Insti de serui. rusti. prædi §. fi.

h C. omnis anima] Quia nemo in hoc sæculo potest esse acephalus, quin recognoscat aliquem superiorem saltem papam, cuncor. ca nulla. 93 di st. hinc singulariter dicit Inno. in c. bonæ. 1. de postu prælat. quod cōtra supremam potestatem papæ nemo potest præscribere, qa sicut nec contra Deum ita nec cōtra suum vicariū qui tenet locum Dei in terris. c. 2. de postu. præl. & intellige, quod omnis anima est subiecta, vel saltem del et recognoscere superiorem, esse verū de anima subdr. ta peccato, quia Christus habere animā, non tamē fuit subiectus alicui peccato, cum ipse eiicit princeps terræ, ps. 8. omnia subiecisti &c. & vide ad hoc gl. in c. magnū. 11. q. 1. Nec obstat, ꝙ Christ' soluit tributum de quo multi faciunt magnū festum, qa illud non soluit ex debito, sed vt gereret morem consuetudini patriæ, ne alios scandalizaret. Ita dicit tex. no. quem semper tene menti, in c. iam nunc. 28. q. 1. & gl. in d c. magnum.

illa l. iudicio meo nihil facit, habetur enim ibi tantū, ꝙ sunt aliquæ personæ, q̄ tributo grauari nō dñr, vt minores. 14. & maiores. 65. &c. Et onus personale extinguitur cum persona, &c. Adde Host. e. tit. § 1.

e Episcopis] episcopi possunt tamen accipere cathedraticum, vt in d c. ecclesijs, & etiam regularibus, secundū Pa. in d. c. prohibemus, per illum tex

f Prælatis] Adde etiam, ꝙ auctis facultatibus ecclesię censuatæ non augetur census ratio est, quia soluitur pensio de re nostra, & hoc intelligitur etiam, qū quis transfert solūm dñiū vtile, si aliud nō hēt. Quo aūt fiat cōtractus cēsualis, vide ifra emphiteosis. §. 1.

i Præstitam libertatem] Aliqnando census est indicium libertatis & exēplum ponit in d. c. percepim'. Quidam Bar. dicit Titium debere sibi esse subiectū. sed ille dicit, ꝙ inuenitur papæ subiectus, ex eo qa illi censum soluit. Secus tamen, si aliquis accipitur sub protectione, quia tunc non eximitur a subiectione superioris. Vnde ponderat ibi Abb. ꝙ si aliquis magnus dominus accipiat subiectum alicuius sub protectione, & superior moueat litē, vel guerrā, ꝙ non tenetur eum defensare. & ibi de hoc notat glo.

Si quis

a Si quis ibi celebrat] Scias ſm Pa. in c. irrefragibili. §. cæterum, de of. ord. & ſm no in c. ſi canonici, e. ti. l. 6. ꝙ iſta ceſſatio a diuinis fit a canonicis cũ forma poſita in d. c. ſi canonici. nec videtur requiri alia ſria, ſicut in interdicto &c. Aduerte tñ, ꝙ Pa. in d ca. dilectis, de appella. hic allegato, tenet, quòd celebrans in ceſſatione generali, non efficitur irregularis ſm do. An. ibi, q loquit ſub dubio fortè, & Ab ſine fortè. Et probat, qa regula eſt, vt nunq̃ quis incurrat irregularitaté niſi in caſibus a iure expreſſis. ca. is. q d ſeu. tx. li. 6. Sed iure non cauetur niſi de celebrãte i loco interdicto nec obſtat Cle. 1. de ſent. exc. quia facit æquiparationem tm̃ in illo caſu, & pœnæ nõ debent extendi. c. odia, & c. in pœnis. de reg. iu. in 6. igitur cogitandum eſſet, & poſſet pro nunc ſolui ante factũ, & poſt factũ &c.

b Et ipſi eccleſiæ] & ſic not. ꝙ vbi clericus culpa ſua priuatur fructibus eccleſiæ, conuerti debent ad vtilitaté illius eccleſiæ, & cle. non reſi. c. pe nul. Et de elec. c. vbi §. prouiſionis, lib. 6.

c Omni damno] Tenentur igitur ſatisfacere læſis, ſi habent ꝓpriũ, ſecus, ſi non hñt proprium. 12. q. 1. ſtatuimus, ĩ fi. & c. ſeq. 16. q. 6. §. fi. nec poterſit ſatisfacere de bonis eccleſiæ, cum illa non ſint eorum proprĩa ſecundum Arc. vt refert Ge. in d. c. ſi canonici ĩ prin. tenenẽ igitur ad inſtar tutorũ ꝙ pupillis debẽt reſarcire damnũ, ſi ceſſauerint in diſtractionem rerum, quæ tempore pereunt. l. tutor, qui repertorium. §. ſi tutor, ff. de admi. tu. Idem, ſi ceſſauerit adminiſtrare. l. quidam, in fi. eo. ti.

d Ad contractãdũ] Et ſic ſit tractatus, ſicut i aliẽnatione rerũ immobilium, vt ſu. pra alienatio. dicit tñ Ioan An. ꝙ credit, ſi non eſſet conſuetudo, videlicet ꝙ vocarentur abſentes, ꝙ non tenentur eos vocare, ſicut nec in electionibus. patet per decretalem, q̃ dicit, pat ſũt, ꝙ electionis negotio.

e L negantes] nã debitũ negantes non debẽt armis terreri, vt contiteãtur debitum, ſed ciuiliter.

f Quod ſi cauſa rationabilis] puta quia ille vſurpauit ſibi ius eccleſiæ, vel etiam extractus fuit aliquis violenter.

g Et cõtinuatis diebus] Non eſt intelligendum, ꝙ nũquã debeãt qeſcere, imo daẽ quelibet hebdomada vna dies ꝙ qete ſm gl. in c. cupiẽtes, in ver. cõmode, de elec. libr. 6. & ita dicit Io. An. ibi ſuper ver. continuatis. & facit, qa dicẽ aliquid cõtinuũ, et ſi ibi ſit interuallũ, de con. di. 5. ſint tibi quotidiana ieiunia. Vide et q no. Ioã. Ao. in c. fi. ſuper ver. continuũ, de frig. & malefi. & ꝓ hoc alleg. arc. i d. c. ſi canonici, e de of or. lib. 6. id ꝙ dr in l. 2. ff. de aqua quot. & æ. illi no. i gl. i tex.

ſi quis ibi celebrat, a eſt irregularis, & religioſus talẽ ceſſationem non ſeruãs eſt excommunicatus ipſo facto, ſi matrix eccleſia ſeruat. Et ſic intellige Cle. 1. de ſen. exc. §. in ceſſationibus, & Inn. in c. non eſt nobis, de ſpon. Ceſſatio verò ſpecialis eſt illa, quæ ſolùm in aliquã eccleſia ponitur. Et hæc non comparatur inter dicto. vnde celebrans in eadem eccleſia non efficitur irregularis, nec religioſus excõicatus, ſi non ſeruat, q̃quis talis eccleſia eſſet matrix. Et ſic intellige gl. 2. c. ſi canonici, de of. ord. li. 6. & Inno. in c. dilectis filijs, de appel. hæc not. Ge. in d. c. ſi canonici, in prin.

1 Quæ eſt pœna imponẽtis generalem, vel ſpecialẽ ceſſationẽ indebitẽ? Reſ. ꝙ illi, qui imponunt, tenẽtur reſtituere omnes fructus, quos interim ab eccleſia ꝑceperunt, In qua ceſſatum eſt, etiã ſi talis eccleſia ſua erat, & ipſi eccleſiæ. b Item tenẽtur de omni damno, c qđ alij incurrerũt propter talem ceſſationem. d. c. ſi canonici. & ibi Ge. dicit, ꝙ licèt, d. c. loquaẽ de capitulo canonicorum, tamẽ idẽ erit in alijs, qui ipſam ceſſationem imponunt.

2 Quæ eſt pœna illius, qui dat cauſam ceſſationi? Rñ. tenetur ad omne intereſſe, quod canonici, aut alij incurrerũt, & ad aliquã aliã ſatisfactionẽ æſtimandã arbitrio ſuperioris in recõpẽſationẽ ceſſationis factæ in eccleſia. d. c. ſi canonici.

3 Quæ requirunẽ ad hoc vt ceſſatio debeat ſeruari? Reſ. ſm Io. An. in c. quãuis, de of. or. lib. 6. ꝙ 10. Primò ꝙ hi qui ceſſant, habeant ex cõſuetudine, vel alio iure. Secundò ꝙ conuocẽtur abſentes ad contractãdũ d de ceſſatione. Tertiò ꝙ tractent diligenter. Quartò, ꝙ de ceſſando deliberent. Quintò ꝙ ſit manifeſta offenſa, vel iniuria. & ſm Inno. & Hoſt. debet eſſe notoria. ꝙ ſi non eſſet, nulla cõſuetudo prodeſſet, quia eſſet eccleſijs oneroſa, de cõſue. c. 1. & c. cũ venerabilis, qa ille, ꝯ quẽ ceſſatur, non debet conuinci probãdis, ſed apertis, & notorijs, maximè in cultu diuino tollẽdo. C. de actio. & obl. l. negantes. e Sexto ꝙ ſit cauſa ratiõabilis. f Septimo ꝙ ante ceſſationẽ iſtrumẽto publico, vel patẽtib. literis autẽtico Sigillo munitis cauſam ceſſationis exprimant. Octauo ꝙ illud inſtrumentũ, vel literas tradant ei, ꝯ quem ceſſant. Nonò ꝙ requirant illũ, vt emẽdet cõpetenter iniuriam, propter quã ceſſare volũt, ꝙ ſi non fecerũt, tũc locũ habet ceſſatio. Decimo ꝙ poſt ceſſationem vtraq; pars iter dẽt arripere ad ſedem apoſtolicam intra menſẽ ꝑ ſe, vel ꝑ ꝓcuratores ſufficienter inſtructos, & cõtinuatis diebus, g quã cito poterũt ſe ſedi apoſtolicæ rẽpſentẽt,

in trium epoch, in c. cũ ecclesia, de cã pos. & proprie.
a Non seruatur cessatio] Ratio est, quia vbicunque requiritur aliqua forma, si non seruatur non valet actus. c. quia pp, de elec. Et no ꝙ si inducentes cessationem tam generalem, q̃ specialem non seruāt formam, incurrunt pœnam. d. c. si canonici ꝙ priuātur fructibus. Vide Ge. ibi i prin. & de ista cessatione loquitur. ca. irrefragibili. §. cæterum, de of. or.
b Cessio] Cessio est iuris, & actionis translatio, nā per cessionē iura, & actiones in eum, cui cessit trāsferuntur, qa sicut in venditione, vel quolibet titulo alienatio nis rei corporalis necessaria est traditio quantū ad dominij trāslationem, Ita ad translationē rei incorporalis, s. iuris & actionis vtimur cessione quæ reputatur pro traditione. Item cessio ſm Isi. 6. Eth. ꝓriè est rei confessio, concedimus. n. q̃ propria sūt, sed aliena restituimus. Cedere & propriè dicitur, quī contra veritatē alteri cōsentit. & sciendum est, ꝙ in instrumentis cessionis dicitur, ꝙ cedēs eum, coi cedit, constituit procuratorem in rem suā. Ratio enim est, quia si tu contraxisti cum Titio mutuum, tibi competit contra eum actio directa & personalis, quia cum eo in tua persona contraxisti, similiter & vtilis, qua vtiliter, &

vt discutiaē. quid sup hoc sit agendum, his non seruatis non seruatur cessatio.[a] similiter si pars quæ posuit cessationem, eām non seruauerit, ab alijs non seruetē similiter. hoc no. Io mo. & Ber. in c. si canonici, de of. or. li. 6. in quo. ca. reꝓbatur consuetudo illorū, q in aggrauatione cessationis imagines crucis, vel aliorū sanctorū ꝓsternūt, vrticis supponūt, vel lapidib. & hmōi & q talia faciunt, grauiter sunt puniendi, vt ibidem.

CESSIO[b] actionum an valeat? Res. Pa. in c. fi. de ali. iu. mu. cā fac. colligendo dicta doc. distinguēdo sic, cū q̃ritur, an valeat cessio actionū, dic aut fuit facta in vltima voluntate, & tenet. vt no. in l nomen, in prin. ff. de le. 3. sic tñ. ꝙ si actio erat in iudiciū deducta p defunctū, non debet agere legatarius sed hæres omnē talē vtilitatē; quā cōsequetē hæres dēt legatario restituere. & si nihil cōseqtur, nihil restituet, qa vr̃ testator legādo actionē legaſ se euentū illius iudicij. Et ob hoc nē fiat collusio per hęredē, ꝑt legatari⁹, si vult assistere hæredi in iudicio vt in aut. nunc si hęredi, C. de lit. si verò actio nō erat deducta in iudiciū, poterit legatari⁹ post cessionē agere, vt ibi. Sed cuius sumptibus? Res. gl. i aut. nūc si hæres, ꝙ si erat litigiosa, cū legabat, tūc sumptu hæredis l. cū seruis, ff. de le. 1. si verò facta ē litigiosa viuo vel mortuo testatore, tūc sumptu legatarij, vt ff̄ đ le. 1. l. si seru⁹ legat⁹, in princ, [c] nisi hæres fuerit i mora, ar. ff. đ le. 1. l. cū res. §. fi. [d] Aut cessio fit inter viuos. & distingue, q̃ aut fit potē io i rōne officij seu dignitatis ꝑcipuæ, & ñ valet, & cedens dēt ꝑdere oē ius, ꝙ habebat. & iste est ꝓprius casus l. 2. C. ne li. po. Et hoc verū ſm Spe in titū. de cessione actionū. §. 1. ver. q̃d aūt dixi post Vin. q̃n fit potētiori maliotiosè cā opprimēdi aduersariū, sec⁹ si fieret bona fide, ar. l q stipēdia, [e] C. de ꝓcura. & placet Pa. [f] Si vero cessio fit potētiori non rōne officij ꝗvel dignitatis sed rōne nobilitatis vel qa ditior vel alio respectu tūc si fuit facta cessio rōne iudicij mutādi ꝑt excludi cessionarius ꝑ exceptionē, vt l. pe. ꝙ ibi no. Bar. ff. de ali. iu. mu. cā fa ñ ꝑdit tñ actionē cedēs, sed punit ſm vnā opi. qa nō ꝑt amplı⁹ cedere istā actionē alteri, nec ꝑt in ea cōstituere ꝓcuratorē sed tenet ipse ꝓsequi vt vr̃ innuere. d. l. pe. gl. ı ñ in d. l. pe. dicit, ꝙ in isto casu videt trāstulisse magis rē, q̃ litē, & sic cessionarius habebit rē, si euincat, & cedēs expensas litis facit in dānū suū, vt tenet gl. i l. fi. e. ti. sec⁹, si ñ fit facta rōne iudicij mutandi, q̃ı tenet, vt patet ex no. i gl. in l. 1. C. ne li. po. Aut cessio, q̃ fit inter viuos & q̃ non fit potentiori, est cum effectu debitum ipsum tanq̃ rem tuam prose quęris. Si autem mihi iura, & actiones cōtra debitorē tuū trāstuleris, certè transfertur i me vtilis actio, qua vti possum ad ipsum debitū suū tanq̃ meū exequēdo, directa verò & personalis remanet apud te, cū a te pressiona non potuit sepa rari, eiā si velis, qa tibi adhæret. l. 3. ff pro soc. Et sic patet, qūn indirecta & ꝑsonali actione tum ꝓcurat r tuus, qa aliter vti nō pote. d. li. et. n. directa non posit cedi, ꝑ[illegible] exercitiū demandari, &c.

c L. si seruus legatus in pr.] vbi haberur cāsus de seruo legato q viuo testatore aufug. tūqa tunc ex pēlis legatarij q̃ reudus est.
d L. cū res § fi] vbi si fund⁹ lega t⁹ perijt postin o rā hæredis, tenet hęres, qa legatarius potuisset eū vendere.
e L. q stipen dia] Vbi multi pōt actio cedi, si bona fide hoc fi
f Et placet Pa.] Quia iura hoc ꝓ lubentia fundarūt se super fraude, & ex cōiectu ris poterit apparere bona fides. pone em ꝙ actio mihi cōpetēs erat omnino indubitata, vt qa aduersarius de plano cōfitebaē debitū nec erat aliqua cōtētio, & ego erā amic⁹ illius potētioris, & diuitis. nihil enim hoc casu videtur ꝓhibere cessionē isti⁹ actiōis, & hoc bñ no. qa limitat d. l. 2. C ne li. po. & gl. c. fi đ ali. iud. mu. cā fa.
g Nō rōe officij, sed

Ideo cedens rē militi non perdit rām, sed prosequitur ex eo, quòd licèt esset potentior, tñ nullum habebat officium. Sed ratione officij fieret cessio, puta in vnū ex priorib. ius suū amitteret, vt l. 2. C. ne li. po tē. Quid autē in dubio? Vide Cy. Bal. & Sali. in l. qui stipendia, C. de procurato. Adde Bart. in d. l. pen. Quòd qñ quis ē potētior ratione officij, perditur actio, non solùm si sibi cedatur, sed ēt si in patrocinium aduocetur. vñ putat, ꝙ de iure si actor tñ et ad priores, vt faceret, ꝙ ipsi intercederent pro eo ad capitaneum, vel potestatem, ius suum perderet, vt l. 1. C. ne li. po quod est not. secundum eum, quia sæpè occurrit. Et vide Abb. in d. c. fi. de alie. iudi. qui dicit, ꝙ intelligitur hoc de officialib⁹ magnis habentibus merum & mixtū imperium, & talis cedēs contra iura punitur, & alia pœna, vt habetur in l. fin. ff. de ali. iu. mu. causa fa.

dubitata (& dr̄ dubitata eo ipso, ꝙ est in litigiū deducta, quia dubius euentus litis) & sic non p̄t regulariter alteri cedi, cedens incidit in viciū litigiosi, vñ dēt puniri, vt hr̄ in l. fi. C. de liti. & p gl. in c. ecclesia, el 1. ne li. potē. fallit in casibus ibi numeratis. [a] No. hic, ꝙ in casibus, in quib⁹ p̄t fieri cessio, ꝙ prosecutio actionis fiet a cedente, [b] non a cessionario ſm Innocē. in quadā gl. in d. c. fi. alleg. in ar. l. quāq ā S. e. ff. de aqua plu. arc. Aut actio nō est dubitata, tunc regulariter p̄t cedi titulo donationis, venditionis, vel alio titulo legitimo, [c] vt probat. C. de hær. vel ac. ven l. nōis venditio, & in l. p diuersas, C. man. Prætendit tñ simulatus ꝯtractus ex quinque. Primo ex

a Ibi numeratis] Vt causa dotis, donationis propter nuptias, transactionis.

b A cedente] Probatur etiam, quia sicut videmus, ꝙ actio litigiosa potest legari in testamento, & tamē prosecutio debet fieri per hæredem, ita hic, non. n. debet alterari iudicium cum præiudicio aduersarij. Videmus. n. ꝙ procurator, qui semel fuit litem contestatus, non potest sine causa remoueri per dñm resistente aduersario. de quo vide text. iuncta glo. in c. 2. de procur. li. 6 ergo fortius non potest iste actor aliam prorsus personam substituere in iudicio. agat ergo ipse, & commoditas in illis casibus pertinebit ad cessionarium.

c Titulo legitimo] Si tamen prætenderetur aliqua causa, & esset simulata, non valeret cessio. primo ex modicitate precij. Modicitas precij secundū Innoc. in d. c. fi. est, si non est tantum in precio, quantum est in actione. Vnde vult, ꝙ cessionarius possit agere vsque ad quantitatem, quam exbursauit. Vnde, si in actione sunt mille, non potest agere nisi ad quingenta, si tantum 500. exbursauit, Arg. in l. pe C. man. vbi idem Bar. cum hoc. s. ꝙ intelligatur deductis expensis, & labore, quæ fiunt pro recuperanda re. Idē Bal. in l. 2. C ne li. po. & sic videntur sentire, ꝙ non possit emi actio pro minori precio, quàm sit in ea. Sed hoc non videtur verum simpliciter, quia minus valet actio, q̄ res, ad quā datur, tū propter dubiū euentum litis, cum possit perdere causam ēt iustam pp iudicis defectum, tum quia debitor posset interim effici inops. Et ideo dixit tex. no. in l. min⁹, ff de reg. iur Quòd minus est habere actionem, quàm rem. Et ideo cum qs emat quasi spem & euentum iudicij futuri, ridiculum est dicere, ꝙ precium de necessitate debet esse tantum, quantū est in actione. Facit, quod not. Inno. in c. in ciuitate, de vsu. vbi concludit, ꝙ cū bona cōscientia potest quis emere actionem iam ortam tpe contractus, & p minori p̄cio, quia exponit periculo. Similiter qñque valet transactio, licèt transigens videatur læsus vltra dimidiā iusti precij. quia non debet considerari, quantum petitur, sed quantū verisimiliter talis lis valet habito respectu ad dubitationem causæ, & ad dubium euentū litis, text. no. in l. Lucius, ff ad Treb. Modicitas ergo precij debetur habitu respecto ad valorem actionis, & valor dēt considerari habitu respecto ad dubiū euentum litis, ſm ꝙ est clara, vel dubia. De ista materia plenè per Bar. & Mod in d. l. per diuersas, C. mandati, & in l. Modesti ff. de solu. Et plenius per Ab. in d. c. ecclesia, el 1. vbi reassumit dicta doctorum. Et per Bar in auth. de litigio in. §. 1. col. 8.

modicitate p̄cij, & æstimat̄ ista actio ſm dubiū, expensas, labores, & hmōi ſm Pa. ibidē. Secundo qñ in cessione non exprimitur titul⁹, [d] vt qñ dicit, Cedo actionē, &c. nec dicit̄ pro qua causa, vt probatur in d. l. p diuersas, & tenent communiter docto. Tertio qñ cessio fuit pro parte vendita, & pro parte donata, vt d. l. p diuersas. Ratio, q̄a ista cessio est odiosa; [e] sec⁹ in alijs quia valet. Et isto casu admittitur cessionatius vsq; ad quantitatē, quam exbursauit. In alia perditur actio, vt in d. l. per diuersas. Quarto quando cessio purè venditur, tñ precium non soluitur nisi pro parte. [f] & de reliqua confitetur recepisse. Quinto quando dicit se donare pp̄ter benemerita,

d Titulus] Quem habeo, puta ꝯ talem ex vendito.

e Est odiosa] Cum soleat fieri in præiudicium aduersæ partis. Et not hoc pro clausula, quæ solet apponi in contractu. nam constituto certo precio, solet adijci, ꝙ illud, quod plus valet, donatur. nam ex hoc insurgit præsumptio simulationis.

f Nisi pro parte] Hoc dixit summa, quia Bart. in d. l. pe. C. mandati, post gl. ibi dicebat, qñ non erat solutū p̄cium, nec constabat, sed solū apparebat confessio; & ita consuluit de facto, & fuit obtentū. s. ꝙ p̄sumebat ꝯtus simulatus. sed Bal in l. 2 C. ne li. po. dicebat hanc Bar opi procedere, quando actio fuit p parte donata, & pro parte vendita, quia, si nō constat de numeratione partis, p̄sumitur simulatio etiam in alia parte, & sic intelligit illam. l. pen. Si aūt fuit ex toto vendita confessio facta receptionis precij non probat simulationem, imò numerationem. Et ita tenebant

quæ non sunt.[a] Fallit in casibus contentis in d. l. per diuersas, vbi non præsumitur simulatio, vtputa si inter cohæredes est facta cessio, vel cum est facta in solutum, vel pro munimine rei suæ, vt cum domus tua minatur ruinã domui meæ, ego timens emi omne ius tuæ. Item si fit inter legatarios, & fideicommissarios, vel quando hæres cessit actionem legatario. Similiter in societate, scilicet quñ socij sibi cedunt actionem.

1 Verũ clericus possit emere cessionem? Res. Pa. in d.c.si ꝙ nõ, quia vilius emere, & carius vendere[b] non licet ei, sed posset tamẽ donari ecclesiæ, vel clerico bonafide, & tenet.,[c] nec credo illicitum secundùm Pan ibidem.

2 Sed quæritur, quando dicitur res litigiosa? Res. litigiosa res est, de cuius dominio causa mouetur inter petitorem, & possessorem iudiciaria conuentione, vel precibus principi oblatis, & iudici insinuatis, ac per eum futuro reo cognitis. Ita dicitur in auth. litigiosa res. C. de liti. sed Bar. in l. 1. C. de liti. distinguit, ꝙ aut agitur actione reali, & tunc si contenditur de dominio, vel quasi, puta qa dicitur rem suam esse, vel de eius dominio, vel quasi sic res efficitur litigiosa p simplicem conuentionem, vt in d. auth. litigiosa. Si verò non contenditur de dominio, sed de alio iure principaliter, puta hypothecaria, & huiusmodi, sic non efficitur litigiosa.[d] Aut agitur actione personali, & sic nunquam efficitur litigiosa. Aut agitur actione mixta, & sic si est vniuersalis,[e] efficitur litigiosa per solã controuersiam. Si verò est particularis, sic efficitur litigiosa per litis cõtestationem. concordat Innocent. in c. cum M. Ferrariensis, de consti. ex hoc patet, ꝙ quando res non est litigiosa, potest alienari absque vicio litigiosi, aliàs non sine pœna litigiosi.

3 Quæ est pœna litigiosi? Res. vt no. in l. fi. C. de liti. ꝙ qui scienter ex aliquo contractu rem litigiosam acceperit, restituere tenetur rem, & precio eius priuabitur, & fisco applicabitur. Si verò ignorans rem litigiosam emerit, vel ex alio contractu acceperit, tunc contractus nõ tenet, sed condemnatur vendens restituere preciũ, & vltra tertiã partẽ. Et si per donationẽ sit facta alienatio, æstimabitur, & idem fiet de precio, quo est æstimata, vt dictum est de cõtractu emptionis, vel alio contractu, exceptis casibus donationis ante nuptias, vel trãsactionũ, aut diuisionis rerũ hæreditariarũ factæ, vel p legati, vel p fideicõmissi cãm, de qb. i d. l. fi. & i d. gl. d. c. ecclesia el 1. & 2. q. 1. q. a res i litigio, in quib. põt fieri alie-

ebant aduocati Florentini. fatetur, tamẽ, ꝙ sm op. Bar. fuit pluries iudicatum sed mag. placet opi. Bar. sic tene, quia in istis odiosis de facili præsumitur simulatio. Item quia ille tex. d. l. pe. videtur simpliciter requirere numerationem.

a Quæ non sunt] Sed nunquid in dubio sit opus, vt probentur illa seruitia adhoc vt valeat cessio? dubitationis ratio est, quia non valet cessio sine titulo cõtractus, ergo non est standum verbis donatorũ super meritis, & seruitijs, ar. l. si fortè, ff. de castren. pecu. Bartolus videtur in hoc dubitasse, & consuluit, vt in donatione dicatur, ꝙ ex mera liberalitate donauit. Tũc enim in dubio valet cessio, quia liberalitas habetur pro causa contractus capit. 1. de donat. Bal. tamen in d. l. 2. indubitanter tenet in priori casu valere cessionem, quia ius requirit solam expressionem causæ contractus, nõ autẽ est opus, vt pbetur cã causæ nã dicẽdo ꝙ donat pp seruitia, satis exprimitur causa contractus, scilicet donatio. Seruitia verò sũt causa donatiõis. & hoc tene, Ar. l. 1 C. de fil. causa adiecte vbi patet ꝙ præsupposita, quod seruitia nõ emanauerint, tamen videtur qs velle donare per illa verba, & facit l. cũ q. s. §. codic. de le. 3. & facit, quod nor. in c. fi. de succe. ab intesta.

b Carius vendere] Nam emere actionem est quoddam genus mercimonij, clerico autem prohibetur negociatio; capit. fornicari. 88. distinct. fortius debet esse sibi prohibita negociatio litigiorum, argumen. bonum in capitulo vnico, de syn. Et tex. d. c. fi. in fi. dum no. vitium cupiditatis. Credo tamen, quòd cessante fraude teneret venditio, sed posset cõtra clericum excipi, ac etiam de iuris contrauentione puniri.

c Et tenet] Nam non reperitur phibitum, quin iura sua possit quis donare ecclesiæ, vel clerico, nec reperitur cautũ, quòd hoc casu in clerico, vel ecclesia præsumatur fra. idem tenet Spe. titu. de ces. act. §. 1. versi. 4. præsumitur. nec obs. tex. d. c. fin. quia ibi fiebat in fraudem causa mutandi iudicium, & sic clericus traheret reũ ad suum forum, ratet in text. ibi a præsumptione huiusmodi. ex coniecturis tamen poterit præsumi, an cessio fiat ecclesiæ, vel clerico in fraudem, causa sumutandi iudicij, valet tamẽ ista cessio facta i vlt. voluntate, ex qua i ea nõ psumitur fraus, cũ in ea nemo præsumatur immemor propriæ salutis, 1. s. q. 1. sancimus.

d Nõ efficitur litigiosa] Bart. tñ dicit ꝙ bñ efficitur litigiosa per litis contestationem, & idẽ dicit in casu seq.

e Si est vniuersalis puta d hæreditate

natio sine vitio [a] litigiosi.

4 Vtrũ res litigiosa possit alienari ab alijs, inter quos nulla lis ẽ de ea? Res. Ang. in aut. de litigio. ꝙ sic.

COEMETERIVM Grecè dr̃ a cimis, ꝙ ẽ dulcis statio animarũ, vel potius corporum, qa ibi cinis mortuorũ detineť [b] vel a tis ꝙ est ante, qa añ ecclesias fieri solet. hęc Ge. ĩ c. vnico de cons. ec. vel alta. li. 6. de immunitate cœmeterij Vide ĩ. Immunitas. & de eius consec. & pollutione vide ĩ. cõsecratio. 4. per totum.

CIRCVNSTANTIA [c] dr̃ quod circunstat actũ quasi extrinsecus extra act⁹ substantiã consideratũ. hoc aũt vno mõ est ex parte causæ, & sic vel finalis, & sic cõsideram⁹ cur fecerit, sine respectu agẽtis principalis & sic qs fecerit. Aliqñ respectu ĩstrumẽti, & sic quo instrumẽto, vel qb. auxilijs fecerit. Aliqñ circũstať ex parte mẽsuræ, & sic cõsideram⁹, vbi, vel in quo loco, aut qñ fecerit, aliqñ & tertio ex parte ipsius act⁹ consideram⁹ modũ agẽdi, puta fortiter, vel lẽtè, si sæpè, vel semel solũ, siue cõsideram⁹ obiectũ, siue materiã actus puta vtrũ patrẽ pcussit, vel extraneũ: siue effectũ quem agẽdo inducit, puta vtrũ p cutiẽdo vel vulnerauerit, vel occiderit. q̃ oĩa ptinent in his versibus. Quis, quid, vbi, quib. auxilijs, cur quõ, qñ, & quoties. Ita tñ, ꝙ in qd includať nõ solũ effect⁹ sed ẽt obiectum, vt intelligat, & quod & circa quod.

1 Vtrum circũstantia mutet speciem peccati? Res. ꝙ circũstãtia tripliciter se habet ad actũ peccati. Aliqñ .n. circunstantia adueniens actui indifferẽter se habet quantũ ad rõnẽ, & tũc non dat speciẽ peccato, neque aggrauat. Nihil. n. ad rõnẽ pertinet, vt ille, q percutiť, tali vel tali veste induať. Aliqñ verò dñã aliq̃ habet p cõparationẽ ad rationẽ, importans aliquid repugnans rõni primo & p se, & tunc dat speciẽ peccato, sicut accipere alienũ. [d] Si aũt primo & p se non importat aliquid repugnãs rõni, sed per cõparationẽ ad id, quod primo & per se rõni repugnat, aliquã repugnantiã hẽt ad rõnẽ. sicut accipere aliquid in magna quãtitate, nihil repugnãs rationi dicit, sed accipere alienũ in quantitate dicit maiorẽ repugnantiã ad rõnem. Vnde illa circunstantia aggrauat. Vel sic ẽm philosophũ. 5. ethi. ꝙ peccatũ recipit speciem ex intentione peccantis. Vnde ille, qui mæchatur, vt furetur, magis ẽ fur, q̃ mœchus.

2 Vtrum circunstantia aggrauet peccatũ in infinitum? Res. ꝙ qñ circũstantia non cõstituit speciẽ nouã, tunc non aggrauat peccatũ ĩ infinitũ, vt veniale possit fieri mortale, quia peccatum veniale, & mortale non sunt eiusdem speciei, sed qñ circunstantia constituit nouam speciem, potest cõstituere peccatum mortale, & ita aggrauare in infinitum, sicut si quis dicat verbum ociosum, vt prouocet aliquem ad luxuriam.

3 Vtrum circunstantia personæ aggrauet in infinitum? Res. ꝙ nõ, nisi solùm dupliciter. Primo quãdo propter conditionem sui status est aliquid ei de necessitate, puta religioso non accipere vxorem. Secũdo ratione scandali, quod etiam est contra pceptum præbere ruinã proximo, aliter nõ potest vt supra per supradicta, hęc omnia ex Fran. in 2. sent.

CITATIO debet fieri tribus edictis, vel vno peremptorio, quod cõtinere debet tantùm tempus, quantum tria ædicta, [e] nisi necessitas vrgeat, de dila. c. 1. vbi de hoc in glo.

1 Vtrum qñ iura exigunt trinam monitionẽ, sufficiat vna? Vide ĩfra Cleric⁹. 9. §. 4.

Vtrum

te litigatur, & de hoc Bar. & Alex. in l. 1. ff. de litig. Bar. & Bal. & do. in l. 1 C. communi diui. & dũ dicitur hic đ actione personali. Ad de Bal. & Ang in d. l. 1. C. de liti. & dicit Bal. in l. nõ solum, in lectura antiqua, de in integ. rest. Quod si sum accusat⁹ ex tali crimine, quo veniãt bona publicanda, & pendente accusatione alieno, ꝙ non incidunt illæ res in viciũ litigiosi licet fiscus possit reuocare iuxta no. in l. post ꝯ. ctũ, ff. de donat.

a Sine vicio] Vicium litigiosi dicitur, cum quis rem litigiosam in iudicium deductam, de cuius dominio mouetur quęstio inter actorem, & reũ, transfert in aliũ lite pendente, siue sint res, siue actiones. l. fin. C. de lit. cũ sua aut.

b Detinetur] vel dicitur quasi cimisterium, quia ibi cinis mortuorum teritur.

c De circunstantijs peccati explicandis ex quibus concil. Trid. sess. 14 c. 5. de cõfessio. catechis. de confes. c. sed quoniam. P. V.

d Sicut accipere alienũ] Repugnat n. rationi. accipere alienũ primo. i. immediate, & per se. i. de sua ratione, sicut dicimus, ꝙ risibilitas inest, homini, primo idest antequam aueratí, & per se qa hẽt aptitudinẽ ad ridendũ, & sic de sui rõne, cũ insit in hoie. sic accipere alienum habet in se malum. &c.

e Tria edicta] & sic citatio perẽptoria habẽs cõpetẽtia ĩterualla seu cõpetentẽ terminũ ẽm practicãq̃ ponit gl. ic. cõstitutionẽ, de sen ex. li. 6. æquiparatur tribus.

2 Vtrum corporaliter impeditus [a] teneatur per aliũ comparere? Respon. Panor. in cap. in nomine domini, de testi. quòd non, & actus gestus eo absente est perinde, ac si non fuisset citatus.

3 Vtrum sententia lata cõtra non citatum valeat? ℞. Car. in clemẽ. pastoralis, in §. denique, de re iudica. ꝙ si. nullo modo fuit citatꝰ, est nulla ipso iure, [b] de maior. & obedien. cap. inter quatuor. Panormitanus tamen dicit in ca. causam, quæ, d̄ rescrip. & in cap. cũ sit, de appella. quòd in facto notorio, cum certũ sit absenti nullam competere defensionem, potest ferri sententia contra absentem non citatum, [c] excepta sentẽtia excommunicationis, cap. sacro, de senten. excommunica.

4 Sed quid si citatus sit nõ legitimè? ℞. Car. vbi supra vñ, ꝙ debeat haberi ꝑ non facta. c. bonę, el. 2. de ele.

5 Vtrum qs possit denũciari excommunicatus nõ citatus. ℞. Panor. in capi. peruenit, de appel. quòd non, vbi excessus non sit notorius. facit. ca. cum secundum, [d] de hære. lib. 6.

6 Vtrum prælati religiosorum possint subditos ab officijs deponere, suspendere, & huiusmodi, ipsis non citatis? Respon. quòd sic, si ita habet eorum consuetudo, aut constitutiones, secundũ n quas debẽt procedere, & not in c. cum speciali, & ca. quia nos, de appel. & in c. cum medicinalis, [e] de senten. excom. lib. 6. & dicit glos in d. c. cum speciali. quam sequitur Pa. ibidem. quòd dispositio c. sacro, [f] de senten. excom. non est necessariò seruanda in religiosis contra suas obseruantias speciales, & ibi dicit Pa. hoc procedere, vbi regula, vel constitutio religiosorum dat certũ modum excommunicandi religiosum, vt satis sit seruari eam, & hoc idem tenet Fede. in consi. 5.

7 Vtrum citatio aliquando sit nulla, .i. non valeat? Resp. gl. in c. si episcopꝰ. 3.

citatinnibus. 24. q. 3. c. de illicita. l. contumacia, ff. d̄ re iudi. & in. l. tres denunciationes, C. quomodo & quando iudex. No. Inno in. c. ad petitionẽ, de accusa. & Bar. in l. ad peremptorium, ff. de iudi. Fallit tamẽ, si esset prima citatio nimis breuis, quia non haberet vim peremptoriæ, vt in d. c. 1. vbi iustificatur appellatio ꝑpter breuitatem termini.

a Corporaliter impeditus] Vt in graui infirmitate, nõ leui febricula, Ar. l. quæsitũ, ff. de re iudica. Et dic, ꝙ aut iudex sciuit impedimentũ partis; & ipso iure non valet receptio testium. d. l. quæsitum, & de appel. cap. si duobus. noto. in ca. querelam, de procurato. aut ignorabat. & talis receptio est retractanda, si hoc postulauerit aduersariꝰ d. c. querelam, & d. l. quæsitũ. Et hoc quia illa examinatio potuit esse præiudicialis, &c. Et hoc saltẽ, cũ testes possunt de nouo examinari ar. c. præsentata, & in c. cũ in tua, de testi.

b Nulla ipso iure] Concor. ff. q̃ sen. si. appel. rescin. l. 2. §. ex eo edicto. & hoc verum de potentia ordinata, vt in. c. 1. de causa poss. & propr. 1. questione. 1. nos in quemquam, & lege meminerint, C. vnde vi. De potentia absoluta potest princeps sine citatione procedere contra absentem in his, in quibus habet potest. item princeps; secus in his, quæ non sunt totaliter suæ dispositioni, quia tollere citationem est tollere defensionem, quæ est de iure naturali, contra quam princeps venire non potest; probatur in Cle. pastoralis, de re iudi. Et per not. Bar. in l. cũ mulier, ff. solu. ma. vbi no. dicit, ꝙ illud statutũ, quo cauet, vt exbannitus nõ possit audiri, nec agere, nec excipere, non valet, qa est tollere defensionẽ quę est iuris naturalis. l. vt vim. ff. de iust. & iure, Et glo. mag. in l. pactũ, ff. de pactis. Nã iudex nõ debet agere i pręiudiciũ partis absentis, vt in. c. communia, & ca. caueat. 3. q. 9. & c. 1. de causa poss. & proprie. Bene tamen statutum potest tollere defensionem voluntariam, vt si dicat. Si quis voluerit defendere talem, vel suscipere iudicium in se.

c Non citatum] Vide plenius Panormi. in cap. cum olim. 6. col. de re iudi. Et dicit Bar. in l. 2. § quod si de fiumi. taria, ff. de ad. re. ad. i. pert dicit ꝑ illũ tex. ꝙ reuisores rationũ põt facere sententiã ꝯ officialẽ prætextũ etiã absentẽ, & pronunciare eũ debitorẽ cõmunis, & est ibi casus specialis ex eo qa in talibus nõ requirit alia causę cognitio.

d Cum secũdũ] Si allegatur qs in sentẽtiam iuris incidisse, non debet iudex prius procedere ad executionem, quam declarauerit ipsum incidisse. Nam bona hæreticorum, licèt sint ipso iure confiscata, executio tamen non debet fieri per dominos tẽporales, nisi per episcopum habentem super hoc potestatem præcesserit sentẽtia declarans. Ad idẽ bo. text. i l eius, qui delatorem, ff. de iure fi. & ibi Bar. vide bo. glo. iuncto tex in Clem. præsenti, de censib. in Clem. 1. de pœni. in verbo, cõmode. Ab hac tamen declaratione poterit appellari, vt supra, appellatio. §. 3.

e C. cum medicinalis] Licèt glo. in ver. iudicum, dicat formam illam esse ab omnibus seruandam in sententia excommucationis proferenda, etiam si essent sacerdotes, & ibi Ioan. Mona. & Archi. & Gemi. qui allegat Hostiensem dicentem, quòd licet esset æquũ regulares non astringi ad illam formam, tamen rectius est dici, quod certius est & seruiendũ verbis edicti, & quia illa decretalis innititur non subtilitati, sed veritati, quam decet religiosos, maximè seruare, tamen hæc omnia intellige, nisi aliter haberet cõsuetudo, vel cõstitutiones, vt hic dicitur.

f C. sacro] Vbi graui pœna mulctat, q. sententiã tulerit excõicationis sine cõpetẽti monitione, q̃ debet

esse

esse terra secundùm gl. ibi, & est tex. in c. contingit, secundo de sen. excommu.

a In angusta tempora] Ratio est, quia debet habere congruum spacium, vt. 5. q. 2. c. 1.

b Peremptorium] Vt si sit nimis breuis dilatio.

c Temporis] Vt tpe feriato.

d Loci] Vt si citatur extra prouinciam, vltra duas dietas, vel si citatur ad locũ periculosum, vel inhonestum.

e Iudicis] Vt si euidés est ipsum nõ esse iudicem.

f Grauauerit] Maximé cum dubium est, an teneat.

g Veniens] Vide ibi Panor. & Innocen. & alios in c. præterea, de dila. & Ioan. An. in regula, sciente libr. 6.

h Barto. in l. aut facta] Et istã doctrinam Bartol. sing. refert, & sequitur Panor. in cap. dilectus. 2. & ibi Anan. de fi. & Pa. in c. in Genesi. i col. de elec. Et per hanc doctrinam consuluit Pau. de Cas. cons. 89. incip. in causa fortij, q nõ sufficit, quòd probatum fuerit quod homines vnius terræ com busissent certum fæ. u.n vnius no

q. 2. q sic in. 8. casibus. Primus, quia intra angusta tẽpora. fit. a Secundus, quia non exprimitur cã citationis. Tertius, quia nimis ma turat perẽptoriũ. b Quartus ratione tẽporis. c Quintus rõne loci. d Sextus ratione iudicis. e Septimus, quia rescriptũ apostolicũ, non inseritur in ea. Octauo qñ fit spoliatio, de quibus vide ibi. Tutius tñ est, vt sẽ per citatus cõpareat allegaturus priuilegium, vel appellaturus, si eũ grauauerit, f nisi qñ constat eũ non esse iudicem suum, vt in d. glo. & in c. veniens. g de ac cu. in glo.

CITHARISTIS, Qui varijs vtuntur instrumẽtis, licitè põt aliquid dari, & talia audire, vel talibus vti, qñ fit ad laudẽ Dei, vel ob aliã iustã causam, puta recreationis, qa debilis est, vel infirmus, & hmõi, de cons. di. 3. puenit. Ad voluptatem autẽ, vel luxuriam talibus vti, vel aliquid dare est peccatũ mortale. 92.

dis. in sancta not. hæc gl. in c. donare. 86. di. vide infra, histrio. §. 1.

CIVITAS, Vel vniuersitas non dicitur aliqd facere, nisi id sit collegialiter deliberatum, etiam si maior pars illud facit. Ita dicit gl. notabilis in versi. si quid, in l sicut, ff. quod cuiusque vniuer. sequit Bart. in l. aut facta. h §. fin. ff. de pœ. facit quod no. in c. fœlicis, de pœ. li. 6. & glos. in l. aliud §. refertur, ff. de reg. iu. quærentes, quando vniuersitas delinquit, commu nis opi. tenet ſm Pa. in c. 2. de postula. præ. & Io. An. in d. c. fœlicis. i in nouella, qđ est, quando prius aliquid fuit deliberatum in vniuer sitate ipsa, pulsata cãpana, & alijs requisitis ad cõgregationẽ, vnde si omnes huius ciuitatis facerent delictum, non diceretur factũ ab vniuersitate, sed p singu los vniuersitatis & si facerẽt pulsat cãpanã & leuarẽt vexillũ: nã illud ẽ potius factũ singulorũ. facit q no. in

l. sed si ex dolo. §. t. ff. de dolo, & in l. aliud. §. refert, ff. de re. iu. Et licet Areti. in l. 1. §. pupillus, de acquir. poss. reprobet istã limitatioẽ Bar. sed pro Bart. est gl. no. in c. cum dilecti, & ibi Bal. in vlt. col. de ordi. cog vbi dicit, q quando canonici ratificãt tacitè delictum commissum a prelato tenentur ex ratificatione, & idem dicit esse in ciuitate, vel populo qui delictum cõ missum per singulares psonas ratificant. Idẽ tenent Ioã. And. & Pa. vbi supra, cõ firmatur per illud quod voluit Pet. de Anc. cons. 153. incip. ex nar ratis, vbi dicit doctrinam Bart. debere intelligi in delicto momentaneo prout fa ere homicidium, vt etiam exemplificat ipse Bartol. secus, si delictum ha beret causam successiuam, & continuam, Vt est te bellio, guerra, & similia, quia tn istis tenetur ciuitas eo, quia habent tractum successiuum. Idem. Pet. Cle. 1. de pœnis, & Cardin. & Ana. in d. ca. dile ctus, & illa est secunda limitatio. Vide tamen Ioã. de Lig. in d. Cle. 1. qui dixit

ti. s, ad hoc vt libellus cõtra vniuersitatẽ terre pro cedat, cũ nõ fuerit pbatũ, q prius cõicato consilio, q requiritur, vñ agẽdũ est contra singulares personas, q tgnẽ iniecerũt. cõsuluit & d Frã. Aret. cõ. 146. inci. Sicut Io dicit in apocalypsi, q ciuitas Florẽt. non potuit de iure excõicari per Papã Sixtũ, vel sub ijci interdicto ex eo, q Florẽtini interfecissent ar c . iepiscopũ Pisanũ, & Cardinalẽ captiuassent, quia non recetur hoc præcedenti deliberatione, & cõsilio ad hoc, quis nemicidiũ cõmisissent, nec poterũt oẽs puniri, sed solũ singulare personæ, quæ cõmisserant homicidiũ. stat ergo conclusio, q ciuitas nõ põt pu niri ex delicto facto et præsentibus oib. de ciuitate, nisi præcesserit cõsiliũ delinquẽdi limitat Bart in d. loco, nisi ciuitas postea ratificauerit, qđ factũ fuit p hoies ciuitatis, vt si expulerint de castro aliquem, & ciuitas, seu vniuersitas illud ratificauerit p gl. no. in

se aliàs defendisse cum magno honore ciuitatem Bononiæ coram Papa, vt non posset tanquam rebellis puniri, vel subijci interdicto, & si homines ciuitatis fecissent rebellionem, ex quo non apparebat de hoc præcessisse collegialis deliberatio, & ita tenet ibi Imo. & Card. Tertio limita doctrinam Bart. vt procedat in delicto in committendo, secus in omittẽdo quia vniuersitati imputatur, & si non præcesserit consiliũ. Ita dicit Sal. in l. 1. C. de seditiosis. Adde quod not. decidit Pan. in ca. cum causam, in vltima charta de test. vbi dicit, q licet aliàs factum familiaris non imputetur domino. c. cum ad sedem, & in glo. ma. de relig. po. doct. in c. Pet. ait homicidium est verum, nisi delictum familiaris haberet cãm successiuam, & q tunc dñs non prohibendo vĩ accomodare eius consensũ, q no. Quarto limita, vt in additione, t. 3. §. 1.

i Ioan. And. in dicto cap. fœlicis.] Ibi plenius Gem.

&

c.cum omnes, de consti.in glo.1.Pa.c.dilect⁹,el 2.d fi.

1 Vtrum destructa ciuitate destruātur oīa priuilegia eius? Res.Inn. in c.2.de no.ope.nun. ꝙ si ecclesia, vel ciuitas, vel alia loca,siue sacra,siue profana autoritate superioris ꝓpter delictum eorum destruantur de cætero non debet vocari clericus [a] ecclesiæ, vel municeps illi⁹ ciuitatis, & ille locus priuilegium perdit,vt de consec.dist.1.placuit.16.q. 7. & hoc dicim⁹, ar.ff.quando di.le.vsusfru.ce.l.1. [b] Si autem ab hostibus destruatur, aut per tyrannidem, vel ēt vt reædificetur,retinet omnia priuilegia,facit 7.quęstio.1. pastoralis, & 19. quæstio. 3. quæ semel. Idem dic cum destruitur de facto in totū, vel paulatim, vt reædificetur secūdū Angel. de Are. insti.de re.di.§.sacram, allegat.l. inter stipulantem. §.sacram,de verbo.obliga.

& idem videtur, si autoritate superioris trāsferatur ad aliū locum,vel alij vniatur,[c] vt no.in c.1.ne se.va. de reli.do. c.quia monasterium. & idem intelligitur in ciuitate,& alijs locis profanis, argumen. ff. de contrahen.emptione.l.ꝫde sacra,& ibi glo.

2 Vtrum ciuitatis appellatione aliud, quām quod est intra męnia,veniat? Rū. secundū Panor. in cap.Rodulphus,de pręscrip.quòd non in materia odiosa,seu stricta,nisi quando [d] dispositio concepta nomine ciuitatis esset inutilis, vel posset fieri fraus,tunc continētur suburbia, & continentia ędificia, & sic intellige Io.An.in capi.si ciuitas, de sent.excommu.li.6. sed in materia larga seu indifferenti nomine ciuitatis venit ciuitas cum suo territorio,vt est text.in l.vnica. §.cum vrbem, ff. de offic. præfecti vrbani. Similiter

& Cardi.in Clem.1.in ver.ciuitas,in 2.q.de pœ.Ange.in con.164 incipien.Cum multitudo,& casus est in l.semper.§ 1.ff.quod vi,aut clam.

a Clericus] Inno.vbi supra dicit. ꝙ clerici illis ecclesijs deputati nō debent habere aliquid de ꝓuentib.

b L.1.] Illa lex nihil facit, sed ad propositū est text in l si vsusfructus.1 ff qui. mo. vsuf. ami. vbi dicitur, si vsusfructus ciuitati leuetur, & aratrum in ea inducatur ciuitas esse desinit, vt passa est Carthago. Ideoque tanquam morte desinit habere vsumfructum hoc ibi glos. addit & Troia.& addit ꝙ idem forte esset, si homines eo proposito inde discedant, ne cōreuertantur. Et de his vide Pa.in c. dilectus, secundo,de sim. & ibi Ioan.de Ana. Et Bal in l ex testamento, C de testam.mil.& Bar. in l. aut facta. §. fi.ff de pœnis.ex his satis patet vniuersitatem, ciuitate,seu collegiū puniri posse, ex quo etiam sequitur, quòd innocentes possunt puniri propter nocentes,quod tamen negat Inno.in d.cap.dilectus,& in c.grauem,de sen.excomm. Et maxime hoc non debet fieri, quia punita vniuersitate criminaliter atque destructa sequeretur, ꝙ si reędificaratur ipsa ciuitas,&c. Illis mortuis alijs subrogatis, ex quo est eadem vniuersitas.l.proponebatur,ff.de iudi.punirentur illi,qui non peccauerunt, & si non deberet puniri,qui non consenserunt vt pueri, & infantes, sed contra Inno est tex. in ca.1 de pa.te.Item quia in multis delictis punitur innocens propter nocentes, vt in crimine læsæ maiestatis, vbi filius punitur propter patrem.l.quisquis,C.ad l.Iuliam maie 6. q.1.si quis cum militibus.Item in sacrilegio,de quo in ca. fœlicis,de pœ.li.6.in crimine etiam hæresis, vt in c. cum secundū de hęr.li.6.& dicit Bar.se vidisse sentētiā imperatoris Henrici, quam dedit contra ciuitatem Brixiæ,quæ fuit sibi rebellis,quòd deberet subijci aratro, quam pęnam postea relaxauit. Similiter ciuitas Bononiæ fuit semel aratro exposita,& postea ex indulgentia fuit reædificata, vt notat in prohœmio digestorum. Et in his clarū est ciuitatem posse puniri criminaliter, sicut etiam patet de Sodoma. &c. Genesis 19. Et Papa Bonifacius destruxit collegium templariorum propter heresim. Et sic patet, quod ex attocitate delicti sæpe temporaliter vnus punitur pro alio pro hoc bona glo.24 q.3.in summa. & 1. q.3. in summa, & ca. non est, de sponsa. In alijs autem delictis vide per doctores,vbi supra.

c Vel alij vniatur] Pan.in d.ca.1.ne se.va. dicit, quod quādo duę ecclesiæ vniūtur simul, potest fieri altaro de tribus modis,vt vna vni, vel altera alteri,vel ambę simul primo casu nihil accedit ecclesiæ vnitæ, sed ista ecclesia, quæ vnitur, assumit priuilegium ecclesiæ, cui vnitur. Sed quando communiter vniuntur, tunc cōcant sibi potiora priuilegia. Ita in simili voluit Bart. in l. 1 ff.de le.1.loquēdo de adęquatione legatorū ad fideicōmissa,& primo casu dat exēplū,ꝙ qn̄ dicitur, princeps sibi adęquat Augustā,nihil aliud ē dicere, q̄ ꝙ princeps dat priuilegia sua Augustæ,& idē qn̄ dicitur cōditio mulieris adæquatur masculis l.maxim.ū vitiū, C. de li. ꝓte.intelligitur iura masculorū habere locū i fœminis,vn̄ infert,ꝙ si statuto caueatur,ꝙ populares adæquāi nobilib.si verba sonāt, i hoc secūdo casu intelligit,ꝙ qcqd hn̄t viri nobiles, debēt hr̄e populares, & ecōtra,tex.in l.1.C.cōia de leg & §.sed non vsque institu.ei & auth.in successione.C.de suis & legi.& in auth.de successione ab intest.§.si verò. Et vtrobique no.in c.vero qz monasteriū. Et no.ꝙ vnita ecclesia vn̄r oia iura cōpetentia dictæ ecclesiæ esse vnita, & hoc ꝓcedit,ēt si nō exprimatur,sicut in patresa. trāseūte i potestatē alterius per arrogationē,nā trāseūt oia iura, q̄ adhērbant psonæ suæ tanq̄ accessoria.l.si adoptiuo eto,ff de ꝓca.& no.in auth.si qua mulier,C. de sacrosan.eccle.& in c.si qua mulier. 19.q.3.

d Nisi quādo] Vnde si Papa interdiceret ciuitatē, intelliguntur

telliguntur interdicta suburbia, quia posset esse inutile interdictum. Similiter si præciperetur doctori, nè legeret in ciuitate, tunc comprehenduntur suburbia, quia posset fieri fraus.

a Larga] Vel etiam indifferenti.

b L. nō dubito] Bar. multū no. illam legē, & dicit ꝙ p eā habetur, ꝙ homines d castris, quę sunt in territorio ciuitatis, sūt ciues illi⁹ ciuitatis, Bar.

c Bar. in d. l. 1.] Ibi nihil dicit Bar. licèt innuat statutum habere locū in his, q habitant in castris, sed nō aperit, an ĩ materia stricta, vel larga. Et ĩ d. l. mille passus, nihil scribit, sed bene in l. 1. ff. de ver. sig. dicit, qñ quis condemnat ciuitatē, videtur condemnare comitatenses, vt l. ciuitas, ff. si cert. pe. l. ciuitas, ff. ꝙ cuiusc. vni. no. & l. ciuitatibus, de leg. 1. & l omnibus ciuitatibus, ff. ad Treb. & Pa. in d. c. Rodulph⁹ dicit, ꝙ potest ꝓcedere in materia communi ciuib. & comitatibus. Similiter in illo. § si ita legetur, nihil dicit Bar. sed se remittit de ista materia ad ea, quę dixit in d. l. 2. de verbo. signifi. bene dicit, quod. c. si ciuitas, de seu. excommu. fuit factum propter illū §. Nam & vrbs, & suburbium, & similia cōtinētibus ædificijs constat, vrbis tamen appellatio, seu ciuitas muro finitur.

in materia larga [a] nomine ciuium veniunt etiam illi de comitatu, & de toto territorio, vt in l. qui ex vico, ff. ad muni. & in l. non dubito, [b] ff. de capti. & l. qui cōtinentibus, ff. de verb. sig. & per Bar. in l. 1. ff. ad municipa. vide bonam glossam in c. primo de vsuris li. 6. Sed in materia stricta secus, licèt cōtrarium videatur tenere Bar. in d. l. 1. [c] & l. mille passus, ff. de verb. sign. & l. nam quod liquidè. §. si ita legetur, ff. de pœnu legata, quæ volunt, ꝙ mille passus a muro comprehendātur, intellige quando subiecta materia ita requirit in speciali. [d]

3 Vtrum natus in aliqua ciuitate ex parētib. qui ibi non habent domiciliū, sit ciuis? Res. ꝙ non secūdùm Bar. in l. filios, C. de mu. & ori. lib. 10. licèt in l. filij, ad mu. dubitatiuè loquatur. [e] Pan. vbi supra idem tenet.

4 Verū ciuitas censeatur iure minoris? [f] Res. Innoc. in c. 1. de restit. in integ. quòd sic. Est tamen differentia inter minorem, ecclesiam, rēpublicam, & ciuitatē in integrum restitutione, licèt lex dicat, quòd respublica fungatur vice minoris. C. quibus ex cau. maio. l. pen. & C. de iure reipub. l. rē publicam, lib. 11. C. de sacrosanctis eccle. l. fi. §. siue itaque, quia pupillo, & etiam minori nō currit hodie vsucapio, aut pscriptio. 10. vel 20. annorum, in rebus quæ seruando seruari possunt, siue sint mobiles, siue immobiles. C. de adminis. tuto. l. lex quæ tutores, [g] in fin. Ideò super eis non est necessaria restitutio in integrum, licèt ante tempus huius legis curreret cōtra minorem, nec contra pupillum. ff de acqui. re. do. l. bonæ fidei emptor §. 1. Sed contra ecclesiam, & rempublicam & ciuitatem currit vsucapio, & præscriptio & aliæ temperales [h] & perpetuæ præscriptiones, sed datur ei restitutio sicut minori, [i] quia prædicti fingūtur esse in vltima instantia minoris ętatis. Præscriptio autem. 30. vel 40. an. certū est quod currit contra omnes prædictos, sed datur eis restitutio ex verbis ge-

d In speciali] Puta, quia condemnata est ciuitas, nā intelliguntur condemnati etiam comitatiui, quia erat communiter delictum, & ita loquitur Bartol. vtrum autem appellatione diœcesis veniat ciuitas, & e conuerso? Et respondet Pa. vbi supra, vt hic continetur, nam regulariter appellatione diœcesis continetur ciuitas, cum sit caput eius. c. t. de offi. ordin. Et in c. vnico de rerum permu. lib. 6. etiam tota diœcesis vocatur parochia episcopi, vt in capi. apostolicæ, de dona. Fallit in casu. d. c. Rodulphus.

e Licèt dubitatiuè] Videtur dubitare, & finaliter vł inclinare, ꝙ non rō est, Quia oportet ad hoc, vt acquirat ciuilitatē, ꝙ parētes constituerint ibi domiciliū qđ est singulare, & mēti tenendū. & ꝓ hoc ego allego, ex quo quis hēt animū se trāsferendi, fingitur nō esse in illo loco, vt l. q̃situ, in fi. de lega. 3. & in l. hęres absēs. ff. de iudicijs, Et in ca. Romana, cum sua gl de for. cō. li. 6. An āt natus ex ciuibus in comitatu dicat comitatinus, vel ciuis, dic ꝙ ciuis, qa quoad onera non, inspicimus locū originis, sed personas, ex quibus qs nascit. Ita no. dixit Bar. in l. 1. ff. ad municip. vnde etiā appellatione comitatinorum non veniūt ciues, qa comitatiui sunt obligati ad stricta onera, q̄ ciues sm Bart. in d. l. 1. Et in l. 1. C. vt rustici ad nullū obsequiū, li. 11. Puto tamē ꝙ in materia larga, si diœcesi datur priuilegium vel hominibus de comitatu, ꝙ comprehēditur totus comitatus vel diœcesis tota in suo genere.

f Iure minoris] ciuitas, & minor æquiparari quo ad priuilegia, sicut de repub. dicitur, vt l. pe. hic allegata, vbi sic dr̃, respu minorum iure vti solet, ideoque auxilium restitutionis implorare potest, hęc. i. & de in. reipu. li. 11. rempub. vt pupillum adiuuari moris est.

g L. quæ tutores] Sic probat, quia. n. minor prohibetur alienare, ergo aduersus eum prohibetur vsuca.

h Et aliæ temporales] Dicitur autem temporalis præscriptio ea, quæ non attingit triginta annos. l. final. C. in quibus cau. in integr. restitutio. necessar. non est.

i Sicut minori] istud verbum vel est superfluum vel exponatur, Sicut minori, secundùm leges digestorū dabatur restitutio, sic & illis.

Ciuitati

neralibus edicti, quæ sunt, Si quid cum minore gestũ erit, &c. Pupillus autem ab istis præscriptionib' seruatur illæsus. C. de præscript. 30. annorum. l. sicut. §. non sexus. Quod autem ciuitati detur [a] restitutio in integrum, non placet Innocen. vbi supra argum. l. nihil interest, ff. ad Maced. sed Bar. in l. respublica, C. qui cau. maio. post Iacob. Butr. tenet, quòd sic, saltẽ ex clausula generali, quia, ex quo regitur per administratores, habet iustam causam petẽdi restitutionem. Hoc etiã tenet Bald. ibi, & est verior opi. [b] idem glo. in d. l. tenet facit pro hoc l. sed & hi [c] qui, ff. de public. vbi ciuitas dicitur respublica. Sequitur hoc Ioann. And. in additio. ad Spe. ti. de in integ. resti. 2. per. §. 1. ver. idem quoque, vbi post multas opi. residet in opinione Odof qui tenet, quòd non solùm ciuitas, sed etiam castrum, & villa possunt petere restitutionem in integrum, cum ibi sint multæ personæ viduæ, & pupilli, & licèt Bar. post But. in d. l. respublica, non admittat nisi in villa, & castro populo:o Bald. tamen & Iac. de Are. tenent etiam in villa non populosa, ex quo regitur per alios & ibi sunt minores, & mulieres [d] & hanc opi. Pan. in c. 1. de rest tu in integ. dicit æquiorem, & facit qđ not. in l. rempublicam, C. de iure reipu. lib. 11. & in d. l. sed & hi. vbi dicitur, ꝙ quodlibet municipium dicitur respublica.

CIVIS Vtrum efficiatur in loco, vbi consequitur quis dignitatem? Respon. Bar. in l. 1. [e] ff. ad muni. quòd sic facit l. municeps. §. miles, ff. eo. & quod notant doct. in cap. quia in tantum, de preben [f] vbi cõcludunt, quòd clericus sortitur domiciliũ, vbi est beneficiatus, si residere in eo tenetur, aliàs non, sicut hi, quibus dispensatum est super pluralitate beneficiorum.

1 Vtrum dicens, volo te habere pro ciue, [g] efficiat, ciuem, si habet autoritatẽ? Res. ꝙ sic, vnde statutum ꝙ dicit, ꝙ talis habeatur pro ciue, efficit ciuem, argum. optimum in c. ex parte [h] de spon. & quod no. Bar. [i] in l. si maritus, ff. de adult. & in l. si is, qui pro emptore, ff. đ vsuca. Ratio secundùm Pa. in d. c. ex parte, quia vbi actùs dependet a mera volũtate loquentis, paria sunt dicere, ꝙ vult talem habere pro vxore, vel ciue, sicut dicere, te duco in vxorem. vel facio ciuem. Et sic si sta tutum dicit, quod scholares tanquam ciues debent tractari, ex hoc creati sunt ciues ratione prædicta. Et ideò dictio, Tãquam, ponit veritatem non similitudinem. Et hoc verum, quando verba, & materia subiecta patiuntur. d. capitulo ex parte.

a Ciuitati detur] Dicebat enim, ꝙ quãdo loquimur de republica, intelligitur de Romana, & aliæ vocantur ciuitates, q̃a non põt simpliciter appellari resp.

b Et est verior opi.] Facit l. legatis, ff. ex quib. cau. vbi legati ciuitatis põt petere restitutionem in integrũ contemplatione ciuitatis aduersus læsionẽ quã fuerunt passi occasione legationis, ergo fortius hoc põt ciuitas, arg. in auth. multo magis, C. de epi. co & cle.

c L. sed & hi.] est § primus vbi dicitur, ꝙ respu. dicitur illa, quæ est municipij. Si quis habet conductum vectigal a repub. &c. Et sic municipia habet rempub.

d Et mulieres] Opi Bart. posset tamen saluari, si intelligatur prout ipse intelligit, si põderetur. Quia dicit, si sunt pauci homines, puta 10. ex quo regũt vniuersitatem tã quam bona propria, vnde non potest prætendi negligẽtia ex facto administratorum.

e Ibi Barto. in l. 1. ibi Alexan. in apostil. multa allegat cõtra illud dictum, maximè Pau. & Raphael. in l. huiusmodi. § legatum, de le. 1. & Alex. ibidẽ.

f Quia intantũ] Et plenius per Panormi. in cap. dilectus, de rescriptis. Pone exẽplum in milite, in stipendario, qui sunt ciues illius ciuitatis, vbi militiam exercent secundũ Bart. ĩ d. l. 1. & in l. filij. § fin. eo. titu. Similiter in monacho.

g Ciue] Not. ꝙ quis efficitur ciuis alicuius ciuitatis primò natiuitate, scilicet paterna, vel propria vt l. 1. & ibi glo. Et l. assumptio. § filij. ff. ad municip. Itẽ adoptione, quia filius adoptatus sequitur originẽ adoptantis. d. l. 1. nec tamen perdit suam primã originem. l. origine. §. fin. ff. ad municip. Et durat ista qualitas, donec durat adoptio. Quid autem sit de monacho, vide infra Monachus, in princip. Item receptione quando aliqui recipiuntur vt ciues, Et vide tex. in l. ciues, C. de incolis, libr. 10. vbi dicitur, quòd ciues facit origo manumissio, adoptio, & electio, Et intelligo de ista electione cõuentione, vel cõstitutione ciuitatis facta cum aliquo, & hoc videtur de consuetudine seruari. Facit. l. ædificia, cum gloss. ff. de verborum significatione. Item manumissione, sequitur enim originem manumittentis, non eius, q̃ iussit manumitti. ff. ad municip. l. libertus, & C. de inco. l. secunda, libro. 10. Quid autem sit de baptizato, vide infra, Monachus, in fine postillæ.

h C. ex parte] Ille enim, qui iurat habere talem pro vxore, est vxor eius & è cõuerso, ita vult d. cap.

i Et quod notat Bart.] est in §. legis Iulię, nã ibi distinguit, quod aliud ẽ loq̃ de iure, aliud de facto nã si statutũ dicat quod aliquis habeatur

beatur pro ciue, si de iure intelligitur, habeatur pro omnia, ac si esset ciuis, nisi qualitas repugnet. exemplū, si statutū dicat, quod nupta habeatur vt sui iur. in oibus habetur, ac si esset sui iuris, quia statutum pôt hoc facere, vt io aut'h. quæ de dig. per totum. Et in auth. episcopalis, C. de epi. & cle. Et idē dicēdu in omnibus, quæ sunt iuris, quia si lex dicat, sū habeatur pro infecto, quia verè nō est factum quò ad id, quod iuris est, quia obligatio nuo nascitur. l. non dubiū, C. de legi. Sed si ex eo resultaret cōtrarietas, tunc aliud est esse tale, & haberi pro tali. Exemplum filiusfam in castrēsi peculio habet, vt paterfa. quia non potest esse pro parte patris, & pro parte filius, vt in l. si pater, aliās si pariter, in fi. ff. de li. cau. Dicēdū est igitur aliud de facto esse, quia si quis est præsens, & dicatur, quod habeatur pro absente, non pôt fieri de facto, quin sit absens, vt d. §. legis Iuliæ, & l. in bello. §. facto. ff. de capti. Si ergo statutum dicat, quod talis habeatur pro ciue, importat quod in his, quæ ciuitas potest concedere ciuibus, habeatur pro ciue, & vt ciuis tractabitur. Facit tex. in l. rei iudicatæ, ff. sol. mat. vbi aliud est esse pater, & haberi pro patre, vel loco patris, vt in l. interdum. §. q tutelam, ff. de iur. & l. s. C. de his, quæ sub modo. in his verò, quæ habet aliunde ciuitas non ex concessione ciuitatis, sed ex rescripto papæ, vel principis, non habetur pro ciue. l. codicillis. § fi. de leg. 2. vbi dixit testator voluntatem suam haberi pro legitima, seu legitimè facta. Illa verba importāt, quod in his, quæ potest testator, s. vt valeat iure codicillorum, & c. & de his plenius habetur per Bart. in d. l. si is q, ff. de vsucap. in ver. item quæritur circa prædicta.

CLAMOR [a] est filia iræ, qua quis clamat contra aliquem confusè, & inordinatè aut furiosè loquitur; & fm se est veniale peccatū, per accidēs posset eē mortale ratione scandali, quando illud præuidet, vel debuit præuidere, & non curat desistere a clamore tali.

CLANDESTINVM matrimonium qñ dicatur? R. glo. in c. cum inhibitio, de clan. despon. quod trib. modis. Primò cum non habētur testes, vt in c. quod nobis, eo. ti. Secundò cū nōn fit cū solēnitate illa, de qua in c. aliter. 30. q. 5. & est vt despōsetur a parentibus, [b] vel quibus cura cōpetit mulieris, dotetur suo tēpore, & a sacerdote [c] bñdicatur. [d] Tertiò qñ non pmissis bannis a presbytero publicè cū termino, vt qui voluerit proponere impedimentū, si est, appareat, vt in d. c. cū inhibitio. [e] Tu tñ dic, vt colligitur ex dictis Io. And. in

Bapt. Ego vox clamantis. & Helizabet exclamauit voce magna, Luc. 1. vbi Beda non tam magna, quā magnè deuota. Secundò clamorem horrendæ offensionis; & est cum committitur aliqua horrenda iniquitas, Isai. 54. Nolite ieiunare, vt audiatur in excelso clamor vester, s. vestrorum scelerum. Tria autē pp ipsæ vitia clamā, s. homicidium, Ge. 4. Sodomia, Ge. 18. Et oppressio pauperū Iac. 5. tamen & ꝗ ibet culpa clamat. Tertiò clamor dicitur two furię perturbationis; & iste procedit ex turbatione, vt est illud ad Ephes. 4. Omnis amaritudo, & ira, & indignatio & clamor & c. tollatur a vobis. & c.

Et potest esse mortale ratione causæ ipsum producentis, vt si procedat ex odio, vel ira mortali, vel ratione materiæ continentis, vt si clamando contumeliam inferas, vel contētionem contra veritatem rei importantis, vel ratione scandali, cum fit a notabili persona ex ira, vnde alij notabiliter scandalizantur. Et isto modo dixit Christus psalmo 21. Aperuerunt super me os suū sicut leo rapiens, & rugiens, quādo Pilato clamantes voce magna dixerunt, Crucifige & c. Vide sanctum Tho. 2. 2. q. 158.

a Clamor] No. triplicem esse clamorem, primus in tensæ affectionis, & iste importat exauditionē, & est cum quis magno affectu desiderat, vel petit aliquid a Deo, psalmus. Clamaui in toto corde meo. Et dicit Greg. quod multum clamat, qui multum amat, vnde & Moyses, cum super mare rubrum cum filijs Israel maneret, & Pharao eos psequeretur & c. Moysi silenti dixit dominus, quid clamas ad me? Exod. 14. Nam clamor eius erat intensum desiderium, quo orabat; & iste clamor intrat in aures domini, & meretur exauditionem, psalmus, Clamab ad me & ego exaudiam eū. Sic clamantes fuerunt exauditi filij Israel, psalmus, Clamauerunt ad dominum, cum tribularentur, & de necessitatibus & c. Sic clamans Cananæa fuit exaudita, Matth. 15. Et cæcus, Luc. 18. Sic & prædicator isto modo debet clamare in populo. i. intimo affectu. Et sic audietur virtuosè & fructuosè, Sic Christus clamabat in templo non solùm voce, sed intimo affectu. Si quis sitit & c. Ioan. 7. & Ioan.

b A parentibus] Vide sing. Bart. nec alibi inueniес, in l. frater a fratre, in prin. ff. de cōdi. inde. circa 17. col. ver. 5. quæro, quid in contractu emptionis? qui dicit, quod contractus dicitur palem fieri, & bona fide cum pupillo, quando ne interuenientibus consanguineis, & amicis pupilli. l. transactio, C. de transac. vel quando fit in præsentia solius iudicis. l. fi. § prin. ff. quod me. can. Istud dictum de præsentia iudicis tenendum est cordi. & refert & sequitur Inno. in l 1. §. fuit quæsitum, in 3 col. ff. ad Treb. Alex. in d. l. transact. facit quod volunt Bal. Sali. & Moder. in l. pacta nouissima, C. de pactis, quod omnis metus, & omnis dolus præsumitur cessare, quando interuenit præsentia & decretum iudicis. & ad le. l palam, ff de rit nup & ibi doc. & in l. palam, ff. de verb. sig. sali in l. ea quidem. 6 q C. de accusatio.

c Vide Conc. Trid. ses. 24 c. 1. de matri. vide Catech. de matrimo. a. c. penult. P. V.

d A sacerdote benedicatur] Et ibi sequitur. Et biduo, vel triduo orationibus vacent, & castitatem custodiant.

e Dicto c. cum inhibitio] & no. quod licèt matrimoniū solo consensu perficiatur, tamen ecclesia prohibet clandestinum, primò ne sub spe matrimonij committatur adulterium? secundo ne matrimonialiter coniuncti separen ur. sæpe enim matrimonio occultè contracto alter mutaret propositum, & dimitteret reliquum probationibus deficientibus; de hoc latè. 30. q. 5. per totum.

Per

a Per Pa.] Nā vult Ab.ibi,quòd & si esset consuetudo,vel facerent banna, & ipsis non factis quis contraheret in faciē ecclesiæ,ꝙ non militaret pœna.d.c. quia pęna est ꝯ ꝯhentes clandestinè: hic autem clandestinè non contrahit, vt habetur in §. seq. est ēt ex mente literæ d. c. cū inhibitio. Nā sponsalia in multis casib.trāseunt in mr̄imoniū ipso facto, vt in c.is qui,de sponsa. Iō nè occurrat difficultas ꝯ prohibitionem ecclesię, debet etiam sponsalib. adhiberi solennitas, de qua in d.c.cum inhibitio.

addi.ad Spe.tit.de clan. de spon.& Oldra. consil.256. Inn.& Pa.in d.c. cum inhibitio, ꝙ quotiescunque qs contrahit ſm consuetudinē patriæ suæ corā amicis, vel vicinis, & sufficientib. testibus,ꝙ nō cōtrahit clādestinē.facit.l.si vicinis,C. de nup.& de cōs. dist.1.ecclesia,el 1.dr ecclesia.i.catholicorū collectio. ergo ī faciem ecclesiæ contraxit.

1 Quid si contrahit solū corā duob. testibus?Rñ. ꝙ si ex rationabili causa facit, puta qa timet aliquod impedimentū iniustē,vel ē senex,& verecundatur, & hmōi,excusatur,quāuis cōsuetudo sit,vt fiant banna, vel alia solēnia,ar.eorum, q̄ notātur in d.c.cū inhibitio, per Pa. a dūmodo ꝓpe debito postea publicet,nisi Eps excōicaret ꝯtrahentes sine bānis p statuta sua synodalia,quia sic esset excōicatus;aliās nō peccat. b Consulo, ꝙ hoc faciat de licentia Epi ſm Hugo. 30. q.5. in prin. Sed ꝯhere sol' cū sola mortale pctm̄ vr̄, argu. d.c. cum inhibitio, c qa materia est valde pōderosa,rōne cuius ponderositatis vr̄ pceptiua;tex.est cū glo.in c.rogo. 14.q.3.facit gl. d in c.nostrates.30.q.5.

2 Vtrum ꝯtrahentes e publicè corā testibus,licèt sine bannis cum īn consuetudo sit,ꝙ banna fiant,qui postea inueniunē in gradu prohibito ignoranter ꝯxisse ambo, vel alter eorū ꝓcreēt filios legitimos? ℞. gl.ī d.c.cū inhibitio, tenet ꝙ non,sed Inn.& Pa.ꝙ sic, quia isti clandestinè non ꝯtraxerunt,ex quo in faciē ecclesiæ nemine prohibente ꝯxerunt. Et est verum,si attendamus ad text. d.c.secus tñ, si ambo sciuissent impedimentū, vt ibidem. Et no. ꝙ in ꝯtractu matrimonij semper deberet interuenire pñtia,aut sciētia g ꝓprij sacerdotis, vt ī d.c.aliter,& ī d.c. cū inhibitio.& sacerdos,q scit impedimentū,& nō prohibet matrimoniū ꝯtrahendum ex ꝯtemptu, vel religiosus seu regularis,q p̄sumpserit interesse clādestino matrimonio ꝯhendo p triēniū h sū pendendi sunt ab officio,vt in d.c.cū inhibitio.

3 Vrū sponsalia ī similiter sint prohibita clandestinè ꝯhi?℞.Io.An.post eum alij in d.c. cum inhibitio, ꝙ sic,sicut & matrimoniū, l.oratio, ff. de spon.

CLAVES k ecclesię ſm Ri.in 4. di.18. ar.1.q. 3.sunt aliqua ptās supra naturalem facultatē, quæ est prīcipium aliquorū actuū supernaturalium. l

1 Quot sunt istę claues? ℞. qui supra ibidē,ꝙ sunt duæ quantū ad effectū, & relationē ad effect';vna tñ ī radice.Claues.n.ecclesiæ sunt ptās indicādi in foro animarū,q̄ potestas ex duobus integrat,s.ex ptāte discernendi in causæ examinatione,& ptāte diffiniēdi

b Alias nō peccat] sed nō vr̄,ꝙ sit excōicat', cū nō incurrat nisi p dolū. Itē quia pcepta iuris positiui nō obligant nisi ex intētione sed hic hēt cās rōnabiles, igr̄ &c. vide infra inobedientia, in prin.

c C. cum inhibitio] vbi dicit ex t'. clādestina matrimonia penit' inhibemus.

d Facit gl.] s. fi. in fin. dū dicit ex mēte d.c. cū inhibitio,cū psumantur adulteri,&c.

e Hodie necessarius ē eius interuētus,cū duobus saltem testib. ex Con.Tri. ses. 24. c.1 de ref. matr. Catec de matri. c.pe.& vlti. P.V.

f Hoc Adde Cōci.Trid.ibid. cir. fin. P. V.

g Scia] Et sic no. ꝙ psentia nō est simpliciter necessaria, dūmō fiat mr̄imoniū cum scia ei', ſm Ab. ī d.c.cū inhibitio.

h Per triēniū] Si culpa exegerit, ēt grauī' erūt puniendi, vt ibi. & ēt laici interessētes matrimonijs clādestinis, licèt nō cōprehendant verbis.d. c. cū inhibitio, tñ mēte sic,vñ dēt eis imponi pnia ſm Ab. ibidem. ar. l.pe. C. de fal. mo. & c.q̄to. d̄ sen.exc.

Con.Trid.sess. 24.c.5.de ref.matri. sup hoc statuit,ibm vid. P.V.

i Spōsalia] & hoc

k De clauiū ptāte vide q̄ definierit. S. Con.Trid. ses.14.c.1.de necess. & insti. sa. pœ.c 8.de sacrif. nec.& can. 3. 10. & 15.de sanct.pę.sa. Adde Catec.& ordinis sacr.. & īexplicatiōe symboli ad ver. Remissionē peccatorum. P. V.

l Supernaturalium] Puta relaxationis peccatorum, & dicas, ꝙ oēs transferentes, secundū aliquā similitudinē transferūt.clauis materialis ē proximū instrumentū aperiēdi hostiū,p quod intratur in domū, ac p hoc ipsa clauis nec apertio, nec aperiens est, nec causa pp quā aperitur, puta dignitas psonæ ad intrandū, vel indignitas, pp quam expellitur. Hoc mō spiritualiter cōuenit considerare aptionē regni cœlorū, quæ fit per sentētiam diffinitiuam,qua sententiatur cœlum isti aperiendū, qa ista apertio nō est actualis, sed dictata condigna dispositiōe isti',cui aperitur, cōuenit etiā inuenire aperientem, & iste est sententians; conuenit ēt inuenire cām,pp quā huic aperit per sniam introductiuam,& pp quam huic clauditur per sententiā exclusiuam,

in causæ determinatione. Prima dicitur clauis scientiæ. vnde clauis sciētiæ non est habit⁹ sciētiæ, nec actis sciendi, quāuis claues [a] ecclesię nō dēt recipere nisi habens habitū scientiæ sufficientem ad executionem potestatis. Secūda dr̄ clauis potētię, cuius actus est determinare causam ligādo, vel soluendo & ista dr̄ principalior, quia prima ordinatur ad istā; potestas autē ligādi, vel soluendi in foro causarū [b] non est propriè clauis. & quanuis pręfatæ claues distinguatur penes actus, tn̄ in radice sunt vna non tm̄ inter se, sed cū potestate sacramentū cōficiēdi, quia istę tres potestates fundantur in charactere sacerdotali. & ideò omnib. & solis sacerdotibus nouæ legis datæ sunt. Sco. tn̄ i 4. di. 19. q. vnica. tenet cōtrariū, s. quod non sit vna in radice cū potestate cōficiēdi, d̄ quo vid̄ J. ordo. 1. §. 7. & 16.

2 Qūo dr̄ sacerdos aperire, & ligare? Rñ. Ri. vbi s. q. 1. ꝙ tripliciter. Primò indicando, s. cū examinata hominis cōscientia indicat ei cęlū clausū, vel apertū Secundò aperit relaxando aliquā partē pœnæ peccato debitam. & claudit, pęnitētē aliqua pœna sensus ligādo, q̄ explere eum oportet vel hic, vel in purgatorio [c] ante, q̄ ingrediatur cęlum. Tertio claudit. & aperit ex cōicando, & ab excōicatione absoluendo, sed hæc respicit forū contentiosū potius, q̄ pœnitentiæ. Addo quartum de non contrito contritū faciendo ex vi absolutionis, vt J conf. 2. §. 1.

3 Vtrū quilibet [d] sacerdos possit vsū clauiū exercere? Ref. Ri. in 4. di. 19. ar. 1. q 2. ꝙ actio nō tm̄ reqrit potentiā a qua fit, sed subiectū d̄bitū in quo recipiat. Materia [e] aūt debita sunt psonæ. sup quas habēs claues habet iurisdictionem. Et ideò non ois sacerdos hēt iurisdictionē sup quēlibet nisi ſm ordinationem vicarij Christi. Et ꝓpterea non ois sacerdos p̄t exercere vsum clauiū, sed solū ſm eū modū, quē ecclesia statuit. Ob hoc quidā priuātur vsu potestatis, sicut excōicati, & hæretici. Quidā materia sicut illi, q non hn̄t populū.

4 Vtrū liceat sacerdoti vti clauib. ꝓ sua volūtate? Rñ. Ri. in 4. dist. 18. ar. 1. q. 4. ꝙ non, qa sicut minister & instrumētū non hēt efficaciā in agēdo, nisi ſm ꝙ mouet a principali agēte, sic sacer[d]

clusiuam, s. demerita istius, & merita illius. Nullum istorū ē clauis, qa primū est apertio, ſm aperiēs, tertiū causa remota. Igitur potestas illa, q̄ est in sententiante, quæ est inmediatū principiū, siue instrumentū sniandi, q̄ snia dr̄ apertio, illa ꝓprijssimè dr̄ clauis regni cęlorū.

Ista aūt potestas intelligi pōt tripliciter vno mō autori as simpl̄r principalis, & ista soli Deo conuenit. Secundo mō nō principalis, sed ꝓcellens, & hæc conuenit Christo. Tertio mō nec principalis, nec ꝓcellens, sed particularis, & hęc cōuenit sacerdotib. &c. hęc Scot. vbi diffusi⁹ vide in 4. distin. 18. q. 2.

a Con. Trid. sess. 14. c 5. de refor. Catec de ordi. sacra & d̄ ministro conf. tit de pœ. sac. ca. sed iam de ministro. P. V.

b Vel soluendi in foro cāru[m]] Nam est for⁹ publicus⁹, quia ecclesia habet autoritatē corrigendi delicta publica, & ibi requiritur duplex autoritas, corrn̄dēs duplici autoritati prędictę, s. discernendi, & sententiandi, sicut ad quodlibet iudiçiū rectū requiritur cognitio in cā illa, & snia, & sic aliquo modo pn̄t dici claues. Et de his patet Mat. 18. si ecclesia non audierit, &c. sit tibi &c. Sequitur q̄cunque alligaueritis &c. Ex quo patet, ꝙ deus approbat ligationē, & solutionē ecclesiæ factā in foro publico, quia contemnens habetur vt ethnicus &c. In hoc foro clauditur ecclesia. i. cōio fideliū p excōica. & aperitē per absolutionē ab ea, & reconciliationē. Ex hoc patet ꝙ istæ claues non sunt eædē cū prioribus clauib. quia istæ separantur ab illis, vtpote in habētib. iurisdictionē sine sacerdotio, vt i Archid. & qbuidā alijs hn̄tibus iurisdictionē ſm ordinationē ecclesię sine ordine sacerdotali, & ē conuerso, vt in qbusdam sæcularib. sacerdotibus quibus non est data potestas excludendi ab ecclesia, vel reconciliandi.

c Proprius vnicuique Gregi pastor attributus, qui suarū q̄q; ouiū curam habeat, S. Syn. Tri. sess. 24. c. 9. & sess. 24. ca. 13. i si de ses. 23. c. xv de ref adde locū catechismi præcitatū, & de ord. sac. c iam verò. P. V.

d Vel in purgatorio] De hoc dicit Sco in 4 dist. 19 ꝙ sicut i alijs cōmutationibus iustitia cōmutatiua hēt aliā latitudinē, ita ꝙ nō respicit in comutationibus indiuisibile, sed mediū rectæ rōnis, ita iustitia punitiua, q̄ est cōmutatiua pœnæ pro culpa nō respicit necessariò gradū indiuisibilem pęnę correspōdētē huic culpæ, sed ē ibi alia latitudo infra quam pœna minor nō sufficit, vltra quam pœna maior nō est imponenda. Et extra totam illam latitudinē clauis citra, vel vltra ligās errat. Et tūc non immeritò, ꝙ soluitur i terris, nō soluit in cęlis i. nō ratificat, sed intra latitudinē nō errat & ibi arbitriū ratificatur in cœ, ꝙ qcquid imponit intra illā latitudinē hic oportet implere, & si hic non impletur, residuum exigetur in purgatorio. Et si minus imponatur, & expleatur, nihil maius exigetur in purgatorio. Illud aūt mediū in illa latitudine possibile est esse homini notum per legem Dei cum adiutorio rationis naturalis. Ideo obligatio ad hoc medium latum est ad possibile homini sine miraculo speciali, & sine casu, & fortuna &c.

e Materia] Ex quo sequitur, ꝙ si quis absoluat aliquem

quem, & non habeat clauis exercitium, quòd ille nō est absolutus. Nam dicit Sco. in 4. di. 18. q. 2. arti. 4. ꝙ communiter non tenetur, quod ex ordine habeat sacerdos materiam, sed oportet aliquem subditum sibi dari, in quem habeat iurisdictionem non solùm ad hoc vt ritè absoluat, sed ad hoc vt simpliciter absoluat, quia sñia a non suo iudice lata non valet.

a Si non errant] Clauis potestatis errat, si quis absoluit ab eo, quod nō potest. Clauis aūt scientiæ dicitur, quando nec bene req runt nec examinantur illæ, quæ pertinēt ad hoc iudiciū, vtpote si circunstantiæ aliquæ fatuæ, quæ nec aggrauant, nec alleuiāt, sed placent auribus prurientib. cōfessoris. Si etiā non requirit de attritione cōfitentis, sed tantummō, vt audiat eum, ac si narraret vnā narrationem, vel fabulam. Dico ergo, ꝙ si clauis sciētiæ erret

dos, cum operetᷣ ꝑ istas claues instrumētaliter, si vtitᷣ istis clauib. ſm ꝓpriū arbitriū dimittēs rectitudinem monitionis diuinæ peccat.

5 Verū sacerdos ꝑ potestatē clauiū dimittat culpā peccati? Res. Ri. vbi s̄. art. 2. q. 1. ꝙ quis nō possit absoluēdo remittere culpā effectiuè, quia sic ē soli⁹ dei vt dicit Magister in litera, tñ ministerialiter & instrumētaliter illi, cui per attritionem remouit obstaculū gratiæ spiritus sancti, dispositiuè remittit maculam peccati, inquātū suo ministerio assistit virt⁹ diuina, q̄ pc̄tm̄ remittit. hęc ille. Idē Sco. ibi.

6 Verū sacerdos per potestatem clauiū possit remittere pœnā peccati? Res. Ri. vbi s̄. q. 2. ꝙ sic aliq̄ partem pęnæ tēporalis pc̄tō debitæ nō tm̄ illius, q̄ sibi imponit sed ēt illi⁹, q̄ in porgatorio est explenda, & plus vel minus, ſm qd̄ pœnitens ē bñ dispositus, & de hoc habes infra Indulgentia. §. 5.

7 Qn̄ datæ sūt claues beato Petro? Rx. qn̄ ecclesia fuit sibi data. 24 q. 1. quodcūq;, & de pę. di. 1. quem pœnitet. Et ligant oīa super terram, si non errant. ª 2. q. 3. cępisti, & d. c. quē pęnitet.

8 Claues horreorū qui dedit, vr̄ dedisse oīa, q̄ in eis sunt, de fi. instr. c. 2. ſm Inn. & eis datis ᵇ vr̄ data posessio oīum, q̄ sub illis sunt, extra de cōsue. c. ex lr̄is, in fi.

CLAVSVLA generalis sequens intelligitur ſm species præcedētes expressas, de capel. mo. dilectus filius. ſm Innoc. facit Clemen. non potest, de procu. in cap. sedes, de re'cri. in l. fina. §. cui dulcia, ᶜ ff. de vi. compet. Sed consuetudo potest introducere aliq̄ formam ī signū traditæ possessionis, & iste est ꝓpriè casus d. cap. & glos. ibi ponit multa exempla, inter quæ est, istud de clauibus. Et intellige quando ipsæ claues traduntur apud ipsam stationem seu apud ipsam domum &c. Et Bartol in d. l. cū pater § pater. 3. de lega. 2 dicit, quod tradi. tio in dubio præsumitur causa custodię, nec obstat. l. clauibus, ff. de contrahen. empt. vbi qui tradit instrumentum, videt tradere possessionem, & ibi Bal. quia respondet gl. in d. §. cū pater, in ver. fortè, ꝙ refert, quid dat, clauium agat, & sic secundùm Oldra. ibi. Idem actus numero secundùm diuersam intentionem agentis operatur diuersos effectus, quia si intendit tradere dominiū traditum erit: aliàs secus. Quid autem si nescitur de intentione? Dicendum ꝙ in isto dubio quoad casum dicti. §. pater, videtur facta traditio clauiū causa custodiæ, quia ibi in dubio pater diligere pręsumitur æqualiter filios. l. isti quidem, ff. qd̄ me. cau. Item quia ibi filia erat minor. Idem præsumitur causa custodiæ, vt l. fi. de fide instru. Quò verò ad alios casus, si præcedit titulus ad transferendum dñium, sic in dubio præsumitur translatio. Et ita procedit tex. in l. dotis fructus. § si cum l. seq. de iure dotiū: aliàs secus, vt glos in d. §. cum pater. Et ita ibi declarat Bart. Et latius in l. sub conditione, circa fin. ff. de solutio. & l. 1. ff pro dote, & Petr. de Anch. in Cle. 1. §. sanè, de hæreti. Et de intellectu dictæ l. clauibus, vide doct. in l. 1. in prin. & ibi Bar. 4. q. principali. ff. de acquiren. possessio.

execquēdo nō necessaria ad illā cām, vel illicita, peccat cōfessor, sed si nihil omittat de necessarijs ad cognitionē causæ, potest rectè iudicare. Si aūt errat clauis scientiæ omittendo aliquid, qd̄ non est necessariū ad causæ cognitionem, & peccat, & non potest rectè iudicare nisi a casu, & potissimè de attritione, vel contritione confitentis. Quod si pœnitens ostendat se dolentem, cum tamen non sit, est fictus, & recedit a vera pœnitentia, & cum nouo peccato, nec clauis scientiæ errat, sed pœnitens in periculum sui errat, & non ratificatur sacerdotis iudicium in cœlo. Et hoc quia fecit qd̄ suū est, quia vt hō nō potuit corvidere nisi per signa, sed non ratificatur quantum ad illum suscipientem, quia non est capax illius, licèt ostendat se capacem. Sed si sequatur vera sententia a casu, iudicium ratificatur in cœlo quò ad suscipientem, sed non quò ad sacerdotem, qui non peccet.

b Datis] Adde l. clauibus, ff. de contrahen. emptio. & intellige, qn̄ præcessit titulus ſm Inno. & facit. l. cum pater. § pater, tertio, & ibi glo. & Barto. de leg. 2. Et in d. cap. ex literis, est casus singularis ex quo nota, quod consuetudo potest introducere aliquem actum, per quem artificiosè transferatur possessio sine apprehensione corporali, Nam de iure communi licèt possessio acquisita possit retineri solo animo, non tamen potest acquiri, nisi interueniat actus corporalis. l. licet, C. de acquiren. possessio. Nam dicitur possessio quasi pedum positio, quia tunc naturaliter habetur, cum pedibus calcatur. l. 2. ff. de acquirenda possessio. glos. in cap. con questus, de for.

c § cui dulcia] exemplum est ibi, Si quis legat omnia dulcia, intelligitur de mulso vini, melis, dactylorum &c. Secus, si dicit legaui vinum amphorariū, quia non veniunt nisi potabilia dulcia, & sic clausula generalis restringitur. Vide de materia Opinio. §. 1. in postillis.

tri. & oleo le. vide supra, Casus S. 3. & 4.

CLERICUS primò quis dicat? ℞. Pa. in rub. de vi. & ho. cle. ꝙ largo sumpto vocabulo appellatione clericorũ veniunt oēs, qui hñt ordines, in quacũque dignitate sint, aut ordine, ēt in prima tõsura, c. cũ contingat, de æta. qual. ex quo sunt ad dei seruitiũ electi. vñ oēs, qui non sunt laici, dñr clerici. 12. q. 1. duo sunt gene. facit. 21. di. cleros, in prin. de præben. cũ sm, & in rub. prædicta iuncto nigro. [a] priuilegiũ ergo tributum clericis, ꝯceditur oĩbus ēt in dignitate, qa si eṕs est, clericus est, & ēt religiosus, qui ēt noie clericorum in fauorabilibus ꝯprehenditur. 54. di. 5. hac autoritate, & qđ no. in c. 2. de sup. neg. præla. li. 6. in gl. super ver. monasteriorum, & ibi Gemi. Sed in materia odiosa & in stricta significatione appellatione clericorũ nõ comprehendũtur episcopi, nec alij existentes in dignitate, nec ēt canonici ecclesiarũ cathedraliũ. nec monachi, seu religiosi. facit c. qa periculosum, [b] de sen. excõ. lib. 6. & c. in fidei fauorẽ, [c] de hęre. li. 6. c. statutum, de elec. li. 6. & gl. in Cle. 1. de sup. ne. pręla. Ratio, qa in eis est qualitas super alios q̃ non reperitur in simplicibus clericis. faciunt ad hoc dicta Io. An. in d. c. statutum, [d] qui inquit, ꝙ nomine ecclesiarũ parochialium non veniunt ecclesię parochiales collegiatæ in materia stricta, quia habẽt qualitatem collegij supra curam; sed in materia non odiosa [e] sic. facit similiter quod not. idem Pan. in c. 1. de insti. in ver. negligentiam, qui dicit, quòd in materia fauorabili, nomine ecclesiæ veniunt monasteria; secus in stricta materia, quod not. quia facit ad multa.

1 Vtrum appellatione monasteriorum veniant ecclesiæ sœculares, vel appellatione monachorũ veniant clerici sœculares? ℞. Pan. in d. cap. 1. de institu. quòd non, siue materia sit larga, siue stricta. 16. q. 1. placuit, [f] el 1. facit quod no. Bart. in l. 1. ff. ad munici. qui dicit, quòd nomine ciuiũ veniunt contadini. l. qui ex vico, ff. ad muni. & non è cõtrario. facit. c. Rodulphus, & c. significãte, [g] & quod ibi not. de rescrip.

2 Vtrum appellatione populi veniant clerici? ℞. Pa. in c. 1. de vi. & ho. cle. ꝙ in materia odiosa non, nec è contrario. facit c. si sententia, de sen. exc. li. 6. cum gl. Et sic limita text. Insti. de iu. na. gen. & ci. in § plebiscitum, qui dicit, ꝙ appellatione populi vniuersi ciues significãtur connumeratis etiã patricijs, & senatorib. vt intelligaẽ de his, qui sunt eiusdẽ professionis; secus in alijs, vt pro

a Iuncto nigro] In rubrica dicitur solùm de vita, & honestate clericorum. & in nigro fit mentio nedum de simplicibus clericis, sed de prælatis, & episcopis, vt in cap. clerici, eodem titu. Item quia duo sunt genera Christianorum, laici & clerici, d. capit. duo. Item quia clerici a cleros dicuntur Grecè, quod est sors Latinè, quia sunt electi in sortem domini. dicto capitulo cleros. Item probatur de cle. ægro. in rubrica, & in sexto libro. & ibi per Ioann. Mona. &c.

b Quia periculosum] Habetur ibi, quòd in excommunicatione, vel interdicto contra clericos non comprehenduntur episcopi, nisi fiat expressa mentio.

c In fidei fauorem] Ille textus nihil facit, & si Abbas eum alleget, quia dicitur quod in fauorem fidei admittuntur testes, etiam excommunicati, & criminum socij contra hæreticos, & eorum fautores, vt patet &c.

d D. cap. statutum] Optimè facit ille text. quia enim promotus ad ecclesiam curatam, debet se facere promoueri intra annum, & non extenditur hoc statutum ad assumptos ad regimen ecclesiarum collegiatarum, quia in pœnis non fit extensio.

e Sed in materia non odiosa] Exẽplum, quod fuit de facto Papa enim præcepit clero expressis episcopis, abbatibus, archiepiscopis, exire de ciuitate Ferrariæ, & Mantuæ, exceptis presbyteris parochialibus, qui debent remanere pro baptizandis pueris. Nam debent ibi remanere Archipresbyteri ecclesiarum collegiatarum, qui habent parochias curatas, si nõ sint ibi presbyteri specialiter deputati, &c. quia sumus in materia odiosa respectu interdicti, & in fauorabili respectu animarum, &c. Et dicit ita declarasse, licèt ad plenum non recordetur, Papam Ioan. & ibi in dicto capitulo statutum. refert hæc Panormita in dicta rubrica de vita, & honestate clericorum, qui allegat Innocent. in capitulo sedes, de rescrip. & Fede. consi. 11.

f Placuit] El primo. Et licèt dictum istud videatur verum, non tamen hoc ibidem dicit Panormita. Posset & probari dictum istud ex eo quod notaui infra, monachus. § pen.

g C. significãte] No. Pan. ibi, ꝙ si quis impetrat beneficium illius, qui renunciauit, tanquam si esset mortuus allegãs in supplicatione ipsum esse mortuũ, Licèt enim videatur mortuus non tamen valet impetratio, quia illa expressio vacationis habet restringere gratiã ad illum casum, & non ad illum; quod est valde notat secundum eum.

bat dictus tex.in cap. si sententia, cum sua gl.[a] In materia autem priuilegiatiua poteſt dici, ꝙ comprehendantur. facit capi. dilecti,[b] cum sua materia de foro compe. qđ no. Bart. in d.l. 1. ad munic. & qđ notatur in d.c. Rodulph⁹, & quod no. Ioa. An. in ca. Io. de cle. coniu. qui dicit, ꝙ ſtatutũ excommunicans certo casu laicos non cõprehendit clericos ẽt coniugatos. Et hoc ſequitur Pa.[c] in c. 1. đ præbend. præfata intellige ẜm ꝙ dico. infra Lex. S. 6.

3 Verũ diſpenſatio cum illegitimo, vt poſſit effici clericus, debeat intelligi, vt poſſit ꝓmoueri ad minores ſolũ gl. in c. literas, đ fi. preſ. tenet ꝙ ſic, cũ ſit materia odioſa. & dicit quod permiſſio in genere medio critatẽ reſpicit. l. vlti.[d] C. cõ. de leg. l. vl. S. ſed & ſi. & de le. 1. legato generaliter in prin. cũ alijs conc. gl. d. c. literas. Ex quo concludit cũ prædictis, ꝙ ſolũ ad minores poterit ꝓmoueri, qa ordines minores ſunt medij inter primam tonſurã, & ſacros ordines. Item dicunt Ber. Gof. & Hoſ. quando diſpenſatur cũ aliquo, vt ad beneficia eccleſiaſtica promoueatur, quòd ſolùm intelligitur de beneficijs, quæ nõ ſunt prælationes, aut dignitates: prædicta tamen limita ſecundũ quod dicam infra diſpenſatio. S. 9.

CLERICVS. 2. quid dẽt habere? Rñ multa vt ſunt virtutes, vt 40. di. ꝑ totũ, & quæcunq; alia, q̃ qlibet bon⁹ Chriſtianus dẽt habere, ſed ſpãliter aliqua q̃ ipſi debẽt habere, inſeram⁹, quæ quidem ſunt nouem in ſumma.

1 Primò dẽt[e] eſſe literat⁹ patet hoc. 36. d. 37. & 38. ꝑ totũ, & 16. q. 1. ſic viue.

2 Verũ oĩno illiterat⁹ ſit ordinand⁹? Reſ. Inn. in c. cũ in cunctis, de ele. ꝙ nõ. parũ tñ ſcientes, ſi ſpes eſt, ꝙ poſſint proficere,[f] ꝓmoueri pñt; aliàs nõ, niſi ſint monachi, qui magis indigent contẽplatione, q̃ ſciẽtia, & facit quod legitur. 16. q. 1. legi. vbi dicit. Ioan. ſufficit monacho, ſi ſit bonus, licèt ſit illiteratus.[g]

3 Sed quæ ſcientia eſt neceſſaria? Reſ. Inn. vbi ſupra quod eſt requirenda ſecundùm dignitatem, locum,[h] & ordinem, ad quẽ aſſumitur, vt in c. eccleſia veſtra.[i] 2. đ ele. Si. n. aſſumit̃ ad epatũ, dẽt habere ſcientiã noui & veteris teſtamenti, cũ ſit iudex animarũ, & iuris, cũ ius dicere debeat. 11. q. 1.

a Ca. ſi ſententia, cum ſua glo.] Bal. tamen in l. 1. §. huius ſtudij, ff. de inſti. & iur. dicit ſacerdotes eſſe patres reipublicæ, & ſic de diſtrictu ciuitatis, allegat no. in c. ſi. de reſcrip. in 6.

b Facit cap. dilecti, &c.] Nam ibi not. Panor. quòd priuilegium cõceſſum hominibus alicuius patriæ ſub nomine appellatiuo, concernit etiam clericos, dummodo, & materia ſubiecta, & condecens proportionentur vtriſque đ his autem, quę not. in d. capitu. Rodulphus, & in d. l. 1. ad municip. habetur ſupra, ciuitas. in §. 1.

c Et hoc ſequitur Panor.] Pa. ibi in princi. nõ ſequitur, quod dicitur hic ĩ materia ſtricta. poſtea q̃rit, Quid autem, in priuilegijs, & ſe remittit ad id, qđ legitur, & not. in d. capitulo cum dilecti, de foro comp. &c.

d L. vlti.] Eſt §. 2. vbi ſi legetur ſeruus ſub optione tertij, ipſo nolente vel nõ potente eligere, electio erit legatarij, dummodo non eligat optimum, nec etiam infirmum, vt dicit dic. l. legato generaliter, vbi habetur eadem ſententia.

e De clericorũ literis, & ſcientia adde S. Synodum Tri. 23. ſeſ. c. xi. 12. 13. & 24. ſeſſ. 24. ca. 18. de refor. catechiſm. de ordi. ſacra. c. ſequitur nunc. P. V.

f Poſſint proficere] Et quod omnino illiteratus nõ poſſit promoueri etiam ad primam tonſuram, patet in c. ſi. de tem. ord. vbi talem ordinans priuatur vno anno poteſtate conferendi primam tonſuram. Si tñ ordinentur, acciperent characterem ẜm doc. qa ex quo quis eſt baptizatus, capax eſt cuiuslibet ſacramenti, cap. veniens, de presby. non bapti. de parum autem ſcientibus &c. ſi ſint dociles &c. Adde ꝙ procedit diſpenſatiuè, & ex magna cauſa ſecundùm Hoſtien. quaſi non ſufficiat, quod quis ſit docilis, vt promoueatur, & dicit Pan. in d. c. cum in cunctis, ꝙ Hoſtien. bene loquitur. Et dicit, ꝙ credit, ꝙ Iuu. habuit hunc intellectum. Sed tamen requirenda eſt qualitas loci &c. vt §. ſeq.

g Licèt ſit illiteratus] Hoc idẽ tenet Archidia. ibidem, & Geminian. in ca. ſin. de tem. ordi. libr. 6, dicens not. arg. Quod illiteratura non repellit religioſum a ꝓmotione, & allegat. d. glo. Et facit c. ſedulo. 38. di. Et not. quod illiteratus dicitur, qui omnino ignorat literas. 34. diſtin. præcipimus, Et ille nõ eſt aptus ſacris officijs. 35. diſt. ca. 1. in auten. de ſanctis. epiſcopis. § cleros, col. 9. & epiſcopus cũ iſtis diſpenſare non poteſt ſecũdùm Inn. in c. dilectis, de tem. ordi. &c. Et de religioſo dicit Pan. in d. cap. cum in cunctis, quod nõ requiritur magna literatura, ſed ſufficit ſibi perfectio charitatis.

h Dignitatem, locũ] Nam in hominib. abiectis, & modicæ cõditionis præpoſito non requiritur tanta ſcientia, ſicut ei qui præponitur curæ magnorum virorũ ſecundum Pa. in d. c. cum in cunctis.

i Eccleſia veſtra.] 2. Not. ibi quòd ſcientia requiritur in prælato ſecundùm qualitatem eccleſiæ. Non ergo in omnibus eccleſijs requiritur vniformis ſciẽtia. Nam ſi populus ſibi ſubiectus eſt maximus, requiritur maior ſcientia, vel ſi ibi ſunt hæreti-

de persona. a Presbytero autem sufficit, ꝙ sciat canones cões pœnitentiales &c. de quibus. 38. dist. quæ ipsis. Cantor dēt scire cantum, & sic de omnibus ordinibus, quod satis colligit ex his, quæ eis dantur b in ordinatione. 23. distin. per totum, & ex potestate & officio c quod habent exercere. De sciētia verò cõfessorũ vide j. Confessio. 4. §. 3.

4 Vtrum peccet, qui suscipit aliquam dignitaté, vel aliud officium, ad ꝙ non habet sufficientem scientiã? ℞. Inn. vbi supra ꝙ sic. 38. di. omnes. 18. q. 2. si qs Abbas, de æta. & qual. cap. fin. Sed aduerte, quòd est quædam scientia eminens, quæ subtiles quæstiones diffinire nouit, & in promptu respõsiones habet. Mediocris scientia est quæ scit aliquo modo examinare negotia, quanuis ad omnia nesciat respondere, & in libris veritatem eorum, quę scire debet, scit quærere, vel saltem circa ea dubitare, & consulere peritiores, etiam si in promptu omnia non habet, sufficiēs tamē scientia est, quę sufficit ad faciendum; quæ sibi imminent ex officio, quod habet. hanc qui non habet, credo quòd peccet mortaliter d acceptando officium, argumen. dict. capitu. fi. e Et similiter qui ei sciēter f dat tale officium, nisi ex causa dispensaretur, quia imperfectum scientiæ supplet perfectio charitatis, de renun. c. nisi cum pridem. §. pro defectu.

CLERICVS. 3. debet esse g hospitalis. 43. di. per totum, nõ cupidus, seu auarus. 42. distinct. ꝑ totũ.

1 Vtrum clericus prebēdatus teneat̄ facere quatuor partes de reditib⁹ ecclesię, & oblationib⁹ fidelium, scilicet episcopo, pauperibus, ipsi sacerdoti, & clericis, & fabricę, sicut volũt antiqua iura, vt in capit. quatuor, & cap. cognouimus, & cap. seq. 12. quæst. 1. Rñ. secundùm quòd colligo ex Pa. in cap. de ec. ędi. quod quoad quartam episcopi, & quartam fabricæ standũ ex consuetudini, h quæ quidem valet in præfatis iurib⁹ derogare, nisi quãdo fabrica remaneret derelicta. quia tunc esset irrationabilis, & non valeret, & sic teneret̄ dare quartam arg. d. ca. cognouimus, & in d. cap. 1. Et hoc intellige, qñ reditus supersunt detractis necessarijs. Quo aũt ad quartã debitã pauperibus non valet aliqua consuetudo in ꝯtriũ, quin teneat̄ Ego plus dico, quòd non solùm quartam partem, sed & oĩa, quæ supersunt eorum necessitatibus, tenet̄ paupibus erogare, si fabrica non egeat reparatione, vel nisi vellet cõuertere talia ad ampliandum cultum dei in tali ecclesia. Nulla extrema necessitate in aliquo occurrente. Nã in illis duobus casibus

ci. facit. c. in causis, de elec. quod ibi no.

a De persona] Parum facit ille text. qui dicit quod presbyter apud episcopum tãtum iudicari debeat. Nam inter clericos habet diiudicare. Sed optimus text est de hoc, quem omnino notabis, in c. qui episcopus. 23. dist. in prin.

b De his Catechu. de ordi sacra c. de his igitur, & seq. P. V.

c Officio] Sed quæro, quid de Abbate Quæ enĩ scientia requiritur in eo. Archi. in d. c. legi. dicit, quòd sufficit sibi si sciat cantare, & legere. Sed Panormita. contra, cum habeat curam animarum, vt forum pęnitentiale. Nam tenetur scire ea, q́ spectãt ad suum officium Innoc. tamen dixit, ꝙ non requiritur magna scientia, &c. Vide pleni⁹ per Archi. vt supra, & in c sedulo. 38. dist.

d Credo quòd peccet mortaliter] Dicit Panormita. in d. capit. cum in cunctis, quòd vltra rationem naturalē probatur hoc in capitu. non est putanda 1. quæst. 1. in fin. vbi sic dicitur. Quisqs ergo sacerdotiũ non ad elationis pompam, sed ad vtilitatem adipisci desiderat, prius vires suas cũ eo, quod subiturus est onere metiatur, & ad id cum metu accedat, cui se sufficere existimat, accedat; gloss. in versi. prius vires suas, ait, Sumite materiam vestris, qui scribitis, aquam viribus, & versate diu, quid ferre recusent, quid valeant humeri &c. Argum. ff. de excusa. tuto. l. paupertas. De promouendis autem ad doctoratum dic, quòd si sufficientem scientiam habeant, non peccant petendo gradum, cum petant facultatem communicandi alijs scientiam, quam habent, quod pertinet ad charitatem. Sed in minus instructis est peccatum præsumptionis; gloss. in Clementi. 2. de magi. Adde, ꝙ Paucissimi digni attingũt gradum doctoratus, vt not. docto in l. cunctos populos, C. de summa trinitate ex quo infero, quòd etiam illis temporibus promouebãtur indigni &c.

e Ar. d. c. fina.] Credo, quòd ille text. optimè faciat. quandoquidem ille episcopus propter defectum scientiæ fuerit depositus, vt patet ibi. Sequitur Innocent. & Abb. in d cap. cum in cunctis.

f Qui ei scienter] Hoc apertè probatur in ca. cum sit ars, eo. ti. de ęta. & qua. &c. & §. pro defectu, hic allegato, vbi præsul licitè renunciat propter scientię defectũ, quæ necessaria semper est ad tēporalia, & spiritualia gubernãda. scriptũ est. n. quia tu scientiã repulisti, & ego repellã te, ne sacerdotio fungaris mihi, &c.

g Adde s. Conc. Tri. ses. 25. c. 8. de refor. P. V.

h Cõsuetudini] Vide

Vnde, si consuetudo transferret onus fabricæ in populum, illa seruanda esset, arg. cap. ad apostolicam, de simo. Idem dicendum, nisi aliter disposit o proui deret. Nam hodie communiter ecclesiæ cathedrales præcipuè habent reditus distinctos pro fabrica. Tunc enim prælatus non tenetur dare quartam partem suorum redituum, si verò nulla esset cõsuetudo, tunc illa quarta pars deberet erogari, per tex. d. capitu. cognouimus, & tenet Hostien. in summa, titul. de ecclesijs repará. §. ad ñ. Si verò quarta pars non sufficit, nec consuetudo aliter disponit, tunc recurrendum, est a 1 clericos ecclesię c. de his de ecclesijs, repa. dum mõ reditus eius superflue ei. Cõpellantur etiam vltimo loco parochiani ecclesię eam ex quo ibi percipiunt diuina, teneneur ad refectionem ecclesiæ. ar. c. si episcopus, de offic. ordi. lib. 6. nec possit parochianus volendo euitare, onus cedere vsui ecclesiæ, quia hoc non dependet a facultate sua, vt in cap. omnis, de pœniten. & remiss.

licitè desistit ab errogatiõe in pauperes, aliàs non sine mortali peccato. argu. eorum, quæ no. in c. dudum, el. 2. a de elec. & in c. cum sin, de præbẽ. b facit, c. clericus q. c & c. duo, d & c. vl. 12. q. 1. & 10. q. 2. episcopus. Nam eis dicitur. 12. q. ..aui ũ habet ecclesia, &c. Th in quo. & 1. 2. q. e 185. dicit. ꝙ si ista bona sunt distincta, & aliquid sibi retinet, quod debet fabricæ, vel pauperibus, vel ministris, peccat mortaliter, & tenetur ad restitutionem. si verò non sunt distincta, eius fidei committũtur & si in modico deficeret, quod obuiet bonæ fidei, erit veniale peccatum. In notabili verò exc ssu erit peccatũ mortale.

2 Verum habens bona f patrimonialia licitè possit ecclesiasticum beneficium suscipere? Rñ. secũdùm Ri. in quol. 3. q. 20. ꝙ si bona patrimonialia sufficiũt ad necessitatem naturæ solũ, põt ecclesiasticũ bñficiũ recipere in tantũ, inquantum exigit necessitas status, & personæ. Si verò tm̃ habet in patrimonio, quantum requirit necessitas status, naturæ, & psonæ in tm̃, quòd multa ẽt posset pauperib. erogare, si vltra hoc accipit ecclesiasticũ beneficiũ non intendens ecclesię deseruire, sed vt amicos possit ditare, & magis honorari, & delicatius viuere, peccat mortaliter. facit c. clericos. 1. q. 2. & c. sermo in d. ca. clericos, dicit Io. ꝙ etiã seruiendo ecclesiæ, si bona ecclesię cõsumat, & ex cupiditate suum patrimoniũ reseruat, quod mortaliter peccat. facit tex. in capitu. Quoniam, in fi. 16. quæst. 1. pro ista opin. aliàs seruiendo ecclesiæ, licet viuere de ecclesia, & conseruare patrimonium suis hæredib⁹, secundũ Inn. i c. episcopus de præb. si verò recipit, vt bñ dispenset, sic nõ peccat secundũ Ric. vbi supra, dũ

siastica dicuntur patrimonium Iesu Christi, vt in cap. cum ex eo, de elec. lib 6. præterea ipsum beneficium dicitur possidere particularia bona ipsius, vt no. in cap. in literis, de restitu. spolia Et vide ad præ missa quod no. gl. in cap. cum Carpensis de verbor. significa Et facit text. iuncta glos. 23 q. 4 cap. quid ergo. Et vide supra beneficium. § 35 & infra eo. §. vltimo &c.

b Et in ca. cum secũdũ de præ.] Nota ibi Innoc. Hostien. & Abb. ꝙ episcopus tenetur ex genera li suo officio omnibus prouidere indigetibus, maxime clericis. 11. q. 1. per totum. 16. q. 1. possessiones. & c. fin.

c Clericus qui] not. ibi pulcher rimum tex. quia enim clericus dicitur pars domini, vel in sortem domini assum ptus, ideò debet se talem exhibere, vt sit domini pars. Qui verò aurum, argentũ, possessiones, & varias suppellectiles hñt &c. cũ illis partibus domi nus non dignatur fieri pars eius.

d Cap. duo] Ibi etiam ẽ pulcherrimus text. Et inter alia dici, ꝙ clerici deferunt coronam, & tonsuram, corona significat, ꝙ coronari merẽtur in regno Dei tonsura verò abdicationem ab omnibus temporalibus. Sufficit enim eis, si habent victum, & vestitum.

a Cap. dudum, el 2.] Nam no. ibi dicitur, ꝙ qui tenet beneficium minus canonicè, committit furtum, Vt in gl. ibidem inver. furtum in si licèt propriè fur tum non committat, cum non sit furtum in re immobili. vnde bene dixit gl. addendo, quodammodo, & sic ista dictio est impropriatiua. Dic tamẽ hoc dictũ procedere respectu corporis beneficij, & iu ium ad illud pertinẽtium, sed respectu fructuum, quos percipit, mala fidei possessor, est & committitur vere furtum. no. Bar. in l. sequitur, §. si de vsucap. Et in l. ancilla. C. de fur. Et quanquam aliqui dixerũ, ꝙ ex quo beneficium vacat, non potest dici furtum committi ad instar iacentis hæreditatis, cuius bona si surripiatur non causatur actio furti, cũ eo tpe nõ sit dñs, qđ non placet, quia longa est differentia inter vnum, & raliquum casum, quia bona beneficiorum nũquam vacant, cum Christi dicantur esse, vnde bona eccle-

e Quæstio.] 185. Artic. 7. Et rationem assignat, quia sunt mali dispensatores, & vide ibi. Distinguit enim quando bona sunt patrimonialia, quomodo possũt ea dispensare, vel elargiri, & quãdo sunt ecclesiarũ &c. vt hic, & loquitur de episcopis.

f Habens bona] Pro intelligentia no. ꝙ tẽpore primitiuæ ecclesiæ oĩs credentes in Christũ non possidebant aliquid proprium, sed oĩa erant illis cõia, vt no. 12. q. 1. in summa, & act. 4 sed postmodũ frigescente feruore incæperunt possidere propria, error tamẽ erat, vt clerici saltem propriũ possiderent, & fuit statutũ ẽt tpe apostolorũ, vt bona, q̃ pri⁹ habebãt, deberẽt offerri ecclesię cathedrali, & ex reditu.

subue-

modo sit idoneus. [a]

3 Vtrum prælatus possit satisfacere pro debito personali de fructibus ecclesiæ?[b] Resp. dominus Anto. in c. olim nobis, de restitu. spo. quòd sic. facit cap. peruenit, de fideiuss. Archi. in c. statutum, de rescrip. li. 6. tenet contrarium. Pa. in d. c. olim, limitat Archi. dicere verum in debito contracto pro delicto, vel pro patrimonio suo, & sic serua. & de hoc Vide infra, immunitas §. 51. cum duobus §. sequen.

4 Vtrum clericus præbendatus conuertẽs reditus [c] beneficij in vsus inhonestos teneat̃ restituere? Res. Pa. in d. c. cum ẽm, de præb. q sic ecclesiæ, si habet de patrimonio, vel aliũde. 12. q. 4. c. 1. & 2. quia de altari debet viuere, non luxuriari, & accipitur luxuria pro omni luxu, seu illicita concupiscentia, 43. distincti. in princ. & Mat. in Cle. quoniam, de vi. & ho. cle. dicit quòd talis contrectat rem inuito domino, [d] quia, qcquid habent clerici, sunt bona pauperum. 12. quæ. 2. aurum, & 16. q. 1. c. si. Et q̃tum sit eorũ peccatũ mortale, patet in d. ca. si illi. 12. quæst. secunda. Et ideo recipientes ẽt teneñ ad restitu-

subueniretur indigentibus tam clericis, quàm laicis, & horum bonorum dispensator fuit eps deputatus, tex no. in c. videntea. 12. q. 1. illo tempore si clerici possidebant propria, nullo modo poterant percipere de reditibus ecclesię, quia vsus illorum bonorum fuit deputatus pro indigentibus. Item quia videbatur quidam error, q clerici possiderent propriũ, cum deuiarent a vestigijs apostolorum vnde fuisset visum longè indecens si cum hoc q possiderent propria, vellent viuere de reditibus ecclesiarum, & secundũ illa tẽpora emanarunt multa iura, in quibus dicitur, q clerici habẽtes propria non debent participare de reditibus ecclesiæ. Sed postmodũ, fuit statutum, vt nulla ecclesia ædificaretur sine dote p ministris, & alijs necessarijs ecclesiæ, & clerici tunc sine scãdalo incæperunt habere proprium. 12. q. 1. certè, & de cons. dist. 5. nemo. Et sm hæc ipa procedunt iura quæ vidẽtur velle, q clerici pñt viuere de reditibus ecclesiæ, nec ponderatur patrimoniũ, quia hodie bona ecclesiarũ principaliter sunt deputata ad vsum ministrorũ, vt in ca. pastoralis, de his quæ fi. à præla. Et vide bonũ textum. 1. q. 1. ca fin. vbi indifferenter permittitur clericis, vt possint viuere de beneficijs, ex quo eis deseruiunt. Concludo ergo, q ab ecclesia vniuersali non pñt petere habentes patrimoniũ, sed ab ecclesijs particularibus, quibus seruiunt, licitè pñt capere, ex quo honestè viuunt, & prauam intentionẽ non habent. hinc emanarunt iura hodierna, quibus disponunt, q habens beneficium, & patrimonium possit liberè testari de patrimonialib. 12. q. 5. per totum, Et de testa. quasi per totũ. hæc Pa. in c. postulasti, de rescrip vbi ẽt quærit, Vtrum in impetratione beneficij sit facienda mentio de patrimonio Et est cõis opinio, q in literis iustitiæ est facienda mentio de patrimonio, vnde per tales literas non tenet̃ eps prouidere habenti sufficiens patrimonium. c. tuis, de præbend. Dicit tamen Io. An. q hc casu obstat exceptio impetranti in vim peremptoriæ, non aũt in vim dilatoriæ, & no. hoc verbum, quia valent literę iusticię ad beneficia, licèt non faciant mentionẽ de exceptione perẽptoria competenti aduersario, vt plenè no Pa. in ca. cum ordinem, de rescri. Sed in literis gratiæ non est necesse facere mentionem de patrimonio. Facit tex. d. c. postulasti, de rescri. in fi. Et ibidem Iuan. And. & clarius in c. ad aures, de rescri. Quidam tamen dicũt q si ordinatus fuit impetrator ad patrimonium, q tunc de eo est fienda mentio, quod de rigore potest admitti, sed de stylo curiæ seruatur indifferẽter prima opinio. Ratio diuersitatis est, quia per literas iustitiæ prouidetur solum pauperibus, sed non dicitur pauper, qui habet sufficiens patrimonium, nec tenetur episcopus prouidere ordinato, nisi quando non habet patrimoniũ, vt in c. tuis, & in c nõ liceat, & in ca episcopus, de præb. Sed literæ gratiæ sunt alterius conditionis quia gratia nõ ẽ fundata super iustitia.

a Idoneus] De hac materia habes plenè p Ab. in c. postulasti, & resc. Et in c. tps, de præb. vbi concluditur per Inno. & Hostien. vt hic & c.

b De fructibus ecclesiæ] Tu plenius vide Pa. in repeti c. cum esses, de test. tamen q̃tum ad hunc § spectat, potes dicere cum Pa. in c. peruenit, de fideiuss. q aut clericus contraxit debitum pro sua sustentatione, & tunc dicit ibidem Hos. q pt satisfacere de fructibus beneficij, quos facit suos, secus in fructibus, qui veniunt conuertendi in vtilitatem ecclesiæ, & est communis sententia docto. ibi, & specu ti. de sen. ex. §. 1. ver quid si debitor, qui dicit hoc procedere in defectum bonorum patrimonialium, & hoc seruari visum est in curia per Collectarium, vt dicit in c. Odoardus, de solut. vide pro ista conclusione Pa. in c. præsentium, de pigno. Nam ecclesia in effectu tenetur ad ea debita & c. Et ita intelligitur. d. c olim. Nã ibi ille eps fuerat spoliatus epatu suo, & cõtraxit p sustentatione igitur ecclesia satisfacere debebat, aut contraxit clericus pro patrimonio suo conseruãdo, vel fideiubẽdo, vel aliter, q̃ p vtilitate ecclesiæ, & tunc tene firmiter, q de rigore iuris inspecto statu beneficiorũ & deputatione nõ debet aliquo modo de reditibus satisfacere creditoribus, quia id solum est clericorũ, quod probabili ratione consumunt, vt in c. si de pigno. ergo non debent apprehendi fructus, cũ sint conuertendi in cãm piã. Sed cõis opi. inualuit, quia hodie clerici appropriant sibi fructus, vnde melius visum est curiæ, vt satisfaciant creditoribus & c. q̃ aliter illicitè expendant, & d. c. peruenit, loquitur de fructibus patrimonialibus, vt dicit glo in c. de multa, de præben.

c Reditus ecclesiæ quibus non donandos. S. Syno. Trid. interdicat, vide sess. 25 c 1 de refor. P. V.

d Inuito domino] Et sic committit furtum, vide supra beneficium. §. 34 & seq. in apostil.

tionē, nisi in casu concesso. 14. q. 6. si res. Et hoc verū quoad forū conscientiæ. a nec sufficit, ꝙ restituant de fructibus beneficij secundū Host. nisi quatenus sub traherent sibi n cessaria.

CLERICVS 4. dēt b eē habitu honest⁹. 41. di. ꝓ totum, & in c. clerici officia, de vi. & ho. cle. vbi dr̄. ꝙ coronam, & tonsurā habeant congruentem, indumēta clausa desuper deferant, nimia breuitate, vel longitudine non notanda. pannis viridibus, & rubeis nō vtātur. nō sotularib⁹ cō sutitijs, frænis sellis pectoralibus deauratis, aut aliā superfluitatē hūtes fibulas, nec corrigias aureum, vel argenteū ornatū habentes, nec annulos, nisi quibus competit ex officio. Quod quidem capitulū, quia non loquitur in oībus ꝑceptiuè ſm Inn. ibidem, licèt Pet. dicat ꝙ sic; tu tñ dic meli⁹ ſm Pan. ibidem, ꝙ aliqua sunt de præcepto, aliqua non; propterea inferam du bia a d ea, quæ de necessite sunt scienda.

1 Vtrum cleric⁹ c teneat deferre tonsuram? ℞. ꝙ si est in minoribus, & nō habet beneficiū, non tenetur, ar. c. Ioan. de cle. coniu. & in c. vnico, eo. tit li. 6. & gl. in c. fi. l. di. Si verò est in sacris, vel beneficiatus, tenetr de præcepto. facit. d. c. Ioā. & quod ibi no. in c. vnico, de biga. lib. 6. Et limita dictum Pa. in c. si qs, de vi. & ho. cle. vbi dicit indistinctè ꝙ peccat mortaliter. d

2 Qualis habitus e prohibeē clericis? ℞. text. in Cle. qm̄, ð vi. & ho. cle. ꝙ vestis virgata, vel partita. i. diuer si coloris, f epitogiū seu to boardū fodratum vsq; ad orā, & ita breue, ꝙ vestis inferior videatur notabiliter. epitogium, seu tobardū est vestis superior, & talia portantes, quicunq; sint clerici, ēt hñtes primā ton suram solū, peccant morta liter, si tales in minoribus constituti habēt beneficiū; aut si non hñt præfatas vestes, portant cū tonsura cle ricali; aliàs nō. & ꝙ peccēt mortaliter, probat stephanus pp verbum, sancimus, allegat. 18. di. c. qm̄ quidē, & 1. q. 7. si quis oēm, & hoc verum, nisi cā rationabilis subsit, g vt in d. c. & quando publicè: Secus, si in domo Et dicit publicè portare, dum multitudini hoc patet, sicut dicitur public⁹ aleator, vel vsurarius, vel maledicus, de excef. pla. inter, de maledi. c. 2. de exceptio. exceptionem. 34. dis. vidua. In domo dicitur fieri secretè, quia domus rem secretam importat, non publicam, sexta questio. 1. ex merito, & non solùm peccat mortaliter, verumetiā, si est beneficiatus, est suspensus per sex menses h a perceptione fructuum beneficiorum suorum. i Si non est beneficiatus, & est in sacris citra sacerdotiū, per idem tempus est inhabilis ad beneficium obtinendum Idem de alijs cle ricis talem vestem, & tonsuram simul publicè deferentibus. Sacerdotes verò, vel religiosi, ac habentes dignitatē, personatum, seu beneficium, cui cura animarum imminet, per an-

a Forum cōscientiæ] Opinio hui⁹ summæ est tenenda . . . et alij aliter dicūt, q̄a secu rior . . . lurs, q . . . legātur. Et c. sum ma . . . ti⁹ sum . . . a, Clet . . . 4 . 4 di. ꝙ nō . . . peccāt mortaliter ex eo ꝙ . . . pib. psonis tr. baneiu . . . ta. c. q vena . . . 86. di. S. d . . . ta. pro . . . , ſm Rain. & tenētur ad restitutionē. hęc il le. Et ī §. 7. & in pria. tenēt, ꝙ turpes personæ recipientes ab eis ex cā inhonesta, ꝙ similiter tenentur restituere ecclesiæ, vt et hic, &c.

b De eiusmodi habitu decreta sūt S. Synodi Tri dē. ses. 14. c. 6. ses. 22. c. 1. ð ref. P. V.

c In S. Syn. Tri. habes de tonsura cōstitutiōes. ses. 23 c. 4. & 6. ð ref. De ea & corona, earumq; signatio ne multa tradūt in Catechismo ð ordi. sacr. c. iam verò. P. V.

d Peccat mortaliter] Mouebat, q̄a ꝑcipit sibi sub anathemate. Et dicit, ꝙ tōsura dr̄ eē capillorū, sed dēt hr̄e rasurā in ꝑte superiori, & qd significet illa corona, & tōsura capillorū vsq; ad aures, vid Cle. 1. de vi. & ho. cle. vbi gl. not. ī ver. tonsurā. & adde ad d. c. si qs. 23. di. si qs. Fallit in clericis bigamis q̄a ꝑcipit eis sub anathemate, nè portēt tōsurā ī c. 1. de big. li. 6. &

vide no. in c. 1. ð cle. cōiu. & ī d. c. Ioan. & sic habet 2. fallē. ad d. Pa.

e Sūt & ī hoc reformatiōes editę Romę post S. Sy. Trid. cui⁹ ꝑximè citata loca q̄lis ꝓhibeatur, ostēdant. P. V.

f Diuersi co.] dicit canō, ꝙ diuersi coloris, vel diuersæ ꝑtis vestia eē ñ dēt 21. q. 4. c. vlt. ī si A. ib dr̄, ꝙ vestis ñ dēt eē variata sericis texturis, nec ī se variorum colorū ornamēta 21. q. 4 c. 1. in fin.

g Rōnabilis subsit] Puta timoris vt ð vi. & ho. cle. c. pe. Est & alia rōnabilis cā. s. ob socij festū militare, vel doctorale vl̄ vxorale. rō ē, q̄a talia rarò ꝯtigūt. & ad talia in ra ñ adaptāt l. cā ad ea, ff. ð leg. & c. lr̄as, ð despō. ī pu. & vid Car. īd. Cle qm̄. q. 3. q̄ ꝑ multa hoc ꝓbat.

h Per sex mēses] īchoādo pͦ ſtralē publicā delatio.

i Bñficiorū suorū] Oium pp īdefinitā, vt ð ele. c. vt circa, li. 6. offēdit. n. vniuersū statū eccl̄. æ, nec mīn⁹ vnā ecclesiā q̄ aliā. & sic soluit. ð ele. c. si cōꝓmissari⁹. §. hui⁹ quoq; lib. 6. vbi spāliter offendit ecclesia ad q̄ īdign⁹ eligit, vel ad q̄ dign⁹ elect⁹ īpedit. & no. q̄a dicit tex. eo ipo & sic ñ ē necessaria mōitio, nec ſnia aliter, vt cle. 1. e. rit. ſm Io. And. Et no. ꝙ si interī iste fructus perciperet,

num sunt suspensi à perceptione fructuum suorũ beneficiorum, si habent beneficia, si non habent, per idẽ tẽpus sunt inhabiles ad obtinendum beneficium. Et istis, s. sacerdotib. vel religiosis, aut dignitatẽ seu beneficiũ cum cura habentibus prohibetur non solùm prędicta vestis, sed ẽt infula, seu pileũ lineũ in capite publicè portare. Sub eisdẽ pęnis & pręcepto pręcipitur, ꝙ habẽtes administratione intra mensem, prędictũ epitogiũ dent pauperibus. Religiosi verò, qui nõ habent administrationem, intra mensem suis superiorib⁹ assignent in pios vsus conuertendum. Et licèt infula sit vestis pomposa ad collum perforata [a] circumquaque, tñ hic accipitur ꝓ bireto, quod ponitur sub capucio ad euitandum sudorẽ secundùm Matt. in d. Cle. licet tamẽ portare de nocte, vel latenter sub caputio secundũ Ze. & Lau.

3 Quid si epitogium, seu tobardum sit breue solùm sed nõ frodatũ, an sit locus pœnę pfatę? Matt. tenet ꝙ sic. Ze. ꝙ non. Ego dico, ꝙ quò ad pœnã dicit verum Zen. sed quò ad culpam ligantur per identitatem rationis, ar. ff. de adulte. [b] l. si postulauerit. §. rõ. facit. 23. distin. c. non liceat el. 2. vbi vult canõ, quòd vestem talarem habeant clerici, & clarius. 21. q. 14. ca. nullus, cum tribus capitulis seq.

4 Verum clericus vtens viridis aut rubeis vestibus peccet mortaliter? Res. secundùm Inn. in d. c. clerici officia, ꝙ non, tamen male facit, quia in ca. clerici. 23. di. dicitur, ꝙ vestimenta, & calceamenta, quæ religionem non decent, eis non licen⁹. Sed Pa. ibidem tenet, ꝙ peccet mortaliter p. d. Cle. quoniã, quę sub pręcepto ampliat ẽt ad caligas, pręcipiens, nè caligis scachatis, viridib aut rubeis vtantur publicè. Car. verò in d. Cle. quoniam, tenet ꝙ caliga rubea, vel viridis nõ prohibetur, nisi sit scachata. Et ꝙ non valet argumẽtum, quia oẽs vestes licent clericis cuiuscunque coloris, nisi sint expresè prohibitæ. Sed cõtra ipsum Car. est expres⁹ tex. in c. nullus 21. q. 4. vbi dr̃, Solis vtatur vestib. quæ concessæ sunt clericis, ergo nisi cõcessæ sint, intelligũtur prohibitæ, patet etiã in c. episcopi, & duobus. c. sequen. ea. causa & q. Et ideò tene, quod est mortale, argum. dictorum. c. 21. q. 4. Idem dic de quacunque veste irreligiosa respectu formæ, purpurea, vel cindata veste non est eis prohibitum vti ſm gl. 1. 21. q. 4. in princ. nec etiã preciosa, dũmõ sit secundùm cosuetudinem eorum, inter quos viuunt, nè vilescant, ar. c. epi. 80. dist.

5 Vtrũ clericus nutriẽs comã, vel barbã peccet mortaliter? Res. ꝙ sic, q2 põt excõicari. c. si quis. de vi. & hone. cle. 3. dist. c. si quis. [c] & hoc quando facit sine rationabili causa ſm gl. in d. c. si quis, ex rationabili causa licet, facit. c. pen. eo. ti.

CLERICVS V. Debet seruare [d] castitatẽ, vt in c. vt clericorũ, de vi. & ho. cle. & non solũ verè, sed etiam apparenter propterea non debent cohabitare cũ mulieribus, de coha. cle. & mu per totum.

1 Vtrũ clericus in minoribus posit ꝓhere sine pctõ mortali? Res. ꝙ sic, si nõ habet bñficiũ. Si verò hẽt, peccat mortaliter retinẽdo bñficiũ. Faciũt ad hæc, q̃ no. ĩ gl. c. si. 1. di. & ꝙ no. in c. tuæ. [e] de apost. & in c. Io. de cleri coniu. q2 cũ bñficiũ pdat ipso iure [f] postq̃ ꝓxit, v. tenet gl. & doc. i c. 1. de cle. coniu. & ẽt si añ, q̃ vxor agnoscat, intraret

peret, nõ esset irregularis, cũ nõ sit expssũ, tñ dictos fruct⁹ tenet restituere & quotidianæ distributiones accrescerẽt socijs, fruct⁹ vero prębendæ, vel distincti beneficij accrescetent ecclesię ſm Io. And. ibidem.

a Perforata] Aliqñ accipitur pro corona imperiali, C. de quadri. pscri. l. fi. in fi.

b Ar. ff. de adulte.] Nam vbi est eadẽ rõ, leges ẽt pœnales extendũtur. d. §. ratio, & l. quædam. §. numularios. ff. de edend. Sed dicit Car. ꝙ non ẽ eadẽ rõ, quare prohibet epitogiũ breue foderatũ, fuit, quia apparẽtia talis videbatur quid militare, & ad iactantiã, & cõpositionẽ corporis, qđ nõ sic cẽsetur ex sola breuitate, facit ẽt, q2 si voluisset, hoc expressisset, c. quia circa, de priuile. Q.ꝛ igitur non peccet, videtur, cum peccatũ nõ habeat originẽ ex transgressione pręcepti. Cũ ergo hic non sit pręceptũ, igitur &c. Tamen ante factũ potius tenerẽ opinionem hic positã, & de rigore fortè ẽt post factũ, cũ omnino videat eadem ratio.

c C. si qs] Tamẽ d. ca. si qs, dicit, Anathema sit, & sic non est canonlatæ sententię, sed ferendæ, cũ non loquatur de pręsenti, de quo in c. si diligenti, de fo. com. & c. clericus, de vi. & hone. cle & c. clerici. 1. & 2. 23. dist.

d Vide S. conci. Tri. ses. 25. c. 14. de ref. sess. 24. de sac matri. can. 9. inde & de seq. 9. vide quoque 24. sess. [illegible] 8. de ref ca tech & de or. sac. Pet. Ven.

e C. tuæ] Not ꝙ clericus in minoribus habens beneficiũ, si dimittat habitũ. & tõsurã, dicitur apostatare. Et ad deferẽdã potest cõpelli, vt d. c. Ioannes, & c. fin. l. de [illegible] iure] Ratio est,

quia exercuit actum omnino ɜrium clericatui, & illa est vera vxor, & non dēt hēre vorem carnalem, & spūalem: vt enim per actum ɜrium renunciasse beneficio, & habere illud pro derelicto, ar. c. ex transmissa, de renun. & c. cum renuntiatur. 31. q. 1.

monasteriū, nō ꝓpter hoc recuperaret, nisi ei ď nouo cōcederetur, qa ius semel extinctum nō reuiuiscit, licèt cesset causa extinctiōis 7. q. 1. quàm periculosum,[a] de cons. di. 4. quæris, & cōmuniter tenent doc. Similiter etiā si matrimoniū non tenuit, puta quia erat consanguinea, vel affinis, priuatur nihilomin⁹ ipso facto[b] ſm Pa. in d. c. 1. quāuis alij teneant cōtra. Ideò retinendo beneficiū iniquè facit, & cū pcō mortali, cū nullo iuř ipm hēat, sed sit itrus⁹.

2 Vtrum clericus peccet mortaliter[c] cohabitādo cū mulieribus? Res. ꝙ sic,[d] si habitat cū quacūque ď qua possit esse rōnabilis suspicio, ēt si sit consanguinea, siue affinis. facit. c. 1. de cohab. cle. & muli. & c. interdixit. 32. dist. Multomagis peccat mortaliter, si tales masculos tenet, ď qb. rōnabiliter possit suspicari, ar. a minori. Cū alijs, de quibus nulla pōt esse suspicio, licitè cohabitat, siue cōsanguineę sint, siue ñ. De ꝯcubinarijs, vidď ĵ. Cōcubinat⁹. S. 2.

3 Sed quæ sunt, de quib. suspicio nō oritur? Resp. ꝙ mater, soror, & amita, s. soror patris, & matertera, s. soror matris. 32. di. interdixit. 81. di. cū oībus, quia fædus naturale nō permittit aliquid sæui criminis cum istis suspicari. c. a nobis, de coh. cle. & mu. & c. cum iuuētute, de præsum. idē dic de filia, & hmōi, similiter ď multū antiqs, vt i c. fœminas. 81. di. & i d. c. iterdixit in fi. & idē dico cū oib. qb. ante ordinationē sine suspitiōe poterat cohabitař,[e] vt vxores fratrū, & ď familia, & hmōi, vt c. cū oib. 81. di.

4 Vtrū accessus[f] ad domos quarūcūq; mulierū suspectarū sit clericis ꝓhibit⁹? Res. ꝙ sic, sicut & cohab. 81. di cleric⁹, cū duob. c. se.

5 Vtrū frequētatio[g] monasteriorū monialiū clericis ꝓhibeatř? Resp. ꝙ sic nisi ex manifesta[h] & rōnabili cā,

a Quam periculosum] Habetur ibi ꝙ periculosū ē cedere iuri suo in spūalib. ex eo qa non pōt recuperari, vt fecit Esau. Ge. c. 27. ad hoc c. eos. 7. q. 1. vbi si sacerdos ab ecclesia sua secesserit, & alius in loco eius ordinetur, est ea priuatus, donec successor in pace qescat. Ad idem ca. hoc nequaquam. 7. q. 1. vbi renunciās ep̄atui, & efficitur monachus, nō recuperat ep̄atū. Similiter qui renunciauit petere bon. post. non ꝑmittitur eandē habere. l. 1. §. semel, ff. de su. edi. Facit l. qritur. §. si venditor, ff. de edi. l. edi. vbi dř, Renūciātib. actiones nō est regressus dād⁹. Facit l. postquam litis, C. de pactis.

b Ipso facto] Et bene, quia quantum in eo fuit, ɜ xit. Et idē tenet Pa. de cōstituto in sacris, ꝙ ipso facto pdit, licèt d. Ant. contra. Vide ibi per eū. Sñ p sponsalia contracta de futuro non vacant bñficia ipso facto, ſm Io. An. & cōiter doct. i d. c. 1. ar. l. ea quæ ff. ad municip. vbi dř, ꝙ ea, quæ contraxit de futuro suū non mutauit domicilium. Item quemadmodum per adeptionem secundi beneficij non vacat primū, nisi sit plenè translatum ad secundū. c. cū in cunctis, de ele. Ita nec per contractum sponsaliorum, cū adhuc non sit plenè translatum. Idem tenent domini de Ro. dec. 21. Item proprie sponsa non est vxor, sed promissa, quia dicitur a spondeo spondes. c. nostrates. 30. q. 3 & tex. d. c. 1. loquiř ď vxore, & appellatione vxoris venit illa, q̄ cōsumniauit, vt dicit ibi Pa.

c Edidit hac de re ꝓhibitionem, pœnasq; statuit in contumaces conc. Tri. sess. 25. c. 14. de ref. P. V.

d Res ꝙ sic] Ex verbis illorum iurium, quæ hic alle gantur, non videtur posse probari, ꝙ sit peccatum mortale, ratione tamen illud non negatur, quia clericus tenendo suspectā in domo facit contra prohibitionem, & exponit se periculo peccandi mortaliter, vnde peccat mortaliter, Eccle. 3. Qui amat periculum &c. Facit c. 1. de tornea cum si.

e Cohabitare] Ego dicerē sic ſm Pa. in c. 1. de coh. cle. & muli. ꝙ cōsanguineas iuuenes, alias non suspectas potest clericus bonæ famæ in domo tenere, sed extraneas iuuenes nullo mō, q̄tuncunque sint bonæ famæ, qa tali tēpore mixtio est periculosa, non sic cū cōsanguinea. Sētit gl. in c. volum⁹. 81. di. Et licèt d An. videař regrere intr cōsanguineos vt alter sit senex, Tu tū dic dictū suū esse de honestate cū nullo iure ꝓbet. Intelligitur etiā ꝙ nō sit talis cōsanguinea, q̄ habeat secū pedissequā qa licet ñ sit suspicio cū matre, vel sorore ꝓpter tñ de pedisequis dubitari. Itē intellige, ꝙ si cleric⁹ habitaret cum alijs clericis, nō dēt tenere ēt matrē, qa oritur suspicio respectu aliorū. d. c. volum⁹. & per ista limita. §. præcedentem.

f Videas & de hac conc. Tri end. loco. P. V.

g Accedit & ꝓhib. Sy. Tri. ses. 25 c. 5. & 7 ď reg. P. V.

h Ex manifesta] Oportet ergo, ꝙ sit manifesta & rationabilis, nam vna sine alia non sufficit, vnde non sufficit occasio consanguinitatis ſm Io. And. Et hoc idem procedit in laico, qui licet aliquādo possit visitare consanguineam, & rarò, non tamen hoc prætextu debet fieri frequens accessus. Quia etiam in cōsanguineis id scelus perpetratum reperitur. ca. 1. de coha. cle & mu. Et vide bonum tex. in d. c. diffinim⁹ & in c. in decima actione. 18. q. 1. Ratio est, quia periculosa est sexuum commixtio. c. mulieres, de iud. li. 6. Ideò clericus prohibetur immiscere fabulas cum muliere. 81. di. c. clericus, & c. clerici. & sic no. casum In quo laicus efficitur de foro ecclesię. s. peccando, vel nimis confabulando cum monialibus, Nam cōmittit sacrilegium, quod est de foro ecclesiastico. c. cum sit, de fo. compe.

Frequentare]

monasteria, ď vi.& ho.cle.
Et vt dicit gl. frequẽtare, [a]
est vltra vnã vicem ire. 25.
q.1.ita nos.

CLERICVS. VI. debet
laudes [b] debitas exol
uere.91.di. cleric⁹ vitiũ,&
c.fi.& 92.di.c.fi.quomodo
aũt teneatur,& qñ, & q ad
officiũ dicendum, Vide in-
fra hora canonica, p totũ.

CLERICVS. VII. debet
in suis beneficijs [c] resi
dentiã debitã exhibere.ca.
qa nonnulli,de cle.nõ resi.
4 Vtrũ cleric⁹ [d] possit de
seruire p aliũ ĩ suo bñficio
potẽs ipse p se seruire? Rñ.
Pa.in d.c.qa nõnulli, ꝙ nõ
de iure,tex.est in l.nullus q
nexu, [e] li.10.C.de decu.si-
ue bñficiũ sit simplex, siue
curatũ,sed de cõsuetudine
sic in bñficijs simplicib⁹.In
bñficijs aũt curatis ñ valet
cõsuetudo, nisi esset rõna-
bilis,vtputa qa bñficium te
nue & hmõi qa tũc valeret
ꝯsuetudo.facit ca. licèt, de
ele.li.6.in ver.psonaliter te
neo ẽt in bñficio simplici,ꝙ
nisi consuetudo sit ex legiti
ma & rõnabili cã, nõ valet
qa esset dãnosa ecclesię.Si-
militer nõ valet dispẽsatio,
nisi fiat ex rationabili cau-
sa,qa ẽ dissipatio,nõ dispen
satio.facit quod no. Inn.in
c.ex tuæ, [f] de cle.non resi.
& hoc pp multa mala,quæ
ecclesijs veniunt, & paupe
rib.Christi ex non residen-
tia, qa tales deseruientes,
cũ vix possint viuere,quæ-
rũt quæ sua sunt, non Chri
sti, & tales principales co-
medunt,quæ vel in repara
tionẽ ecclesię,vel pauperi-
bus dare deberẽt. & iõ dic
ẽm tex.c.quia nonnulli,de
cle.nõ re.ꝙ dẽnt residere ĩ
propria psona, [g] & curã il
lius per se exercere ẽm or-
dinem suum intellige, [h] vt
extra de fil.presby.c.propo
suit.Old.tñ tenet,ꝙ in con
scĩa,si prouidet suis impen
sis,ꝙ ecclesia decenter, &
popul⁹ bene regat, & ipse
honestè viuit,& bonũ exẽ-
plũ subditis pbet,& aliqñ p
se exercet officiũ, & videt,
qũo cõstituti officiãtur, ꝙ
excusatur a pcõ. Sed ego ñ
credo, nisi qñ pro necessa-
ria cã,vel vtili stat absens [i]
l.de pollicitationibus,ff.de
polli.& l.si absẽte,ff. de le.
2 In quib.casib.absens ha
betur pro residente? Resp.
ꝙ in tribus.Primus,si est in
seruitio Papæ, [k] de cle.nõ
re.c.cum dilectus.Secũd⁹,
si est in seruitio Episcopi [l]
sui,de cle.non re. ad audiẽ
tiã,& c.de cætero.Sed hæc

a Frequentare] Nec etiam quis potest frequentare hospitia commarrum, vel Beguinarum, Cle.1.de re-li.domi.ẽm Host.& gl.in d.c.dicit, ꝙ frequẽtatio inducitur in duab. vicibus.Arch in c.illud.12.di.dicit ꝙ ex duabus vicibus inducitur consuetudo ad maleficiũ.l.3.de epi sco. aud.Host.tñ dicit esse recur rẽ. ad cõmunem vsũ loquendi,vt l.3.de reb. dub. ar.in l.1.ff. ď flu. meli⁹ in c.de cau sis,de of.del. Io. And. sentit, ꝙ si post admonitionẽ accessit hẽt locũ.d.c. monasteria,& satisplacet nã orit sinistra suspicio contra monitũ iterantẽ accessum. Vide infra monasteriũ.§.8. & ẽt officiũ epõrũ intẽderet circa honestatẽ monialiũ, nè nimis frequẽtentur p laicos, vel clericos. Vñ eps põt visitare annuatim moniales,ẽt si sint exẽptæ,p Cle. attendẽtes,de sta.reg. Tñ frequẽtantes monasteria non sunt excõicati ipso facto, sed epi solent fulminare excõicatiões.

b De munijs clericorũ,præcipuè parochi lege. S. con.Tri. a Ziletto impressi indicẽ, qui tibi loca monstrabit ex quo margo non sufficeret,in dict. parochi, & sess. 22.ca 4. de ref.& totũ catech.psertĩ de ord.sa P.V.

c Residere,q teneantur,decreta adiũgas cõ.Tri.sess. 6.c.1.& 2.sel.23.c.1.itẽ sess.21 ca. 3.22. c. 3. 24. c. xii. & 13.de refor. Residere negligentiom peccatum, & pœna ei sidem capitulis. P. V.

d An & quando id fieri possit ex decretis.S.Sy.Tri. ex eis de proximè citatis locis, & 21.sess. ca 4 de ref. potes doceri. Pet. Vend.

e L.null⁹,q nexu] Habetur ibi, ꝙ nullus curialis pt officiũ suũ exercere per substitutũ,ẽt si fuerit vir clarissimus,& in dignitate cõstitutus,nisi hoc fuerit sibi spãliter conressum.Fallit in illustri, qui periculo suarũ facultatũ põt per substitutum deseruire, vnde no.Alex ibi in addi.ad Bart. ꝙ quandocunque quis per substitutum deseruit, hoc intelligitur facere cũ periculo suarũ facultatũ.Habes ẽt multas cõcordantias ibi per gl.& Bar.de quo vide infra substitutio §. 20.

f Innoc. in c.ex tuæ] Pa. ibi not. ꝙ cleric⁹ potest compelli ad residentiam.

g In ppria persona] Fallit ĩ casu.c. extirpandæ §. quia verò, de prẹb.s.qñ duę ecclesię sunt annexæ, de quo vide ibi per Pa.

h Intellige]d.c. proposuit,continet epm,quendã ordinasse in subdiaconũ, cui postea præsentato ad quandã ecclesiã noluit curam animarũ cõmittere,asserẽs eum fuisse filiũ sacerdotis, ad petitionẽ tamen dicti pmoti papa præcepit.de consensu eiusdẽ sibi dari coadiutorẽ,assignata sibi portione, & hoc est honestũ,tũ qa ordinatus erat, nè mẽdicare cogaẽ, tũ qa vnus solus non bene põt officiũ decãtare, & sic declara hic illud verbũ ẽm ordinem suum.

i Absens]vide p hoc tex. in c.extirpãdæ.§ qa verò,de præben.in ver. qui velit, & possit, & ibi plenius per Pa & multa bona notant. infra pœna.§ 4. vide gl.in d.l.absenti. quæ dicit de illo,qui legationẽ suscepit sponte, & est speciale. Si est absens,per aliũ complere potest.& sic tene, licèt quidam & n alè sequantur.

k Papæ] Et ratio est,quia videntur seruire vniuersali ecclesiæ, & ideo tales debent in omnibus gaudere prærogatiua præsentium.

l In seruitio epi] Hoc intellige de duobus tantũ canonicis,sed vltra duos non potest,nisi probetur voluntas

suitas capituli, vel vtilitas ec lesię, potest tamē cogere duos, vt in d.c. ad audientiam. Sed quid de inferioribus clericis, Dic quod aut isti inferiores destinantur per epm pro cōi vtilitate, vt per Pa. in d.ca. de cętero, & tunc habebunt fructus in absentia sine alia dispensatione, quia officium eorū non debet eis esse damnosum ca. cum non deceat, de ele li. 6. & ibi, si destinantur pro seruitio ecclesię cathedralis, vt in cā suggerit eos mittendi, vtputa qa reperitur vn magis industriosus quam alius, & aptus. ar. in c. 1. vt eccle benefic. At ꝙ seruitio solius epi, & tūc posset dici, ꝙ vt gere cā gaudeat priuilegio, quia vi [illegible] ꝓmouere seruitiū ecclesię cū [illegible] sit i ecclesia, & econtra. 7. q. 1 scire debes, ꝓ hoc text in d. c. ad audiētiā, in fi ibi, ꝓ tuo seruitio ecclesię itē [illegible] debitū sub [illegible] parentib. in necessitate. Si vero cā nō vrgeret, secus qa non debet epis subtrahere seruitiū ecclesijs inferioribus assumendo ministros in familiares. & idem ꝙ oēs prelati inferiores epis pñt sibi assumere subditos ad seruitiū cū isto priuilegio, a quo ꝓ doc. in d.c. de cętero, q tex. loquitur gñaliter.

non credo vera in his, q cū papa, & epo moranť, nō ꝓp eorum seruitia [a] exhibēda, sed ꝓp ambitionē, vt obtineāt beneficia. Tertius ꝓp causam licitā ẜm modū, de quo in se. §. dicitur. In istis casibus absens habetur pro pręsente in omnibus, nisi quò ad quotidianas distributiones, quę nō solent talibus dari d.c. de cetero.

3 Vtrū aliquando [b] possit se absentare à bñficio clericus? Res. ꝙ nō, nisi duo cōcurrāt simul, videlicet causa honesta, [c] & rōnabilis licētia sui prælati, vt in c. relatū, de cle. non re. Dicit tñ Inn. [d] in c. ex tuæ e. ri. ꝙ posset ex cōsuetudine induci, vt sine licētia ex cā rōnabili se absentet. [illegible] a. aūt in d.c. relatū, dicit, ꝙ si necessitas occurreret, q nō patereť dilationē, vt posset adire platū ꝓ licētia, tūc sine licētia [e] posset. l. 1. in prin. ff. de exerci. ac. & l. tutor, q reperto riū, in prin. ff. de ad. tu. Qđ dictū ẜm Io. An. in d.c. relatū limito, qñ in breui est reuersur⁹, ar. l. 3. ff. de diuor.

4 Vtrū clericus [f] teneatur restituere fruct⁹, quos in absentia percepit ex bñficio suo? Res. ꝙ si subest legitima cā, nō teneť, sed si legitima cā nō subest, credo, ꝙ teneať [g] restituere, quia fructus beneficiorū dātur ī stipendiū, vt dixi. s. in. §. 1. Sed aduerte. ꝙ qñ clericus tenetur restituere in quocūque casu, intelligiť, si hēt alia bona, q nō sint de ecclesia. Si vero nihil hēt nisi de ecclesia tūc credo ñ teneatur. Nā cū sint de ecclesia, restituere nō habet. & credo ēt, ꝙ nō dēat sibi subtrahere necessaria vitę, nē recipiat ab ecclesia ꝓ faciendo tali restitutione, ar. eorū q no. i c. cū sup. de cā pos. & ꝓpriē vbi no. Io. đ Li. ꝙ nu d⁹ ēt possessor ecclesiastici beneficij nō tenetur de cōsūptis, sicut alij nudi possessores, Qđ limitat Pa. ibidē, qñ cōsūpsit bono mō, sicut dēt facere [h] alius clericus.

tra epm potest dare hanc licentiam, gl. est ordina. in c. cum ex eo, de ele li. 6. & do. cōiter in d.c. relatum. d Dicit tamen Inno.] Pa. in c. inter quatuor, eo. tit. hoc refert. vbi dicit, quod hoc dictum licēt sit notabile, tamen iure non probatur, argumentatur tamē sic. valet, consuetudo, vt quis nō teneatur facere residentiam, no. in c. conquerente, de cle. non re siden. ergo fortius potest induci consuetudo, vt ad tempus, & ex causa possit se absentare, & notanter dixi ex causa, quoniam non valeret consuetudo, vt posset vagari, secundum Innoc. vbi supra & co suetudo, quod quis deseruiat per vicarium, valet, si est rationabilis, vtputa propter tenuitatem beneficiorū. De quo per Pa. in c. quia nonnulli, de cle. non resi. Et not. ipse in cap. extirpandę, in 6. quia verò, in repe. de præbend.
e Sine licentia] Crederem tamē secundū Pa in d. c. relatum, considerandam qualitatem causæ, & pręiudicij, & facilitatem petendi licentiam vult etiam Pa. ꝙ non sufficit petere licentiam, nisi obtineatur. Et si nollet dare, recurratur ad superiorem, qui compellet prælatum ad dādum hanc licentiam, ar. opti. in c. nullus, de iure patro.
f Legesin hoc statutā à S Synodo. Tridenti. in proxime cita. locis. P. V.
g Credo ꝙ teneatur] Quidam dicunt contra, ꝙ non teneatur. ratio quia clericus talis habet titulum beneficij, sed contra hoc est tex. in c. fin. de pręscri. vbi habens titulum solūm non facit fructus suos. Ideo dic, quòd tenetur restituere, quia beneficium datur, vt seruiatur ecclesiæ c. quia nonnulli, de cleri. non residen. Et pro hoc est tex. clarus in c. commissā §. cæterum, de elec. li. 6. vbi ille, qui tenuit ecclesiam iusto titulo, tamen tenetur ad restitutionem fructuū. Ad hoc etiam doct. Pa. in c. cum super, de causa pos. sessio. & proprieta.
h Sicut debet facere] Aliās tenetur de mala administratione, sicut tenetur depositus. 13. q. 1. mouemus,

a Eorum seruitia] Pro hoc facit, quod vult Pa. in d. c. cum dilectus, ꝙ omnes officiales curię non gaudēt hoc priuilegio per tex. ibi, in seruitio nostro. sunt n. in curia quidam notarij, qui stant principaliter pro pter lucrum, non autem ad seruiēdum papæ, restringendū est ergo, qđ hic dicitur ad existentes in seruitio Papæ, vt sunt capellani, vel similes, vel vbi essent officiales trahentes illi moram ex præcepto papæ, quia tunc dicuntur abesse causa reipubl. l. sed & si ꝓ prętorem, & l. reipublicæ, ff. ex qui. cau. maio.
b Qñ, & q̄diu liceat abesse, tibi videndū est cō. Tri. sess. 6. c. 1. 21. c. 3. 23. c. 1. 24. c. 12. de ref. P. V.
c Causa honesta &c.] Et sic vnum non sufficit sine altero, & rō est, quia prælatus non pōt dispensare sine cā contra ius. c. dilectus, de tem. or. Et causa honesta dicitur, puta studij, &c. & quibus prælatus ci-

Peccat [a] tamē mortaliter [b] recipiendo tales fructus tā quam ex beneficio ſuo, vt patet in c.quia nõnulli, de cle.non reſi. Secus, ſi reciperet tāquā ali⁹ pauper ex necesſitate, qa non credo peccaret mortaliter neque venialiter in recipiendo, ſed bene non reſidēdo, ſm quod tenetur. vel in tenendo beneficium iniuſtè.

5 Verū recipiēs eccleſiā [c] parochialē non intendens promoueri infra annū ad ſacerdotiū, ſed vt hēat fructu⁹ vni⁹ anni teneat ad reſtitutionē? Reſ. ꝙ ſic, niſi mutata volūtate [d] promot⁹ fuerit, vt in c cõmiſſa tibi, ī ſi. de ele.li.6.& ſi nõ reſtituet tenet ille q ſciēter tali eam dedit vt ibidē, & peccauerūt mortaliter [e] iſte dādo indignè, ille acceptādo indignè, ar eorū q̄ no.in c.nihil, de ele. vacabit tñ dicta eccleſia parochialis, ſi non eſt collegiata ipſo iure ſtatim poſt annū ſi ꝓmot⁹ in ſacerdotē nõ fuerit.c. licet de ele.li.6.& incipit annus a pacifica poſſesſione, vel qñ per eū ſtetit, quin haberet. Intellige, niſi legitimo impedimēto ſit impeditus ordinari, nec poterit ea vice [f] iteratò ei conferri.d.c. cõmiſſa. Nõ vacat tñ dicta eccleſia ſtatim, qñ venit ad talē conditionē, ꝙ amplius illo anno promoueri nõ pt ſed ſolū elapſo [g] anno, vt ī d.c.cõmiſſa. Similiter non vacat eccleſia curata collegiata, licèt nõ ꝓmoueat̃ ī. annū.c.ſtatutū, de ele li.6. Sed põt priuari vt ibidē. pt tñ eps inſiſtenti ſtudio diſpenſare, ꝙ nõ teneat̃ infra annū ꝓmoueri niſi ad ſubdiaconatū, ad quē ſi nõ fuerit ꝓmotus, priuatus erit. Ad ſacerdotiū verò [h] vſque ad ſeptenniū, ita ꝙ elapſo ſeptēnio infra annū efficiat̃ ſacerdos. Alioquin icurrit dictā pœnā. ca.cū ex eo, de ele.li.6. interim prouideatur eccleſiæ de vicario.

6 Verū clericus, qui recipit bñficium, non vt ibi ſeruiat, ſed donec habere poſſit pingui⁹, peccat? Reſ. Pa.i c.relatū, de cle. non reſi ꝙ ſic, qa non iuſtè eſt ꝓmot⁹ habens talē animū, non tñ tenet̃ reſignare, ſed ſufficit pœnitere [i] d' iniq̄ volūtate.

7 Verū [k] cleric⁹ infirm⁹ licitè dēat habere fructus p̄bēdæ, vel diſtributiões quotidianas? Reſ. Pa i c.ad audientiā, doc.dicūt & bene ꝙ ſi iſirmitas eſt, q̄ ipediat eū reſidere, vel itereſſe diuinis ſic ſine dubio dēt habere. [l] Si verò infirmitas nõ p̄ſtat

& ꝙ no.in c.quod ſicut, de elect. Et in c. pręſenti, de of.or.li.6. quia nudus poſſeſſor non debet eſſe melioris conditionis, quam habens titulum, &c.

a Vide conc.Tri.ſeſſ.& c.præcita.proximè. P. V.

b Peccat mortaliter] Facit ille tex. dū vult recipientem plures eccleſias eis priuari, & conferentem ſimul poteſtate conferēdi. & no. verbū, inhibem⁹ qa inducit mortale vt no.Ab.in c.nā cõcupiſcentiā, de conſtitu.

c Recipiens eccleſiam] Pro intelligētia, dicas diſpoſitionē.c.licèt canõ, de elec. li.6.ſ. ꝙ promotus ad eccleſiam parochialem tenetur infra annū facere ſe ordinari ad ſacerdotiū, aliàs ea eccleſia ſit priuatus nulla præmiſſa monitione.

d Niſi mutata voluntate] Pro hoc no Ab. in c. inter quatuor, de ele.non reſi. vbi dicit ꝑ illū text. ꝙ abſens ſine iuſta cā, non debet priuari bñficio, ſi poſtea ſuperuenerit iuſtū impedimentū non redeundi, etiam ſi abſentauerit ſine licentia ſuperioris. Qđ eſt bñ no. vt impedimentū ſuperueniens ei, q dedit operā rei illicitæ nõ ſit ei impedimentū ꝯ l.2.ff. ſi qs cau.licèt poſſit puniri aliter, q̄ ꝑ priuatione. & ſic nõt. fraudem purgari poſſe.c.potuit de lo'a. Et exitus h c ſpectatur ex eo, quia viciū conſiſtit in animo, alia ſpectatur initium.c. ſi eo tpe, de reſcrip.in 6 & c dudum, el 1 de elect. vbi de hoc. Adde etiam, ꝙ ſi a principio intendebat ſe promoueri facere, licèt poſtea mutauerit voluntatē, nõ tñ ad reſtitutionem fructuū tenebitur ſm gl.in d c cõmiſſa.

e Peccauerunt mortaliter] vt patet in d.c ſi.in ſi. ibi præter diuinam quam exinde incurrit offenſam.

f Ea vice] i. in illa vacatione, aliàs lex eſſet impoſita verbis, facile.n. eſſet conferre, vni, quem ſciret nolle conſentire, & poſtea reiteratò illi primo cõferre, & facit tex. ibi, Ad quem te inhabilem &c. Et ne leges ludibrio ſiant, vt ibidē. Nam qua rõne poſſet primo anno finito iterato eidē conferri, eadē rõne finito ſecūdo, & tertio &c. Et ſic canon fruſtraretur effectum.

g Sed ſolū elapſo anno] Concord. tex in l.in illa ſtipulatiõe, & l.ſi ſtipulā, ff de ver. ob. vbi expreſsè dr̃ ſtipulationē pœnalē non committi ante diem eſſi ſit certū parere non poſſe. Secus tñ eſſet de ſtipulatione non pœnali, vt l.hoc iure, & l ſi ita ſtipulat⁹ eſſem de ver.ob vbi dr̃ ꝙ ſi ꝓmiſiſti mihi facere inſulā in certū tpſ, & iam tm tps elapſum eſt, ꝙ amnino infra illud tp fieri non poteſt, licet totū tep⁹ non trāſierit, cõtra te agere poſſum.

h Ad ſacerdotiū verò] & hoc ꝓꝑ vtilitatē ſciētiæ, qua idiget eccleſia talē animū. Nā, vt ait apoſtolus, quiſquis dēt eſſe content⁹ ſua vocatione, qua vocatus eſt, vnde non debet in animo aliud agere, ſed quemadmodum contrahens carnale matrimoniū dēt habere animū perpetuò reſidendi cum vxore.c.ſin de cond appoſi.& c.ſicut.7. q.1. Sic acceptans eccleſiam, nam quodammodo contrahit matrimonium cum eccleſia.c.2.de transla.epiſcopi.

i Pœnitere] Tollitur ergo iſtud pctm̃ ꝑ pœnitētiam ſm Hoſt.& facit.c. ſi de ſim. ſicut ſimonia mentalis.

k Repete ea lem cap nouiſſimè cit. P. V.

l Sine dubio debet habere] Idem Pa.in c. 1 de cleri. ægro.per illū text.& rõ eſt, quia ex infirmitate ſatis punitur.

punitur. Vnde nō dēt addi afflictio afflicto.c.cū persecutio.7 q.1.& d.c.1.& c.ex parte,e.ti.Nō.n.debet ei pœna in culpā verti.di.5.c.1.in 6.& c.ad eius.sed potius ē miserandū,& cōpatiēdū.1 q.9.indicas & c.licēt de censi.Nec dēt qs duplici dāno affici.ff.de iure do. l.iure, & de cōd. ob cau.l.si pecunia.§.5.&c.

a Interpretatio n[...]Ar bonū in l. 3 §.Stichus,ff de sta.li.facit l 1.ff. si qs cau.& ꝙ ibi no.& quod in si midi n[...] in f c. ex tran[...], de præscrip.

b De his quo mō diuidedæ, x a q. b[...] recipiedæ, ita ru[...]s.con Trid. sess.11.c.3 24.c. 3 24.c.12. de resor. P. V.

c Quos infirmi tas] [...] sūt pōt dici fm Arc. ēt si minuit sanguinem,vel si medicinā sūpsit, & [...] ethēdit esse [...] impedimentū,de col.di. 4 hi qui 18 dist. epūs,de, si p vim detineretur, de elec. ca.bonæ.Et no ꝙ mens.d.ca. intendit excludere solum negligentiam.

d Interesse nō p mittit sed vt cōtra.s.e §.a in fi. [...] absentes hñt p præsentib.ꝑter q ad distributiones quotidianas & est tex. de hoc in c.cū nō deceat de cle. voi q pse quūtur vtilitatē ecclesiæ ipsas distributiones non percipiunt. So. dic ꝙ aut cōsuetudo disponit, ꝙ absens ꝓ vtilitate ecclesiæ pcipiat distributiōes, & pōt, & ita intelligatur hic,aut consuetudo nihil disponit,& tunc si canonici sponte sibi concedūt,pōt eas retinere,ex quo abest pro vtilitate ecclesiæ. Aut canonici nolunt spō te tribuere, & tunc aut ipse non se absentat a ciuitate,vel diœcesi,in qua est ecclesia,sed absentat se solū ab officio ex causa vtili ecclesię,& percipiet,aut absentat ex ciuitatem,& pro vtilitate ecclesiæ,& sic nō percipiet,& ita procedat.d c.non deceat.

causam nō residētiæ,vel absentiç a diuinis, puta quia aliās non interesset, vel non resideret,non dēt habere, qa casus superueniēs recipit interpretationē a fm statū præcedentē, vt in c.maiores,quaū in fin. de bapti.

8 Vt ū clerici,q p̄sonaliter non intersunt officijs, possint pcipere b distributiones quotidianas? Res. ꝙ non exceptis illis,quos infirmitas c seu iusta & rōnabilis corporis necessitas, aut euidēs ecclesiæ vtilitas interesse n̄ pmittit d & si receperit, tenēt ad restitutionē, vt i c.vnico,de cle.non residen.li.6. nec valet consuetudo, aut statutum in contrariū, nec remissio aliorū canonicorū,qñ eis non accrescunt, alias sic, e vt ibi no.

9 Vtrū ille; q n̄ residet, possit priuari bñficio? Res. fm Inn.in c.ex tuę.de cle. n̄ re.q si ē absens ex cā ꝓbabili & necessaria, vel ꝓbabili tm̄, puta studiorū, vel cū epo & hmōi,tūc non pt priuari nisi citet primò vbi cūq; fuerit.limitat tñ,ꝙ qñ haberet certū tps ad redeū dū ex qualitate negotij vel aliās,& n̄ veniret,ex tūc alteri licitē daret, nec est necessaria citatio nec expectatio sex mēsiū,de qb. in d.c. ex tuæ,& 7.q 1. pientium. Alij dnt ꝙ reqrit citatio ad domum, & expectatio sex mēsium,& mihi magis placet.Nō.n.dbuit ei obesse ꝙ bonū initiū habuit absētiæ Tenet tñ talis sep notificare ecclesię vbi morat,cum ex cā rōnabili possit sēper reuocari ꝓ necessitate ecclesiæ,qd si n̄ fecerit,latitare p̄sumit. Si verò absens ē non ex cā legitima,si hoc ē certū, pt priuari, aliās dēt citari,& post sex menses dari alteri.& no. ꝙ habēs officiū i ecclesia sep dēt apparere, g nec ad eū ē mittēda citatio post expectationem sex mēsiū,q i edictū emissū ē fm Inn.ibi.& ideò poterit ei bñficiū alteri assignari.

10 Vtrū cleric. h possit peregrinari?Res. Inn.in c.vnico,de cleri.peregri. ꝙ non sine autoritate superioris, de cons.di. 5. non oportet. nec ēt epus,de voto.c.magnę. ex causa tñ ꝓsequēdæ appellationis,siue ꝓ euitāda oppressione pt ire ad papā, vel ad aliū superiorē in uito epo, vel plato suo. 2. q 6.ois oppressus,& trib.c. seq.idē uo.gl. i c.vt debit, de appel.Credo tñ,qd semper dēt ad min de honestate petere licentiā ar.c.licèt,de re.fine necessaria aute cā, sed ꝓ aliqua vtilitate tm̄ non licet ad papā accedere fine autoritate sui plati,vel papæ.in auth. i de episco.& cle.§. interdicim. nec dēt admitti in aliena diœcesi ad celebrādū, nisi hēat licentiā sui epi, vt no. re de locis paulò superius de ab[...]tia citatis. P. V.

e Aliās sic]Facit, quia videntur donare, nam licèt prohibeat quem recipere vsuras, si n̄ spōte soluēs & liberè sibi remittat,licitè retinebit sui Ge. i d. c.secus tñ, qñ nō eis accrescūt, qa debēt cōuerti in vtilitatē ecclesiæ iuxta no.i c.fi.de rescri.eo lib.&c.

f Vide expeditū per con.Tri. sess. c.1.21.c.3.22.ca. 3.23.c.1.& 24.ca. 12 de ref. P V.

g Debet apparere]& vide Inno. in c.fi.de eo qui mit i pos.vbi dicit,ꝙ vbicunque qs tenetur adesse in certo loco, & ibi nō reperitur, præsumitur absese in fraudē.Exēplū i clerico quò ad ecclesiā suam, & in marito quò ad vxorē. & not. ꝙ licèt pœna ordinaria non residentiū sit priuatio beneficij, tamē pōt compelli absens p excōicatione, & suspēsionē.d.c.ex tuæ.Et ibi Pa. probat rōne, de qua ibi p eum No.it,ꝙ absens,cū ne.cit vbi est dēt citari tribus edictis, nec sufficit vnū pemptoriū fm Ioan. An in addi.Spec. ti de cle. nō resi. & vide Pan.in d. c.ex tuæ.4. notabili,&c.

h An id liceat ex iure. s. concilij. Trid. potest existimo, sun e-

i In authen.&c] vult dicere in authen.interdicim. de episco.& cleri.in cor.est de sanctis.epi.& ita allegat Abb.in capit.vno de cleri.peregri.in n̄.vbi dicit

quæ hic habentur. Sed nihil facit, vt patet intuenti, quia loquitur contra clericos lusores, nè ludant, aut inspectores fiant &c.

a Panormi. in cap. fraternitati] Non dicit Ibi Panor. quòd non debeat admitti ad celebrandum, sed dicit quòd clericus vnius diœcesis nõ debet recipi in alia diœcesi sine literis proprij episcopi. Et intellige, si tanquam clericus, vt promoueatur ad ordines, vel vt sibi conferatur beneficium. Nam possibile est, quod iste sit in partibus suis notatus infamia, vel depositus, & ideo contulerit se ad partes alienas. vnde optimè fuit prouisum. Vide optimum textũ cum glo. 19. quæstio. 2. cap. duæ. Idem intellige ĩ laico, scilicet vt promoueatur ad ordines, quia nõ debet recipi. Dicit tamen vnum pulchrum dictũ Innocentius in capitulo cum iã dudum, de præben. quòd sicut commendaticiæ requiruntur pro ignotis, sic qui bene sunt noti, siue sint clerici, siue laici possũt absque huiusmodi literis recipi. pro hoc dicto capitulo duæ, argumẽ. a ratione cessante, cessare debet effectus. vide gloss. in ver. propter.

b De hoc S. Synod. Triden. sess. 14. in procem. & 22. ca. 1. de refor. Pet. Vendr.

c Thom. in 4.] vide quæ scripsi infra, Confessio. 4. § 1.

d Facit cap. fin.] Bene facit ille tex. in fi. vbi dicit, quod illis fuerũt in rea tu homicidij, periurij, adulterij, falsi testimonij, si nõ pœnituerint, interdicendum est sub interminatione diuini iudicij. nè in susceptis ordinibus ministrent.

e C. quotidie] Facit, quia dicit, quod existens in peccatis & ad sacram cõmunionem accedens magis grauatur, quam purificetur.

f C. de homine] Loquitur de illo qui est in mortali, & vult ob aliquã necessitatem celebrare, peccat quidem, si in illo peccato accedat; sed grauius, si accedendo vt populo satisfaciat, panem purum offerat, & sumat.

g Sed voluntarijs] Dummodò euitetur scandalum. Imo debemus abstinere, argu. 6. quæstio. 2. Si tamen, & cap. placuit. Et vide Innocen. in ca. 2. de schismа. vbi dicit, quòd talis deiectus, quamuis nõ habeat executionem ordinis, transfert in aliũ conferendo sibi ordinem propter cõmuniorẽ opi. & communiorẽ vtilitatem, ar. l. Barbarius, ff. de offi. præ. quamuis aliqui contra in c. nihil, de elec.

h Baptismo] Idẽ dicit Pa. de sacramento corporis Christi sicut dicit de fornicarijs, & simoniacis in ordine. Et vide glo. in §. verum. 32. distin.

i Et no. Innoc.] Dicit ibi, quod semel depositus a iudice non potest amplius dici toleratus, & allegat illum Pan. in d. cap. vestra.

Pan. in ca. fraternitati, [a] de cle. non re.

CLERICVS 8. debet[b] esse sine crimine. 25. di. per totũ. & crimẽ hic accipio pro omni peccato mortali, licèt strictè accipiatur pro peccato, quod accusatione & depositione est dignũ. §. nunc autem, in fin. 25. dist.

1 Vtrum clericus semper peccet mortaliter exercendo suum officium in mortali? Res. secundũ Th. in 4.[c] dist. 24. quod sic, quñcunque talis exhibet se in aliquo vt minister ecclesię, & totiẽs, quotiens huiusmodi actũ exercet. Vnde, quando tangit res sacras quasi suo vtens officio, mortaliter peccat. Facit c. fi.[d] de tẽpo. or. facit c. quotidie,[e] de cons. dist. 2. & c. de homine,[f] de cele. mis. secus, si exequeretur in aliquo casu, in quo etiã laicis exequi liceret, sicut baptizare ĩ articulo necessitatis, secundùm quod dixi supra. Baptismus. 5. §. 2. vel si colligeret corpus Christi proiectum in terra.

2 Vtrum sit abstinendũ a clericis in crimine iacentibus quoàd diuina, & receptionẽ sacramẽtorũ? Rx. sm Pa. in c. vestra, de coha. cle & mu distinguẽdũ, aut sũt præcisi a canone, vel a iudice. Si a canone, tunc subdistinguo, aut factum est occultũ & sic sentiũt doct. hic quod a sacramẽtis necessarijs non sit abstinẽdum, sed voluntarijs sic.[g] Ego credo ẽt a necessarijs debet abstinere, qñ ab alio posset habere, nisi qñ ipse paratus ẽ dare, quia qñ ipse non est paratus dare, si ab alio possum habere, non debeo eum inducere administrandum sacramẽta etiam necessaria. Si verò paratus est ministrare, possum etiam volũtaria ab eo recipere, sicut dicimus de vsurario infra, vsura. 2. §. 2. Et sic intellige c. si tm̃, & c. placuit. 6. q. 2. cum ibi notatis. Aut factum est notorium, & sic nullo modo licet recipere aliqua sacramenta a talibus, excepto baptismo.[h] De quo dic, vt supra Baptismus 5. §. 1. & §. 12. Aut sunt præcisi a iudice. & sic nullo modo licet recipere sacramenta ab eis vel audire diuina, quia nullo modo possunt dici tolerati, ex quo per sententiam sunt condemnati, vt in d. c. vestra. & 9. q. 1. ca. 1. & 2. & no. Inn.[i] in c. qualiter & qñ, el secondo de accus. Si verò præcisio non sit facta neque ab homine, neque a canone, tenẽt docto. in dicto c. vestra, quòd non pecco, si non abstineo a sacramentis etiam voluntarijs, quia non sunt suspensi quo ad nos c. fin. de co. cle. & mu. Ego verũ credo, qñ parati sunt dare, alias non, nisi in sacramentis necessarijs, vt dixi, quia cũ peccent mortaliter sacramenta administrando, cap. fin. de tem. or. non debeo eos inducere si ne necessitate. In necessarijs aũt sacramentis, qñ ab

Facit

alio non possunt ea habere, licet, quia ego facio, ad quod teneor, licet ille nō, & ideo sibi imputatur. facit gl. in c. non est, a in ver. præter, de spon. Nec ob. gl. b in §. verū. 31. dist. in ver. officium, quia loquitur, qn̄ possum habere alium. Nō tamen debet esse aliquis nimis scrupulosus, quia pōt præsumere, ꝙ saltē habeat attritionē, quando ea administrat. Hodie tamē contra iura prædicta quoad præcisos a canone, vel a iudice est facta dispēsatio per concilium Constantiense confirmata per Basiliense, de quo infra, excommunicatio. 8. §. 3. Et ideo ea serua.

3 Quis dicatur toleratus ab ecclesia? ℞. Pan. vbi supra, ꝙ ille, qui nō fuit condemnatus, nec ꝯfessus, nec habet operis euidentiam.

4 Vtrum omne peccatum notorium inducat præcisionem, seu suspensionem a canone, nè exerceat officium suum? ℞. s̄m d. Ant. in d.c. vestra, quòd sic. Nec ob. d.c. quod loquitur solū de fornicatione, ex quo nō negat idem esse in alijs criminibus notorijs Panormita. ibidem est contra dictum d. Anto. c sed ego teneo verissimū dictum do. Anto. quia constitutio pœnalis etiam quoad pœnam extenditur ad casum similem ex identitate rationis, si ratio in ea constitutione est expressa, vt in l. his solis, C. de reuo. do. Ad hoc tex. optimus in l. 2. in §. qd si curatores, & §. sed is, qui decesserit, ff. ad Tertul. & l. palam in §. senatus, ff. de ri. nu. Nec potest dici, ꝙ sit interpretatio extensiua, qa est potius intensiua, seu intellectiua, quia lex non est aliud, quàm ipsa ratio legis, vt probatur in l. nō dubium. C. de legi. Et qd lex pœnalis extēdatur, si in ea est scripta ratio naturalis, vel ciuilis, tenet Bald. post Bart. & est bonus text. in c. 1. in § porrò, ver. sed quia natura, in titu. quæ fuit prima causa amit. bene. Et cū d. capitu. vestra, per rationem notorietatis peccati concludat notorium concubinarium d suspensum; ergo idē erit in omni mortali peccato notorio; vide quod dicam infra, lex. §. 6. & pœna §. 5.

5 Vtrum clericus teneatur restituere fruct⁹, quos percipit de beneficio existens in peccato mortali? ℞. ꝙ si peccatum est notorium, ego habeo pro indu-

a Facit gl. in c. nō est verbo. s. præter. quę dicit, ꝙ & ab hæretico possum suscipere baptisma, & pœnitentiā in casu mortis, quia sunt duo sacra necessitatis.

b Nec ob. glo.] Illa gl. dicit, ꝙ ab eo, qui est suspensus quoad se præterquam a simoniaco, possum recipere sacramenta & sic summa nostra illam restringit, quando ab alio non possum habere.

c Cōtra dictum d. An.] Et ꝓ opi. Pa. facit text. c. si. de coha. cleri. & mu. vbi Papa vīse, restringere, sed iudicio meo verior est sententia. d. Ant. qa si Papa de alijs peccatis fuisset interrogat⁹, certè idē statuisset, per gl. in l. tale pactū in fi. ff. de pac. probatur ēt per d. c. fi. de tempo ord. quia fuit interrogat⁹ de alijs peccatis a fornicatione, & idē rn̄dit. Pro ista sententia bene facie qd no Pa. in d.c. vestra, q ait, clericus peccator, siue sit occultus, siue notorius, suspensus est quò ad se. nec est speciale in fornicatore, sed idem in quolibet clerico exn̄te in mortali. Nō n. dēt exequi officium, cū sit per peccatum mortale a deo separatus, vt probatur in ca. fin. infra eod. & hæc suspensio prouenit principaliter ab Adam, quia immediatè, cum peccauit, separatus fuit a gratia dei. 11. q. 3. c. illud, & c. audi. per Inn. in c. si celebrat, de cle. excom. mini. & psalmus, odiui ecclesiam malignantium, & idem tenet Pan. sibi contrarius in c. dudū. 2. de elec. in 6. col. vbi dicit, ꝙ qui commisit peccatum mortale notorium, non potest exercere ordinem sine dispensatione, probatur in d.c. fi. de temp. or. putat tamen Pa. ibidem, ꝙ eps poterit dispensare in hoc. facit quod not. Archi. in c. si. 25. dist. & gl. in c. si quis deinceps, in gl. magna. 16. q. 7. & glo. in c. quisquis, de elec. Intellige tamē hoc dictum Pa. ꝙ episcopus dispensabit. s. ante celebrationem; secus post secundùm Io An. & Car. in d.c. si. Idem tenuit Pan. in quadam disputatione, incipiēte, Titius cleric⁹ in 3. dubio. Idē dicit Pan. in c. post translationē, per illum textum in ver. quamquam, de renun. Idem summa confess. lib. 3. tit. 29. q. 3. & 11. & supplemētum, clericus 54. regularitas. 1. 52. & sic tene, licèt quidam dicant aliter, sed male. Non ob d. c. vestra, & c. fin. quia non negāt idem esse de alio publicę peccante, & non specifi cetur hoc in d.c. fina. de temp. or.

d Notorium cōcubinariū] Quærit Thom. quolibet 11. articu. 8. vtrum liceat audire missam sacerdotis fornicarij sine peccato? Respon. & dicit, ꝙ circa hoc est considerandum, ꝙ aliquid quantum ad ius naturale est per se malū, & aliquid malum est quantum ad ius positiuum. Quicunque enim sacerdos in peccato mortali existens celebrat, peccat mortaliter. vnde si constaret mihi eum esse in peccato mortali, & inducerem eū ad celebrandū, peccarem mortaliter: & hoc est secūdùm ipsum ius naturale, quia hoc est prouocare eum ad peccatum mortale. Ius autem positiuum addit plus, ꝙ non solùm non debeam inducere eum ad celebrandum, sed etiam si audio eius missam, pecco mortaliter. Quod quidem institutum est in pœnam sacerdotis fornicarij. Attendendum tamen est, quòd hoc non intelligitur de quolibet sacerdote fornicario, sed de publicis fornica-

rijs, qui propriè dñr publici, qñ iudicio & sententia ecclesiæ vocantur publici, vnde quicũque a tali fornicario publico audit missam, peccat mortaliter, hæc Thomas.

a Tenetur restituere] Tu not. singu. quod quãdo clericus committit causam, propter quã meretur priuari beneficio ecclesiastico, licèt non sit priuatus ipso iure ante, quã feratur sententia ſm Inno. in c. cum nostris de concess' præb. & in ca ex parte, de feu. & Baldus in cap. quæ in ecclesiarum, de cõsti. tamen quam primum commisit causam, efficitũ indignus, & sic malæfidei possessor, & sic a tempore commissæ causæ tenetur ad omnes fruct⁹ restituendos. Ita singulariter probat tex. secũdùm Guil. Angelum, Et Pau. de Castr. ibi in l. 1 C. de his qui. vt indig. licèt contrarium videatur probari ex glo. not. in aut. de incest. nu. in princi. in verbo, immineret, in fin. quæ vult, quod ipso iure perdantur bona a scienter contrahẽtibus incestas nuptias. & licet requiratur sententia declaratoria, tamen fruct⁹ medij temporis perduntur, de cuius glo. veritãte dic, vt in auten. incestas, C. de ince. nupt per Cyn. & Bal. &c.

b De non residẽte] Vult ẽt Pan. ꝙ talis notorius peccator, si celebrat, efficiatur irregularis. Nam talis est suspẽsus

bitato, ꝙ tenetur restituere, [a] quia cũ sit suspensus, vt dictum est in precedenti. S. perinde est, ac si non resides, quia nullum & inutile idem est. c. inter corporalia, de transl. prę l. Sicut nõ ritè, & non fieri paria iudicantur, in capit. veniens, de presby. non ba. Facit, quod no. Bar. in l. 1. ff. quod cuiusque vniuersi. vbi per illum text. concludit, ꝙ procurator, qui non fecit fidem de mandato, perinde est, ac si non cõparuisset, & dñs tan q̃ contumax debet puniri. Nã non excipere, & excipere, sed non ꝓbare idẽ est. c. cũ super, de concel. prębẽ. & non esse, & esse, & nõ apparere parria sunt quò ad iuris effectũ. l. duo sunt Titij, ff. de test. tut. Et ideò tenetur, sicut supra dixi de non residente, [b] Clericus. 7. S. 4. de occulto verò peccatore credo ꝙ non tenetũ, q̃uis tutius esset restituere, quia & si inutiliter seruiat quò ad se, non tamen quò ad alios, aut quò ad ecclesiã.

CLERICVS [c] 9. debet a quibusdã actib. sæcularib. esse remotus. c. fin. de vi. & ho. cle. ne cle. vel mo. ꝑ totũ, & qui sint isti actus per dubia inferam.

1 Vtrũ clericus possit negociari? Res. ꝙ non negotia sæcularia, cap. 1. ne cle. vel mo. & c. fi. de vi. & ho. cler. Sed no. secundũ Pa in rub. ne cle. vel mo. ꝙ negotium sęculare, dr̃ duplex. Primò largè, vt comprehẽdat, ꝙcquid prouenit ex carnali cõcupiscẽtia non subiecta fręno rõnis, & hoc innuit tex. in d. c. 1. in prin. vnde dr̃ negociũ sęculare quia ꝑ illud viuitur oĩo sæculariter, s. ſm sęculũ, & carnẽ, & non ſm deũ, & spiritũ. & hoc ꝓhibetur etiam laicis, magis tamen clericis, vt in d. c. 1. Secundò negociũ sęculare dicitur magis strictè, vt cõprehendat negocium pertinens ad rempublicã mundanam, & sęculares homines. Quod quidem licèt sit permissum laicis, tamẽ clericis non licet. Vnde in l. placet, C. de epi. & cle. dicit tex. ꝙ clerici nihil commune habẽt cum publicis actibus, vel ad curiam pertinentib. cuius corpori non sunt annexi. per quem tex. patet, ꝙ clerici nullum officiũ pñt habere in republica, vt probatur in d ca. 1. in fin. facit ca. reprehensibile. 23. q. 7. nec sunt de vniuersitate sęculari, vt notat Innocent. in c. delicta, de ex. prælato. Et sic concludo, ꝙ clerici non debent attendere, nec habere curã de mũdanis, [d] nisi quatenus sunt necessaria ad sustentationẽ corporis, argumen. 1. q. 3. si quis obiecerit, vel in casu pietatis, vt infra, Tutela. S. 5. cum seq.

2 Vtrum clericus possit per artificium quærere sibi necessaria ad victum? Res. secundùm Pan in c. clerici officia, de vita & ho. cle. ꝙ si ex honesto artificio. facit

directè a canone capitulo pręter. 32. distinct. ibi. Ex autoritate dei, & b. Petri sibi interdicimus, vt missã non cantet. Non enim video inter hæc verba differentiam, Suspendo te a b officio, & ista, Interdico tibi officium. Sed per prima verba infligitur suspẽsio, adeò quòd celebrans efficitur irregularis, vt clarissimè probatur hodie in ca. 1. de re. iu. li. 6. & eo. li. de sent. ex. c. 1. ergo. & per ista secunda verba, quia non refert quid ex æquipollentibus nat. l. non possunt, ff. de legi. capitulo licèt ex quadã. de testi. Ad idem in §. verum. 32. dist. vbi tales appellantur suspensi & præcisi. Sec⁹ tamen vbi non apparet talis operis euidentia. vtrum autem requiratur monitio in istis notorijs, Dicit Pan ꝙ omnino abstinẽdum esset ab auditione suorum officiorum etiã nulla præcedente alia monitione. Concludit ẽt Pan. ꝙ isti tales notorij sunt suspensi a bñficio. vide ibi per eũ. idẽ in c. post trãslationẽ, de renũ. per text. ibi in ver. quamquam.

c Adde s. conci. Trid. sess. 22. c. 1. de ref. P. V.

d Habere curã de mũdanis] Nã debẽt clerici attendere circa rẽpublicã spũalẽ, laici verò circa rẽpublicã tpalẽ. ar. 12. q. 1. duo. item clerici debẽt versari circa vitam contẽplatiuã, nõ aũt de mundanis habere curã, nisi quaten⁹ sunt necessaria ad corporalem

c. 1. de cele. miss. & 91. di. per totum. Et hoc verum secundùm glos. 91. di. in summa, dummodò propter hoc nō se subtrahat à diuinis officijs. nec ob. dictū ca. 1. ne cle. vel mo. & 88. di. per totum, vbi prohibetur omnis negociatio clericis, quia, vt dicit glo. in c. canonum. 14. q. 4. emere chartam pro libro conscribendo, vel corium pro sotulari faciendo, & huiusmodi, vt sic lucretur aliqd pro victu, non est negociatio, sed artificiū, & ideo nō prohibetur clericis. & ī iuribus præallegatis, vbi ꝓhibetur negociatio, intelligitur, quādo clerici aliqd emūt, vt immutát, vt cari⁹ vendant, quia hæc est propriè negociatio, ᵃ vt ibidē patet, & 88. distin. cap. eijciens. Secus, si prꝫter propositum bladum qđ emerūt, superesset, & venderét cari⁹, & huiusmodi, qa liceret ᵇ secundùm Hostiē.

3 Quę pęna clerici negociatoris? ℞. ꝙ vltra mortale peccatū, si tertio monitus non destiterit, ꝑdit priuilegiū clericale, ᶜ vt in cap. fi. de vi. & honest. cle. & quamquam do. sunt varij in opi. ego (saluo meliori iudicio) sic intelligo, vt cleric⁹ in minoribus, siue sit congiugatus, siue non, ꝙ non peccat mortaliter negociando, dummodo tale negocium non sit prohibitum etiā laicis. sed si nō est coniugat⁹, pt cōpelli per priuationē priuilegij clericalis, non quidē illius, si quis suadēte. 16. q. 4. sed priuilegij, quo possunt vexari exationib⁹ ī ꝑsona, vel in bonis ꝓprijs. vt l. 2. C. de episco. & cleri. Coniugati verò non, quia perdūt ipso facto per contractū matrimonij, vt ī c. vno, de cle. cōiu. lib. 6. & in c. Ioannes, eo. titu. Alij verò, q sunt in sacris, aut religiosi, peccant mortaliter. c. fin, ne cleri. vel mo. & similiter possunt cōpelli priuatione priuilegij clericalis, sicut dixi de existētib⁹ ī minorib⁹. Et quòd non perdant tam isti quàm præfati ᵈ in minoribus etiā post trinam monitionē priuilegium canonis, si quis suadēte, vt nō sit excommunicatus, quisqꝫ eos ꝑcutit, nec etiā fori, vt possint ꝓ criminibus, aut excessib⁹ puniri, seu condēnari criminaliter, vel ciuiliter per iudicē sęcularē, patet hoc, qa clerici cōiugati, quos oportet negocijs sęcularib⁹ intendere, vt ī d. c. Ioā. his gaudēt, si habitū & tōsurā portát; ergo multoforti⁹ istī nō ꝯiugati. ᵉ Et credo, istud sit securius in cōscia.

4 Vtrū requirat trina monitio, aut sufficiat vna gñalis, vt perdāt priuilegium, de quo s? ℞. Pa. in c. fi. de vi. & ho. cle. quòd oportet, sit trina, quia non sufficit vna peremptoria, vbicunque agitur de pęna incurrenda, & ius exigit trinam

salem vitam. 1. quæstio. 3. si quis obiecerit. Laici verò possunt vti istis temporalibus, non autem abuti, vt d. c. tuo. Hinc apostolus, Nolite conformari huic sęculo, & iterum, Nemo militans deo implicet se negocijs sæcularibus. i. temporalibus & mundanis, quantumcunque illa laicis liceāt. hinc notabiliter dixit tex. in l. cōsulta diualia. C. de testi. absurdū nanque est, si promiscuis artibus rerum turbentur officia, & alij creditum alius subtrahat, & pręcipuè clericis, quibus opprobrium est, si se peritos velint disceptationum esse forensiū ostēdere.

a Propriè negociatio] Et hinc collige differentiam inter negociationem, & artificium. nam negociari est aliqd emere, & sic integrum tali ne carius vēdere. artificiari est aliquid emere, & mutatum vendere, vt qui emit vimina, vt faciat canistra. Vide Panor. post do. Ant. in c. fin. de vita. & hone. cle. primum prohibetur clericis, vt in iuribus hic allegatis. Secundum verò conceditur, ad de cap. nunquam, de cō se. dist. 5. Vide ēt q no. spe. titu de cle. coniu. versi. sed quā dices. Et Bar. in proœ. ff. & in l. seruis legatis, de leg. 3. & licèt cleric⁹ possit vti artificio, non tamē debet hoc facere principaliter propter lucrum, Cle. præsenti, de censi. & c. quāquam, eo. tit. lib. 6.

b Quia liceret] Quia sic currit pretium tempore venditionis.

c Priuilegiū clericale] Quæ aūt sint priuilegia clericorū. vide s. Clericus, v lt. c. ij. nè cleri. vel mo. prohibetur ibi clericis, & monachis sub interminatione anathematis, nè negocientur. q verba mortale important.

d Tā isti, q̄ pfati] Adde gl. quā approbat ibi Pan. ī c. fi. d vi. & ho. cle. & ibi ēt Ioā. An. perdunt igit̄ solū priuilegiū quoad negociationes, & facultates suas, ex quo incedunt in habitu, & tonsura. ꝑ hoc ille tex. d. c. fi. & si infletur, ꝙ clerici non desistent a negociatione ꝑꝑ solutionē gabellarum, & sic erit modica pœna. R̄n. ꝙ ꝑ hoc nō tollitur, qn superior possit procedere ad alias pœnas iuris. Sed illud. ca. emanauit in fauorē laicorū, q. b⁹ ꝑ clericos gabellæ nō soluebant. vñ per has pœnas ē eis satisfactū. hęc Pa. ibi.

e Nō cōiugati] Pa in c. cōtingit, secundo, de sent. exc. 2. notabili, dixit, nota, ꝙ ex delicto apostasiæ clericus ēt in minorib⁹ non perdit priuilegium clericale, etiam si deprehēdatur in delicto, quod colligitur satis expressè in d. c. contingit, & expressius in ca. si iudex laicus, de sentē. excommuni. lib r. 6. & sic oportet restringere. cap. 1. de aposta. & vide quæ not. infra. § 5.

monitionem, vel trinam citationem, hoc voluit gloss. no. in Cle. 1. de vi. & hone. cleri. & Io. An. in c. ex tuæ, de cle. non resi. [a] Nec ob. ꝙ vbi a iure requiritur triplex citatio, sufficit vna peremptoria, quæ habet vim trinæ citationis, vt in l. tres denunciationes, C. quomodo & quando iu. vide glos. in c. consuluit de of. deleg. & Pa. in c. in nomine domini, de rest. quia hoc verũ in citatione; quia ius ita vult, secus in monitione, nec sufficit trina monitio, sed oportet sit specificata, nõ generalis. & ꝓ hoc facit text. in d. ca. fi. in ver. si tales, & d. Cle. 1. ĩ ver. nominatim. & quod not. in c. statutum, [b] de sen. excom. li. 6. valeret tamen, si fieret per viã statuti, quia statutũ habet vim legis, & prǽlatus potest statuendo [c] augere pǽnam iuris, & infligere pœnam sine monitione verbali, aliàs requiritur monitio, vt in capi. 2. de constitutio. libro. 6.

5 Sed per quem debet fieri hæc monitio? Res. Pan. in c. contingit, el. 2. de sen. ex. ꝙ non per iudicem sǽcularẽ, sed oportet fiat per episcopum, aut per eum, qui habet iurisdictionem episcopalem super eum, [d] & secundũ gl. in c. si clericos de sent. exc. lib. 6. non refert, an habeat eã, scilicet iurisdictionem, ex priuilegio, vel consuetudine, vel a iure.

6 Vtrum clerici teneantur restituere, qcquid lucrati sunt ꝑ negociationẽ eis prohibitam? Res. Math. in Cle. 1. de vi. & ho. cle. ꝙ in foro animǽ tenẽtur pauperib. dare. 14. q. 5. qui habetis, ego credo, ꝙ sit bonũ consiliũ, sed de necessitate non. 14. q. 5. non sanè, in ver. tanquã sua. [e] & hoc vr̃ sequi Zen. & Card. in d. Cle. 1. de quo dic, vt infra Restitutio. 1. ĩ ver. turpiter.

7 Vtrum clerici possint exercere officium tabernariorũ, aut macellariorũ? Respon. ꝙ non, imò si personaliter publicè exercẽt, & 3. moniti nominatim [f] a suis prælatis nõ destiterint, clerici coniugati perdunt priuilegiũ clericale omne, & istud, si qs suadẽte. 17. q. 4. non coniugati autem solũ ꝑdũt in rebus, [g] si deferũt habitũ clericalẽ, sed si non deferunt, sed incedunt omnino vt laici, amittunt etiã in personis; verum est, ꝙ si præfatum officium dimittũt, reassumunt tam coniugati, q̃ nõ coniugati. Intellige, ꝙ cõiugati reassumũt non ita, sicut nõ coniugati, sed illud, in quo gaudẽt, vt in c. vnico, de cle. coniu. li. 6. & iste est verꝰ intellectꝰ literæ, [h] licèt alij aliter intellexerint. hæc habentur,

a Ex tuæ, de cle. non resi.] Et in addi. spe. tit. de cle. non resi. in rub. pro hoc facit, quia in pœnalibus verba debent intelligi strictè, non autem large. l. 3. §. hæc autem verba. ff. de neg. gestis, & in ca. in nostra, de iurein. Quod not. etiam, prout etiam hic dicitur, hanc notabilem regulam. ꝙ vbicunque ad perdẽdũ aliquod priuilegium clericale iura requirũt trinam monitionem faciendam ipsis clericis nõ rectè viuentibus oportet citatio, seu monitio, si fieri potest apprehendat ipsos clericos, quod ẽ contra quosdam prælatos, qui faciunt monitionem in genere, vt quilibet clericus incedat in habitu, & tonsura, aliàs non gaudebit priuilegio suo, nam nõ sufficit citatio generalis ad priuandos clericos. d. c. fi. ibi si tales. ꝓbatur etiam ratione. Citatio generalis nũquam habet locum, qñ certum est q sint citandi, vel monendi. Cle. 1. de iudi. not. Innoc. in c. fi. qui ma. accu. pos.

c Et quod no. in b. statutum] Hr̃ ibi, ꝙ non valet suspensio, vel interdictum lata in participantes nisi præmissa monitione canonica. & oportet, ꝙ sit facta nominatim, vt ibi per glo. & Gem.

c Statuẽdo] facit ꝙ l. leg. & no. in c. Ro. de sẽ. ex. li. 6. vbi gl. ponit multas drias inter statutũ & sniam.

d Super eum] Ad hoc est tex in cap. in audientiã, de sentent. excommuni. Adde tamen, ꝙ si tertio moniti non resipiscunt clerici male viuentes, perdunt priuilegium clericale, sicut in apostasia, ipso facto, nec requiritur alia degradatio, sed incontinenti efficiuntur de foro sǽculari ſm Pa. in d. c. cõtingit, quod est contra id, quod dicit autor supra. §. 3. var. & ꝙ non perdant solue hoc, quia autor ibi loquitur in clerico negociatore. Pa autem loquitur in eo, qui est apostata.

e Tanquam sua] Ibi, Excellentioris, & ibi, Facilius. Quæ verba non videntur tales cogere ad dandũ pauperibus hoc idem sentit Inno. in c. quia plerique de immuni. eccle. & idem Mat. allegat Alna. hoc idẽ tenet.

f Moniti nominatim] Non intelligas ita strictè scilicet ꝙ nomina propria exprimantur, sicut dicit gl. in Cle. 1. de vi. & ho. cler. sed sufficit talis circumlocutio, vel æquipollentia, vt dicit Inn. in ca. in Later. de præben. & sequitur Car. in dicta Clem. 1. Nam ꝙ requiratur expssio nominis, est potius rigor. Adde, ꝙ est eis prohibitũ officiũ macellariorum propter horrorẽ, de cõs. di. 1. c. 1. ibi, sed propter multũ sanguinẽ, quẽ effuderat, &c. & illa rõ procedit specificè quo ad macellarios, sed nè sint tabernarij, ꝓcedit alia rõ s. vtilitatis qa in tabernis multa vilia factis & verbis cõmittũt, & ad eas psonę viles accedere cõsueuerũt, ar. C. de incest. nu. l. humilẽ, ex quorũ cõsortio bõi mores corrũpũt. 28. q. 1. sǽpe.

g Perdũt in reb.] i. quia in ipsis possunt collectari.

h Intellectus literæ] Nam solum in his duobus,

gaudent

ex Cle.1.de vi. & ho.cleri. imo prohibetur tabernam intrare.44. di. non oportet intellige nisi in itinere causa necessitatis, vt in c.clerici,ead.dist.

8 Vtrum clerici possint exercere officia a præfatis viliora,vt aptare pelles, & huiusmodi?Res.ꝙ non per identitatem rationis secundũ Pa.in d.Cle.1. Ratio,qa in his status clericalis dehonestatur,[a] ar.l.athletas. §.ait prætor , ff. de his qui no.infa.non tamen incurrerent pœnã statutã cõtra exercentes officiũ tabernariorũ. Credendũ tamẽ est eos peccare mortaliter, si sunt in sacris , vt religiosi talia publicè exercentes [b] secus si occultè pro artificio ad sustentationem vitæ.

9 Verũ clericus possit exercere officiũ tabellionatus?Res.ẽm Ho.in c.sicut, ne cle.vel mon.ꝙ clericus constitutus tabellio a laico nõ põt, si est in sacris post, q̃ est sibi interdictum etiã in causis ecclesiasticis secũdũ Inn.in d.c.sicut.Tamen si ante,q̃ sibi interdicatur , facit instrumentum, tenet, sed post,quàm est sibi interdictum,[c] nõ. Si verò est cõstitutus a Papa, vel ab epo quò ad diœcesim suam poterit in causis ecclesiasticis cũ ei nõ debeat propter ordines sacros, aut beneficiũ ecclesiasticum officium interdici,ar.de deci.c.tua, el 2.& de iudi. decernimus , de arbit.contingit. Si verò sunt in minoribus, possunt exercere ẽt si sũt bñficiati[d] ar d.c.sicut,a contrario sensu , licèt sit honestius abstinere.

10 Verũ liceat clericis ioculatoris offm̃ facere?Rñ ꝙ nõ publicè & tales sunt, q faciũt spectaculũ ꝓprij corporis;facit.l.2.§.fi.ff. de his qui no.infa.Et si hoc faciũt ꝑ annũ , [e] ipso iure ꝑdunt oẽ priuilegiũ clericale.hoc no.Arc.quẽ sequitur Gem. in c.vnico de vit.& ho.cle. li.6.dicit, ꝙ clericus in sacris,& etiã monachus perdit priuilegium canonis, si quis suadente . 17. q.4. Et videtur verius , [f] quanuis Io. Mo. teneat cõtrariũ,& dicat,ꝙ solũ existẽtes ĩ minorib.ꝑdũt.Similiter ẽt perdũt,si minori tpe post trinã monitionẽ ñ ɗsiltãt.c.vnico de vi.& ho.cle.li.6.ĩ occulto tñ, vel cã ĩfirmitatis,vel alterius honestę rei cã ioci aliqd facerẽ ñ reꝓbatẽ ẽm gl. ĩ d.c.vn.& facit ꝙ no.Io.ɗ citaristis & his q varijs vtũt instru.86.di.donare, ĩ glo.

gaudeant priuilegio clericali, s. ne ad iudicem sęcularem trahantur criminaliter,vel ciuiliter.&c.Ista verò priuilegia reassumunt, alia vero non.

a Dehonestatur.] Et procedit etiam in his , in quibus est maior ratio,puta lenonibus balneorum,impudicis custodibus.

b Publicè exercentes]Dicit Io. An.in glo.d.cle. in ver. publicè, ꝙ hic duo requiruntur , s. ꝙ publicè, & personaliter fiant , secus si occultè , vel per alium , quia cessat pęna,sed non culpa.hoc.1.

c Postquam est sibi iterdictum] Probat hoc.d.c. sicut . ex quo infertur ꝙ tabellio effectus clericus non perdit ipso facto tabellionatus officiũ. Si.n. ei interdici dẽt officium,ergo illud nõ perdidit, aliàs frustra fieret eis interdictio,ar.l.so.ff.de ver.ob. & cap.ad dissoluendũ , de desp.impu.& idẽ videtur in tabellionib. effectis religiosis, quia nõ perdũt, sed illud exercere non debent de nouo nisi in causa heresis,tex.no. in ca. vt offm̃.§.ad conscribedas , de hæ re.lib 6.simile in tabellionibus effectis aduocatis, seu decurionib⁹, quia non perdũt officium per superuenientiã dignitatis , sed illud exercere nõ debent , de quo vide text.iuncta gloss. C.de decur.libro 10. in l.vniuersos .

d Si sunt beneficiati .]Et hoc tenet Io.An.in d.capi. sicut.Nam si ibi prohibetur clericis in sacris,ne exerceant tabellionatus officium per subtractionem beneficiorum , ergo non procedit in minoribus quantumcunque beneficiatis.d.Ant.ibi tenet contrarium, pro quo potest facere , quia fortè accipiuntur sacri ordines largè pro omnibus ordinibus, qui indubitãter sunt sacri,vt no.31.di.in summa. Nam cũ hoc officiũ sit sęculare & vile,quia tabellio dicitur seruus publicus,c.2.de vsu.li.6.ff.de ado.l.nõ eñ & ob hoc prohibetur etiam decurionibus,ergo & fortius militibus Christi . ergo debet interdictum esse omnibus clericis saltem beneficiatis facit.cap 1.de postu.vbi beneficiatis in minoribus prohibetur officium postulandi ergo multomagis tabellionat⁹, cum sit officium vilissimum.item quia est quoddã genus negociationis, vt per gl. in d c sicut.ergo debet esse eis ꝓhibitum &c.Adde ꝙ consuetudo contra ipsum. c. sicut,nõ valeret, qa esset cõtra honestatẽ ecclesiæ . Ideo non põt induci consuetudo vt In ca. cum ab oĩ,& in c.cum decorẽ,de vi.& ho. cle.& hoc tenuit tacitẽ Io.And.dũ inducit cõtra Venetos. & ponderat tex.d.c.sicut. Nã Venetijs seruatur contrariũ, quod posset tolerari si facerẽt ꝑ insufficientiã beneficiorum, vt ꝑ Pa.in d.c.sicut.

e Per annũ] Iste annus debet esse integer & continuus nã si per annũ interpollatè tamen, non inciderent in pęnam puta qa stãt per aliquot menses, ꝙ non egerunt . facit.l.cum hæres.§.Stichus.2.de stat.lib.ff.de vsu.l. 3.& sic no.ꝙ qñ lex requirit certum tp̃s ad hoc , vt committatur pęna,intelligitur de tpe continuo.

f Et videtur verius]patet hoc in c.perpendimus,de sen.ex.vbi loquitẽ de ꝑsbytero &c.Adde,ꝙ in d.cap. sont. 3.verba,i.buffones,ioculatores,& goliardes,& dicũtur a gula isti,qa solent esse gulosi, & lecatores vide Val.di.2.cap.1.circa medium,versic.verum &c.

Adde

11 Vtrũ clericus possit esse procurator [a] sœculariũ personarum? ℞. Pa. in c. 2. nè cle. vel mo. ꝙ procura. generalis in causa ecclesiastica bene posset, & corã iudice ecclesiastico. Sed in causis sęcularibus in iudicio, vel extra non potest esse; posset tamen esse in aliqua causa particulari.

12 Et summariè [b] dic, ꝙ clericus non potest in placitis sęcularib⁹ disceptare, exceptis causis, de q̃bus supra, Aduocatus. §. 5. 6. & 7. Nec procurator nisi vt dixi, nec conductor rerum sęculariũ nisi causa necessitatis victus, q̃a tunc posset cõducere vineam, vel domum, vt aliq̃d, vnde viueret lucraret̃, nec canes, vel aues sequi, vt in cap. 1. ne cle. vel mona. nec procurationes villarum, aut iurisditiones sœculares sub aliquibus principibus sœcularibus viris exercere, vt iusticiarius eorum fiat, vt in c. sed nec, eo. tit. nec sententiam sanguinis, si est in sacris dare, nec sacerdos officium vice comitis, aut prępositi sęcularis habere. c. clericis, eo. ti. nec sentẽtiam sanguinis dictare, aut interesse, vbi vindicta sanguinis exercetur, nec præpositus balistariorum, & huiusmodi viris sanguinũ, nec vllã chirurgię artẽ, q̃ adustione, vel incisiõe indigeat, nec impendere bñdictionẽ aquæ feruenti, seu ferro cãdẽti ad purgationem, vt in c. sententia, eo. ti. Et omnes talia, vel alq̃d horũ exercentes si tertiò a suis pręlatis moniti nõ d̃sistunt, ꝑdunt priuilegiũ clericale, vt no. do. in d. c. sed nec. Itẽ p̃sbyteris, De canis, Archidiaconis, Plebanis, ꝑpositis, cantoribus, & alijs clericis personatũ habentibus præcipitur sub excõmunicationis latę sententiæ pęna, nè leges aut phisicã audiãt, vt ĩ c. si eod. titu. De quo casu dic, vt ĩ. excõicatio. 7. casu. 7.

CLERICVS X. Debet esse nõ vindicatiuus, sed patiens, vnde præcipit eis, nè arma portent [c] nisi ad defensionẽ, vñ clerici, q̃ relicto habitu clericali arma portãt, si tertiò moniti non deponũt, perdũt priuilegium clericale, de sen. excom. c. audientia. [d]

1 Quid si misceat se clericus tyrannidi, vel crudelitatibus? ℞. quòd si quis contempto habitu clericali guerram vel seditionem mouet, vel atrociter delinquit publicæ, aut in factũ armorũ se immiscer, ipso facto sine monit one perdit priuilegium canonis, si qs suadẽte. 17. q. 4. vt in cap. perpendimus, de senten. excommuni. de aposta. in c. 1. in princip. Priuilegiũ autem fori [e] non amittit nisi post monitionẽ. facit. c. si iudex, de sent. exc. libr. 6.

2 Vtrũ cleric⁹ miles effectus perdat priuilegium clericorum? ℞. Inn. in c. 1. de apostatis, quòd si facit actum omnino clericatui contrarium, vt puta exercet sæua, vadit ad bellũ, statim perdit, q̃a eligẽs cõtrariam viam excludit̃ ipso facto à prima. 3 2. q. 1. cũ renunciat̃. Si verò nõ exercet sæua, nec alium actum ꝓrium clericatui, sed viuit

Adde etiam, ꝙ nomina verbalia significantia officium, vel artẽ, siue actum volũtarium non verificantur ex vnico actu mercantiæ. l. 1. §. 5. & ibi gloss. in versi. ad omnes, ff. de exerci. Secus, si sint significatiua delicti, quia ex vnico actu dicitur raptor, fractor, spoliator. Hæc est doctrina Bartoli in proæm. ffforum, & de le. 3. l. legatis. §. si ex officio, & ff. de adulter. l. mariti. §. quæstum, Et refert Petr. de Anchar. & Gemi. in d. ca. vnico, de vi. & hone. cle. libro. 6. Nec ob. ille tex. quem ponderat ibi Imol. quia verum est, quod non imponitur pœna nisi perseueranti per ar m i &c sed non negat, quin ex vnico actu dicatur ioculator.

a Procurator] Hæc materia habet difficultatẽ, sed breuiter dicendum esset ꝙ aut clericus vult esse procurator laici in foro ecclesiastico, & potest saltem in ecclesiasticis. ca. 2. de postula. & ibi pleuè nota. & in capitulo in nostra, de procura. Aut ĩ iudicio sœculari, aut extra, & tunc aut cupiditate lucri, & non potest, aut ex caritate, & amicitia, & tunc ad vnum negotium, potest indifferẽter aptem, & generaliter non. d. c. 2. hic allega. & ibi Inno. & idem in cap. vnico, de ob. ad ratioci. & vide Fed. consi. 266. & Archi. in c. peruenit. 86 distin. & vide Inn. in c. cum. I. & A. de re iudi.

b Sũmariè] vide latius Panor. & doct in d. capi. 2. ne cleri. vel mo. & s iurib. hic al.

c Ne arma portent] Facit capi. clerici, de vit. & hone. cle. clerici ait tex. arma portantes, & vsurarij excõicentur.

d C. in audientia] Adducit ille pulcher tex. exẽplum legum sœcularium, quod si materna pudicitia attentata fuerit, ex eo q̃a in habitu meretricali inuenitur non datur actio iniuriarũ, sic nec clericum non habentẽ habitum, si monit⁹ fuerit, verberans nõ est excõicatus.

e Priuilegiũ autem fori.] Adde textum in d. capitulo perpendimus, vbi illi conuici, qui patibulo iussit affigi sacerdotẽ, qui seditionem mouit, imponenda est, pœnitentia eo, quia non spectabat ad forũ suũ, licet non fuerit excommunicatus secundùm verum intellectum illius textus. Et clericus, si deprehẽdatur in habitu sœculari, perdit priuilegium fori, nisi probet se fuisse clericum. d. c. si iudex.

honestè vt clericus, etiã si duxit vxorem virginem,& sic non perdit. Pa. tamẽ dubitat in c. vt consultationi. de cle. coniuga. in eo milite, qui iurauit illa, de quibus in gl. l. pe. ff. ex q. cauf. ma. quia iste actus [a] videtur omnino contrarius clericatui, qui pugnare nõ debet ẽt cum infidelibus. c. ex multa. de voto. Sed primũ æquius. [b]

3 Vtrũ clericus [c] occidẽs vel mutilans incasorẽ suũ, perdat priuilegium clericale? Res. Pa. in c. clerici arma, de vi. & ho. cle. ꝙ non.

4 Vtrum pro defensione ꝓximi liceat ei sumere arma? Res. Pan. vbi supra, ꝙ si habet iurisdictionẽ in loco sic licet pro defensione suorũ mouere arma, non tñ ipse in propria persona. c. dilecto, de sen exc. li. 6. Si verò iurisdictionẽ non habet aut sine clerico propulsari potest, & sic non debet arma sumere. c. ex multa, de voto. Idem. 23. q. 8. reprehẽsibile, & 7. q. 1. sciscitaris, & ꝙ ibi not. Si aũt non pt aliter propulsari, tunc licẽt aggressorẽ capere, verberare, & ẽt occidere, si aliter non pt proximũ defendere. 23. q. 3. Maximianus, & c. si qs cũ duob. c. sequẽtibus. irregularitatẽ tamẽ incurrit sine peccato, Cle. si furiosus de homici. & de hoc vide infra, Defensio. & quoad irregularitatẽ, homicidiũ. 3.

CLERICVS XI. Debet esse [d] sobrius, vt in ca. a crapula, đ vi. & ho. cle. vbi prçcipitur eis, vt vinum sibi temperent, & a vino se tẽperent, & quãuis aliq teneant ibidẽ, ꝙ peccet mortaliter, si bibat vinũ sine aqua, tamen cõiter doc. non tenẽt, [e] sed sufficit bibere tẽperatẽ, vnde tex. dicit, ꝙ dẽt esse contentus trina potatione [f] in c. qñ. 2. ꝙ palea est ſm, Archi. 44. dist. & de cons. di. 5. non oportet.

1 Vtrũ liceat eis cogere alios ad bibendum? [g] Res. ꝙ non. Intellige vltra necessitatẽ, neque fabulas inanes cantare, vel turpia ioca pila, vel vrso ante se fieri patiantur, vel laruas dęmonũ ante se ferre consentiant, q̃a hoc est diabolicum, & sacris canonib. prohibitũ, vt dicit tex. in c. nullus p̃sbiterorũ di. 34. de cons. di. 5. non oportet, & c. nullus.

2 Vtrum liceat [h] clericis facere conuiuia? ℞. ꝙ sic, si ex charitate, dũmodo absti neãt a supfluitate, đtractione, & irrisione aliorum, vt in c. cõuiuia. 44. di. in prin. & ĩ si. mẽsæ laudes deo reddanť, & aliqd legãt đ sãcta scriptura, vt ĩ c. qñ, & ĩ c. ꝓ reuerẽtia, ea. di. aliàs ñ licet vt ĩ c. non liceat, ead. dist.

3 Vtrũ dẽat bñdicere mẽsã añ q̃ comedat? ℞. ꝙ sic, & post sumptũ cibum reddere gratias. 44. dist. c. non liceat, & c. quando. 1.

4 Vtrũ debeat comedere ante tertiam? Res. ꝙ non, vt in d. c. non liceat.

5 Quæ debẽt eẽ ĩ eorũ conuiuio? Rñ. primò lectio diuinarũ scripturarũ. secundò ꝙ nulli detrahať. Tertiò ꝙ inanes sæcularium negotiorũ fabulæ ñ recitẽť, & multominꝰ aliud turpe. Quartò ꝙ solũ ꝓ sustẽtatione cib. sumať hñr ista ĩ c. ꝯuiuia, & ca. nullus p̃sbyt. & c. ꝓ reuerẽtia, & c. ñ liceat. 44. di.

6 Vtrũ peccẽt mortaliter, si ꝑ aliqđ p̃fatorũ faciũt? Res. ꝙ ñ, sed venialiter nisi qñ turpia ante se fieri vel laruas dæmonũ añ se ferri ꝯsentiũt, q̃a talia sunt eis ꝓhibita, vt in d. c. nullus p̃sbyterorũ. Et iõ vr̃ eẽ mortale. & licẽt. d. c. nullus p̃sbyterorum, loquatur

[a] Iste actus] Scilicet quia iurat non vitare mortem pro republica, ergo miles dei non est incapax militiæ sęcularis, nam quilibet clericus in quocunque ordine constitutus efficitur miles dei quia deo militat ca. episcopus, de præbend. & c. diuersis, de cleric. coniu. & nihilo minus potest effici miles sæculi, vt in d. c. consultatiõi Sic ecõtra miles sæculi potest effici miles dei. c. qui clericꝰ si de feudo fue. contro. & etiam rex, siue baro potest promoueri ad clericatum. 30. q. 1. præsens. Et nota ꝙ iste §. loquitur de clerico existente in minoribus, vt ꝑ Abba. in d. c. 1. & in d. c. si.

[b] Equius] Iste. § loquitur đ clerico in minorib. vt patet per Abba. tam in c. 1. de aposta. qui in d. c. si. đ cle. coniu.

[c] Ex con tri. ar. sess. 14. c. 7. de refor. P. V.

[d] Conc. tri. sess. 22. c. 1. P. V.

[e] Doc. non tenent] & hoc ẽ verius nã dicebant ibi doct. ſm Pa. ꝙ videbatur esse peccatũ mortale bibere vinũ sine aqua, q̃a est contra cõ[illegible]ũ, & maximè q̃a ẽt ponitur aqua in calice consecrãdo. c. cũ Marthę, de celeb. mis. Sed hoc verũ, nisi ex causa faceret contrariũ, puta q̃a vina sunt minus potentia. Nam satis est, ꝙ temperent se vino, vt ibi dicit in litera, qñ habent respectũ ad potentiam vini. Item per respectum ad frequentiã bibẽdi. voluit. n. concilũ tẽperare homines immoderatos, & subdit Pan. ꝙ crederet ꝙ si non apponeretur aqua in vino potenti, non peccet mortaliter, nisi assiduè inebriaretur per tex. no. 35. dist. §. aliàs. & ad text. dist. c. a crapula, & ad motiuum docto. Respõdet ꝙ non loquitur præceptiuè.

[f] Trina potatione] Intellige, qñ appetitus naturalis vltra non exigit ſm Pa. in d. c a crapula.

[g] Ad bibẽ[n]dum] Nec se debẽt alienа precatione ingurgitare, vt ibi.

[h] Facit ĩ ar. ses. 21. c. 1. 25. c. 1. de ref. s. Syno. Trid. Pet. Ven.

quæ solũ de pſbyteris, tñ c. pſbyteri. 44. dist. extendit ad oẽs existentes in sacris. Qui aũt nõ sunt in sacris, non credo mortaliter peccent, nisi prout ẽt sæculares ĩ huiusmodi peccarẽt.

CLERICVS 12. dẽt eẽ alienus ab his, q̃ irregularitatẽ inducũt. ď quo vide ĩ. irregularitas. i. qui sunt, q [a] nõ pñt ꝓmoueri, & qbus virtutib. dẽant refulgere, hẽs. 40. dis ꝑ totũ. Nã dẽnt eẽ exẽplũ oĩb laicis. 8. q. 1. qualis. vbi dr̃ vehemẽter ecclesia Chr̃i destruit hoc. s. meliores esse laicos, q̃ clericos. facit. 6. q. 1. §. verũ hac autoritatem.

CLERICVS 13. quoad bona ipsorum, & eorum dispositionem.

1 Vtrũ clericus possit [b] testari de reb. ecclesiæ mobilibus? ℞. Inn. in c. cũ in officijs, de test. ꝙ nõ, vt ibi, & c. ad hæc, & c. relatũ, el 2. 12. q. 3. c. 1. & no. ꝙ oĩa dñr bona ecclesiæ, q̃ intuitu ecclesiæ, vel de facultatib. ecclesiæ acqsiuit, vt ĩ c. 1. ď te. ĩ tex. & in gl. veruntñ gl. in c. pñti, ď of. or. li. 6. post Ho. tenet, ꝙ clerici non hñtes administrationẽ (& dñt nõ hr̃e administrationẽ, qñ nõ hñt bñficiũ, cui sit assignata dos ſm Ge. in d. c. pñti) sed simpliciter bñficiati, vt sunt canonici, & similes, qbus id, qď hñt obuenit sibi rõne ꝑsonę, non ꝙ hẽant p̃bendã in ecclesia distinctã, qa sic hẽrent administrationẽ, pñt disponere & testari [c] de fructib. perceptis vsq; ad diẽ mortis de ꝯsuetudine. & ẽt si ꝯsuetudo cẽt, possent testari de reditibus ꝑcipiẽdis anno sequẽti post mortẽ suã, vt refert Pan. in d. c. cũ in officijs. Sed ego credo licere, qñ disponit ĩ pios vsus. vel in casib, de qb in se. §. aliàs ꝯsuetudo est irrõnalis, ar. c. si. 16. q. 1.

2 Vtrũ clericus possit de reb ꝓdictis donare, aut alio mõ disponere? ℞. Pan. vbi s̃. ꝙ nõ, nisi in quatuor casib. Primus, qñ tantundẽ expendit de suo in vtilitatẽ ecclesiæ. c. si qs qualibet. 12. q. 2. & q. 5. si ep̃s, qa in hoc casu posset ẽt testari. Imo si non testareẽ, hæres posset petere. facit. c. ď multa, de p̃ben. & qď no. Pa. ĩ 4. col. & l. q̃ oĩa, in fi. [d] ff. de ꝑcu. & gl. in l. si nõ sortẽ. §. si cẽtum, [e] ff. de condi. inde. Secũdus, [f] qñ hoc hẽt consuetudo ſm Ho. & Lau. in d. c. si ep̃s. sed Pa. hoc intelligit de rebus mobilib. & modicis. Et ego addo, qñ disponit piẽ & rõnabiliter; aliás nõ. Tertius, qñ donat intuitu eleemosynæ, q̃ clericus ẽt in ægritudine [g] ꝑt facere, [h] ĩ c. ad hæc, [i] & c. relatũ, el 2. de te. Quart⁹ casus, qñ vult remunerare [k] seruitia honesta tã a ꝯsanguineis q̃ ab extraneis recepta. d. c. relatũ. §. licet. Addo quintũ qñ dat religiosis locis d. c. relatũ. & no. practicam ſm Pa. in d. c. ad hæc, ꝙ si clericus vult aliquo respectu istorũ quatuor vltimorũ dare, faciat ipse, dum viuit, & nõ relinquat, quia non valet. d. c. ad hæc. & no. ꝙ qui cunque accipit alio modo de rebus ecclesiasticis, tenetur ad restitutionem. facit, quod no. Inn. in d. c. ad hęc & quod no. in c. cũ ſm, de p̃bẽ. sed melius quod no. Pa. ĩ c. vniusquisq;, de pecu.

a Ordināďi qui non sint, hẽs ex Con. Tri. ses. 14. c. 7. 21. c. 2. 23. c. 4. 5. 6. 11. 12. & 13. 14. & 16. de ref. Catechis. de ordi. sacr. c. pen. Petrus Vend.

b In hoc sũt editę cõstitutiones a Pont. max. Iul. iij. & Pio v. eas consule. P. V.

c Disponere, & testari] Pa. in tepe. c. cũ esses, de testa. 2. q. princ. tenet indistinctè clericos ẽt nõ habentes administrationẽ nõ posse testari de fructibus sui bñficij. Idẽ in c. cũ in officijs, de testa. & in c. fi. ď pec. cle. vbi tenet clericũ quẽcõq; cõparari vsurario in vita, & in morte, & non vsufructuario. Hanc opi. tenet ẽt Arch. in c. statutũ, ď rescri. Et Io. de Lig. in Cle. gr̃ę, ď rescri. Subinfert postea Pa. ꝙ ꝯria opin. multũ inoaluit de cõsuetudine, q̃ cõsuetudinẽ teneas valere, si ad pios vsus testantẽ vt dr̃ hic in fi. & dic vt. ĩ. §. seq.

d L. q̃ oĩa in fi.] Hr̃ ibi qď a ꝓcuratore lis nõ est trãsferẽda, si voluerit vti retentione pro expensis in lite factis.

e §. si centũ] Si qs solu t possessionẽ valentẽ centũ, cũ eẽt solũ debitor de c. ꝑt eã repetera, sed credi lor ꝑt vti retentione, donec soluãtur sibi centũ, & dicta materia, An qs possit vti retentione, vide ibi plenè ꝑ Bar. Ias. & Alex. in 2. post. vbi dñt de scriptore, ꝙ ꝑt retinere quinternũ dõec sibi soluaẽ.

f Scďs] Pa. in d. c. cũ in officijs, dicit sic trãsire cõiter doct. ex quo singulariter ẽ, ꝙ valeat consuetudo, qď cleric⁹ possit testari de bonis ꝑ ecclesiã acquisitis Quod tñ ñ admittit indistinctè, sed dẽe restringi ad mobilia & modica, qa sicut valet cõsuetudo, vt modica possit donare, valebit, vt possit testari. & facit c. cæterũ, ď dona. Sec⁹ autẽ de magnis reb⁹, vel immobilib. qa tũc nõ valeret cõsuetudo, cum eẽt ecclesiæ onerosa.

g In ægritudine] Hoc est, qa videbaẽ quasi testari, iõ dubiũ erat, sed in vita nõ est dubiũ, qñ quidẽ omnia subiaceãt eleemosynis, deductis fabrica ecclesiæ, & expensis victus.

h Põt facere] nõ tñ testari posset, & sic nota, ꝙ qs admittiẽ vna via q̃uis alia repellatur. q. 2. c. 1. ff. de inof. test. l. Papinianus.

i In c. ad hæc] Dummõ non faciat in magna q̃titate: vt per Pa. ibi ponderatem illum tex in ver. moderatẽ.

k Qñ vult remunerare] Vincen. in [illegible] nos, de testa. vt refert Pa. in d. c. cum in officijs. dicit, ꝙ consu[illegible]do non [illegible] , ex-

excusat clericũ, quomnia mobilia bona intuitu ecclesiæ acqsita di mittit confusa igitur neis suis in morte, [illegible] possit limitari p prædicta.
a Quia psumit] P[illegible] n. clericus quæ süt inter vivos sine donata.
b Tanquã parochia] Pan ibidē dicit, qd canonica porcio debet de relictis p missis dicēdis, qñ in tuitu ecclesiæ süt relicta, puta qa nisi eēt parochialis sacerdos, nun quam dimisisset.
c Vt in d. c. quia nos] Idē not. ibi Pa. ex quo infert q cleric' hñs ecclesiã, & ex industria aliqu d lucrãs, sibi lucrat, & non ecclesiæ.
d Refert Cyn.] Abb. in d c. cũ in officijs, idē dicit.
e Idē d plãtis regulariũ] Religio sus pmotus ad epatũ, qcquid acquirit, epatui acqrit fm Pa in c. 1. de testamētis
f Cõis tñ opi.] Hoc tenet Pa. in c. 1. & in c. cũ in officijs, de testa.
g Sed q teneatur de leui] Pro hoc gl in c. ea q, de of. Arch hic allegata, q dicit plãtũ nõ solũ teneri dolo, lata & leui ad instar tutoris sed etiam de negligentia.
h L. qcquid] vbi tutor, vel curator tenetur d dolo, lata culpa & leui, si damnificauerit minorem, vel ei nõ acqsierit, cũ potuerit.
i L. si res] Hic ibi q tutor nõ tenet de casu fortuito pro pupillo, puta de incursu hostiũ, vel latronũ. Sed melius facit p hoc. l. si res, C. de pericu. tu. vbi tenetur de casu fortuito, quē pui dere potuit; ergo multo magis de leui culpa.

cle. vide quod dico j. Immunitas. S. 52. & seq.

3 Verum clerici possint de distributionib. quotidianis disponere? R. q sic, si non habēt administrationē in ecclesia, quia dātur pro stipendio personali, vt in c. vnico, de cle. non resi. li. 6.

4 Quid de donatione iter viuos facta? R. q valet, qa psumitur [a] donatũ intuitu amicitiæ, vel spe futuræ remunerationis fm gl. in c. req sisti, d testa. i ver. nec enim.

5 Sed q l de bonis acquisitis intuitu dignitatis clericalis, vtputa p missis dicēdis? R. Pe. vt refert Cy. i aut. licentiã, C. de epi & cle. q pt testari; & placet Host. in c. q nos, de test. & Inn. ibid. qui uñt, q si clericus rōne offi[illegible] aliqua acqsiuit puta qa fuit capellanus alicuius principis qui multa ei donauit, q pōt de talibus donatis ad libitũ disponere limitat Pa. in c. cũ in officijs, quò ad missas verũ, nisi de disse: p missis d cēdis tanq paroch ali [b] sacerdoti, qa sic nõ posset disponer. nihil tomagis pt disponere d bonis acqsitis intuitu psonæ, puta de successione cognatorũ, vel donatione amicorũ, seu industria clericorũ, vtputa doctrina, seu artificio pt disponere, vt in d. c. quia nos, [c] & qd ibi no. Pe. tñ refert Cy. [d] vbi supra limitat hoc verũ in clericis inferioribus, non aũt i epo. Et addit Bal. ibidē, ēt si eēt cardinalis. Idē de plãtis regulariũ [e] ecclesiarũ. & est tex. in d. auth. Iniam, q solũ pcedit, q pdicti epi, & prælati regulariũ ecclesiarum possint disponere ad libitũ de acqsitis ante epatũ, vel plationē. & de acqsitis in epatu, vel plātiōe p cognationē vsq; ad quartũ gradũ. de reliquis verò qualitercunq; acquisitis nõ pōt disponere, sed acquirit ecclesiæ. Cõis tñ opi. [f] aliter tenet, vt j. legatũ. 1. S. 16. sed ego limito in istis, in quib[s] pōt facere, qd vult verũ esse, nisi i 5. casib. Primus, quādo ipse eēt obligat' restituere ecclesiæ, vtputa qa dolo, vel culpa nõ leui tñ, fm Inn. in d. c. cũ in officijs dānificauit ecclesiã, sed q teneatur de leui [g] culpa ēt, est tex. apertus. C. arb. tut. l. qcquid [h] facit. ff. de adm. tut. l. si res [i] sicut. n. vt no. Inn. in c. ea q, de of. Arch. ille qui accipit precium pro deposito seruādo, tenetur de leui culpa, sic & qui dignitatē hēt, cui hoc officiũ est annexũ, s. conseruādi bona ecclesiæ, tenetur, cũ plus sit hē. e dignitatē. Nec ob. l. noīa, C. de arbi. tute. vbi si noīa debitorum min' idonea fiũr, q tpe tutelæ erāt bona, nõ tenet tutor, nisi fuerit i lata culpa. ff de ad. tu. l. tutor qui repertoriũ. S. ꝯpetu. vbi tutor emēs pdia minus idonea, non tenet nisi de lata culpa, qa sũ: casus spāles. sed regulare est, vt teneat de leui culpa. & sic tenet Ber. & Host. in c. ea q. de off. arch. Secũdus, si de bonis ecclesiæ alicui fecit gratiam, fm Inn. vbi supra allegat. l. cũ ostēdimus, ff. de fideiuss. u & C. eo l. 2. & est etiã vlt. Tertius casus, si passus est pp negligentiam suã rē ecclesiæ præscribi fm Pa. in c. ex psentium, de pig. allegat. c. placuit, el 1. 6. q. 3. Quartus est, si reditus in vsus inhonestos conuertit. 12. q 4. c. 1. & 2. Quintus in casibus, de quibus supra dixi, Clericus. 3. q tenetur ad restitutionē, quia in istis casibus primò tenetur satisfacere ecclesiæ ante, q aliud disponat. de hoc etiam, vide immunitas. S 52.

6 Verũ acquisitũ per sacerdotē in iniungendo pnīas parochianis dēat eē ecclesiæ? R. Inn. in c. cum inter, de verb. signi. q sic; Et ideo disponere ad libitum non potest.

7 Vtrum prælatus inducens testatorē ad sibi relinquendũ, quod ecclesiæ reliquisset, teneatur illud restituere, & an possit dispo nere? R. Pa. in c. c. de pe. cle. q quidam dñr, quò l non potest disponere, sed tenetur restituere.

a Committi delictum] Adde glo. in l. Titio, in prin. in ver. incidisset, ff. ad munic. sed tu adde text. opti. nũ in l. dedi. §. subtilius, ff de cõdi. cã data. quẽ pon derant ibi Ro. Alex. & Pau. qui dñr, ꝙ si testõr volebat mihi aliquid relinquere in suo testõ, & tu impediuisti, teneris mihi ad itereſſe. De quo vid tex. in l. Lurius. §. Sempronia, cum gl. in ver. actio ne, de leg. 2. & li mi ta, vt ibi per Bar. ponit Butri. consi 15. incip. In quantum. Adde et Ang. omnino, de quo alij mentionem non faciũt, in l nõ. n. ff. de inof. test. vbi p illũ text. cũ gl. dicit se semel obtinuisse quãdam magnam hereditatẽ in fauorem quorundã fratrũ pauperũ, quibus testõr in testõ reliquerat, & agnati, q illud intellexerunt, tñ molestauerãnt testatorẽ persuadẽdo ei ꝙ male faciebat relinquere bona sua talib⁹ fratrib⁹, bus, q nihil boni facerent pro aia sua, & tñ fecerũt ꝙ testator mutauit testm̃, & illos agnatos hæredes instituit. Nam auocanda fuit hęreditas ab illis agnatis, de quo tu lolola ꝑsua. sione apparet; & ita dicit fuisse auocatũ per illã l. idẽ tenet Ang. in l. 1 in fi. C. si quis ali. le. pro. hi vbi dicit ꝙ dicta quæstio fuit Perusij, & ita fuit iudicatũ, eo tunc existente vicario domini episcopi Rutini.

c L. tutor ſm dignitatem] Nõ excusatur tutor, qui collocauit pecuniam in lucrum, si dicat pecuniã pupilli non potuisse collocare.

d Pa. vbi supra] Dicit Panor. ꝙ videtur opi. Cy. esse multum equam.

stituere per l. q cquid, C. ar. tut. Sed Cy. formãdo hanc q. in tutore, dicit ꝙ si blando sermone ipm̃ induxit ad sibi relinquẽdũ, ꝙ nõ teneẽ ar. i l. fi. ff. si qs ali. te. vbi patet, ꝙ talis non ɔmittit delictũ.[a] Si verò dolo, seu fraude eũ induxit, teneẽ ecclesię ad itereſſe. Sed ꝙ teneaẽ ecclesiæ simpliciter, tex. est cũ gl. i c. q cunq;. 12. q. 4. vbi patet, ꝙ platus tenetur ad itereſſe ecclię, qñ ei potuit q̃rere, & neglexit ad instar tutoris, vt i d. l. q cqd, & i l. pupillorũ,[b] C. d admi. tut. Nec. n. dẽt vtilitatẽ suã ꝑponere vtilitati ecclię, sicut nec tutor vtilitatẽ suã vtilitati pupilli. l. tutor ſm dignitatẽ.[c] §. 1. de admi. tu. l. si vt certo. § ɔmodatũ, i fi. ff. ɔmo. ff. depo. l. qđ Nerua, i fi. & 7. q. 1. pñtiũ, & c. placuit, el 1. Pa. vbi s.[d] tenet, & seqẽ opi. Cy. Sed ego crederem verũ in tutore, qa de eo ꝑt dici, ꝙ suã ꝑsonã ꝑt ꝑferre cuicunq;, ar. c. peutio, de iureiur. sed in plato teneo gl. cũ tex. in ꝑdcõ. c. q cũq;.

8 Cui restituet, q i debitẽ aliqd ab ecclasticis recepit? ℞. Rodul. & Rai. ꝙ autoritate iudicis pnalis fiet restitutio ecclesię, cui ablatum est, si pauper est ecclia vel si est abũdãs, fiet paupibus, q indigent. idem Host. ar. 17. q. 4 si quis in atrio.[e]

9 Verũ clericus, q rẽ ecclesiæ meliorauit[f] ex sua industria, posſit de sua melioratione disponere? ℞. ꝙ non, facit. c. ingrẽdũ, & c. si qs, de pe. cle. Rõ, qa ad hoc teneẽ, si de eius fructib. viuit ꝑ dicta. i q. ꝑce. Secus, si de ꝑrimonio, vel de suo melioraſſet, vt s̃. dictũ est. §. 2.

10 Verũ relictũ cl̃ico, i dubio, ꝑsumaẽ intuitu ecclesiæ datũ? ℞. ꝙ si administrationẽ non hẽt, nõ ꝑsumiẽ. secus, si administrationẽ habet. Tñ ad ɔiecturas est recurrendũ, vt in c. requisiti, đ testa. & qđ no. Inno. in c. cũ in officijs, eo. ti. vide j. legatum. 1. §. 16. 17. & 18.

11 Verũ clericus posſit de bonis ecclię dotare sororẽ,[h] vel alere parentes? ℞. Pa. i c. puenit, đ arbi. ꝙ sic sororẽ, vel aliã ɔsanguineã si idiget de reditib. ecclię. ꝓbat per c. 1. de coh. cle. & mu. & ꝑ gl. cũ tex. i c. oi o ɔfitemur. 31. di. vbi gl. dicit ꝙ clericus hñs vxorẽ, vel filios ꝑt eos pascere de reditibus ecclię. ergo vult magis dotare, cũ cã dotis sit fauorabilior, q̃ cã alimẽtorũ vt no. Cy. facit qđ no. i l. cũ ꝑses. §. pe. icipit. cũ tutor, ff. đ admi. tu. & i l. nõ oi, C. e. ti i gl. i & hoc itellige, si idigẽt, vt i gl. ꝑfati. c. oino, & ñ ad põpã, vł aliũ statũ, ar. eo. q no. 42. di. i ꝑin. qa sic tã dãtes, q̃ recipiẽtes tenenẽ ad restitutionẽ 16. q. 1. puenit,[k] & no. Mat & Car. i Clem. 2. de vi. & ho. cle.[l]

e Si qs in atrio] Dicitur ibi, si qs violauerit ecclesiam, oẽ id quod emendandũ est, ecclesiæ violatæ soluetur.

f Meliorauit] Puta, plantauit vineã. Ex quo noẽ. ꝙ clericus teneẽ vti ꝑcisè reb⁹ ecclesiæ i statu suo sed põt meliorãdo mutare formã, & qualitatẽ rei, & hoc est, qđ dicit text. in d. c. si quis, de pe. cle.

g Quod si administrationẽ] Pone exẽplum i canonicis. Nã canonicus non hẽt administrationem, nec ꝑlationẽ ecclesiæ. vñ in dubio testator reliquẽdo canonico non vř habuiſſe respectũ ad ecclesiã, qa nõ est verisimile, qđ intuitu reliqſſet ecclesiæ, in qua nullã hẽt administrationẽ. Hoc verũ, nisi ex coniecturis appareat ɔtrium, vt in d. c. requisisti de testa.

h Dotare sororẽ] Vide j dos. §. 5. & quæ ibi noẽ. i Eo. ti. in gl.] In istis locis not. ꝙ frater te etur dotare sororẽ ex eo dem pře natam.

k Vt c. peruenit] apertius istud. c. allegatur pro palea, sed habetur pro grano. 1. q 3. c. puenit. Ex quo no. ibi gl. fi. ꝙ minus peccatum, scilicet dare consanguineis, quam extraneis. Grauius tamen punitur, sed hoc quia propter affectionem plus ecclesiam lædunt.

b L. pupillorum] Ibi habetur, ꝙ si aliquid est donatum pupillo sub conditione, & defensor eius neglexit implere conditionem, ꝙ tenetur ei ad interesse secundum Sal.

l Cle. 2. de vi. & ho. cleri.] In §. Et tales. 10 qõ. vbi etiam

etiã dicit, quod hoc pcedit quo ad forum conscientiæ. Secus quo ad contentiosũ vt ibi p eũ.
a Ca.1.in gl.]De hac materia latè Pa in c.3. de pec. cle.& pleni' i re. cũ esses dẽ tes.q. 3.dicas vt ibi.
b Clericorũ priuilegia, & immunitatis renouatæ a s.Syn. Tri. sess. 25.c.xx. de refo. Pet. Ven.
c De cle.ægro] Ab ibidẽ hoc clarius dicit, q̃ñ a in d c episcopus,de præbend.
d Et similiter gl.]Ista glo.iudicio meo nõ facit vt patet intuẽti.
e Vltra, q̃ facere] Nisi fit vagabundus, vt d gl. in d. l. miles. De dicto tamẽ Ang. vide Ab 1c.Odo ardus, de solutio tio. & in ca.2. de pign. & vide gl. in l. stipendia C. de exce.rei iudicatæ &c.
f De sac.san.ec] vbi spacio.c. annorũ habent a ct. ad res relictas locis ecclesiasticis, & pro red ptio ne captiuorum.
g C.fi de iud. li. 6.]Adde gl ibid. in 1.in versi.eius dem,& ibi Gem.
h Distrahi] De hocnot. Card.in c.indecorũ,dẽ ætate, & qualitate.

limita tñ quoad accipiẽtes, vt teneant ad restitutionẽ, verũ,qñ clericus est nõ sol uendo,aliás nõ, qñ accipit de rebus,q̃ alienari põt ad libitũ clericorũ, sicut sunt fruct',& hmõi ẽm Vide.& placet,lʒ alij indistinctè ve lint, ꝙ teneãt;Qđ eẽt tuti'.

12 Vtrum peculiũ, qđ est aduenticiũ in laico;sit,qua si castrense in clerico?Res. Pa.in ca.quia nos,de testa. & in c.constitutus, de resti tut.in inte ꝙ sic,& ideò licẽt sit filiusfami.tñ vsusfructus non acquiritur patri. Hoc tenuit Host. in d.c.qa nos,& casus ẽ in aut. presbyteros,C.de epis.& clericis,vbi dicit,ꝙ res ad dñiũ clericorũ veniẽtes sint eis ad similitudinem castrensium,vt testari possint.

13 Quis succedet clerico decedenti ab intestato?Rñ. ꝙ in bonis ecclesiæ ecclesia, in bonis verò suis de q-bus põt ad libitũ disponere,succedent consanguinei si hẽt 12.q 4.quicũque, & q.vlt.c.vlt.in auth.de eccl. ti.§. si qs aũt episcopus, ꝙ si non hẽt tales qui de iure veniũt ab itestato,succedet ecclesia.c.1 de suc.ab intे.

14 Vtrũ clericus ordinat' ad tit.patrimonij sui tacitè vel expressè possit de dicto patrimonio ad libitũ dispo nere?Res.ꝙ sic ẽm Ge.in c. si episcopus,de præb.li. 6. nisi expressè sit actum, ꝙ transierit in rem ecclesiasticã ẽm Ioan. de Li. & Io.And. ibidem,in dubio verò,cum nescitur, an bona fuerint ecclesiæ, vel per sonæ,præsumendum est pro ecclesia, si tamen constat eũ habuisse aliqua, sed dubitatur, an sint ista,vel illa, præsumitur, pro possessore, & alius probabit,arg. 1.q.4 ca. 1.& q.5.c.1. in fin.Si nullus sit in possessione,& in dubio stant, fiet distributio æqualis,de suc.ab inte.c.1.in glo. [a]

CLERICVS.14.quò ad [b]eorũ priuilegia.

1 Quæro,quæ sunt priuilegia clericorũ?Res.Pa.in c.epus,de præb. ꝙ oĩa priuilegia militũ,q̃ congruũt clericis,habẽt, de quib.priuilegijs militũ dr̃ in gl.l.pen.ff. ex qui.cau.ma.Rõ,quia sunt veri milites illi imperatoris,sed isti dei,facit.c̃a.1.cũ gl. de cle.ægro.[c] tex.cum gl.in c.Christianis. 11.q.1. & similiter gl.[d] in c.militare.23 q. 1.& text.cum gl.1.q.3.saluator, circa medium.& meritò dixi, quæ conueniunt clericis,qa ignorantia iuris non imputaẽ militi,cũ habeat vacare armis.l.1.& quod ibi no.C.de iu.& fac.igno. sed non sic in clericis,cũ habeant scientiæ intendere, ẽm ꝙ dixi supra,Cleric'.2.§.3.& sic de cæteris, vnde p debito cõueniri non põt vltra,quã facere [e] possunt,nec tenentur cedere bonis.l.miles,ff.de re iu. nisi sit ex delicto cõ tractum, vt supra. Cedere bonis.

2 Item Bertrand' enumerat.14.q̃ recitat Car.in Cle.1.de vi.& ho.cle.Primũ ꝙ non cõueniunẽ corã iudice sęculari,de for.cõ, c.si diligẽti ẽm,ꝙ verberãs ẽ exc.17.q.4.si qs suadẽte. Tertiũ, ꝙ nõ tenẽẽ regulariter pstare munera,seu onera psonalia,vel realia,de immu.ec.c.nõ minus.Vide j.immunitas.§.24.cũ seq.Quartũ,quia põt vendicare rẽ concessam ecclesię ante traditionẽ l.fi.C.de sac.ec.[f] & c.ex literis,de consue. Quintũ, quia gaudent eodẽ priuilegio familiæ eorũ.11.q.1.clericũ,el.1.22.dist.eos, & vtrobiq; in glo.Intellige quò ad forũ,vt in dictis gl.patet.Sextũ, quia faciẽtes statuta ꝯ clericos sunt excõicati,de immu.ecc. eos qui,li.6.Septimũ,ꝙ solũ clerici põt obtinere bñficiũ ecclesiasticũ,de transa.ex literis, Octauũ,ꝙ p literas ꝯtra laicũ impetratas cũ clausula gñali non põt cõueniri, vt in gl.in ver.maiores,c.sedes, de rescri. Nonum,ꝙ non tenẽtur dare sportulas, de vi.& ho.cle. cũ ab oĩ.Decimũ, ꝙ acquisita etiam sub potestate patris disponunt,vt volunt authen.presbyteros,C.de epi. & cle. Vndecimũ, quia pro reb' suis recuperãdis agere põt sine cõsensu patris, no. Archi.in c.si.de iud.li.6.[g] Duodecimum,ꝙ pro necessitate non põt distrahi [h] a patre ẽm.l.2. C.de pa.qui.fi.di.Tertiumdecimum,quòd

seruus

a Statutis] Vide Bar. in l. cunctos populos, C. de sum. tri.
b Patet in d. c.] Concor. c propo sito. & c. non po test, & cap. sicut. 31. q. 5.
c De coadiuto- rib⁹ hmôi aliqua decreuit S. conc. Tri. sess. 21. ca. 6. & 25. c. 7. de re- for. P. V.
d Secûdum, qñ] In his duob casi bus hæc assum- ptio fit autorita te se lis apostoli cæ, fallit, si cõtra dicit, qa tunc il- la referenda sunt ipsi sedi.
e Nihil põt alie nare] Ex hoc vi- detur, ꝙ coad- iutor non possit conferre bñficia ex quo est prohi bita qlibet spe- cies alienatiõis. Item quia in ge- nerali mandato. c. fi. de officio vi car. nõ veniũt, q̃ in specie non es- sent concessa. Et ita inferunt Io. Mo. & Archi. in d. c. 1. de cler. æ- gro. li. 6. & si alle getur in contra- rium cap. is cui, secundo, de ele. li. 6. Nõ videtur

seruus sciente domino cle ricatus liberatur a seruitu- te dominica, & potestate. 54. di. si seruus. Quartũde- cimum, ꝙ possunt facere collegiũ, ar. c. fin. de re. do. vbi solùm noua religio ꝓ- hibetur, quod laicis non li cet, nisi vt dicã infra Colle gium, & de multis alijs pri uilegijs, infra, Immunitas.

3 Vtrum clericus coniu gatus supradictis priuile- gijs gaudeat? Res. ꝙ nõ sed si contraxit cum virgine, & defert tonsurã, & vestes clericales, solũ gaudet in duobus. Primò priuilegio canonis, si quis suadente. 17. q. 4. Secundò pro aliquo crimine nõ potest trahi ad iudicium sæculare, nec iu dex sæcularis prætextu cu iuscunque excessus potest eum punire pecunialiter, vel personaliter, ca. vnico, de cleri. coniug. li. 6.

4 Vtrũ clericus possit vti statutis, a & consuetudini- bus laicorũ ad suũ commo dum? Res. Pa. in c. fin. de vi. & ho. cle. & facit tex. in ar. ꝙ sic, facit etiam text. in c. ad nostram, de proba. Atta men eos non ligant in eo- rum præiudicium, vide gl. in c. 1. ne se. va. & quod di- co infra, Statutum. §. 7.

COACTIO alia absoluta, qua q̃s to- taliter cogitur ad aliquid faciendum corporaliter contra eius voluntatem, sicut ille, qui ligatur, & huiusmodi, de qua in c. presbyteros. l. dist. & quãuis aliquid faciat ex tali coactione contra deum non peccat vt patet in d. c b & no. gl. in c. ad eius. 5. di. facit c. quod latenter, & quod ibi no. de re gu. iu. Quod intellige verum, nisi animo consentiat post. Est & alia coactio, quæ di- citur cõditionalis, qua quis cogitur, vt vnũ de duobus eligat, de qua in c. lectores. 32. di. & in gl. prædicta, & hæc non excusat in peccatis. c. sacris, de his, q̃ vi, metusue cau sa fi. de qua dic, vt infra Metus. §. 6.

1 Vtrum coactus suscipiat baptismum, vel ordinem? Res. gl. in c. eps. 84. di. & Inn. in c. fraternitatis, de hær. ꝙ si coactio fuit absoluta, non, sed in coactione conditiona li suscipit characterem, quanuis non gra- tiam, vt supra baptismus. 6. §. 6.

2 Vtrum seruitia facta deo per coactio- nem ei placeant? Res. ꝙ non. 23. q. 5. ad fi- dem. & 20. q. 3. præsens, vtilia tamen sunt facienti, sed non ad salutẽ nisi dispositiuè.

3 Vtrum matrimoniũ teneat per coactio nem contractum? Res. ꝙ absolutã certũ est ꝙ non, sed per conditionalem tenet, nisi in teruenisset metus, qui posset cadere in cõ- stantem, de quo dic vt infra, Metus, & Ma trimonium. 3. impedimento. 11.

COADIVTOR c dari non põt epo, & alijs superiorib. prælatis sine licentia Papæ, nisi in duobus casibus. Prim⁹, qñ eps vel alius superior prælatus est grauat⁹ se- nio, aut valitudine corporali ita grauatus, ꝙ perpetuò suum officium nequit exerce re, tunc de consilio, & assensu capituli sui vel maioris partis vnũ, vel duos assumere põt coadiutores. Secundus quando d præfa- ti prælati essent amentes, ita, ꝙ velint, vel nolint, nesciant exprimere, tunc capitulũ, vel duæ partes vnũ, vel duos coadiutores eis dare põt, vt in c. vnico, de cle. ægr. li. 6.

1 Quibus dari dẽt coadiutor? Res. secũdũ Inn. in ca. nisi cũ pridẽ. de renunt. ꝙ debet dari cuicunque prælato, qui nõ potest suũ officium exercere. 7 q. 1. quasi per totum.

2 Vtrũ dilapidanti bona ecclesiæ sit dan dus? Respon. Inno. in c. vene. 2. de of. dele. quòd sic.

3 Quid potest coadiutor? Res. habet libe rã & legitimam administrationẽ, excepto ꝙ nihil potest alienare, e vt patet in d. cap. vnico, nec debet aliquid de bonis ecclesiæ cui est adiutor, sumere, nisi sumptus mo- deratos, vt ibidẽ, vide ad hoc. c. scri. 7. q. 1.

4 Sed nũquid epi, & alij prælati superio res possint sibi facere commissariũ in adiu torium? Res. ꝙ sic, vt no. doc. in d. c. vnico, & differt iste a coadiutore, quia non habet nisi eam autoritatem, qua in sibi volunt da re, secus in coadiutore.

5 Quãdo expirat efficiũ coadiutoris? Rñ. quod

facere, q̄a dicit, q̄ administrato tor, seu visitator a Papa datus po test omnia face re nisi q̄a immo bi a non potest alienare. Et si ex hoc argueretur, q̄ ex illo tex. ei citur. q̄ possit cō ferre beneficia, possumus rñde re, q̄ loquitur in visitatore, Old. cons. 44. distin guit, q̄ aut causa ꝓpter quā da tur coadiutor, concludit perfe ctum impe mē tum alienatio nis mentis & in tellect⁹. puta q̄a est effectus de mens, & tūc co adiutor potest conferre benefi cium, quia si di cerentius contra riū, ecclesiæ diu tius vacarent, q̄ ū ignorat, quando moriatur, vel re sipiscat C. d̄ vsu, & habi. l. ambi guitatem. Et ex quo ille habe lit berā admini stra tionem, pōt con ferre, ar. d. c. is coi non ob. pri ma ratio de alie natione, quia il lud verū de vo luntaria, sed col la io beneficio rum est necessa ria pp periculū. Et inter ista est magna differen tia ī tami. eral. l. alienatiōes, cū fi. Aut causa dā di coadiutorem non cōcludit a lienationē men. tis, sed solū red dit impotentem quò ad exterio ra in facto consi stentia, cum pos sit esse senectus, vel infirmitas ag grauās corpus,

q̄ morte illius, cui dat⁹ est coadiutor, vt not. doc. in c. gradi, de sup. ne pla. l. b. 6.

COGITATIO [a] nō me retur pœnam ab hoie cū suis terminis est con tenta, de pe. d. it. 1. §. cogi tationis, in tex. & in gl.

1 Vtrum cogitatio delibe rata in malum mortale, sit peccatū mortale? ℞. quòd sic. 49. di. c. hinc etenim. §. ponderosus, [b] etiam si op⁹ non sequatur. Idem gl. in d. §. cogitationis.

2 Vtrum cogitatio morosa sit mortale peccatū? ℞. con sen⁹ in delectatio-ē alicu ius actus, qui ex gñe suo sit peccatū mortale, est morta le peccatum fm S. Bo. in 2. dist. 24. & Ri. ibidē. & Ale. 2. . in tracta. de peccato ve niali, & ī hoc communiter concordant doc. Delectari aūt cum cōsensu solùm de cogitatione, quia hoc pro uenit ex inclinatione affe ctus in ipsam cogitationē, quæ quidem fm te non est mortale peccatū, sed q̄nq; veniale, vt cū q̄s inutiliter cogitat d̄ ea; q̄nq; nullū, vt cum q̄s vtiliter cogitat, pu ta q̄a vult prædicare, vel di sputare, ideo consens⁹ in ta lem delectationē non erit mortale fm Th. prima 1. q. 74. ar. 8. sed solùm, q̄ñ dele ctat de fornicatione cogi tata, & consentit in talē de lectationem fm ꝓ̄fatū Tho. vbi s. Si verò cogitationi morosæ nō adest cōsensus in delectationē cogitatiōis act⁹ prohibiti, tūc secundū S. Bo. vbi supra distinguen dū est, q̄ aut imminet peri culū casus in peccatū mor tale; & tūc si aduertit peri culū, quod sibi imminet, & non repellit, sed patitur in huiusmodi cogitationibus occupari, tunc secundùm magistros peccat mortali ter. si verò non aduertit pe riculum delectationis, nec repellit, non peccat morta liter. Et hoc magis mihi placet, & est tutior, quãuis aliqui dicant non esse mor tale etiam q̄ñ aduertit pe riculū, dummodò non cō sentiat in delectationem. Similiter q̄ñ non imminet periculum casus, non est mortale pec atū, si non re pellit, sed tñ periculosum. Collige ergo sic, q̄ñ quis habet cogitationē, in qua delectatur, q̄ aut delecta tio est de eo, quod non est peccatum, vel aliē morta le, & sic quantumcunq; in eam consentiat, non peccat mor aliter fm Ri. vbi su pra. puta mulier vidua cogitat de actu cō iugali, quem habuit cum marito, licèt de lectetur in ipsa delectatione cogitationis, vt præterita non vt præsenti, non peccat mortaliter, nisi immineat sibi periculū ca sus, puta pollutionis, & huiusmodi, quia tunc si aduertit, peccat mortaliter non re pellendo. Si verò est de eo, quod est mor tale ex genere suo, vt fornicari, & occide re hominē propter vindictam, & hmôi, & tunc aut placet ipsa delectatio, & operis consum matio, si facultas adesset, & sic est mortale peccatū. Aut placet delectatio, sed displicet operis consummatio; & similiter est mortale peccatū; aut neutium placet; & tunc si imminet periculū, & aduertit, si non repellit, est mortale fm tutiorē viam. Si autē non imminet periculum, aut non aduertit, sic erit veniale, si non repellit. Si aūt statim repellit sic nullū est peccatum. Si autē delectatio solū est in cogitatione, non in re cogitationis, puta delector de ali qua cogitatione, q̄ est pulchra adinuen tio, & huiu modi, & tunc si est propter bo num finem, puta vt prædicem contra tale peccatū, vel disputem, sic est meritoriū. ¶

sed mentē aug mentans. ca. fin. & c. nisi cum pri dē, de renuncia. Et tunc collatio nō vr pertinere ad coadiutorē, si cut nec nuptiæ ad curatorē adul ta. l. in copulan dis, C. de nup. & isto mō pñt opi niones reduci ad concordiam fm eū. sequitur Ge mi. in d. c. 1. §. si. de cle. ęgro. li 6.
a Videntur face re q̄ de cōscia dicitur in Cate chis' in exposi. x. præce. dec. P. V.
b Ponderosus] Ibi Arch. dicit ta lem repell a pu nitione ex quo infert, q̄ ex illo. § hæ. q̄ hæretic⁹, quantūcunq; oc cultus, est excō municatus.

aũt non est pp finẽ bonũ, sed pp vanitatẽ, sic erit peccatum veniale, nisi, vt dixi, immineret periculũ, quia tunc, vt dictum est, peccaret mortaliter, qñ aduerteret nõ repellẽdo. & de hoc ẽt vide infra sensualitas, qñ est peccatum, vel non.

COGNATIO [a] ẽ triplex carnalis, legalis, & spiritualis, de quib. vide infra matrimoniũ. 3. impedimento. 6. 2. 7. & 18. & 15.

COLLEGIVM [b] quia simul colligunt, vel qa simul cohabitat, dictũ est, ſm gl. in l. 1. ff. quod cuiusque vni. & dicitur ecclesiasticum, si maior pars vel æqualis est clericorum, quia magis dignum trahit min⁹ dignũ c. quod in dubijs, de consec. ecclesię, vel al. l. quod maior, ff. ad municipales, no. Bar. [c] in l. fi. ff. de col. illi.

1 Verũ liceat facere collegiũ? Res. Inn. in c. dilecta, đ excess. pl. licèt alij aliter dicãt, ꝙ hoĩes cuiuscũq; professionis, vt grãmatici, vel negotiatores, & hmõi pñt simul ꝯuenire, ꝓpria autoritate, & facere sibi rectorẽ, & sindicũ, dũmõ coeãt, vel collegiũ faciant, ꝑ cã honesta, puta ad defensionẽ iustitiæ suę vel nè ĩ officijs suis fiat fraus, & multomagis si faciant cã pietatis, vel religionis, & ꝙ liceãt talia collegia, patet. C. de iu. om. iu. l. fi. ff. ꝙ cuiusq. vni. l. 1. ff. ad Treb. l. oĩb. & de ꝓcu c. qa, & ff. de colle. illi. l. 1. §. 1. vbi aliqua ꝓhibendo [d] concedere vr̃ alia collegia. & ibi ẽt dr̃, ꝙ senatuscõsulto illicita arcent, ergo licita ꝯceduntur, & illicitũ est, ꝙ fit ꝑ malo aliquo & đstruẽdũ est. l. vl. ff. de coll. illi. dicit tex. in l. 1. §. 1. ff. de coll. illi. ꝙ de iure cõi collegia, q̃ fiũt cã religionis, sunt ꝑmissa. [e] l. 1. in prin. ff ꝙ cuiusque vni. facit, ꝙ no. Io. ĩ c dilecta, de excess. pl & Inno. & Ho. ĩ c. inter dilectos de don. & ꝙ no. Pe. de Pe. ĩ tractatu de canonica portione epi. c. 4. Quod no. qa facit pro istis disciplinatis, & hmõi, contra quos clamant aliqui inquisitores.

2 Sed quot homines faciunt collegiũ? Res. ꝙ duo, vel tres đ ele c. 1. ſm leges tres req̃ ũt, vt l. Nerati⁹, ff. đ ver. si. sed. 10 hoĩes faciũt plebẽ, vel populũ [f] 10 q. 3. vnio. & 10. vel 15. faciũt turbã, vel cætũ. ff. vi. bo. rap. l. ꝓ tor, la 2. §. sicut 10. oues faciũt gregẽ [g] ff. de abige. l. oues, vnus, vel duo non faciũt familiã. [h] ff. de ver. si. l. detestatio, in fi. vide glo. in

a Cognatio spiritualis quomodo & inter quos contrahatur iure conc. Tri. vide sess. 24. c. 2. de refor. matri. catechis. de bapt. sacra. c. accedit autem. P. V.

b Aliqua de collegijs, vt de priuilegijs, & visitatione quorũdã, adde s. Sy. Tri. sess. 7. c. 14. 14. c. 5. 22. c. 8. de collegio puerorum sess. 23. c. 18. P. V.

c Not Bart.] Ad hoc Pa. in c. 1. de loca. super gl. 1. Et vide ad materiã Bald. in aut. habita, C. ne fi. ꝓ pa. in 18. col. & si essent pares, vel æqualis eorũ potestas, tunc conueniri debẽt coram iudice ecclesiastico, ꝑ rationem, quia maius dignũ &c. l. quæ religiosis, ff de religio. & sump. fune. Et ita Bar. vbi supra, & Baldus in aut. habitã. q allegat spe. ti. de reo, ver. q d si scholaris clericus, Et Io de Li. in c. ex literis, de constit. vide Pa. in c. ex literis, đ consti. & in c. cũ ab ecclesiarum, de of. ord.

d Aliqua ꝓhibẽdo] Autor hic ex multis cõcludit regulã ꝙ collegia oĩa sint licita, nisi ea, quæ prohibentur. sed videtur aliter sẽtire Bar. in d. l. fi. quẽ sequitur Pa. in d. ca. dilecta, l. ꝙ omnia collegia intelligãtur illicita, nisi inueniantur cõcessa, & hic est totũ cõtrariũ, & allegat ad hoc. text. qui hoc dicit i l. pe. §. in summa, ff. de colle. illi. Quæ autem sint permissa, dicit Bar. quædam collegia sunt ꝑmissa de iure gentiũ, vt collegiũ, ꝙ appellatur populus vnius ciuitatis, castri, vel villę, vt l. ex hoc iure. ff. de iust. & iure gl. in l. 2. §. ꝙ cuiusq; vniuer. nomi. Et quanquã Inn. in c. cum in ecclesiarum, de offi. or. teneat, ꝙ ciuitas, seu castrũ non gaudeat priuilegio ciuitatis, vel castri, nisi a superiore approbentur, tamen non vr̃ necessaria hęc approbatio, qa a iure gentiũ hoc est permissum, tñ vt vocet ciuitas, vel castrũ vr̃ requirenda autoritas superioris, vide ibi per eũ. quædã verò approbantur a iure ciuili, vt collegia, q̃ fiunt cã religionis, vt disciplinatorũ misericordiæ & similia. l 1. §. sed religionis, de coll. il. Itẽ collegia plurium facientium vnam artẽ in vna ciuitate, vel loco. d. l. fin. & de multis alijs, vt ibi per eũ. & de his vide ẽt Bal. in auth. hoc ius porrectum, C. de sa. sanct. ec. & do Fel in cap. accedentes, de ꝑscri. Intellige tamen opin autoris hoc modo, quia licet ꝓpria autoritate facere collegia permissa, & sic procedunt iura per eum allegata.

e Permissa] Vide doctrin. Bartoli in l. fin. ff. de colleg. illi. Illicita autem, si fiunt propria autoritate idest ea quæ non sunt permissa, coerceri.

f Plebem, vel populum] Hoc facit ad statutũ, quo punitur is, qui congregat populum de nocte, vt si congregauit. 10. homines, dicitur congregasse totum populum, Idem dic de congregãte gentem secundum Bartolũ in l. prætor, hic allegata, probatur per l. omnes populi, ff. de iustit. & iur. iuncto. §. omnes populi, instit. de iur. natura. Vbi videtur probari, quod gens & populus sunt sinonima.

g X. oues faciunt gregem] Et quinque equi faciunt gregem. l. omnes, ff. de abige. vbi non dicitur abige⁹ respectu 5. ouium, sed respectu equi, quod est animal magnum, dicitur abigeus, qui subtraxit vnum.

h Familiam] sed oportet, ꝙ sint tres, qui faciant familiã. l. ꝓnũciati. de ver. si. ff. & vide Pa. in c. 1. đ ele. & intra elect. §. 1. & illa gl. ponit ea. quæ hic dicunt.

Parteum

c.1.10.q.1. sed paterfa. dicitur, qui habet dominiũ in domo, licèt filios non habeat, non enim personã solam demonstramus, sed & iurisdic. l. pronunciatio in. §. pater, ff. de ver. sig.

3 Vtrum deserentes collegium debeãt habere partem, suam [a] bonorum collegij? Rñ. Inn. vbi supra, ꝙ sic de his, quæ in eo contulerũt ipsi de collegio, & sic loquitur, l. 1. §. fi. ff. de colle. illi. facit pro hoc. l. 2. § viarum ff. ne quid in lo pub. de cle. coniu. quod a te, vbi nota. ꝯ hoc. 16. q. 6. de lapsis. Sed de alijs, quæ donantur, vel legantur vniuersitati, non debet habere partem. facit. l. sicut. §. si quid, ff. quod cuiusque vniuer. cũ ali s not. in glo. dicto. § fin. quæ concor. cum Inno.

4 Vtrum collegium differat a societate? Res. Inn. vbi supra quòd sic, patet in l. 1. ff. quod cuiusque vni. vbi dicitur, quòd socij alicuius professionis possunt facere collegiũ, ergo societas non est collegium. Item collegium residet in vno. ff. qꝺ cuiusque vni. l. sicut, in fin. Sed societas morte vnius socij soluitur ff. pro soc. l. adeò, morte socij finitur societas, vt nec ab initio paciscí possumus, vt hæres succedat [b] societati, dicit text. ibi in princi.

5 Vtrum collegiũ possit sibi facere vnum rectorẽ, sub quo possint omnes de collegio conuenire? Res. ꝙ sic, tex. est in l. fin. C. de iur. om. iudi. & tenẽtur ei obedire, [c] vt ibi.

6 Vtrum destructo collegio extinguantur oĩa priuilegia [d] eius? Res. Pa. in c. 2. de priui. præla. ꝙ sic, si est ecclesiasticũ, & destruatur ꝑ superiorem. Si verò est secularè, sunt opi. sed verior ſm eũ est, ꝙ durant [e] apud ciuitatẽ, vel locũ, si ipsi ciuitati erant ꝯcessa, sicut in ecclesiasticis durat apud ecclesiam. Vide de hoc supra, Ciuitas. §. 1.

7 Vtrum collegiũ, vel vniuersitas petat restitutionẽ in itegrũ sicut minor? Rñ. al. q dicunt ꝙ sic. sed tu tene verũ in collegio pio, sicut sũt hospitalia, & hmõi ſm Io. An. ĩ c. 1. de rest. ĩ integ. li. 6. ar. c. regsisti. ꝺ testa. sed Pa. ĩ c. 1. ꝺ rest. ĩ integ. q hoc segt, allegat l. oĩa, C. de epi. & cle. q̃ dicit oĩa priuile. cõcessa ecclesijs extẽdi ad hospitalia, & pia loca. vide ꝺ hoc supra, Ciuit. §. 4.

8 Quomodo collegiũ potest disponere super re priuati, & quod debet ꝯuenire vt possit aliqd facere, vide infra. Statutũ. §. 11 & 13. & infra, ele. §. 16. & quomõ singuli possunt esse testes ꝑ collegio, vt j. testis. §. 15.

COLLVSIO est aliquem cũ suo aduersario pecunia mediãte, vel grã paciscí. vt ꝑ se ĩ cã, vel iudicio permittat sñiari, de collu. c 1. & se. Vtrum liceat colludere cum aduersario, Vide supra accusatio. §. 2.

a Partem suam] Vide Bartolũ de ista q. lati⁹ distinguentem in d. l. fin. ff. de collegi. illi. & Bartol. in d. l. sicut, in fine. ff. quod cuiusque vni. no. Doct. in l. 1. §. fin. ff. de acquir. poss. & Barto. in d. l. fi. dicunt de collegio religiosorum, quo dissoluto bona debent esse Papę. Et quid si maior pars renũciat collegio, an minor pars vtatur signo consueto. Vide Baldum in l. final. C. pro socio.

b Succedat] Et sic not. quod societas non transit ad hæredes, & ratio est, quia impeditur libera testandi facultas, vt l. cum duob⁹. §. idem respondet, ff. pro socio, adde tamẽ, quod si filius, vel hæres vtatur eisdem institoribus ad societatem paternam deputatis, quibus vtebatur pater, societas renouata videtur. etiam si esset pupillus habens tutorem, vt notanter dixit Baldus in l. mandatum, tertia oppo. C. mandati, & in d. l. adeò, alias incipit ideo hic allegata, & adde Baldum in rubric. C. pro socio. 2. colum. Fallit tamen in societate vectigalium, vt in d. l. adeo, & ibi Bartol. quod intelligitur, si hẽs est aptus. Item intelligitur in primo hęrede secũdum gl. ff. in l. nulla, ff. pro socio. Quid autem si esset appositum iuramentum in societate, nunquid transiret ad hæredes? Io. Fa. singulariter, in. §. solum, instituт. pro socio quod sic, sed ratio Bart. facit in contrarium, de quo vide, quę no. in l. fi. C. de pac. & in l. stipulatio hoc modo concepta, de ver. obl.

c Et obedire] Hoc est verùm in illis, quæ oriuntur occasione illius professionis, seu negociationis. de hoc no. Innoc. in ca. cum ab ecclesiarum, de offic. ordi. & Bartolus in l. fi. de colleg. illi. Idem est in facientibus collegiũ ex aliqua pia causa, vt sũt disciplinati &c.

d Omnia priuilegia] Et respondet clarius, aut collegium fuit ꝺstructum autoritate collegij, & ipso facto extinguuntur omnia iura, & priuilegia. Idem tenet Bartolus in d. l. fi. ff. de col. illi. per l. si vsusfructu, ff. qui mod. vsu. ami. & ratio est, quia ex hoc videtur pati maximam, capitis diminutionem, ideò iura in eo ũ consumuntur l. cognitionum; in fin. ff de va. & ex. cog. si verò fuerunt expulsi, vel mortui, tunc in collegio ecclesiastico cõseruãtur omnia iura collegij apud ipsam ecclesiã ſm Pan. in d. c. 2. & de hoc hẽs per Innoc. in ca. 1 de oper. no. nun. & in c. cũ super, de cã pos. & bonam glo. in c. statutum, de ele. li. 6. gl. & Bart. in l. sicut ff. ꝙ cuius. vni. no. & in l. 1. ff de acquir. pos. Bar in l. inter stipulatẽ. §. sacrã ff. de ver. ob. Bal. & ibi Ale. in l si grege, de le. 1. Ang. in l. proponebatur, ff. de iudi.

e Durant] Po... a ... test

test dici ƒm Pa vbi supra, ꝙ si ius collegij è collatū loco, tūc nō extinguit ius, licèt desint collegiati, vtputa si propter guerram, vel pestem desineret vniuersitas scholarium ꝙ iura collegij cōseruant apud ciuitatē, cui priuilegium studij collatū est. Idem Bar. i d. l. si. & gl. quā recitat Moysen. in d. l. sicut, ff. quod cui. vni. nom.

a Requirat promissio] Pa. vult, ꝙ duplex scriptura requirat, vna, in qua terrena scribant, alia qua confiteātur se ascriptitios; gl. in l. ne diuti⁹, C. de agri. & cen. & colo. li. 11. licet Bart. contra.

b L. vnica] Iste est itell'ect⁹ Hos. q licè. sit mirabilis, nihil tamē restringit illā legem. iō ƒm Pa. ī d. c. iudicatū, vī melior Bar. intellect⁹ ibidè, vt intelligat, s. de illis, qui hodie mendicabant.

c Produntur] Hoc dicit Barto. in d. l. vnica.

d Stabim⁹ iuri] Idem tenet. Pan. ibidē. 3. not. Sed q̄ro, q dam cōduxit multū terrenū a cōi, An teneat conductor scarpare, & purgare aggeres, & fossata? videt ꝙ non debeat facere, nec mundare, nisi sit actū, vt l. si mihi, & l. diis. ff. locati, cū quadam gl. quę est ibi. Au ƀrium

COLONVS quomodo efficitur quis? ℞. Pan. in c. iudicatum, de immu. eccle. ꝙ tunc, quādo per 30. annos tanquam obligatus, & ascrip. solo stat. Azo vult ꝙ etiam requiratur promissio; a secus, si non tāquam obligatus, vt in colonis nostri tēporis, in quibus nulla acquiritur seruitus. Et no. secūdùm Host. in sum. de natis ex libero ventre. §. si fecimus, & Pan. vbi supra, quòd quidam dicūtur ascriptitij, qui scilicet per scripturam solo, vel terrę, aut glebæ sunt astricti. quidam dicuntur censiti, & eodem modo constituti, sicut ascripticij, sed differunt, q͞a isti sunt obligati ad tertiā, vel quartam & huiusmodi partem; censiti verò certū censum soluere tenentur annuatim, l. 2. C. ī qui. cau. col. cen. do. ac. po. libr. 11. Quidā dicuntur perpetui. Olim enim tempore famis constituebantur reditus ex publico, & ideo qui ribaldos, qui se simulabant inualidos, prodebant, si erant liberi, in perpetuo habebant colonatu; si serui, proditori dabantur. C. de mendi. vali. l. vnica, b lib. 11. & secundùm Barto. ibidem, licè. reditus non constituantur, habet locum hæc pęna hodie, nec ob. authen. de quæstio. §. si verò huius terrę, col. 6. quia loquitur, qñ proditur a publica persona, quia tunc in publicum opus dātur; serui vero suis dominis, & l. vnica prædicta loquitur, quando a priuata persona produntur. c Quidam sunt inquilini stricte, vt sunt qui fundo tenentur; tamen in suburbio possunt commorari, & differunt a colono, qui tenentur in habitare in fundo. Inquilini largè sunt, qui domum nostram inhabitant ad certum tempus soluendo certū quid, vt in c. propter, de loca. Quidā dicuntur originarij, vt sunt nati ex colonis siue in possessione, siue alibi, vt in l. cum satis, primo respon. C. de agri. & censi. & colo. li. 11. & hoc verū, si mater erat colona; aliàs secus. facit l. fi. C. de agri. cen. & co. Quidam sunt coloni simplices, qui sub certa mercede prędia colenda accipiunt annuatim, & hi omnes agricolæ noīe aliquando comprehenduntur, vnde agricola quasi agrum colens.

1 Vtrum colonus, qui terram colendam accepit ad tertiam, vel quartam partem, vel alium reditū possit deducère semen, vel expensas alias? ℞. Inno. in c. tua, el 2. de deci. quod non de iure, nisi per speciale pactum aliud fiat. Et si pactū non sit, consuetudo debet attendi, si est, quod si non est, stabimus iuri. d

COMMENDA Quomodo possit haberi de beneficio ecclesiastico, vide supra, Beneficium, §. 37.

COMMISSIO Facta per Papam alicui expresso nomine dignitatis faciēdo mentionem, ꝙ residet in alio loco, facit vt talis possit cognoscere in loco residentiæ secundùm Ioā. And. in capitu exhibita, de re. permu. Vbi verò non fit mentio de residentia, tunc cōmissio est facta in loco

videtur, quia aggeres, & fossata veniunt in venditione, vt l. prędia marit ma, § ita legatum. ff. de fun. instru. ergo, & in locatione, cum eisdem regulis regulariter venditio & locatio consistant, vt l. secunda. ff. loca. v Videtur dicendum, quòd primò inspiciatur consuetudo regionis, quia ea, quę in consuetudine regionis sunt, veniunt in contractu, vt l. circa, C. loca. C. de agri. & censi. l. domini prædiorum, libro vndecimo, l. si prius § primo, ff. de aqua pluuia arcen. l. semper in stipulationibus, ff. de re iudicata. l. quod si nolit. §. qui assiduè, de ædili. cio edicto. Et ideo consulo tibi, quòd facias probationes de cōsuetudine, vt in actione appareat. Si verò non apparet de consuetudine; & tūc quandoque debent mundari ad vtilitatem perpetuam, vel longioris temporis, quàm sit tempus consuetum; & istud non debet facere colonus, vt l. impensæ, ff. de impensis. Ponitur enim inter istas expensas necessarias, quas vir repetat, & non compēsatur cum fructibus, & sic non tenetur facere

colo-

dignitatis expressę, nec extra illã diœcesim poterit cognoscere de illa causa, c. statutũ. §. in nullo, de rescriptis libro 6. & quod ibi notatur.

1 Vtrum commissio facta in genere de dispensando restringatur ad mediocritatem, dic vt supra, clericus 1. §. vlti.

COMMODATVM a est alicuius rei ad aliquẽ specialem vsum gratuita facta concessio secundũ glo. in c. vnico, de cõmo. Et pro declaratione præscriptę diffinitionis multa sunt quærenda.

1 Vtrum commodatum consistat solũ in rebus mobilibus? Respon. glo. prædicta, q non, sed etiam in rebus immobilibus, similiter & incorporalibus, puta seruitute habitãdi. ff. commo. l. 1. vbi tex. dicit posse commodari rem mobilem, & etiam soli, b & etiam habitationem.

2 Vtrũ consistat in rebus quæ vsu c consumuntur? R. q non, nisi cũ concedũtur ad pompã, vt ditior d appareat. ff. eo. ti. l. 3. §. vlti. & l. seq. Et ideo patet verbum, alicuius.

3 Vtrũ commodari possit res ad incertũ e vsum? R. q non, qa tunc pcarium esset, & in hoc differt, qa precarium ad incertũ vsum ẽ quoad tps durationis, puta pro se & hæredib. suis, ff. de preca. l. cũ precario, cõmodatũ verò ad certũ vsũ, qa. s. hẽt tps tacitũ f vel expressum ante, quod non pt reuocari. Et dico tacitum, puta ꝯmodaui tibi librũ ad transcribendũ, hẽt tps, in quo possit commodè transcribi. ff. commo. & l. si vt certo. §. sed interdũ & l. vl. secundũ Inn. in d. c. vnico.

4 Vtrũ possit reuocari ꝯmodatũ ante vsum expletũ? R. q nõ. g d. c. vnico, & l. in ꝯmodato. §. sicut. ff. eo. ti. Precarium verò bene pt reuocari, quia non est ad certum vsum. ff. de preca. l. 2. §. 1. & de preca. capitulo vltim. & si reuocat an-

colonus d. l. impensæ, iuncta l. 3. § nos autem, ff. de impen. Prædicta vera, nisi conductor conduxisset pro illo tempore, quo debet durare vtilitas, seu impensa, vt dixit Barto. in d. § nos autem. Si verò sunt fossata, quæ annuatim debent refici; & tunc ad colonum pertinet, vt d. l. impensæ, & l. 1. §. de eo, ff. de aqua pluuia arcẽ. Probo hoc, quia colonus debet colere fundum. l. ex conducto. §. 1. loca. Sed istos aggeres, & fossata facere est de cultura fundi, vt dic. §. de eo. cum respiciãt pręsentem vtilitatem. d. §. nos autem. ergo colonus debet facere. Et illud verum, siue fuerint aggeres fundi proprij conducti, siue communes cum vicinis. Item si proprij alterius; & dominus fundi conducti teneatur purgare, & quandoque tenetur alius, vt l. 2. §. 1. & 2 de aqua plu. arcen. & ibi Bart. puto etiam q si colonus cõduxisset ad longum tempus, q tenetur facere aggeres, & fossata quæ respiciunt vtilitatem eorũ illius temporis, licèt non præsenteis tantum per ea, quæ dixit Bar. in d. §. nos autem. Hæc Bar. in l. impensę.

a Commodatum] Et dicitur commodatum, quasi vtentis commodo datum.

b Soli] Idest domum causa habitandi, vel dicendũ sm Bar in d. l. 1. q domus dr̃ commodari a dño, seu bonã fide possessore, habitatio dr̃ commodari ab eo qui habet solũ ius habitationis. Et illud, quod commodatur, restitui debet in vsu, cũ eius consistit donatio, vt in l. ædibus, in prin. ff. de dona. vnde si statutũ dicit, q de quolibet contractu, ex quo alteri quæritur ius, soluatur gabella, certè soluetur de commodato facta æstimatione illius vsus, in quo consistit donatio sm Bart. in d. l. 1 ff. eo. Et sequitur Barba. in rubrica extra eo. Sed hoc procedit, quando commodatum reciperet æstimationem. Sed si non reciperet æstimationem, puta quia est homo liber, vel res sacra, tunc non solueretur gabella. dictum fuit Bar. in l. 3. §. toties prætor ait. ff. de dam. infec. vbi dixit, statuto cauetur, q de contractu soluatur gabella sex denariorum pro libra. quod non habebit locum in re inæstimabili, quia ad illum casum, ad quem non adaptantur verba legis, nec eius dispositio, ca. indemnitatibus. §. sed cum, & ibi Domi. de elect. li. 6. l. quod constitum, & ibi Barto. ff. de tastamẽto militari, & Bar. in l. ita aũt, in prin ff. de admi tut. dicit, q si contractus non ascendit ad librã non soluitur gabella stãte dicto statuto &c. Adde etiam, q liberi homines possint & commodari, & etiam donari absque eo, q incidant in l. Fauiam. de plagiarijs, eo quia donarẽ, vt sint liberi, & absque dolo, sicut faciunt Cardinales, & magni homines, qui sibi adinuicem donant cantores ita Bart. in l. lege, ff. de plagia

c Vsu] sicut est vinum, bladum, nummi &c. Et sic patet, q panis non propriè cõmodatur, sed potius mutuo datur, ex quo consumitur.

d Ditior] sm Host. in sum. huius tituli hoc fecit quidam iuuenis, q pecuniã multã acceptã commodato reposuit in arcã, & eã ostẽdit amicis suis, & cuiusdã puellæ, & hoc vt haberet eã in vxorẽ, quã aliàs non habuisset. vel ẽt, vt dicit gl. & Bar. in d. l. 4 vt sic videatur solutioni paratus, & nè a creditorib. vrgeatur.

e Incertum] Non generalem, vt si dico commodo tibi librum ad studendum, quia eo posses vti toto tempore vitæ tuæ, sed oportet, q vsus sit specialis, puta librum ad scribendum &c.

f Tacitum] Imo annexum & ideo videtur superfluum illud, quod adducit Bar. & Cy. ad gl. in c. 1 eo. ti. s. q sit ad certum vsum, & ad tempus præfinitum, quia hoc habet tacitè annexum, vt dicit Pa. in d. c. 1. Et glo. in l. in commodato § sicut ff. eo.

g Quod non] Et ratio est, quia cum sit beneficium,

te tẽpus, tenetur de dãno commodatario.l.in reb⁹, a ff. commo. Limito tamen hoc in conscientia verum, nisi commodans similiter erat passurus damnum nisi reuocasset, & commodatarius aliàs etiam prouidere non potuisset, quia potius ex re mea debeo mihi consulere. nec commodatari⁹ potest dici decept⁹, ex quo aliàs etiã sibi prouidere nõ potuisset.

5 Sed quid si commodatarius non potuit sine culpa sua re cõmodata vti intra temp⁹ præfixum tacitè, vel expresè, nunquid inuito domino possit vti alio tẽpore? Res. Bar. b in l.in cõmodato.§.sicut,ff.commo. & sequitur Pa.in d.c.vnico ꝙ non, quia cum dominus certet de damno vitando, & ipse de lucro captando, debet casus poti⁹ commodatario imputari, facit.l.si vno anno.§.item cum quidam c ff. loca.

6 Vtrum vtens re commodata cõtra voluntatem domini scienter ad alium vsum d teneatur? Respon. quòd sic ad restitutionem. d.l.si vt certo §.sed interdũ, imò commisit furtũ, & peccauit contrectando rẽ alienam inuito domino, & aliquãdo posset esse mortale, puta qñ est res magni ponderis, & damni, vel ex intẽtione quãdo etiam faceret in magno damno, sicut de furto dicitur infra, Furtum §.34. Si verò credit probabiliter dominum concessurum, non committit furtũ. Si verò dubitat, sic committit furtum l.qui vas.§.vetere,ff.de furtis Idem, quando non credit probabiliter §.placuit, institu. de oblig. q̃ ex delic.nas. in gl.

7 Vtrum commodans vasa vitiosa, vel equũ teneatur de damno proximi? Respõ. ꝙ sic secundùm gl.& doct. in d.c.vnico, si scienter hoc facit, nec reuelauerit commodatario. secus, si ignorabat vitium.ff.commod.l.in rebus.§.possunt, & §.item qui sciens, & l.penul.secus i locato, e vt infra, Locatio §.24. Et sic patet, quare dictum est ad aliquẽ specialem vsum.

8 Vtrũ in cõmodato possit interuenire merces? Respon.glos.in dicto capitulo vnico, quòd non, quia si interuenit merces, transit in locatum, vel in cõtractum

---

non debet esse ei damnosum. Beneficium autem est actio beneuola tribuens gaudium capienti, cap.1.in qui.cau feu.ami.

a L.in rebus] Melius facit l.in commodato, §.sicut, eo.ti.quia nihil dicitur in d.l.in rebus.

b Respon.Bar] Contrà hanc opin. Barto. Facit tex.in d.c.1.vbi dicit cõtra eum, quodq; rectè cõmodati non agitur nisi post vsũ expletum, cuius gratia res fuerat commodata, cũ non decipi beneficio nos oporteat, sed iuuari, hęc ibi. Ad hoc respondet Bart. quod intelligitur iste tex.quando totaliter res fuit perẽpta, sed hoc mihi nõ placet, cum tex.nullam faciat mẽtionem de re peremptoria sed solùm de vsu. Et ꝙ contraria opi.sit verior, probo sic. Nam cum dicitur certus vsus habet annexum certum tempus, sed cum vti non potui, ergo non est finitum tempus Si non est finitum tempus, ergo renouari nõ potest, &c.

c §.Item cũ quidam] Vbi habetur, quòd casus contingẽs ex parte locatoris inducit repetitionem mercedis.eãdem sententiam tenet Cyn.in l.2.C.eo. & Bar.in d.c. extra eodem. & bene facit.d.§.item cum quidam, vbi est casus, ꝙ si conduxi nauem, & nauta non potuit se exercere, puta quia infirmus, possum mercedem repetere.

d Ad alium vsum] Puta commodaui tibi equum vsque ad certũ locũ, & tu ꝓcedis vlterius, vel cõmodaui eũ, vt duceres ad villam, & tu duxisti ad bellum, vel rẽ quã tibi cõmodaui, cõmodasti alteri, & in istis casibus si res perijt, vel deteriorata sit, commodatario perijt, & indubitanter tenetur ad restitutionem.

e Secus in locato] Adde doctrinam Bart.in d.§.item qui sciens. Qui sic ait, quandoque res traditur ex tali contractu, ex quo dominus transfert dominium, & non dominus vsucapiendi conditionem, vt in emptione, venditione, & similibus, & tunc, si tradit rem vitiosam scienter, tenetur ad interesse etiam extra rẽ puta tradidit equum, & ille passus est damnum, quia non potuit equitare &c. si ignoranter, tenetur ad interesse, vel quanto minoris, vel redhibitoria, de quo dicen. vt in l.Iulian. & in l.tenetur §.sed si vas, ff.de acti. empti. Quandoque traditur ex tali contractu, ex quo non transfert dominium, & tunc quandoque recipiens, exhibet suum officiũ gratiosè gratia dantis, vt in depositario, mandatario, & tunc distingue depositũ à mandato. Nam deponens de omni interesse tenetur.ff. de furtis. l.si seruus cõis. §.quod vero Nã cum gratia ipsi⁹ contractus celebratur, tenetur de leuissima, nec potest negari, cum in culpa fuerit tradendo rem vitiosam d.§.quod verò. In mandato verò distingue, aut procuratorio, seu mandatario potest aliqua sua culpa imputari tũc in nullo tenetur dominus, aut non põt imputari culpa, &, tunc aut fuit mandatum de certo emendo, & tunc de omni interesse tenetur dñs sicut in deposito, aut de incerto, & tunc aut dominus potuit eũ certiorare, & tenetur in totũ, aut non potuit, & non tenetur, nisi vt rem pro noxa relinquat. Si est res, quæ possit noxã committere vt ff.manda.l.inter causas.§.si cum seruus, & d.§.quod vero, si vero celebratur contractus gratia recipientis tantũ, vt in cõmodato. & dicendu vt hic, aut contractus celebratur gratia vtriusque, vt locatio, & conductio, & tunc distingue

Ringue vas vitiosum ab alijs rebus vitiosis, vt l.sed addes,ff.loca.& dicetur infra locatio §. 34.
a Innominatum] Do vt des,facio vt facias.
b Dominium]sic etiam in deposito.l.licet.§.rei,ff. depo.& facit.§ per eos,insti.de interdic.

iocalia vxori,vt ornatior &c.& illum text.multum no.ibi Bar.dic.tene menti hunc casum, quia flagialia & bursæ,coronæ, quas vir mittit vxori, quando ducit eam,q non videntur in dubio donatæ, sed magis cōmodatæ, & pp hoc non confirmantur morte, nec debent apud vxorem remanere, nisi aliter se haberet consuetudo. hæc. i. De hoc vide Barto. Bal. & mo.ler. in l pe.§.fem.,ff. sol ma. Bal in l. si C.fami.hercis. Ro.in aut. quod locum,C. de colla.& Barba.in rubrica extra co.allegat Angelus.& Pau.de Ca generaliter in consilijs suis.

c Gratia recipientis] In dubio præsumitur factum commodatū gratia commodatarij secundū Bart. in l. si vt certo. §. interdum, ff.cōmo. & ideò commodatarius incūbere: onus probandi, si diceret aliter.
d De dolo] sciat tamen,quod cōmodatari' eo casu, quo tenetur de dolo tantum tenetur etiam de lata culpa, quæ dolo æquiparatur. Ita suppleri d. bec gloss.in d. c.1. & in d. §.interdum,secundū Iāa Io. An. Barba. i d.c.1. & Bartolus. in l quod Nero,ff.depo. licet Car. in d. ca. 1. aliter sentiat, & male. & facit. l.1.§.hæc actio, ff. si mē. fal. mo. dixerit.& ratio, est quia non est sibi beneficium, ideo non restringitur tantum ad custodiam.Adde etiam, q vbi cōmodatum sit gratia recipientis tātum, licèt dicatur, q teneatur ēt de leuissima, tū hoc fallit, qn vltra se obtulit commodans ad commodādum, qa illa oblatio faceret teneri cōmodatariū solū de dolo,& lata culpa,& sic excusaret a leui. & leuissima sm Barb. in d. c.1.qui allegat d.§.interdum, in fi. sm vnum intellectum.pro quo facit singulariter dictum Bal. in l. pignus,C.de pign. act. q si officialis procurauit habere officium,tenetur de leuissima culpa, secus, si non procurasset,quia de leui tenetur, Argu.in l.1.§.penult.ff.depo &c.
e §.interdum]Ibi enim ponitur de sponso mittente

innominatim,a insti. man. §. vlt. Et propterea dicitur in diffinitione, gratuito.

9 Verum dominium b rei commodatæ transeat in cōmodatarium?Res.gl.prædicta q nō,q i is q cōmodat, retinet dominiū, & possessionē ff cō.l.rei cōmodatæ.

10 Quid si res cōmodata periit, cuius periculo peribit?Res.q domino peribit, nisi commodatarius fuerit in culpa.d.c.vnico.

11 Verū teneat cōmodatarius de omni culpa? Res. q si cōmodatū sit gratia recipientis c tm,tenet ēt de leuissima d.c.vnico,& d.l.in reb.i prin.& d.l.si vt certo §. cōmodatū. si verò sit grā cōmodātis tm, vtputa commodaui tibi iocalia, vt ornatior venires ad me,sic tenet solū d dolo d d.§. interdū.e & l.si mei ca,e ti.& ff. d ac.& ob.l.1.§.is quoque. Si autem sit gratia vtriusq; vtputa,vt cōis amicus inuitaretur cōmodaui tibi vasa & hmōi,tūc tenetur d dolo,& lata culpa, & leui sm gl.in d.§.interdū,& d l i rebus.& no sm Pa.in d.c.vnico,q hoc non ē spāle in cōmodato sed est generale in oīb.contractibus, f vt in l. ɔ̄ctus,& quod ibi notatur. ff.de re.iur. Fallit in precario,vbi non tenetur nisi de dolo,quāuis fiat gratia recipientis tm.Ratio diuersitatis redditur, qa precarium pt sēper reuocari, sed commodatum non, & ideò magis grauatur commodatari'.facit.l.quæsitū.§.illud 2.ff.de præca.& d.l. ɔ̄ctus. Fallit ēt sm q dicam.j.Locatio.§.22.Quid aūt sit culpa leuis,leuissima, & lata, & qn qui tenetur de dolo, teneatur ēt de lata culpa, vide infra culpa, p totum.

12 Verū commodatari' teneat de deterioratio e rei? Res.q non, si in ea re vsus est,quā accepit, & sine sua culpa deterior g ē facta, vt ff.com.l.eū q rē, h in princ. & l.si.& q dicitur in l. sed mihi vr.§.1.ff.e.ti. vbi tex. Propriè. n. res dicitur non reddita, qn deterior facta redditur. Intellige ex culpa sua d.l.eum qui rem.

13 Verū cōmodatari' possit repetere impensas,quas fecit i re commodata? Res. q non illas, quæ naturali ratione fiūt,vt puta cibariorū,& huiusmodi, sed aliàs sic, vt puta impensas valetudinis, i vel fugæ & hmōi vt in l.rebus,ff.com.§.pnt.

14 Verū ɔmodatari' teneatur d casu fortuito?Resp.q nō,nisi pactū k seu mora in

f In omnib contractibus] s. qui fiunt grat a recipientis tantum, vt teneatur etiā de leuiss.ma.
g Deterior] Hoc u.intelligit. r in actionibus bonæ fidei.
h Leum qui rē] Con.cor.l.3. §.1. ff.e. vbi Paul de Ca. summādo dicit, i actionib. bonæ fidei nō d res reddita, q deterior redditur. Secus tū in actionibus stricti iuris, vt l.Elegāter. §. non solū,ff. d dolo.exēplū,cōmodaui tibi equum deterioratur pp lassitudinē itinerandi,qa tūc non teneris,sec' si redd atur claud',vel qa nimis macer, qa non fecisti sibi expensas debitas. Idē dicatur de veste,quæ deterioratur portando, secus, si redditur lacerata.

i Valetudinis]Bar.aūt in d.§. pnt, ait expensas alimentorū,vel valetudinis paruas cōmodatarius non repetit,sec' in magnis.vide tex.in l.itē si serui.§.fin. ff.d ædi.edi.& l.diuor.§.impēdia,& ibi no.ff.sol.ma.
k Pactū E: sic no. q pt fieri pactū ɔtra accidētalia ɔ̄ctus.& in hoc pactū vincit legē.facit c ɔ̄ ex couentione,de reg iu.in 6 & l.si conueniat.§. ff depo.

a Is verò qui] Et est tertius casus, s. si culpa praecesſit, vtputa commodaui tibi equũ, vt ires ad certum locum, & tu iuisti ad alium, & incidisti in latrones.
b L.argentum] Sumant Bar. & Paul. de Ca. sic, si res culpa nuncij perdatur, perit periculo commodantis si cõmodatarius rem mittẽs non fuit in culpa malæ electionis. Et sic loquitur hæc lex in specie, secus, si in genere, vt d.c. significante vbi pecunia missa per nuntium, qui fuit infidelis, luète ibe ret, a periurio, & a pœna, non tamen a debito. & hanc limitationem tradit Ang. l. si finita. §. si ia, ff. de dam. infec. Vbi Alexan. post Bartolum.
c Culpa nuntij] Dicũt etiã doct. maximè Bald. in l. 1. C. deposi. Et canonistæ in c. 2. de commo. ꝙ furtum factum a coniuncto, vel a famulo, vel similib. reputatur casus fortuitus, & licèt nuntius sit pauper, si tamen nõ erat malæ famæ, non dicitur eligens esse in culpa. l. suspectũ & ibi Bar. ff. de suspec. tuto. & sic patet secundũ Bar. ibi, ꝙ ex morib. potest quis conuinci, non ex facultatibus, quod nota.

peruenit. d. c. vnico, & d. l. in reb. & C. comm. l. 1. ff. de ac. & ob. l. 1. §. is verò qui.[a] Aduerte tñ, ꝙ licèt morosus teneatur, si res perijt, tamen in conscientia, si eodẽ mõ apud dñm fuisset peritura, non credo teneat, nisi solũ ad aliquod interesse. si dñs passus est ꝑ morã, de quo vid' ĩ mora. §. pe. & vl.
15 Verũ remittẽs rẽ cõmodatã ꝑ nuntiũ, & casu fortuito perijt, teneat? Res. ꝙ non, casus est ĩ l. argentũ,[b] ff. com. & ibi gl. Nec ob. c. significante, de pig. q̃ loquitur ĩ mutuo. ꝙ, quia est de bitoris, perijt sibi, quia debitor est obligatus in genere, & genus perire non pt̃. l. incendiũ. C. si cer. pe. Res verò cõmodata remanet in dominio commodantis, & ideò perijt dño. Si verò perijt culpa nũtij,[c] vel si fuit infidelis, quõ teneat, habes. supra. §. 11. ſm illã distinct. ſm culpã, in qua fuit. puta q̃ cõiter habebat idoneus in nulla culpa est. l. argentũ, ff. commo. si non, sic. Sic vide de qua culpa tenetur, & secundùm illam iudica.
16 Verũ cõmodatari' possit præferre res suas[d] com modatis, q̃ñ oẽs saluare nõ potest? Res. ꝙ si suæ erãt viliores, nõ pt̃, facit. l. ꝙ Nerua, in fin. ff. depo. Si verò erant eiusdẽ ꝓciositatis, similiter non pt̃, si cõmodatum est factũ grã commodatarij, facit l. in reb. post prin. ff. com. Si verò est factũ grã commodãtis tm̃ ẽt suas viliores pt̃ ꝑponere facit. d. §. interdũ. Si aũt grã vtriusque, tunc solùm pt̃ præponere res suas, si sunt æquè ꝓciosæ q̃ aũt suæ erãt præciosiores, pt̃ eas ꝑponere rebus cõmodatis, quis cõmodatũ sit factum gratia recipientis tm̃, quia quilibet diligens hoc faceret. & nõ tenetur facere, nisi quod diligentissim' fecisset. d. l. in rebus, primo res. & sic intellige. d. l. si vt certo. §. ꝙ verò,[e] senectute. ꝙ no. q̃ facit ad multa, vt q̃ tenet de dolo, possit præponere viliores suas. Qui verò de leui, æquales. Qui de leuissima, præciosiores solùm.
17 Quis pt̃ cõmodare? Rñ. ſm Mo. ti. cõmodati, ꝙ ille q̃ pt̃ cõtrahere. facit in ar. l. Iulianus. §. antepe.[f] ff. de

De nuntio autem vtrum possit credi, Sic ait Bartol. in d. l. eum qui, in fi. e. ff. eodem, aut constat, ꝙ ille erat nuntius domini mittentis, & tunc est aduertendum, aut mittebat eum, vt sibi traderet, & tradẽs sibi tm est excusatus. l. eum qui § fi. ff. eodem. Aut mittebat eum, vt ipsum moneret, vt rem cõmodatam remitteret, non tamen dicebat, ꝙ per eum, & tunc tradens non excusatur, aut dubitatur, vtrum esset nuntius, vel non. & tunc aut dñs consueuerat talem nuntium destinare ad hoc, & tunc certè potest ei credi, ꝙ sit eius nuntius. l. si. ff ꝙ cum eo. l. si quis seruum, & l. fugitiuum, ff. de sol. si sepius misero famulũ pro libro meo, & semel venit scilicet mandato meo, & aufugit. q̃s teneatur, vide in l. quęcunque. § sed si cũ fullo, ff. de insti. aut non cõsueuerat mittere ad hoc. Et non debet ei credi sine literis, & qui credit, imputet sibi l. q hominem. §. si nullo, ff. de solu. l. 1. § 1 ff. de eo, per quem fa. e. l. si quis vxori. §. 1 abeo, ff. de fur. & sic sentit gl. in d. §. fi. & tenet Inn. in ca prudentium, de officio delega Et hoc fecit, ꝙ non sit credendum nuntio publico, seu præconi nisi signum portet, de quo ꝑ Bar. in l. prohibitum C. de iure fi. li. 10. & not. in l. 1 § curam, ff de offi pra fect. vrb. & in extrauã. ad reprimẽdam, in ver. per nuntium &c. & vide de literis credentiæ ꝑ no. Bar. i l. Lucius, ff. de fideiu. Et in l. quicũque §. 1. ff. de interr. act. De materia huius. §. vide infra solutio. §. 20. & ibi notaui.
d Res suas] Si ẽ diligentissimus in suis, tenetur eandem præstare in alienis, secundum glos. in d. l. ꝙ Nerua. & glo. in versi. diligentiam, quæ abesse præsumitur, cum res suas habeat saluas alienis nõ apparentibus. l. 1 C. locat Et vnde abest bona fides dolus inest, & econtra. q̃ cõtraria sunt C. de rescin. vẽ. l. si dol.
e § quod verò] vbi dicitur, ꝙ commodatarius non tenetur de incendio, & cæteris casibus, nisi cum possit fortè res commodatas saluas facere, suas prætulit. Adde c. bona fides, extra de depo. & l. bona fides, ff. eodem & glo. & Barto. ibi dicunt, quod hic habetur in vi modicio Et subdit Barto. ꝙ si erant æquales, vel habebat commodatas res duorum, quod erit locus gratificationi. & si non potest vtranque euadere, euadat, quam vult. l. 3 § 2. ff. ad sille. &c.
f §. antepe] Elicitur, quòd cuilibet contrahenti datur actio Nam colludente procuratore ab eo, q eme rit, potest agere ex empto, vel vt contractus rescindatur, vel vt ei stetur, si aduersarius poterat obligari. Et dicit ibi Pau. de Castr. ꝙ est tex. mirabilis. Adde

ꝙ œconomus ecclesię, & personæ ecclesiasticæ poterũt cõmodatum dare, quibus administratio concedi tur, vel committitur, prout põt subuenire necessitatibus hominum Host. in summa huius tit. §. quis sit, & de dona. § si qs posset. Et de postul. §. quid ptinet ver. item &c.

ac. emp. & vend. & ea, quæ bona fide possidemus. l. cõmodare, ff. com. & ẽt quæ mala fide possidem⁹, vt ibi. sed non in conscientia.

18 Quę sit natura commodati? Rei. idẽ Mo. vbi supra ꝙ est, vt res ipsa cõmodata restituat, q̃ hoc ẽ de iure naturali, di. 1. ius naturale, nec põt rõne cõpẽsationis directę retineri ptextu alicuius debiti.[a] l. vl. C. com. In ɔ̃riũ tñ tenet ibi cõiter. & facit ꝙ no. Pa. & gl i ca. bona fides, de deposito, q̃ solũ ꝓhibet cõpensatio in deposito, vt l. fi. C. de cõpẽ. ergo in alijs ɔ̃ctibus admittitur, q̃ exceptio firmat regulã 32. q. 7.[b] dominus.[c]

COMPATERNITAS. Vide infra, Matrimoniũ. 3. Impedimento. 7.

COMPENSATIO est debiti, & crediti iter se[d] cõtributio, vt ff. d cõpẽ. l. 1.

1 Verũ admittatur in omnib⁹? Res. Pa. in c. bonafides d deposito ꝙ sic in omnib. quę in suo genere recipiũt functionem, idest quando vna res potest fungi vice alteri⁹, sicut sunt cõiter quæ consistunt in numero, pondere, & mensura. In al js aũt cessat cõpensatio. Vñ, si tu teneris mihi restituere equum, & ego tibi. 5. ducatos, non fiet cõpensatio q̃ posset esse maior affectio, q̃ habeo ad equũ, q̃ sit quãtitas pecuniæ. Sec⁹ aũt, qñ nullũ possum⁹ ptẽdere iteresse, vt puta, Mutuaui tibi pecuniã, & tu mihi qd simile. itẽ reqrit,[e] ꝙ debitũ sit liquidum, vel de proximo liquidandum l. final. C. de compensationibus.

2 Verũ cõpensatio indirecta habeat locũ, vbi nõ habet locũ directa? Res. Pa. in d. cap. bonafides ꝙ sic, puta res tua venit ad me, potero illã tener, donec mihi satis feceris ꝓ dbito meo.[f] vide p Cy. distinguẽtẽ in l. si nõ sortẽ. §. si centũ. ff. de cõdi. inde Inno. verò in ca. olim cãm, de rest. spo. dicit, ꝙ autoritate supioris[g] possum

a Debiti] Vltra Pan. mihi placet magnopere glo. in d. l. prætextu, quæ dicit, ꝙ nisi debitũ sit liquidum, & commodatari⁹ teneatur nõ in specie, sed in æstimationem pp rei deteriorationẽ siue ad interesse, nõ admittitur cõpensatio & idem, si commodatum consistit i pecunia, vt diues appareat. Et ita intelligaẽ. l. fi. C. de cõpẽs. & § in bonæ fidei, instit de acti. retinet ẽt cõmodatarius rem cõmodatam pp impensas factas i d. l. si vt certo. §. põt. exceptis igit his casibus, in cõmodato non admittitur compensatio Et ad illud quod dicit Abb. ꝙ est speciale in deposito, potest negari propter d. l. fi. &c.

b C. dominus] Sic intelligitur, quia domin⁹ nõ vult vxorem posse dimitti, & hæc est regula, excipitur sola causa fornicationis. ergo regula est in cæteris firmata &c.

c Vltra prædicta Quæro, commodaui tibi taceam argenteam, vt tantundem argentum mihi reddas, qs contractus erit, videtur, ꝙ stet in pendenti, quia ex postfacto iudicabimus, quis contractus erit. Et licèt vltra voluntas non possit stare in pendenti. l. fin. ff. communia præd. tamẽ secus est in contractu. Dic ergo, ꝙ est contractus innominatus ab initio ipso, casus est sing in l. si in fi. ff de pręscri. ver. ita Ro. in fin. incip. ad intellectum. post primam chartam. Et in fi. seq dicit, ꝙ si commodo tibi bouem, vt mihi commodares tuum, erit contractus innominatus, casus est in l. si rem tibi inspiciendam §. si cum vnum. ff. de præscr ver. Item quid si commodaui tibi librum, vt illum obligares tuo creditori? Dicend. ꝙ possum agere contra te, vt illum redimas. Ita dixit Bald. in l. si vt certo. §. nunc videndum, ff. commo. per gl. ibi

tex. & gl in l. pe. C. ead q̃ dicit, ꝙ possum agere fini to tempore. Si autem tempus non fuit appositum, expectabitur diu gl verò in l. Lucius, ff. mandati, exponit illud verbũ. diu. ad arbitrium iudicis limitat hoc Bal in d. l. pe. nisi ex qualitate personę commodantis posset esse præsumptio tẽporis citerioris, puta quia fortè esset digestum nouum, qd sequẽti anno legi deberet, vel scholaris esset paratus ad recessum, quià tũc nõ deberet expectare diu, nẽ suum differrent recessum, ar. l. quæsitum, ff. de pign. Ad pdicta vide Bal. inc. ex rescripto, de iurei vbi dicit, ꝙ illa. l. Lucius, non habet locum, quando fideiussor esset i carcere, ẽt si carcer eẽt latissim⁹ puta q̃ ciuitas Venetiarum eẽt assignata ꝓ carcere, quia licèt damnũ pecuniarũ posset reparari, carcer tamen est irreparabilis. Et interim carceratus mori posset, quod non est expectandũ, arg. l. 2. & 3. ff. de fer. Item si commodatur mihi custodia castri, nullum ius acquiro. Ita consuluit Ange. consi. 34 quidã nobilis, vnde sum quasi castri minister electus. Allegat l. Lucius. §. Mæuia, ff. ad Treb. per quã dicit mo. vt refert Barb. in rub. extra de commo. ꝙ si conceditur ecclesia in commendã, nullũ acquiritur ius, sed solùm gubernatio videtur concessa reuocabilis ad nutũ cõmendantis. & idẽ est, quod deponere, ar. l patron⁹ §. Sẽpronius, de leg. 3. & l. Mæuia, ff. de an. le.

d Inter se] Ab vtraque parte inter se. s. cõtrahentes.

e Item requiritur] De hoc vltimo vide per Pa. in d. c. bonafides.

f Pro debito meo] vide de hoc, quæ notaui supra clericus. 13. & per Bar. & modernos in d §. si cẽtum.

g Quod autoritate superioris] Vide plenius p Ios. An. in reg. nemo, in Mercur. & Bar. in tract. represa. si autem non habet superioris copiam, potest sibi ius dicere sm Inn. ar. in c per venerabilem, qui filii sint legit. Et in reg. quod non est licitum, de reg. iu. in 6. vide bonam gl. in c. ius gentium, prima dist.

Quod

accipere æquinalens, quando rē meā habere non possum, all. c. dñs. 23. q. 2. dum modò sine fraude, mendacio, vel calumnia recuperet, aliter dicit, qd' tenetur ad restitutionē. alle. c. non sanè. 14. q. 4. Quod credo verum, [a] qñ calumnia, vel fraus perseuerat aliàs non, quia licèt peccauerit in recuperando, non tamē peccat in retinendo, nisi secundū qd dicā infra furtum. §. 40. & 41. & sic serua ī conscientia, licet quò ad forum contentiosum aliter foret dicendum. [b]

COMPOSITIO amicabilis an possit īteruenire ī decimis, & alijs spūalibus cōtractib⁹? [c] Res. gl. in c. statuim⁹, de transa. q sic, vt ibi, & de dec. ex multiplici & c. nup, cū alijs. ita tñ ītellige, q nullū tpale detur p spūali, qa simoniacū [d] eēt, vt in iurib. in ea all. patet.

COMPROMISSVM pt facere qlibet super reb. quas pt alienare, seu liberè disponere. in alijs aūt, quas alienare nō pt sine certa solēnitate, nec pt cōpromittere sine illa solēnitate. facit. c. cū tpe, de ar. & Pa. ibid. [e] facit gl. & Bar. in l. nulli, ff. de trā. [f] & l. nō solū, iuncta gl. [g] C. de prēd. mi. non ali. vbi cauet, q tutor non pt transigere sine autoritate iudicis super illis reb. quas alienare non potest, intellige, qñ per transactionem sequeretur alienatio. sed sup fructibus, & alijs, quæ sol⁹ potest alienare, potest etiā transigere. Quomodo compromittens teneatur, vide supra Arbit. §. 10.

COMMVNICARE vid. j. Eucharistia. 3. p totū.

COMMVTARE, Vide infra, Permutatio.

CONCESSVM intelligit de iure communi, qd' non est prohibitum, ar. 30. q. 4. qui spūale, & 16. q. 1. sunt nonnulli. 5. di. ad eius ff. ex qb. cau. ma. l. necno. §. quod eis, ff. de pcu. l. mutus. §. 1. ff. de testi. l. 1. ɔtra de transla. prę. inter corporalia, ff. de collegijs illici. l. 1. Soluit gl. ī d. c. iter corporalia, q prima iura loquuntur in constitutionib. affirmatiuis [h] & non phibitiuis sicut secūda. Exemplū ɔceditur, quod contrahat matrimoniū, ergo semper, & cuilibet. Exemplum in prohibitis, homicid qm prohibetur; ergo semper, nisi vbi

a Quod credo verum] Intelligo hoc, qñ alienum occupauit, quia sine dubio teneretur restituere, ex quo simpliciter fraus perseuerat. Si autem occupat suum, nō video, quin possit suum retinere, quamuis iniquè occupauit. fateor tamen de sua iniquitate debere pœnitere, cum sub spe veniæ peccare non debuisset. c. illud de cle. exc. mi. restituere autē non tenetur maximè illi, qui fraudulenter alienū occupauerat, ar. eorum quæ notantur in ca. cum dilectus, de ord. cogni. & in l. bonafides, ff. depositi. nec ille, qui habet suū debet restituere ex eo, q eēt cā damnationis. imò hoc casu dolus cum dolo, & culpa cū culpa cōpēsatur. l. si duo, ff. de dolo. & l. si ambo. ff. de compensat. legitur & no. in cap. pe. & fi. de adult. Et sic iste talis non pt in fraudē dici pseuerare, quo ad necessitatē restitutionis, sed tantū quō ad pc̄ām, vt patet.

b Foret dicēdū] Istud intelligendū quo ad vtilitatem priuatam s. q dolus cū dolo compensatur, non autem respectu peccati, & iuris publici, quia peccatum vnius alium non excusat, no. Inno. 3. c. pe. & fi. & spe. nota in titulo de iniur. post princi. & 33. q. 2. admonere, quia mentiri non debemus pro salute alterius. 22. q. 2. ne quis. Nec committere peccatum, vt alius euitet. 13. dist. in summa. hæc Ab. in d. c. olim causam, circa fi.

c Spūalib. contractibus] Pone exēplum, vt si fiat cōpositio super decimis, vt minus soluatur. De his vide plene Pa. in d. c. Statuimus, & ibi quid de transac.

d Quia simoniacum] Nisi fieret autoritate superioris, puta episcopi. quia tolleretur vitiū simoniæ ſm Gof. & sequitur Pa & refert in d. c. statuimus, & facit c. nisi, de præben.

e Et Pa ibidem] In vltimo no. & potest poni exemplum in vasallo, qui non potest compromittere sine licētia domini super fendo Item in exempto, q non potest renunciare priuilegio exemptionis, ergo nec super eodem compromittere.

f L. nulli, ff. de transactio.] Vbi nulli procuratorū principis pñt transigere super re eius ipso incōsulto, vnde glos. infert idem esse in minore, & in ecclesia, super Bar. ibi.

g Iuncta glos.] in illa l. nil dicitur de tutore. neque in glo. sed tantū quod transigere potest minor fundum etiā dimittendo, sup quo litigabatur aliquo recepto, de quo tamen vide per Ab. i c. cū tēpore, de arbit.

h In constitutionibus affirmatiuis] pone exemplum, quòd ex quo nuptiæ sunt cōcessæ, ergo bis & ter possunt cōtrahi, nisi prohibeantur. ita dicit tex. in c. Deus, cū c. sequen. 31. q. 1. Item quilibet potest cōtrahere matrimonium, nisi prohibeatur expressè. aliam solutionem ponit ibi glos quod in contractibus stricti iuris omnia intelligūtur prohibita, nisi inueniantur concessa, vt l. quicquid astringendæ, de verb. oblig. Simile in arbitro c. cum dilectus de arb. ff. de arbit. l. si cum dies. §. plenum, & l. quod tamen. Idem in priuilegijs. c. ad audientiam, de deci cap. de terra, de priuil. In contractibus verò bonæ fidei est econtra, quia omnia intelliguntur venire in iudiciū nisi expressè prohibeātur, capitulo cum ecclesia, de causa pos. & proprie. ff de iud. l. solemus, & ff depo. l. Lucius. in beneficijs autē omnia sunt latissimè interpretanda, ca. olim, de ver. sig. c. cum dilecti, de donatio. Idem in absolutionibus, c. nuper, de senten. excommunic. &c.

a Inuenitur concessum] Ad hoc c.si nō licet, 13 q. 5.
b Penes dūm] Et sic feudum non poterit alienari.
c Effectum] Pone exemplum in d.c. Deus. Vbi quando sunt religiosi diuersi habitus missi ad prædicandum, si resultet scandalū, pōt se conformare in habitu, & moribus.

Ind. facit. c. æstimant. 11. q. 3. Vide super titu. qui & a quibus, in glo. in ver. institutus.
f De hoc in Conc. Trid. inter x. & xj. sess. in bulla Iulij iij. pont. max. & sess. 25. cir. fi. ti. de recip. & obs. dec. Con. Adde qui eo interesse debeāt, in ead. bulla & in bulla sub. seq. Pij 4. & sess. 24. c. 1. ad fin. de ref. vbi litas ei', ibidem. P. V.

Et sic causa concessionis mutationis habitus ē scādalū. Ad hoc gl. no. 16. q. 7. in noua. Cessante ēt scandalo nō concederetur. Et ita intelligatur gl. 16. q. 1. in cap. de monachis. & ad. de. 16 q. 1. c. 2. & 3. q iura dīit mo nachū promotū ad officiū sæcularē, puta q̄a ad epatū, vel eccle. siā curatam, non astringitur seruare regulam sicut prius, sed extra substātialia regulæ poterit se cōformare morib' illorū, iter quos viuit. Et facit illud. cap. 3 inuenientes nouam religionē, q̄a diuersitas habitus, ritus, & obseruantię generāt scandalu apud infideles, vnde peccāt grauiter tales inuenientes absq; ɔfirmatione Romani pōtificis. c. fi. de reli. domi. nec excusat eos bonus finis, quē intendūt, q̄a puritati conscię nō dēt deesse iudi. ciū rōnis, dicit tex in c. nō solū, de regula. lib. 6.
d Quo iure] Ibi noli dicere quid m hi & tegi. Et gl. ibidē arguit, q̄ qui renunciat vni, renūciat oībus seq. ex illo.
e Cū super] Ibi Ab. in 3 no. vbi confitētis vnū dr̄ confiteri oīa, q̄ sequuntur ad il.

inuenitur concessum. a

1 Conceditur aliquid alicui tribus modis secūdùm Pa. in c. nuper, de do. post di. re. Primò in donatione, vel hæreditate, vt possit liberè disponere sicut de re propria. Secūdò in feudo, vt vtile dominium transeat in vasallū, & directū remaneat penes dominum, b de quo de feu. c. 2. Tertiò donec vixerit, qui recipit, & vt hoc casu concessus vsusfructus rei, & talis pōt ius suū alteri ɔcedere ī vita sua.

2 Vtrū concessum pp necessitatem extēdatur vltra necessitatē? Res. Pa. i c. De' qui de vi. & ho. cle. q̄ non, nisi q̄tū necessitas expostulat. & sic cā limitata limitatū producit effectum, c ar. d. c. Deus qui, in verbo, quantum ad hoc spectat.

3 Vtrū cōcedens cōcedat necessariò oīa, q̄ sequūtur ex illo? Res. q̄ sic. 8. di. quo iure, d & de officio deleg. cum super, e de dolo & cōtum. cum dilecti. & ibi Pa.

4 Vtrū concesso principali cōcedatur & accessoriū? Res. q̄ sic, q̄a cōmissa causa cōmittūtur ea, quę ad cām spectant, de of. deleg. præterea, in tex. & in glo.

5 Vtrū concessū de gr̄a speciali dēat trahi ab alijs in exemplū? Res. q̄ non, de priuileg. sanè, vbi de hoc.

6 Vtrū concessum a papa vel ab alijs expiret morte. vide j. gratia. S. 2. & 3.

CONCILIVM f gn̄ale ɔgregare est priuilegiū solius papæ. 17. di. c. 1. & 2. & 2. q. 6. & cap. ideo, aliàs adeo, el 1. & 3. dist. S. porrò vn̄ sine autoritate Papę cōgregatū nullū hēt firmamētū. 17. di. d. c. 1. & p totū, de ele. c. significasti, g ante fin.

1 Quatuor ɔcilia, vc3 Nicenū, Cōstātinopolitanū, Ephesinū, & Calcedonense sūt tāq̄ quatuor euangelia seruāda. 15. di. sicut sancti.

2 Vtrū h ɔuincialia concilia possint celebrari sine autoritate Papę? Res. q̄ sic, tñ cū autoritate patriarchæ, aut primatis, aut archie. 3. di. S. porro. 18. di. i summa.

3 Qñ ɔuincialia cōcilia debent celebrari, & q̄ conuenire teneātur. hēs plenè 18. dis. per totum, & ad q̄d debean: i celebrari, quę nouanda sunt contra Archiepiscopos, si confitentur.

CONCVBINATVS k Vtrū liceat? Res. Io. An. post Hos. in regula sine culpa, in Mercurialib. & recitat Pa in c. vt clericorū, de vi. & ho. cle. q̄ non etiā de iure ciuili, q̄a ex quo ius canonicum expressè prohibet, vt est tex. no. 32. q. 4. nemo, imo Deus, vt in ca. meretrices. ea. q. vbi dr̄, q̄ in illo ɔcepto. Exo. 20. non mœchaberis, ɔhibetur oīs coitus pręter vxoriū, & lex ciuilis in spūalib. subijciat se dispōni iuris canonici, i authē. vt cle. ap. ɔ̄ epi. S. si verò, el 1. colla. 6. & in aut. de ecc. tit. in prin. col. 8. facit. c. clerici, l de iud ergo &c.

1 Vtrum concubinari' m

g C. significasti] vide ibi Pa. i 7. no.
h Concilia prouincialia quib. ꝺ causis renouāda & q̄s lege s. Syn. Trid. sess. 24. c. 1j. de ref. De q̄bus indicēt, eandē vide 13. sess. c. 1. & 18. sess. 24. c. 1. 2. 3. 5. 9. 12. 13. 18. sess. 25 c. ꝺ inuo. vene &c. c. 22. de regu. c. 21. & 14. ꝺ ref. q̄d in eis agi debeat sess. 25. c. ij. 2. de ref. & in decr. ꝺ idul. P. V.
i Et ad q̄d debeant] Ad morum correctionem c̄e bēt celebrari, & cārū dissolutionē in c. pp, ibid.
k Cōcub natus] No q̄ ad hoc, vt aliqua dicat cōcubina de iu. ciuili, requiritur, q̄ simul habitet, vt dicit gl. quā seq. ē Bar. in l. si fi. de cōcubi. & adde Bart. i l vxor, in prin. ff. de adul. & Bal. p illū tex. in aut. 13. C. de natura. li. tenet etiā B. r. in l. in cōcubinatu, ff. de cōcubi. q̄ iure canonum sit illicitū tenere concubinam.
l Facit c. clerici] vbi tex. dicit, cū impator dicat q̄ leges non dedignātur sacros canonēs imitari. facit. ca. 1. de iura. cal. & c. 1. de no. ope. nun.
m De concubinarij, & ōcubinariæ

possit absolui, nisi abijciat ꝯcubinā? ℞. ꝙ si est periculū recidiui, nō pt absolui, nisi abijciat, q̄a nō est contritus. 24.q.2.legat. ᵃ si verò non est periculū de recidiuo tunc si factū est notoriū, nō pt absolui, q̄a tenet eā abijcere ad tollendū scādalum populi, maximè qñ est violenta suspicio de eorū incontinētia pp mores eorum; alias sic, & quod dico de concubinario, idem dicit de cōcubina. facit ad hoc 34.dist.audite.

2 Verū sacerdos ᵇ ꝯcubinarius sit suspēsus? ℞. Pan. i c.vestra, de co.cle. & mu. ꝙ quoad deū, & se nulli dubium, cū sit in mortali peccato, & ideo peccat mortaliter celebrando, ᶜ de quo dic, vt supra, clericus. 8. §.1. Tñ, si est occultus, ᵈ nō efficit irregularis celebrādo, vt no. Inno. in c. si celebrat, de cle.ex.mi. Si verò ē manifestus, ita, ꝙ nulla possit tergiuersatione celari, tūc suspēsus est ab officio, ᵉ patet. 32.di. c. pter. Nam non est dr̄ia inter, interdicimus, & suspēdimus, q̄a nō refert q̄d de æquipollentib. fiat, c.licet ex quadā, de testi. l.non pñt, ff. de legi. & hoc est clarū. 32.di. §. verū. Et ideo si celebrat, est irregularis, c.1. de re iudi. §. sciturus, li 6. & ēt suspensus a beneficio, ᶠ vt in d. c. pter, cum gl. Secus, si non hēt talē operis euidentiā. Multi tñ doc. volunt, ꝙ requirat monitio, aliter non sit suspēsus ipso facto, nec incurrat irregularitatē. Sed primum verius ᵍ Et id q̄d de sacerdote dr̄, dic de clerico in minorib. aut quocunque alio inferiori a sacerdote, vt no. Arch. in §. ad hoc no. 32. dist Et similiter sunt irregulares, si exercent actū cuiuscunq; ordinis, & solus Papa dispensat. c.1. de re iudi. in d. §. sciturus, li.6. & c. 1. de sen.exc. li.6. Et idē dic de quocunq; peccato mortali, sicut de fornicatione, vt supra clericus 8. §.4.

3 Virū peccet mortaliter audiens missam sacerdotis concubinarij, vel recipiēs sacramēta? dic vt supra Clericus. 8. §. 2.

4 Quis dr̄ concubinarius manifestus, vt incurrat ipso iure præfatā pœnā suspēsionis? ℞. Pa. in d.c. vestra, ꝙ tunc, qñ fornicacatio est ita notoria, ꝙ nullā hēt dubitationē, vt puta qñ publicè tenet ꝯcubinā sicut vxorē, & nutrit filios ita, ꝙ nō auderet diffiteri, aut negatio nulla eēt, vt dicit gl. i c. tua nos, de coh. cle. & mu. allegat l. q̄ sniā, in ver. celari, C. de pœ. facit. l. illud. §. pe. ff. de tribu. ac. & 32. dist. null⁹, ver. indubitanter, & c. pter. Si aūt non est ita notoriū, sed probabiliter pōt tergiuersari, vt q̄a tenet concubinā cum matre, & dicit esse pedissequā matris, & huiusmodi, tunc requiritur monitio, & ante eam non incurrit. facit. c. si quis 81. di. & c. sicut, de coh. cle. post monitionē sic, nisi desistat, & sic ꝯcorda doc. q̄ sunt varij in hoc, vt illi, qui dñt monitionē necessariā, intelligant, qñ potest tergiuersari. alij, qui dñt non esse necessariā intelligantur quando non potest tergiuersari.

CONCVSSIONIS crimen est, cum quis minatur ʰ alicui, nisi ita, vel ita facias, faciā, vel non faciam &c. sed glo. in §. concussionis. 1. q. 1. & l. iubemus, C. ad l. Iul. repe. posita. 1. q. 1. §. iubem⁹, est sub. c. vlt. post prin. videtur sentire, ꝙ concussio est, qñ iudex vęnalē dat sniam, aliàs non daturus, vel pœnam pręmio remisit, vel cupiditate ingessit, & ff. de concus. l. 2. concussionem facit, qui pecuniam accipit eo, ꝙ crimen minatus sit, vel qui in accusationem innocentium coierunt, vel qui pecuniam ob accusandum, vel non accusandum, denunciandum, vel non denunciandum, vel se-

tendum

---

narię pœnis, & in eos modo procedendi, ibid. in §. Syno. & Catechismo. P. V.
a 24.q.2.legat] vbi nō datur venia in errore manentibus.
b Sacerdotis cōcubinarij pęna quæ. itē q. mod⁹ in eū procedēdi videndū ēt tibi est §. Conc. Trid. sess. 25. c. 14 de reformat P. V.
c Peccat mortaliter celebrādo] Rō q̄a ē separat⁹ a Deo. c. si. de coha. cle & mu. Et hæc suspēsio prouenit principaliter ab Adā, quia immediatè cum peccauit, fuit separat⁹ a grā Dei 11. q. 3. illud & c. audi deniq; & in §. dr̄. Odiui ecclesiā malignantiū.
d Tñ si est occultus] Pa. in d. c. si celebrat sup gl. q dicit hoc ee verū sm oēs q̄a iure nō cauetur. c. is q. de sen. excō. li. 6. rō ē, q̄a directi nō est eis officiū interdictū a iure, licēt peccet participando.
e Tūc suspensus ē ab officio] q̄a nō hēt executionē ordinū secundū Pa. i d c, si celebrat vel n̄ dēt se i eis exercere. Et in d. c. præter. i prin. est terribilis tex. ꝯ cōcubinarios clericos.
f Et ēt suspēsus a bñficio] Vide Pa. in c. vrā i ver. ad quartā q̄stionē q allegat aliquas bōas rōnes.
g Sed primū verius] Pa. in c vestra versi. Ad secundā quæstionē hoc latè ponit dicēs ꝙ de subtilitate iuris nō requiritur monitio.
h Cū qs minatur] Crimē concussionis ē cum qs in officio constitut⁹ extorquet aliqd a subditis p metū, vel pone ēt exēplū, vt si minister psidis dixit, ꝙ pręsidis iussu debebat aliquē capere, & nō dixit verū, & pp hūc timorē aliqd fuit ei datū. l. 1. de concus.

rendum testimonium accipit, & breuiter concussio est propriè, quādo quis habens aliquam potestaté vel officium pecuniam accipit ob iudicandum, aut decernendum, vel quo magis, vel minus faciat, quòd ex officio facere deberet, vel per minas cogit aliquem ad faciendum, vel non faciendũ indebitè, [a] vt colligitur ex l. prima, tertia, quarta, quinta, & sexta ff. ad l. Iul. repe. Vnde talis concussor efficitur infamis, [b] si condemnetur de hoc crimine, & secũdùm canones punitur pœna quadrupli. 18. distincti. quoniam.

1 Vtrum sit peccatũ mortale concussio? Resp. ꝙ sic, patet Lu. 3. vbi Io. militib⁹, vt saluarentur, dixit, Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis, facit ꝙ sit peccatum mortale. 23. q. 1. militare, [c] in fi.

2 Vtrum sit restituẽdum de necessitate per concussionem acceptum? Respon. ꝙ sic, nisi sit datum ob malum faciendum, [d] quia tũc cum taliter dans non repetat pp turpitudinem suam si restitui debet, dabit pauperibus. quod cum ius non præcipiat, erit de consilio, vt patebit infra, Restitutio, 1. in versi turpe, sed datũ p concussionem aliàs, vt faciat qđ tenebat, necessariò est restituẽdum illi, qui dedit, vel eius hęredibus, aut si ignorantur, pauperib. qa in conscientia non valet talis donatio, ar. l. 1. §. quę honorandę, ff. quarum re. ac. non da. facit. c. sanè. 14. q. 5. & l. 1. ff. quod me. causa. & hoc verum in his, qui habent stipẽdia publica, vt talia officia administrẽt, aliàs non credo de necessitate teneantur recipiendo debitas sportulas, nisi in casu quo gratis esset obligatus officiũ administrare, vt puta pauperi, & huiusmodi. facit d c. militare, cum glo. sua. vide infra, Iudex. §. 8.

CONDEMNATVS ad mortem, vel mutilationem mẽbri, an possit fugere, vide j. fugere. §. 1.

CONDITIO [e] ē triplex Prima, ratione status psonæ, vt cum quis liberæ, vel seruilis conditionis dr̃, de seruis non ordi. capi. vl. 32. quæstion. 4. liberi, & supra titu. Colonus. Secunda est in rebus, quæ liberæ, vel seruilis condit. dicuntur. ff. & C de serui. per totum. Tertia dicitur conditio promissionis, vel alterius contractus. Et hæc differt maximè a mõ, & a cã.

1 Quomodo conditio ꝯcipi? Res. ꝙ p si, [f] modus [g] per, vt, causa verò per, qa.

2 Quid ē cõdõ tertio mõ dicta? Res. ē futur⁹ [h] euẽt⁹, [i]

a Indebitè] Et not. ꝙ non solũ ꝑ delicto commisso per officialem datur actio repetendarum, sed etiam pro delicto commisso per eius comites, & socios, vt ff. ad l Iul. repe in l. comites & aduẽrte, quod pro eo quod acceperunt comites, & familiares non solũ ipsi accipientes possunt conueniri d. l. in comites sed etiã ipse principalis, vt C. ad l. Iul. repe. l. 1 tamen exhibendo illum accipientem ipse debet liberari, vt l. si cũ exhibuisset, & ibi Bar. ff. de publi. hæc Bartol. in l. 1. ff. ad Iul. repe.

b Efficitur infamis] Et non solũ tenetur pœna cõcussionis, sed ẽe crimine falsi, vt l. 2. de concus. & l. 1 §. 1 ff. de fal. Item l. Iul. repe. ff eo. l. ea. Item. l. Herennia. Si accepit, vt non accusaret, ff. ad Turpil l. 1. in principio. Item vt calũniator ff de calũ. l 1. § 1 hęc Bart. in gloss rubri. de concul.

c Militare] Vbi qui accepit plus quam sit suum stipendium, tanquam concussor & calumniator iudicatur.

d Ob malum faciẽ.] Pone exẽplum in iudice, qui minatus est de snia ꝯ aliquẽ ferenda, contra quem tñ iustè laturus erat. Iste verò dedit pecuniam, vt daretur iniusta.

e Conditio] No. quod iste terminus, conditio, est ęquiuocus apud legistas, & aliquãdo in penult. syllaba scribitur per c & t. Et tunc capitur pro actione personali, Si verò scribatur in penult. syl. per t, tñ. tũc cõdõ accipitur pro actu, q suspendit l. cedere diem, ff. de verb. sign. & de ista loquitur autor. & totus tit. ff. de condi. & de. & C. de cond. & inst. & infinitæ ll Istam demum ponit gl. si. & ibi clarius Sal. in 11. oppo. C de pac. & vide text. in l. rerum amotarũ actio, ff. re. amo. Ideo aũt actio personalis appellatur condõ, sm̃ ꝙ declarat text. in §. appellamus. insti. de act. qa cõdicere prisca lingua dr̃ denũciare. Nã de iure antiquo, qñ quis habebat aliquẽ obligatũ sibi, vt pręsupponunt omnes psonales obligationes ante quã posset eũ conuenire in iudicio, requirebatur ꝙ prius denũciaret ꝙ solueret, & secũ loqueretur de debito, & ab ista simul loquutione descendit conditio a cõ & dico q̃si simul dictio vel loquutio, q̃ dẽnunciatio non reqrebatur in actionib. realibus in qb. non ẽ obligata psona. §. 1. inst. de act. An aũt reqratur ista denunciatio hodie vide cano. in ca. licèt Hely. de si. gl. Bart. & alij in l. debitores, C. de pign &c.

f Per si] Tu vide Bart. in l 1. ff. de cond. & de. 1 co. vers 1. ergo quæro, qui multa dicit, qa non semp dictio, si, importat con litionẽ, vt ibi per eum.

g Modus] vide plenè Bart. in l. quibus dieb. §. fi. de cond. & de.

h Futur⁹] dr̃ ad differentiam cõditionum de pterito, vel de præsenti, quę non sunt propriè cõditiones, vt l. institutio talis, i fi. ff đ con. insti. cũ alijs alleg. per Bar in d. l. 1. ff. de condi. & demonstra.

i Euentus] Bar. dicit, dispõ, & idem est. & nota. euentus. s generalis, siue consistat in facto, siue in iure, vt l. multum, ff. de condi. & dem. vbi ponit dr̃ias inter conditione facti, scilicet quæ sunt posiręa testato-

se

in quem actus [a] suspenditur [b] secundùm Bar. in l. 1. in 1. col. ff. de condi. & demor. & Ioan. An. & Car. in ca. verum, de condi. appo. vnde ante euentum conditionis nihil est l. 1. C. de conditio. inser. & l. cedere diem, ff. de verb. sign.

3 Modus [c] autem est exhortatio, siue inuitatio ad remunerationem quandã, siue implementum loco eius, quod est factũ; & ideo non suspendit, sed clarificat. vnde promissum sub mõ potest peti de pñti præstita cautione de modo obseruando. l. quibus diebus. §. Termilius, ff. de cond. & demon. & quod no. in c. verum, de condi appo.

4 Causa verò [d] de p̃terito, vel præsenti est sumpta ratio [e] dispositionis, vel motus.

5 Demonstratio [f] est ex peccato, vel præsenti aliquo accidenti, vel qualitate rei, quæ geritur, certificatio, vel liquidatio.

6 Verũ conditio comprehendat aliquãdo modum? Respon. quòd conditio sumitur primò latissimè; & tunc comprehendit etiam modum, vt in capitulo secundo, [g] & capitulo verum, de condi. appo. Secundò latè; & tunc comprehendit cõditiones, quæ etiam sunt de prẹterito, vel præsenti, quæ propriè non sunt conditiones, quia non suspendunt actum, cum in rerum natura sint certæ.

re, vt si nauis ex Alex venerit, instituo te hæredem. Nam si nauis veniat, & hæres ignoret, adire non potest. Secus in conditionibus iuris, quæ sunt quędam iura statuta tacitè intellecta, quibus non existentibus non potest adire, vt instituo te patremfami. hæredem, si est paterfami. effectus & ignoret, tenet aditio, & sic de similibus. & istud vltimum inducitur ad quæstionem, aliquis in veritate est iudex, sed ignorat se iudicem, an valeat eius sententia? Respondet Barto. in d. l. multum, quòd si ignorat illud, ex quo sibi principaliter iurisdictio competit, non valet, quod facit, argu. l. quęro, ff. de eo, qui pro tuto. Tenet Guil. in l. obseruare, ff. de officio procõsul. & leg. Sed si scit illud, propter qđ principaliter est iudex, ignorat tamen aliquod adminiculum, vtputa iuris. eius prorogatam, non viciat quod agit. l. 2. ff. de indi. Idem dicendum in tutore, & similibus casibus. vnde, si iudex pronunciat contra aliquem, tanquam contumacem, quæ tamen erat sibi ignota, sed verè esset contumax, non valet processus ipse, casus est, & ibi Bar. dicit se in facto respondisse in l. hęc autem. §. 1. ff. ex quibus ca. in ea. Et hoc dicit Inno. in c. prudentiam, de officio deleg in d §. 1. de off. deleg. & in c. cum contingat, eo. ti. in gl. in ver. iustè. Sicut eam allegat Bar. in d. l. multum. Tu vide Feli. in c. cum parati, de appel. in c. ecclesia sanctę Marię, de consti. ver. & a l hanc partem, & in c. suscitatus, de rescrip. & Aret. tractatu malefi. & moder. in l. sciendum, de verbo. oblig.

a In quem actus] Bart. dicit, dispositio, & idem est.

b Suspenditur] Hoc dicitur ad differentiam diei certæ, quæ dispositionem non suspendit, vt dicit. l. 1. & l. cedere diem, de ver. sig. Item ad differentiam conditioni necessarię, quę non est propriè conditio. l. in illa. §. si. de verb. obli. & l. si pupillus. §. si ff. de noua. Item ad differentiam conditionis impossibilis, quæ non suspendit. Ideo non est conditio. ff de condi. & demonstra. l. 3.

c Modus] Modus sic a Barto. diffinitur in d. §. Termilius, quia. l. qui hæredi, non est ad propositum. Modus est moderatio quædam dispositioni adiecta, ad differentiam demonstrationis, quæ principaliter adhibetur ad declarandam rem legatam, vel personam, vt per Bar. in l demonstratio, ff. de condi. & demonst. Cætera prosequere, vt ibi per eum. Et fit hoc modo, lego tibi cẽtum, vt ædifices monumentũ mihi, vel relinquo ecclesiæ possessionem, vt non alienetur, vel lego tibi decem, vt nubas illi.

d Causa verò] vide gl. in l. 1. C. de his, q̃ sub mõ.

e Sũpta rõ] vult dicere, sumpta rõ, ex cã sumitur ratio dispositionis eius, vel motus, quia scilicet monetur testõr ad disponẽdum ppter aliquid, vtputa, lego tibi decem, quia negocia mea curasti. De hac tñ vide not. & plerè per Bar. diffinientẽ, & declarantẽ in l. demonstratio. §. 1 ff de cond & demonstra.

f Demonstratio] In dispõne cõueniũt quatuor, s. psona disponẽs, psona, in quam confertur dispositio, vt persona grauati, vel onerari, hæres. s. vel legatarius. Item res ipsa, de qua fit dispositio. Itẽ verbum disponis, vt lego, dono. Demonstratio est igitur illud, quod respicit quodlibet istorum trium, vel personam disponentem, vel personam, in quam confertur dispositio, vel rem, de qua fit dispositio. Illud aũt accidẽs quod verbum respicit, est quædam qualitas. Qualitates igitur, quæ adijciuntur, & respiciunt psonas p̃dictas, vel res inducũt demonstrationem, vt l. demonstratio, in prin & ibi per Bar magistraliter. ff. de cõdi. & dem. Et sic patet, ꝙ demonstratio est quædam ex instantibus, vel præteritis notitia, quo magis dispositio fit liquida, adhibita rei, quæ est in facto, & nõ quæ est in fieri; & ita vult dicere hæc diffinitio, q̃ posita est hic. s. demonstratio est liquidatio rei, qualitate, s. addita, vel accidenti, vt si dico, Lego Ioanni Stichũ seruũ album, vel rubeum. Ecce qualitas certificans de quo Sticho, vel instituo hęredẽ Franciscũ filium Petri? filium Petri est qualitas, vel accidens, & sic liquidatur persona, in quam fit dispositio, & sic de similibus, vide p quæ verba inducatur demonstratio, & multa alia per Bart. in d. l. demonstratio.

g Cap. 2.] Ille diaconus manumisit duo mancipia sub conditione, vt monachus fieret. Ecce dictio, vt, quæ importat modum, & tamen comprehenditur sub conditione. Similiter in c. verum, Si quid donat ecclesiæ sub conditione, nõ reuocatur donatio, qa. s. ibi comprehenditur modus, dato quod modus non fiat. Videatur tamen ibi Abbas post glossam.

L. Cum

l.cũ ad præsens, [a] ff.si cert. pe. Tertiò propriè; & tunc est quando confertur in futuru euentum, siue incertitudo sit respectu rei, [b] siue diei, licèt aliquæ glo. dubitauerint de die mortis. Ita tenet glo. in l. in omnib[c], ff. de re.iu. tex. ẽ in l. q̃cunque. §.1. ff de verb. obliga.

7 De conditione in matrimonio, aut in religione, Vide infra, matrimonium. 3. Impedimento. 3. & religiosus. §. 4. de condi. dona. Vide infra, donatio. 1. §. 46.

8 Conditio posSidentis potior est, vbi est par cã [d] turpitudinis ff. đ cõdi. ob tur. cau. l si ob turpẽ. §. porro.

9 Vtrum conditio tacita faciat ꝯ̃ctum cõditionalẽ? ℞. ꝙ non. facit. l. cõditiones, [e] ff. de ꝯdi. & demon. de quo dic, vt ĩ Matrimoniũ 3. impedimento. 3. §. 1.

10 Vtrũ conditio, quæ omnino est extitura, suspẽdat, Vide infra, Matrimoniũ. 3. Impedimento. 3. in princ.

11 Vtrum conditio viciet aliquando contractum, an vicietur? Res. vt colligitur in ti. de condi. ap. per doct. & per legistas de condi. & de. & alijs locis, ꝙ aut cõditio est cõtra naturã & substantiam ꝯtractus, & sic viciat cõtractum, & nõ viciatur, vt in c. fi. de condi. ap. facit l. cum hi. §. si prætor, [f] ff. de transac. & id dicitur de substãtia actus, sine quo non p̃t stare actus. & econtra non dicitur de substantia act[9], sine quo p̃t stare, vt cõiter no. doc. in d. c. fin. facit, ꝙ no. Bart. [g] in l. 1. ff. de lib. & post. & ꝙ no. in l. 1. ĩ prin. ff. de ver. ob. & hoc verum primò, si apponatur a principio ꝯ̃ctus. Secus, si post contractum, quando contractus non p̃t dissolui volũtate ꝑiũ, vt matrimoniũ. c. dixit. 32. q. 4. & ca. ex literis, de diuor. & votũ, & hmõi, facit l. per seruũ. §. denique [h] ff. de vsu, & habi. Secundò verũ, si per ambas partes apponaẽ, & de alijs vide infra, Matrimonium. 3. impedimento. Aut nõ est contra substantiã cõtract[9], sed est aut impossibilis, aut turpis, & sic viciaẽ, & reijcitur, [i] & non intrat in contractibus ſpũalib. puta matrimonio, & voto, & hmõi, vt no. in d. c. fi. In contractibus autem temporalib. regulariter viciat, vt no. ĩ gl. in d. c. fi. per iura in ea allegata. & hoc intellige ĩ ꝯtractibus, q̃ fiunt inter viuos. In contractib. verò, q̃ fiunt in vltima voluntate, sic distinguo. aut conditio ĩpossibilis adijcitur in personam onerati, vt puta testator iubet, ꝙ hæres suus digito tãgat cœlũ, & si non tetigerit det cẽtũ Dino, & sic non valet legatũ de centũ factum Dino, q̃a conditio viciat, in sti. de leg. §. fi. [k] no gl. in l. vnica. C. de his, quę pę. no. & ibi tenet cũ hac distinct. Aut impossibilis conditio adijcitur ĩ p̃sona onerati. i. ei[9], cui fit legatũ, vel eius q̃ hæres ĩstituiẽ, q̃a sub condi

a L. cum ad præsens] Ponitur ibi exemplum, vt si Rex Parthorum viuit, & ibi vide gloss. de præterito aũt exẽplũ potest poni, si Rex Franc. duxit vxorem.
b Respectu rei] Exemplum, vt si ascenderis capitolium, si dederis vestem, vel 10. respectu diei, si nauis ex Alexandr. venerit vsque ad pascha, &c. Vel lego, cum eris liber, vel partum ancillæ, vel fructum fundi.
c In omnibus] scilicet obligationibus nella a. quæ est gloss. magistra, & text. d. §. 1. ponit exẽplum de stipulatione facta, cum morieris &c.
d Par causa] puta dedisti mihi. 10 vt committerem aliquod malum.
e L. conditio.] extrinsecus, non ex testamẽto venientes id est, quę tacitè inesse videntur, non faciunt legata cõditionalia, gloss. veluti si a legatario primo tibi legetur vel a substituto, inest semper hæc conditio, si ille suum legatum agnouerit, aut substitutioni locus fuerit. Adde exemplum in l. interdum, in princ ff. de verborum obligationib. vbi dicit interdum stipulatio puta capit dilationẽ, vt si stipuler mihi dari fruct[9] futuros, vel ancillæ partum, quia intelligitur, cum erunt nati. Item cum sim Romæ, vel Florentiæ, & stipuler mihi dari Ephesi, vel Aphricæ, intelligitur cum ibi erimus. l. si continuus. § cum ita de ver. ob. & sic inest tacita conditio. Quæ tamen stipulationem conditionalem non facit.
f §. si pretor] Omissio solennitatũ a iure requisitarum viciat transactionem, vt ibi puta, quia fuit facta transactio citra causæ cognitionem, & vide Bartol. ibi & Bal. qui singulariter limitat, in l. fin. C. de sen. ex peri. recitan. & ratio hui[9] dicti ab autore est, quia remota substantia, actus ipse cõsistere nõ potest, vt c. tua, nos, de spon.
g Facit ꝙ nota. Bar. ibi dum opponit de d. §. si prætor. sed melius habetur per eundem in l. prolatam C. de sen. & interlo. om. iu di. vbi s̃nia lata omissis substantialib. iudicij, vt litis contestatio & huiusmodi, est nulla, & in l. 1. in prin. de ver. ob. no. de substantia lib. obligationũ vt si omittat interrogetio & hmõi.
h §. denique] Si legat fructus dẽpto, vsu legatũ ẽ inutile, & ecõuerso, si legatur vi[9], dempto fructu, totũ vr̃ adẽptũ. Et ibi glo. ponit exemplũ de conuerso, qui si conuertitur, & vult sibi aliquid retinere, nulle est cõuersio, quia ille retentio est ꝯ̃ votũ. & subdit glo. quod si prius sit conuersio, vel legatum, & postea velit conuersus sibi aliq̃d retinere, vel de legato vsũ adimere. nulla ẽ retẽtio, & ademptio nulle.
i Et reijcitur] s. conditio, & hoc fauore matrimonij, s̃m Abb ibi.
k Insti. de leg.] Vbi

Vbi bona glo. quæ hanc facit distinctionem.

a §. impossibilis] Ibi dicitur, impossibilis conditio in legatis, institutionibus, & libertatibus pro non scripta habetur. Et nota secundum glo. ibi quod triplicite dicitur conditio impossibilis, natura, vt si cœlum digito te d. teris. §. impossibilis, institu. de inutili. stipulati. Item de iure, vt si patrem ab hostibus non redimeres, vel huius modi, quia ius psumit nos hoc facere non posse. ff. de conditio. l. conditiones. & l. filius. Et in istis duobus casibus habet locum d. §. impossibilis, insti. de hæred. in sti. Item de facto vt si montem auream dederis. Et hoc casu non valeret institutio, vel libertas, cum nec animus dandi fuerit irrepręsamente. ff. de sta tut lib. l. cum hæredes, § 1. Adde quartam impossibilitatem, perplexitatē, & ista viciat, & de ista loquitur l. si Titius, ff. de condi-

tione imposssibili alicui fit legatum, vel alicuius institutur hęres, puta si Titius cęlū digito tetigerit, hęres esto, vel habeto centū, & isto casu fauore vltimæ voluntatis reijcitur, conditio & valet institutio, & legatum, institu de hære. insti. §. imposssibilis, [a] & communiter docto. in d. §. fin. inst. de le. Bart. tñ [b] in l. 1. ff. de condi insti. tenet contra p̄dictā distinctionē, de qua ibi vide, sed parū ad nos. & no. q̄ conditio turpis, [c] aut iposssibilis quò ad hoc æquiparantur, vt in d. ca. si. nor. aut conditio non ē nec turpis, nec iposssibilis, nec contra substantiam actus, & sic viciat, vt no. in c. de illis, [d] de condi. appo.

CONDVCTOR Quis dicatur, Vide infra, locatio, in princi. Et quomodo

ti. ff. vbi dicitur, si Titi' hæres erit, Seius hæres esto. hæc sunt perplexa, quia non potest Seius hęres esse, nisi primò sit Titius. Et si Titius erit hæres, quomodo Seius erit. Et ad. d. §. imposssibilis, concurdat l. 1. ff. de condi. insti. Et l. obtinuit, ff. de condit & demonstra. Et potest etiam dici, quòd ideo non viciatur in istis tribus turibus dispositio, quia est fauore libertatis, & vltimæ voluntatis. Et adde Barto. examinantem istas quatuor species impossibilitatis in l. 1. ff. de condi. institut. & Ange de Aretio. in d §. impossibilis.

b Bar. tamē] Dicit enim ibi Bar. hanc distinctionem hic positam esse contra casum. l. si mihi & tibi. §. si quis seruos, de lega 1. sed certè ibi non loquitur de impossibilitate, sed difficultate. Ille enim, qui Romæ testamentum fecerat, damnaueratque hæredem vt post triduum daret Titio seruos, quos Gadibus habebat, id est certis locis distantibus a Roma, forte per. 10. dies, tenet legatum licet impleri nō possit in triduum, quia istud accidit ex post facto. Nam testator vt dicit ibi gl poterat superuiuere tanto tempore, quòd potetat ibi seruos adducere. &c.

c Conditio turpis] Vt scilicet si occideris hominem si fornicatus fueris &c.

d De illis] Exemplum, accipiam te in vxorem, si donaueris mihi centum, Et sic intro. si vxor non donat centum, non tenetur eam accipere, nec erit periurus.

est excommunicatus, qui ante tempus conductionis cōducit domum Bononiæ alicuius doctoris, vel scholaris sine consensu ipsi' in quilini, Vide infra, Excommunicatio. 7. Casu. 4.

CONFESSIO Delicti an sit facienda ad interrogationem iudicis? Resp. Panormitan. [e] in c. super, de confes. aut proceditur a iudice per inquisitionem ex mero officio iudicis, & tunc si factum, est notorium, vel infamia flagrat. vel quando semiplenè [f] probatum est, & sic respondere tenetur veritatem, sub pœna mortalis peccati secundùm Thom. [g] secunda secundæ quæstione. 69. arti. 1 text. nota in capitulo cum dilecti, [h] de acc. & hoc verum, quando nō agitur ad aliam pęnam, [i] quā

e Respon Panor.] In ver. ad primum autem, vbi secundum Inno. dicit sic, vbicunque sit petitio, quòd reus fuerit publicè deprehensus, conuictus, vel confessus, debet respondere, ar. c. a nostris, de colu. cle. & mu. l. er. Et dato, q̄ positio non sit, tamen si certum est talem fuisse infamatum de a. h de... tenetur respondere, siue agatur per modū accusat onis, siue iquisitionis, siue etiam p modū exceptionis, vel etiam qualicunque modo agatur siue criminaliter, siue ciuiliter circa ipsū. Ratio autem est secundùm Inno. quia certum est, quod talis infamatus tenetur se purgare per iuramentum propriū, & compurgatorum. c. 1. de con fes. de purg ca. c. quoties, ergo fortius tenetur per iuramentum suum duntaxat. Addit tamen Innoc. q̄ non compellitur se purgare præcisē, sed causatiuè tātum, vnde si renuit iurare, punietur tanquam conuictus, vel alia via contra ipsum proceditur, secundum q̄ negotij qualitas requirit, arg. l. de æstac. §. qui tacuit, ff. de interrog. act. & c. fi. de iuramen. calum.

f Semiplenè] Puta per vnum testem.

g Mortalis peccati secundum Thom. a. 2. Ratio est, quia quicunque facit contra debitum iustitiæ, mortaliter peccat. Nam pertinet ad debitum iustitiæ, q̄ aliquis obediat suo superiori in his, ad quę ius prælationis se extendit. Iudex autem superior est respectu eius, qui iudicatur. Et ideò ex debito eius tenetur ei causatus iudici veritatem exponere, quam ab eo exigit secundùm formam iuris, vnde, si confiteri noluerit veritatem, quam dicere tenetur vel si eā mendaciter negauerit, mortaliter peccat. hęc beatus Tho. vbi supra.

h C. cū dil. Ibi in ibi, q̄ generales inquisitores p̄nt procedere ad inquirendū de veritate criminū etiam nō certe s tis testibus super infamia. Satis enim est, q̄ constet de infamia propter frequentem clamorem.

i Ad aliam pœnam] Puta agitur, vt a collegio, vel ordine repellatur. c. per his, de accusa.

Duplici.

spiritualem.si verò factum non est notoriũ,neque flagrat infamia,tunc non tenetur respondere,ar c.qualiter & q̃ñ,el.1.de accusa.in fi.etiã si iurasset dicere veritatem secũdũ Hen. de Gã. ĩ primo quolibet.q.33.nec est obediendũ in hoc prælato quia contra charitatem. Occulta.n.publicanda non sunt,sed soli deo relinquẽda.6.q.1.si oĩa, & ca.oẽs, & ca. ex merito.Aut proceditur a iudice ad instãtiam partis,& sic necessariò non est respondendũ,nisi id,de quo quæritur,sit famosum & impediat ordinis executionẽ, seu beneficij retẽtionem, de qua nec venit ipo nenda pœna tẽporalis, sed dicet ne mendacium? Res. quòd non , sed vtetur alijs verbis duplicib[9], a & simulatis.arg.22.q.5.§.ex his.

1 Vtrũ confessio iudicialis præiudicet confitẽti? Rñ. secundũ Pa.in c.ex parte,ꝺ conf.quòd sic,si sit maior b 25.an.& sit spõte,& ex certa sciẽtia, & expressa cã, & corã suo iudice & parte ꝓsente,& si sit ꝯ naturã, nec ꝯ ius,& fiat de re litigiosa, & non sit contra libertatẽ , aliàs non ꝓiudicat,vide diffusè ĩ d.c.ex parte, quia potius est fori contentiosi.

2 Vtrũ confessio extraiudicialis præiudicet in absẽtia partis? Res. Pa.ĩ c.si cautio,de fi.instr.ꝙ quando ꝓmissio fit præsenti sic,ꝓmitto tibi præsenti, ꝙ dabo absenti centum,& tũc obligatur naturaliter , & de iure ciuili.secus si diceret ꝓmitto tali absenti centum ; qa tunc non obligatur ẽt naturaliter,qa non est,cui acq-

raẽ oblig.Ita no.gl.c & do.ĩ l.stipulatio.§.si qs insulã.ff. de ver.obl.& ĩ l.1.ff.ꝺ pac. &in c.si tibi absẽti,ꝺ pb.li. 6.Fallit hoc,q̃ñ dicit tutori pupilli,curatori furiosi , actori vniuersitatis, ꝙ ꝓmittit ei[9] pupillo,furioso , vel vniuersitati,quia obligatur l.eum qui.§. 4. cum tribus se.ff.de consti. pec.

3 An qs teneaẽ confiteri positionẽ , in qua qs petit. 20.cũ solũ.10.habere dẽat aut cũ absolutè petit,qđ ei debeẽ sub conditione? Res. ẽm Bar.ĩ l.1.§.si stipulanti. ff.de ver.ob. & ĩ l.si is q du cẽta.§.vrrũ,in fi.ff.ꝺ re.du. Aut ꝙ ponitur in positioni b[9],seu libello, ẽ falsũ rõne qualitatis,& sic pt negari ĩ totũ,quia vr̃ aliud factum, & sic intellige gl.in c.fi.de conf.li.6 ĩ ver. rõnabili circa mediũ,& in c.1.de testi. eo.li. in ver.quid sciat, vtputa qđ debeo sub conditiõne,petit absolutè, aut dixit,ꝙ comedi hodie,& fuit heri,& huiusmodi. Ratio, qa si ꝯfiteretẽ sic Debeo, sed sub ꝯdõne , actor posset accipere partẽ ꝯfessiõis ꝓ se , s.ꝙ teneẽ ei,& re[9] hẽret ꝓbaẽ, ꝙ teneaẽ sub ꝯditione ẽm cautelam d Pa. ĩ c.1.de pos. ꝑl.& do Bar.ĩ l.Aur.§. idẽ q̃siuit,ff.ꝺ li.le.vbi dicit ꝙ si qs ꝯfiteẽ se iterfecisse hominẽ,sed pp suã defensionẽ ꝙ ñ crediẽ ei , ꝙ pp suã ꝺfensionẽ.& ponit rõnẽ qa ꝓsumptio ẽ in ꝯriũ rõne operis ꝑpetrati,cũ sit factũ a iure damnatũ.Item quia cõiter non contingit,ꝙ aggress[9] iterficiaẽ aggressorẽ vbi verò hæc cessant , tene quòd non potest quis accipere partẽ ꝯfessionis ꝓ se

a Duplicibus,& simulatis]Tu vide Sco.in 4. dist. 15.de verbis dicendis.

b Si sit maior] De ista materia plenè per Host. titu.de confes.§. 1.versi. si maior . aliquid per Ioã. And.in addit.ad spe. de confes.§. sequitur , post prin. per Cyn.in l.vnica,C de cõfes. per Barto.in l. certum . §. in pupillo, ff.de cõfessio. & Abb.in d.capitu. ex parte,de confes.examinat.Et de omnibus his requisitis vide plenissimè per Abbã. vbi supra vbi format vtiles quæstiones &c.

c Ita not glos.] D.And.in d. ca.si cautio , dicit sub dubio . fortè , ꝙ de æquitate canonica valeret talis confessio facta , parte absente, quia sola mẽs debet ad hoc sufficere , quomodocunque ea constet , gloss.4. nõ. in c.quoties. 1.q.7. quod maximè procedit , quãdo transit in dispositionem , quæ fit ex aliqua causa stimulante conscientiam. ff. de constit. pe.l.si Titius. sed istud dictũ quod etiã tenebat Ioã. An. ibi,limita,vt hic quia cum confessio fit simpliciter in fauorem absentis,non videtur ex certa sciencia facta, sed potius ex abrupto , & ex aliqua occasione. sæpe enim ad se excusandũ.

dicit quis se debitorem alicui absentis , cui in veritate in nullo tenetur. Sicut enim de iure ciuili nõ valet confessio sine causa , quia præsumitur errẽnea, sic debet de iure canonico . Item sicut in ciuili non probat confessio extra iudicium facta , vt in ca quãm sit graue, de excess. prælato.& quod ibi no.per Inno. vt in c. at si clerici,de iudic.ite dicendum in confessione facta absente parte, non enim præsumitur deliberate ꝓlata, voluit glo. in ca.fin.de confessis . & qđ no. glo.1.in cap.constitutus, de procu . Vide tamen Bartol. & Mod. in l.admonendi, ff. de iureiur. & Bart in l.certum §.si quis absente ff.de confes.

d Cautelam]Cõ cor. Pauor. in c. cum venissent,in 8 no.de institut. quod est notan. quia regulariter non potest quis recipere partem cõfessionis ꝓ se , & partem reijcere , ex quo confessio remanat sub certa qualitate , & continet vnum factum , vt not.in capi.1. de confession.& in d. §. inde quæ siuit & in l.si quidem,de excep.& videatur Bald.in l.si filius.§ in exceptionibus . ff. de inter.act Bal. in l. si quidem , C. de excep. & in l.1.C. de dont

ante nup. & vi de Ge. qui examinat in d. c. 1. de confes. lib. 6. 2. q.
a Et in l. qui solidum] Et refertur ad ̄sdicta.
b Vt fit testis] Glos. fi. quae vt se resoluere, q tortus nō facit fi dē ꝯ eum, d quo confitetur.
c Alijs] Adde d materia Bar. in l. q accusare, ff. d accusatio. Spe. & Ioan. And. in tit. de teste. §. 2. ver. si qua, & quod not. Bart. & Bal. in l. qm, C. de testib. vbi bonus tex. Inno. in ca. qualiter, secundo, de accus. Bald. in l. omnibus, C. de testi. Moder. in c. significasti. 2. de homi. & in c. veniens, de tes. Din. verò in tractatu de qōnibus, dicit q inculpatio, quam facit socijs criminis d aliquo, in casibus, in q. b⁹ potest de socijs interrogari, de quibus in l. fin. C. de accu. facit indicium ad torturam. Ad de tex. & Bar. in d. l. 1. §. cum qs. ff. de qōnib.
d Bar. in l. 1.] §. si seruus, secūdo. Ibi format qōnem, Aliquis, vt à testimonio subducat, fecit se accusare de eodem crimine. certè hoc non nocebit, quia nihil criminis testificabit, ar. huius. §. & §. cum quis. infra. eo. hæc Bar.
e In ānpe. qō.]

& partē refutare; quando cōfessio est facta, vnico cō structu; sic tenet Archi. i c. 1. de confes. lib. 6. Tamē, qa magis tutius est nō confitēdo veritatem, poterit negare. Aut quod ponitur in libello, seu positionib⁹, ē falsum in quātitate, seu in parte sūmę, seu in parte rei, vt quia petit. 20. cū nō debet hre nisi. 10. vel petit totū, & non debet hre nisi mediū; & tūc tenetur confiteri veritatē. vnde tenuit Pe. q si talem positionē negat ex toto, q est periur⁹, & facit tex. cum gl. in l. pupill⁹. § fi. ff. de ver. si. vbi patet. q debitor negans rem esse suam, negat sibi esse cōmunē, & glo. in c. fi. 1 2. q. 1. tamē adde, q reus ciuitatis, vel vniuersitatis non est cuiuslibet. 1 2. q. 2. q manumittit, & in l. qui solidum, a in princi. ff de leg. 2. vbi petēs totū constituit aduersariū in mora in parte debita, & hoc contra procuratores nostri temporis.

4 Vtrum confitens consocium criminis sit testis idoneus ꝯ socium. R. quòd non, vt no. glo. in l. si filiū, C. de libe. cau. Et ideò non debet interrogari de consocijs, vt in l. fi. & ibi p doct. C. de quæstio. Intellige, q nō debet iterrogari, qucad hoc, vt fit testis, b sed bene potest interrogari, vt p ei⁹ dictum possit inueniri veritas ab alijs. c

5 Vtrum interrogat⁹, vel sua spōte dicens faciat indiciū contra sociū. R. q nō, vt no. Bar. i l. 1. d §. si seru⁹. 2. ff. de quæstio. Maximè cū omne indicium debeat pbari per duos testes, vt per glo. i ver. idicijs: doct. in l. fi. C. famil. ercisc. & p Bar. in l. fi. in ātepe. e q. ff. de q̄stio. per Ange. in l. fi. ff. qd me. cau. per Bal. in l. cū p ponebat, f ff. de le. 2. vnde, licèt vnus testis; quādo deponit directè super ipso facto pricipali, puta quia vidit committi ipsū maleficium, faciat indiciu n, si est oī exceptione g maior, vt no. i l. qs, C. ad l. Iul. ma. Bar. i d. l. fi. de quęstionib⁹, & Bal. i l. fi. C. fa. erci. Sal. in l. fi. C. de quæstio. Tamē su pradict⁹ loci⁹, ex quo confessus est crimen suū, est in famis infamia facti saltem, ideò non est testis omni exceptione maior, qa vilis & infamis nō facit indicium aliquo modo. Ita dicit Bal. in l. 1. §. idem Corne. per illū tex. ff. de quæst. & Bal. in c. 1. in. §. sacramentū, de cō sue. re. feu. dicit, q illud, q dicit, vnum testē facere indiciū, debet intelligi, si est vitæ probatæ, vel bonę opinionis, nec potest haberi suspectus familiaritate. vel fama mala, vel alia causa arbitrio iudicis. Et ideò secūdùm eū infamis infamia facti non est idone⁹ testis, vt no. etiā ipse Bald. in l. fi. C. de requi. re. p no. ibi p gl. fi. Et qd sit indiciū, & quo modo probatur, & in qbus fallit, quod supradictū est, Vide infra, iudicium, p to.

6 Quid si essent duo vel tres testes singulares, q cō fiterentur ꝯ tertium? R. q nullo modo possunt coniungi ad faciendum indiciū, nisi sit testis oī exceptione maior, vt supra dixi i §. præcedenti, & multomin⁹ ad faciendam plenam pro

Dicit ibi Bar. illud. n. quod dixi, q vnus testis facit iudicium, est verū de vno teste, q testifica tur de maleficio ipso, sed qñ testificat de indicio quodā, dicēs, q ipse fuit i tali nocte reper tus in loco ibi vicino, qñ fuit factum furtum, istud iudiciū debet probari per duos testes. hæc Bar.
f L. cū propo.] Adde ibi Imo. dicentem, q qñ ex coiectura, vl indicijs insurgit plena pbatio, tūc tot requirunt ad pbandū plenum negotiū factū. sed vbi p indiciū nō insurgit plena probatio, tunc dicēdum, q si testis deponēs deponat super facto directo, sufficit vnus testis idoneus. hinc est, q facit indiciū ad torturā dictum vnius testis deponētis sup maleficio. L. 3. cum ibi not. C. ad l. Iul. ma. Et Bar. in l. fi. ff. de qō. Si aūt nō deponat super maleficio, tunc requiruntur duo, vt per glos. quam ibi multum nota. Bart. in d. l. fi. C. de fam. ercisc. licèt Bal. dicat, & malè tot testes requiri ad probandum coniecturā, vel indicium, quot requiruntur ad factum principale. hæc Imo.
g Omni exceptione maior] Ita

Ita Bar. in l. 1. §. idem Cornelio, & ind. maritus, ff. de quaestio. vbi vtitur hoc verbo, si est idoneus, & Adde Bart. in l. admonendi, ff. de iureiur. ver. venio ad 3. vbi vtitur, omni exceptione maior.

a Cum probatione famae] Facit plenam probationem, quia sunt duae semiplenae probationes.

b L. de minore. §. plurimum.] Alias in. §. tormēta, in § plurimū ver. vlt. principaliter quo, vbi dicit, In causis breuioribus, vel modici praeiudicij fama facit plenā probationem

c L. si quis in graui] est in §. si quis moriens, vbi dicit per illū tex. q si aliquis assessor veniens ad mo tē dicit se cuisse vnā sentētiā p pecuniam vel si aliquis dicit se cul.sse falsū testimoniū, tale dictū nou praeiudicat alijs. Ad idē allegat l. 1. §. si quis filiū, ff de Carbo. edi. & l. Seia in prin. ff. ad Velle. & tex. in c. sicut, de testib. & de his vide Imo. in c. 1. de ar. & facit. l. q si vtriusque, de euic. & l. ab executore, de appe. & l. si quis decorio, d falsis.

d Confessio] Cōfessio est, p quā morbus latēs spe veniç aperitur, p cuius declaratione scias, q tripliciter fit confessio fm Petr. de Pal. aut in foro animç interius coram deo, & i hac non aperitur peccatū latēs, qa deo apertū erat, aut in foro cōtentioso corā iudice, nec in ista aperit spe veniç, aut corā dei vicario, & in ista aperit pcm spe veniç, vñ confessio sacramētalis, q ē pars poenitētiç, cōuenienter describitur per materiā, q est pcm, & p actū, q ē aperire, & p finē, qui est spes veniç, pōt addi, & ideo dr spe veniç, quia, si alia de cā aperiatur peccatū, non est confessio. Nam si causa consilij, est consultatio, si ex lasciuia, vel leuitate, est dissolutio, si ad aliquē malū finē, ē malignatio. Et ideo vbicunque non aperitur peccatū spe veniç, non est confessio, sed no. q etiā ois, q spe veniç aperit pcm, non consequitur veniā, ideo aliter diffinitur vt in si cera, Et in ca. ois d pe. & re & i ca. r. d pç. di. 6. &c. e Et descriptiō nē videas i cate. de sac. poenit. c. sed iam con. pars pç nitentia est, s. Sy. Tri. sess. 14. c. 1. d par. sac. pœ. & ca no. 3. P. V.

f Certū] Ex quo sequitur, q si incertū quis confiteretur, nō haberetur p confesso vt dicit tex. in l. sicut, C d re. hæ.

g Pro iudic.] Est ēt tex. in l. vnica, C. de cōfessis itel lige tñ istā regulā, vt habeat oia requisita, de quibus per Abb. in c. fi. extra de confessis & ibi an rē quiratur sētētia, & qd in cōfessione extiudiciali vide ibi plenissimè. i Vide s. Sy. Tri. sess. 14. c. 5. de cō. & in ca. 6. & 7. catech. de pœ. sacr. cap. sed quemadmodum, cap. sed quoniā, & ca. sed iam ordo. P. V. k Cōditiones de cōdi. vide S. Th. in 4. di. 16 q. 3. & arg. 4. quaestiun. N a cula.

bationem. Ratio, quia cum duo testes requiratur regulariter, vt dictum est, tales non sufficiūt, qa vnūquodque de per se imperfectum ē ita no. Bal. in l. si qs ex argētarijs. §. 1. ff. de ede. & pater p no p do. An. in c. licet de test. dū loquitur de pbatione per testes singulares. nec obstat, q vn° testis dpo nens sup facto principali, iūgatur cū pbatiōe famç, a vt probatur in l. 3. §. eiusdē ff. de test. ar no. per Bart in l. admonendi, ver. venio ad tertiū ff de iureib. Illud est qa hoc est perfectū, s vnus testis integer, vt dictū est. Itē fama, quae facit pfectū indiciū, vt no. Bart. in l. de minore. §. plurimū, b ff. de q. Item nec obst. q duae pbationes semiplenae diuersi generis non coniungunt ad vnā plenā faciēdam iuxta no. per Bar. in d. l. admonēdi qa illud verū, qñ non coniunguntur ad eundem actū, sed duae probationes diuersorum actuū, & diuersorū generum nunquā coniunguntur ad plenam probationem faciendam. Iste ē casus, & ita deducit Bal. in l. testiū, in fi. C. de testib. & idem Bal. in l. obseruare C. quo. ap. non reci. posuit. d. An. in c. veniēs, el 1. d test. & ibi Pa. ibi latè. ex istis infertur, q duae mulieres dicentes se peccasse cū aliquo, non possint iungi ad faciēdū indiciū perfectum, nec arctandum ad veritatē dicendā ēt cū aliquib. coniectris, maximè cū dpónāt de delicto pperpetrato in eorū corpore iux. no. per Bar. in l. si quis in graui, c ff. ad Sena. con. Sillania. vbi dicit q nullū facit indicium, & idem Ang. in l. 2. C. de calū. vide infra, testis. §. 23. qñ dicantur singulares.

CONFESSIO Sacramentalis d primò qd est? Res. fm Th. q est legitima corā sacerdote peccatorū suorum declaratio, vel fm Dir. cōfessio dr quasi simul vel ex toto, vel vndique fassio. Nā sicut sententia, sic p fessio q generat sententiam, dēt eē certa, vñ in l. certū, e ff. de conf. certū inquit, confessus pro iudicato g erit.

1 Qualis debet h esse confessio, vt sit legitima? Resp. fm cōiter Theologos in 4. di. 17. quaestio. 16. debet habere conditiones, i q contin ētur in his versibus. Sit simplex, humilis, confessio pura, fidelis, Atque frequēs nuda, discreta, libens, verecunda, Integra, secreta lachrimabilis, accelerata. fortis, & accusans, & sit parere parata. Quas Ricar. exponit in 4. dist. 17. art. 3. q. vlt. Simplex. i. vt nihil admisceatur, quod non faciat ad peccati quātitatem. Humilis in verbo, & signo. Pura. i. recta intentione facta. Fidelis. i. vera, vt nihil de falsitate admisceat. Frequens quia valde est vtilis. Nuda, non inuoluta verborum obscuritate. Discreta, vt maiora cū maiori grauitate. Li

cula.4.&c.& 3.Bon.in 4. di.21.in q.circa istam &c.
a Nec habeat] Adde Abb.in c. omnis, de pę. & re.in 2.no.& vult dicere, quod & si sacerdos deueniat in noticiam personæ, cum qua peccauit confitens, tamen de necessitate oportet sic dicere propter expressionem peccati.

d Sed non in confessione] Ad hoc vide tex. in c.hoc videtur.22.q.5.
e Non effugit] Vnde S. Bo.vbi supra inuehit contra confessores, q ramusculos in confessionib inquirūt, & audiunt de alijs malum, & sustinent, & infert, ꝙ confessor nō debet curiosè inquirere de persona, sed si suspicatur ꝙ sit psonx; cui possit prodesse, & vtile & cōpetens sit illum scire, pōt extra confessionē inquirere. Nā talia frequenter sunt occasio frangendi sigillū confessionis, iō est maximū periculū. Ad di' adhoc Ro.cō fessio.1.§.6.i fi. fm Rain.ꝙ licèt sacerdos non debeat interrogare specificationem personæ &c. nisi &c. tamen si interroget non ex curiositate, sed ex charitate, vt prouideat, non videtur peccare. licèt ille non sit cogendus dicere si non vult. si igitur peccata aliena sunt impertinētia adpeccati nfe accusationē, sed ex quadā affociatione refert° q s ea, & ad quādam suā excusationē q a solatiū ē miseris socios habere pęnarū, male facit, qui sic con fitetur, sicut multi simplices alij qui accusant oēs vicinos, vt ipsi minus cōfundantur, vt si dicant, sum' latrone', vsurarij, periuri, & hmōi & tales a confessoribus corrigendi sunt, quia rectam formā confessionis non seruant hæc S Bo. Et sic ergo debet dicere, Dixi confitebor aduersum me &c. Cham fuit maledictus, qui non cooperuit patris verenda, sed magis publicauit, vt patet Ge 9. &c.

Ex hoc sequitur ꝙ non sufficeret mulieri dicere, q dam vir concubuit mecum, sed debet dicere, frater meus, vel religiosus. Adde, ꝙ S.Bo.in 4.dist. 21. dicit, ꝙ aut peccata aliena sunt nostris coniuncta & admixta, ita quod sine illis non potest bene culpa explicari, & tunc licitum est confiteri eatenus, quatenus non pōt sine alieno peccato culpa propria explicari. vnde suf ficit aliqñ in gñali, vt si mulier cognita est ab epō, ꝙ dicit, vel ab aliquo religioso sufficit dicere, ab aliquo magno plato, vel a religioso, & sic satis exprimitur peccati spēs, etiā stando in ista generalitate. si verò descendat ad personam singularē, increpanda est persona, confitētis si verò peccatum nō pōt explicari sine expressione personæ determinatæ, vt pote si mulier a viro inordinatè cognita est, tunc si dicat de masculo, non peccat pro eo, quod non potest aliter confiteri propriā culpā, & tunc non debet attendi accusatio aliena, sed accusatio propria.

bens, nō necessitate, sed libera voluntate. Verecūda, nō iactātia plena. Integra, vt nullū retineat. Secreta, nō publica. Lachrymabilis ex dolore cordis. Accelerata, nè nimis ꝓlōget. Fortis, nè ex verecundia dimittat, accusans, se, non alios. Parere parata, s. ad obediētiā ꝑf.

2 Vtrū pręfatæ cōditiones sint oēs de necessitate cōfessionis? Rñ. Ri vbi s. dicit ꝙ nō, sed q̄dā de congruitate, sed vt clarius intelligantur, multas inferam qōnes.

3 Vtrū nominatio personæ, cū qua quis peccauit, sit necessaria ad peccati cōfessionē? Res. fm Ri. vbi supra.di.21.ar.fin.q. 2. ꝙ aut nominatio personę ē necessaria ad peccati magnitudinē, & speciē exprimendam & tunc est necessaria, vtputa qa peccauit cū mr̄e, nec habeat a aliā cōsanguineā, quia si haberet aliā cōsanguineā, puta sorores, sufficeret dicere, peccaui cum cōsanguinea mea in primo gradu. b Aut talis noīatio solū est vtilis c cōfitenti, vt confessor melius sciat iponere consiliū, & pęnitētiā; & sic similiter ē necessaria. Aut ē vtilis illi, cū quo peccauit, & tūc pt dicere, sed nō in confessione, d qa sic cōfessor nō posset aliq̄d facere, nisi ex ɔfessionē ei dicat. aut nō ē vtilis nec ei, q confitet, nec ad correctionē illi', cum quo peccauit, nec ad expsionē spēi peccati, & sic ñ solū dēt tacere ei' expsionē, imo dicit Ri. ꝙ credit, teneat celar. & vt dicit S.Bo.i 4. di 21.part.2. ar.1.q.3. ꝙ ɔfitēs, si exprimit ñ effugit e detractionē, nec cōfessor, si ad hoc cōsentit, sitr̄qñ noīatio psonę eēt cū ꝑiculo alteri', ēt si circūstātia eēt đ necessitate omittēda ē fm Pe.đ Pal.i 4.di.21.

4 Vtrū f reqrat ad cōfessionē ꝙ fiat genu flexo, capite discopto, & hmōi? Res. ꝙ ñ nisi đ bono & ęquo. principalr. n. humilitatē cordis reqrit de'.14.q.5. si q̄d, quis act' humiles corporis ipsā īducāt. & i ipsis meremur.

5 Vtrū ɔfitēs pp gloriā vanā vel aliū malū finē peccet mortal.? R. ꝙ sic q̄ puertit finē g sacri. faciad hoc ꝙ dico j. honor.§.7. imò nec sacramētū suscipit, qa ṗs eēt

b In primo gradu] Sufficit si habet solum vnū fratrem, cum quo peccauit, vel plures, dicere, ꝙ peccauit cum cōsanguineo in primo gradu, & id quod dicit Ri. de vno, intelligitur, ꝙ licèt pp hoc talis peccans venirẽt in cognitionē confessoris, tamen de necessitate debet nominari. tenetur tñ confessor ipsum nominatū celare sicut & pœnitens, vt infra dicetur.
c Vtilis] Puta, quia seruus, vel filius, vel vxor. & tūc confitens potest exprimere aliqua de domino, patre & marito.

f Vide catech. de pę. s.a.c. sed quęa Imodū & le. P.V.
g Peruertit finem] S. Bon.in 4.d.17 parte.2. ar.2. q 5. dicit, ꝙ necessaria est dispositio ex parte confitentis propter omnium peccatorum detestationem, & si cū voluntate peccādi accedit, peccat mortaliter quia sacramentum irritum facit, quantum in se est. Et hoc non est sine contemptu. vnde tenetur iterum

penitenti ad sacerdotem, & petere absolutionē. Et si tu quæras, vnde hoc cum confessio non sit opus priuilegiatum dico, q hoc habet, quia est opus sacramentale ad iustificationem institutum. Vnde hec confessio ad absolutionem est ordinata.

tialis huius sacri, quæ consistit in actu suscipiētis, est actus interior. Vñ sine eo nō est, sicut non ꝯtraheret mrīmonium, qui ꝯtrahēdo non intenderet nisi in carnalem copulā ad tempus. Tenetur.n.q̄s confiteri peccata sua, vt Deo satisfaciat, quē offendit, & ecclesiæ, & vt de suis peccatis veniā ꝯsequatur. Alia aūt intētione cōfessio facta nō valet, & tenetur eam iterare, nisi in casu, vt infra dicā. §. 14.

6 Verū confitens pcīm, q non fecit, peccet mortaliter? Rꝫ. q sic, tum quia conscīam non manifestat, [a] tū quia mentit. 22.q.2.cū humilitatis. Limito illud verum, qñ conscīa dictat, q non fecit. Itē qñ peccatum quod confitetur, eēt mortale, si fecisset. & sic intellige Ric.in 4.di.21. & Dir.ti. de pę.& re. & illud Gre. qđ habet di.5. ad eius.in fi. bonarū mentiū est culpam cognoscere, [b] vbi culpa nō ē, intelligitur pro formidare vel in gñe se peccatorē cōfitendo, sed non in specie.

7 Verū oē mendaciū [c] dictū in ꝯfessione sit peccatū mortale? Rꝫ q nō, sed solū illud, qđ est pernitiosū, puta ꝯ̈ famam suā, vel alterius, aut ꝯ̈ id, qđ necessariò hēt confiteri. vnde si taceret, vel negaret aliquod mortale, quod fecit, & de quo nō

a Manifestat] S. Th. in 4.di.21.q. 2.ar.vlt. Per confessionē dēt pœnitens se confessori suo manifestare. ille aūt, q aliud de se sacerdoti loqtur, quā sua conscīa hēat, siue in bonū, siue in malū, nō se sacerdoti manifestat, sed magis occultat, & io non est idonea cōfessio. sed ad hoc q sit idonea, reqͥrit q os cordi concordet, vt solum hoc os accuset, quod conscīa tenet. Aliter videretur esse testis falsus, quandoquidem testis sit in conscīa, & dicat id, quod non fecit &c.

b Cognoscere] Hoc potest esse dupliciter, vno mō vt intelligatur quantū ad substantiā actus; & sic non est verū. non.n. ad bonam mentem pertinet, sed ad erroneam, vt se actum aliquem commisisse cognoscat, quem non commisit. Alio modo quantū ad conditionem actus, & sic verum dictū Greg. quia iustus in actu, qui de se bonus vr̄, formidat, nē aliquis defectus ex parte sua fuerit. & sic dr̄ Iob.9. verebar omnia opera mea. sciens q non parceres delinquenti. Et ideo ad bonam mentem pertinet, vt hanc formidinem, quam corde tenet, ēt lingua aperiet, vt si aliquis quandoq; dubitat de aliquo peccato, vtrum sit mortale, vel veniale, & talis dēt, vt vr̄ de illo confiteri vt de mortali. ergo aliquis dēt confiteri peccatum, quod non hī? Rñ. S. Tho. & Rosē confessio, 1. §. 12. q qñ aliquis dubitat de aliquo peccato, an sit mortale, tenetur illud cōfiteri dubitatione manēte, quia qui aliqd committit, vel omittit, in quo dubitat esse mortale peccatum; peccat mortaliter discrimini se committēs, & similiter periculo se cōmittit, qui de hoc, quod dubitat esse mortale, negligit confiteri. Non tñ debet asserere illud esse mortale, sed cū dubitatione loqui, & iudicium sacerdotis expectare, cuius est discernere inter lepram & lepram. hæc S. Tho. not etiam secundùm logicos differentiam esse inter scientiam, opinionem, & dubitationem, scire enim est aliquid firmiter credere sine aliqua hæsitatione alterius partis. opinari verò est assensus ad aliquam rem, tamen cum formidine alterius partis. Dubitare propriè quãdo quis ad aliquam rem, quò ad assensum est indifferens, & tñ æquilibri, ita, quod nō magis mouetur ad vnā partem, quàm ad aliam. ex quo patet, q si quis esset in opinione aliquid non esse mortale, non teneretur confiteri, licèt cum aliquali formidine & scrupulo.

c Mendaciū] Pro declaratione præmitte, q differt mentiri, & falsū dicere. Mentiri enim est, qñ aliqd exprimit vox quod mens non sentiat, etiā si p vocem verū dicat. Et falsum dicere est, qñ vox discordat a re significata. Mentiri quidem, quia semper importat abusū signi, & obligationem hominis quantū ad vim intellectiuam & exteriorem, inter quas est discordia, semper malum est. & ita secundū se malum. q nulla pōt circūstantia bona vestiri, vt bene fiat, sicut dicit Aug. lib contra mendacium. falsum verò dici pōt frequenter meritoriè, cum mēs decipitur, & ita credit esse, quod loquitur, sicut dixit Apostolus se in Hispaniam profecturum, Ro.15. si ergo quæras, vtrum liceat addere ad confessionem? Rñ q aut tu loqueris quantum ad testificationem cōscientiæ, aut quantum ad conformitatē veritatis in re. Primo casu vt conscientia minus accuset, & vox amplius, sic est peccatum, & mendacium, & perditur meritum confessionis, in qua debet esse verbū verax secundū illud Eccle. 37. ante omnia verbum verax præcedat te. Verbum verax est, quando id exprimit lingua, quod sentit conscientia, & pro hoc facit, q quia accusat aliquem in aliquo, quod non fecit, est culpabilis, quantumcunq; faciat bona intentione; sic in proposito &c Secundo casu, quando conscientia non discordat a lingua, dicendum tunc, q talis additio pōt esse meritoria. Qui enim in paruis se grauiter credit offendisse, & sic confitetur, quasi grauiter offēderit, absque dubio proficit, hæc S. Bon. in 4. dist. 21. Adde ad illud, quod dixi supra de dubio, q S. Bonau. vbi supra dicit Aug de tri. 15. lib. q non solùm est mendacium dicere scienter falsum, sed etiam asserere dubium, quia lingua a corde discordat. Quando ergo dubitat, vtrum sit mortale, dicendum quòd sicut dubitat, ita dubitando debet confiteri, tamen debet confiteri, & pœnam sustinere, ac si esset mortale. & tunc mens assecuratur, & in nullo veritati præiudicatur. ad illud de humilitate adde, quòd confessio licèt fiat ad humiliationem, hoc tamen est per accusationem, quæ veritatem debet habere principium, vel comitem ad hoc, vt recta sit.

Et non sequitur, ꝙ si humilitas non habet excessum in reputatione, ꝙ veritas non habeat excessum in locutione. & ideò dicit S. Augu. in d. ca cum humilitatis, ĩ fi. quomodo ē humilitas, vbi regnat falsitas? & ibi no. Archi. aliquas humilitatis species. ex quo patet quod quis potest se dicere peccatorem ĩ genere, quia nemo sine crimine viuit, sicut facit sacerdos in confessione. Et not. ibi optimam gl. quę dicit, quòd peccans mortaliter, committit furtū quia se subtrahit Deo. Homicidiū quia occidit animam suam. Adulterium, quia fornicatur cum diabolo. Periurium quia frangit fidem ĩ baptismo datam. Verū humilitatis causa liceat alicui, fateri se reum? d cit S. Bona. in 4. dist. 21. in q. circa literam, ꝙ fateri se reum, vel iniustum est dupliciter, aut prout reatus est iniustitia & sic simpliciter priuat iustitiam & non debet qs fateri se reum, nisi habeat mortalis conscientiā, alio modo, prout priuat iustitiæ perfectionē, & secūdùm hoc omnis homo potest se iniustum fateri, secundum illud Isa. 54. sicut pannus menstruatæ oēs iustitiæ nostræ. Nec iustificatur homo comparatus Deo, secundū Iob. & secūdùm hoc dicebat se Augu. iniustum &c.

est legitimè confessus, peccaret mortaliter, nisi fortè timeret probabiliter de reuelatione confessionis, vel ꝙ sollicitaret eum ad malū talis confitēs, q̃a aliū nō hēt, posset aliquid tacere, vel negare cum verbis paleatis taliter, ꝙ mendaciū non dicat, & et si liceret, pp hoc non esset mortale, sed erit veniale, 22. q. 2. ca. 1. cum ibi no. [a] Itē dicendu de eo, qui habēs aliqua peccata a quib scit ꝙ confessor solutus non pōt eum absoluere, tñ nè scandalizetur de eo, confitetur de solitis solū, & tacet illa, a qb. nō pōt ab eo absolui cū ꝓposito [b] confitendi integrè cū eo, q cū possit absoluer.

8 Verum [c] confessio facta sit necessariò iteranda? Rñ. ẽm Ri. in 4. di. 17. ꝙ verè, & legitimè confessus nō teneē reiterare [d] confessionē de necessitate, nec tenetur qs obedire præcipienti sibi vt iterū talia confiteatur, nec papa posset condere legē hoc pręcipientē ẽm Pe. de Pal. nisi ex bono cōsilio qs velit, vt facilius ĩueniat remissionē, qđ fit sæpiꝰ [e] cōfitēdo, de pę. di. 1. quē poenitet, circa medium.

9 Assignāt tñ doc. in 4. di. 17. aliquos casus. in quibꝰ confessus tenetur iterū cōfiteri eadem peccata. Primus, qñ confitetur ei, qui non potest [f] absoluere.

10 Secūdus, qñ confitetur scienter ei, qui nescit [g] ligare, vel soluere. de quibus dicā latius ĩ confessio. 3. p totum, & confessio. 4 § 3.

11 Tertius, qñ qs non confitetĩ integrè [h] oīa peccata mortalia, de qb. non est legitimè confessus vni ꝯfessori, et si ꝯfitetur diuersis cōfessorib. sed scienter tacet aliquod peccatū mortale, đ quo dubitat, vtrū sit mortale, vel aliqđ aliud, qđ ē đ necessitate ꝯfessionis, vt puta circunstantiā, quę mutat speciē, & hmōi ex verecundia, vel aliquo quocūq; respectu, đ pę di. 5. c 1. cir. fi.

12 Quid ĩ si tacuit ex ignorātia, seu obliuione? Rñ ẽm Ri. vbi s. ar. 2. q. 6. ꝙ aut pęnitens adhibuit debitā diligentiā ꝓut de lege cōi humana permittit fragilitas, vt memoriā haberet oīum peccatorū suorū mortaliū,

a Cum ibi no.] No. ibi ꝙ ille, qui habet animū decipiendi, tunc verum est, ꝙ in dolo iurat, qui aliter facturus est, quàm promittit, cum periurium sit nequiter decipere credētē. Si .n. non haberet animum decipiendi, secus, & facit. cap ne quis. 22. q. 1. vbi dicitur aliud est mentiri, aliud verum occultare.

b Cum proposito] Debet ergo esse fidelis cōfessio. Adde, quod confitens, & confessor sint in fide catholica, & quod fiat secundùm doctrinam ecclesiæ, non hæreticorum. Et quod fiat sub spe, vt dictum est, qa Cain nihil valuit, ex quo sub spe non fecit eam, maior est iniquitas mea &c. Gen. 4 de pœ. dist. 3. quem pęnitet Similiter nec Iudæ profuit, Mat. 27.

c De hoc in catech. de sacr pęn. c sed qm. ij P. V.

d Reiterare] Idem S. Bona. in 4. di. 19. parte. 3. in vlt. q circa literam.

e sępius] S. Bon. in 4. distinct. 17. parte. 2. in q. circa literam dicit, ꝙ multæ sunt vtilitates confessionis, & ad illa valet multoriens cōfiteri, s. ad erubescentiam, quę valet ad satisfactionem pœnæ, vt d. Augu. in ca. quem pęnitet, de pę. dist. 1. & magister in litera, de dist. 17. in 4. Valet ad multiplicationem intercessorum, & ad humiliationē & gratię augmētum, &c.

f Non potest] Puta, quia sacerdos non habet iurisdictionem delegatam, seu ordinariam, de pe. & re c. omnis.

g Nescit] S Bon. in 4. di. 17. parte 3. q. circa literā, dicit quod casus in quo quis tenetur reiterare confessionem, est cū sacerdos nescit, ligare, & soluere & concord. cōmuniter doc. ergo multomagis, quādo non potest absoluere Et tenet s. Bonau. in 4. dist. 21. quia vnus defectus est contra clauem scientiæ, alius contra clauem autoritatis sacerdotis.

g Integrè] Adde sanctum Tho. in 4 dist. 7 q. vltim. ar. 4. quæstiuncula 2. vbi sic dicit, ꝙ in medicina corporali oportet, ꝙ medicus non solū vnū morbū, cōtra quem medicinam dare debet, cognoscat, sed etiā totam habitudinē [illegible] fuis infirmi, eò quòd vnus morbus ex adiunctione alterius aggrauatur & medicina, quæ vni morbo competeret alteri nocumentū præstaret. & similiter est in peccatis, quia vnū aggrauatur ex adiunctione alterius. & illud, quod vni peccato esset conueniens, alteri incentiuum præstaret, quandoque aliquis contrarijs peccatis infectus sit,

vt

que est s̃m Sco.e.di.q̃n tantã diligẽtiã adhibet, vt memoriã habeat, quantam quis apponeret ĩ re multum ardua, & quæ sibi multum esset cordi, & tunc non tenetur confiteri alia peccata, de q̃b. confessus est, nec ẽt istud peccatũ oblitũ a tenetur cõfiteri priori sacerdoti intentione necessitatis, sed solùm tenetur cõfiteri alij sacerdoti, q̃a quanuis de isto s̃ erit absolut' quãtũ ad iudiciũ dei, & ecclesiæ, q̃a cõfessor p̃t absoluere de confessis & prædicto modo oblitis, tamẽ sub intelligitur talis conditio, s. ꝙ q̃n ad memoriã reducẽt ꝙ illa confiteatur sacerdoti q possit eũ absoluere. Et no. hoc secundũ Pe. de Pal. in 4. ꝙ si primus confessor habet autoritatem absoluẽdi ab omni excommunicatione, & casib. & sic intẽdebat absoluere, q̃n cum eo confessus fuit ꝙ licèt peccatũ oblitũ tali mõ esset casus reseruatus, vel excõicatio, poterit nihilominus secundus confessor eũ absoluere, q̃a non p̃t esse ampli' casus reseruatus, nec excõicatio, sed solũ peccatũ simplex, ꝙ bñ no. p istis, qui eligunt sibi confessorem autoritate apostolica, vt faciat ꝙ in absolutione intẽdat eos absoluere ab oĩ excõicatione, in q̃tũ eorũ autoritas se extendit, & ab oi casu, alias oportet recurrere ad eũ q d̃ iur̃ posset eũ a tali absoluer̃ facit c. officij b

vt Gregorius in pastorali docet. Et ideò de necessitate confessionis est, quod homo oĩa peccata cõfiteatur, quæ in memoria habet, quod si non facit, nõ est confessio, sed confessionis simulatio. Idem tenet S. B. in 4. di. 21. Addens, ꝙ confessio est ad accusationẽ, sed cum peccator accusat se de tribus, cũ habeat 20. hoc ipso prætendit sacerdoti se non peccasse nisi ter, sed hoc est falsitas, & hypocrisis manifesta ergo non est confessio. Itẽ quia cõfessio fit propter absolutionem, absolutio autem sacerdotis signum est diuinæ absolutionis. sed Deus nũquã absoluit nisi ab omni culpa mortali, ergo absolutio sacerdotis, aut nulla est, aut est ab omni culpa, sed non meretur absolui a sacerdote peccator, qui celat ei peccatum, ergo nulla est absolutio, nisi confiteatur oĩa peccata vni sacerdoti. Si obijciatur, ꝙ omnes sacerdotes tenent locum vnius Christi, ergo idẽ est confiteri diuersis, quod confiteri vni. ergo etiã tũ valebit, si peccator diuisim confiteatur diuersis, q̃ si vni. Res. ꝙ verum est ꝙ omnes sacerdotes tenent locum vnius Christi, sed non simul omnes, sed quilibet de per se. Et ideo qui vult confiteri sacerdoti tãquam Christo, si rectè confiteatur, necesse est, quod omnia dicat vni, quod si vni celat vnum, quantũ est in se celando mediatori, celauit Christo, igitur non consequitur veniam. Si dicatur, ille habet vnum peccatum, de quo sacerdos scandalizabitur. si illud dicat, puta quia cognouit cognatam suam, ergo non debet dici, quia ex quo confessio facta est in remedium, non debet esse in scandalum. Respondetur, ꝙ vbi timetur scandalum, non est confessio diuidenda, sed licentia petenda, & si non datur, super or est adeundus, vel alius, qui habeat eius autoritatem qui iam tali casu licentiam petere est obtineret hoc S. Bo. Sed dicit alius, Videtur, quòd possis maiorem erubescentiam habere confitendo pluribus, & consequenter maiorem remissionem pœnæ consequeret. Res. quod verũ est, si integrè diuersis confiteretur secus, si diuidat, quia maior est erubescentia confiteri integrè omnia vni, quam illæ omnes erubescentiæ insimul, secundum Th. vbi supra.

a Nec etiam istud peccatum oblitum] S. Bo. in 4. dist. 21. in responsione de pe. arg. q. 1. parte. 2. dicit, ꝙ licèt esset sanum consilium, quod totum diceret, tamen non est necesse, quòd teneatur dicere nisi in generali. Nam aliud dicere est viam confessionis, & salutis multis auferre, cum multi cõfiteantur aliquando aliquod peccatũ enorme, quod deinceps vix alijs sacerdoti dicerent, nec autoritates sanctorum hoc compellunt dicere, quia hoc nõ est confessionem diuidere, prima enim fuit integra. & secunda similiter, quia non oportet hunc de alijs habere remorsum nouum nec nouam absolutionem. Similiter iudicandum est de recidiuo. S. etiam Thom. in 17. distinctio. 4. vbi supra ait, quòd licet quidã dicunt, ꝙ quãdo aliquis recordatur eorum, quæ prius oblit' fuerat, debeat iterũ etiam ea, quæ cõfessus fuerat confiteri & præcipuè si non potest eũdem habere, cui ante confessus fuerat & omnia cognoscit, vt totius culpæ quantitas vni sacerdoti innotescat, tamẽ non videtur necessarium, quia peccatum habet quãtitatem & ex seipso, & ex adiunctione alterius, peccatorum autem, de quibus cõfessus est, manifestauit quantitatem, quam ex seipsis habent. Ad hoc autem quod sacerdos vtramque quantitatem huius peccati, cuius fuerat oblitus, cognoscat, sufficit, ꝙ hoc peccatum dicat explicitè, & alia in generali dicendo, ꝙ cum alia multa confiteretur, huiusmodi oblit' fuit. & licèt simpliciter doc. loquantur limitandi sunt, vt hic.

b C. officij] Ibi enim est text. ꝙ si quis pluribus de causis a diuersis prælatis fuerit excommunicatus, si ab vno voluerit absolui, suppresso ꝙ erat ab alio excommunicatus, dicitur ibi, quòd absolutio surrepta non prodest, ergo a contrario sensu, si ex ignorantia tacuit, illa absolutio debet sibi prodesse, vide ibi gl. 1. & in c. super literis, hic allegato est casus de eo qui impetrauit tacens veritatem, vel dicens falsitatem, q̃a aut fuit malitiosè, & literæ nihil valent, aut ex ignorantia, & tunc aut si tacita veritate, vel falsitate prolata omnino Papa esset concessurus, valent literæ. Secus, si non fuisset concessurus, & quia in casu nostro si peccatum fuisset dictum, & propalatum, secuta fuisset absolutio, Ideo tenet confessio, & sic facit multum ad propositum Et ibi Panor ponit exemplum de eo, qui dixit quod primæ causæ cõmittebãt de plano sine strepitu de cõsuetudine, & sic Papa dedit rescriptum; sed hoc nõ erat verum, tñ quia

Papa nihilominus dedisset literas in forma, cōi ideo tūc delegatus ꝓcedit in cā ſm iuris ordinē.
a Facere] S. Bo. in 4.di.17. parte 3.in q circa literam dicit, ꝙ oēs doc.in hoc. concordāt, & ſubdit intellige, ſi mutat facerdotem, & idē, ſi non mutar, ſed propter diuturnitatē tēporis nō recordatur ampli⁹ ſacerdos ꝗ peccatis ſibi ꝯfeſſis. Et dicit Sco in 4. diſt. 15. quod omittēs facere iniūctam pœnitētiam, peccat mortaliter, rō, qa facit ꝯtra ꝓceptum vicarij dei.i.confeſſoris & eccleſię, vt in c.omnis, de pœ. & remiſ.
b Recidiuat] S. Bo.in 4. diſt. 17. par. 3. in q.circa literā dicit qđ ſi in cōfeſſione eſt defect⁹ cōdōnis expedientis, & cōgruę tūc iteratio eſt de congruitate, nō de neceſſitate, vt qñ interuenit obliuio, vel recidiuatio. Inn. tñ in cā oīs vř ponere ꝯriū p illā parabolā, dñi Mat 18. Serue nequā omne oē debitū dimiſi tibi, de quo vide quod no. Sco.in 4. di. 22.

de ſen.exc.a ꝯtrario, & c. ſuper literis, de reſcr. clarū eſt ꝓ hoc. Aut pœnitēs nō adhibuit debitā diligentiā, ſed fuit ignorās ignorantia craſſa, vel affectata tūc tenetur qs prius confeſſa, & taliter oblita reconfiteri, niſi ī caſu qñ poſſet haberē priorē ſacerdotē, & nō eēt ei interdicta poteſtas abſoluendi. Adde ſm S.Bo.in 4.diſt. 17.in ǭſtionib. circa literā, ꝙ ſi fuerit recenter cū eo ꝯfeſſus, ita ꝙ habeat memoriā ſuorū peccatorum, q̄ antea fuit confeſſus, vel ſaltē recordetur pœnitentiæ impoſitę, vt infra dicam. §. 14. quia tunc ſufficeret ſolū illud oblitum cum ſua negligentia confiteri, alias non.
13 Quartus caſus, in quo ꝯfeſſio eſt iteranda ē, qñ qs obliuiſcitur pniam iniūctā vel cōtempſit facere. Intellige ꝓ mortali pcō, qa ſi ꝓ veniali fuit iniūcta, non tenetur eā facere [a] de neceſſitate ſm Th. Itē ꝙ ſi ꝓ impoſſibilitatē, vel infirmitatē dimiſit, q̄ ꝓ mortali impoſita ē, non tenet iterare ſed ſufficeret intimare eā ꝯfeſſori, vt eā cōmutet. idē dic. ſi fuiſſet ſibi cōmutata ab alio ꝯfeſſore ſm ꝙ j.dicam.
14 Quintus caſus, ē qñ ꝯfitetur ſine ꝯtritione, vel attritione ꝗbita, quæ ſufficiat ad grę ſuſceptionē cū ſacramento, puta qa eſt in volūtate peccandi, vel ex mala intentione confitetur, vel non vult ſatisfacere, quod tenetur, & huiuſmodi. & licèt quidam dicant, ꝙ in iſto caſu non tenetur reiterare, quia recedente fictione ſuſcipiet fructum pœnitentiæ, tu tamen tene, ꝙ iterare tenetur, & hęc ē cōmunis opi. Theo. vt dicit S Bo.in q.vlt.diſt. 17.circa literam & Inn.Ho. & Arc.vt no.Dir. & ratio eſt, qa ſi ſuſcipit abſolutionē, peccat mortaliter ſm Ri.ea.di.ar.1.q.8.pro hoc habes text ꝗ poe.di.3.c.inter hæc, el 2.vbi dicitur, ſicut veniā promeretur pnia vera, ſic deū irritat ſimulata, & ēt qui eum abſoluit ſcienter. & ſic non pt dici abſolutus, quia implicaret contradictionē, ꝙ ſimul abſolueretē, & ligaretur reſpectu eiuſdē, vt no.doc. ī c.ꝙ quidam, de pœn. & re.ꝙ licèt pnia, & ꝯfeſſio illorū, qui nolūt abſtinere, ſit acceptāda, & ſalubrib⁹ monitis ſit ei pœnitētia indicenda, qa valet eis ad multa, non tñ eſt abſolutio impendenda qa non eſt capax eius nec ī iſto ſacramēto imprimitur character, virtute cuius poſtea valeat, ſicut in baptiſmo. Addit tñ S.Bo. in d.q.vlt ꝙ verū eſt ꝙ tenetur reiterare in iſto caſu, & duob. precedentib. qñ mutat confeſſorē, ſecus, ſi ad eūdē redeat, & adhuc memoriam habeat ſuo ů peccatorū qa recenter cōfeſſus eſt. Pe. de Pal.in 4.di.17.dicit, ꝙ ſi ēt ſit oblitus confeſſor peccata ſibi confeſſa, ſed tñ pœnitentia pro eis impoſita ſit, ꝙ tali confeſſori ſufficiet confiteri alia peccata pri⁹ confeſſa ſolū implicitè dicēdo, de illis peccatis, quæ alias vobis dixi, dico meā culpā. Secus, ſi pnia non fuiſſet iniūcta tunc, quia oporteret, vt peccatorū memoriā haberet & ſatis placet. Et addo etiam, ꝙ non ſit interdicta ei poteſtas abſoluendi, & ſic non oportet. ꝙ reiteret, ſed ſufficit ꝯfiteri vel peccatū ſcienter retentum, vel pniam oblitam, vel fictionem ſuam explicitè, & ꝗ alijs ꝯfeſſis implicitè, vt ſupra dixi. Nec intelligo, ꝙ confeſſor habeat memoriā de ſingulis peccatis in numero, vel ſpecie, ſed ſufficit recordetē in genere ꝗ peccatis, q̄ ei ꝯfeſſus fuit, & de qualitate vitę eius, ꝙ nota.
15 Sextus caſus ſecundùm aliquos eſt, qñ quis recidiuat, [b] ſed hunc non ſequuntur communiter doc. ſm Ri.ea.di.ar.2.q.8.qñ peccata dimiſſa, & recidiuata notabiliter tantum aggrauant, quod notabilis & periculoſa grauitas peccati exprimi non poſſet niſi dicendo aliquod peccatum prius confeſſum & dimiſſum, alias non, & ſic tene.
16 Septimus caſus eſt, qñ quis confitetur peccatum, a quo ſu⁹ confeſſor ñ potuit eū abſoluere, quia licet iſtud confeſſus fuerit & omnia alia, tamen illud, a quo non potuit abſolui, tenetur iterato ſuperiori ꝯfiteri

a De pueris, & puellis] Intelligitur hoc de peccatis extra carnē vt no. in ca.1.de delic.puerorum.
b Satisfactione] Ad hoc vide tex. cũ gl. in Cle.du-dũ,de sepultu. in § statuimus,ibi, Audire liberè valeant, Sequitur, pœnitentias imponere salutares atque eisdem absolutionis bene ficiũ impendere.
c Adde catechis. de pę.sacra.c.sed quoniã.Cõ. Tri. sess.14 c 5 de cõfes. P. V.
d Lege.S.Conc. Trid. & catechis. in proximè præcita loc.& cano. 7.ead.ses. P. V.
e Quod non fo [...] peccati] S.Bo. in 4.dis 17.dicit, quod [...] peccati dña est confitenda, & maximè [...]ris, & operis, tũ vt sacerdos [...] peccatorẽ, ꝓ his vel ligare ad pœnam, vel absoluere, Certum est enim, ꝙ pro omni peccato mortali qs meretur pœnam æternam ideo satisfactio imponenda ẽ ad arbitriũ sacerdotis. Ideò necesse est pœnitenti cõfiteri sc[...] occultum, quia aliter ipse non nouit, tum & ex parte ipsi⁹ pęnitentis, vt qui non erubuit intra [...]ala.

teri, nec propriè ista dicitur iteratio, quia superior accipitur ꝓ vna persona cum confessore, nam confessor absoluit a quib. pt & superior perficit, vnde ẽm Ric. vbi supra deberet pręcedere absolutio superioris, quod credo de honestate, non d' necessitate ẽm Dir. & istę duæ absolutiones faciũt v-nã cõpletã. Sed de hoc dic, vt ĩ confessio 5.§ 9 & 10.
17 Octauus casus est secũdũ aliquos, vt ponit S.Bo. vbi supra ꝓꝓ peccati obliti recordationem. quia cum qs confitetur, & alicuius peccati obliuiscitur, volunt vt omnia postea confiteatur, vt confessio sit integra, sed hoc non sequũtur communiter doc. tu dic vt supra dixi.§.16.secundũ illam di.
18 Sed quid dicemus d' illis, qui ideò non confitẽtur de aliquo peccato mortali quia non cognoscunt, ꝙ sit mortale peccatũ? Resp. vt colligo ex doctrina doc. in 4.di.17. ꝙ si factã diligẽtiã secundũ eorũ fragilitatem vt memoriã habe ent suorũ peccatorũ, confitẽtur in tegrè de his, q̃ cognoscunt fore peccata mortalia, & ea q̃ non recognoscũt peccata mortalia ꝓꝓ ea ñ confitentur, ꝙ non tenẽtur reiterare confessionem, qñ de hoc postea aduertunt, sed sufficit solùm confiteri taliter non confessa, sicut dixi supra d' oblitis & licẽt ignorantia iuris naturalis, aut diuini aliqñ non excuset, quia peccet mortaliter faciens contra ei⁹ præcepta ex ignorantia, tñ non tenetur hõ hoc non cognoscens de eo pãliter pœnitere, vel cõfiteri, sed solũ qñ agnoscit, sed sufficit, ꝙ de hoc doleat in gñe, & dicat cũ propheta, Delicta iuuẽtutis meę, & ignorantias meas ne memineris, & confiteat in gñe sic ignorata, sicut oblita & qñ cognoscet tũc ɔfitẽ illa solũ specificè, & sufficit ex quo patet, qđ dicẽdũ d' pueris, & puellis a & alijs, qui faciũt multa pcã mortalia, q̃ ñ cognoscũt fore peccata talı̃ mortalia, quia licẽt sępi⁹ cõfitẽdo illa dimiserint ꝓꝓ talẽ ignorãtiã, ꝙ nõ tenenẽ iterare cõfessiones, sed sufficit solũ de illis cõfiteri qñ ea cognoscũt, nec distinguo, an habeãt annexã excõicationẽ vel ne, quia eti si haberẽt annexã excõicatiõnẽ, nõ ꝓpterea tenerenẽ confiteri iterũ confessa, vt patebit infra confessio.5.§.9.& 10.qđ no.
19 Nonus cas⁹ ẽm aliquos est, qñ quis ante completã pœnitẽtiã committit aliquod mortale. sed ego dico, qđ sufficit, quod pœnitẽtiã expleat, & de cõmisso confiteaẽ solũ, & est verius, de quo vide infra pnia.§.14. Cautius tñ eẽt, qđ ɔfessor aliq̃ pęnitentiã iniũgeret quã statim, & i statu gratię pęnitẽs possit agere, & postea aliã adijcere, q̃ non intendat ꝓ pęnitentia sacramẽtali imponere, sed ꝓ quadã volũtaria satisfactione b iniungere, ita, quòd qualitercunque impleat, sufficiat, & ẽt si ñ impleat, non intẽdat illaqueare, sed in suo arbitrio ponẽ.
20 Decimus casus ẽm P. de Pal. est cũ qs confitetur excõ.catus existens, quia tũc ignorat, nã cũ ñ sit capax sacri pęnitentiæ, tenetur iteratò confiteri de omnibus. sed istud non credo, vt infra patebit, conf.5.§.10.
21 Vtrũ sit c confitendũ per verba obscura? Res. quòd non, sed taliter clara, quod ɔfessor plenè intelligat, aliter non valeret, debet tñ confitens loqui de peccatis ꝑ verba pudicã & sobria & tali honestate ornata, quòd non sonent impudicitiam in auditu, dum tamen sufficiẽter exprimat factũ.
22 Quid de illo, q confitetur sacerdoti, q dormit, aut eum non intelligit? Res. quòd sciẽter talis confess⁹ teneẽ iteratò confiteri, si ẽ peccatũ mortale, & sacerdos debet ei dicere, quia confessio importat reuelationẽ peccatorũ quæ nõ pt esse sine relatione vnius, s. pęnitentis, & perceptione alterius s. confessoris. & ideò vno eorum deficiente non est confessio, secus de veniali.
23 Vtrũ peccator d teneatur de necessitate confiteri peccatorũ circũstãtias? Res. ẽm Sco. in 4.di.17.ar.2. qđ non solũ peccatũ. e est

est confitendū, sed & circū stantia [a] illa necessariò est confitenda, quæ spāli prohibitione prohibet. verbi gratia cognoscere non suā ,phibetur, cognoscere consanguineā prohibetur speciali̇ter; & ideo incestus est speciale peccatū, quod per ipsam cōstituitur. Similiter frequētia est necessariò ɔfitenda. Similiter ponens [b] aliud peccatū, qa qualibet vice nouū peccatū cōmittitur. Dicit tñ Arch. vt refert Dir. quòd sufficit dicere se multotiens peccasse, & de similibus idem iudiciū habeatur. Aliæ aūt circunstantiæ, ex quibus aliquo modo peccatū est grauius, vel ex parte obiecti [c] nō est certū [d] ꝙ oporteat confiteri, q̄. uis cōis opin. Theol. teneat ꝙ non sunt de necessitate, tutum tamen est vtile eas confiteri maximè quæ notabiliter aggrauant, [e] nisi sint in peccatis carnalibus, in quibus secundū Tho. in 4. dist. 17. laudabile est circunstantias tacere, quæ speciem non mutāt, & audientem, vel confitentem alliciunt ad turpitudinē, licèt aggrauēt peccatū; imo possent esse ita prouocatiuæ, ꝙ necessariò essent tacēdę. aliæ autem circunstantiæ, quæ nihil faciūt ad grauitatem peccati, fatuum est confiteri, nisi secundùm S. Bo. quando faceret, vt sacerdoti satisfaceret, puta comedit carnes [f] ī quadragesima ex infirmitate, & hmōi, & de huiusmodi circunstātijs dicit Aug. de pę. dist. 5. c. 1. & sumuntur ab Aristo. 3. eth. c. 3. Quis, qd, vbi, per quos, cur, quotiés, quomodo, quando. Quis, scilicet si religiosus, vel sęcularis. Quid scilicet fecisti furtum, vel homicidiū. Vbi, s. in quo loco, p quos scilicet an solus, vel associatus, per se, an per aliū. Cur, s. quo animo, qua intētione. Quotiens, s. semel & pluries. Quomodo, s. an naturaliter, vel contra naturam, an præuentus a tentatione, aut potius ipsam pręueniés. Quando, s. an in die festo, vel ieiuniorum. Et de istis vide. s. circunstantia, qñ. s. mutet spēm, & iō aduerte, ꝙ circunstantia, Quis, est necessaria, vt. s. ɔfessor sciat, si ē sui fori, vel nō, si est coniugat[us], vel religiosus, & ppea semper pri[us] est quærenda. Circunstantia, Quid, similiter. Circunstantia, Cur, aliqñ est necessaria, qñ speciali prohibitione prohibetur, sicut cū qs facit eleemosynam, vt prouocet ad luxuriam aliquē, aliàs non. circunstantia quotiēs, similiter est necessaria [g] saltē ſm eā computationem, quā quis facere potest, puta quia bis in hebdomada, vel ter fecit communiter, & perseuerauit p annū, & huiusmodi.

muum cordis in conspectu diuinę præsentiæ cogitare, & velle, & volendo consentire tunc, coram oculis sacerdotis recitet cum rubore, vt quæ perpetrauit inuerecundè, & verecundiam abiecit tunc, ex hoc in conspectu hominis erubescat. homo .n. carnalis plus erubescit o-culos hōis, quā dei. Tū ex parte peccati. quia alī qñ peccatū cordis est grauius in vno genere, q̄ aliud in alio genere, vt hæresis, q̄ fornicatio ɔsi da. catur, per quæ quis peccat, per hæc & punitur, Sa. 11. vñ ergo ti. th. ete, ꝙ si qs peccauit corde, contritione cordis illud deleat. ergo nō vñ, ꝙ ore teneat cōfiteri peccata cordis. Dicen. ꝙ verbum illud intelligendum est per appropriationē, non autem præcisè p veritatem peccator. n. q̄ sola voluntatę peccat, quæ toti hōi præsidet, tot[us] punitur, ita; ꝙ interius & exterius, & iō si fiat emenda, totus dicitur eam facere, & p omnes actus secūdùm oris, cordis, & manus. Nō obstat illud August. Vbi peccatum oritur, ibi moriatur. Si ergo natum est in corde, & corde debet mori, & non ore, quia verbum illud intelligitur quantum ad progressum peccati, vt peccatum non procedat, sed vbi oritur ibi moriatur non autem intelligitur quātum ad emendam.

a Sed etiam circunstantia] S. Bona vbi supra dicit, quòd circunstantiæ, quę in aliud genus trahunt, debent confiteri, quia genus peccati est confitendum.

b Similiter ponens] Pone exemplum, vt si quis dicat verbum ociosum, vt trahat aliquem ad luxuriā.

c Vel ex parte obiecti] Puta aliud ē percutere p̄rem, aliud extraneū, aliud clericum, aliud sacerdotem.

d Non est certum] S. Bon. vbi supra dicit opinionem in hoc esse diuersam. Quidā .n. dicunt ꝙ pœnitentes tenētur confiteri, sed qa præceptum affirmatiuum est, iō obligat non ad semper, sed pro loco, & tpę, scilicet qñ eā cognoscit, siue per se, siue p inquisitionem aliquam. vñ sapiens & intelligēs tenetur eas confiteri absque inquisitione, simplex tenetur, si ab eo inquirantur. alij dñt, ꝙ non tenetur qs eas confiteri in cētinne necessitatis, sed de bono, & æquo. Et quāto sunt magis sapiētes & prefecti, tantomagis debent eas distinctius explicare, sed non tenētur ad hoc, nisi forte ex propria conscientia obligentur. Et hanc sententiam dicit S. Bona. esse probabiliorem.

e Quæ notabiliter aggrauāt] Puta furatus est qs mille, & tñ verificaretur in furto de 10. vel aliquis vulnerauit enormiter.

f Puta comedit carnes &c.] Illud dr, quia erat infirmus, & circūstātia, quæ facit allemare peccatum, sed dr, vt satisfaciat confessori, & intelligitur, quando confessor inquirit &c.

g Quotiens, similiter est necessaria] Adde, quia quilibet

liber numer^9 nō adiunctus, spēm nouā cōstituit, & ideo numerus non est propriè circunstantia.
a Et sufficit]Dico, quod ad exonerationem conscientiæ confessis potest dici, ꝙ hoc pcedit i sim plici, qui nescit specificare. Sed ī prudēte prudentia mundi secus, nō sperno tñ sententiam nostræ summę &c.
b De p.rtinentibus ad hoc & sequens caput ad. de s.Syn. Tri.sess. 14 c 5. & in can. 7 cate. de sac. pę. c.sed qm.ij. P.V.
c Manifesta]hoc ē necessarium duplici ex cā. Vna ex parte audientis, alia ex parte confitentis Ex parte audientis, qñ sicut est in iudicio forensi, in quo iudex aliqd nouit vt priuata persona, ꝙ tñ nō nouit vt iudex nec procedit ad illam, quousq; ne innotescat ei, vt iudici, sic est in iudicio pœnitentiali, ꝙ sacerdos aliquid nouit vt hō, ꝙ tñ non nouit vt dei vicarius, quia nō ē ei per confessionem accusatū, q est testis diuin^9, & quo vsque fi. nouit, nō spectat ad eū soluere, vel ligare, iō oportet, ꝙ ei confiteatur peccator quantuncunque sit publicū. Alia ratio est ex parte cōfitentis, quā tūcunq; n. aliqs ab aliquo accusatur, nūquam per

& sufficit. a & hoc est tuti^9, quis opin. Arch pdicta non sit improbanda. Circūstantiā, Qūo, similiter est necessaria, qñ sub spāli prohibitione cadit, puta ꝯ naturā, & hmōi aliter non. Idē dic de circunstantia, Vbi, puta in ecclesia, qñ est aliquod opus, quia tūc ē sacrilegiū. Circūstātia verò, Qñ, vt eē de necessitate, qñ fit pctm̄ die festo. De quo dic, vt j. Interrogationes, p totum.

24 Quid de illo, qui confitetur solummō, ne reddat notatus in populo? Resp. ꝙ si ibi constituit finis, nō valet, imò tenet iterū cōfiteri. Et tunc constituitur finis qñ nullo mō cōfiteretur, si nō dubitaret de infamia. Sec^o, qñ non constituitur finis, puta q cōfitetur pp deū, & pp remissionē peccatorū, inductus tñ ad hoc ex pudore, vel timore, & hmōi, Et idē dic de illis, q confiteri cogūtur a suis prælatis.

25 Verū ille, qui ꝯfitetur aliquod pctm̄, vt videatur strenu^9, & gliet, satisfaciat? Resp. ꝙ nō, sed peccat mortaliter sic confitendo, quia tali dicitur, Quid gloriaris in malitia, &c. & ꝓpterea debet cōfiteri, & erubescat de pctō suo, non vt laudet.

26 Verū diuidens cōfessionē suā satisfaciat? Resp. ſm Scot. vbi supra ꝙ non, sed oportet eā nō ꝯfessa tā secreta, q publica ḋ quib. memoriā hēt ꝑmissa debita diligētia, cōfiteatur vni, ēt si ille nō posset eū absoluere ab oīb. & habeat necesse ḋ aliquo ad superiorē recurrere, aliter nihil faceret vt patet de pę. di. 5. c. 1 S. cautùs sit.

27 Verū peccata b manifesta c sint ꝯfitēda? R. ſm cōiter Theo. ī 4. di. 17. ꝙ sic, qa licèt sint nota sacerdoti, nō tamen in forma iudicij, nisi per confessionem.

28 Verū peccata venialia necessariò sint ꝯfitēda? Rñ. ſm Sco. vbi s. q. 1. ar. 3. ꝙ ñ. ēt si nullū hēt mortale, qa p peccatū veniale ēt in ꝓposito hō nō pt dānari, nec periclitari, & pnia ē secūda tabula ꝓ piclitātib. igit nō obligatur ad eam nisi hñs mortale, imò dicit Pe. ḋ Pa. in 3. ꝙ nec ēt Papa posset ad hoc obligare, qa hoc eēt mutare sacri materiā. dicit tñ S. Bo. in 4. di. 16. q. 1. ar. 3. verū nisi rōne periculi, d ad qd ducitur, qa tūc tenet pęnitet, qñ periculū aduenit alias non. Adde secūdò ꝙ tenetur ꝯfiteri ḋ veniali, qñ. s. dubitat sit an mortale, vt dicetur j. Tertiò tenet ꝯfiteri de veniali rōne ꝓfessionis, puta qa ꝓfess^9 ē aliq religionē, q ad hoc obligat vel ex voto tenet obedire ī oīb q ñ sunt ꝯtra deū, & animā, & plat^9 sic pcipit. nec obst. ꝙ dicūt qdā ꝙ nō habēs mortale tenetur saltē de veniali confiteri pp præceptū ecclesiæ in c. oīs, de pę. & re. qa respondet Sco. vbi supra, ꝙ ver. omnia, in d. capitu. distinguit pro mortalibus solùm, & non pro venialibus, & ita etiam dicit gl. in d. c. & sic tene, quòd de perfectione, est venialia confiteri, & bono consilio, nisi vt dictum est.

29 Verum confessio e necessariò sit facienda soli sacerdoti, & a solo? Respond. quòd sic, de necessitate præcepti ecclesiæ in d. c. omnis, in verbo, Solus, & in verbo, Sacerdoti, contra multos sacerdotes, qui pueros, qui tenentur ad confessionem, insimul confitentur, quos non credo euadere

hoc dr̄ iustus, siue iudicatur, sed magis iniustus. Sed qñ hō, q ē dignus accusatiōne, seipsū accusat tūc exercet opus iustitiæ, & iustus prior accusator ē sui, ꝓuerb. 18. Vt ergo qs iustificetur, & iustus esse cōprobetur & dign^9 ecclesiæ reconciliatione, necesse est vt ip se se accuset quā tūcunq; pcm̄ ei^9 sit publ'cū &c. dr̄ ēt S. Bon. ꝙ talia publica debēt publicè cōfiteri ad tollēdū scandalū ꝙ non est intelligendum de sacramētali cōfessione, q secreta dēt eē, sed de satisfactione.
d Nisi rōne periculi] Exēplū, qs hēt aliquā familiaritatē sensualē cū aliquo, quę familiaritas dū est, pcm̄ veniale posset deducere, ad mortale, vel ēt hoc pt esse rōne conceptus.
e De hoc a s. Sy. Tri. sess. 7. can. x. de sac. 14. de ministro &c. & can. x. Itē in cate. de pœ sa. c. sed tam de. P. V.

a Dicit Ric. vbi supra] Nescio, quomodo plures possint insimul confiteri, quandoquidem deficeret ibi debita examinatio cum dicatur, pluribus intentus &c. Nisi esset Mitridates, qui. 22. linguas nouerat. Item vt dicit Sco. non esset sacramentalis cõfessio. ostendat & cognoscat se reum, vt puta, Si est manifestus hæreticus. Sed quid dicendum de Magdalena, quæ publicè confessa est Christo? Dicendum, ꝙ fuit super erogationis, & confessia est publicè, quia publica erat. Vnde non se diffamauit. Tamen de eo, quòd illa nõ videtur esse confessio sacramentalis. Ex hoc infertur, ꝙ ille qui duob. vellet sacerdotibus confiteri, nõ ageret prudenter, tũ quia diffamaret se, tũ quia posset deuenire in publicum, quod debet esse secretissimũ, quia si ambo, sacerdotes vellẽt malignari possẽt esse testes contra illũ confessum. nã si vult a plurib. audiri, vt clarificet, dicat successiuè. Et vt dicit Sco. non est illa confessio sacramentalis, & bene.

re mortale peccatũ, cum faciãt eos ꝑuaricari ecclesiæ ꝓceptum. Dicit Ric. vbi s. a arg. 3. q. 8. ꝙ in articulo necessitatis, s. qñ mors imminet de propinquo, ita, ꝙ vnus post aliũ non põt cõfiteri, licèt plurib. simul cõfiteri, nec per hoc euacuat virtus sacramenti. similiter idem b ibidem tenet, ꝙ si qs vellet confiteri duobus sacerdotibus simul, vt certius consilium haberet, ꝙ verè absoluit, & taliter audientes non peccant; aliàs sic, quia faciunt ꝯtra præceptũ ecclesiæ, licèt talis verè absoluatur, quia non est tñ necessaria solitudo ex parte sacerdotis, sicut confitentis. vnde qñ ex feruore, & vt sit magis tranquilla eius conscientia duob. cõfitetur simul, illi possunt sine peccato audire, & absoluere. Sco. tñ in 4 dist. 16. tenet, ꝙ confiteri simul pluribus sacerdotibus non est cõfessio sacramentalis, qa vnus est Christus, quem sacerdos representat.

30 Vtrũ c confessio sit fiẽda cum lachrymis? Rx. ꝙ si lachryma accipiatur ꝓ cõtritione, seu attritione, ꝙ sic, secundũ ꝙ dico infra, contritio. §. 4 debet ergo dolere de peccato mortali commisso in prɇterito, cessa e in prɇsenti, abstinere saltem quò ad propositum in futuro, & satisfacere. ꝑ. ut tenet, aliter nihil facit. Aduerte tamen secundùm Sco. vbi supra di. 14. q. vl. ꝙ attritus confitens, quanuis non habeat actum talem q sufficiat ad meritum de cõgruo tamen habens voluntatem suscipiendi sacramẽtum ecclesiɇ, & sine obice peccati mortalis actualiter sibi facto, vel in voluntate inhærentis recipit non ex merito, sed ex facto diuino effectum illius sacramenti in vlt. instanti prolationis, in quo ẽ vis huius sacramẽti. Ita etiam tenet Thom. in 4. quot. q. 10. dicens, ꝙ non perfectè conuersi, aut attriti virtute clauium gratiam cõtritionis acquirunt, dummõ non ponant obicẽ spiritui sancto, cũ quib. cõcor. Ric. in 4. di 17. ar. 2. q. 8.

31 Vtrum homo d teneat statim ꝯfiteri peccato mortali perpetrato? Res. Sco. in 4 di. 17. ar. 3. ꝙ dubium ẽ, alijs dicentibus e quòd sic, alijs ꝙ non tenetur, f sed tãtum in voto pro aliquo tempore, scilicet semel in anno nunc, sed ante dictũ c. omnis. solùm ante mortẽ & istud videtur mitius secundũ eũdem Scot & cum ipso communiter concurrunt Theologi. Sed magis mihi videtur tuta opi. Sancti Bona. ea. dist. arg. 2. q. 2. quæ vult, vt religiosi non

b Similiter idẽ] S. Bonau. in 4. di. 17. dicit, ꝙ cõfessio sacramẽtalis soli & in secreto debet fieri, & ratio est, quia occultatio duplici ex causa competit sacramẽto, tũ qa hic manifestãtur peccata sacerdoti, nõ vt manifestentur, sed vt deleantur, & occultentur qa caritas confessio. operit multitudinẽ peccatorũ. tũ ẽt quia manifestantur sacerdoti, vt deo ad testimonium conscientiæ interuæ, & nõ vt hõio tã conscientiã reuelet homini tã q̃ deo, & hoc testificatur teste secreto in tali manifestatione non debet annecti alienus. sed sacerdos vnicus. qui teneat locũ Christi, & sic occultatio cõpetit duplici ex cã, vna tñ, quia cõfessio est adeo onerosa, si ne ignominiosa, ꝙ vix aliqs, aut nullus auderet cõ tã multitudine cõfiteri, cũ pauci audeãt plenè, & integrè confiteri etiã corã vnico sacerdote. Alia rõ est qa manifesta cõfessio ẽ periculosa si. n. cõficiẽtię manifestarent infinita mala oriretur, rixę, discordiæ, infamiæ, & sicut manifeste apparet, fallit hoc secundum sanctum Bonau. vbi supra nisi in manifesto & enormi crimine, quod totam commouit vrbem, & magis, si totũ orbem, quod quidem debet quis confiteri in publico, vt solennis pœnitentia puplicè imponatur, & vt

c Addas. s. conc. Tri sess. 6. ca. 14. de iusti. sess. 14. de pœn. c. 3. & 4. ca. eshil. de pœn. sac. c. sed quoniã t. & c sed iã con. & sed iam ordo, eo n. c. 1. & 3. c. q verò & c. hactenus. P. V.

d Quando confitendum, pete ẽt ex S. Sin. Tri. sess. 14. c. 5. de conf & can. 8. sess. 13. ca. 9 catechi de pœ. sa. c. sed quemadmodũ. & se. P V.

e Alijs dicentibus] Vt Innoc. in d. c. ois. & Arch. in c. ille, extra de pœ. di. 3. & Host. in sũ. de pœ. & remis. § quando confitendũ sit, & Io. An in d. c. omnis. & facit pro hac opin. id, quod dicit Sco in 4 di. 14. q. fin. & habetur in §. prɇce. in litera.

f Alijs, ꝙ non tenetur] Vt Alexand. in 4 parte q. 77. nisi stimuletur à propria conscientia propter ignorantiam mortalis, secundum eundem ibi.

Reli-

possint differre,[a] sed q̄ habita opportunitate idonei confessoris teneant. De clericis non audet affirmare, sed tn̄ sibi vr̄ idē dicendū, q̄ de religiosis. laici verò si differūt, pp maiorē opportunitatē tēporis, & confessoris vsque ad quadragesimā, excusantur. Si verò talē opportunitatē tēporis, & ꝯfessoris haberent, ita q̄ maiorē non sperant hr̄e in illo an. tūc statim tenentur, nec pn̄t differre vsque ad an. Quo [b] verò ad [c] votū concitendi oēs concordant, q̄ statim tenentur oēs tā religiosi q̄ clerici, & sæculares, qd̄ tn̄ limito quoad pcē ptū, verum, qn̄ excitantur a gratia derē̄m Alex 2.2. tractatu de neglīgētia, de quo vide infra, ꝯtritio. §.4. s. qn̄ tenetur confiteri de peccato, aliâs non de pcepto. Isūt ēt multi casus, in quib. concordant doctores, in quib. homo tenetur statim confiteri habita opportunitate, quos ponit Ric. vbi supra ar. 3. q. 7. Primus, qn̄ [d] vult communicare, vel celebrare. vide infra[e] eucharistia. 3. §. 18. cū se. Idē dicit Lād. ea. di. q. 1. qn̄ debet administrare sacramenta, vel aliquem actum solennem in ecclesia exercere, puta legere euāgelium, & huiusmodi. Idem Thomas in primo quolibet q. 6. & Io de Nea. quādo vult ordinē sacrum recipere. sed hoc non probatur[f] aliquo iure, nisi peccatum esset manifestum. [g]

Et sic limito, & ītelligo gl. in prin. de pēn. di. 5. quæ dicit, q̄ qn̄ peccatū mortale est manifestū, statim homo tenetur confiteri. secundus casus, qn̄ est in periculo notabili & imminenti mortis vt puta q̄ vult intrare mare per longum tempus, & periculosum iter, vel bellū vel est infirmus infirmitate periculosa propterea pręcipitur medicis, q̄ cū eos ad infirmos vocari contigerit vt efficaciter faciāt, q̄ pri⁹ aduocent medicos spirituales, de quo dic vt infra, medicus. §. 8. Et aduerte secū dū Pe. de Pal. q̄ tūc periculū mortis est, qn̄ q̄s est i tali casu, in quo frequenter homines moriuntur. Terti⁹ casus est, qn̄ sibi dictat conscīētia, q̄ statim teneatur ꝯfiteri de necessitate. Quartus casus qn̄ probabiliter videt, quòd illo anno copiā idonei ꝯfessoris habere non poterit, q̄ ipsum possit absoluere. Quintus casus, quādo p statutū quis ē obligatus ad plures confitēdū vt sunt religiosi, & similes, q̄a non sufficit tūc semel in anno ꝯfiteri. Limito verum si statutū obligat ad mortale, aliâs non credo teneaẗ de necessitate, nisi sm̄ q̄ dixi supra. §. 28.

32 Vtrū q̄s possit ꝯfiteri p interpositam personam, vel p scriptū? Res. q̄ non, loquēdo d̄ ꝯfessione, put ē sacrm̄ sm̄ communiter Theo. vbi supra facit de pœni dist. 1. quem pęnitet,[h] q̄a per pec

a Religiosi non possint differre]. Adde S. Tho. in 4. dis. 17. q. 3. art. 2. q 4. dicit, q̄ religiosis omne tēpus sit eis in pœnitentiam, tamen ad confessionē statim faciendam non tenentur magis, quā alij homines, nec ad alia nisi se ex voto obligauerunt. De laicis Abb. Pa. in c. omnis, de pœ. & remis. Dicit cadere sub pcepto affirmatiuo, & iō nō obligat, nisi qñ ecclesia hoc determinat. Subdit tñ, q̄ statim post peccatū debet conteri cum proposito confitēdi tempore debito, quia tunc per talem cōtritionem remittit peccatum per c. magna, d̄ pœ. di. 5. Ex pdicta opi infert quandam additionē ad Abba. in d. c. omnis q̄ si q̄s fuerit cōfessus in paschate & postea moriaẗ intra annum cōtritus sine confessione, q̄ erit in statu saluationis, ēt si habuit copiā cōfessoris, dūmodo nō omiserit ex contemptu, & dicit esse de mente. S. Th. Sed pfectò ille doctor vel nō vidit, vel nō pōderauit. S. Th. q̄ ap. tè dicit, q̄ si immineat periculū mortis, obligaẗ ad confessionē.
b Quo verò] Ad hoc dicit S. Tho. vbi supra, q̄ cū propositū confitendi sit annexū contritioni, tunc tenetur aliq̄s ad hoc propositū, qn̄ ad contritionē tenet, s. quādo peccata memoriæ occurrūt, dū præcipuè in periculo mortis existit, aut in aliquo articulo, in quo fine peccati re-

missione periculum oporteat eum incurrere, siue cū vult celebrare.
c Pro hoc Catechis. in expo s. orati. domi. ad ver. Dimitte nobis, ad fin. P. V.
d Idē S. Syn. Tri. sess. 13. c. 7. de pręp. q̄uæ adhi. &c. Cate. de pęn. sac. c. sed quēadmodū, & de Euch. e. nūc dicēdū. P. V.
e Eucharistia. 3.] Ibi dicitur d̄ eo, qui vult suscipere, sed de celebrante, eucharistia. 2. §. 5.
f Sed hoc non probatur] credo rē tn̄, q̄ teneretur cōfiteri, sicut dicimus de contrahētib. matrimoniū, vt infra matrimoniū. 2 §. 5. g N. si p̄ctm̄ esset manifest. prīa. cū opi. e q Pe. i iure. cōf. li. 3 tit. 4. c. 69 & pl̄q̄ ēt de peccatis occultis pp reuerentiā sacramēti. Nam sacra menstrua aūt v... scientiā, Cū qua accedit. 1. q. 1. & Isai. Vñ peccat mortaliter accipiēdo ordinē sacrū cū mortali.
h Quē pęnitet] Dicit s Aug. ibi, pcepit. n. dn̄s mūdādis, vt ostēderēt ora sacerdotibus, docēs corporali pſentia cō̄ntenda esse pc̄tā, nō per nūtium. (glo. Et ita non pōt hoc p aliū, qd̄ per se pōt. ff. de solu. inter artifices, de cle. nō resi. quia nōnulli) nō p scriptum manifestāda &c. Adde Arch. in d. c. quē pęnitet, exponēte illud verbū, ora, Lucæ 5. i. ore ad os &c. Vide glo. in d. c. quem pœnitet, & in d. cap. qualis.

Pes

a Per interpretē] Fallit in matrimonio, qđ pt contrahi per interpretē, de quo vide in apostilla infra, matrimonium. 3. §. 8.
b Sufficit] teneas hāc opinionem Sco. licèt S. Tho. vbi supra voluerit hoc casu, q q. nō habet linguā &c. cōfiteatur p ler ptūm vel per interpretem &c.
c Super hoc vid. conc. Tri. sess. 14 c 8. de satisfa. ac cef. catechism. de pœn. sacr. vbi loquitur de satisf. c. præcipuè pen. & vlt. P. V.
d Secundū Sco.] Sco. in 4. dist. 19. sic ait sed nunqd pœnā à claue non errante impositam teneat pœnitens adimplere? Respon. quòd sic si velit se submittere sacerdoti huic & quantum ad absolutionē culpæ, & quantū ad susceptionem pœnæ tota lis correspondētis, quia tunc obligatur præcepto ecclesiæ cui se vo luntariè submisit, si autem tantummodo se velit submittere huic quātum ad cōmutationē pœnæ æternæ in temporalem, & non quantum ad taxationem pœnæ totalis, sed tantū quantum ad illam, & illius taxationem vult se subdere manui dei ad hic, vel in purgatorio, non expediret ca lem sine absolutione repellere, tunc enim tene- deret desperatus nec videtur propter illam voluntatem esse in peccato mortali, cū cōteratur de peccato, & velit puniri pœna condigna pro eo, & ab eo, cuius est iure [l. ēē] amin fligere, licet nolit eam sibi infligi ab isto sacerdote, nec ipse tenet velit eam re iperevt sit ministe ipsius infligēdæ, nec potest dici hunc inobedientem ecclesiæ esse, quia potest se submittere arbitrio ecclesiæ q̃tum ad illud pœnitentiale iudicium, ad qđ necessariò tenetur se submittere, licèt nolit se subiti mittere illi sequēti, vt patet, quòd illud non includitur necessariò in primo, quia sacerdotes primo existente quantūcūque vniformi

cauerit, tenet se accusare. & ad ca. qualis. 30. q. 5. respondet Hos. vbi supra, q potest confiteri per scriptū si est præsens, & ipse legit, quod scripsit.

33 Sed quid si est mutus, vel ignorat linguam? Resp. q non tenetur confiteri ni si eo mō quo pt, s. per signa & huiusmodi. Et quòd dicūt aliqui, quòd cōfiteatur per interpretem, [a] improbat Sco. & bene. Similiter p scriptū, quia est contra rōnem sacramēti. Et ideò nullo modo faciat, sed vt dixi, confiteatur. prout potest p signa, & sufficit [b] secundū Sco. in 4. di. 17. q. vnica, & Ric. ea. dist.

34 Vtrū ille, qui respōdet confessori ad interrogata, satisfaciat? Resp. secundùm Rodo. quòd sic quātum ad ea, de quib⁹ interrogatur. Similiter qui rogat confessorem, vt cū interroget, vt plenius confiteatur, nisi sit talis, qui potius dimitteret confiteri, quàm ore ꝓprio confiteretur suum peccatū quia de superbia prouenit, de pœ. di. 5. c. 1. quæ quidē est peccatū mortale, vnde prudens confessor, quādo hoc perpendit, faciat eum rectificate conscientiā, & dolere de tali dispositione.

35 Sed quid si dubitat? Rñ. S. Bo. ea. di. ar. 2. q. 1. quòd si probabiliter dubitat de aliquo, an sit peccatum veniale, vel mortale, nisi certificetur per aliquem doctum tenetur confiteri, secūdùm quod in dubio habet, & ab eo abstinere in futurū, aliter, si non cōfitetur, peccat mortaliter, quia exponit se periculo. Concordat sanct⁹ Thomas ibidem. dist. 21.

36 Vtrū [c] confitens teneat acceptare om̄em pœnitentiam, quam sibi confessor vult iniungere? Resp. quod non secundū Hos. & sequitur Pan. in c. significauit de pœnit. & re. sed secundùm Sco. [d] in 4. di. 17. q. vnica, sufficit ei propositum acceptandi a deo hic, vel in purgatorio, sed si acceptat, tenetur implere. Aduerte tamen, quòd si confessor iniū geret pœnitenti, vt satisfaceret proximo, quem læsit, puta restituēdo ablata, & huiusmodi, quòd illā tenetur de necessitate explere, imò deberet præcedere confessionem talis satisfactio, si foret possibile, vt latius patet infra, Restitutio. 3. Similiter tenetur acceptare illud, qđ confessor iniungit pro necessaria cautela, nè in peccatum recidiuet. Et propterea no. quòd confessor tripliciter aliquid imponit pœnitenti. Primò per modum exhortationis. cum admonet, vt quotidiè oret, faciat largas eleemosynas, & hmōi, & ad istas non tenetur ex necessitate pœnitēs. Secundò modo per modū declarationis cōis obligationis, sicut qñ declarat, qđ restituat ablata, cōicet in pascha, & hmōi, si non obseruat pœnitēs, euacuat sibi fructū pœnitētiæ, nō tñ pp hoc tenetur reiterare ↄfessionē, nec committit peccatum inobediētiæ spāle non obediēdo sacerdoti, qa sacerdos nihil sibi īponit, sed declarat qđ tenetur facere. Tertio mō p spāli satisfactione peccatorū, & ad istā tenetur ex p̄cepto, aliàs ōmitteret spāle pcm̄ obediētiæ, si eā acceptauit, & ñ impleret, & iterare confessionē teneretur, fm quod dictū ē supra, qđ intelligo de pœnitētia quā sacerdos imponit pceptiue, secus, si imponeret exhortatiuè, sicut faciūt periti conf q aliq̃ puā pniam dāt de pcepto, & postea aliam maiorē de cōsilio pp piculū trāg essiōis,

ter valde variāt sequēs. Vñ & frequenter pp voluntatē cōfitētis ad subeundū pœnā non magnā, dātelij quā modicā, pdicēdo sibi, φ oportet residuū soluere in purgatorio, & cū ille parua sit manifeste iproportionata culpę, & oino extra illā latitudinē ꝫ quā re, cum ab omnib. sanctis pontificibus, sicut ab alijs Christianis satis fuerit hec constitutio recepta. Ad hoc. a. q. 7. c. & si illa, & φ no. in c. literas, de rest. spolia. & 25. q. 1. c. qui ad perpetuam, merito tenetur ipse, ad confessionem. Sed tu dic, φ verius sit dicere, φ

CONFESSIO. II. De eiꝰ oblig. ꝑ cuiꝰ itelligentia quæruntur multa.

1 Verum confessio [a] sit de iu. diuino [b] pceptaꝛ R ñ. fm Sco. in 4. dist. 17. q. vnica φ sic. & ꝓbatur primò sic, q̄ quilibet teneē recuperare grām pditā p viā faciliorē & certiorē ex pcepto diuino, quo dr̄ diliges dñm Deū tuū, & ꝓximū tuū aliter vt̄ ōtenēr deū, & ꝓpriā salutem, sed hoc ñ pt̄ fieri nisi p cōfessionē. qđ ꝓbat sic attritꝰ confitens, q̄uis non habeat actū ralē, q̄ sufficiat ad meritū đ ɔgruo, tñ hōs voluntā ē suscipiēdi sacr̄m ecclesiæ, & sine obice mortalis, peccati actualiter sibi ficto, veli volūtate inhę ētis recipit non ex merito, sed ex facto diuino effectū illius sacri, vt sic parū attritꝰ & attritione, q̄ ñ hēt rationē meriti ad remissionē pcti, volēs tñ recipere sacr̄m pniē, sicut dispēsatur in ecclesia & sine obice in voluntate peccati mortalis in actu, vel in vlt. instāti illius prolationis, in quo ē vis sacri istius, recipit remissionē, & grām pnialē nō ex merito, vt dixi, quia ñ erat, sed ex pacto Dei assistētis sacro suo ad effectū illū, ad quē instituit. alioquin non appareret, qūo sacr̄m pniæ esset ſa tabula, si nunq̄ p ipsū, vt sacr̄m est, posset r̄cuperari ſa grā amissa, sed tm̄ p attritionē tanq̄ p ꝑui ī dispōnē, & p ɔtritionē tanq̄ p cōpletiuā. Ista ponit Sco. in 4. di. 14. q. vl. & hoc idē tꝫ s. Th. ī 4. quol. q. 10. & Hen. de Gan. in quol. q. ꝫ 1. ex quo patet, quòd non est alia facilior via ad inueniēdū grām, qa hic in confessione non req̄rit̄ aliud, nisi qđ hō ñ ponat obicē grǣ φ ē multominus, q̄ hēre attritionē, q̄ p modū meriti de ɔgruo sufficiat ad iustificationē, nec ēt certior, qa pt magis rē certus hō, φ non ponat obicem actualiter pecēdo q̄ φ hē t attritionē, ergo q̄li tenetur p hāc viā confessionis grām recuperare, cū sit facilior & certior. ꝓbat̄ ēt, q̄ cōfessio est de iu. diuino p argu. a ɔrio sup illud Io. 20 quorū r̄mi seritis peccata, remittūtur eis, ergo quorū ñ remiseritis, ñ remittūt, sed sacerdotes non remittūt nisi confitētib. ergo teneēt ex pcepto Chri. hāc rōnē facit Pe. Au. in 4. di. 17. q. 1. ꝓbatur ēt p id φ no. Io. An. in c. significasti, de fo. cō. vbi tenet, φ Papa [b] teneē confiteri de necessitate. sed melior ratio, qua ꝓbatur, φ sit de iu. diuino ē, φ non credendū, φ ecclesia, & apl̄i istud iugū iposuissent hoib. tā periculosū, nisi Chrūs verbaliter apostolis istud pceptū dedisset, sicut & de alijs sa-

a Addē 3. in vers. clauis, in postilla, non pp hoc non recipit talis sacr̄m pœnitentię. eodem mō vt̄, φ pōt ei no pœnā nullā si bi imponere pp resistētiā eius ad sustinēdū prædicēdo sibi, φ totā illā pœnam oportet soluer̄ in purgatorio, & Aug. hoc innuit, φ si verū tali inclinabili imponat̄ aliqua pœnitentia displicēs timēdū est, nē inde accipiat occasionē recidiuādi in pc̄m mortale, q̄ pijciendi illā pœnitētiā in quo peccabit mortaliter postq̄ voluit se submittere sacerdoti in eiꝰ susceptione &c. hæc Scot. vide eūdem in 15. di. 4. q. 1. a Adde 1. Syno. Tri. sess. 14. ca. 5. de conf. & ca. 7. catech. de pœ. sa. c hactenus & ca. sed quemadmodum. P. V.

b Iure diuino] gl. in sum. de pœ. di. 5. & refert Ab. in c. omnis vtriꝰque sexus de pœ. & re. dicit, φ ex quedā sit traditione eccl̄æ emanata. & hoc dicit † Ab. sibi placere maximè cum in euangelio nō inueniatur præcepta. sed errāt, vt patet per Sco. in 4. di. 17.

sit de iure diuino, cui papa subijcitur c. sunt q. cā. 25. q. 1. Ideo tenetur confiteri. & vide quod no. Felin. post d. An. in c. 4 de consti. & io infertur, φ papa pt̄ ligari a sacerdote, cui se subijcit in cōfessione. vt dixit gl. in c. sane 2. de off. de & gl. in c. nemo. 9. q. 3. pro. quib. facit c. nos si incōpetēter. 2. q. 7. & ratio est qa ille in hoc actu est maior va ra cū ille sit spāli vicarius Dei in illo actu, papa verò generalis. Item in illo actu nō tenet locū papa, sed censetur priuata persona, quia licet sit papa, non tn̄ habet peccandi licitiā, seu potestatē. 40. di. ca. si & facit. 3 li. de ef. pres. & ideo dicit no. in c. dilecti, đ excess. prel. φ papa non pōt copellere sacerdotē ad sibi reuelādum, quod ei in cōfessione fuerat detectū, qa in eo casu sacerdos ē papa maior. & vid Hostien. in sum. de pœ. & re. §. cui cōfiteri. Inquātū aūt hæc confessio est instituta per. c. omnis, s. φ quilibet teneatur confiteri semel in anno nō ligatur papa, quia par in parem non habet imperium. c. innotuit, de elec. quanquam dicat Gem. in c. iustum. 9. dist. φ de æquitate Papa tenetur confiteri aliàs peccaret mortaliter. pro quo facit, quod no. Nic. de Ly. super Matthæ. 23. vide infra lex, in prin., & ibi addidi.

† Caue ab ea glo. quæ reprobata est a centu. Rom.

c Quod papa] Idem tenet Io. An. in d. cap. omnis, de pœ & re. & ibi Abb. φ ex quo confessio est ex quadā gn̄ali traditione ecclesię, & concernit vniuersalē statum ecclesiæ, contra quem papa non potest veni-

Indubitanter]

cramētis, excepto baptisma te, de qbus nō patet, qñ, & quo a Chro expresſè fuerint instituta. Indubitāter [a] ergo tenēdū, q est de iure diuino. & semp hoīes tenebanē ad eam post casum in peccato mortali in voto, sed non ī effectu, qa nondū erāt instituti ꝯfessores, nisi post passionē Chri, q hērēt autoritatem absoluendi.

2 Vtrū oēs [b] teneanē ad ꝯfessionē? [c] Rꝶ. q sic, oēs, qui pc̄tm̄ mortale ꝯmiserūt, & tam infideles, q̄ fideles, ſm Ric. ī 4. di. 17. ita. q non ꝯfitēs mortale pc̄tm̄ ꝯmissū tā añ baptismū, [d] q̄ post, si hēt copiā idonei ꝯfessoris, memoriā pc̄ti, & tp̄s, & loquelā ad ꝯfitendū, oīno dānabiē, cū sit de iure diuino p̄cepta, vt s̄. patuit. veruntñ prout confessio est p̄cepta ab ecclesia, vt fiat semel in anno in c. oīs, de pęni. & re mi. non ligat nisi fideles.

3 Vtrū pueri teneanē confiteri? Rꝶ. ſm Sco. i 4 di. 17. & cōiter doc. pueri, q non discernūt, & quorum ætas ignorat qd videat, & fumo si non tenentur ꝯfiteri. Sed qñ qs instructus & interrogat⁹ ordinatè pcipit distinctè qd iustū, & qd iniustū ī lege diuina, qđ pt faciliter videri si ad ordinatas interrogationes ordinatè rñdit, sicut ali⁹ adult⁹ pfectè ex similibus p̄missis simpliciter rñderet, tūc hēt ætatē sufficientē ad cognoscēdū iustum, vel iniustū ꝯ Dei legem, & confiteri tenetur.

4 Vtrū non hñs mortale teneaē ex p̄cepto ecclesiæ ꝯfiteri saltē semel ī anno? Rꝶ. S. Bo. Th. Ric. & Pe. in dist. 17. tenēt q sic, ñ ex vi sacri, sed ex vi statuti ecclesiastici. Sco. e. di. tenet, q nec ēt ex statuto ecclesiæ tenetur, sed sufficit q se p̄nter sacerdoti, & dicat se non hēre consciam mortalis pc̄ti, vt ad communionē possit admitti. Tu verò dic, cū hō teneaē ꝯfiteri ſm Ric. in 4. di. 21. đ mortalib⁹ oblitis gnaliter, non de singulis generū, sed đ gñibus singulorū, Itē quia dicit ps, Ab occultis meis mūda me dñe. q vera est opi. prima, q q teneē ꝯfiteri saltē gñaliter de gñibus singulorū pp periculum peccatorū ignoratorum & occultorum, & opi. Sco. intelligiē, qñ quis est certus, [e] q nullum mortale hēt, quia tunc non tenetur confiteri. Et sic serua.

5 Vtrum possit dispensari cum aliquo, vt non teneaē cōfiteri? Rꝶ. ſm Ric. ī 4. dist. 17. & Th. [f] e. di. q non, ſm q obligat ex vi sacri. pt tamen papa dispēsare, ſm q

a Indubitanter] Pro hoc facit, quod no. dicit S. Bon. in 4. q. 17. Vbi quærit, a quo fuerit instituta cōfessio & respondet in corpore sic, Dicendū, q duo sunt in confessione, vnum formale & completiuum, & hoc est absolutio, siue potestas confitendi, vel medicādi; & hanc dñs instituit, qui potestatem clauium cōcessit, vt patet Io. 20. Accipite spiritū sanctū. Et penes hoc residet virtus. Aliud est materiale, & hoc est detestatio peccati, siue morbi; & hoc dominus nō instituit in se, sed insinuauit. rō aūt, quare non instituit, hęc fuit, qa sufficit ęgroto exponere medicū, & medicinā. Et vlterius cōfessio peccati non valet extorta, sed dēt esse voluntaria, ideo dominus insinuauit relinquens hoc in voluntate ægrotantium.

b Quod ad hāc q̄stionē, & sequ. spectat, vidēda tibi est S. Syn. Tri. ses. 14. c. 5. de confe. Cate. de pœn. sac. ca. sed quem admodū. vbi declaratur eē diuini iuris. P.V.

c Oēs teneantur confiteri] S. Bo. ī dicta di. 17. & S. Tho. triplicē assignant hui⁹ obligationis rōnem. Prima ē vniuersalis indigentia, qa vt dicit Pau. oēs peccauerunt & egent grā Dei, & nemo est, qui non peccet, ecclesiastici. 7. idem q [illegible] ad Deū reconciliando in confessione recognoscens se peccatorē [illegible] Deum, & gra[illegible] obtinet. secūda ratio est propter sacræ communionis reuarentiam. tertia, vt [illegible] discretio gregis dominici, ne lupi absconderent se inter agnos, vt illos deuorent.

d Ante baptismum] S. Tho in 3. parte. q. 68. ar. 6. dicit, q peccator accedens ad baptismum tenetur dolere de peccatis commissis, non autem confiteri sacerdoti ante baptismum. ratio, quia talis confessio ad hoc ordinatur, q confitentem absoluat a peccatis, & liget ad satisfactionē. Item quia baptism⁹ est sacramentorū ianua, ideò confessio non est sibi necessaria Dic pro saluatiōe autoris sic secundum Ri. in 4. di. 16. q pœnitētia potest accipi, vel inquā tū est virtus, vel inquantū est sacramentū hoc secundo mō pœnitentia non est necessaria de mortalib. præcedentibus baptismū. primo mōēt p̄t cōsiderari iquātum formata, & similiter non est necessaria, vel pt considerari inq̄tū informis. i. q. dam peccati detestatio cum proposito emēdendi, quannis non omnino sufficiēs ad expulsionem peccati, & hæc ad minus est necessaria actualibus mortalibus præcedentib. baptismum tanquā causa remouens prohibens susceptus diuinæ gratiæ, q̄ in baptismo datur illis, quibus remota sunt impedimenta prohibentia susceptionem diuinæ grē. hæc Ro. confessio. 1. § ñ. cogita tamē q̄ rationes sunt ad vtrūq; partē.

e Certus] Sed cū quia non possit esse cert⁹, iuxta idem ecclesiastici. 9. Nemo scit vtrum odio, vel amore dignus sit, quomodo ergo potest esse certus? Dic hoc ex reuelatione diuina posse scire, vt dicitur de beato Francis. & de alijs sanctis.

f Et Tho.] Dicit, quod ministri ecclesiæ instituūtur in ecclesia diuinitus fundata, & ideo institutio ecclesiæ præsupponitur ad institutionē ministrorū, sicut opus creationis præsupponitur ad opus naturæ, &

quia

quia ecclesia fundatur in fide & sacramentis, ideò ad ministros ecclesiæ nec nouos articulos fidei edere, aut editos remouere, aut noua sacramenta instituere, aut instituta renouare pertinet, sed hoc est potestatis, excellentiæ, quę soli debetur Christo, qui est, ecclesiæ fundamentũ. Et ideò sicut papa non potest dispẽsare, vt aliqs sine baptismo saluetur, ita nec quod sal uetur sine cõfessione, secundũ n, quod obligat ex ipsa vi sacramenti hæc. S. Tho.

a Repete annotationem ad c. 29 s. confes. 1 & de presc. cõ. Tri. sess. 14 c. 7. de casuũ re ser. a. P. V.

b Deprauari] Dicit super ca. vir. perfectus tancus est virtutis amator, quòd vellet omnes nolce, sua mala, duntamen nõ esset occasio mali, sed boni.

c Solis presbyteris] s. Tho. ea. di ar. 1. q. 1. reddit rõnẽ, nã gr̃a, q in sacramentis datur, a capite in membris descendit, & ideò solus est ille minister sacramẽtorum, in quibus gratia datur, qui habet ministerium sup corp⁹ Christi verũ, quod solius sacerdotis est, q cõsecrare euchaobligat ex pręcepto ecclesiæ, s. vt possit diutius confessionẽ differre, q̃ sit statu tũ ab ecclesia. vñ ẽt papa tenetur confiteri, qa licẽt ille, cui ɔfiteri dẽt, sit iferor eo, inquantũ est platus, est tñ supior inq̃tũ ẽ peccator & ipe ɔfessor dei minister.

CONFESSIO 3.ª cui facieda est, vtrũ soli sacerdoti? Resp. sm S. Bo. in 4. di. 17 q de ɔfessione possum⁹ loq dupliciter. vno mõ put est opus virtutis directè repugnãs hypocrisi, in quo quis seipsũ accusat, nè ali⁹ sit, q̃ appareat, vel mala sua aperit ad inuestigandã curationẽ, & hoc mõ confessio pt fieri cuilibet ẽt laico, q pt adiuuare e instruẽdo vel orãdo, & de quo hõ pt erubescere, & humiliari, & ille exẽplo hũilitatis meliorari, ñ peccatorũ cognitione deprauari. b alio mõ put ɔfessio ẽ op⁹ sacramẽtale, & put ordinat ad reconciliationẽ, q̃ sit p absolutionẽ, & ligationẽ. & qm hæc potestas collata ẽ solis psbyteris, c iõ hęc ɔfessio nullis nisi præsbyteris est fienda.

1 Sed qd si psbyter deest tenetur qs ɔfiteri laico ĩ casu necessitatis? Resp. Magister sniarũ in 4. di. 17. & S. Th. d ea. di. & tex. Aug. d pę. di. 1. quẽ pęnitet, & glo. extra de os. or. in c. pastoralis volunt q sic, sed verior est opi. Sco. e Ric. Pe. & cõiter Theo. in 4. di. 17. q ñ tenet de necessitate. & hoc patet ex pdictis, imo vt dicit Sco. eadem di. q si peccator sic posset p se verecũdari, & ĩ gñali sic q̃rere ɔsiliũ, vel laic⁹ ñ est magis discret⁹, q̃ ipse, q non ẽ vtile ɔfiteri laico, nec expedit, posset bñ ẽẽ vtile ex materia verecũdię q̃ ẽ vna pęna debita p pc̃tõ vñ sic ɔfitẽs laico solueret vnã pęnã d bitã p pc̃tõ & sic eẽt bonũ ɔsiliũ eidẽ ɔfiteri, ĩ tali casu, dũmõ sit talis, q ñ habeat deprauari ex auditione pc̃torũ, & sic intelligit Aug. vbi s. vt ibi patet.

2 Vtrũ oĩ sacerdoti sit ɔfitendũ? Resp. sm cõiter doc. q non sed solũ sacerdoti pprio f loquẽdo de confessione, prout est sacramentioso, de quo dic, vt supra absolutio. 1. in princ.

S. Th. nec similitudo ei⁹ ẽ bona ex eo, qa in cõfessiõe sequtur snia, qd non in baptismo, & iõ oportet, q sit minister eius ille, q hẽt autoritatẽ sniandi. vñ plus dicit S. Bo. vbi supra q hoc offĩũ nõ debuit cõmitti omnib. qa absoluere dicit actũ alicuius personæ autoritatem hñtis, neq; oportet, qa nullus volẽs habere sacerdotẽ, & eo carẽs priua tur salute, sufficit n. sibi voluntas confitendi, & vt voluntas eius exterius appareat, dat magister cõsiliũ, q confiteat proprio socio, non q illa cõfessio sacrmẽtalis sit sed vt talis oñdat se pfectã hre voluntatem, & faciat, qd in se est, id qd dicit. S. Aug. li. de pnia in d. c. quẽ pœnitet, non cogit, cũ sit consiliũ, vt patet ex verbis ei⁹. nec gl. in d. c. pastoralis vrget, qa finaliter cõcludit laicũ ñ posse absoluere, vel ligare. c. 1. §. vna, d sum. tri. & fi. cat. & ita ẽt dicit Ab. ibi. similiter dicẽ. ẽ de laico, q non põt absoluere ab excõicatione, quia sufficit sibi cõtritio de peccato, pp quod ĩ excõicationẽ incidit., & intellige in foro pœnitentiali secus in contentioso

ristiã põt, & ideò cũ in sacro pœnitẽtię gratia confe ratur solus sacerdos est minister huius sacramẽti, & iõ ei soli faciẽda est sacramentalis confessio q̃ ministro ecclesię dẽt fieri, hoc. 1. Vnde Augu. de pœ. di. 6. Qui vult confiteri peccata sua, vt inueniat gratiam, quærat sacerdotem.

d S. Th.] Est vbi supra. q. 2. vbi sic ait, q sicut baptism⁹ ẽ sacrm necessitatis, ita & pnia. baptism⁹ aũt hẽt duplicẽ ministrũ, vnũ, cui ex officio baptizare incũbit, s. sacerdotẽ, aliũ cui rõne necessitatis dispensatio baptismi cõmittit. Si erit de sacro pnĩe, q in casu necessitatis qlibet erit minister. & ista doctrina bñ seqtur, q sicut in casu necessitatis mulier põt baptizare sic & poterit peccata i confessione audire, q ẽ absurdũ, qñqdẽ nõ possint esse iudices in for. contẽtioso, vt p Ab. i c. dilecti, d arb. & l 2. ff. de re. iu. Errat ergo

e Opi. Sco.] & rõ est sm eũ, quia accusatio ad hoc ex præcepto fit, & nõ ad aliud, nisi vt sequatur snia, & nullã hẽt laic⁹ sniandi autoritatẽ in isto foro, iõ nullũ præceptum est de accusando se laico, imò necessarium est non confiteri laico, qa nulli licet diffamare se, nec prodere peccatum suum occultũ, maximẽ qñ ille, cui pdit, non psumitur celator secreti, nec scit melius consulere peccatori, quã ipsimet, nec ẽt patet, q pro requirendo consilio possit prodi peccatũ, cum hoc possit fieri in generali &c. hæc Sco.

f Sacerdoti pprio] Intẽn est verũ, q si fiat alteri cõfessio, nihil est sm S. Bo. in 4. di. 17. & iõ ẽ sm Th. ea. di. quia oportet, q dispensator huius sacramenti habeat imperium, & sic iurisdictionem, ille autem, qui non est proprius sacerdos, non potest imperare.

talis, & de præcepto iuris diuini, & ecclesię vt clarè patet i c.oīs,de pę.& re.ni si ſm Ri.in 4.dis.17.in casu extremæ necessitatis,q̄n alicui imminet periculū mortis ,ꝓbabiliter,& proprium sacerdotem habere nō p̄t. nam tūc quilibet sacerdos potest quemlibet peccatorem audire in confessione, & absoluere ab oīb.peccatis,casibus, & excōicationibus vt tenet gl.in c.pastoralis,de of.or. quam sequuntur cōiter doc.arg.ad hoc. 26.q.6.si presbyter & c.se. & de fur.c.fures.de sen.ex. c.eos,li.6.ita, ꝙ non oportet amplius de ipsis ꝯfiteri, seu ad aliquem recurrere, ēt si erat casus reseruatus, ar.d.c.eos.sed tñ q̄tò ad excōicationē serua,qđ dixi s. absolutio.3.§.16.dūmō talis sacerdos non sit hæreticus,excōicat⁹, aut ab ecclesia præcisus ſm S.Bo.ea.di. Ego tñ credo, ꝙ nisi sit periculū a peruersionis in ꝯfitente, quod ēt in tali casu liceat confiteri hæretico & excōicato aut p̄cisō,& ab solui ab ipsis, si alius sacerdos haberi non p̄t, & sit paratus audire, q̄a inducere talem nō licet, vt supra cleric⁹.9.§.1. & ꝙ tales sacerdotes verè absoluant in tali casu,nec peccēt sic absoluendo,dūmodo pęniteāt đ peccato suo,ratio ē, q̄a ſm Pe.Aur.in 1.di.17. ptās clauis,q̄ est absoluendi a peccato, & ex consequenti ad pęnā ęternā commutādam in tēporalē,& ad grām acti uè conferēdā per modum applicantis actu meritum passionis Christi, fundatur in charactere sacerdotali,q̄ quidē est indelebilis. & quanuis ab ecclesia in tali sit ligata talis potestas,tamē in tali casu non credo, q̄a necessitas non subiacet legi positiuæ, vt in ca.quod non est,de reg.iu.hoc tenet gl.in c.non est,de spon.Et ſm Pe.de Pa.in 4.sicut a tali p̄t baptismum recipere,sic & pęnitentiam,cum & ipsa sit sacr̄m necessitatis, & est tutius in tali articulo ꝯfiteri p ea,q̄ supra dixi ꝯfessio.2.§.1.

8 Sed quis dr̄ ꝓprius b sacerdos? c Res.vt collig. ex Ri. vbi supra & Pa.in d.c. oīs,& Car.in Cle.dudū,de sep. Primò Papa in toto mundo.Secundò legatus in tota sua ꝓuincia.Tertiò pœnitentiarius eiusdē legati in prouincia.Quartò Archieps,dū visitat, est proprius sacerdos suorū suffraganeorū & eos absoluere p̄t.c.nr̄o,đ pę.& re.Quintò Eps in tota suā diœcesi. Sextò Archip̄sbyter ecclesiæ cathedralis.Septimò Vicari⁹ gn̄alis epi.Isti duo p̄nt audire oēs de diœcesi,ar l.cum p̄tor,ff.de iudi.& c.officiū đ of.Arch.Octauò p̄sbyter parochialis in tota sua parochia.Nonò vicarij p̄fatorū. Decimò oēs hn̄tes licētiā ab aliquo p̄dictorū.

4 Sed nunq̄d non hn̄tes executionē ordinū possint licētiari ad audiendas confessiones ab aliquo,q̄ executionem dare non p̄t? Res.vt colligo ex Arch.in c.p lectis.25.di. & a Pa.in d.c.oīs,ꝙ tripliciter dr̄ q̄s nō habere executionē ordinū. Primò q̄ non hēt velle,vel nolle, sed eius velle dependet ab alio,sicut sunt religiosi,vt.12.q.1.non dicatis,de ele.si religiosus,li.6.de testa.religiosus,de se.c.si.li. 6.vn̄, nisi tales habilitētur a suis p̄latis, nullo mō ēt ex licētia sacerdotum parochialium,vel epōrū,si sunt exempti,p̄nt absoluere,vel ligare.Secūdò dr̄ q̄s non habere executionē ordinum, qui ē excōicatus,suspensus,vel interdict⁹, & hmōi & talib. non potest dari licentia audiendi confessiones, nisi prius habilitentur ab eo q̄ tale impedimentū pōt auferre.Tertiò dr̄ q̄s non habere executionem ordinum, q̄a nō habet populū sibi subditū,sicut sunt religiosi a suis p̄latis habilitati, & oēs sacerdotes sęculares,qui nō hn̄t curam animarum, vnde bene talibus p̄t concedi licētia audiēdi non solū ab his, qui hn̄t curam in actu sp̄aliter ipsis committendo,sed etiam generaliter dādo licentiā subditis ipsorū, vt quęcūq; voluerint, eligant sibi ꝯfessorē.

a Nisi sit periculū] Ad hoc ē tex. in c.prætor.§.verū.32.di.& gl.ibidē in ver.per manus,q̄ fundat se, ꝙ hæreticis nō ē in necessitate cōfitendū pp periculū peruersiōis ergo vbi non est periculum,in necessitate licēt cōfiteri.

b De hoc s.Syn. Tri.sess.14 c.9.& 23.ca. xv.de ref. Cate.de pę. sa.c. sed iā de mi.P.V.

c Proprius sacerdos] Dr̄ tripliciter.Primo cōmiss ̄. secūdo cōiter. Et tertio mōpropriè. Cōissimè dr̄ ꝓprius sacerdos q̄cunque p̄t confitentem absoluere, siue p ꝓpriā autoritatē,siue p cōmissionē vt sunt illi,q̄ habent priuilegiū, dū prædicant,audientes cōfessionē. Cōiter verò dr̄ ꝓprius sacerdos omnis ille, q̄ ex propria autoritate,vel officio tanquam prælatus ordinarius pōt absoluere,vt eps, & sacerdos parochialis.Propriè verò dr̄ proprius sacerdos ille,q̄ administrat sacramēta,& cui est cōmissa sp̄alis cura. & iste est sacerdos parochialis & sic cōplectitur hæc di.oēs ꝓpriè sacerdotes. hæc S.Bo.in 4.di. 17. & subdit Ab. vbi s. ꝙ n̄ petita alterius licentia p̄t q̄s r̄currere ad quēlibet istorū. vid gl.ī c.si.đ of. le.li.6. & in c.de pę.& rem.libr.6.

Nec

a Nec ob. ꝙ iudex] Sic format ſriũ, nullus priuat⁹, pōt dare iuriſdictionē ei, q̄ non hēt, vt l. priuatorũ, & c. ſignifi. aſti, hic allegatis. Vbi hr̄, ꝙ priuatorũ cōſenſus non pōt facere quē iudicē, licèt in eũ, q eſt iudex poſſit conſentire ꝙ non ſint ſub diti eius. Sed in caſu nr̄o non habētes executionē non ſunt iudices, ergo nō pōt dari eis talis licētia. & dicit Ab. in d c. ſignificaſti, de fo. com ꝙ hoc ar. procedit ēt in foro pœnitentiali, qa licèt quis habeat a prælato ſuo lniam confitendi alteri facer doti, tñ eligere dēt hñtē curā habitu, & actu. & vide Fede. conſ. 95. & gl. ſing. in Cle. 1. de priui in ver ſic. ſpāli. Sed rñdet ſumma nr̄a, & bene. & hāc eā dē opi tenet Ro. in ver. conſ. 3. §. 3. & ſic tenet licèt Pa. in d. c. omnis, aliter dicat.

b Vt patet in c. fi.] Scias, ꝙ de iure cōi nullus prælatus q̄cunq; maximus poterat ſibi eligere confeſſorē, ratio qa nullus pōt ligari, vel abſolui niſi a ſuo iudice. c. ꝙ aūt, & c. oīs, de pę. & re ergo oportebat, ꝙ prælatus iret ad ſuperiorē ſuũ. De iure ergo epſs dēt confiteri archiepiſcopo. Archiepſ patriachę: patriarcha papæ. Vide pleniſſimè

Nec ob. ꝙ iudex a progatus iudicat iure ꝑprio. Et ideò ſi non hēt iuriſdictionē in actu, non pt ar c. ſignificaſti de fo. cō. Rō qa priuat⁹ non pt dare iuriſdictionē, q̄ nō hēt. l. priuatorum, C. de iu. om. iu. Itē prorogare idem eſt, ꝙ extendere. & iō qđ ñ eſt, non pt extendi. c. ad diſſoluendũ, de deſpon. imp. Quia rñdeo, ꝙ qlibet ſacerdos, ex quo eſt ſacerdos ordinatus, hēt iuriſdictionē: ſolũ deficit mā, in qua exerceat. & ideò cũ ſibi exhibeť ꝑ talē licentiā in gñe datā, abſoluit autoritate ꝑpria, q̄ hēt, & pt exercere oblata ſibi materia d̄bita. Non ob. ēt c. ad hæc, de reſcrip. vbi ɔceſſio iudicis incerti non valet, qa illud verũ eſt q̄tũ ad forum contētioſum, vt no. Ge. in c. pe. de pę. & re. li. 6 & iſtā opi. tenet Ho & ſeqť Pa. in cle. 1. de priui. in Cle. dudũ d̄ ſep. licèt pri⁹ tenuiſſet ɔ̄riũ. & iō ſm hoc limita, & itellige dicta doc ī Cle. 1. de priu. & 16. q. 1. §. ecce. & ī Cle. dudũ, de ſep.
5 Vndecimò dr̄ ꝑpri⁹ ſacerdos eius ille, q eligiť a Papa ꝑ ſuo ɔfeſſore. & ſimiliter ab Epis, Archiepis, Patriarchis, Cardinalibus, & & ſimilib. plātis epīs ſupiorib. & ēt ab inferiorib. plātis, dũmō ſint exēpti, vt patet in c. fi. b de pę. & re. Sed no. ꝙ tales inferiores epis oportet primò ꝙ ſint imediatè ſub Papa, qa exēpti, q hñt Abbatē, vel gñalem, & hmōi ſup ſe, nō pñt ſibi eligere ɔfeſſorē de iu. cōi ſm Hoſ. in § cui ɔfitēdũ, & Pa. in d c. fi. Scđò ꝙ ſint plati, & capiť largè plāti ſm Pa. ibid. ēt ꝑ ſacerdotib. curatis, q largè c dñr plāti, vt in c. tua d̄ cle. ægr. licèt ſtrictè noīe plāti veniāt ſolũ illi q hñt iuriſdictionē fori ɔtentioſi. vid̄ bonā gl. ī c. 2. de iudi. & Cle. dudũ, d̄ ſep. ī ver. plāti. Tertiò ꝙ ſint exēpti, vno iſtorum deficiēte non pñt ſibi eligere confeſſorē.
6 Vtrũ prælati poſſint vna vice eligere vnũ, alia vice aliũ? Reſ. ꝙ ſic, dũmō nō faciant in fraudem ſecundùm Directorium.
7 Sed quā autoritatē hēt talis electus ſup eos, q eũ elegerũt? Reſ. ſm Pa. in c. ſignificaſti, de for. com. ꝙ electi ꝑ exēptos epis inferiores ñ pñt abſolueř ab excōicatione, & caſib. epis reſeruatis, ar. c. 2. de pen. & re. li. 6. niſi ſpālē indulgentiā habeant ſup hoc. ſed Hoſt. tenet, ꝙ vbi exēptus eligit, electus hēt poteſtatem pœnitentiarij Papæ quò ad abſolutionē, non quò ad diſpenſationē d niſi d̄ ſpāli mādato. A ñ exēptis verò elect⁹ hēt ptātem illius cui ſubeſt, vnde ɔfeſſor epi pt ſup ipm̄ ſicut Arch. & ſic d̄ cęteris, & hoc magis pl3 quò ad pdictos, d̄ qb. loqť. d. c. fi. d̄ pę. & re. & idē dicerē d̄ illo, cui Papa ɔcedit, vt poſſit ſibi eligere ɔfeſſorē, vt ɔfeſſor poſſit eũ abſolueř ab oīb. ñ rſeruatis papę, & ad. c. 1. e pdictũ dico itelligēdũ caſu ſuo, qñ eps dat ſuo ſubdito talē lniā, ſed ñ qñ papa, qa potuiſſet loq gñaľr, ſi voluiſſet.
8 Vtrũ eo ipſo, quo eps, vel tales exēpti, de qb. ſ. confitentur alicui, videatur eũ eligere? Reſ. ꝙ ſic, quia plus eſt fāctis eligere, quā verbis. l. non dubium, C. de le. & in c. legebatur, d̄ maio. & obe. & in c. fi. 15. q. 6.
9 Duodecimò dr̄ ꝑpri⁹ ſacerdos, qlibet pſbyter pochialis oīũ vagabūdorũ, & illorũ, q ñ hñt ꝑpriũ domiciliũ. & hoc tādiu, q̄diu in eius pochia iueniũť, qa a quocũq; pochiali pſbytero, ad quē ſe trāſferũt pñt abſolui, & a fortiori ab epo, aut lniam hñti

Hoſt. in ſum. de pę § cui confitē dũ. Sed qa iſti plati hñt ſuperiores nimis diſtantes, iō fuit cōceſſum eis priuilegiũ, de quo in d. c fi. vt poſſint ſibi eligere confeſſorem.
c Qui largè &c] Nā cū hoc caſu tractamus de fauore, & ſic bñficiũ Principis oul' li nocēs, dēt fieri largiſſima interpratio. c. olim, d̄ verb. ſig. & l. fin. ff. de conſt. prin.
d Nō quò ad diſpenſationē] Puta in irregularitate, in voto, in ordinib. tñ contra Ab. tenet Fede conſ 95. &c.
e Et ad. c. 1.] Remouet nāque obiectionē, qa videbať, ꝙ electus ab aliquo ē lnia papæ, nō poſſet abſoluere a caſibus epis reſeruatis, ſed rñdet. Ratio ē, qa ſortiť forũ qs rōne domicilij, vt in ca. pe. & de fo. comp. &c.

a Vagabundi] Ille dicit vagabundus, qui non habet domũ ꝓpriã gl. illa in d. §. ptor, in verbo, hñt, dicit, hic est vagabundus &c. Et Abb. ĩ d.c. fin. ponit in 6. col. in ver. 3. gl. &c. Et Bart. ĩ l. 1. C. vbi de cri. agi opor.

b Facit .c. fin.] Ibi ẽ cas° in principio, tres iudices dati sunt sup aliqua causa, tertius dat° fuit ex officio Papæ, vel assensu partium, quæritur, an iste tertius possit cõmittere vices suas? & rñdet ꝙ sic, cum hoc sit sibi à iure concessũ, f. ꝙ delegat° pricipis põt delegare, vel l. à iudice. C. de iudi. & c. pastoralis, de offi. cio dele. ex quo no. ꝙ Papa delegãdo causam alicui non videtur eligere industriã personæ, sed potius intẽdit ꝓuidere negotio, ꝙ decidendum cõmittit, vt. l. 1. C. cõmunia delega.

c Demandare] Ratio ẽ q̃a iurisdictio nõ est, ei cõmissa, sed certũ tãtũmodo ministerium, &c.

bus ab eodẽ epõ in sua diœcesi audiẽdi cõfessiones. & no. ẽm Pa. ĩ c. fi. de for. cõp. ꝙ vagabũdi [a] dñr, q̃ nõ hñt domiciliũ certũ, vel habitationẽ ẽm gl. & Bar. in l. dies. §. prætor, ff. de dam. infec.

10 Sed q̃d dicemus de scolarib°, mercenarijs, mercatorib°, stipẽdiarijs, & hmõi cõmorantib. in aliqua parochia, nunq̃d poterũt absolui ab illis sacerdotib°, à q. b° pñt absolui parochiales illius porochiæ, licèt ibi nõ ꝯxerĩt domiciliũ? ℞. ẽm Pa. in d c. oĩs ꝙ sic. quia ille dr̃ ꝓpri° sacerdos ꝓ̃satorũ, in cui° parochia habitãt ꝗ̃ pñti, nec pñt cõmodè adire ꝓpriũ sacerdotẽ, ar. c. fi. ꝗ̃ parochis. vide glo q̃ hoc tenet, in Cl. 1. de priui. & hęc est cõior opi. hoc idẽ tenet Pa. ĩ c. cũ cõtingat, de fo. ꝯpe. quã opi. limito verã, q̃n per maiorem partem anni ibi steterũt, vt dicam in in se. §. aliter non.

11 Nunquid idẽ sit dicẽdũ ꝗ̃ peregrinis, viatorib°, aut mercatorib. discurentibus hicinde ꝓ negociatiõe? ℞. vt colligo ex Inn. & Host. in d. c. omnis, ꝙ si alicubi moranẽ ꝑ annũ, vel ꝑ maiorẽ ptẽ anni, ꝓ̃sertim vltra pasca, ĩ quo tenenẽ ꝯfiteri, & maximè q̃n in pascate cõmuniter nõ declinãt ad domum sui loci, quia tunc non vñr habere ibi domiciliũ, vbi est eorũ domus quò ad sacra; ideò tũc licitè cõfitentur parochiali illi, vbi sunt, & ab eo pñt absolui. 16. q. 1. q. ar. de deci. ad apostolicæ. si verò talẽ morã alicubi non contrahunt, non poterũt confiteri ibidem nisi licẽtiam acceperint à ꝓprio epõ, vel sacerdote parochiali vbilibet cõfitendi; vel saltem peregrinandi, siue itinerãdi, q̃a tũc ẽt ibidẽ confiteri possent, & absolui, q̃a ꝓ̃sumitur, ꝙ eò ipso, quò lniam itinerandi dederũt, & ẽt ꝯfitendi, & sacra suscipiẽdi dederint; tutius tñ esset spẽaliter lniam petere, quos casus sibi reseruat su° eṗs, facerẽt sibi declarari, cum non possit absolui a talibus sine eius lnia; q̃d intelligo, q̃n per talem moram alicubi non steterunt, ꝙ possint ab illo ordinatio absolui.

12 Quid de illis, qui in diuersis locis morantur æqualiter, aut in diuersis castris habent domicilia, nec apparet, quod sit principale? ℞. ꝙ debent confiteri illi, in cuius parochia se inueniunt tpe confessionis fiẽdæ, ar. c. ex parte, de fo. com. facit glo. in l. 1. C. vbi de cri. agi opor. quę dicit quẽcunque conueniri posse, vbi degit, & moratur. Ho. tamen dicit, ꝙ tutius esset, ꝙ ab vtroque episcopo, vel presbytero, in cuius iurisdictione moratur, licentiam peteret.

13 Cui debẽt confiteri sacerdotes præpositi, decani, Canonici sœculares, & hmõi ecclesiastici non exẽpti inferiores eṗis, similiter religiosi ẽt exempti, qui non sunt prælati? ℞. ẽm oẽs doc. ꝙ tenentur confiteri suis prælatis, vel de eorum licentia.

14 Vtrũ præfati ꝓprij sacerdotes possint alijs suã autoritatẽ delegare? ℞. ẽm Ri. Anglicũ in quol. aut talis sacerdos habet autoritatẽ ordinariã; & sic põt; aut habet cõmissam, & tunc distinguo, ꝙ aut a Papa; & sic potest. Intellige verũ, q̃n a Papa committitur iurisdictio. Secus, cũ committitur nudum officium sine iurisdictione, vtputa audire confessiones, quia non põt. facit c. fi. [b] de offi. deleg. vide infra, delegat°. §. 6. Aut ab inferiore, vt ab episcopo, & tũc aut ad vniuersitatem causarũ; & sic potest in particulari aliquã causam committere vt officialis & generalis pœnitentiarius episcopi, nisi sit eis specialiter interdictum. Si verò habet commissionem particularẽ, non põt, sicut si sacerdos fuerit conductus ad officiãdum ecclesię parochiali, cũ non sit ordinarius illi parochiæ. Et sic loquitur. c. fi. de offi. delega. in §. cæterum, vbi dicit. salua legatorum sedis apostolicæ autoritate, nulli, cui commissum fuerit prędicare crucem, excõmunicare, absoluere, dispensare, vel iniungere pœnitentias, liceat de cætero hoc alijs demandare. [c]

15 Vtrũ in aliquo casu liceat confiteri alteri, quã n proprio sacerdoti? ℞. ẽm Pan. in

in d.capit.omnis,quòd sic, quandocunque subest aliqua legitima causa, puta quia est reuelator confessionis, vel sollicitator ad malum, vel non habet debitam scientiam,vel probabiliter videtur sibi periculum,vel sacerdoti immineret, vel est excommunicatus,[a] & huiusmodi, & tūc debet petere licentiam, & obtinere,[b] ꝙ si non potest obtinere, nec adire potest superiorem,sufficit, ꝙ petijt.& sic supplet.d.ca.omnis,per ca. placuit,[c] & ibi gl.de pę.di.6.sic, vt sit sensus,debet obtinere liciam. f.si pōt,vt in d.c.omnis,vel adeat alienum,si non pt,vt in d.c.placuit, ego verò in hoc multū nō insisto, quia verissimū puto,& quia hodie habent multi ꝓprij sacerdotes,quib. legitimè cōfiteri possumus, si vn⁹ non est idoneus, & si casus accideret,tene qđ dixi, qa præcepta non se extendunt vltra charitatem , ét si licet cā meliorandę[d] vitæ,extra de regula. ca.licèt,quanto magis causa recuperandæ.

16 Vtrū liceat[e] absq; alia licentia confiteri fratribus Minoribus,& Prædicatoribu?Resp.ꝙ sic,si.5.concurrāt.Primū,ꝙ generalis,vel prouincialis Minister, aut custos quò ad minores, & Magister, aut prior ꝓuincialis, aut eius vicari⁹ quò ad Prędicatores accedat ad præsentiā prælatorum, petendo quòd fratres, q fuerint electi, possint liberè ꝯfessiones suorū subditorū audire. Sed istud primum est de bñ esse,vt infra patebit. §. 21. Secundum,[f] ꝙ fuerint electi, & habilitati ad audiendas confessiones ꝑ generalē,aut prouincialem Ministrū quò ad Minores vel ꝑ magistrū,aut priorē prouincialē quò ad prædicatores. Tertiū ꝙ sic electos pñtent etiam per se, vel fratres,quos ad hoc đputauerint, episcopis, seu eorū vicesgerentib. petēdo humiliter,vt de eorū bene placito possint audire con

Et sic limitatur regula,ꝙ delegatus principis potest subdelegare;fallit,qñ committitur nudū officium sine iurisdictione,ex eo, quia videtur electa industria ꝑsonæ.Et idem erit in similibus casibus,vbi fit eadem ratio,sicut & in istis. Isti enim hic sunt positi exēpla riter,& dictū restringitur, & ampliatur secundū dispositionis rōné.l. cum pater. §.dulcissi.§.2.de lega. 2. & vbi e[illegible] idē r[illegible] &c.c. cu d[illegible]ecta,de cōfir.vti.vel inuti. Sed aduerte, ꝙ tex. ille est intelligend⁹ de nudo ministerio,& industriali; sec⁹, si industria nō versatur, vt in ca[illegible]. d.[illegible]is cui, de officio deleg. lib. 6. vbi, si Papa mandat alicui, vt ꝓuideat a[illegible] cui certę ꝑ[illegible]onæ de bñficio,p[illegible]t alte[illegible] cōmitter[illegible] vi[illegible]e [illegible]uas quia [illegible]x q[illegible] persona certa est expressa [illegible]n versatur ibi industria,se[illegible] nudum ministerium &c. Et intel[illegible]ge hoc qñ nudum ministerū competit iure alieno,quia tunc non potest subdelegari; sec⁹ si iure proprio, vt in c. quia pp. de ele. vbi facultas eligendi potest committi, & hoc quia iure ꝓprio competit.sed adhuc contra facit,quia etiam qñ nudum ministerium competit iure alieno , potest alijs committi.Hoc tenet glo.sing.c.pe.de elec.li.6. in ver.de certa,quæ dicit,ꝙ si canonicus commisit alteri vocem suam, potest ille commissarius aliū substi[illegible]ere, mouetur, quia procurator ad negocia potest [illegible]bstituere,vt in c.1.de procu.li.6. Et secundùm hoc oportet dicere,ꝙ loquitur tex.hic allegatus,qñ illud ministerium nudū committitur autoritate publica a superiore; secus, si constituatur procurator. & sic habes duas limitationes,quarū prima est, ꝙ si negotium est commissum a superiore, dato ꝙ sit nudum,potest delegari,si non est industriale. secundò etiam si est industriale, sed constituitur procurator, quia iura generaliter dicunt,ꝙ procurator ad negotia substituit,vt in d.c.1.de procu.lib.6.& facit tex. per locum a speciali in c.fi.de procu.lib.6.Sed Bart. in l.fi.ff.de diuer.tempora.præscri. licit, ꝙ procurator constitutus ad certum negotium non expressa certa forma,non potest alium substituere,quia videtur electa industria personæ,de quo Ro. cōsi. 371. d. c.is cui.Tu responde,ꝙ procedit de æquitate.

a Vel est excommunicatus] Qñ est excommunicatus, vel interdictus,nō est necesse petere licētiam, quia cum istis prohibetur locutio.11. q. 3. Cum excōicatio.

b Debet obtinere licētiam] Idē tenet S. Bo. in 4. di.17.ar.vlt.q.2. in rñso ad quintum. Idem tenet Tho.in d. distin. 17 ar.4.i respon. ad quintum.

c C placuit] Dicit tñ ibi Archi. ꝙ honestius est, vt petat licētiā, ꝙ si non vult dare,liberè vadat. Et addit,ꝙ idem est in sacramēto baptismi,ꝙ licitè vitatur propri⁹ sacerdos ꝓpter ignorantiā, secus in alijs sacramentis ab his duobus.

d Causa meliorandæ] Mutare religionem potest monachus cā arctioris vitæ pro hoc facit, quia qui vult cōfiteri,debet quærere sacerdotem scientem ligare, & soluere,de pœ.di. 6. Qui vult. Et not.hic vnum,quod quando proprius sacerdos esset viciosus tunc ipso iure videtur concessa licentia alteri confitendi,ita sentit gl.in c.placuit,de pę. li. 6.eò quia malitia est grauior ignorantia de se, propter quod grauius punitur,Lucæ.12.seruus sciens voluntatem domini sui. Et illa sunt grauiora, quę a Deo grauius puniuntur.24.q.1.non afferamus.

f Secundum]Quia dicit text.in Clemen. dudum,in §.statuimus, quod eligere studeant personas sufficientes,idoneas,vita probatas, discretas, modestas, atque peritas ad tam salubre ministerium,& officium exequendum.Not.ibi,probatas Ber.ad Eugenium, Probatos oportet eligi, non probandos, capitulo in Lateranensi. in fin. de præbend. hæc gloss. & Car.ibidem.Not. sufficiētes, quo consideratur sufficientia. pro sollicitudine potentiæ, & scientia.Idoneas

Papa nihilominus dedisset literas in forma, cõi ideo tũc delegatus ꝓcedit in cã ſm iuris ordinẽ. a Facere] S. Bo. in 4. di. 17. parte 3. in q circa literam dicit, ꝙ oẽs doc. in hoc. concordãt, & ſubdit intellige, ſi mutat ſacer lotem, & idẽ, ſi non mutar, ſed propter diuturnitatẽ tẽporisnõ recordatur amplius ſacerdos d peccatis ſibi ↄfeſſis. Et dicit Sco in 4. dist. 15. quod omittẽs facere iniũctam pœnitẽtiam, peccat mortaliter, rõ, qa facit ↄtra ꝓceptum vicarij dei. i. confeſſoris & eccleſię, vt in c. omnis, de pœ. & remiſ. b Recidiuat] S. Bo. in 4. dist. 17. par. 3. in q. circa literã dicit qđ ſi in cõfeſsione eſt defect⁹ cõdõnis, expediẽtis, & cõgruę tũc iteratio eſt de congruitate, nõ de neceſſitate, vt qñ interuenit obliuio, vel recidiuatio. Inn. tñ in cã ois vř ponere ↄriũ ꝑ illã parabolã, dñi Mat 18. Serue nequã nonne oẽ debitũ dimiſi tibi, de quo vide quod no. Sco. in 4. di. 22.

de ſen. exc. a ↄtrario, & c. ſuper literis, de reſcr. clarũ eſt ꝓ hoc. Aut pœnitẽs nõ adhibuit debitã diligentiã, ſed fuit ignorãs ignorantia craſſa, vel affectata tũc tenetur qs prius confeſſa, & taliter oblita reconfiteri, niſi ĩ caſu qñ poſſet haberẽ priorẽ ſacerdotẽ, & nõ eẽt ei interdicta poteſtas abſoluendi. Adde ſm S. Bo. in 4. dist. 17. in q̃ſtionib. circa literã, ꝙ ſi fuerit recenter cũ eo ↄfeſſus, ita ꝙ habeat memoriã ſuorũ peccatorum, q̃ antea fuit confeſſus, vel ſaltẽ recordetur pœnitentiæ impoſitę, vt infra dicam. S. 14. quia tunc ſufficeret ſolũ illud oblitum cum ſua negligentia confiteri, alias non.

13 Quartus caſus, in quo ↄfeſſio eſt iterandɑ ẽ, qñ qs obliuiſcitur pniam iniũctã vel cõtempſit facere. Intellige ꝓ mortali pcõ, qa ſi ꝓ veniali fuit iniũcta, non tenetur eã facere a de neceſſitate ſm Th. Itẽ ꝙ ſi ꝑ impoſsibilitatẽ, vel infirmitatẽ dimiſit, q̃ ꝓ mortali ĩpoſita ẽ, non teneť iterare ſed ſufficeret ĩtimare eã ↄfeſſori, vt eã cõmutet. idẽ dic. ſi fuiſſet ſibi cõmutata ab alio ↄfeſſore ſm ꝙ ĩ. d. cam.

14 Quintus caſus, ẽ qñ ↄfitetur ſine ↄtritione, vel attritione dbita, quæ ſufficiat ad grę ſuſceptionẽ cũ ſacramento, puta qa eſt in volũtate peccandi, vel ex mala intentione confitetur, vel non vult ſatisfacere, quod tenetur, & huiuſmodi. & licẽt quidam dicant, ꝙ in iſto caſu non tenetur reiterare, quia recedente fictione ſuſcipiet fructum pœnitentiæ, tu tamen tene, ꝙ iterare tenetur, & hęc ẽ cõmunis opi. Theo, vt dicit S Bo. in q. vlt. dist. 17. circa literam & Inn. Ho. & Arc. vt no. Dir. & ratio eſt, qa ſi ſuſcipit abſolutionẽ, peccat mortaliter ſm Ri. ea. di. ar. 1. q. 8. pro hoc habes text d pœ. di. 3. c. inter hæc, el 2. vbi dicitur, ſicut veniã promeretur pnia vera, ſic deũ irritat ſimulata, & ẽt qui eum abſoluit ſcienter. & ſic non pt dici abſolutus, quia implicaret contradictionẽ, ꝙ ſimul abſolueretẽ, & ligaretur reſpectu eiuſdẽ, vt no. doc. ĩ c. ꝙ quidam, de pœn. & re. ꝙ licẽt pnia, & ↄfeſſio illorũ, qui nolũt abſtinere, ſit acceptãda, & ſalubrib⁹ monitis ſit ei pęnitẽtia indicenda, qa valet eis ad multa, non tñ eſt abſolutio impendenda qa non eſt capax eius nec ĩ iſto ſacramẽto imprimitur character, virtute cuius poſtea valeat, ſicut in baptiſmo. Addit tñ. S. Bo. in d. q. vlt ꝙ verũ eſt ꝙ tenetur reiterare in iſto caſu, & duob. pręcedentib. qñ mutat confeſſorẽ, ſecus, ſi ad eũdẽ redeat, & adhuc memoriam habeat ſuo. ũ peccatorũ qa recenter cõfeſſus eſt. Pe. ď de Pal. in 4. di. 17. dicit, ꝙ ſi ẽt ſit oblitus confeſſor peccata ſibi confeſſa, ſed tñ pœnitentia pro eis impoſita ſit, ꝙ tali confeſſori ſufficiet confiteri alia peccata pri⁹ confeſſa ſolũ implicitẽ dicẽdo, de illis peccatis, quæ alias vobis dixi, dico meã culpã. Secus, ſi pnia non fuiſſet iniũcta tunc, quia oporteret, vt peccatorũ memoriã haberet & ſatis placet. Et addo etiam, ꝙ non ſit interdicta ei poteſtas abſoluendi, & ſic non oportet. ꝙ reiteret, ſed ſufficit ↄfiteri vel peccatũ ſcienter retentum, vel pniam oblitam, vel fictionem ſuam explicitẽ, & d alijs ↄfeſſis implicitẽ, vt ſupra dixi. Nec intelligo, ꝙ confeſſor habeat memoriã de ſingulis peccatis in numero, vel ſpecie, ſed ſufficit recordeť in genere d peccatis, q̃ ei ↄfeſſus fuit, & de qualitate vitę eius, ꝙ nota.

15 Sextus caſus ſecundũm aliquos eſt, qñ quis recidiuat, b ſed hunc non ſequuntur communiter doc. ſm Ri. ea. di. at. 2. q. 8. qñ peccata dimiſſa, & recidiuata notabiliter tantum aggrauant, quod notabilis & periculoſa grauitas peccati exprimi non poſſet niſi dicendo aliquod peccatum prius confeſſum & dimiſſum, alias non, & ſic tene.

16 Septimus caſus eſt, qñ quis confitetur peccatum, a quo ſu⁹ confeſſor ñ potuit eũ abſoluere, quia in ẽt illud confeſſus fuerit & omnia alia, tamen illud, a quo non potuit abſolui, tenetur iterato ſuperiori ↄfiteri

teri, nec propriè ista dicitur iteratio, qa superior accipitur ꝑ vna persona cum confessore, nam confessor absoluit a quib. pt & superior perficit, vnde ſm Ric. vbi supra deberet præcedere absolutio superioris, qđ credo de honestate, non đ necessitate ſm Dir. & istę duæ absolutiones faciũt vnã cõpletã. Sed de hoc dic, vt j confessio 5. S. 9 & 10.

17 Octauus casus est secũdũ aliquos, vt ponit S. Bo. vbi supra ꝑꝑ peccati obliti recordationem, qa cum qs confitetur, & alicuius peccati obliuiscitur, volunt vt omnia postea confiteatur, vt confessio sit integra, sed hoc non sequũtur communiter doc. tu dic vt supra dixi. S. 1 c. secundũ illam di.

18 Sed quid dicemus đ illis, qui ideò non confitẽtur de aliquo peccato mortali quia non cognoscunt, ꝙ sit mortale peccatũ? Resp. vt colligo ex doctrina doc. in 4. di. 17. ꝙ si facta diligẽtia secundũ eorũ fragilitatem vt memoriã haberent suorũ peccatorũ, confitẽtur integrè de his, q̃ cognoscunt fore peccata mortalia, & ea q̃ non recognoscũt peccata mortalia ꝑꝑ ea ñ confitentur, ꝙ non tenẽtur reiterate confessionem, qñ de hoc postea aduertunt, sed sufficit solùm confiteri taliter non confessa, sicut dixi supra đ oblitis, & licèt ignorantia iuris naturalis, aut diuini aliqñ non excuset, quin peccet mortaliter faciens contra ei⁹ præcepta ex ignorantia, tñ non tenetur hõ hoc non cognoscens de eo ꝑaliter pœnitere, vel cõfiteri, sed solũ qñ agnoscit, sed sufficit, ꝙ de hoc doleat in gñe, & dicat cũ propheta, Delicta iuuẽtutis meę, & ignorantias meas ne memineris, & confiteat in gñe sic ignorata, sicut oblita & qñ cognoscet, tũc ɔfitet illa solũ specificè, & sufficit ex quo patet, qđ dicẽdũ đ pueris, & puellis [a] & alijs, qui faciũt multa pcã mortalia, q̃ ñ cognoscũt fore peccata talẽ mortalia, qa licèt sęp⁹ cõfitẽdo illa dimiserint ꝑꝑ talẽ ignorãtiã, ꝙ nõ tenent iterate cõfessiones, sed sufficit solũ de illis cõfiteri qñ ea cognoscũt, nec distinguo, an habeãt annexã excõicationẽ vel ne, qa ẽt si haberẽt annexã excõicationẽ, nõ ꝓpterea tenerent confiteri iterũ confessã, vt patebit infra confessio. 5. S. 9. & 10. qđ no.

19 Nonus cas⁹ ſm aliquos est, q̃ quis ante completã pœnitẽtiã committit aliquod mortale. sed ego dico, qđ sufficit, quod pœnitentiã expleat, & de cõmisso confiteat solũ, & est verius, de quo vide infra pnĩa. S. 14. Cautius tñ ẽẽt, qđ ɔfessor aliq̃ pẽnitentiã iniũgeret quã statim, & i statu gratię pẽnitẽs possit agere, & postea aliã adijcere, q non intendat ꝓ pẽnitentia sacramẽtali imponere, sed ꝓ quadã volũtaria satisfactione [b] iniungere, ita, quòd qualitercunque impleat, sufficiat, & ẽt si ñ impleat, non intẽdat illaqueare, sed in suo arbitrio ponet.

20 Decimus casus ſm Pe. de Pal. est cũ qs confitetur excõ. catus existens, qa tũc ignorat, nã cũ ñ sit capax sacri pẽnitentiæ, tenetur iteratò confiteri de omnibus. sed illud non credo, vt infra patebit, conf. 5. S. 10.

21 Vtrũ sit [c] confitendũ per verba obscura? Res. quòd non, sed taliter clara, quod ɔfessor plenè intelligat, aliter non valeret, debet tñ confitens loqui de peccatis ꝑ verba pudicã & sobria & tali honestate ornata, quòd non sonent impudicitiam in auditu, dum tamen sufficiẽter exprimat factũ.

22 Quid de illo, q confitetur sacerdoti, q dormit, aut eum non intelligit? Res. quòd sciẽter talis confess⁹ tenet iteratò confiteri, si ẽ peccatũ mortale, & sacerdos debet ei dicere, qa confessio importat reuelationẽ peccatorũ quæ nõ pt esse sine relatione vnius, s. pẽnitentis, & perceptione alterius s. confessoris. & ideò vno eorum deficiente non est confessio, secus de veniali.

23 Vtrũ peccator [d] teneatur de necessitate confiteri peccatorũ circũstãtias? Res. ſm Sco. in 4. di. 17. ar. 2. qđ non solũ peccatũ [e]

est

a De pueris, & puellis] Intelligitur hoc de peccatis extra carnẽ vt no. in ca. 1. de delic. puerorum.

b Satisfactione] Ad hoc vide tex. cũ gl. in Cle. dudũ, de sepultu. in S. statuimus, ibi, Audire liberè valeant, Sequitur, pœnitentias imponere salutares, atque eisdem absolutionis beneficiũ impendere.

c Adde catechis. de pę. sacra. c. sed quoniã. Cõ. Tri. sess. 14 c 5. de cõfes. P. V.

d Lege S. Conc. Trid & catechis. in proximè præcita loc. & cano. 7. ead. ses. P. V.

e Quod non solũ peccatũ] S. Bo. in 4. dis 17. dicit, quod non peccati dña est confitenda, & maximè noris, & operis, tũ vt sacerdos iudicet peccatorẽ, ꝓ his vel ligare ad pœnam, vel absoluere, Certum est enim, ꝙ pro omni peccato mortali qs meretur pœnam æternam ideo satisfactio imponenda ẽ ad arbitriũ sacerdotis. Ideò necesse est pœnitenti cõfiteri scel⁹ occultum, q. sa aliter ipse non nouit, tum ẽt ex parte ipsi⁹ pẽnitentis, vt qui non erubuit intra [illegible].

mum cordis in conspectu diuinę præsentiæ cogitare, & velle, & volendo consentire tunc, coram oculis sacerdotis recitet cum rubore, vt quæ perpetrauit inuerecundè, & verecundiam abiecit tunc, ex hoc in conspectu hominis erubescat. homo .n. carnalis plus erubescito. culos hois, quã dei. Tũ ex parte peccati, quia aliqñ peccatũ cordis est grauius in vno genere, q̃ aliud in alio genere, vt hæresis, q̃ fornicatio opis dicatur, per quæ quis peccat, per hæc & punitur, Sapię. 11. vñ ergo sufficere, q̃ si qs peccauit corde, contritio e cordis illud deleat. ergo nõ vř, q̃ ore teneat cõfiteri peccata cordis. Dicen. q̃ verbum illud intelligitur dum est per appropriationẽ, non autem præcisè p veritatem peccator. n. q. sola voluntate peccat, quæ toti homi præsidet, totus punitur, ita; q̃ interius & exterius, & iõ si fiat emenda, totus dicitur eam facere, & p omnes actus secũdũ oris, cor. dis, & manus. Nõ obstat illud Augustini. Vbi peccatum oritur, ibi moriatur, Si ergo natum est in corde, & corde debet mori, & nõ ore, quia verbum illud intelligitur quantum ad progressum peccati, vt peccatum non procedat, sed vbi oritur ibi moriatur non autem intelligitur quãtum ad emendam.

est confitendũ, sed & circũstantia [a] illa necessariò est confitenda, quæ spãli prohibitione prohibetẽ. verbi gratia cognoscere non suã phibetur, cognoscere consanguineã prohibetur specialiter; & ideo incestus est speciale peccatũ, quod per ipsam cõstituitur. Similiter frequẽtia est necessariò cõfitenda. Similiter ponens [b] aliud peccatũ, qa qualibet vice nouũ peccatũ cõmittitur. Dicit tñ Arch. vt refert Dir. quòd sufficit dicere se multotiens peccasse, & de similibus idem iudiciũ habeatur. Aliæ aũt circunstantiæ, ex quibus aliquo modo peccatũ est grauius, vel ex parte obiecti [c] nõ est certũ [d] q̃ oporteat confiteri, q̃uis cõis opin. Theol. teneat q̃ non sunt de necessitate, tutum tamen est vtile eas confiteri maximè quæ notabiliter aggrauant, [e] nisi sint in peccatis carnalibus, in quibus secundũ Tho. in 4. dist. 17. laudabile est circunstantias tacere, quæ speciem non mutãt, & audientem, vel confitentem alliciunt ad turpitudinẽ, licèt aggrauẽt peccatũ; imo possent esse ita prouocatiuæ, q̃ necessariò essent tacẽdę. aliæ autem circunstantiæ, quæ nihil faciũt ad grauitatem peccati, fatuum est confiteri, nisi secundùm S. Bo. quando faceret, vt satisfaceret sacerdoti satisfaceret, puta

comedit carnes [f] i. quadragesima ex infirmitate, & hmõi, & de huiusmodi circunstãtijs dicit Aug. de pę. dist. 5. c. 1. & sumuntur ab Aristo. 3. eth. c. 3. Quis, qd, vbi, per quos, cur, quotiẽs, quomodo, quando. Quis, scilicet si religiosus, vel sęcularis. Quid scilicet fecisti furtum, vel homicidiũ. Vbi, s. in quo loco, p quos scilicet an solus, vel associatus, per se, an per aliũ. Cur, s. quo animo, qua intẽtione. Quotiens, s. semel & pluries. Quomodo s. an naturaliter, vel contra naturam, an præuẽtus a tentatione, aut potius ipsam prę ueniẽs. Quando, s. an in die festo, vel ieiuniorum. Et de istis vide. s. circunstantia, qñ. s. mutet spẽm, & iõ aduerte, q̃ circunstantia, Quis, est necessaria, vt. s. cõfessor sciat, si ẽ sui fori, vel nõ, si est coniugatus, vel religiosus, & ppea semper prius est quærenda. Circunstantia, Quid, similiter. Circunstantia, Cur, aliqñ est necessaria, qñ speciali prohibitione prohibetur, sicut cũ qs facit eleemosynam, vt prouocet ad luxuriam aliquẽ, alias non. circunstantia quotiẽs, similiter est necessaria [g] saltẽ sm eã computationem, quã quis facere potest, puta quia bis in hebdomada, vel ter fecit communiter, & perseuerauit p annũ, & huiusmodi;

d Non est certum] S. Bon. vbi supra dicit opi. dic. in hoc esse diuersam. Quidã .n. dicunt q̃ pœnitentes tenẽtur confiteri, sed qa præceptum affirmatiuum est, iõ obligat non ad semper, sed pro loco, & tpe, scilicet qñ eã cognoscit, siue per se, siue p inquisitionem alienam. vñ sapiens & intelligẽs tenetur eas confiteri absque inquisitione, simplex tenetur, si ab eo inquiratur. alij dñt, q̃ non tenetur eas confiteri intẽtum necessitatis, sed de bono, & æquo. Et quãto sunt magis sapiẽtes & pfecti, tantomagis debent eas distinctius explicare, sed non tenẽtur ad hoc, nisi fortè ex propria cõnscientia obligentur. Et hanc sententiam dicit S. Bona. esse probabiliorem.

e Quæ notabiliter aggrauãt] Puta furatus est qs mille, & tñ verificaretur in furto de 10. vel aliquis vulnerauit enormiter.

f Puta, comedit carnes &c.] Illud dr, quia erat infirmus, & circũstãtia, quæ facit alleuiare peccatum, sed dr, vt satisfaciat confessori.

a Sed etiam circunstantia] S. Bona vbi supra dicit, quòd circunstantiæ, quę in aliud genus trahunt, debent confiteri, quia genus peccati est confitendum.

b Similiter ponens] Pone exemplum, vt si quis dicat verbum ociosum, vt trahat aliquem ad luxuriã.

c Vel ex parte obiecti] Puta aliud ẽ percutere prẽm, aliud extraneũ, aliud clericum, aliud sacerdotem.

fori, & intelligitur, quando confessor inquirit &c.

g Quotiens, similiter est necessaria] Adde, quia quilibet

& sufficit. a & hoc est tutius, quis opin. Arch pdicta non sit improbanda. Circustantiæ, Quo, similiter est necessaria, qn sub spali prohibitione cadit, puta ꝯ naturā, & hmōi aliter non. Idē dic de circunstantia, Vbi, puta in ecclesia, qn est aliquod opus, quia tūc ē sacrilegiū. Circūstātia verò, Qn, vr eē de necessitate, qn fit pctm die festo. De quo dic, vt j. Interrogationes, p totum.

24 Quid de illo, qui confitetur solummō, ne reddat notatus in populo? Resp. ꝙ si ibi constituit finis, nō valet, imò tenet iterū ꝯfiteri. Et tunc constituitur finis qn nullo mō cōfiteretur, si nō dubitaret de infamia. Sec°, qn non constituitur finis, puta q ꝯfitetur pp deū, & pp remissionē peccatorū, inductus tn̄ ad hoc ex pudore, vel timore, & hmōi, Et idē dic de illis, q confiteri cogūtur a suis prælatis.

25 Vtrū ille, qui ꝯfitetur aliquod pctm, vt videatur strenu°, & glīcē, satisfaciat? Resp. q nō, sed peccat mortaliter sic confitendo, quia tali dicitur, Quid gloriaris in malitia, &c. & ppterea debet cōfiteri, & erubescat de pctō suo, non vt laudet.

26 Vtrū diuidens cōfessionē suā satisfaciat? Resp. fm Scot. vbi supra ꝙ non, sed oportet ōia nō ꝯfessa tā secreta, q publica ď quib. memoriā hēt pmissa debita diligētia, cōfiteatur vni, ēt si ille nō posset eū absoluere ab oīb. & habeat necesse ď aliquo ad superiorē recurrere, aliter nihil faceret vt patet de pę. di. 5. c. 1. §. cautus sit.

27 Vtrū peccata b manifesta c sint ꝯfitēda? R. fm cōiter Theo. in 4. di. 17. ꝙ sic, qa licèt sint nota sacerdoti, nō tamen in forma iudicij, nisi per confessionem.

28 Vtrū peccata venialia necessariò sint ꝯfitēda? Rñ. fm Sco. vbi s. q. 1. ar. 3. ꝙ ñ. ēt si nullū hēt mortale, qa p peccatū veniale ēt in pposito hō nō pt dānari, nec periclitari, & pnia ē secūda tabula p piclitātib. igit nō obligatur ad eam nisi hñs mortale, imò dicit Pe. ď Pa. in 3. ꝙ nec ēt Papa posset ad hoc obligare, qa hoc eēt mutare sacri materiā. dicit tñ S. Bo. in 4. di. 16. q. 1. ar. 3. vtrū nisi rōne periculi, d ad qd ducitur, qa tūc tenet pœniter, qn periculū aduenit alias non. Adde secūdò ꝙ tenetur ꝯfiteri ď veniali, qn. s. dubitat sit an mortale, vt dicetur j. Tertiò tenet ꝯfiteri de veniali rōne pfessionis, puta qa pfess° ē aliq religionē q ad hoc obligat vel ex voto tenet obedire i oīb q ñ sunt ꝯtra deū, & animā, & plat° sic pcipit. nec obst. ꝙ dicūt qdā ꝙ nō habēs mortale tenetur saltē de veniali confiteri pp præceptū ecclesiæ in c. oīs, de pę. & re. qa respondet Sco. vbi supra, ꝙ ver. omnia, in d. capitu. distinguit pro mortalibus solùm, & non pro venialibus, & ita etiam dicit gl. in d. c. & sic tene, quòd de perfectione, est venialia confiteri, & bono consilio, nisi vt dictum est.

29 Vtrum confessio e necessariò sit facienda soli sacerdoti, & a solo? Respond. quòd sic, de necessitate præcepti ecclesiæ in d. c. omnis, in verbo, Solus, & in verbo, Sacerdoti, contra multos sacerdotes, qui pueros, qui tenentur ad confessionem, insimul confitentur, quos non credo euadere

liber numer° nō adiunctus, spēm nouā cōstituit, & ideo numerus non est propriè circunstantia.

a Et sufficit] Dico, quod ad exonerationem conscientiæ confess. sis potest dici, ꝙ hoc pcedit i simplici, qui nescit specificare. Sed i prudēte prudentia mundi secus, nō sperno tñ sententiam nostræ summę &c.

b De p rtinentibus ad hoc & sequens caput adde s. Syn. Tri. sess. 14 c 5. & in can. 7. cate. de sac. pę. c. sed qm. ij. P. V.

c Manifesta] hoc ē necessarium duplici ex cā. Vna ex parte audientis, alia ex parte confitentis. Ex parte audientis, qm sicut est in iudicio forensi, in quo iudex aliqd nouit vt priuata persona, ꝙ tñ nō nouit vt iudex nec procedit ad sñiam, quousque innotescat ei, vt iudici, sic est in iudicio pœnitentiali, ꝙ sacerdos aliquid nouit vt hō, ꝙ tñ non nouit vt dei vicarius, quia nō eēt per conscię testimoniū accusatū, q est testis diuin°, & qūo vsque sic nouit, nō spectat ad eū soluere, vel ligare, ıō oportet, ꝙ ei confiteatur peccator quantumcunque sit publicū. Alia ratio est ex parte cōfitentis, quātūcunq; n. aliqs ab aliquo accusetur, nūquam per

hoc dr iustus, siue iudicatur, sed magis iniustus. Sed qn hō, q ē dignus accusatione, seipsū accusat tūc exercet opus iustitiæ, & iustus prior accusator ē sui, pverb. 18. Vt ergo qs iustificetur, & iustus esse cōprobetur & dign° ecclesiæ reconciliatione, necesse est vt ipse se accuset quātūcunq; pcm ei° sit publicū &c. dr ēt S. Bon. ꝙ talia publica debēt publicè cōfiteri ad tollēdū scandalū ꝙ non est intelligendum de sacramētali cōfessione, q secreta dēt eē, sed de satisfactione.

d Nisi rōne periculi] Exēplū, qs het aliquā familiaritatē sensualē cū aliquo, quę familiaritas dū est, pcm veniale posset deducere, ad mortale, vel ēt hoc pt esse rōne contēptus.

e De hoc a s. Sy. Tri. sess. 7. can. x. de sac. & 14. de ministro &c. & can. x. Itē in cate. de pœ sa. c. sed iam de. P. V.

a Dicit Ric. vbi supra] Nescio, quomodo plures poss fint insimul confiteri, quando quidem deficeret ibi debita examinatio cum dicatur, pluribus intentus &c. Nisi esset Mitridates, qui. 22. linguas nouerat. Item vt dicit Sco. non esset sacramentalis cõfessio.

b Similiter idẽ] S. Bonau. in 4. di. 17. dicit, ꝙ cõfessio sacramẽtalis soli & in secreto debet fieri, & ratio est, quia occultatio duplici ex causa competit sacramẽto, tũ quia hic manifestã tur peccata sacerdoti, nõ vt manifestentur, sed vt deleant, & occultentur qa caritas confessio. operit multitudinẽ peccatorũ. tũ et quia manifestantur sacerdoti, vt deo ad testimonium conscientiæ internæ, & ideo vt hõto tã conscientiã reuelet homini tã q̃ deo, & hoc testific. nec teste secreto in tali manifestatione non debet annecti alienus. sed sacerdos vnicus. qui teneat locũ Christi, & sic occultatio cõpetit dupl ci ex cã, vna sic, quia cõfessio est adeo onerosa, & ignominiosa, ꝙ vix aliqs, aut nullꝰ auderet cõ multitudine cõfiteri, cũ pauci audeãt plenè, & integrè confiteri et corã vnico sacerdote. Alia rõ est q̃ manifesta cõfessio ẽ pericul osa si n. coniciẽtię manifestarẽt. Ino ita mala oriretur, rixę, dissor dię, infamię, si- cut manif. ste apparet, fallit hoc secundum sanctum Bonau. vbi supra nisi in manifesto & enormi crimine, quod totam commouit vrbem, & magis, si totũ orbem, quod quidem debet quis confiteri in publico, vt solemnis pœnitentia publicè imponatur, & vt ostendat & cognoscat se reum, vt puta, si est manifestus hæreticus. Sed quid dicendum de Magdalena, quæ publicè confessa est Christo? Dicendum, ꝙ fuit super erogationis, & confessa est publicè, quia publica erat. Vnde non se diffamauit. Tamen d co, quòd il la nõ videtur esse confessio sacramentalis. Ex hoc infertur, q il le qui duob. vel let sacerdotibus confiteri, nõ ageret prudenter, tũ quia diffamaret se, tũ quia posset deuenire in publicum, quod debet esse secretissimũ, quia si ambo, sacerdotes vellet malignari possẽt esse testes contra illũ confessum. nã si vult a plurib. audiri, vt clarificet, dicat successiuè. Et vt dicit Sco. non est illa confessio sacramentalis, & bene.

c Addas. s. conc. Tri sess. 6. ca. 14. de iusti. sess. 14. de pœn. c. 3. & 4. ca. ex hil. de pu n. sac. c. sed quoniã 1. & c sed iã con. & sed iam ordo; eo ti c. 3. & 3. c. q verò & c. hactenus. E. V.

d Quando confitendum, pete & ex S. Sin. s. sess. 14. c. 5. de conf & can. 8. sess. 13. ca. 9 caterin de pœ. sa. c. sed quemadmodũ. & sc. P. V.

e Alijs dicentibus] Vt Innoc. in d. c. ois. & Arch. in c. ille, extra & pœ. di. 3. & Host. in fi m de pę. & remis § quando confitendũ sit. & so. An in d. c. om nis. & facit pro hac opin. id, quod dicit Sco in 4 di. 14. q fin. & habetur in §. pręce. in litera.

f Alijs, ꝙ non tenetur] Vt Alexand. in 4 parte q. 77. nisi stimuletur a propria conscientia propter ignorantiam mortalis, secundum eundem ibi.

re mortale peccatũ, cum faciãt eos pvaricari ecclesiæ pceptum. Dicit Ric. vbi s. a arg. 3. q. 8. ꝙ in articulo necessitatis, s. qñ mors imminet de propinquo, ita, ꝙ vnus post aliũ non põt cõfiteri, licèt plurib. simul cõfiteri, nec per hoc euacuaẽ virtus sacramenti. similiter idem b ibidem tenet, ꝙ si qs vellet confiteri duobus sacerdotibus simul, vt certius consilium haberet, ꝙ verè absoluiẽ, & taliter audientes non peccant; alias sic, quia faciunt ꝯtra præcepꝰ ecclesiæ, licèt talis verè absoluatur, quia non est tm̃ necessaria solutudo ex parte sacerdotis, sicut confitentis. vnde qñ ex feruore, & vt sit magis tranquilla eius conscientia duob. cõfitetur simul, illi possunt sine peccato audire, & absoluere. Sco. tñ in 4 dist. 16. tenet, ꝙ confiteri simul pluribus sacerdotibus non est cõfessio sacramentalis, qa vnus est Christus, quem sacerdos representat.

30 Vtrũ c confessio sit fiẽda cum lachrymis? R. ꝙ si lachryma accipiatur ꝑ cõtritione, seu attritione, ꝙ sic, secundũ ꝙ dico infra, contritio. S. 4 debet ergo dolere de peccato mortali commisso in pręterito, cessa e in pręsenti, abstinere saltem quò ad propositum in futuro, & satisfacere. ꝑ ut tenet, aliter nihil facit. Aduerte tamen secundùm Sco. vbi supra di. 14. q. vl. ꝙ attritus confitens, quamuis non habeat actum talem q sufficiat ad meritum de cõgruo tamen habens volun tatem suscipiendi sacramẽtum ecclesię, & sine obice peccati mortalis actualiter sibi facto, vel in voluntate inhærentis recipit non ex merito, sed ex facto diuino effectum illius sacramenti in vlt. instanti prolationis, in quo ẽ vis huius sacramẽti. Ita etiam tenet Thom. in 4. quot. q. 10. dicens, ꝙ non perfectè conuersi, aut attriti virtute clauium gratiam cõtritionis acquirunt, dum mõ non ponant obicẽ spiri tui sancto, cũ quib. cõcor. Ric. in 4. di 17. ar. 2. q. 8.

31 Vtrum homo d teneaẽ statim ꝯfiteri peccato mortali perpetrato? Res. Sco. in 4 di. 17. ar. 3. ꝙ dubium ẽ, alijs dicentibus e quòd sic, alijs ꝙ non tenetur, f sed tãtum in voto pro aliquo tempore, scilicet semel in anno nunc, sed ante dictũ c. omnis. solùm ante mortẽ & istud videtur mitius secundũ eũdẽm Scot & cum ipso communiter concurrunt Theologi. Sed magis mihi videtur tuta opi. Sancti Bona. ea. dist. arg. 2. q. 2. quæ vult, vt religiosi non

possint differre,[a] sed q̄ habita opportunitate idonei confessoris teneant̄, De clericis non audet affirmare, sed t̄n sibi vr̄ idē dicendū, q̄ de religiosis. laici verò si differūt, p̄p maiorē opportunitatē téporis, & confessoris vsque ad quadragessimā, excusantur. Si verò talē opportunitatē téporis, & confessoris haberent, ita q̄ maiorē non sperant h̄re in illo an. tūc statim tenentur, nec p̄nt differre vsque ad an. Quo[b] verò ad[c] votū confitendi oēs concordant, q̄ statim tenentur oēs tā religiosi q̄ clerici, & sæculares, qd̄ t̄n limito quoad p̄cep̄tū, verum, q̄n excitantur a gratia deī s̄m Alex. 2.2. tractatu de negliḡetia, de quo vide infra, ɔtritio. §. 4. f. q̄n tenetur confiteri de peccato, aliàs non de p̄cepto. sūt ēt multi casus, in quib. concordant doctores, in quib. homo tenetur statim confiteri habita opportunitate, quos ponit Ric. vbi supra ar. 3. q. 7. Primus, q̄n[d] vult communicare, vel celebrare. vide infra[e] eucharistia. 3. §. 18. cū se. Idē dicit Lād. ea. di. q. 1. q̄n debet administrare sacramenta, vel aliquem actum solennem in ecclesia exercere, puta legere euāgelium, & huiusmo di. Idem Thomas in primo quolibet q. 6. & Io de Nea. quādo vult ordinē sacrum recipere. sed hoc non probatur[f] aliquo iure, nisi peccatum esset manifestum.[g] Et sic limito, & ītelligo gl. in prin. de pęn. di. 5. quæ dicit, q̄ q̄n peccatū mortale est manifestū, statim homo tenetur confiteri. secundus casus, q̄n est in periculo notabili & imminenti mortis vtputa q̄a vult intrare mare per longum tempus, & periculosum iter, vel bellū vel est infirmus infirmitate periculosa propterea p̄cipitur medicis, q̄ cū eos ad infirmos vocari contigerit vt efficaciter faciāt, q̄ pri⁹ aduocent medicos spirituales, de quo dic vt infra, medicus. §. 8. Et aduerte secūdū Pe. de Pal. q̄ tūc periculū mortis est, q̄n q̄s est i tali casu, in quo frequenter homines moriuntur. Terti⁹ casus est, q̄n sibi dictat conscietia, q̄ statim teneatur ɔfiteri de necessitate. Quartus casus q̄n probabiliter videt, quòd illo anno copiā idonei ɔfessoris habere non poterit, q̄ ipsum possit absoluere. Quintus casus, quādo p statutū quis ē obligatus ad pluries confitēdū vt sunt religiosi, & similes, q̄a non sufficit tūc semel in anno ɔfiteri. Limito verum si statu tū obligat ad mortale, aliàs non credo teneat̄ de necessitate, nisi s̄m q̄ dixi supra. §. 18.

32 Verū q̄s possit ɔfiteri p interpositā personam, vel p scriptū? Res. q̄ non, loquēdo d̄ ɔfessione, put ē sacr̄m s̄n communiter Theo. vbi supra facit dē pœni. dist. 1. quē p̄enitet,[h] q̄a per pec

a Religiosi non possint differre] Adde S. Tho. in 4. dis. 17. q. 3. art. 1. q. 4. dicit, q̄ religiosis omne tēpus sit eis in pœnitentiam, tamen ad confessionē statim faciendam non tenentur magis, quā alij homines, nec ad alia nisi se ex voto obligauerant. De laicis Abb. Pa. in c. omnis, de pœ. & remis. Dicit eadē re sub p̄cepto affirmatiuo, & iō nō obligat, nisi q̄n ecclesia hoc determinat. Sub dit t̄n, q̄ statim post peccatū debet conteri cum proposito confitēdi tempore debito, quia tunc per talem cōtritionem remittit peccatum per c. magna, d̄ pœ. di. 1. Ex p̄dicta opi. infert quandam additionē ad Abba. in d. c. omnis q̄ si q̄s fuerit cōfessus in pascha te & postea moriat̄ intra annum cōtritus sine confessione, q̄ erit in statu saluationis, ét si habuit copiā cōfessoris, dūmodo nō omiserit ex contemptu, & dicit esse de mente. S. Th. Sed p̄fectò ille doctor vel nō vidit, vel nō p̄oderauit. S. Th. q̄ ap. tē dicit, q̄ si immineat periculū mortis, obligat ad confessionē.

b Quo verò] Ad hoc dicit S. Tho. vbi supra, q̄ cū propositū confitendi sit annexū contritioni, tunc tenetur aliq̄s ad hoc propositū, q̄n ad contritionē tenet̄, s. quā do peccata memoriæ occurrūt, dū præcipuè in periculo mortis existit, aut in aliquo articulo, in quo sine peccati remissione periculum oporteat eum incurrere, siue cū vult celebrare.

c Pro hoc Catechis. in expo s. orati. domi. ad ver. Dimitte nobis, ad fin. P. V.

d Idē S. Syn. Tri. sess. 13. c. 7. de p̄rpa. quæ adhi. &c. Cate. de pęn. sac. c. sed quéadmodū, & de Euch. c. nūc dicēdū. P. V.

e Eucharistia. 3.] Ibi dicitur d̄ eo, qui vult suscipere, sed de celebrare, eucharistia. 2. §. 5.

f Sed hoc non probatur] credo tēn̄. q̄ teneretur cōfiteri, sicut dicimus de contrahēte. matrimoniū, vt infra matrimoniū. 2 §. fi. g N. si p̄ctū n est manifest. p̄ia tū opi. [illegible] Pe. i sup. cōt̄ li. 3 tit. 24 c. 69 & pl3 ēt d̄e peccatis occultis p̄p reuerentiā sacramēti Nam sacra menralia sic [illegible] ēm suam scientiā, Cū qua accedit. 1. q. 1. § illat. Vn̄ peccat mortaliter accipiēdo ordinē sacrū cū mortali.

h Quē pęnitet] Dicit S. Aug. ibi, p̄cepit. n. dn̄s mūdādis, vt ostēderēt ora sacerdotibus, docēs corporali p̄sentia cōfitenda esse p̄ctā, nō per nūcium. (glo. Et ita non pōt hoc p aliū, q̄d per se pōt. ff. de solu. inter artifices, de cle. nō resi. quia nōnulli) nō p scriptum manifestāda &c. Adde Arch. in d. c. quē pęnitet, exponēte illud verbū, ora, Lucæ 1. i. ore ad os &c. Vide glo. in d. c. quem pœnitet, & in d. cap. quales.

Pec

a Per interpretē] Fallit in matrimonio, qđ pt contrahi per interpretē, de quo vide in apostilla infra, matrimonium. 3. §. 8.
b Sufficit] teneas hāc opinionem Sco. licēt S. Tho. vbi supra volue rit hoc casu, ꝙ q nō habet linguā &c. cōfiteatur ꝑ ler penam vel per interpretem &c.
c Super hoc vid conc. Tri. sess. 14. c. 8. de satisfa. ne cef. catechifm. de pœn. facr. vbi lo quitur de satisf. c. præcipuè pen. & vlt. P. V.
d Secundū Sco.] Sco. in 4. dist. 19. sic ait sed nunqd pœnā sclaue non errantis impositam teneat pœnitens adimplere? Respon. quòd sic si velit se submittere sacerdoti huic & quantum ad absolutionē culpæ, & quantū ad susceptionem pœnæ totalis correspondētis, quia tunc obligatur præcepto ecclesiæ cui se vo luntariè submisit, si autem tantummodo se velit submittere huic quātum ad cōmutationē pœnæ æternæ in tēporalem, & non quantum ad taxationem pœnæ totalis, sed tamē quantum ad illum, & illius taxationem vult se subdere manui dei ad hic, vel in purgatorio, non expediret ei lem sine absolutione repellere, tunc enim recep-

cauerit, teneť se accusare. & ad ca. qualis. 30. q. 5. respondet Scot. vbi supra, ꝙ potest confiteri per scriptū si est præsens, & ipse legit, quod scripsit.

33 Sed quid si est mutus, vel ignorat linguam? Resp. ꝙ non tenetur confiteri ni si eo mō, quo pt, s. per signa & huiusmodi. Et quòd dicūt aliqui, quòd confiteatur per interpretem, [a] improbat Sco. & bene. Similiter ꝑ scriptū, quia est contra rōnem sacramēti. Et ideò nul lo modo faciat, sed vt dixi, confiteatur, prout potest ꝑ signa, & sufficit [b] secundū Sco. in 4. di. 17. q. vnica, & Ric. ea. dist.

34 Vtrū ille, qui respōdet confessori ad interrogata, satisfaciat? Resp. secundùm Rodo. quòd sic quātum ad ea, de quib⁹ interrogatur. Similiter qui rogat confessorem, vt cū interroget, vt plenius confiteatur, nisi sit talis, qui potius dimitteret confiteri, quàm ore ꝓprio confiteretur suum peccatū quia de superbia prouenit, de pœ. di. 5. c. 1. quæ quidē est peccatū mortale, vnde prudens confessor, quādo hoc perpendit, faciat eum rectificare conscientiā, & dolere de tali dispositione.

35 Sed quid si dubitat? Rñ. S. Bo. ea. di. ar. 2. q. 1. quòd si probabiliter dubitat de ali quo, an sit peccatum venia le, vel mortale, nisi certificetur per aliquem doctum tenetur confiteri, secūdùm quod in dubio habet, & ab eo abstinere in futurū, aliter, si non cōfitetur, peccat mortaliter, quia exponit se periculo. Concordat sanct⁹ Thomas ibidem. dist. 21.

36 Vtrū confitens teneať acceptare omnem pœnitentiam, quam sibi confessor vult iniungere? Resp. quod non secundū Hos. & sequitur Pan. in c. significauit de pœnit. & re. sed secundùm Sco. [d] in 4. di. 17. q. vnica, sufficit ei propositum acceptandi a deo hic, vel in purgatorio, sed si acceptat, tenetur implere. Aduerte tamen, quòd si confessor iniū geret pœnitenti, vt satisfaceret proximo, quem læsit, puta restituēdo ablata, & huiusmodi, quòd illā tenetur de necessitate explere, imò deberet præcedere confessionem talis satisfactio, si foret possibile, vt latius patet infra, Restitutio. 3. Similiter tenetur acceptare illud, qđ confessor iniungit pro necessaria cautela, nè in peccatum recidiuet. Et propterea no. quòd confessor tripliciter aliquid imponit pœnitenti. Primò per modum exhortationis. cum admonet, vt quotidiè oret, faciat largas eleemosynas, & hmōi, & ad istas non tenetur ex necessitate pœnitēs. Secundò modo per modū declarationis cōis obligationis, sicut qñ decla rat, qđ restituat ablata, cōicet in pascha, & hmōi, si non obseruat pœnitēs, euacuat sibi fructū pœnitēntiæ, nō tñ pp hoc tenetur reiterare cōfessionē, nec committit peccatum inobediētiæ spāle non obediēdo sacerdoti, q2 sacerdos nihil sibi īponit, sed declarat qđ tenetur facere. Tertio mō ꝑ spāli satisfactione peccatorū, & ad istā tenetur ex p̄cepto, alias ōmitteret spāle pcm̄ inobediētiæ, si eā acceptauit, & ñ impleret, & iterare confessionē teneretur, s̄m quod dictū ē supra, qđ intelligo de pœnitētia quā sacerdos imponit p̄ceptiue, secus, si imponeret exhortatiuè, sicut faciūt periti conf. q aliq puā pniam dāt de p̄cepto, & postea aliam maiorē de cōsilio pp piculū trāg essionis.

deret desperatus nec videtur propter illam voluntatem esse in peccato mortali, cū cōceratur de peccato, & velit puniri pœna condēgna pro eo, & ab eo, cuius est iustè aminfligere, licet nolit eam sibi infligi ab isto sacerdote, nec ipsemet velit eam re iperevt sic mū nilter ipsius infligēdæ, nec potest dici hunc inobedientem ecclesiæ esse, quia potest se submittere arbitrio ecclesiæ q̄ cum ad illud pœnitenciale iudicium, ad qđ necessariò tenetur se submittere, licēt nolit se submittere illi sequēti, & pater, quòd illud non includitur necessariò in primo, quia sa cerdotes primo existente quantūcūque vniformi

Con-

ter valde varię sequēs. Vñ & frequenter pp voluntatē cōfitētis ad subeundū pœnā non magnā, dāt ei quā modicā, pdicēdo sibi, q oportet reddi folnere in purgatorio, & cū illa parua sit manifestè proportionata culpę, & omo extra illā latitudinē q qua

s. in verf. clauis, in postilla, non pp hoc non recipit talis sacrm pœnitentię. eodem mō vr, q pōt eino pœnā nullā si bi imponere pp resistētiā eius ad sustinēdū pœdicēdo sibi, q totā illā pœnam oportet solueř in purgatorio, & Aug. hoc innuit, q ti vtrū tali inclinabili imponatali qua pœnitentia duplicés timēdū est, nè inde accipiat occasionē recidiuādi in pēm mortale, qa pij. ciendi illā pœnitētiā in quo peccabit mortaliter postq voluit se submittere sacerdoti in ei susceptione &c. hæc Scot. vide eūdem in 15. di. 4. q. c.

a Adde s. Syno. Tri. sess. 14. ca. 5. de conf. & ca. 7. catech. de pœ. sa. c hactenus & ca. sed quemadmodum. P. V.

b Iure diuino] gl. in sum. de pœ. di. 5. & refert Ab. in comnis v tri que sexus de pœ. & re. dicit, q ex quadā sit traditione ecclę emanata. & hoc dicit † Ab. sibi placere maximè cum in euangelio nō inueniatur præcepta. sed errāt, vt patet per Sco. in 4. di. 17.

CONFESSIO. II. De ei' oblig. pcui' itelligentia quæruntur multa.

1 Vtrum confessio a sit de iu. diuino b pcepta? Rñ. sm Sco. in 4. dist. 17. q. vnica q sic. & pbatur primò sic, q'i bet tenet recuperare grām pditā p viā faciliorē & certiorē ex pcepto diuino, quo dr diliges dñm Deū tuū, & pximū tuū aliter vr ptēneř deū, & ppriā salurem, sed hoc ñ pt fieri nisi p pfessionē. qđ pbat sic attrit' confitens, q uis non habeat actū ralē, q sufficiat ad meritū đ ɔgruo, tñ hñs volunta ē suscipiēdi sacrm ecclesiæ, & sine obice mortalis, peccari actualiter sibi ficto, veli voluntate inhę ētis recipit non ex merito, sed ex facto diuino effectū illius sacri, vt sic parū attrit' & attritione, q ñ hēt rationē meriti ad remissionē pcti, volēs tñ recipere sacrm pnię, sicut dispēsatur in ecclesia & sine obice in voluntate peccati mortalis in actu, vel in vlt. instāti illius prolationis, in quo ē vis sacri illius, recipit remissionē, & grām pnialē nō ex merito, vt dixi, quia si erat, sed ex pacto Dei assistētis sacro suo ad effectū illū, ad quē instituit. alioquin non appareret, qūo sacrm pniæ esset sa tabula, si nun q p ipsū, vt sacrm est, posset rcuperari sa grā amissa, sed tm p attritionē tanq p. puiā dispōnē, & p ɔtritionē tanq p cōpletiuā. Ista ponit Sco. in 4. di. 14. q. vl. & hoc idē s. Th. i 4. quol. q. 10. & Hen. de Gan. in quol. q. 3 a. ex quo patet, quòd non est alia facilior via ad inueniē dū grām, qa hic in confessione non req'it aliud, nisi qđ hō ñ ponat obicē grę q. ē multo minus, q hēre attritionē, q p modū meriti de ɔgruo sufficiat ad iustificationē, nec ēt certior, qa pt magis eē certus hō, q non ponat obicem actualiter pe cido q q hēt attritionē ergo qli'; tenet p hāc viā confessionis grām recuperare, cū sit facilior & certior. pbat ēt, q cōfessio est de iu. diuino p argu. a Dño sup illud Io. 20 quorū rmiseritis peccata, remittūtur eis, ergo quorū ñ remiseritis, ñ remittūt, sed sacerdotes non remittūt nisi confitētib. ergo tenēt ex pcepto Chri. hāc rōnē facit Pe. Au. in 4. di. 17. q. 1. pbatur ēt p id q no. Io. An. in c. significasti, de fo. cō. vbi tenet, q Papa b tenet confiteri de necessitate. sed melior ratio, qua pbatur, q sit de iu. diuino ē, q non cedendū, q ecclesia, & apli istud iugū iposuissent hoib. tā periculosū, nisi Chrūs verbaliter apostolis istud pceptū dedisset, sicut & de alijs sa-

re, cum ab omnib. sanctis pontificibus, sicut ab alijs Christianis satis fuerit hæc constitutio recepta. Ad hoc. 2. q. 7. c. & si illa, & q no. in c. literas, de rest. spo. lia. & 25. q. 1. c. qui ad perperam, merito tenetur ipse, ad confessionem. Sed tu dic, q verius sit dicere, q

sit de iure diuino, cui papa subijcitur c. sunt q. dā. 25. q. 1. ideo tenetur confiteri. & vide quod no Felin. post d. Au. in c. 1 de con. sti. & iō infertur, q papa pt ligari a sacerdote, cui se subijcit in cōfessione. vt dixit gl. in c. fane 2. de of de & gl. in c. nemo. 9. q. 3. pro. quib. facit c. non. si in rōpet ter. 2. q. 3. & ratio est, qa ille in hoc actu est maior pa, pa cū ille sit spā lis vicarius D. i. in illo actu, papa verò generalis. Item in illo actu nō tenet locū papæ, sed censetur priuata persona, quia licet sit papa, non tā habet peccandi licitiā, sen potestatē. 40. di. ca. ... & sacit. l. 3 tl. de of. præs. & ideo dicit no. in c. dilecti, đ ex cesf. prel. q papa, non pōt cōpelle re sacerdotē ad sibi reuelādum, quod ei in cōfessione fuerat detectū, qa in eo casu sacerdos ē papa maior. & vid Ho. in sum. de pœn. & re. §. cui cōfiteri. Inquātū aūt hæc confessio est instituta per. c. omnis, s. q quilibet teneatur confiteri semel in anno nō ligatur papa,

† Caue ab ea glo. quie reprobata est a censu. Rom.

c Quod papa] Idem tenet Io. An. in d. cap. omnis, de pœ & re. & ibi Abb. q ex quo confessio est ex quadā gñali traditione ecclesię, & concernit vniuersalē statum ecclesiæ, contra quem papa non potest veni- quia par in parem non habet imperium. c. innotuit, de elec. quanquam dicat Gem. in c. iustum. 9. dist. q de æquitate Papa tenetur confiteri aliàs peccaret mortaliter. pro quo facit, quod no. Nic. de Ly. super Mat the. 23. vide infra lex, in prin., & ibi addidi.

Indubitanter]

cramẽtis, excepto baptiſmate, de q̃bus nõ patet, qñ, & q̃uo a Chr̃o expreſsè fuerint inſtituta. Indubitãter[a] ergo tenẽdũ, q̃ eſt de iure diuino. & ſemp̃ hoĩes tenebant ad eam poſt caſum in peccato mortali in voto, ſed non ĩ effectu, qa nondũ erãt inſtituti ↄfeſſores, niſi poſt paſsionẽ Chr̃i, q̃ hẽrẽt autoritatem abſoluendi.

2 Verũ oẽs [b] teneant ad ↄfeſsionẽ? [c] ℞. q̃ ſic, oẽs, qui pctm̃ mortale ↄmiſerũt, & tam infideles, q̃ fideles, ſm̃ Ric. ĩ 4. di. 17. ita. q̃ non ↄfitẽs mortale pctm̃ ↄmiſſũ tã añ baptiſmũ, [d] q̃ poſt, ſi hẽt copiã idonei ↄfeſſoris, memoriã pcti, & tp̃s, & loquelã ad ↄfitendũ, oĩno dãnabit, cũ ſit de iure diuino p̃cepta, vt s̃. patuit. veruntñ prout confeſsio eſt p̃cepta ab eccleſia, vt fiat ſemel in anno in c. oĩs, de pęni. & remi. non ligat niſi fideles.

3 Verũ pueri teneant confiteri? ℞. ſm̃ Sco. ĩ 4. di. 17. & cõiter doc. pueri, q̃ non diſcernũt, & quorum ætas ignorat, q̃d videat, & furioſi non tenentur ↄfiteri. Sed qñ q̃s inſtructus, & interrogat⁹ ordinatè pcipit diſtinctè q̃d iuſtũ, & q̃d iniuſtũ ĩ lege diuina, q̃d pt faciliter videri, ſi ad ordinatas interrogationes ordinatè rñdit, ſicut ali⁹ adult⁹ pfectè ex ſimilibus p̃miſſis ſimpliciter rñderet, tũc hẽt ætatẽ ſufficientẽ ad cognoſcẽdũ iuſtum, vel iniuſtũ ↄ̃ Dei legem, & confiteri tenetur.

4 Verũ non hñs mortale teneat ex p̃cepto eccleſiæ ↄfiteri ſaltẽ ſemel ĩ anno? ℞. S. Bo. Th. Ric. & Pe. in diſt. 17. tenẽt q̃ ſic, ñ ex vi ſacr̃i, ſed ex vi ſtatuti eccleſiaſtici. Sco. e. di. tenet, q̃ nec ẽt ex ſtatuto eccleſiæ tenetur, ſed ſufficit q̃ ſe p̃ñtet ſacerdoti, & dicat ſe non hẽre conſciam mortalis pcti, vt ad communionẽ poſſit admitti. Tu verò dic, cũ hõ teneat ↄfiteri ſm̃ Ric. in 4. di. 21. d̃ mortalib⁹ oblitis gñaliter, non de ſingulis generũ, ſed d̃ gñibus ſingulorũ, Itẽ quia dicit p̃s, Ab occultis meis mũda me dñe. q̃ vera eſt opi. prima, q̃ q̃s teneat ↄfiteri ſaltẽ gñaliter de gñibus ſingulorũ pp̃ periculum peccatorũ ignoratorum & occultorum, & opi. Sco. intelligĩt, qñ quis eſt certus, [e] q̃ nullum mortale hẽt, quia tunc non tenetur confiteri. Et ſic ſerua.

5 Verum poſſit diſpenſari cum aliquo, vt non teneat cõfiteri? ℞. ſm̃ Ric. ĩ 4. diſt. 17. & Th. [f] e. di. q̃ non, ſm̃ q̃ obligat ex vi ſacr̃i, p̃t tamen papa diſpẽſare, ſm̃ q̃

a Indubitanter] Pro hoc facit, quod no. dicit S. Bon. in 4. q. 17. Vbi quærit, a quo fuerit inſtituta cõfeſsio & reſpondet in corpore ſic, Dicendũ, q̃ duo ſunt in confeſsione, vnum formale & completiuum, & hoc eſt abſolutio, ſiue poteſtas confitendi, vel medicãdi; & hanc dñs inſtituit, qui poteſtatem clauium cõceſsit, vt patet Io. 20. Accipite ſpiritũ ſanctũ. Et penes hoc reſidet virtus. Aliud eſt materiale, & hoc eſt deteſtatio peccati, ſiue morbi; & hoc dominus nõ inſtituit in ſe, ſed inſinuauit. rõ aũt, quare non inſtituit, hęc fuit, qa ſufficit ęgroto exponere medicũ, & medicinã. Et vlterius cõfeſsio peccati non valet extorta, ſed dẽt eſſe voluntaria, ideo dominus inſinuauit relinquens hoc in voluntate ægrotantium.

b Quod ad hãc q̃ſtionẽ, & ſequ. ſpectat, vidẽda tibi eſt S. Syn. Tri. ſeſ. 14. c. 5. de confe. Cate. de pœn. ſac. ca. ſed quem admodũ. vbi declaratur eẽ diuini iuris. P. V.

c Oẽs teneantur confiteri] S. Bo. ĩ dicta di. 17. & S. Tho. triplicẽ aſsignant hui⁹ obligationis rõnem. Prima ẽ vniuerſalis indigentia, qa vt dicit Pau. oẽs peccauerunt & egent gr̃a Dei, & nemo eſt, qui nõ peccet, eccleſiaſtici. 7. ideo q̃libet ad Deũ tenetur ↄdu in confeſsione recognoſcens ſe peccatorẽ pœnitet Deum, & gr̃atiam obtinet. ſecũda ratio eſt propter ſacræ communionis reuerentiam. tertia, vt hæc diſcretio gregis dominici, ne lupi abſconderent ſe inter agnos, vt illos deuorent.

d Ante baptiſmum] S. Tho. in 3. parte. q. 68. ar. 6. dicit, q̃ peccator accedens ad baptiſmum tenetur dolere de peccatis commiſſis, non autem confiteri ſacerdoti ante baptiſmum. ratio, quia talis confeſsio ad hoc ordinatur, q̃ confitentem abſoluat a peccatis, & liget ad ſatisfactionẽ. Item quia baptiſm⁹ eſt ſacramentorũ ianua, ideò confeſsio non eſt ſibi neceſſaria. Dic pro ſaluatiõe autoris ſic ſecundũm Ri. in 4. di. 16. q̃ pœnitẽtia poteſt accipi, vel inquãtũ eſt virtus, vel inquantũ eſt ſacramentũ hoc ſecundo mõ pœnitentia non eſt neceſſaria de mortalib. præcedentibus baptiſmũ. primo mõ ẽt p̃t cõſiderari inquãtum formata, & ſimiliter non eſt neceſſaria, vel p̃t conſiderari inq̃tũ informis. i. q̃dam peccati deteſtatio cum propoſito emẽdandi, quamuis non omnino ſufficiẽs ad expulſionem peccati, & hæc ad minus eſt neceſſaria actualibus mortalibus præcedentib. baptiſmum tanquã cauſa remouens prohibens ſuſceptus diuinæ gratiæ, q̃ in baptiſmo datur illis, quibus remota ſunt impedimenta prohibentia ſuſceptionem diuinæ grę. hæc Ro. confeſsio. 1. § 6. cogita tamẽ q̃ rationes ſunt ad vtrãq; partẽ.

e Certus] Sed cũ quis non poſſit eſſe cert⁹, iuxta idem eccleſiaſtici. 9. Nemo ſcit verum odio, vel amore dignus ſit, quomodo ergo poteſt eſſe certus? Dic hoc ex reuelatione diuina poſſe ſcire, vt dicitur de beato Franciſ. & de alijs ſanctis.

f Et Tho.] Dicit, quod miniſtri eccleſiæ inſtituũtur in eccleſia diuinitus fundata, & ideo inſtitutio eccleſiæ præſupponitur ad inſtitutionẽ miniſtrorũ, ſicut opus creationis præſupponitur ad opus naturæ, &

quia

quia ecclesia fundatur in fide & sacramentis, ideò ad ministros ecclesiæ nec nouos articulos fidei edere, aut editos remouere, aut noua sacramenta instituere, aut instituta renouare pertinet, sed hoc est potestatis excellentiæ, quę soli debetur Christo, qui est ecclesiæ fundamentú. Et ideò sicut papa non potest dispẽsare, vt aliqs sine baptismo saluetur, ita nec quod salueetur sine cõfessione, secundú quod obligat ex ipsa vi sacramenti hæc. S. Tho.

a Repete annotationem ad c. 19 3. confess. & de præs. cõ. Tri. sess. 14 c. 7. de casuũ reser. P. V.

b Deprauari] Dicit super ca. vir. perfectos tantus est virtutis amator, quòd vellet omnes nosce, sua mala, dummodo nõ esset occasio mali, sed boni.

c Solis presbyteris] S. Tho. ea. di. ar. 1. q. 1. reddit rõnẽ, nã grã, q̃ in sacramentis datur, a capite in membris descendit, & ideò solus est ille minister sacramẽtorum, in quibus gratia datur, qui habet ministerium sup corp9 Christi verũ, quod solius sacerdotis est, q cõsecrare eucharistiã põt, & ideò cũ in sacro pœnitẽtię gratia conferatur solus sacerdos est minister huius sacramẽti, & iõ ei soli faciẽda est sacramentalis confessio q ministro ecclesię dẽt fieri, hoc. 1. Vnde Augu. de pœ. dist. 6. Qui vult confiteri peccata sua, vt inueniat gratiam, quærat sacerdotem.

d S.Th.] Est vbi supra. q. 2. vbi sic ait, q sicut baptism9 ẽ sacrm necessitatis, ita & pnia. baptism9 aũt hẽt duplicẽ ministrũ, vnũ, cui ex officio baptizare incũbit, s. sacerdotẽ, aliũ cui tõne necessitatis dispensatio baptismi cõmittit. Si ergo de sacro pniæ, q in casu necessitatis qlibet erit minister. & ista doctrina bñ sequitur, q sicut in casu necessitatis mulier põt baptizare sic & poterit peccata i confessione audire, q ẽ absurdũ, qn qdẽ nõ possint esse iudices in for. contẽtioso, vt p Ab. i c. dilecti, d arb. & l 2. ff. de re. iu. Errat ergo

obligat ex pręcepto ecclesiæ, s. vt possit diutius confessionẽ differre, q̃ sit statutũ ab ecclesia. vñ ẽt papa tenetur confiteri, qa licẽt ille, cui ɔfiteri dẽt, sit iferior eo, inquantũ est platus, est tñ supior inq̃tũ ẽ peccator & ipe ɔfessor dei minister.

CONFESSIO 3.a cui faciẽda est, vtrũ soli sacerdoti? Resp. ẽm S. Bo. in 4. di. 17 q de ɔfessione possum9 loq dupliciter. vno mõ put est opus virtutis directẽ repugnãs hypocrisi, in quo quis seipsũ accusat, nẽ ali9 sit, q̃ appareat, vel mala sua aperit ad inuestigandã curationẽ, & hoc mõ confessio pt fieri cuilibet ẽt laico, q pt adiuua e instruẽdo vel orãdo, & de quo hõ pt erubescere, & humiliari, & ille exẽplo hũilitatis meliorari, ñ peccatosũ cognitione deprauari.b alio mõ put ɔfessio ẽ op9 sacramẽtale, & put ordinat ad reconciliationẽ, q̃ fit p absolutionẽ, & ligationẽ. & qm hæc potestas collata ẽ solis psbyteris,c iõ hęc ɔfessio nullis nisi præsbyteris est fienda.

1 Sed qd si psbyter deest tenetur qs ɔfiteri laico i casu necessitatis? Resp. Magister sniarũ in 4. di. 17. & S. Th.d ea. di. & tex. Aug. d pę. di. 1. quẽ pęnitet, & glo. extra de of. or. in c. pastoralis volunt q sic, sed verior est opi. Sco.e Ric. Pe. & cõiter Theo. in 4. di. 17. q ñ teneẽ de necessitate. & hoc patet ex pdictis, imo vt dicit Sco. eadem di. q si peccator sic posset p se verecũdari, & i gñali sic q̃rere ɔsiliũ, vel laic9 ñ est magis discret9, q̃ ip se, q non ẽ vtile ɔfiteri laico, non expedit, posset bñ ẽẽ vtile ex materia verecũdię q̃ ẽ vna pęna debita p pc̃õ vñ sic ɔfitẽs laico solueret vnã pęnã d̃bitã p pc̃õ & sic ẽẽt bonũ ɔsiliũ eidẽ ɔfiteri, i tali casu, dũmõ sit talis, q ñ habeat deprauari ex auditione pc̃õrũ, & sic intelligit Aug. vbi s. vt ibi patet.

2 Vtrũ oĩ sacerdoti sit ɔfitendũ? Res. ẽm cõiter doc. q non sed solũ sacerdoti pprio f loquẽdo de confessione, prout est sacramentum

S. Th. nec similitudo ei9 ẽ bona ex eo, qa in cõfessiõe seqtur snia, qd non in baptismo, & iõ oportet, q sit minister eius illi, q hẽt autoritatẽ sniandi. vñ plus dicit. S. Bo. vbi supra q hoc offĩ nõ debuit cõmitti omnib. qa absoluere dicit actũ alicuius personæ autoritatem hñtis, neq; oportet, qa nullus volẽs habere sacerdotẽ, & eo carẽs priuatur salute, sufficit n. sibi voluntas, confitendi, & vt voluntas eius exterius appareat, dat magister cõsiliũ, q cõfi eat proprio socio, non q illa cõfessio sacrm eccle się sit sed vt talis ostdat se pfectã hre volũtatem, & facere, qd in se est, id qd dicit. S. Augu. li. de pnia in d. c. quẽ pœnitet, non cogit, cũ sic consiliũ, vt patet ex verbis ei9. nec. gl. in d. c. pastoralis vrget, qa finaliter cõcludit laicũ ñ posse absoluere, vel ligare. c. 1. §. vna, d sum. tri. & si. cat. & ita ẽt dicit Ab. ibi. Similiter dicẽ. ẽ de laico, q non põt absoluere ab excõicatione, quia sufficit sibi cõtritio de peccato, pp quod i excõicationẽ incidit, & intellige in foro pœnitentiali secus in contentioso, de quo dic, vt supra absolutio. 1. in princ.

e Opi. Sco.] & rõ est ẽm eũ, quia accusatio ad hoc ex præcepto fit, & nõ ad aliud, nisi vt cquatur snia, & nullã hẽt laic9 sniandi autoritatẽ in isto foro, iõ nullũ præceptum est de accusando se laico, imò necessarium est non confiteri laico, qa nulli licet diffamare se, nec prodere peccatum suum occultũ, maximẽ qñ ille, cui pdit, non psumitur celator secreti, nec scit melius consulere peccatori, quã ipsimet, nec ẽt patet, q pro requirendo consilio possit prodi peccatũ, cum hoc possit fieri in generali & c. hæc Sco.

f Sacerdoti pprio] Intẽm est verũ, q si fiat alteri cõfessio, nihil ht ẽm S. Bo. in 4. di. 17. & iõ ẽ ẽm Th. ea. di. quia oportet, q dispensator huius sacramenti habeat imperium, & sic iurisdictionem, ille aurem, qui non est proprius sacerdos, non potest imperare.

a Nisi sit periculum] Ad hoc ē tex. in c. prætor. §. verū. 32. di. & gl. ibi dē in ver. per manus, q fundat se, φ hæreticis nō ē in necessitate cōfitendū pp periculū peruersiōis ergo vbi non est periculum, in necessitate licet cōfiteri.
b De hoc s. Syn. Tri. sess. 14 c. 9. & 23. ca. xv. de ref. Cate. de pę. sa. c. sed iā de mi. P. V.
c Proprius sacerdos] Dr̃ tripliciter. Primo cōmissiuè. secūdo cōiter. Et tertio mōpropriè. Cōisimè dr̃ ꝓprius sacerdos qcunque pt confitentem absoluere, siue p ꝓpriā autoritatē, siue p cōmissionē vt sunt illi, q habent priuilegiū, dū prædicant, audientes cōfessionē. Cōiter verò dr̃ ꝓprius sacerdos omnis ille, q ex propria autoritate, vel officio tanquam prelatus ordinarius pōt absoluere, vt eps, & sacerdos parochialis. Propriè verò dr̃ proprius sacerdos ille, q administrat sacramēta, & cui est cōmissa spālis cura. & iste est sacerdos parochialis & sic cōplectitur hæc di. oēs ꝓpriè sacerdotes. hæc S. Bo. in 4. di. 17. & subdit Ab. vbi s. φ n̄ petita alterius licentia pt qs rcurrere ad quēlibet istorū. vid gl. i c. si. de of. le. li. 6. & in c. de pę. & rem. libr. 6.

talis, & de præcepto iuris diuini, & ecclesię vt clarè patet i c. oīs, de pę. & re. nisi s̃m Ri. in 4. dis. 17. in casu extremæ necessitatis, qñ alicui imminet periculū mortis ꝓbabiliter, & proprium sacerdotem habere nō pt̃. nam tūc quilibet sacerdos potest quemlibet peccatorem audire in confessione, & absoluere ab oīb. peccatis, casibus, & excōicationibus vt tenet gl. in c. pastoralis, de of. or. quam sequuntur cōiter doc. arg. ad hoc. 26. q. 6. si presbyter & c. se. & de fur. c. fures. de sen. ex. c. eos, li. 6. ita, φ non oportet amplius de ipsis ɔfiteri, seu ad aliquem recurrere, ēt si erat casus reseruatus, ar. d. c. eos. sed tñ quò ad excōicationē serua, qđ dixi s. absolutio. 3. §. 16. dūmō talis sacerdos non sit hæreticus, excōicat⁹, aut ab ecclesia præcisus s̃m S. Bo. ea. di. Ego tñ credo, φ nisi sit periculū a peruersionis in ɔfitente, quod ēt in tali casu liceat confiteri hæretico & excōicato aut pręciso, & ab solui ab ipsis, si alius sacerdos haberi non pt̃, & sit paratus audire, qa inducere talem nō licet, vt supra clerico. 9. §. 1. & φ tales sacerdotes verè absoluant in tali casu, nec peccēt sic absoluendo, dūmodo pęniteāt đ peccato suo, ratio ē, qa s̃m Pe. Aur. in 1. di. 17. ptās clauis, q est absoluendi a peccato, & ex consequenti ad pęnā ęternā commutādam in tēporalē, & ad grām acti uè conferēdā per modum applicantis actu meritum passionis Christi, fundatur in charactere sacerdotali, q quidē est indelebilis. & quanuis ab ecclesia in tali sit ligata talis potestas, tamē in tali casu non credo, qa necessitas non subiacet legi positiuæ, vt in ca. quod non est, de reg. iu. hoc tenet gl. in c. non est, de spon. Et s̃m Pe. de Pa. in 4. sicut a tali pt baptismum recipere, sic & pęnitentiam, cum & ipsa sit sacrm̃ necessitatis, & est tutius in tali articulo ɔfiteri p ea, q supra dixi ɔfessio. 2. §. 1.

8 Sed quis dr̃ ꝓprius b sacerdos? c Res. vt collig. ex Ri. vbi supra & Pa. in d. c. ois, & Car. in Cle. dudū, de sep. Primò Papa in toto mundo. Secundò legatus in tota sua ꝓuincia. Tertiò pœnitentiarius eiusdē legati in prouincia. Quartò Archieps, dū visitat, est proprius sacerdos suorū suffraganeorū & eos absoluere pt. c. nr̃o, đ pę. & re. Quintò Eps in tota sua diœcesi. Sextò Archipsbyter ecclesiæ cathedralis. Septimò Vicari⁹ gñalis epi. Isti duo pñt audire oēs de diœcesi, ar l. cum ptor, ff. de iudi. & c. officiū, đ of. Arch. Octauò pṡbyter parochialis in tota sua parochia. Nonò vicarij pstorū. Decimò oēs hñtes licētiā ab aliquo pdictorū.

4 Sed nunqd non hñtes executionē ordinū possint licētiari ad audiendas confessiones ab aliquo, q executionem dare non pt̃? Res. vt colligo ex Arch. in c. p lectis. 25. di. & ā Pa. in d. c. oīs, φ tripliciter dr̃ qs nō habere executionē ordinū. Primò q non hēt velle, vel nolle, sed eius velle dependet ab alio, sicut sunt religiosi, vt. 12. q. 1. non dicatis, de ele. si religiosus, li. 6. de testa. religiosus, de se. c. si. li. 6. vñ, nisi tales habilitētur a suis platis, nullo mō ēt ex licētia sacerdotum parochialium, vel epōrū, si sunt exempti, pñt absoluere, vel ligare. Secūdò dr̃ qs non habere executionē ordinum, qui ē excōicatus, suspensus, vel interdict⁹, & hmōi & talib. non potest dari licentia audiendi confessiōnes, nisi prius habilitentur ab eo q tale impedimentū pōt auferre. Tertiò dr̃ qs non habere executionem ordinum, qa nō habet populū sibi subditū, sicut sunt religiosi a suis platis habilitati, & oēs sacerdotes sęculares, qui nō hñt curam animarum, vnde bene talibus pt concedi licētia audiēdi non solū ab his, qui hñt curam in actu spāliter ipsis committendo, sed etiam generaliter dādo licentiā subditis ipsorū, vt quęcūq; voluerint, eligant sibi ɔfessorē.

Nec

a Nec ob. q iudex] sic format Sriū, nullus priuat*, pōt dare iurisdictionē ei, q nō hēt, vt l. priuatorū, & c. significasti, hic allegatis. Vbi hī, q priuatorū cōsensus non pōt facere quē iudicē, licēt in eū, q est iudex possit consentire: & q non sint sub diti eius. Sed in casu nrō non habētes executionē non sunt iudices, ergo nō pōt dari eis talis licētia. & dicit Ab. in d c. significasti, d fo. com q hoc ar. procedit et in foro poenitentiali, qa licēt quis habeat a prælato suo Iniam confitendi alteri sacerdoti, tn eligere dēt hntē curā habitu, & actu. & vide Fede. consi. 95. & gl. sing. in Cle. 1. de priui in ver fic. spāli. Sed rñdet summa nra, & bene. & hāc eā dē opi tenet Ro. in ver. conf. 3. §. 3. & sic tenz licēt Pa. in d. c. omnis, aliter dicat.

b Vt patet in c. fi.] Scias, q de iure cōi nullus p̄latus quicunque maximus poterat sibi eligere confessorē, ratio qa nullus pōt ligari, vel absolui nisi a suo iudice. c. q aūt, & c. ois, de pę & re ergo oportebat q prælatus iret ad superiorē suū. De iure ergo eps dēt confiteri archiepiscopo Archieps patriachę: patriarcha papæ. Vide plenissimè

Nec ob. q iudex a prorogatus iudicat iure pprio. Et ideò si non hēt iurisdictionē in actu, non pt ar c. significasti de fo. cō. Rō qa priuat* non pt dare iurisdictionē, q nō hēt. l. priuatorum, C. de iu. om. iu. Itē prorogare idem est, q extendere. & iō qđ n̄ est, non pt extendi. c. ad dissoluendū, de despon. imp. Quia rñdeo, q qlibet sacerdos, ex quo est sacerdos ordinatus, hēt iurisdictionē: solū deficit mā, in qua exerceat. & ideò cū sibi exhibeē p talē licentiā in gñe datā, absoluit autoritate ppria, q hēt, & pt exercere oblata sibi materia dbita. Non ob. ēt. c. ad hæc, de rescrip. vbi ꝯcessio iudicis incerti non valet, qa illud verū est qtū ad forum contētiosum, vt no. Ge. in c. pe. de pę. & re. li. 6 & istā opi. tenet Ho & seqē Pa. in cle 1. de priui. in Cle. dudū d sep. licēt pri* renuisset ꝯriū. & iō ēm hoc limita, & itellige dicta doc ī Cle. 1. de priu. & 16. q. 1. §. ecce. & ī Cle. dudū, de sep.

5 Vndecimò dr̄ ppri* sacerdos eius ille, q eligit a Papa p suo ꝯfessore. & similiter ab Epis, Archiepis, Patriarchis, Cardinalibus, & & similib. p̄latis epis superiorib. & ēt ab inferiorib. p̄latis, dūmō sint exēpti, vt patet in c. fi. b de pę. & re. Sed no. q tales inferiores epis oportet primò q sint imediatē sub Papa, qa exēpti, q hnt Abbatē, vel gnalem, & hmōi sup se, nō pnt sibi eligere ꝯfessorē de iu. cōi ēm Hos. in § cui ꝯfitēdū, & Pa. in d c. fi. Scdō q sint p̄lati. & capit largē p̄lati ēm Pa. ibid. ēt p sacerdotib. curatis, q largē c dnr p̄lati, vt in c. tua d cle. ægr. licēt strictē noīe p̄lati ven. solū illi q hnt iurisdictionē fori ꝯtentiosi. vid bonā gl. ī c. 2. de iudi. & Cle. dudū, d sep. i ver. p̄lati. Tertiò q sint exēpti, vno istorum deficiēte non pnt sibi eligere confessorē.

6 Vtrū prælati possint vna vice eligere vnū, alia vice aliū? Res. q sic, dūmō nō faciant in fraudem secundūm Directorium.

7 Sed quā autoritatē hēt talis electus sup eos, q eū elegerūt? Res. ēm Pa. in c. significasti, de for. com. q electi p exēptos epis inferiores n̄ pnt absoluer ab excōicatione, & casib. epis reseruatis, ar. c. 2. de pen. & re. li. 6. nisi spālē indulgentiā habeant sup hoc. sed Host. tenet, q vbi exēptus eligit, electus hēt potestatem pęnitentiarij Papæ quō ad absolutionē, non quō ad dispensationē d. nisi d spāli mādato. A n̄ exēptis verò elect* hēt ptā tem illius cui subest, vnde ꝯfessor epi pt sup ipm sicut Arch. & sic d cęteris, & hoc magis pl3 quō ad pdictos, d qb. loqē. d. c. fi. d pę. & re. & idē dicerē d illo, cui Papa ꝯcedit, vt possit sibi eligere ꝯfessorē, vt ꝯfessor possit eū absoluer ab oīb. n̄ rseruatis pa pę, & ad. c. 1. e pdictū dico ītelligēdū casu suo, qn eps dat suo subdito talē Iniā, sed n̄ qn papa, qa potuisset loq gnal*r, si voluisset.

8 Vtrū eo ipso, quo eps, vel tales exēpti, de qb. s. confitentur alicui, videātur eū eligere? Res. q sic, quia plus est factis eligere, quā verbis. l. non dubium, C. de le. & in c. legebatur, d maio. & obe. & in c. fi. 15. q. 6.

9 Duodecimò dr̄ ppri* sacerdos, qlibet pbyter pochialis oiū vagabūdorū, & illorū, q n̄ hnt ppriū domiciliū. & hoc tādiu, qdiu in eius pochia īueniūē, qa a quocūq; pochiali pbytero, ad quē se trāsferūt pnt absolui, & a fortiori ab epo, aut Iniam hnti

Host. in sum. de pę § cui confitēdū. Sed qa isti p̄lati hnt superiores nimis distantes, iō fuit cōcessum eis priuilegiū, de quo in d. c. fi. vt possint sibi eligere confessorem.

c Qui largē &c] Nā cū hoc casu tractamus de fauore, & sit bñficiū Principis, nulli nocēs, dēt fieri largissima interptatio. c. olim, d verb. sig. & l. fin. ff. de consti. prin.

d Nō quō ad dispensationē] Puta in irregularitate, in voto, in ordinib. tn̄ contra Ab. tenet Fede consi 95. & c.

e Et ad. c. 1.] Remouet nāque obiectionē, qa videbat, q electus ab aliquo d Inia papæ, nō posset absoluerē a casibus epis reseruatis, sed rñdet. Ratio ē, qa fortiū forū qs rōne domicilij, vt in ca. pe. & de fo. comp. & c.

Et sic limitatur regula, ꝙ delegatus principis potest subdelegare; fallit, qn̄ committitur nudū officium sine iurisdictione, ex eo, quia videtur electa industria psonæ. Et idem erit in similibus casibus, vbi fit eadem ratio, sicut & in istis. Isti enim hic sunt positi exépla riter, & dictū restringitur, & ampliatur secundū dispositionis rōne. l. cum pater. §. dulcissi. §. 2. de lega. 2. & vbi est ... cū electa ... có. fir. vti. vel inuti. Sed aduerte, ꝙ tex. i... e est intelligend⁹ de nudo ministerio, & industriali; sec⁹, si industria n... versatur, vt in cap. d... s cum, de officio deleg. lib. 6. vbi, si Papa mandat alicui, vt ꝓuideat a cui ... de bñ ... cio, pōt alteri committere vices suas quia ex q... per sona certa est expressa, non versatur ibi industria, sed nudum ministerium &c. Et intelligere hoc qn̄ nudum ministeriū competit iure alieno, quia tunc non potest subdelegari; sec⁹ si iure proprio, vt in c. quia pp. de ele. vbi facultas eligendi potest committi, & hoc quia iure ꝓprio competit. sed adhuc contra facit, quia etiam qn̄ nudum ministerium competit iure alieno, potest al... committi. Hoc tenet glo. sing. c. pe. de elec. li. 6. in ver. de certa, quæ dicit, ꝙ si canonicus commisit alteri vocem suam, potest ille commissarius aliū substituere, mouetur, quia procurator ad negocia potest substituere, vt in c. 1. de procu. li. 6. Et secundùm hoc oportet dicere, ꝙ loquitur tex. hic allegatus, qn̄ nudum ministerium nudū committitur autoritate publica a superiore; secus, si constituatur procurator. & sic habes duas limitationes, quarū prima est, ꝙ si negotium est commissum a superiore, dato ꝙ sit nudum, potest delegari, si non est industriale. secundò etiam si est industriale, sed constituitur procurator, quia iura generaliter dicunt, ꝙ procurator ad negotia substituit, vt in d. c. 1. de procu. lib. 6. & facit tex. pe. locum a speciali in c. fi. de procu. lib. 6. Sed Bart.

in l. fi. ff. de diuer. tempora. præscri. licit, ꝙ procurator constitutus ad certum negotium non expressa certa forma, non potest alium substituere, quia videtur electa industria personæ, de quo Ro. cōsi. 371. d. c. is cui. Tu responde, ꝙ procedit de æquitate.

in d. capit. omnis, quòd sic, quandocunque subest aliqua legitima causa, puta quia est reuelator confessionis, vel sollicitator ad malum, vel non habet debitam scientiam, vel probabiliter videtur sibi periculum, vel sacerdoti imminere, vel est excommunicatus, [a] & huiusmodi, & tūc debet petere licentiam, & obtinere, [b] ꝙ si non potest obtinere, nec adire potest superiorem, sufficit, ꝙ petijt. & sic supplet d. ca. omnis, per ca. placuit, [c] & ibi gl. de pę. di. 6. sic, vt sit sensus, debet obtinere liām. s. si pōt, vt in d. c. omnis, vel adeat alienum, si non pōt, vt in d. c. placuit, ego verò in hoc multū nō insisto, quia verissimū puto, & quia hodie habent multi ꝓprij sacerdotes, quib. legitimè cōfiteri possumus, si vn⁹ non est idoneus, & si casus accideret, tene qđ dixi, qa præcepta non se extendunt vltra charitatem, et si licet cā meliorandę [d] vitæ, extra de regula. ca. licèt, quanto magis causa recuperandæ.

16 Verū liceat [e] absq; alia licentia confiteri fratribus Minoribus, & Prædicatoribu? Resp. ꝙ sic, si. 5. concurrāt. Primū, ꝙ generalis, vel prouincialis Minister, aut custos quò ad minores, & Magister, aut prior ꝓuincialis, aut eius vicari⁹ quò ad Prędicatores accedat ad præsentiā prælatorum, petendo quòd fratres, q fuerint electi, possint liberè ɔfessiones suorū subditorū audire. Sed istud primum est de bñ esse, vt infra patebit. §. 11. Secundum, [f] ꝙ fuerint electi, & habilitati ad audiendas confessiones ꝑ generalē, aut prouincialem Ministrū quò ad Minores vel ꝑ magistrū, aut priorē prouincialē quò ad prædicatores. Tertiū ꝙ sic electos pñtent etiam per se, vel fratres, quos ad hoc đputauerint, episcopis, seu eorū vicesgerentib. petēdo humiliter, vt de eorū bene placito possint audire con

a Vel est excommunicatus] Qñ est excommunicatus, vel interdictus, nō est necesse petere licētiam, quia cum istis prohibetur loquuto. 11. q. 3. Cum excōicatio.
b Debet obtinere licētiam] Idē tenet S. Bo. in 4. di. 17. ar. vlt. q. 2. in rñsō ad quintum. Idem tenet Tho. in d. distin. 17. ar. 4. i respon. ad quintum.
c C placuit] Dicit tñ ibi Archi. ꝙ honestius est, vt petat licētiā, ꝙ si non vult dare, liberè vadat. Et add. t. ꝙ idem est in sacramēto baptismi, ꝙ licitè vitatur proprius sacerdos ꝓpter ignorantiā, secus in alijs sacramentis ab his duobus.
d Causa meliorandæ] Mutare religionem potest monachus cā arctioris vitæ pro hoc facit, quia qui vult cōfiteri, debet quærere sacerdotem scientem ligare, & soluere, de pœ. di. 6. Qui vult. Et not. hic vnum, quod quando proprius sacerdos esset viciosus tunc ipso iure videtur concessa licentia alteri confitendi, ita sentit gl. in c. placuit, de pę. li. 6. eò quia malitia est grauior ignorantia de se, propter quod grauius punitur, Luc. 12. seruus sciens voluntatem domini sui. Et illa sunt grauiora, quę a Deo grauius puniuntur. 24. q. 1. non afferamus.
f Secundum] Quia dicit text. in Clemen. dudum, in §. statuimus, quod eligere studeant personas sufficiētes, idoneas, vita probatas, discretas, modestas, atque peritas ad tam salubre ministerium, & officium exequendum. Not. ibi, probatas Ber. ad Eugenium, Probatos oportet eligi, non probandos, capitulo in Lateranensi. in fin. de præbend. hæc gloss. & Car. ibidem. Not. sufficiētes, quod considerātur i sufficientia. pro sollicitudine potentiæ, & scient a. ...

neas, dicitur idoneus irreprehensibilis, aptus, vtilis, conueniens, quasi conformis cuilibet secundùm deriuatores, & secundũ etymologiam, habens duplex donum. Vita probatas. Et hoc probatur, quia aliàs bonam vitam suadere non possent, seu modestiam. 46. di § necesse.

34. di. quando, quia potest esse bonus religiosus, & il literatus, vt no. 16. q. 1. legi. Sed ad hoc potest respõderi, ꝙ aliàs se potecit informace &c. 79 distin. quid est Lap. tamen tenet contracium, quia præseus dicitur quasi pcæsentibus positum, facit quod not. 3. q. 9. Testes, in glo.

fessiones suorum subditorum. An aût [a] requiratur, ꝙ personaliter, ducat tales fratres electos? ego credo ꝙ non, sed sufficit, ꝙ verbaliter, vel aliter qualitercunque. Ratio, q̃a q̃n aliquod onus imponitur alicui sine determinatione, quo ipleto, ad aliquod beneficium meretur admitti, quocunque leuiori modo impleatur onus, conditio dicitur impleta, & sic ad beneficiũ meretur admitti, hoc probatur. ff. de condit. & de. l. ꝙ traditũ. Cũ ergo onus pñtationis impositum præfatis electis non distinguat, q̃uo fieri debeat, cû possit fieri multis modis, vt ff. de procu. l. presens, [b] & ibi gl. igitur qualitercunque fiat siue per scriptum, siue verbaliter, intelligitur conditio impleta. Nec ob. glos. in Cle. dudum, de sep. quæ dicit, ꝙ debet fieri pñtatio ꝑsonalis, quia pñs dicitur, q̃ probatur sensib. corporis, ar. ff. de ver. ob. l. 1. in prin. q̃a si aduertis, hęc ratio nõ valet, quia præsentatio personalis etiam potest fieri ꝑ procuratorem, vt in l. final. C. de procura. [c] Et sic præbet se quis sensibus per se, aut alium, vt dic. l. præsens. Sic intellige gloss. per d. l. presens, vt ibi. & not. per Ioann. Andr. in capitu. præsenti, de præbend. libro. 6. facit cap. tuæ, de procu. vbi patet, quòd pręsens nominaliter non infert necessariò, vt per se faciat, sed bene, si aduerbialiter dicatur vt ibi patet. Quartum, quod requiritur est, ꝙ non audiant confessiones extra diœcesim illius, cui sunt præsentati, [d] & in hoc differunt a proprijs sacerdotibus parochialibus, vel episcopis, vel prælatis ordinarijs, qui possunt vbique audire suum subditum, & absoluere in foro pœnitentiali, quia in his, quæ fiunt sine strepitu, & sub silentio, nullius læditur territorium. l. 2. [e] ff. de officio procon. facit, quod not. Panorm. in capi. cum contingat, [f] de foro compe. & ita tenet Cardin. in dicto Clemen. dudum, in ver. extra ciuitates. Quintum, quòd ille, qui vult eis confiteri, sit de iurisdictione illius prælati, hæc habentur ex d. Clementi. dudum.

17 Verũ prędicta præsenta

Aliàs est. 47. Discretas, vt sciant soluere, & ligare de pę di. 1. quem pœnitet, & misericordiam cum rigore miscere. 45 dist. discipli. na, & cautè inquirendo circunstantias peccati. c. omnis. §. sacerdos, de pęni. & remis. nam discretio est mater virtutum, de of. custo. ca. 1. 5. q. 1. præsentiũ. Modestas, vt fieri prox. Gregor. & Tul. in rheto. modestia est, per quam pudor honestatis puram, & stabilem comparat autoritatẽ. Peritas, simile habet i c. causam de proba. & pro talibus præsumitur, quòd non errent. c. in nost de procurac. ca. cum in iuuentute, de præsumptio in fi. Sic etiam præsumitur pro bono, ꝙ bene & iustè agat. 7. q. 1. omnis qui. 9. q. 3. c. fin.

[a] An autem] In ista. q. aduertendum est primò ad verba Cle. Nã dicie, quas sic electas representent val faciant præsentaci, prælatis. Adde, ꝙ summa nostra tacet istud verbum, pcæsentari, quia non dicit, per quem, vnde not. Pan. ꝙ sufficit per quemcunque, sicut recitat ibi Cac. quia qui per aliũ facit &c. Sed bene dicit, ꝙ propter istas sex qualitates, hic positas requireretur personalis pręsentatio. Quæ deprehenduntur quãdoque ex aspectu, nec aliter cognoscere possumus, sed nec præsumuntur in esse, licèt religiosus præsumatur bonæ conscientiæ. facit quod no 11. q. 1. expedit, in vl. glo. de no. oper. nun. cum ex iuncto Non tamen pcę.umitur aptus ad tale officium, vel peritus, cum sit ad hoc excusatus.

sup ver. eorum pcęsentia. ex hoc dicit, quod non sufficeret patrono præsentare aliquem absentẽ superiori, licèt possit fieri præsentatio per literas, c. nascituc, de his, quæ fiunt a prælatis, & c. penult. de iure patronatus, & capitulo vno eodem titulo, lib. sexto. Vide quod not. Cardina in Clemen. frequens, & excess. prælato. in ver. præsentatos pciuia appo. 7. videtur mihi satis rationabilis decisio summæ nostræ. Rose. tamen confessio. 3. §. 14. dicit necessariam corporalẽ præsentationem maximè pcopter ver. numerus.

[b] L præsens] præsens habetur, & qui in hortis est & qui in foro, & qui in vrbe & cõtinentibus, ædificijs.

[c] L fi. C. de procu.] Ibi habetur, ꝙ est in facultate citati in causis pecuniarijs vel comparere, vel procuratorẽ mittere.

[d] Cui sunt præsentati] Et ratio est, quia pœnitentia est, de iurisdictione voluntaria. ff de offi. procon. l secunda. vnde & de loco nil exprimitur in c. omnis, & idem tenet Tho. in quarta, dist. 17. & Host.

[e] L. 2] Nam omnes proconsules habent statim, cum egressi fuerint vrbem, iurisdictionem voluntariam quæ, scilicet redditur inter volentes &c.

[f] Capitulo cum contingat] In penultima columna, vbi dicit, quòd sacerdos potest suum subditum vbique audire, argument. capitul. nouit, de officio legati.

tio solùm sit fienda episcopis? Ref.Car.[a] in d.Cle.dudū, ꝙ non, sed ibi nomine ꝑlati intelligitur quilibet habēs iurisdictionē episcopalem ita ꝙ nulli diœcesano subsint eorum subditi, nec ipsi, ar.c.abbates,[b] in fi.de priui.li.6.

18 Vtrū hæc præsentatio possit eis fieri extra territorium[c] existentib⁹? Resp.ꝙ sic, s̄m Pa.in d. Cle. dudū.

19 Quid si sedes vacat? Ref.Pau.vbi s̄.ꝙ fiet capit. ar.c.olim.de ma.& obe.

20 Sed pone,ꝙ non possit haberi copia talis ꝑlati? R̷. Pau.vbi supra.ꝙ petatur a vicario suo in spiritualib⁹, si habet,de tem.or.c.cum nullus,lib.6. si non habet, & maliciosè hoc facit, dēt adire superiorem,[d] qui ei⁹ negligentiam debet supplere,c.quia diuersitatem, de concel.præb.Et idem dic,si esset excōicatus,vel suspensus,vel interdictus, ꝙ adire debet supiorē. co.i.Car.

21 Quid si præsententur electi ante petitionē[e] licentię? Ref.Zen.ī d.Cle.dudū, ꝙ valet concessio facta, sed ꝙ possent prælati dicere,ꝙ volunt,quod fiat primò petitio.

22 Verum vicarij Ministrorū aut Magistrorū prouincialiū posint eligere ꝯfessores? Ref.Car.in d.cle.dudū ꝙ non,& sic tenet glos. ibidem & Paulus.

23 Quid si prælati nolūt[g] dare licentiam prædictam petentibus? Ref.Car.vbi supra,ꝙ nihil refert,quia expectato congruo tempore possunt eligere,& electi ꝯfessionē audire,Car.vbi supra.q.4.

24 Quid si dicant prælati, non ꝑsentetis aliquos, quia non admittemus? Ref.Car. vbi s̄.quod poterūt audire[h] sine alia præsentatione.

25 Verum pręfati electi & semel præsentati, aut deputati durēt post mortem acceptantis prælati? Ref. Car. vbi supra,ꝙ nō, si sub istis verbis sunt deputati, scilicet vsque ad eorum beneplacitum,cum istud morte extinguatur,vt in c. si gratiosè,de rescrip.lib.6. si verò simpliciter deputentur, durat post mortem, & sic debēt deputari,nec credo, ꝙ ipsis inuitis[i] possint aliter deputari, nisi ꝙ eorum potestas sit perpetua, quia eorum autoritas est Papalis, qua durat, ar. de transa.c.veniens,& de iure cōi approbata,ar.c.superqōnū de offi.dele.de ele. nè Romani,in prin.in Clem.

26 Verū præfati deputati possint committere alijs? Respon. Cardin. vbi supra quòd non, quia habent nudum ministeriū. Et in hoc dicit Lau. ꝙ habēt potestatē sine administratione ad instar illorum, de quibus

a Respondet Cardin.] In § statuimus. 3.q.& allegat glo.in ver. prælatorum,Zen.Steph.& Matth. tenentes, quod appellatione prælati veniunt solùm episcopi,& superiores,& pro hoc facit litera præcedēs, & sequens,quæ loquitur de ciuitatibus, & diœcesibus, in quibus sunt episcopi. 25. distinct. per lect s.&c. distinct. episcopi,de priuil.ca. primo Io.Mo. intelligit de prælatis, qui iurisdictionem habent, siue iure, vt sunt episcopi, siue cōsuetudine, quæ dat iurisdictionem vt in cap 2. de pœnitent. & remiss. Hono. 6. Et cap. 1 de consangui. & affini.

b Abbates] Ibi dicitur, quod abbates habent quasi episcopalē iurisdictionem, clericos facere, & nota, Quasi, quia non habent episcopalem,vt possint Chrismare, & alia facere quæ sunt episcopalis ordinis, & hoc tenet Pau. & veri⁹ videtur quia quò ad tales nō sufficeret habere licētiam diœcesani, vt dicitur in textu, Ibi,Suorum subditorū. Nam tales, qui sunt nullius diœcesis, censentur esse episcopi, vt no. gl. in ver. de episcopo,de reb.ec. non alie. in Cle. & vide Car.eādem C. e dudum in ver. ab olim. 9. quæstion. vbi vult, ꝙ appellatione ꝑlati veniāt rectores ecclesiarū,vt ibi per eū.

c Extra territorium] Ratio est secundum Car. in d. §.statuimus.q.4. quia ista præsentatio est volūtariæ iurisdictionis c.nouit,de offi.lega.

d Superiorem] Puta Papam,vel alium, facit: c.cum simus.9.q.3.& c.nullus,de iur.pa. & hoc tutius est,licèt possint sine licentia eligere.

e Ante petitionem] Est quęst.Car.in d.Cle.dudum, ver.ac deinde.5 q. & hoc dicit Lau. & facit capitul. causam,de rescriptis,& litera ibidem, quæ nihil exigit, nisi quod præsententur, & idem Card.in.§. statuimus.q. 8.

f Dudum] ibi Card. in versic. ac deinde.q.2. & glo.in ver.ministri, quia licèt priores, & vicarij possint per se vel per idoneos fratres petere licentiam eligendi, non tamen per alios possunt eligere. quia in d. versic.ac deinde, non fit repetitio, Vel per alios.

g Nolunt] Card. in d.versi.ac deinde.q.1.& glos. 1. dicit sufficit, quod petierint. Debent ergo expectare,ne videātur cum diœcesano superbè agere.

h Audire] Ratio est, quia in his, quæ certa sunt, non est locus cōiecturis,Clem.c. quamuis, de app. nec refert, an prius, vel posterius hoc denegent, vt in directorio.eod. titu. §.71.

i Ipsis inuitis] Ex quo Papa dat hāc autoritatem fratribus etiam inuitis prælatis confitendi,quando ipsi nolunt acceptare præsentationem. Non erit ergo in facultate prælatorum talem autoritatem durare in vita sua,sed erit perpetua, quamquam, si fratres non contradicerent, deberet attendi forma confessionis c porrò,de priui. sicut dicit Card. se rñdisse, & hāc opi. sum.tenet Car in d.Cle.dudū ver.& si dē,q.1.

de restituti. in integ.c.1. [a]

27 Quos possunt absolue re præfati deputati? Rx. vt supra patet, oẽs, q ab illo ꝑlato, cui sunt pręsẽtati, possunt absolui tam exẽptos, q̃ non exemptos, tã ecclesiasticos q̃ sęculares secũdũm Car. vbi supra, & etiã sine alicuius licẽtia sacerdotis parochialis, non obstante eius cõtradictione. imò oẽ præceptũ, & omnis excõicatio contra tales confitentes ipso iure ẽ nulla ꝑ extrauagantem Mar. 4. quæ inseritur in rubri. de priui.

28 A quibus peccatis põt tales deputati absoluere? Rx. ꝙ ab omnibus, a q̃bus possunt sacerdotes parochiales à iure non reseruatis. & licẽt episcopi posśit sibi vel ꝑ ɔstitutiones, aut ex consuetudine reseruare casus, ita, ꝙ curati absolue re non poterũt; tamẽ pręsati fratres bene absoluẽt. & facit ad hoc ꝙ [b] no. Guil. ĩ l. priuilegia. C. de sac. san. ec. & sequitur Pa. in c. sup Spe. nè cleri. vel mo. vbi dicit, ꝙ reuocato priuilegio Bo. nõ ẽ reuocatũ ꝑ hoc priuilegiũ studij Sen. q̃uis sit ɔcessum ad istar Bon. quia iam ius ẽ quæsitum studio Sen. hoc idem patet ꝑ verbũ. d. Cle. dudũ, vbi dicit, A iure. ergo veniũt omnes casus præter illos, quos ius res ẽruauit spãliter episcopis. Nec ob. motiua Ioan. Mo. ĩ gl. d. Cle qa cũ dicit, ꝙ in re sua quilibet põt facere, quod vult, dico veriũ, nisi superior, ad quem ptinet pricipaliter, aliter velit disponere, vt est in proposito. Item cũ dicit, ꝙ si episcopus põt arctare ordinariã, multomagis extraordinariam, nego primò quòd potestas præfatorũ fratrũ sit extra ordinaria, imo est ordinaria surgẽs à præfata Cle. dudum, vt tenet Zẽ. & Lau. in d. Cle. dudũ. Itẽ posito, ꝙ sit extraordinaria, verũ concluderet, si potestas præfatorum esset ab episcopo, sed cum sit Papa, vt supra dictum est, nõ potest inferior tollere concessa per superiorẽ. 21. distinctione, inferior, Clemẽ. nè Romani, de ele. aliter possent tot casus reseruare, ꝙ in totũ tolerent istud priuilegium fratrum, quod esse non potest. c. quanto, [c] de priui. Nec his obstat ratio sua, s. nè idẽ subditus censeatur diuersæ curæ, quia ex hoc non sequitur, ꝙ sit diuersæ, sed bñ subordinatæ curæ, vt patet in quotidianis cõfessionib. tam Papæ, quàm episcoporum. Item cum dicit, Non est iure concessum, quod iure reuocatum est. Dico hoc verum in iure cõi, non aũt, qđ reuocat in iure ꝓuinciali, vel synodali nisi quò ad determinatos subditos. Item cum dicit, ꝙ parochiani non sunt exempti, licẽt fratres sint. c. ꝑ exẽptionẽ, de priui. lib. 6. Cõcedo, sed nõ sequitur ex hoc, ꝙ nõ possit absolui ab oibus, exceptis à iure reseuatis epis, qa sicut nec possunt impediri, quin confiteantur præfatis fratrib. ita, ꝙ non absoluantur secundùm eorum autoritatem per regulã, accessorium, de reg. iu. lib. 6. qa autoritas respicit fratres, nõ subditos epi, quam in actu possunt exercere, quãdo adest materia debita q̃ est quorumcumq; volẽtium cõfiteri de diœcesi. d. Cle. dudũ. Item cum concludit non absoluat frater, qđ non absoluit curatus verum diceret, nisi ei ꝑ alium superiorẽ esset cõcessum, vt in istis est. Non obst. Cle. religiosi, de priui. ꝙ non absoluant. in casibus sedi apostolicæ, aut locorum ordinarijs reseruatis, quia subintelligitur quò ad casus episcopales à iure, non à statuto, vel à consuetudine, quia cum excludatur ꝑ d. Cl. dudũ, sic oportet illa similiter eos excludat, [d] nè leges ludibrio fiãt. l. fi. §. vbi autem,

[a] C. 1. de in ite. re.] Vbi causa restitutionis integrum potest tractari corã ordinarijs administrationem hñtib. & corã suis deleg. ẽt ꝙ in cõmissione non hẽant. corã verò delegatis, q administrationem non habent, nõ põt tractari, nisi coram eis mota fuerit incidẽter. & vult dicere, ꝙ isti, q sunt simpliciter cõstituti &c. nõ posśũt aliquẽ cõpellere, Sed solũ possunt tantùm cognoscere, quã tũ dat eis iurisdictio ab his q voluntariè se eis submittunt Car. in. ver. & si idẽ. 4. q.

[b] C. quanto] Est ibi pulcher cas⁹ ad propositum, Episcopus non poterat excommunicare monachos, qa exempti erant. excommunicabat euntes ad sua molẽdina, vel conuersantes cum eis, Papa reprehendit, & dicit, ꝙ illa excommunicatio est in fraudem suorũ priuilegiorum. Posset ergo ad ꝓpositũ tot casus sibi reseruare, ꝙ fieret fra⁹ d. Cle dudũ.

[c] Eos excludat] Et ꝓ ista quæstio vide, quia dicit ibi sic in versi. per huiusmodi aũt concessionem nequaquã intendimus personis seu fratribus ipsis ad id taliter deputatis potestatem ĩ hoc impendere ampliorem q̃ i eorũ curatis, vel parochialibus sacerdotib. est à iure concessa, & c. gl. in ver. Cõcessa, dicit, hoc intendit, in casib⁹ reseruatis episcopis nõ possĩt absoluere. & idẽ dicit Car. ibidẽ, & licẽt gl. vbi supra teneat cõtra quod hic dicitur, tamen illa gl. non tenetur à doct. & contra ipsam, vide Pa. ĩ c. si. ne cle. vel monach.

tem, C. de bo. quæ li. & iura iuribus sint concordan. l. vnica, C. de inof. do. de ele. cum expediat li. 6. & sic firmiter tene in conscientia, sicut etiam hoc idē tenet Io. d' Li. in d. c. omnis vtriusque sexus, nisi qñ alicui casui esset sententia excommunicationis ipso facto annexa per statutu, & epis reseruata, qa tunc absoluere non possent. Itē qñ vident expedire saluti animæ alicuius, vel aliorū aliquē mittere ad superiorem, tunc licēt possent absoluere, mittendus esset quia debemus eē coadiutores eorum, & de hoc, & qui sunt casus episcopis a iure reseruati, vide supra casus, primo.

29 Vtrū præfati fratres possint per epos, aut ꝑlatos ad mitti sine accessu ministrorū & huiusmodi ad petendā licentiam, & præsentationē electorū? Res. Hos. & Inn. vt refert Dir. ꝙ sic, si ꝓcedit de voluntate vtriusque partis, ar. l. cū ; ater, [a] ff. de pac. do. vñ, si admittūtur, ac si esset obseruata ꝑfata forma, a ꝑlatis, eādem habebunt autoritatē, sicut si seruata fuisset. Si verò solū concedit licentiam audiendi confessiones suorū subditorū, tūc non possent absoluere, nisi inquantum prælati eis concedunt, & possent sibi quot vellēt cas[b] reseruare, quia tunc nō ab soluunt autoritate. d. Cle. dudū, sed ex mera concessione prælatorū, verūtamē est, ꝙ tales ex sola licentia admissi solent vbiq; subditos taliū prælatorū audire, sicut & ipsi prælati, nec durat talis autoritas nisi ad eorū beneplacitum, quod no. bene. Ideò sint cauti cōfessores, vt qñ non seruata præfata solennitate petunt licentiā audiēdi confessiones, rogent præfatos prælatos similiter, ꝙ velint eos admittere, ac si eēt seruata ꝑfata forma, si autoritatē ꝑfatæ Cle. volunt habere.

30 Vtrū [b] ex consuetudine possit induci, vt quis confiteatur ad libitū, cui vult? Res. vt in c. si eps, de pęni. & re. li. 6. ꝙ nulla consuetudine [c] posset introduci, vt qs eligat sibi confessorē sine sui superioris licentia, intelligo aut tacita, vt puta qa vident, & tolerent, cum possint prohibere, aut expressa. Dicit tñ Pa. in c. con querente, de of. or. verum quò ad subditos, [d] sed quò ad existentem in dignitate [e] nomine dignitatis posset præscribere hāc curam, & fieret proprius sacerdos secundū Ho. & allegat. c. dudū, [f] el 2. de ele. & c. cū olim, de præscrip. & est verū post præscriptionem.

31 Vtrū sacerdos parochialis debeat faciliter dare licētiam suis subditis alteri confitēdi? Res. S. Tho. in 4. dist. 17. q. 3. ar. 4. in respon. ad 6. ꝙ quia multi sunt adeo infirmi, ꝙ potius sine confessione decederent, quam confiterentur tali presbytero, ideò dare debet, vnde illi, qui sunt nimis solliciti, vt conscientias subditorum sciant, multis laqueum damnationis iniiciunt, & per consequens sibi ipsis, hæc Sanctus Thom. Quod credo verum, nisi quando propter hoc sollicitant scire, nè alios inficiant, aut vt cæteri hoc scientes magis a peccatis præseruentur, debet tamen exigere specificationem illius, cum quo vult confiteri, & si est æquè bonus, sicut ipse, concedat. Si verò non est æquè bonus, non debet dare. Et si ille confessor, ad quem vult ire, habet alio modo autoritatem audiendi

a Cum pater] casus est ibi. Si pater pollicitus sit dotem cum pacto, vt ab eo petatur, dum viuit & etiam si pactū sit, vt constante matrimonio nō petatur, istud secundum pactum reducitur ad primum, s. vt intelligatur ad vitam patris, nè ꝓmissio omnino sit inanis. Vnde, si ante patrem moriatur filia, dos non debebitur, sec[?], si post mortē patris viuat, quia poterit pe[t]e. Adducitur aūt in ar. quia sicut de voluntate vtriusque partis potest [illegible] tempore dotis, sic & de volūtate epi fratres admitti ad confessiones non seruata forma Clem. dudū.

b Ad hoc videtur facere conci. Tri. sess. 23. c. 15. de ref. & 14. c. 7. de casuū res. P. V.

c Nulla consuetudine] Ratio est secundum gl. quia ista consuetudo est ecclesię onerosa, ideo nō valet. c. 2. de cōsue. & et per eam soluitur neruus ecclesiasticæ disciplinæ. c. cum venerabilis, de consue. & c. cū inter vos. cū igitur cōsuetudo ista sit irrōnabilis, non debet valere. ca. fi. de consu. Ratio autem est, qa neminem examinat, & cura non est committēda nisi discreto, & examinato, ca. 2. & ca. pe. de ætat. & quali.

d Quò ad subditos] Adde ratione quia hoc esset præscribere contra obedientiam principis, quod non decet, ca. cū non liceat, de ꝑscri. Ita glo. in d. c. si episcopus, de pę. & re. li. 6.

e In dignitate] Puta est Ab. vel Archid. cui sit confessio.

f Dudum] Est in ver. sed cū in iure confessus fuerit, ꝙ Arch. Ambianen de cōsuetudine suspēdit, excommunicat, & absoluit presbiteros, & priores, & parochiales ecclesias interdicit &c. & sic potest de consuetudine, quod de iure non posset, vt in ca. Archidiaconus, de officio Archidia. & vide Rom. consi. 221. vbi ponit spectātia ad Archidiaconum de iure, & Ioan. Andr. in c ad hæc. § i quadam, de officio Archidiaconi.

re mortale peccatũ, cum faciãt eos p̃uaricari ecclesiæ p̃ceptum. Dicit Ric. vbi s. [a] arg. 3. q. 8. ꝙ in articulo necessitatis, s. qñ mors imminet de propinquo, ita, ꝙ vnus post aliũ non põt cõfiteri, licèt plurib. simul cõfiteri, nec per hoc euacuat virtus sacramenti. similiter idem [b] ibidem tenet, ꝙ si qs vellet confiteri duobus sacerdotibus simul, vt certius consilium haberet, ꝙ verè absoluit, & taliter audientes non peccant; aliàs sic, quia faciunt ꝯtra præceptũ ecclesiæ, licèt talis verè absoluatur, quia non est tm̃ necessaria solitudo ex parte sacerdotis, sicut confitentis. vnde qñ ex feruore, & vt sit magis tranquilla eius conscientia duob. cõfitetur simul, illi possunt sine peccato audire, & absoluere. Sco. tñ in 4 dist. 16. tenet, ꝙ confiteri simul pluribus sacerdotibus non est cõfessio sacramentalis, qa vnus est Christus, quem sacerdos repræsentat.

30 Vtrũ [c] confessio sit fiẽda cum lachrymis? ℞. ꝙ si lachryma accipiatur ꝑ cõtritione, seu attritione, ꝙ sic, secundũ ꝙ dico infra, contritio. S. 4 debet ergo dolere de peccato mortali commisso in pręterito, cessa e in pręsenti, abstinere saltem quò ad propositum in futuro, & satisfacere. ꝓut tenet, aliter nihil facit. Aduerte tamen secundùm Sco. vbi supra di. 14. q. vl. ꝙ attritus confitens, quanuis non habeat actum talem q sufficiat ad meritum de cõgruo tamen habens voluntatem suscipiendi sacramẽtum ecclesię, & sine obice peccati mortalis actualiter sibi facto, vel in voluntate inhærentis recipit non ex merito, sed ex facto diuino effectum istius sacramenti in vlt. instanti prolationis, in quo ẽ vis huius sacramẽti. Ita etiam tenet Thom. in 4. quot. q. 10. dicens, ꝙ non perfectè conuersi, aut attriti virtute clauium gratiam cõtritionis acquirunt, dum mõ non ponant obicẽ spiritui sancto, cũ quib. cõcor. Ric. in 4. di 17. ar. 2. q. 8.

31 Verum homo [d] teneat statim ꝯfiteri peccato mortali perpetrato? Res. Sco. in 4 di. 17. ar. 3. ꝙ dubium ẽ, alijs dicentibus [e] quòd sic, alijs ꝙ non tenetur, [f] sed tãtum in voto pro aliquo tempore, scilicet semel in anno nunc, sed ante dictũ c. omnis. solùm ante mortẽ & istud videtur mitius secundũ eũdem Scot & cum ipso communiter concurrunt Theologi. Sed magis mihi videtur tuta opi. Sancti Bona. ea. dist. arg. 2. q. 2. quæ vult, vt religiosi non

a Dicit Ric. vbi supra] Nescio, quomodo plures possint insimul confiteri, quandoquidem deficeret ibi debita examina tio cum dicatur, pluribus intentus &c. Nisi esset Mitridates, qui. 22. linguas nouerat. Item vt dicit Sco. non esset sacramentalis cõfessio.

b Similiter idẽ] Bonau. in 4. di. 17. dicit, ꝙ cõfessio sacramẽtalis soli & in secreto debet fieri, & ratio est, quia occultatio duplici ex causa competit sacramẽto, tũ qa hic manifestãtur peccata sacerdoti, nõ vt manifestentur, sed vt deleant, & occultentur qa caritas confessio. operit multitudinẽ peccatorũ. tũ ẽt quia manifestantur sacerdoti, vt deo ad testimonium conscientiæ internæ, & iõ vt hõ totã conscientiã reuelet homini tã q̃ deo, & hoc testificãte teste secreto in tali manifestatione non debet annecti alienus. sed sacerdos vnicus. qui teneat locũ Christi, & sic occultatio cõpetit duplici ex cã, vna tñ, quia cõfessio est adeo onerosa, si ne ignominiosa, ꝙ vix aliqs, aut nullus auderet coram multitudine cõfiteri, cũ pauci audeãt plenè, & integrè confiteri ẽt corã vnicu sacerdote. Alia rõ est qa manifesta cõfessio ẽ periculosa s. n. confiterẽtię manifestarent indiscreta mala vel rent, vt nę, dicitur dire, tolanoix, sicut manifestè apparet, fallit hoc secundum sanctum Bonau. vbi supra nisi in manifesto & enormi crimine, quod totam commouit vrbem, & magis, si totũ orbem, quod quidem debet quis confiteri in publico, vt solemnis pœnitentia puplice imponatur, & vt ostendat & cognoscat se reum, vt puta, Si est manifestus hæreticus. Sed quid dicendum de Magdalena, quæ publice confessa est Christo? Dicendum, ꝙ fuit super erogationis, & confessa est publicè, quia publica erat. Vnde non se diffamauit. Tamen d co, quòd illa nõ videtur esse confessio sacramentalis. Ex hoc infertur, ꝙ ille qui duob. vellet sacerdotibus confiteri, nõ ageret prudenter, tũ quia diffamaret se, tũ quia posset deuenire in publicum, quod debet esse secretissimũ, quia si ambo, sacerdotes vellẽt malignari posset esse testes contra illũ confessum. nã si vult a plurib. audiri, vt clarificet, dicat successiue. Et vt dicit Sco. non est illa confessio sacramentalis, & bene.

c Addas. s. conc. Tri sess. 6. ca. 14. de iusti. sess. 14. de pœn. c. 3. & 4. ca. eshis de pœn. sac. c. sed quoniã 1. & c sed iã con. & sed iam vrdo, eo ti c. 2. & 3. c. q verò & c. Iacdenus. P. V.

d Quando confitendum, pete & ex S. Sin. r. sess. 14. c. 5. de conf & can. 8. sess. 13. ca. 9 catech. de pœ. s. c. sed quemadmodũ. & se. P V.

e Alijs dicentibus] Vt Innoc. in d. c. ois & Arch. in c. ille, extra de pœ. di. 3. & Host. in sũ. de pœ. & remis. § quando confitendũ sit. & Io. An. in d. c. omnis. & facit pro hac opin. id, quod dicit Sco in 4 di. 14. q fin. & habetur in §. pręce. in litera.

f Alijs, ꝙ non tenetur] Vt Alexand. in 4 parte q. 77. nisi stimuletur a propria conscientia propter ignorantiam mortalis, secundum eundem ibi.

Reli-

g Religiosi non possint differre] Adde S. Tho. in 4. dis. 17. q. 3. arc. 2. q. 4. dicit, quod religiosis omne tēpus sit eis in pœnitentiam, tamen ad confessionē statim faciendam non tenentur magis, quā alij homines, nec ad alia nisi se ex voto obligauerunt. De laicis Abb. Pa. in c. omnis, de pœ. & remis. Dicit eadem re sub pcepto affirmatiuo, & ideo nō obligat, nisi quū ecclesia hoc determinat. Sub dit tñ, quod statim post peccatū debet conteri cum proposito confitēdi tempore debito, quia tunc per talem cōtritionem remittit peccatum per c. magna, de pœ. di. 1. Ex pdicta opi. infert quandam additionē ad Abba. in d. c. omnis quod si qs fuerit cōfessus in paschate & postea moriat intra annum cōtritus sine confessione, quod erit in statu saluationis, et si habuit copiā cōfessoris, dūmodo nō omiserit ex contemptu, & dicit esse de mente. S. Th. Sed pfectò ille doctor vel nō vidit, vel nō pōderauit. S. Th. q apertè dicit, quod si imminaat periculū mortis, obligat ad confessionē.

b Quo verò] Ad hoc dicit S. Tho. vbi supra, quod cū propositū confitendi sit annexū contritioni, tunc tenetur aliqs ad hoc propositū, qñ ad contritionē tenetur, s. quādo peccata memoriæ occurrūt, dū præcipuè in periculo mortis existit, aut in aliquo articulo, in quo sine peccati re-

missione periculum oporteat eum incurrere, siue cū vult celebrare.

c Pro hoc Catechis. in expo. s. orati. domi. ad var. Dimitte nobis, ad fin. P. V.

d Idē S. Syn. Tri. sess. 13. c. 7. de pręp. quæ adhi. &c.

possint differre, a sed quod habita opportunitate idonei confessoris teneanē. De clericis non audet affirmare, sed tñ sibi vr idē dicendū, quod de religiosis. laici verò si differūt, pp maiorē opportunitatē temporis, & confessoris vsque ad quadragesimā, excusantur. Si verò talē opportunitatē tēporis, & confessoris haberent, ita quod maiorē non sperant hrē in illo an. tūc statim tenentur, nec pñt differre vsque ad an. Quo b verò ad c votū concurrendi oēs concordant, quod statim tenentur oēs tā religiosi q̄ clerici, & sæculares, qd tñ limito quoad pceptū, verum, qñ excitantur a gratia derfm Alex 2. 2. tractatu de negligētia, de quo vide infra, cōtritio. S. 4. s. qñ tenetur confiteri de peccato, aliàs non de pcepto. sūt et multi casus, in quib. concordant doctores, in quib. homo tenetur statim confiteri habita opportunitate, quos ponit Ric. vbi supra ar. 3. q. 7. Primus, qñ d vult communicare, vel celebrare. vide infra e eucharistia. 3. S. 18. cū se. Idē dicit Lād. ea. di. q. 1. qñ debet administrare sacramenta, vel aliquem actum solennem in ecclesia exercere, puta legere euāgelium, & huiusmodi. Idem Thomas in primo quolibet q. 6. & Io de Nea. quādo vult ordinē sacrum recipere. sed hoc non probatur f aliquo iure, nisi peccatum esset manifestum. g Et sic limito, & itelligo gl. in prin. de pęn. di. 5. quæ dicit, quod qñ peccatū mortale est manifestū, statim homo tenetur confiteri. secundus casus, qñ est in periculo notabili & imminenti mortis vtputa qa vult intrare mare per longum tempus, & periculosum iter, vel bellū vel est infirmus infirmitate periculosa propterea pręcipitur medicis, quod cū eos ad infirmos vocari contigerit vt efficaciter faciāt, quod prius aduocent medicos spirituales, de quo dic vt infra, medicus. S. 8. Et aduerte secūdū Pe. de Pal. quod tūc periculū mortis est, qñ qs est in tali casu, in quo frequenter homines moriuntur. Tertius casus est, qñ sibi dictat conscietia, quod statim teneatur confiteri de necessitate. Quartus casus qñ probabiliter videt, quòd illo anno copiā idonei confessoris habere non poterit, q ipsum possit absoluere. Quintus casus, quādo p statutū quis ē obligatus ad pluries confitēdū vt sunt religiosi, & similes, qa non sufficit tūc semel in anno confiteri. Limito verum si statutū obligat ad mortale, aliàs non credo teneat de necessitate, nisi sm quod dixi supra. S. 28.

32 Vtrū qs possit confiteri p interpositam personam, vel p scriptū? Res. quod non, loquēdo de confessione, put ē sacrm sm communiter Theo. vbi supra facit dē pœni dist. 1. quem pęnitet, h qa per pec

Cate. de pęn. sac. c. sed queadmodū, & de Euch. e. nūc dicēdū. P. V.

e Eucharistia. 3.] Ibi dicitur de eo, qui vult suscipere, sed de celebrante, eucharistia. 2. §. 5.

f Sed hoc non probatur] credo rē rūquetenere ac cōfiteri sicut dicimus de contrahētib. matrimoniū, vt infra matrimoniū. 2 §. 1. g Nisi pctm esset manifest. ... nūl ... Pe. a iur. cōf li. 3 tit 1. c. 69 & plz et de peccatis occultis pp reuerentiā sacramēti Nam sacra mentalia sūt vitiata, sm conscientiā, Cū qua accedit. 1. q. 1. § ... Vn peccat mortaliter accipiēdo ordinē sacrū cū mortali.

h Quē pęnitet] Dicit ò Aug. ibi, percipien. dns mūdādis, vt ostenderēt ora sacerdotibus, docēs corporali psentia cōfitenda esse pctā, nō per nūtium. (glo. Et ita non pōt hoc p aliū, qđ per se pōe. ff. de solu. inter artifices, de cle. nō resi. quia nōnulli) nō p scriptum manifestāda &c. Adde Arch. in d. c. quē pęnitet, exponēte illud verbū, ora, Lucæ 1. i. ore ad os &c. Vide glo. in d. c. quem pœnitet, & in d. cap. qualis.

a Per interpretē] Fallit in matrimonio, qđ pt contrahi per interpretē, de quo vide in apost. illa infra, matrimonium. 3. §. 8.
b Sufficit] teneas hāc opinionem Sco. licèt S. Tho. vbi supra volue rit hoc casu, ꝙ q nō habet linguā &c. cōfiteatur ꝑ scr ptum vel per interpretem &c.
c Super hoc vid conc. Tri. sess. 14 c. 8. de satisfa. ne cess. catechism. de pœn. sacr. vbi lo quitur de satisf. c. præcipuè pen. & vlt. P. V.
d Secundū Sco.] Sco. in 4. dist. 19. sic ait sed nunqd pœnā à clave non errante imposi ram teneat pœni tens adimplere? Respon. quòd sic si velit se submit tere sacerdoti huic & quantum ad absolutionē culpæ, & quantū ad susceptionem pœnæ tota lis correspondē tis, quia tunc ob ligatur præcepto ecclesiæ cui sevo luntariè submi sit, si autem tantummodo se ve lit submittere huic quātum ad cōmutationē pœnæ æternæ in tē poralem, & non quantum ad taxationem pœnæ totalis, sed tantū quantum ad il l. m, & illius ta x tamen vult se subdere manui dei ad hic, vel in purgatorio, non expediret ea lem sine absolu tione repellere, tunc tamen rece deret desperātur nec videtur pro pter istam volun tatem esse in pec cato mortali, cū cōteratur de pec cato, & velit puniri pœna condi gna pro eo, & ab eo, cuius est iud i. ē] aminfligere, licet nolit eam si bi infligi ab illo sacerdo e, nec ip se met velit eam re iperevt sit mē nister ipsius infli gēd r, nec potest dici hunc inobe dientem ecclesiæ esse, quia potest se submittere ar bitrio ecclesiæ q tum ad illud pœ nitentiale iudi cium, ad qđ necessariò tenetur se submittere, licèt nolit se sub mittere illi sequē ti, & t patet, quòd illud non includitur necessariò in primo, quia sa cerdotes primo existente quantū cūque vniformi

cauerit, tenet se accusare. Et ad ca. qualis. 30. q. 5. respondet Scot. vbi supra, ꝙ potest confiteri per scriptū si est præsens, & ipse legit, quod scripsit.

33 Sed quid si est mutus, vel ignorat linguam? Resp. ꝙ non tenetur confiteri ni si eo mō quo pt, s. per signa & huiusmodi. Et quòd dicūt aliqui, quòd cōfiteatur per interpretem, [a] improbat Sco. & bene. Similiter ꝑ scriptū, quia est contra rōnem sacramēti. Et ideò nul lo modo faciat, sed vt dixi, confiteatur. prout potest ꝑ signa, & sufficit [b] secundū Sco. in 4. di. 17. q. vnica, & Ric. ea. dist.

34 Vtrū ille, qui respōdet confessori ad interrogata, satisfaciat? Resp. secundùm Rodo. quòd sic quātum ad ea, de quib⁹ interrogatur. Similiter qui rogat confessorem, vt eū interroget, vt plenius confiteatur, nisi sit talis, qui potius dimitteret confiteri, quàm ore ꝓprio confiteretur suum peccatū quia de superbia prouenit, de pœ. di. 5. c. 1. quæ quidē est peccatū mortale, vnde prudens confessor, quādo hoc perpendit, faciat eum rectificare conscientiā, & dolere de tali dispositione.

35 Sed quid si dubitat? Rñ. S. Bo. ea. di. ar. 2. q. 1. quòd si probabiliter dubitat de ali quo, an sit peccatum venia le, vel mortale, nisi certificetur per aliquem doctum tenetur confiteri, secūdùm quod in dubio habet, & ab eo abstinere in futurū, aliter, si non cōfitetur, peccat mortaliter, quia exponit se periculo. Concordat sanct⁹ Thomas ibidem. dist. 17.

36 Vtrū [c] confitens teneat acceptare omnem pœnitentiam, quam sibi confessor vult iniungere? Resp. quod non secundū, Hos. & sequitur Pan. in c. significauit de pœnit. & re. sed secundùm Sco. [d] in 4. di. 17. q. vnica, sufficit ei propositum acceptandi a deo hic, vel in purgatorio, sed si acceptat, tenetur implere. Aduerte tamen, quòd si confessor iniungeret pœnitenti, vt satisfaceret proximo, quem læsit, puta restituēdo ablata, & huiusmodi, quòd illā tenetur de necessitate explere, imò deberet præcedere confessionem talis satisfactio, si foret possibile, vt latius patet infra, Restitutio. 3. Similiter tenetur acceptare illud, qđ confessor iniungit pro necessaria cautela, nè in peccatum recidiuet. Et propterea no. quòd confessor tripliciter aliquid imponit pœnitenti. Primò per modum exhortationis. cum admonet, vt quotidiè oret, faciat largas eleemosynas, & hmōi, & ad istas non tenetur ex necessitate pœnitēs. Secundò modo per modū declarationis cōis obligationis, sicut qñ decla rat, qđ restituat ablata, cōicet in pascha, & hmōi, si non obseruat pœnitēs, euacuat sibi fructū pœnitētiæ, nō tñ ꝑp hoc tenetur reiterare cōfessionē, nec committit peccatum inobediētiæ spāle non obediēdo sacerdoti, q̄a sacerdos nihil sibi īponit, sed declarat qđ tenetur facere. Tertio mō ꝑ spāli satisfactione peccatorū, & ad illā tenetur ex præcepto, aliàs ōmitteret spāle pcm̄ inobediētiæ, si eā acceptauit, & ñ impleret, & iterare confessionē teneretur, fm quod dictū ē supra, qđ intelligo de pœnitētia quā sacerdos imponit pceptiue, secus, si imponeret exhortatiuè, sicut faciūt periti conf q dāq. puā pniam dāt de pcepto, & postea aliam maiorē de cōsilio ꝑp piculū trāsg essiōis,

ter valde variãt sequẽs. Vñ & frequenter pp voluntatẽ cõfitẽtis ad subeundũ pœnã non magnã, dãt aliquã modicã, pdicẽdo sibi, q oportet residuũ soluere in purgatorio, & cũ illa parua sit manifeste iproportionata culpę, & omno extra illã latitudinẽ d qua s. in vers. claus, in postilla, non pp hoc non recipit talis sacrm pęnitentię. eodem mõ vr̃, q põt omno pœnã nullã sibi imponere pp resistẽtiã eius ad sustinẽdũ prædicẽdo sibi, q totã illã pęnam oportet soluer̃ in purgatorio, & Aug. hoc innuit, q ũ verõ tali inclinabili imponat̃ aliqua pœnitentia displicẽs timẽdũ est, nè inde accipiat occasionẽ recidiuãdi in pc̃m mortale, q2 pij. ciandi illã pœnitẽtiã in quo peccabit mortaliter postq̃ voluit se submittere sacerdoti in ei⁹ susceptione &c. hæc Scot. vide eũdem in 15. di. 4. q. 1.

a Adde s. Syno. Tri. sess. 14. ca. 5. de conf. & ca. 7. catech. de pœ. sa. c hactenus & ca. sed quemadmodum. P. V.

b Iure diuino] gl. in sum. de pę. di. 5. & refert Ab. in c. omnis vtri⁹ que sexus de pœ. & re. dicit, q ex quadã sit traditione ecclæ emanata. & hoc dicit † Ab. sibi placere maximè cum in euangelio nõ inueniatur præcepta. sed errãt, vt patet per Sco. in 4. di. 17.

† Caue ab ea glo. quia reprobata est a censu. Rom.

c Quod papa] Idem tenet Io. An. in d. cap. omnis, de pœ & re. & ibi Abb. q ex quo confessio est ex quadã gñali traditione ecclesię, & concernit vniuersalẽ statum ecclesiæ, contra quem papa non potest venire, cum ab omnib. sanctis pontificibus, sicut ab alijs Christianis satis fuerit hæc constitutio recepta. Ad hoc. 8. q. 7. c. & si illa, & q no. in c. literas, de rest. spolia. & 25. q. 1. c. qui ad perpetuam, merito tenetur ipse, ad confessionem. Sed tu dic, q verius sit dicere, q sit de iure diuino, cui papa subijcitur c. sunt q. dã. 25. q. 1. Ideo tenetur confiteri. & vide quod no Feliu. post d. An. in c. 1 de consti. & io infertur, q papa põt ligari a sacerdote, cui se subijcit in cõfessione. vt dixit gl. in c. sane 2. de off. de. & gl. in c. nemo. 9. q. 2. pro quib. facit c. nos si incõpetenter. 2. q. 7. & ratio est, q2 ille in hoc actu est maior papa, cũ ille sit spãlis vicarius D. i. in illo actu, papa verò generalis. Item in illo actu nõ tenet locum papæ, sed censetur priuata persona, quia licet sit papa, non tñ habet peccandi licẽtiã, seu potestatẽ. 40. di. ca. 1. & facit. l. 3. ff. de of. præs. & ideo dicitur no. in c. dilectis, d ex cess. prę l. q papa non põt cõpellere sacerdotẽ ad sibi reuelãdum, quod ei in cõfessione fuerat detectũ, q2 in eo casu sacerdos ẽ papa maior. & vid Ho. in sum. de pęn. & re. §. cui cõfiteri. Inquãtũ aũt hæc confessio est instituta per. c. omnis, s. q quilibet teneatur confiteri semel in anno nõ ligatur papa, quia par in parem non habet imperium. c. innotuit, de elec. quanquam dicat Gem. in c. iustum. 9. dist. q de æquitate Papa tenetur confiteri aliàs peccaret mortaliter. pro quo facit, quod no. Nic. de Ly. super Mathe. 23. vide infra lex, in prin., & ibi addidi.

Indubitanter]

CONFESSIO. II. De ei⁹ oblig. p cui⁹ itelligentia quæruntur multa.

1 Vtrùm confessio[a] sit de iu. diuino[b] pcepta? Rñ. fm Sco. in 4. dist. 17. q. vnica q sic. & pbatur primò sic, q̃libet tenet̃ recuperare grãm pditã p viã faciliorẽ & certiorẽ ex pcepto diuino, quo dr̃ diliges dñm Deũ tuũ, & pximũ tuũ aliter vr̃ ꝯtẽnere deũ, & ppriã salutem, sed hoc ñ põt fieri nisi p ꝯfessionẽ. qđ pbat sic attrit⁹ confitens, q̃uis non habeat actũ talẽ, q sufficiat ad meritũ d ꝯgruo, tñ hñs voluntatẽ suscipiẽdi sacrm ecclesiæ, & sine obice mortalis, peccati actualiter sibi facto, vel in voluntate inhęrẽtis recipit non ex merito, sed ex pacto diuino effectũ illius sacri, vt sic parũ attrit⁹ & attritione, q̃ ñ hẽt rationẽ meriti ad remissionẽ pc̃ti, volẽs tñ recipere sacrm pnię, sicut dispẽsatur in ecclesia & sine obice in voluntate peccati mortalis in actu, vel in vlt. instãti illius prolationis, in quo ẽ vis sacri illius, recipit remissionẽ, & grãm pnialẽ nõ ex merito, vt dixi, quia ñ erat, sed ex pacto Dei assistẽtis sacro suo ad effectũ illũ, ad quẽ institutũ. alioquin non appareret, quõ sacrm pniæ esset sa tabula, si nunq̃ p ipsũ, vt sacrm est, posset recuperari sa grã amissa, sed tm p attritionẽ tanq̃ p puiã dispõnẽ, & p ꝯtritionẽ tanq̃ p cõpletiuã. Ista ponit Sco. in 4. di. 14. q. vl. & hoc idẽ 3 s. Th. i 4. quol. q. 10. & Hen. de Gan. in quol. q. 3 2. ex quo patet, quòd non est alia facilior via ad inueniendũ grãm, q2 hic in confessione non reqrit aliud, nisi qđ hõ ñ ponat obicẽ grãæ q ẽ multominus, q̃ hẽre attritionẽ, q̃ p modũ meriti de ꝯgruo sufficiat ad iustificationẽ, nec ẽt certior, q2 põt magis eẽ certus hõ, q non ponat obicem i. actualiter peccãdo q̃ q hẽat attritionẽ, ergo qlibet tenet̃ p hãc viã confessionis grãm recuperare, cũ sit facilior & certior. pbat̃ ẽt, q confessio est de iu. diuino p argu. a ꝯrio sup illud Io. 20 quorũ rmiseritis peccata, remittũtur eis, ergo quorũ ñ remiseritis, ñ remittũt̃, sed sacerdotes non remittũt nisi confitẽtib. ergo tenẽt̃ ex pcepto Chr̃i. hãc rõnẽ facit Pe. Au. in 4. di. 17. q. 1. pbatur ẽt p id q no. Io. An. in c. significasti, de fo. cõ. vbi tenet, q Papa[c] tenet̃ confiteri de necessitate. sed melior ratio, qua pbatur, q sit de iu. diuino ẽ, q non credendũ, q ecclesia, & apl̃i istud iugũ iposuissent hoib. tã periculosũ, nisi Chrũs verbaliter apostolis istud pceptũ dedisset, sicut & de alijs sa-

cramẽtis, excepto baptisma te, de q̃bus nõ patet, qñ, & quõ a Chro expresse fuerint instituta. Indubitáter[a] ergo tenẽdũ, q̃ est de iure diuino. & semp hoĩes tenebanẽ ad eam post casum in peccato mortali in voto, sed non ĩ effectu, q̃a nondũ erát instituti ꝯfessores, nisi post passionẽ Chri, q̃ herét autoritatem absoluendi.

2 Vtrũ oẽs [b] teneanẽ ad ꝯfessionẽ? [c] ℞. q̃ sic, oẽs, qui pc̃tm̃ mortale ꝯmiserũt, & tam infideles, q̃ fideles, fm Ric. ĩ 4. di. 17. ita. q̃ non ꝯfitẽs mortale pc̃tm̃ ꝯmissũ tã añ baptismũ, [d] q̃ post, si hẽt copiã idonei ꝯfessoris, memoriã pc̃ti, & tp̃s, & loquelã ad ꝯfitendũ, oĩno dãnabiẽ, cũ sit de iure diuino p̃cepta, vt s̃. patuit. veruntñ prout confessio est p̃cepta ab ecclesia, vt fiat semel in anno in c. oĩs, de pęni. & remi. non ligat nisi fideles.

3 Vtrũ pueri teneanẽ confiteri? ℞. fm Sco. ĩ 4 di. 17. & cõiter doc. pueri, q̃ non discernũt, & quorum ætas ignorat q̃d videat, & fumo si non tenentur ꝯfiteri. Sed qñ q̃s instructus & interrogatᵒ ordinatè p̃cipit distinctẽ q̃d iustũ, & q̃d iniustũ ĩ lege diuina, q̃d pt faciliter videri, si ad ordinatas interrogationes ordinatè r̃ndit, sicut aliᵒ adultᵒ p̃fectè ex similibus p̃missis simpliciter r̃nderet, tũc hẽt ætatẽ sufficientẽ ad cognoscẽdũ iustum, vel iniustũ ꝯ̃ Dei legem, & confiteri tenetur.

4 Vtrũ non hñs mortale teneaẽ ex p̃cepto ecclesiæ ꝯfiteri saltẽ semel ĩ anno? ℞. S. Bo. Th. Ric. & Pe. in dist. 17. tenẽt q̃ sic, nõ ex vi sacr̃i, sed ex vi statuti ecclesiastici. Sco. e. di. tenet, q̃ nec ẽt ex statuto ecclesiæ tenetur, sed sufficit q̃ se p̃ñtet sacerdoti, & dicat se non hẽre consciam mortalis pc̃ti, vt ad communionẽ possit admitti. Tu verò dic, cũ hõ teneaẽ ꝯfiteri fm Ric. in 4. di. 21. d̃ mortalibᵒ oblitis gñaliter, non de singulis generũ, sed d̃ gñibus singulorũ, Itẽ quia dicit p̃s, Ab occultis meis mũda me dñe, q̃ vera est opi. prima q̃ q̃s tenẽ ꝯfiteri saltẽ gñaliter de gñibus singulorũ pp periculum peccatorũ ignoratorum & occultorum, & opi. Sco. intelligiẽ, qñ quis est certus, [e] q̃ nullum mortale hẽt, quia tunc non tenetur confiteri. Et sic serua.

5 Vtrum possit dispensari cum aliquo, vt non teneaẽ cõfiteri? ℞. fm Ric. ĩ 4. dist. 17. & Th. [f] e. di. q̃ non, fm q̃ obligat ex vi sacr̃i, p̃t tamen papa dispẽsare, fm q̃

a Indubitanter] Pro hoc facit, quod no. dicit S. Bon. In 4. q. 17. Vbi quærit, a quo fuerit instituta cõfessio & respondet in corpore sic, Dicendũ, q̃ duo sunt in confessione, vnum formale & completiuum, & hoc est absolutio, siue potestas confitendi, vel medicãdi; & hanc dñs instituit, qui potestatem clauium cõcessit, vt patet Io. 20. Accipite spiritũ sanctũ. Et penes hoc residet virtus. Aliud est materiale, & hoc est detestatio peccati, siue morbi; & hoc dominᵒ nõ instituit in se, sed insinuauit. rõ aũt, quare non instituit, hęc fuit, q̃a sufficit ęgroto exponere medicũ, & medicinã. Et vlterius cõfessio peccati non valet extorta, sed dẽt esse voluntaria, ideo dominus insinuauit relinquens hoc in voluntate ægrotantium.

b Quod ad hãc q̃stionẽ, & sequ. spectat, vidẽda tibi est S. Syn. Tri. ses. 14. c. 5. de confe. Cate. de pœn. sac. ca. sed quemadmodũ. vbi declaratur eẽ diuini iuris. P.V.

c Oẽs teneantur confiteri] S. Ro. ĩ dicta di. 17. & S. Tho. triplicẽ assignant huiᵒ obligationis rõnem. Prima ẽ vniuersalis indigentia, q̃a vt dicit Pau. oẽs peccauerunt & egent gr̃a Dei, & nemo est, qui non peccet, ecclesiastici. 7. ideo q̃ homo ad Deũ recurrendo in confessione recognoscens se peccatorẽ [illegible] Deum, & gratiam obtinet secũda ratio est propter sacræ communionis reuerentiam. tertia, vt [illegible] discretio gregis dominici. ne lupi absconderent se inter agnos, vt illos deuorent.

d Ante baptismum] S. Tho. in 3. parte. q. 68. ar. 6. dicit, q̃ peccator accedens ad baptismum tenetur dolere de peccatis commissis, non autem confiteri sacerdoti ante baptismum. ratio, quia talis confessio ad hoc ordinatur, q̃ confitentem absoluat a peccatis, & liget ad satisfactionẽ. Item quia baptismᵒ est sacramentorũ ianua, ideò confessio non est sibi necessaria. Dic pro saluatiõe autoris sic secundùm Ri. in 4. di. 16. q̃ pœnitẽtia potest accipi, vel inquãtũ est virtus, vel inquantũ est sacramentũ hoc secundo mõ pœnitentia non est necessaria de mortalib. præcedentibus baptismũ, primo mõ ẽt p̃t cõsiderari ĩquãtum formata, & similiter non est necessaria, vel p̃t considerari inq̃tũ informis, i. q̃dam peccati detestatio cum proposito emẽdandi, quamuis non omnino sufficiẽs ad expulsionem peccati, & hæc ad minus est necessaria actualibus mortalibus præcedentib. baptismum tanquã causa remouens prohibens susceptus diuinæ gratiæ, q̃ in baptismo datur illis, quibus remota sunt impedimenta prohibentia susceptionem diuinæ gr̃æ. hæc Ro. confessio. 1. § 6. cogita tamẽ q̃ rationes sunt ad vtrãq; partẽ.

e Certus] Sed cũ quis non possit esse certᵒ, iuxta idem ecclesiastici. 9. Nemo scit vtrum odio, vel amore dignus sit, quomodo ergo potest esse certus? Dic hoc ex reuelatione diuina posse scire, vt dicitur de beato Francis. & de alijs sanctis.

f Et Tho.] Dicit, quod munus ecclesiæ instituuntur in ecclesia diuinitus fundata, & ideo institutio ecclesiæ præsupponitur ad institutionem [illegible], sicut opus creationis præsupponitur ad opus naturæ, &

quia

quia ecclesia fundatur in fide & sacramentis, ideò ad ministros ecclesiæ nec nouos articulos fidei edere, aut editos remouere, aut noua sacramenta instituere, aut instituta renouare pertinet, sed hoc est potestatis, excellentiæ, quæ soli debetur Christo, qui est ecclesiæ fundamentũ. Et ideò sicut papa non potest dispẽsare, vt aliqs sine baptismo aluetur, ita nec quod saluetur sine cõfessione, secundũ m, quod obligat ex ipsa vi sacramenti hæc. S. Tho.

obligat ex præcepto ecclesiæ, s. vt possit diutius confessionẽ differre, q̃ sit statutũ ab ecclesia. vñ et papa tenetur confiteri, q̃a licèt ille, cui ꝯfiteri dẽt, sit iferior eo, inquantũ est p̃latus, est tñ supior inq̃tũ ẽ peccator & ipe ꝯfessor dei minister.

a Repete annotationem ad c. 29 ã. confes. c. & de pres. cõ. Tri. sess. 14 c. 7. de casuũ re er.a. P. V.

CONFESSIO 3.ª cui facieda est, vtrũ soli sacerdoti? Res. ẽm S. Bo. in 4. di. 17 ꝙ de ꝯfessione possum⁹ loq dupliciter. vno mõ ꝓut est opus virtutis directè repugnãs hypocrisi, in quo quis seipsũ accusat, nè alt⁹ sit, q̃ appareat, vel mala sua aperit ad inuestigandã curationẽ, & hoc mõ confessio p̃t fieri cuilibet ẽt laico, q̃ p̃t adiuuare instruẽdo vel orãdo, & de quo hõ p̃t erubescere, & humiliari, & ille exẽplo hũilitatis meliorari, ñ peccatorũ cognitione deprauari. b alio mõ ꝓut ꝯfessio ẽ op⁹ sacramẽtale, & ꝓut ordinat ad reconciliationẽ, q̃ fit p absolutionẽ, & ligationẽ. & q̃m hæc potestas collata ẽ solis p̃sbyteris, c iõ hęc ꝯfessio nullis

b Depraua i] Dicit super ca. vir. perfectus tantus est virtutis amator, quòd vellet omnes noscere sua mala, duntamen nõ esset occasio mali, sed boni.

c Solis presbyteris] s. Tho. ea. di ar. 1. q. 1. reddit rõnẽ, quã grã, q̃ in sacramentis datur, a capite in membris descendit, & ideò solus est ille minister sacramẽtorum, in quibus gratia datur, qui habet ministerium sup corp⁹ Christi verũ, quod solius sacerdotis est, q̃ cõsecrare eucharistiã põt, & ideò cũ in sacro pœnitẽtię gratia confeватur solus sacerdos est minister huius sacramẽti, & iõ ei soli faciẽda est sacramentalis confessio q̃ ministro ecclesię dẽt fieri, hoc. 1. Vnde Augu. de pœ. dist. 6. Qui vult confiteri peccata sua, vt inueniat gratiam, quærat sacerdotem.

d S. Th.] Est vbi supra. q. 2. vbi sic ait, ꝙ sicut baptism⁹ ẽ sacrm necessitatis, ita & pnia. baptism⁹ aũt hẽt duplicẽ ministrũ, vnũ, cui ex officio baptizare incũbit, s. sacerdotẽ, aliũ cui rõne necessitatis dispensatio baptismi cõmittit. Si erit de sacro pniæ, ꝙ in casu necessitatis q̃libet erit minister. & ista doctrina bñ sequtur, ꝙ sicut in casu necessitatis mulier põt baptizare sic & poterit peccata i confessione audire, ꝙ ẽ absurdũ, q̃ñdẽ nõ possint esse iudices in for. contẽtioso, vt p Ab. i c. dilecti, ð arb. & l 2. ff. de re. iu. Errat ergo S. Th. nec similitudo ei⁹ ẽ bona ex eo, q̃a in cõfessiõe sequtur snia, q̃d non in baptismo, & iõ oportet, ꝙ sit minister eius ille, q̃ hẽt autoritatẽ sniandi. vñ plus dicit. S. Bo. vbi supra ꝙ hoc offm nõ debuit cõmitti omnib. q̃a absoluere dicit actũ alicuius personæ autoritatem hñtis,

nisi præsbyteris est fienda.

1 Sed q̃d si p̃sbyter deest tenetur q̃s ꝯfiteri laico i casu necessitatis? Resp. Magister sniarũ in 4. di. 17. & S. Th. d ea. di. & tex. Aug. ð pę. di. 1. quẽ pęnitet, & glo. extra de of. or. in c. pastoralis volunt ꝙ sic, sed verior est opi. Sco. e Ric. Pe. & cõiter Theo. in 4. di. 17. ꝙ ñ tenetẽ de necessitate. & hoc patet ex p̃dictis, imo vt dicit Sco. eadem di. ꝙ si peccator sic posset p se verecũdari, & i gñali sic q̃rere ꝯsiliũ, vel laic⁹ ñ est magis discret⁹, q̃ ipse, ꝙ non ẽ vtile ꝯfiteri laico, nec expedit, posset bñeẽ vtile ex materia verecũdię q̃ ẽ vna pęna debita ꝓ pc̃õ vñ sic ꝯfitẽs laico solueret vnã pęnã ðbitã ꝓ pc̃õ & sic eẽt bonũ ꝯsiliũ eidẽ ꝯfiteri, i tali casu, dũmõ sit talis, q ñ habeat deprauari ex auditione pc̃õrũ, & sic intelligit Aug. vbi s. vt ibi patet.

2 Vtrũ oĩ sacerdoti sit ꝯfitendũ? Res. ẽm cõiter doc. ꝙ non sed solũ sacerdoti ꝓprio f loquẽdo de confessione a prout est sacramen-

neq; oportet, q̃a nullus volẽs habere sacerdotẽ, & eo carẽs priuatur salute, sufficit n. sibi volũtas confitendi, & vt voluntas eius exterius appareat, dat magister cõsiliũ, ꝙ confiteat proprio socio non ꝙ illa cõfessio sacrmẽ eccle sit sed vt talis oñdat se pfectã hre volũtatem, & facere, q̃d in se est, id q̃d dicit. S. Aug. li. de pnia in. d. c. quẽ pœnitet, non cogit, cũ sit consiliũ, vt patet ex verbis ei⁹. nec. gl. in d. c. pastoralis vrget, q̃a finaliter cõcludit laicũ ñ posse absoluere, vel ligare. c. 1. §. vna, ð sum. tri. & fi. car. & ita ẽt dicit Ab. ibi. Similiter dicẽ ẽ de laico, q non põt absoluere ab excõicatione, quia sufficit sibi cõtritio de peccato, pp quod i excõicationẽ incidit, & intellige in foro pœnitentiali secus in contentioso, de quo dic, vt supra absolutio. 1. in princ.

e Opi. Sco.] & rõ est ẽm eũ, quia accusatio ad hoc ex præcepto fit, & nõ ad aliud, nisi vt sequatur snia, & nullã hẽt laic⁹ sniandi autoritatẽ in isto foro, iõ nullũ præceptum est de accusando se laico, imò necessarium est non confiteri laico, q̃a nulli liset diffamare se, nec prodere peccatum suum occultũ, maximè q̃n ille, cui ꝓdit, non p̃sumitur celator secreti, nec scit melius consulere peccatori, quã ipsimet, nec ẽt patet, ꝙ pro requirendo consilio possit prodi peccatũ, cum hoc possit fieri in generali & c. hæc Sco.

f Sacerdoti ꝓprio] Intẽm est verũ, ꝙ si fiat alteri cõfessio, nihil bt ẽm S. Bo. in 4. di. 17. & iõ ẽ ẽm Th. ea. di. quia oportet, ꝙ dispensator huius sacramenti habeat imperium, & sic iuritditionem, ille autem, qui non est proprius sacerdos, non potest imperare.

a Nisi sit pericu lo]Ad hoc ē tex. in c.prætor.§.verū.32.di.& gl.ibi dē in ver.per manus,q̄ fundat se, ꝙ hæreticis nō ē in necessitate cō sitendū pp periculū peruersiōis ergo vbi non est periculum,in necessitate licet cō siteri.

b De hoc s.Syn. Tri.sess.14 c.9.& 23.ca. xv.de ref. Cate.de pę. sa.c. sed iā de mi.P.V.

c Proprius sacer dos]Dr̄ tripliciter.Primo cōmissè.secūdo cōiter. Et tertio mōpro priè. Cōissimè dr̄ ꝓprius sacer dos q̄cunque p̄t confitentem absoluere, siue p ꝓpriā autoritatē,siue p cōmissionē vt sunt illi,q habent priuilegiū, dū prædicant,au dientes cōfessionē. Cōiter verò dr̄ ꝓprius sacerdos omnis ille, q ex propria autoritate,vel officio tanquam prę latus ordinarius pōt absoluere,vt eps, & sacerdos parochialis.Propriè verò dr̄ proprius sacerdos ille,q administrat sacramēta,& cui est cōmissa spālis cura. & iste est sacerdos parochialis & sic cōplecti tur hæc di.oēs ꝓpriè sacerdotes. hæc S.Bo.in 4.di. 17. & subdit Ab. vbi s̄. ꝙ n̄ petita alterius licentia p̄t q̄s r̄currere ad quēlibet istorū. vid gl.i c.fi.đ of. le.li.6. & in c.de pę.& rem.libr.6.

talis, & de præcepto iuris diuini, & ecclesię vt clarè patet i c.oīs,de pę.& re.nisi s̄m Ri.in 4.dis.17.in casu extremæ necessitatis,q̄n alicui imminet periculū mortis ꝓbabiliter,& proprium sacerdotem habere nō p̄t. nam tūc quilibet sacerdos potest quemlibet peccatorem audire in confessione, & absoluere ab oīb.peccatis,casibus, & excōicationibus vt tenet gl.in c.pastoralis,de of.or. quam sequuntur cōiter doc.arg.ad hoc. 26.q.6.si presbyter & c.se. & de fur.c.fures.de sen.ex. c.eos,li.6.ita, ꝙ non oportet amplius de ipsis ꝯfiteri, seu ad aliquem recurrere, ēt si erat casus reseruatus, ar.d.c.eos.sed tn̄ quò ad excōicationē serua,qđ dixi s̄. absolutio.3.§.16.dūmō talis sacerdos non sit hæreticus,excōicat⁹, aut ab ecclesia præcisus s̄m S.Bo.ea.di. Ego tn̄ credo, ꝙ nisi sit periculū a peruersionis in ꝯfitente, quod ēt in tali casu liceat confiteri hæretico & excōicato aut pręciso,& ab ipsis absolui, si alius sacerdos haberi non p̄t, & sit paratus audire, qa inducere talem nō licet, vt supra cleric⁹.9.§.1. & ꝙ tales sacerdotes verè absoluant in tali casu,nec peccēt sic absoluendo,dūmodo pęniteāt đ peccato suo,ratio ē, qa s̄m Pe.Aur.in 1.di.17. ptās clauis,q̄ est absoluendi a peccato, & ex consequenti ad pęnā ęternā commutādam in tēporalē,& ad grām acti uè conferēdā per modum applicantis actu meritum passionis Christi, fundatur in charactere sacerdotali,q quidē est indelebilis. & quamuis ab ecclesia in tali sit ligata talis potestas,tamē in tali casu non credo, qa necessitas non subiacet legi positiuæ,vt in ca.quod non est,de reg.iu.hoc tenet gl.in c.non est,de spon.Et s̄m Pe.de Pa.in 4.sicut a tali p̄t baptismum recipere,sic & pęnitentiam,cum & ipsa sit sacr̄m necessitatis, & est tutius in tali articulo ꝯfiteri p ea,q̄ supra dixi ꝯfessio.2.§.1.

8 Sed quis dr̄ ꝓprius b sacerdos? c Res.vt collig. ex Ri. vbi supra & Pa.in d.c. oīs,& Car.in Cle.dudū,de sep. Primò Papa in toto mundo.Secundò legatus in tota sua ꝓuincia.Tertiò pœnitentiarius eiusdē legati in prouincia.Quartò Archieps,dū visitat, est proprius sacerdos suorū suffraganeorū & eos absoluere p̄t.c.n̄ro,đ pę.& re.Quintò Eps in tota sua diœcesi. Sextò Archip̄sbyter ecclesiæ cathedralis.Septimò Vicari⁹ gn̄alis epi.Isti duo p̄nt audire oēs de diœcesi,ar l.cum p̄tor,ff.de iudi.& c.officiū đ of.Arch. Octauò p̄sbyter parochialis in tota sua parochia. Nonò vicarij p̄latorū. Decimò oēs h̄ntes licētiā ab aliquo p̄dictorū.

4 Sed nunq̄d non h̄ntes executionē ordinū possint licētiari ad audiendas confessiones ab aliquo,q executionem dare non p̄t? Res.vt colligo ex Arch.in c.p lectis.25.di. & a Pa.in d.c.oīs,ꝙ tripliciter dr̄ q̄s nō habere executionē ordinū. Primò q non h̄et velle,vel nolle, sed eius velle dependet ab alio,sicut sunt religiosi,vt.12.q.1.non dicatis, de ele.si religiosus,li.6.de testa.religiosus,de se.c.si.li. 6.vn̄, nisi tales habilitētur a suis p̄latis, nullo mō ēt ex licētia sacerdotum parochialium,vel epōrū,si sunt exempti,p̄nt absoluere,vel ligare.Secūdò dr̄ q̄s non habere executionē ordinum, qui ē excōicatus,suspensus,vel interdict⁹, & hmōi & talib. non potest dari licentia audiendi confessiones, nisi prius habilitentur ab eo q tale impedimentū pōt auferre.Tertiò dr̄ q̄s non habere executionem ordinum, qa nō habet populū sibi subditū, sicut sunt religiosi a suis p̄latis habilitati, & oēs sacerdotes sęculares,qui nō h̄nt curam animarum, vnde bene talibus p̄t concedi licētia audiēdi non solū ab his, qui h̄nt curam in actu spāliter ipsis committendo,sed etiam generaliter dādo licentiā subditis ipsorū, vt quēcūq; voluerint, eligant sibi ꝯfessorē.

Nec

Nec ob. ꝙ iudex[a] ꝓrogatus iudicat iure ꝓprio. Et ideò si non hēt iurisdictionē in actu, non pt ar c. significasti de fo. cō. Rō qa priuat⁹ non pt dare iurisdictionē, q̄ nō hēt. l. priuatorum, C. de iu. om. iu. Itē prorogare idem est, ꝙ extendere. & iō qđ ñ est, non pt extendi. c. ad dissoluendū, de despon. imp. Quia rñdeo, ꝙ qlibet sacerdos, ex quo est sacerdos ordinatus, hēt iurisdictionē: solū deficit mā, in qua exerceat. & ideò cū sibi exhibet ꝑ talē licentiā in gñe datā, absoluit autoritate ꝓpria, q̄ hēt, & pt exercere oblata sibi materia đbita. Non ob. ēt. c. ad hæc, de rescrip. vbi ꝯcessio iudicis incerti non valet, qa illud verū est q̄tū ad forum contētiosum, vt no. Ge. in c. pe. de pę. & re. li. 6 & istā opi. tenet Ho & seqt Pa. in cle. 1. de priui. in Cle. dudū đ sep. licèt pri⁹ tenuisset ɔ̄riū. & iō ſm hoc limita, & itellige dicta doc ĩ Cle. 1. de priu. & 16. q. 1. §. ecce. & ĩ Cle. dudū, de sep.

5 Vndecimò dr̄ ꝓpri⁹ sacerdos eius ille, q eligit a Papa ꝑ suo ꝯfessore. & similiter ab Epis, Archiepis, Patriarchis, Cardinalibus, & & similib. ꝑlatis epis supiorib. & ēt ab inferiorib. ꝑlatis, dūmō sint exēpti, vt patet in c. fi.[b] de pę. & re. Sed no. ꝙ tales inferiores epis oportet primò ꝙ sint imediatè sub Papa, qa exēpti, q hñt Abbatē, vel gñalem, & hmôi sup se, nō pñt sibi eligere ꝯfessorē de iu. cōi ſm Hos. in § cui ꝯfitēdū, & Pa. in d c. fi. Scđō ꝙ sint ꝑlati. & capit largè ꝑlati ſm Pa. ibid. ēt ꝑ sacerdotib. curatis, q largè[c] dñr ꝑlati, vt in c. tua đ cle. ægr. licèt strictè noie ꝑlati ven-r solū illi q hñt iurisdictionē fori ꝯtentiosi. vid bonā gl. ĩ c. 2. de iudi. & Cle. dudū, đ sep. i ver. ꝑlati. Tertiò ꝙ sint exēpti, vno istorum deficiēte non pñt sibi eligere confessorē.

6 Vtrū prælati possint vna vice eligere vnū, alia vice aliū? Res. ꝙ sic, dūmō nō faciant in fraudem secundùm Directorium.

7 Sed quā autoritatē hēt talis electus sup eos, q eū elegerūt? Res. ſm Pa. in c. significasti, de for. com. ꝙ electi ꝑ exēptos epis inferiores ñ pñt absoluer ab excōicatione, & casib. epis reseruatis, ar. c. 2. de pen. & re. li. 6. nisi spālē indulgentiā habeant sup hoc. sed Host. tenet, ꝙ vbi exēptus eligit, electus hēt potestatem pœnitentiarij Papæ quò ad absolutionē, non quò ad dispensatio nē[d], nisi đ spāli mādato. A ñ exēptis verò elect⁹ hēt ptā tem illius cui subest, vnde ꝯfessor epi pt sup ipm sicut Arch. & sic đceteris, & hoc magis pl₃ quò ad pdictos, đ qb. loqt. d. c. fi. đ pę. & re. & idē dicerē đ illo, cui Papa ꝯcedit, vt posit sibi eligere ꝯfessorē, vt ꝯfessor possit eū absoluer ab oīb. ñ reseruatis papæ, & ad. c. 1.[e] pdictū dico itelligēdū casu suo, qñ eps dat suo subdito talē lniā, sed ñ qñ papa, qa potuisset loq gñal̄r, si voluisset.

8 Vtrū eo ipso, quo eps, vel tales exēpti, de qb. s. confitentur alicui, videātur eū eligere? Res. ꝙ sic, quia plus est factis eligere, quā verbis. l. non dubium, C. de le. & in c. legebatur, đ maio. & obe. & in c. fi. 15. q. 6.

9 Duodecimò dr̄ ꝓpri⁹ sacerdos, qlibet ꝑsbyter pochialis oiū vagabūdorū, & illorū, q ñ hñt ꝓpriū domiciliū. & hoc tādiu, q̄diu in eius pochia iueniūt, qa a quocūq; pochiali ꝑsbytero, ad quē se trāsferūt pñt absolui, & a fortiori ab epo, aut lniam hñti

a Nec ob. ꝙ iudex] Sic format ɔ̄riū, nullus priuat⁹, pōt dare iurisdictionē ei, q non hēt, vt l. priuatorū, & c. significasti, hic allegatis. Vbi hr̄, ꝙ priuatorū cōsensus non pōt facere quē iudicē, licèt in eū, q est iudex possit consentire ēt: ꝙ non sint subditi eius. Sed in casu nr̄o non habētes executionē non sunt iudices, ergo nō pōt dari eis talis licētia. & dicit Ab. in d c. significasti, đ fo. com ꝙ hoc ar. procedit ēt in foro pœnitentiali, qa licèt quis habeat a prælato suo lniam confitendi alteri sacerdoti, tñ eligere dēt hñtē curā habitu, & actu. & vide Fede. cons. 95. & gl. sing. in Cle. 1. de priui in ver sic. spāli. Sed rñdet summa nr̄a, & bene. & hāc eā dē opi tenet Ro. in ver. conf. 3. §. 3. & sic tenet licèt Pa. in d. c. omnis, aliter dicat.

b Vt patet in c. fi.] Scias, ꝙ de iure cōi nullus ꝑlatus q̄cunq; maximus poterat sibi eligere confessorē, ratio qa nullus pōt ligari, vel absolui nisi a suo iudice. c. qa aūt, & c. oīs, de pę. & re ergo oportebat, ꝙ prælatus iret ad superiorē suū. De iure ergo eps dēt confiteri archiepiscopo. Archiepūs patriachę: patriarcha papæ. Vide plenissimè Host. in sum. de pę § cui confitēdū. Sed qa isti ꝑlati hñt superiores nimis distantes, iō fuit cōcessum eis priuilegiū, de quo in d. c. fi. vt possint sibi eligere confessorem.

c Qui largè &c] Nā cū hoc casu tractamus de fauore, & sit bñficiū Principis, omni nocēs, dēt fieri largissima interꝑtatio. c. olim, đ verb. sig. & l. fin. ff. de const. prin.

d Nō quò ad dispensationē] Puta in irregularitate, in voto, in ordinib. tñ contra Ab. tenet Fede cons 95. &c.

e Et ad. c. 1.] Remouet nāque obiectionē, qa videbat, ꝙ electus ab aliquo đ lnia papæ, nō posset absoluere à casibus epis reseruatis, sed rñdet. Ratio ē, qa sortit forū qs rōne domicilij, vt in ca. pe. & de fo. comp. &c.

in d.capit.omnis,quòd sic, quandocunque subest aliqua legitima causa, puta quia est reuelator confessionis, vel sollicitator ad malum, vel non habet debitam scientiam, vel probabiliter videtur sibi periculum, vel sacerdoti imminere, vel est excommunicatus,[a] & huiusmodi, & túc debet petere licentiam, & obtinere,[b] ꝙ si non potest obtinere, nec adire potest superiorem, sufficit, ꝙ petijt.& sic supplet.d.ca.omnis, per ca. placuit, [c] & ibi gl.de pę.di.6.sic, vt sit sensus, debet obtinere lnīam. s.si pōt, vt in d.c.omnis, vel adeat alienum, si non pt, vt in d.c.placuit, ego verò in hoc multū nō insisto, quia verissimū puto, & quia hodie habent multi ꝓprij sacerdotes, quib. legitimè cō fiteri possumus, si vn⁹ non est idoneus, & si casus accideret, tene qd' dixi, qa præcepta non se extendunt vltra charitatem, et si licet cā meliorandę [d] vitæ, extra de regula. ca.licèt, quanto magis causa recuperandæ.

16 Vtrū liceat [e] absq; alia licentia confiteri fratribus Minoribus, & Prædicatoribu? Resp. ꝙ sic, si. 5. concurrāt. Primū, ꝙ generalis, vel prouincialis Minister, aut custos quò ad minores, & Magister, aut prior ꝓuincialis, aut eius vicari⁹ quò ad Prędicatores accedat ad præsentiā prælatorum, petendo quòd fratres, q fuerint electi, possint liberè ꝯfessiones suorū subditorū audire. Sed istud primum est de bn̄ esse, vt infra patebit. S. 11. Secundum, [f] ꝙ fuerint electi, & habilitati ad audiendas confessiones ꝑ generalē, aut prouincialem Ministrū quò ad Minores vel ꝑ magistrū, aut priorē prouincialē quò ad prædicatores. Tertiū ꝙ sic electos pn̄tent etiam per se, vel fratres, quos ad hoc d̄putauerint, episcopis, seu eorū vicesgerentib. petēdo humiliter, vt de eorū bene placito possint audire con

Et sic limitatur regula, ꝙ delegatus principis potest subdelegare; fallit, qñ committitur nudū officium sine iurisdictione, ex eo, quia videtur electa industria ꝑsonæ. Et idem erit in similibus casibus, vbi sit eadem ratio, sicut & in istis. Isti enim hic sunt positi exēplariter, & dictū restringitur, & amplijtur secundū dispositionis cōmuné. l. cum pater. §. dulcisś. §. 2. de lega. 2. & vbi est eadē rō &c. c. [illegible] d. lecta, te cō[illegible] [illegible].vt.vel [illegible]. Sed aduerte, ꝙ tex. i[illegible]e est intelligend⁹ de nudo ministerio, & industriali; sec⁹, si industria nō versatur, vt in ca.fi. d. [illegible] cui, de officio deleg. lib 6. vbi [illegible] pa mandat alicui, vt ꝓuideat a[illegible] cui certę ꝑsona de bn̄ficio, ꝓ[illegible]ta [illegible] cō mittere [illegible] quas qui ex [illegible] per sona certa est expressa, non versatur ibi industria, sed nudum ministerium &c. Et intellige hoc qñ nudum ministeriū competit iure alieno, quia tunc non potest subdelegari; sec⁹ si iure ꝓprio, vt in c. quia ꝑꝑ, de ele. vbi facultas eligendi potest committi, & hoc quia iure ꝓprio competit. sed adhuc contra facit, quia etiam qñ nud[illegible]m ministerium competit iure alieno, potest al[illegible]s committi. Hoc tenet glo.sing.c.pe.de elec.li.6. in ver.de certa, quæ dicit, ꝙ si canonicus commisit alteri vocem suam, potest ille commissarius aliū substituere, mouetur, quia procurator ad negocia potest substituere, vt in c.1.de procu.li.6. Et secundùm h[illegible] oporret dicere, ꝙ loquitur tex. hic allegatus, qñ [illegible] ministerium nudū committitur autoritate publi[illegible] a superiore; secus, si constituatur ꝓcurator. & sic habes duas limitationes, quarū prima est, ꝙ si negotium est commissum a superiore, dato ꝙ sit nudum, potest delegari, si non est industriale. secundò etiam si est industriale, sed constituitur procurator, quia iura generaliter dicunt, ꝙ procurator ad negotia substituit, vt in d.c.1.de procu.lib 6.& facit tex. per locum a speciali in c.fi.de ꝓcu.lib.6. Sed Bart. in l.fi.ff.de diuer.tempora.præscri. dicit, ꝙ procurator constitutus ad certum negotium non expcessā certa forma, non potest alium substituere, quia videtur electa industria personæ, de quo Ro. cōsi. 372. d. c.is cui. Tu responde, ꝙ procedit de æquitate.

a Vel est excommunicatus] Qñ est excommunicatus, vel interdictus, nō est necesse petere licētiam, quia cum istis prohibetur locutio. 11. q. 3. Cum excōicatio.

b Debet obtinere licētiam] Idē tenet S. Bo. in 4. di. 17. ar. vlt. q. 2. in rn̄so ad quintum. Idem tenet Tho. in d. distin. 17 ar. 4. in respon. ad quintum.

c C placuit] Dicit tn̄ ibi Archi. ꝙ honestius est, vt petat licētiā, ꝙ si non vult da re, liberè vadat. Et add. t. ꝙ idem est in sacramēto baptismi, ꝙ licitè vitatur proprius sacerdos ꝓpter ignorantiā, secus in alijs sacramentis ab his duobus.

d Causa meliorandæ] Mutare religionem potest monachus cā arctioris vitæ pro hoc facit, quia qui vūlt cō fiteri, debet quærere sacerdotem scientem ligare, & soluere, de pœ.di. 6. Qui vult. Et not. hic vnum, quod quando proprius sacerdos esset viciosus tunc ipso iure videtur concessa licentia alteri confitendi, ita sentit gl. in c. placuit, de pę. li. 6. eò quia malitia est grauior ignorantia de se, ꝓpter quod grauius punitur, Lucæ. 12. seruus sciens voluntatem domini sui. Et illa sunt grauiora, quę a Deo grauius puniuntur. 24. q. 1. non affecamus.

f Secundum] Quia dicit text. in Clemen. dudum, in §. statuimus, quod eligere studeant personas sufficiētes, idoneas, vita probatas, discretas, modestas, atque peritas ad tam salubre ministerium, & officium exequendum. Not. ibi, probatas Ber. ad Eugenium, Probatos oportet eligi, non probandos, capitulo in Lateranensi. in fin. de ꝓbend. hæc gloss. & Car. ibidem. Not. sufficiētes, quod consideratur in sufficientia. pro sollicitudine potentiæ, & scientia. Ion-

fessiones suorum subditorum. An aũt [a] requiratur, ꝙ personaliter, ducat tales fratres electos? ego credo ꝙ non, sed sufficit, ꝙ verbaliter, vel aliter qualitercunque. Ratio, qa qñ aliquod onus imponitur alicui sine determinatione, quo ĩpleto, ad aliquod beneficium meretur admitti, quocunque leuiori modo impleatur onus, conditio dicitur impleta, & sic ad beneficiũ meretur admitti, hoc probatur. ff. de condit. & de. l. ꝙ traditũ. Cũ ergo onus pñtationis impositum præfatis electis non distinguat, quõ fieri debeat, cû possit fieri multis modis, vt ff. de procu. l. prę́sens, [b] & ibi gl. igitur qualitercunque fiat siue per scriptum, siue verbaliter, intelligitur conditio impleta. Nec ob. glos. in Cle. dudum, de sep. quæ dicit, ꝙ debet fieri pñtatio ꝑsonalis, quia pñs dicitur, q probatur sensib. corporis, ar. ff. de ver. ob. l. 1. in prin. qa si aduertis, hęc ratio nõ valet, quia præsentatio personalis etiam potest fieri ꝑ procuratorem, vt in l. final. C. de procura. [c] Et sic præbet se quis sensibus per se, aut alium, vt dic. l. præsens. Sic intellige gloss. per d. l. prę́sens, vt ibi. & not. per Ioann. Andr. in capitu. præsenti, de præbend. libro. 6. facit cap. tuæ, de procu. vbi patet, quòd prę́sens nominaliter non infert necessariò, vt per se faciat, sed bene, si aduerbialiter dicatur vt ibi patet. Quartum, quod requiritur est, ꝙ non audiant confessiones extra diœcesim illius, cui sunt præsentati, [d] & in hoc differunt a proprijs sacerdotibus parochialibus, vel episcopis, vel prælatis ordinarijs, qui possunt vbique audire suum subditum, & absoluere in foro pœnitentiali, quia in his, quæ fiunt sine strepitu, & sub silentio, nullius læditur territorium. l. 2. [e] ff. de officio procon. facit, quod not. Panorm. in capi. cum contingat, [f] de foro compe. & ita tenet Cardin. in dicto Clemen. dudum, in ver. extra ciuitates. Quintum, quòd ille, qui vult eis confiteri, sit de iurisdictione illius prælati, hæc habentur ex d. Clementi. dudum.

17 Verũ prędicta præsenta

neas, dicitur idoneus irreprehensibilis, aptus, vtilis, conueniens, quasi conformis cuilibet secundùm deriuatores, & secundũ etymologiam, habans duplex donum. Vita probatas. Et hoc probatur, quia alias bonam vitam suadere non possent, seu modestiam. 46. di § necesse. Aliàs est. 47. Discretas, vt sciant soluere, & ligare de pę di. 1. quem pœnitet, & misaricordiam cum rigore miscere. 45 dist. disciplina, & cautè inquirendo circunstantias peccati. c. omnis. §. sacerdos, de pęni. & remis. nam discretio est mater virturum, de of. custo. ca. 1. 5. q. 1. præsentiũ. Modestas, vt fieri prox. Gregor. & Tul. in tireco. modestia est, per quam pudor honestatis puram, & stabilem comparat autoritatẽ. Peritas, simile habet i c. causam de proba. & pro talibus præsumitur, quòd non errent. c. in nost. de procurat. ca. cum in iuuentute, de præsumptio. in fi. Sic etiam præsumitur pro bono, ꝙ bene & iustè agat. 7. q. 1. omnis qui. 9. q. 2. c. fin.

a An autem] In ista. q. aduertendum est primò ad verba Cle. Nã dicit, quas sic electas representent vel faciant præsentari, prę́latis. Adde, ꝙ summa nostra tacet istud verbum, præsentari, quia non dicit, per quem, vnde not. Pan. ꝙ sufficit per quemcunque, sicut recitat ibi Car. quia qui per aliũ facit &c. Sed bene dicit, ꝙ propter istas sex qualitates, hic positas requireretur personalis prę́sentatio. Quæ deprehenduntur quãdoque ex aspectu, nec aliter cognoscere possumus, sed nec præsumuntur in esse, licèt religiosus præsumatur bonæ conscientiæ. facit quod no 11. q. 1. expedit, in vl. glo. de no. oper. nun. cum ex iuncto Non tamen prę́sumitur aptus ad tale officium, vel peritus, cum sit ad hoc excusatus.

24. di. quando, quia potest esse bonus religiosus, & illiteratus, vt no. 16. q. 1. legi. Sed ad hoc potest respõderi, ꝙ aliàs se poterit informare &c. 79 distin. quidẽ est Lap. tamen tenet contrarium, quia præseus dicitur quasi præsentibus positum, facit quod not. 3. q. 9. Testes, in glo. sup ver. eorum prę́sentia. ex hoc dicit, quod non sufficeret patrono præsentare aliquem absentẽ superiori, licèt possit fieri præsentatio per literas, c. nascitur, de his, quæ fiunt a prælatis, & c. penult. de iure patronatus, & capitulo vno eodem titulo, lib. sexto. Vide quod not. Cardina. in Clemen. frequens, & excess. prælato. in ver. præsentatos prima appo. 7 videtur mihi satis rationabilis decisio summæ nostræ. Rose. tamen confessio. 3. §. 14. dicit necessariam corporalẽ præsentationem maximè propter ver. numerus.

b L. præsens] ꝑsens habetur, & qui in horto est & qui in foro, & qui in vrbe & cõtinentibus, ædificijs.

c L. fi. C. de procu.] Ibi habetur, ꝙ est in facultate citati in causis pecuniarijs vel comparere, vel procuratorẽ mittere.

d Cui sunt præsentati] Et ratio est, quia pęnitentia est, de iurisdictione voluntaria. ff de offi. procon. l secunda. vnde & de loco nil exprimitur in c. omnis, & idem tenet Tho. in quarta, dist. 17. & Host.

e L. 2.] Nam omnes proconsules habent statim, cum egressi fuerint vrbem, iurisdictionem voluntariam quæ, scilicet redditur inter volentes &c.

f Capitulo cum contingat] In penultima columna, vbi dicit, quòd sacerdos potest suum subditum vbique audire, argument. capitul. nouit, de officio legati.

Respondes

tio solùm sit fienda episcopis? Ref.Car.[a] in d.Cle.dudú, ꝙ non, sed ibi nomine plati intelligitur quilibet habés iurisdictioné episcopalem, ita ꝙ nulli diœcesa no subsint eorum subditi, nec ipsi, ar.c.abbates, [b] in fi.de priui.li.6.

18 Verú hæc præsentatio possit eis fieri extra territorium[c] existentib⁹? Resp.ꝙ sic, ſm Pa.in d. Cle. dudú.

19 Quid si sedes vacat? Ref.Pau.vbi s.ꝙ fiet capit. ar.c.olim, de ma.& obe.

20 Sed pone, ꝙ non possit haberi copia talis plati? Rx. Pau.vbi supra, ꝙ petatur a vicario suo in spiritualib⁹, si habet, de rem.or. c. cum nullus, lib.6. si non habet, & maliciosè hoc facit, dét adire superiorem,[d] qui ei⁹ negligentiam debet supplere, c.quia diuę sitarem, de concef.præb. Et idem dic, si esset excōicatus, vel suspensus, vel interdictus, ꝙ adire debet supioré. con.Car.

21 Quid si præsententur electi ante petitioné[e] licentię? Ref.Zen.í d.Cle.dudú, ꝙ valet concessio facta, sed ꝙ possent prælati dicere, ꝙ volunt, quod fiat primò petitio.

22 Vtrum vicarij Ministrorú aut Magistrorú prouincialiú possint eligere ꝯfessores? Ref.Car.in d.cle.dudú ꝙ non, & sic tenet glos. ibidem & Paulus.

23 Quid si prælati nolút[g] dare licentiam prædictam petentibus? Ref.Car.vbi supra, ꝙ nihil refert, quia expectato congruo tempore possunt eligere, & electi ꝯfessioné audire, Car.vbi supra.q.4.

24 Quid si dicant prælati, non psentetis aliquos, q̃a non admittemus? Ref.Car. vbi s.quod poterút audire[h] sine alia præsentatione.

25 Verum pręfati electi & semel præsentati, aut deputati durét post mortem acceptantis prælati? Ref. Car. vbi supra, ꝙ nó, si sub istis verbis sunt deputati, scilicet vsque ad eorum beneplacitum, cum istud morte extinguatur, vt in c. si gratiosè, de rescrip.lib.6. si verò simpliciter deputentur, durat post mortem, & sic debét deputari, nec credo, ꝙ ipsis inuitis[i] possint aliter deputari, nisi ꝙ eorum potestas sit perpetua, quia eorum autoritas est Papalis, qua durat, ar. de transa.c.veniens, & de iure cōi approbata, ar.c.superqónú de offi.dele.de ele. nè Romani, in prin.in Clem.

26 Verú præfati deputati possint committere alijs? Respon. Cardin. vbi supra quòd non, quia habent nudum ministeriú. Et in hoc dicit Lau. ꝙ habét potestaté sine administratione ad instar illorum, de quibus,

a Respondet Cardin.] In § statuimus. 3.q.& allegat glo.in ver. prælatorum, Zen.Steph.& Matth. tenentes, quod appellatione prælati veniunt solùm episcopi, & superiores, & pro hoc facit litera præcedés, & sequens, quæ loquitur de ciuitatibus, & diœcesibus, in quibus sunt episcopi. [illegible] distincti per [illegible] distinctio episcopi, de priuil.ca. primo [illegible] intelligit de prælatis, qui iurisdictionem habent, siue iure, vt sunt episcopi, siue cōsuetudine, quæ dat iurisdictionem vt in cap 2. de pœnitent. & remiss. libro. 6. Et cap. 1 de consang. & affini.

b Abbates] ibi dicitur, quòd abbates habent quasi episcopalé iurisdictionem, clericos facere, & nota, Quasi, quia non habent episcopalem, vt possint Chrismare, & alia facere quæ sunt episcopalis ordinis, & hoc tenet Pau. & veri⁹ videtur quia quò ad tales nō sufficeret habere licétiam diœcesani, vt dicitur in textu, Ibi, suorum subditorú. Nam tales, qui sunt nullius diœcesis, censentur esse episcopo [illegible] vt no. gl. in ver. de episcopo, de reb ec. non alie. in Cle. 2.& vide Car.eádem Cle.dudum in ver ab olim. 9. quæstion. vbi vult, ꝙ appellatiōe plati veniãt rectores ecclesiarú, vt ibi per eú.

c Extra territorium] Ratio est secundùm Car. in d. §.statuimus.q.4. quia ista præsentatio est volutariæ iurisdictionis c.nouit, de offi.legs.

d Superiorem] Puta Papam, vel alium, facit. c.cum simus.9.q.3.& c.nullis, de iur.pa. & hoc tutius est, licét possint sine licentia eligere.

e Ante petitionem] Est quęst.Car.in d.Cle.dudum, ver.ac deinde.5 q. & hoc dicit Lau. & facit capitul. causam, de rescriptis, & litera ibidem, quæ nihil exigit, nisi quod præsententur, & idem Card.in.§. statuimus.q.8.

f Dudum] ibi Card. in versic. ac deinde.q.1. & glos.in ver.ministri, quia licét priores, & vicarij possint per se vel per idoneos fratres petere licentiam eligendi, non tamen ꝑ alios possunt eligere. quia in d. versic.ac deinde, non fit repetitio, Vel per alios.

g Nolunt] Card. in d.versi.ac deinde.q.1.& glos. [illegible] dicit sufficit, quod petierint. Debent ergo expectare, né videatur cum diœcesano superbe agere.

h Audire] Ratio est, quia in his, quæ certa sunt, non est locus cōiecturis, Clemé. quamuis, de app. nec refert, an prius, vel posterius hoc denegent, vt in directorio.eod. titu. §.71.

i Ipsis inuitis] Ex quo Papa dat hác autoritatem fratribus etiam inuitis prælatis confitendi, quando ipsi nolunt acceptare præsentationem. Non erit ergo in facultate prælatorum talem autoritatem durare in vita sua, sed erit perpetua, quamquam, si fratres non contradicerent, deberet attendi forma confessionis c porrò, de priui. sicut dicit Card. se rńdisse, & hác opi. sum.tenet Car.in d.Cle.dudú ver.& si idé, q.1.

a Cum pater] ca sus est ibi. Si pater pollicitus sit dotem cum pacto, vt ab eo petatur, dum vi[illegible] & etiam si pactũ sit, vt constante matrimonio nõ petatur, istud secundum pactum reducitur ad primum, s. vt iurel. li[illegible] ad vitam patris, ne promissio omnino fit ina[illegible]. Vnde, si an[illegible] e patrem mo ri[illegible] filia, dos non debebitur, sec', si post mortẽ patris viuat, qu[illegible] a poteri[illegible] pe[illegible]. Adduc tur sũt in a[illegible]. quia sicut de volũtate vtri us[illegible] ue partis po test d.[illegible] ti dotis, sic & de v[illegible] ate ej i fratres admit[illegible] a[illegible] confessiones [illegible] seruata forma Clem. dudũ.
b Ad hoc videtur facere conci. Tri. sess. 23. c. 15. de ref. & 14. c. 7. & casuũ ref. P V.
c Nulla consue tud[illegible] Ratio est sec[illegible] gl. quia ista [illegible] nsuetudo est ec[illegible] lesiæ one r[illegible] a, ideo nõ va let. c. 2. de cõsue. & et per eam sol [illegible] nervus ec[illegible] clesiasticæ disci pl[illegible] cum venera[illegible] s, de con sue. & c. cũ inter vos. cũ igitur cõ [illegible] tudo ista sic irrõnabilis, non debet valere. ca. si de consu. Ratio autem est, quia neminem examinat, & cura non est committẽda nisi discreto, & examinato, ca. 2. & ca. pe. de ætat. & quali.

tem, C. de bo. quæ li. & iura iuribus sint concordan. l. vnica, C. de inof. do. de ele. cum expediat li. 6. & sic similiter tene in conscientia, sicut etiam hoc idẽ tenet Io. d Li. in d. c. omnis vtriusque sexus, nisi qñ alicui casui esset sententia excommunicationis ipso facto annexa per statutũ, & epis reseruata, qa tunc absoluere non possent. Itẽ qñ vident expedire saluti animæ alicuius, vel aliorũ aliquẽ mittere ad superiorem, tunc licẽt possent absoluere, mittendus esset quia debemus e[illegible] coadiutores eorum, & de hoc, & qui sunt casus episcopis a iure reseruati, vide supra casus, primo.

29 Vtrũ præfati fratres possint per epos, aut plãtos ad mitti sine accessu ministrorũ & huiusmodi ad petendã licentiam, & præsentationẽ electorũ? Res. Hos. & Inn. vt refert Dir. quod sic, si pcedit de voluntate vtriusque partis, ar. l. cũ pater, ff. de pac. do. vñ, si admittũtur, ac si esse: obseruata pfata forma, a plãtis, eãdem habebunt autoritatẽ, sicut si seruata fuisset. Si verò solũ concedit licentiam audiendi confessiones suorũ subditorũ, tũc non possent absoluere, nisi inquantum prælati eis concedunt, & possent sibi quot vellẽt cas° reseruare, quia tunc nõ ab soluunt autoritate. d. Cle. dudũ, sed ex mera concessione prælatorũ, verũtamẽ est, quod tales ex sola licentia admissi solent vbique subditos taliũ prælatorũ audire, sicut & ipsi prælati, nec durat talis autoritas nisi ad eorũ beneplacitum, quod no. bene. Ideò sint cauti cõfessores, vt qñ non seruata præfata solennitate petunt licentiã audiẽdi confessiones, rogent præfatos prælatos similiter, quod velint eos admittere, ac si eẽt seruata pfata forma, si autoritatẽ pfatæ Cle. volunt habere.

30 Vtrũ [b] ex consuetudine possit induci, vt quis confiteatur ad libitũ, cui vult? Res. vt in c. si eps, de pęni. & re. li. 6. quod nulla consuetudine [c] possit introduci, vt quis eligat sibi confessorẽ sine sui superioris licentia, intelligo aut tacita, vt puta qa vident, & tolerent, cum possint prohibere, aut expressa. Dicit tñ Pa. in c. con querente, de of. or. verum quò ad subditos, [d] sed quò ad existentem in dignitate [e] nomine dignitatis posset pręscribere hãc curam, & fieret proprius sacerdos secundũ Ho. & allegat. c. dudũ, [f] el 2. de ele. & c. cũ olim, de præscrip. & est verũ post præscriptionem.

d Quò ad subditos] Adde ratio. nẽ quia hoc esset præscribere contra obedientiam principis, quod non decet, ca. ẽ non liceat, de p. scri. Ita glo. in d. c. si episcopus, & pę. & re. li. 6.
e In dignitate] Puta est Ab. vel Archid. cui fit confessio.
f Dudum] Est in ver. sed cũ in iure confessus fuerit, quod Arch. Ambianen de cõsuetudine suspẽdit, excommunicat, & absoluit presbiteros, & priores, & parochiales ecclesias iter dicit &c. & sic potest de consuetudine, quod de iure non posset, vt in ca. Archidiaconus, de officio Archidia. & vide Rom. consi. 225. vbi ponit spectãtia ad Archidiaconum de iure, & Ioan. Andr. in c ad hæc. § i quedam, de officio Archidiaco.

31 Vtrũ sacerdos parochialis debeat faciliter dare licẽtiam suis subditis alteri confitẽdi? Res. S. Tho. in 4. dist. 17. q. 3. ar. 4. in respon. ad 6. quod quia multi sunt adeo infirmi, quod potius sine confessione decederent, quam confiterentur tali presbytero, ideò dare debet, vnde illi, qui sunt nimis solliciti, vt conscientias subditorum sciant, multis laqueum damnationis inijciunt, & per consequens sibi ipsis, hæc Sanctus Thom. Quod credo verum, nisi quando propter hoc sollicitant scire, nè alios inficiant, aut vt cæteri hoc scientes magis a peccatis præseruentur, debet tamen exigere specificationem illius, cum quo vult confiteri, & si est æquè bonus, sicut ipse, concedat. Si verò non est æquè bonus, non debet dare. Et si ille confessor, ad quem vult ire, habet alio modo autoritatem audiendi

a Quod sic] etiam sacerdos extraneus credit pœnitenti, si dicat sacerdotem suum esse imperitum, secundum glo. in c. si. de pœ. dist. 6. &c.

b Non teneretur] Et hoc siue peccatum sit occultũ, siue manifestum, nam licet peccata occulta sint solum fori pœnitentialis, tamẽ non confiteri pertinet solùm ad forum iudiciale, in quo non creditur alicui pro se, & patet hoc, quia non confitentes debet ab ecclesia arceri, & priuari ecclesiastica sepultura. d. capitu. omnis, posset tamen credere fide dignæ & timoratæ personæ, quia verisimiliter huiusmodi persona non mentiretur. 11. quæstion. 3. qui omnipotentem. & quilibet præsumitur bonus, nisi probetur contrarium. ca. 1. de scru. in or. fa. &c.

c Glo. in d. c. omnis] illam gl. tenuit Hos. quia interest sacerdotis parochialis audire suũ parochianũ, cum habeat ei exhibere eucharistiã. Itẽ quia nõ posset exequi pœnam. d. c. omnis, scilicet arcere non confitentem ab ingressu ecclesiæ &c. Sed Ab. in d. c. omnis tenet confitentẽ mendicantib. non teneri amplius confiteri.

d Extrauagãt.] Ibi dicitur, quod cõfessi religiosis, seu sacerdotibus quib. fuerit facta a superiore commissio, non magis tenentur iterum eadem peccata confiteri, quam si aliàs illa cõfessi fuissent proprio sacerdoti. Et in hoc approbata fuit sententia Io. An. hoc affirmantis, licèt alij contra, & male. Et gl. Ber. fuit etiam reprobata per Clementem quartum in quodam priuilegio indulto Prædicatoribus & Minoribus quod incipit Quidam temere. & no. quod quãdo alicui sacerdoti cõmittitur per superiorem, quod possit audire alienos parochianos, nõ fit præiudicium proprio sacerdoti, eò quod iurisdictionis potestas non est alicui cõmissa in fauorẽ suum, sed in vtilitatem plebis, & ad honorẽ dei. Et ideo si superiorib. prælatis videatur expedire ad salutẽ plebis, non fit iniuria inferiorib. prælatis. hæc Tho.

e Cum S. Bon.] Vbi dicit, quod credit, quod prædicatoribus data sit potestas audien. cõfessiones non in præiudicium sacerdotum bonorũ, sed potius in fauorem fideliũ, & ignorantiam negligentium, & malorũ quorundam sacerdotũ, & credit hoc priuilegium in extremis tẽporibus emanasse, quia iam verificatum est illud, Erit sicut populus sic sacerdos, & pro magna parte sũt venales & conductitij, & multi parochianos suos plus ad malũ, quam ad bonum trahunt. Vide dicit, quod secundũ intentionem priuilegij sacerdotes parochiales iure suo non priuantur, imo faciendum est semper, quod a suis parochianis debita eis reuerentia exhibeatur

diendi, tũc dicat sibi, nõ expedit, & inducat, vt nõ vadat; sed si vult ire, reliquat eum arbitrio suo, quia sibi non imputabitur: aliàs sic, si malè confiteretur.

32 Vtrum sit credendũ dicenti se habere licentiam à suo prælato confitẽdi alteri? R. secũdùm Ricar. in 4. distinct. 17. ar. 3. q. 2. quòd sic. [a] similiter dicẽti se esse confessũ. nõ, quia cognitio in foro pœnitẽtiæ depẽdet à volũtate subditi, ideò debet eũ reputare idoneũ ad eucharistiã sumendã, si se asserit pœnitentẽ, & legitimè confessum ei qui potuit eũ absoluere, si tamẽ sacerdos haberet aliqua signa probabilia, quod ille nõ diceret verùm, nõ tenerẽ [b] ei credere, nisi faceret fidẽ sufficiẽter ei, non dico, quod sit verè pœnitens, & verè cõfessus, quia ista non cadunt sub proba tione, sed quod illi, vel illi est confessus, qui eum potuit absoluere. fallit hoc in excõicato, cui nõ tenetur credere, nisi probet se absolutũ, & in illo, qui hẽt perseuerantiã in peccato, vtputa qui tenet concubinam, & hmõi.

33 Vtrũ illi, qui cõfitẽtur illis, quibus datur licentia a Papa, vel legato, aut epõ audiẽdi confessiones, vel qui habent licentiam a prædictis eligendi sibi confessorem, saltẽ semel in anno teneanẽ confiteri proprio sacerdoti parochiali? R. glo. Ber. in d. c. omnis, [c] tenet quod sic. sed malè, & falsè secundum communiter do. in d. c. oĩs, & in c. 2. de pœ. & re. lib. 6. sufficit. n. licentia alterius eorũ, vel sacerdotis parochialis secundum Io. An. in d. c. 2. multo fortius non tenẽtur, si sunt confessi epõ proprio, quia dicitur parochialis presbyter in c. nullus, de parochis, & in c. 2. 9. q. 2. & quicunque aliter teneret, esset temerarius, vt patet per extrauagantẽ [d] Io. 22. quæ incipit, vas electionis, quę dãnat prędictã opi. Ber. cum habentes licentiam in prędictis possint etiã inuitis, & prędictib. parochialib. sacerdotib. eorũ subditos absoluere. & vt dicit S. Tho. in quadã q. de quol. quòd non potest aliquis autoritate cuiuscunque hominis cõpelli ad confitendum peccatũ quod alteri cõfessus est, qui eum absoluere potuit, quia cõfessio peccatorũ est quodã sacramẽtale diuino imperio subiacens, non humano. Addo tamen cũ sancto Bon. [e] in 4. dist. 17. vlti. parte. arti. 1. q. 2. quod si sacerdos parochialis est bonus & idoneus, bonũ est cõsilium, quòd remittantur ad eum, à quo cunque audiantur; non tamen necessariũ est. nec oportet. quod illa peccata, a quibus sunt verè a talibus absoluti iterũ confiteanẽ, sed possent ea tacere, & alia occurrentia confiteri. Et dic etiam, quod tutius est confiteri proprio parochiali sacerdoti, vel prælato, quã alteri propter multas dęceptio

nes, & illegitimates, q̃ sunt in alijs deputatis, vñ semp consulo, ꝙ nemo dimittat proprium parochialem ꝑ alio deputato, nisi clarè cõstet eum, quem eligit, esse bonæ conscientiæ, & debitæ peritiæ, & melioris, q̃ ꝓprius parochialis, qa si in est aliquis defectus in parochiali, magis excusatur subditus ei confitendo, q̃ alteri, cũ superiores eum instituendo pro sufficiẽte eum approbare videanẽ. ad hoc gl. in c. mensuram, in ver. sacerdotis, de peni. disti. 1.

34 Quid si aliquis vult sæpius confiteri in anno, nunquid sacerdos parochialis tenetur eum toties audire? Res. ſm Ric. in 4. distin. 18. ꝙ sic de necessitate præcepti, si ille, qui vult confiteri de necessitate habet confiteri. Si verò non teneretur de præcepto confiteri, nec sacerdos præfatus obligaretur eũ audire nisi de cõsilio. Addit tamen Ric. ꝙ si subditus vult pluries ꝯfiteri, & sacerdos noluerit audire, ꝙ tunc talis liberè potest confiteri alteri confessori, & ille potest eũ absoluere, nisi eius sacerdos eum ad determinatum confessorẽ miserit, qa si nõ vult eum audire, nec aliũ determinatũ assignare, videtur tacitè ei licentiã dare, vt ꝑ illa vice alteri confiteatur, cui voluerit, sed sic electus non poterit absoluere nisi ab his, à quibus proprius sacerdos potuisset.

CONFESSIO IIII. Quò ad qualitatẽ illius, cui fiẽda est circa qđ quæritur.

1 Qualis dẽt[a] ẽẽ ꝯfessor? Res. ꝙ dẽt habere. 5. primo bonitatẽ vitæ, s. vt non sit in pctõ mortali, đ pe. di. 6. c. 1. vñ existẽs in pctõ mortali, qñ absoluit pœnitentẽ, nisi ipse de sua mortali culpa pœniteat, grauiter peccat secundũ S. Bo. in 4. di. 19. q. 1. circa literam, imò mortaliter[b] ſm Dur. ti. 15. lib. 1. ar. d. c. 1 vide ꝙ supra dixi. 11. Clericus. 8. §. 1.

2 Sed nunquid tali sciẽter ꝯfitens, peccat mortaliter? Dic vt s̃ Clericus. 8 §. 2.

3 Secundò debet habere scientiã. sed quantã sciẽtiã debet habere necessario? Res. ſm S. Bo in 4. di 17. in 3. par. in q circa literã, & elicit ex. c. nulli sacerdotũ. 38. di. ꝙ tantam scientiam debet habere, ꝙ sciat discernere in peccatis communibus, quod veniale, & quod mortale, & ꝙ sciat semper ad q̃ peccata sua potestas se põt extendere, ratio quia alia pœnitentia pro mortali, alia ꝓ veniali est imponenda. Itẽ si esset aliqđ peccati genus, ad ꝙ nõ posset manũ ex

hibeatur. S. Bon dicit in responsione ad tertiũ, Quia frequenter peccatores prædicantibus suas monstrãt conscientias, quas nullo modo suis sacerdotibus aperirent. Imo illa dicunt frequenter, quæ longo tẽpore celauerunt, licèt illa minora dicerent, sicut expertis notũ est. Nõ creden. est ẽt Sum. Pont. hoc mouisse ad illud priuilegium cõcedendum, quod non est adeo amplandum, vt præiudicium fiat potestati sacerdotali, nec adeo restringẽ. vt obsit fidelium pietati. Adde, ꝙ caueant pœnitentes, nè refugiant proprios sacerdotes, vt ab alio participe in crimine facilius absoluantur.

a Conc. Tri. sess. 14. ca. 6. de ministro, & canon. x. & 23. c. 14 & xv. de ref. catechismi de pœ. sa. c. sed iam de. P. V.

b Mortaliter] Tho. in 4. di 24. dicit, ꝙ vbicunque existens in peccato mortali exercet officium suũ, peccat mortaliter. si exercet vt minister. facit c. si de em. or c. quotidie, de cõsecr. d. 1. 2. & c. Tu homine, de ele. mis. & idem Th. ea dist. q. 1 ar. 3. quærela vlti. sic dicit. Lex præcipit, vt nõ iustè ea, quæ sunt iusta exequatur. & iõ quicunque hõ, qđ sibi competit ex ordine, facit indignè, quod iniustũ est, manifestè ex quibus, & cõ præceptum legis facit, ac per hoc mortaliter peccat. Quicunque autem cum peccato mortali aliquod sacrum officium pertractat, non est dubium, quin indignæ illud faciat, ideo peccat mortaliter. Imo vult ibi, quod indignè pertractare sancta, sit contra ius naturæ, in respõsione ad secundum, & in responsione ad quartum dicit quod quandocunque exhibet se in aliquo actu vt minister ecclesiæ, mortaliter peccat, & toties quoties huiusmodi actum facit, Quia, vt dicit Dionisius primo cœlest. hierar. immundis nec symbola. i. sacramentalia signa tangere fas est. Vnde quando tangunt res sacras, quasi suo officio vtentes, peccant mortaliter, secus aũt si in aliqua necessitate aliquod sacrum contingeret, vel exequeretur in eo casu, quo etiam laicis liceret, sicut si baptizaret in articulo necessitatis, vel si corpus Chr̃i in terra proiectum colligeret, in responsione vero ad tertium dicit, quod quàdiu minister ecclesiæ, qui est in mortali, ab ecclesia sustinetur, ab eo sacramenta recipere eius subditus debet, quia ad hoc ei est obligatus, sed tamen præter necessitatis articulum non esset tutum, quod eum induceret ad aliquod sui ordinis exequendum durante tali conscientia, quod ille in peccato mortali esset, quam tamen deponere posset, quia in instanti homo a diuina gratia emẽdatur. dicit ergo Sanctus August. in d. capit. 1. Qui ergo confitetur, omnino confiteatur, & sacerdoti meliori, q̃ potest confiteatur. & nõ dico, vt Archid. ibidem, meliori. s. idoneitate sciẽtiæ, cum nihil faciant virtutes, quia hoc est falsum, quia requiritur etiam bonitas vitæ, & virtutes conferunt ad remissionem peccatorum pœnitentis, dum ꝓ ipsis bonus sacerdos orat vt dicit S. Tho. in 4. di. 19. vbi dicit, ꝙ q̃uis homo purus nõ possit alteri gratiã ex cõdigno mereri, tñ vnus meritũ põt ad salutem

al-

a De qua aūt cul pa] Vide Pa. in c. cū cām, de restit. vbi dicit, q iudex tenetur solū de dolo & lata, qd' verū ē in eo, qui est positus in officio p obedientiā sec' in eo, q se ingessit, cū diligentior potuisset haberi.
b Loquelā] No. tñ, q si ex negligētia sua precessit hmōi casus, ñ excusatur, vt in sum. conf. e. ti. q. 88. & ēt sciendū, q furiosis, seu amentib existenti b' i mortali nullū tñ pt dari remediū, nisi reuertantur ad mentē, qa ipsi dormientib' æquiparātur. & intelligitur perseuerare in eadē volūtate, & statu, in quo erant īmmediatē ante dormitionē, vel amētiā quousq; dormiētes existunt, seu amētes, d bapt. c. maiores, ad finē. Ideò non restat p eis nisi oratio.
c Crassæ] Hic no. q cōfessor si scitet pām cōfitentis, qd non dicit tenetur ei reducere ad memoriā qa timere potest ne cōfitens super hoc hēat crassam ignorantiā, vel q non habeat debitā diligētiā ad recolendū sua peccata, vt in su. con fe. lib. 3. tit. 34. q. 93. vbi hæc not.

non pt facere, absoluat pœnitentē ingtū sua, autoritas se exēdit, & īponat ei, q ɔsulat pitos & deliberet facere, qcqd faciendū ei fuerit declaratū, & sufficit, & p hoc facit in ar. c. si qs positus, & c. nullus, de pę. di. 7. vbi q̄uis d tali dubitetur tñ absolutio non negaē, de qua aūt culpa [a] teneatur cōfessor, vide j. culpa. §. 5.

5 Tertiò dēt hr̄e charitatē erga pęnitētē, vt eū iterroget & instruat, d pę. di. 5. c. 1. An aūt de necessitate teneaē facere īt errogatones, & qūo, vide j. interrogationes in prin. & per totum.

6 Quartò dēt hr̄e pietatē incōpatiēdo pcōri benignè cū ɔsolādo īfundēdo vinū, & oleū, vt dr̄ d. c. oīs, vt pot' velit saluū ī purgatorio, q̄ nimiā pniam īponēdo de ipatū ī inferno, nec exigat iuramētū, vel pmissionē a pęnitēte, nisi in casib. ī qb. ius ita vult, ēt si videat, q ñ implebit; q̄ sibi imponet.

7 Sed pone, q psbyter parochialis hēat aliquos parochianos surdos, mutos, vel furiosos, & hmōi? R ñ. q dēt facere posse suū, vt īducat eos ad ɔtritionē, & pniam, sm q est possibile, s. signis, aut nutib. & hmōi, & si ñ pt pficere, oret deū p ipsis, & faciat orare populū, vt dñs eos illustret, & cū nihil omiserit d ɔtingentib. ñ īputabiē ei, facit de conf. di. 4. solet q̄ri. & 43. di. Ephesis.

8 Quid si æger petat psbyterū, & anteq̄ adiūgat, pdit loqlā, [b] vel efficiē furiosus? Res. q vel ad nutū infirmi, vel ad testimoniū eo. ū. q ipm audierūt petere pniam, vel p̄sbyterū, dēt ei, qcq ī pt humanitatis īpendere absoluendo, vel reconciliādo, & si pt sine periculo, ori eius eucharistiā infundendo, & sufficit vnus testis in hoc, cum nulli fiat præiudicium.

9 Verū adiudicatus mori petēdo pniam sit absoluendus? Res. q sic, & debent compelli officiales, vt hoc permittant, & cogi ecclesiastica cēsura, Cle. cū sm, d pę. & re.

10 Quid si sacerdos scit īpedimētū ī mrimonio alicui' sui parochialis, & hmōi? R. sm Mo. ti. pnia. 7. q si pt pbari, teneē sibi reuelare, qa cū sit eius platus, teneē ad illud pceptū, Matt. 18. Si peccauerit in te frater tuus, &c. Si aūt pbari ñ pt, licèt sciat, ñ teneē ei dicere, nisi credat, q laboret ignorātia crassa [c], & supina, q̄ eū ñ excuset, vel qñ probabiliter credit, qd parati erūt acqelcere ɔsilio bonorū sup hoc, ī his duob. casib. teneē ei reuelare, ais ñ imò credo, q graui ter peccaret ā ñ reuelādo, qa eēt occasio pcī.

11 Quintò debet habere potestatem absoluendi, secundū quod supra dictum est.

12 Sed d ɔfessorib. illis, q vel d iure ñ tenēt bñficiū, vel sūt intrusi aut excōicati, vl ñ hnt lniam audiēdi, & hmōi. R ñ. q q̄tū ē ex pte taliū sacerdotū, dcipiūt aīas, cū non possint nec ligare, nec soluere, d pro. c. nul l', sed quò ad ɔfitētes distinguēdū ē, q aut hnt iustā cām ignorātiæ & sic sūt absoluti quò ad deū, q̄diu talis ignorātia durat, sed si postea hoc sciāt, sm Inn. teneē ɔfiteri iterū sacerdoti legitimo, q eos possit absoluere, ar. d. c. oīs, & d pī. ñ bap. c. veniēs, distinguo tñ hic sm Pe. d Pal. in 4. di. 17. q si impedimētū ē iuris diuini, puta qa ñ ē baptizat', vel ñ ē ordinat', sic licèt quò ad Deū sit absolut' ɔfessus tali, q̄diu ignorātia durat, tñ cū scit, teneē iterū ɔfiteri legitimo ɔfessori, nec Papa posset disponere d ɔrio. si verò impedimētū ē iuris positiui, tūc aut talis, cū quo ē ɔfessus, hēbat cōiter p plato puta qa erat ī possessione, & ɔfirmat' p superiorē, licèt ñ ltimè obtinuerit bñficiū, & ɔfess' ē qs tali tāq̄ suo plato, qa sic reputabatur cōiter, & sic ipse credebat ex ignorātia facti, & tali ɔfess' ñ teneē iterare ɔfessionē licèt postea sciat ñ fuisse ltie positū, si verò ex ignorātia iuris hoc pueniē, vt puta, q a vi dit eū verberare clericū, sed ñ putabat excōicatū, & hmōi, sic teneē sm eūdē Pet. reiterare, & ita tenēt do. & gl. vl. in c. nihil, de ele. & ita ē verū d iure antiquo, sed hodie dic, q ɔfess' sciēter, ēt cū q ē su' platus q̄-uis

uis sit excōicatus, vel suspē sus, non tenet iterare, vt j. exc.8.§.3. si aūt non erat cōfirmatus, sed intrusus sic tenet iterare cōfessionē factā tali post, q̄ scit ſm Pan.[a] in d.c.nihil, & ad l.Barbarius ff.de of.præ.dicit, q loqtur qñ talis ponitur in officio a superiore, hoc tene in cōfessis cū suo plato, secus in cōfessis cū extraordinarijs voluntariè electis, sicut sūt religiosi, quia post, q̄ sciūt de impedimento credo teneantur iterare cōfessionē, ſm q̄ t3 Inn. vt s̄. dictū est.

13 Vtrū[b] sacerdos debeat absoluere eū, q non vult in aliquo desistere, qđ ipse cōfessor credit mortale esse? Res.ſm Gof.i quo.9. q si ē cert⁹ mortale esse, qa nulla diuersitas ē inter do.đ hoc nullo modo dēt eū absoluere. Si verò ñ ē cert⁹ qa ē dubiū inter do.& diuersa opi. tūc si ē ordinari⁹ eius, tenetur cū absoluere, & si ipse cōfessor non pt formare sibi cōscientiā, qn sit peccatū in diuersitate doctorū, tūc nihilomin⁹ dicat ei cōscientiā suā, & informet, vt cōsulat pitos.& disponat facere, q tenetur, & absoluat eū, & si pur pęnitēs nollet agnoscere tale qd pc̄m, nihilomin⁹ absoluat, qa hoc pcedit ex iōne.& non ex pteruia, qa ordinari⁹ dēt seq cōe iudiciū ecclesię, n suū Si verò non ē ordinari⁹, dēt seq ppriū iudiciū. & iō si credit mortale, & nō pt đponer cōsciētiā nullo mō potest eū absoluere sine peccato.

CONFESSIO. V. quòad absolutionem, q̄ritur, quo debeat fieri absolutio, in fo. pęnitentię a peccatis? Resp. q pmitti debet, Misereat tui &c. Indulgentiam &c. nè effectus sacri impediatur ex parte pœnitētis, postea dicat, Ego te absoluo [d]ab oib. peccatis tuis, In nomine pris, & filij, & spirit⁹ sancti. Sed nunqd supradicta omnia sint necessaria? Resp. q non, nisi. Ego te absoluo ad omnib. peccatis tuis, In nomine pris, &c, ſm Io.đ Noto.in.4.di.18.q.5. Dicit tñ Th.in quadā q.đ quol. q laudabiliter addit cōfessor, qcqd boni feceris, sit ī remissionē tuorū pctō rū. Et ad hoc addit Host & qcqd mali [e] passus fueris, qa sic iniunctū a sacerdote valet tali ex duob. videlicet ex vi opis & clauiū. & iōim ponat pęnitēti, ita q intelligat, ñ secretè, vt faciūt aliq, qui per modum absolutionis illud dicunt, qa sic non valet nisi ex vi operis.

1 Vtrū absolutio dēat fieri añ iniūctionē pnię siue satisfactionis? Rñ q ñ, vt pat, [f] i Cle. dudū, § i S. statuim⁹, in ver. audīf, đ se. & ibi Io. An. Nā 1. dēt audire cōfessionē. Secūdò iponere pniā. Tertiò absoluer sacralr. Attñ q sit icontinēti, vt inesse. C. đ pac. l. petēs [g] ideo ñ obesset si absolutio prius fieret, & post pœnitētia iniungeret.

2 Vtrū [h] sacerdos pochialis possit absoluere ab oib. suos

a Pa] dicit in illo 1.ar ti.sup vlt.gl. q qñ quis gerit se p plato, & tñ non est in possessione, & tūc indubitanter non valent g sta, ar.in c.consultationibus, & quod ibi not. de ... patr. Nec hoc casu cōis error sustineret gesta, ex quo deficit possessio. Ad hoc qđ legit & not.in d. l.Barbarius, & ī c.dilectus, de reli.domi. facit qđ no.Inn.in c.2.de in integ. resti. & in c.in literis, de resti.spo. & facit qđ no.gl in d c. nihil, de elec. q̄ ponderat illū nō fuisse i quasi possessione, et si fuisset credit⁹ verus plat⁹, & nō tenēt gesta in dānū ecclesiæ. Vñ soluentes ei nō liberantur, nisi cū eo cō traxissent, vt i l. si vrbana, & ibi p Bar. & Moder. ff. de condit. inde. & p Inn. i d. c.in literis. Vñ, si intrusus aliquid alienauit, dēt id reuocari. c. alienationes, 12.q.2. vbi bonus text. & ibi p gl.Arch. Nec cōis error iuuat, ex quo deest autoritas iuris. Non ob.d.l. Barbarius, quia fundat se super cōi errore, & sup autoritate superioris. Nam ille seruus, qui putabatur liber, habuit officiū a superiore, & sic cō currebāt ibi duo .s.autoritas superioris, & cōis error; sec[b] aūt, vbi adesset vnū tm̄, Vt tenuit Inn & Abb.in d.c.nihil & Bal in repe.d. l. Barbarius. pro ... facit gl. i d. c nihil, quæ ponderat illū fuisse i quasi possessione prælationis đ ... papę Nō ob.d.c.cōsultationibus, & c.querelam, de elec. in quibus patet, q sufficit sola possessio ad validitatem actus, quia illa iura loquuntur, qñ ius non resistit possessioni, sicut in casu nostro. Non. ... potest quis administrare ex sola possessione, nisi habeat autoritatem superioris, vt in regula, beneficiū lib.6.& c. ex frequentibus, de insti.no. Fede.consi 61.&c.

b Vide Cate. de pœni sac.ca. sed iam ordo. P.V.

c Formā absoluendi docet S ynod. Tri. ses. 14. de pœni. & fructu &c. Catec.de pœ.sacr.c. Quòd verò pœni. P. V.

d Absoluo] Sco. in 4.di.14.q.vlt. dicit, q quia cōfessio subalternatur doctrinæ de iudicijs, vbi non sunt necessaria verba præcisa, sicut in sacramento eucharistiæ, & baptis sed sufficit, quòd exprimatur actus sententiæ absoluentis, sicut in iudicio publico non oportet eē limitata verba &c.

e Quicquid mali] Ade Scot.in 4.di.15. q.1. vbi de satisfactione.

f Patet in Cle. dudum] Idem tenet Car. ibidem 10 q. addens secundū Laud qa absolutio requirit integritatem pœnitentiæ, quæ non adesset, nisi & operis satisfactio præcederet.

g L.petens] Ibi enim not. non refert an pactum ante, vel post apponatur ad contractum, dūmodo fiat incontinēti. vide ibi Alex. de Imol.

h Huc ptinet c. 7.đ cas reser.14. ses. Cō Tri. P V.

C.Deus

suos subditos? Rñ. ſm cōiter do. ī c. Deꝰ q.a de pę. & re. ꝙ sic d' iure ab oīb peccatis q̄q̄ grauibus, exceptis his, q̄ reseruanť ī iure epis, aut supiorib. vel q̄ ex cā legitima sunt eis spāliter iterdicta, ar. d. c. deꝰ qui, cuius superscriptio dicit, Epo, & fratrib. eius. i. sacerdotib. & quæ pctā reseruātur, vide s̄. Casus. idē dic de excōicatione, vt s̄. Absolutio, 1.

3 Quid de his ɔfessorib. qui de lnia sacerdotum parochialiū. vel aliorū pælatorū audiū: confessiones? Rx. ꝙ nō pñt absoluere nisi ab his, quæ eis conceduntur. Et aduerte, ꝙ maiorē autoritatē non pñt eis dare, q̄ habent ipsi parochiales sacerdotes dantes lniam, aut alij, c. nemo, de re iud. li. 6. excipe fratres b Minores, & Prædicatores, & electos ab his, qui de iure pñt eligere ɔfessores, de qbus dic vt s̄. confessio 3. §. 7. & 18.

4 Verū officiales epi, vtsūt cancellarij iudicis &c. habeāt autoritatē ī pęnitētijs casuū epaliū? Rx. ſm Ho. in sum. ti. de pœ. & re. ꝙ non pñt absoluere i foro pniæ, sed tm̄ in foro contētioso, nisi hoc eis expressè concedatur. Fallit hoc in vicario generali epi, qui ēt si non sit sacerdos, pōt hoc alijs delegare, nisi sit expressè prohibitū, ar. de procu. c. petitio, & 93. di. c. si c

5 Verū eps committēs alicui suā autoritatē generaliter audiēdi ɔfessiones, ex hoc intelligāt, ꝙ possit absoluere a casib. Epo spāliter reseruatis? Rx. ꝙ non, qa ī generali concessione non veniunt illa, q̄ non eēt quis verisimiliter spāliter ɔcessurus, vt in c si eps, de pœ. & re. li. 6. & d' re. iu. ī gñali, lib. 6. & de offi. vic. c. vlt. cū suis concor. Sed si aliquem casum spāliter reseruatum specificè ɔcedat cū clausula gñali, tūc bene pt absoluere ēt de nō expressis, ſm qd eps pt de iure, arg. c. qui ad agendū, de procu. lib. 6. nisi casus eēt adeo grauis, ꝙ verisimiliter non venit in tali gñalitate, sicut de iniectione violenta in personā ecclesiasticā, de quo in c. peruenit, de sen exc. qui non venit, nisi exprimatur ſm Io. Mo. in d. c. qd agendum. Ego tamen credo, ꝙ in foro aīæ in tali generalitate, ēt si nullum exprimat potest absoluere ab omnibus, quæ verisimiliter concessisset in specie, quia verba gñalia sunt gñaliter accipienda, de dec. ad audientiam, præsertim in fauorē salutis animarum, quo nihil est fauorabilius. 24. q. 3. si habes, de pœni. & re. nè pro dilatione.

6 Vtrum eps concedens licentiā alicui, vt eligat sibi confessorē idoneum, eò ipso concedat licētiam absoluendi a casibus suis dicto confessori electo? Rx. ꝙ non, nisi hoc exprimat, vel euidēter constet per alia signa, ꝙ hoc in speciali voluit concedere. c. si eps, de pę. & rem. li. 6.

7 Vtrum vnus sacerdos possit absoluere, & alius audire? Rñ. ꝙ non, quia sacramenta non sunt diuidēda, ar. 23. di. quorundā.

8 Vtrum proprius sacerdos possit absoluere eam, cū qua peccauit? e Rx. ſm Ri. in 4. di. 17. ꝙ sic; intellige, nisi sit casus reseruatus per superiorē. Item si non imminet periculum aut ex parte sacerdotis, aut ex parte mulieris propter eorum fragilitatē. vnde

a C. Deus qui.] ibi. n. ē casus valde notabilis, & Pau. ibi dicit, ꝙ sacerdotes pñt absoluere de magnis criminibꝰ.

b Excipe fratres] Ab. tñ in d. c. deus qui, tenet posse artari p ista tuta potestatem mendicātiū, quia ſm eū nō pñt nisi vt sacerdotes parochiales, nisi immoderatè haberet. Sed non tenetur eius opin.

c C. si] Dicitur ibi, ꝙ Diaconus non dēt ante sacerdotem sedere nisi teneret locum patriarchæ, vel metropolitani in aliquo capitulo; aliter debet acriter puniri, vt ibi. Et sic cōsequitur quis ex persona aliena, quod nō per suam.

d Quorundam] Dum aliqui ordinantur, eps solus manū imposuit impeditꝰ oculorum dolore sed sacerdotes ī penderunt benedictionē; dr̄ ibi, ꝙ nihil est actū, & sacerdotes illi sunt puniēdi ex quo not. glo. ꝙ duo imperfecta sacrā non constituūt vnū perfectū, & hoc iō, qa sacrā sunt vnitatis, de cons. di. 2. qa passus, & vnitas diuisionem nō recipit. 14. q. 1. loquit. Idē dicendū l sacrō baptismi, & eucharistiæ, & i oībus illis, vbi certa forma desideraē, ꝙ duo imperfecta nō faciūt vnū perfectū. Itē duæ tutorum excusationes īperfectę non faciunt vnā pfectā, vt C. qui numero tute. l. 1. Idē in stipulatione, quia illa non diuidit, vt l. 1. & l. cōtinuus, ff de verb obl sed sacrm̄ solēnitatis, vt in missa, bñ diuidit, qa duo imperfecta faciunt vnū perfectū, vt 7. q. 1. nihil, & ibi glo. Idem tenet Archi. & addit pniam diuidi non posse, vt de pe. di. 3 sunt plures. Ad qd vide infra ordo. 1. §. 14. &c.

e Cū qua peccauit] Adde S. Bon. i 4. di 19 in q. circa literā, in ver. indicās, Vbi ponit exemplū de sacerdote furāte cū aliquo suo parochiano, vt honestiꝰ loquamur vbi dicit, ꝙ non videt, qualiter absoluer nō possit, qa & si fuit malus, pōt dare tñ bonū consiliū addit tñ, ꝙ neutri credendū est, non ipsi absoluēti, qa vr̄ i eo manifesta præsumptio; non ipsi pœnitenti, qa vr̄ in eo minꝰ vera cōtritio, & peccati detestatio, dū nō vult detegere nisi conscienti.

a Verecundaretur.] Dicit tamen Guil. ꝙ sacerdos non deberet eũ audire, qa tollitur erubescẽtia, q̃ ẽ magna pars satisfactionis, de pę di. 1. quẽ pœnitet. Et iõ deberet eũ remittere ad alium. Sic in simili. no. glo. in c. ois. 30. q. 1. de vxore p̃sbyteri Greci. licèt multũ nõ faciat, qa ibi loquit̃ pp periculũ, puta si cõmisisset adulteriũ. Et idem dicẽn. de oib. peccatis, in quibus cõfessor fuit cõscentiens, vel cooperator, valet tñ absolutio, si absoluat. Concor. Tho. in 4. di. 19. Nõ obstat, si opponat̃, ꝙ ep̃s nõ põt dispẽsare cũ eo, cũ quo cõmisit simoniam, qa rñdetur, ꝙ illud est, quia dispensatio est dignitatis, absolutio verò necessitatis, ideo non facile perditur.

b Absolutio] Vide Ro. absolutio. 5. in prin. Adde, ꝙ absolutio nõ põt fieri sub condõne, puta absoluo te, si satisfeceris, q̃a act⁹ ltimi, vt rña, actus, intelligit̃ tñ de conditione suspẽdente actum, fm Ab. in c. de q. bus, d̃ baptismo: secus, si esset conditio de futuro. Vt si non es baptizatus, vide supra, absolutio 3. in prin.

c Postea] Excõmunicat⁹ bñ dispositus potest absolui a pecca-

de, si imminet tale periculũ, nullo modo confiteat̃, sed petat licentiã alteri ↄfitendi, quã si non vult dare maliciosè, potest nihilominus alteri confiteri. melius tamen faceret, si eam ad aliũ cõfessorẽ mitteret, cũ quo magis verecundaretẽ a

9 Vtrum confessor audiẽs pœnitentem, qui habet casum à quo non põt eũ absoluere, possit eũ absoluere à casibus pertinẽtib⁹ ad se, & postea remittere eũ ad superiorẽ ꝓ absolutione aliorũ pertinentiũ ad ipsũ? ℞. ꝙ licèt i hoc fuerit opi. tñ hæc ẽ verior, quã tenet Hẽ. de Gã. in quol. 1. q. 30. ꝙ sic; & ita seruat curia, & cõis cõsuetudo. vnde pęnitens debet oĩa confiteri integrè, de quib⁹ est memor, & sacerdos absoluet, à qb⁹ põt, & postea remittet eũ ad sup̃iorẽ, vt absoluat eũ à reliquis. Ratio, quia p cõfessionem factam inferiori oĩa peccata sunt confitenti remissa, & iã peccator ẽ absolut⁹ à deo. absolutio b verò sacramentalis fienda p ecclesiã duo facit: vnũ, qa partẽ debitæ satisfactionis remittit, aliud, quia absolutum ecclĩæ militanti, à qua per peccatum suum separatus fuerat, reconciliat. Oĩs eni mortaliter peccãs quãtum ad se à communione sacramẽtorũ, & ecclæ separatus est, & excõicat⁹. Nũc aũt neutri horũ repugnat separare absolutionẽ & facere eam p partes. Satisfactio. n. per partes bene põt iniũgi, põt quippe sacerdos dicere, facias hoc vsque ad 8. dies, & postea c reuertaris ad me, & iniungã tibi residuum. similiter reconciliatio potest per partes, sicut patet de excõicato plurib. excõicationib. qui potest absolui ab vna, postea ab alia, c. cũ ꝓ causa, de sen. exc. & idẽ gl. in c. officij, eo ti. & gl. in c. ex parte, de offi or. vel põt dici, ꝙ prima absolutio cũ secunda est vna, Ita, ꝙ prima fit sub ratihabitione de secunda subsequenda. Ita, ꝙ factũ in prima suspenditur, nec hẽt effectũ, donec veniat secũda, & tũc secũda agẽs in ꝓpria virtute primæ præcedẽtis, agit totũ quod vnica absolutio de oĩbus agere deberet, & sic ratificat primam, imò illa cũ ita vnica simpliciter & indiuisa reputabit̃. & quamquam ita sit, nõ debet in prima absolutiõe aliqua conditio apponi de secunda sequenda, neque in secunda de prima. qa de iure subintelligitur, vt nõ sit necesse, ꝙ exprimatur. hæc ille. Et subdit verũ fore, dummodò disponat pęnitẽs ire ad superiorem; aliàs si videret eum rebellem, de nullo debet eum absoluere, quia iam impęnitentem se ostenderet. & in q. 31. subdit, ꝙ si inferior absoluerет sub conditione, idest si de illis absoluatur per superiorem, vel ad tps, scilicet quousque superior absoluet, ꝙ non valeret absolutio. in q. 32. dicit, si superior committeret inferiori tali modo, valet, ꝙ absoluere possit sub tali conditione, quòd etiam sibi confiteatur, ꝙ valet talis commissio. & põt fieri, quia cõfessio nihil aliud est, q̃ ligaminis ostensio, & idẽ ligamen pluribus põt oñdi; & tunc non habet vigorem prima confessio nisi sub proposito faciendi secũdam. sed si postmodũ confiteri superiori renuerit, quæ dimissa sunt, non redeunt, sed nouum crimen incurrit. & si dictam conditionẽ acceptat, debet eam absoluere sine oĩ cõdõne apposita ex parte absolutionis. Si verò committat sic, vc3 possis sub condõne scilicet si tatam habuerit, non valet talis commissio, nec absolutio.

10 Quid si talis casus reseruat⁹, sit excõicatio, nunquid poterit absolui à peccatis prius, & postea mitti ad superiorem ꝓ absolutione ab excõicatione? ℞. multi tenẽt ꝙ non, quia cũ excõmunicat⁹ sit extra ecclesiam, non potest reponi nisi per eum, ad quem spectat absolutio ipsius, per ea q̃ no. in c. præsenti, de sen. exc. li. 6. & lic ẽt

hęc

hæc opi. videatur bona, tñ mihi magis placet contraria, ſm ꝙ pt abſolui a peccatis, & poſtea mitti ad ſuperiorẽ, vt abſoluat̃ ab excõicatione. qđ quidẽ patet ex pdictis in pcedenti. q. & hęc eſt benignior opi. ſm Mo. & verior iudicio meo. vñ non ob. eorũ rõ, q̃a talis non reponit̃ in eccleſia, licèt abſoluat̃ ab alijs, niſi p eũ, ad quẽ ſpectat, nec dẽt ſe imiſcere diuinis, donec ſit abſolutus ab excõicatione. Nec ob. ẽt ſi dicat̃, q̃ñ pt ergo abſolui a ſacerdote, ſi non dẽt ſe imiſcere diuinis, quia ẽt excõicatis nõ phibetur talis immixtio, & quod dr̃. ꝙ excõicatus non eſt particeps ſacramentorũ veiũ eſt cõpletiuè, ſed non initiatiuè. Nec ob. c. quicũque. 24. q. 1. vbi dr̃, ꝙ qui ſe ſegregauit ab vnitate fidei, vel ſocietatis Petri & Pauli, nõ poteſt a vinculis peccatorum abſolui, nec ianuã regni cœleſtis intrare, q̃a (vt patet) loquitur de hęreticis, & alijs, qui in propoſito malo perſeuerant, non de contritis, aliter nunquã poſſent abſolui. Aduerte tñ ꝙ ſi foret in mora petendę abſolutionis, ſic nullo mõ debet abſolui a peccatis, niſi certis coniecturis appareret, ꝙ nullo mõ conſtitueret̃ in mora ex tali abſolutione. Si verò non fuit ĩ mora, vel ſi fuit, tamen veriſimiliter apparet, ꝙ amplius non erit, credo, ꝙ confeſſor debeat abſoluere a peccatis, nec eum grauare, vt pri⁹ vadat pro abſolutione excommunicationis, pſertim qñ commodè hoc facere non poteſt. Et ſic videtur velle Ri. in 4. di. 18. art. 9. q. 4. in ver. ibi. quia præſumendum eſt, vt in plurib⁹, ꝙ iuſtè excõicati fuerant; & quòd niſi per eos ſtaret, ab excõicatione abſoluerentur, ergo vbi ceſſat talis pſumptio, abſoluendus eſt. Hoc idem tenet Ro. tit. de ſen. ex. S. 18.

11 Vtrum peccans in alieno territorio efficiatur de iuriſdictione illius, in cuius territorio deliquit, vt poſſit abſolui ab eo? Reſ. ſm Pa. in c. cum contingat, de fo. com. quòd in foro pniali non ſortitur q̃s forum alteri⁹ ſacerdotis ex delicto commiſſo in eius territorio etiã notoriè facto. & no. per gl. in ca. 1. 16. q. 1. & qđ no. ĩ c. 1. de rap. ratio, q̃a pnĩa iponit̃ pp offenſam dei, & aiæ pprię, ſm Io. de Lig. & ideò illi ſoli ſubijcitur, quem habet loco dei, & qui eſt iudex animę ſuę.

12 Vtrum peregrini, & viatores, qui de licentia proprij ſacerdotis cõfitent̃ alieni, q tñ hñt caſus reſeruatos epĩs, poſſint ab eo, quẽ elegerũt in confeſſorem abſolui? Reſ. ſm Rod quòd ſic, maximè ſi inſtitit tps gñalis confeſſionis, vt in paſcha, debet tñ ei iniungi, quòd cũ habebit copiã ſui epi, iterũ ei confiteatur illud peccatũ reſeruatũ, & ab eo recipiat pęnitentiam de illo.

13 Quid ſi ſacerdos abſoluit, à quo non pt? Reſ. ſecundũ Ri. in 4. di. 18. quòd ſiue faciat ex malicia, ſiue ex craſſa vel affectata ignorãtia, mortaliter peccat, & ſm Dir. ti. de pnĩa, tenetur dicere confeſſo, ꝙ talis ꝯfeſſio non tenuit, vel obtinere [a] autoritatẽ & poſtea loq cum eo de aliquib. quaſi dubitet, nè bñ eum ĩtellexerit, & ſic eũ abſoluere. Quod intelligo, ſi commodè pt & ſine ſcandalo, aliàs non credo, teneatur, q̃a talis confeſſus pp bonã fidẽ excuſatur, ar. 37. di. S. vlt. Aduerte, ꝙ quando quis confeſſus fuit ei, qui eum non potuit abſoluere, poſtquam hoc ſcit, tenetur iterum confiteri illa eadem peccata, ſi adhuc eſt memor, ſacerdoti, qui eum poſſit abſoluere ſecundùm Ric. in 4. diſt. 17. Sed tu diſtingue ſecũdũ ꝙ ſupra dixi, confeſſio quarto. S. 12. Aduerte tamen, ꝙ ſi prædictus confeſſor potuit eum abſoluere ab aliquib. licèt

tis, nõ capax eſt ſacramenti pęnitentiæ. quod nulli negatur etiam excommunicato & hæretico, de hęreti. c. ſuper eo li. 6. eſt ãt capax abſolutionis, pp quod põt abſolui ab vna excõicatione, & remanere ĩ a' a, đ ien. exc. ca. cum pro cauſa, & no. glo. in c. officij, eod. ti. vbi dicit, ꝙ excõicatus a pluribus, ab vnoquoque poterit ſigillatim abſolui, & vltima abſolutio cõfirmat oẽs. dicit tñ, ꝙ vnus non debet abſoluere, niſi abſoluendus caueat, ꝙ ſe faciet abſoluere ab alijs, & nõ debet denunciari abſolutus, antequã ſit ab omnibus abſolutus Et in d. c. cum p cauſa, dicit, ꝙ excõicatus ex pluribus cauſis, põt abſolui ab vna, & remanet ligatus pro alia, quare põt dici, ꝙ talis poſſit abſolui. Securi⁹ tamẽ eſſet, ꝙ prius ſe faceret abſoluere ab excommunicatiõe. In hoc tamen diſcretus debet conſiderare ſacerdos, qd expediat ſaluti animæ confitentis. hoc idem tenet ſupplementũ confeſſor. 1. § 4. Roſe. confeſsor. 1. §. 10. tenet contra, & conatur rñdere rõnib. adductis hic in text. & hoc idem tenẽt theologi, & ſummiſtæ, & canoniſtæ, vt patet per eaui. Idem tenẽt aliqui moderni ſummiſtæ. Ego credo vt dixi, ꝙ ſacerdos conſiderare debet, quid ſaluti confitentis expediens ſit, nam ſecurius eſſet prius abſolui ab excõicatione.

a Obtinere] Scilicet confeſſor. qui non potuit abſoluere.

a S.Concil. Tri. hac de re sess. 14. ca. 8. de satisfac. necess. Catechis. de pœ. sa. in 3. par te. c. nunc ad ter tiam. P. V.
b Septennis] & nõ est ſm Theol. Quia cũ p pctm̃ septiformis spiritus sancti gratia amittatur, ideò meretur septẽnem pniam. Credẽdũ est autẽ, vt dicit tex. in d c. hoc ipsum, qđ patres talẽ imposuere pniam instinctu spiritus sancti. Exemplũ de Maria sorore Aarõ, quæ pp murmurationẽ iussa est starepost sanatiõnẽ a lepra septẽ diebus ex castra.
c De nihilo] sed Ab. dicit ibi, q̃ n̄ est verum. & cõi tei tenẽt doc. cõtra Io. And. vide glo. in c. sunt plures, de pę. dist. 3.
d Ad hanc & sequentem proximè quæstionẽ vide Catec. de pœ. sa. c. sed iã ordo. P. V.
e Abstinere] qa fortè dicit se nõ posse. & sic no. q regulariter perseuerans in pctõ non repellitur a confessione. excipitur vsurarius manifestus, de quo in c. quanq̃, de vsuris, li. 6. licet Abbas i d. c. q qdã, dicat non eẽ bonam exceptiorẽ, qa ibi cõfesso, absolo de negãt. Sed i casu d. c. q quidã, negatiuẽ absolutio nẽ admittet sacerdos quẽlibet, qa dicet fortè de cætero se velle abstinere. Ex hoc

cèt nõ ab oĩbus, sufficeret ↄfiteri illa solũ, a qbus non potuit eum absoluere, ei, q hẽt potestatẽ, & non alia.

CONFESSIO VI. quò ad ↄniæ [a] iniunctionem, gl. in c. sunt plures, de pęn. di. 3. tenet, q regulariter ꝑ quolibet mortali pnia septennis [b] debetur. Attñ tenetur ſm cõiter doct. in c. deus qui, de pœ. & remi. q pniæ sunt hodie arbitrariæ per d. c. deus qui, & per c. mensuram, de pœni. dist. 1. ita q Io. An. in c. vt mensuręde empt. & vend. tenet, q canones pniales hodie de nihilo [c] seruiunt. nihilo minus sacerdos & si possit recedere a dictis canonib⁹ in imponendo pœnitentiã quam vult pp fragilitatem hominũ, & cõsequenter & ex causa, & pro hoc facit gl. bona in d. c. sunt plures, tñ bonum est, vt eos canones sciãt, vt ſm eos sciat se temperare, & peccatori innotescere, quid meretur.

1 Sed qđ [d] si sacerdos videt, q non faciet pniam, vel non vult subire? ℟. ſm Mo. ti. pnia. 6. q debet sacerdos talem imponere, quã sine murmure & sponte velit portare, & non aliã propter periculum, & etiam concedat, q ipse possit redimere ieiunia, quæ ei imposuit, & q remissiones ꝓlatorum prosint ei. nec dẽt exigere iurm, vel ꝓmissionẽ de abstinendo in futurũ ab aliquo pctõ, vel faciẽdo qđ sibi iniunget nisi in casibus a iure expressis, sed ab soluat eum simpliciter sine conditiõne, cum protestatione, q si nõ restituet aliena, vel faciet debitũ, q euacuabit fructũ ↄfessionis, q̃uis sibi videatur, q non sit facturus ad qđ obligatur. cauti⁹ tñ esset, qñ adest cõmoditas, mittere eũ primò ad satisfaciẽdũ, & q postea reuertat ſm euangelium. si ↄmode nõ pt, sufficit, dispo nat, quãprimũ poterit, satisfacere. vñ psbyter nullatenus dẽt procuratorẽ ꝑmittere a se desperatũ recedere. Et in his ↄcor. Inn. in d. c. oĩs, & Scot. in 4. dist. 15.

2 Quid si peccator confitetur, non tñ vult abstinere [e] in futurũ? ℟. q dẽt sibi consiliũ dare, & pniam iniũgere, & hortari, vt nõ desistat benefacere, qa dñs citius eũ illuminabit, & valẽt ad multa bona ſm doc. in c. q quidam, de pę. & re. non tñ debet [f] eum absoluere, quia peccaret mortaliter tam absoluens, quàm pœnitens secundum Ri. in 4. dist. 17.

no. vlteri⁹, q vera pnia reqrit ꝓpositũ vlteri⁹ nõ peccãdi: aliàs pœnitẽtia nõ est fructuosa quò ad vitã æternã, qa q̃diu qs ẽ in ꝓposito peccãdi, ẽ inimic⁹ Deo. Adde tñ vnũ no. q pnia ẽ iniũgẽda, et nõ hñti ꝓpositũ abstinẽdi, qa licẽt n̄ valeat quò ad vitã æternã, valebit tñ ad multa. Et ẽt cõsiliũ dẽt sibi dari, vt sępe confiteatur.
f Nõ tñ dẽt] Facit ꝑ hoc tex. i d. c. q qdã, qđ dicit cõsiliũ ꝓbendũ, nõ absolutionẽ.
g Latorẽ] i fi. iũ

3 Vtrũ bona opera, quę pęnitẽs faciet, sint magis efficacia ad expiandam culpã preteritã, qñ ꝑ confessorẽ ei iniunguntur sic dicendo, Oĩa bona, q̃ facies, vel intendis facere, iniũgo tibi in remissionẽ peccatorũ? ℟. ſm Tho. in quol. q sic, qa sic valent dupliciter. Primò ex natura operis. Secundò ex vi clauiũ, & ideo plus habent expiare culpã præteritã. Et propterea bonum est, q sacerdos hoc ei iniungat taliter, q intelligat, vt supra dixi, confessio. 5. in prin.

4 Vtrũ vnus ↄfessor possit ex cã relaxare, aut cõmutare pniam, quã alter imposuit? ℟. breuiter loquendo de pnia sacrali q sic si talis hẽt autoritatẽ absoluendi a tali peccato, pp qđ fuit sibi imposita, ẽt si ille, quí imposuit, esset superior. Si verò non hẽt autoritatem absoluendi a tali peccato, nõ poterit cã nec relaxare, nec commutare, nisi necessitas vrgeat, vel pietas suadeat. pium enim tunc esset interpretari, q superior in huiusmodi casib. acceptet ſm Rod. ar c. latorem. [g] 33. q. 2. gl. 26. q. 7. c. tempora, tenet q eps potest diminuere pniam, quã Papa imposuit, ar. d. c. latorem. Quod ego admitterem, qñ non potest haberi recursus ad superiorem

Ita gl. quæ no. ꝙ episcopus potest relaxare de pœnitentia quā imposuit Papa, & clericus illam, quam episcopus imposuit. Hoc tamen fit per licentiam superioris expressam, vel tacitam, vt ibi per glo.

a C. presbyter] Debebat. n. deponi secundū canonē apostolorum, & hoc de rigore. Et intelligit de eo, qui sponte confitetur peccatū, secus de eo, qui in vitio perdurauit vt ibi dicit canō.

b Vino] Neque carne, neq; caseo.

c Inclusus] Debet esse in sacco indut⁹ humi adhærere, & implorare die ac nocte Dei oipotentis misericordiam.

d Post exiens] Sed non dēt procedere in publicū, nè grex fidelis ex eo scandalū patiatur. Nec enim debet sacerdos publicè pœniteř sicut laic⁹.

e An. u.n] Intellige exceptis festiuitatib. & dominicis diebus quibus potest vti vino, carne, &c. & his finitis fiat particeps corporis, & sanguinis domini, ne indurescat &c. Ad pacem veniat, in choro vltimus canat &c. minora gerat officia, non accedat ad cornu altaris &c. Et finito septennio episcopus potest eum reducere in pristinū honorem.

f Denario] Et hoc est rationabile, qa sicut se per peccatū vendidit. 15. q. 1. Nō est, ita pecunia ꝑpria se redimat nec est simonia.

g Sextam feriā] Nam dicit text. nulla interueniē te redemptione.

periorem commodè, & ex cā; aliàs non credo. hoc ēt tenet Alua. & sequit Car. ī Cle. fi. de pœni. & re. & ꝭm prædictam dist. ɔcordabis opin. ɔtrarias, q̄ recitanť in d. Cle. fi. Fallit hoc secundū aliquos, nisi alicui in pnīa fuisset impositū, vt iret ad terrā sanctam, quia tūc fine autoritate Papæ nō posset commutare, ar. c. 1. & c. super his, de voto, iuncto ca. ex multa, eo. ti. quod ego limito, qñ iniunxisset, vt iret in subsidium terræ sanctæ; aliàs nō per iura prealleg. Et ꝭm hanc distin limita & intellige glo. & doc. in d. c. 1. & ita tenet Mo. tit. pen. 4. & Asten. lib. 5. tit. 32.

5 Sed q̄ro, qui sunt canones pnīales? ℞. ꝙ eos reduco ad viginti, quorū prim⁹ hř 82. d. c. presbyter, a vbi dať cuilibet presbytero fornicatori, vel committenti quodcunq; peccatū, quod inducit depositionē, pęnit. 10. anno. in quibus ptimos tres menses debet ieiunare in pane, & aqua tm̄, exceptis dñicis, & festis ṗcipuis in quib. pt recreari vino, b pisciculis, & leguminibus, inclusus c tamē stando, post exiens d dēt annū vnum e cū dimidio ieiunare in pane & aqua, post vsq; ad septimū annū ieiunare debet tres ferias in pane, & aqua, s. secunda, quarta & sexta, nisi secundam feriā velit redimere vno psalterio, vel denario. f post tres sequentes annos. 6. feriam g in pane & aqua ieiunet. Quidā intelligūt in adulterio, vel incestu solùm. Sed tu dic etiam in fornicatione. Secundus canon habetur. 30. quæst. prima, capit. si quis sacerdos, h & c. non debet, vbi datur pœnitentia. 12. annorum presbytero, qui cognouit filiam spiritualē, etiam quam audiuit in confessione, & si est publicū i vel si est episcopus. 15. annis pœniteat, & mulier dēt omnia pauperibus dare & in monasterio perpetuo seruire deo. Terti⁹ est de spōduo. c. accepisti, k vbi cōtrahenti per verba de præsenti cum aliquo alij desponsato imponitur pœnitentia ꝙ ieiunet in pane & aqua. 40. diebus, & septem annis sequētibus pœniteat. Quartus est in capi. de filia, & c. deuotam. 17. q. 1. vbi peccāti cum moniali, vel religiosa pœnitentia. 10. annorum iniungitur, & consentienti. Quintus est in cap. si quis cum duabus, & in c. si quis cum matre. 33. q. vltim. vbi ignoranter l cognoscens duas sorores, vel matrem, vel neptem, vel amitā, aut filiam imponitur pœnitentia. 7. an. si scienter, priuatur perpetuo coniugio. Sextus est de exces. præla. cap. clerici, vbi clerico peccanti contra naturam ṗpetua pnīa iponiť detrusus i monasterio. Laico verò vsque ad dignam satisfactionem ĩponitur separatio a cętu m fidelium. Septimus est in

h Sacerdos] Quia debet pęnitere peregrinando, postea verò ad monasterium vadat, ibique cunctis diebus vitæ suæ pęniteat.

i In publicū] Tunc. n. dēt deponi, vt dicitur in d. ca. non dēt, vbi loquitur de fornicante cū ea, quā audiuit in cōfessione, &c. Et ibi no. gl. ꝙ magis peccat sacerdos cognoscēdo filiā spūalē, quā vxorem alterius. Mulier aūt, quæ dēt deo i monasterio seruire, nō erit monacha, quia ibi volūtariè nō detinetur, sed causa est delicti. 10. q. 1. c. sicut.

k Ca. accepisti] Ibi Abb. dicit, ꝙ ɔtens cū duob. ē infamis. l. 1. ff. de infa. & credit, q̄ ecclesia posset imponere pęnā in foro iudiciali, qa isti abutūtur sacro mřimonij, & sic cōmittunt sacrilegiū. vt l. quis, C. de adul. Sacrilegiū vero ē mixti fori, & vterq; iudex, s. ecclesiasticus, vel sæcularis cognosceť poterit, de quo i c. cum sit gnāle, de fo. cō. Et facit c. de bādito, cum glo. 32. q. 1. Sed ibi Papa non curat de foro iudiciali, quia illud tradit per modū cōsilij ad animā redimendam.

l Ignorāter] Ad de ēt idē esse de matre, vel filia, q̄ sciēter se cognosci pmiserint ab eo, qui alterā stuprauit, ꝙ debet perpetuo abstinere a coniugio.

m A cętu] Subdantur excōicationi, dř ibi, & a cętu fidelium. Quod est dictum ad maiorem ex-

c.hoc ipsum.[a] 33. q.2. vbi incestuoso, vel peccanti cū brutis imponitur pęnitentia plus, q̄ septem annorū. Octauus est in c. admonere.[b] 33.q.2. vbi vxoricidæ imponitur pęnitentia aspera & ꝑpetua, scilicet nè vinum, vel siceram bibat, carnes nunquam comedat nisi ī pascha & natiuitate domini, in pane & aqua & sale viuat, ieiunijs, & orationibus intentus, vel intret[c] monasterium. Nonus est in c.latorem.[d] 33.q.3. in matricidis, quibus quasi eadē cū vxoricida imponitur, ni si ꝙ ista est solū septennis. Decimus est in c.1. de pœ. & re. vbi interficienti presbyterū imponitur pęnitentia. 12. anno. ū.[e] Vndecimo est in c.accusasti, de accu. vbi accusanti[f] iniustè aliquem ad mortem, si occis⁹ fuerit, imponitur pęnitentia. 40. dierum in pane, & aqua. & 5. annis pęniteat, si verò membrum perdiderit,[g] tribus annis. Duodecimo in c.quicunque. 6. q.1. vbi periuro[h] imponitur ieiunium, 40. dierum in pane, & aqua, & pęnitentia. 7. annorum. Idem de eo, qui eum inducit, vel consuluit vel cogit, & si erat seruus, dñs trib⁹ quadragesimis,[i] & legitimis ferijs scilicet, 2. & 4. & 6. in pane & aqua ieiunet. c.q compulsus. 22. q.5. Decimotertio est in c. vt mensuræ, de emptione, & venditione, vbi. 30. dierū in pane & aqua ieiuniū imponitur falsanti mensuras, sed grauior pęnitentia imponitur falsario literarū apostolicarum in ca. dura, & in c.ad falsariorum, & in c.ad audientiam de cri.fal. & in c.licuimus, de verbo. sig. Decimoquarto est in c. de his verò. 53.q.1. & in c. si quis, de pę. dist. 5. vbi dimittenti pęnitentiam solénem imponitur penitentia 10. annorū, & exhibitio eucharistiæ in fine vitæ suæ solùm. Quintodecimo ē in c.nemo[k] per ignorantiam. de cons. dist. 1. vbi præsbytero, qui clericum mortuū inuoluit in palla altaris, imponitur pęnitentia. 10. an. & 5. mensium. Diacono verò trium annorum cum dimidio. Sextodecimo est in c de viro. 12.q.2. vbi committenti sacrilegium[l] imponitur pęnitentia septem an. Ita, ꝙ in trib. primis carnes non comedat, nec vinū bibat nisi in pascha, & natali Domini. In alijs. 5. annis trib. ferijs a carnibus, & vino abstineat. Comburens tū ecclesiam. 15. ann. pęnitere debet, & resarcire, vt ī c.si qs ecclesiā.[m] 17.q.4. Septimodecimo est in c.statuim⁹, d̄ maledictione, vbi blasphemantibus publicè deū, vel sanctos imponitur illa pęnitētia, de qua supra

presfiquē fm Ab. in d.c.clerici. Sed pœna capitis plectuntur, In authen. vt non luxurientur ꝯ naturam.

a Cap.hoc ipsum] Pœnitentia regulariter est septennis, nisi maiorum criminum excessus transcendere cogatur. Et duo ponūtur hic. Et additur tertium de vitio scilicet sodomitico &c.

b Admouere] & vltra hæc, hic posita nō debet armis se accingere nō litigare, vxorem, nec concubinam vnquā habere, nec adulterium committere audeat. Nō sit in conuiuijs lętātium, in ecclesia sit post alios christianos segregatus post ostiū postulatur⁹ orationum suffragia ab ingredientibus, & egredientib⁹. Cōmunione sit priuatus nisi in articulo mortis.

c Vel intret] Ex quo no. ibi glos. quòd si quis inceperit pœnitentiam, & itret monasterium, ꝙ nō teneatur eam finire, qa religio soluit vinculum iuramenti, de iureiur. ꝑuenit. Itē votum, de voto c.scripturæ.

d Cap.latorem] Per annum non debet ecclesiam ingredi, sed ante fores basilicæ stās orare debet, tribus sequentibus annis in ecclesia possit ingredi, sed priuetur communione per septem annos. Non offerat oblatiōes. In his omnibus temporibus non debet manducare carnes, neque vinū bibere nisi in dominicis & festiuis diebus, & a pascha vsque ad pentecosten. pedibus semper vadat, non sumat arma nisi contra paganos, & sic perdit feudum, ex quo iuuare non potest dominum secundùm glos. ibi nisi per alium seruire valeat. Ieiunet trib. dieb. per hebdomadam.

e Duodecimo anno.] Quod priuatur militia, si conuictus sit in foro iudiciali, similiter & doctoratu vel si in foro pęnitentiali, debet sacerdos ei iniungere, vt abstineat a militia, & pęnitentiæ intendat, secundū Ab. ibi.

f Accusanti] no. Pa. quòd mitior pęna imponitur in foro pęnitentiali, quam in iudiciali.

g Perdiderit.] ista perditio intelligitur vel ꝑ debilitationē ita ꝙ non possit vti membro, pede. s. vel manu, vel quantum ad detruncationem.

h Periuro] Nunquā n. debet esse sine pœnitentia interiori, & nunquam in testimoniū recipiatur. Alibi dr̄, ꝙ iuramentum solum Deum habet vltorem l.2. C. de re.cre. & iureiu.

i Quadragesimis] Vnam ante festum Natalis, aliam ante Pascha, aliam ante festum S Ioann. intelligas. & adde, ꝙ liber ad ꝑceptum domini periurans ieiunet in pane, & aqua. 40 dieb. Seruus verò pęniteat trib⁹. 40. & legitimis ferijs.

k C.nemo] Dicit ibi text. ꝙ sit excōicatus. i. a cōione remotus & loquē in nō admonentibus. fm glo ibi.

l Sacrilegiū. i. ꝗ spoliāt res ecclesiasticas, & vasa. Tales priuantur vno an. ingressu ecclesiæ. In 2. ante fores debebūt stare &c. & ibi debent firmiter spondere talia nunquā commissuros.

m Si qs ecclesiā] Debetq; ꝑciū pauperib⁹ restituere.

Facit

a Facit. cap. 2.] Ibi habetur de eo, qui interfecit latronẽ, vbi comprehẽdi poterat absque occisione, leguminibus vti debet, & paruis pisciculis feria. 3. 5. & sabbato; per 9. dies non intret ecclesiam; vide ibi.

b Conci. Trid. sess. 14. c. 1. de nece. & insti. & ca. 3. de part. & fru. c. 8. de satisf. nece. & cano. 4. Cate. de pœni. sacra c. hactenus de con tri. & c. nunc ad tertiam. P. V.

blasphemia. S. 7. Octauodecimo est in c. omnis, de pę. & rem. vbi sacerdoti reuelāti confessionẽ ĩponit̃ pœna de qua infra, confessio, vlt. S. 20. Nonodecimo ẽ in c. si q̃s dederit. 24. q̃. 1. vbi dans communionẽ hęretico, vel accipiẽs ab eo nesciens hoc prohibitũ ab ecclesia, debet pœnitere vno anno. si erat sciens. 10. annis. ita qui permittit hęreticum celebrare in ecclesia catholica ꝑ ignorantiã iuris. 40. dieb. pęniteat: si sciẽter, per annũ pęniteat. Qui autem pro eius reuerentia, & damnatione ecclesiæ. 10. an. pęniteat. Qui autem transierit ad hæreticos, vel alios ad hoc induxit, pęniteat. 12. annis.

6 Sunt multi alij canones, in quibus pęnitentia. 7. ann. aliquando minor imponitur, quos prætereo, quia ex quo regulare est ꝙ pro quolibet mortali sit septennis, nõ fuit necessarium eos exprimere.

7 Ad regulas autẽ prædictas debet cõfessor semper habere oculum. & quãquã ex causa, puta quia debilis, vel alteri obligat̃, vel propter periculum, nẽ eam faciat pęnitẽs, possit relaxare prædictas pœnas, cũ, vt dictũ est, hodie sint in arbitrio cõfessoris; tamen bonũ est innotescere eam peccatori, vt magis timeat peccare, & itelligat, q̃d sit ei agendum, si vult absolui à pęna peccati vel in hic mundo, vel in alio, quia credendum est ecclesiam instinctu spiritus sã cti eas sic taxasse, sicut deus ꝑ iustitia exigit vel hoc, vel in purgatorio à quocunq; talia perpetrãte, vt apertè dicitur in c. hoc ipsum. 33. q. 2. Hoc ipsum, ꝙ canonum censura post 7. an. remeare pęnitentem in statum pristinum præcepit, non electione ꝓprij arbitrij sancti patres, sed potius sententia diuini iudicij, sanxerunt, & infra dicit; Hinc etiam ecclesiastica consuetudine est vsurpatum, vt maiorum criminum pęnitẽtia. 7. annorum spacio cõcludatur, nisi vel officij eccellentia, vel criminum magnitudo præmissum spaciũ transcendere cogat, hoc ibi. Aduerte etiã, ꝙ in foro pęnitẽtiali feriæ legitimæ dñr. 2. 4. & 6. feria, vt in c. presbyter. 82. dist. & in c. ieiunia, de ꝯse. di. 3. facit de homi. in c. 2. a & ideo sancti b est i his pęnitẽtes affligere, si mõ ĩduci pssit.

CONFESSIO VII. Quò ad b ei᷑ effectũ.

1 Vtrũ confessio liberet à culpa peccati? ℞. ꝙ sic. Nã ſm Aureo in 4. di. 17. q. 1. nisi meritũ Christi actualiter applicet̃ isti, vel illi, nulla culpa delet̃, q̃a solùm ꝑ meritũ passionis Chr̃i pctã remittũtur, cũ ergo sacrã sint immediatũ applicatiuũ passionis Chr̃i ad nos, ideo oĩs culpa delet̃ mediantibus sacris de facto exhibitis, vel in voto. Propterea cum pnĩa sit sacr̃m, & percipiat̃ in ꝯfessione, q̃a per eam hõ se subdit ministris ecclesię, q̃ sunt sacrorũ dispẽsatores, Ideo ꝯfessio ex vi absolutionis ꝯiunctę culpã remittit, nisi hõ obicem peccati mortalis in actu ponat ſm Sco. in 4. di. 14. q. vlti. Nec obst. quod in ꝯtritione pctã remittũtur, q̃a contritio votum ꝯfessionis habet annexum. Et ideo sicut baptismus liberat à culpa non tantùm ſm ꝙ actu ꝑcipit̃, sed etiã ſm ꝙ in voto habet̃, sicut patet illis, qui iustificati ãþ baptismum accedunt, nec frustra postea baptismus ꝑcipit̃, & sic đ ꝯfessione dicendũ est, ꝙ si q̃s contritus accederet ad ꝯfessionem, in actu absolutionis gratia augeretur, & etiam peccata remitterent̃ si præcedens dolor non suffecis̃set ad contritionẽ, & ipse tunc obicẽ gratię non præberet. His etiam concordat S. Tho. in 4. di. 17. q. fin. ar. 1. & ar. 2.

2 Vtrũ confessio liberet à pœna peccati? ℞. ꝙ sic tripliciter. Vno modo ex vi absolutionis in voto, vel in actu liberat à pœna æterna, sicut & à culpa, à qua liberat̃, nihilom nu remanet obligatus ad pœnã temporalem, secundùm quòd pęna est medicina promouẽs & purgans, quę restat in purgatorio patienda, quæ quidem est improportionata viribus pęnitentis in hoc mundo viuentis, sed per vim clauium intantũ minuitur, ꝙ remanet proportionata viribus pęnitentis viuentis in hoc mundo, ita quòd satisfaciendo in hac vita purgare se potest. Secundò quia sacerdos potest dimittere de pœna debita secundùm Panormitan. in cap. sicut dignum, de homi. & de hoc habes supra, indulgentia S. quinto.

Tertiò dimittitur pœna ex ipſa natura actus confitētis qui pœnam habet annexā erubeſcentiæ,& ideo quāto pluries confitetur qs de peccatis, tantomagis pœna minuitur propterea confeſſus & abſolutus in purgatorio minus punietur,q̄ contritus tātùm,pręſertim propter duo vltima.

3 Vtrum confeſſio [a] generalis ſufficiat ad d̄lēda mortalia? Reſ.ſm Ri.in 4.di.21. ar.3.q.3. q̄ ſic peccata oblita. Aduerte tamen, q̄ ad remiſſionem mortalium oblitorum & ignoratorū non ſufficit confeſſio generalis, quæ fit in eccleſia ſine ſacramentali, ſi homo habet copiā presbyteri, & facultatē confitendi,ſed tenetur de eis generaliter confiteri & a p̄sbitero petere abſolutionem ſm eundem Ri.vbi ſupra,valet tamē confeſſio generalis ad delenda venialia. Vnde not.q̄ confeſſio generalis ſacramentalis, q̄ fit in ſecreto ſacerdoti de generibus ſingulorū, non de ſingulis generū valet ad remiſſionē pœnæ & culpæ venialiū ex quatuor, ſecundū S.Th.in 4.di.21. Primò ex contritione pœnitentis. Secūdò ex humilitate confeſſionis. Tertiò ex oratione ſacerdotis. Quartò ex vi clauium. Alia autē confeſſio,quæ non eſt ſacramētalis,ſed ſolū generalis valet ex trib.primis tm̄modo.

CONFESSIO vlti. Quò ad [b] ſigillum, & eius celationem.

1 Vtrum ſigillū confeſſionis ſit de eſ. etia ſacramēt.? Reſ.Aur.in 4.diſt.21. q̄ ſic, nā de ratione ſacramēti ē, q̄ ſit ſignū efficax. Eſt enim ſacramentum ſenſibile efficiens qđ figurat. Sed ſacr̄m iſtud ſignificat,& figurat, q̄ deus audit peccatum, & q̄ conſtituitur forū ſecretū, in quo mori dēt pc̄m, & extīgui ergo,cū ſignificatio ſacramēti confeſſionis ſit ſignificatio occultæ deletionis pc̄ti,& fori, ideo ad rationē eius p̄tinet,vt nullo modo reueletur. Vnde,q reuelat,facit irritū ſacramētū auferēdo cōfeſſioni naturā ſuę ſign.& figurationis. [c]

2 Verū ſigillū confeſſionis ſit de iure naturę? Reſ. Sco.in 4.di.21.q.2. q̄ ſic ratione caritatis, [d] fidelitatis veritatis promiſſæ tacitè, & vtilitatis, quo ſigillo multi confitentur, qui non facerent. [e]

3 Verū Papa poſſit præcipere ſacerdoti,vt reuelet cōfeſſionē? Reſ.ſm Ri.in 4. [f] di.21.q̄ non. & ſi præcipit, non eſt ei obediendum,q̄a ſecretum confeſſionis eſt de iure naturali,diuino,& eccleſiæ,ſup qua Papa non p̄t p̄cipere, vel dic, q̄ cum

a Adde S Syn.Tri.ſeſſ.14.c.5.de conf.Repete cætera quæ ſupra adnotaui ex eadē & catech.conf.1. P.V.

b S.Conc.Tri ſeſſ.14.c.5. de conf. & can. 6. catech. de pę.ſac.c.ſed iam de mini. P. V.

c Figurationis] Dicit S.Th.ea.di.q.vlt.arti.1. Quòd in ſacramētis ea, quæ exterius geruntur, ſunt ſigna rerū,quæ interius cōtingunt, & iō cōfeſſio, qua qs ſacerdoti ſe ſubijcit, ſignū eſt interioris, qua qs Deo ſubijcitur. Deus autem peccatum illius,qui ſe ſibi ſubijcit p̄ pęnitentiam tegit, vnde & hoc oportet in ſacramento pęnitētię ſignari, & iō de neceſſitate ſacramenti,eſt q̄ quis confeſſionem celet, & tāquā violator ſacramēti peccat,qui reuelat. hæc ille.

d Ratione caritatis] Ratio eſt, quia oīa quæcunque vultis, vt faciant vobis homines Matt.7.& Lucæ.6.& intelligitur.i.quę debetis ſm rectā rōnē velle. & hoc intelligitur in illa p̄poſitiōe,Matt. 22. Diliges proximū tuū ſicut te ipſum. Sed quilibet tenetur ſm rectā rōnē diligere famā proximi ergo & celātionē pc̄ti ſui. Ecc. 41. Curā habe de bono nomine. Hoc n.magis remanebit tibi, q̄ mille theſauri p̄tioſi, & magni, bonæ vitæ numerus dierū. Bonū aūt nomē p̄manebit in æuum. Et Prouer.4. Melius eſt nomen bonū, q̄ diuitiæ multæ, Et per conſequens confeſſor dē idē diligere, & velle ipſi confeſſo. Sed reuelatio tolleret cōfeſſis famā, ergo &c. Et probatur,quia qua ratione poteſt vni reuelari & alteri & ſic omnib. vnde in tali reuelatione eſt manifeſtū,q̄ fama,quæ eſt illeſæ dignitatis ſtatus, apud conciues macularetur. Itē ratione fidelitatis, q̄a de lege naturæ amico reuelanti ſecretum fidelitas eſt ſeruanda, vnde Prouer.10. Qui ambulat fraudulenter reuelat arcana, qui autem fidelis eſt, celat amici cōmiſſū. Item ratione veritatis promiſſæ tacitè, q̄a in hoc eſt promiſſio tacita de ſeruando ſecreto. Item ratione vtilitatis, & cōitatis, quia tolleretur recurſus ad ſuperiorē, quæ vtilitas, & communitas in hoc conſiſtit.

e Qui non facerent] Eſt etiā de iure diuino poſitiuo, quia quilibet Chriſtianus tenetur nō dare occaſionē alteri, qua retrahatur a lege Chriſti,quę eſt,q̄ cōfiteatur, ſed per iſtam reuelationē multi retraherentur,iō &c. Itē q̄a illud, quod ē ſemel terminatū, non debet ad aliū forū deduci, ſed peccatum in confeſſione detectū eſt finaliter determinatum,quod patet p̄ illud Matt. 16. Quodcunque ſolueris ſup terrā,erit ſolutū, & in cœlis, id eſt finaliter approbatur. Et per illud Io. 20. Quorum remiſeritis peccata. &c. ſupple in iudicio diuino finaliter r̄miſſa approbantur. Sed reuelans,quantū in ſe,facit q̄ deducatur ad aliud forū ideo &c. Itē quia daret occaſionem dicendi mendacium, puta quòd peccatores ſe laudarent, & vituperarent alios. De lege poſitiua habetur in d. cap. omnis &c.

d Ricar. in 4.] Sanctus Thom. ibi quæſtion. vltima articul.1. Ad ſecundum dicit, quod Papa non poteſt

quem

sacerdos. in actu confessionis sit spālis vicarius & specialis quò ad illam speciē sit maior generali.c.studuisti,[a] de of.lega. Ideò Papa in hoc non est maior, cum sit vicarius generalis. Hāc rationem ponit Pa.in c.dilectus,de excef. præl.

4 Quid si interrogetur sacerdos, an sciat aliquid de eo, quod audiuit in confessione,vel prēstetur ei iuramētū,vt dicat si aliquid audiuit i confessione? Rñ ſm Sco.& Ric.vbi supra ꝙ dēt rñdere se nihil scire, vel audiuisse,supple ad reuelādū sicut & Chrus dixit Matth. 13. qđ nec filius hominis scit de die iudicij, intelligitur ad reuelandū generaliter.Vnde non dēt tacere(vt dicūt aliqui, & male.) sed audacter dicere, ꝙ nihil scit,& ꝙ nihil audiuit, qa subintelligitur ad reuelandū.Et in hoc concor.S. Bo. ea.dist.ar.vlti.q.1.ad pri.& communiter doct.& Pa.in d.c.dilectus,[b]licèt quidam dicāt, ꝙ potēst dicere se nihil scite vt homo, [c] sed vt Deus.ita dr̄ i c. si sacerdos de of or.Melius est, vt dixi s.ad reuelandum,quia non potest negari, quin sciat vt homo. hæc Sco.ibi supra.

5 Vtrū liceat saltē reuelare de licētia ꝯfitentis? Ref. tenēt, quidam ꝙ sic illi, q vtilis & necessari⁹ est ad pficienda, q̄ requiruntur ad illud forū, qa adhuc gerit psonā Dei, sed alij personæ non licet,& hmōi opin. est Ri.vbi s̄.S.Bo.verò & Pe.& S.Th.ea.di.tenēt ꝙ licitè pt reuelare, nisi timeat de scādalo[d] & hoc solū ei,q pt pdesse, & non obesse.ita tñ ꝙ sacerdos constituat se nūtiū confitētis. Sed magis mihi placet opinio præfati Aur.vbi s̄.& Land. ea.di.ꝙ nullo mō licet, qa confitēs non pt dispensare in legē naturæ diuina,& in essētia sacri.& ideò caut⁹[e] ē,ꝙ faciat sibi dicere ex ꝯfessionē hoc, qđ vult qđ reuelet. [f]

6 Vtrū ille,cui reuelatur[g] pctm̄ alicuius ex aliqua cā de lnīa ꝯfitentis, tenendo opinionē ꝙ hoc possit facere, teneatur celare? Resp.S. Th.vbi supra quòd sic sicut tenetur & iterpres celare.

7 Vtrū in aliquo casu liceat reuelare confessionē? Ref.quòd sic in 6.casib. primus,qñ sacerdos indiget ꝯsilio, [h] ita tñ quòd dicens pctm̄ sibi detectū in confessione, nullo modo referat psonā ꝯfitentem,taliter, ꝙ possit deueniri ad ei⁹ notitiā.istud patet in ca.officij, đ pę.& re.vbi papa non reprehendit legatū petētem consiliū de peccato,Quod asserit se in confessione habuisse in vniuersali, vnde credo, ꝙ confessores non peccāt mortaliter,q aliquādo ēt dicunt se habuisse tale pctm̄ in cōfessione,quādo in tali generalitate ita dicūt,qṗòd nullo modo pt deprehendi psona, quæ ipsum confessa ē,licèt sit periculosū[i] talia referre,nisi in

quē licētiare, vt dicat pctm̄ sibi i cōfessione detectū.

a Cap.studuisti] Et adde, ꝙ neque pctōrem,neque pctm̄ reuelare dēt. Et idem tenet Sco.in d.21.di.& S. Bo dicit,ꝙ excōicatio hoc casu non debet timeri.

b In d.c.dilectus] Et Pa.loquitur de eo,qui est product⁹ in testem. Idē Ab.in c.si sacerdos, de of.or. tamen tex.d.ca si sacerdos,dicit,ꝙ si qs sciat aliqđ crimen in confessione,pt illud atguere in gñali, vt fecit Christus dicvnus vestrum me traditurus ē, & si qs petat iustitiā, puta quia fortè illi furatū est aliqd, pt illū excōicare in genere d c.do,si qs furatus fuerit talę q l sit excōicatus,in spē nō pt, licèt sciat eū esse reū, qa nō vt iudex scit, sed vt De⁹,sed debet eū admonere, nè se ingerat, qa Christus Iudā a cōione non remouit, & vide ibi Ab. q multa pulcra no.

c Vt homo] Imò Sco.reprobat istā viā ar. nō loquit in psona Dei, qa in psona propria audit cōfessionē tanquā minister, sicut qñ baptizat vel consecrat, tñ pōt bene dici,habui in confessione sic & sic,quod non referatur ad personā confitentē, vt possit deueniri ad notitiā eius facit.ca. officij,de pęniten.& remis.

d De scandalo] Scādalum autem posset timeri, quando probabiliter posset conijci quòd sacerdos confessionē suā reuelauit.

e Cautius]Dummodo,intellige, nō dicat sub sigillo secreto, quia sacerdos nihil posset.Reuelet ergo vt publicè detegendum.

f Reuelat]Hæc est sententia Sco.in d.21.dist.q.2. in responsione ad primum. Vbi licèt quis possit iuri suo renuntiare,tamen illud est verum, quando simpliciter est inductum pro fauore particulari, secus, quando cederet i detrimētum cōitatis.Itē qa est cōtra ius naturæ,vide Ab. in c.Mat. & in c. significasti, de simonia, vbi vult ꝙ pōt reuelari pctm̄ de licentia pœnitentis ei, q pōt prodesse. Et narrāt de quodā cardin. li,q peccatum reuelauit papæ.

g Cui reuelat] Nisi ille, qui cōsensit,vt reueletur, vult vt sciatur liberè.

h Indiget consilio] Quando sacerdos non pōt absoluere ab aliquo peccato, pt illud referre superiori & erit vt interpres.nec debet propterea personam referre. similiter pōt referrē alicui prudenti aut perito pro consilio habendo ſm Scot. nec ob.illud,qđ ponderat Ab. in d c.omnis, contra simplices sacerdotes,quia dicit ꝙ non debēt etiā referre peccatum propter text.ibi in versi. peccatum, quia respō. illud esse verum, quando per illud posset deueniri in notitiam peccantis, aliàs secus, vt hic.

i Periculosum] Bona. in 21. dist. 4. quest. vltim. in respon.ad 1.

P 4 timi.m

casu necessitatis pro consilio habendo, pp scādalum & periculum, nè deueniatur in notitiam personæ. Secundus casus, in quo licet reuelare, est de licētia confitentis; quod tamē non placet, vt dixi supra]. Terti⁹ casus sm Inno. & sequitur Pa. in d.c. oīs, de pœn. & re. est, qn̄ qs confitetur se velle facere aliquod malū, qa istud non est dictum in pœnitentiali foro; & iō pp rationē istius sacramenti non tenetur celare, nec ēt propter præceptū legis naturæ seu diuinæ, rōne ꝓmissionis saltē tacitè de non reuelando, quia vt dicit S. Bon. in 3. dist. 21. intelligitur, ꝙ dēt[a] celare, nisi veritas, vel obedientia aliud exigat, vt est in proposito. Nec ob. ꝙ cōiter tenēt Theo. ea. di ꝙ non liceat, qa dictū eorum limito & intelligo, qn̄ quis ꝯfitetur se habere peccatū, de quo non p̄t pœnitere, & a quo non p̄t, nec vult abstinere, & hoc iō confitet̃, vt sacerdos p̄beat consiliū, & oret pro eo, vt Deus eū illuminet, & hmōi, & tale pc̄tm̄ non vergit in periculum aliorū, sed tm̄ ipsi⁹ confitentis. nam tūc nullo mō pōt reuelari, quia talis confessio disponit ad ꝯtritionē & consequenter ad peccatorū in conspectu Dei celationē sm Ri. in 4. di. 21. ar. 4. q. 2. sed qn̄ vergeret ĩ periculū cōitatis, vel alterius tūc si nullo mō vult cessare talis qn illud faciat, credo sine p̄iudicio ꝙ non solū p̄t imo tenet̃ reuelare, ei q p̄t ꝓdesse, & nō obesse, vt malo obuiet̃. Quartus casus ē, qn̄ qs hēt per aliā viā pc̄tm̄ sibi detectū in confessione sm S. Bo.[b] & Ri. & communiorē opi. Theo. in d. 21. di. Verū est, ꝙ pp scandalum non dēt reuelare nisi ꝑ necessitate, vel vtilitate illud dicat, vel nisi iurauerit dicere veritatē sm Inn. in c. oīs, d pœ. & re. recitat Pa. in d.c. dilect⁹, de excess. p̄l. nunq̃ tñ dēt dicere se habuisse illud in confessione, qa sm Sco. vbi s̄. peccaret mortaliter, & idē dic, si reuelat aliquid plusquā sciat extra ꝯfessionē, puta scit semiplenè aliquod factū extra ꝯfessionē, & plenè in confessione, ñ licet sine pc̄tō mortali

timum dicit, ꝙ sigillum confessionis est adeò custodiendum, vt non solùm vitetur fractio, imo dignum est, vt de hoc tollatur omnis suspicio &c.

a Intelligitur, quod debet] Loquitur enim S. Bo. in q. vl. in respon. ad vltimū de illo, qui promittit non reuelare, qa tunc intelligit, nisi veritas, vel obediētia, &c. tamen rō qua mouet̃ Abb. est quia quando quis confitetur aliquod crimen cōmittendū, qd' non intelligitur in cōfessione tectū. Et de hoc S. Bon. vbi supra ar. vlt. q. 1. sic formaliter dicit, Quis pōt sacerdoti regulariter cōfiteri aut tanq̄ pœnitens, & volēs a peccato absolui, & tunc sigillum confessionis claudit oē quod dicit sine apertiōe. Aut ita quod non vult a peccato desistere, vt si reuelat propositum periurandi, vel occidendi hominem vel aliquod tale & tunc non tenetur sub sigillo cōfessionis claudere, sed tunc potest dicere ei, qui potest prodesse, & non obesse, sed subdit, quanuis istud videatur dici probabiliter, tamen cum mandatum & institutio de omni culpa dicat generaliter, & pœnit⁹ pc̄tm̄ suū non tanquā homini, sed tanqn̄ Deo reuelet, & nesciat sacerdos, vtrū ille verum dicat, an eum seducat, nisi manifestatum fuerit per illam personā, non debet manifestare personā illam. S. autem Tho. dicit, ꝙ opi. ab autore nostro posita videtur erronea cum sit contra veritatem sacramenti. Sicut.n. baptismus est sacramentū, quāuis fictus quis accedat, nec est mutan. pp hoc aliquid de essentialibus sacramēti, ita confessio nō desinit esse sacramentalis, quanuis ille, qui confitetur, emendationem non proponat, ideò nihilominus sub occulto tenendum est. Si dicatur, ꝙ hoc videtur esse contra charitatē, respondet S. Th. ꝙ non est verum, quia charitas non requirit, ꝙ apponatur remedium peccato, qd homō nescit, illud autem, quod sub confessione scitur, est quasi nescitū, cū nesciat vt homo, sed vt Deus, vnde narrat S. Bo. de quodam, qui in naui confessus est publicè peccata sua, ꝙ qn̄ peruentum fuit ad portum, nemo recordatus ē de eo, qd' dixerat &c. ad illud qd' d̄r hic, sed qn̄ vergeret in periculū cōmunitatis, vt in hæresi, &c. Respō. Sco. iustè ꝙ iustū est, exeq̄ris, ergo charitatiuè, ꝙ charitatis ē exeq̄ris sed non charitatiuè exequitur, qui contra legē naturæ modis prædictis aliquod malum manifestat commissum, vel cōmittēdū. Quare reprobandus ille versus iuris. Est hęresis crimē quod nec confessio celat. Non ꝙ metrū sit bonū, sed qa snīa falsa ē. dicūt tñ do. ꝙ sine reuelatione confessionis dēt dicere p̄lato vigila sup oues, quia lupus est in grege, si probabiliter credat veritatē dicere, vel ponere diligētiā, q̃ pōt nè grex hęresi corrumpatur.

b Secūdū S. Bo.] dictū S. Bo. est tale, ꝙ illud ꝙ scit duplici via, duplici cognitione scitur, vnde pōt vnū modū sciendi reminisci, & alium obliuisci, vt patet, qa aliqn̄ recordatur homo se audiuisse, & obliuiscitur se vidisse &c. Et etiā ex hoc patet ꝙ duplex est modus reuelandi, si ergo dicat, scio, qa audiui talem blesphemantē, vidi talē fornicantem vel furantem, non pręiudicat sigillo confessionis, quod semper claudit, nè quid dicatur, sciuī per confessionem & tunc vt ait S. Tho. reuelat qd' scit vt hō, & non quod scit vt Deus. Hæc autem reuelatio debet fieri cum magna maturitate, nè fiat scandalum pœnitenti, ad quod tollendum debet ei protestari, quod nō tenetur celare, quæ protestatio nullum alium habet effectum. nisi quia scandalum remouet ab ipso pœnitente, hęc autem reuelatio debet

fieri

fieri pro loco, & tempore, puta nè fiat præiudicium veritatis, vt puta si adducitur in testem cōtra furem quem vidit cum alio furari, & postea est sibi confessus. Si enim non posset testificari, regnaret falsitas, & lateret veritas. Item si non posset reuelare, tunc frans & dol' patrocinaretur alicui, puta qa scit se posse accusari a sacerdote, & vadit ad confessionem, vt claudatur os ei'. Itē sequeretur, ꝙ deberet mentiri, quia interrogatus non posset respōdere nesrio sine mendacio, ex quo scit vt homo. Item quādo quis tenetur accusare vel ex mādato prælati, vel Dei, si postea audiendo cōfessionem clauderetur sibi os, videretur quòd ex hoc cōpelleret ad peccatum mortale, quandoquidem per obedientiam tenetur ad reuelandum, & tamē per cōfessionem non posset reuelare. Ponamus vltimò casum, ꝙ quatuor vadant per viam, vnus peccat in conspectu omnium, vnde accusand' est coram prælato. Et puniendus cōfitetur vni de tribus, duo alij accusant, & testificantur, & ad maius robur aduocāt tertium. Cui præcipitur, ꝙ dicat. si non dicit, illi eū accusant tanquam fautorem in prædicta culpa, & prælat' rōnabiliter punit ipsum ad duorum testimoniū de inobedienria ergo taciturnitas præiudicat et innocētiæ, quod

nisi semiplenè exprimere, vel si hēt dubiè, aliter q̄ dubiè reuelare non dēt. Quintus casus est, qñ essent aliq, q ꝯdixerūt interficere p̄sbyterū cū eis euntē in nemore, quorū vnus pœnitet, & ꝯfitetur ante nemoris ingressū; nā tunc pōt sacerdos retrocedere, licèt ex hoc alij socij cognoscāt sociū cōfessū fuisse proditionē ſm. n. Sco. in 4. di. 21. gñaliter dici p̄t, ꝙ signū quod de se ē indifferens ad significandū tale pc̄m fuisse confessum vel non fuisse, licèt aliqb' sit signū magis determinatū ex aliquo p̄supposito, nō tñ ex se ē signū reuelatiuū confessionis, nec per consequens simpliciter illicitū confessori. qdā tñ [a] tenent ꝙ in tali casu tenetur poti' intrare nemus, & subire mortē, q̄ tali signo reuelare sed eis non credo. Meli' [b] tñ faceret, si aliquā cām fingeret, cur itrare renuit, sed si nō p̄t inuenire, credo cū Sco. qd̄ p̄t desistere ab īgressu, quis illi p tale signū deprehendāt ꝯfessionē ei fuisse factā, si tñ signū non esset indifferens, sed certū, nullo mō liceret signū faceret vel alio mō ꝯfessionem reuelare, sed poti' teneē ſm Ric. vbi s. mortē sustinere, nè ꝯfessionem reuelet. Sextus casus, in quo licèt reuelare ꝯfessionem est, qñ id, qd̄ dr̄, non est peccatū nec est circunstantia pc̄ti illius, q confitetur nā tale qd nō cadit sub sacramento ꝯfessionis, nisi esset qd potens deducere ad manifestationē pc̄ti, vnde siqs confitendo ĩserat, qd ĩ tali terra sūt boni fruct', vel pulchrū castrū, vel qd̄ ex tali licito cōtractu dēt dare centū ducatos alicui, & hmōi, q̄ ñ sunt pc̄tā, nec ꝯducētia ad manifestationē pc̄ti licitè ſm Ri. vbi s p̄t manifestare, nisi talis ĩnotescat confessori, qd̄ talia sibi dicit sub sigillo secreti, qa tūc non p̄t reuelare, nisi ſm ꝙ sigillū secreti potest reuelari, vt j. dicam.

8 Quid si p̄sbyter haberet aliquod pc̄m [c] mortale qd̄ non posset ꝯfiteri, nisi ꝯfessionē sibi factā reuelarēt? Res. ſm Ri. vbi s & Scot. ꝙ nō dēt ꝯfiteri durāte tali casu illud pc̄m, sed sufficit ꝯteri de eo cū ꝓposito confitēdi, qñ poterit facere sine p̄iudicio sigilli ꝯfessionis, & reuelationis p̄sonæ cōfessę, fortiori. n. vinculo teneē ad celādū ꝯfessionē, q̄ pœnitens ad confitēdū. [d]

9 Vtrū sacerdos, q audit duos in confessione, & vn' eorū dixit se peccasse cū illo alio, sed ille ali' ꝯfitēdo hoc ñ dicit, possit eū qd̄ hoc īterrogare? Rñ. ꝙ sic in gñe sed nō p̄t dicere, quòd ali' sibi reuelauerit, nisi ille extra cōfessionē sibi dixisset.

10 Vtrū sciēs p ꝯfessionē aliquē excōicatū, teneaē eū vitare? Rñ. ſm Ri. vbi s ꝙ ñ ēt ĩ secreto, & ad c. cū ñ ab hoie, ꝯ sen. ex. qd̄ vr̄ dicere ꝯtrariū, Rn̄det, qd̄ ĩtelligiē qñ scit per aliā viam in fo-

est iniquum. Idem Ros. confessionis celatio. §. 10 vbi allegat Asten.

a Quidam tñ] Et tunc subdunt, ꝙ esset martyr, quia pro lege naturali & diuina seruanda mortuus est.

b Melius] Puta fingendo aliquam occasionem eundi, siue ad alium locum declinandi &c.

c Aliquod pc̄m] Pone exemplum sacerdos absoluit aliquem de facto episcopum simoniacum, qd̄ non potest de iure. tenetur confiteri sacerdos, qa sacramentum indiscretè ministrauit, sed confitendo necesse est vt reuelet peccatū episcopi, qa tenetur dicere in speciali de peccato, & circunstantijs. Et si casus accideret, ꝙ nunquam posset habere cōfessorem & esset in casu impossibilitatis ad confitendum homini, potest tantum dicere in vniuersali dico meam culpam, quia indiscretè ministraui sacramentum pœnitentiæ.

d Ad confitendum] Fortius enim vinculum est lex naturæ, sed suum confiteri peccatum nō tenetur nisi lege diuina, ergo confiteatur Deo. Ex hoc sequitur, quòd quilibet ministrans sacramentum pœnitentiæ, maximè debet cauere, nè indiscretè ministret, præcipuè in illo casu, vbi ex indiscretione sua non poterit explicitè pœnitere absque hoc quòd reuelet cōfessionem sibi factam.

Ad

creto, quã per confessionẽ. Sco. tñ vbi s̃. tenet, ꝙ dẽt eũ vitare, si potest sine ꝑdi tione ei' excõicatiõis. Si verò hoc nõ põt facere, quin eum prodat, nõ tenet, imò tenetur nõ vitare, quia fortiori vinculo ligatur ad celandum .s. per legẽ naturæ, diuinã, & ecclesiasticã, quã ad vitandum [a] excõicatũ.

11 Quid si sacerdos sciat ꝑ confessionem, ꝙ aliquis dormiuit cũ muliere ĩ ecclesia? ℞. ꝙ hoc nõ põt reuelare epõ, nisi ĩ genere dicẽdo, talis ecclesia ẽ polluta, & ĩdiget recõcil atiõe, [b] arg. c. signasti, đ adul. & c. si sacerdos, de of. or. & hoc tutius est, licèt qdã teneãt, ꝙ nec etiã in gñe dẽat reuelare. quod verũ credo, qñ ẽ oĩno occultũ, qa sic nõ indiget reconciliatione.

12 Vtrum Abbas, vel alius ꝓlat' posit ammouere subditum ab aliquo officio ꝑꝑ delictũ, qđ scit ĩ ꝯfessione? ℞. ſm Ric. & Sco. vbi s̃. ꝙ nõ, etiam si scit eũ malè vti tali officio, nisi qñ hoc facere posset sine suspitione pꝯnitẽtis, & alteri' cuiuscũq; ꝙ eum ammoueat [c] ꝑꝑ ꝯfessionẽ, qa tunc posset. sed ego credo istud verũ, nisi qñ talis subdit' ꝯfiteẽ pc̃m̃ à quo nõ vult desistere, & quod vergit ĩ periculũ aliorum, qa tunc credo posit eũ officio priuare, qñ ad libitum ipsi' spectat amouere, vel cõfirmare, vt s. §. 7.

13 Quid de presbitero, q̃ scit in ꝯfessione impedimetum in mr̃imonio ꝯhẽdo, vel decan' ĩ ꝓmouẽdo, & per eum pñtando? [d] ℞. ꝙ secretè dẽt eos monere vt đsistãt, ꝙ si ꝯhũt, benedicat nuptias. si petit, ꝙ præsẽtet ordinandũ, [e] pñtet, qñ aIr facere non põt sine manifestatione confessionis. facit quod no. gl. & doc. ĩ c. vnico, [f] de seru. ĩ or. fa. tõ qa ẽt si diceret, nõ sibi crederet̃, nisi quaten' posset ꝓbare, & sic frustra faceret.

14 Quid ẽ, quod cadit sub sigillo ꝯfessiõis? ℞. qđ' directè se extendit ad oĩa, q̃ cadunt sub sacramentali ꝯfessione, vt sunt pc̃tã, idirectè verò cadunt oĩa illa, per q̃ ꝺprehẽdi põt pc̃m̃, vl̃ peccator. vnde ſm Ri. vbi s̃ ꝙ qđ ꝑ se, vel ꝑ accñs, directè vel indirectè posset verecũdiã, vel ꝯfusionẽ, vel malã suspitionẽ, vel aliqđ aliud nocumentũ gñare pꝯnitẽti ex pcõ ꝯfesso, cadit sub isto sigillo. Vnde loc', & tp̃s, & similia, ex qb' põt deueniri ĩ notitiã pc̃ti ꝯfessi, nõ simpliciter, sed sub relatione ad ꝑsonam, q̃ ipsum ẽ cõfessa, cadit sub isto sigillo, & durat etiã post mortẽ pꝯnitẽtis, ſm Sco. vbi s̃ Vnde ẽ præceptum negatiuũ quod obligat etiam ad semper.

15 Vtrũ ille, cui ꝯfessor reuelauit confessionẽ, teneatur celare, quod sibi reuelauit? ℞. ſm Ri. vbi s. ꝙ sic. imò ꝓlato sibi pcipiẽti ꝙ reuelet non tenet. nec dẽt obedire, qa talis ꝯfessor q̃ sibi reuelauit, dedit de facto sibi potestatem loquẽdi, nõ de iure, & ideò nullo modo licet ei reuelare.

16 Quid de illo, q̃ audiuit à ꝓposito, aut a casu cõfessionẽ, quã q̃s facit ꝯfessori? ℞. Ri. vbi s. ꝙ tenet celare ꝺ iure naturæ, & diuino; & ideo nullo mõ poterit sine pcõ mortali reuelar̃ sine ꝯ-

a Ad vitandũ] Quõ dẽat euitari excõicatus occultus, vide. ĩ excõmunicatio. 8. §. 20.

b Reconciliatione] Nota ꝙ ex seminis effusione polluitur ecclesia, & idiget recõciliatione nõ solùm cum à principio esset publicum, sed etiã cũ ex post facto venit in notitia, si verò delictũ semper esset occultum, non est necessaria recõciliatio, qa in veritate ecclesia non polluit, qa quæ sancta sunt inquinari non pñt, de cons. d. 1. & mu. c. vestra. sed quò ad nos ad terrorẽ dicitur pollui ꝺ quo vide gl. ĩ c. vnico de con. se. ec. vel al. li. 6.

c Qđ eum ammoueat] S. Bo. in 4. di. 21. arti. 2. q. 1. in rñ. vlt. arg. qñ subditus nõ vult cessare à culpa, superior dẽt ei ꝑsuadere cessatio. nem voluntariã. s. vt ab offõ petat absolui ꝑꝑ onus, ꝙ si nõ vult peter, dẽt eũ sustinere, nisi sit talis religio, in qua subditi pñt trãsmutari sine nota infamiæ. hæc ille cõcor. Sco. & idem Rose. confessionis celatio. §. 1.

d Præsentãdo] Adde Rose. §. 2. vbi supra q̃ dicit ſm Asten. quia sunt mr̃ıæ causæ quæ reddũt indignũ præter peccatum, vt ętas, scientia, &c. q̃ allegari possunt.

e Ordinãdũ] Dicit tñ S. Bo. ꝙ debet differre, vſq; quo sandalũ in citer, vel platus præcipiat, qa tũc ipse nõ facit, sed ecclesia, quæ iudicat de exterioribus, qre nõ peccatet. Consuluit tñ qđ faciat hoc facere ꝑ vicariũ, si põt, vt rubore confundantur.

f C. vnico] Dicit nãq; ibi tex. in fi. quòd si dicamus, nouit illũ indignum, debet secretò metropolitano manifesta re.

g Cũ qua] Sco. vbi s̃. dicit pro hoc facere rõnes ibi per eum positas .s. ꝙ reuelare confessiones sit ꝯ ius naturæ, quia scilicet confitens est debet personã, cum qua peccauit saluare quò ad famam; imo eo magis, ꝙ per sona illa sibi fuit coniuncta in crimine, tanto magis tenetur ei ad boni restitu. quod per illam amisit, Et custodiam illius boni, quod p̃t custodiri, non obstante illo mã lo commisso. Episcopus dicit aliquem sibi esse confessum. s. nõ tanquam Deo; ille negat. Non credit epõ, nec hoc debet reputar̃ sibi ad iniuriam. Et sic oscitæ scrupulo quærit euitare illũ tanquam excõicatum, qa male facit, debet & ipse euitari ab alijs epis.

sensu expresso pęnitẽtis. Et addit Sco.vbi s̃ q̃ dolosè & insidiosè audiuit, quę quis ꝯfitet, peccat mortaliter.

17 Vtrũ persona, cũ qua quis peccauit, cadat sub sigillo confessionis?Res. Ri. vbi supra ꝙ sic,siue pęnitẽs potuerit suum peccatum confiteri sine expressione il lius personę,siue non.

18 Vtrũ pœnitẽs teneatur celare pœnitentiã; sibi a ꝯfessore iniunctam?Res. sm̃ Ri.vbi s̃.ꝙ si pęnitens i ma nifestando,qđ sibi a confes sore est iniunctum, faceret præiudiciũ famæ propriæ absque vlla vtilitate. aut ꝯfessori qa si fortè sciret, ꝙ sibi iniũxit,incurreret odiũ aliquorũ,& hmõi tũc tenet celare. Si verò nec famæ ꝓ prię resultat præiudicium, nec sacerdoti, tunc potest reuelare,si vult.

19 Quæ est pęna reuelantis confessionem?Res.ꝙ vltra pc̃m mortale, dẽt d̃tru di in arcto monasterio, & d̃poni,vt i c.oĩs,đ pę.& re.

20 Sed nũquid laic⁹ reuelãs ꝯfessionẽ sibi factã sit đ trudẽd⁹ in arcto monasterio?Res.sm̃ Hos.in d.c.omnis, ꝙ non, sed alia pœnitentia puniendus.

21 Cui incũbit ꝓbatio, ꝙ talis reuelauit cõfessionẽ? Res.Pan.in d.c omnis,ꝙ si confessor confiteat se dixisse tale pc̃m, sed negat se habuisse illud in confessione,nisi ꝓbet se aliunde habuisse,quã per confessionẽ præsumetur contra eũ,s. ꝙ in confessione habuit,arri. 6.q.2.placuit.non tamẽ punietur pęna ordinaria. d.c. oĩs,sed pęna arbitraria, qa non apertè conuincitur.

22 Vtrũ eadẽ sit ratio de sigillo confessionis, & sigillo secreti?Res.ꝙ licèt sigillũ secreti,& sigillũ confessionis se habeant sm̃ inferius,& superius, qa omne sigillũ confessionis est sigillũ secreti, & nõ è contrario,tñ non est eadem ratio de vno sicut de alio. Verũ est,ꝙ peccat mortaliter frangens quodlibet istorũ sigillorũ, vnde tenet Sco.vbi s̃ ꝙ siue ille,q alicui aliq̃ dicit,exprimat, ꝙ ea dicit sibi sub sigillo secreti,siue non tenetur celare,dũmõ intelligat,ꝙ sub secreto ei dicit, & addit Ri vbi s̃.qui in hoc concor. ꝙ si reuelat, crimen ꝓditionis incurrit. Limita tñ sm̃ S.Bo.ead. di.verum, quòd nullo mõ licèt reuelare sigillum secreti,nisi in duobus casibus. Primus,qñ veritas id exigit,puta qa vergit in periculũ aliorũ. Secundus, qñ obedientia cogit ad reuelãdũ Vnde ꝯ̃ ista duo & iuramentũ, [a] & ꝓmissio nõ valet Vñ dicit Pa. in d.c.omnis ꝙ si talis assumit in testẽ, tenet reuelare q̃uis sub sigillo secreti sit ei dictũ, [b] non tñ tenet denũciare, qa aliud est testimoniũ dicere,aliud đnũciare,nã denũciare non tenet quis,qđ ꝓbare ñ pt.6.q.2. placuit. .q.1.si peccauerit.2.q.7.plerũq;. Hen.tñ đ Gã.9.quol.dicit, ꝙ subdit⁹, qui recipit aliqđ ab alio in secreto ñ vergẽs in dãnũ cuiusq; nõ tenet reuelar ẽt plato pci piẽti vt reuelet.& sm̃ hoc limito.S.Bo.vt i tell gat teneri ex obediẽtia, qñ platus vult scire qđ pt cedere in detrimẽtũ religionis, aut alterius,aliàs nõ.sigillũ verò ꝯfessionis, nullo mõ licèt reuelar,nisi sm̃ ꝙ s̃.dictũ ẽ.

23 Vtrũ confessor dicens aliquẽ sibi confessum,de peccatis su s sit reuelator confessionis?Res.sm̃ Ri.vbi s̃.ꝙ non, qa nihil occultũ manifestat,sed solũ manifestũ,ꝙ scit extra confessionẽ,qa si dixerimus, ꝙ pc̃m non habemus, ipsi nos seducimus &c. 1. Io.1.Si verò diceret,ꝙ est sibi confessus de magnis criminib.& multis,bene eẽt reuelator confessionis.Quidã ẽt dicũt,ꝙ dicere talia verba,s.hoc pc̃m audiui in confessione,qđ est pc̃m mortale, & satis ad hoc vr facere tex.d.c. omnis. sed ego hoc non credo. Et est verius sm̃ Sco.vbi s̃.nisi ꝑ tale deueniatur in noticiã personæ,quæ ipsũ commisit.periculosum est tñ talia. dicere.

fuit temerariũ,& iõ non seruandũ hęc no.Inn.in c. aliter, de accusa. vbi vide, & tene menti. hæc Pan.

a Iuramentum] Hoc est verum, etiam si iurasset tenere,secretum quia si cogitauit non dicere per illud iuramentum etiam quando assumeretur in testem, & tunc iuramentum fuit temerarium,aut non cogitauit,& iuramentum nõ extendetur. Idẽ tenet Abb.in 2. qualiter, primo in fi.de accusa. & in ca.dilectus,in fi. de exces.præl. & in c.fi.de testi. cogen. Sed contra hoc facit gl. in c. testimonib, de testi. vbi videas Abb.glo.in c.1.de exces.prælagl.fin in fi.in c.nuper,de testi. vide etiam gl.in ca. ipsi apostoli. 2.q.7 Et ibi Ge. & d.Anto.in ca. licet, de renun. Et quod not.Io. An.in c.1 de vsuris,li 6.super gl. 2. Dicit etiam S. Bo. vbi supra ꝙ pro tali iuramẽto temerario iniungenda est ei pœnitentia.

b Ei dictum] Al de Pa.in d.c.si sacerdos, de offic. ord.vbi dicit, ꝙ si aliquis dixisset aliquid in secreto alicui, & iuramẽto præstito,ꝙ non reuelet,non obstante iuramento, si ꝓducitur i testem debet dicere veritatẽ. Ratio est quia illud iuramentũ non extẽditur ad istũ casum. Et si iurans intendebat iuramentũ extẽdi ad istũ casum debere, iuramentum

Confirmatio

CONFIRMATIO electorum, an sit de necessitate petenda? Resp. ꝙ sic de iure communi, ita, ꝙ electus ad regimen cuiuscunque ecclesię, aut religionis si administrationi dignitatis se ingesserit [a] ante confirmatione siue tanquã ꝓlatus, vel ꝓcurator, aut æconomus, aut alio nouo quæsito colore [b] ĩ spiritualib. [c] aut tẽporalib. [d] per se, vel aliũ in totũ, vel in partem [e] ante confirmationem, ipso facto priuatur omni iure, quod per electionem in ipsa dignitate habebat, capi. auaritiæ, de electio. li.6. Fallit hoc in casu, quando abbatissa electa a maiori parte, non tamẽ a duabus partibus impugnatur, nè confirmetur, quia interim potest administrare; capit. indemnitatibus. §. si verò, de elect. libr.6. Item fallit, qñ confirmatio a Papa [f] est petenda, & electus est valde remotus videlicet vltra Italiam, tũc bene potest administrare in temporalib. & spiritualib. ante confirmationem. Excepto quod nullam alienationem facere potest, vt in c. nihil, de ele. in fin. Quod verum credo, quando non est in mora petendę confirmationis. aliàs habebit locum pœna. d. ca. auaritiæ. Et quod dicit tex. de vltramontano credo habeat locum in citramontano, quando curia esset vltramontes, vt tenet Host. & Io. And. in d. ca. nihil, & Guil. in d. c. auaritiæ, & Oldr. consi. 9. Secus esset, si haberet per priuilegium, vt nos fratres Minores, qui habemus, ꝙ electus generalis noster statim potest administrare.

1 Vtrum præfata habeãt locum in episcopo? Resp. Ge. in d. ca auaritiæ, secundũ Io. An. ꝙ sic. ex quo no. ꝙ constitutio pœnalis emanans ad coadiuuationẽ, vel executionem iuris antiqui interpretatur late, vt includit contenta in iure antiquo, [g] aliàs non haberet locum in episcopo, quia appellatione dignitatis, non comprehenditur episcopalis, [h] vt dicit glo. in ca. 2. de præben. li.6. Sed hic sic, q̃a in iure antiquo includebatur episcopus. vt in cap. nostri, & c. qualiter, de ele.

2 Vtrum habeat locum præfata pœna in imperatore? Respond. Hu. & Ioan. in c. legimus. 93. dist. ꝙ non [i] & vt tenet glo. in Cle. vni-

a Ingesserit] Non autem ex eo, ꝙ fecit se procuratorẽ, intellige, priuatur, sed solùm q̃a se immiscuit.

b Colore] Glo. ibi, quæcunque fuerit illa, puta vicaria, comenda, castaldionatus, vel dicebat se facere, vt canonicum &c.

c Spiritualibus] Vt excõicare, absoluere, interdicere, pœnas iniungere &c. & excess. pl. c. accedentib.

d Tẽporalibus] Vt recipere census, & debita, habere curã colligendorũ aut conseruandorũ fructuũ &c.

e In partẽ] Pro parte gerere vr̃, qui minimã partẽ attigerit de hęreditate. ff. de acqui. hæ. l. si seruũ § si q̃s seruus. Et adde quocũque mõ se ingesserit in iudicio vel extra &c.

f Confirmatio a Papa] Oportet, ꝙ concurrat, ꝙ electio taliũ fit in concordia celebrata, & intellige concordia nemine, s. discrepante, vt no. glos in Cle. nè Romani, Et in c. cupiẽtes. §. ad hæc vet. cõcordem, de elec. li.6. & idem esset in propinquo curiæ, qui est electus, qui tamen ꝓꝑ viarum discrimina summũ nõ põt adire pontificẽ, nec mittere ꝓ confirmatione & hoc ꝓꝑ rõnem legis, at. bonũ in l. tutor, qui, ff. de admi. tu. vbi tutor administrat necessitate instante ante confectum inuentarium. Ad idem. 16. q. 4. ca. nullus. Sed quæro nunquid si consuetudo habeat, ꝙ electus possit statim administrare, si administrat, cadat in pœnam. d. c. auaritiæ? Pone exemplũ in rectore scholariũ, q. nõ recipit confirmationẽ ab aliquo, vr̃ ꝙ nõ, quia si valet consuetudo, ergo tribuit ius, ergo non cadit. Q̃d at valeat consuetudo, tenet Bald in aut. habita, C. ne fi. ꝓ pa. q̃q̃ regulariter electus ab vniuersitate etiam scholarium, debeat confirmari a superiore, vt est gl. no. in l. priuatorum, C. de iu. om. indi. Et tenet Bal. in d. aut. habita, sed q̃a posset dubitari vtrum teneat talis consuetudo in dignitatibus habentibus curam animarũ, per id quod legitur, & no. in c. cum venerabilis, de consue. posset distingui, ꝙ aut consuetudo tribuit plenum ius electo ex sola electione, ita quod ipsa electio habet vim prouisionis, seu electionis, & confirmationis, & tunc valet consuetudo. Nã poterunt electores ꝑscribere illud ius prouiden. ar. in c. cum dilect⁹, de consuetu. aut habetur consuetudo, vt electus administret ante confirmationem quam tamen tenetur a superiore petere, & tunc non valet talis consuetudo, q̃a posset esse damnosa ecclesijs, quia contingeret, quod indignus administraret. Et facit d. capitu. auaritiæ. Iterum quæro nunquid electus ante confirmationem, si benedicat populo, incidat in pœnam? Oldr. consi. 243. & Ioa. An. in addi. spe. de elect. versi. consequenter, in 6. colum. quod non incurrat, si simpliciter, & non cum solennitate fiat benedictio. Et sic vt refert Ge. in d. capitulo auaritiæ, fuit in curia pronunciatum.

g In iure antiquo] Ioan And. in addi. spe. de rescri. §. ratione, ver. si. quid sit in rescripto, ꝙ licèt appellatione clericorum simpliciter facta non includantur episcopi, tamen si fiat generale edictum, vel constitutio, bene includuntur, c. si quis suadente. 17 q. 4. & c clerus. 21 distinct.

h Episcopalis] Quia est culmen dignitatis, vt ibi dicitur, & ideo speciali nota indiget.

i Quod non] Idem tenet Ab. in d. c. nihil, de elec. 9.

Ca. quam

ca de iureiur.in ver. reges Romanos pôt administrare, & oẽm iurisdictionem exercere imperij, quanuis Pa. ibidẽ teneat contrariũ, sed placet mihi op.gl.

3 Quando debet peti ↄfirmatio? ℞. q̃.ĩ.tres mẽses post ꝑstitũ ↄsensũ; aĩr iusto cessante impedimẽto, si nõ petat̃ vel ab electorib[9], vel ab ipso electo, vel ab alio pro ipso electo, est nulla.c. q̃ sit,[a] đ elec.li.6. In cathedralibus verò & regularibus ecclesijs, quarum confirmatio a Papa est petenpa, serua moderationem.c. cupiẽtes,[b] de elec.lib.6.

4 A quo debet peti confirmatio? ℞.quòd si electus ẽ exemptus, debet peti à papa, vel ab eius legato de latere, si est aliquis super illa prouincia, vt in ca.si abbatẽ, de elec.lib.6. Intellige, quãdo talis exempt[9] subest immediatè Papę.sec[9], si mediatè, vt sunt prouinciales ministri ordinis Minorũ, qui quanuis sint exempti, tamen habẽt super se generalem totius ordinis, à quo habent confirmari. Tamen Pa.in c.1.đ sup.ne.prælа.tenet, quòd abbates etiã exẽpti sunt per epõs confirmãdi.si autem nõ sunt exẽpti, debent confirmari ꝑ suos ꝑlatos immediatos supiores, vt puta, epũs inferiores suos, Archieps epõs suffraganeos suos. Primas vel patriarcha archiepiscopos nõ exemptos. hæc colliguntur ex.c.cum monasteriũ, & ex c.nihil, & ex c.bonæmemoriæ, el primo, de ele. cũ ibi no.& 64.dist.illud.

5 Quomodo dẽt fieri confirmatio à superiore, vel ab eo, cui đ iure cõmuni, siue speciali, puta priuilegio, vel ↄsuetudine præscripta, siue ex delegatione ↄfirmatio pertinet? Resp. q̃ debet vocare[c] nominatim, si est aliquis coelectus simul cũ eo, vel apparet aliquis oppositor: aliàs generalis i ec clesia, i qua dẽt talis pręesse, vocatio dẽt fieri, vt si qui sint, q se velint opponere, compareant assignato termino peremptorio. etiã si nullus appareat, debet ipse confirmator diligenter examinare, & electi ꝓcessum, & personã electi, maximè in sciẽtia, & honestate vitæ, & ætate, quia si idignum cõfirmat, vel illegitimè, mortaliter peccat, & ẽ priuatus ipso iure ã potestate confirmandi primũ successorẽ illius, & cõfirmatio ipso iure est nulla,[d] qñ nõ vocatis, qui sunt vocãdi. si est aliqs coelect[9], vel ali[9], qui velit opponere contra electum, vel electionem, & non discusso negotio fit. hęc habentur ex ca. nihil, de electio. & c. fi. de elec. lib.6. cum ibi no.

6 Sed nunquid si elect[9] administrat post confirmationem nullã, cadat in pœnã,[e] de qua supra in prin. ℞. gl.in d.c.fin. q̃ si errauit in facto, puta credidit factã vocationem, & discussionem; & sic non cadit, sed excusatur. sed si errauit in iure, non excusatur à dicta pœna, de reg.iu.ignorantia, li.6. cum concor.

7 Verum præfata nullitas confirmationis habeat locum in postulatione? Resp.glo.[f] in d.cap.fi. quod sic in admissione postulationis,[g] quæ fit à superiore, qui postulatũ admittendo confirmat: secus in postulatione, quæ ẽ in eo, q̃ postulatur monachus[h] electus à ꝑlato suo, similiter habet locum in ꝑsẽtatione, vt ille, cui fit ꝑsẽtatio, seruet decre-

a Ca.q̃ sit] §.fi. Et est canon latę sniæ ꝑ verbum, eo ipso.
b Ca. cupiẽtes] Debet.n. iter arripere.ĩ.vnũ mẽsem post electionẽ, & cõsensũ ad eã, sedẽ aꝑlicã, vt ibi. Et loqt̃ đ imediatè subiectis ipsi sedi, vel q̃ sit deuolutꝫ ꝑ appellationẽ.
c Dẽt vocare] Oia illa copulatiuẽ reqrũt, vt.s. fiat citatio, & discussio; alias confirmatio non valeret, vt ꝑ Ge. in d.c. si. đ elec. qa vbi duo tacite, vel expressẽ coniungunt, nõ sufficit alterũ adimpleri. hæc ꝓbãtur I c.cũ illis §. si de ꝓben. de rescrip. c.ost.c.fi.de rest. spol. ff. de cõdi. insti.l. si plures, de ver.obl. si qs ita & insti. de hę re.insti.§.pe.
d Nulla] Et suspẽdit à ꝑceptione proprij bñficij, si per negligentiã fecerit; si autẽ ꝑ maliciã, grauius ponitur.
e Pœnã] Istã q. examinat plenissimè Ge. i c.auaritiæ, de electio. lib.6.i 4.col.ver. q si ↄfirmatio ẽ nulla; vide ibi.
f Respon. gl. in ver.inanes] Et intellige, q̃ sunt inanes confirmationes eo ipso, q̃ non seruat forma, de qua in.§. præcedenti.
g Postulatiõnis] Quędam est postulatio generalis, quę fit à superiore, & in ista nõ requiritur citatio. Quædam ẽ specialis, q̃ fit đ certa & noiata ꝑsona. Et tunc aĩc fit ab inferiore à Papa; & in ista ꝓcedit opi.gl. aĩc fit à Papa secũdũ formam.c.cupiẽtes, de elec. li 6. & in ista non ꝓcederet gl. quia nulla ibi fit citatio iuris; ergo nõ est necessaria citatio hominis. hæc Ge. sup dict. c.fin. & sup dict. gl. Adde tamen, quòd pr ncipiũ huius tituli. l.6 firmatio electorũ habet locũ in postulatione, vt no. Idẽ Gemi. in d capi. auaritiæ. Q̃ tali pœna. d. c.auaritiæ, habet locum in electo, qui habet forti[9] ius, multomagis in postulato, q habet ius debili[9] iuxta no. in cap. 1. de postu. ꝑla. Et sic not. quòd quæsitum nostri autoris habet locum secundùm formam d.c. fi đ quo in.§ 5. Et no. secundũ formam d. c. auaritię, de quo i prĩ. tituli Quod ne. nẽ decipiatis.
h Monach[9]ivult

dicere, quòd si quis monachus postulatur in episcopum, non est necessaria examinatio, quia præsumitur examinatus a prælato.

a Non est pen] Idē tenet gl.1.in d.c.fi. & ibi Gemi. quia est eadem rō, vnde fit extensio. Et ratio ē, quia sicut constitutio cassãs testaméta, vel codicillos, & sentētias, q̄ facta sunt sine cer ta solénitate, nō dr̄ pœnalis, sic hec ista, q̄ confir mationem cassat ſm Gemi. vbi s.

b Ge.In d.c.]Et dicit Lapū hoc tenere pp consuetudinē, quæ hoc seruat. Arguit ēt p dictionē, in, q̄ includit ēt beneficia particularia vt in Cle.vt hi, & sta. & qualit.vt ibi per eum.

c Ar. eorū, quæ no.]nā no.ibi in gl.2.q vbi de necessitate reqrit̄ alicui* pñtia ad certū actū nō valet, qd agitur in ipsius absentia. secus tñ, si de honestate tm̄, & quo tñ dic, vt ibi per Ab.in d.c.cūm, & qa requiritur necessaria capituli potētia, ideo nō valet.

d L.Titium]vbi si testator dat Titiū, & Meuiū tutores instituro, & statuit, vt sine cōsilio Meuij fratris sui nihil fiat q si Titius solus exigit a d̄bitoribus si Meui* hēt administrationē non sunt liberati d̄bitores, hoc tex.in princ.

e §. q si plures] Vbi si dictū ē, vt alter sine altero ñ possit facere imputandū est ei, q̄ cū vno ⁊xir &c. Et sic faciūt ad ppositū, vt si ne cassatia ē capitu

decretalem, d.c.fi. Nec ob. si dicas, q constitutio videtur pœnalis, & sic extendi non debet, quia non est pœnalis, a cum non priuet iure quæsito, sed quærendo, vide ibi doct.

8 Vtrum sit seruandum, qd̄ dictum est.S.3.præcedēti in omnibus beneficijs ēt simplicibus?Resp.Ge. b in d. c.fin. q sic, siue habeant cu tā animarū, siue non, qa cū in omni bñficio requiratur examinatio, & confirmatio electi, seu p̄sentati, seu postulati. ſm Io.An post Ho.ī c.proposuit, de conc.præb. ergo seruāda sunt p̄dicta.

9 Vtrū in hospitali similiter?Resp. Lapus ſm Ge. vbi supra q sic, si datur in bñficiū per viā p̄ntationis, vel electionis, secus, quādo nō datur in beneficium, quia tunc fit commissio, non electio, vel collatio, seu p̄sentatio, vt in Cle. qa ⁊tingit, de relig.dom.& ibi no.

10 Vtrum plātus superior possit confirmare sine cap. Resp.Ge.in c.qm̄, de elec.li. 6.qd̄ Arch. hic post opi. re citatas tenet, q nō valet cōfirmatio, si in absentia capituli fiat ar. eorum, q̄ not. c de of.deleg. cautam. ff. de admi.tu.l.Titium, d & Maxiū, in prin.& ff. de exerci. l.1.§. quod si plures, e & hoc verū, nisi ⁊suetudo ecclesiæ haberet cōtrarium, qa tūc valeret ⁊firmatio.de consuetu.c.non est, li.6.

CONFIRMATIONIS sacramentum ad f quid valet?Resp.Melchiades Papa in ca. spiritussanctus, de consi.di.5. q valet ad augumentum gratiæ ad confirmandum in pugna contra vitia & diabolum, & armat & instruit ad agones huius mundi, & prælia. g

1 Vtrū sit necessariū h ad salutē?Resp. q non absolutè quia baptizatus si statim d̄cedit saluatur, vt patet ī d. c.spūssanctus, quis nō sit ⁊firmatus, nō necessariū est ita, qd̄ cōtēnēs ipsū suscipere mortaliter peccaret. i & dānaret̄. k vt colligit̄ ex d.ca. spiritussanctus, cū ibi no.& ppterea credo, q notabilis negligētia ep̄orū in non ⁊ferendo istud sacramentū, sit eis peccatū mortale, per ar.in d.c.spiritussanctus.

2 Vtrū soli Ep̄i hoc sacramentū l possint ⁊ferre?Resp. q sic, m vt patet in c.de his & duob.c.se.de cons. d.5. tñ ſm Inno.in c.quanto, de consuetu.Papa n posset dare licentiam sacerdotibus, vt conferrent quia ſm glo. in c.manus, de cons.di.5.sequitur Inn.vbi s.ex demandatione Papæ quilibet clericus pōt cōferre ordinem & sacramētū, quod habet.

3 Quibus debet conferri istud sacramentū? Resp. q omnib. fidelibus baptizatis tā sanis, q̄ etiā morte periclitantib.vt patet in c. vt ieiunij, & c.se.de conse. di.5. quanuis gl in d.c. vt ieiunij, sētire videat̄, q debeat dari solū habentibus perfectā ætatē, scilicet.12.anno-

si p̄ntia, nihil fiat, si sine ca. confirmatio attentetur.

f Adde con.Tri.ses.7.& can 9. de sacr.24.c.3. de ref. matri.catec.de conf.sac.c.vlti.& pen. P. V.

g Et plia] Adde, quod cōfertur grā in hoc sacro ſm Ri.7.di.4.ar.4 q.2. & vide ibi Sco.ponente diffinitionē, & Vorilong. declarantē Ponitur ēt in c. vnico de sacra vnctio.

h Ad id s. Syno. Tri.ses.a 3.c.4 de ref.catech. eo.ti. c.pen. P. V.

i Mortaliter peccaret] Et sic patet, qd̄ istud sacrm̄, qd̄ institutū fuit a dño, vt patet per Sco.& S. Tho in di.17. di. 4 ē necessarium ſm quid, i. ex suppositione finis, sed nō ad gloriā simpliciter, quia fit in baptismo, sed ad plenitudinē, vt p Vorilōg. in d di.7.z.cōsti. 2.particula.

k Damnaretur] Itē vellet pugnare copiosè non armatus. Item in via vellet viam terminare. Vnde gl i c. responso. §.pterea, de sent. ex. dicit, q q cōtēnit, non est plenè Christianus. Idem.S.Bo ar. 3. q.1.facit.c.ois & c. de his, in fi.de conse.dist.5.

l S Con.Tri.ses. 7.ca.3.de confir. a 3.ca.4. & can.7. catechis.eo.titu. ca.pe. & antepe. Pet. Vend.

m Respō. quod sic] Et s.Bo.i di. septima.4. artic. quæst. 3.

n Papa] Item tenet Ri. vbi supra ar.2.q.1. allegat fortè tex. in c.1. 95.di.sed Sco.ibi dē tenet, q Papa non potest hoc demādare. similiter gl.in d.c.1.& vide ibi Vorilong.

long. disputantē hāc quæstionem secunda quæstione principali, & respondentem ad d. c. 1. multipliciter.
a Credo verum] hoc tenet Ricar. vbi supra ar. 3 q. 2. vbi probat, qđ Ifantibus, & fœminis potest dari istud sacramētū, & etiam mutis, quia omnes possunt armari ad fidei cōfessionem, & imitatione passiōis Chri.
b Catechis. eod. ti. c. pe. ad fi. P. V.
c Confiteri] Id est simpliciter, si non cogitat se esse in mortali.
d Ca. quoniam] Vbi dic cœnæ post confici chrismate tēpore interdicti pro baptismo, & confirmatione, & ibi hoc tenet gl. & no. ibi dum dicit autor cum sit, vult sic arguere, dato q; sit minoris necessitatis, attamen eo chrismate nō noque & baptizandi, ita & confirmādi sunt inungendi.
e Catechis. eo. c. vlt. P. V.
f Omni tempore] Solet tamen conferri dieb. solennib⁹, vt in festis Paschalibus, Ascensione, & pētecoste, ar. c. epi, de cons. di. 5.
g Catech. eod. c. pen. in ca. P. V.
h Post prādiū] Et sic cōsuetudo ē, q; post prādiū conferatur.
i Quare chrisma appellatū confirmat. sacr. catech. eod. c. qm. P. V.
k Liniri] Quia di

rū, quod nō credo verū. a
4 Vtrū b perfectæ ætatis volēs suscipere istud sacrm teneaт ɔfiteri prius? Res. q; q̄uis teneatur confiteri de mortali, si qđ commisit anteq̄ suscipiat, aliter peccaret mortaliter, tamen confiteri c non credo teneaт de necessitate, ar. d. ca. vt ieiunij, in verbo, moneantur.
5 Vtrū de chrismate tm̄ & illius anni debeat fieri? Re q; sic, cū sit minoris necessitatis ɔfirmatio, q̄ baptism⁹, ar. c. qm̄ d đ sen. ex. li. 6. & c. si qs đ alio de ɔs. di. 4.
6 Vtrū e omni tpe f possit ɔferri? Res. q; sic ar. c. oēs fideles, & c. đ his, & c. vt ieiunij, & c. se. đ cōs. di. 5. sed eps dēt esse ieiunus, vt ī c. vt episcopi, de consecr. di. 5. sed non de præcepto.
7 Vtrum g ieiunus tm̄ debeat suscipere? Resp. q; sic, nisi necessitas aliud suadeat, tamen credo sit consilium, non p̄ceptū, vt patet in d. c. vt ieiunij, & propterea dicit Alex. q; melius est confirmari post prandiū, h quā episcopo postea discedente non posse ɔfirmari.
8 Quid si quis oleo pro i chrismate sit vnctus? Resp. fm Hos. & ī c. vnico đ sac. vn. q; debet iterū chrismate liniri, k & dēt illa oratio reiterari. Signo te &c. Aliæ aūt orōnes, q̄ præcedūt, & sequuntur, non iterantur.
9 Quæ est forma l huius sacri? Res. q; in iure non inuenitur, nisi quod in fronte chrismate debet signari. Tamen in Pontificalib. communiter habetur, Ego te m consigno signo crucis, & cō firmo te chrismate salutis. In noīe patris, & filij, & spi

ritus &c. & hęc ē seruāda.
10 Vtrū sit n reiterabile o istud sacramentū? Res. q; n̄, vt in c. dictū est & c. seq. ea. dist. Et peccaret mortaliter scienter iterans, sec⁹, si ignoraret, aut dubitaret, q. a non dicitur iteratum, quod nescitur factum, c. veniēs, de præsbyte. non baptizand.
11 Vtrū non confirmatus possit tenere, alium ad confirmationem? Res. q; non, c. in baptismate, de cons. di. 4. Et si tenet, non contrahit compaternitatem, vt ibi patet, concor. Tho. & Pet.
12 Quot pñt tenere ad istud sacramentum? Res. tm̄ vnus p dēt esse, qui teneat c. non pluras, de cons. di. 4. Sicut & in baptis. vt ibidē.
13 Vtrū ille, q tenuit in catechismo, vel baptismo possit tenere in hoc sacro? Res. q; cōsuetudo Romana ē, q; n̄, sed p singulos singuli suscipiāt. Tn̄ fieri pt, si necessitas cogit, aliàs non, vt in c. in catechismo, de cons. dis. 4. Sed no. q; hodie ex ɔsuetudine est, vt qui tenet ī catechismo teneat in baptismo, & iō sine pc̄tō sit. Si tn̄ plures sunt, qui tenent, omnes efficiuntur compatres, suscepti, vt in c. fi. đ co spi. lib. 6. & ideò vir non debet tenere vxorem, & è ɔuerso quia oriretur impedimētū.

CONFIRMATIO summi Pontificis ex certa scientia facit validum, qđ erat nullū respectu iuris positiui fm Io. de Li. vt refert Pa. q in c. cum super, de cā poss. & propriè facit firmū quod aliàs est infirmum, solenne qđ non est solenne, suppleudo defectus solennitatis omissæ, r đ trā. c. a. đ

est tex. ibi, Chrismate sancto 7. & ponit Ric. vbi s̄. art. 1. q. 1. vbi dicit, q; Chrisma est propriè hui⁹ sacri materia.
l Catec. eo. c. qm̄ vero. P. V.
m Ego te] Idem Ri. vbi s̄ ar. 1. q. 2. vbi ponit đ ista forma &c.
n Catech. eo. c. vltimo. P. V.
o Reiterabile] Idē Ri. vbi s̄. ar. 6 q. 1. Et rō ē, q. a in eo imprimitur character. idē S. Bon. in q. circa literam.
p Vnus] Idem in c. fin de cog. spi. libro. 6.
q Panor.] Verū veniò ad glos. Ponitur exēplū in electione inualida de iure positiuo, puta q. a nō ē seruata forma.
r Omissæ] Ponitur exemplū, vt si pactū, vel transactio sint ab initio inualidū, vel inualida per confirmat. o. papę sumit vigorem. Itē sententia, quæ nō tenet, si valida per confirmatione. Papæ. 1. quæ. 6. hoc quippe, Et omnia nostra facimus quib. autoritatem nostram impartimur. l. 1. §. sed neq;. C. de veter. iur. enu. sic testamētum omnium testamentorum solennitatem superat, qđ cōsciētiam principis tenet l. omnium, C. de testamē. Vide ad hoc Spe. tit. de legat. §. nunc ostendendum. versiculo. 18. & Abbas in dicto capi. 1. hęc not.

a Vetus] vide q̃ scribo. ĩ. irregularitas. §. 4.
b Bonæ] Vt si bis i mẽse cõgregentur ad audiẽdũ verbũ dei, celebrãdas orationes pro viuis, & defunctis.
c In vsib. feud.] Et Bal. in d. l. vni ca. C. de monopo. & in l. collegiũ, C. de hęr. insti. & no illũ tex. in d. §. cõuenticulas, ĩ istas cõiuratiões per quę vult Bal. q̃ epi põt cõpellere istos disciplinatos ad edẽda statuta sua, & si inuenerint aliqd inhonestũ, dẽt ea cassare, & sic no. q̃ bonæ societates aliquan do cassantur pp mala statuta.
d Cõiuratiõnũ] In vltimis verbis. Vbi dicit, q̃ põt cõspirari p̃ bono ecclesiæ ĩ prælatũ, & nullũ erit peccatum, repelletur tñ a testimonio &c.
e Secundũ gl.] Idẽ Ab. in c. fi. de testi. col. 1. nota.
f Vt no. glo.] est ibi gl. q̃ aliquali ter facit sup verbo, innocentũ; secus, inquit, si nocentum, quia qui essent ad accusandum nocẽtes, be ne faciunt.
g Pa in c. exhibi ta] Loquitur etiã ibi de cõiuratione bona, qñ clerici conspirant, q̃ teneant se simul & non permittãt prælatum dilapi dare, vel q̃ hæretico nõ obediãt.
h C. 1.] est circa principium, vbi inquit, semper tamẽ pręsumitur

de transa. c. 1. de concess. pl. qa. Si verò sit in forma cõi, non ex certa scia, nihil iuris tribuit, sed solũ vetus [a] õseruat, de õfir. vti. vel inuti. c. cũ dilecta, & c. 1. in gl. in ver. confirmatione, & de concess. p̃ben. qa diuersitatẽ, & de priui. qa intentionis, nec per ipsam derogatˀ iuri cõi, de offi. ordi. licet, de fide instr. inter dilectos.

1 Confirmatio, p̃priè non est, qñ successor confirmat constitutionẽ p̃decessoris, seu eius gesta; vt dicit Pan. in c. 1. de loca. 2. not. Et est dictum Host. vnde potius ẽ ratificatio, vel innouatio. Sed õfirmatio ẽ, qñ supior õfirmat factũ iferioris. Qđ not. quia facit ad multa.

CONFRATERNITAS an sit licita? ℞. Per. de Pe. tractatu de canonica portione episcopi. 4. q̃ sic, si fiat ex causa licita. facit gl. in c. si quis clericorum. 11. q. 1. quæ dicit, q̃ fraternitates bonæ [b] admittũtur. 42. di si quis despicit. Sed quæ fiunt ad malũ, prohibẽtur. C. de mono. l. vnica. de hoc do. And. Barbatius in c. officij, de testa. plenè tractat Archid. etiam in d. c. si quis despicit. 42. distin. & vide supra, Collegium.

1 Vtrũ statutũ confraternitatũ, quo cauetur, ne quis recipiatur, nisi soluat tm̃, liceat? ℞. Pet. vbi s̃ q̃ sic, si fit pp honestam cãm, puta alẽdis pauperib. & huiusmodi. d. c. si quis despicit, & ar. 26. q. 2. non exẽplo, quidam tñ dñt non licere, quia excludit pietatẽ, s. nè quis recipiatur, nisi soluat; & videtur magis æquum. Si tñ statutum diceret, q̃ receptus soluat tm̃ omni mense, liceret. Lud. de Ro. i no. dicit, q̃ Archi. 42. dist. d. c. si qs despicit, consuluit q̃ si sit statutum p verba affirmatiua, sic valet. Si per verba negatiua, s. nullus admittatur, sic non valet; allegat. c. ad apostolicam, de simo. Et addit idem Ludo. q̃ si potestas inuenit societatẽ, in qua sit statutũ inhonestum, potest statim eo ipso cassare societatem secundùm Baito. in l. sub prætextu, ff. de extraor. cri. & sequitur Bal. in c. 1. §. conuenticulas, de pa. te. in vsi. feu. [c]

CONIVRATIO Est, qñ aliqui rebelli au toritate in vnum se colligendo iuramẽta inter se dederũt. 11. q. 1. si qui clericorũ. & no. q̃ coniuratio, & õspiratio p vno eodẽq; crimine accipiũtur. 11. q. 1. coniurationũ, [d] cũ 3. c. seq. vñ coniurare est simul, vel in vnum iurare, conspirare verò est simul, vel in idẽ spirare ẽm glo. [e] in c. õstitutionem, de ver. sig. in ver. canonicas, lib. 6.

ĩ coniurantes. Et idem Ab in d. c. fi. de testib. cog. in primo no.

1 Vtrũ omnis coniuratio sit illicita? Rñ. q̃ propriè conspiratio, vt patet ex præcedentib. est illicita. Dicitur tamen aliquando largo modo conspiratio, seu coniuratio, qua aliqui coniurant, vel in idem aspirant, quod de se est licitum & bonum, & tunc licèt talis conspiratio, vt no. glos. [f] in d. c. si qui clericorum, all. 11. q. 1. concussionis. 22. q. 1. c. 1. no. Inno in c. cum I. & A. de sent. & re iudi. & Pan. [g] in ca. exhibita, de iud. Quando ergo qs coniurat, vt rebellet prælato, vel obedientiæ, & huiusmodi, sic est conspirator, vt patet de verb. sig. constitutionem, lib 6. & sic conspiratio de se est mortale pctm̃. in dubio verò semp præsumitur mala ẽm Inn. i c. 1. [h] de schis. & Vin. in c. fi. de test. cog. & Io An. in c. 3. đ ver. si.

2 Quæ ẽ pęna coniurãtiũ, vel cõspirãtiũ. Res. laici debent excõicari, si õtra episcopũ ẽm gl. 1. in c. fin. de testi. cog. & ẽm Host. & Io. An. in vna libra auri condẽnari singuli, vt in constitutione Federici de pace tenẽ. hac edictali. §. conuẽticulas, & est c. 1. & si quis tumultũ õtra aliquẽ fecerit, vel seditiosas voces emiserit, capitalis est pęna l. đnunciamus. C. de his, qui ad eccle. õfug. & l. 1. & 2. C. đ sed. & ff. đ pęnis. l. aut facta, & C. de epi. & cle. l. conuenticulã, vbi prohibẽt cętus, vel turba õgregari, nisi iueniẽ

con-

a Deponi] Intellige hæc omnia, si sunt incorrigibiles secundum Abb. in d. c fi. le textu cog. & in c. cũ non ab homine, & in c. a̅ [illegible] clerici, de iudi.
b Conscientia] Idem est, quod bonus vir s̄m Bal. in c cum causam, de testi. & in rub. extra de iudi. o. col. dicit, q̇ conscientia est mens sibi ipsi cõscia, & est flos intellectus. vel conscientia ē mentis qualitas seipsum diiudicans, vide ēt Bal. aliter diffinientē in c. nisi, pe. col. de renũ. & aliter in l. & si vtiliter. 2. no. C. de fideiuss. & aliter in l. fin §. sed & si q̄s, vlti col. C. communia de le. & ī auten. ad hæc, C. de vsur. circa. 3. col. ver. sed hic dubitet primò. & q̄ triplex sit conscientia, ponit idem Bald. in l. fi. C. de pœ. iudic. qui male iudi. & de conscientia vide textum, quē ibi not. Bal. in l milites, C. de teli. & sumpti. fu. & vide in materia cõscientiæ vnã regulã, ponit Bal. ex mēte, b. Tho. in auten. ingressi. 7. col. de sacrosan. eccle. & ib. l. pe. § illo. C. de ne. ser. hæred. insti. & vide Ave. in §. sed iste, insti. de ac. 9 col. in fi. Vbi no. dicit, q̇ si aliquid committitur conscientiæ alicuius, q̇ eius determinationi stari debet, & ab ea appellari non potest, glo. in c. statutum. §. assessorem, de rescrip. licèt poterit supplicari, glo. in Clem. 1. de iure patr. & vide do. Ias. in d. §. sed iste, in vlt. charta, & Panor. in c. vidua, secundo no. de regula. Nota tu ad intelligentiam meliorem, q̇ conscientia in theologia solet accipi tripliciter. Primo modo pro ipso con cito fitati, dum diffinit conscientiam Damasce. di. Conscientia est lex intellectus nostri scilicet obiectiuè. Secundò dicitur pro habitu, quo sumus conscij, sicut est illud. 1. Ti. 1. charitas est finis præcepti de corde puro conscientia bona. Tertiò accipitur pro ipsa potentia conscientiæ, & hic est modus, quo nominamus omnium intellectus, & habitus principiorum, & ipsam potentiam intellectiuam eodem nomine scilicet intellectum. Synteresis autem est verbum græcum, quam interpretamur scintillam conscientiæ, & dicitur scintilla secundùm Tho. in 2. di. 39. q. 1. ar. 3. Quia sicut in igne scintilla est pars ignis magis eleuata, sic pars animæ suprema dicitur scintilla qua cum spiritibus conurnimus Angelicis, vt no. gl. super 1. c. Ezech. differt ab his tribus rationabili, concupiscibili, & irascibili, & superior extat. Figurat. n. irascibilē in leone, concupiscibilem in vitulo, rationabilem in homine, & synteresim dicit quasi aquilā desuper alias volantem. Ex quo patet q̇ synteresis intelligit altior supremapor tione rationis. Vnde notāda sūt tria secundũ Scotum in d. distin. 39. q̇ illa tria differunt, synteresis, conscientia, & lex naturę. Synteresis enim nominat superiorem partem animæ, vel habitum principiorum operabilium, vt Deo est obediendum, parentes sunt honorandi, & huiusmodi. Conscientia autem nominat habitum conclusionum ex huiusmodi principijs habitarum. Verum quòd discursus hic fieri intelligitur mediante suprema portione rationis, & ita præcedet synteresis, mediabit suprema porcio rationis. Tertiò iungetur conscientia. Lex autem naturæ dicitur obiectum huiusmodi principiorum. vnde glossa super illud Roman. secundo, cum gentes, quæ legem non habent, Lex naturæ, inquit est, qua sibi conscij sunt intellige scilicet obiectiuè.

c Contra legem] Puta quia cõsciētia dictat faciendam esse fornicationem, vel dicendum esse mendacium; si non dicit, neq; facit, peccat mortaliter, quia contra conscientiam facit.

d Faciendo bonum] Sic intellige, puta namque q̇ conscientia dictat non faciendam eleemosynam, sed ipsam facit, credens tamen illud esse peccatum, profectò mortaliter peccat, ex eo, quia eleemosyna est Deo placita, si habet debitas circunstantias, modus tamen faciendi Deo displicet: & hoc est quod dicit gloss. super illud Roman 14. omne, quod

conceſſum expreſſe. ff. de col. illi. per totum, clerici debent deponi. a

CONSANGVINITAS, vide infra, Matrimonium. 3. impedimento. 6.

CONSCIENTIA b conuenit cum lege naturali rationalis creaturæ, & cum Synteresi in hoc, q̇ ē regulare, sed differũt ĩ modo, lex naturalis dictat ei bonũ faciendũ, & malum fugiẽdũ, post hoc sequitur iudiciũ in ratione, & sic formatur conscientia. vlterius facto iudicio, q̇ sic debet esset, sequitur Synteresis, quæ ē scintilla, quæ stimulat voluntatem ad bonum faciendum, & sic patet, q̇ conscientia propriè est regula in ratione; synteresis verò in voluntate instigando eã ad bonum, & stimulando. hæc ex Alexan. in 3. parte summæ, tractatu de lege naturali. q. 3.

1 Vtrum conscia liget ad faciendum omne, quod dictat per modũ præceptionis, vel prohibitionis? R. S. Bon. in 2. sent. dist. 39. ar. 1. q. 3. Quòd aut conscientia dictat aliquid, quod est s̄m legem Dei; & sic tenetur facere; aut dictat, quod est p̄ter legem Dei; & sic tenetur facere, vel conscientiã deponere, vtpote si dictat necessarium ad salutem festucam de terra leuare, si ñ deponit conscientiam, aut non leuat, mortaliter peccat. Aut cõscia dictat, q̄d est ɔtra legem c Dei; & sic non ligat ad faciendũ, sed ligat ad deponẽdum, quia erronea errore repugnante legi diuinæ, vñ q̄diu manet, ponit hominem extra statũ salutis, & ideo necessariò tenetur eam deponere, quia siue faciat, quod conscientia dictat, siue non faciat, semper mortaliter peccat; faciendo quod dictat, peccat mortaliter, quia facit contra legẽ Dei, non faciendo peccat mortaliter, quia faciendo bonum d facit in contẽptum

dei, dum credit dictante si bi conscientia hoc deo displicere,& sic intellige.28. q.1.§.ex his, de sim.p tuas, el.2.de rest.spol. literas,de præsc c.fi.qđ fit ɔtra ɔscientiam, ædificat ad gehennā.

2 Quid si prælat⁹ pcipiat aliquid , quod conscientia subditi dictat ēt contra legē Dei? Res.§.Bon. vbi s.ꝙ tenet eā đponere [a] nisi clarū sit illud fore cōtra legē Dei.[b] & si nescit de illa iudicare, [c] dēt sapiētiores cōsulere,vel p orationē a deo declarationē postulare,vel dic,vt habet in c.inquisitioni,[d] de sen ex.ꝙ qñ scit p certo , ꝙ est contra legem Dei,non obediat,qa mortaliter peccaret, sed poti⁹ toleret ēt excōicationē.Si non scit pro certo sed ex leui & temeraria [e] credulitate , tunc ad consilium sui prælati đponat. Si verò habeat credulitatē probabilem [f] & discretā, q̃uis non manifestā,& euidentē,tunc pp obedientiā faciat,qđ sibi pcipitur, qa tenetur in tali dubio,& pp bonum obedientiæ excusatur,sed nullo mō ex propria volūtate faciat, qa non licēt, imò mortaliter peccaret,qa q amat piculū,peribit in illo. Et istud est,qđ dicit tex.in c.non solū,de regul.lib.6.Decet,in quit,& expedit, vt consciētiæ puritati,non desit iudicium rationis, nè dum spiritualis profectus quæritur, inde salutis dispēdium incurratur,vide infra, religiosus.§. 29.

3 Vtrum confidēs de conscientia,famam negligens, peccet mortaliter, vide infra,fama.§. 1.

non est ex fide, peccatum est.omne inquit, qđ ad cōscientiam pertinet,si aliter fiat dicit apostol⁹ esse peccatum,quā uis enim fiat,etiā quod bonum est si non faciēdum credatur , peccatum est.Ratio,qa attendit deus nō quid fit, sed quo animo fit si enim credit aliquis aliquid esse malum licèt deus iubeat illud,si facit,peccat mortaliter , quia contra conscientiam.

a Deponere]Pone exemplum,p. cipit prælat⁹ , vt testimoniū ferat cum iuramento, & conscientia dictat subdito , ꝙ hoc sit cōtra dei legem,vt si præcipit,vt vadat de loco ad locum in die festo.

b Contra legem Dei] Puta quia pręcipit fornicationem,periuriū & huiusmodi.

c Iudicare]Puta non est euidens cōtra legem Dei nec euidēs ſm legem Dei,vt si plātus pręcipit,ꝙ seruet aliquid ā posicū in cella,& huiusmodi.

d Inquisitioni] Vbi distinguitur de credulitate leui, vel probabili vt hic.

e Temeraria]Nā si prælatus præcipit eleemosynā quærere, & subditus credat hoc esse superfluum, & huiusmodi.

f Probabilem.] Vt si prelat⁹ præcipiat frāgere ieiunium , vel comedere carnes,

CONSECRATIO [g] episcoporum , & archiepiscoporū intra tres menses post electionē,& confirmationē differri nō dēt,nisi necessitas [h] aliud suadeat 75.dist. quoniam quidam.

1 A quo debet consecrari Archiepiscopus?Resp.ꝙ ab omnib.suffraganeis suis , q tunc ad metropolitanā ecclesiā sunt vocandi,de tēp. or.si Archieps, & cū cōsensu prima:is.c.placet.65.di. ita ꝙ sine eo nō recipit executionē consecratus,vt no. Inn.in c. ne epi,de tēp. or.

2 Quis cōsecrabit epum? Res.ꝙ si est exēptus,consecrabitur a Papa,vel de eius mandato, si verò non ē exēptus, ꝙ archieps cū duob⁹ prouincialib.episcopis,aut tres cōprouinciales epi ex iussu archiepiscopi, ita tñ , ꝙ oēs episcopi comprouinciales sunt per epistolā requirendi,vt consentiant , vt in d.c.nec epi , vbi dicit Inn. ꝙ si aliquis episcoporū cōprouincialium cōtēnatur in consecratione archiepiscopi, vel epi,ꝙ poterit agere , vt priuet executione officij, sicut in electione agit,vt cassetur,de ele.ꝙ sicut,ar.đ ele. cū in veteri de arbi.cū olim.65.di.ñ dēt,& ēt grauior pęnitentia sibi poterit imponi.

3 Quo die debent consecrari prędicti ? Res.ꝙ in die dominico hora tertiarū, l.di. qui in aliquo,quasi in fi.75.di.quod die,& c.ordinationes.1.

4 Quomodo debet fieri,vide in d.c.ordinationes.1.in 3.no.sed melius in eorū pastorali,& quid sit de substantia,no. in d.c. ordinationes.65.dist.in summa.

5 Patriarcha aūt,& Primas, ac Cardinales credo ꝙ a Papa sunt consecrādi,vel de ei⁹ mādato,& ñ ab alio,ar.c.pudēda, & ꝙ ibi no.[i] 24.q.1.dicit ēt Pa.in c. meminimus de accu. ꝙ qlibet platus confirmatus a Papa non pt benedici,seu consecrari per inferiorē,nisi de licētia Papæ,vt in ca.cū in distribuen-

quia pōt esse, ꝙ prælatus hoc faciat ex probabili causa, & tamen constet probabiliter subdito nō esse necessarium & huiusmodi. Et idē est in quocunque subdito, & ī sęcularib⁹ respectu dominorum, & filijs respectu patrum.

g S Syn.Tri.sess. 7 c.9.13.ca.ij. de refor. P. V.

h Necessitas] Quia efficitur vitiatus in corpore , vel quia non est idoneus,vt dicit ibi glos.Et adde, quod reditus hoc tēpe reseruantur apud æconomum,vt d.c.qm.

i Et qđ ibi no.] A glos.i ver.apostolico . Nam de iure dicit,metropolitanus a suis suffraganeis,consecratur, vt in iuribus supra allegatis , sed papa cōtrarium facit.

stribuendis, de tépor.or.ni si cõsuetudo aliud habeat. Papa verò consecrari đbet ab epo Hostien. 23. distin. in nomine domini.

6 In quo loco[a] sunt pfati consecrandi? Res. ꝙ archiepiscopus in sua metropolitana ecclesia, vt in d.c. fi archieps, al ĵ autẽ, vbi placuerit illi, ad quem pertinet ꝯsecratio. 51. di c. fi.

CONSECRATIO Ecclesiæ a quo debet fieri? Res. ꝙ ab epo proprio non ab alieno, nisi de licentia, ꝑprij, facit. c. tua fraternitas, de cons. ecc. vel al. non eps ergo non pt ẽt de licentia, epi nec ẽt recõciliare, vt in c. aquæ, e. ti. Dicit tñ Inno. ibi. ꝙ Papa pluribus epis concessit vt possint ꝑ simplices sacerdotes reconciliare ecclesiã, aqua tñ pri⁹ ꝑ epum bñdicta. & sic patet, ꝙ ex ꝯcessione Papæ solũ pñt recõciliare, ñ consecrare. Intellige đ ecclesia ꝯsecrata, qa ecclesia ñ ꝯsecrata bene pt reconciliari ꝑ sacerdotẽ aqua exorzizata tm, vt in d. c. fi. de cons. ec. vel al. qa aqua exorzizata[b] pt fieri ꝑ simplicẽ sacerdotẽ. Ex quo patet, ꝙ ñ oportet fiat per epum, vel de licentia eius ẽm gl. i d. c. fi. Et ẽ cõis opi.

1 Quo tpe pt consecrari? Res. ꝙ in oi tpe etam festiuo q̃non d. c. tua fraternitas.

2 Quomodo debet consecrari? Res. ꝙ modus habeť in eorũ pastorali & aliquid de conse. di. 1. omnes basilicæ, & qđ ibi no. Sed a pastorali non est recedẽdum.

3 Vtrũ aliqñ fit reconsecranda? Res. Pa. in c. proposuisti, de cons. ecc. vel al. ꝙ sic in trib. casib. Primus, qñ nescitur, an fuerit consecrata, vt puta qa non apparet aliquod signum ꝑ qđ appareat consecrata nec scriptura, nec testis, & hmõi, [c] de cons. di. 1. ecclesiæ, vel altaria, qa non dř iteratũ, quod nescit factũ c. solennitates, el 1. de cons. di. 1. c. veniẽs, de presbyte. non baptizan. Secundus, si parietes sunt combusti & decrustati. Rõ, qa cõsecratio, & linitio cũ crucibus fit in ipsis parietibus ab interiori parte in superficie muri. Et iõ licẽt nõ corruant, si tñ combu:ãtur est reconsecrãda, gl. est de conse. di. 1. ecclesijs. Secus, si tectum comburať, vel destruatur, qa non est reconsecranda, vt in c. ligneis, de conse. ecc. vel al. Tertius, si parietes ita corruerint, ꝙ de nouo oportet ipsã reficere ẽt de eisdẽ lapidib⁹. [d] Et licẽt gl. & aliqui ibi velint, ꝙ si nũc vna pars reficiať & postea alia, ꝙ ñ fit reꝯsecrãda, tñ Pa. vbi s. tenet, ꝙ dẽt recõsecrari, qa ĩ ſpũa lib. ꝯsideramus veritatẽ, & non fictionẽ, vt no. Archi. ĩ c. 1. đ voto, li. 6. Ideõ est verũ, ꝙ non est ĩ veritate illa prima ecclesia, nec consecratio, quę fuit ĩ illa prima ẽ in ista, qa non ẽ liquor, q cõmisceat & hãc opi. sequtur Inn. [e] in rubri. co. titu.

4 In qb. casib. ecclesia polluiť, & indiget reconciliatione? Res. Pa. in d. c. proposuisti, ponit duos casus. Primus, qñ in ea, effundiť sanguis. & no [illegible] fusio significat abundantia, [f] pro quo [illegible] bonũ tex. cũ gl ĩ c. illorum S qđ si cla[illegible] les, đ sen. ex. & iõ ex modica [illegible] modicũ đ sanguine effluat, [illegible] liatione. Aduerte, ꝙ ista effusio [illegible] portet ꝙ sit facta ex ꝯtẽtiõe vel [illegible]

[a] Declarat. S. Sy. 23. sess. c. ij. de refor. P. V.

[b] Exorzizata] & si non cum aqua benedicta vino, & cinere, cũ qua reconciliatur ecclesia consecrata c. aqua, de conse. eccle. vel alta.

[c] Et huiusmodi] Quia non apparet columna, vel tabula marmorea, in quibus solet scribi tẽpus consecrationis, vel non apparet testis saltem vn⁹ deponens de visu, vel đ auditu. Sufficiunt enim tales probationes, vbi non fit tertio ꝑiudiciũ. Et ad hoc allegatur Inno. in rub. e. tit. Et facit 22. q. 5. hoc videtur & 24. q. 2. sane.

[d] Lapidibus] Vide in c fabrica, đ conf. di. 1.

[e] Inno.] ibi non firmat Inno. nisi dicatur, ꝙ est vltima opi. relata per eum, dicit tñ ꝙ opi. contrariã sequuntur doct. & allegat, ꝙ quãdo vna pars corruerit, & reficiť, & post alia, est vna & eadem ecclesia: sicut de nauí dicimus, l. qđ in re. de le 1. Et dř idẽ populus, si aliqui moriuntur, & alij manserint. l. quod proscebatur, ff de iudi. Sed tutior est opi. Abb.

[f] Abundantiam] Refert tamẽ Cardi. Alexan. in ca. per simoniam. 41. di. quendam doctorem dic. ꝙ ex quacunque sanguinis effusio [illegible] ecclesia in-

turiosẽ facta, siue i modica quãtitate, siue in magna, ecclesia dř pollui. Allegat c. tuarũ, de priu. c. proposuisti, de conf. eccl. vel alta. faciũt quę habentur in c. 1. de conf. ecc. vel al. li. 6. Dic tu, ꝙ in hoc standũ est arbitrio iudicis, q̃ dicatur magna vel parua effusio secundũ Ge. in d. c. 1. de conse. ec. vel alt. Sed tamẽ Ge. ibi super gl. in verb. pollutũ, dicit, ꝙ ex modica effusione sanguinis non vř ecclesia polluta, neque indiget recõciliatione, adducit ca. ligneis, de cõsec. vel al. vbi ex modica fractura altaris non reconsecratur altař. Adduco tex. in l. 1 §. sciendum ff. de ędil. edict. ꝑ quem no. ibi Ab. & Ang. ꝙ statutũ loquens in vulnere, non habet locũ in vulnusculo, & sic in paruo vulnere. Subdit tñ Ab. in d. c. proposuisti, ꝙ cõsuetudo nõ improbanda est in aliquib. locis, vt fiat recõciliatio ad terrorem aliorum.

[f] Ex i[illegible] Vi de quod nota. d. Ias. in l. [illegible] dubiũ, C. de [illegible] bi dicit, qđ [illegible]

te statuto quòd si quis effundat sanguinem in palatio debeat decapitari, qd' non intelligitur i barbitonsore faciente sanguinem in phlebotomãdo.
a Suspenditur] Adde text. in l. qua actione §. 1. ff. ad le. Aquilia. vbi dicitur, Occisum accipere d'mus siue gladio, siue fuste, siue alio telo.
b Defendendo] & facit Cle. si furiosus, de homi.
c Consecrata] & parietes sunt radendi, si ecclesia non esset consecrata secundũ Io An. in d.c. cõsuluisti, & refert ibi Abb.
d Reconciliatio nem] Si.n. excõicatus sepelitur, polluitur ecclesia, ergo multo magis, si consecretur per notorium excõicatũ.
e Et hoc tene] Non credo de ea quæ fit in somnis, cum fit præter volũtatẽ regulariter, sed si cum intentione, & prouocatione & esset notum, forte reconciliatione indigeret. De vxorio semine tenet gl. in c. is qui, de senten. excõi. lib. 6. ver. sanguinis, ꝙ polluitur. & hoc Ge. tenet disputãdo i d.c. vnico.
f Rñ. ꝙ sic] Ad instar patris carnalis, qui tenetur dotare filiã. l. fin. C. de do ꝓmi. sic. n. qui fecit ecclesiam illam construi vel consecrari, censetur quodammodo pr, qa dedu. x. it ecclesiam de non esse ad esse.

ẽm Rod. qa si furiosus, vel ligno cadẽte effunderetur sanguis, ñ esset reconciliãda. & hoc vr̃ velle Hug. de cõs. di. 1 ecclesijs, & Ho. in c. si ecclesia, de conse. eccl. vel al. secũd', qñ i ea aliqs occidit, licẽt sanguis nõ effundat, puta qa suspendit a & hmõi, & itellige d' homicidio violẽto, vel iniurioso ẽm no. in c. vnico. e. ti. li. 6. Secus i homicidio casuali, vel cũ qs se d̃fẽndẽdo b aliũ occidit, vel si sauci' ibi occidat, qa tũc ñ ẽ reconciliãda. Sed gl. i d.c. vnico tenet ꝙ i hoc vlt. casu polluit, & ẽ reconciliãda, sed nõ lauã d' est loc', vbi sanguis effusus, est; Et cõiter hoc tenet.
5 Sed quid si qs in ea letaliter vulneret, & ex̃ ecclesiã moriat? Res gl. d.c. vnici ꝙ reconciliabitur, ẽt si sanguinẽ recollegisset i scutella, sed non ẽ ꝯtro, si vulnerat ex̃, & ꝯfugit ad ecclesiã licẽt ibi moriatur & sãguis effundat, non reconciliabitur. Similiter dic ẽm Hu. si existẽs in tecto ecclesiæ sagittet non reconciliabitur, qa ex̃ ecclesi i vr̃ factum.
6 Quid si qs sanę mentis seipsum vulneret, vel occidat i ecclesia irato aĩo? Rñ. Ge. in d.c. vnico, ꝙ reconciliabit, si ẽ publicũ, d' ten. ex. ꝯtingit cl. i qa homicida ẽ. Secus, si esset furiosus, & ñ sanę mẽtis, ar. Cle. si furiosus, d' hom. Terti', qñ excõicatus sepelit i ecclesia vel pagan', qa si erat ꝯsecrata c est reconciliãda, & corpora p̃dictorũ proijcienda, si discerni põt ab alijs, d' ꝯse. di. 1. ecclesiã, & de cons. ec. vel alt. ꝯsuluisti, & ibi Pan. ponit istũ cũ casu se. Quartus, qñ fuit consecrata per notoriũ excõicatũ. Nã ea q̃ consistunt in exterioribus bñdictionib. & consecratio nib. facta per notoriũ excõicatum non debent per fideles exercitari ante reconciliationẽ. d Quintus ẽm gl in d.c. ꝓposuisti, qñ parietes successiuẽ reparantur, sed credo sit reconsecranda. Sextus, qñ effunditur semen, de adul. c. signifi casti. Sed quãdo ẽ occultũ, non polluit, vt tenet gl. in d.c. vnico & ex d.c. significasti, i ver. publicẽ. & fit publicũ vel ex confessione eorũ. q fecerunt, vel rei euidẽtia, & itell'gũt qdã de oi effusione seminis criminosa. Sec' d' effusione, q̃ fit i somnis, & ea q̃ fit i mr̃imonio cã ꝓcreãdę ꝓlis, & hmõi. ꝯtrariũ tñ tenet cõiter, vt patet i gl. d.c. vnici, & q ibi no. vt hẽat locũ i oi pollutione humana. & hoc magis ꝯsonat tex. i c. ecclesijs, d' cõ. di. 1. & hoc tene. e
7 Quid si ecclesia ñ erat consecrata? Res. ꝙ q̃uis ecclesia non sit consecrata, tamen polluit seminis, aut sanguinis effusione, vt patet in c. fi. de cons. ec. vel al. & dẽt lauari aqua exorzizata tñ per sacerdotẽ, vt ibid.
8 Verũ celebrans in ecclesia polluta efficiat irregularis? Res. Ge. in d.c. vnico ꝙ nõ de sen. ex. is q li. 6. tamẽ in ea non dẽt celebrari, de priui euarũ in princ. Dicit tñ Lap. ꝙ talis est suspẽsus ab ingressu ecclesię, de priu. epõrũ, li. 6. & si cũ tali suspẽsione i ecclesia diuina celebraret, vt prius suo agẽs officio, erit irregularis, de sẽ. ex. is cui, li. 6.
9 Qũo dẽt recõciliari ecclesia polluta? Rẽ. ꝙ cũ aqua, de qua in c. consuluisti, & in c. aqua de con. ec. vel alt. & similiter cęmeteriũ, sed meli' habet i pastorali, & sic serua.
10 Verũ faciẽs consecrare ecclesiã, possit compelli ad ipsã dotandã? Res. Pan. in c. cũ sicut, de cons. ec. vel al. ꝙ sic. f & dos dẽt esse tãta, ꝙ vnus presbyter cũ ministro possit viuere habito respectu ad obuentiones spirituales. Et si esset collegiata, habetur respectus ad numerũ collegiatorum. Fallit hoc in ecclesijs mendicantium.
11 Verũ possit aliqd exigi ꝓ consecratione ecclesię? Res. ꝙ non. vide j. Symo. 3 §. 8.

CONSECRATIO altaris est alia a consecratione ecclesię. c. 1. de cons. ecc. vel alt. Ideo vna sine alia fieri põt, de quo vide supra. Altare. §. 4. cũ his quæ ibi notaui.

Consecratio

a Ge.] ibidē arguit ad partes. Adde tu Bal. con ſi. 17 vbi dicit, ꝙ qua do homicidium ē commiſſum intra confinia duarū villarū, & non apparet, in cuius territorio ſit cōmiſſum, vterque iudex poterit cognoſcere, licèt ſit loc⁹ præoccupationi.
b Per Bart.] Ibi ait, ꝙ appellatione cloacę continetur oſtiū eius, & facit ad ſtatutū di. ſi quis offenderit in domo, ꝙ ſi offenderit in oſtio, verificatur ſtatutum qa appellatione domus continetur oſtiū, & talia q̄ ſunt fixa ædib. ēt ſi ꝓtendantur extra domum, vt l. ſi aquęductus, ff. de contrahen. empt. & l. Iul. §. ſi. ff. de act. empt. l. fundum. §. pen. & ſi. e. ti. l cæterā §. ſenatus, de leg. 1. Intellige tamen, ꝙ ſi eſt ſactū intra clauſurā domus, intelligitur factū i domo, ſec⁹, ſi extra clauſuram oſtij l. 1. § in flumine, ff. de flumi. & vr colligi expreſſè in l. 1 §. de inſpiciendo, ff. de ventre inſpi. ꝓ hoc in c. mulieres, de iudi. li. 6. de ſtat. reg. c 1. e lib. Ad de Bar. in l. item apud Labeonem § conuitiū, ff de iniur. & in l. meminiſſe, ff. de of. proconſu. & leg. Bal. in l. data opera C. qui accu. non poſ. & in l. Gallus. §. ille ca

CONSECRATIO cœmeterij quomodo dēt fieri, habetur in paſtorali.

1 Qūo polluitur? Reſ. ꝙ ſi cęmeteriū eſt contiguū eccleſiæ, tūc polluta eccleſia polluitur cęmeteriū, ſed ſi ē conuerſo, vt in d. c. vnico de conſe. ec. vel al. libr. 6. Si verò non eſt cōtiguū eccleſię, vel ſi eſt contiguū ſed ñ polluitur eccleſia, tūc pol luit̄ ꝑ ſāguinis, vel ſeminis effuſionē, ſicut dictū eſt de eccleſia. Itē qñ aliqs excōicatus, vel infidelis in eo ſepelitur, vt in d. c. conſului ſti, & ī d. c. eccleſiā, el 2. aduerte tñ, ꝙ ſi eſſent plura cęmeteria ɔtigua, tñ pariete hñtia ī medio ſeiūgētē ꝙ polluto vno ñ polluit̄ aliud, ēt ſi ꝑ portā mediā habeatur acceſſus de vno ad aliud, vt in d. c vnico.

2 Sed qd ſi pollutio, vel ſāguinis effuſio fiat in porta ī medio poſita? Reſ. Io. An. vt referr Ge. a ī d. c. vnico, ꝙ illud cęmeteriū ē violatū, cui⁹ cā paries, & porta fuerūt facta, quaſi ſit ill⁹ acceſſio ꝑ l. & ſi ñ ſūt. §. pe. & vl. ff. đ aur. & ar. le. vbi dr̄, Spectamus, q̄ res cui⁹ rei ornādę cā fuerit adhibita, ñ q̄ ſit ꝓcioſior. & iō legato auro legata ſūt vaſa aurea, & legatis gēmis, gēmea vaſa, & ſm hoc ſiue gēmę ſint ī aureis vaſis auro cedent, & idē de argento, cum l. ſe. & dicit Gem. ibidem, ꝙ in dubio paries intermedius vr̄ principaliter factus, vt faciat duo cęmeteria, non acceſſoriē, vt īnuit text. ibidē.

3 Vtrū ſimiliter ſit dicēdū ſi pollutio, vel effuſio ſāguinis fiat ī porta eccleſię? R ñ. Ge. vbi ſ. ꝙ Io. đ Imo. dicit ꝙ ſic, qñ ītra clauſurā oſtij verſus eccleſiā ē facta. ſec⁹ ſi ī parte q̄ ē ex̄ clauſurā ar. no. ꝑ Bar. b in l. 1. de dona.

4 A quo dēt reconciliari? Reſ. ꝙ ab ep̄o, ſicut dictū ē đ eccleſia cū aqua bñdicta vt ī d. c. ɔſuluiſti.

5 Vtrum debeat quis ſepeliri in cęmeterio polluto? Reſ. non, vt in d. c. vnico.

6 Vtrū corpora excōicatorū, hęreticorū aut paganorū ſint exhumāda, qñ cōſecrari vult cęmeteriū, vel recōciliari pollutū? Rñ. ꝙ ſic, ſi diſcerni pñt đ ɔſ. di. 1. eccleſiā el 2.

7 Vtrū reconciliata eccleſia reconciliatū ſit cęmeteriū? Reſ ſm Archi. & Io. An. d. c. vnico ꝙ ſic, ſi eſt contiguum, alias ſecus.

CONSECRATIO veſtimentorum, & vaſorum ad diuinū cultū neceſſariorū, ad quē pertinet? Vide ſ. Bñdictio. §. 1. & 2.

1 Vtrū poſſit alienari? Reſ. ꝙ in vſus prophanos nullo mō debent conuerti, quæ ſemel deo dicata ſunt, ſed vetuſtate conſumpta dēnt cōburi, & cineres ī eccleſia repōi. c. q ſemel, & quod ibi no. 19. q. 3. & ī regula ſemel Deo, de reg. iu. li. 6. Pñt tñ vaſa eccleſiaſtica, & calices confracti, ſeu minuti vendi in caſib. conceſſis, de quib. ſ. Alienatio. §. 3. 10. q. 2. hoc ius, & in gl. pręfatæ regulæ. Integra non niſi alteri eccleſiæ, vel loco religioſo, vt in c ligna, de conſe. di. 1.

CONSECRATIO virginum quo tp̄e debet fieri? Reſ. ꝙ in die Epiphaniæ, & ī natalibus apoſtolorum, & per totā hebdomadā reſurrectionis, & omni die dominico, vt no. 20. q. 1. §. velantem, & c. ſe. & ī caſu neceſſitatis. puta periculi mortis, oī die priuato. 20. q. 1. deuotis, & in gl. c. 1. de conſe. ec. vel ait Inn. ī c. 1. de temp. or. tenet, ꝙ ēt in ſolēnib. feſtiuitatibus pñt cōſecrari.

1 A quo debent conſecrari? Reſ. ꝙ ab epiſcopo proprio, vt in d. c. deuotis.

2 Vtrū illa, quæ eſt corrupta ſit conſecrāda? Reſ. ꝙ ñ. 26. di. acutius, & d. c. deuotis, & c. iuuēculas, ea. q. & q̄uis fuerit violēter corrupta, tñ conſecranda non ē, quia licèt corona ei duplicet̄ quantū ad meritū, non tñ habebit c aureolā virginū, vt no. in ſum. 32. q. 5. facit. c. illę autem famulę, ea. q. Sed Theo tenent, & bene, quod habebit, & nec propter hoc non conſecratur, ſed qa eccleſię non conſtat, an conſenſerit, vel ne.

c Habebit] Scilicet aureolam, & de hoc San. Tho. 2. 2. q. 152. art. 1. ad pe. & vlt.

3 Quid fiet de ea, quæ oc cultè corrupta fuit, & nisi consecretur, imminet scan dalum? Res. ꝙ eps simulabit eã ꝯsecrare faciẽdo ea, q̃ nõ sunt de substantia ꝯ secrationis, & omittendo substantialia, quod licet, sicut patet in c. 1. de his quę vi me. ve. causa fi. & facit. c. vtilem. 32. q. 2. & nomẽ vir ginitatis mutabit in nomẽ castitatis. a

CONSENTIRE videtur ſm Inn. in c. in Genesi in gl. in ver. collatio, đ ele. qñ quis tacet b in actu ho norabili, seu ꝯcupiscibili. sed in actu vitupabili, c & ꝑiudiciali, & i quo esse ve recundũ loq & ꝯtradicere plerũq; vr̃ dissentire. l. fili⁹ fa. § inuitus, & ibi glo. ff. de ꝑcu. & ẽ gl. in l. q patitur, ff man. & gl in c. plerunq; 32. q. 7. limitat Io. đ Imol. in c. vestra đ loca. & gl. i c. dia conus. 27. di in d. l. q patit, qñ act⁹, q fit in ꝑ iudiciũ, va let ẽt illo ꝯtradicẽte, sec⁹, si nõ valet, nisi ꝑsens ꝯsentiat qa tũc tacens habetur pro consentiente. Exẽplũ primi vẽdo rẽ alienã dño ꝑsente & tacente, & sic non valet, qa ẽt eo absente, vel cõtra dicẽte potuit vendi, in ꝑiu diciũ vẽdentis, vt no. in l. rẽ alienã, ff. de ꝯtrahẽ. emp. sicut, & legare possum rem alienã in ꝑiudiciũ sui hęre dis, vt no. i c. fili⁹, de testa. Exẽplũ secũdi, d ipignorat qs rẽ alienã ꝑsẽte dño, & sic valet, vt not. in l. Casus, ff. đ pig. ac. & de hac di. hẽs tex. singularẽ i l. sæpe § cur aũt his, ff. de re iudi. facit l. si seruus cõis, ff. đ do. iter vi. & vxoẽ, vbi frater do nans rẽ cõem sibi & fratri ꝑñte fratre, & ñ ꝯtradicẽte valet cõcessio, facit c. cõti nebat đ his, q̃ fi. a pla. vbi si ꝑlatus ꝯtulit beneficiũ præ sente capitulo, & non con tradicente tenet collatio. facit qđ no. Bal. in l. si tutor C. in q cau. in inte. re. nõ est ne. vbi dicit, ꝙ si qs scit ali quẽ se gerere ꝑ eius procu ratore, e tũc si ꝯtradicẽdo ꝑt illũ i ꝑedire, si tacet, ꝯsen tit. Sec⁹, si ñ ꝑt i ꝑedire. simi lẽ decisionẽ ponũt dñi de Rota in hñtib. cãm cõem, si vn⁹ illorũ ꝯstituit ꝑcurato rẽ, vt ꝯsentire videantur, si ꝑñt i ꝑedire, & qđ not. Bal. in l. 2. § si vir, ff sol. ma. vbi dicit, ꝙ qñ cõsensus reqritur ad habilitandã personã non cõtradictio hr̃ ꝑ consensu, vt i l. quo. n. § 1 ff. rẽ ra. ha. ex quo arguit Bal. ꝙ satisfactũ est statuto Floren tinorũ requirẽti cõsensum consanguineorũ i cõtracti bus, si ꝯsanguinei sciũt, nec ꝯdicũt ꝑ quo facit illud sin gulare dictũ Bal. i l. potuit in vlt. q. C đ iure delib. vbi vult, ꝙ si pupillus maior in fantre vna cũ tutore igress⁹ est possessionẽ, ꝙ p hoc hæ reditas ẽ legitime cõprehẽ sa. Nec obstat, ꝙ autoritas debeat ꝑstari verbis expres sis, vt facit l. 1 ad si. ff. đ aut. tut. qa hoc ẽ verũ circa a ctus expssos, sed in tacitis tacitẽ loqmur rebus istis, & factis, iuxta illud, & factis loqmur ar. in l. de quib⁹. ff. de leg. & l. itẽ quia ff. đ pa. facit, ꝙ idem Bal. in l. man datũ, C. man. in 2 col. dicit ꝙ societas ꝯtracta cũ ꝑre i telligitur cũ filio renouata si interueniat patientia tu toris. Idẽ aliud dictum i l. post mortẽ, ff. de adopt. vbi tur inter coniun ctos.

a Castitatis] Loquitur hic de velo cõsecrationis non de velo professionis, vel ordinationis, aut prælationis, de quibus per gl. in d c. deuotis.

b Tacet] Not. ꝙ tacere est quodd am medium inter expressã voluntatem, & contradictionem expressam, gl. in regula, qui tacet, lib 6. & Pa. in c. nonne, de præ sump. vbi plenè de hac materia.

c Vituperabili] Vt in officio pro curatorio, vel ꝙ res sua seruiat, quia necessarius est expressus cõsensus.

d Exemplum secundi] Istud tamen exemplum reprobat Ioann. An. vt refert Pa. in cap. nonne, de præsump. vbi dicit, quod ista ob ligatio pignoris non præiudicat domino, allegat l. tutor § contra riam ff de pign. act. vbi dicitur, quod contra pi gnorantem rem alienam datur pi gnoratitia cõtraria. Nec mihi ꝑiudicatur, si me ꝑñte rem meam obligas per l. sicut. §. non videtur, ff. quib. mo. pig. vel hy. sol. vbi dicitur, ꝙ si dominus rei ven did t rem alicui obligatam ꝑñte creditore & tacẽ te, nullum preiudicium fit ipsi creditori, cum sciat ius suum vbique durare. Nec ob. lex allegata, quia loqui

e Pro eius procuratore] Adde famosum dictũ Inno. in c. ex par te decani, de re scri. vbi si aliqs agit noĩe meo si ne mandato, me ꝑñte & non con tradicente, dicitur agere de voluntate mea, & dicor fieri mãda re. Contrarium tamen tenet Inno. idem in c. q̃-uis, de re iudica. Imo. & Areti. in l. 2. §. voluntatẽ, ff. solut. ma. non multum insistã, vide tu Alex in repe. l. sæpe, ff. đ re iudi. Adde, qđ not. doc. in d. §. voluntatem, vbi pater dicitur age re de voluntate filiæ, quando est ꝑñs, & non cõ ra dicit, Et similis tex. in l. dotem, ff. sol. ma. & in c. 2. de his, quæ fi. a præl. in ver. cõ uentus, sciente & non contrad cen te. Adde Abb. in c. significasti, de foro compe. vbi concludit, quòd si clericus proro gat iurisdictionẽ iudicis alieni ꝑñ te suo episcopo, nec contradicen te dicitur suus eps consensi e. similis est decisio per Io. An. d. An. & alios in c. pe. de off. deleg. de prorogãte iu risdictione de lo co ad locũ ꝑñte vicario. Decidit ẽt An. de Iseruia in c. imperialem §. præterea, de ꝑ hi. alt. feu per Fe de. ꝙ si aliquis cognoscit de cau sa feudali ꝑñ e dño

idem Bald.dicit, q si filius vixit seorsum a patre negotiãdo vt emãcipatus p 10. annos patre sciente & patiẽte, præsumitur emãcipat'.

1 Sed nũquid in actu negatiuo requiratur protestatio,nè videatur cõsentire? Res. q in actu negatiuo abstinens & tacens non habetur pro cõsentiente.[a] facit qđ no.Host.& Inno. in ca. olim inter,de re.ipo. & qđ no.in Cle 1.de procu.iũcta gl.l.fi.ff. de procur. Similiter no.q qñ duo proponũtur vni, & solũ negat vnũ, videtur alterum affirmare vt in c.nonne bene dicim', de pręsum.facit.c.1.đ post. præl.Sed bene attende istã q.quomodo tacens vř consentire, quia vř esse quasi brocardica quęstio,q̃a multas patitur limitationes.[b]

2 Verum exiſtẽtes in consilio,& tacentes, qñ aliqđ malum tractatur, sint culpabiles? Res. q existentes in consilio inuoluntur peccato,& tenẽtur ad restitutionem de dãno, & similiter de quibuscunque alijs, qñ malo obuiare possunt,& ñ faciunt.Ratio,quia qui tenetur loqui,& tacet,cõsentit in eius præiudicium. l. de ætate.§.qui tacuit, ff.de interrog,act. & c.si post p̃stitum,de confe.lib. 6.Quilibet autem de vniuersitate tenetur votum suum exprimere in concernentib' facta communitatis ex debito[c] officij,arg. in c.1.de his,quæ fi.a ma.par.cap.Et ideò ibi dicit Innoc. q nisi contradicat, si aliqua ibi male agerentur,habetur p̃ consentiente quò ad peccatum,[d] & quò ad pœnã. Quod quidem vniuersaliter quò ad culpam habeo pro indubitato de quocunque,qui potest obuiare peccato,nè cõmittatur,& non facit. 2.q.5. hęc videtur. Sed de pœna non credo nisi in prælato, vel cui ex officio competit,vt istis,q̃ habent vocem in capitulo, argumen.eorum,quę not. in capitul.negligere. 2. quęst. 7.vel nisi dolosè taceat, & non prohibeat,arg.eorum quæ not.in cap. quantæ,de senten.excomm. & secundùm hanc distinctio.limita Bartol.in l.verum,ff parici. vbi vult,q solùm teneatur obuiare, qui est subiectus illi qui dẽt offendi,sicut seruus,[e] filius,& glo.in l.culpa caret,ff.de re.iu. & tex. insti.de pu.iud.§.alia, quæ vult,q conscius, quanuis extraneus sit,puniatur, intellige,qñ habet ex officio vel quando dolosè non p̃hibetur, vel in crimine læse maiestatis.l.quisquis,C. ad l.Iuliam maiestatis.

dño & non contradicente, hř pro cõsentiente, & sic limitatur.c.cæterum,de iudi. & c 1.an apud iudicem quæstio feudi.Adde qđ sing.dicit Ang.in l 1.§. Marcellus,ff si cui plus,quã per l. Falci. per vnam gl.ibi dicit se multotiens habuisse honorem in palatijs, q vbicunque statu eum mandat aliquid fieri citatis aliquib.vel cum consensu,vel voluntate aliquorũ, rectè eorum præsentia operatur consensum, si non contradixerint. Idem tenet Ab. in ca vestra, ad fin.de loca.& ic fi. 3 col. de ferijs. Sed aduerte, quia alibi vř.vna gl. singu. q si př impetrat legitimationẽ filij naturalis filio sciente & nõ cõtradicente, nõ per hoc dř cõsentire,in l adoptionibus in ver.non contradicendo, ff.de adop quam allegat pro sing. Rom.sing 497. tñ videtur mihi, q illa glos.dicat cõtrarium. Item Io.An.in ra. nup de testi. conclu. dit, q si testis nõ iuratus deponat cõtra me præsentem,& non contradicentem, nõ per hoc videor consentire,q deponat non iuratus, quod nota, ex quo iuramentum potest remitti.ca. tuis,de testi.glos. in l. 1. & ibi Bart. ff. de testi. Adde etiam Bal.& Pau đ Ca. in l. inuitus, per gl.ibi. C.de procur.q si in instrumento dicatur, Talis constituit Titium procuratorem suum ibi pręsentem & intelligentem,non per hoc intelligitur acceptasse procurationem,nisi dicat,& acceptantem.

a Pro consentiente]Pone exemplũ, Episcopus excõicat aliquem,ille appellat,si tamẽ postea suæ obedit, non intelligitur tamen appellationi renunciare,nec sententia intelligitur ratificata, maximè si p̃testetur, hæc Inn.in d.c.olim inter,in fi.Aliud exemplum in d.Clemen.1. qui suscipit procuratorij chartã,si protestetur non per hoc se velle esse procuratorem,non obest ei illa receptio gl.autem in d.l. fi.declarat text.quòd procur. ad duas res datus, si vnã petat, non videtur renũciari petitioni alterius.

b Limitationes] Attamen not. q qui tacet interdum,confirmare videtur, vt in regula, qui tacet, in 6 facit c.si seruus 54 dist. Vbi si seruus ordinatur domino pręsente.hř domin' pro consentiẽte. Et l.2.§ voluntatem,ff.sol.matr. vbi dicitur q pater gens de dote filiæ,de ipsius voluntate videtur agere, si non cõtradicat. Item votum emittit. 27.di.c.1 Et dissimulatur.55.di. c.fin.ibi glo.fin. & immunitatem promittit. 43.distinct. sit rector offert.10.q.2.ra. 1.occidit.43. di. Ephesius,nisi taceat ex causa, puta propter scandalum,de rescri. ca.nihil prodest, de cognat. spiri. super eo.& c.mulieri, de iureiurand.&c.

c Debito] Vide quæ no.Pa. in c. 2.de his,quæ fi a præla & in c.1.đ his,quę fi. a ma. parte ca. &c.

d Peccatum] Et no.q eo ipso, q quis põt obuiare malo, & non obuiat,præsumitur dolus No.Pa.in rap. quanto,de sen.ex.ratio est, quia præsumptio est contra non obuiantem,& dolus probatur per cõiecturas,vnde necesse est,vt purget eas &c.

e Sicut seruus] Vt l.1.§.si seruus, ff. ad Sil. vel in filio,si fuit sciens de morte pris,vt l. ff.de pari. Idẽ

de vasallo, si fuit sciens de morte dñi eadem rõne. Idem de eo, qui fuit sciens de turbatione ciuitatis suæ, vel de alio commisso in ciuitatem suam, vel in principem, vt l. quisquis, C. ad l. Iul. maie. Sed Bald. apud Florentiam de dño Donato de Bardis consuluit contrarium, vt refert. Alex. ď Imol. in addi. ad Barto. Vnde ipse Bald. dicit, ꝙ ani ma Barto. & omnium, qui eum sequuntur, crucian tur in inferno. Et not. Cano. in c. fina. de his, qui propri. fi. occi. & de hac reuelatione vide ét quod no. Io. And. in c. Petrus, de homi. Spe. in tit. de leg. 1. §. iuxta, í 4. col. ver. quid si amici & Ale. post Bart. in l. simile, C. de fur. videtur tamē ꝙ pater non tenetur reuelare filium, per text in l. milites agrum, §. desertorem, de re iudi.

3 Qñ debet præstari consensus? R. vt colligitur ex Bar. in l. si quis mihi bona. §. iussum,[a] ff. de acqui. hæ. & Pa. in c. cum nos, de his quæ fi. a præl. & ab alijs do. ibidem, ꝙ quãdoq; in actu requiritur[b] iussus alicu°; & tũc debet præcedere, vt in d. §. iussum. quandoq; requiritur autoritas, i. cõsensus autorizabilis; & debet interuenire in ipso actu, secundũ quod verbum sonat vel modicũ ante, seu immediate post, vt í d. §. iussum, & in l. obligari. §. tutor, ff. ď au. tu. & insti. eo. §. tutor. qñque requiritur licentia; & dēt præcedere, c. licet, de regula. qñque consilium; & debet requiri ante, & expectari responsum, c. cum in veteri, de elec. qñq; requiritur consensus; & tũc si de solennitate[c] actus requiritur, vt interueniat certo tẽpore, non potest interuenire post. c. auditis, iuncto c. quia propter, de elec. aut non requiritur certo tẽpore, sed simpliciter ad validitatem actus; & tũc, si actus tenuit, potest cõsentire semper, vnde canonicus ꝯtemptus in electione, põt consentire, qñcunq; vult c. qđ sicut, de elec. Si verò actus non tenuit; & tunc potest ēt interuenire post factum, sed validat actũ non vt ex tunc, sed vt ex nunc.[d] facit quod not. glo. in regula, ratum, & in regula, ratihabitio, & in regula, non firmatur, de regu. iu. lib. 6. quod limito verum in alijs, sed non in sacramentis.[e]

4 Quid requirit̄, vt ratihabitio ꝯfirmet actũ ꝓcedentē? R. Bal. í l. fi. C. ad Mace.[f] & in l. obseruare. §. fin. ff. de offi. procõ. multa dicit. Sed tu dic clari°, ꝙ primò oportet sit factũ noie meo, vt in d. regula, ratũ. Intellige ſm gl in c. cũ quis, de sen. exc. lib. 6. factũ noie meo, quando mea ꝯtemplatione[g] fecit. Secundò ꝙ habeam ratum tanquam gestum noie meo. nam possum habere ratum factũ, sed qualitatē facti non, i. ꝙ sit factum nomine meo. l. cũ interdictę[h] vēditionis, C. arbi. tu. & no. in l. Pomponius,[i] la 1. ff. de ne. gest. & ista est opi. Ia. de Are. approbata in l. 1. §. deiecisse, ff. de vi & vi ar. & ꝑ glo. secundùm Bar. ibidem in §. sed & si cum quis,[k]

a § iussum] Exēplum, filiusfa. institutus hęres, iussu patris debet adire.
b Requiritur] Exemplũ pone in tutore, qui in actu gerendo per pupillum autoritatem præstat; ex post verò facto nihil ageret.
c Solēnitate] Pone exemplum in electione, in qua omnium electorum debet interuenire consensua qa si minor pars congregaretur, vel non seruaretur vna de tribus formis, de quibus in d. cap. quia propter, non valeret, nec ratificari posset.
d Vt ex nunc] Adde, ꝙ iste est casus. d. c. cũ noa. Vbi alienatio temporalis facta sine cõsensu capituli per ratificationem eius roboratur. Vnde licet concessio facta per prælatum capitulo reclamante sit nulla, tamen si capitulum tractu temporis consentit, valebit conce sio, prout ex nunc, idest non a tempore primæ concessionis.
e In sacramentis] In quibus. s. requiritur saltem virtualis intentio consensus, & applicatio. Nam si sacramentum non conficitur, nunquam tractu temporis efficitur sacramentum.
f L. fi. C. ad Mace.] Ibi est text. de filio, qui iussu patris pecuniam mutuo accepit, si pater ratum habuit, habetur, ac si a principio consensisset, & ibi ponitur regula, ꝙ ratihabitio retrotrahit̄ & loquitur ibi ď eo. quod gestũ ē nomine meo realiter, sicut loquit̄ gl in d. regula ratum.
g Cõtemplatione] Loquitur. s. de eo, quod noie meo gestũ est vocaliter. Nā pone, ꝙ quidam clericus dixit, vel intulit Titio iniuriam. Tu amicus Titij percussisti clericum cõtēplatione Titij. Titius hēt ratum, & incidit in canonem, quia ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur, vt ibidem. si. n. non esset facta percussio noie meo, licet peccarem ratũ habendo, non tamen essem excommunicatus.
h L. cum interdictæ] Approbatur, seu ratificat̄ ibi interdicta vēditio facta a tutore, sed modus non approbatur qa fraudauit ēt preciũ. vnde mādat ibi restitui, ita probatus ibi in princ.
i L. Põponius] Not. enim ibi, ꝙ gesta pñt haberi rata, absq; ꝙ dolum in his gestis cõmissum habeā ratum. Et vide ibi optimam & longam Bart. doctrinā.
k § Sed si cum quis] Scilicet in d. l. 1. ff. de vi & vi arma. glo. est ibi in ver. sed & si ratum. Adde etiam secundum Bart. ꝙ lex, quæ dicit, quod meo nomine non est gestum, ratum habere non possum, intelligitur, vt per illam ratihabitionem negotium trahatur ad me, & incipiat ad me pertinere, vt l. si pupilli. §. sed si ego. Sed si volo ratum habere in præiudicium alicuius mei iuris, tunc bene possum, licèt meo nomine non sit gestum, vt l. si fundus. §. 1. ff. de pigno. Nam si pignorasti rem meā tuo nomine, possum habere

licèt secundùm Bal. sit gl.[a] cõtra ibidem in §. quoties. hic tñ aduerte, quod non solũ ratihabitio expressa sufficit, sed etiã tacita in maleficijs, vtputa quia non reuocat post, qui scit, quod est factũ nomine eius, aut non cõtradicit, vt li. non cont.[b] c. 1. in fi. de offi. deleg. c cũ olim, el 1. & gl. in ver. protinus, C. de incest. nup. l. cũ ancillis,[c] & not. gl. in c. cũ in positionibus, de iureiu. lib. 6. quia tũc est ratihabitio præsumpta. 2. q. 1. notũ. secus esset[d] in non maleficijs. Tertiò quod actus non te quirat præsentiam, quia quæ præsentiam requirunt, ratihabitio non põt confirmare, Insti. de aut. tu. §. tutor. Quartò requiritur sm Pa. in c. 1. de cõuer. infi. quod extrema sint habilia ad illum actũ perpetrandum, s. tẽpus, in quo actus gestus est, & ratihabitionis tẽpus, quia si vnũ istorum deficit, nõ procedit ratihabitio, quia cum ratihabitio sit fictio iuris, non põt procedere sup impossibili de quo plenè per Bar. in l. si quis pro emptore, ff. de vsuca. Exemplum, quidam noĩe infantis inter fecit: maior factus ratũ hẽt; certè talis ratihabitio non retrotrahitur, quia impossibile erat tunc temporis talem mandare. Exemplum de alio extremo. Ab aliquo habebam terminum ad aliquid agendum,[e] amicus meus noĩe meo fecit, ego post terminũ ratum habui; non retrotrahit, quia sicut post terminum nõ potuissem verè facere, sic nec fictè. Rõ, quia vbi certũ tempus est substantia, ibi oportet obseruari tempus, alias actus est nullus ipso iure. ff. de excu. tuto. l. scire oportet. §. consequens, quia recedere a tempore est recedere a forma. ff. de ver. obl. l. qui Romæ. §. Augerius. vide bonam glo. l. si ego, ff. de ne. ge. in fi. & pro hoc facit tex. in l. bonorum, ff. rem ratam ha. vide bonam glo. in c. quam sit, de elec. lib. 6. in Cle. quod circa, de ele. vbi dicit, quod fictio nõ potest id, quod sm naturã est impossibile. q. 14. vbi subtiliter loquitur, exemplum insti. de adop. §. minorem, vbi quis non potest adoptare eũ, quẽ non antecedit per tot annos quod eum generare posset. Similiter non posset fingi quod quis viueret hodie, qui 300. annis præteritis mortu[us] est, insti. de ex. tu. §. sed si in bello. Quintò requiritur sm Inn in c. prudentiam, de offi. dele quod illud, quod quis facit, valeat, vt sit aliquid, quia quod nihil ẽ, nõ potest ratum haberi. vnde excommunicãs nomine alterius non valet, licèt ille ratum habeat, nisi ipse, qui potest, excõmunicet.[f] Similiter si quis iurisdictionem faciat nomine iudicis, non potest ratũ haberi, quia quæ facti sunt, & solennitatem requirunt, non possunt rata haberi. Et ideo cum sententia a non suo iudice lata sit nulla, de iudi. ai si clerici, & cum aliæ solennitates requirantur, quas ipsemet, qui ratum habere vult, si omitteret, non teneret, quod facit. ergo nec ratum habere potest, si ab aliquo omittantur; facit dicta l. obseruare, in fine. Sextò requiritur, quòd possit mandatum per alium fieri, quia si per alium non potest fieri, ratihabitio non retrotrahitur, vtputa facit quis adulterium, vel fornicationem nomine meo, non possum ratum habere, vt dicit glo. in l. 1. §. quotiens, in ver. mandato, ff. de vi & vi arma. & Cy. in l. non ideo minus, C. de accusa. & Gemenia. post glossam in ver. alios, in capitu. sciant cuncti, de elect. lib. 6. limita istud verum in alijs, quæ non sunt delicta, sed quò ad delicta, licèt non propriè committat, sed interpretatiuè, ideo eadem pœna punietur

---

habere ratũ, vt mihi præiudicet pignus, nec possũ dicere rẽ nõ obligatam, non tñ vt possem agere, vel conueniri pignoratitia actione Si mihi er si vendis rem meam nomine tuo, possũ habere ratũ, & mihi præiudicare in ter vẽdicatione. Nõ tamẽ, vt possi in agere, & conuenire ex empto & vendito, vt sic negotium trahatur ad me. l. si mr C. de rei vendi.

[a] Sit gl. contraria] Nõ video in illo. § aliqua gl. contrariari his, quæ dicta sunt, nisi quod gl. ibi i ver. quoties, ait, quod in generali mãdato non videtur illicitũ mandari. ff. de cond. inde. l. si procur. § quod si in debitum.

[b] C. 1. vt li. non contr.] Et ibi bona glo quæ relata ad tex. dicit, quod dominus punitur contumacia procuratoris, quãdo eam scit, & non purgat, quia tũc intelligitur eam ratam habere.

[c] L. cũ ancillis] Ibi habetur de procuratoribus non reuelantibus delictum decurionum contrahentium cum seruabus suis; puniuntur pœna, de qua ibi, & adde hanc l. ad ea quæ habentur, supra §. 2. &c.

[d] Secus esset] Quia. s. ratihabitio tacita nõ sufficit; de hoc in regula, ratihabitionẽ, de re iu. lib. 6. & ibi bona glos.

[e] Agendum] Puta ad soluendum 10. Titio, vt consequatur æquũ.

[f] Excommunicet] Sequitur Abb. in d. c. prudẽtiã, in 6 col. Et dicit illa dicta esse verissima notabilia Et vide, quæ not. in regula Ratum in Mercur. per glo 9. q. 2. in summa. Aliquid not. in l. 1. C. qui pro sua iuris. & in l. a. C. commu nia veri. iudi.

a Vt not. Bald.] in versi. Tu alti⁹ vbi subtiliter dicit, quod quidã sunt actus naturaliter inserti, vt puta edere, bibere, coire, & ista non possunt per alium explicari, sicut euidenter patet. Nam, vt dicit Aui De⁹ gloriosus dedit vnicuique id induo propriam comprehensionem, quam alteri cõmunicare impossibile est. Et idem nemo per alium comedit, vel concubit. vnde qui mandat adulterium fieri, non ẽ adulter, nec verè nec rectè, nec propriè punitur de mandato, sed tãq̃ fautor adulterij. hac ille.

b Secundũ Ge.] Adde glos. idem tenentem in c. si quis inuẽtæ. 31. q. 1. & Abb. in d. c. 1. de conuersi. in fin. super illa glo. vbi multùm eleganter & subtiliter loquitur. & vide matrimonium. 3. impedimento criminis. § 7.

c Quamuis glo.] In ver. 1 & adde Ab. in d. c cũ omnes, cum additionibus ibi positis & est communis sententia, & gl. in d cap. 1. est reprobata.

d De conseruatoribus, & literis cõseruatorijs adde noua iura. S yno Tri. sess. 7. c. 14 sess. 14 c. 5. de refor P. V.

e Conseruator] Conseruatores possunt dici episcopi secundum

punietur tãquam eiusdem delicti particeps & mandator, vt no. Bal. a in l. vnica. §. nè autem, C. de ca. tol. Secundò ꝙ lex non requirat nisi delictum simpliciter, quia si lex requireret maleficium, & per prius machinationem, seu tractatũ, non sufficeret sola ratihabitio. facit glo. fi. & Io. An. in c. r. de conuer. infidelium, ex quo patet, ꝙ licèt mulier habeat ratum homicidium viri post mortem, tamen, q̃a requiratur machinatio per prius, iõ non impediet matrimonium sequens cũ illo q̃ occidit ſm Ge. b in c. cum quis, de sent. exc. li. 6. in fin.

5 Vtrum actus, qui debet expediri per consensum in communi præstitũ, valeat, si singuli consentiant vt singuli, non collegialiter? Rñ. Pa. in c. cum in ecclesia, de causa pos. & proprie. ꝙ nõ vt in c. in Genesi, de elect. & l. 2. C. de decurio. nec est speciale in electione, quãuis glos. c dicat cõtrarium in ca. 1. de re. eccle. non ali. li. 6. Sed tu tene, ꝙ non valet. & hoc sentit postmodũ Io. An. ibidem in nouella, & firmat Io. Cal. in d. ca. cũ omnes, de consti. & Bar. in l. omnes populi, ff. de insti. & versi. tractus, Supra, ciuitas, in prin.

CONSERVATOR d qs pt esse? Res. q. si datur a Papa, oportet, ꝙ sit eps, vel superior prælatus, vel abbas vel habens dignitatẽ vel personatũ in cathedralibus, aut collegiatis ecclesijs. Idem ꝙ nõ sit de iurisdictione, vel dominio, seu districtu ecclesiastico, vel temporali illius, cui datur ꝑ conseruatore, exceptis illis, qui regibus, & reginis dantur. Item ꝙ non sit conseruator conseruatoris sui, habentur hæc in c. hac cõstitutione, de of. del. li. 6. & extra ciuitates, vel diœceses, in quib. fuerint deputati, vel alibi, q̃ in ciuitatibus seu locis insignib⁹, vbi copia possit haberi peritorũ, ꝓcedere ñ pñt. nec aliquos vltra vnã dietã a fine diœcesis eorundẽ trahere pñt, vt in d. c. hac ↄstitutione.

1 De quib. possint se intromittere? Res. ꝙ solũ de manifestis iniurijs, & violẽtis, & si d̃ alijs se intromiserint, vel ad ea, quæ iudicialẽ indaginẽ requirunt, suam prætẽ extẽderint, sunt suspensi ꝑ vnũ annũ ab offõ, f pars q̃ hoc fieri ꝓuocauerit, excõicationis sẽtam incurrit ipso facto, a qua non poterit absolui, nisi primò satisfaciat integraliter de expẽsis, vt in d. c. hac cõstitutione, & ibi Ge. vt infra.

2 Quæ expẽsę debẽt resti tui? Rñ. Ge. ibi. g qd̃ solũ itinæ, & ꝓp hãc cãm factę. 2. q. 1. c in primis. h Et primò dẽnt restitui añ, q̃ absoluat d̃ iud c. 1. d̃ sen. ex. venerabili lib. §. idẽ, li 6. & 2. q 7. accusatio, el 1. in fi. vbi d̃ hoc. §. 11. q. 3. excõicatos, in gloss.

3 Quid si reus negat notoriũ, & actor vult ꝓbare? Rñ. ꝙ ↄseruator cognoscere poterit q̃a q̃libet iudex cognoscere pt, an sua sit iurisdict. l. si qs ex aliena, ff. de iudi.

4 Quantũ durat eorũ officium? Res. q. vsque ad obitũ ↄcedẽtis. & tunc expirat quò ad negotia non cępta, vt in d. c. i hac ↄstitutione.

gl. in c. 1. de offic. dele. libr. 6. Qui habent conseruare viduas, pupillos & orphanos ab oppressionib. & iniurijs, d̃ fo. cõ. ex parte. Interdũ dantur isti cõseruatores, vt defendant contra latrones & ꝑdones, interdũ contra eos, q̃ eorum priuilegia infringũt, interdũ lati⁹ vt defendant ab iniurijs, & offensis. & in nullo d̃ istorũ casuum habent iudicialẽ indaginẽ. i. no pñt ꝓcedere per viã iudicij. De manifestis ergo solũ pñt cognoscere, & intelliguntur solũ manifesta illa, q̃ notoria sũt & ita patentia, ꝙ nulla probabili tergiuersatiõe celari pñt, de coha bi cle. & mul. capitu. fin.

f Ab officio] Et etã a bñficio, qđ ẽ eius sequela, ſm gl. ibi in ver. officio dele. li. 6. quã sequũtur Io. Mo. Arch. & Gem. vt ipse refert ibidẽ in ver. vt autem, super d gl.

g Ibidẽ] super ver. pars verò, in ver. quæ expẽsæ.

h In primis] Est i ver. Gloriosus aũt consiliolus, & ibi bona gl. q̃ loqtur de expensis in verbo, expendisse, & in eliga, q̃ legitimæ expẽsę sunt, quæ fuere in aduocato, scripturis, in eundo, & redeundo, & similib.

i Dic. c.] In ver. officium, & dic ipso iure, vnde si postea ꝓcederet

In non cæptis, processus esset nullus secundū gl. ibi.
a Dict c.] In fine. & hoc propter verbum, omnino.
b Recipere] Vnde Aug. dicit, q a puero nōdum an- niculo paratus est d. ceri. 13. q. 3 si habes. Aliàs stul tus esset. 18. dist. de Constantinopolitanæ. Qui enim bono cōsilio nō acquiescit, amit- tere debet digni tatem, exemplo Roboam, qui se morib. non cre- didit. 7. q. 1. De- nique, vel ad in star vxoris Loth q̄ conuersa est in statuam. Ea. n. sir mitate nitūtur, q̄ consilio gerun tur. L. 1. C. de re- pud. cum & eps debeat de rebus ecclesiæ dispone re consilio cleri corum. ca. nouit, de his, quæ fi a prælat. Nec excu- satur quis, si po- tuit scire, & no- lui.. facit l. in bo norum, ff. de bo. pos. & l. regula, & iu. & fac igno. Nec iudici licitū est deuiare a re- sponsis pruden tum, Inst. de iu. re naturali. § re sponsa.
c Velle id esse, & a quibus requi- rendum consiliū adde D. Ambro. li. 2. de of c 8. 9. xj. & xij. adde q̄ copiose sunt a me annotata ad Reperto. inquisi tor. praui. hæret. ad hæc voce. P. V.
d Cōsilio dato] Regula est in 6. Nullus ex consi lio, dūmodo nō fuerit fraudulen tum, obligatur, quia tenetur ex- plorare, an sibi expediat, & deli berare, & nullus tenetur consiliū alterius sequi, fa cit. c. cum olim, de arbitris, cum his quæ hic alle gantur. Si tamen

5 Circa munera, & expē sas assessorum, & notario rū tenetur obseruare, qđ delegatis statutum est, de quo vide infra, Iudex. §. 9. cum seq.

6 Quid de attentatis per conseruatores cōtra pmissa? Res. q irrita sunt ipso iu re d. c.[a] hac constitutione & hæc vera sunt, nisi in eo rum literis alia potestas eis daretur, vt fit cōmuniter. Et sic patet, quod hodie pa rum valet hæc prouisio.

7 Sed quid si alius, q̄ ille, cuius est conseruator, pro- curaret, vt se intromitteret de alijs, nunquid esset ex- cōicatus? Res. Ge. i d. c hac constitutione. q non, nisi participaret cū parte post, q̄ excōicationē incurrit, qa tūc ligaretur eadē excōica tione participādo in crimi ne criminoso, aliàs non.

8 Quis p̄t absoluere istū? Res. Ar. Io. Mo. & Io. An. in d. c. hac constitutione, q or dinarius, ex quo conditor canonis nō sibi reseruauit, hoc Ge. i d. ver. pars verò q̄.

9 Vtrū possit vices suas alteri committere? Resp. q non, nisi citationes, & sniarum denunciationes, nisi aliud spāliter i eorū literis ptineat d. c. hac constitutio ne, versi. vicesque suas..

CONSILIVM est volūtatis, pceptū necessitatis 14. q. 1. qđ pcipit, tñ q cōsilio dñi non vtitur, min⁹ boni adipiscit. c. quis, ea q. Et meritò argu r, q cōsilia sapientum, & recta suaden tiū non vult recipere [b] 84. d c. 1. & in dubijs debet ho mo requirere [c] consilium. 16. q. . visis, & di. 20. c. vlt. 11. q. 3. excellentissimus.

1 Vtrū qs teneat ex consi lio dato? [d] Res. q aut dat qs ɔsiliū delinquenti, aut cōtra hentī, si delinquēti, quò ad pctm̄ indistinctè inuoluitur, sed quò ad pœnā, seu ad re stitutionē faciendā distin- guo, aut talis erat facturus ēt sine consilio. & tūc si de dit ɔsiliū & opē, tenet Inst. de ob. quę ex de l c. na § si verò ope. [e] si d̄ tūt. l. si qs vxori, in prin. ēt si cōsilium non adhibuit principaliter sed secūdario. [f] ff. de furt. l. si pignore. §. pe. Inst. de ob. q̄ ex delic. in § si verò ope, vtputa accōmodauit scalā ad ascendendū, & huiōi. si verò, dedit ɔsiliū sine ope, alias facturo, [g] n tenet, Inst. eo §. interdū l. 2. ver. certè. Nec ob l. 1 §. sed vtrū, ff. de ser. cor. quia ē casus spālis, in quo nō debet augeri ma litia serui laudando, vel pt dici, q ibi non solū consu luit, sed ēt laudādo icitauit qđ magis est. [h] pro hoc fa cit qđ no. in l. sæpe. §. fin. [i] ff. de ver sig. & in l. 2. § fin. ff. manda. si verò non erat facturus, tenet l. si remune rādi grā. §. planè, ff. mā. sed non ei, cui dedit consilium sm gl. in regula, nullus ex cōsilio, de re. iu. li. 6. sed ei contra quem, & eius male- ficij nomine, puta si fecit homicidium, homicida est l. dist. si quis viduam, &

est fraudulentū, bene obligatur consulent, licèt du- ret ratio supradicta, sed hoc est ratione fraudis, exē- plifica p canonē. 86. di tanta, & c saue, de renun.
e §. si verò ope.] Adde eundem. § interdum, secundo vbi ille dr opē pstare consilio, si scalas commodaue rit, vel seandiauerit, vel fenestras fregerit, & hmōi. Dedit ergo cōsiliū, & postea opē pstitit, & sic fur tenetur.
f Secūdario] ex presssim, quia nō dixit, sed bene sciebat.
g Alias facturo] Bar. in l. non so- lū. §. si mandato, tenet, q in psua- dente nulla sit di stinctio, an sit fa- cturus, vel ne, qa semper psuades tenetur, allegat tex in l. 3 § inci- dit, ff ad Turpil. ibi, Aut q instigat, & l. hæc ver- ba, ff. de adul. bi persuasit. Præte- rea persuadere, & dare cōsilium est opem præbe- re, vt l. qui seruo ver plus, ff de fur Sed in præli ā te opem absque dubio non adhi betur distinctio, de qua supra, igi tur &c. Sed hæc rō non multum viget, licèt crede rē in persuaden- te non adhiberi distinctionem, e cus in consilian- te, quia vr̄ cōis opi. subdit Bar. pdicta vera, quā do psuadetur il- lud, qđ cadit in delictū, aliàs ad- hibetur. d. dist. In conscia tamen, q malum cōsulit peccat.
h Magis ē] Qđ patet in ver. mō strauit, quemad- modum delin queret.
i L. sæpe § fi] Vbi sit [illegible]

huiusmodi. Sed tu dic in ꝯscientia teneri ēt ei, quem male consulendo corrupit quantū potest, exhortando ad bonū, ar. 6. q. 1. deteriores. Si verò dat consiliū cōtrahenti, & tunc si est fraudulentū, tenetur indistinctè. ff. de dolo. l. ꝙ si cū scires, vbi ille, q consuluit dolosè, & sui lucri causa mutuare debitori non idoneo tenetur actione de dolo ei, cui consiliū dedit ad idem. ff. de proxe. l. ij. Si verò non est fraudulentū, non tenet, vt in d. regula, nullus ex cōsilio ff. de dolo. l. eleganter in fi. & hoc verum, si ē simplex consilium, quia si esset mandatū, q̄uis non sit fraudulētū si est designata certa persona, puta mandat᷑ qs tibi, vt Titio pecuniā tradas, & sic tenet indistinctè ēt si aliàs erat facturus. ff. manda. l. 2. §. tua & aliena, & ff. de neg. gest. l. 3. §. fin. si verò non est designata certa persona, & tunc si aliàs non erat facturus, tenetur, vt in d. §. fi. aliàs non.

2 Vtrum ille, q debet aliquid agere cū consilio [a] alicuius, possit procedere, si ille mortu᷒ est vel est absens vel non vult cōsulere? Res. vt colligo ex Ge. in ca. 1. ne se. vac. li. 6. & Pa. in ca. ex [b] parte, de const. ꝙ aut consiliū debet peti ex statuto, vel ex consuetudine, & tūc pōt ꝓcedere si ille mortuus est, vel remotus, vel non vult dare, qn̄ periculosum est expectare respectu act᷒, super quo requiri debet, sicut collatio beneficij, [c] & huiusmodi. Si verò ꝯsiliū [d] non requiritur per statutū, vel cōsuetudinē, sed d̄ mādato alicuius, Ge. ibidē tenet, ꝙ nō p̄t procedere, sed dēt ad mandantē referri, & hoc verū ẜm Vin. & Cōpost. nisi cōmissio facta fuisset sub noīe dignitatis, qa si mortuus ē, expectabitur successor, ar. c. qm̄ Abbas, d̄ of. dele. Pa. verò limitat verū, nisi immineat periculū ex dilatione, ar. l. si longi᷒. § si filius, ff. de iud. & in l. si cū dotem. §. si latitat, [e] ff so. ma. & hoc sentit Bar. [f] i l. 1. § si plures. ff. de exercito. Ratio ẜm eū, quia mandatū debet intelligi ẜm iura ar. c. ex literis, d̄ const. & c. 2. de rescrip. Sed de mente iuris est, ꝙ si potest haberi, habeatur, & si non potest haberi, & periculum sit in mora, procedatur ad consummationē actus, vt in d. ca. 1. Et placet mihi, qa sic videt̄ de mēte mandantis.

3 Verū actus gest᷒ teneat, si p̄t peti ꝯsiliū & nō petit? Res. Pa. in d. c. ex parte ꝙ si mandator ex forma mādati voluit reqri consiliū, nō tenet act᷒ nisi reqrat̄, vt in c. cū i veteri de ele. Si verò ē ex dispositione legis & tūc si lex a principio, cū dedit ptātē, mādauit ꝯsiliū reqri, similiter n̄ valet ex defectu potestatis, qa habuit eā modificatā, & qualificatam, & sic intelligei ē. ca. nouit, de his quæ fi. a prælat. ita ꝙ si

qui opem dedit, potest condici. i. cum eo agi, sed nō ab eo, qui consilium dedit, intellige, si erat aliàs facturus, & ideo, si consuluit seruo, vt furtum faceret, vel fugeret, tenetur actione furti, vel de seruo corrupto. l. 1. §. persuadere. ff de seruo corrupt. Si consuluit, ꝙ mihi iniuriā faceret tenetur mihi actione iniuriarū de pœ. di. 1. c. si qs tam. §. non solū, & ff. de iniu. l. non solū. Illi aūt nō tenetur, tum quia debebat explorare & scire, qd᷑ sibi non expediebat, tum quia ex improbitate sua melius consequitur actionem. ff. de furt. l. itaque fullo, &c.

a Cum consilio] Pone exemplum pro primo casu. Statuto cauetur, ꝙ mulier vel filiusfa. non possit adire hæreditatem sine consilio ꝓximorū &c.

b Et Pa. in c. ex.] Et Bart. in d. l. ij. ff. de proxe. §. si plures.

c Beneficij] Pro hoc tex. in d. c. 1. §. fi. ne se. va lib. 6. Ibi, quia in petendo vel expectando eius consilium posset vacāti beneficio periculū iminere.

d Verò cōsiliū] Rationē hu᷒ differentiæ assignabat qdā doctor, vt refert Ioā. de Lig. quia fortius stringit mandatum hominis, q̄ legis, argumen. l. Celsus, ff. de arbitr. Item quia potestas ordinaria eū magis fortificat, quam delegata, vt in c. 1. & fi. de officio delegati, habens ergo requirere consilium fretus potestate ordinaria, non ita astringitur, sicut habens potestatem delegatam, vnde in illo. c. 1. procedebat potestate ordinaria. Tamen videtur sentire Ioan. de Lig. ꝙ vbi ꝑ habentem potestatem ordinariam est consilium requirendum, non valet actus consilio non habito. Allegat bonū text. in c. nouit, de his quæ fi. a prǽl. qd̄ tamen est contra dictum. c. 1. ne se. va. quia ratio illius tex. est generalis ad omne periculum. Nā ẜm dispositionis rōnem dir restringi & ampliari dispositio vt l. si pt̄ § dulcissimis, ff. de leg. 2. nec placet rō antiquorū prælegata, s. vt fiat differentia inter hominem, & legem; sed dic vt hic in tex. ver. ratio. &c.

e §. sed si latitat] Patri nāque dat̄ actio in casu illo si adest iusta causa, puta qa filia nimis fortè diligit maritū, vel leuis, paterque ꝓba ꝑsona &c. vbi dicit no. Barr. & facit ad ꝓpositū, ꝙ si est statutum in ciuitate, ꝙ mulier nō possit cōtrahere, vel testari sine consensu consanguineorū ꝙ si cōsanguinei requisiti nolunt consentire, ꝙ ad iudicia officium spectat examinare cām contradictionis, & si quidē est iusta bene quidem aliàs iudex ꝑmittet mulieri contrahere, & testari per illū tex. qa ēt in casu ꝙ mulier hēt iustā cām contradicendi, non datur actio patri, &c.

f Sentit Bar.] Est in 5. col. versicu. Quæro secundu, vbi facit hāc eandem

ne clausula decreti [a] actus est nullus, aut habenti per potestatē mādauit superior, vt procedat cum consilio, & tūc tenet, licèt sit puniēdus, ar. ca dilectus, el. 2. de præben. vide gl. [b] singularē in Cle. 1. de iure patrona. [c]

4 Verū obligatus petere ꝯsiliū, teneat illud seq? Res. Ge. in d. c. ꝙ aut peti debet ab eo, a cuius potestate dependet principaliter actus vt ꝙ clericus non ꝯueniat corā alio epo sine consilio ꝓprij & sic tenet seq, & iste est casus in c. 1. de for. com. cū gl. [d] si verò non dependet actus ab eo, sed vnà cū alijs debet interesse, tūc si p alia iura dēt sequi, clarū e[st], ꝙ artabitur & ita procedit gl. in c. 2. [e] de cor. vici. s[ecundu]m intellectum Hos. patet hoc in c studeat. l. dis. ꝙ requiritur cōsiliū aliorū epo rū in depositione sacerdotis, & intelligitur [f] ꝙ sequatur pp. ca. si aūt presbyteri 15. q. 7. aut non apparet p alia iura expresse, ꝙ dbeat sequi, tunc, si debet requiri a participe officij super illa, oportet sequatur. [g] conclusio est in c. venerabili, de of. delega. Nam coadiutor ibi datus habet officium super rebus ecclesiæ, sicut ꝑlatus, cui datur, ergo debet sequi eius consilium. Aut non debet requiri a participe officij, sed ab habente ius, & sic adhuc tenetur sequi, vnde, si mandatur prouideri alicui de ecclesia requisito consilio, patroni debet cōsiliū sequi, cū habeat ius i tali prouisione ecclesię, dictum est Io. An. in ca. dilectus, de of. leg. & in c. 1. de cap mon. aut non dēt requiri ab habentibus ius, tūc si materia habeat. ꝙ debeat sequi, sequendū ē puta si cōsulatur alicui, nè ordinetur ꝓpter irregularitatē, & ita procedit tex. in ca. ad aures, de æta. & qualit.

dem distinctionē, Addens in primo casu, ꝙ si ille est præsens, & recusat consulere, certe cogetur per in l. licem. facit. l. si quidem, C. de decur. li. 10. & C. de bo. quę lib. l. fi. §. necessitatē Et de materia huius. §. vide plenè ibi p Bart. ver. vt aūt hæc materia liqueat. In ca. cum olim de arb. & in c. ad apostolicam, de regula. Vide etiā per Io. An in addi. ad Spec. tit. de requi. consil §. 1. versic. vt autem. Singulariter tñ adde, ꝙ vbi act[us] debet exerceri p certā personā, & sub certa forma licèt recedatur a persona, non intelligitur a forma recessum. exēplum, testator relinquit mille di spēsanda per hæredem secūdum consilium Guar. Sancti Franci. hæres stat per annū & propter suam negligentiam deuoluitur potestas dispen andi ad episcopum l. nulli, & l. id qd' pauperibus, C. de epis. & cleri. c. nos quidā, de testa. & quod vtrobique not. Tamen episcop[us] debet seruare formam, quia exequi debet volūtatem defuncti secundùm consilium Guar. Fuit singula dictum Bal. in l. si pupillā, C. si mauci. ita alie. fue. quem refert, & sequitur Barba in c dura, de crimi. fal. qui dicit esse ibi casum pro isto d. Bal. in ver. iuxta prædictam formam, vbi probatur, ꝙ licèt persona magnæ autoritatis possit recipere literas apostolicas, tñ debet recipere, iuxta illam formam ibi descriptam. Et sic patet, ꝙ licèt recedatur a persona non tamen receditur a forma, probatur etiam hoc in Cle. 1. de sup. ne præla. vbi si collatio beneficiorū spectat ad inferiores ab ipso, & per negligentiam deuoluatur ad episcopum, Ep[iscopu]s tenetur conferre illa beneficia illis personis, quib. tenebantur conferre illi inferiores prælati. Et vide ad hoc Ab. post Io. An. in c. publicato, de ele. in fi. Vbi tñ dubitat in casu illo. Vide etiam Ab. in c. possessiones, de re. ec. nō alie. in fi. Qui in terminis d. Cle tenet indistinctè qd' dixi. Et adde ista ad § fi. infra executor. Et sic tener. licet Bar. in d. §. si plures, dicat in hoc non requiri cōsilium Gua. cum guardianus non possit esse executor testamenti, Cle. exiui. d ver. sig. sequitur hoc Pa.

In c. cū olim, de arbi. nam Barto. in Minorica aliter dicit, vt habes infra Executor in dicto. §. fin.

a Clausula decreti] Est illa, quæ ponitur ī rescriptis & si secus actum fuerit, Vult dicere, ꝙ ista clausula ad hoc, vt actus non valeat, non est necessaria Et de hoc habetur ī c. si eo tempore, de ele li 6.

b Vide glo.] Illa glo. est in ver. inhibentes, & loquitur in alijs terminis, sed approbatur ibi per do. Cardi. in 7. q. Et Imol. in 3. col. g Roma con. 203. In Christi nomine &c. Quò ad primum. 2. colu. Ab. con. 91. quò ad primū. 6. col. Et in sua disputatione incip. Asgerius 20. colū. Pe. de Anc. in ca. statutum §. fin. versi aduerte, de rescr p in 6 & in Cle. 1. de se. pos. & fr. in regula, ea, quæ. in 6. 12. col. versi ex quibus infertur, cōsi. 6. viso them. & 11. visa quadā petitione, & cō. 416. viso & diligenter ponderato Gem. in cap. prouide, de elec. in 6. & in ca. 1. §. de. post Imol. de officio ord. in 6. Et vide aliquid per Abb in ca. cum dilecta, pen. col. de rescrip.

c De iure patronatus] Prædicta procedunt in consilio, vbi aūt requirendus est cōsensus, ꝑcisè dēt haberi. p id qd' hr̄ & no. in c. si ꝓ te, de rescri. li. 6. & tenet gl. in d. c. 1. ne se. va. li. 6. & Pa. ī d. c. ex parte, de cōst.

d Cum gl.] Est in ver einsdem, quæ dicit, aliter nullo modo possunt eligere iudicium aliorum, nec de licentia episcopi possunt eligere iudicium sęculare.

e Cap. 2.] Nam ibi dicit, ꝙ quidam promotus fuerat a cusatus Papæ, ꝙ fuerat filius canonici, & ꝙ habebat maculam in oculo. De primo concedit Papa episcopo Cantuariensi. De secundo nisi de consilio suffraganeorum, dicit gl. ꝙ ex quo sunt delegati, nō potest aliquid facere. Et hoc ideò est secundùm Hostien. quia iura volunt corpore vitiatum non promoueri, &c.

f Et intelligitur] tale consilium sequi debet ille, q habet facere actum cum consilio, & adde. cap. fœlix. 15. quæstione. 7.

g Sequatur] Hic capitur consilium pro consensu.

Non

& ita cũ intelligit Io. An. ĩ d.regula, nullus ex ꝯsilio, ĩ Merc. in ver. ad ẽm, ĩducit, aut materia non hẽt, vt seq̃uat̃, & sic non tenet̃ seq. a de ele. cũ in veteri, de arb. cũ olim. adde ẽm Io. An. in regula, nullus, li. 6. in Mer. ꝙ si dicat̃ iuxta ꝯsilium, vel ẽm ꝯsiliũ, talis tenet̃ sequi. & ẽm Cyn. ĩ l. id, qđ paupe rib. C. đ epis. & cleri. idẽ di cendũ, qñ dr̃, de ꝯsilio talis sec⁹, si dr̃, cum consilio, sed Io. An. vbi s̃. & Bar. ĩ l. 1. §. si plures, ff. đ exer. in 3. col. ñ approbãt hoc, sed tenẽt, ꝙ ñ tenet̃ seq. Ego recurre rẽ ad intentionẽ mandãtis.

5 Sed pone, ꝙ tali obligato seq consiliũ det̃ consiliũ iniustũ? Res. Host. & seq̃tur Pan. ꝙ non dẽt sequi, quia consiliũ ĩportat, ꝙ sit iustũ vt in l. Titiũ & Mæuiũ, ff. đ adm. tu. & no. Bar. in l. 1. §. si plures, ff. de exer. & ẽm eũ dẽ Hos. possent ꝓferre sententiã contrariã quod verũ ẽm Pa. b de æquitate, secus de rigore iuris. Quod verũ credo, nisi periculũ esset expectare, quia tũc posset dare etiam de rigore iuris, vt supra dictum est.

6 Quid si Papa mãdet collegio, vt eligat vnũ cũ consilio talis? poterũt ne eligere cũ, a quo ꝯsiliũ petere debẽt? Res. Pa. in d. c. cũ ĩ veteri, q. sic. c ẽm Hos. sec⁹, si cũ ꝯsilio, & ꝯcordi assensu mãdasset, qa ñ possent qa ĩ primo casu p̃t consulere, nè ipsũ eligãt, & sic ñ consentit ante electionẽ, sed in secũdo casu, qa oportet consentiat notabit̃ ambitiosus, vt ĩ c. post petitã, đ electione, ex quo patet, ꝙ licèt statuto caueatur, nè mulier possit alienar̃ nisi đ ꝯsensu duorũ agnatorũ, tñ alienatio facta vni de ꝯsensu alterius agnati valet, imò plus dicit Hos. vt recitat Pa. vbi s̃. ꝙ si cõmittat̃ aliquid sic. Cũ consensu & cõsilio triũ, & vnus dissentit, & duo consentiũt, ꝙ sufficit, dũmodo tertius non contẽnatur. d

7 Quid de proponentib. in consilijs aliquid, quo ꝓximi iniustè dãnificent̃, vel ꝙ fiãt iniqua statuta? ℞. ẽm Dir. ꝙ tenent̃ ad restitutionẽ ĩsolidũ, qñ talis dãnificatio ñ fuisset facta, nisi ex eorũ ꝓpositione vltra mortale pc̃m ꝙ cõiserũt ꝓponẽdo.

CONSPIRATIO, Vide supra coniuratio.

CONSTELLATIO, Vide infra sortilegium.

CONSTITVTIO. e Alia ciuilis, alia ecc. Ciuilis, ciuile vel forense ius appellat̃, ecclesiastica verò canonis nomine cẽsetur. 3. di. in princ. vbi dicit glo. ꝙ ẽt aliqñ constitutio ecclesiastica appellatur canon, qñ cõstituitur in vniuersali concilio, de biga c. altercationis. Aliqñ decretũ, qñ Papa statuit de consensu Cardinaliũ, ad nulli⁹ consultationẽ, extra đ electio. bonæ, el 1. qñdoque etiam solus, extra de rescrip. c 1. aliquando epistola đcretalis, qñ Papa statuit aliqd ad alicuius

a Non tenetur sequi] Nã vbicunq; quis tenetur facere aliquid cũ consilio aliquorũ, non tenet̃ petere illorum consiliũ, sed satis est petere consilium deb. tpe, & expectare responsum. d. c. olim. Nã consilium ex proprio significatu non obligat; ad hoc 4. dist. §. hoc & si legib. Secus tñ est, si tenetur q̃s habere cõsilium, & cõsensum, eu consensum tñ, q̃ tenet̃ illorũ sequi consensum No. tñ vt col. ig i rx. art. i l. 1. §. si plures, ff. de exercito. ac. Qđ q̃ cõsiliũ postulat̃ ab eo, q nõ hẽt sanũ intellectũ, tunc capitur consiliũ ꝓ cõsensu, vt l. pubertb. ff de suspe. tu. vñ si caueẽ statuto, vt pupill⁹ certũ quid faciat cũ cõsilio duorũ agnatorũ, capit̃ ibi cõsiliũ pro cõsensu qa pupillus non hãt discretũ iudiciũ, facit tex. iuncta gl. in c. venerabili, de osti. de leg. Et sic intelligitur hoc ĩ casib. in quib⁹ tenetur quis sequi consiliũ alterius, ꝙ cõsiliũ capitur pro cõsensus. Et consensus est necessariò exhibendus, vbi requritur, vt patuit §. 3. in posti. ergo &c. Hæc oĩa Abb. in c. Cũ in veteri, de ela. & in c. cũ olim, de arbi.

b Secundũ Pa.] Quod si quis secut⁹ est consil. ũ malũ, non excusatur. vñ si electores ad consilium aliorũ elegissent scienter indignũ incidissent in pœnam c. cũ in cunctis, de ele.

c Quod sic] Gl. in d. c cũ in veteri, vult, ꝙ de necessitate nõ sit requirere consiliũ istius, quem intendebant eligere, tũ quia consentiendo satis videtur consiliũ præstare, tũ quia si consentiret ante electionẽ, notaretur de ambitione. Tutius tñ est ẽm Io. And. vt requiratur, vt satisfiat forma mandati. Nã posset consulere taliter, vt aliũ eligerent per quẽ meli⁹ ecclesiæ cõsuleret, & ꝙ satis est petere cõsilium in genere ẽm cõiter doct. etsi ĩ specie posset dicere, nõ eligatis me, qa non sum dignus, & licet postea eligerẽt, posset acceptare.

d Contẽm.] Facit lex Publius, ff. de adm. tu. & hoc qñ cõsensus propinquorũ exigitur vt quædã solennitas, nõ vt est autoritas, vt nõ obstet Cle. 1. de re. ec. nõ alie. similiter si statutum diceret filiũ litigare nõ posse sine consensu patris, ꝙ filius litigãdo cum patre videtur pater cõsentire. facit qđ nota. Bar. in l. cũ pater. §. libertus, ff. de le 2. & Bal ĩ l si C. ad Mac. ĩ l. si fili⁹, de pet. hæ.

d Contẽnatur] Hoc satis patet ĩ arbitris, & iudicibus simpliciter electis, in quib⁹ valet sententia maioris partis. l. item si vnus, in fine. ff. de arbi. & l. si duo ex trib⁹ ff. de re iudi & c. ñ de elec.

e De constitutionibus ecclesiarũ & regularium, & de quibusdam canonibus renouatis a S. Conc. Tri. vide indicẽ a Ziletto ipresũ in illud ĩ dictione cõstitutiones, & canones, quia integre nõ capit. P. V.

consultatione [a] aliqñ dogma quod consistit in doctrina fidei Christianę. 23.di.q eps, aliqñ mádarú, qđ consistit in doctrina morú. aliqñ interdictum 23.di. his igitur. quo nulla pœna adijcitur. facit ca. si qs dogmata. 25.q.1. aliqñ sanctio, qñ addit pœná. 17.q.4. si quis sua děte. Cōstitutio tñ ppriè dr qđ princeps statuit, c. cōstitutio, dist. 2. largè accipitur pro omni iure scripto. c. 1. cú omnes. de consti.

1 Verú constitutio Papæ quæ a principio cōiter non recipitur, ipso sciēte & tolerāte obliget ad pctm? Rñ. Pa. in c qa circa, de ꝯsan. & affi. post d. An. ꝙ nō p quo facit, qđ no. 4. di. §. si leges, [b] de treu. & pa. c. 1. [c] si verò à principio a maiori parte recipit, sic obligat, q̃uis minor pars non seruet. Et sic intelligo. c. cū iádudum de præb. ꝙ multa per patiētiam tolerātur, quę si deducta fuerint í iudicium, exigente iustitia non debēt tolerari. Vide qđ dico infra Consuetudo. §. 10.

2 Verum omnes constitutiones emanatæ post cōpilationem decretaliū habeant vim? Rꝫ. ꝙ nō nisi đ his fiat men io in. 6. lib. decretaliū vel nisi sint factæ post dictū Sextum, vt probatur in plogo dicti sexti. De hac materia vide. infra Lex.

CONSVETVDO dř ē ius quoddā morib. institutum, quod p lege suscipitē. c ꝯsuetudo. 1. di. & de hac hic loquor, non de illa consuetudine largè dicta, qua qs dř ꝯsuetus facere aliqd quę est quoddam ius priuatū, non publicum, vt illa, đ qua hic, vel. de quibus, & l. cū đ ꝯsuetudine, ff. đ legi.

1 Quis pt ꝯsuetudinē itroducere? Res. ꝙ ille, q pt facere legē, q a quo remouet genus, & ei9 spēs. l. fili9, [f] in ff. đ do. & l. & iuri gē. iū. §. sed si fraudādi, ff. đ pactis i gl. ergo a cōtrario sensu [g] ꝯsuetudo ē species iuris, insti. đ iu. naturali. §. ꝯstat ergo.

a Consultationem] Vel solus vel cum cardinalib.
b §. leges] Tunc aie leges firmantur, cum moribus vtentium approbantur.
c Capitulo primo] Vbi no. d. An. ꝙ & si lex emanarit pp bonū publicum, si moribus vtentium non est approbata, non obligat.
d Cōsuetudo ē] Bar. in l. de quib. ff. de leg reprehēdit hāc diffinitionem, quis nō habet substantialia quis ad firmandam consuetudinem requiritur tacit9 populi cōsensus, vt d. l. de quibus, vnde sic potest dici, Consuetudo ē ius nō scriptum, moribus & vsibus populi, vel a maiori parte ipsius ratione initiatis & continuatis introductum, habens vim legis. primò dř, ius nū scriptum hoc patet per. §. ex non scripto, Insti. đ iu re na. secundò dicit, Moribus. &c. quia per mores & vsus populi cōprehēditur tacitus consensus. d. l. de quib9. Additur, A maiori parte, quia sufficeret, vt ff sd mani. l. quod maior Ratione initiatis dicitur, quia si per errorem esset introducta, non obseruaretur. l. quod non ratione, ff de legi Dicitur ēt continuatis, quia in consuetudine introducenda requiritur tpis diuturnitas, vt infra eo. §. 8. Hns vim legis, quia paris est potentiæ cum lege d l. de quibus. hæc Bart. Sed iudicio meo illa, quæ ponitur hic, vř ꝙ sit bona, patet, quia omnis illa diffinitio, quæ constat gñe, & differentia, sine differētijs est bona, hęc hic posita est hmōi, ergo. maior est no. per logicos. Nu. Ab. in rub. de sum. tri. & Bart. in l. 1 ff. de sta. mino. de se patet. Ius. n. stat loco gñis non scriptum ad differentiam iuris scripti, & quod subditur, ꝙ pro lege seruatur, complectitur oia, quę faciunt ad substantiam consuetudinis, quia nō esset lex, nisi esset rōnalis. c. erit. 4 di. & haberet substātialis. Ista hēt hæc oīa, qa substātialia diffinitionis sunt genus, & differentiæ. igitur. Euacuat ēt bene diffinitū quis ista oia subintelliguntur, quæ dicit Bar. igitur. Et ad ista facit, q̃ subtiliter no. Bar. in d. l. 1. ff. de testa. & hāc ēt diffinitionē pbs: Bar. in repe. d. l. đ qb. Et addit, ꝙ illud Morib. constitutū, ponit ad differētiā aliarū partiū iur. q̃ ex expsso veniūt cōsensu. Qđ p lege suscipitur, ponitur ad differentiā ei9 iuris, qđ descendit a consuetudine vnius singularis psonę, qa illud non seruat p lege. Ist. n. ibi ius disposi. ū, sen circa qđ dispōnatur. Sed ius, đ quo loquimur, ē ius disponens, 116 dř, Qđ pro lege seruatur. subdit, Cum deficit lex, Hoc ponitur, vt ostēdat nō valere consuetudinē a lege reprobatā. Nam sue consuetudo est in casu a lege non deciso, & tūc deficit lex aut in casu đ. iso & tunc si lex nō resistit cōsuetudini, valet consuetudo, & tunc impropriè dř cū deficit lex, q p cōsuetudine derogat generaliter, vel specialiter. Aut lex rsistit cōsuetudini, & tūc lex ñ deficit, nec cōsuetudo valet hæc Bar. Host in sum ponit lōgiorē diffinitionē, refert Alexādri. j. dict. cōsuetudo.
e Ad hunc titulū pertinētia habes hęc ex conc. Tri. cōsuetudo locorū attē ti. 'a ei. 5. c. 2. §. si vero 6 c. t. 24. c. 10. 25. c. 6 đ te p lege hř sess. 21. c. 3. ei9 effect9, i bulla Iul. 3. & Pij 4. pō. ma. 22. sess. c. 3 24. c. 2. 25. c. 2. de ref ꝯsuetudines ecclesiarū q̃ approbentur. 21. c. 3. 22. c 3. & 9. 23. c. 12. de te. quę sint corruptelæ. 23 c. 1. ad fin. P. V.
f L. filius] Exēplū est 1o1, ꝙ filiusfa. fr, sc hēt castr ēse vel quasi, donare simpliciter & cā mortis, qa & testamēti hēt factionē. Qui ergo testari ñ posset, nec donare cā mortis, qa donatio cā mortis vř eē q̃dā spēs testi, vel saltē vlt. volūtatis. Aliud exēplū in d. §. sed si fraudādi Nō fuit necessariū, ꝙ ptor faceret mētionē đ fraude, qñ quidē fra9 insit dolo pat spēs i suo gñe. ergo prætor remouet genus. i. dolu, remouit etiam fraudem, vt si dico, nō est animal, ergo nō est homo valet consequentia. Vult ergo dicere summa nostra ꝙ qui non potest ius condere, nec consuetudinem.
g A contrario sensu] Isto sensus ꝙ qui non pñt legē facere, sic nec consuetudinem secundū Bar. in rep. in 6. col.

6.col.d.l.đ qbus ver. 2. loco q̃ro. Quod omnes, q pñt statuta ɔdere pñt & consuetudinem introducere, qa oēs pñt p tacitu cõsensũ, quod ẽt pñt p expressũ. Sed populi pñt facer̃ statuta p l oẽs populi, đ iust. & iu. ergo & consuetudinẽ. Intellige ergo, ꝙ hic dẽ, Qui põt facere legẽ.s.municipalem, vt populi: vel cõem & gñalem, vt princeps, vel Papa.
a vt not.] In gl. magna circa medium, quæ dicit Canõ considerat vtilitatẽ animę.
b expediantur] Et sic patet, ꝙ vnũ & idẽ põt esse bonũ, & idem põt esse bonum, & min⁹ bonũ diuersis respectib⁹ vt nubere & nõ nubere. Quæ reseruata sint principi, vide Bald. ĩ l.1.C. de iure aure.anu. & in l.rescripta C.si ɔ ius vel vti. publicã.
c Sint duo] Bar. in repe.l đ qb⁹, ĩ 5.col.versi.1.videamus, dicit, ꝙ ad minus duo actus requirũt, & qñque plures ex qualitate actuũ, ɋuã & aliq dicant, quòd arbitrio iudicis eẽt relinquendum, ꝙ aũt p actum duorũ iudiciorum inducatur cõsuetudo, tex. in l.cum de cõsuetudine, ff de legi. Addo ẽm Bar in lectura d.l. de qb⁹, ꝙ licẽt actus iudiciales inducant consuetudinẽ, intellige tñ nõ vt

2 Quæ requirunť ad faciẽdã consuetudinẽ? ℞. ꝙ v. de necessitate, vt hẽat vim legis. Primũ, ꝙ sit rõnabilis quia de substãtia legis ẽ, ꝙ sit rõnabilis. 4. di. erit aũt. Iõ ɔsuetudo, rõne carẽs nũquam habebit vim legis. & no. ꝙ vt dicit. d. An. ĩ c.fi. đ cõsue. & refert Ge. ĩ c.licet de consti.li.6. ĩ gl. sup verbo, rõnabilis, consuetudo ĩ tm̃ ẽ rõnabilis, ĩ q̃tũ particípat de fine iuris. Finis iuris canonici ẽ felicitas animæ. finis iuris ciuilis, ẽ bonũ publicũ, vt no. ᵃ gl. de iureiu. cũ cõtingat. Et iõ ɔsuetudo dẽt ɔuenire religioni, disciplinę, & saluti. si ergo istis ẽ ɔ̈ria, putaquia nutrit pc̃m̃, de se ẽ irrõnabilis, & nõ pt̃ seruari sine pc̃õ. 8. di q̃ ɔ, & sex. c. se. quãuis ɔueniret iuri ciuili, sicut vsuræ, q̃ p bono publico pmittebãt. vel dic ẽm Pa. in d. ca. fi. 5. col. ꝙ qñ ɔsuetudo aliquo bono fine instituiť, dř rõnabilis, licẽt sit ɔ ius, ꝙ ẽ rõnabile, qa illđ vno respectu, istđ alio; exẽplũ, Ius statuit, ꝙ eps tractet negocia cũ cõsilio capituli c.nouit, & c. q̃to, đ his q̃ fi. à p̃ę. & ẽ rõ, qa firmi⁹ ẽ iudiciũ plurimorũ. c. prudẽtiã. de of. del. & 20. di. qbus, vbi dř, facili⁹ inueniť, qđ à pluribus senioribus q̃riť. tñ cõsuetudo põt introducere ɔ̈riũ, vt ĩ c. nõ est de ɔsue. li. 6. q̃ tñ erit rõnabilis alia rõne, videlicet vt facili⁹ expediãtur ᵇ negocia. hoc verũ, dũmõ non sit ɔ veritatẽ. & bonos mores.

3 Sed q̃ro, an alia cõsuetudo possit esse rõnabilis, q̃ sit ɔ legẽ Dei, & naturalẽ? ℞. Pa. vbi s. ꝙ pcepta De. q̃dam sũt mortalia, vt puta, q̃ mores instruunt, & informãt, sicut. Nõ occides, & Honora prẽm tuũ, & hm̃õi & in istis põt ɔsuetudo distigueř, & limitař, & augeř si rõ naturalis suadet, nec ẽ pc̃m̃, qa pſumẽdũ est ipm Deũ sic voluisse, cũ voluerit oẽs cas⁹ distigueř sed đderit regulas, & pr̃ã ẽ vicario suo. 24. q. 1. quodcũq; ligaueris; sed vbi rõ nulla naturalis, suggerit, ius diuinũ distigueř, seu limitař nulla lex põt, & min⁹ ɔsuetudo, & eã faciẽs dř errare; & sic itellige tex. c. sũt q̃dã. 25. q. 1. Quędã sunt præcepta mystica. i. figuralia, & istorũ quędã sacr̃alia, đ qb⁹ poterat rõ reddi ad lr̃am, vt đ circuncisione, & đ purificatione post partũ mulieris. Quędã verò cęremonialia, de qb⁹ rõ reddi nõ poterat quò ad literã, sed solũ quò ad itellectũ, vt Non arabis cũ boue, & asino, & hm̃õi. Item quędã iudicialia sũt, quæ non obligant hodie, nisi ẽm ꝙ dicam. j. Decimæ. §. 1. & contra ista valet consuetudo.

4 Scd̃m, qđ requiritur, est, ꝙ mores & actus hominũ p quos introduciť ɔsuetudo solũ, vt d. l. de quibus, sint tales, ꝙ pbabiliter arguant consensũ populi illius qui potest facere consuetudinem d. l. de quibus.

5 Sed qũo possum pſumere de ɔsensu populi volentis introducere consuetudinẽ? ℞. ꝙ actus aut procedunt a superiori, vt sunt actus iudiciales, tũc si ɔsentus populi accedat à pricipio, vel ex post facto tacitẽ, & sint frequẽtati ita, quòd saltẽ sint duo, ᶜ vt duæ sentẽtiæ, & laps⁹ tpis, sic pſumiť ɔsuetudo, qa hñt aptitudinem ad ɔsuetudinem inducendam. ff. de inoffi. testa. l. nã & his, ᵈ & ff. ad Sil. l. 1. §. eodẽ ᵉ aũt tecto si verò tales actus non sunt iudiciales, vt vendere, locare, & hm̃õi, aut act⁹ priuatorũ, vt est, videre in portionib⁹ super viã publicã, tunc non sufficiũt duo actus, sed requiriť frequentia & multitudo actuũ ita ꝙ totus populus

iudiciũ sit cã cõsuetudinis, sed qa ex illis actib⁹ facil̃r ɔprehẽdiť taciturs consens⁹ populi. Et ponit exemplũ, bis ẽ iudicatum i causis decem librarum sine libello, sed summariè, Et huiusmodi, & populus tacuit &c. vide tamen Bar. ĩ d. l. de qbus. 6. col. ver. 2. casu, q longius excedit.
d l. nã & his] Vbi dř, ꝙ licitũ est his, qui ex linea materna descendunt, agere de inofficioso, vel intantare q̃relã, qñ de matris testõ agiť, & obtinere assiduè soleant.
e Eodem] Vbi dř, ꝙ illi dicũtur sub eodem tecto q sunt in tali loco, ꝙ vocẽ exaudire potuerunt, sicut sæpe iudicatum est.

a Pons] Nam prohibitum est facere põtem de vna domo ad aliam super strata publica. l. 1. §. tractatum ff. nequis in loco publico. Sed melius dic, ꝗ de istis actibus, quot debent esse, ꝗ relinquatur arbitrio iudicis ſm Bal. l. 3. C. de epi. audi. Bar. in repe. d. l. de q bus, Imo & Pan. in d. c. fin. Et ibi etiam d. An. limi ta tamen verum esse duos act⁹ fa cere consuetudi nẽ, nisi sint facti eo die, qm ea q̃ sũt de proximo licet plura sint, tamen præsumũ tur esse idem, vt no in l. si conue nerit, ff. de pign. act. præterea si cut populus po tuisset errare cir ca vnum actum, ita circa plures factos eodẽ die vt l. anti qui, & l. mulier C. ad Vell. ita dicit Bar in d. l. de q bus. & sequitur Ang. in § ex non scripto, Instit. de iure natu.

fuit per errorem introducta, nõ debet extendi ad ca sum similem. quod est no. Nã licẽt consuetudo aliàs extendatur ad casum similem. si non habet legem in contrarium. d. l. de quibus, cum ibi no. ẽ secus, quã do consuetudo fuit inducta per errorem, quia tunc

b Glo. in cap. ita nos] Dicit, ꝗ ex bino actu vide tur induci con suetudo in crimi nalibus. l. 3. C. de epis. audi. sed in ciuilibus ait nõ sufficiunt tres, allegat. d. c. cum ecclesia. sed glo. ibi in versic. triũ episcoporum, vi detur dicere, qđ tres actus suffi ciunt sed tu ser ua, quod dixi hic in præcedentib. c In criminali bus] Vide plenè Bal. in d. l. de q bus, versic circa prin. quæritur. 7. col.

d Per errorem] De hoc, quod hic dicitur, fuit opinio gl. in ca. fi de consue. quæ allegat. l. quod

populus sciat l. sed & ea, ff. de leg. & l. nam & impe rator, ibidem, & ff. de insti. ac. l. sed & si pupillus. item ꝗ sint actus taliter publici & ita notorij ſm cõem o pi. do. vt verisimiliter tran sierint in notitia totius po puli. d. l. sed & si pupill⁹. §. ꝓscribere, & rõ est, qa opor tet, vt interueniat tacit⁹ cõ sensus populi, si debet esse consuetudo, quia ex vno actu agnosci non potest, q̃ uis sit notori⁹, nisi hẽat cãm successiuã per tẽpus debi tũ ad introducẽdã consue tudinẽ, vt puta si põs a ædi ficaretur in publico, & ha beret cãm permanẽtẽ. Simi liter si bñficiũ sęculare cõ fertur regulari, & possidet tpe habili ad ꝯsuetudinem efficit regulare, & eorio, vt in c. cũ de bñficio, de pbẽ. li. 6. vel nisi appeat de expſ so ꝯsensu populi volẽtis in troducere ꝯsuetudinẽ p il lũ actũ. sine quo consensu nunq̃ erit consuetudo. & licẽt gl. in c. ita nos b 25. q. 2. & in ca. cũ ecclesia, de cã pos. & ꝓprie. dicat, ꝗ binus actus in criminalib. c facit consuetudinẽ, intellige de cõsuetudine largè accepta, non de ista, de qua hic.

6 Tertiũ, quod requiritur, est, vt sit introducta ex cer ta scientia, non p errorẽ, d qa si talis est error, q tollat consensum, non pt esse cõ suetudo, quia dficit causa, s. ꝯsens⁹ populi d. l. đ qbus.

7 Quartũ, quod reqritur est, ꝗ maior pars populi sit vsa illa cõsuetudine. Intel lige de maiori parte popu li hñtis consensum habilẽ ad faciendum legem, vnde pueri, mulieres, & furiosi, & hmõi non cõputãtur in numero, qa non põt conde re legem, vt in l. 1. ff. de le gi. & non solũ maior pars, sed oportet sint duæ par tes populi, e vel collegij, vt l. nulli, & i l. plane, ff. qđ cu iuſ. vni. a⁹r sicut leges ñ põt facere, sic nec ꝯsuetudinẽ.

8 Quintũ qđ requiritur, est tps debitũ. sed qro, q̃tũ tps reqratur. Ref. Pa. in d. ca. fi. de ꝯsue. ꝗ licẽt varię sint opi. tñ illud sibi vr, ꝗ đ iu. ciuili f reqrit tps. 10. an. qa iura reqrũt tps longũ ad i troducẽdũ ꝯsuetudinẽ. C. q̃ sit lõ ꝯsue. in rubro & i ni gro, & ar. in l. 2. C. de serui. & lõgũ tps ẽ. 10. an. C. đ ꝓſ. lõ. tẽ. p totũ, & in gl. dictæ rubr. C. q̃ sit lõg. consue. & hoc tenet Bar. in d. l. de qb. & Cyn. in d. l. 1. De iure aũt canonico dic, ꝗ aut ꝯsuetu do ẽ ꝓter ius, & sufficit tps 10. an. facit gl. in c. fi. in ver. ꝯsuetudo, de ꝯsue. li. 6. & i c. consuetudo. 11. di. Limita ſm Inn. in c. cũ dilect⁹, de ꝯsue. nisi veniret ad detra hẽdũ iuri alicuius ecclesiæ particularis, qa tũc requiri tur tẽpus debitũ ad pręscri ptionẽ, g secus, si esset cõtra ecclam vñem. sed Pa. in d. c. fi. ẽt idẽ tps reqrit ꝯ ecclam

in illo casu tantũ tenet, & non ex tenditur ad casũ similem exem plũ, in quibusdã locis extat con suetudo, ꝗ si dñs vini apponat ma nũ ad plaustrũ, ꝗ rusticus nõ te netur de pericu lo, sed hæc cõsue tudo non exten ditur ad alia li quida & si in hoc casu suo teneat, ex quo populus illam seruauit, credis fortè hoc esse rõnabile. Vi de tu ad idẽ Bal. in d. l. de quibus in 6. col. & 5. op positione.

e Duę partes] Quantũ ad popu lum, qui vult in troducere cõsue tudinẽ, & sic ma ior pars collegij Bar. in d. l. đ qb. in lectura dicit, ꝗ vna pars ciui tatis põt facere consuetudinem, qa eadem ratio est partis ad ptẽ, quæ est totius ad totũ. l. quæ de to ta, ff. de rei ven. Ego credo ꝗ do ctrina Bar. dẽt li mitari secundũ ea, quæ hic dñr. vide Ang. in d. l. de qb. 1. colu & Bar. in c. fi. eo. in 52. col.

f De iu. ciuili] in tellige, ẽt si eẽt ꝯ tra ius ciuile. ſm Ab. in d. c. fin. & vide Bal. in d. l. d qb⁹. 18. col. ver. quæro ergo, & Ang ibid. 6. col. g Ad ꝓscriptio nẽ] vult dicere ꝗ

non ratione, ff. de legib. sed Ab. ibi. dicit, ꝗ ille text. facit in contrarium, quia dicitur ibi, ꝗ si cõsuetudo

sicut in ꝓscriptione ꝯ ecclesiã reqrit spaciũ 40. an. ita & in cõsuetudine, qua detrahit ecclesia particulari. Vniuersalem]

te flatuto quòd si quis effundat sanguinem in palatio debeat decapitari, qd' non intelligitur i barbitonsore faciente sanguinem in phlebotomãdo. a Suspenditur] Adde text. in l. qua actione §.t. ff. ad l. Aquilia. vbi dicitur, Occisum accipere dimus sine gladio, siue fuste, siue alio telo. b Defendendo] & facit Cle. si furiosus, de homi. c Consecrata] & parietes sunt radendi, si ecclesia non esset consecrata secundũ Io An. in d.c. cõsuluisti, & refert ibi Abb. d Reconciliationem] Si.n. excõicatus sepelitur, polluitur ecclesia, ergo multo magis, si consecretur per notorium excõicatũ. e Et hoc tene] Non credo de ea quæ fit in somnis, cum fit præter volũtate regulariter, sed si cum intentione, & prouocatione & esset notum, forte reconciliatione indigeret. De vxorio semine tenet gl. in c. is qui, de senten. excõi. lib. 6. ver. sanguinis, ꝙ polluitur. & hoc Ge. tenet dispu. tãdo i d.c. vnico. f Rñ. ꝙ sic] Ad instar patris carnalis, qui tenetur dotare filiã. l. fin. C. de do. ꝓ mi. sic. n. qui fecit ecclesiam illam construi vel consecrari, cense-

ſm Rod. qa si furiosus, vel ligno cadẽte effunderetur sanguis, ñ esset reconciliãda, & hoc vr̃ velle Hug. de cõs. di. 1. ecclesijs, & Ho. in c. si ecclesia, de conse. eccl. vel al. secũd°, qñ i ea aliqs occidit, licèt sanguis nõ effundat, puta qa suspendit a & hmõi, & itellige đ homicidio violẽto, vel iniurioso ſm no. in c. vnico. e. ti. li. 6. Secus i homicidio casuali, vel cũ qs se đfndẽdo b aliũ occidit, vel si sãct° ibi occidat, qa tũc ñ ẽ reconciliãda. Sed gl. i d.c. vnico tenet ꝙ i hoc vlt. casu polluit, & ẽ reconciliãda, sed nõ lauãd° est loc°, vbi sanguis effusus, est; Et cõiter hoc tenet.
5 Sed quid si qs in ea læ-taliter vulneret, & ex̃ ecclesiã moriat? Res. gl. d.c. vnici ꝙ reconciliabitur, ẽt si sanguinẽ recollegisset i scutella, sed non ẽ ꝯtro, si vulnerat ex̃, & ꝓfugit ad ecclesiã licẽt ibi moriatur & sãguis effundat, non reconciliabitur. Similiter dic ſm Hu. si existẽs in tecto ecclesiæ sagittet non reconciliabitur, qa ex̃ ecclesiã vr̃ factum.
6 Quid si qs sanę mentis seipsum vulneret, vel occidat i ecclesia irato aĩo? Rñ. Ge. in d.c. vnico, ꝙ reconciliabit, si ẽ publicũ, đ sen. ex. ꝯtingit el. 1 qa homicida ẽ. Secus, si esset furiosus, & ñ sanę mẽtis, ar. Cle. si furiosus, đ hom. Terti°, qñ excõicatus sepelit i ecclesia vel pagan°, qa si erat ꝯsecrata c est reconciliãda, & corpora ꝓdictorũ proijcienda, si discerni põt ab alijs, đ ꝯse. di. 1. ecclesiã, & de cons. ec. vel alt. ꝯsuluisti, & ibi Pan. ponit illũ cũ casu se. Quartus, qñ fuit consecrata per notoriũ excõicatũ. Nam ea q̃ consistunt in exterioribꝰ bñdictionib. & consecrationib. facta per notoriũ excõicatum non debent per fideles exercitari ante reconciliationẽ. d Quintus ſm gl in d.c. ꝓposuisti, qñ parietes successiuè reparantur, sed credo sit reconsecranda. Sextus, qñ effunditur semen, de adul. c. significasti. Sed quãdo ẽ occultũ, non polluit, vt tenet gl. in d.c. vnico & ex d.c. significasti, i ver. publicè. & sit publicũ vel ex confessione eorũ q fecerunt, vel rei euidẽtia, & itelligũt qdã de oi effusione seminis criminosa. Nec° đ effusione, q̃ fit i somnis, & ea q̃ fit i mr̃imonio cã ꝓcreãdę ꝓlis, & hmõi ꝯtrariũ tñ tenet cõiter, vt patet i gl. d.c. vnici, & ꝙ ibi no. vt hẽat locũ i oi pollutione humana; & hoc magis ꝯsonat tex. i c. ecclesijs, đ cõ. di. 1. & hoc tene. e
7 Quid si ecclesia ñ erat consecrata? Res. ꝙ q̃uis ecclesia non sit consecrata, tamen polluit seminis, aut sanguinis effusione, vt patet in c. si. de cons. ec. vel al. & dẽt lauari aqua exorzizata tñ per sacerdotẽ, vt ibid.
8 Vtrũ celebrans in ecclesia polluta efficiat irregularis? Res. Ge. in d.c. vnico ꝙ nõ de sen. ex. is q li. 6. tamẽ in ea non dẽt celebrari, de priui cuarũ in princ. Dicit tñ Lap. ꝙ talis est suspẽsus ab ingressu ecclesię, de priu. epõrũ li. 6. & si cũ tali suspẽsione i ecclesia diuina celebraret, vt prius suo agẽs officio, erit irregularis, de sẽ ex. is cui, li. 6.
9 Qũo dẽt recõciliari ecclesia polluta? Rꝫ. ꝙ cũ aqua, de qua in c. consuluisti, & in c. aqua de con. ec. vel alt. & similiter cęmeteriũ, sed meli° habet i pastorali, & sic serua.
10 Vtrũ faciẽs consecrare ecclesiã, possit compelli ad ipsã dotandã? Res. Pan. in c. cũ sicut, de cons. ec. vel al. ꝙ sic. f & dos dẽt esse tãta, ꝙ vnus presbyter cũ ministro possit viuere habito respectu ad obuentiones spirituales. Et si esset collegiata, habetur respectus ad numerũ collegiatorum. Fallit hoc in ecclesijs mendicantium.
11 Vtrũ possit aliqd exigi ꝓ consecratione ecclesię? Res. ꝙ non. vide s. Symo. 3 §. 8.

tur quodãmmodo pr̃, qa dedoxit ecclesiam de nõu esse ad esse.

CONSECRATIO altaris est alia a consecratione ecclesię. c. 1. de cons. ecc. vel alt. Ideo vna sine alia fieri pt̃, de quo vide supra. Altare. §. 4. cũ his qua ibi notaui.

Consecratio

CONSECRATIO cœmeterij quomodo dēt fieri, habetur in pastorali.

1 Qũo polluitur? Res. ꝙ si cemeteriũ est contiguũ ecclesiæ, tũc polluta ecclesia polluitur cemeteriũ, sed ñ è conuerso, vt in d.c. vnico de conse.ec. vel al.libr.6. Si verò non est cõtiguũ ecclesię, vel si est contiguũ sed ñ polluitur ecclesia, tũc polluit̃ p sãguinis, vel seminis effusionẽ, sicut dictũ est de ecclesia. Itẽ qñ aliqs excõicatus, vel infidelis in eo sepelitur, vt in d.c. consuluisti, & ĩ d.c. ecclesiã, el 2. aduerte tñ, ꝙ si essent plura cemeteria ꝯtigua, tñ pariete hñtia ĩ medio seiungẽtẽ ꝙ polluto vno ñ polluit̃ aliud, ẽt si p portã mediã habeatur accessus de vno ad aliud, vt in d.c vnico.

2 Sed qd si pollutio, vel sãguinis effusio fiat in porta ĩ medio posita? Res. Io. An. vt refert Ge.[a] ĩ d. c. vnico, ꝙ illud cemeteriũ ẽ violatũ, cui⁹ cã paries, & porta fuerũt facta, quasi sit ill.⁹ accessio p l.& si ñ sũt.§.pe.& vl. ff.d̃ aur.& ar.le. vbi dr̃, Spectamus, q̃ res cui⁹ rei ornãdę cã fuerit adhibita, ñ q̃ sit p̃ciosior. & iõ legato auro legata sũt vasa aurea, & legatis gẽmis, gẽmea vasa, & ẽm hoc siue gẽmę sint ĩ aureis vasis auro cedent, & idẽ de argento, cum l.se. & dicit Gem. ibidem, ꝙ in dubio paries intermedius vr̃ principaliter factus, vt faciat duo cemeteria, non accessoriè, vt innuit text. ibidẽ.

3 Vtrũ similiter sit dicẽdũ si pollutio, vel effusio sãguinis fiat ĩ porta ecclesię? Rñ. Ge. vbi s̃. ꝙ Io. d̃ Imo. dicit ꝙ sic, qñ ĩtra clausurã ostij versus ecclesiã ẽ facta. sec⁹ si ĩ parte q̃ ẽ ex̃ clausurã arno. p Bar.[b] in l. r. de dona.

4 A quo dẽt reconciliari? Res. ꝙ ab ep̃o, sicut dictũ ẽ d̃ ecclesia cũ aqua bñdicta vt ĩ d.c. ꝯsuluisti.

5 Vtrum debeat quis sepeliri in cemeterio polluto? Res. non, vt in d.c. vnico.

6 Vtrũ corpora excõicatorũ, hereticorũ aut paganorũ sint exhumãda, qñ cõsecrari vult cemeteriũ, vel recõciliari pollutũ? Rñ. ꝙ sic, si discerni pñt d̃ ꝯs. di. 1. ecclesiã el 2.

7 Vtrũ reconciliata ecclesia reconciliatũ sit cemeteriũ? Res ẽm Archi. & Io. An. d.c. vnico ꝙ sic, si est contiguum, aliàs secus.

CONSECRATIO vestimentorum, & vasorum ad diuinũ cultũ necessariorũ, ad quẽ pertinet? Vide s̃. Bñdictio. §. 1. & 2.

1 Vtrũ possit alienari? Res. ꝙ in vsus profanos nullo mõ debent conuerti, quæ semel deo dicata sunt, sed vetustate consumpta dẽnt cõburi, & cineres ĩ ecclesia repõi. c. q semel, & quod ibi no. 19. q. 3. & ĩ regula semel Deo, de reg. iu. li. 6. Pñt tñ vasa ecclesiastica, & calices confracti, seu minuti vendi in casib. concessis, de quib. s̃. Alienatio. §. 3. 10. q. 2. hoc ius, & in gl. pręfatæ regulæ. Integra non nisi alteri ecclesiæ, vel loco religioso, vt in c ligna, de conse. di. 1.

CONSECRATIO virginum quo t̃pe debet fieri? Res. ꝙ in die Epiphaniæ, & ĩ natalibus apostolorum, & per totã hebdomadã resurrectionis, & omni die dominico, vt no. 20. q. 1. §. velantem, & c. se. & ĩ casu necessitatis. puta periculi mortis, oĩ die priuato. 20. q. 1. deuotis, & in gl. c. 2. de conse. ec. vel ait Inn. ĩ c. 1. de temp. or. tenet, ꝙ ẽt in solẽnib. festiuitatibus pñt cõsecrari.

1 A quo debent consecrari? Res. ꝙ ab episcopo proprio, vt in d.c. deuotis.

2 Vtrũ illa, quæ est corrupta sit consecrãda? Res. ꝙ ñ. 26. di. acutius, & d.c. deuotis, & c. iuuẽculas, ea. q. & q̃uis fuerit violẽter corrupta, tñ consecranda non ẽ, quia licèt corona ei duplicet̃ quantũ ad meritũ, non tñ habebit [c] aureolã virginũ, vt no. in sum. 32. q. 5. facit. c. illę autem famulę, ea. q. Sed Theo. tenent, & bene, quod habebit, & nec propter hoc non consecratur, sed qa ecclesię non constat, an consenserit, vel ne.

a Ge.] ibidẽ arguit ad partes. Adde tu Bal. consi. 17 vbi dicit, ꝙ qua do homicidium ẽ commissum intra confinũ duarũ villarũ, & non apparet, in cuius territorio sit cõmissum, vterque iudex poterit cognoscere, licèt sit loc⁹ præoccupationi.

b Per Bart.] Ibi ait, ꝙ appellatione cloacę continetur ostiũ eius, & facit ad statutũ di. si quis offenderit in domo, ꝙ si offenderit in ostio, verificatur statutum qa appellatione domus continetur ostiũ, & talia q̃ sunt fixa ædib. ẽt si p̃tendantur extra domum, vt l. si aquę ductus, ff. de contrahen. empti. & l. Iul. §. si. ff. de act. empt. l. fundum. §. pen. & si. e. ti. l. cæterã §. senatus, de legat. 1. Intellige tamen, ꝙ si est factũ intra clausurã domus, intelligitur factũ ĩ domo, sec⁹, si extra clausuram ostij l. 1. §. in flumine, ff. de flumi. & vr̃ colligi expressè in l. 1 §. de inspiciendo, ff. de ventre inspi. p hoc in c. mulieres, de iudi. li. 6. de stat. reg. c. 1. e lib. Adde Bar in l. item apud Labeonem § conuitiũ, ff de iniur. & in l. meminisse, ff. de of. proconsu. & leg. Bal. in l. data opera C. qui accu. non pos. & in l. Gallus. §. ille ca sus, de liberis & posthu.

c Habebit] Scilicet aureolam, & de hoc San. Tho. 2. 2. q. 152. art. 1. ad pe. & vlt.

3 Quid fiet de ea, quæ occultè corrupta fuit, & nisi consecretur, imminet scandalum? Res. quod eps simulabit eã ɔsecrare faciẽdo ea, q̃ non sunt de substantia ɔsecrationis, & omittendo substantialia, quod licet, sicut patet in c. 1. de his quę vi me. ve. causa fi. & facit c. vtilem. 22. q. 2. & nomẽ virginitatis mutabit in nomẽ castitatis. a

CONSENTIRE videtur s̃m Inn. in c. in Genesi in gl. in ver. collatio, d̃ ele. q̃n quis tacet b in actu honorabili, seu ɔcupiscibili. sed in actu vitupabili, c & p̃iudiciali, & i quo esse verecundũ loq & ɔtradicere plerũq; vr̃ dissentire. l. fili⁹ fa. § inuitus, & ibi glo. ff. de ꝓcu. & ẽ gl. in l. q patitur, ff man. & gl in c. plerunq; 2. q. 7. limitat Io. d̃ Imol. in c. vestra d̃ loca. & gl. i c. diaconus. 27. di in d. l. q patit, q̃n act⁹, q fit in p̃iudiciũ, valet ẽt illo ɔtradicẽte, sec⁹, si nõ valet, nisi p̃sens ɔsentiat q. tũc tacens habetur pro consentiente. Exẽplũ primi vẽdo rẽ alienã dño p̃sente & tacente, & sic non valet, q. ẽt eo absente, vel cõtra dicẽte potuit vendi, in p̃iudiciũ vẽdentis, vt no. in l. rẽ alienã, ff. de ɔtrahẽ. emp. sicut, & legare possum rem alienã in p̃iudiciũ sui hęredis, vt no. i c. fili⁹, de testa. Exẽplũ secũdi, d ipignorat qs rẽ alienã p̃sente dño, & sic valet, vt not. in l. Casus, ff. d̃ pig. ac. & de hac di. hẽs tex. singularẽ i l. sæpe § cur aũt his, ff. de re iudi. facit l. si seruus cõis, ff. d̃ do. iter vi. & vxorẽ, vbi frater donans rẽ cõem sibi & fratri p̃nte fratre, & ñ ɔtradicẽte valet cõcessio, facit c. cũ inebar d̃ his, q̃ fi. a pla.; vbi si p̃latus ɔtulit beneficiũ præsente capitulo, & non contradicente tenet collatio. facit qđ; no. Bal. in l. si tutor C. in q cau. in inte. re. nõ est ne. vbi dicit, quod si qs scit aliquẽ se gerere ꝓ eius procuratore, e tũc si ɔtradicẽdo p̃t illũ ipedire, si tacet, ɔsentit. Sec⁹, si ñ p̃t ipedire. simile decisionẽ ponũt dñi de Rota in hñtib. cãm cõem, si vn⁹ illorũ ɔstituit ꝓcuratorẽ, vt ɔsentire videantur, si p̃nt ipedire, & qđ not. Bal. in l. 2. §. si vir, ff sol. ma. vbi dicit, quod q̃n cõsensus reqritur ad habilitandã personã non cõtradictio hr̃ ꝓ consensu, vt i l. quo. n. §. 1 ff. rẽ ra. ha. ex quo arguit Bal. quod satisfactũ est statuto Florentinorũ requirẽti cõsensum consanguineorũ i cõtractibus, si ɔsanguinei sciũt, nec ɔdicũt ꝓ quo facit illud singulare dictũ Bal. i l. potuit in vlt. q. C d̃ iure delib. vbi vult, quod si pupillus maior infantre vnã cũ tutore igress⁹ est possessionẽ, q p hoc hæreditas ẽ legitimę cõprehẽsa. Nec obstat, quod autoritas debet p̃stari verbis expressis, vt facit l. 1 ad fi. ff. d̃ aut. tut. qa hoc ẽ verũ circa actus expssos, sed in tacitis tacitè loqmur reb. istis, & factis, iuxta illud, & factis loqmur ar. in l. de quib⁹. ff. de leg. & l. itẽ quia ff. d̃ pa. facit, quod idem Bal. in l. man datũ, C. man. in 2 col. dicit quod societas ɔtracta cũ p̃re intelligitur cũ filio renouata si interueniat patientia tutoris. Idẽ aliud dictum i l. post mortẽ, ff. de adopt. vbi

a Castitatis] Loquitur hic de velo cõsecrationis non de velo pro fessionis, vel ordinationis, aut prælationis, de quibus per gl. in d c. deuotis.

b Tacet] Not. quod tacere est quoddam medium inter expressã voluntatem, & contradictionem expressam, gl. in regula, qui tacet, lib 6. & Pa. in c. nonne, de præsump. vbi plenè de hac materia.

c Vituperabili] Vt in officio procuratorio, vel quod res sua seruiat, quia necessarius est expressus cõsensus.

d Exemplum secundi] Istud tamen exemplum reprobat Ioann. An. vt refert Pa. in cap. nonne, de præsump. vbi dicit, quod ista obligatio pignoris non præiudicat domino, allegat l. tutor § contrariam ff de pign. act. vbi dicitur, quod contra pignorantem rem alienam datur pignoratitia cõtraria. Nec mihi p̃iudicatur, si me p̃nte rem meam obligas per l. sicut. §. non videtur, ff. quib. mo. pig. vel hy. sol. vbi dicitur. quod si dominus rei vendidit rem alicui obligatam p̃nte creditore & tacẽte, nullum preiudicium fit ipsi creditori, cum sciat ius suum vbique durare. Nec ob. lex allegata, quia loqui tur inter coniunctos.

e Pro eius procuratore] Adde famosum dictũ Inno. in c. ex parte decani, de rescri. vbi si aliqs agit noĩe meo sine mandato, me p̃nte & non contradicente, dicitur agere de voluntate mea, & dicor sibi mãdare. Contrarium tamen tenet Inno. idem in c. q̃uis, de re iudica. Imo. & Areti. in l. 2. §. voluntatẽ, ff. solut. ma. non multum insistã, vide tu Alex. in repe. l. sæpe, ff. d̃ re iudi. Adde, qđ not. doc. in d. §. voluntatem, vbi pater dicitur agere de voluntate filiæ, quando est p̃ns, & non cõtradicit, Et similis tex. in l. dotem, ff. sol. ma. & in e. 2. de his, quæ fi. a præl. in ver. cõuentus, sciente & non contradicente. Adde Abb. in c. significasti, de foro compe. vbi concludit, quòd si clericus prorogat iurisdictionẽ iudicis alieni p̃nte suo episcopo, nec contradicente dicitur. suus eps consentire. similis est decisio per Io. An. d. An. & alios in c. pe. de off. deleg. de prorogãte iurisdictione de loco ad locũ p̃nte vicario. Decidit ẽt An. de Ilernia in c. imperialem §. præterea, de ꝓhi. ali. feu per Fe de. quod si aliquis cognoscit de causa feudali p̃nte dño

idem Bald. dicit, ꝙ si filius vixit seorsum a patre negotiãdo vt emãcipatus ꝑ 10. annos patre sciente & patiẽte, præsumitur emãcipat[a].

1 Sed nũquid in actu negatiuo requiratur protestatio, nè videatur cõsentire? Res. ꝙ in actu negatiuo abstinens & tacens non habetur pro cõsentiente.[a] facit qđ no. Host. & Inno. in ca. olim inter, de re. spo. & qđ no. in Cle 1. de procu. iũcta gl. l. fi. ff. de procur. Similiter no. ꝙ qñ duo proponũtur vni, & solũ negat vnũ, videtur alterum affirmare vt in c. nonne bene dicim[9], de presum facit. c. 1. đ post. præl. Sed bene attende illã q. quomodo tacens vr̃ consentire, quia vr̃ esse quasi brocardica questio, qa multas patitur limitationes.[b]

2 Vtrum existẽtes in consilio, & tacentes, qñ aliqđ malum tractatur, sint culpabiles? Res. ꝙ existentes in consilio inuoluntur peccato, & tenẽtur ad restitutionem de dãno, & similiter de quibuscunque alijs, qñ malo obuiare possunt, & ñ faciunt. Ratio, quia qui tenetur loqui, & tacet, cõsentit in eius præiudicium. l. de ætate. §. qui tacuit, ff. de interrog, act. & c. si post ꝑstitum, de conse. lib. 6. Quilibet autem de vniuersitate tenetur votum suum exprimere in concernentib[9] facta communitatis ex debito[c] officij, arg. in c. 1. de his, quæ fi. a ma. par. cap. Et ideò ibi dicit Innoc. ꝙ nisi contradicat, si aliqua ibi male agerentur, habetur ꝑ consentiente quò ad peccatum,[d] & quò ad pœnã. Quod quidem vniuersaliter quò ad culpam habeo pro indubitato de quocunque, qui potest obuiare peccato, nè cõmittatur, & non facit. 2:. q. 5. hęc videtur. Sed de pœna non credo nisi in prælato, vel cui ex officio competit, vt istis, q habent vocem in capitulo, argumen. eorum, quę not. in capitul. negligere. 2. quęst. 7. vel nisi dolosè taceat, & non prohibeat, arg. eorum quæ not. in cap. quantæ, de senten. excomm. & secundùm hanc distinctio. limita Bartol. in l. verum, ff parici. vbi vult, ꝙ solùm teneatur obuiare, qui est subiectus illi qui dẽt offendi, sicut seruus,[e] filius, & glo. in l. culpa caret, ff. de re. iu. & tex. insti. de pu. iud. §. alia, quæ vult, ꝙ conscius, quanuis extraneus sit, puniatur, intellige, qñ habet ex officio vel quando dolosè non ꝓhibetur, vel in crimine læse maiestatis. l. quisquis, C. ad l. Iuliam maiestatis.

dño & non contradicente, hr̃ pro cõsentiente, & sic limitatur. c. cæterum, de iudi. & c. 1. an apud iudicem quæstio feudi. Adde qđ sing. dicit Ang. in l 1. §. Marcellus, ff si cui plus, quã per l. Falci. per vnam gl. ibi dicit se multotiens habuisse honorem in palatijs, ꝙ vbicunque statutum mandat aliquid fieri citatis aliquib. vel cum consensu, vel voluntate aliquorũ, certè eorum præsentia operatur consensum, si non contradixerint. Idem tenet Ab. in ca vestra, ad fin. de loca. & ic fi. 3. col. de ferijs. Sed aduerte, quia albi vr̃. vna gl. singu. ꝙ si pẽ imperrat legitimationẽ filij naturalis filio sciente & nõ cõtradicente, nõ per hoc ſẽ cõsentire, in l adoptionibus in ver. non contradicendo, ff. de adop quam allegat pro sing. Rom. sing 497. tñ videtur mihi, ꝙ illa glos. dicat cõtrarium. Item Io. An. in ca. nup de testi. concludit, ꝙ si testis nõ iuratus deponat cõtra me præsentem, & non contradicentem, nõ per hoc videor consentire, ꝙ deponat non iuratus, quod nota, ex quo iuramentum potest remitti. ca. tuis, de testi. glos. in l. 1. & ibi Bart. ff. de testi. Adde etiam Bal. & Pau đ Ca. in l. inuitus, per gl. ibi. C. de procur. ꝙ si in instrumento dicatur, Talis constituit Titium procuratorem suum ibĩ pręsentem & intelligentem, non per hoc intelligitur acceptasse procurationem, nisi dicat, & acceptantem.

a Pro consentiente] Pone exempl[illegible], Episcopus excõicat aliquem, ille appellat, si tamẽ postea sinæ obedit, non intelligitur tamen appellationi renunciare, nec sententia intelligitur ratificata, maximè si ꝓtestetur, hæc Inn. in d. c. olim inter, in fi. Aliud exemplum in d. Clemen. 1. qui suscipit procuratorij chartã, si protestetur non per hoc se velle esse procuratorem, non obest ei illa receptio gl. autem in d. l. fi. declarat text. quòd procur. ad duas res datus, si vnã petat, non videtur renũciari petitioni alterius.

b Limitationes] Attamen not. ꝙ qui tacet interdum, confirmare videtur, vt in regula, qui tacet, in 6 facit c. si seruus 54 dist. Vbi si seruus ordinatur domino presente, hr̃ dominus pro consentiente. Et l. 2. § voluntatem, ff. sol. matr. vbi dicitur ꝙ pater gens de dote filiæ, de ipsius voluntate videtur agere, si non cõtradicat. Item votum emittit. 27. di. c. 1 Et dissimulatur. 65. di. c. fin. ibi glo. fin. & immunitatem promittit. 43. distinct. sit rector offert. 10. q. 2. ca. 1. occidit. 43. di. Ephesius, nisi taceat ex causa, puta prpoter scandalum, de rescri. ca. nihil prodest, de cognat. spiri. super eo. & c. mulieri, de iureiurand. &c.

c Debito] Vide quæ no. Pa. in c. 2. de his, quæ fi a præla & in c. 1. đ his, quę fi. a ma. parte ca. &c.

d Peccatum] Et no. ꝙ eo ipso, ꝙ quis põt obuiare malo, & non obuiat, præsumitur dolus No. Pa. in cap. quanto, de sen. ex. ratio est, quia præsumptio est contra non obuiantem, & dolus probatur per cõiecturas, vnde necesse est, vt purget eas &c.

e Sicut seruus] Vt l. 1. §. si seruus, ff. ad Sil. vel in filio, si fuit sciens de morte pr̃is, vt l [illegible] ff. de pari Idẽ

3 Qñ debet præstari consensus? ℞. vt colligitur ex Bar. in l. si quis mihi bona. §. iussum,[a] ff. de acqui. hæ. & Pa. in c. cum nos, de his quæ fi. a præl. & ab alijs do. ibidem, ꝙ quãdoq; in actu requiritur[b] iussus alicu'; & tũc debet præcedere, vt in d. §. iussum. quandoq; requiritur autoritas, i. cõsensus autorizabilis; & debet interuenire in ipso actu, secundũ quod verbum sonat vel modicũ ante, seu immediatè post, vt ĩ d. §. iussum, & in l. obligati. §. tutor, ff. đ au. tu. & insti. eo. §. tutor. qñque requiritur licentia; & dẽt pręcedere, c. licet, de regula. qñque consilium; & debet requiri ante, & expectari responsum, c. cum in veteri, de elec. qñq; requiritur consensus; & tũc si de solennitate[c] actus requiritur, vt interueniat certo tẽpore, non potest interuenire post. c. auditis, iuncto c. quia propter, de elec. aut non requiritur certo tẽpore, sed simpliciter ad validitatem actus; & tũc, si actus tenuit, potest cõsentire semper, vnde canonicus ↄtemptus in electione, põt consentire, qñcunq; vult c. qđ sicut, de elec. Si verò actus non tenuit; & tunc potest ẽt interuenire post factum, sed validat actũ non vt ex tunc, sed vt ex nunc.[d] facit quod not. glo. in regula, ratum, & in regula, ratihabitio, & in regula, non firmatur, de regu. iu. lib. 6. quod limito verum in alijs, sed non in sacramentis.[e]

4 Quid requirit̃, vt ratihabitio ↄfirmet actũ p̃cedentẽ? ℞. Bal. ĩ l. fi. C. ad Mace.[f] & in l. obseruare. §. fin. ff. de offi. procõ. multa dicit. Sed tu dic clari', ꝙ primò oportet sit factũ noĩe meo, vt in d. regula, ratũ. Intellige ſm gl in c. cũ quis, de sen. exc. lib. 6. factũ noĩe meo, quando mea ↄtemplatione[g] fecit. Secundò ꝙ habeam ratum tanquam gestum noĩe meo. nam possum habere ratum factũ, sed qualitatẽ facti non, l. ꝙ sit factum nomine meo. l. cũ interdictę[h] vẽditionis, C. arbi. tu. & no. in l. Pomponius,[i] la 1. ff. de ne. gest. & ista est opi. Ia. de Are. approbata in l. 1. §. deiecisse, ff. de vi & vi ar. & p glo. secundùm Bar. ibidem in §. sed & si cum quis,[k]

de vasallo, si fuit sciens de morte dñi eadem rõne. Idem de eo, qui fuit sciens de turbatione ciuitatis suæ, vel de alio commisso in ciuitatem suam, vel in principem, vt l. quisquis, C. ad l. Iul. maie. Sed Bald. apud Florentiam de dño Donato de Bardis consuluit contrarium, vt refert. Alex & Imol. in addi. ad Barto. Vnde ipse Bald. dicit, ꝙ anima Barto. & omnium, qui eum sequuntur, crucientur in inferno. Et not. Cano. in c. fina. de his, qui propri. fi. occi. & de hac reuelatione vide ẽt quod no. Io. And. in c. Petrus, de homi. Spe. in tit. de leg. 2. §. iuxta, ĩ 4. col. ver. quid si amici & Ale. post Bart. in l. ciuile, C. de fur. videtur tamẽ ꝙ pater non tenetur reuelare filium, per text in l. milites agrum, §. desertorem, de re iudi.

a § iussum] Exẽplum, filiusfa. institutus heres, iussu patris debet adire.

b Requiritur] Exemplũ pone in tutore, qui in actu gerendo per pupillum autoritatem præstat; ex post verò facto nihil ageret.

c Solẽnitate] Pone exemplum in electione, in qua omnium electorum debet interuenire consensus qa si minor para congregaretur, vel non seruaretur vna de tribus formis, de quibus in d. cap. quia propter, non valeret, nec ratificari posset.

d Vt ex nunc] Adde, ꝙ iste est casus. d. c. cũ nos. Vbi alienatio temporalis facta sine cõsensu capituli per ratificationem eius roboratur. Vnde licet concessio facta per prælatum capitulo reclamante sit nulla, tamen si capitulum tractu temporis consentit, valebit concessio, prout ex nunc, idest non a tempore primæ concessionis.

e In sacramentis] In quibus. s. requiritur saltem virtualis intentio consensus, & applicatio. Nam si sacramentum non conficitur, nunquam tractu temporis efficitur sacramentum.

f L. fi. C. ad Mace.] Ibi est text. de filio, qui iussu patris pecuniam mutuo accepit, si pater ratum habuit, habetur, ac si a principio consensisset, & ibi ponitur regula, ꝙ ratihabitio retrotrahit & loquitur ibi đ eo. quod gestũ ẽ nomine meo realiter, sicut loquit̃ glo in d. regula ratum.

g Cõtemplatione] Loquitur. n. de eo, quod noĩe meo gestũ est vocaliter. Nã pone, ꝙ quidam clericus dixit, vel intulit Titio iniuriam. Tu amicus Titij percussisti clericum contẽplatione Titij. Titius hẽt ratum, & incidit in canonem, quia ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur, vt ibidem. Si. n. non esset facta percussio noĩe meo, licẽt peccarem ratũ habendo, non tamen essem excommunicatus.

h L. cum interdictæ] Approbatur, seu ratificat̃ ibi interdicta vẽditio facta a tutore, sed modus non approbatur qa fraudauit ẽt preciũ. vnde mãdat ibi restitui, ita probatur ibi in princ.

i L. Põponius] Not. enim ibi, ꝙ gesta põt haberi rata, absq; ꝙ dolum in his gestis cõmissum habeã ratum. Et vide ibi optimam & longam Bart. doctrinã.

k § Sed si cum quia] Scilicet in d. l. 1. ff. de vi & vi arma. glo. est ibi in ver. sed & si ratum. Adde etiam secundum Bart ꝙ lex, quæ dicit, quod meo nomine non est gestum, ratum habere non possum, intelligitur, vt per illam ratihabitionem negotium trahatur ad me, & incipiat ad me pertinere, vt l. si pupilli. §. sed si ego. Sed si volo ratum habere in præiudicium alicuius mei iuris, tunc bene possum, licẽt meo nomine non sit gestum, vt l. si fundus. §. 1. ff. de pigno. Nam si pignorasti rem meã tuo nomine, possum habere

licèt secundùm Bal. sit gl.[a] cõtra ibidem in §. quoties. hic tñ aduerte, ꝙ non solũ ratihabitio expressa sufficit, sed etiã tacita in maleficijs, vtputa quia non reuocat post, quã scit, quod est factũ nomine eius, aut non cõtradicit, vt l. non cont.[b] c. 1. in fi. de offi. deleg. c. cũ olim, el 1. & gl. in ver. protinus, C. de incest. nup. l. cũ ancillis,[c] & not. gl. in c. cũ in positionibus, de iureiu. lib. 6. quia tũc est ratihabitio præsumpta. 2. q. 1. notũ. secus esset[d] in non maleficijs. Tertiò ꝙ actus non requirat præsentiam, quia q̃ præsentiam requirunt, ratihabitio non põt confirmare, Insti. de aut. tu. §. tutor. Quartò requiritur ſm Pa. i c. 1. de cõuer. infi. ꝙ extrema sint habilia ad illum actũ perpetrandum, s. tẽpus, in quo actus gestus est, & ratihabitionis tẽpus, quia si vnũ istorum deficit, nõ procedit ratihabitio, quia cum ratihabitio sit fictio iuris, non põt procedere sup im possibili de quo plenè per Bar. in l. si quis pro emptore, ff. de vsuca. Exemplum, quidam noĩe infantis inter fecit: maior factus ratũ hẽt; certè talis ratihabitio non retrotrahitur, quia impossibile erat tunc temporis talem mandare. Exemplum de alio extremo. Ab aliquo habebam terminum ad aliquid agendum,[e] amicus meus noĩe meo fecit, ego post terminũ ratum habui; non retrotrahit, quia sicut post terminum nõ potuissem verè facere, sic nec fictè. Rõ, quia vbi certũ tempus est substantia, ibi oportet obseruari tempus, aliàs actus est nullus ipso iure. ff. de excu. tuto. l. scire oportet. §. consequens, quia recedere a tempore est recedere a forma. ff. de ver. obl. l. qui Romæ. §. Augerius. vide bonam glo. l. si ego, ff. de ne. ge. in fi. & pro hoc facit tex. in l. bonorum, ff. rem ratam ha. vide bonam glo. in c. quàm sit, de elec. lib. 6. in Cle. quod circa, de ele. vbi dicit, ꝙ fictio nõ potest id, quod sui naturã est impossibile. q. 14. vbi subtiliter loquitur, exemplum insti. de adop. §. minorem, vbi quis non potest adoptare eũ, quẽ non antecedit per tot annos ꝙ eum generare posset. Similiter non posset fingi ꝙ quis viueret hodie, qui 300. annis præteritis mortuus est, insti. de ex. tu. §. sed si in bello. Quintò requiritur ſm Inn. in c. prudentiam, de offi. dele ꝙ illud, quod quis facit, valeat, vt sit aliquid, quia quod nihil ẽ, nõ potest ratum haberi. vnde excommunicãs nomine alterius non valet, licèt ille ratum habeat, nisi ipse, qui potest, excõmunicet.[f] Similiter si quis iurisdictionem faciat nomine iudicis, non potest ratũ haberi, quia quæ facti sunt, & solennitatem requirunt, non possunt rata haberi. Et ideo cum sententia a non suo iudice lata sit nulla, de iudi. at si clerici, & cum aliæ solennitates requirantur, quas ipsemet, qui ratum habere vult, si omitteret, non teneret, quod facit. ergo nec ratum habere potest, si ab aliquo omittantur; facit dicta l. obseruate, in fine. Sextò requiritur, quòd possit mandatum per alium fieri, quia si per alium non potest fieri, ratihabitio non retrotrahitur, vtputa facit quis adulterium, vel fornicationem nomine meo, non possum ratum habere, vt dicit glo. in l. 1. §. quotiens, in ver. mandato, ff. de vi & vi arma. & Cy. in l. non ideo minus, C. de accusa. & Geminia. post glossam in ver. alios, in capitu. sciant cuncti, de elect. lib. 6. limita istud verum in alijs, quæ non sunt delicta, sed quò ad delicta, licèt non propriè committat, sed interpretatiuè, ideo eadem pœna

punietur

habere ratũ, vt mihi præiudicet pignus, nec possũ dicere rẽ nõ obligatam, non tñ vt possem agere, vel conueniri pigno ratitia actione Si mihi er si vendis rem meam nomine tuo, possũ habere ratũ, & mihi præiudicare i ter vẽdicatione. Nõ tamẽ, vt possi in agere, & conueniri ex empto & vendito, vt sic negotium traha tur ad me. l. si mẽ C. de rei vendi.

a Sir gl. contraria] Nõ video in illo. § aliqua gl. contrariari his, quæ dicta sunt, nisi ꝙ gl. ibi i ver. quoties, ait, ꝙ i generali mãdato non videtur illicitũ mandari. ff. de cond. inde. l. si procur. § ꝙ si in debitum.

b C. 1 vt li. non conte.] Et ibi bona glo. quæ relata ad tex. dicit, ꝙ dominus punitur contumacia procuratoris, quãdo eam scit, & non purgat, quia tũc intelligitur eam ratam habere.

c L. cũ ancillis] Ibi habetur de ꝓcuratoribus non reuelantibus delictum decurionum contrahentium cum seruabus suis; puniuntur pœna, de qua ibi, & adde hanc l. ad ea quæ habentur, supra §. 3. &c.

d Secus esset] Quia s. ratihabitio tacita nõ sufficit; de hoc in regula, ratihabitionẽ, de re iu. lib. 6. & ibi bona glos.

e Agendum] Puta ad soluendum 10. Titio, vt consequatur æquũ.

f Excommunicet] Sequit Abb. in d c. prudẽtiã, in 6 col. Et dicit illa dicta esse verissima notabilia. Et vide, & not. in regula Ratum in Mercur. per glo. 9. q. 2. in summa. Aliquid not. in l. 1. C. qui pro sua iuris. & in l. 1. C. communia vtri. iudi.

punietur tãquam eiusdem delicti particeps & mandator, vt no. Bal. a in l. vnica. §. nè autem, C. de ca. tol. Septimò ꝙ lex non requirat nisi delictum simpliciter, quia si lex requireret maleficium, & per prius machinationem, seu tractatũ, non sufficeret sola ratihabitio. facit glo. fi. & Io. An. in c. t. de conuer. infidelium, ex quo patet, ꝙ licèt mulier habeat ratum homicidium viri post mortem, tamen, quia requiratur machinatio per prius, idõ non impediet matrimonium sequens cũ illo q occidit ſm Ge. b in c. cum quis, de sent. exc. li. 6. in fin.

5 Vtrum actus, qui debet expediri per consensum in communi præstitũ, valeat, si singuli consentiant vt singuli, non collegialiter? Rñ. Pa. in c. cum in ecclesia, de causa pos. & proprie. ꝙ nõ vt in c. in Genesi, de elect. & l. 2. C. de decurio. nec est speciale in electione, quãuis glos. c dicat cõtrarium in ca. 1. de re. eccle. non ali. li. 6. Sed tu tene, ꝙ non valet. & hoc sentit postmodũ Io. An. ibidem in nouella, & firmat Io. Cal. in d. ca. cũ omnes, de consti. & Bar. in l. omnes populi, ff. de insti. & versi. tractus, Supra, ciuitas, in prin.

CONSERVATOR d qs pt esse? Res. q. si datur a Papa, oportet, ꝙ sit eps, vel superior prælatus, vel abbas vel habens dignitatẽ vel personatũ in cathedralibus, aut collegiatis ecclesijs. Idem ꝙ nõ sit de iurisdictione, vel dominio, seu districtu ecclesiastico, vel temporali illius, cui datur ꝓ conseruatore, exceptis illis, qui regibus, & reginis dantur. Item ꝙ non sit conseruator conseruatoris sui, habentur hæc in c. hac cõstitutione, de of. del. li. 6. & extra ciuitates, vel diœceses, in quib. fuerint deputati, vel alibi, q̃ in ciuitatibus seu locis insignib⁹, vbi copia possit haberi peritorũ, ꝓcedere ñ pñt. nec aliquos vltra vnã dietã a fine diœcesis eorundẽ trahere pñt, vt in d. c. hac cõstitutione.

1 De quib. possint se intromittere? Res. ꝙ solũ de manifestis iniurijs, & violẽtis, & si de alijs se intromiserint, vel ad ea, quæ iudicialẽ indaginẽ requirunt, suam prãtẽ extẽderint, sunt suspensi ꝑ vnũ annũ ab offõ, f pars q̃ hoc fieri ꝓuocauerit, excõicationis sniam incurrit ipso facto, a qua non poterit absolui, nisi primò satisfaciat integraliter de expẽsis, vt in d. c. hac cõstitutione, & ibi Ge. vt infra.

2 Quæ expẽsę debẽt resti tui? Rñ. Ge. ibi. g qđ solũ legitimæ, & ꝑp hãc cãm factę. 2. q. 1. c. in primis. h Et primò dẽnt restitui añ, q̃ absoluat đ iud c. 1. đ sen. ex. venerabi lib. §. idẽ, li 6. & 2. q 7. accusatio, el 1. in fi. vbi đ hoc. §. 11. q. 3. excõicatos, in gloss.

3 Quid si re⁹ negat notoriũ, & actor vult ꝓbare? Rñ. ꝙ cõseruator cognoscere poterit quia qlibet iudex cognoscere pt, an sua sit iurisdict. l. si qs ex aliena, ff. de iudi.

4 Quantũ durat eorũ officium? Res. ꝙ vsque ad obitũ cõcedẽtis. & tunc expirat quò ad negotia non cœpta, vt in d. c. i hac cõstitutione.

a Vt not. Bald.] in versi. Tu alij vbi subtiliter dicit, quòd quidã sunt actus naturaliter inserti, vt puta edere, bibere, coire, & ista non possunt per alium explicari, sicut euidenter patet. Nam, vt dicit Aui. De⁹ gloriosus dedit vnicuique id uiduo propriam cum prehensionem, quam alteri cõmunicare impossibile est. Et ideo nemo per alium comedit, vel cum cubit. vnde qui mandat adulterium fieri, non ẽ adulter, nec verè nec fictè, nec propriè punitur de mandato, sed tãq̃ fautor adulterij, hac ille.

b Secundũ Ge.] Adde glos. idem tenentem in c. si quis inuẽtæ. 31. q. 1. & Abb. in d. c. 1. de conuersi. in fin. super illa glo. vbi multùm eleganter & subtiliter loquitur. & vide matrimonium. 4. impedimento criminis. § 7.

c Quamuis glo.] In ver. 2. & adde Ab. in d. c. cũ omnes, cum additionibus ibi positis & est communis sententia, & gl. in d cap. 1. est reprobata.

d De conseruatoribus, & literis cõseruatorijs adde nouã iura. Synod Tri. sess. 7. c. 14 sess. 14. c. 5. de refor. P. V.

e Conseruator] Conseruatores possunt dici episcopi secundum gl. in c. 1. de offic. dele. lib. 6. Qui hñt conseruare viduas, pupillos & orphanos ab oppressionib. & iniurijs, đ so. cõ. ex parte. Interdũ dantur isti cõseruatores, vt defendant contra latrones & ꝑdones, interdũ contra eos, q eorum priuilegia infringũt, interdũ lati⁹ vt defendant ab iniurijs, & offensis. & in nullo de ãnrũ casuum habent iudicialẽ indaginẽ. i. nõ pñt ꝓcedere per viã iudicij. De manifestis ergo solũ pñt cognoscere, & intelliguntur solũ manifesta illa, q̃ notoria sũt & ita patentia, ꝙ nulla probabili tergiuersatiõe celari pñt, de coha bi cle. & mul. ca pitu. fin.

f Ab officio] Et ẽt a bñficio, qđ ẽ eius sequela, ſm gl. ibi in ver. officio dele. li. 6. quã sequũtur Io. Mo. Arch. & Gem. vt ipse refert ibidẽ in ver. vt autem, super d. gl.

g Ibidẽ] Super ver. pars verò, in ver. quæ expẽsæ.

h In primis] Est i ver. Gloriosus sũt consiliolus, & ibi bona gl. q longtur de expensis in verbo, expendisse, & in el lige, q̃ legitimæ expẽsę sunt, quæ fuere in adducato, scripturis, in eundo, & redeundo, & simil.

i Dic. c.] In ver. officium, & dic ipso iure, vnde si postea ꝓcedit et

In non cæptis, processus esset nullus secundũ gl. ibi.
a Dict c.] In fine. & hoc propter verbu ıı, o nnino.
b Recipere] Vnde Aug. dicit, ꝙ a puero nõdum an. niculo paratus est d. ceri. 13. q. 3 si habes. Aliàs stultus esset. 11. dist. de Constantinopolitanæ. Qui enim bono cõsilio nõ acquiescit, amittere debet dignitatem, exemplo Roboam, qui senioribus non credidit. 7. q. 1. Denique, vel ad instar vxoris Loth q̃ conuersa est in statuam. Ea. n. sirmitate nitũtur, q̃ consilio geruntur. l. 1. C. de repud. cum ẽt eṗs debeat de rebus ecclesiæ dispone re consilio clericorum. ca. nouit, de his, quæ fi a prælε. Nec excusatur quis, si potuit scire, & noluit. facit l. in bonorum, ff. de bo. pos. & l. regula, d iu. & fac igno. Nec iudici licitũ est deuiare a responsis prudentum, Insti. de iure naturali. § responsa.
c Vtile id esse, & a quibus requirendum consiliũ adde D. Ambro. li. 2. de of c 8. 9. xj. & xij. adde q̃ copiosè sunt a me annotata ad Reperto. inquisitor. praui. hæret. ad hãc vocẽ. P. V.
d Cõsilio dato] Regula est in 6. Nullus ex consilio, dũmodo nõ fuerit fraudulentum, obligarur, quia tenetur explorare, an sibi expediat, & deliberare, & nullus tenetur consiliũ alterius sequi, facit. c. cum olim, de arbitris, cum his quæ hic allegantur. Si tamen est fraudulentũ, bene obligatur consulens, licèt duret ratio supradicta, sed hoc est ratione fraudis, exẽplifica p canonẽ. 86. di tanta, & c saue, de renun.

5 Circa munera, & expẽsas assessorum, & notariorũ tenetur obseruare, qđ delegatis statutum est, de quo vide infra, Iudex. §. 9. cum seq.

6 Quid de attentatis per conseruatores cõtra ṗmissa? Res. ꝙ irrita sunt ipso iure d. c.[a] hac constitutione & hæc vera sunt, nisi in eorum literis alia potestas eis daretur, vt fit cõmuniter. Et sic patet, quòd hodie parum valet hæc prouisio.

7 Sed quid si alius, q̃ ille, cuius est conseruator, procuraret, vt se intromitteret de alijs, nunquid esset excõicatus? Res. Ge. i d. c hac constitutione. ꝙ non, nisi participaret cũ parte post, q̃ excõicationẽ incurrit, q̃a tũc ligaretur eadẽ excõicatione participãdo in criminε criminoso, aliàs non.

8 Quis ṗt absoluere istũ? Res. Ar. Io. Mo. & Io. An. in d. c. hac constitutione, ꝙ ordinarius, ex quo conditor canonis nõ sibi reseruauit, hoc Ge. ĩ d. ver. pars verò q̃.

9 Vtrũ possit vices suas alteri committere? Resp. ꝙ non, nisi citationes, & sniarum denunciationes, nisi aliud spãliter ĩ eorũ literis ptineat d. c. hac constitutione, versi. vicesque suas.

CONSILIVM est volũtatis, ṗceptũ necessitatis 14. q. 1. qđ ṗcipit, tñ q cõsilio dñi non vtitur, minꝰ boni adipiscit. c. q̃quis, ea q. Et meritò argu ẽ, ꝙ cõsilia sapientum, & recta suadentiũ non vult recipere[b] 84. d c. 1. & in dubijs debet homo requirere[c] consilium. 16. q. 1. visis, & di. 20. c. vlt. 11 q. 3. excellentissimus.

1 Vtrũ qs teneat ex consilio dato?[d] Res. ꝙ aut dat qs ꝯsiliũ deliquenti, aut cõtrahenti. si delinquẽti, quò ad pctm̃ indistinctè iuoluitur, sed quò ad pęnã, seu ad restitutionẽ faciendã distinguo, aut talis erat facturus ẽt sine consilio. & tũc si dedit ꝯsiliũ & opẽ, tenet Inst. de ob. quę ex delic. na § si verò ope.[e] ff. d̃ furt. l. si qs vxori, in prin. ẽt si cõsilium non adhibuit principaliter sed secũdariò.[f] ff. de furt. l. si pignore. §. pe. Inst. de ob. q̃ ex delic. in § si verò ope, vtputa accõmodauit scalã ad ascendendũ, & hmõi. si verò, dedit ꝯsiliũ sine ope, aliàs facturo,[g] n̄ tenet, Inst. eo §. interdũ l. 2. ver. certè. Nec ob l. 1 §. sed vtrũ, ff. de ser. cor. quia ẽ casus spãlis, in quo nõ debet augeri malitia serui laudando, vel ṗtdici, ꝙ ibi non solũ consuluit, sed ẽt laudãdo icitauit qđ magis est.[h] pro hoc facit qđ no. in l. sæpe. §. fin.[i] ff. de ver. sig. & in l. 2. § fin. ff. manda. si verò non erat facturus, tenet l. si remunerãdi grã. §. planè, ff. mã. sed non ei, cui dedit consilium ẽm gl. in regula, nullus ex cõsilio, de re. iu. li. 6. sed ei contra quem, & eius maleficij nomine, puta si fecit homicidium, homicida est l. dist. si quis viduam, &

e §. si vero ope.] Adde ibidem. § interdum, secundo vbi ille dr̃ opẽ ṗstare consilio, si scalas commodauerit, vel arrodiauerit, vel fenestras fregerit, & hmõi. Dedit ergo cõsiliũ, & postea opẽ ṗstitit, & sic furti tenetur.
f Secũdariò] i. expressim, quia nõ dixit, sed bene sciebat.
g Alias facturo] Bar. in l. non solũ. §. si mandato, tenet, ꝙ in ṗsuadente nulla sit distinctio, an sit facturus, vel ne, q̃a semper ṗsuades tenetur, allegat tex in l. 3 §. incidit, ff ad Turpil. ibi, Aut q intelligat, & l. hæc verba, ff. de adul. ibi persuasit. Præterea persuadere, & dare cõsilium est opem præbere, vt l. qui seruo ver plus, ff de fur Sed in præstãte opem absque dubio non adhibetur distinctio, de qua supra, igitur &c. Sed hæc rõ non multum viget, licèt credere in persuedente non adhiberi distinctionem, e cus in consiliante, quia vr̃ cõis opi. subdit Bar. ṗdicta vera, quãdo ṗsuadetur illud, qđ radit in delictũ, aliàs adhibetur. d. dis. In conscia tamen, q malum cõsuluit peccat.
h Magis ẽ] Qđ patet in ver. mõstrauit, quemadmodum delinqueret.
i L. sæpe § fi] Vbi hi, ꝙ [illegible]

qui opem dedit, potest condici.i.cum eo agi, sed nō ab eo,qui consilium dedit,intellige, si erat aliàs facturus,& ideo,si consuluit seruo,vt furtum faceret, vel fugeret,tenetur actione furti, vel de seruo corrupto.l.1.§.persuadere.ff de seruo corrupt. Si consuluit,ꝙ mihi iniuriā faceret tenetur mihi actione iniuriarū de pœ. di.1. c. si qs tam. §.non solū, & ff. de iniu.l. non solū.Illi aūt nō tenetur, tum quia debebat explorare & scire, qđ sibi non expediebat, tum quia ex improbitate sua melius consequitur actionem. ff. de furt. l. itaque fullo, &c.

huiusmodi.Sed tu dic in ɔscientia teneri ēt ei, quem male consulendo corrupit quantū potest,exhortando ad bonū,ar.6.q.1.deteriores.Si verò dat consiliū cōtrahenti, & tunc si est fraudulentū, tenetur indistinctè.ff.de dolo.l.ꝙ si cū scires,vbi ille,q consuluit dolosè,& sui lucri causa mutuare debitori non idoneo tenetur actione de dolo ei, cui consiliū dedit ad idem. ff.de proxe.l.ij.Si verò non est fraudulentū,non tenet̄, vt in d.regula,nullus ex cōsilio ff.de dolo.l.eleganter in fi.& hoc verum,si ē simplex consilium,quia si esset mandatū, q̄uis non sit fraudulētū si est designata certa persona,puta mandat᷑qs tibi, vt Titio pecuniā tradas,& sic tenet̄ indistinctè ēt si aliàs erat facturus. ff. manda.l.2.§. tua & aliena, & ff.de neg.gest.l.3.§.fin.si verò non est designata certa persona, & tunc si aliàs non erat facturus,tenetur, vt in d.§.fi. aliàs non.

2 Verum ille, q debet aliquid agere cū consilio a alicuius,possit procedere,si ille mortu⁹ est vel est absens vel non vult cōsulere?Res. vt colligo ex Ge.in ca.1.ne se.vac.li.6.& Pa.in ca.ex b parte,de const.ꝙ aut consiliū debet peti ex statuto, vel ex consuetudine,& tūc pōt ꝓcedere si ille mortuus est, vel remotus, vel non vult dare, qñ periculosum est expectare respectu act⁹,

a Cum consilio] Pone exemplum pro primo casu. Statuto cauetur, ꝙ mulier vel filiusfa. non possit adire hæreditatem sine consilio ꝓximorū&c.

b Et Pa.in c.ex.] Et Bart. in d.l.ij. ff. de proxe. §. si plures.

c Beneficij] Pro hoc tex.in d. c.1. §. fi.ne se.va lib. 6.Ibi, quia in petendo vel expectando eius consilium posset vacāti beneficio periculū iminere.

d Verò cōsiliū] Rationē hui⁹ differentiæ assignabat qdā doctor, vt refert Ioā. de Lig.quia fortius stringit mandatum hominis, q̄ legis, argumen. l.Celsus,ff. de ar b tr Item quia potestas ordinaria eit magis fundabilis,quam delegata,vt in c. 1.& fi. de officio delegati,habens ergo requirere consilium fretus potestate ordina

ria,non ita astringitur, sicut habens potestatem delegatam,vnde in illo.c.1. procedebat potestate ordinaria.Tamen videtur sentire Ioan.de Lig.ꝙ vbi ꝑ habentem potestatem ordinariam est consilium requirendum,non valet actus consilio non habito.Allegat bonū text. in c nouit,de his. quæ fi.a prel. qđ tamen est contra dictum.c.1. ne se. va.quia ratio illius tex. est generalis ad omne periculum. Nā s̄m dispositionis rōnem dēt restringi & ampliari dispositio vt l.si p̄l § dulcissimis, ff. de leg.2 .nec placet rō antiquorū prælegata,s.vt fiat differentia inter hominem, & legem; sed dic vt hic in tex.ver. ratio.&c.

super quo requiri debet,sicut collatio beneficij, c & huiusmodi. Si verò ɔsiliū d non requiritur per statutū, vel cōsuetudinē,sed d̄ mādato alicuius,Ge.ibidē tenet,ꝙ nō p̄t procedere,sed dēt ad mandantē referri, & hoc verū s̄m Vin. & Cōpost.nisi cōmissio facta fuisset sub noīe dignitatis, qa si mortuus ē, expectabitur successor,ar.c.qm̄ Abbas,d̄ of.dele.Pa.verò limitat verū, nisi immineat periculū ex dilatione,ar. l. si longi⁹. § si filius,ff. de iud. & in l. si cū dotem.§.si latitat, e ff so.ma.& hoc sentit Bar. f in l.1.§ si plures.ff.de exercito.Ratio s̄m eū, quia mandatū debet intelligi s̄m iura ar.c.ex literis,d̄ const.& c.2.de rescrip. Sed de mente iuris est,ꝙ si potest haberi,habeatur,& si non potest haberi, & periculum sit in mora, procedatur ad consummationē actus,vt in d. ca.1.Et placet mihi, qa sic videt̄ de mēte mandantis.

3 Verū actus gest⁹ teneat, si p̄t peti ɔsiliū. & nō petit? Res.Pa.in d.c.ex parte ꝙ si mandator ex forma mādati voluit req̄ri consiliū, nō tenet act⁹ nisi req̄rat̄, vt in c. cū i veteri de ele. Si verò ē ex dispositione legis & tūc si lex a principio, cū dedit ptātē, mādauit ɔsiliū req̄ri, similiter n̄ valet ex defectu potestatis,qa habuit eā modificatā,& qualificatam,& sic intelligerē.ca. nouit,de his quæ fi. a prelat.ita ꝙ si

e §.sed si latitat] Patri nāque dat̄ actio in casu illo si adest iusta causa, puta qa filia nimis fortè diligit maritū,vel leuis, paterque ꝓba ꝑsona &c.vbi dicit no Bart. & facit ad ꝓpositū, ꝙ si est statutum in ciuitate,ꝙ mulier nō possit cōtrahere,vel testari sine consensu consanguineorū ꝙ si cōsanguinei requisiti nolunt consentire, ꝙ ad iudicis officium spectat examinare cām contradictionis, & si quidē est iusta bene quidem aliàs iudex ꝑmittet mulieri contrahere, & testari per illū tex. qa ēt in casu ꝙ mulier hēt iustā cām contradicendi, non datur actio patri, &c.

f Sentit Bar.] Est in 5.col. versicu. Quæro secundo, vbi facit hāc eandem –

dem distinctioné, Addens in primo casu, ꝙ si ille est præsens, & recusat consulere, certè cogetur per iudi cem. facit. l. si quidem, C. de decur li. 10. & C. de bo. quę lib. l. fi. §. necessitaté et de materia huius. §. vide plenè ibi ꝑ Bart. ver. vt aũt hæc materia liqueat. In ca. cum olim de arb. & in c. ad apostolicam, de regula. Vide etiã per Io. An in addi. ad Spec. tit. de requi. consil §. 1. versic. vt autem. Singulariter tñ adde, ꝙ vbi act⁹ debet exerceri ꝑ certã personã, & sub certa forma licèt recedatur a persona, non intelligitur a forma recessum. exéplum, testator relinquit mille dispẽanda per hæredem secũdum consilium Guar. Sancti Franci. hæres stat per annũ & propter suam negligentiam deuoluitur potestas dispen andi ad episcopum l. nulli, & l. id qđ pauperibus, C. de epis. & cleri. c. nos quidã, de testa. & quod vtrobique nor. Tamen episcop⁹ debet seruare formam, quia exequi debet volũtatem defuncti secundũm consilium Guar. Fuit singula dictum Bal. in l. si pupillã, C. si manci. ita alie. fue. quem refert, & sequitur Barba in c. dura, de crimi. fal. qui dicit esse ibi casum pro isto d. Bal. in ver. iuxta prædictam formam, vbi probatur, ꝙ licèt persona magnæ autoritatis possit recipere literas apostolicas, tñ debet recipere, iuxta istam formam ibi descriptam. Et sic patet, ꝙ licèt recedatur a persona non tamen receditur a forma, probatur etiam hoc in Cle. 1. de sup. ne præla. vbi si collatio beneficiorũ spectat ad inferiores ab ipsis, & per negligentiam deuoluatur ad episcopum, Epũs tenetur conferre illa beneficia illis personis, quib. tenebantur conferre illi inferiores prælati. Et vide ad hoc Ab. post Io. An. in c. publicato, de ele. in fi. Vbi tñ dubitat in casu illo. Vide etiam Ab. in c. possessiones, de re. ec. nõ alie. in fi. Qui in terminis d. Cle tenet indistinctè qđ dixi. Et adde ista ad § fi. infra executor. Et sic tenet. licet Bar. in d. §. si plures, dicat in hoc non requiri cõsilium Gua. cum guardianus non possit esse executor testamenti, Cle. exiui. § vet. fig. sequitur hoc Pa. In c. cũ olim, de arbi. nam Barto. in Minorica aliter dicit, vt habes infra Executor in dicto. §. fin.

ne clausula decreti [a] actus est nullus, aut habenti per⁹ potestatẽ mãdauit superior, vt procedat cum consilio, & tũc tenet, licèt sit puniẽdus, ar. ca. dilectus, el. 2. de præben. vide gl. [b] singularẽ in Cle. 1. de iure patrona. [c]

4 Virũ obligatus petere ꝯsiliũ, teneat illud seq⁹ Res. Ge. in d. c. ꝙ aut peti debet ab eo, a cuius potestate de pendet principaliter actus vt ꝙ clericus non ꝯueniat corã alio epo sine consilio ꝓprij & sic tenet seq, & iste est casus in c. 1. de for. com. cũ gl. [d] si verò non dependet actus ab eo, sed vnà cũ alijs debet interesse, tũc si ꝑ alia iura dẽt sequi, clarũ e³, ꝙ artabitur & ita procedit gl. in c. 2. [e] de cor. vici. ẽm intellectum Hos. patet hoc in c. studeat. l. dis. ꝙ requiritur cõsiliũ aliorũ eporũ in depositione sacerdotis, & intelligitur [f] ꝙ sequatur ꝑꝑ. ca. si aũt presbyteri 15. q. 7. aut non apparet ꝑ alia iura expresse, q đbeat sequi, tunc, si debet reqri a participe officij super illa, oportet sequatur. [g] conclusio est in c. venerabili, đ of. delega. Nam coadiutor ibi datus habet officium super rebus ecclesiæ, sicut ꝓlatus, cui datur, ergo debet sequi eius consilium. Aut non debet requiri a participe officij, sed ab habente ius, & sic adhuc tenetur sequi, vnde, si mandatur prouideri alicui de ecclesia requisito consilio, patroni debet cõsiliũ sequi, cũ habeat ius i tali prouisione ecclesię, dictum est Io. An. in ca. dilectus, de of. leg. & in c. 1. de cap. mon. aut non dẽt requiri ab habentibus ius, tũc si materia habeat, ꝙ debeat sequi, sequendũ ẽ puta si cõsulatur alicui, nè ordinetur ꝓpter irregularitatẽ, & ita procedit tex. in ca. ad aures, de æta. & qualit.

a Clausula decreti] Est illa, quæ ponitur ĩ rescriptis & si secus actum fuerit, Vult dicere, ꝙ ista clausula ad hoc, vt actus non valeat, non est necessaria Et de hoc habetur ĩ c. si eo tempore, de ele li 6.

b Vide glo.] Illa glo. est in ver. inhibentes, & loquitur in alijs terminis, sed approbatur ibi per do. Cardi. in 7. q. Et Imol. in 3. col. ꝑ Roma con. 203. In Christi nomine &c. Quò ad primum. 2. colu. Ab. con. 91. quò ad primũ. 6. col. Et in sua dispu tatione incip. Ast gerina 20. colũ. Pe. de Anc. in ca. statutum §. fin. versi aduerte, de rescr p in 6 & in Cle. 1. de se. pos. & fr. in regula, ea, quæ. in 6. 12. col. versi ex quibus infertur, cõsi. 6. viso them. & 31. visa quadã petitione, & cõ. 416. viso & diligenter ponderato Gem. in cap. prouide, de elec. in 6. & in ca. 1. §. de. post Imol. de officio ord. in 6. Et vide aliquid per Abb in ca. cum dilecta, pen. col. de rescript.

c De iure patronatus] Prædicta procedunt in consilio, vbi aũt requirendus est cõsensus, ꝑcisè dẽt haberi, ꝑ id qđ hẽ & no. in c. si ꝓpte, de rescri. li. 6. & tenet gl. in d. c. 1. ne se. va. li. 6. & Pa. ĩ d. c. ex parte, de cõst.

d Cum gl.] Est in ver einsdem, quæ dicit, aliter nullo modo possunt eligere iudicium aliorum, nec de licentia episcopi possunt eligere iudicium sęculare.

e Cap. 2.] Nam ibi dicit, ꝙ quidam promotus fuerat a cursacus Papæ, ꝙ fuerat filius canonici, & ꝙ habebat maculam in oculo. De primo concedit Papa episcopo Cantuariensi. De secundo nisi de consilio suffraganeorum, dicit gl. ꝙ ex quo sunt delegati, nõ potest aliquid facere. Et hoc ideò est secundum Hostien. quia iura volunt corpore vitiatum non promoueri, &c.

f Et intelligitur] tale consilium sequi debet ille, ꝙ habet facere actum cum consilio, & adde. cap. fœlix. 15. quæstione. 7.

g Sequatur] Hic capitur consilium pro consensu.

Non

& ita cũ intelligit Io. An. ĩ d. regula, nullus ex ꝯsilio, ĩ Merc. in ver. ad ẽm, ĩducit, aut materia non hẽt, vt sequaẽ, & sic non teneẽ seq.[a] de ele. cũ in veteri, de arb. cũ olim. adde ẽm Io. An. in regula, nullus, li. 6. in Mer. ꝙ si dicaẽ iuxta ꝯsilium, vel ẽm ꝯsiliũ, talis teneẽ sequi. & ẽm Cyn. ĩ l. id, qđ paupe rib. C. đ epis. & cleri. idẽ dicendũ, qñ dr̃, de ꝯsilio talis sec⁹, si dr̃, cum consilio, sed Io. An. vbi s. & Bar. ĩ l. 1. §. si plures, ff. đ exer. in 3. col. ñ approbãt hoc, sed tenẽt, ꝙ ñ teneẽ seq. Ego recurre rẽ ad intentionẽ mandãtis.

5 Sed pone, ꝙ tali obligato seq consiliũ deẽ consiliũ iniustũ? Res. Host. & seqtur Pan. ꝙ non dẽt sequi, quia consiliũ ĩportat, ꝙ sit iustũ vt in l. Titiũ & Mæuiũ, ff. đ adm. tu. & no. Bar. in l. 1. §. si plures, ff. de exer. & ẽm eũ dẽ Hos. possent ꝓferre sententiã contrariã quod verũ ẽm Pa.[b] de ęquitate, secus de rigore iuris. Quod verũ credo, nisi periculũ esset ex pectare, quia tũc posset da re etiam de rigore iuris, vt supra dictum est.

6 Quid si Papa mãdet collegio, vt eligat vnũ cũ consilio talis? poterũt ne eligere cũ, a quo ꝯsiliũ petere dẽt? Res. Pa. in d. c. cũ ĩ veteri, ꝙ sic.[c] ẽm Hos. sec⁹, si cũ ꝯsilio, & ꝯcordi assensu mã dasset, qa ñ possent qa ĩ primo casu p̃t consulere, nẽ ipsũ eligãt, & sic ñ consentit ante electionẽ, sed in secũdo casu, qa oportet consentiat notabiẽ ambitiosus, vt ĩ c. post petitã, đ electione, ex quo patet, ꝙ licẽt statuto caueatur, nẽ mulier possit alienaẽ nisi đ ꝯsensu duorũ agnatorũ, ꝑñ alienatio facta vni de ꝯsensu alterius agnati valet, imò plus dicit Hos. vt recitat Pa. vbi s. ꝙ si cõmittaẽ aliquid fic. Cũ consensu & cõsilio triũ, & vnus dissentit, & duo consentiũt, ꝙ sufficit, dũmodo tertius non contẽnatur.[d]

7 Quid de proponentib. in consilijs aliquid, quo ꝓximi iniustẽ dãnificenẽ, vel ꝙ fiãt iniqua statuta? R℞. ẽm Dir. ꝙ teneneẽ ad restitutionẽ ĩ solidũ, qñ talis dãnificatio ñ fuisset facta, nisi ex eorũ ꝓpositione vltra mortale pc̃m ꝙ cõiserũt ꝓponẽdo.

CONSPIRATIO, Vide supra coniuratio.

CONSTELLATIO, Vide infra sortilegium.

CONSTITVTIO.[e] Alia ciuilis, alia ecc. Ciuilis, ciuile vel forense ius appellaẽ, ecclesiastica verò canonis nomine cẽsetur. 3. di. in princ. vbi dicit glo. ꝙ ẽt aliqñ constitutio ecclesiastica appellatur canon, qñ cõstituitur in vniuersali concilio, de biga c. altercationis. Aliqñ decretũ, qñ Papa statuit de consensu Cardinaliũ, ad nulli⁹ consultationẽ, extra đ electio. bonæ, el 1. qñdoque etiam solus, extra de rescrip. c. 1. aliquando epistola decretalis, qñ Papa statuit aliqđ ad alicuius

a Non tenetur sequi] Nã vbicunq; quis tenetur facere aliquid cũ consilio aliquorũ, non teneẽ petere illorum consiliũ, sed satis est petere consilium debito tẽe, & expectare responsum. d. c. olim. Nã consilium ex proprio significato non obligat; ad hoc 4. dist. §. hoc & si legib. secus tñ est, si tenetur qs habere cõsilium, & cõsensum, eu consensum tñ, q teneẽ illorũ sequi consensum No tñ vt col. ig. i ex iart. ĩ l. 1. §. si plures, ff. de exercito. ac. Qđ qñ cõsiliũ postulat ab eo, q nõ hẽt sanũ intellectũ, tunc capitur consiliũ ꝓ cõsensu, vt l. puberib. ff. de suspe. tu. vñ si caueẽ statuto, vt pupill⁹ certũ quid faciat cũ cõsilio duorũ agnatorũ, capiẽ ibi cõsiliũ pro cõsensu qa pupillus non hẽt discretũ iudiciũ, facit tex. iuncta gl. in c. venerabili, de osti. de leg. Et sic intelligitur hoc ĩ casib. in quib⁹ tenetur quis sequi consiliũ alterius. ꝙ cõsiliũ capitur pro cõsensus. Et consensus est necessariò exhibendus, vbi reqritur, vt patuit §. 3. in po sti. ergo &c. Hæc oĩa Abb. in c. Cũ in veteri, de ele. & in c. cũ olim, de arbi.

b Secundũ Pa.] Quod si quis secut⁹ est consiliũ malũ, non excusatur. vñ si electores ad consilium aliorũ elegissent scienter indignũ incidissent in pęnam c. cũ in cunctis, de ele.

c Quod sic] Gl. in d. c. cũ in veteri, vult, ꝙ de necessitate nõ sit requirere consiliũ istius, quem intendebant eligere, tñ quia consentiendo satis videtur consiliũ præstare, tñ quia si consentiret ante electionẽ, notaretur de ambitione. Tutius tñ est ẽm Io. And. vt requiratur, vt satisfiat forma mandati. Nã posset consulere taliter, vt aliũ eligerent per quẽ meli⁹ ecclesiæ cõsuleret, & ꝙ satis est petere cõsilium in genere ẽm cõiter doct. etsi ĩ specie posset dicere, nõ eligatis me, qa non sum dignus, & licet postea eligerẽt, posset acceptare.

d Contem.] Facit lex Publius, ff. de adm. tu. & hoc qñ cõsensus propinquorũ exigitur vt quędã solennitas, nõ vt est autoritas, vt nõ obstet Cle. c. de re. ec. nõ alie. similiter si statutum diceret filiũ litigare nõ posse sine consensu patris, ꝙ filius litigãdo cum patre videtur pater cõsentire. facit qđ nota. Bar. in l. cũ pater. § libertus, ff. de le. 2. & Bar. ĩ l. fi. C. ad Mac. ĩ l. si fili⁹, de pet. hæ.

d Contẽnatur] Hoc satis patet ĩ arbitris, & iudicibus simpliciter electis, in quib⁹ valet sententia maioris partis. l. item si vnus, in fine. ff. de arbi. & l. si duo ex trib⁹ ff. de re iudi. & c. fi. de elect.

e De constitutionibus ecclesiarũ & regularium, & de quibusdam canonibus renouatis a S. Conc. Tri. vide indicẽ a Ziletto impressi in illud i dictis cõstitutiones, & canones, quia imprimo nõ capit. P. V.

a Consultationem] Vel solus vel cum cardinalib.
b §. leges] Tunc ait leges firmantur, cum moribus vtentium approbantur.
c Capitulo primo] Vbi no.d.An. ꝙ & si lex emanarit ꝓ bonū publicum, si moribus vtentium non est approbata, non obligat.
d Cōsuetudo ē] Bar.in l.de quib. ff.de leg. reprehē dit hāc diffinitionem, quia nō habet substantialia quia ad firmandam consuetudinem requiritur tacit⁹ populi cōsensus, vt d. l. de quibus, vnde sic potest dici, Consuetudo ē ius nō scriptum, moribus & vsibus populi, vel a maiori parte ipsius ratione initiatis & continuatis introductum, habens vim legis. primò dr̄, ius nō scriptum hoc patet per. §. ex non scripto, Insti.di iure na. secundò dicit, Moribus.&c. quia per mores & vsus populi cōprehēditur tacitus consensus. d.l.de quib⁹. Additur, A maiori parte, quia sufficere, vt ff ad mu ni.l.quod maior Ratione initiatis dicitur, quia si per errorem esset introducta, non obseruaretur.l. quod non ratione, ff de legi Dicitur et continuatis, quia in consuetudine introducenda requiritur tpis diuturnitas, vt infra eo.§.8. Hns vim legis, quia paris est potentiæ cum lege d l.de quibus.hæc Bart. Sed iudicio meo illa, quæ ponitur hic, vr ꝙ sit bona, patet, quie omnis illa diffinitio, quæ constat gñe, & differentiæ, siue differētijs est bona, hęc hic posita est hmōi, ergo maior est no.per logicos. Nn. Ab.in rub.de sum.tri.& Bart. in l.1 ff.de sta.mino.de re patet.Ius.n. stat loco gñis non scriptum ad differentiam iuris scripti, & quod subditur, ꝙ pro lege seruatur, complectitur oia, quæ faciunt ad substantiam consuetudinis, quia nō esset lex, nisi esset rōnalis.c.eric. dı. & haberet substātia lia. Ista hēt hæc oīa, qa substātialia diffinitionis sunt genus, & differentiæ. igitur. Euacuat et bene diffinitū quis ista oia subintelliguntur, quæ dicit Bar.igitur. Et ad ista facit, ꝙ subtiliter no.Bar.in d.l.1. ff. de te-

consultatione [a] aliqñ dogma quod consistit in doctrina fidei Christianę. 23.di.q eps, aliqū mādatū, qd̄ consistit in doctrina morū. aliqñ interdictum 25.di. his igitur. quo nulla pœna adijcitur. facit ca. si qs dogmata. 25.q.1.aliqñ sanctio, qñ addit pœnā.17.q.4.si quis sua dēte. Cōstitutio tñ ꝓpriè dr̄ qd̄ princeps statuit, c.cōstitutio, dist. 2. largè accipitur pro omni iure scripto.c.cū omnes, de consti.

1 Vtrū constitutio Papæ quæ a principio cōiter non recipitur, ipso sciēte & tolerāte obliget ad pc̄m? Rñ. Pa.in c qa circa, de ɔsan.& affi. post d.An.ꝙ nō ꝓ quo facit, qd̄ no.4.di.§. si leges, [b] de treu.& pa.c.1.[c] si verò à principio a maiori parte recipiē, sic obligat, quis minor pars non seruet. Et sic intelligo.c.cū iādudum de præb.ꝙ multa per patiētiam tolerātur, quę si deducta fuerint ī iudicium, exigente iustitia non debēt tolerari. Vide qd̄ dico infra Consuetudo.§. 10.

2 Vtrum omnes constitutiones emanatæ post cōpilationem decretaliū habeant vim? R. ꝙ nō nisi d̄ his fiat men io in.6.lib.decretaliū vel nisi sint factæ post dictū Sextum, vt probatur in ꝓlogo dicti sexti. De hac materia vide. infra Lex.

Consvetvdo d̄ ē ius quoddā morib. institutum, quod ꝓ lege suscipiē. c ɔsuetudo. 1. di. & de hac hic loquor, non de illa consuetudine largè dicta, qua q̄s dr̄ ɔsuetus facere aliqd quę est quoddam ius priuatū, non publicum, vt ista, d̄ qua hic, vel. de quibus, & l.cū d̄ ɔsuetudine, ff. d̄ legi.

1 Quis pt̄ ɔsuetudinē itroducere? Resp. ꝙ ille, q pt̄ facere legē, qa a quo remouetē genus, & ei⁹ spēs.l.fili⁹, [f] ff.d̄ do.& l.& iurigē.iū.§. sed si fraudādi, ff.d̄ pactis ī gl. ergo a cōtrario sensu ɔsuetudo ē species iuris, illi. d̄ iu. naturali.§. ɔstat ergo.

sta.& hæc et diffinitionē ꝓbat Bar. in repe.d.l. d̄ qb. Et addit, ꝙ illud Morib. constitutū, ponit ad differētiā aliarū partiū iur.q̄ ex expsso veniūt cōsensu. Qd̄ ꝓ lege suscipitur. ponitur ad differentiā ei⁹ iuris, qd̄ descendit a consuetudine vnius singularis psonę, qa illud non seruaē ꝓ lege. Ist.n.ibi ius dispositū, seu circa qd̄ disponatur. Sed ius, d̄ quo loquimur, ē ius disponens id dr̄, Qd pro lege seruatur. subdit, Cum deficit lex, Hoc ponitur, vt ostēdat nō valere consuetudinē a lege reꝓbatā. Nam aut consuetudo est in casu a lege non deciso, & tūc deficit lex sed in casu d̄ iso & tunc si lex nō resistit cōsuetudini, valet consuetudo, & tunc ima propriè dr̄ cū deficit lex, qa p cōsuetudinē derogat generaliter, vel specialiter. Aut lex resistit cōsuetudini, & tūc lex n̄ deficit, nec cōsuetudo valet hæc Bar. Host. in sum ponit lōgiorē diffinitionē, refert Alexādri. ĵ. dict. cōsuetudo. e Ad hunc titulū pertinētia habes hęc ex conc. Tri. cōsuetudo locorū atte. 14. sel. 5. c.2.§.si vero 6 c.1.c.24.c.10.25.c.6 d̄ re ꝓ lege hr̄ ses. 21.c.2.ei⁹ effect⁹, i bulla Iul.3.& Pij 4 pō.ma.22.ses. c.3 24.c.2.15.c.2.de ref. ɔsuetudines ecclesiarū q ap probentur.21.c.3.22.c.3.& 9.13.c.12. de re. quę sine corruptelæ.23 c.1.ad fin. P. V.

f L.filius] Exēplū est in, ꝙ filiusfa. ꝓ, si hēt castrēse vel quasi, donare simpliciter & cā mortis, qa & testamēti hēt fa ctionē. Qui ergo testari n̄ posset, nec donare cā mortis, qa donatio cā mortis vr̄ eē qdā spēs testi, vel saltē vlt. volūtatis. Aliud exēplū in d.§. sed si frandādi. Nō fuit necessariū, ꝙ ptor faceret mētionē d̄ fraude, qñquidē fra⁹ iusit dolo ꝓut spēs ī suo gñe. ergo prætor remouet genus. i. dolū, remouit etiam fraudem, vt si dico, nō est animal, ergo nō est homo valet consequentia. Vult ergo dicere summa nostra ꝙ qui non potest ius condere, nec consuetudinem.

g A contrario sensu] Iste sensus ꝙ qui non pōt legē facere, nec consuetudinem secundū Bar. in rep. in 6.col.

a Pons] Nam prohibitum est facere põtem de vna domo ad aliam super strata publica. l. 1. §. tractatum ff. ne quis in loco publico. Sed melius dic, φ de istis actibus, quot debent esse, φ relinquatur arbitrio iudicis fm Bal. l. 3. C. de epi. audi. Bar. in repe. d. l. de q bus, Imo. & Pan. in d. c. fin. Et ibi etiam d. An. limi ta tamen verum esse duos act^s facere consuetudinē, nisi sint facti eo die, qm ea q fiūt de proximo licet plura sint, tamen præsumū tur esse idem, vt no in l. si conuenerit, ff. de pign. act. præterea sicut populus potuisset errare circa vnum actum, ita circa plures factos eodē die vt l. antiqui, & l. mulier C. ad Vell. ita dicit Bar. in d. l. de q bus. & sequitur Ang. in § ex non scripto, Instit. de iure natu.

b Glo. in cap. ita nos] Dicit, φ ex bino actu videtur induci consuetudo in crimi nalibus. l. 3. C. de epis. audi. sed in ciuilibus ait nō sufficiunt tres, allegat. d. c. cum ecclesia. sed glo. ibi in versic triū episcoporum, vi detur dicere, qđ tres actus suffi. ciunt sed tu serua, quod dixi hic in præcedentib.

c In criminalibus] Vide plenè Bal. in d. l. de q. bus, versic. circa prin. quæritur. 7. col.

d Per errorem] De hoc, quod hic dicitur, fuit opinio gl. in ca. fi de consue quæ allegat. l. quod non ratione, ff. de legib. sed Ab. ibi dicit, φ ille text. facit in contrarium, quia dicitur ibi, φ si cõsuetudo

populus sciat l. sed & ea, ff. de leg. & l. nam & imperator, ibidem, & ff. de insti. ac. l. sed & si pupillus. item φ sint actus taliter publici & ita notorij ſm cõem opi. do. vt verisimiliter transierint in notitiā totius populi. d. l. sed & si pupill^s. §. pscribere, & rō est, qa oportet, vt interueniat tacit^s cõsensus populi, si debet esse consuetudo, quia ex vno actu agnosci non potest, q̃uis sit notori^s, nisi hēatcām successiuā per tēpus debitū ad introducēdā consuetudinē, vt puta si pōs ^a ædificaretur in publico, & haberet cām permanētē. Similiter si bñficiū sęculare cõfertur regulari, & possidet tpe habili ad ꝯsuetudinem efficit regulare, & ꝯtrio, vt in c. cū de bñficio, de pbē. li. 6. vel nisi appeat de expſ so ꝯsensu populi volētis introducere ꝯsuetudinē p illū actū. sine quo consensu nunq̃ erit consuetudo. & licèt gl. in c. ita nos ^b 25. q. 2. & in ca. cū ecclesia, de cā pos. & ꝑprie. dicat, φ binus actus in criminalib. ^c facit consuetudinē, intellige de cõsuetudine largè accepta, non de ista, de qua hic.

6 Tertiū, quod requiritur, est, vt sit introducta ex certa scientia, non p errorē, ^d qa si talis est error, q tollat consensum, non pt esse cõsuetudo, quia ðficit causa, s. ꝯsens^s populi d. l. ð qbus.

fuit per errorem introducta, nō debet extendi ad casum similem. quod est no. Nā licèt consuetudo aliàs extendatur ad casum similem. si non habet legem in contrarium. d. l. de quibus, cum ibi no. sn secus, quãdo consuetudo fuit inducta per errorem, quia tunc in illo casu tantū tenet, & non extenditur ad casū similem exemplū, in quibusdā locis extat consuetudo, φ si dñs vini apponat manū ad plaustrū, φ rusticus nō tenetur de periculo, sed hæc cõsuetudo non extenditur ad alia liquida & si in hoc casu suo teneat, ex quo populus illam seruauit, credēs fortè hoc esse rōnabile. Vide tu ad idē Bal. in d. l. de quibus in 6. col. & 5. oppositione.

e Duę partes] Quantū ad populum, qui vult introducere cõsuetudinē, & sic maior pars collegij Bar. in d. l. de qb. in lectura dicit, φ vna pars ciuitatis pōt facere consuetudinem, qa eadem ratio est partis ad ptē, quæ est totius ad totū. l. quæ de tota, ff. de rei ven. Ego credo φ doctrina Bar. dēt limitari secundū ea, quæ hic dñr. vide Ang. in d. l. de qb. 1. colu & Bar. in c. fi. eo. in 52. col.

f De iu. ciuili] intellige, ēt si eēt ꝯtra ius ciuile. fm Ab. in d. c. fin. & vide Bal. in d. l. ð qb^s. 18. col. ver. quæro ergo, & Ang ibid. 6. col.

g Ad pscriptionē] vult dicere φ

7 Quartū, quod reqritur est, φ maior pars populi sit vsa illa cõsuetudine. Intellige de maiori parte populi hñtis consensum habilē ad faciendum legem, vnde pueri, mulieres, & furiosi, & hmōi non cõputātur in numero, qa non pñt condere legem, vt in l. 1. ff. de legi. & non solū maior pars, sed oportet sint duæ partes populi, ^e vel collegij, vt l. nulli, & i l. plane, ff. qđ cuius. vni. aīr sicut leges ñ pñt facere, sic nec ꝯsuetudinē.

8 Quintū qđ requiritur, est tps debitū. sed q̃ro, q̃tū tps reqrat? Res. Pa. in d. ca. fi. de ꝯsue. φ licèt varię sint opi. tñ illud sibi vř, φ ð iu. ciuili ^f reqrit tps. 10. an. qa iura reqrūt tps longū ad introducēdū ꝯsuetudinē. C. q̃ sit lō ꝯsue. in rubro & i nigro, & ar. in l. 2. C. de serui. & lōgū tps ē. 10. an. C. ð pſ. lō. tē. p totū, & in gl. dictæ rubr. C. q̃ sit lōg. consue. & hoc tenet Bar. in d. l. de qb. & Cyn. in d. l. 2. De iure aūt canonico dic, φ aut ꝯsuetudo ē pter ius, & sufficit tps 10. an. facit gl. in c. fi. in ver. ꝯsuetudo, de ꝯsue. li. 6. & i c. consuetudo. 11. di. Limita fm Inn. in c. cū dilect^s, de ꝯsue. nisi veniret ad detrahēdū iuri alicuius ecclesiæ particularis, qa tūc requiritur tēpus debitū ad pręscriptionē, ^g secus, si esset cõtra ecclām vlem. sed Pa. in d. c. fi. ēt idē tps reqrit ꝯ ecclām

sicut in pscriptione ꝯ ecclesiā reqrit spaciū. 40. an. ita & in cõsuetudine, qua detrahit ecclesia particulari.

a Vniuersalem] Et ratio est, quia non pōt assignari rō diuersitatis. quare magis contra ecclesiam vniuersalem inducatur consuetudo. 10. annis, cum non minus dēat esse priuilegiata, quā ecclesia particularis, & bene ſm d. Iaſ. in d. l. de qbus. not. etiam ſm Bart. in d. l. de quib⁹, in repe. ꝙ q̄dam ſunt iura i luctā & diſpoſita, q̄ pſcriptione tollūtur, & in aliū trāſferunt, vt eſt, qñ pſcribitur dominium; & de iſta pſcriptione non loqtur hic. Quædam ſunt iura, q̄ inducuntur per pſcriptionē, vt eſt, qñ pſcribitur ſeruitus; & hoc mō pſcriptio tēdit ad inducēdū. Et hoc mō ēt cō ſuetudo. q̄ tēdit ad inducendū, dr̄ pſcripti Idē P. in c. h. vbi et reprobat dictū d. Ant. qa nō reperit iure cautum.

b Si papa ſcit] Sic vult dicere, ꝙ vbi conſuetudo induceret ꝯ ius ſcien e papa, qđ tunc ſufficit tp̄s. 10. an. qa hr̄ con ſenſus illius, qui pōt legē cōdere. ſed Ab. dicit ibi, ꝙ iſtud dictū iure nō probat, ſed ꝙ poſſet pcedere, qñ papa ſciuiſſet, & vſus fuiſſet illa conſuetudine; ſec⁹, vbi ſolū præſtat patiētiam, quia tunc non valent iuxta illud, Multa per patientiam tolerantur, quæ ſi deducta forent i iudicium exigente iuſtitia nō deberēt tolerari. c. cū iam dudū. de præbē. Item qnia eſt quaſi quædam præſcriptio ꝯ legem. vnde ſicut in tali præſcriptione ſcia principis nō minuit tp̄s; ergo nec conſuetudo.

c Tolerat] Vide quæ ſcripſi infra ieiunium §. 14.

d Binus actus] Rō eſt, qa hic non agitur de pſcribendo ꝯ legē, ſed de impediendo vinculū. quare pp binū, vel trinum actū apparet de conſenſu ſuperioris, ar. l. 3. C. de epiſ. aud. & gl. in c. ita nos. 25. q. 2. ſi autē aliq ſeruant in eodē loco, tunc non ſeruātes nō vñr excuſari, qa multa p patiētiā &c. c. cū iā dudū, de pb.

e Non valet] Hoc intelligitur, quando conſuetudo eſt contra vtilitatem priuatam ſm Ab. in d. c. ſi.

vniuerſalē.[a] Aut conſuetudo eſt ꝯtra ius canonicū, & requiriē tp̄s 40. an. qa oportet ſit præſcripta, vt in d. c. ſi. in c. 3. de conſue. li. 6. dicit tñ d. Anto. in d. c. ſi. ꝙ ſi papa ſcit, [b] ſufficit tp̄s 10. an. qđ eſt ſing. ſi verò cōſuetudo eſſet cōtra ea, q̄ reſeruata ſunt principi in ſignū ſpecialis priuilegij, tunc tā de iure ciuili, q̄ canonico reqriē tp̄s, de cuius initio memoria non ſit, vt eſt tex. in c. ſup qbuſdā, đ ver. ſig.

9 Vtrū alis ꝯſuetudo tollat legem cōtrariam? R̄. ꝙ ſic, ſi ſuperior ſcit, & tolerat. facit gl. in c. 1. de treu. & pa. & quod ibi no. Goſ. vnde dicit d. Ant. ꝙ non requiritur alia pſcriptio, qa, ex quo ſuperior videt, & tolerat, [c] non vr̄ velle vinculū inijcere. Pan. ibi dicit, ꝙ ſufficit binus, [d] vel trinus actus, vt tollat. ſi verò ſuperior ignorat, tunc diſtingue aut lex ꝯtraria hēt clauſulā derogatoriā ad ꝯſuetudinem; & non valet [e] conſuetudo, qa lex ſemper loquit. l. Arriani, C. de hære. Et hoc verum ſm d. Ant. in c. ſi. de conſue. niſi ex noua cā, [f] vel etiam antiqua veriſimiliter non cogitata ꝯſuetudo induceretur, quā ſi princeps cogitaſſet, admiſiſſet, ar. l. ſi hominē, ff. mā. eſt tex. iuncta gl. in Cle. ſtatutum, de elec. vel ſm Ge. in c. licet, de conſti. lib. 6. niſi lex tantùm reſiſteret ad ſinem, vt conſuetudinē præteritam tollat, quod patet, qñ non facit mentionē de ea, niſi vt eam tollat; qñ aliter, non tolleretur, vt patet in d. c. licet. qa tunc poteſt induci noua conſuetudo. & ita pōt procedere gl. in Cle. ſtatutū, de elec. Propterea tenet Pe. đ Peru. i trac. de canonica portione circa fin. ꝙ poteſt introduci noua conſuetudo contra Cle. dudū, [g] de ſepul. ſi verò nō habet clauſulam derogatoriam, valet conſuetudo cōtra legem, ar. l. ex facto, [h] ff. de vulg. & pupi. ſub. dūmodo ſit præſcripta quòad tollendum ius canonicū, quia quò ad tollēdū ius ciuile non oportet ſit præſcripta, ſed ſufficit tacitus conſenſus populi, quia ſæculares hñt ius condēdi leges ēt contra legem imperatoris ab ipſo iperatore. l. oēs populi, ff. de iuſti. & iu. & ideo pñt inducere ꝯſuetudinē, non ſic eſt contra ius canonicū. Sed oportet præſcripta ſit, & nō ſit tale ius, quod præſcribi non poſſit. & ideo, quia laici non pñt præſcribere ſpūalia, ſic nec conſuetudinem inducere.

f Noua cā] Hoc dictum ſibi attribuit Ab. in d. c. ſi. & dicit ſe hoc examinare in c. 2. de proba. ſeqtur Imol. vt refert Ge. in c. 1. de conſti. li 6 referens ſe hoc dictū audiſſe a d. Anto.

g Cle dudū] dicit. n. ibi Pe. ꝙ illa Cle. nō impro batcōſuetudinē, ſed đ ea facit mētionē, vt illā tollat, quia aliter non fuiſſet ſublata conſuetudo.

h l. ex facto] vbi ſi princeps cōcedit pr̄i, qui hēt ſiliū mutum, ꝙ ei poſſit ſubſtituere, certè ſi mut⁹ ꝯhit matrimoniū, & hēt filiū, vr̄ derogatū illi ſubſtōni, qa ſic dēt iter pretari principis ꝯceſſio, q. nullā hēbat clauſulam derogatoriā. Tu verò diſtingue ſm Ab. in d. c. ſi. ꝙ aut lex pcedit & ſeqt conſuetudo, aut eꝯ primo caſu ſi cōſuetudo ē gnālis, derogat legi gnāſ cū limitatione vt hic dū dicit dūmōſit pſcripta. aut conſuetudo ē pticularis; & tūc nō tollit legē gnālē. l. a. C q̄ ſit lō. cōſ. ſed ſolū vincit legē, vbi ꝯſuetudo viget. ſcđo caſu licēt Bar. teneat, ꝙ cōſuetudo tollat p l. 3 ff. de ſep. vio. Tñ canoniſtæ hñt caſum in ꝯr ũ in d c. 1. de cōſti. vbi dr̄, ꝙ lex papæ nō tollit conſuetudinē certi loci ꝯriā, niſi de ea fuerit facta mētio, qñ quidē papa nō pſumatur ſcire iſtas conſuetudines. vñ infertur, ꝙ ſi ciuitas faceret ſtatutū ꝯ ſuā cōſuetudinē, ꝙ tolleret illa cōſuetudo, qa pſumuntur ciues ſcire ſuā conſuetudinē. hęc Ab. C. maſſana]

c. Maſſana, [a] de elec. ét ſi non eẽt memoria de ei⁹ initio, vt no. Io. An. in c. 2. de præbẽ. li. 6. facit qđ dicã. j. matrimoniũ. ʒ. impedimẽto. 17. S. 1. de ſtatuto.

10 Sed pone, ꝙ lex, ſeu ſtatutũ hẽt excõicationẽ annexã in ꝯtrafacientes, nunqd idẽ erit, vt conſuetudo tollat? [b] R̷. vt colligo ex Car. in prologo [c] Cle. Inno. & Car. d. An. & Pa. in c. 1. de treu. & pa. quidã [d] tenent, ꝙ non excuſantur faciẽtes contra, ét qñ ſolũ eſſet præceptiua. qa ex quo a principio ligauit ꝯuenientes ad peccatũ, non tollitur ei⁹ diſpoſitio, qa tp̃s non eſt modus tollendæ obligationis. l. obligationũ, la. 2. S placet, ff. de act. & ob. Sed tu tene, ꝙ ſi contrariũ legis, vel ſtatuti non eſt de ſe mortale peccatum, remota lege, vel ſtatuto non ligat, ſm̃ quod ſupra dixi de lege ſimplici. & ſic tene, ꝙ non erunt excõicati faciẽtes contrariũ, ex quo per binũ actum factũ eſt contra legiſlatorem ſcientem, & valenrẽ cõtradicere, & non contradicentem. vbi aũt ignorat, requiritur tẽpus. 40. an. ſi eſt ius canonicũ, vel ſi eſt ſtatutũ epiſcopi. & credo ſufficiãt 10. an. vnde ante delinquẽtes ſine rõnabili cauſa bene ligabuntur & pœna, & culpa, ſed poſt non, Nec obſt. ꝙ ex quo tales peccauerũt, non poterit induci cõſuetudo, quia ſucceſſores poſſũt exiſtimare, ꝙ ex iuſta cauſa non ſeruauerũt. facit tex. in c. cũ olim, de cle. coniug. q. vlti. c. cum multæ. vbi loquitur de lege pœnali abrogata per contrariam [e] conſuetudinem. ſi verò ex rõnabili cauſa nõ ſeruauerũt prædeceſſores, ſic etiã non peccauerunt, nec ligati fuerunt. facit quod no. Archi. in c. vtinam. 76. diſtin.

11 Qũo interrumpitur cõſuetudo? R̷. Pan. in c. fin. de conſue. ꝙ ſi eſt cõpleta & perfecta, requiritur tẽpus. 10. an. [f] alias non frãgitur ét per plures alios ꝯtrarios actus. Si verò non eſt ꝯpleta, ſufficit vnus actus ꝯtrarius, ita, ꝙ de nouo [g] oportet incipiatur, ar. l. vbi repugnantia, ff. de reg. iur.

12 Vtrum ex cõſuetudine poſſit introduci, vt exigatur aliquid pro ſpirituali ſine ſimonia? Reſpon. Pa. in c. ſuam, de ſimo. ꝙ ſic, quando non præceſſit exactio, ſed ex mera liberalitate, & deuotione populi talis conſuetudo eſt introducta. facit. capitu. ad apoſtolicam, de ſimonia, vbi dicit compellendos ad laudabilem conſuetudinem ſeruandã. ſi vero exactio præcedẽs dedit cauſam conſuetudini, tunc non valet, [h] cum ha-

a C. Maſſana] Vbi vult tex. ꝙ papa caſſat, & irritat electionem ſiendam per clericos & laicos non obſtante aliqua conſuetudine.

b Tollat] ſcilicet legẽ, vel ſtatutum, vt in §. præce.

c In prologo] In ver. vniuerſita: l. q. 2. vbi quærit de q. quam dicit fuiſſe ie ſacto, & poterit eſſe exẽplũ in iſto. §. Eps fecit conſtitutionẽ excõicans mulieres portantes perlas, & a nulla muliere fuit ſeruata. Quæritur, vtrũ oẽs ſint excõicatæ? Et rñdet quòd ſi aliqua non eſt recepta, & ſic fuit ꝯducta conſuetudo contra legẽ ſciẽte epiſcopo, tũc pœnã nõ incurrunt. c. in iſtis, cũ ſe. 4. di. aliás nõ vſus nihiloperarẽt ex quo infert, qd dicendũ de monialib. quæ lauſurã nõ receperũt, de qua in c. 1. de ſta. reg li. 6. Circa iſtã q alij ſunt modi dicendi, vt refert Abb. in d. c. 1. de treu. & pa. Aliqui diſtinguebant, ꝙ legibus, quibus pœna imponitur ipſo facto, nõ obſtat cõſuetudo contraria, quia ſtatim a principio inciderunt in pœnã impoſitam. Secus, ſi lex dictat pœnã imponendã. Sed hic modus non placet. d. Ant. dicit, ꝙ aut lex præceptiua emanauit in fauorẽ priuatum; & poteſt tolli conſuetudine, ſicut põt tolli pacto, & renũciatione. d. l. de quibus. aut emanauit in honorẽ Dei, aut in fauorem publicũ; & tunc ſi ſubditi non ſeruauerũt ſuperiore ſciente & patiẽte, & tũc talis lex non ligat. Sed ſecus: ſi ignorat. ſed cõtra iſtud vltimũ eſt tex. in c. fi. de cõſue. vt patet per induct. Ab in c. 1. de treu. & pa. Inno. in rubr. de treu. & pa. & ſequitur Cal. d. c. 1. dicit, ꝙ aut lex præceptiua eſt talis, ꝙ eius contrarium eſt in ſe peccatũ mortale; & tolli non põt conſuetudine, ſicut nec contraria legi; alias ſec⁹. Tu tñ tene diſt. ida qua in tex. quã ét tenet Car. in d proœmio in ver. vniuerſitati, q. 2.

d Quidam] Fuit opi. Hoſt. in d. c. 1. de treu & pa.

e Per ꝯtriam] Illius facit, qđ no. gl. in d. c. de quarta, de præſcrip. ꝙ lex p̃ceptiua non illaqueat ſciente ſuperiore, & non ꝯdicente. & facit text. iuncta gl. in c. 1. 30. di. ſed eſt ét gl. no. in c. cũ vir, de ſecũ. nup. in c. verò cũ multæ, hr̃, quia olim erat cõſtitutũ, ꝙ filij nati ex cõiugio p̃sbyterorũ eſſent ſerui eccleſiæ, & ſic pœna erat inflicta ipſo iure. Et tñ ibi dicit gl̃a. ꝙ ex non obſeruãtia eccleſia p̃didit illud ius. Et ſic patet, ꝙ quantuncunq; lex apponat pœnã ipſo facto, tñ contraria conſuetudine tolli poteſt, quia in non exigendo cõmittitur contra legẽ, & per non vſum tollitur lex ſecundũ Ioã. An. in c. Ioannes, de cleri. coniug. Et Cyn. in l. 2. C. q ſit long. conſu.

f Decem annorum] Ibi Abb. in ver. ſed quęro circa iſtã partem, dicit, ꝙ oportet, ꝙ tollatur eo tpe, & modo, quibus fuit introducta, quia tam lex eſt; & ideo debet tolli tãquã lex &c.

g De nouo] Ratio, quia per hoc apparet de tacito conſenſu populi, ꝙ non velit inducere conſuetudinem, cum fecerit actum contrarium &c.

h Non valet] Et placet iſta ſñia. tu tamen vide Ro. con. 344. q ide tenet mot⁹ per tex ad apoſtolicã, vbi d. Ant.

d. Anto. de sim. in cōtrarium tamen est tex. in ca pit. quæsta, & c. postquam. 3. quę stio. 2. Et in ca. abolendæ, de sy. Et non valet cō suetudo, quòd in exequijs hære- des teneantur da re prandium cle ricis. c. Iacobus, & c. cum sit, de symo. Tu vide quæ scribam in d. §. 21.

a Quia pia] Et fauorabilis, & nō est cōtra ius, vt in d. capit. ad apostolicam, de simo.

b L. semper in stipulationibus] Glo. ponit exem plum, si vendo tibi librum pro 1c. tu intelligis de Venetis, ego de vulgaris. Si nō potest haberi ve ritas per id, quod actū est, recurrimus ad consue tudinem.

c § placuit] Loquitur in seruitu te inducenda.

d L. si fundus] In §. in commissoria, & gloss. ibi in versi. exigat hoc dicit quia te c. nihil facit.

e L. si tibi] Sunt ibi quinque leges, quæ incipiunt, & si tibi & nulla facit.

f Per substitutum] Vide de hoc dicto Bar. in fra substitutio §. 20. & quod ibi notaui, & infra contractus. §. 4.

g A pœna] Istū §. ponit Abb in c. cum venerabi lis, de consuetu. super glo. 1.

h L. regula] Et ibi. gl. magna in princ.

beat initium vitiosū; & sic intelligitur tex. in c. cum in ecclesiæ, de simo. si bñ ponderetur. limita hæc, vt infra simonia. 3. §. 21.

13 Sed quantum tempus requiritur ad istam consuetudinem introducendam? R. Pa. vbi supra, ꝙ tempus. 10. annorum, tum quia clericos non astringit, sed laicos, inter quos regulariter currit consuetudo ex cursu. 10. annorum, vt cōiter no. in l de qbus, ff. de legi. item quia pia,[a] & iō ēt de iure canonico sufficit p̄sa tū tp̄s, vt no gl. in c. fi. de ꝯ sue. lib. 6. i ver. cōsuetudo.

14 Vtrum in omni pacto intelligatur actum, quod ē consuetum? Respon. ꝙ sic l. semp in stipulationib⁹, [b] ff. de re iu. tex. est in l. quòd si nolit §. quia assidua, ff. de ædil. edic. ff. de aqua plu. ar. l. si pri⁹. §. placuit. [c] C. loca. l. licet. & ff. de leg. cōmis. l. 4. quæ incipit, si fund⁹, [d] argumē. ff. de præscrip. ver. l. si tibi. [e] propterea dicit Bal. in l. liberti, C. de ope. lib. quòd qui ꝯduxit operarios alio non expresso, tenetur eis ꝓuidere in expēsis & ferramentis, secundùm ꝙ est consuetum, & non aliter; al legat. d. §. placuit. & Bar. in l. nemo ē, qui nesciat, ff. de duob. reis, dicit, quòd si consuetudo, est ꝙ doctor legat per substitutum, [f] intelligitur, ꝙ istud possit, licèt non sit actum.

15 Vtrum cōsuetudo praua excuset à pęna [g] hui⁹ sę culi? R. sm gl. 4. dist. in. in c. deniq; ꝙ sic, si consuetudinis prauitas nondum est d̄ clarata p ius; secus quò ad deum. Quod verum intelli go, quod nō excusat quò ad deum, quando ignorantia praue cōsuetudidinis esset crassa, vt puta contra ius na turale. 32. q. 7 flagitia. Sec⁹, vbi esset probabile dubiū super consuetudinis validi tate. nam tunc ignorantia legis non est peccatū, vt in l. regula, [h] ff. d̄ iu. & fa. ign. & in c. cū dilectus, de ꝯsue. & qd̄ no. Inno. c. per tuas, de simo. & gl. in c. vno. de postu. prælato. lib. 6. in ver. de cœtero.

16 Vtrum consuetudo interpretetur priuilegia, indulgentias, & statuta, sicut & legem? Respon. quòd sic. c. cum dilectus. de consue. l. si de interpretatione, ff. de legi. & ꝙ no. Io. An. in c. ꝙ dilectio, [i] de cōsan. & affi.

17 vbi habet locum ꝯsuetudo? R. ꝙ in illis locis, vbi viguit, vt no. Pa. in capi. cū olim, de consue. & ideò nō cet contra priu legia generalia studij [k] in loco, vbi viguit, sed non in alio loco de quib⁹. in auth habita, C. ne fi. pro patre.

18 Vtrum Papa reuocet ꝯ suetudinem particularē, si d̄ ea non facit mētionē? R. ꝙ non. c. licèt d̄ consti li. 6.

19 Vtrum omnes teneanē seruare vnam consuetudinem? Respon. quòd nō, sed quilibet suam, [l] nec etiam consuetudinē Romanę ecclesiæ, vbi versatur extra fi dem, & articulos eius, nec Papa mandat, vt seruet; vi de gloss. in ca. 1. in ver. de cuit, de summa trinita. lib. 6. & ca. nolite. 11. dist. facit cap. quoniam, de ferijs, & ibi Pa. in 2. no.

20 Vtrum in his, quæ sūt meræ facultatis, inducatur

i C. quòd dilectio] Optimè facit ille textus, vbi consuetudo interpretatur indulgentiam, & priuilegium, & statuta. Et dicit Ioan. And. quòd erat statutum Paduæ, quòd singulis quatuor mensibus fieret concilium super malè ablatis singulis quatuor mensibus, dicit quòd si est factum concilium sine quatuor mensium, ꝙ non potest fieri aliud in principio aliorum quatuor mensium, nē contingat d̄ fe. ri cōcilium per octo menses. Et sic consuetudo, quę erat, vt singulis quatuor mensibus fieret concilium, interpretatur statutū. § vide Barb. in repe. capit. quòd translationem, de offi. leg.

k Studij] Pone exēplū. Scholares renunciasse videntur ad priuilegi. autoritate, quoad criminalia qa hodie pp non vsum non habet iudices proprios in criminalibus. Pone, ꝙ erigeret studium de nouo in aliqua ciuitate, nunquid haberent istud priuilegiū scholares illuc se conferētes? certè sic, qa ibi consuetudo hæc non viguit, vñ in hoc p̄mo attēdendū est ius cōe, sm opi. Vin. relatā ibi p Ab. parū añ fi. in ver. & per hoc, in fin.

l Quilibet sua.] Et

consuetudo, put est ius priuatum, in præiudicium facientis? ℞. φ non, neque ex donatione merè facta, vt no in l. 1. ff de serui. & per Cyn. in l. 2. C. quæ sit lon. consue. & per Io. And in d. c. 1. đ cle. coniu. facit quod no. Inno. in c. bonæ, el 2. de postula. præ. vbi dicit, φ recepto de longe venienti non acquiritur quasi possessio, nec cõsuetudo, licèt pluries fuerit receptus, & Bart. in l. cum de in rẽ ver. ff. de vsur. dicit φ licèt rusticus dederit vnum par caponũ [a] p decenniũ ex liberalitate, similiter si fuit qs ad molẽdinũ tuũ, non inducit ɔsuetudo, quia isti actus sunt meræ facultatis. [b]

21 Quot actus requirũtur, vt quis dicatur habere aliquid in consuetudinẽ? ℞. φ in ciuilibus requirĩt, φ fint tot actus, quot faciant pscriptionẽ. nam tres actus aut quatuor non faciũt ɔsuetudinẽ, nisi sit legitimè præscripta, vt no gl. in d. c. cum ecclesia, de causa pos. & proprie. Verũ est φ duo, vel tres actus tuentur aliquem in possessione, quousque sit dubium 18. q. 2. seruitium. [c] In criminalib. [d] verò introducitur per binum actum, vt supra. S. 5.

22 Verum oĩs consuetudo propriè dicta, sit obligatoria sub pœna mortalis peccati? ℞. φ non, quia q̃uis sit lex, siue hẽat vim legis ɔsuetudo, tñ sicut non oĩs lex obligãt ad mortale, sic nec oĩs ɔsuetudo. Sola ergo illa ɔsuetudo obligat ad mortale, quæ introducta ẽ ea mẽte, vt sit prohibitiua, vel præceptiua sub peccato mortali, qđ potest perpendi, qñ cõiter tenetur ab omnibus, quòd faciẽs contra peccat [e] mortaliter.

CONTEMPTVS [f] ſm col lec. in c. 1. de ɔsti. ẽ ,ppriè, qñ sola voluntate non vult quis subijcere se statuto, vel præcepto obedire, & non potest apparere de contemptu quò ad forum extrinsecum nisi post monitionem. Sed si quis transgreditur præceptum ex ɔcupiscentia, & ira, vel negligentia, aut alia particulari causa, non peccat ex ɔtemptu. Idem tenet Ste. vt refert Car. in Cle. eos, ĩ prin. de sepul. nisi quis ex particulari causa induceret̃ sæpius ad iterandũ, quia tunc etiam videtur contemnere ſm eum. Et hoc verũ quò ad præsumptionẽ, non quò ad veritatem, quia etiã frequenter factum ex aliqua causa non est contemptus. Disponit tñ consuetudo ad contemptũ, vt not. Th. 2. 2. q. 86. art. pe. in responsione vltimi argumenti, pro his facit. 11. q. 3. c. excellentissimus, vbi ponit aliud eẽ peccare ex necessitate, aliud ex ignorantia, aliud ex contemptu.

1 Verũ faciẽs ex contẽptu ɔtra exhortationẽ supioris peccet mortaliter? ℞. vt colligit̃ ex dictis doc. qđ aut facit contra, qa contẽnit autorẽ, illũ negando. & talis ɔtemptor non solũ peccat mortaliter, sed si talis supior est Papa, velut hæretic[g] debet puniri, vt dicit glo. in c. generali, de elect. lib. 6. & Pau. in Clem. 1. de æta. & qual. & est infamis, vt notat gl. 6. q. 1. infames.

Et adde, φ non efficit aliquid, i ecclesia, dei diuersã esse cõsuetudinẽ, vt dic. Ab. in c. cũ olim de cõ. sue. in c. qm̃, hic allegato. c. đ crimĩna de cõs. di. ll 4.

a Par capo. ũ] Idem Bar. in l. si. ff. quorum bo.

b Facultatis] Dñ tñ, consuetudo dat iurisdictionẽ C. de eman. li. l. 2. & fi. & l. 1. & 2. C. quæ sit lon. consu. & 9. q. 3. c. conquestus, de fo. com. c cũ contingat, & de offi. or. ca. irrefraga. de arbi. ca. dile. & i, de cle coniu. ca. dilecti, c cum olim, de consue. vnde si quis ad forum elicui[s] iudicis per 25. annos ierit, licèt non sit suus iudex, tñ per istam consuetudinem eundi dicitur suus iudex, & potest eum cogere, vt ad eum veniat; & tanto magis, si expressè consentit in eum tanq̃ in suum iudicẽ, sciens eum non esse suum. l. 1. & 2. ff. de iudi. sic itaque & ille, q consuetus est ad forum diabo. accedere per consuetudinem peccandi, illi dedit iurisdi. super se, Ioan. 8. qui facit peccatũ &c. glo. 2 dia. Consuetudo, & pactum, vt not. in l. de quibus, ff. de legib. de elect. c. sacrosancta, & l. consuetudinis, C. q̃ sit lon. consue. & ibi Cyn. & Bart. vnde de consuetudine ad pactũ valet argumentum secundũ Archi in c. consuetudinis. 11. dis. & glo. magnam in ca. 2. de consue. lib. 6. &c.

c Seruitium] Est c. fin. & est ibi bona gloss. Et vide supra. §. 5. & qđ ibi scripsi.

d In criminalibus] Per vnum actum in princi. pe inducitur cõsuetudo; ita inafert Barba. in re. pe. cap. φ transla. de offi. lega & in generali legato transeunt reseruata Papæ, si per duas vices consueuit alijs ita committere, & est in 6. col. in fi. vide l. 3. & quod ibi no. C. de epi. audien.

e Peccat] Vide infra, inobedientia, & infra, lex. §. 4.

f De contemptu aliquid tangitur in Catech. in expos. Orationis Dominicæ, tit. de præpara. P. V.

g Hæreticus] vide quod not. d. Ias. in l. 1. in pri. & in 2. not. ff. si qu a iurisd. non obten. vbi dicit hoc haberi per glo. in cap. nulli fas. 19. dist. & per Archid. in capi. de libellis. 20 distin. vbi concludit, φ si quis abnegaret potentiam Papæ, vel assereret constitutiones Papæ non ligare, deducendo eas in contemptum, deberet puniri de hæresi; aliàs, si contemnit solum præcepta Papæ, debet extra

Si verò non contemnit au toris prātem,sed obseruan tiam consilij; seu exhortationis,& sic solū peccat venialiter,si consiliū est reuerentiæ,vt puta,quia subditus deberet facere,tñ prælatus non vult pręcipere, sed potius consulere.Si verò esset necessitatis, quod prælatus consulit.licèt nolit pcipere,fortè pp scandalum,sic peccat mortaliter. vt no.in ca. ad aures, & in c.fi.de tem.or. Si verò consilium est perfectionis,nec ēt venialiter peccat. Et tūc est perfectionis, qñ licitè pt dimittere,sic no. Archi. 6.di.c.testamentum & 25. di.§.alias. Et sic itellige gl. & iura,quę allegat in d.ca. generali,& ibi Ge.

CONTENTIO a propriè est impugnatio veritatis cum confidentia clamoris secundùm Amb. Largo autem modo est ēt sine impugnatione veritatis đ qua dicitur.46.di.in prin. nihil est impudentius arrogātia rusticorum, qui garrulitatem autoritatem putant.

1 Quotuplex est contentio?Res.ꝙ triplex.vna ęmulationis,& hæc est, de qua infra,cor.1.b & quæ hodie est in sœcularibus erga docto.qñ alium magis laudare vident, contendunt contra laudatores. Itē circa pdicatores,circa religiosos, aut religiones, & licèt de se non sit nisi peccatum veniale,tamen multotiēs eueniunt mortalia, puta detractiones, aut aliud malum, iuxta illud, vbi est zelus & contentio, ibi inconstātia, & omne opus prauū,iaco.

4 Alia est disputationis, & hæc pt esse mortalis tripliciter. Primo qa est cōtra veritatē, ēt si non fiat cū inordinato clamore,& hoc intelligo de re alicui⁹ importantiæ,puta contra fidem, bonos mores, vel pertinentia ad vtiles doctrinas, & notabiliter.nā contentio,q̄ fit inter pueros ēt cōtra veritatē, non vr peccatū mortale. Secundò qa est contra honestatē,vt puta ita inordinatè contendendo ēt pro veritate ꝙ notabile scandalū sequat̄,aliàs erit veniale inordinatè ɔtēdere de fide & hmōi. Tertiò qa materia ē ꝓhibita,sicut publicè disputare, & ɔtēdere de fide & hmōi,nisi doctis, & necessitate iminēte,aut contēdere in iudicio de eo, ꝙ facere tenet̄,sicut illi q ↄuēt dare,vt habeāt dilationem soluendi,contendunt. Alia est contentio litigationis, & hæc ē periculosa ꝑpter multa mala q̄ ibi imminēt nō tñ ꝓhibita,aliàs ius canonicū eēt dānandū, pt tñ esse illicita dupliciter. Primò rōne iniustitiæ,qa sciēter litigat ɔ̄ iustitiā,& sic ē mortale pctm̄ Secūdò rōne scādali,s.illius a quo petit̄. Et hoc intelligo si ē scādalū pusillorū,ñ pharisæorū, & tūc ē pharisæorū,qñ declarat̄ eis sua non esse,q̄ ab eis petuntur, vel iniustam cām souere, tñ ex malicia nolūt debitū facere sed turbant̄,& scādalizant̄,qa tūc non ē necesse desistere ꝭm no.in §.1.14.q.1.Alexan.autem 2.2.tit. de contentione,q 36.ar.16.dicit,contentio pt fieri pluribus de causis. Primò causa malignitatis,vt cum quis vult iniustè vincere, vel animas simplicium peruertere, & sic est peccatum mortale, & prohibetur. 2. Ti.

extra ordinē puniri, vide etiam Bar.in l.1 § 2. ad fi.ff.de requi. re. Et apud Gem.in c.si Papa.40. dis. & Car. in d. Clehic all. & vide c. huic soli. 17. distinct.

a Contentio] S. Tho. secunda secundæ.q.38. art. 1.dicit contendere est contra aliquem tēdere. vnde sicut discordia contrarietatem quādam importat in voluntate,ita contētio in locutione, & propter hoc etiā cum oratio alicuius per contraria se diffundit, vocatur contentio, quę ponitur vnus color rhetoricus a Tullio. Qui dicit,contentio est,cū ex grauibus rebus oratio efficitur, hoc pacto, habet assē sio iocunda principia,eadem exitus amarissimos aufert,contrarietas autem locutionis potest attendi dupliciter, vno modo quantum ad intentionem contendentis, alio modo quantum ad modum. In intentione quidem considerari est, vtrum aliquis cōtrarietur veritati, qđ est vituperabile, vel falsitati, qđ est laudabile. In modo autem cōsiderari est, vtrū talis modus contrariandi conueniat,& personis. & negocijs, & hoc est laudabile, Vnde Tullius dicit in secundo rhetoricæ,ꝙ contentio est oratio acris ad confirmandum & confutandum accōmodata,nè excedat conuenientiā personarum, & negociorum. Et sic contentio est vituperabilis, si ergo accipiatur contentio, ꝭm ꝙ importat impugnationem veritatis,& inordinatum modum, sic est peccatū mortale. Et hoc modo diffinit eam Ambro.vt hic.Si autem contentio dicatur impugnatio falsitatis cū đbito modo acrimonię,sic est laudabilis, si autem fiat cum inordinato modo, sic potest esse pctm̄ veniale, nisi fortè tāta inordinatio fiet in contendendo, ꝙ ex hoc gñetur scandalū aliorū,istis sic deductis facillime intelligere poteris, quæ hic dñr. & in casib in quib⁹ est peccatum mortale,adducit illud Gal.vi.vbi contentio numeratur inter opera carnis,quę excludūt a regno Dei. Idem Ad Ro. 1. cap &c.

b Pri.] Corin.1. Vbi dicitur,Contētiones sunt inter vos, hoc aūt dico, quòd vnusquisque vestrum dicit. Ego quidē sū Pauli. Ego verò Appollo, &c.

Ti.2.Noli contendere verbis.[a] Si tamen hoc fit ĩ his, in quibus nullum est periculum, & ex quadam leuitate, non erit mortale peccatũ. Secundò causa necessitatis, & hoc nõ est pctm̃. vnde glo. super illud Prouer.3.c. Non contendas aduersus hominẽ, frustra dicit, non vetat contentionẽ contra malefacientem, vt corrigatur, quia frustra nõ fit, sed certa necessitas cogit. Tertiò ex causa exercitationis, & hoc nõ est mortale pctm̃, licèt aliqñ cõtingat esse veniale pctm̃ pp indebitũ modũ. Quartò causa eruditiõis, & licet. Quintò ex quadã titillatione gloriȩ, vel honoris, & sic est pctm̃ veniale, sic fuit Lucæ 22. Facta est contentio, qs eorũ &c. Sextò ex causa conatus bonȩ operationis, & hæc præcipitur Lucæ. 13. Contendite intrare per angustam portam Idem Matthæ.7.cap. & hæc est meritoria.

CONTINVVM ẽ partiũ inter se non itermissa coniunctio, vnitas est sine mixtura.

1 Contigua dicũtur, quorum extrema se contingũt 5.Phisi. Et ideò est differẽtia inter continua,[b] & contigua, quia continua sine medio, contigua cum medio stant. no. Ge. in c. vnico de consl.ec.vel alt.li. 6.

CONTRACTVS[c] est secundũ gl. Rai. in ti. de negotijs sæcularibus quasi in prin. vltro citroque obligatio, ex voluntate, & pacto surgens partium.

1 Quot modis contrahitẽ? Res. quod. 4. modis re, verbis, literis, & consensu, Instit. de ob. in fi. De quo dic, vt infra, Obligatio. S. 3.

2 Quasi contractus autẽ est obligatio, quæ prouenit non ex contractu, vel maleficio, vel quasi, sed quodã medio sicut qñ quis agit negotia alterius sine eius mãdato, aut exercet tutelam, vel est curator, & huiusmodi, vt Inſ. de ob. quȩ ex quasi contrac. na. per totum.

3 Qũo dolus annullet cõtractum, vide ĵ. Dolus. S. 8.

4 Vtrũ contract⁹ intelligatẽ geri ẽm consuetudinẽ loci licèt nõ exprimatẽ? Res. Pa. in c.cũ M.[d] de consl. ꝙ sic, no. Bar. in l. nemo est, ꝗ nesciatẽ. ff de duob. re. sti. facit s. consuetudo. S. 14. & not. ꝙ vt dicit gl. in l. si vno an

a Contendere verbis] Et sequitur, Ad nihilum enim vtile est nisi ad subuersionem audientium.

b Continua] Exemplum, aqua in vase est vasi contigua, sed in se continua. Continua enim sunt, quorũ terminus est vnus & idem, cum contiguum medio, sine medio continuum, vt aqua aquæ. Sene in q. naturalib. Continuatum, inquit, est partium inter se non intermissa cõiunctio, vnitas ẽ sine mixtura, cõtiguatio est duorum coniunctorum inter se corporũ tactus.

c Cõtractus] Ad intelligentiã sciẽdum, quòd contractus est duorũ vel plurium in idem consensus, & ponitur quandoque pro omni pacto, conuentione, vel quasi contractu, vt si quis gessit alteri⁹ negocia, vel tutelã. De hoc vide Archi. in c. Romana in §. contrahentes, de fo. comp. in 6 ideoque dicimus, ꝙ paciscendo diuisas in vnum trahim⁹ volũtates, vnde emptiones, conductiones, & similes contractus dicimus, q̃ animo obligationis ex contractu nascũtur. & not. quòd etiam aliquæ obligationes dicuntur oriri ex quasi contractu, in quibus fingitur tacite consensus intercessisse, dato ꝙ non intercesserit expressè, vt pote, hæres adeũdo hereditatem obligatur creditoribus hæreditarijs, legatarijs, & in pluribus alijs casibus, de quibus infra. No. etiam quòd contractus est nomen iuris, quando nascitur obligatio, & est nomen facti, quando nõ nascitur obligatio l. Labeo. §. contractum, ff. de verbo. signi. Et ibi per Bar. sicut in simili dicimus in testamento. l. tabularum, ff. quemadmodum. testa. aperi. Et secundùm alios in auten. sacramenta puberum, C si aduer. ven. Contractus in suo generali nomine prolatus continet & nominatos & innominatos gl. in l. iure gentium. ff. de pac in verbo, in suo. Bal. no. triplicem esse contractum, scilicet proprium, improprium, & improprijssimum, proprius est, quando vltro citroque est obligatorius, id est hinc inde ex vtraque parte oritur obligatio. l. Labeo §. contractũ, ff. de verb. signi. vt in emptione, locatione. Secundus est, quando solùm vna persona obligatur, vt in donatione, qa solũ donans obligatur ad tradendum, & alias quando de euictione, vt not. in l. Aristo. ff. de do. causa mor. & in mutuo solùm recipiens obligatur ad tantũdem restituendum. l. 2. ff si cert. pe. Et in stipulatione, quando solùm vna pars obligatur, nam tũc nõ est propriè contractus, & ita intellige glo. Insti. de diui. stipul §. conuentionales, in versi. & contrahendarum. Tertius est, quando ex nulla parte oritur obligatio sed potius dissoluitur obligatio facta, vt est transactio facta nudo pacto, ex qua nõ agitur ante complementum conditionis. de hoc per Salice. in l. apud acte, C. de transaction. vt etiam est liberatio per acceptilationem, vt in. §. 1. Instituta. quibus mo. tol. obligation. & per Bartolum in l. vbi pactum, C. de transaction.

d Panor. in c.M.] Idem tenet ipse Panor. in ca. 1. de precarijs, & ibi Barba.

e Notat Bar.] Ibi dicit Bar. quòd si in studio est consuetudo, quòd doctor possit legere per substitutum, licèt hoc non fuerit in contractu deductum, tamen poterit substituere, quia quod habet consuetudo, intelligitur appositum in contractu, vide infra, substitutio §. 1 1. Et facit quod nota Alexander consilio. 20 3. 2. volum. Et adde text. in l. si prius. §. recte

no.i ver.sed trāſactio.ff.lo. ꝙ ex qualitate & natura ꝯtractus verba accipiuntur contra propriam ſignificationem.vt ibi, vbi donatio accipitur pro tranſactione facit l.in lege,[a] e.ti. & uo. de re iudi.l.non videtur.[b] & ita talia sũt ṗdicata, qualia ſubiecta eſſe oſtendunt & econtra.33.q.7. apoſtolus.[c] & de hoc vide infra. Religioſus. §.18.

5 Contract⁹ aliqui[d] sũt bonæfidei,ſ.emptio,venditio, locatio, conductio, mandatum,depoſitum, ſocietas, pignus, cõmodatũ, & permutatio. Alij ſunt ſtricti iuris, ſ. ſtipulatio, mutuum,& ſimilia. Bonæfidei dicuntur propter duo. Primò qa ſi dol⁹ dat[e] cām eis,non tenēt. Secundò qa veniunt vſuræ ex mora, & iudex põt æſtimare ex bono & æquo, quid venit recompenſandũ,vel reſtituēdum, non ſic in contractib. ſtricti iuris.vide glo.in §.actionum, Inſtitu. de actio.

6 Contractus quidam dñr nominati, vt venditio, locatio,& huiuſmodi, quia habent propria nomina eis ſolùm conuenientia.

7 Contractus alij dñr innoīati, q ſunt. 4. Prim⁹ do, vt des. Secundus do,vt facias. Terti⁹ facio, vt facias. Quartus facio,vt des,& iõ dicuntur innominati, quia nomina eorum poſſunt alijs nominatis contractib⁹ conuenire; & iſti ſequũtur naturā contractuũ noīatorum.

placuit.ff.de aqua plu.arcen.& l.ꝙ ſi nolit.§.qui aſſidua,ff.de ędi. edict. & l. exceptio, C. lc cari. vnde Bal.no dixit in l.quicunque,de ſer.fugi.ꝙ illud,qđ eſt conſuetudinarium,non eſt arbitrarium.l.liberti, C.de oper.liber.vñ,ſi conduxi operarios,& ſi de expenſis nulla facta fuerit mentio, ſtabitur conſuetudini. Ad idem Bal.in rub. C.de fide inſtru. ꝙ intelligitur rogatus notarius ſecundùm cõſuetudinem loci,qa poteſt intelligi de rogato vt notario, vel vt amico. Ad idem facit tex. in l.fi. C. de fideiuſ.vbi eſt caſus ſingularis, ꝙ notarius videtur rogatus apponere omnes clauſulas, qoæ đ conſuetudine ſolent apponi. Qđ limita vt ꝑ Bal. in rub. C de reuo.his, quæ fi.in frau. cre. Et Roma con.111. vbi procu. generalis accepit pecuniā ad cambium, dominus nolebat ſoluere,conſuluit ꝙ tenebatur, quia ſic erat conſuetudo, ꝙ procuratores acciperēt pecuniam ad cambium in illo loco,& fuit Florentiæ. Ad hoc Anch conſi.113.vbi pater accepit emphyteuſim pro ſe,& filijs, ꝙ non videtur accepiſſe pro fœminis ſi ſtatutum erat in loco, ꝙ fœminæ eſſent dote contentæ, videatur Bar.in l.dñs,C.de agri.& cenſi.li.11.

a L.in lege] Nam ibi habetur, ꝙ illi tenentur cuſtodire ſiluam &c. Non ſolù debet prohibere, nē cedat, ſed nē etiam ipſo ignorante damnificetur &c. Quia hoc exigit natura contractus.

b L.non videtur] Caſus eſt ibi, ꝙ ſi promitto tibi dare rem,non liberor,ſi alienam rem trado. Nā non videtur dare,qui eo tempore dat,vt non fiat accipiētis.glo. Hoc eſt verũ, niſi ex natura contractus aliud appareat,vt in contractu emptionis, quia non tenēt quis dare,ſed ſolùm tradere.ff de acti.empt.l. ex empto. vbi venditor non cogitor facere rem accipientis. Similiter ſi do tibi rem ex cauſa commodati,vel inſpiciendam &c.

c Apoſtolus] In 1.ad Corin.epiſtola.c.7 dominus præcepit vxorem non dimittere virum:& ſi dimiſerit,maneat innupta,vel reconcilietur. Poſtea ſubdit vt vir vxorem non dimittat, nunquid ergo,ſi dimiſerit, debeat remanere innuptus, vel reconciliari? etiam ſi ex cauſa fornicationis dimittat,ſicut dictum eſt de vxore? ibi Augu.reſpondet,ſimilem formam vult intelligi. Vnde gloſſ. arguit ex hoc, ꝙ ea, quæ præmittuntur in contractibus, intelliguntur repetita in ſequentibus & præcedentia declarāt ſequētia ꝓ facit.ff.de ver.obli.Titia,& ff.de condi. & demonſt. Auia,cum ſi. Tu pone exemplum. Homo eſt animal. Nam ille terminus,homo, præcedit, & eſt ſubiectū, & declarat qualiter ſpecificetur ille terminus, animal, quia intelligitur de homine & non de Aſino, ſicut dicimus in prouerbio, Qualis eſt vnius cuiuſque vita, talē oſtendit debere eſſe finem.

d Aliqui] Licèt iſta diuiſio ſit imperatoris in §.actionum,Inſtitu. de act. tamen nõ videtur bona, ꝓbatur, quia omnis bona diuiſio debet fieri per ſpecies oppoſitas,vt Inſtitu de iure perſo i prin ci. Et de his, qui ſunt ſui, vel alie. iur.i prin. vt animal aliud albũ, aliud nigrũ. ſed ſi diceret, aliud nigrum,aliud ſiccum,vel aliud album, & aliud humidum, certè eſſet ridiculoſum,ſed iſta diuiſio eſt a ſeparatis omnino,vt patet;ergo nõ bona & inepta. Debuiſſet ergo dicere,quidam ſunt bonæfidei, quidam malæfidei. Sed qm̃ non reperitur contractus, qui ſit malæfidei, ideſt in quo ſit mala fides, vt dicit glo. magna in d. §.actionũ,igitur bona fuiſſet, diuiſio illa,qua dictũ eſſet,qui dā ſunt ſtricti iuris, quidam largi iuris. rñdet Ioā Fab. in d.§.actionum,ꝙ quia imperator intendebat iuuenes inſtruere, quibus hunc librum dictauit §. ſed uè in prim.s,Inſti. de lega. poſuit hanc diuiſionem, non vt penes vocabula reciperetur,ſed penes effectum vnde ſic inferre voluit, quòd quidam ſunt contractus,ſiue actiones,quæ ſunt bonæfidei, ideſt quædam ſunt, quæ magis in bonafide exuberant, & ſic ſunt vberioris & largioris iuris reſpectu bonęfidei.Vnde illi actus,qui enumerantur in d. §.actiones, per excellentiam dicantur bonæfidei,ar. §.Ius autem ciuile,Inſtitu.de iure naturali. Quædā ſunt ſtricti iuris, ideſt non ita exuberantes in bona fide. Et ſunt omnes,quæ ibi enumerantur. Adde tamen illud,quod not.dicit Bald.in c.1.de plus peti.ꝙ omnes contractus mundi quantum ad mentem, & ſubſtantiam intentionis ſunt bonæfidei, non quantum ad titulum actionis. Adde etiam,ꝙ omnes contractus,qui cum principe fiunt, habent naturam bonæfidei.Ita ſing.no.Bal.de pac Conſtan.a 3. col. ver. ſi qua vero &c.

e Dolus da:] De hoc dicitur infra,dolus § 9 Vide d.Iaſ.in d.§.actionum.6.col.

Aſſimi-

rum,qui eis assimilantur. a l.naturales.§ sed si facio,ff. de præscript. verb.

CONTRITIO b Secūdū quod no.S.Bo.in 4.di. 16.ar.1.q.1.primæ partis ē dolor c voluntariè,d assum ptus pro peccatis cum pro posito confitendi, & satis-faciendi,& no. ꝙ sicut con teri aliquid dicitur, qñ in minimas partes frangitur, & quasi annihilatur,frangi autē qñ solū in magnas par tes diuiditur,sic, Metapho ricè cor hominis durū dr̄, quandiu diuinæ inspiratio ni quasi manui se tangenti nō cedit,sicut durū est, qđ tactui nō cedit,sed obuiat. i. dum in affectu peccandi moratur.Conteritur e autē quādo affectus peccati ſm omnem sui partē in eo totaliter destruitur.i.quando voluntas perfectè recedit. Frangitur verò solū, quando resipiscere incipit, quāuis nondum totaliter conuertatur; & sic dicitur atte ri,non conteri.

1 In quo differt contritio ab attritione? Resp. ſm Frācis. & alios Theo. ꝙ in duobus. Primò q̄a attritio est dolor imperfectus,Contritio verò est dolor perfectus. Secundò quia attritio est dolor sine gratia gratū faciente, sed non contritio & ideò contritio & attritio materialiter idem sunt, sicut domus obscura & illu minata. Attritio quippe est lux auroræ,quæ crescendo fit meridies, id est contritio,& aduerte ſm S.Bo. vbi supra, ꝙ duobus modis quis conteritur. Vna superius eleuans, quæ est spes veniæ ex consideratione diuinæ misericordię. Alia deorsum deprimēs,quæ est timor pęnę ex consideratione diuinæ iustitiæ.

2 Vtrum dolor cōtritionis debeat esse maximus? f Res.q̄ § ar.2.q.1. ꝙ duplex est dolor.vn⁹ in volūtate,q non est aliud, quā peccati displicētia, & iste debet eē maximus i genere,& in cō paratione ad alios dolores omniū temporaliū. Vnde in casu, g in quo ɔtingeret vel committere pct̄m mor-

a Assimulātur]Scō.in 15 di.4.dicit posse transferri dominium per actum merè liberalem, vt in donatione, & similibus aut per actum secundū qd libera lē,quando.s.quis expectat aliquid ęquiualens ei, ꝓ transfert, & dicitur propriè contractus, quia ibi simul trahūtur vo luntates partiū. Trahitur.n. iste ad transferendū in illum a commodo, quod expectat ab illo,vł qđ expectat trāsferendum in se. b Conci. Tri.ses. 14.c.4.de cōtrit. catech.de pęn.sa. c.sed qm̄. P. V. c Dolor] Patet ergo,ꝙ est dolor per essentiam ex his, quę hic dicū tur Vnde nō diffinitur per pudo rem, neque per gaudium, quia pudor consequiē ad illum dissensum,secundū qđ dissentit a pecca to tāquam a tur pi. Consequitur etiam a gaudio, secundū,qđ ex il lo dissensu sentit se elongari a pec cato. Adde S. Th. in 4. dist.17 q.1. ar.1. pro declara tione, ꝙ initium omnis peccati ē superbia, ꝑ quā homo sensui suo inhęrens a man datis diuinis re cedit. & ideò oportet, ꝙ illud qđ destruit peccatum, hominē a sensu discedere faciat. Ille aūt qui in sensu suo ꝑseuerat, rigidus & durus per similitudinē vocatur. Vnde & frangi aliquis dicitur, quando a suo sensu diuellitur. Bene differentia est inter frangi, & comminui, vt in 4 Ethicorum,& dicitur hic. & quia contritio ista pōt multipliciter considerari, s.ipsa substātia actus,modus agendi principium, & effectus,ideo de contritione inueniuntur diuersę diffinitiones. In quantum autem consideratur substantia actus,datur prædicta diffinitio &c. Alia diffinitio datur secundū Isidorum,Quòd contritio est compunctio, & humilitas mentis cum lachrymis veniens de recordatione peccati,& cum dicit,Humilitas, tangit rationem nominis,quia sicut peccans dicitur superbus, ita cōtritus dicitur humilis.tangit etiam modum exteriorem, dum dicit,Cum lachrymis, & principiū contritionis,cū dicit,Veniens. Alia descriptio sumitur ex verbis Aug.q̄ tāgit effectū cōtritionis,s.cōtritio ē dolor remittēs pct̄m. Alia sumitur ex verbis Greg. dicēs contritio ē humilitas spūs annihilans pct̄m inter spē,& timorē, vbi tāgit tria.s.rōnē nois, dū dicit, cōtritio est humilitas. & effectū ei⁹, in hoc, ꝙ dicit, Annihilās pct̄m. & originē cū dicit, Inter spē, & timorē. Adde tñ ad hoc principiū ꝙ aliq̄ dixerūt, ꝙ ē q̄dā cōtritio, q̄ est motus liberi arbitrij informati,gr̄a, nō virtute, ꝓ ꝓ ꝙ est expulsiua pcti. alia fuit opinio,ꝙ sit mot⁹ oīum virtutū,q̄a contra oīa pctā. Tertia,ꝙ sit mot⁹ virtutis spe cialis, i. pniæ, & hæc verior ſm S. Bona. in 4. disti. 16 ar.1.q. 2. d Voluntariæ]& iō ɔtritio ē dolo rē tanq̄ ꝓpriū ge n⁹ diffinitur Addit,volūtarie assumpt⁹,tāq̄ differētiā ponēs in genere morali, & additur,ꝓ peccatis,tāquā mag.s specificās.& hæc est diffinitio cōpetens cōtritioni, inquātum est virtutis, sed inquantum est pa sacramenti,oportet: sic addatur aliquid per respectū ad alias partes,vnde dicit.Cum proposito confitendi.

e Conteritur]Vnde,dr̄ contritio,quasi simul tritio, q̄a totū cor ad literam quasi teritur & scinditur pręnimia angustia,& dolore,Ira,& indignatiōe, quam concipit cōtra pc̄tā,vnde Io.2. Scindite corda vestra & gl.super Psal.sacrificiū deo spūs. Punge igitur, & percute cor tuū,si necesse fuerit,spinis,clouis, & lāceа,& alijs,quib.ipse Christ⁹ fuit ꝓ te pūct⁹ i cruce.

f Maximus]ſm n.quis dolere debet, quanta est grauido peccati,quæ est infinita respectu obiecti. Insti. de iniur §.atrorum.de sen.exc.c.cum illorum.vnde deberet pro vno peccato quis summè dolere, Io.secundo,Conuertimini ad me in toto corde vestro.& si non potest,speret de misericordia Dei.

g Vnde in casu]Displicentia mensuratur ſm quātitatem charitatis. Quantitas aūt charitatis dupliciter

potest

potest accipi vel in se, vel in comparatione ad alios amores. In se sic dico, ꝙ est parua & maior & maxima, in cõparatione ad alios, sic dico, ꝙ vendicat sibi dñium in corde, quandiu est, nec vnquam ibi est, nisi sit dña. vnde dico, ꝙ ad hoc, vt aliquis habeat charitaté, necesse est, ꝙ diligat Deum super oia. Hoc ãt est diligere deũ sup omnia, ꝙ ꝓ nullo dãno, vel cõmodo velit offendere Deũ. Sic intelligendũ est de displicẽtia cõtritionis. vñ dico, ꝙ pctm̃ debet tm̃ displicere rõni, q nullo pacto nullo cõmodo, vel incommodo velit in ipsũ cõsentire, vel consensisse, qñ volũtas, q̃ ex aliqua causa cõsentit in pctm̃, iusta nõ ẽ. vñ, sicut nõ op; hñtẽ caritatem velle ꝓ Xp̃o mori, sed i casu, quo vł oportet amittere charitatem, vel vitã, tũc tenetur magis velle mori pro Chr̃o, q̃ amittere charitatẽ, sic in proposito est intelligẽdũ, ꝙ non teneor nunc pro satisfactiõe peccati oném pœnã sustinere, vel recõciliatione, quia Deus non exigit. Et iõ sic ergo possum saluari non sustinẽdo martyriũ, sic possunt recõciliari Deo sine multis dolorib. de amissione rerũ temporaliũ. Adde ergo, ꝙ in casu necessitatis dẽt hõ potius eligere oẽm pœnã q̃ velle peccare, præter casum verò necessitatis ꝑ eligere oẽm pœnã est pfectæ virtutis. Dubitare verò est infirmitatis, quia timor naturalis valde facit dubitare, & ista dubitatio potest stare cũ charitate. Sed ꝑeligere culpam alicui pœnæ hoc est iniquitatis, si est cũ delibe ratiõne, & plena volũtate. vñ stultitia est, & periculũ q̃rere hoc ab aliquo infirmo, vel ẽt a seipso, quia hoc est hominẽ ponere in tentatione. vñ nullus cõfessor dẽt hoc ab aliquo, qui sit bene cõnectẽ q̃rere sed si pœnitens se offerat, & dicat se malle mortuũ esse. q̃ peccasse, vel quid simile, tũc gaudẽn. est, qa signũ ẽ bonæ voluntatis, &c. a isto mõ] Non est necesse magis dolere de peccato quantũ ad passionẽ resultantẽ in sensualitate, q̃ de re temporali. nec ẽt necesse est dolere, qa nõ est in potestate cuiuslibet. Talis.n. dolor non cõsequitur amorem, sed ipsã affectionẽ, & affectio experimentalẽ cognitionẽ. Et qa nõ oẽs hñt experientiã diuinæ dilectionis, iõ non oẽs ita sensibiliter dolẽt de peccatis. Tñ ꝙ aliqs sensibiliter doleat de peccato, q̃ de aliquo damno, hoc est perfectionis, & congruũ, non necessarium, Et fm̃ S. Tho. in 4. dis. 17. magis in displi-

tale, vel incurrere dãnum temporaliũ, aut mortẽ, qui libet teneẽ magis eligere pœnam, quàm peccare, vel peccasse. Non debet tñ fm̃ S. Tho. in quol. descendere in speciali ad hãc pœnam; imo stultẽ facit, qui seipsũ in hoc solicitat. Est ali9 dolor in sensualitate, qui causatur ex primo dolore, vel fm̃ necessitatem naturę ex motu superiorũ virtũ, quẽ sequunẽ inferiores, vel fm̃ electionem, prout volũtas excitat dolorem illũ; & sic non est necesse, ꝙ dolor ille sit maxim9, imo nec ẽt est necesse dolere isto mõ. a

3 Vtrũ in dolore contritionis possit esse excessus? ℞. S. Bon. vbi supra q. 2. ꝙ nõ, primo modo accipiẽdo ꝓ displicentia rationis. Sed secundo modo, prout est passio sensualitatis, sic. Vnde, si aduertit, ꝙ non põt sustinere sine magno detrimento, tenetur tẽperare. si autẽ ñ aduertit, & ideo non tẽperat, non credo peccet, qa dabat operam rei licitæ.

4 Vtrũ homo semper debeat conteri? ℞. qui supra ar. 3. q. 2 ꝙ sic. Aduertendũ tñ est ꝙ est duplex contritio, seu detestatio peccati. quædã in habitu; & ad hãc tenetur etiam post peccati perfectam remissionẽ qa, vt dic. Hug. de S. Vic. Cum deus absoluit aliquẽ a peccato, obligat eum vinculo detestationis perpetuę. q̃dam est in actu; & ad hanc non tenetur semper, sed ꝓ loco, & tempore, s. cum recogitat peccata sua; intellige de mortalibus, quia de venialibus non est necesse habere contritionem, vt s. confessio. 1. §. 28. Aduerte hic, ꝙ fm̃ Tho. in 4. distin. 17. non sufficit ꝯtritio generalis, qñ homo spẽaliter peccata sua mortalia habet in memoria, q̃ sibi adhuc non sunt remissa, sed oportet sit spẽalis de eis; sed postquam sunt remissa, sufficit generalis. Attende etiã fm̃ Hen. de Gan. in quol. ꝙ circa pctm̃ põt ꝯsiderari primò substãtia actus, secundò aliquod bonũ, qđ euẽnit ex peccato, puta filium generatũ ex adulterio; tertiò inordinatio act9 ipsius adulterij. Non teneẽ ergo homo dolere de substantia actus, neq; de bono secuto ex eo, sed solũ de inordinatione act9. & ideo licẽt homo nõ possit dolere de delectatione, quã habuit, nec de filio generato, nihilominus non est extra statũ salutis, sed sufficit doleat, ꝙ talem delectationem, & filiũ habuit ex inordinato modo, & cum offensa Dei.

5 Vtrũ hõ teneatur conteri statim commisso mortali? ℞. ꝙ nõ qa sicut ꝓceptũ dilectionis dei quantũ ad actũ interiorẽ nõ semp obligat, sed solũ, qñ materia occurrerit practicẽ, non speculatiuẽ. s. cum consideratur Deus vt diligendus, vel non diligendus, teneẽ homo iudicare vt diligendus, & diligere, sic & peccatum mortale commissũ, si mẽti occurrit practicẽ, vel vt materia delectationis, vel detestationis, teneẽ hõ iudicarẽ detestãdũ & detestari

centia rōnis debet dolere de culpa, inquantū est offensa Dei, quā ingtū est sibi nociua. Culpa tñ est nociua peccāti, ingtū separat ipsū a Deo. Et ex hac parte, s. separatione a Deo, quę pœna quædā est, dēt magis displicere ipsa separatio, q̄ ipsa culpa, inquantū hoc nocumentū inducit, qa q ꝑꝑ alterū odit, minus oditur, sed minus, q̄ culpa, inquantu est offensa in Deū. Inter oēs aūt pœnas attēditur ordo maliciæ ſm quantitatē nocumenti. Et ideò cū hoc sit maximū nocumentū, quo maximū bonū priuatur, erit inter pœnas maxima separatio a Deo.

a Syn Trid. sess. 14 c. 1 de a .& fin c. & c.4. de cōtri. cano. 5 Cate. de pę. fa. c. quod autem. P V.

b Effectus] Dicēdū ſm intentionē S. Tho. vbi supra, q veræ contritionis effectus est culpæ remissio. Intellige tñ, ſm q est intensa & remissa, posset tñ tm̄ intendi, q omnis culpa, & pœna remitteretur, vt in Magdalena, aliàs secus. & hoc siue sit actus virtutis, siue pars sacramēti ſm eundē Th. & no. q dicit Ho. q licèt per cōtritionē remittatur pctm̄, & in tantū q et si non confiteatur, nō redeat illud, tamē nouū cōmittitur mortale. & hæc opinio vr̄ verior, s. q per contritionē remittatur, pctm̄, vt patet p exēplū leprosorū, Lu. 17. Item p Lazarū, Io. 11. Dixi, confitebor aduersum me iniustitiam meam domino, aiᵗ Psal. Dixi, idest firmiter in animo proposui. Nota tamen, q licèt ponatur quis per contritionem in statu salutis, tamen remanet obligatus ad confessionem.

testari secūdùm Pet. de Palu. in. 4. vel dic vt infra Voluntas. §. 6.

6 Quis est a effectus b cōtritionis? R. q est remissio culpę, & pœnę, de pęni. distinctio. 3.

CONTVMACIA c est quędam volūtaria inobedientia, qua quis monitionē iudicis implere cōtēnit; ita eliciť ex. c. 2. de do. & cōtu. iuncta gl. in ver. cōtumaciter, & ibi not. qūo fi. multis modis. & consistit contumacia propriè in non faciendo volūtariè qđ facere sciat se debere, vt patet in dicta glo.

1 Vtrū excōicatus p contumacia absolui debeat ante, quā satisfaciat đ expēsis & caueat de sistēdo in iudicio? R. q nō, d si verè fuit cōtumax. Secᵒ, si pręsūptiuè, puta quia impeditus, tñ nōdum constat. si hoc allegat & petit absolui debeť, vt in c. venerabilib. §. idem est etiam, de sent. excom. lib. 6.

2 Vtrum lite non contestata testes possunt recipi contra contumacem, & pcedere ad sententiam diffinitiuam, vide c. quoniam frequenter, vt li. nō cōtest.

CONTVMELIA Est, vt colligiť ex Tho. 2. 2. q. 72. & Alexā. 2. 2. tractatu de cōtumelia, qō. 36. ar. 40. cum sequen. Quando quis id, quod ē ōtra honorē alicuius, deducit in notitiam eiᵒ, & aliorū siue p signa e siue p verba, & differt à cōuicio, & iproperio. nā conuiciū importat generaliter defectū culpæ, & pęnę; contumelia verò solùm culpę. Vnde si qs dicat alicui iniuriosè eū esse cęcū, aut claudū, cū sit, conuicium dicit, sed non contumeliā. si autem iniuriosè dicat cum furem, non solùm conuiciū, sed etiam contumeliam infert, & hoc secundū Theologos. Sed secundùm legistas conuicium dicit à collatione vocū, cum in vnū plures voces conferuntur. conuicium appellatur quasi conuociū, ita dicit text. in l. item apud Labeonē. §. conuiciū, ff. de iniur. & potest fieri etiam absenti, vt cum quis ad domum tuā f venerit te absente. nec tātū qui dicit. sed & qui concitauit alios ad vociferationē, ōuiciū fecit, vt d. l. itē apud & oportet sit aduersᵒ bonos mores vociferatio, scilicet ad infamiā, vel iniuriam, vel inuidiam alicuius: aliàs non est conuiciū & quòd ī cætu dictum sit, vt in d. l. item apud Labeonem. improperium verò pprie ē, quando aliquis iniuriosè alteri ad memoriam reducit auxilium, quod cōtulit ei necessitatē patienti. vnde Ecclesia. 20. exigua dabit, & multa improperabit. accipitur tamen vnum quandoque pro alio. v. de Alexan. vbi supra ita diffi-

c Contumacia] Vide plenè de contumacia per glos. fi. in Cle. vnica. de dolo, & contu. per Inn. in c quærela, de procura p Bar. in l. fin. ff. de in integrū restitu. & in l. ex consensu §. 2 ff. đ appella. per Cy & doc. in l. properādū §. si aūt reus, C. de iu. & adde, q contumax ſm Lu est, qui cōparere debet in iudicio. & non cōparet, & dr̄ quandoque verè quādo dicit expressè iudici, vel eiᵒ nuncio ipsum citanti, q nō comparebit corā ipso, nectē dr̄, quando latitat, aut facit, q citatio ad ipsum non perueniat, vel qui vocē iudicis audire contemnit, licèt hoc vltimo casu posset dici verè contumax, & non pręsumptiuè.

d Cōtumacia severè punitur a Syn. Tri. sess. 6 c. 1. 21. c. 3. 22. ca. 3. 23. c. 1. §. vlt. 14. c. 12. § præterea. 25. c. 3. de ref. de contumacia quędam alia ad Repertoriū inquisitorum annotaui ī vulgaria. P. V.

e Quod non] Spe. de contu. §. nūc dicamᵒ ver. imò &c.

f Per signa] Vt spuēdo, vel lutū proijcit, nota, ēt glos. super illud Ro. 1. in ti. contumeliosos, &c.

g Ad domu tuā] Idest iuxta domū tuā, si intrasset domū, teneretur, l Cornelia, & non actione prætoria vel l. lex Cornelia, ff de iniur. & not. Bar. in d. §. cōuicium. Et sub

dit,

dit, quod Iacob. de Arer. dicit, quod statuta, quæ dicunt de faciente insultum ad domum verificantur in eo, qui venerit in pertinentijs domus. ff quod vi, aut clam, l. si vitem §. qui ad ianuam, & tacit. l. qui filium. §. 1. ff ad Treb. gl. tamen alibi videtur dicere, quod illud sit ad domum, quod sit prope per 5 pedes, vt no. in l. quidam Hiberus, de ser. vr. præ. facit ad hoc, s. quæ sint pertinentiæ domus. l. fi. ff. fi. ni. re. vide de immuni ecclesiarũ de 30. pedibus, &c. Vide de his statutis quæ no. Bar. Bal. & Alex. in l. certa. §. si domus, de leg. 1.

nit, Contumelia [a] est pctm̃ ex improperio sermonis manifesto tendẽs ad nocumentum proximi.

1 Vtrũ contumelia sit peccatũ mortale? Res. S. Tho. & Alex. vbi s. quod in peccatis verborũ maximè attendẽdum est quo affectu verba proferantur, si ergo intẽtio proferẽtis ad hoc feratur, vt per verba, quæ profert, auferat honorẽ alterius, hoc propriè & per se ẽ dicere cõuiciũ, vel contumeliã & hoc ẽ pctm̃ mortale nõ minus [b] quàm furtũ. si aũt verba conuicij, vel contumeliæ alteri diceret non aĩo dehonorandi, sed pp correctionẽ, vel hmõi, nõ conuiciũ dicit, vel cõtumeliã propriè & formaliter, sed per accñs, & materialiter, inquãtũ s. dr̃ id, quod pt esse conuiciũ, vel contumelia vñ hoc pt eẽ qñdoq; venialε pctm̃, sicut qñ conuiciũ non multũ est dehonestãs, & profert ex aliq̃ animi leuitate, vel leui ira absq; firmo proposito dehonestãdi, vtputa qa intẽdit contristare leuiter solũ aliquẽ, qñq; nullũ, vt in dubio sequẽti, vñ hñda ẽ magna discretio vt moderatè hõ talib. verbis vtaẽ qa posset eẽ ita graue conuiciũ, quod auferret honorẽ, cõtra quẽ profert, & posset hõ peccare mortaliter. & si non intẽderet dehonorationẽ alteri[9], sicut grauiter percutiẽs i ludo, non caret culpa, [c] & tenetẽ cõuiciator vltra pctm̃. sm Ni. de Ly. per se, vel per iter positã personã dicer̃ suã culpã [d] contumeliato, vel saltẽ signa æqpollẽtia ei ostẽdere, nisi dephẽdat, quod contumeliat[9] ei remisit iniuriã, puta qa ridet cũ eo, & hmõi. excipit platus, & paterfa quod corrigẽdo licèt excedat, non tenetẽ petere veniã sm Aug. in regula, dũmõ non fecerit a proposito, & potius vigore vim dictæ, qa sic teneretẽ similiter petere veniam, de quo dic vt j. correctio. 1. §. 2.

2 Vtrũ liceat cã correctionis dicere cõuiciũ, vel contumeliã? Res. sm Th. vbi s. ar. 2. ad sm, quod sicut licèt verberare, vel in reb. dãnificare cã disciplinæ, ita & cõuiciũ dicere, sicut dñs discipulos stultos, & Pau. Galatas isensatos. Dicit tñ Aug. in li. de ser. do. in monte, rarò & ex magna necessitate obiurgationes sunt adhibẽdæ, in quib[9], non vt nobis, sed vt dño seruiaẽ, instem[9].

inquantum sunt quidam soni audibiles, & si nullum nocumentum inferant, nisi fortè grauando auditum vt cũ quis nimis altè loquitur, tñ inquãtũ sunt signa pñtantia aliquid in notitiam aliorũ, sic pñt multa damna inferre, inter quæ est, quod homo damnificetur quantùm ad detrimentum honoris, & reuerentiæ sibi ab alijs exhibendę. Proba ur ẽt, quod sit peccatũ mortale per illud, quod dicitur Matth. 5. Qui aũt fatue dixerit reus erit gehennę quæ non debetur nisi pcõ mortali. & intelligit, cum hoc dicit intendens dehonorationem. & facit Ro. 1. ibi, Cõtumeliosos, & subdit, quod talia agunt, digni sunt morte. & 2. q. 7. ait clemens in c. qualis, dãnatiõe sunt digni, quod patrib legatiõe dei fungentibus cõtumeliã inferũt.

a Contumelia] Ista diffinitio, vt videtur, comprehendit solũ verba, & bene, quia contumelia propriè loquẽdo in verbis consistit, non in factis, vnde Isido. dicit li. ethi. quod contumeliosus dicitur aliquis, quia velox est, & tumet verbis iniuriæ. Sed extenso vocabulo cõtumelia ẽt consistit in factis vt dicit gl. super illu l Ro. 1. contumeliosos, quod cõtumeliosi sunt, quod dicta vel cõtumelias, & turpia inferunt. Nam licèt, vt dictũ est, contumelia propriè consistat in verbis, ex eo, qa dicit Aug. secundo de doct. Christia. quod signa verbis comparata paucissima sunt. verba enim inter homines obtinuerunt principatum significandi, quęcũque animo concipiuntur, tamen quia etiã per facta aliquid signatur, quæ in hoc, quod signa tur, habent vim verborum significantium, inde est, quod contumelia & in factis consistere dicitur. hæc Thom. & Alexand. vbi supra.

b Non minus] diligit plus homo honorem, quã res temporales. Sed auferens alterius substantiam, vel intendẽs auferre, peccat mortaliter, ergo multo magis intendens auferre honorẽ. Verba enim, per quæ infertur contumelia, quantum ad suam essentiam. &

c Non caret culpa] s. mortali putã si ludẽdo mutilaret. Lud[9]. n. non x us est in culpa. Quãuis. n. ad eutrapeliã, seu vrbanitatẽ ptineat dicer̃ aliqd leue cõuiciũ, nõ tñ vt̃ que ad dhonorõnẽ, vel contristatio nẽ ei[9], de quo dr̃, sed magis rã illε ctatiõis, & ioci, vt̃ leuitate loquẽ di obseruatis de bitis circunstantijs aliàs ibi esset peccatum.

d Dicere suam culpam] Vt patet Matth. 5 Si frater tuus habet aliquid aduersus te &c. & illud apostoli facit Ephe. 4. sol non occidat super iracundiam vestram. exemplum de illo, qui contumeliam intulit, nec veniam petijt, & post mortem coactus est a domino venire ad petendum veniam ab iniuriato. Ipse autem iniuriatus debet ignoscere oblata sibi competenti satisfactione, imo etiam quò ad rancorem si ne satisfactione, vt infra ad. ligere, aliàs grauiter peccaret, vnde dicitur di. 90. Si quis contristatus non voluerit reconciliari fratri suo satis faciente eo, arceatur maceretur medijs. gl. 1. excommunicationis, &c.

Quantum

3 Verū homo teneať illatas ꝯtumelias sustinerē? Rñ. fm.S.Th.vbi s̄.ar.3.ꝙ sic,q̄tū ad præparationē[a] animi, s.qñ opus esset, sicut & alia dāna, sed q̄tū ad actū non semp. aliqñ.n. tenemur nō sustinere. Primò qñ cederet in bonū eius, q dicit, vt puta ad reprimendā audaciā,[b] nè talia diceret, iux.illud prouer. 26. rñde stulto iuxta stultitiā. Secundò qñ ex sufferentia aliorū ꝑfect⁹ impediretur, vnde Greg.in Hom.9.super Ezec. Hi (inquit) quorū vita in exēplo imitationis ē posita, dēnt (si pñt) detrahentiū sibi verba cōpescere, nè eorū p̄dicationē ñ audiāt, q audir poterāt, & i prauis morib. remanētes bñ viuere ꝯtemnant.

CHOREA [c] verū sit licita? Resp. vt colligo ex dictis doc. ꝙ sic, si 7. cōcurrant. Primū, tēpus debitū, s. ꝙ non sit deputatum orōni necessariæ, vel pniæ, vnde tenent magistri, vt refert Ri.in 3.di.37.ar.3.q.4. ꝙ ē pctm̄ mortale choreas ducere dieb⁹ dñicis pp dictū Aug. dic. ꝙ facerēt melius fęminæ Iudæorū, si lanā filarēt, q̄ toto die in neomenijs impudicè saltare, qđ q dem credo verū, qñ omissa missa, vel prędicatione, aut vesperorū celebratione, & hmōi intēderēt, vel p notabile spatiū, puta p maiorē partē diei, aliàs non facit. l. fi. C. de fe.[d] & c. q die,[e] de conse.di.1. Secundū, persona conueniens. nā ecclesiasticis ꝑsonis ꝓhibētur. 46. di.c. clericū, de consf.dis.5. c.nullus prębyterorū. c. si oportet, el 2.34.di. presbyteri diaconi ita ꝙ credo eos peccare mortaliter, nisi fortè modicitas, & qualitas chorizandi excusaret, puta in secreto, & hmōi. Tertiū, modus honestus, nam honestas est vnum iuris p̄ceptū, Insti. de iusti. & iu. §. iuris præcepta. & ideò, si fiet mō inhonesto, ē pctm̄ mortale, vt puta gesticulationibus prouocātibus ad libidinem, cātibus turpib⁹ vel cū ornamētis lasciuis, & inhonestis, facit ꝓęmiū. ff. veteris. §. illud verò, qs illos ludos appellet, ex quib⁹ crimina oriuntur. Quartū, recta intentio, qa si fiet ad ꝓuocandū ad libidinē, vel alio malo fine (vt fiunt cōiter) ē pctm̄ mortale, secus, si ex aliqua leuitate superbię, vel inanis gloriæ. nā si qđ intendiť, ē pctm̄ mortale, similiter & ipsū op⁹ si veniale, erit veniale, ar.c. vid̄ 1.q.1. & 23.q.1. noli & c. militare. Quintū loc⁹ aptus. s. ꝓfan⁹, ñ ecclesia, seu alia loca sacra, vel religiosa, qa vē mortale chorizare in loco sacro, ar.c. decet đ imm.ec. li.6. Sextū, raritas, chorizatiōis. Nā Rod. dicit, ꝙ choreas ducens ex ꝯsuetudine peccat mortaliter.[f] Chorizātē aūt rarò, & sine corrupta itētione dicit, ñ audeo dicere, ꝙ peccat mortaliter, sed nec audeo excusare a mortali, cū ingerat se periculo alios ꝓuocādi ad libidinē, & exēplo suo alios ad similia faciēda ꝓuocať. Septimū, stabilitas chorizātis. Nā q ita fragilis est, ꝙ licèt bona intētione chorizare incipiat, tñ ñ exit, quin ad libidinē mortalē ꝓuoceť, peccat mortaliter aduertēs de tali sua fragilitate se igerēdo, qa ec.3. Qui amat periculū peribit i illo. & ꝓpea qa dicit Hie. in quadā homel. Nō credo viro, si dicat se illęsū euasisse a talib. spectaculis, cū Dauid ex eo, ꝙ vidit Barsabee lauantē se, ꝓuocat⁹ sit in libidinē. hæc ille. Et ēt qa p̄ fatæ ꝯditiones ñ inue-

a Quantū ad præparationem] Dicit nāque sapiens Eccle. 26. Nec respondeas stulto iuxta stultitiam suam, nè ei similis efficiaris, dēt ēt supportari, qñ contumeliātes essent incorrigibiles, sicut fecit domin⁹, qui nec Pilato, nec Herodi, nec Pharisæis respondit. Item ēt rōne patientiæ, sicut ps. dicebat, Qui quærebant mala mihi, locuti sunt vanitates idest falsitates. subditur, ego, autem tanq̄ surd⁹.
b Audaciā] Vt fecit Christus illi contumelianti & in maxillā percutiēti, cum dixit. Quid me cędis? tacere tñ, & non rñdere, vt quis magis cōcitetur, peccatum est, sed tacere, vt nō & ipse cōtumelias inferat, virtuosum est. Et in his casibus quādo quis ē reprehēdēdus, dēt fieri, quando est sedatus, nisi vtilitas communis aliud exigat. idem Alexā. vbi supra ar. 4.
c Prohibetur clericis a S. Sy. Tri. ses.22.c.1. 24. ca. 12. §. fi. est tripudiū, siue saltatio, Græco nomine sic dicta. P. V.
d L.fi.C. de fe.] Ista l.fi. facit pro dicto primo, non pro limitatione, vt patet.
e C. qui die] Qui dicit solenni prętermisso ecclesiæ conuentu ad spectacula vadit, excōicetur. & in illa l. fi. sic dr, dies

festos maiestati altissimę dedicatos nullis volum⁹ voluptatib⁹ occupari. s. pessimarū mulierum, ait glo. & ǰ. Nec huius tamē religiosæ diei ocia relaxātes obscænis quenquā patimur ꝯtineri. nihil eodē die sibi vendicet scena theatralis aut circēse certamē, aut ferarū lachrymosa spectacula, ēt si in nostrū ortū, aut nataiem celebrāda solennitas inciderit, differatͬ hęc ibi Bar. etiā sic summat, q̄tū ad hoc spectacula, vel prælia sūt illis diebus totaliter interdicta.
f Peccat mortaliter] vnde Alex. in 4. pro tractatu de his q non poss. ac. ad sacr. col. q. 41. dicit oīno tales choreatrices cōsuetudinarias non admitteēdas ad sacrā communionē, si desistere nolunt. & subdit Alex. de chorizāte rarò, sicut hic in tex.

a Respondet Alexan.] De istis inspectionibus sic ait Chryso. vt refert ipse Alexan. adulteros, & inuerecundos constituit talium inspectores, nihil enim stuprosius, neque oculo turpius talia videre concedéte. Item melius est luto vol. gurgite oém visum reuergere quàm talem inspicere inquinatum. Neq; enim ita oculis is gurges vt incontinens vis & denudatæ mulieris inspectio. Item saltatrices, & si nullum aliũ barbaros saltem zelamini. Etesi ab omni tali sũe puri inspectiõe, quæ ergo erie nobis excusatio, q deberemus esse ciues regni cœlorum, barbaris in hoc deteriores sumus.

b Potest in mortale] Vide text. cum gl. in c. i. de off. dele. vult n. ibi glo. q autori zantes. i. illi, qui deberet prohibere, grauius peccent, quàm faciétes. Allegat. cap. qui cõsentit. 11. q. 3. & in cap. qui aliorum. 24 q. 3. vide tu infra ludus. §. 6.

c Syn. Tri sess. 6. c. 3. 13. c. 1. 14. c. 4. & 8. 21. ca. 6 & 8. & 25. ca. 14. de ref. P. V.

d Lenitate] Et sic not. q mediũ est seruãdum, ar. c. ex parte, de cẽ. fi. ff. de pign. ac. l. si seruus, ff de iur. & fac. igno. l. nec supina.

inueniũtur in choreis nr̃i tpis, iõ non video, qũo sine mortali pc̃õ qs eas faciat ex ꝯsuetudine, sicut cõiter fiũt. Dicit tñ Ale. 2. 2. tit. de ludo, q ludus, vel saltatio qñque ꝓuenit ex spũali iocũditate. & sic ẽ meritori⁹, sicut Dauid lusit, & saltauit corã arca dñi. Aliqñ ꝓuenit ex recreatione, vel exercitatione, & sic pt eẽ sine pc̃õ. Aliqñ ex dissolutione mẽtis lasciuæ, & sic pc̃m̃, s. mortale, vel veniale s̃m q dictũ ẽ.

1 Vtrũ inspectio Chorearũ ludorũ, vel ioculationũ sit pc̃m̃? Res. Ale. a vbi s̃ q inspectio q̃dã est in transitu non tendẽs vlterius ad delectationẽ peccati mortalis vt fornicationis, & hæc est veniale. Quædã est studiosa, in qua. s. est fomentũ peccati mortalis. & hæc qñq; ẽ pc̃m̃ mortale intellige, qñ aduertit d̃ periculo, vel cogitationis morosę vel opis. Itẽ ioculatio q̃dã ẽ hystrionica, & q̃dã chorealis mulierũ lasciuarũ. q̃dã cã exercitij vel fastidij tollẽdi, s. ue accidię vitãdę. Inspectio ergo studiosa ioculatiõis primæ & secundæ vergere pt in mortale b pc̃m̃. Tertię vero & quartę põt esse venialis, & aliquãdo meritoria.

CORRECTIO prelatorũ in puniendo subditos & increpãdo ñ dẽt fieri aĩo nocẽdi, q2 sic peccaret mortaliter, si deliberatẽ & i notabili nocumẽto. sec⁹, si in modico malo, vel indelibe ratẽ. sed dẽt fieri zelo caritatis ꝓximi, i. ad bonũ subditi delinquẽtis, vt corrigatur, vł ad aliorũ bonũ vt vł timeãt similia facere, vł qetius viuãt, vt. 23. q. 5. ꝓdest.

1 Qualis c dẽt esse? Res. q misceda ẽ seueritas cũ lenitate, d vt neq; multa asperitate vlcerẽt subditi neq; nimia benignitate soluanẽ vt plenẽ dr̃ i c. disciplina. 45. di. ꝑ totã di. poti⁹ dẽt d̃clinare in beniuolentiam, quàm seueritatem, vt in c. l. licẽt, ea. di. l. di. ponderet. e

2 Quid si excedat modũ? Res. q pt appellari ab ea, ẽt si sit religios⁹, q ꝓbaẽ i ca. rep̃hẽsibilis, sd ap. in fi. nullius. n. negãda est defensio, ẽt si sit excõicatus. c. cũ iter de exce. Nõ tñ teneẽ p̃latus modũ excedẽs petere veniã a subditis, g vt i c. qñ necessitas 86. dist. qd verũ nisi ex malignitate, seu odio faceret quia teneẽ iniuriarũ. ff. ad l. Aquil. l. quemadmodũ §. magistratus, vt not. in gl. in d. c. quando, tex. est in l. nec magistratib. ff. de iniu.

3 Vtrũ peccet mortaliter p̃latus ñ corrigẽdo? Res. q si loqmur de punitione ĩ pc̃õ oĩo occulto, ñ teneẽ p̃latus imo nec dẽt nisi secretẽ. si verõ in pc̃õ manifesto, sic teneẽ p̃lat⁹ d̃ p̃cepto eã facere sub pęna mortalis pc̃i, ar. 83. di. ꝑ totũ, & 2. q. 7. q nec regiminis nisi i casu qñ videret ñ expedire cõitati, nec illi, q corrigẽd⁹ ẽ q2 i d. c. ꝓdest, dr̃ siue plectẽdo, siue ignoscẽdo hoc solũ agiẽ vt vita hoĩum corrigaẽ, & s̃m istũ finẽ dẽt eã exercẽre, vel omittere. facit c. ipsa pietas, ea cã. q. 4. & in c. cõmessationes. 44 di. & i c. vt ꝯstitueret. l. di. si verõ nõ expediret cõitati, nec ẽt noceret omittẽti ꝓfice et d̃linquẽti ad emẽdationẽ, liciẽ omittiẽ, & ex d̃bito. Si verõ ñ expedit delinquẽti correctio, sed tñ cõitati, nõ ẽ dimittẽda. h Si verõ loqmur de correctione

e Ponderet] Et c. alligant. 26. q. vlti. nam & leuiter castigatus reuerentia exhibet castigati, asperitatis autem nimiæ increpat. o nec correctionẽ recipit, nec salutem. 45. dist. cum beatus.

f Ca repre hen. sibilis] Ille text. in fi. videtur facere in contrariũ, sed tu vide gl. in c. ad nostram. de appell. quæ dicit religiosum pt ille appellare, quando correctio modum excedit. Et allegat de appel latio. c. d priore. super qõnum. §. nos autem. Vide supra appellatio. § 1. Et quod ibi notaui.

g A subditis] Iõ sũt magis parcẽ prælatis in hoc casu, quàm alijs, quia vix põr qs in cura rei familiaris euitare peccatum. 25. dist. in. qualis.

h Non est omittenda] Tho. autẽ. 2. 2. q. 33. dicit, Correctio, quæ pertinet ad prælatos, non est dimittenda pp turbationẽ, eius, q & si sponte propria emẽdare nõ vellit, corrigendus est per pęnas vt peccare desistat tamẽ ẽt q2, & si incorrigibilis sit ꝓuidebitur ordini cõi, dũ seruabitur ordo iust. vt vnius exemplo alij deterreãtur.

correctione, quę fit verbo, vel doctrina, sic tenet multomagis. quā aliqs alius, siue pctm̄ sit secretū, siue publicū, verū ē, q̄ secreta dēt secretè corrigere, aliàs si non corrigi., & emēdat, cū pōt, peccat mortaliter. 43. di. sic rector. intellige in criminalib & sic intellige. gl. 25. di. §. aliàs ea demū, quæ dicit q̄ taciturnitas in prælato est mortale pctm̄ hoc etiam limita in secretis secundùm quod dico infra. correctio fraterna. §. 6.

4 Verū p̄latus exn̄s in pctō mortali peccat mortaliter corrigendo? Resp. q̄ sic s̄m Pe. de Pal. in 4. di. 19. etiā si pctm̄ suum sit occultū, qa suspectus est corā deo. facit ad hoc 2. q. 7. quę nec hoc limitat idem Pe. in p̄lato in spūalib. sec° de p̄lato i tpalib. qa si iudex suspēdit aliquē latronē, n̄ peccat mortaliter, licèt sit ipse i mortali. idē tenet. S. Th. i 4. & seqt̄ Arch. I. di. cū exaudiero, & 3. q. 7. §. idē testat̄, i p̄lato corrigēte p̄dicādo i mortali etiā occulto, q̄ peccat mortaliter. Sec°, si corrigit p̄ modū magisterij publice docēdo. i. legendo scripturā sacrā, qa si ē occultus (vt dicūt quidā) nō peccat mortaliter, sed solū, qn̄ est notorius, qa scandalizat. Frā. in 2. tenet, q̄ si pctm̄ est occultū, & ei quē corrigit & alijs astantib. q̄ sine pctō corrigit, & autoritates, q̄ vident̄ dicere ɔtrariū, dicit intelligendas q̄ dignè non potest corrigere, sed si peccatum est notorium, sic nullo mō potest corrigere, quia scandalizat corrigendo autoritatem, & prædicationem.[a] Tu aduerte,[b] q̄ si casus occurreretur correctionis, in quo existēs in mortali non habet opportunitatē ɔterēdi de peccato suo, sic vera est opin. Fran. Sed si habet opportunitatē, & nō facit, q̄ in se est vt conteratur, cū sit suspensus quò ad se, peccat mortaliter officiū exequendo,[c] c. si. de temp. or.

a Prędicationem] Puta quòd multitudo est tanta, q̄ non potest extirpari sine schismate, vel non potest fieri, quin boni inuoluantur, vel non expedit illi, puta alias quia peior efficeretur, vel si expedit, non tamen cōitati, puta quia exercent bonos, vnde prodest ecclesiæ nè boni ocio torpescant, sed quid si multitudo, est in scelere? Resp. Th. 2. 2. q. 108 qn̄ tota multitudo peccat. de ea debet sumi vindicta vel quantum ad totum, sicut Aegyptij submersi sunt in mare, & Sodomitæ &c. vel quantum ad multitudinis magnam partem vt Exo. 32. in pœna eorum, qui vitulum adorauerunt Quandò verò, separatur multorum correctio debet seueri as exerceri in auctos principales, vt cæteri terreantur, sicut dominus numeri. 25. mandauit suspendi principes populi pro peccato multitudinis. Si autem nō tota multitudo peccauit, sed pro parte, tunc si possunt mali secerni a bonis, debet in eos vindicta exerceri, si sine scādalo aliorum fieri potest. Alioquin parcendum est multitudini, & detrahendum se veritati, & eodem modo intelligendū est de principe.

b Aduerte] Tho. 2. 2. q. 33. dicit, Correctio pertinet ad aliquem, in quo viget rectum rationis iudicium, peccatum aūt non tollit, quin remaneat in peccatore aliquid de recto iudicio, & secundū hoc pōt sibi competere delicta subditorum corrigere, sed tamen peccatum pręcedens affert impedimentum propter tria. Primo, quia ex peccato suo indignus redditur, vt aliquem corrigat, præcipuè si maius peccatum cōmisit Secundò ex scandalo, quando peccatum est manifestum, quia videtur corrigere ex ostentatione, nō ex charitate. Tertiò pp superbiam, cum peccata propria paruipendere videatur, & seipsum præferat proximo. Si tamen cū humilitate, corrigat, non peccat, licèt in conscientia fratris, vel saltem in sua condemnabilem se ostendat. Et sic intelligitur illud Ro. secundo in quo alium iudicas, teipsum condemnas. Intellige secundū supplementū hic cū humilitate, idest contritione, quia aliàs non potest esse humilitas, vbi est diuinæ voluntatis rebellio, numeri. 15 anima verò quæ per superbiam aliquid commiserit, quoniā aduersus dominum rebellis fiet, peribit d̄ populo, Itē quia p̄sistens in peccato oīno remanet indignis tm̄ Gre. Homel. 10. durū quippe est, vt q̄ nescit tenere moderamina vitæ suę, iudex fiat alienæ vitæ.

c Officiū exequendo] Hæc opin. vr̄ multū rōnabilis licèt Ro. e. §. fi. videatur tenere cōtrariū. & adduco primo doctrinā. Ri. in 4. di. 19 ar. 2. q. 1. quæ hr̄ infra ti. proximo. §. 4. Pondera humiliter suā prauitatē &c., quasi dicat cognoscit se peccatorem, licèt de facto nō abstineat &c. Secundo adduco illud Mat. 7. & Lu. 6. de illo, qui trabē gestat in oculo, & vult eijcere festucā de oculo fratris. Tertiò facit illud p̄s. 49. peccatori aūt dixit deus &c. Quartò Greg. cuius vita despicitur &c. & illud Io. 8. qui sine peccato est, primus in illam lapidem mittat &c. hæc omnia habentur. 1. q. 7. Itē in euangelio, cū se. & in c. iudicet, ibidē. inquit Ambr. super Beati in licet de adulterius errore, qui non habet in seipsū, quod condemnet, & ca. seq dicit Grego. in grauib. peccatis quis positus, dū suis premitur, aliena non diluit, & in c. sacerdos dixit, vt sapiens medicus & perfectus primum sua peccata delere sciat, & postea aliena detergere. Pa. in c. nouit, in. 2. col. dicit, q̄ corrigens, vel denuncians, cum est in peccato, si non dimittit, vt peccet, peccat, & in rubr. de vi. & ho. cle. dicit, q̄ iudex dum est in peccato, si iudicat, peccat. Adduco etiam tex. fortem in c. 1. §. sacerdos, de pœn. di. 6 vbi dicitur, sacerdos, cui omnis offertur peccator, ante quem statuitur omnis languor, in nullo eorum sit iudicandus, quæ in alio iudicare est promptus iudicans enim alium, qui est iudicandus, condēnat seipsum, hæc ibi. vbi gl. peccāt

ergo

CORRECTIO fraterna [a] est admonitio charitatiua fratris de emẽdatione peccatorum, ex fraterna charitate procedens, & hæc est de præcepto omnibus secundũ Ri. [b] in 4. dis. 19. ar. 2. q. 1. & quia est præceptum affirmatiuũ, ideò non obligat nisi pro loco, & tempore debito.

1 Vtrum omissio fraternæ correctionis sit mortale peccatum? Resp. Ri. vbi supra, ꝙ tripliciter potest omitti. Primò meritoriè qñ homo non corrigit, quia nec tẽpus, nec loc⁹ est corrigendi, & expectat illud. Secũdò cum peccato mortali, quãdo. s. hõ sperat posse fratrem a peccato retrahere, & tñ propter incommodum corporale, [c] vel tẽporale omittit, quia tunc ordinem charitatis peruertit plus diligens bonum tẽporale, quã animam proximi. Tertiò omittitur cum peccato veniali, qñ. s. propter incommodum temporale fit tardior, tñ si crederet posse reuocare, non dimitteret. Adde 4. ẽm Tho. 2. 2. q. 33. arti. 2. ꝙ potest omitti sine peccato, imo meritoriè, quando metuit, nè deteriores fiãt, vel nè alios a bona vita impediant. Adde 5. secundũ gl. in ca. qui alios, de hæreti. in peccato commisso, quod non hẽt ꝑseuerantiam, quia non tenetur corrigere quilibet, sed solùm p̃latus. Secus si haberet pseuerantiã q̃ teneret q̃libet, sicut tenet in pctõ [d] committẽdo. Adde & 6. ꝙ pctm̃ sit mortale, vel veniale talis qualitatis, ꝙ habet causare mortale, [e] aliàs de peccato veniali non tenet̃ corrigere aliquẽ de pctõ.

2 Vtrum teneamur quærere quos corripiam⁹? Res. ẽm Tho. vbi supra, ꝙ non, quia bñficia, quę non debemus certæ personæ, sed cõiter oĩb. sufficit, si ĩpẽdimus primis occurrẽtibus, aliõquin oporteret nos facer̃ ꝯ illud, puer. 24. Ne quæras

ergo sacerdotes, qui sunt in peccato iniungendo pœnitentias, secus, si non habẽt opportunitatem conterendi. Faciunt no. per Abb. in c. 1 de accusa. in glo. 1. vbi criminosus de iure canonico non admittitur ad accusandum. & ibi etiam gloss. Si autem contendas corrigentẽ, si est in peccato, non peccare mortaliter corrigendo, saltem dicẽdum esset securiorem viam esse eligendam, vt s. pœnitere deberet ille corrigens, ar. eorum, quæ no. Sc. in 4. distinctiõ 15. Et S. Bo. in 2. dis. 24. & dicit. c. non potest erga homines esse fidelis, qui erga deũ extiterit infidelis. 1. q. 7.

a Correctio fraterna] Si vim huius termini, Corripere, voluerimus ponderare, nihil aliud indicare videtur nisi cor peccatoris a malo ad bonum subito rapiendo mutare, dicũtur enim rapi, quæ subito auferuntur, sicut si ignitus carbo super propriam, vel proximi cecidisset vestem, rapere eum est illum subito auferre, necnon & silla ba dicitur corripi, quę subito & raptim pronunciatur. Cito nempe cor fratris a malo ad bonũ transfertur, cum ei turpitudo suæ culpæ & pulchritudo diuinæ gratię dulciter demõstratur, quod in fraterna correctiõe euenire cõtingit. Et no. ꝙ in descriptione dicitur, Fratris, non autem, Hominis, quia nomine fratris omnis homo etiam peccator intelligi debet siue ęqualis, siue minor, siue maior, quia ex vno patre creati, & ex vno Adam generati, & ex vno Christo redempti, c. ad mensam 11. q. 3. Item quia nomen fratris est nomen amoris, & charitatis, quia ex charitate debet procedere.

b Secundùm Ric.] Qui dicit ꝙ sicut corporis naturalis patiente vno membro compatiuntur alia, & sibi inuicem conueniunt ad bonam consistentiam corporis in comparatione ad formam naturalia vitæ, sicut ex necessitate diuini præcepti, membra corporis mystici, quod est ecclesia, tenentur sibi inuicem subuenire, ad seruandam bonam vnitatem, & dispositionem ecclesiæ in comparatione ad formam spiritualis vitæ, vnde non tm̃ sibi inuicem subuenire tenentur quantũ ad indigentias corporales, sed multomagis quantum ad spiritualem, orando, delinquẽtibus parcendo, ad bonum monendo, & delinquentes corrigendo &c. Et ꝙ sit de ꝑcepto, tenet etiã S. Tho. 2. 2. q. 33. ar. 2. & ibi dicit esse præceptum affirmatiuum, & reducitur ad primum pręceptum secundæ tabulæ, ad quod reducũtur omnia præcepta, de subueniẽdo proximis.

c Incommodum corporale] Puta quia cruciatum carnis, & iudiciũ vulgi. Exemplũ mulier quædam fornicatur cum quodam, cogito mea exhortatione posse retrahere a paccato, non tamen facio, qa timeo nè mortẽ mihi inferat fornicarius, aut fio tardior, quia nolo dimittere apothecam causa eundi.

d In peccato] Quando peccatum est successiuum, & habet iterationem, quilibet tenetur corrigere, iuxta denũciationem euangelicam, hæc Pa. & Io. de Ana. in d. c. qui alios, vnde Host. dicit, ꝙ iudicialis correctio spectat ad solum prælatũ. & illud c. sic intellige, vt aliquid specialitatis inducat, qui alios cum potest, ab errore. s. fidei, non reuocat, seipsum errare demonstrat. & sic indistinctè peccat, de alijs criminibus dic vt hic.

e Mortale] vt puta propter consuetudinem, de quo dic, vt in §. alias. 24. di. Adde septimum necessarium s. ꝙ sciat certe proximi sui culpam. vnde ec. 11. prius quam interroges, s. de veritate rei, non vituperes, vñ fortè dicendum est secundũ S. Ber. qñ in moralibus sunt varię doctorum opiniones, & est periculum in populo scandalum suscitare, tenere vnam opinionẽ, tunc credo non esse necesse populum circa talia redarguere nisi valde temperatè. Adde & octauum, s. aptitudo ad corrigeñ. quæ. s. non sit in alio tanta, sicut in eo. Nam si ipsum peccantem videam alij ęquè boni, sicut tu, vel forte meliores, & illi magis familiares,

stares, aut prælatus suus, probabiliter supponere sic posse, quod aliquis istorum, in quibus est debitum, & aptitudo corrigendi, illum corripiet. Hebr. 12. quis est filius, quem non corripiat pater? Et tertii. Reg. 20. Custodi virum istum, qui si lapsus fuerit, erit anima tua pro anima illius. Unde non debeo credere, quod prælat^9 suus sit immemor salutis suæ, quod esset, si negligeret corripere illum. Secus, si certum esset, quod negligerent tales, tunc tu esses obligatus concurrentibus aliis conditionibus secundum Guil. in q. disputatis, & refert S. B: inaud. de evangelio æterno.

a In domo iusti.] Et sic patet, quod nec religiosos oportet exire claustrum ad corrigendum delinquentes: secus tamen, si homo debet aliquid determinate & certæ personæ, sive sit spirituale, sive temporale, quia tunc tenetur quærere, d quo tamen dic, ut infra obligatio. §. 8. scilicet quando quid temporale debet. Et hoc secundum Th. vbi supra ad vltimum vbi dicit, quod illud quod debetur certæ & determinatæ personæ, oportet quod ei impendamus, non expectantes, quod nobis occurrat, sed debita sollicitudine hntes, ut eum inquiramus. Vñ sicut ille, qui debet pecuniã creditori, debet requirere, cum temp^9 fuerit, vt ei debitum reddat, ita qui habet spãliter curam alicuius, dêt eum quærere ad hoc, quod eũ corrigat peccato. Et sic habes vnã fallen ad id, quod dicitur.

b Quod no.] vbi Paul^9, qui Petro erat subditus, pro imminens periculum scandali circa fidẽ Petrũ redarguit, & Petrus humiliter & patiẽter sustinuit ad Gal. 2. vbi se con. in glo. Aug. dedit Petr^9 exemplum maiorib^9, quod si delirarent, non dedignarentur corripi. Item est in moralib^9. Ita tamen, vt cũ humilitate. pri. me Ti. 5. Seniorẽ ne increpaueris, sed obsecra, vt patrem.

c Melior.] Nam ista denunciatio fit propter duo, vt iste pctõr corrigatur, & vt cæteri metũ hẽant 45. di. sed illud, ibi, Peccantes coram oibus argue, vt cæteri metum habeant. fac. 4. di ca. factæ. Item dñs non vf habere respectum, an fiat deterior, vel ne, quia dicit si ecclesia nõ audierit, sit tibi tanq̃ ethnicus. Et vide plenè per Panor. in dict. capit. nouit.

d Iustitia.] Nam secundum Arch. quando denunciatio

impietatẽ in domo iusti. a

3 Vtrum subditi teneãtur corrigere prælato? ℞. Ri. vbi s̃ q. 3. quod loquendo de correctione fraterna & humili, sic, sed de correctione increpationis, vel punitionis non, nisi manifestè errarent in fide. tũc enim si nõ essent superiores iudicãtes vel nollent, inferiores possent. quia hæresis reddit hæreticum omni catholico inferiorẽ, non solũ quò ad forũ interiorẽ, sed et exteriorẽ, facit ad hoc quod no. b 2. q. 7. in c. secuti, & c. Paulus. Tho. vbi supra. ar. 4.

4 Vtrũ existens in peccato mortali excusetur a pcepto fraternæ correctionis? ℞. fm Ri. vbi s̃. q. 2. quod peccator aut est occultus, aut manifestus, & est correctio in publico & in occulto. Peccatori aũt manifesto nõ licet corrigere in publico pp scandalum, quia cũ talis correctio sit assumptio verbi dei, nõ debet pp sui dignitatem manifestè assumi per os manifestè pollutum, nè verbũ dei vilescat in conspectu hominũ. Si autem peccatũ est occultum, & corrigit in occulto, aut manifesto secundũ quod factum exigit, & in hoc facit humiliter suã prauitatem recognoscens, non peccat corrigendo, imo tenetur, quia peccatũ non absoluit hominem a pcepto, nec ppterea homo est perplexus quia si vult facere, quod in se est, dñs paratus est sibi remittere peccatum.

5 Quo ordine est procedẽdũ in correctione fraterna? ℞. fm Th. vbi s̃. quod peccata publica publicè sunt corrigenda. In peccatis verò occultis locũ habet, quod dr Matth. 18 di. Si peccauerit in te frater tu^9, vade & corripe eum inter te & ipsum solũ, quod si videt non proficere, dicat prælato secretè q̃ possit prodesse, vt no. Pa. in c. nouit, de iudi. Et de hoc vide infra, denunciatio. §. 2. & in c. si peccauerit 2. q. 5. plenè per Archid.

2 Quid si scio peccatũ alterius, quod qui commisit ignorat? ℞. vt colligo ex Mo. in ti. de pnia & Rodo. quod si pctm̃ est tale, quod non excusat ignorãtia, tunc aut non pt probari, quia occultum, & sic si spero de correctione, teneor dicere, alias non 2. q. 7. plerunq;, quia efficeretur peior, sed debeo secretè reuelare plato, q̃ possit prodesse. Si aũt pt probari, tũc si est platus suus, teneẽ ei dicere, quia ei pcipit̃, Si peccauerit &c. Matt. 18. Si verò non est platus, aut sperat de correctiõe; & sic teneẽ ei dicere; aut non sperat, sed de deterioratione; & tunc non teneẽ fm pdictos, nisi qñ sequereẽ, ex tali peccato aliorum periculum seu malum, vt puta quia administrat sacra, cum non sit sacerdos, & hmõi Pa. tm̃ in d. c. nouit, tenet quod indistinctè teneẽ, siue efficiatur melior, c siue peior. quod credo verũ, qñ facit ad bonũ aliorum talis correctio, & sperat, quod fiet iustitia; d alias non credo teneaẽ 11. q. 3. qñ, vbi apertius tex^9. Hie. Si verò ignorantia eos excusat, non credo teneatur dicere, nisi quãdo videret, quod desisteret. vel fieret alicui sacramento iniuria.

ciatio tendit ad institutionem aliorũ, procedit ab actu iustitiæ, cum verò ad correctionem ipsi⁹ peccantis, tunc procedit ab actu charitatis.

a Panno lineo] Quia dñs in syndone munda sepultus est. Aduerte, quòd sup altare debent esse tres pallę, vel tobaleæ, quæ debent esse de puro lino secundũ S.Tho. in 4.dist. 13.ar.2.q.7 c. respon.ad tertium & Pe de Pal. ibidem. ideò nõ debet esse tinctura vbi ponitur corpus Christi, & calix, neque pann⁹ sericus debet poni ibi.

b Fragmenta] Sic dicit text. Nè forte puluis dominici corporis male tractetur.

c Propter limitẽ] Cessat enim ratio. s. de puluere dominici corporis, pp quem prima lauatura projciẽda est in sacrario, secũdũ rubricam iã nõ sunt ampli⁹ pulueres.

d Corpora] dicit tex. sine consilio principis, vel episcoporum tã quã synodali licentia, facit l. ossa, ff. de religi. & sumpt. fun. c. Et dicit glo Principis, idest Papæ.

e L. vltima] Illa materia tractatur ibi in §. 1.

f Nisi Papa] Hęc duo iura videntur dicere, quòd episcopus dispenset cum his, qui duellum suscepe

CORPORALIA altaris debent esse de puro panno lineo,[a] ab episcopo benedicta, non de pãno intincto, aut de serico. c. consulto, de cons. di. 1. quæ nõ debẽt lauari per fœminas, nec tangi. 24. di. sacratas, & de cons. di. 1. nemo. el 2. Vn de ministri altaris debent habere peluim nouã, quã pro ipsis lauandis teneant, & quam in sanctuario projiciant, vt in d ca. nemo. Et similiter de alijs altaris paramentis dicitur ibidem. Sed hodie per contrariam consuetudinẽ derogatũ est; & credo excuset de alijs: sed non de corporalibus ꝓpter rationem positã in d. c. scilicet nè fragmẽta [b] dominici corporis malè tractentur, & ideò contraria consuetudo esset irrationabilis, & credo obliget de præcepto etiam hodie, ex quo consuetudo nõ potest ei derogare. Similiter etiã fortè posset dici de pala altaris eadem ratione. Sed no. quòd credo sufficiat, si solùm prima lauatura projiciatur intra sanctuarium propter limitem [c] rationis prędictæ.

1 Vtrũ post lauationem sint iterum consecranda? Resp. ꝙ non, quia licèt amytus recedat lauando, & de alio ponatur, non propter hoc mutatur forma, nec benedictio fit in superficie ipsorũ, idem dico, si repetiãtur, dũ ruptura non fuerit tãta ꝙ corrũpat formã, qđ tunc est qñ est tanta, ꝙ pro corporalib. vti nõ possint. pro hoc faciũt no. in c. 1. de conse. ec. vel. al. Vide đ hoc §. Benedictio. §. 1. cum seq.

CORPORA sanctorum vtrum possint trãsferri de loco ad locum? Rñ. ꝙ non sine licentia episcopi, de cons. di. 1. corpora. [d] Et hoc verũ, qñ iam erant tradita sepulturæ. l. vltima. [e] C. de relig. & sumpt. fu. Et de hac materia Vide infra, Reliquiæ, per totum.

CORPORE viciatus dicitur, qui habet mẽbrũ debilitatum, vel mutilatũ. Debilitatum habet, qui eũ habet inefficax, vt oculum cæcum, manũ aridam, mutilatum, qui ipso caret.

1 Corpore viciati vtrum sint promouendi ad sacros ordines? Resp. vt no. in sum. 56. di. ꝙ aut sunt spontè viciati in quocunque mẽbro; & tunc non possunt promoueri, & promoti dejciunt. c. pœnitẽtes, ea. di. qa sunt homicidæ, c. si quis, ea. dis. & c. quæ partem, ibid. Ho. in apparatu tenet, quòd potest episcopus dispensare, si tale membrũ est occultum excepto in castrato, vñ dicit, quòd cum religioso potest dispensare, vt cum pede ligneo celebret. Si verò apparet, non p̃t nisi Papa, [f] quando fuit in culpa viciationis, de cor. vi. c. 1. & de cle. pu. in due. ca. 1. Dicit tamen gl. in d. c. qui partem, ꝙ si qs haberet digitos superfluos, posset sibi præcidere, sicut, & vngues, & dẽtes [g] nimis prolixos, sed non firmat pedes. Mihi tamẽ placet, quando posset fieri talis abscissio sine periculo vitæ, & deformitate corporis. Aut non sunt spontè viciati, sed casu, vt puta ab hostibus in via, vel propter ægritudinẽ voluntariã, siue a se, siue a medicis, & tunc si nõ parit nimiam deformitatem, possunt promoueri, vt de cle. ægro. cap. presbyterum. Et sic intellige c. si quis, [h] el 2. & 3. 55. dist. Si verò aliàs sunt viciati a casu, distingue, aut dabant operam rei illicitæ, [i] & non possunt promoueri, aut rei licitæ, &

tunc

rint, vel obtulerint. Nam in c. 1. de corpore viciatis dicitur de illo, q partem digiti amisit, Et de cler. pug. in duel. cap. primum loquitur de sacerdote, qui cum dispensatione episcopi potest ministrare, sed pro Host. facit, quia in his casibus fuit permissum episcopo, aliàs in casib. non sibi permissis non dispensat sed solus Papa.

g Dentes] Nam & San Hieron. fecit sibi dentes secare, vt linguam Hebraicam addisceret.

h C. si quis] Quæ iura dicũt, quod clerici, qui a Barbaris, vel ꝓpter infirmitatem defecti sunt nõ prohibentur promoueri, scilicet quãdo abscissio est sine deformitate.

i Rei illicitæ] Vt puta in lud. prohibito, argum. c. continebatur, de homicidio.

a In c.1.] Loquitur ibi de carentie vngula.
b Innoc. in ca. significauit] ibi loquitur tex. de eo qui sibi virilia amputari fecit, credẽs se deo obsequiũ præstare.
c De corporis Christi die festo, & processionib', Tri. Syno. sess. 13. c 5. de cultu &c. & cano. 6 23. c. 1. de ref. P. V.
d C. a crapula] vide ibi Abb. & Archi. in c. testamentum. 6. dist.
e Catechis. in expos. symboli in prin. ar. P. V.
f §. charitas] Est sub capi. valida, & facit in argumentum.
g C. prima igit] Crede deo, credasque deũ, plus credo valere, hęc gl. fi. in d. c. 1.

tunc si sunt viciati in membris minimis, siue occultis, non repelluntur, vt in cap. qui partem, & in ca. eunuchus. 55. di. Si verò in magnis mẽbris, & manifestis, non possunt promoueri, vt si in oculo habet enorme vitium, vel in manu, vt in c. si euangelic. 55. di. Similiter si modicum, quod generat scandalum. d. c. presbyterũ de cor. vi. c. 1. & 2.

1 Quid de cæco, aut habente maculam in oculo à natiuitate, vel ex ifirmitate aut a casu sine culpa sua? Ref. ꝙ si macula generat deformitatem, non potest promoueri, nisi dispensetur ꝑ papam, vel nisi efficiatur religiosus, ſm Inn. de cor. vi. cum de tua.

3 Quid de claudo ex consimili causa, vt supra? Ref. si sine baculo potest ire, & stare, potest promoueri. cap. si quis, el 3. in tex. & in gl. 55. di.

4 Vtrũ auulsio vngulæ in police ĩpediat? Ref. ꝙ hoc tenendum est, quodcunque vitiũ corporis quocunq; ꝓuenerit, si reddit inhabilẽ ad frangẽdum hostiã, & ꝑtãdũ, impedit promouendũ, & promotus ministrare in altari non ꝑt. Similiter quodcũq; vitiũ corporis notabile siue in oculo, siue in manu, aut in spatulis, sicut gibbosus, & hmõi, qđ generat scandalũ, aliàs secus, nisi vt dictum est supra in §. . vt colligitur i c. 1.[a] & fi. de cor. vi. verum est, ꝙ iam ꝓmoti, quib. & istud euenit post promotionem, põt omnia, quæ sunt sacerdotalis ordinis exercere pręter celebrationem missæ. d. ca. præsbyterũ. intellige, nisi fuerit culpa sua.

5 Quis iudicabit, qñ dubitatur, an generet scandalum? Ref. Inn. in c. 1. de cor. vi. ꝙ episcopus, vt in c. 2. e. ti. in religiosis exemptis suus prælatus ordinarius.

6 Quid si quis ex dignatione dentem sibi amputauerit, vel quodcunque membrũ secauerit? Respon. Innocen. in c. significauit,[b] de cor. vi. quòd non est irregularis, nisi membrum, vel partem membri amiserit, quæ generet deformitatem. Si verò nõ generat deformitatem, tamen est notoriũ, ꝙ ex indignatione sibi abscidit partẽ membri, non ꝑt promoueri, vel ministrare in susceptis sine dispensatione, similiter si ita se cauerit, ꝙ claudicaret, repellitur tanquam corpore viciatus.

7 Vtrum cadens morbo caduco possit celebrare? Ref. gl. in c. communiter. 33. dis. ꝙ si cadit frequenter, non potest. 7. q. 2. c. 1. si verò rarò, nec emittit vocem confusam, potest, dummodo habeat coadiutorem. 7. q. 1. illud. Promoueri tñ non ꝑt, ex quo semel passus est, vt in c. maritũ. 33. dist.

8 Vtrum dæmoniaci, vel amentes possint ministrare? Ref. ꝙ licèt fuerint opi. vt no. in d. c. communiter. mihi placet, ꝙ si per annum steterint liberi, ꝙ possunt ministrare secundùm discretionem episcopi, promoueri autem non debent, vt in ca. clerici, & c. seq. 33. dist.

9 Vtrum leprosi possint promoueri? Ref. Hug. 49. di. §. hinc & enim, aliàs est capi. ꝙ non, sed promoti celebrare possunt in occulto, & etiam in publico alijs leprosis, nisi tantũ inualuerit lepra, ꝙ per corrosionem membrorum eum reddidit impotentem, prælertim in digitis, cũm quibus cõtrectare habet sacramentum eucharistiæ. vide infra Leprosus. §. 6.

CORPVS[c] Christi, vide infra Eucharistia.

CRAPVLA quid sit, Ref. gl. in c. a crapula,[d] de vi. & ho. cle. est superfluitas ciborum, vnde crapula quasi cruda epula.

1 Vtrum sit peccatum mortale? Dic vt in fra gula. §. 2.

CREDERE[e] in deum est amando in ipsum tendere, de cons. dist. 2. credere, i gl. & de pœ. di. 2. §. charitas.[f] Vnde aliud est credere deum, & credere deo, & credere in deum vt no. glo. de conse. di. 4. c. prima igitur?[g] & de credulitate vide infra, fides, per torum.

CREDVLITAS male dicentibus de alijs improbatur. 86. dist. si quid, quia antequam probetur illud malum, non debemus credere. 2. q. 1. deus. 11. q. 3. in cunctis & c. quamuis. 15. q. 7. si quid. q. 8. c. vlt. in fi. 30. q. 5. nullum ante.

1 Quotuplex est credulitas? R. vt notat in c.inquisitioni, de sen.ex. ꝙ duplex; quædã temeraria & leuis, vtputa qñ audiuit aliqd a leuibus personis, vel a paucis, quibus credi non dēt; & hæc deponēda ad ꝯsiliũ sui pastoris; quædã probabilis & discreta, puta qa videt solũ cũ sola in latebris, vel qa cõiter ita dicitur.

CRESCERE Spiritualiter an qs possit cõpelli? R. vt notat in c.gesta [a] 84.dist. ꝙ non. Sed vide qđ dico. ĵ. obediētia. §. 2. & religiosus. §. 29.

CRIMEN ꝓprie ē mortale pctm̃, vt patet ꝑ Gre. in Ho. 12. facit. 25. dist. §. criminis, in ver. quin fiat criminale, dũ placet largo aũt mõ accipit qñq; pro veniali ēt iuxta illud. Nemo sine crie [b] viuit. qñq; pro infamia, qñq; pro peccato depositione digno. Vide glos. in d. §. criminis, in ver. criminis appellatio.

1 Quæ sunt cria suspensione digna? R. d. Ant. in ca. at si clerici, de iudi. ꝙ oĩa, ex quib⁹ quis de facto [c] est infamat⁹, intellige taliter, ꝙ populus scãdelizẽt. c. 2. de pur. ca. [d] etiam si sit eps, [e] ẽm Io. An. post Archi. in c. 1. de accu. in glo. [f]

2 Quæ sunt cria depositione digna? R. d. Ant. vbi s. ꝙ oē delictum causans irregularitatem, q̃ enumerant doc. in c nisi cũ pridē. §. ꝑꝑ ꝯscientiam, de renun. in gl. ma. in ver. sed duntaxat, de quibus. ĵ. Irregularitas. 1. Itē si est diu continuatum. 81. di. presbyter, in glo. Itē fornicatio notoria, vel diu continuata, vel scandalosa. c. q̃ sit, de exces. prælat. ibi enim clericus gloriabatur.

3 Quæ sunt cria degradatione digna? R. qui s. ibidē, ꝙ oē crimē cũ incorrigibilitate. c. cũ non ab hoie, & ibi bona gl. in ver. postmodũ, de iudi. Fallit in hæretico. [g] c. ad abolendã, §. 1. & c. excõicam⁹, de hære. & c. 1. eo. ti. li. 6. Itē in falsario literarum apostolicarũ, c. ad falsariorũ, de crimi. fal. Itē in sortilego. 26. q. 5. c. quicunq; sacerdotũ. de homicida dubiũ est. & dic ꝙ si intelligatur de verbali, [h] est verũ; secus, si de reali. vide tñ eũdē d. Ant. in d c. at si clerici, & Abb. ibidem, quia multæ fiũt limitationes.

4 Verũ criminosus ante peractã pniam, vel post possit celebrare sine dispensatione, vel possit ꝓmoueri ad ordines? R. ẽm glo. & Inn. in c. ex tenore, de tem. or. ꝙ aut crimen est occultũ; & sic potest, dumñ verè pœniteat; tex. est in c. si. de tem or. Sufficit. n. absolutio sacerdotis ex ptãte clauiũ, nisi sit tale crimē, qđ impediat executionē post pniam, vt in d. c. nisi cũ pridē. § 1. vt ē in crie, qđ inducit irregularitatē, de quo ĵ. Irregularitas. 1. Si verò crimē est manifestum, quis non sit crimē enorme, [i] sed mediocre, non põt sine dispēsatione etiã post peractã pniam. Et dr̃ manifestũ, si ꝯuictus ē in iudicio, vel timore probationis ꝯfessus est, vel operis publicatione. nec ob. c. psbyterum, & c. ꝑuenit. 1. di. qa per illud nõ est ablata facultas dispēsandi cũ verè pœnitētibus, & maximè vbi non imminet scandalum, vt 1. dist. vt constitueretur. c. dño sancto, & hæc vera sunt in criminibus capitalibus, quæ dicuntur mediocria; secus in leuibus, & dicuntur leuia, quæ ꝯtingunt ꝑ imperitiã, vel culpam sine dolo, vel si ē dolus, est tñ cum re modica, vt not in l. inspiciendum, ff. de pœn. & in l. leuia, [k] ff. de accusa, & in c. cum dilecti, eo titu.

5 Quis potest dispensare cum talib⁹? R. ꝙ episcopus in criminib⁹ minoribus adulterio. In maioribus autem solus Papa, vt no. in ca. at si clerici, de iudi. nisi ex magna causa. Vide infra Dispensatio. §. 5. & etiam non posset, quando inducunt irregularitatem,

a C. gesta] Sicut iustũ est, inquit, vt nemo crescere cõpellatur inuitus & facit ẽm glos. ibi, ꝙ monachis, & canonicis inuitis districtior vita nõ possit imponi, ar. 15. q. 1. non est 20. q. 3. ꝑsens. 31. q. 1. integritas.

b Sine crimine] Facit illud. 1. Io. 1. Si dixerimus, qa pctm̃ non habemus, &c. & ponitur de pœ. dist. 2. Si. n. in prin.

c De facto] Vt qa adulter, fornicarius, vsurarius blasphemus, & huiusmodi.

d C. 2. de pur. ca.] ibi dr̃, ꝙ dēt tertiò moneri aõ suspensionem.

e Etiã si sit eps] s. q infamet, dēt deponi post trinã, intell ge monitionem.

f In glo.] Tu vide Abb. in d. c. at si clerici, de iudi. in princi. in 9. & 11. col.

g In hæretico] In quo nõ seruat ordo, de quo in d. gloss. sed statim est excõicat⁹ & tradendus curiæ seculari. & idē in duob. casib⁹ seq. Vide Ab. in ca. ad abolendam, de heret. & plenius in d ca. cũ non ab hoie, & dic vt ibi.

h De verbali]. s. degradatiõe. homicida sacerdos debet degradari, sed non realiter & cũ effectu, adde aliam casum, in eo. c. qui pp calumniam, vel cõtumeliã, quã cõtulit epo suo, q depositus est 11. q. 2 si qs sacerdotum. Et idem, si fuerit ei inobediens, aut parauerit insidias.

i Enorme] Est simonia in ordine & bñficio. homicidiũ. Mediocre verò furtũ, fornicatio, & hmõi.

k In l. leuia] leuis culpa, inqt, leui⁹ valet indulgeri.

tem, vtputa quia celebrauit excōicatus, & hmōi, nisi in casibus in quib. a iure cōcedicur dispensatio in irregularitate, vt infra, irregularitas, per totum.

6 Crimen dr̃ publicū, qđ ad publicū spectat iudiciū. a & hęc sunt, quæ no. ff. de publi. iud. l. 1. quæ sunt lex Iul. maiest. & sub hac ꝯprehēde sacrilegia, & residua. Lex Iulia de adult. lex Cornelia de siccarijs, & venefi cijs. Lex Pomp. de pari. Lex Iulia pec. Lex Cornelia de testa. falsis. An aūt in alijs? Azo. dicit ꝙ sic. Intellige in instrumētis, non ĩ alijs scripturis, ſm Accu. Lex Iul. de vi publica, & priuata, đ ambitu, repetūdarū, & de annona & hmōi, in quib. lex exprimit, ꝙ sit publicū, vt ĩ l. 3. in fi. ff. de præuarica. & ibi Bart. & Io. de Imo. in l. fi. ff. de priua. delic. & ĩ l. 2. ff. de concus. Sed ſm ius canonicū oē crimen dr̃ publicū, quia ad publicū iudiciū spectat puniendū, vt in ca. crimina, de collu. deteg. in gl. & sic damnatus in iudicio de quocunque crimine ab ecclesiastico efficitur infamis, sicut damnatus propter publicum crimen. qđ limita verū, si damnat̃ ꝑ dolum, sed non si damnatur propter culpam, vt no. Ang. de Are. Institu. de suspec. tuto. §. suspectus.

7 Item publicorum iudiciorum quædam sunt capitalia, ex quibus mors, aut exilium imponitur, hoc est aquæ & ignis interdictio. per has pœnas eximitur caput de ciuitate. Nam cętera non exilia, sed relegationes propriè dicuntur, quia tunc ciuitas retinetur. Quędam sunt non capitalia, ex quibus pecunia, aut in corpus aliqua coertio pœna ē; vt l. publicorum, ff. de pub. iudi. quæ est l. 2.

CHRISMA. Vide infra, Oleum sanctum.

CVLPA b Alia latissima secundùm Bart. in l. quod Nerua, ff. deposi. Et idem est, qđ verus dol⁹ & manifestus. Alia latior; c & est dolus præsumptus. Alia lata; & hæc est non intelligere, quod omnes intelligerent; vel maior pars; tex. est in l. latæ culpæ, ff. de verborum significatio. Sed nota, ꝙ communiter glo. non ponunt nisi latam culpam, & glo. in d. l. quod Nerua, exponit latiorem pro lata, & sic colligo secundùm gloss. in d. l. quod Nerua, ꝙ nomine doli propriè nō comprehenditur, qui ex culpa fecit, quia dolus differt re, d & nomine a cul-

a Iudicium] Executio enim horum datur cuilibet de populo ob vtilitatem publicam, quia interest rei publicæ, nè delicta remaneant impunita. Bar. autem in l. 1. ff de pub. iud. dicit, ꝙ iudicium tripliciter dicitur publicum, primò largissimè vt oē iudiciū qđ fit ad vtilitatem publicā largè verò, qñ quilibet đ populo pōt accusare. strictè verò accipitur in ti. ff. de pub. iud. & de quib. in d. l. 1. & hic enumerātur. Adde, ꝙ oē iudiciū, qđ non respicit offensam certæ personæ principaliter, de illo pōt accusare quilibet de populo. Verbi gr̃a, dicit statutum, ꝙ q iurauerit ꝑ corpus Chr̃i puniatur in centū. Illud non respicit certā personam principaliter. sed malos mores. vñ quilibet poterit accusare.

b Culpa] Pro intelligentia sciendum omisso dolo, de quo suo loco dicetur, ꝙ duplex ē culpa, vna in genere, & alia in spē. Culpa in genere ſm Bar. i d. l. qđ Nerua, (in illa fin. repe.) est deuiatio ab eo, quod est bonum qđ per hominis diligentiā potuit ꝓuideri, siue deuiet faciendo malū, siue omittendo bonum, & ſm Car. in c. vnico, de cōmo. Culpa est deuiatio a bono, vel praua operatio. Vnde & habes exemplū ibi, Promisi tibi recipiēti aliquem in famulum de conseruando indēnem de eo, quod eius culpa datum fuerit, ꝙ si aliqd tibi subtraxerit, vel aliquid dolosè fecerit, quòd tenetur promissor, quia sub culpa in genere sump a comprehenditur dolus Sequitur Innoc. & Abb. in d. c vnico. ex quo exemplo patet, ꝙ est dare culpam in genere, quæ dolum, & culpam in specie comprehendat. nec ob. quod dicitur hic infra, vt videbitur.

c Latior] Vide gl. in regula, scienti, li. 6. Et latior culpa est fallax circumuentio ad decipiendum aliquem ꝑsumptiuè adhibita. Et licèt dolus nō possit probari nisi ꝑ coniecturas, glo. in c. 2. de tenun. li. 6. & l. dolum, C. de do. tñ. qñ signa sunt manifesta, dicimus dolū verū; qñ nō patet, dicim⁹ dolum præsumptū. Et pone exēplū in eo. qui saluauit res proprias, & nō alienas, vt in d. l. quod Nerua, vel in eo, qui res commoditas posuit in aula, ꝓprias verò in camera. Dic ergo, ꝙ licèt glo. non posuerint latiorem culpam, tñ Bar. eā adinuenit quam sic descripsit. Latior culpa ē machinatio ad decipiendum aliū, præsumptiuè adhibita. Ex hoc sequitur, ꝙ latissima culpa ē dolus verus, sed latior est ꝑsumptus. Vnde sequitur, ꝙ in minus se habet dolus ꝑsumptus, quàm verus. Vnde minor excusatur a dolo præsumpto sed non a vero. glo. est solennis in l. auxilium, ff. de mino. Vbi minor restituit aduersus inuentarium non confectū, quia non cōficere inuentariū est dolus ꝑsumptus, facit, quod habetur in l. si ex causa. §. nunc videndum ff. de mino. & in ca. auditis, de in inte. resti. & adde Bal in l. pignus, C. de pigno. actio. ꝙ si accusare, ꝙ occidisti Seruum per culpam, talis libellus procedit, quia omnis dolus est culpa latissima secundum eum. Et etiam quia nomine culpæ videtur culpa secundùm subiacentem materiam, l. si cū venderet, ff. de pigno actio.

d Differt re] Hic summa nostra intendit impugnare do-

re doctrinam Bar. de culpa latiori, sic, Illa, quę differunt noīe & effectu, sunt ex toto diuersa, & ab vno nō infertur ad aliud. l. Papinia. ff. de minor. Sed dol⁹ & culpa differunt noīe, & re; ergo &c. Sed rñde, q nō dico culpā latiorē esse dolū, sed dolo similē, vt dicit tex. iuncta gl. f. d. l. qđ Nerua. Vbi dicit, q illud, qđ displicebat Proculo, placuit iurisconsulto, s. latiorem culpā dolo sī, i. similem. & Pau. de Cast. ibi summat de dolo præsumpto; & sic tollit argu. Et si differūt re, & nomine, hñt tñ aliq similitudinem, sicut dicim⁹ de latissima culpa, q ppriè ē dol⁹. Negatur ēt, q culpa latior non fiat a pposito, qa imo vt si dimittō res alienas in aula, vt furentur, erit dolus psūmptus, i. latior culpa. Si ex fatuitate, erit lata culpa. Si loquor cū fure, vt furetur, vt diuidā cū eo, erit culpa latissima. i. dolus verus. Vel dicendū, q aut ver bū, Culpa, exprimitur a confitente; & tūc capitur pro dolo, ar. c. cū dilecti, de accu. & c. contra eum, de re iur. in 6. aut exprimit a teste, & tūc intelligatur culpa, prout differt a dolo, arg. c. in præsentia, de proba. aut exprimitur a libellante; Et tunc procedat dictum Bal. quod intellige & declara prout dicit Bar. in l. si quis intentione, ff. de iudi.

pa, qa dolus [a] est a pposito, vt probat in l. 1. §. dolū, ff. de dolo. culpa verò non, vt in l. si pcuratorem. §. dolo, [b] ff. man. & p hoc facit dictū Bal. in l. quid ergo. §. pœna, ff. de his, q no. infa. vbi dicit, Accusatur qs de homicidio dolosè facto, & pbatur culpa, an absoluet, seu mitius aget in eadē instantia? ℞. q mitius aget. & sic sentit, q dol⁹ nō ē regulariter culpa. Verū est q lata culpa [c] est dolus psūmptus, ita, q vbicunq; qs tenet de dolo, venit & lata culpa. Sed tñ vel⁹ dol⁹ non ē, vt no gl. in c. bona fides, de deposi. Et in conscia, vbi cessat psūptio, non hī p dolo. & qs debeat probare dolū, vel latā culpā interuenisse, vide. j. Custos. §. 1. no. etiam, q lata culpa est deuiatio incircunspecta [d] ab ea diligentia, quā habent hoīes cōiter eiusdē professionis. Et ideo error artificis non ē lata culpa, nisi qñ errat i eo, qđ communiter hoīes in illa arte sciūt, non qñ errat in eo, qđ excellentissimi sciunt. Ita limitat Bart. in d. l. qđ Nerua. vñ si deposui pecuniā apud [e] cāpsorem, qui cōiter habebatur bonæ ɔditionis, & non erat, non est lata culpa. & Bal. in l. pignus, C. de pign. ac. dicit, Accessi ad molendinū, & incursu hostiū perdidi bestias, non est lata culpa, ex quo maior pars credebat securum accessum. [f]

1 Vtrum lata culpa æquiparetur dolo, vide infra, Dolus. §. 3.

2 Quid est leuis culpa? ℞. Est omittere, [g] qđ diligens hō ñ omisisset, vel facere qđ diligēs homo non fecisset. exemplū, fęnerator non excusat res pignoratas a Ti-

tunt diffinitioni iurisconsul. in l. latę culpæ (est ignorare, quod omnes intelligunt) & est verisima, quicquid dixerit Bar. in d. l. quod Nerua, opponendo de furioso, qui non potest dici in lata culpa, licèt ignoret, quod omnes intelligunt, quia loquitur de eo, quod est cōe intellectui omniū hominū, vel maioris partis, eo ipso ergo, q ego nescio illud, qđ est cōe intellectui aliorū hominū, sum in lata culpa. Et sic simedic⁹ nescit illud, quod est cōe intellectui aliorū medicorum, est in lata culpa. Et sic de omnib. pfessionibus. Explicat ergo Bar. diffinitionem iurisconsulti, si bene cōsiderabis, Latæ culpæ finis est, non intelligere, quod oēs intelligunt.

d Incircunspecta] Vt differat a dolo, sed hic ponitur deuiatio incircunspecta, i. in cōsiderata, qa si considerauit id, quod communiter homines suæ professionis, & conditionis considerassent. Puta, commodaui tibi librum, quem tu inconsideratè in banco ante domū dimisisti, & inde fuit subtractus. nam certè fuisti in lata culpa, quia communiter homines tuæ conditionis non fecissent.

a Quia dolus] sic enim diffinit Labeo, dolum malū esse omnem calliditatem, quæ fit tacēdo, & sic in animo, fallaciam, quæ fit in mentiendo; machinationē, quę fit arte verborum ad circumueniendum fallendecipien. alterum adhibitam, contra ius, contra bonos mores.

b §. dolo] Etiam facere videtur, qui id, quod potest restituere, non restituit. proinde si tibi mandaui, vt hominem emeres, & eum emisti, teneberis mihi, vt restituas. sed si dolo emere neglexisti (fortè enim pecunia accepta alij cessisti, vt emeret) aut si lata culpa (fortè si gratia ductus es passus alium emere) mihi teneberis; & sic patet, q procurator tenetur de dolo, & lata.

c Lata culpa] Pone exemplum in eo, qui non seminat agrum tempore congruo. l. si merces. §. conductor, ff. loca. vel in eo, qui asseuerat, quod ignorat. l. Iul. §. 2. ff. de actio. emptio. Et ista exempla compe-

e Apud] Adde Sal. in d. l. pignus. & bonum text. & ibi Ange. in l. a bonæ fidei, ff. de rei vendi. &c.

f Accessum] Bar. in c. vnico, de commoda. dicit se vidisse de facto dubitare tempore guerræ. Nam fama erat in castro, q saluusconductus erat concessus ab inimicis illi castro, propter quod homines de castro exiuerunt ad pasculandum bestias, & fuerūt captæ: nunquid possint dici in lata culpa; vicarius potestatis erat inclinatus iudicare q sic. Sed dicit Barb q reuoluit spiritum eius in contrariam sententiam. Adde Bal. in d. l. a bonæ fidei, q si commodaui tibi bouem, vt arares, & tuum duxisti intra portam castri, meum autem dimisisti extra, vt alij communiter faciebant, qui fuit captus cum alijs, nunquid teneans? Et decidit q sic, quia non tantam diligentiam adhibuisti meo, sicut tuo. Et probatur in d. l. quod Nerua, & sequitur Sal. licèt postea relinquat cogitandū. Sequitur etiam Barba. in d. c. vnico, & Ang. in d. l. si vero certo. §. quod verò, ff. commo.

g Omittere] vel est deuiatio incircūspecta ab ea diligentia,

gentia, quam ha berent omnes di ligentes, non di co communiter, sed diligentes, vt differat, a lata culpa.

a L. si putator] Ibi est casus de illo, qui proijcit ex alto aliquid, & occidit transeuntem per locum publicum, vel priuatum, per quem homines transire solent, quod tenetur, si non reclamaui, secus, si erat in loco, per quem non erat transitus hominum.

b L. diuus] Imputatur .n. ibi rectori ad negligentiam, & culpam, si stultum a custodia, in qua tenebatur a suis, non vocauit ad se, quia furiosi non solùm custodiuntur, pro se ipsis, sed etiã pro alijs, nè eis noceant. vnde subinfertur, quòd qui libet tenetur et diligens in officio suo.

c Non equitare] Exemplum in illis, qui nimis defatigant equos, quia non bene sciunt equitare. vnde dicit Bald. in d.l. pignus, quod scholari nesciente equitare non imputatur, si equũ deteriorauit equitando, dummodo fuerit diligẽs in pascendo, & retinendo in loco tuto.

d Curare] Dicitur formaliter, quod est deuiatio in circunspecta, quã habent communiter diligentissimi.

neis tali tempore, quo diligens fecisset.

3 Quid est leuissima culpa? Res. est non preuidere, quod diligentissimus prævidisset. l. si putator, a ff. ad l. Aquil. vel omittere, quod diligentissim⁹ non omitteret l. diuus, b ff. de of. pśi. nõ equitare, c vt diligentissim⁹ equitaret, leuissima culpa ẽ, vel non curare facere, quod diligentissimus curaret. d

4 Qua culpa tenetur quis ex contractu? vide supra cõ modatum §. 11.

5 Qua culpa tenet̃ quis ex officio? Res. Pa. in c. cũ cãm de testi. quod iudex e tenetur de dolo, & lata culpa, sed nõ de leui. quod credo verũ in eo, qui a supiore ponit̃ i officio per obedientiam solùm secus de eo, qui illud quęsiuit, si mõ alius diligentior fuisset, quia tunc tenet̃ etiã de leui. Similiter dico, quod nõ tenetur nisi de dolo, & lata culpa agrimensor, & alij, qui assumuntur ad calculũ, vel concordiam, tex. est in l. fi. & ibi Bar. ff. si mes. fals. mo. dixe. & in l. fi. ff. de va. & extraor. cog. no. gl. i c. qa indicante, de pscri. fallit hoc in his, qui exercẽt aliquã artẽ sicut periti, hoc ẽ, psitent̃ se peritos, & magistros, qa tenent̃ et de leuissima. faciț quod notat gl. Inst. de ob. quæ ex quasi delic. na. & tenet Pa. i d. c. i dicare. Sed ego credo verũ, qñ diligẽtissimũ quęsiuisset, nisi fuisset decept⁹ ex sua pfessione, qa tũc de leuissima, aut diligentem, qa tũc de leui solũ tenet̃.

6 Vtrũ in foro animæ teneatur quis restituere dãnũ, quod dedit proximo ex culpa sua? Res. quod licèt Inn. in c. qa plerique, de immu. ec. velit quod solũ de dolo, & lata culpa teneat̃, & multi doc. pro singulari dicto habeant, tñ ego credo quod teneat̃ de oĩ dãno ex quacũq; culpa sua, de qua tenet̃ tã de iu. ciuili, quã canonico, per ea, quæ dicã infra Lex §. 4. & pro hac opi. ẽ gl. cũ tex. i c. cõsuluisti. 2. q. 4. quæ dicit, quod tenet̃ etiã quò ad Deũ, f si diligentiã debitã non adhibuit, vt in d. c. cõsuluisti, & l. dist. clerico, & 34. q. 2. in lectũ. Dicit tamẽ quod non punit̃ rõne homicidij, sed negligẽtiæ, vt. 15. q. 1. c. inebriauerũt. & facit. c. fi. de iniu. & dã. da. quod indiffinitè loquitur, & hoc est tutius. cũ ipse Inn. nullo iure pbet dictũ suũ, qa d. c. inebriauerũt nihil facit pro eo, imò potius cõtra, si bene inspiciat̃, licèt adducat pro se, cũ hoc cõcor. Io. An. i c. quoniam cõtra de pob. & ibi eũ sequit̃ Pa. g qa negligentia in proprio facto culpanda est, in alieno vituperanda. l. si cõstãte. § si maritus. ff. so. ma.

CVRA animarum ẽm Inn. in c. cũ latis de of. arc. strictè est potestas ligãdi, & soluendi in foro pęnitentiali, & hęc nulli conuenit plato nisi sacerdoti, vt pbatur. 21. dist. in nouo, de pę. & re. c. oĩs. & hãc ptãtẽ ligãdi & soluẽdi quilibet sacerdos cũ ordine accepit, licèt non in istos, vel ĩ illos qui sibi non sunt cõmissi. Dr̃ et cura largè, & ẽ potestas eijciendi & recipiẽdi in ecclesia, cogẽdi, & puniẽdi excessus. 21. di. §. 1. sub hac ẽt ẽ excõicare, interdicere, suspẽdere, & hmõi, quæ sũt ad morũ correctionẽ, de ele. du dũ, el 4. & de vtraq; istaũ

e Iudex] Et hoc fuit sing. dictum Inno. in ca. sicut dignum, de homi. Vbi dicit, quod in foro animę retinetur quis ad emendam damni si fuit in lata culpa duntaxat. Secus, si fuit in leui, vel leuissima Tunc .n. sufficit si pro negligentia pœnitentiã agat ar. 15. q. 1. iebriauerũt. vide quod no. Pa. in ca. 1. de custo Eucha. vbi dicit ex mente. Vinc. quòd licèt in foro contentioso ferens testi monium falsum puniatur de falso & de omni dãno inde secuto, tamẽ in foro animæ solum punietur de falso, licet aggrauetur per sequentia. Adde infra testis. §. 3.

f Quoad Deum] Scilicet de damno dato, non autem l. Corneliæ de Sica. actione. qui homicidium fecit extra propositum, dum tñ fuerit in culpa etiam leuissima, hoc glo.

g Sequitur Pa.] Attamen Pa. ibidem videtur sequi dictum sing. Innoc. quod statim scripsi in præcedenti. §. vlt. allegat gl. fin. in ca. fraternitatis 11. q. 3 quę dicit, quod in foro animæ non venit pœna iuris ciuilis, vt puta in fure non venit pœna quadrupli. Adde, quod in foro ciuili potest agi ad pœnã l. Aquil. contra eum, qui fuit in leuissima culpa.

S 4 l. in

1.in legem ff.ad l.Aquil.& hoc Pa.in d.c.qm cõtra. 7. ol super gl.in ver. loca.& dictnm Inn. tenet etiã Barba.in d.c.1.de commo.& Ab.in c.1.de consti.Iudicio tamen meo autoris opi.est securior, tum propter autoritatem gl.tum quia tex.in d.c.clerico,videtur facere,quã doquidem videtur fuisse in leuissimã culpa iaciẽdo lapidem ad expellendũ porcosqno casu pue rum occidit. Itẽ d.ca. in lectum, vbi de eo,qui cõcubuit cum vxoris sorore, quæ se iniecit, & ipse nesciuit tum etiã quia negari non põt,q̃ damnũ sit non latum. Tamẽ,ex quo dictũ Inno. sequuntur magis communiter doct. non videtur spernẽdũ, a Conc.Trid.22. sess.c.de obser.& eui.in cele. miss. & c.x. de ref.catechis. in exposi. præcepti decalo. non cõcupisces. & in exposi.orationis dominicæ in illa ver. fiat voluntas. P. V.

b ¦De curiosis a popularibus cõcionibus secludẽdis,s. Trid. Syn. 24.sess.c.7. de refor.& 25.c 1.de purgatorio.P.V.

c Sapere] Iuxta illud Ro.12.non plus sapere.

d Intellectiuæ] Vt studere scientiæ, & circa partem sensitiuam, vt vidẽdo, quæ videri non debent,vt inf a.

e Propter superbiã]hoc est verũ siue sit hoc i cognitione veritatis, quia ex cau. sa supbit.1 Cor. 8.Scientia inflat vel qa hõ ex eadem cognitione ad peccãdũ pro

itelligit.c.de multa,de pb.

CVPIDITAS a Vide supra Auaritia.

CVRIALIS dr̃, q̃ nexib. Curiæ ligat' adulatur principib.37.di.nonne.51. di.q̃ in aliquo.Item curiales dñr aduocati in causa sanguinis, vel milites, seu officiales sæua exercentes. 51.di.aliquantos, & c.seq.

1 Verũ tales sint ad ordines ꝓmouẽdi,vel ad religionẽ? Resp.q̃ nõ,nisi cũ magna discussione,vt intelligat̃ vtrũ sit solut' a curialib. vel si ẽ irregularis vel vt fugiat obligationẽ,& hmõi, vt i c. legẽ.53.di.& dicit,q̃ p triẽniũ debẽt ꝓbari, ẽ bonũ ↄsiliũ', nisi aliqđ rõnale aliud suadeat, ñ dẽt tñ recipi ad religionẽ,nec ordinari,ẽt si ñ ẽ irregularis,& si ex ↄuotiõe mouet̃, nisi sit solut' a curia l.di.c.1.q̃iñ ad religionẽ ñ ꝓbat iste tex. qñquidẽ nullũ verbũ ibi habeat & vide bonã gl.i d.c.legẽ 53.di.

CVRIOSITAS b ẽ postpositis diuinis & sanctorũ eloq̃s, scriptis philosophorum,& poetarũ rõne vanitatis,vel delectationis intẽdere.38.di.sacerdotes, & c.se.Itẽ cũ sacra scriptura ñ sm̃ sanctorũ expositionẽ,sed sm̃ sęcularẽ sapiẽtiã & ꝓprij sensus vanitatẽ exponit c vino,eadẽ di. Itẽ q̃ plura volunt sapere,c q̃ oporteat aut đ his đ qb.non est dubitandũ faciũt qõnes de renũ.c.qm̃ aliq curiosi, li.6.ex quib.cũ ibi notatis, patet,q̃ velle cognoscere,

uocat̃. exẽplũ de primo,qa imputat sibi ipsi ingeniũ quo acquisiuit ipsã cognitionẽ,& nõ Deo.exemplum de secundo,qa cognoscit deũ esse piũ,iõ sub spe misericordiæ peccat, siue ẽt hoc sit i ipso studio cognoscẽdæ veritatis,qñ.s.q̃s studet,vt inde supbiat,& q̃rat alij ↄesse. Et

qđ ñ ↄuenit,ẽ curiositas,& pc̃m̃, qa inordinatio q̃dã.

1 Vtrũ sit pc̃m̃ mortale? Resp.q̃ siue curiositas respe ctu partis intellectiuę, d si ue respectu partis sẽsitiuę, est mortale pc̃m̃ i septem casib.vt colligo ex Th.2. 2. q.167.Ale.2.2.Primò rõne finis,puta qa pp superbiã, e vel aliquid,quod sit mortale f pc̃m̃ quærit cognoscere, g vel videre, h aut audire &c.Secundò rõne illorũ a quib.vult scire,vel audir̃, puta a dęmonib.vel alijs ĩcãtatoribus, vel maleficis, a quibus sub præcepto prohibemur aliqđ addiscere, vel cognoscere. 26. q.1.illud.Tertiò rõne eorũ,q̃ cognoscer̃,vel videre,aut sentire volum',vt puta qa sunt ꝓhibita,sicut a ꝓposito vel le audire pc̃m̃ illius,q̃ confitetur alteri,& similiter incantationes,& hmõi prohibita,vt eorũ libros velle tenere.qa similis culpa est discere,sicut docere ꝓhibita. l.culpa,C.đ male.& ma.Similiter dico đ quocũq̃;phibito,qđ exerceri nõ põt sine mortali pc̃õ,sicut sũt artes aliq̃ malę, aut velle scire, qũo fit tale pc̃m̃, i aut videre,aut sẽtire, nã talis curiositas ẽ pc̃m̃ mortale,nisi in casu,qñ q̃s talia vellet scir̃, vt posset ↄdẽnare,& iꝓbare,facit c.nec mirũ.26.q.5. Quartò rõne eoũ q̃ omittẽtur pp curiositatẽ, puta cũ q̃s omittit addiscere necessaria ad salutẽ, vel ad suũ offm̃,vt intẽdat poetis, aut

facit illud Aug. de morib. ecclesię, Qui desertis virtutib.& nesciẽtes qd sit Deus, & quãta sit maiestas semp eodem mõ manentis naturæ,magnũ aliqd se agere putãt, si vniuersam illã corporismolẽ,q̃ mundũ nuncupam', curiosissimè intẽsissimeque pquirant.vñ & tanta superbia erigũtur,vt i ipso cęlo, de quo sæpe disputant, sibimet habitare videantur.

f Quod sit mortale]nã illi,q̃ student addiscere aliqd ad peccan. vel curiosum studium habent,sm illud Iere.9 Docuerũt linguã suã log, vt mẽdaciũ iniq agerent, laborauerũt,& pt rectẽ dari exẽplum de cerretanis,q addiscũt artẽ ad decipiendũ Idẽ de artificib & mercatorib q fraudãdi modũ addis̃ sit. Idẽ đ aduocatis, & procuratorib. qui cautelas inueniũt, & hmõi.

g Cognoscere] põt dari exẽplũ de addiscente artẽ necromãticã, quod est pc̃m̃ mortale.

h Videre]vt puta pudẽda mulierũ, vel virorũ, vł audire detractiones & ꝓximorũ delicta, & hmõi.

i Pc̃m̃]Puta vsura, luxuriæ, species scilicet adeõ mitten-

mittendū, vel ad delectandū, ſecus ſi ad deteſtandū.
a C. pro dilectione] Dicitur ibi, ꝙ illi Hyſtrioni, & mago, qui magiſter & doctor eſt non erudiēdorum puerorum, ſed perdendorū, non dēt dari ſacra cōio.
b Veniale pctm̄] Adde ēt, ꝙ homo appetit cognoſcere veritatē circa creaturas non referendo ad debitū finem. ſ. ad cognitionē Dei. vñ Aug. lib. de vera religione ait, ꝙ in conſideratione creaturarum non eſt vana, & peritura curioſitas exercenda, ſed gradus ad immortalia, & ſēp manentia faciendus. Itē & ſecundo inquantū aliquis ſtudet ad cognoſcendū veritatem ſupra proprij ingenij facultatem, quia per hoc homines de facili in errores labuntur. Eccl. 3. Altiora te ne quæſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris, ſed quæ ꝑcepit tibi Deꝰ, illa cogita, & in pluribus operibus eius ne fueris curioſus.

curioſis. facit. c. nōne, & c. vino. 37. di. Quintò ratione illius, ad quem talis cognitio, ſeu viſio inducit, vt puta ſi ad errorē contra fidē, vel ad peccatū mortale, ſicut velle videre coeuntes, & aliqua ſpectacula, ex quibus prouocatur ad mortale pctm̄, vel audire hmōi. facit. c. ideò. 37. di. Sextò rōne modi, vt cū quis pp talia ſcienda, vel videnda facit prohibita, puta ſuperſtitioſa vel dimittit audire diuina, quę tenetur, vt videat ſpectacula, & hmōi. facit. c. q die de conſ. di. 1. & c. qui ſine. 26. q. 1. vel quia de bonis pauperū eccleſiaſticus emit libros, vel ſoluit doctoribus, qui ei legāt inutilia. facit. c. legant. 37. di. Septimò rōne eorū, q īducuntur ad talia faciēda, vt puta qñ qs ex curioſitate ſua ſciēdi ꝓuocat aliquē ad detra-

c Pro cuſtodia] Pone exemplum in nauta, qui accipit mercedem pro vectura, & tamen tenetur ex locato, & ſimiliter in caupone, & in ſtabulario, vt in l. nauta. ff. nau. cau. ſtabu.
d L. qui mercedem] Adde ibi Bar. & Pau. de Caſt. & quod no. Bart. in l. dominus horreorum, ff. loca. vbi dicit, ꝙ domini, qui habēt apothecas ſuas in plateis & locant eas, ad nihil teneantur, vt l. cum plures. §. fi. ff. loc. Vbi locator horreorum in totum non tenetur de cuſtodia, & no. Bal. in l. 1. C. loca. Si verò quis locaret partem domus, & partem retineret, & in ea parte reponerentur merces aliorum, & dominus recipit aliquid ipſo domino retinente, vel alio clauētoralis domus, tunc ſi dixit ſe nolle teneri ad aliqd, non tenetur. Si verò nihil dictum eſt, tenetur de leui iure communi, ex natura. ſ. contractus locationis. Et quantum ad hoc, ꝙ quando quis proteſtatur ſe nolle teneri, limita, quod dicitur hic in fi.
e Tres perſonas] Ibi. n. tractatur de paſtore bono, & mercenario, de quo lo. tc. Et intellige illum tex iuxta no. in d. c. quamuis, de reg. iu. Vbi ignorantia in facto alieno non excuſat, quando quis tenetur inuigilare, & diligenter cuſtodire, & præcauere, pro quo facit. c. innotuit, de ele. Ex illo. c. & ex prædictis habes ꝙ paſtor tenetur de ouibus a lupo comeſtis, etiam ꝙ ignoret. & ratio eſt. quia tenetur ad cuſtodiam, vnde debet adhibere debitam diligentiam, quam ſi nō adhibuit, non eſt ſine culpa. Et hoc idem eſt in prælato qui obligauit ſe ad cuſtodiam animarum ſubiectorum accipiendo prælaturam vnde prælatus dicitur paſtor, quia tenetur oues paſcere exemplo, & verbo doctrinæ. Ad hoc ca ad nos. 47. diſt.

hendū vel auiditate videndi ꝓuocat ad faciendū ſpectacula ꝓhibita ſicut ſunt torneamenta, & hmōi. q̄ fieri nō pñt ſine mortali, facit c. qui venatoribus. 86. diſt. de conſe. di. 3. pro dilectione, [a] in alijs communiter eſt veniale peccatum. [b]

CVSTOS, q mercedē nō accipit ſpāliter ꝓ cuſtodia, [c] tenet de dolo, lata & leui culpa. ff. loc. l. q mercedē, [d] in gl. & qđ no. 14. q. 4. tres pſonas. [e] no. Inn. ī c. q̄uis, de reg. iu. ſed ſi ſpāliter ꝓ cuſtodia mercedē acciperet teneretur etiam de leuisſima, [f] vt in d. glo. quā limita vt īfra Locatio. §. 23.

1 Quid ſi neget dolo, vel negligētia amiſiſſe, qs ꝓbabit? Reſ. gl. vbi ſ. ꝙ ipſe cuſtos, [g] ar. ff. de eden. l. ſi qs. §. vl. & hoc verū quò ad forum contentioſum, ſecꝰ in foro conſciētiæ, vt patet ex

f De leuisſima] tamen non tenetur de caſu fortuito, niſi ſpecialiter ſe obligaſſet, vt no. Bart & Pau. de Caſtr. in d. l. qui mercedē, Adde. ꝙ ſi aliqui deputati ad cuſtodiam caſtri diuiſerunt inter ſe cuſtodiā nocturnā, ſ. ꝙ medietas cuſtodū dormiat vſque ad mediā noctem &c. alia medietas vigilet & capiatur caſtrū, ꝙ non tenet pars quę dormiebat, Alb. a. parte ſta. q. 159. refert la ff. ſi qs iuriſd. non obtēpe in l. 1. §. ſi procurator, &c.
g Cuſtos] Bart. dicit in d. §. vlt. ꝙ ſi res amiſſa aliqñ eſt cā defenſionis alicuius, & tunc dicen. ꝙ aliqñ non probatur rē perueniſſe ad eū, qui conuenitur, & tūc eo ipſo, ꝙ dicit ſe non habere, pręſumitur amiſiſſe, niſi ꝓbetur cōtrariū, creditur. n. iuramento ſuo l. prætor §. ſed & ſi ſeruus, ff. de eden. l. cū ita §. ſpecies, de leg. 2. & quod no in l. cū de lege. ff. de ꝓb. & in l. fi. §. licentiā, C. de iure deli. Rō, quia res deperdita dr̄ eo ipſo, ꝙ adhibita diligenti inquiſitione non pōt reperiri. l. 3. §. Neratius, ff. de acqui. poſ. vnde cū ille reddere non poſſit, rectè dicit ſe perdidiſſe. Si verò probatur rem penes ſe fuiſſe tunc ſi quidem ipſe tenebatur ad exhibendū rem officio iudicis, tunc pōt ꝓbare ſe eā perdidiſſe per ſuū iuramentū. l. fi. C. de fi inſt. ſi verò tenebatur iure actionis, tūc dēt ꝓbare manifeſtis probationibus. l. ſi creditor, ff. de pig. act. & eodemmodo quando res amiſſa eſt cā actionis, ille, qui agit, dēt probare ſe pdidiſſe manifeſtis ꝓbationib. d. l. ſi quis §. fin. ff. de eden. Manifeſtæ āt ꝓbationes ſunt, vt ruina. incendiū, vis hoſtiū, & hmōi. Et iſti caſus pñt manifeſtè probari. Quidam verò ſunt caſus fortuiti clandeſtini, & occulti, vt furtum, & probantur per coniecturas, vt quia oſtiū fuit ruptū, famulus aufugit, ac l nō

ictibus

omnis.§.a barbaris,ff.de re mil. & no.doc.in l.si cre ditor.C.de pign.act. Amissione verò probata dicen. ꝙ quidam sunt casus fortuiti, q non possunt facili. ter euenire absque culpa, vt furtum.l. cum duobus. § dār.a,ff.ꝓ so.incendiū.ff.de peri.& cō.rei. veu l. si vendita.fuga seruorū,& aliorū,q debebant custodiri,& in istis ꝑsumitur culpa, nisi ꝓbetur cas⁹. l.fi.ff.de cust.re. ff.de rei ven.l.si a bo.sidei. § 1. ff.loca. & l. si qs fundum.§ imperator. Sunt alij casus, q possunt regulariter euenire sine culpa, Vt vis hostiū,impetus aquarum, & similia, & tūc probata amissione, vt dictū est, ꝑsumitur casus,nisi culpa ꝓbetur. ff.loca. l. si merces, §. culpæ,ff. sol.ma.l.pen. in prin.ff.de re. iu. l. contractus facit quod not. in d.l. si creditor, C.de pign.act. Et ita intelligatur, qđ dicitur hic in isto.§.quò ad forū cōtentiosum.

a §.qui dolum] Pro intelligētia scias in causa custodiæ rerum, & carceris,& in deposito probat ille, q conuentus est,sed in alijs ꝓbabit ille, q dolum allegabit.

b Iuribus alle.] Vt in c.transmissa,de renun.& in ca.ex insinuatione,.de sim.& c. n cor.C. de remiss. pig l.si vbi si de voluntate creditoris, res hypothecara alienatur a debitore, & posteà reacquiratur non recadit in generalem obligationem etiam futurorū & res illa distracta, nec renascitur hypothecaria,quam habebat a principio,actio. n. semel extincta &c r.quæris,de cons.di.4.& l.si res §. aream,ff.đ sol.Nam restitutio,vbi aliud non exprimitur,intelligitur fieri sine præiuditio iuris alieni &c.

dictis j.lex.S.4. Idē dic de custode carceris.ff.de cust. & exhi.reo.l.vl. & idē ī deposito.c.bona fides, de depo.cū concor.in gl. 1. ibid. in alijs autem casibus regulariter,qui dolum allegat, dēt probare.ff.de probat.l. quoties.S.qui dolum.[a]

DAMNATVS ꝑ sententiā ad mortem an possit disponere de rebus suis, vide alienatio S.24.

1 Vtrum damnatus ad mortē possit fugere de carcere,vel quomodocunque dic vt infra fugere. S. 1.

2 Vtrum habentes de bonis alicuius damnati ꝓpter crimen eius,& postea restituitur per principē ad bona sua, teneantur restituere? Res.Ge.in c.quanuis, đ rescrip.li.6.super gl. pe. ꝙ aut restitutio facta præiudicat iuri q̄sito tertio, qui ea legitimè habuerat, & sic non tenetur restituere,qui ea habuit,quia non fit integratio in tali casu. & ille ē casus d.c.quanuis,& in iuribus alleg.[b] in gl.ibi.& faciunt no.per Bar & Bal.in l.Gallus.S.& quid si tm̄,ff. de li.& po.Aut per restitutionem principis tali factā non ꝑiudicat nisi ipsi concedēti, & sic reintegrat ad oīa,quę amiserat,& sic oīa sunt sibi restituenda? & sic ꝓcedunt iura alle.pro alia parte in d gl.ar.c. cū dilecti,[c] de do.cū ibi not.Hoc tenet Io.de Imo.[d] & no.ꝙ ista faciunt pro legitimato post mortē testatoris. vt nō ꝑiudicent venientib.ab intestato.ēt si ñ adiue ūt hæreditatē. qa talis legitimatio ē q̄dā restō natalis.l.fin. C.de nata.Secus,si añ mortē testatoris,qa præiudicat qa nullū ius adhuc habebat,l.post emācipationē.ff. đ li leg.vide ēt j.Gra.S.1.

DAMNIFICATVS vtrū furtiuè & secretè possit sibi satisfacere, Vide infra furtum.S 40.

DEBITVM cōiugale iō dr̄,qa sub pœna mortalis peccati vir vxori, & vxor viro petēti reddere tenet[e] ſm cōiter doc.& apostolū.1.Cor.7.[f] nisi ex rōnabili cā excuset,& assignantur a doc.7.causæ ꝑꝑ quas non tenetur reddere.

1 Prima dr̄ prohibitio sāctę ecclesiæ,nā ꝯtra interdictū ecclesiæ ē pc̄m̄ mortale actus ꝯiugalis.ecclesia autē prohibet,1 ē q̄ ꝯsum met matrimoniū certis tēporibus, de quib.infra Matrimoniū.3.īpedimēto.1.[g] Similiter ꝓhibet[h] ecclesia nè ante bñdictionem ꝯiun

c C.cum dilecti]Vbi beneficium principis est latissimè interpretandum.

d Io.de Imo.]In d c quanuis, vt refert ibi Ge.

e Tenetur]Ad intelligentiam no ſm Scot.in 4.dist. 32. quòd reddere debitū coniugale potest intelligi dupliciter,vel ꝓpter duplicē finē sicut matrimoniū duplici ex cā est institutū. Et ꝑꝑ primū,s.ꝓlis reddere ē dupliciter laudabile, vno mō,qa ad finē laudabilem, s.ad bonū ꝓlis; alio mō, quia in se ē actus iustitiæ reddentis illi, ꝙ suū est,qa ad finē ad quē dēt esse, ꝑꝑ ſm finē,s.causa vitandæ fornicationis,ē laudabile tantū secundo mō,s. qa act⁹ iustitiæ, illud tñ iustè redditū nō esset iustū, nec illi deberet reddi, nisi deus dispensasset ꝑꝑ pronitatem hominis post lapsum,prescindēdo primū bonū laudabile, s.bonū ꝓlis.Si q̄ratur de redditione debiti vt̄r ex obligatione ꝯiugū,Dico,ꝙ est actus præcepti affirmatiui explicantis iustitiam commutatiuā, ꝑceptū āt affirmatiuū obligat semper,sed nō ad sēper, sed pro quādo actus potest esse debitè circūstantionatus. Si ergo nō esset debitè circunstātionatus, non esset debitum reddendum.Si autem, teneretur alter coniunx alteri.hæc Sco.

f 1.Corin.7.]Vbi dicit, mulier sui corporis potestatem non habet,sed vir.

g Impedimēto secūdo]Ibi. n. diximus, & ibi vide, qd,si alter cōiugū habuit aliū, vel aliā coniugem?

h Prohibet]Vb. sit ista prohibitio, ignoro,nisi cap. vir autem,& quod ibi no.de se nup.

Ri.]

gantur, qñ quis educit eã, q̃ alteri non fuit ꝯiuncta p mrimoniũ. Vñ ſm Rod.cognoſcens ante bñdictionẽ, vbi eſt conſuetudo ꝙ bñdicantur, peccat mortaliter qdã tñ,vt dicit Ric. [a] in 4. d.32.q.1.ar. 4. dicũt hoc eẽ verũ reſpectu actus petẽdi non reſpectu act⁹ reddẽdi qa reddens non peccat ſm Th.i 4.ea.di.ego verò iſtud de bñdictione limito verũ, niſi ex rõnabili cã moueret ad petendũ,puta pp fornicationẽ euitandã,cũ nõ poſſit ꝯtineri. & vxorẽ ducere vt bñdicatur,non poſſit pp dotẽ habendã, & hmõi q̃ nec tunc mortaliter peccaret,niſi eſſet ſcandalũ in patria,ar.eorũ,q̃ dicã ĩfra.Obediẽtia,in prin. [b] Albe.ẽt dicit dictũ Rodo. eſt nimis durum.& hoc ẽt vr̃ ſentire Inn.& d.An.in c.1.de ſpõ. qa licèt ꝯſuetudo habeat vim legis, tñ lex non obligat ad mortale niſi ſit p̃ceptiua,de ele.c.gñali,li.6.in gl.in ver.inhibem⁹.& ſic ñ vr̃,ꝙ peccet mortaliter,qñ ẽt ſimpliciter ꝯſumaret ante bñdictionẽ,niſi, vt dixi, eſſet ſcandalũ & iõ vbi nõ imminet ſcandalũ,ꝯſulẽdũ eſſet iſtis ſponſis,q̃ faciunt multa pctã mortalia añ tps ꝯductionis, ꝙ quando notũ eſt mrimoniũ in p̃ria,ꝯſummarent,ex quo ducere nõ pñt pp dotẽ habẽdam.

2 Sed nunqd totiens peccat mortaliter,quoties exigit ſine rõnabili cã añ bñdictionẽ?tenẽdo opi.Ro.Reſ. ꝙ non,niſi prima vice, niſi nouo ꝯtẽptu exigat.ex quo ſeq̃t,ꝙ poſſit ĩ iſto caſu negare debitũ ſine peccato, niſi ſeruet ſtatutũ eccleſię.

3 Secunda cã dr̃ impotẽria, qua qs non p̃t reddere debitũ ſalua incolumitate ſui corporis. qa ſm Ric. in 4.di.32 ar. 1.q.1. deus non obligauit virũ mulieri ꝯtra ordinẽ [c] naturę rectũ,q̃ ꝓprius attẽdit ad actũ nutritiuæ, quo ꝯſeruat̃ propriũ indiuiduũ,q̃ ad actũ generatiuæ,qui ordinat̃ ad ꝯſeruationẽ ſpeciei. & iõ nõ tenetur ad actũ generatiuæ in notabile præiudicium incolumitatis corporis proprij.

4 Vtrũ teneatur reddere debitum lepro ſo?Reſ.ſm Ri.in 4.di.32.ar.4.q.2.ꝙ ſic,[d] licèt non teneatur cohabitare, quia non eſt ſic periculũ in reddendo,ſicut in cohabitãdo.vide infra leproſus.§.2. & quæ ibi nor.

5 Vtrũ furioſo,vel fatuo ſit reddẽdũ?Reſ. ſm Ri.vbi ſupra,ꝙ quotieſcũq; p̃t reddi ſine periculo proprię perſonæ,tenetur. [e]

6 Vtrũ reddens ſe impotentẽ ad reddendum peccet?Reſ.ſm Ri.in 4.di.32.ar.1.q.1. ad primũ ꝙ ille,q̃ mõ illicito ſciẽter reddit ſe impotentẽ peccat mortaliter,non autem ille,qui modo licito,puta ieiunando, orando bona intentione,ſit tamen ſic rationabile obſequium,quia quamuis ſe reddat min⁹ potentẽ,non tñ totaliter ĩpotẽtem. [f]

7 Tertia cã dr̃ crimen adulterij.vnde vir vxori adulterę,vel ẽ ꝯuerſo non tenet̃,ſi ĩnocens [g] eſt,reddere debitũ ſm Ri.ĩ 4 di. 25.ar.1.q.1.q̃ licèt quò ad vinculũ ñ poſſit,tñ p̃t eã dimittere quò ad cohabitationẽ & torũ.Fallit hoc ĩ 8.caſib.Prim⁹,ſi ipſe ſit fornicat⁹.32.q.vl.c.1.c.pe.& vl.de adul.& c.ſignificaſti,de diuor. [h] Secũd⁹, ſi vxor vi oppſſa ſit,ea.cã.q.5.ita ne.Tertius,ſi credebat maritũ ꝓbabiliter mortuũ. 33.q.1.vel 2.cũ p bellicã. Quart⁹,ſi alter ſub ſpẽ mariti cognouit eã.34.q.2.in lectũ. Quint⁹ ſi maritus tradidit eam adulterandã, præſertim inuitã,de eo qui cog.conſan.vxo. ſuæ. diſcretionẽ. Sextus,ſi maritus poſt adulteriũ cognouit,& tolerauit eam,ar.32.q.1.ſi qs [i] vxorẽ 1.& 2.Septim⁹ ſi matrimonio in fidelitate ꝯtcto vir dedit vxori libellũ repudij,& vxor alteri nupſerit,qa ſi cõuerteret̃ vir tenet̃ eã accipere.c.gaudem⁹ de diuor. Octauus ſm aliquos,ſi vir abſtinẽdo ꝯ voluntatem

a Ri.]Neſcio videre,ꝙ Ricar.ibi hoc dicat, niſi fortè ex eo, ꝙ dicit ibi ar.1.q.3. ꝙ petitio nõ eſt neceſſitatis, ſed non eſt ad propoſitum.

b Obedientia,in prin.] Nã ibi allegat S.Th. in d. di.15.dicentem, ꝙ potius dẽt inſpici legiſlatoris intentio &c. Vnde qui cõtrauenit legi ex rõnali cã, & nõ ex cõtemptu, non peccat. & vide ibi multos doc. allegatos hoc tenentes.

c Contra ordinẽ] Imò hoc caſu ſi redderet, malè faceret, cũ faceret cõtra ordinem naturæ.

d Quod ſic]Et ꝺ hoc eſt text in c. 1.de coniu.lep. & clarius in c.2. qꝺ aũt dicitur ꝺ cohabitatiõe,eſt conſiliũ ſm eundem Ri.& S.Bo.

e Tenet]Et hoc erit, qñ lucida habebit interualla, tẽpore aũt furię ñ qa illo tpe nõ eſt debitum.

f Impotentẽ]Si aũt ſit factus impotens ex redditione præcedente, non tenetur, ſi ex cauſa illicita,tunc ſi mulier laberetur in fornicationẽ, ipſe aliquo mõ teneretur, & põt dici illicito mõ pp alias pollutiones, vel labores irrationabiles.

g Innocẽs]Fides enim frangitur frangenti,vt dicit Sco.ead.di.l. cum proponas, C.de tranſ.

h De diuor.]Patria.n.crimina pari vindicta ſunt delẽda, dicit Sc. Dolus.n.cũ dolo compẽ ſantur.

i C.ſi qs] Punitur ẽñ vir adulteræ ſe cõmiſcẽdo ante, q̃ purget̃ 32.q.ſ.dec duobus annis pœnitere, in ſecundo trib. annis pœniteat.

luntatem vxoris, ei occasionem dedit. 27. quæstio. 1. si tu. [a] Et placet mihi, licèt contrarium teneat glossa ibidem.

8 Vtrum peccet exigendo debitum scienter ab adultero innocens, vel reddendo? Res. secundùm Ric. vbi supra q. 2. ꝙ aut est correctus, vel paratus corrigi; & sic non peccat. Si verò sit incorrigibilis, [b] tenetur eum dimittere, & sic peccat mortaliter [c] cognoscendo; tex. est in c. si vir, de adulter. & in d. c. si quis vxorem, siue sit manifestum, siue occultum, dummodo sciat ipsa. Quem tex. sic limito intelligendum, quando innocẽti non imminet periculum fornicationis, & denegãdo debirum conuerteretur adulter; sed quando ex denegatione efficitur peior, & ex redditione non facit tot peccata, & innocẽti fit euasio fornicationis, nõ video mortale peccatum exigere & reddere; quod etiam tenet Hug. de Castro. no. in 4. dist. 43. q. 1.

9 Vtrum possit vir vxori adulteræ necessaria ministrare? Respon. ꝙ non, si negando emendaretur, quia vtilius esurienti panis tollitur, cum de cibo secur⁹ iustitiam negligit. 5. q. 5. c. nõ omnis. & malà meritus dẽt egestate laborare. l. bona fides. ff. depo. §. 1. & de alijs pęnis adulterij, vide supra, Adulterium. §. 3.

10 Vtrum teneatur innocens ad præceptum ecclesiæ reddere adultero debitum? Resp. ꝙ si adulterium potest probare intra paucos dies, non tenetur. ar. c. solet, [d] de sen. exc. lib. 6. Si verò non potest probare, tenetur. ar 11. q. 3. cap. 1. Et idem in casibus, in quibus separari potest matrimonium, vt j. Matrimonium. 4. in prin.

11 Quarta causa dicitur votum emissum ab ambobus de communi consensu, vt infra, Matrimoniũ. 3. impedimento 5.

12 Quinta causa dicit̃ honestas, puta quia petit in ecclesia, [e] vel in publico, qa nõ tenetur sibi reddere debitum, nisi honesto modo. 1. Cor. 14. omnia honestè, & secundùm ordinem fiãt in vobis.

13 Sexta cã est scandalum. Nã vbi esset scandalũ consummare matrimoniũ ante

a C. si tu] Ri. vbi supra recitat opiniones, sed nihil firmat. & gl. dicit verum, ꝙ peccat, sed non propterea potest eam dimittere, & hoc cantat textus ille.

b Incorrigibilis] Dupliciter pt dici incorrigibilis, primo quando pertinaci animo se corrigere renuit; secundo quãdo correctionẽ promittens ex consuetudine relabitur. Vnde dicit magister senten. in 4. distin. 35. 4. cap. 5. Vir debet recipere peccatricem, quæ pœnitentiam agit, sed non sæpe, idest si minus frequẽter scilicet vltra id, quod sapiens determinaret eam esse recipiẽdam. Idem dicit text. in d. c. si vir, in fi. de adult. ex quo no. ibi Abb. non esse parcẽdũ ei, qui deliquit pluries, quia delicta transeunt in exẽplum. Facit optimè. l. 3. C. de episco. au. Nam non est miserandum illius, qui impunitatem delicti magis consuetudini, quàm emendationi imputat. Nec obstat illud quod obijcit gl. in d. ca. si vir, de illo dominico dicto. Non dico tibi septies &c. ca. quemadmodum de iureiuran. & de pœn. distin. 3. Adhuc instãt, ex quo videbat̃ maritum sæpe & sæpius mulierem recidiuantem, & pœnitentem recipere debere, & teneri, quia dicit gloss. quòd vir potest eam recipere toties quoties, sed ecclesia non intercedit pro ea, tum nè videatur ei peccandi licentiam præbere, tum ad terrorem aliorum, facit l. 3. de re mili. ff. §. si tyronibus, & ff. de pę. l. 3. a 3. quæstio. 3. ita noa. Tu vero dic illud dictum, Non dico tibi septies, habere locum in foro animæ & pro salute eius, sed non prohibet, quin puniantur male factores.

c Peccat mortaliter] Tum quia facit contra constitutionem ecclesię, tum quia secundùm Pau. ibidem hoc casu vir videretur quasi leno vxoris, & facere causa quęstus, non enim est parcendum ei, qui deliquit pluries. nam, vt dictum est, delicta impunita trãseunt in exemplum. facit l. 3. C. de episco. aud. Non enim est miserendum illius, qui impunitatem delicti magis consuetudini, quàm emẽdationi imputauit, concordat Ri vbi supra qui ait, nè suo crimini videatur consentire, cum correctionem debitam nõ apponit. facit c. error. 83. dist. consi. hanc eãdem sententiã tenet Ros. eo. tit. §. 15. allegat Hugo. idem tenere in d. c. si quis vxorem. Hoc est ꝙ peccat mortaliter. Adde etiam Ab. in d. c. si vir, pone item aliam limitationem de d. c. procedere in sciente, secus tamen in ignorãte secundũ communiter doc. Ratio, quia peccatũ nõ cõmittitur sine cõsensu. 13. q. 1. ca. non est. Quod verum est quoad culpam, sed bigamiam contrahit. 34. di si cuius, & no. in c. 1. de big.

d C. solet] vbi in primo qui dicit petens absolutionem ab excõmunicatione, debet absolui, etiam ꝙ excommunicator, vel aduersari⁹ se opponat, nisi sit pro manifesta offensa excommunicatus, quo casu terminus. 8. dierum indulgetur ad respondẽdum. hæc Pa. in d. c. si vir, de adulte.

e In ecclesia] Et ratio est, quia pollueretur ecclesia, & indigeret reconciliatione. & ideo in loco sacro nõ licet carnale debitum exigere, vel reddere, nisi fortè longũ tempus essent violenter inclusi in loco sacro, quia tũc posset reddi & peti, quandoquidem in tali casu non videatur illa prohibitio debere intelligi, qa nõ est ponẽdus laqueus animabus pp inhibitiõ loca. hæc. Ric. distin. 32. 4 ar. 3 q. 1. Nec in isto casu ecclesia est reconcilianda, secundum Ros. consecratio ecclesiæ §. 9.

adhibitis aliquas solennitates [a] ſm mo'ē patriæ, non tenetur reddere añ illarum obseruantiā, non tamē mortaliter peccaret reddens, sed bene exigens, ſi ſine rationabili cauſa faceret, vt ſupra dixi. §. 1.

14 Septima cā eſt religio, quam quis vult intrare, q̃a nō tenetur reddere, ſed debet ſibi ſtatui tp̃s. [b] ĩ. quod ingredi teneatur. c. ex publico, de conuer. coniu. vñ, ſi nulla iſtaꝝ cāꝝ ineſt ꝯtracto mr̃imonio ꝑ verba ď p̄ſenti, tenet exact' reddeř.

15 Verū non reddēs petenti, quia non vult concipere excuſetur? Reſ. ꝙ non. A fortiori peccat mortaliter, qui ex ira, vel alio malo fine nō vult reddere.

16 Vtrū teneatur petere? Reſ. Ri. vbi ſupra. 32. diſ. q. 2. 1. ar. ꝙ non, quia nemo tenetur de iure ſuo. [c] Quod verum credo niſi in caſu, quando non petendo alter caderet in aliquod mortale, quia tunc tenetur. [d]

17 Vtrū teneatur reddere non petenti? Reſ. Ri. vbi ſupra q. 2. ꝙ ſic, non tantū petenti expreſsè, ſed ēt petenti per aliqua ſigna, per quæ coniecturat alterū affectare ſibi reddi debitum coniugale, aliàs ſi non petit tacitè, vel expreſsè, non tenet reddere. Auertere autē alterum, nè petat non licet, niſi cū debita ſanctimonia. Vñ dicit Aug. de Anchona, ꝙ ſi ex negatione debiti alter ſcandalizatur, non excuſat a mortali denegans, ꝙ limita, niſi ex aliqua cauſa prædictarum faciat, de q̃bus ſ.

18 Vtrum contracto matrimonio cū vna clandeſtinè, & publicè poſtea cum alia, teneatur primę [e] reddere debitū? Reſ. ꝙ ſi non pōt reddi ſine ſcādalo, puta q̃a eccleſia excōicat eū, & huiuſmodi, ꝙ tenetur nō reddere q̃a ab omni ſpecie mali eſt abſtinēdum. 1. Theſſa lo. vltimo, aliàs ſic. [f]

19 Sed nunquid cohabitabit cum ſecunda ad præceptum eccleſiæ? Reſ. ꝙ ſic, & neceſſaria miniſtrabit, ſi modò poteſt facere ſine periculo coitus, ſeu adulterij cum dicta ſecunda, quia quando cum periculo probabili, tunc patiatur excommunicationem, & nō cohabitet, ſed neceſſaria miniſtrabit ſeparatus, quantùm poteſt, cum prima etiā non cohabitabit, quando ſine ſcandalo cohabitare non poteſt, & ſibi imputet, qui ſic contraxit, & ideò conſulēdum eſt tali, quòd patriā mutet, vbi cum prima ſine ſcandalo cohabitare poſſit.

20 Verū actus matrimonialis ſis peccatum? Reſpō. ſm Alexā. in 3. parte ſum. in 6. præcepto, ar. 1. quod non, ſed ſit peccatum ſecūdùm eundem 2. 2. tra. de adu. q. 46. ar. 8. quando priuatur iſtis circunſtantijs.

21 Prima dr̃ recta intētio, puta q̃a excedit fines matrimonij factu' cū quacūq; alia, vel cū ea, ēt ſi ñ eēt ſua, coiret, vel ꝯſtituit ibi finē vltimū, & ſic ē mortale pc̃m. 32. q. 4. origo, [g] & c. liberorū. Aduerte tñ, ꝙ hoc intelligit qñ hoc actu cogitat vt ſit mortale, q̃a actib. ſi habitib. meremur, vel ďmeremur ſm Pe. de Pal. in 4 di. 32. q. 3. Dēt ergo intētio ſiſtere ĩ. limites mr̃imonij, ſi talis act' dēt eē ſine pc̃tō, hoc eſt ꝙ non cognoſceret ſi ñ eſſet ſua legitima vxor, & idē dic de vxore erga virū, ſufficit tñ ſecundùm Ri. in 4. diſtinct. 21. q. penul. quòd actu, vel habitu

hanc

§. 9. ſed cu vide ſupra, conſecratio eccleſiæ. §. 6. & infra eo. §. ñ.

a Aliquas ſolennitates] vide no. Hug. in c. cum in ijciatur. 27. q. 2. ꝙ ſi quis cognoſcat ſponſam antequam eam traducat, pœnitentia vnius anni eſt ei indicenda ſecundum aliquos canones, q non habentur.

b Statui temp'] Iſtud autem tempus erit duorum menſium ſicut dicitur in c. ex publico, & eſt arbitrarium in eo, qui dicit ſe velle ingredi In eo autem, qui nullū verbum facit, nullum tempus eſt ei dandū, q̃a nullam exceptionem habet ad eū repellendū quin poſsit petere, niſi tantū, quātùm preparaŕetur de bitæ ſolēnitates. Item nè vilem habeat maritus ducam, quam nō ſtuprauit dilatā.

c Iure ſuo] Pro ſe tantum introducto, ſicut creditor non tenetur petere debitum a ſuo debitore. c. ad apoſtolicam, de reg. cum ſimilibus.

d Tunc tenetur] Puta vxor eſt verecūda, propter quod abſtinet ſe a petendo, propter quod cadit in peccatum.

e Teneatur primæ] ſibi ergo imputet prima, q̃a periculo ſe ingeſſit. adde tamen, ꝙ ſi ſecunda relicta tranſiret ad alias partes, poſſet cum prim' habitare, Ro. eo tit. §. fin. vt dicitur et'ā. §. ſequēti in fine.

f Aliàs ſic] Vide Ri. in 4 di. 16. ar. 3. q. 1. & 2.

g Origo] No. q̃a eſt pulcherrim' rex. qui ſic dicit, origo quidem amoris honeſta erat, ſed magnitudo deformis gl. 5. immoderata exactio pro nimio ardore libidinis. Nihil autē intereſt ex qua honeſta cauſa quis inſaniat. vnde & Sixtus Pythagoricus ait in ſentētijs adulter eſt ĩ ſuam vxorem ardentior amator. in aliena quippe vxore omnis amatio turpis eſt, in ſua nimius. Sapiens iudicio debet amare coniugem, nō affectu. Non regnat ĩ eo volupttatis impetus, nec præceps feratur ad coitū. Nihil eſt fœdius quā vxorē amare quaſi adulterā &c. gl in ver. magnitudo, ſ. immoderata exactio ꝑ nimio ardore libidinis. gloſ in verſic. amator, vehemens ama-

hanc intẽtionem habeat. a

22 Secunda dicitur causa, nam ex triplici causa sine peccato exigitur, & redditurq́; ẽt cum merito ex primis duabus. prima prolis procreandæ. 2. debiti reddendi, tertia fornicationis vitandæ, communiter tñ tenetur, ꝙ sit peccatum veniale exigere causa fornicationis vitandæ b in se. vide glo. in c. quicquid. 32. q. 2. Alia ex causa cognoscere ẽ peccatum, al: quando mortale, aliquando veniale, vt in §. seq. patebit.

23 Vtrum si fiat causa satiandæ libidinis sit peccatũ mortale? ℞. ꝙ Canonistarũ. 32. q. 4. in c. origo, & c. liberorum, & theologorũ in 4. dis. 31. & 32. fuit diuersa opi. Aliqui tenẽt, ꝙ semper ẽ peccatũ mortale coitus cõiugalis causa satiandæ libidinis, & dicitur, qñ præuenit voluptatem, & cogitationem, manib. prouocando, & calidis vtẽdo, vt possit pluries coire; sed magis cõiter tenetur, ꝙ nõ est pctm̃ mortale, dũmodo si non esset vxor, non faceret. & d c. origo, & liberorum, exponunt, qñ ita finaliter quærit delectationẽ, ꝙ ẽt si non esset vxor, non curaret. & hæc opi. est magis rationabilis, quia apostolus dicit, Habeat vnusq́sq́ que suam pp delectationẽ in ea, & non in alia quærẽda pp fornicationẽ vitandã, nec sequitur, ꝙ ponat ibi finem, quia non vltimũ. hanc. S. Bon. Ric. & Alex. & cõiter Theo. tenent, & placet, c quia pro ista. q. 2. opi. est glo. Aug. 1. ad Cor. 7. in princ. vbi dicit. Coniugalis concubitus generandi gratia non habet culpam, concupiscentiæ verò satiandæ, sed tamẽ cum coniuge, habet culpam, propter tori fidem, venialem; hoc ille.

24 Vtrum cognoscere vxorem causa sanitatis sit licitum? ℞. Ri. in 4. di. 31. ar. 3. q. 2. ꝙ sm quosdam sic, vel fortè potest dici, ꝙ sit veniale peccatum, & hoc verius, & sequitur Tho. in 4. dist. 32.

25 Tertia dicitur modus debitus naturalis, & hoc dupliciter. Primò quò ad vas, quia si fiat extra, & ibi emittatur semen, indubitãter est mortale grauissimũ. 32. q. 7. c. adulterij. Secũdò quò ad modũ standi naturalẽ qui quidẽ est, vt mulier iaceat in dorso, vir aũt in ventre incumbat et, quia sic facilius cõcipiunt mulieres, nisi per accidens impediat. Deuiatio aũt ab isto est lateralis cõcubitus, & maior sedentis, & iterum maior stantis, vel vxore supergrediente. maxima horum est eorum, qui retrò more iumẽtorum. hunc vltimum modum quidam indistinctè reputant mortale licèt in vase fiat. Pe. de Pal. vbi s. Henri. Boich. in c. inquisitioni, de sen. exc. tenet, ꝙ supergressio mulierum similiter est mortale, nisi aliqua necessitate, vel rationabili causa fiat, puta infirmitatis, vel periculi aborsus. quia sic p͏uertens vsum, & ritum sacramenti sciẽter etiam in accidẽtalibus peccat mortaliter, sicut tales gl. Rai. tenet. ꝙ quælibet deuiatio a modo naturali, si fiat causa voluptatis amplius sic quærendæ solũ ꝙ est peccatum mortale. Tho. verò in 4. di. 31. in litera dicit, ꝙ quidam dicunt fore signum mortalis concupiscentiæ aliquando. Aliquãdo verò peccatum veniale, aliquando nullũ, quando ex iusta causa, puta infirmitatis, vel propter periculum prolis suffocandæ. Alb. in 4 dist. 31. dicit, quòd nihil eorum, quæ facit maritus cum vxore seruato vase debito secundùm se est mortale, sed potest esse signum mortalis concupiscentiæ. Tu verò detestaberis omnes istas deuiationes, & periculosas fore declarabis, & persuadebis, vt desistant, quantùm poteris; tñ sententiam non præcipitabis, quia vxor p͏mittitur, vt in ea homo delectetur propter forni-

for dicitur, qui tantũ vxorem diligit, vt apud se disponat, ꝙ si ipsa fortè esset vxor alterius, non minus carnaliter se cum ea commisceret in ca. liberorum dicitur, Voluptates, quæ de meretricũ amplexibus capiuntur in vxore, sũt damnatæ, & est peccatum mortale; concor. Ri in 4. di. 31. ar. 3. q. 2. & hoc casu dicit adulterium extenso vocabulo secundum Alex. vbi supra.

a Intentionẽ habeat] difficile tñ est, vt vir cũ propria vxore stans in igne nesciat ardere. 33. q. 4 vir cum propria. potest tamen cõtingere ex singulari dei dono, & non aliter. vnde dicit ibi, Quanquã ipsa admixtio coniugis sine carnis voluptate fieri non põt, id a sacri loci ingressu abstinendum est. est autem bonum sacramenti in intentione venientium concubitu coniugali, inquantum habent in intentione actualiter, vel habitualiter, ꝙ non concumberent nisi essent coniuges.

b Vitandæ in se] Et de hoc textus Augustini in §. cetera mus. 25. dis. vbi sic dicit, quotiens excepto filiorum desiderio quis vxorem suã cognouerit, & gl. ibi, supple & causa reddẽdi debitum. Quasi di-

cat, exceptis his duobus casib. in vsu matrimonij semper peccat, saltem venialiter & ita est veritas.

c Et placet] Pro communi opin. glo. est in d. cap.

quicqnid, & sic tenet Ros. eo tit. §. 4. De eo etiam, quod allegat Ricard. mihi videtur, ꝙ non bene se firmet, in dicta distinct. 31. arti. 3. q. 2. Posset tamen dici, quod prima opinio sit rationabilior, quia coitus inter coniuges solùm est in duob. casib. permissus licitè, s. propter filiorum procreationem, & debiti redditionem, cū debita honestate & temporis, & loci, & modi, in tertio autem est a mortali excusatus, s. ad euitandam fornicationem, capitulo quicquid. 32. q. 2. restat ergo, ꝙ in alijs casibus stet sub prohibitione fornicationis, quæ habet culpam mortalē cū sit contra præceptum decalogi, s. non mæchaberis. Exo. 20. Nam quādo regula est prohibitiua, omne intelligitur prohibitum, quod non est specialiter concessum, in Cle. exiui, de verbo. si. hoc autem satis videtur probari Tob. 6. Vbi Angel. dixit Tobiæ, Audi me, & ostendam tibi, q sunt ij, quib. potest præualere dęmonium, in eos, qui coniugium ita suscipiunt, vt deū a se, & a sua mente excludāt, & luę libidini ita vacent sicut æquus, & mulus, in quibus nō est, intellectus habet super eos potestatem dæmonium. Equus, & mulus non vtuntur coitu aliquo modo innaturali, vel aliàs monstruoso, sed ad ipsum nullo fine rationabili, cum careant ratione, sed libidine dilabuntur. & sic qui ad hunc finem vel suscipiunt matrimonium, vel eo vtitur, dantur in potestatem diaboli, etiam si nullam aliam inhonestatem vel actualiter, vel intentionaliter exerceant. & ita includitur in hoc mortale, nam propter veniale nemo datur in potestatem diaboli, maximè vsque ad mortem, sicut dantur illi. Nullus est enim iustus, qui careat veniali. Nec ob. dictum Aug. quia illud, Satiandæ, debet intelligi, id est implendæ, quando ab ea prętenitur id extraordinariam fornicationem vitandam quia matrimonium post filiorū procreationem datur etiam in remedium infirmitatis ad illicitos concubitus euitandos, non autem ad implemētum voluptatis, vnde Hier. in c. liberorū. 32. q. 5. voluptates aūt, q̃ de meretricū capiūtur amplexibus, dānatæ sunt. Cōstat, ꝙ amplexus in meretricibus fiūt cā implendæ libidinis. & hoc dānat cū vxore, nec ob. ibi gl q dicit, dānatæ, i. puniendæ pter pctm veniale, qa extorquet literā quod non licet. l non aliter. ff de leg. 3. nec etiam fundatur super aliqua autoritate. Nec ob. dictū apostoli ppter fornicationem, qa exponitur. s. euitandam, sed non saturandā. Concordat tamen cū opi. summę hic Gul. Vorilong. i 4. di. 31. con. 4. prin q videt rōnabilior.

fornicationem[a] vitādam. Et ideò hoc tenebis, ꝙ qualitercunque opus incipiatur, & quocunque fiat, dūmodo in vase debito semē emittatur, & taliter, ꝙ mulier retinere eum possit, nō erit mortale de se. Secus si mulier taliter staret, ꝙ ex hoc semen retinere[b] non posset, quia esset mortale, quamuis vir in vase emitteret. Et ſm hoc concorda predictos docto.

26 Sed quid de eo, qui fricationib. osculis, & tactib. delectaē non intendēdo venire ad actū coniugalē, sed finē in his poneret? Resp. Pet. ď Pal. vbi ſ tenet, ꝙ ē pctm mortale. Sed ego non credo, nisi se, vel alterū ad pollutionem extraordinariam prouocaret, & sic tene per ea, quæ supra dicta sunt.

27 Quid de illo, qui ante completionem actus se retrahit, nec semen emittit ēt extra vas, nè habeat plures filios? Resp. Pet. vbi supra ꝙ non peccat mortaliter, nisi ex hoc mulier ad seminandum prouocaretur, idem dicit de eo, qui, nè habeat filios, abstinet, quia licet appetere non plures hr̄e, quā possit pascere, nec tenetur actū inchoatū ꝯsumare vxore non petente. & eadem ratione videtur ſm eundē posse dici de muliere, quæ postquam est cognita a viro, vadit statim ad mingendū, vel se cito erigit, vt emittat semē, nè concipiat. Sed de hac opi. valde dubito propter c. aliquādo. 32. q. 2. ꝙ videtur innuere, ꝙ sit peccatum mortale. Sed posset dici, ꝙ d. c. loquitur quando quis ex sola voluptate hoc facit, vel quādo post quàm cōceptio est facta quærit aborsum, sed Pet. intelligit, qñ hoc fit ex rationabili causa, puta quia non potest eos pascere, & huiusmodi, & anteq̃ concipiatur in ventricula matris & sic posset teneri, licèt sit periculosa.[c] Dare autem, vel recipere venena sterilitatis, omnino est mortale, vt in d. c. aliquando.

28 Quarta dicitur tempus debitum. Nam tempore festi, orationis, & communionis est abstinendum.

29 Vtrū peccet mortaliter q exigit, siue reddit tp̄e solennitatis? Resp. ſm communiter doct.[d] in 4. di. 31. ꝙ non limitat s. Bo.[e] ibidem. ar. 3. quæstio. 2. nisi cōscientia obliget, quia credit mortale, vel nisi interueniat

a Fornicationē vitandā] In oib. aūt casibus melius esset, vt vir eam teneret vt sororem.

b Semen retinere] Asten li. 8. tit. 9. dicit, Quando mulier supergreditur viro, ꝙ est peccatum mortale, quia nec vir est aptus ad infundendum semen, nec mulier eum suscipiendum, & allegat Methodium dicentem hanc venam fuisse diluuij causam.

c Periculosa] Facit illud Gen. 38. de filijs Iudæ, qui occisi fuerunt a dño pp semen extra vas emissum.

d Cōiter doc.] Hoc expressè tenet Ric. in d. dist. ar. 3 q. 1. quia non inuenitur prohibitum, licèt sit bonum consiliū, alias ecclesia iniecisset laqueū alijs iure.

e San. Bona.] s. Bona. in responsione ad primum. In corpore tñ q. dicit, ꝙ non peccat, si hoc sibi displiceat,

sacræ diei cõtemptus.ª Alexand tamen 2.2.in tract.de adulterio.q.46.ar.2. tenet ꝙ non, si cognoscit pp delectationem, s. explendam, quod est mortale, quod verũ credo, qñ interuenit cõtemptus sacræ diei propter talẽ delectationem faciendã. & sic concorda glo. quæ in sum.33.q.4.cum Alex.concordat aliàs non, quia circunstantia, quæ non cadit sub speciali prohibitione, nõ pt mutare speciem peccati, nisi, vt dictum est, qñ rõne contẽptus. Nam nullo iureᵇ cauet, ꝙ de pcepto ñ cognoscat vxor in festo. sed c.32.q.4. sunt de consilio, vt patet intuenti, & sic etiã tenet Ri.in 4.di.32.

30 An possit cõicare, qui reddidit? Res. sm Ale. vbi s. & Sco.in 4.di.32. ꝙ sic nec de necessitate præcepti tenetur abstinere sed non dẽt pp reuerentiã sacri de bono consilio, nisi fortè solennitas aliud suaderet, vt dr de pollutione. ĵ. Eucharistia.3.§.2.idem tenet gl. in c.sciatis.42.q.4.de exigẽte dũmodo ñ cã satiandæ libidinis exegerit, sed tu breuiter dic, vt in d.§.27.cũ seq.

31 Quinta dicitur qualitas personæ, cum qua est concubitus, vt non sit menstruata, vel vicina partui.

32 Sed nunqd peccat mortaliter, qui cognoscit tẽpore mẽstrui? Res. ꝙ casus dubius est inter doct. sed saluo meliori iudicio mihi vr distinguendũ, vt colligo ex dictis ac rationib. Theologorũ in 4.di.32. Aut ex tali coitu pt fieri generatio probabiliter, aut nõ. Si non, vt puta quia senex, vel sterilis vel fluxum hẽt, & huiusmodi, & tunc non ẽ pctm mortale nec in exigente, nec in reddẽte sm cõiter doc. nec ob. ꝙ illud Leui.20.ᶜ & Ezec.18.dr pceptũ morale, qa non est morale respectu turpitudinis, aliàs esset peccatum mortale, ẽt quando hẽt cõtinuum, & ad q̃cunque cuiuscunque turpitudinis ire, ꝙ est ɔ̃ra doc. communiter est ergo respectu periculi prolis mortale solum facit c.intelligentia, de verb. sig. Si verò pt fieri generatio probabiliter, vt cum non hẽt continuũ fluxum, vel est debitæ ætatis, ẽt distinguo, aut considerat periculum prolis, s. ꝙ possit generari leprosa, q̃ alio tpe generaretur sana. & ɔ̃tẽnit pter suã delectationẽ habendã, & sic mortaliter peccat tã exigens, q̃ reddens isto modo. Aut licèt ɔ̃tẽnat periculum plis tamẽ exigit, vel reddit pter fornicationẽ vitandã in se, vel in alio non principaliter pter delectationẽ, & sic non peccat mortaliter taliter exigens, vel reddens qa tenetur hõ magis diligere salutẽ suã, vel pximi q̃ bonum corporis pximi. aut non ɔ̃siderat periculum plis, nec de generatione, & tunc si exigit cã fornicationis vitãdæ in se, vel in alio, vel debiti reddendi, non peccat mortaliter, licèt ɔ̃cipiatur ples leprosa, qa tũc dedit operã rei licitæ, licèt non debitã diligẽtiã posuerit, tñ non reputabitur ad mortale, ar. eorum, q̃ no. in c.inebriauerunt.15.q.1. Si autẽ solum exigit cã libidinis, vel reddit, tunc ex futuro euẽtu cognoscẽt, si peccauit mortaliter, vel ñ, qa si proles generab. leprosa, reputabitẽ mortale, quia dedit operã rei illicitæ, ar. c.

ceat. de petente verò dicit non esse sine peccato & graui, licèt fortè non mortali.

a Sacræ diei contemptus] Cõtemnere autem videtur quis si potest sine magna difficultate abstinere & exigit, seu libẽter reddit. Nam nihil aliud videtur esse contemptus, quàm non curare agere, qđ oportet, vñ Mat. 6. dicitur, aut vnum sustinebit, & alterum contemnet, sup quo dicit Aug. & ibi refert Tho. Nullus ferè consciẽtia potest odisse Deum, contemnit autem. i. non timet eum, dum quasi de eius bonitate securus ẽ. Item Ro.2. An diuitias bonitatis, eius, & patientiæ & longanimitatis, contemnitis, dicit gl. magistri sen. Hic autem contemnit, qui nõ sic vtitur ad pœnitentiam. Et Isi do.2. de sum. bono, voluntatem quippe proprij dominum nolle scire, quid est aliud q̃ velle Deum superbiendo cõtemnere? Et multò plus nolle facere, cum sit facere finis sciendi, & in faciendo cõsistat omnis salutis effectus? Mat. 7. Nec quis videtur excusari, si his temporibus exigat, seu libenter reddat causa prolis, quia dicit Ambrosi. super epistolam primã Corinth. Si causa procreandorum filiorum ducitur vxor, non multum tempus videtur concessum ad ipsum vsum⁹, quia & dies festi & dies professionis, & ipsa ratio conceptus iuxta legẽ cessare vsũ carnis his temporib. denunciat. c. si dar. 33.q.4. Mihi igitur placet opi. Ale. & gl. qui dicit. Maior. n. medijs gratia reb⁹. inest, in su. 33. q.4. Quod si fit cã explendæ libidinis, ꝙ sit mortale. Si verò alia cã veniale.

b Nullo iure] est verũ, ꝙ nullo iure cauetur, quando petit causa plis, vel ad fornicationem euitandã, vel vult reddere, sed ẽ supra cõclusum, quod qui petit causa explendæ libidinis peccat mortaliter, ergo multo magis istis dieb. Et dicit S. Bon. ꝙ non potest fieri talis actus sine graui peccato istis diebus.

c Leui.20.] q coierit cum muliere in fluxu menstruo & reuelauerit turpitudinem ei⁹ ipsaq; aperuerit fontẽ sanguinis sui, interficiẽtur ambo de medio populi sui. & de hoc Augu.5.dist. ad eius.

De

1.de præsum. Si verò nõ generetur leprosa, erit veniale. Ideo ante euentũ debet ꝯfiteri tanquã de mortali, a c.iuuenis, de spon.

33 Quid de ex gente tpe partui vicino? R. Ric. in 4. di.32.ar.3.q.2.ꝙ si sine periculo abortus vir pt carnaliter copulari suæ vxori pgnanti, potest exigere sine mortali, & mulier sibi tenetur reddere, quia matrimoniũ non solũ est in officiũ, sed ẽt in remediũ. b Si aũt non põt sine probabili periculo abortus, non dẽt nec reddere, nec exigere, imo ẽm Pe. de Pal. vbi s. peccat mortaliter tã reddens, quã exigens. qa non curat occidere animã paruuli vnà cũ corpore Aduerte, ꝙ maius est periculũ abortus i principio ꝯceptus. Rõ, qa quis ẽm Auice. matrix mulierũ post impgnatiõe claudat, tñ ex delectatione mouet aliqñ, & aperit, & sic materia nondũ perfectè coagulata disperdit & effundit, & iõ vituperat hic accedẽtẽ ad pgnantem, in d.c. origo; non tñ erit pctm mortale, ex quo nondũ est formatus, si hoc non intendit.

34 Vtrũ imediatè post partũ possit exigi? R. Ric. vbi s. ar.4.q.1.ꝙ nõ de ꝯgruo, donec sit purificata, nõ tñ de necessitate est abstinendũ; limitat Pe. de Pal. vbi s. nisi mulier esset ex partu infirma, & esset ei periculũ mortis, vel aggrauationis infirmitatis, c & placet, & c.ad ei⁹.5.di.& causa.33 q.4.& 32.q.7.c.non solùm. loquuntur de honestate.

35 Sexta dr conuenientia loci, quia non dẽt fieri in loco sacro. vnde, si est ꝯsecratus locus, d peccat mortaliter tã exigẽs, q̃ reddẽs, pp ꝯtemptũ sacri ẽm Alex. vbi s. ar 12. si non sit necessitas, pp quã non possit cognoscere in alio loco, vtputa qa violenter sunt reclusi per longũ tps. qa tunc esset de bono cõsilio abstinere, non de pcepto; cõcor. Ric. in 4. di.32.ar.3.q.1. sed Pe. de Pal. vbi supra tenet indistinctè, ꝙ est mortale. sed non credas ei. nec valet ei⁹ rõ, s. ꝙ nulla sit necessitas, sicut in vrina, imo maior, ꝙ quis stet iuxta ignem lõgo tpe, & non calefiat. nec etiam alia ratio, s. ꝙ locus polluit. qa pollutio nocturna in somnis ẽt polluit, tñ non est peccatum; ideo tene cum Alex. & Ric.

DECANVS Idẽ est, qđ Archid. & ideo dic, vt supra, archidiaconus.

DECIMA Alia prædialis, scilicet de his, quę proueniũt ex prædijs. Alia personalis, s. de his, quæ pueniunt ex negotiatione, artificio, scientia, militia, venatione, & huiusmodi industrijs personarum. Aliæ mixtæ, sicut quæ proueniũt de animalibus, & eorũ fœtibus, quæ partim sunt prędiales a prædijs, vnde viuunt. partim personales, ppter custodiam, & eorum curam, de hoc habetur in cap. apostolicæ, & in c. pastoralis, de deci. & de parochianis. c.fi.

1 Vtrũ sint de pcepto † dãdæ tpe gratiæ? R. Alex. in 3. parte summæ tracta. de deci. ꝙ sic quæcunq;, cũ necessitas est, & petũtur a ministris ecclesiæ, vel etiã si

a De mortali] Posses aliter dicere, s. ꝙ aut iste fluxus est naturalis; & tunc tã reddens, quã petens peccẽt mortaliter. Et ratio est, quia præceptũ super hac prohibitiõe moralis est. nã omnis moralitas indicat viũ matrim oniũ illo tẽpore cessare debere, quando filij pollunt & solẽt morbosi vel leprosi gen rari. & cum sit moralis obtinet etiam hodie vt cætera moralia secundũ omnes Theo. ideo Leui.20. dicitur ꝙ interficiantur. Item si prohibetur petitio debiti, consequenter alter ad reddendum non obligatur, & si non obligatur, reddendo videtur consentire, & agentes & cõsentientes, &c. Roma. 1. & tractatua ista materia, Leuit. 15. & 20. & Ezech 18. Non recedas tamen ab ista distinctione ponitur hic in text. quia notabilis & pulchra, quam teneas; vide gl. quæ hoc tenet, in d c. ad eius 5. dist. & Rose. tamen eo. §.10. alleg. Pet. de Palu. in 4. distin. ꝙ si mulier habet menstrua, & vir petit debitum, tunc aut credit, ꝙ vir eã exosam habebit, si reuelabit, debet tacere, & reddere, & non peccabit, nec etiam vir, quia ignorãs Aut non habebit eam exosam & si credit, quod omnino vir dbitum vellet, tacere debet, nè vir plus peccet petendo, & vterque excusatur a mortali. Et hoc potest perpendere vxor ex alijs actibus, quibus renuenti non acquieuit aut neutrum prædictorum credit, sed si dicit, fortè adulterabitur, vel peius faceret, debet reddere. Si verò credit, ꝙ abstinebit, tenetur dicere. hæc ille. Tene distinctionem autoris, quem videtur esse cõmunior opinio.

b In remediũ] eo maximè quia mulier prægnãs frequenter plus appetit concubitum, quam quando non est prægnans.

c Infirmitatis] & idem videtur tenere gloss. in d. cap. ad eius, nam reddit rationem, quare non debent copulari coniuges ante, quàm filius ablactetur, & hoc tempus est quando mulier abundat nimis lacte, & nisi abstraheretur a puero, infirmaretur &c.

† De decimis his. S. Syn. Trid. vide sess. 25. cap. 12. de reformat. Pet. Vend.

d Locus consecratus] Quis enim auderet talia in palatio regis? ergo multo magis in auditorio regis cœlestis.

Non.n. ibi aliud agi debet, quàm quod conueniat laudibus diuinis 42.di.orationē, & c.decet de im. mu.ecc. li.6.

a Consuetudo regionis]Tho.2.2. q.87.dicit sic.Decimæ in veteri lege dabantur in sustētatiōem ministrorū Dei, Mala.3. inferte oēm decimationem ī horreū meū, vt sit cib⁹ in domo mea, & Exo.22. Non tardabis offerre decimas,& primitias, patet et istud præceptū Leui.27.Deu.13. Numeri.4.2. Para.22. Et ꝙ sint de præcepto, videtur ꝙ omnes doc. ecclesiæ in hoc conueniant. Hierony. habes pulchrū tex.in c. reuerti. 16. q. 1. tex.habes Augu. 16.q.3.c.decimę & q.7.c.Maiores vbi dicit inter cætera, ꝙ olim maiores nři multis copijs abūdabant,qa decimas soluebant sed hodie,qa cessat decimaru solutio, vēit iudiciū dei, & tollit fiscus,ꝙ non accipit Christus Amb.in c. q cunque,ead.causa,& q Grego.in c.quadragesima, de cons.dist.5. Et de concilio generali habes in d.c. maiores, & hodie prędicatores proferentes aliqua verba retrahentia a solutione decimarū sūt ipso facto excōicari per Clemēt cupientes,de pę.

b Approbata]ná consuetudo lau-

non petuntur, dūmodo sit consuetudo regionis, [a] vt in c.peruenit.sed melius in ca.in aliquibus,de deci. in fin.dr̄. Illæ quippè decimæ necessariò soluēdæ sunt, q̄ debenť ex lege diuina, vel consuetudine approbata. [b]

2 Sed nunquid consuetudo excusat a solutione decimarū?Res.vt colligo ex Alexan.vbi supra. Solutio decimæ vno modo est de iure naturæ & morale.s.inquantum conscientia dictat, ꝙ Deus honorandus est de ꝓpria substantia,& ꝙ aliquota pars substantiæ det ad sustentationem ministrorum Dei, & hæc fuit semper in ꝓcepto,vnde Gen.47.sacerdotib⁹ Aegypti cibaria ex horreis [c] publicis ministrabanť.Alio modo dr̄ iudiciale præceptum, inquantum determinat certā.s.decimā partem dandā ministris ſm rationē ęquitatis mutuę distributionis,vt sit æqualitas dati, & accepti inter seminantē spūalia, & tēporalia dantē,ſm ꝙ possibile est,& hæc fuit in lege ī præcepto simpliciter,Exod.23.& numeri 18.ante legē verò fuit de ꝯsilio, vt patet Gen.28. vbi Iacob vouit decimas, quod facere non potuisset si fuisset in præcepto. Tertio modo solutio decimæ ē q̄d cœremoniale quātum ad aliq̄ significationē,sicut & oīa antiquæ legis facta, ſm illud.1. Cor.10.Oīa in figura ꝯtingebant illis.Qui enim decimā dat,quæ est ꝑ fectionis signū,eo ꝙ denarius numerus est perfectus vt no.S.Bo.in 3.quasi prim⁹ limes numerorū, vltra quē numeri non procedūt, sed reuertūtur ab vno,nouem partib.reseruatis,protestať quasi in quodam signo ad se ꝑtinere imperfectionē; perfectionē verò q̄ erat futura per Christū, esse expectandā a Deo,vnde cū iudicialia hodie non obligent, nisi prout præcipiuntur ab eo,qui potest, patet ꝙ isto secūdo modo decimæ sunt de iure positiuo,prout verò sunt cœremonialia,hodie prohibentur, & in hoc concor.Ri.in 4.dis.17. & S. Th. 2.2.q.87. art. 1. & hoc tene,licèt Innoc.in rub.de deci. & Host.teneāt,ꝙ simpliciter sint de iure diuino morali, & naturali,quod non est verum, nisi vt dictum est,& in hoc decipiuntur multi canonistæ. Cum ergo quæritur, an consuetudo excuset a solutione ipsarum,dico quòd si sacerdos, qui ministrat spiritualia, petit propter indigentiam, & sustentationem, non excusatur propter consuetudinem, quin teneatur dare tam prædiales, quàm personales, quia nulla consuetudo potest contra ius naturale, & morale. [d] 8. dist.quæ contra. Similiter non potest consuetudo excusare, quin homo teneatur ex aliquota parte substantię suæ honorare Deum,excusare autem potest consuetudo & excusat in alijs casibus,si sit præscripta. Nam quòd detur sacerdoti non indigenti decima, ex institutione & præcepto ecclesiæ solum est tempore gratię. Et hoc videtur innuere Hostien.in cap.a nobis,de deci.cum dicit, quòd consuetudo excusat a decimis etiam prædialibus non soluendis, cum non petuntur, pro quo facit capitul. suggestum,eod.ti quod esse non potest, si esset præceptum morale.Nec ob. 13.q.1.§. his ita,& 16.q.1.reuertimini.capi.decimæ, & c.in sacris,& capit.decimas,& de decimis parochianos,& in c.tua,& infra,& in cap.tua nobis,& cap.cum non sit in homine,& cap.in aliquibus, in quibus dicitur, quòd a deo sunt institutæ, vel diuina lege, præcipiuntur,quia ibi accipitur lex diuina pro lege Mosayca vt patet.13.quæstio.1.§. his itaque quę quidem filios granæ non li

gat

dabilis seu rationabilis seruari debet.41.di.in his, 30.ī c.si.dē ꝯsuet.

c Ex horreis]Nā rō rationalis dictat,ꝙ his,qui diuino clericatui ministrant, ipse populus necessaria ministret. pri.Cor.9. Quis militat, suis stipendijs?

d Et morale] Et est etiam præceptum domini, Matt.10. dignus est operari⁹ mercede sua.

gat nisi quò ad moralia, vt patet dist. 5 §.1.& 6.dist. §. his ita,& de pu.post par.c. vnico,vel nisi (vt dixi)iudicialia præcipiantur ab ecclesia, a vt facit in decimis vt in titu.de deci.in multis cap.& in aliquibus alijs, vt patet de iniu:.cap.1. 23. q. 4.& 6.& tunc licèt sit præceptum legis diuinæ datæ Moysi, non tamen obligat vt tale, sed vt præceptum ecclesiæ. Et ideo male reprehendunt aliqui canonistæ Theologos, qui dicunt decimas nõ esse de iure diuino,quia non negãt, quin fuerint p̃ceptæ a deo in lege veteri, sed quia non obligant vt lex diuina, inquantum sunt iudicialia p̃cepta, sed solùm vt præcepta ecclesiæ. Inquantũ autem sunt a iure naturali & morali, bene sunt de iure diuino debitæ etiã hodie. Et ideo conclude, quod si minister ecclesiæ indiget propter sustentationem,& petit, ꝙ non excusatur pp consuetudinem contrariã, si autem non indiget,tenet̃ soluere, secundùm ꝙ consuetudo b se habet vel decimam, vel vigesimam,aut trigesimam,aut si nihil soluitur,excusatur, dũmodo consuetudo sit præscripta p ea q̃ dixi supra ꝯsuetudo.

a Ab ecclesia]Sicut si modò statueretur,vt qui furatur ouem,reddat quatuor,vide Sco.in 4.di.15.

b Secundùm ꝙ consuetudo] Glo.fi.in c.in aliquib. extra eo.dicit,ꝙ ex quo decimæ debentur ex dispositione legis diuinæ,quòd non valeat consuetudo, ꝙ non soluantur,et si diminuat quota,nisi talis consuetudo esset a Papa approbata, bene dicit, ꝙ attenditur consuetudo, vtrũ decima debeatur ecclesię parochiali vel prædiali inxta ca.ca. ad apostolicæ,eo.ti vbi habetur, ꝙ decima personalis, debetur ecclesiæ, vbi quis percipit sacramenta de prędiali verò statur consuetudini, vtrũ debeatur ecclesiæ,vbi sunt p̃dia, vel ecclesiæ parochiali, vbi dominus percipit sacramenta, & audit diuina. Idẽ habetur in c.cum sint homines,e ti.& ita intelligatur tex.in d.c.in aliquibus,qui consuetudinem loci ponderat. Sed non valet consuetudo, ꝙ decima non soluatur, vel vt minuatur pp versum positum in d.c.in aliquib.§. cum integritate &c. Item sequitur in no.ibid. Aliqui intelligebant tex.in d c in aliquibus, ꝙ valeret consuetudo pro Theutonicis, vt infra dicetur.§.4.Host.distinxit,ꝙ in prædialib non valet consuetudo, secus in personalibus, quæ non sunt in præcepto,nisi prout habet consuetudo,illud nisi vbi essemus in loco,vbi decima prædialis ẽ modica, qua commodè non posset sacerdos sustentari, nã hoc casu personalis esset in præcepto,iuxta illud Psal.Sumite psalmum,& date tympanum, id est sumite spiritualia,& date temporalia.Innocen.in rub. eo.dicit,ꝙ Theo.dicentes personales non esse de iure diuino sunt quasi hæretici. Et probat hic, quod sint de iure diuino. Quia fortius debet honorari Deus de his,quę producuntur ex industria humana, quia digniora sunt, quàm de his, quæ terra producit.Et de personalibus,quòd sint de iure diuino.allegat Gen.4.sed ibi nihil dicit,& Deuter. 12.sed non videtur sufficienter probari, quia dicitur ibi in duobus locis, decimas & primitias manuum tuarum. Ex hoc non habetur pręceptum sufficienter de personalibus,cum tex.possit intelligi, & debeat, vt videtur,da decimis prædialibus quia fructus eueniũt, & oriuntur de prædijs ex operantium manibus, sed personales sunt,quæ proueniunt ex negociatione,& huiusmodi,vt hic in prin.Io.An. sequitur hanc opi. Inno.di.ad tex.d.c.in aliquibus, quòd non intendit dimittere decimam,quæ iure diuino debetur,sed potius aggrauare solutionem decimarum, vt sit sensus literæ,ꝙ decimæ prædiales, & personales, q̃ debentur lege diuina,necessariò sunt soluendæ, & non solùm illæ sed etiam hæ,quæ debentur secundùm loci consuetudinem approbatam.Sequitur Ab.ibi hũc intellectum esse amicum literæ. Sequitur etiam Do. Ant. in parochianos,eo ti.vbi dicit,ꝙ The. ab eo consulti nullam fecerunt sibi conscientiam in cõfessione, nec extra.Sed tamẽ eos damnat. dicens eos non fore longe ab hæresi,quã doquidẽ ab Aug. Hiero Gregor.& Ambros. cæterisque doctoribus sine decimæ approbatæ glo.etiam in ca. quicunque el. 16.q.7. videtur dicere,quòd personales decimę sunt de iure diuino, & quòd non valet consuetudo, vt diminuatur Abb.vbi supra,dicit ꝙ decimæ de iure diuino debentur cum integritate,& in dubijs debemus stare interpretationi ecclesię,& summi Pontificis,vt probatur in c.per venerabilem.qui fi.sint legi.Sed iudicio meo errant tãti patres in duobus.primo in hoc,ꝙ dicunt decimas personales esse de iure diuino, & tamen non inuenitur hoc in Biblia,vt patet,vnde dicit S. Tho. 2.2.q. 87.ar.2.ad primum, ꝙ specialis ratio,quare in lege veteri non fuit datum pręceptum de personalibus decimis persolnendis secundùm cõditionem illius populi fuit.quia omnes alię tribus tũc possessiones illas,habebant de quibus poterant sufficienter prouidere Leuitis,quę carebant possessionibus.Non autem interdicebatur Leuitis, quin de alijs operib.honestis lucrarentur, sicut & alij Iudæi. Sed sunt bene præceptæ in lege noua,quia populus Christianus est vbique per mundum diffusus,quorum plurimi possessiones non habent, sed de aliquibus negocijs viuunt,qui nihil conferrent ad ministrorum Dei subsidium. si de eorum negocijs decimas non persolnerent. Ministris etiam nouæ legis arctius interdicitur,ne se ingerant negocijs lucratiuis.2.Timo.2 Nemo militans Deo,implicet se negocijs sęcularibus, & toto.ti.ne cle.vel mo. & ideo in noua lege tenentur homines ad decimas personales,& sic sunt merè de iure positiuo, vt patet. Et quòd personales non sint de iure diuino,tenet etiam Fel.in cap.causam,in principio de præscrip. sequens in hoc supplementũ in ver.decimæ.1.versi. quid de illis. Secundo errant in hoc,in quo tantum instant,ꝙ consuetudo non potest tollere non solũ decimas in totum.sed neq: quotã.Nã clarũ ẽ ꝙ ꝯsuetudo,si est rõnabilis p̃scripta, derogat iuri positiuo, ergo consuetudo põt tollere in

totum decimas. Antecedens est notum per c. fi. de cõsuetu. & consequentis probatur, quia decima est de iure positiuo, vt patet manifestè ergo &c. Sed quia quantum ad aliquid sunt de iure naturali, Ideò quatum ad id consuetudo nihil valet, & ita patet, quòd optimè concluditur, & declaratur hic. Non obstant iura p Inn. adducta, & maximè c. in aliquib. &c. quia fateor bene, ꝙ decimæ debẽt solui cum integritate &c. sed ñ negat text. ille, ꝙ si adsit cõsuetudo, ꝙ illa non debeat seruari, & iõ mirandũ, ꝙ non ponderauerunt ista. Non obstat, quod dicit Ab. ꝙ taciturnitas papæ nõ sufficit, quia in tit. de decimis, in antiqs. 6. & Cle. clamat decimas esse cum integritate soluendas. Quoniam istud argumentum claudicat, & tantũ est dicere, totum corpus, quo multa statuuntur, clamat. l. Ariani. C. de hæret. ergo nulla consuetudo valet contra ius positiuum, quod est erroneum. Neque enim inuenitur in aliquo iure, ꝙ reprobet consuetudinem contrariam, finaliter fatetur hanc opinionẽ, de qua in autore nostro hic, esse æquiorem, maximè quia est cõsona dictis S. Th. & nè tot animę damnentur. sed ego dico veriorem, nullumque in ea periculum damnationis inesse, nisi forte aliquis inueniretur ita obstinat⁹, quod nullo modo vellet decimas persoluere, etiam si ecclesia prçciperet cõtrarium, quia nulli dubium, ꝙ mortaliter peccaret, & consuetudo aliqua non posset illi suffragari. Ad prædicta vide Bal. in consilio, incipit Constitutio epi, & Pe. de Anc. cõsi. 192. incipit, Magni. & Illu. princeps &c. & sic tene, licèt Io. An. in glo. in c. 1. de deci. li. 6. aliter fuerit locutus, & male iudicio meo, vt patet per prædicta. Hanc opinionem summæ huc sequitur Asten. tit. 15 & lib. 6. in principio.

Sancti⁹ tñ esset [a] eas itegrè soluere, & ꝓ hoc facit. [b] c. a nobis, de deci. vbi dr̃, ꝙ q libet tenet̃ soluere đcimas nisi a p̃statib⁹ earũ spãliter sit exept⁹, qđ qđẽ esse non posset, si essent simpliciter de iure diuino, ar. 4. di. erit facit ẽt qđ no. Arc. 16. q. 7. c. qcunq; [c] el 1. & sequitur Pa. in c. i aliquibus, đ dec.

a Sanctius tamen esset] Pisa. in ver. decimæ, primo. § 9. Idem dicit, Addens, vel sibi remitti facere, vel vt sequitur supplementum secũdum summam Rai. autoritate episcopi, & ecclesiar um, quibus essent per soluendæ erogaret quilibet vel simul, vel per quotidianas eleemosynas in vsus pauperum, & ꝙ idem esset faciendum de decimis, quas ipse retinuit præteritis temporibus. sed gl. Rai. non, quia dicit consilium esse, quia non est necessarium hoc fieri, cum consuetudo re vera in hac parte excuset.

b Pro hoc facit] Illud referrur ad corroborationẽ suæ veræ opinionis, Non autem ad id, quod dicitur sanctius, & id quod dicitur, nisi specialiter sit exemptus sunt verba ex. quæ etiam reassumit Ab. ibi.

c Arch. in c. quicunqua Vbi concludit ꝙ valet consuetudo, ꝙ non præstentur decimæ personales. quia non sunt debitæ de iure naturę, licèt dicat secus in prædialibus, de quibus tamen dicendum, vt supra scripsi. Nam & ipse dicit, ꝙ in prædialibus minutis valet consuetudo, ꝙ non soluantur. Idem tenet Archi. in capit. maiores, ea. causa, & quęstione, Et vide etiam quæ latè scribit Ancha. in c. 1. in 5. col. ver. Itẽ opponitur, quod minuitur, & in var. oppo. & videtur quod de dicimis, de pręscr. in 6 & latius per Hostien. in summa ti. de decimis in. § fi. in 3. col. in ver. & quæritur, cum multis sequentibus.

6 Vtrũ Papa [d] possit dispẽsare, nẽ quis decimas soluat? Resp. Ale. vbi s. qđ pręceptũ de decimis, inquantũ est iudiciale, p̃t ecclesia ordinare, q & quas debeãt recipere, & q soluere, sicut fecit ĩ multis religionib. vt s. dictũ est, & hoc ĩtelligit rõne necessitatis vel vtilitatis. aliter nõ debet facere. [e]

d Papa dispensare] Asten. libr. 6. titul. 35. art. 3. ver. vtrum autẽ in hoc casu, dicit Nam papa, quia est vniuersalis pastor, inquantũ decima est de iure positiuo, potest constituere, vt decima soluatur religiosis, hospitalib⁹, viduis, & huiusmodi. itẽ quas decimas debent dare homines ligati ad soluendum, & qui teneantur soluere, & de qb. reb. p̃t ipsa papa đclarare.

e Debet facere] No. tu doctrinam Pa. in cap. a nobis 20. tit. in verbo exemptas, Qui sic ait No. sing. glos. Nam quotidie solet allegari iuncto tex. dum generaliter quæritur, nunquid Papa possit dispensare circa ius diuinum. & videtur hic glos. in secunda solutione permanere, vt in totum papa non possit tollere ius decimarum, sed quibusdam personis remittere potest. Nam per hoc vltimum non tollitur ius diuinum, sed tolleretur, si vniuersaliter remitteretur præceptum. Et de hoc vide glos. in §. si ergo. 16. q. 1. Ala. Host. & Io. An. videntur sequi opini. glos. Dicunt enim quòd quibusdam personis potest remitti sed in totum non nisi ex cã, & ad tps. & no hoc vlti. Non ob si dicatur, ꝙ alia præcepta moralia decalogi sunt irremissibilia. §. his ita. 6. di. 5. di. in princip. Nec istud p̃ceptũ decimarũ, cũ sit morale, dẽt posse remitti, qa, vt dicit Host aliud in illo p̃cepto, quam in alijs. Versatur. n. in alijs honor Dei irremissibilis vel vtilitas publica humana indispensabilis, vt est videre in illo præcepto, Nõ adorabis Deos alienos. Item in alio, honora patrem tuum &c. Et in similib. in quibus nec in totum, nec in partem dispensari potest. sed in præcepto decimarum ast duplex consideratio, prima, quatenus versatur honor Dei Nam decimas sibi retinuit in signum vniuersalis domini;, vt in ca. tua, de decimis, & in hac consideratione, non potest decima vniuersaliter remitti, quia non potest facere papa, vt honor creatori non exhibeatur, maximè quando ipse sibi reseruauit, secunda consideratio in vtilitate, quę prouenit ex solutione decimarum, nam concernit commodum ecclesiarum, & clericorum ideo papa tanquam generalis administrator, & vicarius Dei põt hanc commoditatẽ in aliquibus remittere, & dispansare D. Ant. dicit, ꝙ ecclesiæ bene potest impendi istud priuilegium. Ad hoc. c. ex parte, & ca. suggestum, eod. ti. & hoc est clarissimum. Nam in hoc non venimus contra præceptum Dei, sed contra constitutionem ecclesiæ, quæ distribuit decimas inter particulares ecclesias sed si quæritur in laicis, nec decimas, futuras, neque præteritas etiam vni remittere potest, sicut est videre in tractamento. no. in capi. quanto, de iureiu. Hęc opinio

D. Anto.

4 Sed quæritur, qñ dari debent? Rx. vt dicitur in.c. cũ homines, de deci. ꝙ ſtatim fructib. collectis. [a] Et hoc quò ad ꝑdiales. quò ad pſonales debēt ſolui ĩ fine anni. Sed tu dic, quòd ſm̃ conſuetudinem præſcriptã ſunt ſoluendæ, & ſi pereũt, peribunt illi qui eſt in mora, aliàs ñ ſed cui debent. [b]

5 De quibus debet ſolui? Reſp. ꝙ de omnibus fructibus terrarum, arborum, animalium, piſcationum, venationum, fictuum, penſionum, molendinorum, ẽt ad vẽtum, balneorum, fullonorum, lapidiciniorũ, metallariorũ. Item de negocijs, & artificijs, & cæteris bonis, vt colligitur. 16. q.1.& q.7.& de dec. ĩ multis. c. ſed hodie conſuetudo ſeruanda eſt de hoc per Aſten. li.6.ti.35.ar. 2.

6 Verũ de illicitè acquiſitis? Reſ. Ale. vbi ſ. ꝙ in pſonalibus eſt diſtinguendum aut transfertur dominiũ ĩ acqrentẽ, & ſic teneẽ dare, ſed eccleſia non dēt recipere, quãdiu pſona eſt in ſcelere, nè videat̃ ap ꝓbare ei' mores, ſed ſi correxerit, poterit recipere ſicut ĩ meretrice & hiſtrione, & hmõi ſi aũt dominiũ nõ trãsfert, ſicut in vſura, [c] furto, rapina, & hmõi, ſic nõ tenetur, nec eccleſia ꝑt recipere. Si verò decimæ ſint ꝑdiales, indiſtinctè, qlibet tenetur q̃tuncũq; peccator, & Iudæ', & inuaſor, & eccleſia ꝑt recipere q̃a ñ dant̃ intuitu pſonæ, ſed quaſi ex cẽlu debito ꝑdiorũ, facit c. d. de terris, [d] de deci. Non tenẽtur tñ Iudæi [e] ſoluere pſonales decimas, cum non percipiant ſacrã, nec audiãt diuina, ar. dicti. c. de terris.

7 Qui tenent dare decimam? Reſ. Ale. vbi ſupra, ꝙ oẽs laici tã pauperes, [f] quã diuites. Itẽ ẽt Iudæi de prędijs. d.c. de terris, vt ſ. in S. ꝓcedẽti. 16.q.1. decimas. itẽ clerici in rebus patrimonij ſui, niſi deſeruiãt illi eccleſiæ, cui debẽtur, eod. ca. 2.

D. Anto. poteſt ſaluari quò ad Deum, nam nõn credo illum eſſe tutum, qui decimas ſine cauſa tenet ex remiſſione Papæ, vel beneficia iniuſtè obtinet, pro hoc gl. no. in c. non eſt, extra de voto, & no. Pan. in c. de multa, le præb. Licet. n. Papa habeat plenitudinẽ poteſtatis, debet tamen facere ſicut diligens paterfa. diſpẽſãdo vnicuique ſicut opus eſt, ſa. ca. s. 16.q.7. Sed quò ad eccleſiã militantẽ, tene indiſtinctè opi. gl. & aliorũ. Per ea, q̃ no. in l. ſi C. ſi cõtra ius, vel vti. pub. & in d.c. nõ eſt, & in c. q̃ in eccleſiarũ & hoc indiſtinctè puto verũ, vbi decimæ d̃ facto ſoluuntur. Nã tunc ſi Papa in totum, vellet remittere, nõ ſolũ tolleret reuerentiã Deo debitã, ſed ẽt alteraret vniuerſalem ſtatum eccleſiæ. Quod Papa non ꝑt facere, vt notea i ca. literas, de reſt. ſpol. ſed vbi de facto non ſoluuntur, nunquid Papa poſſit diſpenſare, vt non ſoluentes, euitẽt pc̃m certè poteſt dici ꝙ ſic. Nõ tñ in totũ præceptũ tollendo, ſed ex hac cã nõ ſoluentes tolerando, vt peccatum non incurrant. Hæc ille. & vide eum in d. c. in aliquib. eo. ti. latiſſimè examinantem.

a Collectis] Antequam deducantur expenſæ. & vide latius per Abb. in c. peruenit, eod. ti. vbi etiam dicit non requiri monitionem ad conſtituendum non ſoluentem in mora.

b Debent] Nam Theutonici ſoluunt certam menſuram, ſiue coloni recolligant, ſiue non. & valet hęc cõſuetudo ratione incertitudinis, ſicut & Venetijs, ꝙ ſoluantur niſi in monte. & no. Pa. in c. in aliquibus e. tit. & not. ꝙ de prædialibus expenſæ deduci non debent d.c. Cum homines, vnde non eſt extrahendum ſemen. De perſonalib. autem ſi ſurgit ex rebus iam decimatis, deducuntur expẽſæ c. paſtoralis e. ti. aliàs nõ. vñ de lucro ad hoc t ciis ñ deducitur expẽſæ &c.

c In vſura] Ex hoc videtur innuere hic ſumma nr̃a, ꝙ ſolutũ pro vſura non tranſit in dominium vſurarij tu dic vt per eam infra, vſura. 1. § 18.

d De terris] Vbi dicitur, ꝙ aut ſoluant, aut prædia dimittant. Et ſic vr̃, ꝙ Iudæi poſſint habere dominia inter Chriſtianos, ad quod vide q̃d no Inn. in c ꝙ ſuper his. de voto. Onus aũt decimarũ eſt cõnexũ ꝑdijs, vt licèt Iudæi nõ tenerẽtur ſoluere rõne pſonarũ, tenẽtur tñ q̃a ꝑdia habẽt hoc annexũ on'. ex hoc colligitur bonũ argumẽtũ, ꝙ eccleſiæ, & clerici tenẽtur ẽt hodie ſoluere tributũ impatori de poſſeſſionib. eis relictis, in q̃b. erat annexũ iſtud on' nã poſſeſſiões ad hoc ſunt obligatæ, de quo ẽ tex. ſing. in l. impatores, ff de pub. De quo tñ Pa. in d.c. d̃ terris, remittit ſe ad no. in c. tributũ. 11.q.1. & in c. tributũ, & in c. ſm̃ canonũ 23.q. 8. vide eũ in c. ñ minus de immu. eccleſiarum.

e Iudæi] Doc. dicũt, ꝙ licẽt nõ teneantur ſoluere has decimas, aſtringũtur tñ ad ſatiſfactionẽ ei', ꝙ eccleſiã fuiſſet ꝑceptura ab alio Chriſtiano, q̃ habitaſſet in ei' parochia, ꝑ ca. quãto, de vſu ad hoc allegat glo. optimã in c. tua, e. ti. in verſ prętextu negociæ vbi dicit ꝙ Iudæus ꝑſtat pſonales qñque, ſed nõ oẽs. & dicit nõ oẽs, q̃a ſolũ obligat̃ rõne ſatiſfactiõis dãni, & iterum eſſe, q̃ ſuſtinet eccl̃ia ex eo, ꝙ Iudæ' habitat ĩ domo Chriſtiani, ego crederẽ poſſe attentari, ꝙ tenendo decimas eſſe de iure diuino, ꝙ Iudæi poſſent compelli ad eas perſoluendas integrè, quia non poſſunt ſe eximere a præcepto diuino. Nec ob. ꝙ non audiant diuina, quia hoc eſt eis imputandũ, quia non ſtat ꝑ eccleſiã, quia habens obligationẽ ſub certo mõ ſatis videtur adimpleſſe modum, ſi per eum non ſtetit, vt in l. iure ciui. ff de reg. iu. & in regula, cum non ſtat, li.6 ſimile in Chriſtiano non catholico. licèt non curet audire diuina, nõ tamen per hoc eximitur a ꝑcepto, quare infidelis non debet eſſe melioris cõditionis nec ex eius improbitate debet cõmodũ conſequi ar. l. itaque ful lo, ff de furtis, & c. eũ qui, de præb. li. 6 ſecus ſi teneretur decimas eſſe de iure poſitiuo.

f Tam pauperes] Ab. in c. cũ ſint, e. ti. diſputãt an ille

Item Ale.dicit, ꝙ vbi esset consuetudo, ꝙ de fructib. possessionũ ecclesiæ posset testari in morte, similiter teneret̃ de ipsis ad decimã & sic intellige.c.2.de dec. Itẽ religiosi, nisi sint exẽpti priuilegio sedis apostolicæ sicut sunt monachi albi, tẽplarij, hospitalarij, & Hierosolymitani, & multi alij, de quo no.in ca. suggestũ, cũ multis.c se.de dec. dicit tñ Ale.vbi s̃.ꝙ priuilegium de ñ soluẽdis decimis non liberat eos.q̃n teneãt̃ soluere in trib.casib. Prim⁹ cũ pactione tenent̃ qa priuilegiũ ñ reuocat pactũ p̃cedẽs, nisi fieret mẽtio spãlis a ĩ eo, vt in c.ex multipli.de deci. Secũd⁹, cũ parochialis eccl̃a, cui debebant, enormiter lędit̃, ar.d.c.suggestũ. Terti⁹, cũ eas soluẽdo tacitè renũciãt priuilegio sed ɗ hoc vide gl.& do.i d.c.suggestũ.

8 Cui debeãt dari? Res.ꝙ p̃diales dẽnt dari illi eccl̃æ in cui⁹ parochia p̃diũ situm est, vt in c.q̃m, de dec.& in c.fi.de parochia. nisi aliud hẽat ꝯsuetudo, vt in ca.1.& 2.& i c.cõmissũ, & multis alijs c. de deci. Personales verò dẽnt dari eccl̃ę parochiali, ĩ qua audiuit diuina vel vbi recepit ecclesiastica sacr̃a b 16.q.1.c.q. Mixtę verò debẽt dari vbi ꝯsuetudo ẽ, vel si nõ ẽ ꝯsuetudo, si pascunt̃ i vna, debẽt̃ illi parochię. Si verò partim in vna, partim in alia, diuidãt̃. facit qđ no.in c.apostolicæ de dec.& Pa.no.diffusè i c.cum contingat, eo.tit.

9 Verũ soluẽdo ei, q de iure eccl̃am ñ tenet, sed ɗ facto, excuset̃? Res.ꝙ ñ, si scit nisi ex iusto metu excuset̃, vel nisi per tolerantiam ecclesiæ, q̃ cum non contradicat, vr̃ consentire ẽm Rod. & hoc vltimũ verũ, nisi placeret eis ecclesiã fraudari.

10 Verũ cleric⁹, q hẽt sufficiens p̃rimoniũ, c vñ viuat ẽm statũ suæ p̃sonæ, possit decimas recipere? Res. Ale. vbi s̃.ꝙ sic, vt p̃curator in necessitates pauperũ, vel vtilitates eccl̃æ expẽdẽdas, ñ aũt ĩ vsus p̃prios ꝯuertẽdas. imò si i p̃prios vs⁹ ꝯuertit ꝯmittit sacrilegiũ, si ĩ malos d incurrit iudicium e facit c.quoniam.in fi.16.q.1.& c.pastor.1.q.2.

11 Verũ decimę possint prę scribi? Res.ꝙ laici nullo mõ p̃nt p̃scribere, vt eis soluãt̃, ɗ p̃scri.c.cãm. sed clerici, si parochiã hñt, p̃nt, ɗ p̃sc.de quarta. si vero ñ habẽt, non p̃nt. sĩr & de religiosis f dicendũ est, ar.eorũ, quæ no. in c.placuit, g de præscrip.

qui recoligit solum fructus, qui ad vsus suos satisfaciunt, teneatur decimam soluere, & concludit ꝙ sic per rationes, vt ibi per eum, sed subdit ꝙ ecclesia tenetur sibi remittere tñ, ꝙ possit viuere, cum ecclesia teneatur sibi prouidere de suo, pro hoc, quod in simili not. gloss. in ca. quicunque 16.q.7. vbi dicit, quòd si quis tanto tempore non soluit decimas, ꝙ si vellet satisfacere, oporteret vendere omnia bona sua, ꝙ licèt teneatur hoc facere, ecclesia tamen tenetur sibi hoc remittere, vnde possit viuere. subdit etiam Abb. ꝙ vbi esset tanta inopia, ꝙ quis soluẽdo decimam fame periret, ꝙ nõ teneatur soluere & ex hoc quæstio soluitur, nunquid pauper de hoc, quod sibi donatur, teneatur persoluere decimã., quandoquidẽ de omnib. licitè acquisitis fiat solutio decimarum. Et dicen.ꝙ tenetur, sed ecclesia tenet̃ sibi remittere, vt per prædicta. Sed dicit. ꝙ decimæ personales hodie ñ sunt in vsu.

a Mentio specialis] Et sic papa potest derogare dispositioni, & pacto inito inter partes, quod intellige, quando sumus inter personas ecclesiasticas, & super iuribus ecclesiarum, quia ipse habet in clericis plenitudinem potestatis, & sua potestas in omnibus intelligitur excepta.c. venientes, de iureiu.gl.in c.constitutus, de rescri. Cle.dudum §.nos de sep. secus, si conuentio fieret super iure priuato, quia ex conuentione oritur obligatio naturalis, quę non potest tolli per principem, Cle.pastoralis, de re iud.per Inno.in c.quę in ecclesiarum, de consti. & in c.inquisitioni, de sen.

b Sacramenta] Aliqui volebant, ꝙ si recipit baptismum in alia ecclesia, ꝙ illi deberetur pars decimæ, cum sit omnium sacramentorum ianua.c.2.cum ibi no.eo.ti.in 6. tamen in hoc est standum cõsuetudini.

c Patrimonium] Non solùm de patrimonio paterno, sed ẽt de beneficijs, licèt aliqui voluerint ꝙ ex quo habẽt bñficia ampla ꝙ nõ deberent habere decimas, q̃ dabãtur in sustent.numeri.18. Cũ igit̃ excedant terminos suos a terminis excedetur eõ suis, c.detestãda, da concess. preb. in 6. Itẽ videtur dari duo p̃cepta vnũ affirmatiuũ laicis, ꝙ soluant aliud clericis, vt non possideant. si igitur volunt clerici ꝙ decimę soluantur, obseruent præceptum suũ, quia frustra auxilium legis inuocatur &c.c qa frustra, de vsur. Et dic ꝙ omnia debitur propter id, quod dicitur hic in tex.

d Si in malos] Dicunt aliqui, ꝙ si est publicus fornicator, non debet ei dari decima sed superiori. & quòd dicitur ĩ c. tua nobis intelligitur de occultis, nõ obstat nequitia 1.occulta. hoc dicit Hostien. si autem accipit decimam, vt inde honestè viuat nõ peccat.

e Iudicium] scilicet Dei eo modo quo loquitur apostolus dicẽs, Iudicium sibi manducant, & bibunt.

f De religiosis] Intellige de personalibus, aliàs sec⁹.

g Placuit] Est c primum, & no.ibi, ꝙ episcopus conuertens ecclesiam in hæresim prolapsam, eam contra episcopum negligentem potest præscribere, & est casus specialis in fauorem fidei, vt currat præscriptio triennio, & cum mala fide, & est necessaria specialis canonis dispensatio secundùm eum.

C.cum

& i c. cũ cõtingat, a & ca. sequen. de deci.

12 Cui soluet, qui antiquitus non soluit, nunc vult satisfacere? R. ꝙ non ei, qui præscripsit, sed ecclesiæ parochiali secundùm Rod. b & Kay. Quod verum credo, si ecclesiæ parochiali tunc erãt soluendæ aliàs secus.

13 Vtrum sacerdos parochialis posit remittere decimas non solutas tẽpore præterito? Res. secundùm Rodo. quòd sic in totum, vel in partẽ, ex quo in posterũ vult abstinere, & facere debitũ suum. sed mihi videt., c ꝙ non posit, nisi sit pauper, cui remittũtur, ar. c. fin. 16. q. 1. quia cum sint pauperum, nõ possunt in non pios vsus conuerti. nam & super alimentis legatis nõ valet trãsatio sine iudicis autoritate. l. cum hi quibus, ff. de transac.

14 Vtrum laico posit cõcedi decima? Res. secundũ doc. in cap. ad hęc de deci. ꝙ null' contractus potest iniri cũ laico de decimis, per quem dominium directum, vel vtile trãsferatur in ipsũ, qa videt alienatio q̃dam, vt probatur per tex. cum glo. in Cle. prima de re. eccle. non ali. in versic. ad vsus. Sed ꝯcessio ad modicum tempus, quæ non videtur alienatio bene potest fieri, & etiam ad tempus vitæ alicuius ex causa, & cum autoritate prælati secundùm glos. secundam communiter approbatam in c. quanuis, eo. ti. quia ꝓpter dubium vitę potest dici modicum tempus. Sed de hac glo. dubito propter ea, quæ dixi supra, Alienatio. §. 18. & potius credo ꝙ non posint concedi ad vitam alicuius, nisi autoritate Papæ, & hoc intelligo in laico, qui laicaliter viuit, secus in laico conuerso d & religioso, cui concedi possent, secundùm quòd not. doc. in d. c. quanuis. Ius verò decimandi nullo modo potest cadere in laico, cum sit spirituale, vt in d. capit. not. e & hoc intelligo sine autoritate papæ, quæ solus potest secundùm nota. in c. 2. de iudi. f & tutus est in foro animæ si ex causa hoc Papa facit, aliàs non vt not. dom. Anton. in capitulo a nobis, de deci. & sequitur Abb. g

15 Vtrum laicus habens in feudum decimas secura consciẽtia teneat? Repson. ꝙ si scit se habere post concilium h Lateranen. quod fuit celebratum. 1179. sine autoritate Papæ non potest tenere, vt no. in c. prohibemus, de deci. Si scit se habuisse ante illud conciliũ, vel post, sed cum autoritate papæ, & ex causa, sic potest tenere. Si verò ignorat, an ante, vel an interuenerit autoritas Papæ, seu ex causa legitima,

a C. cum contingat] Adde ibi Ab. in secundo not. Et de his etiam ponit Asteuf lib. 6. tit. 35. ar. 3. ver. verum decimæ possint.

b Secundùm Rodo.] Et etiam Asten. vbi supra ar. 6. parũ añ finem; & rõ ẽm eum, quia præscriptio est odiosa. c. cũ contingat, de deci.

c Sed mihi vr.] Cõtra sententiã illam tenent li. qui. Et in primis allegant Ab in c. ex multiplici, in tertio not. eo ti. sed nihil dicit ibi de sacerdote remittente laico sed de sacerdote remittente clerico. sed bene hoc dicit in cap. cum homines, eo. tit. in vl. not. Item allegat Pisanam in ver. decimæ. 3. § ñ. sed supplementum ibi tenet contrarium, dicẽs verum esse si est pauper illa cui fit remissio, & tamen debet imponi ei, vt si peruenerit ad pinguiorem fortunam, satisfaciat. Si verò est diues non potest fieri secundũ eum. Et credo, ꝙ sit securior opin. Et argumentum summæ nostræ tangit Abb. vbi supra, & non respondet iudicio meo, & Rose in ver. decimæ. §. 3. idem videtur sentire.

d Laico conuerso] & hoc probatur per text. in d. c. quanuis, ibi In sæculo remanenti, a contrario sensu. Et hoc admittunt doc. si concederetur ecclesia ruralis ad sustentationẽ ipsius. vel potest intelligi secundùm eos in istis fratribus Ierosolimitanis, quibus conceduntur ecclesiæ, & decimæ, quanuis concessio fiat potius ordini eorum, quàm personis, debent tamen per fratres suos clericos ecclesias regere, & gubernare. & not. istud dictum pro istis fratribus Sancti Ioannis, qui licèt sint laici, non tamen dicuntur esse in sæculo, sed quasi religiosi, vt iustè, teneãt ecclesias, & percipiant decimas. debent tñ regere ꝑ clericos, & non per ipsos. ad hoc quod no. in c. 3. de æta. & quali. & ꝑ prædicta not. quòd laicus conuersus est capax iuris spũalis de quo tñ dic, vt no in c. 2. de inst. hęc Pa. in d. cap. quanuis &c.

e Vt in d. c. not.] Per Abb. ibi hoc clarè habetur licet inclinet cum gl. in d. c. quãuis.

f C. 2. de iu.] Hr ibi, ꝙ offm merè ecclesiasticũ non pt cõmitti laico citra papam.

g Sequitur Ab.] in d. c. a nobis, dicit, ꝙ opi. d. Ant. põt saluari quò ad deũ qa nõ credit illum esse tutũ qui decimas sine causa tenet ex remissione papæ Sicut nec obtinet beneficia iniustè ꝑ hoc glo. no. in c. non est, de voto, facit, qd' not. Ab. ĩ c. de multa, de præb. Nam licẽt papa habeat plenitudinẽ potestatis, dẽt tñ facere sicut diligẽs paterfam. dispensando cuilibet, ꝓut opus est, capitulo primo 16. quæstio. 7. Secus quò ad ecclesiã militantem, quia Papa, vt ibi per eum.

h Post conciliũ] olim ecclesia, vt haberet auxilium a Christianis, dispensatiuè concessit, vt laicis possent decimæ infeudari, sed postmodum illud fuit reuocatum,

T 4

tunc Ho. vt refert Io. And. in c. cum apostolica, de his quæ fi. a præ. tenet, ꝙ nõ potest tenere. Idem Archi. & Io. Mo. cap. 2. de deci. [a] li. 6. Sed Io. An. tenet contrariũ, qñ cõis est op nio. ꝙ autoritate papæ, vel ante illud concilium fuerint [b] cõcessæ. quæ opi. mihi placet, maximè quia vnusquisque in foro animæ præsumendus est bonus, nisi constet de malo, & ideò debet credere, ꝙ prædecessores sui non tenuissent nisi cum bono titulo.

16 Vtrum talis laicus possit eas transferre? Res. ꝙ non in laicum quocunque titulo, ex quo transferatur dominium vtile, vel directũ, & licèt gl. in c. prohibemus de deci. tenuerit, quòd autoritate episcopi posset, tamen communiter nõ tenetur, [c] & bene. In aliam aũt ecclesiam, vel religiosum locum, bene potest donare, vt in c. cum apostolica, de his quæ fi. a præl. & hoc de consensu diœcesani. Pignorare autem non potest secundùm Io. An. sed Hos. tenet ꝙ sic, & Pa. [d] placet, & mihi, vt cui plus liceat, & minus.

17 Vtrum ecclesia possit sine simonia redimere decimas ab aliquo iusto detẽtore? Res. ꝙ potest redimere, quando ex tali pecunia nullum ius de nouo [e] acquirit, aliàs non licet, vt no. in ca. dilectus, el 1. de sim.

18 Vtrum liceat clericis accipere in pign⁹ decimas detentas a laico? Resp. Alex. vbi supra ꝙ sic, sicut quamlibet aliam possessionem, quam laicus detineret iniustè nec tenentur fructus cõputare in sortem, [f] dummodo huiusmodi decimæ non pertineant ad alias ecclesias, sed ad suas, quia si ad alias, prohibetur, vt ĩ c. interdicimus, de deci.

19 Quomodo & quando religiosi tenentur facere ꝯscientiam, & prædicare de decimis, Vide excommunicatio. 7. casu. 44.

20 Quæ est remuneratio fideliter soluentiũ decimas? Resp. quòd multiplex. Prima abundantia fructuum. Secunda sanitas, de quib⁹ Mal. 3. & in c. reuertimini, & in c. decimę. 16. q. 1. Tertia bonitas principatus. 16. q. 7. maiores. Hoc tollit fiscus, qđ nõ accipit C hrus.

DEFENSIO [g] Vtrum sit licita ad suæ personæ tuitionem, nè lædatur? Respõ. quòd sic, vt in l. vt vim ff. de iustit. & iu. & ibi Bart. & Bald. & alij in l. sciẽtiam. §. qui cum aliter, ff. ad l. Aquil. etiam religiosis sine licentia superioris, quando licentia commodè [h] haberi non põt, ſm Ioan. de Li.

catum, vt deinceps non concederetur. Concessæ tamen remanserunt penes vasallos, vnde etiam laici hodie possident decimas sine peccato, quas habuerunt ab antiquo ante illud concilium. Sed fuit habitum illud concilium vt refert Io. An. in d. c. cum apostolica, de his quæ fi a præla. anno. M C C. L X X I X.

a C. 2. de deci.] Refert ibi Gem. in §. sanè, super glo. fin.

b Fuerit] Item ꝙ appareat, ꝙ iste laicus possederit decimas, tanto tẽpore tãquam vasallus, his duob. occurrẽtibus videt posse teneri ista opi. q̃a aliàs propter difficultatem probandi sępe laicus priuaretur iure suo. Et propter hoc videtur tolli argumentum Hostiẽ. qui dicebat, ꝙ ecclesia obtinere debebat, cum haberet fundatam intẽtionem de iure communi, de decimis per totum, ergo laico incumbit probare titulum, qui si non probetur, debet succumbere, capit. ad decimas, de restitur. spoliator. lib. 6. & in c. cum ecclesia, de causa poss. & proprieta. aduerte tamẽ, quia talia feuda fuerunt data laicis, vt defenderent ecclesiam, quæ tunc opprimebatur ab infidelibus, vnde, si nunc nõ defendunt, vel si male viuunt, cum periculo animę suæ tenent, secũdum Ale. in 3. par q. 51 membro. 6. ar. 1. nec obstat si allegetur præscriptio, quia laicus non potest præscribere, vt supra. e §. 11. hec valet etiam consuetudo, quia non tenet contra ius diuinum, vt in c. fi. de consuet. nec ẽt ꝯ ius canonicũ, vt patet. 12. di. in c. consuetudi

nes. Et dicit Hier. ad Lucinium, Traditiones ecclesiæ obseruandæ sunt, nec aliorum consuetudine, aliorũve contrario more possunt subuerti.

c Communiter non tenetur] Patet per text. 1. d. c. prohibemus, qui indistinctè hanc translationem prohibet & hoc videtur apertè probari in d. c. apostolica, de his q̃ fi a p̃la. nã. ibi spãle ponitur, vt de autoritate epi possit ꝯcedere alteri ecclesiæ, q̃a ñ multũ refert, quæ ecclesia habeat, sũmõ extirpet a laico. q̃ rõ nõ cessat, tũ volt cõcedere laico alteri. nã hic posset esse magnũ p̃iudiciũ ecclesiæ, cum fortè alius laic⁹ haberet filios &c.

d Et Pa. placet] Pa. in c. fi. e. ti. & istẽ. §. hic in fi dẽcit idẽ, qđ §. 18. Sed illud c. n. qđ incipit, interdicimus, vr̃ dicere ꝙ laicus nõ põt pignorare, nec clericis, nec laicis qñ s. illę decimæ ꝑtinẽt ad aliam ecclesiã & disputat Astensis d. li. 6 & ti. 55. ar. 7.

e Ius de nouo] nõ acq̃ritur, q̃a ius decimãdi sp̃ remanet penes ecclesiã, & nõ datur tp̃ale ꝓ sp̃ali, im hoc tñ casu talia ecclesia redimẽte tm̃⁹ eẽt ꝙ oĩa poneret ĩ manu epi & postea eps alĩ qđ dari faceret ab illa ecclesia, ar. de p̃b. c. nihil, ad le supp̃m decimæ vl. §. 4.

f In sortẽ] & eo mõ vr̃ dicẽn si q̃ possessiões ꝺ fructib. deci. fuerint ẽptæ ab illo possessore, q̃a ẽ res ẽpta ꝺ pecũ. a eccl'æ & hoc itellige, si nõ ꝺ facili eccl'a p̃t pol. reacq̃rere.

g Ad hoc & ad sequẽtia adde s. Si. Triden. sess. 14. c. 7. de reform. P. V.

h Cõmodè] Faciebat tñ dubiũ, q̃a ẽt actus liciti, & laudabiles

laudabiles sunt sibi prohibiti sine superioris licia, vt vouere, peregrinari &c. 20. q. 4. monachis. Itē de sensio fit propria voluntate, sed voluntas monachi dependet a voluntate superioris. ca. a. de testa li. 6. igit &c. sed in contractatione est veritas, vt hic dicitur.

a In tractatu iusto. Refert hoc Abb. in c clerici arma de vi. & hon. cle. ver. venio ad vl.

b Actus naturales] Pro hoc facit gl. notabilis in c. non dicatis. 12. q. 1. quæ dicit Religiosum posse facere eleemosinam de bonis monasterij morienti fame, si cōmode licia supe rioris hri non pōt. Si ergo per actum alias sibi illicitū pōt subuenire vitæ alterius, fortius per actum licitum pt ppriæ vitæ subuenire.

c C ex parte] Hr ibi, qd monach pt suū abbatem accusare, si mal fit. Quia & si in li citis tenetur obedire. nō tñ tenet tolerare. si mal fit. & hoc casu habebit expensas a monasterio, quādoquidem agat causam monasterij vtiliter, quia eius interest non habere pro pastore lupū, vt no. ibi Ab. nō admittitur tamē ad excusandū. si rā rōnalis impédiat, vt quia est excōicatus. vel conspirator, & huiusmodi vt dicit ibi tex. iuncta glo. si ergo monach pt accusare, multo forti se dfendet.

in tractatu de iusto[a] bello. Ratio, quia hoc competit de iure naturali dist. 1. ius naturale. & quò ad actus naturales[b] religiosi ñ censentur mortui. 16. q. . cap. placuit. el 2. cum glo. l. deo nobis, C. de epi & cle. vers. nam & mariris, & ēt aduersus suū superiorē potest qs se defendere, ar. c. ex parte,[c] de accu. & hoc verū. si ille, cōtra quē se defendit, iniuriosè vult eū lædere, qa si iustè, & ordine iustitiæ seruato pcederet non posset sine peccato se defendere, alias sic, dummodo fiat defensio cum moderamine inculpatæ tutelæ. Istis. n. duobus concurrētibus, scilicet φ sit ad repellen. iniuriam, & cum moderamine inculpatæ tutelæ, licet. Aduerte hic. quòd non licet p cussō repercutere etiam in continenti, quia hoc esset vindicta. l. non est singulis, ff. de re. iu. nisi timeret de p cussione geminata, faciunt notata per Inno. in ca. olim causam,[d] de restitut. spol. & quod no. in sum. 23. q. 1. facit. l. 4. in princip. ff. ad l. Aquiliam.

1 Vtrum defensio possit tolli per Papam, vel principem, vel legem vniuersalem, vel municipalem? Rñ. Albe. in l. omnes, C. de epi. & cle. quidā dicunt φ non,

in Cle 2. in §. cæterum, de re iu. vbi sic ait Papa, Cū illa Imperatori tollere non licuerit, quæ iuris naturalis existūt. & vide ad hęc. Cle. sæpe, in ver. defensiones, de ver. sig. No. tñ φ de his, quæ in iudicio agunt quædā sunt acta causę, vel litis, quædā iudicij. Cōfessiones, & attestationes & ea quæ respiciunt factū, pprię sunt acta causæ. Citatiōes & satisdationes sunt acta iudicij, vt no. Inno in c. cām, de testi. Et Archi. in capitu. indemnitatibus, § vero. de ele. in 6. verba ergo, sine strepitu & figura iudicij, licet tollerent aliqua ex his, quæ ordinant iudiciū, non tñ illa quæ instruunt cām & sic pōt intelligi. hic. vide gl. in d. Cle. in ver. defensionis. fatit qd no. Bal. in l. 1. ff. de requi. re. vbi dicit, φ per statutum non potest tolli, quod respicit negotiū principale, sed id qd iuris apices respicit. Ad hoc Alex. in l. custodias, ff. de custodia reo. Vide tñ, quæ no. in c. quę in ecclesiarum, de consti: t. vbi dicitur φ princeps ex causa potest statuere cōtra ea quæ, sunt iuris naturalis, vt in pręscriptione.

g Alb.] Pro ista opinione Alberic. facit dictum Baldi, vt refert Felin. in d. c. quę in ecclesiarum, de const. col. 14. ver. 7. se I hic bñ est aduertendū,

cum sit de iure naturali, & videtur expressum in Cle. pastoralis. §. penu. de re iu. Dominus Gabriel de Oseletis in suo tractatu tenet, quòd si statuto cauetur, φ possit procedi nulla data defensione, φ valeat, & pro hoc facit, quia licèt appellatio sit species defensionis, tamen tollitur in multis casibus, vt C. quorum ap. non re. per to. Item quia iura volunt in multis casibus nullam dari defensionem, vt C. de sic.[e] l. si. in fi. C. de adulte. l. si adulterij. C. de fal. mo. l. 2 cum similibus. Nec ob. φ defensio sit de iure naturali, quia verū est in defensione manuali, & d̄ ista loquit. d. l. vt vim. sed defensio danda per iudicem reo petenti, vel con petenti, est de iure gentiū, vel ciuili, & ideo per aliud ius tolli pt,[f] & hoc dicit esse verius Albe.[g] ibid.

2 Vtrum defensio pro rebus liceat? Res. secūdùm Innocen. in dict. cap. olim, & Bar. in d. l. vt vim & glo. & doc. in l. 1. C. vnde vi, φ sic, & pro rebus auferēdis, nè auferantur, & ablatis, vt recuperentur. Et hoc verū in ablatis, si incontinenti fit idest antequam ad alia negocia diuertat, text. est ff. de vi, & vi ar. l idem est §. cum igitur, qui armatus.

d C oli cām] & Ab. ibi. 7. col. ver sed pinformādo.

e C. de sic.] Illa lex iudicio meo nihil facit, quia solùm dicitur ibi, φ illi, qui docuerunt barbaros artē fabricādi nauem, prius ab eis incognitam, decernuntur plecti sententia capitali.

f Tolli pōt] Hoc tñ vr esse contra tex. & ibi no. Car. in l. nec causas, ver fuit qō antiquitus disputata. C. de appe. vbi dicit per illum tex. φ valet sententia Imperatoris parte non citata, nam ibi patet, quod sententia Imperatoris valet causa non cognita, allegant etiam glo. in l. is, qui reipub. causa ab. ff ex qui. cau. ma. quæ dicit, φ si iusta est causa, valet etiam sine cit tione

luntatem vxoris, ei occasionem dedit. 27.quæstio.2. si tu.[a] Et placet mihi, licèt contrarium teneat glossa ibidem.

8 Vtrum peccet exigendo debitum scienter ab adultero innocens, vel reddendo? Res. secundùm Ric. vbi supra q. 2. ꝙ aut est correctus, vel paratus corrigi; & sic non peccat. Si verò sit incorrigibilis,[b] tenetur eum dimittere, & sic peccat mortaliter [c] cognoscendo; tex. est in c. si vir, de adulter. & in d. c. si quis vxorem, siue sit manifestum, siue occultum, dummodo sciat ipsa. Quem tex. sic limito intelligendum, quando innocēti non imminet periculum fornicationis, & denegādo debitum conuerteretur adulter; sed quando ex denegatione efficitur peior, & ex redditione non facit tot peccata, & innocēti fit euasio fornicationis, nō video mortale peccatum exigere & reddere; quod etiam tenet Hug. de Castro. no. in 4. dist. 43. q. 1.

9 Vtrum possit vir vxori adulteræ necessaria ministrare? Respon. ꝙ non, si negando emendā[illegible]tur, quia vtilius esurienti panis tollitur, cum de cibo securꝰ iustitiam negligit. 5. q. 5. c. nō omnis. & malā meritus dēt egestate laborare. l. bona fides. ff. depo. §. 1. & de alijs pęnis adulterij, vide supra, Adulterium. §. 3.

10 Vtrum teneatur innocens ad præceptum ecclesiæ reddere adultero debitum? Resp. ꝙ si adulterium potest probare intra paucos dies, non tenetur. ar. c. solet,[d] de sen. exc. lib. 6. Si verò non potest probare, tenetur. ar 11. q. 3. cap. 1. Et idem in casibus, in quibus separari potest matrimonium, vt j. Matrimonium. 4. in prin.

11 Quarta causa dicitur votum emissum ab ambobus de communi consensu, vt infra, Matrimoniū. 3. impedimento 5.

12 Quinta causa dicit̃ honestas, puta quia petit in ecclesia,[e] vel in publico, qa nō tenetur sibi reddere debitum, nisi honesto modo. 1. Cor. 14. omnia honestè, & secundùm ordinem fiāt in vobis.

13 Sexta cā est scandalum. Nā vbi esset scandalū consummare matrimoniū ante

a C. si tu] Ri. vbi supra recitat opiniones, sed nihil firmat. & gl. dicit verum, ꝙ peccat, sed non propterea potest eam dimittere, & hoc cantat textus ille.

b Incorrigibilis] Dupliciter pt dici incorrigibilis, primo quando pertinaci animo se corrigere renuit; secundo quādo correctionē promittens ex consuetudine relabitur. Vnde dicit magister senten. in d. distin. 35. 4. cap. 5. Vir debet recipere peccatricem, quæ pœnitentiam agit, sed non sæpe, idest si minus frequēter scilicet vltra id, quod sapiens determinaret eam esse recipiēdam. Idem dicit text. in d. c. si vir, in fi. de adult. ex quo no. ibi Abb. non esse parcēdū ei, qui deliquit pluries, quia delicta transeunt in exēplum. Facit optimè. l. 3. C. de episco. au. Nam non est miserandum illius, qui impunitatem delicti magis consuetudini, quàm emendationi imputat. Nec obstat illud quod obijcit gl. in d. ca. si vir, de illo dominico dicto. Non dico tibi septies &c. ca. quemadmodum de iureiuran. & de pœn. distin. 3. Adhuc instāt, ex quo videbat maritum sæpe & sæpius mulierem recidiuantem, & pœnitentem recipere debere, & teneri, quia dicit gloss. quòd vir potest eam recipere toties quoties, sed ecclesia non intercedit pro ea, tum nè videatur ei peccandi licentiam præbere, tum ad terrorem aliorum, facit l. 3. de re mili. ff. §. si tyronibus, & ff. de pę. l. 3. 23. quæstio. 2. ita nos. Tu vero dic illud dictum, Non dico tibi septies, habere locum in foro animæ & pro salute eius, sed non prohibet, quin puniantur male factores.

c Peccat mortaliter] Tum quia facit contra constitutionem ecclesię, tum quia secundùm Pan. ibidem hoc casu vir videretur quasi leno vxoris, & faceret causa quęstus, non enim est parcendum ei, qui deliquit pluries. nam, vt dictum est, delicta impunita trāseunt in exemplum. facit l. 3. C. de episco. aud. Non enim est miserendum illius, qui impunitatem delicti magis consuetudini, quàm emēdationi imputauit, concordat Ri vbi supra qui ait, nè suo crimini videatur consentire, cum correctionem debitam nō apposuit. facit c. error. 83. dist. consi. hanc eādem sententiā tenet Ros. eo. tit. §. 15. allegat Hugo. idem tenere in d c. si quis vxorem. Hoc est ꝙ peccat mortaliter. Adde etiam Ab. in d c. si vir, pone item aliam limitationem de d. c. procedere in sciente, secus tamen in ignorāte secundū communiter dot. Ratio, quia peccatū nō cōmittitur sine cōsensu. 13. q. 1. ca. non est. Quod verum est quoad culpam, sed bigamiam contrahit. 34. di si cuius, & no. in c. 2. de big.

d C. solet] vbi in primo qui dicit petere absolutionem ab excōicatione, debet absolui, etiam ꝙ excommunicator, vel aduersariꝰ se opponat, nisi sit pro manifesta offensa excommunicatus, quo casu terminus. 8. dierum indulgetur ad respondēdum. hæc Pa. in d. c. si vir, de adulte.

e In ecclesia] Et ratio est, quia pollueretur ecclesia, & indigeret reconciliatione. & ideo in loco sacro nō licet carnale debitum exigere, vel reddere, nisi fortè longū tempus essent violenter inclusi in loco sacro, quia tūc posset reddi & peti, quōquidem in tali casu non videatur illa prohibitio debere intelligi, qa nō est ponēdus laqueus animabus pp mūtiis loca. hæc. Ric. distin. 32. 4 ar. 3 q. 1. Nec in illo casu ecclesia est reconcilianda, secundùm Ros. consecratio ecclesiæ §. 9.

adhibitis aliquas solennitates [a] ſm mo͂ē patriæ, non tenetur reddere añ illarum obſeruantiã, non tamē mortaliter peccaret reddens, ſed bene exigens, ſi ſine rationabili cauſa faceret, vt ſupra dixi. S. 1.

14 Septima cã eſt religio, quam quis vult intrare, qa nō tenetur reddere, ſed debet ſibi ſtatui tp̃s. [b] ĵ. quod ingredi teneatur. c. ex publico, de conuer. coniu. vñ, ſi nulla iſtarũ cãrũ ineſt ꝯtracto mr̃imonio p verba đ p̃ſenti, teneť exact⁹ reddeř.

15 Verũ non reddẽs petenti, quia non vult concipere excuſetur? Reſ. ꝙ non. A fortiori peccat mortaliter, qui ex ira, vel alio malo fine nõ vult reddere.

16 Verũ teneatur petere? Reſ. Ri. vbi ſupra. 32. diſ. q. 2. 1. ar. ꝙ non, quia nemo tenetur de iure ſuo. [c] Quod verum credo niſi in caſu, quando non petendo alter caderet in aliquod mortale, quia tunc tenetur. [d]

17 Verũ teneatur reddere non petenti? Reſ. Ri. vbi ſupra q. 2. ꝙ ſic, non tantũ petenti expreſsè, ſed ẽt petenti per aliqua ſigna, per quæ coniecturat alterũ affectare ſibi reddi debitum coniugale, aliàs ſi non petit tacite, vel expreſsè, non teneť reddere. Auertere autē alterum, nè petat non licet, niſi cũ debita ſanctimonia. Vñ dicit Aug. de Anchona, ꝙ ſi ex negatione debiti alter ſcandalizatur, non excuſať a mortali denegans, ꝙ limita, niſi ex aliqua cauſa prædictarum faciat, de qbus ſ.

18 Verum contracto matrimonio cũ vna clandeſtinè, & publicè poſtea cum alia, teneatur primę [e] reddere debitũ? Reſ. ꝙ ſi non pōt reddi ſine ſcãdalo, puta qa eccleſia excõicat eũ, & huiuſmodi, ꝙ tenetur nõ reddere qa ab omni ſpecie mali eſt abſtinẽdum. 1. Theſſalo. vltimo, aliàs ſic. [f]

19 Sed nunquid cohabitabit cum ſecunda ad præceptum eccleſiæ? Reſ. ꝙ ſic, & neceſſaria miniſtrabit, ſi modò poteſt facere ſine periculo coitus, ſeu adulterij cum dicta ſecunda, quia quando cum periculo probabili, tunc patiatur excommunicationem, & nõ cohabitet, ſed neceſſaria miniſtrabit ſeparatus, quantùm poteſt, cum prima etiã non cohabitabit, quando ſine ſcandalo cohabitare non poteſt, & ſibi imputet, qui ſic contraxit, & ideò conſulẽdum eſt tali, quòd patriã mutet, vbi cum prima ſine ſcandalo cohabitare poſſit.

20 Verũ actus matrimonialis ſit peccatum? Reſpõ. ſm Alexã. in 3. parte ſum. in 6. præcepto, ar. 2. quod non, ſed ſit peccatum ſecũdùm eundem 2. 2. tra. de adu. q. 46. ar. 8. quando priuatur iſtis circunſtantijs.

21 Prima dr̃ recta intẽtio, puta qa excedit fines matrimonij factur⁹ cũ quacũq; alia, vel cũ ea, ẽt ſi ñ eẽt ſua, coiret, vel ꝯſtituit ibi finẽ vltimũ, & ſic ẽ mortale pc̃tm̃. 32. q. 4. origo, [g] & c. liberorũ. Aduerte tñ, ꝙ hoc intelligiť qñ hoc actu cogitat vt ſit mortale, qa actib. ñ habitib. meremur, vel đmeremur ſm Pe. de Pal. in 4. di. 32. q. 3. Dẽt ergo intẽtio ſiſtere ĵ. limites mr̃imonij, ſi talis act⁹ dẽt eẽ ſine pc̃tõ, hoc eſt ꝙ non cognoſceret ſi ñ eſſet ſua legitima vxor, & idẽ dic de vxore erga virũ, ſufficit tñ ſecundùm Ri. in 4. diſtinct. 21. q. penul. quòd actu, vel habitu

haac

§. 9. ſed tu vide ſupra, conſecratio eccleſiæ. §. 6. & infra eo. §. ñ.

a Aliquas ſolennitates] vnde no. Hug. in c. cum in ijcietur. 27. q. 2. ꝙ ſi quis cognoſcat ſponſam antequam eam traducat, pœnitentie vnius anni eſt ei iniicenda ſecundum aliquos canones, q non habentur.

b Statui temp⁹] Iſtud autem tempus erit duorum menſium ſicut dicitur in c. ex publico, & eſt arbitrarium in eo, qui dicit ſe velle ingredi. In eo autem, qui nullũ verbum facit, nullum tempus eſt ei dandũ, qe nullam exceptionem habet ad eũ repellendũ quin poſſit petere, niſi tantũ, quãtùm præpararetur debitæ ſolẽnitates. Item nè vilem habeat maritus datem, quem nõ ſtuprauit dilatã.

c Iure ſuo] Pro ſe tantum introducto, ſicut creditor non tenetur petere debitum a ſuo debitore. c. ad apoſtolicem, de reg. cum ſimilibus.

d Tunc tenetur] Puta vxor eſt verecũda, propter quod abſtinet ſe a petendo, propter quod cadit in peccatum.

e Teneatur primæ] ſibi ergo imputet primã, qe periculo ſe ingeſſit. adde tamen, ꝙ ſi ſecunda relicta tranſiret ad alias partes, poſſet cum prima habitare, Ro. eo. ti. §. fin. vt dicitur etiã. §. ſequẽti in fine.

f Aliàs ſic] Vide Ri. in 4. di. 16. ar. 2. q. 1. & 2.

g Origo] No. qa eſt pulcherrim⁹ tex. qui ſic dicit, origo quidem amoris honeſti erat, ſed magnitudo deformis gl. 5. immoderata exactio pro nimio ardore libidinis. Nihil autẽ intereſt ex qua honeſte cauſa quis inſaniet. vnde & Sextus Pythagoricus ait in ſentẽtijs adulter eſt ĩ ſuam vxorem ardentior amator. in aliena quippe vxore omnis amatio turpis eſt, in ſua nimius. Sapiens iudicio debet amare coniugem, nõ affectu. Non regnat ĩ eo voluptatis impetus, nec præceps feratur ad coitũ. Nihil eſt fœdius quã vxorẽ amare quaſi adulterã &c. gl in ver. magnitudo, ſ. immoderata exactio ꝓ nimio ardore libidinis. gloſ in verſic. amator, vehemens ama.

hanc intentionem habeat. a

22 Secunda dicitur causa, nam ex triplici causa sine peccato exigitur, & redditur, & ēt cum merito ex primis duabus. prima prolis procreandæ. 2. debiti reddendi, tertia fornicationis vitandæ, communiter tñ tenetur, ꝙ sit peccatum veniale exigere causa fornicationis vitandæ b in se. vide glo. in c. quicquid. 32. q. 2. Alia ex causa cognoscere ē peccatum, aliquando mortale, aliquando veniale, vt in §. seq. patebit.

23 Vtrum si fiat causa satiandæ libidinis sit peccatū mortale? ℞. ꝙ Canonistarū. 32. q. 4. in c. origo, & c. liberorum, & theologorū in 4. dis. 31. & 32. fuit diuersa opi. Aliqui tenēt, ꝙ semper ē peccatū mortale coitus ꝯiugalis causa satiandæ libidinis, & dicitur, qñ præuenit voluptatem, & cogitationem, manib. prouocando, & calidis vtēdo, vt possit pluries coire; sed magis cōiter tenetur, ꝙ nō est pctm̄ mortale, dūmodo si non esset vxor, non faceret. & d c. origo, & liberorum, exponunt, qñ ita finaliter quærit delectationē, ꝙ ēt si non esset vxor, non curaret. & hæc opi. est magis rationabilis, quia apostolus dicit, Habeat vnusquisque suam pp delectationē in ea, & non in alia quærēda pp fornicationē vitandā, nec sequitur, ꝙ ponat ibi finem: quia non vltimū. hanc. S. Bon. Ric. & Alex. & cōiter Theo. tenent, & placet, c quia pro ista. q. 2. opi. est glo. Aug. 1. ad Cor. 7. in princ. vbi dicit. Coniugalis concubitus generandi gratia non habet culpam, concupiscentiæ verò satiandæ, sed tamē cum coniuge, habet culpam propter tori fidem, venialem; hoc ille.

24 Vtrum cognoscere vxorem causa sanitatis sit licitum? ℞. Ri. in 4. di. 31. ar. 3. q. 2. ꝙ sm̄ quosdam sic, vel fortè potest dici, ꝙ sit veniale peccatum, & hoc verius, & sequitur Tho. in 4. dist. 32.

25 Tertia dicitur modus debitus naturalis, & hoc dupliciter. Primò quò ad vas, quia si fiat extra, & ibi emittatur semen, indubitāter est mortale grauissimū. 32. q. 7. c. adulterij. Secūdò quò ad modū standi naturalē qui quidē est, vt mulier iaceat in dorso, vir aūt in ventre incumbat ei, quia sic facilius ꝯcipiunt mulieres, nisi per accidens impediat. Deuiatio aūt ab isto est lateralis ꝯcubitus, & maior sedentis, & iterum maior stantis, vel vxore supergrediente. maxima horum est eorum, qui retrò more iumētorum. hunc vltimum modum quidam indistinctè reputant mortale licèt in vase fiat. Pe. de Pal. vbi s. Henri. Boich. in c. inquisitioni, de sen. exc. tenet, ꝙ supergressio mulierum similiter est mortale, nisi aliqua necessitate, vel rationabili causa fiat, puta infirmitatis, vel periculi aborsus. quia sic ꝑuertens vsum, & ritum sacramenti scienter etiam in accidētalibus peccat mortaliter, sicut tales. gl Rai. tenet, ꝙ quælibet deuiatio a modo naturali, si fiat causa voluptatis amplius sic quærendæ solū ꝙ est peccatum mortale. Tho. verò in 4. di. 31. in litera dicit, ꝙ quidam dicunt fore signum mortalis concupiscentiæ aliquando. Aliquādo verò peccatum veniale, aliquando nullū, quando ex iusta causa, puta infirmitatis, vel propter periculum prolis suffocandæ. Alb. in 4. dist. 31. dicit, quòd nihil eorum, quæ facit maritus cum vxore seruato vase debito secundùm se est mortale, sed potest esse signum mortalis concupiscentiæ. Tu verò detestaberis omnes istas deuiationes, & periculosas fore declarabis, & persuadebis, vt desistant, quantùm poteris; tñ sententiam non præcipitabis, quia vxor ꝑmittitur, vt in ea homo delectetur propter forni-

tor dicitur, qui tantū vxorem diligit, vt apud se disponat, ꝙ si ipsa fortè esset vxor alterius, non minus carnaliter se cum ea commisceret in ca. liberorum dicitur, Voluptates, quæ de meretricū amplexibus capiuntur in vxore, sūt damnatæ, & est peccatum mortale; concor. Ri in 4. di. 31. ar. 3. q. 2. & hoc casu dicit adulterium extenso vocabulo secundum Alex. vbi supra.

a Intentionē habeat] difficile tñ est, vt vir cū propria vxore stans in igne nesciat ardere. 33. q. 4 vir cum propria. potest tamen cōtingere ex singulari dei dono, & non aliter. vnde dicit ibi, Quanquā ipsa admixtio coniugis sine carnis voluptate fieri non pōt, ideò a sacri loci ingressu abstinendum est. est autem bonum sacramenti in intentione vtentium concubitu coniugali, inquantum habent in intentione actualiter, vel habitualiter, ꝙ non concumberent nisi essent coniuges.

b Vitandæ in se] Est de hoc textus Augustini in §. [illegible]. 33. dist. vbi sic dicit, quotiens excepto filiorum desiderio quis vxorem suā cognouerit, & gl. ibi, supple & causa reddēdi debitum. Quasi dicat, exceptis his duobus casib. in vsu matrimonij semper peccat, saltem venialiter; & ita est veritas.

c Et placet] Pro communi opin. glo. est in d. cap.

fornicationem [a] vitãdam. Et ideò hoc tenebis, ꝙ qualitercunque opus incipiatur, & quocunque fiat, dũmodo in vaſe debito ſemẽ emittatur, & taliter, ꝙ mulier retinere eum poſſit, nõ erit mortale de ſe. Secus ſi mulier taliter ſtaret, ꝙ ex hoc ſemen retinere [b] non poſſet, quia eſſet mortale, quanuis vir in vaſe emitteret. Et ſm hoc concordã prędictos doct.

26 Sed quid de eo, qui fricationib. oſculis, & tactib. delectaſ non intendẽdo venire ad actũ coniugalẽ, ſed finẽ in his ponere? Reſ. Pet. d Pal vbi ſ tenet, ꝙ ẽ pctm̃ mortale. Sed ego non credo, niſi ſe, vel alterũ ad pollutionem extraordinariam prouocaret, & ſic tene per ea, quæ ſupra dicta ſunt.

27 Quid de illo, qui ante completionem actus ſe retrahit, nec ſemen emittit ẽt extra vas, nè habeat plures filios? Reſ. Pet. vbi ſupra ꝙ non peccat mortaliter, niſi ex hoc mulier ad ſeminandum prouocaretur, idem dicit de eo, qui, nè habeat filios, abſtinet, quia licet appetere non plures hr̃e, quã poſſit paſcere, nec tenetur actũ inchoatũ ↄſumare vxore non petente. & eadem ratione videtur ſm eundẽ poſſe dici de muliere, quæ poſtquam eſt cognita a viro, vadit ſtatim ad mingendũ, vel ſe cito erigit, vt emittat ſemẽ, nè concipiat. Sed de hac opi. valde dubito propter. c. aliquã io. 32. q. 2. ꝙ videtur innuere, ꝙ ſit peccatum mortale. Sed poſſet dici, ꝙ d. c. loquitur quando quis ex ſola voluptate hoc facit, vel quãdo poſt quàm cõceptio eſt facta quærit aborſum, ſed Pet. intelligit, qñ hoc fit ex rationabili cauſa, puta quia non poteſt eos paſcere, & huiuſmodi, & anteq̃ concipiatur in ventricula matris & ſic poſſet teneri, licèt ſit periculoſa. [c] Dare autem, vel recipere venena ſterilitatis, omnino eſt mortale, vt in d. c. aliquando.

28 Quarta dicitur tempus debitum. Nam tempore feſti, orationis, & communionis eſt abſtinendum.

29 Verũ peccet mortaliter q exigit, ſiue reddit tpe ſolennitatis? Reſ. ſm communiter doct. [d] in 4. di. 31. ꝙ non limitat s. Bo. [e] ibidem. ar. 3. quæſtio. 2. niſi cõſcientia obliget, quia credit mortale, vel niſi interuenia t

quicquid, & ſic tenet Poſ. eo l. tit. §. 4. De eo etiam, quod allegat Ricard. mihi videtur, ꝙ non bene ſe firmet, in dicta diſtinct. 31. arti. 3. q. 2. Poſſet tamen dici, quod prima opinio ſit rationabilior, quia coitus inter coniuges ſolùm eſt in duob. caſib. permiſſus licitè, ſ. propter filiorum procreationem, & debiti redditionem, cũ debita honeſtate & temporis, & loci, & modi, in tertio autem eſt a mortali excuſatus, ſ. ad euitandam fornicationem, capitulo quicquid. 32. q. 2. reſtat ergo, ꝙ in alijs caſibus ſtet ſub prohibitione fornicationis, quæ habet culpam mortalẽ cũ ſit contra præceptum decalogi. ſ. non mæchaberis. Exo. 20. Nam quãdo regula eſt prohibitiua, omne intelligitur ꝓhibitum, quod non eſt ſpecialiter conceſſum, in Cle. exiui, de verbo. ſi. hoc autem ſatis videtur probari Tob. 6 Vbi Angel' dixit Tobiæ, Audi me, & oſtendam tibi, q ſunt ij, quib. poteſt præualere dęmonium, in eos, qui coniugium ita ſuſcipiunt, vt deũ a ſe, & a ſua mente excludãt, & ſuę libidini ita vacent ſicut æquus, & mulus, in quibus nõ eſt, intellectus habet ſuper eos poteſtatem dæmonium. Equus, & mulus non vtuntur coitu aliquo modo innaturali, vel aliàs monſtruoſo, ſed ad ipſum nullo fine rationabili, cum careant ratione, ſed libidine dilabuntur. & ſic qui ad huiuc finem vel ſuſcipiunt matrimonium, vel eo vtitur, dantur in poteſtatem diaboli, etiam ſi nullam aliam inhoneſtatem vel actualiter, vel intentionaliter exerceant. & ita includitur in hoc mortale, nam propter veniale nemo datur in poteſta em diaboli, maximè vſque ad mortem, ſicut dantur iſti. Nullus eſt enim iuſtus, qui careat veniali. Nec ob. dictum Aug. quia illud, Satiandæ, debet intelligi, id eſt implendæ, quando ab ea preuenitur ad extraordinariam fornicationem vitandam quia matrimonium poſt filiorũ procreationem datur etiam in remedium infirmitatis ad illicitos concubitus euitandos, non tamen ad implemẽtum voluptatis, vnde Hier. in c. libero rũ. 32. q. 5. voluptates aũt, q̃ de meretricũ capiũtur amplexibus, dãnatæ ſunt. Cõſtat, ꝙ amplexus in meretricibus fiũt rã implendæ libidinis. & hoc dãnat cũ vxore, nec ob. ibi gl. q̃ dicit, dãnatæ, i. puniendæ ꝓter pctm̃ veniale, qa extorquet literã quod non licet. l non aliter. ff de leg. 3. nec etiam fundatur ſuper aliqua autoritate. Nec ob. dictũ apoſtoli ꝓpter fornicationem, qa exponitur. ſ. euitandam, ſed non ſaturandã. Concordat tamen cũ opi. ſummę hic Gu l. Vorilong. ĩ 4. di. 31. con. 4. prin q̃ videř rõnabilior.

a Fornicationẽ vitandã] in oib. aũt caſibus melius eſſet, vt vir eam teneret vt ſororem.

b Semen retinere] Aſten li. 8. tit. 9. dicit, Quando mulier ſupergrcditur viro, ꝙ eſt peccatum mortale, quia nec vir eſt aptus ad infundendum ſemen, nec mulier eum ſuſcipiendum, & allegat Methodium dicentem hanc venam fuiſſe diluuij cauſam.

c Periculoſa] Facit illud Gen. 38. de filijs Iudæ, qui occiſi fuerunt a dño ꝑꝑ ſemen extra vas emiſſum.

d Cõiter doc.] Hoc expreſsè tenet Ric. in d. diſt. ar. 3 q. 1. quia non inuenitur prohibitum, licèt ſit bonum conſiliũ, alias eccleſia iniecíſſet laqueũ filijs ſuis.

e San. Bona.] S. Bona. in reſponſione ad primum. In corpore tñ q. dicit, ꝙ non peccat, ſi hoc ſibi diſpliceat.

sacræ diei cõtemptus.[a] Alexand tamen 2.2.in tract.de adulterio.q.46.ar. 2.tenet ꝙ non, si cognoscit pp delectationem,s.explendam, quod est mortale, quod verũ credo,qñ interuenit prẽptus sacræ diei propter talẽ delectationem faciendã. & sic concorda glo. quæ in sum.33.q.4.cum Alex.concordat aliás non, quia circunstantia, quæ non cadit sub speciali prohibitione, nõ pt mutare speciem peccati, nisi, vt dictum est,qñ rõne conteptus. Nam nullo iure[b] cauet, ꝙ de pcepto ñ cognoscat vxor in festo.sed c.33.q.4. sunt de consilio, vt patet intuenti,& sic etiã tenet Ri.in 4.di.32.

30 An possit cõicare, qui reddidit?Res.sm Ale.vbi s. & Sco.in 4.di.32. ꝙ sic nec de necessitate præcepti tenetur abstinere sed non dẽt pp reuerentiã sacri de bono consilio,nisi fortè solennitas aliud suaderet, vt dr de pollutione. §. Eucharistia.3.§.2.idem tenet gl. in c.sciatis.42.q.4.de exigẽte dũmodo ñ cã satiandæ libidinis exegerit,sed tu breuiter dic,vt in d.§.27.cũ seq.

31 Quinta dicitur qualitas personæ, cum qua est concubitus,vt non sit menstruata,vel vicina partui.

32 Sed nunqd peccat mortaliter, qui cognoscit tẽpore mẽstrui?Res. ꝙ casus dubius est inter doct. sed saluo meliori iudicio mihi vr̃ distinguendũ,vt colligo ex dictis ac rationib. Theologorũ in 4.di.32. Aut ex tali coitu pt fieri generatio probabiliter,aut nõ. Si non,vt puta quia senex, vel sterilis vel fluxum hẽt,& huiusmodi,& tunc non ẽ pctm̃ mortale nec in exigente, nec in reddẽte sm cõter doc.nec ob.ꝙ illud Leui.20.[c] & Ezec.18.dr̃ pceptũ morale, qa non est morale respectu turpitudinis,aliás esset peccatum mortale,ẽt quando hẽt cõtinuum, & ad q̃cunque cuiuscunque turpitudinis ire, ꝙ ꝯtra doc. communiter est ergo respectu periculi prolis mortale solum facit c.intelligentia, de verb. sig.Si verò pt fieri generatio probabiliter, vt cum non hẽt continuũ fluxum,vel est debitæ ætatis, ẽt distinguo,aut considerat periculum prolis,s. ꝙ possit generari leprosa, q̃ alio tpe generaretur sana. & ꝯtẽnit ꝑpter suã delectationẽ habendã, & sic mortaliter peccat tã exigens,q̃ reddens isto modo.Aut licèt ꝯtẽnat periculum ꝓlis tamẽ exigit,vel reddit ꝑpter fornicationẽ vitandã in se,vel in alio non principaliter ꝑpter delectationẽ,&sic non peccat mortaliter taliter exigens,vel reddens qa renetur hõ magis diligere salutẽ suã,vel pximi q̃ bonum corporis pximi.aut non ꝯsiderat periculum ꝓlis, nec de generatione, & tunc si exigit cã fornicationis vitãdæ in se,vel in alio, vel debiti reddendi, non peccat mortaliter, licèt ꝯcipiatur ꝓles leprosa. qa tũc dedit operã rei licitæ, licèt non debitã diligẽtiã posuerit, tñ non reputabitur ad mortale, ar. eorum,q̃ no.in c.inebriauerunt.15.q.1. Si autẽ solum exigit cã libidinis, vel reddit, tunc ex futuro euẽtu cognoscẽt,si peccauit mortaliter,vel ñ,qa si proles generab.ẽ leprosa, reputabit mortale,quia dedit operã rei illicitæ, ar.c.

De

cear. de petente verò dicit non esse sine peccato & graui,licèt forte non mortali. a Sacræ diei con temptus.]Cõtemnere autem videtur quis si potest sine magna difficultate abstinere & exigit,seu libẽter reddit. Nam nihil aliud videtur esse contemptus, quàm non curare agere, qđ oportet,vñ Mat. 6.dicitur,aut vnum sustinebit, & alterum contemnet, sup quo dicit Aug. & ibi refert Th.:.Nullus ferè conscientia potest odisse Deum, contemnit autem.i. non timet eum,dum quasi de eius bonitare securus ẽ. Item Ro.2.An diuitias bonitatis, eius,& patientiæ & longanimitatis,contemnitis, dicit gl.magistri sen. Hic autem contẽnit,qui nõ sic vtitur ad pœnitentiam. Et Isido.1.de sum. bono, voluntatem quippe proprij domini nolle scire,quid est aliud quã velle Deum superbiendo cõtemnere?Et multò plus nolle facere,cum sit facere finis sciendi, & in faciendo cõsistat omnis salutis effectus?Mat. 4. Nec quis videtur excusari, si suis temporibus exigat, seu libenter reddat causa prolis,quia dicit Ambrosi. super epistolam primã Corinth Si causa procreandarum

filiorum ducitur vxor, non multum tempus videtur concessum ad ipsum vsum, quia & dies festi & dies professionis, & ipsa ratio conceptus iuxta legẽ cessare vsũ carnis his temporib.denuntiat. c. si dat.33.q.4.Mihi igitur placet opi.Ale.& gl.quã dicit. Maior.n. medijs gratia reb⁹.inest,in fin.33. q.4.Quod si fit cã explendæ libidinis, ꝙ fit mortale.Si verò alia cã veniale.

b Nullo iure]est verũ,ꝙ nullo iure cauetur,quando petit causa ꝓlis,vel ad fornicationem euitandã, vel vult reddere, sed ẽ supra cõclusum, quod qui perit causa explendæ libidinis peccat mortaliter,ergo multo magis istis dieb. Et dicit S.Bon.ꝙ non potest fieri talis actus sine graui peccato istis diebus.

c Leui.20.]q coierit cum muliere in fluxu menstruo & reuelauerit turpitudinem ei⁹ipsaq; aperuerit fontẽ sanguinis sui, interficiẽtur ambo de medio populi sui. & de hoc Augu.5.dist. ad eius.

1. de præsum. Si verò nō generetur leprosa, erit veniale. Ideo ante euentū debet ꝯfiteri tanquā de mortali, a c. iuuenis, de spon.

33 Quid de ex gente tpe partus vicino? ℞. Ric. in 4. di. 32. ar. 3. q. 2. ꝙ si sine periculo aborsus vir pōt carnaliter copulari suæ vxori ꝑgnanti, potest exigere sine mortali, & mulier sibi tenetur reddere, quia matrimoniū non solū est in officiū, sed ēt in remediū. b Si aūt non pōt sine probabili periculo aborsus, non dēt nec reddere, nec exigere, imo ſm Pe. de Pal. vbi s. peccat mortaliter tā reddens, quā exigens. qa non curat occidere animā paruuli vnà cū corpore Aduerte, ꝙ maius est periculū aborsus i principio ɔceptus. Rō, qa quis ſm Auice. matrix mulierū post impgnationē claudat, tñ ex delectatione mouet aliqñ, & aperit, & sic materia nondū perfectè coagulata disperdit & effundit, & iō vituperat hic accedétē ad pgnantem, in d. c. origo; non tñ erit pc̄m mortale, ex quo nondū est forma tus, si hoc non intendit.

34 Vtrū imediate post partū possit exigi? ℞. Ric. vbi s. ar. 4. q. 1. ꝙ nō de ɔgruo, donec sit purificata, nō tñ de necessitate est abstinendū; limitat Pet. de Pal. vbi s. nisi mulier esset ex partu infirma, & esset ei periculū mortis, vel aggrauationis infirmitatis, c & placet, & c. ad ei⁹. 5. di. & causa. 33. q. 4. & 32. q. 7. c. non solùm. loquuntur de honestate.

35 Sexta dr̄ conuenientia loci, quia non dēt fieri in loco sacro. vnde, si est ɔsecratus locus, d peccat mortaliter tā exigēs, ꝗ reddēs, pp ɔtemptū sacri ſm Alex. vbi s. ar 12. si non sit necessitas, pp quā non possit cognoscere in alio loco, vtpu ta qa violenter sunt reclusi per longū tps. qa tunc esset de bono cōsilio abstinere, non de ꝑcepto; cōcor. Ric. in 4. di. 32. ar. 3. q. 1. sed Pe. de Pal. vbi supra tenet indistinctè, ꝙ est mortale. sed non credas ei. nec valet ei⁹ rō, s. ꝙ nulla sit necessitas, sicut in vrina, imo maior, ꝙ quis stet iuxta ignem lōgo tpe, & non calefiat. nec etiam alia ratio, s. ꝙ locus polluit. qa pollutio noctur na in somnis ēt polluit, tñ non est peccatum; ideo tene cum Alex. & Ric.

DECANVS Id est, qđ Archid. & ideo dic, vt supra, archidiaconus.

DECIMA Alia prædialis, scilicet de his, quę proueniūt ex prædijs. Alia personalis, s. de his, quæ ꝑueniunt ex negotiatione, artificio, scientia, militia, venatione, & huiusmodi industrijs personarum. Aliæ mixtæ, sicut quæ proueniūt de animalibus, & eorū fœtibus, quæ partim sunt prędiales a prædijs, vnde viuunt. partim personales, ꝑpter custodiam, & eorum curam, de hoc habetur in cap. apostolicæ, & in c. pastoralis, de deci. & de parochianis. c. fi.

1 Vtrū sint de ꝑcepto † dādæ tpe gratiæ? ℞. Alex. in 3. parte summæ tracta. de deci. ꝙ sic quæcunq;, cū necessitas est, & petūtur a ministris, ecclesiæ, vel etiā si

a De mortali] Posses aliter dicere, s. ꝙ aut iste fluxus est naturalis; & tunc tā reddens, quā petens peccēt mortaliter. Et ratio est, quia præceptū super hac prohibitiōe moralis est. nā omnis moralitas iudicat etiam matrimonij illo tēpore cessare debere, quando filij possunt & solēt morbosi vel leprosi gen rari. & cum sit moralis obtinet etiam hodie vt cætera moralia secundū omnes Theo. ideo Leui. 20. dicitur ꝙ interficiantur. Item si prohibetur petitio debiti, consequenter alter ad reddendum non obligatur, & si non obligatur, reddendo videtur consentire, & agentes & cōsentientes, &c. Roma. 1. & tractatus ista materia, Leuit. 15. & 20. & Ezech 18. Non recedas tamen ab ista distinctione [illegible] hic in text. quia notabilis & pulchra, quam teneas; vde gl. quæ hoc tenet, in d c. ad eius 5. dist. & Rose. tamen eo. §. 10. alleg. Pet. de Palu. in 4. distin. ꝙ si mulier habet menstrua, & vir petit debitum, tunc aut credit, ꝙ vir eā exosam habebit, si reuelabit, debet tacere, & reddere, & non peccabit, nec etiam vir, quis ignorās Aut non habebit eam exosam & si credit, quod omnino vir dbitum vellet, tacere debet, nè vir plus peccet petendo, & vterque excusatur a mortali. Et hoc potest perpendere vxor ex alijs [illegible] bus quibus renugit, non acquieuit aut neutrum ſpradictorum credit, sed si dicit, fortè adulterabitur, vel peius faceret, debet reddere. Si verò credit, ꝙ abstinebit, tenetur dicere. hæc ille. Tene distinctionem autoris, quem videtur esse cōmunior opinio.

b In remediū] eo maxime quia mulier prægnās frequenter plus appetit concubitum, quam quando non est prægnans.

c Infirmitatis] & idem videtur tenere gloss. in d. cap. ad eius. nam reddit rationem, quare non debent copulari coniuges ante, quàm filius ablactetur, & hoc tempus est quando mulier abundat nimis lacte, & nisi abstraheretur a puero, infirmaretur &c.

† De decimis his. S. Syn. Trid. vide sess. 25. cap. 11. de reformat. Pet. Vend.

d Locus consecratus] Quis enim auderet talia in palatio regis? ergo multo magis in auditorio regis cœlestis.

non petuntur, dũmodo sit consuetudo regionis, a vt in c. peruenit. sed melius in ca. in aliquibus, de deci. in fin. dr̃. Illæ quippè decimæ necessariò soluẽdæ sunt, q̃ debent ex lege diuina, vel consuetudine approbata. b

2 Sed nunquid consuetudo excusat a solutione decimarũ? Res. vt colligo ex Alexan. vbi supra. Solutio decimæ vno modo est de iure naturæ & morale. s. inquantum conscientia dictat, ꝙ Deus honorandus est de ꝓpria substantia, & ꝙ aliquota pars substantiæ det ad sustentationem ministrorum Dei, & hæc fuit semper in ꝓcepto, vnde Gen. 47. sacerdotib⁹ Aegypti cibaria ex horreis c publicis ministrabant. Alio modo dr̃ iudiciale præceptum, inquantum determinat certã. s. decimã partem dandã ministris ſm rationẽ ęquitatis mutuę distributionis, vt sit æqualitas dati, & accepti inter seminantẽ spũalia, & tẽporalia dantẽ, ſm ꝙ possibile est, & hæc fuit in lege ĩ præcepto simpliciter, Exod. 23. & numeri 18. ante legẽ verò fuit de ꝯsilio, vt patet Gen. 28. vbi Iacob vouit decimas, quod facere non potuisset si fuisset in præcepto. Tertio modo solutio decimæ ẽ q̃d cœremoniale quãtum ad aliq̃ significationẽ, sicut & oĩa antiquæ legis facta, ſm illud. 1. Cor. 10. Oĩa in figura ꝯtingebant illis. Qui enim decimã dat. quæ est ꝑfectionis signũ, eo ꝙ denarius numerus est perfectus vt no. S. Bo. in 3. quasi prim⁹ limes numerorũ, vltra quẽ numeri non procedũt, sed reuertũtur ab vno, nouem partib. reseruatis, protestatẽ quasi in quodam signo ad se ꝑtinere imperfectionẽ; perfectionẽ verò q̃ erat futura per Christũ, esse expectandã a Deo, vnde cũ iudicialia hodie non obligent, nisi prout præcipiuntur ab eo, qui potest, patet ꝙ isto secũdo modo decimæ sunt de iure positiuo, prout verò sunt cœremonialia, hodie prohibentur, & in hoc concor. Ri. in 4. dis. 17. & S. Th. 2. 2. q. 87. art. 1. & hoc tene, licèt Innoc. in rub. de deci. & Host. teneãt, ꝙ simpliciter sint de iure diuino morali, & naturali, quod non est verum, nisi vt dictum est, & in hoc decipiuntur multi canonistæ. Cum ergo quæritur, an consuetudo excuset a solutione ipsarum, dico quòd si sacerdos, qui ministrat spiritualia, petit propter indigentiam, & sustentationem, non excusatur propter consuetudinem, quin teneatur dare tam prædiales, quàm personales, quia nulla consuetudo potest contra ius naturale, & morale. d 8. dist. quæ contra. Similiter non potest consuetudo excusare, quin homo teneatur ex aliquota parte substantię suæ honorare Deum, excusare autem potest consuetudo & excusat in alijs casibus, si sit præscripta. Nam quòd detur sacerdoti non indigenti decima, ex institutione & præcepto ecclesiæ solùm est tempore gratię. Et hoc videtur innuere Hostien. in cap. a nobis, de deci. cum dicit, quòd consuetudo excusat a decimis etiam prædialibus non soluendis, cum non petuntur, pro quo facit capitul. suggestum, eod. ti. quod esse non potest, si esset præceptum morale. Nec ob. 13. q. 1. §. his ita, & 16. q. 1. reuertimini. capi. decimæ, & c. in sacris, & capit. decimas, & de decimis parochianos, & in c. tua, & infra, & in cap. tua nobis, & cap. cum non sit in homine, & cap. in aliquibus, in quibus dicitúr, quòd a deo sunt institutæ, vel diuina lege, præcipiuntur, quia ibi accipitur lex diuina pro lege Mosayca vt patet. 13. quæstio. 1. §. his itaque quę quidem filios gratiæ non li

gat

Non. n. ibi aliud agi debet, quàm quod conueniat laudibus diuinis 42. di. orationẽ, & c. decet de im. mu. ecc. li. 6.

a Consuetudo regionis] Tho. 2. 2. q. 87. dicit sic. Decimæ in vteri lege dabantur in sustẽtatiõem ministrorũ Dei, Mala. 3. inferte oẽm decimationem ĩ horreũ meũ, vt sit cib⁹ in domo mea, & Exo. 22. Non tardabis offerre decimas, & primitias, patet et istud præceptũ Leui. 27. Deu. 13. Numeri. 4. 2. Para. 31. Et ꝙ sint de præcepto, videtur ꝙ omnes doc. ecclesiæ in hoc conueniant. Hierony. habes pulchrũ tex. in c. reuerti. 16. q. 1. tex. habes Augu. 16. q. 3. c. decimę & q. 7. c. Maiores vbi dicit inter cætera, ꝙ olim maiores nr̃i multis copijs abũdabant, q̃a decimas soluebant sed hodie, q̃a cessat decimarũ solutio, vẽit iudiciũ dei, & tollit fiscus, ꝙ non accipit Christus Amb. in c. q cunque, ead. causa, & q. Grego in c. quadragesima, de cons. dist. 5. Et de concilio generali habes in d. c. maiores, & hodie prędicatores proferentes aliqua verba retrahentia a solutione decimarũ sũt ipso facto excõicati per Clemẽt cupientes, de pę.

b Approbata] nã consuetudo laudabilis seu rationabilis seruari debet. 41. di. in his, 10. ĩ c. fi. dẽ ꝯsuet.

c Ex horreis] Nã rõ rationalis dictat, ꝙ his, qui diuino clericatui ministrant, ipse populus necessaria ministret 1. pri. Cor. 9. Quis militat, suis stipendijs?

d Et morale] Et est etiam præceptum domini, Matt. 10. dignus est operari⁹ mercede sua.

gat nisi quò ad moralia, vt patet dist. 5. §. 1. & 6. dist. §. his ita, & de pu. post par. c. vnico, vel nisi (vt dixi) iudicialia præcipiantur ab ecclesia, [a] vt facit in decimis vt in titu. de deci. in multis cap. & in aliquibus alijs, vt patet de iniur. cap. 1. 23. q. 4. & 6. & tunc licèt sit præceptum legis diuinæ datæ Moysi, non tamen obligat vt tale, sed vt præceptum ecclesiæ. Et ideo male reprehendunt aliqui canonistæ Theologos, qui dicunt decimas nõ esse de iure diuino, quia non negãt, quin fuerint præceptæ a deo in lege veteri, sed quia non obligant vt lex diuina, inquantum sunt iudicialia pcepta, sed solùm vt præcepta ecclesiæ. Inquantũ autem sunt a iure naturali & morali, bene sunt de iure diuino debitæ etiã hodie. Et ideo conclude, quod si minister ecclesiæ indiget propter sustentationem, & petit, ꝙ non excusatur pp consuetudinem contrariã, si autem non indiget, tenetur soluere, secundùm ꝙ consuetudo [b] se habet vel decimam, vel vigesimam, aut trigesimam, aut si nihil soluitur, excusatur, dũmodo consuetudo sit præscripta per ea quæ dixi supra consuetudo.

a Ab ecclesia] Sicut si modò statueretur, vt qui furatur ouem, reddat quatuor, vide Sco. in 4. di. 15.

b Secundùm ꝙ consuetudo] Glo. fi. in c. in aliquib. extra eo. dicit, ꝙ ex quo decimæ debentur ex dispositione legis diuinæ, quòd non valeat consuetudo, ꝙ non soluantur, & si diminuatur quota, nisi talis consuetudo esset a Papa approbata, bene dicit, ꝙ attenditur consuetudo, verũ decima debeatur ecclesiæ parochiali vel prædiali in x ea. ca. ad apostolicæ, eo. ti. vbi habetur, ꝙ decima personalis, debetur ecclesiæ, vbi quis percipit sacramenta de prædiali verò statur consuetudini, vtrũ debeatur ecclesiæ, vbi sunt prædia, vel ecclesiæ parochiali, vbi dominus percipit sacramenta, & audit diuina. Idẽ habetur in c. cum sint homines, eo ti. & ita intelligatur tex. in d. c. in aliquibus, qui consuetudinem loci ponderat. Sed non valet consuetudo, ꝙ decima non soluatur, vel vt minuatur pp verbum positum in d. c. in aliquib. §. cum integritate &c. Item sequitur in no. ibid. Aliqui intelligebant tex. in d. c. in aliquibus, ꝙ valeret consuetudo pro Theutonicis, vt infra dicetur. §. 4. Host. distinxit, ꝙ in prædialib non valet consuetudo, secus in personalibus, quæ non sunt in præcepto, nisi prout habet consuetudo, saluo nisi vbi essemus in loco, vbi decima prædialis ẽ modica, qua commodè non posset sacerdos sublleuari, nã hoc casu personalis esset in præcepto, iuxta illud Psal. Sumite psalmum, & date tympanum, id est sumite spiritualia, & date temporalia. Innocen. in rub. eo. dicit, ꝙ Theo. dicentes personales non esse de iure diuino sunt quasi hæretici. Et probat sic, quod sint de iure diuino. Quia fortius debet honorari Deus de his, quę producuntur ex industria humana, quia digniora sunt, quàm de his, quæ terra producit. Et de personalibus, quòd sint de iure diuino. allegat Gen. 4. sed ibi nihil dicit, & Deutero. 12. sed non videtur sufficienter probari, quia dicitur ibi in duobus locis, decimas & primitias manuum tuarum. Ex hoc non habetur preceptum sufficienter de personalibus, cum tex. possit intelligi, & debeat, vt videtur, de decimis prædialibus quia fructus eueniũt, & oriuntur de prædijs ex operantium manibus, sed personales sunt, quæ proueniunt ex negociatione, & huiusmodi, vt hic in prin. Io. An. sequitur hanc opi. Inno. di. ad tex. d. c. in aliquibus, quòd non intendit dimittere decimam, quæ iure diuino debetur, sed potius aggrauare solutionem decimarum, vt sit sensus literæ, ꝙ decimæ prædiales, & personales, quæ debentur lege diuina, necessariò sunt soluendæ, & non solùm illæ sed etiam hæ, quæ debentur secundùm loci consuetudinem approbatam. Sequitur Ab. ibi hũc intellectum esse amicum literæ. Sequitur etiam Do. Ant. in parochianos, eo ti. vbi dicit, ꝙ The. ab eo consulti nullam fecerunt sibi conscientiam in cõfessione, nec extra. Sed tamẽ eos damnat. di ens eos non fore lõge ab hæresi, quã deinde ab Augusti. Hiero. Grego. & Ambrosi. cæterisque doctoribus sint decimæ approbatæ glo. etiam in ca. quicunque el. 1. 16. q. 7. videtur dicere, quod personales decimæ sunt de iure diuino, & quòd non valet consuetudo, vt diminuatur Abb. vbi supra, dicit ꝙ decimæ de iure diuino debentur cum integritate, & in dubijs debemus stare interpretationi ecclesię, & summi Pontificis, vt probatur in c. per venerabilem. qui fi. sint legi. Sed iudicio meo errant tãti patres in duobus. primo in hoc, ꝙ dicunt decimas personales esse de iure diuino, & tamen non inuenitur hoc in Biblia, vt patet, vnde dicit S. Tho. 2. 2. q. 87. ar. 2. ad primum, ꝙ specialis ratio, quare in lege veteri non fuit datum preceptum de personalibus decimis persoluendis secundùm cõditionem illius populi fuit. quia omnes alię tribus tũc possessiones illas, habebant de quibus poterant sufficienter prouidere Leuitis, quę carebant possessionibus. Non autem interdicebatur Leuitis, quin de alijs operib. honestis lucrarentur, sicut & alij Iudæi. Sed sunt bene præceptæ in lege noua, quia populus Christianus est vbique per mundum diffusus, quorum plurimi possessiones non habent, sed de aliquibus negocijs viuunt, qui nihil conferrent ad ministrorum Dei subsidium, si de eorum negocijs decimas non persoluerent. Ministris etiam nouæ legis arctius interdicitur, ne se ingerant negotijs lucratiuis. 2. Timo. 2. Nemo militans Deo, implicet se negocijs sęcularibus, & toto. ti. ne cle. vel mo. & ideo in noua lege tenentur homines ad decimas personales, & sic sunt merè de iure positiuo, vt patet. Et quòd personales non sint de iure diuino, tenet etiam Fel. in cap. causan, in principio de præscrip. sequens in hoc supplementũ in ver. decimæ. 1. versi. quid de illis. Secundo errant in hoc, in quantum instant, ꝙ consuetudo non potest tollere non solũ decimas in totum. sed neq; quotã. Nã clarũ ẽ ꝙ consuetudo, si est rõnabilis pscripta, derogat iuri positiuo, ergo consuetudo põt tollere in

totum decimas. Antecedens est notum per c. fi. de cō suetu. & consequentia probatur, quia decima est de iure positiuo, vt patet manifestè ergo &c. Sed quia quantum ad aliquid sunt de iure naturali, Ideò quātum ad id consuetudo nihil valet, & ita patet, quòd optimè concluditur, & declaratur hic. Non obstant iura p Inn. adducta, & maximè c. in aliquib. &c. quia fateor bene, q decimæ debēt solui cum integritate &c. sed n negat text. Ille, q si adsit cōsuetudo, q illa non debeat seruari, & iō mirandū, q non ponderauerunt ista. Non obstat, quod dicit Ab. q taciturnitas papæ nō sufficit, quia in tit. de decimis, in antiq. 6. & Cle. clemat decimas esse cum integritate soluendas. Quoniam istud argumentum claudicat, & tantū est dicere, totum corpus, quo multa statuuntur, clamat. l. Ariani. C. de hæret. ergo nulla consuetudo valet contra ius positiuum, quod est erroneum. Neque enim inuenitur in aliquo iure, q reprobet consuetudinem contrariam, finaliter fatetur hanc opinionē, de qua in autore nostro hic, esse æquiorem, maximè quia est cōsona dictis S. Th. & nè tot animę damnentur. sed ego dico veriorem, nullumque in ea periculum damnationis inesse, nisi fortè aliquis inueniretur ita obstinatus, quod nullo modo vellet decimas persoluere, etiam si ecclesia pręciperet cōtrarium, quia nulli dubium, q mortaliter peccaret, & consuetudo aliqua non posset illi suffragari. Ad prædicta vide Bal. in consilio, incipit Constitutio epi, & Pe. de Anc. cōsi. 192. incipit, Magni. & Illu. princeps &c. & sic tene, licèt Io. An. in glo. in c. 1. de deci. li. 6. aliter fuerit locutus, & male iudicio meo, vt patet per prædicta. Hanc opinionem summæ hic sequitur Asten. tit. 15 & lib. 6. in principio.

Sanctiꝰ tñ esset [a] eas itegrè soluere, & ꝑ hoc facit. [b] c. a nobis, de deci. vbi dr̄, q q libet tenet̄ soluere d̄cimas nisi a ꝓstatiōe earū spālitersit exceptꝰ, qđ q̄dē esse non posset, si essent simpliciter de iure diuino, ar. 4. di. erit facit ēt qđ no. Arc. 16. q. 7. c. qcunq; [c] el 1. & sequitur Pa. in c. i aliquibus, d̄ dec.

a Sanctius tamen esset] Pisa. in ver. decimæ, primo. § 9. Idem dicit, Addens, vel sibi remitti facere, vel vt sequitur supplementum secūdum summam Rai. autoritate episcopi, & ecclesiarum, quibus essent persoluendæ erogaret quilibet vel simul, vel per quotidianas eleemosynas in vsus pauperum, & q idem esset faciendum de decimis, quas ipse retinuit præteritis temporibus. sed gl. Rai. non, quia dicit consilium esse, quia non est necessarium hoc fieri, cum consuetudo re vera in hac parte excuset.

b Pro hoc facit] Illud refertur ad corroborationē suæ veræ opinionis, Non autem ad id, quod dicitur sanctius, & id quod dicitur, nisi specialiter sit exemptus sunt verba ex. quæ etiam reassumit Ab. ibi.

c Arch. in c. quicunque Vbi concludit q valet consuetudo, q non præstentur decimæ personales. quia non sunt debitæ de iure naturę, licèt dicat secus in prædialibus, de quibus tamen dicendum, vt supra scripsi. Nam & ipse dicit, q in prædialibus minutis valet consuetudo, q non soluantur. Idem tenet Archi. in capit. maiores, ea. causa, & quęstione, Et vide etiam quæ latè scribit Ancha. in c. 1. in 5. col. ver. Itē opponitur, quod minuitur, & in ver. oppo. & videtur quod de dicimis, de pręscr. in 6 & latius per Hostien. in summā ti. de decimis in. § si in 3. col. in ver. & quæritur, cum multis sequentibus.

6 Vtrū Papa [d] possit dispēsare, nē quis decimas soluat? Resp. Ale. vbi s̄. qđ pręceptū de decimis, inquantū est iudiciale, ṗt ecclesia ordinare, q & quas debeāt recipere, & q soluere, sicut fecit ī multis religionib. vt s̄. dictū est, & hoc ītelligit rōne necessitatis vel vtilitatis. aliter nō debet facere. [e]

d Papa dispensare] Asten. libr. 6. titul. 35. art. 3. ver. vtrum autē in hoc casu, dicit Nam papa, quia est vniuersalis pastor, inquantū decima est de iure positiuo, potest constituere, vt decima soluatur religiosis, hospitalibꝰ, viduis, & huiusmodi. itē quas decimas debent dare homines ligati ad soluendum, & qui teneantur soluere, & de qb. reb. ṗt ipse papa d̄clarare.

e Debet facere] No. tu doctrinam Pa. in cap. a nobis eo. tit. in verbo exemptas, Qui sic ait No. sing. gloss. Nam quotidie solet allegari iuncto tex. dum generaliter quæritur, nunquid Papa possit dispensare circa ius diuinum. & videtur hic glos. in secunda solutione permanere, vt in totum papa non possit tollere ius decimarum, sed quibusdam personis remittere potest. Nam per hnc vltimum non tollitur ius diuinum, sed tolleretur, si vniuersaliter remitteretur præceptum. Et de hnc vide gloss. in §. si ergo. 16. q. 1. Ala. Host. & Io. An. videntur sequi opini. gloss. Dicunt enim quòd quibusdam personis potest remitti sed in totum non nisi ex cā, & ad tps. & no hoc vlti. Non ob. si dicatur, q alia præcepta moralia decalogi sunt irremissibilia. §. his ita. 6. di. 5. di. in princip. Nec istud ꝓceptū decimarū, cū sis morale, dēt posse remitti, qa, vt dicit Host. aliud in isto ꝓcepto, quam in alis. Versatur n. in alijs honor Dei irremissibilis vel vtilitas publica humana indispensabilis, vt est videre in illo præcepto, Nō adorabis Deos alienosꝰ. Item in alio, honora patrem tuum &c. Et in similib. in quibus nec in totum, nec in partem dispensari potest. sed in præceptu decimarum est duplex consideratio, prima, quatenus versatur honor Dei Nam decimas sibi retinuit in signum vniuersalis dominij, vt in ca. tua, de decimis, & in hac consideratione, non potest decima vniuersaliter remitti, quia non potest facere papa, vt honor creatori non exhibeatur, maximè quando ipse sibi reseruauit, secunda consideratio in vtilitate, quę prouenit ex solutione decimarum, nam concernit commodum ecclesiarum, & clericorum ideo papa tanquam generalis administrator, & vicarius Dei pōt hanc commoditatē in aliquibus remittere, & dispensare. D. Ant. dicit, q ecclesiæ bene potest impendi istud priuilegium. Ad hoc. c ex parte, & ca suggestum, eod. ti. & hoc est clarissimum. Nam in hoc non venimus contra præceptum Dei, sed contra constitutionem ecclesiæ, quæ distribuit decimas inter particulares ecclesijs sed si quæritur in laicis, nec decimas, futuras, neque præteritas etiam vni remittere potest, sicut est videre in iuramento. no. in capi. quantu, de iureiu. Hęc opinio

D. Anto.

4 Sed quæritur, qñ dari debent? ℞. vt dicitur in.c. cū homines, de deci. ꝙ statim fructib. collectis. [a] Et hoc quò ad ꝑdiales. quò ad ꝑsonales debēt solui i fine anni. Sed tu dic, quòd ſm consuetudinem præscriptā sunt soluendæ, & si pereūt, peribunt illi qui est in mora, aliàs ñ sed cui debenť. [b]

5 De quibus debet solui? Resp. ꝙ de omnibus fructibus terrarum, arborum, animalium, piscationum, venationum, fictuum, pensionum, molendinorum, ēt ad vētum, balneorum, fulloniorum, lapidiciniorū, metallariorū. Item de negocijs, & artificijs, & cæteris bonis, vt colligitur. 16. q. 1. & q. 7. & de dec. i multis. c. sed hodie consuetudo seruanda est de hoc per Asten. li. 6. ti. 35. ar. 2.

6 Verū de illicitè acquisitis? Res. Ale. vbi s̄ ꝙ in ꝑsonalibus est distinguendum aut transfertur dominiū i acqrentē, & sic teneť dare, sed ecclesia non dēt recipere, quādiu ꝑsona est in scelere, nè videať approbare ei⁹ mores, sed si correxerit, poterit recipere sicut ī meretrice & histrione, & hmōi si aūt dominiū nō trāsfert, sicut in vsura, [c] furto, rapina, & hmōi, sic nō tenetur, nec ecclesia ꝑt recipere. Si verò decimæ sint ꝑdiales, indistinctè, qlibet tenetur q̄tuncūq; peccator, & Iudæ⁹, & inuasor, & ecclesia ꝑt recipere qa ñ danť intuitu ꝑsonæ, sed quasi ex cēlu debito ꝑdiorū, facit c. đ terris, [d] de deci. Non tenētur tñ Iudæi [e] soluere ꝑsonales decimas, cum non percipiant sacrā, nec audiāt diuina, ar. dicti. c. de terris.

7 Qui tenenť dare decimam? Res. Ale. vbi supra, ꝙ oēs laici tā pauperes, [f] quā diuites. Itē ēt Iudæi de prędijs. d. c. de terris, vt s̄. in §. ꝑcedēti. 16. q. 1. decimas. itē clerici in rebus patrimonij sui, nisi deseruiāt illi ecclesiæ, cui debētur, eod. ca. 2.

D. Anto. potest saluari quò ad Deum, nam non credo illum esse tutum, qui decimas sine causa tenet ex remissione Papæ, vel beneficia iniustè obtinet, pro hoc gl. no. in c. non est, extra de voto, & no. Pan. in c. de multa, de præb. Licet. n. Papa habeat plenitudinē potestatis, debet tamen facere sicut diligens paterfa. dispēsādo vnicuique sicut opus est, fa. ca. 1. 16. q. 7. Sed quò ad ecclesiā militantē, tenē indistinctè opi. gl. & aliorū. Per ea, q̄ no. in l. si C. si cōtra ius, vel vti. pub. & in d. c. nō est. & in c. q̄ in ecclesiarū & hoc indistinctè puto verū, vbi decimæ đ facto soluuntur. Nā tunc si Papa in totum, vellet remittere, nō solū tolleret reuerentiā Deo debitā, sed ēt alterarēt vniuersalem statum ecclesiæ. Quod Papa non ꝑt facere, vt nota i ca. literas, de rest. spol. sed vbi de facto non soluuntur, nunquid Papa possit dispensare, vt non soluentes, euitēt pcm̄ certè potest dici ꝙ sic. Nō tñ in totū præceptū tollendo, sed ex hac rā nō soluentes tolerando, vt peccatum non incurrant. Hæc ille. & vide eum in d. c. in aliquib. eo. ti. latissimè examinantem.

a Collectis] Antequam deducantur expensæ. & vide latius per Abb. in c. peruenit, eod. ti. vbi etiam dicit non requiri monitionem ad constituendum non soluentem in mora.

b Debetur] Nam Theutonici soluunt certam mensuram, siue coloni recolligant, siue non. & valet hęc cōsuetudo ratione incertitudinis, sicut & Venetijs, ꝙ soluantur nisi in monte. & no. Pa. in c. in aliquibus eo. tit. & not. ꝙ de prædialibus expensæ deduci non debent d. c. Cum homines, vnde non est extrahendum semen. De personalib. autem si surgunt ex rebus iam decimatis, deducuntur expēsæ c. pastoralis e. ti. aliàs nō. vñ de lucro ad hoc tēis ñ deducitur expēsæ &c.

c In vsura] Ex hoc videtur innuere hic summa nrā, ꝙ solutū pro vsura non transit in dominium vsurarij tu dic vt per eam infra, vsura 1. § 18.

d De terris] Vbi dicitur, ꝙ aut soluant, aut prædia dimittant. Et sic vr̄, ꝙ Iudæi possint habere dominia inter Christianos, ad quod vide qđ no Inn. in c. ꝙ super his, de voto. Onus aūt decimarū est cōnexū ꝑdijs, vt licēt Iudæi nō tenerētur soluere rōne ꝑsonarū, tenētur tñ qa ꝑdia habēt hoc annexū on⁹. ex hoc colligitur bonū argumētū, ꝙ ecclesiæ, & clerici tenētur ēt hodie soluere tributū impatori de possessionib. eis relictis, in qb. erat annexū istud on⁹ uā possessiōes ad hoc sunt obligatæ, de quo ē tex. sing. in l. imparatores, ff de pub. De quo tñ Pa. in d. c. đ terris, remittit se ad no. in c. tributū. 11. q. 1. & in c. tributū, & in c. ſm canonū 23. q. 8. vide eū in c. ñ minus de immu. ecclesiarum.

e Iudæi] Doc. dicūt, ꝙ licēt nō teneantur soluere has decimas, astringūtur tñ ad satisfactionē ei⁹, ꝙ ecclesiā fuisset pceptura ab alio Christiano, q̄ habitasset in ei⁹ parochia, ꝑ ca. quāto, de vsu ad hoc allegat glo. optimā in c. tua, e. tī. in vers prętextu negtiæ vbi dicit ꝙ Iudæus ꝑstat ꝑsonales qñque, sed nō oēs. & dicit nō oēs, qa solū obligať rōne satisfactiōis dāni, & īter esse, q̄ sustinet ecclā ex eo, ꝙ Iudæ⁹ habitat i domo Christiani, ego crederē posse attentari, ꝙ tenendo decimas esse de iure diuino, ꝙ Iudæi possent compelli ad eas persoluendas integrè, quia non possūt se eximere a præcepto diuino. Nec ob. ꝙ non audiant diuina, quia hoc est eis imputandū, quia non stat ꝑ ecclesiā, quia habens obligationē sub certo mō satis videtur adimplesse modum, si per eum non stetit, vt in l. iure ciui. ff de reg. iu. & in regula, cum non stat, li. 6. simile in Christiano non catholico. licèt non curet audire diuina, nō tamen per hoc eximitur a ꝑcepto, quare infidelis non debet esse melioris cōditionis nec ex eius improbitate debet rōmodū consequi ar. l. itaque fullo, ff de furtis, & c. cū qui, de præb. li. 6. secus si teneretur decimas esse de iure positiuo.

f Tam pauperes] Ab. in c. cū sint, e. ti. disputāt an ille

qui recoligit solum fructus, qui ad vsus suos satisfaciunt, teneatur decimam soluere, & concludit ꝙ sic per rationes, vt ibi per eum, sed subdit ꝙ ecclesia tenetur sibi remittere tm̃, ꝙ possit viuere, cum ecclesia teneatur sibi prouidere de suo, pro hoc, quod in simili not. gloss. in ca. quicunque 16. q. 7. vbi dicit, quòd si quis tan to tempore non soluit decimas, ꝙ si vellet satisfacere, oporteret vendere omnia bona sua, ꝙ licèt teneatur hoc facere, ecclesia tamen tenetur sibi hoc remittere, vnde possit viuere. subdit etiam Abb. ꝙ vbi esset tanta inopia, ꝙ quis soluẽdo decimam fame periret, ꝙ nõ teneatur soluere & ex hoc quæstio soluitur, nunquid pauper de hoc, quod sibi donatur, teneatur per soluere decimã, quandoquidẽ de omnib. licitè acquisitis fiat solutio decimarum. Et dicen. ꝙ tenetur, sed ecclesia tenet sibi remittere, vt per prædi. c̃a. Sed dicit. ꝙ decimæ personales hodie ñ sunt in vsu.

a Mentio specialis] Et sic papa potest derogare dispositioni, & pacto inito inter partes, quod intellige, quando sumus inter personas ecclesiasticas, & super iuribus ecclesiarum, quia ipse habet in clericis plenitudinem potestatis, & sua potestas in omnibus intelligitur excepta. c. vementes, de iureiu. gl. in c. constitutus, de rescri. Cle dudum §. nos de sep. secus, si conuentio fieret super iure priuato, quia ex conuentione oritur obligatio naturalis, quę non potest tolli per principem, Cle. pastoralis, de re iud. per Inno. in c. quę in ecclesiarum, de const. & in c. inquisitioni, de sen.

Item Ale. dicit, ꝙ vbi esset consuetudo, ꝙ de fructib. possessionũ ecclesiæ posset testari in morte, similiter teneret de ipsis ad decimã & sic intellige. c. 2. de dec. Itẽ religiosi, nisi sint exẽpti priuilegio sedis apostolicæ sicut sunt monachi albi, tẽplarij, hospitalarij, & Hierosolymitani, & multi alij, de quo no. in ca. suggestũ, cũ multis. c̃ se. de dec. dicit tñ Ale. vbi s. ꝙ priuilegium de ñ soluẽdis decimis non liberat eos. qn teneat̃ soluere in trib. casib. Prim° cũ pactione tenent̃ qa priuilegiũ ñ reuocat pactũ p̃cedẽs, nisi fieret mẽtio spãlis a i eo, vt in c. ex multipli. de deci. Secũd°, cũ parochialis eccl'a, cui debebant, enormiter lędit, ar. d. c. suggestũ. Terti°, cũ eas soluẽdo tacitè renũciãt priuilegio sed d̃ hoc vide gl. & do. i d. c. suggestũ.

8 Cui debeãt dari? Res. ꝙ p̃diales dẽnt dari illi eccl'æ in cui° parochia p̃diũ situm est, vt in c. q̃m, de dec. & in c. fi. de parochia. nisi aliud hẽat ɔ̃suetudo, vt in ca. 1. & 2. & i c. cõmissũ, & multis alijs c. de deci. Personales verò dẽnt dari eccl'ę parochiali, i qua audiuit diuina vel vbi recepit ecclesiastica sacra b 16. q. 1. c. q. Mixtę verò debẽt dari vbi ɔ̃suetudo ẽ, vel si nõ ẽ ɔ̃suetudo, si pascunt̃ i vna, debẽt illi parochię. Si verò partim in vna, partim in alia, diuidãt. facit qd̃ no. in c. apostolicæ de dec. & Pa. no. diffusè i c. cum contingat, eo. tit.

9 Verũ soluẽdo ei, q de iure eccl'am ñ tenet, sed d̃ facto, excusetꝛ? Res. ꝙ ñ, si scit nisi ex iusto metu excuset, vel nisi per tolerantiam ecclesiæ, q cum non contradicat, vr̃ consentire ſm Rod. & hoc vltimũ verũ, nisi placeret eis ecclesiã fraudari.

10 Verũ cleric°, q hẽt sufficiens p̃rimoniũ, c vñ viuat ſm statũ suæ psonæ, possit decimas recipere? Res. Ale. vbi s. ꝙ sic, vt p̃curaret in necessitates pauperũ, vel vtilitates eccl'æ expẽdẽdas, ñ aũt i vsus p̃prios ɔuertẽdas. imò si i p̃prios vs° ɔuertit ɔmittit sacrilegiũ, si i malos d incurrit iudicium e facit c. quoniam in si. 16. q. 1. & c. pastor. 1. q. 2.

11 Verũ decimę possint pręscribi? Res. ꝙ laici nullo mõ p̃nt p̃scribere, vt eis soluãt, d̃ p̃scri. c. cãm. sed clerici, si parochiã hñt, p̃nt, d̃ p̃c. de quarta. si verò ñ habet, non p̃nt. sic & de religiosis f dicendũ est, ar. eorũ, quæ no. in c. placuit, g de præscrip.

b Sacramenta] Aliqui volebant, ꝙ si recipit baptismum in alia ecclesia, ꝙ illi deberetur pars decimæ, cum sit omnium sacramentorum ianua. c. 2. cum ibi no. eo. ti. in 6. tamen in hoc est standum cõsuetudini.

c Patrimonium] Non solùm de patrimonio patemo, sed et̃ de beneficijs, licèt aliqui voluerint ꝙ ex quo habẽt bñficia ampla ꝙ nõ deberent habere decimas, q̃ dabãtur in sustent. numeri. 18. Cũ igit̃ excedant terminos suos a terminis excedet eruõ suis, c. derelĩda, da concel. preb. in 6. Itẽ vr̃ dari duo p̃cepta vnũ affirmatiuũ laicis, ꝙ soluant aliud clericis, vt non possideant. si igitur volunt clerici ꝙ decimę soluantur, obseruent præceptum suũ, quia frustra auxilium legis i uocatur & c. qa frustra, de vsur. Et dic ꝙ omnia debitur propter id, quod dicitur hic in tex.

d Si in malos] Dicunt aliqui, ꝙ si est publicus fornicator, non debet ei dari decima sed superiori. & quòd dicitur i c. tua nobis intelligitur de occultis, nõ obstat nequitia occulta, hoc dicit Hostien. si autem accipit decimam, vt inde honestè viuat nõ peccat.

e Iudicium] scilicet Dei eo modo quo loquitur apostolus dicẽs, iudicium sibi manducant, & bibunt.

f De religiosis] Intellige de personalibus, aliàs sec°.

g Placuit] Est c primum, & no. ibi, ꝙ episcopus conuertens ecclesiam in hæresim prolapsam, eam contra episcopum negligentem potest præscribere, & est casus specialis in fauorem fidei, vt currat præscriptio triennio, & cum mala fide, & est necessaria specialis canonis dispensatio secundùm eum.

& ĩ c. cũ cõtingat, [a] & ca. sequen. de deci.

12 Cui soluet, qui antiquitus non soluit, nunc vult satisfacere? Re. ꝙ non ei, q pscripsit, sed ecclesię parochiali secundùm Rod. [b] & Kay. Quod verum credo, si ecclesię parochiali tunc erãt soluendæ aliàs secus.

13 Vtrum sacerdos parochialis possit remittere decimas non solutas tẽpore præterito? Res. secundùm Rodo. quòd sic in totum, vel in partẽ, ex quo in posterũ vult abstinere, & facere debitũ suum. sed mihi videt, [c] ꝙ non possit, nisi sit pauper, cui remittũtur, ar. c. fin. 16. q. 1. quia cum sint pauperum, nõ possunt in non pios vsus conuerti. nam & super alimentis legatis nõ valet trãsatio sine iudicis autoritate. l. cum hi quibus, ff. de transac.

14 Vtrum laico possit cõcedi decima? Res. secundũ doc. in cap. ad hęc de deci. ꝙ null[9] contractus potest iniri cũ laico de decimis, per quem dominium directum, vel vtile trãsferatur in ipsũ, qa videt alienatio q̃dam, vt probatur per tex. cum glo. in Cle. prima de re. eccle. non ali. in versic. ad vsus. Sed ↄcessio ad modicum tempus, quæ non videtur alienatio bene potest fieri, & etiam ad tempus vitæ alicuius ex causa, & cum autoritate prælati secundùm glos. secundam communiter approbatam in c. quanuis, eo. ti. quia ꝓpter dubium vitę potest dici modicum tempus. Sed de hac glo. dubito propter ea, quæ dixi supra, Alienatio. §. 18. & potius credo ꝙ non possint concedi ad vitam alicuius, nisi autoritate Papæ, & hoc intelligo in laico, qui laicaliter viuit, secus in laico conuerso [d] & religioso, cui concedi possent, secundùm quòd not. doc. in d. c. quanuis. Ius verò decimandi nullo modo potest cadere in laico, cum sit spirituale, vt in d. capit. not. [e] & hoc intelligo sine autoritate papæ, quæ solus potest secundùm nota. in c. 2. de iudi. [f] & tutus est in foro animæ si ex causa hoc Papa facit, aliàs non vt not. dom. Anton. in capitulo a nobis, de deci. & sequitur Abb. [g]

15 Vtrum laicus habens in feudum decimas secura consciẽtia teneat? Repson. ꝙ si scit se habere post concilium [h] Lateranen. quod fuit celebratum. 1279. sine autoritate Papæ non potest tenere, vt no. in c. prohibemus de deci. Si scit se habuisse ante illud conciliũ, vel post, sed cum autoritate papæ, & ex causa, sic potest tenere. Si verò ignorat, an ante, vel an interuenerit autoritas Papæ, seu ex causa legitima,

a C. cum contingat] Adde ibi Ab. in secundo not. Et de his etiam ponit Astens lib. 6. tit. 35. ar. 3. ver. vtrum decimæ possint.

b Secundùm Rodo.] Et etiam Asten. vbi supra ar. 6. parũ añ finem; & rõ ſm eum, quia præscriptio est odiosa. c. cũ contingat, de deci.

c Sed mihi vr] Cõtra sententiã illam tenent alii. Et in primis allegant Ab in c. ex multiplici, in tertio not. eo ti. sed nihil dicit ibi de sacerdote remittente laico sed de sacerdote remittente clerico. sed bene hoc dicit in cap. cum homines, eo. tit. in vl. not. Item allegat Pisanam in ver. decimæ. 3. § ti. sed supplementum ibi tenet contrarium, dicẽs verum esse si est pauper ille cui sit remissio, & tamen debet imponi ei, vt si peruenerit ad pinguiorem fortunam, satisfaciat. Si verò est diues non potest fieri secundũ eum. Et credo, ꝙ sit secura opin. Et argumentum summæ nostræ tangit Abb. vbi supra, & non respondet iudicio meo, & Rose in ver. decimæ. §. 13. idem videtur sentire.

d Laico conuerso] & hoc probatur per text. in d. c. quanuis, ibi In sæculo remanenti, a contrario sensu. Et hoc admittunt doc. si concederetur ecclesia ruralis ad sustentationẽ ipsius. vel potest intelligi secundùm eos in istis fratribus Ierosolimitanis, quibus conceduntur ecclesiæ, & decimæ, quanuis concessio fiat potius ordini eorum, quàm personis, debent tamen per fratres suos clericos ecclesias regere, & gubernare. & not. istud dictum pro istis fratribus Sancti Ioannis, qui licèt sint laici, non tamen dicuntur esse in sæculo, sed quasi religiosi, vt iustè, teneãt ecclesias, & percipiant decimas. debent tñ regere p clericos, & non per ipsos. ad hoc quod no. in c. 2. de æta. & quali. & p prædicta not. quòd laicus conuersus est capax iuris spũalis de quo tñ dic, vt no in c. a. de inst. hęc Pa. in d. cap. quanuis &c.

e Vt in d. c. not.] Per Abb. ibi hoc clarè habetur licet inclinet cum gl. in d. c. quãuis.

f C. 2. de iu.] Hẽ ibi, ꝙ offm̃ merè ecclesiasticũ non pt cõmitti laicó citra papam.

g Sequitur Ab.] in d. c. a nobis, dicit, ꝙ opi. d. Ant. põt saluari quò ad deũ qa nõ credit illum esse tutũ qui decimas sine causa tenet ex remissione papæ Sicut nec obtinet beneficia iniustè ꝓ hoc glo. no. in c. non est, de voto, facit, qđ not. Ab. ĩ c. de multa, de præb. Nam licèt papa habeat plenitudinẽ potestatis, dẽt tñ facere sicut diligẽs paterfam. dispensando cuilibet, ꝓut opus est, capitulo primo 16. quæstio. 7. Secus quò ad ecclesiã militantem, quia Papa, vt ibi per eum.

h Post conciliũ] olim ecclesia, vt haberet auxilium e Christianis, dispensatiuè concessit, vt laicis possent decimæ infeudari, sed postmodum illud fuit reuo-

laudabiles sunt sibi prohibiti sine superioris lnia, vt vouere, peregrinari &c. 20. q. 4. monachis. Itē defensio fit propria voluntate, sed voluntas monachi dependet a voluntate superioris. ca 2. de testa li. 6. igit &c. sed in contrarium est veritas, vt hic dicitur.

in Cle s. in §. cæterum, de re iu. vbi sic ait Papa, Cū illa Imperatori tollere non licuerit, quæ iuris naturalis existūt. & vide ad hęc. Cle. sæpe, in ver. defensiones, de ver. sig. No. tñ ꝙ de his, quæ in iudicio agunt quædā sunt acta causę, vel litis, quædā iudicij. Cōfessiones, & attestationes & ea quæ respiciunt factū, ꝓpriè sunt acta causæ. Citatiōes & satisdationes sunt acta iudicij, vt no. Inno in c. cām, de testi. Et Archi. in capitu. indemnitatibus. in § vero. de ele. in 6. verba ergo, sine strepitu & figura iudicij, licèt collerent aliqua ex his, quæ ordinant iudicium, non tñ illa quæ instruunt cām & sic pōt intelligi. hic. vide gl. in d. Cle. in ver. defensionis. facit qđ no. Bal. in l. 1. ff. de requi. te. vbi dicit, ꝙ per statutum non potest tolli, quod respicit negotiū principale, sed id qđ iuris apices respicit. Ad hoc Alex. in l. custodias, ff. de custodia reo. Vide tñ, quæ no. in c. quę in ecclesiarum, de const. 2. vbi dicitur ꝙ princeps ex causa potest statuere cōtra ea quæ, sunt iuris naturalis, vt in pręscriptione.

in tractatu de iusto [a] bello. Ratio, quia hoc competit de iure naturali dist. 1. ius naturale. & quò ad actus naturales [b] religiosi ñ censentur mortui. 16. q. .cap. placuit. el 2. cum glo. l. deo nobis, C. de epi & cle. vers. nam & maritis, & ēt aduersus suū superiorē potest qs se defendere, ar. c. ex parte, [c] de accu. & hoc verū. si ille, ꝓpterea quē se defendit, iniuriosè vult eū lædere, qa si iustè, & ordine iustitiæ seruato ꝓcederet non posset sine peccato se defendere, aliàs sic, dummodo fiat defensio cum moderamine inculpatæ tutelæ. Istis. n. duobus concurrētibus, scilicet ꝙ sit ad repellen. iniuriam, & cum moderamine inculpatæ tutelæ, licet. Aduerte hic. quòd non licet ꝑcusso repercutere etiam in continenti, quia hoc esset vindicta. l. non est singulis, ff. de re. iu. nisi timeret de ꝑcussione geminata, faciunt notata per Inno. in ca. olim causam, [d] de restitut. spol. & quod no. in sum. 23. q. 1. facit. l. 4. in princip. ff. ad l. Aquiliam.

1 Vtrum defensio possit tolli per Papam, vel principem, vel legem vniuersalem, vel municipalem? Rñ. Albe. in l. omnes, C. de epi. & cle. quidā dicunt ꝙ non, cum sit de iure naturali, & videtur expressum in Cle. pastoralis. §. penu. de re iu. Dominus Gabriel de Oseletis in suo tractatu tenet, quòd si statuto cauetur, ꝙ possit procedi nulla data defensione, ꝙ valeat, & pro hoc facit, quia licèt appellatio sit species defensionis, tamen tollitur in multis casibus, vt C. quorum ap. non re. per to. Item quia iura volunt in multis casibus nullam dari defensionem, vt C. de sic. [e] l. fi. in fi. C. de adulte. l. si adulterij. C. de fal. mo. l. 2 cum similibus. Nec ob. ꝙ defensio sit de iure naturali, quia verū est in defensione manuali, & đ ista loquit. d. l. vt vim. sed defensio danda per iudicem reo petenti, vel non petenti, est de iure gentiū, vel ciuili, & ideo per aliud ius tolli pt, [f] & hoc dicit esse verius Albe. [g] ibid.

2 Verum defensio pro rebus liceat? Res. secùndùm Innocen. in dict. cap. olim, & Bar. in d. l. vt vim & glo. & doc. in l. 1. C. vnde vi, ꝙ sic, & pro rebus auferēdis, nè auferantur, & ablatis, vt recuperentur. Et hoc verū in ablatis, si incontinenti fit idest antequam ad alia negocia diuertat, text. est ff. de vi, & vi ar. l idem est §. cum igitur, qui armatus.

a In tra. d iusto. Refert hoc Abb. in c clerici arma de vi. & hon. cle. ver. venio ad vl.

b Act is naturales] Pro hoc facit gl. notabilis In c non dicatis. 12. q. 1. quæ dicit Religiosum posse facere elecmosinam de bonis monalterij morienti fame, si cōmode lnia superioris hñi non pōt. Si ergo per actum alias sibi illicitū pōt subuenire vitæ alterius, fortius per actum licitum ꝓpriæ vitæ subuenire.

c C ex parte] Hr ibi, qđ monach⁹ pt suū abbatem accusare, si mal⁹ sit, Quia & si in licitis tenetur obedire. nō tñ tenet tolerare. si mal⁹ ē. & hoc casu habebit expensas à monasterio, quādoquidem agat causam monasterij vtiliter, quia eius interest non habere pro pastore lupū, vt no. ibi Ab. nō admittitur tamē ad accusandū. si cā rōnalis impédiat, vt quia est excōicatus. vel conspirator, & huiusmodi vt dicit ibi tex. iunct. glo. si ergo monach⁹ pt accusare, multo forti⁹ se dfendet.

g Alb.] Pro ista opinione Alberic. facit dictum Baldi, vt refert Felin. in d. c. quę in ecclesiarum, de const. col. 14. ver. 7. se l hic bñ est aduertendū,

d C oli cām] & Ab. ibi. l 7. col. ver sed ꝓ informādo.

e C. de sic.] Illa lex iudicio meo nihil facit, quia solùm dicitur ibi, ꝙ illi, qui docuerunt barbaros artē fabricādi nauem, prius ab eis incognitam, decernuntur plecti sententia capitali.

f Tolli pōt] Hoc tñ vř esse contra tex. & ibi no. Car.

in l. nec causas, ver fuit qđ antiquitus disputata. C. de appe. vbi dicit per illum tex. ꝙ valet sentētia Imperatoris parte non citata, nam ibi patet, quod sententia Imperatoris valet causa non cognita, allegant etiam glo. in l. ēs, qui reipub. causa ab. ff ex qui. causa. quæ dicit, ꝙ si iusta est causa, valet etiam sine citatione

citatione factum principis. Sed dñs Ab. in cap. 1. de cã pos. & ꝓprie. per illum tex. dicit not. & tene mẽti, ꝙ ẽt princeps, vel Papa nõ põt pte absente & nõ vocata cãm diffinire. & põdera, q̃a verbo, Põt, ꝑponit negatio, ex quo patere vr̃, ꝙ citatio sit de necessitate iusta gloss. in c. beneficium, de reg. iur. lib. 6 qđ tñ intelligit Io. An esse verum đ potentia ordina ta, non de absoluta, qua Papa est supra ius. ca. proposuit, de cõcess. præb. & l. prĩceps, ff de legib. simile habetur ĩ capitu. 1. de fi. instru Cardi. aũt in d. ca. dicit sim pl'r Papam procedere non posse ꝯ partem inauditam, quia hoc esset tollere defensionem, quæ est de iure naturali, quod princeps tollere nõ pt̃, Cle pastoralis, de re iudi. pro quo dicto facit quod no. Bar. in l. filius familias, ff de don. vbi dicit citationem esse de iure gentium. Ex quo infert, quòd si princeps dat alicui ptãtem, vt possit ꝓcedere sine iuris solennitate, nihilominus teneẽ citare; ita allegat Ab. sed verbaliter hoc non dicit ibi Bar. sed sententialiter potest colligi in ver. an eius vigore. sed ibidem in vers. immediatè præcedenti pro eo, quod hic dicitur, apertè loquitur di. quòd reo non potest auferri defensio, quia est de iure gentium; allegat. l. vt vim, de iusti. & iur. & hæc faciunt contra ea, quæ hic dicuntur. sed pro opin. autoris facit gl. in l. meminerint, C. vnde vi, quæ innuit Imperatorem posse dare facultatem occupandi possessioné sine citatione, licèt aliud sit in iudice inferiori, vt l. si C. si per vim, vel alio mõ. Quare ipse Abb. concludit, quòd aut constat nullam reo competere defensionem; & non requiritur citatio etiam per inferiorem, quia citatio fit, vt conueniat citatus ad se defendendũ, ità d. Cle. pastoralis. Et sic patet, ꝙ frustra fieret citatio. ꝓ hoc. c. olim, de re iudi. & q̃d no. Bar. in l. 2. ff. de admi. re. ad ci. pertiné. si auté põt cõpetere aliqua defensio, tunc inferior non põt nec debet procedere absque citatione ad actum præiudicialem. 3. q. 9. caueant, & ca. omnia. & de consti. c. ecclesia. Princeps verò regulr̃ citare debet. si tñ non citat, vel dat facultatem procedendi sine citatione, valet quod agitur, quia semper præsumitur causa in principe. oportet tñ secundùm Felin vbi supra, quod sit euidens, vel saltem apparens. Nec obstat. Cle pastoralis, vbi non videtur præsumi causa. Quia ibi Imperator non erat iudex illius regis, sed Papa. sed adhuc non videtur, quod Papa possit citationem tolere, vt patet in dict. Clementi. in §. cæterum, vbi etiam contra subditum non potest princeps supplere defectum citationis, vel defensionis, quoniam est de iure naturali, & ea quæ sunt de iure naturali, non potest tollere princeps. facit text. in l. fina. C. de legibus, iuncta glo quæ apertè tenuit non valere sententiam principis sine citatione data etiã in causa ciuili, quod clarius tenuit ibi Baldus. di. quòd non interueniente citatione potest allegari, & opponi de nullitate etiam contra principis sententiam. Quod placet domino Abb. in dicto capitulo primo de causa possessio. & propri. & facit, capitul. priorum de feu. sin. cul. nõ amit. vbi quis non debet feudo priuari etiam per principem antequam de culpa sit conuictus. Pro hoc etiam, quia citationem & causę cognitionem videtur dominus instituisse, vt patet manifesté in capitulo deus omnipotẽs secunda quæstio. prima, Et Gen. 18. de peccatis Sodomorum, quia deus dixit, Descendam, & cętera. Similiter antequam condemnaret Adam, prius voluit eum audire, Gen. 3. Adde etiam, quòd raro potest contingere, quòd reus aliqualem non proponat defensionem, vt patet in his duobus extremis. Quare iudicio meo non videtur Papa simpliciter posse tollere defensionem, nisi vt dixi cum causa saltem verisimiliter præsumpta, vt not. in dicto capitulo quæ in ecclesiarum. Ad nostræ autem summæ conclusionem faciunt ista, quia non negat Papam posse tollere defensionem, quæ est de iure naturali, sed solùm eam, quæ est de iure positino &c.

Et dicit Pa. in c. significasti, secũdo de homi. ꝙ dicitur ĩteruallũ, qñ relicto primo se diuertit ad alia nõ necessaria. Sec°, si comedit vel bibit, vel cõgregat amicos, [a] & hmõi. ff. de verb. obl. l. continus, [b] primò Rx. ff. đ duobus reis. l. duos. [c] §. vlt. C. vnde vi. l. 1. & cum hoc sit à iure concessum, non reqritur autoritas superioris, nisi de bono consilio, nec incidit talis in excõicationẽ, si persona, a qua aufert, esset ecclesiastica, etiam si in personam immittit manũ, qñ aliàs recuperare nõ poterat, vt colligiẽ in d. capit. olim, [d] & d. c. significasti. nisi a proposito [e] modum excedat, vt in d. ca. olim, & d. c. significasti, & de app. c. significauerunt.

a Amicos] De his tamen certa regula dari non potest, quia posset esse, quòd quis post multos dies sua recuperaret, & tamen incontinenti fieri diceretur, vt notat Panormitan. in dictis locis, stabitur ergo arbitrio iudicis. Et potest dici, quod ratio horum est, quia quando iniuria infertur rebus, perditur naturalis possessio, non ciuilis; & hoc, si habebat animum continuandi possessionem suam, & resistendum. l. qui possessionem, ff. de vi & vi ar. Et l. clam. §. qui ad nundinas, ff. de acquirenda possessione. vnde redeundo incontinenti dicitur potius suam possessionem defendere, scilicet ciuilem, quia non potest liberaliter vti, nisi deijciatur detinens. Vnde potius dicitur defendere, quàm vim inferre, circa naturalem possessionem occupatám per alium. Sed quando iniuria infertur personæ, cessat ista ratio, nam seipsum non possidet, nec dicitur spoliatus, nec se defendit, cum armis amplius persequatur. Et ideo non debet ex interuallo repercutere sicut in rebus.

b L. continuus] Et dicitur ibi, quod actus continuus intelligitur, licèt interueniat aliquod momentum naturæ.

c L. duos] Non impedit quin constituantur duo rei, licèt interueniat modicum interuallum.

d In d. c. olim] Abb. ibi hoc dicit, apertè penul. col. ver. oppono. &c.

e A proposito] Vtrum autem pro rebus liceat occidere?

dere? Ad hoc no. tex. sing. in capitulo secundo de homici. ibi, Te enaque, ꝙ non excusatur etiam ab occisione furis nocturni, nisi faceret pro defensione & ꝑsonæ, vnde necessariò ista duo sunt quæ ponuntur, copulatiuè, ergo non sufficit altera pars. & hoc tenet etiam gloss. 23. q. 3. in princ. Et facit contra opi. legistarum, & maximè Bart. qui dicunt, ꝙ si aliter nō potest saluari res, ꝙ licitum est occidere, quod est contra istum tex qđ tamen intellige in foro contētioso, non tamē excusatur in conscientia, quin peccet mortaliter ꝑ illum tex simile hī, quia licèt qs excusetur de iure ciuili. si occidat marit⁹ adulteram certo casu l. nec iure, ff. ad adul. secus tamē est in foro aiæ, Imò imponitur magna pnia. 33. q. 1 admonere. & lõg⁹. sing. in c. inter. 33 q. 1. dicit, ꝙ pp cōcessionē iuris ciuilis non excusatur quis a peccato homicidij, quod intelligo, nisi concessio sit rationalis, & diuino iuri consona, ꝑ hoc tex. in c. suscepimus, de hom. hoc ho. Pa. in c. 2. de homicidio, &c.

3 Verum quilibet de populo possit quemlibet defendere ipunè? Rn̄det Bar. in. l. si quis in seruitute, [a] in fin. ff. de furt. & in d. l. vt vim, & ibi glo. & 23. q. 8. §. 1. in gl. & Cy. & Pe. in l. 1. C. vnde vi, ꝙ sic consuluit, tamē Bar. in d l. vim, ad tollendum omne dubiū, ꝙ faciat sibi mandari vt ipsum defendat clamando, defendite, vel currite, & similia, vt no. Bal.[b] in d. l. 1. qa tūc fm omnes licitè & impunè facit in ar. l. Gracch⁹, C. de adul. Aduerte tamen, ꝙ irregularitatem nō effugit,[c] qui pro alterius defensione alium occidit, de quo vide ifra, homicidiū. 3. §. 3.

4 Quid dicitur [d] moderamen inculpatę tutelæ? Res. gl. in d. l. 1. multū laborat, sed Bar. ibi, & i l. furem, ff. ad l. Cor. de sica. dicit, ꝙ inculpata tutela est id facere sine quo aliter se defendere non pōt sine periculo ꝑsonæ, vel rerum, vnde non debet pati, ꝙ damnificetur in aliquo, si damnum est irrecuperabile, aliàs sec⁹, vt in d l. furem. ex quo infert, ꝙ etiam si non possum effugere, quin me percutias,[e] nisi te interficiam, ꝙ licitè te interficio, quia cum iniuria personalis sit maior, q̄ realis, vt in l. seruorum, in fin. ff. de pœnis, & propter realem irrecuperabilē possum te interficere, vt in d. l. furem, ergo fortius ꝑ personali. facit gloss. de restit. spoliator. olim, el 1. ad fin. & glo. in c. significasti, el 1. de homicid. & istud tenet Flo. in d. § quæ cum aliter. Bald verò in d. l. 1. dicit, ꝙ tria debent esse, vt sit moderamen. Primum ęqualitas, vt si cum armis,[f] cum armis, vt ff. de vi. & vi arma. l. 1. §. vim vi. Sed ego hoc credo verum, quando potest repellere, quia paruus vix cum armis potest se defendere a magno qui cū pugno fortè eū interficeret, ar. 3. q. 7. §. tria. Secundum, tēporis vicinitas, qa si post, esset vindicta. cōtra, c. seditionarios. 46. distinc. Tertium, talis & tanta quāta est necessitas. Adde quartū,[g] ꝙ intentio sua ferat, vt se defendat, qa act⁹ ex intē

a L. si quis in seruitute] Dicit ibi Bar. no. quòd quilibet potest iuuare & defendere aliquem offensum, quia, vt ibi dicit text. Si quis potest me iuuare ad defensionem rerum mearum, multomagis ad defensionem personæ. Et Bar tangit declarando ibi glo. in d. l vt vim, in ver. quærit gl. Et adducit Bar. idem argumentum, quia si possum conuocare vicinos ad defensionem rerum. l. 3. & l. cum fundus, ff de vi. & vi. ar. ergo &c. Adde Bal. in d. l. vt vim, vbi per multas quæstiones tractat istam materiam.

b No. Bald] Et Ab. idem tenet in d. c olim causam, de rest. spo in ver sed nunquid sit licitum. Vbi ponderat ad hoc illum text. quia ibi non est verisimile, ꝙ de quo ibi, fuerit solus in expulsione illorum fratrum, & facit c. dilecto, de sen. excom. & 23. quæstio. 3. non inferenda, hoc etiam tenuit Inno. in c. si verò, de sen. excom.

c Conc. Trid videas loco præcitato. P. V.

d Non effugit] quid autem in clerico? Dicen. ꝙ aut clericus habet iurisdictionem in loco, & tūc pro defensione suorum licet arma mouere. ca. dilecto, de sen. ex. li. 6. si verò non habet iurisdi. tunc si sine ope clerici iniuria pōt propulsari, & non debet clericus pugnare, c ex mul a, de voto. 2 1. q. 8. rep̄hensib lē. 7 q. 1. sisciratus, aut nō pōt aliter iniuria propulsari, & tūc li. et clerico capere aggressorē ꝑximi, & verberare ac ēt occidere, si aliter iniuria ꝑpulsari ñ pt. 2 1. q. 1. Maximianus, & c. qui pōt. Incurrit tū irregularitatem, occidendo, vel mutilādo. no in summ. 2 3. q 8 Ab. in c. clerici, de vi & ho. cle.

e Percutias] nunquid si pōt fugere, tenatur? Respondit Pa. in d ca. significasti, ꝙ cleric⁹ debet potius fugere, quā suū aggressorem occidere, c. suscepimus, de homi. & cle. 1. de hom. Si verò est laicus multi distingnūt ꝙ debet considerari qualitas, & conditio personarum, vt rusticus tenetur fugere, si aggrediatur, a nobili, quia non est sibi verecundia. Bar. indistinctè tenet, ꝙ non teneatur fugere. Dic quod est de rigore iuris hoc.

f Cum armis] Vnde, vt dicit Bal. ibidem, si venit aliquis ad expellendū te de possessione manu vacua, non debes eum repellere gladio, si venit cum fuste, non repellas tu cum balista.

g Adde quartum] Istud quartum ponit ibi Bal. pro 3 sed tertiū hic positū declaro, ꝙ si potes alio mō repellere iniuriā, q̄ vulnerādo, vel occidēdo debes procul dubio hoc facerē, exēplū. igenio tuo illū, q aggressus ē potes fugerē, vel ict⁹ suos reijcere sine lęsiōe tuę vel suæ ꝑsonæ, iā nō debes vulnerare, vel occiderē. in foro aūt cōtētioso đ excessu moderaminis viđ Bar. & Bal.

Idẽ tenet gl.9.q.1.in sum.& gl.in c.1. de cle.exc. mi. Et ibi Abb.& idẽ tenet S.Th 3 par.q.83.licèt gl.fin. in d.c.degradatio, videatur tenere contrarium, sed tu vide eundem Io.An. ibidem in nouella.

a Cõfert lectio Cat.in decalogi pcep.nõ ɔcupi.P.V.

b Est is cui] vide tu aliàs diffinitiones positas ab Abb.In ru.eo.ti.

c Ex ordinaria] Ad intelligentiã scias, q extraordinariũ iudiciũ dr illud,quod fit corã delegato vnde delegatus dr iudex extraordinari',ex quo patet,q delegat' pt subdelegare, de quo dic vt infra. e.§.6.vel iudiciũ extraordinarium dr.qñ non proceditur ĩ forma iudicij, sed ex officio iudicis pcedit per modũ inquisitionis,vel denunciationis, de quo per tex.innocẽtia gloss 2.& ibi, Ab.in c.qm ɔ, de probatio.& vide Abb. in rubri.de iud. Ille ergò, q haberet potestatẽ procedendi p modũ inquisitionis, posset delegare. Adde,q extraordinariũ remediũ est, quod ob aliquam cãm extra vel vltra cursum solitũ alicui datur, vt restitutio minori læso,vel absenti ex causa iusta.

d Delegatio qb. facienda iure nouo.S. Syn.Tri. lege sess.15.c.x.sess. 13.c.a.de re P.V.

e Viginti annos] cõpletos sm Ab. in ca.cum vicesimum,eo.ti.in 2.no.Et ibi vide plenè de materia. De ætate autem,quæ requiritur ad consequendum beneficium, & dignitatem,ponitur in c. cũ in cunctis,de elect.& vide infra,ætas.

d In c.causam] ibi dicit Abb. q monechis ecclesiæ cathedralis & regularis potest per Papam fieri delegatio.Nam in casu illius c.erat ibi episcopus,& Ab. quia ecclesia cathedralis erat regularis, & hoc ideo quia habent dignitatem Et ibi etiam allegat, q religiosus obtinens prioratum ecclesiæ, potest esse delegatus, Licet Archidia.contra in d.c.statutum.

e In c cum olim] Ibi in primo not.hoc no:.ex illo textus. de fratre prædicatore.

ordinatus sit,& characterẽ habeat,licèt degradat' offm dicere tenetetur,nõ tñ dẽt dicere, Dominus vobiscũ, & similia, quæ ad dignitatem ordinis pertinent.

5 Quis pt restituere degradatũ depositũ?Res. q solus Papa.c.1.& 2.l.di.Sic & pses prouinciæ non potest restituere, quem damnauit. ff.de q.l.1.in fi.

DELECTATIO [a] In cogitatione,vtrũ sit peccatum mortale,vide supra Cogitatio.S.2.

DELEGATVS ẽ is,cui [b] a summo Pontifice, vel ordinario committitur cã quò ad ecclesiasticos. Similiter dico de imperatore,& alijs dominis quò ad sæcularia.

1 Quis pt delegare? Res. q quilibet ordinarius,& qlibet,qui ex ordinaria [c] iurisdictione aliquid potest.

2 Quis pt [d] esse delegat' in ecclesiastico foro?Res.q delegat' Papæ non pt esse quis, nisi sit in dignitate ɔstitut', aut canoni.ecclesiæ cathedralis,vt in c.statutũ [e] de rescri.li.6. & habeat ad minus.20.annos, [e] nisi ex certa scientia Papa causam cõmitteret non existenti in dignitate,vel minori,de offi.del.cũ vicesimũ,& de ele. cum in cunctis,aliorum potest quilibet esse, qui nõ phibetur, verũ est,q causæ spirituales,vt de decimis, de iure patronat',& hmõi. non possunt delegari laicis,sed clericis tantũ,de iudic. decernimus,vide plenè per Abba.

3 Vtrum guardiani ordinis nostri Minorũ, & priores fratrũ mendicantium habeant dignitatẽ?Res.Ge. ĩ c.nullus,de ele. super gl. in ver. prælaturam,tenet q sic.& ideò possunt esse delegati Papæ,facit q no.Pa. in c.causam [f] 1.de iudi. & ĩ c.cũ olim,[g] de ma.& obe. & Car.in Cle.2.[h] de rescr. & ibi gl.Pa. tñ in d.Cle.2. distinguit de priore, q aut habet supra se in monasterio superiorẽ,sicut q ẽ sub abbate,& iste non habet dignitatẽ, sed ille,qui nõ hẽt supra se superiorem in monasterio, habet dignitatem quãuis non sit perpetuus, sufficit,q posset esse.

4 Quid pt [i] delegari?Res. q quædam pertinent ad ordinem episcopalem,vt consecrare,ordinare, & ista delegari non possunt non habenti illum ordinem, alia omnia possunt delegari, nisi prohibeantur a iure,hæc habentur de of. ordinarij. quod sedem,[k] de consecr. eccle.aqua.

h Car. in Clem. 2.] Mihi videtur q Card.ibi nihil dicat,licèt gloss. ibi.in versi.delegatus,possit facere in arg. Car tamen in Clem. 1. de elect. 10.q.dicit super glos.in ver. prælatum, arg.illius glo. q minister fratrũ Minorum,& custos potest dici plat',& obtinuit in quæstione facta,cum opponeretur cuidã pūinciali Prędicatorum, quod non poterat eẽ pcurator per Cle religiosus,de pcu. q fuit pnunciatũ q sic, quia gl. in d.Cle. religiosus, intelligit de nõ plato.Sed iudicio meo tenet Car.in d.Cle.2.de rescri. in 1.oppositione cõtrariũ, scilicet, q guardia. non pñt esse delegati, licèt etiam ret.et ibi nesciui inuenire hanc distinctionẽ Pauli relatam per Cardin. Felin.in d.cap.cum olim, de maior. & obedien.sequitur opinionem istam, & allegat ad hoc multa.

i Delegari causæ quæ prohibeantur,a S. Synodo Tridentin. vide cap.xx.sess.24.de refor. Pet. Vend.

k Quod sedem] Abb.plenè ibi,& gloss.1.quę vult, quòd de iure canonico possunt delegari omnia,quę sunt meri imperij. Et idem tenet gloss.in capi. in archiepiscopatu,de rap. Et in cap.illud 23. quęstio. 3. & ibidem quæstio.8 bis ea.Et est glo.not.in cap.cul. peruenit,in fin.gloss.magnæ.95. distin. quæ dicit, nihil

5 Quid pt delegatus? Res. Ge. in c. psentium. §. testes, de testi. l. 6. & gl. i c. solet,[a] de sen. ex. li. 6. q̃ dicit, q de legata potestas est stricti iuris. & ideo id solũ potest, qđ est ei commissum, & sine quo causa expediri non potest, de of. dele c. 1. & c. prudentia. §. si verò, & ibi Ab. & l. ad legatũ, ff. de procu. & id, pp qđ facilius expediri posset cã, non venit, nisi expsè committatur.

6 Vtrũ delegatus possit subdelegare? Res. q delegatus a principe pt subdelegar̃; no. Inn. i c. pastoralis,[b] de of. dele. & ibi Abb. in 1. no. facit. l. 1.[c] ff. de offi. eius, cui man. est iu. & c. super quæstionũ,[d] & c. fi. e. tit. & hoc verum,[e] nisi qñ certũ ministeriũ ei committitur. limitat Inn. in d. c. fi. de magno[f] ministerio, sicut pdicare crucẽ, dispẽsare cum irregulari, pniam iniungere, absoluere excõicatos, & huiusmodi, vel qñ per rescripti verba comprehenditur, q est electa industria vel fides eius, sicut qñ dr̃, Confidimus de tua industria vel psonaliter[g] exequaris, vel qñ negotiũ non est bene expedibile per aliũ. Fallit in legato[h] sedis apostolicæ, qui ẽt in prædictis põt subdelegare, vt in d. c. fi. patet. Delegatus aũt ab inferiore non põt, nisi sit delegatus ad vniuersitatẽ causarum. ff. de iudi. l. cũ pto r. §. 1. ff. quis & a quo app. l. 1. §. 1.[i] ibi gl. dicit hoc optimè, vel nisi hoc sibi specialiter cõcedatur s̃m Io. An. per c. is cui, de offi. dele. li. 6. vel nisi quando vnũ articulum totius causæ cõmitteret, Cle. 1. de offi. delega.

7 Nũquid poterit subdelegare non existenti in dignitate, vel personatu, neq; canonico ecclesiæ cathedralis? Res. q non,[k] vt cõiter tenetur in d. c. statutum.

8 Quid de snia duorũ, delegatorũ discordantiũ? Res. q depẽdet ex delegãte, vt acceptet quã voluerit.[l] Secus in snia arbitrorũ[m] ex cõpromisso, quia nõ tenet.

nihil habet eps, quod sit meri imperij, quod non sit delegabile præter vsum pallij, quia pallium archiepiscopale non habet alteri concedere, cum sit personale, vt in c. ex tuarum, & in cap. 2. vbi melius probatur, de auto. & vsu pallij.

a In c. solet] Et gloss. 4. Et ibi ẽt Ge. super illa gl.

b C. pastoralis] Intellige de quocunque principe non recognoscẽte superiorem in temporalibus; sequitur Abb. ibi.

c Facit. l. 1.] & ibi Barto. no. in prin. ver. quæro nunquid delegatus principis põt delegare ea, quæ sunt meri imperij, quem articulũ examinat Ab. in c. q sedem, de off. or.

d C. super q̃stionum] In prin. & ibi Ab. in 4. not. & latius sup gl. in ver quicunq;, vbi vult etiã q inferioris delegatus potest subdelegare aliquẽ articulum saltem non iurisdictionalem, quod facit pro limitatione summę hic in 2. membro.

e Hoc verum] De hoc est tex. in c fi. § fi. de of. de leg. vbi habetur q vbi papa committit cuidã officium sine iurisdictione, non potest subdelegari, exẽplum. Mandat papa alicui, vt possit dispensare cum irregularibus, certè non potest alteri subdelegari, quia videtur electa industria personę.

f De magno] Sequitur Ab. ibi, & allegat ad hoc. c. is cui, de offi. dele. li. 6. vbi dicitur, q si papa cõmittit alicui, vt prouideat alicui certæ personæ de beneficio, potest alteri committere vicea suas, quia ex quo est ibi persona expressa, non versatur ibi industria, sed est nudum ministerium. Fallit tñ, qñ nudum ministerium competit iure proprio, vt in materia electionis, quæ potest committi, vt c. quia pp, de elect.

g Personaliter] Hæc latè persequitur Ab. in d. c. fin. in §. is autem, vide ibi: & in fi. dicit se aliàs consuluisse, q Archieps Floren. cui mãdata fuerat a papa cã, & dictum, super quo conscientiam tuam oneramus, q poterat subrogare, præcipuè per illum text.

h In legato] Probatur dictum illud in illo ca. fi. ibi. Salua legatorum sedis apostolicæ autoritate.

i L. 1. §. 1.] Ibi est text. ad literam in fi. cum glo. in ver. per alium.

k Quod non] Ponderandus est casus, Titius delegatus habet potestatem subdelegandi, nunquid requiratur in subdelegando, q habeat conditiones, de quibus in c. statutum, de rescri.

l Voluerit] Ita firmat Ab. in c. fi. de re iu. in 1. col. versi. si verò hãt potestatem delegatam. vbi ait, q tex. ille dicit, q vtraq; pendet ex arbitrio delegãtis. Non. n. tenet alterã approbare, cum nulla sit lata ab hñte prãtem, qa exercitiũ cõpetit delegans p parte, & nõ in solidum. Vñ vnus sine alio nihil agit, vt i c. vno de legatorum, & in c. cãm mrimonij de off. deleg. no. glo. in c prudentiã, eo. ti. Si verò alterã approbet sumet snia illa validitatem ex autoritate delegantis, & non ipsius delegati. Pñt. n. ipsi delegati, si non concordant in princi. totum negocium sufficienter instructũ ad superiorem delegantem remittere, vt in c. per hoc, de hęreti. lib. 6.

m Arbitrorum] Hoc tenet Ab. vbi s̃. Et rõ est, quia nemo illorum hẽt ptãtẽ in solidũ. Et idẽ esset diceñ. in arbitratoribus pari numero discordãribus, tum quia est eadem ratio in hoc casu in arbitris, & arbitratoribus, tum quia tex. d. c. fi. loquitur gñaliter in hñtibus ptãtem ex cõpromisso, & arbitrorũ duo sũt gña. l. si societatẽ § arbitrorũ, ff. pro socio. ergo tex. ille loquens simpliciter, dẽt intelligi in gñali significato, cum non appareat ratio restringendi. l. de precio, ff. de publ & c. si Romanorum 19. di. & c. solitæ, de ma. & obe. Hoc videtur sensisse Bart. in effectu in l. 1. § si plures, ff. de exer. vbi dicit, q litites ortim priuatum autoritate, & vtilitate a litigatoribus habẽt potestatem nõ in solidum, sed pro parte. Allegat in argumentũ. l. parui, alias. l. Pedius, ff. de arbitria. Et idem tenet Bal. in c 1. de intelli. in mari fa vbi plus dicit, q duo arbitratores discordãtes nõ cõpelluntur

eligere

Similiter p̄sidentes loco Papæ i cōsilio gn̄ali, nisi oēs [a], ɔsentiant ī actu gerēdo nihil faciunt, qa vnius cōtradictio inficit totū, no. Pa. in c. non ē, [b] de reg. & in c. pe. de sta. mo. Secus in sententia duorū ordinariorū discordātiū, q̄ tenet ꝓ reo, nisi i causa matrimonij, libertatis, & testamenti & in huiusmodi fauorabilib. quia tūc tenet ꝓ actore, vt in ca vl. d̄ sen. & re iu. intellige, si agit, vt mr̄imoniū & hōi teneāt aliter valeret ꝓ eo q vt valeat agit, vel se d̄ fēdit.

9 Verū qs teneat acceptare subdelegationē [c] in casu, quo sublegare p̄t? Res. Inn. in c. pastoralis, de of. del. ꝙ sic, nisi qn̄ ɔstat, ꝙ delegat⁹ maliciosè se exonerat, vt in tex. p̄fati. c. pastoralis. nam tūc n̄ tenet & si vellet eum coger̄, iusta ē appellatio ei⁹ sec⁹ si non ɔstaret & ē dr̄ia inter delegatū a principe, & ab inferiore, qa delegat⁹ a principe p̄t coger̄ oēs, ēt si n̄ sint sui fori. C. q pro sua iuris. l. vnica. ff. de mune. & ho. l. munerū. §. iudicādi. exceptis aduocatis, [d] q alibi, q̄ i foro suo reciper̄ iudiciū, n̄ pn̄t cogi. C. d̄ aduo. di. iu. l. sancim⁹, in fi. delegat⁹ ab ordinario n̄ p̄t cogere hominē alteri⁹ fori. ff. de iurisd. om. iu. l. vl. ff. de tu. & cu. da. ab his. l. 1. de offi. or. pastoralis, in prin. & in gl. p̄fati, c. pastoralis, d̄ offi. del. in ver. renitentem.

10 Vbi p̄t cognoscere delegatus? Pa. vide s̄. cōmissio.

11 Qn̄ expirat iurisdictio eius? Res. re integra expirat per scientiā mortis delegātis. l. eius q. in prin. & §. nā & si tibi, ff. si cer. pe. de offi. dele. gratū. Itē p mortē illius, contra quem mandat̄, re integra, de rescri. significauit, & multis alijs modis vt i c. qm̄ Ab. d̄ of. del. & ī multis alijs locis q̄ omitto.

12 Qn̄ p̄t absoluere excōicatos a se? Vid̄ supra Absolutio. 1. in prin. & §. 1.

13 Quid si delegatus non vult facere fidē de mādato suo, & ꝓpterea aliqs non vult ei credere cū nō teneatur, vt in c. cū in iure, d̄ of. del. & eū excōicat? Res. s̄m doc. in d. c. ꝙ n̄ tenet, qa delegat⁹ [e] n̄ hēt autoritatē excōicādi, nisi qn̄ eēt sibi rebellis, & cū talis n̄ sit rebellis, ex iurisdictiōis d̄fectu [f] nulla est excōicatio.

DEMENTIA si est perseuerās, excusat a culpa q̄tū ad factū i ipsa commissū. 15. q. 1. aliqs. 32. q. 7. quēadmodū, & ab irregularitate, vt in Cle. vnica de homi.

1 Verū q aliqn̄ fuit d̄mēs possit ꝓmoueri ad ordines vide. s̄. corpe viciatus. §. 6.

DAEMONIACVS an possit ꝓmoueri, vide s̄. Corpore viciatus. §. 8.

1 Qn̄ in dubio possit ꝓbari, an qs sit dæmoniac⁹? Rn̄. ꝙ si p. 30. dies carnib. indifferenter vesci cogatur, & maximè hedinis, q̄ dęmones ꝓuocēt, vt hr̄ in c. 2. 7. q. 2. in text. & in gl. si nullā sentiet læsionem, apparebit, ꝙ non sit dæmoniacus.

DENVNCIATIO q̄druplex, prima euāgelica quia ab euangelio sumpta, Mat. 18 & requirit. 6. [g]

1 Primum, ꝙ sit frater, s. Christianus. 2. q. 3. ad mēsam, licèt infideles posset denunciari, si cōtra legem naturæ, vel ɔtra legē eorū

eligere tertium, quia isti sunt vt quidam proxenetæ, a quorum p̄sonis non receditur. l. si quis arbitratu, ff. de verb. obl & ibi prosequitur Ab. materiam istā, & plures quæstiones annectit circa istam materiam, vide ibi.

a Nisi omnes] Quia istę sunt causę fauorabiles. In alijs autē ordinationibus recurritur ad superiorem exemplum dicit gloss. no. 15. q 3 in ca. licèt, quod si ecclesia est subiecta duob⁹ episcopis, puta quia est posita in limite diœcesum, & non cōueniunt in illam ordinandam, superioris erit officiū in hac parte, vt alternis annis disponant, ar. in l. quotiens ff de vsufru. & facit illa gloss. quod si sint duo domini vni⁹ castri pro indiuiso, & non conueniunt in illius dispositione, quod superior debet prouidere, vt alternis annis habeant regimina. & vide, quod nota Bar. in l Pompo. alias incipit, si vni, ff. de re iu. vbi tractat ample hanc materiam.

b Pa. in c. non ē] Ibi nihil dicit, licèt aliquid tangat in primo no. spectans ad literam. c. pen hic al legati, & ibi Ab. hoc dicit in ver. Item aduerte. & ratio est, quia illi, qui præsident loco papę, habentur loco vnius, alias quod gerit̄ur in vniuersitate, valet, quod agit maior pars secundum eum.

c Subdelegationem] & potest ad hoc compelli nō solum subsistēte iusta causa, vt c. si pro debilitate, de officio deleg. sed etiam si nulla subest causa, puta qa non vult se implicare litigijs, dummodo, &c. vt hic, alias si non posset compellere, iurisdictio sua nullam videretur habere coertionem.

d Exceptis aduocatis] Licèt Host. tenuerit hoc procedere in aduocatis, qui sunt d̄ publico salariati, sed Ab. cōtra qa salarium, quod recipiunt a partib⁹, succedit loco salarij, qd̄ olim dabatur eis d̄ publico. Ita Ab. i d. c. pastoralis, post gl. ibidem & §. iudicādi, facit etiā pro hoc dicto.

e Quia delegat⁹] Ab. ibi circa principiū mouet istā quęstionē in ordinario, quē nolentē parere delegatus qui non vult ostēdere mādatum excōicat, & rn̄det vt hic.

f Iurisdictionis defectu] Quia cū petit sibi fieri fidem de mandato, facit quod sibi a iure permittitur, & cōsequēter rebellis dici non potest.

g Requirit sex] Ab. in c nouit de iud tertio ponit hæc.

In istis

in mortalib offendit, quia Papa hēt iurisdictionē i eos in istis[a] casib. de quo infra Iudæus. S. 127. aliàs non.[b] Secundū, ꝙ præcedat secreta monitio, in qua, vt emendet, vel desistat, obseruād' est.[c] Tertiū, ꝙ peccatū non sit omnino occultum, sed ꝙ possit ꝓbari ꝑ testes, qa si esset oino occultū, nō haberet locū, & sequitur Pa. in c. nouit,[d] de iud. 2. q. 1. si peccauerit. imò si ēt vn' solus testis esset, nō posset denunciari ad pniam imponendā. Quartū, ꝙ si non desistit, vel emendat se ad ei' monitionē, adhibeat testes q sciunt, vel cum quib. possit eum conuincere. Quintum, ꝙ si se non corrigit, dicatur prælato, & denūciet. Sextū, ꝙ ꝓbet se eū bis monuisse,[e] vt infra dicam.

1 Vtrū qlibet teneaē ad supradictā denūciationē? Rñ. doc. canoni in d. c. nouit. & si peccauerit, variè loquuntur. sed videtur mihi dicendum pro concordia, ꝙ si loquamur, put est solū fraterna correctio, sic tene opi. Archi. in d. c. si peccauerit, ꝙ est oibus de præcepto,[f] ſm ꝙ dixi supra correctio fraterna. & ista correctio solū, ꝓcedit ab actu charitatis,[g] & ista ꝓpriè nō diciē denunciatio euāgelica, nec requiruntē supradicta. si verò loquamur de denunciatione ꝓpriè euangelica. & tūc distinguo ſm Inn. i c.[h] nouit, ꝙ aut loquimur de peccato ꝑpetrato, qd' recipit augmentum, vel multiplicationē, seu continuationē mali, & ēt de perpetrando, & sic quilibet, q credit se ēt posse ꝑficere sine graui detriméto, puta qa non oporteret eū desistere a negocijs suis, vel icurrere inimicitiā, vel aliud periculū tenetur de præcepto. 22. q. 5. c. hoc vr. quod verū intelligo, qñ talis est prælatus, ꝑ quem finis huius denūciationis obtineri possit, qui est, vt vel ille emendet. nā si vellet ad aliud procedere prælatus peccatore emēdāte se non ṗt de iure ſm do.[i] in d c. nouit. quia per istā viam non quæritur nisi pœnitentia peccati, vel si corrigi si vult, ad terrorē aliorū excōicetur, & taliter prouideatur, ꝙ cæteri timeant. si verò talis non sit prælat', vel non possit sine graui dāno eā prosequi, sic non tenetur, nisi solū qui ex officio hēt, cui dr. 83. di. error, cui non resistitur, approbaē &c. cū si. si verò loquamur de peccato perpetrato, ꝙ non habet ꝯtinuationē, sic dico, ꝙ solùm tenentur, q habent ex officio.[k] rō, quia hoc procedit ab actu iustitiæ ad instruendū alios per exēplū, qd' qdē ꝑtinet ad superiores. 11. q. 3. ꝓcipuè. & 23. q. 4. duo ista.

2 Vtrū denūciationē euangelicā semper debeat præcedere admonitio, de qua s. dictū est? Res. ꝙ si pc̄m est publicū, nulla requiriē monitio ſm Archi. in d. c. si peccauerit iuxta illud peccāteē corā omnib.[l] argue 45. di. sed illud. si verò peccatum est occultum, & tardatio denūciationis inferret nocumentū proximo tēporale, vel spirituale. puta traditio ciuitatis, hæresis infectio, & huiusmodi, similiter sine monitione denūciabiē, nisi ꝯstet, ꝙ ad ei' monitionē desistet[m] nā quilibet debet corrigi, vt, si ṗt, ei' fama non lędat. Si verò non sit nocumentū ꝓximo nisi ipsi peccanti solū, debet præcedere duplex monitio. Vna per monentē solū, q per iuramentū ipsius debet probari. Alia per monentē, & vno teste, vel duobus & per ipsos ꝓbaē limitat. Ri. in 4 dist. 19. ar.

a In istis] Vt no. Inno. in c. quòd sup his, de voto.
b Aliàs non] Quia nihil ad nos de his, qui foris sunt, Qui sincera. 45. disti. cum si.
c Obsecrād' est] & in hac, quia nō adhibetur testis, poterit probari per iurament. solius denunciātis ſm cōiter doc vt refert Ab. vbi s̄.
d In cap nouit] 1. col. versi. concludo breui. Sed tu sic intellige, ꝙ nō dēt ꝓcedi ad denuncian. prælato pc̄m alteri' vt s. prælatus puniat delinquentē pniam imponendo. & hoc modo correctio fienda a prælato esset actus iustitiæ. sed bene ṗōt denunciari, vt ipse prælatus secretè illū moneat ſm Ab. ibid. Adde tñ, ꝙ facta mōtione secreta debet facere quod sequitur statim in 4. requisito vbi dicit Ab. in d. 3 ꝙ illa monitio poterit probari ꝑ vnū testē, & iuramentū denūciantis, qa agiē de modico præiudicio c. ĩ oi d tes.
e Bis monuisse] & sic seruasse formā in denunciando, ex quo inferē ꝙ vbi ad substantiā alicuius actus exigiē certa forma, fundans se super illo actu, dēt probare formā ꝓcessisse, ad hoc c. primū de re. ecc. non alie. li. 6.
f De præcepto] Et tenet S. Th. 2. 2. q. 33 ar. 2 & Ricar. in 4. di. 19. ar tic. 1. quæstio. 1.
g Charitatis] ſm S. Tho. vbi supra art. 1 & Nicolaū de Ly. sup. Matthæ. 18. c.
h Innoc. in d. c.] Ab. tamen vbi s̄. 10. col. dicit hāc di. fuisse lo. d Li.
i Doc. in d. c.] Elicitur satis per ea quę recitat Abb. ibi. 14. col.
k Ex officio] & ita refert Ab. Inno. & Io And. sic tenere vbi s̄. 10. col. 1. ver. 2. q̄riē
l Corā omnib.] 1. Ti sequiē Th. vbi supra art. 7. Ab. vbi supra 13. col. ver. nūc quæritur, quia tunc non solū peccat in se, sed in alios per malum exēplum, & sic habetur etiā respectus ad alios, nè efficiantur deteriores.
m Desistet] Vel ita firmiter existimaret secūdū Tho. vbi supra.

ar.3.q.1. qui concordat cũ supra dictis, nisi probabiliter crederet non pficere p secretã monitionẽ, sed potius ille irritaretur contra corrigentẽ, & pmonit⁹ subterfugia qreret, vt corrigi non posset, iuxta illud prouer.9. Noli arguere derisorẽ nè oderit te, qa non dẽt tunc monere, aliàs sic.

3 Qui admittũtur ad hãc euangelicã denunciationẽ? Res. ẽm gl. magnã in d.cap. nouit, i ver. corrigere, ꝙ admittũẽ oẽs [a] infames, mulieres, minores, nisi pmaneãt in crimine, [b] similiter ẽt ad testimoniũ. Limitat Inn. in d.c. nouit, si solũ pnia đ crimine qriẽ, vt dẽt fieri i ista, & non aliqđ cpale nec directè, nec incidenter, quia tunc tm̃ legitimi testes admittunẽ ẽm eundem Inno.

4 Verũ sit ordo iuris ẽuãd⁹ i ca? R. ẽm In. i d.c. nouit. ꝙ ñ, ar. c.1. de dolo & ꝯt. [c]

5 Scđa dr̃ canonica. q̃ a canonib. inuenta est, q̃ tñ hẽt ortũ ẽm In. ì l. veteri, & ista ẽ duplex. q̃dã competẽs illi soli, cui interest hr̃e bonũ pla[?]ũ, [d] & sit, vt qs đ bñficio amoueatur, & reqriẽ trina monitio [e] ẽm cõiter doc. & facit gl. 2.q.7. c. qua pp ver. ptinus. Alia est gñalis & publica, & hęc ẽm Inn. ẽt locũ hẽt in criib. ppetratis, si crimina recipiunt augmẽtũ pp multiplicationẽ actuũ, vel pp ꝯtinuationẽ [f] iniuriæ, aliàs ñ nisi solũ đ ppetrãdis & đ hac hr̃ de iurei. c. queadmodũ, [g] i fi. quò verò ad ppetrãda hr̃ đ despon. ĩpu. c. ad dissoluendũ. [h] 22 q.5. hoc vr̃ [i] & non oportet i ista gñali pcedat secreta monitio ẽm glos. in ver. denunciari, in d. ca. ad dissoluendum.

6 Tertia dr̃ iudicialis, & hæc ẽ duplex. q̃dã publica, q̃, s. ꝯpetit ex offõ puro, in qua ñ reqriẽ monitio. sed iudex ex officio suo, & p đnũciationẽ suorũ officialiũ in ea pcedit, & hẽt locũ tm̃ in notorijs, vt i l. ea qdem, C. de acc. & solũ iudex, qui hẽt merũ vel mixtũ iperiũ, tales đnũciatores [k] ꝯstituere pt, vt in l.1.§. qes quoq; ff. de of. prçfe. vr. Quædam priuata, q̃ ꝯpetit lęso p suo iteresse & ista qñq; in foro ciuili & de plano expediẽ, ẽt si non pcessit monitio, vt qñ ille, q pponit, non pt agere, puta qa seru⁹ [l] vel potestati alteri⁹ subdit⁹, Inl. de his q sunt sui, vel alieni iu. §. pe. ff. de of. prçf. vr. l.1.§. qđ aũt. & idẽ dic đ religios [m] ꝯquerentib. de iniustis grauaminib. suorũ prælatorũ. Itẽ de his, quę spectant ad forũ venale, vt iusto precio

a Omnes] non refert per quos, dummodò animas lucrentur, vide de isto.§.latius Abb. vbi supra colũ. 12.ver. sed quæro.

b In crimine] Quia non videretur bono zelo denũciare, qui tñ requiritur ẽm gl. in d. c. si peccauerit.

c C. 1 de dol. & contu.] vbi dicit papa, ꝙ in personis, & negocijs ecclesiasticis rigor iudicialis ñ requiritur.

d Prælatũ] Pone exẽplũ in c. filijs 16.q.7. vbi si hæredes illius, q ecclesiã dotauit, viderint sacerdotẽ male se habere, aut monitiõe cõpescãt, aut si non pñt, debẽt epõ đnunciare. Et si est epũs, qui malè se hẽt, adeatur metropolitanus, si metropolitanus, dicatur regi, & hmõi. Aliud exẽ pl'ũ in c.1. de officio custod. vbi si custos est negligẽs ad facieñ. ea, q̃ sibi præcipiuntur, Archidiaconus dẽt illũ monitione coercere. & si indomit⁹ remanet, epõ denũciarẽ dẽt. Aliud exẽplũ hr̃ in c licẽt Heli, de sim. vbi opti.n⁹ tex.

e Trina monitio] Abb. tñ in c. nouit, vl col. vbi tractat de hac denũciatione, dicit sufficere binã, sicut de iudiciali dixit, nec (inqt) ꝯtriũ iure pbat.

f Cõtinuationẽ] exẽplũ, sicut qñ quis persistit in iniuria rapinę.

g C. quemadmodũ] Hr̃ ibi, ꝙ si vir iurauit vxorẽ p adulterio nõ ĩpetere, vel accusare, & si nõ debeat eã pp religionẽ iurisiurandi accusare ad matrimoniũ dissoluendũ, poterit tamen eandem denunciare ad pœnitentiam peragendam.

h C. ad dissoluẽdũ] Põt denunciari consanguinitas ad impedien. mr̃imoniũ. & sic patet, ꝙ ista denunciatio fit, qñ agitur de mr̃imonio impediendo, vel etiã dissoluendo. c. præterea, de spõs. & ca. cum inhibitio, de clan. despõ. & hanc iudex ex officio prosequitur, si denuncians eam prosequi desistat. c. cũ in tua, de spon. ẽm Io An in d.c. nouit, & ibi Ab. refert.

i Hoc vr̃] Ibi. S. Aug. dicit, ꝙ si qs videt aliquẽ velle peierare, põt denũciare illi, q p deste põt. Quare aũt qs teneatur? dicit Ab. ẽm intẽtionẽ Inno. & d. Ant. Quod quilibet põt denũciare si vult, si videt pficere suã denũciationẽ, dicẽ. sic loqtur d. ca hoc vr̃, puta qa incurreret inimicitias vel alia pericula vel oporteret dimittere sua negotia vñ, & si sit bonũ facere talẽ denũciationẽ, non tñ quis artatur, nec astringitur sicut nec ad alia opera pia.

k Denunciatores] nã constituũtur aliqui statiornarij a iudicib⁹, qui referant ea, q̃ agũtur in ciuitate, vt possit puideri ad hoc. Ad de. 4.q.1. in §. Aliqñ in tex. & i gl. vbi ponit tex. d. l. ea qdẽ. & vide. 35.q.6.c. epũs i synodo, & ff. de cu. reo. l diuus. vnũ tñ nouũ inductũ ẽ hodie p extrauagãtẽ, Ad reprimẽdũ vt in crie læ sæ maiestatis possit procedi p denunciationẽ factam a quocũq;. & dicit ibi Bart. ꝙ iste denunciator hẽt vim cuiusdam mãdatoris, seu accusatoris, vnde desistens incĩdit in Turpil. l.1.§. incipit, ff. ad Turpi.

l Seruus] Vt quia seruus conqueritur de domino, filius de patre. & vide quod scripsi infra loc. §. 3.

m Religiosis] Idem de monachis, & conuersis. & facit, quod no. Inn. in c insinuante, qui cle vel mona. per Io. An. in c. cum singula, de præb. in 6. & eo. lib. de officio ordi. in c. præsenti.

Vendatur]

vendatur. [a] Idē de rusticis oppressis. [b] In foro aūt canonico requirit̄ triplex monitio ſm Hostien.& cōiter doc.ī d.c.nouit. ſed Pa.ibi dē tenet ſufficer̄ binā,ſicut in euāgelica. [c] & hoc credo verū, ꝙ dēt ꝓceder̄ monitio, niſi timor ipediret [d] eā. & licēt iudex eccleſiaſtic⁹ idiſtiētē admittat d̄nūciationē euāgelicā, nō tamen iſtam,niſi qñ crimē ē eccleſiaſticum de ſui natura,vel rōne pacis,vel iuramēti,vt crimē notoriū non audit̄ in foro ſęculari, vel qñ ē miſerabi'is pſona, q̄ eā ꝓponit. Itē qñ pp potentiam ſe nō pōt iuuare in foro ſęculari, qa eius dn̄s,vel tyranus.& hæc differt ab euangelica. Primò qa non admittit̄ niſi ille,cui⁹ intereſt.Itē ille,cuius intereſt,nō repellit̄ ꝑtex tu criminis. Itē in iſta nō recipiunt̄ niſi legitimi teſtes. Itē in iſta nō ſolū reqrit̄ vt corrigat̄ pc̄tm̄, vt ī illa,ſed etiā vt res reſtituatur,& læſus ſeruetur īdemnis. Itē ī iſta ꝓcedit̄ iudicial'r. vnde dādā ē in ſcriptis,ſiēda litis cōteſtatio,& ſnīa ī ſcriptis ferenda,non ī illa,licēt iſta expediat̄ de plano. iō dr̄ iudicialis,quia ī iudicio fit,& iudicial'r ꝓcedit̄,licēt non vſquequaq;. In illa verò nō & de hoc vide Pa.ind.c.nouit,diffuſè in pe. & vlt.col.

7 Qūo formabitur libell⁹, ſeu denunciatio ī iſta iudicial℞ ſm Ino.ī d.c.nouit [e] ſic. dn̄e Iudex talis tenet librū meū ꝯ cōlciā, & ī periculū aīæ ſuæ, cū ad me ꝑtineat.Ideò peto offm̄ veſtrū, vt cogatis eum ad pœnitentiam, & reſtitutionē.

8 Quarta dicit̄ regularis, qa ſm diuerſas religiones, & religioſorum cōſtitutiones expedit̄; & ꝓcedit̄ ſimiliter de plano, & non pōt appellari ſm Io.An.facit.c. reprehēſibilis,de app.& ad iſtas vltimas nemo obligat̄ niſi qñ à ſuo ꝑlato cogitur, vt infra patebit.

9 Vtrum teneatur quis denunciare alicui eius peccatum, qd̄ ipſe,qui commiſit, ignorat. Vide.ſ. Correctio.2.§.6.

10 Vtrum prælato ꝓcipiēti denunciandum pc̄tm̄ alterius teneatur ſubdit⁹ obedir̄, niſi ſeruata forma euāgel ca? ℞.ſi pc̄tm̄ ē publicū vel in nocumentum ꝓximi fiendū,dic ꝙ ſic, vt ſ.patet ī prin.idem dic,qñ nō ſperatur correctio,licēt nō ſit in nocumētum, vt ſ. dictū eſt.§ 1.ſi verò pc̄tm̄ non eſt ad nocendū proximo,& occultū,& ſperat̄ correctio,ſi ſecretè corrigat̄, vt cōiter dēt præſumi, niſi ſint ſigna ꝓbabilia in ꝯtrarium,tunc dico ſm Ri.vbi [f] ſ.ꝙ publicam denunciationē dēt præcedere ſecreta monitio ex ꝓcepto diuino, ꝯ qd̄ prælatus nō pōt præcipere,nec ſubditus obedire, & ſi frater ſe corrigit,debeo deſiſtere à publica denunciatione.& ſic intellige.2.q. 1. ſi peccauerit.2.q.7.accuſatio. Nam ex ꝓcepto Dei teneor,ſi poſſum ſine detrimento boni ſpūalis illius,quem corrigo,famam ipſius non lędere,qa præciſior,quā tpalia,& valet ad bona tpalia,vt de teſti.c.teſtimoniū, [g] de exceſ. præla.inter dilectos. Item ad bona ſpiritualia,qa multi timore infamiæ à pc̄tō retrahuntur,qui qñ ſe infamatos conſiderant,ſine fræno peccant. vnde glo.ſuper illud Mat.18.vade & corripe eum &c.dicit nè publicè correct⁹ verecūdiā perdat,qua perdita in pc̄tō remaneat. [h] ſecretam autē denunciationem nō ē neceſſe ꝓcedat monitio.& iō ſiue ſecretè monuerim,ſiue nō, ſiue ſecretè correxerit ſe ad meā monitionem,

a Vendant] Et de hoc hr̄ i c.1 d' emp.& ven. Et i l.1.§ cura carnis ff.de officio præfec.vr.

b Oppreſſis] vi ff. de officio procō. l. nec quicquā.

c Euangelica] Hoc dicit Abb. i prin.pen.cap.

d Impediret] Hoc.D.Ant.vere fert ibi Abb.16. col.

e In d c.nouit] Ibi Abb 16.col. ver.qro,qūo format libellū ī ter minis illius c.Serenisſ. Rex Angliç, domine iudex Sereniſſ.Rex Fräciæ tenet comitatū Pictauię ſem in periculū aīæ ſuæ, vel ꝯ cōſciam ſuā, cū ad me pertineat, iō peto officiū veſtrum.vt cogat's eum ad pęnitentiam,vt hic.

f Ri.vbi]ſ.ſ.ī 4. d.19.ar.3. q. 1.in corpore.

g In c.teſtimonium]dr̄, ꝙ infamia comitat̄ infamē vbique locorū,vt colligit ibi Ab. Et ſemel malus,licēt emēdetur, adhuc remanet aliqua ſcītilla ſuſpitiōis.ī c.iterdilectos,dr̄ ꝙ infamib⁹ porrç dignitatis nō patent.

h Remaneat] Hoc tenet ēt.S. Tho.2. 2. qō.33. ar.7.ī rñ.ad vlt. vbi dicit, ꝙ plato nō ē obedien. ꝯ pceptum dn̄i. Act. 5. obedire oportet magis Deo &c. Et ideo qñ ꝑlatus ꝓcipit vt ſibi dicat, qd̄ qs ſciuerit corrigendū,intelligē-

dū eſt ꝑceptū ſ. nè ſ Iuo ſ. ordie correctionit fraternæ, ſiue ꝑcepū fiar cōiter ad oēs, ſiue ſpecialiter ad aliquem. Sed ſi ꝑlatus ꝓcipet expſſe ꝯ ordinē ſcē in ſtituiū, & ipſe ꝑ cipiēs pecaret,& ei obediēs,quaſi ꝯ ꝓceptū dn̄i agēs, vñ nō eēt ei obedien.qa ꝑlatus nō eſt iudex iudiciorum occultorū, ſed ſol⁹ Deus. vnde non licēt ꝑlātē ꝓcipi di aliqd ſup occultis,niſi inqtū ꝑ aliqua indicia manifeſtent,puta ꝑ infamiā,vel aliquas ſuſpitiones. i qbus caſibus ꝑt prelatus ꝓcipe eodē mō, ſicut & iudex ſecular.s.vel eccleſiaſticus pōt exigere iuramentū de veritate d'cēda.hæc illę.

a S.Th.2.2.] Est in responsione ad quartum, vbi dicit, q proclamationes, q fiūt i q busdā leuib. q̄ ſa mæ nō derogāt. vñ ſunt quaſi q̄dā commemorationes potius ob litarū culparū. q̄ accuſatiões, vel denūciationes ſi eſſent tñ talia, ꝙ qbus frater infa maretᷓ, ꝯ pceptū dñi ageret, q p hunc mo lū pcm fratris publicaret. hæc ille.
b Nec ob.] Iſtud argumētū venit ꝯ id, qđ dictū eſt in prin. vbi hr, q i pcō occulto ſecreta dēt eē monitio &c. Nā ſi primò ſm argumentū debemus dicere plato; ergo nō eſt neceſſaria monitio, neque teſtiū inductio, ſed reſpondet, vt hic.
c Ex parte tua] Nā ibi hr, q il le q iurauit facere reſidentiā, nō venit cōtra iurm, ſi ſe abſentat p eccle negotijs. Et vide ibi forte oppoſitionē, q̄ facit Ab. de c. ad nrām, de iureiu. vbi hr, q iurm dēt in formaſpe cifica ſeruari.
d Capitulis] ſed optimè hr in ca. quēadmodum, in fin. de iureiu.
e Vt qlibet] Ad de, q̄ ſcripta ſunt ꝯ. excōicatio. 3. §. vlt. & q̄ ſcripſi pcā tex ꝯ furtū §. 27 & vide ꝯ. inquiſitio. §. 11. & ſupra celare.

nē, ſiue nō, teneᷓ ſecretè denūciare plato pcipiēti, qa valet ad pcauenda pcā recidiui, nec eſt infame fratris piudiciū, ſi talis eſt platus, qualis eē dēt. rō eſt, qa qlibet teneᷓ obedire ſuo plato in his, q̄ ptinēt ad eorū offm, & nō ſunt ꝯtra deū, vel aīam. ſed ſic obedirᷓ nō ē ꝯtra deū, imo ſm deū, & intētionē euāgelicā, i qua nō ſolū dñs intēdit pctōrē corrigere, ſed ēt correcto ꝗ recidiuo pcauere, qa non eſt opus valētib᷒, Mat. 9. & ſic platos medicos voluit eē. Eſt ēt de his, q̄ ptinēt ad officiū platorū Vñ Ber. lib. de diſpēſatione, & pcepto. c. 5. dicit regularis pfeſſio, q̄ ſe minor ſpōte ſubdidit maiori, æquè all. gat, & cōis eq dē pacti reor vtrūq; neceſſitate teneri, vnū fidelis curæ, alterū fidelis obediētiæ. Cura āt nō eſt tm̄ ad curādū, ſed ēt ad pleruādum a pctō, qđ fieri non pt, niſi pctōr correct᷒. i quo ē pnitas ꝗrelicta, cognoſcaᷓ. nec pt cognoſci, niſi p te, q ſol᷒ noſti. ergo teneris dicerᷓ ad bonū fris tui. Vñ v dem᷒, q ſemel lapſus i pcm̄ carnis, facili᷒ relabiᷓ imo vix retineᷓ. hui᷒ ſnīæ ē Au. ſup leui. 5. & c. 22. q. 5. hoc vr. Itē Gual. in ſum. Guil. ꝗ Mara. & cōiter oēs doc. ordinis nr̄i, & S.Th in quol. ſi tñ p ſigna valde probabilia, & p ſumptiones quaſi violentas crederetᷓ q platus ex illa denūciatione fratrē infamare vellet, tūc crimen occultū fratris tā veraciter correcti ſibi denūciari n̄ dēt & hęc, q̄ de denūciatione publica dixi, vera ſunt ſm S.Th. 2. 2 a q. 33. ar. 7. in grauib. peccatis, nō in leuib. q̄ famæ nō de

rogant. Nec ob. b his dictū Aug. in regula, q dicit, q pctm̄ fratris prius dēt oſtēdi pręposito, q̄ teſtib. qa vt dicit Ri. vbi s̄. q. 2. ibi loquitur ſm q ppoſitus eſt ſingularis perſona, q̄ pt & dēt pdeſſe magis, q̄ quilibet, ſed oſtēdere prȩlato tanq̄ eccleſiæ. i. ſicut in loco iudicis reſidenti, debet ſequi teſtium inductionem, vt dictū eſt in prin. huius. c. ſilr exponit Tho. vbi s̄. q. 8. ad vltimum.

11 Quid de eo, q iurauit denūciare oē crimē, qđ ſciuerit? Rꝫ. q tale iurm̄ dēt interptari, vt denunciet mō debito. facit. c. ex pte tua c de cle. nō reſi. cū ſi. & iō, ſi loqmur de ꝗnūciatiōe publica, ſic n̄ pt niſi primò monuerit peccantē, ſcđō q poſſit pbare eius dictū. Tertiò, q monuerit eū pn̄te vno, vel duob. p quos poſſit pbare monitionem, & quartò q noluerit ſe ꝯuertere, qa iſtis deficiētib. ſi reuelaret, faceret ꝯtra ius diuinū, & ſic peccaret mortaliter, vt no. The. & Cano. maximè i d. c. ſi peccauerit. Qđ limitaverū de oī pctō occulto, qđ n̄ hēᷓ nocere pximo, vt dictū eſt ſupra. ſi verò loquamur de denūciatiōe ſecreta fiēda plato, tūc dic, q teneᷓ ſiue pbare poſſit, ſiue nō, ſiue monuerit indiſtinctè, ſi mō plat᷒ ſit qualis eſſe dēt aliās n̄, vtpura q crudelis, qa beſtialis vel diffamator, & hmōi, qa in tali n̄ dēt. niſi vt pr᷒ pr orādo, monēdo charitatiuè iduc ēdo frem ad corrigēdū, vt ſi n̄ pt, dimittat eū Deo, & aptè pbaᷓ in d. c. ſi peccauerit.

12 Quid ſi iurauit, vel pmiſit non denunciare? Rn̄. q ſi intēdebat, qn̄ promiſit, vel iurauit, q ēt ad præceptum ſuperioris, vel ēt ſine præcepto ſuperioris in pctō committendo non reuelare, mortaliter peccauit p mittendo, & tenetur non ob. iurō & pmiſſione denūciare in caſu, in quo denūciatio cadit ſub pcepto. In alijs āt caſib. in qb. eſt de ꝯſilio, non teneᷓ, ſed bn̄ pt denunciare non obſtante tali iuramento, vel pmiſſione ſine pctō ſm no. 22 q. 4. i multis capi. d

13 Vtrū epo, vel alio ſupiore pcipiēte, vt qlibet, e q ſcit, qs fecerit tale furtū, teneaᷓ reuelare ſub excōicatione latæ ſnīę ſit reuelandū, quicquid aliqs ſcit? Reſ. vt colligo ex ſupra dictis, & p ea q̄ dicā ꝯ. Inquiſitio. §. 1. q aut eps hēt infamatū aliquē de aliquo, & qa n̄ plenè pbaᷓ, admonet, vt qui ſcit, dicat, tunc indiſtinctè teneᷓ deponere qcqd ſcit, licēt n̄ pceſſerit monit.o. & licēt

a Quod ibi notat] Vbi habetur, quòd quando testimonium est necessarium, quia aliter non potest probari factum, iudex potest a prin. cogere fulminendo sententiã, excõicationis ipsos testes ad testificãdum licèt aliàs debeat praecedere monitio, & inductio, vt ibi per Abb.

b Et per hoc infert Io. de Pla.] Quod licèt Ber. sequens glo. in l. vtrum, ff. de pari. in fin. dicat, ꝙ scientes ciuitatis perditionẽ, & nõ reuelãtes puniũtur, Idem Barto. in l. 1. §. occisorũ ff. ad Silanianũ. Tamen Ioan. de Ana. in ru. de his qui propri. fi. occi. in vl. col. dicit ꝙ licèt opi. Bart. fecerit multos in Italia decapitare, tñ cõtra assessores sequentes & obseruentes opi. Bart. exclemat Bald in quodam consil. incip. in dei nomine, quẽquam multũ elegãter.

c Depositũ] Comendare idem est, quod deponere, vt l. commendare, ff. de ver. si. quae sic ad literã dicit, & facit l. Lucius, prima in prin. in ver. commendasti, ff. e. Et hoc est verum in reb. secus in hominib. quia commendere accipitur ꝓ laudare. l. si verò non redi. §. cũ qdem, ff. mãdati. & dicit Hos. in sũme huius ti. in prin. ꝙ depositũ dr̃ inter clericos. i. doctos, cõmendatũ verò dr̃ inter vulgares & iõ ca. 1. extra eo. alludit vulgaribus in ver. non ecclesia cõmendatã &c. Adde etiã, ꝙ ille ꝓpositio, de, augetur d. l. 1. ff. e. in prin. Hoc est dicere pono hoc est cu stodiem gẽt a me non abdico, sed cum dico, depono, quasi di co deorsum a me pono & separo. & totum alij committo. & ista faciũt ed qõ. Quidem mercator scripsit in libro suo, Confiteor me d bitorem celsis in centũ & nulla causa inuenitur scripta, nunqd ꝓsumatur depositũ? Io. An. in additionib. ad specu. in rub. eo. ti. di cit ꝙ non, adeo, quòd fideiussor depositorũ non teneretur ad illud. l. cũ indebito, §. fi. ff. de ꝓb. l. nuda ratio, ff. de donati. Quod tamen dicit esse verũ, nisi ex pręcedẽtib. praesumi põsset ex cã dpositi cõmendata, l. si quis ex argẽ. rerijs. §. initium ff. de eden. Adde tex. in l. 1. ff. eo. i prin. in versic. ve ostẽdat fidei ei cõmissum, qđ ad custodiã rei pertinet, vñ tunc dr̃ depositũ, quãdo datũ est in custodiã, ergo seqtur, ꝙ est prabenda ille custodie & ꝑ consequens non dicitur depositũ in casu nostro. & ita dicit le cõsuluisse Barb. in ru. extra eo. in q fa. cti, quae Luca accidit.

non possit ꝓbare, qa tũc ñ venit, vt denũciet, sed vt testificet de eo ꝙ scit, facit. c. 1. de test. cog. & qđ ibi no.[a] Fallit hoc in parentib. & filijs, q nec ẽt volentes ad testimoniũ aduersus se inuicẽ admittuntur, tex. est in l. parentes, C. de testi. & 4. q. 3. §. itẽ parẽtes, est illa. l. parẽtes, & intelligitur solùm de ascendentibus & de descendentib. non collaterali bus ẽm gl. in d. §. item. Nec ẽt debẽt compelli vxor contra virũ nec socer aduersus generũ, priuignũ, sobrinũ, sobrinã, & ex sobrinis natũ & eos q in propriori gradu sunt, vt 4. q. 3. §. itẽ l. Iul. ponit in l. lege Iul. pu. iudiciorũ publicorũ. ff. de test. vbi dicit gl. sobrini, & sobrinae sunt, qui ex foeminis, puta consobrinis descenduut, sicut consobrini quasi consororini, vt Inst. t. de gra. §. 4. & 6. Hoc limito, qñ proceditur criminaliter, secus, si ciuiliter, vt infra familia. §. 7. Si autem non extat infamia contra aliquẽ sed in generali inquirit, qs fecerit tale quid, vt fit cõiter, sic tenet talẽ admonere ẽm ordinẽ euãgelicũ, vt ꝓuideat & emendet, qđ fecit, & satisfaciat epõ ꝓcipiẽti, aliàs, si noluerit, tũc si pt probare teneẽ reuelare, aliter erit excõicat᷑, sed si ꝓbare non posset, non teneẽ. Ita tenet gl. in c. sacerdos, de poe. di. 6. & 6. q. 1. ca. si oia, & q. 2. placuit, & d. c. si peccauerit. 2. q. 7. plerũque, in prin. facit c. si sacerdos, de offic. or. & ratio est, quia tũc requiritur vt denũciator non vt testis. quod not. quia saepe venit in practica. & per hoc infert Ioa. de Pla.[b] Insti. de pub. iud. ꝙ puniẽs illum, qui scit aliquem commisisse crimen laesę maiestatis, quia non denũciauit, cum probare non posset, ꝙ tenetur ei ad omne damnũ. Et idẽ tenet Bald. in quodã consilio, quod incipit, Quãquam allegata sint multa, vnde, quando dicitur, qui scit, intelligitur de sciẽtia probabili. l. qui accusare. C. de eden. facit. l. nostris, C. de calum. si tamen esset talis praelatus, qui secretè prouidere vellet, deberet sibi secretè tanquam patri dicere. 22. q. 5. c. hoc videtur, sed cum communiter requirant, vt procedant iudicialiter, non tenetur, nisi de eo, quod probare põt, & ẽm hoc limita, quod infra dicam, furtũ §. 41. & Vide qđ dicã infra familia. §. 8

DEPOSITVM[c] est, qđ custodiendũ alicui datũ[d] ẽ, vt ff. dpo. l. 1. in prin.

1 In quib. cõsistit depositũ? Res. gl. in c. bona fides, e. ti. ꝙ in reb. mobilib. & se mouentib᷒, nisi fortè vbi a pluribus res, quę est in cõtrouersia pro sequestro[e] depo

d Detũ] i. traditũ, quia proprietas, & possessio penes depõnẽtẽ remanet. Deponere ẽt est quasi deor ũ e se ponere, & separare, & per hoc videtur totaliter alij cõmitti.

e Pro sequestro] glo. prime. in c. exanimete, dicit, quòd sequestr appellatur ille, apud quẽ res in litigio deducta cõiter a litigatoribus deponitur, & huiusmodi depositio non potest fieri nisi e pluribus, quamuis aliàs & vnus, & plures deponere possint, d. l. licèt, haec gloss. in quantum exigit, quòd res sit in iudicium deducta,

nitur, vt in c examinata, đ iu. & i l.licèt, [a] ff. đpo.1.rñ.

2 Vtrum dominiũ, & posſeſſio transferatur in đpoſitariũ? Reſ. ꝙ non, ſed remanet apud deponentẽ. [b] d.l.licet.§ 1.

3 De qua culpa tenetur depoſitarius? Reſ. ꝙ regulariter nõ tenetur niſi de dolo, & lata culpa, [c] quia cõmuniter fit gratia deponẽtis tantùm, vt patet in d.c. bona fides, & d. l. 1. §. vlti. ſed in duobus caſibus tenetur etiam de leui. Primus, ſi mercedem accipit ꝓ cuſtodia. [d] d.l.1.§. ſi quis ſeruum, & d.c.bona fides. Secundus, ſi conuenit, vt teneretur. d.l.1.§. ſi cõueniatur vbi dr̃, contractus ex ꝯuentione legem accipiunt dummodò non conueniat vt non teneatur de dolo, quia hæc conuentio eſt cõtra bonos mores, & contra bonam fidem, & iõ non eſt ſequenda. d.§. ſi ꝯueniat. & trib. caſib. tenet̃ de leuiſſima. Primus, ſi cauſa depoſitarij [e] apud eũ ſit res depoſita. Secundus, ſi depoſito ſe obtulit, [f] intellige, quando diligentiſſimum excludit. Tertius ſi conuenit, vt in d.l. 1. §. ſæpe euenit. de caſu fortuito non tenetur, niſi fuerit in mora reſtituẽdi, vel ex pacto conuenerit d.c.bona fi.

4 Vtrum eccleſia teneatur pro depoſito facto, prælato eccleſiæ, ſi perijt? Reſ. ꝙ non, vt patet in ca. 1. de depo. niſi ſit verſum in vtilitatem eccleſiæ, vt ibidẽ, ſecus, ſi factum fuiſſet prælato cum conſenſu [g] capituli, & alijs ſolennitatib⁹, quæ requiruntur, vt obligetur eccleſia, quia eſt factum eccleſiæ depoſitum, tũc, & ſic tenet̃ [h] aliqui tñ tenent, ꝙ ſi depoſitũ ſit factũ ad ſacriſtam [i] deputatũ ad cuſtodiam vaſorum, & depoſitorum a prælato, & toto capitulo eccleſia tenetur, vt in gl. in c. 1. e. ti. ſimiliter quãdo prælatus eſt ꝯſuetus bene adminiſtrar̃, & gubernar̃ bona eccleſię. præſumetur in vtilitatẽ eccleſiæ conuertiſſe, ita dicit Archidia. in capit. hoc ius 10 q. 2. & Bartol. in l. ciuitas, ff. ſi cer. pe. & latius p

…cta, vt procedat ſequeſtrum, dicit. d. Ant. hoc non eſſe neceſſarium, ſufficit enim ſuper eius iure poſſe diſceptari, licèt adhuc res non ſit in iudicium deducta. Sed tu conſidera, ꝙ gl. non dicit in iudicium, ſed in litigium, quod poteſt intelligi de litigio extraiudiciali, vt quia forte altercantes ſuper aliqua re cõuenit facere ſequeſtrum & poſt ea in iudicio litigare. licet in neceſſaria ſeqſtratione nõ eſt op⁹ ꝙ res ſit in iudiciũ deducta, vnđ ſi iudex videat partes concurrere ad aliquam rẽ & timeat, nè conuolent ad arma. debet ante omnia ſequeſt. ſi facere, ar. l æquiſſimũ, ff. de vſufru. vt no. Io. de Lig. in Cle. vna de ſe. poſ. & fru inquã cum etiam gl. & autor noſter exigit, quòd fiat a plurib⁹. hoc ꝓcedit in ſequeſtratione volũtaria, ſ. quæ fit partiũ voluntate, ſecus in neceſſaria, q́ fit voluntate iudicis. Ad hoc ca. olim, & c. 1. đ ſe. poſ. & fru. & cle. 1 e tit. ſequeſter. autem dicitur, apud quẽ plures eandem rem, de qua cõtrouerſia eſt, depoſuerunt dictus ab eo, ꝙ occurrẽti vł qua ſi ſequẽti eos, q contendunt, committitur. hæc tex. ad literam in l. ſequeſter, ff de verb. ſig.

a L.licet] hæc ſunt verba tex. licèt deponere tã plures, quàm vnus poſſint: attamen apud ſequeſtrũ nõ niſi plures deponere poſſunt. nam tunc id fit, cũ aliqua res in iudicium deducitur. itaque hoc caſu inſolidum vnuſquiſque videtur depoſuiſſe, quod aliter eſt, cum omnem rem plures deponunt, quia tũc quilibet pro parte dicitur depoſuiſſe. Ex hoc colligo tres differentias inter depoſitum, & ſequeſtrũ. Nam ſequeſtrum fit de re, quæ eſt in controuerſia, ſecundo a pluribus, tertio quia inſolidum vnuſquiſque. quæ tria non inueniũtur in depoſito, vt patet intuenti. nota. ibi Pau de Caſt. hoc.

b Apud deponentem] Vnde colligitur alia differẽtia inter depoſitum, & ſequeſtrũ, quia apud ſequeſtrũ videtur eſſe poſſeſſio, de quo dic, vt p Bart. ibi.

c Lata culpa] Quæ æquiparatur dolo. l. magna negligentia, ff. de verb. ſig.

d Pro cuſtodia] Nam tunc agitur locati, vel conducti, & ratio eſt quare tenet̃ de leui culpa, quia cõtractus fit gr̃a vtrinſq;. l. cõtractus, ff de re. iu. vide ſupra, commodatum. § 11.

e Depoſitarij] Pone exemplum i l. ſi qs nec cãu, ff. ſi cert. pe. vbi ego volẽs emere poſſeſſionẽ, peto a te mutuo. 10. & tu cũ non habeas pecuniã, & tũc ſit neceſſe ire Romam, des palliũ, vt vẽdã, & ex illo accipiã 10. ſi pallium perijt, ego teneor de leuiſſima.

f Se obtulit] Iſto.n. caſu vr̃ fuiſſe factũ depoſitũ gr̃a recipiẽtis tãtũ; ad hoc. d l. ſi qs, ff. ſi cer. pe. licèt quidã voluerũt venire & caſum fortuitũ, vt ſentit glo. in l. 1. §. ſæpe, ff. eo. per prædictã. l. ſi qs. Sed cõmuniter tenetur oppoſitũ, vt ſentit glo. a. in d. c. bonafides, & lati⁹ Bar. in l. quod Nerua, ff. eo.

g Conſenſu capituli] ſentit gl. in d.c. 1. & Io. An. quòd ſi depoſitum ſit factũ apud cuſtodem vaſorum in præſentia capituli, ꝙ tunc videatur factum eccleſiæ, ꝙ obligetur. ſed hoc non placet Inno. niſi eccleſia aliquod lucrum haberet. l. licet. §. ſi filius, ff. de pecu. Et hoc etiam placet Pa. qui dicit, ꝙ quando eccleſia recipit depoſitũ gratia deponentis tantũ, non occurrit ſibi ratio, quare magis eccleſia obligetur, quàm cæteri.

h Et ſic tenetur] Hoc tamen limita ſm Inno. quod eccleſia teneatur, inquantum ad eam aliquid peruenerit de lucro, aliàs ſecus. & ratio eſt, quia tunc videtur initum depoſitum gratia vtrinſque. Et pro dicto Inno. facit. l. licet. § filius, ff. de pecu. & vide Pa. in d.c. bonafides.

i Apud ſacriſtam] Ioan. An. diſtinguit de ſacriſta,

quia tunc ecclesia non tenetur. Et de deputato ad custodiam depositorum quod tunc ecclesia teneatur, nec est necessaria pręsentia capituli, quia satis est, quod semel deputauerit eum ad tale officium.

Bal. in aut. hoc ius, C. de sa. sanct. eccl.

5 Sed quis probabit versum in vtilitatem ecclesiæ? Res. quod ille, qui dicit. l. ei q, ff. de proba secundùm Inn. in d. cap. 1. & dicit speciale hoc i depòsito, & in mutuo vt d. auten. hoc ius, & §. is creditor. 10. q. 2. sed in deposito non credo ego verũ nisi quando pro eius satisfactione opo teret vendere res immobiles [a] ecclesiæ, sed quando potest satisf fieri de fructibus, nõ oportet probare versum in vtilitatem ecclesiæ, vt in dict. §. is creditor. Similiter nec in alijs contractibus, excepto mutuo, [b] vide opin. diuersas [c] in c. quòd quibusdam, de fideiul.

a Immobiles] Vel etiam res prætiosas ecclesię, & ratio est, quia quã do satisfacit, de fructib. sibi præiudicat, & nõ ecclesiæ, eo quia de ipsis hẽt viuere.

b Excepto mutuo] Quia nõ repetitur iure cautũ in alijs secundùm Inn. si ergo emerem ab ecclesia, vel vẽderem ei vel cõmodatũ concedo, potero agere contra ecclesiam, licèt nõ probem versum in vtilitatem ipsius. & est not. dictũ, & quotidie allegatur, ratio autem specialitatis in mutuo est, quia sunt promptiores ad recipiendũ mutuũ, & fœneratores ad mutuandum vnde, si indifferẽter teneretur ecclesia, tunc de facili bona ecclesiæ alienarentur. fuit ergo meritò his casibus obuiatum. Et idem est dicendum in ciuitate, vt l. ciuitas, ff. si certum, peta. Hoc tamen dictum eleganstissimè restringit idem Innocent. scilicet quod etiam in mutuo non sit necesse probare versum in vtilitatem ecclesiæ, nisi quando pro satisfactione oportet peruenire ad distractionem rerum immobilium, quasi secus, si posset de fructibus satisfacere. dict. § is creditor. Et ratio est, nam prælatus habet liberam administrationem fructuum, vt in capitulo cum nobis, de elect. & in c. is cui, eod titu lib. 6. vnde quemadmodum potest fructus distrahere de nouo contrahendo, ita debet posse pro contractibus iustis distrahere.

c Opiniones diuersas] in conscientia non stabitur veritati. & in locis præallegatis videbis, quid in ciuitate, collegijs, vniuersitatibus, & pupillis, maximè in l. ciuitas, ff. si cer. pe.

d Saluas suas] simile est in tutore, qui dicit se non fœnerasse pecuniam pupilli, quia nõ inuenit idonea nomina, cum arguatur, quod eo tempore propriam pecuniam bene collocauit, nam præsupponitur contra eum secundum Anch in dicto capitul. bonafides. Et ibi Hostien. limitat, nisi probetur, quod superueniente incendio, vel alio fortuito casu non potuit vtraque res saluare, quia solùm saluauit suas, non videtur sibi imputandum, quia prima charitas incipit a seipso. l. præses, C. de seruitut. & aqua. Et Esopus, Res tua te reperit Argum, res altera cæcum, quod tamen vult Barba. in d. capit. bonafides, quando res meę erant pręciosiores, vel passurus eram graue dãnum, secus, si meæ erant viliores, ad hoc quod not. Bar. in l. si vt certo, §. nunc videndum, ff. commo. facit. l. si longius, ff. de iudic. & l. si quis in graui §. si cũ, & l. omnes ff ad Sila. ex his no quod plus debem[us] diliger[e] res alienas quam nostras, quòd patet ex eo, quia poti[us] debemus saluare alienas. cõtra illud facit. l. charitas Item l. hæredes. §. non tantum ff. famil. herci. vbi sufficit alienis reb. tãtam adhibere diligentiam, sicut & suis Idem ad literam dicitur in §. fi. in sti. pro so. & in l. 1. ff. de solu. facit lex naturalis, Quęcunque vultis &c. c. 1. dist. 1. Sed tu responde quod nos loquimur propter præsumptionem, vt dicitur hic. Itẽ & pp contractũ q fit gratia ei[us] cui res cõmittũtur, sec[us] in reb. cõib[us], vt in d. §. nõ tãn, q loquitur de duob. hẽdib[us], & d. §. fi. q loqtur de duob. socijs. & ita et loquit. l. si socius socio, ff. p socio, vel dicendũ secundũ Bar. in d. l. 1. ff. de sol. quod in reb alienis dẽt habere tantã diligentiam sicut diligens pater fa. in cõibus verò tantam, quantam habet in suis. & iõ mirabiliter dicit ibi Bar quod licèt negligens in rebus alienis veniat puniendus. l. si constante. §. si maritus, ff. sol ma. tñ fallit, si res aliena esset cõmissa arbitrio ipsius negligentis, & illud dictũ sequitur ibi Cuma. Adde Bal. in l. 1. C. de solu. & facit gl. & ibi Bar in l. in venditione § 1. ff de bo. iudi aut. pos. vbi q habet arbitriũ, si tenetur d leui culpa secundũ Inn. hoc exp. esse tenẽtẽ, vt refert Ale. in apost. ad Bar. in d l. 1. ff. de solu. Sed mirũ est, quod fatuitas alicuius noceat alteri in re aliena, vñ dic. quod dẽt attendi tps cõmissionis, nã si tũc tpis negligẽs erat in rebus, p[ro]prijs, excusabitur in reb[us] alienis suo arbitrio cõmissis, ar. l. si cũ Cornelius, & l. si qs, ff. e tit. & sic posset intelligi Bal. in l. 1 prima opp. C. de his q pę. no. q videbatur tenere oppositũ, & p hæc limita d. l. si vt certò. §. nũc videndũ, ff cõmo. & ad prædicta Barba. in d c. bonafides, extra eo. in primo no.

e Ad psumptionẽ] Stabit arbitrio iudicis, qui ex varijs cõiectoris psumet dolũ abesse, ex qualitate ergo psonarũ, & rerũ iudex præsumet dolũ, q nõ põt nisi ex cõiecturis pbari l. dolũ, C. d do. & c. 1. d renũ. li. 6.

f Quasi redditu nõ] secus est in actione ad exhibendum,

6 Vtrum depositari[us] possit res suas præponere depositis quando ambas saluare non potest? Res. secundum distinctionem positam supra commodatũ. §. 16. & licèt dic. ca bonafides, videatur velle eum esse in dolo, si casu aliquo habet saluas suas [d] depositis perditis, intellige verum quò ad præsumptionem, [e] quæ cessat in foro animę.

7 Quid si depositum reddatur, sed deterioratũ? Rñ. quod tenetur, quasi redditum non [f] sit, vt dicit text. in d. l. 1. §. si res deposita, quod intellige, si dolo deterioratũ sit, vel ẽt culpa, quando de culpa tenebatur, quia tunc tenetur restituere vel totam æstimationem, si de-

dum, quoniam satisfactum est illi actioni, si res deteriorata reddatur, vt seruus elufcatus, vel claudus: vel etiam si mutata forma reddatur, vt l. exhibitionis, C. ad exhiben.

a L. 1. in prin.] Vbi tractatur de actione Quãto minoris. & de redhibitoria.

b Res. ꝙ sic.] ex quo non ꝙ cõtractus dependens a volũtate vni° durare non potest dissolui quandoque, vnde deposit im non inuitatur natura alio tum contractuũ qui a principio regulariter voluntarij sunt, ex postfacto necessitatis. l. sicut, C. de act. & obliga. hic autem deponens potest mutare velle suum.

c Item si iurasset] semper subintelligitur illa cõditio, si res in eo statu mansèrit. l. cum quis, in prin. ff. de solu. c. quemadm. extra de iureiu. & etiam arg. ꝙ per nouũ casum nouum datur auxilium, c. insinuãte, de offi. dele. & l. de ætate, ff. de interrogat. & etiam arg. ꝙ verba generalia nõ extenduntur ad ea, quæ de quib. non est dictum, vel cogitatum. 11. q. 3. antecessor. 22. q. 2. beatus, de rest. spo. audita, de deci.

teriorario talis sit, ꝙ inutile factũ est deponenti, aut si non, saltem quãto deteri°, ar. eorũ, quæ no. in l. 1. in princ. [a] ff. de ædil. edict.

8 Quid si hæres, aut ali° distraxit depositũ factum mortuo? R. ꝙ si dolosè fecit, tenet. si aũt ignorans rem depositã, & bonafide distraxit, non tenet, nisi de eo, qđ ad eũ peruenit. Similiter dic i commodato, vt in l. 1 §. vlt. & l. sed & si non sit hæres, ff. eo. tit. Qđ si minus vendidit. vel pretiũ nondũ exegit sine dolo tunc actiones tñ pręstabit deponenti, aut commodãti, vt in l. 2. ff. depo. Si verò rem possit redimere, & pstare, nec velit, non caret culpa, i dolo, vt l. planè, ff. deposi. iuncta l. dolus. ff. man. Et ideo tenetur.

9 Vtrum depositor possit reuocare depositũ semp, qñ vult? R. ꝙ sic [b] d. c. bonafides, ẽt si deposuisset, vt sibi redderet certo tpe, vt in d. l. 1. §. si deposuero

10 Verũ semp sit reddendum depositum, qñ petit? R. ꝙ regulariter sic, ar. d. §. si deposuero, & d. c. bonafides: imo denegans cõmittit furtũ, & condẽnat° suo nomine efficitur infamis. C. deposi. l. qui depositũ, & no. suo nomine, qa si procuratorio, tutorio, curatorio, vel defensorio nomine ꝯdemnet, non efficit infamis, vt in l. furti. §. si qs alieno, ff. de his, qui no. infa. Fallit tñ hoc, s. ꝙ teneatur reddere, in 4. casib. Primus, qñ quis gladio deposito efficit furiosus, & sic eũ petit, non tenet, ẽt si iurasset [c] semp reddere, qñ petet. 22. q. 2. ne quis §. illud. Secũd° si deponẽs post depositũ fuit deportatus, & bona ei° publicata sunt, qa in publicũ deferẽdum est depositum, non ei, qui đposuit, vt l bona fides, in prin. ff. deposi. Tertius, qñ fur, & dñs concurrunt in petitione, quia dñs præponit. [d] d. l. bonafides. §. primo Quart° qñ fur đposuit apud dominum, cui surripuit, vel apud ꝓprietariũ [e] vt in d. l. bonafides, §. fi.

11 Vtrum causa compensatiõis possit retinere đpositũ? Res. ꝙ nõ, [f] vt in d. ca. bonafides, & est singulare

cum multiplici, & ff. de transac. cum Aquiliana, & d. c. nequis. est tex. August. super Psal. 5.

d Præponitur] Hoc enim suadet iustitia, quæ vnicuique reddit, quod suum est.

e Apud proprietarium] Exemplum, ꝙ si fur subtraxit filio, vel seruo Titij librum, & eum apud patrẽ deposuit, non vocatur depositum, & ille pater hoc casu vocatur proprietarius, vel si fur subtrahit alicui, quem ignorat, & apud eum deponit, non tenetur dñs depositi, & si fur restituat, habet condictionem indebiti ad repetendum. Ex his no. ꝙ licet bonafides exigat de iure gẽtium, seu naturali, ꝙ res deponenti restituatur, tñ fallit, nisi alia cã extrinseca impediat, seu ratio specialis, vnde æquitas non est consideranda merè secundũ iusgentium, sed mixtim habitu respectu ad pręcepta ciuilia, & prætoria, vt in primo casu d. l. bonafides. Ad hoc vide Bar. in l. si fideiussor. §. quædam, ff. mandati, & Bal. in l. in emientis. 1 q. C. de cõtrahen empt.

f Res. ꝙ non.] ad hoc tex. in l pe. C. deposi. q omnino negat compensationem fieri. & ibi ponitur ratio, quia contractus est in bonafide fundatus vnde non debet ad perfidiam trahi. Ratio etiam allegari potest, quia communiter res in specie deponuntur in quibus cadere potest affectio, & compensatio est debiti, & crediti cõtributio, l. 1. ff. de compẽsa. ideo regulariter non admittitur, nisi in his, quæ functionẽ in genere recipiunt. Fallit tamen in excepe. spoliatiõis, quæ agenti depositi potest opponi. Ita dixit gloss. no. in c. 2 de or. cogni. in versic. excepe. & illam gl. opi. dicit ibi Pa. esse communem. Et hoc odio spoliantis, & fauorabilior est quæstio spoliationis, quàm actio depositi, vt ibi dicit glo. & adde Anchara consi. 446. vbi consuluit. Vnus ex duobus contrahentibus deposuit pecuniam penes tertium, vt illam daret alteri contrahenti, cum pacto de non reuocando depositum. Modò ille contrahens non seruauit pacta contractus consuluit, quòd depositarius non tenetur illi dare depositum. Limita secundo, nisi depositum fieret ex conditione illirita, puta duo inimici conueniunt, ꝙ offensus possit facere competentem vindictam, & factum est depositum mille librarum, vt si contingat vindictã fieri, soluatur bannum de illa pecunia, vnde vindicans petit instrumentum depositi, vt illud exigat, dicendum, quòd non potest, quia illud depositum

fuit factum ex causa illicita. Ita dixerunt Bal. & Salic. in l. penes, C depos.

a In deposito]Regula namque est, ꝙ admittitur cōpensatio, fallit in deposito, & fuit hoc priuilegium inductum, nè in fraudem allegaretur compensacio causa differendi restitutionē depositi. & sic contractus depositi qui multis innititur bonæfidei, redūdaret in perfidiam.

in deposito, a licèt in alijs sit secus per regulam. 22. q. 7. dominus b quod verū est de compensatione directa, c sed de compensatione indirecta d loquendo bene potest fieri in consciētia simpliciter de quibuscunque, vt supra cōpensatio. S. 2. licèt quò ad forum ɔtētiosum foret distinguēdum, ꝑsertim quando dolosè denegat facere ḋbitū.

12 Vtrum depositari⁹ possit vti re deposita? Res. ꝙ nō: aliàs committit furtum, vt l. qui furtum, ff de condit. fur. Fallit hoc in duob. casibus. Prim⁹, si pecunia non obsignata e deponatur. l. quintus, ff. deposi. secus, si signata. l. si sacculum, ff. de

b Dominus] vbi exceptio firmat regulā in alijs.

c Directa] Quæ ē debiti & crediti inter se cōtributio, indirecta autē est, vt si retineā pro debito meo, donec mihi satisfacias.

d Indirecta] Vt ē ī retētione. Nā licèt regulariter q̄s nō possit vti retentione alterius rei, vt l. fin. C. cōm. fallit tū ꝑꝑ expensas, vnde si deposuisti apud me equū, cui feci expensas, possum equum retinere, donec restitues expensas, gl. est in l. pe. C. eo. ti. & ibi Bal. & Sal facit l. necessarias. §. fi. ff. de pign ac. Similiter scriptor potest retinere quinternos, donec sibi soluatur l. si nō sortē §. si c-ntum, & ibi Bar. & doc. ff. de condi. indebi. Idem in sartore, cæterisque artificibus, qui possunt retinere rē, in qua desudarūt, donec eis solutio fiat. Facit quod no. Ang. in l. nummularios. §. quidam, ff. de eden. Similiter si quis fecit expensas in funeralibus scholaris, potest eius libros retinere, donec sit sibi satisfactū Bal. in l. 1. C. ob chirographariam pecu. & in l. in restituenda, per illum tex. C. cummo. & in d l. fi. C. comm. licèt regulariter in libris scholariū non possit fieri executio, gl. fin. in l. nepos proculo. ff. de verb. significa. pro qua vide, quod no. Bald. in rub. C. qui bo. ce. pos. Similiter hæres clerici mortui potest retinere expensas, quas fecit cleric⁹ mortuus in beneficio de patrimonio suo, Ab. in capi. de multa 4. col. de præben. Adde, ꝙ etiam mulier fauore dotis potest vti retentione, puta de domo mariti donec sibi soluatur dos secundùm intellectū Barto. & aliorum in l. si filio, prima in prin. ff. sol. ma. Idē Bal. in l. pe. C. de pig. ac. in l. pe. C. de non nu. pecunio l. 1. C. de ser. pign. da. ma. & in l. cum tibi, C. qui po. in pig. ha. Addo etiam, ꝙ quando est aliquid datum alicui pro debito putatiuo, ꝙ potest retinere illud pro vero debito, glo. est in l si non sortem. §. libertus, ff. de condi. & demon. & ibi Bar. no. cætera supple, vt per Alexan. in d. § si centum, in apostil. & adde. Io. de Ana. con. 22. vltima alia dubia.

e Obsignata] Ratio est, quando pecunia, quæ datur numerata, transit in dominium recipientis, vnde ea vtendo non contrectat rem alienam, tenetur tamen ad interesse.

f L. qui re.] Dicitur ibi, ꝙ si putauit dominum permissurum, q re deposita, vel cōmodata vsus est furti non tenebitur, & facit d. l. si sacculū. § 1. ff. depos. & l. inter omnes §. rectè, ff. de fur. Nunquid autē sit credendū ei qui in iudicio conuentus dicat se putasse dñm permissurū? Bar. ī d. §. rectè, dicit sic secundū mentem gl. in §. placuit, Inst. de fur. ꝙ si ab initio habuit dñi volūtatē, vt quia res ē apud eum vel ei cōmodata, pōt credi, sec⁹, si furtim subtraxit nā cōtra furem est prēsumptio de dño non permissuro quādoquidē nemo suū iactare præsumatur. & facit. l. qui eas. § vetare, ff de fur. & ideo nisi fur ostendat aliqua indicia verisimilia, propter quæ sit credendum ipsum dominū permissurum, non credetur ei, vide Inno. in c. 2. de cōs. & Bal. in l. falsus, C de fur. & quod dicit gl. in d §. rectè, & in §. alia, Insti. de act. quod creditur fieri ad hoc, vt furti actione liberetur, quia in his, quæ depēdent a voluntate nostra statur dicto nostro cum sacramento, hoc procedit, nisi sit iuris præsumptio cōtra asserentem, ar. C. de iniur. l. si non conuicij. vide Ioan. An. post Inno. in d. c. 2. de consti. & faciunt no. in regula, præsumitur, in 6. & per Pau de Li. in Cle. constitutus, de elect. & gl. in Cle. 1. in ver. commodè de pœnis, & sic tene, quia aliàs fur nunquam a furto punietur imo fortius, ꝙ nec credēdum est dño, si dicat hanc fuisse voluntatem suam, quia confessio istius domini non debet publico præiudicare, nisi appareant aliqua indicia de suo consensu, vt qa erat consanguineus, vel amicus, vel res erat parua, vel consuetus erat concedere talia. Aliàs quis de facili furem euadere faceret, hæc Bart in d. §. rectè. & idē Bar. in l. transigere, C. de transa. in l. 1. §. & post operis, de ope. no. nun & quę no in l. 1. §. vsque adeo, ff. de iniur. vbi si iniuria remittatur, non propterea extinguitur, ꝙ non possit criminaliter accusari, & concor. Bal. in l. falsus, C. de fur. & quod no. Bald. & Ang in l qui iure familiaritatis, ff de acquiren. pos. Bal. in l. si fine, C. ad Velleia. & omnino Bald. in l. 1. C communia de leg. vlt col. & omnino Salic. in d. l. si non conuicij, C. de iniur.

posit. & idē dic de quibuscunque, quæ consistunt in numero, pondere, & mensura, eadem ratione. Secundus, si putauit dominum permissurum. ff. de fur. l. q re, f in princ.

13 Vtrum aliquis possit rē suā apud alium depositam furtim accipere? Resp. ẜm S. Th. 2. 2. q. 66. ar. 5. ꝙ non quia grauat depositarium ad restituendum, vel se ostendēdum immunē, & iō si facit, tenet̃ eū reuelar̃, ꝙ verū ītelligo nisi ipse depositari⁹ sciuisset rē depositā, ininstè detētā a ḋponēte vł nisi vero dño eā petēte simul cū vsurpator̃ eā sibi denegasset, qa cū iniustè eam teneat, vr̃, ꝙ sine pctō fur-

tim possit sibi auferri, [a] ar l.ancillę, C. de fur. & l. bonafides, ff. deposi.

14 Cui credendū ē, qñ depositū nō est ostensum depositario, seu tabernario, vt puta q deposuit bursam, vel sacculū plenū, tñ nō ostendit q̄ erat intus, & quātū? ℞. Matthæ. i Cle. nè i agro, de sta. mo in S. sané, ꝙ non credet deponēti, nisi pbet, neq; stabit eius iuro, quia iuramētum non datur, nisi qñ præcedit semiplena pbatio, [b] vt in c. fi. qđ metꝰ causa, vide infra nauta. §. 1.

15 Qūo teneať tabernariꝰ & nauta, & hmói de his, q̄ deponuntur apud eos, vide infra nauta, in princ.

16 Ad quid teneaf deputatus ad custodiā librorū, vide supra custos. in princ.

DERISIO ꝫm S. Th. 2. 2. q. 75. est cū aliquis malū alicuius personæ, vel defectū in ludū, vel risum ponit, vt erubescat, & verecundef. Et ppterea differt a conuicio, seu ꝯtumelia, qa sicut finis ipsius est, vt tollat honorē, sic deridens intendit, vt erubescat. Fit aūt derisio in verbo cachino, & sic ē derisio. Aliqñ fit naso rugato, & sic ē subsannatio, aliqñ factis, & sic est illusio; tñ in fine idē sunt, vt no. glo. sup Psal. Qui habitat in cœlis irridebit eos.

1 Vtrū sit mortale pcm̄? ℞. q. s. ibidē ꝙ sic, qñ irridendo oīno paruipēdit aliquē, & tam vilē existimat, vt de eiꝰ malo nō sit curādū, sed sit p ludo hñdū, & tātò grauius, q̄tò magis teneť reuereri eū. Vñ irrisio dei ē grauissimū pcm̄. [c] Secundū locū tenet irrisio scōrū, & sacrorū. Tertiū parentū. & prælatorū. propterea Chā fuit maledictus. 2. q. 7. snia. 15. q. 5. c. 1. [d] Quartū iustorū, q̄ grauis est, [e] qa multi a bñ agēdo retrahunť. irridere aūt de malo pximi inquātū est leue seu paruū & sine notabili vilificatione pximi, vel pturbatione, erit veniale pcm̄ ꝫm Alex. 2. 2. tit. de derisione. q. 37. ar. 5.

DESPERATIO [f] Est, qñ ex falsa æstimatione pp pcā, q̄ fecit, vel bona, q̄ omisit, desperat de dei misericordia, credens deum nolle, vel non posse sibi parcere, vel in gratiam recipere.

1 Vtrū sit grauissimū pcōrū? ℞. ꝙ ex pte nra ē grauiꝰ, q̄ odiū dei, qa p spem reuocamur a malis, & itroducimur ad bona psequēda. iō sublata spē hoīes infrenatè labūť i pcā, & a bonis retrahūť. Vñ gl. sup illud puer. 24. si desperaueris. [g] Nihil execrabiliꝰ desperatione, quā q̄ hēt & in gñalibꝰ huius vitæ laborib. & (qđ peius ē) in fidei certitudine ꝯstātiā pdit, & Isi. de sum. bo. ppetrare flagitiū aliqđ mors ē; desperare ē descēdere in infernū. Odiū tñ dei, qđ puenit ex eo, qđ volūtas hoīs diuinæ bonitati ꝯriať, ꝫm se ē grauiꝰ pcm̄. similiter infidelitas, & intellige, ꝙ ē grauissimū pcm̄, qñ hō sciēter & aduertēter tenet, ꝙ deꝰ nolit pcere pœnitentib. & grām dare redeūtib. qa sicut motꝰ spei, q ꝯformiter se hēt ad æstimationē verā, laudabilis ē & meritorius, sic motꝰ oppositꝰ. i. desperationis, q se conformat æstimationi falsæ de deo, ē viciosus & mortale pcm̄ & grauissimū; secus, si desperatio eēt in subito & indeliberato motu, cū aliquotiēs ex cōplexione naturæ causetur, qa esset veniale, vel nullū pc̄m. hęc ex Tho. 2. 2. q. 20. ar. 3. & Alexan. [h]

2 Desperatio aliqñ puenit ex accidia, qa pp tristitiā, quā ꝯcipit erga bonū, desperat posse p se vel p aliū illud perficere. aliqñ procedit ex luxuria, qua homo deditus delectationibus venereis fastidit bona spūalia, & non sperat ea quasi bona ardua. aliqñ ex auaritia, quæ hominē, qui hēt multa restituere, ligat, vt desperet. Aliquando ex naturæ complexione, qua hō melancholicus

a Sibi auferri] Cōcurrentib. tñ his, q̄ no. infra, furtū. §. 40. q̄ vero accipere rē suā apud aliū iniustè detentam, peccat quidem, nō qa grauet eū, q̄ detinet, nec tenet ad restituendum aliqđ, sed peccat ꝯ cōem iustitiā, dū ipse sibi vsurpat rei suæ iudiciū, iuris ordine pretermisso, & ideo tenetur deo satisfacere, & dare operā, vt scādalū pximorū sedetur, si inde ortū est, hæc Tho. iura, q̄ hic allegant, parū, vel nihil faciūt iudicio meo.

b Probatio] Vide quę notaui ī. bannum. §. 1. vbi dixi, ꝙ interesse, qđ surgit ex maleficio. pbatur p iusiurandū. vide Car. in Cle. nè in agro. q. 1.

c Pc̄m grauissimū] Isa. 37. Cui exprobrasti, & quē blasphemasti, & super quē exaltasti vocem tuā, & leuasti altitudinē oculorum tuorum. Ad sanctum Israel.

d C. 1] Vñ dr̄ pver. 30. Oculum qui subsanat patrē, & q̄ despicit partū mr̄is suæ, suffodiāt eū corui de torrentib. & comedāt eū filię aquilæ.

e Quæ grauis ē] Nā honor est pmiū virtutis, & iō ꝯ eos dr̄ Iob. 12. deridetur iusti simplicitas.

f Habēdam spē multis in locis docet Caiet. maximè in Ora. do. de præpa. habē. in ver. fiat volū. tua circa fi. & in ver. Ne nos in d. ad calcē. itē de satisfactio. cir. fi. Pet. Vend.

g Si desperaueris] Lapsus in die angustiæ, imminuetur fortitudo tua.

h Alex.] 2. 2. tract. d desperatione. q. 48. ar. 9. cū sequen.

a Incidit in eã] Hoc ex S.Thom. vbi supra ar.4.
b Agnouimus] Nam quilibet, dũ viuit, potest saluus fieri.
c Catechism. in decalo. in præceptum, Nõ loqueris con.pro.c.ꝓhib. & in præce. nõ occides.P.V.
d Et differt] No. pro intelligentia, ꝙ differẽtia ẽ inter detractionem, cõtumeliã cõuicium improperium, & susurrationem. contumelia secundum Th.2.2.q.72. est expressio defectus alicuius corã eo p verba ad ipsum dehonorãdũ. & si fiat aio corrigendi, nullum est peccatũ, quia etiã sancti hoc faciunt, Lucæ.24.o stulti, & tardi,&c.Et Matthæ.15.Hypocritæ,bene prophetauit,&c.Et Gal. 3. O insensati Galatæ.Si autem fiat animo solaciandi,aut nullũ est peccatũ, aut veniale dũmodo fiat discretè, qa ludus noxius est in culpa.2.q.7. ca.qualis.Si autẽ fiat animo iniuriãdi,est peccatũ mortale, qa contra charitatem, Matth.5.Qui dixerit fratri suo fatue,&c. Conuicium est cum refertur defect⁹ naturę, vel pœnę, vt qui diceret cęco.O cœce &c a. nimo iniuriandi primi.Regũ.primo Fenena qui multos habebat filios improperauit Annæ.&c.

licus incidit in eam. a

3 Vtrum sit de aliquo desperãdũ in hac vita? Rñ. ꝙ ñ.c.nemo de pę.di.7.26.q. 6.c. his q in infirmitate,& ca.si presbyter & ca.agnouimus. b

DETRACTIO c est alienę famæ per occulta verba denigratio.& dicitur occulta respectu eius, de quo dicunt, qa in eius absentia ꝓferunt. & differt d ſm Th.2.2.q.73. a cõtumelia, qa contumeliosus per aperta verba dicta in faciẽ intendit derogare honori e detractor f verò i absẽtia ꝓximi eius famam lædit & sic patet,ꝙ in mõ,quia iste occultè,ille apertè, & in fine differt,qa iste famã, ille honorem auferre intendit.

1 Quot modis fit detractio?Res.ſm Ale.2.2.tractatu e.q.36.ar.48.& sequẽ.ꝙ septem modis.Primus ẽ occultatiuus,g qñ quod esset manifestãdũ necessariò ad honorẽ & salutẽ animarũ, non vult propalare,vñ Gilbertus,Grauis,inquit,rapacitas, cũ verã alterius gloriã & si mendatio non corrũpis,silẽtio præteris. Secũdus est negatiuus,s. cũ negat scienter alterius bonũ, s. dicendo non est verum, ꝙ talis sit bonus. h Tertius est deprauatiuus, i s.cũ dicit bonũ factũ, sed malã intentione, seu qa secuta tot scãdala sunt, & huiusmodi contra illud,11.q.3.c. Veh q dicitis &c.Quartus ẽ venenatiuus,s. cũ mala immiscentur bonis.sicut fit communiter, quia dicũt prius bona,postea addunt mala, & hmõi. Quintus est publicatiuus,s.cum occulta pctã manifestat his,qb.non dẽt, aut ordine,quo non debet. Sextus est augmentatiuus, s.addendo vel ex modo loquendi aggrauando factũ. Septimus est inuentiuus, s. falsa crimina imponendo, siue prædicti modi fiãt claris,siue obscuris,siue signis vel literis, aut alio modo æquiualẽti, quia factis & signis loquimur, de spon.cũ apud,& c.tuæ.

2 Vtrũ sit mortale peccatũ?Res. vt colligo ex doctrina Ale.vbi supra & Th.vbi s.ꝙ tripliciter dr̃ qs detractor. Primo mõ formaliter & hic est ille,q dicit,occultat,nega: &c qdã,q de se ñ sunt in infamiã ꝓximi, sed tñ ea ir tẽtione, vt diffamet & talis ſp peccat mortaliter.facit c.cũ voluntariè,d̃ sen.exc.c ũ si. Non tenẽ tñ ad restitutionẽ famę.Secundo mõ dr̃ qs detractor materialiter tm̃,& est ille, q ñ aio infamãdi, sed ex loquacitate,vel alio mõ indebito occultãdo,negando, verba ꝓfert in infamiã ꝓximi, & si talis occultatio, negatio &c.de se infamã: puta quia sunt ɔtra honestaẽ vitæ,& morũ & apud illũ vel illos qb.occultat,negat &c.sequẽ infamia ꝓximi ɔtra quẽ taliter detrahit,tunc mortaliter peccat,ar.ca.sæpe ɔtingit,& c.hi q.1.di.si verò de se talia non infamãt, puta quia pñt intelligi ita de culpa veniali,sicut de mortali,sicut cũ quis dicit talis est magnus,superb.alterus, auar⁹, iracundus,& hmõi,quæ pñt accipi & pro primo motu,qui est venialis, & etiã pro pctõ mortali, tunc non peccat mortaliter talis proferẽs ex loquacitate,quia si proximi audientes scandalizaẽ est eis imputãdũ, cũ faciãt ɔtra illud,estote misericordes, d̃ 1e. iu. qa in meliorẽ partẽ debebãt interpreta-

amisit illos.Improperiũ est cum refertur beneficium sibi collatũ ad ipsius confusiõnẽ.Contra quos dicitur eccles.4 1. Cui de deris.nẽ improperes.Susurratio ẽ, cũ refertur malũ de alio in ei⁹ absẽtia, vt ponatur discordia.
e Honori] Cum s. refertur d̃fect⁹ culpæ siue secundũ veritatẽ, siue nõ, in vituperiũ alicuius.
f Detractor] est qui bonũ proximi,inquantũ pr. minuit vel detractio est locutio, & inuidia procedẽs, bona alio rum denigrans, hoc Vg.d̃ s.Viu.
g Occultatiuus] Ponatur exemplũ de militibus q Christi resurrectionẽ noluerunt propalare.
h Sit bonus] dicit tamen glo.in ca.homicidiorũ, de pœ.di.1.ꝙ talis peccat in spiritũ sanctum.
i Deprauatiuus] Quãdo etiam dicitur bonum factũ esse mala intentione, Lucæ. 11 i Beelzebub princ.dæmo.&c. & de cæco nato, &c.Io.9.

ti. Idem dicendum in his, quæ sunt modicæ importãtiæ, puta peccata venialia q̃ cõiter non infamant. Idem similiter dic ſm Scot. in 4. di. 15. q. 4. de eo qui ex loquacitate dicit ſe audiuiſſe aliqua mala in materia proximi. Ratio, quia talis ex natura actus non aufert illi famam in opinione audientis, quia q cito credit, leuis eſt corde, dummõ aliquid non addat, quo prouocent audientes ad credendũ qa tunc eſſet mortale ſm Lan. vbi s. Similiter ſi ille cui dicit, habebat eũ p̃ ſcelerato quia iã infamat⁹ erat apud eũ de alijs, & ſi non de iſto. Tertio mõ dr̃ [a] quis detractor materialiter & formaliter, qñ. ſ. occultat, vel negat, vel dicit verba infamatoria & cũ intentione infamandi, & talis ſine dubio magis mortaliter peccat, q̃ raptores rerũ 6 q. 1. ex merito, & ca. deteriores. & q̃ d̃tractio ſit mortale [b] pctm̃ ex ſe, facit. c. accuſatio. 11. q. 7. & c. nemo peritorũ 11. q. 3. & c. homicidiorũ, d̃ pœ. di. 1. & c. cleric⁹. el 2 46. di.

3 Vtrũ ille, qui per detractionẽ iniã abſtulit famã p̃ximi, teneatur ad reſtitutionẽ? Reſ ſm oẽs doc. in 4. di. 14. q̃ ſic, ſicut qui res rapuit alienas, diſtingue tñ ſic, aut occultatio, negatio, & ſimilia d̃ ſui natura erãt infamato. ia, & ea occultauit, negauit & c ei, q bonã opinionẽ habebat de proximo, ex quibus nũc malam habet. nec ſciuit aliũde, & ſic indiſtinctè tenetur, ſ. ſi dixit verũ ſine mendatio excuſando proximũ, ſ. q̃ malè dixit, & q̃ non credat, ſi occultauit reuelãdo & huiuſmodi. [c] Si verò impoſuit falsũ dicendo ſe mendaciter dixiſſe, & ſi deberet remanere infamat⁹, qa magis tenetur ſeruare famã iuſtẽ primo. q̃ iniuſtẽ ſibi, vnde ſi in publico dixit, retractet in publ. co d: ſi in occulto, [e] in occulto. Fallit hoc in ſeptẽ caſib⁹. Prim⁹, qñ ſequeret maior infamatio, vt puta quia nõ ampli⁹ forte recordanẽ, & p̃pterea quãdo vult reſtituere famã, dicat de eo malo q̃ dixi de tali, no i credatis, nec ſpecificet q d. ſecũd⁹ cas⁹, qñ reſtitutio nõ poſſet fieri ſine periculo p̃babili alicui⁹ mortalis pci, vel mortis corporalis, & hmõi, q i tũc cũ tale malũ ſit p̃põnedũ famæ, nõ teneẽ aduertẽdũ tñ ſm do. q̃ qñ reſtitutio famæ nõ pt fieri, infamator teneẽ ad aliquod æquiualẽs i reb. ar. c. eccleſia S. Mariæ. vt li. pen. ni. inno. Terti⁹, qñ dixit his, qb. debebat, puta plato p d̃nũciationẽ aut accuſationẽ vel his q poterat t p̃deſſe, ſi obeſſe. Quart⁹, qn talia d̃ ſui natura nõ erãt infamatoria, puta qa poterant interpretari in pctm̃ veniale. Quint⁹, qñ dixit ſe audiuiſſe, nihil ipſe addendo, ex quo credulitatẽ faceret, & ſic nõ teneẽ ad reſtitutionẽ ſm Sco. in 4. & Lan. & Aſtẽ. addit tñ Aſtẽ. q̃ ſi ſequatur infamia nihilominus teneẽ q̃uis ſimpliciter dixerit ſe audiuiſſe, nihil addẽdo. Sc. verò dicit, q̃ vr̃ durũ dicere, q̃ exeat [f] genus peccati venialis qñ ex inconſideratione talia refert. Sextus caſus eſt, qñ ille, cui dixerat, ſciuit p̃ aliam viam poſtea,

a Tertio modo dicitur] De materia vide ſpe. tit. de acc. verſ. item q̃ eſt cõſpirat r, & Car. in Cle. religioſi, de priui. dicit ex mẽte Zẽ ze. q̃ detrahentẽ deus, p̃equitor. 3 5. q. 4. omnium, & ca. qui peccat. Vide ſtm in c. cũ primo, in glo. in verſ criminis, de accuſ. & propriẽ detractor eſt, qui falſum imponit, omnino occultũ publicat, ca. ſunt nonnulli, 2. q. 7. & c detractores. 3. q 4. c. qui ambulat 3. q. 5. & §. ſeq. 11. q. 3. ca. in cunctis, & ca. inter verba.

b Sit mortale] Quia enim fama eſt inter res temporales præcioſior, & per eius defectum impeditur bõa multis agendis, ideò detractio per ſe loquendo ẽ peccatum mortale. Cum detractori bus igitur nè cõ miſcearis, quoniam repẽte ſuget perditio eorum, & ruinam vtriuſque qs nouit. Prouer. 24. ſuper quo gloſſ. hoc vicio detractionis periclitatur penè totum genus humanũ.

c Et huiuſmodi] debet enim vti ta libus, non credatis eum eſſe talẽ, malè enim dixi, & ſarsè. & hæc q dem vera ſunt, quia nõ ſeruato ordine iuris pro poſui etiam in publico, q⁴ non eſt verum publicum. & hæc perſuaſio bona eſt,

quia quilibet debet præſumi bonus, donec probetur contrariũ, vt in c. 1. de ſcru. in or ſi. Vbi tractatur illa materia, quando epiſcop⁹ interrogat præſentant clericum ordinandum, ſcis illum d gnum. & c.

d In publico] ſolò aufert ſibi illam iniuſtẽ in de, qua ille poſt accuſationem in iuriam indignus eſt.

e Si in occul o] Vnde Card. n. in Cle. religioſi, de priui. dicit, q̃ tenetur r ſtituere bonam famam p omnia loca, per quæ detraxit, & per alia, ad quæ fama cõuolauit, cum dictũ vnius ſæpe in talibus, ſequatur multitudo, vnde verſus. fama repleta malis velocibus euolat alis. rama boni lente volat: inuidia retinente, alias nõ dimitteretur peccatum, niſi reſtituatur ablatum. capi: cum tu, de vſu.

f Exeat] a ſcandalo tamen puſillorum oportet cauere, iuxta il. lud Pau. Si proximum ſcandalizẽ carnes non manducabo in æternũ. & multi ſunt tales puſilli leues ad credendũ mala, ideo eſt periculoſum eis talia audita ex ee. latu referre, & ſi ſiat hoc animo 1 dendi, ſcilicet illum, de quo eſt ſermo, non eſt facile excuſaee, qn

ae

sit contra charitatem, & per cōsequens mortale peccatum. hæc Scot.

a Sic credebat.] Sed nunquid talis peccauit mortaliter, sic negando? Dicit Sco. Iustè, quod iustum est, exequeris. vnde respu. omnia mala punire nō debet, sed ea sola quæ coram iudice possunt legitimè probari. Et ideo collitur obiectio, quę posset fieri, quòd læditur resp. quia imò non lęditur si diuinum iudicium excedat iudicium eius. vt alique reseruentur diuino iudicio, super quæ non potest esse iustum iudicium reipub. quie non videt eā, quę parent. Nec est perniciosum contra accusantem, quie imò sibi ipsi perniciosus est, & sibi iputet si elijs infemie sequitur ex quo attentauit, quæ probare nō potuit. Accusat⁹ autem innocentiem suam defendit in publico, vbi nō est nocens, nec habēdus pro nocente donec fuerit cōuictus, sed quie bonorum metuū est ibi culpam agnoscere, etiam vbi non est. c. ad eius. 5. di. ideo in tali casu, quando accusatus negauit, tutum est pęnitere indistinctè de hoc tanq̄ de tali, quale est. vtpote si mortale, mortale, si veniale, veniale.

vtputa ꝙ tunc erat secretum, nunc publicatū est ꝑ alios. Septimus qn̄ ille oio erat infamis falsē apud illos, cū quib. ďtraxit cū eo?.

4 Vtrū ille, qui īfamauit proximū indirectè, s. negādo crimen sibi impositum ab accusatore in iudicio, aut denūciatore, teneatur? Res. ꝓm Sco. vbi s̄. ꝙ nō tenetur pc̄m̄ suū in iudicio ꝯfiteri, nisi modo & ordine, de quo supra Confessio delicti & iō sibi imputet, q accusat, de quo nō pt ꝓbare. ꝯc. Ri. ibi. ar. 5. q. 3. dēt tamē ꝑ verba sobria excusare eū dicēdo, non credatis, ꝙ malignè processerit, sed si credebat a aut aliqs eū seduxit, & huiusmodi.

5 Vtrū audiēs detractionē peccat mortaliter? Res. ꝓm Th. 2. 2. q. 73. ar. 4. ꝙ ꝯsentire ꝑ audientiā detractioni pt eē dupliciter. vno mō directè, quādo, s. qs inducit alium ad pc̄m detractionis, vel placet ei ꝓpter odiū, quod habet ad eum, cui detrahit, & sic ē æquale pc̄m cum detractore. & ideo si detractio erit mortalis, sic & auditio, ad Ro. 1. non solū qui faciunt, sed qui ꝯsentiūt. facit. c. non solū. 11. q. 3. Alio modo ꝯsentit qs īdirectè, s. quādo nō resistit, cū resistere posit, & hoc ꝯtingit aliquādo, n̄ qa pc̄m ei placeat, sed ꝑꝑ timorē humanū, vel negligentiā, aut verecundiā, & tunc aliquādo est mortale puta quia plat⁹ qui tenet̄ ꝯpescere vel ꝑꝑ scādalū aut quia ꝓponit timorē humanū charitati Dei, aliás veniale b est ꝯcor. Ale. vbi s̄.

6 Vtrū infamās seipsū dicēdo aliqua mala, q̄ non ꝯmisit, peccet mortaliter? Res. ꝙ si facit ꝑꝑ tormenta euitāda, sicut faciūt illi, q ad torturā ponunt̄, non peccat sed licitē fieri pt̄, qa talis ꝯfessio facta tali metu non valet, nec ēt si fiat ꝯtra alium, sed si non fiat ex tali metu, peccat mortaliter, & tenet̄ retractare, ar. c. nō sunt audiendi. 11. q. 3. gl. tamen in c. 1. 15. q. 6. tenet ꝙ ēt si facit ꝑꝑ tormēta, peccat mortaliter. sed ei non credo, qa non ē mendaciū pernitiosum, nisi forte ī casu qñ ratificaret post tormēta ex qua ratificatiōe esset occidēdus ipse, vel ali⁹ damnificandus, qa sic mortaliter peccaret, & teneret̄ retractare quō ad id, ꝙ falsē dixit de alio, sed quō ad id, ꝙ dixit de se, si propter dolore tormentorū, que timeret iterū sibi infligi, potius ꝑeligeret mori, q̄ ipm̄ pati, credo non tenetur de necessitate retractare. c

DIACONVS † debet assistere sacerdotib. & ministrare ī oib. q̄ agūt̄ ī sacris Christi, ꝓdicare euangeliū donare pacē & annūciare. 25. di. perlectis §. ad diaconū, & 93. di. ī multis capitulis.

1 Vtrū posit dispēsare corpus Chri? R. ꝙ nō, de con. di. 2. peruenit, nisi necessitate cogēte de iussu epi, vl ꝑsbyter. 93. di. ꝑsente. vel si lōge eēt eps. vel ꝑsbyter & necessitas cogeret et posset sine alia licētia. d. c. diaconi.

2 Vtrum diacon⁹ indutus ad cātādum euāgeliū posit cā āre in choro? R. Hu. in c. S Romana 92. di. tenet ꝙ non. & si facit, excōicat⁹ ē. vt in d. c. sed veri⁹ credo,

b Aliàs veniale.] sūt aliq, qui nec peccant venieliter, vt sunt qui licèt audiant aure corpeli, nō tn̄ aure mētali. aliqui venialiter vt sūt, q aliqua fiūt suspitionē, non tn̄ credūt. vn̄ dicit glo. sup illud Pau. 1. Cor. 4. Nolite an̄ tp̄s iudicere. & si suspitiōes vitare nō possum⁹, iudicia tn̄ & s̄nias diffinitiues cōtinere debem⁹. Dicit igitur vnusquisque cū mentē intellexerit detractionis verbo ꝓpulsari, Ampute opꝓbriū meū, ꝙ suspiciatus sum.

† Adde ex Con. Tri. diaconorū institutionē & mētionem in sacris lr̄is ses. 23. c. 2 de sacra. ordi. & 2. 17. de ref. ætatē, & cōtinentiā, ec. ses. c. 12. & 13. qñ communionē ꝑcipere debeat, & quo mō ordinendi, eisdē. c. 12. & 13. P. V.

c Retractare.] cōtra istud est, qa debemus potius omnia male pati, q̄ melo cōsentire, & occisores corporis sui non sunt timendi cōtra iustitiā. 11. q. 3. nō solū, & 32. q. 2. Lotheri⁹. excuset forte a tanto, si nō a toto. c sacris, qđ me. cē. & idem tenet Ab. in c. 1. de test. 2. col. versi. idem dic. Allegat. ca. si nō licet. 23. q. 5. & Soc. in repeti. c. sup audictiam, de hom. Pa. in c. ex Parte, el 2. de sep. Fel. in d. c 1. ꝑ determinatiōe dic,

ꝙ illa ꝓhibitio tm̄ locū habeat in ecclesia Romana in cardinali ꝑꝑ verbū ibi positū, In hac sede. Et ibi pōderat gl. i sede. imo credo mereat, si iō cātat, vt chorū adiuuet, qa fortè pauci sūt. si verò faceret quasi ɔtēnens offm̄ suū, vel ex iactātia, sic peccaret. & ita posset itelligi dicta ꝓhibitio p̄fari ca. quoad rōnē ꝓhibitiōis, sed nō quoad pęnā excōicationis, quia solū locum habet in cardinali, vt supra dixi.

3 Qūo vtitur stola, vide infra Sacerdos. §.5.

DIALECTICA dissuadet in c. nonne, & i c. vino & §. hinc ēt. 37. di. per totū.

DIes festus qn̄ incipit? ℞. vt colligit̄ ex gl. in c. qm̄, in ver. pri⁹, de fer. & gl. i c. ꝓnūciādū, i ver. vsq;, đ ɔse. di. 3. ꝙ diuersis respectib. & diuersis horis incipit. Quòad offm̄ icipit i vesperis. quoad esū carniū incipit a cęnę termino. [a] limita, nisi ꝓtraheret̄ vltra mediā noctē cęna, & qn̄ dies seqn̄s ē dies ieiunij, vel 6. feria, qa sicut quoad ieiuniū incipit i media nocte, sic & abstinētia carniū, & dr̄ termin⁹ cęnę media nox qn̄ dies ieiunij, vel 6. feria seqt̄ ſm Pa. in d. c. qm̄. quo verò ad cessationē ab opibus seruilib. ſm Pa. i c. 1. đ ferijs icipit ſm ɔsuetudinē p̄riæ. facit. c. qm̄, e. ti. Et iō si ē ɔsuetudo, ꝙ icipiāt festare i mane, tenēda ē, dūmō cessēt vsq; ad aliud mane; si i sero, sic serua. Vnū tn̄ ē notandū, ꝙ licèt ɔsuetudo possit deteiminar̄, q̄ hora sit incipiēdū festū, nō tn̄ p̄t diminuer̄, qn ad min⁹ per 24 horas n̄ cessem⁹ ab ope seruili semel in hebdomada, qa isto mō est de iure diuino. qđ consuetudo nō pōt diminuere, li[c]ēt possit augere, vel declarare. p̄t ēt ɔsuetudo augere, vt faciamus festū plusq̄ ꝑ 24. horas, vt patet in d. c. qm̄. qđ limita, nisi augeret taliter, ꝙ sabbatū videremur festare, qa tūc non valet, ar. c. q. dā, de apost. hoc approbat ēt Abb. vbi s̄. incipit ēt dies alijs respectib. alijs horis, sed nihil ad cōsciam, & ex ꝑdictis patet, qd dicendū de barbitonsorib⁹, & alijs artificib. q laborāt vsq; ad mediā noctē, vel vsq; mane diei festi, qa licèt sint inducendi, vt desistāt ɔdēnandi de mortali, ex quo sic est ɔsuetudo, dūmodo protrahant festum postea vsque ad sequens mane, ita ꝙ per 24. horas ip̄m seruent; qđ no.

1 Verū die assignata ad aliqd faciēdum alicui teneat̄ sine alia monitione? ℞. ꝙ sic quia tunc dies interpellat pro hoīe, de locato, c. potuit. C. de contrahē. & con. stipu. l. magna, C. de iure emphy. l. 2. facit. ca. 2. de concess. præben. vide. j. obligatio. §. 8.

2 Quot milliaria ɔtinet q̄libet dies? ℞. ꝙ i iudicijs ſm leges. 20. vt l. 1. ff. si qs. cau. & ff. đ ver. si. l. i itinere. & quodlibet milliare hēt mille passus. & qlibet passus. 5. pedes, vt d. l. i itinere, i tex. & in gl. sed in ɔtractibus stādū ē arbitrio boni viri, vt attēta qualitāte & ɔdōne ꝓmittētis limitet, vt ff. de ver. ob. l. ɔtinu⁹. §. cū ita. [b] sed gl. in c. [c] nonnulli, de rescri. vult, ꝙ attēdam⁹ cōem vsū loquēdi, ſm quē assignabunt̄ milliaria. & iō si ɔsuetudo est, ꝙ denī. 25. illi stabit̄, & de illa intelligentur rescripta. sed iudicio meo arbitrio boni viri est relinquendū, q. tn̄ a cōi consuetudine recedere non dēt, cum sit optima interpres. ll. de consue. c. cum dilectus. ff. de ll. l. si de interpretatione, nisi sit causa euidens aliud dicendi.

DIffamatio. viđ s̄. detractio. & no. ꝙ p̄t qs iplorar̄ offm̄ iudicis, vt ɔpellat diffamatē cessar̄, & iudex tenet̄, vt i l. diffamari.

C. de

dic, ꝙ posita hic i tex. p̄t teneri, dūmō in vltimo vitæ hæc publicè testet, ꝙ timore tormētorū talia confessus est aliàs eēt in statu damnatiōis ſm Pa. i d. c. ex pte.
a A cęnę termino] hoc dicit gl. i d. c. qm̄. & facit c. đ esu, đ cōs. di. 3. Sed gl. i d. c. ꝓnunciādū, dicit a media nocte &c. sed iudicio meo obseruanda eēt consuetudo. Ita tn̄ ꝙ cęna nō fiat post mediā noctē vt hic. Nec ob. d. c. de esu, qui vr̄ sonare, ꝙ nocte ꝑcedēti feriā sextā cū tota nocte seqnti dēmus ab esu carniū abstinet̄, qa qđ fit an̄ mediā noctē, refert, & deputat̄ pricipio noctis, qđ verò post mediā noctē, deputatur alteri extremo, s. alteri diluculo, iō de diluculo facit ibi textus mētionē, ar. 3. q. 2. Hermaphroditus, & l. qritur, ff. de sta. ho. & qđ no. Dy. in regula, qui tacet, li. 6. & quod no. in l. 2. đ ver. obli. facit tex. & qđ ibi no. Bar in l. nemo arbitret̄, C. de tem. & reper. app. vbi dicit Bar. ꝙ si statuto cauet̄, ꝙ p̄tās teneat̄ aliqd facer̄ in principio sui offi. ij, intelligitur id fecisse, si fecit an̄ mediū, & illud dr̄ principium. Ad hoc qđ no gl. in l. 1. ff. si quis ius dic. non obtē. Et ista opi. est rationabilior, & conuenit communi obseruantiæ.
b §. cum ita] vbi non dēt intelligi, vt qs teneat̄ ire die ac nocte, nec ita delicatē, vt reprehēsione sit dignus.
c Sed glo. in c] In ver. duas dietas. Et adde cap. p̄nti. §. loca, de ꝑbē. in 6. vbi hr̄ ſm ꝑdictā glo. ꝙ qn̄ fit mentio de dietis intelligit̄ de vulgaribus, q. bus cessantib. recurrēdū est ad arbitriū iudicis, vt aliter moderet̄ in æstate, aliter i hyeme. Vide ēt gl. in c. cupiētes, in ver. cōmodè, de elec. lib. 6.

C.de inge.& ma.no. Inn.i c.ɔquerẽte. de of.or.ꝑpterea dicit tex.ĩ d.l.diffamari statũ ingenuorũ siue errore, siue malignitate quorundã periniquum est, id est valde iniquum.

DIFFIDATVS an possit occidi ĩpunè, & reb. spoliari? vid s.assassin^a.§.2.

DIGNITAS ^a ẽ ſm Arch.in c.1.de ɔsuet.li.6. administratio rerum ecclesiasticarũ cũ iurisdictione ꝑpterea hr̃ dignitatẽ ẽ ſm Pa.in c.de multa,d p̃b. habere iurisdictionẽ,l.quò ad forũ contentiosum etiã in modicis causis, ſm Pet. de Anch.in Cle. si dignitatem,de p̃b.sicut Archipresbyteri in ecclesia Pictauiẽsi,qui excõicant,suspedũt, & absoluunt,vñ qlibet rector,seu prior ecclesię collegiatæ dr̃ habere dignitatẽ,vt no. Pau.in Cle. 1.de ele.& in Cle.nè in agro.§. si qs,de stat. mo.& dñi de Ro.dec.166. pro hoc facit tex.ĩ c.indẽnitatib.§. verũ, d ele.li.6.vbi abbatissa ^b dr̃ haberẽ dignitatẽ. hoc tenet Car.in Cle.2.de resc.4.no.& ibi est gl.in ver.ɔuẽtualẽ,quæ dicit hic esse approbatã opi.abbatis in hoc,limitat Inno.in d. c.d multa si ẽ ꝑpetua,allegat.c.2. de sta.mo.§.fi. & licèt non sit ꝑpetua,dũmõ possit esse ꝑpetua,sicut est in ministris ordinis minorũ,sufficit.nã dicitur esse perpetuu, qd' est in potentia perpetua vt no.Car.in d.Cle. 2.text.est ꝓ hoc in c.clericos,in ver. ꝑpetuã,iuncta gl. ^c de coha.cle.& mu. Itẽ dr̃ dignitas,si in ecclesia,vbi est,reputeẽ pro dignitate, & habeat administrationẽ tẽporaliũ, rerũ perpetuã, licèt non sit numerata inter dignitates ecclesiasticas ſm Inn.& Abb.ibi.Ministri autẽ, qui sine penitus iurisdictione exercẽt officium aliqd,sicut ꝓcuratores sindici,& sacristæ, q pulsant cãpanas,si habẽt dignitatẽ,ẽt si essẽt ꝑpetui,sec^a,si haberẽt iurisdictionẽ. ff.de offi. procur.Cæsa.l.vl. ^d ſm eũdẽ Inn.Similiter dr̃ dignitas,quæ appellatur aliquo nomine de dignitatibus iuris,vt Archidiaconat^a, ^e & hmõi,ẽt si nõ exerceret officiũ ſm Inn.ibi.ex quibus patet, ^f ꝙ Vicarius episcopi non hẽt aliquã dignitatẽ ſm Pan. vbi supra & differt a ꝑsonatu dignitas,qa ꝑsonat' ſm Arch. vbi s̃.est q̃dã prærogatiua in eccl'a

a Dignitas]Quæritur,nunquid militia sit dignitas, videtur ꝙ non.& hoc probat tex. in l.si quis in conscribendo,C de pac.ibi militię,vel dignitatis. nam alternatiua cadit inter diuersa. C.si ag vecti.vel emphi.pet.Sed hic ẽ alternatiua,ergo &c. Simile habes in tit C.qui mi. non pos. lib.12. vbi dicit, ꝙ serui,vel liberti nõ pñt aspirare ad dignitatẽ vel militiã,& text.in l. maior,C. d dig. li.12. & est text. melior de iure ĩ l.fi.in ver.nõ militia, sed dignitas C.qui mil.si pos.libr.12.& ꝙ militia nõ sit dignitas, est gl.in l.1.C.de ęq̃.dig. li 12.Bar.in l.ex eo,ff.de test. mi. & in repe.l.1. C de dig.li.12. 10. col.ver.4. infert ex p̃dictis. vbi dicit, ꝙ militia nedũ ẽ dignitas sed nec nobilitas. Hic summa argu t,ꝙ doctor det ꝓcedere militẽ, cũ doctoratus sit dignitas, c.quanto.de magi.Bar.in proœ. C.ad si.princ.i l. fi.C. de Iudæ. in l.oẽs,in fi. C de decu.li. 10. & in l.ex eo, de te mili & in l. generaliter,in fin.ff de dec.no.Pa.in ca. ꝓposuisti, ed fi. de probat. Et ꝙ d iure doctor debeat ꝓcedere militem, cum propria virtute fulgeat l.si qd ĩ bello,cũ gl. in ff d capt.determinat Bal in proœ ff.orũ in vl.col.& hoc nisi essent doctorelli, q ꝓpriè vocantur doctores pedanei, qa parũ meruerunt.& dicit ibi.Bald.ꝙ Bononienses faciunt doctores egregios præcedere quoscunque milites. Idẽ tenet Bal.in l.quod constitutũ,per illum tex.in fi.ff de re mi.d quo vide latè Ale.in l.cẽ urio. 3.col. cum seq de vul.& pu.& Ang.A e.in proœ.Ius. Illud aũt quod dixi,ꝙ militia non est dignitas,limita primo in militibus vrbis Romæ, qui propriè equites dicuntur,nõ ab equitatu,sed ab æquitate, Quia eorum offm̃ erat æquitatem,& ius tueri, præcipuè orphanorum,& viduarũ,& similiũ,vt l.1.C.de æques. dig li.12.Bar.in dicta repet.l.1.& vbi supra. Secũdo fallit in magistro militũ,quẽ vernacula lingua conductorẽ armorũ appellamus,tex. est singularis in l. per Armeniam, C. de officio magis. mili. Tertiò fallit, nisi militia iungat alij dignitati, puta si doctor efficiatur miles, nã tũc militia ẽ dignitas, & dr̃ habere duplicẽ dignitatẽ. ita singulariter limitat Albe.de Rosate in l.milites,C.loc. refert & sequtur d. Marti.Laudẽ. in tractatu d principe Rubr. de milite cõclusiõe. 13. & iõ ꝓcederet aliũ q nõ haberet nisi vnã dignitatẽ, sicut determinat in eo,q ẽ miles, & comes,Bal.in l.sed & milites ĩ princi ff d excusatio.tuto.&c.

a Dignitates ecclesiasticę quare institutæ quibusque cõferendæ, con.Tri.sess. 24. c.xij non seruiẽtes qd amittant, 22.c.3 & 4.d ref. d ꝓpria & translata hui' nominis significatiõe vide nicas in Reper.inq. annotatio. P. V.

b Vbi Abb.] & prior eccl'æ ɔuẽtualis dr̃ habere dignitatẽ.c. nisi, de præben.

c Iũcta gl.]Quæ dicit, ꝙ illa excõicatio,q̃ est ferenda,vt ibi, intelligitur ꝑpetua, donec resipiscant.& sic sufficit, ꝙ possit eẽ ꝑpetua.

d L.vlt]vbi hr̃,ꝙ procurator Cæsaris,licèt nõ possit deportare, poterit tamen repellere colonum improbũ, ita vt ad colonĩã amplius reuerti nõ liceat.

e Archidiaconatus] Exẽplum In Archidiaconatu Parmensi,ſm Inno.vel ſm Abb.in Senensi.

f Ex quibus patet]Ab.dicit in d.c. de multis.Nunquid acceptãs vicariatũ epi ꝑdat dignitatẽ, & offm̃ curatum,& dicit,videri ꝙ sic, quia p vicariatũ cõsequitur

quitur dignitatem. vt no.glos.in ver.delegatus,in Cle.2.de rescript quam ibi Car. q.21.dicit esse fin. Item quia talis dignitas potest esse perpetua, nam potest asse,quia forte eps non remouebit eu in vita ergo debet censeri vt perpetua,ar.l.iure peritos,ff. de exc.tuto. Subdit. Sed contrariu puto veru, qm illa dignitas est potius epi,& de facili pot remoueri.c.1.de of.vic.li.6.&dicit Car. vbi supra q vicariatus no e pprie dignitas ecclesiastica, alias non expiraret mortuo epo, cu talis debet esse perpetua.55.di. pracepta, & ca. veniens,de fi.psbyt.vbi de hoc. vnde dicimus q vicariatus e potius quadam peminentia non determinata ad aliquam ecclesia, & corruscat radij dignitatis epi quo ad iurisdictionem.

a Sine iurisdictione] Hoc est verum, quando officium est nudum ministerium, ita q non habeat prarogatiuam pra alijs,vt in exemplis hic positis, secus, si est officium cum praeminentia, vt thesauraria,pro hoc tex.in c.1.de consue.li 6.

sine iurisdictione, [a] vt habere stallum honorificum in choro,in capitulo, in optionibus,in processionib. in vocibus dandis,& similibus, plusquam alij sui ordinis canonici. & non tanquam alij in dignitate constituti, quamuis secundùm Innoc. vbi supra aliquando accipiatur pro dignitate. Officiu verò secundùm eundem Archid.vbi supra est administratio rerum ecclesiasticarum sine iurisdictione,sicut sindici, procuratores, Castaldi, de quib' 1.quaest.3.saluator.Item vicedominus,& similes, qui sicut picae habent referre, tunc habent officium,non dignitatem. [b]

1 Vtrum successor in dignitate teneatur ex contractu inito cum praedecessore suo?Res.Pa.in c.1.de pba.q sic,si fuit init' nomine dignitatis,et si fuerit initus cum subdito suo.ita tenet Cyn in l.digna vox, C. de legibus,& Io.An. & cômuniter sequentes , etiam si talis sit Papa, vel imperator.facit.l.Caesar, ff.de publi. & etiam quia talis obligatio est de iure naturali , cui princeps submittitur, [c] facit Cle.pastoralis S.caeterú,de sen.& re. iudi.

3 Verú dignitas possit appeti,vel quaeri?Rñ.q dignitas ecclesiastica non , imò ipso iure efficitur indign' , & dêt repelli.1.q.7.sicut is [d] qui. dignitas verò saecularis,si est dignus & apt',po

b Non dignitatem]Licet n. ista secundú aliquos videatur esse synonima, tamē mihi melius videtur dicendú secundú Ge in d.c.1. de consuet. quòd dignitas habeat se ad officium , & personatú vt genus ad specie. Nā dignitas est quoddam nomen gnale gnalissimum aptum denotare oēm habentem aliquem gradum praeminentiae. Ad hoc gl.1.4. di. denique, & istud nomen sumitur largè & strictè secundú naturā materię,in qua fit prolatio, vel secundú intentionem proferentis,si de ea constat vnde ēt in materia stricta & poenali comprehenditur appellatione dignitatis epatus,& superiores,qn exprimitur.c.felicis.§.q si quis,p poe. Qñque nô côprehéditur epatus,vt de praeb.c.2.& de conc.praeb.c.dilect'.Personatus verò, & officium sunt species côprehensae sub illo genere. & ista sunt nomina potius imposita secundum consuetudinem prouinciarum diuersarum quae suos pręlatos diuersimodè nominant, & ex diuerso modo loquendi. probatur in c.cum accessissent,de consti.Quare &c.& ista procedunt in dignitatibus ecclesiasticis. De saecularib. autem vide plenè per Bar.in l.1.C.de dign.li.12 Adde,quod denominatio debet fieri a digniori,vt colligitur ex glo. in l.1.in prin.de verb.obli.Nam stipulatio ibi denominatur a digniori,scilicet stipulatore, quia stipulator censetur dignior triplici respectu. Primò quia interrogatio est caput stipulationis, & caput censetur dignitas.l. cum in diuersis , ff. de relig. & sum.fu.Secundò quia interrogatio est principium, cēsetur dignior pars.l 1.ff.d origi.iuris. Tertiò qa interrogatio est pars actiua , responsio est pars passiua sed nobilius e agens , q patiens,vt dicunt philosophi & Bar. in l. prima C de regula Cato.alibi dicit tex. quòd beatius e magis dare &c.c.cú Marthae,de cele.mis. c prędicator.16. q.1. & gl. in ru. ff commo. benè facit, quod in simili habemus , q papa appellat se episcopú eo , quia in ecclesia Dei nullus ordo est dignior episcopali,glos. i proę 6.in ver. eps, facit etiam quia,vbi in eadé persona concurrit duplex dignitas. denominatur a digniori , puta quia aliquis sit miles,& comes,dux & Marchio,denominabitur a ducatu tanquam a digniori,secundú Inno.& alios in c.solitae,de maio.& obe.facit quod habetur in c.inter dilectos,de fi.inst. de eo qui erat episcopus,& comes. facit quod no. dicit Bal.in l.fi. C.de ser.fu q filius non est nobilis, quamuis mater sit nobilis,quia nobilitas est quaedam dignitas,a parentibus deriuata,quae nominatur a potentiori causa.& certum est,q potentior est forma,quàm materia,cum forma sit agens,& materia patiens, & nobilius sit agens patiente,vt ibi plenius per eum,facit quod no.Bald. in l.2.per illum tex.C.communia de leg.in.1 no.quod in vnitis ad inuicem dignius trahit ad se minus dignum.c. 1. de cons.ec.vel al.gl.in c.de ieiunio.86. dist. quamuis contrarium dicat gl. in c.super quęstionum, de of. deleg.

c Submittitur]Ab.diffusè ponit hunc quaesitú ibid. 1.no.& 2.vide etiam no.in c.in ecclesiarum,de con. & vide quae scripsi infra,princeps.

d Sicut is]Sicut is,qui inuitatus renuit,quęsitus refugit,sacris altaribus est admouendus,sic qui vltrò ambit, vel importunum se ingerit est procul dubio repellendus.Nam qui sic nitit ad altiora conscendere,quid aliud agit, nisi vt crescendo decrescat, & ascendendo exterius , interius in profundo descendat,hoc ibi in prin.Ad idem.c.in scripturis.7.q.1 & est tex.Gre.in registro,sicut locus ragiminis deside

rantibus

test appeti & peti, & ab eo qui potest eam dare etiam mediante pecunia, & dum mō palā [a] detur, & petatur vt ff. de polli. l. 1 §. 1. ff de decu. l. eos, & ff. de of. prçto. l. Barbarius, in prin. Secus, si clā, vt C. ad l. Iul. rep. l. fi. in prin. ibi, ad honoris ambitione insignia non vel ꝓcio similiter licèt dare pecuniā, vel petere, vt ꝯfirmet, vt no. gl. sing. in d. l. eos, facit ꝓ his ōmnib. gl. in l. vnica [b] ff. ad l. Iul. de ambitu. Similiter licet emere militiā [c] ff. de ac. em. l. creditor. §. inter venditorē, qđ limitata [d] si quærit, vt prosit, non vt ꝑsit, qa sic peccat, đ quo vide supra, ambitio. §. 1. & 3. offm. §. 2. Ari. tamē 1. poli. c. 5. dicit, ꝙ licitè appetiē principatus, si tria concurrant. Primò ꝙ habeat amorem ad consistentem politiam. Secundò potentiā maximorum operum principatus. Tertiò virtutem, & iustitiam in vnaquaque politiam eam, quæ ad politiam pertinet, vnde secūdū eum licet scienti se habere prædicta tria appetere principatū pp vtilitatē reipublicæ, sed ñ licet ei eū petere, vñ dicit 2. poli. c. 6. nō bene statutū est ipsum petere, q principatu dignificabitur.

3 Vtrum qs possit habere plures dignitates ecclesiasticas simul, Vide supra beneficium. §. 35. cum seq.

4 Vtrū eps possit dispēsare cū eo, q 20 habet annū solū, vt possit habere dignitatē ecclesiasticam sine cura animarū? Res. ꝙ sic, [e] ca. ꝓmittimus, de æta. & qual. li. 6. offm, q̄tuncūque vile, dr̄ dignitas, qñ sit principe mādante, tex. est in l. nemo ꝑfect⁹. C. de digni. & sic verificaē. l. vnica. C. de man. prin. vbi dr̄, ꝙ nulli credaē se mādato principis venisse, nisi in scriptis ostēdat, & additur, nec vllius dignitate terreri siue tribuni, siue notarij, siue comitis proferat dignitatem. hæc ibi.

DILAPIDATOR dicitur prælatus, qui res ecclesiasticas alienat, & male expendit, qui debet deponi. 12. q. 2. apostolicos, & 17. q. 2 nullus res.

1 Vtrū suspecto de dilapidationē dēat dari coadiutor? Rx. ꝙ sic. vide i c. venerabili, de of. del. & c. licet Hely. §. qa verò, đ sim. vide s. coadiutor. §. 2. & quod ibi notaui.

DILIGERE [f] Deum debemus ex toto corde &c. de pœ. di. 2. §. charitas est. vide supra, charitas.

1 Vtrum teneamur [g] diligere inimicos? Rx. S. Bo. in 3. dist. 30. q. 4. & 5. ꝙ est affect⁹, & effectus dilectionis duplex. [h] Prim⁹ innocentiæ, quo nolumus nocere; & isto modo est in pręcepto. vnde quilibet teneē nō optare eis malum, inquantū malum est. i. per se, possumus tñ per accidēs optare eis malū, puta si credimus, ꝙ sit expediens sibi, vel ecclesiæ, vel cōitati; sed inferre quò ad effectum non licet, nisi sit officialis, cui competit, & zelo iustitiæ faciat, vel in casu permisso a iure. Alius est affectus, & effectus beneficentiæ, & hic est duplex, quidā a caritate elicitus, quo quis optat alij summum bonum, vel bona spiritualia, s. gratiam, & gloriam; & iste est in præcepto erga inimicos, quidam est a charitate imperatus, quo quis optat alij bonum temporale, & prosperitatē transitoriam; & iste non est in præcepto nec quò ad affectum, necquoad effectū, nisi in casu necessitatis. est tñ perfectionis optare talia inimico, nisi ꝑ accidens, inquantum putantur ei, vel alijs nociua, vel si est inimicus ecclesiæ, aut cōitatis, quia tunc esset imperfectionis optare sibi bona tēporalia. Intellige tñ ſm Ale. in 3. parte sum. trac. de charitate, ꝙ [i] ē ꝑcepū affirmatiuū, quod non obligat ad semper. i. cum non sumus in consideratione, aut dormim⁹, sed solū pro loco & tēpore, quādo de hoc cogitamus, vel necessitatis casus

rantibus negandus est ita, refugientib. offerendus est. Nam qui se ingerit, suspectus ē ff. de proc. l. quæ omnia.

a Dūmō palam] hoc est verum ꝓ honore sine administratiōe, qa tunc licèt dare pecuniā palā sed pro honore cum administratione nullo mō licèt dare. Ita loqtur titulus in aut. vt iud. sine quoquo suffr. Ita no Bar. in l. vnica, ff. de ambitu.

b Gl. in l. vnica] Quæ ista dicit & adde. l. 1. C eod.

c Militiā] Glo in d. § inter dicit sumi p ver. militiæ. i. cuiusdā reditus, vel præbendę. & vide ad materiā huius. § quæ vtiliter & elegāter ponit Archi. flo. 2. parte summæ ti 3 ca. 5. per to. sed maximè i §. 4. 5. 6. & 7.

d Quod limita] Semper tñ vē nocere datio pecuniæ, vt c. noli, de simonia.

e Res. qđ sic] nisi aliud obsistat impedimētū, vt qa bigam⁹, illegitim⁹, criminosus, & hmōi, vt ī tex. & gl. in d. ca. per mittimus.

f Quomō id fiat Cat. lege in ora. Do. in ver. sanctificetur no. & in ꝑceptū decalogi, Hono. pa. P. V.

g Ad hoc Cate. in ora. do. in ver. & dimitte nobis &c. P. V.

h Dilectionis duplex] Adde illud Mat ver. Diligite inimicos vestros

&c. quia declaratur per hanc doctrinam.

i Tractatu đ charitare] Ar. 3. Vbi ēt dicit, ꝙ ad ampliorē affectū tenentur perfecti.

a Oratio in gñali] Adde vid. Th. 2.2.q.25.ar.8.& 9. b Cathe. in Ora. D. in ver. Et dimi. te nobis, itē in p̄ cepto, No occides. P. V. c Facit c.2 de re nun.]E ibi glo. i ver colectus. d L. dolū, C. de dolo] vbi dolus ꝓbat ex perspicuis coiecturis. e Inimicitiæ, Facit c. cum super, de off. delega. f Pa. in c. repellantur 3. q. 1. no. Et sic no. qd' amicitia, vel inimicitia probantur ex coniecturis, qui oriantur ex affectione animi, & animus nisi per coniecturas, gba ri p̄t. Et vide ar. optimū in l. latæ culpæ. §. amicos, ff. de ver. sig. vbi ex cōuersatione frequenti p̄sumi tur amicitia; & facit. c. eijcies. 88. di. &c. g Adde, cuī dicit ilia diœc. Cō. Trid. ses. 24 ca 9. de refor. P. V. h ..s git r]no. singulariter illū te c. vbi depingit vita clericorū. i C. in sacerdoti bus] Meli' tamē hoc ꝓbatur in c. miserū, e. di. & in c. cum in magistrum, de elec. k Ea necessaria populis, Cō. Tri. sess. 13. c. 1. eccle. conseruāda & re stituēda 25. c. xx. de ref. monasti. ca c. 21. ac regu laris. c. 1. de regu la. P. V.

casus occurrit. Limita etiā prædicta s̄m S. Bon. vbi supra. q. 5. & Ri. ibidem ar. 1. q. 1. in effectibus specialib. sed quò ad effectus generales tenetur quis de præcepto diligere inimicos, puta quis orat in generali a pro populo, prædicat, facit eleemosynam generalē, & hmōi, quia tenet non excludere eos a talibus, & et tenetur ad effectū salutationis s̄m Ri. ibidem, q̄ cōiter impenditur; nisi in casu q̄n timeret eos prouocari ad malum aliquod, vel aliud inconueniens oriri.

2 Vtrū b teneamur remittere signa rancoris? Rñ. s̄m Ri. vbi supra q. 2. ꝙ sic, si petit veniam; actionem autē nunquam, vel dic secundū Alex. vbi s. ..in d. ar 3. ꝙ est rancor. qui comitatur appetitum vindictę, & hunc dimittere est p̄cepti, vt s. patet. & est punitio, quā comitatur zelus iustitiæ; & hanc nullus tenet remittere de necessitate. not. tñ. ꝙ sunt q̄dam signa propinqua, q̄ gerunt probabile suspicionem rancoris, vt cū qs nunquā vult loqui iniurianti, vel cū obuiat, diuertit, vel toruo vultu respicit, & huiusmodi; & talia nulli licet tenere siue ante satisfactionem, siue post, qa ab oī specie mali est abstinendū. nā ex talib' signis patet inimicitia. facit ca. 2. de renun. c li. 6. & l. dolū, C. de dolo. d vide quod no. in c. cū Adrianus. 63. di. vbi gl vult, ꝙ q̄n quis alium non salutat, prę sumitur esse inimicus, e quā limitat Pa. in c. repellant, f de accusa. veram, q̄n erat solitus salutare. Sunt alia signa remota, vt non cōuersari amicabiliter non facere sibi mutua seruitia, non ꝯtinuē conuersari, & hmōi; & si hoc facit, vt magis viuat in pace, & ille magis cognoscat delictum suum, non peccat; aliás petenti veniā, & satisfacienti pro posse, non poterit sine peccato, veniali tamen, ista denegare. Vide de hoc infra, Iniuria. §. 6. & 7.

3 Verum diligere mūdum sit peccatū? Rñ. s̄m Alex. 2. 2. trac. de auaritia, q. 2. ꝙ aut diligitur ad necessitatem; & sic non est pc̄m. Vñ Beda super illud. 1. Io. 2. Nolite diligere mundū, vtimini mundo ad necessitatē, non ad voluptatem. Aut diligit ad voluptatē & superfluitatē; & sic est prohibitum, & licet ordinatē quis possit amare mundū, tñ difficilè est, qm̄ est occasio peccatorū. Aut diligit mund', vt finis in eo ꝯstituat, & pp se, & licet non sit in eo aliquid appetendū pp se, tñ æstimat in eis sufficientia, cū non sit, & sic cadit sub ꝓhibitione talis dilectio, & istis duobus modis dicitur, Noli te diligere mundum. 1. Ioann. secundo. & nomine mundi intelliguntur temporalia, est etiam diligere mūdum, idest longo tēpore velle stare in mundo pp delitias, & sic est veniale pc̄m, sed perpetuò velle stare non p̄t esse sine mortali peccato, si est deliberatio voluntatis s̄m Pe. de Pal. in 4. di. 21. velle stare pp prolongari solùm non est peccatum, sed si vt magis mereatur, & melius operetur, est meritorium.

Diligentiam, qualē tenet qs ponere in reb. alienis, vide s. Cōmodatū §. .

Dioecesis f est, vbi episcopus. 16. q. 3. c. quicunque.

Discere debet qlibet ante, q̄ doceat, 33. di. c. his igitur, g in fi. 37. disti. relatum, & 61. distinctione. capi. in sacerdotibus, h & 16. quæstione. 1. si clericatus, & q recusat discere, diaboli membrum est. 38. distin. nullus, & sacerdotes debent semper sacris literis intendere, similiter prędicatores. 86. distinctio. §. ecce, & 38. distinction. ignorantia, etiam senes, & Aug. dicit se libenter a iuniore addiscere. 24. q. 3. si habes circa medium.

Disciplina i est vltrix malæ vitæ. 23. quæstio. quinta, capitulo. ad fidem, non amat filium, aut seruum, qui eum non disciplinat, eadem quæstione. c. non putes mali sunt flagellandi, non interficiendi.

23.q.5.c.1.& 2.& per totã qõnem facit eleemosinam qui p disciplinã corrigit. 45.di.& qui emẽdat, cum misericordia est tẽperãda, c.disciplina.45.di. & citra effusionẽ sanguinis, ar. de rap.ca. in archiepiscopatu vide supra, Correctio. 1.

DIscordia [a] vtrũ sit pc̃m mortale? Resp. ſm Th.2.2.q.37.ar.1.ꝙ discordia est pc̃m,inq̃tũ con cordiæ ɔtrariaſ, qđ quidẽ p̃t esse dupliciter,s.per se, aut per accidens p se. i. cũ scienter & ex intẽtione(sic enim accipitur, qa p se dr̃ esse id,qđ est ſm intẽtionẽ in humanis actib. & motibus) dissentit qs a bono diuino,& bono ꝓximi,i quo tenetur ɔsentire, & túc est mortale ex genere suo pp ɔtrarietatẽ ad charitatem, & hoc est qñ cognoscit tale qđ ſm rõnẽ esse fiẽdũ,[b] tñ non vult alijs assentire, nè videatur sequi opi. alio rũ tanq̃ micus sapiens, vel ex odio,aut displicentia ad aliũ,cui quæritur prouideri,vel alia ex causa.& sic intellige.c.oblationes dissidẽtiũ.90.di.& ca abijt.11.q.3.& c.[c] Ismael di.56.Limito hoc in reb. alicuius importantiæ,aliàs esset veniale,sicut i pueris pater. primi ẽt morus huius discordiæ sũt veniale pc̃m pp imꝑfectiõnẽ actus,qñ aũt discordia ẽ per accidens,qđ est,quãdo in actib. humanis ẽ præter intentionẽ, sicut cũ vnus dicit, & credit bonum tale qđ,[c] alius opinatut ɔtrariũ tunc non est pc̃m, nisi sit cũ errore circa ea,q̃ sunt đ necessitate salutis,[d] vel cũ pertinacia indebita, quia charitas est voluntatum vnio,non opinionum.

DIscretio est mater oĩum virtutũ.1.q.5.p̃sentiũ, de offi. custo.c.1. ẽ necessaria in prælato i corrigendo.1.di.ponderet.p̃di catori.43.di.sit rector.§.vl. confessori.23.q.4.his qui, de pœ.di.1.quem pœnitet, de pœ.& re.c.omnis.

DIspensatio [e] est iuris cõis relaxatio facta cũ cãæ cognitione ab eo,q ius hẽt dispẽsandi,ſm gl.1.q.7.§.multorũ,aliàs ẽ.§. nisi rigor,& addit dispẽsare est diuersa pẽsare.nã oĩa hęc,de quib ibi fit mẽtio, pensare dẽr, qui dispensare vult, & quæ sint illa,infero in qõne sequẽti,& iõ ſm Ber.in li.de dispẽsatione, & p̃cepto, p̃lati sine cã rationabili vel saltẽ dubia,sed pro sola voluntate dãtes licentiã veniendi contra legẽ,sunt dissipatores,[f] non dispensatores.

1 Quæ sunt causæ legitimæ dispensandi? Res.vt colligo per totam q.7.primæ causæ sunt sex.Prima,tempus,ibi.c.necessaria,& c.quod pro remedio.nam defectus nostri temporis,quibus non solũ merita,sed corpora ipsa defecerunt, districtionis illi' nõ patitur manere cẽsuram.§.4 dilfraternitatis tuæ.Secunda, vtilitas valet, vt alij facilius reuertãtur.[g] 23.q.4. ipsa pietas,& prima q.7.tali.Tertia,qualitas personæ & meriti,& scientiæ,d.c.tali, & capitul.didici, cum alius ęquè dignus non sit.Quarta,religio.78. distinct.capitulo monachus, de sen.excomm.c.cum illorum.Quinta, multitudo ratione scandali vitandi.1.distinct. vt constitueretur. Sexta necessitas, dicto capit.tali.

2 Vtrum dispensatio necessariò[h] requirat causæ cognitionem? Res. Panor.in capitu. diuersis, de cle.coniu.ꝙ in principe non, sed sufficit sola ipsius voluntas in his,quæ sunt iuris positiui solùm,vt no. Innocent. in capitu.cum ad monasterium, de sta.mo. sed in inferiore sic,vt no.gloss.[i] in d.§. nisi rigor.vnde,si fiat sine cognitione causæ, est dissipatio,non dispensatio,& venit puniẽdus,q̃a egit ɔtra legem[k] vide bonã gl. i c.2.đ schis.vbi plenè no.do. tenet tñ quò

a Catec. in pœ. Non loq̃ris fal. test.c. ꝓhibetur. Pet. Vend.
b Esse fiendũ] vt si in republica tractaretur de faciendo statuto ɔ blasphemos,lusores,& hmõi,& aliusdissentiret.
c Tale quid] vt puta facere eleemosynam certæ personæ, vel religioso loco.
d Salutis] Puta circa fidem, & virtutes.
e Dispẽsatio] vide đ dispẽsatiõe multa p las.in l. fi.ff.đ cõsti prin.
e Multa statuit S.Syn.Tri.de dispẽsatione qñq; concedẽda, qñq; denegãda,q̃ margine cõplecti nequirent, vide tabulam a Ziletto impssæ Venetijs Reper. ẽt inqui. cũ anno. P. V.
f Dissipatores] ad hoc gl. no.in c.non est, extra de voto.
g Revertantur] Dispẽsatur n. cũ hæreticis,vt possint retinere bñficia, vt alij conuertantur.
h Necessariò] Hic rationabiliter posset poni exemplum.vt.J. §.11. sed vt sit aliqua diuersitas, pone exemplum. Voui ieiunare in pane, & aqua quæro di spensari a superiore, nũquid superior teneatur inquirere de causa, qua volo dispensari? & respõde vt hic.
i No.glo.] Dum dicit,ꝙ dispensare est diuersa pẽsare,vnde ex ꝓprio significato vocabuli dispensatio videtur cõcessa causa subsistẽte, & cognitione præcedente, cur expediat sic dispensare.
k Contra l.] Et sic debet reuocari in casu non cõcesso,seu permisso, de quo vide in c. at si clerici. §. de adulteris, de iudi.

ad eũ, qui diſpẽſauit, quia non põt cõtrauenire, neq; ea reuocare, ex quo egit actũ, in quo potuit ª diſpenſare, licèt non teneat quò ad ſuperiorem, vt no. gl. in d.c. diuerſis.

3 Verum diſpẽſatus ſine cã legitima ſit tut⁹ quò ad deũ? R. vt colligo ex Inn. in d.c. cum ad monaſteriũ, & Pa. i c. non eſt voti, de voto, ꝙ aut loquimur de Papa, aut đ alijs. ſi đ Papa, aut loquimur in his, q̃ ſunt iuris diuini, vt i voto, iuramẽto, & hmõi; & ſic non põt ᵇ diſpẽſare ſine iuſta cã; aliter diſpẽſatus nõ eſt tutus quò ad deũ. ſi autẽ ſubeſt iuſta cã, tenet diſpẽſatio, & ẽ tut⁹ ẽt i voto caſtitatis, & paupertatis ſm Inn. ᶜ vbi ſ. Si verò loquimur de his, q̃ ſunt iuris poſitiui, poteſt ſine cauſa, & eſt tutus in cõſciẽtia, quia eius ẽ deſtruere, cuius ẽ concedere, nec priceps tenet legib⁹ ſuis ligat⁹. l. digna vox, C. de le. limitat tñ Pa. đ pluralitate beneficiorũ, in qua nõ põt ſine cã legitima; & ita tenet Io. An. i c. đ multa. đ ꝑ ben. qa oĩa bona eccleſiarum ſunt dei, vt in c. cũ ex eo, đ elec. lib. 6. & ideò nõ eſt tutus taliter ᵈ diſpẽſat⁹ đ quo dic, vt. ſ. beneficiũ. S. 25. Ex quib⁹ infert Pa. ᵉ ꝙ non eſt tutus religios⁹, cũ quo diſpẽſat ſine cauſa iuſta, vt trãſeat ad latiorẽ religionem. Similiter ſi p̄eficitur eccleſię curatę cauſa legitima non ſubſiſtẽte, puta quia nõ eſt apt⁹ ad offiñ pr̄ędicãdi, vel exercitium curæ. ᶠ Vnde dicit gl. ſing. i ca. monachi vagantes. 16. q. 1. ꝙ religioſus promot⁹ eccleſiæ ſęculari, nõ vt ꝓſit, ſed vt pſit, peccat mortaliter, qa fecit ꝯtra votũ ſuũ. Si loquimur de alijs à Papa, ſic clarũ ẽ, ꝙ non eſt tutus quòad deũ, nec quò ad eccleſiã, vt no. Inn. vbi ſ. quia cuicunq; alij à Papa ꝯcedit diſpẽſare, intelligit ꝙ hoc faciat ex cã legitima; & iõ dẽt fieri cũ cauſę cognitione; qđ not. bene.

4 In quibus põt diſpẽſar papa, Vide. j. Papa, ꝑ totũ.

5 In quibus caſib⁹ põt epiſcopus diſpẽſare? R. ꝙ gl. in ſum. l. diſ. & i d. S. niſi rigor, & do. i c. at ſi clerici. S. đ adulterijs, đ iudi. ſatis confusè loquũtur, & ꝯriè. Sed tu dic clar, ꝙ aut diſpẽſatio eſt in faciẽdo contra canones, vel conciliũ, & ſic nõ põt, niſi hoc ei expreſſẽ à iure ꝯcedat c. dilectus ʰ de temp. or. & ſic intellige opi q̃ dicit, ꝙ non põt niſi ea concedat expſſe, vt i d. cap. dilectus, & ſic colligo, ꝙ ẽpis concedit diſpenſatio in omnibus criminibus minoribus adulterio, nam peccans mortaliter notoriè, notorietate iuris, non poteſt promoueri. 26. diſt. primùm itaque, in gl. magna, & promotus deponitur. l. di. qui ſemel. & ideò indiget diſpẽſatione, q̃ ẽpis i cribus mino ib. adulterio ꝯcedit gñaliter, vt no. i d.c. at ſi clerici. S. de adulterijs. concedit etiam in aliquibus maiorib⁹, vt đ hæretico, & ſchiſmatico. l. di. pſbyteros in gl. Itẽ in ſacrilegio. l. di. ſi qs pſbyter. & qũo in iſtis & multis alijs diſpẽſat. j. ſubijciam. In trib⁹ tñ caſib⁹ poteſt ẽps diſpẽſar ꝯtra canonẽ, & ꝯciliũ, licèt ei expſſe non ꝯcedat. Primò ratione ꝯſuetudinis, vt qa ꝯſuetudo præſcripta habet, vt diſpenſar poſſit. c. fi. de conſue. 11. quæ. 1. quicunque ꝯſuetudo. n. facit valere diſpenſationẽ, quæ aliàs non valeret, ar. đ cele. miſ. pernitioſ⁹ i cñ ſuis concor. & ar. de trãſlac. c. fin. Secundò ratione magnæ neceſſitatis, vel vtilitatis de nouo emergenti & inexcogitata

ª Potuit] Puta, ẽps ſcienter cõtulit beneficium clerico coniugato. poterat n. ex cã diſpẽſare. ſed qa nõ fuit adhibita cãæ cognitio, vult Papa, ꝙ ille cleric⁹ ſpolietur beneficio per ſuperiorem ẽpi, vt in d c. diuerſis.

ᵇ Et ſic nõ poteſt] Rõ, qa Papa tenet detẽ ſeruare ius diuinũ vſque ad ſãguinẽ. 25 q. 1. ſũt qdã. Et de iuramento no. ſing. Inn. in c. cũ inter, de renun. & in c. cũ ia dudum, de ꝑ ben. d. Ant. poſt In. in c. dudũ, 2. de ele. doc. in c. ſi. de teſt. cog. vide oĩno Anc. in cõnic c. canonũ ſtatuta, de cõſti. in 1. op. & i rña, poſſeſſor. 13. car. ver. quęro. 5. & in con. 311. & ꝙ ille nõ ſit tutus, cũ quo ꝓlat⁹ diſpenſat ſine cã, tenet Th. 2. 2. q. 88. ar. vl. Vide ẽt de iurõ, & voto Archi. in c. q̃ ad perpetuam. 25. q. 1. vbi dicit, ꝙ licèt papa poſſit diſpẽſare ſup voto, & ſup deci. tñ ſi diſpenſat ſine cã, peccat. vidẽt ſpe ti. de le. §. nũc bre. ver. & no. ꝙ ſi papa, & Bar. in l. liberos. C. de dolo. Ad de iſta. j. iuramẽtum. 4. in prin.

ᶜ Secundũ Inn. vbi. ſ.] & ibi ẽt Abb circa fin. & hr̃ ibi de cauſa.

ᵈ Tut⁹ taliter] licèt Pe. đ An. vt refert ibi Ab. tenuit ꝯriũ, ſ. papã non peccare diſpẽſando ſine cã ſup pl̃itate bñficiorũ, & firmat Inn. in d.c. cũ ad monaſterio, ſed iudicio meo nõ bene.

ᵉ Infert Pan.] Fuit tñ illatio d. An. vt refert.

ᶠ Exercitiũ curæ] Nã pp hoc bonũ publicũ emanauit illud ius diſpẽſatiuũ, vt religios⁹ poſſit pfici eccleſiæ ſeculari, vt in c. quod dei, de ſta tu mo.

ᵍ Eps diſpenſare] Vide pleniſſimè p ſpe. ti. de diſpẽſa §. e.

ʰ C. dilectus] Ibi tex. loquit đ archiepiſcopo, qui nõ potuit diſpẽſare, vt tres ordines ſacri vno die cõferant.

ⁱ C. pernitioſę] ibi dr̃, ꝙ conſue

timo ibi. §. 52. Item cũ filio illius, q occidit sacerdotē ecclesiæ, a qua hēbat feudũ, vide j. hæreditas. §. 12. Itē in impedimentis matrimonij vide matrimon. ii. 5. impedimento. 18. §. 5 Item in solenniter pœnitēte, vide pœnitentia. §. 5. Itē qũo dispensat cum ordinatis a schismaticis, vide schism. §. 4. Item qũo in symoniaco in ordine, vel in beneficio, vide infra Simonia. 6. §. 1. & 3. Itē in alia simonia ibi. §. 5 Itē cũ sortilegijs, vide sors. §. 4 Item qũo dispēsat cum pugnante in torneamentis. §. vl. Item qũo dispensat in voto S. Iacobi, & Hierusalem, vide infra votum. 4. §. 6. Item in voto castitatis. ibidem. §. 9.

6 Verũ eps in casibus, in quibus dispensare potest, possit hoc facere sine capitulo? Res. Archid.[a] in c. his qui, & est c. 1. de fil. p̄sḡ. li. 6. tenet ꝙ nō, sed ego teneo cũ gl. in c. cũ ex eo, de ele. li. 6. in ver. episcopus, ꝙ sic.

7 Verum Abb. vel alius p̄latus religiosorũ possit dispensare cũ suis subditis? Res. ꝙ non, nisi inquantum eis a iure, vel regula, aut p priuilegium conceditur, vt no. Inn. in c. 2. [b] de eo, qui fur. or. susce. & do. Anto. in d. c. at si clerici, & ibi dicit Pa. ꝙ est communis opi.

8 Sed in quibus casib. conceditur Abbati, vt dispensare possit? Rñ. ꝙ in 10. Primò i nouitio, vt promoueatur ad sacros ordines. 77. dist. monachus. [c] Secũdò cum apostata monacho, vt possit ministrare, & ascendere ad alios ordines, ar. l. di. c. fi. nisi apostasia sit in ordinato,[d] vt de apostatis. cap. fi. qa ad Papam tunc pertinet, vt ibi. Tertiò cum illegitimo monasterium intrāte, vt promoueatur, in c. 1. de fi. presbit. Quartò ꝙ nō confiteantur, & eucharistiam summant semel in mēse, Cle. 1. đ sta. mo. Quintò ꝙ monachus detur in capellanum ecclesiæ parochialis, si epi & populi consensus accedat. 58. di. ca. 1. & 16. q. 1. doctos, cũ multis alijs. cap. Sextò ꝙ monach⁹ habeat ꝓpriam cellā infra septa monasterij ex cā 18. q. 2. nullus. 20. q. vl. c. fina. ad fi. Septimò in ieiunijs, cibis, & esu carnum, silentio, & operibus manuum, ad quæ tenetur monachus vt de conse. di. 5. non mediocriter, & ca. carnem, & c. nunquam, de sta. mo. ca. cum ad monasterium. Sed Host. in d. c. cum ad monasteriũ, đ esu carniũ vř tenere, ꝙ non potest, sed cōtra ipsum est gl. Inn. & Pan. in d. c. cum ad monasterium, in gl. super ver. indulgētia, imò dico plus, ꝙ pōt dispēsare in oib. regulæ, exceptis trib. votis p ar. a ɔtrario in d. c. cũ ad monasteriũ, in fi. limitat Pa. ibid. dũmō sit dispēsatio, ñ dissipatio, vtputa ꝓ necessitate, & alijs đ qb. s. §. 1. Octauò i irregularitate, đ qua s. Ab. §. 14. Nonò i

a Archi.] Opi. Archi. tenet Pan. in d. §. de adult. vbi disputando dicit epum non debere dispensare sine capitulo maximè in arduis, idem tenet Car. Alexandrinus in c. ex pœnitentibus. 1. di. in contr. rium tenetur. d Ant. in d. §. de adulter. & d. Card. ibidem. Tu d. c. pro concordia, quòd prima opi. habet locũ, si cōsuetudo hoc non obseruat, scilicet vt episcopus solus dispenset. Secunda opi. quando consuetudo habet, vt episcopus solus dispenset, & ita intellige summā nostram, & hoc tenet Ioann. de Imo. in d. c. cum ex eo, vbi alleg. Ho. qui obtinuit ꝙ solus episcopus dispenset sine capitulo. Quū autem sedes vacaret, tunc capitulũ haberet hāc autoritatem, vt tenet Fede. consi. 29. vbi latè.

b Inn. in cap. 2.] Pone exemplum in d. c. 2. hic allegato, Clericus quidam recepit ordines minores & eodem die ausu temerario recipit subdiaconatum. Quæritur, ex quo est a ministerio suspensus, si religionē intrauerit, & vtrum abbas poterit dispensare? Respon. vt hic, & facit ille text. quia illa dispensatio committitur episcopo, vt patet. vnde dicit ibi Innoc. ꝙ inferiores episcopis nō quam dispēsant contra canones, etiam vbi dispēsatio a iure conceditur, nisi spēcialiter eis cōcedatur, hinc est, quòd iura loquūtur semper de episcopis, & quando nolunt hoc concedere inferioribus, semper exprimunt, vt in d. c. 2. & in c. 2. & ca. illorum, de sen. excom. cum si. No. Arch in c. cum ex eo, de elect. li. 6. sentit idem Inno. in c. fin. in fi. de post. p̄ḡla. & Spe. ri. de leg. §. sunt quoque in fi. Talia enim grauia episcopis tanquam spōsis & vniuersalibus ordinarijs reseruantur, sicut in simili dicimus in excommunicatiōe à canone lata, vt regulariter nullus valeat saltem nō debeat absoluere citra episcopum. tex. cũ glo. in Clemen. cin. 1. de priui. Et Fed. consi. 14. nisi iste inferior haberet iurisdictionem quasi episcopalē secundũ Fede. & bene, quia tunc posset omnia, q̄ spectant ad iurisdictionē episcopalem, quod no. pro hoc gloss. in Cle. 1. de reb. ec cle. non alie. vbi talis interponit autoritatem rei ecclesiasticæ alienandæ, fac. t. qđ no Inno. in c. 1. de transl.

c C. monachus] Ille text. loqtur in casu. l. p̄rticis. 55. distincti. vbi inquiritur đ monacho ascendere debente ad ordines clericales, vtrum sit aliquo impedimēto notatus, sed quia in nouicio maior surgebat dubitatio, ideò factus est ille text.

d Ordinato] Scilicet in ordine sacro, quia si accepisset ordines minores eps dispēsaret secundũ doc. ibid. in dicto capitulo final. tam n ho

die hæc nō vēdicāt sibi io.ū, qñ qdem apostatæ religiosi sunt excōmunicati p habitus dimissionē cap 2. nē c'e. vel mo.lib 6.

a Deus] Vbi ꝓpter scan talū di uersi habitus regulariū reducuntur ad vnum.

b Dispēsādi] Et sic ex parte dispēsare debentis, ve puta datur potestas Fitio, vt possit cū monachis dispensare, certè cōprehēdit Ab. vt ibi.

c L. si ita] In princ. vbi, si testator dixerit. si natus fuerit filius, esto hæres in bes se. i. octo vncijs; ex reliqua pte vxor mea, si filia, in triete. & vxor i reliqua parte. Si nati fuerint filii & filia, de benignitate dicēdū erit vxorem habere aliquā partem & sic in sepa ratis casibus nō porrigiturprouiso ad simul iun ... nisi de benignitate Et sic facit ... quod vo ... Bar. in loco hic allegato, vt ibi idē dicit Bar. qui hanc.q. mo uet, sed se remittit ad d l.2.i pric.

d Arg i c.si cui] Vbi si datur expectatiua alicui de pbēda vacatura, certe si vacat ea, quæ reqrit sacerdotem, & expectās non sit a pt' sacerdotio, il lā ñ habebit, sed expectabit aliā.

e C.si de fil. pſbyte.] Vbi, si ille, cum quo sup defectu originis

obseruātijs regulæ remittē dis. 20. q. vlti. c. fi. in glo. in ver. remittat, de conse. dis. 5. carnē, saltē i his, q̄ nō sūt de substātia, ar. de vi. & ho. cle. deus. a ꝓ cuius declaratione notādū ſm Alex. ꝙ in regula beati Benedicti q̄dā sunt purè spiritualia, vt charitas, humilitas, & cæteræ virtutes; & i istis nō potest Ab. disponer. Quædā sunt partim spūalia, & ptim corporalia, vt cātare, psallere, orare, & huiusmodi; & de istis pōt Abb. disponer, non tñ ſm libitū voluntatis, sed ſm ꝙ bonū & æquū viderit expedire, ſm occurrētia, ꝙ ꝓpriè est dispēsare. Quædā verò sunt, q̄ sūt in obseruātijs corporalib. puta comestio carnū, fractio ieiunij, & hmōi; & unc si talia à regula pcipiunt, vel ꝓhibētur, non pt Abb. ea mutare, nisi ſm ꝙ conuenit charitati, vt dicit B. Benedictus in regula. 1. ꝙ subsit rōnabilis cā, aliās nō. Rō, qa licèt Abb. pſit subditis. regula tñ pest Abbati, & subditis. & iō eius obedient a pponēda. & cū dr in regula beati Benedicti, ꝙ oīa de dispositione Abbatis fiāt, intelligit̄ d̄ illis, de qb. regula expressè nō præcipit, vel prohibet. si tamē Ab. monacho multū laborāti cognita necessitate personæ pcipiat, ꝙ carnes māducet, dēt sibi obedire: aliter, si ex sola volūtate pcipiat, nullo modo dēt sibi obedire, vnde beat' Benedictus in regula, Quā diu nulitāt charitati, immobiliter fixa sunt pcepta regulæ ita .s. ꝙ mutari non possūt nec ab ipsis ppositis fine offensa. Quid aūt debeat facere talis monach', cui pcipit aliqd, quod est ɔtra regulā & dubitat de cā legitima, vel in ɔsciētia timet, Vide. j. Religiosus §. 29. & quod hic dicit Ale. d̄ Abbate, seruā in quocunq; plato cuiuscunq; religionis, si ei pmittitur ex rīa dispēsatio, sicut

in curato beneficio fuerit dispensatum, eo tacito, sup pluralitate beneficiorum dispensationē obtineat, non valet dispensatio secūda.

sit ministris fratrū Minorum, q possunt dispensare in oibus, exceptis tribus votis, & quæ sunt cōtra dei præcepta ſm Dir. lib. 2. ti. 19. ſm quòd cōuenit charitati. & hoc īnuit beatus Franciscus, cū dicit, si q fratrū scirent, & cognosce. et se nō posse regulā spiritualiter obseruare, ad suos ministros debeant & possint recurrere, s. vt dispēsentur. si conueniat charitati, vt dictum est; & sic patet in quib & qñ possunt plati religiosorū dispēsare in regula; quod bñ no.

9 Vtrum potestas dispensandi sit lacè interpretanda? ℞. ſm Pa i c. fi. de simo ꝙ sic quādo dat̄ potestas dispensandi b non expressis personis dispensandis tāquam principis beneficium. Et sic sentit glo. in d. c. fi. & sic intellige Bar. in l. 2. ff. de ver. oblig. vbi dicit, ꝙ si dat̄ potestas alicui legitimādi filium adulterinum, item incestuosum, poterit legitimare adulterinū & incestuosum simul, quia in materia larga sub simplici veniunt mixta, vt in l. si ita, c ff. de lib. & posthu. secus, si exprimerentur personæ, cum quibus debet fieri dispensatio, ar. in cap. si cui, d de preben. lib. 6. quia omnis recessus à iure cōmuni est odiosus, vt est tex. in c. fi. e de fil. presby. lib. 6. & in c. ꝙ dilectio, de cosan. & affi. & sic distingue canonistas tenētes contra Bar. in c. per venerabilē, qui fi. sint le. adde etiā, quod dico. s. beneficiū. §. 20. Aduerte tñ, ꝙ licèt dispēsatio sit stricti iuris, vt puta quia cōtra ius ē, & strictè sit interpretāda, quādo. s. exprimūtur psonæ, vt in d. c ꝙ dilectio, & in c. 1. & 2. de fil. presby. li. 6. nihilominus extendit̄ ad necessaria cōsecutiua, seu ad depēdētia ex eo, sup quo est dispensatū, quando aliter non imprimeret actū validū super eo, in quo dispēsatur, vt s̄ beneficiū. §. 23. facit gl. & Pa. in c. quia in tantū, de pben. & glo. in c. si qs ī clerio. 7. q. 1. q dñt, ꝙ dispensat' super pluralitate beneficiorū, vr dispēsatus

super

super residentia.a vide qđ no.Ho.in ca.cum in cũctis, de ele.& gl.in c.b non potest, de præb.li.6.& đ hoc vide §.Clericus.7. §.1.

10 Sed nunquid extendetur dispensatio in affinitate ad publicæ honestatis iustitiam?Res.Pa.in ca. c non debet,de consan.& af.ꝙ ñ, nisi in narratione a finitatis vnũ ꝓprehendat aliud, fm gl.in arbore affinitatis,sec⁹ est in dispensatione,qñ solũ gradus remotior est expressus,đ quo vide,mrimo niũ.3.impedimento.6.§.vl.

11 Quid si impetretur dispẽsatio tacita veritate, vel ex falsa cã?Res.ꝙ nulla est, vt in c.2.de fil.presby.li.6. & idẽ de qualibet grã alia, vt no. in c ad audientiã, el 2.de resc. & d.ca.non pōt.

12 Vtrũ superior assumendo aliquem ad aliqđ offm videatur dispensare eidem in impedimento, quod hẽt ad illud?Res.Inn.in ca.præterea,đ te.co.& in c.veniẽs de fil.p̃sby.vř sibi contradicere,& gl. in c.si quis fine. 81.di.& in c.qui in aliquo. l.di. Sed ego sic distinguo, ꝙ aut impedimentum est notoriũ superiori, & tunc, si est princeps, intelligitur dispensatus,si verò est inferior,si pōt dispẽsare,& sub est cã,similiter ẽ dispensat⁹ aliàs non,facit ꝓ hoc,quod no.Io.An i c.2.d đ schi.aut impedimẽtũ est occultũ superiori tãq̃ iudici,& sic ñ itelligit dispẽsat⁹,sed sibi iputet,ꝙ illud tacuit.facit.c.cũ ñ ignores,e de p̃b.& tenet Bar.in l.2.C.si seruus,vel libertus ad decu.aspi.li. 10.

13 Vtrũ potestas dispẽsandi sup irregularitate,vel illegitimitate concessa a Papa alicui duret post mortẽ Papæ?R̃.Fed.con.78.ꝙ sic qa grã semel facta ꝑ Papã in p̃sonã aliq̃ nõ expirat ꝑ mortẽ Papę,vt est casus de offi.dele.super gratia,li.6.

14 Vtrũ ꝑ mortẽ illi⁹, cui ꝯcessa erat talis autoritas, expiret dispẽsatio iã facta, si ille dispẽsat⁹ vsus nõ fuit tali grã,puta dispẽsat⁹ fuit, vt posset ordines accipere, vel in p̃latũ eligi, nõ accepit ordines,nec fuit ꝓmotus añ mortẽ dispensantis, an poterit ordinari, vel ꝓmoueri?R̃.Fed.vbi.§.ꝙ sic & ꝙ nõ expirat, qa dispẽsatio canonicè semel facta, ex supueniẽti facto ñ retractat;casus ẽ i c.ex tua,đ fi. p̃sb.facit qđ no.de accu.c. de his.bñficia.n. ꝯcessa in tẽpestiuè reuocari non deb̃r,de cõmo c.vnico,de re iu.decet,li.6.facit,qđ no.đ elec.li.6.in gl.c.cũ ex eo, f & ibidẽ in nouella Io. An.

DISPVTARE g đ fide publicè,vel occultè cuicũq; laico prohibitũ est, & si ꝯtra facit, dẽt excõicari, de hære.c.quicunq;.§.inhibem⁹ quoq;,lib.6.hæc quoque ꝓhibitio fit in c.sicut i vno corpore,e.ti.in decretalib. sed in l.nemo, C. de sum.tri.prohibeť nedũ laicis, sed et clericis publicè turbis coadunatis disputare đ fide.S.ãt Th.2.2.q.10. ar.7.tenet fore illicitũ de fide disputare, qñ qs disputat, aut qa dubitat de fide, & per disputationẽ experiri vult,qa talis h infidelis ẽ aut qa disputat corã simplicib.& titubantib.q nõ sunt solicitati ab infidelib. sicut est in terris fideliũ,q tantò

a Sup residẽtia] Istud ẽ bonũ exẽplũ Adde aliud, vt si dispẽsat cũ minori,vt possit hře ecclesiã curatã, vř dispẽsatũ, vt nõ sic faciat ꝓmoueri. ĩ.annũ a d sacerdotiũ,iuxta c licet canõ, & c.commissa, đ ele. lib.6.

b Gl.i c nõ p̃t.] In ver.retinere, q̃ dicit.ꝙ ille, q ẽ dispensatus in duabus ecclesijs hẽt in electione, an velit vtrique deseruire interpollatim,an vni per se,& alteri ꝑ vicarium, per ea quę dicũtur hic.

c Pa.i c.nõ dẽt] Ab.ibi sup gl 3. dicit hãc q.fuisse iã ardua in curia,& adhuc suo tpe pẽdebat.Sed cõcordãdo dixit ꝙ si publica honestas cõp̃hẽdat sub affinitate, satis ẽ đ affinitate fecisse mẽtionẽ. & sic ꝓcedat gl.i d.c.ñ dẽt, Explũ si impetro, vt liceat mihi duceř vxorẽ consanguinei mei defuncti ñ obstãte affinitate in 3.gradu.Nã ex quo feci mẽtionẽ,ꝙ fuerat vxor cõsanguinei mei, cõsequẽter feci mẽtionẽ de publica honestate.Et sic ꝑ cõsequẽtiã vř sublata publica honestas virtute dispensationis. Si verò non cõprehenditur ex narratione verborum,vtputa impetraui dispensationem, vt liceat mihi ducere vxorem Titiã mulierẽ non obstante,ꝙ sit mihi affinis in 3. gradu,non valet dispensatio, si vltra affinitatem erat publica honestas, ex quo đ ea non fuit facta mentio exp̃sse.vel tacitè, ar. c ex tuarum, de au. & v.u pa.

d Io.An in c.2.] Quia ibi distinguit, quod aut super dispensatione facienda ꝑmisit superior causæ cognitionem,& tunc promouendo videtur dispensare,si non præmisit,sec⁹.imò punit ꝓmouẽdo idignũ refert Ab.in d.c. 2.schismati.

e Cap.cum non ignores]In glo. in ver. consenserit,in fin. Sed tu vide Abb. ibi alleg Inno in c.si. de cle. non resi. vbi dicit,ꝙ si canonici eligunt scienter clericũ habentem beneficium in eorum concanonicum, vĥr renunciasse iuri residentiæ, si scienter fecerunt.Sed si ignorãter,p̃nt recedere ab elect.vt in d.c. cũ non ignores, de præb.

f Glo.in c cum ex eo.]In ver.septennium, quæ dicit,quòd ep̃s, q dispẽsauit i septẽnio in casu illius tex. ñ poterit reuocař añ septẽniũ nisi cã eiusdẽ superuenerit.

g De hac disputatiõe vid repert. inq̃ i voce disputař cũ annotationib. Mãdosianis ac meis. P. V.

h Quia talis]

Et in fide dubi⁹ quia non suppo nit pro certo veritaté fidei, sed argumẽtis experiri volẽs, & hoc pcedit ex parte disputantis. & facit. c. dubius, extra de hæreti.

a Sufficiẽter] ex quo vř, ꝙ ẽt clericus malè instructus non possit nec debeat de fide disputare propter rationem legis, ar. c Marchi. 1. q. 1. & l. non dubium, C de legi.

b Docendo] Pa. in c. 1. de iudi. vl. col. & doctor ꝑt compelli inuit⁹ ad consulẽdũ. l. in sacris, & ibi gl. & Bar. no C. ď præpo. sa. scri. li. 12. Bar. in l proximè, ff. de his q̃ in te. de. Sali. in l. sancimus, de ad. uo. diuer. iudicũ. d. An. in c. si pro deb litare, de of. deleg. idem Feli. in c. 1. de off. iud. & Bal. institu. de emp. & ven. §. fi.

c In larga signi ficatione] Verũ aũt appellatione doctoris contineantur scholares, text. vř ꝙ nõ in proœ. de rets. vbi inter eos ponitur copula, & ibi per Io. An. & d. Ant. & tãgitur etiam in ꝓemio sexti Brat. & do. in l. 1. ff. sol. mat. Et vide Inno. in d. proœ. & in d l. 1. ad fi. & ibi per Bald in pe. col. Pet. de Ancha. in c. canonum statuta, in ver. quæro quis dicatur mercator. Adde tñ, ꝙ doctores non veniunt appellatione artificum, vt

firmi⁹ credũt, quãtò nõ audiunt motiua, & argumenta infideliũ, sed disputare ad. confundendũ errores ẽt coram simplicib. qui sunt solicitati ab hæreticis, vel infidelib. nitentib. corrũpere in eis fidẽ, si est sufficiẽter [a] instructus, & apt⁹ ad ꝯfundendũ errores, non solũ non ẽ prohibitũ, imo est necessariũ disputař, nè taciturnitas eẽt ꝯfirmatio erroris, ꝓ quo facit. l. qm̃, C. de epis. & cle. & 23. q. 6. vides. §. Itẽ. similiter licet ad exercitium corã instructis & firmis in fide disputare. ad qđ facit. c. in mandatis. 43. dist. pro hac dist. Th. probanda, vide de hoc. 96. dist. nos, in glo. in ver. inuenta, & Ino. in c. 2 de sum. tri.

DIVINATIO a Persis ferẽ inuẽta. c. 1. 26. q. 3. vñ diuini dicti sunt, quasi Deo pleni. diuinitate. n. se eẽ plenos simulãt, & astutia fraudulenta hominib. futura coniectant, vt ibidem.

1 Quot modis fit diuinatio? ℞. vt patet. 26. q. 3. §. 1. & c. 1. & q. 5. c. nec mirum, ꝙ multis modis. vnde nuncupatur diuersimodè. vnde diuini dñr aliqñ arioli, aliquando aruspices, aliqñ augures, aliqñ negromãtici, & multis alijs noĩbus, ẜm qđ diuersimodè qs vult scire futura, q̃ omitto, qa non est necesse. Vide ibi, si vis, & ď hoc vide j. sortes. §. 1.

2 Quõ aũt dæmones pñt scire futura, q non hñt certa n & ĩ fallibilẽ cãme ℞ s. Bo. in 2. di. 7 ar. 3. q. 3. & eliciť ex capi. sciendũ est. 27. q. 4. ꝙ ex. 4. Primò ex ingenij acrimonia, vt qñ ꝯsiderant, ad quid inclinatur affectio nostra. Secundò ex multa experientia, qua considerãt in talib. accidere talia. Tertiò ex dolosa cautela qñ. s. proponũt aliqđ facer, & ꝑdicũt. Quartò ex aliena doctrina, aut qñ ꝑmittiť, vt a bono angelo addiscant.

DIVORTIVM est viri ab vxore, vel è conuerso legitima separatio. legitima dico, vt nõ fiat sine lege vel rõne, qa quos deus coniũxit, hõ non separet. 31. q. 2. §. sed in veteri, lub. §. sed obijciť. & dř ibi dñm prohibuisse vxorem dimittere nisi ex causa fornicationis. & dicitur diuortium a diuersitate mentium, vel qa hi, qui matrimoniũ distrahũt, in diuersas partes eũt. l. 1. ff. ď diuor. de quo dic, vt j. matrimonium, quarto.

DIVTVRNITAS in malo auget pctm̃. de consue. c. fin. dř, tantò grauiora sunt peccata quantò diutius infelicem animam detinent alli_atam, cum suis concor.

DOCTOR dicitur a docẽdo. [b] vnde & nomine doctorum veniunt magistri, & è contrario ẜm Pa. in c. 1. de loca. Vnde text. in l. quibus præcipua, ff. de verb. signi. dicit cuiuslibet disciplinæ præceptores magistros appellando a monendo, vel monstrando, & hoc secundùm etymologiã vocabuli. Nam doctores dicuntur a docendo sicut magistri a magistrando. facit text. in procemio compilationis decretalium. vbi Papa omnes magistros doctores appellat, sed noĩe scholariũ non veniunt doctores, nec magistri nisi in larga significatione. [c]

1 Verum interpretatio doctorum necessitet? Respon. secundùm Pan. in d. c. vestra, de coha. cle. & mulie. in 1. no. ꝙ non, nisi in quantũ iure probatur, vel ratione valida, [d] vt no. in c. [e] de postu. præl. torũ. de quo vide infra opini. §. 1.

2 Verũ doctor vel magr̃ possit reprobari? ℞. ꝙ sic, [f] vt est text. in l 2. C. de profes. & me. li. 10. no. Bar. i l. sed & reprobari, ff. de excu.

probatur in c. relatũ, el 2. ď testa. quod ẽ sing. no. ẜm Pet. & Imo.

d Rõne valida] Bene tñ facit iudex sequi eorum bonas opiniões. ff si serui. vendi. l. si qñ. §. 1. & de vulg. & pu. l. institutione. § fi.

e Vt no. in cap.] Ibi Ab. sup glo. in ver. interpretatus.

f Rñ. ꝙ sic] Adde cap. sit rector. 43. dist. Et dicit Car. Ale. in c. de quibusdã, i prin. 37. dist. ꝙ illi doctores qui eũ primò approbauerũt, teneñ restituere salariũ, qđ receperunt. 24. di. qñ. Et idẽ dicunt de clerico, qa nõ prodest ei approbatio, si postea reprobetur secundũ Arch in d. c de quibusdã.

excu. tu. in prin. vbi tex. dicit de modico, ꝙ potest reprobari, & est tex. ēt de medico, vt in l. vt gradatim. §. reprobari. ff. de mu. & ho. sed non sine cā l.[a] Pomponius scribit, ff. de neg. ge.

3 Verū [b] doctore dānato intelligintur, & eius opera seu libri reprobati? Res. ꝙ sic, [c] vt patet per c. fraternitatis tuæ. de hær. [d]

4 Verū allegationes sint faciendæ a doctorib. in consilij? Res. Pa. in c. vestra, de co. cle. & mu. ꝙ in consilio decisiuo non, sicut nec in sentētia vt dr̄ in c. sicut nobis ī gl. de sen. & re iu. secus in ꝯsilio postulato a parte. rō diuersitatis q. in primo est ap̄pbata fides ꝯsultoris in scđo non, & iō nō creditur ei, nisi quatenus ꝓbet.

5 Verum doctor promotus corruptis doctorib. debeat gaudere priuilegio doctorū? Res. Arch. in c. de qbusdā locis. 3 e. dist. ꝙ n̄, [e] allegat tex. in simili ī l. vna. C. đ athlet. li. 10. facit text. iuncta gl. in l. 1. C de ann. ci. li. 11. vbi dr̄, ꝙ stipēdia sunt tradēda nō ꝓ titulis dignitatū, vel numero scholariū, sed sm merita, & iō gl. ibid dicit ꝑferri debere peritos scholares īperitis doctoribus, intelligit Pa. ī c. clerici, de iu. de ancessione, [f] n̄ de lectione. Ego credo, ꝙ etiā in vtroq; debet præferri.

6 Quis dēt ꝑcedere? Res. Pa. in d. c. clerici, ꝙ theologus, post ip̄m canonista, post canonistam legista, post medicus; Vide ibi, si vis.

DOLVS aliqñ bonus [g] & licitus, & accipit ꝓ solertia, sicut qñ [h] qs aliqd simulat, nè dānificetur a ꝓximo, vt ī l. 1. ff. de dolo, in tex. in §. dolū malū, [i] & gl. exemplificat de capto a Genué. q simulauit se ꝯctū, ꝙ qdē licet [k] vt ff. de neg. ge. l. at q natura. §. cū me. & ff. de leg. 2. l. si cū pater. §. Titio & ff. si qs omi. cau. l. qa aūt §. si p̄ron' & de hoc vide ī. simulatio, sed cōiter dolus accipit in malo, & sic

a Sine causa] Hæc gl. in d. §. reprobari hic allegato.

b Vide ī regulas catalogi. vel indicis li. p̄hibitorū. P. V.

c Res. ꝙ sic] Possunt tamen recipi dicta doctoris damnati, vt rationabilia, licèt non vt autorizabilia secundum Ab ibi super glo. 1. in fi.

d De hæreticis] Ab ibi post Ioan. tractat đ scriptura notarij, an valeat, si est condēnatus &c.

e Quod non] Adde ꝙ doctor, si propter delictū priuatur doctoratu, nō pōt iterum re doctorari nisi ab imperatore, vel papa, tex. est singu. per quē sic no. Bald. in l. a. in fi C. de lib. & eo. li. & vide ad hoc text. formalē in l. 2. C de diuer. off. lib. 12. vide quæ notaui infra legitimatio, in prin circa fi. Adde si reprobatur doctor, puta qa denuò examinatus, vt dicit Bart. in l grāmaticos C. de prof. s. & medi li. 10. non pōt amplius doctorari. Nota đ Neapo. in l. sed & repbari, per illum text. ff de excu. tu. dici, ꝙ eps Neapo. hoc obseruabat, quia lacerabat priuilegia taliū doctorum reprobans illos, quia denuò examinabat, vide etiam infra tabellio, in prin.

f De antecessione] Declara, vt ꝑferantur in actu, in quo nō reqritur titulus doctoratus, ad legendū verò sine doctoratu ꝑferri nō debēt, q̄tūcūque sint idonei, qa nō admittuntur ad legendū, nisi prius doctorentur d. l. vnica C de athletis, li. 10. Itē in honorib. iā delatis iunior, licèt sufficientior, nō ꝑfertur, secus in deferēdis, qđ declara, vt p Bart in l a. §. prius, de vulga. & pu. de his tñ vide latissimè p Fel. in rub. de ma. & obe. & etiam de materia. § sequentis.

g Bonus] pōt eē dolus bonus, sicut etiā inuenitur venenum bonū, & malū, vt l. ꝙ sæpe § veneni, ff. de contrahen. emp. & l qui venenum, ff. de ver. sig.

h Catech. in præce. non loqueris, c. prohibetur, max. & in præceptum, Non fur. fa. P. V.

i In §. dol. mal.] Et adde mirabilem decisionē Arc. in c. vtilem. 22. q. 2. vbi dicit, ꝙ Alo. tertius alias observauit vnū dolū, de quo fuit valde laudatus. Quidā eps dixit soli papæ totā simoniā, quā fecit in acquirēdo episcopatum, & papa dixit, volo tibi parcere, si hoc dicas corā cardinalib. ita fecit eps, & papa eum postea priuauit episcopatu. Idē mō siquis diceret saracenis, ꝙ vult sequi eorū sectā vt ea cognosceret, & postea cognitā confunderet, determinat Arc. ꝙ nō peccat imo meretur. ita ēt Ge. in c. nos in quēquā. 2. q. 1. & vide infra simulatio. §. 1. & q̄ ibi scripsi, & dicit text. in d. §. non fuit, ꝙ licet committere dolū maximè aduersus latronē, glo. ibi dicit, si fraudem facias vt euadā ab hoste, vt l nihil & l hostes, ff de captiu. vel si ab scēdā me, vt facilius quēram vel latronē capiā. Fallit hoc i duce belli, qui si facit pactū cum hoste illud dēt seruare, vt l. cōuentionū. ff. & ibi Bart. ff. de pac. secūdū glo. & Bar. in d §. nō fuit, & vide in §. ꝑtera, Inst. đ act. De materia vide ēt Bal. in l. 1. C. si a n̄ cōpe. iud. vlt. col. & in l. accusationibus & ibi ēt Bali. ꝙ me. cā. idē Bal. in l. pacisci, & in l. iuregētiū § si paciscar, ff. de par. & in c 1. §. Itē sacramentis, de pa. iu. fir. dixit, ꝙ si iudex dat securitatē bannito in persona, & in rebus, vel in altero tm̄, & iurat eā seruare, iuramētum nihil operatur, nisi faciat iure permittente. §. sed neque, in auth. de man. prin Cynus vō in l. præsenti, C. de his, qui ad ec. confu. dicit lp fidē seruandā esse. l. cognitionē, de bo. au. iud. po vide Ange. in d. §. non fuit, & Ro. in l. 3. §. si quis seruū, ff. de acqui. pos. subdit Bart. in d. §. non fuit, ibi videri tex. ꝙ si quis faciat pacem dolosè cum bannito, qui potest ex statuto offendi, vt facilius eum occidat, ꝙ non tenetur. l. amissionē ff de cap. dimi. & not Bart. in q. incipiente, Lucanæ ciuitatis. ad quod vide. Bal. no. in l. 1. C. quando licèt vni sine iud. se vendi.

k Quidem licet] Etiam aduersus alios licet dolum cōmittere, vt fraudem euitem, per tex. hic allegatos, q optiè faciūt, & tex. in d. §. nō fuit, i ver. maxiè.

Diffinitur

diffinitur [a] in d. l. 1. a Labeone, dolus malus est oĩs calliditas, fallacia, machinatio ad circunuenien. fallen. & decipiendũ alterum adhibita. fit tacendo in aĩo calliditas, vt ff. d' act. & em. & ven. l. 1. fit mentiẽdo in verbo fallacia. ff. de furt. l. falsus. §. si qs. fit arte verborum machinatio. ff de act. emp. & ven. l. Iulianus. §. idem. ad circũuenien. s. reddendo singula singulis, s. circunuentionem calliditati, fallentiam fallentiæ, deceptionem machinationi, ponitur, Adhibita, l. contra ius & bonos mores pp differentiam doli boni hæc ĩ gl. ibidem. & adde ẜm Ge. in c. si compromissarius. §. si verò. pe. no. de ele. li. 6. ꝙ quis dolosè facit qñ sciẽter rem sibi ꝓhibitã facit. Differt aũt dolus a fraude, qa fraus ꝓpriè p facta fit, sed dolus per verba, & facta. [b]

1 Verũ ignorantia iuris excuset a dolo, & consequenter a pęna, [c] ad quã incurrẽdã requiritur dolus? ℞. Di. in regula, ignorantia, li. 6. ꝙ sic, quia licèt iuris error sit lata culpa, non tñ est dolus, vt ff. de his, qui not. infa. l. 1. §. 1. vbi est gl. sing. in ver. qui pro socio. facit. l. 1. §. fin. [d] ff de abige. facit quod no. Bart. in l. si quis [e] in tantam, C. vnde vi. vbi dicit, ꝙ si minor credens sibi licere, rem propriam sine cuiuscunque autoritate occupat, non incurrit pęnam. d. l. si quis, quia nõ est in vero dolo, allegat. l. 1. C. si aduer. delic. sequitur. d. Ant. in c. 1. de do. & contu. & allegat. l. si ex causa. §. si in commissum, [f] ff. de min. & quod no. in l. 1. §. nunciatio. [g] ff. de noui ope. nun. ꝓ hoc ꝙ excusat ignorantia a dolo, est tex. & ibi Bal. in l. sed & si lege, §. scire, ff. de pe. hære. vbi error iuris excusat ab inuasione, nè quis dicatur prædo. Idem tenet Sali. in l. senatus, [h] C. de his qui sibi ascri. aliquid in testamento, in 3. col. est casus & ibi Bar. in l. in lege, ff. de sica. [i] idẽ tenet Ang. in l. si quis id. §. doli. [k] ff. de iurisd. om iu. vbi allegat But. fortius dixisse, ꝙ etiã ignorantia iuris naturalis excusat a vero dolo & ad l. 2. C. de in ius [l] vo. quæ videtur contraria. Rñdet ꝙ ibi non requirebatur verus dolus, sed præsumptus, & ita tenuit d. But. in l. regula §. 1. ff. de iur. & fac. ign. limitat hæc Ang in l. 2. ff. ꝙ qsque iur. [m] vera, nisi sit doctor, vel assessor, cui turpis ẽ iuris ignorantia. & Idẽ Ang. in d. l. senat⁹, dicit, ꝙ credit allegãti se ignorasse ius ad excludendum dolum, & ꝑ consequens a pœna q̃ esset imponenda pp dolũ, & dicit ibi esse casũ. ex p̃dictis collige, ꝙ vbi ius, vel statutũ reqrit verũ dolũ ꝙ ignorẽs, q̃uĩcũq; sit culpabilis, nõ incurrit pęnã ipsi⁹, licèt alio mõ sit puniendus ẜm modũ culpę, vbi verò ius, vel statutũ requirit dolũ p-

a Diffinitur] Bar. ibidem approbat hanc diffinitionẽ per omnia de dolo vide etiam Bar. in l. ꝙ Nerua, ff. depositi, maximè in 3. col. & Bar. & Bal. in l. pignus, C de pign. actio.

b Per verba, & facta] Bar. tamen in l ꝙ Nerua, ff. depo. in 1. col. dicit, ꝙ dolus, & fra⁹ sunt idẽ, vel saltẽ fraus inest dolo, sicut spẽs in suo genere l. iuregentiũ. §. sed si fraudãdi, & ibi no. ff. de pac.

c A pœna] posset poni exemplũ de occidente homicidam morte dignum, credens sibi licere.

d L. 1. §. fin.] Et ibi gl. pen. & fin. vbi ille, qui abegit. credes iustis rationib. animalia fuisse sua, qa dolo caret, non tenetur crimine abigeatus.

e Bar in l. si qs] In versi. quarto, quid de pupillo in si. c. & optimè facit. l. 1. C. si ad. uersus deli. vbi dicitur, ꝙ in criminibus minores non iuuãtur ętatis suffragio, s. si sunt doli capaces. sed si delictum non ex animo, sed extra venit, bene habent restitutio. in integrũ gl. in ver. extra quia (inquit) nõ sunt in dolo, sed in culpa tñ. & gl. etiã ibi ponit differentiã inter delictum, & crimẽ Nam delictũ est genus gñalissimum, sed crimẽ est genus sub alternũ, vt adulterium, furtum, & huiusmodi.

f § si in commissum] ille tex. ibi dicit, ꝙ si minor non soluit pedagiũ, si dolũ non commisit, restituitur in integrum. Et ibi per glo & doctores.

g §. nũciatio] Habes ibi. Nunquid minor, si contempta nũciatione ędificauit, debeat restitui? Et vide ibi gl. & Bar. q adducit distinct. Dini di. ꝙ si minor ẽ in dolo, nõ restituitur. d. l si ex cã. §. nũc viden. ff. d' mino. & l 1. C. si aduersus, de. Si verò est in dolo ꝓsumpto, & tũc si ille dolus est de ꝓterito, & sic restituitur. d § si in cõmissũ, & l. 1. §. si ff. de eden. Si verò est dolus ꝓsumptus in futurũ, & nõ restituitur vt l. auxiliũ. ff. de mino. & vide ibi Bar. examinãtem hanc. dis & adde Abb. in d. c. 1. de dol. & cõt. ĩ ver. ad primũ dic. cui tenet idẽ, ꝙ hic, & sequtur D. Ant.

h In l. senat⁹] Idẽ ibi de scribẽte testm̃, ꝙ si ascribit sibi aliqd cõtra ꝓhibitionẽ ibi factã ex ignorãtia. si vult discedere a relicto, venia ei conceditur, & ibi vide gl. disputantem.

i In l. in lege, ff. de Sic.] vbi hr̃, ꝙ ĩ pœnis corporalib. lata culpa ñ æquiparaĩ dolo.

k §. doli] Dicit ibi, ꝙ in edicto, ponitur doli mali, ad dãdũ intelligi, ꝙ si qs per ĩperitiã & hmõi aliqd faceret edicto ñ teneretur.

l L. 1. C. de in ius vo.] Ibi hr̃, ꝙ nõ parcitur rusticitati, si in ius vocatur fuit patronus sine venia, quia honor patrono iõne naturali debetur.

m In l. 2. ff ꝙ qsque iu.] & est ibi tex. ad hoc clar⁹ cum gl. ibi in d. l. 2. & etiam Bar. ibidem.

Cen-

ſumptũ, ſic ignorans craſ-
ſè, & ſupinè non excuſat,
quia eſt in dolo p̃ſumpto,
hoc patet in cenſuris [a] ec-
cleſiaſticis, q̃ cũ reqrãt do-
lũ p̃ſumptũ, taliter ignorãs
eas nõ euitat, vt patet in c.
aiarũ piculis, de conſt. lib.
6. ſecus, ſi cẽt in leui culpa
ignorantiæ, quod bene no
ta. quia facit ad multa.

2. Verũ iniuſta cã excuſet a
dolo? [b] Reſp ꝙ ſic quẽlibet
ita no. Bal. [c] ĩ c. vt aĩa ũ. in
prin. 2. col. đ ↄſ. li. 6. vbi di-
cit, ꝙ ꝑturbãs aliquẽ ĩ poſ
ſeſſiõe ex iniuſta cã putans
ſibi licere, excuſat a pœna
ſtatuti puniẽtis in centũ, ꝙ
reqrit dolũ ꝑ no. ĩ l. plagij,
[d] criminis, C. ad l. Fauiam
de plagi. no. ẽt Io. An. in ti.
de arb. in addi. ad ſpe. & ꝙ
excuſat a pęna legis ẽt iniu
ſta cã, no. in c. 1. in fi. đ ele.
li. 6. Idẽ Io. An. ibi. [e] & Bal.
in aut. gñaliter, C. de epi. &
cle. & multis alijs, & ſeqẽ
d Lu. de Ro. col. 18. in rub.
de arbi. eſt ꝓ hoc gl. in l. v-
nica §. fi. in magna glo ff. ſi
q̃s ius dicen. non obtẽp. &
Bar. & Ang. in l. 1. in fi. ff. đ
abigeis. & ibi gl. fi. Inn. ĩ c.
đ ſeruorũ, de ſeruis nõ or.

3 Verũ lata culpa æq̃paret
dolo? Reſ. ꝙ aut loquimur
de actionib. deſcẽdẽtib ex
delicto, vel quaſi, & tunc
quò ad pęnã corporalẽ dic
vt in §. ſe. Quo verò ad pœ
nã pecuniariã, & tũc ſi lex
vel ſtatutũ exp̃ſsè reqrit do
lũ, ñ æquparat, vt dicit Bar. ĩ
l. in actionib. ff. de in li. iu.
in prin. & gl. in §. ſuſpectus
Inſt. de ſuſ. tu. vñ dicit Bal.
in l. ſi q̃s id, qđ in §. doli, ff.
de iuriſ. omniũ iud. qđ quã
do delictũ circũſcribitur ꝑ
dolũ, nõ ſufficit culpa, ſed
in his, in quib. culpa venit
puniẽda, allegat d. l. ſenat⁹,
& d. l. plagij criminis accu
ſatio. & vt no. Ang. in d. l. ſi
q̃s id. §. doli, qđ vbi ſit mẽ
tio de dolo, reqritur verus
dolus. Si verò lex, vel ſtatu
tũ non reqrit exp̃ſsè dolũ,
ſed ſimpliciter loqtur, ſic
lata culpa dolo æq̃paratur
l. 1. ff. nè vis fi. e. §. ſi q̃s iõ,
cũ gl. in ver. putabat. ſimili
ter æq̃parat in actionib. de
ſcendentib. ex ↄtractu, vel
quaſi d. l. ꝙ Nerua. Vnũ ẽt
notabis ꝙ ignorãtia affecta
ta, q̃ eſt qñ quis noluit, vel
diſſimulauit ſcirẽ, ęq̃pollet
ſciẽtiæ c. eos. đ tẽ. or. & li. 6.
& ideò eſt dol⁹, nõ culpa.

4 Verũ pœna corporalis
ſit imponẽda ſine dolo? Rx.
ꝙ nunquam ſine doli inter
uentu gl. in ver. non oblatã
& Bar. in l. in actionibus, ff.
đ in li. iur. & d. §. ſuſpectis,
& Bar. in l. 1. §. 1. ff. ſi quis
te. li. eſſe iuſ. ſu. & Bald. in
l. data opera, C. qui accuſa.
non poſ. & caſus eſt in d. l.
in lege. vbi dicit Bart. ꝙ in
pœnis corporalib. vel infa
miã irrogantib. lata culpa
non æq̃parat dolo. & gl. ĩ l.
in actionib ff. de in li. iu. ap
ꝓbata cõiter, & Bar. in l. ꝙ
Nerua, ff. depo. 7. col. verſi.
Itẽ q̃ro, & ibi plenè, & in
d. l. in lege, dicit, ꝙ in cã sã
guinis, ſtat⁹, vel famæ lata culpa non æq̃pa
rat dolo, ideò ver⁹ dol⁹ reqrit in illis, Ang.
tamen in l. in actionib. ff de in li. iurã. tenet
contra, & dicit conſiliũ Paduanum conſu
luiſſe ↄtra Bart. in hoc. ſed iudicio meo, ſi
ↄſideret. l. 1. C. de noxa. verior ẽ opi. Bar. &
iura, q̃ An. adducit ĩ ↄ̃riũ ↄtinẽt caſũ ſpãlẽ.

5 Verum incurrat quis ſententiã excom-
muuicationis a iure promulgatam ſine do
lo, vide ĩ. excommuni. 7. caſu vl. §. 2.

6 Verũ q̃s poſſit paciſci, vt non teneat de
dolo? [h] Reſ. ꝙ non. vt eſt tex. in l. 1. §. illud
ff. de-

a Cenſuris] De hoc videtur infra excõicatio. 7. caſu. 48. §. 1.

b A dolo] poſſet poni exemplum de impubere, qui falſauit inſtrumentum, & monacho, qui tulit teſtimonium falſum, ꝙ nõ incurrunt ſententiam excõmunicationis prolatã in conſtitutione ẽpi, ſi ſtatutum ignorabant ſecũdum Ge. in d. c. vt animarum. 3. col ver. quæro, an impubes.

c Ita no. Bald.] vide cõmẽtum. l. ſi quis maior. C. de tranſ. circa principium.

d Per not. in l. plagij] ibi Bal. dicit, quòd error excuſat ætatem, in delictis, ĩ quib. reqritur dolus. & ad hoc illa lex allegat.

e Ibidem] Ioan. An. not. ibi, ꝙ ſi quis obijcit in perſonam alicuius, puta quòd ẽ excõicatus, & nõ probat, incurrit pœnam, de qua ibi, niſi ſufficiẽs cauſa eum excuſaret, puta quia deficiunt teſtes, qui teſtificari ꝓmiſerant.

f Et gl. in §. ſuſpectus] & tangit gl. in l. ſi mora, ff. ſo matri. & Barto. in l. quod Nerua, ff. dep. in l. 1 §. 1. ff. ſi quis te. li. eſſe iu. ſu. vbi gl. & Bar.

g C eos de tempo. or.] Adde gl. ibidem in verſi. ſcienter. & dicitur in text. de illo, qui ordinauit clericum alienæ parochiæ ſciẽter, ſeu affectata ignorantia, quia ſ. tenebatur perſcrutari.

h Dolo] Adde quòd licet dol⁹ de futuro non poſſit expreſſè, & directè remitti futuro adminiſtratori, tamẽ poteſt remitti ꝑ indirectum, hoc modo. teſtator ordinat in teſtamento tutores, & curatores filijs ſuis, & mandat, quòd finita tutela, vel cura non poſſit ab eis exigi, ratio adminiſtrationis, & ſi contingeret quod ab eis exigeretur, & ꝓpter hoc condemnarentur, ex nũc teſtator tantùm legat de bonis ſuis proprijs, quantũ eſt illud, in quo fuerint condemnati ratione tutelæ, vel curę adminiſtratæ, vel occaſione reliquorũ. Iſto mõ veniet etiam illud, quod poterit exigi rõne doli de futuro. Ita videtur ſentire Di. in addit. ad l. qdã decedens. ff. de admi tu. & cõ ſi. 194. incipiẽte, Brunell⁹ notar.

ff.depositi, quia hæc cõuentio est contra bonã fidem, & bonos mores, & iò nec sequẽda, dicit tex. ibidem.

7 An qs possit tenere bona alicuius, quæ ex statuto ad eum venerunt, pp delictũ alicuius, si ipse dolosè egit, vt ille delictũ committeret? ℞. Pa in c. postulastis de conces. præben. vlt. not. ꝙ non; & bene facit text. ibi in fi. cum sua glo.

8 Vtrum dolus annullet contractum spiritualẽ, puta votũ, & huiusmodi? ℞. Pa. in c. cũ dilecti, de emp. & ven. ꝙ non. nec potest qs excipere [a] de dolo, quãdo fuit inductus ad bonum, quia non est propriè dol⁹; puta dolo induxi te ad religionẽ; tenet ingressus. facit quod legitur, & no. [b] in c. cum dilectus, quod met. cau. & vide gl. in l. a diuo, ff. de ritu nu. quæ hoc tenet etiam in matrimonio.

9 Vtrũ dolus annullet ꝯtractum temporalẽ, puta venditionẽ, & hmõi? ℞. ꝙ aut dolus per contrahẽtes dat causam cõtractui, puta dolo induxi ad vendendum, qđ non eras venditurus; & sic in contractibus bonæfidei nõ tenet, ſm gl & Pa. [c] in c. cum dilecti, de emp. & ven. & gl. i l. 2. C. de rescin. ven. & gl. cum Bar. in l eleganter, ff. de do. & placet, licèt Pet. teneat contrariũ. In contractibus autem stricti [d] iuris tenet cõtract⁹, [e] sed agẽs ex eo eliditur ope exceptionis. ff. de ver. obli. l. si quis cũ aliter, & C. de pac. l. cũ postea. si verò per alium a contrahentib. dat cãm ꝯtractui ẽt bonæfidei, tenet contractus, sed agit contra mediaturẽ de dolo. d. l. elegãter. § 1. ff. de ꝓxen. l. 2. & 3. tenetur ẽt ille, pro quo factus est, inquantũ factus est locupletior, vt l. fi. ff. de eo, per quem fa. erit, in prin. & non plus. Aut dolus non dedit causam contractui, sed incidit in cõtractum, puta eras vẽditurus, sed dolo induxi te ad min⁹ vendẽdum & huiusmodi; & sic tenet contractus, sed in contractibus bonæfidei aget ex eo cõtractu, vt suppleat precium, vt ff. de act. emp. & ven. l. Iulianus. §. si vẽditor; erit tñ in arbitrio emptoris, vel supplere preciũ, vel restituere rẽ, si deceptio sit vltra dimidiã iusti ꝑcij. ca. cum cã, de emp. & vend. & l. 2. C. de rescin. ven. & in consciẽ, [f] ẽt si deceptio sit mi⁹ dimidia in cõtractib. stricti iuris, aget de dolo. d. l. eleganter. §. nõ solũ, in fi. Aut dolus nec dedit cãm contractui nec incidit in ꝯtractũ, sed re ipsa euenit sine dolo, & facto ptis, vt puta ambo ignorabãt iustũ ꝑciũ, sic nõ ẽ pcm̃, nec restituere tenet̃, nisi repetat̃. si a principio nõ plus emisset, ẽt si sciuisset pl⁹ valere, puta qa non expediebat plus sibi emere. si autem plus emisset a principio, si sciuisset, & ẽ deceptio notabilis, tenetur restituere rem, vel supplere ꝑciũ, ar. d. l. si qs cũ aliter, vbi æquiparat̃ deceptio,

a Excipere] Vide infra, matrimonium. 3. impedimẽto. 11. in additione magna.

b Quod legitur & no.] Et ibi idem no. No. tñ, ꝙ religiosi, qui inducunt aliquem ad religionem per dolum, vt habeant eius bona, licèt ingressus teneat, bona perdunt, & hęredibus applicãtur text. in c. fin. 20. q. 3. Et tenet idem Abb. in d. c. cum dilectus, quod me. causa. quod no.

c Secundùm gl. & Pa.] Ita etiã tenet Bal. in l non dubium, 6. col. ver. & oppo. de legi. Sequitur Archi. in c. canonũ, col. 38. ver. vlterius opp. 14 q. 4.

d In contractib. stricti] Nota, ꝙ Bal. singulariter dicit, nec alibi legi, in cap 1. in vltima col. de plus peti. quòd de iure canonico omnes contractus sint bonæfidei quantùm ad effectum. Vnde semper de iure canonico dolus dans causam cuicunq; cõtractui reddit ipso iure nullũ, quia non inueni text. de iure canonico facientem substantialem differẽtiam inter contractus bonæfidei, & stricti iuris; & illo modo §. actionum, Institu. de actio. non haberet effectum de iure canonico. Et licèt istud dictum sit pulchrũ tamen ego dubito, quia quando non tractatur de materia peccati, aut de materia spirituali, ius ciuile, quod non reperitur immutatum per ius canonicum, procedit etiam in foro canonico. Ita no. do. in c. fi. de solu. & in c. 1. & 2. de operis no. nun. intellige ergo dictum Bald. qñ tractatur de materia peccati, aut materia spirituali.

e Tenet contractus] Pone exemplum in transactione, vt l. actione, C. de transac.

f Et in consciẽtia] Tex. in l. si quis in conscribendo, C. de pactis ibi, & contrahentes decipere vult, dicit ꝙ non est licitum decipere contrahentem secum. Et concordat text. in l sed si pupillus §. sed si alias, ff. de instito. & in l. 1. §. magistrum, ff. de exercito. in contrarium tamen facit. quia imo est licitum contrahentibus se decipere. l. itẽ si precij §. quemadmodum, ff. loca. & in l. sanæ §. Pompo. ff. de mino. Bal. in ru C. de contrahẽ. em. in ea. q. Et istud procedit ẽt de iure canonico, dũmodo deceptio nõ sit vltra dimidiã iusti ꝑcij. ca. pe. de emp. & vẽ. Rñdeo, quicquid dicat gl. in d. l. si qs in conscribendo in ver. decipere, cũ qra alij transeunt, quòd a principio, qñ ꝯtractus est in fieri, ꝙ tunc licitũ est se decipere, vt in precio, vel valore rei, ita loquuntur cõtraria, sed post, q̃ contract⁹ est perfectus, nõ licet in non obseruando contractum. Ita propriè loquit̃ text.

ceptio, quæ venit re ipsa & ex proposito, & d.c.cum dilecti, secus in modico. & ita intelligo d.Ant.in ca.qa plerique, de immu.eccle. si verò vterque rei valorem sciebat, tunc dic, vt infra, emptio §.7. & secundũ prędicta intelliges l. secundã, C. de rescin vend. & in l. causæ.§.Põponi⁹, ff.de min. & c.cum dilecti, & c.cum causa, de emp. & vend. vbi dicitur licere contrahentibus vsque ad dimidiam se decipere in contractibus bonæfidei.

DOMESTICVS quis dñ vide j.familiaris.

DOMICILIVM [a] pt lai cus habere ; in pluribus locis ẽm Inno. in c.ex parte de for. compe. si mõ vtrobique inst: uctus sit, al legat. l. si assumptio, [b] ff.ad municip. & l.senatores, ff. đ sena. & loqtur hic de instructo de quo in l.quæsitũ §.sed & si fund⁹, ff. de fun. instru.& instr.leg. vbi accipitur pro omnib. pertinentijs necessarijs ad vsum. Addit Inno.ibidem, etiam si haberet maiorem partẽ bonorum suorum, vel familiã vel si nihil habet, assiduè [c] tamen ibi conuersatur. C. vbi sena.l.2.& l.ei⁹.§. si qs negotia, ff.ad munici. Sola tamen domus, non constituit domiciliũ. ff. ad muni. l.libertus ex sola. Ex quo, infero.& d.l.assumptio, & d.l.senatores, q domiciliũ habet, vbi quis est oriund⁹ dict.l. senatores, & similiter, vbi pater suus fuit oriundus. Item vbi voluntariè sibi elegit, idest deferẽdo maiorem partem suorum bonorum, & clericus vbi beneficium obtinet requirens residentiam; pro hoc est tex.in capitul.cum nullus clericus, de tempo. ordi.libro. sexto. Item vbi fuit ordinatus, [d] vt nota. glos.in ver.debebit, in l.hæres absens.§. apud Labeonem.ff. de iudi. Item mu-

In d.l. si quis In conscriben. Et not. q dato, q liceat contrahentibus &c.tam de iure cano. quàm ciuili, non tamen hoc conuenit viro bono.glo.est notabilis in l semper in contractib ff. de reg.iu quam reputat sing Bal.in c.si proponente, de rescrip. in c.quanto, de iureiur in aut.ad hæc, pen. col.C. de vsuris. Et per hoc infert pulchrè Bald. in ca.cum causam, secundo de test. q cõscia. Idẽ est, q bonus vir. Si ergo nõ licet bono viro, non & licet in conscia & iõ subdit, quò ergo ibit, anima mercatorũ? Idẽ tenet d.Ant. q in foro consciæ nõ licet in d.c. pen de empti.& vendi.& in c.pleriq; & ibi Pan.de immu.ecclesiarum. Latè Sal.i d. aut. ad hæc. 11. q. & vide Io. de Ana. in ca in ciuitate, de vsu. qui dicit se retractasse quẽdam cõtractum factum cum epo p gl in d. l. semper. Vide Pan.in cã. cũ causa.2.de testi. qui dicit, q ius canonicũ nõ permittit aliquã fraudem & vide Barb. cons.67.4. parte.inci. illud referã in mediũ, vbi multa ponit in foro consciæ ẽm Th.2.2.q 77.ar.1.illa lex, in causæ non habet locũ.idem Sco.in 4.di.15.& respondẽt ibi ad illã. l.in causæ, vnde gl in c.hoc ius. 10.q.2.dicit, quòd ecclesia nõ dẽt deciperẽ aliquẽ in cõtractu, vnde si offeratur aliquid plus debito, nõ debet recipere & d.Ant.in d.c in ciuitate, tenet, q illa gl in foro animæ habet locũ & in laicis, & Io.Cal. in c.si de vsur.in repeti.dicit. q iura permittentia deceptionẽ vsque ad dimidium iusti pretij debent intelligi, qñ deceptio venit re ipsa, secus autem, vbi dolus dedit cãm cõtractui, vel incidit in cõtractũ, quia tũc debet illud resistere, non.n. est verisimile. q ius canonicũ conditum instinctu spũs san. 50.di.c.si quis diacon⁹, vellet approbare hinc deceptionẽ dolosam.

a Adde reper.inqui. cũ annotatio. ẽt meis. P. V.

b L assumptio.]§.iuris prudentibus placuit, duob. locis posse aliquem habere domicilium, si vtrobique i a se instruxerit, vt non tõ minus apud alteros se collocasse videatur. Ad idem facit l.Labeo, eo.ti.

vbi dicitur, q si æquè in pluribus locis negotietur⁹ in pluribus etiam locis creditur habere domiciliũ.

c Assiduè]Cin.in d.l.2.vbi sena.vel cla.vi.sentit, q ex solo conuersari in loco non sortiatur quis domicilium, quia communiter in illa.l.2.est copulatiua, & non alternatiua, vnde cõiter habetur hęc litera, vbi larem fouẽt, maiorem partem bonorũ possident, & assiduè cõuersantur ibi respõdebũt. Et sic videt iste tex.duo requirere copulatiuè, s. q conuersentur assiduè, & quod ibi habeant maiorẽ partem bonorum, litera tamen, quam vidi, habet, aut. sed Bar in l 2 C.vbi de cri.agi oportet, dicit, q licèt ex assiduò conuersari in loco non sortiatur qs domicilium, potest tamen ibi ꝯueniri, sed Host. in ca. q clericis, de fo.competen. tenet, q nec põt ibi personaliter ꝯueniri, vbi Ab. sed pro Bartol. facit. l.quisquis. C. si cert. petat. Cardi. tamen in capitu. ex parte, de fo.competẽt. tenet quod ex solo conuersari sortitur quis domicilium.d. §. si quis negotia. Abb.in d.capitulo ex parte, credit, quod ex habitu totius patrimonij, seu maioris partis quis habeat domicilium in loco, capi.postulasti, de for. competen.& ad hoc facit.d.l.2.C.vbi sena.vel cla.vi.secundùm aliã lecturam, ex assiduo verò conuersari, licèt quis non contrahat domicilium, potest tamen conueniri, ibi, quia contrahit quasi domicilium, secundùm Ab.in dicto capitu.quod clericis, nisi æqualiter quis se collocet in diuersis locis, vt in capitulo 2. de sepultur. lib.6. vbi non ęqualiter se collocando videtur habere animum redeundi, & abeundi, arg. optimum in c.is qui, de sepultu lib. 6. Quando verò habet aliquis maiorem partem bonorum, vel omnia bona, & assiduè conuersatur ibi, fortius habet ibi domicilium, quia concurrunt ibi duo vincula, c.1.de treuga, & pace.

d Ordinatus]Dicit hic ordinatus id est ratione ordinis, vbi fuit ordinatus.

a Manumissiõis] Intellige s. quia sequitur forũ patroni, & sic de alijs, vt mulier forum viri.
b Catech. in præceptũ decalogi, memẽto in ver. septimo aũt P.V.
c Legas & rept. inquisit. & annotationes Mandosionas & Vendramenicasad hãc, & seq vocem, Dominus, & Donatio. P. V.
c Dominiũ] De dominio directo & vtili vid invocabulario iuris, in ver. dominiũ.
d §.singulorum] Vt sunt feræ volucres, lapilli in maris littore, & huiusmodi.
e Puniendum] Et exemplum habemus in præ.

mulier rõne matrimonij. Itẽ rõne militiæ. Itẽ ratione possessionis. Item ratione cursus temporis.s.decẽnij, & mult.s alijs modis, vt no ta.d.gl. Sed d. glo. loquitur quò ad forum, non quò ad domiciliũ. Itẽ ratione manumissionis. a l.assumptio ff ad munic. Itẽ vbi ꝯsequiẽ quis dignitatẽ efficiẽ ciuis. vide supra, Ciuis. quò verò ad confessionẽ, & sacra necessaria, non voluntaria, si alias nõ hẽt ibi domiciliũ, requiritur vt ibi habitet p maiorẽ partẽ anni ẽm Inn. in c.oĩs, de pę. & remis. & ñ faciat in fraudẽ ꝓprij sacerdotis facit.c.q.16.q.1. de d̃ci.ad apostolicæ, nisi se trãsferat cũ aĩo ibi remanẽdi, qa statim, ꝙ hospitiũ ꝯstituit i aliena parochia cum animo ibi remanẽdi, statim fit parochianus illius, de paroch.ca.vlt.de deci.ad apostolicæ. Quod est contra epos, q dispensant in votis cũ scholarib. vel conferunt eis ordines non habentibus domicilium, qa non pñt, qa non sunt necessaria sacramẽta, hoc tenet Pa. in c.null⁹, de paro.

DOMINICA b dies ẽ instituta loco sabbati, qa eo die inchoauit mundus, Ge.primo. Christus surrexit a mortuis, de cons.di.3.sabbato. Item spiritus sanctus datus apostolis, & tex.dicit, quicquid a deo ẽ constitutum insigne, in hui⁹ dignitate diei est gestũ. In hac die mund⁹ sumpsit exordiũ, in hac p resurrectionẽ & mors interitũ, & vita accepit initiũ.75.di.qd̃ die in fi. Qũo est de præcepto, & qñ incipit & qd fiendũ, Vide supra, dies, & infra Feriæ.

DOMINIVM c ẽ ius habẽdi possidendi, fruẽdi, & vtẽdi, ac disponẽdi d̃ aliqua re pro libito voluntatis, vel secundùm aliquem determinatum modũ a quadam superioritate diffinitum.

1 Dominiũ in & super homines an sit ẽm legẽ naturalem? Res. Ale. in 3. parte summę ꝙ est loqui de natura añ pctm̃, & sic ei repugnat seruitus. & est loq de natura post pctm̃, & sic lex naturalis dictat necessariũ dominiũ ad coercendũ malũ vñ Aug. in li. d̃ ciu. dei sicut de⁹ homini & anim⁹ corpori, ita rõ d̃e dominari & ĩperare libidini.

2 Dominiũ rerum an sit ẽm legẽ naturæ? Rñ. Ale. vbi s̃ qd̃ lex naturæ circa cõionẽ & ꝓprietatem dictat, differẽter dictat aliqd, qa debitũ, aliquid quia bonũ est, & aliqd quia æquum, vt debitum dictat in statu necessitatis omnia sint cõmunia, & hoc modo ꝯmunicatio est in ꝑcepto ad sustentationem personarũ, & inde sumitur, omnia q̃ vultis, vt faciant vobis homines, & vos eadem facite illis, Mat.7. Respectu ẽt personarũ quò ad multiplicationẽ ꝓlis dictat ꝙ sit vxor ꝓpria, & ẽm oẽ tps ẽm illud principiũ. Qd̃ tibi ñ vis fieri, alteri ne feceris, Thob. 4. & hoc modo apꝓpriatio ẽ in ꝑcepto, vt bonũ i statu nãe institutę dictabat oĩa cõia, in statu verò lapsæ dictat bonũ esse hre ꝓpriũ, tũ qa res cões negligunt tum qa cõio parit discordiã, dictat vt æquũ q̃dã ẽẽ cõia vt aerẽ, mare littora, & quædã appropriabilia, sicut sũt ea, quæ in nullius bonis sũt, quæ occupanti conceduntur, & sic intellige dominium rerum esse iure naturali, qa naturali æquitate inductum est, vt Insti. de rerum di.§.singulorum.ff. de ac.re do.l.1. §.cum quis, Inst de iure nat.§. quidẽ verò

3 Qũo acquiritur dñium rerũ? Res. ꝙ quadrupliciter. Primò autoritate legis naturalis, vt ea q̃ in nullius bonis sunt, sint occupantis, vt Inst. de rerũ di.§.singulorum. d Secũdò autoritate principis, qui potest ex iusta cã rem alicui⁹ ei auferre, & alteri dare, vt no. Inn. & cõiter doc. in c. quæ in ecclesiarũ, de const. & legistæ in l.h.C. si ꝯtra ius, vel pu. vti. vtputa pp delictum puniendũ, e & huiusmodi, alias non, vt ibidẽ dr̃, & non solũ principis, sed etiã per statuta inferiorũ habentiũ autoritatẽ a p incipe sic statuendi, vt in d.c.q̃ in ecclesiarum not. Tertiò per consensum illius, cuius est, & istud fit per donationẽ, ꝓ permutationẽ, ꝓ venditionem, per mutui dationem, & huiusmodi. Quartò iure ciuili quod statuit, vt vsucapionibus, præscriptionibus, adoptione, deportatione, cessione, aditione, bonorum possessione, & huiusmodi, de quibus omnibus habes.ff. de acqui.re.do.in gl. in ver. nostræ ciuitatis. l. 1. & Institu. de rerum di.cum

dis. cum multis titulis seq. & de his, quæ ad nos pertinent, dicā in capitulis suis. Aduerte tñ differētiā inter spūalia, & non spūalia, quia in spūalib. ex solo titu. sine traditione dñium trāsit in aliū. vt est tex. in c. si tibi absenti, a de præb. lib. 6. tenet Inn. & cōiter approbat̄ i c. inter cætera, de pb secus in alijs rebus, in quibus requiritur traditio ad translationē dominij, nec sufficit solus titulus nisi in re data ecclesię d̄ quo infra immunitas. §. 31. nec sola traditio transfert dominiū, nisi aliqua iusta causa vera b vel putatiuè vera præcesserit. l. nunquā nuda traditio, cū ibi no. ff. de ac. re. do.

DOMINVS c alicuius regni, ducatus, comitatis, vel ciuitatis, aut terræ qs dicatur legitimus? Res. ꝙ dñiū iustè & legitimè acquiritur aut iusto bello puta pugnando contra infideles, vel contra aliquē rebellē autoritate superioris seu principis. vt supra Bellum patet. aut p legitimā successionē d aut p cōsensum, seu electionē populi habentis libertatē sibi eligendi dñm aut per institutionē principis, seu superioris habētis iurisdictionē in tali ciuitate, aut castro, aut per legitimā pscriptionē cū bonafide factā, vel emptionē, permutationē, donationē, aut alio iusto titulo, de qbus in suis capitulis. qui verò alia via intrat, fur ē & latro & resignare tenet̄, si pōt sine notabili periculo animarū corporū, aut rerū, e tenetur ēt ad restitutionē omnium redituū, quos habuit ab illis locis sic vsurpatis, & homicida ē iudicādus quantū ad eos, quos fecit p se vel p officiales suos occider̄, vel mutilare, licèt illi digni fuerint pp maleficia ppetrata. 23. q. 5. si ñ licet, nec pt absolui, nisi disponat se ad satisfaciēdū, & dimittēdum, si titulū iustificatū habere ñ pt ar. de poe dis. 5. falsas, intellige, qñ hoc ē clarum, ꝙ hēt iniustū titulū vel nullū, secus in dubio, vel cum dimittere ñ posset sine periculo animarū, corporū, aut rerū, puta qa popul⁹ se poneret in seditione, & hmōi sic ñ tenet̄ resignare, nisi volūtate solū, qñ sciret p certo vel qñ talia ñ imminerēt ca. si res. 14. q. 6. idē dic d̄ officialib. quos tales tirāni ponūt in officijs ꝙ nec salariū pñt recipere, nisi esset tale offm, ꝙ eēt necessariū reipublicæ vel vtile, qa tūc ñ peccarēt recipiēdo, nec salariū restitute tenēt, de quo in c. i literis de rest. spo. & in c. nihil, de elect. p doct. f

1 Sed nunqd ciuitas pt sibi eligere dñm? Res. secundū Ho. in c. nouit, de iu. ꝙ nulla ciuitas pt se dare alicui dño, nec pt titulū dominij iustificare, qa hoc eēt in piudiciū impatoris quò ad illas, q ei subijciunt̄, vel Papæ quò ad sibi subiectas. Qđ verū ē, nisi ex priuilegio, vel ꝯsuetudine haberet ius eligēdi, qa ꝯsuetudo dat iurisdictionē, de arb. c. dilecti. C. de emanci. li. l. 1. & vl similiter nec dñs pt ꝯponere sup iure superioritatis ī piudiciū suorū subditorū ipsis non ꝯsentientib. g vt no. Pa. in c. si d ma. & ob.

2 Vtrū dominis habētib. manifestè iniustū vel nullū titulū teneant̄ subditi obedire? Res. ꝙ non. dicit tamē Th. in sū. h ꝙ ad vitandū scandalū suū & aliorū bonū ē obedire & reuereri i eis, q non sūt ꝯtra deū. 11. q. 3. Iulian⁹, sed habentib. iustū dñiū, q̄tuncunque mali sint, tenent̄ eis subditi obedire in licitis & quæ eis pcipere possunt. 1. Pe. 2. obedite dominis vris, non tm bonis &c. ad Ro. 13. qui potestati resistit &c.

3 Vtrum dominus possit ponere exactiones suis subditis, vide infra, Tallia.

4 Vtrū dñs teneat̄ ex facto familiæ? Res. vt

colligo

scriptione, quæ introducta est ad puniendā negligentiā, & nè dominia sint incerta, & ad succidendas lites. infra pscriptio per totū vel ponatur exēplū, propter homicidiū, furtum, & huiusmodi.

a C. si tibi absenti] Episcopus cōferens absenti pbendā, nō potest illā alteri conferre nisi renunciet, ex quo patet illi absenti acquisitū esse dominiū quod tamē verū est post, quam assensum præbuerit, vt patet ibi.

b Cā vera] puta tradit qa vēdidit & huiusmodi.

c De dñorū officio quædam habes ex Conc. Tri. vide excussi a Ziletto tabulā, vel indicē. Catech. in Symb. in ar. & in vn. dom. in dict. Iesum. P. V.

d Successionem] De hoc per Scot. in 4. di. 15.

e Aut rerū] Pro intelligētia vide q notaui. infra restitut. 5. §. 4. & 5.

f Per doc.] & ibi tractat materia. l. Barbarius, ff. de off. præto.

g Non cōsentientib.] Nā interest subditorū nō habere multos dominos, vel non mutare, vt l. imperialē, in §. præterea ducatus, de prohib. feu. alie. per Fed. not. Inn. in ca. audiuis, de pſ dr ēt. ꝙ dñs castri non pōt vasallos, vel castrū alienare inuitis subditis, Bald. in ca. §. 1. quo tēpo re miles, & in l. debitores, C de pactis facit l. intimitua, ff. d fideiu. li Pau de Cast in l. ex hoc iure, ff. d iusti. & iur. Alex. de Neuo in c. ad qōnes, de rerum pmu. & in ca. potuit in gl. 2. de loca. Bal in l. in testamēto. C. ad l. Falc. Ho. & doc. in cap. dilecti, de maio. & obe.

h Th. in summa] 2. 2. q. ar vl. ad vltimum. & ponunt Theo. in 2. dist. vltima.

a Et huiusmodi] Quia tunc nō sufficit exhibere malefactorē, sed in optione damnū passi, vt agat contra famulos, vel contra dñm, vt d. l. vnica, & no. Barto in d. §. familiæ, & vide Bar in d. l. vnica, qui ponit plures casus circa delicta commissa in hospitio. & de hoc not. Card. & Pet. de Anc. Cle. 1. in §. porro, de sta. mo. & Car. in literis, de testib.
b Quò ad forum iudiciale] Nisi quatenus ad ipsum peruenit, vt per statim allegatos doc. n si dñs, sciat, & non prohibeat, quia videtur ratificare, vel nisi famulus faciat de volūtate, vel mandato dñi Flo. in l. is cuius, in fi. ff. si seruit vē di. l. si colon⁹, in fi ff. de aqua plu. arc. vel nisi statuto caueatur dñm teneri pro famulo, quia tūc tenetur ēt de cōmissis, vide Bar. in l. tutius. ff. de test. mili. vbi dicit ve rum, si simpliciter statutum dicat dominum teneri pro debito famuli, secus, si dicat p delicto a famulo commisso, quia intelligitur de commisso tempore, quo est famulus.
c Vt liberalitatē] & ideo dicit tex. in c. t. eod q donans quodammō sibi legē imponit, vt debere se quod ipōtè tribuit, existimet, & nisi beneficijs

colligo ex do. Ant. & Io. de Lig. ac Pa. in c. licèt, de resf. ipo. & Bar. in l. nè qd, ff. de incen. rui. nau. q sic, qñ familia ei⁹ deligt in officio, seu ministerio, in quo ipse dñs ē ppofit⁹, & ipse vtitur opera talis familiæ, qa sibi iputat, q talē elegit, qa honestā debebat ponere. l. 1. §. familiæ. ff. de pu. ciuiliter tñ tenet, non criminaliter, vt d. l. ne qd. ex quo patet, q potestas seu rector tenet ex maleficio suorū officialiū. l. si post, C. de assess. idē dic de Capitaneo, q tenet ex delicto suorū armigerorū, nauta, hospite & similibus. Addunt tñ s. dicti doc. q si officiū erat publicū, vt potestatis, & hmōi, a sufficit exhibere malefactorē, vt in d. §. familiæ, secus, si officiū non erat publicū, vt nauta, & caupones, & huiusmodi l. vnica. ff. fur. aduer. nau. si verò familia non deligt in officio dñi, non tenet dñs quò ad forū iudiciale, b sed quò ad conscientiam sic, si est in culpa non corrigēdo eā, nā tenetur verbo, & exē plo eam corrigere, & si aliqs eorū est incorrigibilis, tenetur eū expellere nisi qñ p sumeret, q efficeret peior, nā tunc faciat quod pt, & excusatur, aliàs non, qa talibus dr, Error, cui non resistitur, approbatur. 84. di. 4. error, cum similibus.

5 Quomodo aūt famulo ifirmāti debeatur merces, Vide familia §. 2. qñ tenet de robaria, quæ fit in ei⁹ dominio, vide Pedagiū. §. 8.

DONATIO dicitur a dono quasi doni datio. ff. de donatio. causa mor. l. senatus. §. 1.

1 Donatio ppriè est, qua aliquis dat ea mente, vt statim velit accipientis fieri, nec vllo casu ad se reuerti, & pp nullam aliam causā facit, q̄ vt liberalitatem, c & munificentiā d exerceat, ff. de don. l. 1. in prin. & hæc donatio propriè dicitur, vt ibi & ēt dr simplex, vt. C. de do. ante nup. l. fin. §. 1. & absolutè, vt d. l. senatus. §. 1. & inter viuos, vt Instit. de do § aliæ nec ob illi verbo, Vllo casu ad se reuerti, C. de reuo. dona. l. fi. quia illa reuocatio fit potestate legis non contrahentium.

2 Quot sunt species donationis? Res. q quāuis glo. in l. 1. in princi. ff. de don. dicat tot, quot sunt diuersitates volūtatū tñ gl. in l. res vxoris, in verbo, dissoluitur, C. de dona. inter vi. & vxo. tan tū tres explanat. Prima dicitur donatio inter viuos, q̄ simpliciter vocatur donatio. Secunda dicitur causa mortis. Tertia dicitur inter virū, & vxor. de prima hic dicā, de secūda in c. seq. & de tert. a in c. 3. se. Adde, & aliam quæ dicitur propter nup. de qua in c. 4. seq.

3 Donatio, quæ dicitur inter viuos, quadruplex est, alia simplex, & absoluta, qua simpliciter quis donat, de qua in d. l. 1. in princip. Secunda est conditionalis, de qua in d. l. §. 2. quæ est, quā do quis donat sub conditione, vt si fecerit, vel si venerit, & huiusmodi. Tertia est modalis, vt C. de donatio. sub modo. l. 1. & 2. & est quando donat, vt tale quid fiat, puta, donat, vt alimenta præbeat, & de hoc vide supra conditio. Quarta est remuneratiua beneficio um, de qua in l. Aquilius regul⁹, ff de donatio. vbi dicitur non esse meram donationem, sed officiū magistri remuneratum quadam mercede, & propterea ista non reuocatur causa ingra-

creuerit, nihil se psticisse putet, & propterea bū dicitur, q beatius est dare, quā accipere. 16. q. 1. prædicator cap. cum Marthæ. de cele. miss. Not. pro intelligentia, q donatio est rei licitæ nullo iure cogente mera liberalitate facta collatio, secundum Ho. & dicit rei licita, quia rei illicitæ non valet, sicut nec emptio l. q sæpè. §. venenū, ff. de contrah. empt. nullo iure cogēte, qa si ius cogeret, vt obligatio naturalis ex pacto nudo, vel ad anti ora, non est propriè donatio, glo. no. in l. donari, ff de reg. iu. & l sed si lege. §. cōsuluit, de peti. hære. Ita dicit Bart in l. 1. ff. e & ideo si esset obligatio ciuilis, non impediret donationē, ex quo ex ea agi potest.
d Et munificentiā Adde Pa. in rub. extra eodē, vbi ponit duplicē diffinitionē.

ingratitudinis. a

5 Quis non poteſt donarẽ donatione ĩteruiuos vt ſciatur qs põt donare cõſequẽter, & cui põt donari? Re. ꝙ.23.sũt,ꝗ donare nõ poſſũt. hic nõ loquor de donatione, q̃ dr remuneratiua. ſed tãtũ de ſimplici.vel cõditionali,ſeu modali.

6 Primus, ꝗ non ẽ cõpos ſuæ mentis,ſicut furioſ᷒amẽs,& huiuſmodi.15.q.1. merito,Cle.ſi furioſ᷒;ꝺ homi.& l.Iulian. ff. de cu.fu. nec curo,an ſit ei dat᷒ curator,quia in conſcientia, ex quo nõ eſt ſanę mentis,nõ tenet.facit.l. Modeſtinus,ĩ fi.& ibi.gloſſ.ff.de dona.

7 Secundus prodig᷒, vt ĩ l.1.ff.ꝺ cura fu. & hoc verũ poſt,ꝗ curator ẽ ei dat᷒ vel interdicta eſt ei alienatio,vt l.is cui, ff.ꝺ.ver.obl. etiã ſi verè non eſſet prodig᷒;ſecus in tutore.dato pupillo,qui ẽ adultus,b & in curatore,quia iſta pendent à natura,ſed eſſe prodigũ à ꝺclaratione iudicis ſm Bar. ibi. nec ſufficit præconizatio,ꝙ nullus cõtrahat cũ tali,quia requirit̃ interdictio q̃ dẽt fieri ipſi prodigo,vel ſaltem datio curatoris ſm Bar.ĩ d.l.is cui, 1. col. vel ſaltẽ ſẽtentia declaratoria, ꝙ ſit prodigus ſm Ange.ꝺ Are.Inſt.qui.ñ eſt permiſſ. face.teſta.§.Item prodigus.

8 Tertius minor.25.anno,niſi ratũ habeat poſt ꝯplectũ.25. vt C. ſi ma.fac. ra. habue. l. vlt. c vel niſi cum autoritate tutoris,vel curatoris,vt l.pupillus, ff.de acqui. re.do.

9 Quartus filius familias,vt l.filius fa.ff. de dona.fallit,ſi eſt filius in dignitate, ſm Innocenc.in cap.grandi,de ſup.neg.prela. libr. 6. alleg. d.l. filius, vel ſit filius ſenatoris, vel alterius dignitatis, quia poteſt, ſi pater dedit ei liberam adminiſtrationẽ peculij,niſi ſpecialiter pr̃ ſibi denegauerit. Itẽ ſi filius fa.hẽt liberã peculij adminiſtrationẽ, & iuſta rõne mot᷒ donet vt mr̃i,& ſimilib. ꝯiunctis pſonis,põt;alias ñ.Itẽ ſi hẽt peculiũ caſtrẽſe,vel quaſi,põt,vt d.l. filius fa.in tex.& gl.itẽ in caſib.de quib.in.§.ſeq.

10 Quintus ſeruus,religioſ᷒,vel monach᷒ & ſimiles ꝗ nihil habẽt proprij.12.q.1. nõ dicatis,niſi de licẽtia ſuperioris, vt ibidẽ. Fallit ĩ religioſis,& monachis,ſi habẽt legitimã adminiſtrationẽ,& ex cauſa legitima donẽt,ſed ſine rõne iuſta non poſſũt. d d.l. filius fa.ĩ prin.& 12.qõ.1.qa tua. Intellige de mobilib.& q̃ ſeruãdo ſeruari nõ poſſũt, vt.s.Alienatio. Itẽ ſi de licentia plati ſtat in ſcolis cũ ꝯſilio maioris partis conuentus, vel in peregrinationẽ vadit,qa põt donare q̃ alij ſcolares,& peregrini honeſti rõnabiliter facere ſolẽt,vt tenet gl.in d.c. non dicatis,alleg.l. vlti. C.ad Mace.l.ſi lõgi᷒.§ 1. vbi optim᷒ tex.ad hoc,ff.de iud.& ẽr donare pñt cã eleem. e ſm q̃d dicã eleem.§.6.

11 Sextus Abb.& quilibet alius platus religioſus,qui nihil dare põt, niſi ſicut dictũ eſt de filijſſa, qui habẽt adminiſtrationem 54.di. Abbati, niſi per ſtatuta,aut conſuetudinẽ aliud caueatur,arg.l.prohibere autem.§.non tantũ autem,ff.quod vi aut clã. de his quæ fiunt à prela.cap.ea noſcitur.

12 Septim᷒ vxor,ſi nõ habet vltra dotẽ niſi eleemoſina ſm ꝙ dico. ĩ.Eleemoſi. §.6.

13 Octauus,qui cõmiſit crimẽ læſæ maieſtatis.C.ad l.Iuliã maie.l.pen.&.vlt.qa bona ſunt confiſcata.

14 Nonus hr̃tic᷒,qa ipſo iure bona ei᷒ sũt confiſcata, vt de hære.c.cũ ſm leges li. 6.

15 Decimus,ꝗ ꝓhit iceſtas.ſ.iter aſcẽdẽtes & deſcẽdẽtes aut nefarias.i. iter collaterales,vel inutiles alias,ꝓhibitas nuptias,qa ipſo iur̃ bonorũ ſuorũ dñiũ pdit, vt d ca.cũ ſm.ll. & ĩ autẽ.f de iceſt.& ne.nup.ĩ pri. & ibi dicit ꝓcedere ĩ quocũq; mr̃imonio illicito,dummodo fuerit ſciẽs factum,puta cũ cõſanguinea,& ius,ſ.q̃d prohibet:alias non.ſ.ſi ſciat ius, ſed non fcm, aut factum ſed non ius, qa error iuris excuſat à dolo.

16 XI.ꝗ ĩ aliqua re cadit ĩ ꝯmiſsũ,puta ĩ agro vectigali ipõ vectigali nõ ſoluto, vel qñ qs occultat merces,quarũ vectigalẽ ſoluendũ, qa ipſo iure pdit dñiũ illius rei,& hmõi,vt no.ĩ l.ꝯmiſſa,ff.de pub.vbi dr̃,Nã

a Ingratitudinis] Si aliqs donat alicui ꝓpter bñ merita,& ſeruitia illa exprimendo,& falſũ, ſit,qa re vera ille nũq̃ ſeruitia pſtitit,ꝓ hoc nõ viciat donatio, qa donatio ſicut legatũ nullã cauſã reqrit,ideò cũ ſit error ĩ cã,& ñ in obligatione,ñ viciat donatio.Iaſ. refert Bal.ibi ita tenẽtẽ in l.a ff.ꝺ cond.cauſa data. Et idẽ Bal. in c. ſciſciatus,de reſ. quod not.

b Qui eſt adult᷒] Quia ſcilicet ſi eſſet adult᷒, & tutorem haberet nihilominus valeret,quod factũ eſſet ſine autoritate tutoris, qa finita eſt tutela.

c L. vltim.] In gl. in ver. tradiderũt, & facit. l. prima & ſecũda, eo.tit.

d nõ poſſũt] Puta qa patri, vel cõiunctis pſonis vel pauperibus.

e Cauſa eleemoſinæ] Nã põt facere eleemoſinã famæ pereũti, vt no. gl. not in d. c. non dicatis. Pa.ĩ c.ſi qs,ꝺ fur.

f Et ĩ autẽ.] Vide in auten. ĩ ceſtas, C. ꝺ inceſtis nup.

qđ cõmiſsũ eſt, ſtatim deſinit eſſe eius, qui crimen contraxit, dñiumq; vectigalis acquirit fiſco, ſ. vel ſm ordinem ciuitatis ſm glo. ibi. In iſto tñ caſu & tribus immediatis pcedẽtib⁹ licitè a donatario retinet ꝙ eſt ei donatũ ante ſentẽtiam declaratoriã, quæ requiritur ante q̃ eis poſſit auferri, vt j. Pęna. § 3.

16 Duodecim⁹, qui ɔmiſit aliquod capitale crimen a pdictis, pp qđ bona eius ſint publicanda poſt ɔdẽnationẽ, ñ pt donare, ſed añ ſic, vt ff. de dona. l. poſt contractũ [a] ſm diſtinctionẽ s. Alienatio. §. 15.

17 Tertiuſdecim⁹ miles, q meretrici, vel cõcubinę dare nõ pt. l. 1. C. de donat. inter virũ & vxo. & p glo. & do. in l. miles ita hæredẽ. §. mulier, [b] ff. de teſta. mili. Idẽ dic de clerico doctore, & aduocato, q dñr milites p no. i l. miles, [c] in prin. ff. de ſen. & re iud. ſed Cyn. in d. l. 2. intelligit de milite armatæ militiæ, non de militib. q militanr luxui & appellantur milites dignitatis, & gaudentes, non milites opere.

18 Quattuſdecim⁹ vir vxori, & ẽ ɔrio, ɔſtante mr̃imonio de quo dic infra, donatio. 3.

19 Quintuſdecim⁹ pr̃, qui filio, filiæve non pt donare aliquid, qa pr̃ & filius cenſentur vna pſona, vt C. de ipu. & alijs ſubſti. l. vlti. fallit ſm glo in l. pr̃. C. de inoffi. don. in quatuor caſib. Prim⁹ eſt cã dotis, [d] & donationis pp nuptias l. Põponius Philadelphus, ff. fami. erciſc. Secũdus ẽ eũti ad caſtra, nam ei pt res mobiles donare. l. 4. C. fa. erciſ. Terti⁹ eſt pp aliquod diurnũ, vtputa pro alimentis. Quart⁹ eſt vſusfructus quẽ habet in aduenticijs, quẽ pater pt donare. Addo quintum, qñ videlicet filius eſt emãcipatus, ar. de reſti. in integ. c. conſtitut⁹. Adde ſextũ [e] qñ donat pp benemerita, ſm Barto. in l. ſi donatio, C. de colli.

21 Sextuſdecimus quilibet donare prohibetur vltra quingentos ſolidos, [f] vt C. đ do. l. pe. [g] in fin. qđ eſt verũ ſine inſinuatione pcedẽti. Excipiũt. 7. caſ⁹. Primus in magiſtro militũ, q res mobiles tã ſuas, q̃ ex ſpolijs hoſtium habitas donare poteſt militib. Secundus caſus, quando quis donat pro reparatione domus ruptæ ex ruina, vel incendio. Tertius in redemptione captiuorũ, hi ſunt in d. l. pen. in gl. ibi. addunt. Quart⁹ in donatione imperiali. Quint⁹ in donatione propter nuptias vſque ad quantitatẽ dotis. Sextus in donatione cã mortis. Addo ego ſeptimũ in donatione in piam cãm, vt in l. ſancimus. C. de don. & licèt glo. ibid. in ver. quingentorũ, in d. l. ſancimus, velit ꝙ in piã cãm nõ valeat ſine inſinua

a L. poſt contractum] Vide ibi Bar. qui latè hãc materiam declarat.

b § mulier] Vbi mulier, in qua ſuſpitio cadere poteſt, nec aliquid ex teſtamento militis capere põt.

c Miles] In glo. in ver. facere, & ibi Bar. qui allegat Ri. Mala. in quadã diſpu. ſed nec valet relictum factũ tali mulieri, vt ibi p eũ & idẽ Bart. in l. 2. C. de don. inter vir. & vxor. qui ad hoc allegat p Ricar. mal. & Ang. in d. l. miles Io. Andr. in Merc. in regula, ſine culpa, facit. c. degradatio, libr. 6.

d Cauſa dotis] magis poteſt dici obligationis diſſolutio, vt l. fi. C. de do. promiſ.

e Adde ſextum] Hos caſus enumerat & Angel. in l. 2. ff. de dona. & vide ibi Bar. & Ale. & dicit not Ang. in l. pe. § filiũ, ff. p hær. ꝙ donatio in prædictis caſibus nõ pñt p pœnitẽtiã reuocari, allegat text. in l. 1. ff. q ſine manu. ad li. puene. Septimo valet donatio facta a patre filio cã ſtudij, ſicut p dote ſecundũ Alt. poſt Bart. in l. 2. C. de inof. donat. & in l. 1. ff. ſol. mat. licèt ibi Imo. contra. vide infra peculium. §. 18. octauò valet donatio inter patrẽ, & filiũ, quę hodie firmatur iuramẽto, qa cũ iuramẽtũ ſit quoddã vinculũ ſpũale. c. cũ §. laic⁹. de fo. cõ. lib. 6. vnde ſpectat ad forum eccleſiaſticum. ſic regula, ꝙ in ſpũalib nõ curetur de patria ptãte. ca. ſi annũ, de iud. li. 6. meritò iuramẽtũ firmabit donationẽ inter patrẽ & filium, qñquidem hæc ſola patria poteſtas impediat donationem inter patrẽ, & filiũ. Nam patria poteſtas inducta ẽ ſolũ de iure ciuili. l. nã ciuium, ff. de his q ſunt ſui, vel alie. iur. nõ aũt de iure gentium, Inſ. de patria po. in prin. vñ de iuregentiũ bñ oriebatur obligatio naturalis inter patrẽ, & filium de quo in l. fr̃ a fr̃e, ff. đ cõd. inde & in l. ſi qs p eo, ff de fideiu. Facit ſimile, quia in materia matrimoniali nõ obeſt patria poteſtas. c. nõ eſt nobis, de ſpon. c. 1. de deſp. impu. gl. in l. Paulus, ff. đ ſtatu ho. quare illa obligatio naturalis operatur vt pactũ donationis valeat l. ſi quis argentũ. C. de don & hoc æquitate canonica. c. 1. de pact. li. 6. tenet hoc Bal. in l. 1. C. p donato, & in rub. ff de iureiu Alex. in l. ſi donatione, C. đ collatio. Idẽ Ab. in c. cum contingat, de iureiur. & Io. An. ti. de don. in addit. Spe. & in ti. de teſtam. §. 1. ver. ſed pone, filius, & Bart. in l. frater a fratre, vltima col. de condic. inde. & tex. & gl in l. 1. C de inof. donat. & Bal. in l. 3. C. de donatio.

f Solidos] Not. ꝙ aureus pro ſolido accipit, ita not gl. Inſtituta. de libertin. poſt medium in ver. libertinus.

g L. pen.] In l. n. ſancimus, eo. tit. dabatur licentia donãdi vſque ad. 300. aureos. In iſta verò lege extenditur vſque ad quingentos.

a L. si fortè] Vbi res donatæ & nō aptæ ad militiam filiofa. non sunt castrensia, licèt fuerit dictum ꝙ sint in castrēsi peculio. Veritatem enim, inquit text. spectamus. Et ibi vide Barto. distinguentem.
b L. illud. §. fin.] Siquis vulnerauerit seruum, & postea occiderit, de vulnere & de occisione tenebitur secus, si vno impetu plur. bu. occiderit vulnerib' quia tātum de occiso tenetur.
c Excessus] Pone ꝙ quidā posuit magnam quantitatē pecuniæ ante te, dicens tibi donare totam, tu accepisti partem, postea pœnitet te ꝙ totā nō acceperis, & vis petere totā, & dicis, ꝙ si potuisti acceptare nisi totum, & ille rñdet, ꝙ non fuit donatio in illa parte, cum nō acceptaueris totum. An per hoc, ꝙ partē acceptaueris, videatis totum acceptasse? vē prima fronte dicendum, quòd donatarius nihil debet habere, qa donatio non potuit acceptari in parte, & in parte nō probatur, qa legatū dicitur esse quædam donatio, & non potest ꝑ parte acceptari, & pro parte non l. neminem, de le. 2. ergo nec donatio. Bar. in l. 2. vl col. ff. de acqui. hæred. determinat oppositū per tex. in l. 1. §. si stipulanti, de

tione nisi vsque ad octingentos solidos, tamen tu tene, ꝙ valet, sicut tenet Bar. in l. illud, C. de sac. san. ecc. per identitatē rōnis. d. l. pe. cū insinuatione autem valet vsq; ad quācūq; summā factā indistinctè ab his qui donare pñt, vt i d. l. pe.
21 Quid si sit facta donatio duobus de maiori summa, q̄ quingētorum solidorū sine insinuatione? Resp. ꝙ non valet, tex. est in aut. item a priuatis posita super d. l. sancimus.
22 Quid si donatio sit facta in singulos annos eiusdē quantitatis, quæ singulariter non excedit summam, sed simul oēs sic? Res. ꝙ nō valet ſm Ho. quia est donatio vna. l. senatus. §. fin. ff. de dona. causa mor.
23 Sed quid si fiat diuisim per plures donat oēs vltra ꝑfatam summā? Resp. Alberi. in l. illud, C. de sac. san. eccl. ꝙ non valet, quia ad hoc vt cesset necessitas insinuationis requiritur distantia in tempore. vt d. aut. item & a priuatis. §. si qs primo. Fuit. n. vnus impetus quem lex per insinuationē voluit refrenare, C. de inof. do. l. pater, aliter ꝑualerent verba rei cōtra. l. 2. in fin. C. cōia de leg. vbi dr̄, nos. n. non verbis, sed ipsis reb. legē imponimus, facit ff. de ca. pecu. l. si fortè.[a] nā vnus impetus facit plura esse vnū, ff. ad l. Aqui. l. illud [b] §. fin. extra de ordi. co. c. cum dilectus.
24 Sed nūquid reuocabit tota donatio, si excedat sūmā factā sine insinuatione? Rꝫ. ꝙ nō, sed solū excessus [c] a dictis. 400. solidis, vt in l. sancimus, C. de do. ꝙ limita verū, nisi fuisset iuramēto firmata, qa tunc in nullo reuocat̄ [d] ſm Io. An. in add. ad Spe. de fi. instru. & quid valeat solid', vide j. Ludus. §. 2. in fi.
25 Sed qd est insinuatio? Res. Alberi. in d. l. illud, ꝙ ꝯsuetudo vr̄ admittere ꝙ insinuatio ē per superiorē autoritatis ꝑstatio qđ vr̄ innuere glo. 1. & 2. in aut. vt non fiāt pignora §. illud vnde ad cautelā solent hic verba poni, ꝙ corā eo donatio insinuata sit, & ita cōiter fit, licèt ꝓpriè insinuatio fit ꝑexistētis donationis in scripturā autenticā redactæ apud competentē iudicē facta publicatio, & eius autoritate in publica gesta, seu acta facta reductio, vt colligitur l. in hac, C. de do. iuncto. §. illud, in aut. vt fratrū filij, gl. ibi in ver. illud, & in §. nulla, & est gl. ibi in ver. donationū. de defen. ci. & in §. & hoc peruenit, vt nulli iudicū, vt sic īter tēpus donationis, & insinuationis posset deliberare, an expediāt, vt i aut. de appel. itra q̄ tpa. e circa prin.
26 An isinuatio possit fieri die feriato? Res. Alberi. in d. l. illud, ꝙ sic, quia non exigit causæ cognitionē. ergo quolibet die potest fieri, ff. quis ordo in bon. poss. ser. l. 2. §. 1. & etiam quia est actus, voluntariæ iurisdictionis, C. de fer. l. actus, vt est emancipatio, & manumissio, vt ibi.
27 Cui iudici debet fieri? Res. Alber. in d. l. illud, ꝙ iudici loci. l. data, in fi. C. de do.
28 Septimusdecimus donare non pñt, qui dominium in re, quam donare volunt non habent, sicut sunt raptores, fures, & hmōi, quia nemo plus iuris in aliū transferre pt̄, quàm ipse habet, l. nemo, ff. de reg.

ver. obligat. quia ex quo donauit tibi totam illam summam, valeat ꝑ parte acceptata, & facit, l. sancimus, C. de dona. non obstat illud delegato &c. qa legatum est quædam dispositio ꝑ facta ab ipso testatore, & sic eo mortuo quæsitū est ipsi legatario dominiū, vel saltem obligatio, non ergo potest repudiare ꝑ partem illud, vt l. an pars, ff. pro dereli. sed donatio ē contractus. q nō perficitur nisi cō sensu duorum, tamen, antequā cōsentiant, pōssum impedire, vt non perficiatur nisi ī certa parte, cum ex hoc nec donās nec donatari' lædatur dicto §. si stipulanti, & ibi Ias. hoc tenet Et ibi Bal. Imola, & Raphae. & Paul. de Cast qui dicit hoc dictum vtile & singu. ſm Bal.
d Reuocatur] sarame. tū supplet insinuationem.
e Intra quæ tēpora] Datur enim ibi tempus ad appellandum decem dierum, vt

re.iu.facit l.traditio,ĩ prin. ff.de acqui.re.do. vide aliquas exceptiões ĩ d. l.traditio,ĩ gl.1. sed nihil ad nos.

29 XVIII. prælati, & aliæ psonæ ecclesiasticæ, q̃ non pñt res ecclesiasticas mobiles, vel immobiles preciosas alienare sine certa solẽnitate, de qua supra Alienatio.res aũt mobiles prohibẽť in vsus ĩhonestos alienare.vide s̃. clericus.3.§.4.

30 Qũo eps p̃t donare ꝓ ꝯstituẽdo monasterio, Vide in c.apostolicæ sedis,đ do. quia parũ ad simplicem ꝯfessorem pertinet.

31 XIX.illi, qui sunt non soluendo creditoribus, Vide supra alienatio.§. 26.

32 XX.illi,qui propter causam illicitã donãt, puta fœminæ ꝓ meretricio.Sed aduerte,ꝙ meretrici publicæ siue ꝯcubinæ [a] valet ꝓmissio, siue donatio ẜm Barto. Bal.& Aug.post Cy.in l affectionis,ff.de dona.& in l. 2.C.de ꝯd.ob tu .tãm licèt gl.quã tenet Bald.& Ro.in d.l.affectionis,velit ꝙ valet nõ quò ad actionẽ,sed quò ad exceptionẽ sed re,pbaťb [b] a p̃dictis. sed ꝓ meretricio facto cũ nupta,vidua, vel virgine q.ſ de iu. ciuili puniť,ñ valet ꝓmissio,sed donatiõe facta potior ẽ ꝯditio possidentis,nisi sit miles,vt dictũ ẽ supra.verũtñ fisc' [c] posset auferre a muliere,vt no.Cy.in l.2.ff. de cond.ob tur.cam.& in tex.l. Lucius, in fi.ff.de iu.fis.& ista est vera opi. licèt alij indistinctè velint,ꝙ ñ valeat,& malè. & idẽ dic đ donatiõe facta ꝓ quocũq; ꝙ lege puniť.& sic intellige d.l. affectionis.

33 XXI.ibi,q iudici,seu p̃si di,aut alijs officialib. qbus est constitutũ salariũ suũ aliqđ donãt siue añ,siue post.đ positũ offm̃ ꝓ aliquo beneficio tpe administrationis p̃stito.nã tã donans, q̃ cui donatur, conuictus quadrupli pęna plectiť,vt in l.fi. C. ad l.Iul.repe.intelligit gl.verũ qñ occultè dať,secus si palã pp l.1.§.1.ff. de polli. q est cõtra,& facit ꝓ ea text.in l. Barbari'.ff.de of.p̃t.Iudices aũt delegati ecclesiastici nihil pñt recipere, nec eis donari,nisi solũ esculẽtũ,& poculentũ, qđ in paucis dieb' possit cõsumi,& mera [e] liberalitate donarũ.idẽ dic đ cõseruatore,vt ĩ c.fi.đ of.đle. li.6.idem dic de iudice sęculari,de quibus Vide, Iudex.§.8.

34 XXII.illi, q visitatoribus suis aliq̃ pecuniã,seu eorũ famulis, vel quodcunq; aliud munus donare volunt, de quo Vide infra Visitatio. §.3.

35 XXIII.illi qb. p statuta municipalia ẽ ꝓhibitũ nisi cũ certo mõ donaŕ,& si don. t õẽ ꝓ aia possit ꝓhibeŕ vi.ĩmunitas.§.46.& 47.

36 Vtrũ donatio possit fieri absenti? ℞.ꝙ sic,siue mittas q ferat,siue iubeas ꝙ ipse penes se qđ hẽt de tuo teneat, sed ignoranti ñ p̃t, [f] vt in l.absenti,ff.de do. fallit,qñ donans mittit p seruũ donatarij,& ea mente, vt statim fiant sua d.l. absenti.

37 Vtrũ donator teneať de euictione donatario?Res.gl in l.Arist.in § fi.in ver.si dolo, ff.de don.ẜm Azo.ꝙ sic hodie, cũ assimileť venditioni,Inst.de donatio.§.aliæ. Sed ipsa gl.distinguit,ꝙ aut fuit de ea ꝓmissũ, & sic teneť. C. de euictio.l.2. [g] nã ꝓ qualibet cã.ꝓmitti p̃t de euictione.ff.de ædil.edic.l. sciendũ,aut ñ fuit ꝓmissũ,& tũc aut cæpit donatio a datione,siue traditione,& non tenetur de euictione,sed de dolo, si intercessit.aut cæpit a pactione,vel promissione,& tunc agi potest,vt in d.l.Aristo, & C. de iu.do.l.1 ff.de verb.obl.l.vbi autem.§.fi.

38 Vtrũ donatũ ab eo,qui non p̃t donare, sit restituendũ de necessitate a donatario? ℞.ꝙ sic ẜm ꝙ patet p supradicta,& ẜm supradictas

liceat hominis inter illud spaciũ plenissime đ liberare,& glos. ibi dicit,Quicqđ enim . cõsilij moderatione perficitur, nõ cõsueuit plenitudinis rubore perfundi, sed ppetuæ firmitate durare. Facit l.dubium, C. de repud. Et in authen. vt imo. §.sed si cuns.

a Concubinæ] De cõcubina habetur in l. donationis,in principio.ff. eod.

b Sed re,pbatur] Propter gñalitatem illius legis. Et ẽt quia speciale est in milite, ergo ius commune est in ꝯrium.

c Fiscus] de hoc vide infra restitutio, primo in ver.mulier.

d Quę est cõtra] Ad idem. l. hoc iure,in princi.ff. de dona.vel aliter solue, q2 sic erat cõsuetudo.

e Et mera]De re scri.c. statutum. §.insuper,li. 6.

f Non potest]ad hoc l. nec ambigi, C. eod & l.si aliquid, & ff.eo. l.ẽt oportet iñ, ꝙ abñs consentiat.vnde Bar.in d.l.abñti,ĩ prin. dicit,ꝙ si existẽs in domo mea dico. Dono Titio fundũ, & ille dicat hoc mihi placet, nõ erit perfecta donatio, vt ibi per eum.

g C de eui.l.2.] Vbi ẽ casus, ꝙ si auus donat nepoti prædia, & de euictiõe cauet,tenẽtur cohæredes nepotes,q & auo successerunt de euictione ꝓportione hæreditaria, secus, si non cauit,& ibi ẽ gl. quę idẽdicit, vt hic.De ista tamẽ materia viđ Ab. & Im.in c. fin.de em.& vendi.Bar. in d l:Arist. §. fi. Bald.in l.2.C.de euict & qd in donatione remuneratoria? Dico ꝙ idẽ est.vide Bar. in l. Iul. §. 1. de ver.obl.& ibi de nã p Fulgo.in l. si res,ff.de euict. vbi tenet contra cõem opi. & per Pau.de Castro in l. si rem meam, ff. de solutio.

pradictas distinctiones.

39 Vtrum donatum ambasiatorib⁹ acquiratur eis, vel dño? ℞. ẽm Bar. i l. si verò. §. itẽ quicquid, ff. sol. matr. & p (y. in l. fi. §. sed cũ in secũda, C. de fur. & p Guil. i l q proprio, in §. pcurator, ff. de pcurato. & gl. vtroq;, ꝙ acqrit ãbasiatorib. si donat tanq̃ personæ. facit l. sociũ, a qui. §. 2. ff p socio, & quod ibi no. vbi donatũ socio occasione societatis cedit donatario, non societati, ex quo donatũ ẽ psonæ, nõ societati, sec⁹, si donat rõne officij, qa acqrit dño, ff. đ cast. pec. l. si forte & l. miles, la 2. Pa ĩ c. postulastis, đ ↄces. pbẽ. dicit, ꝙ ĩ dubio đ bemus attẽdere qualitatẽ doni. & si talis sit res, ꝙ poti⁹ credit donata dño, q̃ ambasiatori, vt puta Leo, & hmõi, tũc acqrat dño: als nõ.[b] Vel põt dici, ꝙ si psona ambasiatoris antea erat nota, tunc videat ĩtuitu psonæ. Si verò solùm ẽ nota ppter offm̃, sic intuitu officij datũ videatur. l. si forte. l. miles, la. 2. l. dotẽ. §. hæreditatem, ff. đ castren pecu.

40 Verũ qñ donat, vł legatur isto mõ, dono vel lego talẽ terrã, q̃ ẽ. ĩ. tales confines, quę est. 20. iugerũ. quę tñ ẽ. 30. vel lego vxori meę talia iocalia, q̃ sunt precij cẽtũ ducatorũ, & tñ sũt ducentorũ, donatari⁹ poterit ne bõa ↄscia tener? ℞. Bal. in rub. de emp. & vẽdi. C. dicit, ꝙ Io. An. i addi. ad Spec. tit. đ emp. & vẽ. refert, & sequtur dñm suũ, q fuit Oldrad⁹, ↄsi. 232. als. 31. vel 167. ꝙ põt totum retinere, p l. si fũdum sub ↄditione. §. si libertus,[c] in fi. ff. đ le. 1. l. cũ pater. §. pater, q filio, aliàs pater filio, q, ff. de le. 2. Sed ipse Bal. dicit multum differr, an qs exprimat ↄceptũ suũ ĩcipiẽdo à numero, vel mensura, vt puta dono tibi quatuor modia terræ ĩ tali confinio; & tũc non veniat plus, vt l. si qs testamẽto, in prin. ff. de le. 1. an exprimat p nomina designãtia certã spẽm, vel corp⁹ determinatum, licèt postea mẽsuret, qa tũc mẽsura ẽ loco demõstrationis q̃ falsa nec viciat nec minuit id, cui adijcit. l. demõstratio,[d] ff. de ↄdi. & dem. Facit l. si vẽditor,[e] ff. đ actio. empt. & vẽd. hoc sequit Petrus[f] in c. per tuas, de dona. vbi dicit, ꝙ si vir legat talia iocalia vxori, quæ ęstimat cẽtũ, ꝙ licèt valeãt duplũ, nõ poterit hęres minuer, sed totũ habebit. silr si min⁹ valẽt, nõ poterit plus mulier petere. Idẽ dicit de vẽditione seu emptione; & sic solue. l. pe. §. fi. ff. đ act. emp. & vẽd. per hãc distinctionẽ. vel breui⁹ ĩ emptione dic, ꝙ si preciũ taxat per modia, ñ habebit illud pl⁹, secus, si non taxat p modia. idem dic in vẽdente, si ẽ minus. vt teneatur ẽm pdicta.

41 Vtrum donatio mera possit reuocari ex pœnitentia? ℞. ꝙ non, ar. c. verum, de cõdi. app facit. d. l. Aristo. co. tit. in prin. & ideò dicit Bar. in l. fi. ff. de cond. ob cãm, ꝙ donatio est ↄtractus nominatus, [g] vt not. in l. iurisgẽtiũ, ff. de pact. in prin. Nam hẽt nomẽ elegãs, nec reuocat pęnitẽtia, sicut nec alij ↄtractus nominati, vt l. si pecuniam, in prin. ff. de con. ob causam.

42 Vtrum donatio mera reuocetur propter aliquam causam? ℞. vt colligo ex l. fi. C. de reuocatio. donatio. & ex capitulo. fi. de donatio. cum ibi not. quòd sic propter vndecim causas. Prima propter defectum causæ, propter quam res est donata. capi.

Facit. l. sociũ] Bar. ibi format qõnẽ in impatorẽ donãte ambasiatorib. Modiolane tib. & dicit, ꝙ simpliciter acqritur ãbasiatorib. Et iducit. l. diu⁹, ff. de bonis dãna. quia, inquit, solent ambasiatores remunerari, & ita q. formaut gl. in d. §. item qcquid, & in d. §. pcurator. Vide et Alex. i a. postil. ad Bar. ĩ d. l. sociũ q §. 1. qa videtur cocordare cũ opinione Ab. Et allegat Bal. i d §. sed cũ in secũda, als ĩcipit, sed i secũda.

b Als non] Vt puta qa vestisdonat, q̃ est ↄueniẽs ambasiatori.

c §. si libertus] Dicit ibi, ꝙ vn⁹ ex hæredibus in spe hæreditaria grauat⁹, pro portione sua, tãtum, grauatus est i re, & æstimatio testatoris nihil operatur. vñ Di. ibidẽ ẽm ꝙ refert Bar. iducit il lũ tex. ꝙ si testator veniens ad mortẽ relĩqt vxori certas res, quas æstimauit 100. ꝙ si valent plus, hæres non põt detrahere. si valẽt min⁹, non põt vxor petere, ꝙ suppleat. qa ęstimatio testatoris nihil operat p § pater, hic immediatè allegatum.

d L. demonstratio] Ibi dicitur, si lego Titio fũdũ quẽ emi si cõstat đ fundo, licèt fundus mihi donatus fuerit, nõ viciatur legatum.

e L. si venditor] In prin. vbi si dico, ꝙ seru⁹ me⁹, quẽ vẽdo, habet 10. in peculio, & si plus habet, pmitto me nõ adẽpturũ, debeo pstare. 10. et si minus hẽat; & facit in hoc.

f Pe. de An.] Et ibi etiã Abb. ponit hãc di. Vide etiã Sali in l. 2. C. de em. & vẽ. & đ pi. & cõ. rei vẽ. Et facit, ꝙ not. Bar. ĩ l. fur. §. si Titius, ff. đ act. ẽpt. vbi dicit, si vẽdo tibi pdiũ pro mille. & dico, ꝙ sũt. 10. iugera, nõ ẽ facta venditio ad mẽsurã; sequtur hoc Bal. in l. 1. 4. op. đ peri. & cõ. rei vẽd. & Bar. in cõsilio. 4. qõ. d Ciol. & vide Pau. de Cast. ĩ. l si seruũ. §. 1. ff. de act. & empt.

g Noiatus,] Vñ ipse, licèt à principio sit voluntatis ex post facto ẽ necessitatis. l. sicut, C. de act. & obl.

Et in fide dubi⁹ quia non suppo nit pro certo ve ritatē fidei, sed argumētis experiri volēs, & hoc pcedit ex parte disputantis. & fa cit.c.dubius, extra de hæreti.
a Sufficiēter] ex quo vr, ꝙ ēt clericos malè instru ctus non possit nec debeat de fide disputare propter rationem le gis,ar.c Marchi. 1.q.1.& l.non du bium,C de legi.
b Docendo] Pa. in c.1.de iudi.vl. col. & doctor pt compelli inuit⁹ ad consulēdū. l. in sacris, & ibi gl.& Bar.no C.d præpo.sa.scri. li. 12.Bar.in l pro ximè,ff. de his q̄ in te.de.Sali.in l. sancimus,de aduo.diuer.iudicū. d.An.in c. si pro deb litare,de of. deleg.idem Feli. In c.1. de off.iud. & Bal. institu. de emp. & ven.§.fi.
c In larga signi ficatione] Vtrū sūt appellatione doctoris conti neantur scholares,text.vr ꝙ nō in proœ.de reta. vbi inter eos po nitur copula, & ibi per Io. An.& d.Ant. & tāgitur etiam in pœmio sexti Bat.& do. in l.1.ff.sol.mat. Et vide Inno. in d.proœ.& in d l. 1.ad fi. & ibi per Bald in pe. col. Pet de Ancha.in c.canonum statu ta,in ver. quæro quis dicatur mer cator.Adde tñ,ꝙ doctores non ve niunt appellatio ne artificum, vt

firmi⁹ credūt, quātò nō au diunt motiua, & argumen ta infideliū, sed disputare ad.confundendū errores ēt coram simplicib. qui sunt solicitati ab hæreticis, vel infidelib.n.tentib.corrūpere in eis fidē,si est sufficiē ter a instructus, & apt⁹ ad ꝯfundendū errores,non so lū non ē prohibitū,imo est necessariū disputar, nè taci turnitas eēt ꝯfirmatio erro ris,ꝓ quo facit.l.qm,C. de epis.& cle.& 23.q.6.vides. §.Itē.similiter licet ad exer citium corā instructis & fir mis in fide disputare.ad qđ facit.c.in mandatis.43.dist. pro hac dist.Th.probanda, vide de hoc.96.dist. nos,in glo.in ver inuenta, & Ino. in c.2 de sum.tri.

DIVINATIO a Persis ferē inuēta.c.1.26. q. 3.vñ diuini dicti sunt,quasi Deo pleni. diuinitate. n.se eē plenos simulāt,& astutia fraudulenta hominib. futu ra coniectant,vt ibidem.

1 Quot modis fit diuinatio? ℟. vt patet. 26.q.3.§.1. & c.1.& q.5.c.nec mirum, ꝙ multis modis. vnde nun cupatur diuersimodè.vnde diuini dñr aliqñ arioli, aliquando aruspices,aliqñ au gures, aliqñ negromātici, & multis alijs noībus, sm qđ diuersimodè qs vult sci re futura,q̄ omitto,qa non est necesse. Vide ibi,si vis, & đ hoc vide ǰ. sortes.§.1.

2 Qūo aūt dæmones pñt scire futura, q non hñt cer ta n & infallibilē cām? ℟ S. Bo.in 2.di.7 ar.3.q.3.& eli cit ex capi. sciendū est. 27. q.4. ꝙ ex.4. Primò ex inge nij acrimonia, vt qñ ꝯsiderant,ad quid inclinatur af- fectio nostra. Secundò ex multa experientia,qua con siderāt in talib.accidere talia.Tertiò ex dolosa cautela qñ.s.proponūt aliqd facer, & pdicūt. Quartò ex aliena doctrina,aut qñ pmittit, vt a bono angelo addiscant.

DIVORTIVM est viri ab vxore,vel è conuerso legitima separatio. legitima dico,vt nō fiat sine lege vel rōne,qa quos deus con iūxit,hō non separet. 31.q. 2.§.sed in veteri, sub.§.sed obijcit. & dr ibi dñm pro hibuisse vxorem dimittere nisi ex causa fornicationis. & dicitur diuortium a diuersitate mentium, vel qa hi, qui matrimoniū distrahūt, in diuersas partes eūt. l.1. ff. đ diuor.de quo dic, vt ǰ.matrimonium,quarto.

DIVTVRNITAS in ma lo auget pctm de con sue.c.fin.dr,tantò grauiora sunt peccata quantò diutius infelicem ani mam detinent alligatam,cum suis concor.

DOCTOR dicitur a docēdo. b vnde & nomine doctorum veniunt magistri, & è contrario sm Pa.in c.1.de loca. Vnde text.in l.quibus præcipua, ff.de verb.signi. dicit cuiuslibet disciplinæ præceptores ma gistros appellando a monendo, vel monstrando,& hoc secundùm etymologiā vocabuli.Nam doctores dicuntur a docendo sicut magistri a magistrando. facit text. in proœmio compilationis decretalium. vbi Papa omnes magistros doctores appellat, sed noīe scholariū non veniunt doctores, nec magistri nisi in larga significatione. c

1 Vtrum interpretatio doctorum necessitet? Respon. secundùm Pan.in d.c.vestra, de coha.cle.& mulie.in 1.no.ꝙ non,nisi in quantū iure probatur,vel ratione valida, d vt no.in c. e .de postu. prælatorū. de quo vide infra ‹ pini ›.§.1.

2 Vtrū doctor vel magr possit reprobari? ℟.ꝙ sic, f vt est text.in l 2.C.de profes. & me.li.10.no.Bar.in l.sed & reprobari, ff. de excu.

probatur in c. re latū,el 2.đ testa. quod ē sing. no. sm Pet. & Imo.
d Rōne valida] Bene tñ facit iudex sequi eorum bonas opiniōes. ff si serui. vendi. l.si qñ.§.1. & de vulg.& pu.l. institutione. § fi.
e Vt no.in cap.] Ibi Ab. sup glo. in ver. interpretatus.
f Rñ.ꝙ sic] Adde cap. si rector. 43. dist. Et dicit Car. Ale. in c.de quibusdā,i prin. 37 dist.ꝙ illi doctores qui eū pri mò approbauerūt, renent restituere salariū. qđ receperunt. 26. di.qñ. Et idē dicunt de clerico, qa nō prodest ei approbatio,sipo stea reprobetur secundū Arch in d.c de quibusdā.

excu. tu. in prin. vbi tex. dicit de modico, q potest reprobari, & est tex. ēt de medico, vt in l. vt gradatim. §. reprobari ff. de mu. & ho. sed non sine cã l.[a] Pomponius scribit, ff de neg. ge.

3 Verũ [b] doctore dãnato intelligantur, & eius opera seu libri reprobati? Res. q sic, [c] vt patet per c. fraternitatis tuæ. de hær. [d]

4 Verũ allegationes sint faciendæ a doctorib. in consilijs? Res. Pa. in c. vestra, de co. cle. & mu. q in consilio decisiuo non, sicut nec in sentētia vt dr̃ in c. sicut nobis ĩ gl. de sen. & re iu. secꝰ in ꝯsilio postulato a parte. rõ diuersitatis q. in primo est approbata fides ꝯsultoris in scdo non, & iõ nõ creditur ei, nisi quatenus pbet.

5 Verum doctor promotꝰ corruptis doctorib. debeat gaudere priuilegio doctorũ? Res. Arch. in c. de qbusdã locis. 3 e. dist. q ñ, [e] allegat tex. in simili ĩ l. vna. C. d athlet. li. 10. facit text. iuncta gl. in l. 1. C de ann. ci. li. 11. vbi dr̃, q stipēdia sunt tradēda nõ pticulis dignitatũ, vel numero scholariũ, sed ſm merita, & iõ gl. ibid dicit pferri debere peritos scholares ĩperitis doctoribꝰ, intelligit Pa. ĩ c. clerici, de iu. de ãncessione, [f] ñ de lectione. Ego credo, q etiã in vtroq; debet præferri.

6 Quis dēt pcedere? Res. Pa. in d. c. clerici, q theologꝰ, post ipm canonista, post canonistam legista, post medicus; Vide ibi, si vis.

DOLVS aliqñ bonꝰ [g] & licitꝰ, & accipit p solertia, sicut qñ [h] qs aliqd simulat, nè dãnificetur a pximo, vt ĩ l. 1. ff. de dolo, in tex. in §. dolũ malũ, [i] & gl. exemplificat de capto a Genuē. q simulauit se ꝯctũ, q qdē licet [k] vt ff. de neg. ge. l. at q natura. §. cũ me. & ff. de leg. 2. l. si cũ pater. §. Titio & ff. si qs omi. cau. l. qa aũt §. si pronꝰ & de hoc vide j. simulatio, sed cõiter dolꝰ accipit in malo, & sic

a Sine causa] Hæc gl. in d. §. reprobari hic allegato.

b Vide ĩ regulas catalogi. v° indicis li. phibitorũ. P. V.

c Res. q sic] Possunt tamen recipi dicta doctoris damnati, vt rationabilia, licèt non vt autorizabilia secundum Ab. ibi super glo. 1. in fi.

d De hæreticis] Ab. ibi post Innoc. tractat de scriptura notarij, an valeat, si est condēnatus &c.

e Quod non] Adde q doctor, si propter delictũ priuatur doctoratu, nõ pōt iterum reddi doctorari nisi ab imperatore, vel papa, tex. est singu. per quē sic no. Bald. in l. a. in fi C. de lib. & eo. li. & vide ad hoc text. formalē in l. 2. C de diuer. off. lib 12. vide quæ notaui infra legitimatio, in prin. circa fi. Adde si reprobatur doctor, puta qa denuò examinatꝰ, vt dicit Bart. in l. grãmaticos C. de prof. s. & medi li. 10. non pōt amplius doctorari. Nic. d Neapo. in l. sed & reprobari, per illum text. ff de excu. tu dicit, q eps Neapo. hoc obseruabat, quia lacerabat priuilegia taliũ doctorum reprobans illos, quia denuò examinabat, vide etiam infra tabellio, in prin.

f De antecessione] Declara, vt pferantur in casu, in quo nõ requiritur titulus doctoratus, ad legendũ vero sine doctoratu pferri nõ debēt, quãtũcũque sint idonei, qa nõ admittuntur ad legendũ, nisi prius doctorentur d. l. vnica C. de athletis, li. 10. Itē in honorib. iã delatis iunior, licèt sufficientior, nõ pfertur, secus in deferēdis, qd declara, vt p Bart in l 2. §. prius, de vulga. & pu. de his tñ vide latissimè p Fel. in rub. de ma. & obe. & etiam de materia. § sequentis.

g Bonus] pōt eē dolus bonus, sicut etiã inuenitur venenum bonũ, & malũ, vt l. q sæpe § veneni, ff. de contrahen. emp. & l qui venenum, ff. de ver. sig.

h Catech. in præce. non loqueris, c. prohibetur, max. & in præceptum, Non fur. fa. P. V.

i In §. dol. mal.] Et adde mirabilem decisionē Arc. in c. vtilem. 22. q. 2. vbi dicit, q Ale. tertius alias obseruauit vnũ dolũ, de quo fuit valde laudatus. Quidã eps dixit soli papæ totã simoniã. quã fecit in acquirēdo episcopatum, & papa dixit, volo tibi parcere, si hoc dicas corã cardinalib. ita fecit eps, & papa eum postea priuauit episcopatu. hodiē mõ siquis diceret saracenis, q vult sequi eorũ sectã vt eã cognosceret, & postea cognitã confunderet, determinat Arc. q nõ peccat imo meretur. ita ēt Ge. in c. nos in quēquã. 2. q. 1. & vide infra simulatio. §. 1. & q ibi scripsi, & dicit text. in d. §. non fuit, q licet committere dolũ maximè aduersꝰ latronē, glo. ibi dicit, si fraudem faciã, vt euadã ab hostib. vel nihil & l hostes, ff de captiu. vel si ab ĩcēdio me, vt facilꝰ quietius ſre latronē capiã. Fallit hoc ĩ duce belli, qui si facit pactũ cum hoste illud dēt seruare, vel l. cõuentionũ. & ibi Bart. ff. de pac. secũdũ glo. & Bar. in d §. nõ fuit, & vide in §. pterea, Inst. d act. De materia vide ēt Bal. in l. 1. C. si a ñ cõpe. iud. vlt. col. & in l. accusationibus & ibi ēt Sali. q me. cã. idē Bal. in l. pacisci, & in l. integĕriũ § si paciscar, ff. de pac. & in c 1. §. Itē sacramentis, de pa. iu. fi. dixit, q si iudex dat securitatē bannito in persona, & in rebus, vel in altero tñ, & iurat eã seruare, iuramētum nihil operatur, nisi faciat iure permittente. §. sed neque, in auth. de man. prin Cynus vō in l. præsenti, C. de his, qui ad ec. confu. dicit sp fidē seruandã esse. l. cognitionē, de bo. au. iud. po vide Ange. in d. §. non fuit, & Ro. in l. 3. §. si quis seruũ, ff. de acqui. pos. subdit Bart. in d. §. non fuit, ibi videri tex. q si quis faciat pacem dolosè cum bannito, qui potest ex statuto offendi, vt facilius eum occidat, q non tenetur. l. amissionē. ff de cap. dimi. & not. Bart. in q. incipiente, Lucanæ ciuitatis. ad quod vide. Bal. no. in l. 1. C. quando licè: vnicuique sine iud. se vendi.

k Quidem licet] Etiam aduersus alios licet dolum cõmittere, vt fraudem euitem, per tex. hic allegatos, q optiè faciũt, & tex. in d. §. nõ fuit, ĩ ver. maximè.

Diffinitur

sumptũ, sic ignorans crassè, & supinè non excusat, quia est in dolo p̃sumpto, hoc patet in censuris [a] ecclesiasticis, q̃ cũ reqrãt dolũ p̃sumptũ, aliter ignorãs eas nõ eritat, vt patet in c. aiarũ piculis, de const. lib. 6. secus, si cẽt in leui culpa ignorantiæ, quod bene nota. quia facit ad multa.

2 Vtrũ iniusta cã excuset a dolo? [b] Resp ꝙ sic quẽlibet ita no. Bal. [c] i c. vt aĩa ũ. in prin. 2. col. ꝗ ꝯs. li. 6. vbi dicit, ꝙ pturbãs aliquẽ i possessiõe ex iniusta cã putans sibi licere, excusat a pœna statuti puniẽtis in centũ, ꝙ reqrit dolũ ꝑ no. i l. plagij, [d] criminis, C. ad l. Fauiam de plagi. no. ẽt Io. An. in ti. de arb. in addi. ad spe. & ꝙ excusat a pęna legis ẽt iniusta cã, no. in c. 1. in fi. ꝗ ele. li. 6. idẽ Io. An. ibi. [e] & Bal. in aut. gñaliter, C. de epi. & cle. & multis alijs, & seqẽ d Lu. de Ro. col. 18. in rub. de arbi. est ꝑ hoc gl. in l. vnica §. fi. in magna glo ff. si qs ius dicen. non obtẽp. & Bar. & Ang. in l. 1. in fi. ff. ꝗ abigeis, & ibi gl. fi. Inn. i c. ꝗ seruorũ, de seruis nõ or.

3 Vtrũ lata culpa æqparet dolo? Res. ꝙ aut loquimur de actionib. descẽdẽtib ex delicto, vel quasi, & tunc quo ad pęnã corporalẽ dic vt in §. se. Quo verò ad pœnã pecuniariã, & tũc si lex vel statutũ expsse reqrit dolũ, nõ æqparat, vt dicit Bar. i l. in actionib. ff. de in li. iu. in prin. & gl. in §. suspectus Inst. de tut. tu. vñ dicit Bal. in l. si qs id, qđ in §. doli, ff. de iurii. omniũ iud. qđ quãdo delictũ circũscribitur ꝑ dolũ, nõ sufficit culpa, ieci in his, in quib. culpa venit puniẽda, allegat d. l. senat⁹, & d. l. plagij criminis accusatio. & vt no. Ang. in d. l. si qs id. §. doli, qđ vbi fit mẽtio de dolo, reqritur verus dolus. Si verò lex, vel statutũ non reqrit expsse dolũ, sed simpliciter loqtur, sic lata culpa dolo æqparatur l. 1. ff. nẽ vis fi. e. §. si qs iõ, cũ gl. in ver. putabat. similiter æqparat in actionib. de scendentib. ex ꝯtractu, vel quasi d. l. ꝙ Nerua. Vnũ ẽt notabis ꝙ ignorãtia affectata, q̃ est qñ quis noluit, vel dissimulauit scir, ęqpollet sciẽtiæ c. eos ꝗ tẽ. or. [g] li. 6. & ideò est dol⁹, nõ culpa.

4 Vtrũ pœna corporalis sit imponẽda sine dolo? Rx. ꝙ nunquam sine doli interuentu gl. in ver. non oblatã & Bar. in l. in actionibus, ff. ꝗ in li. iur. & d. §. suspectis, & Bar. in l. 1. §. 1. ff. si quis te. li. esse iuss. lu. & Bald. in l. data opera, C. qui accusa. non pos. & casus est in d. l. in lege. vbi dicit Bart. ꝙ in pœnis corporalib. vel insamiã irrogantib. lata culpa non æqparat dolo. & gl. i l. in actionib ff. de in li. iu. ꝑ ꝓbata cõiter, & Bar. in l. ꝙ Nerua, ff. depo. 7. col. versi. Itẽ q̃ro, & ibi plenè, & in d. l. in lege, dicit, ꝙ in cã sãguinis, stat⁹, vel famæ lata culpa non æqparat dolo, ideò ver⁹ dol⁹ reqrit in illis, Ang. tamen in l. in actionib. ff de in li. iurã. tenet contra, & dicit consiliũ Paduanum consuluisse ꝯtra Bart. in hoc. sed iudicio meo, si ꝯsideret. l. 1. C. de noxa. verior ẽ opi. Bar. & iura, q̃ An. adducit i ꝯ̃riũ ꝯtinẽt casũ spãlẽ.

5 Vtrum incurrat quis sententiã excommunicationis a iure promulgatam sine dolo vide ĩ. excommuni. 7. casu vl. §. 2.

6 Vtrũ qs possit pacisci, vt non teneaẽ de dolo? [h] Res. ꝙ non. vt est tex. in l. 1. §. illud ff. de-

[a] Censuris] De hoc videtur infra excõicatio. 7. casu. 48. §. 3.

[b] A dolo] posset poni exemplum de impubere, qui falsauit instrumentum, & monacho, qui tulit testimonium falsum, ꝙ nõ incurrunt sententiam excõmunicationis prolatã in constitutione epi, si statutum ignorabant secũdum Ge. in d. c. vt animarum. 3. col. ver. quæro, an impubes.

[c] Ita no. Bald.] vide eõmetum. l. si quis maior. C. de transac. citra principium.

[d] Per not. in l. plagij] Ibi Bal. dicit, quòd error excusat ætatem, in delictis, i quib. reqritur dolus. & ad hoc illa lex allegat.

[e] Ibidem] Ioan. An. not. ibi, ꝙ si quis obijcit in personam al cuius, puta quòd ẽ excõicatus, & nõ probat, incurrit pœnam, de qua ibi, nisi sufficiẽs causa eum excusaret, puta quia deficiunt testes, qui testificari ꝑ miserant.

[f] Et gl. in §. suspectus] & tan. git gl. in l. si mora, ff. so matri. & Barto. in l. quod Nerua, ff. dep. in l. 1 §. 1. ff. si quis te. li. esse iu. su. vbi gl. & Bar.

[g] C eos de tem po. or.] Adde gl. ibidem in versi. scienter. & dicitur in text. de illo, qui ordinauit clericum alie-

ex parochiæ sciẽter, seu affectata ignorantia, quia tenebatur perscrutari.

[h] Dolo] Adde quòd licẽt dol⁹ de futuro non possit expressẽ, & directẽ remitti futuro admi nistratori, tamẽ potest remitti ꝑ indirectum, hoc modo. testator ordinat in testamento tutores, & curatores filijs suis, & mandat, quòd finita tutela, vel cura non possit ab eis exigi, ratio ad ministrationis, & si contingeret quod ab eis exigeretur, & ꝓpter hoc condemnarentur, ex nũc testator tantùm legat de bonis suis proprijs, quantũ est illud, in quo fuerint condemnati ratione tutelæ, vel curę administratæ, vel occasione reliquorũ. Isto mõ veniet etiam illud, quod poterit exigi rõne doli de futuro. Ita videtur sentire Di. in addit. ad l. qdã decedens. ff. de admi tu. & cõ si. 194. incipiẽte, Brunell⁹ notar.

a Excipere] Vide infra, matrimonium. 3. impedimẽto. 11. in additione magna.
b Quod legitur & no.] Et ibi idem no. No. tñ, ꝙ religiosi, qui inducunt aliquem ad religionem per donum, vt habeant eius bona, licèt ingressus teneat, bona perdunt, & he redibus applicãtur text. in c. fin. 20. q. 3. Et tenet idem Abb. in d. c. cum dilectus, quod me. causa. quod no.
c Secundùm gl. & Pa.] Ita etiã tenet Bal. in l. non dubium, 6. col. ver. & oppo. de legi. Sequitur Archi. in c. canonũ, col. 38. ver. vlterius opp. 14. q. 4.
d In contractib. stricti] Nota, ꝙ Bal. singulariter dicit, nec alibi legi, in cap. 1. in vltima col. de plus peti. quòd de iure canonico omnes contractus sunt bonæ fidei quantum ad effectum. Vnde semper de iure canonico dolus dans causam cuicunq; cõtractui reddit ipso iure nullũ, quia non inuenitur text. de iure canonico facientem substantialem differẽtiam inter contractus bonæ fidei, & stricti iuris; & isto modo §. actionum, Institu. de actio. non haberet effectum de iure canonico. Et licèt istud dictum sit pulchrũ tamen ego dubito, quia quando non tractatur de materia peccati, aut de materia spirituali, ius ciuile quod non te[?] ritur immuta[?] per ius canonicum, procedit etiam in foro canonico. Ita no. do. in c. fi. de solu. & in c. 1. & 3. de operis no. nun. intellige ergo dictum Bald. quãdo tractatur de materia peccati, aut materia spirituali.
e Tenet contractus] Pone exemplum in transactione, vt l. 1. actione, C. de transac.

ff. depositi, quia hæc cõuentio est contra bonã fidem, & bonos mores, & idõ nec sequẽda, dicit tex. ibidem.

7 An qs possit tenere bona alicuius, quæ ex statuto ad eum venerunt, pp delictũ alicuius, si ipse dolosè egit, vt ille delictũ committeret? ℞. Pa in c. postulastis de concess. præben. vlt. not. ꝙ non; & bene facit text. ibi in fi. cum sua glo.

8 Vtrum dolus annullet contractum spirituale, puta votũ, & huiusmodi? ℞. Pa. in c. cũ dilecti, de emp. & ven. ꝙ non. nec potest qs excipere [a] de dolo, quãdo fuit inductus ad bonum, quia non est propriè dol⁹; puta dolo induxi te ad religionẽ; tenet ingressus. facit quod legitur, & no. [b] in c. cum dilectus, quod met. cau. & vide gl. in l. a diuo, ff. de ritu nu. quæ hoc tenet etiam in matrimonio.

9 Vtrũ dolus annullet cõtractum temporale, puta venditionẽ, & hmõi? ℞. ꝙ aut dolus per contrahẽtes dat causam cõtractui, puta dolo induxi te ad vendendum, qđ non eras venditurus; & sic in contractibus bonæ fidei nõ tenet, sm gl & Pa. [c] in c. cum dilecti, de emp. & ven. & gl. in l. 2. C. de rescin. ven. & gl. cum Bar. in l. eleganter, ff. de do. & placet, licèt Pet. teneat contrariũ. In contractibus autem stricti [d] iuris tenet cõtract⁹, [e] sed agẽs ex eo eliditur ope exceptionis. ff. de ver. obli. l. si quis cũ aliter, & C. de pac. l. cũ postea. si verò per alium a contrahentib. dat cãm ɔtractui ẽt bonæ fidei, tenet contractus, sed agit contra mediatorẽ de dolo. d. l. eleganter. § 1. ff. de ɔxen. l. 2. & 3. tenetur ẽt ille, pro quo factus est, inquantũ factus est locupletior, vt l. fi. ff. de eo, per quem fa. erit, in prin. & non plus. Aut dolus non dedit causam contractui, sed incidit in cõtractum, puta eras vẽditurus, sed dolo induxi te ad min⁹ vendẽdum & huiusmodi; & sic tenet contractus, sed in contractibus bonæ fidei aget ex eo cõtractu, vt suppleat precium, vt ff. de act. emp. & ven. l. Iulianus. §. si vẽditor; erit tñ in arbitrio emptoris, vel supplere preciũ, vel restituere rẽ, si deceptio sit vltra dimidiã iusti ꝑcij. ca. cum cã, de emp. & vend. & l. 2. C. de rescin. ven. & in conscie. [f] ẽt si deceptio sit mi⁹ d[?] media in cõtractib. stricti iuris, aget de dolo. d. l. eleganter. §. nõ solũ, in fi. Aut dolus nec dedit cãm contractui nec incidit in ɔtractũ, sed re ipsa euenit sine dolo, & facto ꝑus, vt puta ambo ignorabãt iustũ ꝑciũ, sic nõ ẽ ꝑcm, nec rest. tuere tenet, nisi re petat. si a principio nõ plus emisset, ẽt si scuisset pl⁹ valere, puta qa non expediebat plus sibi emere. si autem plus emisset a principio, si scuisset, & ẽ deceptio notabilis, tenetur restituere rem, vel supplere ꝑciũ, ar. d. l. si qs cũ aliter, vbi æquiparatã deceptio,

f Et in conscientia] Tex. in l. si quis in conscribendo, C. de pactis ibi, & contrahentes decipere vult, licit ꝙ non est licitum decipere contrahentem secum. Et concordat text. in l. sed si pupillus §. sed si alias, ff. de institro. & in l. 1. §. magistrum, ff. de exercito. in contrarium tamen facit. quia imo est licitum contrahentibus se decipere. l. itẽ si pretio §. quemadmodum, ff loca. & in l. causæ §. Pompo. ff. de mino. Bal. in ru C. de contrahẽ. em. in 12. q. Et istud procedit ẽt de iure canonico, dũmodo deceptio nõ sit vltra dimidiã iusti ꝑcij. ca. pe. de emp. & vẽ. Rñde, quicquid dicat gl. in d. l. si qs in conscribendo in ver. decipere, cũ qua alij transeunt, quòd a principio, qñ ɔtus est in fieri, ꝙ tunc licitũ est la decipere, vt in precio, vel valore rei, ita loquantur cõtraria, sed post, qñ contract⁹ est perfectus, nõ licet in non obseruando contractum. Ita propriè loquitur text.

ceptio, quæ venit re ipsa & ex proposito, & d.c.cum dilecti, secus in modico. & ita intelligo d.Ant.in ca.qa plerique, de immu.eccle. si verò vterque rei valorem sciebat, tunc dic, vt infra, emptio §.7.& secundũ prę dicta intelliges l. secundã, C. de rescin vend. & in l. causæ.§.Põponi⁹, ff.de min. & c.cum dilecti, & c.cum causa, de emp. & vend. vbi dicitur licere contrahentibus vsque ad dimidiam se decipere in contractibus bonæfidei.

DOMASTICVS quis dr̃, vide j.familiaris.

DOMICILIVM [a] ꝑ clai cus habere [c] in pluribus locis ẽm Inno. in c.ex parte de for. compe. si mó vtrobique instructus sit, al legat. l. si assumptio, [b] ff.ad municip. & l.senatores, ff. d̃ sena. & loqtur hic de instructo de quo in l.quæsitũ §.sed & si fund⁹, ff. de fun. instru.& instr.leg. vbi accipitur pro omnib.pertinentijs necessarijs ad vsum. Addit Inno.ibidem, etiam si haberet maiorem partẽ bonorum suorum, vel familiã vel si nihil habet, assiduè [c] tamen ibi conuersatur. C. vbi sena.l.2.& l.ei⁹.§. si qs negotia, ff.ad munici. Sola tamen domus, non constituit domiciliũ. ff. ad muni. l.libertus ex sola. Ex quo, infero.& d.l.assumptio, & d.l.senatores, ꝙ domiciliũ habet, vbi quis est oriund⁹ dict.l. senatores, & similiter, vbi pater suus fuit oriundus. Item vbi voluntariè sibi elegit, idest deferẽdo maiorem partem suorum bonorum, & clericus vbi beneficium obtinet requirens residentiam; pro hoc est tex.in capitul.cum nullus clericus, de tempo. ordi.libro. sexto. Item vbi fuit ordinatus, [d] vt nota. glos.in ver.debebit, in l.hæres absens.§. apud Labeonem.ff. de iudi. Item mu-

In d.l. si quis in conscriben. Et not.ꝙ dato, ꝙ liceat contrahentibus &c.tam de iure cano. quàm ciuili, non tamen hoc conuenit viro bono.glo.est notabilis in l semper in contractib.ff.de reg.iu quam repu tat sing Bal.in c.si proponente, de rescrip. in c.quaro, de iureiur in aut.ad hæc, pen. col.C. de vsuris. Et per hoc infert pulchrè Bald. in ca.cum causam, secundo de test. ꝙ cõscia. Idẽ est, ꝙ bonus vir. Si ergo nõ licet bono viro, non ẽt licet in coscia & iõ subdit, quò ergo ibit, anima mercat nũ? Idẽ tenet d.Ant.ꝙ in foro consciæ nõ licet in d c. pen de empti.& vendi.& in c.plerique & ibi Pan.de immu.ecclesiarum. Latè Sal.i d. aut. ad hæc. 21. q. & vide Io. de Ana. in ca in ciuitate, de vsu. qui dicit se retractasse quẽdam cõtractum factum cum epo p gl in d. l. sem per. Vide Pan.in d.c.cũ causa.2.de testi.qui dicit, ꝙ ius canonicũ nõ permittit aliquã fraudem & vide Barb. cons.67.4. parte.inci. illud refert in mediũ, vbi multa ponit in foro consciæ ẽm Th.2.2.q 77.ar.1.illa lex, in causa non habet locũ.idem Sco.in 4.di.15.& respondẽt ibi ad illã.l.in causæ, vnde gl.in c.hoc ius.10.q.2.dicit, quòd ecclesia nõ dẽt decipere aliquẽ in cõtractu, vnde si offeratur aliquid plus debito, nõ debet recipere & d.Ant.in d.c in ciuitate, tenet, ꝙ illa gl in foro animæ habet locũ ẽt in laicis, & Io.Cal. in c.si de vsur.in reperi.dicit ꝙ iura permittentia deceptionẽ vsque ad dimidium iusti pretij debent intelligi, qñ deceptio venit re ipsa, secus autem, vbi dolus dedit cãm cõtractui, vel incidit in cõtractũ, quia tũc debet illud resistere, non.n. est verisimile. ꝙ ius canonicũ conditum instinctu spũs san. 50.di.c.si quis diacon⁹, vellet approbare hanc deceptionẽ dolosam.

a Adde reper.in qui. cũ annotatio. ẽt meis. P. V.

b L. assumptio.]§.iuris prudentibus placuit, duob. locis posse aliquem habere domicilium, si vtrobique i a se instruxerit, vt non iõ minus apud alteros se collocasse videatur. Ad idem facit l.Labeo, eo.ti. vbi dicitur, ꝙ si æquè in pluribus locis negotietur⁹ in pluribus etiam locis creditur habere domiciliũ.

c Assiduè]Cin.in d.l.2.vbi sena. vel cla.vi.sentit, ꝙ ex solo conuersari in loco non sortiatur quis domicilium, quia communiter in illa.l.2.est copulatiua, & non alternatiua, vnde cõiter habetur hęc litera, vbi larem fouẽt, maiorem partem bonorũ possident, & assiduè cõuersantur ibi rel.ꝓ debit. Et sic videt iste tex.duo requirere copulatiuè, s. ꝙ conuersentur assiduè, & quòd ibi habeant maiorẽ partem bonorum, litera tamen, quam vidi, habet, aut. sed Bar in l 2 C.vbi de cri.agi oportet, dicit, ꝙ licèt ex assiduò conuersari in loco non sortiatur qs domicilium, potest tamen ibi ꝯueniri, sed Host. in ca. ꝙ clericis, de fo.competen. tenet, ꝙ nec põt ibi personaliter ꝯueniri, vbi Ab. sed pro Bartol. facit.l.quisquis. C. si cert. petat. Cardi. tamen in capitu. ex parte, de fo.competẽt. tenet quod ex solo conuersari sortitur quis domicilium.d. §. si quis negotia. Abb.in d.capitulo ex parte, credit, quod ex habitu totius patrimonij, seu maioris partis quis habeat domicilium in loco, capi.postulasti, de for. competen.& ad hoc facit.d.l.2.C.vbi sena.vel cla.vi.secundùm aliã lecturam, ex assiduo verò conuersari, licẽt quis non contrahat domicilium, potest tamen conueniri, ibi, quia contrahit quasi domicilium, secundùm Ab.in dicto capitu.quod clericis, nisi æqualiter quis se collocet in diuersis locis, vt in capitulo 2. de sepultur. lib.6. vbi non ęqualiter se collocando videtur habere animum redeundi, & abeundi, arg. optimum in c.is qui, de sepultu lib. 6. Quando verò habet aliquis maiorem partem bonorum, vel omnia bona, & assiduè conuersatur ibi, fortius habet ibi domicilium, quia concurrunt ibi duo vincula, c.1.de treuga, & pace.

d Ordinatus]Dicit hic ordinatus id est ratione ordinis, vbi fuit ordinatus.

Manumis-

a Manumissiõis] Intellige s. quia sequitur forũ patroni, & sic de alijs, vt mulier forum viri.
b Catech. in præceptũ decalogi, memẽto in ver. septimo aũt P.V.
c Legas & rept. inquisi. & annotationes Mandosiona & Vendramęncasad hãc, & seq. vocem, Dominus, & Donatio. P. V.
c Dominiũ] De dominio directo & vtili vid in vocabulario iuris, in ver. dominiũ.
d §.singulorum] Vt sunt feræ volucres, lapilli in maris littore, & huiusmodi.
e Puniendum] Et exemplum habemus in præ.

mulier rõne matrimonij. Itẽ rõne militiæ. Itẽ ratione possessionis. Item ratione cursus temporis. s. decẽnij, & multis alijs modis, vt nota. d. gl. Sed d. glo. loquitur quò ad forum, non quò ad domiciliũ. Itẽ ratione manumissionis. a l. assumptio ff ad munic. Itẽ vbi ꝯsequitũ quis dignitatẽ efficitũ ciuis. vide supra, Ciuis. quò verò ad confessionẽ, & sacra necessaria, non voluntaria, si alias nõ hẽt ibi domiciliũ, requiritur vt ibi habitet ꝑ maiorẽ partẽ anni ẽm Inn. in c. oĩs, de pę. & remis. & ñ faciat in fraudẽ ꝓprij sacerdotis facit. c. q. 16. q. 1. de đ ci. ad apostolicæ, nisi se trãsferat cũ aĩo ibi remanẽdi; qa statim, ꝙ hospitiũ ꝯstituit ĩ aliena parochia cum animo ibi remanẽdi, statim fit parochianus illius, de paroch. ca. vlt. de deci. ad apostolicæ. Quod est contra epõs, q dispensant in votis cũ scholarib. vel conferunt eis ordines non habentibus domicilium, qa non pñt, qa non sunt necessaria sacramẽta, hoc tenet Pa. in c. null⁹, de paro.

DOMINICA ᵇ dies ẽ instituta loco sabbati, qa eo die inchoauit mundus, Ge. primo. Christus surrexit a mortuis, de cons. di. 3. sabbato. Item spiritus sanctus datus apostolis, & tex. dicit, quicquid a deo ẽ constitutum insigne, in hui⁹ dignitate diei est gestũ. In hac die mund⁹ sumpsit exordiũ, in hac ꝑ resurrectionẽ & mors interitũ, & vita accepit initiũ. 75. di. qđ᷑ die in fi. Qũo est de præcepto, & qñ incipit & qd fiendũ, Vide supra, dies, & infra Feriæ.

DOMINIVM ᶜ ẽ ius habẽdi possidendi, fruẽdi, & vtẽdi, ac disponẽdi đ aliqua re pro libito voluntatis, vel secundùm aliquem determinatum modũ a quadam superiorate diffinitum.

1 Dominiũ in & super homines an sit ẽm legẽ naturalem? Res. Ale. in 3. parte summę ꝙ est loqui de natura añ pctm̃, & sic ei repugnat seruitus. & est loq de natura post pctm̃, & sic lex naturalis dictat necessariũ dominiũ ad coercendũ malũ vñ Aug. in li. đ ciu. dei sicut de⁹ homini & anim⁹ corpori, ita rõ dẽr dominari & ĩperare libidini.

2 Dominiũ rerum an sit ẽm legẽ naturæ? Rñ. Ale. vbi s̄ qđ lex naturæ circa cõionẽ & ꝓprietatem dictat, differẽter dictat aliqd, qa debitũ, aliquid quia bonũ est, & aliqđ quia æquum, vt debitum dictat in statu necessitatis omnia sint cõmunia, & hoc modo ꝯmunicatio est in ꝑcepto ad sustentationem personarũ, & inde sumitur, omnia q̃ vultis, vt faciant vobis homines, & vos eadem facite illis, Mat. 7. Respectu ẽt personarũ quò ad multiplicationẽ ꝓlis dictat ꝙ sit vxor ꝓpria, & ẽm oẽ tp̃s ẽm illud pricipiũ. Qđ tibi ñ vis fieri, alteri ne feceris, Thob. 4. & hoc modo apꝓpriatio ẽ in ꝑcepto, vt bonũ ĩ statu nãæ istitutę dictabat oĩa cõia, in statu verò lapsæ dictat bonũ esse hẽre ꝓpriũ, tũ qa res cões negligunt tum qa cõio parit discordiã, dictat vt æquũ q̃dã eẽ cõia vt aerẽ, mare littora, & quædã appropriabilia, sicut sũt ea, quæ in nullius bonis sũt, quæ occupanti conceduntur, & sic intellige dominium rerum esse iure naturali, qa naturali æquitate inductum est, vt Insti. de rerum di. §. singulorum. ff. de ac. re do. l. 1. §. cum quis, Inst de iure nat. §. quidẽ verò

3 Qũo acquiritur dñium rerũ? Res. ꝙ quadrupliciter. Primò autoritate legis naturalis, vt ea q̃ in nullius bonis sunt, sint occupantis, vt Inst. de rerũ. di. §. singulorum. ᵈ Secũdò autoritate principis, qui potest ex iusta cã rem alicui⁹ ei auferre, & alteri dare, vt no. Inn. & cõiter doc. in c. quæ in ecclesiarũ, de const. & legistæ in l. h. C. si ꝯtra jus, vel pu. vti. vtputa ꝑꝑ delictum puniendũ, ᵉ & huiusmodi, alias non, vt ibidẽ dr̃, & non solũ principis, sed etiã per statuta inferiorũ habentiũ autoritatẽ a ꝑincipe sic statuendi, vt in d. c. q̃ in ecclesiarum not. Tertiò per consensum illius, cuius est, & istud fit per donationẽ, ꝑ permutationẽ, ꝑ venditionem, per mutui dationem, & huiusmodi. Quartò iure ciuili quod statuit, vt vsucapionibus, præscriptionibus, adoptione, deportatione, cessione, aditione, bonorum possessione, & huiusmodi, de quibus omnibus habes. ff. de acqui. re. do. in gl. in ver. nostræ ciuitatis. l. 1. & Institu. de rerum

di. cum

scriptione, quæ introducta est ad puniendā negligentiā, & nē dominia sint incerta, & ad succidendas lites. infra ꝑ scriptio per totū vel ponatur exēplū, propter homicidiū, furtum, & huiusmodi.

a C. si tibi absenti] Episcopus cōferens absenti ꝑbendā, nō potest illā alteri conferre nisi renunciet, ex quo patet il li absenti acquisitū esse dominiū quod tamē verū est post, quam assensum præbuerit, vt patet ibi.

b Cā vera] puta tradit qa vēdidit & huiusmodi.

c De dñorū officin quædam habes ex Conc. Tri. vide excusū a Zi letto tabulā, vel indicē. Catech. in Symb. in ar. & in vn. dom. in dict. Iesum. P. V.

d Successionem] De hoc per scot. in 4. di. 15.

e Aut rerū] Pro intelligētia vide q̄ notaui. infra restitut. 1. §. 4. & 5.

f Per doc.] & ibi tractat materia. l. Barbarius, ff. de offi. prætn.

g Non cōsentientib.] Nā interest subditorū nō habere mul os dominos, vel non mutare, vt l. imperialē, in §. præterea ducatus, de prohib. feu. alie. per Fed. not. Inn. in ca. auditis, de ꝑ sc dī sc. ꝙ dñs castri non pōt va sallos, vel castrū alienare inuitis subditis, Bald. in ca. §. 1. quo tēpo re miles, & in l. debitores, C de pactis. facit l. inimicus, ff. d fideiu. li Pau. de Cas in l. ex hoc iure, ff. d iusti. & iur. Alex. de Neuo in c. ad qōnes, de rerum pmu. & in ca. potuit in gl. 2. de lega. Bal in l. in testamēto. C. ad l. Falc. Ho. & doc. in cap. dilecti, de maio. & obe.

h Th. in summa] q. 2. 3. q. ar vl. ad vltimum, & ponunt Theo. in 2. dist. vltima.

dis. cum multis titulis seq. & de his, quæ ad nos pertinent, dicā in capitulis suis. Aduerte tñ differētiā inter spūalia, & non spūalia, quia in spūalib ex solo titu. fine traditione dñium trāsit in aliū. vt est tex. in c. si tibi absenti, a de præb. lib. 6. tenet Inn. & cōter approbaē i c. inter cætera, de pb secus in alijs rebus, in quibus requiritur traditio ad translationē dominij, nec sufficit solus titulus nisi in re data ecclesię d quo infra immunitas. §. 31. nec sola traditio transfert dominiū, nisi aliqua iusta causa vera b vel putatiuē vera præcesserit. l. nunquā nuda traditio, cū ibi no. ff. de ac. re. do.

Dominvs c alicuius regni, ducatus, comitatis, vel ciuitatis, aut terræ qs dicatur legitimus? Res. ꝙ dñiū iustē & legitimē acquiritur aut iusto bello puta pugnando contra infideles, vel contra aliquē rebellē autoritate superioris seu principis. vt supra Bellum patet. aut p legitimā successionē d aut p cōsensum, seu electionē populi habentis libertatē sibi eligendi dñm aut per institutionē principis, seu superioris habētis iurisdictionē in tali ciuitate, aut castro, aut per legitimā ꝓscriptionē cū bonafide factā, vel emptionē, per mutationē, donationē, aut alio iusto titulo, de qbus in suis capitulis. qui verò alia via intrat, fur ē & latro & resignare teneē, si pōt sine notabili periculo animarū corporū, aut rerū, e tenetur ēt ad restitutionē omnium reditnū, quos habuit ab illis locis sic vsurpatis, & homicida ē iudicādus quantū ad eos, quos fecit p se vel p officiales suos occiderē, vel mutilare. licèt illi digni fuerint pp maleficia ppetrata. 23. q. 5. si n licet, nec pt absolui, nisi disponat se ad satisfaciēdū, & dimittēdum, si titulū iustificatū habere n pt ar. de pœ dis. 5. falsas, intellige, qn hoc ē clarum, ꝙ hēt iniustū titulū vel nullū, secus in dubio, vel cum dimittere n posset sine periculo animarū, corporū, aut rerū, puta qa popul' se poneret in seditione, & hmōi sic n teneē resignare, nisi volūtate solū, qn sciret p certo vel qn talia n imminerēt. ca. si res. 14. q. 6. idē dic d officialib. quos tales tirāni ponūt in officijs ꝙ nec salariū pñt recipeē, nisi esset tale offm, ꝙ eēt necessariū reipublicæ vel vtile, qa tūc n peccarēt recipiēdo, nec salariū restituer teneē, de quo in c. i literis de rest. spo. & in c. nihil, de elect. p doct. f

1 Sed nunqd ciuitas pt sibi eligere dñm? Res. secundū Ho. in c. nouit, de iu. ꝙ nulla ciuitas pt se dare alicui dño, nec pt titulū dominij iustificare, qa hoc eēt in piudiciū impatoris quò ad illas, q̄ ei subijciunē, vel Papæ quò ad sibi subiectas. Qd verū ē, nisi ex priuilegio, vel ꝯsuetudine haberet ius eligēdi, qa ꝯsuetudo dat iurisdictionē, de arb. c. dilecti. C. de emanci. li. l. 1. & vl simi liter nec dñs pt ꝯponere sup iure superioritatis i piudiciū suorū subditorū ipsis non ꝯsentientib. g vt no. Pa. in c. si d ma. & ob.

2 Vtrū dominis habētib. manifestē iniustū vel nullū titulū teneanē subditi obedire? Res. ꝙ non. dicit tamē Th. in sū. h ꝙ ad vitandū scandalū suū & aliorū bonū ē obedire & reuereri i eis, q̄ non sūt ꝯtra deū. 11. q. 3. Iulian', sed habentib. iustū dñiū, q̄tuncunque mali sint, teneanē eis subditi obedire in licitis & quæ eis pręcipere possunt. 1. Pe. 2. obedite dominis vris, non tm bonis &c. ad Ro. 13. qui potestati resistit &c.

3 Verum dominus possit ponere exactiones suis subditis, vide infra, Tallia.

4 Vtrū dñs teneaē ex facto familiæ? Res. vt

collígo

colligo ex.do.Ant.& Io.de Lig.ac Pa.in c.licèt,de ref. spo.& Bar.in l.nè qd, ff.de incen.rui.nau.ꝙ sic, qñ familia ei⁹ deliqt in officio, seu ministerio, in quo ipse dñs ē ppősit⁹,& ipse vtitur opera talis familiæ, qa sibi īputaē,ꝙ talē elegit,qa honestā debebat ponere.l.1.§. familiæ.ff.de pu.ciuiliter tñ teneē,non criminaliter, vt d.l.nè qd. ex quo patet, ꝙ potestas seu rector teneē ex maleficio suorū officialiū. l.si post,C.de assess.idē dic de Capitaneo, ꝙ teneē ex delicto suorū armigerorū, nauta,hospite & similibus. Addunt tñ s.dicti doc. ꝙ si officiū erat publicū, vt potestatis, & hmōi, a sufficit exhibere malefactorē,vt in d.§.familiæ,secus,si officiū non erat publicū,vt nauta, & caupones,& huiusmodi l.vnica.ff.fur.aduer. nau.si verò familia non deliqt in officio dñi, non teneē dñs quò ad forū iudiciale,b sed quò ad conscientiam sic, si est in culpa non corrigēdo eā,nā tenetur verbo,& exēplo eam corrigere, & si aliqs eorū est incorrigibilis,tenetur eū expellere nisi qñ p̄sumeret,ꝙ efficereē peior, nā tunc faciat quod p̄t, & excusatur,aliàs non,qa talibus dr,Error, cui non resistitur,approbatur.84.di.4. error,cum similibus.

5 Quomodo aūt famulo ifirmāti debeatur merces, Vide familia §. 2. qñ teneē de robaria,quæ fit in ei⁹ dominio,vide Pedagiū.§.8.

DONATIO dicitur a dono quasi doni datio. ff.de donatio. causa mor.l. senatus.§.1.

1 Donatio ppriè est, qua aliquis dat ea mente,vt statim velit accipientis fieri, nec vllo casu ad se reuerti, & pp nullam aliam causā facit, q̄ vt liberalitatem, c & munificentiā d exerceat, ff.de don.l.1.in prin.& hæc donatio propriè dicitur, vt ibi & ēt dr simplex, vt.C. de do.ante nup.l.fin.§.1.& absoluiè,vt d.l.senatus.§.1. & inter viuos, vt Instit. de do § aliæ nec ob.illi verbo, Vllo casu ad se reuerti, C. de reuo.dona.l.fi. quia illa reuocatio fit potestate legis non contrahentium.

2 Quot sunt species donationis?Res.ꝙ quāuis glo. in l.1.in princi.ff.de don.dicat tot, quot sunt diuersitates volūtatū iñ gl. in l.res vxoris,in verbo,dissoluitur,C. de dona.inter vi.& vxo.tan tū tres explanat.Prima dicitur donatio inter viuos, q̄ simpliciter vocatur donatio. Secunda dicitur causa mortis. Tertia dicitur inter virū,& vxor. de prima hic dicā, de secūda in c.seq.& de tertia in c.3.se.Adde, & aliam quæ dicitur propter nup.de qua in c.4. seq.

3 Donatio,quæ dicitur inter viuos,quadruplex est, alia simplex, & absoluta, qua simpliciter quis donat, de qua in d.l. 1. in princip. Secunda est conditionalis,de qua in d.l. .§.1. quæ est,quā do quis donat sub conditione,vt si fecerit, vel si venerit, & huiusmodi. Tertia est modalis, vt C. de donatio.sub modo. l.1. & 2. & est quando donat, vt tale quid fiat, puta, donat, vt alimenta præbeat, & de hoc vide supra conditio. Quarta est remuneratiua beneficio um, de qua in l. Aquilius regul⁹, ff de donatio.vbi dicitur non esse meram donationem, sed officiū magistri remuneratum quadam mercede, & propterea ista non reuocatur causa ingra-

a Et huiusmodi]Quia tunc nō sufficit exhibere malefactorē, sed in optione damnū passi, vt agat contra famulos, vel contra dñm, vt d. l. vnica, & no.Barto in d.§. familiæ, & vide Bar in d.l.vnica, qui ponit plures casus circa delicta commissa in hospitio. & de hoc not. Card.& Pet.de Anc. Cle. 1. in §. porro,de sta.mo. & Car.in litteris, de testib.

b Quò ad forum iudiciale] Nisi quatenus ad ipsum peruenit,vt per statim allegatos doc.n si dñs sciat,]& non prohibeat,quia videtur ratificare,vel nisi famulus faciat de volūtate, vel mandato dñi Flo.in .ii cuius, in fi.ff.si serui.vē di.l.si colon⁹, in fi ff.de aqua plu. arc. vel nisi statuto caueatur dñm teneri pro famulo, quia tūc tenerut ēt de cōmissis,vide Bar.in l. tutius.ff. de test. mili.vbi dic t verum, si simpliciter statutum dicat dominum teneri pro debito famuli, secus, si dicat p delicto a famulo commisso,quia intelligitur de commisso tempore,quo est famulus.

c Vt liberalitatē] & ideo dicit tex.in c.1.eod ꝙ donans quodam mō sibi legē imponit, vt debere se quod īpōtē tribuit, existimet, & nisi beneficijs creuerit, nihil se p̄stitisse putet, & propterea bñ dicitur, ꝙ beatius est dare,quā accipere.16.q.1.prædicator cap.cum Marthæ. de cele. miss.Not.pro intelligentia,ꝙ donatio est rei licitæ nullo iure cogente mera liberalitate facta collatio, secundùm Ho.& dicit rei licita,quia rei illicitæ non valet, sicut nec emptio l.ꝙ sæpè.§. venenū,ff.de contrah. empt.nullo iure cogite, qa si ius cngeret,vt obligatio naturalis ex pacto nudo, vel ad anti ora, non est propriè donatio,glo.no. in l.donari, ff de reg.iu.& l sed si lege.§.cōsuluit, de peti.here. Ita dicit Bart in l.1. ff.e & ideo si esset obligatio ciuilis, non impediret donationē, ex quo ex ea agi potest.

d Et munificentiā Adde Pa. in rub. extra eodē, vbi ponit dupli cē diffinitionē.

a Ingratitudinis] Si aliqs donat alicui pter bñmerita,& seruitia illa exprimendo,& falsũ fit,q2 re vera ille nũq̃ seruitia p̃stitit.p hoc nõ viciat donatio, q2 donatio sicut le gatũ nullã causã requirit,ideò cũ sit error i cã,& ñ in obligatione,ñ viciat donatio.Ias. refert Bal.ibi ita tenẽtẽ in l.a ff.d cond.causa data. Et idẽ Bal. in c. scisciatus, de rescr. quod nor.
b Qui est adult⁹] Quia scilicet si esset adult⁹, & tutorem haberet nihilominus valeret,quod factũ esset sine autoritate tutoris, q2 finita est tutela.
c L. vltim.] In gl. in ver. tradiderũt, & facit. l. prima & secũda, eo.tit.
d nõ possũt] Pura q2 patri, vel cõiunctis psonis vel pauperibus.
e Causa eleemosinæ] Nã põt facere eleemosinã famæ pereũti, vt no. gl. not in d. c. non dicatis. Pa.ĩ c.si q̃s,ď fur.
f Et ĩ autẽ]Vide in auten. ĩ cestas, C. ď incestis nup.

ingratitudinis. a
5 Quis non potest donarẽ donatione ĩter viuos vt sciatur qs põt donare cõsequẽter, & cui põt donari? R̸. q.23.sũt,q donare nõ possũt. hic nõ loquor de donatione, q̃ dr remuneratiua. sed tãtũ de simplici.vel cõditionali,seu modali.
6 Primus, q non ẽ cõpos suæ mentis,sicut furios⁹amẽs,& huiusmodi.15.q.1. merito,Cle.si furios⁹;ď homi.& l.Iulian. ff. de cu.fu. nec curo,an sit ei dat⁹ curator,quia in conscientia, ex quo nõ est sanę mentis,nõ tenet.facit.l. Modestinus,ĩ fi.& ibi.gloss.ff.de dona.
7 Secundus prodig⁹, vt ĩ l.1.ff.ď cura fu. & hoc verũ post,q̃ curator ẽ ei dat⁹ vel interdicta est ei alienatio,vt l.is cui, ff.ď.ver.obl. etiã si verè non esset prodig⁹;secus in tutore.dato pupillo,qui ẽ adultus,b & in curatore,quia ista pendent à natura,sed esse prodigũ à ďclaratione iudicis ẽm Bar. ibi. nec sufficit præconizatio,q nullus cõtrahat cũ tali,quia requirit ĩterdictio q̃ dẽt fieri ipsi prodigo,vel saltem datio curatoris ẽm Bar.ĩ d.l.is cui, 1. col. vel saltẽ sẽtentia declaratoria, q sit prodigus ẽm Ange.ď Are.Inst.qui.ñ est permiss. face.testa.§.Item prodigus.
8 Tertius minor.25.anno,nisi ratũ habeat post ↄplectũ.25. vt C. si ma.fac. ra. habue. l. vlt. c vel nisi cum autoritate tutoris,vel curatoris,vt l.pupillus ,ff.de acqui. re.do.
9 Quartus filius familias,vt l.filius fa.ff. de dona.fallit,si est filius in dignitate, ẽm Innocenc.in cap.grandi,de sup.neg.prela. libr. 6. alleg. d.l. filius, vel sit filius senatoris , vel alterius dignitatis , quia potest, si pater dedit ei liberam administratione peculij,nisi specialiter pr̃ sibi denegauerit. Itẽ si filius fa.hẽt liberã peculij administrationẽ,& iusta rõne mot⁹ donet vt mři,& similib. ↄiunctis psonis,põt;alias ñ.Itẽ si hẽt peculiũ castrẽse,vel quasi,põt,vt d.l. filius fa.in tex.& gl.itẽ in casib.de quib.in.§.seq.
10 Quintus seruus,religios⁹,vel monach⁹ & similes q nihil habẽt proprij.12.q.1. nõ dicatis,nisi de licẽtia superioris , vt ibidẽ. Fallit ĩ religiosis,& monachis,si habẽt legitimã administrationẽ,& ex causa legitima donẽt,sed sine rõne iusta non possũt. d d.l. filius fa.ĩ prin.& 12.qõ.1.q2 tua. Intellige de mobilib.& q̃ seruãdo seruari nõ possũt, vt.§.Alienatio.Itẽ si de licentia plati stat in scolis cũ ↄsilio maioris partis conuentus , vel in peregrinationẽ vadit,q2 põt donare q̃ alij scolares,& peregrini honesti rõnabiliter facere solẽt,vt tenet gl.in d.c. non dicatis,alleg.l. vlti. C.ad Mace.l.si lõgi⁹.§ 1. vbi optim⁹ tex.ad hoc,ff.de iud.& ẽt donare põt cã eleem. e ẽm qđ dicã eleem.§.6.
11 Sextus Abb.& quilibet alius platus religiosus,qui nihil dare põt, nisi sicut dictũ est de filijsfa, qui habẽt administrationem 54.di. Abbati, nisi per statuta,aut consuetudinẽ aliud caueatur,arg.l.prohibere autem.§.non tantũ autem,ff.quod vi aut clã. de his quæ fiunt à pręla.cap.ea noscitur.
12 Septim⁹ vxor,si nõ habet vltra dotẽ nisi eleemosina ẽm q dico. ĩ.Eleemosi. §.6.
13 Octauus,qui cõmisit crimẽ læsæ maiestatis.C.ad l.Iuliã maie.l.pen.&.vlt.q2 bona sunt confiscata.
14 Nonus hřtic⁹,q2 ipso iure bona ei⁹ sũt confiscata, vt de hære.c.cũ ẽm leges li. 6.
15 Decimus,q p̃hit ĩcestas.s.iterascẽdẽtes & descẽdẽtes aut nefarias.i. ĩter collaterales,vel inutiles alias phibitas nuptias,q2ipso iuř bonorũ suorũ dñiũ pdit, vt ď ca.cũ ẽm.ll. & ĩ autẽ.f de ĩcest.& ne.nup.ĩ prĩ. & ibi dicit,pcedere ĩ quocũq; mřimonio il licito,dummodo fuerit sciẽs factum,puta cũ cõsanguinea,& ius,s.qđ prohibet:alias non.s.si sciat ius, sed non fcm, aut factum sed non ius, q2 error iuris excusat à dolo.
16 XI.q ĩ aliqua re cadit ĩ ↄmissũ,puta ĩ agro vectigali ĩpo vectigali nõ soluto, vel qñ qs occultat merces,quarũ vectigalẽ soluendũ,q2 ipso iure pdit dñiũ illius rei,& hmõi,vt no.ĩ l.ↄmissa,ff.de pub.vbi dř,Nã

qđ cōmisſū eſt, ſtatim deſinit eſſe eius, qui crimen contraxit, dñiumq; vectigalis acquirit̃ fiſco, ſ. vel ſm ordinem ciuitatis ſm glo. ibi. In iſto tñ caſu & tribus immediatis p̃cedētib᷒ licitè a donatario retinet̃ q̃ eſt ei donatū ante ſententiam declaratoriā, quæ reqritur ante q̃ eis poſſit auferri, vt j. Pęna. S 3.

16 Duodecim᷒, qui ꝯmiſit aliquod capitale crimen a p̃dictis, pp qđ bona eius ſint publicanda poſt ꝯdēnationē, ñ p̃t donare, ſed añ ſic, vt ff. de dona. l. poſt contractū [a] ſm diſtinctionē ſ. Alienatio. S. 15.

17 Tertiuſdecim᷒ miles, q meretrici, vel cōcubinę dare nō p̃t. l. 2. C. de donat. inter virū & vxo. & p glo. & do. in l. miles ita hæredē. S. mulier, [b] ff. de teſta. mili. Idē dic de clerico doctore, & aduocato, q dñr milites p no. i l. miles, [c] in prin. ff. de ſen. & re iud. ſed Cyn. in d. l. 2. intelligit de milite armatæ militiæ, non de militib. q militant luxui & appellantur milites dignitatis, & gaudentes, non milites opere.

18 Quattuſdecim᷒ vir vxori, & è ꝯ̈rio, ꝯſtante mřimonio de quo dic infra, donatio. 3.

19 Quintuſdecim᷒ př, qui filio, filiæve non p̃t donare aliquid, q̃a př & filius cenſentur vna pſona, vt C. de ipu. & alijs ſubſti. l. vlti. fallit ſm glo in l. př. C. de inoffi. don. in quatuor caſib. Prim᷒ eſt cā dotis, [d] & donationis pp nuptias l. Pōponius Philadelphus, ff. fami. erciſc. Secūdus ē eūti ad caſtra, nam ei p̃t res mobiles donare. l. 4. C. fa. erciſ. Terti᷒ eſt pp aliquod diurnū, vtputa pro alimentis. Quart᷒ eſt vſusfructus quē habet in aduenticijs, quē pater p̃t donare. Addo quintum, qñ videlicet filius eſt emācipatus, ar. de reſti. in integ. c. conſtitut᷒. Adde ſextū [e] qñ donat pp benemerita, ſm Barto. in l. ſi donatio, C. de colli.

21 Sextuſdecimus quilibet donare prohibetur vltra quingentos ſolidos, [f] vt C đ do. l. pe. [g] in fin. qđ eſt verū ſine inſinuatione p̃cedēti. Excipiunt̃. 7. cas᷒. Primus in magiſtro militū, q res mobiles tā ſuas, q̃ ex ſpolijs hoſtium habitas donare poteſt militib. Secundus caſus, quando quis donat pro reparatione domus ruptæ ex ruina, vel incendio. Tertius in redemptione captiuorū, hi ſunt in d. l. pen. in gl. ibi. addunt̃. Quart᷒ in donatione imperiali. Quint᷒ in donatione propter nuptias vſque ad quantitatē dotis. Sextus in donatione cā mortis. Addo ego ſeptimū in donatione in piam cām, vt in l. ſancimus. C. de don. & licèt glo. ibid. in ver. quingentorū, in d. l. ſancimus, velit q̃ in piā cām nō valeat ſine inſinua

a L. poſt contractum] Vide ibi Bar. qui latè hāc materiam declarat.

b § mulier] Vbi mulier, in qua ſuſpitio cadere poteſt, nec aliquid ex teſtamento militis capere pōt.

c Miles] In glo. in ver. facere, & ibi Bar. qui allegat Ri. Mala. in quadā diſpu. ſed nec valet relictum factū tali mulieri, vt ibi p eū & idē Bart. in l. a. C. de don. inter vir. & vxor. qui ad hoc allegat p Ricar. mal. & Ang. in d. l. miles Io. Andr. in Merc. in regula, ſine culpa, facit. c. degradatio, libr. 6.

d Cauſa dotis] magis poteſt dici obligationis diſſolutio, vt l. fi. C. de do. promiſ.

e Adde ſextum] Hos caſus enumerat & Angel. in l. 2. ff. de dona. & vide ibi Bar. & Ale. & dicit not Ang. in l. pe. §. filiū, ff. p hær. q̃ donatio in prædictis caſibus nō pñt p pœnitētiā reuocari, allegat text. in l. 1. ff. q ſine manu. ad li. puene. Septimo valet donatio facta a patre filio cā ſtudij, ſicut p dote ſecundū Ale. poſt Bart. in l. a. C. de inof. donat. & in l. 1. ff. ſol. mat. licèt ibi Imo. contra. vide infra peculium. §. 58. octauò valet donatio inter patrē, & filiū, quę hodie firmatur iuramēto, q̃a cū iuramētū ſit quoddā vinculū ſpūale. c. cū §. laic᷒. de fo. cō. lib. 6. vnde ſpectat ad forum eccleſiaſticum. ſic regula, q̃ in ſpūalib nō curetur de patria ptāte. ca. ſi annū, de iud. li. 6. meritò iuramētū firmabit donationē inter patrē & filium, q̃nquidem hæc ſola patria poteſtas impediat donationem inter patrē, & filiū. Nam patria poteſtas inducta ē ſolū de iure ciuili. l nā ciuium, ff. de his q ſunt ſui, vel alie. iur. nō aūt de iure gentium, Inſ. de patria po. in prin. vñ de iuregentiū bñ oriebatur obligatio naturalis inter patrē, & filium de quo in l. fr a fre, ff. đ cōd. inde & in l. ſi qs p eo, ff de fideiu. Facit ſimile, quia in materia matrimoniali nō obeſt patria poteſtas. c. nō eſt nobis, de ſpon. c. 1. de deſp. impu. gl. in l. Paulus, ff. đ ſtatu ho. quare illa obligatio naturalis operatur vt pactū donationis valeat l. ſi quis argento. C. de don & hoc æquitate canonica. c. 1. de pact. li. 6. tenet hoc Bal. in l. 1. C. p donato, & in rub. ff. de iureiu Alex. in l. ſi donatione, C. đ collatio. Idē Ab. in c. cum contingat, de iureiur. & Io. An. ti. de don. in addit. Spe. & in ti. de teſtam. §. 5. ver. ſed pone, filius, & Bart. in l. frater a fratre, vl ti ma col. de condic. inde. & tex. & gl in l. 1. C de inof. donat. & Bal. in l. 3. C. de donatio.

f Solidos] Not. q̃ aureus pro ſolido accipit, ita not gl. Inſtituta. de libertin. poſt medium in ver. libertinus.

g L. pen.] In l. n. ſancimus, eo. tit. dabatur licentia donādi vſque ad. 300. aureos. In iſta verò lege extenditur vſque ad quingentos.

L. fi

tione nisi vsque ad octingentos solidos, tamen tu tene, ꝙ valet, sicut tenet Bar.in l.illud, C.de sac.san.ecc. per identitaté rõnis.d.l.pe.cũ insinuatione autem valet vsq; ad quãcũq; summã factã indistinctè ab his qui donare pñt, vt ĩ d.l.pe.

21 Quid si sit facta donatio duobus de maiori summa, q̃ quingẽtorum solidorũ sine insinuatione? Resp. ꝙ non valet, tex. est in aut. item a priuatis posita super d.l.sancimus.

22 Quid si donatio sit facta in singulos annos eiusdẽ quantitatis, quæ singulariter non excedit summam, sed simul oẽs sic? Res. ꝙ nõ valet ẽm Ho. quia est donatio vna. l. senatus. §. fin. ff. de dona. causa mor.

23 Sed quid si fiat diuisim per plures donationes vltra p̃fatam summã? Resp. Alberi.in l.illud, C.de sac. san.eccl. ꝙ non valet, quia ad hoc vt cesset necessitas insinuationis requiritur distantia in tempore. vt d. aut. item & a priuatis. §. si qs primo. Fuit.n. vnus impetus quem lex per insinuationẽ voluit refrenare, C. de inof.do.l.pater, aliter p̃ualerent verba rei cõtra. l. 2.in fin.C. cõia de leg. vbi dr̃, nos.n.non verbis, sed ipsis reb.legẽ imponimus, facit ff.de ca.pecu.l. si fortè.[a] nã vnus impetus facit plura esse vnũ, ff.ad l.Aqui. l.illud [b] §.fin. extra de ordi. co.c. cum dilectus.

24 Sed nũquid reuocabitr̃ tota donatio, si excedat sũmã factã sine insinuatione? ℞.ꝙ nõ, sed solũ excessus [c] a dictis. 400. solidis, vt in l.sancimus, C.de do. ꝙ limita verũ, nisi fuisset iuramẽto firmata, qa tunc in nullo reuocatr̃ [d] ẽm Io. An. in add. ad Spe.de fi.instru. & quid valeat solidꝰ, vide j. Ludus. §. 2. in fi.

25 Sed qd est insinuatio? Res. Alberi.in d.l.illud, ꝙ ꝯsuetudo vr̃ admittere ꝙ insinuatio ẽ per superiorẽ autoritatis p̃stãtio qd' vr̃ innuere glo.1.& 2. in aut. vt non fiãt pignora §.illud vnde ad cautelã solent hic verba poni, ꝙ corã eo donatio insinuata sit, & ita cõiter fit, licèt ꝓpriè insinuatio sit p̃existẽtis donationis in scripturã autenticã redactæ apud competencẽ iudicẽ facta publicatio, & eius autoritate in publica gesta, seu acta facta reductio, vt colligitur l. in hac, C.de do.iuncto. §.illud, in aut. vt fratrũ filij, gl.ibi in ver.illud, & in §.nulla, & est gl.ibi in ver. donationũ. de defen.ci.& in §. & hoc peruenit, vt nulli iudicũ, vt sic ĩter tẽpus donationis, & insinuationis posset deliberare, an expediãt, vt ĩ aut.de appel.ĩtra q̃ tp̃a.[e] circa prin.

26 An isinuatio possit fieri die feriato? Res. Alberi. in d. l. illud, ꝙ sic, quia non exigit causæ cognitionẽ. ergo quolibet die potest fieri, ff. quis ordo in bon. poss. ser.l.2.§.1. & etiam quia est actus, voluntariæ iurisdictionis, C.de fer.l. actus, vt est emancipatio, & manumissio, vt ibi.

27 Cui iudici debet fieri? Res. Alber.in d. l.illud, ꝙ iudici loci.l.data, in fi. C.de do.

28 Septimusdecimus donare non pñt, qui dominium in re, quam donare volunt non habent, sicut sunt raptores, fures, & hmõi, quia nemo plus iuris in aliũ transferre pt̃, quàm ipse habet, l. nemo, ff.de

a L.si fortè] Vbi res donatæ & nõ aptæ ad militiam filiofa. non sunt castrenses, licèt fuerit dictum, ꝙ sint in castrẽsi peculio. Veritatem enim, inquit text. spectamus. Et ibi vide Barto.distinguentem.

b L. illud.§.fin.] Siquis vulnerauerit seruum, & postea occiderit, de vulnere & de occisione tenebitur secus, si vno impetu pluribus occiderit vulneribꝰ quia tãtum de occiso tenetur.

c Excessus] Pone ꝙ quidã posuit magnam quantitatẽ pecuniæ ante te, dicens tibi donare totam, tu accepisti partem, postea pęnitet te ꝙ totã nõ acceperis, & vis petere totã, & dicis, ꝙ non potuisti acceptare nisi totum, & ille rñdet, ꝙ non fuit donatio in illa parte, cum nõ acceptaueris totum. An per hoc, ꝙ partẽ acceptaueris, videaris totum acceptasse? vr̃ prima fronte dicendum, quòd donatarius nihil debet habere, qa donatio non potuit acceptari in parte, & in parte nõ: probatur, qa legatũ dicitur esse quædam donatio, & non potest ꝓ parte acceptari, & pro parte non l.neminem, de le.2. ergo nec donatio. Bar.in l. 2.vi col.ff.de acqui.hæred. determinat oppositũ per tex.in l. 1. §. si stipulanti, de ver.obligat. quia ex quo donauit tibi totam illam summam, valeat ꝓ parte acceptata, & facit, l.sancimus, C. de dona. non obstat illud delegato &c. qa legatum est quædam dispositio ꝑfecta ab ipso testatore, & sic eo mortuo quæsitũ est ipsi legatario dominiũ, vel saltem obligatio, non ergo potest repudiare ꝓ parte illud, vt l. an pars, ff.pro dereli. sed donatio ẽ contractus, q nõ perficitur nisi cõsensu duorum, tamen. antequã cõsentiam, possum impedire, vt non ꝑficiatur nisi ĩ certa parte, cum ex hoc nec donãs nec donatariꝰ læditur dicto §. si stipulanti, & ibi Ias. hoc tenet Et ibi Bal. Imola, & Raphae. & Paul. de Cast qui dicit hoc dictum vtile & singu. ẽm Bal.

d Reuocatur] Iuramentũ supplet insinuationem.

e Intra quæ tẽpora] Datur enim ibi tempus ad appellandum decem dierum, vt

prædictas distinctiones.

39 Vtrum donatum amba ssiatorib⁹ acquiratur eis, vel dño? ℞. ſm Bar. i l. ſi verò. §. itẽ quicquid, ff. sol. matr. & p (y. in l. fi. §. sed cũ in se cũda, C. de fur. & p Guil. i l q proprio, in §. pcurator, ff. de pcurato. & gl. vtroq;, ꝙ acqrit ãbassiatorib. si donat tanq̃ personæ. facit l. so ciũ,[a] qui. §. 2. ff. p socio, & quod ibi no. vbi donatũ so cio occasione societatis cedit donatario, non societati, ex quo donatũ ẽ psonæ, nõ societati, sec⁹, si donat rõ ne officij, qa acqrit dño, ff. ð cast. pec. l. si forte & l. mi les, la 2. Pa i c. postulastis, ð ꝯcess. pbẽ. dicit, ꝙ i dubio ð bemus attẽdere qualitatẽ doni. & si talis sit res, ꝙ po tı⁹ credit donata dño, q̃ am bassiatori, vt puta Leo, & hmõi, tũc acqrat dño: als nõ.[b] Vel pôt dici, ꝙ si pso na ambassiatoris antea erat nota, tunc videat ituitu psonæ. Si verò solùm ẽ nota ppter offm̃, sic intuitu offi cij datũ videatur. l. si forte. L. miles, la. 1. l. dotẽ. §. hære ditatem, ff. ð castren pecu.

40 Vtrũ qñ donat, vl lega tur isto mõ, dono vel lego talẽ terrã, q̃ ẽ. j. tales confines, quę est. 20. iugerũ. quę tñ ẽ. 30. vel lego vxori meę talia iocalia, q̃ sunt precij cẽtũ ducatorũ, & tñ sũt du centorũ, donatari⁹ poterit ne bõa ꝯscia tenere? ℞. Bal. in rub. de emp. & vẽd. C. di cit, ꝙ Io. An. i addi. ad Spec. tit. ð emp. & vẽ. refert, & se qtur dñm suũ, q fuit Oldra d⁹, ꝯsi. 232. als 31. vel 167. ꝙ pôt totum retinere. p l. si fũdum sub ꝯditione. §. si li bertus,[c] in fi. ff. ð le. 1. l. cũ pater. §. pater, q filio, aliàs pater filio, q, ff. de le. 2. Sed ipse Bal. dicit multum dif fert, an qs exprimat ꝯceptũ suũ icipiẽdo à numero, vel mensura, vt puta dono tibi quatuor modia terræ i tali confinio; & tũc non veniat plus, vt l. si qs testamẽto, in prin. ff. de le. 1. an exprimat p nomina designãtia certã spẽm, vel corp⁹ determina tum, licèt postea mẽsuret, qa tũc mẽsura ẽ loco demõ strationis q̃ falsa nec viciat nec minuit id, cui adijcit. l. demõstratio,[d] ff. de ꝯdi. & dem. Facit l. si vẽditor,[e] ff. ð actio. empt. & vẽd. hoc se quit Petrus[f] in c. per tuas, de dona. vbi dicit, ꝙ si vir le gat talia iocalia vxori, quæ ęstimat cẽtũ, ꝙ licèt valeãt duplũ, nõ poterit hęres mi nuere, sed totũ habebit. sir si min⁹ valẽt, nõ poterit plus mulier petere. Idẽ dicit de vẽditione seu emptione; & sic solue. l. pe. §. fi. ff. ð act. emp. & vẽd. per hãc distin ctionẽ. vel breui⁹ i emptio ne dic, ꝙ si preciũ taxat per modia. n habebit illud pl⁹, secus, si non taxat p modia. idem dic in vẽdente, si ẽ mi nus. vt teneatur ſm prędicta.

41 Vtrum donatio mera possit reuocari ex pœnitentia? ℞. ꝙ non, ar. c. verum, de cõdi. app facit. d. l. Aristo. eo. tit. in prin. & ideò dicit Bar. in l. fi. ff. de cond. ob cãm, ꝙ donatio est ꝯtus nominatus,[g] vt not. in l. iurisgẽtiũ, ff. de pact. in prin. Nam hẽt no mẽ elegãs, nec reuocat pęnitẽtia, sicut nec alij ꝯtus nominati, vt l. si pecuniam, in prin. ff. de con. ob causam.

42 Vtrum donatio mera reuocetur propter aliquam causam? ℞. vt colligo ex l. fi. C. de reuocatio. donatio. & ex capitulo. fi. de donatio. cum ibi not. quòd sic propter vndecim causas. Prima propter defectum causæ, propter quam res est donata. capi-

[a] Facit. l. sociũ] Bar. ibi format qõnẽ in imperatore donãte ambassatorib. Mediolanensib. & dicit, ꝙ simpliciter acqritur ãbassiatorib. Et iducit. l. diu⁹, ff. de bonis dãnatorum. quia, inquit, solent ambassiatores remunerari, & ita q. formaut gl. in d. §. itam qcquid, & in d. §. pcurator. Vide et Alex. i a. polti. ad Bar. i d. l. sociũ q §. 1, qa videtur cocordare cũ opinione Ab. Et allegat Bal. i d. §. sed cũ io secũda, als icipit, sed i secũda.

[b] Als non] Vt puta qa vestis donat, q̃ est ꝯueniẽs embassiatori.

[c] §. si libertus] Dicit ibi, ꝙ vir⁹ ex hæredibus in spẽ hæreditaria grauat⁹, pro por tione sua, tãtum, grauatus vxi re, & æstimatio testatoris nihil operatur. vñ Di. ibidẽ ſm ꝙ refert Bar. iducit il lũ tex. ꝙ si testator ventana ad mortẽ religt vxori certas res, quas æstimauit 200. ꝙ si valent plus, hæres non pôt detrahere. si valẽt min⁹, non pôt vxor patere, ꝙ suppleat. qa ęstimatio testatoris nihil operat p § pater, hic im mediatè allegatum.

[d] L. demonstratio] Ibi dicitur, si lego Titio fũdũ quẽ emi si cõstat ð fundo, licèt fundus mihi donatus fuerit, nõ viciatur legatum.

[e] L. si venditor] In prin vbi si dico, ꝙ seru⁹ me⁹, quẽ vẽdo, habet 40. in peculio, & si plus habet, pmitto me nõ adẽptũ, debeo pstare. 40. & si minus hẽat; & facit in hoc.

[f] Pe. de An.] Et ibi etiã Abb. ponit hãc di. Vide etiã Sali io l. 1. C. de em. & vẽ. & ð pi. & cõ. rai vẽ. Et facit, ꝙ not. Bar. i l. fu. §. si Titius, ff. ð act. ẽpt. vbi dicit, si vẽdo tibi pdiũ pro milla. & dico, ꝙ sũt. 40. iugera, nõ ẽ facta venditio ad mẽsurã; sequtur hoc Bal. in l. 1. 4. op. ð peri. & cõ. rei vẽd. & Bar. in cõsilio. 4. qõ. d Ciol. & vide Pau. de Cast. i. l si seruũ. §. 1. ff. de act. & empt.

[g] Nominatus] Vñ ipse, licèt a principio sit voluntatis ex post facto ẽ necessitatis. l. sicut, C. de act. & obl.

quod a te, a de cle. coniu. de quo dic, vt j. §. 47. Sc̃da pp ɔditionẽ adiectã.c. verũ de ɔdi. appo. de quo dic vt j. §. 46. Tertia pp dati enormitatẽ, puta cũ pr̃ donat tm̃, ꝙ filio hæreditas non remanet. 13. q. 2. si qs irascit. dic vt infra. Casu. 10. & 11. Quarta, cũ donatarius manus violẽtas iniecit in donatorẽ. Quinta, si atrocẽ in iuriã fecerit, s. verbalem,[b] aut eũ fugauerit, vel in carcerẽ intrulerit, & hmõi, vt differat a pcedenti. Sexta, cũ grave dãnum rebus donatoris intulit, puta in tota vel maiori parte substãtiæ, põt ẽt esse citra maiorẽ partẽ substãtiæ; & ideo erit arbitratiũ, fm Io. An. & Pa. in d. c. si. Septima, qñ inferre psumpsit vitæ periculũ, licẽt effectus non sit secut[c], s. ponendo insid a .[c] C ctaua, si pũctiones i i donatione positas non seruauerit, quas pmisit. Hæc quinq; s. dicta immediatè hñr in d. l. si. adde fm gl. ibidẽ aliã, vñ. Nona, si donatarius negligit alere[d] donatorẽ inopẽ. qđ intellige fm Cy. in d. l. si. verum, si donatio ɔsistit in magna re, seu quãtitate. & sic limita. d. gl. per iura al leg. in ea, q̃ loquuntur, qñ libertas est donata, vt l. alimenta, ff. de li. agno. & i au then. vt liber. de cœtero. §. illud, cũ seq ff. de iure pa. l. diuus, la 1. & l. ingratus. vñ donatio facta liberto reuocat solũ ex obsequio non præstito, & ẽt emptũ ab eo ex pecunia donata, vt l. 1. C. de reuo. donatio. sed nõ libertas,[e] C. de lib. cand. solo. Sed hoc est spãle in liberto, non in alijs, vt ex sola non pstatione res ex pecunia donata, empta reuocecetur, vt in d. l. 1 no glo. qđ no. pro istis mulierib. & simplicib. q ferè oĩa donant, & demũ negligunt alimẽtari a donatario. Si verò sit modicũ, quod est donatũ, non reuocatur donatio pp alimenta denegata. & sic intellige gl in l. in condẽnatione, ff de reg. iu quæ vult, ꝙ nõ reuocet donatio pp alimenta denegata. Et not. in pdictis causis reuocari donationẽ per donatoẽ, non p hæredes,[f] nisi talis ingratitudo sit ɔmissa in donatorẽ, non in hæredes, vt in d. l. si. & c. si. no. Decima cã ex psumpta volũtate donatoris, vt pp natiuitatẽ filiorũ superuenientẽ, & in hoc sunt variæ op. quia vñr iura varia. vide, si j licet, Bar. in l. Ti i. f cũda in §. impe rator, ff. de leg. 2. & Pa in d. c. si. XI. cã est contra volun tatem donatoris ɔõne inofficiosit: t s. Circa qđ no. Bar to. in l. si vt allegas, C. de inof. do. sic distinguentem, ꝙ aut donatio est inofficiosa re & consilio; & tunc si est facta liberis[g] reuocatur, quatenus est immoderatè facta vsq; ad debitum bonorum subsidium, vt l. si liqueat. C. de inoffi. dona. Si verò sit facta extraneis, si reliquit aliquid filijs, sic reuocatur nisi vsq; ad debitum bonorũ subsidiũ. l. omnimodo, C. de inoffi. testa. Si verò non reliquit, sic reuocatur in totum. d. c. si quis irascitur. aut donatio est inofficiosa re solũ, & sic reuocatur solum quatenus est immoderatè gestum. Exemplificat Aug. in d. c. si quis ꝙ quando quis irascens filio exhæredat eum, & donat omnia suæ ecclesiæ, quia non est suscipiendum, quia inofficiosa re consilio. si vero cõputat Christũ filiũ, hñs ipse alium, vel si hñs duos filios, Christum cõputat tertium, vel habens 12. Christũ computat 13. & omnibus æquè relinquit, sic non facit inofficiosè, & valet.[h] Sed

a C qđ e te] vbi hr̃ đ bñficijs collatione, q reuo at, si ille, cui collatũ fuit, vxorem ducat &c.

b Verbalẽ] Puta, qa dixit ei, ꝙ erat adulter, sodomita, blasphemus, vsurarius, & huiusmodi.

c Ponendo insidias] Vel venenũ præparauit, & huiusmodi.

d Alere] Adde Ab. idẽ di. in c. si. e. ti. Et dicit dicti ɔtionẽ satis æquã qa q donat pri, æquiparatur, q dat alimẽta filio. l. si q a liberis, ff. de lib. agno. & sic tollit gl in l. i cõ dẽ at one, ff. de re. iu. q dic b.t eure non teneri donatorẽ ali debet a donatario. Idẽ tenet Bal. in §. sci dum, Insti. tu. de dona & Ange. in d. l. si C. de reuo. dona.

e Libertas] Fallit in l berto, qa redigitur in seruitu ẽ. 12. q. 2. c. o ssua dis. usfio.

f Per hæredes] Fecit. c. si eo. ti. & ratio est, qa hoc ius reuocandi psonale est fm gl. ibidem.

g Liberis] Intellige in casu, quo donatio facta liberis tenet, puta emãcipat. est, vel ob bñ merita, & adde Barr. eandẽ di. faciẽtẽ l. d. §. imperator, & sequt Au. in d. c. si.

h Et valet] Sed qritur, nunqd reuocetã ista donatiõe in aliquo casu ex istis, reuocẽtur fructꝰ? Dic ꝙ nõ de hoc ẽ gl. sing in l. gñali. §. plenè, in vers. ex aliquo rã, in in fi ff. đ fideico. li. hoc tñ fallit in donatiõe cã mortis, qa cõualescẽte donatore donatio cũ fructib. reuocatur nõ solũ exstatibus, sed ẽt consumptis; tex. est i l. cũ qs, & ibi Ang. & Alex. ff. de cõdi. cã da. vbi colligũt, ꝙ titulus reuocabilis non pręstet ecqsitionem fructuũ, intelligẽ tur qñ ẽ reuocabilis facto homin s, & sic est, qa nõ vẽ eẽ in bona fide, q pcipit ex ti u lo, quẽ sciebat reuocabilẽ. Nã donatio cã mortis stet in suspenso, donec donator mor i. igr &c. Ad de d pdcã tex. & ib Bald i l. si mu lier. §. sed si hñ ti, ff. de leg. 3. & Bal. in l. si. C. de vsu. & vsufr. leg.

43 Sed qd si fuit facta monasterio reuocabit̃ pp superuenientiã filiorum? ℞. Pa.in d.c.fi. ꝙ non in totũ, quia monasteriũ est loco filij, [a] & quia donatio est facta fauore aĩæ, sed solũ reuocabit̃ quòad legitimã debitã. hoc idẽ sentit glo. etiã in donato ecclesiæ. 17.q.vl. c.fi. & alia glo. 27.q.1. c. vt lex ꝯtinentię; & hoc verum iure fori, s. iuris ciuilis, sed de iure poli, i. quadam naturali æquitate reuocat̃ in totum, vt sentit glo. in d.c. fi. & d.c. si quis irascitur, & hoc ratione præsumptę [b] voluntatis donatoris.

44 Vtrũ si sit iuramento firmata, reuocabit̃ pp præfatas causas? ℞. ſm d. Anto. in d.c.fi. ꝙ sic ex subsistentia conditionis, quæ est in iuramento, [c] scilicet si gratus eris &c.

45 Quid si dictũ sit per pactũ, qđ non possit reuocari prætextu alicuius ingratitudinis? ℞. ꝙ tale pactum nõ tenet, quia ęquitati naturali contrarium [d] esset, scilicet ꝙ aliquis impunè ingratitudinis vicium committeret, C. de inuti. sti. l. ex eo. [e]

46 Vtrũ donatio conditionalis reuocetur? ℞. ꝙ pendente ꝯditione non p̃t, qa ex futuro euentu pẽdet. facit. l. potior. §. videamꝰ, ff. q po. in pi. ha. nec ẽt purificata conditione, quia est vera & mera donatio. si verò ꝯditio deficiat, si reuocat̃, qa qđ non ẽ, reuocari non p̃t. c. ad dissoluendũ, de despon. impu. erit ergo p inde ac si non fuisset donatum.

47 Vtrũ donatio facta sub modo possit reuocari modo non seruato? ℞. vt colligo ex no. p do. in c. verum. de condi. ap. ꝙ aut modus fuit principalis [f] causa, seu finalis ꝯtractus; & ita p̃t reuocari, [g] vt dicit Bar. in l. 1. §. fi. ff. de dona. facit. l. cũ l. C. de pac. inter emp. & ven. vbi reuocat̃ ꝯtractus noiatus non impleto modo, qñ modus fuit cã principalis ꝯtrahendi. & sic itellige. l. ea conditione, [h] & C. de rescin. ven. aut modꝰ non fuit cã finalis donationis; & sic non reuocat̃ cessãte modo. facit l. Mæuia, ff. de manu. te. vbi libertas legata tribꝰ seruis sub hac conditione, vt alternis vicibus luminaria accenderẽt super sepulchrum eius, non reuocat̃, q̃uis modus non impleat̃, quia tex. non considerat, vt causam finalem libertatis datæ modum, sed vt cãm impulsiuam. & si sumus i [i] dubio, si donatio est in piã

a Loco filij] De hoc verũ monasterium habeatur loco filij vide Bald in aut. ingressi, & in aut. si qua mulier, C. de sa. san eccle.

b Ratione præsumptæ] Idem secundũ Bar. in d. §. imperator, versi quæro, dixi.

c In iurõ, s. si gratus eris] Nam pacta contra leges l. iurisgẽtiũ. § ait ptor, ff. de pactis, & l. pacta, C. de pac.

d Quia æquitati naturali contrarium] Idem tenet Bal. in l. si C. de pac. & hoc quia i uitaret ad delinquendũ contra l. conuenire, ff. de pac. dota. & sic clausulæ appositæ in instrumentis, quòd non possit reuocari prætextu alicuius ingratitudinis, non valet, sicut dicit Pau. de Castr. in d. l fin. se allegat̃ se in quodam cõsilio suo illis diebus. Idem tenet Bald. in l. fina C. de bo. lib. Et Salic. in l. pactum, C. de colla. Spec. titu. de dona. §. 1. ver. quid si actũ est. Et ibi limitat singu. Ioan. An. nisi interponeretur iuramẽtum, quia tunc cum iuramento potest pacisci, ꝙ etiam propter ingratitudinẽ committendam de futuro non potest reuocari donatio per text. not. in cap. quemad. modum, ad fi de iureiu. Sequitur d. Anton. in c. fin. de donatio. Et ibi Imo. in 15. & vl. column. in l. stipulatio hoc modo concepta, de verbor. obligat. & consil. 535. incip. super primo dubio in vlt. col. Quanuis contrarium teneat Ro. in d. l. stipulatio hoc modo, Et in l. donationis. §. 1. ff. de donat. quia similiter est eadem ratio, quia daret materiam delinquendi. Et dicit quòd d. c. quemadmodũ loquitur i delicto de præterito. Sed errat, quia Imo. in vltima parte sui loquitur in delicto futuro. Nec est verum, ꝙ inuitet ad delinquendum, quia, vt ibi dicit text. licèt ille, qui remisit, non possit accusare ad priuatam vtilitatem, potest tamen ad publicam.

e L. ex eo] Ibi stipulatio contra bonos mores non valet.

f Fuit causa principalis] Pone exemplum, dono tibi prædium, vt facias in eo fabricam, vel dono tibi pecuniã, vt eas Romam, & huiusmodi, & scias, quod modus idem est, qđ conditio ob causam, & sic militat titul. de condi. ob causam.

g Potest reuocari] scilicet donatio, si modus nõ seruatur. Et pone exemplum in d. l. cum te vbi si vendidi, vel dedi fundum modico pretio, vt in eo palatium ædificares, non fecisti fundus reuocatur cum fructibus, & sic procedit cõdictio hæc etiam in contractibus innominatis. Et ibi illa vẽditio aliàs non fuisset facta, & est illa. l. fina. secundum Bartol. ibi.

h Et sic intellige l. ea conditione] Ibi habetur casꝰ, quòd si vendidi tibi fundum, vt reipublicæ satis faceres de ea pecunia, quam mihi promittebas, non soluisti, dr ibi, qđ & si possum agere ad pecuniam, non tamen resoluitur contractus, eo qa venditor omnino erat venditurus, & sic cã non erat finalis, dũ ergo dr hic, Et sic intellige &c. Vult concordare illas leges, qa in l. cũ te, cã vẽdendi fuit finalis, in l. vero, eã cõdone, nõ fuit cã finalis. Idcirco in primo casu reuocatur fundus, in secundo nõ, licèt pecunia exigatur vel in d. l. ea conditione, non reuocatur cõtractus, sed agitur ad obseruantiam modi.

i Et si sumus in dubio] Tu dic melius, quod aut modus

cām fauore pię cāç, videbitur contemplata pia cā pro finali cā, vt vř velle Bart. in d.l. 2. §. fi. ff. de donat. aliàs non. Ex his infertur, ꝙ donatio facta ecclesiæ sub mō non reuocatur, si mod⁹ non seruetur, nisi expressum fuerit, quòd possit reuocari, ratio, quia donatum ecclesiæ sub modo, videtur donatum pro salute aīæ principaliter. c. requisisti, de testa. facit gl. ī l. si quis Titio, a ff. de leg. 2. & ideò modus appositus non videtur causa finalis, sed impulsiua, & ideò cessante causa impulsiua non cessat effectus, nisi sit expressè actum, & ꝓ hoc facit. d.l. Mæuia. facit text. in l. legatum, ff. de admini. rerum ad ciui. perti. iūctis, quæ not. ibi Bartol. & in l. legatum, ff. de vsufruc. leg. & Bal. in l. 1. ff. de his, quæ pœnæ cau. reli. & in l cum alienam, C. de legat. Nam in d.l. legatum, & l. legatū, probatur quòd si testator reliquit mille ad honorem suum reipublicæ, vt inde fierent ludi annui, vel fabrica, quæ iure impediente fieri non possunt, quòd illa pecunia cōuertatur ad aliū vsum, qui cedat in honorē testatoris. nec reuocatur legatum, quia ad honorem suum est causa finalis.

48 Pone quòd solus, b prælatus est, qui non seruat modum, nunquid reuocabitur, quando dictum est quod possit reuocari? Respond. Vinc. in capitulo verum, de cōd. appo. tenet ꝙ non, quia delictum prælati solius non nocet ecclesiæ, regula, delictum. lib. 6. Et idē sequuntur doc. communiter c in c. breui. de iureiu. secus, si prælatus cum capitulo. Aduerte, qa aliud est si donatio sit sub conditione, quia si solus prælat⁹ eam non seruat, non valet donatio, ratio, quia in acqrēdis solus prælatus potest nocere ecclesiæ, non in acquisitis, vt no. gl. & do. 16. q. 6. §. fi. & Inno. in c. fraternitatem, d de dona.

9 Vtrum, cum dictū est, quòd possit reuocari, reqratur sententia? e Res. secundùm Inno. in d. c. verum, & Host. d. Ant. & Car. ibidem ꝙ sic. alij, vt Bal. in c. verū, de for. compe. & in c. illud, de præsumpt. tenent cōtrarium, & Angel. in l. pen. ff. de pac. & glos. in authenti. vt de cætero non fiant commutationes, in ver. licentiā §. 1. Sed verius f est primum, quia nemo sibi ius dicit. 16. q. 6. placuit, de praben eum qui, li. 6. C. vnde vi l. si quis in tantam. ꝙ si dictum est, vt propria autoritate, tunc poterit, vt tenet Ho. in d. c. verum, & in c. cum dilecti, de donat. & communiter doc. in d. cap. verum, & ibi Abb. & Bartol. in l. creditores, in 6. colum. C. de pigno. & not. idem Bartol in l. fin. ff. vt in pos. leg. nisi esset sacra effecta, g l. si quis curialis, C. de episcop. & cleri. Limito

modus respicit vtilitatē alterius, q̄ eius, cui datur, Vt do tibi centum, vt emas fuudum Titio, tunc modus præsumitur finalis. l. Titio, in fi. & l. quibus diebus, ff. de condi. & demon. & l si tibi pure, ff. de leg. 3. & sic reuocarentur centum, vel agi posset ad renou. 2. Aut mod⁹ respicit vtilitatē cui datur, & tūc aut ad substātiā actus causa requiritur de necessitate, & tūc cā finalis ꝑsumitur, vt l. sed si mors. §. fi. cū l. seq ff. de dona. inter vi. & vxo. vt do tibi centū, vt domū destructā reædifices. Qnq; ad substantiam act⁹ nō requiritur cā, & dic aut cā respicit animam (vt hic) nā licèt dem ecclesiæ cētū, vt ædificet domum si non ædificat, non agitur ad reuocationē, quia principalis cā donationis fuit animę salus, q̄ non cessat. Si verò nō est causa pia, tūc præsumitur causa impulsiua: & sic potest agi ad reuocationē, vel vt seruetur modus. F. c. t. l. Titio centum, secūdo rñ. ff. de conditio. & demon. & de his vide gl. Cy. & Bal. in l. si mulier, C. de iure dot.

a Glos. in l si qs Titio] Vult, ꝙ relictum pro anima, videtur relictum ad pias causas, & sequitur ibi Bart.

b Pone ꝙ sol⁹] Pone exemplū, Do ecclesiæ fundum, vt non alienare possit; est prælatus, qui alienat.

c Doctore cōiter] Et Pa. ibi in ver. venio ad sar.

d Cap. fraternitatem] Et vide plenius Pa. in c. 1. de do. & contuma.

e Requiratur sententia] Exemplum, Dono tibi domum, vt in ea facias scholas pro studio, & si non facis, ꝙ reuocare possim, non facis, nunquid propria autoritate possim reuocare donationē, an requiratur alia sententia? vel aliter, Dono tibi rem pacto apposito, vt non alienes. Tu alienas; Vtrū propria autoritate possim apprehendere.

f Sed primū verius] Pauor. post D. Ant. in d.c. de fo. compe. dicit, ꝙ contractus, in quo non seruatur modus, ipso iure non resoluitur, sed agitur ad resoluēdum. Ad quod facit, qd⁹ no. Bart. in l. 2. ff. de dona. ante fi. vbi dicit, ꝙ ē spāle in pacto legis cômiliorię, & addictionis in d em, vt ipso iure transferatur dñium, vtputa si dicatur, Vendo tibi hanc rem, & si nō solueris tali die ꝑcium, res sit empta. Ergo in alijs secus; & & sic reseruatio manuum, seu apprehensionis ꝓpria autoritate non vř possibilis, ex quo dominiū remanet penes donatariū. Agi ergo dē. primo ad dissoluendū, & postea rem cōseq poterit. Sētiūt hoc dñi de Rota dec. 316

g Sacra effecta] Secus esset, si efficeretur ecclesiæ talis res, qa tunc virtute pacti factū propria autoritate possem apprehendere, sin

nisi esset de facto resistens, qa tūc pactū nō valet, vt dicit Bar. in d.c. creditores.[a] pstaret.n. materiā veniendi ad arma, quod non licet.

50 Quid si donatū aliquid sit ecclesiæ, vel alteri cū pacto, qđ non possit alienari? Res. fm do. Ant. in d.c. verū, de cōd. appo. qđ aut ponit post contractū donationis, & non impedit alienationē, nec aliqd operatur circa ɔtractū. l. donatio perfecta,[b] C. de dona. quę sub mō, aut añ contractū perfectū, i. ante traditionē, tamē post obligationē, & tūc fm Car. in d c. verū, nihil operaē tale pactū p gl. in l. vnica. §. accedit,[c] C de rei vx. act. aut pactū apponiē tpe cōtrahendę obligationis, & tūc aut rseruat sibi aliqđ ius ĩ re quā tradit ꝓ obligatiōe & ēt apponit ꝓhibitionē de alienatione, & tūc ñ valet alienatio l. si creditor §. fi. ff. de di. pi. iūcta gl. ibi. fm literā Pisanā, q̃ hēt literā negatiuā, s. nullā[d] venditionē esse, aut nullū ius sibi reseruat, sed alteri, & tunc fm d. Ant. eadē est rō, vt nō valeat alienatio, aut nec sibi nec alteri reseruat ius ĩ re donata & tūc si alienatio sequaē, valet, sed aget q pactū apposuit ad æstimationē l. ea l. C. đ cond. ob cau. & l. pe. & ibi Bar. ff. de pac. aut apponitur ꝓhibitio de alia re non alienāda & non valet tale pactū, & ita loqē d. l. pe. nisi paciscētis intersit de non alienādo, qa aget ad interesse, ita not. in d. l. pe. & hoc verū in priuato. In ecclesia aūt, si alienat, sp vr̄ interesse dantis cum tali pacto de ñ alienando, quasi sit fauorabile aīæ dantis, nisi qñ alienaret in casu necessitatis. Intellige, quādo aliter ꝓuideri non p̄t, quia sic donator, si non voluisset, turpiter intellexisset, nec valuisset ꝓhibitio. c. sicut hi. 47. di. cū ibi no. in gl. c. 1. 83. di. vel quādo alienaret ob magis piā cām fm d. Ant. vbi s. facit c. licèt, de reg. c. ꝓuenit, el 2. de iureiur. & c. auiū. 12. q. 2. C. de sac. san. eccl. l. sancimus,[e] quamuis alij teneant in contrarium.[f]

51 Sed qd si dictū sit, q non possit alienari, & si alieneē, tūc liceat ipsi & hæredibus suis fundū ad se reuocare? R. Iuristæ ɔmuniter tenēt, q non possit alienari, sed Bar. Brix. in q. suis q. 4. tenet, q de æqtate canonica p̄t ob piā cām, quando alia non hēt, q̃ commodè possit alienare, & idē tenet gl.[g] in c. imperator Leo. §. hoc ius, in ver. ab imperiali. 10. q. 2. & no. q hæc suprapolita distinctio valet de oī contractu, in quo ab hoīe alienationis ꝓhibitio apponitur, si aūt ꝓhibitio fit a lege, & tūc nulla ē alienatio, in l. quēmadmodū, C. de agri. & cē. & col. li. 11. & c. ecclesia sanctæ Mariæ el 1. & ibi Pa. vt lit. pen. si aūt ꝓhibitio talis ponitur ad hoīe in viā testamēti, vel vltimæ voluntatis, tunc dic, vt in l. filiusfam. §. diui, ff. de leg. 1. & dr̄ ibi, qūo sine cā non p̄t, oportet ergo cā exprimaē ab ipso testatore, puta vt remaneat in familia, & hmōi, vide diffusè ad propositū nostrū infra legatum. 2. §. 11.

52 Vtrū ꝓhibiti donare donatione mera, ɔditionali, vel sub mō, ꝓhibeāē donare pp benemerita q̃ dr̄ remuneratiua? Res. q non qa non ē ꝓpriè donatio, vt colligiē ex d. l. Aqlius regul⁹, ff. de dona. & qđ no. in ca. si quos. 12. q. 2. & in c. consensus, de re. eccle. non alie. & Bal. in l. iubemus, C. de sac. san. ecc. nisi ꝓhibeātur donare, qa non habent administrationē in reb. liberā, quas volunt donare, sicut sunt primi. 2. 3. 4. 5. 7. 8. 9. & 11. 12. 17. vel ꝓhibeantur donari pp legitimā cām, sicut sunt. 14. 20. 21. 22. vel q non pñt donare nisi in damnū aliorū, vt sūt 19. vide ēt q dico infra imunitas. §. 53. aduerte hic, qđ ista verba, quādo quis dicit se donare pp benemerita, si ꝓferantur ab eo, q liberè p̄t donare, tūc inducunt ꝓbationem inter easdem personas, sed si de necessitate equire enē benemerita, vt valeret donatio, tūc nō sufficiūt talia verba enūtiatiua,

quia

Bar. in d. l. creditores, & Pa. ĩ d. c. verum.

a Bar. in d. c. creditores.] In. 6. col. tractat, an iudex possit darē licētiā ingrediēdi possessionē autoritate propria: & dicit q ñ, si valet dare cum inuenit resistētē, vt ibi p eū. Et facit. l. conuenire, ff. đ pactis dota. Et l. nō ē singulis, ff. de reg. iur.

b L. donatio pfecta.] alias pfecta donatio ɔdōnes postea nō capit.

c §. accedit.] In vers. fecerit, qua dicit, q si ꝓmitto tibi dotem, & cum trado, volo pacisci, vt reddatur mihi, pactū nihil operatur, & facit l. ex morte, in fin. C. d. pactis conuentis tā super dote, quā super dona.

d l. nullā] in lib. pādectarū vr̄ dicere, malā vt refert Bar. in l. pen. ff de pac.

e L. sancim⁹.] In his iurib⁹. habetur posse fieri alienationē i mel.⁹, & q possit vēdi calix ꝓ redemptiōe captiuorū, & hmōi, & sequitur hāc opi. Pan. in d. c. vero. n, de cond. appo. in fi.

f Teneant ɔtrariū.] De materia isti⁹. §. hr̄, p no. p Inn. & gl. & doc. in c. Rainald⁹, đ test. & in l. fi. C. đ re. alie. ñ alie. & in l filiusfa. §. diui, de lega. 1.

g Et idem tenet glos.] In fine, loqtur tñ rex. de pcepto papę, & sic de lege diuina.

quia non probant beneme rita præcesſiſſe.l.ſi fortè,ff. de caſ.pec. & ibi Bart. hoc dicit,faciunt no. in l.ſi donatione,C. de collatio.

53 Verũ talis donatio, remuneratiua poſſit reuocari pp cās,qb.reuocat alia mera,vel ꝯdõnalis, vel modalis,de qb.dictũ eſt § Reſ.ꝙ non,vt in l.ſi pr̃,ff. đ dona. tenet Pa.in d.c.fi. qa ſm eũ iura ſcripta loquẽtia de donatiõe ñ habẽt locũ in hac donatione remuneratiua, quia non eſt ꝓpriè donatio.

54 Vrũ donatũ ꝯſanguineo in dubio ꝓſumaẽ donatũ reſpectu ꝯſanguinitatis? ℞.ꝙ ſic.& nõ reſpectu remuneratiõis,tex.ẽ i l.tutor § q a tutorib.ff.de exc. tut.

DONATIO. II. cā mortis ẽ,cũ qs magis vult habere ſe,q̃ eũ, cui donat, magiſq; eũ,cui donat,q̃ hæredem ſuum,dicit tex.in l. 1.ff.de dona.cā mor.& in l. ſenatus.§.dona.c. ti.

1 Tres sũt ſpẽs donationis cā mortis. Quædam fit,qñ imminẽte periculo mortis, ita dat,vt ſtatim ſit accipiẽtis.Alia nt nullo metu ꝑſentis periculi, ſed ſola cogitatiõe mortalitatis vt ab hoĩe ſano.Tertia ſpẽs, cũ donaẽ cā mortis, nõ vt ſtatim fiat accipiẽtis,ſed tũc demũ,cũ mortuus fuerit l. 2. ff. eo.ti.

2 Cõuenit donatio cā mortis cũ donatione ſimplici, qa vtraq; donatio ẽ. Itẽ qa vtraq; inter viuos ꝑficiẽ,& tradiẽ.differt qa iſta ex pnia reuocaẽ,illa ñ,vt l.qui mortis cauſa,ff.eo.Itẽ qa in iſta quinq; teſtes, ĩ illa duo ſufficiũt,vt l.fi.C.e.ti.in dubio ꝓſumiẽ donatio inter viuos niſi probetur contrarium, vel ſit facta mentio de morte,vt no gl.r.in d l.fi.

3 Qũo dignoſceẽ a legato? ℞ ꝙ ſi verba sũt cõia,ᵃ vel ęquiuoca, tũc ꝑ traditionẽ rei,vel ꝑ obligationẽ,ᵇ qua ſe obligat legatario,cognoſciẽ,aut qñ nullũ iſtorũ interuenit,dr̃ legatũ,vide qđ legitur & not. in l. 2. & l. Marcel.ff.eod.tit.

4 Conuenit ĩ multis cũ legato,qa vtraq; ẽ vltima volũtas.itẽ qa vtraq; qnarium numerũ teſtiũ req̃rit. Item qa ĩ vtraq; ſubſtitutio locũ vẽdicat,vt ĩ l.1.C.e. Itẽ qa nec inſinuationẽ exigit. d. l.fi.itẽ quia ñ eſt ꝑfecta niſi morte ſecuta,vt ff.eo l.ñ vr̃ & multis alijs,de quib.dic, vt no ĩ d.l.Marcell⁹, & l.fi.

5 Differt a legato, qa legatũ fit nolẽti, ſed ñ donatio cā mortis. Itẽ ſcp⁹ donatũ cā mortis tradiẽ a donãte, ſed legatũ ñ.Itẽ qa donatio ĩ ſingulos annos eſt vna, legatũ verò plura.l.ſenat⁹ §.ſi qs mortis cā,e.ti.Itẽ filiuſfa.ñ legat,ſed donat cā mortis,đ ꝯſenſu patris.Itẽ licẽt teſtm̃ ᶜfalſũ ſit,vel nullũ,donatio tenet,licẽt ñ legatũ ff.đ his q vt iud.l.legatũ.§.pe. & multis alijs đ qb.vi.p rotũ.iſtũ.ff.& C.

6 Qũo reuocatur?Reſ.ſm gl.in l.non omnis,in prin.ff ſi cert.peta. ꝙ tribus mod s, tex.eſt Inſti.de dona.§.1.Primus,ſi donatarius ꝓmoriatur, ᵉ quàm donator. Secundus,ſi pœnitet donaſſe. Tertius ceſſante conditione, ᶠ ſub qua donatio facta fuit.

Quid

a Sunt communia.]Puta,verba,quę poſſunt conuenire & legato,& donationi cauſa mortis,vt ſi dicat, volo dari talem rem Titio, & huiuſmodi,æquiuoca verò,vt ſi dicat,Relinquo Titio.10.poſſunt enim accipi pro donatione,& pro legato.

b Per obligationem.]Puta,quia facit inſtrumentum particulare, in quo obligat ſe & ſuos hęredes, & hmõi.Si igitur ſunt verba per q̃ non poſſit conie-cturari, ꝙ ſit donatio cā mortis, erit legatũ. & ſic no.ꝙ poti⁹ actus erit interpretand⁹, ꝙ ſit donatio cā mortis, quàm legatum,quãdo quidem vt ſit legatum,oportet, quòd verba ſint clara.

c Teſtamentum falſum.] Gloſſ. in §. hæ mortis cauſa,Inſtitut de dona. in ver ſe ẽ legatis,dici, Itẽ ſi teſtamẽtum ac cuſo, perdo legatũ, non donationem (ſi tamẽ accuſo vt falſum) at ff. de his qui, vt ind.g.l.poſt legatum § q morte, & ſic debet intelligi quod hic dicitur.

d Et multis alijs.] De his differentijs vide in d.glo.Inſt tut de dona.in ver.ferè legatis.

e Præmoriatur] Et tũ non tranſmittitur ad hęredes donatarij,vnde ſi in donatione cauſa mortis fiat mentio hæredum dicendo,do no cauſa mortis Titio,& hæredibus ſuis, ꝙ iſta mẽtio hæredum daret intelligere non eſſe donationem cauſa mortis,ſed inter viuos, rum donatio cauſa mortis non trãſmittatur ad hęredes donatarij,hoc ſing.tenet Bal in l.1.C.de iu. dp.& ibi Sal & Alex conſi.14.inci circa princi.in.1. vol.& co 76.in 4 volu.& Fran. Areti.conſ.74 inci. diligenter & maturè.Ad hoc vide Iaſo.in l.non omnis,in 2. notabili,ff.ſi cer pet.

f Ceſſante conditione.] Reuocatur donatio cā mortis, quando donator conualuit de infirmitate, vel liberatus eſt a periculo. l. non omnibus,ff. ſi cer. pet.intelli ge tamen ſanè hoc procedere, quando donator talẽ donationem fecit conſtitutus in infirmitate, vel periculo, qa ceſſante infirmitate tanquã ceſſante cauſa reuocatur. ſed ſi ſan⁹ donaret, deinde poſt incideret in aliquam infirmitatẽ,& ſanaretur ab illa, non propterea reuocare tur donatio tex. eſt ſolẽnis in l.ſi is ſetu⁹,i ver.aut ſuſpitione mortis,ff.de dona.in ter vi.& vx quẽ tex.allegat Pau. de Ca.in d.l non omnib.facit tex. no.in l.apud Celſum §.1.ff de exce.do.ſecũdo nõ reuocatur ceſſante infirmitate,qñ donator expreſsè faceret pactũ in cõtrariũ, tex. eſt clarus in l. ſi alienam.§. Mar-

cellus. ff de donat. causa mor. Tertiò non procedit tex.in d.l.non omnibus,in testamentis, vel legatis, quia non reuocantur cessante infirmitate, licèt fuerit infirmitas causa condendi testamentum, & legandi,tex.est sing.in l.fin.& ibi Bald. & alij ad hoc not. C.de postu. hær.

insti.Bal. & Moder.in d.l.non omnibus, & Cyn. in l.fin. C.de dona. causa mor. Bart. vbi no.limitat in l.alumnę.§ fin.p illum tex de edi men. leg. & in l. pōt quis,in prin. ff.de hære.instit. Alexan.in l. sancimus.1.no C.de testa. Reuocatur etiam donatio cā mortis, si testator postea volun tariè elienauerit sicut dicimus in legato.l fideicō. nisse.§ si rem, ff lege.3. l. rem legatam, ff.de adi.

7 Quid si iurauit non reuocare? Res. q pt reuocari in duobus casibus. Primus ex noua cā,vt infra sepultura §.40.Secundus,si donauit omnia bona præsentia, & futura, quia tunc iuramentum induceret votum captandæ mortis, & ideo non tenet,a quia esset vinculum iniquitatis,petet tamen prius absolutionem a iuramento,secus, si donasset solū pñtia,qđ intelligit, quando quis donat oīa bona sua, non addēs futura, quia tunc non reuocatur,

men.lega.& multo fortius,cum sole pœnitentie donatiu causa mortis reuocetur. Ista fuit decisio Din. in l. Stichum, qui meus erit.de leg.1. & ibi Bald.& Mod.& Alex.in l.non omnibus,ff h cer.pe dicunt esse aureum dictum,sed re vera est quasi indubitabile, hoc,vt patet & confirmatur,quia donans alienando dicitur pœnitere.l cum hic status § si meritue, ff.de dona.inter vir.& vxo.& eo.ti.l.vxori,& per hoc infertur, q quemadmodū legatū reuocetur per inimicitiee capitales,quæ postea interuenerunt inter testatorē & legatariū.l.4 §.fi.cum l.seq.ff.de edimē.lege.

a Et ideo non tenet]Donatio de bonis præsentibus & futuris non firmatur iuramento, quia est contrá bonos mores,fecie regula,non est obligatorium,de reg.iur.lib.6.& tenet hoc Bald.Salic. & Moder. in l. fin.C.de pectis,& ibidem Bar.in 3.col.& in l.stipulatio hoc modo concepta,de verb.oblig.Ieson,& Bel. in l.pactum,C.de collat. Et vide Alexā in 3.volum. con.18.ponderetis verbis instrumenti, in ver.istem conclusionem, vbi ad hoc alleget multos doc.vide Ies.in l. ..C.de pect. & in d. l. stipu'atio hoc modo, in 4.col.de ver.obliga. Adde Bart.in l cum duobus, §.idem respondet,ff pro soc.vbi dicit, quòd si quis iurat non reuo... testamentum, quòd poterit absque periurio reuocare.Ad idem Barto.in l.si quis in prin.de legat.3.Et dixit Bald. in cap.1.§.item sacramente,de pac.iur.firman q si quis iurauit non reuocare primum testementum,si facit secundum, tenet, quia inter hæredem & testatorem non est obligatio quę possit tali iuramento firmari, vnde ex quo non surgit ius aliquod per tale iuramentum, vt in simili dicimus in eut.decernim',C.de aebitris,facit ratio, quia non pōt iurans facere, q leges non hebeane locum in sue dispositione.l.nemo potest,de legat.1.l. iue publicum,ff de pect.Tenet hoc Cyn.in l.1. C. de sacr. sanc. ecclesi. Ex hoc deciditur quæstio de facto

in Rege Aragonię,qui habens duos filios, vni ass gnauit dictum regnum. Alij regnum Meioricarum & iurauerunt dicti fratres dictam diuisionem ratam habere perpetuò,autoritate interueniente & cōsensu dicti regie.Postea idem Rex facit inter filios quesdem substitutiones, quærebatur quid iuris.Et dicit Bal.sequendo Oldra. quòd ista disputatio est ordinatio supremi iudicij dispositionem, seu ordinationem præueniens, et. l. tale pectū, ff. de pect. & quod tale iuramentum non impediat secundum testamentum,tenet etiam Bald. in autenci.sacramenta puberum, C.si aduer. vend. circa quartā col. vbi dicit,q iuramentum non pōt tollere,quin vo-

de qua vide qđ legitur, & no.in l.fi.C.de pa.& l.stipulatio hoc mō.ff.de ver. ob.

8 Quis potest donare causa mortis?Res.q omnis.qui testm̄ facere non potest,nō potest donare cā mor. Excepto filiofa.q licèt testari nō possit ēt iubente pře,potest tamen donare causa mortis patre permittente.l tam is ff.e.ti.Itē qui non potest donare inter viuos, non pt donare cā mortis.l.filiusfa. ff.de don. vnde dicit Bald. in libro.de consuetu.feu.in rub.de prohi.feud alie.per

luntas testatorie non sit ambulatoria vsque ad mortem,vnde est cōtra bonos mores.l stipulatio hoc modo,de verbor.obli.Et allegat se dixisse in l.1.C.de sacro sen.ecc.Idem Bal.in aut.hoc inter liberos, C. de inofficio.teste.Et idem tenuit Imo. in cap. cum contingat,primo membro,de iureiur.& Alexand.in epostil. ad Bert in d.§.idem respondet, adde tamen,quòd illud iuramentum fuit temerarium, & sic peccatur iuxta note. in capitulo.si verò,de iureiurand. Item licèt donatio omnium bonorum præsentium & futurorū facte priueto non teneat, quia induceret votum captendæ mortis, tamen si sit facta ecclesiæ,vel pio loco,valet,Ita Bart licèt sub dubio.in l.final.C.de pact. sentit Beldus in authenti. si qua mulier,in vltim.columna C.de sacr sanct.ecclesi & in l.1.ff.pro socio,per text.optimum in l.iubemus nulli, in versicul. petrimonium suum,C.de sacro.sanct. ecclesi. & hanc sententiam tenet Panormitan. & reputet eam sing. in ca. fin.in primo notabil.per illum text.cum gloss.de suc cesab intesta. & plenius in capitul.in præsentia, in 4. & 5.columm. de probat. per illum text cum gloss.& ibi Bal.Et pro hac opinio.adduco text.ineuitabilem in d.l.iubemus in versic patrimonium suum. secūdo fecit,quia in dubijs tenenda est opin doctorum,quæ magis fauet ecclesiæ, secundùm Hostien. in capitulo rursus,qui clerici, vel vouen. E est text. in l. sunt personæ, de religiu. & sumpti. fune. Et vide d. Iaso in d.l.fine.C de pect.contrarium tenet Ange.consilio.18 t. visis instrumentis, Roman. & Alexand. in l stipulet o hoc modo, de verborum obligationib. Roma.in repcteutent.similiter,C.ed l.Falci.ibi,secundo speciali pię causæ inter contractus. Petrus de Ancharan. consil.119 De primo dubio. Facit pro his doctor quia ratio,quare non valeat donatio præsentiū & futurorum bonorum inter priuatos est, quia aufert testamenti liberam facultatem, & sic est

contra

Fed.ca.1. [a] q quando nomen donationis ponitur phibitiuè, tūc includitur ēt donatio causa mortis, puta statuto cauetur, nè mulier possit donare, vnde nec ēt causa mortis, qa a quo remouetur genus, & quælibet eius species, d. l. filius famil. §. pari ratione. sed qñ nomen donationis ponitur permissiuè, tunc non includitur donatio cā mortis, qa non est propriè donatio vt l. 1. §. 1. ff. de dona. vnde feudatarius, cui a dño permissum est donare, non pōt donare cā mortis feudum.

9 Verū donatio cā mortis, valeat facta ab eo, qui capitale crimen commisit? Resp. q non, siue sit facta ante crimen commissum, siue post, [b] siue ante sentētiam, siue post, cum & testamentum rūpatur, & omnia publicent, vt ff. eod. l. si aliqs. Fallit in re donata vxori, facta añ reatū cōmissū, sed non postea, vt ff. de dona. inter vi. & vx. l. cum hic stat⁹. §. si maritus, est tex. cum gl. in l. res vxoris, C. de don. inter vir. & vxo.

DONATIO III. iter virū & vxorē ↄstāte matrimonio non valet; rō est, nè mutuo amore iuicē spoliarentur, donationib. non tēperātes, vt ē tex. in l. 1. ff. eo. itellige, si alter sit ditior & alter pauperior, vt in ca. dona. de donat. inter vir. & vxo. qd intellige verū ī donatione pura & simplici, d̄ qua s̄. donatio. 1. in prin. sec⁹ in donatione remuneratiua, quia ñ phibetur, vt in l. qđ añt §. si vir, ff. eo. ti. vbi patet, q si vir donat vnā rē vxori, & vxor aliā viro, fit hinc inde ↄpensatio. [c] & p hoc notabiliter dicit Bar. in l. si diuortio. [d] ff. de ver ob. & ē gl. ī l si volū are, C. de do. pro. q plebei⁹ pt ↄstitue

contra bonos mores, ergo etiam & multo magis nō debet valere in ecclesia. c. 1. §. si clientulus, de alie. feu. Nec videtur valere fundamentum Bartol. dum dicit, quòd si licet dedicare se suaque ecclesiæ, ergo potest donare præsentia bona, & futura, Quia illud ideo procedit qa bona veniunt in cōsequentiam personæ, autent. ingressi, de sa. san. eccl. etiam si nihil dicat de bonis, capit. quia ingredientibus. 19. q. vlti. & autent. si qua mulier, de sac. san. eccle. Sed multa permittuntur in consequentiam, quæ de se non permitterentur. l. quædam, de acqui. rerum do. l. in modicis, ff. de cōtrahen. em. glo. no. in c. quædam, de simonia, hinc videmus, q licèt minor habens curatorem non possit alienare bona immobilia absque decreto iudicis l. magis puto. § ne passim, ff. de re. eo. l. lex, quæ tutores, C. de admini. tuto tamē ingrediendo monasterium bene potest se & sua dedicare monasterio d. auth. ingressi, & c. in præsentia, vbi Cano. dummodo sit maior. 14. annis. Et respondet Ludo. & Alexā. ad d. l. iubemus, quòd ibi intelligitur de patrimonio de pręsenti. Sed hæc responsio non valet, Quia patrimonium est nomen vniuersale, sicut hæreditas, & peculium, l si peculium, ff. de pecu. Tene primā opi. quia videtur ęquior.

a C 1]7 colum. versi. quæro de vasallo.

b Siue post] De hoc vide Bar. in l. post contractum, ff. de donatio.

c Compensatio.] Donatio reciproca facta inter coniuges constante matrimonio isto modo, si contingat alterum præmori, superstes habeat bona, valet, & tenet, non est mera liberalitas, secundùm Cy. Bal. Sal & Ruder. in l. si pater puellæ, C. de inoffic. testa. & de hoc videtur text. in d §. si vir, hic allegato, propter quem dicit Rom. in sing. se mirari de Bald. qui innititur autoritati Cy. quandoquidem sit ibi text. formalis. Sed tu dic, quod Bald. neglexit allegare illum text. quia nihil ad hoc facit. Loquitur enim quando donatio est reciproca, & hincinde tradita, vnde, quia nullus fit pauperior, meritò statim valet. sed in casu isto, licèt sit donatio reciproca, non tamen statim habebit effectum, sed expectatur mors in vno, quanuis incertum sit in quo, confirma tamen istam cōclusionē primo per ea, quæ habes in quarto effectu antidotali, secundo, nam qui conuenit, nè teneatur de euictione, tamen re euicta tenetur ad rationem precij. l. emptorem. §. fin. ff de act. emptio. & infra emptio. §. 21. tamen vbi est mutua traditio, & ita conuētum, re euicta nō tenetur etiam ad pretium, gloss. est sing. in l. si familiæ, in gloss. 2. magna circa mēdium. C. fami. erci. Tertio facit quia licèt de iure ciuili ex instrumente promissorio non subsistēte alia causa non oriatur obligatio, vel actio. l. vt iurisiurandi, in prin & ibi Bar. ff. de ope. lib. & Barto in l. siquis pro eo, in princi. ff. de fideius. tamen e 1 quando partes inuicem iurarent, orire tur de iure ciuili actio præscriptis verbis ppter vicissitudinem, ita sub dubio tenet Bald In c. 1. in §. item sacramenta, in vlt. colum. de pa. iu. fir. Quarto facit, quod tenet Angel. consi. 260. punctus est, in anno domini. pe. col. quia licèt promissio vnius principis facta alteri de non acceptādo bannitos, vel alios rebelles intelligatur de his, qui de præsenti banniti sunt l. si ita. ff. de au. & arg. leg. Tamen mutua promissio facta inter duos principes, vel duas ciuitates refertur etiam ad futuros ratione vicissitudinis, quia non affert plus damni, vel odij, quàm commodi vel fauoris, allegat bonum tex. in l. 3. ff. pro socio. & ita dicit fuisse de mente Bar. in d. l. si ita, intellige tamen quod hic dicitur si donatio reciproca est facta simul eodem tempore sec⁹, si ex interuallo, quia neutra valeret. l. quæ iam nuptæ. ff de donatio. inter virum, & vxorem. quem text. ad hoc reputat singula. Roman. in singularibus suis.

d Bar. in l. si diuortio.] Concor. Bar. tenet Bal. In c. si cautio, in 1. col. de fid. instrum. vbi tenet, quod talis confessio dicitur simulata, vnde donatio nihil valet, & semper poterit opponi donationis simulatio, quia nūquam fuit animus obsignandi. Ita dicit esse glo.

glo. in d. l. si voluntate, C. de dot. promiss. vbi Bal. tenet contra Bartol. & ibi hoc tenet Cy. Idem voluit Bald. in cap. super eo, secundo de testi. do. Ias. in d. l. si diuortio, dicit, quod data in æqualitate semper in dubio debet presumi donatio facta animo remunerandi, quia licèt in dubio non præsumatur donatio l. cum in debito, ff. de probatio. & potius debet præsumi stultitia, quam donatio, dixit Baldus in l. generaliter, C. de non nu pecu. tamē donatio remuneratoria debet præsumi. l. si verò not §. idem Papinian. ff. mādati. Voluit Bal. in l. 1. C. de donatio. ante nupti. & Alexand. in d. l. si diuortio, in fin. vide Feli. in d. ca. super eo, de testi. Abb. tenet hanc opinio. in c. fina. de donatio. inter virum, & vxorē. Et adde, quod isto casu mulier illa nō habebit dotem, & sic cōfessatam priuilegiatā. Ita Ange. consi. 178. inci. præmitto ad euidentiam. Ad. de Ange. consi. 5. inci. And. Io. Anchar. consil. 130. & vide d. Ias. in d. l. si diuortio votentem nouo fundamento tenentē cum Barto.

a Remuneratiua] Adde §. in prima constitutio. fforum vlt. col. ver. primo probo. vbi dicit, quod pro remuneratione

re dotem nobili, cui nubere vult animo donādi, licèt confeœatur in tempus matrimonij, quia est remuneratiua [a] & non simplex. Facit ad hoc. l. Aquilius, ff. de do. Et sic limita iura prohibentia donationem, nec solùm prohibetur inter vi. & vx. sed in eos, qui ad eos pertinēt etiam, aut interpositas personas, vt l. si sponsus. §. generaliter, ff eo. tit.

1 Quid si viro mortis cā douare volenti mādat vir, quod donet vxori? Resp. quod donatio est nulla, quia videtur, ac si vir donaret. l. idemq;, ff. eo. ti. secus si volenti legare mihi mando, quod leget vxori, non facit donationē inter vi. & vxo. l. sed si vir. § quod legaturus, ff. eo. Rō quia in donatione cā mortis, ēt sine traditione transfertur dominium, reuocabitur tamen l. 2. ff. e. [b] ti. secus in legato, quod cedit solū a tpe mortis, vt l. a Titio cū sim. ff. de fur. iō in primo casu quæsito dominio viro nō pt, sed in secundo sic, quia non acquirit nisi morte secuta. Hoc limita verū qn iā donauerat cā mortis, sed qn solū disposuerat donare valebit, si mutato proposito ad instantiam viri donat vxori, quia sic ratio cessat diuersitatis de legato.

2 Vtrū vniuersaliter non valeat donatio inter vi. & vx. Rx. quod non, sed fallit in 8. casib. Primus in donatione imperatoris facta coniugi, vel econtra, est tex. in l. pe. C. e. ti. Secundus, si ædes vxoris incendio exustæ sunt, donatū ad earū extructionē a viro valet inquantū ędificij extructio expostulat [c] l. quod si vir, ff. e. ti. Tertius pt tc st maritus constāte matrimonio remittere vxori dotem sibi ab ea promissā in toto, vel in parte, vt ē gl. singu. & ibi Cyn. & Bald. in l. si constante, C. de do. ante nup. sed remissio alteri⁹ debiti non valet, sicut nec assignatio alterius debitoris, qa hęc oīa donationes sunt, dicta l. si spōsus. § si debitor. Quart⁹, si ex tali donatione non fit pauperior, qui donat, quanuis, cui donatur, fiat ditior, vt si maritus institutus hæres ab aliquo nō adijt hæreditatem, vt ad vxorem substitutā perueniat, vel si repudiet legatū, vt remaneat apud vxorē oneratā pro legato per testatorē, vel si rogatus restituere hæreditatem vxori non detraheret, quartam causa donationis vt in l. si spōsus. §. si maritus hæres, ff. eo. vbi tex. neq;. n. pauperior fit, quod non acquirit, sed quod de patrimonio suo deposuit, idē dicas, qn donat [d] rē alienam l. sed & si constante, ff. e. ti. Intellige in tali casu, quo ipsē donās n̄ teneat̄ restituere, vtputa de Inia dñi dātis sibi liberā facultatē donādi donauit. Quintus, si cui donatum est, non fit ditior, quāuis donator fiat pauperior, vt si donauit ad emēda vnguenta. d. l. quod autem. §. 1. Idem, si donat vxori pecuniam, vt pro cognato suo sportulas soluat, quanuis ipsa vxor pecuniam ipsam mutuo fuisset acceptura. d. l. si mulier, ff. eodem titul. idem dic, si soluat vectigal. pro ea sm Ho. in sum. de do. inter vi. & vx §. quo. Idem, si dat ad oblationes faciendas, vel aliam piā causam sm eundē, [e] hrs aūt vxoris si expenderet inutiliter, non propter hoc minus teneretur, vt in l. quod de bonis. ff ad l. Falci. quia satis est, quòd donatarius effectus est locupletior, vt no. Pan.

pōt alienari a[illegible] prohibita pro texte in l. iubemus nulli, & ibi ipse not. C de sacrosanctis ecclesijs. & vide Bar in l. ambitio sa, ff de decre ab or. fac. & in l. iusta, ff. de manu. vind.

b L. 1. ff eodem] scilicet de donation. causa mortis. & lòquitur in secundo modo, de quo in §. 1 supra in ver. Donatio, secundo.

c Et postulat] qa non videtur fieri locupletior, cum de suo tantu ami serit.

d Quādo donat] eadem est rō, qa vir non fit pauperior, vnde potest vxor rem illam sic donatam vsucapere.

e Secundū eūdē] Donatarius expēdit in causam vtilem, dicitur fieri locupletior, secū dū Ab. in c. si extra eo. secus, si expendit in causam inutilem fallit tamē in hærede vt hic, id est quia si expendit inutiliter, vt in conuiuio, quia reuocaretur.

Pan.in d.c.donatio, eo. tit. 6. quãdo donat in tempus finiti matrimonij, vt tunc res fiat mariti, vel vxoris, cum mors fuerit secuta l. sed interim, in princi ff.eo. Septimò quãdo donat causa mortis, cuiuscunque speciei sit ista donatio cã mortis, vt in d.l. sed interim, in princi. nisi ita fiat, vt nullo modo reuocetur, quia non valeret secundũ glo.in d.l. sed interim. Octauò quando vxor donat viro causa dignitatis, [a] vel honoris adipiscendi l. quod adipiscendæ ff.eo. tit.

3 Quomodo confirmatur donatio inualida inter virum & vxo ? ℞. ꝙ in duobus casibus. Primò morte donantis, & non reuocãtis tacitè vel expressè, vt l.1.& 3.C.eo.tit.& d.c. donatio. limita verum, ꝙ morte cõfirmatur in donatione, quę non est vltra 500. solidos, quia si esset vltra 500. solidos, & sit facta sine insinuatione, non cõfirmatur morte, nisi expressè tunc approbauerit.[b] si approbauit expressè in morte, valebit vt legatum, quod non indiget insinuatione; aliàs non, secundùm gloss. & Ioan.An. in d.c.donatio. Item ꝙ non fuerit facta simplici promissione, quia si sic, non valeret l.Papinianus.ff.eo. & ibi Bar. dicit verum, nisi interuenisset traditio vera, vel ficta, puta quia confitetur se habuisse, quia sic confirmaretur. requiritur ergo traditio in vita donãtis, vt donatio morte confirmetur, vt infra, pactum.§.15.

4 Sed dubitatur, an intelligatur iste casus de morte naturali tantùm, ꝙ confirmet talem donationem? ℞. ꝙ non, sed etiam de ciuili, distinguendo tñ, quia ex illa, qua perditur libertas, & seruus efficitur hominis, perimitur donatio, vt l.cũ hic status.§.si donatur, ff.e. Sed ex illa, qua efficitur seruus pœnæ morte confirmatur, vt C.eo tit.l.res vxoris. Ratio diuersitatis secundũ glo. in d.l. res, est, quia vbi efficitur seruus hominis, est dominus, qui potest reuocare, sed non vbi efficitur seruus pœnæ. Hodie tñ ex delicto non debet quis dãnari, vt sit seruus auten. sed hodie, C. eo. Ex alia autem morte ciuili, ex qua matrimonium non dissoluitur, vt est deportatio, & interdictio ignis & aquæ, & huiusmodi, nõ confirmatur, sed pendet vsque ad mortẽ naturalem; & si non reuocauerit, tunc confirmatur. d. l.res vxoris. Ex alia aũt morte, qua ingreditur religionem, licèt Vin.in d c. donatio, teneat, ꝙ non intelligatur de ista religione, tñ Io. An.& Car. tenent ꝙ sic, qa ingrediens censet mortuˢ. l.fi.C.de epi.& cleri. & 16. q.1.c.placuit, el 2. Sed opi. Vin.vr verior in matrimonio consummato per d.l.res vxoris, quę requirit mortem talem, qua matrimoniũ dissoluitur, quod non est in ingressu religionis nisi quò ad exercitium. sed in matrimonio non consummato tene opi. Ioan.An.& Car. Secundò confirmatur iuramento ẽm Pa.in d c.donatio, qui dicit, ꝙ hæc est cõis opi.Bar. in l.si quis pro eo, ff. de fideiuss.& in l.Seius, & Augerius.ff.ad l.Fal. idem tenet, sed in l.1.ff.de do. inter vir. & vxo.vr tenere contrarium [c] per rõnem gl. [d] in d. c.donatio, quia vr cõtra bonos mores. Sed dic verum contra bonos mores ciuiles, [e]

sed

a Dignitatis] vt fieret doctor, vel eques. doctoratˢ enim ẽ dignitas. l.fi.C.de Iudæ, & ibi Bal.

b Approbauerit] Sal.in l.donationes quas.ff. & dona.inter vi. & vxo in ver. nam amplioris, p glo. ibi in ver. confir mari concedimˢ. dicit esse verũ, ꝙ talis donatio nõ cõfirmatur morte tacitè, qai duobus peccat, s.rõne rei, qa summa excedit: & rone personæ, qa prohibita; secus tamen, si fuerit expresè approbata, qa valebit, vt dr in d. l. donationes, quas patẽtes. sed d. Frã. Are.consi 17.in cip. põderatis diligentissimè. 3. col. tenet contra riũ, & vr tex.contra gl. & Sal.in l. si quis pro redẽptiõe.§ fi.in ver. sine aliqua distinctiõe, C de dona. vbi dicit p imperator. statuiũ eẽ, ꝙ donatio vltra quingentos aureos sine insinuatione nõ valeat, vltra illos 500. sed bene quoad 500 tenet, & istd procedit sine distinctione. ergo nõ possumus dicere, ꝙ illa donatio annulletur in totũ, si nõ fuerit expressè cõfirmata, vt in d.l.donationes quas, ẽm opin.Sali. & hic, sed pt rnderi. Nã hẽmus regulã, ꝙ qñ lex aliqd disponit, licèt loquat gñaliter, & qũocunq; nunq intelligitur loq in materia, s quã hẽmus legẽ spãlẽ l.in testamẽtis, & ibi Sali.no.C.de ista gl.in l. ẽm, &. ibi Bar.ff ꝙ satis da.cog. Cũ igr hẽmus legẽ in d. l. donatiões dispo nentẽ de tali donatione, ergo illi stabimˢ. vñ talis donatio annullabitur, vt dicitur in text. hic.

c Tenent contrarium] Bar. se remittit ad id, qdˢ no. in l. si qs pro eo, in fi ff.de fide iuss. & sic tenet eandem opin.

d Per rõnẽ gl.] Idem vr tenere Bar. in l.cũ qs decedens §.1. ff. de leg. 3. Idẽ tenet Bal. Sali.& Fulg. in d.l.1.de dona. inter vi & vx. & Ba.in l.si qs ingressus §.fi. d leg. 1.& in l. cũ mulier, C.de do. ante nup.& in repe. l. secundę § princi pali.C.de rescin. ven. idẽ Imo. in c cũ cõtingat.15. col.de iureiu. Pau. de Cast.con.63. incip.super isto puncto. Card. in Cle.1.§ porrò.5. q. de iurein. Sed tu tene, vt in postilla sequen.

e Mores ciuiles]

De iure namque ciuili id, quod est improbum & inhonestum, dicitur contra bonos mores, sed de iure canonico illud solùm, quod inducit peccatum secūdùm Bal. in l. pacta, quæ contra, C. de pac. in 2. not. & in l. pactum quod dotali, io 19. q. C. de colla. & in l. non dubium, C. de legibus, & in c. 1. §. sacram, de pac. iur. fir. & no. in rubrica de cō. di. ob tur causs. Et dicit Pau de Castro, in d. l pacta quæ contra, ꝙ regula, non est obligatorium, in 6. debet intelligi quando est contra bonos mores canonicos, nō autem ciuiles. Et per hoc infert, ꝙ donatio inter virum & vxorem firmatur iuramento. V de infinitas concordantias p Ias in d. l. pacta, & ibi dicit hanc opin. esse veriorem & cōmuniorem. Et eā tenet Bar. in l. Seius, & Augerius, hic. allegata Hanc latè per plura fundamēta tenet Guil. de Cu. & Alb. in l. sed & si possessori. § item si iurauero, ff. de iureiu. Fede. consi. 250. inci. pūctus quęstionis. Bald. in repeti. l. 2. 49. col ver. venio ad secundum, ff. de iureiu. Ang. in l. pen. §. mulier, ff. solu. matri. Latè Iaso. in commento. c. cum contingat, de iureiu. 10 10. membro, & ibi Pa. in 9 col. Imol. & Moder. io l. si quis inquilinos. §. fi. de le. 1. Cum post Bar. in dicta l. si quis pro eo, ff. de fide iuss. d. Abb. consi. 102. inci. factum sic proponitur, Paul. de Castr. in dicta l. pacta, C. de pac. & in consi. 99. incip. notandū est. Roma consi. ex supra narrato, & consi. 193. incip. pręsupposito Alex. consi. 8 incip. Visis & consideratis. Vbi dicit hanc esse cōmunem opinionem, & con. 298. incip. Viso instrumento dona. Franc. Are. consi. 74. inci. diligenter & maturè, vbi pro hoc adducit, ꝙ si esset contra bonos mores naturales, vel iuris gentiū, non confirmaretur morte, quia habet perpetuā causam prohibitionis, l. generaliter, & l. si plagij, de verb. obl. & tamen confirmatur morte. l. Papinianus, cum glo. ff. de don. inter virum & vxorem.

sed non contra bonos mores naturales, contra quos non valet iuramentum; & dic ꝙ confirmatur.

5 Quid matrimoniū non tenuit? R. ꝙ licèt donatio ipso iure valuerit, quia tñ indigna persona eius fuit, qui nec maritus dici pōt, reuocari poterit. l. si ex voluntate, C. eo. ti. Intellige, si ignorabant. si verò vterque scit impedimentū, & matrimoniū non tenere, fiscus repetit. ff. eo. ti. l. cum hic status. §. vlt. & si repeter, poterit tenere bona consciētia, licèt de bono cōsilio deberet dare pauperibus.

6 Vtrū donatio inter sponsum & sponsam de futuro teneat? Res. gl. pręfata ꝙ sic alleg. l. inter eos, ff. eod. vbi dicit tex. valeret, etiā si eodem die matrimonium postea contrahatur.

7 Qūo reuocatur donatio inter vir. & vxor. Res. ꝙ in. 5. Primò per pœnitentiam, d. l. cum hic status. §. ait oratio. Secundò, si alienetur res donata per donatorem l. si maritus tuus, C. de do. inter vir. & vxor. & in d. l. cū hic stat⁹. §. si marit⁹. Tertiò, qñ pignori obligatr̃ res donata a donatorẽ nisi aliud exprimatr̃. d. l. cū hic status. §. si maritus. Quartò, si præmoriatur, qui donationem accepit, de do. inter vir. & vx. c. donatio, & l. a marito C. e. & si moriantr̃ simul, tenet s̃m gl. ibi. [a] Quintò cū diuortium fit ex displicentia. d. l. cum hic status. §. si diuortium, nisi expressè voluerit donationem valere. l. si interim, ff. eod. titul. secus, si causa religiónis, si tamen matrimonium restauretur post diuortium, non reuocatur d. l. cum hic status. §. plerique, & idem dic de donatione inter socerū, & nurum, vel generum, & inter consoceros, quæ copulatos matrimonio in potestate habent d. l. cum hic status, §. oratio & inter patrem & filium non emancipatum. vide gl. in d. c. donatio, quæ hoc tenet, in dubio verò [b] quando præsumatur donare vestimenta, vide peculium. §. 21.

a Secundū gloss. ibidem] Dicta l. cum hic status. §. si ambo moriātur ruina, vł naufragio.

b In dubio verò] Quid si mulieri itineranti ad domum mariti donat maritus, nunquid valeat. gloss quòd sic in l. cum te, C. de dona. ante nupt. Bald. ibi post Iaco. de Are. videtur dicere ꝙ nō. Vide Barba. vbi aliquid per Bal. in ca. iurauit, de proba. & Iaso. in l. si socer. §. Lucius, ff. sol. matr.

c Et dicitur antiferna] Et sic est donatio reciproca.

DONATIO IIII. ante nuptias, vel ꝑꝑ olim dicebatur ante nuptias donatio. Sed hodie non est nisi donatio propter nuptias vt C. de donat. ante nupt. vel propter nuptias, in l. fi. & fit in recompēsationē dotis, & potest fieri a viro hęc donatio, siue priusquam ꝯtractum sit matrimonium, siue post contractum, vt dicta l. fin. & dicitur antiferna [c] ab anti, quòd est cōtra & ferna quod est dos, quasi contra dotem.

1 Vtrū requiratur æqualitas cum dote in ista donatione? Respond. olim si fiebat in constitutione dotis, tunc non requirebatur æqualitas, vt C. de pac. conuen. tam supra do. l. ex morte, & d. l. fi. si verò dos prius erat constituta, oportebat æqualitas, vt d. l. fi. §. sancimus, sed hodie qualitercunque oportet sit æqualitas tam in donatione propter nuptias cum dote, quàm in lucro super vtroque, per aut.

æqua-

a Sed ad quid valet] adde Abb. in d. c. fi. de don. inter virum & vxorem ponentem istos effectus.
b No. gl. in c. nō putamus] & hoc elicitur ab illa gl. quæ dicit ibi, Non valet pactū factū in pcario.
c Addas ex côc. Tri. sess. 24. c. 6. & ref. raptor tenet mulierē raptā dotare. De dote pterea, scribitur i in reper. inq si. & in anno. de eius varia significatione & definitione non inutilia leges P. V.
d In rub.] Bar. ibi aliter diffinit dotē, & reprehēdit Azo. D. ffer ē. tiā vide ibi, quia nihil ad nos.

æqualitas, posita super d. l. ex morte.

2 Verū sol. ma. donatio propter nuptias reuertatur ad virum? Res. φ sic, vt d. l. fin. sicut & dos reuertitur ad mulierem. C. de re. vxo. ac. l. vnica. §. illo proculdubio, & hoc verū nisi pactū aliud habeat. Nam si pactum est, φ lucretur donationē pp nuptias, & vir lucrabit dotē, & econtra, quia d. l. fi. dicit, φ pari passu vadunt, s. quò ad pactum, quia quale erit de lucrando donationem, vel dotem, tale & de contrario, & hoc verum, nisi ex consuetudine fit de rogatū, d. aut. vt est in multis locis, & iō illā serua, vt not. in ca. donatio, de do. inter virum & vx. & maximè Abb. ibi.

3 Sed ad quid valet [a] donatio pp nuptias ex quo vxor eam nō lucratur nisi ex pacto spāli, vt d. §. illo, nec fructus habeat dictæ donationis, vt C. e. ti. l. si libens? Res. φ valet, vt sit securior in dote vt dicit gl. in aut. dos data, C. de dona. ante nup. in ver. meretur. Nā res suas vir alienat consentiēte vxore, & renunciare pt iuri hypothecario, qđ habet in alijs bonis mariti. C. ad Vell. l. ēt. sed in donationis, pp nuptias alienatione, aut obligatione non pt mulier renunciare iuri hypothecario p iure suo, qđ habet in hac donatione, ppter nuptias, nec valet cō sensus mulieris, vt C. ad Vell. aut. siue auiæ nisi interueniat iuramentum, vt in c. licèt, de iureiu. li. 6. aut duo alia concurrāt. Primū, φ vxor ɔsentiat post bienniū secūda vice. secūdū, φ nisi sit in facultatib. viri, vt indēnitati vxori, possit consuli, nō solùm tpe contract', vt quidā dixerunt, sed ēt tēpore quo vxor agere potest, vt no. in d. aut. siue auiæ, vel φ per 30. an. tacuerit, licèt secundo non consenserit, vt no. Pa. in c. peruenit de emp. & ven. Item viro dissipante bona sua potest agere sic propter donationē propter nup. sicut p ro dote. C. de iur. do. l. vbi. de quo dic, vt no. ibi. item propter adulterium viri lucratur, vt supra, Adulteriū. §. 3.

4 Quid si soluatur matrimoniū aliter, φ per mortem, nunquid pactum, vel consuetudo poterit facere, φ vir lucretur dotē, & sic mulier remaneat sine dote? Res. ſm Ho. φ ñ vt no. in d. c. donatio de do. inter vir. & vxo. & ideo præfatus. §. illo proculdubio, loquitur qñ mulier decessit, quo casu tūc vir lucratur ratione pacti solū, ſm Ho. sed ſm Car. in d. c. donatio etiam ratione consuetudinis, quia quod potest pactū, potest & consuetudo, vt no. glo. in ca. non putauimus, [b] de cons. li. 6. in ver. officiali.

5 Quæritur, statuto cauet, φ si alter ɔiugū pmoriaē, alter lucreē dotē, vel donationē pp nup. an debeat intelligi de morte naturali, vel ēt de ingressu religionis? Rę. φ tm̄ de morte naturali, non de ista ciuili, pſertim quia verba statuti sunt facti, & in facto consistunt, c. 1. de constitu. nec recipiūt casus fictos, vt l. 3. §. hæc verba, ff. de ne. ge. imo nec expresè posset prouidere, φ muliere ingrediente religionem vir lucrareē partem dotis, cum libertas religionis grauareē per diminutionem dotis, quod fieri non debet. l. 1. §. onerandæ, ff. quarum rer. actio. non datur, & etiam quia disponeret statutum de reb. personæ religiosæ, quod non potest c. fi. de reb. ec. non alie.

6 Quid si ex pacto sit, vt lucreē alio præmoriente? Rę. φ pactum manet validū, qui nimo purificatur per ingressum religionis vt l. Deo nobis, C. de ep. & cle. & in authē. de sin. epi § si verò constante.

DOs [c] est quædā donatio facta a patre mulieri, vel ab extraneo, vel facta a muliere ipsi viro p oneribus mr̄imonij sustinēdis, ita no. Cano. Goff. & Host in c. Rainutius, de testa. & p legistas in rub. [d] ff. solu. matri. est quippe proprium patrimonium mulieris, ff. de mino. l. 3 §. sed verum, in fi.

1 Quot sunt eius species? Resp. duæ. Prima dr̄ profectitia, & est q̄ a patre, vel auo, vel proauo, & huiusmodi paterno pro filia, vel neptes & huiusmodi de bonis eorū proficiscitur, vel quæ alias de mandato eorum, vel nomine eorum, & ipsi ratū habēt, constituitur, vt in l. profectitia, in prin. ff. de iu do. etiam si filia esset emancipata. d. l. profectitia. §. fina. Secunda dicitur aduentitia, & est illa, quā dat mulier pro seipsa, vel

vel qlibet [a] ali⁹, q̃ aliàs nõ descendit a patre, vel auo, & hmõi. Itẽ aduenticia est si pr̃ cũ deberet filiæ, cũ voluntate ei⁹ dederit, vt d.l. ꝓfecticia, in fi. Itẽ est alia distinctio. aliqñ daẽ dos æstimata, aliqñ inæstimata, qñ æstimata tradiẽ periculũ ꝑtinet ad maritũ. [b] Si verò inæstimata ꝑtinebit ad mulierẽ. l. plerũque in princ. ff de iu. do. fructus tñ, & fœtus [c] reiũ dotaliũ lucraẽ marit⁹, vt in d.l. plerunque, de quo ibi vide, & ꝑ gl. c. salubriter, de vsu. & Can. ibi, & ꝑ Gof. in sum. ti. de donatio. in §. aduenticia. Limita tñ [d] verũ, ꝙ fructùs lucratur, si sustinet onera matrimonij, aliàs nõ, sed restituunẽ mulieri. ff. de vsur. videamus. la. 2. §. pe. Item ꝙ si dos esset in animalib⁹, debet maritus supplere de iã natis fœtibus capita mortua, [e] d.l. plerunque. d. §. si serui. verũ dos possit esse sine m̃rimonio ꝓsenti, vel ꝓterito? Res. ꝙ non. C. de don. ante nup. l. fi. [f] & iõ solutũ ꝓ dote, vbi matrimoniũ fuit nullũ non repetiẽ nomine dotis, sed conditione sine cã. ff. de condi. sine causa. l. fi. & est priuilegiata hæc actio quò ad mulierem sicut actio de dote, vt tenent doc. in c. de prudentia, de dote post di. resti. & Abb. ibi super. 1. gl. facit. l. 2. ff. de priui. cle. [g] & sic ꝓponeẽ, ẽm quod infra dicam. §. 11. & 12.

3 Quãta dẽt esse dos? Res. ꝙ ẽtiñ modico ꝑt cõstitui, vt dicit gl. in l. imperialis, C. de nup. in verbo, dotalibus qđ est circa mediũ. l. & qa dos succedit loco alimẽtoiũ, vt no. per Bar. in l. Titio centũ, ver. 2. ẽ videndũ. §. Titio genero, ff. de condi. & de. ꝑ Bal. in l. 1. §. ius naturale. ff. de iust. & iur. ideo ẽm hoc æstimabitur, & fiet pensatis [h] conditionibus, & alijs qualitatibus.

4 Verũ pr̃ teneaẽ dotare filiã, q̃ nupsit cõtra ei⁹ voluntatẽ? Res. ẽm Pan. in c. 1. de despon. ĩpub. distinguendo

a Vel quilibet.] Siue sit frater, siue sit alius quis, & si sit pater, dummodo det non tanquam pater.

b Ad maritum.] Et etiam lucrum, sicut ad rei emptorem, æstimatio enim facit emptionem. d.l. plerũque. Vnde hoc casu si mulier vestem att[illegible]rit, reddetur æstimatio, vt ibi.

c Fœtus.] Scilicet animalium. Idẽ est in fundo cretifodino, vel argentifodino, ff. so. ma. l. diuortio. §. si vir i fundo. & hoc si renascãtur &c. Sec⁹ tñ est in fœtu ancillarũ dotaliũ, qui nõ cedit lucro ipsi marito. d.l. plerunque. §. si serui, rõ est qa non cõputatur in fructu, imo omnia facta sunt ad vsũ humanæ naturæ. l. in pecudũ ff de vsu. Itẽ secus est in lapidifodinis vbi lapis nõ renascitur, sicut in Asia, & i Anglia. in arborib⁹ non cædendis. d.l. diuortio. § fundũ, & duob. §. se. secus tñ in arboribus cædendis qa infra breue tẽp⁹ renascuntur, qa tũc possunt dici fructus, hoc idẽ tenet Bar. in d. §. fundũ, & in §. si vir in fundo, ff. so. ma. facit ex illis duas conclusiones. Prima est, ꝙ arbores cæduæ cõputãtur in fructibus, vt sunt salices, & huiusmodi, secus in arboribus fructiferis Secunda conclusio, ꝙ lapis, qui nõ renascitur, non est in fructu, secus, si renascitur. & sic inducit Bart. ad q. pone, maritus, qui fuit notarius, legauit vxori vsumfructum omniũ bonorũ suorũ, an illud quod percipitur ex exẽplatione protocollorũ pertineat ad mulierem. Et dicit ꝙ non. Illud. n. quod semel tantũ percipitur, & non renascitur, nõ dicitur esse in vsufructu sed exemplatio protocollorũ solũ semel habetur. & cõcludit Bar. in d. §. si qs fundum, ꝙ sicut maritus non potest cædere arbores fructiferas, sic nec emphyteuta, nec etiam vasallus.

d Limita.] Adde tex. & quod ibi no. d. Ias. in l de diuisione, ff. sol. mat. Vbi in prin. dicit requiri tria, scilicet vt maritus fructus dotis lucretur, scilicet ꝙ matrimoniũ sit actualiter contractum, quia antequam contrahatur, fructus augent dotem l. si marito, ff. so. ma. Secundo vt hic, & allegat l. cum post §. in dom̃ ff. de iu. do. Tertium, quod requiritur est, quod dos sit tradita, quia si nihil traderetur, nihil luctaretur a nisi mulier esset in mora tradendi, quia tũc bene lucraretur. Ratio antem istorum trium est æquitas quædam, qa ex quo maritus sustinet onera matrimonij eo contracto statuit lex, ꝙ maritus fructus lucretur rei traditæ vel in dotem vel in pignus, dũmõ sit facta traditio. & de hoc ẽ tex. in ca. salubriter, de vsu Cessãte vero ista æquitate, quia s. maritus non sustinet onera matrimonij, nõ debet maritus fructus lucrari. l alumnæ. §. Sera, ff. de an. leg. texr. est in l. ex facto, in prin. ff. de vul. & pupil. Quare etiam leges statuerũt, ꝙ pro tempore, pro quo marit⁹ sustinet onera matrimonij, pro rata illius fruct⁹ lucratur. d. l. de diuisione, vide ibi Moder.

e Capita mortua.] Et sic fallit illa regula, Cui⁹ est emolumentũ debet esse & periculum.

f L. fi.] Et l. 3. ff. de iure do. & ibi no. ꝙ ad hoc vt sit dos, oportet, ꝙ matrimoniũ contractum sit non solùm de facto, sed etiam de iure, aliàs esset putatiua, & si prius fuisset contractum, licèt eo postea soluto, tamen dicitur dos secundũ Ale. post Pau. de Cast. in rub. ff. solu ma. & Bart. in l. si marito, eo. ti. Et per hoc decidit Pau. q de facto, stãte statuto, ꝙ mulier teneatur diuidere dotem æquis portionibus filijs vtriusque matrimonij, habet locum etiam soluto matrimonio, quia tunc fuit.

g ff. de priu. cre.] Vbi de actione funeraria, nam quacunque actione reperantur funeralia, illa actio ẽ priuilegiata, sicut funeraria.

h Pensatis.] Scilicet dos in magna, vel parua quantitate, debet enim alimentari secundum dotis quantitatem vel honorabilius, vel leuius. l. si cum dotem. §. cum autem, ff. soluto matrimon. & capitu. per vestras, de dote. post di. re. Not. Panorm. in dicto ca. salubriter.

aut nupsit idigno, [a] & tũc non tenetur,gl. est no.in c. de raptoribus, in ver.execu sata.36.q.1.quod intellige sm d.Ant. in c. accedẽs,de procu.& Imo. ibidẽ , si est indignus turpi indignitate secus , si esset indignus..i. non paris conditionis. Veruntamen poterit minorẽ dotem dare ex conditione personæ,& faciunt quæ habentur in l cum post diuortiũ §.gener,ff.de iur. do. iuncta gl.in l. si volũtate,[b] C.de dotis promis. Aut elegit dignũ, [c] vel nõ indignũ, & tunc aut promisit dotẽ , & sic pr̃ tenẽt eam dotare, qa licèt pater non consenserit in tali ꝓmissione,tñ filia p hanc ꝓmissionẽ [d] reuelat patrẽ a debito dotandi,& ideò tanq̃ in rẽ patris vertatur ista promissio,tenebitur pr̃ de in rẽ verso , ita dicit Bar.in l.obligãtur. §.lege,ff. de act. & ob. per tex.in simili in l. & ideo.§. fi.& l.filius, [e] ff. de in rem ver.aut ñ ꝓmisit dotẽ & sic ñ tenẽt, [f] qa ex quo inuenit sibi maritũ sine dote,& marit⁹ tenẽt eã alere sicut filiã,[g] vt ĩ aut.q mo.na. effi. le.§ pe. No.Inn.ĩ c.p nr̃as, d̃ do.inter vir.& vx.& ẽt si ꝓmoriat̃ relictis filijs,tenẽt

a Indigno.]Pater non tenetur eam dotare.Contrarium videtur tenere Io.An.& Imo.in d.c. accedens. Expressẽ Ale.in l.1.in 16.col.ff.sol.ma. tenendũ est, quod pater imò non teneatur ipsam dotare. Et hoc tenuit glo.& doc.in d.c.cum causa,de rapt. D. Ant. & Io.An in d.ca. accedẽs,de procura.Bal expressè in l.pater,C.d̃ spons̃ & in l.nec filium C.de nup. & in l.a.4.col.ff. sol.mat. Et ita tenet Ale.sibi contrarius consi.97. incip. principalis. 1. vol. ponit etiam Sali. in l.si vt proponis , C. de nu & ista videtur esse cõmunis opinio.

b In l. si voluntate]Vide supra, donatio. 3. in prin in postil.

c Aut elegit dignum] Sed cõtra quando nubit sine consensu patris,videtur tex. in aut.sed si post, C.de inoffi.test.& in §. aliud quoque capitulum, in aut.vt cum de ap.cog.& Paul de Castr.in d aut.sed si post,not ad hoc,tunc sic , si pater potest exhæredare filiam,quando nubit sine consensu eius ante. 25. annum,ergo multomagis non cogitur eam dotare.Baldus in autẽtic.res quæ.C. communia de le. & l. fin. C de dotis promis.Et si diceres de iure ciuili hoc ꝓcedit,secus de iure canonico , dicit Paul. quòd Fulg. dubitauit,an illa auten. esset concessa de iure canonico,& tamen ipse firmat ꝙ non , quia procedit quantum ad iniuriam , quam facit patri filia nubendo sine eius voluntate.Nam dato, ꝙ de iure canonico tenuit matrimonium , non tamen remouetur iniuria , & ingratitudo in patrem illata , vt patet per gloss.in capitul.cum secundùm,de secund. nupt. Tu tamen dicas,ꝙ illa autentic. est correcta in totum , & ꝙ pater tenetur dotare filiam nubentem digno contra eius voluntatem , etiam si sit minor.25. annis. Et hoc tenet do.Abb. etiam ꝙ non possit exhæredari . consil. 12.incip.vt clarè materia thematis , in 1. volum.vbi vtitur optimis rationibus,& in cap.1.de despon. impu. vbi dicit ita communiter tenere doct. Mouetur, quia ex quo filia vtitur permissione canonica, scilicet nubendo contra voluntatem patris, iuxta c.pen. §.fin.de secund. nupt. non debet incurrere vitiũ ingratitudinis , ne decipiatur sub autoritate canonis . Et præcipuè , quia de iure canonico matrimonia debent esse libera ab omni metu pœnæ , & omni coertione , capitulo,cum locum.cap.requisisti,& capitu. Gemma , de sponsa.ergo non debet posse exhæredari.Allegat Ioan.And.in capitul.statutum, de hæreti. in 6. vbi determinat non valere statutum imponens pœnam filiofamilias contrahenti matrimonium sine consensu patris,sic & filia potest nubere contra patris voluntatem,ratio est, quia matrimonium est quid spirituale, & in spiritualibus non curatur patria potestas,capitu. fin.de iudic. libr.6.ita etiam tenet Bar.& Moder.in l.2.§. quòd si in patris, ff. sol. ma.facit quia de iure canonico nõ requiritur in matrimonio consensus patris. ca. hoc sanctum. 32. q.2. Canoni.in c. cum causa,de rapt.Ad fundamentum Pau.de Cast. scilicet ad glo.d. c.cum secundùm s. ꝙ ius canonicũ non remouet iniuriam,dicit Ab. ꝙ illa gl.non est vera,vel si est vera,loquitur quò ad priuationem lucri,sed nos loquimur quò ad damnum,sed nõ est par ratio lucri , & damni,licèt ista responsio parũ valeat &c. Tu vide Ab.cõs. 12.primæ partis,& Car Alex.in c.1 & d.Iasan d.l.2. §.ꝙ si in patris,vbi late examinat.

d Promissionem.]Hoc autem intellige , quando filia nupsit post.25.annum, quia si pater non potest ei impingere aliquam culpam , ex quo tamen tempore distulit eam collocare,vt in §.si alicui, in autẽ. vt cum de ap.co. aut nupsit ante 25. ann. & credi Pan. ꝙ ex quo tenetur pater alere filiam , & dos loco alimentorum succedit,ꝙ tenetur eam dotare, nec ex cõtractu istius matrimonij potest denegare sibi alimenta,cum in istis sponsalibus filia non sit sub potestate paterna,vt in cap.si annum,de iudi. lib 6.fortius ergo tenetur dotare, quia causa dotis est fauorabilior causa alimentorum,vt notat Cyn. in l. non omnl,C. de admini. tuto. Intellige tamen cum distinctione hic posita,scilicet aut promisit dotem,&c.Et ita consuluit in q de facto.

e Et l.filius.] Ibi nãque habetur, ꝙ filius mutuatus pecuniam,vt filiam propriam maritet, videtur versum in rẽ aui , qui tenebatur neptem dotare,si huius erat animi,& Alex.in postil d.l.obligamur, Ad Bar.

f Et sic non tenetur.]Quia pater cogitur præstare dotem,vt filia possit reperire maritum.l.fin. C. de dot. pro.& l.liberos,ff.de rit.nup ergo &c.

g Sicut filiam.]Panorm.post do Anton.in cap cum causa,de rapto dicit. ꝙ melius alimentabitur puella si fuerit constituta dos,ar.l.si cum dotem.§. sin autẽ, & præce.ff.sol.matri. Item quia dos dicitur patrimonium mulieris. Et ideo deberet dotari, vt sic sol ma. haberet dotem paratam ad contrahendum cum alio. Nam per hanc rationem dos profecta a patre , ab eo solo repeti potest.l.2.ff.solut. matri. ꝙ etiam marit⁹ teneatur alere vxorem indotatam,videtur falsum , dum

dū hēt patrē. vt no. Bar. & doc. in l. ꝙ in vxorē, ff. de neg. ge. & licèt dictū Bar. videatur esse ęquū primū tamē verius. Addetē Bal. cum tex. in l. fi. C. ad velle. & ideò tenet, vt hic dicitur.
a Spurię.] Bart. hoc limitat, nisi esset in magna ęgitate. in d l. fi ff. de his quib. vt indi. quia tunc pſume ret fraus l 1. C. de natura. li. & vide Bal. in l. eā quam C. de fideicō. 9. col. ver. p̄one, dicit decretalis, vbi dicit ꝙ si pater reliquit filio spurio vnum magnum podere, p alimentis, ꝙ valet vsq; ad modū alimentorum & nō vltra. l. Lucius, ff. de exer. ac. to. quia cā certis limitibus circunscripta effectū producēdam limitat, & restringit. ff. de acq. pos. l. si is qui animo, imo nec vult, ꝙ tale legatū possit ad heredes spurij trāsire, qa non ratione proprietatis, in qua nō valet legatū, nec rōne alimentorū, qa cū vita finitur, ff. de transac. l. cum hi. §. si vnū, & ff. de vsuf. l. dnis. §. si & vide infra, hitus. §. 4.
b Ecclesię.] Adducitur pro hoc c. non satis. 86. di. vbi nor. ꝙ prius quis tenetur alere suos q̄ extraneos. Vide supra Cleric.° 23. § 11. vbi plenissimè.
c L. qd sponsę.] Nam actus colla

sibi relinquet quartā partē suorū bonorū pſatus vir; si eᵒ, si filios nō habuit, vt no. gl. i ver. quartā, i §. pe. & iō cessat vtrunq; debitū in patre, s. alimētorū, & dotis primū, quia habet, vñ alatse ex bonis mariti, & dos succedit loco alimentorū, vt s. dictum est. & ita tenet Bar. in d §. lege, & Ang. i l. si locer, in pri. ff. sol. ma. & Bal. in l. 1. ff. so. ma. & in l. fi. C. de do. p. Et sic limita gl. in c. fi. 32. q. 2. q dicit, ꝙ tenet eā dotare, verū, si pmisit: aliàs nō. Nō tū habebit locū statutū, quo cauet, vt filia dotata ń succedat, in tali muliere, vt no. Pa. i d. c. accedēs: nec excludit à successione tal. e le gitimè, sicutcęteri filij, multo magis tenet pr̄ dotare filiā, q̄ nō contraxerit ꝯ eius volūtatē. & ꝯ patiē pōt implorari officiū iudicis reg͂r vt dotet filiā. l. q liberos, ff. de ritu. nup. no. in d. §. lege. habet in l. fi. C. de do. pmis.
5 Verū frater teneat dotare sororē ex eodē patre natā? R̄. Pa. in c. puenit, de sb. coīter tenet ꝙ sic, no. gl. de laico in l. cū plures. §. pe. in ver. alterū, ff. de admi. tu. & i l. ñ oi, C. de ad. tu. i gl. 2. Rō, quia fm Cy. in d. l. nō oī, cā dotis est fauorabilior, q̄ cā alimentorū, ꝑpterea tenet Bar. i l. fi. ff. de his q. vt indi. ꝙ pr̄ pt relinquere filię spurię a dotē, qa dos succedit loco alimētorū, idē no. in aut. ex cōplexu, C. de ince. nu. & in l. Męuius. §. duob. 10. col. ver. 3. quęro, in fi. q. ff. de leg. 2. Vnde sicut tenetur alimentare, vt s. Alimēta. sic & dotare in casu necessitatis. Idē dic & fortius in clerico, q magis tenetur

ad charitatē, vt in c. 1. & qd ibi no. de emp. & ven. & si nō hēt alia bona, pt eā dotare, & aliā cōsanguineā de reditib ecclesię, b si est inops, qd pbat p c. 1. de coha. cle. & mu. & in c. oīno ꝯ fitemur. 31. di. qa sicut pet d. c. pœalere cōsanguineos pauperes de reditibus ecclesię, ergo fortius dotare cū sit fauorabilior, vt dictū est. Quod verū credo, dūmō constituat ad necessitatē suę conditionis, non ad pompam fastuositatis, ar. c. negociatorem. 88. di. sic ergo q tenetur alimentare, tenetur dotare.
6 Verū vir possit ꝯstituere dotē vxori? R̄. Pa. i c. & si necesse. 1. no. de do. inter vir. & vxo. ꝙ nō, post ꝯtractū mr̄imoniū, secus, si añ mr̄imoniū, qa pt, vel. 1. & qd ibi no. C. de don. añ nup. nisi sit ꝯstituta, vt tunc dominiū adipiscaē, cū mr̄imoniū fuerit subsecutū, qa non valet, vt in l. quod sponsę, c de don. ante nup. quia necante mr̄imoniū dñiū transiuit qa noluit, nec post matrimonium, qa nō potuit, vt ibi glos. fallit hoc in plebeio dotante nobilem, quia vr̄ donare in recompensationē cum nobilitate, quia potest, vt supra donatio. 3. in prin.
7 Vtrum res emphiteutica possit a patre dari in dotem sine consensu domini? Resp. Spe. ti. de loc. §. nunc aliqua, ver. 109. quòd sic. Non transfert d tamen plus iuris, quā ipse habet, vt in c. nuper, de do. inter vi & vx. nec soluet laudemium, quia est alienatio necessaria secundùm Guil. & Bar. in l. & ideo, in prin. ff. de condit. fur. Similiter potest dari in dotē extraneę, si inęstimata detur, & soluet laudemium, sed ęstimata non potest dari nisi filię.
8 Vtrum feudatarius consimiliter possit? Res. Io. An. in d. c. nuper, quòd non. Inn. tamen ibi tenet, ꝙ potest, & eum sequitur Panor. ibidem, & etiam dicit in donatione propter nupt. ego concord. sic. ꝙ vera est opin. secunda in feudo, in quo succedit filia, & prima opi. in illo, in quo non succedit, quia sic est ratio diuersa ab emphyteusi, in qua succedit filia.
9 Verū vir possit repellere vxorē ñ soluta

tus e tps quo qs non est futurus dñs, nō valet, vide in ca. Moyses 8 q. 1. & in rubr. ꝙ nō pa. de testa.
d Non trāsfert.] Pone exemplum in eo, q hēt rē ecclesiastica in emphiteusim ad vitā suā tm. Nā nō potest dotem cōcedere de illa, nisi quatenus ipse viuit, & iste ē casus d c. nuper.

sibi dote ꝓmissa? Res. ꝙ sic, vt sentit Ho. in c. p vestras de do. inter virũ, & vx. Nã dos daẽ pp onera mrĩmonij sustinẽda, vt in d. c. per vr̃as, & i c. salubriter, đ vsu. & in l. si cũ dotẽ. §. finaũt. ff. so. ma. ergo pt̃ hęc onera recusare, si nõ hẽt, vñ sumat omolumẽta, bon⁹ tex. ẽ ibi, & Bal. i l. fi. C. ad Vell. post Cy. in l. vxorẽ, C. de ne. ges. & Bar. i tract. de ali. ex quo ꝯclude eũ ñ teneri ad traductionẽ, dote pri⁹ ñ soluta sec⁹ de debito coniugali.

10 Vtrũ marit⁹ ducẽs vxorẽ sine dote teneaẽ eã alere de suo? Rñ. ꝙ sic ẽm statum suę ꝑsonæ, vt no. & volunt Inn. & Ho. in d. c. p vr̃as, & gl. in d. c. finaũt dicit tex. in l. ꝙ si nulla, ff. đ rel. & sum. fu. rõ ẽm Inn. q̃ ꝑsonã suã đdit ꝓ dote, vt i aũt. q. mo. natura ef. le. §. pe. & ff. vt in pos. le. l. pen. dr̃, ꝙ vxorem debet alere vt filiam. [a]

11 Quæ sunt priuilegia dotis? Res. ꝙ multa. Primum q̃a oĩa bona viri sũt tacitè hypothecata ꝓ dote, vt est tex. in c. ex literis, de pi. Secundũ q̃a nõ ꝑditur p p maleficiũ viri, nec ẽt patris, vt no. glo. d. c. ex lr̃is, Fallit in vxore primipilarij, [b] q̃ i eo officio deliquit, [c] vt C. qui. mo. pi. ta. contra. l. fatis notũ, & C. de primipilla. l. vtilitas. Tertiũ, q̃a ꝑponiẽ omnib. creditorib. ẽt priorib⁹, q̃ habent personales actiones, vel tacitas hypothecas vt in l. assiduis, C. q̃ po. i pi. ha. secus habentib. expressas, vt no. gl. magna in d. l. assiduis, & Di. in regula, q̃ prior ẽ, li. 6. Sed sñ dico cũ Pa. in d. c. ex literis ꝙ si consuetudo est aliqua, illã seruabo. l. si de interpretatione, ff. de le. cũ si. Si verò nõ ẽ, dico, ꝙ fauore mulierũ [d] debet præferri ẽt habentibus expressas hypothecas, q̃a si mulier vincit eum qui ad refectionem rei dedit, vt in aut. quo iure, posita sub per dicta l. assiduis, qui tñ præfertur anterioribus habentib. expressas hypothecas, vt l. interdũ, ff. qui po. in pi. ha. ergo si vinco vincẽtem te, multo magis vinco te, [e] vt in l. de accessionib. ff. de diuer. & tẽp. ꝑscripti. ad minus casus dubius & in facto dubio potior est conditio dotis, vt in c. fi. de re iud. & no. in c. ex literis, de probatio. cum hac opi. est Pet. & Cy. & Io. An. [f] licèt communiter docto. teneant cum gl. in d c. ex literis, & istud priuilegium, vt præferatur [g] creditoribus, transit ad filios [h] eius secũdùm Alex. de Imo. in l. etiã ff. so. matr. & ibi est glos. & alia in l. 1 C. de priui. do. licèt Bar. [i] dicat cõtrarium. Sed potest intelligi opi. Barto. vt non loquatur de hæredib⁹ suis, vt sunt filij, sed extraneis, qui nõ habẽt hoc priuilegiũ, vt l. vnica. C. de priui. do. Quartum, q̃a ecclesia potest se impedire đ dote nõ solùm in fauorem viduarũ; vt in c. nup de do. inter vi. & vx. sed ẽt mariti

a Vt filiam] Ibi nihil dicitur de istis verbis, sed bene tractatur de vxore alenda. Abb. in d. ca. p vestras, facit & hic duas illationes prima, ꝙ vxore abiecta, ex eo, quia non est soluta dos, potest tamen maritus agere ad dotem sibi promissam, ex quo paratum se reddit vxorem reassumere soluta dote. Ita ꝓbat d. c. per vestras, Secũda, quòd maritus nõ tenetur ad traducendam vxorem non soluta sibi dote. hæc Ab. ibi in 2. no. Adde tertiò. ꝙ si aliquis iurauit accipere aliquam in vxorẽ nulla facta commemoratiõe dotis. quòd non tenetur eã accipere in vxorem, nisi soluatur dos secundùm facultates & conditiones mulieris iuxta glo. in l. obligamus §. lege, ff. de act. & obliga. & quia dos est quid connexum matrimonio. l. quod seruius, ff. de condi. ob causam. Ita Bald. in c. iurauit. 2. colũ. de probatio refert d. Ias. in auten. præterea C. vñ vir & vxor.

b Primipilarij] Primipilus ẽ primus administrator, vel qui primum pilum fert i. prima signa.

c Deliquit] Et hoc ratione publicæ vtilitatis, quæ præponẽda est priuatis commodis. vt dicit ibi tex. & in l. actionẽ. §. Labeo, ff. pro socio, & in l. 2. § fin. C. de cadu. tol.

d Fauore mulierum] Maximè si sunt viduę. vt no. in d capitul. cuper, de donatio. inter vi. & vxor. & habeant pro se iustitiam.

e Vinco te] Pro ista regula est text. in ca. autoritate, de cõces. præb. li. 6. & in c. dilectus, de of. le. & not. ꝙ ẽt bona clerici sunt tacitè obligata ipsi ecclesiæ, vt vult no. gl. in d. c. ex literis. & rõ est, q̃a cũ ecclesia æquiparetur minori. c. 1. de in integ. res. & bona tutoris tacitè sint oligata pupillo. l. fin C. de legitimis tutorib. cum iuribus allegatis i glossa, ergo &c. Itẽ bona cõducẽtium vectigalia sunt tacitè obligata fisco, vt in l. semper §. diuus ff de iure immu.

f Et Io. And.] Est ẽt opin. Ab. licèt d. Ias. in §. fuerat Inst. de act. super ver. a creditorib. dicit cõem opin. eẽ in cõtrarium.

g Præferatur] Fallit hæc cõclusio, nisi alius creditor prior sit in simili iure, vt q̃a petit dotem præcedentẽ vt C. qui po. in pig. ha. l si.

h Ad filios] do. Ias. in §. fuerat, super gl in versi. cũ ipsa, Instit. de act. limitat hoc esse verũ in filijs eiusdẽ mr̃imonij sec⁹, si essent alterius, qb. hæc priuilegia nõ cõpeterent, Bar in l. assiduis, per illum tex. in ver. exceptis, ff. q po. i pi. ha. Idẽ tenet Bal. Bar. Ang. Imo. & Cuma. in d. l. ẽt, i prin. ff. so. ma. reprobata glo. ibi, & hæc est cõmunis sñia, quam tenent cõmuniter gl. vt in l. si cum procuratore, & in l. sciendum, ff. đ re iu & in l. verũ §. 1. ff. pro so. & gl. in § si đ dote, Inst. de act.

i Licèt Barto.] in d. l.

petẽtis sibi dotẽ promissã, vt in c.p vestras,eo.ti.facit quod no.Inn. in c. lator. q fi.sint le.quanuis alij cõtrariũ teneant nisi accessoriè. Quintũ,qa viro vergẽte ad inopiam iudice iubente potest dari pecunia dotalis mercatori cũ pacto, vt capitale sit saluũ, & de lucro percipiant vir & vxor partem honestam compensato lucro cũ damno sine vsura vt c.per vestras, de donat. inter vir.& vxor. Ita tenet Io.An.& Car.in d.c.per vestras,& Ful. in l.cum duobus,ff.pro so.§. item ex facto,aliàs est.l. si fratres, & Bal in quodam consil.incipie. viso instrumento facto inter no.Ho.in sum.de vsu.§.an aliquo, Pa.in c.nauigãti,de vsu.dicit se dubitare. Sed ego credo contractum vsurarium, nisi excusetur, ẽm qđ infra dico, Societas in.§.7.Sextum, quia fund⁹ dotalis alienari non potest etiam de consensu mulieris,vt not.in l.lex Iulia,ff.đ fun.do.& C. ad Velleia.auth.siue a me.necẽt in hypothecam dari,vt l. vnica.§.cũ lex,C.de rei vxor. act. Quod verum est, nisi iuramentum [a] interueniat, vt in c.cum contingat.de iure iu.& c.licèt,de iureiu.li. 6. Multa sunt & alia priuilegia in iure,de quibus vide, si placet,Spe.e.ti. hæc omitto, quia nihil ad cõfessorẽ, tene tamen,quòd his priuilegijs [b] gaudet,dummodò mulier, sit catholica, aliàs non,vt C.de hær.aut. item priuilegium dotis.

12 Verum eadem priuilegia habeat in donatione ꝓpter nup. quæ habet in dote?Res.Pa.post Innoc. in d. c.ex literis,de pigno.ꝙ aut mulier agit ad donationẽ pp nupt.tanquam specialiter sibi obligatam pro dote,& tunc habet priuilegiũ dotis,quia agit potius pro dote, quàm pro donatione propter nuptias. Si verò agit, vt eam lucretur, sic nõ gaudet, quia cessant rationes [c] priuilegiorũ dotis,sed bene habet tacitam hypothecam l.vbi,C. de iu. do. intellige communionem, non priuilegiatam, vt præferatur alijs habẽtib. eam. In paraphernalibus autem habes ĵ.Paraphernalis.§.2.

13 Ad quẽ pertinebit dos soluto matrimonio?Respõ. quòd licèt maritus de subtilitate iuris efficiatur dominus dotis sibi datæ,vt in l.in re,C. de iure dot. & l. dote ancillam,C. de rei vẽdi.tamen ad eum non pertinet post mortẽ vxoris nisi in duobus casibus.Primus, quando inerat pactum de lucranda, [d] dote,vel donatione propter nup.vt dictũ est supra in p̃cedẽti.c.Secũdus, quando vxor intestata decedit, deficientibus liberis & propinquis vir succedit,econtra vxor viro.l.vnica.C.vnde vir & vxor, sed pertinebit ad eũ, qui eam cõstituit,si stipulatus ẽ eã sibi restituit, siue sit ex̃ne⁹, [e]

in d.l.etiam,in prin.& in l.si cum procuratore, ff. de re.iu.& vide in §.si de dote,Inst.de act.

a Nisi iuramentum]Hoc est verum, quando sine vi vel dolo præstitum fuit iuramentum, vt in iuribus hic allegatis.

b His priuilegijs]Quæro,nunquid mulier in secundo matrimonio collocata habeat ista priuilegia,vr ꝙ nõ, quia cum est nupta,vr cessare rõ priuilegiorum, qa conceduntur propter eam facilius maritandã l.s.cum ibi not. ff.solu.mat.si est maritata, cessare debent, facit qđ voluit Bart. post Guili.in l.obligamur.§. lege.ff.de act.& obli.quòd quanuis pater cõpellatur officio iudicis dotare filiam.l. qui liberos, ff. de ri. nu. l.fi.C.de dotis ꝓmis.tamen si est actualirer maritata,pater nõ tenetur eã dotare, quiacessat rõ pp quam tenebat eã dotare.ꝓ hoc vr casus in § si quia sub potestate, in aut.de nupt.& in l.pe.C.de repud. limitando vt ibi p Bar.s. nisi filia ꝓmisisset dotẽ, eo quia pater eã non maritabat & maritus cã aliter nolebat accipere & cũ Bart. tenet Sal.in aut.res, q. C.commu.de le. & in l.q liberos, ff.de ri.nup.Pan. in c.accedens,de ꝓcu.Mathesi.no. 106 quanuis cõtrarium in hoc teneat Bald in d. aut.res quæ, in prin.Bar. tñ in l. supra.ff.sol.mat. dicit mulieri in matrimonio collocatæ cõpetere dicta priuilegia, quia dos est & necessaria nõ mõ ad maritãdũ, sed ad onera mr̃imonij sustinẽda.l.ꝓ onerib.ff.de iu.dot.Casus in l.assiduis ff.q po.in pign.ha.in ver.assiduis. & hæc est veritas. An ista priuilegia habeat spõsa de futuro,gl.fin.in l. 2.ff de priui.credit. nihil firmat. licèt disputet Ange.de Are.in d.§. fuerat. refert Ange.i d.l.2.tenere ꝙ sic,Cy.ĩ l assiduis.7 q C.q po. ĩ pi.ha Cõtra iũ tenuit gl.fi. in l. eos,C. q po.ĩ pi. ha.ẽmꝙ eã refert Bar.in d.l.s.§. fi. & ita Bar.in d.§. fi.tenet,& cõiter doc.& Ro.in l.s. ff.sol.mat.& hæc ẽ veritas qa si priuilegia dãt ꝓ dote,& cũ nõ dicatur dosante ꝯtm̃ mr̃imoniũ p verba de p̃senti meritò priuilegiũ nõ erit, habẽt tñ locũ dicta priuilegia in mr̃imonio putatiuo. Casus notabilis i l.si cũ dotẽ.§.fi. vbi gl. Bar.& alij, ff.sol. ma.& ille tex.est singularis,gl.magna,& ibi Bal.in d. l. assiduis, Et Bal.ĩ l.1.C.đ ꝯdi. ob cau.qđ ãt ĩ cessionario, & in extraneo dãte dotẽ vide d Ias.in d.§. fuerat i 4.no.Inst. đ act. & tractatũ đ dote Baldi nouelli,p̃dicta tñ intellige in priuilegio tacitẽ hypot.

c Cessãt rões] d.Ias.idẽ tenet & latè examinat. §. fuerat.in 4.no.Insti.de act.

d Lucrãda] vt si paciscat de tota, dote,vł ei⁹ parte post mortẽ vxoris lucrãda, vt l. ex morte, i prin. cũ aut. ibi posita C.de pac.cõuen.

e Extraneus]Extraneus

dicitur q nec ma trimonium, nec speciē matrimonij violare licet. vnde ꝓpter prauam intētionem eius, cum iā sententia trāsiuit in rem iudicatam, nō dēt mulier recuperare. Et faciunt not. in reg. cū quis, in Merc. Vbi decidicur, q ille, qui cognouit solutam, credens cognoscere maritatam, punitur pro crimine adulterij.

a Cum fuerit leno] Paul. de Cas. con. 399. incipit hęc mulier.

b D. l. cum mulier] Cū mulier viri lenocinio adulterata fuerit, nihil ex dote retinebit. cur enim improbet maritus mores, quos ipse aut ān corrupit, aut postea approbauit? hæc tex.

c Et in l. rei. §. 1.] Hoc idem tenet Bar. in l. iudicate, ff. so. mat. p illum text. Nunquid aūt vir possit repellere vxoris hæredes, dic vt per gloss. in l. fi. C. de adult.

d Cum modificatione] Quæ ē, vt si vult accusare iure mariti, q habeat 9. dies vtilc. n. ille text. ī §. qa verò, q maritus possit dotem lucrari p adulteriū si accusauerit.

e Sed secundariò] Cū ergo fiat accusatio ad separandum matrimoniū, vt dicitur in d. §. quia verò, & iam est separatum hic, ergo, &c.

f Per tex. cū gl.]

cet distinctio dñi Signoroli de Homedeis, quā recitat d. Io. An. de S. Geor. ī c. plerunque, vbi s. aut maritus viuēs ignorauit adulteriū, & sic pñt hæredes excipere de adulterio, cū marit' nō possit videri dissimulasse, & remisisse, nec potuit remittere iniuriā, quā ignorabat, vt l. nihil interest. §. si cū filius, ff. de inof. test. & l. mater. §. cæterū, e. ti. & l. legitimam, ff. de pet hæ. & l. vtilitatē, ff. de contr. tu. & idem dico, si dubitatur, an sciuit, quia præsumitur ignorasse. l. 1. §. illud, ff. de libe. agno. & l. mariti, in princ. ff. de adul. & l. verius, ff. de proba. si verò sciuit, & non est con questus, vt potuit de iure nouissimo, etiam constante matrimonio, authen. sed nouo iure, C. de adulte. sed vxorem retinuit, cum fuerit leno, [a] l. sine metu, C. de adulte. sic cum hæredes tractent de lucro captādo, cōtra ipsos replicabitur de lenocinio mariti. l. cū mulier, ff. so. ma. & sic paria delicta mutua compensatione tollētur, facit q no. Inn. in d. c. intelleximus, & Iac. de Are. i d. l. cum mulier, [b] & l. rei [c] §. 1. ff. so. ma. si verò post scientiam vxorē nō retinuit, & tunc quæritur de delicto principaliter hęredes non pñt ꝯqueri, imò accusatio debet fieri, & iscriptio, cum modificatione [d] tamen, quā facit gl. in auth. vt li. ma. & auiæ. §. quia verò, sed secundariò [e] sic, vt repellāt petitionem dotis, vt in l. filio. §. Seia, ff. de adi. leg. & sic concorda opiniones secundùm hanc di.

18 Vtrum vidua committens stuprum, & petens dotem a fratre mariti, vel hærede eius possit repelli per exceptionē de fornicatiōe? Res. d. Io. An. vbi supra, q sic de rigore iuris, & pdet dotē, & sic remanebit apud fratrem vel heredes mariti ex offensa facta defuncto, per tex. cum gl. [f] & per id quod no. Bar. in l. pe. C. de adul. & ff. de liti. l. fi. & l. filio, §. si fortè, ff. de iniur. ita determinat Pau. de Ca. consi. 119. [g] vide ibi multa pro & contra.

19 Sed nunquid pater, qui dedit dotem pro filia, pdet eā pro adulterio filię? Res. q si non est stipulatus eā si bi reddi, perdet, & sibi imputet, vt tenet Io. An. in d. c. plerunque, & Accur. in l. consensu, C. de repu. gl. in ver. si bi, & in l. si dotem, glo. fi. C. de iure do. sed Dy. per l. 2. §. item si voluntate, ff. so. ma. dicit, q si filia est in potestate patris, non præiudicatur patri, quin possit agere pro dote & ita similiter do. Anto. in d. c. plerunque, per l. fi. C. de repu.

20 Vtrū vir, qui expulit vxorem propter adulterium non notorium propria autoritate teneatur [h] soluere mutuum, quod accepit vxor pro alimentis? Respō. quòd sic, quia adulterium non notorium non priuat ipso iure alimentis, nisi sententia lata sit. ff. de donat. l. post contractum, cum sua materia, & ad illud, quod dicitur, q mulieri obstat exceptio adulterij, verum quò ad futura, sed non quò ad alimenta, quæ debentur aute sententiam latam, & de hoc in l. si instituta, ff. de inoffic. testa. §. de inofficio. 2.

21 Vtrum frater, qui viuente patre de bonis paternis dotauit filiā, teneaᵗ illam dotem conferre [i] mortuo patre? vr̄ q sic per l. certum. C. fam. ercis. & l. fin. cum ibi not. Sed Bal. in l. fi. C. de do. promis. [k] dicit casum sing. vt non computet, sed ego do tibi gloss. in l. dotem dedit auus, ff. de collat. bon. quæ dicit, si tempore mortis patris cōstabat matrimonium non esse cōmunicandum,

hf. n. ibi, q mulier pōt accusari de stupro a quo dam marito, puta, qa repudiat' est vir, vel repudiata mulier, & ibi no. Bar. q iniuria, quæ fit viro per adulteriū fit etiam per stuprum viduæ.

g Consi. 119.] vide de Ang. con. 120.

h Teneatur] Vide de Pa. in c. si vir, de adu'. & supra, debitum. § 9.

i Conferre] vide de Are. consi. 17.

k C. de do. promis. 3. col.] Et al legat singul. fore vnam lecturam in l. pater si. ff. de euict.

dũ;alleg.l.filiũ,ď colla.bo. & l.1.§.fi.ff.de colla. dotis.

22 Verum ꝯfessio, qua vir confiteť se recepisse dotem constante matrimonio, valeat? ℞.ꝙ nõ, nisi appareat de numeratione. nam videtur donare;Bald.in l.1.in 2. col.C.ď do.ante nup.& Angel.ī l.pen.ff.quę res pi.ob. pos.& Bar.in l.diuortio,§& ibi legistæ.ff. ď ver.obli.& alij ī l.si volũtate,C.de do. prom.& pręsumiť simulata constitutio,vt dicit Bart.in l.1.C.de dona.ante nup.de hoc habetur in l.1.vbi tex. C.de do.cau.nõ nu. Et hoc verũ, nisi vir faciẽdo testamentũ legaret vxori [a] dotẽ expressa certa quãtitate,qa tunc omnino vxor eam habebit,etiam si probareť, ꝙ nunquam fuit soluta,vt no. Ang.Aret.Insti.ď le.§.sed si vxori.quod limito verũ,nisi vir esset [b] non soluendo creditoribus suis.

23 Quãdo ď restitui dos? ℞.ꝙ si ꝯsistit in reb.immobilib.ďet statim restitui soluto matri.si verò ꝯsistit in mobilib.rebus, sic intra annum.C.ď rei vx.act.l.vnica §.exactio.Intellige tamẽ in marito,si potest, qa si dolo malo non ẽ versat⁹,non restituet,nisi in quãtũ potest. idẽ priuilegium habebunt filij eiusdẽ matrimonij: carebunt tamẽ tam maritus, quã filij de restituẽda, si ad pinguiorẽ fortunã veniũt, vt no.in d.l.vnica.in §.cum autem.1.& in l.in condemnatione,in prin.ff. de reg. iur. & in l.etiam,in prin.ff.sol.mat.non tamen transit ad hæredes extraneos [c] istud priuilegiũ.l.maritũ,ff.so.ma. de hoc vide gl. in c.mulieres,& ibi per canonistas,de dona. inter vi.& vxo.

24 Sed pone,quãdo fuit data dos,erãt res immobiles,quas vendidit maritus,& emit res mobiles ex earum precio, respondeo, ꝙ non computabũtur immobiles, sed mobiles,casus est in l. cũ in fũdo.§.si fũd⁹, ff. de iure do. & ideò limita dictum.s. ꝙ sint mobiles,vel immobiles tempore mortis viri,& ita iudicabuntur.nec valebit,ꝙ subrogatum sapiat naturam &c.quia non est verum hic,& ideo non statim restituerẽtur.

25 Verum maritus,vel hęredes expensas factas in dote possint defalcare? ℞.glo.in d.capitulo.mulieres,ꝙ necessarias sic ipso iure,vtiles non minuunt dotem,sed petũtur actione mandati,vel negociorũ gestorum.voluntarię etiam cum consensu vxoris factæ solùm permittuntur abradi,si possunt sine læsione rei.C.de rei vxo.ac. l.vnica.§.sed nec,& l.1.ff. de impen. in re. do. fac. Sed hoc non habet locum in expensis factis pro exactione,vel defensione dotis, quia maritus est dominus fructuum dotis, & sic tãquam dominus ipsum tuetur, vt no.ff.de impen.in re.do.fac.l.2. & ideo non potuerit repetere,vt tenet Spe.ti.ď dote post di.re.§.vl.ver.illud etiam,& Io.An.

26 Verum hęredes teneanť alere mulierẽ relictam intra annum? ℞.ꝙ sic.Quod verũ est,si non habet aliunde,vnde alať,non tñ ſm quantitatem dotis,quia si fructus excederent,non tenẽtur nisi solũ ad alimẽta. [d] Et si aliqd de dote restituunt, tenentur in residuo alimentorum;ita no.gl.in d.§.exactio.ff.so.ma.l.diuortio,in prin.vnde,si pater præstitit alimenta filię,poterit ea repetere ab hæredib.viri.facit ꝙ no.Bar.in d.l. diuortio, si verò habet,vnde alať,tuuc hęredes non tenẽtur;ita tenet gl. in d.§. exactio,& probatur in l. extraneo,ff.de ventr. in pos.mit.

27 Sed nunquid tenetur habitare cũ hęredib.mariti? ℞.Bar.in d.l.diuortio ꝙ nõ,qa non inuenitur in iure expressũ: ꝯtrariũ tñ vř verius,quia intra annum dř mulier quasi esse in matrimonio.C.de bo.ma. l. fi. & sic cõsuluit d.Car.ꝙ non poterit alimenta petere, si contra eorum voluntatem alibi sit demorata, dummodò honestè possit apud eos demorari. [e]

28 Verum licitè mulier possit percipere certum quid pro alimentis ab hęredibus mariti,donec dotem sibi restituat? Respon.

quòd

a Legaret vxori] Plenius est legatũ,q̃ ď dote actio dicit ibi tex.

b Nisi vir esset] Faciãt ergo mulieres facere instrumẽta dotalia nè excludãť à creditoribus.

c Ad hæredes extraneos] Ratio, qa priuilegiũ ẽ ꝑsonale,& extinguiť cũ ꝑsona,facit.l.qa,ff. so.matri. Et si maritus pacisceret,ꝙ posset cõueniri vltra, q̃ faceř posset, eẽt ꝯ bonos mores; & ideò ñ valet pactũ,ff.so. ma.l.alia.

d Alimẽta] Bar. di.In d. l. diuortio,ī pri.ꝙ si plures sint fructus, quã alimẽta req̃rãt,illud residuũ est hæredum, sicut si nõ sufficerẽt,deberẽt ď suo alere vxorẽ testatoris. Et cum Bar. tenent Bal. An.Imo.& Rom. atque Rapha.Cuma.ibi. vide tu dominũ Ias. ibi.

e Honeste possit apud eos demorari] Est textus ī l. libertis quos. §.fi.de ali.& cib.le. Et hãc opi.tenet ẽt Bart. in l. Caio.§. imperator.in fi.ff.de ali. le.Bal.Ange. Salice.& alij in l.1. C.de legi. Bar.ꝯ fi.211.vide dom. Iaso. in di.l. di-

quòd fic a de iure cõmuni iuxta no.p Bar.ver quæro, mulier ẽ miffa, poft Cy.C. de bo.aut.iu.pof.auth.ei q & p Ange.in l.Titia,ff. fol. ma.& Pau.de Ca.cõfi.384. & Pa.in c.de prudentia,de do.poft di.re.recitat Ioan. de Lign.in Cle.ex graui,de vfu.& feqtur dicentem, q valet ftatutũ, vt hæres foluat certum qd pro centenario . Limitát tamẽ idem Pa hoc in ea,quæ nõ habet vnde aliunde viuat.fed mihi nõ placet ifta limitatio , quando nõ accipit tale qd ratione lucri , fed ratione ĩtereffe lucri cefsãtis,vtputa qa poti⁹ vellet haberẽ dotem, vt eã implicaret ĩ poffefsionib⁹,vel alijs negociationibus, de qbus verifimiliter tãtum,vel plus haberet:aliàs nõ liceret,& fic intelligo Io.d Imo.in d.Cle. ex graui,poft Mat. de Mat. qui tenẽt nõ licere fine vfura,puta quia folùm accipit ratione lucri,vt infra, Vfura.1.§.19.

29 Verũ vir licitè accipiat poffefsionẽ in pignus pro dote foluẽda , Vide infra, Vfura,1.§.25.

DVBIVM b fecundũ Ifi. li.Ety.eft mot⁹ indifferens in vtramque partẽ cõtradictionis vel dic q dubiũ ẽ ęqualitas rationũ contrariarum fm philofophũ.

1 In dubijs,vbi verfat periculũ animæ , femper tutior pars ẽ eligẽda, & in ipfis,quod certi⁹ eft, tenẽdũ, & quod fine periculo explicari poteft,ita dicit Pan. in ca.iuuenis, c de fponfa.

2 Verũ i dubio debeam⁹ interpretari,vt potius quis ñ fit irregularis? Rỹ.vt colligo ex Pa. in c. cum tu d fili ppofiti , de tefti. & in c.ad audientiã,de ho. Aut loqmur in foro aïæ, & fic demus interpretari irregularitatẽ,& fic de alijs,vbi dubitatur de aliquo delicto ; vide gl.in c.vnico,de fcru. in or.fa. Similiter dicendũ in foro quafi pœnitentiali, vtputa quia non agit ad pœnam propriè,fed vt a minifterio abftineat,aut ab alio, in quo fubeffet peccatũ,ficut in contractu matrimonij. Facit c.fignificafti nobis, de ho.& d. c. iuuenis. Aut loqmur in foro contẽtiofo ; & fic debemus interpretari pro nõ, maximè vbi agitur de pœna,puta quia celebrauit,quia collatio non tenuit,& hmõi , quia in pœnis melior interpretatio eft fienda,vt regula,in pœnis, & regula,odia lib 6. & Idem dic in excommunicatione, & fimilib.

3 Quomodo funt interpretanda ab alijs facta dubia proximorum? R. c.eftote mifericordes,de reg.iur. q in meliorem partẽ; vide infra, Iudicium.§.17.

4 Verba dubia funt accipienda fecũdùm intentionem proferentis.ff.de re.iu. in ambiguis , & vt res potius valeat, quã pereat c.abbate,de ver.fig. aliàs fecundùm communem vfum.c.di.contra morem, vide fupra Caftitas. §. 1.

5 In quo differt dubiũ ab opinione,& fide,& fcientia,vide].Opinio,in prin.

6 In re dubia fidei autoritas eft requirẽda Romanæ ecclefiæ.11.di.palam .

7 In rebus ambiguis abfolutum non dẽt effe iudicium.33.di.c.habuiffe, imo qñ dubium eft in perfona , in facto, vel in iure , nullo modo fententia eft ferenda. 33. q.5. iudicãtem.non dicitur iteratum, quod dubitatur factum, de pref. non bap.c.veniẽs.

8 Dubio exiftente in iure matrimonij , tutius eft contra ftatuta hominum dimittere copulatos , quàm disiungere coniunctos contra ftatuta Dei.c.licet ex quadam, de tefti.

DVELLVM eft pugna duorum,vt dicitur in c.monomachiam,ideft fingulare certamen.2.q.5.& fit p probatione alicui⁹ rei,ita, vt qui vicerit probaffe videaẽ , quod

ñortio,in princi. 6.col. Vbi tractat hanc materiã, qs autẽ hoc probabit? Dic q mulier, Pe. de Anc. conf.146. & Iaf. vbi fupra.

a Refpõ. q fic] Adde adiftũ.§.d. Iaf.in l. de alimẽtis,C.de tráfa.vbi nota ex illo tex.q ille,cui debẽtur alimẽta, licẽt fe de fuo alimẽter põt tamẽ peterẽ alimẽta ab eo, q tenebatur. Quod facit fecũdum Bal.ibi pro viduis fe alẽtib. q tamẽ fuarũ dotiũ alimẽta poffunt petere, fegẽ Ang.§fi.54. Vifis his q infacto.Ad de Pau.de Ca.& Alex.in l.d.uortio,i prin.ff. fo. ma. vbi dicit mulierẽ,q intra annũ luctus dẽt ab hęredib. mariti alimẽtari,nõ poffe petere alimẽta,fi de fuo fe alat,nifi petẽdo cõftituat hęredẽ in mora.Fallit conclufio hic pofita, qñ maritus relinqueret.10.annua tim cafu quo hȓs nõ reftitueret dotẽ; ita Anc.confi. 93. verba teftamẽti i effectu.Vide quod fcripfi].vfura.1. §.19.

b De qbus dubitare non debeamus, hẽs ex Cõci.Trid.feff.6.c. xij. contra inanẽ hęret. fiduciã, & dubitare in oratione ñ debem⁹. Catech.i oratio. do.de ppa sdhi. coniunge q fcribũt in repto.inq. cũ aunot. P. V.

c Pa. in ca.iuuenis] Per illũ tex.

& facit cap. 1. de fcrut.in or.fa.Et tex.in Cle.exiui, de ver.fig.

d Pa.in c.cũ tu] In illo tex habetur, q in dubio nõ habet quis ex cõmunicatus.Loqẽ tamẽ in foro cõtẽtiofo; fecus tamẽ in foro animæ,de fent. ex commu. cum defideres.

a Adde.s.Cōcil. Trid.sess.25.c.19. de refor. Catech. in pcep. Nō occidas. P. V.
b Quod est phibitū] Et dicit Pa. I c.1 de cle.pu.in du. ꝙ duellū fuit inuētum ex diabolica imaginatione, vt sic homines se trucidarēt & insurgeret ais marū perditio.
c Matth 4.] Et Deu.6. ꝙ qđ nullo modo faciēdū est.2.q.2.c.ineq3. Et expresse phibet lege seculari. C.de gla. l. vnica,li.11.Cō. Ho. & Ge. & Tho 2.2.q.95.ar.8.
d Licitè suscipiat] Vide Bald. post antiquos il. Iperator,ff.d sta. ho.i lectu.antiq.
e Reliquas] Fortè qa volūt eas ponerẽ sup se, qua si, vt defendātur per eas.
f Distinctionē] De duello vide Inst. de iure naturali.in §. ius aūt gētiū, sup gl. in ver.bella.
g Adde annotata ad dictionem Crapula. Ad hāc & sequētes voces Ecclesiæ, De hoc ēt videas & repert.inq. & annotationes ad il lud. P. V.
h Est peccatum mortale] Rō ēqa moralia accipiūt idem nōab his, q̄ p accidens adueniūt pter intētio nē.sed ab eo, ꝙ ē p se itētū, qa sm hoc homo volēs & sciēs priuat se vsu rōnis, q̄ sm virtutē operat, & pctā declinat, & sic peccat mortaliter p titulo pec-

quod ē a phibitū b sub pœna mortalis peccati, quia ꝯtra legē Dei ibi, Non tentabis dominū Deum tuum, Matt.4. c & dicitur ī d.c.& ideò nō solùm offerens, sed acceptās cum danrib. auxilium, consiliū vel fauorem & valentib. phibere, & nō prohibentib. peccāt mortaliter, Ad Ro.c.1. digni sunt morte, q consentiunt, & nō excusanẽ ex consuetudine, vel metu acceptātes, nisi vt infra dicam, quia potꝰ dēt quis quęlibet mala tolerarẽ, quàm malo cōsētire decernat.3 2.q.5.ita ne.nec ob. ꝙ Dauid cum Goliaexercuit, 1.Reg.17.qa autoritate spiritu sancti fecit, sicut & Sāson, vt dicit gl i d.c.monomachiā.23.q.5.si non licet.

1 Quę pęna est clerici in duello pugnātis? ℞.quod dēt deponi, & ē irregularis tñ eps pt dispēsare, dūmodò mors, vel mēbrorū dimiṅutio nō interuenerit.c.1 đ cle pu.i du.nec solū efficiẽ irregularis, si ipse pugnat, sed ēt si aliū p se pugnarẽ facit, vt in c.2.e.ti.& qcunq; hoc mādat, ꝯsulit, aut defēdit, si modò homicidiū sequatẽ, vel mutilatio, vt in d. c.2.dispēsat tamen episcopus.cū clerico in beneficio etiam habēdo solùm p sustētatione. vt in d.c.2. cum ibi not. dūmodò non hēat curam animarum.

2 Sed nūqd ille, qui cogitur a iudice tali mō, ꝙ suspendetur, qa habet eū p cōuicto, nisi duellum suscipiat, possit suscipere; cū sit innocēs? ℞. diuersa fuit opi. vt no.i c.1.e.ti.sed mihi placet, ꝙ talis coactꝰ tali coactiōe licitè suscipiat, d & ēt in cā ciuili, qñ nō īminet pbabile periculū mortis, quia sicut licet se defenderẽ, & res suas, & alia facerẽ quæ de se nō sunt mala, sic pugnare, quādo alio modo non potest euadere; facit.c. interfecisti, de homi.in si.

3 Vtrū clerici, q reliqas e afferunt pugilib. ad pugnā dū, sint irregulares, si sequatur homicidiū? ℞. ꝙ si omnino sine ipsis erant pugnaturi, non erunt irregulares alias sic. & sic intellige ēt opiniones diuersas, & ꝯcorda secundùm hanc dist. f

4 Quod dictum est de duello, idem dic de iudicio aquæ feruentis, vel ferri cādentis c.fi.de pur.vul.

Ebrietas est priuatio vsus intellectus facta ad aliquod tempus ex immoderato potu vini, vel cuiuscunque alterius rei potabilis.

1 Vtrū ebrietas g sit peccatū mortale? ℞. vt colligo ex Alex.2.2.q.43.argu. 12. cum sequen.& gl.25. dist.S. aliás ea demum, & doc ibidem. ꝙ aut rarò contingit, aut assiduè. si rarò sic distinguo, ꝙ aut inebrians se cognoscit vini potētiam, & suam complexionem dispositam ad ebrietatem & tamē magis vult ebrietatem incurrere, quā à potu abstinere; & sic est peccatum mortale. h Aut inebrians se nescit vini potentiā, & ignorat, ꝙ ex tali potu possit inebriari, vel non aduertit, & sic nullum est peccatū vel veniale secundùm excessum i potu, & negligentiam in aduertēdo. si verò assidua sit i ebrietas, sic est mortale peccatum nō propter iterationem actus, qa multiplicatio actuum venialium non auget ī infinitum, sed quia non potest esse, quòd homo assiduè inebrietur, quin sciēs & volēs ebrietatem incurrat, aut saltem non omittat diligentiam, quā debet adhibere de necessitate, nè inebrietur, cum habeat tempꝰ deliberationis reprimendi motus veniales, nè procedant in regnum peccati. Ille verò q procurat, vt quis inebrietur, communiter mortaliter peccat, siue sequatẽ ebrietas, siue

cādis se cōmittit dicit.n.Ambr.li. de patriarchis, vitandā dicimus ebrietatē, p q̄ vicia cauerẽ nō possumus. Nā quæ sobrij cauemus, p ebrietatē ignorātes omittimꝰ.
i Assidua sic] Sed Ale.de Iles ī 2.d.39.q.6.Nōergo pro diuturnitate, vel assiduitate cōputatur peccatū mortale, sed p manifestū datẽ intelligi occultū s.ipse cōtemptus rationis.

a Sine peccato mortali] Idem dic de aliquo dante potum inebriatiuum etiam causa medicinæ, quando hoc scit. Tabernarij etiam, cum perpendant aliquos ex nimio vino sumpto inebriari, quod experti sunt pluries, vt in ebriosis, & non curāt propter auaritiā, grauiter peccant secundū Archiepi. Flo. part. 2. tit 6. c. 3.

b Quò ad culpam] Sum tñ dic, q̄ si loquamur ex parte actus p̄cedentis, distingui debet, quia si ex actu illo p̄cedente subsecuta ē postea ebrietas sine peccato, tūc peccatum sequens totaliter excusatur a culpa, sicut de pctō Loth. Si autem actus præcedens fuit culpabilis, tūc non totaliter quis excusatur a pctō subsequenti quia redditur voluntarium ex voluntate præcedētis actus, in quātū s. aliquis dans operam rei illicitę incidit in sequens peccatum, diminuit tñ peccatū, sicut diminuitur ratio voluntarij. facit. c. inebriauerūt. 15. q. 1. Vide S. Tho. 2. 2. q. 150. de pœna au ē vide Pa. in c. sicut, de test. vbi etiam glo. dicit, q̄ si aliquid imputatur, alicui, imputantur, & ei oīa, quę ex illo sequuntur. Et vide bonā gl. I d. c. Iebriauerūt.

c De occidēdis] vtputa iudex ex iustitia hominē occidit, propter q̄d mali homines commouētur, & sequuntur homicidia alia, nunqd iudici sūt imputanda? Certè nō, vt ibi.

ue nō, siue sit pcm̄ mortale ī eo, q̄ inebriatꝰ, siue ñ, q̄a cōsentit in dānū notabile ꝓximi, hoc Th. 2. 2. q. 150. ar. 2.

2 Vtrū pp sanitatē licet inebriari? ℞. q̄ nō sine pctō mortali,[a] tā io operāte, q̄ ī patiēte sciēter: verū ē, q̄ sm Tho. 2. 2. q. 150. cib. vel potꝰ q̄ eēt superfluꝰ sano. ñ erit superfluꝰ īfirmo, puta q̄a datꝰ ei cā medicinæ ad ꝓuocandū vomitū, & sine pctō, qñ talis īfirmitas id requirit, sed non vsque ad ebrietatem, Idē Ale. vbi supra, ar. 13.

3 Vtrū ebrietas excuset a pctō? Rēs. q̄ excusat a tāto, sed nō a toto. Intellige quò ad pęnā, sed quòad culpā[b] excusat a toto, qđ fecit in ebrietate, ex quo ē sine vsu totali rōnis, & facit qđ no. 15. q. 1. in c. sanè, & ca. si q̄s insaniens. Quò ad pęnam Pa. in c. q̄a diuersitatē, de cōcess. p̄b. tenet q̄ nō imputatꝰ nisi id, qđ ex culpa imediatè ꝓcedit, non qđ mediatè, & facit qđ not. in text. & in gl. 23. q. 5. de occidendis,[c] & in c. licèt, de test. vñ dicit q̄ licèt q̄s excōicetur pp suā culpā, non tñ īputatꝰ postea ei q̄ beneficiū non contulit itra tp̄s debitū, nisi fuerit in mora petendę absolutionis, q̄a culpa non est cā immediata, sed excōicatio q̄ ē pœna, sic in ꝓposito licèt sumptio potꝰ superflui fuerit culpa, & cā imediata priuationis vsus rōnis, ñ tñ est cā imediata homicidij, vel alteriꝰ, quod facit, & iō nō erit irregularis sm̄ illā opi. Ri. in ī 4. di. 15. q. 5. ar. 3. tenet q̄ erit irregularis, & q̄ ei īputantꝰ ad pœnam oīa, q̄ sequūtꝰ, sed mihi magis placet[d] opi. Pa. & ꝓ eo est tex. cū gl. in d. c. de cętero, de homi. nisi volūtariè inebriari voluisset, vt postea nesciēs occideret, q̄a sic ei īputaretꝰ, sicut tenet gl. in d. c. de cętero, ēt quodcūq; quod secutum est, quanuis mediatè processisset.

4 Vtrū ebrietas largo mō dicta, qua q̄s non totaliter priuatꝰ vsu rōnis, sed bene alteratꝰ, scit tñ qđ facit, similiter sit pct̄m mortale, & ex cusetꝰ? Res. absq; dubio non excusat a malo, qđ ꝑpetratꝰ, ex quo scit, qđ facit, nec ēt credo talē excusari a pctō mortali q̄ sciēter imbiberet q̄ talē grauedinē icurreret tū pp piculū ebrietatis, tū q̄a sine notabili læsione rōnis hoc fieri ñ p̄t. In eo āt, cui hoc accidit iaduertēter siue rarò, siue ēt frequēter, ñ credo sit mortale pct̄m, q̄a ñ facit a ꝓposito & sciēter, q̄a ñ ita teneꝰ talē alterōnē vitarꝰ, sicut ebrietatē, q̄ priuat vsu rōnis totaliter.

5 Vtrū teneāt gesta p̄ talē ebriū? Res. q̄ non, qñ ꝓpriè ē ebriꝰ, sed qñ non ē ꝓpriè ebriꝰ, sed cōfortatꝰ, & scit qđ facit, tūc tenēt, licèt ī multis succuratur ei, vt in iuramēto, & confessione, & similib. p̄ misericordiā iuris, vt s. dixi. Blasphemia.

ECCLESIA[e] sumiꝰ multipl̄r vt 68. di. c. quorū vices[f] & 7. q. 1. sciꝰ dēs,[g] & nè

d Sed mihi magis placet] credo, quòd sit magis tuta opinio Ricard. per ea, quæ dicta sunt, supra dubium §. 2. non obst. c. de cætero, quia videtur magis facere pro Ric. Nam diaconus ille, qui dedit causam homicidio, debet repelli a sacerdotio, licèt glos. intelligat de causa proxima, non de remota, & sit summa nostra vult, q̄ ebrietas sit cā remota, sed detur, q̄ sit, tamen est causa illicita, quare tutius tenendum est, q̄ sit irregularis, istā opi. tenent Matt. Zen. Car In Cl. 1. de homici. Ast. l. 2. tit. 43. facit, quod dicit Bal. in l. qui data opera, io 4. col. in. C. q̄ accu. non poss. vbi dicit, q̄ delinquēs in ebrietate est in lata culpa. Rose. homicidium. §. 4. & 5. idē tenet. Opi. tamen huius sententiæ non est dānanda, licèt aliās sit tutior & communior.

e Adde Catech. in Symbolo. in arti. Credo s. eccle. catho. cap. 1. & 2. & S. Concil. Tridentinum. in multis locis ecclesiæ appellationem non vno modo accipere, quæ tibi ab indice a Ziletto impresso suppetuntur. P. V.

f Capitulo, quorum vices] Ibi est gl. 1. in ver. ecclesia, quæ dicit aliquando ecclesiam dici matrē, aliquando filiā, aliquando vxorem, vt ibi p̄ eā, vide etiam glos. in d. c. vl.

g Scire debes] Ibi dicitur ecclesia episcopꝰ. vel ē conuerso.

a In gl.] In ver. in solis, in d. ca. causam, & in d.c. cum clerici, in ver. ecclesia.
b Quæ pōt falli] vtputa in collatione beneficiorū, in sententijs dandis, & huiusmodi. & vide Ab. in c. maiores de baptis.
c Ecclesia Rom. omniū ecclesiarū mater & magistra, S. Syn. Tri sess. 7. ca. 3. de baptis. 14. c. 3. de sacra extr. vn. P.V.
d §. si quis aūt] Idem in autēt. de monachis, §. 1. & in aut. vt nul fabri. §. 1. P.V.
e Per locum a speciali.] Quia si oblationes factę capellæ, siue altari cedūt ecclesiæ parochiali, & nō presbytero capellę, fortius oblatiōes factę imagini, quę est depicta in muro priuato. Et Ab. prosequitur, & dicit esse notandū, & quotidianum, in d c. pastor. vide.
f Facit glo.] prima, quæ loquitur, ꝙ potest constitui vsufructus in statua, qñ datur nummus, vt q̄libet posit et videre, vt sit de leonib. Florētiæ.

prælati vices. c. vl. de verb. sig. c. causa, & c. cum clerici, in gl. a & ibi vide.

1 Ecclesia vr̄is, quæ est collectio fideliū, non p̄t errare in fide, seu eius articulo, neque in his, q̄ ad bonos mores necessarios ad salutē ptinent, qa Christus pro ea orauit, vt nō deficeret fides eius, & sic intellige. 24. q. 1. a recta. In alijs aūt bñ p̄t errare, qa sequtur opinionē, q̄ p̄t falli. b & sic intelli ge. c. a nobis, el 2. de sent. excommun.

2 Ecclesia c Romana ibi ē vbi sunt boni, vt dicit glos. in ver. nec aliqd, in c. quis. 21. di. & sic apparet, ꝙ tempore mortis Christi remansit in sola virgine Maria.

3 Ecclesia an dicatur illa q̄ non est consecrata? Resp. Pa. in Rub. de conse. ec. vel al. ꝙ non ꝑpriè, sed basilica, id ē domus regis, alleg. gl. primā cū tex. in ca. 1. de re. do. & facit ad statuta, vt delictū ꝯmissum in ecclesia non consecrata non sit cōmissum in ecclesia, licèt improriè accipiatur vnū ꝓ altero. Itē æquiuocè dr̄ ecclesia oratoriū, licèt ꝓpriè oratoriū sit locus aptus ad orandū, quē quisque in domo sua ædificare potest.

4 Ecclesia matrix aliqñ ē cathedralis, vt in c. venerabili, de verbo. sig. aliquando est baptismalis, seu parochialis, vt in c. ex trāsmissa, de præscri. & in c. ad audientiam, el 1. de ecclesijs ædi. no. do. Cardi. in Cle. nè Romani, de elec in ver. irritum. 3. q.

5 Ecclesia materialis, cuius autoritate debet fundari? Resp. ꝙ autoritate epī diœcesani, vt in aut. de eccl. tit. §. si quis autem d voluerit, & de cons. di. 1. c. nemo, el. 1. & hoc verum in locis non exemptis. In exemptis verò nullus pōt ædificare sine licētia sedis apostolicæ, vt in c. autoritate. §. inhibemus de priui. lib. 6. & sic intellige. c. de locorū, cum c. se. de cons. di. 1.

6 Vtrū debeat ecclesia ædificari sine dote? Resp. ꝙ ecclesiæ mendicantium sic. aliæ verò nō, nisi in monasterijs, q̄ habēt reditus, vt no in c. 1. de censi. & dos est mansus terræ, q multipliciter dr̄, vt no. gl. in c. s̄m canonicam. 23. q. 8. & ī d. c. 1. no. Pa. ꝙ accipitur hic ꝓ dote necessaria pro sustentatione ministri. qui mansus dēt esse liber ab omni seruitute tēporali, vt in dictis iuribus, & no. Iuno. & Host. & Io. And. in d. c. 1. Ibi Abb. latè loquitur de isto manso.

7 Quis tenetur ad ecclesiæ reparationē? Resp. Pa. in c. 1. de ecc. ædi. ꝙ de iure tenet prælatus dare quartā partē redditus si spāles non sunt ad hoc deputati, vel si consuetudo non transtulit onus fabricæ in populo, nec valet consuetudo in contrariū, vt in c. cognouimus. 12. q. 2. & in d. c. 1. quod intellige, qñ superest aliqd detractis necessarijs sibi aliàs non tenetur s̄m eūdē Pan. in c. de his qui, de eccle. ædi. & quod dico de prælato, intelligo de omnibus beneficiatis in ea vt d. c. 1. & c. de his. Si verò consuetudo trāstulit onus fabricæ in sœculares, tenentur ipsi, ar. c. ad apostolicam, de simo. quod limito, nisi ecclesia abundaret, & ipsi sœculares in magna ægestate essent, ar. c. aurū, cum similibus. 12. q. 2.

8 Quo debet consecrari, & de recōciliatione eius, vide supra consecratio ecclesiæ, de eius immunitate vide infra immunitas.

9 Vtrū oblationes, q̄ fiūt capellæ, cedāt ecclesiæ parochiali, intra quā est sita? R. Pa. & d. Ant. in c. pastoralis, de his q̄ fi. a præla. ꝙ sic per locū a speciali. e in c. ad audiētiā primo, de eccle. ędi. Infert ēt do. Ant. ibi. ꝙ oblatio, quæ fit imagini pictæ in muro alicuius parochię cędit ecclesiæ parochiali, facit gl. f in l. statuæ, ff. de vsufru. & Ang. in sua disputatione, quæ incipit, In refulgenti palatio, hoc limito, verū si intuitu ecclesiæ parochialis, aliàs non, de quo infra, votū 3. §. 26. Idē d. Ant. no. super Res. de parochialis, ꝙ oblationes quę fiunt celebranti in alterius ecclesia, sunt rectoris illius ecclesiæ, nisi sit Eps in propria diœcesi, vel Archiepiscopus in tota prouincia, dū visitat, qa tunc Epo, vel Archiepo cedūt, quia,

tota

tota diœcesis cēsetur parochia, de rapt.ca.1.de parochia.c.super eo. & prouincia est parochia archiepiscopi.c.Romana.§. fina. de censi.lib.6.

10 Ecclesia non consecrata an gaudeat eodem priuilegio, quo consecrata? R. Pa. in c.fi.de conse.eccl.vel al. ꝙ sic, qñ autoritate epi est ædificata. multa pro hoc allegantur in glos. ibidem in ver.non consecrata.

11 Ecclesię parochialis collatio ipso facto est nulla, si fiat ei, qui non attigit.25.annū. Item collata ei, qui nō est sacerdos, si intra annū a tēpore concessionis & adeptę possessionis non fuerit sacerdos ordinatus, vacat, licèt alteri cōferri non possit nisi completo anno transacto, de quo dic, vt supra Clericus.7.§.5.

12 Ecclesiæ parochiali ꝑsentatus potest admitti, quis non sit in sacris, dūmodo intra tempus debitum possit ordinari in sacerdotē.c.si is, de institutionibus, lib.6. sed sine præsentatione institui non potest, nisi dispensatiuè ſm Ioan. An. in c.præterea, de æta.& quali ordi.Ibi tex.est clarus, cū gloss. sua.

ELECTIO a est alicuius personæ idoneæ ad dignitatem, vel fraternam societatem seruata forma canonicè facta vocatio; hoc colligitur ex.c.cum in cunctis, & c.cum ecclesia Vulterana, & ca. quia propter, de ele.& c.cū olim, de arbi.

1 Ad quem pertinet electio? R. de iure cōi spectat ad collegium. Nā quælibet congregatio debet sibi de iure cōi eligere b prælatū, nisi consuetudo sit in contrarium, de elec. c.1. 16.q. vlti.congregatio.17.q.2.abbatem, & c.seq. vnde ad eā spectat, etiā si duo solū, vel tres fuerint, de elec.c.1.de cōsue.c.cum dilectus, imo vt tenet gl.in c.2.de postu. pręla.Inno.& Host.& communiter doct.Ius vniuersitatis potest remanere in vno solo, omnibus alijs mortuis, vel priuatis, suspensis, vel excommunicatis; text. est in l.sicut.§. sed & si vniuersitas, ff.quod cuius.vnicum gl.& Bar. vnde in isto casu potestas eligēdi pertinere ad pauciores, qñ maior pars est inhabilis ad eligendum, puta excommunicati, vel suspensi; & sic minor pars repræsentat totum collegium, cum inhabiles non comprehendant in numero.facit.c.illa, de ele.bona gl.in Cle. quod circa, in ver.quæ in facto, in princ. de elec. Iste tñ sol⁹ nō posset se eligere, c quia notaretur ambitiosus.c.per nostras, de iure patro.pertinet etiam aliquando ex consuetudine, vel priuilegio ad alios, quàm de collegio, ca. Cumana, de elect.

2 Vtrum potestas eligendi deuoluat ad alios de collegio, qñ alij sunt priuandi, ptāte eligendi pro ea vice?

a Electio] Differentia est inter electionem, & postulationem, qa ista innititur iuri gratiæ, s.postulatio, vt in c.pe.de postu. præla. Et licèt olim iura promiscuè vterentur his vocabulis, vt §.oibus.61.dist.& c. literas.63.dist tñ est maxima differentia, vt patet hic, & ī.postulatio. Et idō ille, q de iure pōt eligi, nō dēt postulari, & si electores illū postulāt, nihil agunt, qa debēt ꝓuidere ecclesiæ de meliori, q̄ pñt, & meliori mo.vñ illi, q eligunt, cōsentiunt in electū, & ꝑ electionem initiaē vinculū matrimoniale spūale, vt ca.inter canonicos, eo.ti.& c.fi.de transla.ꝑla, secus de postulātibus, sed solū dirigūt vota sua in superiorem, vt superior de gra dēat admittere postulatum; vide in c.vnico, de postu. ꝑla.li.6.& Pa. in rub.de postu. ꝑla &c. Et no. ꝙ electio est nomē verbale, & nomina verbalia hñt duplicē significationē, actiuā.s.& passiuā, vt no.in l.2. ff.de duob. reis. vnde tm̄ ē dicere de electione, q̄tū de his, qui pñt eligere, & de his qui pñt eligi. Itē de forma electionis, & de tpe electionis, de quib. duobus tractatur in ti. de elec.

b Eligere] Si ecclesia ē collegiata, nullus citra papam potest ibi ponere prælatū; sed dēt fieri electio per illos de collegio, & electus cōfirmari ꝑ superiorē.c. trāsmissa, & ca. nihil eo. Nam ponderabi literam. Si verò aliter, excludit ergo omnē aliam potestatē. Et de legato Cardinali est tex.in c.pen.de offi.dele.lib.6. vbi patet, ꝙ non potest se impedire in ecclesijs collegiatis, quoad prælatum ipsarum ecclesiarum. Olim verò prouisio episcopatuū pertinebat ad papam c.1.& 2.22. di. prouisio verò inferiorū ecclesiarū ad epm. Sed postmodū hęc prouisio fuit innouata & in ecclesijs cathedralib. & collegiatis fuit data potestas ipsis collegijs eligendi ꝑlatū. In alijs verò non collegiatis fuit data ptās patronis præsentandi. Et vide de hoc bonā glo. in c.q̄q̄.de elec.lib.6. & Ioan.An. in Mercu. in regula quod alicui.

c Non posset se eligere] Qñ fuit cōmissa electio pluribus, an possint vnum ex se eligere Barto. in hoc se remittit ad ea, q̄ not. in l. planè, ff quod cuiusq; vni. no. vide Alex.in l.1.ff. de auto.tu. Dicit tamen Inno.in c. cum in iure, de electio.ꝙ vbi requireretur omnium concordia in electione, non possent vnum ex se eligere; secus, si sufficiat maior pars eligētium. Archid.in c. qui episcopatum. 8. q.1.dat consiliū, ꝙ qui eligitur, non deponat vocem suā per modum cuiusdā consensus accidentis electioni aliorū. Et an quis possit eligere seipsum, vide in Mercurialibus in regula, in totum, & Pau. de Elea. in cap.nullus, de electio. Ros. li.1. §.31.

Iustitia.

a Antequam priuentur.] Quia debent priuati per sniam. sicut quando peccatur in forma, vt. c. qa pp, & c. bonę. eo. tit. Et sic eligentes ꝯ formã nõ sunt ipso iure priuati, sed priuãdi. Et illi de collegio si eligunt scienter indignum, tunc sunt priuati ipso iure eligendi pro ea vice, & ptãs residet in eis, qui non deliquerunt vt d. c. secundo, Et c. cũ Vintonięsis. de ele. Quãdo que eligunt idoneum & seruata forma, iñ cõtem pserunt aliquem de vniuersitate, qui deberet vocari. Et isto casu electio tenet, sed instante contempto debet electio cassari, sed non priuantur, potestate eligẽdi. Et sic iste solus non potuit per se eligere. Et vide c. bonę eo. tit. Et Pa. in d. c. a.

b Pñt conuinci] Quia si in veritate non habebãt ptãtem eligendi non est opus eos vocare. Facit ca. fi. de suppl neg. pla. Et qđ legit & no. in c. illa, e. titu.

c Conuersi.] Laici conuersi bene sibi possent eligere rectorem in hospitali, vbi nõ essent clerici. Ita glo. in d. c. ex eo. Allegat c. olim, de arbitris.

Respon. glo. in d. c. 2. ꝙ non ante, quàm priuentur. [a]

3 Quid si nõ vocent alij, q sũt priuati, vel inhabiles ad eligẽdum? ℞. Pa. in d. c. 2. ꝙ tenet electio, & alia capitularia, licèt nondum sit discussum, an sint priuati, quia sufficit ꝙ postea possunt conuinci. [b]

4 Verũ conuersi [c] sint de capitulo, & habeant vocẽ in electione pręlati? ℞. Ludo. de Ro. ĩ suis noiãdis tenet, ꝙ non; allegat. c. ex eo, de elec. lib. 6. nisi antiqua consuetudine hoc haberet secundùm Inno. in capi. 2. de insti. idem tenet Fe. cõs. 107. p tex. & si Christ⁹. đ iu rei. ĩ ver. vos & monasterij vestri conuersi, ꝙ esset frustatoriũ, monasterij vestri.

5 Verũ elector possit vnũ vel plures ꝓcuratores ĩstituer̃ ad eligẽdũ? ℞. ꝙ sic, si ipse sit absẽs, & iusto ĩpedimẽto [d] detineẽ, sed oportet, ꝙ si plures ꝓcuratores instituit, ꝙ qlibet sit ĩ solidũ, aliter nõ admittet̃, & si simul concurrant, potior erit conditio praeoccupãtis. [e] Si verò nullus eorum prę-occupat, tunc capitulum admittet, quem voluerit; [f] vel si maior pars capituli non concordat, admittetur qui prior est institutus. [g] Item oportet, quòd procurator sit de collegio; & si nullus vellet esse, non posset extraneum [h] capitulo volente deputare, neque p literas [i] votum suum exprimere. Item tertiò oportet, ꝙ ꝓcurator ĩstitut⁹ ñ eligat vnũ suo noie, & alterum noie ꝓcuratorio, qa nihil valeret, nisi dñs spãle mãdatũ dedisset de aliquo nominãdo, qa tũc illũ [k] noie dñi & alterũ suo noie poterit nominar̃. c. si qs, de ele. li. 6.

6 Verũ illi q nõ sũt ꝓfessi [l] tacitè, vel expssè in locis regularibus sint admittẽdi? Res. ꝙ non, vt patet in d. c. ex eo, in fi. nec illi, q p eorũ regulã, vel ꝯstitutiones ꝓhibentur, sicut minores, & sic nouitij non admittuntur.

e Prępccupãtis.] Facit ca. Non iniustè, de procurator. vbi de hoc.

f Quẽ voluerit.] & ille duntaxat admittetur, & alter omnino oẽ ius amittit & est simile de rescr. ca. pe. Quod verum credit Io. And. in d. c. si quis, nisi in instrumento diceretur, meliorẽ nõ esse conditionẽ occupantis, & quod vnus incepisset, alter finire posset, Ar. ad hoc in d. c. pe. in c. si duo, de ꝓcurato. Adde, ꝙ si ambo peterẽt admitt, ꝙ nõ sunt audiẽdi, vt dicit ib tex. quia possẽt vota dirigere ad diuersos, & sic nil fieret.

g Institutus.] hoc intelligit in subsidium, quia primo recurrẽdũ est ad electionẽ capituli, cum notarij praeponant eos quos volũt. si autẽ, nullus ipsorũ fuerit insolidum deputatus, tunc nullus admittet, ratione de qua in pręce. posti. Et imputabitur illi q sic indiscrete elegit procuratores &c.

d Iusto impedimento. Quid dicatur iustum impedimentum, relinquitur arbitrio iudicis, cũ multa possint esse vide in l. 2 ff. si quis caut. Et hoc est speciale, ꝙ in electione non possit quis instituere procuratorem, nisi sit impedimento detentus, quia si non esset impeditus, & posset ipse de per se interesse, non posset per alium tex. est in c. quia propter, eo. titu. in § illud, quod secus est in alijs casibus, vide Pa. in c. constitutus. ꝯ de appella. Et ratio est quia videtur esse electa industrie personae in huiusmodi negotio, Argu. in c. is cui, de officio delega. lib 6 Dicit tamen Pan. in d. cap. quia propter, ꝙ si illi de capitulo volunt admittere procuratorem non impediri possunt, non obstante dispositione. d. §. illud, quia licet ibi tex. dicat interdicimus, istud tamen interdictum emanauit in fauorem aliorum, quod patet ex eo, quia illi de collegio possunt communicare ius eligendi penitus extraneo, vt in c. scriptũ, eo. tit. ergo fortius psit admittere procuratores eorum, qui de collegio sunt. Et hoc casu potest intelligi, d. c. constitutus, alijs consentientibus, quod satis est de mente doc. in d. §. illud, quod no.

h Extraneũ.] Et ratio est, nè compellantur illi de collegio prodere secreta sua extraneo. Et no. qa dicit, nolente, quia si vellent, secus, vt in prima posti.

i Neque per literas.] Io. An in nouella, in d. c. si qs, absens in gl. pe. ibi dicit, ꝙ litera aperta non potest mitti, in qua sit cedula inclusa aperiẽda in scrutinio continens nomen eius, in quem consentit, licèt Io. Mo. aliter dicat, sed malè secundum Io. An.

k Quia tunc illũ.] De quo habuit speciale mandatũ expressum, & non aliũ, qa faceret ꝯ formã mandati, ff. mandati. l. diligenter, & c. cũ dilecta, de rescr. & sic nõ. ꝙ habens speciale mandatum id põt, quod aliàs non posset. facit c. primum, & fi. de procu. li. 6.

l Professi.] Eligendus debet esse expressè professus secundùm Io. An. in d. c. ex eo. c. nullus, eo. & c. indemnitatibus. eo. in 6.

Capi.

7 Vtrũ illi, q nõ sũt subdiaconi habeāt vocẽ in capitulo in cathedralib. collegiatis sęcularib. vel regularib. ecclesijs? Res. ꝙ nõ, ẽt si ab alijs liberè ꝓcedat, Cle. vt hi q. de ęta. & quali. Quidā tñ limitāt quò ad illos, qui nolũt ordinari laici, ꝓfessi tñ cũ clericis admitti debẽt de iure cõi, vt in c. Massana de elec. non laici conuersi, nisi vbi habet consuetudo, ꝙ admittantur, vt no. gl. in verbo, electionib, in d c. ex eo, vt in d. Cle. vt hi, q dictũ c. ex eo, excludit solùm laicos ꝯuersos, laici verò ꝓfessiõe & habitu nullo mõ ẽt ex consuetudine pñt hr̃e vocẽ. d. c. Massana, a eo. tit.

8 Quis nõ p̃t eligere? Res. ẽm In. & Pa. ĩ d. c. 2. đ post. pl. multi priuātur ptãte eligẽdi. Primò excõicati maiori excõicatione. c. ꝯstitutus de appe. Sec. de minori, de cle. exc. mi. c. vl. Secũdò suspẽsi ab officio, de consue. c. cũ dilect. Tertiò interdicti, đ ele. c. cũ inter. R. Quartò q̃b. inter dictũ est eligere sine supioris lnia, de ele. c. si. Quĩntò q scięter celebrauerũt in loco interdicto, nisi sup hoc sint priuilegiati, de sen. exc. c. is, q. 6. Sextò illi, q in ea vacatione elegerũt scięter indignũ. c. cũ in cũctis, & c. innotuit in fi. de ele. & idẽ, si peccauerũt in postulãdo. c. scriptũ, e. ti. q ꝓ ea vice sunt priuati ptãte eligendi, si facta noĩatione secuta fuit postulatio, vel electio. Sec. si nõ fit secuta q nõ sũt priuati c. ꝑpetuo e. li. 6. Septimò pupilli. c ex eo, eo. tit li. 6. Octauò laici ꝯuersi, Nonò non professi. Decimò nõ subdiaconi de qb. dic, vt supra dictũ est. Vndecimò illi, q p laicalẽ abusum elegerũt, b e. tit. c. quisquis. Duodecimò non eligentes intra tempus debitum, vt infra dicam.

9 Qñ debet fieri electio? R. ꝙ in cathedralib. vel regularib. ecclesijs intra tres menses, aliter deuoluit ad superiorẽ proximũ, q superior, si intra p̃fatũ terminũ non elegerit, deuoluit ad aliũ superiorẽ, & sic vsque ad papā. vt c. nẽ ꝓ defectu, de ele. nisi iusto impedimẽto fuerint impediti deinde tenentur electores p̃sentare electionẽ episcopo & petere ꝯsensũ eius intra octo dies postq̃ commodè potuerunt, alioqui sunt suspensi ꝑ tres annos ab oĩb. beneficijs ipsius ecclesię, c ca. cupiẽtes S. cęterũ, li. 6. e. tit. in alijs verò ecclesijs dẽt prouideri intra sex mẽses. Aliter ad ꝓximũ superiorẽ deuoluitur, vt in c. de multa, de præben. & in c. nulla, de concel. præb.

10 Vtrũ possit fieri electio ante sepulturam prædecessoris? t. x. in c. bonę memorię, el 2. e. ti. dicit ꝙ non, d si tamen fieret, valeret ẽm glo. ibidem.

11 In quo loco debet fieri electio? R. ꝙ p̃t fieri ĩ quocunque loco honesto, maximè secundũ consuetudinẽ vt in c. cum terra, e eodem dũmodo non sit locus clãdestinus, quia electiones, quæ fiunt in cameris per occulta conuenticula, reprobantur. 79. distinct. c. 1. & ca. si transitus. propterea electiones episcoporum solent fieri in ecclesijs. capit. quod sicut, eodem tit.

12 Vtrũ in loco interdicto facta valeat? R. Pa. in c. 1. de post. præla. quòd licèt Archi.

a Ca. Massana.] Ibi. n. dicitur, ꝙ talis cõsuetudo est corruptela, & sic electio nulla. b Abusum elegerũt.] Gl. in d. ca. quisquis sit, vt laicus princeps, vel ptãs intersit electionib. & talis non est vsus, sed abusus. Inn. ponit ibi tria exẽpla. primũ, cũ clerici requirunt laicos, vt intersint electioni, secũdũ, cũ requirunt consensum principis sæcularis super certa persona eligenda. c. cũ terra, eod tit. tertiũ cũ eligunt mũnis alicuius sæcularis potentis. Adde tamen singulare dictum Inn. in c ꝙ sicut, eod. tit. ꝙ p̃t tolli ex consuetudine induci, vt canonici non procedāt prius ad electionẽ, q̃ nũcię prin cipi mortẽ p̃lati, & petant illi' assẽsum in electione futuri p̃lati. Aliter cassabitur electio attentata cõtra cõsuetudinẽ, ar. in c. l. ctis, 63. di. refert & sequitur Pan. in c. s. eo. ti. 3 col. c Ipsi' ecclesiæ] De eius electione. Non sunt aũt suspẽsi ab officijs qa tenentur celebrare, & posse: eos nolẽtes compellerẽ episcop'. d Quia nõ est de honestate, & ad de. ꝙ tractatus diffinitori', seu deliberatori' est omnino illicitus añ mortẽ p̃lati, nõ solũ qñ cõcluderent electores inter se de certa p̃sona eligenda, sed ẽt qñ ordinarẽtur aliq̃ spectãtia ad electionẽ futurã, vtputa si eligerẽt locũ electionis faciẽdæ, & citarent absentes. Hęc. n. ordinatio & similis ẽ ꝓhibita Iure, vt d. c. bonæ, secundo in fi & 69. di. c. r. & idẽ dic ẽm Inn. & Ho. & Pa. đ oi tractatu ambitioso cõuẽtionali, pactionali, vel cõdõnali, vel aliter inhonesto sed tractat' consultori' non est ꝓhibit' a iure, ẽt si aliqs dicat, ꝙ talis p̃sona eẽt honesta ad istam p̃laturã & alijs ꝑsuaderet, vt ipsã eligerẽt, non tñ dẽat eino delibe rare, vñ Pa. in c. q pp. § nisi, de elec dicit, ꝙ tractat' dẽt eẽ gñalis, & nõ spãlis, & non respectu certę partis, q tũc fieret ad suggestionẽ alteri', & ẽm hoc p̃t intelligi. c. si trãsitus, 79. di. & 23 di. in nomine dñi. e Pa in c. licit e. ti. e In c. cũ terra.] Ho. in d. c. cũ terra, dicit, ꝙ cõsuetudo põt inducere, ꝙ electio fiat in certo loco, si cessãte consuetudine nõ ẽ ius, in quo loco fiant, dummodo sit honestus, argum. l.

do campana pulsatur ab eo qui non habet potestatē pura per aliquē de vniuersitate,qa minor pars de duab. vniuersitatis non habet autoritatem conuocandi vniuersitatem,vel quando pulsando non intelligitur pro vocatione ad tale quid peragendum , sed indifferenter pulsaē secus,qñ pulsatur p eū,ad quem ptinet aduocare,& tali modo q oēs sciūt se vocatos.Et sic intellige, & limita.l.nominationē,& pdictā.l.nulli.l aūt si.prædicta nihil ad ppositum,quia dicit,q decretū non debet ex tabella recitari. Intelligo ibi,tabella.i.tabellionē[a] quia istud non est delegabile,& sic non facit ad propositū,licèt Bar.exponat tabella pro instrō pulsatili,[b] sed non bene, & sic tene q valet,qñ sūt pſentes & qñ pulsatur p eū,qui pt vocare,& tali modo, q intelligant se vocatos, & sic concorda dicta canonistarū,in d.c. 2.& in c.1.de ma.& obe. & i d. c.in causis, si tñ cōsuetudo esset,vt nihil fieret,nisi sint duę ptes,illā serua.de hoc vide j.statutū. S.12. & 23.

17 Quid si aliquis sit in ciuitate, vel monasterio infirmus? ℞.secūdū Ho. q scrutatores debent ire ad eū,& inqrere votū eius,sicut vota pſentiū,qa pſens ē, qui ī hortis est.ff.de pcu.l.5.nec erit necesse ipsū in collatione,aut alijs,q sequuntur requirere,sed sufficit consensus in scrutinio habitus, & concord.Inn. Posset etiam talis procuratorem constituere vnum de collegio,cū isto impedimēto detineaē, vt supra dictum est.

18 Vtrū vno electo ū contēpto nec vocato sit irritanda electio? ℞. q sic, si ipse vult pt ēt ratam habere , si vult c. q sicut,[c] eo.tit.

19 Vtrū elector possit renūciare voci suæ? ℞. q sic, qa quilibet pt renūciare iuri suo.C.de pac.l.si quis in conscribendo.Si tñ accedat admittendus est in omnib. quę circa ipsam electionē facienda restant,c.ecclesia vestra,eodem.1. Res.

20 Quis debet [d] eligi? ℞. q melior, non simpliciter, sed qui melior erit tali prælationi,[e] Vnde Hiero. 8.q. 1.licèt, qui præstantior est ex omni populo, q doctior qui sanctior,qui ēt in omni virtute eminentior, ille eligatur.63.di.c. metropolitano, dicitur optimus debet eligi, intellige secundū iudiciū conscientiæ eligentis.

21 Vtrū peccet mortaliter q non eligit meliorē illi plationi secūdū iudiciū suę pſciētiæ?Res.Hen. de Gan. in 4.quol. q.32. dicit , q si duo bona præponantur vni si cętera sunt paria, [f] puta æquè pręcepta, æquè facilia & hmōi tenetur sub peccato mortali eligere meli[us] bonū,ratio,qa eligēdo minus bonū contēnit bonum, vbi habet rationem perfecti.i.maius,& sic pfert in sua electione defectum boni ipsi bono, ex quo duo sequuntur absurda.

auntia q in arduis & præter istos tres casus sunt vocandi absentes , & fortè præsentes deberēt exire ad forinsecos , si absentes sunt ppter tyranniam absque suo delicto,vide ibi per Do.Anto. in c. cum omnes,de consti.

a Tabellionē.] Et est secundus literæ intellect[us], & q non sint necessariæ duæ partes,probat tex.in c. cum nobis,eo. ti.vbi dicitur, q vocati nolentes venire faciunt se alienos, & adde glo.in Cle.quod circa,e ti.quæ dicit,absurdum esse in numero cōputare illos, qui vocati venire noluerunt, pro hoc ēt,qa ius vniuersitatis potest in vuo solo reside re,vt patet supra §.1. Adde tamen qd[a] practicatur ī Tuscia scilicet ne cesse est,vt adsint duę partes.& forma quæstionem sic.Emanauit pręconium pręsidentis,q audita campana omnes compareant. Et de cētum,qui debebāt comparere,com. paruerūt nisi 30. nunquid possit pcedi ad electionem? Respōdeo, vt hic præmittēdo , vt in prima posti præce.§.

b Pulsatili] Sicut in die Veneris sācta.Ita Bar. in d.l.si.Et adde, q Bart in d.l.omnes,loqtur in statutis condendis.

c Ca. q sicut.] Et hoc probāt istud cap.q sicut,& sic not. q electio facta aliquibus de collegio contemptis non est indifferēter cassanda. Nā possunt contempti renuntiare cōtemptui, & cōsentire illi electioni,quod intellige, si a principio illa electio tenuit, puta qa facta pręsentibus duabus partib.collegij,& a maiori parte,secus tamen, si fuisset nulla,quia facta a minori parte cap tuli, qa tunc non posset conualidari,c.auditis,eo.ti.Et aduerte, q tex.d.c.q sicut,p bat singulariter, q rōne contēpt[us] aliquorū cassari pt electio etiam post confirmationem & consecrationem electi, qd tenent ibi doc. qd tñ intelligas, qn contēpti non sue rūt pſentes tpore , quo fuerit emissum edictum pro confirmatione fienda , aliàs tacentes non possunt,ampli[us] cōtradicere, vt in c si. e.tit.li.6 & tenet Io.An.in ca.2.de his quæ fi.a prel. Si aūt non est facta confirmatio, debēt illi pſequi contemptū intra tempus datū eis ad eligendum.

d Quorum fieri, debeat electio , decreuit ēt s.Sin. Tri.sess.6 c.1.ses. 7.ca 1.2.3.4.& 5. 14.c.7.22.ca 2.& 4.24.ca.12. & 18. 23.q.c 5. 6. & 7. non sine examine sess.7.ca.13.& 24 ca. 18. regula tiū superiorū 25. c.6.& 7.de regular.catech.de sac. ordi.ca.sequitur nunc. P. V.

e Tali plationi. idem Tho.2 2.q. 185.& Nic.d Li. sup Io.21 &c.

f Sūt paria.] Exēplū in obligato audire missā die dominico , vnus bon[us] alter mal[us] pt audire missā boni,& nō vult,

Primũ, ꝙ [a] statuit sibi ĩ bono illo minori finẽ boni, in eo, ꝙ excludit maius, seu qđ amplꝰ ẽ in maiori, ꝯtra qđ dicit glo. super illud ad Phil. 3. c. nõ ꝙ iã acceperim aut perfectꝰ sim. Nemo, inquit, fideliũ, & si multũ ꝓfecerit, dicat, sufficit mihi, q.n. hoc dicit, exijt de via añ finè. Secundũ absurdum ẽ ꝙ cõtẽnendo illud bonũ, qđ est amplꝰ in maiori bono, cũ non sit in eo nisi rõ boni, contẽnit in eo bonũ, qa bonũ, quare, cũ rõ boni cõtẽni non possit nisi contẽnendo primũ & summum bonũ, qa oẽ bonũ est aliqua rõ primi boni, ergo eligendo minus bonũ contemnit primũ bonũ non solũ indirectè, sicut q'iber alrꝰ peccator, q veller, si eẽt possibile, summũ bonũ, & ẽt illud delectabile. Et ꝓpterea, nè delectationẽ amittat, contẽnit summũ bonũ. Iste verò nõ sic, sed absolutè nõ vult sibi illud bonũ adesse, & ita neq; bonũ simpliciter, quia bonũ, sed qa hoc, & sic simpliciter cõtẽnit absolutè bonũ, simpliciter nolẽs in bono proficere, qđ est a bono deficere ẽm Ber. & secundũ gl. ad Phil. 3. Ad ea verò, q̃ sunt priora, extendẽs, dicit ad futura merita, a qbus si cessaret, ꝑderet & ꝓterita. Secus, si ex carnali affectione, qa talis affectio mutat rõnẽ conteptꝰ, qm̃ iste, qui ꝓfert minus bonũ sine affectione non contẽnit nisi bonũ, qa bonũ, qđ non vult & ita directè & ex malitia. Ille verò q ex affectione præfert, non contẽnit bonũ, qa bonũ, qa bene vellet habere maiꝰ bonũ, tñ ꝑp affectionẽ ꝓfert minus bonũ, & cõtẽnit indirectè maius bonũ & sic secundũ exigentiam illiꝰ affectionis & libidinis in ea poterit esse cõtẽptus venialis, hæc ille. Ex hoc ergo collige, ꝙ q æquè faciliter ꝓt eligere meliorẽ ad illã ꝑlationẽ, seu officium, si solũmõ iõ non elegit meliorẽ, qa nõ vult, ꝙ peccat mortaliter in quacunque electione, [b] si verò iõ non elegit meliorẽ ẽm iudiciũ suę conscię ex aliqua affectione, puta quia est sibi inimicus ille melior, vel quia minus idoneus ẽ sibi & beneuolꝰ, & hmõi & tunc distinguẽdum est, an electio sit de maiori dignitate, puta Papatu, Eꝑatu, & idẽ de omnib. curã animarũ habẽtib. & sic peccat mortaliter, ar. c. nihil, de elec. si verò sit de alijs electionib erit peccatũ veniale, dũmodo sit dignus, hoc est non habeat aliqđ canonicũ impedimentũ, his videtur concordare, Th. 6. quol q. 6 licèt obscurè, quia ibi dictis oportet addere quæ dicit de acceptione ꝑsonarũ Nec obst. quod dr ĩ c. cũ nobis olim. c. cum dilecti, & c. cũ inter canonicos, & ibi gl. eo. ti. ꝙ sufficit sit dignus quia Ref. Th. vbi supra, ꝙ ista intelligũtur quò ad forum contentiosum, in quo non reprobatur electio, dummodo sit dignus. Si aũt elegit indignũ in ecclesiasticis sic est mortale. [c] In temporalib. verò non credo mortale, nisi in maiorib. dignitatibus. puta dñio, in alijs aũt officijs non, nisi sit talis qui eligit, ꝙ ex eius electione sit secuturũ aliquod notabile dãnũ in illis quib. habet exercere tale officium, vt quia tabellio, q nescit dictare instrumenta, vel iudex, qui nescit dare sententiam, & huiusmodi.

22 Vtrũ eligentes incognitũ saluent conscientiã? R. Pa. in c. bonę memorię, el 2. de postul. præl. 12. notabili, ꝙ non [d] per text. ibidem, qui vult, vt plenã habeant notitiã. Limito hoc vel per se, vel per eos, cum qbus conuersatus est c. scriptum est, eodẽ.

23 Quæ sũt canonica impedimẽta? Ref. ꝙ reducũt ad 8. Primũ, si est malus, & malæ vitæ, vnde Dio. in epistola ad Demophilum

[a] Primũ quod] Vide de materia huius. §. 21. quæ scribo infra ius patronatus. §. 8. quã & Ab. in c. cõsticutis, secundo de appel. optimè tractat. vide sequen. postillam.

[b] In quacunque electione] Pan. in cap 1. de maio. & obed qui allegat Bar. post gl. in l. cũ quidã, de leg. 2. & vide eũdem Pa in c. cõstitutis secundo de app. sed aũt cons. 95. vr sentire, ꝙ eligẽs minus dignũ peccet, & probatur per id, quod vult Pa in d. c. 1. vbi dr, ꝙ in ordinãdis considerã. est meritũ personę nã melior, & dignior dẽt promoueri. l. honores ff. de decurio. & vide gl. in c. licèt. 8. q. 1. quæ dicit. ꝙ monachus melior eligẽdus est, in aut. de monac. §. si. facit aũt pro dicto summę hic c. cum sit ars artium, de æta. & qualita. & rõ est, vbi maior imminet cura, ibi maior idoneitas requiritur, ar. c. cũ in cunctis, eod. & d. ca cum sit. Sed cura animarũ maior est omnibus, artibus, ergo &c.

[c] Sic ẽ mortale] Quia nihil sic nocet ecclesiæ, quã promotio eorũ, q indigni sunt, & minꝰ habiles ad regimẽ animarũ. Nã quod fit a ꝑlatis, facilè trahitur in exemplum sunt. n. prælati oculi subditorum vnde eis existentib. indignis hẽt locũ illud. Matt. 15. Si cæcus cæco &c. hoc Pa. in d. c. nihil. Necnon; quia prælati debent esse oculis pleni, s. discretionis, c. scriptum. e.

[d] Quod non] Et ex hoc dicit Ioã. An. ꝙ ignota persona non est eligẽda. Ad hoc de cler. pereg. ꝑ totum, & hoc obseruatur ĩ Romana curia, ꝙ super idoneitate personæ ibidem promouẽdæ recipiãtur testes.

lum monachū. Qui nō est gra illuminatus nō est iste sacerdos, sed inimic⁹ dolosus, delusor suiipsius, & lupus ꝗ dn̄icum populū, pelle ouina armatus, hæc ille. & ex hoc dicit Tho. vbi s. ꝙ existens in peccato mortali est indignus ad prelaturam ecclesiasticā, & officiū spirtuale exequendū. a Secundū, si est excōicat⁹ maiori excōicatione. c. cōstitutis, el 1. de appel. Tertiū, si est excommunicatus minori excōmunicatione, b c.fi. de cleri. excom. mini. Quartum, si est suspensus, vel interdictus, aut interdictum non seruauit. c.1. de postul. præla. c. cum dilectus, de consuetu. Quintū, si nō ē legitimè natus, ætatis debitę, & literaturę cōueniētis, vt in c.cum in cūctis, eo tit. vel hēt aliquod de alijs impedimētis circa ordinādum, de quib⁹ vide j. Ordo.3. Sextū, si semel propter vitiū psonę c fuit reprobatus c.sup eo, eo.ti. Secus, si cassata fuit electio pp viciosum processum d c.innotuit, eo. tit. Septimū si est episcopus, quia nō potest eligi ad aliam dignitatē, sed debet postulari c.fi. de postul.prela. Octauū in aliqua religione nō potest eligi expressè non ꝓfessus in ea.c. nullus, eo.tit.lib.6. Cle.cum rationi, eo.tit.est Cle.2.in episcopum tñ pōt

a Exequendum] Idem tenet Inn.in c.fi.de cle.excō. minis. ratio, quia excōicatus minori priuatus est par icipio sacramentorum; & iste est excōicatus minori, ergo &c facit.c.fi. de cohabi. cle. & mulie. limitat hoc Pa.ibidem hoc esse verum in peccato graui; secus in leui, per text cum gl.iij c.sicut, de iurei. & c. Archidiaconū.85.dist. rationem aūt assignat, quia inuolutus in peccato minori seu leui de facili surgit, non sic est in excōicato minori excommunicatione, quia illud est vinculum cōtrarium ab eccle sia, & requiritur absolutio. Ego autē dico, ꝙ qui ē in peccato mortali, simplici er est indign⁹, vide supra correctio prælatorū. § .4.

b Minori excōicatione] Excōicatio minor reddit inhabilē ad beneficiū consequendū, adeo, ꝙ ipsa electio, per quā initiatur matrimoniū spūale de eo facta non valet, vnde sm Inn.in d c.fi nec dignitatem, nec clericatum consequi pōt, nisi prius ipsum pœniteat, & absolutus nō est, quā dixi in precedenti postı. & sic ꝓhibito exercitio alicuius actus, intelligitur prohibitum oē id, per qd peruenit ad illū actum. l.oratio, ff de sponsa.

c Propter vitiū personæ] Vt puta si opponatur cōtra electū crimē, vel defectus natalium, vel ꝙ est corpore viciatus &c. Et ratio est, quia vitium concernēs personam, sigillat, & notat ipsam, & sequitur sicut lepra leprosum. 1.q.1.cito turpem.

eligi nouitius. d.c.nullus.

24 Vtrū electio de tali habente aliquod predictorū impedimētorū sit nulla ipso iure? Rx. ꝙ sic excepto in habente primum impedimentum, & tertium, quia est cassanda, vt patet in d. c.fi.de cle.excō..mi.& electores sūt priuati ipsa vice electione, & suspēsi triēnio ab ecclesiasticis beneficijs ipso facto, vt in d. c. cum in cunctis.

25 Quomodo debet fieri electio? Rx. ꝙ tres sunt formę à iure nobis traditæ, vt in d.c. quia ꝓpter.eo.tit.& ideò electio, quę non fit sm vnam ipsarum, est nulla ipso iure, vt ibidem.

26 Prima dicitur forma scrutinij, in qua requiruntur ista de necessitate; aliter eēt nulla electio. Primum, ꝙ omnes, qui debent esse, & volunt, congregentur præsentaliter simul. e Secundum, ꝙ ab ipsis assumātur f tres de collegio, & deputentur ad scrutanda vota omniū de collegio, & nō sint nec plures, nec pauciores, sm cōmunē opi. Posset tñ teneri opi. Vinc.& Tācre.in d. c. qa ꝓpter, qñ in collegio essēt pauci, ꝙ sufficerent duo; & qñ nō essēt nisi duo sufficeret vn⁹ vocatis testib⁹ sm Inn.& placet Pan. in d. qa pp. tenēt etiam aliq, ꝙ si pdicti tres non essent de collegio eligentis non potest immutare in aliquo constitutioni superioris.

d Processum] Puta quia in electione non fuit seruata forma, de qua infra, vel electores erant excommunicati, vel suspensi.

e Præsentialiter simul] & sic nō sufficit, ꝙ consensus eligentiū singulariter præstetur, puta si quilibet consentiret i camera sua. oportet ergo, ꝙ collegialiter consentiāt, c. in Genesi, e.gl.in c.a.de rep ecc.non als.in 6. hec illud e spāle i electione, vt ibi sentit gl.sed gnale & regulare in oibus explicādū p vniuersicatem. sm Pa i c.cū oēs de cōsti.facit qd no.gl.i l.si tibi, ff. qd cuius. vnio.p hoc et nō ē intelligendū, ꝙ pñtentia sit d substātia, qa cōtemptus aliquorū nō iducit nullitatē electionis, vt r.sicut.c.bonæ, & c. ecclesia, secūdo, eo. Est ergo talis pñtia solū de iustitia, qa retractabit electio nō vocatis ꝓsequētibus cōtemptū. bene verū est, ꝙ ad validitatē electionis requirūtur duę ptes vocādorū, alias nō consistit ibi vniuersitas; & valebit quicquid disponit ibi maior pars, d quo tñ vide j.§ 16. Adde et ꝙ nō valeret statutū ꝑ pi inducēs nullitatē pp defectum aliquorū nō vocatorū, vt no. Io.Aud.in addi. spec. eo. 5. col. quia nō pōt statutū immutare formā.d.c. qa pp.arg. Clement. ne Romani, e ti. vbi patet, ꝙ constitutio i. fe.ior, nec detrahere

f Assumantur] Quia non debent se ingerere, alias

gentiũ, non esset inualida electio, sed communis opi. tenet, ꝙ oportet sint de collegio, aliter sit nulla, & conuenit magis literæ. Tertiũ, ꝙ isti tres exquirant vota singulorũ in secreto [a] s. ab alijs de collegio, q̃a bñ possent esse alij testes, qui non sunt de collegio, [b] dũmodo non sint tales, q̃ possent timoré incutere eligẽtib. q̃a tũc possent refutari, sicut & scrutatores, si tales eẽt, & ẽt vel aliquis ipsorũ, & esset iusta cã appellãdi, fm Pa. in d. c. quia pp. Quartũ, ꝙ ista inquisitio fiat sigillatim, [c] non bini, vel trini, sunt vocãdi. Quintũ, ꝙ vota omniũ exquirant quia si vnus contẽneretur, non valeret. [d] Sextũ, ꝙ scribant [e] vel per se ipsos, vel per tabellionem vota omniũ. Septimũ, ꝙ mox postq̃ fuerint in scriptis redacta vota omnium, publicẽtur in communi ibi dicit gl mox. s. incontinẽti nullo actũ contrario intermisso post vota scrutata & scripta & vno contextu. Octauum ꝙ facta publicatiõe fiat collatio numeri ad numerũ, meriti, & zeli ad meritum, & zelũ. Nonũ ꝙ facta collatione fiat electio per vnum de capitulo nomine capitũli, & p verba singularis numeri, vt in c. sicut, e. tit. [f] li. 6. dicat sic. Ego N. nomine meo, & omniũ vestrum qui mecum in ipsum consensistis, eligo. N. in epm &c. vel si ipse eligẽs non consensit, dicat, nomine omnium vestrũ, qui in ipsum &c. Decimũ, quod electio fiat de eo in quẽ maior & sanior pars totius capituli consensit, & sanior pars præsumitur sẽper maior pars. [g] c. dudum 1. e. ti. & i c. ecclesia vestra. 2. e. ti. dicitur, vbi maior est numerus, zelus maior præsumit. Vndecimũ ꝙ dicta electio solenniter & publicẽ denũcietur. Duodecimũ ꝙ seruetur ordo omnium pdictorũ successiuẽ, sicut enumeraui. Aliter, si pposteretur, nihil valet. Addũt alij qui multa alia, q̃ dicũt fore de substantia huius formæ sed cõter nõ teneẽ nisi de supradict. s. Ex quib. patet, ꝙ difficilis est ista forma, in qua multi, & docti deficiũt ignorãtes practicam, vt dicit gl. in c. cũ expediat, li. 6. eo. ti. Dico etiam, ꝙ est periculosa religiosis, & illis, qui viuunt simul q̃a cum intelligunt aliquos nõ dedisse voces modo, quo voluissent, concipiunt aliqui passiones, & sæpissimẽ eligentes aliquo humano respectu non eligunt secundũm iudicium cor sciẽtię. Vnde text. in ca. vbi periculum, in §. cæterum, de elec. lib. 6 dicit, cum arbitrium, vel inordinatus captiuat affectus, vel ad certum aliquid obligationis cuiusque necessitas adigit cessat electio dum libertas adimitur eligendi, hoc ibi, & propterea est alia forma securior & expeditior, quæ sequitur.

17 Secunda forma dicitur forma compromissi, vt d. cap. quia propter, scilicet committendo aliquibus viris idoneis potestatem eligendi. Ista autem commissio, siue istud compromissum potest fieri dupliciter. Primò limitatẽ, scilicet vt compromissarij teneantur eligere illum, in quem maior pars totius capituli scrutatis votis omnium de capitulo sigillatim, & secretẽ ab ipsis, consenserit, & ista est forma de qua in cap. cum dilecti, eo. ti. & in c. cum expediat, eod ti. lib. 6. & ista est melior omnib. formis, quia electores non abdicãt a se potestatem nominationis, & ad istã formã nõ requiritur de necessitate, nisi primò ꝙ cõpromittentẽs sint simul congregati, & oẽs, q̃ dẽt & volũt iteresse, fm ꝙ ɔpromittãt i vnũ, vel duos, tres, aut quot volũt, siue sint de collegio, vel nõ, dũmo sint clerici, nõ laici,

redderentur suspecti l. quæ omnia, ff de procur.
[a] In secreto] Vt quisque liberius possit dicere votum suum.
[b] De collegio] Dicit tamẽ Host. hoc nõ esse tutũ, quia verba. d. ca. quia propter. nõ patiuntur, quod ẽt videtur placere Io An qui dicit se pluries obseruasi seosse, vt quemadmodum scrutandi debẽt esse i secreto, ita & testes, & econtra. Tu verò dic hoc esse verũ in causa non ponderosa, secus in causa graui, vt in cã hæresis tex. ẽ nota in c officium, de here. li. 6 possent ergo assumi duo testes, nẽ ille testis examinatus possiet delirarẽ.
[c] Sigilla im] Debet ergo singulariter vocari, vt obseruatur in testibus, qui nõ debent plures commisceri in examinatione, alias nõ valeret deposit. o vt in c. venerabili, & in ca. cũ causam, de testi.
[d] Non valeret] Intellige, si ẽ præsens, vel vnus ex scrutatorib omitteretur ex vocatis, secus, si aliqs esset contemptus, quia non reddit electionem nullam, vt dictum est supra.
[e] Scribant] Et patet in text. ibi, in scriptis reda ?a. Et licẽt text. non fariat mẽtionem de tabellione, nec qualis debeat esse talis scriptura tamen dicit Ioã.

An. ꝙ non refert, an sit publica, vel priuata cũ tex. loquat indistinctẽ.
[f] In c sicut, eod. titu] & vide Bo. gl ibidẽ, quæ dicit sufficere, vt si ne mandato aliquis eligat noĩe capituli, quia capitulum tacẽdo videtur habere ratum, cum tractetur de actu cõcupiscibili, vt ecclesiæ prouideatur de pastore.
[g] Semper maior pars]

ci,[a] c contingit, de arbit. Tertium, q̃ cõpromissarius vel cõpromissarij scrutentur vota singulorũ secretè & sigillatim. Quartũ, q̃ eligat illũ, in quẽ maior pars totius capituli consensit, dicendo. Ego N. compromissarius de consensu & volũtate cõpromissariorũ meorũ (si hẽt alios) virtute cõpromissi i vos facti eligo in episcopum. N. in quem maior pars totius capituli consensit. Et si in prima scrutatione non consensit maior pars totius capituli, replicare debet,[b] & tam in ista, quã i prima forma scrutinij, donec consentiãt in aliquem ca. cum terra, eo. & si dubitaret aliquis de fraude compromissarij possent eligentes quilibet ipsorum sigillatim facere fieri tres, vel duas cedulas, in quorum qualibet esset scriptũ nomen alicuius, qui est in opinione eligendi, & ipsis acceptis à compromissario ponat vnã de prædictis cedulis, in qua sit scriptũ nomen illus, quem vult nominare in aliqua scatula, quæ sit coram compromissario, qbus à quolibet sic positis tũc compromissarius corã omnibus extrahat omnes dictas cedulas & postea eligat illũ, in quẽ maior pars totius capituli ꝯsensit & sic compromissarius non poterit scire, qs dedit vocẽ isti, vel illi, nec fraudẽ facere. Et ad seruandam istam formam sicut & primã sufficit q̃ maior pars totius capituli consentiat ẽm Lapum, quem sequitur Ge. in d. c. cum expediat quia nulli fit præiudicium, cum q̃libet nominet, quem vult. Et secundò, cõpromissũ simpliciter, s. vt compromissarij eligant, quem volũt, & isto modo non potest fieri, nisi omnes consentiant, aliàs vno contradicente[c] non valeret, q̃ si omnes consentiunt, non reqritur, nisi vt eligant sic, Ego. N. compromissarius de consensu compromissariorum meorum virtute compromissi i nos facti eligo in epm.[d] N. & si prędicti non elegerunt, vel maior pars ipsorũ elegerit indignum scienter, electio deuoluit̃ ad capitulũ, qđ in eos compromisit.

Communis opinio Moder. vt refert Panormit. in c. ecclesia, secũdo super glo. fi. est, q̃ ad hoc vt talis electio valeat, necesse est, q̃ sit facta a maiori & saniori parte. Et hoc propter copulatiua .n, vt in d. cap. quia propter, sic distinguit secundum Ioan. An. q̃ cũ quæritur, quæ electio præualeat, an facta a saniori parte, a maiori parte respectu numeri tãtũ, dic q̃ aut numerus multum excedit, & tunc numerus præfertur autoritati, & merito, & etiam zelo. d. c. si quando, eo. in 6. aut numerus nõ multum excedit, & tunc si autoritas, & meritum alteri9 partis nõ multũ excedunt dbet præferri numerus, quia non est curandum de illo modico excessu, vt ex hoc numerus confundatur, c. & si quæstiones, de S. mo. Sed si meritum, & autoritas in multum excedũt numerus autem in modico excedit, vt prædixi, tunc electio maioris partis non debet confirmari, quia illa pars non est sanior, vt probatur in d. c. ecclesia, in fi. Et adde, q̃ sanioritas cõsistit in autoritate, zelo, & merito, autoritas autem consideratur in digni tate eligentium, & in prouectiori ætate, & in antiquiori institutione & in maioribus ordinibus, vt d. c. ecclesia, & capitulo dudum primo, & c. in Genesi, eodem titulo præcellentes autem in pręd̃ictis habent voces ponderosas. Zelus consistit in animo, qua scilicet intentione elegerunt, an propter consanguinitatem, amicitiam aut ex corruptela, seu precibus, vel ex merito vitæ ipsius electi. Et cum zelus consistat in animo, oportet probari per coniecturas. l. dolum, C. de dolo. Dixit tamen Innocen. in d. capitulo dudum, quod non est multum curandum de bono zelo, dummodo nõ adsit malus zelus. Dicit etiam, q̃ sanioritas consistit in operatione, igitur illa pars, quæ eligit meliorem, videtur sanior. Meritum verò concernit ipsos electos, & consistit in moribus, & vita, & idem potest dici de eligentibus.

a Non laici] Ratio, quia cum ista sit res spiritualis nõ potest compromitti in laicum. Laicus nedum super iure spirituali ꝓhibetur iudicare, vt in c. 2. de iu. sed et arbitrari nõ pt, vt d. ca. cõtingit, vñ laic9 nõ pt eẽ delegat9 in cã spũali, nẽ si delegatio sibi fieret p papã, vt no. in c. 2. nec per viã recõnẽtionis d spũalib. cognoscere pt, vt no in c. 1. de mu. peti. Nec vt arbiter iudicare, pt vt d. c. contingit, imo nec pt eẽ arbitrator seu amicabilis cõpositor iure spũali ẽm Pa. in d. c. cõtingit, q̃a tex. lo q̃t generaliter. imo nec eps potest hoc dispẽsare, vt ibi per eum.

b Replicare dẽt] Adde q̃ aut prima electio est notoriè nulla & electores nõ sũt priuati ptãte eligendi, puta q̃a elegarũt ignorãter indignũ, & pñt propria autoritate, ad secũdã electionẽ trãsire, q̃a ex quo electio ẽ notoriè nulla, non oportet expectare, vt reꝓbetur a supiore, vt in ca. cõstitutis, đ app. & no. i c. auditis. eo. & in c. inter dilectos, de exces. præl. Sed si electio esset iniusta, vel saltẽ haberet colorẽ validitatis, vel electores essent priuati, tũc non est licitũ transire ad secundã electionẽ p iura allegata i gl. d. c. cum terra, & vide qđ legitur & no. in c. perpetuæ, eo. tic. li. 6.

c Aliàs vno contradicente] Iã valeret electio facta a maiori parte compromissariorum ad instar arbitrorũ, vt in l. si in tres, ff. de arb. & c. si. de re iud hæc est cõtor sñia in d. c. cum dilecti. ex q̃o no. q̃ cũ aliqui eliguntur simpliciter ad aliquod officium exercendũ, tenet quicquid facit maior pars minori parte præsente, & contradicente.

d Eligo in episcopum] Nulla forma substantialis

est necessaria in isto modo eligendi, sed solum est subsidiaria, per dictu capitulũ, quia propter in.ver. saltem. Adde etiam, quod electores possent simpliciter compromittere in aliquos, vt quem eligerent, ipsum teneantur habere in prælatum, vt ibi per Panormita. & hoc si eligentes præsentialiter & collegialiter consenserunt, vt supra. §. 26. Adde etiam, quod in forma immediatè præcedenti oportet, quod sit maior & saniorpars quæ consentiat in aliquem; aliàs non valeret per d.cap. quia propter, vt ibi per Panorm.

a Per inspirationẽ] Et ita tenent communiter docto. in d. ca. quia propter. & facit in ar. tex. in cap. non est nouum. 8.q. 1.

b Bene concedi tur] Puta si vnus diceret, rogemus Deum pro bono prælato, vel hortando eos ad electionem prælati. & quòd hæc absque vicio, datur hic pro forma. & vide ibi per Panorm. qui dicit, quòd ideò dicitur ibi, quasi, quia quando non apparet verè de inspiratione diuina, tunc dicitur quasi inspiratio.

c Et regulariũ] prædictæ formæ sunt seruandæ in electionibus abbatum, & abba-

28 Tertia forma dr̃ forma cõis inspirationis. Ad istam formã reqrĩt primò, quod oẽs cõueniant in vnã personã, qa si vnus nõ ꝯueniret, nõ esset per inspirationẽ [a] 2. quòd fuerit facta sine vicio simoniæ, vel alicuius tractatus specialis, ĩ quo nominetur certa ꝑsona, sed tractatus generalis pro bono prælato in genere bene cõcedi tur [b] secũdùm Io. And. sed non specialis, quia sic esset persuasio, nõ inspiratio.

29 Vtrũ supradictæ formæ sint seruandæ in omni electiõe? R℞. Pa. in d.c. qa propter, quod nõ, sed solũ habent locum in electionibus episcoporũ, & aliorũ prælatorum ecclesiarum collegiatarum, q habent generalem iurisditionẽ, quod patet p ca. nè pro defectu, eo. vbi prælatos appellat cathedralium, & regulariũ [c] ecclesiarũ, in electionib⁹ autẽ aliorum beneficiorum à s. dictis sufficiũt singulares consensus illorum de capitulo, dummõ prælitẽt in capitulo nec ẽ necesse seruare aliquam formam istarũ, sed elect⁹ simpliciter à maiori parte & saniori hẽbit ius, vt in glo. c. si cui. eo. li. 6.

30 Vtrum elect⁹ teneatr̃ cõsentire? R℞. Ge. ĩ c. si electio eo. lib. 6. refert Archi. dicẽtem quod sic, aliàs peccat mortaliter, si putat se dignũ ad prælaturã, & illam sibi oblatam non acceptat. 6. q. 1. in scripturis. [d] qđ credit verũ Io. An. qñ non est æquè idoneus, per quem illi ecclesiæ possit consuli. Ego verò dico cum Ri. in 4. quol. qõ. 21. quod in trib⁹ casibus tenetur ꝯsentire sub pœna mortalis peccati. Primò quãdo a superiore p obedientiam cogeretr̃, de renun. cap. nisi cum pridẽ. Secũdò quãdo secũdùm iudicium suæ ꝯscientiæ videt̃ sibi verisimiliter, quod nõ est, qui velit & possit salutẽ animarum ꝓcurare, q̃ ipse posset, & ex hoc videt ꝓbabiliter ecclesiæ imminer̃ notabile dispẽdiũ & periculum, nisi assentiat. d.c. in scripturis, & c. olim, eadem causa. 2. q. Fallit hoc in religioso, qui si consẽtiret electioni de se factæ extra suum monasteriũ sine licẽtia sui superioris petita & obtenta, ipso iure electio esset nulla, quam licentiam solus prælatus sine cõsensu capituli sui potest dare. c. si religiosus, đ elec. li. 6. Similiter fallit ĩ Prædicatoribus Minoribus, & alijs mendicantibus, qui etiã de licentia suorum prælatorũ electioni, postulationi, prouisioni, seu vocationi extra administrationem sui ordinis ĩ discordia celebratæ ꝯsentire nõ possunt, aliter ẽ iritum & inane, ca. quorundam, eo. li. 6. Tertiò peccat mortaliter, quãdo per viam illicitã refugit. puta abscindendo se, nisi ex speciali instinctu spiritussancti. Si autem non cogitur p obedientiam, nec imminet ꝓbabile periculũ ecclesiæ, si refugit propter pigritiam p viam licitam, peccat venialiter. Si verò p humilitatẽ reputãs se indignũ, sic meretur.

31 Intra quod tẽpus tenetur consẽtire electus? R℞. intra mẽsem [e] à die presẽtationis electionis; aliter est nulla ipso iure nisi superioris [f] reqratur assensus, cap.

tissarum. & iudicio meo in omnibus electionibus regularium, vbi posset aliquod præiudicium animarum interuenire, sicut colligitur ex Panormitan. in dicto capitulo, quia propter, circa secundam col. in fi.

d Capit. in scripturis] Idem tenet ibi gloss. Et vide capitu. cum olim 8. quæstio. 1. vbi Augu. inducit figuram, quod nolens suscitare semẽ fratris sui, vno pede discalciat⁹ cũ spui solebat in faciem, qui ergo rennit suscitate semen fratri Christo prætnot tuo, ab ecclesia contemni debet hæc ibi.

e Intra mẽsem] Electores autem tenentur præsentare, quo citius potuerunt, vt ibi, & si non presentauerint, non debet nocere electo, vt per glos. in dicto capitulo quam sit.

f Nisi superioris] Hoc dicitur propter religiosos, qui cum celeritate debent petere, licentiam a suo superiore quæ celeritas iudicanda erit arbitrio boni viri ff. de verborum obligationib. l. continuus. §. 2. & capitulo apostolicæ, de donatio. hæc gloss. in dicto capitu. quam sit.

Consensus

quã fit, de ele li. 6. Quid si electio tenuit de iure natu rali, puta qa interuenit con sens⁹ eligẽtiũ, [a] sed si tenuit de iure, qa omissa fuerunt substantialia iu is? Res. ẽm Inn. quẽ sequũt cõiter doc. in cap. ꝙ sicut, de ele. & ibi Abb. in ver. vlterius, ꝙ electus, si est confirmatus, est verus prælatus, & non tene tur resignare. [b]

ELEEMOSINA [c] ẽm S. Bon. in 4. dist. 15. parte 2. ar. 1. q. 4. accipiť cõmuniť simè ẽm quod comprehen dit oẽ op⁹ misericordiæ im pensum sine proximo, siue sibi iuxta illud ecclesiastici 30. Miserere animæ tuæ. cõ muniter ẽm quod impor tat oẽ pietatis opus impen sum proximo corporale, si ue spirituale, propriè verò ẽm quod importat opus pie tatis impẽsum proximo ad releuandam indigentiam corporalem, & dicitur ab eleo, quod est verbũ Græcum, quod idem est, ꝙ misereor, cuius imperatiuus est eleyson idest miserere, a quo eleos, idest misericordia, & iõ dẽt dici eleemosina. non elemosena vel elemosina.

1 Vtrũ [d] eleemosina cadat sub ꝑcepto? ℞. ẽm Ri. in 4. di. 15. ar. 2. q. 2. ꝙ sic sub ꝑcepto legis naturę primæ Io. 2. qui habuerit [e] substã tiam huius mundi, & vide rit fratrem suum necessita tem habere, & clauserit vi scera sua ab eo, quomodo charitas dei manet in eo & legis diuinæ, Mat. 25. Esuri ui, & non dedistis mihi mã ducare, & legis canonicæ. 86. di. non satis, [f] & 7. q. 1. omnes, sed qa præceptum est affirmatiuum, non obli gat nisi pro loco, & tpe, & ideo consideranda est facul tas habentis, & inopia indi gentis, si enim homo habet aliquid, quod non sit neces sarium sustẽtationi suæ na turæ, [g] nec illorum, quib⁹ tenetur ꝓuidere, sicut sunt vxor, filij, serui, ancillæ, pa ter, & huiusmodi, & sit tã ta necessitas, ꝙ immineãt, signa ꝓbabilia extremę ne cessitatis [h] in paupere, tũc tenetur de præcepto. Si ve rò habet aliquid superfluũ non solũ sustentationi natu ræ, sed etiam conuenientiæ sui status, tenetur de illo fa cere eleemosinam, ẽt si nõ inuenirentur tales, qui es sent in necessitate ꝑdicta. & si plures occurrerent, q bus omnib. non posset sub uenire, tenetur cæteris pa rib. illi, qui magis indiget. Si verò non habet vltra cõ uenientiam sui status, nec est q sit in extrema necessi tate, nõ tenetur de ꝑcepto concor. Th. 2. 2. q. 32. ar. 5.

2 Quis debet ꝑponi in e leemosina? ℞ ꝙ ipsemet, deinde sui, deinde noti, de mũ boni, deinde extranei, de quo vide textũ pulchrũ in c. non satis. 86. di. & tex. cum glo. in capit. quiescamus. 41. distinct. quæ qui dem iura intellige cæteris paribus, vt dictum est, qa posset esse extrane⁹ in tam arta necessitate, ꝙ deberet præponi noto & consueto, qui non est in tali, sed pa ter malus [i] debet præponi cuicũq; bono in æquali ne cessitate ꝑꝑ præceptũ Dei.

3 Vtrum deputatus execu tor ad distribuendũ certa bona pauperib. possit distri

a Consensus eli gentiũ] Pa. olno vult contrariũ, & allegat multa, tandẽ dicit, qđ si electio sit facta ꝑ habẽtẽ ꝑtẽtẽ pur gandi oẽm defe ctũ electionis, ꝙ valeret, si eẽt fa cta ex certa scia. ẽm tñ Inn. tenet Pa. i c qa plerięq; de immu. eccl. in 9 q. vbi dicit, ꝙ talis nõ tenet re nũciare, ex quo ẽ iure naturali ẽ verè elect⁹, qđ ꝑ ualet iuri positi uo, qđ adinuenit solẽnitates istas qđ no. ẽm eũ qa facit ad multa, & fuit dictũ d. Ant. Et vide ĩ. re stitutio. 3. §. b. & sic tene cũ Inn. fa ciũt, q̃ hẽs. s̃. Alie natio §. 14.

b Addas ex Cõ. Trid. ꝙ electi te neãtur facere ꝓ fessionẽ fidei, ses. 24. c. 12. & bullã Pij 4. pon. max. sup forma iura. prof. fidei. P. V.

c Cath. in ꝑcep. Non fur. fac. c. iã verò orationi ad denda q̃ ratio in oran. reqr. P. V.

d Cate. in præce ptũ nõ fur. fa. eo. c. eius vtilitas. i ora. dom. in ver. & dimit. P. V.

e Habuerit] Et oĩa, quęcũq, vul tis vt faciant vo bis hoĩes &c. 1. distin. c. 1.

f C. nõ satis] Me li⁹. c. pasce fame morientem, si nõ paueris, occidi sti. ibidem.

g Suę naturæ] Sed secundũ decentiam status.

h Extremæ neces sitatis] Quia tũc efficiunt bona il la patiẽtiũ neces sitatẽ quoad vsũ 48. di. sicut hi. E surientiũ panis ẽ, quem tu detines &c. Et cõcor. Ba sil. & S. Th. vt cũ aliqs videt ali quos ĩpotẽtes & pigros ad subue niendum & pau perem indigen tẽ cibo & potu, & alijs vitę neces sarijs, nec sibi posse satisfacer. Nõ. n. expectãda ẽ vl ime necessi tas, qa tũc iuuari nõ posset natu ra fame, vel sit cõsumpta. Idem Pa. in c. si verò, & iureiu. q allegat hanc opi Tho. & sequitur idẽ Nic. de Ly. sup illud ver bũ Lu 6. oi petẽ ti te tribue. vide tu ꝑpulcrũ ẽ Pa. in c. 1. de empti. & ven. q dicit, ꝙ clerici pñt cõpel li per excõicatio nem, vt sint elee mosinarij, & cha ritatiui iuxta fa cultates, & tali ter non faciẽtes peccant, cum fa cultates ecclesiæ sint ad hoc prin cipaliter ordina tæ. 12 q. 1. viden tes, & 16 q. c. fin. Et cap. de mona chis, de præben. habes infra §. pe nult. laici verò similiter possũt compelli, quan do instat necessi tas, capit. pasce, & 83. distinct. ca pitulo. 1. & 2. & hoc casu eleemo sina est in præce pto dicto capitu lo, sicut. & no. in capitu. inter ope ra, de sponsa. alias non.

i Pater malus] Siue sit infidelis, siue hæreticus, & hoc respectu

buere [a] inter suos ɔsanguineos? ℞.Pa.ī c.1.de coha. cle.& mu.ꝙ sic. nam clericus potest in pauperes cōsanguineos de rebus ecclesiæ dare, qui est distributor vt in d.c.1.& 16.q.1. c. fin. sic & prælat⁹,ar.in l. si mandauero.S.si tibi centum, [b] ff.mandati.Sibi autem non potest distribuere, vt in d. S.si tibi centum.

4 Vtrū ei,q p̄t laborarē, sit dāda eleemosina? ℞. ꝙ nō, ar.S.1.8 2.d.2.c. Eps,qđ verū intellige, qñ per laborē sibi pōt prouidere;& sic limita.l.vnicā. C. de mendi. vali. de quo supra Colon⁹.

5 Vtrū sit danda peccatoribus? ℞.ꝙ sic,vt in d.c.quiescamus,& 1.q. 2. quā pio, nisi qñ propter securitatem cibi negligeret iustitiam, quia tunc subtrahēdus est. 5.q.5.non omnis, concor. Tho. in 4.dist.15.

6 Quis pōt [c] facere eleemosinā? ℞ ꝙ quilibet, qui pōt donare, de quib. dictū est s̄.Donatio,1.& ēt aliqui qui non p̄nt donare,filij,& hmōi, qui sunt in ptāte alteri⁹,vt serui, qui quatuor casibus possunt facere eleemosinam. Primus,existenti in magna necessitate p̄nt facere eleemosinam,qñ nō est tempus,vt possint habere recursum ad superiorē, vt no.Pa.in c.si quis,de furtis,& no.glo.in c. non dicatis.12.q.1. Secundus,quando prædicti de licentia suorum superiorum peregrinantur, vel sunt in scholis, quia p̄nt facere eleemosinas,quas alij honestè peregrini. & scholares communiter faciunt, ar l. vlt.C.ad Maced.& si longi⁹, ff. de iudi.& l. 2.ff.de iur.om. iudi. & c.preterea,de offi. dele. Facit gl.in Cle.2.S.pe. [d] de vita & ho. cle. Tertius,qñ vidēt aliquem in extrema necessitate,ēt contra superiorū prohibitionē [e] p̄nt ei eleemosinā [f] dare,quia tūc omnia sunt communia iure diuino,imo tenentur secundùm Ric. vbi supra q 6.& glo.12.q.1.in c.non dicatis. Quartus, possunt de voluntate expressa,vel præsumpta, [g] vt puta quia habent administrationem a suis superioribus commissam,ar.ff.de dona.l. filiusfamilias.S.1.

necessariorum,secus respectu dilectionis], & vide gl. in c.1. 30.dist.

a Posit distribuere]Alex.in l.si is qui bonis, ff. de valg.& pup.refert ibidem Pau.de Cast.dicentem,ꝙ executor testi potest in proprios filios spurios distribuere, si sunt pauperes. Adde Bal.cons.75. ..li. Et quod voluit Anch.consi.437. Cald.vero cōsil. 31. tenuit contrariū ēt de filijs ꝓprijs sed cōsilio, 39.đ testa.tenuit ꝙ sic,si sunt summè pauperes.

b §.si tibi cētū] Dicitur ibi,si dedero tibi centū, vt ea Titio dones, & tu in vsus tuos consumpseris & furti,& mādati teneris Sed si dedero, vt ea cui velles,dares, mandati tantummodo teneris, & Barto. ibi hoc dicit.Bal autem in l.si is, C.de furt. quęrit,si quis alicui tradidit pecuniam,& dicit, da cui vis, vtrū possit, pro se retinere, dicit qō. nē decidi per d. §.& dicit facere, quę no.in c.cum tibi,de testa Ad de Bal in l.ordo 2.columna,C.de execu.rei iudica. vbi quærit, data est potestas creditori,vt possit vēdere, cui velit. Nunquid possit vēdere sibiipsi? Et videtur ꝙ sic per l.fistulas.§. fundum ff.de contrahenda emp. contrarium decidit per d. §. si tibi centum, non obstat contrarium,quia aliud est sibi emere, aliud sibi soluere.l.non licet,C.de contrahenda emptione.ex his nota,ꝙ d.§ si tibi centum, venit potius ad limitationem cōclusionis, Qui a licèt possit quis distribuere vt executor bona pauperibus consanguineis,non tamen sibiipsi Adde quod no Bar.in l: ab omnibus §.si Titio, de leg.primo,vbi inducit illum, §.ad plures quæstiones,vide ibi.

c Catech in præcep.non fur. fac. P. V.

d §.penultim In versicu conuertendum] & allegat Mollian.de pœnitent.& remissio. §. quibus & qualiter,penultim.char.versicu.quid in facientibus eleemosinam.

e Prohibitionē]Quia magis tenentur obedire Deo, quàm hominibus.& addit gl.in d.§. pe. ꝙ monach⁹ potest etiam aliquid minimum dare absente abbate,cessante extrema necessitate.

f Eleemosinam dare]allegat Io. An.in d gl.quod habetur in ca.ex parte, de accusa. vbi monach⁹ accusans abbatem debet habere expēsas nedum victus,sed etiam litis,quia ex causa necessaria. Idem đ vxore accusante maritū ex consanguinitate.

g Expressa, vel præsumpta]Ric. in 4.dist.15.ar.1. q 6.de vxore, & alijs loquens sic formaliter dicit. Ordo naturalis, exigit,vt inferiora a superiorib⁹ regulentur.& iō illi,qui sunt sub aliena potestate constituti,de eis in quibus alijs subijciuntur,ordinare non debēt aliter, quàm eis fuerint a superioribus commissum. & quia nullus a deo alij est subditus quātum ad interiores intellectus, & voluntatis act⁹ nisi soli Deo, Ideo de illis bonis orando, & corde dimittēdo omnib⁹ eleemosinam facere licet. Sed quia monachus propriū non habet, ideo de bonis exterioribus non potest eleemosinam facere sine licentia abbatis expressa, vel probabiliter præsumpta; nisi dispensatio aliquorum bonorum monasterij sibi sit ab abbate commissa. Tunc enim de illis potest facere eleemosinas moderatas & rationales secundum proportionem bonorum,quę sunt sibi ad dispensandum commissa. Quia etiam vir est administrator bonorum tāquam caput mulieris, ideo non debet mulier dare eleemosinam sine consensu viri expresso,vel præsumpto,exceptis communibus eleemosinis & paruis, per comparationem ad diuitias eorum, nisi præter dotem,

quæ

7 Quid de vxore a nunqd pōt? R. ꝙ si hēt dona parafernalia, nulli dubiū est, ꝙ pōt qa sua sunt, b de qb. dic, vt infra, parafernalia. Si verò nihil habet ꝑter dotē, non pt facere eleemosinā. 33. q. 5. ꝙ dona, nisi in 8. casibus. primus, secūdus, & terti⁹, & quartus sūt, de qb. supra in præcedenti dixi, ꝙ filij pñt. Quintus si consuetudo loci ita habet, ꝙ vxores de pane, & vino, & hmōi faciant eleemosinas, qa consuetudo dat iurisdictionē, & licèt viri aliqñ ꝓhibeant debet sibi formare consciētiā secūdū Ro. & Ia. de Lau. in summa, ꝙ iō faciunt, nè nimis dent, sed tēperatè. c Sextus, qñ vtiliter gerit negotiū viri, puta qa videt virū crudelē & sceleratū, & vt Deus suspēdat irā, vel eū illuminet, dat moderatas eleemosinas occultè, ſm Ro. Nā pp eleemosinas De⁹ suspēdit flagella. vt 16. q. 1. reuertimini, & iō bñ facit mulier dando eleemosinas occultè sine scandalo viri, vt Deus eū adiuuet. Facit l. soluendo, ff. de neg. gest. cū si. & melius exemplum Abigail, primo Re. 25. quæ liberauit virum a morte propter panes datos Dauid cōtra voluntatem viri sui. Septimus, si vir assignauit sibi certum quid ꝓ victu, & ipsa abstinet, vt inde eleemosinam faciat, quia suum videtur. Octauus, si mulier ē lucrosa, puta quia exhibita gubernatione domus, & familiæ lucratur ex operibus suis, nec intelligo deducendas expensas victus, qa vir tenetur eam alimentare ꝓpter dotē, vt dictum est supra, Dos, & etiam ꝓpter obsequia ab vxore exhibita, de hoc tamen vide infra, Vxor. S. 2. & quod possit de lucro facere eleemosinam, tenet S. Th. 2. 2. q. 32. ar. 4. ad ſm, & Ric. in 4. dist. 15. ar. 2. q. 6. circa finem corporis, & cōiter summistæ sequuntur hoc cum theologis, vt Iac. de Lau. in sum. Distingue tñ sic, ꝙ aut luciū est necessariū sustentationi suæ, & viri; & sic non pōt facere eleemosinā, qa magis tenet sibi, & viro, q̄ alteri. Si verò luciū superabundat, sic potest; & idem dic de parafernalibus; Vide infra, Vxor. S. 2.

8 De quib. debet vel pōt fieri eleemosina? R. vt colligitur ex canonistis. 1. q. 1. in c. non est putāda, & 14. q. 5. in princip. & in gloss. cum multis. c. sequē. & per theologos in 4. dist. 15. ꝙ potest fieri de omni re, q̄ est propria ipsius dantis, & quę non est obligata restitutioni alicui certæ personæ, siue licitè sit acquisita, siue turpiter. Quando autē sit restitutioni obligata, vide infra, Restitutio, primo, & Vsura, & in multis alijs titu. Limita etiam in rebus proprijs, secundū Ric. vbi supra, q. 5. dummodo non sint necessaria ad sustentationem naturæ suæ, & suorum, quia ordine charitatis magis debet se diligere, quàm alium, nisi esset talis persona, de cui⁹ morte immineret notabile nocumentum reipublicæ, & profectui animarum, quia tunc esset perfectionis, nō necessitatis de tali dar̄ eleemosinam. d

quæ ordinatur, ad sustinēda onera matrimonij, habeat res alias, vel ex proprio lucro, vel p aliū licitum modum. Tunc enim de illis irrequisito assensu mariti pōt facere eleemosinas moderatas. Filij etiam fami. proprias portiones non habentes, sicut nec serui, vnde nec possūt facere eleemosinas nisi in casu, quo placitū probabiliter est dominis, & in casu extremæ necessitatis, concor. per omnia S. Thom. secunda secundæ q. 32. ar. 8.

a Quid de vxore.] Pa. in c. si qs, de furt. allegat Host. de pœ. & remis. §. quibus, & qualiter, ver. qd de facientibus, ꝙ aut vxor vltra dotem habet alia bona, & tūc de eis potest facere eleemosinam, quia de illis maritus non potest se intromittere cōtradicēte vxore, l. hac lege, C. de pactis cōuen. l. maritus, C. de procura. aut non habet alia bona vltra dotem, & tunc cōtradicente marito nō pōt facere eleemosinam, quia dominium rei dotalis quo ad fructus ꝑtinet ad maritū constante matrimonio. l. doce ancillam, C. de rei vendi. sed si maritus non contradicit, potest facere eleemosinam formando sibi conscientiam de voluntate mariti. q. d. ꝙ facit illam, quam maritus præsumitur velle, & nō aliā.

b Quia sua sūt] Imo etiam contradicente, per l. hac l. C. de pac. conuen.

c Sed tēperatè] vel hoc modo si maritus eius adesset, hoc idem faceret, quando est negligens.

d Dare eleemosinā] si vero aliqs habet necessariū .s. sine quo vita nō pōt conueniēter trāsigi ſm statū, vel conditionem proprię ꝑsonę, vel suorum, quorū sibi cura icūbit & dat eleemosinā, tunc laudabiliter facit, licèt nō cadat sub præcepto, nisi vt supradictū est §. 3. Sed vtrū eleemosina sit abundāter danda? Respon. Tho. 2. 2. q. 32. ꝙ abundantia eleemosinæ pōt dupliciter ꝯsiderari. Primo ex parte dantis, scilicet cum quis dat, quod ē multū secundū proportionē suæ facultatis & sic laudabile est abundanter dare. Tobię. 4 si multum tibi fuerit. & Lucæ 21. Laudauit dominus viduā, quia dedit duos obolos. Secundo potest considerari ex parte eius, cui datur, & sic, est abundans dupliciter. vno modo quòd suppleat sufficienter eius indigentiam, & sic laudabile ē abūdanter tribuere.

Alio

9 Quot sunt genera eleemosinarũ? Res. tria, vt dr̃ in c. tria, & ca. duæ. 45. di. Primum corporale, & hoc cõsistit in operibus misericordię corporalis, quæ sunt pascere esurientem, potare sitientem, vestire nudum, hospitem recolligere, infirmũ visitare, redimere captiuũ, mortuum sepelire, vñ versus, Visito, poto, cibo, redimo, tego, colligo, condo. Secundum, & tertium genus est spirituale, scilicet remittere iniuriam, & corrigere delinquẽtem, vt in d. c. tria adduntur alia quinque, scilicet consulere dubitãtem, consolari tristem, supportare onerosos, docere ignorãtes, orare pro omnibus, de quib. infra, Misericordia. §. 1. & quę sint digniores, vide Ri. vbi s̃. q. 4. & infra. Satisfactio. §. 9.

10 Aduerte, q̃ dare eleemosinam intentione subleuãdi necessitatem proximi est opus misericordiæ, sed dare intẽtione recõpensandi p̃debito diuinæ offensæ sic est opus iustitiæ, & sic ẽ satisfactoria p̃priè, & pertinet ad meritũ dimissionis pœnæ, sed primo modo pertinet ad meritũ vitæ sm̃ Iac. de Lau. in summa.

11 Vtrum pauperib. cõpetat aliqua actio contra diuites, vt eis subueniant? Res. Pa. in c. si quis, de fur. quòd non, sed bene possunt implorare officiũ iudicis, seu superioris, vt eos cogat, & ecclesia põt eos cogere, vt no. gl. in c. sicut hi. 47. di. & ar. in c. nullus [a] laicus, de iur. pa. quod limita verum, qñ sunt in tali necessitate, & diuites in tali abundãtia quod tenenẽ eis facere eleemosinã de p̃cepto, aliàs nõ.

12 Vtrum quis possit furari, vt faciat eleemosinã? Res. quòd non, quia nõ sũt facienda mala, vt veniant bona. 14. q. 5. fortè.

EMANCIPATIO est relaxatio patrię potestatis coram iudice competente voluntate patris, & voluntate filij concurrẽte, & in vtriusque præsentia, [b] dicta ex eo, q̃ ex manũ, id est potestatem patris ponitur filius, elicitur hoc ex l. non nuda, C. de emanci. li. & qđ ibi notaẽ, & Inst. quibus modis ius pa. po. so. §. prętereà, cum. §. sequente.

1 Quis potest emancipari? Res. infans de speciali licẽtia principis.

2 Vtrũ teneaẽ pater emancipare filium? Resp. non regulariter, quia patria ptãs inæstimabilis est. ff. de le. 1. filiusfa. §. sm̃ vulgarẽ. Similiter nec filius põt cõpelli, vt emãcipeẽ a patre, limita nisi ex cã, sm̃ Bart. in l. qdã cũ filiũ, ff. đ ver. ob. ĩ 1. col. ver. opp. Innuit hic, licẽt aliter dicat gl. [c] Ins. q. mo. ius pa. po. sol. §. fi. nã in his, quę sunt voluntariæ iurisdictionis non potest quid fieri altero inuito, vt in aut. quib9 mo. natura. effi. sui. §. generaliter. Fallit hoc primò, si pater malè afficit filiũ verberibus contra pietatem. Item si compellit eum peccare in corpus suũ, Item si fili9 est arrogatus impubes, & pubes factus probat nõ sibi expedire esse arrogatum. Item si pater agnouit sibi relictum legatum, vt emanciparet filium, quia in istis casibus tenetur pater eũ emancipare, [d] vt no. Azo. [e] in summa. C. de emancip. li.

3 Vtrum datum a patre filio pro pręmio emancipationis secũdùm consuetudinem.

Alio modo, vt abũdet ad superfluitatem, & hoc nõ est laudabile, sed ẽ melius pluribus indigentibus elargiri. In hoc etiam considerandum est, q̃ quidam egentes delicatiorib9 cibis, & vestib9 indigent quàm alij hæc Thomas.

a Cap. nullus.] Ibi enim not. q̃ vbi desideratur consensus vnius in fauorem alterius, si non vult consentire sine causa legitima, potest haberi recurs9 ad superiorem, vt superior ipse det licẽtiam vel consensum, aut compellat illum ad consentiendum. Exemplum, statuto cauetur, q̃ nullus contrahat matrimonium cũ minore. 25. annis sine consensu duorum agnatorum puellæ. Si enim agnati requisiti sine causa denegant præstare cõsensũ, potest adiri superior, vt ipse det licentiam cã cognita, vel q̃ cõpellat cognatos ad consentiẽdum. Et dicit Pa. in d. ca. nullus, q̃ aliàs sic consuluit. & vidẽ quod not gl. & Gemi. in c. Christo sancto. l. distinctiõ. circa medium. facit quod not. Io. Andr. in nouel. in ca. cum ex eo, super ver. postir, de ele. li. 6. quòd si episcopus denegat clerico licentiam sine causa eũdi ad studiũ, q̃ clericus poterit agere coram superiore, vt cõpellatur. Idẽ dicit Oldrad. cons. 253. Pa. in c. tuæ, de cle. non resid. Et vide bonam gl. in c. si religiosus, de ele. lib. 6. vbi in casu illius capi. de electo ad prælationem, Si prælatus nõ vult dare licẽtiam religioso, q̃ accepet q̃ potest agere corã superiore, vt cõpellatur. Idem Archid. in c. priuatus. 71. di. quod prælat9 denegans commẽdatit as ad ordines, poterit compelli.

b Vtriusque pręsentia] Emancipatio autem fieri non potest per procuratorem. l. iubemus, C. de emancipat. libero. Ibi, precibus a semel.

c Licet aliter dicat glo.] non negat tamen, si ex cã iudicio meo, quanuis Bartol. eam reprehẽdat.

d Emancipare] vide vnum singulare, quod notaui infra legitimatio, in hũc principij.

e Vt no. Azo.] & vide glo. in fi. in §. fi. Insti. quibus modis ius pa. po te sol.

vt l.vt liberis,C.de col. bo. sit communicandū cū alijs fratribus? Resp. ꝙ sic, sed cū alijs non computabitur in legitima, [a] nisi pater hoc dicat expresſè, vt l.ſi quādo, C. de inof. teſtam.

EMPHITEVSIS [b] dicitur ab em. i.in,& fitos, id eſt fides, & theſis,id eſt poſitio, qa res fidei accipiētis cōmittitur,vel dicitur meliorationis contractus,ſiue datio ad liuellum, [c] & eſt medius contractus inter locationem, & venditionem de quo vide gloſſ. in c.potuit,de locato,& tex.in l. 1. C.de iur.emphi.ibi ius tertium. Vnde emphiteuticarius,vel emphiteuta eſt, qui accipit rem immobilē perpetuo [d] & hæreditario iure colendam,vel meliorandam, vel ad tempus , puta ſecundam, vel tertiam generationem, vt in auten.de non alie.§.emphiteuſim.& quomodo contrahitur , [e] not.in l.1.C.de iure emph.

1 Verum contractus emphiteuticus differat a contractu cenſuali? Reſ.ꝙ ſic , quia per contractum emphiteuticum tranſit ſolùm vtile dominium,vt in l.1.§. qui in perpetuum,ff.ſi ager vectig. Sed per cenſualem transfertur non ſolùm vtile, ſed etiam directum , & fit,quando dicitur,Concedo tibi talem rem,& transferro in te quicquid iuris habeo in ea , & ſoluitur annuatim certus cenſus , text.eſt ſingularis in c. conſtitutus,iuncta gloſſ. de reli. do. & etiam ſi dicatur , Concedo tibi talem rem in emphiteuſim perpetuam transferendo in te ,quicqd iuris habeo in illa , pro-

a In legitima] De hoc in quartam, ff. ad l.falci.

b Emphyteuſis] Illud dicit Specu. in tit.de loca.§. Nunc aliqua , ver.2.quæritur. Traditur enim res ad fidem ſuſcipientis, vt eam deteriorem fieri non permittat, Auten.hoc ius,& auten.qui rem,C.de ſac.ſan. ecc.qa aliàs caderet à ſuo,vt ibi,& 10.q. 2. hoc ius, & in auten.de nō alie.§.quia verò Leonis. vel dicitur ab emponemate. Emponema.n. Græcè,Latinè dicitur melioratio. Idē dicit gl.in § Adeò Inſti.de loca. licèt dicat, ꝙ dicatur ab emphy. quod eſt melioratio. & ratio eſt quia antiquitus dabantur ſolùm ſterilia ad meliorandum,licèt hodie dentur & fertilia.Ita autē melioratio eſt, tam ex parte dantis, q̃ recipientis,qa percipit penſionem annuam. & quicquid in re ſua plantatur , ſeritur, vel ædificatur finito contractu emphiteutico , pertinebit ad illum , cuius erit ſolum , ſiue fundus,ſcilicet ad illum,cui directum dominiū pertinebit.C.de iure emphiteutico.l.2.Specu.vbi ſupra verſi.31.ff.ſi ager vecti.l.2.Et C.de rei ven.l.ſi quis. Ex parte verò accipientis,quia ipſe vtitur & fruitur & ſuas meliorationes poſſidet . Plus etiam percipit de fructibus , quàm nomine ſoluat penſionis.ff de loco publ.fru.l.1.§.1.& ſi.C. de iure emp.& l.ſin.& auth.perpetuas,& auten. ſi quas minas,C.de ſacro ſan.ecc. Item quia meliorationes vendere poteſt,vt in c.potuit,de loca.

b Ad liuellum] Idem Bar. in l.1.C.eo.tex eſt in cap. 1.§.donare,qualiter olim feu.alie.po Vbi dicit tex. contractum liuelli eſſe, ſi res perpetuò concedatur ſub viliſſima penſione , puta duorum denariorum . Idem tenet Sali.in d.l.1.Specu.titu de feu §.quoniā verſicu.40.Ad hoc vide.in auten. ingreſſi,C.de ſac. ſan.ecc & in l.ſi finita.§.ſi de vectigalibus, ff. de dā. infec. Tu verò dic , ꝙ de iure contractus liuellarius eſt,quando vaſallus,vel emphiteuta concedit alteri pro certa annua penſione,perpetuo prædium, quod ipſe habuerat ab alio. Si verò concedens ſit domin⁹, appellatur propriè contractus emphiteuticus.Ita tenent communiter docto poſt Bartu.in d.§ ſi de vectigalibus,& in d. §. donare. Ita etiam tenent Bald. & Iaco.de Belui.And.de Iſer.in capit.1. de alie. feu. Sed ex communi vſu loquendi nulla penitus fit differentia inter contractum liuellarium , & emphiteuticum,de quo plenius per do. Ieſo.in l.1.C. eo. col. 8.verſic. iuxta has.

d Perpetuo .] Specu. vbi ſupra verſic.5. dicit,ꝙ emphiteuſis aliquando conceditur in perpetuū, aliquando ad tēpus ſimpliciter, ſed cū pacto de renouendo,iuxta §.neque illud in autentic.C.de non alie. iuncta doctrina Bald.in autē. Si quas, C. de ſac ſanct.ecc. aliquando cōceditur in certam generationē,puta tertiam , vel quartam. Et propriè dicitur contract⁹ emphiteuticus,quando eſt emphiteuſis perpetua.Bal & Ange in l.1.in prin. ff.ſi ager vectig. vel emphi.pe. facit.§.adeo,ſi ver. perpetuo,Inſti. de loc.& ibi Areti.no.idem tenet Bal.in rubrica,& in l.2.C.eo. Ale. del Neuo in c.potuit,de loca.Quod no.propter ſtatuta,in quibus verba propriè intelliguntur,vulgate l.3.§. hæc verba,& ibi gl.& Bar.ff de nego geſt.

e Et quomodo contrahatur .] Duplex eſt forma iſtius contractus Prima,cum a principio per recipientem præſtatur domino certa quantitas pecuniæ, & poſt conſtituitur certa modica penſio , quæ potius datur in recognitionem dominij , quàm in aliquam fructuum percipiendorum recompenſationem , vt per gloſſ.in capitulo potuit, de locat.& Bartol.in d. l.1.in ſecunda oppoſi.& apertius Specu. titul de loca.§.nunc aliqua, verſic.5. & iſte dicitur titulus oneroſus.Sed verum ſit hoc neceſſe, vt ſit contractus emphiteuticus,gloſſ.in d.capitul.potuit,& Barto.& Ia. de Are.tenent,ꝙ ſic,contra eſt verius , vt tenent Panormitan.Cyn.& Salic.in d.l.1.& dicunt hanc communem opinio.eſſe,& ſic ſeruari de conſuetudine,& de iure, & hoc tene. Secunda forma huius contract⁹ eſt, quando a principio non præſtatur aliqua quantitas,ſed tamen conſtituitur annuus reditus ,& dicitur tunc titulus lucratiuus ſecundùm Bartolū in l. ſi mihi,& Titio,ff de verborum obligationibus in penulti.column.& Canoni.in d.cap.potuit, & doctor. maximè Ia.in l.1. C. de iure emphi. vbi multas allega.

certa annua pensione, erit ꝯtractus cẽsualis; [a] casus est singularis in dicto cap. constitut[9], & illa verba, In emphyteusim ĩpropriãtur, [b] vt in l. si vno, in princi. ff. loca. & in isto contractu non habet locum pęna, c. potuit de locato, & l. 2. C. de iure emphy.

2 Vtrum accipiẽs emphyteusim vsque ad tertiã generationẽ, nec dicit inclusiuè, vel alia æquipollentiali vsque, intelligat exclusiuè? ℞. ꝙ si vsq;, [c] ponit à lege super gradu, sic stat inclusiuè, vt Inst. de success. agna. §. fi. not. C. vnde legitimi. l. certum. & in c. nõ debet, đ consan. & affi. Sed si ponit ab homine in ꝯtractu obligatorio, [d] tũc ponitur exclusiuè. l. veteribus, ff. de pactis. Sed quidam intelligũt hoc ĩ eo, qđ augeret [e] obligationẽ. sed in casu nostro non auget, sed facit eã trãsmissibilẽ, & ideò includit secundũ Calderi. & placet Bal. tamẽ in l. meminisse. ff. de offi. proconsul. dicit ĩ re ecclesię [f] si dicatur, vsq; ad tertiam generationẽ stabit inclusiue. Si verò vsque ad quartã stabit exclusiuè, qa vltra tertiã generationem non potest fieri inuestitura, vt ĩ dicto §. emphiteusim, sed de hoc vide Angel. de Areti. Insti. de loca. §. adeò autem.

3 Sed nũquid stipes computabitur? [g] ℞. ꝙ non quia accipiens non est generatio sui ipsius, & in gradibus stipes non computatur in numero. ff. đ gradibus. l. iurisconsultus, sicut vnus nõ est numerus, sed principiũ nu-

lege. oppo. Et nota ꝙ resultat magnus effectus secundum Bartol. in dicta l. si mihi, an sit titulus onerosus, vel lucratiuus. Nam pone, quod emphyteusis conceditur vni hoc modo, Concedo tibi, & Titio fratri tuo absenti, Vtrum sit locus iuri accrescendi? Respondit, ꝙ si concessio sit ex causa lucratiua, ab initio nõ valet nisi pro dimidia. d. l. si mihi, & Titio, nec est locus iuri accrescendi sed si esset ex cã onerosa, tunc accresceret ab initio ipso iure, qa ĩ persona alterius nõ valet. l. fund[9] ille, ff. de contrahen. emptio. Et illi doctrinã Bar. multum commẽdãt scribẽtes ibi, licèt Imo. aliqualiter cõtradicat.

a Cõtractus censualis] Idem tenet Imo. in c. ad audientiam, in secunda col. de re. eccle. non alien. Et effect[9] est qñ emphyteuta cessaret per trienniũ quò ad priuatũ, & per biennium quo ad eclesiam soluere canonẽ, caderet à iure suo, authen. si rem, C. de sa. san. eccle. & d. c. potuit, & l. 2. C de iure emphy. non autem cẽsualis, etiam si staret per mille annos, vt in d. c. constitutus. Io Fab. Idem tenet in §. adeo, Insti. de loca. Et ratio est, quia in contractu emphiteutico res non desinit esse domini, & videtur concessa quasi sub cõditione, si pensionem soluerit, l. quero. §. inter locatorem, ff. loca. sed in contractu censuario transfertur dominium in totum, ita quod recipiens solum obligatur ad censum soluendum. Et ideo dicitur, quod census soluitur de re nostra, vt paret in censu debito Imperatori. Pensionem vero soluimus de re aliena. Et dicit Albert. de Rosa. in d. l. 2. in 8 col. versi. quid de conclusione. Si ex tenore instrumenti non potest apparere, an sit contractus emphyteuticus, vel censualis, in dubio iudicabitur censualis. vnde non soluendo etiam per mille annos non cadet à iure suo.

b Impropriantur] Idem dicit gl. in d. l si vno, & Pa. in d. c. constitutus, hoc tenet. ad hoc etiã glos in l. 1 ff. de superficie. & Barto. in l cotem ferro, § qui maximos, ff de publi. & in l. si. quis ante, ff. de acq. poss. vnde Bal. in l qui se patris, C. vnde libe. dicit, si imperator recipit precium de fundo, & in rescripto dicat, Indulgemus tale feudum, ꝙ nõ est indulgẽtia, sed venditio, & sic non poterit priuare amplius vasallum feudo; quod not.

c Vsque] De hac dictione per Bar. in l. meminisse, ff. de offi. proconsu. & leg. vbi regulariter quo ad tempus, locum, & numerum stat inclusiuè, nisi absurditas resultaret.

d Obligatorio] Vt puta, loco tibi rem vsque ad decẽ annos. Et ego accipio vsq; ad decẽ annos ĩ rõnẽ habes in sequen. postilla.

e Augeret] vult dicere, ꝙ ideò in contractu dictio vsque, excludit, qa tractat de augẽda obligatione, quę cũ sit grauamen, merito nõ ĩtelligit ĩcludere.

f In re ecclesię] In emphyteusi ecclesię cõcessa sine personarũ distinctione intelligitur vsque in tertiam generationẽ, per §. emphyteusim, in authen. de nõ alie. sequitur ho. Ro. in rep. rubri ff. đ arbi. in 19 col. & in l. sed & si possessori §. Itẽ si iurauero, ff. de iu. reiu. In emphyteusi aũt priuati concessa simpliciter, in dubio pręsumitur perpetua, Ange. in d. §. emphyteusim, 16, quia cum natura trãslationis dñij sit, vt perpetuo duret, l. si C. de legi. & concessio non possit referri magis ad vnum tps, q̃ ad aliud pręsumemus in dubio concessionem esse perpetuam, ar. l. obligationũ ferè. §. placet, ff. de actio. & obli. Idem Ang in l. 1. in si prin. ff. si ager vec. vel emph. pet. vbi dicit hoc habuisse đ facto Perusij. Idẽ Bal. in l. 2. C. de in. emph. & alleg. rõnẽ, qa natura emphyteusis ẽ, ꝙ sit ꝑpetua. Illa. n. dr proprie emphiteusis, quæ est ꝑpetua. d. l 1. in prin. Idẽ Bal. post Iac. de Belui. in c. 1. in 2. col. ꝑ illũ tex. de alie. feu. vbi fm eum si aliquo instro contineatur simpl̃r, ꝙ aliqua res sit concessa ad linellũ, intelligit ꝑpetua; qđ est notabile fm eũ. dẽ Ias. in d. l. 2. col. 9 ĩ. intellige prędicta, nisi aliud esset consuetum.

g Stipes computabitur] Bal. in auth. si quas ruinas, C. de sacrosanctis ecc distinguit. Aut instrumentum dicit qđ cõceditur vsque ad tertiam generationem; & tunc stipes, vel ipse recipiens includitur; & ita procedit opinio Baldi in dicta l. 2 C. eodem per §. emphyteusim, & §. quia vero Leonis cũ duob. sequẽtibus, in authen. de non alie. Et sic hoc modo dictio vsque, ponitur inclusiue ex nat. acquisitionis, quia minuit obligationem, vt sic non comprehendat tertium hæredem, Ar. l. Arrianus, ff. de actio. & obliga.

Comprehen-

e —

Comprehendentur ergo pater accipiens, filius, & nepos, sed pronepos excludetur, Aut instrumentum dicit, quod cōcedit in ipsius tertiam generationem, & tunc per verbum ipsius includetur etiam pronepos, quia nullus se ipsum gignit. Tamen Bald. subdit in hoc seruari debere consuetudinem concedentis, quę ē optima legum interpres l. si de interpretatione, ff. de legi. Idem tenet Arch. in Clem. 1. de pœnit. Angel. Ar. in § adeò, Insti. de loca. Ange. in d. §. emphyteusim Imo. in l. qđ dicitur, de verborum obligation. vide etiam Bald. in repe. c. si pater de tes. in 6. in se. colum. In addit. Speculi de loca. 4. col. Et in auth. defuncto, C. ad Tertul.

meri. Bar. tenet, ꝙ computatur, nisi dicatur sic, vsq; in ipsius tertiam generationem.

4 Verum emphyteusis, q̄ sit de generatione in generationem assimiletur inuestiturę feudali? Resp. ꝙ sic, vt no. Bart. in l. si mihi, a & Titio ff de ver. obl. & text. cum Bal. in ca. 1. de vasallo decrepitę ętatis.

5 Verū ius emphyteuticū transeat ad extraneos hęredes? Res. ꝙ fuerunt opin. b sed mihi placet opin. Ioan. de Imo in c. fin. de locato. dicentis quòd sic, etiam in re ecclesiastica, dummodo sit data cum illa solennitate. c. 1. de reb. ec. non alie. li. 6. & ca. sine exceptione. 12. q. 2. de qua vide supra, Alienatio. §. 2. 3. & 4.

6 Verū pater, qui accepit emphyteusim pro se & suis filijs, possit illam pręlegare c vni filiorum? Respond. Bal. in c. 1. in ti. an agnatus in 6 col. tenet ꝙ sic emphyteusim, sed non feudum, & multi alij. Ang. verò consil. 18. tenet quòd non, quia ius est quęsitum filijs, nisi alteri filiorum tantundem

a Bartol. in l. si mihi] Bar. ibi nihil dicit, nec etiam illud c. vnicum, de vas. decre. eta. Nam ibi dicitur, ꝙ si pater renunciat feudo, vt detur filijs, non propterea dicitur nouum feudum, sed paternum. Bene tamen loquitur hoc casu summa nostra. Et est intentio sua quod sicut feudum per inuestituram acquiritur, quādo scilicet datur possessio corporalis, Sic etiam emphyteusis. Et in hoc posset saluari dictum Specu. tit. de feud. §. quoniam, ver. 40. in fin. qui vult feudum, & emphyteusim esse eiusdem naturę, & cōditionis, licèt sint multę differentię, vt per Ias. in l. 1. C. eod. col. 11. & sequen.

a Fuerunt opin] Quęstionis punctus est, Nunquid res ecclesiastica possit in perpetuum in emphyteusim dari? Et circa hoc prima fuit opinio, quod transeat ad extraneos, & sic quòd § alienationis, & § emphyteusim, authen. de non alie. corrigatur per. §. licentiam, in authen. de alienat. emphyteu. & ita tenet gloss. in d. §. alienationis. Hoc tenet Spec. in d. §. nunc aliqua, versicu. 7. Pe. Cy. & Bald. in authentic. si quas ruinas, C. de sacrosanct. ecclesi. Idem Barto. in authen. perpetua, eodem titu. in prima oppo. quamquam ibi dicat, ꝙ ista perpetuitas intelligatur, donec soluatur pensio. Ponunt docto. in l. etiā, in principio. ff. sol. matri. secunda opinio fuit in contrariū, de qua per Bart. in l. si finita. § si de vectigalibus, versic. a. quęro, quid de feudo. ff de damn. infect. Et in l. vt iusiurandi. § si liberti, ff. de oper. liber. Et in l. quod dicitur, vbi etiam per Imo de verb. oblig. Io. An. & ibi latè per cano. in c. in pręsentia. de probat. Sed concordia summę nostrę multum placet, Quamquam d. Ias. in l. 1. C. eo. col. 107. se remittendo allegatis opinionib. transeat.

c Pręlegare] Tu dic melius, quòd aut pater accepit emphyteusim pro se, filijs, & hęredibus expresse, adiecto hoc termino, hęredibus, Et tunc indubitanter tenendum est, quòd pater potest vni pręlegare, ratio, quia cum filij veniant non vt filij, sed vt hęredes, certè pro qua parte essent instituti hęredes, pro ea etiam parte venirent ad emphyteusim, Et non vltra, vt tenet Bartolus & post eum alij in l. Gallus. § 1. ff de lib. & posthu. Et in l. quod dicitur, ff. de verborum obligation. & in l. vt iusiurandi. § si liberi, ff. de ope. libertorum. vnde est tunc in potestate patris disponere, pro qua parte velit filios hęredes esse in emphyteusi. Et sic facere, quod vnus filius solus habeat ipse pręlegati. Aut pater accepit emphyteusim pro filijs, vt filijs qđ in dubio pręsumitur pater accepisse, secūdum ꝙ firmiāt Bar. Imol. & alij in d. l. qđ dr̄, ff de ver. obl. Bart. & alij in l. si non sortem. § libertus, ff. de oper. libertorum, Bart. Bald. Angel. & alij in l. si tibi. § pactus, ff de pac. & in d. l. Gallus. §. primo. Quo casu cum talis stipulatio patris quo ad filios conferatur post mortem patris, certè acquiritur filijs vtile ius, & vtilis actio ex contractu patris l. quocunque. 1. Et ibi Bartol. ff de verborum obligation. plenius Bar. & alij in d. l. quod dicitur. Et tunc est maxima controuersia inter doc. Sed pro concordia dicendum ꝙ aut pater disponit in testamento de ista re emphyteutica tanquam de re filiorum, cum ius patris, qđ in ea habet, sit ius finitum per eius mortem, & istud expresse apparet, Tunc si filij volunt succedere ex testamento patris, tenendum est quòd pater possit pręlegare vni in pręiudicium aliorum. Et istud est, quod tenet Ro. consilio. 15. visa facti serie. Et Imol. in capitulo potuit, de loca. ratio, quia testator in testamento potest ita disponere de re ipsius hęredis, sicut de sua propria legando, vel quomodocunque disponendo. §. non solum, Instituta. de legatis. Et tenetur hęres pręcise ad rem pręstandam, seu ad ius concedendum, ex quo habet facultatem rei pręstandę, vnde non liberaretur pręstando ęstimationem ipsius rei l. vnum ex familia. § si rem, cum simi. de legat. secundo aut pater disponit in testamento de ista re emphyteutica non tanquam filiorum, qui sunt futuri hęredes eius, sed tanquam de iure proprio, quod in ea habet, quod in dubio pręsumitur. l. vxor patrui, C. de leg. vel si disponit tanquam de re propria filiorum, filij noluerit venire ex testō patris sed volunt esse hęredes, vel aliter pater assignat inter filios, vel diuidit inter eos per actum inter viuos assignādo vni filiorum totam emphyteusim, nō pōt eis pręiudicare, quia ex quo veniunt vt filij, & nō vt hęredes, est eis acquisitum ius, hoc firmat Bal.

in

de alijs bonis prelegasset, allegat. l. 1. §. assignare, ff. de assig. liber. iuncta l. si cũ dotem. §. si pater, ff. solut. matri. vbi pater potest diminuere ius filiæ ex prima promissione, qua scilicet dotem dedit marito, & postea exegit [a] inuita filia, dummodo tantumdem eidem relinquat, quantùm diminuit, & sic concorda dicta doctorum.

7 Vtrum veniant filiæ, qñ accepit pro se, & suis filijs? Respon. secũdùm Ioan. de Imol. in ca. fina. de loca. ꝙ non, per singulare dictũ Archid. in c. si quis suadente. 17. quæstio. 4. vbi voluit, ꝙ in materia contractuũ masculinum non concipiat [b] fœmininum, per l. veteribus, ff. de pact. hoc idem tenet Guil. de Suza. qui fuit doctor arduus in legibus, & Rai. de Forli. in l. tres fratres, ff. de pac. & Lu. de Ro. consi. 34.

8 Vtrũ emphyteuta possit dimittere rẽ emphyteuticam, & se liberare, quando vult? ℞. licèt aliqui distinxerint, an sit obligatus ratione rei; & sic possit. an ratione personæ, & nõ possit, vt dicit d. Odoar. Tamẽ Iac. est contra tenẽs, ꝙ nullo modo potest. [c] Et idem Pa. in c. iudicatum, de immu. eccl. quia quod a principio est voluntatis, ex post facto ẽ necessitatis. l. sicut, C. de actio. & obliga. Item quia personaliter est obligatus ad pensionem. l. 1. & 2. C. de iur. emphy. ergo tenetur personaliter, cũ omnes actiones sint personales, Insti. de actio. §. appellamus, & sic dimittẽdo rem obligaretur ad pẽsionem, quia psonales actiones sũt affixæ ossibus nostris. l. qs ergo, ff. de pecu.

9 Vtrum possit aliũ emphyteutam facere, vel alteri locare? Resp. ꝙ sic, Insti. locati. § adeo, quia non est propriè alienatio vera. contrarium tenet Specu. titu. de loca. [d] §. nunc, ver. 125. sed tu concorda, ꝙ si taliter vult dare in emphyteusim, ꝙ ipse sit liber a præstatione canonis, nõ potest; aliter sic. locare tamen [e] etiam ad longum tempus potest secundùm Spec. vbi supra, ver. 123.

10 Vtrũ emphy. cuiuscũq; ẽt ecclesiæ possit donare, [f]

n l. vnica in 12. quæstio. C. quando non pe. par. & n cap. s. de prohi. feu. alie. Alexan. consi. 589. inci. viso themate. & consi. sequẽ. Limita tamen prędicta, vt hic in text. scilicet nisi tantumdem filijs reliquisset secundùm Angel. consi. 181. & consi. 292. Barba. in cap. potuit, de loca. latè per Iaso. in l. 2. C. de iure emphy. col. 109.

a Postea exegit] Dic clarius. Pater egit ad dotem filia absente, puta quia maritus vergebat ad inopiam, & exegit eam; denegatur actio filiæ, si pater tantundem reliquit ei.

b Non concipiat] Idem tenet Bald. in l. Gallus, ff. de libe. & posthum. Angel. in l. tres fratres, ff. de pact. Mod. in l. quod dicitur, ff. de verborum obligat. Alexã. consi. 61. incip. super eo, de quo quęritur, & consi. 105. parte. Barb. in dicto capitulo potuit, vbi dicit se ita consuluisse. Limita, nisi consuetudo patriæ aliter haberet, cap. cum dilectus, de consue. Imo. in d. capitu. potuit. Ias. in d. l. 2. colom. 105.

c Nullo modo potest] Hoc tenuit Albe. in l. 2. C. eo. Spec. titu. de loca. in d. §. nunc aliqua, ver. 128. & ibi Io. And. & Bal. in addi. & Bal. in l. cum fructuarius, ff. de vsuf. Imo. in c. ad audientiam, de reb. eccle. non alie. Cum distin. tamen Bar. in l. is cum quo, ff. de aqua plu arcen. vbi loquitur de vasallo. Imo. in d. c. potuit. Et ad l. [illegible] est text. in l. quicunque, C. de fun. patri: lib. 11. Limita nisi a principio conuentum esset, vt posset contractui renunciari; quo casu posset rem dimittere, arg. ff. depo si. l. 1. §. si conuenit, C. eodem per totum. secundo limita, nisi esset consuetudo, quia tunc ea seruari deberet, quandoquidem legem consuetudo imitari debeat ff. commu prædio. l. venditor fundi. §. constat. tertio limita, nisi subesset iusta causa, arg. in l. humanitatis, C. de excusa. tuto. in l. filiusfam. C. de procu. cum l. sequen. puta quia res perijt. hęc Specu. vbi supra.

d Spec. titu. de loca.] Ratio, quia appellatione alienationis venit, & emphyteusis. c. nulli, de rebus eccle. non alien. & §. nos igitur, in authen. de non alia. & l. fi. C. de re. eccl. non alie. & dicit Specu. ꝙ illud est verum de iure, & de cõsuetud. nę. sequitur Ioan. An. ibidem in addi. Idẽ Alb. in l. fi. C. eo. idem tenet Imo. in d. cap. potuit. hoc idem tenet Bal in authen. nisi, ad Treb. & in l. cum esse. § per plurium, ff. de serui. rust. præd. Idem do. Iaso. in d. l. fina. col. 154. Non obstat. §. adeo, quia narrat ibi factum, & nõ determinat, qđ patet ex eo, quia loquitur, quòd non possit ei auferri, etiam si vẽdiderit, vel aliter alienauerit. Et tamen constat, ꝙ si vendiderit emphyteuta rẽ emphyteuticam irrequisito domino, ꝙ cadit a iure suo. Et hoc est verum, & Alex consi. 107. 4 parte.

e Locare tamẽ] Quando fit ad longum tempus Spec. vbi supra, versi. 124. videtur inclinare, ꝙ pôt fieri. Imo. in d. c. potuit. 35. c. l. post multa cõcludit, ꝙ idem est, quod in contractu emphyteutico. Idem Alex. consi 484. incip. visis narratis, 3 lib. & ita tenet Ias. in l. 3. C. eo. tit. col. 153. si vero locat ad modicum tẽpus, nulla est dubitatio, quia per locationẽ nõ transfertur dñium, nec possessio. l. non solũ, ff. loca.

f Possit donare] Communis opinio docto. est, ꝙ sic, vt habet a canonistis in d. c. potuit, de loca. nisi 1 mẽ per Ioan. An. Pan. & Barba. tenetur tamen emphyteuta post, quam donauit, denuntiare domino, ꝙ donauit tali, & quod cum recipiat in emphyteutã nouum,

aut legare [a] meliorationes quas fecit in re emphyteutica, vel ipſam rem emphyteuticam ſine alia ſolennitate? Reſ. gl. in c. fi. de loca. ꝙ ſic, & cōiter ſequuntur doct. Bar. tenet verū in emphyteuta fiſci, ſed non i emphyteuta priuati in l. fi. C. de iur. emphy. per l. 2. C. nè rei domi. vel templo. Sed Bal. in l vſufructu, ff. ſo. ma. reprehendit Bar. & dicit eū malè intellexiſſe, d. l. 2. [b] q̄ loquitur, q̄n alienat ꝓprietatē, & ſic ius dominij, ſed quando alienat donando, vel legando ſaluo iure dominico, ſemper tenet donatio, vel legatum, vnde dicit Pan. in d. c. fin. de locato, ꝙ vbicunque prohibetur venditio facta commemoratione de pretio, vt in d. c. finali, & d. l. finali, non intelligitur de alia alienationis ſpecie vt in l. fi. C. de prædi. curi. & decu. libro. 10. Et ꝑ hoc infert, ꝙ etiam permutare poteſt, & ſic limita. l. ſtatuliberi. §. Quintus, [c] ff. de ſtatuliber. & quod not. in l. 2. C. de vſuca. pro emp. vbi tenetur, quòd nomine emptionis, & venditionis intelligitur omnis contractus, per quem dominium rei transfertur. Tutius tamen eſt, vt non permutet ſine conſenſu domini propter doctores multos, qui tenent, quod non poteſt ꝑmutare, in d. l. fi. & in d. ca. potuit. pignori tamen [d] obligare poteſt. l. tutor. §. fi. ff. de pign. actio. licèt ſit tutiꝰ facere cum conſenſu domini ſecundùm Specu. [e]

11 Vtrum poſſit vendere rem emphyteuticam eccleſiæ, vel meliorationes prædictas? Reſ. Pa. in c. fi. de locat. quòd ſic, dúmodo hãc ſolennitatem ſeruet. Primò quod requirat prælatum, vel rectorem eccleſiæ qui dicitur eccleſia, vt 7. quęſtio. 1. ſcire. Secundò denunciet precium [f] quod offertur verè. l. finali. C. de iure emphyt. Tertiò quòd eccleſia non reſponden-

unm, & pro tali denunciatione, & inueſtitura ſolui debet laudemium domino, vide Areti. conſil. 41. incip. diligenter & maturè, Pa con. 65. incipien. de priuilegio. Ang. in l. fi. C. eo. dic, ꝙ ad remouendum omne dubium dominus debet eſſe cautus, vt in inſtrumēto emphyteutico faciat ſcribi ꝙ emphiteuta ꝓmittit non vendere, nec in aliquem ius ſuum trāsferre aliquo titulo, irrequiſito, vel nolēte domino & erit ſecurus. cū pacta inita veniant ſeruāda. d. l. fi. Adde ſecundo pro limitatione, ꝙ cōmunis concluſio affirmatiua procedit in emphiteuta verè & ꝓpriè donante. ſecus eſſet, quando pro tali donatiōe acquirens promiſiſſet dare emphyteutæ, pecuniam æquiualentē valorem vtilis dominij. nè fiat fraꝰ legi. Ita Ale. cōſ. 454. viſis narratis. Et vide Ale. conſi. 120 ſup eo quod quærit, primi volumin. Et con. 130. viſo & plenè diſcuſſo. Aduerte, ꝙ in donatione rei emphyteuticæ eccleſiæ oportet. ꝙ dicat, dono ſaluo iure eccleſiæ. fin Bald in d. l. fin. C. eod. vbi dicit Bartol. qui aliter cōſuluit, fuiſſe ſine intellectu, & quòd peſſimè conſuluit. Et idem tenuit Bald. in l. ſi domus. §. fin. de leg. 1. in cap. 1. § donare, quali. olim feu. po. alie. Et vbique Bald. tenuit hanc opinio. & Bartol. ſibi contrarius tenuit hanc ſententiam in l. 1. C. de fun. patrim libro. 11.

a Aut legare] Hoc tenet Iaſ. in l. fin C. eo. columna. 140. in emphyteuta eccleſiæ dicit, ſecus eſſe, ſcilicet ꝙ legare non poſſit Vide Ale. con. 151. incip. viſis dicto themate, & d. Ant con. 13. incip. in facto fratrum.

b Dicta l. 2.] Neceſſario debet dicta l. 2. intelligi, q̄n emphyteuta alienauit proprietatem, quia tunc non teneret, quia ſi contrarium diceremus, ſequeretur, ꝙ l. prima. C. de fund. patrimon libro. 11. eſſet correcta, quod non eſt dicendum, pondera etiam d. l. 2. dum dicit, Nulla temporis præſcriptione ſufficiente, quia ſi lo queretur de emphyteutico iure, non eſſet neceſſarium dicere de præſcriptione, quia ſi alienaſſet ius emphyteuticum, emptor non perſcriberet etiam per mille annos, vt in l. malè agitur, C. vt præſcript 30. anno. vnde non fuiſſet opus dicere, Nulla præſcriptione obſtante. Et not. glo. quæ in effectu hoc vult, & text. in verſic. iniquis cōparatorib. nā ſi quis emit melioramēta, & ſic ius emphyteuticū ſeruatis circūſtantijs, non dēt dici iniquus cōparator.

c §. quintus] Illud fuit i primo tempore iuris ciuilis, nūc autem ſunt diſtincta nomina cōtractuū, ſicut dixit Bald. in l voluntas, C. de fideicom.

d Pignori tā.] Idē tenet gloſ. in d. l. 2. & ibi cōiter doct. Bar. Bal. Pau. de Caſ. in d. l. tutor, in §. fina. Iaſ. vbi ſupra.

e Secūdū Spec.] In tit. de locat. §. nunc aliqua, ver. 122. vbi in fi. ſubdit, Poteſt tamē, ſi vult, ad cautelam dn̄o denunciare, ꝙ ſi velit tantā pecuniæ ſūmā mutuare, quā tam ab alio inuenit, præferat illū Argum. extra de pigno capi. 1. & de vſur. capitulo. e.

f Precium] ſcilicet verum. Quia ſi maius, quàm inueniat, denunciaſſet, propter quod dominus emere recuſaret, illa denunciatio habetur pro infecta. Ita ſingu. no. Salic. in l. fi. C eo. allegat. 3. vbi autem conditionalis, aliàs eſt. l. cum quis. §. cum igitur, aliàs eſt. §. ſi filius emptor, ff. de in diem addic. & l. ſicut §. nō videtur, ff. qui. mo. pign. vel hypo. ſolui. Idem tenet Spec. vbi ſupra verſicu. 91. Hoſtien Io. An. in d. cap. fi ibi, quantum precium reuera. Nam ſecundùm Spec. vbi ſupra, licèt non cogatur ſummā præmiſſam alias præciſam exprimere, tenetur tamen non mētiri. c. inter cæteras. 22. q 4. Et ſi emphyteuta non refert veritatem, a iure ſuo cadit. Ita ſingulariter dicit Salic. in d. l. fi coniungendo verbum, quantum preciū re vera, cum ver ſi. ibi, ꝙ ſi aliter fecerit. Et per hoc facit gl. no. & communiter approbata in d l. fi. quæ vult, ꝙ talis priuatio fiat ipſo iure, debet ergo emphyteuta primò nunciare dn̄o, ꝙ vult vendere, & poſt exponere

te labant duo mẽses,[a] hæc probantur in d.c. fi. Quartò quòd non vendat prohibitis psonis, quas ponit gl. ibidẽ. & sunt omnes personæ, q̃ non sunt faciles conueniri, sicut capitanei, [b] & huiusmodi, ex qbus piudiciũ posset pati ecclesia, vt ff. qui satis. cog. l. 2. in princ. Quintò quòd non vẽdat nisi vtile dominium sibi com

ponere venale, & post nunciare precium, vide Pa. in d.c. fi. in. 2. no. de loco. Vtrum autem ista requisitio debeat esse vnica vel trina? Barto. in l. qui Romæ. §. cohæredes, & §. Seia, de verbo. oblig. dicit sufficere vnicam, per gloss. in l. mora, ff. de vsu. & per l. 3. §. 1. ff. quod vi, aut clem. Non obstat di. §. cohæredes, dum dicit, Sæpius, & l. Aemilius, ff. de mino. qa notat accidentiam facti. Tu vide tex. not. et ibi d. Anto. in c. non minus, de immu. ecclesia. gloss. in capi. 1. & in c. si autem, & in c. plerunque, de rescri. glo. in c. cupientes, in §. quod si per. 20. de ele. lib. 6. Sed an illa nunciatio debeat esse iudicialis, vide tex. in l. si ex legati causa, de verbo. obli. Et tex. in l. 1. §. nunciatio, in versic. potest enim quis nunciare, etiam si eum non eudierit, ff. de oper. noui nun. Addo tamen quod si emphyteuta vult vendere ius suum emphyteuticum, & pro eo inueniat. 15. vel 20. Et dominus directus nolit sibi dare nisi decem, quia forte dicit verum precium rei nõ esse nisi decem quod emphyteuta non tenetur sibi dimittere pro decem, sed pro illo pluri quod ab alijs inuenit; not. Sali in d. l. fi. nisi aliter fuerit conuentum. Et ideo per d. l. final. C. eod. Bald. in l. a. C. de rescin. vendi. in lectu. dicit q̃ stante statuto, quod in venditione præferantur consortes, si quis velit rem vendere, pro qua inueniat 15 aut 20 Et consors velit dare solum decem, quia dicet hunc esse verum valorem rei, non tenetur ei vendere, sed cuicunque maius precium offerenti dare poterit. Idem tenet Sali. in l. ludum, C. de contrahen. emp. Quamuis aliter dicat Bal. in l. ad officium, per illum tex quem ad hoc reputet sing. C. commu. ni diuidun. de quo etiam per Angel. & Imol. in l. qui Romæ §. cohæredes, de verbo. obliga.

a Duo menses] Nisi prius dominus voluntatẽ suã declarauerit, quia tunc non esset necessarium expectare lapsum duorum mensium. Ratio est, quia quãdo datur alicui terminus ad declarandum voluntatem suam, si ante terminum declarat, cessat præfixio termini. Ita not. Cano. Imol. & Abba. per illum tex. in d.c. potuit, facit c. ab eo. & quod ibi habetur, de appella. lib. 6. Et quod not. d. Ant. in c. ab excommunicato, extra de rescri. Et quia cessante causa termini cessare debet ipse terminus. Ad hoc l. si ff. ad l. Falci. vnde, si finita est causa dilationis, censetur dilatio esse finita. Et si iudex statuit terminum alicui trium dierum ad respondendum positionib⁹, vel ad comparendum, & ipse statim compareat, in sequentibus itetum duobus diebus poterit iudex vltra pcedere; ita tenet Bar. in l. si quis hæres ita, per illum tex. ff. de acqui. hæredi. in l. a. in fi. ff. de re iudi Et videatur Barto. in l. filia. §. alũno, per illum tex. ff ad Trebel. Et not. Bal in authen. si omnes, C. si vt se ab hæredi. absti. Et in l. fin. ff. de fer. in alijs autem alienationibus dicendum, quod vbi non exprimitur tẽpus, stabitur arbitrio iudicis, Arg. l. cõtinuus § cum ita, ff de verbo. oblig. & l. . . ff. . e iure delibe. Et ideo si statuto cauetur, q̃ quis non possit alienare, nisi vicinum suum requirat, q̃ non tenebitur expectare vicinum suum per duos menses, quia nimis grauaretur, Et ideo standum iudicis arbitrio, prout tenet Barba. in dicto c. fi. & placet, quamuis Bart. in l. qui Romæ, § cohæredes, ff. de verbo. oblig. & Ang. & Sali. in d. l. si aliter dixerint. Adde, q̃ si labatur spacium duorum mensium, & emphyteuta adhuc nulli vendiderit, & dominus postea voluerit emere, q̃ præferendus erit cæteris, & sic poterit mora purgari. Ita tenet signanter Pau. de Cast. in dicto §. cohæredes, & Ioan. And. in dicto §. nunc aliqua, ver. 101. Imo si semel dederit licentiam, & determinauerit tempus, & persona transacto tempore, vel ipse persona nominata non emite, tunc de nouo erit licentia requirenda; secus, si non fuerit tempus determinatum, nec persona, quoniam etiam si steterit per annum, quod non vendiderit, alia licentia necessaria non erit secondum Ioan. An. vbi supra sequitur do Ias. in dict. l. final. colum. 25. Et no. quod per verba, nolo te tenere, nẽ vẽdas, non videtur data licentia, & ideo est necessaria expectatio duorum mensium.

b Sicut capitanei] Personæ prohibitæ sunt milites, curiales, & clerici, qui sicut non possunt conducere prædia rustica, ita à primis emphyteutis non possunt accipere rem emphyteuticam, licèt e domino recipere possint, quia quilibet in re propria est moderator & arbiter, & de militibus est text. in l. milites, C. loca. dicit enim ibi text. q̃ milites prohibentur conducere prædium, seu agrum rusticum duplici causa, primo nè distrahãtur ab exercitio militari. secundo, nè sint graues vicinis propter cingulum militarem; sed istæ rationes militant in contractu emphyteutico. Et vide ad hoc Specu. in dicto. §. nunc aliqua, versiculo. 116. De persone autem clerici, quòd in eius personam ius emphyteuticum trãsire non possit, siue in ecclesiam, dicit dom. Anto. in d.c. si uel. quòd non inuenitur iure expressum, licèt glos. in d c. fi. & in dicta l fin. hoc dicant. Et ratio esse posset, quia fieret conditio domini deterior, tum quia forus mutatur, quæ mutatio facit, vt dicatur conditio deterior, c. 1. de alie. iudi. mu. causa fa. quic quid dixerit Inno. Ad hoc quod not. Bartol. in l. 1. ff. de his qui pœ. no. Qui vult, quòd mutatio fori duriorem constituat aduersarium. bene facit glo. in l. 2. in princ. ff. qui satisda. cogan. Vnde dicunt Bald. & Cy. in l. qui stipendia, C. de procur. quòd præsumitur reus eo ipso, qd̃ est facta cessio clerico, vel potentiori. De quo etiam per Cy. & Bald. in l. per diuersas, pe. q. C. mandati. Tum etiam quia non esset spes, quòd res posset vnquam ad dominum redire, quandoquidem ecclesia nunquam moriatur, cap. si gratiosè, de rescrip. lib. 6. Nam mortuo emphyteuta sine hærede res ad dominum reuerti debet. Item quia ecclesia non ita de facili alienat res suas, ex quo interuenire debent tot solennitæ. ideò dominus perderet laudemium. Non est ergo ex culpa ecclesiæ, quòd emphyteusis in eam non transeat, sed solùm ne conditio domini deterior fiat. Potentiori etiam non pòteb emphyteute concedi res in emphyteu sim,

petens, & meliorationes, quas ĩ re fecit. Sextò quod prius non ceciderit a iure suo, puta non soluendo cānonem, quia in l. nemo, ff. de regul. iur. dicitur Nemo plus iuris in alium trāsferre potest, quàm ipsehabet.

12 Verū ꝓdicta debeat obseruare superficiarius [a] ecclesiæ, quando vult vendere, qui est dominus superficiei, qui super solo alicuiꝰ ædificat domum, donādo [b] sibi censum paruum? Resp. Bar. in l. 1. S. pe. ff. de sup̄fi. ꝙ sic, [c] ꝑ l. 2. C. nè res dominicæ, vel templorū. Sed do. Car. [d] est contra. Ange. verò dicit ibidem dictum Bart. æquum, sed iure non probari, & ideo ante factum sequendum, post factum Cardi. no [e] secūdùm Bald. in authen. qui res, C. de sac. san. ecc. ꝙ qui cadit a solo, cadit a superficie, argument. d. l. 1. S. quod autem ait.

13 Vtrum præfata solennitas sit seruanda in emphyteuta priuati, seu sœcularis? Respon. quòd non, [f] nisi solùm vt requiratur dominus, an emere velit meliorationes, & non vendat talibus personis in quibus dominus commodè non possit habere ius suum, vt potentioribus & huiusmodi, aliàs caderet a iure suo, vt in l. fina. C. de iure emphy. & not. gloss. in d. c. fin. de loca.

14 Verū frater fratri possit alienare [g] sine ꝓfata solennitate? Resp Bal. in l. voluntas, C. de fideicommissis. ꝙ

sium, de quo Alber. in d. l. fin. dicit, quòd hoc licèt sic teneatur, tamen iure cautum non reperitur. & sequitur Imo. in d. capitulo fina. Et Alexand. consi. 389. Viso themate, & instrumento conces. limitat Salic. in d. l. fina. verum, nisi ille, in quem transferri habet ius emphyteuticum, sit consors vel consocius in eadē re emphyteutica, vt infra. §. 38. Duo etiam sunt genera personarum, quæ cēsentur ꝓhibitæ. Quorum primū sunt pauperes. ꝓbatur secundùm Inno. in d. c. fin. quia non debet translatio iuris emphyteutici fieri in personā minus idoneam, q̄ fuerit primꝰ emphyteuta, Argu. in simili in capi. 2. § similiter, de lege. Coradi. Et quod habetur in l. qui autē. §. pe. ff. de consti. pen. & fa. it l. fin. præallegata in vers. non prohibitas, sed concessas, & idoneas, nec intelligo, qđ sint notabiliter pauperes, secundùm docto. sed sufficit, quòd sit tāta paupertas, quæ impediat solutionem canonis. Ad hoc ponderat Barba. in dicto capitulo fin. text. ibi, minus idonei. Nam posset esse pensio magna. & vnus non esset notabiliter pauper, sed soluere impotens. Secundum genus sunt mulieres. Pro quo facit secundùm Imol. quia mulier non potest detineri pro aliquo debito siue publico, siue priuato, etiam in casu, quo masculus posset incarcerari, autentic. sed hodie nouo iure, C. de offic. diuer. iudi. Et ibi Bartolus dicit multum notandum, & tenendum menti & idem Bartolus in l. nemo carcerem, C. de exacto. tribu. libro. 10 & in l. sacrilegij §. Labeo, aliàs est. §. cum eo, ff. ad l. Iul. pecu. Idem Petrus de Ancharano in capitulo lator, extra de pignor. quanuis Imo. met in dicto capitulo lator, teneat contrarium, de quo etiam per Salic. in autentic. matri. & auiæ, C. quando mu. tu. offic. fun. potest. Adde doct. in l. quoniam, de cust. re. in autentic. vt nul. iudi. in §. necessarium. sequitur etiam Barba. in d. c. potuit. & sic fieret conditio domini deterior.

a Superficiarius] Dicitur ille, qui in solo alieno ædificat de licentia domini, qui aliquando aliquid soluit, aliquando non, sicut dicit Bartolus in l. 1. §. penultim. ff. de superfi. & facit text. in l. fin. eodem titu. & Bald. in rubrica. C. de iure emphyteutico, dicit ꝙ contractus superficiarius est, si vendo tibi superficiem talis fundi, vel domus pro centum cū hoc, ꝙ des mihi in recognitionem proprietatis soli quolibet anno vnum denarium, vel etiam si non constituitur pēsio annua. Ad hoc tex. in l. superficiario, ff. de rei vendi. Et natura huius contractus est, vt destructa superficie, puta conbusta domo, vel destructo omninò molendino impetu ignis, vel aquarum finitus est omnino iste cōtractus per superficiei interitū ita ꝙ si vellet reædificare, nō posset. Ad hoc Bart. in l. fin. ff. de sup̄fi. vbi dicit esse differentiam, an quis cōducat solum, an verò superficiē: primo casu d̄structa domo non finitur ius suum. l. quotiens, ff. de rei vēdi. secundo casu bene finitur d. l. quoties, & l. item quos. § dāni, ff. d̄ dam. infec. & vide differentiā inter cōtractū sup̄ficiarium, & emphyteuticum ꝑ d. Ia. in l. 1. C. eo. 10. col.

b Donando] Idem, si non donaret censum, vt dictum est.

c Resp. ꝙ sic] Sequitur Imo. in d. c. fi. & allegat Spe. vbi supra ver. 119 Bal. in aut. qui rem, C. de sac. san. ecc. dicit, ꝙ consuetudo Perusij habet, ꝙ licèt area redeat ad ecclesiam, ædificium tamen potest alienari, quod est satis æquum, argumen. l. qui ædes §. inquilinus aream, ff. loca. Idem tenet Areti. Inst. de locat. §. adeo, & do. Ia. in l. fi. col. 16. vbi idem dicit esse in censuali, & partiario.

d Sed do. Car.] In c. fi eod. titul. nec illa. l. 2. dictum Barto. probat, vt plenius dictum fuit super. §. decimo supra eo.

e Not.] secundùm Bald. Loquitur Bald. de dominio fundi. Si enim dominium soli perdit, & superficiem amittit.

f Respon. ꝙ non] sed hæc sententia est contra tex. l. fi. C. eod. vbi do. Ia. colligit illa sex, quæ colliguntur a Pa. in c. fi. præallegato, vnde dicendum omnia illa sex requiri.

g Alienare] Quæro, nūquid plures emphyteutę possint inter se alienare non requisito domini consensu? Bartol. in l. qui Romę. §. duo fratres. 10. q. ff. de verborum oblig. in l. & ideo, ff. de condi. furt. in l. cū hi. § si vni, ff. de transact. in l. si domus. § de legat. 1. in l. 2. C. de impo. lucra. des. lib. decimo, & in consil. incipien. ex themate prędicto tria & cætera. tenet in

sic, quando duo fratres habent emphyteusim paternã ecclesię etiam quòd vnus potest iura sua alienare alteri sine consensu ecclesiæ.

15 Vtrũ possit dari in dotẽ vide supra Dos.§.7.[a]

16 Vtrù debeat fieri remissio canonis.i.annuæ, vel regularis solutionis propter guerram? Res. ꝙ licèt sit diuersa opinio,[b] tu dic,[c] ꝙ si quantitas canonis est ita magna, ꝙ si res locaretẽ de anno in annum, non plus perciperetur, tunc procedat opi. ꝙ fiat remissio non solũ propter guerram, imo ẽt propter aliam sterilitatẽ vt dicit Bal. in l.1.C.de iure emphyteut. & ita dicit Barto. ꝙ non est propriè cõtractus emphyteuticus tũc quando datur tanta quantitas, sicut pro locatione. Si verò est modicus, vt communiter fit, tunc non fiet remissio, arg. l. si merces.§. si vis maior, & l. ex conducto.§.1. & l. si vno, in prin. ff. loca. nisi in substãtia rei[d] penitus lædatur, vel nisi fundus captus ab hostibus desperaretur posse rehaberi, quia tunc fiet remissio[e] vide gl. in d c.fi. & l.1.C.de iu.emph. & idẽ dic de augmento[f] rei, ꝙ non augetur pensio in casu, quo non minuitur propter eius læsionem secundùm Bartol. in l.1.C.eo.ti.

17 Vtrum fundo inundato a flumine liberetur emphyteuta a canone? Res. Pa. in d.c.fi. ꝙ sic, quia dicitur deperditus. l.3 §. Labeo, cũ si. ff de acqui.pos. Item fundus inundatus & occupatus ab hostibus æquiparatur.[g] l.cum vnus.§.fi. ff.de

distinctè, ꝙ plures emphyteutæ quocunque titulo possunt inter se alienare sine consensu domini. Idem tenet de feudo Io.And in addi.Specu. super rubrica de feu. Oldrad. consi. a 37. per lectis diligenter. & Ge. in c. si hæredes, de testamen. facit ad hoc l. voluntas, C. de fideicom. vbi heredes alienare prohibiti possunt inter se diuidere, & alienare. Et de diuisione inter se ita se habet communis opi. quam tenet Barto. vbi supra. & Moder. in d.§. duo fratres, & d. Ant. con. 38. viso pũcto & instrumento. & facit, quia licèt diuisio, quæ fit inter fratres, sit vera alienatio, non tamen habet locum prohibitio. l.fi.C.de iur. emphy. Ratio, quia quando emphyteuta vult diuidere, certè nõ vult alteri partẽ suã precio vendere, ita ꝙ domin⁹ volens tantundem offerre preferatur, imò vult partem suam diuisã pro se retinere, vnde meritò dispositio, d.l.fin. locum habere non debet. Ad hoc Federic consi. 128. factum tale est, & quod not. Bald. in d.l. Voluntas. Specu. & Ioan. Andr. ibi in d §. nũc aliqua, versic. 62. & versic. 147. & quod nota Bartol. & Bald. in l. familię, C. fami. ercisc. & hæc est communis opinio, quanquam Guil. de Cu. in l. cum hi.§. sed si pluribus, teneat contra Bartol. vide Iaso. in d l.fi. C. eo. 155. col. vbi retorquet rationes Bartol. contra eum, & Alexand. idem teneat contra Bart. in l. si domus.§.fi. de leg.1 Mihi plus placet opinio. Barto. & ipse respondet ad d. §. sed si pluribus, vt per eum. & facit ratio, quòd possunt alienare prædicti, qa mortuo patre cum inter istos filios sit locus iuri accrescendi, vt per Barto. in l. si mihi, & Titio, ff. de verb. obligation. ideo possunt inter se alienare, cum dicatur potius renunciatio, quàm alienatio, capit. 1. de alien. feud.

a Supra dos.§.7.] Idem, quod ibi concluditur, tenuit Ioan. Andr. in addit. ad Specu. ibidem, sequitur hoc Alex. consi. 114 incip. viso themate, & scripturis, ratio est, quia vbi alienatio est prohibita, vel donatio causa dotis conceditur autenti. res quæ, C. Cõmunia de lega. Idem tenuit Hostien. in titu. de loca. § fin. versicu. nunquid ergo res, & Ioan. Andr. in capitulo fin. de loca. Salic. in l. fin. C. de iure emphy. Et dam concluditur in d.§. 7. si inæstimata detur, & cõ hoc dicit Specu. vbi supra versicul. 140. & tunc dicitur donatio, & domini consensus non est requirendus, etiam si esset æstimata tali æstimatione, quæ nõ faceret vẽditionem, quia iure naturali est ipsius mulieris. l. in rebus, C. de iure do. sed iure ciuili maritus sit dominus, l. doce ancillam, C. de rei vendic.

b Diuersa opinio.] Vide Ias. in l.1.C. eodem ti. tul. in 22. colũ. vsque ad 28. vbi ponit duas opiniones. prima, ꝙ non fit remissio. vide Aret. in in §. adeo, Instit. loc. vbi dicit sic consultũ fuisse a collegio Pan. & Mediolanensi. Alia opinio fuit Iacobi de Arena in d.l.1. & Barto. & aliorum doctor. & Imo. in d. cap. potuit, & est magis cõmunis opinio. quæ dicit, ꝙ fiat remissio, & hæc limitatur quinque limitationibus, vt per Iaso. in d.l.1. concordia, quæ hic in text. habetur, multum placet, & eam teneas.

c Tu dic] Ista distinctio fuit Barba. in d. cap. potuit, de loca.

d Nisi substantia rei] Intellige, quia res ita corruit, ꝙ etiam area est subuersa, vt per d. Ias. in l.1. C. eod. col. 3 cum seq.

e Quia tũc fiet remissio] Et ratio est, quia habet ipse emphyteuta dominium vtile, & ideo læsio modica pertinet ad ipsum in re propria, vnde in fructib. a fortiori. Si ergo res emphyteutica tota destrueret, tunc periculum esset ipsius dantis ad liuellum.

f De augmento] Idem gloss. in l 1.C. eodem & ibi Alber. Barto. Dyn. & Sali. Imo. & Cano. in d. cap. potuit, hoc verum, si augmentum, est solitum, secus, si esset quid insolitum, de quo verisimiliter cogitari non potuit, ita Baldus in additio. ad Specu. titul. de loca. 6. column. allegat gloss magistram in l. si merces.§. vis maior, ff. loca. quam dicunt auream Azo, & Cyn. in d.l.1. Exemplum in hoc in thesauro inuento in fundo emphyteutico, cuius dimidia erit domini secundùm Specu. vbi supra versi. 132. per l. 1.§.1. ff. si ager vecti.

g Equiparatur] Vnde & isto casu non fit distinctio, verum pensio sit modica, vel magna, sed liberatur emphyteuta secundùm Alex. consi. 6. secundi volu.

videretur

bo.autent.iud.pos. Qđ verum credo, quando non est spes recuperationis, intellige, si in totum perijt, [a] vel vltra dimidiam, secus, si sola medietas perijt, quia nō liberatur, ar. l. etiam partis ff. de vsufru. & l. quæ de tota, ff. de rei ven. licèt alij velint, ꝙ 7. partes perierint, si debet liberari, sed magis placet quod dixi, quia ī dubio partis appellatione intelligitur dimidia d. l. etiā partis.

18 Vtrum destructa re emphytentica, verbi gratia domo ex igne fortuito, si reparetur, teneatur emphyteuta perseuerare? ℞ secundū Nico. de Ma. in l. 1. C. de iu. emph. ꝙ non, quia illud dicitur nouum, facit quod dicit [b] Bar. in l. damni. §. si is, qui ff. de dā. infec. vbi vult, ꝙ si quis obligauit se alicui habenti domum in villa dare de aqua recenti in æstate, destructa domo destruitur obligatio, licèt postea reficiatur. Facit etiam, quod voluit Bartol. in l. de pupillo. §. si qs riuos, ff de no. ope. nun. vbi dicit, ꝙ q reficit, de nouo facit. l. inter stipulātē. §. sacrā, ff. de ver. ob. Idem voluit Ang. in l. 1. §. si quis ædificium, ff. đ no. ope. nun. & Bal. in l. si vt ꝓponis, C. de nup. vbi dicit, Dictat constitutio ecclesiæ, ꝙ nemo faciat fortilicium nouū inconsulto Papa, an si lij possint reficere destructum castrū ꝑ rebellionē partis, & dicit ꝙ non, & facit l. cum alijs, [c] C. de cura. furio. vbi si furiosus efficitũ sanæ mētis, expirat curatoris officium, nec reuiuiscit si postea reddit in furiā, sed debet sibi dati nouus. Item facit, qđ no. doc. de ecclesia reparata, an sit eadem vt no. in c. de fabrica, de cons. dist. 1. & in c. proposuisti, [d] & c. ligneis, de cons. eccle. vel alta. & in d. §. sacram & ſm istud limita omnia ista, vide infra, Iudæus. § 12.

19 Vtrum emphyteuta nō soluens canonē cadat a iure suo? ℞. ꝙ si per trienniū non soluit, a iure cadit, si ē priuati, vt l. 2. C. đ iure emphy. si verò est ecclesiæ, ꝑ biennium non soluens cadit ipso facto, [e] nisi celeriter soluat, [f] in d. c. si. & non dicitur celeriter soluere secundū Bal. in addi. Spec. ti. de locato, si expectat libel-

videretur in presenti, Et in 1. volumi. consil. 112. vbi est idem consi. de verbo ad verbum. & adde text. in l. si in venditione. § fin. ff. de peri. & commo. rei vendic. & l. interdum. §. qui ex naufragio, ff. de acquirē. possess. & Ioann. Andr. titu. de loca. §. nunc aliqua, super vers. 37. in additio. incipiē. Quid si sterilitas & refert Guid. de Suza. ita remisisse in l. damnum, C. loca. Idem tenet Iacob. de Areti. Cyn. Barto. Ang. & Sali. in l. 1. C. de iure emphy. dum cōcludunt, ꝙ siue per inundationem, siue per guerram emphyteuta nihil percipere potuit, nullam pensionem soluere tenetur pro illo anno. Idem tenet Cardi. Pe. de Anchar. & Imol. in c potuit, de loc. qa paria sunt rē esse inundatam, vel ab hostib. occupatam, & res dicitur esse deꝑdita, quando eiꝰ vsus haberi non potest. ff de furt. l. si is qui rem. §. eum qui. & l. 1. ff. fur. nau. & l si cōstante. §. si vxor, ff. so. matri.

a In totū perijt] Dicēdum, ꝙ nunquam emphyteuta liberatur a pēsione, nisi tota pereat, tenet glo. in d. l. 1. C. eod. & in d. c. potuit, & communiter sententia. Ratio est, qa emphyteuta, soluit pensionem in recognitionem dominij, ideo quā diu durat substantia, subest causa pensionem soluendi secundùm Abb. in d. c. potuit.

b Quod dicit Barto.] Ibi etiam inducit exemplum, de eo, qui promisit fructus istius arboris omni anno quæ arbor incisa vel eruta, & postea renata &c. Non obstat. l. seruitures. §. si sublatam, ff. de serui. vrb. prędio. vbi dicitur, si sublatum sit ędificium, ex quo stillicidium cadit, & in eadem specie, & qualitate reponatur, vtilitas exigit, vt idem intelligatur, quia loquitur, quando est ius reale constitutum, quia tūc, si renouatur, habetur pro eodem secus, quando obligatio est personalis, vt in casu nostro. Eodem modo soluit Barto. in d. §. sacram. subdens, ꝙ in actione mixta, quod reficitur, non est idem, vt in vsufru. vt l. repetit, ff. quemadmo. vsufruc. amit. Adde etiam, ꝙ nauis refecta est eadem, vt ibi per Barr. & assignatur ratio, quia nauis in mente consistit, sed domꝰ in solo, ideo secus.

c L. cum alijs] Intellige in curatore dato ei, q credebatur semper furiosus, secus si haberet interualla, quia tunc suspenditur.

d In c. proposuisti] Ibi tractant doc. An ecclesia refecta indigeat reconsecratione. Dic vt ibi ꝑ Ab. & vide gl. in d. c. fabric.

e Cadit ipso facto] Hoc non videtur verum, qa text. d ca. potuit, nullam facit mētionem de ipso facto, tū ꝑ verbū, Iustè potuisset expelli. vnde dicē. secūdū Ab. ibidem, ꝙ ista pęna non cōmittat ipso facto, sed relinquat voluntati dñi, vtrum ex hoc velit emphyteutam repellere iuxta not. in l. 2. C. e. ti. Hoc sentit Inn. ibi. & facit, ꝙ vbicunque qs incidit in pęnam ipso facto, nō ꝑt moram purgare nec regulariter sibi consulere, & celeriter. Pro hoc tex. in c. licēt de supplen. neg. præla. vbi si habens collationem beneficij, non confert infrà semestre, non potest postea conferre etiam si incontinēti, quia ius est alteri quæsitum. Ad hoc text. in l. si is cui, & ibi Bar. de legat. 2. l. traiectitiæ. § de illo, ff. de actio. & obli. Bart. & alij in l. insulam, de ver. obli. Cum igitur posset emphyteuta ecclesiæ purgare moram, vt patet ī ver. celeri, merito non cadit ipso facto.

f Nisi celeriter soluat] Fallit etiam, quando in triennio solùm percipitur vnus fructus, quia tunc requireretur, ꝙ cessaret tribus triennijs pro illo triennio, & sic annis nouem. Ita singu. Baldus in l. ædē. 2. col.

lum, vel requisitionem, secundùm glo. not. in d. c. si. ista cœleritas erit in arbitrio iudicis, vt considerata paupertate, & alijs iudicet quod est valde æquum, qa cum ista moræ purgatio p cœleritatem prędictā non habeat locum a in emphyteuta priuati secūdùm Io. de Imol. in l. si insulam, ff. de verborum obli. & Ang.

sed solùm ecclesiæ, b quæ mitius agit, propterea meritò arbitrium boni viri c magis est sequendū in hac cœleritate.

20 Vtrū emphyteuta non soluens per biennium, vel triennium cadat à iure suo si dominus tenebatur sibi in tanta quantitate, vel maiori? Rel. Pa. in c. bonafides de deposito. q non, d quia

c loca. quem exclamat Alex. in l. diuortio. §. quod in anno. ff. sol matri. Mouetur Bald. per d § quod in anno. Vbi colligitur, q quando fructus præstantur p singula quinquennia, vt est in silua, quod aliàs statuitur in anno, habet locum in tali quinquennio, qa tale quinquennium dicatur pro vno anno. Benè facit tex. i l. si sit cōstituta, in ver. duplicata consti tuto tempore, ff. quēadmo. ser. a. mi. Quē tex. alle. Bal. in l. quicunque, de apo. pu. lib. 10.

a Nō habeat locū] eandē sententiā tenuit Bar. in d. l. si insulā, in 4. oppo. primæ partis, ad fi. dum alle. l. 2. C. eo. & Bal. in repe. l. & si post tres, ff. si quis cau. & idem tenuit d. Ias. post longam disputationem in d. l. a. col. 55. vt ibi per eum. Contrarium tenuit Ang. sibi contrariue in d. l. & si post tres, ff. si quis cau & Bal sibi contrarius in l. si pacto quo pœnam C. de pac. & in l. acceptā. q. 22c. C. d vsu. pro concordia dic sm d. Hieron. Tortū in d. l. 2. & si quærenius, nunquid emphyteuta, qui cessauit triennio soluere, possit moram purgare? Dicen. q aut dominus adhuc non declarauit voluntatem suam, an s. voluisset emphyteutam cecidisse, & tunc procedat opi. 2. q potest purgari mora, Aut iam declarauit, & tunc procedat opi. 1. & negatiua & ratio est, quia facta declaratione lex ipso iure executionē facit, ergo non debet admitti purgatio morę, vt dictū est i præcedenti additione. Et pro ista concordia bene facit, quod not. Cœp. cau. 183. Tu scis q emphyteuta. Vbi dicit cautelam esse ad hoc, vt emphyteuta, qui cessauit in solutione, non possit moram purgare, iuxta d. ca. potuit, scilicet q domin⁹ statim elapso biennio protestetur etiam absente emphyteuta. q non intendit ipsum habere ampliue pro liuellario, quia tunc non potest purgare moram nisi cœleri satisfactionē aliàs. n. non facta protestatione credit, q possit moram purgare, & sic dicit se intelligere d cap. potuit, & aduerte diligenter, q illa voluntas domini, per quam purgatio morę impeditur, sufficit, q sit tacita vel expressa secundùm Abb. consil. 67. In causa quæ vertitur. 2. par. Et secundùm Alexand. consi. 106. viso themate. 4. par. Idem tenet Alex. in d. l. si insulam, de verb. obl. Vbi dicit, q in d. ca. potuit, ideo potest mora purgari, quia executio non erat facta ipso iure nisi domino volente, ergo sentit, q domino volente emphyteutam cecidisse, non admitteretur purgatio. & idem facta declaratione per actum facti tenet Ro. consi. 103. visu propositæ q. themate. Confirmatur, quia secuta declaratione domini, emphyteuta constituitur in duplici mora. Vna est per lapsum temporis. d. l. 2. & d. capitul. potuit. Alia per declarationem domini, ergo geminatio moræ debet impedire eius purgationem, tex. est secundùm intellectū Ang. in dicta l. traiecticiæ. §. de illo, ff. de actio. & obligatio. quem sequitur Roma. consilio 352. quæritur primo. Et Alexandr. in d. l. si insulam, Vbi plura similia adducit. An autem requiratur sententia declaratoria post, quàm dominus declarauit voluntatem suam? Dic quòd non secundum communem opinionem doctorum hoc tenet Baldus in additio ad Specul. in titul. de locat. 22. columna. Pau. de Cast. consilio 140. aliter est consilio. 133. incipit, In casu præsenti. d. Anton. in d. cap. potuit, & dicit quod est communis opinio. Alexandr. consilio 171. Incipit circa processum. Vide Iason vbi latè in d. l. 2. col. 31. cum seq.

b Sed solùm ecclesiæ] Cadit emphyteuta ecclesiæ, quādo dominus declarauit ipsum cecidisse. Ita Bartol. in l. secunda ff si ager vectig. & ibi Bald. & Salic. Spec. & Io An. vbi suprà, versic. 66. & Paul. de Castr. consi 133. Pa. in c. diuersis, de cle. coniuga Alexand. consi. 314. incipit, viso themate, & consi 489 incipit viso themate instrumenti. Barba. in d. c. potuit, videtur innuere, q in terris ecclesiæ mora potest purgari in alijs non vide ibi.

c Arbitrium boni viri] eandem sententiā tenet Cardina. in d. capitu. potuit, & Imo. Addēs, quod si istud fuerit in dubium reuocatum, & iudex fuerit malè arbitratus, quòd posset appellari, per id quod not. per Ioann. And. & doc. in capitulo super his, extra de accusa. & quod habetur in l. si qua pœna, ff. de verborum signaficatio. & Abb. in consilio 67. In causa quæ vertitur, Ancharan. consilio 324. Quidam frater Antonius. Vbi vult, quod iudex non debet arbitrari de triennio, vel biennio, ergo sentit, quod bene de vno, vel duobus mensibus, & facit etiam ratio, quia istud tempus de celeri purgatione non reperitur expressè taxatum a lege per regulam. l. 1. §. fi. ff. de iur. delib. & l. 1 § effractores. ff. de effracto. & expila. & hoc tene, Licèt Specul. vbi supra, versicul. 83. teneat quòd admittatur purgatio moræ ante, quàm fuerit ab emphyteuta exactum in iudicio, vel extra, arg. cap. de multa, de prębend. imo notabilius dicitur emphyteuta sibi celeriter prouidisse, etiam si fuerit in iudicio, vel extra exactus, si tamen statim sine termino, & sine dilatione persoluit, secundùm eum, & Imo. in d. capit. potuit, Barba. etiam ibidem idem tenet, scilicet quod stetur arbitrio iudicis considerata qualitate personarum, an sit diues, vel pauper.

d Quod non] idem tenet Specu. vbi supra, versic. 79. dicit, quod emphyteuta ex hoc potest se tueri, si dicamus compensationem fieri ipso iure per l. si ambo. §. cum autem, ff. de compensa. si autem non sit ipso iure, adhuc tenet idem si modo sit obiecta compensatio ante lapsum triennij, vel biennij, per l. si cōstat, C. de compen. idem tenet Alberi. in dicta l. secunda, C eod. 10. colum. in l. cum aliter, ff de compensa. vbi vult, quod emphyteuta non cadat, si sit paratus compensari.

exceptio cōpēsationis quò ad euitādam pęnam debentis soluere fit ipso iure, vt est tex.no.iuncta glo. in l.si constat, C.de compen. vbi doc.sic determinant.

21 Vtrum dn̄s recipiendo canonem ab emphyteuta, qui cecidit a iure suo propter non solutionē, præiudicet sibi? R. Pa.in c.fi. a de loca.aut eū expulit primo, & petit pensionē præteriti temporis; & sic non p̄iudicat sibi, aut non expulit, & tunc aut recipit canonē ꝓ tpe post morā contractā, & sic præiudicat sibi, quia videtur per actū contrariū renunciasse iuri suo.c.solicitudinem, de app. aut recipit canonem pro præterito cū protestatione ꝙ non intendit sibi præiudicare, & sic non pręiudicat, aut non fecit protestationē, sed simpliciter recepit, & in hoc fuerunt opi. Sed de subtilitate iuris dicendū, ꝙ non præiudicat, quia in dubio non videtur quis velle renunciare iuri suo, vt in ca. super hoc, de renun. ff. de proba. l.cum de indebito. Facit gl. in l.cum quid, ff. si cer. pet. quæ dicit ꝙ si tradō magnam quantitatem pecuniæ dicēdo, Tolle, nō præsumitur donatio simpliciter ex hoc, sed mutuum, vel depositum, nisi aliud appareat respectu personę. Sic in proposito. & licèt gl. dicat verū esse, ꝙ recipiendo canonē præiudicat i priuato, non in ecclesia, q̄ hēt capitulū, tn̄ Pa. vbi supra dicit, ꝙ non dicit verū, quia solus prælatus in acquirendo præiudicare pōt, & deteriorē facere conditionē. vide gl. 17.q.4. §. pe. sentit Inn. in c.2.de don. & do. in c.quoniam, de deci. & ideo solus p̄latus recipiendo canonē sine ꝯsensu cap. p̄iudicat ecclesiæ. Sed aduerte hic, ꝙ Pa. in c.vt super, de re.ec.nō alie. limitat Fede. consi. 184. qui tenet, ꝙ res emphyteuta reddita ad ecclesiā ꝑ nō solutionē pensionis potest iterū dari ei q cecidit a iure suo, sine aliqua solēnitate, & causis requisitis in alienatione rei ecclesiasticæ a p̄lato ecclesiæ, sic dicēs hoc verū, vbi prima cā ꝯcessionis duraret, puta q̄a erat castrū in feudū, qd̄ ꝑ custodiā erat poti⁹ damnosum ecclesiæ, & hmōi, q̄a nō ē noua alienatio, sed executio ordinationis antiquæ, sed vbi prima cā cōcessionis cessaret puta q̄a ager datus ad excolendum tractu tp̄is excultus reuertitur ad ecclesiā, tunc dari non potest in

compensari. Idem tenet Fulgo. in dicta. l. si constat. Abb. antiquus in capitul bona fides, de depo. & ibi Ioann. Andr. & d. Anton. Bald. in reper. super Innocen. quæstion prima. Et sufficit, quod etiam post lapsum opponatur temporis per regulam, quæ habet, quod ad pœnam cui andam & ad impedien. cursū vsurarium compensatio fit ipso iure, secundum not. per gloss. & doct. in d.l. si cōstat. per gl & Baldum in l.1.C.de compensa. Sed i proposito priuare quē iure suo est pœna. l. si qs maior, C.de transact. ergo fiet ipso iure compensatio, ergo nō cadet emphyteuta. Hoc tenet Imol. Pau. & Barba. in d.ca. bona fides. Io. Fab. & Ioan. de Pla. i § in bonæ fidei, Insti. de act. d. Ias. in l. 2. C.eod.col.48.

a Resp. Pa in ca. fin.] Quia ista distinctio vř satis periculosa, vt patet per doct. varios allegatos ꝑ d Ias. in d.l.2.columna 73 cum s. sequ. Ideo aliter dicendum. Aut dominus primo incœpit ab expulsione, & postea vult peterē pēsionē. & tunc aut loquimur in emphyteuta ecclesiæ, & tūc potest, aut. q rē, C.de sacrosan. eccl. & §. si vero quis, in aut. de non alie. & hoc est speciale in ecclesia, secundū Cy. Albe. in d.l.2. & Imol. in d. cto capitulo potuit. Aut in priuato loquimur, & tunc si non est protestatus, non potest petere pensionem, sicut tenet Io An & spec in d §. nunc aliqua ver. 25. Angel. in d l.2. Cardi. & Imo. in d.ca. potuit, Ia. ob de Belui. in d. § ꝙ autem. & ratio est, quia quando emphyteuta expellitur, perdit etiam meliorationes suas. d.l.2. Vnde absonum videtur, ꝙ dominus lucretur & meliorationes, & pensionem insimul & ꝙ etiam emphyteuta tam multiplici pœna puniatur, contra ea quæ habentur in c at si clerici. § fin. de iudicijs. Aut est protestatus, & tūc potest petere pręteriti temporis pensionem, quia sicut protestatio reseruat ius expellendi, eodem modo debet reseruare petitionē census præteriti. ali⁹ casus est quādo dominus incœpit ab receptione pensionis, & postea vult expellere, & tunc aut recepit pēsionē præteriti temporis, aut futuri: primo casu aut recepit pensionē cum protestatione reseruationis iuris expellendi, & tunc potest, quia protestatio ius expulsionis reseruauit. l. debitor. §. 1. ff. quibusmod. pig. vel hypo sol. aut nō fuit protestatus, & tunc aut recepit ignoranter, quia ignorabat emphyteutā cecidisse, puta quia erat hæres, iuxta l. qui in alterius, ff. de re. iu. quia iusta est ignorantia, & pōt expellere. Aut scienter, & non pōt, q̄a altero dēt esse contentus, secundū gl. in d.l.2 & ista fuit opi. Dy. in l. Mæuius §. di ob. de leg. quam ibi. quuntur Bald. & Inno. ibi Alb in d.l.2. & Spec vbi supra pro qua fuit, qd̄ vult Bal. in c.1. quo tēpore miles. Vbi si vasalius ꝑ cessationem petēdi inuestituram ab hærede domini cociderit, & postea admittatur per hæredem domini, ita demum præiudicatur ipsi hæredi, si eum admiterit ex certa scientia. Tertius casus est, quando dn̄s recipit pensionem pro tempore futuro & indistinctè tenendum est, quòd sibi præiudicat l. 2. §. non male, ff. de exce. do. & l. qui in futurum, ff de pac.

emphyteusim, vel feudum sine debita solennitate, & causis requisitis in alienatione rei ecclesiasticæ. Et secundùm hoc videretur vera opinio gl. prædictæ. Sed hoc, quod nō possit dari de nouo ei, qui cecidit a iure suo propter non solutionē pensionis, quando non cessat causa, propter quā fuit data in emphyteusim, sine solennitatibus & causis req-sitis in alienatione rei ecclesiasticæ, non credo Panor. quando fit ei, qui cecidit, vel eius hæredibus, quia videtur tex. d. capi fin. contra eum, & consuetudo, sed bene esset verum, quando alteri, quàm ei, qui cecidit, vel eius hæredibus vellet dari, vel quando iam ecclesia per aliquod tempus pacificam habuit possessionē talis rei. Et sic concorda opiniones.

22 Quæritur in quot casibus emphyteuta cadit a iure suo? Respon. quod in quinque casib. Primus, quando negat pensionem domino petenti eam, & negat se emphyteutam illius sm Petr. Helie. in trac. de contractu emphyteutico. Ratio, quia magis dēt operari contumacia expressa, quàm tacita. l. si ita expressū. [a] ff. de cō di. & demō. sed emphyteuta non soluēte per trienniū canonem res cadit in commissum, vt infra dicetur, quia tacitè negat dominium recognoscer, ergo multo fortius, vbi expressè negat. [b]

23 Secundus casus est, quādo vendit sine domini voluntate rem emphyteuticā secundùm eundem Pe. vbi supra est casus in l. fi. C. eo. Quod limita secundū Spe. in ti de loca. in dicto. § nūc aliqua. ver. 95. & Bar. in l. sequitur. §. item Labeo, ff. de vsuc. Imo. & Canonistæ in c. potuit, de loca. verum, si res sit tradita, quia si nō est tradita, licèt vendita, [c] non cadit in commissum, et si esset tradita, in hac l. vt si dominus vellet emere pro tantundem, ille emptor restitueret eam, quia sic non cadit, vt no. Ange. [d] in l. voluntas, C. de fideicom.

a L. si ita expressum] Dicitur enim ibi, si ita expressum est, Lego Titio centum, si voluerit, quod verbū, Voluerit, facit legatum conditionale, & non transmittitur ad hæredem, nisi ipse voluerit, Arguit glos. idem esse, si ista verba non essent expressa, quandoquidem possit repudiare legatū, dicit gl. quod expressa magis nocent, ergo idem in casu nostro.

b Expressè neget] Hanc sententiam tenet Inno. in c. caterum, extra de indi. quod quando emphyteuta neget scienter se esse emphyteutam, si conuincatur de mendacio, quod cadit e iure suo, secus, si ignoranter, & ignorantia fuisset iuste, puta in hærede alterius iuxta l. qui in alterius, ff. de re. iu. Istud idem tenet Ange. in l. fi. per illum text. ff. de rei vend. Vbi idē dicit esse in vasallo, qui si conuincatur de mendacio, quia primo negauerit se esse vasallum, quod perda feudum, cap. vasalli⁹ .1. si d. feu. fue. contro. inter dominū, & agna. Bene verum est, quòd non sufficeret scienter negere, sed requiritur quòd negatio sit per dolum, vel latam culpam d. capitulo vassallus, & ibi Bald. not. in §. inter mixta, in versicul. distulerit, Institute de act. Et glo. in d. l. fin. ff. de rei vendi. & Bar. in l. eum qui, in prin. vlti. colum. ff. de iureiurand. Contrariam tamen sententiam putat dom. Iason esse veriorem in d. l. 2. C. eod. 57. colum. quam tenet Bal. in d. c. vassallus. Vbi dicit, quod pœna illius. ca. non habet locum in emphyteuta, vel libellerio, eo, quia secundùm eum ll. pœnales, vt est illud c. non debent trahi ad casus non expressos d. §. inter mixta, cum glo. Et non obstat etiam illa l. fin. super qua se fundat Angel. quia non loquitur de emissione alicuius iuris, sed tantū de amissione alicuius possessionis, quia ibi dicitur, quod si conuentus rei vendicatione neget se possidere, & conuincatur de mendacio, perdit beneficium possessionis. Et ista fuit solutio ad illum text. Ioann. Andr. in dicto. §. nunc aliqua, versicu. 65. Sed iudicio meo per ea, quæ allegat Specu. ibi, videtur sanior opin. summæ nostræ. Maximè quia peccauit in lingua negando rem emphyteuticam, debet in ea puniri, ar. C. de repud l. consensu. l. ex facto, ff. de vulg. & pupil.

c Licet vendita] Ratio, quia verbum vendere est cū effectu intelligendum. l. 1. § hæc verba, ff. quod quisq; iur. & non dicitur perfecta venditio ante traditionem. §. venditæ, Institu. de redi. d. capi cum Ioannes, de fide instr. Idem tenet Sali. in d l. fina. C. eo. motus, quia vbi non interuenit traditio in contractu venditionis, nudo consensu ab eo recedi potest, & pro nō facta haberi potest. l. ab emptione, in princip. ff. de pac. & in l. r. ff. de pericul. & commo. rei vendice. Idem tenet Alber. in d. l. fin. Ioan. And. & do. Anton. & Barba. in d. capitul. potuit, Alexan. consilio. 124. Viso themate Idem tenet Baldus in vassallo, in capl. primo. §. etc si libellario, quibus modis feudū amit. Et ista est cōmunis opinio, quamuis contrarium teneat Imol. in dicto capitulo potuit. 41. column. limita hanc conclusionem non procedere, si fuisset facta traditio ficta, vt quia se constituisset nomine emptoris possidere, dando licentiam intrandi possessionem dictæ rei, quia tunc bene caderet, vt singulariter tenet domin. Anton. consilio 34. De iure absque longa allegatione. Bart in terminis in l. ab emptione, ff. de pact. Bal. in c. item inuestitura, de notis feu. Io. Andr. in addit. Spe. ti. de emp. & vend. in §. 1. in ver. & no. in addi. incip. & dubitat Iaco. Alua. qui idem tenet in simili in vasallo in c 1. in ti. quid iuris sit, sed si emphyteuta promisisset vendere, non cederet a iure suo, de quo in specie Pau. de Castr. in l. in bonæ fidei. § si tamen, ff. de eo, quod cer. lo.

d Vt not. Angel.] Angel. not. loquitur in his terminis,

dis, sed quando fuit factum pactum, ꝙ incontinenti retro sibi venditio fieret, tunc enim non cadit. Ita dicunt Ange. & Ro. in d. §. item Labeo. Et ante eos do. Anto. in d. ca. potuit, pro quibus facit tex. in l. pleriqua, ff. de ritu nupt. & Angel. in d. l. voluntas, voluit singu. ꝙ prohibitus alienare extra familiam, possit alienare cum pacto, ꝙ incontinenti debeat restitui familiæ, quia tūc non dicitur alienatio, quæ momento est duratura, ar. l. fin. in fin. C. de bo. quæ libe. Cōtra doctrinam tamē hic positam facit, quod voluit singu. Baldus in c. 1. §. fin. quæ fuit prima causa bene. amit. ꝙ quanuis dictum sit, Saluo iure domini, vel ecclesiæ tamen si processum est ad traditionem sub illa forma, scilicet saluo iure, & consensu domini, quod illa verba non releuant, quia cum non sit denuntiatum domino, clam videtur fieri, & per consequens dominum contemni. Idem Bald. in l. vnica, versi. quære. quid si prohibita est alienatio, C. de his, quę pœ. nomine. Vbi dicit, ꝙ si emphyteuta, vel vassallus dicat, Vendo, & trado reseruato consensu domini, ꝙ ista protestatio non releuet, quia ipso facto requiritur licentia, & quia traditio est lecti & sic factum est contrarium protestationi, ergo protestatio nihil releuat. Benè verū est, ꝙ si essent adiecta illa verba, Nec aliter nec alio modo, quia tunc nihil videtur actum & non caderet a iure suo, quia constat, ꝙ non intendit alienare, nisi possit, & non aliter iuxta not. in simili in l. si quidam, C. de excep. & in l. item Labeo. § fin. ff. famil. ercis. & in l. si quis locuples, ff. de ma. te. Ad hoc vide Bal. in c. quæ in ecclesiarum, de constitu. & Car. in capitu. 2. de feu. Idem si emphyteuta alienat sine consensu domini sub his verbis, si & inquantum de iure possum, & non aliter, licèt sequatur traditio, non tamen incurrit pœnam caducitatis. Dictum fuit singu. Bald. in c. 1. §. hoc quoque, penul. column. de succes. feud. & dicit, ꝙ ita consuluit de facto limitando, vt ibi per eum. Idem tenet Iacob. Alua. in c. 1. in versicu. quęro, quid si vasallus vēdat, de prohibi. feu. alie. per Federi. Facit etiam, quod voluit Alberi. in d. l. fin. Vbi dicit, ꝙ alienatio facta sub ista adiectione, si domino placuerit, vel si consensus domini accesserit, ꝙ non inducit caducitatem, ratio, quia cum ista sit conditionalis venditio, perinde est ac si domino fuisset nuntiatum & consensus habitus. l. fin. C. de fun. patri. lib. 11. l. qui absenti §. 1. ff. de acquiren. posses. Et idem est, si dixerit, Alieno, si dominus non reuocauerit, aliàs sit inempta, quia non cadit secundùm Barto. in d. l. si quis locuples, ff. de manu. testa. quę no.

24 Quid si vendidit, & tradidit simpliciter, sed postea redemit? [a] Res. nihilominus cecidit a iure suo, quia per alienationem ius est quæsitum domino, & ideò sine facto suo non potest auferri ab eodem.

25 Sed pone, ꝙ sunt duo domini rei emphyteuticæ pro indiuiso, & vendidit res de consensu vnius tantum, & non alterius? Resp. ꝙ cadit solum pro parte illius, [b] quia non plus puniri debet, quā deliquerit. l. hæres, ff. de his qui. vt indi.

26 Tertius casus est, qn̄ res emphyteutica est data pro se, & suis filijs, nepotib. & hæredib. tunc si filius, vel nepos refutat hæreditatē;

a Postea redemit] Tenet Alberi. in d. l. fi. per glo. ibi in ver. cadet, quod importat ipso iure, ergo redimendo non potest tollere ius quæsitum domino. eandem opinio. tenet vbique Barto. in d. l. sequitur. §. Labeo, ff. de vsucap. in d. §. si rem depositam, in l. quidam testamento, & in l. rogo, ff. de fideicommiss. libert. per totum cepit. 1. Quid iuris sit, si post alia. fau. rd recu. & idem Bartol. in l. si quis libellos, C. de appellat. & sequitur Anch. in d. ca. potuit, & Imol. ibidem dicit hanc esse communem opinionem, & ꝙ magis procedit de iure. & quod in practica difficilè esset obtinere cōtra illam opinionem. Idē tenet Imo. in l. si me tibi, ff. ad legem Falci. Ange. & Ro. in d. §. idē Labeo, do. Anto. in consil. 34. De iure absque longa allega. & c Motus, quia ex quo facta ē executio a iure, non debet posse admitti purgatio moræ. l. si rei obligata, de le. 1. Contrariam opinionem tenet Spec. vbi supra versic. 95. vbi dicit se obtinuisse Bononiæ per arg. capi. si quis presbyterorum, de rebus ec. non alie. & ca. de multa, de praben. & per d. cap. potuit, ibi, nisi cleric. Idem dicit Io. Fa. in d. l. fi. & Sali. ibi. sed tu dic, ꝙ d. c. potuit, nihil facit, quia illa verba, Nisi celeri, secundum glo. ibi, & Ioan. An. intelliguntur, quando cessat soluere pensionem, non autem quando vendidit. Tu dic quòd prima opin. de rigore est verior, secunda de æquitate.

b Pro parte illius] Idem dicit Bald. & Ange. in l. cōmunis libertus, ff. de in ius voc. qui tenent ꝙ tātum cadet pro parte illius socij, cuius consensum non requisiuit, quia tantū debet puniri in parte, circa quā deliquit. d. l. rescriptum. Idem tenet Guil. in l. si duo patroni, in princip. ff. de iureiurand. & ibi Alberic. & idem Alberi. in l. quod si vno, ad fin. ff. de in diem addic. & quod in simili ponit Bald. de vasallo in ca. 1. de prohi. feu. alie. per Fede. Quid autem si ast solus alienat solum partem, vel si soluit tantum medietatem canonis, vtrum cadat in totum, vide in l. 2. columm. 46 & Iai in l. fin. column 158 Certe ista videtur veritas, ꝙ aut emphyteuta alienat partem sub cōmemoratione emphyteusis & vtilis dominij, & sic tanquam emphyteuta, Et sic non cadit nisi pro parte, quā alienauit, quia pœna non debet excedere quātitatem delicti. d. l. rescriptum. ff. de his quibus vt indig. Aut alienauit tanquam habens directum dominium, & cadit in totum, ratio est, quia isto secundo casu videtur contemnere personam domini, Et sic ista pœna priuationis non succedit ratione rei alienatę, sed ratione contemptus personę domini, quæ in totum offenditur. Ideo etiam in totum debet puniri, facit tex. in l. quidam in iure § donationum, ff. de do. Et hoc est ex mente Bald. in c. 1. de vasal. qui contra constit. Lotha. Et Ioann. Andr. in nouel. in capitulo 2. de feu. vbi etiam dicit, quod de æquitate canonica, & benignitate non caderet ille nisi pro parte alienata, quia pęna nunquam debet excedere delictum. Circa secundum dubium scilicet si non soluit nisi medietatem dicit, quod cadit in totū; ita consuluit C. Idra con. 29. Barba. con. 37. 2. parte. Vbi vult, ꝙ si vnus denarius deficiat, cadat res in commissum,

idem tenet Bald. in rub. C. de contrahen. emp. 10. q. & Imo in d. ca. potuit. 39. col. vbi respondet ad legē in contrarium alleg. per Specu. & Io. An. vbi etiam vult, q̄ si promisisset pœnam, quòd in eam incideret. Istu l idem tenuit Alb. in authen. qui rem, C. de sa san. ecc. & Sal. vbi plenè disputat in authen per petua, eo. ti. Pau. de Cast. in l. executione. §. p parte ff de ver. obl. Vbi etiam tenet de vno num, sicut etiam dicit gl. in l res bona, ff. de cont. abemp. quæ vult, q̄ si res sit vendita sub pacto, q̄ nisi die statuta fuerit soluta pecunia, q̄ res sit inempta, quòd si deficiat vnus nummus, res erit inempta. Fallit ꝓpter paupertatē, vt dicit Spe. secūdò Fallit, nisi per errorem cessasset a solutione, text. nota in l quamuis, ff. de condit. & demon. quem ad hoc reputat sin. Bal in l pro hęreditarijs, ff de hæredit. vel ac. venditio Vide supra. 19.

cadit, quia eam non potest habere, vt no. Bar.[a] in l. vt iurisiurand. §. si liberi. ff. de ope. liber.[b] secus, si non poneretur verbum, & hæredibus, quia sic refutata hęreditate non caderet, quia concessio in primo casu requirit vtrunque, vt scilicet sit filius, vel nepos, & hæres, vt in authentic. de non ali. §. emphyteusi, & ideò feuda, quę transeunt ad filios vt filios, ita si hęredes sint, dicuntur venire hæreditatis petitione,[c] vt in l. item videndum est, ff. de peti. hæredi.

27 Quartus casus est, qñ qs accepit emphyteusim ꝓ se, & suis filijs, & moritur sine filijs legitimis relictis solū naturalib. quia reuertitur ad dñm,[d] qđ limito secundū Bar. in l. ex facto § si qs rogatus ff. ad Treb. verū quando emphyteusis ē data ab ecclesia,[e] quia præsumendum est, q̄ de illegitimis non cogitauit, sed qñ data est a priuato emphyteusis, sic veniet ad illegitimos in tali casu. & sic intellige, & limita Spe.

28 Quint⁹ casus est, qñ emphyteuta nō soluit canonē, de quo dic vt supra §. 19.

29 Quid si sūt plures hæredes, & omnes pręter vnum soluerunt pensionem? Res. gl in d c si. q̄ non cadunt, si soluerunt totam, secus, si non totam, quia caderent omnes,[f] & ideò soluant totam, & postea agant contra non soluentem.

30 Verū hęres ignorans rē emphyteuticam, & nō sol-

a Vt not Bart.] Idem tenet Ancha. In Cle. 2. de iure pa de quo etiam per Bald. in c. 1. in princ. de suc. feu. Bal. in aut. vnde si parens C. de inof te Bal. & Imo. in l. filio quem pater. de leg 1. Paul de Castr. in l & si post mortem, in prin. de lega. 1. & vide Ang. & Imo. in l. Caius, ff solu mat. & Sal. in l. 2 C. eo. in 22. q plura distingentem.

b Secus si non] Ita tenet Sali. in d. l. 2. motus, quia pater non quæsiuit emphyteusim vt hæredibus, sed vt filijs, quod potest facere pater. l. quodcunq; in prin. & l. quod dicitur, de verborum obliga. imo vult, q̄ hoc casu filius exhæredatus admitteretur ad emphyteusim. & est communis conclusio, quòd filij repudiantes hęreditatem paternam possint emphyteusim retinere, quia pater in dubio videtur accepisse ꝓ filijs vt filijs, non vt hęredibus. Ita firmat Bartol. Imo. & alij in d l. quod dicitur, licèt secus sit in feudo, c. 1. an agna. vel fi. secundùm Sal in d. l. 2. quia repudiata hæreditate non veniunt feuda. vide infra, feudum. § 18.

c Hæreditatis petitione] Intellige, quando res non est repudiata, quia isto casu bene veniunt in petitione hæreditatis quæ datur hæredi contra eum, qui possidet, non vt hęredi. Si autem quis repudiaret hæreditatem, licet posset habere feudam vel pacto, vel lege, non tamen veniret illud feudum in petitione hæreditatis, vel dicit Bar. in d. l. item vidēdum. § fi ex quo subdit ibi q̄ si frater fecerit fratri quietationem de omni eo, quod petere posset in hæreditate paterna, q̄ per hanc renunciationem non impeditur petere feuda, vel partē possessionū emphyteuticarū qa non petūtur tanquam ex hæreditate pſna.

d Reuertitur ad dñm] Spe. in tit. de lo. § nunc aliqua, versi 67. arguit pro & cōtra & tādē cōcludit, q̄ naturales non admittuntur, licèt alij teneāt cōtra. De legitimato per rescriptū principis tenet cōtra, q̄ non admittitur, qñ qs accipit emphyteusim ꝓ se & filijs secundū Sal. in l. si. per illum tex. C. de his, qui ve. æta impetra. & rō est, quia tales non sunt naturaliter legitimi, sed fictione, c. naturales. si de feud. fue. cōtro. inter do. & agna. Ale. con. 118. incipi. Consideratis, 1. vol. vide etiam infra in ver. fidei. § 18.

e Data ab ecclesia] in emphyteusi ecclesiastica non succedunt naturales, vel bastardi legitimati Ita Bal. no in l. generaliter. §. cum autem, C. de insti. & subst. p ratione vt ibi per eū. & idē Bal. in addi. Spe. tit. de loca. 10. col. ver. emphyteusis ecclesiæ. Imo. in l. qđ dicitur, de verb obl. Anch. in d. consil. 26. circa primum quæsitum Ale. in d. con. 118. consideraris verba instrumenti. 1. par & eo. li. con. 89.

f Caderent omnes] Hoc tenet gl. in l. communi diuidundo, in ver. cōfundetur, ff. cō. di. Ho. in sum. in ti. de loca. §. si. ver. quod si vn⁹, Spe. in tit. vbi supra ver. 70. Bar. in l fraudati, & ibi Ang ff. de pub. rō est, qa ad euitationē pœnæ non sufficit solutio particularis l. in executione § fi. ff. de verb ob. Limita hoc secundū Bar. in d. l. fraudati, non procedere qñ duo hæredes a principio cepissent rem in emphyteusim, & ꝓmisissent pensionem simpliciter, quia tunc quilibet teneretur pro parte sua tm̄, nisi actum esset, q̄ essent duo rei. l reos. §. cum in tabulis, cum si. de duo. re. & ideo vno cessante in solutione partis suę alius non caderet, quia tunc tenerentur non vt hæredes, sed vt possessores. & in his terminis loquitur. d. l. fraudati, quę videbatur obstare. & hanc limitationem tenet Alb. in d. l. 2. col 9 Fallit secūdo, si propter paupertatē ille cessasset, quia non caderet res in commissū secūdū Ro. in d. l. fraudati. Fallit tertiò secūdū Imo. in d. c. potuit. 39. col. de iure canonico, quo attento

dictum

dictũ consi. nõ procedit, quia Canonistæ non sic subtiliter considerant materiam diuidui, & indiuidui, sicut faciunt legistæ, in l. 4. §. Cato, de verb. oblig. Pro qua limitatione facit, quod habetur per glo. & doc. in c. sicam, de pę. vbi dicitur, ꝙ de æquitate canonica licèt pars nõ fuerit soluta, nõ tñ in totum cõmittitur pœna. Vide & Alb. in l. communi, ff. communi diui. & in l. necessitas. §. si pignori, ff. de pign. act. Ange. in l prætoris, ff. de dam. infec. Fed. de Se cõ si. 128. factum tale, & Cuma. in l. 5. §. fi. de ver. ob.

a Quod cadit, sed restituitur] Scilicet ex clausula generali, q̃ est, si qua mihi iusta causa eẽ videbitur, in integrũ restituã dicit tex. in l 1. §. fi. & in l. sed & si per prætorem. §. nẽ inquit, ff. ex qb. cau. mat. & iusta causa est ignorãtia, & absentia, & huiusmodi, & hoc sequuntur Bar. Bald. & Ang. & alij in d. l. 2. C. eo. Vide ibi Iason. col. 2. qui di it, ꝙ seruatur hoc in practica, licèt quidam teneant contra, vt ibi per eum, q allegat Bar. & Sali. in l 2. C. si aduersus ven. hoc confirmare Imo. & Ancha. in d. c. potuit.

b L fin C. in quibus cau.] Dicitur enim ibi, ꝙ cõtra minorem non incipit currere præscriptio, ratio quia ex quo omnino restituebantur in integrum, melius est eorum iura intacta seruari, quàm post vulnus datum remedium adhibere. Idem tenent Specul. & Io. An. vbi supra, ver. 15 Vide Bar in l. imperatores, ff. de publi. & debebit restitui intra quadrienniũ post tempus lapsum soluendi, secundùm spec. vbi supra, ver. 16. ad hoc vide Bart & doc. in auten. quas actiones, C. de sac. san ecc. & Ro consi. 317. Cum præsupponatur, hanc quæstionem, vbi supra, ver. 19. vbi sic respondet, Dicunt quidam, si Hos. secundùm Io And. ibi in summa de loca.

c Neque cadit] Idẽ Ho in ti. de loca. §. pe. versi. quid si hæreditatem Alex. con. 91. perspectis his, & Iaso. in d. l. 2. col. 49. dicit, ꝙ est tutior opi. Spec.

d Iuxta formam l. 2.] Vbi datur facultas offerendi & consignandi pecuniam vel apud sacras ędes, vel cui iudex commiserit secundùm d. l. acceptam. Nam ista oblatio, & consignatio liberat a periculo vsurarum, a casu fortuito, vt ibi, de quo per Specu. vbi supra versi. 21. & 24. Adde tamen, ꝙ in terminis d. l. 2. quòd si loquimur quantum ad euitandam pœnam caducitatis, & sic vt emphyteuta expelli non possit, sufficeret sola oblatio verbalis, vt in l. acceptam, & a l. si per te, C. de vsuris. Not. in l. Celsus, ff. de arbit. & in l. si seruum. §. sequitur, de verb. obli. Si verò loquimur quantum ad plenariam liberationem a canone emphyteutico, & tunc necessaria ẽ oblatio verbalis, depositio, & consignatio. l. obsignatione, C de solu. & no. in d. l. acceptam. & ista est communis opinio, quam tenẽt Cy. Bal. & Sali. & Ange. in d. l. 2. licèt dominus Iason contra referendo quosdam antiquos, vt ibi p eũ. Adde i practica singulare remediũ ad obuiãdum verbali oblationi, vt nihil operetur, & est, quòd, quando debitor dicit, Paratus sum soluere ꝙ creditor etiã dicat, parat⁹ sum recipere. & tunc talis oblatio nihil operatur. Et debitor pro verbis verba reportat, Vt dicit text. in § his ita 13. q. 1. istud tradit Bartol. in l si. ff. de solu. ma. & in l si seruus communis, ff. de vulg & pup. & Ias. vbi supra.

e Respondet Bar.] Spe. mouet istam quæstionẽ, vbi supra ver. 78. sed non firmat se, tene tu quod hic concluditur, quia ista venit vt filia, & non vt hæres.

f Vel vt patroni] Vult dicere, ꝙ si filius patroni exhæredatur a patre, videtur priuari iure patronatus in libertum, quod pater habebat, secus tamen, si est institutus in certa re, quia non priuatur iure patronatus, ad quod potest peruenire non iure hæreditario, sed alio, quia filius sufficit enim, ꝙ sit institutus in quantulacunque minima re ipse filius, vt cui seruetur ei iuspatronatus, vt l. sed ex modica, ff. de bo. lib. Item non sufficit, quod filius patroni sit simpliciter exhæredatus, vt excludatur a iure patronatus, sed oportet, quod mala mente exhæredetur a suo patre, qui scilicet est patronus. Et in dubio præsumitur bona mente exhæredatus, vt quando ex causa furoris, vel quia impubes, quę exhæredatio non nocet ei, id est non excludit a iure patronatus. Sic in proposito ista filia potest petere vt filia, sicut filius patroni institutus in certa re non prohibetur petere operas a liberto iure scilicet patronatus.

g Illa verba] Oportebat patrem exprimere, ꝙ iura emphyteutica apud filium tantum remanere deberent, si volebat filiam esse priuatam, quod patet in d. l. iurisiurãdi. §. si liberi, ff. de ope. libe vbi pater potest vni ex filijs assignare libertum. Et tamen si vnum ex filijs instituit in magna portione, alium in modica, propterea institutus in modica non repellitur, quin cum alijs admittatur ad actionem operarum.

uens cadat? Res. glos. in l. 2. C. de iure emphyt. & Bart. ibidem, & gl. & Dy. in l. cũ filius. §. in hanc, ff. de verb. obli. ꝙ cadit, sed restituit [a], de æquitate, idẽ dic de minore, qui non soluit, per l. fi. C. in qui. cau. [b] in integ. resti. non est neces.

31 Quid si domin⁹ sit mortuus, & hęreditas iacet per triennium, in quo emphyteuta non soluit? Respond. ꝙ non poterit expelli, neque cadit, [c] vt patet per prædicta. hoc tenet Alber. in l. 4. ff. de dam. infe. & Baldus in l. 2. C. e. sed Io. An. in addi. ad Spec. vbi supra cũ ipso Spe. vbi supra vers. 18. tenet, ꝙ cadit, nisi deponat iuxta formam l. 2. [d] C. eo. in fi. & l. acceptam, C. de vsur. & hoc tutius.

32 Verum filia priuet em phyteusi, qñ instituta est in certa re hęres, & iussa est esse contenta, ꝙ non possit de bonis suis plus petere? Res. Bar. [e] in d. §. si libe i, ꝙ non, quia d. verba debent intelligi, ꝙ non possit peti plus iure hæreditario, sed nõ iure emphyteutico, vel iure patronatus, [f] & posito ꝙ pater ex dispositione sua posset filiã priuare ab emphyteusi, tamen illa verba [g] hoc non important. Idem dic, quòd per ta

Secundùm

lia verba nō priuatur, quin possit petere dotē maternam secundū eundē Bar.[a] etiā si bona sibi à patre relicta sint vltra legitimam, quia bona intelliguntur deducto ęre alieno. l. bonorum, ff. de verborū sign. & ęs alienum est Idos & similiter res emphyteutica.

33 Verū tutor pupilli, qui hēt emphyteusim ab eo, non soluēdo per triēnium cadat? Resp. ꝙ sic, quia iste tutor debuit exigere à ſeipso. l. si pupilli. [b] § fin. ff. de neg. gest. secundùm Petrū vbi supra.

34 Vtrum laudemium sit soluēdum, quando res emphyteutica trāsit ad alium emphyteutam? Res. quòd sic, nec dēt excedere quinquagesimam partē precij[c] rei emphyteuticę. l. fi. C. de iure emphyteu. sed de consuetudine est 30. pars secūdùm Hostien. quæ seruanda est. Fallit hoc secūdùm Pet. vbi supra ī quatuor casibus, in qbus nō debetur.

35 Primus, quando hæres ratione hęreditatis emphyteusim adijt secundùm Petrum vbi supra, quia dn̄s pp laborē hēt laudemiū, qa laborat mittendo nouū emphyteutā ī possessionē, sed in aditione hęreditatis non requiritur talis labor, cū hæres possit adirē ꝓpria autoritate, vt in auten. de hære. & Fal. §. in omnibus. Quidam tenēt contrariū ꝑ l. fi. C. de iu. emphy. vbi patet, ꝙ cū quis de nouo adipiscit possessionē rei emphyteuticę, tenetur ad laudemiū; sed in aditiōe hęreditatis nō est sic. l. cū hęredes, [d] in prin. ff. de acqr. possessio. ergo debetur. Itē patet, quia per alienationē debetur laudemiū, sed aditio hæreditatis ē alienatio, qa per eā trāsfertur dominiū, ergo debet. Sed primū credo [e] verius, nisi cōsuetudo sit in contrarium.

36 Sed qd si emphyteuta donauit rem emphyteuticam? Rx. Pet. qui si pra, [f] ꝙ debetur laudemiū, quia magis fauēdum est illi, qui rem habuit titulo oneroso, sicut qui emit, quam qui titulo lucratiuo. Et ideo sicut prim⁹ dēt, sic & iste, & ꝙ primus debeat, habetur in l. fi. C. de iur. emphy. Itē qa legatū, & donatio ęqparātur, sed ex legato debet,

a Secundùm eundem Bar.] Format Barto. vbi supra quæstionem, Pater instituit filiam in certia rebus, & iussit eam stare contentam & tacitam, ꝙ plus de suis bonis petere non possit. Et pone, ꝙ illæ res transcendant legitimam, modò filia vult dotem paternam. Quęritur an possit? Videbatur, ꝙ non, quia per illa verba, & plus petere non possit, pater videtur voluisse compensare. vt C. de rei vx. act. l. vnica §. sciendum Sed ipse Bar. dicit se cōsuluisse contrarium per rationē vt hic, petit ergo filia dotem maternam tūquam æs alienum, nec perit đ bonis patris, igitur &c. Pro hoc text. in l. prætor §. emancipati, ff. de coll. bon. Ita etiam in præcedenti q. petit filia emphyteusim vt æs alienum, non vt de bonis defuncti. Ad hoc vide Angel. consi. 180. vbi videtur tenere dicta Bartoli & idē tenet Bal. in l. quoniam nouel. lat. C. de inof. testa. vbi refert, Bar. idem consuluisse, quod hic. Et Bar. i l si quoniam. §. & generaliter, C eod. titu. & in l. si adulta, C. de hęre. actio. Et omnino in l. liberti, C. đ ope. liber. & vide Bartolum in l. fidei. commi §. si quis rea, de legat. 3.

b L. si pupilli.] in §. fin. Vbi negociorum gestor si a seipso non exegit, imputandum est ei, etiam si alios conuenire non potuit. Intellige, si omnia negocia iurat gesturus, vt ibi glo. Et adde l. si negocia, ff. man. & vide tex. singu. secundùm Bar. ibi in l. si fundum, ff. manda. & Ias. in l. frater a fratre, ff. de conditione indebiti in lectura, & in repetitione.

c Partem precij] Idest quo venditur res, puta si vēditur res centū habebit dominus pro laudemio duo. Quis autem soluat istud laudemium, Res ꝙ accipiēs, & sic emphyteuta nouus. Ita dicit gl. parua, in ver. accipere, C. eo. in d. l fi. & facit, ꝙ in simili vult Bal. in l. si preciū, C. de ædili. act. ꝙ qn̄ in statuto non sit mētio qs debeat soluere gabella, intelligitur, ꝙ soluat acquirens, & non vendens per tex. no. in l. debet, circa si ff. de ædi. ædict. & no. Bal. in rubric. C. de re. cre. in 3. quæstion.

d L. cū hæredes] Dicitur ibi ꝙ adita hęreditate omnia iura transeūt in nobis, sed possessio nō, nisi corporaliter apprehendatur, &c.

e Sed primū credo] Ego dicerē, ꝙ si est hæres su⁹ qui cōprehensus est in inuestitura prima, ꝙ pro aditione non teneatur soluere laudemiū. probatur per id quod vult Sali. in d. l fi. Vbi vult, ꝙ ille dicit nou⁹ emphyteuta, qui sub priori inuestitura nō est cumprehēsus. Vnde infert, ꝙ si aliqs acceperit emphyteusim ꝓ se, & nepotibus, ꝙ isti filij, & nepotes non tenentur ad laudemiū soluendū dn̄n, quia nō tenētur petere inuestiturā a dn̄o, vt dicit gl. 2. in ver. & debetur, in autentur. si quas ruinas C. de sac. san. ec. Sed ꝑ noua inuestitura soluit istud laudemium, vt not. duct in d. l. fi. igitur &c. Secus tamen esset de hærede extraneo instituto, quando emphyteusis est perpetua, Quia ex quo noua inuestitura requiritur, soluitur laudemium. Et sic concorda opin hic. Et istud tenet domi. Ias. in l. final C. eodem colum. 5 31. versicu. quæro. & vide Specu. vbi supra, ver. 51 3. qui idem videtur dicere, si bene pundereur.

f Res Pe. vbi supra] Pro ista opinione Pe. est gl. in d. l. fin. in versi. æstimationis, quæ dicit, Vel alio modo tradatur, puta titulo lucratiuo, vt per legatum, & donatioué. & idē tenet ibi Sali. & Bal. in ca. literæ, pen. col. extra de dila. & hoc tene, quia Spec. non firmat se, licèt dicatur hic, quod tenet contrarium.

L. is

a L.is qui,ff.de leg.3.] Ille text. non facit ad propositum. Nam dicitur ibi, quòd is, qui fideicommissum debet, tenetur post moram non solùm ad fructus, sed etiam ad omne damnum, quod passus ast fideicommissarius.

ff.de rei ven. Idem tenet & Bar. in l.colon°, in princ. ff.loc. Et gl.q̃ tenebat hoc nõ eẽ verũ in emphyteuta priuati, sed solũ ecclesię, reprehẽdit ibi Pau. de Cast. hoc tñ eẽ verũ, si emphyteuta a iure suo cadit pp ex noné non solutũ, & sic culpa sua. Si aũt finita eẽt emphyteusis pp generationẽ, aut p tps insertũ, tunc melioraméta nõ pderentur, ſm Spe. vbi s. versi. 131. & Bal. in d.l. fi §.fi. C. cõia de leg. & in c.1.§. si qs de mãso. & cõtro. inuestĩ. & in d.l.senat°. §. Marcell°. & vide no. p Cuma. consil. 212. monasteriũ iure locationis perpetuæ. Adde Bar. in l iubem°. §.sanè, vlt per illũ tex. C. de sacr. san. eccl. φ quis non pdantur meliorama finitæ p tps, vel gñatio nẽ: tñ valeret pactũ factũ in contrarium. & iõ dicit se habuisse q. de facto, cũ quãdã ecclesia cõcessisset areã in emphyteusim hoc pacto, φ ibi faceret ædificiũ, & φ finita gñatione dicta area simul cũ ædificio trãsiret ad ecclesiam, φ tale pactũ valebat, & debebat obseruari per illum tex. Sed quęro, nunquid durante emphyteu si emphyteu. possit tollere meliora menta, quæ fecit? Bald. sing. in l. sed & si quid, in prin. ff. de vsuf. tenet quòd non, si prohibuerit dominus ante, quàm eleuet, puta quia volebat ædificium tollere. Et dicit Bald. quod ista q̃ō erat tũc de facto. Contrarium. f. φ possit tollere, dummodo per culpam suam melioramenta non perdiderit, vtputa finita generatione, tenet Bald. in cap. 1. §. si quis de manso, de controuer. Inuestitu. Puto posse sic dici, quod vbi dominus non vult soluere æstimationem melioramentorum, quod tunc emphyteuta possit & durante, & finita emphyteusi tollere, & eleuare ipsa

b Ex antiqua cã] Ad hoc põt ponere exemplum de eo, qui vendidit, vt statim redimeret, vel φ retrouẽderet familię &c. de quo dixi supra. § 24. Vel si fuit facta venditio cũ pacto. l. commissoriæ, vel addictio nis in diẽ, quod pactum fuit appositum in principio, & resolutus fuit contractus per euentũ conditionis, de quo per Bald. & Albe. in l. ab emptione. ff. d pac. Noua causa, qñ vendidi simpliciter, & postea reemi; quo casu semper dicetur nou° emphyteuta.

c L.quicunque] Dicitur ibi, φ si qs receperit seruum fugitiuum, debet dare aliũ seruum cum eo, quem receperit, vel 20. Et si plures receperit, debet dare tot seruos, quot vicib. recepit, vel 20. pro quolibet seruo.

d Tu tene primã opin.] Cum opi. Barto. transeunt communiter do. Et facit sing. pro limitatione tex. d.l.fina.C. eo. in ver. & nẽ auaritia, q vult laudemiũ debeẽ solui dño. q̃d. s. verũ est, si alienatio est volũtaria: sec°, si ẽ necessaria. Et ita etiam in spẽ no. ibi Ful. & Paul. de Cast. & Ias. in d.l.fi. col 130.

l.is qui, ff. de leg. 3. a ergo & donatarius. nec obstat q̃d emphyteuta potest donare sine volũtate domini, quia hoc concesso non sequitur, φ nõ debeatur laudemiũ. cõtrariũ tenet Spe. tit. de locato. §. nũc aliqua, ver. 114. f. φ non tenetur.

37 Secundus casus est, qñ res emphyteutica fuit vendita & tradita, post retradita fuit ex antiqua cã: b secus; si fuisset retradita ex noua, qa ista retraditio eẽt similis priori traditioni, in qua fuit vẽdita. Idẽ ad multitudinẽ traditionũ sequiẽ multitudo laudemiorũ. l. quicunque, c C. de ser. fug. Intellige ex noua cã: secus in antiqua, quia non videẽ alia traditio, sed prima.

38 Terti° casus est, qñ plures hñtes rem emphyteuticam cõem diuidunt eã inter se, qa cũ possint facere dñs irrequisito, vt no. Bart. in l. voluntas. C. de fideicõ. ideo non tenentur ad laudemium. Ratio, quia cã, pp quam prohibetur alienari in extraneum, est, quia extraneus habet necesse recognoscere dñm, vt no. in d.l.fi. quæ cã cessat, qñ vendit alteri emphyteutæ socio suo, & ideo nõ debetur laudemiũ ſm Guil. & Bar. per l. p diuersas, C. mã. qa ista ẽ alienatio necessaria. Alij tenẽt, φ debetur, quia ante diuisionem nullus est dominus istius partis magis, q̃ illius, sed post diuisionẽ quilibet est dñs partis suæ. ff. de leg. 2. l. Mæui°. §. duorũ. ergo vẽ alienatio, sed tu tene primam opi. d Bar. quam no. in l. & ideo, ff. de condi. fur. nisi consuetudo sit in contrarium.

39 Quart° casus, e qñ quis vẽdit, sed re integra discessum est a venditione, quia dñs non hẽt mittere nouũ emphyteutã i possessionẽ. Sed tñ Pe. vbi s. dicit, φ debetur, qa per eũ non stetit. ideo perinde est, ac si misisset. quod credo verũ de rigore iuris: Secus de ęquitate. Adde quintũ casum, qñ alienatio est necessaria, vtputa qa pr̃ dotat filiã, nõ hñs aliã ſm Bar. in l. & iõ, ff. de condi. fur. nã solũ sol uitur laudemium, quando alienatio est voluntaria.

40 Vtrum emphyteuta cadens a iure suo perdat meliorationes, f quas fecit in re? R̃. Pa. i d...n. quòd sic. 10. q. 2. hoc ius, & in d.l.2. C. de iure emphy.

41 Vtrũ emphiteuta cadat

e Quartus casus] Vide supra. §. 37. & 15.

f Meliorationes] Hoc ẽ verũ non solũ in emphyteuta priuati, sed ẽt ecclesiæ. hoc tenet Bal in rub. C. eo. & in l. senatus. § Marcellus, vbi p alios de leg. 1. & i c. 1. §. si vasall°, & ibi Alua. hic finit lex, & Bal. in l. fi. §. fi. C. cõia de leg. & i l. 1. ff. de loc. & in l in rem. § si.

ipsa melioramenta. Secus, si dominus vult soluere. Et adduco quod vult Bal in l. in fundo 3 no. per illum tex ff. de rei ven. vbi dic t. q etiam eo casu, quo emphyteuta fecit expressum pactum, q in fine locationis possit tollere omnia melioramenta, & sint sua, certe si emphyteuta vult ipsa melioramenta tollere, q domínus offerêdo æstimationê potest illum prohibere. Addo etiã, q in his casibus potest repetere quoscũque sumptus necessarios factos in re emphyteutica, dummodo non sint tales sumptus, q de iure ptineant ad ipsũ emphyteutam nec compensat hoc casu fructus pceptos, quia illos habet iur dominij. Bal. In l. emptor, ff. d rei ven. per regulam, quam ibi colligit ex glos. singu.

a Rñ. quòd sic] Conclusio hæc ê vera tam in emphyteuta ecclesiæ, vt d. authen. qui rem, quàm

ex deterioratione rei facta ab ipso? Rx. Pe. vbi s. q sic a per tex. auth. qui rem, C. de sac. san. eccl. quia causa fin. cessante cessat effectus. l. adigere, ff. de iure pat. §. quamuis, sed causa finalis est melioratio, vt l. fi. C. de iure emphy. ideo cadit, q frãgenti fidê, fides frangat eidem. limitat Bald. hoc in d. authen. verum si deterioratio b sit notabilis quantitatis, & 2. q sit ad perpetuam deteriorationem fundi, vt esset in vinea, quæ nõ putatur, vel quando arbores inciduntur, secus, si solùm ad deterioratione fructuum, vt si ager non colatur, & 3. quòd talis c deterioratio procedat ex dolo, vel lata culpa, vel leui, d aliàs non.

42 Vtrum dominus possit propria autoritate expellere emphyteutam? Respon. Panor. in d. c. fin. dicit Cyn. post Accur. quòd non potest, e quia emphyteuta habet ius in re, f vt in l. 1. ff. si ager vectig, & ideo propria autoritate non debet expelli, facit. l. creditores, C. de pignor. hæc opinio est tutior. g

43 Verũ res ecclesiæ possit dati in emphyteusim? Respõ. vt supra, Alienatio, in prin.

EMPTIO, h & venditio est alienatio q̃dam, qua dominiũ, & possessio i rei venditæ trãsfertur per traditionem k ipsius domini, vel si non est dominus, vsucapiendi conditio in ementem pro ipso soluto precio.

1 An aũt veniat sub nomi

in emphyteuta priuati, vt dicunt Cyn. & Pe. & d authen. qui rem, & ibi Bal. Sal. & Pan. de Cast. & Bald. in l. diuortio. §. si fundum, ff so. ma licet Imo. ibi, sub dubio fortè videatur tenere contrarium, quia non reperitur cautum de priuato.

b Si deterioratio] Nisi fecisset pactum, quòd nõ possit expelli, etiam si sit deteriorata secundũ Spe. vbi supra ver. 89. quia valeret tale pactum.

c Et tertio quod talis deterioratio] Hęc tria etiam ponit Bal. in l. ,. C. loca. Fulgo. in consi. inci ser Antonius, vide text. in l. si merces. §. conductor, ff. loca. ibi, deteriorem fundum faciat.

d Leui] Non tenetur emphyteuta de leuissima, quia contractus fit gratia vtriusque. l. si vt certo. §. nunc videndum, ff commo.

e Quod non potest] Hoc est verum in emphyteuta priuati; secus in emphyteuta ecclesiæ, qui postquam cecidit a iure suo per cessationem solutionis canonis per triennium, vel biennium, qui potest propria autoritate expelli, nisi si de facto resistat, facit text. in d. l. 2. in ver. repellere, C. eo. & per multa alia, quę adducit Barba. in d. c. potuit, & idem ibi tenet Imo. & Fran. Are. in l clam possidere. §. qui ad nund. cas. x. col. C. de acq. pos. & con. 2 2. inci. diligen er & na turr. & Ias. in d. l. 2 recitatis quinque opinionibus, idem tenet. Nec habet terminum, qui datur a iudice secundùm Bal. in c. 1. per illum tex. de contro. inter do. & vasallum.

f Habet ius in re] Istud ius est naturalis possessio, quam habet, a qua secundũ Cyn nolebat posse expelli autoritate propria domini.

g Est tutior] Nã alias daret materia & occasio ad rixas & tumores contra l. æquissimum, ff. de vsu fru. & pp multa alia, quæ adducit Sali. in d. l. 2. & ibi Ias. col 6.

h Emptio] Sciêdum, q emptio, & venditio originem a permutatione sumpserunt. Permutabãt. n primò res v. puta, ego hẽbã vinũ superfluũ, sed non frumentum, & tu ecõtra permutabamus, &c. Vel ego vestem, tu equum, &c. Sed qm difficilè erat inuenire semper res necessarias, ideo fuit introducta pecunia, & ex altera merx. Quarum commutatio dicitur emptio, & venditio. hęc habentur in l. 1. ff. de contrah emp. & ibi Bart. in §. si dicit, q est de iure gentium; quia oẽs gentes vtũtur eo. c ius gentium. 1. di. §. ius gentium, Insti. de iure natu. gen. & ci. licèt emptio non ita incœperit, ex quo gentes esse cęperunt. Idem dicit de nummo, qui fuit introductus dę iure gentium, & non ciuili, sequitur Bal. & Sali. ibi, & est tex. in l. ex hoc iure, ff de iusti. & iu. vnde male dicit gl. l. in eas causas, ff. de capi. dimi. volens, q emptio sit de iure gentium quoad æquitatem, tamen est de iure ciuili. Barba. in rub. extra eo. tenet contra Bar. & sequitur illam glo. in d. l. eas causas, vide eum. Sed tu tene Bart. Effectus huius conclusionis est, quia si est de iure gentium, non potest per principe tolli sine euidenti causa; secus, si esset talis contractus de iure ciuili, sicut dicimus de testamento, vt per Bald. & Mod. in l. si testamentum. C. de te. Vide Fel in c. quæ in ecclesiarum, de consti. 5. col. Cõtractus etiam emphyteuticus, & feudum sunt de iure gentium secundũ Bald. in rubr. C. eo. quia consensu perficiuntur. verum est, q per consuetudinem requiritur inuestitura in feudo.

i Quę dominium & pos.] Hæc fit conclusio. Venditor, si dominus est, transfert in emptorem dominium per traditionem. &c.

k Per traditionẽ] Ista traditio non est nuda, vel mere facti, sed habet in se causam proprietatis annexã.

quia

ne vēditionis, a oīs alienatio? Bal. in l. volūtas, C. de fideic. tenet ꝙ non, licèt in principio iuris ciuilis veniret, vt patet per l. ſtatuli. §. Quintus, ff. de ſtatuli. vide qđ dixi ſ. emphyteuſis. §. 10. Aduerte hic, ꝙ emptio & vēditio trib. mo. ꝑficiť, vt no. gl. Inſti. tu de emp. & vendi. in princ. Primò quò ad hoc, vt non poſſit diſcedi ab altera partium fit per conuentionem ēt conditionalē. 2. quātū ad periculū, quod trāſit ad emptorem, fit purè, vt j. §. 11. 3. c quò ad trāſlationē dñij, vel vſucapiēdi conditionē fit tradendo rē vēditā. d. §. venditæ, Inſti. de re. diui. l. clauibus, e ff. de contrah. empt. a Emptio & vēditio ñ aliter facit rē ēptoris, niſi aut ꝓciū f ſolutū ſit, aut ſatis eo noīe factū, vel aliter fidē đ ꝓcio habuerit venditor, & tradať res, vt l. qđ vēdidit, ff. đ ꝯhē. emp. nec ꝑt eē emptio ſine ꝓcio, ſ. pecunię numeratæ, vt Inſt. đ em. & vē. § ꝓciū. vbi aliud ꝓ alio dať,

quit per ipſam transfertur dominium, vel vſucapiē di conditionem ſm Pau. de Ca. in d. l. ex empto, ff. de act. empt. ſecus eſt in alio contractu, q̄ emptionis, vt commodati, locati, & hmōi, quia talis traditio tunc eſſet meri facti, quia non transfertur dominium, neque teneretur ꝓ eisè a l dādū, ſed liberaret ſoluendo intereſſe, vid. Bar. in l. ſtipulationes non diuidūtur, ff. de ver. ob. q. 8. Pen. in c. cū Ioannes ære mi. de fi. inſt. vide Are. in §. precium, Inſt. de emptio. & vendi.
a Venditionis] Regulariter venie omnis cōtractus, per quem transfertur dominiū. d. §. Quintus, & ꝓbat tex. in c. 1. de conten. iter do. & empr. in vſi. feu. & no. in l. 2. C. de vſuca. pro emp. Hoc primo fallit, vbi fit commemoratio precij, quia tūc intelligitur de contractu emptionis, prout differt ab alijs contractib. l. 1. C de prædi. decu. ſi. de non alie. li. 10. Ita Abb in c. 1. de reb. ec. non alie. 1. col. Et in c. potuit, de loca & in c. 2. de poſtu. in fi. & no. Io. tit. de emp. & ven. §. nunc dicendū. 2. ver. ſed pone. Et dixi ē. in prin. &c. Secūdò fallit in materia pœnali, vel reſtringibili, quia appellatione emptionis ſolus veniret contractus emptionis, prout differt ab alijs, ſm Spec. ſing. d. ver. ſed pone. Vbi ſi ſtatutū dicit, ſi quis domum extraneo a parentellā vēdiderit, liceat eius agnatis eodem precio intra certum tempus recuperare, ꝙ non procedit, ſi res ſit data in ſolutum, vt ibi per eum. Firmat hoc Phil. Fran. in c. 1. de exceſſ. prel. lib. 6. ſit Abb. in d. c. 1. de reb. ec. non alie & Barto. in l. qui duobus, ff. de falſ. Ex hoc infertur, ꝙ ſi in ſentētia, vel decreto iudicis prohibeatur emptio, vel venditio, ꝙ intelligitur de emptione ſtrictè, & ſic non de alio contractu. Eo quia verba ſententiæ, vel decreti iudicis ſunt ſtrictè intelligenda, in l. 1. C. ſi plu. vna ſententia. No. Bar. in l. 1. C. quando pro uo non eſt ne. Tex. eſt no. pro iſta illatione in l. ſi pupillorum. §. ſi prætor, ff. de re eo. & idem dicendum eſt, ſi per ſtatutum fieret ille prohibitio, vel etiā per legem. Vel etiam ſi prohibitio terminaretur ad contrahentes, inter quos prohibetur venditio, cū iſtud ſit odioſum, & conſequenter reſtringibile per vulgatem. l. ſed non vſque adeo, ff. ſi quis e pa. fue. ma. Nam in eis non comprehēderetur alius contractus. Ita Bal. in l. voluntas, C. de fideicommiſ. Clerius in conſil. incip. Iſtud ſtatutum terræ. Quod tamen intelligendum eſt, niſi lex, vel ſtatutum venditionem prohibendo reſpiceret publicam vtilitatem, quia tunc ad impediendam alienationem fauore publico verba latè accipi debēt, & ample, vt omnem alienationem comprehendant, vt l. hoc modo, cum alijs ſi. ff. de cō di. & de. Tertio fallit prædicta regula conſiderato communi vſu loquendi, quia non de omnibus contractibus, ſed ſolùm de vulgari emptione intelligeretur ſecundùm Abb. in d. ca. quia vſus communis loquendi præfertur in quacunque materia ꝓpriæ ſignificationi verborum. l. libertorum. §. quod tamen Caſſius, de legat. tertio. vbi gloſſ. nota. dicit, ꝙ communis vſus derogat omni diſpoſitioni in exaudiēdis ſermonib. quem gl. commendat Ale. con 60 2. volu. viſe legitima tiōe. Fallit quarto in caſu ſing. l. itē. §. idem intereſt, de lega. 3 de teſtatore legāte omnes res ab eo emptas, quia nō venient res ad teſtatorem ex alio titu. pertinentes. & illum text. exclamat Ro. ſing. 622. & hoc videtur propter coniecturatam mentem teſtatoris, vt illa in legatis cōuertantur, Quæ mens multum in propoſito conſiderabilis eſt ſecundùm Bal. in d. l. voluntas. 2. col.
b Etiam conditionalem] Et hoc modo conditionalis eſt perfecta, vt l. ſicut ab initio, C. de actio. & obl. & hoc caſu no. ꝙ exiſtente conditione fingitur retro contractum fuiſſe parfectum, ſecundum Bar. in l. neceſſario. ff. de pericu. & commo. rei venditæ. & vide eundem in l. prætor, & in l. qui balneum, ff. qui po. in pi. he. intellige. quod conditio retrotrahitur, ſi eſt caſualis, ſecus, ſi poteſtatiua, vt dicta l. potior, & ibi Bart.
c Tertio] Adde clariorem gl. in l. 1. C. de peric. & cōmo. rei vend.
d Rem venditam] Ad hoc. l. ſi quis rem alienam. ff. de act. emp. Vbi ius ſuperueniens venditori prodeſt emptori.
e L. clauibus] Dicit gl. ibi, ꝙ eſt generale, vt dominꝰ tradens dominium transferat. Si verò non ſit dñs, transferat vſucapiendi condi. §. item ſi quis Inſti. de re. di. & per quas per ſo. no. acqui. §. ex his, ff. de acq. re. do. l. qua ratione. § item ſi quis.
f Precium ſolutum] Sed quid in alio contractu num quid dominiū trāſferatur merce de ſoluta, vel habita fide de ea? Bar. in d. l. quod vendidi allegat glo. in contrarium, & nihil determinat, ſed in l. ſi ſeruus. §. locati, ff. de cur. dicit ſecundùm gl. ibi, ꝙ etiam ſi nō habeatur fides de precio, vel ſi nō ſit ſoluta merces, ꝙ trāſferatur dominiū, & quod ſpeciale ſit in contractu venditionis, quod hic dicitur. & facit text. in l. ſi. ff. de pign. act. vbi ſi redditur res pignorata non recepta ſolutione, vel habita fide de ea, non remittitur pignus, & ſic nō transfertur ius, quod erat apud dantē. non ob. §. venditæ, quia loquitur in cōtractu vēdōnis, cuiꝰ appellatione veniūt cæteri ꝯctꝰ. ſequtur Bal. in l. licèt, C. loc. licèt Bal. tenuerit ꝯriū in l. 2. C. de reper. Sed vide ipſū in l. traditionib. C. de pac. &c.

Permutatio

permutatio est [a] non venditio, ff. de contrahen. empt. l. prima.

3 Sed nûquid tradêdo rê vêditor videatur fidem habeř de precio? ℞. gl. ĩ dicta l. quod vêdidi. ꝙ sic nisi fortè emptor dicebat pecuniã habere ad manus, cũ nõ haberet, & sic tradidit, vt ff. đ pign. act. l. si quãdo. [b] Similiter habet fidê de precio, si dedit diẽ solutionis emptori, arg. l. ad solutionẽ, [c] C. de re iudi.

4 Vtrũ quilibet, qui põt vendere, possit fidẽ habere de precio, vt tradendo rem emptori transferat in eũ dominiũ? ℞. ꝙ nõ procurator fisci, [d] ecclæ, & minoris, vt no. Bar. in l. à diuo Pio §. sed si emptor, ff. đ re iu. & Cyn. in l. inciuile, C. de rei ve. & est tex. iuncta gl. in l si procurator, ff. de iure fisci. not. Pa. in c. cum olim, el. 1. de offi. delega.

5 Vtrũ vendẽs possessionẽ, vel domũ, & huiusmodi, & quia emptor non habet preciũ, tradit eam cum pacto, ꝙ donec sibi soluerit preciũ, vult sibi soluat pẽsionem debitam đ ea re, sed precio soluto nihil amplius vult, licitè possit facere? Respon. ꝙ sic, tex. est l. curabit, [e] C. đ act. empti. & vẽdi. & secundùm Azo. in gl. Bal. & Bar. ibidem, & Salic. & Ang. in l. Iulianus, ff. de act. empt. & Io. de Ana. in c. ꝯquestus, de vsur. licèt etiã de iure canonum. & facit glo. in capi. conquestus, quam communiter sequuntur do. de vsur. nec ob. ꝙ loquitur de eo, q̃ est in mora post terminũ, quia sic ĩ mora potest constitui à principio. & licèt aliqui theologi & legistę, vt Butri. ĩ d. l. curabit, dicãt vsurariũ, qñ solũ ꝑcipit fructũ, q̃a nõ soluit: secus, qñ đ pecunia sua lucrat⁹ fuisset, vel ex ea aliquã vtilitatem fecisset, q̃a tunc habet locũ prima opi. tamen mihi videtur, ꝙ simpliciter prima opinio sit vera, quia nihil iniustum fa-

a Permutatio est] Nunquid si permutaui librũ meũ cum tuo, hoc addito, ꝙ dares mihi etiam 10. Quis contractus erit iste? Bart. in l. si emptione, in prin. ff. eod. dicit, quòd est contractus emptionis, quia attenditur id, qđ principa͡r agiť. Et adde Bal. ĩ, l. 1. C. de re. permu. Et in prelu. feu. Et vide Barto. in l. Arist. ff. de dona. vbi dicit se vidisse quæ de facto. Papa concessit posse vendere de bonis monasterij ex certa causa Abbas vendidit fundum pro centum, & pro certa petia terræ, opponebam, ꝙ non potuit, quia erat permutatio, sed contrarium decidirur, quia principaliter fuit celebrata venditio; vide Angel. in l. creditor, ff. de statu hom. Et vide. cap. ad quæstiones, de rer. perm. & ibi Cano. In dubio autem inspicitur, quod plus valet vt si valet plus res, quæ da ur pro re, quã pecunia, sit permutatio, si autem non apparet, quæ sit maior pars, tunc iudicabitur contractus innominatus, vt dicit Bart. in l. 1. ff de re. permu. & ibi Ful. & Imo. in d. l. Aristo. Ias. in d. l. 1. ibi, Pau. de Ca. summat.

b L. si qñ] Qui restituit pignus sperans se statim recepturum debitum, si non recipit, non censetur ius pignoris remisisse. Et Bart. ibi not. istam l. ad materiam, quando emptor dicatur habere fidem de precio. Et hoc Bart. & Ange. in l. si cum dotem. §. fi. ff. sol. ma. & ibi Alex. post Bar. Et Bar. latè in l. à diuo pio. §. sed si emptor, de re iud. & Bal. in l. ciuile, C. de re iudi. & Bal. in l. ciuile, C. de rei ven. & in l. si non donationis, C de contrahen. emp.

c Ar. l. ad solutionem] Est enim ibi casus, quod ille qui petit dilationem ad soluen. videtur acquieuisse sententiæ. Et sic ad propositum, ꝙ si dedi diem ad soluendum, videtur, quod fidem de precio habeam. Et verum videatur renunciatum appellationi, Vide ibi Alex. in apost. post. Bar. ibi.

d Procurator fisci] Ratio est quia non possunt vendere nisi ex causa, vt creditoribus satisfiat, quã causam non impleat, habendo fidem de precio. Ita dicit Bar. in §. sed si emptor. Et Adde Alex. con. 81. 3. li. Si erat procurator. Et tunc aut est generalis; & potest, l. cuicunque, ff. de insti: Aut est procurator specialis; & tunc aut fuit constitutus, vt venderet certo precio; & tunc non potest habere fidem de precio, quia excederet formam mandati; aut fuit cõstitutus simpliciter, & aut ob certam causam, quę non fuit secuta, & non potest habere fidem de ꝓcio, vtputa, constitui procuratorem ad vendendam certam rem vt satisfaceret creditoribus. Si verò non fuit expressa certa causa, tunc potest habere fidem de ꝓcio. Sed dubium est, quid si procurator cõstitutus ad vendendum confitetur se habuisse precium? Barto. in d. l. si procurator fisci, videtur sentire, quòd non sufficie, quia aliud est recipere precium, & aliud cõfiteri. Facit text. not. in l. 2. C. de quadri. præscri. Vbi dicitur, ꝙ si procurator fisci confitetur se percepisse precium ex re vendita, confessio probat solutionem etiam contra fiscum. Et eodem modo videtur dicendum in procuratore ecclesiæ. Sed concordando posset dici, ꝙ si fuit constitutus, vt venderet pro certo precio, vel ob certam causam, & tunc procedat primum dictum. Si verò simpliciter, & procedat secundùm.

e L. curabit] Et ibi gloss. dicit in ver. ratio. Quæ adeo iusta est, vt cum quasi interesse iure petantur, etiam iure canonum obtineat, quod hic dicit, & ibi sequitur Barto. facit quod not. Bald. in rubrica, C. de vsur. Et Barto. & Bald. in l. 2. C. de vsur. vide infra, vsura. 1. §. 18. Et Bart. no. ex illo tex. in d. l. curabit, ꝙ in contractib. in quib. vltro citroque aliquid additur, si vnus implet contractũ ex parte sua, alius nõ, tũc est ĩ mora re ipsa sine interpellatiõe. Hoc tñ est verũ, si emptor hẽt rem, & fructus; secus, si nõ lucraretur fructus secundum Cyn. in l. si minorem, C. de in inte. re. Fallit tamen in minore, vt d. l. curabit

cio si nolo a tibi dare possessionē meā, vt fruct⁹ tuos facias, nisi dederis mihi p̄cium, etiam si illud volebam seruare in capsa.

6 Quæ non b p̄nt vendi? ℞. multa. Primò spūalia, & de hoc. vide infra, simonia. Secundò liber homo, dic vt infra, seruitus. §. 1. Tertiò illa, quorū vsus ē solū mal⁹, vt supra, Ars. Quartò res aliena, de quo vide in gl. l. rem alienam, ff. de contrah. emptio. quomodo autem teneatur q̄ emit, Vide infra, restitutio 1. in verbo, emens. Quintò c res pupilli non possunt emi a tutore. l. cum ipse, C. de contrah emp. & vend. hæc no. in l. si emptione. §. 1. ff. de contrahend. emptio.

7 Quo precio, p̄nt vendi, vel emi res? ℞. ꝙ licèt variæ fuerint opinio. tam legistarum in l. 1. C. de episcopa. audi. quàm Canoni. in capi. 1. & c. cum dilecti, de emptio. & vendi. tamen (saluo meliori iudicio) secūdùm quod colligo ex dictis Sco. in 4. dist. 15. dico, ꝙ res tanti vendi potest, quanti emptorem inuenit. & è contrario emi potest, quanti vēditorem inuenit, dūmodo hæc quatuor concurrant. d Primum scientia, scilicet ꝙ nulla sit deceptiō ex parte alterius, sed quilibet ipsorum agnoscat rem, & eius qualitatem, & valorem Facit gloss. penul. in l. mortis cā capimus. e §. fi. ff. de dona. causa mor. Secundum libertas voluntatis, scilicet ꝙ non faciat ex tali necessitate, quæ excludat rationem voluntarij. quomodo autem possit perpendi, quòd non stat voluntariè, considera, si talis res pertinet ad necessitatem vitæ, sicut sunt granū, medicinæ, f vinum, vestes, domus, & huiusmodi, sine quibus viuere quisque nō potest, quia talia non possunt vendi ad libitum, sed iustum precium debet taxari, attenditur etiam, quòd non sit libera voluntate, quando quis vendere, vel

a Si nolo] Videtur sentire, ꝙ venditor retinet in se dominium partis possess. Vt dixi infra, vsura. 1. §. 18. Et adde tex. qui concordat cū d. l. curabit, in l. 2. C. de vsuris. Valet ergo venditio, sed in præiudicium vendentis, vt ibi per glo. Et ambo committunt furtum, si scienter faciūt. Et de materia illius glo. vide Bart. in l. 2. C. p̄ empto. & vide gl. no. in l. Itē si res, ff. de alie. iud. mu. causa fa. Et Bar. & Alex. ī l. 2. ff. d pig. acti.

b Vendere q̄ clericis non liceat, addas Con. Tri. sess. 22. c. 2. d ref. Pet. Ven.

c Quinto] Fallit si sunt plures tutores, & vnus emit cū aliorū autoritate, vt no. ī l. 4. §. 2. ff. de autho. tu. vel ēt qñ apertè emit, & bonafide, vt in l. pupillus. §. sanè, ff de auto. tut. secus, si clā & mala fide. l. nō æstimo in arg. ff. de admi. tut. l. pup. §. sanè, ff. d auto. tut. & l. fin. ff. de ri. nupt. meli⁹ facit l. si in emptione. §. fi ff. de contrah. emp. multo magis vxor eius facere potest. Et hæc distinctio habet locum ī omni officio publico, vel priuata, aliàs punitur. ff. de contrahend. empt. l. non licet.

d Quatuor concurrant] Nota tamen pulchram distinctio. Pa. in c. 1. de emptio. & vend. vbi distinguit, ꝙ aut res sunt expositæ vænales, & sunt necessariæ ad vitam humanam. & tunc iusto precio coguntur vendi, Quia interest superioris prouidere necessitatibus subiectorum, & reipublicæ, & in istis debet intelligi tex. in d. c. 1. Ex quo infert Bal. in l. 1. C. de episco. audi. ꝙ cum vita hominis non possit duci sine vestimentis, & sine hospicio, possit statui in eis, vt in pannis, & in domibus aptis ad locandum, certū precium. Et sic fuit Paduę actum. Aut non sunt necessariȩ; & tunc non potest quis compelli. Et tunc militat regula, ꝙ quilibet in re propria est moderator & arbiter l. in re mea, C. man. cum si. Ad hoc. l. inuitum; & l. dudum, ff. de contrahen. empt. Imò videtur, ꝙ nec Iudæis &c l. nemo exterius, C. de Iudęis, & vide in l. nec emere, C. de iure deliberandi, & in l. non enim, ff. rerum amotarum, vide not. per doct. in l. 1. §. cura carnis, ff. de officio præfecti vrbis. & Bar. in l. annonam, ff de extraor. crimi. Ang. in l. si pendentes. §. super cloacarijs, ff. de vsufru. &c. Aut res nō sunt expositæ vænales. Et tūc si sunt necessariæ ad vitā humanā, & tūc cōpelluntur vendere habentes. Rō, quia tempore necessitatis oīa sūt communia. ca. si quis, de fur. c. discipulos, de cōs. dist. 5 & vide gl. in c. sicut hi. 47. dist. hæc ille, Secus in alijs rebus &c.

e Capimus] quē tex. ibi notat Barto. ex quo colligit arg. quod res tatum valet quātum vēdi potest homini eius conditionem scienti. Et illam gl commendat Bald. in l illud, C. de colla. & vide Alex. in l. pcia rerum, ff. ad l. Falci. vnde si quis scit iustum preciū rei, & offert aliquid vltrà, attento ꝙ isto casu cessat deceptio, ille talis legitimè retinet illud, quod vltra donatū est, ar. l. Campanus, ff. de ope. li. facit l. Cum donationis causa q̄s vendidit pro modico precio, non auditur volens venire contra voluntatem. Ita firmant Imo. & Abba. in capi. 1. de emptio. & vendi. ducti solum argumento. c. scienti, de reg. iur. lib. 6. vide Feli. in cap. cum causa, de testibus.

f Granum, medicinæ] Idem do. Anto. in c. quia plerique, de immu. eccle. & Pan. ibi, qō 10. dicit, si donauit exactus, quia eo casu tenetur recipiens sibi facere conscientiam, & in fin. q. ponit exemplum de medico, cui si venditur aliquid ab infirmo, datur remedium ad rescindendā venditionem, q̄a videtur facta non liberaliter, sed propter infirmitatem euadendā, text. est in l. Medicus, ff. de vari. & extraordi. cogni. Vnde illud plus repeti potest in vtroque foro secundùm Panor. vide Feli. in capi. dilectus, primo de simo. Et facit ratio, quia in necessitatibus nemo liberalis existit. l. rem legatam, ff. de adi. leg. glo. in versi.

emere vult tali precio propter euitandum notabile, & enorme damnũ, nã qñ quis nisi venderet tali precio, vel emeret, esset incursurus, puta amissionẽ maioris partis suorum bonorũ, vel notabiliorem, certè ista necessitas, & omnis timor, qui cadit in constantem, excludit libertatem voluntatis, secundũ no. in ca. cũ locũ, de spon. & in c. abbas, quod me. causa. Secus ĩ minori metu. nam dicit Sali. in aut. ad hęc. [a] q. 21. C. de vsu. ꝙ est contra charitatẽ addere afflictionẽ afflicto[c], quod non licet, lege diuus ff. de offic. pręsi. Tertium, ꝙ sit prudens, [b] quia magna mentis leuitas redderet cõtractum illicitum. Quartũ, ꝙ ille, qui vendit, vel emit plus debito, possit donare, arg c. 2. de don. si verò hæc quatuor non concurrunt, tunc non licet emere, vel vendere nisi iusto precio, & scienter notabiliter plus vendens, vel minus emens peccat mortaliter, [c] & tenetur ad restitutionẽ, [d] quod quidem, precium [e] debet attendi ẽm cõem ęstimationẽ, vt dicit l. precia, ff. ad l. Fal. no. glo. in c. hoc ius. 10. q. 2. & eam sequuntur cõiter doc. Quomodo aũt ista ęstimatio debet fieri, qñ nõ est cõitas talis commertij, dico, ꝙ pensatis raritate, laborib. & periculis iudicio boni mercatoris determinabitur, q̃a alia regula non pt dari, & hoc in re mobili. in immobili verò ęstimatẽ ẽm fruct⁹, ẽm gl. & Bar. in l. 2. C. de rescin. vendi. quẽ sequunẽ communiter doc. & tali precio deberet vẽdi & emi, de hoc vide infra. æstimatio. S. 1. cum seq. Si tamẽ prædicta concurrant, credo similiter vt mobiles emi posse, & vẽdi, & not. qđ quo ad valorẽ attendi det tẽpus contractus emptionis, vt in d. ca. cum dilecti, & d. l. 2. C. đ rescin. vẽ. nisi sit dubiũ, an tpe solutionis sit plus valitura, ẽm ꝙ dica infra vsura. 1. S. 33. Aduerte tamen prædicta non habere locũ, qñ plus vẽdiẽ ratione tẽporis, quia preciũ non soluitur, q̃a licèt foret sciẽs & volẽs, tamen non excusaret vsurã, vt plenius infra. vsura. 1. S. 58. dr̃. vide etiam quod dico supra, dol⁹. S. 9. Limita ẽt prædicta nisi in casu, de quo infra. S. 10.

8 Verũ vẽditor [f] teneaẽ dicere defect⁹ [g] secretos emẽti? R. vt colligo ex dictis p Ang. ĩ l. si qs cũ aliter. ff. de ver. obl. & Pa. in c. iniustũ,

versi. liberaliter, in cap. relatum, de præben. & quod not. Bar. in l. 1. ff. de donatio.

a Sali. in authen. ad hoc] & subdit vnum bonum verbum, s. quòd si talis est necessitas, ꝙ venditio, siue emptio non potest vlterius differri, tunc non licet vllo mõ viliori precio emere, vel cariori vẽdere, q̃a quãtum in maiori necessitate videt fratrẽ suum, tanto maiorem charitatem debet ei ꝓstare, vel saltem opus pietatis nõ minuere.

b Quod sit prudens] Puta, mulier, rusticus, siue iuuenis, & similes, quib. non creditur, ꝙ ex liberalitate vendant, sed imputatur magis leuitati & ideo esset restituendũ eis, qđ minus iusto precio a talibus emptum est, vel pl⁹ iusto precio vendiũ, ita firmat Inn. in c. cum cõtingat de iureiu. Intellige tñ, qñ istæ personæ non essent sagaces, quia tũc nõ præsumitur ĩ eis donatio, secus si essent sagaces, vide d. Ant. & Ab. in d c. quia plerique. 10. q. Idem sensit Bal. in l. 2. C. de rescin. vendi. licet Barb. dubitauerit de hoc in c. Rai. de test. fol. 43.

c Peccat mortaliter] Quia cum sciẽter proximũ decipiat, & auferat sibi suum, vr̃ facere cõtra præceptum domini, Non furtum facies.

d Tenetur ad restitutionem] Barba. in c. 1. extra eo. tit. dicit se consuluisse, ꝙ vendens plus, quam res valet, dũmodo nõ excedat dimidiã iusti ꝓcij, vel emẽs minus iusto ꝓcio, si est infra dimidiã iusti ꝓcij, ꝙ nõ teneatur ad restitutionẽ, qui alleg. multa ꝓcipue do. Ant. & Pan. in c. quia plerique, de immu. eccle. 10. q. Idem videtur tenere d. Fran. de Arc. in c. cũ causa, de testi. Tu tñ tene id, qđ hic concludiẽ, & sic tenet Sco. in 4. di. 15. q. 2. ar. 2. S. Tho. 2. 2. q. 77. & ibi respõdent ad l. in causæ, de mino. do. Ant. & Pan. in c. in ciuitate, de vsu. Ioan. de Fantu. in d. c. hoc ius, & Ioan. Calde. in d. c. si. de vsuris. Dixi supra, dolus. §. 9. Ad motiua Barba. facilis est rñho, si attendamus id, quod vult iustitia, & æquitas, & lex diuina. Confirmaẽ cõ iusio hæc facta per glo. hic allegat. in c. hoc ius, sic inducendo, ecclesia non debet plus iusto emere, vel vendere, alias tenetur ad restitutionem: ergo idem erit in quolibet Christiano, facit ca. 1. extra eo. & probo sic, non licet ecclesiæ, quæ est corpus, ergo nec membris licebit, & hoc tenent d. Anto. & Ioan. de Ana. in c. in ciuitate, de vsuris, qui dicũt quod illa glo. habet locum in clericis. Item hoc non congruit bono viro, l. semp in contractibus vbi gl. ff. de reg. iuris, ergo &c.

e Quod quidem precium] Ista tñ cõis ęstimatio potest dici, ẽm qđ res publice venduntur in mercato, vt cap. 1. de emptione & venditione. vide no. tex. & ibi Barto. in l. septem, C. de erogatio. militar. anno. li. 12. Ita ꝓbat tex. i d. c. cum dilecti, & l. si ea, C. de vsu. & l. sancim⁹. §. si. C. de don. & tex. in c. in ciuitate, de vsur. & nõ est intelligendũ si ꝓcisè, qn cõsideret añ & post, vt dicit Bar. in l. precia rerum, ff. ad l. Falcid.

f Ad hoc Caie in præce. non fur. fac. c. 2. Pet. Ven.

g Dicere defectus] Et sciendum ꝙ emptori contra venditorem competunt duæ actiones in casu huius §. prima dr̃ actio redhibitoria, quæ cõpetit emptori qñ seruum, vel animal morbosum emit, vt videtur

ipsum recipiat, & precium restituat. Nam si emptor sciuisset esse morbosum, nullo modo emisset, & hæc actio durat sex mensibus. l. 1. ff. de ędil edict. & dicitur redhibitoria, quia fit redhibitio, & reditio, quia res, & precium redeunt in priorem statum. l. reddere, ff. de ędi. edi.

Et si hæres, de excep. rei iudi. alia actio dicitur Quanto minoris. Et ista competit emptori empturo, licet sciuisset vitiū rei sed debet, vt fiet restitutio partis precij, quā minoris fuisset emptur[a], si vitiū sciuisset. Et ista actio cōpetit intra annū vtilē. Et ista est

de re. pmu. cū distinctione ꝙ aut si sciret, nullo modo emeret, puta quia equ[us] hēt defectū talem, ꝙ poti[us] staret sine equo; [a] & tunc nullo modo, licet celare. Si verò emeret, licet non ita libenter, tunc si nullū periculum immineat, vel dānū emptori, & res non vendatur vltra iustum preciū, at

duplex ciuilis & prætoria. prima datur vt pro tigno vitioso vendito prætoria, datur nisi pro seruis, & animalibus morbosis, vel vitiosis venditis, ve l. 1. § 1. ff. de ædi. edi. & vne respicit precium singulare respectu emptoris. Alia verò precium commune, vt in l. 1. in princ. ff. de actio. empti. exemplum in seruo homicide vendito, quem emtor si sciret, non emeret, tirānus aūt sic. hæc Bar. in l. Iulianus, in principio. ff. de actio. emp. Et istę actiones ędilitię, fuerunt ædictę ab ædilibus. i. ab illis officialibus Romanis, qui præerant rebus ædilibus, & statuebant, nē res morbosę venderentur. Vnde statuerunt in remedium istes duas actiones.

a Potius staret sine equo] Pone exemplum, venditor dixit emptori. Vendo tibi equum cum suis superossis, & suis magnis vicijs, nec volo in aliquo teneri facta venditione, intra modicum tempus reperitur, quod equus dolet in spatula, quem dolorē non ostendebat tempore contractus, quia erat talesa ... An teneatur venditor? Et videtur quod non, ex quo pactum fuit appositum, ar. capitulo penultim. de commo. contrarium sentit Specul. & clarius ibi Ioan. Andr. in additio. titu. de emptio. & venditio. §. Nunc dicendum, versicul. quid si venditor, per text. & ibi no. in l. tenetur, in fin. & in l. quero, ff. de actio. empti: & ratio est, quia videtur emptor fuisse in dolo non exprimendo illud vitium in speciali. Nam in generali sermone non exprimitur quis velle renunciere ei iuri, cui in speciali, non renunciasset, ar. in l. Sed & si quis. §. quęsitum, ff. si quis Abb. idem tenet in c. cau. cum contingat, de iureiurand. in antepen. col. & Paul. de Cast. in l. pacisci, ff de pact. & gloss. in l. ea commendandi §. fin. ff. de contrahen. empti. ponit exemplum de eo, qui vendidit equum, de quo dicebat, quod nolebat ascendere arborem, scilicet quia nolebat ascendere pontem, siue portum et transeundum flumen. Idem Areti. Insti. de iure natu. § præto rum, subdit Specu. vbi supra ꝙ hæc sunt vera, quādo in contractu venditionis expressit omnia vicia in generali, licet ante contractum multum commendasset equum, & sanum asseuerasset. & tunc si emptor potest probare venditorem sciuisse morbum, vel viciū in equo non proderit ei pacti except. o aduersus emptorem contra illum agetem redhibitoria, vel quanto minoris. Secus tamen secundum aliquos, si ante contractum exprimendo defectus in genere protestatus est se nolle teneri, Quis fortè pactum sibi prodesset, ar. tex. in l. quærit. § si venditor, ff. de ædi. edi. & hoc casu aget redhibitoris. Aliam quæstionem ponit Specu. vbi supra versi. quid si vendens, De eo, qui expressit vicium equi, quod sciebat, sed cum illo vicio expressit alia, quæ equ[us] non habebat, puta, vendo tibi equum pro claudo, pro lunatico. & vidit emptor, ꝙ non erat claudus, &c. credidit, nullum viciū habere, & emit, tamē comperto vicio potest egere redhibitoria, quia insidiosè expressio talia facta est &c. d. l. ea quæ. § fi. & idem tenet Ab. in d. c. iniustum, dicens hoc esse not. quię quotidie prædicatur. & sequitur Bar. Bal. in c. cum dilecti, de emp & vend.

tento defectu latēte, & emptor sit industrius, non tenetur reuelare, [b] nec peccat non reuelando, quādo solū facit, vt iustum habeat precium, & quod dico de defectu, intellige de mixtura [c] alterius rei, vt puta vino limphato, speciebus, quibus immisceretur aliud, quā æstimetur. si autē immineat

b Non tenetur ei reuelare] Tu dic secundum Cyn & in l. 1. C de ædi. act. & Pa. in d. c. iniustum, Aut morbus est notus tam emptori, quàm venditori; & non competit aliquod remedium, quia scienti & volenti non fit iniuria, neque dolus, in d. l. 1. § si intelligatur, ff. de ædili. ædic. l. pacisci, ff. de pact. Aut vterque ignorauit, & competit actio quanto minoris. Non aūt ad totum damnum l. tenetur, ff. de acti. vend. vel etiam redhibitorię si nullo modo emisset patefacto vicio. Aut alter tantūm sciebat, vt emptor & sibi est imputan. ratione prædicte. & si venditor, tenetur ad omne interesse, quod inde passus est emptor, non solūm ad precium. l. Iul in princ. ff. de act. emptio. nisi interuenisset pactum speciele, ꝙ non teneretur. d. l. pacisci, ff de pac. & viciū dicitur patens esse, quando quilibet aspiciens potuisset perpēdere aliàs est latens.

c Intellige de mixtura] Aduerte, ꝙ tex. in l. 1. C. de condi. pub. horre lib. 10. & ibi Bar. & Ang. vult, ꝙ liceat cuique frumento bono corruptum miscere, ibi dicit Bart. ꝙ lairi dicerent esse peccatum, quod non est verum, quia sic lege permittente, ergo non debet esse peccatum, l. Gracchus, C. de adulte. & Angel. ibi notat pro aromatarijs immiscentibus ceram corruptam cum bona, quia non dicuntur artem falsificare, & multa addunt, vt ibi per eos. sed in contrarium est veritas, & Angel. fuit sibi contrarius, nam in l. annonam, ff. de extraordine. cri. per illum textum dicit puniri vendentes al immixtum cum lapillis albis, vel frumentum cum auena, vel frumentum corruptum cum bono, vel immiscentes vinum mal vaticum cum alia specie vini. & idem de aromatarijs corrumpentibus aromata &c. & hoc idem sequitur Barbet. in capitulo 1. extre de emption. dicens, quòd illa l. 1. habet locum in fisco, vt patet in text. & non in alijs. Adde tu, quod illa lex & id quod dicunt Bartolus & Angel. ibi est contra legem diuinam, scilicet diliges proximum tuum &c. & contra legem naturalem capi. 1. 1. dist. Item contra bonum commune

commune,ideò S.Tho.2.2.q.77.tenet,ꝙ nulla fraus concessa.Idem Sco.in 4.dist.15.vbi dicit, ꝙ neque in substantia, nec in qualitate, nec in quantitate permittitur fraus.

periculū,vel damnū [a] emptori,seu alteri, teneť manifestare; aliter tenetur ad restitutionē dāni, si accideret,[b] arg.l.in rebus.§.item qui sciens,ff. commo. & l. Iulianus,in prin.ff.de acti. emp.Aduerte tñ, ꝙ si vendens intendit vendere vnā rem, & emēs intendit emere aliā in substantia, nō valet venditio, vt si vendens intendit vnū agrū vendere & emens alium emere. [c] l.in venditionib',ff. de contrahē emp.Idem dic in materia, vt si vendatur aurichalcū pro auro.d.l. in vēditionibus.§ si. Idem dicit in qualitate substantiali, puta in domo, quæ est cōbusta, ar.l. qui tamen. [d] ff. de contrahen. emp. Secus in qualitate accidentali, vtputa i agro sterili, quem credit vberem.18.quæst.1. §.his ita [e] respondetur. 2. ver. si. Fraudans verò in quantitate, puta in falsa mensuratione, [f] vt faciunt tabernarij, qui non implēt mēsuras, vel ī numeratio-

a Periculum,vel damnum] Vt si vendatur domus ruinosa, herba venenosa. Damnum, vt si plus eam emat,quàm valeat considerato vitio, &c.

b Si accideret] puta ad ędiū ęstimationem si vitio tigni corruerūt, vel ad interesse pecorum, si perierūt d.l. Iulianus. In vase vendito fracto, vt si est copa argentea,siue ignorans,siue sciēs tenet ad totale interesse. l. sed addes.§.1 ff loc. & idem in locato. §.sed si vas, ibidem;ita Bar.in d l.Iulianus.

c Et emens alium emere]Hoc tenet Sco.& S. Bona. in 4 dist.21.quęst.1.Verum autem impediat contractum emptionis,vide Bar.in l.1.ff. de usu. procura. Cæsa in l.si quis in fundi vocabulo, de leg.1. in l.in nomine,C. de testa.in l.demonstratio falsa; de conditio.& demon.post gl.& alios,in d. l. in venditionibus De vino tamen pro aceto secus, quia eadem est substantiæ qualitas,quæ ibi vocatur vsia, vini scilicet & aceti,quò ad saporem,licèt acetum fortius sit; tamen additur ibi,prope vsia est, quia vinum est calidum & humidum, & acetum est frigidum, & siccum &c.Fallit etiam nisi acetum esset ab initio, vel tempore contractus,quia emptio nō valeret. In his tamen casibus venditor tenetur ad interesse, vt l. si sterilis §.quanuis,ff.de act.emp vbi text.apertus.

d Ar.l.qui tamen]Melius facit l.cum ab eo.§.fin.ff. de contrahen.d. empti. vbi dicitur mensam argento coopertam mihi ignoranti pro solida vēdidisti imprudens,nulla est emptio, pecuniaq; eo nomine data condicetur. Et glo.dicit,ꝙ non est emptio, quantum ad rem.i.æs, tamen dicitur aliqua esse emptio fauore emptionis,vt non decipiatur,vt §.fina.Insti. de contrahen.emptio. vbi si vendidisti mihi rem sacram pro profana,Ago ad interesse, & sic intelligatur.l. quid tamen.Et quod dicitur hic,vt non valeat quantum ad rem,sed quantum ad hoc tenet, vt contra te agere valeam.

e §.his ita] Idem,si quis credit accipere in coniugē castam,& accipit meretricem, tenet matrimonium. Sicut qui credit accipere diuitem, & accipit pauperem. Fallit tamen hoc casu secundùm gl.ibi nisi possessio produceret herbas pestiferas; tex.est in l.si prædium,in secundo dicto.C.de ædil.actio. Datur enim ibi redhibitoria.

f Falsa mensuratione] Tu adde, ꝙ error in pondere impedit translationē dominij. Et hoc summè ponderat Bar.in l.arbitrio.§.de eo,ff.de dolo, pro mercatoribus vendentibus lanam ad pondus,& similia. De hoc etiam glo. ꝙ debent puniri de falso, in c. vt mensuræ,extra de emptio.& vendi. Et Bel.vbi supra ponderat eam contra tabernarios vendentes mensuris iniustis &c.Et circa istum §.sic legaliter expositum, vt forma li' habeatur materia, quæ est vtilis,Sciēdū est sm S.Tho.2.2.q.77. art.2.ꝙ circa rē, q̄ venditur, duplex defect' cōsiderari pōt.Vnus sm speciem rei, & hunc quidem defectum,si vēditor cognoscit in re, quam vēdit, fraudem cōmittit in vēditione; vnde venditio illicita redditur, Isa. 1. argentum tuum versum est in scoriam, vinū tuū mixtum est aqua. Ali' autē defectus est sm quantitatem, quę per mensuram cognoscitur, & ideo si quis scienter vtitur deficienti mensura in vendendo, fraudem cōmittit,& est illicita venditio. Vnde Deute. 25 Non habebis in sacculo diuersa pondera maius & minus, nec erit in domo tua modius maior, & minor. Et postea subditur. Abominatur enim dominus eum, qui facit hæc, & auersatur omnem iniustitiam. Tertius defectus est ex parte qualitatis, puta si aliquid infirmum vendatur, quasi firmum & sanum. Quod si quis scienter fecerit, fraudem facit in venditione. Vnde est illicita venditio. Et in omnibus talibus non solùm aliquis peccat iniustam venditionem faciendo, sed etiam ad restitutionem tenetur. Si verò eo ignorante aliquis prædictorum defectuum in re vendita fuerit, venditor quidem peccat,quia fecit iniustū materialiter. Non tamen eius operatio est iniusta. Tenetur tamen cum ad eius notitiam peruenerit,damnum recompensare emptori. Idem intelligēdum est ex parte emptoris. Quid autem si quis vendat aurum Alchimicum? Respon. ꝙ aurum, & argentum nō solum chara sunt propter vtilitatem vasorū,quæ ex eis fabricantur, aut aliorum huiusmodi,sed etiam propter dignitatē, & puritatem substantiæ ipsorum.Et ideo si aurum, & argentum ab Alchimistis factum veram speciem non habeat auri,vel argenti, est fraudulenta, & iniusta venditio, pręsertim cum sint aliquæ vtilitates auri, & argenti veri secundùm naturalem operationē ipsorum, quæ non conueniunt auro per Alchimiā sophisticato, sicut quòd habeat proprietatē lætificandi, & contra quasdam infirmitates medicinaliter iuuat. Frequentius enim potest poni in operatione, & diutius in sua puritate permanet aurum verum, quā aurum sophisticatum. Si autem per Alchimiam fieret aurum verū,non esset illicitum ipsum pro auro vendere,quia nihil prohibet artem vti aliquibus naturalibus rebus causis ad producendos veros, & na-

ne, & huiusmodi, licèt teneat venditio, tñ tenetur restituere, nec consuetudo excusat eum.

9 Vtrum liceat [a] vẽdere rẽ, ſm quod vendens eam ſibi ęstimat vtilem, quãuis emens non liberè emat? ℞. ꝙ ſic, [b] ſi ex tali venditione tale damnũ incurrat, quantum plus vendidit, vel qñ talem affectionem ad rem, habet ꝙ potius vellet eam ſibi dimitti, quàm tali precio emi, niſi ſit in tali abundantia, ꝙ gratis teneat̃ proximo ſubuenire, concord. Thom. 2. 2. quæſtio. 77. ſed non liceret vendere tãtùm plus, quantùm erit vtilis ementi, quia ſic herba medicinalis valeret. c. ducatis secundùm Scot. vbi ſupra,

& naturales effectus, ſicut dicit August. 3. de trini. de his, quæ fiunt arte dæmonum &c. Ambro. de offic. regula iustitiæ manifesta eſt, quòd a vero non declinare vicũ deceat bonũ, nec damno iniusto afficere quẽquam, nec aliquid dolo annectere rei ſuæ. Ad illud quod principaliter quæritur, vtrum teneatur dicere defect⁹ &c. Respond. ꝙ dare alicui occaſionẽ periculi, ſemper eſt illicitũ, quanuis non ſit neceſſarium, quòd alter alteri ſemper det auxiliũ, vel cõſiliũ ptinẽs ad eius qualemcunque prouocationẽ. Sed hoc ſolũ in aliquo caſu determinatè, puta cũ a ius eius curæ ſubdatur, vel cũ nõ põt ei per alium ſubueniri. Venditor autem, qui rẽ vendendã proponit, ex hoc ipſo dat emptori damni, vel periculi occaſionẽ, ꝙ rẽ vitioſam ei offert, ſi ex eius vitio damnum, vel periculum incurrere poſſit. Damnum quidem, ſi propter huiuſmodi vitium res, quæ vendenda proponitur, minoris ſit precij, ipſe verò propter huiuſmodi vitiũ nihil de precio ſubtrahat, periculum, ſi ꝓpter huiuſmodi vitium vſus rei reddatur impeditus, vel noxiua, vt ſi vendatur æquus claudicans pro veloci, vel domus ruinoſa pro firma, vel cibus corruptus, vel venenoſus pro bono, vnde, ſi hmõi vitia ſunt occulta, & ipſe non detegat, erit doloſa & illicita vẽditio, & tenetur venditor ad damni recompenſationẽ. Vnde Ambro. de officijs ait, In contractibus vitia eorum, quæ veneunt, prodi iubentur. aut niſi intimauerit venditor, quanuis in ius emptoris tranſierint, doli actione vacuentur. Si verò vitium rei ſit manifeſtũ vt quia æquus ſit monoculus, vel cum vſus rei, & ſi non competat venditori, poteſt tamẽ eſſe cõueniens alijs, & ſi ipſe propter hmõi vitium ſubtrahat, quantũ debet, de precio, nõ tenetur ad manifeſtandũ vitiũ rei, quia foreè ꝑ hmõi vitiũ emptor vellet plus ſubtrahi de precio, quã eſſet ſubtrahendũ, vnde põt licitè venditur ſibi conſulere vitium rei retinendo, &c.

a In hunc quæſtionem & ſequentem catec. in præce. non fur. fac. c. 2. & 3. P. V.

b Reſp. ꝙ ſic] De emptione dupliciter loqui poſſumus, vno mõ ſecundũ ſe, & ſecũdũ hoc emptio, & vẽditio videntur eſſe introductæ pro communi vtilitate, vtꝛuſq; dũ ſ. vnus indiget re alterius, & è conuerſo, ſicut patet ꝑ Philoſo. 1. Poli. Quod autem pro cõi vtilitate introductũ eſt, non dẽt magis redundare in grauamen vnius, ꝙ̃ alterius. Et ideo dẽt ſecũdũ ęqualitatẽ rei inter eos contractus conſtitui. Quantitas aũt rerum, quæ in vſum hominis veniunt, menſurat̃ ſecundũ preciũ datum, ad quod eſt inuentum menſurę, vt dicitur. 5. Ethico. & ideo ſi vel preciũ excedat quãtitatem valoris rei, vel è conuerſo ſi res excedat precium tollitur iuſtitiæ æqualitas. & ideo carius vendere, aut vilius emere rẽ ꝙ̃ valeat, ẽ ſm ſe illicitũ, & iniuſtũ, ſi dicat, ꝙ cari⁹ vendere & vilius emere eſt naturale vnicuique, exẽplum de mimo dicẽte hoc deſideriũ eẽ cuique refert Aug. 13. de tri. rñ. ſm Th. vbi ſ. ꝙ hoc ẽ deſideriũ vitij, nõ naturę ideo ẽ ptũi. alio modo poſſum⁹ loq de emp & vẽd. ſecũdũ, ꝙ ꝑ accidẽs cecidit in vtilitatẽ vni⁹, & detrimẽtũ alteri⁹ &c. & tũc dicatur, vt in text. hic nec Tho. 2. 2. q. 77. & concordat Sco. in 4. di. 15.

& vide infra, vſura. §. 61.

10 Vtrum liceat carius vẽdere rẽ, quæ immutata venditur in eodem loco, quã ſit empta, vide infra, negotium. §. 3.

11 Ad quem pertinet periculũ rei venditæ, ſi aliud in pacto ſpecialiter non eſt deductũ? ℞. vt colligo ex Az. & Gofre. ꝙ aut venditio eſt conditionalis, & tunc ante euentum conditionis periculũ perẽptionis [c] pertinet ad venditorẽ, ſed deteriorationis ad emptorem. vt in l. neceſſariò ſciendum. §. ꝙ ſi pendẽte, ff. de peric. & cõmo. rei ven. ſimiliter ſi vẽditio fit in ſcriptis, ꝙ donec ſcriptura [d] ꝑficiatur, periculũ eſt vẽditoris. l. contract⁹, C. de fi. inſtr. limito hoc ve-

c Peremptionis] puta quia æquus moritur Deteriorationis, quia ſcilicet æquus ſeneſcit, vel efficit̃ claudus, fallit niſi per pactum vnius contrahentium periculum in ſe ſuſcepiſſet, quia eius eſſet, vt l. ſi in venditione, conditionali, ff. de pericu. & commo. rei vendi. & ibi Bald. dicit, ꝙ pactum veſtitur cohærentia condicionali, de qua vide per Bartol. in l. lecta, ff. ſi cert. peta.

d Donec ſcriptura.] Contractus emptionis poteſt duob⁹ modis fieri, ſiue ſcriptis ſcilicet, & in ſcriptis. Primo modo dicitur, quando ſimpliciter fit contractus. Secundo modo dicitur, quãdo hoc agunt a principio partes, vt contractus fiat in ſcriptis. Ita dixit gl. Inſt. de contrahen. emp. §. 1. Ex hoc infertur, ad q. partes fuerunt concordes in contractu emptio. de re & precio. Dixerunt autem cras faciemus inſtrumentum venditionis, nunquid videantur per hmõi, verba contractum voluiſſe in ſcriptis celebrare? vtilitas maxima ẽ quia ſi fit in ſcriptis, poſſunt recedere a contractu, ex quo non eſt perfectus, quia locus eſt pœnitentiæ, vt Inſti. eo. §. 1. Si verò non, tunc non eſt loc⁹ pœnitentiæ. Dicẽdum eſt, ꝙ per illa verba non videntur voluiſſe celebrare contractum in ſcriptis, quia natura cõtractus emptio. & venditio. eſt, vt ſolo conſenſu perficiatur. l. 1. & 2. ff. eodem nec ad ſui eſſe, & ſubſtantiam requirit ſcripturam, vt not. in l. pactum, quod bona fide, C. de pact. & in l. contrahimus, ff. de pignor. & Inſtituta. de emptio. & venditio. ∻

rum,quando conuenerút, vt non valeat ante, quàm scriptura sit facta, secus, si simpliciter sit fact9 contractus,postea faciunt scripturam. Idem dic,quando vẽditio sit in genere, puta asini,quia genus nõ potest perire l.in ratione.2. a § verũ est autẽ,in prin.ff.ad l. Fal. sed secus esset,quando genus b esset determinatum, puta ad asinos,quos habeo verbi gratia, vẽdo tibi vnũ de seruis meis,vel asinis & huiusmodi,si oẽs pereunt, venditor est liberatus,sicut in legato.d.l. in ratione. §. incertæ.Ho.tamen videtur tenere,ꝙ emptor poterit repetere precium, quasi sine causa sit apud vẽditorem, secus in legato,quia preciũ rei legatę non est legatum, & ideò si perijt res legata, aliud non debetur.sed mihi videtur,ꝙ nec ẽt preciũ poterit emptor repetere in casu isto, nec excipere vt non soluat,nisi vẽditor fuisset in mora, quia precium non est nisi cum causa scilicet emptionis,& idẽ dico, sicut qñ aliquid alternatiuè emitur,puta Titi9,aut Sei9, si Titius perijt,peribit vẽditori, & Seius erit in obligatione solũ.si verò ambo.sic venditor liber erit,& peribit Seius emptori, qui sol9 remanserat.facit l. si in emptione.§ pen.ff. de contrahen. empt. aut venditio fit purè i.sine conditione,& sine scriptis, & de re certa, siue in specie,& tũc secundũ gl.ĩ l.1.§ 1.ĩ ver. & vsq. ff. de peri. & com. rei ven. dic,ꝙ in vino, & cęteris, q̃ degustationẽ requirunt, ẽt ante degustationem periculum est emptoris. Si verò venditur non in specie,sed ad mensuram, periculum est venditoris, donec sit mensuratũ, c & ibi multas diuersitates poteris videre; sed istud sufficit tibi cõfessori.Similiter si non exigit d degustationẽ,periculũ est emptoris,excepto casu publicationis,quia si publicetur ante traditionem, vel post propter maleficiũ venditoris, periculum erit ipsius venditoris.l.si fund9 ff.loca.& ibi glos. similiter per pactum,moram,dolũ, vel culpam periculum est venditoris puta quia pactũ fuit, vt teneretur. Item si fuit in mora tradendi rem si verò tam emptor, quàm venditor fuerunt in mora posterior mora præponderat primæ, & illi nocebit, quò ad periculũ. Limita,nisi posterioris moræ e prim9 morosus fuerit cã, quia sic non nocebit posteriori,casus est iuncta gl. in l. si per emptorẽ, in fine, de actione empti & venditi, quod nota. Idem dic, si venditor fuit in dolo,vel culpa lata, seu leui perditionis rei vẽditę qđ periculũ erit suũ,sicut in cõmodato,& deposito.& idẽ dic de deterioratione,seu melioratione rei venditæ, qđ pertinet ad emptorem, quando res est vendita in specie s̃m legistas,siue numero secundùm logicos, f

quod

princ. ergo illa verba, Cras,&c. Non referuntur ad perficiendum contractum,quãdoquidem iam sit perfectum,nisi aliter partes intenderent. Iaco.Butr.in l, si.C.si cer.peta.dicit,si vendo & emo,& postea voco tabellionem,di.facias scripturam,quòd tũc ille scriptura sit ad probationem cõtractus, qui ex hoc non dicitur fieri in scriptis, nisi hoc partes agãt, facit,quod dixit Salic.in d.l. contractus, quòd si simpliciter a prĩcipio contrahant & postea faciant fieri scripturam, contractus non dicitur celebrat9 in scriptis, sed ad rei memoriam. Et in aut.Sed nouo iure.C.si cer. petat.dicit,quod si contractus est talis naturæ, ꝙ in scriptis non est necessario celebrandus, credendum est sine scriptis partes cõtrahere voluisse, licèt scriptura sit inde confecta. Hanc eãdem sententiam tenet Angelus,& Baldus ibi in d.l.contractus, qui dicit quòd non intelligitur contractus in scriptis celebratus, nisi partes hoc agãt. Et Bald. allegat gloss.ibi, & in l. testium,C.de testi.& in d l.final. C.si cert. peta. Et videas ad hoc text. in authent. de si instru.§ ad hæc dicimus.

a L. in ratione. 2. §.verum est autem,in princip] Vbi ex his, quæ numero, pondere, & mensura constant, nihil extrahitur etiam incidente damno, & hoc quia in genere consistant ea, quæ pondere,numero, & mensura functione potiuntur. Et sic est periculum hæredis.

b Quando genus] Casus non liberat debitorem generis generalissimi, sed debitorem speciei sic. Item liberat debitorem generis subalterni illo genere perempto, & ita not. in dicto §.verum, cum sequen.

c Donec sit mensuratum] Quia tunc idem est, ac si in genere venditum esset, & non solùm periculum peremptionis est emptoris, sed etiam deteriorationis. Et vide d. gloss. in d. l. fundus, quæ latius prosequitur.

d Similiter si exigit] Hoc est quia tunc est emptio perfecta, vt eadem gloss. in dicta l. necessario.

e Posterioris moræ] Exemplum ponitur, vendidisti mihi fundũ ea lege,vt in Kalendis Iunij tibi pecuniam darẽ, pone quòd in dictis Kalendis per te sterit,quo minus possem tibi pecuniã dare,deinde per me stetit,dicitur ibi, ꝙ ista vltima mora nocet, nisi dolo aduersarij iterũ factum esset, nè possem pecuniã exoluere.

f Sine numero secũdũ logicos] Quod. n. dicunt legistæ eandem rẽ specie esse, logici dicunt esse eandem numero quia scilicet non

multiplicatur, & legistæ intelligunt rem specificã, siue particularem.

a Si quis alienam] Dicit, si quis alienam rem vendiderit, & medio tempore hæres domino extiterit, cogetur implere, quod promisit. dicit gl implere, idest rem tradere.

si consiliõ remitteret pœnã furi, non videretur remittere pęnã tali ꝑlato, eo qa ẽ furtũ qualificatũ, s. sacrilegiũ. faciũt no ꝑ Pe. de Anc in c. cũ ab hoie. de iudi.

e Pôt] & idẽ in milite, sicut dicit Sal. in d. l. si vt ꝓponis, C. đ rei vẽ. q̄q̄ & Bar. & Bal. i d. l. si vt ꝓponis, dixerũt rẽ emp. ẽ de pecunia talium priuilegiatorum ab extraneo, ipsã rẽ eẽ obligatã obligõne gñali inducta a lege. & ad hoc ẽ tex. not. in l. 3. in pri. ff. & re eo & idẽ dicẽdũ da ꝓdigo, cui bonis ẽ interdictũ, & de furioso đ quorũ pecunia si emat noĩe alieno, ipsa res empta ẽ eorũ ꝑ glo. si. in l. 1. C. đ cu. fu. vbi ꝓdigus & furio. hñt priuilegia minorum ex hoc apparet Pa. de Ca. malè cõsuluisse cõ. 371. vbi dicit, si tutor de pecunia redacta ex fructib. cõib' noie proprio emit, q ꝓ pte nõ acqratur pupillo, & all. Bal. i d. l. si vt ꝓponis, & alios, qa hoc dictũ ẽ cõtra d. c. inqrẽdũ, & ibi Bar.

quod idem est: secus in fructibus rei venditæ, qui ptinent ad vẽditorẽ, donec ꝑfecta sit venditio, nisi vẽditor sit ĩ culpa. l. curabit, C. de actio. empti. nec obstat l. fructus post, & l. pe. C. de actio. empti, & vẽditi, quia loquuntur in perfecta venditione, quam voco perfectam quò ad hoc, qñ precium est solutũ, vel habita fides de precio, vt no. glo. in l. 1. C. de peric. & com. rei vendi. licèt aliàs sit perfecta, qñ res est tradita. ff. de actio. emp. & ven. l. si qs alienam [a] rem.

12 Verũ emptum de aliena pecunia sit ementis? R. q sic, si noie suo emit, l. si ex ea, [b] C. de rei ven. fallit ĩ empto [c] ex pecunia ecclesiæ. 12. q. 3 c. 1. & 2. q. 5. sixuin. Quod adeo est verũ, quia si clericus habens pecuniam de præbenda emerit prædium, amplius non poterit illum dare intuitu pietatis, licèt pecuniã potuisset dare, quia statim ꝑdiũ fit ecclesię, siue emerit nomine ecclesiæ, siue suo, siue alieno. [d] ca. 1. de pecu. cle. & c. inquirendũ. Similiter dic in empto đ pecunia pupilli, vel minoris a tutore, vel ꝓcuratorẽ, qa minor sibi vendicare pôt [e] l. 2. qñ ex fac. tut. Idem dic de empto ex pecunia militis. [f] C. đ rei ven. l. si vt ꝓponis. Similiter dic ĩ empto a marito, vel vxorẽ de pecunia sibi ab altero eorũ donata, si efficiatẽ non soluẽdo, qui donũ accepit. l. vxor marito, ff. de do. inter vi. & vx. hæc limita, qñ pecunia nõ fuit alteri mixta, quia si fuisset mixta, trãsiret in dñium et furis. l. si alieni numi, ff. de solu. & sic non esset ecclesiæ, vel præfatorum.

13 Quõ pôt pater vẽdere filiũ, & quõ liber homo pt vendi, vide j. seruitus, §. 1.

14 Quid si res vendatẽ duobus? [g] R. q potior ẽ scđs, si res tradatẽ sibi, vel prim', si primò sibi detẽ, & idẽ ĩ dona. l. quotiẽs, C. de rei ven. nisi primus emisset [h] noĩe ecclesiæ. spãle est in hoc, vt dñium acquiratur sine traditione, ar. c. ex literis, de

b L. si ex ea] Casus est ibi, q si is, apud quem deposita est pecunia, ex eadẽ sibi possessiones comparauit, & sibi traditæ sunt, certè dr ibi, q dñs pecunię vendicare possessiones non potest. Sicut ergo non possum petere emptum ex mea pecunia nomine non meo, sed pecuniã sic. Ita si quis vẽdit possessionẽ meã nomine suo, precium ab eo petere non possum, sed possum agere rei vend. ca. o ne contra possessorẽ, si venditioni non cõsentio, Si autem consentio, habeo actionem negociorũ gestorum contra vendentẽ ad precium. Casus ẽ in l. mater, C. de rei vendi. Imo plus dico, q si ex pecunia dotali emeretur res siue fundus, ille fundus nõ efficeretur dotalis. l. si ex pecunia, C. de iu. do. gl. ĩ l. si ꝓcuratoris. § si duos, in ver. planè, ff. de tribu. vide infra restitutio primo §. 8.

c Fallit in empto] Ho. tamen tenebat contrarium, & di. hoc non esse de iure, sed ex magistrorum interpretatione, sed male loquitur. vide Barba. in d. ca. inquirendum. vbi multa allegat contra Host. idem, si prælatus alicuius ecclesiæ permutauerit reditus ecclesiæ cum alijs rebus res acquisitæ per permutationem cedunt ecclesię per tex. d. c. inquirẽdum, in ver. comparauerit, quod verbum comprehendit permutationem secundùm Bar. in l. 1 ff. de contrahen. em. imo si presbyter de reb. vnius ecclesię emat ꝓ alia ecclesia, erit prioris ecclesiæ, ad hoc tex. in l. 3. C. de reb. eo. Barb. vbi supra.

d Nomine alieno] Quia ꝑlatus cõmitteret furtũ, & sacrilegiũ acquirendo consanguineis, vel alijs, vide

f Militis] Idẽ, si sint tñ armatæ militiæ, licèt nõ viuãt in castris. Ita Barb. in d. c. inquirẽdum vbi et vult, q idẽ sit in cruce signatis eũtib. ꝓ dfensione terræ sãctæ. Quia si illa signa, q̃ portant milites, sũt cã priuilegiorũ suorũ, multomagis hoc debet ꝓferre venerãsignũ cru. facit dictũ Inñ. i ru. i ad. đ pe. cle.

g Si vẽdatur duob.] vide Bar ĩ l emptiõe, circa fi. ff. đ pa. vbi dicit, si vẽditor cõstituit se ꝑcario noĩe possidere, & post alteri vẽdat, & tradatur, q prim' ꝑfert Pa. idẽ in c. a. i fi. col. đ cõsue. vñ Ale. cõ. 14. in 5. vol. inci. circa primũ du. & si rea ẽ vẽdita duob. indubio ꝑsumitur pri' tradita illi, q prius nũerauit ꝑciũ, Ita pulchre dcidit Bal. i c. vni. §. si facta, in ti. si đ feu. cõ. sit inter do & agn. & ita dicit, se cõsuluisse, & si qs vẽdiderit, rẽ duob. si scđs sciebat de primo, licèt scđus pri' numerauit ꝑciũ, tñ prim' pt ab ipso rem auocare, ita sing. Bal. in rub. C. de reuo. his, quæ in fra. cre.

h Nisi primus emisset] Ratio est, quia dominium in ecclesiam transfertur sine traditione. d. c. ex literis,

de consue. vnde si primò ecclesiæ vendita est res, dato q secundo tradatur, non debet habere locum d.l.quotiens. Et hanc sententiam tenet Glo. & Bart. in l.si C.de sacrosan.eccle & glo.in d.l. siue autem. §.si duobus,ff.de publica & Host & Ioan.And. in d. cap. contineba-

ne pcipaliàs secus sm Odo.qui ita no.in l. venditor hēditatia,de hær.vel act.ven & refert Bal.in l. quotiēs,C.de rei ven.Pro hoc facit l.q̄diu,de distr.pig. Item non habet locum in pignorante rem duob.sm Bal.in l.siquis,ff.de pig.act. Et verum petens iterum debitum solutū

consue.& expresse.C.de sacrosan.ec.l.vt inter diuinū publicumque,etiā si secundus emisset,& ipse nomine ecclesiæ, quia præfertur primus,ff. d procu.l in causę.sed venditor tenetur crimine falsi, vt patet.ff. ad l. Corn.de fal.qui duobus.[a] Si verò permutauit,aut alteri in solutum dederit,vel aliter distraxerit, post quā eam obligauerat, tenetur crimine stellionatus,vt l. 2. post princi.ver.maxime, ff. de cri.stell.

15 Verum vendens vinum qui nihil dixit de expeditione vasorū, possit illud euacuare i terra, si emptor nō euacuat? R. q sic, si vendemia superueniat,vel si venditor ē mercator,q solet vendere,& emere. ff.de peric. & cōmo.rei ven.l. 1. §.pe.[b] secūdùm Gof. vnde tu dic secundùm Host. q si indiget vasis, & eo ammonito non vult, potest coram testibus vinum mēsurare, & effundere. Quod limito, nisi emptor sit in tali necessitate,q venditor teneatur ei subuenire ex debito.

16 Verū vēditor teneatur de euictione emptori? R. secundū gl. Pa.in c.si venditori,de emp.& vendi. q sic.[c] nisi in tribus casib. Primus,si in principio litis,[d] vel ad min' post litē contestatā[e] non denūciauit venditori,vt eū defenderet, vt C.de eui.l.emptor fundi,[f] & l autor,& ff.e.l.si rē.§.si.

1 Sed quid si sciebat litē motā vēditor? R. Bar.[g] in l.denūciasse,§. qd ergo prima,ff.de adul.videt sentire,quòd etiam teneatur denunciare.Ratio secundùm eū,quia quando denūciatio requirit ad aliquid faciendū,vt in casu isto,tunc non sufficit sibi scientia sola,vt in d.l denunciasse. Secus esset, qn denūciatio requiritur ad simplicē scientiam habēdam,quia valet, vt regula, Eū,qui cert' est, de reg.iur.lib.6. & l.1.§.si. ff.de actio.empti, & vē.gl. tamen & Cy.in d.l.emptor & Cy.in dicta regula,eum qui certus, tenent, q non tenetur denūciare,& multi aliȷ̄ eū tuti' est, q denunciet per l.si cōtrouersia, in ver. autori, hæredive eius denuncia,C. de euictio. & sic denunciatio importat nō simpliciter iudicar, sed

tur, de his, quæ fi.a prælа.Ro. in auth. similiter, C ad l.Fal.in repetitio. Pa. in d. c.continebatur, tenet, q speciale hoc ecclesiæ habet locū solū in duob casib.aliàs non, vt ibi per eum.

a L.qui duob.] Bar hanc l intelligit strictè,prout iacet, q quis vendidit rē duobus diuersis contractibus; secus si donaret rem duobus in diuersis contractibus, vel alios contractus faceret. Nā licèt incidat in crimen stellionatus, vt l 3. ff.de cri. stel. non tamen incidit in crimen falsi;hoc tamen est verū, si non dixit aliquid de donatione,vel de obligatione prima. Secus,si interrogatus dixit se non obligasse alteri prius, & mentitus est, quia incidit in crimen falsi,vt ff. de fal si a debitore. Et idō aduerte,si i instrumento est posita illa clausula, q de dicta re nemini ius dedit,quod præiudicium fieri possit &c. tunc si alteri obligauit prius &c.tenetur pœna falsi.d.l.si a debitore,sed quid si fundum nemini obligatū esse dixit,& si appareret,promisit eum liberare? Mō apparet contrarium,tenetur nē crimine falsi? respondit Bar in l si a debitore, q non, si luat ante sententiam:aliàs secus,ar.C.de cri st l. l. 1. & C. rem alie. ge.l.1.Adde ēt,q d.l.qui duob.non vendicat sibi locū in infeudante rē duob.sm Bal.per illū tex. in c.si quis fecerit,quo tpe miles. Et vide ad materiam huius leg Bal.oino in c.si fortè,si de feu.contro.fue. Et intellige hanc l.qn primus emptor cessabat in solō.

puniatur pœna falsi,vide Bal.in l.1. C. de condi. ind.& limita, vt p Ang.& Imo.in l.a diuo, ff.de re iudi. & in §.sed si emptor.

b §.pen.] Est tex. ibi tex. ad lrām. Et subdit, quod eo casu,quo venditor effundere poterat,si nō effudit, laudādus est,poterit tn̄ petere preciū vasorum,si tn̄ ei' interfuit, puta qa alia vasa accepit ad affictum.

c Quod sic] Et rō est,quia tenetur venditor rē tradere cum effectu l. ex empto, ff.de acti.empt.

d Litis] & hoc habet locū in ecclesia per c.si. de empti. & vendi.

e Post litē contestatam] Ista denunciatio habet fieri eo tempore quo ius venditori saluum sit, siue esse possit, videlicet quod vēditor possit defensiones suas facere.d. l. si rem. § fina.vbi glo.& Bar.ff.de euic.& & ista fuit opin. Host. in c.fin. de empt. & ven. Et etiam in causa appellationis posset fieri dicta denunciatio,dummō saluū sit ius ipsi vēditori.gl. ē singu. in l.si rē q̄.§.si.ff. de euic. quam cōmendaut Imo. & Barb.in d.c.si.Non ob.l.qui concubinū. §. si hæres, ff.de leg. 3.quæ vult denunciationē fieri ante,q̄ iudiciū accipiat, quia exponitur per Bar.ibi ante litiam, vel intelligitur illa l. in re euincenda habita titulo lucratiuo:secus,si titulo oneroso, vt in casu nostro, secundùm gl.in d.§.si. & Bar.vbi supra.

f Fundi] ille tex.continet id, quod prædictum.c.si.

g c.videtur habuisse radicem ab illa. l.

g Bar.] Bar.legit.d.l.denunciasse,sub l.præced. quæ incipit

per officialem [a] facere ei notam litem motam, vt veniat ad defendendum. [b]

18 Secundus casus, quādo emptor citatus contumaciter absfuit tempore sententiæ, quia videtur condēnatus propter suam contumaciam [c] d.l. emptor, & ff. de eui. l. si ideo. 1. respons. Idē si vēditore absente non appellauit a sententia. l. Herennius, ff. de eui.

19 Tertius, quando p iniuriam [d] sententia lata fuit contra emptorem. d.l. emptor, quia iniuria, quę fit emptori non contingit venditorem. l. si per imprudentiam in prin ff. de euic. Idē dic, si per violentiam extra iudicialiter auferatur, d.l. si per imprudentiā. in prin. & C. de actio. empti. l. fin. etiam si notarius posuit, q obligat se defendere de iure & de facto, [e] quia illud, de facto, intelligitur, si lis moueatur de facto, non de iure, fm Pa. vbi supra: quia violētia extraiudicialis non venit secūdùm naturā contract[9], de quo dic vt no. per Bar. in l. stipulatio ista, ff. de verb. obli.

20 Addo quartum casum, quando emptor compromisit, [f] & contrariam sententiam reportauit. l. si dictū. §. si compromisero, ff de eui. intellige hoc verum, si voluntarie compromisit, quia secus, si coactus [g] scilicet, vel a statuto, quòd sic

incipit, qui vxori. Et hęc opi. Barto. est communis, & eam tenet ipsemet Bar. in l. non solum. §. morte, ff de oper. no. nun. Ioan. And. post Specu. titu. de emption. & vendi. in fin. Ioan. de Ana. consil. 31. & 38. Sequuntur Canonistæ d. Anto. Petr. de Ancha. Card. & Abb. in d.c. fin. & hoc tenuit Fel. in ca. cum M. de consti. & Alexandr. in l. 1. ff. solu. ma trim. & Lud. Ro. in d. §. morte. & pro ista opinione est tex. in d.c. fi. de emp. & vē di. & in d.l. si rē. §. si Et ad hoc allegauit Ioan. An. vbi tex. in l. 1. C. de peric. & commo. rei ven. & l. qui absentem, ff. de procurat. Multos casus enumerauit Barba. & d. Ant. de Burgos, in quibus nō requiritur intimatio, vide ibi

a Sed per officialem]Et Bal. tenuit hanc opinionem in ca primo, si de feud. vasal. fue. ab ali. interpe. Et pro illa parte, q saltem sit securius denunciare, facit tex. in d. §. morte, sed ad rem defendendam venditor conueniri potest. Et vide Ange in l. cum ex causa, & ibi Imo. ff. de verborum oblig. & videatur Sali. in d. l. 1. C de pericu. & commo. rei vend. Sed tu considera, an possit fieri concordia, quam ponit Bal. in d. l. prima, statim allegata scilicet quòd aut venditor scit litem motam ex relatione alicuius tertij, & tunc procedat opinio concludens non renunciatione dicti emptoris sibi motæ, & tunc procedat secunda opinio, scilicet quòd non sit necessaria alia certificatio, & ita procedat text. in l. cum quæstio. C. de euictio. Sequitur Ale. in d. §. morte, & Salice. in d. l. prima, licèt ibi Ale. in additio, dixerit hanc distinctionem iure non probari, & eodem modo impugnat eam Feli. in d.c. cum M. fo. 6. Tamen est veritas, sicut optimè defendit do. Ant. de Burgos, in d.c. fi.

b Ad defendendum]Quia venditor sciuisset rem melius defendere, cum magis sit certus, & instructus de iure suo, vnde præsumitur, quòd emptor perdidit causam non propter malum ius, sed propter ignorātiam iuris competentis venditori. Nam emptor potest vti iure venditoris. & not. quod iura ciuilia loquentia de euictione seruantur in foro ecclesiastico. Et sic videtur, quòd si ecclesia emerit, & non denunciauerit venditori, non habet regressum de euict. one. Similiter dic de clerico vendente rem sæculari, quia tenetur de euict. secundum gloss. bene intellectam in capitu. clericum nullus 11. q. 1. Nec obstat, q non potest conueniri coram iudice sæculari, quia non conuenitur, cum emptor conuenitur tanquam principalis, sed solùm assistit ad defendendum. vt l. 1. C. vbi in rem actio. vnde iudicium nō transfertur in venditorem, si est institutum cōtra emptorem, vt l. venditor, ff. de iudic. si tamen conueniatur tanquam principalis, tunc iudicium agitabitur coram ecclesiastico, & sic non tenebitur.

c Propter suam contumaciam] Adde text. in l. qui rep. diantis. §. fin. ff. de inoffi. test. & l. si seruus plurium, de leg. 1. & in l. prases, C. de pign. & gl. in c. sicut, & re iu. di. glo. in ca 1. si de feu vasa. fue. ab aliquo interpell. Adde Bald. in l. 1. 5. column. C. q res iudi non no. vbi limitatur si probatur ex in spectione actorū, qa ex plenissima probatione lata sunt, & nō per cōtumaciā. & idem dicit, qū cūtlaret eū contumaci ex iusta causa, allegat gl. sing in l. 2. C. de contrario iu. di. et idem voluit in statim allegatis, c. 2. & c. sicut. & Ang. in d.l. si ideo.

d Per iniuriam]Gl. in d. l. si per imprudentiam intelligit hoc esse verum, quando emptor fuit causa talis iniustitiæ, alias possit agere de euictione. Idem ibi sequitur Iaco. de Areti per l. secundā. §. solet, ff. de hære. di. vel act. vendi. Cy. in d.l emptor. C. de euic. glo. tamen in. l. exceptione, & Bar. ibi. ff. de fideiuss. tenet, q qualitercunque sit facta iniustitia a iudice, q venditor nōn teneatur. Et idem tenet Bart. in d.l. si per imprudentiam, & Imo. in d.c. fi. 6. col. §. placet.

e De iure & de facto]Adde Ang con. 74. alias. 177. vbi dicit, venditor promiserat defendere emptorem de iure & de facto, modò iudex processit more priuati, omni iuris ordine prætermisso, & ita res euicta an possit agere emptor de euictiō, & cōsuluit, q nō, & mouet, qa qū iudex mouetur ita bestialiter est casus fortuit[9], alleg. l. illas § frumēta, ff. de contra hen. emp. & res vendita, si perit casu fortuito, sibi emptori. l. necessario ff. de peric. & cōmo. rei vendi. Ibi tractat, qū qs promittit de iure & de facto, quo intelligatur. Nam vult, q quando intelligitur de facto, s. per violentiam &c. non veniat ex natura cōtractus. & vide Bal in l. fi. C. de act. emp. &c.

f Compromisit]Intellige dictum casum, etiam si trā segit, vel iuramentum detulit, quia non aget de eui. Bal. singu. in l. manifesti, ff. de iureiur. Quod dictum magis fecit Fran. de Cre. in suis sing. fol 9.

g Si coactus]Adde Cardi. in d c. fin. qui dicit se ita

vult, vt inter cōsanguineos compromittatur, & huiusmodi, & hoc denūciauit [a] venditori, sm Bart. in d. §. si compromisero, & Bald. in l. 1. C. de pericu. & com. rei ven. Quintus casus, quādo emptor potuit vsucapere, [b] & non vsucepit d. l. si dictū §. si cum posset. Sextus cas⁹ si rem alienā scienter emit nisi de euictiōe specialiter sibi cauerit. l. si fundum, C. de euic. Septim⁹ si aliquid casuale [c] cōtingat. C. eo. de leg. l. si §. si. de re. eccle. non alie. c. ad nostram. Octauus si vendidit non sua voluntate, sed necessitate, vt in glo. 1. l. emptori, de eui. vide alios casus per Host. in sum. eod. titu.

21 Quid si fecit pactū venditor, q non vult teneri de euictione? Res. nihilominus tenebitur [d] ad pciū re euicta l. emptori. §. ibi ait, ff. de actio. emp. quod limitat Ludo. de Ro. in no. 384. quando pactum fit in genere, sa quocunque euincatur, sec⁹ si specificatur psona, [e] vel causa vna, quia tunc etiam non tenebitur ad precium, casus est in l. qui libertatis, in princip. ff. de euic. & ibi gl. de hoc.

22 Sed quantum tenetur vēditor emptori re empta euicta in casibus, in quibus tenetur de euictione? Resp. q in simplum tantùm, & si fuit in culpa in vendendo, tenetur etiam ad interesse, in foro tn̄ cōtentioso in rebus preciosis arbitrio iudicis cogitur duplū promittere, aliter condemnabit̄ in duplū precij conuēt̄. ff. de euic. l. 2. & l. emptori. [f]

23 Vtrum venditor teneat̄ ad omnes expēsas, quas emptor fecit in iudicio, quia eum non defendit vēditor post, quàm sibi hoc denunciauit? Res. Pa. vbi supra q sic, siue obtinuerit, siue nō, vt no. in l. 1. C. de euict. & est tex. in l. venditores [g] ff. de verb. obli. & vtrobique per Bar. secus si non denunciasset vēditori litē motā.

24 Vtrum emens domum pro centum, in qua postea inuenit thesaurum valentē ducenta, teneatur? Res. Lu. de Ro. tenet q sic, & dic. se consuluisse, & obtinuisse in

cōsuluisse, & est tex. in d. §. si compromisero. & eum sequitur ibi Imol. 4. column. ar. no. in capit. ab arbitris, de officio delega. Adde etiam, q dict. §. si compromisero, non habet locum, quando fuit compromissum in venditorem, quia si daret sententiam contra emptorem, tenet de euictione. Ita sing. dixit Spe. ti. de arbi. §. potest, vers. sed pone, & Ange. in d. §. si cōpromisero, & Roma. con. 467. tertiò limita, si fuerit p venditorem dictum, q vult teneri ad defensam, quomodocunque & qualitercunque res fuerit euicta, quia tenetur venditor, gl. est sing. in l. cum pœna, ff. de arbit. & ibi dom. Florenti. & no. Aret. in § fin. Institu. de empt. & vendi.

a Et hoc denunciauit] venditor debet citari, quādo fit electio arbitrorum, quia sua interest, Ita Bald. in d. l. 1. C. de pericu. & commo. rei vendi. Et quando emptor prorogauit iurisdictionem nō sui iudicis, nō potest agere de euictio. gl. est sin. in d. §. si cōpromisero, quam exclamat Ro. sing. 13. & facit, qd no. d. Ant. in d. c. si. &c.

b Potuit vsucapere] Puta, qui desijt possidere. Sed quid si ipse erat in mala fide, & ideo non potuit vsucapere. Respon. si subtiliter quæsiuit, tunc videtur esse in culpa; sec⁹ si simpliciter alius retulit, & sic habet actionem, ar. l. fideicommissa, ff. de leg. 3.

c Si aliquid casuale] Iudicio meo vult dicere, quòd si aliquid speciale, vt in casibus hic allegatis. Nam in d. l. si. § fin. habetur, q emens rem restitutioni subiectam scienter non habet regressum contra venditorem, si euincatur, etiam si fecisset pactum, licèt possit precium recuperare, vt ibi, & est speciale secūdum Barto. ibi, quia aliàs esset contra. l. si fundum, C. de euic. Similiter in d. capit. ad nostram, habetur, quòd monasterio grauato debitis, quod dedit in feudum possessio laico, cum hoc, vt persolueret octuaginta libras, quod tamen monasterium videns se enormiter læsum, petijt a summo pontifice restitui in integrum, attento q ipse laicus primo anno de fructib⁹ recollegit dictas libras octuaginta, sed dominus papa concessit cum hoc, q dictum monasterium restitueret illas octuaginta libras, retentis sibi fructibus quos collegit pro labore puta quia extirpauit vepres ad bonificandā possessionem. & sic isto etiam casu q ista enormis læsio contingit, euincit illa possessio a laico nec monasterium tenetur.

d Tenebitur] q in contractibus bonę fidei ius abhorret abesse rē ab emptore, & precium remanere apud venditorem, not. Aretin. in §. actionum. 16. column. Institu. de act. & in §. final. de empt. & vend.

e Persona] Puta, si euincatur a Caio, vel Seio, vel causa, puta quia donaui, volo teneri, & in d. l qui libertatis, ponitur exemplū de libertate, vt puta vendo tibi hunc seruum. & si euincatur quasi liber volo teneri, & sequitur hanc sententiam Are. vbi supra, Bald. & Sal. in l. prima C. de pericu. & commo. rei vend. & Barba. in d. c. si. & Bald. in l. non dubitatur, C. de euic. credo tamen, q hoc casu si fuisset ibi dolo teneretur venditor ad precium, vt l. tenetur. §. fin. ff. de actionibus empti.

f L. emptori] Dupliciter legitur, primò q si non cauetur de culpa, hoc est de restituendo duplum eius, quo res est vendita, cogitur præstare scilicet ipsum factum, secunda est, q cogitur præstare duplum precij, & hanc secundum Bart. ibi.

g L. venditores] & Bart. ibi tenet, quod hic dicitur reprobata gl. in l. 1. C. de eui. & alleg. duas rationes, ad hoc, vt ibi per eum, Fallit tamen in emptore hæreditatis, quia si facit expensas in lite rei singularis, illas non repetit d. l. 1. C. de euic.

L nunquam

curia; ꝙ in hoc habet locum remedium. c. cum cā de empt. & ven. s. ꝙ rescindatur contractus, vel restituatur plus. sed contrariū de iure est verius, s. ꝙ non teneatur, rō, quia thesaurus est res mobilis abscondita ab ignotis dñis tempore vetustiore, vt l. vnica. C. de thesauris, lib. 10. ergo dñs nullus erat ipsius, vt casus est in d. l. 1. & l. nūquā §. thesaurus, [a] ff. de acqu re. do. Sic ergo remanebimus in dispositiōe iuris cōis, vt sit dñi soli, si data opera vel à casu inuenit ī suo, vel si data opera in alieno solo, erit dñi soli: si verò a casu, erit medietas domini soli, alia īuentoris, vt in d. l. vnica. cū ergo iste emptor sit dñs soli erit suus, de hoc casus est in l. à tutore, iuncta gl ff. de rei ven. vbi pecunia inuētā p modū thesauri cedit emptori. Secus, si non esset per modū thesauri, vt murata ab aliquo in muro, vt dicit text. in d. §. thesaurus, quia tūc non esset emptoris. nec ob. ꝙ venditor non vendit thesaurū, quia cōcedo; sed stamus in dispositiōe iuris communis, vt cedat dño soli, & hoc habeo pro indubitato, si emptor nihil sciebat de thesauro; sec si sciebat, & ꝓpterea emit, tūc vf dubium. Nicolaus tamen đ Lyra [b] super Mat. 13. in illa parabola đ thesauro, & sanctus Th. 2. 2. quæst. 66. ar. 5. videntur tenere, ꝙ licitè ematur & de subtilitate iuris est verum, ꝙ potest licitè fieri, sed de equitate videret, ꝙ aliquam partē deberet dare venditori; vide de hoc, si placet, quod not. in l. si quis cum aliter. ff. de verbo. obl. sed quò ad conscīētiā, ex quo sciebat, videt inuenisse, & si a casu sic medietas erit sua; si verò à ꝓposito, sic totum cedet domino soli, vt d. l. vnica.

25 Cū hoc sit, ꝙ iura nō cogant rescindere contractū emptiōis, vel supplerī iustū ꝑciū, nisi qñ, deceptio est vltra vł citra dimidiā iusti ꝑcij vt s. dol. §. 9. cui datur electio tūc? R. ꝙ quādo est vltra dimidiam, electio erit venditoris secundùm Azo. per argu. a contrario. quando est citra dimidiam, tunc est emptoris, vt no. Bernar. in ca cum dilecti, & cap. cū causa, de empt. & nor. Panor. in d. capitulo, cum dilecti, quod si periret [c] res empta, minus dimidia periret emptori, quia cum duo sūt in obligatione alternatiuè, vno perēpto remanet aliud l. plerūque. §. fin. [d] ff. de iure do. & l. stlcum, [e] in princi. ff. de solutio. Et idem dic quando est plus vendita, ꝙ periret venditori per eandem rationem; tamen prædicti nō tenent nisi ad restituendū id plus, quo vendi-

a L. nunquam. §. thesaurus] Vult dicere, thesaurus non est in bonis alicuius, ergo erit inuentoris, sed ille in domo propria inuenitur; ergo erit suus. d. l. vnica, & §. thesauris, Instit. de re. diui.

b Nicolaus tamen da Lyra] Ibi refert verba formalia Sanctus Tho. Et dicunt, ideo emit agrum, vt thesaurum totū possideret; sed Lad. de Roman. prout refert Barbat in capi. cum causa, de empti. & vēditio. tenet contra. & fundabatur in simili de locatore, si post locationem res efficiatur amplior casu fortuito, debet pensio augeri, gloss. in l. si mer. ex. §. vis maior, ff. loca. & æquiparatur locatio, & emptio, vt l. 2. ff locati. igitur &c. Item quia ille thesaurus non videtur vēditus, quia nemo vendit, quod ignorat. l. in lege, ff. loca. Sed iste ignorabat &c. allegabat etiam l. si quis domum §. huic, ff. loca. vbi si conducto vsusfructu, in quinquénium moritur locator & sic expirat locatio, debet restitui pensio soluta pro tata temporis. Sicut ergo per casum fortuitum fit diminutio mercedis, ita æque debet īduci argumentū pretij propter sequentem casum fortuitum, ob quem ius vendendi est effectū pinguius. Sed tamen tene cōtrarium, vt hic dicitur. Non obstat simile de locatore, quia potest concedi, quandoquidem ipse remaneat dominus, sed non sic venditor. Nec valet illud, quod dicit, nemo vendit, quod ignorat &c. Quia stamus nunc in dispositione iuris communis &c. Si enim sciuisset, non vendidisset, nec posset dici thesaurus, vt patet.

c Quod si periret] Hoc debes intelligere attenta opinione communi canunistarum, quæ habet, ꝙ in obligatione, & precium, & res veniat, vt emptor scilicet decipiēs, vel teneatur alternatiuè ad rē restituendam. vel ad precium. ex quo sequitur, ꝙ si res pereat, periculo emptoris pereat vt hic. Et hoc dictum notat Francisc. de Crem. in suis singul. col. fin. Sed secundùm opin. legistarum non ꝓcederet, quæ habet, ꝙ solum res est in obligatione, & suppletio precij sit in facultate. pro qua facit textus. in l. miles. §. rem. ff. de re. iudic. videtur securior illa opinio legistarum; maximè, quia illa canonistarum non videtur iure probari. Quā tamen altercationem pertractat domi Anto. da Burgos in dicto cap. dilecti, in fin. ibi vide, Et ante eum ibidem Barba.

d L. plerunque §. final.] Ibi enim dicitur, ꝙ si res datur æstimata in dotem, & conuentum fuerit, ꝙ aut res, aut precium reddatur; si hoc in electione erit positum mulieris, petet vel rē, aut ꝑcium. Si verò viri soluet rem, vel precium. in dubio tamen electio erit viri Et si rem non præstat, omnino tamen precium præstabit

e L. stlcum] Vbi dicitur, Stichum, aut Pamphilum

utrum ego volam, dare spondes altero mortuo, qui vivit, solus petetur hæc ibi, nisi mora facta sit.
a Vsque ad quatuor annos] Istud tempus solú competit, cum petitur restitutio in integrum, & sic pro officio extraordinario, sed secus, quando imploratur officium loco actionis, nam cum habet viam paratam a iure communi, durat tanto tempore, quando durat actio personalis, in cuius loco succedit, & sic durat per 30 annos. Ad hoc l. sicut, C. de præscript. 30. annorum. Facit, quod not. in c. 1. de officio iudicis. & secundú Pan. licèt contra ecclesiá non currat præscriptio nisi per quadraginta annos. ca. de quarta, extra de præscri. fallit tamé i his actionibus, quæ clauduntur hoc termino, scili. et. 30. annis, vel semestri, vt i actione redhibitoria &c.
b De perfectione] & sic si de precio subtraheret propter hoc, vel exponeret, abundátioris esset virtutis.
c De monopo. lijs] Monopoliú enim exercét tales. & si quis magnatum talibus se immiscet, punitur i quinquaginta libris. Idé de magistratu, vel iudice dissimulante non videre, vel corrupto pecunia non puniente. vide Bartol. in l. 1. ff. de co. illi. & in l. si quis ad declinanda, C. de epi. & cler. Rote. hic §. 13. vbi latius.
d Sua industria] Contra tenet Archi. Flo. in 3. part. ti. 8. §. 3. & Rose. hic §. 12. Idem Ias. in §. actionum, Insti. de act. & ibi Ioan. de Pla. & Io. Fa. & ratio est, quia ad venditorem pertinet periculum rei, ideò debet & emolumentum pertinere: nam dominus rei est venditor, ad hoc est text. in l. si is qui. § si quem, ff. cómo. & ibi gl. & Bar. ad hoc. & pro ista opinione, facit l. qui proprio. §. procura. vt in cæteris ff. de procur. vbi procurator quicqd habuit lucri de lite vel occasione litis vltra salariú suum, restituere tenetur. dom. Archie. Flo. mouebatur, quia dato quod quia dicat, védas rem pro decé, certissimum est tacitè voluisse eum intelligere, qd si plus vendiderit, intendit habere. Ar. §. Ité his, Insti. manda ti, vbi si dico Emas possessioné pro centum, & tu emis pro 90. teneris restituere. ar. & ibi glo. no. Tu aduerte, quod summa nostra bene dicit. & cófidera, quod aut dñs erat ignarus precij, & tunc accipiés decepit eú, dás ei intelligere, quod valet nisi tátú, túc crederem ipsum venditoré teneri ad restitutionem. si át erat sciens, & dixit se velle nisi tantú, tunc nó videtur electa industria ipsius véditoris, ideo illa duo poterit retinere, & ita loquitur auctor noster. si áut datur simpliciter & tunc dic vt hic in fi. quia tenetur restituere, & ita itellige Archi. Flo. & alios. Non obstat. d §. procurator, quia apparet ibi de electione industriæ propter quod nó est in casu nostro.
e Si verò per sona] scilicet tertia persona, sec^9 si vna esset

dit, vel supplere illud minus, quo emit vsque ad iustú pretium & poterit agere deceptus vsque ad 30. annos, siue agatur códictio ne ex l. 2. C. de rei vendica. quæ condictiones, cú sint personales, sunt perpetuæ. siue agatur ex eo cótractu s. ex vendito. vt no. Pan. & Inno. in d. ca. cum causa. Si verò ageretur officio iudicis, vt volút aliqui, sic non posset agere nisi vsque ad quatuor annos, a quia vsq; ad illud tempus datur restitutio in integrum. l. vlt. C. de tempo. in integr. rest. Pa. tamen vbi supra vult; quod etiá si agatur officio iudicis, detur vsque ad 30. an.

26 Vtrum mercator, q scit plures alios post se venire, teneatur minus vendere q̃ sit cóis æstimatio, vel dicere, quod plures veneunt? Resp. Tho. 2. 2. q. 67. ar. 3. in fin. quod non, nisi de perfectione. b

27 Quid de mercatoribus qui inter se conueniunt vt vnus solus vendat? Res. quod si hoc faciunt ad læsioné reipublicæ, sunt dánandi perpetuo exilio, & bonis spoliandi, vt C. de mono. c l. vnica Secus, si facerét propter aliquem finem honestum, quia liceret. De ista materia habes supra dol^9, §. 9. & infra, negociatio, & supra, Ars. §. 1.

28 Vtrum ille, cui datum est aliquid ad vendendú pro 10. & vendidit pro 12. teneatur illa duo restituere dño rei? R. quod non. quia si illa duo sunt vltra iustú pretiú, tenetur restituere eméti sm ea, quæ dixi s. §. 7. si verò non excessit iustú precium, sed sua industria d habuit, sic sibi acquirit, nec ob. quod dat ei certa merces pro labore, quia illa dat, vt inueniat emptoré pro 10. & sic non tenetur necessarió restituere: secus, si daret sibi simpliciter vt venderet, quia tenet védere meliori pcio, quo pót & totú dare domino, ex quo mercedé hét pro labore.

29 Quid de védéte possessionem, vel eméte intra tales confines, quę é plus vel minus, quá sit dictum, vide supra, donatio §. 40.

30 Quæritur de q. quotidiana, vtrú valeat venditio seu alios contractus collat^9 in alterius arbitriú? Res. quod si é incerta psona, cuius arbitrio cómittitur, nó valet. l si merces, in prin. ff. loca. nisi in casu, qn simpliciter fuit cómissum in arbitriú boni viri, quia tunc intelligitur in arbitrium iudicis. l. vir bonus, ff. iudi. so. & sic videtur commissum in certam personam. Si verò per sona, e cui committitur est certa, túc licèt varia sit opi. in l. in vendétis & emétis. C. de contrahen. emp. tamé dic secundúm d. Lucam de Grassis in l. si qs arbitratu,

ff.de ver.ob.ꝙ siue substantialia contractus, vt puta precium in vēditione, & similia, siue accidentalia, puta venditur seruus, si rationes reddiderit, & hmōi, cōmittantur in arbitriū certæ personę, valet contractus, si ille voluerit arbitrari, nā sicut substātiale vltimæ voluntatis pt̄ ferri in arbitriū hæredis. l. si sic, in prin. ff. đ lega. 1. ita in contractib. l. si seruū filij. §. eū qui, ff. de le. 1. & ꝑ hoc videt casus in l. si libertus ita iurauerit, ff. de ope. li. vbi valet promissio liberti facta đ operibus ad arbitriū patroni & si male arbitratus fuerit, potest cogi, vt arbitretur sicut bonus vir, sic in proposito q si arbitrari noluerit, vel nō potest, sic non valebit. §. p̄tiū, Inst. de emp. & vendit. si verò mortuus fuerit alter contrahentiū, si fuit cōmissum super contractu ꝑficiendo, [a] non poterit arbitrari. si verò super cōtractu perfecto, [b] sic non expirat eius arbitriū, sed sicut contractus transit ad hæredem, ita obligatio de stando arbitrio dictæ personæ secundū Bar. in d. l. si quis arbitratu.

31 Qūo aūt contractus emptionis, & venditionis rescindatur pp dolū, habes supra Dolus. §. 9. vel pp minoritatem precij, qñ ē citra dimidiā iusti precij, vel propter alias causas, vide Host. in sum. eod. tit. & Azo. in sum. C. de rescin. ven. quia parum ad confessores, sed sufficit, quod dictum est.

EMVNITAS, Vide infra, Immunitas.

ENORMIS iniuria quando dicatur, R̄. c. cum illorum, de sen. ex. exēplificat, si mēbrū mutiletur, si effusio sanguinis fit. Et intelligunt doct. ibidem, quādo effusio est in abundantia, & de mēbro, de quo sanguis de facili non exit. Item si in episcopū, aut in abbatem, vel prælatum, seu superiorem sit iniecta manus, Inst. de iniu. §. atrox dicitur, si quis vulneretur. intellige, si vulnus eget medicamine chirurgiæ, vel emplastrorū, seu aliorū medicinaliū s̄m Mona. Itē si quis fustib⁹ ceditur, si in theatro, vel foro, aut in conspectu judicis verberetur. Itē s̄m alios ī ecclesia, vel cœmeterio, aut dormitorio verberetur, ar. de sent. exc. c. cum pro causa. 17. q. 4. quisquis, & §. qui autem. [c] Item si sacerdoti induto vestibus sacerdotalibus. C. de iniur. l. atrocem. Sed breuiter dic, ꝙ iniuria dicitur enormis. Primò ex persona, & in iure non habemus expressum, nisi quod dictum est in d. ca. cū illorum, & in d. l. atrocem, & Insti. de iniu. §. atrox, & ff. eod. titul. l. prætor. §. atrocem. vbi dicitur de magistratu, parente, & patrono, epo, pręlato, [d] & sacerdoti induto, vt supra dictū est. Secundò ex loco, vt puta si in conspectu prætoris fiat, seu pręlati, vt in d. l. prętor, & in theatro, vel foro, vt in d. §. atrox, & l. sed est quæstionis, in prin. ff. de iniu. Tertiò ex tempore, & hoc est arbitrarium, vt puta ludi, vel magnæ festiuitatis. Quartò [e] ex re, puta ex vulnere, vnde dicit l. vulneris magnitudo atrocitatem facit, & nonnunquam locus vulneris, veluti oculo ꝑcusso, hęc ibi. ff. de iniur. ita incipit. Quintò ex modo, vnde dicit Pa. in c. cum illorū, ver. & in fi. gl. de sen. exc. ꝙ percussio in ecclesia, vel in platea, ē excessus notori⁹ & dicitur enormis. d. §. atrox, & ꝙ episcop⁹ non potest eum absoluere ex talib⁹ iniurijs notorijs factis ecclesiasticis personis.

1 Sed qs habebit arbitrari, an sit enormis iniuria? Res. ꝙ ille, q hēt absoluere, & ligare, an sit suæ iurisdictiōis, vt puta possit eū absoluere vel ne, ar. c. super literis, in fi. de rescrip. & l. si quis ex aliena, ff. de iudi. Sed caueat, vbi ius determinauit atrocē nè ipse velit leuem arbitrari, quia non absolueret sed deciperet, secus vbi ius nō determinat.

EPISCOPVS Grecè, Latinè speculator interpretatur, vt dicitur. 21. di. c. cleros, vel. episcopatus, & 8. q. 1. qui episcopatum speculare enim debet mores, & vitam populi sibi subiecti, & intendere ad eorum salutem, vnde episcopus hęc negligens est in peccato mortali, & dr̄ canis ipudic⁹. 2. q. 7. q nec, & debet lectioni, & orationi vacare,

esset contrahentium, de quo dic vt per gl. Inst. e. §. pen.

a Super contractu perficiendo] exemplum, vendo tibi equū, si Titius diffinierit preciū &c. Nam ꝑcium est de substantia, & nisi sit declaratum, non valet venditio. d. §. precium.

b Super contractu ꝑfecto] exemplū, vēdo tibi vnū ex equis meis de larandū p Titiū & hoc hēt locū in arbitratore l. idē ꝓferre. § 1. ff. de arbit. ca ex parte, & c. si e. ti. secundū Bart. in l. si societatē. §. arbitrorū, ff. pro soc. Ias. in d. l. si quis arbitratu.

c §. qui autē] est sub c. si quis suadente.

d Epo, prælato] Non sunt verba formalia de ꝑlato sed à maioritate rōnis arguit.

e Quartò Adde ēt de iniuria super atroci d. l. ꝑtor. § fin. de iniurijs.

care, vt in c. episcopi, ibidẽ nec debet habere familiaritatem praui hominis, vt in c. peruenit, eadem causa, & quęstione, imò presbyteros, diaconos, clericos boni testimonij debet penes se habere, vt in d. ca. episcopi, & c. cum pastoris, & de cons. di. 1. c. episcopus deo.

1 Verũ principalis debeat intendere multiplicationi temporalis? Re. f[?]m Tho. in quol. ꝙ non, sed eius propria, & præcipua cura dẽt esse circa custodiam gregis sibi commissi orando, prædicando, sacramẽta dispensando, & sua iuxta qđ res exigit, erogando. Potest tamen intendere multiplicationi temporalium ad vtilitatẽ ecclesiæ. qñ opportunitas adest, & fieri possit sine damno spiritualiũ notabili, aliàs non: Ale. autem. 2. titul. de auaritia, mẽbro. 10. in fi. dicit, ꝙ episcopus non pt̃ cõgregare ad sui tuitionẽ, siue ecclesiæ, sicut rex põt, sed debet conuertere res ecclesiæ in vsum ecclesiæ, quod facit pauperibus dando. Ratio est qa rex ad hoc constitutus est, vt subditos in pace teneat, & defendat ab aduersarijs, & ideò põt ad hoc congregare, non sic episcopus, sed vt faciat bonũ ecclesię, quod facit dando pauperibus. facit. 12. q. 2. aurum, vnde tenet Tho. 2. 2. q. 185. arg. 7. ꝙ si bona ecclesiastica non dispensat in pios vsus sed notabiliter deficit, peccat mortaliter, & ad restitutionem tenet. Sec⁹, si in modico deficiat. Addit tñ, ꝙ si necessitas nõ imminet pro pauperibus ꝙ potest reseruare in futurũ, vel emere possessiones, vt tempore necessitatis prouidere possit. Bona verò patrimonialia põt tenere ad libitũ, dummodo ordinatè.

2 Verum liceat appetere episcopatum? Res. quòd non. 8. q. 1. qui episcopatum, ibi dicitur, Locus superior, sine quo populus regi non potest, & si ita retineatur atque administretur, vt decet tamẽ indecenter appetitur, quamobrem otium sanctum quęritur gratia veritatis, negociũ iustum suscipit necessitas charitatis; quam sarcinam si nullus imponit, percipiendæ atque intuendæ veritati vacandum est. Si autem imponitur, suscipienda est propter charitatis necessitatẽ. Sed nec sic omnino veritatis delectatio deserenda, nè subtrahatur illa suauitas, & opprimatur iusta necessitas hęc Augu. ex quo patet, ꝙ appetitũ illicitè a & quando sit mortale, vide supra ambitio. §. 1. & oblatus recusatur cum peccato mortali, si est dignus, & ęquè dignus non est, cui debeat dari. Facit similiter ad hoc. c. in scripturis, ea causa. 2. q. vide supra Electio. §. 30.

3 Quam iurisdictionem habeat, vide de off. ordin. per to. quia ad confessores non pertinet.

4 Verum episcopus possit concedere autoritatem non episcopis, quam ipse hẽt? Res. Pa. in c. accedentibus, de exces. præla. ꝙ non ea, quæ spectant ad ordinem episcopalem, sicut ordinare, chrismare, consecrare, & similia, quæ not. in c. quanuis. 68. di. & in c. aquę, de cons. eccl. vel alta. Ea verò quæ spectant ad dignitatem episcopalem, bene potest, sicut cognoscere de causa matrimoniali, iniungere publicam poenitentiam, concedere indulgentias, iudicare de clericis, & huiusmodi, vt 16. q. 2. vsus. præter insignia, vt vsus, mitrię, & pontificaliũ, quæ solus papa concedit, ar. c. vt apostolicæ, de priui. li. 6. & etiam quæ sunt iurisdictionis, potest concedere, quanuis nondũ sit consecratus, nec sacerdos secundũ eundem Pa. vbi supra, ver. inducitur etiam ad q. post Io. And. & Cal. vt ibi no. Pa.

5 In quibus potest episcopus dispẽsare, vide supra, dispensatio. §. 5.

6 Verũ episcopus cadat in poenã suspensionis

a Quod appetitur illicitè] Sã. Th. 2. 2. q. 185. art. 1. dicit, ꝙ circa epatũ tria sunt cõsiderãda, quorum vnũ est principale & finale, s. episcopalis operatio, per quã vtilitati pximorum intenditur, Io. vlti. Pasce oẽs meas. Secundũ est altitudo gradus, quia episcopus sup alios cõstituitur, Mat. 25. fidelis seruus & prudens. Tertiũ est, quod cõsequenter se habet ad ista, s. reuerentia, & honor, sufficientiaque temporaliũ, 1. Tim. 5. Qui bene pręsunt presbyteri, dupli. honore habeantur. Appetere ergo episcopatum ratione huiusmodi circunstãtium bonorum illicitum est, & pertinet ad cupiditatem, & ambitionem. vnde Matt. 23. Amãt primos accubitus, &c. Quantum ad secundũ est psumptuosum, p quo dñs arguit discipulos, Matt. 20. principes gentiũ dominantur eorũ &c. vbi Chrys. s. per hoc ostendit, quod gentilis est primatus cupere, & sic gẽtium comparatione eorum animam ęstuantem conuertit, sed appetere proximis prodesse est de se laudabile, & virtuosum, verumtamen, quia episcopatus habet annexam grad⁹ celsitudinẽ, præsumptuosum videtur, ꝙ aliquis pręesse appetat, nisi manifesta necessitate imminente; hęc Tho. &c.

fionis, aut interdicti? ℞. φ non ex nulla cõſtitutione, niſi in ipſa de ipſis epis fiat ſpecialis mentio. Similiter nec eorum ſuperioris, vt i c. quia periculosũ, de ſent. excom. li. 6. Idem dic de ſuſpenſione à beneficio à iure poſita, vt in c. ſi ꝯpromiſſarius. §. hmôi, de electio. li. 6. Secus de excõmunicatione, vt no. in d. c. qa periculoſum, in gl. in ver. ſuſpenſionis.

7 Vtrum epiſcopus poſſit diſpenſare in pluralitate beneficiorum, vide ſupra, beneficium. §. 38.

8 Vtrũ executiõe deuoluta ad epiſcopũ propter negligentiam executoris teneatur epiſcopus ſeruare formam, quam tenebantur executores? ℞. Bal [a] in l. ſi puellã, C. ſi man. ita fu. ali. φ ſic, & facit tex. in Cle. 1. ꝺ ſupplen. negl. prœl. & quod no. Io. And. in c. publicato, de elec.

9 Vtrũ mortuo epiſcopo expiret officiũ vicarij? ℞. Pa. i c. 1. nè ſe. va. vlt. nota. φ ſic, vt no. gl. in Cle. fi. de. proc. Idem videſ de officio prioris cõſtituti ab abbate mortuo abbate, arg ex no. in d. Clem. fi. ſec⁹ ſi conſtitutus eſſet ab abbate cum capitulo, arg. cap. 2. de ſtatu regu. in glo. in verſicu. non mutentur.

10 Epiſcop⁹ in ſinodo debet ꝯſtituere aliquos idoneos viros per totã diœceſim, quos debet iuramento aſtringere ad denuntiandum ſibi, vel per eum miſſo, quicquid ꝑpẽderint fieri contra voluntatem dei, & totã chriſtianitatem, quod pertineat ad iuriſdictionem eccleſiaſticam, vt habeẽ in c. epiſcopus in ſynodo, 35. q. 6. & tales appellãtur teſtes ſynodales.

11 Epiſcopus põt [b] cogere religioſos mẽdicantes, vt vadant ad ꝓceſſiones. c. nimis praua, & ibi Abb. 3. no. de exceſſ. prœla. Ex quo dicunt doc. φ ex quo prohibeẽ eis, nè ex leui cauſa compellant eos ire ad ꝓceſſiones, ſequitur, φ ex magna & graui cauſa poſsũt, puta vt nouo itroitu epiſcopi, vel legati, vt imminente peſte, aut alio flagello, vel in generalib. letaniis, quę ſunt tres dies rogationum. hæc no. Pa. in c. dilectus, ꝺ of. or. qđ eſt verũ, niſi ſpãle priuilegiũ habeãt.

12 Epiſcopus in eccleſijs baptiſmalib. dẽt ordinare magiſtros, qui doceãt pueros in ſtudijs literarum, liberaliumque artiũ aſſiduè, vbi neceſſitas occurrerit. 33. diſtinctione de quibuſdam.

13 Epiſcopus ſinguli annis ſynodũ teneat admouendo clericos, conſtitutiones legẽdo, & laicis prædicando, vt 10 q. 1. placuit. item ſingulis annis ſi põt, viſitet oẽs eccleſias, monaſteria, & hoſpitalia ſibi ſubiecta.

14 Eps tenetur deputare in eccleſijs cathedralibus, & alijs conuentualibus viros idoneos ad prędicandum, & confeſſiones audiẽdũ: aliter peccat mortaliter. ſimiliter qñ ipſe non poteſt propter amplitudinem diœceſis, vel alia occupatione, tenetur habere viros potentes in opere, & ſermone, qui viſitent, & doceant vice eorum plebes ſibi commiſſas, & eis prouideant de ſuſtentatione, vt in c. inter cætera, de off. ordi.

15 Epiſcopus debet, quos vult ordinare ĩquirere, primò de ætate debita ad illũ ordinẽ. dic vt infra, ætas, & de literatura. Nã ordinans ſubdiaconum, vel diaconum, qui neſcit officiũ, videtur peccare mortaliter, quia prębet ei cauſam peccãdi mortaliter. Quantũm verò ad illos quos promouet ad curam animarum, φ habeãt ſciam neceſſariam, de quo ſupra, cõfeſſio. 4. §. aliàs peccat mortaliter. Itẽ non permittat, φ notarius petat ſalarium in ſcribẽdo ordinãdos, quia prohibitum eſt 1. q. 2. ſicut epiſcopũ, intellige ſm gl. ibidẽ, quãdo eſt ſalariatus; aliàs poteſt accipere aliquid, dummõ epiſcopus non participet in lucro, licèt cõtrarium teneat gl. ibidem in ver. calamum.

16 Epiſcopus poteſt quærere de titulo bñficij ſui ſubditi, ſi non conſenſit in eũ, vt voluit Fed. cõſi. 98. & idem dic de quocũque alio cuius intereſt.

17 Epiſcopus eccleſiaſtica officia non dẽt cõmittere propinquis, nec adminiſtrationem rerum eccleſiaſticarũ, vt in c. indicatum eſt nobis 89. d. cum c. ſe. ſed œconom⁹ debet eſſe clericus honeſtæ vitæ, vt probatur ea. di. per totum.

18 Epiſcopus in conferẽdo beneficia dẽt attẽdere, vt det dignis: aliter peccat mortaliter ſecũdũm Tho. & Alb. in 4. facit quod no. 61. di. c. in ſacerdotib.

19 Epiſcopus in publico dẽt vti lineis niſi

ſic

a Rñdet Bal.] Exẽplũ, teſtator ordinat, vt bõa ſua diſtribuãt ĩ. pauperes Chriſti ꝯſilio prioris ꝑdicatorũ, vł gnar diani Minorũ, ſi hoc eps non ſeruat, nõ valet ei⁹ diſtributio ſecũdum Bal.

b Sino. Triden. ſeſſ. 25. capi. 13. d ref. P. V.

a Pan.in c.ego] In ver.est 4. arg. & dicit esse acerbum hoc.
b Conc.Tri.ses. 7 c.1.sess.2 1.c.2. de ref. P. V.
c Aliqd nescit] Punit Io And in Cle.1.d iudicijs, in ver.certa scié tia.
d Facit ius] Qd fortè intelligendum est quò ad forum cõtentiosum, non autem conscientiæ, vt arguit gl in d.c. ecce in ver.si. error, & proced t l depēditib. a iurisdictione, non in dependentib. ab ordine, seu in sacramentalibus quia in his attenditur veritas, & nō t pinio ita Panor.in c.apostolicam, de presbi. non bap.

sit religiosus, sup indumētis, vt in c.clerici officia, de vi.& ho.cle.

20 Episcopus tempore interdicti potest celebrare, & celebrari facere vbicũque, & audire diuina, vt in c.fi. de priu.li.6. Quod limita., vt in c.quod nonnullis, de priu.f.interdictis exclusis, submissa voce, ianuis clausis, & campanis non pulsatis, & ipse specialiter nō sit interdictus, vel non fuerit causa ipsius interdicti.

21 Episcopus pt vbicunq; cũ altari portatili celebrare, & celebrari facer.d.c.fi.

22 Eps non seruans canones, vel non faciens seruari est periurus, no.Pa.in ca. ego, a de iureiu.allegat gl. sing.in c.sacerdotes, el 1.2. q.7.qui dicit, quòd a prælato non seruante canones pt recedi, sicut ab excõicato receditur, & præciso. Quod intelligit dict a Pa.verum, quando ex contemptu non seruat, nec seruari facit, aliàs secus.

23 Vtrum episcop a, pro persecutione sui corporis possit fugere? Res. ſm S.Tho.2.2. q.185.ar.5. ꝙ vbi subditorum salus exigit personæ præsen iam, non potest fugere pp aliquod damnum temporale, vel corporale, imo tenetur sicut bonus pastor animam ponere pro ouibus suis. vbi verò sufficienter in absentia per alium posset saluti subditorum prouideri, tunc licitè posset fugere nec est mercenarius tunc. Hoc idem patet in c.scitcitatis.7.q.1.vide Inn.in ca.nisi, de renun.& gl in S.hoc tunc obseruãdum. 7. q.1.ibi enim discutitur, qñ fugere potest.

24 Episcopalis dignitas liberat a conditione seru li, & ascriptitia, 54.d .si seruus sciēte el 2. & etiam a curiali secundùm canones, vt tenet gl.in d.c.si seruus, licèt fortè secus de iure ciuili.

25 Episcopus, si habet iurisdictionem tēporalem in aliquo loco, debet constituere iudicem laicum, qui in causa præcipuè criminali faciat iustitiam, & potest etiam ei speciali super aliquo maleficio delegare, vt faciat iustitiã, & non efficitur irregularis, dummō per suã rñsionē neque directè, vel indirectè indicet iudici, ꝙ debeat pœnam sanguinis irrogare, sed solùm in genere, ꝙ faciat iustitiam, & quod si dubitat, cõsulat peritos iudex, aliter esset irregularis, c.literis, de excess.præla. Tenet tamē Rod. ꝙ etiam potest dicere, ꝙ puniat reum, ſm ꝙ ius vult, dummō non exprimat de morte, vel de mutilatione, vt ēt no.Hug.dif.3. c.omnis autem lex.præsens tamen non dēt esse vindictæ sanguinis, vt in d.c.ex literis.

26 Vtrum episcopus b peccet mortaliter respondendo in ordinatione sua, cũ interrogatur, vtrum sciat nouum, & vetus testamentum quod scit? Res.ſm Ri.in quol.3 q. 14.ꝙ sic, si est ita ignarus, ꝙ nesciat in gñali mandata dei, articulos fidei, virtutes, & vitia, etiam sacramenta, quia tunc mentitur perniciosè. Si verò non est ita ignarus, quin sciat vetus., & nouum testamentum quantũ ad ea, quę necessarium est scire ṗlato, sine quorũ sciē.ia non pōt conuenienter exequi officiũ suũ, tunc non credit, ꝙ peccet mortaliter, licèt in alijs sit indoct a, quia videtur ꝙ cõsuetudo sic solùm velit.

27 Vtrum religiosus promotus in episcopũ teneatur ad obseruãtias regulares? ℞ ꝙ sic, vide j.monach a.S.7.& religiosus.S.34.

ERRARE est aliud pro alio putare. vnde Aug.38.di.in c.quanuis, inquit, Quisquis se æstimat scire, quod nescit, pro verò quippe approbat falsum, quod erroris est proprium, ad idē.32.q.2.in quib.& ideo in d.c.quanuis, dr̄, ꝙ non est consequens, vt continuò erret, quisquis aliquid nescit. b

1 Vtrum error sit peccatum? Res. ꝙ in his q̄ non pertinēt ad regnum Dei capescēdũ, vel non, sic non est peccatum, aut si est, minimum est, vt in d.c.in quibus.

2 Errantes non videntur, consentire.l.nihil consensui, ff.de re.iu. ratio habetur infra matrimoniũ.3.impedimento.4.in prin.

3 Error iuris an excuset a dolo, & consequenter a pœna, quæ debetur propter dolum? Res.ꝙ sic. vide supra, dolus.S.1.

4 Error communis aliquando facit ius, ar.94.di.100.ecce ego quasi, in fin.& ind. Barbarius, ff.de of.prætO.

5 Errorem suum quilibet debet corrige re.

a Catec. de cōfe ti.de pœ.si c.sed qm. &c. sed iam ordo. P. V.
b Syn Trid.sess. 23 c 12.de re.P.V.
c Ampliat Syn. Tri.ses.25.c.7.ad ann.40. P. V.
d Sy. Tri.da ærta. legīma ad dignitates, & psonat⁹ obtineri.sess. 24. c.12.de ref.P. V.
e Sy Tri.ses.21. c.6.de ref. P V.
f Ca indecor] Gl. ibi tenet contrariú, & malè.

re.36. quæstio.9. S. his ita.

6 Error qñ dicatur in tolerabilis? Res. qñ aliqd cōiter. vel in suo genere est pctm̄, vt in c.venerabilib.S. p̄r, de sen.exc.li. 6.vel si cōtineat aliquod impossibile,vt i gl. c. p tuas, de sen.ex.vel ptra ius, vel legē,vel excōicet, qa bonum fecit,puta eleemosinā, vide in d.gl.in ver. tollerabile,& ibi Pa.

ERVBESCENTIA de bono est pctm̄,& filia accidiæ, & contingit quadrupliciter. Primò cū erubescit de defectu naturæ, vt puta,qa est claudus, & hmōi,& hæc est pctm̄ si est nimia. 56.di. nasci,&.c.nunquam erubescamus. Secūdò cū erubescit dicere veritatē, vt prędicare, testificari,corrigere, & hæc aliqñ est mortalis, si nō facit, qñ tenetur de p̄cepto. Tertiò [a] cū erubescit confiteri mortalia peccata,& si omittit pp hoc, mortalis ē. Quartò cum erubescit ieiunare,orare,& hmōi, nè dicatur sanctus,& hæc est peccatum veniale,quando omittit non necessaria, sec⁹, quando necessaria, quia mortale.

ETAS determinata reqrit in multis necessario a iu. ita, q nō tenet gestū añ.
1 Et primò in sponsalib. 7.annorū cōpletorum, vt in c.vnico, de despon impu.li.6.
2 In matrimonio verò. 12.annorū in fœmina,& 14.ī masculo, nisi malitia suppleat ætatem, quod tunc est, qñ sunt potentes ad coeundum simul, vt no.in d.c.vnico.
3 In voto religionis, seu professione fienda reqritur. 12. in muliere. 14. in masculo completus, vt hr̄ de muliere in c.cū virū, de regula.& in c.puellæ. 20.q.1. & in cap. puella, 20.q.2.de masculo, in c.significatū, de regula.& in c.1.de regula.li.6.Fallit in casu, de quo infra. Nouitius. S.2.
4 In ordinibus[b] capiendis primæ tonsuræ est.7.annorū completorū, vt in c.in singulis. 77.dist.& ēt triū minorum ordinum, vt in d.c.in singulis,& quicunque conferrēt añ p̄dictā ętatē (nisi religionē intraret) suspensus est ipso facto per annū a collatione eiusdē ordinis, de tēp.or.c.nullus, li. 6. Acolitatus post. 12. annū, vt in d.c. in singulis. Subdiaconatus est.18.annus inchoatus. Diaconatus verò 20.Presbyteratus. 25.vt i Cle.gn̄alē, de ęta.& quali.or. si tn̄ ordinet ante dictā ætatem quis, suscipit quidē characterē ordinis, sed non executionē vsque ad cōpletū tp̄s, vt in d.Cle.gn̄alem nec ep̄s p̄t dispensare vt ibi no.in gl.in ver.anno.
5 In beneficijs[c] regularib.in abbatissa.30. annorū completorū, similiter & in priorissa, seu matre, vel ministra, quæ habet regere monasteriū, vt in c.indēnitatib.de ele.li. 6.in prin.in abbate. 25. annorū incæptorū, qa dicit, attigerit per c.cū i cunctis, in.S.inferiora, de ele. vbi regulariter ad quālibet dignitatē [d] obtinendā reqritur illud tp̄s, licèt non de abbate sit aliqd specialiter expressū. In prioratu collegiato. i. q habeat sub se collegiū.25.annorū inceptorum, ar. Clem.nè in agro.S.cæterum, de sta. reg. In prioratu verò non conuentuali, si hēt curā animarū, quā habeat p se exercere, requirit 25.annorū incæptorū, qa oportet sit sacerdos, Secus, si non hēt per se exercere, tunc sufficit ætas.20.annorū completorū.d S cęterum. In prioratu aūt q non habet curam animarū, reqritur ętas 14.annorū completorū, qa oportet sit professus. ca.nullus, de ele.li.6.& ita tenet Pa.in c.super inordinata, de præb.licèt Fede.con.47.dicat sufficere ætatem. 7. annorū, cui non credo, quia oportet sit pfessus in religione, vt dictū est in beneficijs sęcularib. quæ habent dignitatem. In ep̄o. 30. annorum completorū, ca. cum in cunctis, de ele. Inferiora verò episcopatu requirunt, q attigerit 25.annum d.c.cum in cunctis.S inferiora. & si ecclesia curata conferatur ei q non attigit.25.annū, ipso iure vacat, nec ep̄s p̄t dispensare, c. licèt canō, de ele.li.6.Sed bene ep̄s pōt dispensare in dignitatib. vel psonatib curā animarū nō habētib. vt 20.ann. cōpleto habeāt.c.pmittim⁹, de æta.& qua.li.6.in bn̄ficijs [e] verò simplicib, sūt opiniones, sed mihi placet opi.Cal.quā legit Pa.i c. sup inordinata, de p̄b. q si bn̄ficiū sonat i nomē rectoriæ, vt puta qa ē ecclesia, vel capella p se stās habēs ad regimē clericū, tūc req̄ at ætas, 13.annorū cōpletorū, vt in c.decorū, [f] de æt.& qua. qa q nescit se regere, nec ecclesiā. si verò ñ sonat rectoriā, sed ē bn̄ficiū in ecclesia, tūc si reqrit maturitatē 2.illi, vt

in

in canonicatu ecclesiæ cathedralis, Ho.& Are.tenẽt ꝙ reqrĩ ætas. 14.an. qa añ nõ põt iuta sapiẽtiũ tractare, sicut dicim⁹ i milite volẽte testari añ illã ætatẽ,i l. licet,C.de testa.mi.ẽ lex si. si verò nõ reqrit maturitatẽ ꝯsilij,tũc 7.an. ẽ ætas; & ista sunt bñficia in multis ecclesijs ꝑ clericis pueris.

6 In electionib. monialiũ requiritur ætas. 12.an. cõpletorum; al ter nulla admittiẽ ad eligendũ,vt in c. indẽnitatib.de ele lib.6.In iuro, & testimonio reqriẽ pubertas,vt not.i c.paruuli. 22.q.5.& in c.testes. 4.q. 3.ver.1.& ver.liẽ i l.Iul.1.

7 In testamẽtis, & multis alijs, q̃ omitto, qa ad nos nihil, requiriẽ pubertas.in electiõe sepulturę reqriẽ, ꝙ ad annos pubertatis pueniat,ar.c.licet,đ sepul.li 6.

8 Qũo cognoscẽt,qñ reqriẽ ætas cõpleta,qñ de mẽte ignoraẽ statuẽtis, vel disponẽtis? ℞.Bar.in l.si cui, in prin.ff de leg.1.ꝙ qñ ætas profert i genitiuo [a] requiriẽ ꝙ cõpleta sit. in ablatiuo cũ ꝑpositione, in, [b] sufficit sit inchoata. sine ꝑpositione reqriẽ cõpleta, [c] Cle.1.de sequest.pos.In accusatiuo cũ verbo significãte rẽ pfectã,vt ꝑpositio,Per [d] vel cũ futuro [e] ꝯiũctiui reqriẽ ꝯpleta. l.nõ putabã, & l.si i annos,ff. đ cond.& demo.sine tali verbo, si de fauore agiẽ,sufficit inchoasse [f] si de odio,reqriẽ ꝯplet⁹ [g] l.ad rẽ publicã,ff de mu.& ho. In accusatiuo cũ ꝑpositione,ad,sufficit ĩchoari.l.filiũ.§.1. [h] ff.ad Trebel.

EVAGATIO mentis est filia accidiæ, ꝑpter tędiũ boni operis euagaẽ varia cogitãdo, vt ipsũ tædiũ euitet,& hęc ĩducit ad multiloquiũ, & vaniloquiũ, & audiendũ noua,& facit ĩstabilẽ in loco,q̃ tũc sunt mortalia,cũ fit ꝑ prædicta contra aliquod præceptũ,aliàs veniale. Hæc ex S.Tho. 2.2. q.35.ar. 4. ad secundũ. In oratione autem an sit peccatum,Vide oratio.§.10.

EVANGELIVM legẽs sacerdos vtitur stola, sicut diacon⁹. 24.di.ecclesiastica. Euangelium non sedẽdo,vel genuflexo,sed stando audire debemus, de cõsecra.di.1.apostolica.

EVCHARISTIA, [i] id est bona gratia ab eo, qđ est bonũ.& Charis.gratia, & sic nominatur, secundũ ꝙ continet realiter Christũ qui est plenus gratia.secundùm verò quod est signum rèmemoratiuum passionis Chri, q̃ fuit sacramentũ verum,dr̃ sacrificium, secundùm autem ꝙ est signum demonstratiuũ vnitatis ecclesiæ,cui homines aggregantur per ipsã,dr̃ communio,prout verò est præfiguratiuum diuinæ fruitionis, quę est in patria, dr̃ viaticum, [k] quia præbet nobis viam perueniẽdi ad illam, vel quia datur transeunt b. de hac vita ad ipsum Christũ,vnum tñ est sacramẽtũ, in quo sunt tria,s.spẽs visibilis, corp⁹ Chri verum,& corp⁹ Christi mysticũ, s.ecclesia,& ẽm qđ dicit Hug. Primũ ẽ signũ [l] secũdi & tertij. Secundũ est res,& signũ & causa tertij. Tertiũ ẽ res secũdi,& veritas primi,de quo de cel.mis.c.cum Marthæ.§.distinguendum est.

a In genitiuo] Vt si dicat, cum erit. 14. annorũ.
b Cum propositione,in] Scilicet vt in.22.anno.
c Completa] vt si dicat,Triennio possederit.
d Prępõ per] vt dicat, peruenerit ad ætatem.
e Vel cũ futuro] vt si venerit ad ætatem.
f Inchoasse] Vt puta, Qui habet. x.annos, fungatur tali officio.
g Completus] Qui cũ hẽt decẽ annos. & fecerit maleficium.
h L.filiũ.§ i.] & si decesserit ante. 20.annum, & ibi fauore filij ann⁹ inceptus pro cõpleto habetur.
i Eucharistiæ sa. pluribus nõibus appellatũ, catec. đ euch.sa. in pri. vbi ẽt de eius significatione. itẽ qd sit,vide Con. Tri.sess.13.ca.de san.euc sa. ca.1. de rea.præ &c.c. 2.& 3.& 8. P. V.
i Eucharistia] eucharistia secundũ Sco.in 4 di. 8.est sacramentũ corporis Christi, & sanguinis veraciter cõtẽti sub speciebus panis, & vini, post consecrationem factã a sacerdote sub verbis certis cũ debita intẽtione prolatis ex institutione diuina, veraciter significans corpus Christi, & sanguinẽ sub eis realiter contineri.
k Dicitur viaticũ] Adde.26.q.6. si qui in infirmitate.& vide S.Bon 2.2. dubio lite rali primę partis in 4.di.8.dicentẽ ꝙ triplici de causa dicitur viaticũ primo qa itinerãtium cibus,secũdo qa institutus a Christo itinerãte, tertiò qa figura trãsitus Chri.
l Primum est signũ] Pro declaratione scias,quòd species panis, & vini post consecrationem facta a sacerdote sub forma verborũ, & intentione debita, sunt sacramentũ nouæ legis, Quia signũ, & cã rei sacræ est sacramẽtũ nouę legis.Sed prædictæ species sunt signum duplicis rei sacræ ẽ.n. species panis signũ corporis Christi veri,qđ est res sacra,sub ipsa specie verè contẽta est etiam signum corporis Christi mystici,quod similiter est res sacra, scilicet sancta ecclesia, q̃ tñ non est sub ipsa specie realiter ꝯtenta, species ẽt vini est signũ sanguinis Christi q ẽ res sacra & sub ꝑdicta spẽ veraciter contenta &c. & sic patet ꝙ illę spẽs panis,& vini dicũr forma.Caro, & sanguis veritas dicũtur, charitas, & vnitas dicuntur virtus primum ergo est sacramentum, & non res s.signata Nã panis, & vinũ est sacramẽtum geminæ rei,i corporis Christi & vnitatis & ita ẽ signũ tñ sm,i. corpus Christi, est sacra

mentum

1 Quę est materia *debita huius sacri? Res. ꝙ panis triticeus, & vinũ viris, vsus n. huius sacri est refectio, q̃ ad sui integritatẽ cibum & potũ requirit. bSignificatio etiam eius est duplex. Vna passio Christi, in qua sanguis fuit separat⁹ a corpore. Alia est cibatio corporis & animæ, & propterea pp conuenientiam vsus, & significationis duplex materia exigebatur.

2 Vtrum possit confici de pane farris, & speltæ, vel siliginis? Rñ. licèt aliqui dixerint, ꝙ sic, tu tñ tene, ꝙ nõ p̃t confici, nisi in pane triticeo. i. frumenti csecundùm Sco. in 4 di. 11. & communiter theologos.

3 Vtrũ in pasta facta de tritico possit confici? Resp. fm Sco. vbi s̃. quod non. d

4 Vtrũ possit confici i pane corrupto? Res. ꝙ non, qñ tãta ẽ corruptio, ꝙ panis species soluuntur, sicut qñ cõtinuitas soluit & sapor, & color, & alia accidẽtia mutãt secus si esset aliqua dispositio solũ ad corruptionẽ, q̃ declarat aliqua imutatio saporis qa sic potest confici. e

5 Vtrũ i amido possit confici? Resp. Scot. vbi supra ꝙ multo probabilius ẽ ꝙ non iõ peccat, & iudicio meo grauiter, q ex tali materia conficit sciẽter, siue q p̃parat, ille autem, qui conficit ignorantet licèt non conficeret, tñ non est idolatra fm Sco. vbi supra, nec idolatrare facit, qa quantũ in se est materiã esse idoneam & ab alijs adorandã supponit.

6 Vtrũ possit confici in pane fermẽtato? Res. fsecundũ Sco. in 4. di 11. ꝙ sic, & tex. est in c. literas, de cele. mis. & in c. in sacro, de cons. di. 1. sed grauiter peccat Latinus si celebrat in fermẽtato, f & vt dicit Sco. g fortè ẽt Gręcus grauiter peccat pp multa, quæ adducit ibi. sed maximè quia Christus in azimo consecrauit.

7 Vtrum possit confici in pane facto de aqua rosea, vel endiuiæ & hmõi? Res. q̃dam Theologi in 4. dis. 11. tenent ꝙ non potest confici de pane facto ex quocunque alio liquore, sed oportet, sit factus de aqua vera, aliter verè panis non esset. Alij aũt Theologi tenent ꝙ p̃t confici, quia aqua ipsa non requiritur, vt maneat in specie propria imo mutaẽ in materiã aliã, sed ego credo. hꝙ non p̃t, qa Christ⁹ confecit i pane facto ex aqua naturali, & sic serua.

8 Vtrum si grana alterius generis admisceantur cum tritico possit confici? Resp. fm communiter Theologos in 4. di. 11. ꝙ si admixtio sic prędominans, vel ęqualis est virtus in vtroque miscibiliũ, ꝙ non potest cõfici, quia mutatur species, & cognoscitur ex colore p̃cipuẽ, & sapore. Accidẽtia enim magnam partem conferũt ad cognoscẽdũ, quod quid est, primo de anima, secus, si non ẽ æqualis commixtio, quia confici potest.

9 Circa materiã i vini q̃ritur, vtrum possit confici de alio vino, q̃ de vino vitis? Res. fm cõiter doc. in 4. di. 11. ꝙ non, & ratio potissima. quia sic Christus instituit, k Lucæ. 22.

10 Vtrũ possit cõfici i aceto? Rñ. Inn. de officio missę

mentum. i. signũ vnitatis ecclesię. Et est res sacri i. specierum panis, & vini. Et ita est signans, & signatũ. tertiũ est res, & non sacramentum. i. vnitas est res siue signarũ gemini sacramẽti. i. duorum sacramẽtorũ præcedentium. i. corporis Christi, q̃d est sacramẽtum vnitatis, & specierum panis & vini, quę sunt sacramentum corporis Christi. Et ita istud tertium est tantum signatum. Hęc colliguntur ex Ric. in 4 distinct 8. q. 1. & in c. cum Marthæ, in §. distinguendum. gl. de cele. mis.

a Catechi en. ti. c. 1 §. sed in primis. P. V.

b C. bum, & potum requirit] de cõuenientia huius sacramenti, videlicet panis, & vini vide plenius per Ric. 11. dist 4. ar 2 q 1. Et ibidem S. Bonauen par. 2. q. 1. Et ibi Vorilion.

c Frumenti] Ricar. vbi supra. q. 2. Et S. Bonauen. quast 4. & Vorilion. & huius cõgruentia accipitur ex illo ver. Ioã 12. Nisi granum frumenti, vbi Christus frumento se comparat, vbi Aug. dicit, cum sint multa grana lẽgũ, nulli se cõparat nisi illi, vñ mos cœpit ecclesię de hoc solo grano conficere corp⁹ domini. Creditur etiã, ꝙ domi

nus consecrauerit in frumento, & sic habet vsus ecclesię.

d Quod nõ] Sed debet esse de tritici farina, aqoa; & idem alij do. tenent.

e Potest cõfici] Si alia materia possit haberi, deberet accipi, fm Ric in 4. dist. 11.

f In fermẽtato] tempore Leonis papę fuit institutum, quòd in fermentato consecraretur, & hoc ad extinguendã hæresim ebionitarum q dicebãt oportere iudaizare, qua extincta ecclesia redijt ad primam consuetudinem.

g Vt dicit Sco.] Scot. dicit ibi, quòd licèt in pane confecto de pipere de potentia absoluta posset confici, non tamen est debita materia.

h Sed ego credo] Itẽ quia partes principales panis, qui est materia huius sacramenti, sunt aqua naturalis, & farina vnde Scot. vbi supra igitur de farina triticea, & aqua elemẽtari debet panis formari, qa ita supponitur panem illũ fuisse formatũ, quo vsus est Christ⁹.

i Catec. e. ti. c. t. superest. P. V.

k Quia sic Christus instituit] quia secũda pars principalis nutritionis, idest potus principaliter consistit in vino.

princ. ergo illa verba, Cras, &c. Non referuntur ad perficiendum contractum, quãdoquidem iam fit perfectum, nisi aliter partes intenderent. Iaco. Butr. in l, fi. C. si cer. peta. dicit, si vendo & emo, & postea voco tabellionem, di. facias scripturam, quòd tũc illa scriptura fit ad probationem cõtractus, qui ex hoc non dicitur fieri in scriptis, nisi hoc partes agãt, facit, quod dixit Salic. in d. l. contractus, quòd si simpliciter a principio contrahant & postea faciant fieri scripturam, contractus non dicitur celebrat[9] in scriptis, sed ad rei memoriam. Et in ant. Sed nouo iure. C. si cer. petat. dicit, quod si contractus est talis naturæ, ꝙ in scriptis non est necessario celebrandus, credendum est sine scriptis partes cõtrahere voluisse, licèt scriptura sit inde confecta. Hanc eãdem sententiam tenet Angelus, & Baldus ibi in d. l. contractus, qui dicit quòd non intelligitur contractus in scriptis celebratus, nisi partes hoc agãt, & Bald. allegat gloss. ibi, & in l. cessiuni, C. de testi. & in d. l. final. C. si cert. peta. Et videas ad hoc text. in authent. de fi instru. § ad hæc dicimus.

a L. in ratione. § verum est autem, in princip] Vbi ex his, quæ numero, pondere, & mensura constant, nihil extrahitur etiam incidente damno, & hoc quia in genere consistunt ea, quæ pondere, numero, & mensura functione potiuntur. Et sic est periculum hæredis.

b Quando genus] Casus non liberat debitorem generis generalissimi, sed debitorem speciei sic. Item liberat debitorem generis subalterni illo genere perempto, & ibi not. in dicto §. verum, cum sequen.

rum, quando conuenerũt, vt non valeat ante, quàm scriptura sit facta, secus, si simpliciter sit fact[9] contractus, postea faciunt scripturam. Idem dic, quando vẽditio fit in genere, puta asini, quia genus nõ potest perire l. in ratione. a § verũ est autẽ, in prin. ff. ad l. Fal. sed secus esset, quando genus b esset determinatum, puta ad asinos, quos habeo verbi gratia, vẽdo tibi vnũ de seruis meis, vel asinis & huiusmodi, si oẽs pereunt, venditor est liberatus, sicut in legato. d. l. in ratione. §. incertæ. Ho. tamen videtur tenere, ꝙ emptor poterit repetere precium, quasi sine causa sit apud vẽditorem, secus in legato, quia preciũ rei legatę non est legatum, & ideò si perijt res legata, aliud non debetur. sed mihi videtur, ꝙ nec ẽt preciũ poterit emptor repetere in casu isto, nec excipere vt non soluat, nisi vẽditor fuisset in mora, quia precium non est nisi cum causa scilicet emptionis, & idẽ dico, sicut qñ aliquid alternatiuè emitur, puta Titi[9], aut Sei[9], si Titius perijt, peribit vẽditori, & Seius erit in obligatione solũ. si verò ambo. sic venditor liber erit, & peribit Seius emptori, qui sol[9] remanserat. facit l. si in emptione § pen. ff. de contrahen. empt. aut venditio fit purè i. sine conditione, & si ne scriptis, & de re certa, siue in specie, & tũc secundũ gl. i l. 1. § t. i ver. & vsq. ff. de peri. & com. rei ven. dic, ꝙ in vino, & cęteris, q̃ degustationẽ requirunt, ẽt ante degustationem periculum est emptoris. Si verò venditur non in specie, sed ad mensuram, periculum est venditoris, donec sit mensuratũ, c & ibi multas diuersitates poteris videre; sed istud sufficit tibi cõfessori. Similiter si non exigit d degustationẽ, periculũ est emptoris, excepto casu publicationis, quia si publicetur ante traditionem, vel post propter maleficiũ venditoris, periculum erit ipsius venditoris. l. si fund[9] ff. loca. & ibi glos. similiter per pactum, moram, dolũ, vel culpam periculum est venditoris puta quia pactũ fuit, vt teneretur. Item si fuit in mora tradendi rem si verò tam emptor, quàm venditor fuerunt in mora posterior mora præponderat primæ, & illi nocebit, quò ad periculũ. Limita, nisi posterioris moræ e prim[9] morosus fuerit cã, quia sic non nocebit posteriori, casus est iuncta gl. in l. si per emptorẽ, in fine, de actione empti & venditi, quod nota. Idem dic, si venditor fuit in dolo, vel culpa lata, seu leui perditionis rei vẽditę, qđ periculũ erit suũ, si cut in cõmodato, & deposito. & idẽ dic de deterioratione, seu melioratione rei venditæ, qđ pertinet ad emptorem, quando res est vendita in specie f[m] legistas, siue numero secundùm logicos, f quod

c Donec sit mensuratum] Quia tunc idem est, ac si in genere venditum esset, & non solùm periculum peremptionis est emptoris, sed etiam deteriorationis. Et vide d. gloss. in d. l. fundus, quæ latius prosequitur.

d Similiter si exigit] Hoc est quia tunc est emptio perfecta, vt eadem gloss. in dicta l. necessario.

e Posterioris moræ] Exemplum ponitur, vendidisti mihi fundũ ea lege, vt in Kalendis Iunij tibi pecuniam darẽ, pone quòd in dictis Kalendis per te stetit, quo minus possem tibi pecuniã dare, deinde per me stetit, dicitur ibi, ꝙ ista vltima mora nocet, nisi dolo aduersarij iterũ factum esset, nè possem pecuniã exoluere.

f Siue numero secũdũ logicos] Quod. n. dicunt legistæ eandem eẽ specie esse, logici dicunt esse eandem numero quia scilicet non

quod idem est: secus in fructibus rei venditæ, qui ptinent ad vẽditorẽ, donec pfecta sit venditio, nisi vẽditor sit ĩ culpa. l. curabit, C. de actio. empti. nec obstat l. fructus post, & l. pe. C. de actio. empti, & vẽditi, quia loquuntur in perfecta venditione, quam voco perfectam quò ad hoc, qñ precium est solutũ, vel habita fides de precio, vt no. glo. in l. 1. C. de peric. & com. rei vendi. licèt aliàs sit perfecta, qñ res est tradita. ff. de actio. emp. & ven. l. si qs alienam [a] rem.

12 Verũ emptum de aliena pecunia sit ementis? R. φ sic, si noĩe suo emit, l. si ex ea, [b] C. de rei ven. fallit ĩ empto [c] ex pecunia ecclesiæ. 12. q. 3 c. 1. & 2. q. 5. fixum. Quod adeo est verũ, quia si clericus habens pecuniam de præbenda emerit prædium, amplius non poterit illum dare intuitu pietatis, licèt pecuniã potuisset dare, quia statim pdiũ fit ecclesię, siue emerit nomine ecclesiæ, siue suo, siue alieno. [d] ca. 1. de pecu. cle. & c. inquirendũ. Similiter dic in empto d̃ pecunia pupilli, vel minoris a tutore, vel pcuratorẽ, qa minor sibi vendicare pôt [e] l. 2. qñ ex fac. tut. Idem dic de empto ex pecunia militis. [f] C. d̃ rei ven. l. si vt pponis. Similiter dic ĩ empto a marito, vel vxorẽ de pecunia sibi ab altero eorũ donata, si efficiatũ non soluẽdo, qui donũ accepit. l. vxor marito, ff. de do. inter vi. & vx. hæc limita, qñ pecunia nõ fuit alteri mixta, quia si fuisset mixta, trãsiret in dñium eę furis. l. si alieni numi, ff. de solu. & sic non esset ecclesiæ, vel præfatorum.

13 Quõ pôt pater vẽdere filiũ, & quõ liber homo pt vendi, vide ĩ. seruitus, §. 1.

14 Quid si res vendatũ duobus? [g] R. φ potior ẽ scd̃s, si res tradatũ sibi, vel prim⁹, si primò sibi detũ, & idẽ ĩ dona. l. quotiẽs, C. de rei ven. nisi primus emisset [h] noĩe ecclesiæ. spãle est in hoc, vt dñium acquiratur sine traditione, ar. c. ex literis, de

multiplicatur, & legistæ intelligunt rem specificã, siue particularem.

a Si quis alienam] Dicit, si quis alienam rem vendiderit, & medio tempore hæres domino extiterit, cogetur implere, quod promisit. dicit gl implere, idest rem tradere.

b L. si ex ea] Casus est ibi, φ si is, apud quem dépòsita est pecunia, ex eadẽ sibi possessiones compatauit, & sibi traditæ sunt, certè dr̃ ibi, φ dñs pecunię vendicare possessiones non potest. Sicut ergo non possum petere emptum ex mea pecunia nomine non meo, sed pecuniã sic, Ita si quis vẽdit possessionẽ meã nomine suo, precium ab eo petere non possum, sed possum agere rei vend ca o ne contra possessorẽ, si venditioni non cõsentio, Si autem consentio, habẽo actionem negociorũ gestorum contra vendentẽ ad precium. Casus ẽ in l. mater, C. de rei vendi. Imo plus dico, φ si ex pecunia dotali emeretur res siue fundus, ille fundus nõ efficeretur dotalis. l. si ex pecunia, C. de iu. do. gl. i l. si pcuratoris. §. si duos, in ver. planè, ff. de tribu. vide infra restitutio primo §. 8.

c Fallit in empto] Ho. tamen tenebat contrarium, & di. hoc non esse de iure, sed ex magistrorum interpretatione, sed male loquitur. vide Barba. in d. ca. inquirendum. vbi multa allegat contra Host. idem, si prælatus alicuius ecclesiæ permutauerit reditus ecclesiæ cum alijs rebus res acquisitæ per permutationem cedunt ecclesię per tex. d. c. inquirẽdum, in ver. comparauerit, quod verbum comprehendit permutationem secundùm Bar. in l. 1. ff. de contrahen. em. imo si presbyter de reb. vnius ecclesię emat p alia ecclesia, erit prioris ecclesiæ, ad hoc tex. in l. 3. C. de reb. eo. Barb. vbi supra.

d Nomine alieno] Quia platus cõmitteret furtũ, & sacrilegiũ acquirendo consanguineis, vel alijs, vnde si consilõ remitteret pœnã furi, non videretur remittere pęnã tali plato, eo qa ẽ fur. si qualificatũ, s. sacrilegiũ. faciũt no. p Pe. de Anc. in c. cũ ab hoĩe. de iudi.

e Pôt] & idẽ in milite, sicut dicit Sal. in d. l. si vt pponis, C. d̃ rei vẽ. qq̃ & Bar. & Bal. ĩ d. l. si vt pponis, dixerũt rẽ emp. s de pecunia taliũ priuilegiatorum ab extraneo, ipsã rẽ eẽ obligatã obligõne gñali inducta a lege. & ad hoc ẽ tex. not. in l. 3. in pri. ff. d̃ re eo & idẽ dicẽdũ de pdigo, cui bonis ẽ interdictũ, et de furioso d̃ quorũ pecũ. la si emat noĩe alieno, ipsa res empta ẽ eorũ p gl. si. in l. 1. C. d̃ cu. fu vbi pdigus & furio. hñt priuilegiũ minorum ex huc apparet Pa. de Ca. male cõsuluisse cõ. 371. vbi dicit. si tutor de pecunia redacta ex fructib. cõib⁹ noĩe proprio emit, φ p pte nõ acqratur pupillo, & all. Bal. ĩ d. l. si vt pponis, & alios, qa hoc dictũ ẽ cõtra d. c. inqrẽdũ, & ibi Bar.

f Militis] Idẽ, si sint tm̃ armatæ militiæ, licèt nõ viuãt in castris. Ita Barb. in d. c. inquirẽdum vbi ẽt vult, φ idẽ sit in cruce signatis eũtib. p d̃fensione terræ sãctæ. Quia si illa signa, q̃ portant milites, sũt cã priuilegiorũ suorũ, multomagis hoc dẽt pferre vener. signũ cru. facit dictũ Inã. i ru. i ad. d pe. cle.

g Si vẽdatur duob.] vide Bar ĩ l. emptiõe, circa fi. ff. d pa. vbi dicit, si vẽditor cõstituit se pcario noĩe possidere, & post alteri vẽdatũ, & tradatur, φ prim⁹ pfert Pa. de in c. 2. i fi. col. d̃ cõsue. vñ Ale. cõ. 14. in 2. vol. inci. circa primũ du. & si res ẽ vẽdita duob. indubio psumitur pri⁹ tradita illi, q prius nũerauit pciũ, ita pulchre d̃cidit Bal. ĩ c. vni. §. si facta, in ti. si d̃ feu. cõ. sit inter do & agn. & ita dicit, se cõsuluisse, & si qs vẽdiderit, rẽ duob. si scd̃s sciebat de primo, licèt scdus pri⁹ numerauit pciũ, tñ prim⁹ pt ab ipso rem auocare, ita sing. Bal. in rub. C. de reuo. his, quæ in fra. cre.

h Nisi primus emisset] Ratio est, quia dominium in ecclesiam transfertur sine traditione. d. c. ex literis,

consue.& expresse.C.de sacrosan.ec.l.vt inter diuinū publicumque, etiā si secundus emisset,& ipse nomine ecclesiæ, quia præferetur primus, ff d procu.l in cau sę.sed venditor tenetur crimine falsi, vt patet. ff. ad l. Corn.de fal.qui duobus.[a] Si verò permutauit, aut alteri in solutum dederit, vel aliter distraxerit, post quā eam obligauerat, tenetur crimine stellionatus, vt l. 2. post princi.ver.maxime, ff. de cri.stell.

15 Vtrum vendens vinum qui nihil dixit de expeditione vasorū, possit illud euacuare ī terra, si emptor nō euacuat? ℞. ꝙ sic, si vendemia superueniat, vel si venditor ē mercator, q̄ solet vendere,& emere. ff.de peric. & cōmo.rei ven.l. 1.§.pe.[b] secūdùm Gof. vnde tu dic secundùm Host. ꝙ si indiget vasis, & eo ammonito non vult, potest coram testibus vinum mēsurare, & effundere. Quod limito, nisi emptor sit in tali necessitate, ꝙ venditor teneatur ei subuenire ex debito.

16 Verū vēditor teneatur de euictione emptori? ℞. secundū gl. Pa.in c.si venditori, de emp.& vendi. ꝙ sic.[c] nisi in tribus casib. Primus, si in principio litis,[d] vel ad min⁹ post litē contestatā[e] non denūciauit venditori, vt eū defenderet, vt C.de eui, l.emptor fundi,[f] & l autor,& ff.e.l.si rē.§.fi.

1 Sed quid si sciebat litē motā vēditor? ℞. Bar.[g] in l. denūciasse,§. q̄d ergo prima, ff. de adul. videt̃ sentire, quòd etiam teneatur denunciare. Ratio secundùm eū, quia quando denūciatio requirit̃ ad aliquid faciendū, vt in casu isto, tunc non sufficit sibi scientia sola, vt in d.l denunciasse. Secus esset, qn̄ denūciatio requiritur ad simplicē scientiam habēdam, quia valet, vt regula, Eū, qui cert⁹ est, de reg.iur.lib.6. & l. 1.§.fi. ff.de actio.empti, & vē. gl. tamen & Cy.in d.l.emptor & Cy.in dicta regula, eum qui certus, tenent, ꝙ non tenetur denūciare, & multi alij: tñ tuti⁹ est, ꝙ denunciet per l.si cōtrouersia, in ver. autori, hæredive eius denuncia, C. de euictio. & sic denunciatio importat nō simpliciter iudicar̃, sed

de consue. vnde si primò ecclesiæ vendita est res, dato ꝙ secundo tradatur, non debet habere locum d.l.quotiens. Et hanc sententiam tenet Glo. & Bart. in l.fi C.de sacrosan.eccle & glo.in d.l. siue autem. §.si duobus, ff.de publica. & Host. & Ioan.And. in d. cap. continebatur, de his, quæ fi.a præla. Ro. in auth. similiter, C ad l.Fal.in rapetitio. Pa. in d. c.continebatur, tenet, ꝙ speciale hoc ecclesiæ habet locū solū in duob casib. aliàs non, vt ibi per eum.

a L. qui duob.] Bar hanc l intelligit strictè, prout iacet, ꝙ quis vendid. rē duobus diuersis contractibus; secus si donaret rem duobus in diuersis contractibus, vel alios contractus faceret. Nā licèt incidat in crimen stellionatus, vt l 3. ff.de cri. stel. non tamen incidit in crimen falsi; hoc tamen est verū, si non dixit aliquid de donatione, vel de obligatione prima. Secus, si interrogatus dixit se non obligasse alteri prius, & mentitus est, quia incidit in crimen falsi, vt ff. de fal si a debitore. Et id aduerte, si i instrumento est posita illa clausula, ꝙ de dicta re nemini ius dedit, quod præiudicium fieri possit &c. tunc si alteri obligauit prius &c. tenetur pœna falsi. d.l.si a debitore, sed quid si fundum nemini obligatū esse dixit, & si appareret, promisit eum liberare? Mō apparet contrarium, tenetur nè crimine falsi? respondit Bar in l fi a debitore, ꝙ non, si luat ante sententiam: aliàs secus, ar. C. de cri st l. 1. & C. rem alie. ge.l. 2. Adde ēt, ꝙ d.l.qui duob. non vendicat sibi locū in infeudante rē duob. sm Bal. per illū tex. in c.si quis fecerit, quo tpe miles. Et vide ad materiam huius leg Bal. omnino in c.si fortè, si de fau.contro.sue. Et intellige hanc l. qn̄ primus emptor cessabat in solō-ne pcipij; aliàs secus sm Odo. qui ita no. in l. venditor hereditatis, de hær. vel act. ven & refert Bal. in l. quotiēs, C.de rei ven. Pro hoc facit l. q̄diu, de distr.pig. Item non habet locum in pignorante rem duob. sm Bal. in l.siquis, ff. de pig.act. Et verum petens iterum debitum solutū puniatur pœna falsi, vide Bal. in l.1. C. de condi. ind.& limita, vt p Ang.& Imo.in l.a diuo, ff.de re iudi. & in §. sed si emptor.

b § pen.] Est tex. ibi :ex. ad lrām. Et subdit, quod eo casu, quo venditor effundere poterat, si nō affudit, laudādus est, poterit tñ petere preciū vasorum, si tñ ei⁹ interfuit, puta q alia vasa accepit ad affirum.

c Quod sic] Et rō est, quia tenetur venditor rē tradere cum effectu l. ex empto, ff.de acti.empt.

d Litis] & hoc habet locū in ecclesia per c.fi. de empti. & vendi.

e Post litē contestatam] Ista denunciatio habet fieri eo tempore quo ius venditori saluum sit, sic ut esse possit, videlicet quod vēditor possit defensiones suas facere.d. l. si rem. § fina. vbi glo.& Bar. ff. de euic.& & ista fuit opin. Host. in c.fin. de empt. & ven. Et etiam in causa appellationis posset fieri dicta denūciatio, dummō saluū sit ius ipsi vēditori.gl. ē singu. in l.si rē q̄.§.fi.ff. de euic. quam cōmendant Imo. & Bub.in d.c.fi. Non ob.l.qui concubinū. §. si hæres, ff. de leg. 3. quæ vult denunciationē fieri ante, q̄ iudiciū accipiat, quia exponitur per Bar. ibi ante litem, vel intelligitur illa l. in re euincenda habita titulo lucratiuo: secus, si titulo oneroso, vt in casu nostro, secundùm gl.in d.§.fi. & Bar. vbi supra.

f Fundi] illa tex. continet id, quod prædictum.c.fi. ꝙ c. videtur habuisse radicem ab illa. l.

g Bar.] Bar. legit. d.l. denunciasse, sub l.praced. quæ incipit

per officialem a facere ei notam litem motam, vt veniat ad defendendum. b

18 Secundus casus; quãdo emptor citatus contumaciter absuit tempore sententiæ, quia videtur condẽnatus propter suam contumaciam c d.l. emptor, & ff. de eui. l. si ideo. 2. respons. Idẽ si vẽditore absente non appellauit a sentẽtia. l. Herennius, ff. de eui.

19 Tertius, quando p iniuriam d sententia lata fuit contra emptorem. d.l. emptor, quia iniuria, quę fit emptori non contingit venditorem. l. si per imprudentiam in prin ff. de euic. Idẽ dic, si per violentiam extra iudicialiter auferatur, d.l. si per imprudentiã. in prin. & C. de actio. empti. l. fin. etiam si notarius posuit, q obligat se defendere de iure & de facto, e quia illud, de facto, intelligitur, si lis moueatur de facto, non de iure, sm Pa. vbi supra: quia violẽtia extraiudicialis non venit secũdùm naturã contract9, de quo dic vt no. per Bar. in l stipulatio ista, ff. de verb. obli.

20 Addo quartũm casum, quando emptor compromisit, f & contrariam sentẽtiam reportauit. l. si dictũ. §. si compromisero, ff de eui. intellige hoc verum, si voluntariè compromisit, quia secus, si coactus g scilicet, vel a statuto, quòd sic

incipit, qui vxori. Et hęc opi. Barto. est communis, & eam tenet ipsemet Bar. in l. non solùm. §. morte, ff de oper. no. nun. Ioan. And. post Specu. titu. de emption. & vendi, in fin. Ioan. de Ana. consil. 31. & 38. Sequuntur Canonistæ d. Anto. Petr. de Ancha. Card. & Abb. in d. c. fin. & hoc tenuit Fel. in ca. cum M. de consti. & Alexandr. in l. 2. ff. solu. matrim. & Lud. Ro. in d. §. morte. & pro ista opinione est tex. in d. c. fin. de emp. & vẽdi. & in d. l. si rẽ. §. si Et ad hoc allegauit Ioan. An. vbi tex. in l. 1. C. de peric. & commo. rei ven. & l qui absentem, ff. de procurat. Multos casus enumerant Barba. & d. Ant. de Burgos, in quibus nõ requiritur intimatio, vide ibi

a Sed per officialem] Et Bal. tenuit hanc opinionem in ca primo, si de feud. vasal. fue. ab ali. interpe. Et pro illa parte, q saltem sit securius denunciare, facit tex. in d § morte, sed ad rem defendendam veditor conueniri potest. Et vide Ange in l. cum ex causa, & ibi Imo. ff. de verborum oblig & videatur Sali. in d. l. 1. C de pericu. & commo. rei vend. Sed tu considera, an possit fieri concordia, quam ponit Bal. in d. l. prima, statim allegata scilicet quòd aut venditor sciuit litem motam ex relatione alicuius tertij, & tunc procedat opinio communis, aut renunciatione dicti emptoris liti motæ, & tunc procedat secunda opinio, scilicet quòd non sit necessaria alia certificatio, & ita procedat text. in l. cum quæstio. C. de euictio. Sequitur Ale. in d. §. morte, & Salicẽ. in d. l. prima, licèt ibi Ale. in additio, dixerit hanc distinctionem in re non probari, & eodem modo impugnat eam Feli. in d. c cum M. fo. 6. Tamen est veritas, sicut optimè defendit do. Ant. de Burgos, in d. c. fi.

b Ad defendendum] Quia venditor sciuisset rem melius defendere, cum magis sit certus, & instructus de iure suo, vnde præsumitur, quòd emptor perdidit causam non propter malum ius, sed propter ignorãtiam iuris competentis venditori. Nam emptor potest vti iure venditoris. & not. quod iura ciuilia loquentia de euictione seruantur in foro ecclesiastico. Et sic videtur, quòd si ecclesia emerit, & non denunciauerit venditori, non habet regressum de euictione. Similiter dic de clerico vendente rem sæculari, quia tenetur de euict. secundum gloss bene intellectam in capitu. clericum nullus. 11. q. 1. Nec obstat, q non potest conueniri coram iudice sæculari, quia non conuenitur, cum emptor conuenitur tanquam principalis, sed solùm assistit ad defendendum. vt s. 3. C. vbi in rem actio. vnde iudicium nõ transfertur in venditorem, si est institutum cõtra emptorem, vt l. venditor, ff. de iudic. si tamen conuenitur tanquam principalis, tunc iudicium agitabitur coram ecclesiastico, & sic non tenebitur.

c Propter suam contumaciam] Adde text. in l. qui repudiantis. § fin. ff. de inoffi. test. & l. si seruus plurium, de leg. 1. & in l. præses, C. de pign. & gl. in c. sicut, d re iudi. glo. in ca 1. si de feu vasa. fue. ab aliquo interpel. Adde Bald. in l. 2. 5. columna. C. q res iudi non no. vbi limitat nisi probatur ex inspectione actorũ, quia ex plenissima probatione lata fuit, & nõ per cõtumaciã. & idem dicit, qñ cõstaret eũ contumaci ex iusta causa, allegat gl. sing in l. 2. C. de contrario iudi. et idem voluit in statim allegatis, c. 1. & c. sicut & Ang. in d. l si ideo.

d Per iniuriam] Gl. in d l. si per imprudentiam intelligit hoc esse verum, quando emptor fuit causa talis iniustitię, alias posset agere de euictione. Idem ibi sequitur Iaco de Areti per l. secundã. §. solet, ff. de hæredi. vel act. vendi Cy. in d. l emptor. C. de euic. glo. tamen in. l. exceptione. & Bar. ibi. ff. de fideiuss. tenet, q qualiscunque sit facta iniustitia a iudice, q venditor nõn teneatur. Et idem tenet Bart. in d. l si per imprudentiam, & Imo. in d. c. fi. 6. col. & placet.

e De iure & de facto] Adde Ang con. 174. aliàs. 177. vbi dicit, venditor promiserat defendere emptorem de iure & de facto, modò iudex processit more priuati, omni iuris ordine prætermisso, & ita ẽ res euicta an possit agere emptor de euictiõe, & cõsuluit, q nõ, & mouet, qa qñ iudex mouetur ita bestialiter est casus fortuit9, alleg. l. fistulas § frumẽta, ff. de contrahen. emp. & res vendita, si perijt casu fortuito, perit emptori. l. necessario ff de peric. & cõmo. rei vendi. Ibi tractat, qñ qs promittit de iure & de facto, quo intelligatur. Nam vult, q quando intelligitur de facto, s. per violentiam &c. non veniat ex natura cõtractus. & vide Bal in l. fi. C. de act. emp. &c.

f Compromisit] Intellige dictum casum, etiam si transegit, vel iuramentum detulit, quia non aget de eui. Bal. singu. in l. manifesti, ff. de iureiur. Quod dictum magis fecit Frau. de Cre. in suis sing. fol 7.

g Si coactus] Adde Cardi. in d c. fin, qui dicit se ita

 Consuluisse

vult, vt inter cõsanguineos compromittatur, & huiusmodi, & hoc denũciauit [a] venditori, ſm Bart. in d. §. ſi compromiſero, & Bald. in l. 1. C. de pericu. & com. rei ven. Quintus caſus, quãdo emptor potuit vſucapere, [b] & non vſucepit d. l. ſi dictũ §. ſi cum poſſet. Sextus caſ⁹ ſi rem alienã ſcienter emit niſi de euictiõe ſpecialiter ſibi cauerit. l. ſi fundum, C. de euic. Septim⁹ ſi aliquid caſuale [c] cõtingat. C. eo. de leg. l. ſi §. fi. de re. eccle. non alie. c. ad noſtram. Octauus ſi vendidit non ſua voluntate, ſed neceſſitate, vt in glo. 1. l. emptori, de eui. vide alios caſus per Hoſt. in ſum. eod. titu.

21 Quid ſi fecit pactũ venditor, ꝙ non vult teneri de euictione? Reſ. nihilominus tenebitur [d] ad p̃ciũ re euicta l. emptori. §. ibi ait, ff. de actio. emp. quod limitat Ludo. de Ro. in no. 384. quando pactum fit in genere, ſ. a quocunque euincatur, ſec⁹ ſi ſpecificatur pſona, [e] vel cauſa vna, quia tunc etiam non tenebitur ad precium, caſus eſt in l. qui libertatis, in princip. ff. de euic. & ibi gl. de hoc.

22 Sed quantum tenetur vẽditor emptori re empta euicta in caſibus, in quibus tenetur de euictione? Reſp. ꝙ in ſimplum tantùm, & ſi fuit in culpa in vendendo, tenetur etiam ad intereſſe, in foro tñ cõtentioſo in rebus precioſis arbitrio iudicis cogitur duplũ promittere, aliter condemnabitᷣ in duplũ precij conuẽti. ff. de euic. l. 2. & l. emptori. [f]

23 Vtrum venditor teneaᷣ ad omnes expẽſas, quas emptor fecit in iudicio, quia eum non defendit vẽditor poſt, quàm ſibi hoc denunciauit? Reſ. Pa. vbi ſupra ꝙ ſic, ſiue obtinuerit, ſiue nõ, vt no. in l. 1. C. de euict. & eſt tex. in l. venditores, [g] ff. de verb. obli. & vtrobique per Bar. ſecus ſi non denunciaſſet vẽditori litẽ motã.

24 Vtrum emens domum pro centum, in qua poſtea inuenit theſaurum valentẽ ducenta, teneatur? Reſ. Lu. de Ro. tenet ꝙ ſic, & dic. ſe conſuluiſſe, & obtinuiſſe in

cõſuluiſſe, & eſt tex. in d. §. ſi compromiſero. & eum ſequitur ibi Imol. 4. columna. ar. no. in capit. ab arbitris, de officio delega. Adde etiam, ꝙ dict. §. ſi compromiſero, non habet locum, quando fuit compromiſſum in venditorem, quia ſi daret ſententiam contra emptorem, tenet de euictione. Ita ſing. dixit Spe. ti. de arbi. §. poteſt, verſic. ſed pone, & Ange. in d. §. ſi cõpromiſero, & Roma. con. 467. certiò limita, ſi fuerit p venditorem dictum, ꝙ vult teneri ad defenſam, quomodocunque & qualitercunque res fuerit euicta, quia tenetur venditor, gl. eſt ſing. in l. cum pœna, ff. de arbit. & ibi dom. Florenti. & no. Aret. in § fin. Inſtitu. de empt. & vendi.

a Et hoc denunciauit] venditur debet citari, quã do fit electio arbitrorum, quia ſua intereſt, Ita Bald. in d. l. 1. C. de pericu. & commo. rei vendi. Et quando emptor prorogauit iuriſdictionem nõ ſui iudicis, nõ poteſt agere de euictio. gl. eſt ſin. in d. §. ſi cõpromiſero, quam exclamat Ro. ſing. 83. & facit, qđ no. d. Ant. in d. c. ſi. &c.

b Potuit vſucapere] Puta, qui deſijt poſſidere. Sed quid ſi ipſe erat in mala fide, & ideo non potuit vſucapere. Reſpon. ſi ſubtiliter quæſiuit, tunc videtur eſſe in culpa, ſec⁹ ſi ſimpliciter alius retulit, & ſic habet actionem, ar. l. fideicõmiſſa, ff. de leg. 3.

c Si aliquid caſuale] Iudicio meo vult dicere, quòd ſi aliquid ſpeciale, vt in caſibus hic allegatis. Nam in d. l. ſi. § fin. habetur, ꝙ emens rem reſtitutioni ſubiectam ſcienter non habet regreſſum contra venditorem, ſi euincatur, etiam ſi feciſſet pactum, licèt poſſit precium recuperare, vt ibi, & eſt ſpeciale ſecũdùm Barto. ibi, quia aliàs eſſet contra. l. ſi fundum, C. de euic. Similiter in d. capit. ad noſtram, habetur, quòd monaſterio grauato debitis, quod dedit in feudum poſſeſſio laico, cum hoc, vt perſolueret octuaginta libras, quod tamen monaſterium videns ſe enormiter læſum, petijt a ſummo pontifice reſtitui in integrum, attento ꝙ ipſe laicus primo anno de fructib⁹ recollegit dictas libras octuaginta, ſed dominus papa conceſſit cum hoc, ꝙ dictum monaſterium reſtitueret illas octuaginta libras, retentis ſibi fructibus quos collegit pro labore puta quia extirpauit vepres ad bonificandã poſſeſſionem. & ſic iſto etiam caſu, quia iſta enormis læſio contingit, euincitᷣ illa poſſeſſio a laico nec monaſterium tenetur.

d Tenebitur] quia in contractibus bonę fidei ius abhorret abeſſe rẽ ab emptore, & precium remanere apud venditorem, not. Aretin. in §. actionum. 16. column. Inſtitu. de act. & in §. final. de empt. & vend.

e Perſona] Puta, ſi euincatur a Caio, vel Seio, vel cauſa, puta quia donaui, volo teneri, & in d. l. qui libertatis, ponitur exemplũ de libertate, vt puta vendo tibi hunc ſeruum. & ſi euincatur quaſi liber volo teneri, & ſequitur hanc ſententiam Are. vbi ſupra, Bald. & Sali. in l. prima. C. de pericu. & commo. rei vend. & Barba. in d. c. ſi. & Bald. in l. non dubitatur, C. de euic. credo tamen, ꝙ hoc caſu ſi fuiſſet in dolo teneretur venditor ad precium, vt l. tenetur. §. fin. ff. de actionibus empti.

f L. emptori] Dupliciter legitur, primo ꝙ ſi non caueatur de culpa, hoc eſt de reſtituendo duplum eius, quo res eſt vendita, cogitur præſtare ſcilicet ipſum factum, ſecunda eſt, ꝙ cogitur præſtare duplum precij, & ſtatim ſecundùm Bart. ibi.

g L. venditores] & Bart. ibi tenet, quod hic dicitur reprobata gl. in l. 1. C. de eui. & alleg. duas rationes, ad hoc, vt ibi per eum, ſ. licet tamen in emptione hæreditatis, quia ſi facit expenſas in lite rei ſingularis, illas non repetit d. l. 1. C. de euic.

curia; q in hoc habet locum remedium.c.cum cã de empt.& ven.s.q rescindatur contractus,vel restituatur plus. sed contrariũ de iure est verius,s.q non teneatur,rõ, quia thesaur' est res mobilis abscondita ab ignotis dñis tempore vetustiore, vt l.vnica. C.de thesauris,lib.10.ergo dñs nullus erat ipsius, vt casus est in d.l.1.&l.nũquã S.thesaurus, a ff.de acqu re.do. Sic ergo remanebimus in dispositiõe iuris cõis,vt sit dñi soli, si.data opera vel a casu inuenit i suo,vel si data opera in alieno solo,erit dñi soli.si verò a casu, erit medietas domini soli,alia inuentoris,vt in d.l.vnica.cũ ergo iste emptor sit dñs soli erit suus, de hoc casus est in l.à tutore,iuncta gl.ff.de rei ven.vbi pecunia inuẽta p modũ thesauri cedit emptori.Secus,si non esset per modũ thesauri, vt murata ab aliquo in muro,vt dicit text.in d.S. thesaurus,quia tũc non esset emptoris.nec ob. q venditor non vendit thesaurũ,quia cõcedo; sed stamus in dispositiõe iuris communis, vt cedat dño soli,& hoc habeo pro indubitato, si emptor nihil sciebat de thesauro; sec si sciebat,& ppterea emit,tũc vr dubium.Nicolaus tamen d Lyra b super Mat.13.in illa parabola d thesauro,& sãctus Th.2.2.quæs.66.ar.5. videntur tenere, q licitè ematur & de subtilitate iuris est verum, q potest licitè fieri, sed de equitate videret, q aliquam partẽ deberet dare venditori; vide de hoc,si placet,quod not. in.l. si quis cum aliter.ff.de verbo.obl.sed quò ad cõsciẽtiã,ex quo sciebat,videt inuenisse,& si a casu sic me dietas erit sua;si verò à ppo sito,sic totum cedet domino soli,vt d.l.vnica.

25 Cũ hoc sit, q iura nõ cogant rescindere contractũ emptiõis, vel suppler iustũ pcisũ,nisi qñ,deceptio est vltra vl citra dimidiã iusti p̃cij vt s. dol°. S.9.cui datur electio tũc? R.q quãdo est vltra dimidiam,electio erit venditoris secundùm Azo. per argu. a contrario.quando est citra dimidiam,tunc est emptoris,vt no.Bernar. in ca cum dilecti,& cap.cũ causa, de empt. & nor. Panor.in d.capitulo,cum dilecti,quod si periret c res empta,minus dimidia periret emptori,quia cum duo sũt in obligatione alternatiuè, vno perẽpto remanet aliud l.plerũque.S.fin. d ff.de iure do.& l.sticum, e in princi.ff.de solutio.Et idem dic quando est plus vendita, q periret venditori per eandem rationem; tamen præ dicti nõ tenent nisi ad restituendũ id plus,quo vendi-

a L.nunquam.S.thesaurus] Vult dicere, thesaurus non est in bonis alicuius, ergo erit inuentoris, sed ille in domo propria inuenitur; ergo erit suus. d.l. vnica,& S.thesaurus,insti.de re.diui.

b Nicolaus tamen de Lyra] Ibi refert verba formalia Sanctus Tho. Et dicitur, ideò emit agrum, vt thesaurum totũ possideret; sed Lud. de Roman. prout refert Bar bat in capi.cum causa, de empti. & venditio. tenet contra.& fundabatur in simili de locatore, si post locationem res efficiatur am plior casu fortuito,debet pen sio augeri,gloss. in l. si mer. ex.S. vis maior, ff. loca. & æquiparatur locatio, & emptio, vt l.2. ff locati. igitur &c. Item quia il le thesaurus non videtur vẽditus, quia nemo vendit, quod ignorat. l. in lege, ff. loca. Sed iste ignorabat &c. allegabat etiam l.si quis domum S.huic, ff. loca. vbi si conductor vsusfructu, in quinquẽnium moritur locator & sic expirat locatio,debet resti tui pensio soluta pro rata temporis.Sicut ergo per casum fortui tum fit diminutio mercedis, ita æque debet induci argumentũ pretij propter sequentem casum fortuitum, ob quem ius vendendi est effectũ pinguius.Sed tenete cõtrarium, vt hic dicitur. Non obstat simile de locatore, quia potest concedi, quandoquidem ipse remaneat dominus, sed non sic venditor. Nec valet illud; quod dicit, nemo vendit, quod ignorat &c. Quia stamus nunc in dispositione iuris communis &c. Si enim sciuisset, non vendidisset,nec posset dici thesaurus, vt patet.

c Quod si periret] Hoc debes intelligere attenta opinione communi canonistarum, quæ habet, q in obligatione, & precium, & res veniat, vt emptor scilicet decipiẽs, vel teneatur alternatiuè ad rẽ restituendam. vel ad precium. ex quo sequitur, q si res pereat, periculo emptoris pereat vt hic. Et hoc dictum notat Francisc.de Crem.a in suis singul. colum. fin. Sed secundùm opin.legistarum non p cederet, quæ habet, q solum res est in obligatione, & suppletio precij sit in facultate. pro qua facit textus. in.l. miles.S. ex. ff. de re.iu. dic. videtur securior illa opinio legistarum, maximè, quia illa canonistarum non videtur bene probari. Quã tamen altercationem pertractat domi Anto. de Burgos in dicto cap.dilecti, in fin. ibi vide, Et ante eum ibidem Barba.

d L. plerumque S. final.] Ibi enim dicitur, q si res datur æstimata in dotem, & conuentum fuerit, q aut res, aut precium reddatur, si hoc in electione erit possum mulieris,petere vel rẽ, aut p̃cium. Si verò viri soluet rem,vel precium.in dubio tamen electio erit viri Et si rẽm non præstet, omnino tamen precium præstabit.

e L.sticum] Vbi dicitur, Stichum,aut Pamphilum, v.rum

dit, vel supplere illud minus, quo emit vsque ad iustũ pretium & poterit agere deceptus vsque ad 30. annos, siue agatur cõdictione ex l. 2. C. de rei vendica. quæ condictiones, cũ sint personales, sunt perpetuæ. Siue agatur ex eo cõtractu s. ex vendito. vt no. Pan. & Inno. in d. ca. cum causa. Si verò ageretur officio iudicis, vt volũt aliqui, sic non posset agere nisi vsque ad quatuor annos,[a] quia vsq; ad illud tempus datur restitutio in integrum. l. vlti. C. de tempo. in integr. rest. Pa. tamen vbi supra vult: ꝙ ẽt si agatur officio iudicis, detur vsque ad 30. an.

26 Vtrum mercator. q scit plures alios post se venire, teneatur minus vendere q̃ sit cõis æstimatio, vel dicere, ꝙ plures veneunt? Resp. Tho. 2. 2. q. 67. ar. 3. in fin. ꝙ non, nisi de perfectione.[b]

27 Quid de mercatoribus qui inter se conueniunt vt vnus solus vendat? Res. ꝙ si hoc faciunt ad læsionẽ reipublicæ, sunt dãnandi perpetuo exilio, & bonis spoliandi, vt C. de mono.[c] l. vnica Secus, si facerẽt propter aliquem finem honestum, quia liceret. De ista materia habes supra dol⁹. S. 9. & infra, negociatio, & supra, Ars. S. 1.

28 Vtrum ille, cui datum est aliquid ad vendendũ ꝑ 10. & vendidit ꝑ 12. teneatur illa duo restituere dño rei? ℞. ꝙ non. q͞a si illa duo sunt vltra iustũ pretiũ, tenetur restituere emẽti ẽm ea, quæ dixi s̃. S. 7. si verò non excessit iustũ precium, sed sua industria[d] habuit, sic sibi acquirit, nec ob. ꝙ daẽ ei certa merces ꝑ labore, q͞a illa daẽ, vt inueniat emptorẽ ꝑ 10. & sic non tenetur necessariò restituere: secus, si dareẽ sibi simpliciter vt venderet, q͞a teneẽ vẽdere meliori ꝑcio, quo põt & totũ dare domino, ex quo mercedẽ hẽt pro labore.

29 Quid de vẽdẽte possessionem, vel emẽte intra tales confines, quę ẽ plus vel minus, quã sit dictum, vide supra, donario S. 40.

30 Quæritur de q. quotidiana, vtrũ valeat venditio seu alios contractus collat⁹ in alterius arbitriũ? Res. ꝙ si ẽ incerta ꝑsona, cuius arbitrio cõmittitur, nõ valet. l. si merces, in prin. ff. loca. nisi in casu, q͞n simpliciter fuit cõmissum in arbitriũ boni viri, quia tunc intelligitur in arbitrium iudicis. l. vir bonus, ff. iudi. so. & sic videtur commissum in certam personam. Si verò persona,[e] cui committitur est certa, tũc licèt varia sit opi. in l. in vendẽtis & emẽtis. C. de contrahen. emp. tamẽ dic secundùm d. Lucam de Grassis in l. si q͞s arbitratu,

vtrum ego volam, dare spondes altero mortuo, qui viuit, solus petetur hæc ibi, nisi mora facta sit.

a Vsque ad quatuor annos] Istud tempus solũ competit, cum petitur restitutio in integrum, & sic pro officio extraordinario, sed secus, quando imploratur officium loco actionis. nam cum habet viam paratam a iure communi, durat tanto tempore, quando durat actio personalis, in cui⁹ loco succedit, & sic durat ꝑ 30 annos. Ad hoc l. sicut, C. de præscript. 30. annorum. Facit, quod not. in c. 2. de officio iudicis. & secundũ Pan. licèt contra ecclesiã non currat præscriptio nisi per quadraginta annos. ca. de quarta, extra de præscri. fallit tamẽ i hiis actionibus, quæ clauduntur hoc termino, scili. et. 30. annis, vel semestri, vt i actione redhibitoria &c.

b De perfectione] & sic si de ꝑcio subtraheret propter hoc, vel exponeret, abundãtioris esset virtutis.

c De monopolijs] Monopoliũ enim exercẽt tales. & si quis magnatum talibus se immisceat, punitur i quinquaginta libris. Idẽ de magistratu, vel iudice dissimulante non videre, vel corrupto pecunia non puniente. vide Bartol. in l. 1. ff. de co. illi. & in l. si quis ad declinanda, C. de epi. & cler. Rose. hic. S. 13. vbi latius.

d Sua industria] Contra tenet Archi. Flo. in 3. part. ti. 8. S. 3. & Rose. hic S. 12. Idem Iasõ in S. actionum, Insti. de act. & ibi Ioan. de Pla. & Io. Fa. & ratio est, quia ad venditorem pertinet periculum rei, ideò debet & emolumentum pertinere: nam dominus rei est venditor, ad hoc est text. in l. si is qui. S si quem, ff. cõmo. & ibi gl. & Bar. ad hoc. & pro ista opinione, facit l. qui proprio. S. ꝓcura. vt in cæteris ff. de procur. vbi ꝓcurator quicq͞d habuit lucri de lite vel occasione litis vltra salariũ suum, restituere tenetur. dom. Archie. Flo. mouebatur, quia dato ꝙ quis dicat, vẽdas rem pro dec. certissimum est tacitè voluisse eum intelligere, q͞d si plus vẽdiderit, intendit habere. Ar. S. Itẽ bis, Insti. mandati, vbi si dico Emas possessionẽ pro centum, & tu emis pro 90. teneris restituere. 10. & ibi glo. no. Tu aduerte, ꝙ summa nostra bene dicit. & cõsidera, ꝙ aut dñs erat ignarus ꝑcij, & tunc accipiẽs decepit eũ, dãs ei intelligere, ꝙ valet nisi tãtũ, tũc crederem ipsum venditorẽ teneri ad restitutionem. si ãt erat sciens, & dixit se velle nisi tantũ, tunc nõ videtur electa industria ipsius vẽditoris, ideo illa duo poterit retinere, & ita loquitur autor noster. si aũt datur simpliciter & tunc dic vt hic in fi. quia tenetur restituere, & ita itellige Archi. Flo. & alios. Non obstat. d S. procurator, quia apparet ibi de electione industriæ propter quod nõ est in casu nostro.

e Si verò per ona] scilicet tertia persona, sec⁹ si vna

esset

esset contrahentium, de quo dic vt per gl. Inst.e. §.pen.

a Super contractu perficiendo] exemplum, vendo tibi equũ, si Titius diffinierit preciũ &c. Nam pcium est de substantia, & nisi sit declaratum, non valet venditio. d. §. precium.

b Super contractu pfecto] exemplũ, vẽdo tibi vnũ ex equis meis de larandũ p Titiũ & hoc hẽt locũ in arbitratore l. idẽ pferre. § 1. ff. de arbit. ca ex parte, & c. si e. ti. secundũ Bart. in l. si societatẽ. §. arbitrorũ, ff. pro soc. Ias. in d. l. si quis arbitratu.

c §. qui autẽ] est sub c. si quis suadente.

d Epo, prælato] Non sunt verba formalia de pla to sed à maioritate rõnis arguit.

e Quartò Adde ẽt de iniuria super atroci d. l. pretor. § fin. de iniurijs.

ff. de ver. ob. ꝙ siue substantialia contractus, vt puta precium in vẽditione, & similia, siue accidentalia, puta venditur seruus, si rationes reddiderit, & hmõi, cõmittantur in arbitriũ certæ personę, valet contractus, si ille voluerit arbitrari, nã sicut substãtiale vltimæ voluntatis pt ferri in arbitriũ hæredis. l. si sic, in prin. ff. đ lega. 1. ita in contractib. l. si seruũ filij. §. eũ qui, ff. de le. 1. & ꝓ hoc videt casus in l. si libertus ita iurauerit, ff. de ope. li. vbi valet promissio liberti facta đ operibus ad arbitriũ patroni & si male arbitratus fuerit, potest cogi, vt arbitretur sicut bonus vir, sic in proposito q si arbitrari noluerit, vel nõ potest, sic non valebit. §. pretiũ, Inst. de emp. & vendit. si verò mortuus fuerit alter contrahentiũ, si fuit cõmissum super contractu pficiendo, [a] non poterit arbitrari. si verò super cõtractu perfecto, [b] sic non expirat eius arbitriũ, sed sicut contractus transit ad hæredem, ita obligatio de stando arbitrio dictæ personæ secundũ Bar. in d. l. si quis arbitratu.

31 Qũo aũt contractus emptionis, & venditionis rescindatur pp dolũ, habes supra Dolus. §. 9. vel pp minoritatem precij, qñ ẽ citra dimidiã iusti precij, vel propter alias causas, vide Host. in sum. eod. tit. & Azo. in sum. C. de rescin. ven. quia parum ad confessores, sed sufficit, quod dictum est.

EMVNITAS, Vide infra, Immunitas.

ENORMIS iniuria quando dicatur, Rx. c. cum illotum, de sen. ex. exẽplificat, si mẽbrũ mutiletur, si effusio sanguinis fit. Et intelligunt doct. ibidem, quãdo effusio est in abundantia, & de mẽbro, de quo sanguis de facili non exit. Item si in episcopũ, aut in abbatem, vel prælatum, seu superiorem sit iniecta manus, Inst. de iniu. §. atrox dicitur, si quis vulneretur. intellige, si vulnus eget medicamine chirurgiæ, vel emplastrorũ, seu aliorũ medicinaliũ ſm Mona. Itẽ si quis fustib' ceditur, si in theatro, vel foro, aut in conspectu judicis verberetur. Itẽ ſm alios ĩ ecclesia, vel cœmeterio, aut dormitorio verberetur, ar. de sent. exc. c. cum pro causa. 17. q. 4. quisquis, & §. qui autem. [c] Item si sacerdoti induto vestibus sacerdotalibus. C. de iniur. l. atrocem. Sed breuiter dic, ꝙ iniuria dicitur enormis. Primò ex persona, & in iure non habemus expressum, nisi quod dictum est in d. ca. cũ illotum, & in d. l. atrocem, & Insti. de iniu. §. atrox, & ff. eod. titul. l. prætor. §. atrocem. vbi dicitur de magistratu, parente, & patrono, epo, prçlato, [d] & sacerdoti induto, vt supra dictũ est. Secundò ex loco, vt puta si in conspectu prætoris fiat, seu prçlati, vt in d. l. prçtor, & in theatro, vel foro, vt in d. §. atrox, & l. sed est quæstionis, in prin. ff. de iniu. Tertiò ex tempore, & hoc est arbitrarium, vt puta ludi, vel magnæ festiuitatis. Quartò [e] ex re, puta ex vulnere, vnde dicit l. vulneris magnitudo atrocitatem facit, & nonnunquam locus vulneris, veluti oculo pcusso, hęc ibi. ff. de iniur. ita incipit. Quintò ex modo, vnde dicit Pa. in c. cum illorũ, ver. & in fi. gl. de sen. exc. ꝙ percussio in ecclesia, vel in platea, ẽ excessus notori' & dicitur enormis. d. §. atrox, & ꝙ episcop' non potest eum absoluere ex talib' iniurijs notorijs factis ecclesiasticis personis.

1 Sed qs habebit arbitrari, an sit enormis iniuria? Res. ꝙ ille, q hẽt absoluere, & ligare, an sit suæ iurisdictiõis, vt puta possit eũ absoluere vel ne, ar. c. super literis, in fi. de rescrip. & l. si quis ex aliena, ff. de iudi. Sed caueat, vbi ius determinauit atrocẽ nè ipse velit leuem arbitrari, quia non absolueret sed deciperet, secus vbi ius nõ determinat.

EPISCOPVS Grecè, Latinè speculator interpretatur, vt dicitur. 21. di. c. cleros, vel. episcopatus, & 8. q. 1. qui episcopatum speculare enim debet mores, & vitam populi sibi subiecti, & intendere ad eorum salutem, vnde episcopus hęc negligens est in peccato mortali, & dr canis ipudic'. 2. q. 7. q nec, & debet lectioni, & orationi vacare,

care, vt in c. episcopi, ibidē nec debet habere familiaritatem praui hominis, vt in c. peruenit, eadem causa, & quęstione, imò presbyteros, diaconos, clericos boni testimonij debet penes se habere, vt in d. ca. episcopi, & c. cum pastoris, & de consi. di. 1. c. episcopus deo.

1 Verū principaliꝰ debeat intendere multiplicationi temporalis? R. ſm Tho. in quol. ꝙ non, ſed eius propria, & pręcipua cura dēt esse circa custodiam gregis sibi commissi orando, prędicando, sacramēta dispensando, & sua iuxta qđ res exigit, erogando. Potest tamen intendere multiplicationi temporalium ad vtilitatē ecclesię. qñ opportunitas adest, & fieri possit sine damno spiritualiū notabili, aliàs non. Ale. autem. 2. 2. titul. de auaritia, mēbro. 10. in fi. dicit, ꝙ episcopus non pt cōgregare ad sui tuitionē, siue ecclesię, sicut rex pōt, sed debet conuertere res ecclesię in vsum ecclesię; quod facit pauperibus dando. Ratio est qa rex ad hoc constitutus est, vt subditos in pace teneat, & defendat ab aduersarijs, & ideò pōt ad hoc congregare, non sic episcopus, sed vt faciat bonū ecclesię, quod facit dando pauperibus. facit. 12. q. 2. aurum, vnde tenet Tho. 2. 2. q. 185. arg. 7. ꝙ si bona ecclesiastica non dispensat in pios vsus sed notabiliter deficit, peccat mortaliter, & ad restitutionem teneť. Secꝰ, si in modico deficiat. Addit tñ, ꝙ si necessitas nō imminet pro pauperibus ꝙ potest reseruare in futurū, vel emere possessiones, vt tempore necessitatis prouidere possit. Bona verò patrimonialia pōt tenere ad libitū, dummodo ordinatè.

2 Verum liceat appetere episcopatum? R. eſ. quòd non. 8. q. 1. qui episcopatum, ibi dicitur, Locus superior, sine quo populus regi non potest, & si ita retineatur atque administretur, vt decet tamē indecenter appetitur, quamobrem otium sanctum quęritur gratia veritatis, negociū iustum suscipit necessitas charitatis; quam sarcinam si nullus imponit, percipiendę atque intuendę veritati vacandum est. Si autem imponitur, suscipienda est propter charitatis necessitatē. Sed nec sic omnino veritatis delectatio deserenda, nè subtrahatur illa suauitas, & opprimatur iusta necessitas hęc Augu. ex quo patet, ꝙ appetitur illicitè [a] & quando sit mortale, vide supra ambitio. §. 1. & oblatus recusatur cum peccato mortali, si est dignus, & ęquè dignus non est, cui debeat dari. Facit similiter ad hoc. c. in scripturis, ea causa. 1. q. vide supra Electio. §. 30.

3 Quam iurisdictionem habeat, vide de off. ordin. per to. quia ad confessores non pertinet.

4 Verum episcopus possit concedere autoritatem non episcopis, quam ipse hēt? Res. Pa. in c. accedentibus, de exces. prælat. ꝙ non ea, quæ spectant ad ordinem episcopalem, sicut ordinare, chrismare, consecrare, & similia, quæ not. in c. quanuis. 68. di. & in c. aquę, de cons. eccl. vel alta. Ea verò quæ spectant ad dignitatem episcopalem, bene potest, sicut cognoscere de causa matrimoniali, iniungere publicam pœnitentiam, concedere indulgentias, iudicare de clericis, & huiusmodi, vt 16. q. 2. vsus. præter insignia, vt vsus, mitrę, & pontificaliū, quæ solus papa concedit, ar. c. vt apostolicæ, de priui. li. 6. & etiam quæ sunt iurisdictionis, potest concedere, quanuis nondū sit consecratus, nec sacerdos secundū eundem Pa. vbi supra, ver. inducitur etiam ad q. post Io. And. & Cal. vt ibi no. Pa.

5 In quibus potest episcopus dispēsare, vide supra, dispensatio. §. 5.

6 Verū episcopus cadat in pœnā suspensionis

a Quod appetitur illicitè] Sā. Th. 2. 2. q. 85. art. 1. dicit, ꝙ circa epatū tria sunt cōsiderāda, quorum vnū est principale & finale, s. episcopalis operatio, per quā vtilitati pximorum intenditur, Io. vlti. Pasce oues meas. Secundū est altitudo gradus, quia episcopus sup alios cōstituitur, Mat. 25. fidelis seruus & prudens. Tertiū est, quod cōsequenter se habet ad ista, s. reuerentia, & honor, sufficientiaque temporaliū, 1. Tim. 5. Qui bene pręsunt presbyteri, dupli ci honore habeantur. Appetere ergo episcopatum ratione huiusmodi circunstātiarum bonorum illicitum est, & pertinet ad cupiditatem, & ambitionem. vnde Matt. 23. Amāt primos accubitus, &c. Quantum ad secundū est psumptuosum, pro quo dñs arguit discipulos, Matt. 20. principes gentiū dominantur eorū &c. vbi Chrys. s. per hoc ostendit, quod gentilis est primatus cupere, & sic gentium comparatione eorum animam ęstuantem conuertit, sed appetere proximis prodesse est de se laudabile, & virtuosum, verum tamen, quia episcopatus habet annexam gradꝰ celsitudinē, præsumptuosum videtur, ꝙ aliquis pręesse appetat, nisi manifesta necessitate imminente; hęc Tho. &c.

a Rñdet Bal.] Exẽplũ, testator ordinat, vt bõa sua distribuãt i. pauperes Chrĩcũ ɔsilio prioris p̃dicatorũ, vł gvar diani Minorũ, si hoc eps non seruat, nõ valet eiᵒ distributio secũdum Bal.

b Sino. Triden. sess. 25. capi. 13. & ref. P. V.

sionis, aut interdicti? Re. q non ex nulla cõstitutione, nisi in ipsa de ipsis epis fiat specialis mentio. Similiter nec eorum superioris, vt i c. quia periculosũ, de sent. excom. li. 6. Idem dic de suspensione à beneficio à iure posita, vt in c. si ɔpromissarius. §. hmõi, de electio. li. 6. Secus de excõmunicatione, vt no. in d. c. qa periculosum, in gl. in ver. suspensionis.

7 Vtrum episcopus possit dispensare in pluralitate beneficiorum, vide supra, beneficium. §. 38.

8 Verũ executiõe deuoluta ad episcopũ propter negligentiam executoris teneatur episcopus seruare formam, quam tenebantur executores? R. Bal a in l. si puellã, C. si man. ita fu. ali. q sic, & facit tex. in Cle. 1. de supplen. negl præl. & quod no. Io. And. in c. publicato, de elec.

9 Vtrũ mortuo episcopo expiret officiũ vicarij? R. Pa. i c. 1. nẽ se. va. vlt. nota. q sic, vt no. gl. in Cle. fi. de. proc. Idem videt de officio prioris cõstituti ab abbate mortuo abbate, arg ex no. in d. Clem. fi. secᵒ si constitutus esset ab abbate cum capitulo, arg. cap. 2. de statu regu. in glo. in versicu. non mutentur.

10 Episcopᵒ in sinodo debet ɔstituere aliquos idoneos viros per totã diœcesim, quos debet iuramento astringere ad denuntiandum sibi, vel per eum misso, quicquid pp̃e derint fieri contra voluntatem dei, & totã christianitatem, quod pertineat ad iurisdictionem ecclesiasticam, vt habet in c. episcopus in synodo, 35. q. 6. & tales appellãtur testes synodales.

11 Episcopus põt b cogere religiosos mẽdicantes, vt vadant ad ꝓcessiones. c. nimis praua, & ibi Abb. 3. no. de excess. præla. Ex quo dicunt doc. q ex quo prohibet eis, nẽ ex leui causa compellant eos ire ad ꝓcessiones, sequitur, q ex magna & graui causa possũt, puta vt nouo ĩtroitu episcopi, vel legati, vt imminente peste, aut alio flagello, vel in generalib. letani, s, quę sunt tres dies rogationum. hæc no. Pa. in c. dilectus, de of. or. qđ est verũ, nisi ſpãle priuilegiũ habeãt.

12 Episcopus in ecclesijs baptismalib. dẽt ordinare magistros, qui doceãt pueros in studijs literarum, liberaliumque artiũ assiduè, vbi necessitas occurrerit. 33. distinctione de quibusdam.

13 Episcopus singuli annis synodũ teneat admouendo clericos, constitutiones legẽdo, & laicis prædicando, vt 10 q. 1. placuit. item singulis annis si põt, visitet oẽs ecclesias, monasteria, & hospitalia sibi subiecta.

14 Eps tenetur deputare in ecclesijs cathedralibus, & alijs conuentualibus viros idoneos ad prędicandum, & confessiones audiẽdũ: aliter peccat mortaliter. similiter qñ ipse non potest propter amplitudinem diœcesis, vel alia occupatione, tenetur habere viros potentes in opere, & sermone, qui visitent, & doceant vice eorum plebes sibi commissas, & eis prouideant de sustentatione, vt in c. inter cætera, de off. ordi.

15 Episcopus debet, quos vult ordinare ĩquirere, primò de ætate debita ad illũ ordinẽ. dic vt infra, ætas, & de literatura. Nã ordinans subdiaconum, vel diaconum, qui nescit officiũ, videtur peccare mortaliter, quia prębet ei causam peccãdi mortaliter. Quantùm verò ad illos quos promouet ad curam animarum, q habeãt sciam necessariam, de quo supra, cõfessio. 4. §. aliàs peccat mortalitèr. Itẽ non permittat, q notarius petat salarium in scribẽdo ordinãdos, quia prohibitum est 1. q. 2. sicut episcopũ, intellige fm gl. ibidẽ, quãdo est salariatus; aliàs potest accipere aliquid, dummõ episcopus non participet in lucro, licèt cõtrarium teneat gl. ibidem in ver. calamum.

16 Episcopus potest quærere de titulo bñficij sui subditi, si non consensit in eũ, vt voluit Fed. cõsi. 98. & idem dic de quocũque alio cuius interest.

17 Episcopus ecclesiastica officia non dẽt cõmittere propinquis, nec administrationem rerum ecclesiasticarũ, vt in c. indicatum est nobis 89. d. cum c. se. sed æconomᵒ debet esse clericus honestæ vitæ, vt probatur ea. di. per totum.

18 Episcopus in conferẽdo beneficia dẽt attẽdere, vt det dignis: aliter peccat mortaliter secũdùm Tho. & Alb. in 4. facit quod no. 61. di. c. in sacerdotib.

19 Episcopus in publico dẽt vti lineis nisi

a Pan.in c.ego] In ver.est 4. arg. & dicit esse acerbum hoc.

b Conc.Tri.ses. 7 c.1.sess.21.c.2. de ref. P. V.

c Aliqd nescit] Ponit Io And in Cle.1.d iudicijs, in ver.certa sciētia.

d Facit ius] Qd forte intelligendum est quò ad forum contentiosum, non autem conscientiæ, vt arguit gl in d.c. ecce in versi. error, & procedit in depēditib. a iurisdictione, non in dependentib. ab ordine, seu in sacramentalibus quia in his attenditur veritas, & nō opinio ita Panor. in c.apostolicam, de presbi. non bap.

sit religiosus, sup indumētis, vt in c.clerici officia, de vi. & ho.cle.

20 Episcopus tempore interdicti potest celebrare, & celebrari facere vbicūque, & audire diuina, vt in c.fi. de priu.li.6. Quod limita., vt in c.quod nonnullis, de priu.l.interdictis exclusis, submissa voce, ianuis clausis, & campanis non pulsatis, & ipse specialiter nō sit interdictus, vel non fuerit causa ipsius interdicti.

21 Episcopus pt vbicunq; cū altari portatili celebrare, & celebrari facer. d.c.fi.

22 Eps non seruans canones, vel non faciens seruari est periurus, no.Pa.in ca. ego,[a] de iureiu.allegat gl. sing.in c.sacerdotes, el 1.2. q.7. qui dicit, quòd a prælato non seruante canones pt recedi, sicut ab excōicato receditur, & præciso. Quod intelligit dict[us] Pa. verum, quando ex contemptu non seruat, nec seruari facit, aliàs secus.

23 Vtrum episcop[us], pro persecutione sui corporis possit fugere? Res. fm S.Tho. 2.2. q.185.ar.5. φ vbi subditorum salus exigit personæ præsen iam, non potest fugere pp aliquod damnum temporale, vel corporale, imo tenetur sicut bonus pastor animam ponere pro ouibus suis. vbi verò sufficienter in absentia per alium posset saluti subditorum puideri, tunc licitè posset fugere nec est mercenarius tunc. Hoc idem patet in c.sciscitaris.7.q.1. vide Inn.in ca.nisi, de renun. & gl in S.hoc tunc obseruādum. 7. q.1. ibi enim discutitur, qñ fugere potest.

24 Episcopalis dignitas liberat a conditione seruili, & ascriptitia, 54.d .si seruus sciēte el 2. & etiam a curiali secundùm canones, vt tenet gl in d.c.si seruus, licèt fortè secus de iure ciuili.

25 Episcopus, si habet iurisdictionem tēporalem in aliquo loco, debet constituere iudicem laicum, qui in causa præcipuè criminali faciat iustitiam, & potest etiam in speciali super aliquo maleficio delegare, vt faciat iustitiā, & non efficitur irregularis, dummō per suā rōnē neque directè, vel indirectè indicet iudici, φ debeat pœnam sanguinis irrogare, sed solùm in genere, φ faciat iustitiam, & quod si dubitat, cōsulat peritos iudex, aliter esset irregularis, c.literis, de excess. præla. Tenet tamē Rod. φ etiam potest dicere, φ puniat reum, fm φ ius vult, dummō non exprimat de morte, vel de mutilatione, vt ēt no. Hug. dis. 3. c.omnis autem lex. præsens tamen non dēt esse vindictæ sanguinis, vt in d.c.ex literis.

26 Vtrum episcopus[b] peccet mortaliter respondendo in ordinatione sua, cū interrogatur, vtrum sciat nouum, & vetus testamentum quod scit? Res. fm Ri. in quol. 3 q. 14. φ sic, si est ita ignarus, φ nesciat in gñali mandata dei, articulos fidei, virtutes, & vitia, etiam sacramenta, quia tunc mentitur perniciosè. Si verò non est ita ignarus, quin sciat vetus, & nouum testamentum quantū ad ea, quę necessarium est scire p̄lato, sine quorū sciētia non pōt conuenienter exequi officiū suū, tunc non credit, φ peccet mortaliter, licèt in alijs sit indoct[us], quia videtur φ cōsuetudo sic solùm velit.

27 Vtrum religiosus promotus in episcopū teneatur ad obseruātias regulares? Rx φ sic, vide j. monach[us]. S. 7. & religiosus S. 34.

ERRARE est aliud pro alio putare. vnde Aug. 38. di. in c.quanuis, inquit, Quisquis se æstimat scire, quod nescit, pro verò quippe approbat falsum, quod erroris est proprium, ad idē. 32. q. 2. in quib. & ideo in d.c.quanuis, dr, φ non est consequens, vt continuò erret, quisquis aliquid nescit.[b]

1 Vtrum error sit peccatum? Res. φ in his q̄ non pertinēt ad regnum Dei capescēdū, vel non, sic non est peccatum, aut si est, minimum est, vt in d.c.in quibus.

2 Errantes non videntur consentire. l. nihil consensui, ff. de re.iu. ratto habetur infra matrimoniū. 3. impedimento. 4. in prin.

3 Error iuris an excuset a dolo, & consequenter a pœna, quæ debetur propter dolum? Res. φ sic. vide supra, de lus. S. 1.

4 Error communis aliquando facit ius, ar. 95. di. 100. ecce ego quasi, in fin. & ind. Barbarius, ff. de of. prætor.

5 Errorem suum quilibet debet corrige

re.

a Caiet. de cōf. ti. de pœ. fa c. sed qm. &c. sed iam ordo. P. V.
b Syn Trid. sess. 23 c 11. & re. P. V.
c Ampliat Syn. Tri. sess. 25 c. 7. ad ann. 40. P. V.
d Sy. Tri. da ęta. legi͠ma ad dignitates, & p̄sonat obtinen. sess. 24. c. 11. de ref. P. V.
e Sy Tri. ses. 24. c. 6. de ref. P V.
f Ca indecor] Gl. ibi tenet con trariũ, & malè.

re. 35. quæstio. 9. §. his ita.
6 Error qñ dicatur in tolerabilis? Rel. qñ aliqd cōitervel in suo genere est pc̄tm̄, vt in c. venerabilib. §. p̄t, de sen. exc. li. 6. vel si cōtineat aliquod impossibile, vt i gl. c. p tuas, de sen. ex. vel ꝯtra ius, vel legē, vel excōicet, qa bonum fecit, puta eleemosinā, vide in d. gl. in ver. tollerabile, & ibi Pa.

ERVBESCENTIA de bono est pc̄tm̄, & filia arcidiæ, & contingit quadrupliciter. Primò cū erubescit de defectu naturæ, vt puta, qa est claudus, & hmōi, & hæc est pc̄tm̄ si est nimia. 56. di. nasci, & c. nunquam erubescamus. Secūdò cū erubescit dicere veritatē, vt prędicare, testificari, corrigere, & hæc aliqñ est mortalis, si nō facit, qñ tenetur de p̄cepto. Tertiò a cū erubescit confiteri mortalia peccata, & si omittit pp hoc, mortalis ē. Quartò cum erubescit ieiunare, orare, & hmōi, nè dicatur sanctus, & hæc est peccatum veniale, quando omittit non necessaria, sec', quando necessaria, quia mortale.

ETAS determinata reqrit̄ in multis necessario a iu. ita, ꝙ nō tenet gestū añ.
1 Et primò in sponsalib. 7. annorū cōpletorum, vt in c. vnico, de despon impu. li. 6.
2 In matrimonio verò. 12. annorū in fœmina, & 14. i masculo, nisi malitia suppleat ætatem, quod tunc est, qñ sunt potentes ad coeundum simul, vt no. in d. c. vnico.
3 In voto religionis, seu professione fienda reqritur. 12. in muliere. 14. in masculo completus, vt hr̄ de muliere in c. cū virū, de regula. & in c. puellæ. 20. q. 1. & in cap. puella, 20. q. 2. de masculo, in c. significatū, de regula. & in c. 1. de regula. li. 6. Fallit in casu, de quo infra. Nouitius. §. 2.
4 In ordinibus b capiendis primæ tonsuræ est. 7. annorū completorū, vt in c. in singulis. 77. dis. & ēt triū minorum ordinum, vt in d. c. in singulis, & quicunque conferēt añ p̄dictā ętatē (nisi religionē intraret) suspensus est ipso facto per annū a collatione eiusdē ordinis, de tēp. or. c. nullus, li. 6. Acolitatus post. [illegible] annū, vt in d. c. in singulis. Subdiaconatus est. 18. annus inchoatus c. Diaconatus verò 20. Presbyteratus. 25. vt i Cle. gn̄alē, de ęta. & quali. or. si tñ ordinet ante dictā ætatem quis, suscipit quidē characterē ordinis, sed non executionē vsque ad cōpletū tp̄s, vt in d. Cle. gn̄alem nec ep̄s p̄t dispensare vt ibi no. in gl. in ver. anno.
5 In beneficijs c regularib. in abbatissa. 30. annorū completorū, similiter & in priorissa, seu matre, vel ministra, quæ habet regere monasteriū, vt in c. indēnitatib. de ele. li. 6. in prin. in abbate. 5. annorū incæptorū, qa dicit, attigerit per c. cū i cunctis, in. §. inferiora, de ele. vbi regulariter ad quālibet dignitatē d obtinendā reqritur illud tp̄s, licèt non de abbate sit aliqd specialiter expressū. In prioratu collegiato. i. ꝙ habeat sub se collegiū. 25. annorū inceptorum, ar. Clem. nè in agro. §. cæterum, de sta reg. In prioratu verò non conuentuali, si hēt curā animarū, quā habeat p se exercere, requirit̄ 25. annorū incæptorū, qa oportet sit sacerdos, Secus, si non hēt per se exercere, tunc sufficit ætas. 20. annorū completorū. d §. cęterum. In prioratu aūt q non habet curam animarū, reqritur ętas. 14. annorū completorū, qa oportet sit professus. ca. nullus, de ele. li. 6. & ita tenet Pa. in c. super inordinata, de præb. licèt Fede. con. 47. dicat sufficere ætatem. 7. annorū, cui non credo, quia oportet sit p̄fessus in religione, vt dictū est in beneficijs sęcularib. quæ habent dignitatem. In ep̄o. 30. annorum completorū. ca. cum in cunctis, de ele. Inferiora verò episcopatu requirunt, ꝙ attigerit 25. annum d. c. cum in cunctis. § inferiora. & si ecclesia curata conferatur ei q non attigit. 25. annū, ipso iure vacat, nec ep̄s p̄t dispensare, c. licèt canō, de ele. li. 6. Sed bene ep̄s pōt dispensare in dignitatib. vel p̄sonatib curā animarū nō habētib. vt 20. ann. cōpleto habeāt. c. p̄mittim', de æta. & qua. li. 6. in bn̄ficijs e verò simplicib, sūt opiniones, sed mihi placet opi. Cal. quā seq̄t Pa. i c. sup inordinata, de pb. ꝙ si bn̄ficiū sonat i nomē rectoriæ, vt puta qa ē ecclesia, vel capella p se stās habēs ad regimē clericū, tūc req at̄ ætas, 13. annorū cōpletorū, vt in c. decorū, f de æt. & qua. qa q nescit se regere, nec ecclesiā. si verò ñ sonat rectoriā, sed ē bn̄ficiū in ecclesia, tūc si reqrit maturitatē ꝑ aliq, vt

mentum.i.signũ vnitatis ecclesię. Et est res sacri .i. speciērum panis, & vini. sic ita est signans,& signatũ.tertiũ est res, & non sacramentum.i. vnitas est res siue signarũ gemini sacramēti. i. duorum sacramētorũ præcedentium.i.corporis Christi,q̃ est sacramētum vnitatis, & specierum panis & vini, quę sunt sacramentum corporis Christi. Et ita istud tertium est tantum signatum. Hęc colliguntur ex Ric.in 4 distinct 8.q.1. & in c. cum Marthæ, in §. distinguendum. gl. de cele.mis.

a Catechi eo.ti. c.1 §. sed in primis. P. V.

b C.bum, & potum requirit]de cōuenientia huius sacramenti, videlicet panis, & vini ide pletius per Ric.11. dist 4.ar 2 q 1. Et ibidem S.Bonauen pat.2.q.1. Et ibi Vorilion.

c Frumenti] Ricar.vbi supra. q. 2.Et S.Bonauen. quast 4.& Vorilion. & huius cōgruentia accipitur ex illo ver. Ioā 12. Nisi granum frumenti, vbi Christus frumento se comparat, vbi Aug. dicit,cum sint multa grana lengũ, nulli se cōparat nisi illi, vñ mos cœpit ecclesię de hoc solo grano conficere corp⁹ domini. Credi-tur etiã, ꝙ domi

1 Quę est materia ᵃdebita huius sacri?Res. ꝙ panis triticeus,& vinũ vitis,vsus n.huius sacri est refectio,q̃ ad sui integritatē cibum,& potũ requirit. ᵇSignificatio etiam eius est duplex. Vna passio Christi, in qua sanguis fuit separat⁹ a corpore.Alia est cibatio corporis & animæ, & propterea pp conuenientiam vsus, & significationis duplex materia exigebatur.

2 Vtrum possit confici de pane farris,& speltæ,vel siliginis?Rñ.licèt aliqui dixerint,ꝙ sic,tu tñ tene, ꝙ nõ pt̃ confici, n:si in pane tritceo.i.frumenti ᶜsecundùm Sco.in 4 di. 11 & communiter theologos.

3 Vtrũ in pasta facta de tritico possit confici?Resp. ẜm Sco.vbi s̃. quod non. ᵈ

4 Vt ũ possit confici i pane corrupto?Res.ꝙ non,q̃n tāta ē corruptio, ꝙ panis species soluuntur,sicut q̃n ɔtinuitas soluit & sapor,& color,& alia accidētia mutāt secus si esset aliqua dispositio solũ ad corruptionē, q̃ declarat aliqua imutatio saporis q̃a sic potest confici. ᵉ

5 Vtrũ i amido possit confici?Resp.Scot.vbi supra ꝙ multo probabilius ē ꝙ non iõ peccat, & iudicio meo grauiter, q ex tali materia conficit scienter, siue q ppa rat,ille autem,qui conficit ignoranter licèt non conficeret,tñ non est idolatra ẜm Sco.vbi supra,nec idolatria re facit,q̃a quantũ in se est materiā esse idoneam & ab alijs adorandā supponit.

6 Vtrũ possit confici in pane fermētato?Res.secundũ Sco.in 4.di 11.ꝙ sic,& tex. est in c.literas, de cele.mi. & in c.in sacro,de cons.di. 1. sed grauiter peccat Latinus si celebrat in fermētato, ᶠ & vt dicit Sco. ᵍ fortè ēt Gręcus grauiter peccat pp multa,quæ adducit ibi. sed maximè quia Christus in azimo consecrauit.

7 Vtrum possit confici in pane facto de aqua rosea, vel endiuiæ & hmõi?Res.q̃dam Theologi in 4. dis. 11. tenent ꝙ non potest confici de pane facto ex quocunque alio liquore,sed oportet,sit factus de aqua vera, aliter verè panis non esset. Alij aũt Theologi tenent ꝙ pt̃ confici, quia aqua ipsa non requiritur, vt maneat in specie propria imo mutat̃ in materiā aliā, sed ego credo. ʰꝙ non pt̃, q̃a Christ⁹ confecit i pane facto ex aqua naturali, & sic serua.

8 Vtrum si grana alterius generis admisceantur cum tritico possit confici?Resp. ẜm communiter Theologos in 4. di.11.ꝙ si admixtio sit prędominans,vel ęqualis est virtus in vtroque miscibiliũ,ꝙ non potest ɔfici,quia mutatur species, & cognoscitur ex colore pcipuè,& sapore. Accidētia enim magnam partem conferũt ad cognoscēdũ, quod quid est, primo de anima, secus,si non ē æqualis commixtio,quia confici potest.

9 Circa materiā ⁱ vini q̃ritur, vtrum possit confici de alio vino, q̃ de vino vitis?Res.ẜm cõiter doc.in 4. di.11.ꝙ non, & ratio potissima.quia sic Christus instituit,ᵏ Lucæ.22.

10 Vtrũ possit ɔfici i aceto?Rñ.Inn.de officio missę

sus confectaue-rit in frumento, & sic habet vsus ecclesię.

d Quod nõ]Sed debet esse de tritici farina,aqua q & idem alij do.tenent.

e Potest cõfici] Si alia materia posset haberi, deberet accipi, ẜm Ric in 4.dist.11.

f In fermētato] tempore Leonis papę fuit institutum,quòd in fermentato confecraretur, & hoc ad extinguendã hæresim ebionitarum q dicebāt oportere iudaizare,qua extincta ecclesia redijt ad primam consuetudinem.

g Vt dicit Scot.] Scot. dicit ibi, quòd licèt in pane confecto de pipere de potentia absoluta posset confici, non tamen est debita materia.

h Sed ego credo] Itē quia partes principales panis,qui est materia huius sacramenti,sunt aqua naturalis, & farina vnde Scot. vbi supra igitur de farina triticeæ, & aqua elemētari debet panis formari, q̃a ita supponitur panem illũ fuisse formatũ, quo vsus est Christ⁹.

i Catec.e.ti.c.t. superest. P. V.

k Quia sic Christus instituit] quia secũda pars principalis nutritionis, idest potus principaliter consistit in vino.

dicit ꝙ sic sed secũdũ Theologos maximè Ri. in 4. dist. 11. ar. 2. q. 5. dicit ꝙ non pt̃, quia vinum, & acetum differunt secundũ philosophũ 8. Metaphysicæ, sicut viuũ, & mortuũ. In vino tamen secundũ Ri. vbi supra, & cõmuniter alios, quod accedit ad acedinem, manente tamen adhuc forma substãtiali vini, potest confici. Idẽ dic, qñ putrescit perfecta putrefactione, quæ redire non potest ad complexioné vini ꝙ non potest confici, si veiò sit in via [b] ad corruptionem, potest confi·i. similiter si vino sit cũ sapore vinoso sapor aromaticus, vel ponticus, vel acerbus ex minus perfecta digestione [c] vini, potest confici.

11 Vtrum in agresto possit confici? Res. ꝙ non, quia nihil recipit speciem, nisi sit in termino suæ generationis & ideo non est vinum.

12 Vtrum in musto possit confici? Res. ꝙ sic, si est expressum extra vuam, sed non in eo, quod adhuc continetur in vua matura, ar. de conse. di. 2. c. didicimus, & c. seq. & hęc est verior opi. quia sic non est sub specie potabili, sed potius edibili. hęc Ric. vbi supra.

13 Vtrum possit confici in pusca, seu in aqua vinata, seu in aqua superfusa super acetuos vuarum, postquam vinũ est expressum, aut in aqua rubea, in qua lotus est pãnus vino rubeo tinctus? Res. secundũ communiter doct. ꝙ non, quando tollit virtutem vini aqua addita, facit de conse. distinctio. 2. c. cum omne, & de celebra. mis. cap. pernitiosus.

14 Quid si aqua ęqualiter misceat vino? Res. Ric. vbi supra. ꝙ aut sit secundũ quantitaté ęqualẽ molis, aut secundùm proportioné æqualẽ virtutis. Primo modo nõ tollit specié vini, qa est magis actiuum, quàm aqua, nec tamẽ vinum posset cito in sui naturam aquam conuertere, & ideo sola vini substantia transubstãtiaretur in sanguinẽ. Secundo modo generatur tertia natura ex duobus, quæ nec est vinũ, nec aqua, sed nõ statim, quia natura non operatur in instanti, quanuis earum termini sint in instanti, & iõ tam cito posset sacerdos cõficere post talẽ appositionẽ, ꝙ illud, quod fuit ibi vinũ, cũ adhuc nõ esset transmutatũ ad compositionẽ naturę tertiæ, conuerteretur in sanguinẽ Christi, si tñ ante, quã proferret verba cõsecrationis, esset tertia natura constituta, non posset confici sanguis Christi, quia species componentiũ ex quib. per essentiã constituit̃ vnum in composito, non remanent ſm essentias, nisi forte diminutè vel ſm quid, quod dico propter opi illorũ, qui dicũt eas manere incompletas. Aduerte, ꝙ licèt (vt dixi) possit confici in materia panis, vel vini, qñ admixtio, vel corruptio nõ tollit virtutẽ ipsorũ, tñ peccat, qui sine necessitate cõficit pterquã in pa. e triticeo puro & incorrupto. Similiter in vino non acetoso & purificato pp irreuerentiã sacraméti, secundùm oẽs doct. in 4. di. 11.

15 Vtrũ debeat aqua [d] admisceri in vino calicis? Rx. ꝙ sic. c. literas, de cele. mis. & de cons. di. 2. c. 1. & ca. cũ oẽ crimen, & quare hoc, [e] vide ibi. & in c. cũ Marthæ, d̃ cel. mis.

16 Sed nunquid sufficit, ꝙ fuerit apposita in dolio? Rx. S. Bo. in 4. di. 11. par. 2. q. 3. ꝙ nõ sed tunc debet apponi, qñ sacra misteria inchoantur, [f] etiam si aliàs fuisset posita.

17 Quid si omittatur? Res. ꝙ nihilominus conficit, de cons. di. 2. scriptura, sed peccat mortaliter, qui scienter eam non apponit, ar. c. literas, de celeb. mis. qui verò omittit ex negligentia ex hoc ꝙ habuit diligẽtiam semiplenã, peccat venialiter, sed grauiter, quia quantum istud sacramentum præcellit alia sacramenta & opera, tantũ in eo magis, quàm in aliis negocijs præpõderat negligentia secundũ S. Bo. 4. di. 11. si aũt omisit ex negligentia, eo quod nullã diligentiã adhibuit, mortaliter peccauit secũdũ Ale.

18 Quę aqua debet apponi? Res. ꝙ sola aqua naturalis. [g] c. in quadam, de celebrat. missarum.

19 In quãta quãtitate? Rx. quòd licèt aliq canonistæ aliter dicãt, tu dic ꝙ modica aqua dẽt apponi, maximè si vinũ est debile, vt sic conuertatur in vinum secundũ pbabiliorem

a Sicut viuum & mortuũ] Vñ mortuus nõ est in specie hominis. Itẽ quia acetum est frigidum, vinum vero calidum.

b Si vero sit in via] Hæc secũdũ Ri. vbi supra, & quia agrestũ est frigidũ, & vinum calidum ſm eũ.

c Digestione.] Non tamẽ debet fieri de multũ recenti pp impuritatem, vini nisi necessitate.

d Catech. eo. tit. cap. 1. & superest. Pet. Vend.

e Et quare hoc] Apponitur autẽ aqua ad declarandũ, ꝙ populus adunatur Christo, aquæ multę populi multi, Apo. 17.

f Inchoantur] Quia si non apponeretur, tunc nõ significaret institutionẽ ecclesiæ.

g Aqua naturali] & nõ roseacea, & huiusmodi.

bilio: em

a Catech. eo. tit. c. 2. P. V.
b Proferantur] Idem Ric. dist. 8. quarti. art. 3. q. 1. & sanctus Bona. ibidē 2. par. q. 1.
c Partim ad intellectū] sic intelligitur, s. q demōstrat aliquid, qd est obiectū intellectus, & aliquid quod est obiectū sensus, & declara vt per Ri. vbi supra in solutione ad quintum.
d Licèt cōsequēter] Sed ponatur, q aliquis intenderet consecrare solùm, vt posset corp⁹ Christi in aliquo loco collocatū honorare & venerari, & nō vt sumeretur in vsum, nunquid consecraret? Res. s. Ale. vbi supra sine præiudicio, quod sic, Quia intendēs circa venerationē corporis Christi spūaliter sumit, licèt nō sacramentaliter.

biliorem opinionē, quod esse non posset, nisi esset modica appositio, aliter, si apponeretur in tanta quantitate, q soluerentur species vini, non conficeretur, vt dictum est supra. S. 14.

20 Quid fiendum in illis partib. vbi vinū haberi non pōt? Res. q papa potest dispēsare, vt sine sanguine corp⁹ Christi conficerent, nē propter defectū sacramenti incurrerent maximū damnū, cum corpus non sit sine sanguine in hostia, & ideò papam adeant.

21 Circa formā a huius sacramenti quæritur, quæ sit forma, transubstantiationis panis? Res. q est ista. Hoc ē enim corpus meum, facit. c. cum Marthę. S. credimus de cel. missarum.

22 Vtrū hæc cōiūctio, enī, sit de substantia formæ? ℞. q non, sed pon ī ibi ad denotandum ordinem consecrationis ad vsum materiæ consecratæ, qui tamen non est de necessitate sacri, vnde nec coniūctio similiter. scienter tñ omitti non dēt, vbi vsus ecclesiæ illi⁹ antiquus hēt. Secundū verò Scot. in 4. di. 8. q. 2. ly. n. ibi ponitur ad coniungendū, nē s. verba formæ sine pcedentib. proferanī. b Ideò credo mortaliter peccarēt, q scienter omitterent tā in cōsecratione panis, q̄ vini, qa ita hēt vsus gn̄alis ecclesię Roma. Sco. dicit forte.

23 Quid demonstrat ly hoc, pnomen demōstratiuū? Resp. mihi placet opinio Ri. de sancto Victore li. de trini. q ibi sit demonstratio mixta. s. partim ad sensum & partim ad intellectū c sub hoc sensu, illud, i quod hoc transubstantiabitur, est corpus meum, qa sicut ista ppositio esset vera, & magis ppria, si demonstrādo cibū diceret, hoc est corp⁹ meū, s. illud, in quod iste cib. est trāsmutandus est corp⁹ meum, qn̄ virtute eius in prolationis termino ille cibus fieret corpus meū. Sic in proposito, quia ibi virtute verbor ū in complemento & termino ipsi⁹ orōnis panis fit verū corpus Christi, alij tā aliter dicūt, vide in 4. sententiarum, dist. 8.

24 Vtrum pbyter dicens solummō præfata verba super pane consecret? ℞. secundū Sco. in 4. di. 8. q non, ratio, quia dicēdo, Hoc est corpus meū, non refertur ad corpus Christi, & ideo licèt non sint alia verba de substātia formæ, q̄ prędicta, tamē de necessitate requirit vt exprimāt aliqua verba, ex quib pfata forma solummō determinet ad corp⁹ Christi, sicut fit, cū dr̄, fiat dilectissimi dñi nostri Iesu Christi, qui pridie &c. aliter nihil fieret, & hoc tene, q̄uis quidam teneant contrarium, & malè.

25 Vtrū sacerdos possit quantācunq; materiā panis virtute pfatorū verborū trāsubstantiare in corp⁹ Christi? ℞. secundū Ale. in 4. tractatu de eucharistia, q non, sed solummō illā quantitatē, q̄ rōnabiliter pōt sumi a fidelib. quia sicut intentio dñi dantis formā conficiendi fuit, vt sumereī (quod patet, cum dicit, accipite, & comedite) sic est intentio ecclesiæ, & debet esse cuiuslibet sacerdotis conficiendi, vt sumaī in vsū sacramenti implicitè vel explicitè, & ideo, si intenderet consecrare totum panē, qui ē in foro, quia non conformaret intētionem suā intentioni ecclesię, sic non conficeret, non ex defectu virtutis verborū, q̄ vna vice posset conficere tot hostias, q sufficerent toti mundo, si esset necessitas ecclesiæ, sed pp defectum intentionis illius, qui hoc sacramentum instituit, quæ non intendit vt ludibrio, vel stultitia fiat consecratio, sed pro vtilitate ecclesiæ generalis, vel particularis, & sic patet, q multominus consecrat, qui conficit ad irrisionē veneficia, & huiusmodi, & licèt Th. in 4. di. 11. teneat, q imō conficit, non cures, sed tene quod supra dixi vt tenet S. Bo. in 4. di 10. 2. par. q. 4. & pe. ea. di. & multi alij, q̄uis et opi. Th. possit sustineri (secundùm q ēt Ri. ea. di. 10. ar. 7. q. 1. ad secundum sustinet) si intelligatur, q conficiens intendat primò conficere, licet consequenter d ad veneficia, sed prima magis videtur rationabilis, & ideo tene eam.

26 Vtrum sacerdos virtute verborum pfatorum possit vnā partē ipsi⁹ hostiæ, ɔsecrare sine alia hostia continua remanēte? Res. sm Ri. i 4. di. 10. q sic, si intēderet determinatē

a Cũ beato Bo-na.]Ric. ẽt ibidẽ ar.3.q.2.dicit nõ esse recedendũ a forma,qua eccle sia vtitur,tũ propter ↄsuetudinẽ, tũ quia a S.Petro creditur tradita. Cuius autoritatẽ sequi tutissimum est.

b Conc.Tri.ses. 13.cap.1.& 4.de trã.pres.&c.Cat. c.ti.c.sed iam ad ca.c. hæc igitur, c.iã verò ca q̃dã enim,& c. sed illud adde canon. 2 sess.13.da sacr. eu.sa. P. V.

c Non est côuer sio]refert Voril. ibi ĩ cõcIusione secunda. & hec eadem habentur ab Inn.de officio missæ parte tertia,c.16. & in ca. panis, & in c.reuerã,& cap.quia corpus, de con-se.di.2.

natẽ ad alterã partẽ, puta, dextera, vel a tali signo citra,q̃ verba nõ operantur nisi super illã materiam,ad quam præcisẽ fertur intentio consecrãtis,secus esset, si intentio consecrãtis non esset determinata magis ad vnã partẽ,q̃ ad aliã, sed in vago, q̃a tunc si non intenderet nisi medietatẽ consecrare solũ, nulla pars esset consecrata q̃a reales operationes non sunt circa singularia vaga, sed circa determinata, & iõ oportet,ꝙ intentio,ad quã seq̃tur realis determinatio aliqđ đtermi natũ,& determinatẽ respiciat,& ex p̃dictis soluit̃ alia qõ de sacerdote, qui habet 20.hostias,& ex illis nõ intẽdit consecrare nisi 18.ꝙ nullã cõsecrat,nisi intentio sua se determinet determi natẽ ad quas vult.18.Sec°, si crẽdẽs, ꝙ sint solũ 20. & sunt 22.tñ intẽdit consecrare,ↄequid ẽ añ ipsũ,sic oẽs sunt cõsecratę. Itẽ patet,ꝙ hostię in altari ex obliuione reseruatæ,& gutta vini in pede calicis,& huiusmodi non consecrantur, quoniam ad eas non refertur intentio conficientis.

27 Quid si sacerdos acceptis plurib. hostijs consecrandis q̃n venit ad actũ cõsecrationis,non aduertit,nisi ad eam, quam hẽt in manu?Res.ẽm Fran.de Mai.in 4.dist.12. quidam dicunt,ꝙ non sunt aliæ consecratæ,sed tu dic cum Sco.ꝙ omnes sunt consecratæ, quia non requiritur de necessitate intentio actualis,sed virtualis, quę fuit, q̃n p̃statas hostias accepit, vt eas ↄsecraret.

28 Circa formã vini cõsecrãdi q̃ritur,quæ sit?R̷.ꝙ hęc,s.Hic ẽ.n.calix sanguinis mei noui & æterni testamẽti,q̃ p̃ vobis, & pro multis effundet̃ in remissionẽ peccatorũ, hæc quotiescũq; feceritis,in mei memoriã facietis,vt in d.S ex eo,in c.cũ Marthæ,de cele.mis.no.vñ S.Bo.in 4.di.8. part.2.ar.1. q.2 & multi doc.ibi.tenẽt,ꝙ solũ de substã tia formę p̃dictę sunt ista verba,hic ẽ calix sanguinis mei,alia verò sequẽtia nõ sũt de substantia,sed p̃tinẽt ad ornatũ,& ostẽdendũ vsum,vel dignitatẽ ibi, Accipite,& bibite &c.aut effectũ, vt ibi, Noui & ęterni &c.Alij tenẽt,vt S.Th.in 3.par.q.78.ꝙ oĩa sũt de substãtia formæ vsque,hęc quotiescũque,&c.sed Sco.ea.di.8.q.2.i ver.R̷.gl. breuiter dicit,ꝙ cũ non sit nobis traditum p̃ certo,an ad formã substantialẽ p̃tineant aliqua verba post ly,sanguinis mei, iõ periculosũ est asserere, ꝙ præcisẽ sit ĩ illis verbis,ex quo sufficiẽs autoritas non habet,& ideò omnia dic vsque,ad Hæc quotiescunque &c. ac si essent de substantia formæ,licẽt cõiter doc. concordent cũ beato Bo.[a]

29 Nota, ꝙ quæ dixi supra in consecratione panis dẽnt simil̃r dici đ vini ↄsecratiõe.

30 Similiter đ p̃latiõe verborũ aut corrupta,aut diminuta,aut addita dic vt s̃.dictũ ẽ đ baptismo,Baptism°.1.S.25.cũ duob.se.

31 Circa [b] conuersionẽ.q̃ fit in hoc sacro per virtutem verborũ prẹfatorũ,est firmiter tenendum.ꝙ substantia panis secundũ totam suam materiam, & formam existẽs actu trãsubstantiatur in totum corp° Christi actu existens,ita,ꝙ materia in materiã, & forma in formam, s. corporeã transubstantiatur solis accidentib.remanentib.ẽm S.Bo.parte 1.q.2.& Ri.ar.1.no.24.& Pe.in 4.di.11 & S.Th in 3.q.75.Sed secũdũ Sco. in 4.di.11.q 3.ibi nõ est conuersio [c] substã tię in substantiã quantũ ad esse substantiale simpliciter,sed quãtũ ad esse hic,q̃a corpori Christi non acquirit simpliciter esse, sed esse hic,s.sub specie panis,vñ acq̃rit nouã p̃sentiã non amittẽdo antiquã, panis verò definit esse ibi non acquirẽdo aliquã p̃sentiã alibi,vnde licẽt illa desitio panis secundũ se considerata sit annihilatio, ipsa tñ conuersio nullo mõ est annihilatio,quia eius terminus non est nihil, sed noua p̃sentia corporis Christi sub specie panis, hæc Sco.& idẽ dico de substantia vini ꝙ trãsubstantiatur in sanguinẽ Christi, ita.ꝙ panis in corpus,& vinũ in sanguinẽ purũ virtute verborum transubstantiantur non in aliq̃d aliud, sed quia corpus non est fine sanguine,& cæteris humorib.suis,nec sanguis sine corpore,& venis,& neruis suis,ideo in hostia est corpus Christi p̃ transubstantiationem,& sanguis ei° per permixtionem,

permixtus.n.& diffusus est in corpore.& ideo vbicunque ẽ corp᷒ Christi, ibi est sanguis eius. Aĩa verò est ibi ratione coniũctionis cum corpore cui inseparabiliter est coniuncta. Quãtitas aũt & alia accidentia sunt ibi ratiõe inseparationis a corpore. Diuinitas verò rõne vnionis diuinæ cũ humana natura. Similiter ᵃin calice vinũ transubstãtiatur in sãguinẽ solũ virtute transubstantiationis, sed qa sãguis nõ ẽ ibi effusus, sed in venis, ideo est ibi ẽt corpus Christi per concomitantiã & cætera.vt dictũ ẽ in corpore & ad hoc facit c.fi. mi. ter.S.vnã de sum. tri.& fi. ca. & c in quadã.de ce.mi. & hæc oĩa fiunt in instanti completa oratione verborũ dei virtute assistente virtuti formæ pfatæ.est ẽt totũ corpus Christi ita in tota hostia, qđ est ẽt in qualibet eius parte, ĩ qua saluaẽ ratio totius: cum n fit totũ homogeneum,non est maior ratio ꝙ vna pars puertatur in vnã partem,quam ĩ aliã: ita tenetur cõiter.est etiam ᵇ corpus Christi sub hostia quãtũ, sed non mõ quãtitatiuo, qa licẽt fit ibi corp᷒ quãtũ,non tñ comparaẽ ad spẽs vt quantum, ficut quis fit ibi clarũ ᶜ nõ vtitur claritate sua illuminãdo mediũ,ita quanuis fit quantus,non vtitur quantitate sua occupando locũ, sicut de᷒ põt facere,vt hoc sit ignis non exercendo cõbustionis actũ.ᵈ est ẽt corpus ᵉChristi sub hoc sacro. seu sub specie non localiter propriẽ loquendo,quia esse localiter ppriẽ est.esse dimensiuẽ siue cõmensuratiuẽ est tñ corpus Christi ĩ loco spẽi.ᶠ & ex hoc seqẽ, ꝙ corpus Christi est in plurib. locis simul ſm esse sacrãle.qa verẽ & real ter cõtineẽ sub diuersis specieb. q̃ sunt in diuersis altaribus est ẽt in hoc sacrõ corpus Christi imobile localiter & p se loquẽdo,licẽt sit mobile p accidẽs,s.ad motũ hostiæ,sicut aĩa moueẽ ad motũ corporis,vnde per accidens mouet ad motum hostię,& quiescit ad quietem aliæ hostiæ. Itẽ moueẽ sursũ & deorsum simul & semel ad motũ diuersarũ hostiarũ,hæc ex Ri.in 4.di.10. ar.1.q.1.& 2.& ar.2. q.1.

32 Sed nunquid vertiẽ corpus Christi versa hostia,ᵍ sicut mota moueẽ. ℞.Ri.vbi s.ꝙ nõ qa licẽt partes ordinem habeãt in ipso corpore absolutẽ,non tñ p cõparationem ad speciem.vñ non potest dici ꝙ pedes habeat in vna parte hostię,caput ĩ alia & sic đ cæteris mẽbris.q̃ oẽs partes sunt simul sub qualibet parte hostiæ.

33 Verũ fracta hostia vel passa.aliqđ corpus Christi patiatur, ʰ sicut mota moueẽ? Resp.ꝙ non quia mutatio & passio innouaret ... illo aliquid absolutum,sed motus localis nihil secundũm Pet.di.10.

34 Est ẽt corpus Christi penitus inuisibile. oculo corporali ſm Ri.di.x ar.5.q.1.& Scotus ea di.q.7.& 8.di.10.quia non potest videri nec per naturam,nec per gloriam. nec per miraculum oculo corporali, sicut nec existentia substantiæ spiritualis in loco,ad cuius instar corpus Christi est sub sacro, inquãtũ est ibi præsens, & per se rõne substantię & quantitas non est ibi,nisi per concomitantia,vñ ſm Ri.vbi s̃ si aliqñ apparet ibi spẽs paruuli,vel frustum carnis non est corpus Christi. Maio es. n.sunt dimensiones corporis Christi, q̃ illæ,quæ ibi apparẽt,& si ibi verẽ appareẽ corpus Christi nõ apparẽt

ᵃ Catec.eo.ti.c. qđã enim. P. V.
ᵇ Catec. eod c. qđã enim. P. V.
ᶜ Sicut quãuis fit ibi clarum] s. corp᷒ Christi hẽt suam claritatẽ.
ᵈ Combustionis actũ] vt patuit in tribus pueris, sed melius ꝙ fit ignis sine aliquo combustibili.
ᵉ Catec.eo.ti.& c.eod. P. V.
ᶠ In loco speciei] Non per se, sed per accidẽs, inquantũ continetur sub specie quæ per se est in loco,sicut anima per accidens est in loco corporis, vel loco,inquãtum est in corpore,quod per se est in loco.
ᵍ Ri.vbi supra] Scilicet dist 10. quarti ar.4.q 1. ad tertiũ. Ad declarationem tamen sciendũ, ꝙ corp᷒ Christi vt cõtentũ sub specie sacramentali p se moueri ... vel ... ,nõ mõ de ... ,qui nõ habet comparationem ad extra,si cut mot᷒ vitalis, & ... ,& tali motu pot Christus moueri ẽt vt est sub specie sacramentali. Alio modo de motu,qui nõ conuenit mobili nisi per comparationem ad locum, cuiusmodi ẽ mot᷒ localis, & motu per se moueri non potest,vt est sub specie sacramẽtali, Quia quamuis corpus Christi,non substante ꝙ sit contentũ sub specie panis,sit in ce... vt in loco, tamẽ inquantũ sub illa est,vel eo mõ quo sub illa est, nec ibi,nec alibi ẽ per se, vt in loco,nec per se habet aliquã habitudinẽ ad locũ. Quia tamẽ est in loco per accidẽs quia species, in qua realiter continetur, in loco est,per se,non p motũ hostiæ, localiter fit moueri. & sic verẽ corpus Christi eleuatur, cũ hostia eleuatur, & defertur ad infirmũ cũ hostia p facere dotẽ defertur ad eundẽ. Dato ergo, ꝙ hostia mota p accidẽs,corpus Christi moueatur, tñ ipsa versa ñ vertitur.
ʰ Corpus Christi patiatur] Dẽt exemplũ de speculo fracto,& vide S.B. dist.12. quarti art.3 q.1.

apparet vt ſub ſacramento vnde dicit Ric.ibid. ꝙ illa apparentia paruuli,quę ali qñ ibi viſa eſt,vel diſcribiť in imaginatione,vel in ſen ſu cōi videntis, vel ēt ſi eſt realiter a extra,non credo, ꝙ illæ dimenſiones fundēť in dimenſionib. ſpeciei pa nis,licèt tunc appareāt, vñ ſpecies ſacr̃i,ſub qua conti netur corpus Chriſti,latet ſub illa figura , q̃ apparet , nulla imutatione facta circa ipſam,& cōfunditur tm̃ ipſa ſpecies quibuſdā acci dentib.carnis,vel b pueri,q̃ nō ſūt ,ppriè accidētia cor poris Chri, vel lineamēta.

35 Eſt tñ corpus Chriſti vi ſibile ſub ſacramēto ſm̃ Sc. vbi ſupra ꝑ naturā oī intel lectui non alligato ſenſib' in intelligēdo, ſiue angeli , ſiue animæ ſeparatæ. Ri.tñ vbi ſupra tenet, ꝙ non per naturam, ſed tantū per glo riam, non ſolùm in verbo, ſed etiā in proprio genere..

36 Eſt etiam corpus Chri ſti ſub hoc ſacramento in tāgibile immediatè ab alio ſicut nec ſubſtantia ſpūalis tangitur a loco,vnde quantumeumque ali quis ſpeciē penetraret,Chriſti corpus tangere non poſſet,ſm̃ Ri.vbi ſupra,ar.4.q.1.

37 Sunt añt in c hoc ſacr̃o accidentia ſine ſubiecto primo.ſ.ſine ſubſtantia virtute di uina.Itē ſicut ſpēs ſacramentales retinent eſſe, quod habebant prius ex virtute diuina,ſic & agere.Vnde pñt exteriora corpora,& ſenſus immutare, d nō poſſunt tamē alia in ſacramentū conuertere , quod non fit ſine verbo, vnde aqua modica poſita in ſacr̃o calicis,licèt ſecundū aliquos conuer tatur in vinum, & hoc virtute ſpecierū il larū,non tamen in vinū, quod ſit vinū ſm̃ ſpeciē,ſed eſt vinū ſm̃ materiā tm̃,ſicut caro ſm̃ ſpeciem conuertitur in carnē ſecun dū materiā.Vel dic ꝙ ibi forma ſubſtantialis aquæ non ſoluiť,ſed alterať ꝗa mutatur color,ſapor,& odor,& ſenſus ꝑcipit ,ppriètate vini,& iō quantum ad ſenſum conuertiť in vinū,nunquā tñ in ſacramentum.hęc ex ſancto Bo.in 4.di.12.ar.2. per totum.

38 Quid cum accidentia,ſub quib.eſt corpus Chriſti in ſacramento,corrumpuntur? Reſ. ꝙ accidentia illa aliquando immutantur ex parte quantitatis, ſicut cum diuidiť panis,vel vinū in multas partes,& tunc ſi ī ipſis partibus non pōt ſaluari natura panis vel vini, deſinit corpus Chriſti ſub ipſis eſſe . Similiter dic de immutatione ex parte qualitatis,vt cū ita imutātur color, ſapor, & odor,& aliæ qualitates panis & vini,ꝗa nullo modo pōt compati natura panis , & vini,ꝙ non manet corp' Chriſti ſub ſacr̃o: ſecus,ſi corruptio accidētiū.vel qualitatis aut quātitatis non ſufficit ad corruptionē panis,& vini,ꝗa ſic non deſinit eſſe ibi corpus Chriſti,vel ſanguis ſub ſacr̃o. e Aduerte tñ circa corruptionē, q̃ eſt reſpectu admixtionis alterius liquoris , ꝗa ſi eſt vinū, & additur in maiori quātitate,vel ęquali, ſic ſoluiť totaliter, & tollit continuitatem ſpeciei,cū ad oēs eius dimēſiones ꝑueniat & ſic incipit quò ad actū eſſe aliud nouū vinū,& sāguis ibi deſinit eſſe ſanguis Chriſti.Credo tñ, ꝙ ſi additū nō ſit notabiliter excedens,ꝑꝑ dubiū ſit tutius vti toto illo liquore tanquā ſacramento.Si verò additū ſit minoris quantitatis, ſic non deſinit eſſe ibi ſanguis Chriſti, niſi ſub illis partibus , ad quas peruenit vinum additum, quæ cū diſcerni non poſſint, ſimiliter toto illo liquore debemus vti tanquam ſacramento , & idem dic de alio liquore addito.

39 Verū deſinēte eſſe euchariſtia ſub illis, accidentib redeat ſubſtātia compoſita? Rꝫ. ſecundùm Sco in 4.di.12. poſt reprobationem multorum modorum dictorum , ꝙ ſic redit ſubſtantia compoſita,cui talia accidentia conueniunt,quam etiam afficiūt, & hoc in inſtāti corruptionis, & immediatè a deo. Prima pars huius ſententiæ probatur, quia deus ſtatuit illas ſpecies manere ſine ſubiecto tātùm in euchariſtia, ergo ſtatuit ꝙ non ſtante euchariſtia nō ſint accidentia ſine ſubiecto, & per conſequēs in inſtanti illius corruptionis ſit aliqua ſubſtātia.Secūda pars ,pbatur, ꝗa ſi rediꝭ aliqua ſubſtantia,non eſt alia,q̃ illa,q̃ pt illis accidentibus

a Vel ēt ſi eſt realiter.] Nec dēt ſumi ab illo , cui apparet, ꝗa non apparet ſub ſpecie cōuenienti humanæ refectioni.

b Carnis vel] vnde quāuis ibi expresſiori ſigno videatur,non tñ videtur in ſpecie propria.

c Catec.e.ti.c.ſed illud §.tertiū reſtat.con.Tri.ſeſſ. 13.ca. 3.e.ti.P.V.

d Immutare] ſ. in ſe conuertere, vt aqua , ſi vino admiſceatur, efficitur vinū,nō tñ ſacramentū,quia ſanguis ibi contentus nullo humori miſcetur, ꝑ eo ꝙ nō eſt ibi diffuſus , ſed eſt ſanguis ibi glorificatus intra venas cōtentus, & iō a nullo liquore attingitur, & iō nihil per commixtionē,vel cōtactū poteſt in ipſum conuerti.

e Vel sāguis ſub ſacramento] De his vide Vorl.di ſtin.12. quarti.

dentib' offici, quia alia substantia non esset eorum capax. Tertia pars, s. ꝙ non redit nisi immediatè a deo, patet, qa nullû aliud agens hoc agere posset, hæc Sco.

40 Vtrû species sacramentales possint nutrire? Resp. vt patet ex supradictis sicut põt conuerti [a] in cineres, vel in vermes, & hmõi, sic per eandẽ rõnẽ possunt conuerti in corpus humanû.

EVCHARISTIA secûdò circa [b] ministrû quæriẽ quis potest conficere istud sacramentû? Res. ꝙ solus p̄sbyter [c] potest consecrare corpus, & sanguinem domini nostri Iesu Christi. 25.di.perlectis, ver.ad presbyterum, & de sum.trin.& fide cat.firmiter.S.vna.hec sequunẽ Theo. [d] in 4.di.13.

1 Quid si quis credat se p̄sbyterû esse, cû non sit, & celebret? Res.gl.in c.apostolicã, de presby. non bapt ꝙ non conficit in veritate.sed tu dic, vt supra, Baptismus, 7.S.vltimo.

2 Vtrum quilibet p̄sbyter possit hoc sacramentû conficere? Res.ẽm Ri in c.4.di. 13. ꝙ de iure nõ potest nec irregularis, nec interdict', aut suspensus ab executione eorû, quæ sunt ordinis, nec simoniacus, schismaticus, excõicatus, aut degradatus, siue depositus, vel qlibet public' & notori' peccator, sed de facto si supra debitã materiã ꝓferat verba cû intẽtione debita; verè conficit, q̃tûcunque sit nefari', qa character, sup quẽ fundaẽ potestas conficiẽdi, est indelebilis, licèt mortaliter peccat conficiendo.

3 Vtrum plures presbyteri possint eandẽ hostiã consecrare? Res.licèt diuersa sit opi. [e] ĩ 4.di.13.ergo teneo ꝙ non, quia qui prius ꝓtulit verba, ille consecrauit, alij nihil faciunt. & iõ credo in ordinatione p̄sbyterorum sit melius non dicere, q̃ dicere verba cõsecrationis, nisi dubitaretur de ep̃o ꝙ nollet consecrare.

4 Vtrû corporẽ viciatus p̄sbyter possit conficere? ℞. vt supra, corpore viciatus, per totum.

5 Quid d̃ p̄sbytero, q post quã indutus ẽ, recolit se de aliquo mortali? ℞. ꝙ si tenetur celebrare, & hẽt copiã idonei confessoris teneẽ ꝯfiteri, si verò non hẽt conteraẽ cû ꝓposito ꝯfitendi, & sufficit, nec peccat, si cum verecundia accedit, si verò non tenetur celebrare, tûc nõ dẽt celebrare, nisi prius conteraẽ, & ꝯfiteaẽ, qa ad hoc tenetur ẽm S. Bo.in 4. di.15.in q.circa literam, & gl.in c.de homine, de cele. mi.& alia gl. [f] in c.nihil.7. q.1.ar.de sent.exc. de cętero & 26 q. 6. qui recedût, & hoc idem tenet d.Ant.in d.c.de homine. Sed alij tenent contrarium, quia sufficit confiteatur semel in anno.& Pa.in d.c. de homine dicit esse veri', licèt primû tutius.sed tu dic ẽm cõem opi.Theologorum, qđ primum verius. [g] Tamen Ri.ĩ 4. dist.9. distinguit, quòd si non imminet scandalû ve personę, aut populi, aut nõ incepit missã, si ẽ sacerdos sumens corpus Christi, q̃tûcunque contritus, sed nõ cõfessus dummodo habeat copiã idonei ꝯfessoris, tempus, & loquelã ad ꝯfitendû

a Sicut põt conuerti] probatur ẽm hoc ad sensû secundû, S.Bo.qa manifestû est, ꝙ ꝑcipiẽti per sumptionẽ vini, siue illius speciei sitis extinguitur. Idem Ri.dist.12. ar.1.q.2.

b Conc. Tri.ses. 22.c.8.catec.eo. ti.ca. quod verò ad. P. V.

c Solus presbyter] Quia solis apostolis dominus dixit, Hoc facite in meã commemorationem, Luc.22 & 1.cor. 11.& ex hoc dixit gl.no. ꝙ etiã non posset cõmittere papa non sacerdoti, vt conficiat corpus Christi.in c.peruenit. 95.di non.n. põt papa aliquid attentare cõtra dispõnẽ diuinam. c.sunt quidã. 25. q.1.& not.quod dicit tex.ritè, qđ exponendum est i.secundû solennitatem ecclesię, quia verbû, ritè, denotat solennitatẽ, & rectè, cãm denotat, vt not. gl in l.2.ff. de in os.tes. Non.n.sufficit dicere, sis p̄sbyter, nisi sic ordinatus secundû formã ecclesiæ.

d Sequût Theo.] Maximè Ric. ibi ar.1.q.1. qui ait, Nam sicut accipi põt ex sententia Dio.c.1. ecclesiasticæ Hierarc. & Bernar.libr.3.de considera. ecclesiasti. Hierarchia imitari debet angelicam Hierarchiã, sed secûdû Dio 4.c.angelicæ, Hierar. Angeli inferiores diuinas reuelationes, seu illuminationes recipiunt mediantib.superioribus. Vnde & conueniens fuit, vt in ecclesiastica Hierarchia inferiores reducerentur in Deum mediantib.superiorib.& quia sacramẽtum eucharistiæ offertur. Deo ad reconciliandû nos sibi, vel nos ad vniendû ei. iõ ptãtem corp' Christi cõficiendi noluit deus dare, nisi illis, qui essent ex officio mediatores inter ipsũ & populû, cuiusmodi sunt sacerdotes. & ecclesia dicit, solis p̄sbyteris, quib sic congruit &c.& hæc ẽ cõis opi. Theo.

e Licèt sit diuersa op.] vide i supplemento eucha. 3.§.3.vbi ponuntur opin. doc. & mag s placet op. autoris, quam tenet Alber.in 4. di.13.& Ri.ibidẽ rñdet rõnibus S. Th.licèt Ros. Eucha. 3.§.1 teneat de ordinandis, ꝙ debent concelebrare.

f Et alia gl.] Ista gl.nihil dicit sed solû q̃rit, quid d̃. sacerdote, q rum hẽt confitere, recordatur de aliquo crimine? ẽ ñ det, ꝙ dẽt ꝯfitere, licèt peccet conficiendo cap. de homine de rele.mis.hæc gl. tñ facit in argu.

g Primû verius] vide supra Confessio.1. §. 21. & Ri.di 17.4.ar. 3. q.6.

ꝙ peccat mortaliter ; & sic dēt, d. ci. ꝙ non dēt celebrare, vł cōicare. Si verò aliqđ triū prędictorū imminet, s. vel scādalū ꝑsonę, vł populi, nisi celebret, vel q̃a iā icępit missam, sic sufficit ɔtritio. Et sic pōt itelligi, ꝙ tūc pōt celebrare, ar. c. de cęte ro, & c. à nobis, el. 2. đ sē. ex cō. & c. q recedunt. 26. q. 6. Adde tamē secundū Ric. in 4. d. 17. quòd quanuis habeat idoneū confessorem, sed tñ expectat aliū, cui deuoti⁹ & securius ɔfiteař, ꝙ tūc absque cōfessione & sine peccato pōt sumere eucharistiā cum contritione sola; qđ limito, dūmodo sit cōfessus semel in anno, Itē quia tenetur celebrare, vel cōmunicare; aliás non credo, si pōt desistere sine scādalo populi, vel ꝑsonę, q̃a prius debet confiteri.

6 Quid si celebrādo recoleret se comedisse, vł bibisse? ℞. ꝙ i difficultatib⁹ sēper accipiēdū ē, ꝙ min⁹ hēt de ꝑiculo: mai⁹ āt ꝑiculū est. qđ est ɔ̈ sacři ecclesiæ ꝑfectionē, q̃a hoc est sacrilegiū, quā qđ est pertinens ad qualitatē sumentis. Et ideò si p̃sbyter post cōsecrationē inceptā meminit se comedisse, nihilominus dēt ꝑficere sacřm. Idē, si meminit se excōicatū, vel ī mortali (cū contritione [a] tñ debita) & sic non peccat, sed fructuosè sumit. Et in hoc concordant communiter do. Si verò meminit ante consecrationem, Th. in 3. q. 83. tenet, ꝙ tutius est dimittere missam inceptam, nisi scandalum graue imineret. Sed San. Bo. in 4. d. 13. tenet, ꝙ sine peccato pōt inchoatam ꝑficere cum proposito confitendi, & cum contritione totū suppletur, nō videť ibi eē contēptus. Idē dicit ēt S. Bo. ibidē de eo, q meminit se irregularē, q̃a ꝓhibitio ꝓpter irregularitatē nō extēdit se ad eū, q accessit sine conscientia irregularitatis, & inchoauit missam. Vñ ꝓpter reuerētiā sacři, & scādalū populi dicunt, ꝙ si dolet, & libenter faceret, qđ in se est, à dño esset dispensatū ꝑ tunc. Idē dicerē ēē, qñ non incępit, si nō potest desistere sine scādalo; nec in hoc casu incurrit irregularitatē, ar. c. clerici, & c. latores, & c. fraternitati. quæ reqrūt temeritatem, de clerico excō mini. per totū. Nec ob. [b] c. apostolicæ, e. ti. quia ibi sunt in culpa non intelligendo; quod dicunt. Sed hic iste est i necessitate. Et hoc credo verū, nisi foret scādalum Phariseorū, vel quis acciperet scandalū ꝓ aliqua admiratione, q̃a tūc non liceret sine nota irregularitatis.

7 Quid de eo, qui incępta missa hēt conscientiam, ꝙ non sit presbyter? [c] ℞. S. Bon. vbi supra, ꝙ ante consecrationem debet dimittere missam, infirmitatem fingēdo, aut conscientiam deponere.

8 Sed quid faciet sacerdos, qui ꝑpēdit nō eē aquā i calice? ℞. si hoc aduertit ante ɔsecrationem, eam apponat, sed post ɔsecrationem nullo modo, q̃a non est de necessitate sacramēti, vt supra dictū est; & de hac materia, vide infra, missa.

EVCHARISTIA III. circa [d] sumptionem eius quis teneť sumere? ℞ quòd primò quilibet sacerdos, cū celebrat, de ɔse. di. 2. relatum, quia sacřm in sumptione complementū suæ significationis accipit, & si deficeret, alius debet supplere ꝓ eo, q sit ieiunus, si iam hostiam saltem consecrauerat. 7. q. 1. nihil. Si verò dubitatur, an compleuerit consecrationē hostiæ, tunc ſm Inno. in c. presbyter, de sa. iter. vel non incipiēdum est ibi addendo, s. dñs noster Iesus Christ⁹ pridie, quā &c. q̃a nō dicitur reiteratum, quod nescitur factum c. veniens, de presb. non ba. Si autē certum est, ꝙ non incœperat verba cōsecrationis, tunc non est necesse supplere. si tamē qs vellet, supplere posset, sed nō deberet reincipere, si iā signa super hostiā fecerat, sed ꝓsequendū ē vbi deficit ſm Ale. & placet: aliás icipiēdū est à capite, [e] & si pluries celebrat i die sēper dēt sumeř omissa purificatione in prę cedentibus missis. [f] Secundò tenetur qlibet Christianus, cū ad annos discretionis puenit, vt i c. oīs, đ pę. & re. de quo dic vt. 3. §. 11. nisi ex rōnabili causa de cōsilio ꝓprij sacerdotis ad tempus duxerit abstinēdū. Tertiò tenetur qlibet i articulo mortis cōstitutus, ꝓpterea appellatur viaticum.

Vnde

[a] Cum ɔtritione] Cū est i mortali, teneť cōfiteri, si hēt copiā sacerdotis, & aptitudinē horę añ canonis inchoatiōem ſm S. Bo in 4. d. 12. in qō. circa literam.

[b] Nec. ob. c] Imò dicit ibi tex. ꝙ ignorātia ꝓbabilis excusat. Et hoc erit, qñ se ꝑparauerit.

[c] Quod nō sit p̃sbyter] Sanū ergo ɔsiliū est i oībus his, ꝙ sacerdos se ante missam diligēter ꝑparet & in missa nō cogitet de se ipso, sed de sacro hęc S. Bo vbi s.

[d] Cæteri c. sed nè fortè. P. V.

[e] Est à capite] De hoc clari⁹ & lati⁹, sup. eucha. 3. §. 4

[f] In p̃cedētibus missis] Quia non eēt ieiunus, c. ex parte, de cel mis.

a Solu.] Et non q̃d Chr̃s suscepit hoc sacr̃m, sacraliter tm̃, sicut baptismu, & in exẽplum S. Bon.

Vnde credo peccat mortaliter, qui in tali articulo ꝯtẽnit sumere corpus Chr̃i. Quartò rõne statuti. Quintò ratione officij, sicut sacerdos, qui tenetur celebrare saltẽ in magnis festiuitatibus, vt j. Missa. S. 44.

1 Quotmodis sumitur? R. ꝙ tribus modis. Aliquando sumit solũ spiritualiter, aliquando solùm sacrametaliter, aliquando sacramentaliter, & spiritualiter.

2 Quid ẽ mãducar̃ spiritualiter? R. s̃m S. Bo. in 4. d. 9. ꝙ mãducatio spiritualis trãsl ita est à corporalib᷒, & ideò sicut in mãducatione corporali sũt duo principaliter, s. masticatio, & incorporatio, sic & in spũali sunt duo suo modo, s. spũalis masticatio, q̃ est recognitio per fidẽ, s. carnis Chr̃i ꝓ nobis expositæ, in preciũ in cruce ad redimẽdum, & spũalis incorporatio ꝑ charitatẽ, s. dum recogitãs ei, quẽ recogitat, iungitur ardore charitatis, & ita ei incorporatur.

3 Qñ quis dr̃ solũ manducare spũaliter, & non sacr̃aliter? R. ꝙ tũc, qñ sacr̃m est in voto, & effect᷒ eius ꝑcipit, quia sicut quidã ante, q̃ baptizent ex desiderio baptismi ꝑcipiũt effectum ipsius, sic & in hoc sacr̃o, nec frustra inducitur postea sacr̃m, quia plenius inducit effectum ipsa susceptio sacramentalis, q̃ solũ desiderium s̃m. S. Th. in 3 par. q. 80. vel melius. S. Bo. in 4. di. 40. quia non esset vera voluntas, nisi deduceretur in opus, cum adest facultas.

4 Quid ẽ mãducare sacr̃aliter solũ? a R. s̃m S. Bo. in 4. dis. 9. ꝙ est mãducare sacr̃m vt sacr̃m ad hoc ãt vt mãducet sacr̃m, vt sacr̃m, necessaria est intẽtio, & intentionis regulatio. Intẽtio, inquam, est necessaria, q̃a si quis iret in mensam, & intẽderet corpus reficere, & aliquis pro pane cõi sacr̃m sicut panem offerret, & ipse omnino intenderet cibũ sumere, nõ diceremus eum sacramentaliter manducare. Necessarium est ẽt vt huius intentio dirigatur s̃m fidem, quæ est in ipso, vel in altero, quia oportet credat ꝙ sub illa specie aliquod spũale lateat. quod sumere intendat: vel oportet, ꝙ saltẽ sumere intendat, quod alios credere existimat, licèt ipse non credat, & sic patet pro quanto quis dicatur sacramentaliter manducare, q̃a. s. ꝙ sacr̃m verè existat ibi, & ipse, qui mãducat illud, vt sacr̃m sumere intendat, siue q̃a credit esse verũ sacr̃m, siue quia existimat alios credere. hæc S. Bo. vbi supra. Adde, ꝙ tunc solũ sacramentaliter sumit, qñ ꝑ aliquod impedimentũ, quod in ipso sumente est, vel malã eius dispositionẽ caret effectu & fructu ipsius sacr̃i, q̃ est spũalis manducatio, hoc est spũaliter incorporari corpori mystico ꝑ fidẽ, & charitatẽ, vel magis incorporari per augmentum fidei, & charitatis, quæ manducatio non conuenit indignè suscipientibus.

5 Verũ verè in hoc sacr̃o Xp̃s mãducetur? R. s̃m Ri in 4. di. 9. ar. 1. q. 1. ꝙ est in sumptione huius sacramenti q̃dam manducatio carnalis, qua comestũ masticatur, & in stomacũ trahitur, & postea digeritur, & vltimò in substanciã manducantis cõuertit; & sic verè mãducatur illa species, sub qua realiter continetur verùm corpus Christi. Est & alia manducatio sacramentalis, qua corpus Xp̃i verũ realiter sub illis sp̃ebus panis cõtentũ sumitur, sed sic sumptũ corporaliter non masticat, & si species sic in ore masticentur, ꝙ per digestionẽ ibi factã nõ corrũpatur in eis forma propria, sed descẽdant in formam propriam in stomacũ, descendit & corpus Christi in stomacũ per descensũ speciei, sub qua continet & tandiu ibi manet corp᷒ Christi, q̃diu in eadẽ sp̃e forma propria specierum saluatur. Si aũt species panis tandiu in ore masticetur, ꝙ per digestionẽ in ore factam corrumpatur forma propria in eis, & nõ descẽdat in stomacum, tunc nec corpus Christi descẽdit in stomacũ, & sic intelligitur illud de cons. dist. 2. c. tribus, in glo. in ver. miscere, in fi. cũ dicitur, q̃ cito species dẽtibus atteritur, tã cito in cœlũ rapit corp᷒ Christi. Adde tñ s̃m S. Bona. in 4. dist. 9 ꝙ cũ corpus Christi maneat sub illis specieb᷒, quãdiu illa sp̃es sit habilis ad refectionẽ humanam, quia ad hæc est statuta, & ad hoc ordinatur, & hoc habeat, cũ est extra stomachum, & in stomaco, quia ibi reficit, & tandiu ibi corpus Christi moretur, donec refectionis operatio compleat. Ideo, si q̃s euomat illas, euomit corpus Christi, & si species possunt discerni ab alijs, debẽt sumi cũ reuerentia, & cremari, & cineres iuxta altare recõdi, vt in c. si per negligẽtiã

de conſ.di. 2. Si āt ſpecies illę trāſeāt per ſtomachum indigeſtæ pp aliquā infirmitatē, tunc ſunt extra ꝓprietatē refectionis. & iō ſi vadāt in ſeceſſū, nō ē ibi corpꝰ dñi.& hāc opi.S. Bo. vbi ſ.ar.1.q.1.ad primum, dicit probabilē, & placet, cū qua ꝯuenit Ricar.vbi ſ.

6 Quis pōt ª idoneè ſuſci per ſacrm eucharistię? ℞. Pe.Aur.i 4.di.9.q.2.ꝙ idoneꝰ ſuſceptor eſt homo, viator adultus, fidelis, mente ꝑditus, ieiunꝰ, deuotus, apparitione miraculoſa non prohibitꝰ, ſine conſcīa peccati mortalis, legitimè confeſſus, in ꝯuerſatione crīe non notatꝰ, corpore mūdꝰ, a miniſtro idoneo tpe debito, & recta intētione ſūptꝰ, vbi.15.notāda cōmemorat.

Primò dicit, Hō, qa licèt angeli beati māducēt Chriſtum in ſua ſpecie, inquantum ei vniuntur in fruitione charitatis perfectę, & viſione manifeſta, non tñ ꝯtingit eis ſpūaliter manducare hoc ſacrm, qđ eſt p fidē credere ī Chrm cū voluntate ſumendi hoc ſacrm.

7 Vtrum brutum poſſit ſumere corpus Chriſti ſacramētaliter? ℞. vt ſ. patuit.S.4. hoc eo.titu.ꝙ non.

8 Sed nunqd, ſi mus comedit illas ſpēs, tranſibit corpus Chri in eius ventrem? ℞. S.Bo.in 4.di.13.quidam dixerunt, ꝙ ſic p rationem ſupra dictā. Sed alijs vr ꝙ non, quia Chrs non eſt ſub illo ſacro niſi eatenus, quatenꝰ ē ordinabilis ad vſum humanū, ſ.ad māducationē.ſed ſicut q̄ cito mus rodit, ita & tā cito inhabile facit, & ſacrm eſſe deſinit. Et hæc eſt opi.communior ſm S.Bon.& magis pia. & ſic patet, ꝙ ſolis hominibus dēt dari, non brutis, vel quibuſcunque etiam angelis, quia illuſio eſſet.

9 Secundò dicit, Viator, quia nulli mortuo debet dari, & ſi petunt, illuſio eſt.

10 Tertiò dicit, Adultus, quia licèt Gręci antiquitus pueris darent, vt de conſ. di.2. paruuli, tamen ſacramētaliter ſumere non

a Conc Tri. ſeſ. 13.c.6.Cath.e.ti. c.verū docendū, & c.ſed nè fortè, in quib. & de ſequentibus q̄ſtionibꝰ traditur, nè ſingulis addam. Pet. Vend.

b Et ideo dico] vide Sco.in 4.d. 17.vbi de cōfeſſione puerorum.

c Sumere] refert ſupple.i ver.cōicare.§ pen. & vide Abb.in c.ois, vtriuſque, &c. diſtingueuté triplicē ętatē, vnā aptā ad cōfeſſionē, aliā ad cōionem, aliam ad matrimonium.

d De dæmoniacis] vel niſi credat, ꝙ pp aliqđ pctm a diabolo torqueatur ſm S. Tho. Et refert ſupp.communicare.§.10.

poſſunt, quia non vtuntur ſacramento, vt ſacro, ſed vt cōi cibo pp carentiam diſcretionis, ad hoc c.omnis, de pœn.& re.

11 Sed quando eſt ætas debita? ℞. Aureolus vbi ſupra, ꝙ relinquendum eſt aribtrio boni viri. Et ideo dico, ᵇ ꝙ tūc eſt ætas debita, quando pueri habent vſum rōnis, ꝙ pñt ꝯcipere deuotionem huius ſacri, & diſcernere, & dijudicare corpus Chriſti reuereri ab alio cibo, ſaltē ex aliorū inſtructione, quod poteſt eſſe in. 10. vel ſaltē in 12. an. vſi, ſi apparerent in eis tūc ſigna diſcretionis, & reuerentiæ, poſſunt ſumere ᶜ ſm Tho.in 4.diſt. 9. imo debent ſaltem ſemel in anno ſumere, vnde tenentur ad hoc eos inducere, qui eorum habent curam.

12 Quartò dicit, Fidelis, quia nulli infideli dēt dari, imo nec infidelis poteſt ſumere ſacramētaliter etiam, niſi habeat intentionem ſumendi ipſum, vt ſacramentum eccleſiæ, licèt ipſe non credat.

13 Sed nunquid cathecumenis debeat dari? ℞. Aure.vbi ſ.ꝙ non, quia non ſunt de familia Chriſti per baptiſmum.

14 Quintò dicit, Mēte ꝑditus, vnde dęmoniacis & amētib.non dēt dari. diſtinguit tñ Aure.vbi ſ.aut talis amēs nunq̄ habuit vſū rōnis, & tali non dēt dari. aut aliqñ habuit vſum rationis, & tūc ſubdiſtinguit, ꝙ aut oñdit ſigna deuotionis extra, & tūc pt cōicari aut non ꝓtendit ſigna deuotionis; & tūc recurrendum eſt ad tps præteritum, quia ſi ante inſaniam petijt, & deuotionem ad ipm habuit, pt dari & dēt in articulo mortis, ſi non tenetur de periculo euomendi, vel alterius irreuerentiæ, vt habēt in c.his qui 26.q.6.ſi verò nullā deuotionē ad ipſū habuit tpe ſanitatis, nec eū pęt pt debito tpe, nullo modo eis dēt dari. Idem dic de dęmoniacis ᵈ ſm præfatam diſtin. ſm Th. in 4.diſt.9.in 3.par. q 80. amentibus verò qui habent dilucida interualla, poteſt dari tunc, quando habent vſum rationis ſm Aureolum prædictum, vbi ſ. Multofortius poteſt dari illis, qui largo modo dicuntur amentes, ſcilicet qui habēt debilem vſum rationis, dummodo poſſint aliquam deuotionem huius ſacramenti concipere, quia ſcilicet ſunt docibiles.

15 Sextò dicit, Ieiunus, nā quicunque aliquod comeſtibile, vel potabile poſt mediā

noctem

noctem sumpsit, nullo modo pôt côicare, siue digesserit, siue nõ, de ɔse. di. 2. c. liquido. 7. q. 1. nihil, ꝺ cele. mis. c. ex parte. Excipit cas infirmitatis, quia si ꝺ eorũ periculo mortis dubitatur, etiam post cibum sunt communicãdi, nè sine côione ꝺ cedãt, de côse. dis. 2. presbyter. Nec ob. c. sacramẽta, [a] de conse. dist. 1. quia Abrogatũ est, & de hoc vide. j. Missa S. 3. [b] q. 5. 6. & 14. cũ tribus se.

16 Septimò dicit, deuot⁹. Nã sicut q cibũ corporalẽ nõ potest digerere, vel masticare, nõ est aptus manducare ipsũ, sic qui deuotionẽ nõ habet, non est dign⁹ cõmunicare, de conse. dis. 2. c. in illo, & c. tribus gradibus, vnde. S. Bon. in 4. di. 12. maiorẽ, inquit, efficaciã recipit homo in vna missa, vt mãducare cũ bona præparatione quã in multis si se non præparet diligenter.

17 Octauò dicit, Apparitiõe miraculosa ñ ꝓhibit⁹. Nã si appareret in forma pueri, vel huiusmodi, nõ debet sumere secundũ prefatum Aureo. vbi s. qa nõ apparet sub spẽ côuenięti humanæ refectioni. dicit tamẽ Sanc. Tho. in 3. parte, q. 82. ꝙ consulẽdũ esset presbytero, ꝙ iteratò corpus, & sanguinẽ domini côsecraret, & sumeret. [c] sed ego non credo, qa ꝗ fiũt miraculosè, nõ sunt sub legibus. l. nã ad ea, ff. ꝺ le. & et quia verifi'r posset etiam in alia consecratione sic apparere, & sic eẽt ꝓcessus in infinitũ.

18 Nonò dicit, Sine conscĩa peccati mortalis. Nam suscipiens conscientia pcti mortalis, peccat mortaliter ẽm Aureo. vbi s & côiter oẽs [d] sed si conscientiam non habet de mortali licet sit in mortalĩ peccato, nõ peccat mortaliter ẽm Aureo. vbi s. nisi sit ignorantia crassa, vel affectata, quia debitã diligentiam, de commissis non adhibuit, [e] Land. in 4. di. 9. dicit, ꝙ diligentia debita, est, quando facit illa, quę prudens facit de re, quã vellet studiosissimè examinare. & Sco. in 4. di. 9. dicit, ꝙ tenetur quis se examinare secundũ diligentiam nostrę fragilitati possibilem. Addit tñ Aure. ꝙ quãdo quis dolet de præteritis peccatis mortalib. commissis, & habet propositum non peccandi, & deuotionem ad sacramentum, ꝙ potest præsumere, ꝙ non sit in mortali.

19 Verũ presbyter peccet mortaliter dando ei, quem scit in peccato mortali constitutum? Res. ẽm Ri in 4. dist. 9. ar. 3. q. 1. ꝙ si talis non petit sibi dari, sic peccat sibi dando, si verò petit, & tunc distingue, aut ẽ notorius peccator, & sic peccat, si ei dat, qa hẽt contra ipsum legitimã exceptionẽ. aut non est notorius, quanuis possit probari ꝑ duos testes, vel tres, & si petit in occulto, debet ei denegare, qa hẽt legitimam exceptionẽ contra eũ, & moneat, nè petat ĩ publico, vt hr de cons. di. 2. nè prohibeat, qꝺ petit. Si verò petit publicè, tunc si est sacerdos extraneus, non debet sibi dare, quia legitimam hẽt causam, [f] de cons. di. 2. tribus si ãt est sacerdos proprius parochialis, sic dẽt sibi dare, qa nullã habet exceptionem quam in publico possit obijcere, de os. iu. ord. c. si sacerdos. Nec obst. ꝙ sit maius peccatum sumere cum peccato mortali, quã infamari, quia sacerdoti ministranti corp⁹ Christi peius est peccare mortaliter infamando iniustè peccatorẽ occultũ, ꝗ ꝙ ille mortaliter peccet, qa nullus dẽt mortale cõmittere, vt aliũ a mortali liberet. peccator tñ occultus ẽm. S. Th. 3. q. 80. poti⁹ dẽt eligere infamari, ꝗ indignè ad mensã Christi accedere. Quod credo verũ, qñ qs indignè accedit, s. cũ mala voluntate, puta qa non pœnitet de peccatis, secus esset de indignè sine mente qa non est ɔfessus [g] de quo dic vt s. Eucharistia. 1. S. 5. & infra. S. 44.

20 Sed nunqd esset minus malum dare tali hostiam non consecratã, vel non consecrare, & sic sumere? Res. ꝙ nõ, vt patet ĩ c. de homine, de cele. mis. Ideò dr prorsus ꝗdem falsa remedia sunt abijcienda, quæ sunt

[a] Nec obstat. c. sacra] Ibi dicit, ꝙ sacra à ieiunis ꝑcipienda sunt.

[b] Missa. §. 1.] Vide qꝺ scripsi ibi in §. 3.

[c] Sumeret] ẽ. n. ꝑceptũ de sumpt oẽ celebratis, c. relatũ, de côse. di. 2. sed plus placet, qꝺ hic ɔcluditur.

[d] Et côiter oẽs] Quia. s. facit irreuerẽtiã sacro, & rei côtẽtę sub sacro, & rei significatæ nõ côuenientę, sic si qs crederet eẽ in peccato mortali, licèt nõ eẽt, peccaret mortr sumẽdo, qa est côtẽptor reuerẽtiæ debitæ sacro ẽm Ric in 4 d. 9. ar. 2. q. 1. ꝺ occulto mortali. vide infra § 13.

[e] Nõ adhibuit] Et Ric. vbi s. peccat tñ mortaliter, licet nõ ita grauiter.

[f] Legitimã hẽt causã] Petit aũt, quãdo sicut cęteri stat ad sumẽdũ ꝑparatus, si cautè posset peteñsi re sacerdos, forte malũ nõ eẽt, dũmõ hoc alij ñ aduerterent.

[g] Quia nõ est ɔfessus] Côcord. supplemẽtum in ver. côicar. §. 15. & sub dit ẽm Th. di. 9. 4. ꝙ si peccator ẽ oino occultus, puta qa sacerdos hũit in ɔfessione, dẽt eum moneř, nè petat ĩ publico.

a Videat] Peccator tñ, vt dicit Albe. non debet videre multo aspectu, sed eo viso percutere pectus, quasi nõ sit dignus eius aspectu, hæretici vero secundũ Tho. sunt arcendi omnino, & concor. supp. communicare. § 4.

b Non debet dari] De hoc Alex. in . par. q. 43. & plene.

c Schismaticis] Ratio ẽ, quia in talibus est defectus rei signatæ, scilicet vnitatis corporis mystici, id est ecclesiæ quæ mystice dr corpus Christi.

d Quæ toll. põt] vt sanguinis, vel maculationis; vel luci, vt in domisi catose, S. Tho. in 4. dist. 9. tenet, q talib. non debet denegari, quia magis consideratur mũdicia mẽtis, quàm corporis in hoc sacramento. sed plus placet opi. Aur. vt hic, licet supplemẽtũ sequatur opi. Th. com municare. §. 12.

sunt veris periculis grauiora ibidem, idest manifestis dicit gl.

21 Quid si solu sit suspect⁹ de crimine mortali? Rñ. q si suspitio sit violenta & notoria, dicẽdum est sicut de eo, quẽ scio in mortali sm q supra dictum ẽ, alias non efficiẽ 2. q. 1. c. 2. & 3. i gl. & 32. q. 1. dixit domin⁹.

22 Vtrum existens in peccato mortali peccet videndo corpus Christi? Rñ. q non, dummodo cum humilitate & reuerẽtia videat.[a] Similiter non peccat tangens ex necessitate, puta qa cecidit in terram, & hmõi secundũ Sanctum Bo. & S. Th. in 4 di. 9.

23 Quid de illo, qui licèt nõ sit verè in peccato mortali: tamen secundùm conscientiam scrupulosam se existimat esse? Rñ q peccat mortaliter, nisi eam deponat, quia quicquid fit cõtra conſciẽtiam, ędificat ad gehennam, vnde nisi sit ex probabili coniectura debet deponi vt in c. inquisitioni de sen. exc. quia dicitur in canon. solũ, de regul. lib. 6. decet & expedit, vt conscientię puritati non desit iudicium rationis, nẽ dum spiritualis profect⁹ quæritur, salutis dispendium incurratur. hæc ibi.

24 Decimò addit. legitimè confessus, qa quantumcunque doleret de pćtó commissó, no sufficeret, vt digne sumat, sed oportet legitimè confiteatur, aliter peccat mortaliter nisi vt est dictũ supra, Eucharistia. 2. §. 4. Tenet tñ Aureo. vbi supra. q sacerdos parochialis, qui non habet aliũ sacerdotem, & religiosus in via cum socio non sacerdote, quod possunt celebrare cũ contritione, & cum proposito confitendi, ex quo non habet, cui confiteatur, quia religiosus non potest extra suum ordinẽ confiteri in religione Minorum. Quod limito tñ verum, qñ sine aliorum admiratione desistere non põt, aut quia tenetur celebrare. Idem dicas de eo, qui volens communicare coram sacerdote celebrante recolit aliquod mortale non confessum legitimè qđ potest communicare cum contritione, & proposito confitendi, quando sine admiratione. & aliquali nota nõ posset desistere, qñ communicaret, nec hẽt aut tempus aut sacerdotem cum quo confiteri possit.

25 Vndecimò dicit, In conuersatione crimine non notatus, vt histrionib. & huiusmodi non dẽt dari [b] de cons. di. 2. pro dilectione, dñ puto nec maiestati diuinæ neq; euãgelicæ, disciplinæ ꝯgruere, vt pudor, & honor ecclesię tã turpi & infami contagione sędet, vñ sm gl. ibid. Nec talib. nec cuicunque infami notorio manifestè dãda est eucharistia. Si tñ reuertantur ad dominũ, eis communio, & reconciliatio non negat vt ibid. dicitur in c. se. Non est tamen intelligendum sic, vt statim debeat ei dari eucharistia, sicut fit a multis, & male, sed propter reuerentiam sacramenti debet differri vsque post peractam pœnitentiam, quã publicè debet facere, nisi articulus necessitatis, vel pietatis aliquando in casu aliter fieri persuadeat.

26 Vtrũ sit danda eucharistia suspendendis, vel decapitãdis pro suis maleficijs? Rñ. q sic, si pœniteant, & pure confiteantur, vel cupiant confiteri, si possent, quia nec eucharistia, nec sepultura est eis deneganda, & missa pro eis potest celebrari, & oblationes offerri. 26. q. 7. c. 1. & di. l. c. pœnitentes, & 12. q. 2 c. si. imo hodie in Cle. 1. de pœnit. & re. præcipitur officialibus, q eis administrare permittant, si petunt.

27 Quid de excommunicatis, interdictis, schismaticis,[c] & hmõi? Rñ. q nullo modo dẽt eis dari. Addit, corpore mundus, i. ab ea imunditia, quæ tolli potest [d] aliter non tollendo secundùm Aureo. vbi supra peccat grauiter cum tali immunditia sumẽdo eucharistiã. Sed immũditia, quæ tolli non potest, puta lepra, fluxus sanguinis, vel seminis, & alia infirmitas non ĩpedit sũptionẽ eucharistiæ, sed bñ celebrationẽ missæ sm q dictum est supra corpore viciatus.

28 Vtrũ nocturna pollutio impediat sumptionem

a C.non est] Et e.testamētū,ea d. vbi ponit hæc di stinctio.
b Vt semp cōmunicaret] Et.s.Th. in 4.d. 9. per oia concordat. & considera sm eum, q ad hoc vt hō digne ad istud sacramētum accedit, tria requirunt. Primū munditia conscientiæ. quæ non nisi p peccatum tollit. Secūdū eleuatio mentis i deū in actuali deuotionē, & hæc interdū sine peccato amittit, vt p mētis hebetudinē, vel occupationē, aut euagationē. Tertiū mūditia corporalis, vñ celebrātes vel aliquod sacrū tractātes lauant manus, &c. Et primū & principaliter peccatum impedit. secundū tādeuotio, vel mētis hebetudo, tertiū corporalis immūditia. Et hæc tria aliquā do cōcurrunt in pollutione nocturna, quādoque duo, quādoque vnū. Et secūdū hoc hō magis, vel min impeditur. vnde distinguēdū est, vt hic.
c Non dēt abstinere] Ric vbi s. dicit, q si pollutio prouenit ex superfluitate naturę nō cre lit, q prohibeat.
d 24. horas] Quia i tāto tpore mēs, q fuerat p hebetudinē i nordinata, o. dinatur.
e Distiguēdū fore] Vide hoc. §. sup. cōmunicar.

ptionem huius sacramenti? ℞. vt colligo ex. S. Bo. in 4. dist. 12. & Aureo vbi supra, & est communis opin. quòd aut pollutio prouenit ex causa peccati mortalis certa vel probabili, puta ex crapula, vel morosa cogitatione, & huiusmodi; & sic necessariò tenetur abstinere: aliter peccaret mortaliter, vt colligitur in capitu. non est. a 6. distinct. & est ar. in capit. quisquis. 24. quęstio. 1. & quia licèt ipsa pollutio secūdùm se nō possit esse peccatū mortale: habet tamen peccatū mortale annexū ratione suæ causæ. Istud ego limito verum nisi priusquam sumat, aut celebret, cōteratur de peccato, & cōfiteatur, quia si cōterit, & necessitas, vl scādalum cogat ad celebrādum, vel sumendū, nō peccabit. Sine necessitate tamē non credo etiam cōfessus possit sine peccato sumer, vl celebrar, sed bene sine mortali peccato secūdùm Io. de Saxo. in summa, & Pe. de Pal. in. 4. Aut pollutio pueniit à causa, quæ est peccatū veniale tamē probabiliter, & sic nō impedit necessariò, sed de congruo, nisi potior causa vrgeat secūdùm Ri. in 4. d. 9 ar. 2. quæst 3. & secūdùm Th. in 3. parte, qu. 80 peccat venialiter, si sine causa necessaria communicet, vel celebret, nisi in duobus casibus secundū prædictum Io. Primus, quando est dies festus, i quo est cōsuetū cōicare. Scds, qn̄ imineret scādalū, nisi celebraret, puta qa ali ne, vel ē pīatus, qui cōseuit celebrar, & huiusmodi. Similiter de eo de illa, q pueniit ex illusione diabolica; & hæc propter duo. Primū propter immūditiam corporis. Secundū ,ppter euagationem mētis, siue ineptitudinem. Idem dic, quando prouenit ex causa, quæ nullum est peccatum, q de congruo debet abstinere. in hoc casu Sanctus Bon. vbi supra & bene distinguit dicens. q aut sentir inquinationem illam inclinasse multum animam, & sic consulendum est, q faciat reuerentiam sacrō & abstinear. i autem sentiat magis expeditam naturam, & vlterius deuotio, vel solennitas, vel aliud. quod multum recōpesēset, puta charitas alterius, qui cogeret celebrare in mortali, vel cōpassio animarū & hmōi ad sumēdū, vel celebrandum trahat, tunc arbitror, dicit ipsū sine remorsu cōsciæ accedere posse. Aut pollutio pueniit ex diabolica tētatione, vt puta qn̄ cum maiori deuotiōe disponit celebrar, aut rōne solēnitatis vt hmōi citi polluit, sicut d illo legit in collationib. patrū. q semp hāc patiebar i festis, qn̄ erat cōicaturus, cui decretū fuit & semper cōicaret, b & sic cessauit talis illusio; & sic nō dēt abstinere. c

29 Sed p quantū tps dēt abstinere? ℞. q 24. horas, d sm Alb. & S. Th. Sed Pe. de Pal. limitat verū, cū accidit circa mediā noctē, sed si añ mediā noctē accideret, abstiner ñ tenet. nisi qn̄ prouenit ex cā mortalis pec.

30 Quid de coitu coiug. ℞. credo distinguendū fore e vt de pollutione nocturna, nisi q pt eē, q exigēs peccaret mortaliter, & tñ reddēs inuit nō peccaret, & sic solū in exigēte caderet phibō, nō i reddēte, & c. ois hō, de cōs. di. 2. 33. q. 4. sciatis, dētitellig d cōsilio i coitu, i quo nō ē pcm, vel saltē solū veniale. Credo tñ, q exigēs ñ dignē suscipiat, sed p 24. ho. ad min dēt abstiner de bono cōsi. non de pcepto, vt no. in gl. in d. c. ois, & sequtur Pe. de Pal. in 3. par. q. 80.

31 Vtrū menstruata, vel mulier post partū immediatē dēt abstinere? ℞. q non de necessitate, si tñ ex reuerentia abstinet, non peccat. di. 5. c. ad eius, de puri. post par. ca. vno. dummodo communicet sm institutionem ecclesię, in c. omnis, de poe. & re.

32 Vtrū somniū homicidij, vel alteri peccati mortalis impediat sumptionē hmōi sacra-

a Nā nullus tāgere deēt] Ric. 1 3. q. 4. ar. 1. q. 3. assignat rationē, qa f. sacerdos repre sentat Christū, q fuit mediator Dei, & hominū. Vnde cū per hoc sacramentum reconciliemur, merito spectat ad solū sacerdotem eius dispēsatio. b Nec ob. c. fi.] ibi habetur de filio regis, qui potius mortem voluit sustinere, q̄ communionē ab Ariano episcopo recipere.

sacramenti? ℞. ꝙ huiusmo di somnia non inducūt pol lutionē corporis, nec tantā distractionem mentis, sicut somnium fornicationis ꝓpter intentionem delectationis, & ideo nō impedit. Si tamē somniū homicidij proueniat ex causa, quæ ē mortale peccatum, impedit sumptionem sacrāmenti ratione suæ causæ secundùm S. Tho. in 3. par. q. 80. intellige, nisi prius conteratur, & confiteatur.

34 Tertiodecimò dicit, à ministro idoneo, s. sacerdote, de conse. di. 2 peruenit. nam nullus tāgere debet [a] ēt diacon⁹ nisi in necessitate, vt si casu caderet in terrā, vel aliquo alio casu 92. di. diaconos. 1. cū c. seq. Verū est, ꝙ diaconus, cū ꝓsbyter est sessus, vel aliàs impotens, & necessitas cogit, de iussu presbyteri potest dispensare, vel ēt sine iussu, qñ iussum expectari nō potest, vt no. Hug. in d. c. diaconos. Aliqui ēt tenent, vt no. Pa. in c. quanto, de consue. ꝙ ēt laicus pōt administrare tpe necessitatis articuli mortis, quando nec sacerdos, vel diaconus adest; alleg. §. verum. 22. di. Item alij tenent, ꝙ in tali necessitate mortis licet per se eucharistiam assumere. nec ob. c. fi. [b] 24 q. 1. quia loquitur de hæreticis, a quibus non licet accipere. sed tamen Pa. tenet contrarium, s. ꝙ non licet nisi sacerdoti administrarī, & credo sit securior opi. quia in tali necessitate constituto dicitur, crede, & manducasti.

34 Sed an dēat a proprio sacerdote solū sumi? ℞. ꝙ pōt sumi a proprio epō, & archipresbytero, de off. Arch. c. 3. & a ꝓprio sacerdote, & ab habente licentiam ab eis. caueat religiosus, qa si ministrat, excōicationē icurrit, vt dr. ĵ. excōicatio. 5. casu 12.

35 XIIII. dicit, Tpe debito, qa quò ad celebrationē missæ requirit dies, & nō nox, vt infra, missa. §. 41. Quo verò ad alios cōicare volentes non inueni, quin possit omni hora recipi, dummodo sint ieiuni. verū est, ꝙ mane diei est congruentior hora secundum Ric. vbi supra ar. 2. q. 3.

36 Item ꝙ non omittatr, quin sumatur saltem semel in anno in pascha, quia ad hoc tenetur quilibet fidelis post, quā ad annos discretionis peruenit, nisi ex aliqua rōnabili causa ad tēpus de consilio proprij cōfessoris duxerit abstinendū, vt in d. c. omnis, aliter peccat mortaliter, quod autē quidā voluerunt intelligere præcisè de die paschæ, nō bene senserūt. vnde Papa Eugeni⁹ declarauit ad remouēdas ambiguitates, ꝙ sufficit, ꝙ suscipiat in die Iouis sancta, & vlterius vsque ad dñicam post pascha immediatè sequentē inclusiuè, quādo magis suæ deuotioni videbit expedire, & sic satisfacit ꝑcepto. & credo, ꝙ magis artātur quò ad pueros sub pœna mortalis peccati habētes curam puerorum, vt ad hoc sacramentum eos inducant tempore paschæ, q̄ ipsi pueri, cum ignorantia eos excuset, saltem vsque ad tempora. 18. an. vel circa. Itē tempore debito, scilicet vt solū semel in die communicet secundùm S. Thom. in 4. distin. 12. ar. de conse. distin. 1. sufficit. plu ries autem non licet, nisi vt dicitur infra de sacerdote, infra, missa. §. 44. & §. 45. Itē dic tempore debito, vt scilicet non vadat statim ad sumendum, post, quàm confessus, qui in multis fuit peccatis & magnis, sed debet pluries confiteri prius, & oratio nib. & ieiunijs se odoriferum reddere, ar. de pœ. di. 1. non sufficit, & c. in actione.

37 Sed nunquid videtur rationabilis causa abstinendi, cum quis dicit se odium habere contra aliquem? ℞. ꝙ non, nec aliud peccatum mortale, quia tenetur desistere, & conteri, & confiteri, & communicare: aliter non communicans saltem semel in anno excommunicandus est, de consec. dist. 2. si quis intrat, & d. c. omnis.

38 Vtrum liceat quotidie sumere? ℞. ſm S. Bon. in 4. dist. 12. ꝙ quantum ex parte sacramenti, cuius virtus est hominibus salutaris, vtile est hominibus ipsum quotidie suscipere. facit. c. si quotiescunque, de con. di. 2. sed ex parte sumētis, in quo requirit, vt cū magna deuotione, & reuerentia ad hoc sacrm accedat, aliqñ expedit quotidie sumere, & laudabiliter, quādo quotidie se præparatum inuenit, & hoc voluit dicere August. de conse. dist. 2. c. non iste, sic viue, inquit, vt merearis quotidie accipere. Sed quia

quia multotiens in plurib. hominibus huius deuotionis impedimenta occurrũt propter indispositionẽ corporis, vel animæ, nõ est vtile omnib. ad hoc sacramentum quotidie accedere, sed tantùm quando se pparatũ inuenit, quia maiorem efficaciam recipit homo in vna missa, vel manducatione cũ bona præparatione, q̃ in multis, si se non præparat diligenter. Et iõ si quis cognoscat experimentaliter, ꝙ ex frequenti sumptione hui⁹ sacraméti feruor charitatis augeatur in eo, & reuerentia ad sacramentum non minuitur, quotidie debet cõicare, vel saltem frequenter. Si aũt sentiat per multam frequentationem, ꝙ reuerentia minuitur, & feruor non crescit,ᵃ debet interdũ abstinere, vt postea cum maiori reuerentia, & deuotione accedat.

39. XV. dicit, Recta intentione, s. vt per ipsum vniamur Christo per charitatis amorem, & muniamur cõtra diaboli tentationes.

40 Vtrum debeat dari ad accipien. aliqđ experimẽtum? Res. ꝙ non. 2. q. 5. consuluisti, & de pur. c. ex tuatũ. Nec ob. c. sæpe cõtingit. 2. q. 5. qa illud abrogatũ ẽ, vnde nec pp purgationẽ infamiæ, vel pp aliud temporale dẽt dari, vel sumi.

41 Addo. 16 in sumptione ẽm Duran. vt. s. sumatur discretè & leuiter dentib. anterioribus teratur, & lingua moliatur, nẽ aliqua pars eius dentibus inhæreat.

42 Addo & 17. ẽm eundẽ Duran. s. vt non statim post communionem expuat pp reuerentiam sacramenti, nẽ si aliqua pars sacramenti inhæsisset dentibus, expui cõtingeret. Itẽ vt non statim vadant ad manducandũ aliũ cibum. Vnde debet esse aliqua mora, & tanta, qđ illę species sint consumptæ, vel alteratæ, pp reuerẽtiã sacri. Vnde debet saltem aliquas orõnes priuatas dicere antequã aliquem cibum sumat, non requiritur tñ tale spacium, sicut dr̃ in c. tribus, de cons. di. 2. quia illud abrogatum est.

43 Quid si euomat? Res. ꝙ si p ebrietatem vel voracitatẽ euomerit laicus. 40. dies debet pœnitere, c. si qs p ebrietatẽ, de cõse. di. 2. clerici, vel religiosi p 70. epi verò p. 90. si verò p infirmitatẽ euomerit per 7. dies pœnitere debet. d. ca. si quis per ebrietatẽ.

44 Vtrum actus coniugalis sit prohibitus post cõionẽ? Res. ꝙ non quò ad reddẽtem, quia tenetur ad hoc, sed quò ad exigentẽ est prohibitum eodem die, non tamẽ peccat mortaliter, si exigit, sed solũ venialiter ẽm Albe. recitat supp. cõicare. § 9. ante fin.

EVCHARISTIA. 4. circa ᵇ efficaciam sacramenti huius, quęro quis sit ei⁹ effect⁹? Res. secundũ. s. Bo. in 4. di. 12. & cõiter alios. ꝙ primò confertur gratia cum virtute charitatis, omnem. n. effectum, quẽ facit cibus, & potus quantum ad vitã corporalem, facit hoc sacramentum ad vitam spiritualem, Io. 6. Caro mea verè est cib⁹. Vnde reficit spiritualiter, quod sine gratia esse non potest, & confertur gratia cũ virtute charitatis, q a iste panis non est simpliciter panis, sed coniunctus cum diuinitate & ideò est sicut carbo igni vnitus. & amor non est ociosus. Ideò per hoc sacramẽtum quantum est de sui virtute, non tantũ habitus gratiæ & virtutis confertur, sed etiã excitatur in actum. & iõ anima spiritualiter reficitur, & per hoc delectatur, & quodammodo inebriatur a dulcedine bonitatis diuinę. Secundò virtutes augentur sicut per cibum corpus augmẽtatur. Tertiò peccata venialia remittuntur,ᵈ sicut per cibũ corpus restauratur, qđ quotidie deperdit: vnde remittuntur peccata venialia, quæ minuunt charitatẽ, & plura & pauciora secundùm qđ homo magis, vel minus se disponit. Quartò remittit ẽt mortale, quando existens in mortali non habet conscientiam ipsius, nec affectũ.ᵉ Vnde reuerenter accedens, quamuis antea de eo non fuerit contritus, consequitur gratiã charitatis, q̃ contri-

a Feruor nõ crescit] Bonũ consilium est nec nimis abstinẽr, nec semper celebrare, sed mediũ tenere. in abstinẽtibus à coitu frequentius põt ministrari sacramẽtum, quilibet tamen deberet ter in anno comunicare iuxta c. & si nõ frequentius, de conse. d. 2. vid In sup. communicare § 12.

b Cõci. Trid. 13. sess. c. 11. & 8. & cano. 5. Catech. e. titu. c. verũ quæ de, & c. verum hoc P. V.

c Eius effectus] Proprius effect⁹ huius sacraméti est conuersionis hois in Christũ, vt dicit Th. in 4. dist. 12. vt dicat cum apostolo, viuo ego, iam non ego &c. Gal. hic sup. eucharistia. 4. in prin.

d Venialia remittũtur] Et hoc pp deuotionem. vñ posset esse tãtus feruor, qđ omnia venialia delerentur.

e Nec affectũ] & sic oblita delet. vñ, q. l dr̃, sit ab lutio scelerũ &c. põt dupliciter intelligi, s. vel dicitur crimina ablucre, inquãtũ ea impedit, vel de his, q̃ nõ sunt in hois conscia, vel memoria secũdũ Tho. distin. 12. 4.

contritionem perficit,& remissionē peccati,imo nedū valet sumēti,sed ēt offerenti,& illis,ꝑ qb. offertur,ad remissionem pœnæ debitæ suis peccatis,secūdū deuotionē maiorē vel minorē. Aduerte tñ hic secūdū Pe. in 4.di.9 ꝙ si qs fecit debitā diligentiā,quanuis sit in mortali ignorans, non peccat sed meret̃,& ei valet ad remissionē peccatorū. si verò fecit diligentiā nō debitā. sed secūdū suā fragilitatē.q̃tū potuit sic nō meret̃, nec ēt peccat;si at nō adhibuit diligentiā possibilē humanę fragilitati sed fuit negligens in discutiēdo & sic peccat mortaliter sumēdo si est in mortali,q̃uis ignorās,qđ limitat Ri. ĩ 4.di.9. a ar. .q.1.qñ si adhibuisset diligētiā secundū humanā fragilitatē peccati mortalis recordat⁹ fuisset.Quintò ꝓseruat̃ hō a peccatis,qa spiritualiter roborat̃ vñ Inn.ĩquit, Eucharistia liberat a malo,conseruat in bono,delet venialia,& cauet mortalia,hu⁹ ēt virtute sacramēti virtutes augēt̃, oīum gratiarum fructus exuberat.

1 Vtrū in oīb.habeat efficaciā suā? Rx.ꝙ non, sed oportet primò istū cibū ab alijs discernere ꝑ fidē Secūdò hospitiū ꝑparare ꝑ sui ꝓbationē. Tertiò in hospitio ꝑparato recipere cū honore,& deuotione,primū & ſm no. 1.Cor.11. non dijudicans, & probet autem , & quia multi hoc non faciunt, ideo imbecilles infirmi,& dormiunt multi.

2 Vtrum incurrat culpam mortalē,q non recipit effectū huius sacri?Res.S.Bon.in 4. dist.12. ꝙ licèt vir iustus ex quadā corruptione,vel distractione nō ꝑparādo se debitè nullā vel modicā reportet efficaciā nō tñ ĩcurrit culpā mortalē,sec⁹ aūt de illo q nō suscipit effectū huius sacri, qa indignè accedit,scilicet existens in mortali, & huiusmodi,quia sic mortaliter peccat.

3 Vtrum istud sacramentum habeat efficaciā ĩ aliquo,q ē in pctō mortali?R ñ.S.Bo. vbi supra qđ licèt non sit arctāda dei largitas,qn aliqñ faciat, & possit facere oīs culpæ remissionē,tñ ſm cursū cōe , & gñalem rōnē institutionis huius sacri,qa sic datum ē ĩ cibū, illis q sūt đ corpore mystico Chri & oēs tales hñt caritatē , iō ñ hēt efficaciā ĩ eo,q est in pctō mortali,sed ĩ solis iustis.

4 Vtrū venialia pctā ĩpediāt effectū hu⁹ sacri?Res.ſm Th.[b] in 3.di.q.79. ꝙ non loquēdo de venialib.,ꝑut sūt ꝑterita. sed ꝑut sūt in actu non ĩpediūt ex toto,sed in pte. Nā(sicut dictū est) effectus huius sacri est non solū adeptio habitualis gřę,& charitatis, sed ēt q̃dā refectio actualis spūalis dulcedinis,quæ quidē ĩpedit̃ , si aliquis accedat ad hoc sacramentū mente distracta ꝑ peccata venialia , nō autem totaliter augmentum spiritualis gratiæ, & charitatis.

5 Vtrū habeat maiorē efficaciā in sūptione pluriū hostiarū simul q̃ in vna? Res.ſm Tho.vbi supra, ꝙ non,qa licèt sacerdos in vna missa consecret plures hostias, non tñ multiplicat̃ effect⁹ huius sacri,qa non ē nisi vnū, nec est pl⁹ virtutis in multis hostijs consecratis,q̃ ĩ vna,cū sub oib.& vna sit totus Christus.Ideo sumens plures hostias simul non percipit maiorem effectū, in plurib⁹ verò missis multiplicat̃ sacrificij oblatio , & ideo multiplicatur effectus sacri. Alia đ sanctis.& venerabilis. eucharistiæ sa. oīno videas in Con. Tri.sess.13.ĩ 9.capitib. & seq.cano.In catech. ēt c. sed iam ad earum,ca.4.seq.ac pen. & vltim.

EVNVCHVS an possit ordinari, vide supra,corpore viciatus. S. 1.

1 An debeat portare puluerem? Res.ꝙ nō 55.di.Eunuchus.

EXACTIO non est,vbi quis spontè soluit,[c] vide glo.& Car.in Cle.præsenti de censi.& ibi.dicit Par. ꝙ exigere, & extorquere dicit violētiam, vt ff.de leg.3.l.fideicommissā.S.si rem suam dicit tñ, quod si pręcessit extorsio, licèt sequatur volūtaria solutio,quod satis est exactio,facit simile,quod no.Host.in c.pręterea,el 2.de iure

[a] Ri.ĩ 4.d.9.]Et ibidē ar.1 q 1.ponit. 12. fruct⁹ huius sacri , q sūt. 12. fructus ligni vitę , de qbus ꝑ S. Ber. de euāge. æterno.

[b] Secūdum Thomam] Tho. aūt in 4 di.12. sic dicit ad hoc, vt sacramētū hoc plenè effectū suū habeat, oportet,vt adsit actualis deuotio, & qa iterū actualis deuotio impediri pōt absque mortali, pctō, ꝑ effectus sacri ipediri , ita ꝙ aliqs augmētū grę non cōsequtur, nec tñ reatum peccati mortalis incurrat , sed fortè reatum venialis,qa imparatus accedit. Non tamē oē veniale peccatū impedit effectū huius sacramēti,sed solū illud, quod tollit actualē deuotionē q̃ in hoc sacramēto requirit hæc ille . Recitat supp. eucharistia 4.§. 1.

[c] spōte soluit] exigentes pedagia a clericis ꝓ reb quas ad vsū suū deferūt, sunt excōicati, vt ĩ d. Cle. præsenti. & in c.quanquam, de censi.li 6.sec⁹ si spōtè, Cardi. ibid 7.not.& gl. § ver. extorquet.

a Conc.Tri.sess 7.c.xi.23.c.iij.& 4.7 & x.xi. 11.& 13.& 14.de refor. Pet. Ven.
b Exceptio] Ad hoc, ꝙ exceptio sit bona, debet esse de contentis sub regula secundũ Bart. l.in his ff. de legi. & l. s. in fi. post glo. ibi ff. de reg. iu. Hinc dictũ, quod exceptio facit regulam in casib. non exceptuatis. l. nã quod liquidè. §. fi. ff de pecu.leg. Hinc videmus, ꝙ si constituo procuratorem generalem, nõ potest procurator expedire ea, quæ req. runt speciale mãdatum. pone ꝙ constituo procuratorem ad omnia præterquam ad restitutionem in integrum. ista exceptio ad hoc, vt sit bona, intelligitur, ꝙ procurator possit expedire casus speciales, qui aliàs non comprehenderentur. Ita La. & Ge. in c. qui ad agendũ. §. s. pen. col. de proc. in 6. Imo. i l. fi. 12 co. ff. a qui. app. non licet. Ale. in l. fi. contra gl. ibi. ff. ꝙ quisque u. vbi latè pro cõfirmatione facit quod vult Bald. in cap. 1.2. col. per quos fiat inuesti. vbi dicit, ꝙ papa generaliter confirmãdo priuilegia non intelligitur confirmare priuilegia contra ius, tamen si exciperet vnum contra ius, intelligeretur confirmare alia, quæ sunt cõ

re pa.& de pe.c.constitut°. Exactio aliquando dicitur tallia de qua habes j̄.tallia.

EXALTATIO filia superbiæ. vide j̄.supbia.§.2.

EXAMINATIO, q̃ dẽt fieri in ordinãdis, vide. j̄.Ordo.7.& in cõfirmãdis vide supra, Confirmatio.

EXCEPTA itelligitur in generali sermone pso na loqués, de iureiur.c.petitio, in gl.fi.cum alle.multis ibi adductis.

EXCEPTIO [b] firmat regulá, vide supra Alienatio.§.x.

EXCOMMVNICATIO 1. quid est? Res. fm Pan. super rubr. eiusdẽ ti.excõicatio est censura [c] a canone, vel a iudice ecclesiastico prolata, priuãs communione sacramentorum, & quãque hominum. Facit ad hoc 11.q.3.c.audi.

2 Quotuplex est excõicato? [d] Res. ꝙ duplex, vna dr̃ maior & hæc priuat à sacramẽtis, & consortio hominũ & ab ingressu ecclesiæ, & multis alijs, de qb.no.in c. a nobis, el 2.& c si verè, eo. ti.11.q.3.in multis c.& hæc dr̃ anathema, id est maledictio diuina, vt 11.q.3. §.cui dẽter. Alia dr̃ minor, & hæc separat à sacris tm̃, vt i d. §.euidenter. Intellige percipiendis non ministrandis. [e] c.si celebrat, de cle.exc.mi. & ẽt ab electione passiua, vnde reddit ipsum excõicatũ inhabilẽ ad quodcũque beneficium ecclesiasticum consequendũ, vt not.in c.si celebrat, de cle.exc.mi. vñ dicit Inn.ibid.ꝙ nec dignitatẽ aliquã consequi, potest nisi prius absoluatur, ẽt si eligentes hoc ignorant, vt

tenet gl.ibid.in ver. scienti & ibi Ab. & cõiter doc.

3 Quot modis infligitur excõicatio? Rñ. ꝙ tã maior, q̃ minor ĩfligitur duob.modis. Aliqñ a iure communi seu municipali, vel statuto, & hęc dicitur excõicatio a iure, de qua infra excõicatio, 5.6.& 7. Aliqñ infligitur a iudice potestatẽ habente, & hæc dr̃ ab homine, vel a iudice, de quib. dicitur, vt no.in c.nuper, eod. ti.

4 Quis pt̃ excõicare? Res. ꝙ excõicare excommunicatione maiori ,ppriè spectat ad officiũ episcopale, vt patet in c.corripiantur. 24.q. 3.quia dr̃ Mucro episcopi ĩ c.visis.16.q.2.Item secundũ gl.in c. nemo episcop°. 2.q.1.& in c.cũ in cunctis, de ele. de iure cõmuni põt omnes ecclesiarum prælat. vt in c.cũ ab ecclesiarum, de of.or. vbi de hoc plenè no.& voco prælatum, & iudicẽ ordinariũ sup plebem suã hic quécunque fm gl. in d.c.cũ ab ecclesiarũ, qui præficit collegio, [f] vel vniuersitati ecclesiasticæ ab eo q hẽt administrationẽ cum iurisdictione, vtputa ab episcopo, vel q ẽ electus a collegio, siue vniuersitate, [g] licẽt subsit alteri, puta Epõ, extra de ele.c.1.93.dis.legimus, hoc verum nisi Episcopi præscripsissent, nè possẽt excõicare, vel nisi vellent excommunicare cum illa solennitate, de qua in c.de bent.11.q.3.scilicet cum.12. sacerdotibus circunstãtib. habentibus candelas accensãs in manibus, quia solùm Episcopi tali modo excommunicare possunt. Possunt etiã excommunicare illi, qbus ex ɔsuetudine, vel indulgẽtia competit, vt capitulum,

trà ius, per textũ in l.tribunus.§.f. ff de test.milit.& Are.con.8.incip. abunde, in 1.& vlti. col.
c Censura] Idest seueritas. vel punitio, & excõicatio dicitur, quasi extra cõmunionem positio.
d Quotuplex est excõicatio] Sicut triplex est cõmunio fideliũ, s. in cõuersatione, vel loquela cibo salutatiõe, & huiusmodi, in sacramẽtorũ susceptione, in bonorũ spiritualiũ participatione, quæ fiũt in ecclesia, iuxta illud Psal. particeps &c. sic triplex põt dici excõicatio. De primis duab. dicitur hic. Tertia ẽ excõmunicatio data a Deo, s. inflcta per quodlibet mortale, & d hac 11 q. 3 audi.
e Nõ ministrandis] Peccat tamẽ taliter excõicat° cõferendo ecclesiastica sacramenta, sed ab eo collata non carent virtutis effectu.
f Collegio] Vt abbas et iam non benedictus, dum mõ cõfirmatus.
g Siue vniuersitate] Quia hoc non est ordinis, sed potius iurisdictionis.c.transmissã, de ele. & illud gñaliter traditur, ꝙ quilibet prælat° collegia tæ ec lesiæ, licẽt subsit Epo, est

vt de rescri. ex parte decani. Ho. etiam vult, q̄ in notorijs, quæ non indigent indagine iudiciali, possunt excommunicare etiam sacerdotes parochiales, pręmissa tamen monitione, quod posset tolerari, vbi ex consuetudine haberet, vel episcopi prohibitio non obstaret, aliàs non, nec c. cum inhibitio, de clandest. despon sa. quod allegat Host. ꝓbat hoc, potest etiam dici, q̄ q potest facere statutum, potest excommunicare, intellige in ecclesiasticis, etiam si non sit sacerdos, excommunicatione minori potest excommunicari quis, siue simpliciter, de pœ. dist. 1. in actione, siue ad tps. 86. dis. tanta, & ab illis, qui possũt excommunicare maiori, vt in d. c. cum ab ecclesiá, no.

4 Vtrum prælati excommunicati, interdicti, suspensi a iurisdictione, intrusi, & huiusmodi pñt excommunicare? Res. q̄ non. 24 q. 1. audiuimus, c. quia, de concess. præb. cũ similibus, & q non seruauit interdictum. c. fi. de exces. prę l. & ibi gl. in versi. Archidiaconatum, de quo tamen dic, vt infra excommunicatio. 3. §. 2.

5 Vtrum ille prælatus, q tantùm habet temporalem iurisdictionem, possit excommunicare? ℞. q̄ non, argu. de of. ord. c. dilectus.

6 Vtrum sola consuetudo reddat aliquem excommunicatum? Res. secundũ Ho. q̄ sic, quando est approbata per papam, vel p alium prælatum quòad subditos, quia perinde é, ac si esset [a] statutum, aliàs non quantũcunque sit longa. Supplemẽtum excommunicatio, primo. §. sexto.

7 Qui possunt excommunicari? Res. q̄ vniuersitas, [b] & collegium prohibentur excommunicari, nè contingat innoxios ligari, cap. Romana § in vniuersitaté, de sententia excommunicationis, libro. 6. si tamen excommunicaretur, teneret sententia, [c] vt ibidem no gloss.

iudex ordinarius in plebem suam, & habet iurisdictionem cognoscẽdi, & excommunicandi. Ad hoc de dfen. ciuita in auth. §. 2. colla. 3. & 15 q. 4. c. 1. & ca. decernimus, de iudi. Et ar. l. vlt. C. de iurisdi. om. iu. Et est tex. in c. 1. de eo, qui or. fur. susce.

a Ac si esset statutum] Et per consequens, ex quo papa, & prælati ecclesiæ tales reputãt excõicatos, intelligit super hoc constitutio edita esse, & ita est lata constitutio, vel sententia vera, vel præsumpta. & sic tollitur obiectio quæ fieri possit, scilicet q̄ iste nõ est modus sententiæ ferendæ, &c. Pone etiã exemplũ, quia in territorio omnes incendiarij habentur pro excommunicatis ex cõsuetudine, sed Allen. lib. 7. ti. 2. ver. sed nunquid videẽ tenere cõtrarium, sed primum verius, qa satis est sentẽtia expressa vt patet ex prędictis.

b Vniuersitas] Limita istum. §. q̄ & si collegiũ, vel vniuersitas, & huiusmodi nõ possint excõicari, possunt tamẽ singuli de collegio excommunicari? Ad hoc facit, quod no. Hostiens. in summ. ti. de contumacia. §. fi. ver ergo si constat, vbi dic, q̄ si constat totam vniuersitatem deliquisse, poterunt singuli excommunicari, dicendo, Excommunico priores, & omnes de tali collegio, qui parere noluerunt. Alleg. c. proposuit de cle. exc. mi. & c. pro illorum, de pręb. facit. ca. 1. nè se va. li. 6. & c capitulum, de rescr. pro hac limitatione bene facit in simili tex. in l. cum senatus, & quod ibi no. Bar. ff. de re. dub. in ver. nisi singulis legetur, vbi Iudeo potest relinqui, licèt non collegio. Secundo limita, quia licèt non possit cõmunitas excõicari, vt tenet etiam Ri. in 4. di. 18. ar. 5. q. 3. tamen bene pt interdici, vt patet in c. non est, de spons. Et hoc tenet Ge. in d §. vniuersitatem. & est text. & ibi doc. in ca. si sententiam, de sen. ex. li 6. vbi hr, q̄ vnus pro alio punitur, & sic temporaliter, sed non spiritualiter. & patet ratio diuersitatis, quare excõicari nõ possit vnus pro alio, sed bene interdici. Adde secundam limitationem q̄ vniuersitas põt excõicari sub noie collectiuo, qñ oẽs de vniuersitate essent capaces doli, & culpæ, Ita Io. de Ana. in c. dilectus, lo. 2. 9 col. in vers. ad de prędictis, de sim. exemplificat in collegio doctorum, in conuentu monachorũ, in cõsilio populi & similib in qb. cessat rõ. §. in vniuersitaté. Inducit Bar. in l. si grege, de le. 1. Dũ tãgit, an successores capituli sint excõicati, & sic patet, q̄ præsupponit capitulum posse excommunicari. Sed Bart. hoc dicit non ibi, sed in l. quod in rerum §. fi. de leg. 1. vbi se remittit ad l. inter stipulãtem. §. sacramenta in fin. de verb. obli. Ibi etiã mouet hanc q. & remittit se ad canonistas, in capitu. aduersus, de immu. ec.

c Teneret sentẽtia] Mihi placet opi. Gemi. in d. §. in vniuersitaté sic distinguẽtem q̄ si excommunicans proferat sententiam in vniuersitatem animo, & intentione, vt non ligentur singulares, sed vniuersitas vt vniuersitas, & planũ est, q̄ talis sñia é nulla, quia excõicatio, quę ordinatur ad ligandum an mã, de sen. exc. l. b 6. non potest adaptari vniuersitati, quę non habet animã, neque personam verã, sed solũ repræsentatam ff. de fid. iut. l. mortuo, excõicatio vero ligat veram solam personam. ca. P. & G. de of. dele. c. sicut, lo vlti. de iuretu Item sententia ligat personã baptizatam. 11. q 3. omnis Christianus. Sed vniuersitas baptismo caret, igitur, de his ẽt per Ang. Ime. & Ro. in l. 1. §. fi. ff. de acqui. pos. Aut ergo excõmunicans intendit ligare singulos, & tunc si dictio pen tas est exclusiua potestatis ipso iure, & tenet Io. And. in capit. vnico, de postula. præla. libro. 6. sententia nihil valet, quia sententia a non suo iudice &c. ca. at si clerici, de iudi. & patet per prędicta, q̄ intentio huius text. est, vt intelligatur de ligatione singulorum. Et quòd non valeat sententia, tenet etiam Ricard. in 4 distin. 17 ar. 5. q. 3. & allegat gloss. super

Matth.

8 Vtrum excõicatus possit excommunicari? Resp. q sic,[a] & p eadẽ causa, & p diuersis, & ab eodem iudice, & a diuersis. c. Engeltrudã. 4. q. 3. c. excellentissim⁹. 11. q. 3. & de hoc vide glo. in c. officij, eod. tit.

9 Vtrum Eps, vel alius p̄latus possit excõicare non suũ subditum? Res. ẽm cõiter doc. q non, dummodo ratione delicti, vel contractus, seu rei, de qua agitur, non sit effectus de eius iurisdictione, vt no. in c. 1. de priui. li. 6. imò plus dico, q proprius prælatus non põt ratam habere ẽm Inno. Pa. & alios in c. prudẽtiam, de offi. dele. etiam si sit lata in eius territorio, quia quod nullum fuit, non potest ratificari, & excõmunicatio aut est nulla, aut statim ligat, vt no. in c. pastoralis. §. verum quia, & ibi plenè de materia de app. nisi feratur sub conditione, vt c. pręterea. 1. de appella.

10 Qui ligantur sentẽtijs excõicationis quorũcũque p̄latorũ p̄latis p modũ statuti? Res. vt colligo ex Pa. in c. a nobis, el 1. de sen. ex. & Ge. in d. c. vt animarũ, & distinguo sic, q aut sit contra statutũ ab existentib. in territorio statuẽtis; siue sint subditi, siue forenses, & sciunt statutũ, & sic sunt excõicati. Limitat hoc Inn. vt refert Pa. in d. c. a nobis, verum, qñ statutũ est aptũ cõprehendere tam subditos, quã non subditos.[b] Si verò sunt ignorantes, sic non ligantur, nisi ignorantia sit crassa, vel supina. si verò sit contra statutũ extra diœcesim statuentis, sic non ligantur forenses, subditi verò statuẽtis ligant̃ in quatuor casib. Primò si statutũ agit originare[c] causam in territorio proprio ex facto negatiuo cõmisso in limitib⁹ alterius territorij.[d] Exemplũ, puta statuto cauetur, q qcũque fecerit vbicunque furtũ, nisi intra mensem a die cõmissi criminis cõpareat coram iudice delicti, vel corã nobis, sit excõicatus, iste faciens furtũ ligat̃ non rõne furti non fiendi, quia est factũ negatiuũ in territorio alieno, sed ex ea parte, qa non cõparuit, qd̃ cõparere ẽ factũ affirmatiuũ contrariũ faciẽdum[e] in limitibus territorij statuen

Matth. 13. Inimicus homo hoc fecit. Multitudo, inquit non est excommunicanda, nec princeps populi. Allegat etiam c. comessationes. 44. di. vbi dicitur, Lenissimis & instantissimis monitionibus multitudo frangatur, ergo non excommunicationibus, quæ non sunt lenissimæ. Item quia intentio legislatoris est inspiciẽda l. non dubiũ, C. de leg. Sed intentio legislatoris ẽ animarũ periculis subuenire, vt patet in tex. d. §. in vniuersitatẽ, sed si teneret excommunicatio, nõ subueniretur igitur &c. Addo Sal. in confi. suo schismatis edito pro Vrbano. vi. incip. Factũ aliis in 24. col. vbi dicit, q præsupposito genere nõ reducibili incapaci in sua generalitate, non sit distributio in eius species, vt illæ intelligãtur per se deductæ, quia excõmunicata vniuersitate, & sic genere incapaci, non sunt excommunicati singuli, licèt capaces. hæc ille & hoc credo propter prohibitionem d. §. in vniuersitatem. Vide etiam Imol. in c. capitulum sanctæ crucis, de rescri. vbi vult, q si cõstat excommunicantem velle excommunicare capitulum vt capitulum, nõ valet vt dictum est supra, sed si singulos sub nomine collectiuo, sic valet. Et in dubio pręsumitur voluisse singulos excommunicare, vt actus magis valeat, quàm pereat. cap. Abbate, de verbo. signi. Sed dicit Felin. in c. dilecte, de exceptio. q multum eneruatur dispositio. d. §. in vniuersitatem, vnde data capacitate, & delicto singulorum, verum est quod dicit Imol. aliàs non. Ego verò tenerem sententiam prolatam in vniuersitatem, &c. non valere ante factum, sed post factũ credo, q tutior esset opinio summæ nostræ hic. Dico tamen, q proferens sententiam in communitatem peccat mortaliter, & si teneret, propter verbum prohibemus, positum in d. §. in vniuersitatem iuxta doctrinam Abba. in c. nam concupiscentiam, de constitu. Et not summa nostra in ver. lex. §. Tamen temporibus nostris vidimus sententias promulgatas a Iulio. II. contra vniuersitatem Venetiarum. Ferrariæ, Bononię, & huiusmodi cum grauaminib. &c. & sic videtur hodie obseruari.

a Quod sic] Idẽ tenet Ri. in 4. di. 8. ar. 5. q. 2. quia sicut Christian⁹ per primum peccatum a Deo elõgatur, & per secũdum amplius, sic per excõicationẽ & suspensus põt suspendi c. veritatis, de dolo, & contu. Et sic multiplicatis excessibus potest multiplicari vinculũ excõicationis, p hoc c. ita quorũdam, de Iudæ. & c. cum pro causa de sen. excom. Et dicit glo. in d. c. officij, q sũt duo effectus excommunicationis, expellendi. s. extra ecclesiam, & eiectum confirmandi. Et quantũ ad hoc fertur sentẽtia excommunicationis, nõ quãtum ad primum.

b Quàm nõ subditos] exemplũ. Qui furtum fecerit, sic excommunicatus, si verò potest solũ comprehendere non subditos, non ligat. Statuit Archiepiscopus, q si aliquis archiepiscopus portauerit crucem in suo territorio &c. nã Archiepiscopus, non hẽt alios Archiepiscopos in subditos. Dicit tamen Pa. q statuẽs non põt ligare aliquem extra territorium per rõnẽ d. c. vt animarũ, de const. s. quia ius dicenti extra territoriũ non pareatur impunè. Item quia statutũ est lex territorij, nec põt exire limites eius, vide quæ no. ipse in c. fi. de fo. com. & facit l. fi. de iur. om. iud.

c Agit originare] Scilicet disponit super causam.

d Alterius territorij] De hoc vide Bar. in l. cunctos populos, C. de sum. tri. & fi. cat.

e Contrariũ faciendũ] Quia. s. delinquens debebat

tis. Ratio, qa ꝑ edictum ad hoc potuit artari, vt in c.ex tuæ,[a] de cle. non resi. facit qđ no.[b] de rap.c.fi.& c.Romana.§.contrahentes,[c] de fo.com.li.6. Secũdò ligant, qñ statutũ principaliter cõcernit rẽ subiectã statuẽtis, puta eps excõicat per statutũ clericos non residentes, ligãtur clerici ẽt extra diœcesim residentes rõne rei, qua subiecti sunt epo, quæ si est in eius diœcesi, de fo. comp.c.fi.ẽt si ꝑsona sit extra diœcesim, vt ꝓbatur in d.§ contrahentes,& ꝑ hoc qđ hic sequitur. Tertiò vbi quis tenet ad aliquod faciẽdũ,& illud non facit, factũ videtur[d] vbi illud facere debebat, vt ff.de re.iu l.qui non facit,& de vsu.ca.1.& ibi gl.in ver.ꝯtriũ,li.6. & ꝗ no.gl.magna in c.1.vt li.nõ con. Quartò ligat, qñ factũ est principiatũ i territorio, licèt sit completũ alibi facit quod no. Ioan.An.in c.1.de priui.li. 6. de sagittante in loco non exẽpto, cũ ipse sit exẽptus, vt efficiat subdit⁹ vtriusque iudicis,[e] & per hoc patet, qđ religiosus faciẽs ꝯ statutũ, qđ excõicat quencunq; q assentit[f] prælationi extra ordinem, nisi prius restitutis libris, est excõicatus, si assentit qa originatio facti sit in subiectione prælati statuẽtis, licèt efficiat exẽptus ab eo post ꝑstitũ ꝯsensũ, & sic determinãt dñi de Ro.deci.311.in anti ꝑ no ꝑ Inn.in c.prętere rea reqsiti fuim⁹, de app.de illo, q excõicauit[g] si elegerit & iõ lita tex.d.c. vt aiarũ ꝗ §.statuto non ligant[h] extra territoriũ delinquẽtes, qñ delinquens, & res circa quã deliquit, & ẽt ipsũ delictũ sunt totaliter ex ꝓuincia, seu territoriũ statuẽtis.

11 Qui ligant, qñ snia pro fertur non ꝑ viã statuti, sed sniç hois? Res. ẽm Pan.& Ge.vbi s. Aur ꝓferẽgñaliter[i] ꝓ præterita culpa, & sic nõ ligat eũ, q eã commisit extra territorium sniantis, sed bene ligat subditum,

cõparere in limitib. ꝓprij territorij, vide Ge. vbi s.

a Cap.ex tuæ] Ibi statutũ fiebat,& porrigebat vires contra extra territorium existentes per factum negatiuum, quia nolebant comparere.

b Facit quod no.] per Pau. vbi dicit, quod iudex domicilij potest punire subditum de quocunque delicto alibi cõmisso qa si iudex domicilij põt cognoscere de cõtractu alibi celebrato rõne domicilij, vt in c.dilecti, de fo cõ.& no.gl.in l fi.C.vbi in rem act.& ita ratione delicti; aliàs for⁹ domicilij superflueret. & hoc ꝓbatur in c.cũ contingat, de for.cõ.

c §.contrahẽtes] habetur ibi, ꝗ Archieps nõ cōpellit inuito contrahentes aliarum diœcesũ in sua ꝓpria corã se rñdere, nisi ibi iueniãtur &c. Vnde isti contrahentes in diœcesi archiepi põt conueniri in loco proprij domicilij per epos suos, sine iudices eꝯ i põt subditos ligare. & rõ assignatur, qa cũ factũ negatiuũ non habeat terminos naturales, de ele. c.bonæ primo, reputatur factum, vbi factũ ꝯtriũ erat faciẽ. vt l.desertorẽ §.q stationis, ff de re mil. facit qđ no. Bar.in l.libellorũ, ff.de accusa. vbi dicit, ꝗ si debeat accusari massarius, qa nõ denunciauit delictũ iudici, debet poni locus in libello, vbi debebat denunciare, qa ibi est omissum & neglectum: sic in proposito, ex quo talis omisit venire, ligabitur ex statuto iusdicentis, quia debebat se in loco statuti representare. Vnde & ibi videtur factum delictum, vide Ge. vbi supra ver. quid si statutum.

d Factum videtur] Scilicet cõtra legem, ex quo omisit facere,& pone exemplum in l.in fraudẽ, ff. de his, quæ in frau.cred. vide infra, Fraus.§.4.

e Subditus vtriusque iudicis] Pa.in c fi.de fo.comp. 10.col.ver.nũc quæro de quibusdam quæstionibus. Et Io.An.in regula, in obscuris, in Mercur. Nam est locus præuentioni, si vterque iudex concurrat, Quia verũ est, ꝗ in vtroque loco deliquit.c.1. de præsum. & vide Cy.in l.1 C. vbi de cri. agi opor.

f Qui assentit] Istam quæstionem mouet Gemin.in d.c.1.ver.quid si constituit, de re iudi. lib.6.

g De illo, qui excommunicauit Si elegerit] Et si dicat, si appellauerit, Pa. refert Inn. in d.c.prętereà, secundo, ꝗ quidam dixerunt excõicationem, non ligare nisi post actũ consummatum, qa hoc est de natura cõditionalis dispõnis. l. hæc condõ, ff de cond.& de. & hãc sniam tenuit Bald. in l. Arethusa in a.co. ff.de stat. bo. sed Arc.in.§.si ergo, col 8. 17.q 3. tenet ꝗ sit excõicatus, & dicit statĩ cũ parat se ad eligendũ, erit excõicatus, & electio erit nulla, secus in temporalibus sed ꝓ prima opi. tenent Ho.i sum. ti de re iu.§. qualis. & pura. & d.An.in d.c. prætereà Pan. tenet idem & Ho.attẽta ꝓprietate verborum, sed attẽta mente excõicatoris credit Inno. opi.eẽ verã. Ros. excõ. 7.§.19.tenet, quòd nõ erit excõicatus, Vide ibi rões.& facit ꝓ ista opin.dictũ Bar.i l. fi quis id qđ.§. serui quoque, ff. de iurisd. om.iu. vbi secundũ Ia.Bu. dicit, si extat statutũ, ꝗ si capitaneus dixerit aliquid cõtra pub. vtilitatẽ, desinat esse capitaneus, tunc de propria significatione verborum oportet, quod sit act⁹ perfectus. Idem tenet Bar in l.si post mortẽ, in prin. ff. de le 1 Ang.& Imo.in l inter stipulantem.§. sacrã ff de verb.oblig vide dom. Anto.in c.ex ore, de his, quæ fi.a ma.par.c Imo.in d.l si post mortem. Si autem dicat excommunicator, Si elegeris, excõmunicote, Ro.vbi supra ẽm Dir §.10. dicit, ꝗ in dubio electio est nulla,& est excommunicatus eligens. Si autẽ hoc intẽdebat excõicator, ꝗ post electionem esset excõicatus, tunc tenet electio, & excommunicatio.

h Non ligantur] Concor.tex.in l.fi. ff. de iur.om.iu. vbi Moder tenent, si statutum intenderet ligare vbicunque delinquentes dicendo quicunque commiserit furtum vbicunque, sit excommunicatus, Tale statutum non valet secundum Bart.in l.1.C.de sum.tri. & fide cath.

i Generaliter] Vt si dicat excommunico omnes, qui sacrilegium commiserunt.

Iudex

quia eam cōmisit in territorio,quāuis sit extra territoriū tpe sniæ . Sed eum qui nō ē subdit⁹, seu ð territorio,licèt ibi deliquerit , siue ꝓferaṫ gnāliter sine spāliter ꝯtra eū , nō ligat eum extra territorium existēte , nisi fuerit citatiōe præuentus ante , q̄ recederet , vel nisi ad requisitionē iudex a ꝓprius,sub quo degit ipsū citaret, prout tenetur requisitus,vt iret ad respondēdū : quia si non faceret, postet excomunicari. Aut proferṫ spāliter pro præterita culpa:& sic ligat subditum, q delinquit extra territoriū & ibi existentem. Ratio cū coram vtroque ordinario possit conueniri,de fo. cō. c.si.ergo potest cogi per ordinariū ad comparendū & si non comparet, excōicari pōt.& licèt nūcius exequatur citationē extra territorium proprium,tamen citatio decernitur facta in proprio territorio ipsius iudicis quò ad oēs effectus , nisi ante talem citationem alibi caperet domicilium, quia tunc non posset citari,nec consequenter excōicari , tanquā cōtumax s̄m cōem opi.licèt Pa.ī Cle.pastoralis,de re iud.teneat ꝙ ēt subditus extra territoriū citari non possit . Aut snīa profertur gnāliter ꝓ culpa futura , & sic ꝯquiparatur statuto quò ad subditos solummō in hoc vt nō liget ignorātes , nec extra territorium delinquentes.Quo verò ad forēses postea deliquētes, nullo mō comparatur statuto, nec ligāt, quia cū sumat sentētia vires incōtinēti, cōtra quos ꝓfertur,sic non pōt comprehēdere nisi subditos, s̄m cōiter legistas i l. cūctos populos,C.ð sum.tri.Et aduerte ꝙ ista snīa ꝓ futuris culpis n̄ p̄t ferri nisi mora i b exhibēda satisfactione, vel culpa, c seu offēsa d p̄cesserit,aut alia rōnabilis cā, e q̄ in ipsis snījs exprimēda est, vt i c.Romana.§ caueāt, e.ti.li.6.si t̄n ferat,tener,licèt sit iniusta, vt ibi. tenet Ge. Qui ponit multas drias inter statutum . & sententiā, & Pa.in d.c.à nobis.

12 Vtrū archieps i dięcesi sui suffraganei delinquēs ligetur statuto epi excōicātis taliter delinquētes, & similiter eps, q fecit statutū, si facit contra? ℞.ꝙ diuersa fuit opi.vt patet per Archi.& Ge.in d.c.vt animarum:t̄n mihi placet f opi. Io.de Lig.in tra. de cēsura ecclesiastica,ꝙ aut statutū dicit, qđ quilibet exercens iurisdōnē in tali loco,& tpe, vel celebrās in pōtificalib.sit excōicatus;& tūc facientes contrariū non ligantur, quia sic eps vt eps , & archieps vt archieps faciunt cōtra,& non pñt ligari.Et sic intelligit opi. dicentium, ꝙ non ligantur.Aut dicit statutum, ꝙ faciens furtum , vel aliud maleficiū,sit excōicatus;& sic ligantur,quia non committunt vt eps,vel archieps, sed vt priuatus.Et sic intellige dicētes,ꝙ ligātur,destruat ergo statutū,si non vult ligari:absolui tamen poterit g à suo confes.

13 Quid si archieps participat in crimine excommunicati ab episcopo suo suffraganeo? ℞ quòd ligaṫ sentētia iuris, h & erit absoluēdus ad episcopo suo suffraganeo , c.nuper.de sen.excom.

14 Vtrum inferiores prælati,ab episcopis habeant territorium? ℞.secundùm Io.An. in c.cum contingat,de fo.com.& sequitur Ge.in d c.vt animarum,ver.quero inferiores,quòd non i limita, k nisi essent exempti cum suis subditis, secūdùm Io. de sancto Georg.

15 Quomodo ligantur subditi religiosorum exemptorum extra loca delinquētes? ℞ Ge-

a Iudex ꝓpri⁹] Scilicet ad instātiā iudicis excōmunicantis.

b Nisi mora in] Si debitor nō soluit creditori suo intra tps p̄fixū , iudex poterit statuerē certū tps ad soluēdū,aliàs sit excōicatus , tūc mora præcessit.

c Culpa] Quia negligētes fuerunt clerici ī diuinis officijs dicēdis , poterit iudex dicere,excōico oēs, q nō iter fuerunt horis canonicis . Hic.n. culpa pręcessit.

d Offensa] Vt in cōiugato , q tenuit ꝯcubinā separet ab ea & excōicet,si vlterius redeat ad ipsā, ð sē. exc.c.si ꝯcubinæ,ꝓ his omn b. vide glo.in d.§. caueant.

e Rōnabilis cā] Dic eē iustā cām, qū quis cōsentit, vt in recipiente mutuū,si nō redi derit in tali termino,sit excōicatus;patet in d. §. caueant.

f Mihi placet] Exēplū , eps Bononiēsis facit statutū , ꝙ qcūque luserit,sit excōicatus , Archieps Rauēnas Bononię existēs ludit cū epo Bononiēsi ; & dic vt hic, licèt Pan. dicat quòd nō ð epo i c. vniuersitatis.i 6.de sen.ex.vide Io.And.i reg.cui licet , in Merc. vbi latè disputat

g Absolui t̄n poterit] Pa. idē tenet in c. nup.,de sen.ex.vl.col.

h Ligatur snīa iuris] Pone exēplū in c.nisi ꝯcubinæ,de sent.exco.vt videlicet si eps. excōicasset cōcubinā ꝓpter fornicationē , & archieps eam cognosceret , vide Pa ī d.c.nup.,s̄m Rai.& absoluēd⁹ erit à superiori , & cōc. Hos sun. Ioā. Mo. & vide supp exc 6 § 15.

i Quod nō] Pa. plene prosequiṫ hāc materiā in d. c.cū cōtingat , in 11.col.& seq exēplū ī sacerdotib. parochialib.

k Lita] Pone exēplū in abbatibus,& p̄latis religiosorū s̄m Pa. vbi supra.

Ref.Ge.in d.c. animarum, ꝙ eo modo, quo ligantur subditi episcoporum extra dioecesim, quia subiectæ ecclesiæ sunt eis pro territorio, vt sunt iudices personarũ, & nõ loci simpliciter, dic vt infra, sententia. §. 1.

16 An loca exempta sint de territorio, vide infra, statutum § 1.

17 Vtrũ ignorantes ligentur statuto excommunicante factum damnatum, puta falsificantem instrumenta, vide infra excõmunicatio, 7. casu. 6. & 2.

18 Vtrũ excõicatio ex iniusta causa, vel falsa liget? Res. ꝙ non [a] quantum ad deum. 11. q. 3. §. ex his, sed quò ad ecclesiam, si lata est ab eo, q iurisdictionem hẽt super eum, sic ligat, [b] sed debet eam reuocare, [c] vel absoluere, quando cognoscit errorem suum, vel iustitiam, non obstante contradictione aduersarij, sed caueat iudex, nè prętendat errorem, vel iniustitiã in præiudicium alterius partis indebitè. c. sacro, de sen. ex. Et propterea caueat [d] ille, q se tenet excõicatum iniustè, vel ex falsa causa, nè excõicationem contemnat, quia contemnendo eam peccaret mortaliter, & posset excommunicari. 11. q. 3. §. cũ ergo, nisi in casib. de qbus infra Excommunicatio. 3.

19 Vtrum excommunicãs aliquẽ conditionaliter, puta si nõ soluerit Titio hinc ad pascha, liget eum, si non soluit, quia non potuit, vide pęna. §. 13. & hic in §. se.

20 Vtrum sentẽtia excommunicationis edita in fauorem alicuiꝰ, liget, si ille, cuius fauore agitur, consentit, vt non faciat, quod ei pcipitur, puta mandatur Titio sub excõmunicationis latæ sententię pœna, vt soluat Sempronio centum in pascha, Sempronius est contentus prorogare terminũ vsque ad pentecosten, erit ne excommunicatus Titius non soluens in paschaꝰ Res. ꝙ non [e] ẽm Pan. in c. 1. de loca. facit. c. prætetea. 2. vbi diffusius Pa. de app. Bart. in l. 1. §. post operis, ff. de no. ope. nun. & Io. An. in c. qui cunque, de sen. ex. lib. 6. & ibi Ge. Ego addo notabile dictum Bal. in l. maximum vitium, C. de libe. præter. vbi dicit, statuto cauetur, ꝙ frater excludat sororem a successione patris. Mortuꝰ ẽ pater, filius hẽt multos creditores, q vult admittere sororẽ suã ad successionẽ, & sic renunciauit statuto, an creditores possint ipedire renũciationem tãquã in fraudẽ creditorũ fiat, & determinat ꝙ non, Et sic tene ẽt de alijs pęnis. Intellige tamen si consensꝰ præstatur ante commissam pœnam, quia post pœnam inflictam consensus superueniens non tolleret eam. faciunt notata per Bart. in l. cũ stipulatꝰ sim mihi a pculo, de ver. ob. Sed pone, ꝙ progato termino Titius non soluit ẽt in termino progato, erit ne excommunicatus? Res. ꝙ non, [f] si progatio sit sine autoritate iudicis. secꝰ si fieret cũ autoritate iudicis, progãtis mãdatũ quod erat, vt solueret in pascha, vt soluat in pentecoste sub eadẽ pœna, q sic ligaret aliter nõ, q ẽm Bal. in

a Quod nõ] Exẽplum, excommunicatur quis, q fecit furtum, & tamen est falsũ, vide sup. excommunicatio. 1. §. 34.

b Sic ligat] Et istud est tutius, vt 11. q. 3. cap. 1. & c. si episcopus, secundũ Inno. & Ho. q non est error intolerabilis expressus, & causa, licèt sit falsa, non est impossibilis, vnde cõsulendum est ꝙ absoluatur ad cautelã quo ad forũ iudiciale, sed quo ad Deum non est ligatus, nisi contemnat. Contemnere autem videtur, si excommunicationem non seruat, antequam declaretur iniusta, vel nulla, & ex hoc contemptu etiam sententia nulla fieret aliqua, & teneret, vt no. gl. in c per tuas, in ver. contemnat, de senté. exc. &c.

c Reuocare] proprie dicitur reuocatio, non aũt absolutio, vt no. Ho. in d. c sacro, & ibi Abb.

d Et propterea caueat] Quia & si causa, pro qua ẽ excommunicatꝰ, sit falsa, põt tamen subesse alia, licèt occulta, vt si excommunicatur quis pp sacrilegiũ, qd tamen non fecit, sed est adulter &c. d. §. cum ergo. Adde ẽt quòd eã dẽt esse manifesta.

e Quod non] In. & Hos. tenet contrarium, quid ergo dicendũ? Dic quod ante factũ secundũ d. Anto. in d c. præterea, vera est opi. Inn. & Ho. sed post factũm hæc opi. ita dicit Pa. in d. ca. præterea, licèt ipse teneat absoluͤtè opinionẽ hic positam. & ratio est, quia iudex videtur fulminasse sententiam in fauorem partis, vnde potest ipsa pars suo fauori renũciare. ad hoc facit c. secũdum de spon. cũ multis iurib. Simile ponit Bar. in d. §. & post operis, de bannito ad petitionem partis. Quia si bannum est ad incõmodũ ipsius banniti, si vt nõ possit comparere, tũc pars sine iudice põt remittere, secus, si esset aliqd ius quæsitũ iudici, puta quia pœna debebat fisco applicari, & est cõmissa, quia non posset remitti sine iudice, vide latè per eũ. Aliud simile ponit Pa. de iuramẽto, q creditor potest remittere iuramentum, nec debitor indigebit absolutione, nisi esset præstitum solùm cõtemplatione dei. vide in fra iuramentum. 6. §. 2.

f Quod non] Cõtra sententiã istã facit id, quod dicit Barto. in d. §. & post operis. Tu posses dicere quod sententia hic posita procedit, quando dicimus valere prorogationem, factam solùm a de.

l.tale peccatum a ff.de pac.
excōicatio non pt nasci ex
pacto, sed ex sententia.
1 Quare dēt qs excōicari?
Res. ꝙ solū ꝓ peccato mor
tali, cui ē annexa contuma-
cia, puta quia monitus non
vult resipiscere, vt est text.
in c.nemo epōrum. 11.q.3.
Nec mirū, qa nulla maior
pœna in ecclesia, vt in ca.
corripiantur. 24.q.8. vnde
dicit Pa.in c. per venerabi-
lem, qui fil.sunt legi. ꝙ vbi
cūque in iure ecclesiastico
reperitur pęna mortis, pro
excōicatione debet exponi,
vt in d.c.per venerabilem.
probatur propterea. dicit
tex.in c.cū medicinalis, de
sen ex.li.6. ꝙ iudex in ea ꝓ
ferenda debet se ostendere
prosequi, quod corrigentis
est & medentis hæc ibi.

EXCOMMVNICATIO. 2.
quomodo debet qs ex
communicari?

1 Vtrū requiratur monitio
pcedens? Res. ꝙ sic triplex,
b vel vna pro trib. corā per
sonis idoneis facta cū inter
uallo dierū, nisi necessitas c
aliud suadeat, vt no.gl.in c.
statuimus, e.tit.lib.6. Aliter
excommunicans sine moni
tione per mensem vnū est
interdictus ab ingressu ec-
clesię ipso facto vt ī c. sacro
e.ti. nisi sit episcopus vel su
perior. ī c. qa periculosum,
eo.ti.lib.6. Aduerte tamen
hic, ꝙ quādo prælatus præ
cipit sub excommunicatio
nis latæ sentētiæ pœna sub
dito, nè faciat tale crimen,
tūc non requiritur alia mo
nitio, sed faciens contra, sta
tim excommunicatus est,
cum habeat annexam con-
tumaciā d secundū Io. de
Li.in tractatu de censura.
2 Vtrum debeat proferri
in scriptis? Res. ꝙ sic; & cau
sam e excōicationis expres
sè conscribere propter quā
profert. & exemplū hmōi
scripturæ requisitus tene-
tur tradere intra mensem
excōicator quilibet, aliter
per mensem vnum ab in-
gressu ecclesiæ, & diuinis
officijs est suspensus, f si est
inferior episcopo, vt in ca.
cum medicinalis, g e.tit.li.
6. Similiter in sententia su-
spensionis, & interdicti est
seruandum sub eadem pœ
na, vt ibidem.
3 Vtrū in hanc pęnam ca
dant prælati religiosorum,
si hoc non seruāt? Res. La. h
vt refert Ge.in d.c. cū me-
dicinalis, ꝙ non, eo ꝙ con-
tinuè habeant monere, &
corrigere subditos, & sic
oportet semp habere cala
mū. Ego aūt credo verum
Primò, qn̄ periculum esset
in mora, vt non posset ser-
uare prædicta, quod etiam
tenet Io.An.ibidem, & gl.
in ver. temerarius. Secundò
qn̄ statuta sui ordinis aliā
formam traderēt, & illam
seruarent, licèt non istā, qa
vt no.in ca. qualis & qn̄, el
secundo, in fi. de ac. ordo iuris non seruat
in regularib. Tertiò crederem excusari, si
ex ignorātia contra facerēt, qa faciliter re
ligiosi ignorant iura, vt in cap. veniens, de
sim. alias non credo excusari, & sic limita
Io.An.ibidem, qui tenet, ꝙ ligant ista pœ

a creditore, quando ab eo dependet illa proro-
gatio, quia ex hoc videtur renuntiasse fauo-
ri suo, quod pōt, vt l.in conscribēdo, C.de pac. Nam
ex quo iudex tulit sentētiam, si non satisfacit in ter-
mino, si creditor ꝓrogat terminū, nō vr̄ illū ꝓrogas
se cum pœna ex
cōicationis, qn̄
quidē non est in
sua facultate ex-
cōicationem in-
ducere. Si autem
sit illa proroga-
tio cum autori-
tate iudicij, te-
nēdo illam opi-
nionē, ꝙ nō pos-
sit fieri &c. tunc
cū oibus appen-
dētijs videtur ꝓ
rogasse, & sic
esset excōmuni-
catus, arg.l.sed si
manente, ff. de
preca.
a L. tale pactū] Est in repet. 10.
col. versi qō, Ex
cōmunicat⁹ &c.
Vbi dicit, ꝙ si
fuit absolutus
hoc addito, ꝙ
si non solueret,
reincideret. &c.
dicit, ꝙ non rein
cidit per rationē
vt hic.
b Quòd sic tri-
plex] dicit iu-
dex, Monemus
te pro prima,
qua finita mo-
net pro secunda,
qua finita mo-
net ꝓ tertia &c.
Interdum vna
monitione fa-
cit tres. Sic, mo-
nemus te vsque
ad diem talē pro
primo, talē pro
secūdo, talē pro
tertio &c. Inter-
dum vnā tm̄ dat
dilationem, vt
monemus te, ꝙ
vsque ad talem
diē pro primo,
secundo, & ter-
tio perempto-
rio à cōione ta-
lis &c. Et hoc
vltimo casu est
interuallum in
ter monitionem
& sentētiam: hæc

Io.An.in gl.in c.cōstitutionē, in ver. vna pro omni-
bus, de sen. excom lib. 6.
c Nisi necessitas] Vt quia partes sunt ad rixam, &
arma paratę, nè currant monitiones Episcopi. ff de
vsufru ęquissimum. Interdum nec locus, nec tēpus
patit plenius de-
liberare cōsiliū,
ff. de exercito. l.
1. primo respon.
d Annexam cō-
tumaciā] Imò ip
sa ꝯtumacia hēt
ortū a crimine,
vt si dicat, excōi
co te. si fornicat⁹
fueris cū tali.
e Et cā] Quia
nullus dēt excōi
cari sine cā, neq;
dēt esse minima
sm̄ Ge.ibi. exem
plū, vt qa perē-
ptoriè citatus co
rā nobis cōpare
re contempsit.
f Est suspensus]
Ad hāc pœnā in-
currēda sufficit,
ꝙ negligētia, stul
titia, vl̄ fatuitate
hoc fecerit secū-
dū Io. An. lator
ad interesse, vel
alia punitiōe cō
digna.
g C. cū medici-
nalis] Hēt locū
ille canō solū in
snia hois, n̄ iuris
& snia ab infe-
riori Epō debet
ora ꝓprio ꝓnū
tiari Gemi. ibi-
dem.
h Respō. Lap.]
Ge. nō refert La-
pū ibi, sed Host.
Io.Mo.& Archi.
Et dicit Host. ꝙ
satis æquū oēt re
gulares prælatos
nō includi, ar. c.
reprehensibilis,
& c cū speciali, de
appel. Sed tenet
cōtrariū pp līæ

na,

na,ſi non ſeruant prædicta.

4 Vtrum ſit certa forma verborũ determinata? ℞. ꝙ nõ,oportet tñ,ꝙ vtatur talibus verbis,q̃ exprimãt con ſenſum iudicis de pſenti excõicantis,ſicut in ſimili dr̃ de ſpon.c.ſi inter,virum,& de ſpon.duo,c.1.ar.a cõtrario ſenſu.c.audi.1 .q.3.nõ aũt de pterito, vel futuro. vñ,ſi dicat denuntiam⁹ talẽ excõicatũ,quẽ iñ prius non excõicauit,non erit [a] excõicatus.Similiter;ſi dicat,volo ſit excõicat⁹ vnus de iſtis duob neuter erit [b] excõicatus.& licèt qdã dicant, ꝙ ſi intẽtio ſit excõicandi,qualitercunq; loquatur, erit excõicat⁹,non credo,ſed tene qđ dixi, q2 in excõicatione reqritur vltra intentionem expreſſio certa, qđ ẽt tenet Ho.& facit,ꝙ no. ĩ c.cũ desideres,[c] e ti.& no.Inno.in c.cũ olim,el 1. de priuil.Et idẽ dicẽdũ de abſolutione, ex quib.collige,[d] ꝙ excõicandus primò debet moneri. Secũdò debet ſubeſſe cã iuſta. Tertiò animus bonus iudicis. Quartò verba congrua.& quintò ꝙ proferatᷓ in ſcriptis.& ſextò ꝙ exemplum ſcripturę ſi requiratur detur intra menſem.

5 Vtrum excõicatio,maior poſſit ferri ad tẽpus? ℞. ꝙ ſic,ſm d.Ant.& etiã eius abſolutio,vt recitat Pan. in c.veniens,el 2.de reſtit.vbi dicit,ꝙ poteſt abſolui,vt teſtimoniũ det,& poſtea reincidat,ſed ſuſpẽdi nõ pt̃,ſed oportet, ꝙ aut totalir̃ liget, aut totaliter tollatᷓ ſm gl.in c.pręſenti,de ſen.exc. li.6.pt̃ bene ferri conditionaliter,[e] & deficiente conditione nõ ligabit [f] ſed abſolutio nõ põt fieri cõditionaliter,qđ intellige de conditione ꝓpria, q̃ ſuſpendit actũ,ſed de conditione pterita,quę propriè non eſt cõditio,bene põt fieri,vtputa ſi feciſti,ſic ego te abſoluo, ſicut dicimus. Si tu non es baptizatus, ego te baptizo.

6 Quid ſi dicat,habeo te ꝓ excõicato? Reſ.ꝙ excõicatus erit.[g] vt patet per ea, q̃ dixi ſupra Ciuis.§.1.

7 Ex quibus verbis cognoſcitᷓ,qũo excõicatio ſit latæ ſententiæ,vel ferendę? Reſ. ſm Pa.in ca. ſi diligenti,dę fo.cõ.ꝙ qñ ꝓfertᷓ ſnĩa in iure p participiũ pteriti tp̃is, vel pñtis,vt puta, excõicatus ſit,vel interdict⁹;tũc ipſo iure regulariter ligat. c. cupiẽtes,in §.cæterũ,& ibi tenet gl.in ver.ſuſpẽſos,de ele.li.6.facit c.2.de teſt.co. & gl.hoc tenet [h] in c.qcunque,de hę.li.6.& gl.in l.in criminali C.de iuriſ.om.iu. & hoc verũ niſi alio iure appareat, ꝙ ſint ferendæ ſnĩæ vt no.in c.2.de fo.cõ. ĩ ver. ſit ſequeſtrat⁹,& 30.di. per torũ,vbi dr̃ anathema ſit,ſ. p ſnĩam ferẽdã.Si verò verba non sũt reſpectu pteriti tẽporis,tũc ſi ſunt declaratoria,ſic ipſo iure ligãt,vt ſi dicat,decernim⁹ excõicationi ſubiacere & hmõi,vel iurib.carere,ꝓ hoc tex.cũ gl. in ca.nouit,de his q̃ fiunt a

generalitatem. & quia in dubio ſeruanda ſunt edicti verba,& decretalis illa innititur veritati,non ſubtilitati. & veritatem maximè religioſis ſeruare decet. Hęc Ge ibidem in §.1.ſuper gloſ. iudicum,& ſuper verſic.ſeruare debeant.Idem Gemi.in prin.illius,capit.verſic.quæro qui ſint excommunicatores,dicit, quod ſiue ſit ſacerdos curatus 2.qnęſtion.1.nemo,vel ali⁹ prælatus,ca. cum ab eccleſiarum, de offic.ordina. vel Abbas, vel prior, de ſimo.ſicut vel Archidiaconus.capi.Romana,& capit.venerabilibus, de ſenten. excommun. lib.6.aſtringitur illa conſtitutione. Mihi tamen placet limitatio autoris.

a Non erit excõmunicatus] Contra ſacerdotes ſimplices,qui ſic loquuntur, & licèt talis ſit vitandus ab his,quib. ſit iſta denuntiatio, quia ipſorũ non eſt iudicare, vtrum ſit excommunicat⁹ necne, & hoc ſatis tradi tur,de ſenten.,ex com.c.cum medicinalis hæc Archie. Flo. forma verò excommunicationis ſolet eſſe talis, ꝓpter talem vel talem cauſam excommunico te, vel verbis æquipollentibus, ad hoc 2.q.6.c.et qui.§. diffini tua.

b Neuter erit] vide ſupplementum, excommunica.1.§.13. & intellige, ſi vaga era. eius intentio.

c Cũ deſideres] vbi in abſolutione epiſcopi requirit certa forma, quia epiſcopus ſubditus eſt iuri. ſi igitur ſic in abſolutione,ergo & in ligatione.

d Ex quibus collige] de his quinque vide diffuſius ſupplementum,excommunicatio.1.§.8.

e Ferri conditionaliter] vide Pa.in cap.præterea,ſecundo, de ap.

f Non ligabit, d.c.præterea.2.c. 1.de ſen. excom. vnde ſi pendente cõditione appelletur,tenet appellatio, & impedit effectum ſententiæ, cõditione ẽt poſtmodum adueniente ſecũdũ Ho.ſed ſi purè ſẽtentia fertur,non releuatᷓ p appellationẽ,de ap.paſtoralis,licèt trãſferat cãæ cognitionẽ in ſupiorẽ, extra.c. per tuas.

g Excõicatus erit]ver.dicit,ſi p talia verba egatur in foro iudicij,non reputabitur excõicat⁹,niſi aliter conſliterit de intẽtione excõicantis, vt qa ſolitus ẽ ſemper ita dicere, & huiuſmodi.In foro ãt pniali eligẽda eſt tutior via, vt putet ſe excõicatum,& petat abſolutionem. Et dicit Hoſt.idem, eẽ ſi iudex dicat, excommunico te vel ſcias te eẽ excõicatum,cognoſcas,vel habeas, ſeu geras te pro excõicato, vel te putes te excõicatum,vel alia quęcũque vis verba, dummõ voluntatẽ cõſenſumq́ue iudicis d pñti exprimãt, vt ſupra §.4 &c. ſupp.exc. 1.§.15.

h Et gloſ.hoc tenet] in ver. innodetur,in §.Id tamen verbum, Innodetur,eſt ferẽdæ ſententiæ.

a De iniur.li.6.] In gl.fi.i vltimis verbis, & idem é in ver. cadat,fm Bald. in l.a.C.de iu.emph.&c.
b Quando ferendæ statuit cō.Tri. sess.1 3.c.1. & 25. c.3.de ref. P. V.
c Consentisset] Fallit in clericis, q nō pōt in aliū iudicē cōsentire sine licētia sui plati,vel iudicis, de fo.cō.c si dili genti, & c.significasti.
d In iudicē proprium] vel nisi vocatus ven re con tēnat.ca.si du.b. de app.
e Publici officij tenet]Ar.c. nonne 8.q.4.& §.tria 3 q.7.& c. cōsultationib.de iu.pa.
f Pa.in c.veritatis]in 1 ..co ver. nunc venio ad secūdū. & ibi allemultas autoritates,quæ sunt pro summa nostra,ex quo videtur esse cōis opinio, non est tñ reijcienda opinio Pa qa videtur esse rōnabilis,vt patet p alleg. per eum.Ibi etiā tractat materia l.Ba b.de officio præt. & quid de gestis per excommunicatū in temporalibus,& spiritualib.
g Sed intrusso] Intrusus dicitur ille,qui non fuit electus a maiori parte eligētium. no.et, q insēsus a iurisdictiōe nō pōt excōicare.suspēsus aūt ab ordine tantū,nō potest ea, quæ sunt ordinis, sed pōt ea,quæ sun iurisdictionis, & è cō uerso.

prælati. Si autem verba sunt dispositiua, tunc si sonāt in futurum, vt priuet, excōicetur, & huiusmodi, sic est canon ferendæ sententiæ, nisi addatur aliquod verbum, quod ostēdat q ipso facto; vide bonā glo. in regula in pœnis, li.6. itē tenetur cōiter de hoc verbo subiacet, q sit latę snīæ, licèt sonet i futurū. Similiter verbū, Habeatur vt no. in c. vnico, de iniur. li.6.[a] & pbatur in c. si qs suadente.1 7.q 4.& sic intellige, quod dicitur in rubro.C. comminationes, vel epistolas.

8 Vtrū, cū dr siue a iure, siue ab homine, pcipio sub pœna excōicationis, sit lata sententia, ita q contrafaciens incidat ipso facto? R. q non, nisi aliud appareat ex coniecturis, ita concludit gl. notabilis, quæ communiter tenetur in c. vnico de sagitta. & in c.2. de sim. & in c.2. de matrimo. contra interdi. ecclesię contra, nec approbo distinctionem Ho. & Hug. q volūt, q si pfertur a iure, sit latæ snīæ, alleg. 20. dist. p to ū, sed pa rum faciunt. Si aūt profert ab homine, tunc non sit latæ snīę, sed primū tene.

9 Vtrū vbicūq; fit mētio de excōicatione, intelligat de maiori? Res. q si profert a iudice, est certum q sic, si aliud non exprimatur, per tex. in c. pen. & c. si quādo, de sent. exc. Idem posset dici, quādo profertur a iure, & ista est ratio, qa verba debent intelligi secundū communē consuetudinē. vt in c. ex literis, de spon. & l. Labeo, ff. de sup. leg. & l. librorum. §. q tamen cassius. de lega.3. vnde, quia communis vsus habet, vt accipiat p maiori, sic faciēdum est.

EXCOMMVNICATIO. 3. in qbus [b] casibus excōmunicatio ab homine lata non tenet, nec est timēda? Res. q in 15. secundū communiter doct. in c. solet, & c. psenti, eo. li. 6.

1 Primus, quādo est a nō suo iudice, de consue. ca. ad nostram, cum suis concor. in gl. & hoc verum, nisi ex certa scientia qs consensisset [c] in eū tanquam in iudicem [d] proprium. ff. de iurisd. om. iudi. l. si per errorem, & ff. de iu. l. 2.

2 Secundus, qn est a suo iudice, sed excōicato, & licèt aliqui teneant, q quando excommunicatio est occulta, pro rōne publici officij tenet; [e] tu tamen tene, q non valet, vt est tex. in c. audiuimus, & c. aperte 24 q. 1. & tenet gl. in §. 24. q. 1. verum est q excommunicatus ab excommunicato occulto non debet ī aperto celebrare, vel immiscere se diuinis, quia si non posset probare eum excommunicatum, scandalizaret populum, Panormit. in ca. veritatis, [f] de dolo & contu. tenet post factum istam opin. sed ante factum dicit tenendum, q valeat, sed non credo, nisi (vt dixi) quò ad hoc vt non celebret in publico, Nisi posset probare, quòd sit excommunicatus. Idem dic, si est a suo iudice, sed intruso. [g] 12. q. 2. alienationes, vel suspenso, seu interdicto a iurisdictione, de concess. præb. quia, cum ibi not.

3 Tertius casus, quando ille prælatus, qui eam tulit, violauit interdictum hominis, capitul. tanta, de excess. prælat. & hoc verum, nisi fuisset absolutus a dicta violatione, quia tunc teneret sententia excommunicationis ab eo lata post absolutionem.

4 Quartus, quando quis excommunicat subditum contra priuilegij sui tenorem, de priuile. cum capella, & c. quanto.

5 Quint⁹, qn prælati excommunicāt subditos, q nolūt eos procurare vltra euectionis & personarū numerū [h] taxatum in ca. cū apostolus, de censi. dū eos visitant, vt in c. cum

h Numerum] Numerus taxatus é Archiepiscopis. 40. vel 50 episcopis. 20. vel 10. Cardin 25. Archidiaconis quinq; vel septē Decani constituti sub episcopis, sint contēti duobus eqs nec debent ducere canes vel aues a venādum. Habetur hoc in d. c. cum apostolus.

c.cum ad quorundam,[a] de excef.præla.

6 Sextus quando fertur a delegato impetrato ab excommunicato in casu non pmisso,vt de resc.c. r.li. 6. Nam'solũ potest impetrare excommunicatus rescriptũ super articulo excommunicationis,vel appellationis, aliás non vt ibidem.

7 Septimus,qñ fertur contra insinuantes,vel exponẽtes superiorib. aut apostolicæ sedis legatis,vel inquisitorib. statũ ecclesiarũ,monasteriorũ,seu locorũ suorũ, personarum,rerum ipsorum, vt in c.quia pleriq; de of.or.li. 6.

8 Octauus,qñ delegatus excõicat contra intentionẽ delegantis,de præb.ca vlti.

9 Nonus, qñ excoicatur qs post appellationẽ legitimã,vt in c.solet,& c venerabilib.eo.li.6.& c.p tuas, eo.fallit hoc,vt no. Pan in cap.venerabili,de censi.qñ prælatus procedit extraiudicialiter vt pars ad conseruationem iurium suorum, quia sicut põt se defendere gladio materiali & sic spũali,nec teneẽ admittere probationes i contrariũ,vel appellationẽ,vt in c. dilecto, e.li.6.qđ limito verũ, qñ ẽ in possessione,vel saltẽ non ɔstat,ꝙ non sit in possessione.Secus esset,qñ constaret eum non esse in possessione vtputa qa constat monasteriũ esse exẽptum,& constat Epm non eẽ in possessione ipsũ visitandi, quia tunc si excommunicaret post appellationem, non teneret.

10 Vtrũ appellatio post excommunicationẽ inflictam ipsam suspendat? [b] Respõ. secundùm Pa.in c.per tuas eo.ti.ꝙ non, sed solùm defert iurisdictionem ad superiorem,vt patet in c. pastoralis,& quod ibi not.de appel.in § verum.

11 Vtrũ allegans sententiã nullam,& non petens absolutionẽ ad cautelã sit audiẽdus? Respon.Pa.in d capit. per tuas ꝙ sic,& licèt in d. cap. per tuas, non ponãtur nisi duo casus, in quib. debet quis audiri, tamen hoc intelligitur gratia exẽpli,& propterea in omni casu, in quo quis dicit sententiã nullam, debet audiri in iudicio volẽs hoc probare, quãuis non petat absolutionem secundùm cõter doc.in d.c. per tuas,& in d.c. solet sed in alijs,ꝗ i iudicio vt actor attentat, debet euitari, extra iudiciũ[c] verò nullo mõ debet euitari.d.c.solet.Sec[9] de allegante sententiam iniustam,[d] quia non auditur ante absolutionem.

12 Decimò,qñ cõtiñt in tolerabilẽ errorẽ, vt in c.p tuas,e.& dictis ca' solet,& venerabilib.& dr intolerabilis error, qñ al.qđ sub vi pcepti continetur in sententia, quod cõiret,vel in suo genere ẽ pctm, veluti si excõicat. qa eleemosinã pauperi tribuit,vel qa faciebat quid,qđ in se bonũ est,aut quia non operabatur illud quod ex suo actu illicitum est & prauum, vt dicitur i c.venerabilibus.Addit glo. in d.c.per tuas,ꝙ ẽ intolerabilis error,qñ præcipit impossibile. Item qñ pnũtiat expressè cõtra ius scriptũ[e] vt puta,qa dicit pronuncio excõicationẽ valere,quãuis sit lata post legitimã appel-

a Cũ ad quorundam] Hoc est speciale in isto casu aliàs possent de iure cõmuni excommunicari licèt iniustè, sed excommunicat[9], agit ad interesse, vt ibi in gl.

b Suspẽdat] Bal. in repe.l.tale pactum, ff. de pac. post longam disputationem.idẽ concludit.

c Extra iudiciũ] Scilicet in officijs,postulationibus, & electionibus,& alijs legitimis actib. quia in his potest admitti. Ratio diuersitatis est, qa in iudicijs non tollitur actio sed differtur,de exc. cap.pia,libr.6.& sic nullum est p̃iudicium, C. de preci impera. offe.l.quotiens,qa quod differtur, non aufertur.14. q.5.capitul.i.sed in extraiudicialibus magnum ẽ præiudicium,qa non sine magno damno a nostris reb[9] remouemur. ff.quemadm. te. ape.l.si quis. vide de hoc in glo. in d.capitu.solet no.etiam quòdsi iudex diceret,ex communico te,si habes res furti uas,tenet eũ dum muncatio,si habes res illas,nec suspenditur per appellationem, tamen si occultũ est furtum,ecclesia non te vitabit.32. dis.erubescant. hæc Archi. Flo.

d Sententiam iniustam] Ratio,quia cum excommunicatio iniusta li

get saltem quo ad ecclesiam militantem,nimirũ si primo impẽdenda absolutio, quia alias frustra expectaretur effectus causæ, cuius nullus esset effectus capitulo, cum contingat,de olli.de leg. sed cum proponitur nulla, tunc effectus est maximus., quia si probatur nulla,non est necessaria absolutio.

e Contra ius scriptũ] Adde aliud exemplum in §. item si sententia 22.q.6. vt si lata est sententia contra eum,qui non exequitur testamentum factum a minori. 14.annis,& dicat illud valere, vult tamẽ Pa.quòd copula tunc requiratur., ꝙ sit etiam cõtra ius litigatoris in d.ca. per tuas,de sen.excom. vt in exemplo. supra posito.Nam testamentum factum a minore 14. annis non valet. l. qua ætate, ff. de testam.l.si quæramus, ff.de testa. vnde si pronunciat iudex illud valere, est etiam contra ius litigatoris.Subdit Ab. ꝙ si sententia esset cõtra ius scriptũ,& non litigatoris,valeret,secundũ aliquos. Sed ipse sub dubio relinquit,opposi[illegible] ex quo fundauit se iudex super falsa causa. Ad hoc capi. per tuas, quia ibi sint leg[illegible].

lationé. Sed hic aduerte, a quia aliquando error est expressus; & tunc clarum est, quòd non ligat b per text. prædictos. Aut non est expressus, c & sic glo. in d.c. per tuas, tenet ꝙ ligat, sed Pa. in d.c. cum apostolus, tenet verā gl. quando non constat notoriè de errore, sed qñ notoriè constat, vt pura quia nolunt eú procurare vltra numerum debitum, excõicat, ꝙ non ligat, glo. in ver. non habebat, in Cle. pastoralis. §. Pisana, de re iudi. vt no. per Inn. in c. fraternitatis, de frig. & ma. placet mihi ista opin.

13 Quid si continet errorem facti, puta quia dicit, Excommunico te, quia fecisti furtum, cum non feceris? ℞. glo. in d. per tuas, ꝙ ligat, sed ego credo gl. veram, nisi notoriè constaret de errore facti, quia sic nõ ligaret. d

14 Vndecimò, qñ sentẽtia profertur gñaliter contra non faciẽtes, e puta restitutioné, vel nõ soluẽtes, & aliquis non facit, quia nõ potest, quia sic non ligatur secundũ Fede. consi. 93. Ratio f m Pan. in c. P. & G. de offi. deleg. quia verba similia debent intelligi ciuili modo, arg. l. si cui, ff. de serui. Vide, P̃gna. §. 13.

15 12. qñ sentẽtia excõicationis ponitur, vt aliquid faciat quis in certo termino, & termin⁹ prorogatur ab illo, cui debebat facere; de quo vide supra, excommunicatio. 1. §. 20.

16 13. qñ iudex ferens sententiam nõ intẽdit ligare, quia excõicatio assumit vires ab intentione excommunicatoris f m Pa. in c. ex parte, el 1. ante fi. dist. hęc verba formalia de offi. or. facit quòd not glos. in c. 2. de testi. cogen. & c. P. & G. de offi. delega. in 4. colum. ver. sed quò ad præcedens

a Sed hic Aduerte] Tu dic aut continet errorem iuri & facti. Et tunc aut iniustitia est notoria, quia est impossibilis, puta excommunicatur infans, quia stuprauit virginem, & sententia est nulla, vt no in c. Romana. §. in vniuersitatem, de senten. excom. li. 6. aut causa non est impossibilis, sed notorie iniusta: & dic vt hic in text.

b Ligat] Adde tex. in l. 1 ff quæ sen. sit appel. resciн. & quod no. Inn. in c. Bertoldus, de re iudi.

c Expressus] sed aliunde constat de iniustitia, vt puta excõicatur Titius quia spoliauit Sempronium, & notoriè constat, ꝙ nõ spoliauit, sed alius. Et concludit Pa. ꝙ sententia teneat, vt magis timeatur, qa text. in c. p tuas, & d. c. venerabilib. §. si. requirunt errorem patenter expressum, sed bene iudicanda erit sententia iniusta; pro hoc d. gl. hic allegata, in ver. habebāt, & Inno. in c. fraternitatis. Et ad hoc est bonus tex. in c. inter cætera, de re iudi. Et facit ratio. Nam sententia iniusta transit in rem iudicatam propter præsumptionem, quia præsumitur iudex iustè exercuisse officium suum, vt expresse habetur in cap. in præsentia, de renun. & in c. causam, de re iudica. Sed vbi constat notoriè de iniustitia, cessat præsumptio, quia veritas præualet præsumptioni. l. diuin. veritate. Nec etiam præsumi potest, ꝙ ius, quod valde iustum est, velit iniustitiam notoriam approbare. Cum ergo appareat de manifesta iniustia, retractabitur. Abb tamen in cap. cum apostolus, de causi. dicit, quòd si Episcopus excommunicat subditum, ex eo, quia non vult recipere eũ cum superfluitate euectionum, tunc non valet excommunicatio, vtpote contra ius scriptum expresse lata, aut error non fuit expressus in sentẽtia, quia dicitur solùm, Excommunico talem, quia non vult procurationem exhibere &c. tunc si est notoriè iniusta, non tenet per d. Clemen. pastoralis, per gloss. in ver. non habebat. Ex quo patet, ꝙ Abb. est sibi contrarius, quia in d cap per tuas, voluit sentẽtiam valere, sed tanquam iniustam rescindi debere, quod etiam tenuit Archi. in d. cap. venerabilibus. §. fi. sed hic vult eam nõ valere. Et profectò plus placet hęc opinio, quando constat de notorietate. Et ita etiam tenet Abb. in cap. inter cæteras, post domi. Anto. de re iudic. vbi videas, & vide etiam d. Anto. in cap. ab excommunicato, ver. quarto casu, de rescrip. si manifestè constaret de iusta causa, & non notoriè, fortè procederet opinio. Abb. in d. ca. per tuas, de senten. excõ. Quia differentia est inter manifestum, & notorium, vt patet in. ca vestra, de coha. cleri. & mu. Quid autem in alijs sentẽtijs, quam excommunicationis, vide latè Abb. in dicto capitu. inter cæteras.

d Quia sic non ligaret] Videtur ergo limitari. §. 18. supra, excommunicatio primo, vbi approbatur opi. gl. hic al ligare. Tu dic clarius, ꝙ aut cã est notorie falsa, & impossibilis ita, ꝙ cõcurrant ista duo simul, & tũc non ligat, vt si excommunicatur eunuchus, quia violauit monialem. Ad hoc d. § in vniuersitaté alleg. in præce. §. iuncta gloss. & ibi hoc tenet Ioan. And. quamquam Archid. requireret notorium facti permanentis, sed non placet, quia satis est notorium existens tempore sententiæ, arg. in c. ad probãdum, de re iu. & in c. cum sit Romana, de appel. aut causa notoria est falsa, sed non impossibilis, vt iudex excommunicat Titium, quia spoliauit ecclesiam cum incendio, & hoc est notoriè falsum, sed non impossibile, quia potuisset fieri, & tenuit Archi. in d. c. venerabilibus, valere sententiam, & idem gl. de qua hic. Quæ dicit, ꝙ tutius est, vt petatur absolutio ad cautelam, & hoc verum in sententia excõmunicationis, & sic limita, quod hic dicitur, licèt Pa. teneat, ꝙ nõ liget, vt dixi in præce. §.

e Contra nõ facientes] Et sic loquitur generaliter, sed si specialiter, oportet recurrere ad doctrinã Pa. post Inno. in d.c. P. & G. in 4. col. vbi singulariter & optimè.

f Secundũ Pa.] De hoc vide supra excõmunicatio, primo. § 19. no. tñ quia licet non liget quò ad Deũ,

quia

& in c.1.de iudi.[a] & idqñ iudex generaliter excõicat non reuelantes, vel qui fecerunt aliquid, si intendit aliquos eximere ab hoc, nõ ligatur, quod not. Similiter quando fit ad instantiam alterius solum, non ligat vltra intentionem requirentis, quia officiũ iudicis requisitũ non excedit intentionẽ re.qui c. t s.c. bonæ memoriç,[b] l 1.de postu. prxl.

17 14. qñ aliquis inferior a papa excõicat aliquẽ cũ participan.ibus cum eo in casibus, in quibus minor excommunicatio incurritur. Nã contra tales participãtes ipso iure est nulla, nisi fuerint nominatim moniti tribus vicibus, vel vna pro tribus cum aliquorum die rum interuallo, nè cum tali excommunicato participent. c. statuimus, iuncto. c. constitutionem, eo. li. 6. & sine dicta monitione excõicans est interdictus per men sem ipso facto ab ingressu ecclesiæ c. sacro, eod. tit. & no. d. c. statuimus.[c] Sec[us] est de Papa, qui põt excõicare aliquem cum participantibus, & sic ligarentur eadẽ sententia, & ab ipso solo essent absoluendi. c. quod in dubijs, eo. similiter ẽm Io. An. & Abb antiquum, & sequitur Pan. in d.c. quod in dubijs, si quis iudex excõicaret prædictos participantes cum aliquo excommunicato ab alio,[d] non a se, teneret[e] excõicatio, quan uis nõ essent moniti. Et sic in istis duobus casibus timenda esset; aliàs non.

18 15. qñ excommunicatio fertur sub conditione, & ante conditionis euentũ moritur excommunicator, qa sic expirat, & non ligat post morte eius, secundum Pa. in c. cum ad hoc, de ele. non resid. & quælibet etiã alia sentẽtia expirat, ex quo non habuit effectum in vita sententiantis. facit l. fi. ff. de poe.[f] limita, nisi imponeret per viam statuti ẽm eundẽ Pa in d.c. irrefragabili, in §. cæterũ, de offi. or. quia sic ligaret. & similiter dicit Ge. in d.c. vt an marum, quod subditus, qui efficitur fori alterius pendente conditione non ligatur, ẽm Archi. sed ẽm Io. An. ligatur, nisi appellauerit, de fo. com. c. pen. de of del. c gratum, & c. relatum, & idem Inno. tenet, & verius.

19 In omnib. prædictis casibus sentẽtia excommunicationis nullo modo est timenda nec quò ad deum, nec quò ad ecclesiam, qñ notoriè constat de aliquo ipsorum. sed quando non constaret, tunc quò ad ecclesiam esset timenda, & ipsam contemnens peccaret mortaliter, & posset excõmunicari, & sic intelligendum est ca. primum. 11. q. 3. vbi dicitur sententia pastoralis siue iusta, siue iniusta fuerit, timenda.

20 Ex prædictis patet decisio notabilis & quotidianæ quæstionis, Episcop[us] ex communicat oẽs, qui sciũt quis accepit aliquid, si non reuelant, an teneantur? Et dic quod si aliter non exprimit, non tenẽtur, nisi scientes, & quod probare possunt, vt s. denunciatio. §. 13. Si autem exprimeret in sententia, quod siue probare possit, siue non, quod teneantur denunciare, sic continet errorem intolerabilem, & non valet, nisi adderet, quod qui nõ potest probare, teneatur sibi dicere

quia impossibile preceptũ non ligat, ff. quæ sen. si appel. rescin. l. Paulus. sed quia ecclesia ignorat, ideo debet docere de impedimẽto, & absoluetur sine grauamine, & difficultate secundũ gl. in c. 1. de testi. cogẽ. Et optimè Pan. in d. cap. P. & G. in 4. colum.

a De iudi.] i 13. col. ver. quæro, an p illa verba, Nullus eidẽ cõmicet, & ibi plenè discutit, si cõllat de mente.

b C. bonæ memoriæ] Vbi glo & Pa. tractãt, qñ iudex põt ex officio supplere.

c C. statuimus] Et patuit s̃ excõi catio. 3. in prin.

d Ab alio] puta, eps excõicat oẽs participantes cũ excõicato a papa, vel ab archiepiscopo in loquela.

e Teneret] Licit in quit Panor. sit fortè iniusta.

f L. fi. ff. de pœ.] vbi si aliquis magistratus interdicit alicui ob suũ delictũ certã artẽ, tollitur hoc interdictum, seu inhibitio ipso facto, finito magistratu illius, hoc idem tenet glo. no. in c. a nobis, el 1. de sent. exc. hoc tamen intellige in pœnali; secus est in beneficio principis, quod est late interpretandum, vt in c. olim, de ver. sig. & in l. fi. ff. de const. prin. vnde singu. dicit Innoc. in c. quod translationẽ, de of. leg. Vbi vult quod licentia seu indulgentia semel concessa nõ expiret per mortẽ cõcedẽtis. Hoc idẽ tenet glo. in d. c. cũ ad hoc, i ver. prędecessorum, vbi non extendebatur post mortem illorum, & talis licẽtia durat, etiã si fuerit sine causę cognitione data. Nã d. l. fi. loquitur, qñ sine causę cognitione & sine sententia magistratus aliquis interdicit artẽ; secus autẽ, quãdo cognitione causæ, vt l. fi. ff. de of. procõs. no. cõiter per legistas in d. l. fi. pro hoc vide gl. no. in c. cũ ex eo, de ele. li. 6 in ver. de pręmio, quę dicit quod ille, qui semel concessit licẽtiã eundi ad studiũ, non põt illã sine cã reuocare, Cũ ipse nõ posset expresse; ergo nec tacitè post mortem reuocabitur &c.

g ẽm Arc.] Snia .i. sub conditione lata. Sec[us] tñ, si citat[us] sub vno iudice vellet se eximere ab illo foro per mutationem iudicis, quia non posset. Et sic loquitur Io. And. & text. allegati per eũ.

cere

cere tanquam patri & prouisori, vt secretè prouidere possit; & tunc tenerentur ei dicere ẽm distinctionẽ, quam habes supra denunciatio [a] §. 10. Item alterius qõnis, Eps excommunicat omnes non audientes missam in parochiali ecclesia in festis, quia illud non addit, solũ erunt excõicati, q sine rationabili causa eam non audiunt, aut in casu a iure, vel generali consuetudine permisso. Et ideo illi, qui propter aliquam infirmitatem non audiunt, & huiusmodi, non erunt excommunicati. Similiter q audiunt in ecclesia Minorum, & Prædicatorũ. Si verò in sentẽtia adderet, siue non, siue in casu permisso a iure, vel a consuetudine, siue non, sic continet intolerabilẽ errorẽ, & non ligat, quia sicut eps attentando contra ius nihil facit. c. vides. x. di. & qd̃ no. in l. non dubium, C. de legib. Ita ẽt attentatum contra consuetudinẽ gñalem toti⁹ orbis, est nullum, vt in c. his, & c. catholica. 11. dis. quod eẽt, si posset prohibere, nè audirent in ecclesijs Minorum, & Prædicatorũ, & hmõi. Idẽ dic, qñ mandat, nè qs laboret in festis ẽm pdictã dis. Itẽ qd præcipit alicui, vt soluat in tali termino Titio centũ ẽm præfatã di. & faciunt ad pdicta, quod dicã. j. pœna. §. 13. vbi plenè videbis pro hac materia, & similium quæstionum.

EXCOMMVNICATIO. 4. in quibus casib. incurritẽ minor excommunicatio ipso iure? Ad quod dicendũ est, q licẽt plures casus numerentur in iure, nihilominus oẽs reducũtur ad istos duos. Quorum prim⁹ est pc̃m mortale. Nã quotiescunque qs peccat mortaliter, est excommunicat⁹ minori excommunicatione ipso facto, vt patet in c. audi. 11. q. 3. vñ, si celebrat, [b] vel recipit ecclesiastica sacramenta, nisi prius conteratur de peccato, peccat mortaliter. c. fi. de cle. exc. mi. Quod limita, vbi supra, baptismus. 5. §. 10. & hæc excõmunicatio minor est solùm quò ad deũ, si peccatum est occultum, vt in d. c. audi. Si verò est notoriũ sic excõicatus est etiã quò ad ecclesiam, vt in c. vestra, de cohab. cle. & mulie. de quo dic vt supra, clericus. 8. §. 4. & ad istum casum reducitur illud, qđ habetur in c. miror. [c] 17. q. 4. & in ca. tanta, [d] de simo. & in c. si quis deinceps [e] 17. q. 7. cum si. Secundus casus est, cum quis participat cum excommunicato maiori excommunicatione in locutione, oratione, salutatione, comestione, & similibus de quibus dic, vt infra, excommunicatio. 8. per totum.

EXCOMMVNICATIO. 5. de casibus in quibus quis incurrit ipso facto excommunicationem maiorem, & a qua non potest absolui nisi a sede apostolica. Primus casus est in ca. si quis suadente. [f] 17. quæst. 4. iuncto c. non dubium, & c. veniens, & c. ad eminentiam, & ca. cum illorum, & capit. de monialibus, eodem titu. cum capit. religioso, eodem titu. lib. 6. vbi excommunicantur, quicunque suadente diabolo in clericum, vel monachum, vel monialem, canonicum, an cuiuslibet religionis conuersum, vel conuersam, aut nouicium quemlibet cuiuslibet religionis violentas manus iniecerint. pro cuius casus declaratione quæruntur infra scripta.

1 Quando dicũtur inijcere suadente diabolo? Respon. quòd quando dolosè facit, nam dolus requi:itur, vt excommunicatio

hæc

a Denunciatio]. Vide infra, furtũ §. 27. & inquisitio. §. 11.

b Vnde si celebrat] vide s̃. clericus. 8. §. 1.

c C. miror] Vbi p sacrilegiũ qs incurrit excõicationem minorẽ. melius tñ videtur facere ea. q. quisquis inuẽt⁹, ibi, donec in cõuentu admonit⁹, aliqñ tamen per sacrilegiũ incurritur maior, vt si iniuria irrogeẽ in personã ecclesiasticã, vel si incendat, vel frangat ecclesiam extra c. non dubiũ, & c. conquesti.

d De simo.] Hodie iste casus est excõicatio maior & papalis, vt patet per extrauagantẽ Martini v. vnam, quæ incipit, mulcæ, & aliã, quæ incipit damnabile, & Eugenij 4. q̃ incipit detestabile.

e Deinceps] Extra de ele qsquis .s. recipit ecclesiã de manu laici. Et tam laicus dans, q̃ clericus recipiens, nisi emendauerit, dẽt maiori excõicatione feriri. Rai. in glo dicit huic esse derogatũ p contrariã consuetudinem, q̃ tñ non est seruãda. c mala 8. di. q̃ qa est contra ecclesiasticam libertatem. c. nouerit, de sen ex. Adde, q balistarij contra Christianos in bello muiũtõ ratione notorietatis. Item raptores manifesti vsurarij publici.

Tales. n. largè dicuntur excõicati simul cũ defendẽtib. ex quo eorum oblationes nõ recipiũtur Et qa eis denegant ecclesiastica sacramenta. Similiter & quibus denegatur ecclesiastica sepultura, vt in decedẽtib. in torneamentis & ĩ quolibet notorio peccatore, distinctio. 81. neque, & di. 95. illud.

f Si quis suadẽte] Vbi excõicantur canone latæ sniæ pp verbũ, Subiaceat, ibi in text.

hęc incurratur, vt no. Ioã. An. in cap. quanto, in nouella de sen. ex. & est tex. apertus in c. 1. & in cap. cum voluntate, eo. ti. ex quo patet, ꝙ percutiẽs clericum in 8. casibus nõ est excõicatus.

2 Primò si indeliberatè sicut facit ludens percussus aliquando sine deliberatione repercutit, vt in d. ca. 1. ẜm Mon. quia hæc est conditio ludi, vt percussus grauiter repercutiat, nè videatur inferior in ipso ludo.

3 Secundò si ex ludo & ioco, intellige leuiter, & non in derisionem, vt in d. c. 1.

4 Tertiò si causa correctionis vt in d. c. cum volũtate, intellige de his, quib. est ꝑmissũ, sicut sunt prælati, q ꝑ seipsos clericos, vel religiosos verberarẽ possunt, exceptis episcopis, qbus non licet aliquem percutere, [a] vt in c. non liceat. 86. dist. sed per alium faciat, vt 5. q. 5. illi qui. nõ tamen per laicũ, si clericus est, [b] qui verberandus est; vt in c. vniuersitatis. eod. titulo.

5 Quid si sit ꝑlat⁹, sed nõ illius clerici, quẽ verberat? ℞. ꝙ est excõicatus, qa ẜm Pa. in c. vt famæ, eo. oportet sit suus ꝑlatus, & secũdò ꝙ ad eum spectet correctio, quia non sufficit hẽat autoritatẽ in ciuilib. sicut rector vniuersitatis habet, aliter istis duob. nõ ꝯcurrẽtib. erit excommunicatus.

6 Verũ verberãtes ex mãdato prçlatorũ excusentur? ℞. ꝙ si ẽ inferior episcopo prçlat⁹, debet ipse verberare, nisi causa vrgeat [c] aliter est excõmunicatus tã præcipiens, quã obediens, si ꝑ aliũ facit, vt in d. c. vniuersitatis. Si verò est episcopus vel si nõ ẽ eps, & cã vrgeat excusatur verberãs ď eorũ mãdato, vt in ca. ex tenore, eodẽ, dũmodo sit clericus, monachus, vel cõuersus, si verberare vult clericũ, monachũ, vel conuersum, qa licèt per laicum possit capi clericus ex necessitate, vel monachus, vel conuersus, vt in c. vt famæ eodem, tamen verberari non licet aliquo modo, nisi causa subsistente; aliter excõicatus esset, vt in d. c. vniuersitatis. & hic capio laicũ pro sęculari propriè, vt in d. c. vniuersitatis, & sic consuetudo interpretatur d. c. vniuersitatis, vt pro causa rationabili & per conuersos, seu laicos religiosos possit de mãdato prælatorũ verberari.

7 Vtrum prælatus, vel alius de eius mãdato detinens clericum sit excomunicatus? ℞. ꝙ nõ nisi modũ excedat, vt puta cũ clericus quietè se capi & duci ꝑmittit, & capiẽs calce, vel pugno ipingit, vt dicit Io. An. in c. si clericos, e. li. 6. vel nisi clericus fideiussorẽ de parendo daret, [d] qa tunc non ꝑt detineri, nisi excessus enormitas, vel alia rõnabilis cã aliud suaderet, vt ĩ d. c. si cler.

8 Verũ ꝑlatus verberãs clericũ ex odio, non cã correctionis, sit excõicatus? Resp. ꝙ sic, ar. d. c. cũ voluntate. Sed no. ẜm Mo. tñ. excõicatio, quia non requiritur, ꝙ prælatus verberans cogitet de correctione, sed sufficit sit ꝑsona, quæ hẽt autoritatẽ a iure verberandi, & cã subsit ꝑp quã dẽat puniri vñ ꝑcutere ex correctione est ꝑcutere ꝓ culpa digna correctione, quæ inia & si sit benigna, securius tñ est ẜm eundẽ. vt saltẽ habitu [e] cogitet de correctione, qa licèt tũc moueatur ex ira, non erit excõicatus, sed longè melius est, vt differat, donec ira qescat, vt ďr in c. illa præpositorũ, & c. ira. 1. & 2. & c. cum apud. 11. q. 3.

9 Vtrum magister possit similiter cã disciplinæ verberare? Res. ꝙ sic c. 1. & c. ex tenore, & c. cum volũtate. §. fi. e. ti. nec distinguitur an clericus sit in sacris, aut in minoribus sicut nec in prçlato in d. c.

10 Verũ pater, vel dominus familię, vel ꝓpinqu⁹ similiter possit? Res. ꝙ sic, [f] si sũt in minorib. clerici. d. ca. cum voluntate, facit

a Aliquẽ ꝑcutere] Proprijs manib. C. ď episc. & cle. aut. licèt neq.

b Si clericus ẽ] Quia tũc tã eps, quã verberãs inciderent in canonem. si verò eps clericũ nõ haberet, q verberaret tũc per se posset facere, vt dixit gl. in summa 45. d. vel nisi esset incorrigibilis, qa per laicũ posset, vt c. vt famę. eo. si rector vniuersitatis scholariũ, in qua sint clerici, rector ipse nõ potest mandare, vt clericus capiatur, nec familia esset excusata capiens de mandato rectoris.

c Nisi causa vrgeat] Tunc fieri iubeat, sed moderatè, ita ꝙ nõ excedat debitã correctionem: aliás põt appellari ab ipso, de off. or. irrefragabili, & puniri debet, de appel. de priore, & incidet in canonem, quia leuis & moderata castigatio permissa est d. c. cum voluntate.

d De parẽdo daret] Et nõ nudatãtũ. Idẽ & multo fortius, si pignora daret cum sit meli⁹ pignori incumbere, quã in persona agẽ, & qui sic ꝓmisit satisdaturũ, satisdat, si pignora, vel fideiussores dat. ff. de constit. pec. l. i ꝓmissor. Cã rõnabilis est, cum quis intendit hre malefactores, vnũ vult detinẽ, vt manifestet alios &c.

e Saltẽ habitu] Sufficeret intẽtio virtualis, sicut dicit Sco. de celebrãte, vide infra Hora §. pe. in fi.

f Quod sic] Quia quilibet tenetur corrigere suos subditos. 23. q. 4. duo ista.

a Non erit excommunicatus] Ista opinio est rationabilior, licèt prima sit tutior.

b C.per venerabilem] Melius facit ca.propterea.eodem titulo.

c Non graui] dicit tamen Arch. Flo.ꝙ credit,ꝙ pœnam inducat excessus, quia limitata correctio ẽ pmissa,quia non fit dolo,sed charitate.

d Cõtinuat actũ malum] Pone exemplum, quia portat arma, excitat rixas &c.Tamẽ dẽt prius moneri, vt desistat. Et tunc, quia nolens desistere ab actu illicito, dicitur contemnere, potest detineri.

e Familia ptã. tis] Adde Auc. ĩ repe. ca. ea quæ, de re.iuris, in.6. 21.q. Et vide latẽ p do. Abb. in d.c. cum non ab homine, de iud. Et ad hoc vide optimũ tex.in l. 1.Et ibi Bar.C.đ exhi reis.

f Aliquod malum]Quid si aliquem clericũ paratum facere aliquod flagitium teneo violenter zelo dei, nè id faciat?Rñ.breuiter ꝙ si talem teneo per modicũ tempus inuitum etiam &renitentem,citra tamen iniuriam pcussionis, non credo me incidere in canonem. Concor. Inno & Hostien. Istud modicum tempus pro quãto expediat ad obuiandũ peccatum,Ar.c. error. 83.d. Idẽ dicẽ. ſm Inno.si superuenientibus inimicis clericus tenetur,nè incidat in manus eorum quia tali non irrogatur iniuria,sed potius salus procuratur.

l. si filius,C. de pa. pote.& l.vnica.C. de emenda.propin.45.dist.c.disciplina, ad fi.Tenet tamen Ioan.de Li. Pe.de Peru.ꝙ Pau.& etiam si paterfa. verberaret existentem in sacris causa correctionis, non erit excommunicatus,[a] & placet post factum, licet ante factum teneam cum Pan.in d.c.cũ volũtate,ꝙ incidat.nec obdictorũ prefatorũ doctorũ ratio glo.in d.c.cum volũtate,quia,vt dicit Pa.ibidẽ, & in c.constitutus,de in integ.resti. sola dignitas episcopalis, non sacer ordo,liberat à patria ptãte ar. c.p venerabilẽ,[b] q fi.sint legi.

11 Similiter potest psbiter vel quilibet ali' ratione officij, quod habet in eccla, quia cui officiũ committitur,& omnia,sine quib' officiũ exequi non potest,ar. c.1.đ offi.dele.& si talis clericus perturbat officiũ ĩ ecclesia, licet habens officiũ nõ habeat magisterium super eum, potest tamẽ eum expellere,& verberare, vt no.In.& Hosti.in c.veniẽs, eo.tit.Pa.etiã ibidem dicit, ꝙ etiã si non habet prælationẽ, excusatur in tali casu pcutiendo.Similiter possũt facere senes clerici causa eruditiõis in pueros clericos & iuniores in minoribus ordinib' cstitutos,vt i d.c.cũ volũtate.§.fi. & hęc intellige đ leui percussiõe non graui.[c] qui tamen omnes supradicti,si excederẽt modũ, dummodò non ex proposito,non erũt excommunicati,vt no.Ber.& Ho. in d.c.cum voluntate.

12 Quartò ratione coertionis potest detineri sine excõmunicatione, puta continuat actum malum,[d] nec potest compesci aliter, ſm Innocẽ. in c.si verò,el 1.e. tit. quia iudex potest eum capere,& quilibet alius, & ligare, dummodo quãprimum restituat prælato suo simili modo potest ſm Pa. in d.c.si verò, familia potestatis[e] inueniens clericũ de nocte,qa potest timere, nè velit facere aliquod malum,[f] quia est contra eum psumptio c. consuluit, de of.deleg.Itẽ qñ capitur pp malum,qđ egit,vt ducatur ad prælatum suũ,vt puniaẽ & dubitatur de fuga eius, ſm Pa.ĩ c.cũ non ab homine,de iudi.facit in ar. C.de decuri.li.10.l.generali.l dẽ dic, si creditor timeret de fuga clerici debitoris ſm Inn.& Pa.in c.vt famæ,eodem tit.facit.l.ait prætor.§. si debitorem,ff. de his quæ in frau.cre. Itẽ potest,si fecit aliqđ delictũ,[g] detineri p.20. horas ad vocandũ testes,nè sit locus inficiationi facit.l.capite qnto, ff. de adul.& ĩ aut.vt lic.ma.& auię.§.is quoque.

13 Quintò ratione defensionis tam suæ,q̃ suorũ,[h] seu ẽt aliorũ[i] licet detinere eũ,& ad iudicẽ proprium ducere secundũ Pan. in d c.cum non ab homine, & ẽt percutere,mutilare,& occidere cum moderamine[k] inculpatæ tutelę,imo dicit gloss.in §. 1.23.q.8.ꝙ nec etiam peccat, sequitur Pa. in ca.olim,el 1. de resti. spo.nec solùm pro de-

g Si fecit aliquod delictum] Puta falsam monetam vt.l.1.C.đ fal. mo. vel furtum.l.itaque,ff ad l.Aquiliam, & l. qs in seruitute,ff.de fur.& huiusmodi.Nã ex forma istarũ legum quilibet habet ius capiendi,secundũ Bart. in d.l.capite qnto,de adulte.sed non detinendi, vnde, si caperet clericus & detineretur vltra 20. horas essent excommunicati capientes,& cõmitteretur priuatus carcer, iuxta l. prima cum ibi no.C đ priua.carceri.Et si delictũ est cum vxore, possunt simul detineri.

h Suorũ] Etiã amici,qa socij iniuria ppulsanda est 23.q. 3. Non inferẽda,& c.fortitudo.

i Seu ẽt aliorũ] Hoc casu esset irregularis,s. si qs occideret clericũ nè clericus aliũ occideret.

k Cum moderamine] Dicit etiã Io.An. in nouel. super d.c. si verò ꝙ si clericus percussit laicum, nõ intendens plus percutere,& hoc cõstat laico,non debet percutere clericum:secus,si probabiliter dubitetur eum repercussurum.

a Non tamẽ occidere] vide tex. in capit. suscepimus, de homic. vide infra homicidium. 3. §. 1.
b Idem dic] plenius Panormita. in di capit. cum non ab homine.
c Pro recuperatione rerum] Si clericus occupasset domum meam, & nollet exire, possum ipsum expellere, ex quo non vult exire sine violentia, si hoc fiat incontinenti, & cum moderamine inculpatæ tutelæ.
d Dummodo ex proposito] Dicitur ex proposito modum excedere, si poterat repellere solis verbis minatorijs, & iniecerunt manus violentas, tunc essent excommunicati, & pœnis temporalibus subiacerent. Et si secuta esset mors, vel mutilatio, essent irregulares, vt ibi per Abba. plenè in 8 col. versi vlterius quæro.
e Et dicitur excedere] Tutius tamen esset, vt peteret absolutionem, & dispẽsationem secundùm Rain. Quod verum est, quando commodè potest haberi. Et dicit dominus Anton. in d. capitul. olim, quod qui insequitur percussorem, & vulnerauit, non debet puniri vt dolosus, sed vt culpabilis, quia inconsultus calor

defensione personæ, sed ẽt rerũ licet percutere, vt d.c. olim, & c. dilecto, ꝙ sen. ex. li.6. & in l. furem ff. de sica. non tamen occidere, a vel mutilare licet, q̃n ablatum est recuperabile ꝑ iudicem ſm Bar. in l. furem, q̃a sic incurreret excõicationẽ. sec⁹ si esset irrecuperabile ablatũ, vt in d.c. olim, & in d.c. dilect⁹, & no. in d l. furem & de hac materia, vide supra, Defensio. Idẽ dic b de auxiliatoribus taliũ. Aduerte hic, ꝙ licet non sit excõmunicatus faciens violentiã clerico ꝑ recuperatione c rerũ ablatarũ, tñ si hoc facit ex interuallo post, q̃ cleric⁹ ꝑuenit ad locum destinatũ, & adeptus ẽ possessionẽ ꝑfectã rerũ ablatarũ, incidit in excõicationẽ ſm Pe. de censu. ecclesiasticis, & q̃n dicatur ex interuallo v de supra Defensio.

14 Sed pone, ꝙ excedat modũ ꝑcutiens clericũ cã defensionis? Res. ſm Pan. in d.c. olim, ꝙ pp hoc nõ erit excõicatus, dũmodò ex proposito d non faciat, quia (vt dicit) requiritur dolus, vt incidat in excõicationẽ. facit gl. in c. significasti, el.2. de homi. & l. si ex plagijs. S. tabernarius. ff. ad l. Aquil. vide bonam gl in d.c. cũ volũtate, & in prin. 23. q.1. Sec⁹ si ex proposito, & dicitur excedere, e q̃n non seruat moderamẽ iculpatæ tutelæ ꝙ quo habes s. defensio. S.4.

15 Sed pone, ꝙ fugiendo pt euadere, sed non fugit, & sic ꝑcutit inuasorẽ? Res. ſm Bar. in l.1. C. vnde vi, & sequitur Pa. in c. olim. el primo de rest. spo. q̃d licitè pt percutere, quia fuga est quædam iniuria. l. item apud Labeon. ff. de iniur. & dicit Cy. in d.S. tabernarius, ꝙ fuga reddit quẽ viliorẽ, hoc limito verũ, q̃n esset talis, ꝙ fuga esset ei confusio, f cũ ergo iniuria corporalis sit maior, q̃ iactura rerum. l. in seruorum, ff. de pœnis, & pro iactura rerum liceat percutere (vt dictum est) ergo a fortiori ꝑ iniuria corporali, sed tñ non euitaret irregularitatẽ, g si occideret, Cle. si furios⁹, ꝙ homi.

16 Sextò rõne turpis operationis cũ vxore, h matre, sorore, vel filia a clerico factæ, nã sic cũ talib. personis inueniens eum sine excommunicatione percutit: nec distinguo inter leuem, & atrocem percussionem, cũ ius non distinguat, vt in capi. si verò, el 1. eo. S. vl. cum etiam lex permittat i occidere, vt ff. de adult. l. quod lex ait. S. quod ait. peccat tamen grauiter, k si mutilat, vel occidit, vt no. in dicto capi. si verò. excommunicatus verò non est, l cẽt aliqui dixerint quòd sic. Ego tamẽ, quia difficilè est iustum temperare dolorẽ, vt C. de adul. l. Gracch⁹, tenerem, ꝙ esset excommunicatus occidendo, vel mutilando, quãdo maturo cõsilio & pẽsato animo id faceret, non ex calore iræ subito, q̃a tũc cessaret ratio, quia canon excusat ab excommunicatione, & lex ab occisione, aliàs non fit excommunicatus.

17 Quid si inuenit non cũ prædictis personis, aut aliqua earum, sed cum aliqua alia consanguinea? Respo. secundũ tex. d.c. si verò, ꝙ

vicio calumniæ caret. l. 1. ff. ad Turpil. 2. quæst. 3 §. notandum, cum seq.
f Quod fuga esset ei confusio] Vt puta, quia æqualis, vel maior est persona aggressa. Tamen Abb ibidem recitat, & sequitur Bartol. tenere indistinctè, ꝙ non tenetur quis fugere, vide infra homicidium, 1. §. 2.
g Irregularitatẽ] Ratio potest esse, quia irregularitas contrahitur sine peccato, vt in iudice, & teste. Sed excommunicatio requirit diabolicã suasionem.
h Cum vxore] Idem est de sponsa de præsenti secundùm gloss. in d c. si verò, quia lex permittit accusare eam mariti iure, ff. de adulte. l. si vxor. §. primo.
i Cum lex permittat] Vide infra homicidium 1. §. 6.
k Peccat tamen grauiter] Hoc tenet S. Tho. in 4. dist. 16. q. 2. ar. 2. Idem Imol in l. quid ergo. §. si his, de legat. 1. Idem Abb. in d. c. Si verò primo super gl. in versi. turpem, de sent. excõmunicatio. & vide infra homicidium, 1. §. 6. & in casu, quo adulter potest occidi, multo magis contumelijs affici secundùm Bartol. in l. nec in ea, ff. de adulterijs.

erit excommunicatus percutiens, quia præfata concessio non extenditur ad alias personas. Host. tñ extendit filiam ad neptem, & vxorem, & ad sponsam, vt in auth. vt lice. matri, & auiæ. §. quia verò, & Inn. matrem ad ascendentes, & filiam ad descendentes. prima tñ opinio [a] tutior est, vt non extédatur, arg. optimum in lege, pater, & qđ ibi no. ff. de adulte. vbi noie patris, cui licet filiam in adulterio occidere, non veniunt ascendentes.

18 Quid si non inuenit in actu coitus cum prædictis personis, sed in osculis, amplexibus, & huiusmodi signis propinquis coitus vel explendi [b] vel expleti? ℞. Mon. vbi supra, q̄ si huiusmodi fiat in loco suspecto, non erit excommunicatus verberās eā. Secus si in publico [c] oscularetur secundùm morem patriæ.

19 Vtrum post expletum opus nefarium cum aliqua prædictorum, ex internallo percutiens fit excommunicatus? ℞. dire. lib. 3. tit. 2. q̄ sic, nisi forte ter monuisset eum, vt in aut. vt lice. mat. & auiæ. §. is quoque, & C. de adul. auth. si quis ei. vbi patet, q̄ si ter coram testibus monuit suspectū, & postea inuenit confabulari cū vxore, pôt eum occidere; [d] credo tamen, q̄ sit etiā excommunicatus, si monuit ter, dummodo non inueniat eum in actu, aut [e] pro pinquitatibus, ar. d. c. si verò. posset tamen eum capere post talem monitionem inueniens eum colloquentem, & iudici præsentare, argumentum in l. capite 5. ff. de adulte.

20 Quid si procurat, vt clericus vocet ab vxore ad turpitudinē, & sic eum verberat? ℞. Mo. vbi supra, q̄ excōicatus est tam ipse, quā vxor, quia in dolo sunt.

21 Vtrū mulier petita de turpitudine a clerico, licitè eū percutiat? Resp. Mon. vbi supra, q̄ sic si eam inuitam tangebat, vel vim corporalem inferebat, dummodo faciat [f] cum moderamine inculpatę tutelæ, secus, si eam non tangebat, sed solū verbis eam impetebat. quod verū credo, qñ solùm verbis potuit eū repellere, aliàs licitè eum percutit. nec ēt excommunicata est, si zelo [g] castitatis accēsa modum excederet, non ex proposito, sed subito improuisè, arg. eorum, quæ notantur in glo. in prin. 23. q. 1.

22 Septimò ratione perditionis priuilegij clericalis, quod quidem perditur multis modis. Aliqñ ratione inhonestatis, de quo vide supra, clericus. 0. §. 3. cum sequentib. & clericus. 10 §. 1. Aliqñ ratione bigamiæ, de quo s. Bigamia. § 10. cum seq. Aliqñ pp qualitatem personæ, sicut clerici coniugati, [h] si non deferunt habitum, & tonsurā, sine aliqua monitione omne priuilegium perdunt fm Ioan. And. Mo. & Archi. & in c. Ioannes, de cle. coniug. text. in c. vnico, de cleri. coniu. lib. 6.

23 Sed nunquid si isti reassumunt habitū, & tonsuram, gaudeant priuilegio? ℞. Ioā. Mo. & Archi. & Io de Lig. q̄ sic per Cle. 1. de vita & hon. cleri. Alij dicunt, q̄ nunquā sed primum verius. [i] aduerte tamen hic, q̄ est duplex priuilegium secundùm Pan. in ca. 1. de aposta. s. fori, vt tantùm conueniantur sub iudice ecclesiastico. Aliud canonis, si quis suadente, de quo hic. Primū cum maiori difficultate perditur, quàm secundùm, quia nec ex sola dimissione habitus, aut immixtione enormium, & huiusmodi perditur, vt in c. si iudex, de sen. excom. lib. 6. sed bene quandoque secundum, vt dictum est.

24 Aliqñ pp depositionē, vt puta quia est degradatus actualiter, de quo vide supra, Degradatio, aliquando propter heresim,

a Prima tamen opinio] & Pa. qa sum⁹ in casu stricto & pœnali, vbi regulariter nō fit extēsio. l. pœnæ, ff de pœ. Et ita ēt tenet d. Ant. licèt aliter loquat ibi. Inn. & Io. Au. in d. c. si verò, primo & senten excom.

b Vel explendi] Idem dicit Bart. in l. quod ait, ff. de adul. in prin. Quia ista sunt pparatoria ad adulterium, quia per ista v. ultimus pbatur adulterium.

c In publico.] Idē, si in ludo, quia tunc inde rece in canone ut.

d Occidere] hoc intellige de iure ciuili, quia de iure canonico non licet occidere sine peccato.

e In actu aut.] Adde Bar i l. qđ ait, ff de adul qui dicit, q̄ intelligitur occisus incōtinenti adulter nō solū si domi sed ēt si extra domu occidatur, ex eo, q̄ principiū fuit licitū. Vñ do nit vē occisus; secus, si principiū fuisset illicitū.

f Faciat] Dr̄ fm quosdā, q̄ securius est, vt petat absolutionē ad cautelam.

g Si zelo] Si aliter mulier nō pt euadere, nisi occidat opprimentem, an peccet? Rai. secūdū Arc. Flo. dicit, q̄ aliq tenent, q̄ sic; alij aūt q̄ nō. Tu dic q̄ no peccat, qa ille magis credit seipsum, quā mulierem ipsum oc cidat, per Clem. 1. de homici.

h Clerici coniugati] Vide s cle ricus. 5 §. 1. & clericus. 14 §. 3.

i Sed primū verius] Propter verbum, quādiu, ibi in tex. & no hoc Io. Aud.

q̃a hæretic⁹ ꝑdit omne priuilegiũ.c.excõicamus.1.de hær.ita tenet Inn. in c.ſi verò,& ſeqtur Pa. ĩ c.ↄtingit, el.1.e.ti. Aliqñ ꝑꝑ excõicationẽ ſm aliquos, communior tñ opinio eſt,ꝙ percutiẽs excõicatũ clericũ eſt excõicatus,q̃a non amittit priuilegiũ ſm Io.& Vincẽ.Gofre.Inno.[a] Io. An.[b] not.de hoc in ca.ſi quis deinceps, 17.q.4.& in c. excommunicatorum.23.q.5.

25 Octauò rõne ignorationis,puta q̃a comã [c] nutriebat,nec aliq̃d apparebat de clericatũ, & ſic credebat laicũ vt ĩ c.ſi verò, el 2.eo.ti vel ſi habebat habitũ, nõ eum videbat,q̃a de nocte[d] erat,ſm Ho.& Inn. in c.cũ non ab homine, de ſen.ex. & d.c.ſi verò,oportet ergo intẽdat ꝑcutere clericũ,vel intẽdere debeat,vt ſit excõicatus.Si verò viderit ei tonſurã,licèt non crederet clericũ,eſſet excõicat⁹ ꝑcutiẽs q̃a credere debebat.[e] Intellige,ſi ille erat clericus, q̃a aliter non eſſet excõicatus, ẽt ſi clericũ credidiſſet,qui clericus non eſt [f] per d.c.ſi verò,ſm Ber. & Inn.nec ẽt irregularis eſt ſecundũ Fe de.conſi. 13.ſi in tali dubio celebraſſet, vt ſequitur Pa. in d.c.ſi verò.

26 Nonò ratione qualificationis.facti nam oportet ad hoc, vt quis incidat in excõicationẽ percutiẽdo clericũ, ꝙ peccet mortaliter, qñ ergo iniectio manuũ eſt taliter qualificata, ꝙ pctm̃ mortale non eſt,excõicatio non incurritur, ſicut ꝓbaẽ in puero,q̃ non eſt doli capax,q̃ ꝑcutiẽdo nõ incidit, vt ĩ c.1.e.ti.[g] ꝓꝑ q̃d teneo cũ Pe.de Per. ꝙ fugiens inimicos,ſi equũ,vel gladium violenter de manu clerici accipiat, vt ſe defendat, nõ incidat ĩ excõicationẽ, quãuis Barth.Brixi. & Tãcre.teneant contrariũ.Sed verius eſt dictum Petri per rõnem ſuã,q̃ dicit ſic null⁹, ſapiẽs diceret hunc peccaſſe mortaliter,& cũ excõicatio non inferaẽ niſi pro mortali.11.q.3. nemo eporũ,ergo non erit excõicat⁹,q̃d not.bene pro multis. Idẽ dic,ſi quis violenter includit clericũ, nè ab inimicis lędaẽ, quia ſi ſit violentia, non tñ ibi ſt dolus ſm Ion.in d.c.nuꝑ, duo.n. requiruntẽ,ſ.animus doloſus,& opus,[h] ſm not. Io.An.in c.ꝑpetuæ, de cle. li.6.Similiter ſocius,quanuis turbatus clericũ impellit,nõ ex deliberatione,ſed ex ſubito motu,non erit excõicatus,[i] vt tenet Ri.in 4. di.18.[k] facit tex.in §. notãdũ.2.q.3.inconſultus calor calumniæ vitio caret,& ob hoc nullã pęnã irrogari oportet.& ꝓpterea dr̃, Si q̃s ſuadẽte diabolo ,q̃d ꝓpriè no.dolũ, & mortale pctm̃.

27 Nũc reſtat videre;q̃s dicaẽ cleric⁹, vel monachus? ℞.ꝙ nomine clerici hic ↄprehẽditur oĩs habens aliquẽ ordinẽ,ẽt primam tonſurã ſolũ,vt de æt. & qual. c.cũ contingat,& no.d. Pe.

a Inn.] Vbi ſupra.& Pa.in dict.cap.contingit.
b Ioan.Andrę.] In Mercuria,in regula,delictum.
c Quia comam] Vide infra,iniuria.§.4.
d Quia de nocte] Pa.in c.cum non ab homine, de iudi. in 3 col. putat familiam poteſtatis poſſe impunè capere clericũ de nocte incedentem, & præſentare prælato ſuo,quia hoc facit ad impediendа delicta, quæ fortè per eũ poſſẽt committi, q̃a qui malè agit,odit lucem, c. conſuluit, de offi. dele.Quod ẽt tenet Bald. in.l. ſi qua,C. de epiſcopis, & cle. adde tñ,ꝙ ſi eẽt dubiũ vtrum ignorauerit clericum ipſum percutiens, quò ad forum pœnitentiale ſtabitur iuramento percutientis. Et ſi iurare voluerit,non habebitur pro excõicato: Secus, ſi iurare recuſauerit, di.capi ſi verò. De hoc eſt gloſſ.in Cle.1 in verſic.non habita,in fin. de priuil Fortè tamẽ ſecus in foro contentioſo. Et vide Bald. in l. 1. vltra medium, C. ad Macedon. Et quod not. Imo.in Clem.1.in 4.colu.verſ.iuxta prædicta, de conſang.& affi.
e Quia credere debebat] Hoc verùm,niſi ꝓbabilis ignorantia excuſet, & excuſat ex more patriæ, qui debet attendi.Nam alicubi laici tempore caloris deferunt tonſurã.
f Qui clericus non eſt] Et dicit Archidi.hanc opinionem eſſe veram,quia non debet iudicari, ſecundùm quod q̃s facere intendit,ſed ſecundùm quod fit. Si etiam crederet laicum, & eſſet clericus, non incideret ſecundùm Tanc.& Ioan de Lign. Quia hic non eſt dolus. Dubitans tamen, an ſit clericus, incideret, quaſi in dubio d̃beret abſtinere ſm ſupplementum hic. & dicit Bal. in l. ex quacunque,ff. ſi quis in ius vocatus non ierit, ꝙ ſi iudex citauit aliquem clericum, quem ignorabat clericum,& quia non comparuit, banniuit eum, & alius occidit eũ, quòd tenetur de homicidio, licèt fuerit ſtatutum, quòd poſſit occidi impunè bannitus.
g Vt in c.1.e.ti.] & ibi gl.1. & Pa.
h Animus doloſus,& opus,] Ex hoc dicit Ioann. Andr. quod nullus incidit in canonem, ſi quis ſuad. [illegible], per ſolam attentationem, niſi peruenerit ad actus cõſummationem. Vnde vibrãs gladium,vt percuteret clericum,qui tamen nõ percuſſit, quia ille iſtũ vitauit, non incidit in canonem. Hoc etiam tenet Io de Lig. & Archiep.Flo. Idem Abb.in c.1 eo.ti.
i Nõ erit excommunicatus] De hoc text. iuncta gloſ.in c.ex tenore,eod tit.& hoc quia communio eſt cauſa diſcordiæ l.cum pater. §.dulciſſimis,de lega.2.& idem in abſoluti. non datur ei iuramentũ ꝓpter periculũ periurij.
k Ricar.in 4.di. 18.] Archi.11.& q.5.

de Anch.in c. 1.de cle.coniug.li.6.Nomine monachorum, vel monialiũ veniunt hic oẽs professi [a] quãcunque regulam approbatam, & nomine nouitiorum veniunt ingressi religionem approbatam, vt probent, si in ea manere debent, noĩe verò conuersorũ & conuersarum hic veniunt, oẽs, qui mutato habitu se, & sua [b] alicui de religionib. approbatis dedicauerũt ꝑpetuò siue sint masculi, siue sint fœminæ. & licèt gl.in c.quisquis.17.q.4.teneat, ꝙ conuersi, & pœnitentes [c] gaudeant priuilegio clericali, & ꝑ hoc inferatur ab aliq̃bus, ꝙ mulier inclusa, vt totaliter vacet Deo, & eremitæ, qui contẽptis mũdanis, vt Deo vacent, deserta loca inhabitant, & conuersi ecclesiarũ sęcularium, q̃ se, & sua dedicarunt Deo, & incedunt tonsurati, vel mutauerũt habitũ, & intersunt cõiter horis diuinis, & huiusmodi similes, sicut sunt fratres, & sorores tertij ordinis sancti Francisci, qui viuunt in congregatione, sicut cæteri religiosi, ꝙ gaudent isto priuilegio, ita ꝙ verberãs eos sit excommunicatus. Hoc tñ ego non teneo post factũ, sed bene añ factũ, tũ q̃a non sũt religiosi ꝓpriè, eo, ꝙ tria vota non promittunt vni de religionib. approbatis, & cras pñt esse merè sœculares si volunt, tũ ẽt ꝙ nec sunt conuersi religionis approbatæ, & tex.in d.c.non dubiũ, & alibi non loquitur simpliciter de conuersis sed de conuersis [d] religionis, multominus eremitę, qui causa quæstus, vt sunt cõiter nostri tẽporis, sibi formant habitũ, & illi conuersi ecclesiarũ, q̃ sibi proprietatẽ suorum retinent, & fratres tertij ordinis præfati, qui in domib. proprijs cũ vxoribus, & filijs viuunt, gaudẽt isto priuilegio, ar.ca.duo sunt.12.q.1.& ꝙ no.Host. & cõiter doc.in d.c.non dubium, & Cardin. in Cle. 1. de deci. quæst.1.

28 Postremũ sciendum est quid est inijcere man⁹ violentas, & dic, ꝙ est oĩs violentia, quæ fit personæ, vñ s̃m Pa.in c.nuper, e.ti. can. d.c.si quis suadente, ponderat potius effectum violentiæ, quã ipsum modum inferendi violentiã & hoc patet in d.ca.nuper, vbi detinens clericum in custodia publica, vel priuata, vel in domo aliqua, quauis man⁹ non inijciat, est excõicat⁹, [e] ex quo liberè non p̃t ire. itẽ iniuriosa man⁹ iniectio absque violentia in clericũ facta, inducit hanc excõicationẽ, vt in c.contingit, el 1. eo.ti. & ibi Ab. 2.no. ex quo patet, ꝙ non solùm, q̃ eum percutit ẽt voluntariũ, [f] est

q.5. vbi ponit quasi omnes casus, qui hic habentur, licèt succinctè.

a Omnes professi] quid autem de canonicis. vide not.per Pa.in d.c.non dubium, eod.titu. & in rub.de vit.& hone.cle vbi de hoc.

b Se, & sua] sec⁹, si aliquam proprietatem sibi retinuissent, quia non gauderẽt secundũ Host. & refert Pa.in d.c.nõ dubium.

c Et pœnitẽtes] Templarij, & hospitalarij & Deo deuoti.

d Sed de conuersis] Et licèt canõ si quis suadente, non faciat mentionem de conuersis, tamen ad eos extenditur. nec obstat, ꝙ est canon pœnalis, vel sumus in materia pœnali, quia respondetur, ꝙ est pœnalis respectu percutientium, & non respectu clericorum. Et vbi concurrit fauor, & pœna præfertur fauori no. gl.in l.2 C de in ius voc. Item q̃a sententia excõicationis est medicinalis, & de facili obtinetur absolutio, iuxta not. in c.1.eo.tit li.6. quare &c. Hæc Abb. sed de hac materia, quando concurrit fauor, & odium &c vide Bal.in l. illud de sa.sa.eccle & in l.2.C.de in ius vocan.

e Est excõicat⁹] Si aliqui inimici clerici obsident ipsum in castro, vel in domo, fortè alicuius mulieris claudunt, & non vt illum custodiant, sed vt illi verecundiam faciant, dicit Arch. Flo. ꝙ in obsistente attendenda est intentio, quia si ꝓpter castrum habendũ, & non personam violandam, ꝙ tũc non incideret, secus, si ꝓp personam violandã.

& idem dicen. de eo, qui eum claudit causa verecundiæ, quia tunc fit iniuria personę clerici inclusi secũdùm Ioan.de Lign.

f Etiam voluntariũ] & hoc, quia facit iniuriam ordini clericali, & ille, qui eum volentẽ percutit, facit iniuriã, licèt non violentiam. hoc dicit Ge.in c.1.de vi.& ho.cle.li.6. Idem tenet Imo. in l. si verò, in §. de viro. so.co.ff. so.mat. & rõ est, q̃a dato, ꝙ clericus sibi præiudicet in hoc, tamen q̃a ecclesiæ fit ꝑiudiciũ, cui⁹ hoc est priuilegium, & ordinis clericalis, meritò ille ꝑcutiẽs erit excõicatus. facit quod dicit no.Bar.in l.1.§ vsqueadeo, ff.de iniurijs, vbi quęrit si quis voluntariè percutitur ab alio, nunquid poterit accusari ad pœnam publicã fisco applicandam, & respondet aut patitur inferri in corpus suũ id, quod de iure pati non põt, vt ꝙ corpus suum scindatur, vel os frangatur & hmõi. cũ.n. sibimet inferẽs talia puniretur, ff. de bo.re. q̃ mor. sibi consci. l.fi.§. si q̃s aũt. Sic non põt alijs permittere, q̃a nemo est dñs mẽbrorũ suorũ l.liber homo. ff. ad legẽ Aquil. vnde poterit criminaliter accusari. d.§. vsqueadeo. si verò permittit vt detur sibi alapa, & hmõi, ex quo non frangit corpus, tunc non poterit accusari ad publicam vindictam l.fi.ff.de iniurijs. subdit etiam Bar. reprehensibilẽ esse consuetudinem Pisanã, quæ habet ꝙ offendens debet se ponere in manibus inimici, qui possit ei facere signum in manu, vel in facie, quia non põt

sed excōicatus, sed ēt si clericus seipsum percutit ex ira, vel odio, sicut faciunt q tædio vitæ, vel alia desperatione ducti seipsos interficiunt, vel mutilant, [a] vt tenent cōiter do. in d.c. contingit. Similiter qui spuit, vel aquam, aut aliud effundit super eū, vel ponit custodes, vt capiant eū si exierit de domo. Similiter si vis fiat reb. sibi inhærentib. vt puta equo, cui insidet, vel qd aliud, qđ tenet, eripitur violēter, aut scinditur, siue frangitur, vt tenet Car. in Cle. 1. de pœnis, [b] ī prin. in 6. q. nisi sit [c] res, quam propria autoritate capere pōt, quia tunc incidit.

29 Sed qd si solo metu inducat, vt ei aliqd det? ℞. Dir. li. 3. ti. 2. ꝙ nō est excōicatus. Similiter qui eum in aliqua domo obseruāt solū, vt ei verecundiam aliq faciant, nec ēt qui cum dormit, vel non sentit, furtiue zonam, vel bursam, vel qd simile aufert, quia in hmōi violentia personæ non fit, vel reb. sibi cohærentib. cō cor. Card. in Cle. 1. de pœ. Itē nec est excōicatus, qui licèt habeat animū lędendi, non tñ eum tangit, licèt vibret ensem super caput ei⁹, vel si tangit, ei vim non infert, nec lęsione, quia verba sunt cū effectu accipienda. c. relatum, de cle. nō residen. nec obest conatus sine effectu, de sponsa. c. iuuenis, & c. adolescens.

30 Vtrū persequens clericū, vt percutiat, & ipse fugiens cadit, & lædit̄, sit excōicatus? ℞. Rod ꝙ non, nisi quasi coactus, vt euadat, se pcipitet, vel in aliud periculū se ingerat. sed ego credo, ꝙ sit tutius dicere, ꝙ sit excommunicatus, quia laicis manum imponit, & est securius hoc tenere.

31 Mandans ēt dr̄ inijcere manus, quia, vt dicitur in c. mulieres, eo. titu. is verè cōmittit, [d] cuius mandato, vel autoritate fit. & ideo ē excōicatus, si mandatarius clericum percussit, vt in d. c. mulieres, & ibi Pa.

32 Quid si mādator reuocauit mandatū, sed ante, q̄ veniret ad notitiā mādatarij percussit? ℞. licèt Inn. teneat non eē excōicatū, tñ ſm Ber. & Ho. vt refert Dire. vbi s̄. nisi reintegra reuocauerit [e] mandatarium, & eū certificauerit super hoc erit excōicatus, ar. l. si mandassem, ff. man. de proc. ex insinuatione, de rescrip. ex parte decani. hoc etiam tenet Io. 63. di. tibi domino.

33 Quid si post mādatum mortu⁹ est mandator re integra? ℞. ſm Dir. vbi supra ꝙ licèt mādatarius postea percusserit, non erit [f] tamē mandator excōicatus, quia superstes tm̄ ligatur. 24. q. 1. quodcunque, licèt si notorium sit de mandato, & signa pœnitentiæ non ostenderit, non sit sepeliendus in sacro, nec ecclesia orabit pro eo ratione peccati notorij, vt tenet Host. & Ber. & Inn. Pan. autem in c. a nobis el 2. eo. tit. videtur tenere, ꝙ nisi mandatarius

se de iure committere in manu inimici per text. expressum in d. c. contingit.

[a] Vel mutilant] facit tex. in c. si quis absciderit, & in c. qui partem. 55. di. & vtrobique per Ge. & Cardin. Alex. vbi voluntariè abscindens sibi membrum non debet ordinari. & sic punitur. Idem tenet Archi. in c. si non licet. 23. q. 5. Non ob. tex. in l. sed si dñi. § si ipse seruus, ff. de pec. vbi licet seruis i corpus suum sæuire qa respondet d. An. in c. ex parte el 2. de cor. vitia. ꝙ respectu priuati iuris, & actionis licet al cui in se sęuire, nec, ex hoc nascitur priuata actio, vel deductio vnde respectu publici iuris posset puniri, qui in semetipsū sęuit. l. omne. §. qui, ff. de re. mi.

[b] Car. Cle. 1. de pœnis] In princ. in 6. q. licèt quidam aliter dixerit, & malè.

[c] Nisi sit res] Vt si fugienti, & asportanti res furatas accipiat in continenti, Non autē ex interuallo aliàs si quis furatus esset corrigiam, vel quid aliud clerico, nō videtur incidere secundùm Host. quia non fit personæ violentia.

[d] Is verè cōmittit] itellige quò ad peccatum, nō quantum ad pœnam secūdū Bar. in l. sed si vnius, ff. de iniurijs. sed procedit iste tex. in dispositione iuris communis.

[e] Nisi reintegra reuocauerit] Regula, quæ habet, quod non valet reuocatio procuratoris iudicialis, vel extraiudicialis, si non fuit intimata procuratori. c. mandato, de procur. Imo. post Inn. & Io. And. in c. quidam, de renun. habet locum etiam in maleficijs, quia non sufficit reuocare mandatum de maleficio committendo, nisi intimetur mandatario secundùm Barto. post Guil. in l. si pecuniam. §. si seruū, ff. de cond. ob cau. pro quo est gl. in c. mulieres, in gl. si circa mediū, de sen. exc. & ibi doc. cōtra Inno. est ēt gl. ordinaria in c. cū qs, in ver. mandato, de sen. exc. li. 6. q̄ recitat opiniones de clerico verberato, dicēs opinionem glos. in d. c. mulieres, esse veram, licèt intelligat quantū ad ecclesiā infligi talem excōicationem, sed nō quò ad deum, vt de ibi Ge. dicentem, ꝙ Inno. non tenuit contrariū, sed tunc voluit mandantem esse excōicatū, qñ tā tardè pœnituit, ꝙ reuocare non potuit, aliàs sec⁹ Idē tenet Sali. in l. non ideo min⁹, in 7. co. vrr. q̄ro. 4. C. de accu. vide latè Ang. de Are. in tra. mal. I ver. Sēpr. mand. in 9. co. & Fel. in d. ca. ex par. dec. Ioan. An. dicit, ꝙ est excōica. quò ad ecclesiam, sed non quo ad Deum.

[f] Non erit] Quia mandatum morte extinguitur ff. mandati. l. inter cæteras. § 1. & c. relatum, & ca. licèt, de of. deleg.

habuerit

habuerit notitiam de eius morte, erit excommunicatus etsi poenituerit [a] in morte; & est tutius, licet de rigore iuris non sit excommunicatus, cum in veritate mandatũ reuocatũ fuerit morte, vt not. idem Pa. in di. ca. mulieres.

34 Quid si non mandauit, sed dixit aliqua verba dolosè, vt inducat ad percutiendum? R. ꝙ si talia sunt verba, quæ cooperētur mãdato, vel consilio, puta dicit, faceret mihi singularem consolationẽ, vel semper vellem ei bonum, qui percuteret, nulli dubium, ꝙ si sequitur percussio ex hoc, erit excommunicat⁹, vt in d. c. mulieres no. quia non refert quid ex æquipollentib. fiat. vnde, vt refert Barto. in l. si quis mihi bona. §. pater Seio, [b] ff. de acqui. hæ. ꝙ dominus verberatus à quodam dixit coram famulis suis, nisi aliud de tali audiero ante, quàm domum reuertar, ero malè cõtentus, propter ꝙ famul⁹ interfecit percussorẽ; fuit punitus ipse domin⁹ de homicidio. & propterea dicit Pan. in c. ex literis, de exce. præl. ꝙ non refert, an directè, vel indirectè aliquid consulatur, vt probatur in d. c. ex literis, in episcopo q dixit omnes dicunt, ꝙ malum est si euaserit, cui homicidium imputatur. & facit ad hoc l. certum, ff. si cer. pe. & l. cum quid, co. ti. facit, quod no. Bal & Ang. Raph. & Imo. in l. quid ergo. §. pe. ff. de le. 1. qui volũt ꝙ instigãs, & sollicitans aliquem, vt percutiat, sit excõmunicatus, si sequatur percussio. [c] Secus autem, sunt talia verba, quia non erit excommunicatus.

35 Cooperans auxilio, vel consilio non solùm est excommunicatus, sed etiam prohibere valens, si non obuiat, nè verberetur. cap. quantæ. eodem titu. quod indubitatum est ſm oẽs in eo, sub cuius potestate est verberãs. [d] In alijs aũt, q non hẽnt ex officio, si non prohibẽt dolosè similiter ẽ indubitatũ, ꝙ sunt excommunicati. Si verò hoc non facit dolosè sed quia non vult se immiscere rumorib⁹, vel ex timore, vel negligentia non prohibet, tenẽt communiter do. ꝙ nõ est excommunicatus in d. c. quãtę, vbi Io. An. [e] in nouella dicit notabile verbum, In hunc, inquit vel alium canonẽ nullus incidit, nisi sit in dolo, ar. ff. de adul. l. pe. ff. de sicarijs. l. 1. Idem Ioan. de Ligna.

36 Sed quid de clerico, qui volũtariè subijcit se verberibus, an ipse sit excommunicatus? Respon. ꝙ non, vt tenet Panormi. in c. contingit, el 1. nec obstat, quia non obuiat, quia non facit dolosè, sed in satisfactionem, & vt maius fortè malum euitet. nec etiam obstat, quòd participat in crimine, quia secundùm Ioã. And. in c. de lictum, de reg. iu. lib. 6. in Mercurialibus, talis verberans vno impetu plures ictus dat, & est solus excommunicatus vna excõicatione, quia pro vno facto habetur, hoc idem nota. Bartol. in l. nunquam, ff. de priuat. delictis, & quod sit verior opinio, patet in dicto capitulo, contingit, vbi dicit textus excommunicandum talem clericum.

37 Ratum habens, quod aliquis noĩe suo iniecit manus violentas in clericum, est excommunicatus, quia ratihabitio [f] mãdato comparatur: secus, si non sit factum nomine eius, quia licèt ratum habeat, non tamẽ est excommunicatus, quamuis pecces mortaliter, de senten. excommu. cap. cum quis, lib. 6.

38 Quæritur, verũ præfati inijcientes manus in ecclesiasticam personã, sint semp ã sede

[a] Etiam si poenituerit in morte] Et si quæras, qd operabit excõica tio hoc casu, cum iste iam sit mortuus? Dico, ꝙ potest operari quò ad corpus, qa nõ sepelietur in cœmeterio, vel si fuit sepultus per prius, idem exhumabitur, Ar. in ca. sacris, de sep. Nam per excõicatione n non solũ inficitur anima, sed et corp⁹.

[b] §. pater Seio] Vide tu sex pulchras limitationes, quas ponit do. Iaso in l. 1. in 6. & 7. col. C. de ser. fugiti. & notas, quia erũt viles pro adiuuando aliquẽ à morte corporali.

[c] Si sequatur pcussio] Ad hoc etiam facit ca. si. de homi. li. 6. vbi si mando aliquẽ verberari, & ille mãdatarius occidit, teneor de homicidio, ex quo fui in culpa mandando.

[d] Est verberãs] Vt filius, seruus, subditus. Et de his vide similiter Insti. de iu & iu. in §. iuris præcep.

[e] Vbi Io. And.] de hoc plenè infra, excõmunicatio 7. casu si per totum.

[f] Ratihabitio] Dicit Pa. in d. ca. mulieres, ꝙ non oia gesta nomine meo possum rata habere, nam quædam sunt, q possunt per aliũ explicari, vt vulnera, homicidia, & similia. Et in istis ratihabitio trahitur retro. de c. cum quis. l. 1. §. deiecisse, ff. de vi, & vi ar. quædam sũt, quæ nõ possunt per aliũ explicari, vt adulterium carnis, delicta &c. Et in istis nõ hẽt locũ ratihabitio vt dicit gl. & benè i d. l. 1. §. quoties, Et in capit. sciãt cũcti, de ele. li 6. Et per Ci. in l. non ideo minus, C. de accu.

ſede apoſtolica abſoluēdi? Rñ.ꝙ diſtinguēdū eſt iter iniuriā leuem, mediocrem, & enormē,[a] vt pro iniuria leui quilibet eps poſſit abſoluere iure ſuo autoritate.[b] c.peruenit,eo.ti.ꝓ iniuria verò mediocri non pōt eps abſoluere, niſi priuilegiatos, & q ſint, not.in ca.ſi verò,el 1.eo.ti. & in c.qm̄, de vi. & ho.cle.vbi hoc eſt priuilegium clericorum[c] cōiter viuentium, & clauſtralium. In iniuria autem enormi regulariter nullus pt abſoluere citra ſedē apoſtolicam, vt in d.c.ſi qs ſuadente, vel legatos eius, de quo vide, legat⁹.§.4. niſi in caſibus, de quib. infra.§.48.

39 Sed nunquid inferior epo, qui habet quaſi epiſcopalem iuriſdictionē, poterit abſoluere, ſicut epiſcopus pōt in iniuria leui, vel mediocri? Reſ. ꝙ cōiter tenet ꝙ non, q: dictū ca.peruenit, loq ur de epo, & nō de inferiori, q: dicit frater noſter: nā inferiores dicunt filij, vt in c. quā graui,[d] de cri.falſi. Fallit hoc in habētib. autoritatē epiſcopalem a papa, quia pñt ſicut epi quoſcunque in foro pœnitētiali abſoluere. Similiter fallit ī plātis religioſorum quorūcūque, q ſi ſint ſacerdotes, pñt abſoluer ſibi ſubditos ſe ad inuicē pcutientes, dūmodo iniuria nō ſit enormis, vt in c.cū illorū, e.ti. & extenditur iſtud priuilegiū ad magiſtrū, & fratres hoſpitalis Ieroſolymitani, vt in c.canonica, e.tit. q poſſūt abſolui a ſuo priore, ſi pſbyter eſt, & dicitur ille prælatus, qui non habet ſuper ſe maiorē in conuētu, non autem ille prior triū, vel quatuor, qui inſtituitur & amouetur ad arbitrium ſuperiorum, niſi ſup hoc habeat priuilegiū ſpāle, poteſt tñ eps committere hanc autoritatē abſoluēdi inferiori, vt no. in c.ſi. de of.or. & ſimiliter plāti religioſorum, cum illud competat eis ex priuilegio rōne dignitatis, vt in c. eis quib. de of.or. in tex & ī gl. & c. ſi. de of.dele. loquitur, quādo commiſſio ſit ratione pſonæ, quod bene no. pro limitatione. d.c.ſi.

40 Sed quid ſi prælatus p̄dictorum religioſorū non eſt ſacerdos, vel eſt excōicatus, vel mortuus, vel aliter impeditus? Reſ. ſecundū Ho.ꝙ in defectū ipſius ſem per ē ad epiſcopū ꝓprium recurrēn. vt patet in c. monachi & c.cū illorū, & c.canonica, e.ti. & concor. cum hoc Fed. in quodā conſi. & Ge. in d.c. religioſo, de ſen. exc.li.6. pp rationē, nē euagandi &c. Sed Pa. in d.c. monachi tenet contrariū in religioſis exēptis, & dicit ſimiliter in cōtrariū ſacere no. pe Io. An. in reg. ſcienti,[e] de re.iu.ī mercurialib. & hoc credo verius per ca. pe. de of.or. & tex iuncta gl. notabi. in Cle. pe. de ſen. ex. Ibūt ergo ad papam de quo vide infra exemptus.§.6.

41 Quis abſoluet abbatem excommunicatū ꝓ iniectio ne? Reſ. Pa. in c. vniuerſitatis, ꝙ epiſcopus, vt in c. monachi, niſi iniuria ſit enormis, vel niſi ſit exemptus.

42 Verū ſi regularis percutiat regularem alteri⁹ clauſtri, prælatus percutientis poſſit abſoluere?[f] Rc. ſm

a Et enormem] Enormis percuſſio eſt, ſi effodiat oculos, ſi vulneretur, vide ſupra enormis, v de in §.atrox, Inſti. de iniurijs, & Pan. in cap. cum illorum, eodem tit. Leuis autem eſt, ſiquis ponat manum i clericum malo animo, vel accipiat eum per veſtem. vel iudicabitur arbitrio boni viri, ſimiliter, & mediocris. & quæ ſit iniuria enormis. vide Ricar. in 4. diſt.8.ar.12. q.1.

b Autoritate c. peruenit] Ald. de Lap. all.7. dic. epiſcopum poſſe abſoluere ex cōmunicatum, q dedit maxillatā vni canonico eccleſiæ, quia non dicitur enormis iniuria.

c Priuilegiū clericorum] In eo lli guntur etiam oſtiarij, officiales, & ſerui. Panor. ibi in d.cap. quoniam.

d C. quam graui] Vide ibi de materia, ſcilicet de ſtylo Romanæ curiæ, ꝙ appellatur epiſcopus frater. & qd, quando cardinalibus papa reſcribit.

e In regula ſcienti] Secunda quæ. vbi dicit exemptum non poſſe renunciare priuilegio ſuo ſine licentia papæ. Idē tenet Abb. in ca. pe. de offi. ordi. & ad hoc eſt cap. ſignificaſti, de foro compet.

f Poſſit abſoluere] Ricard. in 4. diſt.18.ar. vltim. quæ.3. dicit, ꝙ ſi fuit percuſſio enormis, tunc remittitur ad papam. Si non fuit enormis, tūc aut fuit facta in clauſtro proprio, aut extra. ſi ſic, tunc ſiet abſolutio g prælatum proprium, & eius, q paſſus eſt iniuria d capi. cum illorum. Quod ſic debet intelligi ſecundùm Hoſt. ꝙ prælatus illius, q percuſſit, iniamētum recipiet, & abſoluet, & ſaltē ſemel percutiet, vt ſeruetur forma conſueta. prælatus verò pcuſſi ipſum percuſſorem verberabit, quia prælato percuſſi ſatisfieri debet de iniuria ſuo ſubdito irrogata, & monaſterium percuſſoris nō tenetur, quia delictū perſonæ non debet in detrimentum monaſterij redūdare capitu. cum venerabilis.§. intelleximus, de except. Si autem vnus alteri vicē ſuam committere vellet, hoc facere poſſet, & cōgruū videretur. Si autem percuſſio ſit facta extra ſepta monaſterij tūc dicendū eſt, vt in §. ſequen. licèt Ri. vbi ſupra ſtatim q.2. ſit cū d. Hoſtien. ſ. ꝙ g epiſcopum ſit abſoluendus. Sed plus placet opi. Abb. maximē hodiernis temporibus, & quia Ric. dicit eam probabilem. Fallit tñ, ſi

si illa percussio esset facta cũ scã dalo, quia tunc ad papã esset remittendus, quia propter scandalum percussio facta est enormis.

a Nec repetunt] Dicit tamen Io. An. quandoque fecisse seruare, q̃ episcopus commisit abbati, & erit securius.

b In eo casu] propterea quia leuiter p cussit, eod. titul. peruenitur, vel è debilis, vel delicatus, eod. ti. mulieres, & c. ea noscitur, vel est æger, vel in mortis articulo, eod. ti. quod de his, vel habet capitales inimicitias, e.ti.c. de cætero.

c De cõsensu epi] Ri. tñ in d.di. 18. quartũ, &c. vl q.4. dicit, q̃ talis sic a papa absoluendus pp scandalũ ex quo videtur esse facta enormis nec valet. q̃ episcopus absoluit, vt c. de monialibus, de sen. excõ. quia illud facit eps vt papæ delegatus. Tu dic, q̃ opi. summæ procedit, quando nõ est exortum scãdalum, vt quia nullus est pñs, vel valde pauci, ex quibus scãdalum non generatur, opin. autem Ric. quando exortum est scandalum.

d Ab epõ] Hoc faciet autoritate apostolica, & tãquam delegatus eius absoluet p d.c. ẽm gl. ibidẽ. & si monasteria sint sub diuersis diœcesibus, vnus

Pa. in d.c. cũ illorum, cum Host. & Ber. q̃ debet aduocari prelatus percussi, non vt absoluat sed vt iniuriam remittat, aliter absolui non dẽt, & illud veri⁹, licèt do. Ant. teneat. q̃ ambo debẽt absoluere, vel committere vnus alteri vices suas.

43 Vtrum regulares extra claustrum se pcutiẽtes possint similiter absolui? Res. q̃ licèt Hos. dicat q̃ non, ego teneo cũ Pa in c. cũ illorũ, q̃ eorũ prælat⁹ poterit eos absoluere quia dictũ ca. cũ illorum, & ca. canonica, loquuntur indistinctè, nec repetunt, a in claustro.

44 Sed quid si regularis p cusserit clericũ secularem suæ, vel alterius diœcesis? Res. q̃ proprius eps absoluet eũ in eo casu, b in quo posset clericũ suũ, si pcussisset aliũ, absoluere, vt in ca. religioso, eo. ti lib. 6. & non pprius prælat⁹ suus, nisi sit exemptus taliter, q̃ ẽt rõne delicti non possit conueniri nisi sub suo prælato, q̃a absoluetur a suo płato de consensu episcopi. c

45 Quæritur, quid tenendũ sit de monialib. quæ se inuicem percutiunt? Resp. q̃ absoluentur ab epõ, d in cuius diœcesi sunt earũ monasteria, & hoc non solùm nõ exemptæ, sed etiã exemptæ, ita tenẽt communiter doc. e & gl. in c. de monialibus, e. ti. nisi aliud habeãt priuilegium.

46 Quid de sororibus sanctæ Claræ & sancti Dominici? Res. Pa. in d.c. de monialib⁹, dubitat, an possint absolui a suis płatis sed hodie clarũ est per priuilegia ipsarum, q̃ possunt.

47 Vtrum nouicius, qui iniecit manus violentas ante nouiciatũ, possit absolui a suo prælato? Res. ẽm Io. An. in c. cũ illorũ, extra de sen. ex. & Ge. in d.c. religioso, q̃ Ab. non pt absoluere nouiciũ tpe nouiciat⁹, nisi sit expressè, vel tacitè pfessus, & licèt Inn. & Ho. in d.c. monachi, & Arch. in d ca. religioso, videanẽ tenere contrariũ, s. q̃ possit, tñ eos limita, qñ percussio fuit facta tempore nouiciat⁹, non ante, nisi sint priuilegiati.

48 Quid si nouici⁹ pcutiẽs in nouiciatu, & absolut⁹ egrediatẽ? Res. q̃ si egrediẽ, nisi se repñtet q̃ primũ cõmodè poterit ei, q de iure eũ absoluere poterat, incidet in eandẽ, f vt in c. eos, e. ti. li. 6. hæc oia locũ hñt, qñ iniuria ẽ leuis, vel qñ est mediocris, vel grauis, nõ qñ iniuria ẽ enormis, q̃a a papa solũ, vel ab ei⁹ legato g pñt absolui, vt in c. ad eminentiã, e. ti. iũcto. c. cũ illorũ, e. ti. qñ ãt iniuria dr̃ enormis, vide s. enormis, qñ verò grauis, vel leuis, aut mediocris, relinquitẽ arbitrio iudicis ẽm Pa. ĩ c. puenit, e. ti.

49 Quæritẽ, in quib. casib. expressè conceditur episcopis, vt ab enormi, vel graui iniuria absoluant? Res. q̃ in 7. casibus.

50 Primo in articulo, vel periculo mortis constitutio, vt in d.c. si quis suadẽte, & d.c. nõ dubiũ, & c. ea noscit, § fi. & c. qđ de his eo. ti. nec solũ eps, sed qlibet sacerdos ẽm modũ, de quo supra absolutio 3 §. 16. & qs dicaẽ in periculo mortis, vide mors. §. 6.

51 Secundus in habente legitimũ impedimentum, pp qđ non possit adire papam, vel alium qui ptãtem habeat absoluendi, vt in c. de cætero, & in ca. quod de his, eo. & in capit. eos, eod. lib. 6. & quid sit legitimum impedimentum? Res. q̃ est omne, qđ arbitrio boni viri rationabiliter impedit, vt puta quia habet capitales inimicitias. d. c. de cętero, etiam ex culpa sua l. nec timore, h ff. quod me. cau. de spon. veniens, el i. vel est infirmus, vt in c. quod de his, eo. li-

e Episcopus vices cõmittet alteri. e Cõiter doc.] Pa. ibi multa iura ad hoc alleg.

f Incidit ĩ eadẽ] Nẽ illudantur ecclesiasticæ censuræ, & vt satisfaciant læsis.

g Vel ab eius legato] Examinat Pa. in d.c ad eminentiam, & dicit, quod legat⁹ possit absoluere ab enormi iniuria: ẽ cõtra, & benignior, & Gemin. in c. eos §. 1 eod. ti. li. 6.

h Nec timore] Ibi habetur, qđ succurri ut exul lo edicto adultero, & furi, quia mortem timuit, & sic patet, quòd ex culpa sua.

cèt non sit periculum mortis, vel est pauper non mendicans, qui viuit ex artificio, qđ non pôt in via exercere, vel si mendicans sibi, vel vxori, vel alteri subueniebat, quod alibi non posset: secus, in mendicante, q solû sibi habet prouidere, qa si eundo, & mendicādo posset necessaria inuenire, non posset absolui, vt not. Pa. in c. ea noscit. eo. vel est multû senex in d. ca. qđ de his, & not. in c. quanuis, eo. ti. & hmôi, īponetur tamen eis, vt cessante impedimento se represententur:[a] exceptis senib.[b] quia senectus nunquā deficiet, & licèt videāt fortes, tamē qa periculû est absoluentur s'm Innoc. & Hos. in d. c. quod de his. de illis impeditis dic vt supra absolutio. 3. §. 16. cum se.

52 Tertius in nobilib. magnæ potentiæ, qui non pñt terras suas relinquere, pri° tamen ante, quā absoluantur, intimanda est corû conditio summo pontifici & secundùm eius cōsilium[c] absoluentur, nisi sit periculû in mora. c. mulieres. §. 1. cû gl. eod. tit.

53 Quartus in mulierib.[d] cuiuscûque cōditionis sint d. c. mulieres, & qualitercû que pcusserit, ét atrociter.

54 Quintus in his, q suiiuris non sunt, sicut sunt filij fa. serui, & huiusmodi, etiā si filius habet & ipse familiā. & hoc intellige in iniuria mediocri simpliciter, in enormi verò non pñt absolui, nisi fecerint in fraudem, vel nisi qñ dñs, vel pater familias non existēs in culpa ex eorû absentia graue dānû incurreret, quia tûc pñt etiā ab enormi absolui, nisi sit scandalû, vt no. in c. relatum, eo. ti. Nec distinguo[e] in filijs familias secundùm Pa. in d. c. relatû, & placet, qa sufficit, q non sint sui iuris, vide infra S. fin.

An habeat familiã, vel ne, vt distinguebat Ioan. An. Pa. tamen nō facit in illo tex. mentionem de filijs, tamen in his fortè eadem rō videtur, quod tñ non admittit gl. in viro, de quo in §. seq. istis tñ seruis, cum episcopus absoluit, aliā satisfactionē pro labore itineris dēt imponere, vt est tex. ibi.

55 Sed an hoc idē erit in viro, q in fraudem vxoris fecit, vel in liberto? Res. gl. in d. c. relatû. q non, quia cum hoc edictum sit prohibitoriû, non extēditur nisi ad expressè exceptos, ar. ca. cum illorum, e. ti. & no. Pa. in d. c. relatum, Host. tñ ibid. tenet, q idem erit iudicium sicut de supradictis, quia tales psonæ non sunt sui iuris, & placet mihi d. c. mulieres, quando patron°, vel vxor graue damnum pateretur propter eorum absentia, ar. d. ca. relatum. Cum autem efficiûtur prædicti sui iuris, vel liberi, tenētur se præsentare apostolicæ sedi.

56 Sextus in iuuenibus, nec distinguo, an sint sui iuris, vel non, siue sint diuites, vel non, quia simpliciter non tenentur ire, qa eorum itinerario periculosa est, vt no. Pan. in d. c. ea noscitur. impedimento tamen iuuentutis sublato tenentur se præsentare Papæ, vt no. in d. c. quanuis.

57 Septimus in ostiario, vel officiali, qui prætextu officij arcendo turbam percussit clericum, vt not. in c. Si verò, el 1. e. ti. hoc intellige verum in mediocri, non autem in graui percussione, vt no. ibidem, & hic accipio grauem pro enormi, mediocrem pro graui, nam secundùm Monalc. inter enormem & leuem est media, quæ grauis dicitur, quæ (vt dixi) arbitrio iudicis æstimabitur ex qualitatibus, & circunstantijs. ff. de verborum obliga. l. continuus, & de voto, c. quod super his. Aduerte etiam hic, q si officialis laicus aliter, quàm arcēdo turbam inijcit manum in Clericum, quòd nō potest absolui nisi a Papa, qualitercunque leuiter percusserit, quia iniuria est grauis, quia vsurpat sibi iurisdictionem in clericum, ita not. Panormit. in dicto capitulo si verò, & ibi text. apertus, quod verum intelligo, quando hoc facit tanquam officialis. Secus, si percusserit tanquam persona

a Se representent] Aliàs incidēt in eādem speciē non numero, vt. s. sit eiusdem naturæ sicut prima, vt puta si erat ab homine, erit ab homine, si a iure, erit a iure d. c. eos, eod. tit. lib. 6. secus, si haberent perpetuû impedimentum, quia nō esset eis iniungendum, vt se repsentarent.

b Exceptis senibus] Qui autē dicantur senes Io. de Saxo. dicit, q quò ad generationē, & quò ad potestatem adoptandi dicitur senex maior. 60. annis, ff. de adopti. l. si paterfam. alio modo dicitur senex quò ad excusationem munerum personaliû, maior 70 annis, C. qui ætate. l. fi. li. 10. iuncta. l. 2. §. fi. ff de dec. ergo maior 70. annis excusabitur ab onere itineris, et si fortis ad ambulandum propter periculum mortis, quia senibus mors est in ianuis secûdû gl. in proe 6.

c Secundû ei° cōsiliû] Hoc tamen erit in arbitrio episcopi, scilicet si videbitur ei, q non posset sustinere laborem.

d In mulierib.] Quia periculosû est mulierib. itinerare, & immiscere se cætibus virorum. d. c. mulieres, & dicit Pa. q non distinguitur, an sit fortis, vl debilis, nupta, vel innupta.

e Nec distinguo]

a Doli capaces] Quia aliàs nō in cideretur.d.ca.1. eod.titu.
b 20.dies] In q. bus deliberetur & super literis. Sic.3.q.3 offera. tur.& de cle.exc. mi illud,& ff. ex qui.cau.ma.l. ho stibus. § fi.
c Resignauerit] Illis, qui prodes se possunt, non obesse,ar.22.q.5. hoc videtur, sim gi.in d.c. dura.
d Non erunt ex cōicati] se excōica tione per diœce. sanū lata, sed vltā domini Pa pæ incurrunt, vt in c. ad falsario. rum,de cri.fals.si vtantur eis.
e Ipso facto] se cundū Innoc.& Host. p illud ver bum,Decernim. innodatos,in d. ca.ad falsariorū, vbi etiam priua. ti sunt officijs, & beneficijs.
f Ipso iure] Per verbū, maneant excōmunicatio. ni subiecti.& no. q̄ ic loquitur de illis,qui vtuntur literis falsis ab alio impetratis, Mitius tamen pu niuntur illi, quā per se impetran. tes,ita tamen. q̄ malitia conside- retur potius, q̄ negligentia.& se cundū Ho.etiam si quis vteretur ignoranter, non excusaretur,q̄a p alios inuestigare debuit, si autem falsitas erat ita latens q̄ depre- hēdi de facili nō poterat; excusat, si debitam adhi- buit diligētiam, qua potuit,nec p cepit. Alioquin

sona priuata,quia nisi esset iniuria grauis, nō esset mit tendus ad Papam.

38 Octauus,pueri impube res,q̄ doli capaces a pcusse rūt,vt in c.1.eo.ti.siue ante pubertatē petant absolutio nem,siue post c.fi eo.ti.nec tenentur se præsentare ces sante pueritia,d.c.fi.& cap. quanuis, quia nihil dicitur de iuramēto,& c.quanuis, excipit pueros, vnde dicit Pa.in d.c.fi. q̄ beneficium semel indultū minori, ex quo cœpit habere locum, non extinguitur per super- uenientiam maioris ætatis. Quod nota.

CAsus.11.est in c.quæ- renti,de of.deleg.con tra inobedientiam senten- tiæ delegati vltra annū, de quo dic, vt supra, Absolu- tio,secundo in prin.

CAsvs 111. est in c. dura de crimine fal. vbi excōicati ex gñali sñia suo rum diœcesanorū habētes literas apostolicas falsas,ni si infra 20.dies, b post, quā cognouerint se habere lite ras falsas,illas destruxerint aut resignauerit c illis, nō possunt absolui post lapsū dictorū.20.dierū, nisi a se- de apostolica,vel de ei9 spe ciali mandato,aliqui tñ te- nēt, q̄ isti 20.dies incipiūt currere a die notitiæ, i. q̄ habēt pdictas literas falsas vt Ho.sed Pa.in c. ad falsa- riorū,de cri.fal.tenet, q̄ in cipiunt currere a die excōi catiōis ,platę p ordinarios contra tales, ita q̄ nisi illa præcesserint, nō erūt excō cati,& d hoc credo verius saltē post factū,& hac ēt sē tentia ligatur, si excōicatio pcesserit, quanuis ipsū lite

ris falsis non fuerunt vsi.

1 Quid de falsarijs litera rū apostolicarum? Resp.q̄ oēs tam clerici,q̄ laici, qui per se, vel per aliū vicium falsitatis,exercuerint,cum fautorib.& dfensorib. suis sunt excōicati ipso facto, e & hodie p processum an- nualē factū in die cœnæ do mini non pñt absolui citra sedem apostolicam:necnon falsarij supplicationum gra tiam,vel iustitiam concer- nentiū p pontificē, vel vice cancellariū, aut regentem officiū cācelariæ signatarū.

2 Vtrū vtentes literis apo stolicis, falsis sint excōicati ipso iure? f Res. q̄ sic, si sunt laici tñ poterunt absolui a suis ordinarijs,vt patet per c ad falsariorū,de crim.fal. clerici verò non sunt excōi cati,secundū Pa.in d.ca.ad falsariorū. g quāuis Hosti. teneat contrarium.

3 Vtrū corrigētes literas papæ sint excōicati?Res.fm Ho. h in ti.de cri.fal.§.qua liter,ver.sed hodie,vt reci- tat Pan.in c.ex literis,de fi. inst.q̄ sic, ēt si vnā figuram siue literā,vel ēt dimidiam abraserint, deleuerint, aut cancellauerint,addiderint, vel diminuerint, cōpleue- rint,vel mutauerint, sine li centia illius,ad quē spectat post q̄ litera est bullata,vel signata :nec pñt absolui ci- tra sedem apostolicam, pos sect tñ impetrans totam lite ram lacerare,seu bullā si illā non vult vti i ex quo patet,q̄ etiam simplex notarius, q̄ literas apostolicas scripsit,non potest illas corrigere, postquam sunt bullatæ, vel si- gnatæ sine licentia officialis ad hoc depu- tati,hoc tamen,& bene k limitat Ric.in 4. di. [illegible] art. 12.q.4.verum,si talis abrasio vel correctio,seu mutatio faciat,vt bulla,q̄ in te

non excusaretur c.Ioannes,& c.si de homi.
g In d.ca. ad fal sariorū] Hoc pat tet, q̄ ii puniun tur priuatiōe be neficiorū,& offi ciorū.& habetur hæc pœna in c.du ra,e. & vide Ab. in d ca. ad falsa- riorū,qui decla- rat illa duo. c.
h secundū Ho.] Qui dicit, q̄ ē ca non latæ sniæ in curia,nō allegat aliquid iur.
i Si illa nō vult vti] Quia quilī- bet potest iuri suo renunciare, & fauori.
k Hoc tamen,& bene &c]Idē te- net Alten libr.4. ti.2.vers.149.ex sus,in fi.dat exē- plum,de litera ci tatoria data a du centis annis, quæ si cota raderetur & de nouo scri- beretur,non pos set apparere vi- tiū pp bullā, q̄a in creatione no- ui papæ aliquid circa bullā muta tur. & sequitur Feli.in c.a de te- sti.in ver.stylus curiæ,ad fi.& al- legat Alten. vbi supra & Ri.in 4. di.18.art.12.q.4. & etiam Archie. Flo.2.par.2. pac tis,tit 6.& Fran. de Platea,trac.re sti.in versi.excō catio, scūdo.§. 32.ver.5.ista ex-

te erat inualida, efficiatur valida [a] vel si erat vtilis, fit magis vtilis.

4 Verũ impetrans literas dñi papæ tacita veritate, vel suggesta falsitate, fit excõicatus? Ref. Ri. vbi supra. q. 3. ꝙ licèt sit falsarius, non tñ est falsarius literarũ dñi papę, qa veras literas impetrat, & iõ non ẽ excõicat[*].

5 Verũ recipientes literas apostolicas existẽtes ipsi in curia de manu alteri[*], quã Papæ, vel officialiũ ad hoc deputatorum sint excõicati? Ref. ꝙ sic, si sunt laici, vt in d.c. dura. attamen secundũ Io. An. & Pe. de Ancha. in d.c. dura, quia quotidie. fit contra, non ligat.

CASVS IIII. est in ca. significauit, e. ti. vbi excommunicantur clerici, q participiãt in diuinis officijs tã in ecclesia, quã alibi spontè & scienter cum excõicato a Papa sententialiter, vel iudicialiter, secundũ communẽ lecturam, [b] licèt gl. ibi aliter sentiat, ex quo collige, ꝙ quinque requirũtur, vt ista excõicatio incurratur. Primò ꝙ sint clerici. Secundò ꝙ scienter. Tertiò ꝙ spontè. [c] Quartò ꝙ in diuinis [d] participent. & quintò ꝙ ille, cum quo participãt, sit excõicatus a Papa iudicialiter. & isti nõ possunt absolui nisi a Papa vt in d.c. significauit.

CASVS V. ẽ in c. tua nos, eo. ti. vbi oẽs incẽdiarij propriè dicti post, q̃ fuerint publicè excõicati & denunciati, non põt absolui citra sedem apostolicam.

CASVS VI. in c. conquesti, eo. ti. vbi effractores cum spoliatione ecclesiarũ, post, q̃ fuerint denunciati, non põt absolui nisi a sede apostolica. Pro cuius casus & præcedentis maiori euidentia est sciendum, ꝙ incendiarij & effractores ecclesiarum cũ spoliatione sũt excõicati ipso iure, sed incendiarij aliorũ locorum non, nisi excõicentur vel ꝑ statuta, vel aliomodo. Ante tamen denunciationẽ non sunt mittendi ad sedẽ apostolicã. Sed si aliqui prædictorũ denuncientur excõicati publicè, tunc non põt absolui nisi a Papa sm communem & veram opi. in d. c. tua nos. & c. conquesti.

1 Qui dicantur incendiarij propriè, vide infra Incẽdiarius, in principio.

2 Qui ãt dicãt effractores? Res. ꝙ sunt illi, q dolo malo, aut ꝑ iniuria violenter parietẽ fodiunt, aut vi teeã leuẽt ã frangũt, seu sarraturam vel ostia, vel cardines, seu vectes, dum renent ostia firmata aut ipsum tectum ecclesię, secundũ Arch. Alij, aũt qui faciũt enormia [e] in ecclesia, vt rapiendo corp[*] Christi, & huiusmodi, frangendo calices, & similia, non sunt effractores propriè, nec excommunicati ipso iure secundũ Ho. & Io. de Li. [f] nec etiam si excommunicarentur, & denunciarentur, essent mittendi ad Papam, sed possent ab illo, qui eos excommunicauit, absolui, oportet ergo, ꝙ spoliatio fiat cum effractione, vnde sola effractio ꝑ se, nec sola spoliatio facit aliquẽ incidere in hunc casum, vt denunciatus sit mittendus ad Papam, quod no. quia pauci aduertunt, sed sic est, vt in d.c. conquesti.

3 Sed nunquid hic noie ecclesiarũ veniãt monasteria, & loca pia? ℞ sm Pa. i d.c. tua nos, ꝙ sic, & facit tex. 54. di. §. hac autoritate. [g] Nõ est, qa ista excõicatio principaliter est in fauorẽ ecclesiarum, & ideo lạ istimẽ accipitur respectu ipsarum licèt alias non veniant monasteria, neque pia loca omnine ecclesiæ, quia in iure ponuntur vt diuersa, vt patet in c. sciãt cuncti, de ele. li. 6. & in

catio hodie ponitur in processu annuali.

[a] Efficiatur valida] Puta, quia dicebat, post triẽniũ minimè valituris, & ipse apprauit per quinquennium, &c. si aũt quis ioco ꝑmutaret literas inuentas, & ad nihilum vtiles, videtur ꝙ non esset excõicatus.

[b] Secundũ communẽ lecturã.] Ad text. i c. significauit. Quam et tenet Archi in c. si quis episcopus in consil. 11. q. 3.

[c] Tertiò ꝙ spontè] No. spontè, qa excludit vim absolutã. & non conditionalem.

[d] In diuinis.] Scilicet in ecclesia, vel extra secũdum Astẽ. vbi supra casu. 33.

[e] Qui faciunt enormia] puta ꝑdones inuenerũt ecclesiam apertam, & neminem resistentem.

[f] Ioan. de Li.] & Pa. in c. si de fur. & c. conquestus, de fo com. Astẽ. li. 7. ti. 2. Item dubitatur de violatoribus, & addit sm Rodo. ꝙ et & effractores occulti sunt excõicati. Aliterte, quòd deflorans monialẽ, licèt auferat rem sacram de sacro, s. virginitatẽ de muliere sacra non incurrit excõicationẽ ipso iure, nisi violenter opprimat vel nisi epi copus in consecrando eas phibeat omnes cũ ipsis carnaliter commisceri sub pœna excõicationis latæ sniæ certũ erit eos esse excõicatos, q carnaliter eas cognoscẽt, hæc Ast. vbi supra & mente Ri. Adde ser sũdũ sm eundem, q allegat Rai. ꝙ si quis cõmittat aliquod enorme in ecclesia, accipiendo corpus Christi de altari vel in ore retinẽdo, dũ cõicat ꝓ sortilegias, vel chrisma, vel crucẽ frangendo, fit excõicatus. d. ca. conquesti, & ca. oẽs, 17. q. 4. sed nõ tenet hoc posse dici sm factũ hanc opinionem esse veram ad terrorem.

[g] §. hac autoritate] vt patet in c regsitti, & ibi.

a De sup.ne.pl. I gl.li.6.]in ver. monasteriorum, & glo.in ver.monasterijs.c.fi. in §.adijcimus, de sen.excom. li. 6.
b Religiosus]Licèt dicatur violator immunitatis ecclesiæ, & vt sacrilegus sit puniendus.
c Præeminentię] Vt sunt imperatores, reges, duces, marchiones &c.
d Romani]nam Romani olim ēt specialia priuilegia habebāt, vn. de Paulus aduersus inimicos se Romanum ciuē testabatur, vndi. qui in adiutoriū & not. ꝙ licèt ciuis Romaa⁹ possit esse senator [illegible] fi cius vrbis, vt hic prætor, C. de off. præto. [illegible] Nō pt taliter qui [illegible] C. de cri. sac. [illegible] & in l. [illegible] C. de offi. assess. hæc gl. ibi in ver. si.exclu lat.
e In senatores] Ratio assignat. si nē cum sua potētia possit dictam vrbem vsurpare & subiugare ecclesiam, & Romanum pontificē, sicut fecit Coradinus &c. Et tales electi contra hāc constitutionem, siunt priuati feudis &c. eorū statuta nihil valēt. Et notarij scribētes priuati sunt officio.
f Hostiliter] Id est sicut hostis & inimicus capitalis, vel publicè & manifeste. Sit

& in c.grādi, de sup.ne.pla. in gl. li.6. ª Addit ēt Pa.in c.fi. de ecclesijs ædi. ꝙ ecclesiæ non ꝯsecratæ, & hospitalia veniūt hic nomine ecclesiarū. Intellige, si autoritate epi, aut papę sunt ædificata, aliter non essent loca religiosa, vt not. Ab. in 1.no. per illum text. in c.ad hæc, de relig.domi.

4 Vtrū effractor cū spoliatione dom⁹ existētis in spacio priuilegiato ecclesię sit excōicat⁹, & post denunciationē hēat ire ad Papā? ℞. ꝙ non, quia talis dom⁹ nō dr̄ loc⁹ religiosus, ᵇnisi sint ecclesiæ, vel clericorum, vt in c.quisquis. 17.q.4. & effractores locorū non religiosorum ēt post denūciationem non sunt mittendi ad Papam, vt patet in d.ca. conquesti, & allegatis ibi ī gl. Intellige hic non ꝙ sint ecclesiæ vel clericorū quò ad domi. iū, sed tali modo ꝙ dicantur loca religiosa.

5 Sed qn̄ dn̄r tales publicè denūciati? ℞. ꝙ quocunque publicè denuncientur siue nominatim, siue in genere, puta denunciam⁹ excommunicatos omnes, qui fecerunt tale incendiū, vel effractionem talis ecclesiæ, seu loci religiosi, & hmōi, vt patet in c.c.tua nos, q̄d non distinguit aliter.

6 Vtrū incendiarij sint absoluendi etiā ante denūciationem ante, quàm satisfecerint damnū passis? ℞. ꝙ non, vt no. in ca. pessimam. 24.q.8.

CAsvs sequentes vsque ad casum. xi. sunt in 6. lib. decretalium.

CAsvs vii. est in c.fundamēta, de ele. vbi excommunicātur primò oēs cuiuscunq; notabilis præeminentiæ, ᶜ dignitatis, potestatis, vel excellentiæ sint quocūque noīe censeātur, & frater, filius, vel nepos alicuiusq̄ pdictorū, qui sine licentia sedis apostolicæ nominationi, electioni, vel assumptioni in senatorē, capitaneum, patricium, aut rectorem ad regimē vrbis Romę assentiunt, vel se intromittunt per se, vel per aliū. excipiuntur Romani ᵈ ex ipsa vrbe naturaliter oriūdi, vel ibi incolæ seu priui habitatores, q. licèt sint pdictorum fratres, filij, vel nepotes, aut sub comitat⁹, vel baroniæ noīe extra territorium vrbis iurisdictionem perpetuā, vel temporalem obtineant, pn̄t tn̄ in senatores ᵉ Romanos assumi ad vnum annū, vel breuius tēpus, dummodo non habeāt extra territoriū talē potestatē, ꝙ possent euacuare rationē constitutionis prædictæ. Itē 2. excōicantur, quicunque alij a prædictis, qui assentiūt ad prædictum regimen vltra annum sine licentia sedis apostolicæ. Itē 3. excōicantur intendētes, vel obedientes eisdem sic assumptis. Item 4. excōicantur, qui ipsos nominauerunt, elegerunt, vel assumpserunt. Itē 5. excōicantur dantes auxiliū, vel fauorem publicè, vel occultè tam nominatoribus, & assumptoribus, quā nominatis & assumptis, nec omnes prædicti possunt absolui nisi a Papa.

CAsvs viii. est ī c.clericis, de immu. eccl. sed qa hodie non ligat per Cle, vnicā eo.ti. iō pertranseo, vide ĩ. Casu. 19.

CAsvs. ix. est in c.felicis, de pę. vbi excommunicantur primò omnes insecutores cardinalium Romanæ ecclesiæ hostiliter. ᶠ Itē 2. percussores, ᵍ & captores. Item 3 socij talia facientium, vel mandantium. Item 4. qui factum ratum habuerint, ʰ vel consilium dederint, aut fauorē.

etiam sumitur e 11. q. 3. quicunque, Archi.
g Percussores] Si iure hoc facit, vt se defendēdo, tunc cessaret pœna, de homi.c.significasti. 2. de sen.excom. si verò. Non. n. tunc peccat cum legis autoritate facit. 23.q.4. so. An.
h Ratum ha.] Intellige, qn̄ hoc eius contemplatione, vel noīe sit factū, de re.iu ris.ratū Et licèt aliqui dicāt hoc esse spāle, attamen sm̄ Io. An. & Arc. standū est regulæ. facit.ca. cum quis. secundo ti. de sen. ex. intellige etiā de cōsilio, vel fauore non nudo, & simplici quod ē illius, qui ad maleficium faciēdū nihil adijcit, & tales istā sniam non incurrunt.

Item. 5. qui tales post ea receptauerint,[a] vel defensauerint scienter. Item 6. excōicantur principes, senatores, consules potestates, rectores, siue alij dñi, & eorū officiales, qui intra mensem a die notitiæ habitæ ꝺ pdicto delicto nō puniunt prædictos reos, ſm tenorē d.c. felicis. nec pñt absolui nisi a papa, exceptis istis vltimis, s. principes &c q. poterunt absolui a suis ordinarijs. Simili pœna sunt plectendi qui prædicta faciūt clericis, vel religiosis familiæ papæ, vel cardinalium. Aduerte hic, q̄ insecutio sumit in malā partē, & capere intelligit cū effectu, qa si non capiat, sed fiat insultus ad domū, vt ei fiat iniuria, vel si obsidēt, vel claudūt in domo, non, vt eos ibi custodiāt, sed vt eis inferāt verecundiā, non habebit locum pœna ista, [b] ſm qꝺ not. Inn. in c. nuper, eo. tit.

CASVS 10. est in c. quicunque, e. ti. vbi excōicantur oēs dantes ſniam [c] alicui occidendi, capiēdi, seu aliàs in psonis, aut bonis suis, vel suorū grauādi eos qui ſnias excōicationis vel interdicti tulerunt contra quemcunque, siue eos, occasione [d] quorum sunt prolatę, vel obseruantes tales ſnias, seu aliter excommunicatis nolētes cōicare, nisi ſniam ipsam, si fuit ad personas grauādas, reuocauerint, antequā in aliquo sit processum, vel si dicta licētia fuit ad bona eorum capienda, nisi intra octo dierum spatium restitutionem fecerint fieri, vel satisfactionē, & licentiā reuocauerint. Item 2. excommunicantur oēs, qui prædicta licentia data vti ausi fuerint.[e] Itē 3. qui aliquid pmissorum, ad quæ committenda dari licentia prohibet, commiserint suo motu, nisi vt dictū est, re integra, si ad personas, & si ad bona, intra 8. dierum spatium restituerint, vel satisfecerint. In qua excōicatione omnes prędicti si per spatium duorū mensiū manserint, nō nisi per sedē apostolicam poterunt absolui.

1 Quærit idem Arc. quid veniat nomine suorū? [f] & Rꝫ. quòd veniunt omnes q sūt sub ptāte eorū, vt Inst. de his, q sūt sui, vel ali. iu. per totū. Item q veniunt consanguinei, vt in c. sciant cuncti, de ele. in 6. Item domestici, vt. C. de his, qui ad ec confu. l. præsenti §. sanè, & qui dicantur domestici, familiares, vide familiaris.

2 Item grauare dicuntur, q prohibēt, nè eis coquatur, [g] molatur, vendat, & huiōi.

CASVS sequentes sunt in Cle. vsque ad casum 17.

CASVS. 11. est i Cle. multorū, de hęre. vbi excōicant oēs inquisitores hęreticę prauitatis inferiores epis, [h] qui odio, gratia, vel amore lucri, aut cōmodi tēporalis obtentu contra iustitiā & conscientiam suā omiserint cōtra quēpiā pcedere, vbi fuerat procedendū pro hęresi. Itē 2. excōicantur prædicti, si obtentu eodē prauitatē ipsam hęresis, vel impedimentū sui officij alicui imponendo pręsumpserint aliquem quoquomodo vexare nō possunt absolui, nisi a papa nisi in mortis articulo pręmissa satisfactione, intellige, si potest fieri: aliter non valeret absolutio vnde aduerte secundū Car. in Cle. prædicta, q ad incurrendā istā pœnā oportet fiat cōtra iustitiā, & conscietiā copulatiuè. Item no. q quoquomodo vexent aliquem siue in citationib. fideiussionib. & similib. incurrunt istā pœnam secundùm Panor.

1 Quid si omittūt ex timore, vel ad euitandum scādalum? Rꝫ. gl. ibidē ver. obtētu, q non incidunt in hanc pœnam.

CASVS. 12. est in Cle. religiosi, de priuileg. vbi primò excommunicant omnes religiosi, q clericis, aut laicis sacramētū vnctionis extremæ, vel eucharistię ministrare pręsumunt, vel solēnizant matrimonia sine licētia speciali [i] presbyteri parochialis. Item si prædicti absoluūt excōicatos à canone præterquàm in casib. à iure

a Receptauerit] Ratio est, qa sine ipsis delinquentes diu latere nō possent ff. de recep. nisi esset cō sanguinei, vel affines, ff ꝺ pę. l. 2.
b Pœna illa] vide & alias pęnas quibus plectunt vltra excommunicationē tales, de quibus hic in d.c. in prin
c Licentiā] Pro iniuria personali statim excōicat° est, in reali antē non integra hit terminum octo dierum, & post erit innodat° ſm Ioan. And.
d Occasiōe] quorū interest principaliter defendere sentētias ipsas in iudicijs.
e Vti ausi fuerit] & sic mandās, & mādatarius eadē pœna puniuntur ff. de vi, & vi ar. l. 1. § quotiens, nec excusat iussus mandatoris.
f Suorum] Vide Ge. in d. c. quicūque, super glo. in ver. suorū, q dicit, q serui, vxores, coloni, & huiusmodi dñr sui.
g Coquat] Exit ꝺ priui. c 5 & c. si. ꝺ imm. ec. li. 6.
h Episcopis] Epi vel supiores triēnio sunt ab offō suspensi, vt habetur in d c. cle.
i Spāli] vide gl. in d. Cle. in ver. spāli, q optima ē & idē Car. ibidē. quæst. 21.

a Ministrant] qa tex. loquitur gñaliter. Non tñ clerici sęculares ligitur, si excedit, vt tenet Cardin. q. 1. ibid.
b Ligatur] Quia s. gaudet priui e gio. c. si quis sua dente. 17. q. 4. & tanquam religiosus, ergo & onus sentire dēt, Cle 1. de censi c recolētes, de sta. mo. & reg. q. sentit, li. 6.
c Respon. Car.] Ipse app'at opi. Pe. de Anchar. & respōdet ad mo. tiu. Zen. Nā non sunt offi. ij capaces, licēt fortè grauius peccent, &c. nec habet locū illa Cle. in laicis, vt ibid dic.
d Tam de regularib.] Ex quo patet, ꝙ si minist. āt religiosis alijs, ꝙ hanc pęnam incurrunt Card. q. 7. dicit, ꝙ est tutius, sed si eiusdē monasterij, non peccant, neq; pęnam incurrunt, tñ placet opini. summæ nostræ.
e Qui non est sacerdos] Vide gl. in versi. presbyteri, in d Clem. & Asten. lib 7. ti. 2. versi 95. & Car. q. 19. & 20.
f Benedictio solennis] De qua. 30. q. 5. ca. 1. cum quatuor seq.
g Tñ prima mihi &c.] In pęnis &c. Nec ob. quæ no. Ge. qa loquitur secūdū illum canonē de eo, q per vim extorsit absolutionē, vnde odio ipsius intelligitur, et si excōicatio erat iniusta, merito icurrit excōicationē, si extorsit absolutionē a minori excōicatione gl. in d. ver. a canone, in Cle religiosi, loquitur specialiter de excommunicatione minori vt patet &c.

expressis, vel ꝑ priuilegia sedis apostol'cæ cōcessa eis dē, vel si absoluūt a suis ꝓmulgatis per statuta synodalia, vel ꝓuincialia, seu a poena, & a culpa, nec possunt absolui nisi a papa.

1 Quæritē, an ligētur oēs religiosi? ℞. ſm Card. ibid in prin. q. 3. ꝙ non, sed solū religiosi religionis approbatæ, quia alij non sunt ꝓpriè religiosi, vt in c. vno de voto, li. 6. & licēt quidā istud restringāt ad religiosos exēptos, vt Pe. de Stagno, tamē cōiter tenet ꝙ habeat locū ēt in non exēptis, ibi. Card. q. 6. & in religiosis ꝑfectis ecclesiæ parochiali, si alijs, quā suis parochianis ministrant, a ſm gl. primā, & gl. in versi. animalib. in Cle. 1. de dec. & Pau. ibid.

2 Quid si nouicius faciat aliquid prædictorū? Resp. secundū Car. q 4. ꝙ ligāt, b ar. c. religioso, đ sen. ex. i 6.

3 Vtrū religiosi conuersi similiter? ℞. Car. c q. 5. ꝙ Pe. de Anc. tenet, ꝙ nō ligātur sicut nec moniales, ex quo ordinē nō hñt, sed Zē tenet ꝙ ligantur, & vr̄ verius.

4 Vtrū religiosi ministrantes alijs religiosis sacramenta ꝑdicta ligentur ꝑfata pęna? Res. Car. ꝙ Pe. de Sta. dicit quendā Cardinalē consuluisse ꝙ non, sed Lap. tenet, ꝙ verbū, Clericis, itelligitur tā de regularib. d quā de sęcularib. sed verbum, laicis, ēt comprehendit religiosos, vel monachos laicos sed primū credo veri' ꝑ ea q̄ dixi supra, clericus, 1.

5 Vtrū tpe mortis, pñt ministrare eucharistiā licitè? Res. Car. q. 11. Pau. & Lap. ꝙ non, sed Io. & Arc. 26. q. 6. si presbyter. Inno. & Ho. in c. oīs đ pę. & re. tenēt ꝙ sic, vt recitat Dir. li. 1. ti. 15. aliās lix. & hoc credo verū, si alius sacerdos non potest haberi, qui ministret.

6 Vtrū rector ecclesiæ, q non ē sacerdos, e vel vicarius rectoris, possit dare lniam dictis religiosis ministrādi ꝑdicta sacrā? ℞. Car. q. 17. ꝙ sic, & sic serua, licēt alij teneāt, ꝓriū sistr Pau. tenet ꝙ eps, & archipres. ciuitatis possint ꝑdicta licentia dare, & Zē. & ille idem tenēt de vicario epi i spūalib. vel de legato aut eius pnia io. tutius est :ñ ſm Pau. nō recedere a litera, non tamē est necessarium.

7 Quid est solennizare mr̄imoniū? ℞. Car. q. 13. in d. cle 1. ꝙ Zen. dicit ꝙ cōprehēdit ois solennitas, quæ obseruatur iuxta ritum ecclesiarū regionis, de spon. cap. 1. siue fiat benedictio solēnis, f siue dicatur missa spālis sup ꝯtrahētes, & hmōi, inducere āt foedus mr̄imonij, vel ꝓnūciare verba inter ꝯhentes non est eis prohibitū ſm Zē. & Ste.

8 Vtrū excōicatos a canone, intelligāt solū de maiori excōicatione? ℞. Card. vbi supra q. 25. quòd sic ſm Lau. & non de minori facit c. si quē, & c. nuꝑ, de sen. ex. Idē tenet Lap. & facit c. primū de rescr. li. 6. Ge. āt in c. vnico de his q̄ vi, li. 6. dicit, ꝙ etiam intelligitur de minori qa lex pęnalis prohibens absolutionē ab excōicatione includit ēt minoris absolutionem, ꝑ hoc est glos. in Cle. 1. de priui. Itē vbicūque fit mentio de excōicatione, & materia, in qua profertur, est proportionabilis etiam minori, de vtraque intelligitur, vt no. gl. pe. in c. præsidentes, de hære. in 6. & licēt hæc opinio sit tutior, tñ prima mihi g videtur verior.

9 Quæritur de quo canone intelligit? ℞. Car. vbi supra q 26. Pau. & Lau. quod intelligitur de quocunque a papa promulgato, quia ille propriè per excellentiam dicitur canon, licēt aliquando impropriè accipiat pro illo episcopi, vt 3. di. S. poriò.

10 Quid si supradicti absoluunt excōicatos per sententiam hominis, etiam Papæ? ℞. gl. in ver. a canone, Car. q. 27. Lau. Pa. & Zen. ibid. tenent, quòd non ligantur præfata poena, quia si voluisset intelligi expressisset, ar. c. ad audientiam, de deci.

Verum

11 Vtrum nomine sententiæ hic veniat excõicatio solùm? Res. gl. & Pa. ibidem, ꝙ etiam venit suspensio, & interdictum, sed Car. q. 29. dicit, ꝙ verius est, ꝙ solùm intelligitur de sententia ex communicationis quod bene probat litera per alternatiuam, quia supra dicit de his, qui absoluunt excommunicatos a canone, & postea subijcit, vel a sentẽtijs per statuta, & sic restringit verbum sententiæ per verbum excommunicatos, ar. c. 2. requiris, de ap.

12 Quid de sentẽtijs latis per statuta legatorum, [a] de quibus habes de officio le. c. fin. Res. sm Lau. & sequitur Car. q. 30. quòd idẽ est, sicut de statutis sinodalib. vel prouincialib.

13 Vtrum religiosi prędicti absoluentes a pęna tantũ [b] ligentur prædicta censura? Res. sm Zen. quem sequitur Car. ꝙ non, quia litera loquitur copulatiuè a pœna, & a culpa. c. 2. de ref.

14 Quid si prędicti religiosi absoluunt a peccato, [c] & non ab excommunicatione quã quis incurrit pro pctõ? Res. Zen. & Card. tenent, ꝙ non incidunt in pęnam, & placet, nẽ fiat extensio.

15 Vtrum religiosus ignorans pœnam hãc, [e] & administrans sacramentũ eucharistię vel extremæ vnctionis sine licẽtia rectoris parochialis, non tñ in contẽptũ ipsius, incurrat hãc pęnam? Res. Car. se consuluisse per literam. d. Clem. quę dicit, præsumpserint, [d] qđ no. dolũ, & temeritatẽ ministrantis, ꝙ non ligatur, & placet mihi per ea, q dixi supra, Dol'. §. 5. & infra, excõicatio. 7. casu vlt. §. 1.

16 Vtrum recipientes præfata sacramenta a dictis religiosis sine licẽtia suorum rectorum parochialiũ sint excõmunicati? Res. ꝙ non [e] prima vice, vt patebit infra excom. 8. §. 1.

17 Vtrum sit credendũ dicenti se habere licentiam? Res. gl. i ver. non habita, ꝙ sic, [f] & ꝯcor. Lau. & Pau. & Ste. q̃a nemo dr̃ immemor ꝓpriç salutis. 1. q. 7. sacim'.

18 Quid de mercenarijs, scholarib. & hmõi? Res. gl. in ver. parochialis, & Car. q. 16. ꝙ sufficit licentia sacerdotis [g] parochialis, in cuius parochia inhabitant, nisi cã recreationis, vel alia tẽpo alistatim reuersuri ad propria aduenissent, q̃a sic non sufficeret.

CAsus 13. ẽ in Cle. 1. de pœ. vbi excõicãt quilibet, qui iniuriosè, [h] vel temere pcusserit, ceperit aut bãnierit aliquẽ episcopum seu qui pdicta mãdauerit, vel facta ab alijs rata habuerit, vel socius fuerit in his faciendis, aut consiliũ, [i] aut fauorẽ [k] dederit, vel defensauerit eosdẽ, nec põt absolui ꝓterq̃ in ar. mor. nisi a papa, & cũ absoluend' fuerit in articulo mortis, non valet absolui, nisi prius caueat idoneẽ, ꝙ parebit pœnę iponẽdæ, & pniam dño auxiliãte faciet. Itẽ secũdò excõicãt oẽs officiales quocũq; noie censeãt, qui in aliquo prædictorũ fuerint culpabiles, nec valẽt absolui, nisi vt prædictum est.

1 Sed quid si eps non erat consecrat'? Re. gl. in ver. quemuis pontificẽ, ꝙ non erit locus isti pœnæ, quia non est eps, de cel. mis. Clem. 2.

a Legatorũ] nam possũt facere statuta in prouincia sua, & valent etiã si ea exeant.

b A pęna tantũ] esset hic præmittendum, quid sit pœna & quid culpa, de quibus per Card. in d. Clem. religiosi. quæ. 34. cum duabus seq. multa enim effundit. sed tu breuiter dic, quòd absoluere a culpa principaliter ad solum deum spectat, Isa. 43. Ego sum, ego sum &c. Idẽ Mat. 9. Sco. in 3. distin ctio. 14. 16. 17. & 19. tangit hoc. Sed ministerialiter sacerdos remittit culpam. Absoluere a pęna est per indulgentiam remittere, quia ergò solus papa dat indulgentias plenarias, vt in 4. dist. 20. Merito si religiosus in absolutione intenderet remittere culpã principaliter, & a pœna etiãliter liberare, pœnitẽtem, esset excommunicatus.

c A peccato] Puta ab homicidio, quod factum est in sacerdotem.

d Præsumpserint] Facit, quia sicut miles armatæ militiæ excusatur ab ignorantia iu. C. de iu. & fa. ign. l. 1. Ita & hunc possumus excusare, maximè in foro pęnitentiali, in quo ei creditur. Tuti' est, quòd absolutio petatur.

e Quod nõ] Hoc tenet Cardi. vbi supra. q. 40. sed si post primã vicem participarẽt in crimine, & essent excommunicati.

f Qđ sic] Idem Car. 15. q. addẽs, ꝙ sufficit ad euadendam pęnam, ꝙ parochian' restituetur.

g Licentia sacerdotis] Sacerdos potest assumere religiosum in adiutorium tempore quadragesimę, & ille poterit audire, & eucharistiam ministrare nec hanc pœnam incurret secundũ Pe de Anch.

h Qui iniuriosè] secus, si ignoranter, quia huic pęnæ non esset locus secundũ Pa. c. si verò, d sẽ. ex.

i Aut cõsilium] Consilium autẽ præstatur suadendo, rogando, impellendo &c.

k Fauorem] Hic nõ intelligitur d simplici fauore, q nil addit, sed d fauore ad pcutiẽdum &c. & sic patet ꝙ siquis fauerer post factũ, nõ incideret in hanc pęnam, q̃a tex. dicit, in his bñ etiã pstatur fauor, cũ pt obuiari, & nõ obuiatur, vt per gl. no. in ver. defensauerit, quæ dicit, ꝙ si aliquis defenderet illũ pcutientẽ post factum, puta impediẽdo, nẽ caperetur a iudice &c. ꝙ incideret in pęnã sec' si a priuato, puta ab epo, vel cõsanguineis

volentibus vindicare.

a Cle. 2.] Glo. est ibi in ver. pōtificum. Idē Car. ꝗ hic, in d. Cle. 1. q. 4 & 5.

b Nominatim] Gñali ergo monitione nullus ligaret? Oportet ergo, ꝗ specia i ter nominentur, fm Ioan. Andr. quò ad cogētes, vt nō exeant, sufficit gñalis monitio, vt si sacerdos dicat, oēs ex communicati exeant. Ille dicit, vel pcipi., vt nō exeant.

c Fautores] Qui dicantur, vide. s. hæreticus. §. 24. & q. sint receptatores, & defensores, vide vbi s. §. 23 & 14.

Cle. 2. a secus de eo, qui renūtiauit episcopatui, qa hēbit locū in eo illa pœna.

2 An habeat locū pdicta pęna i inclusione facta epo ad verecundiam? ℞. Cardi. in d. Cle. 1. q. 8. ꝗ nō, qa hic capeř accipiř, p detinere, sicut & i. c. felicis de pę. li. 6. accipiř, vt s dictū est.

CASVS 14. ē i Cle. cupiētes, in §. fin. de pęn. vbi excōicanř omnes religiosi, & clerici sęculares. qui inducunt ad vouendū, iurandū &c. ꝺ eligēda sepultura apud eccl'as ipsorū, de quo dic vt. j. sepultura. §. 35.

CASVS. 15. est ī Cle. grauis, de sen. excommu. vbi excommunicantur omnes dñi tēporales, etiā si sūt epi, qui in terris, seu locis eorū interdicto suppositis cogūt qūolibet diuina officia celebrare, aut q voce pconia, seu per cāpanarū pulsationem ad officia eadem audienda aliquos prefertim excommunicationis aut in terdicti sententia innodatos euocant, vel qui excommunicatis publicè aut interdictis prohibent, nè de eccl. sijs exeant, dum missarum solēnia agunř à celebrantib. moniti gñaliter, vel spāliter, vt exeāt. Itē 2. si ex cōicati publicè, & interdicti q i ipsis sūt ecclesijs, post, q̄ fuerint noīatim b monitii à celebrantib. vt exeāt, remanere psumpserint, sententiā excōicationis incurrunt, à qua solū a papa possunt absolui. Et sic collige, ꝗ hæc pœna est contra cogentes, euocantes, prohibentes, & remanentes. Item aduerte ꝗ verbum, Quomōlibet, comprehēdit omnem modum compulsionis realē, vel psonalem, directum vel indirectum, vtputa consanguineos, vel ipsos i personis, aut rebus grauando, vt no. gl. in d. Cle. & ibi gl. ponunt, quæ sequuntur.

1 Quid si euocarent non excōmunicatos vel non interdictos? ℞. Car. q. 10. post Pau. ibidem, quòd incidunt in prędictam pœnam, cum loc' sit interdictus, & dictio præsertim, stat pro maximè.

2 Vtrum hęc pęna habeat locum in cessatione à diuinis posita in dictis terris? ℞. ꝗ sic quia quādo cessatio a diuinis est generalis habet vim interdicti, vt in Cle. 1. e. ti. §. i cessationibus: secus, si cessatio esset specialis; de hoc Car. ibidem. q. 4.

3 Quid intelligiř hoc nomine, diuina officia? ℞. Car. q. 2. post Pau. ibidē, quòd restringitur solùm ad missas. & ideò si aduocarent ad alia officia pręter missas, non haberet locum hæc pœna; concor. Io. An.

4 Quid si prędicti pręcipiāt non subditis, suis, vel prędicta non faciunt in terris ipsorum, sed in alienis? ℞. ibidem Car. ꝗ non habet locum hæc pœna.

5 Vtrū prędicti aduocantes secretè p nūtium ad diuina, ligentur pręfata pęna? ℞. Car. q. 11. ibidem post Pau. & Zen. ꝗ non. nisi voce pręconia, vel voce tubæ, aut cornu vel per cāpanarū pul ationē aduocent.

6 Quid si cōpellunt interdictos ī loco nō interdicto? ℞. Pau. ibidem ꝗ non habet locum hæc pœna. Idem Car. q. 8.

7 De quo interdicto intelligitur? ℞. gl. 1. in ver. suppositis, ibidē, ꝗ iā de interdicto à iure, quàm ab homine. Idem Car. q. 1.

CASVS 16. est in Cle. cum ex eo, eo. tit. vbi excommunicantur fratres Minores recipientes tempore interdicti illos de tertio ordine ad diuin. sed quia hodie vacat per priuilegium domini Sixti quarti, pertranseo, quia non ligat.

CASVS sequentes sunt per processum curię annualem factū die cęnę domini vsque ad casum. 32.

CASVS 17. est contra hęreticos Gazaros Patarenos, & alios, quocūq; nomine censeantur, ac contra oēs fautores, c receptatores, & defensores eorundem.

CASVS. 18. est contra pyratas, cursarios, & latrunculos maritimos, ac oēs receptatores eorūdem, cum dantibus eis auxiliū, consilium, vel fauorem. Et dicitur pirata, quicunque i mari depredatur, nisi habeat bellum contra eos quos depredatur: quod no. quia pauci aduertunt, credentes ꝗ nisi quis indifferenter depredetur ī mari, non sit pyrata, & non incidat in hanc pęnam, sed falsum est.

CASVS 19. est contra omnes, q ī terris suis noua pedagia imponunt, vel prohibita

hibita exigunt, sed a sponte soluentibus pedagia recipiens non incurrit excommunicationem, secundùm glo. in ver. declaratione, & Car. 11. no. in Cle. quoniam de immu. eccle. quia exigere est ab inuito extorqre.

CASVS 20. est cõtra omnes falsarios bullarũ apostolicarum, de quo dictum est supra Casu 3.

CASVS 21. est contra illos, qui equos, arma, ferrum, lignamina, & alia prohibita deferunt [a] Sarracenis, Turcis, & alijs Christi nominis inimicis, quib' Christianos oppugnant, ꝑ cuius intelligentia quærũtur infrascripta.

1 Quid venit hic in nomine armorum? Res. glo. in c. ita quorundam, de Iudæ. quòd etiam fustes, & lapides pro machinis veniunt, sed non lapides pro ædificijs fiẽdis, in l. 2. C. quę res expor. nõ de. dicitur, quòd loricæ, scuta arcus, sagittæ, spatæ, gladij, & tela nomine armorum veniunt. Ego verò dico, quòd illa, quæ communiter sunt pro vsu offendendi, vel defẽdẽdi se, & non pro alio vsu, veniunt nomine armorum: illa verò, quibus possumus vti pro armis, & pro alio vsu, puta pro instrumento, dicuntur arma ex intentione vtendi eis pro armis defensionis, vel offensionis, aliàs non, vt no. in Clemẽ. nè in agro, de statu mona. & ideò gladius ad incidendum panem non venit nomine armorum secundùm Panormitan. in capitu. clerici, el primo ver. & inquãtũ istud, de vita, & hone. cle.

2 Quid venit nomine ferri hic? Res. ꝙ accipitur hic ferrũ pro ferro infecto, vel facto sub quacũque forma, vt in l. 2. C. quæ res expor. non de. quod tñ limito per rõnem expressam in d. l. 2. de ferro, per quod possent pugnare, vel se munire, ꝗa brochetæ, & similia nõ credo sint sub ipso ꝯprehensa.

3 Quid intelligitur sub nomine lignaminũ? Rꝫ. ꝙ intelligitur quodcunque lignũ, ꝑ quod naues, galeas, aut alias machinas possent facere ad impugnandum, & defendendum se a Christianis, secus de alijs lignaminibus, quibus non possunt vti ad offendendum, vel defendendum.

4 Quid intelligitur nomine prohibitorum? Res. ꝙ sunt omnia, quib' possunt Christiani impugnari, vel ipsi infideles nè impugnentur [b] a Christianis, muniri, quæ omni tempore prohibentur. Similiter quæcũque victualia, vel mercimonia tẽpore guerræ, [c] cum eis habitæ ab aliquibus Christianis legitimè. Tempore verò pacis mercimonia quæcunque, & victualia non sunt prohibita eis deferri, nisi in dispendium Christianorum fieret, puta quia timẽtes [d] de guerra muniunt se, vel vt inuadãt Christianos. Tenet tamen Innocen. & Hostien. in c. significauit, de Iudæ. ꝙ pro redimendis captiuis tempore guerræ, arma etiam sine pœna excommunicationis possunt deferri, quod ante factum [e] non tenerem, sed bene post factum, de alijs verò mercimonijs non est dubium inter doc. propter prędictum. c. significauit, ꝙ pro redemptione captiuorum possunt deferri etiam tempore guerræ.

5 Quid si tempore pacis deferantur arma, & alia prohibita, non tamen ea intentione, vt impugnentur Christiani? Respond. quòd nihilominus ligantur, si sint talia, quibus possunt impugnari, secundùm gl. Ioann. Andr. & d. An. ac Pan. in d. c. ita quorundam, quidam tamen tenent, ꝙ non ligantur, nisi ea intentione deferant vt Christiani ipugnẽt, vel nè possint ifideles ipugnari, & ꝯuenit satis hęc opi. cũ text. in d. c. quo-

a Deferunt] Isti tales triplici plectùtur pœna. Nã primo sunt ipso facto excõicati, secundo priuari debent omnibus suis bonis; tertio efficiuntur serui capientiũ. De iure aũt ciuili capite puniuntur cũ confiscatione bonorũ. l. 2. C. quæ res expor. nõ de. Et ecclesia põt imponere pœnã seruitutis. & sic Christianus ꝓpter delictũ suũ põt in seruitutẽ redigi de iure canonico, & secundũ Io. An. isti redacti sic in seruitutẽ, non põt manumitti, ꝓ quo facit l. 1. C. q ad lib. ꝓcla. non licet. pernitiosum nãq; Romano imperio, & ꝓditio ni ꝓximũ, barbaros, quos indigere cõuenit telis, eis vt validiores reddantur, instruere; hæc in dicta l. 1.

b Nè impugnentur] Vt est venditio galearũ, nauium, præstare auxilium, vel fauorem.

c Tẽpore guerræ] Idem, si tempore treugæ, qa tunc non tollitur guerra, sed intermittitũ. Et facit tex in c. significauit, de Iu.

d Quia timentes] Posset ẽt fieri pax fraudulenter, vt moniti possent Christianos impugnare.

e Quod ante factum] Hoc tenet Io. An. Nam infideles hoc perpẽdentes nollẽt ꝓ captiuis redimendis nisi merces. Itẽ deferẽtes haberent hoc velamen, quia semp dicerẽt, ꝙ pro captiuis redimẽdis deferunt, post factum tenet Ioã. An. ꝙ non incurrũt Pa. autem in d. c. ita quorũdã. tenet opi. Io. An. tempore pacis, secus tpe guerræ, & placet facit gl. in d. c. ita in ver. subministrant.

a Maximè ante factū] Et exponitur tex. ibi, ad expugnandos &c. i. ex quib. possunt expugnari.
b De pmutatione] Idē multo fortius in donatiōe.
c Sed ordinari*] Sed ex quo in p cessu annuali fertur hæc excōicatio contra tales, vt no. Pa. in c. q̄d olim, in fin. extra de Iud. hodie nō pōt absolui, nisi a papa, si absolueretur, teneret absolutio, sed reduci debent in pristinā excōicationē secundū doc.
d Tātundem de suo] Si talis pœna non transmittatur, quia nescitur, cui dari, applicabitur cameræ apostolicæ, de hoc vide plenè p Arc. Flo. parte. 3. tit. 25. c. 30.
e Dātibus chordā] Etiā excōicatus est mandans, ita probat tex. in c. significauit, de Iud. & ibi Pa. in 4. no. Ex quo nota, q dispositio loquens psonaliter, & cōcernens actū psonæ comprehēdit nedū facientē, sed etiam mādantē, seu fieri facientē, dato q cōstō sit pœna, siue punitio, q̄ facit tex. d. ca. ita quorundā, cōprehendit portantes &c. Sed cap. significauit, cōprehendit et per nunciū destinantes, ve probat capi. mulieres, de sen. ex. Et quod no. Bar. in l. hęc verba, ff. de adul. Et in l. aut q. aliter. ff. q vi, aut clam &c.

d. c. quorundam, licèt prima opi. sit tutior, maximè ante factum.

6 Vtrum deferentes prohibita infidelib. & pœnitētes postea ea reportantes, & non dimittentes infideli b liganť? Rx. q non, qa verba cū effectu sunt accipienda? Idē dic. de deferentibus arma p suitutione ad terras infideliū, q non liganť, nisi postea ea ipsis vēderēt, quia sic ligantur. Si autem statim vendita recuperarēt nihilominus ligarētur. Idē dic de permutatione. b

7 Qn̄ dr̄ tempus guerræ? Resp. q dr̄, qn̄ aliquis princeps Christianus autoritate principis, vel papa facit cū eis bellū quoad illū dominū, puta Soldanum, vel Turcum, non quoad alios dominos infideles, nisi essent tali in subsidium.

8 Aduerte hic, q licèt Nicolaus, Bonifacius, & Clemens multos ligauerint circa prædicta, tñ qa hodie vacant, pertranseo, solūmodo remanent excōicati vltra p dictos exercentes regimen in galeis, aut nauib. infidelium, in c. ita quorūdā, sed non est Papalis, sed ordinarius c poterit absoluere, vetū est, q tā isti, q̄ suprascripti non debent absolui, nisi qcquid acquisierint ex tali cōmercio dānato expēdant in subsidiū Christianorū, & vltra tm̄dē de suo, d si pñt?

9 Quid de dantib. chordam, e vel anchoram, & huiusmodi, vt possint negociari cū infidelib tpe pacis? Rx. q requiritur licentia apostolica, quia per talia possunt Christiani impugnari.

10 Vtrum portātes clauos paruos, & cultellos pro pane incidendo sint excōicati? Rx. q non, quia non comprehenduntur sub nomine armorum, vel ferri, vel aliorum prohibitorum.

11 Vtrum portantes ferrum arma, & alia prohibita de vna terra Sarracenorum ad aliam, vel Sarracenos cum armis suis, vtputa de Maiotica in Alexandriam, sint excōicati? Rx. q non, nisi hoc fiat in dispendium Christianorum, sicut declarauit Greg. 9. in extrauaganti, quæ incipit, Postulatis.

CASVS. 22. est contra impediētes seu inuadentes victualia, vel alia ad vsū Romanæ curiæ necessaria adducentes, seu ne ad ipsam adducantur, vel deferantur, impedientes, aut perturbantes, & contra defensores talia facientium.

CASVS. 23. est contra omnes, qui illos qui ad sedem apostolicā veniunt, & recedunt ab eadem, temeritate propria capiunt, spoliant, & detinent, aut ex proposito deliberato verberare, mutilare, vel interficere præsumunt, & contra omnes, qui talia fieri faciunt, vel mandant.

CASVS. 24. est contra illos, qui iurisditionem ordinariam, vel delegatam non habentes morantes in eadem curia, temeritate propria capiunt, spoliant, & detinent, aut ex proposito deliberato, verberare, mutilare, vel interficere præsumunt, & qui talia fieri faciunt, seu mandant.

CASVS. 25. est contra omnes illos, qui per se vel per alium seu alias quascūque personas sœculares, vel ecclesiasticas ad Ro. cur. super eorū causis & negotijs recurrentes, illaque in ea prosequentes, aut procurantes, vel procuratores ipsorū, vel aduocatos, seu iudices super dictis causis deputatos occasione causarum, vel negotiorū hmōi, verberant, mutilant, vel occidunt, aut bonis spoliant, & contra dantes auxilium, consilium, vel fauorē in pdictis.

CASVS. 26. est ptra oēs illos qui, ne pareatur, literis aut mandatis apostolicis, & legatorum, & nuntiorum, & iudicū delegatorum eorundem gratiam vel iustitiam concernētibus, decretisque super eis & re iudicata seu procesßib. executorialib. nō habito prius eorū beneplacito, & assensu, neve tabelliones, & notarij su p huiusmodi literis & pcesßib. executorialibus in

ſtrumenta, ſeu acta conficere, aut confecta parti cui[a], intereſt, tradere ſub grauiſſimis pœnis prohibere, ſtatuere, ſeu mandare præſumunt, & contra dantes auxilium, cõſiliũ, vel fauorẽ.

CASUS 27. eſt contra oẽs, qui ſe ab obediẽtia Roman. Pon. pertinaciter ſubtrahere, vel quomodolibet recedere præſumunt, & ꝯ dantes auxilium, conſiliũ, vel fauorem prædictis.

CASVS 28. eſt contra oẽs, qui iuriſditionẽ ad eccleſiaſticas perſonas pertinentem vſurpant ꝑ ſe, vel ꝑ alium, ſeu alios directè, vel indirectè, aut in eiſdem conſilium, auxilium, vel fauorẽ ꝓſtare non verentur.

CASVS 29. eſt contra oẽs mutilãtes, vulnerãtes, interficientes, ſeu capiẽtes, & detinentes, ſeu depredantes Romipetas, & peregrinos ad vrbem cauſa peregrinationis, & deuotionis accedẽtes, & in ea morantes, vel recedentes ipſa cũ oĩbus in his dãtibus cõſilium, auxiliũ vel fauorẽ.

CASVS 30. eſt contra oẽs illos, qui per ſe, vel per aliũ directè, vel indirectè ſub quocunque titulo, vel colore, occupãt, detinent, vel hoſtiliter diſcurrũt, ſeu inuadunt in totum, ſeu in partem almam vrbem, aut alias ciuitates, vel terras, & loca, & iura ad Ro. ecc. ſpectãtia cũ adhærentib[9], fautorib[9], & defenſorib. eorũ, ſeu dantib. auxilium, conſilium, vel fauorem in eiſdẽ.

CASVS 31. eſt cõtra quoſcunque præſumẽtes ab ſoluere quemlibet per dictum proceſſum excõmunicatũ, niſi in articulo mortis præſtita prius de ſtando ſanctæ matris eccleſię mandatis ſatisfactione, vel ſufficienti cautione, & prætextu cuiuſcunque priuilegij vel conceſsionis apoſtolicæ non facientis plenam & expreſſam de prædicta prohibitione mentionem, nec abſolutio aliter impẽſa valet. Et licèt Paulus ſecundus plures alios caſus poſuerit, quos in nulla conceſsione volebat intelligi, niſi ſpecialiter exprimerentur, Tñ Sixtus quartus ſolummodo ad prædictos ſupra expreſſos ſe reſtrinxit, & ideo caſus Pauli in dicto proceſſu omitto.

1 Aduerte etiã, ꝙ præfatus Sixtus in extrauaganti, quę incipit, & ſi dominici Gre. excommunicat omnes abſoluentes à quacunque prædictarum excõicationum per proceſſum factarum, vel diſpenſantes [a] in voto vltramarino, ſanctorum Petri, & Pauli, ſancti Iacobi, & caſtitatis, ex quacunq; conceſsione ab ipſo Sixto habita niſi, de d. extrauaganti de verbo ad verbum in ipſa conceſsione fiat mentio. [b] Et bene aduertant confeſſores quoad illos, qui confeſsionalis habuerunt ab ipſo. exceptis illis confeſsionalibus, quæ data fuerunt tempore cruciatæ mihi commiſſæ; quia quoad illa non valet dicta extrauagans, ſicut patet in bulla prædictæ cruciatæ. Et ego auribus proprijs ab ipſo audiui.

2 Sunt & alij caſus per extrauagãtes, in qb. ſnia excõicationis infligitur ipſo facto, & non põt impendi abſolutio, niſi per ſedem apoſtolicam, & quia multæ ſunt ſeu cauæ aliquæ non ſunt in vſu, ſolummodo ponam, quæ cõiter habentur in vſu, & ſũt ſequentes vſque ad, excommunicatio. 6.

CASVS 31. eſt ſub rubrica de ſepultu. & eſt Bonifacij 8. vbi excommunicantur omnes extertantes, vel in fruſta incidentes, aut in aquis coquentes, vt carnem ab oſſibus euellan[t], corpora defunctorum, vt alibi tumulanda deferant, [c] vbi not. quod ad incurrendam prædictam [d] pęnam oportet tria cõcurrant. Primum quod ille mortuus, circa cuius cadauer volunt facere ꝑdicta, ſit mortuus in terra, vbi viget cult[9] Chri-

a Vel diſpenſantes] Adde hoc ad illud, quod dicitur infra votum 4. §. 6. & §. 9. & ĩ. diſpenſatio. §. 5.

b Fiat mentio] Tñ videtur ſufficere, ſi apponat clauſula, q frequenter apponitur in bullis Papæ, non obſtantibus quibuſcunque, & ſi eſſent talia, de qbus oporteret ſpecialem mentionem facere & in indiuiduo, tex ẽ melior de toto corpore iuris in l. oẽs, in ver. ſpãliter, & noiatim, C. de præſcr. 30. an. Quẽ ibi multum not. Bald & Ang. & reputant ſing. & ſolẽnem. Idẽ tenet Ang in l. diuus. §. licèt, ff de iure codici. Iſte tñ tex. ꝓcedit in diſpoſitionibus. ll. vel ſtatutorum, vel in his quæ habẽt vim legis, ſecus in priuates perſonis, ita loquit tex. in ca. qui ad agẽdum, de ꝓc. lib. 6. & Cy. in l. vna, C. qñ impera iter pupi. Quẽ ſequitur Lud. cõ. 327. & con. 436. & ita in ſpem tenet Ang in l ſed. & ſi quis. §. quæſitum, ad fin. ff. ſi quis cau.

c Tumulãda deferant] Si alibi & elegiſſet ſepulturã, ſed aut ſimpliciter, aut ad tẽpus, vbi deceſſerit, vel illi vicino loco eccleſiaſticæ ſepulturæ tradatur, ita, ꝙ demum incinerato corpore, tunc ad locũ vbi ſepulturam elegerit, deportetur, & ſepelia[t] in eis, & ſi pontificali dignitate ꝓfulgeat, contra fecerit, ipſo facto eſt excommunicatus & c.

d Prædictã] pœnam] Item ſecundum aliquos pg ſuſpitionem.

Christianus qa si esset mortuus in terra infideliũ, non caderent in pœnam faciendo prædicta. Secundum, ꝙ prædicta faciant cadaueri mortuo. Tertium, ꝙ faciãt animo, vt alibi tumulandũ deferant, quia si facerent ex odio, vel propter chirugiam, non inciderent in pœnam prædictam.

CASVS. 33. ponitur de regularibus, vbi Martin⁹ excommunicat omnes religiosos mendicantes euntes ad ordines, seu monasteria non mendicantium, vt ibi sint fratres etiã sub prætextu cuiusuis licentiæ etiã apostolicę generalis. a Item secũdò excommunicat ipsos recipientes. Sed hæc pœna non extenditur ad euntes ad ordinem Cartusiensium.

CASVS. 34. ponit̃ de simonia, vbi Paulus secund⁹ excõicat oẽs quacunque dignitate pͥditos, q quomõlibet dando, vel recipiẽdo simoniã commiserint, aut q fuerũt mediatores, vt ipsa fiat in ordine, vel bñficio.

CASVS. 35. est sub rubrica de sen. exco. de quo Ioa. An. in c. nemo, de sim. facit mentionẽ, contra dantes, aliquid pro gratia obtinenda apud sedem apostolicã, q̃ ptranseo, qa reuocata est p Cle. 5. vt dicit Ioa. Cal. & recitat Io. de Li. ibi.

CASVS. 36. ponit̃ sub rub. de priui. vbi excõicant̃ qui libellos famosos, aut cãtilenas, vel rythmos faciũt, detinẽt, vel publicant in infamiã status ordinum Minorum, & Prędicatorũ, & est Alexand. 4. quæ incipit, Ex alto.

CASVS 37. est in dicta extrauaganti, vbi excommunicantur prædicantes, docentes, vel defensantes, ꝙ præfatorum ordinũ fratres non sunt in statu perfectionis, & ꝙ non licet eis de eleemosinis viuere, Aut ꝙ non possunt prædicare, siue cõfessiones audire de licentia Romani ponti. seu aliorum prælatorũ ordinariorũ sine ↄsẽsu Curatorũ.

CASVS. 38. est ibidẽ contra facientes violẽtiam damnabilem in locis prædictorum ordinum, & tam isti, quã dicti in 37. casu præcedenti non possunt absolui, nisi a sede apostolica, aut à ↄseruatorib⁹ dictorum ordinũ, præterquã in articulo mortis.

CASVS 39. est contra omnes intrãtes monasteria sanctæ Claræ, & ordinis prædicatorum, qui ipso facto sunt excommunicati, si intrãt, præterquam in casibus per eorum regulam, & statuta concessis. b

EXCOMMVNICATIO VI. de casibus excõicationũ, qui reseruantur in iure Episcopi solum, qui sunt duo, Primus est in c. peruenit, eod. ti. de quo dic vt supra, excommunicatio. 5. casu. 1. §. 38. Secundus casus est in Clem. cum ex eo eo. tit. contra fratres Minores recipiẽtes ad diuina tempore interdicti fratres tertij ordinis, sed qa hodie vacat per priuilegium domini Sixti quarti, ideo pertranseo.

EXCOMMVNICATIO VII. de casibus excõicationum reseruatis a iure alicui, & a quibus potest absoluere quilibet ordinarius, vt patet supra, Absolutio. 1. §. 2.

CASVS primus est in c. administratores. 23. q. 5. vbi excõicantur oẽs principes, & officiales, q tertiò admoniti ab Episcopis, vel ecclesiasticis prælatis recusant eis facere iustitiam super eorum causis. c

CASVS II. est in c. licèt, de elec. vbi excõicatur ille, qui electus à paucioribus, quàm à duabus partibus Cardinalium, in summum pontificem assentit electioni de se factæ. d Secundò excommunicantur oẽs qui illum recipiunt pro Papa, ipso facto.

CASVS III. est in capitu. quoniam, e de offic. ord. contra illum, qui se ingerit

a Generalis] Et talis receptio nõ tenet.

b Cõcessis] Notanď, ꝙ in locis, vbi tales sententiæ nũquam, vel quasi nunquam sunt promulgatæ, si quis intraret talia monasteria nesciens talem sententiam, & non causa malefaciẽdi, ꝙ non incideret in sententiam, cũ ignorantia quasi inuincibili laboret, sicut trahitur ex dictis d. Ant. & S. Thom. Sed si intrat laicus, vel alia persona ad malefaciẽdum, tunc quamuis ignoret sentẽtiã, & habeter iustã cãm ignorantiæ, non excusat̃, secundum Petr. de Palude, hæc Archi. Flo.

c Super eorum causis] Gilo in d. c. dicit, Ipso facto, quod intelligitur de minori secundum Arch. tñ pro glos. facit text. ibi, Omni communione, vide Archid.

d De se factæ] Si verò maior concordia intercesserit, assumeretur, debet ergo humiliter resipiscere. In alijs autem electionib⁹ seruetur forma. c. quia propter, eo. de elec.

e Ca. qm̃] Dicit̃ ibi, ꝙ si non resipuerit, ab omni ministerio ecclesiastico deponendus est, Adhibito, si necesse fuerit, brachio sęculari &c. Et adde, ꝙ hoc loquitur in diœcesi, vbi sunt habitãtes diuersorũ idiomatum, qa Ep̃s debẽt instituere sibi vicarium pro illis q sunt alteri⁹ linguę. Nec ille cõstitutus debet se p Ep̃o gerer̃, sub pœna, vt hic &c. Quia vna ecclesia nõ debet duo capita habere, quia mõstruosa esset, si sunt principalia &c.

in eccleſiam, in qua eſt epiſcopus, ſe pro epiſcopo gerens, ſine conſenſu illius epiſcopi.

CASVS.4. eſt in c.1. de loca. vbi excõicãtur magiſtri, & ſcholares Bononiæ conducẽtes hoſpitia domorum aliorum magiſtrorum, & ſcholarium in læſionem, vel impedimẽtum inhabitantium, niſi prius tẽpus conductionis ſit elapſum, vel niſi de conſenſu ipſorũ magiſtrorũ, vel ſcholarium inquilinorũ, & not. ꝙ nomine magiſtrorum veniunt doctores, [a] ſed nomine ſcholarium non veniunt exiſtentes in ſtudijs pro ſcholarib. vt ſunt chartarij, & ſcriptores ſecundũ Io.An. & Gof. quanuis prædicti gaudeant priuilegio ſcholarium, vt no. in auth. habita, C. ne fi. ꝓ pa. & hoc tene, quanuis Inn. & Laur. teneant, ꝙ etiam ligantur.

1 Vtrum locatores ligentur præfata pœna? Reſ. glo. in d.c.1. tenet, ꝙ non. Bart. in l.fi. [b] C. de acceptil. & in multis alijs locis, & Ge. in c.2. [c] de conſ. li.6. & in ca. cupientes, [d] de elec. li.6. tenet, ꝙ ligantur, ſed tu dic ſm Pan. in d.c. ꝙ vbi per ſe eſſet eadem ratio in correlatiuis, ſic eſſet vera ſecũda opi. ſed in caſu noſtro nõ eſt eadem ratio, & ideo eſt verior opi. gl. quia locator certat de damno vitando, ſed conductor certat de lucro, vel commodo, & in odium aliorum aliquãdo facit. ca. ſuper eo, de vſu. vbi pęna nõ extenditur ad mutuo accipientes, quia non eſt eadem ratio, & Cle.1. [e] de conſan. & af. Idem dic in ſtatuto, quod imponit pęnam vendenti frumentũ ꝙ non extendatur [f] ad mẽtem, facit quod dicit infra. Lex. §.6. & infra pœna. §.5. poſſet tamen locator incurrere prædictam pœnam ex participatione nam conductor ipſam incurrit tractando de cõductione, & ideo ſi poſt tractatũ in alio tempore venit ad locationem, erit locator [g] excommunicatus per c. nuper, eo. ti.

2 Vtrum debeant prædicti expectare tempus finitũ locationis? Reſ. Io. And. tenet, ꝙ non, ſed ſolùm tempus [h] conductionis fiẽdæ, ſed Pan. tenet, quod tutius eſt, ꝙ expectet, & videtur magis conuenire text. dict. capituli primi.

3 Vtrum iſta excommunicatio ſit tantùm localis? Reſ. cõmuniter tenetur ꝙ ſic, ſed Ho. tenet, ꝙ ſit generalis ad omnia ſtudia, q̃ ſunt ſub dominio Papæ, & gloſſ. in l. ne cui, C. loca. & illud eſt tutius per prologum in verbo doctoribus, & ſcholaribus Bononiæ cõmorantibus, quia comprehenduntur etiam alibi exiſtentes. [i]

CASVS.5. eſt in c. non minus iuncto c. aduerſus, de immunitate eccle. vbi excommunicantur primò omnes officiales laici quorumcunque locorum, qui angarias, & exactiones indebitas eccleſijs, & eccleſiaſticis perſonis imponunt. Secundò excõicantur prędicti, qui iuriſditionẽ pręlatorũ & autoritatẽ, quã habent in ſuis hominib. euacuant. Nam tam iſti, quàm primi, ſi moniti competenter non deſiſtant, ipſo facto tã ipſi, q̃ fautores eorum ſunt excommunicati, nec debent abſolui, donec ſatisfece-

a Doctores] Et hoc ſecundũ cõmunem vſum loquendi vltramõtanorum, & etiã domini Papæ, q quẽlibet doctorem magiſtrum appellant, licèt gl. i Cle.2. de magi. dicat, ꝙ cõis vſus ita obtinuit vt promoti in iure appellẽtur doctores, in cęteris verò diſciplinis magiſtri appellẽtur. Vide Abb. in d.c.1. 3. not.

b Bar. in l.fi.] Dicit, ꝙ ſtatutũ loquens de emptore, habet locum & in venditore. Et idẽ Bart. in l. fin. C. de indi. vi. col. vbi ſtatutum in muliere, intelligitur in viro.

c Et Ge. in c.2.] Super gl. in ver. reus, vbi poſt illam dicit, ꝙ ſtatutum pęnale loquens de reo, habet locum etiam in actore.

d Et in c. cupientes.] In. § hac generali, ſuper gl. in ver. elec. vbi dicit, ꝙ iura pęnalia loquentia de electione, habent locũ in collatione, licèt diſtinguat, vt ibi per eum.

e In Cl. 1.] Quia pęna appoſita ꝯtrahẽti cum moniali, replicatur, & ipſi moniali.

f Quòd non extendatur] Licèt conſtõ extendatur. i. quia incurritur peccatum, licèt non pęna, vt voluit Io. An. in c. diſpendia, de reſcript.

g Erit locator] Quia in crimine cõicat, per c. ſi ſ- cubinæ, eod. tit.

h Sed ſolũ tempus] Et hoc, quia eſſet multũ damnoſa ipſi locatori, quod autẽ ſecurius ſit dictum Pa. patet, quia alteri locari põt.

i Alibi exiſtentes] Dicit. n. ibi, ꝙ illa cõpilatio extẽditur etiam ad alia ſtudia, & debet recipi, ſed nominatur Bononia propter generalius ſtudium. Et maximè hodie, cum ſit redacta ad ius commune. Et licèt Innoc. & Ioa. An. tenuerint contrarium, quia illa ꝯſtitutio eſt pęnalis, &c. licèt etiã ſit in parte fauorabilis &c. tamẽ ipſe Ioa. And. tenuit contrarium in c. ſicut, & in c. ſi de ele. libro.6. vbi dicit, ꝙ q̃ ꝯſtitutio eſt partim fauorabilis, debet extendi, licet ſit etiam pęnalis. Et pro hoc facit tex. & communis theorica legiſtarum in l. 3. excep. ff de ꝯd. ind. Vide tamen de hoc not. p Pa. in d.c. 1 qui dicit, ꝙ quę ad fauorem debet extendi, quoad pęnam reſtringi, licèt legiſtæ dicãt, quòd attendi debet principalis intẽtio. Nõ obſt. opi. cuiuſdam d

rint

centis non esse sequendum, quod hic dicit autor. Nā asserit, quòd loquitur contra communem opi. Item quilibet est moderator & arbiter rei propriæ, quis respondeo, quòd opinio huius summæ est tutior, quam etiam ponit Ho. & cum in dubijs illa opin. sit sequenda, quæ securior secūdum animā, sr. c. inuanis, de sponsa iō teneas opi. autoris. Car. & Pa. in d. c. dicant, ꝙ est gn̄alis quoad p̄ceptū, sed quoad pœnā est localis intellige, ꝙ ē localis in for. iudi. secus in pœnitentiali slias Pa. supra contradiceret, & hoc patet in ratione sui.

a Satisfecerint] No. historiam de Pharaone, q̄ tpe magnæ egestatis non grauauit sacerdotes, imò de publico alebant & sic isti magis peccāt, ex quo legē dei non ignorant, in d. ca. non minus.

b Quòd sic] Pone casum, q̄ officialis fuit principalis in impositione collectarū clericis. Tūc Ab. dicit, ꝙ præcedēte monitione est excōicatus d. ca. nō minus, & tenetur satisfacere de delicto, ēt si nō esset excōicatus, satisfaciet in hoc, quia si pôt inducere cōitatē ad satisfaciendū in cuius commodū collecta versa est, tunc solū tenebitur satisfacere de delicto suo, arbitrio iudicis, Quia violant immunitatē ecclesiæ, vel libertatē, ar. 17. q. 4. quisquis, & facit dictū. c. sicut dignū? Si aūt nō pôt inducere cōitatē ad satisfaciandum, tenebitur ipse in totum satisfacere. Si autem fuerunt plures consulentes, vel præstantes auxilium, An omnes simul teneantur pro parte, an quilibet insolidum, dic vt infra. §. quinto.

rint [a] competenter. Tertiò excommunicantur successores prædictorum officialium, nisi intra mensem excessum suorum prædecessorum purgauerint, & satisfecerint.

1 Pro quorum intelligentia est aduertendū sm Pa. in d. c. aduersus, ver. op. cōtra tex. videtur. n. ꝙ successor non est excōicatus ipso facto, nisi prædecessor deliquerit prætextu officij ad commodum ipsius officij, vel vniuersitatis, secus, si deliquit ad commodū proprium, vel ad libidinem suam satisfaciendam, nam tunc ipse reus solus tenetur, & ipse, vel eius hæres conueniri dn̄t iuxta illud, quod legitur & no. in l. 1. & 2. ff. ad l. Iul. repe. in l. iubem⁹, C. eo. & in l. nec magistratibus ff. de iniu. in c. 1. de solu.

2 Quæritur, an præfatus officialis teneatur satisfacere de suo, etiam si nihil habuit, si cōitas, in cui⁹ vtilitatem est versum extortū non vult satisfacere? Resp. sm Pa. in d. c. aduersus, ꝙ sic [b] per argumentum præ dicti. c. & per no. per Inno. in c. sicut dignū, de homi. aduerte tñ sm Gof. ꝙ communitas, in cuius vtilitatē est versum, si est effecta locupletior, tenetur satisfacere. facit. l. Iulian⁹, ff. de act. emp. §. sed & cum in facto.

3 Sed pone, ꝙ officiales, seu rector nō consensit, sed restitit, quantū potuit, nunquid erit excommunicat⁹, si non dimisit officium? Respon. secundùm Inno. in c. nouerit, de sent. excom. & Ioan. An. in d. c. aduersus, ꝙ sic, & eum videntur sequi cōmuniter doc. Pa. tamen in d c. aduersus, dicit, ꝙ hæc opin. est valde rigorosa, & ꝙ fortè contrariū posset teneri; [c] quod ego credo post factum, licèt ante factum tenerem primā.

4 Quid de successore, qui non negligit inducere vniuersitatē, vt satisfaciat, sed eam inducit pro posse, & tamen nihil facit? Res. quòd tenetur dimittere officium, vt sic communitas cogatur ex necessitate officialis satisfacere, & hoc est tutius [d] secundùm communiter doc.

5 Vtrū dantes consilium prædictis, siue omnes consiliarij talis vniuersitatis teneantur? Respō. secundùm Pa. in d. c. aduersus, ꝙ si dederunt consilia ad hæc grauamina inferenda, & moniti non reuocauerint, indubiè sunt excommunicati, vt in dicto capitulo aduersus, & in capitul. nouerint, de senten. excomm. & tenetur quilibet ipsorum insolidum ad satisfaciendum secundùm Innocent. in d. capitul. sicut dignum, si verò tacuerunt ita, quòd non cōsuluerunt nec pro, nec contra, tunc dic, quod inuoluuntur pœna, & peccato cum his, qui expressè consenserunt, vt not. Innocen. in capitul. de his quæ fiunt, à ma. parte. capitulo de

c Posset teneri] Et hoc per capitulum, non minus, Vbi solùm excommunicantur rectores imponentes collectam, & aliter turbantes iurisdictionem ecclesiasticam, & fautores eorum, sed iste resistit, ideo puniri non debet, nec tenetur officium dimittere, cum ipse non cogatur committare iniquitatem argument. capitu. Ephesijs, quadragesima tertia distinctione. Nā potest dicere vt dicit Apostol. ibid. Mundæ sūt manus meæ &c. Secus tamē, si aliquo mō posset obuiare, ēt dimittendo officium, quia tenētur. ar. c. Iul. 11. q. 3. dicit tamen Inno. in c. nouerit, de sen. exc. ꝙ isti tenentur dimittere officiū à principio, si non possunt facere statutum deleri de ll. communis. Rō, quia non debet quis exercere officiū in loco ecclesijs aduerso, & quia debēt facere, quantū possunt & vt obuietur malo.

d Est tutius] Licèt distingui posset, vt distinguit Bar. i l. aut facta.

cèt non sit periculum mortis, vel est pauper non mendicans, qui viuit ex artificio, qđ non pôt in via exercere, vel si mendicans sibi, vel vxori, vel alteri subueniebat, quod alibi non posset: secus, in mendicante, q solû sibi habet prouidere, qa si eundo, & mendicādo posset necessaria inuenite, non posset absolui, vt not. Pa. in c. ea noscit. eo. vel est multû senex in d. ca. qđ de his, & not. in c. quanuis, eo. ti. & hmôi, īponetur tamen eis, vt cessante impedimento se represen-tē:a exceptis senib. b quia senectus nunquā deficiet, & licèt videāt fortes, tamē qa periculû est absoluentur s'n Innoc. & Hos. in d. c. quod de his. de istis impeditis dic vt supra absolutio. 3. §. 16. cum se.

52 Tertius in nobilib. magnæ potentiæ, qui non pñt terras suas relinquere, pri' tamen ante, quā absoluantur, intimanda est eorû conditio summo pontifici & secundùm eius cōsilium c absoluentur, nisi sit periculû in mora. c. mulieres. §. 1. cû gl. eod. tit.

53 Quartus in mulierib. d cuiuscûque côditionis sint d. c. mulieres, & qualitercû que pcusserit, ēt atrociter.

54 Quintus in his, q sui iuris non sunt, sicut sunt filij fa. serui, & huiusmodi, etiā si filius habet & ipse familiā. & hoc intellige in iniuria mediocri simpliciter, in enormi verò non pñt absolui, nisi fecerint in fraudem, vel nisi qñ dñs, vel pater familias non existēs in culpa ex eorû absentia graue dānû incurreret, quia tûc pñt etiā ab enormi absolui, nisi sit scandalû, vt no. in c. relatum, eo. ti. Nec distinguo e in filijs familias secundùm Pa. in d. c. relatû, & placet, qa sufficit, q non sint sui iuris, vide infra §. fin.

55 Sed an hoc idē erit in viro, q in fraudem vxoris fecit, vel in liberto? Res. gl. in d. c. relatû. q non, quia cum hoc edictum sit prohibitoriû, non extēditur nisi ad expressè exceptos, ar. ca. cum illorum, e. ti. & no. Pa. in d. c. relatum, Host. tñ ibid. tenet, q idem erit iudicium sicut de supradictis, quia tales psonæ non sunt sui iuris, & placet mihi d. c. mulieres, quando patron', vel vxor graue damnum pateretur propter eorum absentia, ar. d. ca relatum. Cum autem efficiūtur p. ædcti sui iuris, vel liberi, tenētur se præsentare apostolicæ sedi.

56 Sextus in iuuenibus, nec distinguo, an sint sui iuris, vel non, siue sint diuites, vel non, quia simpliciter non tenentur ire, qa eorum itinerario periculosa est, vt no. Pan. in d. c. ea noscitur. impedimento tamen iuuentutis sublato tenentur se præsentare Papæ, vt no. in d. c. quanuis.

57 Septimus in ostiario, vel officiali, qui prætextu officij arcendo turbam percussit clericum, vt not. in c. Si verò, el 1. e. ti. hoc intellige verum in mediocri, non autem in graui percussione, vt no. ibidem, & hic accipio grauem pro enormi, mediocrem pro graui, nam secundùm Monalc. inter enormem & leuem est media, quæ grauis dicitur, quæ (vt dixi) arbitrio iudicis æstimabitur ex qualitatibus, & circunstantijs. ff. de verborum obliga. l. continuus, & de voto, c. quod super his. Aduerte etiam hic, q si officialis laicus aliter, quàm arcēdo turbam injjcit manum in Clericum, quòd nō potest absolui nisi a Papa, qualitercunque leuiter percusserit, quia iniuria est grauis, quia vsurpat sibi iurisdictionem in clericum, ita not. Panormit. in dicto capitulo si verò, & ibi text. apertus, quod verum intelligo, quando hoc facit tanquam officialis. Secus, si percusserit tanquam per-

sona

a Se represententent] Aliàs incidēt in eādem specië non numero, vt. s. sit eiusdem naturæ sicut prima, vt puta si erat ab homine, erit ab homine, si a iure, erit a iure d. c. eos, eod. tit. lib. 6. secus, si haberent perpetuû impedimentum, quia nô esset eis iniungendum, vt se repsentarent.

b Exceptis senibus] Qui autē dicantur senes Io. de Saxo. dicit, q quò ad generationē, & quò ad potestatem adoptandi dicitur senex maior. 60. annis, ff. de adopti. l. si paterfam. alio modo dicitur senex quò ad excusationem munerum personaliû, maior 70 annis, C. qui ætate. l. si. li. 10. iuncta. l. 2. §. si. ff de dec. ergo maior 70. annis excusabitur ab onere itineris, ēt si fortis ad ambulandum propter periculum mortis, quia senibus mors est in ianuis secûdû gl. in proç 6.

c Secundû ei' cōsiliû] Hoc tamen erit in arbitrio episcopi, scilicet si videbitur ei, q non posset sustinere laborem.

d In mulierib.] Quia periculosû est mulierib. itinerare, & immiscere se cœtibus virorum. d. c. mulieres, & dicit Pa. q non distinguitur, an sit fortis, vl debilis, nupta, vel innupta.

e Nec distinguo] An habeāt familiā, vel nõ, vt distinguebat Ioan. An. Pa. tamen nõ facit in illo tex. mentionem de filijs, tamen in his fortè eadem rō videtur, quod tñ non admittit gl. in viro, de quo in §. seq. istis tñ seruis, cum episcopus absoluit, aliā satisfactionē pro labore itineris dēt imponere, vt est tex. ibi.

a Doli capaces] Quia aliàs nõ incideretur.d.ca.1. eod titu.
b 20.dies] In q. bus deliberetur & ſuper literis. Sic.3.q.3 offeratur.& de cle.exc. mi illud,& ff. ex qui.cau.ma.l. hoſtibus.§ ſi.
c Reſignauerit] Illis, qui prodeſſe poſſunt, non obeſſe,3r.24.q.3. hoc videtur, ſm gl.in d.c. dura.
d Non erunt excõicati] excõicatione per diœceſanum lata, ſed aliã domini Papæ incurrunt, vt in c. ad falſariorum,de cri.falſ.ſi vtantur eis.
e Ipſo facto] ſecundũ Innoc.& Hoſt.p illud verbum,Decernim. innodatos, in d. ca.ad falſariorũ, vbi etiam priuati ſunt officijs, & beneficijs.
f Ipſo iure] Per verbũ, maneant excõmunicationi ſubiecti.& no. q̃ ic loquitur d illis,qui vtuntur literis falſis ab alio impetratis, Mitius tamen puniuntur illi, quã per ſe impetrantes,ita tamen. q̃ malitia conſideretur potius, q̃ negligentia.& ſecundũ Ho.etiam ſi quis vteretur ignoranter, non excuſaretur,q̃a p alios inueſtigare debuit, ſi autem falſitas erat ita latens q̃ deprehẽdi de facili nõ poterat; excuſat, ſi debitam adhibuit diligẽtiam, qua potuit,nec p cepit. Alioquin

ſona priuata,quia niſi eſſet iniuria grauis, nõ eſſet mittendus ad Papam.

18 Octauus,pueri impuberes,q doli capaces [a] pcuſſerũt,vt in c.1.eo.ti.ſiue ante pubertatẽ petant abſolutionem,ſiue poſt c.ſi eo.ti.nec tenentur ſe præſentare ceſſante pueritia,d.c.ſi.& cap. quanuis,quia nihil dicitur de iuramẽto,& c.quanuis, excipit pueros, vnde dicit Pa.in d.c.ſi. q̃ beneficium ſemel indultũ minori, ex quo cœpit habere locum, non extinguitur per ſuperuenientiam maioris ætatis. Quod nota.

Casus 11.eſt in c.quærenti,de of.deleg.contra inobedientiam ſententię delegati vltra annũ, de quo dic, vt ſupra, Abſolutio,ſecundo in prin.

Casus 111. eſt in c. dura de crimine fal. vbi excõicati ex gñali ſnĩa ſuorum diœceſanorũ habẽtes literas apoſtolicas falſas,niſi infra 20.dies,[b] poſt, quã cognouerint ſe habere literas falſas, illas deſtruxerint aut rẽſignauerint[c] illis, nõ poſſunt abſolui poſt lapſũ dictorũ.20.dierũ, niſi a ſede apoſtolica,vel de ei' ſpeciali mandato,aliqui tñ tenẽt, q̃ iſti 20.dies incipiũt currere a die notitiæ, i. q̃ habẽt p̃dictas literas falſas vt Ho.ſed Pa.in c. ad falſariorũ,de cri.fal.tenet, q̃ incipiunt currere a die excõicatiõis,platę p ordinarios contra tales, ita q̃ niſi illa præceſſerint, nõ erũt excõicati,& [d] hoc credo verius ſaltẽ poſt factũ,& hac ẽt ſententia ligãtur, ſi excõicatio p̃ceſſerit, quanuis ipſũ literis falſis non fuerunt vſi.

1 Quid de falſarijs literarũ apoſtolicarum? Reſp. q̃ oẽs tam clerici.q̃ laici, qui per ſe, vel per aliũ vicium falſitatis,exercuerint,cum fautorib.& dẽfenſorib. ſuis ſunt excõicati ipſo facto, [e] & hodie p proceſſum annualẽ factũ in die cœnæ domini non pñt abſolui citra ſedem apoſtolicam:necnon falſarij ſupplicationum gratiam,vel iuſtitiam concernentiũ p pontificẽ, vel vicecancellariũ, aut regentem officiũ cãcelariæ ſignatarũ.

2 Verũ vtentes literis apoſtolicis, falſis ſint excõicati ipſo iure?[f] Reſ. q̃ ſic,ſi ſunt laici tñ poterunt abſolui a ſuis ordinarijs,vt patet per c ad falſariorũ,de crim.fal. clerici verò non ſunt excõicati,ſecundũ Pa.in d.ca.ad falſariorũ.[g] quãuis Hoſti. teneat contrarium.

3 Virũ corrigẽtes literas papæ ſint excõicati? Reſ. ſm Ho.[h] in ti.de cri.fal.§.qualiter,ver.ſed hodie,vt recitat Pan.in c.ex literis,de fi. inſt.q̃ ſic, ẽt ſi vnã figuram ſiue literã, vel ẽt dimidiam abraſerint, deleuerint,aut cancellauerint,addiderint, vel diminuerint, cõpleuerint,vel mutauerint, ſine licentia illius,ad quẽ ſpectat poſt q̃ litera eſt bullata,vel ſignata:nec pñt abſolui citra ſedem apoſtolicam, poſſet tñ impetrans totam literam lacerare,ſeu bullã ſi illa non vult vti[i] ex quo patet,q̃ etiam ſimplex notarius, q literas apoſtolicas ſcripſit,non poteſt illas corrigere, poſtquam ſunt bullatæ, vel ſignatæ ſine licentia officialis ad hoc deputati,hoc tamen,& bene [k] limitat Ric.in 4. di. 18.art.12.q.4.verum,ſi talis abraſio vel correctio,ſeu mutatio faciat,vt bulla,q̃ ſi

te

non excuſaretur c.Ioannes,& c.ſi de homi.
g In d.ca. ad falſariorũ] Hoc patet, quia puniuntur priuatiõe beneficiorũ,& officiorũ.& habetur hæc pœna in c.dura,c.& vide Ab. in d ca. ad falſariorũ,qui declarat illa duo. c.
h ſecundũ Ho.] Qui dicit, q̃ ẽ ca non lata ſuię in curia,nõ allegãt aliquod ius.
i Si illa nõ vult vti] Quia quilibet poteſt iuri ſuo renunciare, & fauori.
k Hoc tamen,& bene &c] Idẽ tenet Aſten libr.9. ti.1.verſi.149.ca ſus,in fi.dat exẽplum,de litera citatoria data a ducentis annis, q̃a ſi tota raderetur & de nouo ſcriberetur,non poſſet apparere vtilis pp bullã, q̃a in creatione noui papæ aliquid circa bullã mutatur. & ſequitur Feli.in c.a de reſcri.in ver.ſtylus curiæ,ad fi.& allegat Aſten. vbi ſupra & Ri. in 4. di.18.art.12.q.4. & etiam Archie. Flo.2.par.3. partis,tit 6.& Fran. de Plates,tract.reſti.in verſi.excõicatio, ſecũdo.§. 32.ver 5.illa ex-

te erat inualida, efficiatur valida [a] vel si erat vtilis, fit magis vtilis.

4 Verũ impetrans literas dñi papæ tacita veritate, vel suggesta falsitate, fit excõicatus? Ref. Ri. vbi supra. q. 3. ꝙ licèt fit fal arius, non tñ est falsarius literarũ dñi papę, qa veras literas impetrat, & iõ non ẽ excõicat[9].

5 Vtrũ recipientes literas apostolicas existẽtes ipsi in curia de manu alteri[9], quã Papæ, vel officialiũ ad hoc deputatorum sint excõicati? Res. ꝙ sic, si sunt laici, vt in d. c. dura, attamen secundũ Io. An. & Pe. de Ancha. in d. c. dura, quia quotidie fit contra, non ligat.

CASVS IIII. est in ca. significauit, e. ti. vbi excommunicantur clerici, q participiãt in diuinis officijs tã in ecclesia, quã alibi spontè & scienter cum excõicato a Papa sententialiter, vel iudicialiter, secundũ communẽ lecturam, [b] licèt gl. ibi aliter sentiat, ex quo collige, ꝙ quinque requiruntur, vt ista excõicatio incurratur. Primò ꝙ sint clerici. Secundò ꝙ scieter. Tertiò ꝙ spontè. [c] Quartò ꝙ in diuinis [d] participent. & quinto ꝙ ille, cum quo participãt, sit excõicatus a Papa iudicialiter. & isti nõ possunt absolui nisi a Papa vt in d. c. significauit.

CASVS V. ẽ in c. tua nos, eo. ti. vbi oẽs incẽdiarij proprìè dicti post, q̃ fuerint publicè excõicati & denunciati, non põt absolui citra sedem apostolicam.

CASVS VI. in c. conquesti, eo. ti. vbi effractores cum spoliatione ecclesiarũ, post, q̃ fuerint denunciati, non põt absolui nisi a sede apostolica. Pro cuius casus & præcedentis maiori euidentia est sciendum, ꝙ incendiarij & effractores ecclesiarum cũ spoliatione sũt excõicati ipso iure, sed incendiarij aliorũ locorum non, nisi excõicentur vel p statuta, vel aliomodo. Ante tamen denunciationẽ non sunt mittendi ad sedẽ apostolicã. Sed si aliqui prædictorũ denuncientur excõicati publicè, tunc non põt absolui nisi a Papa sm communem & veram opi. in d. c. tua nos. & c. conquesti.

1 Qui dicantur incendiarij propriè, vide infra Incendiarius, in principio.

2 Qui ãt dicãt effractores? Res. ꝙ sunt illi, q dolo malo, aut p iniuria violenter parietẽ fodiunt, aut vitreã fenestrã frangũt, seu sarratutam vel ostia, vel cardines, seu vectes, dum tenent ostia firmata aut ipsum tectum ecclesię, secundũ Arch. Alij, aũt qui faciũt enormia [e] in ecclesia, vt rapiendo corp[9] Christi, & huiusmodi, frangendo calices, & similia, non sunt effractores propriè, nec excommunicati ipso iure secundũ Ho. & Io. de Li. [f] nec etiam si excommunicarentur, & denunciarentur, essent mittendi ad Papam, sed possent ab illo, qui eos excommunicauit, absolui, oportet ergo, q spoliatio fiat cum effractione, vnde sola effractio p se, nec sola spoliatio facit aliquẽ incidere in hunc casum, vt denunciatus sit mittendus ad Papam, quod no. quia pauci aduertunt, sed sic est, vt in d. c. conquesti.

3 Sed nunquid hic noie ecclesiarũ veniãt monasteria, & loca pia? R̷ sm Pa. i d. c. tua nos, ꝙ sic, & facit tex. 54. di. S. hac autoritate. [g] Nõ est, qa ista excõicatio principaliter est in fauo. ẽ ecclesiarum, & ideo la istinẽ accipitur respectu ipsarum, licèt al ãs non veniant monasteria, neque pia loca noĩe ecclesiæ, quia in iure ponuntur vt diuersa, vt patet in c. sciãt cuncti, de ele. li. 6. & in

catio hodie ponitur in processu annuali.

a Efficiatur valida] Puta, quia dicebat, post trienniũ minimè valituris, & ipse aptauit per quinquennium, &c. si aũt quis ioco p mutaret literas inuentas, & ad nihilum vtiles, videtur ꝙ non esset excõicatus.

b Secundũ communẽ lecturã.] Ad text. i c. significauit. Quam ęt tenet Archi in c. si quis episcopus in consil. 11. q. 3.

c Tertiò ꝙ sponte] No. spontè, qa excludit vim absolutã. & non conditionalem.

d In diuinis.] Scilicet in ecclesia, vel extra secũdum Asté. vbi supra casu. 33.

e Qui faciunt enormia] puta p̃dones inuenerũt ecclesiam apertam, & neminem resistentem.

f Ioan. de Li.] & Pa. in c. si de fur. & c. conquestus, de fur. cum. Asté. li. 7. ti. 2. Item dubitatur de violatoribus, & addit sm Rodo. ꝙ etiã ostiatores occulti sunt excõicati. Aduerte, quòd deflorans monialẽ, licèt auferat rem sacram de sacro, s. virginitatẽ de muliere sacra non incurrit excõicationẽ ipso iure, nisi violenter opprimat vel nisi episcopus in consecrando eas phibeat omnes eũ ipsis carnaliter commisceri sub pœna excõicatiõis latæ sntæ certũ erit eos esse excõicatos, q carnaliter eas cognoscẽt, hæc Ast. vbi supra d mente Ri. Adde secũdo sm eundem, q allegat Rai. ꝙ si quis cõmittat aliquod enorme in ecclesia, accipiendo corpus Christi de altari vel in ore retinẽdo, dũ cõicat pp sortiarias, vel chrisma, vel crucẽ frangendo, sit excõicatus. d ca. conquesti, & ca. oẽs. 17. q. 4. sed nõ tenet hoc posse dici ab facũ hanc opinionem esse veram ad terrorem.

g §. hac autoritate] vt patet in c. regsitti, d iudi.

& in c.grādi, de sup.ne.pla. in gl. li.6.[a] Addit ēt Pa.in c.fi. de ecclesijs ædi. ꝙ ecclesiæ non ꝯsecratæ, & hospitalia veniūt hic nomine ecclesiarū. Intellige, si autoritate epi, aut papę sunt ædificata, aliter non essent loca religiosa, vt not. Ab.in 1.no. per illum text. in c.ad hæc, de relig.domi.

4 Vtrū effractor cū spoliatione domꝰ existētis in spacio priuilegiato ecclesię sit excōicatꝰ, & post denunciationē hēat ire ad Papā? Rx. ꝙ non, quia talis domꝰ nō dr̄ locꝰ religiosus,[b] nisi sint ecclesiæ, vel clericorum, vt in c.quisquis. 17.q.4. & effractores locorū non religiosorum ēt post denūciationem non sunt mittendi ad Papam, vt patet in d.ca. conquestus, & allegatis ibi ī gl. Intelligo hic non ꝙ sint ecclesiæ vel clericorū quò ad domi. iū, sed tali modo ꝙ dicantur loca religiosa.

5 Sed qn̄ dr̄ tales publicè denūciati? Rx. ꝙ quocunque publicè denuncientur siue nominatim, siue in genere, puta denunciamꝰ excommunicatos omnes, qui fecerunt tale incendiū, vel effractionem talis ecclesiæ, seu loci religiosi, & hmōi, vt patet in c.c.tua nos, qd̄ non distinguit aliter.

6 Vtrū incendiarij sint absoluendi etiā ante denūciationem ante, quàm satisfecerint damnū passis? Rx. ꝙ non, vt no. in ca. pessimam. 24.q.8.

CASVS sequentes vsque ad casum. XI. sunt in 6. lib. decretalium.

CASVS VII. est in c.fundamēta, de ele. vbi excommunicatur primò oēs cuiuscunq; notabilis præeminentiæ,[c] dignitatis, potestatis, vel excellentiæ sint quocūque noīe censeātur, & frater, filius, vel nepos aliquorū ꝓdictorū, qui sine licentia sedis apostolicæ nominationi, electioni, vel assumptioni in senatorē, capitaneum, patricium, aut rectorem ad regimē vrbis Romę assentiunt, vel se intromittunt per se, vel per aliū. excipiuntur Romani[d] ex ipsa vrbe naturaliter oriūdi, vel ibi incolæ seu ꝑrimui habitatores, q licèt sint ꝓdictorum fratres, filij, vel nepotes, aut sub comitatꝰ, vel baroniæ noīe extra territorium vrbis iurisdictionem perpetuā, vel temporalem obtineant, pn̄t tn̄ in senatores[e] Romanos assumi ad vnum annū, vel breuius tēpus, dummodo non habeāt extra territoriū talē potestatē, ꝙ possent euacuare rationē constitutionis prædictæ. Itē 2. excōicantur, quicunque alij a prædictis, qui assentiūt ad prædictum regimen vltra annum sine licentia sedis apostolicæ. Itē 3. excōicantur intendētes, vel obedientes eisdem sic assumptis. Item 4. excōicantur, qui ipsos nominauerunt, elegerunt, vel assumpserunt. Itē 5. excōicantur dantes auxiliū, vel fauorem publicè, vel occultè tam nominatoribus, & assumptoribus, quā nominatis & assumptis, nec omnes prædicti possunt absolui nisi a Papa.

CASVS VIII. est i c.clericis, de immu. eccl. sed qa hodie non ligat per Clementinā eo. ti. iō pertranseo, vide j. Casu. 19.

CASVS IX. est in c.felicis, de pę. vbi excommunicantur primò omnes insecutores cardinalium Romanæ ecclesiæ hostiliter.[f] Itē 2. percussores,[g] & captores. Item 3 socij talia facientium, vel manducantium. Item 4. qui factum ratum habuerint,[h] vel consilium dederint, aut fauo ē.

Item

a De sup.ne. ꝑl. ī gl. li.6.] in ver. monasteriorum. & glo. in ver. monasterijs. c.fi. in §. adijcimus, de sen.excom. li. 6.

b Religiosus] Licèt dicatur violator immunitatis ecclesiæ, & vt sacrilegus sit puniendus.

c Præeminentię] Vt sunt imperatores, reges, duces, marchiones &c.

d Romani] nam Romani olim ēt specialia priuilegia habebāt, vnde Paulus aduersus iniuriosos se Romanum ciuē testabatur, in di. qui in adiutoriū & not. ꝙ licèt ciuis Romanꝰ possit esse senator, ipsius vrbis, vt hic prętor, C de off. præto. l.1. Nō ꝑt tn̄ alius qui præsideret in ciuitate sua, C. de cri. sac. lsin & ff ex qui. cau. ma l. hi qui, & in l.cōsiliarijs C. de off. asses. hæc gl. ibi in versi. excludunt.

e In senatores] Ratio assignat. sinè cum sua potētia possit dictam vrbem vsurpare & subiugare ecclesiam, & Romanum pontificē, sicut fecit Coradinus &c. Et tales electi contra hāc constitutionem, sunt priuati feudis &c. eorū statuta nihil valēt. Et notarij scribētes priuati sunt officio.

f Hostiliter] Id est sicut hostis & immanis capitalis, vel publicè & manifestè. Sic etiam sumitur 11.q 3. quicunque. Archi.

g Percussores] Si iure hoc facit, vt se defendēdo, tunc cessaret pœna, de homi. c. significasti. 2. de sen.excom. si verò. Non. n. tunc peccat cum legis autoritate facit. 23.q.4. Io. An.

h Ratum ha.] intellige, qn̄ hoc eius contemplatione, vel noīe sit factū, de re.iuris. ratū Et licet aliqui dicāt hoc esse spāle, attamen s̄m Io. An. & Arc. standū est regulæ. facit. ca. cum quis. secundo tit. de sen. ex. intellige etiā de cōsilio, vel fauore non nudo, & simplici quod ē illius, qui ad maleficium faciēdū nihil adijcit, & tales istā sniam non incurrunt.

a Receptauerit] Ratio est, qa sine ipsis delinquentes diu latere nō possent ff. de recep. nisi essēt cō sanguinei, vel affines, ff. d pę. l. 2.
b Pœna ista] vide & alias pęnas quibus plectunt vltra excommunicationē tales, de quibus hic in d. c. in prin
c Licentiā] Pro iniuria personali statim excōicat' est, in reali autē non integra hic terminum octo dierum, & post erit innodat' sm Ioan. And.
d Occasiōe] quorū interest principaliter defendere sententias ipsas in iudicijs.
e Vti ausi fuerit] & sic mandās, & mādatarius eadē pœna puniuntur ff. de vi, & vi ar. l. 1. § quotiens, nec excusat iussus mandatoris.
f Suorum] Vide Ge. in d. c. quicūque, super glo in ver. suorū, q dicit, q serui, vxores, coloni, & huiusmodi dicūr sui.
g Coquat] Facit d priui. c 5 & c. fi. d imm. ec. li. 6.
h Episcopis] Epi vel supiores triēnio sunt ab offō suspensi, vt habetur in d c. cle.
i Spāli] vide gl. in d. Cle. in ver. spāli, q optima ē & idē Car. ibidē. quæst. 21.

Item. 5. qui tales post ea receptauerint,[a] vel defensauerint scienter. Item 6. excōicantur principes, senatores, consules potestates, rectores, siue alij dñi, & eorū officiales, qui intra mensem a die notitiæ habitæ d pdicto delicto nō puniunt prædictos reos sm tenorē d. c. felicis. nec pñt absolui nisi a papa, exceptis istis vltimis, l. princ. pes &c q poterunt absolui a suis ordinarijs. Simili pęna sunt plectendi qui prædicta faciūt clericis, vel religiosis familiæ papæ, vel cardinalium. Aduerte hic, q insecutio sumit in malā partē, & capere intelligit cū effectu, qa si non capiat, sed fiat insultus ad domū, vt ei fiat iniuria, vel si obsidēt, vel claudūt in domo, non, vt eos ibi custodiāt. sed vt eis inferāt verecundiā, non habebit locum pœna ista, [b] sm qd' not. Inn. in c. nuper, eo. tit.

CASVS 10. est in c. quicunque, e. ti. vbi excōicantur oēs dantes lniam [c] alicui occidendi, capiēdi, seu aliās in psonis, aut bonis suis, vel suorū grauādi eos qui snīas excōicationis vel interdicti tulerunt contra quemcunque, siue eos, occasione [d] quorum sunt prolatę, vel obseruantes tales snīas, seu taliter excommunicatis nolētes cōicare, nisi lniam ipsam, si fuit ad personas grauādas, reuocauerint, ante, quā in aliquo sit processum, vel si dicta licētia fuit ad bona eorum capienda, nisi intra octo dierum spatium restitutionem fecerint fieri, vel satisfactionē, & licentiā reuocauerint. Item 2. excommunicantur oēs, qui prædicta licentia data vti ausi fuerint. [e] Itē 3. qui aliquid pmissorum, ad quæ committenda dari licentia prohibet, commiserint suo motu, nisi vt dictū est, re integra, si ad personas, & si ad bona, intra 8. dierum spatium restituerint, vel satisfecerint. In qua excōicatione omnes prędicti si per spatium duorū mensiū manserint, nō nisi per sedē apostolicam poterunt absolui.

1 Quærit idem Arc. quid veniat nomine suorū? [f] & R. quod veniunt omnes q sūt sub ptāte eorū, vt Inst. de his, q sūt sui, vel ali. iu. per totū. Item q veniunt consanguinei, vt in c. sciant cuncti, de ele. in. 6. Item domestici, vt. C. de his, qui ad ec confu. l. præsenti §. fanè; & qui dicantur domestici, familiares, vide familiaris.

2 Item grauare dicuntur, q prohibēt, nè eis coquatur, [g] molatur, vendat, & hmōi.

CASVS sequentes sunt in Cle. vsque ad casum 17.

CASVS. 11. est i Cle. multorū, de hęre. vbi excōicanī oēs inquisitores hęretice prauitatis inferiores epis, [h] qui odio, gratia, vel amore lucri, aut cōmodi tēporalis obtentu contra iustitiā & conscientiam suā omiserint cōtra quēpiā pcedere, vbi fuerat procedendū pro hęresi. Itē 2. excōicantur prædicti, si obtentu eodē prauitatē ipsam hęresis, vel impedimentū sui officij alicui imponendo pręsumpserint aliquem quoquomodo vexare nō possunt absolui, nisi a papa nisi in mortis articulo pręmissa satisfactione, intellige, si potest fieri: aliter non valeret absolutio vnde aduerte secundū Car. in Cle. prædicta, q ad incurrendā istā pœnā oportet fiat cōtra iustitiā, & conscientiā copulatiuè. Item no. q quoquomodo vexent aliquem siue in citationib. fideiussionib. & similib. incurrunt istā pœnam secundùm Panor.

3 Quid si omittūt ex timore, vel ad euitādum scādalum? R. gl. ibidē ver. obtētu, q non incidunt in hanc pœnam.

CASVS. 12. est in Cle. religiosi, de priuileg. vbi primò excommunicanī omnes religiosi, q clericis, aut laicis sacramētū vnctionis extremæ, vel eucharistię ministrare pręsumunt, vel solēnizant matrimonia sine licētia speciali [i] presbyteri parochialis. Item si prædicti absoluūt excōicatos à canone prærerquàm in casib. a iure

expressis,

a Ministrant] qa tex. loquitur gñaliter. Non tñ clerici sęculares ligãtur, si excedit, vt tenet Cardin. q. 1. ibid.
b Ligatur] Quia s. gaudet priui e gio. c. si quis sua dente. 17. q. 4. & tanquam religiosus, ergo & onus sentire dẽt, Cle 1. de censi c. recolẽtes, de sta. mo. & reg. q. sentit, li. 6.
c Respon. Car.] Ipse appꝛ at opi. Pe. de Anchar. & respõdet ad motiua. Zen. Nã non sunt offi. ij capaces, licẽt fortè grauius peccent, &c. nec habet locũ illa Cle. in laicis, vt ibid dic.
d Tam de regularib.] Ex quo patet, ꝙ si minist ãt religiosis alijs, ꝙ hanc pęnam incurrunt Card. q. 7. dicit, ꝙ est tutius, sed si eiusdẽ monasterij, non peccant, neq; pęnam incurrunt, tñ placet opini. summę nostrę.
e Qui non est sacerdos] Vide gl. in versi. presbyteri, in d Clem. & Asten. lib 7. ti. 2. versi. 95. & Car. q. 19. & 20.
f Benedictio solennis] De qua, 30. q. 5. ca. 1. cum quatuor seq.
g Tñ prima mihi &c] In pęnis &c. Nec ob. quæ no. Ge qa loquitur secũdũ illam canonẽ de eo, q per vim extorsit absolutionẽ, vnde odio ipsius intelligitur, ẽt si excõicatio erat iniusta, meritò icur 'rit excõicationẽ,

expressis, vel ꝑ priuilegia sedis apostol cæ cõcessa eis dẽ, vel si absoluũt à suis ꝓmulgatis per statuta synodalia, vel ꝓuincialia, seu à pœna, & à culpa, nec possunt absolui nisi à papa.

1 Quærit, an ligẽtur oẽs religiosi? ℞. ẽm Card. ibid in prin. q. 3. ꝙ non, sed solũ religiosi religionis approbatæ, quia alij non sunt ꝓpriẽ religiosi, vt in c. vno de voto, li. 6. & licẽt quidã istud restringãt ad religiosos exẽptos, vt Pe. de Stagno, tamẽ cõiter tenẽt ꝙ habeat locũ ẽt in non exẽptis, ibi. Card. q. 6. & in religiosis pfectis ecclesiæ parochiali, si alijs, quã suis parochianis ministrant, a ẽm gl. primã, & gl. in versi. animalib. in Cle. 1. de dec. & Pau. ibid.

2 Quid si nouicius faciat aliquid prædictorũ? Resp. secundũ Car. q 4. ꝙ ligãt, b ar. c. religioso, d sen. ex. i 6.

3 Vtrũ religiosi conuersi similiter? ℞. Car. c q. 5. ꝙ Pe. de Anc. tenet, ꝙ nõ ligãtur sicut nec moniales, ex quo ordinẽ nõ hñt, sed Zẽ tenet ꝙ ligantur, & vr̃ verius.

4 Vtrũ religiosi ministrantes alijs religiosis sacramenta pdicta ligentur pfata pęna? Res. Car. ꝙ Pe. de Sta. dicit quendã Cardinalẽ consuluisse ꝙ non, sed Lap. tenet, ꝙ verbũ, Clericis, intelligitur tã de regularib. d quã de sœcularib. sed verbum, laicis, ẽt comprehendit religiosos, vel monachos laicos sed primũ credo veri' ꝓ ea q̃ dixi supra, clericus, 1.

5 Vtrũ tpe mortis, pñt ministrare eucharistiã licitè? Res. Car. q. 11. Pau. & Lap. ꝙ non, sed Io. & Arc. 26. q.

6. si presbyter. Inno. & Ho. in c. oĩs d pę. & re. tenẽt ꝙ sic, vt recitat Dir. li. 1. ti. 15. aliás lix. & hoc credo verũ, si alius sacerdos non potest haberi, qui ministret.

6 Vtrũ rector ecclesiæ, q non ẽ sacerdos, e vel vicarius rectoris, possit dare lriam dictis religiosis ministrãdi pdicta sacr. ? ℞. Car. q. 1?. ꝙ sic, & sic serua, licẽt alij teneãt, ꝓriũ sit Pau. tenet ꝙ eps, & archipres. ciuitatis possint pdicta licentia dare, & Ze. & iste idem tenẽt de vicario epi i spũalib. vel d̃ legato aut eius pnia io. tutius est. si ẽm Pau. nõ recedere à litera, non tamẽ est necessarium.

7 Quid est solennizare mrimoniũ? ℞. Car. q. 13. in d. cle 1. ꝙ Zen. dicit ꝙ cõprehẽdit oĩs solennitas, quæ obseruatur iuxta ritum ecclesiarũ regionis, de spon. cap. 1. siue fiat benedictio solẽnis, f siue dicatur missa spãlis sup ꝯtrahẽtes, & hmõi, inducere ãt fœdus mrimonij, vel ꝓnũciare verba inter ꝯhentes non est eis prohibitũ ẽm Zẽ. & Ste.

8 Vtrũ excõicatos à canone, intelligãt solũ de maiori excõicatione? ℞. Card. vbi supra q. 25. quòd sic ẽm Lau. & non de minori facit c. si quẽ, & c. nup, de sen. ex. Idẽ tenet Lap. & facit c. primũ de rescr. li. 6. Ge. ãt in c. vnico de his q̃ vi, li. 6. dicit, ꝙ etiam intelligitur de minori q̃a lex pęnalis prohibens absolutionẽ ab excõicatione includit ẽt minoris absolutionem, ꝓ hoc est glos. in Cle. 1. de priui. Itẽ vbicũque fit mentio de excõicatione, & materia, in qua profertur, est proportionabilis etiam minori, de vtraque intelligitur, vt no. gl. pe. in c. præsidentes, de hære. in 6. & licẽt hæc opinio sit tutior, tñ prima mihi g videtur verior.

9 Quæritur de quo canone intelligit? ℞. Car. vbi supra q 26. Pau. & Lau. quod intelligitur de quocunque à papa promulgato, quia ille propriè per excellentiam dicitur canon, licẽt aliquando impropriè accipiat pro illo episcopi, vt 3. di. S. poriò.

10 Quid si supradicti absoluunt excõicatos per sententiam hominis, etiam Papæ? ℞. gl. in ver. a canone, Car. q. 27. Lau. Pa. & Zen. ibid. tenent, quòd non ligantur præfata pœna, quia si voluisset intelligi expressisset, ar. c. ad audientiam, de deci.

si extorsit absolutionẽ à minori excõicatione gl. in d. ver. a canone, in Cle religios. loquitur specialiter de excommunicatione minori vt patet &c.

Vtrum

11 Vtrum nomine sententiæ hic veniat excõicatio solùm? Res.gl.& Pa.ibidem, ꝙ etiam venit suspensio,& interdictum,sed Car.q.29. dicit,ꝙ verius est,ꝙ solùm intelligitur de sententia excommunicationis quod bene probat litera per alternatiuam, quia supra dicit de his, qui absoluunt excommunicatos a canone, & postea subijcit, vel a sentẽtijs per statuta, & sic restringit verbum sententiæ per verbum excommunicatos, ar. c.2.requiris,de ap.

12 Quid de sentẽtijs latis per statuta legatorum, [a] de quibus habes de officio le. c.fin.Res.ſm Lau.& sequitur Car.q.30.quòd idẽ est, sicut de statutis sinodalib. vel prouincialib.

13 Vtrum religiosi prędicti absoluentes a pęna tantũ [b] ligentur prædicta censura? Res ſm Zen. quem sequitur Car.ꝙ non, quia litera loquitur copulatiuè a pœna,& a culpa.c.2.de res.

14 Quid si prędicti religiosi absoluunt a peccato,[c] & non ab excommunicatione quã quis incurrit pro pc̃tõ? Res.Zen.& Card.tenent,ꝙ non incidunt in pęnam, & placet,nè fiat extensio.

15 Vtrum religiosus ignorans pœnam hãc,[f] & administrans sacramentũ eucharistię vel extremæ vnctionis sine licẽtia rectoris parochialis, non tñ in contẽptũ ipsius,incurrat hãc pęnam? Res.Car.se consuluisse per literam.d.Clem.quę dicit,præsumpserint, [d] qd̃ no.dolũ, & temeritatẽ ministrantis,ꝙ non ligatur,& placet mihi per ea,q dixi supra,Dol⁹.§.5.& infra,excõicatio.7.casu vlt.§.2.

16 Vtrum recipientes præfata sacramenta a dictis religiosis sine licẽtia suorum rectorum parochialiũ sint excõmunicati? Res ꝙ non [e] prima vice, vt patebit infra excom.8.§.1.

17 Vtrum sit credendũ dicenti se habere licentiam? Res.gl.i ver.non habita, ꝙ sic,[f] & ꝯcor.Lau.& Pau.& Ste. qa nemo dr̃ immemor ꝓprię salutis.1.q.7.sacint⁹.

18 Quid de mercenarijs, scholarib.& hmõi? Res. gl. in ver.parochialis, & Car. q.16. ꝙ sufficit licentia sacerdotis [g] parochialis,in cuius parochia inhabitant, nisi cã recreationis, vel alia tẽpo alistatim reuersuri ad propria aduenissent, qa sic non sufficeret.

CAsvs 13.ẽ in Cle.1.de pœ.vbi excõicatẽ quilibet,qui iniuriosè,[h] vel temere ꝑcusserit,ceperit aut bãnierit aliquẽ episcopum seu qui ꝑdicta mãdauerit, vel facta ab alijs rata habuerit, vel socius fuerit in his faciendis,aut consiliũ,[i] aut fauorẽ [k] dederit,vel defensauerit eosdẽ, nec põt absolui ꝓterq̃ in ar.mor.nisi a papa,& cũ absoluend⁹ fuerit in articulo mortis, non valet absolui, nisi prius caueat idoneè, ꝙ parebit pœnę iponẽdæ, & paiam dño auxiliãte faciet. Itẽ secũdò excõicatẽ oẽs officiales quocũq; noie censeanẽ, qui in aliquo prædictorũ fuerint culpabiles,nec valẽt absolui,nisi vt prædictum est.

1 Sed quid si eps non erat consecrat⁹? R. gl.in ver.quemuis pontificẽ,ꝙ non erit locus isti pœnæ,quia non est eps,de cel.mis. Cle.2.

a Legatorũ] nam possũc facere statuta in prouincia sua, & valent etiã si ea exeant.

b A pęna tantũ] essẽt hic præmittendum, quid sit pœna & quid culpa,de quibus per Card.in d.Clem. religiosi.quæ.11. cum duabus seq. multa enim effundit.sed tu breuiter dic, quòd absoluere a culpa principaliter ad solum deum spectat, Isa.43. ego sum, ego sum &c Idẽ Mar. 9.Sco.in 3.distin & o.14.16.17.& 19. tangit hoc. Sed ministerialiter sacerdos remittit culpam. Absoluere a pęna est per indulgentiam remittere, quia ergò solus papa dat indulgentias plenarias,vt in 4. dist. 20.Meritò si religiosus in absolutione intenderet remittere culpã principaliter, & a pœna totaliter liberare, pœnitẽtem. esset excommunicatus.

c A peccato] Puta ab homicidio, quod factum est in sacerdotem.

d Præsumpserint] Facit, quia sicut miles armatæ militiæ excusatur ab ignorantia iu.C.de iu.& fa.igu.l. 1. Ita & hunc possumus excusare, maximè in foro pęnitentiali, in quo ei creditur.Tuti⁹ est, quòd absolutio petatur.

e Quod nõ] Hoc tenet Cardi. vbi supra.q.40.sed si post primã vicem participarẽt in crimine,& essent excommunicati.

f Qd̃ sic] Idem Car.15.q.addẽs, ꝙ sufficit ad euadendam pęnam, ꝙ parochian⁹ testificetur.

g Licentia sacerdotis] Sacerdos potest assumere religiosum in adiutorium tempore quadragesimę. & ille poterit audire, & eucharistiam ministrare nec hanc pœnam incurret secundũ Pe de Anch.

h Qui iniuriosè] secus,si ignoranter, quia huic pęnæ non esset locus secundũ Pa. c.si verò,d̃ sẽ.ex.

i Aut cõsilium] Consilium autẽ præstatur suadendo,rogando,impellendo &c.

k Fauorem] Hic nõ intelligitur d̃ simplici fauore, q nil addit,sed d̃ fauore ad ꝑcutiẽdum &c.& sic patet ꝙ siquis fauẽret post factũ,nõ incideret in hanc pęnam,qa tex.dicit,in his bñ etiã ꝑstatur fauor,cũ ꝑt obuiari,& nõ obuiatur, vt per gl.no. in ver.defensauerit, quæ dicit,ꝙ si aliquis defenderet istũ ꝑcutiẽtẽ post factum, puta impediẽdo, nè raperetur a iudice &c. ꝙ incideret in pęnã sec⁹ si a priuato, puta ab epo, vel cõsanguineis

volentibus vindicare.

a Cle. 2.] Glo. est ibi in ver. pontificum. Idē Car. ꝙ hic, in d. Cle. 1. q. 4 & 5.

b Nominatim] Gñali ergo monitione nullus ligaret? Oportet ergo, ꝙ specia i ter nominentur, ſm Ioan. Andr. quò ad cogētes, vt nō exeant, sufficit gñalis monitio, vt si sacerdos dicat, oēs excommunicati exeant. Ille dicit, vel pcipi., vt nō exeant.

c Fautores] Qui dicantur, vide. ſ. hæreticus. §. 24. & q. fiut receptatores, & defensores, vide vbi ſ. §. 23 & 24.

Cle. 2. a secus de eo, qui renūtiauit episcopatui, q a hēbit locū in eo illa pœna.

2 An habeat locū pdicta pęna i inclusione facta epo ad verecundiam? ℞. Cardi. in d. Cle. 1. q. 8. ꝙ nō, q a hic caper accipit ꝓ detinere, sicut & i. c. felicis de pę. li. 6. accipit, vt ſ dictū eſt.

CASVS 14. ē i Cle. cupiētes, in §. fin. de pęn. vbi excōicant omnes religiosi, & clerici sęculares, qui inducunt ad vouendū, iurandū &c. đ eligēda sepultura apud eccl'as ipsorū, de quo dic vt. ɉ. sepultura. §. 35.

CASVS 15. est i Cle. grauis, de sen. excommu. vbi excommunicantur omnes dñi tēporales, etiā si sūt epi, qui in terris, seu locis eorū interdicto suppositis cogūt quōlibet diuina officia celebrare, aut q voce pconia, seu per cāpanarū pulsationem ad officia eadem audienda aliquos pręsertim excommunicationis aut interdicti sententia innodatos euocant, vel qui excommunicatis publicè aut interdictis prohibent, nè de eccle sijs exeant, dum missarum solēnia agunt à celebrantib. moniti gñaliter, vel spāliter, vt exeāt. Itē 2. si excōicati publicè, & interdicti q i ipsis sūt ecclesijs, post, q̄ fuerint noīatim b moniti à celebrantib. vt exeāt, remanere pſumpserint, sententiā excōicationis incurrunt, à qua solū a papa possunt absolui. Et sic collige, ꝙ hæc pœna eſt contra cogentes, euocantes, prohibentes, & remanentes. Item aduerte ꝙ verbum, Quomōlibet, comprehēdit omnem modum compulsionis realē, vel psonalem, directum vel indirectum, vtputa consanguineos, vel ipsos i personis, aut rebus grauando, vt no. gl. in d. Cle. & ibi gl. ponunt, quæ sequuntur.

1 Quid si euocarent non excōmunicatos vel non interdictos? ℞. Car. quæſt. 10. post Pau. ibidem, quòd incidunt in prędictam pœnam, cum loc' sit interdictus, & dictio præsertim, stat pro maximè.

2 Vtrum hęc pęna habeat locum in cessatione à diuinis posita in dictis terris? ℞. ꝙ sic quia quādo cessatio a diuinis eſt generalis habet vim interdicti, vt in Cle. 1. e. ti. §. i cessationibus: secus, si cessatio esset specialis; de hoc Car. ibidem. q. 4.

3 Quid intelligit hoc nomine, diuina officia? ℞. Car. q. 2. post Pau. ibidē, quòd restringitur solùm ad missas & ideò si aduocarent ad alia officia pręter missas, non haberet locum hæc pœna; concor. Io. An.

4 Quid si pręđicti pręcipiāt non subditis, suis, vel pręđicta non faciunt in terris ipsorum, sed in alienis? ℞. ibidem Car. ꝙ non habet locum hæc pœna.

5 Vtrū pręđicti aduocantes secretè p nūtium ad diuina ligentur pręfata pęna? ℞. Car. q. 11. ibidem post Pau. & Zen. ꝙ non. nisi voce pręconia, vel voce tubæ, aut cornu vel per cāpanarū pul atione aduocent.

6 Quid si cōpellunt interdictos i loco nō interdicto? ℞. Pau. ibidem ꝙ non habet locum hæc pœna. Idem Car. q. 8.

7 De quo interdicto intelligitur? ℞. gl. 1. in ver. suppositis, ibidē, ꝙ tā de interdicto à iure, quàm ab homine. Idem Car. q. 1.

CASVS 16. est in Cle. cum ex eo. eo. tit. vbi excommunicantur fratres Minores recipientes tempore interdicti illos de tertio ordine ad diuina. Sed quia hodie vacat per priuilegium domini Sixti quarti, pertranseo, quia non ligat.

CASVS sequentes sunt per processum curię annualem factū die cęnę domini vsque ad casum. 32.

CASVS 17. eſt contra hęreticos Gazaros Patarenos, & alios, quocūq; nomine censeantur, ac contra oēs fautores, c receptatores, & defensores eorundem.

CASVS. 18. eſt contra pyratas, cursarios, & latrunculos maritimos, ac oēs receptatores eorūdem, cum dantibus eis auxiliū, consilium, vel fauorem. Et dicitur pirata, quicunque i mari depredatur, nisi habeat bellum contra eos quos depredatur: quod no. quia pauci aduertunt, credentes ꝙ nisi quis indifferenter depredetur i mari, non sit pyrata, & non incidat in hanc pęnam, sed falsum eſt.

CASVS 19. eſt contra omnes, q i terris suis noua pedagia imponunt, vel pro hibita

hibita exigunt, sed a spontè soluentibus pedagia recipiens non incurrit excommunicationem, secundùm glo. in ver. declaratione, & Car. 11. no. in Cle. quoniam de immu. eccle. quia exigere est ab inuito extorqre.

CASVS 20. est cõtra omnes falsarios bullarũ apostolicarum, de quo dictum est supra Casu 3.

CASVS 21. est contra illos, qui equos, arma, ferrum, lignanima, & alia prohibita deferunt [a] Sarracenis, Turcis, & alijs Christi nominis inimicis, quib[9] Christianos oppugnant, ꝑ cuius intelligentia quæruntur infrascripta.

1 Quid venit hic in nomine armorum? Res. glo. in c. ita quorundam, de Iudæ. quòd etiam fustes, & lapides pro machinis veniunt, sed non lapides pro ædificijs fiẽdis, in l. 2. C. quę res expor. nõ de. dicitur, quòd loricæ, scuta, arcus, sagittæ, sparæ, gladij, & tela nomine armorum veniunt. Ego verò dico, quòd illa, quæ communiter sunt pro vsu offendendi, vel defendẽdi se, & non pro alio vsu, veniunt nomine armorum: illa verò, quibus possumus vti pro armis, & pro alio vsu, puta pro instrumento, dicuntur arma ex intentione vtendi [e] is pro armis defensionis, vel offensionis, aliàs non, vt no. in Clemẽ. nè in agro, de statu mona. & ideo gladius ad incidendum panem non venit nomine armorum secundùm Panormitan. in capitu. clerici, el primo ver. & inquãtũ istud, de vita, & hone. cle.

2 Quid venit nomine ferri hic? Res. ꝙ accipitur hic ferrũ pro ferro infecto, vel facto sub quacũque forma, vt in l. 2. C. quæ res expor. non de. quod tñ limito per rõnem expressam in d. l. 2. de ferro, per quod possent pugnare, vel se munire, qa brochetæ, & similia nõ credo sint sub ipso ꝓprehensa.

3 Quid intelligitur sub nomine lignaminũ? Rx. ꝙ intelligitur quodcunque lignũ, ꝑ quod naues, galeas, aut alias machinas possent facere ad impugnandum, & defendendum se a Christianis, secus de alijs lignaminibus, quibus non possunt vti ad offendendum, vel defendendum.

4 Quid intelligitur nomine prohibitorum? Res. ꝙ sunt omnia, quib[9] possunt Christiani impugnari, vel ipsi infideles nè impugnentur [b] a Christianis, muniri, quæ omni tempore prohibentur. Similiter quæcũque victualia, vel mercimonia tẽpore guerræ, [c] cum eis habitæ ab aliquibus Christianis legitimè. Tempore verò pacis mercimonia quæcunque, & victualia non sunt prohibita eis deferri, nisi in dispendium Christianorum fieret, puta quia timẽtes [d] de guerra muniunt se, vel vt inuadãt Christianos. Tenet tamen Innocen. & Hostien. in c. significauit, de Iudæ. ꝙ pro redimendis captiuis tempore guerræ, arma etiam sine pœna excommunicationis possunt deferri, qđ ante factum [e] non tenerem, sed bene post factum, de alijs verò mercimonijs non est dubium inter doc. propter prędictum. c. significauit, ꝙ pro redemptione captiuorum possunt deferri etiam tempore guerræ.

5 Quid si tempore pacis deferantur arma, & alia prohibita, non tamen ea intentione, vt impugnentur Christiani? Respond. quòd nihilominus ligantur, si sint talia, quibus possunt impugnari, secundùm gl. Ioann. Andr. & d. An. ac Pan. in d. c. ita quorundam, quidam tamen tenent, ꝙ non ligantur, nisi ea intentione deferant vt Christiani ipugnẽt, vel nè possint ifideles ipugnari, & ꝯuenit satis hęc opi. cũ text. in d. c. quo-

a Deferunt] Isti tales triplici plectũtur pœna. Nã primo sunt ipso facto excõicati, secundo priuari debent omnibus suis bonis; tertio efficiuntur serui capientiũ. De iure aũt ciuili capite puniuntur cũ confiscatione bonorũ. l. 2. C. quæ res expor. nõ de. Et ecclesia põt imponere pęnã seruitut.s. & sic Christianus ꝓpter delictũ suũ põt in seruitutẽ redigi de iure canonico, & secundũ Io. An. isti redacti sic in seruitutẽ, non põt manumitti, ꝑ quo facit l. 1. C. q. ad lib. ꝓcla. non licet. pernitiosum ꝑnãe; Romano I. peric, & ꝓditioni ꝓximũ, barbaros, quos indigere cõueuit telis, eos vt validiores reddantur, instruere; hæc in dicta l. 2.

b Nè impugnentur] Vt est venditio galearũ, nauium, præstare auxilium, vel fauorem.

c Tẽpore guerræ] Idem, si tempore treugæ, qa tunc non tollitur guerra, sed itermittit. Et facit tex in c. significauit, de Iu.

d Quia timentes] Posset ẽ͂ fieri pax fraudulenter, vt muniti possent Christianos impugnare.

e Quod ante factum] Hoc tenet Io. An. Nam infideles hoc perpẽdentes nollẽt ꝑ captiuis redimendis nisi merces; Itẽ deferẽtes haberent hoc velamen, quia semp dicerẽt, ꝙ pro captiuis redimẽdis deferunt, post factum tenet Ioã. An. ꝙ non incurrũt Pa. autem in d. c. ita quorũdã. tenet opi. Io. An. tempore pacis, secus tpe guerræ, & placet facit gl. in d. c. ita in ver. subministrant.

d.c.quorundam, licèt prima opi.fit tutior, maximè ante factum. a

6 Vtrum deferentes prohibita infidelib.& pœnitētes postea ea reportantes, & non dimittentes infideli b' ligant? ℞. ꝙ non, qa verba cū effectu sunt accipienda? Idē dic de deferentibus arma ꝓ sui-tuitione ad terras infideliū, ꝙ non ligant, nisi postea ea ipsis vēderēt, quia sic ligantur. Si autem statim vendita recuperaiēt nihilominus ligarētur. Idē dic de permutatione. b

7 Qn̄ dr̄ tempus guerræ? Resꝑ dr̄, qn̄ aliquis princeps Christianus autoritate principis, vel papa facit cū eis bellū quoad illū dominū, puta Soldanum, vel Turcum, non quoad alios dominos infideles, nisi essent tali in subsidium.

8 Aduerte hic, ꝙ licèt Nicolaus, Bonifacius, & Clemens multos ligauerint circa prædicta, tñ qa hodie vacant, pertranseo, solūmodo remanent excōicati vltra ꝑ dictos exercentes regimen in galeis, aut nauib. infidelium, in c. ita quorūdā, sed non est Papalis, sed ordinarius c poterit absoluere, verū est, ꝙ tā isti, q̄ suprascripti non debent absolui, nisi qcquid acquisierint ex tali cōmercio dānato expēdant in subsidiū Christianorū, & vltra tm̄dē de suo, d si pñt?

9 Quid de dantib. chordam, e vel anchoram, & huiusmodi, vt possint negocia ri cū infidelib tp̄e pacis? ℞. ꝙ requiritur licentia apostolica, quia per talia possunt Christiani impugnari.

10 Vtrum portātes clauos paruos, & cultellos pro pane incidendo sint excōicati? ℞. ꝙ non, quia non comprehenduntur sub nomine armorum, vel ferri, vel aliorum prohibitorum.

11 Vtrum portantes ferrum arma, & alia prohibita de vna terra Sarracenorum ad aliam, vel Sarracenos cum armis suis, vtputa de Maiorica in Alexandriam, sint excōicati? ℞. ꝙ non, nisi hoc fiat in dispendium Christianorum, sicut declarauit Greg.9. in extrauaganti, quæ incipit, Postulatis.

CASVS. 22. est contra impediētes seu inuadentes victualia, vel alia ad vsū Romanæ curiæ necessaria adducentes, seu ne ad ipsam adducantur, vel deferantur, impedientes, aut perturbantes, & contra defensores talia facientium.

CASVS. 23. est contra omnes, qui illos qui ad sedem apostolicā veniunt, & recedunt ab eadem, temeritate propria capiunt, spoliant, & detinent, aut ex proposito deliberato verberare, mutilare, vel interficere præsumunt, & contra omnes, qui talia fieri faciunt, vel mandant.

CASVS. 24. est contra illos, qui iurisditionem ordinariam, vel delegatam non habentes morantes in eadem curia, temeritate propria capiunt, spoliant, & detinent, aut ex proposito deliberato, verberare, mutilare, vel interficere præsumunt, & qui talia fieri faciunt, seu mandant.

CASVS. 25. est contra omnes illos, qui per se vel per alium seu alias quascūque personas sœculares, vel ecclesiasticas ad Ro.cur. super eorū causis & negotijs recurrentes, illaque in ea prosequentes, aut procurantes, vel procuratores ipsorū, vel aduocatos, seu iudices super dictis causis deputatos occasione causarum, vel negociorū hmōi, verberant, mutilant, vel occidunt, aut bonis spoliant, & contra dantes auxilium, consilium, vel fauorē in pdictis.

CASVS. 26. est ɔtra oēs illos qui, ne pareatur, literis aut mandatis apostolicis, & legatorum, & nuntiorum, & iudicū delegatorum eorundem gratiam vel iustitiam concernētibus, decretisque super eis & re iudicata seu procesib. executorialib. nō habito prius eorū beneplacito, & assensu, neve tabelliones, & notarij suꝑ huiusmodi literis & ꝓcessib. executorialibus in stru-

a Maximè ante factū] Et exponitur tex. ibi, ad expugnandos &c. i. ex quib. possunt expugnari.

b De ꝑmutatione] Idē multo fortius in donatiōe.

c Sed ordinari⁹] Sed ex quo in ꝓcessu annuali fertur hæc excōicatio contra tales, vt no. Pa. iñ c. qđ olim, in fin. extra de Iud. hodie nō pñt absolui, nisi a papa, si absoluerētur, teneret absolutio, sed reduci debent in pristinā excōicationē secundū doc.

d Tātundem de suo] Si talis pœna non transmittatur, quia nescitur, cui dari, applicabitur cameræ apostolicæ, de hoc vide plenè ꝑ Arc. Flos parte. 3. tit. 25. c. 30.

e Dātibus chordā] Etiā excōicatus est mandans, ita probat tex. in c. significauit, de Iud. & ibi Pa. in 4. no. Ex quo nota, ꝙ dispositio loquens ꝑsonaliter, & cōcernens actū ꝑsonæ comprehēdit nedū facientē, sed etiam mādantē, seu fieri facientē, dato ꝙ cōnstō sit pęnalis, vñ punitio, q̄ facit tex. d. ca. ita quorundā, cōprehendit portantes &c. Sed cap. significauit, cōprehendit ēt per nunciū destinantes, vt probat capi. mulieres, de seu. ex. Et quod no. Bar. in l. hęc verba, ff. de adul. Et in l. aut q aliter. ff. ꝙ vi, aut clam &c.

ſtrumenta,ſeu acta confice re,aut confecta parti cui⁹, intereſt,tradere ſub grauiſſimis pœnis prohibere, ſtatuere, ſeu mandare præſumunt,& contra dantes auxilium,cõſiliũ, vel fauoré.

CAſus 27.eſt contra oẽs, qui ſe ab obediẽtia Roman.Pon.pertinaciter ſubtrahere, vel quomodolibet recedére præſumunt, & ꝯ dantes auxilium,conſiliũ, vel fauorem prædictis.

CASVS 28.eſt contra oẽs, qui iuriſdictioné ad eccleſiaſticas perſonas pertinentem vſurpant ꝑ ſe, vel ꝑ alium, ſeu alios directè, vel indirectè,aut in eiſdem conſilium,auxilium,vel fauoré ꝓſtare non verentur.

CASVS 29.eſt contra oẽs mutilãtes, vulnerãtes, interficientes,ſeu capiẽtes, & detinentes, ſeu deprędantes Romipetas,& peregrinos ad vrbem cauſa peregrinationis, & deuotionis accedẽtes, & in ea morantes,vel recedentes ipſa cũ oĩbus in his dãtibus cõſilium,auxiliũ vel fauoré.

CASVS 30. eſt contra oẽs illos,qui per ſe,vel per aliũ directè, vel indirectè ſub quocunque titulo, vel colore, occupãt,detinent, vel hoſtiliter diſcutiũt,ſeu inuadunt in totum, ſeu in partem almam vrbem, aut alias ciuitates,vel terras,& loca,& iura ad Ro.ecc. ſpectãtia cũ adhærentib⁹,fautorib⁹,& defenſorib. eorũ, ſeu dantib.auxilium,conſilium,vel fauorem in eiſdé.

CASVS 31. eſt cõtra quoſcunque præſumẽtes abſoluere quemlibet per dictum proceſſum excõmunicatũ,niſi in articulo mortis præſtita prius de ſtando ſanctæ matris eccleſię mandatis ſatisfactione,vel ſufficienti cautione, ẽt prætextu cujuſcunque priuilegij vel conceſſionis apoſtolicæ non facientis plenam & expreſſam de prædicta prohibitione mentionem, nec abſolutio aliter impẽſa valet. Et licèt Paulus ſecundus plures alios caſus poſuerit, quos in nulla conceſſione volebat intelligi, niſi ſpecialiter exprimerentur, Tñ Sixtus quartus ſolummodo ad prædictos ſupra expreſſos ſe reſtrinxit, & ideo caſus Pauli in dicto proceſſu omitto.

1 Aduerte etiã, ꝙ præfatus Sixtus in extrauaganti,quę incipit,& ſi dominici Gre. excommunicat omnes abſoluentes à quacunque prædictarum excõicationum per proceſſum factarum, vel diſpenſantes [a] in voto vltramarino,ſanctorum Petri,& Pauli,ſancti Iacobi,& caſtitatis, ex quacunq; conceſſione ab ipſo Sixto habita niſi,de d. extrauaganti de verbo ad verbum in ipſa conceſſione fiat mentio. [b] Et bene aduertant confeſſores quoad illos, qui confeſſionãlis habuerunt ab ipſo exceptis illis confeſſionalibus, quæ data fuerunt tempore cruciatæ mihi commiſſæ; quia quoad illa non valet dicta extrauagans, ſicut patet in bulla prædictæ cruciatæ. Et ego auribus proprijs ab ipſo audiui.

2 Sunt & alij caſus per extrauagãtes, in qb.ſnia excõicationis infligitur ipſo facto, & non põt impendi abſolutio, niſi per ſedem apoſtolicam,& quia multæ ſunt reuocatæ aliquæ non ſunt in vſu, ſolummodo ponam,quæ cõiter habentur in vſu, & sũt ſequentes vſque ad,excommunicatio 6.

CASVS 32.eſt ſub rubrica de ſepultu. & eſt Bonifacij 8. vbi excommunicantur omnes exterrantes, vel in fruſta incidentes,aut in aquis coquentes, vt carnem ab oſſibus euellan⁺,corpora defunctorum,vt alibi tumulanda deferant,[c] vbi not. quod ad incurrendam prædictam[d] pęnam oportet tria cõcurrant. Primum quod ille mortuus, circa cuius cadauer volunt facere ꝓdicta, ſit mortuus in terra,vbi viget cult⁹

Chri-

a Vel diſpenſantes] Adde hoc ad illud, quod dicitur infra votum 4.§.6.& §.9.& ĩ. diſpenſatio.§.5.

b Fiat mentio] Tñ videtur ſufficere, ſi apponat clauſula, q frequenter apponitur in bullis Papæ,non obſtantibus quibuſcunque, ẽt ſi eſſent talia,de qbus oporteret ſpecialem mentionem facere ẽt in indiuiduo, tex.ẽ melior de toto corpore iuris in l. oẽs,in ver.ſpãliter, & noĩatim, C.de præſcr. 30. an.Qué ibi multum not.Bald & Ang.& reputant ſing.& ſolẽnem. Idé tenet Ang in l.diuus.§. licèt, ff de iure codici.Iſte tñ tex. ꝓcedit in diſpoſitionibus. ll. vel ſtatutorum, vel in his quæ habẽt vim legis, ſecus in priuatis perſonis, Ita loquit tex.in ca. qui ad agẽdum, de ꝓc. lib.6.& Cy. in l. vna, C. qñ imperat iter pupi.Qué ſequitur Lud.cõ. 227.& con. 436. & ita in ſpem tenet Ang in l ſed. & ſi quis.§. quæſitum,ad fin.ff.ſi quis cau,

c Tumulãda deferant] Si alibi ẽt elegiſſet ſepulturá,ſed aut ſimpliciter, aut ad tẽpus, vbi deceſſerit,vel illi vicino loco eccleſiaſticæ ſepulturæ tradatur, ita, ꝙ demum incinerato corpore, tunc ad locũ vbi ſepulturam elegerit, deportetur, & ſepeliat in eis,& ſi pontificali dignitate ꝓfulgeat,contra fecerit, ipſo facto eſt excommunicatus & c.

d Prædictã] pœnam] Item ſecundum aliquos ꝑ ſuſpitionem.

a Generalis] Et talis receptio nõ tenet.
b Cõcessis] No. tamẽ, q in locis, vbi tales senten tiæ nũquam, vel quasi nunquam sunt promulga tæ, si quis in tra ret talia mona steria nesciens ta lem sententiam, & non causa ma lefaciẽdi, q non incideret in sen tentiam, cũ igno rantia quasi in uincibili labo ret, sicut trahitur ex dictis d. Ant. & S.Thom. Sed si intrat laicus, et alia persona ad malefaciẽdum, tunc quamuis i gnoret sentẽtiã, & etiã habeat iu stã cam ignoran tiæ, non excusat, secundum Petr. de Palude, hæc Archi. Flo.
c Super eorum causis] glo in d. c. dicit, Ipso fa cto, quod intelli gitur de minori secundum Arch. tã pro glos. facit text. ibi, Omni communione, vi de Archid.
d De se factæ] Si verò maior con cordia intercesserit, assumeretur, debet ergo humiliter resipi scere. In alijs au tem electionib' seruetur forma. c. quia propter, eo. de elec.
e Ca. qm̃] Dicit ibi, q si non resi puerit, ab omni ministerio eccle siastico deponen dus est, Adhibi to, si necesse fue rit, brachio secu lari &c. Et adde, q hoc loquitur in diœcesi, vbi sunt habitãtes diuersorũ idiomatum, qa Eps debet instituere sibi vicarium pro illis q sunt alteri' linguæ. Nec ille cõstitutus debet se p Epo gerere, sub pœna, vt hic &c, Quia vna ecclesia nõ debet duo capita habere, quia mõstruosa esset, si sunt principalia &c.

Christianus qa si esset mortuus in terra infideliũ, non caderent in pœnam faciendo prædicta. Secundum, q prædicta faciant cadaueri mortuo. Tertium, q faciãt animo, vt alibi tumulandũ deferant, quia si facerent ex odio, vel propter chirurgiam, non inciderent in pœnam prædictam.

CASVS. 33. ponitur de regularibus, vbi Martin' excommunicat omnes religiosos mendicantes euntes ad ordines, seu monasteria non mendicantium, vt ibi sint fratres etiã sub prætextu cuiusuis licentiæ etiã apostolicæ generalis. a Item secũdò excommunicat ipsos recipientes. Sed hæc pœna non extenditur ad euntes ad ordinem Cartusiensium.

CASVS. 34 ponit de simonia, vbi Paulus secund' excõicat oẽs quacunque dignitate pditos, q quomõlibet dando, vel recipiẽdo simoniã commiserint, aut q fuerũt mediatores, vt ipsa fiat in ordine, vel bñficio.

CASVS. 35. est sub rubrica de sen. exco. de quo Ioa. An. in c. nemo, de sim. facit mentionẽ, contra dantes, aliquid pro gratia obtinenda apud sedem apostolicã, q ptranseo, qa reuocata est p Cle. 5. vt dicit Ioa. Cal. & recitat Io. de Li. ibi.

CASVS. 36. ponit sub rub. de priui. vbi excõicant qui libellos famosos, aut cãtilenas, vel rythmos faciũt, detinẽt, vel publicant in infamiã status ordinum Minorum, & Prædicatorũ, & est Alexand. 4. quæ incipit, Ex alto.

CASVS 37. est in dicta extrauaganti, vbi excommunicantur prædicantes, docentes, vel defensantes, q præfatorum ordinũ fratres non sunt in statu perfectionis, & q non licet eis de eleemosinis viuere, Aut q non possunt prædicare, siue cõfessiones audire de licentia Romani ponti. seu aliorum prælatorũ ordinariorũ sine ɔsẽsu Curatorũ.

CASVS. 38. est ibidẽ contra facientes violẽtiam damnabilem in locis prædictorum ordinum; & tam isti, quã dicti in 37. casu præcedenti non possunt absolui, nisi a sede apostolica, aut à ɔseruatorib' dictorum ordinũ, præterquã in articulo mortis.

CASVS 39. est contra omnes intrãtes monasteria sanctæ Claræ, & ordinis prædicatorum, qui ipso facto sunt excommunicati, si intrãt, præterquam in casibus per eorum regulam, & statuta concessis. b

EXCOMMVNICATIO VI. de casibus excõicationũ, qui reseruantur in iure Episcopi solum, qui sunt duo, Primus est in c. peruenit, eod. ti. de quo dic vt supra, excommunicatio. 5. casu. 1. S. 38. Secundus casus est in Clem. cum ex eo eo. tit. contra fratres Minores recipiẽtes ad diuina tempore interdicti fratres tertij ordinis, sed qa hodie vacat per priuilegium domini Sixti quarti, ideo pertranseo.

EXCOMMVNICATIO VII. de casibus excõicationum reseruatis a iure alicui, & a quibus potest absoluere quilibet ordinarius, vt patet supra, Absolutio. 1. S. 2.

CASVS primus est in c. administratores. 23. q. 5. vbi excõicantur oẽs principes, & officiales, q tertiò admoniti ab Episcopis, vel ecclesiasticis prælatis recusant eis facere iustitiam super eorum causis. c

CASVS II. est in c. licet, de elec. vbi excõicatur ille, qui electus à paucioribus, quàm à duabus partibus Cardinalium, in summum pontificem assentit electioni de se factæ. d Secundò excommunicantur oẽs qui talem recipiunt pro Papa, ipso facto.

CASVS III. est in capitu. quoniam, e de offic. ord. contra illum, qui se ingerit

rint a competenter. Tertiò excommunicantur successores prædictorum officialium, nisi intra mensem excessum suorum prædecessorum purgauerint, & satisfecerint.

1 Pro quorum intelligentia est aduertendû sm Pa. in d.c.aduersus, ver. op.côtia tex.videtur.n. ꝙ successor non est excôicatus ipso facto, nisi prædecessor deliquerit prætextu officij ad commodum ipsius officij, vel vniuersitatis, secus, si deliquit ad commodû proprium, vel ad libidinem suam satisfaciendam, nam tunc ipse reus solus tenetur, & ipse, vel eius hæres conueniri dñt iuxta illud, quod legitur & no. in l. 1. & 2.ff.ad l.Iul.repe.in l.iubemus,C.eo.& in l.nec magistratibus.ff.de iniu. in c. 1.de solu.

2 Quæritur, an præfatus officialis teneatur satisfacere de suo, etiam si nihil habuit, si côitas, in cuius vtilitatem est versum extortû non vult satisfacere? Resp. sm Pa.in d.c. aduersus, ꝙ sic b per argumentum prædicti.c.& per no.per Inno. in c.sicut dignû, de homi. aduerte tñ sm Gof.ꝙ communitas, in cuius vtilitatê est versum, si est effecta locupletior, tenetur satisfacere.facit.l.Iulianus, ff.de act. emp.§.sed & cum in facto.

3 Sed pone, ꝙ officiales, seu rector nô consensit, sed restitit, quantû potuit, nunquid erit excommunicatus, si non dimisit officium? Respon.secundùm Inno.in c. nouerit, de sent.excom. & Ioan.An.in d. c. aduersus, ꝙ sic, & eum videntur sequi cômuniter doc.Pa. tamen in d c.aduersus, dicit, ꝙ hæc opin. est valde rigorosa, & ꝙ fortè contrariû posset teneri; c quod ego credo post factum, licèt ante factum tenerem primâ.

4 Quid de successore, qui non negligit inducere vniuersitatê, vt satisfaciat, sed eam inducit pro posse, & tamen nihil facit? Res. quòd tenetur dimittere officium, vt sic communitas cogatur ex necessitate officialis satisfacere, & hoc est tutius d secundùm communiter doc.

5 Verû dantes consilium prædictis, siue omnes consiliarij talis vniuersitatis teneantur? Respô. secundùm Pa.in d.c.aduersus, ꝙ si dederunt consilia ad hæc grauamina inferenda, & moniti non reuocauerint, indubiè sunt excommunicati, vt in dicto capitulo aduersus, & in capitul. nouerint, de senten.excomm. & tenetur quilibet ipsorum insolidum ad satisfaciendum secundùm Innocent. in d.capitul. sicut dignum, si verò tacuerunt ita, quòd non côsuluerunt nec pro, nec contra, tunc dic, quod inuoluuntur pœna, & peccato cum his, qui expresè consenserunt, vt not. Innocen.in capitul. de his quæ fiunt, à ma. parte. capitulo de quo

sentis non esse sequendum, quod hic dicit autor. Nâ asserit, quòd loquitur contra communem opi. Item quilibet est moderator & arbiter rei propriæ, quia respondeo, quòd opinio huius summæ est tutior, quam etiam ponit Ho.& cum in dubijs illa opin. sit sequenda, quæ securior secûdùm animâ, ar.c. inuenis, de sponsa iô teneas opi. autoris. Car. & Pa.in d.c.dicunt, ꝙ est gñalis quoad p̄ceptû, sed quoad pœnâ est localis intellige, ꝙ ê localis in for.iudi. secus in pœnitentiali alias Pa.supra contradiceret, & hoc patet in ratione sui.

a Satisfecerint] No.historiam de Pharaone, q tpe magnæ egestatis non grauauit sacerdotes, imò de publico alebant & sic isti magis peccât, ex quo legê dei non ignorant, in d.ca.non minus.

b Quòd sic] Pone casum, qa officialis fuit principalis in impositione collectarû clericis. Tûc Ab. dicit, ꝙ præcedête monitione est excôicatus d.ca. nô minus, & tenetur satisfacere de delicto, & si nô esset excôicatus, satisfaciet in hoc, quia si pôt inducere côitatê ad satisfaciendû in cuius commodû collecta versa est, tunc solû tenebitur satisfacere de delicto suo, arbitrio iudicis, Quia violant immunitatê ecclesiæ, vel libertatê, ar. 17.q. 4.quisquis, & facit dictû.c. sicut dignû? si aût nô pôt inducere côitatê ad satisfaciendum, tenebitur ipse in totum satisfacere. Si autem fuerunt plures consulentes, vel præstantes auxilium, An omnes simul teneantur pro parte, au quilibet insolidum, dic vt infra. §. quinto.

c Posset teneri] Et hoc per capitulum, non minus, Vbi solùm excommunicantur rectores imponentes collectam, & aliter turbantes iurisdictionem ecclesiasticam, & fautores eorum, sed iste resistit, ideo puniri non debet, nec tenetur officium dimittere, cum ipse non cogatur committere iniquitatem argument. capi. cu. Ephesijs, quadragesima tertia distinctione. Nâ potest dicere vt dicit Apostol. ibid. Mundæ sût manus meæ &c. Secus tamê, si aliquo mô posset obuiare, & dimittendo officium, quia tenêtur, ar. c.Iul.11.q.3. dicit tamen Inno. in c. nouerit, de sen.exc.ꝙ isti tenentur dimittere officiû à principio, si non possunt facere statu sunt deleri de ll. communis. Rô, quia non debet quis exercere officiû in loco ecclesijs aduerso, & quia debêt facere, quantû possunt & vt obuietur malo.

d Est tutius] Licèt distingui posset, vt distinguit Bar.i l.aut facta.

quo vide supra, cõsentire. §. 2. Si autẽ expresse contra dixerũt, sed non dimiserũt officiũ, an inuoluãtur peccato, & pęnæ? Et n. in d.c. no uerit, recitat opi. cõtrarias; tamẽ ego tenerem, ꝙ licèt non dimiserint officiũ, non teneantur per no. per Inn. in d.c. 1. [a] nisi essent tales, ꝙ ex cessatione consiliationis inducerẽt communitatem ad desistendum. [b]

6 Vtrũ prędicta pęna habeat locũ in quocunq; successore officialis excõicati ꝓp quodcunque delictum? Res. ſm Inn. ꝙ non, sed solùm habet locũ in successore excõicati ex causis prędictis, vel aliter qualitercunque propter libertatem ecclesiæ violatam, vel nisi ſm Ho. successor foueret factũ damnatum, ꝓp quod prædecessor fuit excõicat⁹, puta quia tenet clericũ positũ in carcere [c] à prędecessore suo, vel quid simile [d] facit. c. si concubinæ, de sen. exc.

7 Vtrum iudex sęcularis cõpellens clericum, vel etiã sęcularẽ personam, q̃ alias est de foro ecclesiastico etiã sine districtiõe, personę, sit excõicatus? Res. ſm Pa. in d. c. aduersus, ꝙ si monit⁹ nõ desistat, excõicatus est ipso facto, q̃a turbat iurisdictionẽ ecclesiasticã, vt est text. in d. c. non minus, & tenet Ho. & Io. An. [e] hodie autẽ per ꝓcessum curiæ sunt excõicati excõicatiõe papali, vt s. exc. 5. casu. 28.

8 Sed quæ sunt personæ, quæ non põt iudicari à sœculari iudice? Resp ꝙ sunt primò oẽs illi, qui gaudent priuilegio capi. si quis suadente, de quib. dixi supra excõica. 1. casu. 1. exceptis clericis coniugatis, de quibus dic vt supra clericus, vl. §. pe. Secũdò sunt personæ omnes astrictæ ꝑpetuo seruitio [f] ecclesiæ, vel prædictis, q̃ gaudent prædicto priui. si quis suadẽte, vt no. Pa in c. nullus, de fo. cõ. & Fed. facit c. ꝑ exceptionem de priu. li. 6. i ver. ꝑpetuo, [g] secus, si nõ sunt ꝑpetuò obligati, & sic limita [h] gl. i c. clericum, el. 1. 11. q. 1. Tertiò sunt oẽs de familia epi ſm cõem opi. no. Pa. in d. c. nullus. Quartò vxor clerici, [i] qui defert tonsuram, & habitum, & non est bigamus,

a Per no. per Inn. in d.c. 1.] Vbi dicit, ꝙ in hoc casu sufficit contradicere, nec tenentur appellare, siue tractetur de priuilegio suo, vel tertij, siue ipsius vniuersitatis. Cũ. n. vniuersitas procedit extraiudicialiter, non transeunt huiõi gesta in rem iudicatam. Vñ põt quis ex sola contradictione prosequi corã superiore, vt gestum minus rõnabiliter per maiorem partẽ, retractetur c. concertationi, de appel li. 6.

b Ad desistendũ] Pa. tñ dicit, ꝙ tutius esset, vt dimitterent officium.

c In carcere] Et dicit Pan. ꝙ iste statim incurrit alio tempore nõ expectato.

d Vel quid simile] Si non fouet factũ dãnatũ, si tamen non satisfacit, non erit illicò excõicatus, sed dẽt per mensem expectari, et ti. d.c. aduersus. Neque ob. si dicatur, ꝙ sententia fertur contra dignitatem, ergo successor ligabitur. c. qm̃ abbas, de of. de leg. Na d c. quoniam hẽt locum, qñ dispõ sub noie dignitatis concepta, est pariter proportionabilis dignitati, & personæ, quæ tunc vr̃ absque dubio contẽpleta potius dignitas, quã persona. Secus, si nõ est proportionabilis, quia tunc persona, non dignitas contemplata videtur, vt hic. Quoniam. n. excõicatio ligat animã, & fertur propter delictum, seu contumaciã, non põt concernere dignitatem, seu officium, quando quidẽ animam non habeat. c. Romana. §. in vniuersitatem, de sen. exc. Nec etiam dignitas deliquit, sed personã, ideò concernit personam, siue nomen proprium exprimatur, vt Petrus, siue appellatiuum, vt potestas. Idem econtra in dispositione concernente dignitatem tantùm, quia non extenditur ad personam, licèt nomẽ propriũ sit expressũ, vt in c. dilecti, de fo. cõp. Et vide no. i d.c. qm̃ abbas, vbi Ab. plenè examinat.

e Host. & Io. An.] Et dicunt, ꝙ hodie infiniti iudices, seu rectores sunt ligati; qui non solùm diminuere sed etiam in totum subtrahere iurisdictionem ecclesiasticam moliuntur, & ille tex. est ampliandus, cum emanauerit in fauorem ecclesiæ, & clericorum. maximè pro libertate cõseruanda. Vide i simili supra eo. Casu 4 §. 3 post. De hoc vide tex. in c. e qm̃, de imu. ec. li. 6.

f Perpetuo seruitio] Circa materiam onerũ præstandorum vide latè Pa. in d. ca. minus.

g In ver. perpetuo] Gl. in d. ca. nullus, d. ꝙ minores ecclesiæ dicũtur scholares, qui secundũ consuetudinẽ in Alemania seruiũt ecclesię, & addiscũt & sic videtur ad eius obsequiũ deputati, simile in c. 1 de celeb. miss. Vin. intelligit de ianitorib. ecclesiarum, qui sunt ecclesiæ obsequio deputati, & adueniẽte ætate ad ordines promouentur. Et hoc vr̃ velle, dum alle. d. c. omnis actus. 7 q. 1 Fed. de Se. intelligit vt hic, & placet Pa. q̃a nõ vr̃ tales priuilegio fori gaudere, nisi perpetuo sint obligati & efficaciter. ar. in Cle. 1 de decimis, in fi.

h Et sic limita] Nam illa gl. volebat eodẽ priuilegio gaudere familiã, & mãcipia quo & dominus sed debet intelligi, si sunt perpetuò obligati ecclesiæ, vt hic, & ibi no. Arch. post alios, & in c. ecclesiarum seruos. 12. q. 2. dicit illam gl. nõ habere locum in seruitoribus conducticijs, idest q. precio seruiunt, quia hoc non reperitur intercautum. Vnde rusticus ecclesiæ non gaudeat priuilegio, secundũ gl. in c. iudicatum. 89. di. fallit in duob. casib. 1 si ecclesia habet priuilegium ab imperatore, vel si habent administrationem, ratione cuius gaudebũt priuilegio fori. c. si clericus, de offi. del. Item si conueniatur super re, quam tenet ab ecclesia, Inn. in d.c. si clericus, & Spe. tit. de comp. iudi. §. 1. ver. 27.

i Vxor clerici] Hoc idem tenet gl. in c. eos. 32. d.

tex.est in l.fi.C.de incolis, li.10.mulieres,inquit text. honore maritorum cingimus,& genere nobilitam[a], & forum ex eorum persona statuimus,hęc ibi.Quin tò rectores hospitaliũ piorum,si sunt perpetuò obligati,secundùm eũdem Pa. in d c.nullus,aliàs non.Sex tò fratres tertij ordinis sancti Francisci,& sorores,ſm Bar.in l.1. [a] ff de poe.&l. semper §.in quibusdam,ff. de iure immu.& do.Ant.in d.c.nullus, & hodie nõ est dubium,vt patet ex priuilegio domini Sixti quarti,qđ dicitur bulla aurea. Iesuatæ, [b] aut eremi[t]æ secundũ communem opi.non pertinent ad forum ecclesiasticum,quia cras possunt esse sęculares.

CAsvs 6.est in c.nõ magno, ne Cle.vel mon. contra quoscunque religiosos tacite, vel expresse professos,audientes leges, vel phisicã, nisi intra spacium duorum mensium ad claustrum redierint. Adde, qđ dicam infra,casu.27.

CAsvs.7.est in ca.fin.ne cleri.vel mo.vbi excõicatio contra religiosos, de qua in præcedenti casu,extenditur ad Arc. Decanos, Plebanos,Præpositos, Cantores, & alios clericos per sonatum habentes, & omnes sacerdotes, nisi intra spaciũ duorum mensiũ desstiterint audire.ll. vel phisicam,pro cuius casus & pcedentis declaratione.

1 Quæritur,qñ incipiunt currere pdicti duo menses? Res.ſm Pa.in d.c.fi.4. col. ꝙ quo ad religiosos incipiunt à die exitus monasterij,vt prædictas sciãs audirẽt.In decanis verò,& alijs de quib[9] in.7.casu,incipiũt ſm Pa.à die exitus proprio rum larium cũ effectu auditionis præfatarum scientiarum.

2 Quid si nõ exeunt proprios lares, nec religiosi monasteria, sed in domib[9] proprijs.aut monasterij audiunt sciãs prædicta.Resp. ſm Pa.in d.c.fi.(& est communior opi.) ꝙ non erunt excõicati, [c] & sic tene,quãuis qdã teneant, ꝙ nihilominus sunt excõicati.

3 Verum religiosi qui exeunt monasteria ex aliqua alia rationabili causa,& sic audiunt prædictas sciẽtias, ligentur poena prædicta? Res.secundũ Pan. in c.non magno,ne cler.vel mon.ꝙ non,quia, vt ligentur dicta pœna,requiritur,vt exeant monasterium,& secundò, vt exeant ista intentione,s. studendi in prædictis scientijs, & tertiò ꝙ stent per duos menses extra monasterium, siue audiant, siue non ex quo patet, ꝙ si exiret extra monasterium ex aliqua rationabili causa,nõ vt audiret prædictas scientias, & ex tali rationabili causa perseuerãs extra monasteriũ vltra duos menses interim audiret prædictas scientias,non esset excommunicatus, secus, si solùm staret & principaliter extra monasterium, vt audiret, quia tunc tempus duorum mensium inciperet a die cessationis causæ, propter quã exiuit, & dispositionis standi extra, vt audiat.

4 Quid si religiosus exiuit, vt audiret prædictas scientias, postea mutato proposito audit theologiam?Respond.Innoc.tenet,ꝙ nihilominus ligatur. Sed Pan. in d. c.fin.

& in c.1.11.q.1. Ioan.And. tenet contrarium in c. vnico,de cle.coniug.lib.6.Panor. in dict.c.nullus, tenet contra Ioan.Andr. ad hoc facit, quia vxor sortitur forũ viri. l.cũ quædam puella.ff de iuris dict.om.iud.& l. fœminæ.ff.de sena.& l.2.C.de epi.& ecc.vbi con iuges clericorũ, in multis priuilegiantur, quib[9] exteræ laicorum vxores non gaudent, & licèt gl. intelligat illam l.de contrahentibus ante clericatum,tu dic idem de contrahentibus post clericatum secundũ Pa. ex quo existẽtes in minoribus ordinibus licitè cõtrahunt,facit,qa coniugium non repugnat substãtiæ ordinis, sed solum prohibetur in alijs ordinibus ex prohibitione ecclesiæ. Sicut ergo vir gaudet priuilegio ẽt in criminalibus,ita vxor secundũ Pa. vbi supra.Si autem clericus non defert habitum,vel tonsurã,& tunc neqꝫ ipse neque vxor gaudẽt.c.vno,de cle.coniu.li 6.Si autẽ cleric[9] ascẽdit ad sacros ordines, vnde continentiam vouit vxor ea.cum sis, & c.sanè,de con. uer.& coniug. & sic gaudet vxor priuilegio, & tenetur eam alere de fructibus beneficij c omnino 31 distinction.&

a ibi glo.hæc Pan. Secundũ Bart. in l.1.] Non habentur bene ex Bar. ibi.

b Iesuatæ] Vidẽ de hoc ꝑ eis tractatum pul. herrimum compilatum per d.Anto. Corsetum,qa hodie modus eorũ viuẽdi est approbatus.

c Quod nõ erũt excõicati] Ratio quia pœnæ non sunt ex[t]endendę adeò etiã,vt non veniant illa,quæ ex lata ve.boiũ significatione possent comprehendi,probatur in c. cum in cunctis, de elec.iunct.c.si compromissari[9], eo.ti.lib.6. Et c. statutum, qđ ibi no Io.Andr.qui idem nor.in reg. odia, in Mercur. & ibi Pan.sequitur per multas rõnes,respondendo ad rõnes Ho. & per hoc soluitur q̃stio de exeũte, vt honoret principiũ,amici. s.ꝙ non ex excõicatus,quia si pro amico monasterij ꝑe religiosus assumere procurationem,seu ad notationem etiã in foro sæculari, quia in consequẽtiam tractatur vtilitas monaste.

c.fin.tenet, ꝙ non eſt neceſſe, vt reuertatur ad monaſterium, nec incurrit pœnam,[a] ſed cautius eſt, vt faciat, ꝙ Abbas ſignificet ei, ꝙ ſtudeat theologiæ, & ſic cenſetur reuerſus ad clauſtrũ, & hoc erit magis tutũ.

5 Vtrũ religioſus legens prædictas ſcientias in ſuo monaſterio ligetur prædicta pœna? Reſ. mihi placet opi. Pa. in d.c.fi.q.4. vbi latè examinat, ꝙ non ligatur nec ſimiliter decani, & alij de quibus infra, Caſu. 27. §.3. cum ſeq.

6 Sed nunquid peccant præfati ſtudentes in camera propria, vel in monaſterio in legibus? ℞. Pan. in d. c.fi. ꝙ non ſi hoc faciũt ad finem intelligendi melius canones. Secus, ſi principaliter ſtuderent propter ipſam ſcientiam ciuilem. Idẽ dic[b] de prędictis tenentibus libros prædictæ ſciæ.

CASVS. 8. eſt in c. clericis, ne cle. vel mo. vbi excõicantur omnes ſacerdotes, q poſt monitioné officium vicecomitis, aut ꝑpoſiti ſęcularis habuerint, & cõiter doc. ĩ d.c. clericis dicunt comprehẽdi nomine ſacerdotum omnes exiſtentes in ſacris,[c] & ſic tene.[d]

CASVS. 9. eſt in c. 1. de ſchiſma, vbi excõicantur omnes innitentes ordinationibus, vel alienationibus factis à ſchiſmaticis, de quo vide, ſchiſma. §. 2. & 3.

CASVS. 10. eſt in c. ex. de rap. vbi excõicãtur oẽs qui Chriſtianos naufragium patiẽtes damnata cupiditate ſpoliãt rebus ſuis, niſi ablata reſtituant, quamprimum poterunt,[e] ſecundùm Pa. in d. ca. & videtur etiam tenere ſic gl. ibidem & eſt tutius, ſm autem Io. An. requiritur[f] monitio, vt reſtituant, aliter ante monitionem non erunt excommunicati, ſed non placet.

CASVS. 11. eſt in ca. ad falſariorum, de crim. falſi, de quo habes ſupra, Excõicatio. 5. caſu. 3.

CASVS. 12. eſt in c. nouerit fraternitas tua, de ſent. exc. vbi excõicãtur. Primò omnes illi, qui ſtatuta edita, & conſuetudines introductas contra eccleſię libertatem[g] fecerint ſeruari. Secũdò excõicantur oẽs, qui eadem ſtatuta non fecerint deleri, quamprimum ſciuerint, quod limito verum, ſi habent poteſtatem delendi. Tertiò excõicãtur ſtatutarij prædicti. Quartò ſcriptores prædictorum ſtatutorum. Quintò poteſtates, conſules, rectores, & cõſiliarij locorum, vbi prædicta ſtatuta edita fuerint. Sextò quicunque iudicant ſecundùm prædicta ſtatuta. Septimò qui iudicata redigunt in publicam formam.

1 Quid dicitur contra eccleſiaſticam libertatem? Reſp. ſecundùm Pa. in d.c. nouerit, ꝙ eſt omne illud, quod

rij, iuxta not. per In. in c. cum I. & A. de re iud. ergo fortius licitũ eſt ire ad honorandũ principiũ amici. Et idẽ, ſi faceret ſine fraude honorãdo eũ ſemel ĩ hebdomada, qñ ſ. alij deſererent lectorẽ, ſecundũ Pa. &c.

a Nec incurrit pœnam] Ipſi autem legentes ſciẽtias iſtas, quas prius didicerunt, nõ videntur inuolui ſecũdũ Pa. in d.c. fin. vbi ẽt vĩ ſentire, ꝙ legentes monachis non ligantur. Not. ẽt ꝙ ſolus Papa in hac cõſtitutione, diſpenſat, qa illud c. nõ magno, fuit editum in concilio generali, contra quod nullus citra Papã diſpẽſat, ẽt ſi ſit legat⁹ apoſtolicus c dilectus, de præbẽ. no. gl. in c. dilecti de elec. Itẽ qa vtitur verbo, omnino, quod vĩ excludere diſpenſationẽ, ꝑ hoc gl. in Cle. hi qui, de æta. & quali.

b Itẽ dic] ſ. quia non peccant, vt ꝑ Pa. in d.c.fi. in fi.

c Exiſtentes in ſacris] Quia potentialiter dicuntur ſacerdotes &c. cõſtituti aũt in minoribus non videntur incurrere pœnam reſpectu ſecũdæ partis cõſtitutionis ſecundũ Pa. Tñ iſte caſus eſt intelligendus in eo, q vult exercere illam iuriſditionem tanq̃ ſæcularis principis officialis, ẽt ꝙ nõ infligat pœnã mortis, vel mẽbrorũ detrũcationem c. ſed neque & ibi Ab. ne clerici, vel mo. ſec⁹ tñ ſi iuriſditio ſęcularis eſſet dignitati ſuæ annexa, qa tũc poſſet ꝑ ſe exercere ſine pœna, dũmõ nõ inferat pœnã mortis, vel membrorum inciſionem, vel detruncationẽ. Fallit ẽt hic caſus in eo, qui habet iuriſditionem nomine proprio, puta ratione patrimonij, quia eã exercere poſſet, bonus tex in c.fi. ne cle. vel mon. li 6. Abb. in d.c. clericis nota.

d Et ſic tene] Et eſt canõ latæ ſententiæ ꝑ verbũ ſubiaceant, vide tamẽ doctrinam Pa. ibidem circa iſtud verbum.

e Quãprimũ poterũt] Vltra hoc tenẽtur intra annũ in quadruplũ C. de fur. in l. eũ. ff de inc. rui. nau. l. 1. Et fur. iſti cõmittunt, ff. de ac. qui. hær. l. quasi ꝯne §. fi. Nec ſufficit ẽt ſibi aliquid vẽdicet in calamitate alterius, C. de naufr. li. 11 Cõiter tñ damnũ nauis redarcier. ff. d ic. rui. nau. l. ratis

f Requiritur monitio] Si loquitũ quod ad Deũ clarũ eſt, pęna eſt ipſo facto cõmiſſa, cum eſt in mora, qa tunc ceſſat rõ. Inn. Non facta latent, ſed facta ſe manifeſtãt, quia apud Deũ nihil latet. Et id quod eſt manifeſtũ naturæ, eſt manifeſtũ legi. Sed quo ad eccleſiã requirit admonitio, & hæc dixit illa gl. quæ eſt final. & Abb. in d. c. exc. & Abb. in cap. extirpãdæ, in §. qa verò, de præben. in repe. Et quando pęna imponitur negatiue, an requiratur monitio, vide infra, pœna. §. 4.

g Libertatem] Et violans eccleſiæ priuilegia dicitur cõtra libertatem eccleſię venire, cap. ſanè, de excef. præl.

Super

statuitur contra priuilegiũ datum vniuersali ecclesiæ à Deo, vt illud, Quodcunque ligaueris super terrã.[a] 24. quæstio. 1. vel a Papa, vt puta, quòd ad pias causas legata valeant coram duobus testibus, & huiusmodi, vel ab imperatore, vt verbi gratia, quòd nullus iudicet clericos, & ecclesiasticas personas, nisi eorum prælatus, & similia, secus, si tale statutum esset contra priuilegium datum alicui particulari ecclesiæ, quia non essent excommunicati, secundùm communiter doctos. Adde tamen secundùm Bartol. in aut. cassa, C. de sacr. san. eccles. quòd statutũ,[b] quo clerici efficerentur timidiores, & laici audaciores, esset contra libertatem ecclesiasticam, vt verbi gratia, si statueretur, quòd qui percutit clericum, soluat. 10. qui vero laicum. 20.

2 Sed quid si ponatur in fine statutorum, quòd si essent aliqua contra libertatem ecclesiæ, habeantur pro non scriptis? Respond. secundùm Panorm. in d. capitul. nouerit, & Bartol. in d. auten. Cassa, quòd nõ sufficit ad euitandam excommunicationem prædictam, sed oportet, ꝙ deleri faciant.[c]

3 Vtrum scientes statuta, sed ignorantes esse contra libertatem ecclesiæ ligentur. Resp. Innocen. tenet, ꝙ non ligantur. Ioan. de Lignano tenet ꝙ non sunt audiendi, sed tu tene opinio Innocentij. quæ est verior.

4 Vtrum consiliarius, aut officialis, qui non consentit, sed contradixit talibus statutis fiendis, nec ea seruari fecit, sit excommunicatus, si non dimisit officium? Respond. secundùm Host. in summ. ti. de sen. ex commu. quòd sic. Sed ego dico secũdùm quod supra casu. 5. §. 5. in fi.

5 Quando ligantur supra dicti? Res. Pan. in d. c. nouerit, quod statuẽtes,[d] dictãtes, scribentes, aut seruare facientes, statim ligantur, officiales verò & consiliarij tunc ligantur, quando ea scientes seruauerũt, vel vt seruarentur, operam dederunt, aut cum possent ea, deleri non fecerunt, aut officio non renuntiauerũt, intellige tamen, ꝙ debet dari eis aliquod tempus ad delendum, vel renunciandum.

a Super terram] Et quantum ad personam papæ extenditur ad interpretationem omnium dubiorum, qui filij sint leg. per venerabilem. Item ꝙ decimæ, & primiciæ ad ecclesias spectant. 6. q. 1. Reuertimini. Item ꝙ ecclesia sola res ecclesiastica administrat, 96. dist. Si imperator &c. Item quantum per papam concessum est, Vt qui inijcit manus violentas in clericum. No. etiam quod dicit Bar. in d. aut. Cassa, ꝙ statutum, ꝙ idem ius reddatur clericis in foro sæculari, ꝙ redditur laicis i foro ecclesiastico, nõ est contra ecclesiasticam libertatem. Ratio, quia nulla iniuria fit clericis, cum reducuntur ad dispositionẽ iuris communis.

b Quòd statutũ] Et ideo dixit Ge. ꝙ statutum Venetijs, ꝙ percutiẽs clericum de nocte soluat quinque, non valet, de hoc vidi notatum a quodam super capi. fin. de consue.

c Deleri faciãt] In cõtrarium facit, quod no. Bar. in l. nihil, ff. de adi. lega. vbi per illum text. dicit, ꝙ si statutum disponit, ꝙ campsores teneantur cãcellare debita, de quibus eis plenarie fuerit satis factum, dicuntur parere statuto, si scribunt sibi fuisse satisfactum, licèt non cancellet postam libri. Et idem dic, si cancellatio esset facta verbo tm̃, vt dicit Bar. in l. emptor. §. Lucius, in fi. ff. de pac. sed responde subtiliter, ꝙ Pa in dict. c nouit, & Bar. in d. aut. cassa, loquuntur in statuto contra libertatem ecclesiæ, in quo ex mente legis est, ꝙ cancelletur de facto, nec sufficit contraria posita, ad hoc, vt nunquam appareat illud statutum contra libertatem ecclesiæ fuisse editum. Sed in casu Bart. in d. l. nihil, sufficit contraria posita, quia statutum vult ibi cancellari debitum, vt appareat fuisse solutum, vel liberationem esse factam, quod æque apparebit per contrapostam. Sed pone, ꝙ inceperunt statuere, & non perfecerunt, nunquid erunt excõicati, si nõ deleuerint &c. Vr̃ ꝙ sic per tex. in l. si quis id quod. §. dũ proponitur ff. de iuri. om. iu. Sed in contrariũ est veritas p tex. singu. in c. in his, de ver. sig. qui dicit, ꝙ verbum, statuo rem, perfectam signat.

d Statuentes] Quid si statutum sit factũ per aliquos principales de cũtate, an ligẽt vniuersitas pœna excõicationis? Rñ. Ros. ꝙ sic si tota vniuersitas consensit, vel major pars, vel factũ ratũ habuit, vel si monita nõ emẽdar, vel facit emẽdari. Not. ẽt secundũ Ast. ꝙ ẽt reges, & iperatores ligãtur, si talia fecerint. Similiter oẽs alij i dignitate cõstituti. No. ẽt secundùm quosdã, ꝙ si aliq statuũt, ꝙ nullus offerat nisi in magnis festiuitatibus vel ꝙ super mortuũ nõ sit nisi talis pannus, vel tot cærei, ꝙ hoc est ꝯ ecclesiasticã libertatem, hæc Rosel. &c. & intelligit, qñ tale statutũ esset i odiũ clericorũ, sec⁹, si ad restringendã vanitatem & de hoc simili no. Pa. in cõ. inci. stãte quadã cõstitutiõne, in qua dicebatur, ꝙ mater de bonis mobilib. poterat disponere ad pias cãs de tercia parte, residuũ verò tenebatur filijs relinquere, qa non est ꝯ ecclesiasticã libertatem. De his vide infra, immunitas. §. 46. & 47. Si autem statutum diceret, nemo audeat sub certa pœna cõprehendere, vel capere possessionem alicuius beneficij, vel hospitalis sine expressa lĩa dñorum, sæcularib, vel ꝙ nullus notarius, vel testis intersit, est contra ecclesiasticam libertatem, Pa. in cõ. inci. præsens dubiũ.

Secceret

a Secretè] Et rō est, ne. s. oriatur suspitio. 9. di. c. 1. de pœ. dist. 5. adi piscantur.
b Enumerat] Nā ibi prohibetur, nè aliquis loquatur, & postea dicit nec mittat secrete literas. Istū verbum, secretò, qualificat, & restringit pcedēs.
c Præcipiuntur] Item perpetuò sunt infames. Et alias pœnas incurrunt, de quibus ibi. Tenent nāq; tales dñi ad multa, quæ ibi notātur, fm qd cardinales debent pcedere ad electionem summi pontificis &c.
d Officia[l]es] Est plura in dño terræ, qui prohibet officialibus de facto, vel facit eos citare sub pœna &c.
e Personas ecclesiasticas] Vt conuersos, tēplarios vl hospitalarios qui licèt nō sint clerici, sūt tñ ecclesiasticæ personæ. 17. q. 4. si qs.
f Quod expres[s]um] Vide q̄ pulchrè no' Pa. in c. 1. de loca Et quę notau. s. eod ca. su 7. § 4.
g Excōicatus] Facit tex. i verbo psumpserit: quod verbū notat do lū per notata in Cle. 1. de priui. vnde diceren, q si quis ignorans canonē istū talia cōmitteret, licèt peccaret, fortè non esset excōicatus: vide quæ dicā infra eo. casu vlti. § 3.
h Qui regalia] Etiā si essent fœminæ, quia vbicunq; verbū masculinū profert a canone, comprehendit fœminas. 17. q. 4 si qs suadente, iuncto. cap mulieres, de sen exc. fm Ioā. An. in d. c. generali, in gl. in ver. vniuersis, in fin.

dum, quia non in continenti post scientiam tenentur currere, ar. l. ratum, & in l. quod dicimus, ff. de sol.

CASVS sequentes vsque ad casum 35. sunt in 6. decretalium.

CASVS XIII. est in c. vbi periculum, de electione, vbi excōicantur oēs primò qui mittunt scripturā, vel nunciū. vel secretè[a] loquunt Cardinalibus, vel alicui eorū existentibus in conclaui pro electione Papæ. vbi no q missio, aut locutio oportet q sit secreta fm Archid. & Ge. in §. nulli, ibidē: aliter non esset excōicatus, pp qd dicit Ge. q qñ statutum enumerat[b] plura prohibita, & vltimo prohibito qualitatē aliquā restrictiuā adiūgit, illa qualitas restringens refert ad oīa numerata. Itē secundò excōicantur oēs dñi rectores, aliiq; officiales cuiuscunq; dignitatis, aut cōditionis existant, qui diligenter non obseruant, aut fraudem circa ea cōmittunt, q̄ sibi præcipiunt[c] obseruanda in morte pontificis morientis in eorū terra, vt hr in d c. vbi periculū, qd intellige fm Ge. ibidē in §. pterea, verū, nisi tales officiales[d] impedirētur de iure, vel de facto ad talia seruāda, quia sic non ligantur.

CASVS XIIII. est in c. sciant cuncti, de elec. vbi excōicantur oēs et epi. qui per se, vel per alios spoliando, seu alias iniustè persequendo grauare præsumpserint i beneficijs, seu alijs bonis suis clericos, vel quaslibet personas ecclesiasticas,[e] aut eorum consanguineos, vel ecclesias, monasteria, seu loca cætera, ex eo, q tales personæ ecclesiasticæ, ad quas spectat electio noluerunt, vel nolunt eligere eum, pro quo rogabātur. & no. fm Arch. & sequitur Ge. 2. q. ibidē, q per verbū, Spoliando, intelligit siue auferant latenter, siue vastent quocunque modo, siue inuadāt immobilia, siue rapiāt mobilia per vim, & publicè, siue fraudent per dolum.

1 Quæritur, an prædicta pœna habeat locum, si grauant affines? Respon. fm Gemi. ibidem, q non.

2 Vsq; ad quē gradū intelligunt isti consanguinei? Rñ. fm Ge. ibidem super glo. in ver. cōsanguineos, q vsque ad 7 gradum.

3 Vtrum hæc pœna habeat locum in præsentatione, postulatione, vel cōfirmatione? Resp. fm glo. in ver. alios, in d. c. q sic, dūmodò habeat fieri a clerico, vel persona ecclesiastica; secus, si patronus esset laicus. idem dicit Ge. ibidem in conferente, & postulante. ex quo collige, q constitutio pœnalis, quatenus concernit fauorē ecclesiæ, est extendenda ad alium casum, q̄ expressum,[f] dummodo casus, ad quem fit extensio, concernat fauorem ecclesiæ; facit qd s. dixi, excōicatio. 5. casu. 6. §. 3.

4 Vtrū mandatarius sit excōicatus? Resp. fm Pet. de Anch. quē sequitur Ge. ibidē, q, aut mandatarius scit qualitatē facti, quia scit hoc fieri in contemptū eligere debentis, & tūc est excōicatus. Et sic limita & intellige gl. ibidem. Si verò ignorat qualitatem facti, tunc quia non facit in contemptum canonis, non erit excōicatus;[g] facit c. si verò, de sen. exc. & placet hæc opi. Io. de Imo sed punietur alia pœna.

CASVS XV est in c. generalis, de ele. vbi excōicant primò illi, qui regalia,[h] i. collectam, q̄ fit nomine regis, vel Imperatoris, seu vectigalia concessa ecclesijs a rege, aut custodiam, seu guardiam, sicut in ecclesia Parmensi, vbi laici debent custodire, donec ecclesiæ sit prouisum, vel aduocationis, seu defensionis titulum (qd idē est: qa aduocatus dicit defensor) in ecclesijs, monasterijs, aut alijs pijs locis vacantibus, de

nouo

nouo vſurpando, bona eccleſiarum, monaſteriorum aut locorum ipſorũ occupare præſumunt, cuiuſcunque ſint dignitatis, vbi no. ſecundũ Gemi. ibidem, ꝙ duo requiruntur, vt ſint excommunicati. Primum, ꝙ prędicta iura de nouo vſurpent, & dicuntur de nouo, ſi a 40. an. citra ſm Bart [a] per c. ſi. de conſuet. Secundũ, ꝙ virtute illius vſurpationis, bona vacantiũ prædictorum occupent, aliter non ſunt excommunicati, & addit Bar. [b] ꝙ non ſolũ, ſi ſupra nominata iura, ſed etiam quodcunque aliud, per quod occupent bona prædicta, vſurpent, incidũt in pœnam prædictã. Secundò excommunicantur clerici prædictarum eccleſiarum, monachi monaſteriorum, & perſonæ cæteræ locorũ eorundem, qui prædicta fieri procurant, [c] intellige ſm Io. An. ſi procurant opere, cõſilio, perſuaſione, aut cooperatione.

CASVS XVI. eſt in c. indẽnitatibus. §. poſtremo, de elect. vbi excõmunicantur deputati, vel vocati [d] ad dirigendas moniales in electionibus, qui ſe non abſtinent ab his, ꝑ quę inter eas ſuper faciẽdis electionibus ipſis oriri poſſet diſcordia, vel exorta nutriri, vbi dicit Gemin. ꝙ non euocatus ad electionẽ, vel vocatus ad aliam, quàm ad dirigendam electionẽ, non incurrit hãc pœnam, licet nutriat diſcordiam, & non ſolùm illa pœna habet locum in electionib⁹ monialium, ſed etiam in his qui non renunciant propriis,

ſed viuũt ſicut canonici ſęculares in ſęcularibus eccleſijs; patet in tex. d. c.

CASVS XVII. eſt in c. hac cõſtitutione, de off. dele. vbi excõicantur qui libet procurãs, vt conſeruator [e] ſibi datus ſe intromittat de alijs, q̃ de manifeſtis iniurijs; de quo dic, vt ſupra conſeruator. §. 1.

1 Eſt & alius caſus in c. cũ gentes, de off. le. quod c. cõmuniter non habetur, ſed eſt extrauagãs, de quo dic, vt infra, legatus. §. vlt.

CASVS XVIII. eſt in c. vnico de his, q vi, metuve cau. vbi excommunicantur illi, qui abſolutionem, vel reuocationẽ quãcunque a ſentẽtia excõicationis, ſuſpẽſionis, [f] vel interdicti extorſerint ꝑ vim, aut metum; quod intellige ſecundùm glo. [g] & Archi. ibidem, ſi abſolutio, ſeu reuocatio ſit facta, quia ſi iudex noluiſſet abſoluere, vel reuocare, non haberet locũ prædicta pœna, & ſi vis, aut metus ſit illatus.

1 Quid ſi ſententia erat iniuſta? Reſp. ꝙ nihilominus ligabuntur prædicta pęna, ſi per vim, vel metum obtinuerunt reuocationem, ar. 11. q. 3. c. 1. & ſiue faciat ꝑ ſe, ſiue per alium. c. mulieres, de ſenten. excom. quia humiliter debebant petere abſolutionem.

2 Quid ſi obtineretur talis abſolutio per vanũ metum, de quo timere non debebat? Reſpon. ſm Bar. ibidem, & Archid. ꝙ non ligabuntur, quia propriè nõ appellatur metus talis timor. l. metum cum l. ſeq. & l. nõ timorem, [h] ſ. q̃d met. cau.

a Secundũ Bar.] Et c. de quarta, pręſcr. & c. quas actiones. 16. q. 3. Et hoc per literam ſequentẽ, in d. tex. ibi, ex antiqua conſuetudine. i. præſcripta, & ſic valebit conſuetudo, ꝙ quis habeat ius patronat⁹, guardiam, ſeu regaliam: non aũt ꝙ vſurpet; & ſic loquitur c. 1. de cõſuetudine Chriſma tamen, matrimonium, & mancipium, & vinũ dicuntur noua, q̃ non excedunt annum; de conſe. diſtin. 3. literis, vetera, quæ excedunt. 35. q. 8 c. 1. Tertium, ſ. mancipium probat, de publi. & vectig. l. 1. §. quoties, quartum. ff. de vi. tri. ti. oleo que le. l. vetus, alibi dicitur nouum cuius extat memoria. Et ei⁹ contrarium dicitur. ff. de aqua pluuiar. l. 1. §. ult. & l. in ſumma. §. 1. & de verb. ſig. c. ſuper quibuſdã.

b Et addit Bar.] Contra Io. Mo. ſed contra tenet Archid. & Gem. ſuper glo. in ver. cuſtodias.

c Fieri ꝓcurant] Forte occaſione diſcordiæ inter ipſos ſuſcitatæ.

d Vel vocati.] Puta religioſi viri. 63. di. obeuntibus, vel conſiliarij aduocati, vel diſcreti viri. Et habet locum hęc conſtitutio etiã in mulierib⁹ vocatis ad dirigendas, ſi ponunt diſc. [illegible] ſm gl.

in d. c. indemnitatibus.

e Vt conſeruator] Glo. in c. 1. de offi. delega. dicit, ꝙ Epiſcopi poſſunt dici conſeruatores, quia habent conſeruare viduas, pupillos, & orphanos ab oppreſſionib. & iniurijs, de fo. com. ex parte. Et dic vt dixi ſupra conſeruator.

f Suſpẽſionis] Intellige indiſtinctè, ſ. ab officio, ſiue a beneficio, ſiue ab igreſſu eccleſiæ, & ſenten. excõ. ſi cui. Et ſi q̃s per aliũ metum intulit, vel ali⁹ nomine eius, erit excõicatus, ſi ratum habuit ſm Ioã. An. Et cognoſcetur iſte metus arbitrio iudicis, & q̃libet inferẽs erit excõicatus.

g Secundũ gl.] In ver. extorſerint, & ibidẽ Ge. Sed ſi vim intulit, incurrit pœnã. c. ſi quis ſuadente 17. q. 4.

h L. nõ timorẽ] Iſte text procedit & in muliere vim inferẽte. Sed pone, ꝙ abſolutor poſt metum ratum habeat abſolutionem, dico, ꝙ omnino ligati erunt inferentes metum, quia ſtatim erãt ligati ſecundùm gloſ. Et reuocatio dicitur verbalis. Abſolutio verò ſolennis ſecũdum formam eccleſiæ, vel reuocatio a ſententia iniuſta, abſolutio a iniuſta, vel reuocatio refertur ad cautelam ad

3 Vtrum habeat locũ prædicta pœna in absolutione a minori excõmunicatione sic obtenta? Respon. ꝙ non. arg. c. si quem, a de sen. exc.

CAsvs 19. est in c. mulieres, de iu. vbi excommunicatur qui fingit causam, vel facit fraudem, vt iudex personaliter vadat, vel mittat ad mulierẽ pro testimonio ipsius capiẽdo, vbi dicit gl. ꝙ iudex, vt posset visitare dominam, faciebat eam nominare in testẽ; si tamen non iret ad eam, licèt fingatur causa, non incurreretur ista pœna ſm Io. An. ibidem, & Gem. ibidem in §. sed cum necessarium, ver. sed quæro.

CAsvs 20. est in c. apostolicæ, de re. iu. quod quia vagat, omitto.

CAsvs 21. est in c. hoc cõsultissimo, de re. ec. non alie. vbi excõmunicantur oẽs compellentes, b cuiuscunque cõditionis sint, prælatos, vel ecclesiasticas personas ad submittẽdum ecclesias, subijciendo bona immobilia, vel supponendum iura ecclesiarum laicis, vel recognoscendum, seu profitendum se tenere ab illis tanquam a superioribus, vel ad statuendũ eos laicos tanquã patronos, vel aduocatos ecclesiarũ, seu bonorum ipsarũ imperpetuum, seu ad non modicũ tempus sine capituli cõsensu, & licentia speciali apostolicę sedis, vbi not. ſm gl. ibidẽ, ꝙ vt incurratur ista pœna, requiritur. Primò, ꝙ sint bona immobilia, vel iura, quæ in immobilibus cõputantur. Secundò, ꝙ supponantur tanq̃ sint sua, vel recognoscantur ab eis. Tertiò, ꝙ non fit ad modicum tempus, c qa si fieret ad modicum tẽpus ex aliqua iusta causa cum consensu capituli, nõ incurreret hæc pęna. Quartò, ꝙ fiat sine licentia capituli, & papæ. Secundò excommunicantur omnes laici, qui ex licentia papæ & consensu capituli cõtractus inierunt de ecclesiasticis immobilibus, vel inient in futurum, si aliquid plus, quàm importat natura contractuum ipsorum, vel pactum in eis factum vsurparunt, vel exegerunt, si moniti legitimè nõ desistunt ab huiusmodi vsurpatione restituendo etiam taliter vsurpata, vbi dicit Archi. ꝙ si est contractus emphyteuticus, accipiant, quod est a iure permissum. & non vltra, & sic de alijs contractibus d initis. Item dicit, ꝙ nõ sufficit abstinere a tali vsurpatione ad euitandum pœnam prædictam, nisi vsurpata restituantur.

CAsvs 22. est in c. vnico de reli. do. vbi excommunicantur nouum ordinem, aut religionem inuenientes, vel habitum nouæ religionis assumentes, intellige scilicet vt cum alijs simul viuant; alias seorsum assumere non prohibentur. Secundò excommunicantur omnes fratres Mendicantium ordinum post Concilium Lugdunense institutorum, qui aliquid in proprio habere non possunt ex eorum regula, si aliquem recipiunt ad professionem, siue si domos, vel loca eorum alienant sine licentia sedis apostolicæ speciali, aut etiam secundùm Archid. si alienant bona mobilia. e Excipiuntur ab ista pœna fratres Minores, & Prædicatores, & Eremitarum Sancti Augustini, & Carmelitarum, vt in dicto cap. Concilium autem prædictum celebratum fuit ab Innocentio III. Anno Domini M. CC. XV.

CAsvs 23. est in c. quãquam, de cen. vbi excommunicantur quicunque per se, vel per alios suo nomine, vel alieno ab ecclesijs, vel ecclesiasticis personis exigũt pedagia, vel guidagia pro rebus suis proprijs,

ad maiorem expressionem.

a Archidiaco. c. si quem] Iste tex. non habet locũ, si obtineatur p vi relaxatio cessationem diuinorum secundũ Gemi. ibidem.

b Omnes compellentes] In ista excõmunicatione oportet, ꝙ pcedat monitio competens trina.

c Ad modicum tempus] Modicum tempus secundùm Ioann. Andr. dicitur ista decem annos vel secundũ Cardina. & Guil. relinquitur arbitrio iudicis, ex quo ibi non determinatur inspecto statu ecclesiæ, imminenti periculo, & conditione personarum, de offi. dele. c. de causis, & ff. de iure deliberan. l. 1. in fin. Ad modicum autem tempus possunt vocari in patronos, & defensores, quia tunc in modico tempore non est periculum, ff de iudi. l. si debitori. Et nota, ꝙ dicti contractus nihil valẽt, etiam si iurati essent. Et prælati, qui secus fecerint, ipso facto ab officij sui executione, & administratione temporalium, & clerici, qui scientes non denunciauerunt, a perceptione beneficiorum triẽnio erunt suspensi.

d Et sic de alijs contractibus] Vt emptione, quòd solùm tenentur tradere; in locatione ꝙ teneatur manutenere &c. Pactum autẽ appositum in contractu illud seruetur, aliàs fiat, quod exigit natura contractus, quia contractus ex conuentione legem accipiũt. l. contractus, de regu. iu. in 6.

e Si alienant bona mobilia] Sic non valent dictę alienatiões, nec acquisitiones &c.

prijs, quas deferunt, vel deferri faciunt non causa negociationis. [a] Intellige, si sunt personæ singulares, q hoc faciunt, secus, si esset vniuersitas, vel collegium, quia nō excommunicatur. sed subijcitur ecclesiastico interdicto. [b] Quid autem sit negociatio propriè, vide supra, Clericus. 9. Respon. secundo, hodie tamen Papalis est, vt supra dictum est, excommunicatio. 5. §. 19. est per processum curiæ.

CASVS. XXIIII. est in capit. clericis, de immu. eccl. Sed quia per Cle. vnicam, eod. tit. est reuocatus, pertranseo.

CASVS. XXV. est in capi. quoniam, de immu. ecclesi. vbi excommunicantur omnes, qui impetratores literarum apostolicarum, vel alios ad forum ecclesiasticum recurrentes super causis, quæ ad idem forum de iure, vel antiqua consuetudine [c] pertinere noscuntur, compellunt, seu compelli procurāt, aut per se, vel per aliū impediunt, ne coram iudicibus ecclesiasticis delegatis, seu ordinarijs possint iustitiam obtinere, vel querelam de dictis causis coram eis proponere, iudices ecclesiasticos, vel impetrantes, aut litigantes, seu litigare volentes, aut propinquos ipsorum, [d] seu res illorum, aut ecclesiarum suarum, etiam per captionem, modisue alijs quibuscunque aggrauant, cum dantibus consilium, auxilium, vel fauorem ad prædicta, nec tales debent absolui, nisi prius integrè satisfecerint [e] tam iudici, cuius iurisdictionem perturbauerunt, quàm parti perturbatæ de iniuria, damnis expensis, & interesse, partim Papalis est, vt patet supra, excommunicatio. 5. ca su. 25. & 28.

CASVS. est in c. eos, de imm. ec. vbi excommunicantur omnes sæculare dominium habentes, qui suis subditis interdicunt, ne prælatis, aut clericis, seu personis ecclesiasticis quæcunque vendant, aut emant aliquid ab eisdem, nec ipsi bladum molant, coquant panem, aut alia obsequia exhibere præsumant, vbi no. secundùm Gem. ibi dem ver. quid si fiat, q̄ prædicta pœna locum habet solùm in illis, qui habent dominium, & non in alijs, & quando prædicta interdicunt suis subditis secus, si prædicta interdicunt [f] non suis subditis.

Quid si fiat tale præceptum, vel statutum, ne quis possit vendere, vel alienare non subditis, vel illis, qui non portant onera communis? Respond. secundùm Gem. in d. capitu. eos, ver. supra allegato, quòd non ligantur prædicta pœna, quia non est contra libertatem ecclesiasticam, ex quo non fit mentio de ecclesijs, vel ecclesiasticis personis, nisi illud intelligeretur de ipsis vnde potest iudex ecclesiasticus ipsos compellere, vt declarent, q habeant locum quoad laicos, non quoad ecclesiasticas personas.

CASVS. 27. est in capitul. vt periculosa, ne cle. vel mo. libr. 6. vbi excommunicantur tria genera personarum. Primò omnes religiosi tacitè, vel expresè professi [g] aliquam religionem approbatam temerè habitum suæ religionis dimittentes, vbi not. quòd ad incurrendum hanc pœnam duo requiruntur. Primum quòd dimittant extra monasterium egrediendo, quia si intelligeretur, quòd essent excommunicati,

---

[a] Causa negociationis] Ad hoc, de vita & honest. cle. c. vltimo. quia in his, quæ non portitur in proprijs, vel ad vtilitatem fisci, soluuntur exactiones. C. de vecti. & cōmis. l. vniuersi.

[b] Ecclesiastico interdicto] Et non possunt absolui, neq; relaxari debet interdictum, donec exacta plenariè restituerit, & de trāsgressione satisfecerint competenter, ad instar excommunicati pro manifesta offensa, de verborum signi ficatione capitul. ex parte, primo. vide de hoc supra casu. 5.

[c] Antiqua consuetudine] Quæ dat iurisdictio. 9 quæstione. 3 conquestus, & de foro compet. cum contingat.

[d] Aut propinquos ipsorum] Not. casū, in quo laico iniuriam inferens excommunicatus est, sic de electio. sciant, li. 6. & de sen. exco. quicunque, eo. li.

[e] Integrè satisfecerint] Et secundùm Ioan. Andr. non sufficit cautio, imo debet procedere satisfactio, sicut cū qs excōicatus est p manifesta offensa, de verborum significa ex parte, el primo, & c. seq vel pro manifesta cōtumacia, de sen. excom. venerabilibus. § secus, libr. 6.

[f] Interdicūt] Ratio istius constitutionis fuit ecclesiastica libertas, quę violatur per tale præceptū. Et licèt isti quoad verba nō viderētur infringere libertatem ecclesiæ, tamē infringebant, quo ad mentem factē do fraudē de per sona ad personā, de quo dic, vt de cimaquarta quę. 3. plerique, & c. quanto, de prsui le ff de legi l cō. tra. & de reg. in. c fi. Cōtra etiam tales videtur esse prouisum in c. grauem, de sen ten. excommuni catio istum & ca sū de facto vidi.

[g] Professi] Quia professus nō potest redire ad seculum, de regu. consulti.

municati dimittẽdo in monasterio existendo, sequerẽtur duo inconuenientia. Primò, quòd text. fuisset superfluus dicendo, In scholis, vel alibi sufficeisset. n. dicere, vbilibet, quod esse non debet, vt dicit gloss. in l. prima, ff. quod met. cau. a Secundò sequeretur, quod religiosus dormiẽs sine habitu esset excommunicat⁹, quia temerè dimittit contra capit. vidua. 20. quæsti. prima, & contra capitu. sanctimonialis. 23. distinctiõ. ad hoc de vita, & honesta. clerico. capitu. clerici officium, in fin. quæ iuxta vo. lunt, ꝙ semper habitu vti debet, quod esset valde amarum verbum, si ligarentur sine habitu dormiẽdo, quod non est credẽdum b secundùm Ioan. Andræ. in dicto capitu. vt periculosa in nouella, & ideo dic., ꝙ oportet dimittãt habitum vt sint in scholis vel alibi extra monasteriũ, quia sic euagandi habent materiã, vt vult ratio dicti cap. alias quanuis dimittant in monasterio, nec extra egrediũtur, non credo ligentur, qa cessat ratio. l. scilicet materia euagandi. Secundum, quod requiritur, vt incurrãtur hæc pœna, est, vt dimittant temerè, scilicet sine rationabili causa, seu licita religioso, quia licèt extra monasterium appareant, sine habitu, & eum dimittant, tamen si hoc faciũt ex causa licita religioso, quam implere non possunt commodè cum habitu, puta propter balnea, vel piscationẽ licitè fiendam, non ligantur propter verbum, Temerè, & not. in gloss. in verb. Temerè, ibidem, & in cap. 1. de senten. excommunicatio. lib. 6. in verb. temerarius.

1 Sed quid si religiosus deferat habitum, sed occultè, puta sub vestibus laicalibus sine rationabili causa, c & extra monasterium? Respond. Ioan. Andræ. in capitulo Deus, qui de vitã & honestate cleric. & gl. in Clement. 2. eodem titu. videntur tenere, quod sit excommunicatus. Pano. autem in dicto capit. deus, tenet, ꝙ non, & ego post factum similiter teneo, qa constitutio pœnalis nõ debet extendi ad casum non habentem omnimodam rationem, vt not. Ioan. Andr. in regula, odia, de regu. iuris in 6. Mercurialibus, licèt ante factum sit tenenda opin. Ioann. Andræ. & gloss.

2 Quid si assumit habitũ alterius religionis? Resp. ꝙ mihi placet opi. Geminia. ibidem, ꝙ non incurrit prędictam pœnam. Et ita consuluit. Lap. alle. 33. nec ob. verbum, suæ religionis, quia vna est religio generaliter sumpta quoad tria vota.

3 Secundò excommunicantur oẽs religiosi, qui accedunt ad quæuis studia literarũ, intellige extra claustrum, nisi à suo prelato cũ consilio maioris partis sui conuentus e sibi eundi ad studium licentia primitus sit concessa.

4 Nunquid ligabitur abbas, sine præfata licentia vadens. ℞. Ge. ibidem ver. quæro, an si Ab. Et idem Arch. in ver. doc. ꝙ non.

5 Tertiò excommunicantur omnes doc. siue magistri, qui religiosos habitu suo dimisso

a Glo. in l. 1. ff. quod met, cau.] In ver. quòd metus, quæ dicit, Quòd lex nõ ponit etiam vnam syllabam superfluam.

b Quod non est credendum] Rosel. tenet contra istam opi. ꝙ religiosus si. excõicatus, si dimittat habitum temere in monasterio tñ dic, ꝙ loqtur contra apertam huius text. rõnẽ, vt patet neq; fortè vidit Ge. Arc. & Io. Mo in d. c. periculosa, qui tenent non esse excõmunicatũ, nisi exhibeat se religiosus hominum conspectui sine habitu, & sine rõnabili causa. Et ad hoc allegant 9. q. 4 ca. 4. id est extra domos, & Cle. 2. de vi. & ho. cleri. Si ergo religiosus sine habitu dormit, non est excõmunicatus. glos. tamen in d. c. sanctimonialis, tenet, ꝙ etiã in lecto, & in infirmitate debet habere habitum religionis, & domi. Car. in cle. ne in agro, de sta. mo. in. 6. no. quærit, nunquid religiosus deat portare caputiũ consutũ cũ habitu? Et rũdet ꝙ sic secundũ Paul. & fortè sunt apostatæ, & per consequens excõicati, c. 2. ne cle. vel mo. li. 6. & sequũtur moderni nec ob. corruptela aliquorũ, quia non possunt prætendere iustam causam, cum per delationem habitus cõsuti cũ caputio differant ipsi religiosi ab habitu clericorum secularũ. hęc Car.

c Sine rationabili cã] Vt sunt illi qui mascarat, seu laruis vtuntur.

d Et gl. in Cle. 2.] In ver. extrinseci, q̃ dicit fuisse determinatum in disputatione, ꝙ talis religios⁹ eẽt apostata. Idẽ sequitur Cardi. ibidem in versi. dignitatem, qõ. 14. & refert Zen. Pau. & Lã. Idem te ẽe, idẽ tenet, Ioa. An. in Merc. in reg. certũ, Vbi dicit indubitanter talẽ religiosum esse apostatam. idem sentit d. Ant. in c. De⁹, de vi. & hon cle. & facit tex. d. ca. De⁹, quia cõformitas in superiori habitu permittitur ratione scãdali, ergo vbi nullũ scãdalum sub esset, non pmitteretur, & ad ducũt aliqui ad suũ propositum sed parũ faciunt vnde Car. Alex. in c. si quis tenet contra Ioan. de Lign. 4. distin. & hec est veritas.

e Sui cõuentus] Fauore tamẽ ecclesiarum vacantium, & vltimarum volũtatum dat prelatus licẽtiam sine requi-

missio [a] leges, vel phisicam docent, vel in scholis suis præsumunt retinere, sequitur Gem. ibidem.

CAsvs 28. est in c. quicunque, de hęre. vbi excõicantur omnes, qui præsumpserint ecclesiasticæ sepulturæ tradere hæreticos, credentes.[b] receptatores, defensores, vel fautores eorum scienter,[c] nec debent absolui, nisi proprijs manibus publicè extumulent[d] huiusmodi corpora damnatorum.

1 Quid est tradere ecclesiasticæ sepulturæ? Res. s'm Arc. q' est talium cadauera in cœmeterio ecclesiæ tumulare, vel etiam alibi ad modum Christianorum cũ psal. & orationibus ad sepulturam deducere, deci. matertia q. 2. qui diuina, & c. quæsitum.

2 Qui autem dicatur fautores, receptatores, & huiusmodi, Vide infra, hæreticus. S. 2. cum quatuor seq.

CAsvs 29. est in ca. vt inquisitionis, de hær. vbi excommunicantur potestates, domini temporales, rectores, vel eorũ officiales, seu balius, qui de crimine hæresis cognoscunt, vel iudicant, quia est merè ecclesiasticum siue si captos pro eodem crimine absque episcoporum, vel inquisitorũ licentia a carcere liberant, vel executionẽ pro hmõi, crimine eis à diœcesano, vel inquisitoribus iniunctã non implent, prout ad eorum spectat officium. Item si directè, vel indirectè præsumunt sententiam diœcesanorum, vel inquisitorum aut processum impedire, vel si diœcesano, vel inquisitoribus præsumpserint se opponere in his, quæ ad p̃ fatum fidei negocium incumbunt,[e] aut aliter impedire cum omnibus dantibus eis in prædictis auxilium, consiliũ, vel fauorẽ,[f] limita tamẽ verum, secundum quosdam ibidem, si sac animo impediendi officium. Secus, si impediret animo offendendi, quia est inimicus suus, quia sic non esset excommunicatus, licèt impediret.

CAsvs 30. est in c. vnico, de schisma, & quia vacat hodie, omitto.

CAsvs 31. est in ca. 1. de homi. vbi excõicantur omnes, qui per assasinos aliquem interficiunt, de quo dic vt supra assasinus. S. 1.

CAsvs 32. est in ca. 1. de vsu. vbi excommunicãtur omnes personæ singulares ecclesiasticæ episcopis inferiores, q̃ vsurarijs alienigenis concedunt domos [g] ad fœnus exercendũ, vel non expellunt de terris suis intra tres menses, de quo vide infra vsura. 2. S. 13.

1 Quis dicitur oriundus? R. q' is, qui ortus est ibi, vel in vico ciuitatis illius. ff. ad muni. l. qui ex vico, vel etiam si pater eius inde origi. duxit. ff. e. ti. assumpt S. filius.

2 Quid si vsurarius nõ sit de terra oriundus sed de dominio, sub cuius est terra? Respond. secundùm Gem. ibi. & quia, non habet locum hęc pœna.

sitione cõuentus, de electio. si religiosus, de secundo respon. li. 6. Et de resta. c. si. Et modo possunt omnia sine quibus in studio commodè esse non possunt, de accusatio. cap. ex parte.

a Habitu sup dimisso] Sed quid si non dimiserit habitum, videtur, q' doctores non sint excommunicati, q2 pœnę nõ sunt ampliandæ Ioan. An. contra, quia communicant in crimine, & sic eadem, nõ minori excommunicatione ligãtur, de sent ex communicatio. nuper, & c. si concubinæ, ita glos. in d. cap. vt periculosa, in ver. omisso, & hoc, quando scienter non quando probabiliter ignorant, vt est quando sine habitu i. cedunt, sunt excusati, secus, si cũ habitu, quia non haberet locũ ignorantia; cum viderint monachum. Et doctor debet eum expellere, & per id, q' dicit tex. retinere, dic q' si monachus haberet domum iuxta scholas, vnde posset audire, q' doctor non esset excommunicatus, si nõ expelleret &c. secundùm no. Ioa. An. in regula, locupletari. Et si nõ potest expelli monachus, exeat doctor scholas, ad instar ei', q' dicimus, cum excõicat' intrat ecclesiam. 11. q. 3 sicut apostoli. Et moder. in d. c. nuper. hæc gloss. in d. ca. vt periculosa.

b Credentes] Vide infra hæreticus. §. 21.

c Scienter] Igno

ratia pbabilis excusat, de cle. exco mi. apostolicæ.

d Extumulent] Hic est vnus casus, quod illud, q' per me possum, non possum per alios De hoc no. Io. And. in regula, Potest, quia sicut exhibuistis mebra vestra seruire iniquitati ad iniquitatẽ &c. Reg. 6. & 46 di. omnes & c. Et debent extumulare, quando ossa eorũ discerni possunt ab alijs Aliàs secus, de sepul. c sacris sequitur in text. Et projiciat huiusmodi corpora damnatorum. Et locus ille perpetua careat sepultura. Et sic punit res inanimata, sic de pe. c. si lib 6. & ca vbi periculum §. ciuitas, de elec.

e Incumbunt] & si istam sententiã quæ incurritur ipso iure, animo sustinuerit indurato per annum pertinaciter, & tunc velut hæreticus condẽnet. Hæc tex. in si. Et ad idem c. contumacia, eod. titul. de hære. in 6.

f Vel fauorem] Intellige, si scienter, vt dicit ibi tex. quia ignorãs non ligaretur c. 2. in princip. & c. decreuit, de hære. li. 6.

g Domos] quocunque ti. concedant, puta pi-

gnoris, commodati, depositi, precarij, & huiusmodi. Et idem, si sine illo titulo illum ibi finerent esse. 45. dist. excedite. Et probabilis tamen ignorātia talem locantem excusaret.

a Iudęos] Pro hoc optimè facit glo. in d. c. s. in ver. alienigenas, quæ dicit, q̃ ille text. habet locum, & si exer eius vsuras esset ciuis, & incola illius ciuitatis, puta ex accidenti, dum tñ non sit oriundus. Ad hoc ponderat tex. in ver. & alios non oriundos. Sequitur Gemi. ibidē. Cum igitur Iudæi non sint ciues, nec cõiter oriūdi, igr̃ &c. Melius facit ratio dicti tex. quia [illegible] non timent confusionē mutuando sub vsuris, quare &c.

ſm Car. ibidem, in ver. si quis. q. 2. & 3. Cū n. sequester habeat limitatam potestatem, s. de restituendis fructibus, qui ad onera supersunt, ideo nō pōt illos in emptionē prædiorum ꝓ beneficio, vel alias in vtilitatē beneficij conuertere, qđ posset, nisi esset prædictā limitatio. d. c. præsenti, de officio ordi.

3 An prædicta pęna comprehendat conducentes Iudæos.[a] R̃. Car. in Cle. 1. de vsu. §. cęterum, q. 8. vbi illā Cle. vult habere locū in Iudæis, & Ge. in c. vsurarum, de vsu. in 6. & Bal. in quodā cōsi. qđ icipit. Inter Iudęos & Lau. de Rod. in suo tra. de ꝯctibus, tenent q̃ sic. Et sic tene, licèt aliq teneāt ꝯtrariū, vt. j. Vsura. 2 §. 14.

CASVS. 33. est in c. vnico de iniuri. vbi excōicantur cōcedētes represalias[b] ꝯ ꝑsonas ecclesiasticas, vel eorum bona, vel si generaliter concessas prætextu cuiusuis cōsuetudinis ad easdē referunt, seu extendunt nisi j. mensem a die concessionis reuocent, intellige, si sunt personæ singulares.[c] Itē no. ſm gl. in ver. extēdi, & Ge. ibidem, quod concedere pertinet ad cōcedentes, & extēdere[d] ad eos, q b9 tales reꝑsalię sūt ꝯcessæ.

1 Quid si ante mensē ꝓcesserūt ad actum? Res. gl. & Ge. ibidem, q̃ sunt excōmunicati, quia prohibet actum, & præcipit reuocationem infra mensem.[e]

CASVS. 34. est in c. felicis de pę. de quo habes. s̃. excōicatio. 5. Casu. 9.

CASVS sequentes vsque ad casum. 46. sūt in cle.

CASVS. 35. est in Cle. vnica, de seque. pos. vbi excōicanē oēs, qui sequestrationē, q̃ dēt fieri p ordinariū loci de bñficio nō possesso pacificè per trienniū integrū post sniam diffinitiuā ꝯtra possessorē apud sedē apostolicam dūtaxat in petitorio, vel possessorio ꝓmulgatā impedire, vel fructus sequestratos, qui supersunt oneribus tenentis sequestratum beneficium, occupare pręsumpserit, à qua non absoluantur, nisi vsurpata restituant, & impedimentum remoueant.

1 Quid si sequester ꝯuertit fruct9 in vtilitatē beneficij? R̃. gl. q̃ non potest propter verbum, restituat.[f]

CASVS. 36. est in Cle. 1. de sep. vbi excōicātur oēs, qui interdicti tpe in casib9 non cōcessis à iure[g] vel excōicatos publicè. s. maiori excōicatione (nō minori)[h] ſm Inno. in c. sacris de sep. aut noīatim interdictos (intellige a diuinis, & participatione sacramentorū ſm Pa.) qa interdicti à iurisdōne, vel ab aliquo officio nō priuanē sepultura, vel vsurarios manifestos sciēter sepelire præsumunt in cęmeterijs, nec debēt absolui, nisi prius satisfecerint illis, q bus est iniuria facta ad arbitrium dioecesani.

1 Verum ad incurrendū ꝓdictā poenā requiratur, q̃ locus sit benedictus? R̃. ſm Card. ibidem,[i] quòd sic, qa non dicitur coemeterium, nisi per benedictionem, ar. c. nemo, primo, de cos. dist. 1. & hoc verius, licèt aliqui teneant contrarium, quorum opi. potest esse vera, quando locus diu haberetur pro benedicto,[k] licèt in veritate non esset.

2 Quis dicitur publicè excōicatus? Resp. ſm gloss.[l] in ver. publicè, in capitul. exceptionem,

b Represalias] An liceant aliquando, vide infra, represaliæ.

c Personæ singulares] Quia si vniuersitas est, interdicto subiacere debet. Et vide infra, interdictū. 4. quasi in fin.

d Extēdere] Puta quia ciuitas Bonoñ. dedit reꝑsalias cum suo ꝯ Florentinos, quas ille extendit contra clericos Florētinos.

e Intra mensem] Si vero represaliæ erant concessæ ante istam cōstitutionem, vel extensæ, non habet locum pœna si tempore huius cōstitutionis nō vtatur eis &c.

f In ver. restituat] Et si nō hēt fructus, tenetur ad æstimationē, nec valeret hoc casu remissio, si ex tanti fructus

g Non cōcessis à iure] Hoc dicit pp clericos, q servauerūt interdictū, q b9 concedit eo tpe sepultura cū silētio, & absque cāpanarum pulsatiōe ſm gl. ibi. Et pp priuilegiatos. Nunquid ac in quatuor festiuitatibus, in q bus eo tpe celebrari pōt alta voce, de quib. in c. alma, de sen. exc. li. 6. possint sepeliri mortui? gl. tenet q̃ non, licèt multotiens fuerit cōtrarium obseruatum, vide. c. cū & plātare. §. qd, si de priuile.

h Et non minori] Quia licèt sepeliendi nō sint, huic tamen pęnę loc9 ñ eēt ſm gl.

i Secūdum Car. ibid. q. 4. post gl. in ver. cœmeterijs, quæ dicit, q̃ si in campis, vel locis priuatis sepelirentur, non esset pęnæ locus et si dicta loca essent ecclesiæ contigua.

k Pro bñdicto] Et deputato ad sepulturā, & de in basilicis sepelietib. idem dicā.

l Rñ. ſm gloss.]

Cum qua tenet Car. in Clemen. eos. 8. q.
a Secundum eandē gl.] Idem Card. vbi supra. 14. q. quia pœnæ non debēt extendi. Et idem Car. in Cle. 1. de vi. & hc. cle. ver. dignitatem. q. 6. dicit, ꝙ si clerici portant infulam, sed non publicè, ꝙ non est locus illi pœna.
b Nominatim] Locus esset inter dictus, secūdūm gl. in ver. nominatim. Idem Car di. 16. q.
c Ref. Car.] Dat ibi cautela, ꝙ sacerdos faciat manifestos vsurarios cauere, &c. iuxta formam. c. quamquam, de vsu. li. 6. Idem tenet gl. in ver. manifestos, subdēs vnum verbum multum notabile, ꝙ non sufficit cauere de restituendo per hæredem post mortē ipsius vsurarij, quia iam decessit in peccato. Et sic erit excommunicatus, & sepeliri non debet in cœmeterio, vel ecclesia, secus tamen, si ipse vsurarius iussit satisfieri, quia & si iussio sine cautione non valdet testamentum, sufficit tamen ad euitandam pœnam & vide Cardina. ibidem q. 21.
d Omnes etiam concomitantes] Aliàs hæc constitutio esset ludibrio, si vnus solꝰ ribaldus, vel seruiens, per quem id poterit expediri, ligari dicatur vtitatis pōpis expeditis.
e Ego credo] Idē vr tenere Car di. ibi. q. 25 Sed qro, quia tex. in ca. sacris, de sep. dicit, si cōtingat excōicatum sepeliri in cœmeterio, vel alium prohibitum, si discernī pōt debeat exhumari, & corpus extra proijci? Nunqd si in cœmeterio, vel ecclesia exemptorū sepeliuntur possit Epūs iuxta formam Cle. eos, de sep. intrare eorum cœmeteria, & ecclesias, & dicta corpora extrahere, & proijcere? Ab. tenet, ꝙ sic in d. c. sacris, qd tn. in al. js verò casibus non.
f Oēs religiosi] Hospitalarij, & Cistercienses, de deci. c. ex parte, primo, & fœminæ ēt cōprehēdūtur, dehoc no. in gl. 1. in c. generali, de ele. li. 6.
g Qui noualiū] Nouale est ager incultus ad culturā de nouo reductus. c. qd per nouale, & ver. fi.
h Ecclesijs debitas] Iure cōi, vel singulari, est autem debitū, qdꝰ exigitur ab inuito ff. de ver. sig. l. debitor facit. 14. q. 1. ꝙ debet.
i Eorum gregibus] Licèt strictè grex differat ab armento, quod maiorum est animalium, vt equorum, & boum, grex verò minorum, vt porcorū, & caprarum, & ouium, hic tn̄ sumitur largè pro maiorib. & minorib. quæ gregantur. ff. de abig. l. si & cui ecclesiæ dbeatur decima de aialibus, nota. in cap. apꝰ stolicæ, de deci.
k Competentē] Sūt. n. suspēsi ab administratiōib.

ptionem, de excep. ꝙ si agitur de pœna incurrēda respectu cōicantium ipsi excōicato, intelligitur, si iudex tulit sententiam in loco, vbi publicè iudicare cōsueuit, præsentib. officialibus suis, & partib. vel altera absente ꝑ contumaciā, aliàs secus sed gl. in ver. publicè, in d. Cle. 1. vult, ꝙ ex qualitate fori, & ex multitudine astantium, vel paucitate dicatur publicū, vel non publicum, vnde secundum eandem glo. a sepeliens occultè excōicatū, licèt sciat, non incidit in pœnā. Pa. in d. c exceptionem limitat hoc verum, qñ non esset excōicatus ſm modū quē dicit gl. ī d. c. exceptionē aut si esset tñ sepeliens ignorabat, & magis placet, quo verò ad excōicatū dr̄ publicè excōicatus, ex quo à iudice fuit excōicatꝰ ipso præsente, vel cōtumaciter absēte, licèt non fuerit denūciatꝰ ſm Pa. ī d. c. exce.

3 Quis dicatur nominatim b interdictus, vel excōīcatus, vide nominatim.

4 Quid si vsurarius, manifestꝰ fecit cautionē? Resp. Car. c in d. Cle. q 20. ꝙ poterit sepeliri licitè, & ita tenet gl. & Mat. ibidem.

5 Vtrum hæc pœna liget solū humo, vel tumulo imponentes, an concomitantes, vel portantes, seu officiantes? R. Pau. tenet, ꝙ solū tumulo imponētes. Ste. tenet, ꝙ oēs ēt concomitantes d gl. in ver. sepelire, dicit casum dubium. Ego credo, e nisi fiat fraudulēter, ꝙ solū est excōicatus imponens in tumulo, cum mandantibus, & autoritatē præstantib. simul cū prælatis dolosè non prohibentib. sed ꝑmittētibus sepelire, & officiātib. ſm morā sepulturæ.

CASVS. 37. est in Cle. 1. de deci. vbi excōicantur oēs religiosi f administrationem, vel beneficia non habentes, qui noualium, g aut aliàs dēcimas ecclesijs h debitas, & ad eos non spectantes sibi appropriare ꝑsumunt, seu qui de animalibus familiarum, aut pastorum suorum, vel aliorum ēt aīalum immiscentiū eorū gregibus i aut q de animalibus, quæ in fraudē ecclesiarū emunt, emptaque venditorib. vel alijs ab ipsis tenenda tradūt, seu qui de terris, quas tradunt alijs excolendas, decimas soluere non permittunt, aut prohibent, si post requisitionē factā ab eis, quorū interest, nō destiterint. ꝫ. mensē, vel si de his, q̄ ꝓ præmissa vsurpare, vel retinere ꝓsumpserunt. ꝫ. duos menses ecclesijs dānificatis emendā non fecerint ꝯpetentē, k nec debēt absolui, nisi ante satisfactionē condignā fecerint.

2 Quid de decimis debitis priuato, ex priuilegio, vel feudo? Respond. gloss. ibidem in ver. ecclesijs, & Cardi. q. 7. non esse locum isti pœnæ.

2 Quid si ꝑdicti, licèt non ꝓhibeant alijs, tñ ipsi nō soluūt decimas, cum debeāt? R. gl. ibi ī ver. ꝓhibuerit, & Car. 23. q. Pau. &

& officijs, & beneficijs, si habēt, si verò non hñt, sunt excōicati.

a Clem. 1.] Vide Card. ibidem, & gl. fin. in ver. curias principum, quæ ponit. 22. abusiones religiosorum, vna quarum est monachus curialis.

b Administratione] Pro suarū administrationum causis illuc ire pñt, licèt nō sine perpetuæ de iudicium deputati.

c Ligātur] Quia iam peccatū cōsummanerūt quo ad hanc pœnam. Et illam gl. reputat sing. Bald. in aut. habita, C. ne fil. pro pa. & vbi lex imponit pœnam ipso facto, non est locus pęnitentię &c. vide quæ notaui infra, pœna. §. 6.

d Licentiā] No. tamen, ꝙ cum licentia prælatorum speciali possunt curiam intrare, non generali, vt, s. eat quo vult, secundū gl. quæ est in ver. speciali, vnde gl. sequens dicit, ꝙ si cum licentia generali intrarēt curiam causa damnificādi, essent ligati.

a Non erunt excommunicati] Similiter veniēs de foris ad claustrū cum armis, non animo tenēdi, nec tenet, ex delatione ligari non videtur, vt verbum cum effectu &c. Idem tenet Car. vbi supra. 3. q. quātum ad id, quod dicit hic. Et dicit glo.

Zen. ꝙ non erunt excōicati, aliter peioris essent conditionis, quàm laici non soluentes decimas.

CAsvs. 38. est in Cle. 1.[a] de sta. mo. vbi excommunicātur duo genera personarū. Primò omnes monachi, & canonici regulares administrationem[b] aliquam non habentes, qui sine licentia speciali suorum prælatorum se transferunt ad curas principū, vt damnum aliquod suis prælatis, aut monasterijs inferant, vbi no. ſm gl. in ver. ipso facto. & Car. ibidem. 14. q. ꝙ ad incurrendum hanc pœnam duo requiruntur. Primum ꝙ intrauerint curiā, quia ex solo exitu claustri ob hanc causam non ligarentur. Secundum, ꝙ requiritur, est, vt causa damnificādi monasterium, vel prælatum curiam intrauerint, vnde licèt damnū nō intulerint, vt puta quia pœnituit, eos, tñ ex quo propter hāc cām curiā intrauerunt, ligātur,[c] licentiam[d] verò habere, vel non habere nō puto ponderandū, vt dicit gl. ibidē, quia in tex. non repetitur. Idem Car. ibid. 15. q.

1 Quid est administratio? ℞. Car. in d. Cle. §. si quis. q. 3. & Lau. ꝙ pro administratione debemus intelligere perceptionem temporalium fructuum, non aūt spiritualium officiorum.

2 Item secūdò excōicantur monachi, qui sine licētia obtenta abbatum suorū tenēt arma intra septa monasteriorum, vbi dicit Car. in §. præfatę secundo not. (& dr̄ à sępio sępis) ꝙ septa ē clausura monasterij, q̄ nō licet egredi nisi de licētia.

3 Quid si talis est abbas, qui parit cōtumeliam creatori, vel iniūgit monachis intolerabilia, vel eos prosequitur odio capitali, poterunt ne monachi sine licētia arma sumere, si alijs remedijs non pñt sibi prouidere? ℞. Car. 1. op. in d. §. p̄fatæ, ꝙ sine prædicta pęna pñt assumere. 11. q. 3. c. Iul.

4 Quid si tenent arma in aliquo monasterio, non in suo?[e] ℞. ꝙ non erūt excōicati. & no. ꝙ nomine armorū intelligunt ea, q̄ cōiter sunt ad inuadendum,[f] vel defendendū. Si verò essent talia, quibus possent vti vt armis, vel vt instrumentis, sicut baculus, lapis, furca, & hmōi, tunc talia sumunt significatū ab intētione deferentis. Item no. ꝙ prefati casus non hñt locū in alijs monachis, nisi in nigris.[g]

CAsvs. 39. est in Cle. attēdētes, de sta. mo. vbi excōicantur impedientes visitatores monialium quācunque, & ēt canonicarum regularium in his, quæ pertinent ad officium visitationis earundem, vbi not. ſm Car. ibid. §. fi. ꝙ ad incurrēdum prædictā pœnā oportet primò, ꝙ impedimentū effectualiter præstetur. Secundò ꝙ admonitio, vt desistant, sit eis facta per visitantē. Tertiò ꝙ monitio nō præcedat[h] impedimētum aliàs non ligatentur ista pœna, & dicit sufficere vnicā monitionē etiam generaliter factam, dummodo fiat à visitante.

CAsvs. 40. est in Cle. 1. de reli. do. vbi excōicantur oēs statum Bighinatum assumentes, vel assumptum sectantes. Secundò excōicantur religiosi, qui dictas Bghinas fouent in eorum statu, seu vt assumant dictum

in ver. infra, ꝙ si tenent extra monasterium, non ligantur.

f Ad inuadendum] Vide Car. vbi supra. q. 5. Et dic vt sunt lanceæ, spatæ, arcꝰ, & etiam lapides ad hunc vsum.

g Nisi in nigris] Car. ibidem. q. 1. & gl. in ver. monachos.

h Nō præcedat] Hoc dicitur, qā mul i p̄lati scribunt monialibꝰ, ꝙ parent se pro tali die, & ꝙ nullus ipediat. hæc gl. ī ver. ipedire.

i Vnicam monitionem] Pone, ꝙ Eps statuit, ꝙ ingrediens monasteria, diœcesis suæ sit excōicatus. Quæritur, an sit excōicatus, q ingreditur monasterium, exemptarū? Pe. de An. in c. vt animarū, de const. li. 6. recitat opi. & concor. sic, aut prælatus loci exempti habet iurisd. episcopalem in dicto loco, & tūc est vera opi. Io. And. Cald. & sequacium, qui dicunt ꝙ non, aut non habet iurisdictionem episcopalem, Et vera est opi. Arc. qui dicebat ꝙ sic.

K Generaliter factam.] Per theorica, quam ponit

dictum bighinatū, dant eis consilium, fauorem, vel auxiliū directè, vel indirectè.

CAsvs.41. est in Cle.vnica, de consan. & af. vbi excōicātur omnes sciēter cōtrahentes matrimonium in gradibus consanguinitatis, vel affin. prohibitis. Item secundò contrahentes cū monialibus. Itē tertiò religiosi, vel moniales, aut clerici in sacris cōstituti contrahentes matrimoniū cum quibuscūque.

1 Quid si ignorauit, quando contraxit, sed postea sciuit gradū prohibitum? Rū. cum gl. in ver. scienter, & Car. in d. Cle. 7. oppo. ꝙ nō ligatur [a] ista pęna, nisi contrahat de nouo, quantumcūque cohabitet, licèt peccet mortaliter, & si vnus scit, ille ligatur.

2 Vērum contrahens cū impubere sibi cōsanguinea vel affine, ligetur prædicta pœna? Rẏ. Car. & Lau. ibidē ꝙ non ligatur, quia sponsalia potius isti iuris interpretatione contrahunt, quàm matrimonium, c. vnico, de despon. impu. li. 6. & cōtrahentes sponsalia non ligantur prædicta pęna, vt tenet gl. in ver. cōtrahere & Car. q. 19. Ste. & Pau. ibidem, qđ intellige nisi ꝑ copulā carnalē efficiant matrimoniū.

3 Vtrū contrahens cum furiosa sibi affine ligetur prædicta pęna? Res. ꝙ non.

4 Quid si solum contraxit per verba de præsenti, sed non consummauit? Rẏ. Car q. 20. videtur velle, ꝙ nihilominus ligatur.

5 Quis dicatur religios⁹, vt incidat in istam pęnam? Res. glo. in ver. religiosos, Car. 21. q. ꝙ quilibet tacitè, vel expresse professus aliquā religionē approbatā.

CAsvs.42. est in Cle. nolentes, de hæret. vbi excōicantur omnes inquisitores, seu commissarij super hæresi deputati, qui prętextu officij inquisitionis quocunque modo illicito pecuniam extorquent ab aliquibus. Item 2. si scienter prædicti acceptent bona ecclesiarum. Item. 3. si fisco etiā ecclesiæ ob clericorum delictum applicēt bona ecclesiarum vbi dicit Car. ꝙ hæc pœna non comprehendit Episcopos, [b] & est verior opi. līcèt aliqui contradicant. Item dicit, ꝙ nomine pecuniæ intelligitur, quodcunque æstimabile, in ver. pecuniam pro re. facit l. 1. & 2. C. de consti. pecu. & 1. q. 3. per totū. Item dicit, ꝙ solum habet locum ista pœna, quando prætextu officij [c] hoc faciant. Et aduerte, ꝙ prædicti non possunt absolui [d] præterquam in mortis articulo, nisi prius satisfecerint de pecunia sic extorta, nec priuilegium, aut pactum, vel remissio valet contra hoc, vt in d. Cle.

CAsvs.43. est in Clemen. vnica, de vsur. vbi excommunicantur Potestates, Capitanei, Rectores, Consules, Iudices, Consiliarij, aut alij quiuis officiales quarumcunque communitatum, qui faciunt statuta, scribunt, vel dictant, quòd vsuræ soluantur, aut quòd solutæ non restituātur, cum repetuntur. Item 2. qui scienter iudicare secundùm illa statuta præsumpserit. Item 3. si prædicta statuta hactenus edita de libris communitatum ipsarum non deleuerint, si habent potestatem super hoc, intra tres menses, intellige tam de potestate iuris, quàm facti, secundum gl. in ver. potestatem, ibidem. Item. 4. quicunque prædictorum præsumentes obseruare prædicta statuta, seu consuetudines effectum eorum habentes quoquomodo. Sed alij à prædictis seruantes talia statuta, non sunt excōicati secundum Cardi. [e] ibidem. Item not. quòd is, qui scribit, vel dictat, vt incidat in pœnam prædictam; oportet hæc faciat tanquam officialis secūdùm Pau. [f] aliter non

Car. in d Cle. attendentes, vbi iura requirunt monitionē, & nō dicitur, ꝙ fiat nominatim, sufficit, si fiat generalis. Et facit Cle. prima, de vita & hon clerico. &c. constitutionem, de sen. exc. li. 6.

a Quod non ligatur] Hoc intellige de ignorantia facti, non iuris. c. ignorantia, de reg. iu. li. 6. & Cardi. vbi supra q. d si quis cōtraxit cum aliqua, quā credebat cōsanguineam, non tamen erat, nunquid erit ligat⁹? Res. ꝙ non ꝑ no. in c. si verò, el. 2. & in c. in audientia, de sē. ex. coactus āt, maximè coactione absoluta contrahere, non videtur ligari, & ēt si ea coactione, quæ cadit in constantem virum, secundum gl. ibidem.

b Episcopos] De Ep̄is non loquitur. Et ideo licèt à talibus debeāt abstinere, non tamen in eis habet locum pœna. Et concor. eo. c. ver. notarij, & sic voluit dignitati deferre, de offi del. c. 2. lib. 6. Et cōc. Bart. vt infra videbitur. 1. oppo.

c Prætextu officij] Et sic videtur committere crimen cōcussionis, de quo. 1. q. 1. ad fi. 23. q. 1. c. 1. & c. militare, de imm ec. quia plerique, concussor tamen verus restituit quadruplum, illi verò simplum, bene possunt imponere pœnas licitas fisco applicādas secūdùm gl. ibi.

d Non possunt absolui] Cardin. 9. no. vide supra exc. 5. casu. 11.

e Secūdum Cardi.] In princ. 28. q. idem gloss. in ver. obsecuare.

f Secundū Paulum] Quem refert, & sequitur, Car. 23. q. vbi s.

ligaretur. Similiter[a] non ligatur scribens sententiam conformem statuto, nisi poneretur tenor statuti in sententia.

1 Quid si faciunt statutũ propter vsurarios reprimẽdos, vt non exigant nisi tantum? Resp. gl.[b] in ver. facere, & Cardi. q. 22. quòd nõ ligantur.

2 Quid de dominis q cũ iudæis vsuras exercẽtibus pacta faciunt? Res. Car. ibi. ꝙ sic sunt excommunicati ſm Laur. maximè si vsuræ exigantur à Christianis, sicut quando faciunt pacta cum Christianis vsurarijs.

CASVS. 44. est in Cle. cupientes, de pœn. vbi excommunicantur omnes religiosi mendicantes,[c] qui loca de nouo accipiunt ad habitandum. Item 2. prædicti, qui accepta loca hucusque mutant, vel transferũt in alios quouis titulo, de quo dic vt infra, loca.[d] Aduerte tamẽ, ꝙ licèt sit nouũ quod fuit, & postea reficiẽ, vt no. 18. q. 2. de monachis tamen ſm Car. 2. q. hic non prohibẽtur loca destructa reficere, limitat Pau. verũ, nisi ipsa loca desierint esse de eorũ dominio, & postea ex nouo iure acquirunt.

1 An autem prædicti mẽdicantes possint augmentare loca iam capta? ℞. Lap. consi. 188. ꝙ sic sine prædicta pœna, facit ca. fin.[e] de conces. præb. li. 6. & ca. consuluit,[f] de Iudæ. & Cle. 1. de sup. ne. præla. quia aliud est de nouo capere, aliud augmentare. præterea hic non accipitur locus pro parte fundi, vt in l. locus, ff. de ver. sig. sed capitur pro alio loco diuerso pluraliter, vnde propter augmentationẽ non dñr habere duo loca. Itẽ 3. ibidẽ excõicantur oẽs religiosi[g], qui aliqua ꝓfer re ꝓsumũtur in sermonib. suis, vel alibi ista intentione, vt à decimarum debitarum ecclesijs solutione retrahant audientes, vñ tria requirunẽ, vt incidant in ꝓdictã pœnã. Primũ, ꝙ dicat intentione retrahẽdi. Secũdũ, ꝙ decimæ, a qb. retrahere intendunt, sint debitæ. Tertium, ꝙ dicant personis audientibus, quæ ex debito debeãt soluere dictas decimas. Item. 4. ibidem excommunicantur oẽs religiosi, qui prædicare præsumpserit negligentia non purgata de conscientia faciẽda circa decimas non soluentib' confitentib. vt soluant. Pro quo est sciendũ, ꝙ in d. cle. præcipitur sub interminatione maledictionis æternæ, & obtestatione diuini iudicij, ꝙ in prima dñica, 4. & vlti. quadragesimæ, & in festis ascensionis dñicæ, Pent. Natiuitatis B. Ioãnis Baptistæ, assumptionis, & natiuitatis B. virginis Mariæ prædicando populis, si à prælatis ecclesiarum, aut eorum vicarijs, vel loca tenentibus eorundem fuerint requisiti,[h] audientes expresse de solutione decimarum informent. Item. 2. præcipitur prędictis religiosis, ꝙ requisiti à prædictis conscientiam faciant illis, quorum confessiones audiũt, ꝙ decimas soluere non omittant, quòd si post talem inquisitionem scienter postposuerint confitentibus conscientiam facere de huiusmodi soluendis decimis, tandiu ab officio prædicationis ipso facto sunt suspensi, donec confitentibus ipsis non fecerint conscientiam, si hoc ipsum sibi dicendi commodè facultatem habuerint,[i] & ideo hoc non faciendo prædicando inte-

a Similiter] Car. vbi supra. d. q. 23. & glo. in ver. iudicare.

b Res. gl.] Quæ reputatur sing. per Ro. in singu. 208. per Bald. in Aut. ad hęc, C. de vsur. & in l. si eũ. §. qui iniuriarũ. ff. si quis caut. & Alex. in l. 1. ff. de officio e. cui mã. est iur. ꝙ licèt in statutis valeat argumentum à contrario sensu, fallit, quando argumentum sumitur ad imponendam pœnam, qa non valet Et dicit Car. & Io. de Imol. ꝙ rex Aragoniæ, vel alius dominus, qui leuat tributum à iudice ꝓpter vsuras, quas permittit eos exercere, si impediãtur repetitiones vsurarum, sunt excommunicati Et concor. dire. li. 3. Bergomi autem est statutum, ꝙ repẽtens vsuras teneatur mutuare illi pecuniam, ꝓ tanto tempore. Quod non valet & statuentes sũt excommunicati secundùm Pau.

c Mendicantes] Hi dicuntur mẽdicantes, quibus victum tribuit incerta mendicitas, vt in c. vno, de re. domi. li. 6.

d De quo dic, vt infra, loca] Et hæc constitutio emananit ad roborationem c. vnici de ex. ꝓla. lib. 6. vbi ꝓp scãdalũ ꝓhibet.

e Facit. c. fin] In var. augmentum nam non extenditur ista constitutio ad canonicos, q augmentũ expectãt, vt ibi.

f Et c. cõsuluit] Contrario, sensu qa odio Iudæorum ibi est statutum, sed fauore religiõis aliter.

g Omnes religiosi] Ergo clericos non artat hæc pęna, de sen. exc. Cle. 1.

h Fuerint requisiti] Aliàs non tenentur secũdùm gl. Io. And. super isto ver. facit. ca. breui, de iureiu. & de sente. ex c. primum li. 6. cũ concord. Et hæc constitutio facit ad declarationẽ. c. 1. de deci. li. 6. quia hic imponitur pęna, & vult ꝙ scienter omittens grauiter à prælatis arguatur. Et ꝙ super his statuta pœnalia fiant.

i Commodè facultatem] Simile de pur. c. inter. c. cum in iuuentute, de hæret c. 2. in principio, periculum ergo tacẽdi dicẽdo purgatur 43. distin. sit rector.

a A sede apostolica] Per hoc videtur cõprehẽdere interdictũ iuris: exemplum in Clement. si quis suadente, de pœnis, in. §. ciuitas.
b Ecclesia seruat] scilicet matrix, hoc ibi dicit text. quia aliqua loca non habent ecclesiam cathedralem.
c Vel aliud impedimentum] Legitimũ, vt qa infirmus & huiusmodi.
d Idem dic de illis] Scilicet quia in sententiam recidũt ipso iure.
e Quàm hominis]. Hoc patet per principium capi. ibi, eos, qa sentẽtia canonis, vel hominis.
f Vel supina] Quæ est ignorare, quod omnes sciunt, de postu. capitu. primo, de cler. excommu. ministra. cap. apostolicæ.

rim sunt excõmunicati ipso facto, oportet ergo, ꝙ conscientiam faciant sibi confitentibus, si commodè possunt ante, quàm prædicent aliter non euitant præ dictam pœnam.

CASVS. 45. est in Cle. prima de sententia ex communicationis, vbi excommunicantur omnes religiosi, cuiuscunque ordinis & conditionis existant, qui interdictũ impositum a sede apostolica, a vel à locorum ordinarijs, qđ mater ecclesia seruat, b non seruauerint. Idem dic de cessationibus generalibus à diuinis, & ligat hæc pœna etiã si interdictũ sit nullum.

CASVS. 46. qui aliquando est papalis, aliquando episcopalis, aliquando non, not. in c. eos, de sent. excomm. lib. 6. vbi illi qui à sententia canonis, vel hominis propter mortis periculum, vel aliud impedimentum c fuerint absoluti ab alio, quàm ab eo, a quo de iure erant absoluendi, si liberati à tali impedimẽto, q̃ cito commodè poterũt, cõtẽpserint se præsentare illi, qui legitimè debebat eũ absoluere, & satisfacere, prout ab eodem eis iniungetur; ipso facto sententiã excõicationis incurrunt, & ab eo solo poterunt absolui, à quo à prima excõicatione erant absoluendi, idem dic de illis, d qui cum absoluuntur à papa, vel legatis ipsius à quibuscunque sententijs, iniungitur eis, vt se ordinarijs aut alijs quibuscunque re præsentẽt pro susceptione pœnitentiæ, vel pro satisfactione impendenda his, quibus iniuriam fecerunt, si non faciunt, quã primum commodè poterunt, tandem sententiam ipso facto incurrũt, de quo vide supra absolutio. 3. §. 16. Et aduerte hic, ꝙ Io. An. dicit, quod istud habet locum tã in sententia iuris, quàm hominis, e & ita sequuntur domini de Rota.

CASVS 47. qui est aliquando papalis, aliquando episcopalis, aliquando nõ, est in c. nuper, & in c. si concubinę, de sen. excommunic. contra participantes cũ excommunicatis, de quo dic vt infra, excommunicatio. 8. §. 1.

CASVS alius est per extrauagãtẽ Pauli secundi positam sub ru. de reb. ecc. non alien. vbi excommunicantur alienantes res ecclesiesticas, siue facientes pactũ, per quod ipsarum dominiũ transferatur, ac omnes concedentes, hypothecantes, in feudantes, vel in emphyteusim concedentes, aut locantes, nisi in casibus iure concessis, exceptis fructibus & bonis, quæ seruando seruari non possunt. Item 2. excommunicantur, qui taliter alienata recipiunt.

1 Sunt & multi alij casus excommunicationũ tam papales, q̃ per statuta ordinariorum in eorum diœcesibus promulgatis, quos omitto breuitatis causa, & etiam propter ea, quæ inferam in seq. q.

2 Pro declaratione omnium prædictorum casuum tam in isto c. quàm in duob9 præcedentibus, quæruntur infrascripta.

3 Vtrum ignorantes prædictas sententias excommonicationum ligẽtur quoad deum, & conscientiam, faciendo, vel omittendo id, ꝓ quod sententia excommunicationis imponitur? Res. aut ignorantia est affectata, crassa, vel supina, f & sic ligarẽt secundum communiter doct. per text. clarum in capit. vt animarum periculum, de const. li. 6. Aut ignorãtia non est affectata, nec crassa, aut supina, Et sic quoad forum conscientiæ ex no. in capit. cognoscentes, de constit. & in capit. à nobis, el primo de sent. excommu. & in d. ca. vt animarum, distinguo, aut id quod cõmittitur, vel omittitur, propter quod excommunicatio infligitur, non est prohibitum, vel præceptum à lege diuina, sed solum à iure positiuo, vel per statutũ, & tũc talis ignorans non ligatũ sñia excõicationis, quia ad incurrendã requiritur dolus verus, vel præsumptus, sicut est lata culpa. l. ꝙ nerua ff. depositi hoc tenet Io. An. in c. quãtæ, e. ti. in nouella vbi dicit notabile verbum, not. ꝙ in hunc, vel quencunque canonem nullus incidit, nisi sit in dolo. hoc idem tenere videtur In-

nocen.in c. cum medicinalis,[a] e.ti.li.6.& facit quod no.[b] Bar.in l. quicunque, C.de seruis fug. vbi dicit, ꝙ vbicunque loquimur de pœna capitali,vel corporali,sub intelligit dolus, de hoc vide j. pęna.§.6.ergo à fortiori subintelligit in excõicatione, qua punit animam. Cum ergo talis non sit in dolo vero, vt patet,§. dolus.§.1.nec præsumpto, qa non ignorat crassè, nec supinè,quod est lata culpa, ergo non ligabitur sententia excommunicationis, facit quod no.[c] Inn.in c.nouerit,eo.tit.vbi dicit,ꝙ faciens statutũ contra ecclesiasticam libertatem ignorans fore contra ecclesiasticam libertatẽ, non ligatur sententia excommunicationis. Item hoc patet per ea, quæ no.in l. qui contra, & in l.si quis incesti, & ĩ aut. incestas,C.de ince.& innuti nup.vbi patet, ꝙ ignorãtia [d] iuris excusat a pœna imposita veritas nuptias cõtrahenti.facit l.si adulteriũ cum incestu.§.1.ff.de adulter. Aut id, quod committitur,vel omittitur,ꝑp ꝙ excommunicatio infligitur, est contra legem diuinam, & committens scit fore ꝯ legẽ Dei, licet ignoret esse prohibitum per ius commune,vel per decretalem, aut statuta quæcunque, & in hoc est diuersitas inter doc.Nam gl.in d.c.a nobis primo,in ver. non nisi,post mediũ,& Bar.in l. cunctos populos,C.de summ.tri.& fid.catholi.[e] in 5.col.vers. 2.quęro in delictis,videtur tenere,ꝙ ligat, qa est in dolo faciendo rem,quam scit sibi esse prohibitam, ꝑ quibus facit l.nec exemplum, C.ad l.Corn.de fal. & c.cũ illorũ,in fi.eo.ti.huius opi. vr̃ etiam Sco.[f] in 4.di.6.ꝯrium tenet Io.And. in d.c. vt animarum,& quo ad excommunicationem domi. Ant.& Pa.in di.ca.a nobis, & Ge.in d.c.vt animarum Sed pro cõcordia sic distinguo, aut loquimur de excommunicationibus, quæ infliguntur à iure communi,aut per extrauagantes, vel statuta quæcunque sup facto damnato a lege diuina,quę communiter in diœcesibus publicantur,& sciuntur, vt est illa de non cõtrahẽdo in gradu prohibito, de non verberando cleiicũ & similibus, & sic ligatur, quia est lata culpa ignorare,quod oẽs suæ conditionis sciunt,quia si est homo boni sensus, non ignoraret talia,si faceret, quæ cõiter homines suæ conditionis faciũt,s.si iret ad ecclesias, & ad prædicationes, & similia, ipsa non ignoraret. Cum ergo talis non sit extra culpam ignorantiæ, sic non euitabit pœnam,& sic intelligo gl.& Bar.tenẽtes, ꝙ ligantur. Aut loquimur de excommunicationibus iuris communis,& extrauagantium, vel statutorum quorumcunque sup facto dãnato à lege diuina, quæ communiter non publicantur in diœcesibus,nec sciũtur,Et sic cum talis ignorãs sit extra omnẽ culpã ignorantiæ, non ligabitur pęna excommunicationis,nisi sit persona,cui ex officio ignorare sit prohibitum, & sic intellige & limita Io.And.

a In c. cum medicinalis] Et ibi gl.in ver. temerarius, quæ dicit excõicatorẽ propter culpam de qua ibi, incidere in excõicationẽm, & sic videtur loqui de dolo præsũpto. Idem dicit Abb. in ca.cognoscentes, de constitu.

b Et facit quod no.]Bar.nihil dicit ibi de hoc,bene dicit,not.vlt. quod ignorans non punitur, & subdit Cy. allegasse illum tex. pro quodam capitaneo,qui sindicabatur,& susceperat ignorãter quendam Perusinum ribaldũ in palatio cõtra formam statuti, & fuit excusatus propter ignorãtiam. Magis facit, qđ dicit ibi Bal.ꝙ ad hoc,vt quis puniatur, de receptatione, requiritur dol⁹, & dicit, ꝙ ratio est,quia receptatio est de natura boni, quando quidem naturaliter vnus alteri conferat subsidium,l. vt vim, de iust. & iur.vide eundem Bal. vlt.col.& Bar.in l.1.ff de recepti.

c Facit qđ not. Inn.]De hoc supra eodem casu. 22. §. 3.

d Vbi patet,qđ ignorantia] Facit qđ no. Bald. in d.l.quicunq; C.de ser.fug.pe. col.no.6 in ver. ꝙ si seru⁹,ꝙ parcitur ei, qui bona fide facit, & Bar.in l.omnes, la 1.C.de agri.& censi.li.11.& dicit de receptãte colonam fisci, vel exbannitum ignorãter,ꝙ nõ punitur,vñ Cal. vbi supra dicit, ꝙ ibi est argumentum,ꝙ si cõmodaui alicui equum, arma, vel famulũ, qa dicebat se velle ire in villam, & iuit ad occidendum hominem, ꝙ non teneor, quia non venit delictum in mẽtem meam,facit quod not. C. de fur & l. Metrodorum,ff. de pœ. Item ad prædicta facit,ꝙ stante statuto, ꝙ tenens vxorem alterius puniatur, ꝙ si ignoro eam esse vxorem alterius,nõ debeo puniri,si illã accipio in vxorem meam,si non dissimulem,vel certiorari noli, & huiusmodi &c.

e C. de sum. tri. & fin ca.]Iuncta glo.in ver.iurisperitiam, quæ dicit, quòd miti⁹ agitur cõtra delinquentẽ contra ius positiuũ, sec⁹, si cõtra ius naturale.

f Huius opi.videtur etiã Sco.] Idem tenet Cy. in d l.1.C de sũ. tri.per l.vulgaris §. si quis, ff. de furtis, & per l sciẽtiam.§.qui cum aliter, ff.ad l.Aqui. idem tenet,do Ant in d. c.a nobis, vt refert ibi Abba.& Feli.in c.cognoscentes, de sent. exc. vbi respondet ad c. vt animarum,de const.

quia

quia secundũ eũ loquitur excommunicatiõe, quæ non ligat nisi ratione contẽptus, & qui ignorat, non contemnit. Et sic videtur tenere in casu nostro d. Anto. pro vt allegatur hic. Quasi ꝙ velint doctores, ꝙ faciens contra factum aliàs damnatum incidat in pœnam etiam ignorans, sed nõ in excommunicationẽ. Sed dic, ꝙ satis contemnit, qui factum damnatum de iure diuino committit. Idem pro ea parte tenet Marianus Soci. in d.c.a nobis, & Anch. in d. ca. vt animarum, de cõsti. lib. 6. Imo. in d.c. cognoscẽtes, dicit ꝙ hæc opi. procedit, vbi imponitur pęna audire secus, si ipso iure. Tu autẽ teneas concordiam positã hic ab autore, quæ est notabilis, vide late Pa. & Fe. in d. c. cognoscẽtes, vbi dicit materiam huius. §.

& d. Ant. cum cæteris, qui tenent, ꝙ non ligatur sentẽtia excommunicationis ratio est, quia quantitas pœnæ debet ꝓportionari quãtitati culpę. c. felicis, de pę. li. 6. Sed talis peccans solũ offendit legem diuinã, contra quam se scit facere, nõ autem offendit conditorẽ canonis, cum ipsum canonem ignoret, & sine oĩ culpa, ergo solum debet puniri pœna legis diuinę, quam præuaricatur, non pœna excommunicationis, quæ nõ ligat nisi ratione contemptus regulariter, vt in c. sacro, eod. & capitul. nemo episcoporum. 11. q. 3. cum similibus, qui contemptus non est in casu nostro quo ad canonem, vel statutum, quod ignorat, quia vbi dař ignorantia, cessat contemptus secundum d. An. in d. c. a nobis, facit c. si. qui matri. accu. pos. Item qđ not. Inno. & doc. in c. si verò, el 2. eo. vbi patet, ꝙ percutiẽs clericum ignorans clericũ esse, non est excommunicatus, licèt faciat factum dãnatum l. diuina, quia non contemnit canonem, cum ignoret clericum esse, & sic non ligatur. Nec ob. quod sæpe in excommunicationibus dicitur, quod sufficiat affixio in valuis S. Petri. Romę, quia id debet intelligi quoad præsumptionem fori contentiosi, vel quoad illos, qui sunt in culpa, vt non possint publicari in eorũ terris, aliter sequeretur, quòd quilibet teneretur habere procuratorem, in curia, vel studere iuri canonico, quod est impossibile multis.

4 Vtrum mandans fieri aliquid, quod prohibetur aliqua pręfatarum excommunicationum, sit ipso facto excommunicatus? Respon secundum distinctionem, de qua infra Mandatum. §. 1.

5 Sed quid, si quod mandauit, nõ habuit effectum? Respond. quòd non est excommunicatus in nullo casu prædictorum, nisi solum in illo, de quo supra. in Casu. 31. s. in c. 1. de homi. in alijs autem casibus, vt incidat in excommunicationem, non sufficit, quod solum mandauerit, sed oportet effectus mandati sequatur, vt no. in c. felicis, de pœnis, libro 6. per Gof. & alibi per doctor.

6 Vtrum ratum habens maleficium, qđ aliqua prædictarum excommunicationũ, prohibetur, ligetur similiter cum faciente? Resp. ꝙ ligatur, si tamen interueniant, quæ requiruntur vt ratihabitio habeat locum, quæ Vide supra consentire. §. 4.

7 Vtrum consulentes, vel fauorem dantes, inducentes alios ad aliquod prædictorum faciendum, similiter sint excommunicati? ℞. ꝙ non, nisi vbi exprimitur ẽt contra dantes consilium, auxilium, vel fauorẽ & excepto si darent consilium, auxilium, vel fauorem ad factum damnatum, postquam ille, cui dant consilium, auxilium, vel fauorẽ, iam est ligatus, quia sic ligarentur eadem pœna, & ab eodem essent absoluendi, vt in c. nuper, de sen. exc. & infra, excommunicat. 8. §. 1.

8 Quæro de quo consilio intelligit, qñ excommunicatio infligitur cum dantibus consilium? ℞. vt colligo ex Car. in Cle. 1. in princip. 5. opp. & 12. q. de pœnis, ꝙ intelligitur de fraudulento consilio, non de nudo, quod nihil adducit ad peccatũ, vt not. in d.c. nuper, in gl. 2. & in c. sicut dignum, de homi. & dicit Paul. vt refert Cardi. vbi supra in 5. oppo. ꝙ consiliũ præstatur suadendo, rogando, mandando, instruendo, vel vtilitatem inde secuturam ostendendo, vt no. Innocen. in ca. ad audientiam, de homi. Item dicit Pau. ꝙ ex nudo consilio regulariter quis non tenetur, vt Insti. mandati. §. tua gratia: Et dicitur nudum consilium, vel simplex fauor illius, qui ad maleficium faciendum nihil adducit, puta quia sic omnino faceret, & cum tanto aĩo, sed vbi quis magis efficaciter inducitur, licèt aliàs esset facturus, tunc non est nudũ consilium, nec simplex fauor, vt elicio ex glo. in d.c. felicis, in ver. fauorem, & facit text. in §. illud, eod. c. & ibi Gemi. Item not. fm

a Quis dicatur socius] Tu dic se cundùm glos. in Cle.1. de pęn.in ver. defensauerit, ꝙ socij propriè dicuntur secundùm deriuatores.pp periculi, vel operis societatem, & dicitur socius à sequor sequeris. Vnde dicunt, ꝙ socius, propriè in periculo, collega in officio, comes in itinere, cōsors in præmio, sodalis in mensa, vel in sede. Sed iuristę dicunt socium in crimine. 22 qnę. 4. si ad peccatū 26.q 2. illud, in fi. & quandoque vocatur consors de hær.c.cum secundum Ioann. 6. & vide ca. ita planè. 2 3.q.4.v. bi dicitur malis quis sociatur cō mittendo, fauendo, non corripiē do. Item in ecclesia, de officio de. leg.cū R. de sen. excom.ex teno. rē, item in ordine, de confessis cap.1. in fi. Item in via, de voto, ca.2. item in coniugio.27.q.2.cū societas. Item in lucro, de spons. c.2. de sepul.c.1. b Patet per gl.] In verb. non potest. Nam dictio, potest, negatiuè posita importat necessitatem, secus, si affirmatiuè, pro primo di cto facit.2.q.1.c. 2 de acc. de his. Pro secundo di cto.4 q.3 §. Itē criminali, ver. potest facit e de mulcta, de pben. &c. Facit l. quin etiam, ff. de arb. & ff. de officio præsid.l. sæpe, & l.seq.

c Sed ego dico] Ista distinctio militat, etiam si in canone esset verbum, nō potest, Quia si papa absoluit, nulla præcedente satisfactiōe, tenet absolutio, secus in inferiori absoluente in excommunicationibus, quarum absolutio esset papæ reseruata, &c.

Pau.in d.Cle.1. de pœnis, vt refert Car.in d.5.opp.ꝙ ad incurrendam pęnam ex cōicationis oportet consilium, fauor, vel auxilium sint circa factum damnatū per quod incurritur excōicatio, quia si esset circa alia, non haberet locum.

9 Quis dicatur defensor vel receptator, habes.ỹ.hæret.§.23.cū seq.& fm prædictā declarationem ligabuntur, in quocūque de ipsis fit mentio specialis.

10 Quis dicatur socius, a ℞.gl.in d.c.felicis, Car.& Pau.in Cle.pręallegata.11. q.post gl.ibi, ꝙ est ille, qui aliquid cooperaē ad actum damnatūm, vnde no.ꝙ qñ sunt plures ad delinquendū, & null⁹ est principalis, tūc dñr agentes, Sed qñ vnus est principalis, & alius cooperās, tūc strictè dr̄ socius in censuris, licèt largè socius criminis dicaē tripliciter, s.ꝯcomitās, fauens, & nō corripiēs, vt 22.q.4. Ita planè.86.di.culpā, & i d.c. sicut dignum.§. 2. & tales regulariter non puniuntur eadem pœna.

11 Quæritur, qa in plerisque casib.excōicationū p'ę dictarū, dr̄ ꝙ non sunt absoluendi, nisi prius satisfecerint, vel aliud fecerint, Vtrū teneat absolutio ante satisfactionē, & impletionē illorū, q̄ mādātur in dictis casib⁹? ℞.& pro regula est tenendū, ꝙ vbicunque ius vtitur isto verbo, potest, negatiuè, ꝙ tūc absolutio impensa contra id, quod sic imponitur, est nulla, vt patet per gl b in reg.1.de re. iu.li.6. Idē dic, qñ canō vtitur verbo, non valeāt, & talescasus sunt.11. & 13. & 17. & oēs casus seq vsq; ad casū 31.īclusiuè s. excōicatio. 5.§.17.& 42.s.excōicatio.7. vbi aūt canō vtiē verbo, Nullaten⁹, tūc fm Zen. in Cle.vnica, de seq. non valet, sed fm Car.ibid.in ver. si quis aūt. q. 6. valet. Sed ego dico, c ꝙ vbi aliàs absolutio alicui ꝑtinet de iure, tunc tenet absolutio. si omittatur, quod præcipit canon fiendū, quantūcunque vtatur verbo, Nullatenus, aut verbo Non mereatur, vel non absoluatur, sed vbi absolutio, de iure nō competit tali, putà quia conditor canonis sibi, vel alteri reseruauit, & solū concedit in aliquo casu, verbi gratia in articulo mortis, & hmōi, sub aliqua forma sit sub quibuscūque verbis velit, tunc non valet absolutio, nisi seruata modificatione, seu forma in ipso canone express.1, facit glo.in Cle.1.đ iure pa. in verbo, inhibentes, quod no.bene.

EXCOMMVNICATIO. VIII. de participantibus cum excommunicatis, maiori excommunicatione, & quia diuersimodè participatur, diuersas inferam quæstiones, per quas intelligere quis poterit, quando participando ligatur maiori excommunicatione, vel minori, aut quando licitè, & sine peccato parcitipat.

1 Vtrum participans cum excommunicatis in crimine incurrat aliquam censuram? Respond. ꝙ aut excommunicatus, cum quo participat, est excommunicatus cum dantibus ei auxilium, consilium, vel fauorem, & tunc si participat in eodem delicto, siue ante, quā n sit excommunicatus, siue post, scilicet dando auxilium, consilium, vel fauorem ad ipsum faciendum, vel continuādum, sic ligatur eadem sententia excommunicationis, & ab eōdē solo potest absolui, à quo potest absolui excommunicatus, cum quo sic participauit. Aut talis non est excommunicatus cū dantibus ei auxilium, consilium, vel fauorē, & tunc si participat cum eo dando auxiliū, consiliū, vel fauorē in facto damnato ante, quàm

a Sed in alio] Puta, est excommunicatus propter crimen vsurarũ, sed participat in homicidio committendo &c. Et hoc est, quod dicit Ric. in 4 dist. 18. arg. 9. q. 2. ꝙ fauẽs excommunicato, & nõ criminis, non incurrit eandem. Si crimini, & non illi, propter quod excommunicat' est non incurrit excõmunicationẽ. Si autẽ fauet crimini per se, tunc aut iste fauor alicuius cooperatur a l perpetrationẽ criminis, aut nõ si non, nõ est par t eps in crimine illa participatio ne, per quam incurritur eadẽ excommunicatio. Aliud est enim præstare fauorẽ crimini, aliud impunitati criminis, quia primo casu eadẽ incurri tur, secundo casu non, sed veniret excommunicandus secũdum eum, nisi ratione horroris, vt qa fauor hæresis impunitati præstatur, quia est excõmunicatus.

b Minori] Concordat Innoc. in d c. nuper.

c Interdictus ingressus] Nõ sunt tamen irregulares, licèt vicini irregularitati, & hoc verũ, si sciẽ. ter, & si ius ignorant, & præcipuè si sunt talis conditionis, ꝙ scire potuerint, & debuerint huiusmodi participa tiõis ꝓhibitionẽ d D. extrauagãs]

te, quàm ille commiserit factum, ꝑp quod excõicatus, est sic, solũm peccat mortaliter. Si aũt participat post, quàm ille commiserit factum damnatũ, & est excõicatus, sic ligatur eadem ex cõicatione, & ab eodẽ poterit absolui, à quo põt excõicatus, cum quo participauit, & sic intellige. c. nup, & c. si concubinæ, de sent. excommunicatio. vbi bonum exemplum.

2 Quid si participat non in eodem delicto, ꝑpter ꝙ excõicatus est ille, cũ quo participat, sed in alio a peccato mortali? ℞. ꝙ peccat mortaliter, & solum est ex cõicatus minori excõicatio ne, nisi talis fuisset excõicatus à Papa cum participantibus ei in casibus non concessis, quia sic ligaretur eadem sentẽtia, si aũt esset ex cõicatus cũ participãtibus ab inferioribus à Papa, dic vt supra, excõicatio. 3. §. 17.

3 Vtrũ participans in diuinis ligetur eadẽ censura? ℞. ꝙ aut talis, cũ quo participat, fuit excõicatus sententialiter, Et nominatim à Papa, & sic si sunt clerici, dic vt s. excõicatio. 5. casu. 4. si verò non sunt clerici, dic ꝙ peccant mortaliter, & sunt excõicati solũ excõicatione minori, ar. c. significauit, e. ti. ſm communem opi. doc. in ca. sacris, quod me. cã. Aut est excõicatus à quocunque inferiori à Papa, & denũtiatus, & sic clerici participantes in diuinis peccant mortaliter, & est eis interdictus ingressus c ecclesiæ, vt habes. J. suspensio. 1. §. 24. Laici verò solũ peccãt mortaliter. Aut est excõicatus generaliter à Papa, vel a quocunque alio prælato, seu à canone, vel per statutum, & sic tã clerici, quàm alij non peccant, nec sunt excõicati ẽt minori excõicatione, nisi sit talis excommunicatus pro sacrilega iniectiõe manuum in personam ecclesiasticam ita notoriè, ꝙ nulla possit tergiuersatione celari, & hoc per extrauagantem factam in concilio Cõstantiensi sub Martino. v. & vt dicit Arch. Flo. in summa sua, habuit ipse à duobus notabilibus fide dignis, q̃ fuerunt pręsentes, ꝙ fuit acceptata in d. concilio ab omnibus, & est perpetua. Fuit ẽt, vt habui ego à fide dignis, confirmata, & approbata in concilio Constantiensi, cui' tenor talis est, Ad euitandum scandala, & multa pericula, quæ conscientijs timoratis contingere possunt, Christi fidelibus tenore præsentium misericorditer indulgem', quòd nemo deinceps à communione alicuius, sacramentorum, administratione, vel receptione, aut alijs quibuscunque diuinis intus & extra prætextu cuiuscunque censuræ, aut sententiæ ecclesiasticæ a iure, vel ab homine generaliter promulgatæ teneatur abstinere, vel aliquem vitare, aut interdictum ecclesiasticum obseruare, nisi sententia, vel censura hmõi fuerit illata contra personam, collegium, vniuersitatem, ecclesiam, communitatem, vel locum certum, a iudice publicata, vel denunciata specialiter, & expresse, constitutionibus apostolicis, & alijs in contrariũ facientibus non obstantibus quibuscũque saluo si quem pro sacrilega manuum iniectione in clericum sententiam latam à canone adeò notoriè constiterit incidisse, ꝙ factum non possit aliqua tergiuersatione celari, nec aliquo suffragio excusari, nam à communione illius, licèt denuntiatus nõ fuerit, volumus abstinere iuxta canonicas sanctiones, hæc D. extrauagans. d

Adde vide Feli. oino in. c. Rodulphus, de resc. nu. 39. & 40. supple. clericus. 3. §. fin. vbi dicit sibi fuisse ostẽsam. d. extrauagantem. Et addit hæc verba propter hoc tamen huiusmodi excõicatos, suspẽsos, interdictos, seu ꝓhibitos nõ intendit in aliquo releuare, nec eis quomõlibet suffragari.

4 Vtrũ participantes cũ prędictis excõicatis nominatim denũtiatis à quocũ; ꝑlato in alijs, q̃ in criminib', & diuinis peccent mortaliter

mortaliter?Ref.Pan.in d.c. sacris, recitat diuersas opi. & dicit, ꝙ cõis opi.est, ꝙ solũ peccat venialiter, & est excõicatus minori excõicatione, nisi in sex casib. Quorum prim⁹ est, qñ cõicat in contemptũ clauium. a Secundus ꝯ præceptum superioris, ar.ca. 2. de maiori. & obe. Tertius, qñ in diuinis. Quart⁹, qñ in crimine mortali. Quintus, qñ est excõicatus cum participantibus sibi. Sextus, si communio sit nimis frequens. Et licèt prædicta opi. sit satis rationabilis, tamen magis mihi placet opi. sancti Bon. in 4. di. 18. q. pe. qui tenet, ꝙ solum peccat mortaliter in duob. casib. cõicans in actu exteriori alijs à crimine, & a diuinis, s. qñ cõicat in contemptum snīæ latæ, aut secundo qñ credit probabiliter, ꝙ ex tali cõione sententia venit in contemptum. Sed si probabiliter estimat, ꝙ snīa non magis contẽnetur ex sua cõione, & cũ timore hoc facit ex quadã affabilitate, aut pusillanimitate, & huiusmodi, sic solũ peccat venialiter, & ligatur minori excõicatione, cũ qua snīa ꝯcor. Tho. b in 4. ea. di. q. 2. ar. 4. & Pe. ca. di. Intellige ꝑ dicta, si cõicat in prohibitis quæ sunt vltra crimen, & diuina ista, quæ continentur in isto versu. Os, orare, vale, cõio mensa negatur. Os i. locutio, quã Guido & Hugo in c. qm̃ multos. 11. q. 3. extendũt ẽt ad literas recipiendas, vel mittendas, & nuntios, & munera. c Assurgere d aũt, vel ei reuerentiam facere, aut inclinare se salutanti, vel mouere labia, dummodo nihil dicat, non inducunt minorem ex cõicationẽ ſm Rod. cũ pœnæ sint restringendæ per regula, odia, de re. iu. in 6. Orare, per hoc ꝓhibetur nõ solũ participatio in diuinis & sacris, sed & etiam ne qs oret in ecclesia, e vel extra simul cũ excõicato. Dicit tñ In. in d. c. nuper, ꝙ si excõicatus sit in ecclesia, vel in alio loco non causa orãdi, sed pro alio negotio, ꝙ nõ prohibetur quis ibi orare, cũ in oratione sibi non cõicet, & placet mihi, licèt Ho. ibi teneat contrarium, vale, per hoc prohibetur salutatio quælibet fienda excommunicato, sed loco eius debet dicere, Deus emendet vos, vel si scribit, loco salutationis dicat, Spiritum sanioris consilij, & huiusmodi, quia sic non est ipsum salutare modo, quo prohibetur. Communio, per hoc prohibetur, ne quis facto communicet ex cõicato, puta cooperando in aliquo exercitio, vel habitando f in domo cum excommunicato dicit tñ Inno. in d. ca nuper, ꝙ si ego, & excõicatus sumus in aliqua domo, ego pro meis negocijs, & ipse pro suis, ꝙ non dicor cõicare ei. Sed benè, qñ ego, & ipse simul pro eodẽ negotio cohabitamus vel habem⁹ societatem insimul contractã & eam exercemus similiter dicit, ꝙ si ego & ipse haberemus vnã solam camerã communem, ꝙ liceret mihi in ea cum eodem excõmunicato iacere, comedere, & hmõi, dummodo non cõicem ei in eadem mẽsa, nec in eodem lecto, aut locutione, vel oratione. Mensa, per hoc prohibetur comestio, vel potatio cum excommunicato, & de his omnibus habetur. 11. q. 3. c. sicut, & in tribus. c. seq. & no. in d. c. nuper.

5 Sunt multæ personæ, quę licitè cõicare pñt cũ excommunicato, de quibus. 11. q 3. c. qm̃ multos, q̃ comprehenduntur his versib⁹, vtile, lex, humile, res ignorata, necesse hęc anathema qdẽ faciũt ne possit obesse.

6 Vtile, scilicet cum qs participat ꝓ sua vtilitate, puta petendo ab eo debitũ, quo ei tenetur, extra eo. c. si verè, & in iudicio propter hoc potest eum conuenire g Item propter

a In contemptũ clauium] Quia ſm Pa cõtemnere ptãtẽ ecclesiæ, est pctm̃ mortale

b Concur. Th.] Dicit, ꝙ hoc esset nimis graue, ꝙ hõ pro vno verbo leui, quo qs excõicato loquitur, mortaliter peccet. Et ipsi excõicantes multis laqueos damnationis inijcerẽt, qnod in eos retorqueretur. Hodie tamen per. c. constitutionẽ, lib. 6. eo. tit necessaria admonitio nominatim expressa. vbi no.

c Munera] Licèt quis non debuerit recipere, tñ non tenetur reddere, sed pauperibus erogare, vel remittat excommunicato ad suũ ruborem.

d Assurgere] Quidã tenet contrarium. Et alleg. Car. in Cle. si. eo. titu. & est q. 4 in principio, sed nõ satisfacit, quia loquitur de signis exteriorib⁹ cum intentione participandi, sed non quando ex pusillanimitate, vt hic.

e Oret in ecclesia] vnde, si patet de excõicatione, debet procurari vt exeat vel ipsi exeant 11. q. 3. sicut apostoli. Si verò est occultũ, occultè, & sine scandalo exeant, q sciunt, si fieri põt aliàs nõ, vel moneat occultè.

f Vel habitãdo] si qnis ẽt amito promitteret domũ, & claues, vt comedere, si q. dem in fraudem faceret, vt ei faueret, tunc esset excõicatus, sed si timore, nè vim inferret, secus. Sed si fecit causa humanitatis, deberet protestari. Hæc Arch. Flor.

g Potest eũ conuenire] Aliter ex delicto commodum reportaret, contra. c. intelleximus, de iud & ibi vide bonã gl.

a Bono modo non possunt] Et dicit Hosti. ꝙ ēt extra casum necessitatis possūt recipere, dummodo sit spes de profectu.
b Habere non possum] Non solum in spiritualibus, sed etiam in temporalib⁹. Pro quanta autem necessitate, vel vtilitate liceat hoc agere, arbitrio boni viri limitandū est, confiteri ei minime licet, sed solū baptisma deficiente alio non excōicato supra confessio. 1 § 2.
c Diuersa ab illa] & remota, vt ꝓ̄ esse dicī, ꝙ nō cōmedāt simul.
d Idē dicit Hu.] No. tamen de patribus, & dominis, ꝙ tutius vr̄ dicere, ꝙ non excusantur, cum teneantur corrigere suos minores ne inciderent in causam anathematis, ar. 27. q. 1. de filia, sm̄ Gof. & Hosti. Tho. in 4. dis. 17. dicit, ꝙ ad minus debēt eis cōicare i his, in quibus obligati sunt, quia sicut inferiores obligātur ad obsequium superiorum, Ita & superiores ad prouidentiam inferiorum. Et de similibus casib⁹ idem iudicium.
e Necessaria habere] Dummō in crimine non participent.
f Et oēs alii sub diti] Vt monachi participātes cum abbate excōicato secūdū ...

propter vtilitatem animæ excōicati, videlicet eū corrigendo, vel inducendo ad pniam, licèt ēt interponat alia verba, vt magis efficaciter possit eū inducere. c. cū excōicato. 11. q. 3. facit. c. cū voluntate, e. ti. ꝓpterea ad ꝑdicationē admittūt de cons. di. 1. c. Eps, facit, c. responso nr̄o, e. ti. excusant ēt ꝑ hoc, q cā ꝑdicationis vel confessionis habitāt inter eos, & eleemosinas recipiunt ab eis, qn̄ aliàs id facere bono modo non pn̄t [a] eis non cohabitando. d. ca. cū voluntate. Itē licitè possum participare cū excōicato ꝓ salute aīe meæ, & ꝓ vtilitate temporali, puta quęrendo ab eo ꝯsiliū, cum alios peritos habere non possum. [b] Dicit tn̄ Rai. ꝙ in hoc nō sunt multū laxide habenæ, sed discretè, & cū intētione solū vtilitatis ꝑdictæ consequendæ, & non alio mō. Et tandiu pn̄t participare ꝓ salute aīarum ipsorū excōicatorū, quandiu spē de eorū correctione ꝓbabiliter habent, & nō pl⁹.
7 Lex. s. matrimonij, propterea vxor cohabitādo viro, & obediēdo, q̄uis sit excōicat⁹, non peccat, nisi excōicatio esset inflicta ꝓpter tale matrimonium.
8 Sed nunquid licitū sic sit viro cōicare cū vxore excōicata? R. qdā dicunt ꝙ nō, sed tu tene, ꝙ similiter licitè communicare p̄t, qa ad imparia non iudicatur, vir & vxor. c. gaudem⁹ de diuor. verū est, ꝙ si vir, cū debeat esse caput mulieris. 33. q. 5. hęc imago, non inducit vxorē ad petendam absolutionē, sm̄ ꝙ debet & teneē peccat mortaliter. 2. q. 7 c. negligere, & esset excommunicatus minori excommunicatione facit. c. sicut. 7. q. 1. secus, quādo non potest eam cogere, & suscepit necessaria ab ea, vel esuriretur peior.
9 Sed qd si vir vocat ad mensam excommunicatū, nunquid mulier poterit licitè cum eis comedere? R. ꝙ non sed comedat in alia mensa diuersa ab illa. [c]
10 Humile, sub hoc excusantur filij serui, & ancillæ. Rod. tn̄ intelligit de filijs, q sunt in patria ptāte, sec⁹ de emancipatis, qa tenētur euitare eum, nisi ipsi commensales eius essent, & ab eo necessaria baberent, qa sic excusatentur. Idē dicit [d] Hug. de patre respectu filij, ꝙ tenetur vitare filiū ex communicatum, nisi ab eo recipiat alimenta, & idē tenet Inn. quod limitandum puto, qn̄ non facile potest aliūde necessaria habere. [e]
11 Excusantur ēt serui, ancillæ, rustici ēt medietarij, seruientes, & omnes alij subditi [f] de familia excommunicati, qui nō adeo curiales sunt, vt eorū consilio scelera perpetrentur, tales enim personæ, ex quo erant ante sententiā latam ad familiare obsequium exhibendum astricti, excusantur cōicando etiā post sententiā. [g] c. inter alia, e. ti. Idem intelligas de nutricibus, & illis qui contraxerunt societatem, vel alio modo per aliquem contractum eis erant obligati. Quod limitat Host. & Ber. quando sine eorum incommodo non possunt abstinere, similiter conductor mercenarij facere potest, quanuis postea excommuniceē. Idem dic de vasallis, & habētibus emphiteusim ab eis, quod possunt ei reddere pēsiones, & alia, ad quæ obligantur secundū veriorem opinionem. [h]
12 Sed quid dicemus de illo, q vel ex ꝯ̄tractu, vel ex iuramēto teneē aliqd soluerę, vel

ver. qa sunt quasi de familia ei⁹, similiter & clerici cum suo pontifice, si sunt i officio deputati, sicut & alij seruiētes, secus de alijs sm̄ Hos. facit. c. 2. maritus 93. dist. hæc Archiep Fl. Idem dic de seruiente armigero licèt domin⁹ cōicet excōicatis, ipse nō participat.
g Etiā post sententiā] dē, si necessitas eos compulisset fieri de ei⁹ familia post sententiam.
h Veriorē opi.] An hi interim sint absoluti ab obsequio fidelitatis, Ion. & Ho. in c. veritatis, de do. & contu. tenerunt duas opin. Tu dic, si commodè possunt abstinere, tenenē vitare per c. nos sanctorum. 15 q. 6 alias nō. c. qm̄ multos. 11. q. 3.

a Sed mihi placet c pi] Pa i d. c. iter alia, i. si dicit, ꝙ dēt pecuniā deponere in æde sacra, & sic vtiliter agere negocium, vt per hoc citius veniat ad satisfactionē. Si tñ superior cō tumacia excōicati exigente ab solueret eum ab obseruatione iuramenti, quādiu fuerit sic ligat*, Quod pōt ecclesia, vt patet 15. q. 6. iuratos, Et de reg. iu venientes, & de pœ. c si. non teneret deponere; vide Pa. in d. c. veritatis, in 11. col. ver. sed circa.

b Solutum] Si erat homo timoratus, & tunc tēporis seruabat, & modo non seruat excōicationem, debeo credere eum absolutum, aliàs secus.

c Defendenda] Quia ex quo ille nolebat fidē defendere, vt tenebat, & cogit aliquē, vt sibi participet, facit, vt cōtemnatur clauis ecclesiastica, vñ peccat mortaliter, & incurreret minorē. In alijs aūt non tenetur participando, ex quo mortaliter; vide Pa. in d. c. sacris.

vel dare alicui in certo termino, qui postea excōmunicatur? Resp. ꝙ super hoc fuit diuersa opi. inter doc. sed mihi placet opi. [a] Hos. ꝙ si talis obligatus potest desistere à tali solutione, vel datione sine suo incommodo, vel dāno, ꝙ non tenetur, nec debet cum excommunicato participare dando, vel soluendo, quod promiserat, quia in omni iuramēto, vel obligatione subintelligitur ista clausula, s. si talis permāserit, cui liceat cōmunicare, ar. 22. q. 2. ne qs nec peccat non adimplendo, quod promiserat, si facit ex zelo ecclesiasticæ disciplinæ, secus, si faceret solum ex cupiditate auaritiæ, quia sic peccaret quoad Deum.

13 Quid si quis contrahat cum excommunicato, nunquid excusabitur participando postea? Res. ꝙ si hoc facit ex magna sua necessitate, puta quia non potest aliter viuere bono modo, sic excusatur per c. si verè, e. ti. Si autem non fuit compulsus à tali necessitate, sic non excusabitur participādo cum eo, si modo contraxit sciens eum excommunicatum. hæc eliciuntur ex dictis doc. in c. nos sanctorū. 15. q. 6. & in c. veritatis, de do. & con. in d. c. si vere.

14 Res ignorata, s. qñ ignorando cum excommunicato participat, qđ intellige verum, nisi ignorantia sit crassa, vel affectata, & sic non excusaretur. Idem de iuris ignorantia.

15 Sed quid si audiuit de aliquo, ꝙ sit excommunicatus, nunquid tenet eum vitare? Res. ꝙ aut probabiliter credit eum excommunicatum, puta quia hoc habuit a personis grauib. & fide dignis, & sic tenet, si autem non credit probabiliter excōmunicatum, non debet eum vitare, sed deponat conscientiam, s. quod non sit excōicatus, quia multi multa loquuntur, & qui cito credit, leuis est corde, quod si non pōt eam deponere, tenetur eum vitare, ar. c. in quisitioni, eo. ti. vbi bonus tex.

16 Vtrū semel excōicatus sit semp vitandus? ℞. ꝙ sic, nisi ɔ̄stet de absolutione, per regulam, semel malus, de re. iu. in 6. & est bonus tex. ꝓ hoc in c. proposuit, de cle. ex. mi. quod limito quoad conscientiam verū, nisi esset talis ꝑsona, de qua probabiliter posset credi dicto suo affirmanti se esse solutum, [b] arg. c. ex parte, de offi. ordi.

17 Necesse, ꝑ necessitatem cōicans excōicato excusatur, vnde si necessitas est absoluta, quæ dicitur vis, sic clarum est, ꝙ excusat per. c. sacris, de his quæ vi. vel me.

18 Sed quid de necessitate cōditionata, q̄ est metus? ℞ ꝙ aut metus est talis, qui caderet in constantem virū, & sic ex tali metu participās etiam in diuinis non peccat, nec minorem excōicationem incurrit, nisi participet in crimine, vel nisi causa excōicationis esset pro fide defensanda, [c] ratio, quia ex quo quis non tenetur obedire prelato præcipienti, ꝙ se exponat morti, vel cruciatui, & huiusmodi nisi pro fide, & cōmuni salute, quando aliàs non potest defensari, vt patet supra, charitas. §. 5. & infra, Religiosus. §. 29. Sic nullus tenetur euitare excommunicatos, quando id facere non pōt sine tali periculo, quia præceptū de excōicatis vitandis, cū sit iuris positiui, non potest ad hoc ligare aliquem, si autē metus nō sit talis, sic participans ex tali metu non euitat minorem excommunicationem, secundum hoc intellige d. c. sacris, dū dicit, ꝙ pro nullo metu debet quis peccatum mortale incurrere, quia præsupponit talē facere contra præceptum, quod seruare tenetur. Vel dic ꝙ loquitur de participatione in crimine, vel de metu, qui nō caderet in constantē, & secundùm prædictā distinctionē concordant doc. qui sunt varij in d. c. sacris, quia ad eam non aduertunt.

19 Quid de necessitate victus, & hmōi nunquid talia possint peti ab excommunicato? ℞. ꝙ sic secundum cōiter doc. in d. c. si verè, & in c. inter alia, eo. ti. vnde breuiter

uiter concludendo dico, ꝙ qñ cõico excõicato non in eius fauorem, aut commodum, sed pro euitando dãno mei patrimonij, vel sub leuanda mea necessitate, non incido in minorem excõicationẽ, dummodo non participem in crimine, aut in diuinis extra casum iusti metus, arg. eorum, quæ no. in d.c. nos sanctorũ prę decessorum, & c. veritatis.

20 Qũo debeo euitare excõicatum? ℞. ꝙ aut est occultus, & sic debeo eũ euitare in occulto, puta exeundo ecclesiã, fingẽdo aliam causam, & huiusmodi, & taliter ꝙ non prodam eũ,[a] ar.c. si tantum. 6.q.2. & ca. cum non ab homine, eo. ti. Et voco hic occultum excõicatum illum, qui cõiter habetur pro non excõicato, licèt aliqui pauci sciant & nisi sit eius prælatus, qui cum eo communicat, qa talis prælatus tenetur eum monere, vt ecclesiam exeat & si non vult, si potest probare, debet eum publicè increpare. Si verò est publicè excõicatus, puta quia cõiter scitur, sic oportet eum publicè euitare, vnde si intrat ecclesiam causa orãdi, vel audiendi diuina, debet eum publicè monere, vt exeat, ꝙ si nolit, põt ad præceptũ sacerdotis violenter eijci, si modo nõ immineat periculum effusionis sanguinis, vel saltem debent de ecclesia ipsi exire.

21 Quid faciet sacerdos, si incepta missa perpendit ibi excõicatum esse? ℞. ꝙ si est occultus, nõ debet dimittere officiũ. 2.q.1. nihil limita, nisi sit prælatus suus, & possit hoc ꝓbare, quia tũc faciet, vt dictum est in §. ꝓcedenti si verò est publicè excõicatus, Sic publicè moneat eum, vt exeat, ꝙ si non vult exire, & sacerdos non dũ inchoauit canonẽ, debet dimittere missam, ar. c. oĩs 24.q.1. & hic nomine canonis intelligo, a Te igit̃, & vltra secũdùm Arc. in c. de hymnis, de cons. dist. 1. quanuis d. Alexa. Vin. in c. cũ Marthæ, de cele. miss. recitet Ho. Inn. & Pa. tenere, ꝙ canon incipit à verbis ꝯsecrationis si verò inchoauit, prosequatur vsque ad sumptionem sacri, qua facta iterũ moneat eũ, vt exeat, quod si non vult exire dimittat postcõionẽ, & ĩ sacristia eã dicat.

22 Vtrum participans cum excõicato etiã ab inferiori suo, vel à se, ligetur, minori excõicatione? ℞. secundùm Pa. in c. cum desideres, e. ti. ꝙ sic, si est inferior à papa, & addit, ꝙ etiam si vellet eum habere pro absoluto, nihilominus ligaretur, quia nõ potest eum tali modo absoluere.[b]

EXCOMMVNICATIO, vltimò de malis, quæ inducit maior excommunicatio, vt ostendatur, quantum est timenda. Vbi sciendum, quod. 21. malum inducit.

1 Primò priuat participatione[c] aliorum, nam excommunicatus tenetur euitare alios, secundùm Panormitan.[d] in capitul. nulli, de sent. excomm. & contemnendo euitare alios tòtiens peccat mortaliter. facit. capitu. illud, de cleric. excomm. mi. & cap. sicut. 2. quæstio. 7. vnde licèt excommunicato possint causa humanitatis in sustentationem vitæ, etiam non expectata extrema necessitate, necessaria vitæ ministrari, vt alimenta, vestes, & hospitium secundum gl. in capit. quoniam, vndecima quæstione tertia, tamen vtensilia, & alia instrumẽta, sine quibus viuere potest,[e] non sunt ei ministranda. Solummodo ergo in casu, in quo homo ex præcepto charitatis tenetur communicare cum eo, potest secundùm Theo.

2 Secundò[f] excludit hominem à sacramentis ecclesiæ. 3. q. 4. Engeltrudam.

Tertio

a Non prodam eum] Quem non possum ꝓbare excõicatum, nõ debeo publicè euitare, ne i dedec⁹ famæ suę videar esse, & ista est rõ d.c. cũ non ab homine, quam assignat ibi Abbas, si excõicatio esset ab homine, tunc esset notoria per c. vestra, de coha. cleric. & mulie.

b Tali modo absoluere] Rõ, qa eps subiacet dispositioni iuris cõis, & ius cõe obseruat certam formam. De papa habetur gl. in c nulli, eo. ti. Dicit tamen Pan. ꝙ aliàs papa peccat, quia facit cõtra legem diuinã, quæ dicit. Sit tibi vt Ethnicus.

c Syno. Trid. sess. 25. c. 3. de re P.V.

d Secundũ Pa] Quantuncũque, dicit ibi Pan. sit priuilegiatus, debet euitare excõicatos. Sed nõ loquitur de excõicato, s. an teneatur alios euitare, sed Ab. in d.c. illud, No. inquit, ꝙ excõicato prohibetur cõio actiua & passiua. & Pa. in d.c. nulli, dicit, ꝙ peccat grauiter alijs cõicando, quia videtur contemnere excõicationem, & vsurpare communionẽ sibi interdictam. Imo excõicatus tenet̃ euitare aliũ excõicatum, secundum Ho. & cõiter hoc tenetur. Nam si priuilegium dari non potest quo min⁹ euitetur excõicatus, mul̃ominꝰ ẽt dari immunitas delinquenti, licèt gl. teneat ꝯrium in c. deuotam. 27. qõ. 1. & male, hæc Pa.

e Sine quibus viuere põt] Vt securis, fossorium gladius, &c. Si autem talibus indigeret, omnino possent ei ministrari ſm Ver.

f S. Syno. Trid. 25. sess. c. 3. de ref. P. Ven.

3 Tertiò priuat suffragio ecclesiæ, quod suffragium secundùm Theo. in 4. dist. 22. aliàs est 45. dist. vbi de suffragijs, valet ad quatuor videlicet ad augmentū gratiæ, quam habent, ad merēdum gratiam,[a] quam non habent, ad protectionē dei habendam, & ad defensionem ab hostib. promerendam, & propterea dicitur tradi satanæ in ca. audi. 11. q. 3. vnde sacerdos excommunicatus non potest dicere, Dominus vobiscū in officio, ar. c. nihil. 11. q. 3. Nihil sic dēt formidare Christia.

4 Quartò nō potest interesse diuinis officijs, aut cū alijs orare in ecclesia, aliàs peccat mortaliter, nec dēt extra ita prope stare, ꝙ audiat, de pœn. & remi. c. qđ in te.[b] posset tamen solus in ecclesia orare.

5 Quintò excludit à regno cœlorum. 24. q. 1. quodcunque, &c. 11. q. 3. c. nihil.[c]

6 Sextò si ingerit se diuinis existens in aliquo ordine, irregulares efficitur, vt infra. Irregularitas. 1. §. 40. cum sequen.

7 Septimò efficitur infamis 6. q. 1. infames. hoc refertur ẽm aliquos ad excōicationem notoriam.

8 Octauò nullum beneficium ecclesiasticum potest acquirere. ca. postulasti, de cle. exc. mi. & in c. cum bonæ, in fi. de ætat. & qual.

9 Nonò non potest eligere, de appel. constitutis, primo, nec eligi.

10 Decimò si sic excōicatus, recipit beneficium, licèt absoluatur postea, & ei concedatur, tamen fructus anteriores restituere tenetur,[d] c. sacro. eo. ti. & c. pastoralis,[e] in fi. de appel.

11 Vndecimò ab officio, & beneficio est suspensus. d. c. pastoralis, in fi.

12 Duodecimò obligati ei ex debito fidelitatis, sicut sunt vasalli, non tenentur ei, quādiu durat excommunicatio, secundùm Pan. in d. c. veritatis.

13 Tertiodecimò non potest contrahere matrimonium sine peccato mortali, licèt teneat.

14 Quartodecimò non valent literæ impetratæ à papa per eum super alio art. c. ipso iure,[e] de rescr. li. 6. est c. primum.

15 Quintodecimò nullus potest pro eo orare, intellige, solenniter.[f]

16 Sextodecimò non pōt constitui procurator, de probat. post cessionem, nec procuratorem constituere, c. fin. de procu. quod limita verò, vt actor, secus vt reus ad defendendum se, ca. intelleximus, de iudi.

17 Decimoseptimò, ꝙ[g] stans excommunicatus per annum, potest priuari omnibus beneficijs si qua habet. 11. q. 3. rursus, & c. quicūque, secundo, quod limitat gl.[h] fi. in c. cum contumacia, de hæ. li. 6. Inn. in d. c. cum bonæ, & d. Ant. in d. c. 1. de iud.[i] verum, si excōicatus fuit pro causa criminali, sec⁹, si pro ciuili, quia si stetisset per mille annos, non posset priuari, gl. est singularis in c. contingit, de dolo, & contu.

18 Decimooctauò, quòd debet soluere pro singulo die vnum grossum ante, quàm absoluatur, secundum statutum aliquorū episcoporum, quod quidem licèt videatur simoniacum per c. ad nostram, & capi. nemo, de simonia, tamen Host. & Io. And. in c. ad aures,[k] de simon. determinant contrarium, & ꝙ licitū est, qđ intelligo verū, si fit in pœnam, & vt citius q̄rat absolutionē.

Deci-

a Ad merēdam gratiam] Intellige de congruo, vt no. Tho. in 1. secundæ, q. vlti. Et vide Nic. sup Mat. 9. capit. Vt saluus fiat spiritus. Traditur autem Satanę, quia habet in eo potestatem quasi in pecore suo. 22. q. 1 §. his auctoritatibus, vide Pan. in c. ita quorundā, de Iudęis

b Capi. quod in te] Istud c. loquitur de iterdicto, & vr̃ ad hoc parum facere, nisi in argumentum quia declaratur, ꝙ possit fieri tpe interdicti, sed parum ad proposi tum, hoc tenet. Rai. vide in supplemento, excō. 1. §. 19.

c C. nemo] Vbi dicitur, ꝙ anatema est æternæ mortis dānatio, s. cum contemnitur, quia aliàs est medicinalis. capit. 1. eo. li. 6.

d Restituere tenetur] Ratio, qa beneficium dat pro seruitio, sed iste non seruit, igitur &c.

e C pastoralis] Vbi dicit Panor. ꝙ excōmunicato nō est prouidendū in aliquo nisi famæ periret. Et ratio est, quia potest sibi subuenire, petendo absolutionē, & idē efficit in suspenso pp contumaciam, secus, si pp crimen, glo. no. in c. cum Vi. ton. de electiōe.

f Solenniter] Et specialiter & publicè, priuatè tamen pōt pro eo orari, & ecclesia in parascene generaliter orat pro hęreticis.

g Conc. Tri. 25. ses. c. 3. đ ref. P. V

h Quod limitat gl.] Pro certo nescio comprehendere. ꝙ illa glo. sic dicat, bene dicit, ꝙ si quis est excommunicat⁹ pro crimine, si stat per annum in ea, habetur ꝓ confesso.

i In c. 1. de iud.] Habetur in textu, quod excōicatus non est ipso facto priuat⁹ beneficijs, si qua habet.

K In c. ad aures] Ibi Pan. allegat Host. idem tenētē, & facit, si statuto cauetur, qđ excōicat⁹ soluat decem libras ꝓ quolibet mense, quo steterit excōicatus, quia valet vtique nā exigitur pro contumacia absoluatur tamen prius, & postea exactio fiat, secundum statutum.

19 Decimonono nō valēt contractus facti per excommunicatum ratione publici officij, si erat publicè excōicatus, vnde actus publici & ciuiles non tenent, puta qa tutor existēs interponit autoritatem alienandi, seu suscipit procuratoris officium, vel administrationem bonorum ecclesię, aut instrumenta cōficit, siue vt arbiter laudū protulit, qa tales sunt actus publici. a Si verò cōpromissum fuit in eum vt arbitratorem, ita ꝙ arbitramentum accipiat effectum ex consensu partiū, vt est qn reducit partes ad cōcordiam, bene tenet, non ex vi suæ sententiæ, sed consensus partiū. Gesta aūt per occultè excōmunicatū in temporalibus ratione publici officij bene tenent, si modo officium est publicū autoritate, & vtilitate, sec⁹, si fuisset publicum autoritate, sed vtilitate priuatū, vt tutela, & hmōi, ſm Pan. in c. post cessionem, de probat. quia si erat excōicatus tpe assumptionis officij, nō valet generaliter, vt puta qa fuit constitutus procurator, qui erat excommunicatus, sec⁹, si post ꝯstitutionē fuit excōicatus, quia tenent, nisi excipiatur ſm Pa. in d. c. post cessionem, quo tamen ad actus spirituales, si sunt tales, in quibus imprimitur character, sic tenent, vt collatio ordinū, & hmōi, licèt indigeat dispensatione taliter ordinatus, vt ꝟ. irregularitas. 1. §. 3. alij aūt actus spirituales, in quibus non imprimitur character, vt collatio beneficij, & hmōi, tenent, qn non est publicè excommunicat⁹ ratione publici officij. l. Barbarius, ff. de of. præto. sunt tn̄ retractandi, si is, in cuius fauorem sunt facti, sciebat eum excōicatum, sed dubitatur de excōicatione, an teneat ratione publici officij lata ab excōicato occulto, Pa. in d. c. veritatis de do. & cont. (& vide eundē in c. si vere) eo. tit. tenet post factum ad pœnam irregularitatis euitandam, ꝙ nō valeat, & placet. Electio ēt licèt videatur quoad capitulum pertinere ad officium publicū, tamen quo ad singulares non est officium publicum, sed est quædā fraternitas, & ideo non tenet facta ab excōicato etiam occulto. Alij autem contractus super temporalibus initi non ratione publici officij, sed priuati vt emptio, venditio &c. communiter tenetur ꝙ tenent, vt no Pa. in c. si vere, in ver. gnāliter, e. ti. & in d. c. veritatis, in. 10. col. & seq. laté tractat hāc materiā, quāuis multi doc. b teneant fore nullos contractus.

20 Vigesimò nō potest testamentum facere secundum aliquos, communius tamē c tenetur, ꝙ potest testari, vt not. Alber. in l. 1. C. de hære. institu. & Cardin. in c. quamquam, de vsur. li. 6. in vlt. glo. in arg. & Pa. in c. ad probandum, de re iudi. quia æquiparatur d relegato

21 Vltimò priuatur ecclesiastica sepultura, quia cui non cōicamus viuo, nec mortuo cōicare debemus. c. sacris, de sepul. ꝙ limita nisi absoluatur. vide multa alia, si placet in d. c. ad probandum, & in c. veritatis, & in c. si verè, notata à doc. e

EXCVSATVR f quis à peccato ex decē. Primò ex alienatione mentis illicitū agens, quam alienationem adducit quandoque facti qualitas, sicut Loth, quādo voluit filias prostituere, vt liberaret, quos susceperat, vt dicit Aug. in c. quod ait. 14. distinctio. Aliquando furor, siue insania. Aliquando ebrietas. Vnde, quando ex toto qs est extra seipsum, excusatur à toto, vt patet in c. aliquos scimus, & c. illa cauenda. 15. q. 1. & in c. inebriauerunt, ibidem paret ꝙ est puniendus pro ebrietate, sed non pro commisso in ipsa, & sic vr̄ tenere gloss. ibidem, de quo vide supra, ebrietas § 3. Secūdò ex coactione. Intellige, absoluta, sic. c. non

a Sunt actus publici] Similiter si proferat cōstitutiones vel sententias, sūt ipso iure nullæ. Idē, si sunt de eius mādato latæ actus publici, & cōes sunt, vt tutoria officium, & arbiter actus publici officij est alienatio rei ecclesiasticæ ꝑ prælatum. c. veritatis, de do. & cōt. actus priuati officij est animi, cū qs ꝯtrahit noīe proprio, vt locādo &c. Ac⁹ cōis officij, vt ꝓcuratoris officiū c. post cessionem de probatio.

b Quāuis multi do.] Dicit Rai. si ꝯhens nō obligat se ad cōicandū cū excōicato, licèt peccet, & ſm aliquos mortaliter nūc cōicā do in ꝯtractu, tn̄ tenet ꝯtus, vt si qs vendat, & tradat rē excōicato & statim preciū recipiat si verò obliget se ad cōmunicandū cum excōicato in casu non cōcesso, non tenet cōtractus, etiam si iuret, hæc ille.

c Communius tn̄] De hoc ponit Pa. in rub. de test. Et vide infra, testamentum. §. 1.

d Quia æquiparatur] Ponit Pa. in ca. pastoralis, de appel. 10. col. vtrum. s. æquiparetur relegato.

e Notata à doc.] Vbi plenè inuenies, & maximè i d. c. ad ꝓbandū

f Ca. etenim ver. Oratio. domi. & dimitte nob. tun. §. verò, de excom. vn. fi. De sæc. pœnit. c. sed qm̄ multa, & c. sed si ordo. adde reper toriū inqu. & ea no. ad ipsū. P. V.

non est. 15.q.1.& 50. di.c. psbyteros. Tertiò ex ignorãtia, siue errore. Intellige, vt dicam. j. ignorantia S. 3. facit pro hoc. 15.q.6. si à sacerdotib^9 34.q. 2. in lectũ. Quartò excusat consuetudo, de quo s. Consuetudo. S. 9. Quintò necessitas, de cons. di. 5 discipulos. Sextò pietas, vt patet. c. conquest^9 de fer. Septimò iocatio, & ludus, vt in c. 1. de sen. exc. & 15.q. 1 illud relatum, est sub c. merito, & adde l. illud relatũ, ff. ad l. Aquil. in ar. dũmodo non sit noxius, q̃a. ff. ad l. Aquil. l nam ludus noxius in culpa est. Octauò q̃n fecit diligentiam debitam, vt in c. quidam, vt asserit, de hom. Nonò inde liberatio mẽtis. 23.q.4. Nabuchodonosor. Decimò ex obediẽtia superioris, 14.q. 5.c dicit dñs. 11.q.3. q̃d ergo. 23.q.1. quid culpatur. Intellige, si non sunt cõtra legẽ superioris vt 11.q.3. si dominus, & c. seq.

1 Vtrum clericus, cui episcopus præcipit, vt vadat Romam, possit se excusare quia alij sunt meliores, & magis apti? R. gl. in ver. intermitti, in d. c. q̃d ergo, & 23.q.1.c. si q̃ non, q̃a in legationibus ordo non est seruãd^9, ff d' leg. l. sciẽdũ S. pe. Itẽ q̃a Io. vlt. rñdit dñs Pe. quid ad te, tu me sequere.

EXECVTOR [a] propriè dr̃, qui rem iudicatam ducit ad effectum, vt dicit glo. in c. super quæstionum, de officio deleg. in ver. quam executorem, de quo habetur. 2. q. 6. c. ei qui appellat, versi. ab executore, & in c. nouit, de appe. de hoc tex. in l. executor, C. de exec. rei iud. & multis alijs locis, qui aliquando dicitur merus executor, q̃n causa est cognita à superiore, & mera executio sibi mãdatur, vnde ab isto appellari non potest tam de iure canonico, quàm ciuili, vt de re iudicata. c. quod ad consultationẽ, & dicto ver. ab executore, & C. quorum appel. non re l. ab executione, nisi executor sententiæ [b] modũ excedat, vt dicit text. in dicta. l. Aut nisi male interpretetur sententiam, & huiusmodi, de q̃bus per gl. in dict. c quod ad consultationem, in ver. excedatur. Aliquando verò dicitur mixt^9, & est quando aliquid à superiore mandatur exequẽdum simpliciter. Vnde talis debet admittere rationabiles exceptiones, quantuncunque ei absolutè scribatur, c. ex parte, e secundo de officio delegati, & c. eam te decet, de ætat. & quali. & in c. cum adeo, de rescrip. Et hoc verum, nisi cõstet, q̃ superior ex certa scientia sic velit, vt notat gl. in dict. c. ex parte. Et ab isto executore mixto potest appellari, si aggrauat, vel iniuriatur, [c] vt C. de appellationibus. l. si quis procuratione.

1 Quis potest esse executor in causis ecclesiasticis? Res. merus executor potest esse quilibet clericus. Mixtus verò non nisi in dignitate constitutus, Vel canonicus ecclesiæ cathedralis vel personatum habens, aliàs si commissio fit ei autoritate literarũ apostolicarum, vel legatorum, aut delegatorum apostolicorum: Secus, si ab alijs, [d] quia tunc quilibet clericus potest esse, vt patet per no. in c. statutum, de rescr. li. 6.

2 Executores [e] testamentorum, siue fidei commissarij qui possunt dari? Resp. q̃ siue testator sit clericus, siue laicus, potest deputare executores tam laicos, quàm clericos sæculares, & etiam religiosos quoscunque, dummodo religiosi à suis superioribus obtineant licentiam exequendi, [f] exceptis fratribus Minoribus, quibus est prohibitum, in Cle. exiui, in S. cunq; dicti ordinis & proinde vir sanctus, de ver. sig. Fallit hoc s̃m Bar. in minorica, li. 3. ca. 1 q̃n distributio dẽt fieri in fratres ipsos, vel moniales Sãctæ Claræ subiectas curæ ipsorũ, hærede voluntariè soluente, q̃a sic frater Minor põt esse executor, & q̃ tam cleric^9 religiosus, quàm laicus possit esse executor, not. in cap. religiosus, in glo. 1. de testa. libro 6. & per docto. in capitul. tua nobis, & ibi Panormitan. in capitu. Ioannes, de testa. etiam si sit minor. 25. ann. secundum gl. in

a Executio q̃b^9 modis facienda, sit vide Cõ. Tri. ses. 25. c. 3. de ref. vide quoq; repertorium inqui. cũ annotation. P V.

b Sententiæ modũ excedat] Ipsũ plus debito grauando, vel mittẽdo aduersariũ in possessionem rei magnæ, cũ sufficerent paruæ, vel autem emp^9, quadrimestre.

c Vel iniuriat] Quod põt dupliciter fieri, primò si post sniam verberauerit litigãtẽ vel si cõmminatos fuerit sic, si appellauerit, sententiam mandabit citius executioni, hæc gl. ĩ d. l. si q̃s p̃uocat^9.

d Ab alijs] Vt ab epõ, rõ est quia epõs notitiã hẽt suorũ clericorũ.

e Executores] Adde Bald. in l id quod pauperib. C. de epi. & cle. ver. 7. quaro. Et ibi q̃d de excõicato, bãnito &c.

f Licentiam exequẽdi] Dummõ non retrahatur a diuinis, s̃m qd' no Pa. in c. Ioã. in si de test. aliàs p̃hĩt tamen rõne piæ causæ, quia vltimæ voluntatis executio ẽ fauorabilis, & pia.

gl.in d.capit. religiosus, & hoc de consuetudine. Et sequitur Albri. in l. nulli licere,C.de episco. & cleri. dū modo adultus sit. Itē non admittitur seruus, nec surdus,mutus,prodigus,furiosus,quāuis aliqui tenuerint ꝙ etiam seruus,& pupillus possit esse,vt ibi not. Albri. sed est verius ꝙ non.

3 Vtrū fœmina possit deputari,glo.Io. And.in d.ca. religiosus, tenet, ꝙ consuetudo(quæ est optima interpres legum)habet ꝙ sic.Pa. in d. ca.tua nobis, dicit,ꝙ aliās fuit consultum,ꝙ non potest, Sed Bal. tenet cum Io.And.& placet,quia mulier non comparet vt procuratrix, sed intentat actionē nomine ꝓprio, de quo per eundem Bald. in l. id quod pauperibus, versi. secundo quæro, & in l. si quis ad declinandam.C. de episco. & cleri. & sic non ob.l.neque scientia.ff.de proc. & l.alienam,C.eo.& l.2.ff.de regu. iur.& 3.q.7.§.tria,quia (vt dixi) non vt procuratrix comparet.

4 Vtrū possint deputari mixtim,[a] scilicet sęcularis, & religiosus simul, vel clericus?℟.ꝙ sic secundum Io. And.in d.c. Ioannes.

5 Vtrū cum simpliciter deputantur tres, vel quatuor executores, vno mortuo alij possint procedere? ℟. ꝙ sic, vel etiam si viueret, & nollet exequi, possent ij si exequi, nisi testator aliud expresserit,vt est text. in d. cap.religiosus.

6 Quid si vnus executorum viuit, sed est in remotis?℟. ꝙ nihilominus cæteri exequentur,vt in d.capi. religiosus,imò secundū gl. ibidem non est necesse vocetur tunc, sicut & in electione,vt in c.quia propter, & in ca. cū inter vniuersas, de elec.secus, si non multū distaret, quia tunc vocand' esset,& si i termino assignato non venerit,procedent cæteri, & hoc intellige, quando simpliciter sunt deputati. Secus,si cum [b] aliqua limitatione, puta ꝙ vnus sine alio non possit,& huiusmodi,qa tunc seruandum est, quod testator statuit, vt in d.c.religiosus.

7 Vtrum officium præfati executoris trāseat in hęredes? Respond. glo.in d. c. religiosus, ꝙ non nisi testator expresserit. Et hoc tene per dictum text. [c] licèt aliqui tenuerint,ꝙ transeat per l.cum vnus,& l.à filio,in prin.& l alimenta,in prin.ff.de ali.& ci.leg.alij verò ꝙ re integra non transibit, sed non integra sic,vt de elec.ca.in causis, & l.mandatum,C.manda.

8 Quid si sit deputatus executor abbas sācti Proculi, an eo mortuo successor eius exequetur?℟.Glo. in d.ca. religiosus,ꝙ si abbas mortuus erat propinquus testatori, non transibit ad successorem,quia videtur electa persona ex affectione,siue nomen ei' fuerit expressum,vel non,facit ad hoc.12. q.3.pontifices,de test.requisisti, si autē nō erat propinquus, tunc si nomē erat expressum,non transibit, si verò non erat expressum,transibit,de officio.delegat.quoniam, & dicto capitulo requisisti, Et ibi Abbas. 6. nota.

9 Quæritur, an teneatur deputatus executor acceptare?℟.Pa.in d.c. Ioānes ꝙ nō nisi tacitè acceptasset,vel expresè, quia nō posset renunciare, [d] & dicitur tacitè acceptare,quando aliquid fecit, quod pertinet ad hoc,& huiusmodi.Item si sciente recepit literas, quibus sibi officiū deferebatur, arg.l.1.§.1. ff.de proc.aut si ipse consensit, quando testator ad illud officium eum deputabat,[e] ad hoc l.vxori.§.1.ff.ad l.Cor de fal facit,l.ex sententia,ff.de te.tu.Posset tñ Episcopus in legatis ad pias causas citra acceptationem compellere, si non vt executorem saltem vt delegatum, sicut in quali bet alia delegatione, vt C. qui pro sua iurisd..

a Mixtim] Scilicet qn̄ vocantē tāquam diuersa capita, sec' autem, si vocarentur vt collegium, quasi velit dicere secūdū Pan.in d.ca.ꝙ ad collegiū, seu vniuersitatem faciendam non admittuntur homines disparis professionis,pro hoc c.per tuas, de arbi.& in c.vbi periculum,de elec. lib. 6.sed limita, quando varia sūt studia respectu ꝓfessionis si autem omnino idem est studium, non impedit diuersitas professionis eos insimul collegialiter congregari, exemplū in vniuersitate scholarium,vt no.Bart. in l.fi.ff. de colle. illi.& Ian.in cap. cum in ecclesiarum,de offi or.& vide Bald. in d l. id, quod pauperib',C.d epi.& cle.

b Secus, si cum] Si igitur vnus nō vult, vel mortu' est,tunc Episcop' exequetur, vt in c.si hæredes,& in c.tua, de testa.

c Per dictū tex] Ibi mortuo,quia nō eius industria non amicitia lecta est,de offi.del. c.vlti.ff pro so.l. actione.§.morte, sequitur Gemin. ibidem super gl.

d Posset renunciare] Pro hoc facit text. ibi. Post mandatum susceptum rō, quia cōtractus a principio est voluntatis, & post necessitatis, facit l.sicut,C.de act.& obli.Idem, si erat pñs, & tacuit, quando officium sibi conferebatur, pro hoc l.filiusfam.§. inuitus, ff.de proc.

e Deputabat] vel si ipse scripsit, ꝙ eum testator ad illud officium deputauit.

a Aditę hæreditatis] In legatis ad pias causas non expectatur tempus aditæ hæreditatis, secūdū Bal. in l. id, quod pauperib9 de epi. & cle. versi. vlti. circa tempus. De materia istius. §. vide infra, legatum. 2. §. penul.
b Sine mora] Et sic isto casu potest hæres cōpelli ad soluendum legatum, non expectato anni cur su. d. c. si hęredes.
c In legatis ad pias] Si hæres negat hęc legata ad pias causas, & perseuerat in negatione vsque ad sententiam, condemnatur, vt sol uat duplum, tex. no. in §. item mixta, Inst. de acti. Et aliquid per Bar. in authē. hoc amplius, C. de fidei commiss.
d Resp. Bar.] Dicit, ꝙ habuit de facto, vide ibi Alex. in postil.

risd. l. vnica. & c. pastoralis, de of. delega.

10 Quando tenentur executoris exeq? ℞. Pa. i c. nos. quidem, de test. ꝙ aut testator prouidit sibi de tempore, & illud serua vnū tñ sem per no. ꝙ licèt testator mādet aliquid fieri intra certū tempus computādum à die mortis, intelligitur, & suppletur a die scientiæ, & aditæ a hæreditatis, vt probat tex. in l. Statuliberos. §. si qs hæredi, ff. de statulibe. facit iuncta gl. in l. fi. §. si autem dubius, C. de iure deliberā. Si verò testator non prouidit sibi de tempore, tūc Pa. dicit in c. si hæredes, de testa. ꝙ si res legata est in patrimonio testatoris, pōt sol ui sine mora. b Nam dominium illico, adita hæreditate, transit id legatarium, vt in l. si tibi homo. §. cum seruus, & ꝙ ibi not. ff. de le. 1. & in l. cū res, i prin. ibidem, dr, ꝙ si nō soluatur sine mora, hæredes condēnātur ad præstandū vsurā, & oēm vtilitatem. Idem, ēt si esset pecunia legata, vt in l. si dom9. §. in pecunia, ff. de le. 1. vbi dr, ꝙ ad solutionē tempus modicum dandum est, sed gl. ibidem illud breue tempus dicit fore. 10. dies à pręcepto iudicis, vel saltem arbitrariū pēsata qualitate, & quantitate hæreditatis, & si non habet debet reperire vndecunque. s. pecuniam in testō legatam. l. si pecunia, ff. de le. 2. Et hoc tene quoad obligationem, quò autem ad pęnā. s. vt cogantur soluere cū omni emolumento, & interesse, dic ꝙ in legatis ad pias c cās est tps sex mensium, vt in aut. de ec. ti. §. si autem legatum. Idē dicerem in legatis ad non pias cās per arg. à maiori. in d. §. si aūt legatum, & hoc a die insinuationis testamenti, ꝙ si per annum à die monitionis p iudicem sibi factæ non implet quæcunque relicta, priuatur tota hæreditate, & veniet ad substitutos, vel si non sunt, veniet ordine seruato cohęredibus adeuntibus, vel generali fideicommissario, & cæteris; secundùm quod habetur in aut. amplius, C. de fideicom. licèt posset iudex cogere etiam ante præfatum tempus executores, vel hæredes alio remedio. hęc etiam colligūtur ex Ab. in d. c. nos quidem.

11 Vtrum executore non exequente deuol uatur ad Episcopum executio? ℞. Pa. in d. c. nos quidem, ꝙ si præcessit duplex monitio, post negligentiam debentis exequi statim in legatis ad pias causas deuoluetur, nec requiritur aliud tempus, nec expectat annus, vt vr̄ innuere tex. in aut. de ec. ti. §. si autem, qui hoc iussi sunt. Et sic intelligerē no. per Bar. in d. aut. amplius, in versi. extra gl. Si sola vnica monitio, pręcessit expectatur annus ante, quàm deuoluatur ad Episcopum, sed aduerte, ꝙ hodie Episcopi per statuta disponūt, vt currat ann9 à die mortis admonendo generaliter quoscūque, & sic post annum deuoluetur intelligendo a die mortis, & scientiæ & aditæ hæreditatis, vt supra dixi. Ita dicit Pa. Limitat Ric. in 4. dist. 45. ar. 4. q. 3. hoc verum, si habet bona in promptu, de quibus possit intra annum legata implere, aliàs non deuoluitur ad Episcopum, quod not.

12 Quæritur, quidam reliquit centū pauperibus declarandis per Sempronium, an elapso anno declaratione non facta. Episcopus possit eligere pauperes vigore statuti præfati in præcedenti q. Res. Bart. d in l. cū quidam ita, ff. de leg. 2. & sequitur Pa. in d. c. nos quidam, ꝙ non, quia statutum loquitur, de executore, & in eo haberet locum, vt non posset amplius se intromittere, ar. c. literas, de sup. neg. præl. sed habens declarare non est executor, sicut dicimus differentiam inter iudicem, qui declarat, & executorem. C. de exe. rei iud. l. executorem, quod no. quia probat, ꝙ frater Minor, qui non potest esse executor, benè potest esse declarator, & similiter consultor, cū nullo iure prohibeatur, de quo dic vt ifra. §. 26.

13 Vtrū pfata deuolutio habeat locū tam in legatis ad pias causas, quā non pias? ℞. Pan. in c. si hæredes, de test. ꝙ in legati ad pias causas non est dubium. In alijs autem est diuersitas inter do. sed ipse Pa. sic ɔcordat, ꝙ aut Episcopus vult se impedire ante, quàm

te,quàm hæres sit priuatus hæreditate, s. ante lapsum anni,& sic potest se impediri,& compellere.Similiter si hæres incidit in pœnam priuationis,sed de facto eã possidet.quia nemo eam petit,nã tunc cessat rõ.d. aut. amplius,quæ vult vt hæreditas cum onere exequẽdi transeat ad alium,& habebit locum.d.c. si hæredes, quod loquitur generaliter. nec ob. quod non dẽt Eps impendere officiũ suum imploratum ad vtilitatem priuatam contra determinata in c.bonæ memoriæ,el.1.de postu.prælat. quia pro quo impendit, est miserabilis ꝑsona,& ideo potest,[a] vt ibi. no quia defunctus est destitutus omni auxilio,& ideo meritò ẽt non imploratus ꝑt iudex impendere officiũ suũ. Aut vult se impedire post,q̃ peruenit ad alios hæreditas ꝑꝑ priuationem primo:um,& sic nõ põt respectu executionis, sed benè respectu compulsionis fieri dæ hæredi nouo, vt exequatu:,quia tunc habebit locũ d aut amplius, & sic cõcordat.d.c. si hæredes,cum d. aut.amplius.

14 Quid si testator expresè ꝓhibuit,nè Eps se impediat? ℞ Pa. in c.tua nobis, de testa. ꝙ quoad compulsionẽ execu:orũ nõ valet,[b] q̃a sicut ipse,si viueret,non posset se eximere à foro Episcopi, ita nec executores subtrahere potuit, vt patet in d.c.tua nobis. Quo verò ad deuolutionem executionis dicit idẽ Pa. ibidem, ꝙ si testator prouidit de alio executore in casu negligentiæ primi, ille exequetur, non Eps,ar.in l.nulli, & in l.si q̃s ad declinandã,C. de epis. & cle. aut solũ prohibuit Epis exequi non prouiso sibi de alio executore, tunc in legatis ad pias causas nihilominus exequetur,non obstante prohibitione, tex. bonus est in auth.de ec. ri.§. si quis autem pro redemptione,cum duobus.§. seq.& in d.c.tua nobis,in alijs autem non.

15 Vtrum executor habeat actionem contra hæredem? ℞.Pa. in c.Ioannes, de testa. ꝙ aut est pur⁹ executor, & sic nec de iure ciuili,nec canonico habet, sed põt implorare officiũ iudicis ꝯ detinẽtes bona defuncti,[c] arg.in l.hæreditas, in fi.ff.de peti.hære.& in l.Quintus,ff.de an.lega. & hoc voluit Di.in l.Lucius.§.Mæuia duos,ff.ad Trebel.& Bar.in l.si quis Titio,ff.de leg.2.glo. in d.§.Mæuia limitant verum,nisi in legatis ad pias causas,q̃a tunc dicit[d] habere actionem contra hæredes,allegat l.nulli, C.de epi.& cle.Idem tenet gl.in d.l.Titio.Si verò non est purus executor,sed legatarius,sicut quando verba dispositionis conferuntur in eum tacitè,vel expresè (exemplũ, dicit testator,relinquo Titio centum,& volo illa restituat Seio) [e] tunc poterit agere contra detinentem bona tanquam legatarius,& est vtile, quia si deficeret fideicommissum ex persona fideicõmissaria, accresceret sibi,& non hæredi,vt in d. l. si quis Titio.Idem erit, vbi tacitè confertur in eũ dispositio,pura quia est particeps illi⁹ relicti,secundum glo.in d.§.Mæuia, & in d.l.si quis Titio,& ibi vide per Bar.

16 Vtrũ executor possit vendere bona defuncti pro executione vltimæ voluntatis? Resp.Pan.in d.c.Ioannes,ꝙ si est executor vniuersalis,puta quia omnia sunt distribuẽda pauperibus,sic poterit.d.l. si quis ad declinandam.Si verò est particularis, non potest,nisi testator expresè concesserit, vt in l.alio hærede,ff.de ali.& ci.le.sicut cõmuniter hodie est in testamentis,datur libera vendendi autoritas ipsis pro executione vltimæ voluntatis, & quid importent dicta verba,vide Bar.in d.l.alio,& cautela est,ꝙ addatur sic,dans eis generale mandatum, cum libera administratione agendi,exigendi,distrahendi &c. [f]

a Et ideo põt] Quia iudex ecclesiasticus subuenire debet omnib⁹ oppressis,& miserabilibus personis destitutis omni auxilio.cap.super quibusdam, de ver.sig.87.dist. quasi per totum. nam Episcop⁹ habet respectum ad voluntatem defuncti implendã d.c.si hæredes,ibi vt voluntas &c.

b Nõ valet]Quia prius adispositio testatoris non ꝑt generalem constitutionem legis, vel canonis immutare, de testa. c.requisisti, & de le.1. l. nemo potest.10.q.1.sic q.dam, sic etiã Falcidiam cõtra voluntatem testatoris inducitur. C. ad l.Falci.si vt al legas,no.in c.fin. de succe.ab inte. hoc gl in d c tua nobis,in versi.interdici.

c Bona defuncti] Et poterit episcopus compellere executores vt implorent officium iudicis,per d.ca. Ioannes.

d Quia tunc dicit]Idem in legatis alimẽtorum, gl.in d. l si quis Titio, & in d §. Mæuia.Bar.in l. alio,ff. de alimẽ. legat.

e Illa restituat] Licet. n. nullam commoditatẽ habeat, ex quo tamen verba legati in eum cõferũtur tacitè, vel expresè dicitur legatarius.

f Distrahẽdi&c.] Et hoc casu põt vẽdere etiam bona imobilia minoris absque decreto iudicis,Alexan.cõ.62.2.partis,incip.visa facti narratione,vide ibi plenè.

17 Vtrum, cum testator relinquit centũ pro restituẽdis malè ablatis, & non reperiuntur malè ablata vsque ad illam summã, residuum sit distribuendũ? Rꝫ. Panor. in dicto cap. tua nobis, Iaco. de Are. in trac. executionis, vt refert & sequitur Bal. in d. l. si quis ad declinandam, versi. iuxta hoc quęro, ponamus, distĩguit, ꝙ aut testator prohibuit in alium vsum conuerti, & sic cedet hæredi residuũ, quẽadmodum quando deficit aliud legatum, vt d. l. si quis Titio, & expressio causæ limitat legatum, vt in l. si ff. de au. & argen. leg. aut simpliciter disposuit, & tunc debet dictum residuum dari pauperibus, vt in l. legatum, ff. de vsu. & vsufru. le. quia sicut destinatum in vnum pium vsum, si non potest, debet conuerti in aliũ pium, a vt in c. nos quidem, de testa. & facit in ar. d. l. legatum, sic & hic, & hoc puto verissimum, tenet etiam Io. An. in addit. Spe. in ti. de instr. edi. §. nunc verò aliqua, versi. & scias, & maximè secũdũm Pano. vbi supra, quia ex quo expressit certam quantitatẽ, præsumendum est illã deberi, licèt non appareant creditores. Et idẽ dicit fore seruandum in cautione, quam faciunt vsurarij, vt vt etiã not. in c. quamquã, de vsu. li. 6. Consulo tamen hoc fiendum de consilio episcopi, vel hæredis, & istud sequendũ in conscientia, quãuis alijs distinguãt, si executor est nudus minister; & sic reddet hæredi d. l. si quis Titio, & l. codicillis, in prin. eo. ti. si verò nõ est nudus executor, & tũc residuum erit ipsius executoris, posset hæc opi. in conscientia procedere, quã do legasset dicto executori, cum expressione creditorum, secundùm quod in libro suo inueniet, & huiusmodi, quia tunc residuum summæ videretur voluisse legare executori, vt l. pater. §. Tusculanus, ff. de le. 3. & l. filio. §. matri, ff. de adim. leg. c

18 Vtrum executor, cui testator dedit aliquid ad distribuendum, vbi videbitur, & placuerit, teneatur illud distribuere in pios vsus? Rꝫ. sic, si aliud non appareret de mente testatoris, facit. c. cum tibi, de testa. Sed melius, verbum, videbitur, & verbũ, placuerit, ꝙ referẽ ad arbitriũ boni viri. ff. d fideic. lib. l. thais. §. sorore sua, & l. fidei cõmis. libertas, la. 2. Bonus aũt vir arbitrabitur magis ad salutem animæ testatoris dispensandum, quã alias, de foro compet. cap. conquestus. & ad salutem magis facit, vt inter pauperes dispensetur. l. id ꝙ pauperibus, & l. nulli, & l. si quis ad declinandam, C. de epi. & cle. Nec impeditur dispositio testatoris, licet non sint expressę psonæ, quib⁹ debeat fieri, vt in dictis legibus. Item quia debemus interpretari voluntatem testatoris in meliorem & fauorabiliorem causam propter regulã, quia in testamentis fit melior interpretatio. c. cum dilecti, d do. ff. de re. iudi. l. in testamẽtis, ff. de vi. tri. oleoque le. l. 3. §. si vinum, cum ergo nulla sit melior, quàm vt in pauperes Christi dispensetur, ita fiet, aliter si nõ fiet, epĩs reuocare poterit, & debet executionẽ. Pe. tamẽ de Peru. trac. de. can. por. episcopi. c. 9. tenet, ꝙ medietas debet dari pauperib⁹ & medietas pijs locis, nihil tamẽ allegat, & est satis ęqua.

19 Vtrũ executor etiam cum cõsensu episcopi possit immutare vsum destinatum ꝑ testatorem in meliorem. Vide infra, legatum. 2. §. 11.

20 Vtrum religiosus exẽptus deputatus executor, si in exequẽdo deliquit, possit puniri ab ordinario? b Rꝫ. ꝙ sic, tex. ẽ in Clemẽtina vnica de testa. vbi etiam eis religiosis imponit, vt reddãt rationẽ c de executio-

a Pij] Si relinquũtur cẽtũ pro missis cãtandis, & tñ cãtari nõ possũt ꝑ interdictum, conuertentur illa centum ad aliũ pium vsum, vide infra, legatum. 2. §. 11. cum sequẽ. vsque ĩ fi.

b Ab ordinario] No. casum, in quo exemptio non vitiat. Vide alium in Cle. attendẽtes, de sta. mo. in Cle. 1. de sup. neg. prælat. Et ratio est, quia res nõ est exempta, circa q̃ deliquit, & ordinari⁹ procedit vice papæ. Simile de priuile. c. 1. li. 6.

c Vt reddant rationem] Multo fortius alius executor tenet reddere rationem. Sicut determinãt Bald. in l. nulli licere, C. de epi. & cleri. q̃q̃ non sit subtilis inq̃sitio facienda, & qñ nõ posset sibi parare probationes, qa fortè expẽsę essent minutę, suo iuramẽto staretur; sec⁹, qñ diligens hõ sibi eas parasset, qa erant expensę & distributiões magnę, qa tunc nõ staretur suo simplici iuramẽto, arg. eorum, quæ no. in l. fi. §. in cõputatione, C. de iu. delibe. & in l. in actione, ff. de fur. & ar. in l. nõ omnes. §. à barbaris, ff. de re mi. Nã quando aliquid ꝓbari põt, liquidè probãdũ est, & solum ꝑ difficultatem statur iuramẽto. Et ita dicit se tenuisse ĩ d. l. id, quod pauperibus, C. d epi. & cle. hãc eã dẽ opi. sẽsit Gen. ff. ĩ c. fi. de testa. li. 6. in. §. 6 i ver. qd si sit dubiũ.

ne ordinarijs,[a] & similiter ordinarijs, vt exigant. Limitat Ric. in 4.di.45.ar.5.q.2. verum in religiosis, qui habent exemptionem communem, qui tamen possent conueniri ratione contractus, vel delicti, seu rei, vt in c.1.de priui.li.6. Secus in alijs, qui etiam ex prædictis conueniri non possunt, quia non possunt tales puniri ab ordinarijs, & placet.

21 Vtrum prælatus religiosi, qui dedit licentiam acceptandi executionem religioso, possit, eam reuocare [b] re etiam nõ integra? R. glo in ver. obtenta, in d. Clem. vnica q sic, cum religiosus nõ habeat velle, nec nolle, & executio fiet p collegam, aut si alius deputatus non est, per episcopum.

22 Vtrum executor possit distribuere in filios, vel consanguineos proprios? vide supra. Elec. § 3.

23 Vtrũ dilatio executionis piæ præiudicet animæ testatoris? R. sm Ri. vbi s. q. 4. q sic, cuius ratio est duplex. Prima, quia ecclesia, &

pauperes non excitantẽ ad orandum, sicut facerent, si eis daretur legatum, acceleratio aũt feruentium oro nũ pro anima defuncti multũ valet ad eius alleuiationem, & celeriorem expeditionem. Secunda rõ, quia sicut anima in charitate decedens, & aliquid purgabile secum portans in hac vita meruit, vt eleemosinæ, si pro ea dentur, prosint nõ ad augmentum gratiæ, sed ad alleuiationem, & breuiationem pœnæ, & iõ quantò citius impletur, tantò citius alleuiatur, & ẽ conuerso, quãto tardius impletur, tantò tardius liberatur, nõ tamen propter hoc, si nunquam implerentur perpetuò staret in pœnis, sed solùm multo tardius liberaretur. Ex quo patet, q grauissimè peccant,[c] & magnã pditionẽ faciunt, qui quo citius pñt, non exequuntur, vnde vocãtur necatores egentium [d] in c. qui oblationes, el 1. cũ duob. c. seq. 13. q. 2. & c. q oblatiões, el 2. & dñr venire ad exinanitionẽ

a Ordinarijs] secundum Io. An. in c. Ioannes, de testam. hoc habet locum in eo, qui habet iurisdictionẽ in loco, quasi diœcesanus, & ideo si alius citra epm haberet iurisdõnem epalem, vt sunt multi abbates, De priui. abbates, in 6. poterunt isti hanc compulsionẽ facere. Et tenementi hoc dictũ q officium tributũ diœcesano potest exequi seu exerceri per eũ. q habet iurisdictionẽ episcopalem, vel quasi i eo loco, quãquam nõ habeat iurisdõnẽ in tota diœcesi. Et pro hoc facit gl. nõ. in Cle. 1. de re. eccl. non alie. Quæ vult, q inferiores habentes iurisdõnẽ episcopalem pñt exercare oĩa, quæ pertinent ad iurisdõnem episcopalẽ. Quod latius ponit Pa. in c. significasti, de for. cõpeten. Hinc dixit Io. And. in d. cap. Ioannes, q capitulum sede vacãte succedit in hac potestate cõpellendi executores quãquã videatur dubitare, an succedat i officio exequendi, quando est deuolutũ episcopo, quia aliud est compellere, aliud exequi. Sicut in simili capitulum potest cõfirmare electiones, sed non põt beneficia conferre, vt in cap. cum olim, de maiori. & obedientia, iuncto capit. 1. ne sede vacan. li 6. Sed Panormit. putat, quòd etiam capitulum potest exequi, quia hoc non est iurisdictionis episcopalis, sed potius oneris, quam honoris, & est officium necessariũ. Pro hoc glossa in Clementina prima de hæreticis, Et cessat ratio, quæ est in prohibitione collationis beneficiorum. Nam illa prohibetur, quia est quædam honorificentia, & computatur inter fructus, vt not. gloss. in d. Clemen. cum olim. Sed executio est oneris duntaxat, & nulla commoditas debet remanere apud capitulum, vel episcopum exequentem, vt l. nulli, C. de epi & cle. in cap. nos quidem, de testa hæc Panor. in d. c. Ioannes.

b Reuocare] Malè tamen facit reuocando, licèt subditus resistere non possit, neque debeat. Et optimè facit. 13 quæstio. 5. manifestum &c.

c Grauissimè peccant] Executores differentes vltimarum voluntatum executiones sina causa tenentur pœna ver. ex maleficijs, Insti. de act. scilicet ad pœnã dupli. Ita tenet Io. Fab. ibidem propter generalitatẽ illius tex. Et vlterius tenet, q possunt cõueniri act. ex testamento. l. nulli, cum ibi no. & l. si quis ad declinandum, C. de epis. & cleri. vbi episcopus, qui executor dicitur legitimus, intentat actiones hæreditatis. Multo ergo magis sm Bar. in executore testamentario, quandoquidem legitimo præfertur, d. l. nulli, facit etiam quia executor testamentarius habetur loco hæredis, secundũm Innocent. Ioan. Andræ. & alios in c. cum tibi, de testa. Spe ti. de instrument. edi. §. nũc aliqua, circa prin. Bar. in l. hæreditas, la. 2. ff. de hæredi. inst. in d. l. si quis ad declinandum, & in l. si qs Titio, in prin. de lega. 2. & in l. Centurio, versic. sed quid si testator, de vulga. & pupil. Bal. in au. licet, C. de na li. & in l. 1. C. ad l. Falci. & q executor testamentarius teneatur actione ex testamento, firmat expressè Bar. in l. firmio. § 1. ff. quando di. le. ce. & est tex. sm lecturam Bar. ibi in l. cum filio, de leg. 1. hanc etiam opin. q executor teneatur pœna dupli, non exequẽs; sicut tenetur, absque causa, sequitur Angel. Are. in d. §. ex maleficijs, Et ibidem dum. Iaso. & talem adducit rationem. Nam executores vltimarum voluntatum tenentur de omni culpa, de qua teneretur ipse hæres principalis à testatore institutus. l. a sing volunt Bal. & Imo. in l. cum res. § culpa, ff. de legatis primo. Sicut ergo hæres teneretur non exequendo pœna duplici, ergo & ipsi executores, &c.

d Necatores egentium] Item dicuntur membra diaboli, decima secunda quæstiona prima, capitul. cum deuotissimam, & sunt raptores, & sacrileg. d. cap. qui oblationes.

fidei, & q habendi sunt sicut qui non credunt iudiciũ dei. Idẽ dicẽdũ de restitutione, quã statuerunt fieri, vnde in chronicis Minorum legitur, q quidam impediebatur intrare paradisũ, quousq; facta fuit restõ, qa nisi fiet luet in pœnis, [a] ad hoc. c. in literis, de rapt.

24 Sed nũquid excusantur præfati executores, si ppterea tardant, vt res defuncti melius vendãtur? ℞. ſm S. Thom. in quolibet. q mora modici tpis non vr̃ esse magnũ periculũ. Vñ, si executor per modicum tempus differat, vt rebus defuncti meli⁹ vẽditis ampliores eleemosinas facere possit, & licitè facit. Quod intelligo verũ, qñ tantũ est augmentum, q præualet tarditati, puta quia eleemosina illa, quã habuisset de illis rebus cito venditis, & tempus tardationis, in quo pœnam sustinuit, non iudicantur tm̃ satisfactoriã, quãtũ est eleemosina, quæ elicitur ex tardatione, aliàs non liceret, quia non est fiendũ malũ mihi pro bono alterius. Et hoc patet ex eo, qđ subiungit. Si verò, inquit S. Th. per multum tempus differat. vt in modico ampliores eleemosinas faciat, non excusatur à culpa, quia fortè defunctus a purgatorio liberatur interim, & sic frustratur remedio, quo multum indigebat. Faciat ergo, q magis rationabiliter videtur expedire animæ defuncti.

25 Quid si quis deputauit executorem cũ ista conditione, vt exequatur cum consilio talis? [b] ℞. aut dixit, cum consilio. & sic executor licet teneatur petere consilium, tamen non tenetur sequi. Si verò dixit, q exequatur secundum consilium, sic tenetur sequi ipsum, vt tenet Alb. in l. nulli. C. de epi. & cle. Vide supra, consilium. S. 4.

26 Quid si sit frater Minor ille, cuius consilio exequi debet? ℞. q diuersa est opi. [c] inter doct. Sed tu dic, q frater Minor licet nõ possit esse executor, potest tamen esse consultor, quia executor oportet q sit contrectator pecuniarum, & venditor rerum, & hmõi, quæ nullo modo conueniunt fratri Minori, sed dare consilium in nullo derogat suæ professioni. Et sic per hoc euacuat ratio Ge. in c. fi. de te. li. 6. qui tenet, q non potest esse consiliarius tali modo, q aliter non possit fieri dispensatio nisi secundùm suum consiliũ. Et sic ſm prædicta limita, nã si testator reliquit. ca. danda pauperibus declarandis per fratrem Minorẽ, hoc non derogat suæ professioni, & licet, de hoc p Bar. expresse in trac. minoritarum, li. 3.

EXEMPTVS [d] dicitur, qui non subest iurisditioni ordinarij, vt patet & not. in c. cum personæ, de priu. li. 6. solus ergo papa, vel legatus de latere potest cognoscere de causis contra exemptum, vt no. in c. qđ translationem, [e] de of. dele. Secus in alijs legatis, vt ibi, vnde eximere propriè est apostolicæ sedis. 16. q. 1. frater. 9. q. 3. nunc verò. no. Io. An. in gl. 1. c. 1. de priui. li. 6.

1 Quot modis datur exemptio? ℞. vt no. Pa. in c. tuarum, de priui. q duobus modis. Primò ratione loci, puta monasterij, vel ecclesiæ, & huiusmodi, & in istis habet locũ c. 1. de priui. li. 6. q ratione delicti cõmissi extra locum exemptum, vel ratione cõtractus alibi initi, vel ratione rei alibi sitæ poss. sunt coram ordinario conueniri, & ab eo puniri, & exempta ecclesia, vel monasterio intelliguntur exempti etiam ipsius monachi, vel canonici, clerici etiam, & conuersi, perpetuoquè oblati, nõ autem eiusdem ecclesiæ presbyter, qui parochianorum curam habet quoad ea, quæ ad eandem curã pertinent, nec ipsi parochiani, vt in ca. per exemptionem, de priui. li. 6. Eximitur etiã exempto monasterio secundum gl. in versi. exempto, in d. c. 1. ecclesia, & ipsius cœmeteriũ, & domus, & theatrum, cum hortis, & areis, quæ sunt iuxta ecclesiam, arg. 12. q. 1. necessaria, & c. nulla 17. q. 4. diffiniuit. Idem dic in dormitorio. & domibus clericorũ, quę sunt iuxta ecclesiam cum eorũm hortis, ar. d. c. necessaria, & d. c. diffiniuit.

2 Secundò datur exemptio rõne personæ, & non loci, vt in priuilegio concesso capellanis, & familiaribus papæ, & de talib.

a Licet in pęnis] Qui non habet in ære, luet in corpore. l. quicunq; C. de ser. fu. l. si in fi. ff. de pœnis.

b Cũ cõsi. talis] Vide Ros. relig. 1. § 8. dixi supra consilium. § 2.

c Diuersa opinio] Bar. in trac. mi. lib. 3. tenet, q sic, vide ibi rationes. Contra tenẽt Car. & Pe. de An. Cle exiui. §. verũ de ver. si. Sed placet mihi opinio authoris, & idẽ tenet Rose. Religio. 1. §. 7.

d Exẽptionũ restrictionẽ, vide in Cõc. Tri. ses. 14. c. 11. & de eorũ causis, ses. 7. c. 14. de refor. visitatione bñficiorum, sess. 7. c. 7. 21. c. 8. 24. c. 9. de ref. & vlt. de regu. c. 10. Pet. Vend.

e Vt not. in c. qđ translationẽ] Panor. ibi in fin. qui dicit hoc verum nisi per papã hoc alijs cõcedatur.

a Et ibi vide] Scilicet in d. c. si papa. Et glo. in ver. non existunt, vnde qui recipit aliquem in filium, videtur recipere in amorem filialem, sicut subditus non ordinatus a papa non in exemptionem, sed in honorem intelligitur ordinatus. Princeps tamen eos, quos in patres adligit, non vult eis subijci, In auth. const. quae de dig. coll. 6. & si dominus apud acta nominat seruum suu filium, dat ei libertatem concessam. C. de Lati. libert. l. 1. §. simili modo. Vide de materia eorum, quae hic dicunt, Ioan. Cal. c. 1. de priui. b Licet in alijs terminis] haec sunt verba Pa. in prin. versi. sequitur in glo. De hoc vide plenius per Fely. in d. c. cum ordinem. 3 col. versi. ad allegandum. c Videtur sonare] Intellige hoc de allegante priuilegium, secus, si quis allegaret praescriptionem sm Pa vbi supra. d Nec tenet sententia] Hoc procedit propter defectum iurisdictionis.

non habet locum d. c. 1. qa nec et ratione delicti possunt puniri ab ordinarijs; aliter eorum priuilegiu esset inutile, quod esse no debet, vt in c. si papa, de priuil. li. 6. ex quibus omnibus concludes, quod exemptus ratione alicuius loci, vel rei no censetur exemptus ratione alterius rei, vel loci. Vnde priuilegium concessum personis rei, vel certi loci, non extenditur vltra locum. Vnde censetur priuilegiu potius reale, qua personale, vt no. Pa. in c. cum capella, per illum tex. de priuileg. Secus in exemptione respectu personae, vt patet. Aduerte, quod si canonici alicuius ecclesiae eximantur, ipsi soli sunt exempti, no autem ecclesia, vel alij eius clerici. Si autem clerici cuiusuis ecclesiae eximuntur, tunc tam canonici, quam alij clerici sunt exempti, non autem ecclesia, nisi aliud exprimatur, vt in d. c. per exemptionem, nec etia conuersi, vel oblati, vt dicit gl. fi. ibidem.

2 Quibus verbis probat exemptio? Rn quod multipliciter, vt probatur in d. c. si papa. Puta si dicatur in priuilegio a papa, vel sententian do ecclesiam iuris beati Petri existere, siue ad ius & proprietatem Romanae ecclesiae pertinere, vel ad Romanam ecclesiam specialiter, aut sine medio, & simpliciter pertinere, vel si dicat, quod ecclesia sit libera, seu quod potiatur Romanae ecclesiae libertate, siue quod episcopus non audeat illic cathedram collocare, seu aliquod imperium exercere, vel potestatem, aut quod eximit a potestate episcopi. Item si recipiatur in proprios subiectos. Per huiusmodi, & similia cognoscitur exemptio, vt ibi patet, secus, si reperientur sub defensione, vt in c. ex parte, el 2. de priui. vel in proprios filios, quia non essent exempti, vt ibi dicit, & ibi vide, a & quod ibi nota.

3 Vtrum exemptus teneatur citatus ab ordinario comparere? Respond. Pa. in c. cum ordinem, de rescrip. quod aut est notorie exemptus, & iam diu toleratus priuilegio exemptionis, sicut sunt mendicantes, & sic non tenetur, nec valebit sententia super principali, quia est a non suo iudice, neque tanquam contra contumacem, Ad hoc text. in l. non videtur, la. 1. ff. de iu. & bonus tex. in Cle. pastoralis. §. notorium, versi. Pisana, & ibi bona glo. ff. de re iudi. & gl. in c. venies, de ac. & 2. q. 3. c. episcopus, gl. in ver. conuocari, & in ver. propter contumaciam, per Ion. in c. 2. de dila. & Bar. in l. 2. ff. si quis in ius vo. non ie. licet in alijs terminis. b Si vero non constat, ita notorie tunc tenetur comparere, & allegare priuilegium, & in loco congruo, & securo intra terminum competentem ordinario ostendere, secundum quod dicitur in c. cum personae, de priuil. libro. 6.

4 Vtrum pendente lite super validitate priuilegij, seu an fuerit concessum, vel no, debeat quis priuari, vel interdici vsu possessionis, vel quasi, etiam si possessio sit contra ius? Rx. Pa. in c. 1. vt lit. pen. in no. quod no, tex. est in d. c. cum personae in §. quod si tales, cum § seq. & hoc idem tenent doc. in d. c. 1. & Ge. in 4. no. in d. §. quod si tales, quod pendente lite non est turbadus in possessione sua, etiam si possideat cotra ius commune, dummodo ex aliqua probatione licet non sufficienti ad finalem intentum, ipse iustificet possessione, & ita videtur sonare c ibi tex. vnde Io. An. in gl. vl. ibidem dicit, No. quantus fauor priuilegio debetur, est enim ex se priuilegium fauorabile, sed praescriptio odiosa, de deci. c. ex parte, & ca. tua, de re. iu. od a, haec Io. And. qui de hoc dixit in d. cap odia.

5 Quid si exemptus litigat coram ordinario, & non allegat exemptionem, an perdat eam per hoc? Respond. Pan. in c. 1. de sent. & re iu. versic. quaero, quid si sententia fuit lata, quod non, nec tenet sententia. d Nec ob. taciturnitas, quia etiam si voluisset, no potuisset in illum consentire, vt in iudicem, de arbit. cum tempore, & hoc tenet

a Io.And. in regula] vbi dicit exemptũ priuilegio fori renunciare non posse absque licẽtia Papę.
b Quod no. in l. 1.] Ibi dicitur. s. ꝙ vbi causę inchoatæ sunt, ibi terminari debẽt. Fallit, nisi sciret eum non esse iudicem ſm gl. ibi in ver. inchoata.
c Pan. hoc sequitur] Ibi latè examinat in ver. sed dubium, & allegat d. An. ibidem idem tenere.
d In loco domicilij] Pone exemplum in monacho absque habitu incedente iuxta locũ exẽptum.

Ioan. And. in regula, [a] scienti, lib. 6. in Mercur. facit qđ no. in l. 1. [b] C. vbi de cri. agi oportet. Ratio est ſm Pa. in d. c. cum tẽpore, in ver. vltimo, &c. quia exemptus non potest renuntiare exemptioni, quia tangitur nedum fauor exempti, sed etiam superioris, qui ipsum exemit, vt in c. ad apostolicam, de regula, & in l. si quis in conscriuendo, C. de pac. Alb. tamen in d. l. si quis, tenet, ꝙ exemptus potest renuntiare priuilegio exemptionis, per. d. l. si qs. Et ad leges ꝯrias rñdet, ꝙ loquuntur de priuilegio iuris communis introducto in fauorem ordinis clericalis, cui renuntiari non potest, sed suo priuilegio speciali bene potest, & verius credo, quando ipse impetrauit. Et prima opi. est vera, quando superior proprio motu aliquem exemit, quod no. bene.

6 Vtrum exemptus possit absolui ab episcopo ab excommunicatione inflicta a canone, quam sibi conditor canonis non reseruauit? Res. Pa. in c. significasti. de fo. cõp. Fede. con. 14. & Ioa. de Lig. in Clem. ne in agro. de sta. regu. tenent, ꝙ sic, sed Io. And. in regula, scienti, præa. dicit ꝙ non, Pa. hoc sequitur, [c] quia non est suæ iurisdictionis, nec potest se submittere sine licentia papę ratione dicta in præcedenti q. in fi. excipere tamen videtur Io. And. in c. religioso, de sen. exc. li. 6. excommunicatos pro iniectione manuum violenta per rationem tex ibidem, s. ne detur materia euagandi, cum, tñ contrarium teneat in cle. cum ex eo, de sẽ. exc. in gl. fi. Et propterea teneo, ꝙ nec in illo casu. ca. religioso, nec in alio exemptus possit absolui ab Episcopo, nisi vbi specialiter ei committitur a papa, & d. c. religioso, loqtur de non exemptis, quos antea nõ poterat absoluere propter c. cum illorum, de sen. exc. & hoc tene. quia si de exemptis intellexisset, sic dixisset, sicut dicit in d. Cle. cum ex eo. in fi.

7 Quid potest exercere archieps, vel eps in loco exempto, vide supra. Archieps. §. 3.

8 Vtrum exemptus rõne loci, si deliquerit alibi, vel contrahat, aut res ipsa ꝯsistat, sup qua ꝯhitur, in loco exẽpto, possit in loco domicilij [d] conueniri, aut puniri per ordinariũ? Rx. ꝙ nõ, nec hẽt ptãtẽ remittendi eum ad suũ ꝓpriũ iudicẽ, si conueniatur, vt in d. c. 1. de priu. li. 6. Similiter si delictum, vel ꝯctus, vel res ipsa litigiosa sit in loco exempto, non poterit se impedire, intelligitur ergo d. c. 1. ꝙ rõne delicti, vel ꝯctus pñt p ordinarios cõueniri. s. si inueniantur extra locum exemptũ, vel remittẽt, vt no. in d. c. Sunt tñ qdã exẽpti rõne locorũ, & psonæ, q ẽt rõne delicti, aut ꝯtract⁹, vel rei nullo modo pñt conueniri, vt fratres Minores, Prędicatores, & Cistercieñ. & multi alij.

9 Vtrũ delinquens in loco exempto, ligetur statuto Episcopi. Vide ifra statutũ. §. 2.

10 Vtrum cum statuto epi cauetur, ne qs accedat ad quælibet monasteria monialiũ sub pęna excõicationis, quã icurrat ipso facto, sint excõicati, q accedũt ad monasteria exempta monialium? Rx. ꝙ sic, si sine licentia illius, ad quẽ ptinet, accedũt. Rõ, qa sine pfata lnia accessus est ꝓhibitus, vt in c. periculoso, de statu mo. li. 6. Et iõ si epi, vt cõpescant tales accessus, addunt pœna, licitè faciunt, & ideo ligant, nec dicendũ, ꝙ delictũ cõmittat in loco exempto solũ, sed ẽt in non exẽpto, videlicet cũ accedunt ante, q̃ puenerint. Itẽ patet p hoc, qđ no. Bar. in l. relegatorũ. §. interdicere, ff. de interdic. qui dicit, ꝙ ciuitas pp commodũ ciuitatis, vel odiũ eorũ, ad quos non vult vadant, prohibere põt ciuib. suis, ne vadant ad talẽ terrã, hoc no. Pa. in 4. col. in c. postulasti, de for. comp ergo similiter in casu pdicto. Et hoc tenet d. Phi. de Pu. in c. vt aiarũ, de const. li. 6. secus, si ꝓhiberẽt, ne quoquomõ sine eorũ lnia qs accederet, qa nisi pſidentes monasterijs essent culpabiles in admittẽdo, nõ valeret eorũ statutũ, cũ esset ꝯ iũs cõe, vt i d. c. periculoso, ꝯ qđ eps non põt statuere, nisi ex iusta cã, vt tenet Bal. in l. oẽs populi, ff. de iust. & iu. & d. Ant. in c. vestra, de loc. pñt, imò obligãt Primates, Archiepi, & epi vniuersi sub pœna æternæ maledictionis, in propria diœcesi monasteria exempta, q̃ immediatè subsunt Romanę ecclesiæ, autoritate apostolica cogere, vt seruent clau-

ram

a Vide Côc. Tri. sess. 22. de obseru. & euitan. in ce. mi. P. V.

b Vt no. gl. ibi.] Quilibet potest î domo ꝓpria facere sibi oratoria.

c Res. ꝙ non] scilicet suo nomine agendo, aut defendendo.

d Exhæredatio filiorũ] Not. ꝙ sm quæ elicit a Bart. in aut. ex cã, C. de li. præ. triplex est exhęredatio. Quędã est propriè, & strictè. Et hæc, qñ pater mête & verbis exhæredat filium, vt qñ di. ic, exhæredo filium meum, & hmôi. Quædam dicitur large, & hæc qñ solùm ex mente testatoris habet, qñ testator sciês se habere filium, nullã de eo mentionem facit, de hoc est tex. in l. si patron⁹ in princ. in ver. silentio exhæredauit, ff. de bonis libe. Quædam dicitur largissimè, quando nec ex verbis, nec ex mente testatoris filius exhæredatur, in effectu repetitur exhæredatus. Et est, quãdo pater se ignorat habere filium & ideo eum in testamento præterit. quare solùm largissimè dicitur exhæredatus. l. si instituta §. fin. ff. de inoffic. testa.

d Quæ ponũtur in authe.] In istis causis filiũ etiam perdit priuilegiũ filij. Et ideo, si pater occidisset talem filium ingratum, non teneret eum pœna l. Pompeiæ de pari. sed

ram, vt in d. c. periculoso similiter debent ea visitare eadem autoritate singulis annis, vt in Cle. attendêtes, de statuere, & hoc de præcepto secundùm gl. ibidem propter ver. debeant, quod est præceptiuum, vt in cap. oblatæ, de app & in c. vt famæ, de sen. exc. licet in c. 1. de despon. impube. sapiat honestatem.

11 Vtrũ exêpti possint oratoria, vel capellas in locis non exêptis ædificare? ℞. ꝙ non: nec in sic constructis celebrare, vel celebrari facere, nisi de licentia dioecesani loci, vt in c. autoritate, de priuil. li. 6. Intellige, nisi ex licentia Papæ hoc facerent aliter dioecesani eos compescere possunt, vt in d. ca. autoritate. Et intellige de oratorijs [a] publicis, quia in priuatis possunt, vt not. gl. 1. ibidem. [b] Hæc intelligo in publicis factis oratorijs, ꝙ non possunt celebrare verum, qñ Episcopi prohibitionem fecissent, ne in eis celebraretur, si fiat de ꝯsensu illius, qui curam eorum habet, sufficit sine alia licentia Episcopi.

12 Vtrum in locis exêptis prædicta in præcedenti, ꝙ facere possint? ℞. quòd nõ, nisi licentiam, vel priuilegium sedis apostolicæ habeant speciale, vt in d. c. autoritate. §. inhibemus.

13 Vtrum cãs, & lites suorum hominum, ac liberorum, seu cẽsualium possint exempti assumere? Resp. ꝙ non, [c] vt in d. c. autoritate. §. causas.

EXEMPLVM malum dãtes, præcipuè prælati, & qui habent alios regere, mortaliter peccãt, & vt dr̃ 11. q. 3. ꝑcipuet, tot mortib. digni sũt quot ꝑditionis exẽpla ad alios trãsmittunt, ar. 81. di. nemo 93. di. ꝑuenit ad nos in si. 2. q. 7. Paul⁹, & ca. cũ pastoris. 17. q. 1. q. bona, đ hac materia no. ĵ. scãdalũ.

solũ pœna deportationis, tex est, & ibi glo. & Bar. & bene signãdus in l. diues, ff. de pari. peccaret tñ mortiliter.

f De masculis] Quia fœminæ ꝓhibentur tideiubere l. 1. & 2. ff. ad Velleia.

EXEQVIAE pompaticæ, curatio funeris, conditio sepulturę potius sunt viuorum solatia, quã mortuorũ subsidia. 13. q. 2. c. animæ. §. curatio. Hinc tex. in ca. non æstimemus, ea. q. dicit, Corpori humano quicqd impendit̃, non est præsidiũ salutis, sed humanitatis officium secundùm affectum, quo nemo carnem suam odio habet. Vnde oportet, vt quam potest, pro carne proximi curam gerat, cum ille inde recesserit, qui gerebat, hæc ibi. Et de hoc vide infra, sepultura.

EXHAEREDATIO filiorum [d] hodie non potest fieri, nisi pater habeat iustã causam, quam debet describere in testamẽto, vt C. de li. præteri. auth. non licet.

1 Sed quæ sunt iustæ causæ? Resp. 13. quæ ponuntur in auth. [e] vt cum de ap. co. §. cãs. Prima, si filius parentibus manus intulerit. Secunda, si grauem iniuriam eis fecerit. Tertia, si eos criminaliter accusauerit de causa, quæ non sit aduersus principem, vel rempublicam. Quarta, si cum maleficis conuersatur. Quinta, si maleficus efficiatur. Sexta, si vitę parentum insidiatur. Septima, si cum nouerca sua, aut concubina patris sui se immiscuerit. Octaua, si pro persona ipsius, vel debito eius incarcerati, inquãtum potest, fideiubere noluerit. Et hæc octaua causa intelligitur solum de masculis. [f] Nona, si prohibuerit eos facere testamentum. Decima, si contra parentum voluntatem inter arenarios, & mimos perseuerauerit, cum pater illius professionis nõ fuerit. Vndecima, si filia vitam luxuriosam elegerit, cum parentes eã vellent pro posse nubere, & dotare, nisi neglexerit eam nubere vsque ad vigesimũquintũ annum. Duodecima, si parentibus furiosis debitam curam non impenderit. Tertiadecima, si de carcere parentes deducere neglexerit. Adde. 14. si voluntatem vltimam executioni demandare noluerit

vt

vt s̄.executor.§.10.& j̄. Testamentū.§.12.Et.15. si fili⁹ est hæreticus,cum pater sit catholicos,vt d.§.causas.

2 Similiter filius p̄t patrem exhæredare.Primo si de crimine eum accusauerit. ex cepto crimine læsæ maiestatis. Secundò si vitæ filij insidiatus fuerit.Tertiò si vxori suæ,vel concubinæ se cōmiscuerit. Quartò si testari,in quo poterat,ꝓhibuit.Quintò si nō egit curā eius,cū esset furiosus.Sextò si captū a Sarracenis non redemit, & si morit̄ intestat⁹,ibi,nō succedet,sed ecclesia. & dabūtur bona eius ꝓ redēpt one captiuorū,vt in d.aut. cum de ap.co.§.& hæc quidem.

3 Vtrum in istis casibus, in quibus potest exhæredare,possit alimenta similiter denegare? ℞. Io.An. & Pa. sequit̄ in c. Quintauallis,[a] de iureiu.vbi ēt in gl.ponūtur prędicti casus, ꝙ sic,& idem tenet Bar. in l. diuus Adrianus,ff.de parici. p l.si qs à libetis.§.idē iudex , cū gl.ff.đ li.ag.& idē tenet Pa. in ca.cū haberet, & ibi etiā Ant.de eo,q̄ du.in ma. quā po.per adul.de patre ingrato ꝯ filiū,q̄ limita, nisi ipsos peniteat.pro quo facit gl.[b] ī l.fi.C.de epi.& cle.& tex. in c.nō liceat. 19.q.3. vbi dr̄ ꝙ per religionis ingressum purgatur oīs ingratitudo, & quod no.Spe.in tit. q fil. sint le.ver.quid si filia,& sequitur Pa.vbi supra, qui dicit, quod si filia fornicatrix vult pœnitere de peccato, pater tenetur eam alere, [c] ar.c.ferrum.l.dis. & per ꝯse quēs dicit Pa.vbi s̄ c. Quintauallis,ꝙ etiam tenetur eā dotare,quia causa dotis nō minus est fauorabilis,q̄ causa alimentorum,vt not.Cy. in l. non omni,C.de admi. tu.Bar.in aut.ex complexu, C.de ince.& inut. nup.

4 Vtrum liceat. exhęredare filium, vt hęredē faciat ecclesiam?Res.Aug.in c.qui cunque.17.q.4. quicunque exhæredato filio hæredem vult facere ecclesiam, quęrat alium,qui suscipiat,non Augustinum.

5 Vtrum frater exhæredetur à fratre?℞. ꝙ sic in tribus casibus.Primus,si insidiatus est vitæ ipsius.Secūdus,si de crimine inscripsit ꝯ eum.Tertius, si in bonis eius notabiliter læsit.Et hoc etiam habet locum,quando moritur ab intestato frater, vt in aut.de nup.§.ingratitudinem,[d] quod limita verū, si ignorauit,qa si sciuisset ingratitudinem, videretur remisisse nō determinando, ꝙ nō succedat vt in l.fi.in fi.C.de reuo.dona.iuncta.l.conficiuntur,in prin.ff.de iur. cod.

6 Vtrum vir vxorem, & econtra vxor virum possit exhæredare?Res.ꝙ sic,vt not.in d.§.causas.

EXORBITANTIA à iure communi non debent trahi ad sequelam,de reg. iu. li.6.quę a iure communi exorbitant,nequaquam ad consequentiam sunt trahēda. Ad idem.ff eo.quod contra rationem.

EXORCISTAE [e] ex Græco in Latinū adiurantes,siue increpantes vocantur,dicit tex.in c.cleros,circa fi.21.dist.

1 Quid pertinet ad eorum officium?℞. tex.in c.perlectis.25.di.ad exorcistam pertinet exorcismos memoriter tene e,manusque super energumenos,scilicet lunaticos & obsessos à dęmonibus,& catechumenos in exorcizando imponere,hęc ibi.

2 Cum ordinatur,debet accipere de manu Epī libellum,in quo exorcismi sunt scripti cum istis verbis,Accipe. & commenda memoriæ &c.vt in c.exorcista.23.di.

EXORCISMVS est adiuratio contra diabolum,vt de consi.dist.4. in ca. ante 20.dies,quibus debent credo in Deum addiscere.

1 Quid valet exorcism⁹ fāt bapti'mū?℞. Ri.in 4.di.6.ar.vl.q.1.per ipsum virtute diuina artatur potestas diaboli, nè possit de cætero tm̄,quantū cæteris paribus posset,si non

a In c. Quintauallis] In 3.col. Adde Bar.i trac. de alimentis, & gl in § fine igit oēs memoratas, in auth vt cū de ap.cog Ad le idē esse i filia ingrata.quæ pōt dote priuari secundū Bal in l fi. 3 col. C.đ do.pro.ver. ibi reuocabilis, q̄q̄ datam dotē nō posset pr̄ prætextu ingratitudin sauferre ē m e ım.Eodem mō ex his causis p̄t cogi eman. ipari filius,qa emancipatio,& exhæredatio æquiparatur.Ang. Are. in §.fin.Insti.quib. mo.īspa.po. sol. & in §. cū autē, Insti de ado.

b Pro quo facit gl] In § hoc aūt in ver. quasi ingratum Nā text. dicit filiā nō debere hæreditate priuari,ex eo,qa monasterium ingredit̄, sed tenet̄ ei dimitteī quartā &c. Et gl.dicit idē, si aū ingressum cām ingratitudinis cōmisisset,qa religio abstergit omnē maculam.

c Pater tenetur alere] Idem tenet Alexā.in l.1. m̄.16. col. ff sol. ma.& Bal.in l. si filia, C.de inoffi. testa. & i l.in arenā, eo.tit.vbi dicit Bal. ꝙ mater meretrix nō pōt filiam suam exhæredare ex eo, qa meretrix est.

d §.ingratitudinem] Ibi ponit istas tres causas, & recitat glo. in authen. nō licet, de li.præte.

e Exorcistæ qui & cur instituti, Conc. Trid. sess. 23.c. 2. de refor. Catech. de ordi. sacra. c. iam verò. P. V.

f Catec.de bap. c.vlt. P. V.

a Expensæ litis, & alimẽtorum a quo subministrandæ in causa appellationis matrimo. Con. Tri. ses. 14. c. 10. de ref. Item autum ad iudicem appellationis deferendorum, ibid. huc pertinentia videas in repertorium inquisi cum annota. Pet. Vend.

percusso põt agere pr̃, siue hæres eius pro operibus quas iste potuisset exercere toto tpe vitæ suæ; & habebitur respectus verisimiliter, quanto tpe potuisset viuere. Et hoc multũ põt accidere in facto, & maxime in pauperib. senibus viuẽtibus ex operis filij. Q. h̃ ẽ not dignũ.

non eẽt exorcizat⁹, & maximè impediendo, nè baptismũ suscipiat, fecit ad hoc. c. sicut nr̃is, de cons. dist. 4.

2 Quid si aliquis baptizet sine exorcismo? R. Ricard. vbi supra, q̃ debet post baptismum exorcizari. facit d. c. sicut nostris. Ratio, q̃a licèt in baptizato paruulo non sit peccatum, tamen in eo remanet actualiter fomes peccati. Et ideo etiam post baptismum habet efficaciã reprimendi diaboli.

3 Per quẽ debet quis exorcizari? Respon. q̃ per Sacerdotem, de consec. dist. 4. Sacerdotes, & de hoc vide supra, Catechismus, quia idem est.

EXPENSAE [a] tam in cibarijs, q̃ in vestibus debent fieri sm̃ dignitatẽ illius, cui sunt præstãdæ, & facultates illius qui debet præstare, [b] hoc colligitur in l. habitatio, ff. de ven. in. pos. mi. & in l. sed & si quidem, § 1. in ver. vestiri, ff. de vsufr. Et propterea dicit Bald. in d. §. 1. quod Abbas debet melius vestiri, q̃ monachus, magister in theologia, q̃ alij fratres, doctor, q̃ scholaris. Et idem dic de cibarijs per elegantem doctri. Bald. in l. 1. C. de epi. audien.

1 Vtrũ ille, qui alium vulnerauit, teneatur ad expensas? R. q̃ sic [c] ad omnes, quas pro curatione fecit, vt ff. si qua pau. fe. d. l. ex hac, & ff. de his q deie. vel effu. l. vlti. vide gloss. in c. si quis membrorum. 23. q. vlti. & in c. 1. de iniurijs.

2 Vtrum in æstimandis facultatibus sit habenda rõ expensarũ? R. q̃ sic, vt no. glo. in c. qm̃, de vi. & hone. cleri. vnde illi fructus æstimandi sunt, qui supersunt deductis expẽsis, C. de fru. & lit. ex. l. 1. [d]

3 Vtrũ expensæ factę in re aliena sint attendendæ? R. q̃ aut erat possessor malæfidei, & sic de rigore iuris non poterit habere nisi solùm necessarias, vtputa illas, quas fecit gratia fructuum quærendorum, congregandorum, aut conseruandorum, & hmõi necessarias, quæ ẽt a malæfidei possessore [e] deducuntur, vt in l. si a dño, vel a patre. §. fructus, ff. de peti. hære. & l. planè, in fin. ibidem, & in d. l. 1. alias, si quas fecit, amittit, vel. ex argẽto, ff. de condi. fur. & Insti. de re. di. §. ex diuerso. vtiles verò & voluntarias solũ poterit auferre, quando sine læsione prioris status rei id fieri potest. l. domum, C. de rei vendi. Sed in foro conscientiæ sm̃ Mon. titu. Vsura. 5. poterit etiam repetere eas, quas fecit ad conseruationem rei, vt pascendo equum, & huiusmodi, vel ad opportunam meliorationẽ, vt curando animal morbosum, nutriendo porcũ, & huiusmodi, & placet per rõnem dictarum legum. Similiter dic de eo, qui scripsit, vel pinxit in re aliena, seu ædificauit, quòd in conscientia poterit petere, & ille, in cuius re expensas fecit tenetur non inquantũ expensa valet, sed solũ inquantum sibi dicta res est plus vtilis arbitrio boni viri. Si autem erat possessor bonæfidei

a Prestare] vide tex cum gl q̃ allegat cõem in l 1. §. mulier, ff de ven in pos mit. p elegantem do. Bal. vbi tractat, quo in reb. vẽna lib. pcia debẽt taxari, s. de pãnis, & de hospitijs. Vide Pa. in c. cognoscẽtes, de cõsti. Et dicit, quòd plus dẽt dari doctori, vel sacerdoti, aut nobili, & secundũ merita personarum, & tex. in c. cũ ad mo. alteriũ, ver. porro, d tla. mo. facit dñi in in cibis Et dicit gl. ĩ seruis vrbanis ĩ gl. 3. ff de le. 3 q familia rustica, & psonæ nõ delicatę nõ debẽt vti pullis & alijs delicatis cibis, sed caseo, cepis, & fabis. Delicati aũt nõ coguntur vti talib. cibis grossis, nec peccant vtẽdo delicatis. Pa. i c. cõ instantia, de cẽsi. Ad hoc tex. Aug 41. di c. non cogantur, & Io. de Neap in d l. habita, dicit q̃ meliores expẽsæ dẽt fieri a familiarib⁹ cardinalium, q̃ alijs.

c Resp. q̃ sic] teneatur percussor ad opas amissas, vel amissuras, quas pcussus nõ põt exercere. Et si forte debilitatus est manu &c. Vt in d. l. ex hac lege, & d. l. fi. Et dicit Spec. tit. de iniur. §. 2. post prin. q̃ mortuo

Vide Pan. in d. c. 1. Et concor. Sco. in 4 di. 15 Vide in restitutio. 1. ver. homicida

d Rõ. l. 1] Habẽda est rõ expẽsarũ, s. q̃ sunt i hospitalitate, ad q̃ tenẽtur clerici. Itẽ in episcopali bus psoluendis, c. q̃n monach. is, de pben. & recipere nuncios, & legatos apostolicę sedis. c. cũ instãtia, de censi. vñ tot ĩ ecclesiæ ponẽdi sunt, quot ex fructibus põt honestẽ sustentari, in auth. vt dete. sit nu. cle. Et hoc ẽt in monachis, & monialib⁹; & tutor in expẽsis pupilli hoc seruet, l. 3. ff. vbi pup. edu. de.

e Possessor] Quõ aũt qs teneatur ad fructus percipiendos, & perceptos, vide p Bar. plenè in l 1 C. de fruc. & lit expẽ. Vide doc. i c. grauis, de resti. spo. & in c. 1. de vsur.

sic

a Et deteriorẽ] Vt informatio puerorum in literis, arbusti pastinatione, idest plantatione, ne ruat terra ꝑ tempore aduenienti.
b Sed fructũ nõ augent] Aliàs voluptariæ quę causa voluptatis fiunt, vt picturæ, sculpturæ i marmore, & cętera.
c Huc addas rep to. inq si. & quod annotatur. P.V.
d A patria potestate] Intelligit iste textus in legitimo, q. spurios nõ habet in potestate, Instit. de nup. § aliqñ, capi. cũ haberet. ꝺ eo, qui dux in matrimo. &c.

sic poterit omnes expẽsas, quas fecit, tollere, si sine lęsione rei potest fieri. l. Iulianus, la. 3. ff. de rei vẽdi. vel si non possunt tolli, domin⁹ rei soluet eas. l. in fundo, e. titu. aut vendere ei tẽ, in qua expensas fecit, quia, ff. de peti. hęre. l. si qd possessor. §. sicut ante, dicitur, ꝙ quis non debet culpari de administratione rei, quã tenet vt suam bona fide. Idẽ dic, qñ fecit credens vtiliter gerere negotium proxim' sui. ff. ꝺ ne. gest. ꝑ totũ.
4 Expensę non veniũt nomine damnorum, vel interesse, quia expensa est, quã quis facit eundo, redeũdo vel maiorem familiã tenẽdo, aut aduocatis soluẽdo, & huiusmodi; damna verò, vel interesse sunt in re, vel circa rem, & ideò qui remittit vnum, non videtur remittere aliud, vt de iniur. ca. in nostra, in tex. & in gloss.
5 Expensę dicuntur necessarię, quę si factæ non fuissent, periisset, aut facta fuisset deterior res, circa quam sunt factæ, vtiles sunt, quæ rem meliorem faciunt, & deteriorem a fieri non sinunt. Voluntariæ verò sunt, quæ rem tantùm ornant, sed fructũ b non augent. l. impensas, ff. de verb si. Quomodo autem debeantur, quando sunt factæ in re aliena, scienter bona fide, vt puta in re locata, habes infra, locatio. §. 21. & supra, Cõmodatum §. 13. & supra, Dos, §. 15. & infra, peculium §. 21. & ędificãs, in prin.

Experientia facit artem. In experientia casum. i. metaphysicæ, vnde in cap. quàm sit, de elec. lib. 6. in princi. dicitur magistra rerum. Natura namque porentem ars facilem, & vsus promptum reddit artificem secundum Philip. ait glo. in d. c. quã fit, in ver. magistra, & ff. ꝺ leg. 3. l. legaris §. ornatricibus, dicitur, ꝙ pręber cuilibet artificio cremẽtũ & in ca. vt cõstituere. 5 o. dist. dicitur, Cogunt. n. multas inuenire medicinas multorum experimẽta morborum.

Expositio c sacrę scripturę, & canonũ ex causa, persona, loco, & tẽpore debet fieri, vt. 29. distin. capitu. sciendum, & capitul. sequen. quorum modi quia me dulitus non indagant, in erroris labyrintũ nonnulli intrudendo impinguntur, cum ante iudicant, quàm intelligant, ante inculpant, quàm iterando lecta perquirant; hæc Isid. & habetur in dict. cap. sciendum.
1 Vtrum licet varijs modis sacram scripturam, vel iura exponere? Respon. glo. in cap. quid hoc est, aliàs quid est hoc, & glo. est in versi. stans. l. distinctio. quod aduocatus potest varijs modis iura exponere. Quod limita verum, quando eadem ratio legis hoc requirit; aliter non excusatur, quia, vt dicitur in cap. intelligentia, de verbor. significa. Intelligentia dictorum ex causis est assumenda dicendi, quia non sermoni res, sed rei debet sermo esse subiectus. & in capit. in his, eod. titul. dicitur, verba intentioni debent deseruire, cũ suis cõcor. ibi no. in glo. Idẽ dic de sacra scriptura, quę exponit quatuor modis. Primò ſm historiã, historia est rei gestæ narratio, ab historia qđ est videre vel cognoscere, quia apud veteres nemo scribebat historiã, nisi interfuisset. Secundò allegoricè à leon, quod est aliud, & gore, quod est dicere, vel locutio; & est quando per vnum factũ datur intelligi aliud, quod est credendũ. Tertiò anagogicè, ab ana, quod est sursum, & gore, quod est ductio; & est quando per vnum factum datur intelligi desiderãdũ, scilicet gloria. Quartò tropologicè, à tropos, quod est conuersio, & logos, quod est sermo; & est, quando per vnum factũ datur intelligi faciendum. Et propterea dicit Hier. in ca. hęresis, duodecimaquarta; quęstione tertia, qui aliter scripturam intelligit, quàm sensus spiritussancti flagitat, a quo scriptura est, licèt ab ecclesia non recesserit, tamen hæreticus potest appellari, & de carnis operibus est, eligens quæ peiora sunt; hęc ille. facit ad hoc, capitul. relatum. 27. distinctio. Quod benè notat.

Expositvs filius infans a patre siue ab alio, eo sciente, vel ratũ habẽte, eo ipso liberatur à patria potestate. d Idẽ in seruo, & liberto expositis, q. liberãtur à dominica

dominica potestate. Idem in languidis, cuiuscunque ætatis sint, expositis, vel si alicui alimenta [a] negari cõtigerit impiè, vt in c. vnico, de infan. exp. [b] si verò eo ignorante, vel inuito sit expositus, poterit eum repetere, sed restituet expensas, intra. 10. dies post epistolã contestationis factam, vt ibidem no. & in capit. fin. 87. distinctio.

1 Vtrum recolligens talem expositum acquirat aliquod ius in eo? Res. ꝙ nõ, [c] vt in dictis iurib.

2 Vtrum expensas factas possit repetere? Resp. ꝙ si sunt alimenta, vel causa alimentorum factę, non repetet, [d] nisi in duobus casibus secundùm gloss. in dicto capitul. fin. Primus, si protestatus est, ꝙ volebat repetere, vt ff. de nego. gest. l. Nesennius. Hoc limito nisi esset persona, quæ ad hoc teneretur, sicut ecclesia, quæ tenetur alere pauperes, quia, qualitercunque protestetur, non repetet, vt ca. sacrorum. 12. q. 2. & l. alimenta. C. de neg gest. & qđ. ibi not. Limito secundo ꝙ in conscientia poterit repetere persona, q̃ ad hoc non tenebatur, licet non fecerit protestationem, quando a principio habuit animum repetendi, argum. eorum, quæ no. infra Lex. S. 4. Secũdus casus est, quando expositus, & collectus non vult ducere filiam collectoris in vxorem. C. de nu me. l. patrem. Si verò sunt alia ab alimentis, quæ expendit puta in erudiendo puero in aliqua arte, & huiusmodi, repetere poterit. C. de infan. expo. l. 1.

3 Sed nunquid excusentur prædicti exponentes, si ex necessitate, puta, quia eos alere non poterant, exposuerunt? Respond. glo. in dicto capitulo final. quòd non, quia debuit eum mittere in xenonem, scilicet hospitale, vt C. de li. tol. l. vnica. S. sed scimus, quòd si talis locus non erat, tunc videtur gloss. dicere, quòd excusatur de filio, sed de seruo non [e] per dictam. l. vnicam, & in authentic. de nuptijs. S. & multo potius, sed ego credo verum quo ad pœnam prædictam in. S. primo, sed non quoad deum, quia quantum in ipso est, [f] occidit, nisi fortè expositio tali modo fieret, ꝙ nullum periculum exposito immineret.

EXPRESSIO quando que nocet. vnde l. non nunquam, ff. de conditio. & demonstratio dicit, Non nunquam contingit, vt quędam nominatim expressa officiant, quamuis omissa tacitè intelligi potuissent, nec esset obfutura, inde dictum est, expressa nocent, non expressa nõ nocent. [g] hæc ibi facit ad hoc l. si quis, ff. de hære. instit. & gl. in c. consulti, de proc. ff. de reg iu. l. expressa.

ESTIMATIO rei quando debeat fieri? Respond. quòd tempore contractus vt in capitulo cum dilecti, de emptione. & venditione in l. 2. C. de resin. vendi. vide limitationem infra vsura. 1. S. 33. in fi.

1 Quantum fieri debeat? Respond. gloss. in versicul. & hoc, in authentic. de ali. & emphiteu. S. sanctissimarum, quòd debet fieri secundùm reditus, quos res ęstimanda affert, facit textum ibidem, & in authentic. de ecclesia. titul. S. si autem annale, cum seq. & tex. in l. si quos, C. de rescin. vendi.

2 Qualiter fiet secundùm reditus? Res. ꝙ tantùm debet valere res, quot fructus producit

a Vel si alicui alimenta] Inn. Vincen. & Ho. restringunt hanc literã, quando denegantur alimenta eis languidis. Idem Azo in summa huius titu. & placet Pa. in d. c. vnico. Nã maius est delictum, & magis detestabile ẽ denegare alimenta infirmis, quã sanis, & ideo grauiori pœna afficiendi sunt. Item in iure expresũ est contra parentes impiè denegãtes alimenta filijs, vt in l. 1. §. si quis a liberis, C. de li. agno. & d. cap. cum haberet & ideo cessat ista pœna, quia in pęnis mitior est interpretatio, vt in regula in pœnis, in 6. & hic loquitur de infante. Si autem non est infans, tũc est ille casus, si denegatur ei alimentum, secundùm glo. in l si C. e. ti.

b Vt in c. vnico, de infau. exp.] Nam vidẽtur habere eos pro derelictis, ff. pro dereli. l. fina. nec ad eorum bona vlterius aspirabunt, vt in d. § sed scimus. Sic etiam abbas debet colligere suum monachum, nè damnabiliter euagetur de re c. fi. quem. n. suum d xerit, quem damnabiliter contempsit C. eo. l. 2.

c Respõ. ꝙ non] Etiã si eã mente, vel ꝓtestatione suscipiat. Vñ poterit succedere, & testari ẽt ipso p̄terito. l. fi. C. eo. dicitur ibi, B.

ducatori non debetur legitima.

d Non repetet] ꝙ videãtur causa pietatis factæ, erit cõiectura, si erat diues, & sine liberis, vel si erat ꝯiunct⁹ ei⁹.

e Sed de seruo nõ] Quia potius debebat eũ vẽdere.

f Quia quantum in ipso est] Facit l. necare, ff. de li. agno. Et sic tanq̃ homicidæ damnari debent. d. c. fin. Vnde expositi sanguinolenti dicuntur C. e. ti. in rubri.

g Non nocent] exemplũ. Aliud est dicere lego tibi decem, si Sempronius capitolium ascenderit. Aliud si Sempronius voluerit, primo casu valet, secundo non. Et sic voluntas expressa nocet, & in primo, vt tacita non nocet Nam satis est voluntas intelligenda, si voluerit ascendere & cætera.

ducit in annis.10.in authē. de non alie.§. qui vero Leonis,vel si est res,quę debēt ecclesiæ, in 35. annis, vt in d §.si autem annale, vbi est tex.de 25.annis, & ibi not.

3 Quid si res est non fructuosa, vt scyphus argēteꝰ? ℞.ꝙ æstimabitur, secundū quod communiter appreciatur.l.precia,in princi.ff. ad l.Falci.& hoc habet locum hodie communiter in omnibus rebus,& quod dicitur,Res tanti valet, quanti vendi potest per l.1. §. si hæres,ff.ad Treb.& l. quærebatur,[a] ff.ad l.Fal.& l. si quis vxori.§.vlti.ff. de fur. debet intelligi verum, non habito respectu ad affectionem singularium personarum,sed cōem,vt in d.l.precia, nisi affectio esset rationabilis respectu ęstimātis, de quo dic vt supra, Emptio.§.7. & nono.

4 Vtrum æstimatio faciat vēditionem? ℞.ꝙ si in duobus casibus. Primus, cū eo animo fit æstimatio, vt ipsa præstetur;secꝰ,si fiat, vt appareat, quanti res sit facta deterior, vt in l. si inter virum,C.de iur.dot. qđ tunc apparet, quando in pacto est,vt trāsacto certo tempore res quæ ęstimata data est, reddatur, quia tunc nō facit venditionem, vt d.l.si inter. Secundus casus est, quando res simpliciter datur æstimata in contractu, de cuius natura est,vt transferatur dominium, vt in l. quoties,& l. plerunque. ff. de iu.dot. & l.æstimatio.ff. solu.matri. Exemplum mulier[b] dedit rem ęstimatam centum viro suo, censebitur vir emisse. Fallit hoc, quando natura contractus repugnat, vt faciat venditionem, vt in l. seruos,ff.fa mil.ercisc. Exemplum,ego & tu sumus hæredes, & facimus æstimationem de hę reditate,tunc non facit venditionem.

5 Vtrum æstimatio faciat trāsire periculū in accipiētem,vide supra, casus.§.6.

EXTREMA vnctio.vide ī.vnctio extrema.

FABVLAE ociosæ, vel sęcularium[c] negociorum nō debent recitari in conuiuio clericorum, aut religiosorū,vt in c. conuiuia,& in c. pro reuerentia.44. dist. nec fabularum oblectamenta excitantium mentem ad incentiua libidinum.c.ideo.37.di.

FACILITAS veniæ incentiuū præbet delinquēndi.23.q.4. est iniusta, de vi.& ho.cle.c.vt clericorum,vnde Stephanus Papa dicit.35.q.9.loci,& c.puenit,93.dist.el 2. Ecclesiastici vigoris ordo confunditur, si aut temerè illicita præsumantur, aut non concessa impunè tententur, proinde, si negligenter ea,quę malè vsurpantur,omittimꝰ, excessus viam proculdubio alijs aperimus.

FACVLTAS dicitur,quando sine difficultate potest quis facere,vt not. Inn. in c.in præsenti,& in c.Romana,de senten. excom.lib.6.

FACTVM legitimè retractari non debet, licèt casus postea eueniat, a quo non potuit inchoari, de regulis iur. lib.6. factum. Panormi. in cap. discretionem, de eo qui co.consan.vxo.suæ, dicit veram regulam,quando factum iam est perfectum, puta matrimonium, licèt superueniat affinitas non retractatur, & l. si a me fuerit,

a L. quęrebāt] Primo responso. Vide tamen de his,quę scripsi in sre,vsura.1 §.49.

b Exemplū, mulier] Aestimatio rei dotalis in dubio facit emptionē, tex.ē i l.& cōuentionem,C.de pec. Et concord. l.1. cum gloss. & l.quoties, & l. si inter,C.de iu.do. Limite istam regulam, primò secundū Cy.& Bal. & Salic.in d. l.ex cōuentione, quādo fit ad finem, vt faciēt emptionē;secus, si ad finem cognoscendi solū valorē rei, vt possit ꝓberi, si postea fundus ꝑ meritum damnificatur, vt not. doc.in d.l.ęstimatę, aliàs ęstimatio, ff.sol.ma.Et in dubio, vbi sit mentio precij, talis ęstimatio cēsetur facta,vt faciat emptionē.glo. est velde not. in d. l. si inter virū, & ibi Bald. C. de iure doe. intellige, qn̄ ꝑcium corresp ōderet valori rei;eliàs secus, glos. est velde singu.in l.1.§.1.ff. đ superfi. secundū Baldū, & scilicet in d. l. ex conuētione, & Bal.in.l 1.3.qō. C.cōmo. & Frā. Aret. cōsi. 84.inci.Diligēter ponderatis.Secūdò limite, quādo ęstimatio fit ā pricipio ī ipsa rei traditione, tūc benè facit emptionē, secus,si postea fieret ex interuello, secundùm Bal. & Salic.in d.l.ex cōuentione. Tertiò limita in animalibus datis in socidum,qa talis æstimatio non facit ēptionē, ex quo emolumentū in totum nō spectat ad pastorēm, de quo dic vt in apost. §. 2. in fi.in versic. societas secundo. Quartò singu. limite (& hęc teneas cordi) quòd æstimatio rei dotalis facit emptionem, qn̄ meritus est solut dotaliàs secꝰ, Ita Baldus & Salicetus, in l. interest, in fine.C.de vsufructu,moti præcipuè ꝑ gloss. singule. in simili in l.in rebus,in principio, C. de iure dotiū, Imo. in l. si ęstimans,ī principio, ff. solu matrimo. Quod tn̄ intellige, vt no. limitat. Bal. in dicte l. excōuentione, in. 3.oppositi.& ita alias in facto obtinuit. d. Iason in ciuitate Medioleni, vt refert in dicte l. ex conuentione &c.

c Conc.Trid.ses. 22.c. 1. & 24. c. 12. đ ref.Catec.& ord.sa. e.iā verò. Petr. Vend.

a Et l.si a me fuerit] Nam ibi contestaueram litem cum quodam, qui postea arrogatus est a me. Nam iudicium non valet, quia ventum est ad casum &c. & sic actus non erat perfectus, de hac tamen materia habes per Bar. in l. pluribus §. & si placet, ff. de ver. obl.

b Et gl.] In verbo, statim, & ponit exemplum ibi de eo, qui se ductus religionem intrauit, & statim pœnituit, & sic non videtur voluisse intrare.

c Quo fieri non debet] Quando actus fit contra l. aut contra mentem l. habetur fictione iuris, ac si nunquam esset celebratus. Ita probat tex. in l. non dubium C. de le. ibi, nullum pactum inter vos videre volumus sub secutum. Et per hoc infert Bald. ibi in 2. col. & sequitur Pau. de Cast. quod stante statuto, quod de quolibet contractu soluatur gabella, quod si fiat contractus contra statutum, vel contra mentem statuti, non debet solui gabella, quia perinde habetur, ac si nunquam esset factus. Adde Bar. in l. fi. §. fin. per illum tex. C. com. de le. Et ibi Bal. & in l. 2. ad fi. per illum tex. C. de eunuc. Ang. in l. Marcellus. §. res quæ, ff. ad Trebel. Et licet ratio fit ex tex. d. l. non dubium, nõ videatur multum facere, tamen dictum est verum, quia dictum statutum secundum Fulgo. debet intelligi de contractu sortiente effectum, quia verba statuti debent intelligi cum effectu. l. 1. §. hæc verba, ff. quod quisque iuris. Sed ille contra

rit, a ff. de iudi. cũ alijs, quæ videntur contraria, intelliguntur, quando factum nõ erat pfectũ, sed solũ inchoatum, quia tunc retractatur.

1 Vtrum sit dicendum factũ, quod nõ durat? R. gl. b ĩ c. ad nostram, de regula, quod quñ ex facto volumus iudicare aĩum, tũc est verũ, quod nõ dr factũ, s. aĩo faciendi, quod non durat, & ibi ponit multas pco. Adde tex. ĩ c. nã & ego, de ver. si. cum concor. in gl.

2 Vtrum factum illegitimè, censeat factũ? R. quod nõ, vt in c. veniens, de præsbyt. nõ bap. sicut inutile, & nullũ paria iudicantur, c. inter corporalia, de trãsla. præla. sic ẽt dr nõ esse, qui minus idoneus est, vt in l. 1. §. quod si nemo, & ibi gl. in ver. inhabilis, quod cuiusque vni. fecit tex. cum gl. in c. fraternitas, de fri. & male. Vnde Bart. p d. l. 1. dicit, quod si procurator non facit fidẽ de mandato perinde est, ac si non cõparuisset, & dñs tanquã cõtumax debet puniri. itẽ excipere, & non probare, idẽ est, sicut non excipere. c. cũ sup. de conces. præb. & ibi Abb. Et paria sunt quoad iuris effectum non esse, & nõ apparere. l. duo sunt Titij, ff. de te. tu. Itẽ non fieri, & tardè fieri, vel eo modo, quo fieri non debet, c arg. c. auditis, de procu. ff. qui satisda. co. l. quotiens, & ibi glo.

3 Vtrum plus sit facto cõsentire, quàm verbo? R. quod sic, facit text. & ibi Abba. 7. no. in c. in causis, de elec. vi de glo. in c. dilecti filij, el 2. de appel. vbi plus factis loquimur. Factum alienũ promittẽs quomodo teneatur, Vide infra, sponsalia. §. 14. Factum vbi promittitur, venit quod interest, in obligationem. ff. si quis in ius voc. non ie. l. cum quis.

FALCIDIA. Vide ĩfra, Legitima.

FALSARIVS d dicitur quis diuersimodè, vt no. in c. in memoriam. e 19. di. & in ca. quisquis. 11. q. 3. & de cri. fal. per to.

1 Vtrum sit falsarius, qui absentiũ nomina in instrumento ponit, f vel qui sigillum furtiuè surripit? Resp. quòd sic, vt no. in c. quãto, & ca. ea, de his, quæ fiunt a præla. Item secundum Bar. in l. præsbyteri, C. de epi. & cle. falsitas non solùm committitur in dicẽdo falsum, sed etiam iam in tacendo verum. g

2 Vtrũ aperiens literã alterius, vt legat, sit falsarius? R. gl. in c. cum olim, el 2. in ver. sigilla, h de offi. dele. tenet, quod debet puniri tanquã falsarius, alleget. c. olim, de rescr. & c. ad audiẽtiam, de cri. fal. Innoc. verò tenet, quod iste minus peccat, quasi falsificasset sigillum apponendo adulterinum, tamen falsarius est, propter quod dicit Pe. de Anc. quod solùm debet puniri pœna extraordinaria. c. de causis, de offi. de leg. & cõcurrũt cõiter doc. & c. allegata per gl. loquũtur de falsario, qui faciat ra

ctus non habet effectum, ergo &c.

d Ad hunc titulum pertinentia videns in Catechis. in expos. præcepti, Non loqueris con. P. V.

e C. in memoriã] Gl. in ver. falsam, quæ ponit, quot modis scriptura dicitur falsa, quam no. omnino.

f In instrumẽto ponit] vide quæ no. Bartol. in l. si quis obrepserit, ff. de falso vbi dicit, quod si notarius bona fidei scripsit, secundũ quod partes dicebant, tunc instrumentum non est falsum, neq; partes accusare possunt de falso, sed de obreptione, & puniuntur de falso, vt ibi.

g Tacendo verũ] Loquitur in teste, & intellige, quñ interrogatus sup certo articulo dicit se nihil scire, vel quñ iurauit dicere purã & merã veritatem, & multa subticuit, vt in c. cũ dilecti, de accu. Secus ãt, vbi sic non iuraset, vel non fuisset interrogatus, vt l. nunquã, ff. de priua. deli. tũc. n. nõ tenet, si nõ dicit veritatem, quia testis nõ dẽt esse verbosus. fat. s. n. est, quod rñdeat ad iterrogata, & no. ẽt quod qs peccat celãdo veritatẽ, quñ assumpsit officiũ testificandi, vel aliàs tenetur dicere veritatẽ ex offõ, vel cũ aliàs veritas haberi nõ potest. Aliàs autẽ tacere veritatem nõ est peccatum. 27. q. 2. c. ne qs, facit Io. 18. de dño nõ rñdente Pilato, &c. vide Pa in c. 1. de fal. Et vide do. Iason. in l. non dubium, C. de legi. i 6 pte gl.

h Rñ. gl. iu versi. sigilla.]

sigilla.] Et ibi Pan. tacitat, quæ hic dicuntur. Idē tenet Abb. in ca. venerabilis.7.col lum.ver. Secundò principaliter no.da excep.

a D.c.cū olim] Nam papa dixit, ꝙ voluit eū punire, in quo deliquit, & tamē nō puniui: eum pœna falsi, nec etiā aperiens literas alterius est excõicatus, vt quidā vulgares putant, quia nullo iure cauetur, & vide Car. in d.c. cum olim magister. 2.

b Crimen falsi] Sed extra ordinem.l.1 § expilationis.ff. de effra &c.

c L. qui testamētum.ff. de falsi.] Vide ibi Bart. & in l.1. ff. de præuari. vbi dicit idem esse de eo, q cognouit iura venius, & demum se contulit cum parte aduersa, & ostendit parti aduersæ instrumenta, & Bart. in l. si qs al.qd,ff.d pę.

d Nō appareat] Bart. ibi verum esse credit in eo, qui celat aliquid simpliciter, vt nemini appareat, secus, si celaret cõtra vnam personam tātum. l. 3. § si quis dolo,ff. de tabu.exhi. Et addit ibidem ꝑ bar. ꝙ si qs detruncaret bullas de literis papalib', quod incideret in ꝑ nā falsi.

a Resp. ꝙ sic] Et si erat principis, igitur exuritur, fm Bal. in l 3 C. de fal.mo g.l.fi. C.de ve.nu.libr. 11 gl & Pa. in d. ca. quanto, Alex. consi. 104 par 2. 8 & in l. eleganter § qui reprobos,ff.de pig.ac. Si verò erat inferioris principe pęna capitis, f. ciuili, s. deportatione. l. 2. C. de falsa mo. Sal. in d.l.2. Si verò nū mos radit, vel tingit, si liber est datur ad bestias, si verò seruus, vltimo supplicio punitur. l. quicūque, ff. de fals.d. & ibi Bar. tangit de cooperiente aurichalcum cū auro.

f Secus in denario] Expendens falsam monetam teretur pœna l. Corne. de falsis, quæ regulariter est deportatio, & omnium bonorum publicatio. Seruus verò vltimo supplicio afficiatur, de quo dicendum, vt in l. 1. in fi. ff. de falsis, & quod talis expenditor teneatur hac pœna, videtur text. in l. hac lege. Sed Bar. ibi dicit hoc procedere, quando expendit numos plumbeos, vel stagneos, qa de eis tantum facit mentionem illa lex. Aliàs dēe puniri pœna ex-

surā viciando literam, vt in d.c.olim,[a] vel apponendo sigillum adulterinum, vt d. c. ad audientiam Bar. dicit, ꝙ si aperit ostendendo aduersario mittentis, potest puniri vt falsarius; ar. bonū in l. 1 S. is qui, ff ad l. Cor. de fal. Ver. is qui deposita instrumēta ostendit aduersario, incidit i crimē falsi.[b] Quod no. contra notarios, & aduocatos, qui ostendūt iura partis aduersario. Si verò aperit, sed non ostendit aduersario, sic nō punitur crimine falsi, & videtur tex. in d.c. cū olim, & ff de cri. stel per totum, & l. qui testamentum, ff. de fal.[c] dic ꝙ est speciale in eo, qui aperuit testamentum clausum, vt puniatur pœna falsi, ex quo collige, ꝙ peccat mortaliter aperiens literas alterius, vt legat, nisi spem habeat in ratihabitione, quod intelligo, quando aduertenter, & studiosè facit, cum veniat puniendus crimine stellionatus. Quod limito verum, nisi haberētur pro derelictis, puta eas ꝑ iecit, vel lacerauit, & huiusmodi, quia si tales legit pro aliquo bono fine, licèt aliàs curiositas est, nō tamē mortalis, de se.

3 Vtrum lacerans, vel cōburens, vel celans scripturas publicas, vel priuatas, q ad alium spectāt ita, quòd amplius non appareant, sit falsarius? ℞. ꝙ sic, vt est casus, & ibi Bar. in l. Paulus, ff. de fal. vbi dicit text. legis Cor. pœna omnes teneri, q etiam extra testamenta cætera falsa signassent, sed & cæteros, qui in rationibus, tabulis, literis publicis, aliaue quare sine signatiōe falsum fecerint, vel vt verum non appareat,[d] quid celauerint, surripuerint, deleuerint, subiecerint, & resignauerint, eadem pœna affici solere dubium non est, hęc ibi gloss. in ver. surripuerint, dicit sic vt non esset comburendo, & sic patet, quid dicendum de falsantibus libros mercato: si, comburentibus, vel occultantibus, vel alias scripturas, & vltra dictā pœnam tenentur ad restitutionem totius interesse, text. est in lege, qui tabulas, ff. de furt. de quo vide infra, Restitutio, primo in verbo, scripturas.

4 Vtrum falsificans monetam sit falsarius, & peccet mortaliter? ℞. ꝙ sic,[e] secūdùm Host. Io. An Pa. & Io. de Imo. & in c. quanto, de iureiu. & patet per tex. ibidem, vbi dicitur, ꝙ seruās falsam monetam agit inique, ergo fortius falsans, patet etiam per extrauag. Io. 22. qua excommunicat omnes tales in regno Franciæ, & tenentur restituere omne damnum datum illi personæ, communitati, vel populo damnificato, vt no. præfati doc. vbi supra, vel si nescitur specialis persona, saltem pauperibus, argum. eorum, quæ no. in ca. cum tu. de vsuris, & in regula, peccatum, de re. iu. li. 6. & vide Hostien. in summ. tit. de censi. S. ex quibus, versi. quid si moneta idem dic, secundùm Gir. obdo de illo, qui recipit falsam ignoranter, quam postea sciens expendit pro bona, quod limito in pecunia alicuius importantiæ, secus in denario[f] vsuali, sicut dico de furto infra furtum. S. 34.

5 Quot modis fallat mo. ℞. ꝙ trib. modis secun-

traordinariis, ar. l. saccularij, ff. de extraord. criminibus. Vide Pa. in d.ca. quanto. Quomodo autē puniatur, qui destruit pecuniam, vide Bald. in l. lege Cornelia, ff. de falsis.

a L. q nomine] Bar. no illam l. ꝯuncios facientes falsos relatiões.

b Et Bart.] In 1. col. versi. quæro quid si accepit? Hoc tamen dicit nō seruari de ꝯsuetudine.

c §. q reprobos] Vide ibi pulchrā qōnem, quā ponit Alex. in apostil. ad Bar. de cudente monetam reprobatā. Quomodo aūt puniatur? gl. Cy. & do. in l. si quis, C. de falsa moner. no. in l. 2. & ibi Bar. C. de fal. & Bart. in l. fin. C de ve. nu. po. lib. 11. Et dicitur in specu. ti. de accusa §. 1. ver. hæc tamē, dicit, ꝙ talis potest capi, & trahi ad iudicem.

secundū communiter doc. d.ca. quanto. Primò in forma, s. quando imponitur signum illius, qui eam cudi non facit, vt in l.[a] falsi nominis. & in l. qui nomine, ff. de fal. & in d.c. quāto. Secundò ex materia metallica, s. qn̄ fit de ære, vel de stagno, vel non de debita liga, in l. Paulus. 1. ff. de solu. sm Bar. vel cū talis materia immisceatur, vbi non debet, vt in l. quicunque numos, & in l. lege Corne. ff. de fal. la 1. Tertiò ex pondere. nam ista tria requirunt de substantia monetæ, vt in l. 1. S. 1. ff. de contrahē. ꝛem. glo. 10. qō. 3. in prin.

6 Sed quæro, ꝙ pondus debet habere? ℞. sm gl. in ver. præbet, & doc. in d. l. 1. & Bar.[b] in l. 2. S. 1. ff. si cer. pet. ꝙ de iure tantus debet esse valor coniatę, & tantū pondus, quantū erat prius in materia, nō deductis expensis, nec labore, quæ de iure debent fieri de publico. Sed secundū Inn. quem cōmuniter sequuntur doc. & seruatur ex consuetudine, tantū debet esse in pondere, quātum erat in materia, deductis expensis, & labore, quia nemo suis expensis tenetur eam facere. ff. qui ex cau. ma. l. t. & c. qui sentit, de re. iur. li. 6. Imò plus credit Innoc. ꝙ si princeps indiget, poterit inde sentire aliquod lucrū, & sic minuere à prædicto pondere. Sed Pa. in d.c. quanto, de iureiu. limitat verum, nisi spargatur extra regnum, quia cum damno non subditorum suorum non potest, quam credo verissimam, credit Inn. ēt, ꝙ princeps cū consensu populi possit minuere, hoc est ꝙ sit minoris ponderis, q̄ deberet, & tn̄ expendat, ac si esset iusti ponderis. Ratio, quia qlibet potest renunciare iuri suo. 7. q. 1. quàm periculosum, & dicit sufficere cōsensum maioris partis magnatum regni, quia negotiū regni reputatur negotiū vniuersitatis, arg. in l. 3. S. sancimus. C. de iureiur. propter calum. Sed Pa. vbi supra dubitat de hoc, cum tractetur de præiudicio singulorum eorū, ar. eorum, quæ no in c. cum omnes de consti. & C. quę sit lon. consue. in rub. & i l. 3. in gl. mag. in ver. tertij dicunt. Et ego credo requiri ꝯsensum singulorum, nisi qn̄ ex alia causa propter hoc alleuiarentur, puta ab angarijs, & hmôi, ꝑ ea quę no. in dictis iuribus. Dicit tn̄ Inno. non sufficere ꝯsensum populi, vt expendatur extra regnum.

7 Vtrū princeps fraudet monetam, qn̄ reprobat valentem, & minus valentem acceptat, vt de reprobata habeat bonum forū, & illam conflari faciat, & cudi? ℞. Host. vt recitat Pa. vbi supra ꝙ sic, facit tex. in l. eleganter. S. qui reprobos,[c] ff. de pign. act.

8 Verum radentes, vel tondentes sint falsarij, vel subtilius ex aqua particulam auri, vel argenti tollendo ita, ꝙ cognosci nō potest? ℞. ꝙ sic, vt in gl. d.c. quāto, & tenētur ad restitutionē dānificatis, vel si ipsos ignorant, pauperibus de necessitate. c. fin. de iniurijs. Idem de eo, qui numos tingit.

9 Vtrum isti, qui singulos denarios ponderant, & grauiores retinent, & conflari faciunt, sint falsarij? Res. vt colligo ex Host. Ioa. An. & Imo. vbi supra, si illi, qui cudūt pecuniam, quia aliqui denarij sunt quādoque minus, ꝓpterea dimittunt alios plus in pōdere, qa nō pñt æqualiter omnes sculpere, tunc tales sunt falsarij, & tenent ad restitutionem cōicati, quia corpꝰ pecuniæ damnificauerunt, si aūt oēs denarij sunt iusti ponderis, sed aliqui sunt amplioris, & illos radunt, dummodo remaneant iusti ponderis, seu conflant, nō credo falsarios, licèt malè faciāt, & nullo modo sit eis ꝯsulendū, ꝙ si nolunt abstinere, non credo eos fore extra statum salutis propter hoc.

10 Quid de falsario literarum apostolicarum, vide supra, excōicatio. 5. casu. 3.

11 Vtrum falsificans mensuras, & pondera, teneat? ℞. ꝙ vltra mortale tenetur ad restitutionē totꝰ dāni dati, vt patet ex. c. 2. de emp. & ven. & deberet 30. diebus in pane, & aqua pœnitere, vt ibi, licèt sit arbitraria hodie. Idem dic de vtente scienter falsis. Et falsans mensuras tenetur lege Corn. de fal. ff. de extra. cri. l. annonā, circa fi. q̄ est

pena publicationis omniũ bonorũ cũ deportatione, si liber est; si seruus, vltimũ supplicium, vt ĩ l. 1. in fi. ff. de fal. Vtens verò falsis pôt puniri in duplum, [a] & relegari in insulam, vt ff. de fal. l. penul. §. 1.

12 Vtrum instr̃a cõfecta per falsum notarium sint nulla? ℞. vt colligit Pa. in c. fraternitatis, de hęre. per Innoc. ibidem, aut loquimur de instrumentis confectis post falsitatem commissam, vel etiã ante, tamẽ nondum damnatum, sed toleratum in officio; & sic valẽt pretextu officij, licèt postea damnetur; [b] facit l. Barbarius, ff. de offi. præ. Aut loquimur de instr̃is cõfectis post dãnationẽ notarij; & sic non valent, vt l. si aliquid, C. de suscep. præpo & archa. li. 10. facit tex. in l. si quis ex argentarijs. §. sed si omnes, ff. de eden. Bart. tamen in l. eadem l. ff. ad leg. Iul. repe. limitat verum, qñ notarius fuit dãnatus propter falsitatem cõmissam in officio tabellionatus, & sic loquitur, d. l. si aliquid; secus, si aliàs fuisset dãnatus de falso cõmisso ex alia causa extra officium tabellionatus, sicut in quodã consilio ipse Bart. cõsuluit ꝓ quodã notario dãnato, qa extraxerat duas chartas de libro cõitatis valebant eius instrumẽta, licèt sit infamis effectus. [c] Et hoc verũ, dummodò illud officium non habeat in se dignitatem, vt quia est notarius principis. l. 1. C. de mand. prin. vel salarium de publico, vt quia est notari⁹ in banco, quia tunc non valerent; aliàs sic. [d]

13 Vtrum instrumentũ factum a notario non dãnato, quod hẽt diuersa capitula, sit falsum, si falsitatẽ habet in vno capitulo? Res. Pan. vbi s. ꝙ aut falsitas prouenit ex vitio notarij, & tunc aut concernit substantialia instr̃i, puta quia in indictione, aut die; & tunc totum corruit, [e] vt no. in c. inter, de fi. instru. & in authẽ. vt ꝑpo. no. impera. circa prin. Aut concernit substantialia negotij, & tunc distingue, aut capitula sũt connexa; & tũc totum reprobatur. Aut non sunt connexa, [f] sed separata, [g] & sic solũ illud capitulũ falsum reprobatur. Et sic limitat Bar. in l. si ex falsis, in fi C. de transatio. q tenet, ꝙ qñ venit ex vitio notarij, totũ corruit, qđ Inn. ẽt tenet. Si verò falsitas ẽ circa extrinseca, vt qa scripsit ꝯtrahentes eẽ cõsanguineos vł aliqđ aliud, qđ nõ facit ad negotiũ, licet hoc sit falsum, nõ reprobatur ꝑ hoc instrumentũ, qa hoc non est vitiũ notarij. Et idẽ dic. in teste. Et idẽ voluit Inn. ĩ d. c. fraternitatis, vide gl. in d. l. si ex falsis, in ver. firmis.

FAMA est illesæ dignitatis status legibus & moribus comprobatus. [h] l. cognitionum numerus. §. existimatio, ff. de var. & extraor. co. & in gl. c. vestra, de coha. cle. & mulie.

1 Vtrum fama sit defendenda? Res. ſm gl. [i] in c. senti. 11. q. 3 ꝙ aut sumus inter tales, q parati sũt imitari; & sic peccat mortaliter

liter

a Puniri in duplum] Diuersæ tamen pœnæ ponunt in d. l. Annonam. Pro falsantibus mensuras imponitur vna pœna, pro falsantibus pondera alia. Et non potest reddi ratio diuersitatis, sed iudex bonus arbitrabitur secundum modum delicti. Et potest imponere, quam pœnã vult ꝗ expressis in iure, & etiã mitigare ex statutis municipalibus impositã, ar. l. quoties, ff. de acti. & obliga. l. qd ergo. §. pœna grauior, Et ibi Bart. ff. de infamibus.

b Postea damnetur.] Licet non fuisset pronuntiatus condẽnatus, tamen si inter nos iã habebatur, Instrumẽta non valẽt: Ita Bal. in l. in exercendis, pen col. de fid. instr.

c Infamis effect⁹.] Vide ad hoc Bal. in l. in exercendis, C. de fid. instru. Qui dicit, ꝙ cõdemnatus ꝗ falso, vel de hęresi, vł l. Iulia repetundarum, vel q: ꝯ ordinatiões legis facit officium, vel propter aliquod crimen, propter quod ꝑdit publicam autoritatem, tunc priuatur officio; vide Bartolus. in l. si ideo ꝯ empto. ff. de euic. fallit. nisi in officio post condẽnationem fuerit toleratus, quia tunc non vitiant instrumẽta cõfecta post cõdẽnat. vt no. glo. in authẽ. de tabel. §. si verò, vel nisi priuatus fuerit a confectionis certorum instrumẽtorum, quia alia bene tunc posset facere; Bar. in d. l. eadem lege, Et ibi vide. in addit. Alexander.

d Aliàs sic] Maximè si in officio toleratus est, de excommunicato vide gloss. in c. decernimus, de sen. ten. excommunicatio. lib 6.

e Totum corruit] sicut dicimus in teste, vt si aliquã falsitatem adijciat testimõio suo, dictũ eius in totũ reprobatur, quia reperitur periurus. 3. q. 6. 9. puta; sic in notario, q est quidam testis l. Domicius Labeo, ff ꝗ testa. Et idem esset, si falsitas esset circa circunstãtias, vt debebat scribere quòd Titi⁹ debebat decem & scripsit viginti.

f Sunt cõnexa] Puta quòd Titi⁹ promittit vnum fundum, & vnum equum, Et falsũ est de equo.

g Sed separata]. Quia est in instrumento contractus emptionis, & in eodem contractus locationis.

h Cõprobatus] Et in nullo diminutus, vt in tex. illo, & sic allegatur in d. gloss.

i Respon. secundum gloss.] Et gloss. in capitu. iubemus, de consecrat. distinctione. prima. §. cor-

a §. tormenta] Alias in. §. plurimum, vbi distinguit duplicē esse famā, vnā ē hominis; & si est bona, vr fama; si mala, dicitur infamia Et de ista ppriè loquit. d. §. existimatio, & totus ti. ff. & C. de his, q not. infa. Alia ē fama īter homines; & ista est duplex. Quedā de vno homine in genere bonitatis vel malitię, qñ scilicet est fama, φ ē bonus, vel malus; Et de ista loqtur. d. §. tormēta alias plurimū, & l. capita. liū. §. famosos, ff. de pę. & l uō omnis. §. a barbaris. ff. de re mili. alia est ē facto particulari. vcrū scilicet tale qd sit factū, vel nō. Et de illis duabus loqnit autor in isto. §. & procedit d. diffinitio, q̄ quam Bart. ibi aliter diffiniat, licet in idē redeat.
b In capitu. cū oporteat] Glo. nihil dicit. Sed Pan. quærit. Nunquid delegatus, cui simpliciter ē commissa inquisitio, tenetur primò inquirere de fama; de quo etiam vide Fulg. cōsil. 107. & Areti. tracta. maleficiorum in ver. fama publica.
c In l. diuo Marco] Vide glo in l. decurionum, notat illam legē ī Pilatū &c.
d Panor. in cap. veniēs.] Ibi Pa. in 4. col. ver. Et faciunt pro hoc, refert Inno. in c. cum oporteat, & accus. di. φ testes deponentes super infamia debēt reddere causam sufficientem sui testimonij. Nō enim sufficit dicere, φ popul' habet illū suspectum. Hæc ille.
e Vt dicit gloss. fi.] Clarius tamē hoc dicit Pan. in c. vestra, de coha. cle. & mulier. Et idē Pan. in d. c. in quisitionis, super glo. fi. Qui dicit, φ illa maior pars itelligitur non viciniæ simpliciter, sed proborum, virorum, & non puerorum vel mulierum. D. Ille gue tamē vt ibi p eum, & p Bart. in d. §. tormenta, ver. Item ex eo ver. quæro qualiter. Et vide Ale. consi. 9c. secunda parte.
f Barto in l. fi.] Dicit, φ psūptiones, de qbus ibi, qua sufficerēt ad torturā, possunt elidi multis modis, vt ibi habes, p Pau in d. cap. tua, in 2. not. hęc omnia q̄ sunt in tex. vide Ro. cōs. 169.

liter, qui eam non defendit pro posse. Et sic intellige capit. non sunt audiendi, c. qō. & cap. nolo. 12. q. 1. & de consec. distin. 1. iubemus. Aut sumus inter tales, qui solùm parati sūt reprehendere, non imitari; & sic sufficit nobis consciētia nostra, & non tenemur defendere, & sic itellige. c. quid obest homini, cum. 5. capi. seq. 11 q. 3.

2 Quot modis lęditur fama, Et quomodo sit restituenda, vide s̄, Detractio.

3 A quibus est abstinendum propter famam conseruandam, vide infra, Scādalum. §. tertio.

4 Fama propriè est, quando tota ciuitas, vel vicinia, vel maior pars acclamat aliquid. Vel dic φ est communis locutio ex verisimilibus coniecturis surgens, vt colligitur ex no. i c. si duo. 35. q. & in c. super eo, de eo, qui co. consang. vxo. suç. & in d. cap. vestra, & ibi Abb. plenè. vnde primò oportet, φ sit ex verisimilibus coniecturis, quia aliàs propriè non est fama quoad iuris effectum, sed sunt vanę voces populi, de quo p Bart. in l. de minore. §. tormenta. [a] ff. de quæstio. per glo. fi. & ibi Abb. & docto. in ca. inquisitionis, & in c. cum oporteat, [b] de accusatio. & non sint audiendæ, vt in c. 2. de electio. & text. in l. decurionum filij, C. de pœnis. l. diuo Marco, [c] C. qui manu. non possunt. & l. si priuatus, ff. qui & a quib. vnde dicit Pan. in ca. veniens, [d] el primo de testib. quòd testis deponens de fama, debet reddere rationem, seu causam sufficientem sui testimonij. Secundò requiritur, φ sit saltem maior pars, quia, vt dicit Panor. in c. cum in tua, de spon. super glo. in ver. de fama, φ dicta paucorū non infamant. Et propterea differt fama a rumore, quia rumor est, quando aliqua pars viciniæ aliquid asserit, sed fama, quandò maior pars, vnde se habet in plus, vt dicit gloss. fin. [e] in d. cap. super eo. Pro quo not. φ nomine partis venit media pars, vt in c. 1. §. 1. de deci. lib. 6. & ibi glos. in ver. medietatem, & in l. nomen filiarum §. portionis, ff. de verb. si. Sed quando additur aliqua, tunc verificatur in qualibet minima particula, quia dictio, Aliqua, restringit. Attamē, licèt requirat maior pars ad famam faciendā, tamen ad probandum sufficiunt duo testes, vt not. gl. 2. q. 1. c. si peccauerit. §. quando, & in l. 3. ff. de testi. & not. Bar. in d. §. tormenta. Et cōtra probationem famæ admittit contraria probatio; & si secunda est clarior, ofuscatur effectus primæ. Et ideo eo casu, quo infamia sufficeret ad torturam, si probaretur per aliam partem bona fama, tolletetur pręsumptio prima, & sic probat tex. in d. c. cum in tua, & quod not. Bar. in l. fi. [f] C. de quæstio.

FAMILIA quid comprehendat? Respon. Archi. de priui. licet, lib. 6. dicit, φ triplex est familia, quædam perpetua & religiosa, vt religiosi clerici, & consimiles, & tales gaudent priuilegio conuentus, vel collegij, de statu mona. recolentes, C. loca. l. milites. Aliter tenerentur duplici iure, contra. c. cognouimus, cum similibus. 12. q. 2. & de hac loquitur c. cum

a Est alia] Quæ vocatur ppetua & mercenaria secundum Arch.
b Vt patet] Nā qñ nomen familiæ sonat in psonis, intelligit de ppinquis s̄m ordinem pximitatis,& de quibusdā affinibus in subsidium vocādis, vnde, si testator dicat, Relinquo fidei commissum familiæ intelligit de proximioribus gradatim. Sed qñ nomē familiæ sonat pro rebus, intelligit de substantia bonorum;hoc Bal. in d.l. fin.
c Non tenetur] Idē tenent Bald. Ang.Pau.de Ca. Bar.& Alex. i d. §.fin autem.Bal. in l.quod in vxorē,C.de neg. ge. Ang. in l. seruū, in prin.ff.de verbo.obl.Nisi consuetudo aliter se haberet, s̄m Ange.in d. §. finautem. allegat.l.1. C.de iu... libro 10.
d Vt pauperi] Qui non habet, vnde sibi subueniat; & poterit officium iudicis implorare contra eum.Et idem pōt facere paup contra quemcūque diuitem 47. di.sicut hi.Et maximè si sunt ep̄i, & clerici, 81. di. c.1. & 12. q. 1.c. videntes.
e Pro rata temporis]Plenè per Bar.in l.1. §. diuus,ff.de vari.& extraor.cog.vbi dicit de potestate, qui fecit præparamenta pro eundo ad ciuitatem, p qua erat electus,& nō potuit ire;vide per pulchra no. per eum etiam in d. l.si pecuniam,in principio.

olim, de arbi. est & alia, a scilicet quæ non ecclesiasticos tantū comprehendit, sed etiam laicos,sicut sunt vxor,filij,nepotes,serui,famuli, qui in eius domo ei⁹ sumptib. viuunt continuè, l.intelligitur,ff.de publi.l. 1.§.familiæ, C.ad l.Corne. de fica.l.si fortè,quę ponit, de pœ.dist.1. & de hære.c. filij,lib.6.in fi.& de testi.c. in literis,vbi de hoc, & 3. q.5.c.1. Et de tali intelligitur,qđ dicitur in d.c.licet, de quo vide ꝭ.interdictū. 6.§.4.est & alia familia, q̄ nec est perpetua, nec mercenaria,sicut clerici,& religiosi, & alij ecclesiastici dicuntur de familia ecclesię, de quib⁹. 16.q.6. de lapsis, est & alia, de qua in l.fi.C. de verb.si.vbi nomen familię comprehendit parētes, liberos,oēsq; propinquos, & substantiam, & libertos etiam,& patronos, necnō & seruos; & hæc significatio habet locum in fideicommissis, vt ibi patet. b

1 Ad qd tenetur paterfa. ℞. ꝙ ad duo tenet de præcepto,s.ad administrationē necessariorum ad vitam, & ad disciplinam tam verbo, quā exemplo morum, vt colligitur. 1.ad Timo.5. & ad Ephe.3.& no.in §.necesse.47.dist. aliter est peccatum mortale de sui natura, nisi excuset aliqua circunstantia,puta necessitas, & huiusmodi,vel nisi sit famulus,de quo in se.3.§.dicam,vel sit circa ea, q̄ non sunt necessaria ad salutem omissio correctionis.Et sic intellige. 13.q.4. duo ista, & q.5.non putes.

2 Sed nunquid infirmanti teneatur subuenire,qui ex mercede locauerat operas suas?℞.quoad expensas secūdùm Bar.in l.si cum dotem.§.finautem,ff.sol.mat. & in l.in rebus,ff. commo. quòd ad magnas expensas non tenetur; c quod limito verum ratione famulatus.Secus,si teneretur vt pauperi. d quo verò ad salarium Ioan.And. d.Ant. Ioan. de Imol. & Panor.in c.1.de cle.ægro. & communiter docto. tenent, ꝙ non, quia casus contingens in persona, quæ locauit operas,liberat conductorem a præstatione mercedis l.si vno.§.item cum quidam, & quod ibi no.ff.loca. & quod no.in l.in rebus. §. posunt,ff.commo.& in glo.l.fin.§.idem iuris,el 2.ff.ad l.Rho.de iac.hoc tamen limitat Pa.vbi supra, quando salariū debeť solū ratione personæ; secus, si daretur ratione aliorum etiam. vnde potestas, qui habet famulos,& iudices, quibus habet soluere,licet infirmetur, vel moriatur, tenetur nihilominus hæres; & ideo ipse potest petere,& debitores debent ei soluere;tex. est in l.si pecuniam,in prin.ff.de condi. ob cau.facit quod no.in l.diem functo, ff. de off. assess. Innoc. videtur tenere,ꝙ debeatur salarium,in c.propter sterilitatem, de loca.facit c.1.de cle.non re.lib.6.& ibi Gemi.per illum tex.dicit doctori, vel famulo non debet subtrahi salarium propter infirmitatem; allegat quod habetur in Spec. de cle.non re.§ postquam,ver. quid si mercenarius,& istud tenet Sal.in l.licet,C.loca.& pulchrè Ang.in disputatione, Exorta guerra.facit l.quæsitū,ff.de re iudi. Et hoc procedit indubitanter, vbi consuetudo sic est,quia tunc debetur, quia illud videtur actum,quod est consuetum.l.ꝙ si nolit. §. qui assidua,ff.de ædi. edic. Sed vbi consuetudo non est, tene ꝙ non debetur, nisi vt dictum est,ꝙ in casu speciali,vt C. de aduo.di.iudiciorum.l.post duos, vbi aduocato debetur salarium ex publico constitutum,licèt moriať intra annum; secus esset de salario promisso a parte, quia nō debeť nisi pro rata temporis e s̄m Bar.in d l. diē functo: similiter in l. cum habes. §. Stichus,ff.de sta.lib. vbi quando per seruum nō stat,quin seruiat, nihilominus libertatem

tẽ ꝑ hoc ꝯsequit̃, de quo dic vt ĵ. locatio. §. 15. vbi pulchrè tãgit̃ hęc materia.

3 Vtrũ cũ dñs nõ ꝑt corrigere suã familiã, vel aliquẽ ipsorũ,teneat̃ ipsũ expellere? ℞. ꝙ si nec verba, nec verbera emendant,sed subtractio necessariorũ seu expulsio corrigeret, tenet̃ expellere,ar.eorũ,q̃ not.in c.non omnis,5.q.5. si verò licentius peccaret expellẽdo,faciat quantũ põt,& licet ille nõ se corrigat,excusatur,vt patet in c.quantũlibet,& c.seq.47.dist.

4 Vtrum posit cã correctionis verberare clericos, Vide s̃.exc. 5. Casu.§.4.

5 Vtrum paterfa. teneat̃ de furto familiæ. Vide s̃.dominus.§. 4. & ĵ.obligatio. §.pen.& vltim.

6 Vtrum familia epi gaudeat priuilegio fori? ℞. Pa. in c.nullus, de foro comp. in versi.in familia, communiter tenetur ꝙ sic.

7 Vtrum familia,vel aliquis eorum teneatur reuelare delictum domini sui, requisitus, per obedientiã superioris. ℞. ꝙ non, si criminaliter,vult ꝓcedere. vt 4.q.3.c.l.Iulia,el 2. Si autẽ ciuiliter,sic credo teneat̃, qa nulla.l.repellit̃, vt not. gl.3.q.5.c. 1.in ver.parẽtes qđ credo verũ,qñ nullũ malũ sibi immineret ex hoc, aliàs secus, qa non teneor cum malo meo facere bonum proximi temporale.

8 Vtrum dño familiæ, q fecit iurare familiã de veritate dicenda,sit parendũ? ℞ ẽm Durã.aut iste dñs est truculentus, & probabiliter habetur ferus,& sic nõ tenetur,quia illicitum fuit iuramentũ.Si verò est mansuetus,& probabiliter creditur ꝙ non procedet, nisi rationabiliter, tunc distingue,ꝙ aut res,puta asportatæ, erant ad custodiã suã deputatæ,& sic sicut potest prosequi asportantem, sic & dño reuelare.Si verò nõ erant deputatę ad eius custodiã,tunc si põt,ꝓbare,tenetur dicere veritatẽ,si verò non potest probare,non debet reuelare,nisi tali,qui possit prodesse, & non obesse, & si alio mõ iurauit, non fuit licitũ iuramẽtum, nec obligatorium. Idem dicit Hug.de testib.sinodalibus,ꝙ non tenẽtur denunciare episcopo, licèt iurauerint nisi crimina, quæ possunt probare.24.q.4.quisquis [a] aliàs esset proditor.2.q.1.si peccauerit,nisi hoc faciat secretè illi,qui hẽt corriger̃ paternaliter, ar. 22.q.5.hoc vr̃ de hoc vide s̃. denũtia.§.x.

9 Vtrum obligatus procurare aliquam familiam,vel fratres alicuius domus,teneat̃ excrescente familia, vel fratibus in numero? ℞. ẽm Pau.ꝙ si familia,vel fratres habebant numerum determinatum, tũc non tenetur si aũt indeterminatum, vt sunt fratres Minores alicuius conuentus,sic tenetur,facit.c.quanto,de censibus si tamen nimis grauaretur, per iudicis officium sibi prouidebitur, [b] & sic patet, quòd quoad conscientiam non tenetur.

10 Quid si famulus cum dño non conuenit de salario? ℞. ꝙ si famulus cõueuit locare operas suas, & dñs cõducere operas ministrorum, ꝙ tenetur dño soluere vsq; ad summam,qua alios fuisset conductur, ar.l.si nõ sortem.§.libertus,ff. de con. ind. no.Arc.1.q.1.sunt nonnulli, ꝙ si fuit conductus sub mercede taxanda ad arbitriũ dñi,sic iudicio bono viri taxabitur, vt patet supra.Arbiter.§.x.quasi in fi.

FAMILIARIS [c] quis dicatur? ℞. ẽm gl. 3.q.5.in sum.ꝙ largè dicuntur omnes, qui cohabitant cum aliquo,vt in c.in literis,de testi.& c.insinuante,de of.de.eg.gl. in d.c.literis,in ver.de fam. dicit, familia-

a C.q[quis] Parũ,aut nihil facit ille textus.

b Sibi prouidebitur] Intellige, quando ista procuratio processerat ex mera liberalitate, secus,si aliquo datu,vel retẽtn fuisset inducta Nã subueniendũ est donatori, vt non teneatur cum magno grauamine suo. Vnde nõ potest conueniri vltra,quàm facere potest deducto, nè egeat,vt l. inter omnes, ff. de re iudi. q̃ rõ cessat in obligatione causata ex facto non lucratiuo Non.n.iudex debet vni consulere cum graui præiudicio alterius, vt no. in l. 4. §. hoc autem iudicium de dãn. infe. hæc inducũtur ad q.Quidam dedit furnũ, seu molendinum in emphyteusim, hoc adiecto, vt haberet,& deberet recipiens gratis coquere, vel molere pro isto donante,& familia sua. Demum excreuit multũ familia istius vltra solitum, quæritur nunquid teneatur coquere, vel molere pro oibus,aut ẽm numerũ,antiquum, dic de iure ꝙ sic per limitationẽ Inn.statim s̃. posita. Et hoc tenet Pa.in d.c.quãto, ꝯ Fe.Pe.& Ab.similiter dic, si qs dedisset certũ p. ciũ,qa priorum, &c. Nunqd autẽ q tenetur procurare dñm,tenetur ꝓcurare seruitores,tex.in d.c.q̃to,facit ꝙ sic,sed ꝯ est tex.in ca.licet,đ pri.li.6. Tu vide Old.cõs.11.

c Familiares epi quales eẽ debeãt Cõ.Tri.ses.2.e.1. qñ ab illis ordinari possint, 24. ca.9. Redirib. ecclesiarũ nõ augẽ di.25 c.1.de ref. Familiaritas cardinaliũ quos nõ eximat ab ordinarij iurisdictiõe. 24.c.11.da ref.familiariũ priuilegio q gaudeant, ibid. Adde rept. inq.cũ ann.P.V.

res appellantur consangui nei, colonus, ascripticius, mercenarius, filius in potestate, libertus, seru°, & omnes habitãtes in domo. Domestici verò sunt, quib. ratione patriæ potestatis, vel dominicæ imperari potest, vide glo. in ver. domestica, in l. præsenti. §. fanè. C. de his, qui ad ecclesias confu. quando enim dicitur, familiares, domestici, intelligũtur omnes, qui in expensis alicuius commensales continuè existunt, etiam si aliquando abesse pro eius negocijs gerendis contingat, vt no. in c. fi. de ver. si. lib. 6. vbi bonus tex. & in his locis tractatur de familiarib. & domesticis, quãdo repelluntur a testamento &c.

FAMILIARITAS [a] cum mulierib⁹ phibetur ecclesiasticis. 32. di. interdixit & duobus c. se. 34. di. quorundam. 81. di. clericus, cũ multis seq. 18. q. 2. cognouimus, de coha. cle. & mu. p totum vide supra, clericus. 5. imò vt dicit Hier. in c. hospitiolũ tuum. 32. dist. non potest dignè cum deo habitare, qui fœminarum accessibus delectatur. Familiaritas nimia parit contẽptũ, ꝙ Iudęis, &c. si Iudęos

FATVM [b] q credit, mortaliter peccat. 26. q. 7. non obseruetis. [c]

FAVERE peruersis, idẽ est, ac si ipse faceret. 11. q. 3. qui consentit. 83. di. nemo, & c. se. 23. q. 4. si quis. [d]

FAVTOR quis dicatur, vide infra, hæretic⁹. §. 24.

FOEMINA non debet tõsari ẽt causa religionis. c. vxoratus, in fi. de conuer. coniuga. Et intelligitur nõ solum de tonsura, quæ dicitur clerica, sed etiam de rasura, quæ fit per abscisionem capillorum vsque ad aures facit. 30. di. quæcunque mulier, & 20. q. 2. ca 1. & cle. attendentes, de sta. regula gl. tamen in d. Cle. vř tenere, ꝙ consuetudo contraria [e] excusat, & ꝙ ca. q̃cunque mulier, intelligit de illa, quę vult remanere in fœculo, nolens religioni deseruire, sed mundialiter viuere, & placet, peccat ergo mortaliter [f] talis tonsurans se, cum in d. c. quęcunque mulier, fit excommunicanda, quod etiam intellige, nisi ex necessitate hoc faceret.

1 Quare fœmina citius pubescit? Resp. glo. in l. 2. in verbo, octauum, C. de his, qui ve. æta. impe. quia mala hærba cito crescit, sed est alia ratio, quam reddunt doc. in c. literas, de despõs. impu. s. quia sexus mulieris est debilior, & citius deficit, & ideo citius perficitur sicut in alijs videmus.

2 Quæ sunt illa, quę mulier non potest exercere? ℞. multa, non potest prædicare, nec docere publicè, 23. di. mulier, idem habet. 33. q. 5. mulierem, nec confessiones audire, nec alijs benedicere, vt in c. noua, de pœ. & re. vbi pulchrè text. & gl. ordinaria. Item nec tangere sacra vasa. 23. dist. sacratas, nec sacratas pallas contingere, nec incẽsum circa altaria deferre, vt in d. ca. sacratas. Item nec actum alicuius ordinis exercere, vt in d. c. noua, & in c. tanta, de exc. præl. & nor. in c. dilecta, de ma. & obed. Item nec iudicis, nec magistratus gerere officium, nisi in casibus, de quibus in gl. 15. q. 3. §. 1. nec postulare, nec procurare, nisi in propria causa

a Conc. Tri. sess. 25. c. 14. de re. P. V.
b Huc pertinere videtur canones quintus, & sextus concilij Tri. ses. 6. de iusti ficatio. & catech. in orationes domi. ver. illũ Dimitte nobis debita nostra prope fin. P. V.
c Non obseruetis] Loquitur de fato, secundum ꝙ accipiunt mathematici. Nam dicunt fatum est ius dispositionis siderum in natiuitate, vel conceptione alicuius, vel secundum vsum loquẽdi, Fatum dicitur hic pro fatali dispositione, qua & omnia à casu, fortuna ve euenire dicunt. Secus tamen, si accipiat fatum catholicè de quo per Boe. 4. de consola. Et tractat Aug plenè. 5. de ciu. Dei. Euse. etiam de p para. Euang. Au. Gel. 5. noctium Atticarum recitat Chrysippum stoicum fatũ diffinientẽ vide ibi.
d Si quis] Meli⁹ facit c. qui aliorum, vbi tex. no. 24. quæst. 3.
e Consuetudo cõtraria] Gl. illa in ver. & cornutis, loquitur de monialibus, nam dicit, ꝙ cõsuetudo est, quod tonsoretur, quamquã nullo iure caueatur, sed de mulieribus sęcularib⁹ fortè non excusaret consuetudo, cũ subiectionis velamen auferatur secũdùm Abb. in d. c. vxo. ratus, pen not. Dum autem sub dit hic, Peccat ergo mortaliter, loquit ꝺ sęcularib.
f Peccat ergo mortaliter] Volunt aliqui, vt Rosel. ꝙ non sit peccatum mortale, si facit ex leuitate, & fatuitate, secus, si ex superstitione, vel in cõtemptum significationis illius, quod significat coma, s. subiectionem viri, nã bene tunc peccat mortaliter, & hoc no. tex. dicti c. quæcũque, ibi, resoluens ius subiectionis, & ibi Arc. põderat verbum, subiectionis, plus dicit Rol. quod etiã se totam decaluaret mulier ex leuitate, & fatuitate, licèt alijs esset inderisum, ꝙ nõ peccaret mortaliter, licèt malè faceret. Vulę ergo requiri cõtemptus, vel superstitio. Sed contra eum est dictum Pa. hic in tex. relatum s. ꝙ prohibetur mulier se consurare etiam causa religionis, & sic propter bonum, ergo multò magis si propter leuitatem, dic quòd fortè leuitas excusat.

causa,& suorum, vt not.in l.fœminæ.ff.de re.iur.& 3.q.7.§.tria.15.q.3.§.1. Item nec testis esse,de quo dic. vt infra Testis.§.5.nec personaliter posset trahi ad iudicium causa ferendi testimonium, aut alia qualibet causa, quæ in iure non exprimitur contra eius volũtaté,& si est religiosa, non potest,& si vult,trahi ad iudicium ex quauis causa p̃sonaliter.c.mulieres,de iu.l.b. 6.Item nec viri habitu vti sub pœna anathematis.30.di.si qua mulier.Itẽ nec accusare,nisi in certis casibus,de quibus.15.q. 3.c.1.in text.& in glo.in ver.anti qui. Item non potest se obligare, seu propriam substãtiam pro debito viri, nisi creditum sit conuersum in suam vtilitatem, vt in aut. vt nul.iu.§.& illud not.Itẽ non debet incarcerari, vel detrudi pro aliquo debito, vt ibidem.

FOENVS [a] est vsura,sed differt in hoc ab vsura, quia vsura est lucrũ de capitali acceptum, fœnus verò est lucrum de vsura, vnde græcism⁹,est vsura suos cum quis tradit mihi nummos,Sæpe lucri,fœnus duplex vsura vocatur,quod quidem fœnus improbum exercentes sunt infames.l.improbum,C.ex qui. cau. infa.ir.De quo dic vt infra. Vsura,quia communiter vnum pro altero accipitur, vt in d.l.improbum.

FERIAE dicuntur, quia præstant vacationem ab his,quę fiunt in foro iudicia li,& operibus seruilibus, quarum aliquæ sunt ob reuerentiam Dei introductæ,vt in c.conquestus de ferijs,& C.eo.ti.l. dies festos,& de cons.dist.3.in principio.Aliæ sũt ob reuerentiam principis,vel ciuitatis, vt dies natiuitatis suæ, vel dies principij de imperio.C.eod titu.l.omnes, aliæ sunt ad requiem laboris, vt tempus messium, & vindemiarum,de quibus in d.c.conquest⁹. & ff.eo.ti.l.1.

1 Vtrum partes possint renunciare [b] dictis ferijs?Resp.ꝙ primis & secundis non, tertijs sic,[c] vt in d.c.conquestus, & 15.q.4.in summa.

2 Vtrum nullo modo possit quis compelli ad iudicium in præfatis ferijs? Resp. ꝙ non nisi in casibus,de quibus.ff.eod. tit. l.1.& de quo in c.vl.de iud. & nisi necessitas vrgeat,puta quia res erat peritura,[d] vt exempla habes in l.1.2.& 3.ff. eod. & l.1. ff.de dam.infe.aut pietas.puta causa debilium,vel miserabilium personarum,dicto c.conquestus,quia in operibus misericordiæ [e] non est habenda distinctio dierum, arg.76.dist.vtinam,de consec.dist.quinta, nunquam,& summa ratio est,quæ pro religione facit.ff.de religio.& sumpti.fu.l. sũt personæ.

3 Festum, seu feriæ solennes,quæ in honorem Dei sunt introductæ, & in quibus abstinendum est ab operibus seruilibus, quæ sunt? Respond.sunt infrascriptæ positæ in capitul.conquestus,de ferijs.Natiuitas domini, Sancti Stephani, Sancti Ioannis Euangelistæ, Sanctorum Innocẽtium, Sancti Siluestri, Circuncisio domini,Epiphania domini, Septem dies dominicæ passionis,Resurrectio domini cum.7.diebus sequenti.Pentecostes cum duobus sequen.Natiuitas Beati Ioann. Baptistæ,Sanctorum.12.Apostolorum,Sancti Laurẽtij, Purificatio Mariæ Virginis, Annunciatio eius, assumptio eiusdem, & Natiuitas ipsius, Dedicatio Sancti Michaelis Archangeli, Festum omnium Sanctorum, Dies dominici, Omnes alij dies, quos episcopi in suis diœcesibus cum clero, & populo duxerint celebrandos,In cap. pronunciandum,de consecr.distinctio. 3. vbi præfatæ solennitates ponuntur, adduntur etiã tres dies rogationum, [f] dedicatio cuiuscunque oratorij,[g] Festum Sancti Martini Pontificis,& confessoris in c. crucis d. nostri, de cons.distin.4.ponitur festum Inuentionis Sanctæ Crucis in Cle.si dominum, de reli. & ve. san.ponitur festum Corporis

a Catec in præceptum Nõ furtum facies, in c. verũ huius. P.V.

b Renunciare] Pa.in c.fi.eo. tit. 4.col.versic. Sed quæro, plenè examinat.

c Tertijs sic]Habetur clarius in d.l.1.ff. eo.

d Peritura]Sufficit in actione, quæ est peritura litis cõtestatio.

e Misericordię] De hoc latè per Pa. in c.conquestus,eodem titu. 3.col.vide Bald. con 498.Ale.cõ. 130. 3.parte.

f Rogationum] Non tamen festã tur. Et sic est cõsuetudo, vt refert Abb. in d c. cõquestus. 2.col. Et dicit se respõdisse in q. facti. Lap. tamen alle. 90. tenet, ꝙ sunt in præcepto. Idẽ Hos.in d.c.cõquestus,& Arc.in ca. rogationes, de conse. dist. 3. sed Io.And.dicit ecclesiam hoc non seruare Idẽ Spe. ti.de ferijs.Tu tene,ꝙ nõ seruant.

g Oratorij] Intellige de clericis ibi inhabitãtibus,sed de consuetudine nõ seruatur,secundũm d An.& Pa. in d. c.conquestus.

Christi. Adde secūdum Io. And. quem sequitur d. An. & etiam Pa. in d.c. conquestus, cum non reprobet, [a] festa quatuor doctorum ecclesiæ, sed in istis & omnib. alijs prædictis standum est consuetudini, s͡m Hosti. & Pa. in d.c. conquestus, similiter de festo S. Bartholomæi quoad diem, In quo fiat. c. consilium, de obser. ieiu. vnde hodie dies passionis, & septimana resurrectionis, & dedicationis oratorij, & quatuor doctorum & euangelistarum non seruantur. Sed limita, vt videlicet intelligamus, ꝙ cōsuetudo deroget præfaris festiuitatib[9], dummodo non sit dominicus dies, vel eo maior, sicut est festum Natiuitatis domini, Resurrectionis, Ascēsionis, Pētecostes, & Epiphaniæ, vt in c. licet, de ferijs, dicitur in gl. quā sequunē doc. vbi addit Ioā. An. assumptionem virginis gloriosæ, ar. c. fi. de sen. ex. li. 6. q̄a non credo valere ꝯsuetudinē in contrariū, cū videantur quasi iuris diuini, vt patet in d.c. licet.

4 Vtrum consuetudo possit aliás a præfatis festiuitates introducere, ita, ꝙ de ꝑcepto teneamur ad illā? ℞. q̄d sic, sicut potest facere aliam legem, & quando sit, vide supra, ꝯsuetudo. S. 2.

5 Vtrum Episcopus cum clero solùm possit indicere festum? ℞ ꝙ non, sed oportet ꝙ faciat cum populo, vt supra patet.

6 Festum [b] immaculatæ ꝯceptionis gloriosæ Virginis matris Dei Mariæ, licèt ecclesia Romana antiquitus non celebrauerit vt patet ꝑ Th. in 3. par. q. 27. & ꝑ san. Bo. in 3. di. 3. & per glos. de cons. di. 3. [c] in c. pronunciādum, quia eius puritas non dum erat reuelata, tamē hodie de ipsa conceptione facit solenne officium, & festū cū largitione indulgentiarū, quæ ī festo Corporis Christi sunt datæ illis, qui intersunt diuinis, & hoc ꝓpter multa miracula, per q̄ manifestum est, ꝙ sine peccato originali fuit concepta. Et ideo hodie ad euitanda scandala præcipitur sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, a qua nō possit absolui nisi à Romano Pontifice præter quám in mortis articulo, omnibus cuiuscunque status, gradus, ordinis, & conditionis fuerit nè de cętero ausu temerario præsumat in sermonibus ad populum, seu aliàs quomodolibet affirmare, ꝙ tenentes virginem esse præseruatam a peccato originali in sua conceptione, polluantur labe hæresis, vel mortalis p̄cti, vel festū eiusdem conceptionis celebrantes, neque tenere libros, vel legere, aut habere ꝓ veris hoc continentes, simili quæ pœna ēt ligantur, qui ausi fuerint asserere, ꝙ ꝯ̄riā opinionem tenentes, f. ꝙ sit concepta in peccato originali, incurrant hæresim, vel mortale peccatum, hæc habentur in extrauag. Sixti quarti, quæ incipit, graue nimis.

7 Quid de istis festis Sancti Antonij, Sancti Nicolai, Sanctæ Catherinæ, & hmōi, q̄ ex consuetudine celebrantur, ignoratur, tn̄, an ex tali consuetudine sint introducta, quæ habeat vim legis præceptiuæ? ℞. ꝙ nō credo peccare mortaliter non seruātes, nisi esset scandalum, ratio, quia non sunt introducta vt de præcepto, sed ex deuotione vbi autem esset scandalum, sic ibi est ꝯsuetudo obligatoria, ex quo tandiu est, ꝙ est præscripta, & reputatur obligatoria.

8 Quando incipit dies festus, Vide supra Dies, in princ.

9 A quibus est abstinen̄. [d] diebus festiuis ꝑdictis? ℞. ꝙ ab oi ope seruili, nō solū peccati, sed etiam mechanicis, vt agricultura, vt dicitur in c. licet, de ferijs. Pro cuius intelligentia est notan̄. s͡m Ric. in 3. di. 37. ar. 3. q. 4. ꝙ opus seruile dicitur tripliciter. Aliq̄n materialiter solū, sed formaliter liberum

a Cum non reprobet] Imò ad hoc allegat cap. vnicum, de reliqui. & ven. sancto. & inducit, ꝙ sunt in præcepto, quia mandātur festiuari sub duplici officio, tn̄ dicit de cōsuetudine malè custodiri. Idem dic de festo Sācti Lucæ, & Sancti Marci, ꝙ standum est consuetudini.

b Edidit, ni fallor, hac d̄ re Pi[9] V. Pon. max. constitutionē. P. V.

c Per gl de conse. dist. 3.] In ver. Natiuitatis, & Spec. ti. de ferijs, in prin. di. Virginē Mariā fuisse ī peccato conceptam Pa. tamē & moderni in c. fi. de ferijs tenent Virginem Mariā nullam maculā originalem contraxisse, & bene, & ita est tenen̄. q̄a sic totus mundus tenet exceptis paucis.

c Adde S. Syno. Tri. declarationē sess. 5. de peccato ori. in ver. postremo. P. V.

d A quibus est abstinēdum] Ri. in 3. di. 37. ar. 2. dicit, ꝙ exercentes hastiludia diebus festiuis peccant mortaliter, cum simili ratione videantur ꝓhibita, sicut torneamenta ꝑ rōnes. ca 1. de tor. vñ mortes hominū, & aiarum periculum sæpe ꝓueniunt, & tales ibidem morientes in cęmeterio non sunt tumulandi, Ros. sepultura. 4. post principi. Et idem dicit Arch. Flo secundę par. tit. 3. c. 7. §. de spectaculis, de aspicientibus hastiludia, vel alia spectacula illicita in diebus festiuis, ꝙ peccāt mortaliter.

a Necessitas operis] vel collectio grani pp pluuiã imminentem, & aliarum frugum hmõi. vide infra. §.35.no tñ, ꝙ qñ ex necessitate qs incẽdit circa op⁹ seruile, debet in recompensationem facere aliq̃ eleemosinã, text. est in d.c.licet.& ibi Abb. in vlti. notabili.

rum, vt verbi gratia scribere, non pp tpale lucrũ, sed ad ædificationẽ animarum pp diuinum cultum, & huiusmodi, & istud nõ ꝓhibetur, imo conceditur, vt patet in d.c.conquestus, vbi cã pietatis, quæ aliàs prohibentur, ꝑmittuntur facit l. diuus, ff. de ferijs, vbi ea q̃ faciunt ad disciplinam militarem, possunt peragi diebus feriatis. Secundò dicit opus seruile formaliter solum, materialiter, autem liberum est, vtputa cũ aduocat⁹ cogitat de his, q̃ die crastina debet proponere propter lucrum temporale, rusticus de aratione terræ, & ordinatione boum, & licèt ab isto abstinere debeamus in dieb⁹ festis, non tamẽ astringimur de præcepto, vnde non peccat mortaliter talia faciens, nisi per hoc opus excludatur illa vacatio, quam debet cultui diuino ex necessitate, quam explicabo in se.q.quæ sit. Tertiò dicitur opus seruile materialiter, & formaliter, seu finaliter & hoc est omne opus corporale ordinatum sicut ad proprium, & ꝓximũ finẽ ad bonũ corporis tpale, seu ad lucrum, & istud est illud, ꝙ ꝓhibetur de ꝑcepto dieb. festiuis, vñ sp peccat mortaliter ipsum, faciẽs nisi excuset pp istorũ.4. vnũ. sm F. de Ma. in tra. de decem ꝑceptis. Primũ operis modicitas, seu paucitas, q̃ nõ impedit spũs libertatẽ. Secundũ necessitas operis, a q̃ non possit ꝑueniri commodè, nec differri, vt decoctio ciborũ ꝓ illo die, vel necessitas coactionis, q̃ faciunt dñi, aliter eorũ bona præscriberent facit. c. licet, de ferijs. Tertiũ cordis pietas, vt in c. ꝯquestus, de fe. vt s. dictũ est. Quartũ publica vtilitas vtpote ꝓ pace, & ꝯcordia, pro ponte, & huiusmodi, q̃ ẽt sunt pia, quodlibet.n. istorum excusat, ꝙ non sit mortale saltẽ laborare in diebus festiuis. Ex quibus patet, quid tenẽdum sit de multis quæstionibus, quæ reducuntur ad infrascriptas, q.24.

10 Prima de mulieribus, quæ aliqua puncta ponunt, vel scopant domum, vel de illo, qui vendit vnã solã rem, vel qui putat ramum, facit coquinã, itinerat modicũ, & hmõi, ꝙ non peccant mortaliter propter modicitatem operis, ratio, quia secundùm S. Bon. in 3. dist. 37. super literam, & communiter Theolo. ratio prohibitionis operũ est, vt vacem⁹ Deo, & quia ista modica non impediunt vacationem prædictam, licèt aliqualiter minuant, ideo non est peccatum mortale talia facere, nisi quis talibus per notabile tẽpus occuparetur, vel vsque ad vltimam defatigationem, quod quidem arbitrio boni viri relinquendum est, vt attẽdat, si ratio legis euacuatur, vel non, sed solùm minuatur, faciunt ad hęc quę no. in c. intelligentia, de verb. sig.

11 Secunda de carnificibus, qui per notabile tempus occupantur, quia si faciunt pp necessitatem, quam nec præuenire possũt, puta quia æstas est, vel sunt plura festa, excusantur, aliàs non.

12 Tertia de tabernarijs, qui si faciunt ꝓpter necessitatem, excusantur, secus, si ad ebrietatem, ad ludum, & huiusmodi, & idem dic de hospitibus.

13 Quarta de his, qui panem, hærbas, fructus, & huiusmodi vendunt, quia si faciũt pro necessitate diei festi, excusantur, aliàs non, sicut qui vendunt multa, quæ sunt solum ad gulositatem, nisi esset modicitas distractionis, sicut est in his, qui vẽdunt cãdelas, & canistria inzucherata, & huiusmodi, in quibus nó oportet facere precia, sed quilibet scit, ꝙ tãtum habet soluere, & sic soluit, & accipit, pro quo soluit sine alio strepitu, quia in modico distrahitur.

14 Quinta de medicis, minutoribus, aromatarijs, & huiusmodi, de quo dic ꝙ licet, quia medicinalia sunt necessaria.

15 Sexta de cursoribus, & mulionibus, q sine necessitate magna differre non pñt, & alijs viatoribus & conductoribus rerũ, & dic ꝙ excusantur. Itinera io tamen non sic strictè prohibetur, quia potest quis ẽt itinerando intendere Deo, & ideo nisi sit vsque ad vltimam fatigationem, non credo sit prohibita, vel cum omissione diuinorũ.

16 Septima de ferratoribus equorum dic, ꝙ excusantur, quia sicut illi necesse habẽt ambulare, sic istis licet principaliter propter necessitatem eorum, quibus seruiũt, quanuis lucrum habeant.

17 Octaua de facientib. vitra, similiter de tinctoribus, & coctoribus laterum, qui dicuntur

cuntur

cuntur fornasarij, & hmôi, qui sine magno damno desistere non possunt, ꝙ licet.

18 Nona de molendinis siue cum iumentis, siue ad aquam, vel ad ventum: dic, ꝙ si faciunt pp necessitatẽ illorum, quibus inseruiũt, excusantur, quanuis ẽt posset dici, ꝙ molendina ad aquã, & ventũ non sint prohibita laborare cum ex modico opere hoĩs exerceri possit, non vñr euacuare rationẽ huius pcepti, melius tñ est abstinere, & securius nisi necessitas requirat.

19 Decima de rusticis, qui cõpelluntur a dñis laborare, dic ꝙ si iusto metu faciũt; est necessitas, q̃ excusat, aliàs nõ. Idẽ dic de famulis, filijsfam. vxore, & hmôi.

20 Vndecima de conducẽtibus laboratores in festis, & q̃ exigũt debita à suis debitorib. Dic ꝙ si alijs dieb⁹ non inueniunt,[a] excusantur, dũmõ diuina nõ dimitiãt.

21 Duodecima de eũtibus ad mercata, vel nundinas, dic ꝙ si auditis diuinis pp necessitatẽ faciunt, puta qa non alio loco, vel tpe talia possent vendere, vel emere pro bono cõitatis, aut vt ex lucro prouideãt sibi, & suæ familię, vel vt debet pauperibus ẽm Pe. de Palu. in 4. ex quo prælati sciunt, & tolerant; excusantur à mortali, nisi forte à prælaris locorum esset interdicta, intelligo verum in festis minoribus dñica,[b] qa talis tolerãtia ꝑlatorũ vr̃ derogare illi festo, sec⁹ in maiorib. quia nõ credo liceat nisi pro necessitate, vel pietate solũ; quanuis prelati non interdicant, qa tũc locum habet illud, multa per patientiam tolerãtur &c. F. de Ma. in tract. 10. præceptorum tenet, ꝙ solũ est peccatum mortale, Primò si dimitiat missam. Secundò si Episcopus præcepit, nè fiant. Addo & tertium, quando solùm fit ex lucri cupiditate. c. 1. de ferijs.

21 Tertiadecima de bellatoribus, dic ꝙ propter necessitatem licet.[c]

23 Quartadecima de habentibus segetes, vel fęnũ in agro propter inundantiã aquarum, & huiusmodi, dic ꝙ licet colligere.

24 Quintadecima đ habẽte domũ, q̃ ruinã minat, dic ꝙ pp necessitatẽ reparare licet.

25 Sextadecima de doctore, q vt expediat illum, qui de longè venit, facit consilium, dic ꝙ licet, Abb. in c. 1. extra eo.

26 Decimaseptima de venatoribus? R. ꝙ non licet, quia si nõ licet in quadragesima, & diebus ieiuniorũ, ẽm gl in c. qui venatoribus. 85. di. quantominus in die festo, nõ credo tñ peccent mortaliter, qui dieb. festiuis ipsis intendunt, nisi id faciant causa lucri principaliter, vel dimissis diuinis.[d]

27 Decimaoctaua de citharistis, & alijs sonatoribus? Res. si ad laudem Dei, & sanctorũ pulsant, vel pp recreationem alicuius, & hmôi pia vel necessaria, excusantur, si principaliter propter hoc faciunt licet, secundariò propter lucrum secus, si propter causam non piam, vel necessariam, vel propter lucrum principaliter, quia non excusantur, nisi sicut alij ex quatuor prædictis.

28 Decimanona de laborãtibus agros pauperũ, vel reficientibus domos eorum, vel laborantibus circa ædificationem ecclesiarũ, aut monasteriorũ, & huiusmodi, dic ꝙ licet, si fiat pp pietatem, & Deũ, non pp carnalem amorẽ, vel spem remunerationis futuræ, qa opera pietatis, & misericordię nõ dñt cessare diebus festiuis. d. c. conquestus.

29 Vigesima de studẽtibus, dic ꝙ si studiũ fit principaliter ad illuminationem proprij intellectus, & aliorum, licèt consequenter veniat lucrum, non erit peccatum, vt tenet Pa. in c. 1. de se. ar. c. cũ ex eo,[e] de ele. li. 6. qa studiũ tale est pp publicã vtilitatẽ, maximè in theologia, & iure canonico. studere aũt principaliter propter lucrũ, nõ licet.[f]

30 Vigesimaprima de scholarib. legẽtib, in dieb. festiuis poti⁹, vt doceant, q̃ doceãt, & assuefaciant se, dic ꝙ licet ẽm Pan. Vbi s.[g]

dum-

a Si alijs diebus non inueniunt] Credo, ꝙ isto casu liceat, nisi consuetudo induceretur, quia irrationabilis esset.

b Dñica] Quia mercatum prohibe ur die dominico celebrari, & dicit Host. & Ab. in d. c. 1. consuetudinem non valere in contrariũ quia esset prana.

c Licet] L. pe ff.

e Secus, si cessante necessitate, vt in capit. ergo, de treu. & pa.

d Dimissis diuinis.] Dato ꝙ missam audiant tempestiuè, tamẽ qa totum diem occupant, peccant mortaliter, quia mens nimis distrahitur à Dei ꝯtemplatione, & festum violatur. Ad hoc est text. Amb. clarus in c. an putatis. 86. di.

e Ar c cũ ex eo.] Idem tenet glo. in l. omnes, C eodem. & gloss. in l pe. ff. eodem.

f Non licet] Do. Ant. in d. ca. 1. vt recitar ibi Abb. multis rationib⁹ vtitur ad probãdum non licere diebus dominicis studere Et verius & consulti⁹ esset secundũ Ab. loquendo de studijs mundanis, dicit ibi Pano. ꝙ doctores legẽtes in festo principaliter propter lucrum, peccent.

g Secundũ Pa.] vbi supra Ioan. An. idem dicit in Merc. in regula, cũ quidã Legant tamen horis diuinis audiendis, non deputatis.

a Necessitate prouisiõis.] Ad hoc. c. habebat. 12. q. 2. Panor. in d. ca. licet, in fi.
b Ref. glo.] Paplenè in d. c. fin. tenet cum legistis in l. dies. C. eo. f. ꝙ non valet, & est opinio communis.
c Tenet citatio] An citatio facta die feriato ꝓ d'e non feriato, teneat. Abb. in d. c. conquestus. 6. col. concludit ꝙ non, ẽm cõiter oẽs & adde Pan. de Cast. con. 25. in primo impressis, Et Federic. consil. 214.
d Vt in c. 1.] Et de. 1. dies festos.

dummõ principaliter non faciant propter lucrũ, sed si in consequentiam, nõ nocet, ar. l. 1. ff. de auct. tut. & & in l. rogasti. §. 1. ff. si cert. pe. & in c. q. d ꝓ derit. 61. di.
31 Vigesimasecũda de scriptoribus? ℞. ꝙ scholaribus lectiões, seu recollectas notare, scribere, vel sermones aut legendo libros corrigere nõ est illicitum, dum modo non nimis intendãt hmõi, sicut qui de quinterno ad quinternum scribũt vel non faciant causa lucri habendi, & de pictoribus, qui diebus festiuis, vt addicant, stãt in ecclesijs ad designandum scribere tñ spiritualia, & propter spiritualem causam, non est illicitum, etiam in quantitate. d. c. conquestus
32 Vigesimntertia de laborantib. circa põtes reficiendos, viã aptandã, portus reparãdos, dic ꝙ licet, dũmodo non ꝑ lucrum principaliter, quia publica vtilitas sub nomine pietatis comprehẽdit. Et idẽ dicen. esset de facientibus reiculas, & alia vana.
33 Vigesimaquarta de facientibus serta, & alias vanitates, dic ꝙ non licet eò, ꝙ nulla publica vtilitas inest.
34 Sed si q̃ras, ꝓ quanta necessitate prædicta liceât? ℞. ꝙ licet quidam in c. licet, de fe. dixerint licere pro necessitate vitæ sustentandæ solum, tamen hoc non credo verum, cũ ꝑfatũ c. licet, quod loquitur de Alecijs, q̃ non sunt necessaria ad vitã, quia si ne ipsis viuere possumus, fit contra eos, & Christus in Mat. 12. c. cuius vestrũ bos, vel asinus cadat in foueam, non extrahet illũ, &c. propterea dicẽdum ẽm Th. 2. 2. ꝙ non solùm pro necessitate prouisionis, a q̃ pertinet ad conseruandum personã suam, vel aliorum, & rerum, sed ẽt ad quodcunque dãnum vitandũ, & satis ꝯfirmat hoc dictũ ꝑ l. 1. 2. & 3. ff. de ferijs, & meli' 15. q. 4. & in sum. & qđ no. in d. c. ꝯquestus. Itẽ ẽt necessitas excusati, qua laborat, ꝓ acquirẽdo aliquo vtili, qđ alio tpe nullo mõ haberi posset, sicut patet in d. c. licet, vbi piscari alecia ꝯcedit, q̃a alio tpe non possent haberi. Et idẽ de quocũq; simili. Ratio est, q̃a non est tãta arcta obseruatio diſtæ quoad opera, sicut fuit sabbati, & licèt ille, q labo'rat, habeat lucrũ, tñ si principaliter fuit ꝑ necessitatem illo ũ, ꝓ quibus laborat, excusatur, sicut si illi laborarent, excusarẽtur.
35 No. tñ ꝙ ad hoc, vt necessitas, vel pietas excusent ꝑlatos oẽs, oportet ꝙ non dimittant diuina illa, q̃bus necessariò est insisten dũ dieb. festiuis, nisi fortè esset tanta necessitas, q̃ arbitrio boni viri excusatent. Item secundò q̃ñ in est necessitas ꝓ acquirendo aliquo vtili, requirit dispẽsatio, si pt haberi commodè & ab Epo, si pt. vel à ꝓprio sacerdote, si Epum commodè adire non pt. Item tertiò ꝙ si prouenit aliquod lucrum ex consequentia, licèt principaliter fiat ꝑ necessitatẽ aliorum, ꝙ faciat aliquas eleemosinas in recompensationem hæc not. in d. c. licet, quãuis non credam istum secundũ esse necessarium, securum tamen est.
36 Vtrũ opus mortalis peccati sit ꝯ͂ istud præceptũ, sabbata sanctifices? ℞. ẽm Ni. de Lira super Exo. 20 ꝙ sic, cũ sit opus totaliter seru le, vñ erunt duo peccata mortalia s. quia fornicatus est, & q̃a opus seruile fecit in festo, & hoc verum ẽm Ale. in 3. par. sum. tractatu de isto ꝑcepto, ratione reat', sed ratione actus non erit nisi vnum solũ, & sic erit circunstantia cadens sub speciali prohibitione, & ideo necessariò confitẽda, peccatum autem veniale non rumpit festũ ẽm Sanctum Thomam, vbi supra ar. 4.
37 Vtrum citatio facta ad diem feriatã teneat? ℞. gl. b in ca. viti. 15. quæsti. 4 quod si citat, vt respondeat die feriato, est nulla ipso iure. ff. de ferijs. l. 1 & sic cum liqueat ꝙ est nulla, non tenetur comparere, secus, si esset dubium, an teneat citatio, vel ne, quia debet ire ad allegandum priuilegium feriæ. 3. q. 2. si Episcopus, & ibi gl. si autem citet non ad respondendum, sed vt compareat die feriato, bene tenet citatio. c vt ff. de adult. l. miles. §. sexaginta.
38 Vtrum cã agitata in die feriato teneat? ℞. ꝙ non, etiam si de consensu partium ꝓcesserit, intelligo de ferijs ob reuerẽtiã Dei statutis. Propterea omnis processus iudicialis debet cessare de ꝑcepto, vt i c. 1. d de fe. nisi necessitas, vel pietas aliud requirat, ve no.

a Rñ. Pan. in d. c. conquestus] Et adducit Bar. in l. diuus, ff eo. & in l. actus, hic allegata, & qd de excõicatione, & huiusmodi, vide Fede consi. 10. & duob. sequen. & Lap. alle. 13. & Spe. eo. ti §. seq. tur, ver. qd si. et adde, an latrões po'sset suspẽdi, p Abb. vbi supra, & Are consi. 95.

b Affligetisq;] Ni. de Ly. tenebant. n. se affligere ieiunijs, & vigilijs. Sed hodie die dñico non licet ieiunare, ergo intelligit de cõtritiõe, vel attritione, & hoc patet p gl. interline q̃ ait affligetis, i. pœnitendo.

c Consuetudinẽ patriæ] Nõ est tenendũ, q2 est corruptela, cum nõ sint. pp mortuos dimittẽda diuina p ea q̃ habẽtur in. c. si de cõsue. Similiter qd dicit de puellis, nõ est tenẽdũ, cũ possẽt pgredi ad ecclesiã cũ honestate, nec et ipse sunt à pcep o ecclesiastico tã salubérrimo exẽptę. Et p hoc faciunt optimè q no. Sco. 4. di. 9. & 17. vbi vult missã esse introductã, vt deus illo die cordialiter & gratuite diligatur, nec tales puellę rr̃r habẽt adñ diligẽdi deũ in domib. qa nõ nõ excitãt. imò fortè pei⁹ faciũt, quia dũ parẽtes eas ad diuina nõ assuescũt pcepti diuinum ipsas p.

no. 15. q. 4. in summa, & in d. c. conquestus.

39 Vtrum actus, qui pertinent ad voluntariam iurisditionem, vt emancipare, contractus inire iustitiam facere, scribere, instrumenta conficere, & huiusmodi valeant in dieb prædictis? Respon. Pa. in d c. conquestus a q sic vt videtur expressum in l. actus, C. de ferijs, licèt peccent mortaliter faciẽtes, nisi excusentur pp aliquod de quatuor de quibus s. dictum est. S. 9.

40 Quibus est insistendũ in præfatis festiuitatib. Rx. dicit text. in c. ieiunia, de cons. di. 3. die aũt dñica nihil aliud agendum est nisi deo vacandũ, nulla operatio die illa sancta agaẽ, nisi tm̃ hymnis, & psalmis, & canticis spũalibus dies illa transigat, hæc ibi. Et licèt talib. sit insistendum, tamẽ non de præcepto nisi. 5.

41 Primum vt conteraẽ, vel saltem atteraẽ de peccato mortali commisso, in quo iterum est, & hoc probatur, quia de præcepto tenemur vacare Deo in aliqua hora diei festi secundũ oẽs. sed hoc facere non potest, qui est in mortali, nisi de eo conteratur, vel atteraẽ, propterea dr̃ Leui. 23. sabbatum requietionis est, affligetisq; b animas vr̃as, & iterum, anima, quæ non fuerit afflicta die hac, peribit, & q hoc sit de pcepto in eo, qui se esse in peccato mortali recognoscit, habeo pro indubitato per ea, quæ dixi s. contritio. S. 5. sed de eo, qui nõ aduertit, nec recogitat, est magis dubium; sed credo potius eũ teneri saltem generaliter in aliqua hora dolere, & esse malè contentũ de peccatis omnibus, saltẽ in genere, aliter non video quõ excusetur a mortali, ppterea in missa pmittitur confessio, vt sit admonitio. ad hoc faciunt, q̃ dicã. J. Mora S. 1. & obligatio. S. 8.

42 Secundũ vt audiat missam integram, de cons. di. 1. oẽs fideles, & c. missas. dicit tñ Ri. in quolibet. 1. q. 19. q si ex verò contemptu omittaẽ, vel interpretatiuo, est mortale. Et vocat contemptum interpretatiuum, quando sine aliqua legitima causa ad non audiendum missam in festis assuefacit. Voco ego legitimam causam, corporalem infirmitatem, habere pueros tenellos, vel infirmos, consuetudinem patriæ, & quę habet, vt mortuo aliquo non egrediaẽ per tempus. similiter nè puellæ nubiles ducãtur ad missam, dummodo non ducantur ad choreas, & spectacula; aliás non excusantur. Castellani, & similes, vel timor inimicorum, vel aliquid aliud, quod secundum rectum iudicium legitima excusatio debeat appellari. si autem omittit ex aliqua passione animi, vel pigritia, vel non causa rationabili, si tamen ad hoc non est assuetus, est venia le peccatum, c. si verò ex legitima causa, erit nullum peccatum. Et quod dico de tota, dic de parte notabili, secus de modica, puta introitu, & huiusmodi, quia tex. vult, vt totam vsque ad benedictionem inclusiuè audiat, in d. c. missas. Item dicit Archi. in d. c. omnes fideles, secundùm Hug. q illud præceptum non remouet, quin causa necessitatis, vel honestatis, seu ex causa minus iusta non possit ante finem missæ quis discedere sine hac pœna, qđ limita, nisi

terire faciũt. Idẽ cõcludit S. Ber. d Euã ętet. ser. 11. ca si. dicens. talẽ ßsuetudinem esse ꝯ ius scripturę, & ꝯ iura, & idẽ dicit d viduis, quæ post mortẽ mariti p annũ non intrant ecclesias quasi desperatæ, vnde nõ excusat eas à mortali culpa. Idẽ d retinentib. famulos, vel famulas absque missa sine cã, quia auditio missæ dieb. dñicis est de pcepto sub pœna peccati mortalis, & idẽ in alijs solẽnib ad hoc d. ca. missas, & c. oẽs. Idẽ dicit Pa. in c. 1. de vi. & hone. cle. in vlt. q. & tenentur oẽs audire cõpletas ẽm pfatos. Addit. S. Ber. ẽm Sco. i 4. di. 9. ar. 2. in fi. q si qs ex cã iusta nõ põt his dieb. audire missam, ẽ necesse supplere in aliquo æqualenti, habẽdo aliquem actum relatum in Deũ spũliter ad eius reuerentiam.

nisi ducat in consuetudinē. Idem dic, si nō audit sacerdotem eam dicentem, ꝙ excusatur, quando commodè audire non potest, dummodò existat ibi pręsētialiter. Idē dic. ꝙ excusantur sęculares, q̃ nesciūt discernere inter missā de officio, vel votiuam, si audiunt votiuā in die festo, sed nō sacerdotes publicè eas dicētes, & ēt sęculares, q̃ hoc sciūt discernere, nisi audiant illam de officio, de quo habes infra. Missas. §. 33. Si ante audiēt ī parochia, vel alibi, an sufficiat, vide j. missa. §. 49.

43 Tertiū est, vt in oratione perfistat. Nā cum oratio fit de pcepto, vt j. Oratio. §. 10. videtur, ꝙ dies festus sit tempus determinatum; & hoc est indubitatum, ꝙ homo tenetur in aliqua hora orare, vnde, si stat ad missam, illud sufficit, nisi voluntatiæ alijs intendat, q̃a tūc non sufficeret, cum sit vacādum deo in aliqua hora saltem de necessitate secundùm omnes.

44 Quartum est, vt audiat prædicationem, si est, q̃ prędicet, quod verum intelligo de illis, qui nesciūt necessaria ad salutem, & ſm eam distinctionem, quā s. posui de missa. §. 42. alios autem non credo tenere nisi ratione scandali. Et ca. sacerdote, de cons. di. 1. intelligo de eo, q̃ egreditur ex contemptu, vel cū scandalo aliorū, ꝙ tunc peccat mortaliter, & venit excōicand9, vt ibi dr̄, aliàs non.

45 Sed quæro, ꝙ magis est præeligendum in festo, an auditio missæ, an prædicatiōis, cum vtrumque non potest audiri? ℞. ꝙ auditio prædicationis, quia ratio legis in hoc magis militat, vt patet intuenti iura, de ꝯs. di. 1. in c. omnes fideles, & c. sacerdote, & c. episcopus nullum, quæ magis ratione audiendi scripturas sanctas, & verbum dei præcipiunt missam audiri, quàm aliā rōne, facit ad hoc. 1. q. 1. c. interrogo vos.

46 Verum audiens missam dicendo suas orōnes satisfaciat? ℞. ꝙ non, licèt non credam, ꝙ peccet mortaliter, q̃n ex deuotiōe, facit, sed melius esset omittere, nisi q̃n sacerdos dicit secretas, aduerte tñ, ꝙ nō excusare à mortali illū, qui diceret aliqua, ad quæ tenetur, puta officium, q̃n dr̄ missa, & est de pręcepto, vt audiatur, ar. c. x literis, de prob. cum ibi no. in ver. vices duorum, secus si missa esset de consilio audienda.

47 Quintū, ad quod tenentur omnes ſm aliquos in diebus festiuis, est oblatio, qua quilibet tenetur facere in prædictis festis, de quo dic vt infra, oblatio. §. 1.

48 Sunt & aliæ feriæ, quæ canonicæ dñr, f. 2. 4 & 6. & de quib. in c. de illis. 11. q. 3. in quibus carnes nō debemus comedere, sed hodie consilium est ſm Ho. & Inno. nisi 6. feria, vt in c. ieiunia, de cons. di. 3. & addiē dies sabbati, de quo in c. sabbato, de cons. dist. 3. & di. 5. in c. quia dies, dr̄, In sabbato debet à carnibus abstinere, qui particeps religionis Christianæ desiderat esse, nisi festum, f. Natiuitatis, vel infirmitas impediat hæc ibi. Sed hoc est præceptum, vbi cōsuetudo est, vt in c. consilium, de obseruа. ieiu. Vbi autem consuetudo non est, quòd non comedantur carnes in sabbato, consiliū est ſm gl. in d. c. quia dies, de cons. di. 5.

49 Sed si Natiuitas domini veniat in 6. feria, vel sabbato, nunquid carnibus vti possumus? ℞. ꝙ sic, nisi quis se voto, vel regulari obseruantia astrinxit ad non comedendum, vt in c. fi. de obser. ie.

FEVDVM [a] est beneficium, ꝙ ex beneuolentia conceditᷓ alicui, ita, ꝙ pprietas rei immobilis bñficiariæ penes dantem remaneat, vsusfruct9 āt illius rei ita ad recipientem trāseat, vt ad eū, hæredesq́; suos masculos, & fœminas, si de hoc noīatim ē dictū, in ppetuū ptineat, ad hoc, vt ille, siue sui hr̄des fideliter dño suiāt, siue illud ſui tiū sit noīati explsū, quale dēat eē, siue n. [b] tex. ē i c. 1. §. fi. sub. tu. ī qb. cau. feu. ami. ī li. de ꝯsue. feu. Vnde not. ꝙ si feudū datur, vt ex eo pstetur seruitiū reale, nō ē pprie feudū, sed contractus innominatus [c] ſm. Cy. in

a Feudum] Dicitur à fidelitate aut fide. c. 1. per quos fi. inuest. vnde. & vasalli ex eo fideles appellātur. est autē fidelitas illud iuramētum, quod dño præstaē vnđ si oīb. cōtractib. fides seruāda sic, maximè tamen in feudis, ī quib. domin9 quasi se committit vasallo c đ forma. 22. q. 5. no in Clem. romani, đ iu. iu. Galli tñ vocant feudum gageriā de qua in cap. 1. ex̄. đ feu. ex quo feudum à fidelitate dicitur, non valet pactum, vt vasallus à feudo non cadat pp fellonian, q̃a inuitaretur ad delinquendum, contra l. ꝯuenire, ff. de pac. dota. l si vnus. §. illud, ff. de pa. licet Ioa. An. in Spe. i rub. de feu teneat tale pactū valere; secus tñ in emphyteuta.

b Siue non] Istā diffinitionē optimè declarat, di. Pręposit9. i. Car. Ale. ī pręlu. feu.

c Contractus innominatus] Vide Bal. in. c. quę in ecclesiārum, de consti. in l. c. 34. q. ff. de rer. di. & in l. liberti, libertæ. q. ff. đ ope. li.

in authen.ingressi, C.de sacrosan.ecc.& exemplificat Bal.in præfato li.in rubric. de pace Constan.in versi.libellorum,aliàs libellarium vbi dicit, ꝙ in quibusdam partibus Lombardiæ ꝓ feudis ecclesiæ soluitur par caponum, vel spatula porci, & huiusmodi secundũ eũ æquiparatur emphiteusi. Similiter si eẽt emptum,non habet naturã feudi secundũ Bal.vbi supra d feu.da.[a] in vi.le.commis.c.1.& in l. qui se,[b] C.vnde liberi.Sed quando ponitur onus personale, vt ire ad parlamentum Regis vel exercitum, vel caualcatam , & huiusmodi , tunc propriè est feudum,& regulatur lege feudorum .

1 Quotuplex est feudũ? ℞. Bal.[c] in prologo præfati li.sup princ.ꝗ multiplex. Aliud regale. Aliud non regale.Item aliud simplex, siue rectum, aliud conditionatum ,idest non sub conditione datum,sed sub qualificatione, vt cum conceditur feudum habitationis.[d] Item aliud antiquum , seu paternũ , scilicet quod fuit illius , qui fuit communis parens agnationis . Aliud nouum. Item aliud paternum , cuius natura aspicit tantum masculos descendentes vsque ad quartum gradum,& non plus.[e] sed si additur, & antiquum,extenditur vltra,vt no. Bald. de successio.feu.§.hocquoque, in fine . Aliud maternum , cuius natura aspicit primò masculos,deinde fęminas . Item aliud habens propriam naturam[f] feudi. Aliud impropriam . Item aliud reale,quod transit ad hęredem.Aliud personale, quod solùm ad vitam alicuius conceditur.Itẽ aliud ligium,[g] vbi iuratur fidelitas contra omnem hominem. Aliud non ligium,[h] in quo prior dominus excipitur.Item aliud francum, s.à seruitijs,& operibus exhibendis . Aliud non francũ.Itẽ aliud annale,& ẽ feudum guardiæ, & Castaldi, & ꝓ mercede alicuius rei. Castaldus est is,cui res dñi gubernanda mandatur, vt in l.iubemus.C.de sac.san. ec.Aliud non annale.Item aliud nobile, quod nobilitat possessorem. Aliud Burgẽse,[i] s. quod non nobilitat.Item aliud ecclesiasticũ & hoc triplex,Primò,quod datur ecclesiæ . Secundum quod recipitur ab eadem. Tertium , quod datur, vel recipitur a clerico . Aliud

a Vbi supra de feu.de.] Ibi tex. in fi.dic. Non sub prætextu pecuniæ, sed amore,& honore dñi acquirẽdũ.
b Et in l.qui se] Ibi Bald.hoc aperte non vr dicere.
c Res.Bal.] Istas diuisiones,& alias quàm plures ꝓsequitur iati Car.Ale.in præl. feu. Adde tñ pro declaratione , ꝙ regale est illud,qđ conceditur a rege,vel imperatore , non regale , quod ab inferioribus cõceditur.
d Habitationis] Vt.s. vasallus habitet in certo loco , vel cũ datur pp certũ officiũ , vtpota currendi, & hmõi , de hoc p gl.fi in c. 1. de ca qui cur. vẽdi.
e Vsq; ad quartum gradum , & non plus] Si autem ab alio prædecessore supra quartũ gradũ,dr̃ antiquũ , de hoc per Pa de Ca.cõ. 316.& con. 138. Et quod đ nouo acquiritur,vel p inuestituram, dr̃ nouum,maternũ dr̃ , quod primo fuit acquisitum per fœminam,& a quacunque fœmina, quia respicit cognationem dicitur largè feudom.ca.1 de bene. fe.
f Habens propriam naturam] Natura propriã feudi est quædã qualitas innata à prin.generationis feudi,ex qua virtus ꝯtus perficitur,& sp videtur inesse , nisi p pactũ improprietur,đ feu.nõ ha. pro. naturã feu. ca.1.intelligitur autem habere propriam naturam,quãdo est simplex & rectum,& transitorium ad hæredes,& ad eum,qui est inuestitus,& alteri coæquali quandoque,de quo non debet quis disuestiri nisi cognita culpa,de quo per Abb.in c.quæ in ecclesiarum, de const. & Bal.in l.qui se patris,x.col.C.vnde li.habet tamen feudum impropriam naturã,qñ datur accipienti, vt ipse , & sui hæredes,& cui dederint,habeant.ca.s. de natura feu. item qñ sine inuestitura est acquisitum , quibus mo.feu.consti potest.c.1. Item feudum guardiæ , & castaldiæ.Itẽ cameræ, & cãneuæ.c.2.de feu.cog. Istis tamen modis dicitur contractus innominatus , Bal. in l.1 de fru.& lit.expen. vnde & in cõtractu emphiteutico admiscẽtur aliquãdo pacta feudalia,& ẽ cõtra.l.1 §.si rẽ, ff.de pos.l.Arist. ff.de don.Bar.cõsi 161. proponitur , ꝙ sindicus, No.in simili Ro. con.291 præsupposito, Et consi. 281. pro decis. Pau.de Ca.cons. 160.circa id,qđ primò. Dicit tamen feudũ ẽt habere impropriã naturã,vt qñ dignitas cũ feudo trãsit ad hęredes, inuestiti, put cõmuniter fit, vt in duce Mediolani, duce Ferrariæ. Itẽ qñ nec dignitas,nec feudum, transit ad hæredes , sed solũ ad vitam vasalli,vt in comitatu Cãpaniæ , ducatu Anchonitano , Spoletano, & huiusmodi .
g Item aliud ligiũ] Istud feudũ non recipitur,nisi ab eo , qui nõ recognoscit superiorem , vnde regulariter oĩa feuda magnatum dignitatum dicuntur ligia,Bald.in l.1.§. in primo, C. de caducis tollen.
h Non ligium] Quando.n. præstatur fidelitas illi , qui feudum concedit , excipitur superior illius , qui concedit, quia cum feudatarius sit illi primò obligatus , necessitate excipi debet.c.1.in fi.hic fi lex eo.de prohi alie. feu. p Loth. ca. 2. Et dicitur homo ligius quasi ligatus domino suo soli,vel ligius quasi legalitatem continens glo. in Clem.pastoralis,de re iudi.Spe.tit.de feu.§. quoniam,ver.& no.
i Burgense] Quod accipitur à valuasoribus , illud autem,

autem, quod nobilitat est id, quod accipitur ab imperatore, rege, & huiusmodi. Et vide Ioan. An. in rubrica de præscrip. in addi.

a Sacramentale] Idest, quod datur cum iuramento, quod est regulare, vnde potest per pactum remitti iuramentum, de ca. cor. c. 1. & p quos fiat inuest. c. nulla.

b Valuasor] Valuasor dicitur, q assidet ad valuas idest portas his diebus, quib⁹ domini solent cortizare.

c De consf. feu.] Differentia est inter feudum, & allodium, quia est illud, quod a nemine recognoscitur, & è propriè res hæreditaria, & libera. c. 2 si de feu. fue. contro. & de pat. iuram. fir. in fin. de hoc allodio not. gl. in l. at si quis §. interdũ, ff de relig. & sumpt. fu. in versi. oportebit, & in l. pe de inge. & ma. vnde dicit Bald. in rubrica ff. de re. di ui. q allodia possunt absolutè cõsecrari in ecclesia, sed non feuda sine licentia domini. Et in l. 1. ff. de re. diui. 6. q. dicit, Potest esse, q principale, puta domus, vel castellum, erit feudũ, & accessorium, puta hortus, erit allodiũ, de quo per Old. con. 121. ad principalem quo. &c. Adde etiã, q habemus feudũ cameræ, & canauæ, quãdo feudatarius recipit annuatim tantũ de camera, vel canaua cõis, de feud. cogni. c. 1. Et in isto feudo non debet solui, nisi qñ camera, vel canaua habet, vnde solui possit, vel expectatur, donec sit soluendo, de notis feudan princ. Et illud est propriè feudum, & transit ad hære-

sacramentale.ª Et quando quis inuestitur de ducatu, dicitur dux, de comitatu comes, de marchionatu marchio; qui autem est a principe inuestitus, vel à potestate, vel aliqua plebe dr capitane⁹. Qui autem a capitaneis, antiquo iure dicitur valuasor.ᵇ Qui autem a maioribus valuasoribus sunt inuestiti, dicuntur valuasini, scilicet minores valuasores, hoc dicit Bald. in c. quis dicatur dux, marchio, in prin in li. de cõsue. feu. ᶜ ibi in text. habentur hæc omnia.

2 Quis potest feudũ dare? ℞. Bal. de his, q feu. da. pos. §. abbatissa, q quilibet tam masculus, quàm fœmina, tam nobilis, quàm rusticus, dummodò habeat legitimamᵈ suorum bonorum administrationem, vt in ca. 1. §. noui, per quos fi. inue. Hosti. ti. de feu. §. per quos tenet, q etiã potest minor. 14. an. si feudum sit vetus; si verò sit nouum oportet, q sit pubes, & iurauerit non contrauenire.

3 Vtrum prælatus possit rem ecclesiæ infeudare sine alia solennitate, vel licentia? ℞. q sic, antiquũ, q̃uis sit reuersũ ad ecclesiã, ét non obstãte ᵉ iuramẽto, quod faciunt prælati de nõ alienando, cum modificatione, tñ de qua s. emphyteusis §. 21. de nouo autem nõ potest, vt in c. fi. de feu.

4 Quis potest inuestiri? Respon. secundùm Host. titul de feu. §. per quos, versic. persona, cum seq. q qui liber etiam seruus, dummodo sciente domino faciat. Et tã per se, quàm per procuratorem potest quilibet inuestiri.

5 Quot modis acquiritur feudum? ℞. Ho. q quatuor modis. Primò per inuestituram dando sibi possessioné corporalem. Secundò per aliquod æquiualens inuestituræ, sicut cum dominus dicit, vade in possessionem talis fundi, & tene pro feudo. Tertio per præscriptionem, vt si. 30. annis tenuit feudum, & domino seruiuit, licèt inuestitus non fuerit. Quartò per successionem.

6 Quis succedet in feudo? ℞. Bal. de his, q feu. da. po. §. & quia, q hic reperitur tale capitulũ. Fideli absq; liberis ex se descendentib⁹, & in feudũ succedentib.ᶠ si qdem feudum fuit cõmunis parentis, fratres defuncti cum filijs præmortuorũ fratrũ in stirpé succedant, his verò non extantibus ad agnatos proximiores id volumus pertinere, & si qdẽ i pari gradu sũt, pariter admittũtur, si verò ex vno est vn⁹, & ex alio plures, nõ in

dem, & datur propter aliquod seruitium factum domino. Habemus etiam soldatam, quæ est quædam p̃stario annua, & gratuita, quæ a neutra parte transit ad hæredem, & est cum datur prouisio alicui nobili ad paupertatẽ redacto, & tamen non est feudũ, Quis di. dux, vel mar. in fi. & i c. possessiones. 16 q. 1. Hẽt feudum aduocatiæ, vt quia . si quis est aduocatus fisci, & aduocatiæ illi est annexum feudum, ca. 1. de rebus ecclesiæ non alie. libro. 6. c. veniens, de iureiur. Et ad de idẽ esse in procuratia, notaria, & huiusmodi, cui sit annexum feudum.

d Legitimam] Tenet etiam hoc Innoc. in capitulo verum, de foro competent. & Alexan. in d. cap. 1. i prin. qui. feu. da. pos. Et clerici possunt infeudare, si ita sit consuetudo, text. est in c. 1. in princip. q feu. dare pos.

e Etiam non obstante] Vnde iuramentum præstitum à prælato d non alienãdo in cõsulto Papa res ecclesiasticas refertur solum ad eas res, in quib⁹ habet prælat⁹ directum, & vtile dominium, Non autem ad bona feudataria, vel emphyteutica. Ita est tex. quem põderat ibi Ab. secundo notabili in d. c. fi. de feu. Et Cal. hoc titu. con. 11. Et de his latè diffuseq; loquitur Alexãdrinus, q feu. da. pos. in principio.

f In feudum succedentibus] Filij ergo æqualiter succedunt in feudo, de quo Alexandrinus in d § & quia 5. not. vbi ponit, quod de clerico. Et vide Bald. in l. si familiæ, C. fami. hercis. in l. liberti, libertæque, C. de

de ope.li. in l.fi.C.de legi.hære. in auth.in successione,C de sui & legi.Alex. vbi supra ponit multas fallentias,& ponit etiam de collateralibus.

stirpem, sed in capita succedere debere ordinamus, hæc ibi, ista tamen verba formalia non sunt ibi, sed in sententia.

7 Verum fœmina succedat? Respond. Bald.in dicto. §. & quia, dicit gloss. hic quòd non, [a] nisi in tribus casibus. Primò quando nominata est in inuestitura, text.est ibi.nisi specialiter dictum fuerit. Secundò, quando feudum redemit à domino. Tertiò, quando dominus ei dedit propter seruitium patris, in quibus casibus ab aliquo ex parentibus non est inquietanda, vt in capitu.si quis sine filio masculo, quemadmod. feu. [b] ad fin. per. Adde quartum, si [c] feudum sit datum ad nullum seruitium, quia non extantibus masculis succedet fœmina, secundùm Baldum in dicto.S. & quia. Quintũ quando feudum erat quæsitum iure emptionis, secundùm Odoffr.in summ. sua potius ex natura contractus, quam feudi.[d]

8 Verum concesso feudo Titio pro se, & descendentibus filijs masculis, & fœminis filiabus, filia simul cum masculo superstite admittatur? Respond. Bald.in rubrica espicopum, vel ab. aut ab. feu. da, nõ pos. S.cũ etiam, quòd non, sed masculus solùm, quia natura feudi est, vt præferatur masculus.[e] Et si postea filius decedit sine filio, non admitteretur fœmina soror præmortui fratris, quæ semel exclusa[f] fuit per masculum; & ideo reuertitur ad dominum. Quod verum est in feudo simplici & recto. Secus in feudo concesso ad certum seruitium, quod fœmina posset explicare per se, vel per alium, quia tunc admitterur cum masculo simul. ff. de vsufr.accre. l. si quis Titio, & l.si mulier, secundùm Iac.de Bel.qui dicit, ꝙ fuit in facto in regno Apuliæ. Ex quo infert Bald. ꝙ statutum excludens fœminam extante masculo, semel exclusam non amplius succedere, nisi fratri habet succedere, nisi fra

a Quod non] Adde, ꝙ exclusa fœmina intelligũtur exclusi filij & descendentes ab ea, per text. in d §. & quia. Tenet hoc do. And de Iser. in ca 1 de gradi. succes. in fe. Speci. de loc § nunc aliqua, ver. 155. in ti. de feu §. qm ver. 21. Anch cõs 174. pro maiori intelligẽtia, Pau de Ca in l. 1 C. de cond inser. & ibi videas. vbi concluditur, ꝙ exclusa fœmina filia a lege, vel statuto, sunt exclusi descendẽtes ex ea, licèt masculi. Vnde si in cõtractu pater stipulatus sit emphyteusim pro se, & filijs suis masculis & quia noluit stipulari filiab⁹, ad hanc emphiteusim non venient nepotes masculi ex fœmina. Ita Angel. in l. sed si hac. §. liberos. ff. de in ius vo. Bal. & Imo. in l Gallus. §. nunc, ff de libe. & posth.

b Quemad. feu.] Ibi ponuntur hi duo casus. Et si filia relinqueret masculos, & fœminas, fœminæ excludentur. ca. 1. de feu. fe refert Alexandrinus, And. de Isern. in d. §. & quia. 19. col. ver. non aliàs.

c Adde quartum] Hoc non tenetur, propter. §. & quia ver. Hoc autem not. Et tenet idem Bald. contrarium in l quoties. C. de suis, & legi. Non obstat, quod allegabat Bal in d. §. & quia. s c. extrauagans incipiens, si cui militi, quia non debent talia capitula extraordinaria in feudis pro legibus allegari, glo. in c. 1, de prohib. feu. alie. per Loth Et in c. 1, quot te. sunt ne. Bal. in c. 1. de gra. succes feu. Nam extrauagantia non sunt in causis allegãda, nisi quatenus sunt practicata sm Bald. in proœ. decre. posset fortè saluari hæc limitatio, quando feudum ad certum seruitium datetur, quod posset per fœminam præstari secundũ Bal. in d. l. quoties. Vide Ro. con. 197. circa principium.

d Quod feudi] Idem tenet Goff. refert & sequit Bal. in c. significauit 2. col. de rescri. Andreas verò de Iser. tenet contrarium. & rectius secundùm Alexan. in d. §. & quia. 19. col ver. octaua fallentia. Fallit etiã, quãdo sic esset consuetudo, sicut est in Sicilia, non existere masculo secundum Andr. & Alex. vbi supra, succedat fœmina quidam etiam addiderunt, ꝙ alio casu succedat fœmina, si esset armis experta, vt dicitur de Semiramide. sed hoc nõ teneas. vide Bal. in l quoties, C. de suis & legi.

e Præferatur masculus] Ad hoc tex. in d ti. episcopũ, vel Ab. in § quin etiam, & hoc sequitur Ale. ratio est, quia per pactũ vr recessum a iure communi.

f Quæ semel exclusa] Sic facit tex. secundùm intellectum Bal. in d. § quin etiam, in tit episcopum vel Ab. Et ita cõsulut Pau. de Ca. con. 225. visa suprascripta, Cald. tit. de feu. con. 4. Car. consil. incip. Iacobus, & cõsti. inci. proponitur, ꝙ pater. Anch. co. 223. Hæc quæstio vulgaris est, Bal. in aut. sed si quis, & in l. in quibus, C. de secun. nupt. Fallit hoc, si mortuo vasallo relicto filio, & filia ipse filius statim moreretur. gloss. in d. §. quin etiam, in versic. non admittuntur, quia non videtur exclusisse, quod non perseuerauit, facit. l. filio, ff. de iniu. ru. re l. final § sed quia. C. communia de legat. & l. fi. §. 1. C. de bo. quæ liber. Et l. qui post, ff. de vi & vi ar. Et hanc gloss. sequitur Baldum Ia. de Belui. & Nicol. de Neapo. & Alexandrinus, in dicto § quin etiam. Idem tenet Aluaro. ibidem, & in titulo de successio. feud. in § filia, quia non dicit viuere, qui illico obijt, Andræ. de Isern. in dicto. § quin etiam, tenet contrarium, etiam si statim moriatur, quia semel est exclusa, argu. ff. de verbo. obligat l. inter stipulantem, §. sacram, & C. de hæredibus institutien. l. certarum, in fin. ff. de re. du. L qui duos, in principio. Pro hac opinione

ter decedat cũ hærede testamentario ſm Bal.& Ale. vbi ſupra, non vt patri mortuo ſine maſculo. a

9 Verũ clericus ſuccedat i feudo? ℞. vt colligo ex diuerſitate opi. pro concordia, ꝙ aut feudum erat ſibi apertũ, ideſt apertũ,& poſſidebat; & tũc ſi promoueatur ad ſacros ordines, ſic renunciare vr̃, quia tranſit ad ſtatum incõpatibilem; facit c.de multa, de præbẽ. & Cle. gratia, de reſcript. Nec poterit iſto caſu ſeruire per ſubſtitutũ, niſi eſſet feudum ex quo pręſtaretur ſolum ſeruitium reale, qđ nõ eſt propriè feudum, vel feudum, ex quo præſtaret ſeruitium, quod non repugnat eius ordini, qa tunc ſuccedet eo, ꝙ per clericatum non perdũtur iura ſucceſſionis. 12.q. 3.c. 1.cũ ſi. Si verò promouetur ſolùm ad minores b ordines, ſuccedet, quia poteſt ſeruire per ſubſtitutũ, vt vult gl. c in capitul. 1.de bene. feud. Aut feudum non erat ſibi apertum, puta quia erant tres fratres, & primogenitus poſſidebat feudum, & ipſe erat vltimus, qui effe ctus eſt Cardinalis. Poſtea mortui ſunt alij fratres ſine hærede, & tunc ſuccedit, quia non poteſt dici, ꝙ habuerit animum renunciandi, nec etiam facultatẽ; & tũc de æquitate iuris admittetur, ꝙ poſſit ſeruire per ſubſtitutum, licèt ſecus de iuris rigore, niſi tale eſſet ſeruitium, quod de ſui natura poſſet per quemlibet explicari, quia tunc etiã de iuris rigoř ſuccedit, ar. l.cõtinuus. §.ſi ab eo, ff. de ver.ob. Et hæc eſt determinatio Bald.in l.quiſquis, C. de epiſ.& cleri. d

10 Quid ſi efficitur religioſus, quis ſuccedet? Reſpon. Odof.& Old.in authen.ingreſſi, C.de ſac.ſan. eccl. ꝙ tranſit ad monaſterium eo mõ, quo erat penes ingreſſum. l.ſi quis pꝛbyter, C.de epi.& cle. Inn.in ca.in præſentia, e de probat. limitat verum, ſi ſeruitiũ, ad quod

opinione eſt, qa ſi teſtator facit ſubſtitutionẽ filio, ſi ſine liberis deceſſerit, & ipſe moritur cum filio, q non vixit niſi vno momento, ſubſtitutio fideicommiſſaria eſt extincta. ff.ad Treb.l.ex facto §. ſi. Item quia ratione momenti reſcinditur teſtamentum, l. 2. C. de poſthu. hęredi. inſtitué. d.Ant.conſi.20. nulla mulier. vide ad hoc Anch. con.24.& conſil. 214. Videtur tamen mihi, ꝙ probabilior ſit prima opinio propter mentẽ contrahentium.

a Sine maſculo] Secus eſſet, ſi ſtatutum diceret, fœmina non ſuccedat, donec maſculus ſupereſt, qa tunc filia non intelligitur excluſa, ſed ſuſpenſa a ſucceſſiõe. Interim tamen maſculus inſolidũ eſt hęres, vt no. ta.i l.2. ff.ſi pars hæredi, pe. Eõ verò mortuo, ſublatũ eſt obſtaculũ. Et ideo parri proportione ſua ſuccedet, & poterit vocari hæres anormala ſecundùm Bal. vt no. glo.de eo, cui liber. cauſa bona addi. in §. quid ergo, in ver.ſucceſſor. Bart. in l. 2. §. videndum, & i l.ſi. ff. ad Tertul.in l.cũ emancipati.§.ſi duo, ff de colla.bon.in l.1 §.ſi pater, ff.de coniug.cum emancip.li.Bal.in l.ſi quis in ſuo, C. de inoffi teſt.in l.ſi.C.de libe.præte.in l.ſi verò.§.de viro.ff.ſol.ma. Io.And in additio.Spec.in rubri.de ſuc. ab inteſta. Ancha.con.24.in q.ſupradicta, & cõſilio. 224.hæc quæſtio, & conſil. 119.poteſt probabiliter. d.Ant.in ca. Rainutius, de teſta & Ro. in l.ventre, ff. de acqui.hęred.

b Solum ad minores] Hæc eſt opi.communis. Idem ſequitur Bal. in c.qui clericus, ſi de feu. fue. controuer. ratio eſt, quia aliàs ſequeretur abſurdum, cum faciliter minores deciperentur ab agnatis ad aſſumendos ordines minores, ex quo poſtea feudũ amitterent. Fallit tamen, ſi haberet beneficium eccleſiaſticum, quia tunc cum appareat ipſum velle effici cęleſtis militiæ militem, perderet feudum. Et ita reſidet Bal.in d.c. qui clericus, quamquam alij tenuerint indiſtinctè aſſumentes ordines minores perdere feudum. Quod tamen negat Bal.

c Vt vult glo.] In ver.ſuccedere. Glo. tamen ſequentes tenent clericum, vel conuerſum perdere feudũ, cum gradum fuerint aſſecuti, vel ſtatum, ſed diſtingue, vt hic.

d C. de epiſc. & cle.] Hanc di.facit do. Alexãdr. in c.1.§.& quia, qui feu. da. poſ. 4.col. ver.circa. eũ ñ, vbi diſputat per 11.colũ. Adde tñ, ꝙ hæc qõ nõ ſolum pcedit in ſucceſſione, ſed etiam in acquiſitione.

e Inn.in c. pſentia] Io.And.ibi ſequitur hãc di. Tu verò dic clarus, ꝙ aut loquimur de ipſo ingrediente monaſterium, aut de ipo monaſterio. Primo caſu clarum eſt, ꝙ non ſuccedit. Et de hoc Ang.conſil. 264.inci.ſecundo verò caſu aut ſunt feuda magnæ dignitatis, vt comitatus, marchionat9, & ſimilia, aut feuda communia. Primo caſu non ſuccedit monaſteriũ. Et ſic intelligitur gl. in c.ſcripſit.27.qõ. 2. quam ad hoc no.Bal.in fin C. de epiſ. & cleri. Spe.ti.de ſta.mo.§.1.ver.11.q ita dicit ſeruari. Secũdo caſu poſſet teneri diſt. Inn.hic poſita. Vel ſecũdũ Ci.in d aut. ingreſſi, C. de ſac.ſan.ec. vt refert Abb. in d.c.in præſentia, aut feu dum habet annexum ſeruitium reale, aut perſonale. Primo caſu tranſit, quia non eſt propriè feudum. c.1.de for.fide. Secundo caſu aut in certum ſeruitium præſtandum, & tunc non tranſit, quia vr̃ electa induſtria perſonæ. Aut eſt, tale ſeruitiũ, qđ pt honeſtè præſtari per clericũ, & trãſit in monaſteriũ. Si verò ſuperueniret impedimẽtum, poterit per ſubſtitutum ſeruire, & ſic põt procedere prima opinio hic poſita. Addit tñ Alexandrinus in d.c.1.§.& quia, ꝙ mortuo monacho redit feudũ ad proximos ſucceſſores. Allegat Io. And.in c.præſentia, & Bal. in authenti.niſi rogati, C.ad Treb. Et in c. quæ in eccleſiarum, de conſtit. Et ita poſſet ſolui illud, quod dicitur per quendã doc.in d.c. in pſentia,

tenetur, potest præstari ab ecclesiæ aliàs ad dñm reuertetur, C.de ca.tol.l.vnica.§. nè autem. Albri. in d. aut. tenet, ꝙ ẽm ius consuetudinis feudorum reuertitur ad dominum indistinctè, vt est casus, si de feud. ꝯtro.fue.c. qui clericus, & de va.mi.qui bel.ar.de.c.1.

11 Sed quid si pater obtinuit, pro se, & suis hæredibus, & successoribus qbuscũque, trãsibit nè ad extraneum, vel legatarium, vel clericum? Res. Bal. in l. 1. ff. de re. di. & sequitur Lud. de Roma. in l. id tempus, §.1.ff.de vsuca. ꝙ sic, sed ipse Bal. in c.1.§. donare, ver. sed dubitari potest, ti. qualiter olim feu.po.ali.cortigit se, & dicit, ꝙ dictio, Quibuscũque, intelligitur de succedentibus ab intestato, ar. l. si quando, C.de inoffi.testa. Vnde dic, ꝙ nõ veniet extraneus, Ratio, qa res non debet regulari secundùm naturam contractus, sed contract9 ipse ẽm naturã rei deductæ in eo, vt l. stipulatio ista. §. quæsitum, [a] ff. de verb. oblig. vbi licet stipulatio sit transmissibilis in hæredem de sui natura, vt in l. veteris, C. de contrahen. stipu. tamẽ non transmittitur, quando res in ea deducta non est transmissibilis, vt est videre in feudo, nec legatarius etiã veniet, nec clericus. Et sic dictio, Quibuscunque, restringitur per not. in l. 1. [b] C.de sac.san.ec. & per Iac. de Are. in l. 1. §. item núciatio, [c] ff. de nou.ope.nun. limita tamen de clerico, secúdum ꝙ dixi supra ĩ q. 9.

12 Sed nunquid succedet frater, vel filius fratris, qñ quis fuit de nouo beneficio inuestitus, si decedit sine liberis? ℞. ꝙ non, sed ad dñm reuertetur, vt in ti. de natura suc.feu. Et quod dictum est supra, ꝙ deficientibus filijs veniunt agnati, intelligitur de feudo acqsito ab antiquo. i. ab eo, qui fuit communis parens totius cognationis.

13 Vtrũ vasallus possit vni ex filijs [d] ꝑlegare totũ ius feudo? ℞. Bal. in ti. de ꝓhi.

vt refert additio ad Ab. ibi posita, ꝙ ideo non transit feudum ad monasterium, quia fieret conditio domini deterior &c. De his Areti. consi. 14. Calde. cons. 4. de feu. & Ange. consi. 10. &c. Et quod dicitur de monacho, extenditur ad canonicum regularem, vide Bal. in d.cap. quæ in ecclesiarum, Qui quærit quid si dñs efficiatur monach9. &c. Et per ista limitatur. c. q cle ricus, si de feud. fue. controuer. Fratres tertij ordinis bene succedunt in feudo secundũ Ro. consi. 367. circa principiũ, allegat Cle. cũ ex eo, de sent. excommunica.

a §. quæsitum] Vbi stipulatio de re aliena non valet, nisi cœperit esse promittẽtis, & sic contractus regulatur secundum naturã rei, quamquam fortè committatur pœna.

b Per no. in l. 1.] C.de sac.sanct.eccle. Dicitur ibi, habeat vnusquisque licentiam testandi. i. qui sit habilis.

c §. Item núciatio.] Bar. ibidem in ver. venio ad quędam dicta Iacobi de Are. Vbi dicit aliquando signum vniuersale recipere limitationem.

d Possit vni ex filijs] Quia hæc quęstio est difficilis propter cõtrarietatem opinionum, Idcirco, videtur ꝙ sit tutius sic distinguere. Aut feudum quęsitum est ex re patris, vel expressè contemplatione patris, & tunc potest disponere vni pręlegando per ea, quæ vult Bal. in l. 1. C. per quas per. no. acqui. faciunt oo. in l. si obscuris, C. si cert. petat. & in l. sed si plures, §. in arrogato, ff. de vulga. & pupil. Aut sunt quæsita contemplatione filiorum, & tunc non possit disponere, & ita se habet communis opinio. Quam tenet Spec. ti. de loca. §. nunc aliqua, ver. 78. Bar. consi. 60. quæstio ista, & in consilio incip ex themate, & in l. vt iureiuran. §. si liberti, ff. de oper. liber. Bal. & August. in l. item viden. § videamus, ff. de peti. hæredi. Bald. in l. liberti, C. de oper. liber. in l. Apud Iul. §. si quis alicui, ff. de leg. 1. Fede. consi. 228. factum tale, Ange. consi. 171. Fallit, si voluntas aliorum filiorũ accederet. Nam cum sit hęc acquisitio feudi facta in fauorem eorum, possunt ei renunciare. l. si quis in conscribendo, C. de pac. Oportet ergo, ꝙ filij approbent testamentũ paternũ, aliàs non valeret. l. sicut. §. venditionis, ff. qui. mo. pig. vel hipo. sol. vi. Et si filij testamẽtum nõ approbarẽt, non propterea feudum reuerteretur ad dominum, quia in suũ fauorem non videtur inductum, sed filiorum, l. fi. C. de legi. & l. fi. C. de litig. Fallit secundo, si pater daret recompensam alijs filijs. Sicut videt velle Bar. i d. ꝯsi. Et d. §. liberi, aliàs liberti. Anc. consi. 317. in themate proposito. Ro. in l. 1. C. quãdo non pe. partes. 12. q. Sali. in l fin. 5. col. C. de iure emph. In dubio verò licèt videatur quęsitum contemplatione patris. d. §. in arrogato, tamẽ qa ex cõcessione vel etiam habita filiorum consideratio, subdistinguendum ex mẽte And. de Isern. & Bal. in ca. 1. §. hoc quoque, de succ. feu. aut feudum est hæreditariũ, vt qñ recipit pro se hæredibus, aut filijs hæredibus, & ita posset disponere pater, vt de re hæreditaria, & ita concedunt doc. præallegati. Et ita pñt intelligi illi, qui tenebant absolutè patrẽ posse prælegare feudũ vni. Et idem fortè, si est feudum nouũ. Inter quos fuit Pau. de Ca. con 161. Ibi in cã, q̃ magnificus, & Bal. qui ꝓ hac parte arguit, In aut. si quas ruinas. C. de sac. san. ec. hãc partem tenuit Imo. loquendo de emphiteusi in c. potuit, de loca. Lud. con. 25. visa facti serie, Anc. con. 136. Casus talis est, aut feudum non est hæreditarium, vt quia recepit pro se, & suis liberis, iuxta no. per Bar. in l. si tibi. §. si pactus, ff. de pact. Et tunc ius, quod habet, quia morte finitur, non potest per suam dispositionem in alium transferre, cap. nuper, de dona. inter virum & vxo. Bald. in d. l. 1. C. ꝑ quas perso. no. acqui.

feu.alie.p Fed.in prin. ver. quæro, vtrum pater possit assignare, ꝙ non vllo mõ, nisi de voluntate & consensu filiorum, quia lex feudorum dictat, ꝙ ad omnes ęqualiter perueniat, vt in ti. qui feu. da.pos.S. sed cum hoc. Limita, nisi sit ducat[a], vel marchionatus, & huiusmodi, q debentur primo genito solum. Ia. tamen Lotharius tenet, quòd illud. c. 1. de suc.feu. vbi dr̃, ꝙ vltima voluntas vasalli nihil valet in feudis, limitatur ad eam dispositionem, quæ est vltima voluntas; secus in stipulatione, qa in cohęrentibus personæ pater potest stipulari vni cohæredũ vt ff.đ pac.l.au[a]. Et sic posset assignare in totũ, ar.l.filio.S.fi.ff.de ritu nup. cum multis alijs. In his duobus iuribus habetur, ꝙ pater potest vni ex filijs ꝯsulere.

14 Vtrum feudum possit dari in dotem per patrem filiæ? Respond. gloss. in ca. fi.de feu. quòd sic ad tempus vitę feudatarij, & non plus.[a]

15 Vtrum vasallus valeat grauare filium hæredem, vt de vino, quod educitur de vinea feudali, det omni anno pro anima[b] sua? Res. Bald.in tit.de succ.feu. ca. 1. in prin. versicu.quæro, vasallus, quòd sic, quia testatur de fructibus, non de feudo, qui fructus sunt res propriæ hæredis, vnde non dicitur alienatio feudi, qñ alienantur fructus separati.ff.de dona.l.in ædibus.S. ex rebus[c] donatis fructus nõ cõputant in donatione.

16 Ad quid obligatur vasallus domino? Resp. ꝙ ad. 6.[d] q̃ no. de vsib. feu.in c. 1.de for.fi.& 22.q.5.de forma, & de iureiur. ego Episcopus. Primum, nè sit ei in aliquod dãnum corporis sui, & quod impediat pro posse. Secundum, nè dãnũ in tpalibus faciat, vel vtilitate impediat. Tertium, nè reddat ei difficilè, vel ĩpossibile, quod facere[e] eum velle videt. Quartum, nè reuelet eius secreta,[f] per quæ vel minus tutus, vel noceri ei possit. Quintum, nè sit contra eius iustitiam vel honestatem, s. maculando vxorem,[g] vel filiã eius, vel famam dicto, facto, vel consensu. Sextum, vt fideliter ei præbeat consilium,

a Et non plus] Idem tenet Cin. in l. voluntas, C.de fidei. Panormi. in cap. nuper, de donatio. inter vir. & vxo. & in c. quæ in ecclesiarum, de const super gloss. pe. Host. Ioan. And in c.2.de feu. Sali. in l.fi. C. de re. ali. non alie. Bal. in c.1. in principio, An mari. succe. Ro. consil. 457. incipien. circa ꝓpositum, Alexã. con. 60 lib. 3. Et p hęc limita c.1. §. donare, quali. feu. olim alien. po. qui vult feudum in dotẽ dari non posse, intellige in perpetuum, nisi dominus consentiat, secus, vt hic dicitur vnde Alexandrini opin. reijcitur. dicebat ipse indistinctè feudũ non posse in dota dari, quia respõdeo, quod dare ad vitã vasalli non est alienatio, ergo &c. Addo, ꝙ mulier vasalla potest se ipsam de feudo dotare sine consensu domini, dũ tamẽ non detur æstimatum, vel cum pacto de lucrando dotẽ, rõ est, quia ordinata charitas incipit a se ipso. l. ꝑ ses, C. de serui. & aqua. Item si maritus potest vxorem suam in feudo dotare, ergo & mulier pro se ipsa, dummodo non in perpetuũ vt dixi, tex. est secundũ vnum intellectum in d. c. nuper, & ibi Card de do. post di. resti. Adde etiam, ꝙ sicut feudum potest dari ab vxore in dotem, sic & a marito in donatione propter nuptias, dummodo non sit pactum de lucrando, vel detur æstimatum, ar. ca. æqualitas, C. de pac. conuenti aut. dos data, C. de donatio. ante nup. Cal. de feu. con. 10.

b Pro anima] Sed nunquid totum feudum posset legari pro anima Host. in tit de immu. ec. §. inquantũ, versi sed nec, dicit, quòd sic. Idem Old. consi. 258. domi. Anto. in cap. quæ in ecclesiarum, dicit, ꝙ fauore piæ causæ potest legari. Contra tenet Bal. in capi. 1. §. donare, quali. olim feud. po. alie. per illum textũ. nec hoc dicitur esse contra libertatem ecclesiasticã, quia natura feudi est talis, vt non transeat in extraneos. c. 1. §. 8. quia, qui feud. da. pos. De voluntate tamen domini valeret legatum. Idem dicit Bald. in c. 1. in princ. 1. col. parte. 10. ibi versicu. habito, de prohi. feu. alie. per Fede. Imo. in c. quæ in ecclesiarum, præallega. & ibi Panormi. Tu dic pro concordia, ꝙ prima opinio habet locum, qñ ecclesia haberet feudum homine legati, & ipsa possent honestè seruitiũ vasalli exhibere saltem p substitutum, vel non haberet ecclesia feudum in perpetuum, & hoc sentit ipsemet Host. in c. fi. de re. ecclesi. nõ. & in summa vbi supra & hoc idẽ tenet Ro. in con. 199. incipit pñs particula. Secunda autem opin. quando ecclesia nõ posse exhibere seruitium, vel in perpetuũ daretur feudum, p d §. donar̃, & ita intelligas quę dicunt infra. §. 22.

c § ex rebus] Ex rebus donati fructus non computantur in sortem tamen potest dotare filiã de fructibus feudi obligando se personaliter, & nõ cõstituendo ius in re, Iuxta no. per Bar. in l. codicillis. §. instituto, & leg. 3. & sic intelligatur Bal. i c. 1. §. donar̃, Et qđ no. ibi Alex. qualiter oli feu. po. alie.

d Resp. ꝙ ad 6.] Incolume, tutum, honestum, vtila, facile, possibile.

e Quod facere] Et quia vasallus seminauit discordias, propter quas dominus non potest habere bonum sibi pararum, nisi cum difficultate, vel quia distrurbauit ei matrimonium.

f Secreta] Si dominus reuelauit vasallo, ꝙ volebat occidere Titium, vasallus debet dñm admonere, & Titiũ in generali dicẽdo, habeas de teipso curã &c.

g Vxorem] Tamen si pedisequam maculares, nõ priuaretur feudo, licèt male faceret, vide Alexandrinum in d. c. 1. de forma fidelitatis.

auxilium,& fauorem. Adde feptimũ, quòd tenetur iurare fidelitatẽ,nisi ex pacto sit remissum. Formam autẽ iuramenti ponit Hos. ti.de feu.§ qd sit fidelitas, sic, Ego iuro super sancta Dei Euãgelia, ꝙ ab hac hora in antea vsque ad vltimum diem vitę meę ero fidelis tibi. C.dño meo contra quemcunque, excepto imperatore,vel rege, intellige in causa iusta,& etiam debet excipere, si habet aliũ dominum antiquiorẽ. Adde.8.ꝙ tenetur, ẜm qđ conuentum est, vel natura feudi & regionis ipsi⁹, seu consuetudo requirit.

17 Sed quid si dñs moriẽs reliquit plures filios, vtrũ iurabit omnib⁹? ℞. ꝙ sic,si omnes ęqualiter succedũt. Hos. tamen ti.de feu.§.fin. ver.sed nunquid, cũ præcedenti tenet,ꝙ non,sed solũ vni.similiter iurabunt omnes filij, seu hæredes vasalli,si feudum indiuisum habent. Si verò ad vnum peruenit,ille solus iurabit.

18 Vtrũ vasallus possit per aliũ seruire? ℞. Bald.in c.1. §.mutus,ver.not. tñ,Epm, vel Abb.feu.da. non pos.ꝙ si seruitiũ debet fieri principi,non potest fieri ꝑ substitutum, nisi de voluntate principis,vt.C. de murile. l.si quis ex corpore.Et ideo si incurritur talis infirmitas,[a]ꝙ seruitium exhibere non potest,perdetfeudum nisi esset a casu fortuito sine culpa præcedente,vtputa quia a latronibus cęcat⁹, quia tũc non perdet, nè detur afflictio afflicto, arg.C. de fur.aut naui. & ibi ẽ gl. & C.đ epi.au l.tã demẽtis.

19 Quomodo [b] amittitur feudum? Res.ꝙ.12. modis. Primus,si vasallus efficitur clericus,vel religiosus, de quo dic, vt supra in q.9. & facit.23.q.8.§.1.quia arma non portat.Secundus,si hæres vasalli steterit per annum,& diem, ꝙ non petierit [c] a dño inuestiturã feudi.Intellige hic & in sequẽti,si est maior.14.annis,vel puella.12.vt no.in c.veritatis.de iu.iur.per Pa. Terti⁹, si vasallus mortuo dño ab eius heredibus intra tẽpus prędictũ inuestituram non petierit,de quib.duob.[d] hr̃ in ti.in qui.ca.feu.ami.c.1. Sed prędicta limita,quãdo iurauit personæ solũ, vt cũ dicit,Iuro tibi.Secus,si iurasset sibi,& successoribus vel sub nomine dignitatis, quia non tenetur ampli⁹ iurare successoribus nisi magna longinquitate periret memoria,vt no.Pa.in d. c. veritatis.Itẽ nisi eẽt miles, quia hẽt annũ,& mensem. Item nisi iusta cã eũ impedierit,vt habetur de proh. feu.ali.per Loth.c. quoniã inter dominum.Quartus, cum vasallus trib. vicib.requisitus coram paribus[e] & huiusmodi fidelitatem iurare noluerit, quamuis dominus sit paratus facere in uestituram. Quintus, si vasallus interficit proprium germanum suum,vel filiũ germani sui, vel aliud commiserit;quo parici da[f] nũcupari posset, vt totã hæreditatẽ haberet.Sextus,si vasall⁹ dimittit dñm in ꝑlio non mortuũ,vel ad mortem vulneratum. Septimus propter multas causas ingratitudinis,quæ enumerantur, quib. modis feu. amit.c.1.& 2 [g] & de feud.si.cul. nõ amit. capitu.1. & 2 puta concubuit cum vxore, filia,vel sorore,& huiusmodi. [h] Octauus, si scienter negauerit feudum, vel partem, aut

a Talis infirmitas] Quia cessat cã, ꝑ quã datũ est feudũ, tñ deberet alimẽtari, si aliunde nõ haberet,no Alexãdrinus.

b Quo casu feudalia directis dominis acquirantur,petas ex Cõ. Tri.ses 25.c. 19. de ref. P. V.

c Quod non petierit] Iste casus expresse ponit in ca.1.§.præterea,primò de ꝓhi.feu.ali.ꝑ Fed. Et secundũ doc. ille tex.habet locum in fœmina vasalla. Sed isti, si sunt minores. 25. annorũ, petunt restitutionẽ in integrum, vt ibi ꝑ gl.& doct. & Hos.i summa, de feu.§.quibus modis,vers.qm.

d De quib. duobus] Non inuenio nec in tex. nec in gl.istos casus.Sed põt hẽri hic secundus casus ex.ca veritatis, & expresse ĩ c.1. in prin. quæ fuit prima cã.

e Paribus] Ast. li.3.ti.de feu.ca. 8.non dicit, Coram paribus,sed dicit,Ter requisitus, Tu sic declara, Coram paribus idest iudicibus, nam pares curiæ sunt iudices inter dñm,& vasallũ,qñ petitur fidelitas, de hoc habetur tex. in c.1 §. est & alia, quæ sit prima cã bñ amit.& ad hoc, vt incurratur ista pœna, requiritur,ꝙ ter requiratur cum spacio.7. dierũ, Et ꝙ offeratur inuestitura secũdùm do.ibi.

f Quo paricida] De hoc est text. quib.mod feud. ami.c.1. §. Item si fratrẽ.Et intellige vel fratrem proprium, quo casu feudum deuoluitur ad agnatos, vel fratrem domini. ꝓditione,& reuertitur ad dominũ secundùm gl. & Alexãdrinũ ibi, & in.§. si verò q̃ sit prima cã bene ami. declaratur,ad quẽ pertineat feudum,vide ibid.

g Capit.1.& 2.] Ibi non habetur secundũ capitulum, est tantum vnicum. Sed habetur alius ti. q. mo. feu. ami.

h Vel sorore, & hmõi] Tu dic, ꝙ in omnib.causis ex quib.potest filius exhęredari, & reuocatur donũ inter viuos, in his põt qs feudo priuari. Ita Bal.ca.1.quibus mod.feud.amit. & est tex.in c. 1. §.prædictis,quæ sit prima causa bene ami. Et hęc priuatio est ad arbitrium iudicis moderanda, vt ibi per doc.

aut cōditionem eius; secus, si ignoranter.[a] Nonus, si in feudauerit feudū alia lege, quàm ea, quam habet ipse, vel in talem vasallum, qui feudū seruare non potest.[b] Decimus, si dominum accusauerit, aut testimonium cō tra eum tulerit in causa criminali; quidam dicūt[c] etiā in causa ciuili. Vndecimus, si vocatus à domino, ꝙ secū vadat in expeditione publica, puta [d] vocatus ab imperatore, vt secum vadat pro corona suscipiēda, & huius modi, non venerit, nec aliū acceptum domino miserit, vel stipendia militię non dederit. Duodecim[9], si feudū alienauerit. Isti casus habētur in sum. Ho. titu. eo.

20 Sed quęritur, an alienās feudū sine consensu domini ipso facto cadat? Respon. Panor. in cap. vlti. de feu. ꝙ sic, & potest sine alia sententia expelli, & alteri conferri, etiam si alienando dixerat, Saluo iure [e] dominij, secundum Bald. quæ sit causa bene amitt. capitul. 1. §. final. versic. sed pone, quia factum sequens est contrarium, ar. capit. eam te, de iureiuran. & quod notat. ibi: secus, si dixisset, Et aliter, vel alio modo non intendo, quia operantur, vt domino contradicente nō videatur facta alienatio. Et hoc verum, nisi aliqua captio domino posset interuenire, puta, daret castellum tali, quem dominus expellere postea non posset; adde Alexander. consi. 3. 1. par.

21 Quid si non alienat nisi partem? Respond. Io. And. quem sequitur Panormita. super. 2. gloss. vbi supra, quòd solùm perdit illam partem, quam alienauit, etiam si esset maior pars, de prohi. feu. alie. per Fed. imperialem. §. 1.

22 An possit alienare pro anima? Respon. quòd non, neque legare, neque disponere pro anima, vt in capi. 1. [f] qualiter feu. alie. licet, nec etiam de iure canonico secundum. Ho. in sum. de immu. ecc. §. antepe. ver. hæc absolutio; quod intellige in feudo temporali, quia si feudum est perpetuum, potest alienari, & ecclesię donari, ſm eūdē Hos. & sequitur Panormita. vbi supra in gloss. 1.

23 Quid si alienat suas commoditates [g] ad tempus longissimum? Respon. Bal. in titul. de pace Costan. iu. fir. in. 8. charta, quòd non cadit, dummodò actum sit, ꝙ dominium vtile non transeat; allegat gloss. singularē in l. condicillis. §. instituto. ff. de legat. 2. sed non placet. Barto. in dicto. §. instituto, vbi dicit, quod vendens fructus domus ad centum annos, non videtur alienare, sed non placet, sed si vult alienare, faciat sic, vendo, vel concedo fructus, vel ipsam perceptionem fructuum, cum hoc si domino placuerit, vel dominus non reuocauerit, Et sic saluo, & saluato honore, & iurisdictione, & consensu domini, & si de iure possum, nec aliter, nec alio modo. Si autem domino non placuerit, vel non consenserit, vel reuocauerit, vel de iure non possum, res sit inempta, vel venditio, vel alienatio sit irrita, & ipso iure nulla, & sic erit tutissima cautela, nisi sit captio domini, vt dixi; idem dic in emphyteuta.

24 Vtrum possit pignori dare? Respond. Panormita. vbi supra quod non, quia quæ prohibentur alienari generaliter à lege, vel per testatorem, aut à iudicē, vel per pactum contrahentium, prohibentur pignori [h] dari. l. fin. C. de resti. ali. non alien. & per Bartol. in l. in quorum, ff de pigno. Ratio, quia per constitutionem pignoris de

a Si ignoranter] Vt quia ē hæres, qui ignorare potest facta testatoris, cui successit.
b Seruare nō potest] De hoc in c. 1. in princ. quali. oli feu. po. alien.
c Et quidam dicunt] Vide quæ sit prima causa bene. ami. §. sed & qui delator.
d In expeditione publica] De hoc in ca. 1. §. firmiter, de prohi. feu. alie. per F. d.
e Saluo iure] Dicit Host. in d. ca. eam te, & ibi Pa. in 2. no. ꝙ simile fecit quidam iudex, dum pauperem clericum suspenderet, dixit saluo iure suo.
f Vt in ca. 1.] In §. donare, & ca. 1. §. i. de prohi. feu. alie. per Fede. Vide supra. §. 15. & intellige, vt ibi.
g Commoditates] Dic clarius secundùm Bar. in d. §. instituto, ꝙ aut vēdit fruct⁹, cōstituendo ius vsusfructus in re emēti, & tunc ꝗa esset alienatio. l. fi. C. de re. alie. nō ali. nō potest aut constituendo se actiōe ꝑsonali ad dandos fructus; & nō esset alienatio, & posset, l. fi. ff. de cōtrā. empt. facit l. liberto. in prin ff. de. an. leg. & hoc modo intelligas gl. bene etiam posset vēdere fructus, ꝗa ꝓhibitus aliēare, nō ꝓhibetur de fructib⁹ dispo nere. Vide Alexā drinum in capit. primo in princi. quarta col. de ꝓhib. feud. alien. per Feder.
h Prohibētur pignori dari] Adde de prohi. feu. alie. per Fede. in prin. i ver. pignorare, & dic, ꝙ si pignorat, & de facto tradit, ꝑdit feudum; secus, si non traderet ſm Bal. ibi, & Alexādrinū. & nota, ꝙ si vasallus obligat oīa bona sua, nō venit feudum, ſm Bal. vbi s. vide Bar. in l. q habebat, in prin. hic allegata, & Angel. in l. benignius, ff. de legt. & Bal. in l. 3. C. vt in posses. leg.

de facili peruenitur ad distractionem rei.ff.de distra. pigno.l.secūda & tertia.C. de iu.dot.impe.l.2.Et propterea vno prohibito prohibetur omne per qđ peruenitur ad illud.l. oratio, ff.de spon.cum concor. ibi in gl.positis;secus est,quando quis prohibetur emere, quia potest in pignus accipere,nisi fieret in fraudem, pro tanta quantitate, quòd non est verisimile dominū, vel debirorem luiturum, ar.l.qui habebat, in princi. ff.de leg.3.s͠m Bar.in d.l.in quorum:de hoc dic, vt Instit.de libertinis,in prin. in ver.manui.

25 Ad quē reuertetur feudum vasallo priuato?Resp. Bald. qui. mo. feu.amit.S. aut si libellario,quòd si priuatur ex dolo commisso in personam domini,ad dominum reuertirur, vt quæ fit prima causa ami. bene.c.1. S.denique quando verò delinquitur extra personam, tunc veniunt agnati,& non dominus, quando verò ex causa alienationis, tūc sunt opi,sed Bald.ibidem dicit, quòd si fecit in fraudem agnatorum, tunc ipsi agnati veniunt, non dominus. Si verò non in fraudem [a] fecit, tunc reuertirur ad dominum, tamen filij, vel agnati,imo etiam filia, masculis non existentibus,debet redimere a domino, & cogitur dominus eos inuestire, vt de his, qui feu.da. poss.S.cum verò, quod intellige, si feudum non erat nouum,secundùm Iaco.de Belui.Bar.tamen, vt recitat Panor.vbi supra,in l. eum, ff.de inter.& releg. & in l. vt iureiu.S.si liberi,[b] ff. de ope.lib.dicit, ꝙ si pater cōmisit delictum, propter qđ directè venit priuādus feudo,puta quia alienauit, & huiusmodi, vel commisit, aliquid contra tenorem iuramenti, tunc nocer filio, etiam si processisset ab anteriori generatione, arg.in l. 1.ff.si quis ali. re. pro.& in l. cum ratio. S. si ff.de bo. dam.vbi pater,ꝙ si quis prohibuerit aliquem testari; vel interfecit consanguineum, cui debebat succedere ab inrestato,fiscus occupat hereditatem,nec veniunt aliqui consanguinei, qui sūt prohibenti,vel occidenti gradus inferioris, vt ibi pater cum nota. Si verò delictū non est, propter qđ directè fit priuandus,sed ꝑ quandam consequentiam, puta quia dānatur propter aliquod maleficium, ita,ꝙ eius bona veniunt publicanda, tūc procedat distinctio Di. in regu.non debet, lib. 6.qui distinguit,& tenet,ꝙ si feudum a patris persona habuit originem,noceat filio,secus, si est a genere vlteriori, quia tunc non nocer. Cum qua distinctione transit Ioan. Andræ. & dominus Anto. in dicto capi. fin. de feu. Distinctio tamen Bald. mihi videtur æquior quoad laicos, sed in prælato ecclesiastico tene cum Ang.de Are.Inst. qui.mo.fini.tute.S. item finirur, quia licèt veniat priuandus feudo, non tamen nocet successori, quia eo mortuo reuertetur ad suum successorem; & hoc sequitur etiam gloss.in c.1.§.fi.in titu. de capitulis Corradi.in ver. ad regem.

26 Vtrum vno feudatario deficiente accrescat feudum alteri? Respond. Panormitanus, vbi supra quòd non, [c] nisi fuisset expressum, vide Bartolus in lege si mihi,

[a] Si verò non in fraudem] Mihi videtur sic dicendū, aut vasallus peccat per ingratitudinem delicti,aut per ingratitudinem contract9,primo casu habet duplex consideratio, qa qn̄que peccat ꝑ delictum in personam domini, & tunc feudū reuertit ad dominū, exclusis omnib. descendētibus, & agnatis vasalli, siue feudū sit nouū, siue antiquum, quæ fit prima causa bene. ami. §. si. glos. vlt.in.fi.de pac.iu fir.§.fi.Ia. de. Bel. Nic. de Nea. & Bal. n.d. §.aut si.l.libellario nisi studiose hoc egisset,vt priuaret agnatos, quia tunc non reuerteretur ad dominum, ar. ff.de eo. per quē fa. est l. fi.& dire.li. 6.c. t. tenet Bal. vbi supra. quandoq;vasallus deliquit extra personam domini; & tunc si feudū est nouū,reuertitur ad dn̄m, exclusis omnib. descenden. & agnatis. c. 1. si vasal. feu.priue. & c.1. an ille, qui inter se.f. d. S. si est antiquum, trāsit ad agnatos ꝓximiores excluso domino, & omnib9 descēdentib9 vasalli.d. cap. 1.an ille qui inter &c. gl. pe. de natura fuc. feu. ca.vno. Secundo casu, vt s. quādo alienat vel pignorat, & huiusmodi,si feudum est nouū, reuertitur ad dominum,de vasal. qui contra cōst. Loth.c.1.no. gl. i c.hoc quoque, de succ. feu.si antiquū, transit ad agnatos, si hēt, aliàs ad dominū reuertitur;ad filios nunquam,si habent aliquid de hæreditate patris,aliàs transit ad eos excluso domino,& cęteris agnatis, an agn. vel filius.c. 1. si de feu. fue. cōtro.c.Titio, & glo. in d. §. hoc quoque Bar. in d.l.eum, ff. de interdic. & relega.

[b] §. si liberi] Ibi solùm dicit, ꝙ pater potest nocere filio ī feudo, si n̄ obseruat conuentionem.

[c] Quod non] Aut loquimur in feudo paterno,& habet locum ius accrescendi, cap. 1.§ quia, qui fe. dar.pos.& ita tenet Iaco Bel. ibi. dicit tamen Bal.ibidē,ꝙ propriè loquendo magis videtur esse feudā successio, de bene. fe c 1.& extra de feu. c. 2. quod pater, quia si iā fuisset feudū acceptatū habet

mihi, [a] ff.de verb.obl.

27 Vtrum vasallus vasalli mei sit meus vasallus? Res. ꝙ non, sicut nec libertus liberti mei est meus libert⁹. ff.pro so.l.nam socij.l. con filij, in fi.de reg.iu. & l.Modestin⁹, ff.de ver.sig.

28 Vtrum filius repudiata hęreditate patris possit feudum tenere? [b] ℞. ſm Host. ꝙ nõ. Sed aut totum dēt retinere, aut totum repudiare, nisi dñs de nouo beneficio inuestiat agnatis cõsentientibus. Agnati verò benè possunt feudum retinere, [c] repudiata hæreditate, vt in const. Fe.an agna.vel. fi.defun.re.he. pol.feu.re. c.si contingeret.

29 Vtrũ vasallis inuito domino possit refutare feudũ & sic se a seruitio liberare? ℞. Io.de Imo.ĩ c.1.dé feu. ꝙ non, allegat gl. singularẽ in c.vnico, in gl.fi.quæ disputat, de c.qui cu.ven. & Pa in d.c.1.idem tenet, gl. in ca. quæ in ecclesiarum, de const. Bar.verò [d] in l. is cũ quo, ff.de aqua plu. arg. & Di.con.44.& Iac.de Belui.in d.c.fi.sic concludunt, ꝙ si est datum ad certũ seruitium, non potest. Si verò ad seruitium incertũ, tunc potest ante, quàm illud seruitiũ sit indictum, quia nõdum est purificata obligatio, facit in simili text. in l. incola, secunda, ff.ad munici. nisi iurasset spécificè nõ posse refutare secũdũ Bal. in præludijs feud. Fallit, si dñs esset in prælio, & tunc vellet refutare, quia dominus tunc non posset sibi ꝓuidere de æquali vasallo, arg.l.filiæ [e] meæ.ff.so.ma. Nã cedere feudo est quoddam diuortium, & non valet, nisi possit consuli indẽnitati dñi. Ho.ĩ c.quę in ecclesiarum, de cons.tenet, ꝙ possit renunciari feudo ꝑ tex.in c.vno, de va.q ꝯ ꝯst. Lo.feu.alie. sed tu tene opin.Bart.

30 Vtrũ dñs teneat̃ vicẽ repẽdere vasallo fideli? ℞. ꝙ sic, aliàs cẽsebit̃ malefid⁹, vt ĩ li.feu.de for. fi.c.1.ĩ fi. facit.22.q.5.de forma. 95. di.esto subiectus, & debet priuari feudo per superiore, si per fidẽ se habet contra vasallum [f] suum.

31 Vtrũ ecclesia possit sine vsura recipere in pign⁹ feu

locum dictum ius accrescendi, de feu.mar.c.2.in inre verò quæsito nõ habet locũ ius accrescendi, sed spãle est in vsufructu, in quo cum nunquã sit ꝑfectè q̇situm, non dr̃ ius in eo ꝑfectè causatum. Ideo hẽt locũ ius accrescendi. l.1.§. interdũ, ff.de vsuf.accre. & de his vide Ro.consi 1.vi sis i facto, & Bar. con.58.ex themate ꝑdicto, & ꝯsil. 60. ꝙ ista duo, si verò loquimur in feudo nouo, tunc regulariter nõ habet locum ius accrescendi, de feud.mar.c.fi. fallit, vt hic, & facit d.c.1.§.& qa, qui feud da.pos. ibi, nisi hoc nominatim &c. Sed hoc non est virtute iuris accrescendi, sed virtute pacti. Et hæc distinctio est de mente Bald.in l. vnica §. in 1. C. de cadu.tol. vbi dicit prædicta ꝓcedere nisi in feudis a principe cõcessis, quia in his etiam si sint noua, habet locum ius accrescendi, ratio est, quia talia feuda sunt principis liberalitas, & potius pendet ex gratia quã ex cõtractu, c.1.qnis di.dux, vel mar. Idẽ vult Bal.in c.1.de fra. de no.feu. inuest. & Bar.in l.re cõiuncti, de leg. 3. Pau.de Cas.in d. l.si mihi, de ver. obl. Et si daretur feudum duobus fratribus, & cuilibet insolidũ, certè videretur tacitè actum, vt ius accrescendi locum habere secundùm Bal.in c.1.§.filia, de suc.feud erit tamen potius ius non decrescendi, secundùm Bald. in l.1.15.col.C.quando non pe.per.& in c.quæ in ecclesiarum.9.col.de const.dicit, ꝙ si pro parte vnius esset non scriptum, vel caducum, quia totum deuoluetur ad fratrem. Idem dicit, quando feudum esset de re indiuidua, puta aquæ, per no.in d.l. si mihi, vide Bal.& Sali in d.l.1.C.quando non pe par.

a In l.si mihi] In principio. Vbi tractat. an & quando in contractibus habeat locum ius accrescendi, & regula est ꝙ non, vt ibi, & per Spec. titul. de loca.§. nunc aliqua, ver.9 gl.tamen in c fi.de feud. in versi. consortem, volebat ius accrescendi habere locum, sed malè, nec facit ille tex.pro ea. quia ibi non quærebatur secundum Abb.an dominus deberet inuestire consortem, sed vtrum posset, quia delictum vnius videbatur alteri nocere. Et ibi deciditur, ꝙ potest. Et sic patet, ꝙ iam erat ille priuatus, nec socio accrescebat, vide Alex. con.1.& cõ.102. prima parte.

b Feudum tenere] Siue sit nouũ, siue paternũ, & rõ est, quia succedit in feudo ex beneficio patris.

c Feudum retinere] Si est paternũ, vt dicit text. & tunc de fructibus tenent satisfacere creditoribus, vt ibi. Ratio est, quia non beneficio agnati succedit, sed ex magnificẽtia domini.

d Bar.verò] Tene opi.Bar. & sic tenet Alexandrinus in d.ca. vno, vide Fel.in d.ca. quæ in ecclesiarum. vbi ponit quasdam fallentias pro distinc. Bar. in primo casu facit, quia tūc est, quòd gratia vtriusque, ar.l.sicut, C.de actio.& obligatio pro secundo casu facit quia quilibet potest renuntiare iuri suo.capi. ad apostolicam, de regul.

e L.filiæ] Ibi namque filia ægra erat, & emancipata & vir misit repudium, seu renunciationem, vt dos acquireretur hæredibus suis, non nocet patri, qui ex sua stipulatione possit dotem recuperare.

f Contra vasallum] No hinc est, quòd in signum mutuę, & perpetuæ dilectionis, & fidei seruandę osculum interuenit d.c.de forma, & ca. tibi domino 63. di. facit c.ego, & c.veritatis, de iureiur.& c.per tuas de dona.Spe.& Ioann. An.ri.de feu.§.2. ver. ... æterũ, in fin. vnde sicut vasallus per delictum commissum in dominum priuatur feudo in c.1. quæ sit prima cã bene.ami.& cap.1.qui mo.feu.amit.ita & dñs ꝑ deli

dum,& facere fruct⁹ suos? ℞.ſm diſpoſitionem.ca.1. de feu.ꝙ ſic, dummodo in terim non recipiat ſeruitiũ a vaſallo, & iſtud habet locum ẽt in feudo laicali ſm cõmuniter doc. & licèt gl. ibi ſit contraria, non curabis de ea,dicit tñ Car. ibidem,quem ſequitur d.An. & cõiter alij , quod ſi feudum eſſet liberum, nõ poſſet retinere fructus,quia ꝑ ſatum.c.1.intelligitur, quã do non eſt liberum.Sed iudicio meo non habuit reſpectũ ad ſeruitium , quia cõiter ſeruitium non tantũ valet,quãtùm fructus feudi,aliter non eſſet beneficium feudum.Et ideo mihi videtur (ſaluo meliori iudicio) ꝙ text.fundauerit ſe ſuper naturã feudi , [a] q̃ eſt,vt dominum directum remaneat apud dominũ,& vtile penes vaſallum , ſed cum obligatione ſaltem ſi delitatis, licèt nullum ſeruitium ſit debitum,& ideò dimiſſa obligatione de conſenſu ipſius vaſalli conſolidatur ipſum dñium vtile cum directo,non ex aliena re,ſed propria, & ſic nõ oportet attẽdere, an ſit liberum,vel ne,ſed quòd nullo modo retineat eum obligatum ad aliquod,& ſic declaret, quòd interim eſt abſolutus ab omnibus ratione feudi debitis.

32 Quid ſi dominus recipit interim ſeruitium à vaſallo? ℞.ꝙ ſi vaſallus facit tanquã ex debito , tunc fructus teneretur reſtituere,& ſic vr̃ iuri ſuo renunciare, niſi proteſtetur,ar.in l. 2.C.de iure dñico im petr.& in c.cum M. de conſt.Secus eſſet,ſi ex liberalitate ſciens ſe non teneri vaſallus,exhibet conſueta ſeruitia.

ctum commiſſum in vaſallum priuari debet iure ſuo,ſ.proprietate , quam habet in feudo,qď eſt multum notã dum,ſm Alexandrinum in d c.1. de forma fide,vbi dicit Bald⁹.ꝙ perinde eſt , ac ſi diceret,vſusfructus conſolidat̃ proprietati . Ita vtile dominium conſolidatur cũ directo , de hoc eſt gl.no. in d.c. 1.de for. ſi. quã videas,& approbat̃ a docto.ibi , & gl.ſi in d.c.de forma.

a Super naturã feudi] Hæc eſt ratio Hoſtien.& Abb.in d.c.1. ad derem,ſaluo meliori iudicio , ꝙ ſi feudatarius eſſet in magna neceſſitate,eccleſia teneretur gratis mutuare.

b Vñ dicit Spe. in ti.de ſen.] Ibi Spec. nihil dicit de hoc.

c A cã libera] Quia fund⁹ fuit datus in emphiteuſim abſque eo,ꝙ aliquid ſoluerim,vt dixit ſ. emphiteuſis de titulo lucratiuo in prin.

d Debitis] Põt etiam fideiuſſor a creditore obligari obligatiõe ciuili tãtùm, naturali tantùm,& naturali & ciuili ſimul,Pa.in rubrica ea.

33 Verũ idẽ ſit in emphiteuſi,& locatione? ℞.ꝙ ſic,vnde dicit Spe.in ti.de ſen.[b] §.qñ ver.40.ꝙ feudũ, & ꝯ̃ctus emphiteutic⁹,& liuellarius ſunt eiuſdẽ naturæ,& dicit Bal. in ꝑſata 8.charta,in ti.de pa.Conſtan.verũ in feudis,in qb.nõ debet̃ ſeruitiũ, ſed certa quãtitas pecuniæ,vini,& hmõi,aliàs nõ. Sed quoad hoc non video, quin liceat recipere fructus liberando a ſeruitio rõne iã dicta,licèt Io.An.Ho.& alij dixerint indigere declaratione papali, ſed nõ placet,& dico, ꝙ vbicunque lex feudalis non eſt cõtra iuris ciuilis aut naturalis rõnẽ, hẽt locũ in emphiteuſi, aliàs nõ, vt tenet Bar.in l.ſi.mihi,& Titio(Bar.ibi de hoc nullũ verbũ facit)ff de verb.& ob.& Bal.in ca.1. de inue.de re.alie.fac.aduerte ẽt in conſcia , qď meliorationes, quæ cõiter in ꝯ̃ctu emphiteutico fiunt,non poſſet rõne mutui tenere,iõ ꝑſata oĩa limito tã in hoc dubio,q̃ ante præcedenti , de feudo & emphiteuſi, vbi melioratio non eſt facta, ꝙ tunc licet. Iiẽ qñ eſt à cã libera, qa ſi exburſaſſet quãtitatẽ pecuniæ , vel qď aliud dño pro ipſo habendo,ſic non liceret,qñ fructus diſproportionarẽtur a ſeruitio,ſiue a fictu, quod bene nota,quia pauci aduertunt.

34 Verum idem ſit in vſufructuario obligãte proprietario? ℞.ſecundũ Hoſti.in ſum. ti.de vſuris.§.an aliquo,ver.puta,cũ duobus ſeq.ꝙ ſic,ſi habet a cauſa libera [c] a ꝓprietario,aliàs non,vbi fructus diſproportionantur à ſeruitio.

FICTIO. vide infra, ſimulatio, & quomodo fictio iuris valet,& quando vide ſupra, conſenſus.§.4.

FIDEICOMMISSVM,& mortis cauſa donatio legatorum appellatione continẽtur.ff.de leg.3.l.& fideicommiſſum, ſed ſi deicommiſſum ideo factum eſt, quia fideĩ commiſſa olim petebãtur ex fide hęredũ, ſed hodie ferè exequata sũt fideicõmiſſa , & legata.habent tñ aliquas differentias,de quib.vide in gl.d.l.& fideicommiſſum, & quod ibi no.& eſt tex.in l.1.ff.de leg.1.

FIDEIVSSOR eſt,qui ꝓ alienis debitis [d] intercedit, & differt a mandatore, qa mãdator interuenit a principio, fideiuſſor verò poteſt accedere iã ante factum , quã poſt,vt habetur in auth.præſente,C. de fideiuſ.propterea tam in ff. quàm in C.eod. ti.

a Respon.ꝙ non] Et hoc,quia facilius a viris decipiebantur.l.1. ff.de donati. inter vi. & vxor. §.illud quoque,in auth.vt nul.iudi.col.9.
b Quando in fraudem] Nam leges deceptis,& non decipientibus opitulãtur.l.2.circa mediũ,ff.ad Velle. & ibi gl.allegat concor.
c Abijciendus] A clero, vel ab ecclesia, trina monitione præmissa secundùm Host.vel abijciatur,s. non debet recipi, vnde Pa. in d.c.1.dicit stãte statuto,ꝙ in 𝔠 ctu detur fideiussor,ꝙ tunc clericus potest recusari, & idem dic in iudicio sisti, vide l.1. ff. si qs in ius vo. nõ ie. & in c.significasti,de fo. comp. & Bart.in l.2.ff. de fide.
d Limitãt] vt Innoc.in c. vno de oblig ad ra.sequitur Archi.in c. puenit.80.dis.Pa. in c.1.eod.ti.sed placet conclusio auctoris.
e Et sic tene]Dic secundũ Pa.in c. 2.eo.ti.quòd aut clericus contraxit debitum pro sua sustentatiõe, & procedat cõis opi.doc.at.no.p Pa.in ca.ex præsentium, de pig. Nam ecclesia in effectu tenetur ad ea debita. Et itelligit.c.olim, el.2.de resti.spo. quem ibi dixit d.An.facere pro ista opiniõe,aut contraxit ꝓ patrimonio suo cõseruando,vel fideiubendo, seu aliter,quàm pro sustẽtatione, vel vtilitate ecclesię Et credo firmiter, ꝙ de rigore iuris, inspecto statu beneficiorum, & deputatione,non debet aliquo modo de fructibus beneficij satisfieri creditoribus, quia de fructibus id solum est clericorum, quod probabili rõne consumunt,vt dixit Pa.in c.fi.de pigno,vbi vide multas concor.ergo non debent apprehendi fructꝰ, cum sint conuertendi in causam piam pro vtilitate clerici, cõis tñ opinio inualuit, quia hodie clerici appriãc sibi oẽs reditus, & disponunt ad libitũ,vnde visũ fuit curię,& alijs vicibus, quòd ď talibus satisfieret potius creditoribus, quàm ꝙ malè aliter expenderent. Si autem facere,vt deberent, non deberet extẽdi manus ad fructꝰ beneficiorum,vide Pa.in c. cũ esses, de testa.Et no.ꝙ quis non potest obligare quotidiana stipendia, vt dicit glo.d c. 2. vt C. quę res pign.ob.pñt,spẽ eorum pręmi tñ per iudicem pñt dũ tñ nõ habeãt, vnde aliter satisfaciant, quia si haberẽt,non possent,ar.l. stipendia,C.de exe.rei iud.& facit ꝙ stipendiũ armigerorum,& doctorũ nõ põt subtrahi,si habẽt aliũs, vnde satisfaciãt.
f Res.ꝙ non] Et si esset in studio cum licentia, qa peculium concessum gratia studij non potest obligari,quia fit extra causam cõ

tit.additur,& mandatorib.
1 Fideiussio nõ tenet,quãdo est accessoria ei,ꝙ non tenet;gl.in c.grauis,de censi. cum concor. ibi positis, puta in cõtractu minoris, & huiusmodi.
2 Quis potest fideiubere? ℞.quilibet,qui habet liberam administrationem suorũ bonorum.
3 Vtrũ mulier possit fideiubere pro viro?℞.ꝙ non, a & si fecit, non tenetur ipso iure.l.2.in gl.1.ff. ad sena. consul.Velleia.
4 Vtrum mulier possit fideiubere pro altero?℞.ꝙ nõ, ſm quod no.in l.quãuis, ff. ad Velleia.Et secũdũ ꝙ ibi distinguitur, ponuntur sex casus,in quibus mulier põt fideiubere. Primus,qñ fideiubet pro precio dando, vt qs manumittat seruum. Secundus,quãdo pro dote alicuius mulieris.Tertius,qñ renunciauit beneficio Velleiano certiorata de eodẽ. Quartus, quando accepit precium pro fideiubendo, vel aliquid loco precij. Quintus, quando in fraudem b fideiussit,vt deciperet.Sextus, qñ pignus, vel fideiussorẽ pro alio dedit, & post bienniũ a dicta cautione numerãdum iterum ad diem se obligauit, vel pignus, vel fideiussorẽ dedit.Secus, si intra bienniũ consensit, quia nõ valeret.
5 Vtrũ clericus possit esse fideiussor? ℞. ꝙ pro laico nullo modo potest, & si facit,est abijciendus, c vt in c.1.de fideius. Sed aliqui limitant d in frequentia fideiussionis pp verbũ, Inseruiens,in d.ca. positum qđ no.frequentiam.i.valde seruiens, sicut & ponitur in l. Gallus.§. ille casus indifficilis, idest valde difficilis, ff.de libe.& posthu.sed mihi vř, ꝙ nullo mõ debeat fideiussor esse pro laicis,vt 11.q.1.c.te quidem, in tex. & in gl. nisi in casu necessitatis,in quo sicut obligatur subuenire indigenti,vt 12. q.1.vidẽtes, sic & fideiubere,& hoc tenet glo.in d.c. te quidẽ, & gl.in c.pe.eod. tit.sed pro ecclesia,vel pro alio clerico benè potest fideiubere,vt in c.2.eo.titu. & in d.gl.d.c.te quidem.
6 Sed nunqd obligatur, si fideiusserit?℞. ꝙ sic, vt in c.puenit,& in c.constitutꝰ, eo.ti.limitat tamen Hos.ꝙ solũ tenetur ď patrimonio suo,vel de reditibus beneficij,quos facit suos, nõ ãt in preiudiciũ ecclesiæ,Arc. in c.statutum,de rescr.lib. 6.tenet,quòd nec etiam de fructibus beneficij.Sed cõmunis opinio est in contrarium,& cum opin. Hostiẽ. & sic tene. e
7 Vtrum religiosus possit fideiubere?Respond.quòd non. f vt in c.penulti.eod. ti.nec etiam si esset Abbas, nisi hoc fiat de maioris partis conuentus capituli, & abbatis licentia, vt ibidem.
8 Vtrũ hæres fideiussoris obligeť sicut fideiussor?℞.ꝙ sic.l.põt accipi,ff.de fide.§.1.
9 Vtrum fideiussor, qui promiserat aliquẽ præ-

hoc verũ ē,niſi renũtiauerit huic beneficio.C. đ duob⁹ re.ſti.authen.hoc ita,& niſi debitor notoriè ſit non ſol uendo,vel non poſſit[a] con ueniri, vt i d.aut.pręſente.

14 Vtrum creditor teneať cedere actiones ſuas fideiuſſori? ℞.ꝙ ſic.Intellige , quas habet contra eũ , pro quo fideiuſſit,aliter poteſt ei denegare ſolutionem debiti,vt l.modeſtinus, ff. de ſolu.& l.fideiuſſorib.ff.eo.

15 Vtrũ debitor teneatur ſatisfacere fideiuſſori de oĩ damno? ℞.ꝙ ſic.Intellige, ꝙ ei euenit ex ſua culpa ꝑꝑ fideiuſſionem,c.2.& 3.eo.tı.de ſo.compe.c. fin. qa officiũ ſuum nulli debet eſſe dãnoſum.ff.de fur.l. ſi ſeruus cõis.§. quod verò , ff.ad Velle.l.2.§.1.ff. quem ad.teſt.ape.l.ſed ſi quis, ff. quib.ex cau.maio.l.videlicet.4.q.3.§.venturus, & in glo.d.capitu.2.

16 Vtrum repetere poſſit vſuras,quas ſoluit fideiuſſor pro creditore? ℞.Ioan. An.in regula, damnum, li. 6. in Mercur. & ſequitur Pa.in d.c.2.ꝙ aut ſimpliciter erat ſolum obligat⁹ ad debitum ſoluendum,& ſic non repetet,ſed ſibi imputet,ſi ſoluit,qa non erat obligatus,facit l.cētum, ff. de eo,quod cer.loco, niſi ſoluiſſet vſuras vt intereſſe.Et hoc verum,quando fideiuſſor obligaſſet ſe nõ ſolũ ſimpliciter,ſed etiam in omnē caſum venientem ex debito principali , quia teneret de augmento debiti,vt d.l. centum,& l.quærro.§. 1. ff. loc.& l.mora,ff.de ver.ob. aliàs ſimpliciter fideiubēs nõ tenetur ad intereſſe,nec ad augmentum debiti , vt no.gl.in d.c. 1. & ſequunť doc.& ideò ſibi imputabit, ſi ſoluet iure fori licèt iure poli debitor teneatur, ſi ipſe erat obligat⁹ in vero ad ĩtereſſe, ſeu augmentũ creditori,aliàs nõ, aut obligauerat ſe fideiuſſor ad vſuras ſoluēdas,& ſic ſm legiſtas,& canoniſtas diſtinguitur,qa ſi ſoluit ſpõte,nõ repetet,ſm gl.in d.ca.2. quia indebitæ erãt, vt in c.debitores,de iureiu. Si verò ſoluit coactè, ſed nõ oppoſuit exceptionē, non repetet, ſi aũt oppoſuit,[b] ſed per iniquitatē iudicis fuit coact⁹ ſoluere,& ſic non poſſet repetere,nec debitor tenetur ꝑ l.exceptionē,[c] ff.e.ti.ff.de euic.l. ſi ꝑ iprudentiã. Sed in ꝯriũ ſm Theologos,& in ꝯſcĩa tene firmiter, ꝙ tã in iſto caſu, qñ ſoluit coactè , q̄ ēt qñ ſponte ſoluit eo, ꝙ ſic ꝓmiſit eas ſoluerē,ꝙ poſſit repetere,& ꝙ debitor ſibi teneať , qa ſic intelligiť mãdaſſe,vt ſoluat debitum vt l.ſi procurator, ff.de ꝯd. inde. & ſic ſibi imputet debitor,q eũ fideiubere fecit ꝓ vſuris,niſi ſoluerit in fraudem,vt faueret vſurario,quia ſic nõ repetet,Aut nõ ſolũ fideiuſſit ſoluere vſuras , ſed ēt iurauit, & ſic repetet ſm oēs,qa licèt poſſet petere abſolutionē a iuramēto,non tñ tenetur ſm Goſ. quia licet teneať fideiuſſor excipere, vt no.in gl.d.c. 1.per multa iura,non tamen teneť agere.

Vtrum

Bart. in l. Paulus , rñdit, ſecunda in fi. ꝑ illũ tex.ff. de re iudi. & in l. in duobus. § vbi duo, ff.de duo. reis,ver. quarto q̃ro.Et de iſto beneficio diuiſionis vide ꝑ Spe tit.de re.& concl.§.1.circa mediũ. Adde tñ , ꝙ iſtud beneficium diuiſionis nõ ſolùm cõpetit obligatis ex diſpoſitione hominis,ſed etiam illis,qui ſunt obligati ex diſpoſitiõe legis,vt ſũt tutores, adminiſtratores , & huiuſmodi, tex.eſt in l.ſi plures, ſecundo reſponſo, Et ibi Bart.ff.de admin.tu. Bene verum eſt, ꝙ qñ ſunt plures adminiſtratores,& omnes cõueniũtur,ꝙ poteſt opponi. ꝙ ille pri⁹ conueniatur , q prior adminiſtrauit.l.ſi.ff. de admi.tut.

a Non poſſit]Vt quia tutus priuilegio,vel aliter. Ita Bart.per illũ tex.in l.3 §. ſi is pro quo, in fi.extra gl.ff. ꝙ quiſque iuris.ꝑ text. in l. Marcellus , vbi etiam Bart. poſt Di. ff. de fideiuſſo. Et Bart. in l niſi,ff. de pa Et vide multas limitationes in d.aut.præſente , quę colliguntur per poſti ad Ab. in c.peruenit,de fideiuſſoribus , & dicã aliquas . Vt ſi fideiuſſor promittit factũ, & curam,& iurauit,nõ habet beneficium excuſſionis, Bald. per illum text in ca. reſcripto , de iureiu. vel principalis eſt tirannus, potens, nobilis,eccleſia,fiſcus , aduocatus cauiloſus, clericus. & huiuſmodi.Bar.in l. ſi. ff. ſi cet.pet.Et vide gl.in l.2. in prin. ff. qui ſatiſ.cog. Item qui promiſit indemnitatem , poteſt conueniri priuſquam principales,Bartol.in l.quærro,ff.locat.in prin.vide Ang.conſi.60.Ro.conſi.97.211.& 241.Ancha.conſi.295.& 318.

b Si autem oppoſuit]Etiam ſi nõ oppoſuit,ex eo , qa exceptio non ſolebat admitti, ꝙ repetet , puta quia vſurarius erat in ciuitate priuilegiatus,et poſſet exigere vſuras,& de facto ſeruabatur,quia tunc nõ eſt quid imputetur fideiuſſori,Ita Inno. in d.c.2.de fideiuſſo.8.col.verſ. & aduerte .

c Per l exceptionem]vbi iniurioſo ſententia contra fideiuſſorem lata ſui culpa nõ præiudicat debitori, & intellige maximè, quia idem,& ſi ſine culpa . Sed potuit eſſe in culpa , qa non appellauit , nec denunciauit vt poſſet dominus appellare.ff. mandati l ſi procuratorē.§. ignorãtis, vel excep. non oppoſuit , vel oppoſitã nõ probauit , vel ꝑ minus idoneos teſtes &c. Et dic contra ius, ſcilicet litigatoris , quia ſi contra leges, eſſet nulla. ff quę ſenten. ſine appellat. reſcin.l.1.&c.

17 Vtrum fideiussor remaneat obligatus prorogato termino a a creditore? ℞. secundũ Pa.in c.constitut' e.ti. cõiter tenetur, ꝙ aut fideiussor erat obligatus ad tempus solùm, puta vsque ad annum, & sic non tenet̃ post annum prorogato termino; per l. item quæritur. §.qui impleto, ff. loca. vbi patet, ꝙ si locaui tibi domũ vsque ad annum, dato fideiussore, si conducis postea tacitè ad aliud tempus, fideiussor non tenetur, nisi de nouo promittat. Aut obligatio erat pura, licet solutio dilatata sit ad tempus, & sic licet solutio sit prorogata, non tamen liberat̃. Rõ qa nulla facta ꝓrogatione termini tenet̃ fideiussor ẽt post terminũ, sicut & re' principalis, ar.c.cum dilecti.§.ꝑterea, de dol.& ꝯtu. & l.Celsus, ff.de arbi.§.idẽ ait, vide ẽt ĩ.obligatio.§.7.

18 Vtrũ fideiussor ante tp̃s possit agere contra debitorem, vt liberet? ℞. ꝙ sic in tribus casib. Prim', si diu b in debiti solutione stetit. Secundus, si dissipare c bona sua debitor incæpit. Terti', si condemnatus d fuit sup fideiussiõe, de quib. habes in c.fi.e.ti.& vide ꝙ ibi no.

19 Vtrum fideiussor pro alienatione rei dotalis, vel donatiõis propter nuptias constante matrimonio teneatur de euictione? ℞. Pa. in c.cum cõtingat, de iureiur. Bar.in l.cum lex, ff.eo. ti.& Ioan. An. post multas opi. videntur concludere, ꝙ si mulier vendit, non tenetur nec ipse, nec ipsa mulier. d.l.cum lex, sed si vendit maritus, vel alius, tenẽtur vendens, & fideiussor, vel ad rem tradendam, vel ad interesse, secundùm qđ no.in l.rem alienam, ff. de contrahenda empti.ar.l. & si is, C.de præ.mi. Ratio, qa lex non resistit venditioni, & actiõi personali, sed alienationi, idest translationi dominij, vnde vxor non f obligatur, quia teneretur ad translationẽ dñij g l. ex empto, in prin.ff.de act.empt.& ven. nec fideiussor, qa haberet regressum ꝯ mulierẽ. Et hoc verũ, nisi mulier iurasset, qa si iurasset, teneret̃ tã ipsa, q̃ fideiussor & hęc opi. placet omissis alijs multis ĩ d.c.cũ ꝯtingat, per Io.An.& d.Ant. tactis.

20 Vtrũ fideius. possit aliqd reciper̃ sine vsura a debito

a Prorogato termino] Vt quando quis conduxisset fundum pro duobus annis pro certo precio, vel conduxisset vectigal, & dedisset fideiussorem, tunc licet prorogaretur tempus obligationis, non teneretur fideiussor nisi consentiens. d.l.si cum hæres, & d.§.qui impleto, ĩ tex.allegat. Secus, quando tempus adijcitur exactioni. Vt qñ quis promisit soluere in paschate, vel in fine anni, & dat fideiussorem, quia tunc tenebitur fideiussor etiã post tp̃s, si non sit facta solutio ĩ tempore, quamuis ñ interueniat aliqua prorogatio, fortius tenebit̃, si prorogatio su peruenerit, absque etiam cõsensu fideiussoris, vide de hoc infra obligatio.§.7. & d. Ias. vbi plenè, in l.lecta, in 5.not.ff. si certum pet.

b Si diu] Exemplũ, si reus promisit dare centũ intra decenniũ, & dedit fideiussorem. Nam tũc fideiussor diu stat in obligatione, quia per decẽnium, & tamen non poterit agere, vt liberetur, quia non est diu cessatum ante decennium in solutione, cum ante non debeat solui, & sic ante nõ sit in mora. l. lecta, ff. si cer. pe. & per hoc dixit Ci. in l.si pro ea, C mand. ꝙ si qs promisit de euictione pro re, quam vendidit, & dedit fideiussorem, licet diu steterit in obligatione fideiussor ante, quàm sequatur euictio, tamen quia non est diu cessatũ in solutione, ex quo nondum secuta est euictio, non poterit agere, vt liberetur. Idẽ voluit Io.An.in add.Spe. tit.de iudi.§.1. super ver.si verò fideiussor sequitur d.Ant.& Imo.in d.c.fi.& diu intelligitur ad arbitriũ iudicis, sicut & de verbo, Celeriter, ĩ c.potuit, de loc. Et hoc dictũ sequuntur cõiter doc. Cõsiderabit prudens iudex temporis cursũ, qualitatem personę, ad ea, quæ inter contrahentes acta sunt, affectionem fideiubẽtis, Quamq̃ alij dixerint, diu, intelligi aliter.

c Si dissipare] Pro hoc facit, quia creditor in die, vel sub cõditiõe potest in dicto casu agere, vt pręstetur sibi cautio de soluendo adueniente die, vel conditione. l.in omnibus ff.de iudi. Similiter etiã mulier põt constãte matrimonio agere contra virum, q incipit dissipare bona. l. si constãte, in prin. ff. sol. ma. & l. vbi adhuc, C.de iu.do. Fallit tñ casus iste, si tp̃e, quo fideiussio fuit facta, debitor ad inopiã vergebat quia tũc nõ posset agere, vt liberaretur, per id, ꝙ habetur in l.si ia a quo, ff. vt in pos.leg.

d Si condemnatus] Vide Barto. in l.fideiussor ꝓ venditore, ff. de fideius.& Pe. de Anc.in d.c.fi.vi. & ĩ postillis Ale. ad Barto. vbi ĩ.

e Et vide quod ibi not.] Adde. quartum, § hoc ab initio cõuenit, vt C.man.l. si ꝓ ea, ꝯ q̃, & arguit Vinc. ꝙ si fideius. vellet ire ad studiũ, vel ex aliqua cã ad longinquas partes ꝓficisci, posset agere, vt liberaretur a fideiussione, ar.in l.aut lõga, ff.de ꝓc. vide Spe.ti.de iu.§.3. ver.qd si fidein. vbi tractat, quid si inimicitia, interuenit, nũquid possit agere fideius. vt liberet̃. Non debet tamẽ aliàs intẽpestiuè reuocare beneficiũ suũ. qa oportet adiuuari nos bñficijs, & ñ decipi. c.1. de ꝯ.

f Vnde vxor nõ] Adde Bal. post gl.in l. si prędium, C.de iu.do. vbi vr̃ dicere hoc esse verum, qñ emptor sciuit fundum esse dotalem secus, si ignorauit.

g Translationem dominij] ẽt si naturalis obligatio non orietur, & nimirum, qu a ex contractu, qui fit lege resistente, nulla oritur obligatio, d.l.cum lex. Lex.n. huic obligationi resistit, vt ff.de fun.do.p to. & in authen.siue a me, C.ad Velle.

Quidam

reŝ℞.qdā tenēt [a] ꝙ nō,qa esset vsura,rō qa vr,ꝙ fide iussor sit quoddā mutuū in terpretatū. Sed ego credo, ꝙ nō sit vsura aliqd accipere,dummō neq;fraus,neq; dol⁹ interueniat,puta quia ꝯuenit cū aliquo,nè credat debitori,nisi fideiubeat, vt sic lucrari posset,qa tūc nō liceret,aliàs sic,qa hoc nō est mutuū verū, neq; ēt interpretatū sed si rōne facti aliqd acciperet,bn̄ eēt iniustitia,& ꝯ charitatē,qn̄ nullū periculū hēt, vel laborē in fideiubēdo.sed qn̄ aliqd accipit rōne pìculi , cui se exponit,vel fortè laborū & ceterorū, q̄ faciliter incurrūt i talib.fideiussionib.eēt oino licitū aliqd, accipere moderatè tn̄, & sic est ꝯtct⁹ innominatus , non mutui.

FIDES dr̄ dupliciter , s. pactionis, & ꝯsens⁹,vt hr̄ in c.1.de spon. duo. oīs pactio, q̄tūcunq; simplex , dr̄ fides. Vn̄ veniēs ꝯ ꝑmissionē dr̄ venire ꝯ fidē pstitā & sic capit in l.1.ff.de pac. & ff.de ꝯst.pe.l.1.in princ. vn̄ dr̄ fides quasi fiet,&hęc respectu ꝑmissionis de futuro.alia est,q̄ est cōsensus de pńti,& hæc facit mrimoniū,vt no.ī d.c.1.& hoc hēs ēt ꝟ.iuramentū.1. § 6.

1 Vtrū fides sit frāgēti servanda vide ꝟ. iurm. 1.§.7.

2 Est & alia fides , quæ dr̄ substantia sperādarū rerū , argumentum non apparentium.ad Heb.11.cap.Et de ista intellige, quę infra dicam in toto isto c.

3 In quo differt fides [b] ab opinione?℞.vt ꝟ.opi.i pri.

4 Quæ pertinent ad fidē? ℞.Th.2.2.q.11.art.2.ꝙ directè & principaliter articuli fidei. Indirectè verò & secūdariò ea , ex qbus,si non crederentur, [c] sequeretur alicuius articuli corruptio, & circa vtraq; potest esse hæresis eo modo, quo & fides.

5 Quot sunt articuli fidei? ℞. cōiter dicitur,ꝙ sunt.12.quia quilibet apostolorū, qui fuerūt.12.suum posuit, & oēs insimul omnes articulos approbauerunt . Sed verius dicendum est,ꝙ sunt.14.septem pertinent ad diuinitatem , & 7.ad humanitatē Christi , qui omnes ponuntur in simbolo minori,qui sunt infrascripti. Primus, quē posuit Petrus est Credo in Deū patrē, omnipotentem,creatorē cœli,& terrę.in quo tria continentur . Primum vnitas deitatis ibi,Credo in deū,non deos.Secundum distinctio personæ patris ibi,patrē omnipotētem.Et vt dicit Ri.in 3.sen.hic oīpotentia includit oēm sciā,summā bonitatē,ꝓuidētiā respū oīum,& oēm pfectionem.Tertiū creatio oium ibi,Creatorē cęli, & terrę, i. visibiliū per terrā, & inuisibiliū p cœlū significans.Secundus art.quē posuit B. Andræas , & in Iesum Christum filium eius vnicum,dn̄m nostrum,Eius dicit, idest patris,& vnicum, quia solus vnus est filius , & Dn̄m nostrum,s.iure creationis,gubernationis,& redemptionis. Tertius articulus,quem posuit Ioannes,est, Qui conceptus est de spiritu sancto,nat⁹ ex Maria virgine.Quartus,quē posuit Iacobus maior, est,Passus sub Pōtio Pilato,crucifix⁹,mortuus est,& sepultus.Quintus articul⁹,quē posuit Thomas,est, Descēdit ad inferos , tertia die resurrexit a mortuis in quo ꝯtinētur duo articuli.Primus,descēdit ad inferos,s.sm̄ animam. Secundus, resurrexit a mortuis,scilicet gloriosus, & immortalis.Sextus articulus,quem posuit Iacobus minor,est. Ascendit ad cęlos,sedet ad dexteram dei patris. Ascendit enim nō solùm super omnes cœlos,idest super omnē creaturam corporalem, sed etiam super omnē spiritualem,quia propter dignitatem vnionis omnes excellit,Ephe.1.propterea additur,Sedet ad dexteram dei patris , idest in potioribus bonis patris. Septimus articulus,quem posuit Philippus,est, Inde vēturus est iudicare viuos , & mortuos , idest. eos,qui in eius aduentu viui reperientur , & in momento morientur, & postea resurgent

[a] Quidā tenent] & hoc vide Ana. in c.si.de vsu.12. q.ibi. 12. quæritur,pone ꝙ tu accepisti mutuo.

[b] Fides qd significet,Cate.docet in expo.Simb.in prio ar.c.igr. De ei⁹ gradib i ꝑœ. op.c. docēdi.necessaria ad salutē cōsequēdā,ibi.& in art.Sim. Et in Iesum Chr.& ad iustificationē, in ar.Descendit. ad inferos.c. Postremo, & Cō. Trid. ses.6.de iustifi.c. 7.De oīpotentia Dei,Cat.ī primo art.Sim. in vocē oipotē.in orōne de ora. c.de ꝑpa. adhib.qd primò credēdum idē,in prio art.fidei tā antecedet pniam oportet idē d pę. fac.c.2.alia d ea, in eodē legas ī totū maximè Sim. & ī opis exordio sola qd,Cō.Tri. ses.6.c.7.de iust. c.xi.d obser.mā. cur sine operib⁹ mortua,ibid nè longior sim,alia de ea tradit Sin. Tri. q̄ ex tabula Zilettianę ipressiōis colliges.id tn̄ addas ex ea q fidei ꝑfessionē facere teneant, ses. 24.c.1.& 12.d re. cuius formā edidit Pius.4. Pon. mā. q̄ vidēs post decreta Conc.excussam,lege quoque reper.inqui. cum anno. P. V.

[c] Si nō crederētur] Exemplū, si nō crederet expositioni sacræ scriptui ę,sm̄ ꝙ,s.approbat eccl'a,qa esset ꝯ articulū , Credo in spiritū sanctum,&c.

gent cũ eis, q primò erant mortui. Octauus articul⁹, quẽ posuit Bartholomæus, est, Credo i spiritũ sanctũ, q.s. est tertia psona in Trinitate. Non⁹ articul ns, q̃ẽ posuit Matthęus, est Sanctã ecclesiã catholicã.i.ɔgregationẽ fideliũ. Decimus articulus, quẽ posuit Simõ Cananæ⁹, est Sanctorũ cõionẽ, remissionẽ peccatorum. Et iste arti.cũ illo, quẽ fuit B. Matthæ⁹, est vn⁹ articul⁹, & ad vnũ & eũdẽ articulũ ptinet, q ẽ de operatiõe Dei, p q̃ dat nobis esse grẽ, est sensus, Credo in spiritũ sanctũ facientẽ sanctã ecclesiã Catholicã.i.vniuersalẽ, in qua est cõio sanctorũ, & remissio peccatorũ, & iõ non dẽt dici, In sanctã, sed sanctã. Vel ẽ sensus, Credo catholicã ecclesiã eẽ sanctã, s.per operationẽ Dei, ecclesiã, in q̃ habentẽ cõionẽ sanctorũ, & remissionẽ peccatorũ, tñ ad hunc art.reducitur fides de sacris, qa in eis cõicant fideles, & sunt instrumenta sanctificandi, & ex consequẽti peccata remittendi. Vndecimus arti. quẽ posuit Iudas Thadæus, est, Carnis resurrectionẽ. Duodecim⁹ art. est, quẽ posuit Mathias, vitã æternã. Et est sensus istorum duorum, Credo, ꝙ Deus resuscitabit nos, & dabit nobis vitã æternam. s. bonis, & ex consequenti sequitur, ꝙ dabit malis pęnã æternam, hec ex Ri.in 3.di. 25.

6 Vtrum simplices, qui in subtilitatibus fidei errant, peccent? ℞.Tho.2.2.q.2.ar.6. ꝙ non, si non pertinaciter, peruersæ doctrinæ inhærẽt in particulari ɔ̃ vniuersalis ecclesię fidẽ. Spe. verò ti.de hære. & Alua. vt refert Io.de Lig. tenent, ꝙ peccant mortaliter, & sunt hæretici. Spec. allegat. 24.q.1. schisma, C.de hær.l.2.in fi.& C.de i ius vocandi.l.venia, ibi nec in ea re rusticitati venia pbeatur. 37.di.c.si. Aluaro. verò allegat 6.q.1 q̃ro.19.q.1.si cupis.22.q.2.in ipsarũ, sed ego credo verã opi.S.Th.imò plus dico, ꝙ aliqñ talis error posset esse meritorius, vtputa aliquis audit aliquẽ prædicatorẽ famosum, vel epũm prędicasse aliquẽ errorẽ, & simplex credit aĩo obedięti fidei paratus tñ corrigi, nã ex intentione opera iudicantur. c.cũ voluntate, de sen.exc. aliqñ cũ peccato veniali, vtputa vetula credit Trinitatẽ esse vnam fœminã, & qa credit ecclesiã sic tenere, sic credit, & tñ non est hæretica, qa ɔditionaliter credit, si ecclesia sic tenet, & credit. aliqñ est cũ mortali, vt est qñ hõ scienter credit aliq̃d, q̃d est ɔ̃ articulos fidei, vel determinationem ecclesiæ, & hoc patet ex c.damnam⁹, in fi. de sum.Tri. Ad iura, q̃ adducit Spe. l.2.cũ sua gl. est ɔ̃ ipsũ.l.venia, nihil facit ad materiã.c.schisma, loquitur de hæreticis paratis se nõ corrigere. Ad iura Aluari, quæ videntur velle, ꝙ ignorãtia non excuset, loquunẽ de ignoratia iuris naturalis, q̃ non excusat. Et hoc tene, sicut tenet ẽt Inno. in 1.c.de sum.Tri.& Car.in Cle. vni.[a] de sũ. Tri. vide etiam ꝙ infra dicam, hær.in prin.

7 Vtrum oẽs teneãtur habere fidem explicitã? ℞.ſm S.Bo.in 3.di.25.ar.1. & conuenit cũ eo Ri. ibidẽ, ꝙ credere explicitè, & distinctè est fidei prouectæ, & nõ est necessariũ, nisi illis, qui fidem necessariò alijs habent manifestare,[b] s.officiũ docendi & prædicandi sumpserũt, credere verò implicitè est fidei diminutæ, & non sufficit habẽti vsum rõnis, qa cũ q̃dã sint notoriè diuulgata, non posset qs illa ignorare sine contẽptu & totali negligentia suæ salutis. credere verò partim implicitè.s. quodã articulos, ꝙ quodã alius explicitè, est necessariũ ad salutem, tenentur.n.ẽt simplices[c] ad illos articulos explicitè credẽdos, quos eis manifestat non tantum prædicatio, sed etiã ecclesiastica consuetudo, vt est de vnitate & trinitate, quã ex signatione noscere possunt, cum dicunt, In nomine patris, & filij, &c. Itẽ de Natiuitate, passione, & resurrectione, quæ festa prædicant, & remissionem peccatorum, quã ex actu præsbiterorum noscere pñt. Ideo ab ignorantia taliũ nullus excusatur, vtens rõne, quia non pt esse sine negligentia, & contemptum, nisi ſm Ri. vbi supra illi, quibus Christus nec per se, nec p aliũ, nec p inspirationem interiorẽ locutus est, quia tales non tenẽtur credere explicitè, nisi id, quod credebatur

in

[a] Et Car.i Cle. vnica] Et idẽ tenet in Cle. si. 2. oppo de vsur. & Bal i ru. d' sum. tri. dicit, ꝙ q credere patrẽ filio maiorẽ, credens ecclesiã ita tenere, nõ eẽt hæreticus, sequtur Anb. in rub. de sum. tri. facit gl. in c. si Papa 40. dist. Quæ vult, ꝙ Papa nõ potest pp hæresim deponi si est parat⁹ corrigi. Et facit tex. in c. nunc autẽ. 21.di.& in c. dixit apostol⁹. 24. q. 3. vide tu Fel. in ru.ex. de hęr.

[b] Alijs manifestare. Ad.le Inn. i c.1. de sum tri.

[c] Tenentur etiã simplices] Adde S.Th.2.2.q.3.ar. 5. 6. 7. & 8. vbi plenè.

in lege naturæ. Tenet etiã Alex.de Ale.2.2.tit.de perplexitate cõsciẽtiæ, ꝙ puer in carcere Sarracenorũ inclusus ab infantia secundũ Aug.de quæstionibus noui & veteris testamenti, si nõ fuerit, à quo didicerit, nec ad eum rumor doctrinæ fidei peruenerit, immunis erit, & cum non habeat im potentiam omnino credẽdi, dicit Alex. ꝙ si faciet, ꝙ in se est, Deus illuminabit eum, vel per occultam inspirationem, vel per angelum, aut per hominem.

8 Vtrum sit necessarium ad salutẽ ꝯfiteri ea, q̃ sũt fidei? ℞. ꝙ sic ꝓ loco, & tpe, ẽm Tho.2.2.q.3.ar.2. puta qñ si aliquis interrogaret đ fide, & taceret, & ex hoc crederetur, vel quod nõ haberet fidem, vel ꝙ non esset vera, vel alij per eius taciturnitatem a fide auerterentur, & huiusmodi casibus, in quibus honor debitus Deo, & vtilitas proximis impendenda subtrahitur, nisi confessio fiat,[a] est necessaria de præcepto. In alijs aũt casibus non est necessaria de præcepto, sed de cõsilio, si modo vtilitas fidei sperať. Vituperabilis est confessio fidei, qñ solũ est ad perturbationem infidelium, dicente domino. Mat.7. Nolite sanctum dare canibus facit c. in mandatis.44.dist.

9 Quid de illo, q licet interius credat, tñ ꝑꝑ timorẽ facit aliquem actũ infidelitatis, puta, exhibet reuerentiam idolo, portat aliquam vestem designatã ad aliqđ determinatũ signũ infidelitatis, & hmõi? ℞. ꝙ peccat mortaliter, qa ẽm Aug.32. q.4. sicut Sanctius est mori, q̃ vti idolatico, hęc ille. Secus esset, si non designaret determinatæ infidelitatem, sicut legimus in Beato Sebestiano, qui vtebatur clamyde militari ex bono zelo, vt lucraretur animas Christo, & huiusmodi.

10 Vtrũ liceat, prece, vel precio aliquem adducere ad fidẽ, vide ĵ. Iudæ[9]. §.33.

11 Vtrũ liceat disputař de fide, vide ŝ. Disputatio, de hac materia, vide. ĵ. Infidelitas.

FILIVS[b] quidam dř spurius,[c] & propriè est natus ex matre nobili, & patre ignobili, vel patre incerto, & matre vidua. Sed in iure spuri⁹ dicitur omnis natus ex illicito coitu, præterquam de concubina in domo retenta ab eo, qui non est coniugatus, vt no. in c.tanta, qui fil. sint le. & no. Bar. in l. si gener,[d] ff. de his qui. vt indi. q̃uis natus de adulterio proprio nomine vocetur manzer, Deut.23. & in c. nisi cũ pridem. §. personæ, de renun. & in c. per venerabilem, qui filij sint. le. Et omnis talis spurius in nihilo succedit patri, vel coniunctis per lineam paternam, quia non dicit agnatus, de quo tex. in capitu. dicat aliqs. 23.q.4. & gl. in c. tanta, qui fi. sint le. & qđ nota per Bar. in authen. ex complexu, C. de ince. & inuti. nup. & Institu. de succ. co. §. vulgo, & Insti. ad Orfi. §. nouissime, imò nec pater potest, talem instituere hæredẽ, aut. licet, C. de na. lib. & d. c. dicat aliquis. Vnde dicit Pan. in d. c. per venerabilem, in gl. in ver. non seruatum. (Adde Anch. con si.390.) ꝙ bastardi nobilium non dicuntur de parentela[e] parentum, quia sordes non computantur inter pręcipuos. C. ad Orfi. l. si qua illustris, nec arma parentum portare possunt, & est sententia Bal. in l. cum legitimæ nuptiæ, ff. de sta. ho. & sequitur d. Ant.[f] in d. c. per venerabilem.

1 An tales succedunt matri, distingue,[g] qđ aut est vulgo quæsitus, & propriè solum spurius, & sic succedit cum legitimis filijs nisi mater sit illustris fœmina, vt i l. si qua illustris, & ibi per gl. & Bart. & Inst. de suc. cog.

a Nisi confessio fiat] Nã est præceptum affirmatiuum, & ideo ꝓ loco, & tempore obligat.

b Vide quoque repertorium inquisi. cũ annota. Petrus Vendra.

c Spurius] Bar. in d. l. si gener, dicit, ꝙ dicitur etiam Spurius, quia lege nomẽ assumit, vt ex adulterio, vel ex concubina, cum plures haberet, & gl. & Bald. in l.2.C. de episco. & cleri. ꝙ natus ex sacerdote est incestuosus, vel dicitur spurius. l. vulgo ff. de sta. homi.

d Bart. in l. gener] adde tex. in l. fin. ff. sol. matr. Bar. in l. parẽtes de in ius vocan. Et an idem sit bastardus, quod naturalis, vide Bar & Imo. in l. ex facto. §. si qs rogatus, ff. ad Tre. Bal in l. cũ acutissimi, C. de fideicom.

e De parẽtela] Quid aũt in statutis punientib⁹ vnam domum, an veniãt bastardi? Vide Bart. in l. fi. C. de verbo. sign. in l. pronũciatio, ff. de ver. sign. plenè in l. tutelas, ff. de ca. dimi.

f Et sequitur d. Ant] Adde, ꝙ illegitimi dicunť indecori, & propterea sunt inhabiles ad ea, quæ in decore consistũt, vt ad dignitates &c. c. indecorũ, de fi. ꝑsbi. & in c. cum deco rem, de institu.

Et bastardus nõ debet sedere in vna mensa cùm legitimè nato, secundùm Bald. in cap. per tuas, de maio. & obedi. l. humilem, C. đ incest. nup. Et vide Cardi. Alexãdrinum in d. c. p venerabilẽ, multa dicẽtẽ de his.

g Distingue] Pa. in c. tanta, q fil. sint leg. hanc facit dist. & Bar. in l. si gener, ff. de his q. vt indig.

cog.

not.in d.§. sunt & aliæ personæ, qui aliquãdo dicitur naturalis tantùm, [a] quãuis spurij etiã sine naturales tã tum,& talis est ille,qui est natus ex coitu neque damnato, neque approbato de iure ciuili, vt est filius concubinę solutę in domo retẽtę a soluto, quæ posset esse eius vxor legitima,puta qa nõ est consanguinea,nec affinis,vt in l.in cõcubinatu, ff.de concu.& iste succedit patri ab intestato in duab[9] vncijs [b] totius hæreditatis, dũmõ non exstant filij legitimi, vel vxor legitima, vt in auth. liceat patri, C. de na.li. qa filijs legitimis existentibus,vel nepotibus nõ põt nisi vnã vnciã relinquere ei,& matri,& non vltra, vt l. matre,C. de na.li.Sed si nihil reliquerit ei, in nullo succedet;sed tamẽ debet alimentari a legitimis.

6 Sed nunquid,si nõ habet filios legitimos, poterit tales hæredes instituere? ℞. ꝙ sic ẽt in totum, legitima tñ reseruata parentibus, si habet,vt no.in d.aut. liceat patri,& licèt Goffr.teneat, ꝙ non succedat, cũ hodie talis coitus [c] sit reprobatus vt in aut.de leno.co.3.post prin.& in aut.scęnicas non solùm,post prin.coll.5. (in his duobus locis ostẽdit imperator amare castitatẽ, & C.de concubi.l. vnica) tamen ego teneo cum gl. in d.c.tanta,& in ca. nisi cum pridẽ,de renũ. ꝙ succedũt ẽt de iure canonico, qa ex quo ius canonicũ nõ statuit oppositum, non debemus in hæreditatibus recedere a dispositione iuris ciuilis, facit.c.ꝑ venerabilem,in fi. qui fi. sint legi. & sequitur Pa. [d] in d. c. tanta.

7 Filius ali[9] dr̃ legitimus tm̃,& iste est adoptat[9], vel arrogatus. Et dñr legitimi tm̃, qa nõ natura,sed legis institutione sunt filij, vt de cog.le.in rubro & nigro.Et isti si nõ sunt legitimè emãcipati a pater adoptãte succedũt patri legi.simul cũ filijs legitimis naturalib[9], vt C.de ado l.pe.§.neq;. n.cũ seq.& Inst.de hære.quæ ab inte.defe.§.itẽ adoptiuos [e] & in l.si pr̃, [f] ff.de ado.Vide supra,Adoptio.§.1.& 2.

8 Filius alius dr̃ spũalis,& legitimus,sicut est suscept[9] de baptismo, vel chrismate.Et iste ĩ nihilo succedit, qa cum sit spiritualis,nõ extendit se ad temporalia.

9 Filius alius dr̃ [g] spũalis tm̃, sicut sunt oẽs Christiani Papæ,& de diœcesi Epi, & de parochia ꝓsbyteri,vt in c.oẽs.30.q.2.& isti similiter in nihilo succedũt parentibus suis isto modo.

10 Filius alius naturalis,& legitimus,naturalis dr̃, qa naturalis est generatus,legitimus,qa ex legitima parentũ coniunctione approbata ꝑ leges,isti succedunt ab intestato parentib.omnibus alijs exclusis,vt in aut. de hær.ad inte.venientib[9]. §.si quis igitur. Limita nisi in casu, in quo aliqui specialiter admittuntur,vt dictum est in filijs adoptiuis & sunt quasi domini [h] viuẽtibus parentibus, solũ eis deest administratio, vt Inst. de hære. qua.& dif. §. sed sui. Vnde ex consuetudine lege iuuata filij comitum appellantur comites, & filij regum reges,etiam in vita parentum, vt. 24.q.1.c.fi.& ꝑ Bar.ĩ l.fi.C.de digni.li.12.

a Dr̃ naturalis tantũ] Largo mõ incestuosi, & adulterini,& similes dñr naturales,vt ꝑ gl.& Pa. in c. per venerabilem,qui fi.sunt le.Sed ꝓpriè naturales sunt, Vt hic dr̃ de filio ꝯcubinæ,ita Spec. in tit.de succ. ab inte.§.1.ver.Nũc de naturalibus.

b In duabus vncijs] D Ant. in c. nisi.§. personæ, de renũ.Idẽ dicit.

c Talis coitus] Et de iure ciuili hodie qlibet coitus extra matrimonium, est reprobatus, vt declarat Ab.allegã do Ho i d.c. tãta.

d Et sequit̃ Pa.] Nec gl illa, nec Pa.loquuntur in causa testati, sed ab intestato, vt patet,casus tamẽ est, prout hic. in d.aut.licet patri, C.de natu.li.

e §. item adoptiuos] Aliàs sed ea oĩa. Et declarat optimè Ang.Aretin. in d. § sed ea omnia.

f Et in l.si pater] Sunt ibi tria iura incipientia, si pr̃. Et nullum iudicio meo facit.

g Filius in sacro eloquio non nascendo,sed imitãdo vocatur, ait D.Hier.in quęst. in 2.Paralip. ca. 24. P. V.

h Quasi dñi.] L. in suis.ff. de li.& posth. Hinc videm[9],ꝙęstimũ pr̃is censetur æstimũ filij,gl.est not.in l.2.C.qui ęta.̃li. 10. quã ad hoc reputat sing.Bal. in l.diximus.§ si pater,ff.de excu. tu. & in cap.q̃ in ecclesiarũ, circa fi.de const. sequitur Bal.in l.fi.ad fi. C. de impu. & alijs sub.et per eũ dicit idem Bald. in l.1.§.illud,C. cõia de succes. ꝙ habitatio patris censetur habitatio filij,& in l.etiam.pen.col. C.de exec.rei. iudi.dicit, ꝙ pater & filius quãtum ad æstimum cõis pro vno capite computantur. Et Bar.in l.1.§.dñis 2.ar. illius text. ff.ad Sillania. dicit, ꝙ liber, seu catastrum patris prodest filio siue in potestate, siue emancipato. Et per d.gl determinat Bal.in l.sciẽdum,in prin. §. col.qui satisdar. cog. ꝙ stante statuto,ꝙ null[9] possit esse prior in ciuitate, nisi sit æstimatus ĩ mille, & pater in libris cõis sit æstimatus in mille, prodest filio,& ĩ d.c.q̃ in ecclesiarum,in fi.pl[9] subdit,ꝙ stante ꝓdicto statuto, ꝙ si pater habet plures filios, istud ęstimũ de mille ꝓdest oĩb[9]. Imo plus not. Bar. in l.cũ simus, circa mediũ de agric. & censi ar. filius tex.li.11. in ver. patres, vel fratres. Qđ stãte statuto,ꝙ ñ allibrati nõ audiantur, nec ĩ ciuilib. nec in criminalib. ꝙ

libra patris vel aliorum consortium de domo proderit, non allibratis, facit quia pater, & filius censet vna & eadem persona. l. si C. de impub. &c Et vox filij cēset vox patris, & ecōtra. §. ei q. Insti. de inu. sti.

a Licet Bar.] Vtrum dicit, inspecto iure ciuili, Insti. de nupt. § aliquando.

11 Vtrū filius naturalis tātùm, efficiatur legitimus p sequens matrimonium inter patrē, & matrē eius? ℞. Pa. in d. c. tanta, ꝙ sic, quicunque sit filius naturalis, si tpe, quo genitus fuit, poterant esse legitimè vir, & vxor in matrimonio parentes eius, & licèt Bar. [a] in l. in concubinatu, ff. de cōcu. velit solū hoc esse verū in concubina in domo retenta, postea ꝑ vxore capta, tñ canonistæ cōiter tenent ꝯ̈rium, & hoc teneas, [b] sec⁹ esset, si tpe generationis nō potuisset esse matrimoniū inter parentes, quia licèt p dispensationē, [c] vel alio mō sit postea ꝯ̈ctū matrimoniū, non tñ erunt legitimi, ſm Io. An. in quadam apostilla. Bal. li. feu. tit. si de feud. cōtro. fue. §. naturales, ver. nota generale, vult, ꝙ nisi interueniat instrumentum dotale, [d] vt volunt iura Insti. de nup. §. aliqñ, & Insti. de hęre. quę ab inte. defe. post prin. & in aut. quibus mod. natura. effic. §. si quis igr̃ dotalia, & in aut. de incel. nup. §. dubitatum, quāuis sequat̃ matrimoniū, nō legitimatur. Sed ego teneo ꝯ̈rium, sicut tenent moderniores Canonistæ [e] cōiter, & in practica sequuntur legistæ, imò plus dico, ꝙ licèt tpe conceptus non potuisset esse vxor eius, si tñ tpe part⁹ contrahit legitimè cū ea, fili⁹ erit legitim⁹ ſm cōem opi. [f] in d. c. tāta, similiter non nocebit filijs natis ex concubina, qn sint legitimi, licèt pater intermedio tpe habuit vxorem aliā, & ea mortua postea accepit concubinam in vxorem, ſm Bar. in l. cum mihi decem, [g] ff. de sol. & Bal. in l. pe. ff. sol. matrim. §. item si ignorans.

12 Vtrū filij nati [h] ex clandestino matrimonio sint legitimi? ℞. gl. in c. qđ nobis, q fi. sint le. ꝙ si nullū est impedimētū, post approbationē matrimonij erunt legitimi, siue sint nati añ approbationē mr̃imonij, siue post & hoc sequuntur oēs, vt refert Ab. in d. c. qđ nobis, & probatur in c. 2. de clan. despon. Nā approbatio retrotrahit̃, & perinde est, ac si a principio fuisset ꝯ̈ctū in faciē ecclesię, imò plus dicit Alanus, ꝙ licèt clandestinè ꝯ̈hentes non præsumantur coniuges, vt dicit gl. in c. lator, q fi. sint le. tñ hoc procedit respectu nubentiū [i] sed respectu filiorū præsumunt̃ coniuges, qđ est notandum, ex quo infert Pan. in d. c. lator, ꝙ natus ex viro, & muliere simul cohabitantib. ꝓsumit̃ legitim⁹, qa fauore legitimationis ꝓsumit̃ inter eos mr̃imoniū, ꝑ quo facit. l. in liberæ mulieris, [k] ff. de rit. nup. & maximè procedit, si vocabant se cōiuges, vt no. Inn. in c. ex parte. 3. col. de rest. spo. dicit ēt Ho. [l] ꝙ si multo tpe simul tanq̄ cōiuges cohabitarunt, ꝓsumendū est esse matrimoniū, facit quod no. ipse in c. illud, de ꝓsu. si aūt erat impedimentū, tūc sunt opi.

b Et hoc teneas] Ad hoc gl. or. in c. inotuit, de ele. quam ibi tenet Io. And. & est in ver. coniugata.

c Quia licèt per dispēsationem] Pone exemplū, Quando contrahitur matrimonium in gradu ꝓhibito, vel alio obstante impedimento. Idem dic de nato ex aliquo Saraceno & Christiano, quia ex quo tempore Natiuitatis non poterat esse matrimonium. 28. q. 1. Caue, meritò sequens matrimonium non legitimat, qcquid dixerit Gaspar Calderin.

d Instrumētum dotale] Ibi dicit Bald. Sed canonistarum simplicitas non curat de ista solennitate.

e Moderniores canonistæ] Vide plenè per Alexādrinum in c. tanta, qui fil. sint le. 2. col. & qō. 2. & latissimè. q. 10.

f Secundùm cōmunem opi.] Tenet hoc But. Cardi. Zaba. & Card. Alexand. allegat ad hoc l. nuper, in fin. C de natu. libe. & in aut. q. mo. na. ef. sui. §. si quis igitur, vbi inspicitur tēpus natiuitatis, nō cōceptus. Tñ Io. An. ꝯ̈. Et vide plenè Alexādrinum in d. c. tanta 4. quæstio.

g In l. cum mihi decem] Vbi hr̃, ꝙ actus medius interueniens facto hominis, qui impediret negotium, retrotrahitur. Vñ, Bar. dicit. Pone, Titius hēt ex concubina filium, postea ducit vxorem, ex qua filium suscipit, deinde moritur vxor, & ille accipit concubinā in vxorē. Quęritur, qs præferatur vti primogenitus in regno, vel ducatu? dicit Ric. Malum. disputasse hāc qō. quam postea Io. An. in c. ratihabitio, in Mercu posuit. Ex quo considera, ꝙ præsupponit, ꝙ legitimetur, licèt intermedio tpe habuerit vxorem &c. Concludo ergo secundū Ab. in d. c tanta, in fi. ꝙ vbi coitus nō poterat esse vxorius, obstante aliquo impedimēto non reuocabili sine dispensatione ecclesię, nō legitimantur filij per subsequēs matrimoniū. Anchar. con. 410.

h Adde quid hodie dicendū pg Con. Tri. de ref. matri. decr. sess. 24. c. 1. P. V.

i Respectu nubentiu] Quia ꝓsumitur stuprū ca. aliter. 30 qō. 5 & hoc, vt inducant̃ ad palā cōtrahēdū. Vide de hoc Anc. con 410.

k L. I liberæ mulieris] Credo, ꝙ ista l. fit correcta per. §. qm̄, in aut. qui. mo na. effici le. Vel saltem stādum est iuri canonico. Vide Pa. in c. illud. de præsumpr. In fi.

l Dicit ēt Host.]

Ioã.An.[a] & d.Ant.tenent, ꝙ post approbationẽ legiti matur, licèt postea separẽtur.gl.tenet,ꝙ hoc est verũ in natis post approbationẽ, sed nõ in ante natis. Ioan. Cal.[b] tenet,ꝙ nullo modo legitimantur; & hoc putat Pa.verũ de rigore iuris,facit.c.fi.in.§.si qs,de clã. de spon.Et hãc teneo propter præfatum.c.fi.§.si quis,vbi, est tex.apert⁹ vide, de hoc supra clandestinum,quando dicatur,in prin.

13 Vtrum natus de sponsa de futuro sit legitimus? ℞. Pa.in c.per tuas. 3.not.qui fil. sint legi. ꝙ sic, si nullũ sit impedimentum;aliàs secus,secundùm qđ dictum est in præcedenti q.

14 Vtrum filius, qui communiter reputatur filius viri,& vxoris, teneaṫ credere vxori dicẽti eum illegitimũ,vide s.Adulteriũ.§.5.

15 Vtrũ ex tractatu parentũ[c] qs ꝯstituatur filius?℞. Pa.vbi s.[d] ꝙ ex nominatione filij,& tractatu vt filij ꝯstituitur quis in possessiõe filiationis,etiam si sit natus extra domum. Vnde ibidẽ dicit d.An.quẽ seqtur Pan. vbi supra,& no.But. in l.q dam,ff.de proba.ꝙ tractat⁹ parẽtum, puta quia illi tractabant eum vt filium, & ipse eos vt parentes, ꝓbat aliquẽ filium alterius,glo. in c.Michael.de fi. presby. imò plus vult gl.in c.transmissę, in ver. indicijs, q fi. sint leg. ꝙ probatio huius tractat⁹ præfertur negationi parentum. Item d.Ant. in d.c.[e] vult, ꝙ etiam sola fama probet filium,si nihil probetur in contrarium.

16 Quid si ꝓbetur, ꝙ vxor eo tpe commisit adulteriũ, quo talis ꝯceptus ẽ? ℞.Pa. in d.c.transmissæ,& ca.per tuas,e.ti.ꝙ si pater, seu marit⁹ cohabitabat eo tpe cũ vxore, reputabiṫ legitimus, quia cum possit esse filius vtriusque, debemus fauore filiorum præsumere, ꝙ sit filius mariti potius,quã adulteri,ꝓ hoc ẽ tex.i l.miles.§.defuncto,[f] ff.đ adul. facit l.qui semper,ff. de in ius vocã. Idem dic de filio nato de concubina retẽta in domo,vt semper præsumatur filius concubinarij, vt habes gl.singularem i c. Michael,de fil.presb.sec⁹, si fuisset absens[g] tanto tpe ꝙ non potuisset eum generare, vt ff. de his qui sunt sui,vel alie.iu.l. filium.

17 Vtrum filius natus ex illis, q post mr̃imoniũ ꝯsũ de communi consensu fecerunt votum, vel quando alter intrauit religionem, & repertus fuit, sit legitimus, Vide j. Matrimoniũ. 3.Impedimentum.5.§. 3.

18 Vtrum appellatione filiorũ veniant naturales tantũ?℞.Pa.[h] in c.in ꝓsentia, de ꝓb.5.col.ver. nunc attẽ

Vidaibi Pa.vbi latè,& in c. lator,qui filij sint leg.

a Ioan.An.]Quia matrimonium omnia præcedẽtia purgat.c.tanta,qui fil.sint leg.

b Ioan Cal.]Ratio,quia ad hoc, ꝙ matrimoniũ sequens legitimet filios præcedentes,oportet, ꝙ tpe cóceptionis,vel ꝯsũi matrimonij potuerit eẽ matrim.d.c. tanta.

c Ex tractatu parentũ] Pone casum,qa. s. pater & mater tractãt eum vt filium, & oportet,ꝙ sint verba directa, & non enũciatiua. Vt optimè declarat Ab.in ca.per tuas, de probationibus, vbi reprehendit Bart. in l.1.§. idem ꝑ ꝯrium,ff. de lib. agno. vbi dicit, ꝙ si dico, Benè veniat fili⁹ me⁹ & hmõi, ꝙ constituitur fili⁹ in quasi possessiõe filiationis.Dicit tñ ibi Bar.& benè, ꝙ tractat⁹ ẽt sine verbis constituit filium in possessione filiationis.

d Pa vbi supra] Scilicet in c. per tuas, tamen parũ ibi dicit, sed vide in c.ꝑ tuas, de proba & in c. trãsmissæ, qui filij sint legi.

e D.Ant. i d.c.] Dicit tamen ibi Pa.circa finem, ꝙ hoc videẗ durũ,s.ꝙ sola fama probet quem esse filium in præiudicium veniẽtium ab intestato.Vnde vide,ꝙ no.in c.illud,de præsump.

f §. defuncto] Vbi dicit text.ꝙ ꝑt esse ꝙ mulier sit adultera,& tamen filius sit le. Ad hoc Bal.in rub.C.de proba. in l. si vicinis, C. de nup.in l.si a matre,de suis,& legi.& con.52.1. par.

g Secus,si fuisset absens]Puta per biennium,reuersusque inuenit puerulum duorum mẽsium, Idem, si fuit infirmitate grauatus &c.Ita probat.l. filium,ff. de his qui sunt sui,vel alie.iur. Quę lex est notabilia secundùm Bar.ibi quæ etiam probat illum debere pro filio haberi legitimo, qui natus est tempore, quo vir, & mulier in matrimonio consistũt. Et vide ibi Bart.ad materiam, qũo quis põt probare esse filius. Et de hoc in l nõ ignorat,C. qui accus. non possunt. Vide etiam text. & Bar.in l.1.ff.quorum bono.Ex illo tex.d. l. filiũ, mouẽt doctores quæstione,Pone ꝙ consanguinei dicunt talem nõ esse filium Titij, ex quo Titius ẽt asserit.Tu non es filius meus, an noceat filio? Et tenent ꝙ non,qa dictũ patris pot prodesse, & non obesse.l.1.§.si qs ff de Carb. edic. Vnde subdit Bar. ꝙ regina quædã habuit filium de quodam milite, qui tamen habebatur vt filius regis,& regnũ obtinuerat,tamẽ regina veniens ad mortem dixit filio,ꝙ militis cuiusdã erat filius, & non regis.Qui renũciauit regno sed secũdùm eos malè fecit. Hoc vide supra, Adulterium.§.5.Abb. in ca per tuas,de proba. & in cap. transmissæ, qui fil.sint legitimè. Qualiter autem probetur filiatio,vide Bal.cõ. 69.& 169.2.par. & Anchar.consilio.236.

h Respo.Panormitan.]Et vide not.per Cyn.in l.quisquis, C. ad l. Juliam maie. Et in l.quicunque,de ser.fug.In primo loco tractat,an in dispositione pœnali veniãt natu-

Quintus sunt [a] omnes causæ, ex quibus pater potest exhæredare filium, ita & negare alimenta, de quibus vide supra, Exhæredatio,& ꝭ. Ingratitudo. §.3.

22 Sed si diuortium fiat, apud quem debet tali,& cuius expensis? Respon. quòd æstimabit iudex pēsatis circunstantijs, puta quia minor triennio apud matrē, & huiusmodi, vt not. in l. vnica. C. de diuor. fa. & apud quem li. edu. & in authen. si pater, ibidem posita, vbi dicitur, quòd si pater fuit causa diuortij, nutrietur apud matrem expensis patris, si modò mater non conuolauit ad secundas nuptias. si verò mater dedit causam, apud patrem expensis matris locupletis, [b] nisi pater minus idoneus sit, quia tūc apud matrem locupletem, nisi alter eorum esset infidelis, quia apud fidelem sunt alēdi, vt patet per ea, quę dixi. supra. Baptismus. 6. §. 11.

23 Vtrum filius magis teneatur subuenire patri, quā extraneo? Respond. patri etiam infideli, quàm extraneo fideli (cęteris paribus) vt not. glo. 30. distinctio. capitulo primo, & 42. distin. quiescamus, & 86. di. non satis, vide supra, eleemosyna. §. 2.

24 Est filius, qui non habet nisi vnum panem, & habet patrem qui fame perit, & filium similiter, cui debet subuenire? Respon. Ci. in l. 2. C. de pa. qui fi. di. quod potius patri, quia posset eum vendere. Ego addo, quia ius diuinum sic eum obligat, quod dicit. Honora patrē &c. & qſi dicitur, ꝙ amor magis descēdit quàm ascēdat. l. isti qui dē, §. fi. ff. quod me. cau. l. liberorum. ff de ver. si. & l. liberi, & ibi gl. ff. de inof. test. ℞. Iaco. ibidem, ꝙ verum est quò ad ordinē dilectionis, non tamen quò ad effectum obligationis. Nam ꝑ natiuitatem filiorum nō debet conditio aui fieri deterior, quia iam habet filium obligatum. Sed in contrarium facit, quod not. Bar. in l. si quis à liberis, in. §. si vel parēs, ff. de libe. agnosc. vbi dicit post glōss. quòd pater tenetur alere filiū de iure naturali, [c] & filius tenetur alere patrē de iure gentiū; & sic videtur fortius vinculum, quo teneť pater filio, quàm quo tenetur filius patri. contrarium [d] tamen determinat in l. 1. in. §. huius studij, ver. quęro, vtrū educatio, ff. de iu. & iur. facit etiam cōtra, quod no. Bar. in l. non quēadmodum, ff. de lib. agno. vbi vult, ꝙ si quis habet patrem, & filiū diuites, & īdignet alimētis, quod poti⁹ debet petere à patre suo, quàm à filio ratione prędicta. [e]

25 Vtrum [f] filius possit nubere sine licentia patris? Respond. quòd sic tam masculus, quàm fœmina, quanuis non expediat, vide supra, Dos. §. 4. & quomodo tenetur eam dotare, quæ nupsit sine scitu patris, ibidem. §. 4.

26 Vtrum possit vouere, vide infra, Votum. 2. §. 5.

27 Filiusfami. viuente matre emancipat⁹ acquirit vsumfructū in maternis bonis ꝓ virili. i. pro media parte, si est vn⁹ filius, & pr̄ pro alia post mortē mr̄is, casus est. C. de bo. ma. l. si viua mr̄e. Idē dic i nepotib. & ꝓ nepotib. Idē dic, si sūt plures filij, qa ꝓ viri li parte simul cū patre, sed si aliq sūt eman-

Et fallit in casu capitu. cum multæ. 15. quæst. vlt. de procreato a sacerdote, quia efficitur ecclesię seruus; not. glos. in dicto cap. liberi, & est finalis, & d. c. de ser. non ordi

a Quintus sūt] Alios duos casus particulares ponit ibi Abb. scilicet si filius sit minor triennio, vt supra, Alimenta, vel si sit spurius de iure ciuili, secus de iure canonico, supra eodē. §. 4.

b Matris locupletis] Gloss. in d. authen. dicit, quòd in corpore non est illud verbum, tamen vel sit, vel non ipsa exponit.

c De iure naturali] Et ideo non valet pactū in contrarium, vt per Ioan. An. in Spec. qui filij sint legitimi. Et sequitur Petrus de Anch. in c. canonum statuta, circa medium, de cōsti. Ex quo dicebat Spec. vbi supra. §. 1. ver sic. sed pone, ꝙ non valet pactum, quòd pater nō teneatur filium alere. Et idem erit in dote danda filiæ, secundùm Ro. in l. 1. ff soluto matrimonio.

d Cōtrarium tamē determinat] Bartol. vtrobique dicit, quòd educatio parentum non est de iure naturali, sed naturali æquitate, vt scilicet benefacienti benefaciamus, Et sic de iure gētium, quāquam dixerit esse contra ius naturę, & fortè malè.

e Ratione prædicta] Tene, ꝙ filius tenetur alere patrem de iure naturali ꝓpter illud præceptum, Honora patrem. &c. quod est de iure naturali secundùm Scotum in tertio, distinct. 37. & in 4. dist. 17. Ideo magis filius tenetur patri, quàm filio suo, cū illa multa dilectio causętur potius ex instinctu naturali, vt habetur dist. prima, cap. ius naturale, & instit. de iure natura. in princip. Et sic tene opinionem Ci.

f Approbat. S. Conci. Trident. sess. 24. de refor. matri. c. 1. P. V.

g Et pro nepotibus] Scilicet non existētibus filijs, quia pater concurrit cū eis, sicut cum filijs.

a Vt no.glo.]Illa glo. dicit idē, ꝙ glo. in d. cap. quęritur,& illas sequitur Calde. Sed declara, vt ꝑ Pa. scilicet ratione peccati, vide Ro.in fin fol. 17.vbi de hoc.
b Et impetrata]ibi vide glo. & Bartol.vbi de hoc, idem in filijs adoptiuis.
c Huc adde Catec.in pręceptū, Honora pa.cap. 1.& 2. P. V.

cipati, aliqui in patria potestate, pro virilibus partib⁹ veniēt omnes, sed vsusfructus emācipatorum remanebit apud patrem, vt in d. l.si viua.

28 Sed nunquid idem erit in alijs bonis aduentitijs? ℞.ꝙ non, sed solùm in maternis, vt no gl.in verb.pręscripta, in d. l. si viua.

29 Vtrum filius possit agere ꝯ patrem? ℞. Pa.in c.nō est ī 1.& 2.nota.de spon.ꝙ sic ratione peccati, aliàs nō est admittēdus, vt not.gl.[a] in c si ecclesia.23.q 4 Sed gl.in c.qritur.2. q. 7. tenet ꝙ potest ſm canones conqueri tam in ciuili, quàm in criminali negocio, sed ſm leges non potest nisi in castrensi cā ciuili et, non in alia.ff.de iudi.l. lis nulla, & etiam in quasi castrensi, vt ff. de fur.l. si quis vxori, primo responso, non tamen de furto, sed actione in factum.C.de bo. ma. l.superstite,& hoc non existens emancipatus, sed emancipatus benè potest agere petita venia, & impetrata.[b] C.de in ius vo. l. vlti. sed in criminali causa non auditur. 2.q.1.prohibentur, nisi iniuriam in ipsum commiserit, vt C.de pat.potest.l congruētius, hęc omnia in gl.d.c.conqueritur.

30 Ad quid tenentur filij [c] parētibus? ℞. vt colligo ex Alex.de Ales. in 3.part.sum. in tractatu de 4.pręcepto, ꝙ ad tria de pcepto. Primum est, ꝙ tenentur eos diligere. Ratio, quia cum filius sit obligatus aīæ patris,& matris, ex cuius operationis virtute generatus est, tenetur ei rependere, quod non pōt in alio nisi amando, quia sic consolatur eos, cum hoc perpendunt,& hoc est quod dicit Hie.li.de honore parētum, redde amoris vicem,& Io.14. vt cognoscat mundus &c.q.d. exemplum capiē do, ꝙ diligo patrē,& nō sufficit ꝙ ꝯsistat in corde, sed oportet ostēdatur in signo, nec debet esse amor, quo obligamur, oēs diligere, sed spālis & pcipuus,& ppterea non excuso à mortali filios, q nunq̄ signa amoris oñdunt parentib. imò semp loquuntur durè,& videnē eos habere exosos. Secundū, ad qđ tenenē, est obedire in his, q̄ pertinēt ad dispositionē rei familiaris,& multomagis in necessarijs ad salutē, vt sūt ea, q̄ pertinent ad bonos mores. In his sciēter contēnentes obedire, mortaliter peccant. Secus, si ex inaduertentia, vel rarò sine ꝯtemptu, qa vr̄ veniale. Ad alia aūt obedire est de consilio solum. Tertium est, ꝙ debēt eis in necessarijs subuenire, siue sint infirmi, vel alia necessitate, vnde mortaliter peccant, qui cum possint, eorum necessitatibus nō subueniunt, nisi fortè esset quid minimum.

31 Vtrum malitia patris nocet filijs? ℞.ꝙ sic, quantùm ad pęnam temporalem, vt patet.C.ad l.Iul.ma.l.quisquis,& in c.cū ſm, de hęr.li.6.& in c.nisi cum pridem.§.1.de renun.46.di.nunquam,& c.nasci. Item ēt ad pęnam ęternam pp malum exemplum, vel malam curam, vt de Heli.1.Reg 1.facit c.si gens.56.di. Similiter malitia filij inducit pręsumptionem contra patrem.6.q. 1.qui crimen.37.di.legant.

32 Vtrum possit filius intrare religionē,& an teneatur ad eius ministrationem ingressus, vide infra, Religiosus.§.11.& §.31.

33 De filijs illegitimis ordinandis, vide infra ordo.3.§.12.cum duob.se.

34 Quomodo filij acquirunt sibi,& nō alijs fratrib. vide infra, peculiū, quasi ꝑ tot.

FINIS aliquando inspiciendus est, aliquando medium, aliquādo principiū, vide multas allegationes in c.scientes, de censi.& est quęstio brocardica.

FISCVS est bursa Cæsaris, vel pcincipis, 16.q.7.maiores, vel potest dici, ꝙ fisc⁹ hodie est saccus sine conscientia, qui imbursat oīa quæsita malè.ff.de cal.l.in hæredem,& ff.de inof.test.l.Papi. meminisse.

1 Vtrum fiscus præferatur alijs creditoribus vide infra, restitutio.2.§. 16.

2 Fiscus turpia lucra etiam ab hæredib⁹ extorquet, licèt crimina sint extincta. d. l. in hæredem, in prin.

FLAGELLA quomodo sunt satisfactoria, vide infra.satisfactio §.8.

FLETVS de mortuis improbatur.13. q.2. quàm pręposterum.

FOMES est languor naturę. qui carnis ꝯcupiscentia appellatur.15.q.1 §. vtitaque. Qui quidem non est peccatum, sed pęna peccati, ibidem.§.1.

a Conc. Trid.& Cate.in proprijs cuiusque locis. Pet. Vend..
b Ita dicit Pa.] de hoc multę sũt opi vt in gl. in l. Iurisgentiũ.§.sed si fraudãdi, ff. de pac. & Bar. dicit ibi,ꝙ idem sit,ꝙ dolus. Alia gl.q sequitur Pa.in c. ex tenore, dicit fraus est dol⁹ ad hibitus ad commodum propriũ & ad deceptionẽ,alterius,facit tex.in l.fraudis, ff.de reg. iuris.

FORMA est, quę dat esse rei secundùm Innoc.in rubric.de consecra.eccles. vel alta.

1 Quid si a omittatur forma in sacramentis? ℞.ꝙ nihil fit. 1. qõ. qui perfectionem,in gloss.

FORNICATIO est omnis illicitus coitus,vt 32.q. 2.§.qui ergo,& in capitulo meretrices,ea.causa. qõ.4. Sed propriè fornicatio est inordinatus concubitus naturalis, quo solutus solutã naturali vsu cognoscit. Et intelligitur solutus quolibet vinculo,s.cõiugij, consanguinitatis,affinitatis,ordinis,religionis,seu voti,etiam dicitur naturalis ad differentiam illius vsus,qui dicitur contra naturam,vt not. in d.c.maretrices,& sic est propria species luxuriæ,vide infra,Luxuria. §.2.

1 Quid de clerico fornicatore, vide supra clericus 5.& 8.§.4.

2 Vtrum accedentes ad meretrices excusantur propter ignorantiam nescientes esse prohibitum? ℞.ꝙ non,imò peccãt mortaliter accedẽdo,& toties, quoties,quia ignorantia iuris naturalis, & diuini in tali casu claro neminem excusat. 1.q.4.per totum.Item peccat mortaliter, si quis induxit aliquem ad eas,qui hoc non intẽdebat, de pœ.di.1.noli,& 2.q.1.notum.

3 Quę differentia est inter fornicationẽ propriè,incestum,stuprum,&c. Vide infra Luxuria.§,2.

FORTITVDO vera est, per quã quis mediocriter timet, & audet ad hoc inclinatus ex habitu propter bonum finem, q est conseruatio boni communis in periculis mortis,vt elicitur a philosopho.3.ethi. est autem fortitudo (vt ibidem dicitur) circa timores, & audacias quasi cohabitatura timorum, & moderatura audaciarũ, & quidem circa timores periculorũ mortis est fortitudo simpliciter,circa verò alia est fortitudo secundùm quid. Actus enim fortitudinis principalior est sustinere,idest immobiliter sistere in periculis, quàm aggredi,quia 3.ethic.in sustinendo tristia maximè dicuntur aliqui fortes.

r Vtrum homo teneatur sustinere mortem,vide supra Charitas.§.5.

FORVS est exercendarum litium locus, a fando dictus.cap forus,de ver.sig. siue a Phoroneo,q prim⁹ Gręcis legẽ dedit.

1 Quomodo sortitur quis forus? Respõ. gloss.i c.1.3.q.6.per istos versus. Contractus,crimen,reus,res,religioque, Vir. Rõ similis,vel prouocat,atque recusat. Excedit iussus,vel si consentit vterque,& ibi vide expositionem cum alleg.

FRATRES quomodo diuidunt acquisita per aliquem ipsorum, Vide infra, Peculium.

FRAVS non potest esse sine dolo, sed bene dolus sine fraude. Ideo fraudi inest dolus,sicut species generi, ita dicit Pan.b in c.ex tenore,de rescr.

r Fraus & dolus nemini debet patrocinari,tex.est in dicto capit.ex tenore,facit.1 6. quæstio.6.c.1.20 q.3.constituit.30. quæst. 1.dictum est.

2 Fraus legi fit aliquando de persona ad personam, sicut quando mulier vult donare viro,& è conuerso,cum nõ possit,vt de dona.inter vi.& vxo.capit.vltimo supponit aliam personam,puta ꝙ soluat eius creditori,vt ff.de do.inter vi.& vxo.l.hæc ratio. §.vlt.Similiter tutor,qui non potest emere rem pupilli,interponit aliam personã,quæ emat. Aliquando fit rei ad rem, sicut cum quis dat frumentum filiofa.vel simile, vt vendat pro eo, ꝙ pecuniam mutuo dare non potest.l.4.§. 1. ff. ad Mace. quia idem est,ac si mutuaret,ar.14.q.3.plerique.1.q. 1.sunt nonnulli. Aliquando fit vnius contractus ad alium contractum contrarium, vt cum vxor vendit viro, quod donare intendit.l.si sponsus,ff.de donat. inter vi. & vxo.ar.16.q.3.si sacerdotes. Aliquando fit vnius contractus ad alium contractum similem,vt cum mulier, quæ fideiubere nõ potest, facit se principalem debitricem. l. quanuis.§.si cum essem,ff.ad Velle.& l.sequen. Et omnes tales præuaricantur legẽ, & in conspectu Dei non excusantur, facit qđ no.in c.intelligentia,de ver.sig.& in c. qto,de priui.& in c.ↄstitut⁹,de ↄcess.pben.

3 Fraudare nemo videtur eos,qui sciũt, & consentiunt,ff.de reg.iu.l.nemo.

4 Fraudem videtur facere etiam is, qui non facit, qđ debet facere.[a] ff.de his, q̃ in frau.cred.l. in fraudem.

FRIGIDITAS quomodo impediat matrimonium, Vide infra, Matrimonium.3.impedimento. 16.

FRVCTVS ſm Bart. poſt gl.ĩ l.ex diuerſo, aliàs & ex diuerſo, ff.de rei vẽd. Quidam ſunt naturales, vt poma, & hmõi, quæ natura producit, & ſicut producit, vtimur. Alij ſunt partim naturales, partim induſtriales, vt lac, lana, ſegetes, vinũ, & huiuſmodi, qui naturales ſunt, inquantum a natura, & induſtriales, inquãtum in aliam ſpeciem ex induſtria ipſis vtimur, in d.l. & ex diuerſo, & l.certũ, C. de rei ven.cõiter dicitur, ꝙ relinquiť arbitrio boni viri, an ſint naturales, vel induſtriales, vt ſi plus verſať de induſtria hominum, dicãtur induſtriales, vt de vino,[b] lana, caleo, & hmõi, ar.l.quæriť, ff.de ſtat.ho.& 4.q.3.S. Itẽ hermaphroditus. Si verò magis de natura dicanť naturales. Alij ſolũ ſunt induſtriales, ſicut fruct⁹, q acquiruntť ex artificio, vľ negotiatiõe, & hmõi, q alio mõ dñr ciuiles eo, ꝙ non proueniant ex re, ſed ex prouiſione hominis percipiuntur ꝑꝑ rẽ, vt eſt penſio domus,[c] & hmõi, vt in l.ſi nauis, in princ.ff. de rei ven.& l.domum, C.e.tit.& iſtorum quidam ſunt honeſtè perceptorum, quidã inhoneſtè, vt ſi locauit domũ ad exercendum quæſtum inhoneſtum.l.ancillarum, ff.de peti. hære.

1 Verum bonæfidei poſſeſſor[d] faciat[e] fruct⁹ rei, quã bonafide poſſidet, ſuos? R. vt colligo ex.c.grauis, đ reſti.ſpol.& d.l.ex diuerſo, cũ ibi no.qa longa eſt diſtinct. doc. quò ad forum contentioſum, eam omitto, & ſolũ dico quò ad obligationẽ reſtitutionis in conſciẽtia, ꝙ oẽs fructus tã naturales, q induſtriales, ſiue poſſideat cũ titulo, ſiue ſine titulo, teneť reſtituere, ſi extãt, ſi verò ꝯſumpſit, teneť ſolũ reſtituere, inquantũ factus eſt locupletior,[f] puta quia in eam rem expendit. in quam oportuiſſet expendere tantum de ſuo, vel ali

a Quod debet facere] Pone exemplum, in l. omne. §.ſi.ff.de re mili. Vbi qui præpoſitum ſuum protegere potuit, & non fecit, tenetur.

b Vt de vino] Ad hoc l.ſi huius, ff. de rei vend.glo. Inſt.de re.di.§. ſi quis a non domino, in verſi. cura. Idem de oliua, vel oleo de nucib⁹, vide Bal.ĩ rubr.C.đ fru.& li.ex. Itẽ, fœtus pecorũ, Bart.in l.ſequiť.§. fructus, ff.de vſuc. fœnũ, & ſilua, an ſint induſtriales, relinquiť arbitrio iudicis, Bar.in l.ex diuerſo, hic alle. Bar.in d.l.certũ.

c Vt eſt pẽſio domus] An appellatione fructus veniãt pẽſiones domorum, vide Alex.con.181.2. parte.Bal. in l.ſi traditio, C. đ ac.emp.in ſi. vbi appellat quoſdam fructus induſtrialiſſimos. Et de pẽſionib⁹ domorũ vide Bal. in l.vbi adhuc, pe.col. C.de iure do.per gl.in l. diuortio in prin. ff.ſolut.ma.d.Ant. & Pa. in cap.grauis, de reſtit. ſpolia.

d Verum bonæfidei poſſeſſor] Dř poſſeſſor bonæfidei ſm Pa.in d.c. grauis, qui ignorat ſe poſſidere alienũ, ſed poſſidet cogitatione domini.c. ſi virgo.14 q.1. malæfidei poſſeſſor dř ille, q ſcit rem, quã poſſidet ad aliũ pertinere. Et no. ꝙ aliqui ſunt ſemp bonæfidei poſſeſſores, quidã ſẽper malęfidei, qdã bonæfidei a principio, ſed ex poſt facto malæfidei, quidã econtra. Item quidã poſſidet cum titulo putatiuo, quidã ſine titulo. Itẽ quidã cũ violentia, quidã ſine. Poſſeſſor ergo bonæfidei ſine titulo facit fructus induſtriales ſuos, & naturales, inquantũ eos conſumpſit, non conſumptos aũt nõ, vt hic in litera. De poſſeſſore malæfidei, dic vt J. reſtõ, •.ver.poſſeſſor.de tertio, qñ eſt ex poſtfacto malæfidei poſſeſſor, & tunc ſi cum perſonarum mutatione, quia hæres habet malam fidem, cum dominus haberet bonam, & non facit ſuos. Si verò ſiat perſonarũ mutatione, tũc de iure canonico fortè nõ facit ſuos, niſi illos, quos percepit durante bonafide. In quarto mẽbro, qñ a principio erat malæfidei, ſed ex poſt facto effectus eſt bonæfidei, & tunc aut cum perſonarum mutatione, & non facit fructus ſuos, quod tamen fallit in prælato ſuccedente in eccleſia, & malęfidei poſſeſſore. Si verò ſine mutatione ꝑſonarũ, & tunc aut habuit iuſtã cãm putãdi ſe bonæfidei poſſeſſorẽ, & facit fruct⁹ ſuos. Si verò non habuit iuſtam cãm tunc non facit, qdam eſt malæfidei poſſeſſor iuris præſumptione, vt per litis ꝯteſtationem ſup dominio illius rei, & iſta eſt præſumptio iuris, & de iure, vnde q̃tumcunque habuit iuſtam cãm litigandi, non tamen excuſatur a fructibus perceptis poſt litis cõteſtationẽ, vt l. certum, C. de rei vend. & l. nemo ambiget, C de acquiren.poſſeſſio. Et no. in l.ſed & ſi. §. ſcire oportet, ff de peti. hæred. Quid de ſimplici denũtiatione, an in malafide cõſtituat? Dic ꝙ aut quis poſſidet ſine titulo. & tunc conſtituit. Si verò cum titulo, tunc ſi denũciatio ſit a principio contract⁹, tunc conſtituit. Si verò ex poſtfacto poſt, quàm incępit poſſidere, & tũc ſec⁹. Errans aũt in iure, licèt non vſucapiat, gl.in l.ſi fur, ff.de vſuc. Non tamen hẽt locum reſpectu fructuum lucrandorum, quia non eſt in dolo, vnde dicť prędo non poteſt d.§.ſcire oportet, & ibi Bar. Sufficit enim, ꝙ non ſit malafides, vide pleniſſimè ꝑ Pan. in d.c.grauis, qui dicit omnia ſupradicta.

e A quibus clericis tuta conſcientia percipi nõ poſſint, Sino. Tri.ſeſ.23.c.1.& 25.c. 8. de ref. De eorum ſequeſtratione, ſeſ.21.c.8. & 23.c.1.de ref. De occupatoribus eccleſiaſticorum fructuũ, ſeſ.21.c. xi. de ref. Ad eorũdem qui teneantur reſtitutionẽ.2 ; .c.ij.q.10 modo conſumendi.c.xi.ſeſ.22. P. V.

f Factus eſt locupletior] Idem tenent gloſſ.in d.l.ex diuerſo,

qua emit,ex qb' ampliauit patrimoniũ ſuum; facit d. l.certũ, & l.ſi me & Titiũ, ff.ſi cer.pet. Veruntñ diminuet de fructib. induſtrialibus rei lucroſæ,quantũ induſtria ſua eſt ęſtimanda in dicto negocio exercitata in vtilitatẽ, ſeu augmentũ dictorũ fructuũ accipiendorũ,qa nemo militat ſtipendijs ſuis.de lucro aũt facto ex re,q̃ de ſe non eſt lucroſa, dic vt ĩ.reſtitutio, 1. in ver. poſſeſſor. S. 1. Si verò non eſt factus locupletior, non tenetur de cõſumptis, ff.de pe.hæ.l.vtrum,ex quo dolo non deſit posſidere.

2 Vtrũ præfati bonæfidei poſſeſſores posſint vſucapere fructus ṗdictos? ℞. Pa.in d.c.grauis,ꝙ fructus naturales indubitabiliter vſucapiunt per triennium,vt no. in l.ſequit.S.1.ff. de vſuca. facit l.in bello.§.ſi quis ſeruum,ff.de capti.Alios autẽ cũ fecerit ſuos,non põt vſucapere,quia quod meũ eſt, vſucapere non poſſum.d.l. in bello, & videtur text.in d.l.ſequitur. S lana. Sed bñ vſucapit aduerſus iudicis officiũ,per quod tenebatur reſtituere,quia poſſum præſcribere rem meã aduerſus actionem, qua poterã cogi ad reſtitutionẽ eius, vt eſt tex.in d.S.ſi qnis ſeruum,& hoc voluerunt gl. & Bar.in d.l.ſequitur,in S.fructus. Et ſic patet, [a] ꝙ in conſciẽtia poſt trienniũ bonafide trãſactum erunt ſui oẽs qualitercunq;, nec tenetur reſtituere. De poſſeſſore malæfidei,quomodo teneatur,vide infra,reſtitutio.1. in ver.poſſeſſor.

3 Sed not.ꝙ fructus ſunt illi,qui superſũt deductis expẽſis, q̃ fiũt gratia fructuũ quærendorũ,congregãdorum, & conſeruãdorum,ff.de peti.hęr.l.ſi a domino,vel pře, [b] S.fruct',& l.planè,in fi.& C.de fruc. & lit. expen.li.1.vbi dicitur hoc fructuum nomine continetur, quod iuſtis ſumptib' deductis ſupeteſt. Nam nullus caſus interuenire põt, qui hoc genus deductionis impedire posſit.ff.fam.erciſ.l.fundus qui.1.reſpõſo.ff.ſo.ma.l.fructus. Vnde fructus intelligitur deductis neceſſarijs impenſis. ff. de ope.ſer.l.fructus.ff. de vſu t.l.quod in fructus,& ff.man.l.qui mutuam,in fi. & in gl. d.c.grauis,& vide ſ̃.expenſæ.S.3. Vnde dicit,tex.in d.S. fructus, intelliguntur deductis expenſis,quæ quærendorum, colligendorum,& conſeruandorum eorum gratia fiunt, & non ſolùm in bonæfidei poſſeſſoribus naturalis ratio expoſtulat,verumetiã in prædonibus; hæc ille.

FVGERE [c] an posſit prælatus pro ṗſecutione, vide ſ̃. epiſcopus.S.23.

1 Vtrum incarceratus [d] pro delicto ſuo posſit fugere? ℞.ſi tenetur iniuſtè,eſt clarũ ꝙ ſic.Si verò tenetur legitimè,tunc diſtinguo, ꝙ aut tenetur nõ ṗṗ mortem inferendam,vel aliquod membrũ abſcindendum, ſed ṗṗ aliud,puta ad punitionem,& huiuſmodi;& ſic nõ licet.facit ad hoc qđ not.gl. in c. ius gentium diſt.1. ſi verò tenetur ad mortem,vel abſcisſionẽ membri, tunc ſecundùm d. Anto. ſi peccatũ eſt manifeſtũ, peccat fugiendo, ſi fugit,vt in peccato perſeueret. Si verò pœniteat non; tamen, ſi fugit,nõ tenetur ſe reſtituere; ſec',ſi occultum,quia poteſt fugere.Nam nullo iure cauetur,ꝙ debeã expectare mortẽ, [e] niſi violentia alicui fieret in fugiendo, quia tunc haberet iniuſtum bellum.Idẽ dico de concordantibus cum eo, vel auxiliantibus,dũmodò fiat ſine violentia alicuius, & animo compasſionis, non animo fouendi tales in peccatis,& ſine ſcandalo alicuius,maximè cuſtodis,nec diſtinguo,vtrũ ſententiat' vel non,quia qualitercunque ſit, credo fugerè posſit,ſi bono modo, vt dixi,poteſt facere; facit gl.in.c.inter cętera. S. ſed his.22.q.1. in fin.quę dicit, ꝙ licet reo corrũpere [f] aliquem pro vita conſeruanda; facit.2.quęſt. 3.S.notandum, in fi.facit.l.1.ff.de bon.eorũ,qui mor.ſibi conſci.vbi dicit text.(Hoc idem tenet Bar.ibidem) Ignoſcendum ceu

fuerunt

---

diuerſo,& Inſti. de off.iu.§.1.& Inſti.de re.di.§. ſi qs a non dño, & cõiter docto.

a Sic patet] Qñ ṗſcripta ẽ res principalis, intelligunt ẽt fruct' ṗſcripti,ẽt vltimi anni;Ita fin.Bal. in l.3.1.col.C.de fructi.& lit. expẽ.Et vide Alex. conſi.21.3.vol.

b Vel patre] vbi habes oĩa hæc. fallit in caſu.c. tua nobis, de deci. vbi decimæ ſoluunt abſque deductione impenſarum.

c Con.Trid.ſeſ. 6.c.1.& 23.c.1. de ref. P. V.

d Adde ſi fuga timeat,q̃d agendum, Conc.Tri. ſeſ.25.c.6.de ref. Petrus Vend.

e Mortem]' Ad mortẽ ꝯdemnatus non tenetur facere id, ad qđ mors ſequatur, ſed ſolùm pati mortẽ, vnde patet, ꝙ non tenetur manere in loco, vñ ducat ad mortẽ ſm Th.2, 2.q.69.art.4.in reſpon.ad 2.ar.

f Corrũpere] vide ſ̃.accuſatio. §.11.Intellige, qñ qs a nocente accipit aliquid, nè accuſet; ita dr ibi in d.§. notandum.põt.n.quis qualitercunque redimere ſanguinem ſuũ, dũmodo ſine pctõ faciat,q aliàs debemus potius oĩa mala pati. ca.ita ne.32.q.5.

a Furti noĩe qd intelligatur, & varijs noibus nominantur, Cat. in ꝓcep. non fur. fa. c. 1. de eius generib⁹. c 2. de eiusdem grauitate. c. 1. P. V.
b Est contrectatio] Contrectare est de loco ad locum amouere. l. rei § si rõ, ff. de acqui. poss. &c. c Cathe. eo. tit. c. 1. P. V.
d Contrectatio] Quid aũt in eo, qui non amouit inscripta, sed deleuit ibi scripta? dic ꝙ tenet furti, & l. Aquilia, Quia amouisse vr, qui corrupit. l. qui tabulas. §. fi ff. eod.

fuerunt ei, qui sanguinem suũ qualitercunq; redemptũ voluerit, & S. Tho. 2. 2. q. 69. dicit, ꝙ si qs esset dãnatus, vt fame periret, posset cibum sumere, imo vr tenere, ꝙ tenetur, si põt, ipsum sumere. Similiter dic de fuga, sed ꝙ teneat, non credo, neque comedere vltra ɔdemnationẽ, vel fugere, sed posset patiẽter ferre pro pc̃ti sui satisfactione.
2 Quid de eo, qui quærit, vt capiat, an possit fugere? ℞. ꝙ siue sententia ↄ̃ eum data sit, vel nõ, põt fugere, non tñ cum violentia officialium, qui vellet eũ capere, qa ipsi hñt iustũ bellũ ↄ̃ eũ. 3. q. 5. nõ putes. 11. q. 3. qui resistit; & sic eos impugnando mortaliter peccaret, similiter auxiliantes.

FVNVS dẽt fieri in sumptibus ſm digni atẽ, vel facultatẽ defuncti. l. si qs pulchrũ. §. sumptũ, ff. de reli. & sum. fune.
1 Funeris impensa semper ex hęreditate deducitur, quæ etiã omne creditum solet præcedere, cũ bona soluendo non sunt. l. funeris, cum duobus legibus ſeq. ff. de reli. & sump. fun. hoc limita in sumptibus necessarijs, nõ ad pompam, vel statum, quia non liceret ex alijs debito in conscientia.
2 De suo expedit mortuũ funerari; ideo mulier de dote, quasi de proprio patrimonio funeretur. l. in eum, ff. de religio. & sumpt. fune.

FVRIOSVS an possit in aliquo casu se obligare? ℞. in c. sicut tenor. de regula. ꝙ non, cum non consentiat, vnde not. ꝙ ẽt benefaciendo non præsumitur sanæ mentis. Ex quo infero, ꝙ licẽt faciat testamentum tanquam quilibet mentis compos, nõ valet. Idem videtur, si daret bona sua pro anima; fac t c. fi. de suc. ab intest.
1 Vtrum possit baptizari, vide s. Baptismus. 6. S. 10.
2 Vtrum debeat ei dari corpus Christi, vide s. Eucharistia. 3. S. 14.
3 Vtrum imputetur sibi illud, quod facit ad pœnã, vel culpam? ℞. ꝙ non; facit Cle. si furiosus, de homici. nam satis suo furore punitur. ff. ad l. Pom. de pa:i. l. pe. in fi. ff. de offi. præsid. l. diuus. 1. responso. Pati etiã potest iniuriam, sed nõ facere. ff. de iniu. l. illud relatum, quę lex ponitur in c. illud. 15. q. 1. vñ qd facit, perinde est, ac si sine facto psonæ accidisset. ff. de adm. tut. l. vl. i fi.

FVRTVM a propriè est contrectatio b rei alienę mobilis corporalis fraudolosa, inuito dño facta, animo lucrãdi, siue ipsius rei, siue vsus rei, siue possessionis. ff. eo. l. 1. S. fi. qd lege naturali prohibitum est, & diuina, Quod tibi non vis fieri &c.
1 In quo differt fur a latrone? ℞. Pa. in c. 2. de fur. ꝙ fur propriè dicitur, qui de nocte furatur. Latro autem, qui de die; facit. d. l. 1. quæ dicit, ꝙ fur dicitur a furuo. i. in nigro, ꝙ obscurè & de nocte plerũque fit. vel a fraude, vel a ferendo, vel auferendo. Bart. verò in authen. sed nouo iure, C. de ser. fug. dicit, ꝙ fur dicitur, qui furatur clã sine aggressura. Latro verò cũ aggressura, siue cum armis, siue sine, vt in d. auth. sed nouo, & hoc videtur velle tex. in d. auth. maximè in corpore, vnde sumitur. capiuntur tamen sæpe æquiuocè, vt in cap. tua, de homi.
2 Vtrũ sola c voluntas cõstituat aliquem furem? ℞. ꝙ non quò ad homines, vt patet in d. l. 1. S. 1. & ideo oportet fit contrectatio; d secus quò ad deum, de pœ. dist. 1. vulgaris, & c. si propterea, 14. q. vlt. c. vlt. quia contra præceptum, Non concupisces rem proximi tui, & est mortale peccatum limitamen secundùm quod infra dico furtum mortale esse. S. 34.
3 Vtrũ in re ꝓpria possit esse furtũ? ℞. ꝙ nõ, nisi alius haberet in eã aliquod ius, puta qa impignorata, vel commodata, & huiusmodi, vt ff. eo. l. cum res pignori. S. 1. & l. si is qui rem, la 1. in fi. propterea dr, Rei alienæ. Sed quò ad pc̃m: benè committitur pp conscientiã erroneam, qua credit alienam. Idẽ dic, si credebat suã, licet non eẽt, ꝙ non committit furtũ, Insti. vi. bono. rap. S. quia tñ. S. seq. qui prohibet, sed quò ad peccatum sic pp erroneam conscientiam.
4 Vtrum in re immobili, puta in agro, & huiusmodi, vel nõ corporali, vt sunt actiones, & seruitutes, cõmittatur furtum? ℞.

quòd

ꝙ non.ff.e.l.verum, la. 1.1. respon. propterea dicitur, Mobilis corporalis.

5 Vtrum sine animo furandi committat̃ furtum? ℞.ꝙ non,[a] vt l.furtum,ff. de vsucap.in prin & Instit. de ob. quæ ex delic. nas.§. furtum autem fit, vel.§.placuit, in fi. 14.q.6.c.vlt.& d. §.quia tamen, propterea dicitur, Fraudulosa.[b]

6 Sed quid si credebat ꝓpria autoritate rem suã posse accipere?℞.ꝙ furtũ non committit, sed perdit ius, quod habebat in re.d §. qa tamen,& §.se. & hoc de iure fori, secus de iure poli.

7 Quid si credit dominũ permissurum?℞.ꝙ non cõmittit[c] furtum.ff.eo l.iter omnes §.rectè, intellige, si suberat causa legitima credendi, aliàs non.

8 Quid si dominus videt, & non contradicit? ℞.ꝙ si non contradicit ex timore, vel verecũdia, perinde est, ac si contradiceret.l. pe. ff. eo. aliàs videtur cõsentire scilicet tacitè, vel expressè. 83. distinct. error. fallit hoc in isto casu, qa hic expressus consensus exigitur, vt.ff.eo.l.qui vas.§.vetare, & in casu.l.siquis seruo, C. de fur. vbi ꝑsuadens seruo, vt tollat rem a domino, licèt seruus eam tollat dño sciente, tamen talis tenet̃ furti,& serui corrupti.

9 Vtrũ rapiens ancillã[d] animo fornicãdi sit fur?℞. ꝙ non.l.verũ,la.2.aliàs incipit, certum, ff.eo. propterea dicitur, Animo lucrandi.

10 Vtrum ille, q̃ solũ vsum vel possessionẽ vsurpat, sit fur?℞.ꝙ sic.l.di.qui saccũ, ff.e.l.q̃ iumenta, sicut vtẽs re deposita, vel re cõmodata ad aliũ vsũ,& hmõi, exẽplũ in proprietario, qui surripit rẽ vsufructuario, vt habeat possesionem. Et tenetur ad restitutionem ęstimationis ipsius vsus.

11 Quot sũt spẽs furti?℞. ꝙ multæ. Prima dr̃ sacrilegiũ, vt ĩ.sacrilegiũ. Secũda dr̃ peculat[9], s. de re religiosa, vł publica.ff.ad l.Iu.pe. l.1.23.q.4.qd ergo. Tertia abigeat[9], s. dispergẽdo gregem,& inde furando. ff.de abige.l.1.§.1. Quarta dr̃ plagiatus.s. hominis liberi vẽditi, vel empti sciẽter. ff. de plagia. l.prima & quarta. Et eodem modo, si seruum alienum sollicitauerit, vel asportauerit. vel ad aliã regionem furtiuè duxerit.C.de plagia.l.1.

12 Nota etiam, quòd furtum aliquando dicitur manifestum, s.cum fur deprehenditur cum re prius, quã veniat ad locum destinatum, siue deprehendatur ab eo, cuius est res, siue ab alio.[e] ff.eo.l.3. Aliquãdo dr̃ non manifestum, scilicet cum non deprehenditur cum re furtiua, vel si deprehenditur cum re furtiua, iam delata ad locum destinatum erat.l.siue igitur, ff. eo.

13 Quot modis participat̃ quis in furto, & tenetur ad restitutionem, si principalis non restituit?℞.x modis. Primò cooperatione, sicut faciens ferramina pro furtis faciendis, vel scalas, vel faciens scortam, vel alio modo præstans opem,[f] vel consiliũ, nam tales tenentur furti, Inst.de obli.quæ ex quasi delict.nasc.§.interdum,& ff.e.l.is qui opem,& l.si pignore.§.pe.& ff.de sica. l.nihil interest,& tenetur insolidũ,& si nihil habuit, qñ sine sua cooperatione non fuisset furatũ, aliàs ñ, nisi de pctõ mortali.

14 Vtrũ dantes signũ, puta fumi, quo parati ad furtum, vel rapinã vadãt, teneant̃?℞. ẽm Inn.& Ho.quòd sic, similiter illi, q̃ verbis aĩatiuis, aut instrĩs bellicis, vt sunt tibicines. Item qui ignẽ ponũt in vna domo, vt illuc alij currẽtes alias domos ꝑdent̃,& ꝯsimiles ẽm eosdẽ,& insolidũ restituere tenent̃, si aliàs non fuisset factum sine eorũ

opera

a Respon. quòd non] Non tamen de facili creditur asserẽti credidisse rẽ esse suã quia sic quilibet de facili vitaret pęnam furti. Sed ex coniecturis iudex hoc iudicabit, Instit de ob quæ ex de. na. §. placuit, & l. inter omnes. §. rectè, ff. eod.

b Fraudulosa] Fallit in casu. l. q̃ saccum, ff.e. Et in casu l pe.ff.de condi. causa data, Et ĩ casu.l. fullo.§.1.ff. eo.

c Respon. quod non committit] Nec de facili credetur domino, si dicat ex eius consensu factũ, quia posset hoc dicere in fraudem, vt reus absolueret ab inquisitione formata per iudicẽ, vt no Bart. in l.inter omnes §.rectè, ff.e. Et Panor. in rubr e.ti.

d Ancillã] Scilicet meretricem, quia aliàs esset furtum.l. fullo. §. qui ancillam, ff.e. & ratio est, quia domin[9] nõ posset post vẽdere corruptam ancillam, sicut non corruptam, de meretrice nõ sic, quia coitus cũ illa non punitur. l.1. ff. de accusa. quando per vim rapuisset, vide Bar. in d. l.verũ.

e Siue ab alio] negocium meũ gerente, qđ semper fit, quia ipso gesto, negocium meum fieri videtur. l.si quis solutioni. §.fin. ff.de vsuris.

f Vel alio modo præstans opem] Bald.in l.1.C.de cri. pecu. & in l.1.C.de nili agge. non rumpen. dicit ꝙ si opẽ præstans fert opem per actum proximum facto, puta assistendo facienti, eadẽ pœna punitur. Si autẽ per actum remotum tunc mitius punitur, vt qui facit ferramẽta. l. infans, ff.de sica. vide in l. fi. ff.de extrau. crim. sed Bal. loquitur iure fori, hic iure poli, ideo tene, ꝙ hic concludit.

opera, quod si factum fuisset sine ipsis, ēt tenentur secundū quod magis, vel minus fuerūt efficaces in hoc.

15 Vtrum illi, qui cum raptoribus, vel furib. & hmōi vadunt, vt ipsos defendant ab illis, quos damnificare volunt indebitè, teneātur? ℞. Inn. & Ho. in c. sicut dignum. de homi. q̄ sic, siue associauerint eos, vt retraherent a rapina, siue non, dummodo raptores, siue fures nō fuissent, si ipsi nos non associassent, vnde secū dum prædictos tenentur restituere in conscientia id, quod prædicti rapuerunt, vel quæ eorum auxilio rapta fuerunt, puta quia qui bus rapiebantur, se defendissent, si ipsi non fuissent, vel quia tales non iuissent, si eos non associassent, vel non tantum rapuissent. a Similiter tenentur, q̄ pacificandi animo cū eis vadūt, tamen aduersarijs timorē incutiunt, quo res suas nō audent defendere, nisi eisdem hoc significent, quia dāt causam efficacem, concor. Dir. ti. resti.

16 Vtrum cū multi incurrunt ad furandum, vel rapiendum, vel vadunt ad facien. vastum, vel ad subuertendum castrum, & hmōi, nec habent aliquem capitaneum, seu dominum super se. nec vnus magis animauit alium, quàm alius ipsum, teneantur quilibet insolidum? Resp. Inno. in d. ca. sicut dignum. & sequitur ibidem Pan. distinguens sic, aut vnus fuit in culpa in subtractione facta per alium, aut non. Si sic, aut dedit cōsilium, & sic tenetur in solidū in conscientia, siue principalis inueniatur, siue non, siue damnum passus contra principalem velit agere, siue non. b Si tamen principalis esset absolutus a damno passo, tunc ēt liberatur, qui dedit consilium, nisi ad eum aliquid peruenisset, quia id tenetur restituere. Econtrario tamen si absoluatur consultor, non liberatur principalis per regulam, accessorium conuenit sequi naturam principalis sui, de reg. iur. li. 6. Aut non dedit consilium, sed auxilium, puta quia associauit, & huiusmodi, & sic tenetur, inquantum damnum est plus datum ex auxilio suo. Et si in totum, puta quia res erat ponderosa, & vnus sine alio portare non poterat, vel vnus sine alio non iuissent, vel nisi eum associasset, tenetur in totum. ff. de fur. l. sed si quis surripuit, aliàs incipit, vulgaris. §. si duo. Et ratio diuersitatis est inter dantem cousilium, & auxilium, quia consilium vagatur super totum furtum, auxiliū verò non, sed ad id, super quo præstatur. Aut non fuit in culpa subtractionis rei alterius, & sic non tenetur restituere, nisi inquantum ipse asportauit. Host. (Credo q̄ sit in c. sicut dignum) tamen indistinctè, tenet, q̄ omnes tenentur insolidum, ēt quan uis vnus per se potuisset, allegat. l. ita vulneratus. §. finali, ff. ad legem Aquiliam, & l. si plures, ff. ar. fur. cæ. & l. prima, §. finali. ff. si quis testam. liber. esse iuss. fue. Sed istæ leges. in quibus habetur de pluribus portantibus trabem, vel incidentibus arborem, loquūtur quò ad pœnam, quia omnes tenentur insolidum, vt not. gloss. in d. l. si plures. Sed in conscientia tene cum Innoc. & Pan. vbi non habet locum pœna, nisi post condemnationem, quòd solū tenentur ad restitutionem, vt dictum est. Aduerte tamen, q̄ quando plures dolo malo dederunt damnū alicui, si vnus restituat, alij liberati sunt. l. si plures, ff. de dolo, nec credo in conscientia etiam de necessitate teneantur primo satisfacienti, quia obstat sibi turpitudo sua, nisi iste fuisset causa, sine qua non induxisset eum ad tale quid faciendum, sed de bono consilio debet dari pauperibus si quid habuit.

17 Secundò participat iussione, seu mandato, & tenetur insolidum ad restitutionem de omni damno, etiam si nihil habuit vtilitatis, & similiter exequens, ar. c. Iulianus. 11. q. 3.

18 Tertiò, consilio, de quo dic, vt supra consilium. §. 1.

Quartò

a Vel non tantum rapuissent] Si tamen principalis fuit captus in rapina, & sic nihil ablatū est, non tenetur s̄m Pan. in dicto cap. sicut dignum.

b Velit agere, siue non] Et tenetur in foro contentioso actione de dolo. vnde licèt interdictum, vnde vi, aut vi bonorum raptorum, non competat contra consilium dantem, vt in c. cum ad sedē, de restit. spoliar. tamen in defectū principalis, vtq̄ non reperitur, vel quia non est soluendo, vel ex aliqua iusta causa nō vult passus damnū agere cōtra eū, puta quia est terribilis persona, tunc q passus est damnum, pōt agere cōtra eū actione de dolo, ar. l. 1. ff. d̄ do. hæc vera sunt, in foro contentioso. In cōscientia tene, qd̄ hic dr̄. Caueant ergo cōsiliarij dominorum, quia tenenē ad restitutionē, quæ domino ipsorum rapuerūt, si eis consilium dederunt.

19 Quartò, consensu. Intellige, vt teneatur ad restitutionem, si consensit, expresso cōsensu, secundùm Ri. in 4. dist. 15. sine quo furtum nō fuisset factum, ar. glo. in c. nuper de sen. exc. aliàs cōsentiens solùm mortaliter peccat, sed restituere non tenetur; & sic intellige, & limita. 2. q. 1. c. notum, cum notatis in gl. quæ volunt, vt consentiens ligetur eadem pęna, ꝙ hoc vide. s. consẽsus. §. 2.

20 Vtrum ille, qui audiens aliquem suo nomine intulisse damnum proximo, habeat ratum, teneatur, ad restitutionem? Res. Mo. ti. resti. quòd sic insolidum. 11. q. 3. qui consentit, cum duob. cap. se. & de resti. spo. c. cum ad sedem, quia secundùm Scot. talis est consensus interpretatus. Limitat tamen Mo. verum, quando ex tali ratihabitione damnificati impediũtur recuperare damna, credo ego etiam quòd tenetur, quamuis non impedirentur recuperare, dum modo tale damnum non fuisset datum, si non pręsumpsisset talis damnificãs eum ratum habere.

21 Quintò, palpando. s. adulando, vel laudando eum subtilem, strenuum, & huiusmodi, Et sibi se familiarem exhibendo; & tenetur insolidum secundũ Ri. vbi supra si probabiliter credit, ꝙ ex hac adulatione sunt moti ad damnificandum proximum, qa talis adulatio est quidam consensus. 86. di. c. facientis, & ff. de ser. cor. l. 1. §. persuadere, quamuis Mo. vbi supra tenebat hoc verum in particulari adulatore, non in generali; tamen tu tene idem, secundùm qđ Ri. dicit. idem de detractore, qui est causa, sine qua non. s. quòd tenetur ad restitutionem, si fama alterius ex sua causa est læsa.

22 Sexto, recursu, s. quando damnificantes habent ad eum recursum, sicut ad patrocinium præstantes secundùm Ri. vbi su. 11. q. 3. qui consentit peccantibus.

23 Septimò, receptatione. Nam scienter receptans rem furtiuam, & furem, tenetur, furti, [a] vt est tex. in l. eos, & ibi Bal. C. de fur. non tamen punietur, ac si furtum fecisset, sed sicut qui furto operam pręstitit; [b] & ita intelligit Barto. in l. furtum, ff. de fur. d. l. eos, sed quoad restitutionẽ tenet̃ ſm In. & Ho. in c. sicut dignũ, ꝙ homi. de omni dãno, qđ ex receptatione, aut defensione factũ est, qđ factũ nō fuisset. Receptatione verò rerũ furatarũ tenet̃, si ex sua receptatione res quæ furata est, habita nō est à vero domino: d. l. eos, ar. l. q vas. §. 1. ff. de fur. & hoc, si sciẽter fecit. l. quo naufragiũ, ff. de incen. ru. & nau. §. nō tantũ. Secus, si ignoranter, vel vt rẽ redderet domino, qa tunc non tenet̃, vt in d. §. nō tãtũ.

24 Sed quid si iam receptauit, an teneãt, eas res restituere dño? ℞. Mon. resti. 5. ꝙ sic, nisi immineat periculũ in restituendo vel latroni, vel alteri personæ.

25 Octauò, participatiõe, s. rei furtiuæ, cō medẽdo, vel alio mō scienter recipiendo, nisi in casu extremæ necessitatis; & tenet̃ ad restõnem, inquãtũ participauit, & hoc verum, nisi res furata trãsisset in dominiũ furis, [c] puta quia pecunia est mixta cum alia, vel granũ, vel vinũ, & ẽ cũ alio mixtũ taliter, ꝙ nullo mō pōt discerni ab illo cũ quo est mixtũ, qa tũc transit in dominiũ furis. l. si alieni nũmi, ff. de so. & l. nã, & si fur, ff. si cer. pe. & in l. ꝗ furmentũ, in prin. ff. de rei ven. & recipiẽs nō tenet̃ restituere, nec peccat

a Tenetur furti] Secus si solũ furem celaret, qa nō teneretur furti, licèt pœnis positis, in si. de receptatione, vt dixit Bar. in l. q vas. §. 1. ff. eodẽ.

b Operam præstitit] Vbi Barto. dicit, dat operã furto, qa illo tẽpore cũ furẽ recipit facit furtũ qa semp fur furatur donec rẽ alienam cōtra stat. Et dicit Bald in d. l. eos nota hanc legem ꝙ scienter recipiẽtes furtiuas res qa vidi semel suspendi quandã mulierẽ. l. si igit̃. ff. ꝓ soci. vñ illi qui receptãt furta debent puniri sicut latrões, hæc Bald. ibi ad idem tex. & ibi Bal i l. 1 C. de crimine pecula. vbi receptator pecuniæ alienæ debet capitaliter puniri. Et Pau. de Cast. ĩ dicta l. eos. dicit ea quæ ibi dicuntur eẽ notãda & vxoribus & filijs q furata tradunt vicinis, qa vicini benè tenẽtur, licèt ipsi nō teneãt ad qđ vide Bald. consil. 246. prima parte. Adde etiã Bald. singul. in dicta l. eos dicentẽ hanc pœnã habere locum in fœneratoribus receptantibus res furatas. l. seruus cuiusdam, & ibi Bald ff. de condi. inde. vbi inducit illã l. ꝙ Hebreos. De hoc receptatore habetur & per Bal. in l. prima, C. de his qui. la. vel alijs crim. reos occultat vide etiã Bal. in l. 2. C. de fur. in fi. vbi dicit post gl. ꝙ quis pręsumitur sciens delicto ꝓp frequentẽ negationem. Et sic Hebræi pręsumũtur scientes mutuare super rebus furatis. Idẽ Bart. ibidem.

c In dominium furis] Qui accipit pecuniã alterius nō efficitur dominus si mala fide accipit. Ita dicit. Bar. in d. l. si alieni. Allegat in argumentum. l. de eo §. si qs. de exhi. Et l. rogasti. in fin. ff. si cer. petat. Et l. sed & si pater in fine. ff. ad Macedo. vide infra vsura. §. 18.

peccat, si furem soluendo, alias sic, si secus, si ignoräter, & in bona fide cōsumpsisset, nec fact⁹ esset locupletior; alias si extat, vel factus est locupletior, postq sciit, tenetur restituere, nisi ſm qđ dixi s. fructus. §. 1. & 2.

26 Nonò nō obuiādo ſm Ri. vbi s. s. qui clamādo, vel alio modo posset prohibere, nè furtum fiat, & nō facit; intelligo, q tenetur, qn dolosè non prohibet, qn non hēt ex officio, ar. eorū, quę no. in c. quāsi, de sen. ex. & sic limita Ric. vbi s. secus, qn non prohibet ex negligentia, vel quia nō vult se immiscere tumoribus, vel alteri periculo, & sic intelligo, & limito gl. in c. nō inferenda. 23. q. 3. & in c. dilecto, de sen. ex. li. 6. vel qn habet ex officio, vt sunt plati, officiales, tutores, & hmōi, quia tenentur, ar. c. facientis. 86. di. cū si. & qđ no. in d. c. sicut dignū, & tenet Bal. in l. qm̄ iudices, a C. de app. & Di. i l. qm̄ multa facinora, C. ad l. Iuliā de vi. pu. & Bald. in l. mācipia, in princ. C. de ser. fugi. qui plus dicit, q non faciēs restituere, cū possit, ex negligentia iudex tenetur ipse. & Sco. similiter dicit, q nō faciēs restituere, cum possit ex officio, & debeat, q tenetur insolidū, & hoc intellige ſm eundem Sco. qn hoc faciēdo non vergit periculū reipublicę, seu malū euidens, vel propriæ personæ, qa si sic non peccaret, nec teneret ad restitutionē nō faciēdo, dūmō pponeret his cessantib⁹ obuiare.

27 Decimò non manifestans, b s. requisitus in iudicio, vel extra tali modo, q res restitueretur, si diceret veritatem, q̄ sine periculo propriæ personæ potest dicere, & ēt alteri⁹ personæ, quia tenetur insolidū. Vñ, si in iudicio requisitus tacet, vel non vult rñdere, & dicere veritatē, quam scit secundùm Bal. in l. presbyteri, C. de epis. & cleri. efficitur testis falsus, & tenetur ad restitutionem insolidum. facit quod not. Pa. c. q cum fure, de fur. & Bart. in l. ciuile est, C. eo. fallit hoc, si sciret in cōfessione. c. dilectus, de exces. præla.

28 Sed quæro, vtrū teneatur similiter reuelare furē? R. gl. in d. c. qui cum fure, q de iure ciuili non tenetur, quia potest aliquid accipere, vt indicet c ff. de pscrip. ver. l. solent, ff. de condi. ob tur. cau. l. 4. §. vlt. sed de iure canonico sic. Sed mihi videtur dicendum secundùm Inno. in d. c. dilectus, & d. c. qui cum fure, & de simo. c. nemo, & Bar. Ang. & Raph. in d. l. ciuile est, q tam de iure canonico, q̄ ciuili ad instantiā partis non tenetur nisi reuelare furtum, non furem ad pœnam, sed iudex vel ex officio implorato, vel dum procedet per inquisitionem generalem, potest compellere d ad iudicandum furem, ar. l. 3. & l. congruit, ff. de offic. præsi. & sic rectè episcopi possunt admonere, & excommunicare non indicantes non solùm furtum, sed etiam fures, quia superiores tenentur expurgare prouinciam malis hominibus. Limito hoc, quando non imminet periculum mortis in fure secundùm Hostiensem, & multò magis sibi. Et etiam limito secundū ea, quæ dicam. j. Inquisitio. §. 2. & supra, denunciario §. 12. Nec ob. prædictis, si dicatur, q ad instan. partis e tenetur quis perhi-

a Iudices] Dicit enim ibi. Not. q qn potestas facit iniustitiam, assessores, & assistentes debent puniri, nisi protestentur, & ei contradicāt apud acta. Et vide Abb. in c. de priore i primo no. de appellatio. Et subdit Bald in l. qm̄, q subditi debēt resistere prælatis, qn prelati faciūt contra legē; qđ tene menti.

b Manifestans] vide j. iquisitio. §. 12. & denūciatio §. vlt. Et excōicatio. 1. §. vlt.

c Vt indicet] Fallit tñ in foro pœnitentiali, qa quis tenetur absque pcio indicare, hoc ē dicere, vt qs denūciet, vt apellatur re⁹ ad pœnitentiam peragendam.

d Potest cōpellere] Non ad instantiam partis secundū gl. in d. §. si Ci. & Bal. in l. 2. C. de his, qui ad ecclesiā cōfu. Adde ēt q nō licet indicare seipsum, vel socios p pcio, tex. est in d. §. fi. Et ibi Bar. ponit de quodā, q fuit suspēsus, eo q facto proclamate se, & socios indicauit, qs in tali proclamate assignante pmiū reuelanti itelligitur de alijs, qui nō sunt crim nosi, vel socij, nisi ēt de eis expresè diceretur. I tē Bal. in l. 1. C. de cōditio. ob turp. cā. fi. Iason. in l. 4. §. fi. ff. de condi. ob tur. causam.

e Partis] An possint petere a iudice, vt inquiratur domus talis, si est furata mihi aliqua res, vt q sic p l. requirēdū, ff. de fur. vbi officium psidis ē inquirere seruos fugitiuos, cōmuniter ibi p doct ī d. c. qui cū fure, ɔcluditur, q speciale sit in seruo & in alia re, seu persona, q pōt cōmittere dolū in se occultādo, vt sic possit inspici dom⁹ alteri⁹; & sic loquitur. l. requirēdum, vnde, si quis suspicat, q vxor sua sit in domo alicui⁹, tunc pōt petere a iudice, vt q̄ratur domus illius. Sec⁹ in alijs rebus, q̄ non pñt cōmittere fraudem. tunc. n. iudex nō dēt facere q̄ri domū alterius, qa periculosum, vt pater famil. hēat pandere suum patrimoniū alij, ar. in l. 1. C. qn quarta ps debe. & l. 2. C. de alt. pu. pstan. nisi eēt vehemēs suspitio, q es-

set in domo illius, ar. in l. s. ff. de qõnibus. vide Ioa. de Ana. in d. c. qui cum fure, q allegat multa p & contra.

a Aut non habebatur] Hoc autẽ cognoscetur ex qualitate rei, vt quia quidam proiecit ducatum. Nã non est præsumendum, ꝙ quis numos proijciat & ita præsumere debuit, tamen debet facere preconizari secundũ Io. An si volt euitare suspitionẽ furti, vide Ab. ibi.

b Non animo celandi] Pro hoc eex in d. l quãuis iuncta gl ibi, nõ iure fecit, gl. animo celandi Nec obstat. l. ampli°, §. de his, ff. de dã. infec. vbi asportata vi fluminis in fundum alienum, non põt qs tenere, nisi de futuro caueat, quia loquitur in alijs rebus, nos autẽ de animalib. in q bus est periculũ, qa facilius peũt aialia. Ita Barto. no. vbi ẽt mouet istam qõnem in d. §. de his vide ibi Ro. & Alexã. & alios, & ita debet intelligi gl. & Pa. in c. si læserit, de iniurijs, & Bar. in l ratis, ff. de incẽ. rui. nau. aliàs sibi eẽt contrarius.

c Caiec. in hoc p cep. c. 1. & 2. P. V.

d In modico] Ibi tñ non erat simonia, quia illud donum pcesserat ex mera voluntate donatoris, secus si ex pacto, quia esset simonia, vt patet ibi per gl. in ver. æquum, qu e dicit, ꝙ simonia cõmittitur sec soli dis, quando autẽ præsumitur gratuita donatio, vt de gl. in d c & si quæst. 1. ver. muneribus.

perhibere testimonium cõtra furem, ar. l. nullum, C. de testi. quia aliud est indicare, aliud perhibere testimonium, quia quando qs testificatur, iam fur est detectus per accusationem, sed non sic, qñ indicat, & ideò non tenetur ad instantiam partis.

29 Vtrum inueniens rem alienam committat furtum accipiendo eam? ℞. Pan. in c. ex literis, eo. ti. ꝙ aut habebaẽ pro derelicta, & sic non committit, aut non habebatur[a] p derelicta. & sic committit. l. falsus. §. qui alienũ, ff. e. ti. 14. q. 5. ca. si qd inuenisti, & c. multi, nisi acciperet animo reddẽdi domino, vt no. gl. in d. c. si qd, & Ab. vbi supra. Fallit hoc ĩ thesauro occulto, de quo dic, vt no. gl. in d. c. si quid, & vide s. Emptio. §. 24. & infra. Inuenta, per totum.

40 Quid si non inuenitur dñs, cuius erat? ℞. Pa. vbi s. dabitur pauperibus, in casu. s. qñ ille, cuius erat non habebat eam pro derelicta ar. c. cum tu, de vsur. & in auten. & omnes peregrini, C. eo. de suc.

31 Vtrum inueniens animal dans sibi damnum in sua possessione, qui ipsum accipit, & ducit ad domum suã, cõmittat furtũ? ℞. vr. ꝙ sic, vt in l. 3. ff. eo. Sed dic, ꝙ si aĩo celandi eũ dño furtũ cõmittit. Si verò non aĩo celandi,[b] Sed qa ignorat, cuius sit, includit, donec sciat licet, vt no. in l. Quintus, aliàs incipit, quanuis, ff. ad l. Aquil. nã non licet in eo agere aliquid mali, sed dñm admoneẽ vt suũ recipiat, & de dãno satisfaciat, vt ibid.

32 Vtrum emens rẽ furtam teneatur restituere, Vide infra. Restitutio, primo in ver. emens.

33 Vtrũ quis possit vsucapere in re furtiua, vel vi ablata contra dñm rei? ℞. ꝙ nõ tam quoad furem, q̃ quo ad eius hæredes, & ẽt quo ad eum, qu emit, quantumcunque bona fide emerit, seu quoad quemcunque, quocũque titulo habuerit, Inst. de vsuca. §. qđ autem dictum est, & §. furtiuæ. de quo tamen dic, vt infra. Præscriptio. §. 9.

34 Vtrum furtum sit peccatum mortale? ℞. ꝙ sic, quia contra præceptum Exod. 20. Non furtum facies, in quo[c] præcepto non solùm prohibetur furtũ propriè acceptũ, vt supra diffinitum est, sed etiam omnis illicita vsurpatio rei alienæ. 14. q. 5. pœnale. 32. q. 4. meretrices, & quantũcunque modica, vt 14. q. vlt. c. vltimo, & Inst. de re. di. § gallinarũ, vbi dicit gl. ꝙ ẽt in vno ouo, ꝙ limita quoad peccatum mortale, qñ. s. voluntas etiã maiora subtraheret, vel qñ intendit dare notabile nocumentum proximo, aliàs minima accipere non erit peccatum mortale, facit. & cap. si quæstiones, de simo. vbi non committitur simonia in modico,[d] & in l. eleganter. §. vltimo, & ff. de dolo, dr. Nam nisi ex magna re, & euidenti calliditate non dẽt actio dari de dolo, & ibi glo. dicit, Magna, idẽ vltra duos aureos quod limito verũ circa magnum dñm, secus circa communes personas, quia videẽ magnum. facit ad hoc de conse. dist. 2. cap. reuera, in prin. vbi dicitur, ꝙ omnes in deserto mortui sunt, cum tamen Calef, & Iosue superuixerint, vnde modicus excessus nõ consideratur, ibi gl. in ver. mortui sunt.

35 Vtrum vxor, quæ habens virũ prodigũ, celat de bonis eius contra prohibitionem, vt sibi & viro prouideat tempore necessario, committat furtum? ℞. Rod. ꝙ non nec peccat, nec tenetur obedire viro præcipiẽti, sibi, ꝙ ei omnia tradat, quia sic esset dare gladium furioso.

36 Vtrũ furans ex necessitate, peccet mortaliter? ℞. Pa. in cap. quoniam, de simonia. ꝙ quædam sunt mala in se, vt adulterare, periurare, & huiusmodi, & illa ꝑtextu pau

pertatis

pertatis non sunt committenda, vnde in ipsis hét locũ illud.c.ita nè.32.q.5.& c.sacris,de his,quæ vi,me. causa fi.ꝙ potius debet q̃s quælibet mala tolerare, q̃ malo consentire, & in c.sicut.32.q.4.dr,potius debet quis famæ mori, q̃ idolaticis vesci, nec ignoscitur p̃textu paupertatis, a si talia committantur, l. palam §. non est,ff.de ri.nup. vbi dr, Non est ignoscendum ei,q obtentu paupertatis turpissimam vitam egit.Quędam sunt mala, quæ tamen necessitas excusat,vt furtum, quia tempore necessitatis omnia sunt communia.47. di.sicut hi. Et ideò nõ committit furtum, nec peccat mortaliter,qui tempore extremæ necessitatis cibum, vel vestitum,& huiusmodi furatur, vt nõ pereat,eò ꝙ non contrectat rem inuito domino,facit c.discipulos, de cons.di.5.Si verò nõ est necessitas extrema, sed magna,excusatur a tanto, sed non à toto. Et sic intellige. c.si quis,eo.ti.Posset etiam excusari a toto, quando ille,à quo accepit, abundat, vt dicam in se.§.

37 Sed nunquid teneť restituere talis,si venerit, ad pinguiorem fortunam? ℞. ꝙ si necessitas fuit magna solùm, sic non tenetur præcisè restituere,sed vel restituere,si potest commodè sine magna inedia, vel quando non excusatur à toto, pœnitere tres hebdomadas vt in d.capitul.si quis. b Et ista æstimatio relinquitur arbitrio boni viri, quando debeat dici magna,vel nõ, si verò est extrema, non tenetur restituere, quia de iure suum factum est. c Posset etiam dici, quòd licèt aliquis non sit in extrema necessitate, quòd sine peccato, & obligatione ad restituendum potest occultè, & bono modo accipere rem alterius, quando scilicet ille ita abundat, & iste taliter necessitatur, quòd de præcepto sibi tenetur subuenire, quod quando sit, Vide supra, eleemosina. §. 1. Quod notat. Et quòd dixi licere existenti in extrema necessitate, dic etiam licere alteri pro eo facienti, qui alio modo prouidere non potest secundùm sanctum Thomam. 2. 2. quęstion.66. ar.septimo.limita tamen ista vera, nisi ille, cui furatus est, esset in æquali necessitate, quia sic non liceret, & restituere tenetur, si abstulit, de quo vide infra,resti.3.§.3.

38 Vtrum committat furtum, & peccet, qui Christianos captos ab infidelibus furatur,& liberat? Respond.quòd non, quia nullo modo poterant eos habere captiuos, C. ne Christi. man. ha. vel pa. in tubro, & nigro. Et ideo cum iniutiosè eos teneant, non peccat, qui eos liberat.Similiter dicendum esset de eo,qui liberat detentum iniustè à Christiano, facit quod no.23.q.1. dominus.

39 Sed nunquid liceat res infidelium capere?Res.ꝙ si esset indictum bellum cõtra eos,liceret.d.c.dominus,aliàs nõ,sicut nec a Christiano.

40 Vtrum ille, qui non potest habere sibi debitum, possit furtiuè sibi satisfacere? Respond.quòd sic.l.si non sortem,in princip.ff.de conditio.inde.argum.de or. cog. capitul.cum dilectus,imò dolus cum dolo compēsari debet.l.si duo,ff.de dolo,& paria delicta mutua compensatione tolluntur.c.intelleximus,de adul. cum concord. suis.Et hoc verum credo,si nullum istorũ. 4.concurrit. Primum, ꝙ possit iudice sentētiante suũ rehabere, q̃a nemo debet sibi ius dicere.Secundũ,scandalum sui,vel proximi innocentis, cuius fortè custodię erat res

a Prætextũ paupertatis] Sit rõ diuersitatis est ſm Io.An.in d.ca. si quis,quia ille, q furatur tempore necessitatis, dicit frui re ꝓpria ad vsum destinatũ, sed humana natura non est in fructu §. in pecudũ. Inst.de re. di. &t. ff.de vsu.l.in pecudum:in qua &t attēditur diuinæ pulchritudinis rubrica.l. si quis in metallum, C. de pœ.vbi dicit, ꝙ in facie damnati pro crimine minimè scribatur,nè facies quę ad similitudinem cœlestis est figurata,maculetur, de quo tamen dicendum,vt ca.ad audientiã,de cri. falsi.Item q fornicatur, peccat mortaliter, in alijs autem reb9, qui eas non præstat tempore necessitatis, peccat mortaliter igitur &c.

b Et in d.c.si qs] Vnde iste talis tenetur confiteri,p c.omnis vtriusq; sexus, & &t pœnitere per.d.c.sicut dignum, &t si restitueret,ſm Ho. semper intelligēdo quando necessitas non erat extrema facit glo. pe.in Clemen.1. de vsur.tex.tñ in d.c.si quis, videt innuere contrarium in si.dũ dicit. Et si reddiderit, non cogatur ieiunare.

c Quia de iure factum est] Scotus in quarto,di.15. dicit ꝙ si qs habuit rem alienã ante, quàm esset in extremã necessitate, & postea venit in ea, ꝙ ꝓ tunc nõ tenetur. Sed si venerit ad pinguiorem fortunam. Et ita intellige d. c.si qs, quia tunc actio est sopita, dũ est in extrema necessitate,non extincta.Si aũt,dum esset in necessitate extrema,furatus esset, tunc nullo modo teneretur, q̃a erat facta sua.

b Mortalis peccati] Quia tunc secundum Ioan. An. in dicto cap. olim, el 1. tenetur de peccato agere pœnitentiam. de materia huius. §. vide supra, accusatio. §. 13. & quę habes supra, bellum. §. fi. in posti.
b Et ideò non tenet] vt patet in ca. per tuas, de sen. excom. in c. venerabilibus, & cap. solet, de sent. exc. li. 6. vide supra, excommunica. 3. §. 12. & §. 16. vbi dicitur, ꝙ episcopus excommunicans non reuelantem furtum, ꝙ non tenetur qꝛ reuelare, nisi ꝓbare posset, ēt si fit ex pressium, qꝛ non valet, nisi vellet, ꝙ ei reuelet tan quam patri.
c Catech. eo. ti. c. 11. P. V.

res commendata. Tertiũ, periculum mortis corporalis, vel alterius læsionis magnę. Quartum, periculum mortalis peccati, a speriurij, & huiusmodi, quia aliquo istorum interueniente, non licet; imò si accepit, & imminet periculum aliquod istorum triũ postremò dictorum, teneť restituere, ar. c. cũ ex iniuncto. §. sup eo quoque, ꝺ no. ope. nun. concor. Pa. in c. olim, el 1. de resti. spo. vbi addit secundùm Inno. ꝙ qñ quis non habet copiã superioris, potest ꝓpria autoritate sibi ius dicere, ar. c. per venerabilẽ. q fi. fin legi. & bõa gl. 1. i §. ius gẽtiũ, di. 1.
41 Sed qd si episcopus, vel alius prælatus pręcipit sub pęna excommunicationis, ꝙ qui habuit aliqd de reb. talis, teneatur restituere &c. Nunqd talis, q sibi furtiuè satisfecit teneatur? ℞. ꝙ nõ, qꝛ ex quo licitè põt sibi in recompensationem detinere, iam suum est factum, nec amplius est alterius, nec ēt si diceret in sententia, ꝙ ēt q animo recompensandi, vel qualitercunque, qꝛ tunc sententia ꝯtinet expressè intolerabilẽ errorẽ. Et ideò nõ tenet, b nec similiter ligatur, q nõ reuelat, qñ scit talẽ retinere animo recõpensãdi certus de debito, qd talis debet hr̃e; sec⁹, si nõ sit cert⁹, ꝙ talis debeat hr̃e, qꝛ licèt ipse dicat, nõ credo excusareť nõ reuelando, qꝛ multæ fraudes aliter possent fieri, Quomodo teneatur reuelare, & quando, vide supra, denunciatio. §. 12.
42 Vtrum liceat accipere rem meã apud alium depositum? ℞. quòd nõ, l. si qs, C. de po. nec etiam si esset commodata. l. prętextu, C. cõmo. in ꝯscientia tamen licet, si cõmodatario, vel depositario nullũ damnũ potest euenire secundùm Vldericum, & Ho. alle. leg. bonafides. §. 1. ff. depositi.
43 Vtrum liceat furari, vt faciat eleemosynas? ℞. ꝙ nõ. 14. q. 5. c. forè alıq. cogitat, quia non sunt facienda mala, vt inde eueniant bona, imò teneť restituere, si fecit, & quamuis sit vsurarius, cui furatur. tamẽ nõ licet, nisi faceret pro existẽti in necessitate secundùm quod dictum est supra. §. 37.
44 Vtrum si res furata pereat libereť fur a restitutione? ℞. quòd non, qꝛ sicut & quilibet alius malæfidei possessor, sẽper est in mora, vnde, si deterioratur ēt, tenetur secundùm eam ęstimationem, in qua melius valuisset apud dominum à tẽpore post, ꝗ eam accepit. facit c. grauis, & qđ ibi no. in gl. de resti. spo. & l. in re furtiua, ff. de cõdi. fur. & i l. fi. nauis. §. generaliter, ff. de rei vẽ. vide plenius de hoc casu infra, restitutio. 1. in ver. emens, excipitur casus, quando rem domino loco & tẽpore obtulit, & ipse reci pere recusauit, quia purgauit morã. d. l. in re furtiua; nec tenetur, si perierit, vel deteriorata fuerit l. vl. C. de conditio. fur.
45 Vtrũ teneatur fur ad restitutionẽ fructuum rei? ℞. ꝙ sic non solùm perceptorũ, sed ēt percipiendorum a vero domino, seu quos percepisset. d. c. grauis, & d. l. in re furtiua. §. si ex causa; vide in d. ver. emens.
46 Vtrũ fur possit repetere, seu retinere expensas, quas fecit in re furtiua? ℞. quòd non, nisi, vt dictum est supra, expensæ. §. 3.
47 Vtrũ c filiusfa. vel vxor, religios⁹, & huiusmodi possint contra volũtatẽ patrisfa. vel mariti, & huiusmodi restituere rẽ furatã ab eis? ℞. ꝙ si res extat apud eos, ꝙ teneñtur. l. inciuilem rẽ, C. de fur. Quod intellige, secundũ qđ dictũ est supra. §. 24. si sine periculo fieri potest. si verò nõ extat, sed ẽ consumpta, vel alienata, tũc si preciũ, vel res est versa in vtilitatem domini, vel mariti, ꝑt bono modo de bonis dñi, vel mariti restituere etiam eo contradicente. Et voco hic vtilitatem domini, etiã si se vestiuit; vel calciauit secundũ conuenientiam sui stat⁹, & huiusmodi. Si verò expẽdit inutiliter, vt puta ĩ vanitatib. & hmõi, non potest contra voluntatem domini restituere, nisi habeat vltra dotem, vel peculium castrense, vel quasi; concor. Mona. resti. 2.
48 Sed qd si maritus ipse furatus ẽ vel pater, poterit nè vxor, vel fili⁹ restituere contra suam voluntatem? ℞. ꝙ sic, si res est in eius ꝑtãte, dicta l. inciuilem rem. sed si est in potestate patris, vel mariti, non. si tamẽ

facerét bonafide, nō peccarét mortaliter, q̃a nō cōmittunt furtū, cū non sit fraudulosa, nec animo lucrādi; ꝯcor. Rod. & Io. 14. q. 5. c. vl.

49 Vtrū actio furti det̃ ꝯ quemcunq; furē? ℞. ꝙ sic; facit l. impuberem, ff. eo. intellige, si est doli capax. Itē non solū ꝯ furem, sed ꝯ eū, qui dedit opē, vel ꝯsilium. l. si is, qui rē pignori. §. si tu. ff. e. fallit in parte ꝯ filiū, & ecōtrario, & in vxorē ꝯ maritū, & econtrario, ꝯstante matrimonio, sed dat̃ eis actio rerū ammotarū. l. si qs vxori, in prin. ff. eo. & l. fi. §. fi C. e ti. & hoc fauor̃ matrimonij, vł dat̃ actio in factū.

50 Quę pęna furis? ℞. ꝙ si agat̃ criminaliter, poena ē, vt fustigetur, vel vt exulet, vel alio mō puniat̃ arbitrio iudicis, non tñ vt occidat̃, vel demēbretur. C. de ser. fugi. auth. sed nouo [a] iure. Et hoc verū, si est simplex latro; secus, si cū armis, siue violenter aggredit̃ in domibus, vel in itinere, vel i mari, vel si palā surripit, quia tunc suspēditur, l. capitaliū. §. crassatores, & §. famosos, ff. de poe. Sed quid de consuetudine, qua suspenduntur oēs latrones quantumcunq; simplices, si vltra certā summam furati fuerunt? Rain. tenet, ꝙ necessitas pacis cōis, & frequēs incorrigibilitas huius malitiæ hominū facit rationabilē dictam ꝯsuetudinem. Si verò agat̃ ciuiliter, tunc si est manifestū, pœna quadrupli. Si verò nō est manifestū, pœna dupli, vt insti. de oblig. quę ex delic. na. §. pœna, & §. fi. Et potest hæc pœna peti etiam post annum & in perpetuum, Insti. de perpe. & tempora. ac. §. furti, & licèt primò egerit criminaliter, poterit iterū agere ciuiliter, & econtrario, C. q̃n ciui. ac. præiu. cri. l. vnica, & l. fi. ff. eo. ri. de fur. An autem hęc pœna in conscientia sit soluenda, dic quod non. Vide infra, lex. §. 4.

51 Vtrū fur possit occidi a priuato, vide, homicidium, 1. §. quinto.

52 Vtrū fur sit excōicatus, qui furatur calices, paramenta, & hmōi sacra? ℞. Pa. in c. literis, e. ti. ꝙ non, [b] nisi cū furto simul fregerit postes ecclesiæ, vel armaria, vel fenestras, & hmōi. facit c. conquestus, de foro com. vbi vsurpantes iura ecclesiastica sunt vt sacrilegi iudicandi, & c. ꝯquesti, de sen. exc. & qđ ibi no. vide, excōicatio. 5. casu. 6.

53 Vtrū fur, qui suspendit̃, sit sepeliendus in cœmeterio? ℞. Pa. in c. 2. eo. tit. ꝙ sic, & omnes alij, qui propter sua delicta vita priuantur, & ēt omnia alia sacramenta ministranda, si pœniteant de peccato, vt est tex. in c. fi. 13. q. 2. nec valet ꝯsuetudo in cōtrarium, Cle. 2. de poe. & re. glo. rñ in d. c. fi. dicit verū quò ad sepulturā, dummodò fiat de autoritate principis; alleg. ff. de cadaue. puni. l. 1. & 1. & bene, nec Cle. loquitur nisi de sacramentis, reprobans contrariam consuetudinem.

GENERALIS clausula continet omnia, nisi contraria mens appareat [c] testatoris, ff. de penu. legata. l. qui penum legat, [d] & ff. de pecul. l. peculij, C. de inoffic. test. l. si q̃n, in prin. in gl. non enim videtur quis generaliter concedere, quod specialiter non est concessurus. C. quæ res pig. obli. pos. l. 1. cum gl. fi. Nec etiam maiora expressis, nisi specialiter cōmittantur. ff. de procu. l. Pomponius, in prin. & l. mandato.

1 Generali per speciale proculdubio derogatur, de rescrip. pastoralis.

2 In generali mandato multa sunt, quæ non intelliguntur, nisi exprimantur, de ꝯf. lega. c. 1. in gl in ver. legationis.

3 In generali locutione persona loquens intelligitur excepta. c. peritio, in gl. in ver. spālibus, de iure. cum concor. ibi positis, vñ si promisi tibi dare aliquid contra omnem hominem, non teneor dare contra me.

GLADIVS non est reddend' furioso effecto, ēt si iurasset. 22. q. 2. nè quis arbitretur. Et facit ad probandum, ꝙ ex iuramento, vel voto non tenetur homo, quando venit ad eum casum, in quo nullo modo iurasset, vel iurare non potuisset. [e]

GLORIA vana. Vide vana gloria.

GRATIA accipitur multipliciter. Aliq̃n pro [f] amore; & sic accipit̃ in

ca. 1.

a Aut. sed nouo] Vide Bar. ibi distinguentē diuersa iura. tñ hodie statur statutis, & cōsuetudinib. vide ēt Bal. ibidē.

b Quòd nō] q̃a qui in vita nō pt morari in ciuitate, post mortē nō dēt ibi reduci sine licentia superioris.

c Mēs appareat] Vide s. excōicatio. 5. casu. 31. §. quæ ibi scripsit.

d L. qui penū legat] Nihil facit ista lex.

e Nō potuisset] vide, iuramentū, 4. §. 1.

f Sic intellectu, q̃. gratis pstanda sint ex decretis Conc. Trid. ea vide ses. 4. c. de edi. vsu sac. li. ad fin. ses. 5. c. 2. 21. c. 1. & 9. de ref. 22. c. de ob. & eul. in c. & c. 2. 23. c. 1. §. eadem. & c. 15. de ref. 24. c. 5. de matrimo. c. 3. & 6. 25. c. 17. de ref. Petrus Vendr.

c.1.de p̄mo. Aliqñ p[a] cōcessione bñficij, seu alicu⁹ indulgētiæ, vel autoritatis, sicut i Cle. grē. de resc. & qđ hr̄ in reg. qđ ob grām, li. 6. & intellige, qñ ad illud bñficiū faciendū nō est obligatus, qa q facit id, ad qđ est obligat⁹ rōne naturali, non facit gratiā, vt dicit Bal. i c. 1. §. hęc sacra,[b] de pace iu. fir. in verbo, p grām ecclesiæ, & facit tex. p̄dictus pro eo l. Titius, ff. de obseq. patro. Aliqñ accipit[c] p dono spiritussancti. 1. q. 1. grā, & i Cle. 1. de magistris, in gl. in ver. cooperāte, & p magrm in 2. sen. Et hæc ē duplex, s. grā gratis data. & hęc stat cū pctō mortali. & ē oē bonū additū naturalib. nr̄is, sicut grā p̄dicādi, p̄phetādi, faciēdi miracula, & hmōi. Alia dr̄ gratū faciēs. & hæc fm Ric. in 2. dis. 26. art. 1. q. 1. nō differt a charitate fm aliq̄d absolutū, & iō idē est realiter, quod charitas fm Franc. de Mai.[d] in 2. di. 29. qa quæ nō p̄nt separari, sūt idē realiter. Sed p rōnes formales respectiuas differūt, quia hn̄t habitudines diuersas habentes distinctos terminos. Charitas em̄ dr̄ ad obiectū, s. essentiā diuinam, sed null⁹ est in grā essētiæ diuinæ, sed volūtatis; & ita differūt formaliter; & placet, licèt alij teneāt aliter. hæc nunq̄ pōt eē cū peccato mortali, & sine hac null⁹ saluabit. De quo vide per Theologos i 2. di. 27. & 28.

1 Vtrū bannitus pp aliqđ delictū, cui⁹ bona sunt cōfiscata, si a dño recipiatur ad grām, eō ipso sit restitut⁹ ad bona, & remissa sibi culpa? R. qdā tenēt q sic pp text. in l. 1. §. fi. ff. de quæst. vbi dicit Bar. q bānit⁹ qñcunq; recipit[e] ad grām principis, vr̄ restitut⁹. Idē vr̄ ēt sensisse in l. fi.[f] C. de sen. pas. Sed Sal. i d. l. fi. dānat dictū Bar. & dicit cū Ci. ibidē, q nō restituitur; & magis placet p tex. in tit. de pace Constan. in prin. in ver. Plenitudinē gratiæ nostræ receptus. & ibi dicit Bal. q qñ qs recipitur ad plenitudinē grę, q remittunt culpæ, & restituit ad fauores. Ergo qñ solùm simpliciter ad gratiā recipit, nō restituit, & meritò. facit ēt, quia rescripta fisco damnosa, in dubio sunt restringēda ad min⁹ p̄iudiciū, ar. l. si qñ, C. de oper. publi. & restitutio principis non trahit retrò ꝯ ius quęsitum alteri,[g] vt tenet Angel. & Imo. i l. Gall⁹. §. & qđ si tm̄, ff. de lib. & posth. & Bar. intelligēdus est, qñ faciēs gratiam mandat sententiā, vel bannū cancellari in suū prę iudicium solū, quia adducit. §. fi. prędictum; qđ not. vide supra, Damnatus. §. 2.

2 Vtrū grā secūdo mō accepta ꝯcessa alicui p papā, expiret p mortē eius? R. qdā doc. tenent, q si grā concessa hēt annexā iurisdictionē, & sit cōcessa sine literis, q expirat. Si verò nō hēt annexā iurisdictionē, sic nō expirat, ēt si sit concessa solo verbo, sed Io. An.[h] in prologo sup. 6. lib. in nouella tenet simpliciter q nō expirat ēt solo verbo ꝯcessa. Idē tenet Archi. ibidē, & ē veri⁹ p Cle. dudū, de sepulturis. Idē dic, qñ papa ꝯcedit alicui, vt dispēset cū tali, licèt nō dispensauerit ante mortē ꝯcedētis, fm Fede. cōsi. 78. Pariformiter dic de illo, cū quo dispēsatū

 est

a Hoc mō accepta grā qñ sortiatur effectū, Trid. Si. sess. 7. c. 6. & xj. sess. 13 c. 5. 14 c. 1. & 2. 22. c. 5. & 6. 23. c. 8. 25. c. 7. 16. & 18. de ref. gratiæ ad vacatura tolluntur. c. 19 sess. 24. de ref. P. V.

b §. hæc sacra] Iste. §. incipit itē sacra nec i eo inuenit illud verbū p grām ecclesiæ.

c Sic accepta, qđ fit, Cat. đ Baptis. sa. c. sed vt ad baptis. & de eius effectib. ibid. & de conf. c. sed iā ordo p̄uenit; Conc. Trid. sess. 6. c. de necess. p̄pa. ad iusti. & cano. 3. non ex operib. sess. 6. c. 8 de iustif. per sacramenta confert sess. 7. can. 6. 7. & 8 An qs scire valeat se eam consecutum, ea. c. 9. De iusti. si habet, vide quoq; reper. inqui. cum anno. P. V.

d Secūdū Franc. de Mai.] & bñ, & cōcor. Scot. q dicit, q grā ē respū superioris ad inferiorē, charitas verò econtra.

e Recipitur] Ibi Bar. loquit đ simplici indulgētia, & restōne, & qrit de bannitis, si rebāniant, vn̄r restitui, vr̄ hr̄e simplicē indulgentiā; & dicit p illū text. q vn̄r restitui.

f In l. fi.] Vbi dicit, q restitut⁹ ad grām nō recuperat bona alienata p fiscum ab ipsis possessorib⁹, sed benè a fisco, quatenus est factus locupletior.

g Alteri] Restitutus p principē et ad bona nō veniūt bona aliena ta p fiscū. Idē Pa. p illū tex. in c. 1. de parochi. facit q vult Bar. i tra. Minoricarū, i pe. col. vbi determinat p gl. i d. §. & qđ si tm̄, q p̄fessus in ordine mēdicantiū Minorū & postea p̄mot⁹ per papā ad ep̄atū, q non recuperat bona alijs q̄sita. Itē Bart. in l. 2. in princ. p illū text. ff de decur. & i l. 1. C. de his, q exilio dati, li. 10. qđ doctor ex pulsus de collegio, si restituat, dēt poni in vltimo loco, & sic fuit ptæctica: a semel Bononiæ illa lex. 2. Similiter si cleric⁹ pp delictū deposit⁹, si restituat, nō recuperat bñficiū alteri collatū; ita Bal. i c. ꝯstitutis, in 2. col. đ rescr. Pa. in c. ex tuæ, in vlt. col. de cle. nō resid. Similiter si minor renunciat bñficio ecclesiastico, si ꝯferat alteri, nō restituit p rest. in inte. gl. ē in c. ex parte, in minori, đ re. spo. & credo q sit similis gl. in l. ait p̄tor, in prin. ff. de mino. Ista tn̄ ꝯclusio limitat, vt J. restitutio, vlt. §. 4. Et ibi in apost. sup illo. §. h Io. An.] i ver. sacros. & i eod. ver. Archi. dñt tn̄ ad p̄bationē dictæ grę requiri scripturā, vt ibi p eos.

est super aliquo faciendo, ꝙ licèt non fecerit añ mortem dispensantis, nihilominus poterit post mortẽ facere, puta contrahere, vel ordinari. c. si cui, de prębẽ. li. 6. & c. si sup, đ of. del. li. 6. Similiter ẽm Io. An. & sequitur d. An. in c. ex tua, de fil. presb. perpetuaṫ autoritas dispẽsãdi concessa alicui generaliter a papa per viã grẽ per vnam dispensationẽ factã in vita cõcedẽtis. Secus, si fuisset facta ꝑ viã cõmissionis, q̃a nisi fecerit actũ cõem dispẽsationis, puta edictum cõe, vel simile, sic expirat quoad aliũ cum quib. non dispẽsauit, vide Spe. ti. de lega. § videndum, ver. ꝙ si is. plus ẽt dico, videlicet ꝙ quando grã concessa reuocatur, nõ expirat añ certificationẽ de reuocatione, nisi qñ papa expresse vellet statim non valere ẽm Ge. in c. 1. de concess. præb. li. 6. ibi etiam Are. & Io. An. in nouella.

3 Quid de grã ꝯcessa ab inferiorib⁹ Papæ, Vtrũ expiret morte, vide, indulgentia § 7.

GRADVS cõsanguinitatis, & affinitatis quomodo computantur, vide infra, matrimonium. 3. impedimento. 6. & 15.

GVARRA quomodo, & quando sit licita. vide supra bellum.

GVLA [a] est inordinatus appetitus secundùm Aug.

1 Quot sunt eius species? ℞. Gre. 20. li. mora. & ponitur de cons. di. 5. quinque modis sunt quinque. Prima species est, quãdo hora præueniẽ debita, de quo habes, de ꝯsec. dist. 1. c. solent. Secunda, qñ cibos lautiores q̃rit, quã conueniat eius qualitati, de quo 12. di. c. 1. 2. & 3. Tertia, qñ nimis studiose, & accuratè cibos pręparat, de quo dic, vt 12. di. c. 3. Quarta, quando nimis comedit, vel bibit, quã mensura refectionis exigat. Quinta, qñ cum nimio desiderio affectaṫ, de quo di. 12. c. 1. vñ versus, Properè, lautè nimis, ardenter, & studiosè. De his quinq; speciebus gulę vide latè Archiepi. Flor. 2. par. tit. 6. c. 1. § 4. cum sequen. & ibi etiam per plura capitula de gulæ vitio.

2 Vtrum gula sit peccatum mortale? ℞. Alex. de Ales. in compendio suo, ꝙ appetitus comedendi, vel bibendi potest esse. 5. modis. Primò cibum, vel potum solùmmodo appetendo, & hoc nullum est peccatũ, quia naturale est. Secundò quando tali appetitui adiungitur delectatio in cibo, vel potu, & sic est veniale peccatum. Tertiò qñ tali appetitui adiungitur transgressio alicuius præcepti, puta quia frangit ieiuniũ de præcepto, ad quod obligatur, sic ẽ mortale peccatum. Quartò quando tali appetitui finali affectu inhæret, puta paratus facere quæcunque, vt eum consequatur, sic est mortale grauius, sicut fecit Esau. đ hoc ẽt S. Th. 2. 2 q. 148. ar. 2. Quintò quãdo propter talem delectationem appetitus ducit totam vitam suam huiusmodi delectationibus deputare, sicut diues, qui epulabatur quotidie, & hoc est multum vicinũ mortali. Addo. 6. pro clariori intelligentia, quando tali cibo, vel potu, seu tanto scienter & aduertenter vti vult, quod notabile nocumentum propriæ personæ præstat puta tantum bibit, vel comedit aduertenter, ꝙ perdit vsum rationis, quia tunc peccat mortaliter. Similiter si comedit aliqd sciẽter, quo notabilem infirmitatem, vel malũ incurreret, esset mortale, quia contra pręceptum, Matth. 12. diliges proximum tuũ sicut teipsum, Concor. Ann. & Ho. similiter dicendum, si quis nocumentum sibi inferret, puta bibendo aliquod mortiferũ, peccaret mortaliter, secus, si inaduertenter, nisi ita esset frequens, quòd teneretur aduertere, sicut dicim⁹ de ebrietate. 25. d §. aliàs ea demum, vel etiam secus si modicum nocumentum ex tali cibo incurrat, aut verisimiliter credat incurrere, sicut infirmus, qui potius vult pati augmentum febris, quàm sitim, & huiusmodi, quia tunc est veniale.

3 De ieiunio, & hora comedendi, & cibis, quibus vesci licet, Vide infra, Ieiunium.

4 Quot sunt filię gulæ? Respond. ꝙ sunt sex. Prima ebrietas. Secunda hebetudo mẽtis. Tertia inepta lætitia. Quarta multiloquium. Quinta scurrilitas. Sexta immunditia, de quibus in suis capitulis.

[a] De gulæ vitio, & detrimẽtis Catech. in præcept. Nõ mæchaberis ca. nunc ad ea, & in oratio. domi. ver. illum, Panẽ nostrum, vbi de sobrietatis, atq; parsimoniæ fructibus Cle. Alex. li. 2. pædago. Di. Hier. ad Demetriadẽ de vir. ser. in media epist. & ad Furiã đ vidu. ser. itẽ ad Eusto. đ cust. vir. aduer. Iouinia. li. 2 ĩ medio ferè libr. De commessatione prohibita clericis, Tri Conci. ses. 22. c. 1. de ref. Hier. ad Nepotianum de vita clerico. P. V.

ABITVS aliquando dicitur quaedam qualitas animi acquisita ex frequentatis actibus, vt puta castitatis, vel sobrietatis, & huiusmodi, vel ex vno multum vehementi, vt in actu intenso charitatis, quo [a] anima faciliter disponitur ad aliquid faciendum, qui differt a dispositione, quia illa de facili mobilis, sed habitus de difficili secundum, Ari. in praedicamento qualitatis. aliquando dicitur vestis, seu tegumentum, quo homo tegitur, de quo i c. praecipimus. 21. q.4. & de vi.& ho.cle.c.deus qui.

1 Quomodo autem sit peccatum in vestimentorum ornatu, Vide, Ornatus.

2 Quali habitu [b] debent vti clerici? ℞.gl.in sum.21. q.4. quod possunt vti pannis, etiam pretiosis secundum consuetudinem regionis, vt conforment se moribus eorum, inter quos viuunt, & ne vilescat clericalis dignitas, vt 80. di. epi, de quo vide.s.clericus. 4. & infra, Ornatus.

3 Qualis debet esse habitus religiosi? ℞.similiter secundum statuta suae regulae, ita tamen, quod conueniat religioni, & poenitentiae, vt.20.q.1.c.vidua.

4 Quo [c] tempore debet vti habitu religionis? ℞.quod omni tempore, seu in lectulo quiescens, seu in quocunque loco consistens, vt dicitur in d.c. vidua.

5 Vtrum peccet mortaliter religiosus dimittens habitum? ℞.quod sic sine causa rationabili, & est excommunicatus, de quo vide, s.excommunicatio.7.Casu.27.

6 Vtrum liceat tam clerico, quam religioso [d] ex causa rationabili occultare habitum, seu transformare? ℞.quod sic, vt in c.clerici officia, de vi.& ho.cle.

7 Vtrum vir possit vti veste mulieris, vel econtrario? ℞. quod non; imo vtrumque peccatum mortale, [e] si proposito malo, vel si ne rationabili causa fit, quia potest excommunicari, vt.30.di.si qua mulier, & secundum aliquos sunt excommunicati; sed non credo.

8 Quid de vtente habitu monachali, vel alio religioso causa ludibrij? ℞.glo.in c. cum decorem.de vi.& ho. cleri.quod prohibitum est, & sic videtur mortale peccatum, & grauiter puniendus, [f] vt in aut. de sanc.episco.§.vlt.C. de episco.audien.l.minimè.

HEBETVDO [g] mentis est grossities intellectus, qua homo non potest pertingere ad cognitionem rei, nisi per multa ei sit exposita, nec tunc etiam perfectè potest considerare omnia, quae pertinent ad rationem rei. & dicitur hebes eo, quod acuto opponitur. acutum enim est penetratiuum, ita hebes siue obtusum est, quod non potest penetrare. vnde inquantum importat debilitatem mentis circa spiritualia consideranda, sic opponitur dono intellectus, quod subtiliter penetrat, & differt a caecitate mentis, quia ista importat omnimodam priuationem cognitionis spiritualis, sed hebetudo non, quia non taliter priuat cognitione.

1 Vtrum hebetudo sit peccatum? Respon. quod intantum, quantùm habet rationem voluntarij, sicut caecitas mentis, vt patet in eo, qui est affectus circa carnalia, & de spiritualibus subtiliter discutere fastidit, vel negligit; haec S.Tho.2.2.q.15.ar.2. Ex quo patet, quod non est mortale, nisi quando voluntarie: ita implicat se terrenis, quòd omittit illam discussionem, quae de necessitate salutis est, sicut in confitendo peccata, vel in cognoscendo necessaria ad salutem; & est filia gulae secundùm Greg.31. moralium. de hac Archi. Floren. 2.parte, tit.6.c.4.§. 2.

HAEDIFICANS in solo alieno de suo, de iure efficitur aedificium domini soli, [h] Insti.de re.diu.§.& ex diuerso. Secus, si in

a Quid efficiat exercitatio, Cat. de bapti.c.sed vt ad Clem. Alex. libro.7. & in Tri. ses.14 de satisfa. necess. P. V.
b Trid. Sin. ses. 14.c.6.22.c.1.de ref. Romae, & alibi edicta de habitu refor a quibus deferendis clericalis, Con. Trid. ses 23.c.6. & 17. de ref. P. V.
c Post quinquennium non deponendus, idem ses.25.c. 19.de regu P.V.
d Ead. Sin. ibid. Petrus Vend.
e Peccatum mortale] Rosel.1. ver. foemina, in prin. ponit duas conclusiones. prima, quod mulier vtens veste virili, vel econuerso ex proposito malo, vel ex superstitione, quod peccat mortaliter; vir autem non. ista conclusio confunditur per rationes ibi allegatas per ipsum, quia licèt non sit malus finis, tamen quia fit occasio libidinis, vt ibi per eum, ergo tene, quod hic dicitur, & est in gl. 1.d c. si qua mulier. secunda conclusio, si mulier vtitur tali veste causa ioci vel ludi. & econuerso extra, vt in laruantibus. haec conclusio est contra c. nullus presbitero rum, de conse.di.5. ibi, nec laruas daemonum. bene possent esse talis ludus, quod inhonestatem non praetenderet; & tunc non contineretur in tali prohibitione; eliis secus. vnde deut.22.dicitur. Non induetur mulier veste virili, nec vir veste foeminea. Abominabile est apud Deum, qui facit hoc. vnde non est verum, quod dicit in prima conclusione de viro, quia dicitur hic de viro. S. Th.2.2.q.169.ar. 2.in respon. arg. dicit hoc esse de se vitiosum, nisi necessitas excuset.
f Puniendus] Vnde potest agi actione iniuriarum secundum gl. in d.§. vlt.in d.aut. de sancti epi.
g Huc repetas annot. in vo.Gula. Petrus Veod.
h Domini soli] Intellige de domo quae heret; secus in papilione.tt. de re.

si in littore maris, vt pisca tioni intendat, casam ædifi. cauerit, quia quandiu casa durauerit, sua est, [a] vt in l. riparũ, in fin. & l. in tm̃, in prin. ff. de re. di. Fallit hoc, ꝙ ædificium non efficitur domini fundi, quando ædi ficatum est de rebus eccle siç, quia solùm cedit ædifi cio. 3. q. 2. apostolicos, ſm Ioan. ibidem, & in c. inue- stigandum, de pec. clc. & est speciale in ecclesia ſm Ber. intellige tamen, ꝙ ec- clesia soluet pretium soli. Similiter dic, ꝙ quando æ- dificans habet ius, vel cau sam in re a domino, vt em phiteuta, feudatarius, com modatarius, aut inquilin⁹, & ædificauit, vt pleniorem vsum habeant in re tali; ta men dñs tenetur eis, vt in casu prędicto, licèt ædifica uerint in alieno sciẽter, vt no. Ang. Areti. [b] in d. §. & ex diuerso, Insti. de re. di. Similiter qñ quis ædificat in alieno solo bona fide, credens ædificare in suo, ædificat in alieno, in con- scientia tenet̃ dñs soli vel ad vendẽdum fundum, vel satis faciendum pro ædifi- cio [c] arbitrio boni viri. [d] Si verò qs ædificat de alie no in suo solo, [e] tunc ædifi catum est suum. l. adeo qui dem. §. cum in suo, ff. de ac qui. do. sed restituet æsti- mationem de iure, si fue- rit condẽnatus, in duplũ. d. §. cum in suo, & l. gem- ma, ff. ad exhiben. & si de- strueretur ędificiũ, posset petere suum, puta trabẽ, [f] si modo duplum non fue- rit consecutus, Insti. de re. diui. §. cum in suo, & d. §. cũ in suo, sed in conscien- tia, si non fuerit condẽna- tus, sufficit, restituat æsti- mationem solùm.

1 Vtrũ ædificans cum dã- no vicini sui teneatur ad restitutionem? ℞. ꝙ non, si non facit animo nocen- di [g] proximo, sed sibi con- sulendi. l. 1. §. denique, ff. de aqua plu. arc. Nam vsq; ad cœlum potest quis ele uare suum ædificium, si est sibi vtile, & seruitutem nõ habet. l. altius, ff. si ser. ven di. Et tenet gl. in c. cum ec- clesia, de elec. in ver. iniu- ria. Secus, si animo iniuran di proximo hoc faceret. nam tũc siue nunciatio no ui operis sit facta, vel non, in conscientia tenetur. d. §. denique.

2 Vtrũ teneatur ædificans demoliri ædificiũ suis sum ptib⁹ aliquãdo? ℞. ꝙ sic, [h] quando post denunciatio- nem noui operis siue iure, siue iniuria ædificauit, ff. de ope. nou. nunci. l. prętor ait. §. 1. extra eodem tit. per totum.

3 Quãdo quis possit ædi- ficare castrũ, vel noua ædi ficia, vide supra, emphiteu sis. §. 18.

4 Vtrum quis possit in a- lieno aliquid facere inui- to domino? Respon. Ange. de Are. Insti. de lege Fusia Cani. tollen. ꝙ sic, quando facienti prodest, & domi-

diui. si Titius facit. C. de ædifi. priua. l. 2. Idẽ in satis, plantatis, Insti. de re. di. §. Titius, & § rõne. vnde ver. qcquid plãtatur, seritur, vel ędificatur, Oẽ solo ce- dit, radices si tamen agit, & hoc dicit Inn. in c. olim, de priuilegi. & Bal. consi. 312. 3. par. Proponitur ꝙ hospitale, & di- cit, ꝙ ædificatũ ĩ solo ecclesiæ ce- dit ei.

a Sua est] Et spe ciale. Cũ aũt do- mus illa rupta fuerit, reuerte- tur solùm in pri stinum statum.

b Ang. Aret.] Est tex. & ibi Bal. in c. 1. §. si vasall⁹, hic fi. l. Corn. Et ita dicit Aret. se consuluisse Man tuę cũ Io. đ Imo. & Io. de Ana. Al- legat ẽt Bar. ĩ l. 1. §. qđ aũt, de sup- ficie, tenet cõtra riũ. Ego aũt non video, ꝙ ĩ d. § ne que, el 1. neque, el 2. aliqđ đ hoc dicat. vide Aret. vbi supra, qui al leg. multa.

c Aedificio] Hoc tenuit Bal. cons. 36. ꝑmitto ad e- uidentiã, ꝙ si ędi ficãs in solo alie no, hẽt bonã fidẽ & ẽ in possessio- ne, & expensa est vtilis dño, hẽt exceptionẽ doli, nisi sibi reddant̃ expensæ: secus, si nõ ẽ vtilis dño, vt l. Paul⁹. ff. de do. ma. exce. & l. si area, ff. de con- di. inde.

d Boni viri] Et de hoc ẽ tex. ĩ §. certè, Insti. de re. di. Nã retinebit expensas laborũ &c. Si aũt eẽt in bonafide a prin- cipio, sed ædificã do efficitur ma- lęfidei, sicſm gl. ibi eligitur me- dia via, s. vt non puniatur tanquã malæfidei posses sor, neque tanq̃ bonæfidei cõseruet expensas, sed ꝑmittitur ablatio ꝙ. Ita intelligitur. l. Iul. si in aliena, ff. de rei ven. Et fa- cit semper de mi. l. intra. §. videntibus.

e In suo solo.] Etiam si alius habeat vsumfr. dici- tur in suo ędificare, & intellige, si bonafide, quia aliàs domiu⁹ ti- gnũ vendicaret.

f Puta trabem] Nõ enim potest qs destruere do- mum ædificatã, nè deformetur ciuitas, vt no. gl. in d. l. gemma, sed aget tigno iniuncto.

g Animo nocen di] Quod nunq̃ ꝑsumit. l. meri- to, ff. ꝓ socio, & tenet glo. & Bar. in l. fluminũ. §. fi. ff. de dã. infec.

h Respondet ꝙ sic] donec denũ tiãs ĩ. tres mẽses probet de iure suo, vt in c. fi. de oper. nou. nunc. Hoc tamẽ intel- ligi debet in ca- su, vbi dubitat̃, an ille de iure possit ibi ædifica re. Secus autem, vbi notoriè con staret ius denun- tianti non com- petere. non. n. est verisimile ꝙ in- ra noluerint da- re locũ figmẽtis, delictis, & dece- ptionibus: imo ꝓhibet continuè iniurias. l. 1. & 2. ff. nè qs eũ, qui in ius vocan vbi patet, ꝙ citatio põt sperni, vbi notorium est ip- sam non posse fieri, vt not. in c. veniens, de accu sa. & 3. q. 2. si epi scopus. Ad idẽ l. 1. §. vsufructua- rius, ff. de oper. noui nũtiatione, vbi vsufructua- rius non põt de- nũtiar̃ domino, vbi sua nõ inte- rest. Sicut. n. non valet denuntia- tio,

no non nocet,[a] vt ibidem, & in l.1.§ fi.ff.de aqua plu. arcē.Secus,si læderet.[b] C. de serui.& aqua.l. aquam, & ff.si serui.ven. & l.si fortè,in prin.& l.sicut.§ pe. Idem dicit, ꝙ nemo potest facere in suo, qđ alteri nocet, & sibi non prodest, & ꝙ si facit animo nocēdi, tenetur de dolo,dicta.l. 1. §. denique,& ff.de damno in fecto. l. Proculus, vide latius Ang.vbi supra.

HAEREDITAS vocatur as.i.pondus. 12. vnciatum,& diuiditur in 12. partes,quæ vocātur. 12. vnciȩ, quæ vocantur diuersis nominibus,s.fecunx, vncia s.vna.Alia sextans,idest sexta pars hæreditatis,quæ sūt duȩ vnciæ.Quadrans,idest tres vnciȩ,quȩ sunt quarta pars.Triens, idest quatuor vnciæ,quȩ sunt tertia pars. Quincunx , idest quinque vnciæ. Semis. i.sex vnciæ. Septunx . i. septem vnciæ. Bes.i.octo vnciæ. Dodrās. i. nouem vnciæ. Dextans.i. decem vnciæ.Deunx.i.vndecim vnciæ.Appellatione verò assis. 12. vnciæ continentur,vt Inst.de hęr. inst. §.hæreditas,Secundùm In no.ēt in c.ex literis,de iure pa.Hæreditas est quoddam ius vniuersale,[c] & ea vendita, vel data transit ius patronatus,& omnia iura, & ideò hæreditas est successio in vniuersum ius,quod defunctus habuit tempore mortis.l.nihil, ff. de ver.si.

1 Ad quos debet hæreditas deuenirͤ defuncto aliud non disponente,vel inualidè? ℞. ꝙ in laicis de iure cōi, primò veniunt legitimi descēdētes, si sunt oībus alijs exclusis, & si sunt primi gradus, multi æqualiter succedunt. Si verò sūt nepotes, & vlteriores , solùm succedunt in stirpes , i. in eam partem,quam pater eorum,si viueret,haberet,nec distinguitur,an sint masculi,vel fœminȩ, etiam adoptiui, non emancipati, quia indistinctè omnes admittuntur,vt C.de suis, & leg.hær.auten.in successione . Si verò descendentes non sunt,tunc veniunt ascēdentes,puta pater, auus,ab auus , &c. cū fratribus, & sororibus ex vtroqueparēte coniunctis defuncto,vel eorum filij , quos fratres, vel sorores,seu filios si non habet, succedunt ascendentes (salua semper perogatiua gradus).s.ꝗa pater pręfertur auo,& sic eum excludit, & sic de cæteris.Et sic solùm venit de ascendentibus, ꝗ est proximior defuncto,cū fratribus,si sūt, in capita,sed cū filijs fratrum in stirpes, ex clusis fratribus ex vno parente tantùm. Si aūt dicti ascēdētes sunt in æquali gradu , puta ex parte patris in primo , vel secūdo, & ex parte matris similiter in primo , vel secūdo, & huiusmodi sic æqualiter paterni pro dimidia, & materni, pro alia dimidia succedunt,quāuis sint plures ꝑsonȩ ex parte vna q̄ alia,puta auus, & auia ex vna parte,& ex alia solū auus,vel alia,vt in auten.de hæredit.ab intest.§.1.& 2.& in aut. defuncto,posita.C.ad Tertu. & qđ ibi not. in gl.Aliter qui est in proximiori gradu defuncto,siue paternus, siue maternus sit,admittitur,vt in d.aut.defuncto,quod si nec ascendentes sunt,veniunt collaterales. Et primò fratres , & filij alicuius fratris præmortui , qui scilicet erant coniuncti ex vtroque parente defuncto ,[d] de cuius hæreditate agitur , non tamen in capita , sed in stirpes , quò ad filios,fratrum præmortuorum ipsi fratres benè succeduntin capita, & isti pręferuntur fratribus , qui sunt ex vno parente solùm, vt C.de legi. hære. auten.cessante.Dicit tamen Bar.[e] in auten. itaque

tio,vbi de iurͤ ꝯstat ius non competere, ita & vbi aliàs notoriū est, ꝙ aliàs fuit iudicatū inter istos super illa re.Hoc dictum fuit Roffre. in suis libellis sequitur Speci.de ope.no nūcia.§. sed nunq̄d verū,prope finē. Bar in l. prætor. §.1. ff eodem, & Pa.in ca. 1.extra eo. & sic intelli. ge d.c. primum . a Et dño nō nocet] Vt puta facere aggeres i alieno fundo pro aqua retinenda. b Secus,si læderet]vt si inferior domus immittit fumum in superiorē, vel ꝗs frāgēdo lapides immittit fracturas in fundū alienū, quod non licet. c Quoddam ius vniuersale] Pro hoc facit.l. bonorū,la 2.ff.de ver. sig. & Pan. tenet hanc opi. in d.c. ex literis.Et hæreditas dicitur hærͦ, ꝗa hæres ē dñs, vel ab ære, ꝗa possidet æs . d Vtroque parēte defuncto] Fratres ex patre, & matre coniuncti præferuntur fratri ex vno latere coniuncto , siue ex patre , siue ex matre in hæreditate fratris præmortui, In autē. de hæredit. q̄ ab intest.defe.§.cōsequens,& §.reliquū,cū seq.coll. 9.De istis hæreditatib. qño deferātur, vide diffusè Ho.in summa,de suc.ab intesta. e Dicit tñ Bar.] adde Bar. con.in

cip. in causa nauis,& i l.post dotem,in si ff.solu. mat. vbi dicit,ꝙ qñ pater dat dotē pro filia, & stipulatur pro ea, & filia moritur sine liberis,ꝙ pater succedit solͦ. Et sic rñdit in cōtingentia facti , & dicit esse text. sing. i l.ꝙ scimͦ. 3.responso.C.de bo.quæ li.sequitͨ Ro.cons.40.reiecta opiniōe Bal. in aut.defuncto, C. ad Tertul. Et dicit Pau.de Castro se consuluisse, ꝙ stante statuto, ꝙ fratre ex latere patris præfera-

itaque, C.cõmunia de suc ces. quòd quando parẽtes veniunt ad successionẽ in bonis quęsitis ex linea ma terna, pręferuntur parẽtes ex linea materna, & in bonis paternis parentes ex linea paterna. l. 3. C.de bo. mater. similiter quãdo sũt duo filij ex diuerso matrimonio, pręferũtur ĩ lucro matrimonij, illi, qui sũt nati ex illo matrimonio, alijs natis ex alio. sed si ex depositiõe testatoris, vel legis aut statuti diceret, ꝙ succedãt agnati, prout sũt in gradu proximiores. tunc in tali casu veniũt filij fratrũ p̃mortuorum cum patruis iuxta autẽ. cessante, C.de legi. hę re.no. gl. ĩ ver. nominati, cõ muniter approbata. in leg. cum ita. §. in fideicommisso, ff. de lega. 2.

2 Sed nunquid cum fratribus prӕfatis veniant filij alterius fratris viui? Respon. secundũm Gu. quòd non. ff. quod cum eo, qui in alie. po. l. sed & si ex parte. §. soli. vbi illud bñficiũ non transit ad hӕredem.

3 Verum filij filiorũ p̃fatorum fratrum pręferãtur fratribus ex vno parẽte solũ? ℞. quòd sic. d. autẽ. cessante, C.de legi. hӕre.

4 Vtrũ filij fratrũ soli sine patruis, & amitis supstites admittãtur ĩ capita? ℞. Azo, & Host. ꝙ sic, [a] quãuis sint filij diuersorum fratrum, [b] sed non nepotes, scilicet nati ex eis.

5 Secundò non existẽtib[9] p̃dictis, vel aliquo eorũ veniunt fratres ex vno latere tantum coniuncti, & eorũ, filij qui prӕferuntur patruis defuncti, i. fratribus patris defuncti, aut. post fratres. §. 1. C. ꝺ leg. hęredi.

6 Tertiò p̃fatis nõ existẽ tib[9] prӕferũtur, qui gradu sunt p̃ximiores defuncto, & si pares sunt, pariter admittuntur, vt C.de leg. hęre. aut. post fratres, & extẽditur hęc computatio vsq; ad decimũ gradũ, & vltra ẽt, vt habetur, 35. q. 5. c. ad sedẽ, licèt imperator solũ dixerit ꝺ decimo gradu expressè. Et ĩ p̃facta successione tã ascendentiũ, q̃ descẽ dentium, seu collateraliũ cessat oĩs differẽtia tam sexus, q̃ emancipationis; hoc tamen attento, vt cũ agitur de successiõe patris, solos cõsanguineos admittas, de rebus verò maternis vterinos, filij verò naturales tantum, vel spurij ẽm Angelum in aut. qui. mo. natura. efli. sui. §. fi. si sunt ex eodem patre, non ex eadem matre, non succedunt ad inuicem vnus alteri. Si verò sunt ex eadẽ matre, tunc vnus [c] succedit alteri ab intestato, quia succedunt adinuicem. l. 2. §. 1. ff. vnde cogna. Si verò vnus spurius decederet relicto fratre spurio, & alio legitimo ex eadem matre, tunc venit legitimus, quia quando de successione tractatur, ille frater p̃fertur, qui pluribus nexibus est coniunctus, vt dictũ est. De successione verò fratrum adinuicẽ serua, quod dictũ est, excepto ꝙ frater legitimus non succedit fratri suo illegitimo ex parte patris, nec ẽ cõtrario, quia nõ est illi agnatus, nec ille ipsi, & durat in infinitum, quousque memoria possit haberi de cognatione, Instit. de gra. cog. per totum.

7 Prӕfatis autem omnibus ascendẽtibus, descẽndentibus, & collateralibus deficiẽtibus, veniet vir ad successionẽ vxoris, & vxor viri, vt C. vnde vir, & vxor. l. vnica. [d] qꝺ si nõ est, veniet fiscus, vt C.de bo. vacã. l. 1. li. 10. Si verò vxor eẽt sine dote, & pauper, & maritus nõ habet nec descẽdẽtes, nec ascendentes, sed solũ agnatos, vel cognatos, tunc succedet viro ab intestato in quarta parte hӕreditatis, [e] vt ĩ aut. de exhi. re.

tur vterino, & fratre defũctus habeat bona q̃sita à iure cõi cõia inter ipsũ & vterinum, ꝙ vterinus nõ excludet. Hęc dicit in d. authẽ. itaq.
a Rñ. ꝙ sic] Istã opi. refert Spe. in. tit. de su. ab inte. & ibi latè Io. An. Idem tenet Saly. in d. autẽ. cessãte, sed Bart. ibi tenet ꝯ & ẽ gl. in d. autẽ. de hoc. Idem tenet Ba. in l. post consanguineos, in. §. hӕc hӕreditas, C. ꝺ suis & legi. & format qõ nẽ. Quidã decessit relictis filijs duorum fratrum nullis existentibus consanguineis, nunq. d succedẽt in stirpes, vel ĩ capita? Rñ. qꝺ in stirpes; & dicit se cõsuluisse in Ciuitate Assilij 1 cõsilium incipien. super hӕreditate. Do. Nic. Idem tenet Mathesi. ĩ tra. de suc. ab intes. ĩ 3. arti. Bal in c. 1 ĩ pri. de suc. feu. ꝙ in. c. 1. ꝺ gradi. suc. & ĩ aut. post fratres, la. 2. C. de suis & legib. vbi dicit, si moritur quis relictis auo, auiaque materna, filio sororis, & duob[9] filijs fratris, ꝙ fient. 4. partes, & sic succedent ĩ stirpes, & nõ in capita, & si qs decedit relicto auo, & decẽ nepotibus ex fratre, fient duę partes hӕreditatis, vna erit aui, alia nepotum.

b Diuersorum fratrum] Secus, si vn[9] ex patruis viueret, quia tũc filij p̃mortuorũ admitterentur ĩ stirpes
c Tunc vnus] Vide. Bal. in. ti. de feu. ma. in princ.
d Et l. vnica] Vide Ias. ibi qui põit multas fallentias.
e In. 4. parte hęreditatis] Aut. pter ea, C. vnde vir & vxor. Et ibi vide plenissimè dom. Ias. Adde, ꝙ mulier computabit in illa parte sibi legatũ factum, vt dictis iuribus.

a Hæreditariæ beneficiorũ successiones prohibitæ, Tri. Sy. sess. 25. c. 7. de ref. Ad de constitutioné Iulij. 3. Pon. ma. de fructib. beneficiorum vacantium. P. V.
b Ecclesia, cui serviebat] Et sic tan q̃ vxor, q̃ pfert fisco, vt ait gl. in d. §. col. 9 si qs ät eps, In aut. de ecclesiasticis titulis, & pro hoc, quod dr hic est, tex. in c 1 de suc. ab intesta.
c In vsum ecclesiæ distribuat] No vnum mirabile, q̃ si vni ex hæredibus aufertur sua portio, tã quã ab indigno, nõ applicabitur fisco sæculari, licèt hæres sit sæcularis, sed potius fisco ecclesiæ, habito respectu ad qualitaté relinquentis, & iste fiscus est eps & non papa. Ita probat. d. c. secũdùm Pa. ibi.
d A subdito tm] Tñ dicit Bald. in l. 2. C. de fal. mo. & in l. fi. C. de a. boli. q̃ proditor populi: ita incidit in crimen læsæ maie. sicut proditor principis, intellige quò ad se, non quo ad filios. Et an spoliãtes nuncios apostolicos dicantur cõmittere crimẽ læ. ma. vide Old. con. 43. Ro. conf. 365. Bla. cõ. 18. li. 1. Anc. cõ. 278. & ibi an contra papam, vel legatum de latere dicatur committi crimen læsæ maie.

hi. re. §. quoniam verò, col. 4. & idem dic de viro paupere circa bona vxoris? & aliæ tres partes hæreditatis erunt agnatorum, vel cognatorũ, si verò esset pactũ vel statutum, aut consuetudo contra omnia, vel aliqđ prędictorum, illud serua, si tale est, quod iuri communi possit derogare.

8 Si verò loquimur ĩ [a] clericis ab intestato moriẽtib. distinguitur, aut sunt bona propria clerici, de quib. liberè poterat disponere, De quib. dictũ est supra, cleric. 13. Et in talib. succedunt agnati, ẽm q̃ dictum est s̃. Si verò non hẽt successores, succedet ecclesia, cui seruiebat [b] tpe mortis, vel altare, si solũ seruiebat altari q̃ hẽbat bona distincta ab ecclesia ipsi altari deputata, vt no. 12. q. vl. c. vl. in au. đ ecclesia ti. §. si qs eps. Fallit hoc in pbiteris ex seruitute promotis ad sacerdotiũ cũ cõsensu dñorum, qa de eorũ bonis, si ab intestato decedunt, fiunt quatuor partes, quarũ vna epo, altera ecclesię, tertia pauperib. & quarta parentib. assignetur, & si non sint idonei, vt puta hæretici, 24. q. 2. sanè, & hmõi, eps in vsum ecclesiæ distribuat, [c] vt in c. 2. de suc. ab inte. nec est abrogatum vt ibi doctor. cõiter tenẽt, licèt gl. voluerit q̃ sic, si verò sunt bona ecclesiæ, de quib. disponere clerici nõ pñt, succedit ecclesia, vt in c. 1. de suc. ab int. & c. 1. & c. relatum, el 2. de test.

9 Quid de successione in feudis, vide supra, feudũ. §. 6. cum sequentibus, & emphiteusis, vide emphiteusis. §. quinto cum duobus sequentibus.

10 Quid de seruis manumissis decedentibus ab intestato? Res. q̃ succedent descẽdentes, vel ascendentes, vel collaterales, ẽm quod dictum est, excepto q̃ patronus vendicat partem, non tamen totum, vt Institu. de suc. libe. §. sed nostra constitutio, & ibi vide eorum successionem. Bart. in l. defuncto, C. si in frau. patro. post gl. ibi dicit, q̃ si vnus patronus viuit, præfertur filio alterius patroni, & filius patroni pręfertur nepoti alterius patroni.

11 Vtrum clerici laicis succedant, ẽm q̃ dictum est, & eo ordine? ℞. q̃ sic indubitater, quia iura præallegata non excipiunt eos, imò etiam religiosi. Intellige, qui pñt habere proprium in communi, etiam si dum laici erant, commiserint vitium ingratitudinis, vt 19. q. vl. c. fin. fallit hoc in feudis, de quo supra, feudum §. 9.

12 Vtrum filius aliquando excludatur ab hæreditate patris, vel alius de prædictis? ℞. q̃ sic in. 5. casib. Primò si pater fuit hæreticus, quia ipso iure bona hæreticorum sunt confiscata, de hære. c. cum secundùm li. 6. Secundò si pater commisit crimen lę. maie. l. quisquis, C. ad l. Iul. ma. & 6. q. 1. c. si quis. aduerte tamen, q̃ pœna incapacitatis non extenditur ad filios, nisi quãdo crimen est commissum in eum, q̃ nõ recognoscit superiorem, secus, si est cõmissum in eum, q̃ recognoscit superiorem, quia licèt sit crimen læ. maie. vt l. 1. ff. ad l. Iul. ma. nõ tñ quò ad incapacitatem quò ad filios ẽm Sali. in d. l. quisquis. Et etiam aduerte, q̃ crimen læ. maie. committitur a subdito tantùm, [d] Clem. pastoralis, de re iud. Tertiò si pater erat patronus, vel habebat aliquod ius, seu feudum in eclesia, quod deberet transire ad filios, & ipse interfecit, vel mutilauit rectorem, vel clericum illius ecclesiæ, quia ipso iure perdit omne ius, & dignitatem, & ad filios non perueniet de pęnis. c. in quibusdam. quia talia deuoluũtur ad ecclesiam, cui iniuria facta est, imò filij talium vsque ad quartam generationé in clericorum collegio nullatenus debent admitti, nec in aliqua religione possunt esse prælati, nisi fuerit cum eis dispensatum, vt in dicto c. in quibusdam, episcopus tamen dispensare

dispensare [a] potest,ex quo conditor canonis non sibi reseruat,ar.c.nuper, de sē. ex.Quartò si filius,vel ali⁹, qui potest succedere furioso, debitam curam non impenderit,sed succedit ille, qui eum in sua domo proprijs sumptibus vsque ad finē vitæ procurauerit, euacuata etiam institutione illius,qui neglexerit, si modò talis in scriptis ad monuerit eos,vt curam haberent,vt in auth. vt cum de appel.cog §.causas,ver.vel si.vbi etiam dicit gl.ꝙ licèt nullus extraneus eum procurauerit,tamen hæreditas ab agnatis aufertur , vt ff. de his qui.vt indi.licèt,vbi institutus indignus iudicatus est successione,qui per negligentiam suā, & culpā id egit,vt mulier, a qua institutus fuerat,moreretur, vbi dicit gl. s.non adhibendo medicum vel malum . Quintò [b] si in captiuitate eos,quib. succedere deberet,mori per suam negligētiam permisit,vt in d.§.cās, ver.si aūt,& sic succedet ecclesia [c] ciuitatis,ex qua oritur,vt ibidem , & etiam in casib.in quib. pōt exhæredari,vt s̄.exhæredatio.§.1.

13 Vtrum fili⁹ possit exhæredari p patrem?Resp.vt s̄. exhæredatio, & frater fratrem,& vir vxorem, ibidē.

14 Vtrum dñs, qui de consuetudine totū accipit, qđ erat illius,q sine filijs mortuus est,teneatur?℞.secundū Ho. [d] si talis consuetudo præscripta est, excusat, quia potest allegare,ꝙ hoc pactum ab initio fuerit,qa terra sua erat.

15 Qūo succedent filij illegitimi,vide s̄. Fili⁹ in prin. cū le.verū est,ꝙ Azo tenet, ꝙ naturales tantùm succedunt adinuicem,de succes. cog §.vulgo,sed Hos.contradicit,authen. qui. mod. na.effi.sui. §. filium, sed tu dic.vt supra.§.6.

16 Quis succedet damnatis , ex aliquo delicto ad mortē?℞.ꝙ descendentes, vel ascendentes,secundùm ꝙ dictum est supra,sed collaterales non,nisi vsque ad tertium gradum vxores verò talium solùm habebunt dotem,& dona. ante nupt. Si verò dotem non habuerint,accipient partem legibus diffinitā.Glo.dicit quātùm ex more lucrarentur , siue habeant filios,siue nō, & si neminem prædictorum habeāt,fisco applicantur,[e] vt C.de bon.dam.aut. bona.

17 Vtrum bona ingredientis religionem ab intestato,proueniant monasterio?℞.Panor.in c.præsentia,de probati. [f] ꝙ quò ad fratres Minores non,sed veniunt succedētes ab intestato, quò autem ad prędicatores & alios mendicantes sic,non tamen vt immobilia,aut iura perpetua sibi retineāt, sed vendant [g] ex imploratione officij iudicis,ita sentit Cal.Idem dic in omnib. alijs relictis,præterquā per religiōis ingressum etiam in fratribus Minorib.s.ꝙ petent implorationem officij iudicis,& vt vendant, quò autem ad alios [h] religiosos non mendicātes,indubitanter succedit monasteriū.

18 Sed quæro,quod [i] monasterium succedet,cū mendicantes nullū habeant, & aliq transferantur ad placitum prælatorū? ℞. Pa.vbi supra.20.col.ver.venio ad secūdos, ꝙ non proueniunt in prędictis monasterio particulari,sed erunt in potestate illius, q pręest,vt prouideat,prout sibi videbitur.

19 Vtrū nouitio [k] moriēte ab īestato, succedat monasterium,vide j̄.nouitius . §.11.

20 Quid si ingrediens erat vsufructuarius solùm?℞.Pa.vbi s̄.22.col.ver.quęritur;q d de vsufructu, & vide ibi addi. ꝙ trāsibit in mona-

a Episcopus tamen dispensare] Honestum tñ esset,ꝙ nullus eps sine licentia papæ dispēsaret cū talibus , vt alij saltem timerēt , cum viderent illos vsque ad vltimā generationem puniri.Hæc gl.i d.c. qbusdā.

b Quinto]Quid si non faciat testamentum , nec aliquis extrane⁹ eum procurauerit respondet gl. prædicta, ꝙ liberi,vel agnati sūt hæredes,sed pōt eis aufe ri hęreditas,vt ff.đ his, quib.vt indi l. 1. vel dic ꝙ eis denegabitur hæreditas ex suo delicto,& hoc videtur verius per eadem rōnem,quæ dicit in casu seq.

c Ecclesia] Illa bona ī redēptionem captiuorū expendet. Et idē videtur in similibus casibus,vide licet ꝙ quando fuerit obuentio in reliquis magnis necessitatib. denegata, subtrahatur negligentibus , & successio in pias causas distribuatur,argu. l nō possunt , C. de legi.

d Resp. secundū Ho.]tı.de sic ab intesta.§.& qualiter.Et vide eūdem,de na.ex li. ven. versi.

e Fisco applicantur] Et non fiscalibus , de hoc etiam per gl. in l.diuus.§.pannicularia,ff.de bo. dam.Milites ergo , qui Christū crucifixerunt , si ista aut.viguisset nō debuissent habere dñicā vestē.

f C.i præsentia, de prob.]si col. ver. nunc venio ad causam intestati , & præsuponendum est,ꝙ nō habeat ingrediēs ascēdētes , vel descēdētes.

g Sed vt vēdāt] Et se alant. vide Fed.cō.12.& 16.

h Quo autem ad alios]hęc omnia ponit Pan.vbi s̄. & Arc. in c. quia ingredientib.19. q.3.& in c.de viduis.27.q.1. Im. & Modern. in l. apud Iul.§.si.ff. de leg.1.

i Sino.Trid.sess. 25.c.2.& 3.de regul. P. V.

k Ead.Sin. ead. ses.& ti.capi.16. Petrus Vend.

monasteriũ vsusfruct[a], sed solũ durabit in vita ingredientis,& non plus.

21 Quid de collatis tali ingredienti ea lege,vt nõ alienentur? ℞. Io. And.tenet,ꝙ succedet monasterium per ar.l.1.[a] ff.de fun.dota.& l. pater.§.Iulius Agrippa, ff. de leg.2. & in eo,ꝙ not.de iu.patr.ex literis.Pa.vbi supra contrarium tenet, [b] & quidam alij, per ar. l. peto Luci Tici.§ fratre,ff.de leg. 2.facit quod legitur & no. in l.si ita quis.§. ea lege, ff. de ver.obl. Ego verò sic cõcordo sic distinguendo, si prohibita est alienatio, vt in familia remaneat, sic est vera opi.Io.An.per d. l.peto §.si a contrario sensu.Si verò vt ad extraneam perueniat,prohibitum est, sic non succedet monasteriũ.

22 Sed quæro,quando acciperet,quod sibi debetur ipse legatarius hæres ex hæreditate ingredientis,siue fecerit testamentum, vel non? ℞.Pa.vbi supra co.17.ver. Sed quia supra visum est, Bar. i aut.si qua mulier,C. de sac.san.ec.dicit, ꝙ quando mors ista ciuilis operatur omnem effectum, quẽ mors naturalis, sicut est in ingredientibus ordinẽ Minorum,qui nihil in communi,vel particulari pñt habere,tunc statim habebit post ingressum cũ effectu, idest professionem expressam, ar.l.Deo nobis,C.de episc. & cle.sed quando non operatur omnem effectum in hoc,quem mors naturalis, puta q̃a habent saltẽ in cõmuni,tunc debet expectare mortem naturalem ipsius ingredientis, & interim dispositio, si fecit, erit in suspenso. [c] Et cum hac opinione transit Ci.in d. aut.si qua mulier,& d.Ant.& Pa. in d.c.in præsentia, limitat tamen, nisi in testamento aliter de tempore determinasset, quia illud erit seruãdum. Item limita vera prædicta, nisi quò ad filios legitimos,qui legitimam habebunt, ex æquitate statim post ingressum,non autem alimenta secundùm prædictos doc.Quod verum credo, quãdo legitima eis sufficit,aliter non,saltẽ in conscientia, sed vel monasterium dabit eis statim,quod debent habere ex bonis ingressi, vel statim alimenta præstabit, donec eis talia bona dederit,facit ad hoc. d.l.deo nobis.§.nam & maritus,& quod no. ibi in gl.

23 Hæreditas quomodo diuiditur inter fratres,q̃ hñt peculium castrẽse, vel quasi,aut aduentitium, vide, peculium,per totum.

HAERES [d] aliquãdo proximum, idest primũ significat, non vlteriorem,vt ff.de ver.si.l. scient. sed regulariter nomẽ hæredis per multas successiones accipitur,vt d.l. sciendũ,& l.vlt.C.de hæredi.insti. vbi hæres hæredis testatoris dr̃ hæres,vide gl.in c.ex transmissa, de fi.pręsbi. Aliquando tamen descendentes post primum hęredem vocantur prohæredes, vt tenet gl.in c.fi.de pecu.cleri. in ver. prohærede,quanuis aliàs prohæres secundũ eandem glo.dicatur qui se putat hæredem,cũ non sit,ff.de pe.hære.in l.pro hęrede,& Insti.de interdi.§.adipiscendæ,in ver. pro hęrede. Aliquando quilibet descendens, cui relinquitur aliquid,dicitur prohęres,vt in d.gl.Nomine vero suorum hæredum non veniũt extranei hęredes,de quo p Bar. [e] & alios

a Per arg. l. 1.] Ibi habetur, ꝙ fundus dotalis, q̃ prohibetur alienari,transit cũ vniuersitate, vt pura, quia trãsit ad hęredem mariti.

b Pa. vbi supra ꝯrium tenet] Pa. benè allegat co. 22.versi. quæro, q̃d de bonis,contrariũ de d l.peto.§ si.cui ait,q̃dam adhærent, sed postea alleg. Ci.in aut ingressi,C.de sacr. san. ec. tenentem primam partẽ, quã sequit ipse Abb. & mouetur,quia hęc est alienatio legis, & accessoris ad personam, ingredientis. Pro quo facit. ita q̃s. § ea lege,de ver. obli.vbi ille,cui donatus est seruꝰ hac lege,nè alienaret in Gaium Seiamq́ue, si alienauit in Pium &c. tei et quidẽ, quia sumus in ꝯ̃ctu Sed alienans ad interesse tenetur,& sic Pa.non tenet ꝯ̃ Ioan.An.

c Erit in suspenso] Quia poterit mori prius hæres, quàm testator. l. statius, ff. de iure fi. & C. de do. inter vir. & vxo.l. res.

d Hæres] Hæredis appellatione venit primus tñ generaliter veniunt omnes, & sic primus in quibusdam specieb.

e Quo per Bar.] Filij sui dicũtur sui hæredes, etiã in vita patris, sicut in vita patris dicuntur domini,vt l.in suis,ff. de libe .& posth. Idem est hæres, quod dominus. l.his verbis, in prin.ff.de hæred. inst.Et ideo si ꝯceditur aliquid Titio,& suis hæredib. an debeat intelligi de filijs tantũ Concludit Bar.in d.l.Gallꝰ. §.Et si parẽte,Q̃n que dicta verba referuntur ad tẽpus vitę eius, de quo loquitur, & tũc semper intelligitur de illis liberis,qui tenent primum locum d.§ etiam si pareute, quia in vita non hẽt q̃s hæredem. Si verò ĩtelligaĩ post mortem eius, de quo est sermo,solũ verificatur circa illud,quod de sui natura nõ trãsit nisi ad filios, vt in feudo,tunc debet intelligi suos hæredes, id est filios,de succ. feu.c 1.no.in l.ex facto.§ fin. ff ad Tre. quamquam Pet. & Ia.de Ra. dicant contrariũ & malè, in quadam q. quam ponit Ci.in l.liberti,libertæq́ C.de ope. lib.pro hac glo.& Bald in l. et in prin ff. sol. ma.Bal.in c. 1. si de feud.fue.con-

alios in l.Gallus §. etiam si parente, ff. de li. & posthu. Quod limita verũ in his, quę non transeunt ad hæredes extraneos, & extraneus hæres dicitur, qui nil attinet, quanuis propriè in statutis hæres extraneus dicatur quilibet, qui tempore mortis non est in potestate morientis, etiam si sit filius emancipatus secundùm Ang. Are. Inst. de hęr. quali. & di. §. cæterũ. [a]

1 Verũ deus instituerit, ꝙ aliquis sit hæres? R. ꝙ sic, vt patet in c. nõ omnis. 32. q. 2. & q. 4. dicat, ibi, Eijce ancillam &c. Non. n. erit hęres filius &c. ad Gal. 4. c.

2 Vtrum hæres institutꝰ solùm in certa re, qui propriè non dicitur hæres, sed legatarius, vt in l. quoties, C. de hære. inst. posſit in foro aię non dato alio hærede, adire totã hæreditatẽ, ſm ꝙ vult. l. 1. in. §. si ex fundo, ff. de hęred. institu. Respond. Panor. in capit., quia ingrediẽtibus, de test. ꝙ Fe de consi. 126. & multi alij doc. in sacra pagina consuluerũt quòd sic, [b] quia ius humanum non cõtrarium diuino debet seruari in foro animæ. [c] Ergo licitè poterit: limitant tamen, dummodò dolosè non sit inductus testator ad instituendũ eũ i certa re, vtputa qa persuasit, ꝙ nõ posset habere regresſum ad alia bona.

3 Quid si ita sit institutus in certa parte, hoc addito, & volo, ꝙ de bonis meis, plus non posſit petere, sed sit contentus &c. & instituitur alius hęres vniuersalis, qui non vult adire hęreditatem, an suprascriptus posſit ipse eam adire? R. vř ꝙ sic, argumẽ. d. §. si ex fundo, & d. l. quoties. Sed contrarium est verum, quòd non potest, vt in leg. quoties. §. sed si duo, ff. de hæredi. instituen. vbi patet, quòd. §. prædictus, si ex fundo, & prædicta. l. quo-

tro. inter do. & agna. vbi bonus tex. & in l. si. 6. opp. C. de hære. inst. & in d. l. liberti. 12. col. Sequitur Spe. ti de loca. §. nunc, aliqua, ver. 113. Angel. in l. 1. C. de li. impe sol li. re. do. Aut. & alij in ca. in præsentia, de prob. Alex. in d. § etiã si parente. vbi limitat hoc esse verum, nisi dictum fuisset ad hære les quoscũque, allegat Bal. in. 34. q. de re di. & multa alia, qa tunc comprehenduntur ẽt extranei. Tu adde Bal. con. 80. 1. par. vb dicit, ꝙ vigore talium verborum nõ comprehenduntur incapaces lege, vel natura, vel moribus. Adde etiã, ꝙ appellatione suorũ hæredũ nõ veniunt extranei, nec legatarij, per d. An cõ. 23. Et quid si sit dictum, sine legitimis, & cõibus. hæredibus, vide Cum. consi. 125. Ale. cõ. 36. & 43. 3 li. & con. 16. & quid veniat appellatione hæredis masculi, vide Cal. consi. 25. de ver. sig Ang. cõs. 90. & consi. 225. Pau. de Cas con. 190. vbi de intellectu huius, qõnis. Si verò verba illa referũtur ad ea, quæ de sui natura posſunt ad omnes transire, tunc quandoque illa verba exprimentur ab accipiente, & sic intelligitur de hæredibus extraneis. l. stipulatio ista §. si quis ita, de verb oblig. ff de proba l. si pactum, cum si Si exprimuntur a concedente, vtputa a testatore &c. tunc siquidem intelligendo vniuersaliter de hæredibus resultarẽt iniquitas, & contra mentem concedentis, sic exponitur, hęredibus, idest liberis. l. ex facto § si ff. ad Treb. si nulla resultat iniquitas, comprehenduntur omnes. l. sciendum, ff. de verbor. signifi. l. in annalibus, C. de legat. de cuius tamen intellectũ vide Fulg. consi. 17. & 58. & Alexand. in §. etiam si parente.

a Et d. §. cæterum] Adde. §. inordinatum, in aut. de hęredi. & Falcid. & C. de impo. lu. descri. l. 1. li. 10. & est glo. ibi in ver. extraneos. faciunt hæc ad. q. de illo, qui promisit certam pœnam, si rem in manum extraneam alienaret, ꝙ committitur pœna, si alienat extra illos, qui sunt sibi in potestate, vel sibi non attingant, de quo dic vt per Io. Fa. ibidem, & ẽt Ang.

b Quod sic] Idem in substituto, vt puta testator instituit hæredem vniuersalem, & si hæres non erit &c. substituit aliquem in re certa, qa substitutus nõ habetur loco legatarij, sed erit substitutus vniuersalis, cũ nõ habeat cohæredem vniuersalem, Ita pbat tex. no. & singu. ſm Di. i l. cohæredi. § fin ſm primam lecturã gl ibi. ff. de vul. & pupi. vbi Bal. reputat no. & ꝯsiderationẽ subtilẽ. sequit Ang. & Ias. in l. quoties, C. de hæred. institut. Et sic ibi erit casus, ꝙ si ẽet institutus in re certa nullo dato cohærede, est hæres vniuersalis vt hic, Sicet it in substituto in certa re nullo substituto dato vniuersali, Quia cum venerit casus substitutionis, testamẽtum incipit a secundo gradu. Et sic substitutus habebit vniuersum. Et sequitur Alexandr. in d. §. fin. Et sequitur Alexand. consi. 162. circa prin. secundò li. Limita singulariter hoc esse verum, quando substitutio esset facta in re certa per verba directa ciuilia, & per talia verba, per quæ appareret testatorem dedisse licentiam substituto capiendi bona propria autoritate, secus si esset facta per verba nõ directa, quia nõ traheretur ad vniuersalem substi. puta si testator dicit, Instituo Titium hæredem vniuersalẽ, & si hęres non erit, volo ꝙ Sempr. sit contentus tali re, ita Bar. in l Centurio. 10. col. ver. quæro vlterius, quid si substitutio compendiosa, ff. de vulg & pup. alleg. l. cog. § & generaliter, ff. ad Treb. sequitur Ro. consi. 58. visis narratis in puncto, & consi. 200. quia Valerinius testator, Ale. con. 45. 1. vol. habita super his, non inueni, sũ in vol. quod vidi. Et subdit Bar. in d. l. Cent. ꝙ si testator instituit filiũ in certa quantitate, & si decedat sine libe. in pupillari ætate, vel postea qñcunqua volo ꝙ dicta quantitas veniat ad talem, ꝙ tunc non continet pupillarẽ, quia est facta in certa q̃tita-te per verbũ commune, sequitur Pau. de Ca. con. 78.

c Seruari in foro animæ] Quod etiam tenet Ioann.

Cal

Cal.post.S.Th in procemio compilat.& Io.An.in c. 2.de vsur.li.6.
a Et ideò venient] Adde Bar. in d.§.si duo,vbi allegat rõnem, quia qñ ex verbis testatoris colligitur,perplexitas, seu repugnãtia, institutio viciatur,vt l si Titius,ff de condi. instiu. sed in d. §. si duo, est huiusmodi, qa voluit illũ esse hæredem in illa re tantũ,& iussit stare cõtentũ, ergo trahetur ad causam intestati, cũ voluntas testatoris resi ageturvi de Bar in con.incipi. Matheolus Gratioli,&c al.ã rõnẽ vide p Bar. in d.§. si duo.
b Vbi testator prohibet] Potest prohibere ẽt in vsufructu,vt patet per d.l. quoties.§ sed si duo, & l si quis ita,ff. de hæredi.instit. intelligitur,quã do voluntas est simplex, Et põt prohiberi, nõ tñ vt institutus in re certa habeat hæres, sed vt legatarius.
c Vt colligo ex Bar.] Pan. examinat hanc Bar. doctrinam in c.fin. de sepultu. vide Bald.in l. vnica. C.ex deli.defun. & in l. furti, C. de furtis.
d Vt in cap.cum dilecti] Vide s. dolus §.ix. & in § 8. quomõ dolus nõ annullat contractũ spiritualem.s. matrimoniũ,votum.
e Tenetur] Bar. in d.l.1.ff.de priua.deli.in princ. quærit,an de iure ciuili teneat heres vsurarij ad vsuras restituendas? Et tenet q̃ sic,ex eo, qa vsuræ non repetunt per actionem descendentẽ ex delicto,sed per cõdictionem indebiti, vel sine cã, vt l.si non sortẽ, in prin ff. de cõ. & no.In.in c.Michael, extra de vsu.cõclusio Bar. ẽ vera, sed ratio nõ, de quo vide i ver vsu.2.§.18. & quod ibi notaui.Adde, qđ hæres vsurarij teneatur &c Bald. in l.1.6 col C.ex defun.& autẽ.ad hæc.7.col6,C.de vsuris, ver qd dicetur. Et qđ sin. no Fed consi.11. Alexa.post Bart. in l quãuis, C. si pen.appe vbi dixit,q̃ inquiritur cõtra vsurarium post mortẽ. Adde Io And. sing. ti de coufe §. postremo,versi.sed nunquid confessus, vbi dicit, q̃ si defunctus confessus fuit se mille habuisse p rapinam, & promittit episcopo soluere illas, q. b⁹ apparuerit de

ties habet locum, quando voluntas testatoris est simplex, & nõ restricta expressè,vt in casu isto.Et ideò venient [a] succedentes ab intestato,quia testamentum nõ reperitur habere hæredẽ, & nõ põt quis pro parte decedere intestatus, & pro parte testatus l.ius nostrũ, ff. de re iur.Si dicis,quõ põt prohibere, q̃ non plus peteret? ℞. per l.dominus.§. finali. ff. de vsufructus vbi testator prohibet [b] ius accrescendi,& casus est in. l. 2.ff. de iniusto,ru.te.

4 Vtrum hæres teneatur ex delicto,vel quasi delicto defuncti? Respond. vt colligo ex Bartolo [c] in l. prima. ff.de priuatis delictis, qđ aut actio est pœnalis ex vtraque parte,vt puta quando petitur pęna,quæ est applicanda parti.Nam tam ex parte rei, quàm actoris est pœnalis,Et sic non tenetur aliquo iure. Si verò actio est pœnalis ex parte rei, & prosecutoria rei ex parte actoris, vt puta quia ago p̃ satisfactione damni mei.& sic de iure ciuili, si delictũ fuit commissum circa contractum,qui quidem cõtractus tenuit,sic tenetur hæres, quia non fundatur intentio actoris immediatè ex delicto,sed ex cõtractu, puta quia agitur actione cõmodati,vel depositi, & huiusmodi, & non ex dolo, vel delicto, Casus est in l. ex depositi, ff. de action & obligatio. & l.ex contractibus, ibidem, & bonus textus in l.si hominem. §. datur actio,ff. depositi,si verò fuit commissum delictum circa contractum, qui non tenuit, vt puta quia dolus dedit causam contractui, quia non tenet, vt in cap. cum dilecti, [d] de emptio. & vendition. sic non tenetur,quia cum agere nõ possit ex contractu, cum non sit,oporteret agere ex delicto contra hæredem,& crimina morte extinguuntur. 23.dist.quarundam, & nullus post mortem potest accusari.24.q.2.capitul.1. ff. de bo.eo.qui ante sentent. mor.si conici l.vl.33. q. 2. admonere,nisi in casib⁹ hæresis.24.quæstio.2.sanè vel si hæreticus instituit hæredes,de hære.capitul.si quis episcopus,vel si in crimine notorio decessit,vt not. gl. dic.capitul.quorundam,& 24. quæstione secunda in summa, vel dic generaliter quandocunque commisit defunctus crimen, propter quod ipso facto pœna sit inflicta a lege,sicut i hæresi, & crimine lęsæ maiestatis,quia tunc accusatur, & agitur contra hæredem, non vt puniatur ex illo delicto,sed vt bona auferãtur ab eo, quæ in commissum ceciderunt.facit l. commissa,ff.de public. & text. bonus in capitulo. 2. de præscription. libro sexto, aliàs non tenetur hęres pro quo cunque delicto commisso à defuncto siue in contractu nullo, siue extra omnem contractum, nisi in duobus casibus.Primus, si lis fuit contestata cum defuncto,vt lege vnica C.ex delic.defuncto. Ratio,qa in iudicio quasi contrahimus, vt in lege 3.§ idẽ scribit,ff.de peculio.Et iõ videtur initus contractus cum defuncto per contestationem litis.Secundus, si aliquid peruenit ad hæredem ex delicto defuncti, quia intantum tenetur, [e] & non plus, vt in d.l.vnica.Fallit in cõdictione furtiua, quia

quia in lege, si pro furt. ff. de condict.furt.dicit text⁹, Furti actio pœnam petit legitimam, condictio rem ipsam,& sequitur, Condictio rei furtiuę, quia rei habet persecutionē, hęredē quoque furis obligat, nec tantùm, si viuat seruus furtiuus,sed & si decesserit, scilicet viuo fure,vt mortuo. de iure aūt canonico tenet Bart.indistinctè teneri,quā do quis agit pro satisfactione damni contra hęredem & hoc sequuntur communiter doctores,& sic intelligendæ sunt glossę in capitulo ex præsentium, de pignori.de solut.capitulo primo, de rapto.in literis,de vsuris tua nos.Intellige,in quantum hæreditas se extēdit.Et placet in conscientia, licèt Panorm. in capit. fin. de sepu.solùm admittat verum,quando defunctū pœnituit, quia iura canonica loquuntur,ꝙ tenetur quando defunctum pœnituit,vt no.gl.singularis in ca. a nobis,el.2.de sen.exc.qa tunc agitur ex quasi contractu, non ex delicto.Si verò non pœnituit, non tenetur s̄m eundem Pa.in vlt.no.& gl. dic.ca.a nobis,in versi.mortuos,Nisi quatenus de iure ciuili tenetur.

5 Vtrum hæres teneatur soluere legata a testamento minus solenni facta? ℞. ꝙ in foro iudiciali non, de quo dicendum,vt in l.si veritas,& l.fi.C.de fideicommis.sed in foro animæ [a] pēdet hæc q.ex alia, s.vtrū ex voluntate defuncti oriatur obligatio naturalis, cōiter Vltramontani tenent ꝙ nō Citramōtani ꝙ sic.De quo vide per Canonistas in cā. fi.de sol.& per Bal.& legistas in l.cum quis, C.de iuris & facti ignorantia,& ibi dicit Albricus quòd opinio Citramontanorū est communis opinio , & sic tenet eam,quia verior, ex qua opinione.d.Ant.motus dicit se cōsuluisse in testamēto, in quo tm̄ vnus testis fuerat adhibitus,tenebatur hęres in foro animæ.Pan.autē in c. quia plerique. de immu.ecclesiarū,vlt.col.& q. distinguit, ꝙ aut defunct⁹ noluit solenniter relinquere, sed totū commisit fidei hæredis,& sic tenetur ciuiliter,& naturaliter,Et sic in vtroque foro,casus est notabilis s̄m vnam lecturam, quam sequitur Bart.in d.l. fi.[b] aut non commisit [c] fidei hęredis,sed simpliciter relicta fecit sine solennitate debita,& indistinctè tenetur hæres in foro animę si ei de hoc constet.Ratio, quia solennitates fuerūt inductæ ad falsitatem tollendam.vbi ergo cōstat,ꝙ nulla falsitas interuenit,debet cessare et dispositio legis, & seruari ęquitas, & obligatio naturalis,quæ oritur ex dispositione defuncti. l. eū amplius.§.is natura debet,ff.de reg.iu.& pro hac opinione facit,ꝙ no.Inno. de electio.in capitul. quòd sicut,& no.etiam in l.ex testamento,C.de fideicommis.Ego dico,[d] ꝙ si erat legans doctus, & non erat necessitas,quæ excluderet solēnitatem debitam, & sic non valeat,quia videtur voluisse potius illudere,si verò erat ignorans, vel fortè non potuit solennitatem obseruare, sic valeat in conscientia, alio non constante de mente.vide de hoc infra, testamentum.§. 9.& 10.& legatum.2.§.8.

bere,quod absq; ordine iudiciario poterit episcopus declarare creditores , & quantitates, a quo non poterit appellari,nec de enormitate dici. Et talis declarata cōfessio poterit exequi cōtra hæredem, licèt nihil ad eum ꝑuenerit, quia nō ex delicto agitur , sed ex confessione. Et sic limitat. c fina. de sepult. Sequitur hoc d.Ant.in ca. cum speciali . §. 1.de appel. facit quod no. Bal. in l.furti,C.de fur. dicit tamē, ꝙ de iur̄ canonico hęres tenetur tā in foro contentioso, quàm pœnitentiali,iuxta vires hæreditarias pro delicto defuncti , licèt nihil ad eum ꝑuenerit. Adde Ab. con.11 1.secūdo li.Et vide Fede. con.221.Et Bal. con 66.An contra vsurariū possit procedi ꝑ inquisitione &c.

a Sed in foro animæ] Nec obstat,si dicetur,ꝙ videtur testator noluisse testamētum valere , ex quo non adhibuit solennitatē debitam , quia testator sciebat testamentum valere secundū metas fori naturalis.Item cum ad minus simus dubij de voluntate testatoris, debet seruari id, quod tutius est, scilicet vt legata soluātur,quia in solutione nullum subest periculū , secus in non solutione.

b Bar.in d.l.fi.] Vbi hæres tenet soluere legatū , quando testator confessus est de eo . Et sequitur ibi. Sali.

c Aut non commisit]Adde Bar. in l.nemo potest d̄ leg.1.vbi vult ꝙ si legatarius inuenitur possidere rem sibi legatam in testamento minus solenni,ꝙ iuuat exceptione, si petatur,ex quo de iure gētium valet illud testamentum,& sic orta ē obligatio naturalis, vide Anc. in regula , possessor, li.6.

d Ego dico]Adde. d. Ias.in d. l. cum quis, plenè hanc materiā disputātem, tandē concludit obligationē naturalē oriri ex testamento minus solenni,vnde talia legata debētur , Hæc tenet glos. magna in d.l.cū quis,& in l.1.ff. de condit.inde. Bar.in d.l cū qs Imo.& Canonistæ in d.c.fin. de sol. quamquam Fulg. in repe.d. l. cum quis , tenuerit contrariū,& Ro.in d.l. 1.ff.de cō. inde.

Vtrum

sed opi. gloss. & Bart. est magis communis, ideo in indicando & consulendo non est ab ea recedendum.

a Non tenetur] Ratio, quia lex fundata est super p̄sumptione, q̄ hæres fraudauerit bona, ex quo non confecit inuentarium, vnde ex quo constat in foro conscientiç de ꝯ̄rio, nō habet locum dispositio, vt no. de hoc Pa. in d. c. quia plerique, & in c. is q̄ fidem, de spons. & hoc habet locū, et si lex inducat præsumptionem iuris, & de iure, quòd non fit seruanda in foro animæ, ex quo cōstat de effectu cōīæ præsumptæ Alia ratio est, q̄a lex illa est pœnalis, inquantum tenetur soluere vltra vires hæreditarias, sed in foro cōscientiæ q̄s non arctatur ad soluendum pœnam, gloss. est in c. fraternitas. 12. q. 2. quare &c. vtrū autem hoc sit indistinctè verū, s. an pœna legis arctet in consciētia, vide plenè p̄ Pa. in c. 1. de const. & p̄er Innoc. no. in ca sicut dignum, de homic. Adde, q̄ non teneretur hæres et, quando creditores, & legatarij faterentur nō inesse plus in hære ditate, nisi quantum dicit hæres, Bal. singu. in l. filium, quem habentem, antepenult. colum. C. fa. ercisc. sequitur Alexandrin. in l. fina. § & si præfatam. 1. column. C. de iure. deliberan. vide ibi domi. Iaso. vbi alias limitationes ponit.

6 Vtrum hæres teneat̄ satisfacere ex ꝯ̄ctu, vel quasi defuncti, ī quo ipse defunctus erat obligatus vltra vires hæreditariss? R̄. q̄ si fecit inuentarium, nullo mō tenetur, si verò nō fecit inuentarium, in foro aīæ nō tenetur, a s̄m Io. An. & do. Ant. & Pan. in vlt. col. & q. fi. d. c. quia plerique. In foro verò contentioso sic, vt in l. fi. C. de iu. deli. Fede. cū̄ consilio. 21. dicit, q̄ etiam teneatur in conscientia vltra vires, sed prima opinio videtur ęquior quò ad conscientiam.

7 Vtrum, hæreditate hausta per legata, possit hęres aliquid de ipsis legatis detrahere? Resp. q̄ aliquando detrahitur Falcidia, aliquā do Trebellianica, aliquando legitima, de quo dic, vt infra Legitima, similiter ante omnia deducere potest expensas funeris, b & alias necessarias, quas fecit causa hęreditatis, vt in testamē to, c & inuentario, & huiusmodi, quia sic debet esse immunis a grauamine, sicut est a lucro, in l. scimꝰ. §. & si præfatam, cum quin

in l. fin. §. in computatione, per illum text. quam sequuntur omnes, C. de iure delib. Refert, & sequitur Abb. consil. 107. hæres, qui colligit testamentum, primo li. Et idem Bar. vbi supra dicit, quod si hæres in vendend s rebus hæreditarijs aliquid soluit proxenetis, vel in subhastationib. & huiusmodi, q̄ ante omnia repetit, ita etiam Bartol in l. vbi pure. §. si ff. de hre. & in l. quantitas patrimonij, per illum text ff. ad l. Fa c. Adde, q̄ si hęres expēdit litigando cōtra aliuni, qui se prętendebat hæredē repetit, vt in d. § in computatione, tenent Ange. Pau. de Ca. Ale. & Ias. quādo hæreditas nō est soluendo. Sed pone, q̄ hæres accipit pecuniā mutuo, & morit. & expēsæ, de quibꝰ fuit lis, inueniuntur factæ per hæredem, sed q̄ de pecunia mutuo acceptā non cōstat creditores petūt hæreditatem sibi assignari. Mercator petit pecuniam mutuatam quis præfertur? vr̄ quòd mercator, ar. l. huiusmodi, ff qui po. in pigno. ha. pro creditoribus, facit quia non constat de illa pecunia factas expensas. Pau. de Ca. i dic. §. in computatione allegat Bar. in l si ventri, ff. de priui. credi. vbi dicit, q̄ quando quis facit aliquam expensam pro se, vel suis, quæ pertinebat ad ipsum, si aliud non probetur, præsumitur, q̄ fuerit facta de pecunia, quam mutuo accepit, per l. fi. C. de pign. vbi dicit esse casum sing. secus, si illa expensa ad se nō pertinebat. Et sic ille mercator adducere poterit, sicut poterat hæres, ita no. Bart. in l. imper. de leg. 2. quod limitat, Pau. si tēpus, & q̄litas patiūt aliās nō p̄ l. fi. ff. d exer.

que. S. sequentibus. C. de iure delibe.

8 Vtrum hæres scienter soluens legata, nec retinens sibi Falcidiam possit repetere, d vel si ignoranter, vide, solutio. S. 21.

9 Quid si plures sunt hæredes, an quilibet teneatur insolidum ad omnia debita, vel legata? Respon. quòd regulariter quilibet tenetur solùm pro parte hęreditaria. C. de actio. hęr. l. pro hæreditarijs. Fallit hoc in. 7. casibus. Primus, quando defunctus aliter disposuit. ff. de lega. 2. cum ab vno. Secundus, si obligatio sit propter impensas funeris vxoris, quia non solùm obligātur hæredes, sed, & vir secundùm portionem, quam habent, puta si vir habet centum, & hæredes 200. tunc vir tenetur pro tertia, & hæredes solùm pro duabus. e Tertius, si bona defuncti erant expreßè vel tacitè hipothecata debitoribus, q̄a vno existente nō soluēdo, tamen alij obligātur. Quartus in alimentis legatis, quando sic per iudicem est

b Expensas funeris] Idem de expensa facta pro infirmitate defuncti, tex est no. in l. ex restitueda, C. de peti. hæred. vbi Bal ad hoc no. vbi ponit etiam, quā du mercator in hospitio infirmatur, & hospes facit expensam. Et quando sunt plures socij scholares. Adde similem tex. de expensa infirmitatis in l. legatū, C. de relig. & sum. fu.

c In testame nto] Si hæreditas non sit soluendo, tenentur legatarij contribuere pro parte, ita Bartol.

d Possit repetere] Vide plenè per Pan. post In in d. c. quia plerique, in 4. q.

e Solum pro duabus] Vt l. veluti, & l. Celsus. ff de relig. & sum. fu. vbi ponitur hoc, quod hic dicitur.

Est

ſum alicui monaſterio, ſed magis placet, vt ſimpliciter intelligatur, ſicur gloſſ. intelligit. [a]

16 Verum conuerſio, ſeu dedicatio ſui ipſius, & ſuarum rerum eccleſię ſęculari euacuet ſubſtitutionem? ℞. glo in d.c. in præſentia, & Ab. ibidem. 14. col. ver. vlti. glo. ꝙ aut ſit clericus; & dic vt. §. pręcedenti. Aut non ſit clericus; Et ſic non expirat, [b] licèt alij dicant, ꝙ etiã expirat, ſed primum verius. Secundum ęquius.

17 Quid ſi quis ĩgreditur religionem in fraudem ſubſtituti? ℞. Pa. ĩ d.c. ĩ pręſentia, Abbas tenet ꝙ nõ euacuat ſubſtitutionẽ, quia dolus & fraus nemini patrocinatur, de reſcri. [c] & placet cõmuniter doc. facit. 20. q. 3. §. ſi. vbi inductio facta cã bonorum impedit acquiſitionem eorũ; ergo fortius, quando fraus interuenit.

18 Verũ hęres inſtitut⁹ cũ conditione, ſi ſine liberis ex ſe legitimè deſcendẽtibus, vel ex corpore ſuo naſcentibus, ſi ingrediatur monaſteriũ, euaneſcat ſubſtitutio? ℞. Panor. in d.c. in præſentia. 15. col. poſt diuerſas opiniones recitatas concludendo cum Barto. & Cy. in l. ſi ita quis, ff. de le. 2. quod euaneſcit, & credo ſit verior; concor. Archid. [d] & Io. 19. q. vlt. c. ſi qua.

19 Sed quid ſi nõ intrauit, ſed inſtituit monaſteriũ hęredẽ? ℞. Archidi. d.c. ſi qua, quòd non euaneſcit ſubſtitutio ſecundùm Goffre. [e]

20 Verum hęres teneaẽ ſoluere legatũ cauſa dotis factum, ſi illa ingrediatur monaſterium? ℞. Pa. ĩ d.c. in pſentia. 14. col. ver. faciũt ẽt pdicta, ꝙ ſic, & idẽ, ſi eſſet ei relictum cauſa donationis propter nuptias.

21 Verum ſubſtitutio expiret facta ſub iſta conditione, ſi ingreditur monaſterium, vel ſi nupſerit, vel non nupſerit? Reſpond. Pa. in d.c. in pręſentia, col. 12. verſic. alia etiam quando, quòd non, quia communiter tenetur, quod habetur conditio pro non adiecta in ſubſtitutione, quæ impedit religionis ingreſſum, ſicut illa, quæ impedit matrimonium carnale. l. cum tale. §. Mæuiæ, ff. de condi. & demon. l. 2. C. de indic. vidui. Et ideo mulier non tenetur reſtituere relictum ſibi cum onere reſtituendi, ſi nupſerit. l. quoties, ff. de cõdi. & demõ. vbi legatũ factum, ſi non nupſerit, tenet, q̃uis faciat cõtrariũ. l. filiæ, ff. de cõdi. & demon. Idẽ dicit Alb. in l. deo nobis, C. de epi. & cle ꝙ puella, cui relinquũtur cẽtũ, ſi nupſerit, Si verò religionem intrauerit nihilominus, ſi intrauerit, habebit cẽtũ, quia in caſu prædicto omnis cõditio, dilatio, & grauamẽ remiſſa intelligunẽ cũ pdicta inſtitutio ſuccedat loco debiti bonorum ſubſidij, vt eſt expreſſum, C. de inoffi. teſt. l. quoniam in prioribus, & hoc dicit verum in filia, cui bonorum ſubſidium debetur, ſed in extranea non, ſed ſolùm ſi conditio extet, & ẽt nõ hrẽt filia, qñ legitima ẽet ſibi legata, & iſtud eſſet vltra bonorũ ſubſidiũ. Et de hoc vide eũdẽ ibidẽ diffusè ĩ d.l. qm in priorib⁹. Ric. Malũ. diſputauit, & tenet, ꝙ ſi reliquaẽ alicui cẽtũ, ſi nupſerit, & 50. ſi ĩgrediaẽ religionẽ, ꝙ nihilomin⁹ ingrediẽdo habebit centum, nec diſtinguit, an ſit Filia, vel extranea; & eſt verum, & ſic tene. [f]

a Sicut gl. intellig.] Sed opi. Pa. magis applaudit tex. ad qd enim fieret mẽtio, qd ppetuò remaneret in eccleſia, ſi efficeretur cleric⁹ ſecularis. Ideò dicitur, ꝙ intelligit, ſi fiat cleric⁹ in monacharu.

b Et ſic non expirat.] Quia d. §. ſed & hæc pręſenti, non debet extẽdi ad alium caſum.

c Ca. ſedes, de reſcript.] De ſepul. c. in noſtra, benè facit de teſta. officij, & c. requiſiti, & c. fina. Et dicit Abb ꝙ probatur ſrsus probando cõminationes factas per hæredẽ ipſi ſubſtituto, arg. de renũtiatio. c. 2. li. 6.

d Cõcor. Arch.] Nihil dicit ibi de hoc, ſed benè loquiẽ de eo, quod habeẽ in. § præcedenti. Sed tu vide bonum tex. in l. Titię, ſi nupſerit, ff. de conditio. & demõſtratio. vbi dicitur, ꝙ ſi teſtator reliquit Titię. cc. ſi non nupſerit, & ſi nupſerit reliquit. c. ſi Titia elegerit nuptias, debet hrẽ. cc. & tamen non impleuit cõditionẽ, ſed illa habeẽ ꝓ nõ adiecta, qa retrahit à matrimonio carnali cõtrahẽdo. Idem & forti⁹, ſi à ſpũali.

e Secũdũ Gof.] Ratio, quia cum teſtator ſic dixerit, ſi ſine liberis & c. de naturalibus intellexit. ff. ď le. 2. l. ſi ita qs. §. is cui, ff. ď cõd. & demõ. l. fideicõmiſſũ, & l. vl. ad. c. in præſẽtia, ď prob. vbi dicit, ꝙ non videtur decedere inteſtat⁹, q monaſteriũ ſibi inſtituit hæredem, dicit verum illud igrediẽdo. no. tñ; ꝙ ſi grauatus reſtituere, omnia alienaret, demũ in fraudem ſubſtituti monaſterium ingrederẽ, ꝙ nõ euaneſceret ſubſtitutio, qa § ſed & hæc pſenti, intelligiẽ, qñ illæ res reſtituẽdę acquirunẽ monaſterio cũ reliqua ſubſtãtia ingreſſi. hæc Are. poſt Gof. no.

f Et ſic tene] Ad de ſimile de Iudęo. ĩ. Iudæus. §. 30. ver. 8. plenè. Io. de Ana. c. Iudęi, el 2. de Iudę: tex. in l. cognomi m⁹, & ibi Sali. C. de hæret. facit. l. vnica C. de rapt. ver. ad. ie ẽt Ang. de Are. I §. pęnę, Inſt ď leg. vbi tale legatũ valet; ſed illa cã, vel pęna dẽt reijci in contẽplatione vitæ ↄtẽplatiuę, ĩ aut. de ſan. epiſ. §. ſed hęc pręſenti, vbi tex. gl. & Bar. bñ Archi. Flor. in 3. parte, titu. 3. c. 3.

vltra eum vide Albe. in 2. par. sta. q. 103. quæ incipit, Martinus de Fano. vbi tenet, ꝙ filia viduata potest petere eandem dotem sibi dari, si vellet ingredi religionem. Et idem sequitur Rom. in suis nota. not. 832. adde Bar. in l. a. ff. de his, quæ pœ. no. quem alleg. Ang. in d. §. pœnæ. Et hanc sententiã expressè tenet gloriosus Hieronimus ad Demetrium, ver. Aliàs de testamento. Vbi reprehendit eum, qa exhęredauit filias, eò quia ingressę fuerãt monasterium, & easdem confortat. a Quintò deportatus] Per legem ciuilem habetur pro mortuo. l. 1. § pe. ff. de contra ta. l. si necesse. §. si deportat⁹, ff. de bo. li. Ideo ꝑdit omnia, quæ sunt iuris ciuilis, & retinet ea, quę sũt iurisgentium. l. quidam sunt, ff. de pœnis. Fallit hoc in relegato, qui nõ perdit bona propria, nec ea, quæ sunt iuris ciui. l. si qua, ff. ex quibus cau. ma. l. relegati, ff. de pę. Vide alias limitationes per Ias. in d. l. 1. C de hæredibus institut. Sed quid de bannitis nostri temporis? Et dicendum, ꝙ bannitus ex forma statuti, qui potest impune offendi, non perdit successiones delatas ei de iure ciuili & communi, nisi essent hostes Romani imperij, quia perdunt ea, quæ sũt iuris ciuilis. l. 2. C. de deserto. ll. 12. l. amissione, ff. de capi. dimi. l. certa, C de iur. fis. li. 10. non ea, quę sunt iurisgentium &c. Ita concludunt omnes in d. l. 1. Pone exemplum, Statuto cauetur, ꝙ existentibus masculis filiæ fœminæ non succedant, certè bannitus non habebit beneficium statuti &c. Sed benè poterit succedere in hæreditatibus, quæ deferuntur ei de iure ciuili. Quod est verum, si bona sũt extra territoriũ bannientis, quia si intra, tunc bannitus non fuerẽdit, ita Paul. de Cast qui dicit se Florentiæ sic cõsuluisse, in d. l. 1. Licèt enim commune banniens non possit tollere bãnito ius cõmune, potest tamen in suo territorio offuscare, & obumbrare taliter, ꝙ effectum nõ sortiatur. Nõ enim audiendus est a iudice, qui est hostis ciuitatis. Sequitur Imol. in l. Gall⁹. § ille casus, de lib. & posth. in l. ex facto §. ex facto, ff. ad Trebel. Alex. con. 23. prima parte. Oppor tune, & consi. 75. eadem parte, Visis & diligènter perspectis Rom. in d. l. 1. licet oppositum teneat idem Alex. cum Salic. in d. l. 1. C. de hære. institué. Aucha & Imo. in d. c. 1. de testam.

22 Statuto cauetur, ꝙ filię extantibus masculis nõ succedant, sed debeant de bonis paternis dotari, & esse contentę, quæritur, si patrę mortuo, qui reliquit filiũ, & filiam, & anteq̃ frater sororẽ dotaret, mortuus ęst, relicta filia sua, dicta amita debeat habere solũ dotẽ; vel tanquàm hęres? ℞. Albe. in l. publico, & l. 1. C. ad l. Iul. de adult. quidam tenent ꝙ sic, quia neptis non succedit vt masculus; sed verius videtur secundũ Hugolinum de la Fontana, ꝙ succedit neptis, non amita. Ratio, quia ex morte patris iam ius fuit quæsitũ filio, & illud transmittit filiæ, vt C. de cad. tol. §. in nouissimo, quia in hoc representat personam patris sui, ar. C. de hære. vel act. vend. l. emptor, & sufficit semel ius fuisse quæsitum, vt ff. quod me. causa. l. videam⁹, de quo vide supra, Feudũ. §. 8. sed si filius præmortu⁹ fuisset ante patrem, relicta filia, vera esset opinio prima, quia tale statutum est factum, quia per masculos conseruatur agnatio, vt. ff. de ventre inspi. l. 1. §. pe. Ergo non debet porrigi ad sexum fœmineum, vt in d. l. publico. vide supra excommunicatio, 1. §. 20. Qũo frater potest admittere sororẽ in fraudem creditorum.

23 Verum hæres teneatur seruare ordinem in soluendo creditoribus, vel legatarijs? Respond. ꝙ sic, quia creditoribus prius satisfacere debet, siue ex contractu, vel quasi, aut delicto, vel quasi sint, postea legatarijs, si tñ pri⁹ solueret sine dolo legatarijs pri⁹ venientibus nõ poterit inquietari a creditorib⁹, si nihil ei remãsit de hęreditate, sed habebunt regressum contra legatarios, quis autem in creditoribus sit præponendus, vide infra, Restitutio, 2. §. 16.

24 Quis potest hæres institui? Respõ. ꝙ omnis, qui non prohibetur a iure, arg. de spon. cum apud, & quis prohibeatur? Resp. 13. Primò hæreticus, aut pagan⁹, de hære. c. si quis episcopo. Secundò credentes, receptatores, & defensores hæreticorum, de hære. c. excõmunicamus, el 1. §. credentes. Tertiò apostata. Quartò collegiũ illicitum. Quintò deportatus. a C. de hære. institu. l. 1. Sextò dãnatus ob crimẽ famosum. Septimò insecutor Cardinalium, de pœnis. c. fœlicis, libro 6. Octauò excõmunicatus, nam quia tempore institutionis, vel mortis, vel aditionis hæreditatis erat excommunicatus, non valet institutio; secus, si post institutionem fuit excommunicatus, sed ante mortem absolutus, vel post mortẽ fuit excommunicatus, & ante aditionẽ absolutus, tenet institutio. ff. de hære. insti. l. sed & si in conditione. §. solemus, vbi media tempora non nocent, & l. si alienum. §. in extraneis. Nonò spurij nati ex damnato coitu, de quibus supra, filius, in princ. Decimò incestuosi cum monacha. 27. q. 1. si quis solicitauerit,

citauerit,in gl.ᵃ Vndecimò crimen læsæ maiestatis cō mittens,de pœ.di.1.c.quiſ quis cum militibus. Duodecimò ſimoniaci ſecundū aliquos, quia parificantur lędẽtibus maieſtatem.Tertiodecimò illi,qui non poſ ſunt habere nec in ꝓprio, nec in commnni, vt ſunt fratres Minores,Cle.exiui. §.cupientes,de ver. ſig. de materia hæredis vide ſupra,Hæreditas,& infra, Legatum,& Teſtamentum.

HAEREMITA dicitur, qui verè,& puram ſolitariam eligit vitam.16.q. 1,qui verè.

1 Vtrū poſsit habere proprium? ℞.gl.in d.c. qui verè ꝙ ſic,& eſt tex.19.q.3.§. econtra.

2 Quæ eſt ſtrictior vita,an hæremitarum,an religioſorum? ℞.gl.vbi ſupra dicit, quòd monachorum. Intellige in hæremitis, qui non ſunt religioſi.

3 Vtrum hæremita gaudeat priuilegio clerici? ℞. gl.ᵇ vbi ſupra ꝙ ſic, & dicit probari per d.c.qui verè,ſed iudicio meo nihil ꝓbat,niſi ꝙ ſunt digni honore. Et propterea dico cum Ioa.de Lig.in Cle.per literas,de præbẽ. ꝙ ſicut laici nati ſunt, ita laici perſeuerẽt,& ſub iuriſditione imperatoris,cum eis non adueniat aliquid eripiẽs eos ab ipſius iuriſditione, qđ duplex eſt, videlicet receptio ordinis,vel conuerſio ad aliquam religionem approbatam,in c fin. de religio.do.7. q.4.ſi quis ſuadẽ tę,de ſen.ex.non dubiū,cū ſimilibus, & ſequitur Pan. in c.nullus,de ſo.comp.licèt ſit ęquum dicere, ꝙ ſunt eccleſiaſticę perſonæ,& de foro eccleſiaſtico,per.c.nulla ratione.93.di.& c.ſi autem.11.q. 3.

4 Vtrum religioſi poſſint vitam hæremiticam eligere? ℞.ꝙ ſic de licentia ſuorum pręlatorū, & cellas ſiue habitacula in hæremo,ſiue locis,vbi non ſit hominum habitatio de propinquo, capere, & mutare poſſunt etiam religioſi mend cantes, vt i c.cū ex eo(eſt.c.vnicū.)& in §.ſi.de excel.prꝥl.li.6.Sed plati nemini, debẽt dare licentiā,niſi ia in ſocietate perfectis, cum ſit periculoſiſmū ſolitariè habitare imperfecto,cui dicitur, væ ſoli, quia,cū ceciderit,nō hẽt ſubleuantẽ,& iō.S.Tho.2.2.ᶜ q. 188.ar.vlti in corpore. q.dicit, ꝙ vita ſocialis neceſſaria eſt ad exercitium ꝓfectionis,quia mutuo ſe inſtruunt verbo,exemplo,& correctione,q̃ ad perfectionem perducunt.Solitudo aūt cōpetit iam ꝓfectis, qui aliorum regimine non indigent. Et iō ſi abſque exercitio præcedenti talis vita aſſumatur, periculoſiſsima eſt,niſi ſuppleatur per diuinam gratiam,hæc ille.

HAERETICVS eſt ſm Arch.in c.quicūque,de hære.li. 6.primo,qui tenet ꝯ quatuor concilia.ᵈ Item qui aliter ſentit de ſacramẽtis,ſ.corpore Chriſti,baptiſmate,ꝯfeſſiōe,& alijs,quā ſacroſan. prędicat & obſeruat eccleſia.c.ad abolendā,de hæ. Item q conat̃ auferre priuilegiū eccleſiæ Romanæ ſibi a Chriſto traditū,vt in c.oẽs. 22.di.qđ eſt,vt ſit caput oīum eccleſiarū. Itẽ dubius in fide.c.dubius.ᵉ de hęr.Item omnis ſchiſmaticus.24.q.3.inter hæreſim. Item oīs ſimoniacus.1.q.1.quiſquis.Item oīs præciſus ab eccleſia.4.q. 1.c.2.Itẽ oīs interpretans malè ſacrā ſcripturam. 24.q. 3.hæreſis Græcæ, Itẽ q nouā opi.inuenit. 24.q.3.hæreticus eſt.Item qui tranſgredit̃ pręcepta apoſtolicę ſedis.19.di.nulli.Item qui non tenet articulos fidei.Sed loquẽdo de hæretico propriè, & vt ſit excommunicatus,& ſubiaceat alijs pœnis contra hæreticos ſtatutis, dic ꝙ tria requiruntur ſecundùm Alexan.de Ales.2.2.tit.de hæreſi. Primum falſa credulitas in rationabili, ſecundùm glo.23.q.3.§.quia verò fermo,qđ erret in articulis fidei,& eius ſacramentis vt in c.ad abolendam de hęr.Addit Pau.in Cle.vnica,de vſu.ꝙ ẽt ille,q falſam,& extortam

a Si qs ſollicitauerit in gl] Ibi nihil dicit gl.licèt poſſet trahi a tex. cū bona illius ſint cōfiſcata eccleſiæ.

b Reſ.gl.] Quæ dicit, ꝙ ſubſunt ep̃o territorij,& ſunt ſicut locuſtæ non habẽtes regẽ Idem tenet gl.in d c. nulla. Idẽ vr̃ velle In. c. cū in monaſteriū,de elec.dum dicit hæremitā eſſe perſonā eccleſiaſticā Arch. Et in ca. vno, de exce.prę.li.6. dicit hæremitā eſſe religioſam p. ſonam, ſm aliquos.De quo videndū eſt per d. Ant cōſ.19.Arc. tñ vbi s. tenet ipſe, ꝙ ſit religios hęremita.

c Th.2.1.] dicit ibid.ꝙ ſolitudo non eſt ipſa perfectiōis eſſẽtia, ſed inſtrumẽtū, & commodū cōtẽplationi, non actioni,& cōpetit religionibus ordinatis ad cōtemplationẽ,nō ordinatis ad opera vitæ actiuæ niſi fortè ad tempus exẽplo Chriſti.Luc.21. Exijt in montem ſolꝰ orare, & erat ꝑnoctans.

d Quatuor concilia] Et ſic intellige.C. de hære. l.quicunque Adde, quod Archi. modos ſequentes non notat. ſed glo in c.illi. §.quia.24. quæſtio.3.

e C. dubius] Et gl.dicit,ꝙ verificatur in eo,q dubitat i tenui art. vt l.2.in ſi. C. e.

tortam expositioné in diuinis scripturis ponit ꝯ id,qđ tenet ecclesia.(Intelligo.s. ꝑ art.fidei)est hęre.gl.tñ in Cle.1.§.sanè,de vsur. dicit indistinctè de tenẽte,aut gignente ꝑuersũ dogma,vel falsas opi.ꝙ hæret.est.Car. in d.Cle.ẽt voluit hoc extẽdere ad tenentẽ ꝯtra canones,& multi doc. ibid.Sed ego dico clariꝰ, ꝙ falsa credulitas ꝯ fidẽ ẽ dupliciter. Primò directè & principaliter,& hoc est oẽ,qđ est ꝯ articulos fidei. de hoc Th. 2 2.q.11.ar.2.Secundò indirectè,& secundariò sicut ea,ex qb.sequiẽ corruptio, alicuius articuli,sicut dicere aliqd falsum in scriptura diuina ꝯtentũ,qa est corruptio illius articuli de spiritusancto,q locutus est ꝑ ꝓphetas. Similiter dicere, ꝙ ecclesia malè determinauit in aliquo circa fidẽ, ẽ ꝯ illud,Sanctã ecclesiã catholicã,& hmõi.Secundùm,ꝙ requiriẽ, vt quis sit hæreticus,est peruersa volũtas,& in ꝯcupiscibili. Tertiũ impugnatiõis pertinacitas ex parte irascibilis,s. qđ pertinaciter [a] hoc teneat, qa licèt quis erret in fide, & alijs prædictis, si tñ paratus est corrigi, non est hæreticus,tex.est.24.q.3. dixit apostolus in ver.ptinaci aio & gl fi ibi.& c. q in ecclesia,& glo.2.in c.nec licuit. 17.di.& tex.planꝰ in c.hæc est fides.24.q.1.& in c.dãnamus,de sum.Trin.in verbo,ptinaciter, ꝓpterea dicit Lau.ꝙ q errorem nõ defendit, imo paratꝰ est intelligere tõnẽ,nõ est putãdus hæreticus.Similiter ille, q dubitat ex aĩ ĩfirmitate, nõ tñ ptinaciter insistit.Et c.ad abolẽdã,de hęre.intelligaẽ,qñ in dubio ptinaciter ĩsistit.

1 Qua pęna puniunẽ hæretici ꝓpriè? Res. vt colligo ex diuersis iurib.ꝙ vltra mortale pctm̃.14.pęnis.Prima [b] ꝙ ipso facto sunt excõicati,de quo.s̃ exc.5.casu.17. Nec dũ hęreticꝰ excõicaẽ,sed ẽt suspectꝰ de hęresi, nisi ad arbitriũ epi se purgauerit. [c] c.ad abolẽdã.§.laicus,de hęr.& de sen.exc.vt famæ,& si excõicationẽ ꝑ [d] annũ sustinuerit aio indurato,tũc velut hęreticꝰ ꝯdẽnabiẽ. c.excõicamꝰ.§.1.de hęret.cum cõtumacia de hær.li.6.requiritur tamen, vt specificè sit vocatus,vt de fide respondeat secundũ Io.An.ibid.& se de tali suspitione purget.

2 Sed qd si sit occultus [e] oino,puta qa tenet hæresim in corde solũ,an erit excõicatus?℞.glo.1. §.1.24.q.1.ꝙ sic,& idẽ tenet Rai.& Gof.& Io.de Anco. in suis summis eo.ti.& gl.in Cle.1.de hæret.quã sequitur Car.quę allegat multa iura ad hoc. Arch. aũt in c.cũ qs,de hæret.li.6.Allegat multa pro & contra, & finaliter relinquit disputationi. Sed saluo meliori iudicio mihi vr̃ dicendum,ꝙ si hęresis sit solùm in corde, nec aliquid ostendatur in signo, vel opere ꝙ non est excõicatus,& hoc tenet Petr.de Palu.in 4.& Ho.in c.mulieres,de sen.exc. & sequitur gl in c.cũ qs,de sen. excõ.li.6. loquẽdo de eo,q ratã hẽt verberationẽ clerici solũ in corde,ꝙ non est excõicatꝰ quò ad ecclesiã, nec ob. iura,quæ allegat gl.in d.Cle.1.qa concedo, ꝙ si aliquid præcipit ecclesia in opere faciendũ extra,vel nõ facien.cũ tali intentione,vel aio,ꝙ faciens ꝯ ligatur ẽt quò ad ecclesiã, licèt ecclesia nõ iudicet,ex quo occultũ est. Et ita loquunẽ iura per d.gl.allegata.nam in d.Cle.1.inqsitor omittẽs procedere contra consciãm ligatur,ecce ꝙ præcipitur fiendũ.Clem.1. de sta.mon.loquitur de actu exteriori,quo quis ad curias principũ vadit eo animo,vt offendat.Ecce præcipit abstinẽdũ ab accessu tali aio.Et oĩa alia semper habent opus annexum faciendum , vel non faciendũ,si benè attẽdantur.Et ideo quantũcunque sit occultum tale opus factũ tali aio, vel non erit ligatus . Secus vbi cogitationi cordis nihil addiẽ operis, quia solũ Deum habẽt vltorẽ.C.de iureiur.l.iusiurandi.33.dr. habuisse,& l.distinctio.§.sed illud,ver quorum.

a Qđ pertinaciter] Vult Innoc. in c. firmiter, in fi.de summ.Tri. Referunt , & sequuntur Bal. & Pau.đ Ca. in ru. C.de sum tri. D. Ant.in c.2.§. sanè,de sum.Trin. ꝙ si aliqs simpliciter credit illud ꝙ credit sancta mater ecclesia,si in spẽ credat in Trinitate patrẽ esse maiorem filio,vel credat esse quaternitatẽ errore ductꝰ , qa sic credebat tenere ecclesiam , dũmodo non pertinaciter duret in hac opin.non est hæreticus , nec ꝑt de hæresi puniri.Qđ not. ẽm Bal.ad defendẽdũ rusticos , & idiotas ꝑsonas , q̃ sæpe impetũẽ ab inquisitorib. hæreticæ prauitatis.Adde text. in l.oẽs, in vers. argumẽto,C. de hære. Cæpol. In cautela . 205. & 237. vbi refert . Alb.3.per sta. q. 32.defendisse in curia Romana corã papa quosdã Mediolanenses de hæresi impetitos.Vide supra,fides.§.6.

b Anathematizãtur a Sin. Tri. in acclamationibus ses.25. P. V.

c Se purgauerit] Si clericus est , laicꝰ verò ad arbitrium,satisfactiõe ꝓuia, & abiuratiõe facta iudicis sæcularis arbitrio.

d Ead.Si.ses.25. c.3.de ref. P.V.

e Quis occultũ absoluat, ea. Si. ses.14.c.6. de re.

rum. Si verò aliquid ostendat in signo, scilicet verbis, factis, & hmōi, sic erit ligatus, quātuncūque sit occultus. Et sic patet, qđ ecclesia ligat oīno occulta, & tamē non ligat ea, quę solùm consistunt in corde sine aliquo opere adiuncto facto, vel ommisso. & sic concorda doc in hoc.

3 Quid de illo, qui osculatur sepulchrum mahometi, vel aliqua facit ad eius venerationem, sicut alij infideles? Respond. Alex. de Ales. 2. 2. titu. de apostasia, quòd si faciunt, quia ita credunt, & ideò profitentur, sic sunt apostatæ hæreti. & excōmunicati. Si verò hoc faciūt solùm verbo, vel ꝓpter metū, nō in corde, sic peccant mortaliter, non tamen sunt hęretici, nec excommunicati.

4 Secūda pœna est ꝙ nemo cum hęreticis debet habere negociationē, neque i domo, vel terra sua eos tenerē, vel fauere; facit. c. sicut ait, eo. tit. & secundū Pa. ibidem extenditur d. c. ad omnes hæreticos, licèt loquatē de Tolosanis [a] & no. qđ licet cum nullo excōicato sit participandum, tamen cū hęreticis multomin[o]. vnde licèt non excommunicētur omnes participantes cū eis eadē excōmunicatione, tamē credētes, fautores, receptatores, defensores [b] hęreticorum benè ligātur, vt patet S̄. Excommunicatio. 5. casu. 17. posset tamē aliquis sine peccato participare cū eis in hi, quę spectāt ad eorū salutē. Similiter & filij, vxor, & hmōi, q iudicio boni viri aliter cōmodè facerē nō possunt, nec inest periculum peruersionis, & etiā cęteri in casibus, in qbus licet participare cum excōmunicatis, de quibus habes supra, excommunicatio. 8.

5 Tertia pœna est, ꝙ bona ipsorum ipso facto, quo crimen incurrunt hæresis applicanē fisco, i terris. s. imperij, si sunt sęculares, iudicis sęcularis. i terris vero ecclesię, vel si sunt clerici applicanē fisco ecclesię, nisi clerico ū bona eßēt ecclesię, vel ipsi haberēt stipēdiū ab ecclesia, qa applicabunē ecclesię à qua stipendium habebant, vel cuius erāt, vt in c. vergētis, eo. titu. hæc in. c. cum secundū, eo. tit. li. 6. Veruntamen executio [c] ipsius confiscationis, vel occupatio dictorum bonorum, non fiet, donec per aliquam personam ecclesiasticam fuerit sententiatum super prę fato crimine hæresis contra ipsum hæreticum, in d. c. cum secundum, de quo vide infra, pęna. S. 3.

6 Sed quid si in vita ipsorum hęreticorum non fuit sentētiatum ipsos hęreticos? Respond. in. c. fin. quòd si post mortem ipsorum sententiatum fuerit super eorum crimine, nihilominus applicabuntur fisco, vt in c. 1. de rescri. li. 6. quia cōfiscatio fuit facta in vita ipsorum, eò ꝙ inciderunt in hæresim. Et de hoc est tex. in c. accusatus, eo tit. lib. 6. in. S. in eo vero casu.

7 Quid si habet filios catholicos? ℞. secundū gl. in summa. 23. q. 7. & in. c. vergentis, eo. ti ꝙ nihilominus confiscātur, & sic nihil habebunt de bonis patentū filij, nec etiam agnati. Vnde per d. c. vergētis, corrigitur aut. de Nestorianis, C de hęret. quæ volebat, vt deuoluerenē ad filios vel agnatos catholicos bona hęreticorum, quod & sequitur Archi. in ptin. 23. q. 7. & Cy. in l. quisquis, C. ad l. Iul. maiestatis. Gof. dicit hoc verum in terris ecclesię, sed non in alijs; [d] & istud vltimum est magis pium, quamuis primum sit verius.

8 Quarta pęna est, qđ hęretici, credētes, receptatores, defensores, & fautores, ipsorumque filij vsque ad secundam [e] generationem nullum ecclesiasticū beneficiū, vel officium publicum adipisci possunt, vt in. c. 2. eo. tit. lib. 6. hoc intellige de secunda generatione

a Loquatur de Tolosanis.] Pro hoc. c ad abolendā, & c. excōicamus, eo. tit.
b Defensores.] idē de subueniētibus eis, vt l. 1. ff. de recepta.
c Executio] Bar. in l. diuus. 2. ff. de custo. reo. quærit sic, Pone, Inquisitor hæreticæ prauitatis ꝓcessit ꝯ quendā, & eū cōdēnauit đ hæresi & tradidit eū iudici sæculari, an iudex sæcularis debeat credeē illi sentētiæ, & illi ꝓcessui, & sic executionem faceē, An verò dēat de nouo formare ꝓcessum? ℞. ꝙ sic. Cōtrariū tamē tenet Ang. in l. 1 C. de exhi. reis per c. ꝑsidētes, de hę re. l. 6. & c. vt inq sitionis, e. ti li. 6. & no. In. in c. pastora. đ off. dele. & i c. cū in iure. do. An. & Imo. in c. 1. de officio ordi. & sic tene, sicut et tenet Bal. i aut. cleric[o], C. de epi & cle & gl i d l. cui[o], Sal. in l. ea qdē, in 8 col. C. q acc. nō pos. Ab. & Pe. đ Anc. c. at si clerici, de off. ord. Alex. i l. magistratib. ff. đ iur. om. iu. & ibi. Resp. rōnib. Bar.
d In alijs] Hoc ē cōtra. d. c. vergētis, qđ facit mentionē de terris ī. perij, &c. Vide Abb. post d. Ant. in d c. vergentis &c. De his vide plene Ho. e ti. §. q pœna, in prin. & ibi dicit, ꝙ opi. s̄m leges ꝓcedit de æquitate, & secūdū canones de rigore, vel leges loquūtur ante sententiam, canones post.
e Secundam] Vide Ge. in d c. 2. pro declaratione terminorum.

a Cap. in fidei fauorem] Dummodo ex coniecturis falsa testificari non præsumantur, vt ibidem, quas coniecturas iudex ipse examinabit secundùm gl. ibi.
b Possunt contra eosdem] Vel aliter de iure nō habentes iurisdictionem.
c Vel eorum delegatis] Quādo ad alios non potest haberi recursus, nec requirentes sunt excommunicati.
d Elident] Et si dicti hæretici reconciliarentur, tamen non inciderent in subiectionem, q̄ sunt facti liberi. Idē dic de bonis, quæ non recuperantur, fm Host. & Pa. in d.c.fi.e.ti.

neratione per lineā patris, quę est filius, & nepos, sed per lineā maternā non, nisi ad primum gradum, s. filiā extenditur, vt in c. statutū, el 2. eo. tit. lib. 6. & etiam nisi emendati tales hæretici, fautores, receptatores, & alij essent, & reincorporati ecclesiæ, parati ad pœnitentiam peragēdam fuissent, vt in d.l. statutum.

9 Quinta pœna est, ꝙ si quis vir ecclesiasticus ad preces hęretici, fautoris, receptatoris, & aliorum similium pestilētium dignitates, personatus, & q̄cunque alia ecclesiastica beneficia scienter est adeptus, ipsis est priuat° ipso facto, & inhabilis ad similia. Si verò ignoranter, solummodo sic habitis est priuatus, vt d.c. quicunque, lib. 6.

10 Sexta pœna est, ꝙ filij hæreticorū ipso facto, quo sententiatum est contra eorum parentes de hæresi, efficiuntur sui iuris, & effecti intelliguntur a die commissi criminis, vnde emancipatio facta non valet post commissum crimen, vt in d.c. quicunque.

11 Septima pęna est, ꝙ vxores, quæ contraxerunt matrimonium cum illis, quos sciebant hæreticos, amittunt dotem ipso facto: secus, si ignorabant, licèt postea sciverint, vt in c. decreuit. eo. titu. lib. 6.

12 Octaua ꝙ appellare non possunt hæretici, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum, vt in c. vt inquisitionis negocium, eo. titu. lib. 6.

13 Nona est, ꝙ ɔtra hæreticos, credētes, & alios prędictos admittuntur excommunicati & participes, vel socij criminis ad testimonium, vt in c. in fidei fauorem, [a] eo. ti. lib. 6. & officiales, licèt sint excōmunicati, possunt contra eosdem [b] suū exercere officium, si requisiti fuerint ab ipsis, vel inquisitoribus, vel eorum delegatis, [c] & licitè possunt eos requirere, vt in c. prę-sidentes, eo. tit. lib. 6.

14 Decima, ꝙ hæreticis, siue sint cōniuncti, siue extranei, nihil est relinquendum, siue nō pn̄t institui hæredes, vt in c. si quis episcopus, cum c. seq. & quod ibi not. de hære. secus facientes, si sunt episcopi, vel clerici sunt excommunicandi, etiam post mortem; vt in dictis capitulis notatur.

15 Vndecima, ꝙ vasalli hæreticorū, & q̄cunq; alij, q̄ hęreticis aliqua obligatione erāt astricti, vt famuli, liberti & hmōi, ipso facto liberant̄, vt dr̄ & notat̄ in c. fi. eo tit. Propterea, si aliqs ꝓmisisset eis hæreticis soluere sub pęna, vel iuramēto certo die, non tenetur, vt no. gl. ibidem; & hoc intellige, si est manifestū ipsum hęreticum incidisset perfidiam. Et dicit Phil. idē, et si sit occultus, dūmodo probari posset. Sed Io. And. limitat dictū suum verum, si ad ꝓbationē processum est, quia tunc probatio facit delictū manifestū, vt in c. cum olim, de ver. sig. Secus, si non est processum ad probationē. Pa. verò ibidē vult, ꝙ a die commissi criminis sunt liberi, quāuis non possit allegari ꝓdicta absolutio, nisi facta manifestatione per sententiā, ego teneo cum text. ꝙ eo ipso, ꝙ est manifestum in hæresim incidisse, tales absoluti sunt, quantūcunq; sentētia non feratur ꝯ eos, quia per exceptionem eorum petitionem elidēt. [d]

16 Duodecima pœna est, ꝙ damnati præsentibus sœcularibus potestatibus, aut eorum bailiuis relinquantur animaduersione puniendi, clericis prius a suis ordinib° degradatis, vt in c. excōmunicamus, el 1. eo. tit. & ista animaduersio est pœna ignis de consuetudine, licèt de iure sit pœna mortis, vt in l. Arriani, C. de hęreti. iuncta l. vltimum supplicium, ff. de pœni.

17 Sed quæro, quid si hæreticus dānatus per ecclesiam velit redire, nunquid ei pareetur? R. Io. An. in quadam apostilla in d. c. excommunicamus, tenet ꝙ sic, & idem gl. singularis in c. excommunicamus, el 2. eo. ti. sed licèt sit humanum; tamē ego credo de iure contrarium. Nam, vt acceptetur, oportet ꝙ ɔtinuò post deprehensionē erroris ad fidei catholicæ vnitatē spontè recurrat, & errorem suum ad arbitriū pręsidentis publicè abiuret, & satisfactionem condignā exhibeat, vt in c. ad abolendā, eo. ti. quod non facit, qui expectat condē-

nationem

nationem, & dictum.c.excommunicamus,el.2.quod videtur contrarium,loquitur de deprehẽso,non condemnato. Arch.tamen [a] in c. vt commisſi,eo.ti.li.6.dicit,ꝙ relapsis duntaxat non parcitur,ſemel tamen lapsis parcendum eſt, ex quo volunt ad fidem redire, & vt dixi, hoc eſt mitius. [b]

18 Vtrum rediens ſpontè ad veritatem fidei,& reconciliat⁹ recuperet bona? ℞. ꝙ non,ſed ſolummodo euitat pœnã mortis. Et ꝙ olim debebat detrudi in ꝑpetuũ carcerem ad agendam pœnitentiam, hodie per inquiſitores vnà cum præſidente poteſt commutari,vt in ca. vt commisſi,eo.ti.li.6. Et ſimiliter recuperabit bona,ſi ex miſericordia ei cõcedãtur,aliter nõ,vt d.c. vergẽ.

19 Tertiadecima pœna, ꝙ nullus clericus debet ei ꝑbere eccleſiaſtica ſacramẽta,neque eleemoſinas, aut oblationes eorum recipere, aliter clericus priuand⁹ eſt ſuo officio, regularis ſua priuilegia in illa diœceſi,vbi contra fecerint,nõ ei ſeruentur,vt in ca. excõicamus,el.1.e.ti. Hodie tñ, quicũque tradiderit eccleſiaſticæ ſepulturæ,eſt excommunicatus ipſo facto,p.c.quicunque,e.ti.li.6.de quo ſupra,excommunicatio.7.caſu. 28. Sed hæc oĩa limita,niſi pœniteant,& ſigna manifeſta pnĩæ in eis appareant, quia tunc eccleſiaſtica ſacra poſſunt,& debẽt dari, ẽt ſi foſent relapſi,vt in c.ſuper eo,de hær.li.6.

20 Quartadecima, ꝙ nullus tabellio publica inſtrumenta, vel ſcripta pro hæreticis, credentib.fautoribus, & cæteris facere poteſt,nec aduocatus in aliqua cauſa, vel facto poteſt eis patrocinium præſtare, nec litigantibus ſub eorum examine. aliter ipſo facto ſunt ſuſpenſi ab officio, & perpetuò infames,vt in c.ſi aduerſus,e.tit. Intellige, ſecundùm Pa ibidem, niſi reuertantur ad fidem, quia tunc poſſunt prædicta pro eis impendi.

21 Qua pœna puniuntur credentes, fautores,receptatores,& defenſores hæreticorũ? ℞. ꝙ 18.pœnis prima,quã ſunt excõicati ipſo facto,de quo ſ.excõicatio.5. Caſu, 17. Secũda, ꝙ ſi poſt excõicationẽ intra annũ ſatisfacere contẽpſerint,ex tunc ipſo iure ſunt infames, vt neque ad publica officia,ſeu conſilia, ſeu ad eligendos ad hmõi aliquos, neque ad teſtimonium admittuntur,ſunt inteſtabiles ẽt, nec ad ſucceſſionẽ admittuntur, nullus eis cogitur reſpondere ſuper aliquo negotio,ſed benè ipſi alijs ſi ſunt iudices & dabunt ſententiam, nulla ẽ, nec aliquis poteſt cauſam agitare ſub eis. Si aduocati ſunt,non ſunt admittẽdi ad patrocinium,ſi tabelliones,inſtrumẽta per eos confecta nihil valent, ſed cum autore ſuo damnantur. Si verò clericus fuerit, ab omni officio,& beneficio deponatur. Hæc habentur in c.excommunicamus,el.1.e.ti. Ex quibus collige.xii.pœnas contra præfatos. Adde quartam,quintam, octauam,nonam,tertiadecimã,& quartamdecimam in præcedentibus.S.dictas.

22 Quis dicatur credens hæreticis? ℞. Archi.in d.c.quicunque,e.ti.li.6.ꝙ ille, qui ore proprio dicit ſe velle mori in fide talis hæretici, vel qui dicit ſe credere errorib⁹ eorũ,ad hoc de pœ.di.1.c.poteſt,ſimiliter qui adorauerit,reuerentiam ſuo more exhibuerit,cõſolationem, vel cõionẽ in morte, ſeu in infirmitate ab hæreticis receperit,vel ſimilia perpetrant,quæ ad ritum eorum pertinent, credentes dicuntur, quia plus factis,ꝗ̃ verbis loquimur,ar. de ap.dilecti,el.2.& loquor de his factis, in quib⁹ error exprimitur,quia in alijs factis,vt viſitare eos,vel alimoniam præbere, non eſt credere,ſed potius fauere, credentes tamen [c] in eorum erroribus hæretici ſunt.c. excommunicamus,el.2.eo.

23 Quis dicitur receptator? ℞. Arc.vbi ſ. ꝙ ille,ꝗ ſcienter [d] recepit hæreticos, & ſi non frequenter, quia licèt ſecũdùm grammaticum ſit verbũ frequentatiuum,tamen in iure ꝓ ſimplici verbo ponĩ,vt probatur ff.de recepta. l. fi. in iure ciuili receptator dici-

a Arch. tamen] Nõ videtur mihi ꝙ hoc dicat apertè, tamẽ poteſt elici.

b Hoc ẽ miti⁹] Sed debent in ꝑpetuo carcerẽ detrudi⁹, vt in d c. excõicamus, z ꝗ quamuis hodie poſſit commutari, vt in c. vt cõmiſſi, e.ti. lib.6. vt hic. § ſeq.

c Credentes tamẽ] Quid de eis qui audiunt eorũ prædicationes? Reſp. Arch. vbi ſupra, ꝙ ſi ſemel tñ audierint, nec poſtea redirẽ voluerint non ſunt credẽtes, quia non videtur approbaſſe,quod poſtmodum vitauerit, arg.c. conſtat.1. q.1. & c. ex ſtudijs, de præſumptio. & ſubdit, ꝙ licèt de facili non debeãt credentes reputari, fatetur ſuſpitione tamẽ eos nõ carere. Vnde eis poſſet purgatio indici.

d Qui ſcienter] Iſte eadem pœna punitur, qua & hæretici: vide de his Hoſt. eo. ti. §. qua pœna.

dicitur, qui latêter recipit, & celat, vt conseruatus ma nus iudicis euadat, vt in l. 1.ff.đ recepta.& l.cõgruit, ff. de officio prçsidis,& l.vl ti. C. de his,quæ la. occul. & sic accipitur etiam de iu re canonico, nisi solùm in casu isto hçreticorum, rõ, quia spâliter oĩs receptio ꝓ hibetur,vt in c.sicut ait,eo.

24 Qui dñr fautores? Res. Arc.vbi s̃. ꝙ si sunt psonç, quæ publica potestate fungãtur, ex sola omissione di cuntur fautores, puta si ab ecclesia condemnatos non fugant,vel non puniunt,sicut debent, & præcipitur in c.ad abolendam,e. & in ca.excommunicamus,el 1. e.hoc probatur.23 q.3. qui potest.2.q.5.q vicijs, & q. 8.præterea,& 16.q.4.§.qui autem. Item dicit idem Ar chi. ꝙ si prælati non faciũt, carceres ad custodiam hæreticorum, vel simil.a,quæ ad eorum officiũ pertinẽt, ex auaritia, non dicunẽ fau tores,quia id in fauorẽ hæreticorum non faciunt. Secus, si propter eos non faciunt.Si sunt priuatæ perso nç,licèt non capiant hæreticos, ex omissio ne sola non dicuntur fautores, sed si celãt eos post,quã iurauerunt indicare, possunt dici fautores, cum peccẽt mortaliter ĩ hoc celando veritatem.11.q.3.quisquis.Idẽ dic de priuatis astrictis per iuramentum ad indicandum,& celant in casu,in quo tenẽtur indicare,quod quando fit,vide infra,Inqui sitio.§.11. secus in alijs priuatis, non astrictis,quia nisi omittant dolosè, [a] non dicun tur fautores, ex commissione verò omnes dicuntur fautores,quia vel verbis excusãt [b] eos,vel laudant,& huiusmodi,vnde si prçdicta verba prouocant simplices ad amorẽ hæreticorum,& deuotionem, quam habẽt ad ecclesiam,habeant minuere,& talia non dicantur ex lubrico linguæ,q̃a lubricũ linguæ ad pœnam nõ debet trahi.ff. ad l.Iuliã maie.l.famosi,tunc fautores dicuntur. 11.q. 3.non solùm.2.q.1.c.si.Multò magis fautores sunt qui facto eis fauent, puta alimoniã ministrando, ipsos liberando, vel per quæ liberari pñt,dando,& similis,ad hæc. 23.q. 3.est iniusta.ff. đ furtis l.si pignore.Et idem dicit in eo,qui precibus eos liberat, ar. 13. q.6.eo.titu.

25 Qui dicãtur defensores? ℞. qui supra. Arc. ꝙ quicunque defendentes error hæreticorum, & tales dicuntur hæresiarchæ. [c] Item dicuntur defensores illi,qui personas ipsorum defendunt resistendo viribus, vel potentia, nè ad manus iudicis veniant puniendi,vel examinandi,& de hoc.21.quæst. 5.si custos, vel nè fiat executio, vt in capit. in ex literis,de officio delegat. not.tamen, ꝙ defendens hæreticum, nè lædatur a priuato, vel qui in iudicio eidem patrocinaẽ, credens eum habere iustam causam, nõ dr̃ defensor, vel fautor, etiam si postea appareat,quòd non erat iusta causa,quia hæc est iusta defensio,quç talibus reseruatur.Sec⁹, si contra conscientiam ei patrocinatur, q̃a defensor est,ita not.Card. in Clementin. 1. de pœnis.

26 Quomodo hæretici,fautores, credẽtes, defensores,receptatores eorum, & etiã infamati de hæresi recipiantur ad pœnitentiã? ℞. ꝙ ad arbitrium episcopi prius debẽt abiurare errorẽ,& promittere per scripturã,ꝙ tenebunt firmiter fidem catholicã, & hoc publicè,vel priuatè,sicut crimen ẽ publicum,vel priuatũ.1.q.7.quoties, de pœc. di.2.ergo Berengarius,& d.c.ad abolendã. postea debent absolui secundũ ecclesiæ formam,de qua habetur.11.q.3.cum alijs, de sen.exc.cũ desideres,& postea imponi, qđ talibus solet iniungi, vt in dictis.c.quoties, & ego,si tamẽ tempus [d] non adest,& signa pœnitentiæ in extremo demonstret, põt absolui sine solennitate præfata secundùm Host.& Innoc.in c.a nobis, el 2.de sententia excommunicationis.

HERMAPHRODITVS dicitur,ille qui habet vtrunque sexum,scilicet virilem, & fœmineum.

1 Vtrum possit esse testis in testamẽto? ℞. glo.4.q.3.item idonei,ver.hermaphrodita, quòd non,sicut nec mulier,Institu.de testa. §.testes.

a Nisi omittant dolosè] Argu.c. quãtæ,de sen.ex. cum ibi notatis.

b Excusant] Puta quãdo dicerẽt isti homines non sunt, vt dicũtur.

c Hæresiarchç] Et sic peiores sũt ipsis hæreticis. c.qui aliorũ. 24. q.3 & 11. q. 3. c. qui consentit. Vñ & deberent plus puniri, sicut aliquãdo magis punitur consulens, q̃ faciens, quod consultum est. l. verum, ff. de pari cid. Exemplũ in medico, q dedit filio venenum,vt venenaret patrẽ. l.frater,ff. de paricid. & quod ibi no.gl Et Archid. vbi s̃. refert aliquos dicere,illos prælatos fore hæreticorum defensores, qui eos punire negligunt.

d Si tamen tempus]De ista materia plenè Host.in summa tit. de hære.per totum.Sed de pœnis &c. in §. qua pœna, & in §.quæ pœna.

S.testes, in iudicio tamen sic eo modo, quo mulier. Et hoc intelligo, quando magis habet de fœmina, quàm de viro. Secus esset, si sexus virilis magis incalesceret. si verò est parilitas, glossa prædicta non determinat, sed dicerem non admitti, nisi quatenus mulier admittitur.

2 Vtrum possit ordinari? ℞. quod non, quia est monstruosus, ar. 36. di. illiteratos, & 49. distinct. c. vltimo. Si tamen ordinatur, & sexus virilis magis incalescit, recipit characterem, aliàs non etiam si æqualiter incalesceret secundùm Rodo.

3 Vtrum possit contrahere, & an debeat contrahere cum viro, vel cum muliere? ℞. glossa prædicta, quod sexus magis incalescens debeat attendi, & sic determinari.

HIRONIA est mendacium in verbis, vel factis dictum, vt quis minus æstimet, quam se ipsum æstimet, vt puta cum aliqs asserit de se aliquod vile, quod in se non recognoscit, aut negat aliquod magnum, quod tamen æstimat in se esse, & est aliquando peccatum veniale, quando id, quod dicit, vel ostendit in se esse, vel non esse, non est scandalum nec propriæ famæ, vel alterius. Aliquando est mortale, quando esset in scandalum proprium, vel aliorum, vel quando hoc fieret ex inordinata ambitione, vt præficeretur alicui prælaturæ spirituali, puta quia vadit malè vestitus & despectus propter hoc solùm, vt præficiatur, & deliberatè, & intellige, si est indignus, vel si propter honorem solùm, & huiusmodi, secundùm quod dixi ambitionem esse mortale, de quo vide supra, Ambitio, & de tali dicit ecclesia. est qui nequiter se humiliat, interiora autem eius plena sunt dolo, aliàs esset veniale peccatū talis ambitio cum tali hironia, & sic intellige & dictum Augustini in ca. cum humilitatis. 22. qō. 2. minora tamen de se dicere salua veritate, & maiora abscondere propter humilitatem, non est hironia, nec peccatū secundùm genus suum, secundùm S. Th. 2. 2. quæstione. 113.

HISTRIO quis dicatur? ℞. quod ille, qui de persona sua ludum facit.

1 Vtrum sit peccatum? ℞. S. Tho. 2. 2. quæ. 148. quod non, si fiat moderatè, & loco, & tempore personis congruis, & gestibus vel verbis honestis, vt pro subleuatione animi alicuius, vnde, & licitè tales recipiunt aliquid pro mercede, & sic nō intelligitur de istis, cap. donare, & c. qui veneratoribus. 86. di. nec capitulo. pro dilectione, de conse. dist. secunda, aliàs autem ludum facere de persona cum gestibus inhonestis, aut turpibus, seu in loco, aut tēpore prohibito, est mortale peccatum, vt patet d. cap. pro dilectione, in quo denegatur ei corpus Christi, & talibus donare est peccatū mortale, si fiat pro eorum ludo exercendo, secus si fiat propter necessitatem ad naturam sustentandam, vel nē ab eis infamarentur secundùm Rodo.

1 Vtrū tales histriones prohibiti possint ordinari? ℞. secundum gl. in d. c. donare, quod non, vt in c. maritum. 33. dis. quid infames sunt. 4. q. 1. c. 1. ff. de his, qui no. infa. l. 2. §. vlt. limitat tamen Pa. in c. cum decorem, de vit. & hon. cle. verum, quando bis exercuit artē illam in publico, facit l. palam, ff. de ri. nu. 25. q. 2. ita nos. Inno. verò in d. c. cum decorem. vult, vt sit infamis, quod habeat hoc officium in curia, vel quod assuescat se in illo actu, aliàs non sit infamis, & est opinio magis pia, & mihi placet.

HOMAGIVM est, quando quis facit promissionem alteri genibus flexis, & manibus intra manus illius positis, ita quod efficitur homo illius, nullius alterius fidelitate salua, & talis appellatur homo ligius, & fit solùm imperatori, vel regi, & homini, qui non habent super se superiorem, & talis homo ligius differt a vasallitico, in quo reseruatur saltem imperatoris fidelitas, vel autoritas, nec potest quis esse homo ligius duorum, sed benè pōt esse homo ligius vnius & vasallus alterius, vel pluriū, de quo homagio no. in glo. Cle. pastoralis in. §. rursus. ver. homoque ligius, de re. iu.

1 Vtrum sit simonia pro re spirituali, puta beneficio ecclesiastico, homagiū exigere? ℞. quod sic, vt est tex. in c. ex diligenti, de sim. & in c. fi. de re. iur. rō, quia homagiū est, seu cōtinet temporale commodū illius, cui prestatur, quia efficitur eius subditus, & obligat sibi ad certa seruitia, fidelitatis autem iuramētum benè pōt exigi sine simonia, quia tātū obligat, vt sibi sit fidelis, & præstatur potius dignitati, quàm personæ, & hoc verum, quando est in tali dignitate, cui debetur fidelitas talis,

aliàs

a Homicidiũ qđ agetur, catec. in præcep. non occides. c. 1. est nefarium peccatũ, ibi a quib. committens dicatur, ibid. P. V.
b Catec. in idem præcep. c. 1. P. V.
c Non sine mortali] Quia est cõtra legẽ naturalẽ quia vnaquęque res appetit conseruationem sui esse. Itẽ quia contra charitatem, Matthę. 22. diligens proximum tuum &c. Itẽ qa contra bonũ cõmunitatis, nam quilibet est pars communitatis, quartò quia in deum peccat, si interficiens seruum alienũ, peccat in dominũ.
d Qđ no. Bart.] Idem per docto. in l. si vt allegas, C. de sica.

aliàs esset simonia secundùm vnam lecturam, in d. c. ex diligenti.

HOMICIDIVM. 1. dicit voluntarium, qđ animo, & intentione occidendi hominem perpetratur cum effectu, vnde dicitur homicidium, hominis ab homine facta occisio, & istud cõmittitur facto, pcepto, consilio, defensione, & permissione, nec nõ cooperatione, animatione & auxiliatione. Pro quorum declaratione multa dubia subinferuntur.

1 Verum homicidiũ a voluntarium ab homine factũ, vt est homo, sit peccatum mortale? ℞. ꝙ sic semper, quia contra præceptũ, Nõ occides, Exo. 20. imò terribile peccatum, vt patet. l. di. c. si quis voluntate, vbi vult text. ꝙ imponatur ei pœnitentia, vt semper, s. horis statutis iaceat ad ianuã ecclesiæ, & communionem in exitu vitæ suæ non recipiat, dicit gl. si non fecerit pdictam pœnitentiam, & notanter dixi esse mortale peccatum homicidium voluntarium ab homine, vt homo est. Non autem ab homine, vt a lege, siue vt est legis minister, quia non est peccatum, dũmodo non desit iustus ordo, iusta causa, iustus anim9. deest iusta causa, quando aliquis sine demerito occidit, iustus animus, cum ex liuore vindictæ occidit, iustus ordo. cum occidit ille, cui lex non cõmittit, vel cũ occidit nõ eo ordine, quo lex statuit, de quo. 22. q. 5. in c. reos; & per totam. q. ibi glo. in sum.

2 Verũ liceat alicui b occidere seipsum, aut mutilare? ℞ ꝙ non sine mortali c peccato, qa nemo mẽbrorũ suorũ est dñs. 23. q. .si nõ licet, & in l. liber hõ, in f. ad l. Aq. ppterea dicit Aug. in d. c. si nõ licet, His ergo exceptis, quos vel lex iusta generaliter, vel ipse fons iustitiæ de9 spãliter iubet occidi, qsquis hominẽ vel seipsum, vel quẽlibet occiderit, homicidij crimine tenetur, hæc ille. Fallit hoc in mutilatione, quæ fit causa medicaminis, q̃ licet. Et de hoc. 55. di. cap. si quis, el 2. & 3.

3 Verum liceat alicui occidere seipsum, nè aliquis cogat eum ad peccatũ? ℞. ꝙ nõ, vt in d. ca. si non licet, & 23. q. 4 displicet. Vnde Hieron. in c. non est nostrum. 23. q. 5. dicit, vnde & in persecutionibus non licet mihi propria manu perire absque eo, vbi castitas periclitatur, hęc ille. Et licèt aliqui ex hoc dicto dixerint, quod vbi castitas impugnatur, licèt se occidere, hoc est falsum, vt patet in pręallegatis ca. Et ideo hęc dictio, Absque, ponitur inclusiuè, sicut ibi, Pulchræ sunt genę tuæ, absque eo qđ intrinsecus latet. Sic & dictio, vsque etiam inclusiuè ponitur. ff. de pigno. act. l. 1. 13. q. 2. Ebron. Et quod legitur de Sãlone, qui se interfecit, & idem de aliquo alio, dicendũ ꝙ hoc fuit ex speciali reuelatione Dei, vt dicitur in d. c. si non licet.

4 Quid si iudex occidat malefactorẽ ordine iustitiæ non seruato? Respond. ꝙ peccat mortaliter, sicut & quando ex animo vindictę, vel ex cupiditate occidit, quia iustè quòd iustum est, exequeris dicit text. in Deut. & no in d. c. reos (quod credo verũ) nisi ex aliqua vigenti causa hoc faceret, & notoriè constaret occisum dignum morte. Et pro hoc facit. capitulũ. de occidentis, & capitu. officia, sed melius cap. non frustra. 23. quæstio. 5.

5 Verum liceat occidere furem? Respon. gloss. in cap. cum homo. 23. quæstio. quinta, quòd latronem insidiantem in itineribus, & nocturnum depopulatorem agrorum licet cuilibet occidere. C. quando liceat vni. sine iudi. l. prima, & secunda. latronem, seu furem nocturnum similiter licet, diurnum verò non, nisi armis se defendat, vt in capitulo si perfodiens, de homici. Limitat tamen Paul. in capitulo. 2. primo, & secundo not. de homici. & prædicta gloss. verum, quando aliter non potest comprehendi. Facit. l. furem, ff. de sica. & capitulo. 2. de homicid. Limitant etiam secundò dicentes, quòd quando fur nocturnus, vel diurnus cognoscitur, & res possunt rehaberi per iudicem, quòd non licet occidere, & facit quod not. Bartolus. d in dicta l. furem, aliter

sic,

fic, a & non folū per eum, cui furatur, fed etiam poteſt occidi per quemlibet irregularis tamen erit tam iſte occidens, quàm etiam iudex, de quo in præcedenti dubio dictum, eſt etiam ſi ſeruaret, ordinē iuſtitiæ.

9 Vtrum vxor a viro, filia a patre committendo adulterium ſimul cum adultero poſſit occidi? Reſpond. quòd pater in ipſo actu in domo propria, vel in domo generi poteſt interficere vtrumque. ff. de adulterijs. l. nec in ea. §. ius, & l. ſequenti. Marito etiam ignoſcitur ſi occidat adulterū quò ad mitigationem pœnæ. C. de adulterijs l. Gracchus, ſi modo eum adulterum deprehēdat in domo ſua cum adultera, vt l. marito, ff. de adult. aliàs nō de iure antiquo, ſed de iure nouo poteſt poſt tres denūciationes factas vbique occidere, vt in autē. vt liceat matri, & auię. §. his quoque. Dicit tamen glo. in c. inter hæc. 33. q. 1. ꝙ licèt tales, & ſimiles excuſentur a pęna ciuili, non tamē excuſantur à culpa, ſeu a peccato homicidij, vnde in capitulo quicunque percutit. 23. quæſtion. vltima, dicitur, qui ſine aliqua publica adminiſtratione maleficum, furem, ſacrilegum, adulterum, periurum, vel quēlibet crimino ſum interfecit, trucidauerit, aut membris debilitauerit, velut homicida iudicabitur, & tantò grauius, quantò non ſibi a deo conceſſam poteſtatem vſurpare non timuit. Aduerte tñ ꝙ aliud eſt, quando lex aliquid permittit non puniendo, vt in occidendo adulterū, & ſic non licet ſine mortali peccato, aliud eſt, quando lex concedit, ſicut quando diffidat aliquem, vt in capitulo, pro humani, de homicidio l. 6. & ſimilibus, quia tunc ſi aliquis talem occidit non animo vindictæ, ſed zelo iuſtitiæ, ſic non peccat ſecundùm Io. Andr. in addi. ad Spec. quia facit vt miniſter legis, quod licet. 23. quæſtion. 5. non eſt crudelis, & ſic concordia iſtud, quod hic dicitur cum eo, quod dicitur in dubio præcedenti, ille autem, qui aliquem occidit defendendo ſe, vel proximum, nō proprië dicitur homicida, de quo dic, vt infra, homicidium. 4.

7 Vtrum ſit homicida, qui percutit mulierem prægnantem? Reſpond. quòd ſi partus erat iam formatus, & ex percusſione interijt. homicida eſt, ſecus, ſi non erat formatus b hæc probantur. ff. de pœ. l. ſi quis aliquid § qui abortionis.

8 Vtrum lætaliter aliquem percutiens, quia percuſſus poſtea ab alijs occiſus eſt, ſit homicida? Reſpond. ꝙ ſic, c vt eſt text. in capitul. ſignificaſti. el 2. eod. titul. ſimiliter ſi non appareat, an lætaliter percuſſerit, vel nè, tamen homicida eſt. Item homicida eſt, ſi animum occidendi habuit, & percusſit, quanuis non lætaliter, ſi poſtea ab alijs percuſſus interijt, vt in dicto capi. ſignificaſti.

9 Mandato, ſeu pręcepto commiſſum homicidium imputatur non ſolùm mandatario, ſed etiam mandanti, quia, vt dicitur in capitul. mulieres, de ſent. exc. Is verè committit, cuius mandato delictum committi probat, & ideo ſic peccat mortaliter, nec excuſatur, ſicut ſi ipſe faceret, & perinde determinandum eſt de mandatarijs quò ad irregularitatem, ſicut de mandante per cuti clericum quò ad excommunicationē, vt ſupra, excommunicatio. 5. caſu. 1. §. 31. & tribus ſeq.

10 Vtrum prælatus habēs iuriſditionem temporalem, qui iniungit ſuo officiali; ꝙ ſuper tali maleficio inquirat, & iuſtitiam exequatur, ſit irregularis, & homicida, ſi officialis mādatum exequens aliquem occidi faciat? Reſpond. ꝙ non, quia dicit tex. in capitulo, epiſcopus, nè cle. vel mo. libr. 6. quod licèt clericis non liceat cauſas ſanguinis agitare, eas tamen cum iuriſditionem habet temporalem, debent & poſſunt, metu irregularitatis ceſſante, alijs delegare, hęc ibi.

11 Cōſilio etiam efficitur quis homicida, quando ex conſilio ſequitur homicidium, nec ſolùm quando conſilium eſt directè de mortale alicuius, ſed etiam quando conſu

litur

a Aliter ſic] dicit Bal. in d. l. ſi vt allegas, ſi cognoſcerem furem, tñ veriſimile coniectare poſſem eū receſſurum, & ſic nō potero habere res meas, tūc licitè poſſum occidere, & ponit exemplū de debitore fugitiuo, de hoc dic, vt infra homicidiū 3 §. 1.

b Et nō erat formatus] Si dubiū erat, an eſſet formatus, vel an ex tal pcuſſione interierit abſtineat a ꝓmotione, vel a miniſterio, ſi ꝓbabiliter hoc crediť, nę periculo ſe exponat. Temerariè autē credens, aut deponat ſcrupulum, aut abſtineat.

c Reſp ꝙ ſic] Vide Cep conſ. 11. Et Alexan. conſ. 115. 2. lib.

litur in causa propinqua ad mortem, scilicet al qd, ex quo sequitur mors, vt notat. Panorm. in c. ad audientiam, eod. tit. & hoc intellige quò ad causam propinquam, secundùm Innocē. ibidem, vbi consulitur res illicita, ex qua mors sequitur, sed vbi consulitur res licita puta consuluit, vt maleficus capiatur, vel vt exponat se pro patria, vel fide Christiana, quia licèt homicidium sequatur, non imputatur ei, facit. 23. questi. 8. omni timore, & melius capitulo hortatu, & precibus Adriani, & sic non est homicida secundùm eum, sed contra est, quòd notat Hosti. in capitul. ex literis, de exces. prælato. & per Panormitan. in cap. 1. de fur. & est text. in capitul. si quis viduam. l. dist. & in capitu. sicut dignum, eod tit. & ibi determinatur, quòd clericus, vel alius interrogat' de pęna delicti, si respōdet, quòd est mors, est homicida, si casus imminet de præsenti, per dicta iura. Sed ego concordando dico, ꝙ dicit verū Inn. quò ad peccatum, sed quò ad irregularitatem dicit verum Inno. quando est in consulendo rem licitam, & non homicidium, & quando homicidium posset non accidere, licèt verisimiliter [a] debeat euenire, Sicut dictum est supra, Bellum. §. quarto, ꝙ licèt prælatis dicere, Pugnate viriliter, & huiusmodi. Et dictum Hosti. & Pan. intelligitur quò ad peccatum in eo, qui consuluit super morte, quæ infallibiliter exequetur, quia dicūt, quòd si non imminet casus de præsenti, quòd licèt clericus consulat quod est poena mortis puniendus malefactor, non propterea est homicida, scilicet quò ad irregularitatem, nec etiā quò ad peccatum, nisi malo animo [b] hoc faciat, vt infra irregularitas. 1. §. 4.

12 Vtrum consulens alicui, vt alium interficeret, qui volens interficere interfectus est, sit homicida? Respond. quò ad peccatum mortale est indubitatum, quò autem ad homicidium quidam, vt Innoc. & Hos. in d. capitu. ad audientiam, referunt, quod si verisimile erat, ꝙ non poterat interfici ab illo, non erit homicida, nec consequēter irregularis. Si verò verisimile fuit, ꝙ poterat interfici, sic erit homicida. Sed Ioan. An. in c. fi. eo tit. li. 6. & Panormi. in d. c. ad audientiam, tenent indistinctè talem consultorem homicidam censeri quò ad pœnā irregularitatis. Et in istud magis assentit etiam Innoc. & est verius.

13 Quid de eo, qui consuluit in genere, ꝙ adulteri sunt occidendi, vel alij, qui tamē de iure [c] non sunt occidendi? Respond. secundùm Rodo. si reputabatur iurisperit', & errauit non in apicibus iuris, sed in iure claro, & certo, sic est irregularis, si consultus ex suo consilio consilus aliquem occiderit. Si verò non erat reputatus perit', sed simplex, vel idiota, aut errauit in subtilitate aliqua, in qua sunt opinio. diuersæ, sic non erit irregularis, dummodo casus non immineret de pręsenti, vt supra dictum est.

14 Vtrum consulens alicui, vt aliquem interficeret, quanuis ille cui dedit cōsilium, per multum tempus steterit ante, quàm interfecerit, sit homicida? Respon. secūdùm Innocen. vt Panorm. recitat, & sequitur in d. capitu. ad audientiam, quòd sic, quia debebat reuocare consilium. Et si putabat amicum non desistere, debebat hoc inimico intimare, vt caueret, aliàs non euadit, quanuis doluerit de consilio, non credo tamen, quòd debebat reuelare specificè illum, cui dedit consilium, sed bono modo, seruata eius fama auiset inimicum, dicendo vt sibi caueat, & sufficit, ex quo consilium reuocauit.

Quid

a Licèt verisimiliter] Dicit tamē Inn. ꝙ si quis directè consiliū in mortem alicuius dederit, semper est irregularis, facit. c. sententiam, nē cle. vel mo. Et concor. Io & addit idem si de voluntate sua turbata pro esserit, puta parentes clerici verberati dicunt hoc se velle vindicarī, nec clericus expressè cōtradicit, facit. ca. Machæ'. de sim. Si autē expressè hoc prohibeat, secus est, de sim. c. sicut tuis, & ca. Petrus, eod. ti. Si aūt ex corde non faceret, in cōspectu Dei caderet.

b Nisi malo animo] Vide de his Spec. ti. de leg. §. Iuxta propositionis, versi. quid si index.

c Qui tamē de iure] Quæritur, qd si aliquis consuluit, ꝙ infirm' verteretur, vt citius moreretur? Rñ. dico, ꝙ si ex tali versione citius moritur, irregularis est, qui consuluit, & qui fecit, nec poterit p episcopum dispensari licèt a peccato absolui possit. Additur tamen, ꝙ si ex causa citius nō moritur, nō incurritur irregularitas, licèt debeat pœnitere de peccato, & mala intentione. Similiter dicēdū est de illis vetulis sortilegis, quæ ponūt ad caput ferrum, vt citius qs moriat, quia sic debēt pęnitere de peccato, cum talia sortilegia non operentur ad mortē alicuius.

15 Quid de cõsulente alicui, vt se exponat pro patria, vel iure suo? Respond. Innocent. in d. capitulo ad audientiam, quòd non est homicida, nec irregularis, etiam si interficiatur. 23. quæstion. 3. pro membris, & quæstio. 8. hortatu. Si tamen sciret [a] eum ibi moriturum, sic videtur homicida, & irregularis secundùm Innocent. & Hostien. ibidem, quos limita, quando consuluit pro iure proprio ita se exponere, sed secus esset, si consuluisset, quòd pro Christo mortem sustineret, vel pro ecclesia, etiam pro patria, quia licèt sciat moriturum, non est homicida, nec irregularis. Et sic intellige. Innocen. & Hosti. vbi supra.

a Si tamen sciret] Si quis consuluit fugiẽtem inimicum, vt remaneat ad pacificãdum eos, est irregularis, si ꝓbabiliter credebat eum moriturum. c. tua nos, eodem ti.

b Quando sine periculo] Ait. n. Salomon Prou. 24. Erue eos, q trahunt ad mortem. Exemplum habes de Moise in Exo. qui occidit Aegiptium, qui îfestabat Hebræum.

16 Defensione cõmittitur homicidium, puta associando homicidam ad factũ homicidij, vt eum, si oporteat, defendat, & talis, quanuis etiam ei homicidium dissuadeat, tamen secundũ Ho. in sum. eo. ti. §. qua pœna, versic. quid si quis, homicida erit. Facit. c. Henricus, de cle. pu. i due. Nec in hoc distinguitur, an aliàs esset facturus vel nè quò ad irregularitatem, sed quò ad restitutionẽ benè est distinguendũ, quia si aliàs erat facturus, non tenetur.

17 Permissione etiam committitur homicidium non prohibendo, cum potest, vt patet in. c. non inferenda, & c. seq. & c. fi. 23. quæst. 3. Sed licèt glo. in d. capitul. non inferẽda hoc referat solùm ad prælatos, tu tamen dic, ꝙ cum iura loquantur vniuersaliter, Ideo est distinguendum in illis, q non sunt prælati, nec habent ex officio, an dolosè omittant prohibere, & sic credo homicidas, si aliquis occiditur. Si verò nõ dolosè hæc non prohibent, sed ex negligentia, vel pusillanimitate, aut quia nolunt se immiscere rumoribus, vel nolunt aliũ huiusmodi rumoribus immiſceri, sicut mater filium, vxor virum, & huiusmodi, non credo esse homicidas. Et ad hęc faciunt not. in c. quantę, de sentẽtia excommunicatio. per Ioannẽ Andreæ, & sequentes, licèt peccẽt, & fortè mortaliter, qn sine periculo [b] omni possunt obuiare per iura præallegata, non tamẽ sunt irregulares non obuiãtes, nisi dolosè, vt occideretur, desisterent.

18 Vtrum cum quis vult aliquem interficere iniustè, nisi ego dem sibi aliquã certã pecuniam meam, tenear? Respond. glos. in princip. 82. distincti. quòd quidam dicunt sic, quidam non, ipsa videtur tenere ꝙ nõ, nisi sit prælatus, sed ego credo, ꝙ siue sit prælatus, vel non, ꝙ tenetur, aliter peccatum mortale non euadit, si modo habet vltra necessitatem suę vitæ, & illorum, quibus tenetur prouidere, quia sicut tenetur existẽti in extrema necessitate subuenire, sic & tali ex, quo alio modo non potest eũ a morte liberare.

19 Vtrum non reuelans tractatum homicidij sit homicida, si sequitur? Res. Panor. in capitulo Petrus, eodem titul. Aliqui dicunt, quòd non sufficit, ꝙ prohibuerit. Io. Andr. distinguit, quòd aut dolosè non reuelat, & erit homicida, aut non dolosè non reuelat, & non erit homicida, & hoc placet Panormi. ibidem. Ego credo, quòd si non reuelat illis, qui possunt prodesse, & non obesse, quòd erit homicida, quantumcunque prohibuerit. Et de hoc vide Innoc. in d. c. Petrus.

20 Vtrum iniuriatus ab aliquo audiẽs amicos suos, vel parentes velle vendicare, sit homicida, si non prohibeat expressè? Res. secundùm gloss. in dicto capitu. Petrus, ꝙ si homicidium sequitur, erit homicida, nisi expressè contradicat, quia tractantibus talia si non contradicit, videtur consentire. Similis casus est 1. quęstio. quarta, quia pręlatus.

21 Cooperatione etiam committitur homicidium, vnde in capitul. sicut dignum. §. primo, eodem titul. dicitur, ꝙ illi, qui ad capiendum ipsum animo feriendi, aut occidendi accesserint, licèt manus in eo non imposuerint, tamen, ex quo mors secuta est, homicidę sunt. facit etiam, capitul. studeant. l. distinctione, vbi percutiens aliquem, qui interijt ex percussione siue directè, puta quia vulnus lætale fuit, siue occasionaliter, puta qa ex percussione de equo cecidit, vel đ alio loco, ex quo casu interijt,

a Et sic excusatur] Fallit, nisi scād. alum graue esset, vel tanta laboraret infamia, ꝙ purgatio esset ei iudicenda, vt dicit d.c.ex literis. Vide exemplum ibi.

b Vt in c. quantum] vide Instit. qui.& ex quib⁹, in §.in fraudem, in primo not. Et vide Host.e.ti.in summa.§ qua pœna, versi. quid de psbytero, cũ.seq.

terijt, homicida est, & hoc ratior e incertitudinis, vt dicit glo ibi. Et sic intellige de cooperatione simili in quocunque homicidio, vt puta, quia multi vulnerauerunt, de quo etiam. 23. qō. vltim.c.fin.

22 Vtrum exhibẽs præsentiam suam in bello iniusto animando, consulendo, vel inimicis timorem incutiendo, sit homicida, si aliquis ibi occiditur? ℞. Pa. in cap. significasti.2.eodem tit. super gl.1.in fi.ꝙ sic, secus esset in bello iusto, vt supra, bellum, & in c. petitio tua in glo.eo. ti.

23 Vtrum exhibens præsentiam suam, vbi fit homicidium, sit homicida, & irregularis? Respond.ꝙ sic, si est prælatus ibi habẽs iurisditionem, est homicida & irregularis, de excess.prçl.c.ex literis, & ibi Ab.no. in 1.notabili Alij verò non, vbi ex sola curiositate stant ad videndum, peccãt tamen grauiter clerici, quia faciunt contra.c.sententiam, nè cle. vel mo.

24 Vtrum inquisitor hæreticorum sciẽs, ꝙ cum pronuntiauerit talem hæreticum, occidetur, efficiatur irregularis pronũtiando? ℞. secundũ Ho.in d.c.ad audientiam, de ho.ꝙ nõ.24.q.8.legi.& q.5. si audieris.

25 Animatione incurritur homicidium, vt patet in.§.qui verò, in d.c. sicut dignũ. limitat tamen Pan.ibidem verum, quando incitatio, seu inanimatio est ad homicidiũ specialiter, quia tunc tenetur, secus esset, si esset incitatio ad odium in genere, quia non tenetur de delicto postmodum inde secuto, idem dic, quando animatio est ad factum licitum, licèt homicidium sequaẽ, sicut cum prælatus hortatur in bello iusto, vt viriliter pugnẽt, de quo vide supra, Bellum.§.4.

26 Auxiliatione etiam committitur homicidium, vt in d.c.sicut dignum. §. hi quoque, vnde dicit Pan.in d.c.ꝙ præstãs quodcunque auxilium, quantumcunque modicum, in delicto committendo tenetur, etiã custodiendo vestimenta, vt fecit Paulus. Sed distingue, si vis bñ intelligere, ꝙ aut auxilium præstatur ad perpetrandum factum legitimum, & iustum, ex quo tamen facto sequitur homicidium. Et sic nõ teneẽ de tali homicidio talis auxiliator quò ad peccatum. Sed quò ad irregularitatem, si auxiliatus fuit directè homicidio, bñ tenetur, secus, si indirectè, sicut dictũ est de auxiliante pugnante in bello iusto, & huiusmodi. Aut pręstatur auxilium super facto illicito, ex quo sequiẽ homicidiũ. Et sic homicida reputatur, quantũcunq; auxiliũ sit indirectũ, & sic loquitur.d.ca. sicut dignũ. Similiter si auxiliũ præstatur super homicidio perpetrando siue iustè, siue iniustè, incurrit irregularitas, si homicidiũ factũ est.

27 Vtrum clericus accommodãs arma alteri sit irregularis, si ille interficit? Resp.ꝙ si in bello iusto, vel vt se defendat contra iniuriantem, non erit. Secus, si in bello iniusto.c.si.de hom.li.6. de materia homicidij quò ad irregularitatem vide infra, Irregularitas.1.§.1.cum multis seq.

HOMICIDIVM. 2. causale dicitur, qđ præter voluntatem euenit, & ex casu fortuito, de quo.l.di.§. casu, cum multis capitulis sequentibus.

1 Vtrum sit homicida quò ad culpã, vel pœnam, qui a casu hominem occidit? ℞. vt colligo ex gl Ber.in c.sicut, de homicidio, ꝙ aut dabat operam rei licitæ, & adhibuit omnem diligentiam, quam debuit, Et sic excusatur, a ac si non fecisset.c.ex literis, el.1.& c.dilectus.e.ti.& 1. di.si duo. Si verò non adhibuit debitam diligentiam, imputatur ei quò ad culpam, & pœnam, s. irregularitas.l.di. clerico faciente, potest tamen dispensari cum eo, vt in ordine suscepto ministret secundùm Ioan.in d.c.de clerico.l distinctio. Si verò dabat operam rei illicitæ, siue adhibuit diligentiam, vel non, imputatur ei, vt in c.quantum, b l.di. Ex quo patet, quid tenendũ de multis quæstionibus.

2 Quid de clerico, quo rixam faciẽte sui peruenientibus eius amicis occiderũt eũ, cum quo rixabatur? Ad quam respondendum est, quod est homicida, & irregularis: ita no.Pa.in ca.Petrus, eo.ti.vlt.no.& doc. ibidem, & facit text.ibidem limitat tamen Panormita.si rixam illicitè exercebat, aliàs non; puta, quia defendebãt ius suum, q

si su

si fuit sine culpa, factũ alio rum non debet sibi imputari. c. significasti, el. 2. eod. ti. limita hoc etiam ſm Hos. in d. ca. ad audientiam, verum, si non prohibuit, quã tũ potuit. Similiter nõ esset homicida, nec irregularis, si inimici illius, cũ quo rixã faciebat, superuenissent, & occidissent, quamuis rixa fuisset illicita, quia non intuitu clerici eũ occiderũt, sed pp inimicitiã, quã habebant contra eũ, ita no. doc. in d. c. significasti, el 2.

3 Quid de eo, qui percussit latronẽ, qui asportabat res suas, ex qua percussiõe fugere non potuit, ex quo ab alijs postea occisus est? ℞. ꝙ est homicida, & irregularis ſm cõiter doc. in c. significasti, el. 2. eo. ti. & ibi Abb. circa fi. ver. extra glo. & facit c. de cætero, ibidẽ, quia dedit operam rei illicitę. Sed si tenemus, ꝙ etiã clericus licitè pro defensione rerum possit percutere non erit irregularis, dummodo letaliter non percusserit, nec animo occidẽdi fecerit, & magis placet, q̃ opinio doc. quia dictum c. de cętero, loquitur de causa propinqua [a] homicidij, vt sit irregularis. Sec⁹ in cã remora, vt est in casu isto. ex quo non habuit animũ occidẽdi. Et pro hoc facit. d. c. significasti, & c. exhibita, e. ti. & ff. loc. l. q domum, in fi. & vř sensisse gl. in d. c. de cętero, & in c. tua, de homic. nisi fortè dicas, ꝙ li et daret operam rei licitę, tñ debuit cogitare ꝙ si vulneraret eũ, nõ valẽs fugere ꝙ occideret, ex quo erat verisimile, & sic erit irregularis. Sed mihi nõ placet. Nã vt hř in d. c. tua, cleric⁹ vulnerãs grauiter furẽ ingressũ suam domũ, licèt fur postea capt⁹, sit duct⁹ ad officialẽ, q officialis mittens clerico ꝑdicto, vt exponeret, si qua sciret de ꝑdicto fure iter signa, sed nuntijs tribuens cultellũ, & sortulares, quos a fure abstulerat, si in nullo alio se ipediuit, licèt talis fur [b] occidat, nõ est irregularis, ergo nec a fortiori ꝑdictus.

4 Quid de eo, qui videns latronẽ clamauit, ex quo clamore captus fuit, & occisus latro? ℞ ꝙ est homicida, & irregularis, vt tenet Inn. & Ho. & sequitur Pan. in d. c. significasti, el. 2. ẽt si non habuit animum [c] ad mortẽ, qa debuit cogitare dẽ homicidio, qđ cõiter sequit̃ ĩ tali clamore, & hoc credo verum ſm Pa. ibidẽ. si cõiter sequit̃, aliàs non, ex quo animũ non habuit, vt occideretur, similiter non est irregularis, qñ clamauit pro sua liberatione, quia ille volebat eum interficere. Secus, si pro rebus, vel alijs vt infra dicetur, homicidium. 3.

5 Quid de ludente cum prægnante, quę disperdit? ℞. ſm Io. An. & sequitur Pan. in c. sicut ex literarum, eo. tit. si conditio ludi erat gracilis, & ludus fuit licitus rõne ꝑsonæ, vt quia maritus, frater, vel alia persona coniũcta, non erit irregularis, quia nõ est in culpa aliqua, eo ꝙ ludus leuis non est prohibitus in prægnante, dummodo personæ conueniat ludenti cum ea, aliàs sic.

6 Quid de clerico, vel quocunque alio, qui implorat officium iudicis pro recuperandis suis rebus, licèt sciat pro certo, ꝙ sine sanguinis effusione non poterit recuperare? ℞. ꝙ non est irregularis ſm Io. An. & ẽ tex. in c. 2. e. ti. li. 6. dummodo præmittat protestationẽ, [d] ꝙ non intendit ad vindictam sanguinis, & hoc tene, licèt Vinc. tenuerit ꝯtrarium, quia ita declaratum est in d. c. 2. & credo verum, quando alio modo non potest recuperare, & sic intellige præfatum. c. 2. quando mortem non intendebat, sed recuperationem suã, quia si intentio erat maculata, erit irregularis, si mors, vel mutilatio est secuta secundùm Hosti. eod. titul. in summ. §. qua pœna, versi. verũ circa hanc materiam, & sic intellige. ca. ex literis, de excess. præla. & 24. quæstio. 5. ca. 2. & de pœniten. distinct. 1. cap. periculosè. Idem tene, etiam si furem capiat, & iudici tradat ſm limitationem prædictam.

7 Quid si post suspensionem, seu occisionem lætetur, & habeat gratum? [e] Respon. quòd

a Loquitur de causa ꝓpinqua] Fortè, quia dedit opẽ, cõsiliũ, & hmõi. Et causa propinqua ẽ, si eũ lætaliter ꝑcussisset, remota, vt si ego, feci fenestrã, ex qua quis se præcipitauit.

b Licèt talis fur.] non fuit occisus fur, sed qa fuerant sibi amputata virilia, & oculi eruti, cibum sumere noluit, & expirauit &c.

c Etiã si non habuit animum] Ratio est in §. 6. infra, e dem.

d Protestationẽ.] Quã protestationẽ dẽt facere redigi ĩ scriptis, secundũ ꝙ consuluit. Ioan. An. ibidem nam aliàs multi possent clericos trucidare. Et intellige, siue iudex occidat eum iustè, vel iniustè, quia ea, q̃ bono aĩo facim⁹. & c. 23 q. 5.

e Gratũ] Ho. in sum. eo. ti. § qua pœna, ver. Quid ergo si placet, dicit, ꝙ possum⁹ gaudere, qa punita sunt maleficia pro honore Dei. Et debem⁹ tristari, qa imagini Dei euenit malum.

ꝙ non erit irregularis, q̃a lex promotionis attẽdit factum. 15. q. 1 c. fi.

8 Quid de sacerdote, qui pro ædificatione ecclesiæ, vel domus aduocauit aliquem in adiutorium, qui a casu interijt? Respond. ꝙ non est irregularis, si nihil de contingentibus omisit. c. fi. eo. titu. a

9 Quid de ludẽte cũ alio, qui a casu occidit socium? Resp. ꝙ si ludebat cum personis, cum quibus erat licitum, b & ludo licito, & verisimiliter ex conditione ludi talis casus euenire non debebat, nõ est irregularis, vt patet in c. lator, eo. titu. vbi clericus ludẽs cum clerico (quod licet) & nihilominus vnus ipsorum alterum accipiens & prosternens ad terram cultellũ sibi infixit, & mortuus est, & tñ prostratus non est irregularis, quia conditio ludi non erat prosternendi, & ideo non fuit in culpa, sed prosternens. Si verò nõ cõsiderauit conditionẽ ludi, ex qua tale q̃d euenire poterat, erit irregularis, vt in c. continebatur, eo. titu. vbi volẽs equitare sup sociũ, c qui habebat falcem in latere, occisus est, & socius est irregularis, quia cõditio ludi erat, vt qui tetigisset baculum alterius super eum equitaret, & ideo debebat deponere falcẽ, ex quo ludi ista erat ꝯditio, si tñ prohibuisset, nè eũ equitaret, tenet Pa. in d. c. ꝙ non esset irregularis. Host. tñ & alij tenent, ꝙ etiam propter ludi cõditionem, quia potuit euenire; sed Pa. opinio magis placet. potest tñ episcopus dispensare in casu, quo efficitur irregularis, vt in subdiaconatus officio ministret, si subdiacon⁹ erat, vt in d. c. continebatur.

10 Quid de eo, qui dat poculum amatoriũ, d ex quo sequitur homicidiũ, quãuis non intenderet? R. ꝙ homicida ẽ, & irregularis, vt no. Pa. in c. si aliquis, eo. tit. facit l. si quis aliquid. §. qui abortionis, ff. de pœnis. Ratio, quia dat operam rei illicitæ; secus, si non sequitur homicidiũ, puta q̃a fœtus nondum erat formatus, quia licèt peccet mortaliter, quicunq; dat aliq̃d ad potandum vel ex libidine, e vel odio, f & hmõi, vt non possit generare, aut concipere, vel nasci soboles concepta, vt patet in d. c. si aliquis, tamen irregularis non est, g vt ibi glo.

11 Quid de eo, qui insequẽs alium, qui ex fuga cecidit, & mortu⁹ ẽ? R. ꝙ est homicida, si fugiẽs timebat de graui malo sibi infligendo, nisi fugeret; secus, si de leui & cã ludi. vñ Pa. in c. exhibita, eo. dicit, ꝙ si quis ꝓijcit lapidẽ, vt aliũ percutiat, dummodo percussio nõ possit esse grauis, & alius, nè percutiatur, fugiẽs cadat, & occidatur, nõ erit irregularis, vel si proijceret lapidem a remotis, & alius timens fugeret, & corruens interiret, similiter non est irregularis; secus, si vt grauiter percuteret, vel iactus potuisset grauẽ ꝑcussionẽ facere, nisi alius fugisset, q̃a tũc tenet de homicidio, quia tũc noxius esset ludus ẽt in pueris. h

Quid

a Cap. fi. eo. tit.] Et ibi pulcher casus, & pondera, q̃a sacerdos clamauit alta voce, vt omnes præcauerit, facit ẽni Ab. ibi ꝯtra clamantes submissa voce, vel post casum contingentem, quia non excusantur, in quo peccant rustici mulos ducentes, qui post percussionẽ clãt, Caue.

b Erat licitum] Licitũ est. n. aliquñ ludere, vt fecit Isaac. 32. q. 4. recurrat. lusit ẽt Ioseph cũ fratribus suis. 22. q. 2. ꝗ ait Ioseph.

c Super sociũ] Iste fuit laicus, ex quo no. doc. secundũ vnũ intellectũ, ludũ eẽ prohibitũ clericis factum, scilicet cum laicis.

d Poculum amatorium] Isti grauiter puniũtur. De hoc Ioan de Ana. consil. 1. & Barba. con. 27. faciũt enim aliqui quasdã incantationes dãdo aliq̃d ad potandũ, siue comedẽdũ, vt mulier, vł vir inclinetur ad amorẽ, vñ, si seq̃tur mors etiam ꝑter intẽtionẽ, de homicidio tenẽtur. d l. si quis aliq̃d. §. q abortionis, vbi dr̃, Qui abortionis, aut amatoriũ poculum darent, & si dolo non faciunt, quia mali exempli res est, ĩ metallũ damnantur, honestiores in insulã amissa parte bonorũ relegãtur, q̃d si ex eo mulier, aut hõ perierit, summo supplicio afficiant̃, hæc ibi. De quo ẽt i l. 3. §. 1. ff. ad sica. vbi ẽt qui dat, vt cõcipiat, ꝑꝑ malũ exẽplũ punit̃, si decesserit, licèt si vltio supplicio. Et ibi not. Bart.

e Vel ex libidine] Pone exẽplũ secundũ Io. And. & ibi refert Pa. in d. c. si aliq̃s, q̃a fortè mulier talis est, cui ẽ dedec⁹ apparere prægnantẽ, quare ꝓcurat hoc fieri, vt posset vacare libidini aliq̃ sa iũc, vt ꝑꝑ paupertatem euitent sobolẽ, q̃q̃ sit ad hoc m̃rimonium constitutum.

f Vel odio] Vt puta si dat, vt ab intestato succedat vel vt instituat̃ hæres ab illo, q absq; filio recedit, vel vt vxor sterilis sit inuisa marito.

g Non est] Rõ, q̃a lex req̃rit factũ, & nõ est irregularis, s. idispẽsabiliter, q̃a põt dispẽsari cũ eo; & ita cõcorda secundũ Pa. in d. c. si aliq̃s, gl illã, & in c. periculosæ, de pœni. di. 1. q̃ dicit clericũ, qui voluit facer̃ homicidiũ, & nõ fecit, eẽ irregularẽ.

h Pueris] Et sic ꝓcedat opi. Io. i d. c. exhibita, & vide Cępo. con. 13 vbi de fugato, q cecidit sup lapidem, & mortuus ẽ &c. Et vide ẽt eũdẽ cons. 30. & 31. & Anc. con. 285. Nã ludus noxius est i culpa. ff. ad legẽ Aqui. Nã ludus.

11 Quid de illo puero, quo vesicam porci inflatã violenter frangente, ex terræ motu mulier grauida ex pauescit facta fugiẽs disperfa est? R. ꝙ non est homicida, nec irregularis per doctrinam Pa. in d.c. exhibita quanuis Inn. Abb. & Vicẽ. videatur sentire, ꝙ tam in isto, q̃ in præcedenti imputetur ei homicidium. Sed mihi videt̃ durũ, nec text. in d.c. videtur velle, vnde non quælibet causa debet attendi, sed propinqua ad hoc, vt sit irregularis, facit ff. ad leg. Cor. de sica. l. nihil interest, in glos. Non. n. quia faber faciat cultellũ, est homicida, si tamen animo nocendi facit, & minorem diligentiam adhibuit, tunc consideratur causa remota secundùm Ber. in ca. decætero, & c. presbiterũ, de homic. vnde, cum quis percutit alium vulnere non mortifero, tamen ex imperitia medici, vel incuria, vel expositione ad labores, & sudores ille moritur, non est irregularis secundùm Ber. in c. exhibita, de hom. in gl. in ver. corruens.

a Sit irregularis] Vide Innoc. in c. ad audientiam, eo. titul. & Ro. in fin. fo. 17. & per gl. in l. 2. ff. si quadrũ pau. fe. dic. & inst. eo. ti. § si & videtur potius quod sic, præcipuè in dolo, vel lata culpa.

b Si erat perit⁹] Et sic non sufficit, ꝙ vocet se peritum, sed debet esse re ipsa, & facit. l. illicitas. §. sicuti, ff. de offi. præsi. sicut dicimus de consulẽte, qui si per imperitiam consulat, & sequatur ex consilio sententia, si consilium fuit erroneũ, tenetur parti lęsę vt l. Idem iuris. ff ad l. Aq. hæc Pan. in d. c. tua nos.

13 Quid de clerico, qui venando, vel se exercendo iaculum proiecit, & alium a casu interfecit? R. ꝙ tenetur de homicidio, & est irregularis, siue adhibuerit diligentiam vel ne, quia dabat operam rei sibi illicitę, capitulo. hi qui arborem. l. dist. facit in argu.

14 Quid de custodientibus infirmos, qui ad eorũ petitionẽ dederũt eis vinũ, vel aliqd hmõi? R. ꝙ si certũ est eos mortuos pp hoc, & ipsi hoc potuerũt præuidere, ꝙ irregulares sunt, nõ debẽt tñ facere sibi hac consciam, ꝙ pp hoc sint mortui ſm Ro. qñ bono aĩo id fecerũt, nisi sit euidens culpa, vel dissoluta neglıgẽtia. Et si hñt cõsciam, debent deponere ad consiliũ boni viri, nisi ꝯ præceptũ medici expressè dedissent, qa nõ excusarent, vt no. in d.c. tua nos, de homi. idẽ dic de vertentib. infirmos, vnde vel apostema frangitur, vel anhelitus obturatur, & suffocantur.

15 Quid de parentibus, qui à casu proprios filios occiderunt? R. si ex culpa graui, vel leui, tenentur de homicidio, vt patet in gl. c. si. de his q fil. occi. Nã dat̃ eis p culpa graui pnia. 7. vel. 5. annorũ, pro leui triuum. Si aũt nulla culpa præcessit, non tenentur. No. in ſm Ho. & Pan. & alios doct. in d.c. si. ꝙ si culpa sit occulta, siue grauis, vel leuis, non debet dari pœnitentia publica, contra quod faciunt multi, qui impon͠ũt publicã pniam, de qua 1 c. 1 capite. 1. di. & malẽ, quia fieri non debet talis pœnitentia, nisi crimen adeo fuerit graue, ꝙ totam commouerit vrbẽ. vt in d.c. in capite. collocare tñ apud se filios tenellos parentes non debent, aliter sunt in culpa. 2. q. 5. consuluisti, & eis imputatur homicidium, si sequitur, nisi forte ita pauperes essent, ꝙ non possent eos pannis fouere contra frigora, quia tunc tenẽdo apud se in lecto, si debitã faciunt diligentiam, in religs non tenent̃ aliqua culpa, qa duob. malis cõcurrentibus minus eligitur. 13. di. nerui, & ideo, si est minus periculum collocare penes se, quàm aliter tenere, excusantur.

16 Quid de tenentib. animalia, puta vrsum, vel leonẽ, quæ aliquẽ interfecerunt? R. si non fuerunt in aliqua culpa, non tenent̃ de homicidio, aliàs sic, puta qa erãt ferocia, & nõ tenuerũt ligata, & hmõi, ar. c. q arborẽ, & c. sæpe. l. di. & quod not. in c. de occidẽdis. 23. q. 5. Et hoc tene, licèt Ho. in c. ad audientiam, de hom videatur tenere, ꝙ nullo modo sit irregularis, [a] nisi fuerit in materia, vel lata culpa, ar. l. 1. §. in bestijs, ff. si quadru. pau. fecis. dicatur.

17 Quid de illo, qui vocat milites ad defensionem sui iuris, si aliquis ibi occidat̃? R. non tenetur de homicidio, vt in d.c. de occidẽdis, & q 3. eadẽ causa. c. Maximian⁹.

18 Quid de medico, cui præter voluntatẽ infirmus mortuus est in manibus, seu sub cura? R. si ista quatuor concurrant, non habet culpam. Primum, ꝙ illud officium sibi conueniebat, quia non erat ei prohibitum exercere, sicut est clericis, & religiosis chirurgiam, in ca. sententiam, & cap. non magno, nẽ cle. vel mon. Secũdum, si erat peritus [b] in arte. Tertium, si exhibuit omnem

dili-

a Quando verisimiliter] Vide supra, homicidium.1.§.11.vbi videtur contra &c.Loquitur tñ ibi de cōsulēte.
b Aliter non] Hæc Host. eo.ti. §.qua pęna, ver. qd,de psbitero.
c Trid. Sin. sess. 14.c.7.& re.P.V.
d Occidēs]Nunquid liceat muliare,vel percutere pro saluādis reb9,vide supra, defensio.§.2.& excōmunicatio. 5.§.13.
e Aliter saluare] Vide Cæpo.3s 40.& 46.&52.
f Tenetur fugere]Vide Ale.cō. 77.& 129.1. par.
g Videtur tenere]Ista opini.est fortè de iure verior præiu. Pan. ibid.in d.c. significasti,sed alia securior.

diligentiam ſm artē. Quartum, ſi informauit de his, quæ ſunt contraria ægritudini infirmi. Nam iſtis ſeruatis non imputatur ei homicidium, ita no.Pa.in ca. tua nos,e. ti. aliàs tenetur, de æta.& qualitat.c.ad aures,vbi de hoc.

19 Quid de eo, qui impellitur in alium, & ille moritur,vel de eo, qui declinās eum,qui volebat percutere, percuſſus eſt alius ex tali declinatione,& occiſus? ℞.ſm Hug.in c.ſæpe.l. di. nō ē irregularis, nec homicida,niſi in fraudē fecerit.

20 Quis de eo,qui mandauit aliquem verberari inhibēdo,nè interficiat,vel mutilet?℞. ſi mandatarius interficit,vel mutilat,ſeu interficitur,vel mutilatur pp talem percusſionē faciendam, homicida iudicatur mandator, qa mandando in culpa fuit,c.is qui,eo.ti. §.6. qm veriſimiliter hoc poſſe euenire debuit cogitare ibi. Idē dic de eo,q mandat aliquē capi, qñ veriſimiliter a mors poterat cōtingere,& hoc quò ad eū, q iuſtè,& ex officio mandat.Secus in alijs, quia qualitercunq; mors ſequatur,irregulares ſūt, quāuis veriſimiliter non debebat euenire.

21 Quid de illo,qui volenti fugere inimicos pp timorem conſuluit, vt remaneret, & pacē procuraret,pp ꝙ remanſit, & occiſus eſt?℞.non tenetur,qñ bono animo fecit,habens probabilem cauſam credendi, ꝙ ex remanſione non immineret periculū, puta,quia inimici erant eius cōſanguinei, vel tales amici, ꝙ eos poterat cohibere,ſecus eſſet, ſi non habuit probabilem cauſam credendi, vel ſi habuit, non tamen fecit, quantùm potuit, quia ſic imputaretur ei homicidium, vt in capitulo tua nos, eodem.

22 Quid de eo,qui miſit puerū ad aquādum equum,monens, vt caueret a flumine,q ſubmerſus eſt?℞.ſi rōnabiliter poterat dubitari,eſt irregularis,aliter non. b

23 Quid de illo,qui cum corrigia,q̃ habebat gladium, verberans famulum interfecit?℞.ꝙ eſt irregularis,qa probabiliter debebat credere occaſionem non remouēdo gladiū.c.ad audientiam, eo.ti.& c.præsbyterum,de quo infra,irregularitas.§.6.

24 Quid de illo,qui interrogatus de malefactore,ipſum eis oſtendit?℞.ſi probabiliter potuit cogitare,ꝙ ad mortem eū quærerent, eſt irregularis, aliàs non. de hoc etiā habes infra,irregularitas.§. 14. Et ibi vide multos caſus.

HOMICIDIVM.3. committitur,neceſſitate,c ſ.defenſionis,quæ quando & quomodo liceat,vide ſupra, defenſio.

1 Quid ſi violentia infertur rebus ſolū, Vtrum occidens d pro ipſis ſaluandis excuſetur?℞. Pan. in c.ſignificaſti,el.2.eo ꝙ non clericus,nec etiā pro ipſis recuperandis,vt in c.ſuſcepimus,eo.Si verò eſt laic9, de iure ciuili eſt clarum,ꝙ poteſt impunè occidere,ſi aliter ſaluare e nō poterat eas, vt in l.furem,ff.de ſica.& in l.itaque, ff ad l.Aqui. & hoc habebit locum in omni foro contentioſo ſæculari. Sed quò ad irregularitatem tam clericus, quàm laicus occidens, vel mutilans pro ipſis ſaluandis erit irregularis,vt patet in capitul. ſuſcepimus,eod. Not.gloſſ.2.23.quæſti.3.in principio. An autem peccet mortaliter occidēdo pro rebus ſaluādis,dic vt ſupra, Defenſio.§. 2.

2 Quid ſi violentia infertur perſonæ ſolū,vel perſonæ,& rebus ſimul?℞.Pa.in d. c.ſignificaſti, ꝙ aut poteſt euitare fugiēdo aggreſſorem,& ſic clericus tenetur fugere e per d.c.ſuſcepim9,in laico verò Barr. in l.1.C.vnde vi, vr̄ tenere, f ꝙ non tenet fugere,quia fuga eſt iniuria, vt l. itē apud Labeonem.§ 1.ff.de iniur.& dicit Cin.in l. ſi ex plagijs.§.tabernarius,ff.ad l.Aquil.ꝙ fuga reddit fugientem viliorem. Ergo ſicut licèt pro iactura rerum, multò magis ꝓ iniuria corporali,quæ eſt maior iniuria. l.in ſeruorum,in fi.ff. de pœnis. Tu dic ꝙ ſiue in clerico,ſiue in laico, ſi poteſt fugere,nō licet occidere,vel mutilare,aliter incidit in pœnam irregularitatis,ſm Rain.& Ber.Go.tñ tenet, ꝙ poſt peractam pœnitētiā poterit in ſuſceptis ordinibus miniſtra

a Irregularis efficitur] Hoc tenuit glo 1.2 1.q. 3 in summa sub dubio fortè, sed vide supra defensio. §. 3.
b De homicidij pœna, & dispensatione. Sinod. Tri. ses. 14. ca. 7. de ref. P.V.
c Per industriã] Hic industria capitur in malam partem. Et illud verbum per insidias dclarat ver. per industriam secundùm Pa. in d. cap. 1.
d Irregularis] Hæc aũt irregularitas prouenit de iure diuino secundùm Pan.
e Siue ex iustitia] Et hæc prouenit de iure positiuo ẽm Pan.

re sine dispensatione, sed non ascendere ad maiores & ita intelligit. c. de his clericis. l dis. Si verò aliter nõ potest fugere, nec euadere, nisi mutilet, vel occidat, sic licitè tam clericus, quã laicus occidit, vel mutilat, & sine oĩ pœna irregularitatis, vt in cle. vnica, eo. & sine omni peccato ita, q̃ statim præsbiter posset celebrare secundũ Io. de Lign. tractatu de iusto bello. Facit c. olim, el 1. de rest. spo. dummodo nõ facit animo vlciscendi. Facit pro hoc capitu. 2. eod.

3 Quid si interfecit pro defensione ꝑsonæ alterius, quã aliter non poterat saluare? ℞. q̃ licèt hoc possit sine oĩ pctõ, qñ volebat in iustè talẽ personam interimer, tñ irregularis efficit,[a] vt no ĩ d. c. cle. vnica e. vide s̃. cler. 1 o. §. vl.

HOMICIDIVM 4. s. spũale, cõmittitur in anima solũ, multis modis. Primò ꝑlatus non arguẽs. 43. di. Ephesijs. Secũdò adducens subditos in desperationẽ pp austeritatẽ. 45. di. recedite. Tertiò qcunq; defraudet res ecclesię. 12. q. 2. q Christi, & c. q abstulerit. Quartò non soluẽs legata defunctorũ. 13. q. 2. q oblationes, cũ duob. c. se. & dñr mẽbra diaboli. 12. q. 2. cũ deuotissimã. Quintò de reb. alienis faciẽs eleemosinas. 14. q. 4. imolãs. 16. q. 1. decimæ. Sextò alios ad malũ ꝓuocans, de conse. dist. 4. quæris, ver. veruntamen rectè dñr, de pœ. di. 1. noli. Septimò decimas debitas nõ soluendo. d. c. decimæ. Octauò prouocans ad iuramentũ, quẽ scit falsè iuraturum. 22. q. ille. vincit. n. homicidam iste. Nonò odium alteri gerendo de pœ. di. 1. homicidiorũ, 1. Io. 3. Decimò alteri detrahendo. d. c. homicidiorum, & 6. q. 1. sum. iniquitas. Vndecimò morienti pecuniam negando. 16 q. 6. agnouimus. Duodecimò de se malã suspitionẽ dando. 11. q. 3. non sunt audiendi. Tertiodecimò oppresionem, vel iniustitiã, aut iniquitatẽ exercendo, de pœ. dis. 1. omnis. Quartodecimò causa libidinis explendę, vel odij meditatione, homini, vel mulieri aliquid faciendo, vel ad potãdum dando vt non posit generare, aut concipere, vt in c. si aliquid, de homicidio.

HOMICIDIVM. 5. quò ad[b] pœnam. s. irregularitatis, & alijs de iure canonico. Vtrũ omnis homicida sit irregularis? ℞. q̃ sic quilibet, qui occidit post baptismum per industriã,[c] & per insidias, vt no. Pa. in c. 1. de homicidio, & ibi patet ex tex. & ẽt est irregularis[d] oĩs homicida voluntariè occidens siue ex iustitia,[e] siue legis aut canonis permissione, siue ex vindicta, siue sine peccato, siue cũ peccato, solũ modo excipitur ille, qui occidit non valẽs aliter euadere, & hoc intelligo, si hẽt occidens vsum rõnis, quia oĩs furiosus, infans, & dormiens, si occidunt, non sunt irregulares, Cle. vnica, e. ti. Vnde iudex, quãtuncũque ex iustitia procedit, est irregularis. 51. dist. aliquantos, & accusator, aut testis, vel etiam notarius sententiam scribẽs, vel proferens, aut attestationes scribens, vel legens, dũ publicanť, Aduocatus, intellige ꝯ reũ, vel ẽt pro reo, si mors infligatur accusatori, assessor, & quilibet alı° officialis in cã mortis, vel mutilationis mẽbri irregularis est, vt no. in d. c. aliquantos, in glo. & per totum extra, nẽ cle. vel mo. sententiam. Et non solùm qñ quis interficit, vel mutilat ꝑ se, sed ẽt ex mandato, consilio, defensione, permissione, cooperatione, aĩatione, auxiliatiõe, ẽm quod s̃. in 1. c. huius tituli declaratũ est, fore homicidas, solùm excipio quò ad irregularitatem eũ, qui nõ obuiat, cũ possit, quia licèt sit homicida, secundũ qđ dixi s̃. non tamen, credo, erit irregularis, nisi ẽm quod supra dixi, Homicidium. 1. §. 17. quia lex promotionis factũ requirit. 15. quæstio. 1. si quis non iratus. Et pro his omnibus facit capitulum, sicut dignum, eodem titulo, etiam si occisus, vel mutilatus sit paganus. l. dist. clericum. Homicida verò casualis in casu, in quo ei imputatur, similiter irregularis est. aliàs nõ. Et qui sunt, dictum est in 2. ca. huius tituli. Homicida similiter ex necessitate, nisi pro euasione suę personæ, vt dictum est c. 3. huius ti. homicida verò spiritualis nullo modo irregularis efficitur, per baptis-

mum etiam tollitur irregularitas homicidij ante commissi, vt supra. Baptismus. 7. §. 3.

1 Vtrum cum homicida volũtario [a] solus Papa possit dispensare? ℞.ſm communiter doc. in ca. sicut dignum, eo.tit. ꝙ sic, quanuis gl. [b] in ver. consilium, ver. & cum tali, tenuerit, ꝙ nec etiã Papa possit. Sed tu tene cum communiter doct. ꝙ põt, imo dicit Pa. ĩ c. ego N. in fi. de iureiurã. ꝙ clerici põt vti armis ẽt offensibilibus de licentia Papæ, [c] quia solũ est prohibitũ de iure positiuo, sed inferior nemo potest dispensare, q̃tuncunque ẽt sit occultus. c. vlt. de tẽpo. ord. Vincent. tamen tenet, ꝙ si omnino occultũ est, & egit pœnitẽtiam, ꝙ non indiget dispensatione, qa ecclesiæ non est obnoxius, quia peccatũ occultum. 32. q. 5. Christiana, nec deo propter pœnitentiam, qua ei satisfecit, & iõ celebrare põt, & vti ordinibus sine alia dispensatione. Lau. verò & Ioann. concordant cum Vincen. si modò dispensatio epi interuenit. d. Ant. verò in c. ex tenore, de tempo. ordi. tenet, ꝙ si est omnino [d] occultum, prout occultum distinguit contra probabile. (i. qa probari non potest) sic respiciẽdo legẽ promotionis [e] publicam sic non indiget, sed si aspiciamus ad legem conscientiæ informatam ex lege positiua, sic indiget dispensatione, quod intelligo de dispensatione non Papali, sed episcopali, vt satisfaciat conscientiæ, & ad c. fi. de tempo. ordi. quod videt̃ contrarium, Respondetur, ꝙ loquitur de dispensatione non Papali, sed episcopi quæ est necessaria, vt tenet Lau. & Io. & sequitur Arc. 1. di. de his, & videtur tenere etiam Pa. nè quis constituat se iudicem in causa ꝓpria existimando omnino occultũ, qđ fortè non est, qđ no. quia facit ad multa.

2 Vtrum cum homicida casuali, q est in culpa, inferior a Papa possit dispensare? ℞. Pa. in c. continebat̃, e. ti. ꝙ episcopus potest dispensare in minoribus solum, vt in c. ad audiẽtiam, eo. ti. archiepiscopus, verò vt commissarius Papæ põt in subdiaconatu verò, vel præsbiteratu solus Papa dispensat, vt in dict. c. continebatur.

3 Vtrum mutilatio membrorũ extra casum infirmitatis parificet̃ quò ad peccatũ mortale, & quò ad irregularitatem, & eius dispẽsationẽ homicidio? ℞. glo. singularis in cle. vnica. e. ti. ꝙ sic facit. c. aliquãtos. 1. 1. di. cũ multis alijs ibi. & c. clericis, nè cle. vel mo. & ca. in archiepiscopatu, de rap. c. is q de homi. lib. 6. & alijs allegatis. in d. gl. in ver. mutilet.

4 Vtrum episcopus possit dispensare cũ homicida circa beneficium? ℞. secundùm Host. ꝙ circa simplex potest, sed circa curatum non, sed solus Papa, arg. c. ad supplicationem, de renunciatio. Not. Pa. in ca. fin. [f] de cle. pugnan. in duel.

a Vide Trid. Sin. ses. 24. c. 6. de ref. P. V.

b Quanuis gl.] Hæc glossa habet pro se bonam rationem, quia irregularitas causata ex homicidio vñ de iure diuino, iuxta illud dominicum ad Dauid, Nõ ædificabis mihi templum, quia vir sanguinarius es, de cons. dist. 1. in princi. 1. qõ. 7. si qs omnem. Sed Papa non dispensat contra ius diuinũ. 25. q. 1. ca. sunt quidam ergo &c. Sed dicũt doctores, ꝙ hoc debet intelligi quo ad difficultatẽ, qa de facili non dispensatur cum talibus, nisi fortasse aliqua necessitas, vel vtilitas sua leat, per Pa. in d. cap. Ego. n. de potestate Papæ, vide in c. proposuit, de conc. es. præb.

c De licẽtia Papæ] Nõ deberet tamen facere nisi ex magna causa, vt ibi per eũ.

d Si est omnino] Dicẽdũ in hoc casu, ꝙ si quis est irregularis occultè, non potest episcopus dispensare. Secus, si post ordinẽ incurrisset, & esset scandalum, & procedet opimo hic posita, ꝙ episcopus possit.

e Legem promotionis] Scias, ꝙ ĩ promotiõe ad ordines dupliciter lex consideratur. Prima lex conscientiæ. Secũda, lex iudicialis. Prima potest dupliciter informari, primò ex l. Dei, & tũc nullum crimen peracta pœnitentia impedit a promotione, quia omne peccatum pœnitentia deletur secundũ Inn. in d. c. ex tenore, & in cap. nisi. §. propter conscientiam, de renun. Vnde dicimus omnes irregularitates esse de iure positiuo secundùm eum. Item secundò potest informari a l. positiua, vnde postquam pœnitentiæ arbitrariæ fuerunt, pœnitentia non commensurabatur peccati grauitati, ideo non reputabant peccata grauia, prout erãt a peccatoribus, ideo statutum est, ꝙ in lege ꝓmotionis. s. in susceptis vel suscipiendis ordinib⁹ sint impedimenta. Secũda est lex iudicij quæ est a iure positiuo, sicut præcedens, sed differunt, quia lex cõscientiæ quiescit in solo fine ĩpellendi, & stimulãdi conscientiam ad abstinendum a ministerio ordinis suscepti, vel suscipiendi. hæc autem, iudicij præcisè cõpellit, quæ informatur probationibus extrinsecis. Prima aũt informat̃ notitia priuata, per quã cõsciẽtia certificat̃, hæc d. Ant. in d. c. ex tenore, in. 4. column.

f No. Pa. in cap. fi.] Ibi dicit hãc dispensationem esse gratiosam ꝑ tex. in fi. ibi, misericorditer, & de hoc vide Pa. in c. at si clerici. §. de adulterijs, de iudic.

Quid

5 Quid si nõ mutilat, sed debilitat, an sit irregularis? Respon. Pan. in c. de diacono, qui cle. vel vo. quòd nõ arg. t. q. 1. sicut vigeri, quia licèt membrum debilitatũ sit quasi inutile quò ad operationem, tamen valet saltẽ ad decorem, & in pœnis facienda est mitior interpretatio. concor. Gaspar. Cald. in d. c. de diacono. In cõtrarium tamen facit, qđ not. Ci.[a] in aut. sed nouo, C. de seruis fug. Vnde Bar. in l. 2. ff. de publi. iudic. in fi. dicit, ꝙ mutilatio propriè est, qñ membrum læditur, ita, ꝙ non potest exercere suum officium. Hoc probatur in l. idem Ophilius. in princi. ff. de ædil. edic. Truncatio verò est, quando ex toto abscinditur membrũ d. Cle. vnica. Non dicit trũcat, sed mutilat. Et ideo intellige, ꝙ non est irregularis, quando quis non debilitat ex toto, sed quando ex toto ita, ꝙ nihil potest facere, sic teneo, ꝙ sic irregularis ꝑ d. Cle. vnicam, & c. quicũque percuti. 23. q. vltima.

6 Verum trũcatio, vel mutilatio digiti ĩducat irregularitatem? ℞. domi. Cardi. in Cle. prædicta decima q. ꝙ non, sed cum fit in principalibus membris secundũm Lau. alleg. c. 1. de clerico pug. in duel. quod loquitur de mẽbro. Pro quo no. ꝙ mẽbrũ propriè sumptum, & strictè est ẜm Bar. & Io. de Imol. in l. 2. circa fi. ff. de publi. iud. pars corporis[b] habens officiũ separatum & distinctum, sicut manus ad palpan. & pes ad ambulan. facit. capitul. singula. 89. dist. iuncta glo. Facit tex. in d. cap. sicut vrgeri videor, & in aut. prędicta, sed nouo iure. Digitus autem non est propriè mẽbrum, sed pars membri,[c] seu officium membri, vt in l. non sunt liberi ff. de statu hominum, & d. l. idem Ophilius. Et ideo optimè tenendum, non esse irregularem talem truncatorem, vel mutilatorem.

7 Qua pœna punitur pater, qui occidit filium, vel filius, qui occidit patrem? Res. Pa. in c. 1. de his, q fil. occi. ẜm leges ponatur in sacco de corio cum cane[d] simia, vipera, & gallo, & sic proijciatur in flumine. Si non habetur, portatur in insulam a feris deuorandus. l. vnica, C. de his q pa. vel fi. occ. & l. pe. ff. ad l. Pomp. de paricidijs.[e]

8 Qua pœna puniunť alij homicidæ? clericus debet deponi, & sine alia incorribilitate tradi curiæ sœculari[f] hoc intellige, quando volunntariè occidit, Si verò a casu, tũc gl. in c. fin.[g] de illis qui fi. occid. dicit, ꝙ si casu, nulla culpa pręcedente sic nulla pœnitentia imponitur, nisi fortè ad cautelam, quia bonarum mentium est culpam agnoscere, vbi culpa non est, capitu. consilium. §. 2. de obserua. ieiu. 5. dist. an eius. Si verò culpa præcedente, dic vt supra, homicidium. 2. §. 15.

9 Ad quid tenentur homicidæ, vide infra, restitutio, primo. in ver. homicida.

a Quod no. Cy.] Vbi etiam Bal. tractat, si prò delicto sit pœna manus, & illa sit inutilis, an debeat amputari.

b Pars corporis.] Vide Pa. in d. c. 1. qui cleri. vel vouen & in cap. Ego enim, de iureiurand.

c Sed pars membri] Largè tamẽ dicitur mẽbrũ, sicut quilibet lapis est pars domus. Dens tamẽ non est membrũ secundũm Bartolum vbi supra.

d Cum cane] Ponuntur ista tria animalia ad maiorem pœnam, quia canis naturaliter fugit simiam, & simia gallum, gallꝰ viperam, & cum vipera nõ inueniat refugium, intrat corpus illius, & imponitur ista pœna, vt sic viuꝰ careat vsu omniũ alimentorum, vt supstiti desit cœlũ, & mortuo terra, de iure autem canonico nõ imponitur ista pœna, vt in capi. sententiam, nè cle. vel mona.

e L. Pomp. de paric.] Vide infra, paricida, & quæ ibi scribo, & nota contra matres occidentes filios ex illicito coitu conceptos.

f Vide s. in prin. qui Ici. tu. P. V.

g Curiæ sœculari] Quando homicidiũ non est qualificatũ, clericus deponitur in c. cum nõ ab homine. Et quod ibi notat Pan. de iudi. Sed in qualificato, vt ĩ eo, qui fecit eum interfici per assassinum, ecclesia imponit magnam, & grauissimã pœnam. Vnde diffidit eum cum bonis suis, vnde impunè potest occidi c. 1. eo. ti. li. 6. vnde conclude, ꝙ si est laicus, qui, commisit tale crimen, suppositus est temporali iurisditioni ecclesiæ, & tunc ecclesiasticus mandabit iustitiam facere, vt in c. fin. nè clerici, vel monachi, libr. 6. Et talis punitur pœna legali, quia de iure canonico non reperitur talibus apposita, ideo recurrẽdum est ad ius ciuile. c. 1. de oper. no. nuncia. Aut est clericus, & tunc eriã existimo, ꝙ deponi debeat, & sine alia incorrigibilitate tradi curiæ sœculari. Nam si pro simplici homicidio fit depositio, & detrusio in monasterium, vt in capitu. cum non ab homine, de iudici. iuncto capi. tuæ, de pœnis, debet ꝓ isto qualificato imponi grauior pœna, sed grauior non inuenitur, ergo, cum non habent ecclesia, qd vltra faciat, relinquit eum iudici sœculari. Hæc Panor. in c. 1. de his qui fi. occide.

g Tunc gl. in ca. fi.] Loquitur de parẽtibus opprimentibus filios in lecto. &c. Et ad hoc facit. ca. quæsitum, de pœni. & remis. &c.

HOMO constituitur ex anima, & corpore; al tero istorum deficiente nõ est homo, vt patet ex.c.cũ Christus, de hęre. & in c. quandam de cele. mis. in capit. sicut. 2. de homicid.

1 Verũ liber homo possit dari in pignus, & in subsidium aliarum rerũ deficiẽtium? ℞.ꝙ non. Facit.c.lator, de pigno. imò perdit recipiens eũ in pignus debitũ, & tãtundem de suo dare tenetur detẽto, vel eius parentibus, vt no.gl.in ca. ex rescripto, de iureiur.& C.de act.& obli.aur.omnino. Vbi dic.f.ꝙ tantundẽ restituatur; ratio, quia illa quæ non sunt in nostro commertio, obligari nõ possunt.l.1. §.eã re, ff.quę res pign. Sed liber homo nõ est dñs mem brorũ suorũ. l. liber hõ, la prima. ff. ad l. Aquil. Et idõ pulchrè dixit Bal.in l. 2. C. de patribus, q fi.distra. ꝙ illa.l. 2. habuit ortũ à legi.antiqs, ſm quas pater poterat occidere filios.l.in suis, in fi.ff.de libe.& post. quę hodie est correcta. Et ideò solũ ꝑmittitur venditio causa paupertatis, seu egestatis victus, quia filius sic vẽditus potest se redimere pciũ offerẽdo ipse vel alius pro eo, vel mãcipiũ, vt in d.l. 2.

2 Verum liber, hõ possit dari in obsidẽ? ℞.ꝙ de iure non põt, nisi ꝑ papã, & imperatorem, vt not.in l.obsides, ff.de test. & l.diuus, ff.de iure fisci, & per eum, qui non recognoscit superiorem, vt no.Bar.in l.famem, ff.de publi.iudi.& in l.hostes, ff. de capti.& in l. 1.§.de qua, [a] ff.de postul. Tñ consuetudine vsurpatũ est contrariũ, ſm gl.in l. 2. C. de patribus, qui fi.distra. Et sic de facto seruatur, vt etiam ciuitas, quę recognoscit superiorẽ; det obsides, & alij similes, & hẽt talis ꝯsuetudo vim legis. l.de quib.de legi.imo vr̃ licere de iure cõidare obsides pro pace seruanda [b] ſm glo. in ver.obsides, in c.vt pridem. 23.q.8. sed non pro pecunia, vt in d.c.ex rescripto, & d.l. 1.§.eam rem, quæ res pigno. &c. quia liber homo non potest obligari, pro pignore nõ potest haberi in eo ius pignoris, sed tantũm ius retentionis, vt dicit.d.glo.

HONESTAS requiritur in omni negotio, quia est vnum præceptũ iuris, Insti.de iusti.& iu.§.iuris ꝓcepta sũt hæc, honestè viuere, &c. In matrimonijs, ff.de ritu nup.l.semꝑ, in ꝯiunctionib⁹ nõ solũ qđ liceat, considerandũ est, ſ.de iu:e stricto, sed & qđ honestũ sit, ſ.de æqu:ate. hęc ibi. In lege dis.4. erit aũt, in voto.c.magnæ, de voto. In iuramento. 22.q.5.de forma. nec fisco remquam vendit retractare ꝑmittitur pp honestatẽ.l.vlt.C.nè fisc⁹ rem, quã ven.euin.li. 10. Nec actio furti datur viro ꝯ̃ vxorẽ, nec patr ꝯ̃ filium, vel econtrario pp honestatẽ, ff.de furtis.l.si qs vxori, [c] in prin.& §. 1. C.de fur.l.fi. Nec arrogato. [d] l.nec ei.§ pe.ff.de ado.ꝓpterea dicit tex.in l.ex damni infecti, in prin ff.de dam.infec. honestus modus seruãdus est.& nõ immoderata cuiuſq; luxuria sequenda est, ꝓpterea dicitur in l.filius qui, ff.de condi.insti. nam quæ facta lædunt pietatem, existimationem, verecundiã nostram, & vt generaliter dixerim, quæ ꝯ̃ bonos mores fiũt, nec nos facere posse credendum est. hæc ibi.

HONOR e est maximũ exteriorũ bonorum, vnde potentatus, & diuitiæ pp honores desiderabilia sunt. 4 Ethic.

1 Cui debetur [f] honor? ℞.ꝙ solũm virtuti secundũ phi lo. 4. Ethi.

2 An si honor [g] præferendus vtilitati [h] Reip.ꝙ sic, ar.in l.sul ff si quis ob causã.te.

3 Vtrũ possit appeti honor sine peccato? Resp.ꝙ non. Vnde phil.2.ethic.dicit, ꝙ nõ sunt verè forte, qui propter honores faciunt fortia. Nec ob ꝙ honor est pręmium virtutis. 4 ethic & propterea fit appetibilis, quia illud est verum, quod est pręmiũ virtutis ex parte aliorum, qui scilicet non habent maius, quod retribuant propterea dicit idem Phi. ibidẽ. ꝙ honor est propter virtutem, non virtus propter honorem. Nec ob. quod idem phi.dicit, ꝙ honorum amator

a L. 1.§.de qua] Bar.ibi in fi.tractat de his, qui pñt famam restituere, & an ciuitates, ex quo hoc vr̃ principi reseruatũ. Sed de obsidib.nihil. in l.verò hostes, tractat ď bellis, &c.

b Seruãda] vide Pa. in d.c. ex rescripto. 2. col. 2. versi. vnde cum queritur.

c Vxori] Vide ibi optimam gl. in verbo furti.

d Nec arrogato] Quia paupe tori ꝯceditur arrogare diuitẽ, si sit affectio honesta, vt hr̃ in d.§ pe. & ibi glo.in ver. sobrietas, dicit ꝙ grauitas, & boni mores p.⁹ ad fidẽ attendun tur, q̃ facultates. l. scire oportet, i §.pe.ff.de tu.& cur.dat.ab his.

e Honorare quã vim habeat, Cat. in ꝓcep. Honora patrem.c. 2. P. V.

f Qui honorãdi, eod. & c. 1. & ꝙbus officijs, ibi. Deus in primis, i præcep. Nõ assumes. P. V.

g Di. Ambro.de officijs li. 3. P.V.

h Vtilitati] vide aliqua Instit. de iu.natu.in §. ius aũt gentium, super.gl.in ver.humano, ver. q̃ro, vltra tamẽ doc.

amator plus, quã oportet; vel vñ nõ oportet, vituperabilis est. Ergo sine peccato aliqñ põt appeti, qa côcedo, qñ non pp seipsum appetitur, sed ad gloriam, & laudẽ Dei, vel salutẽ animarũ, aliàs semper peccatum est.

4 Vtrũ sit mortale pc̃m in ordinatus appetitus honoris? ℞. q̄ sic, ſm q̄ ambitio est mortale peccatum, de quo vide, Ambitio alias nõ.

5 Vtrũ oblat⁹ honor sit suscipiẽdus? ℞. q̄ non nisi ſm q̄ dr̃. 1. q. 1. nõ est, i si. Quisquis igr̃ sacerdot. ũ non ad elationis pompã, sed ad vtilitatem adipisci desiderat, prius vires suas cũ eo, qđ est subitur⁹, onere, metiat̃, vt si est ĩpar, abstineat; & ad id cum metu etiam, cui se sufficere existimat, accedat, hæc Gregorius.

6 Vtrum quærenti sit dandus? ℞. q̄ non, imò auferẽdus, vt 1. q. 6. c. sicut his. Fugiẽti verò est dandus, ibid. & 8. q. 1. in scripturis.[a]

7 Vtrũ doctor, q̄ in docendo principaliter quęrit suũ honorẽ, peccet mortaliter? ℞. Henri. de Ganda. 1. quolibet. q. 34. q̄ qui vtitur aliquo principaliter, ad quod non ordinat̃, in quo Deũ ɔtẽnit, peccat mortaliter, & sic concludit, q̄ doctor, q̄ principaliter quærit honorẽ suũ in docendo, & sic pręfert honorẽ suum honori diuino, peccat mortaliter, qa, vt dicit Aug. li. 1. de doctrina, Christiana ad sidẽ, spẽ, & charitatem tota militat diuina scriptura, q̄ principaliter ordinat̃ ad honorẽ Dei. In quo Deus contẽnit, si principaliter ad alterius honorẽ ordinetur. Sed sanè intellige, & limita verũ, qñ legit aliqd, quod est principaliter ordinatũ ad honorẽ Dei, vt cũ p̃dicat, & hmõi, qa secus credo, qñ legit aliquid, quod non est principaliter ad honorem Dei, vt sunt leges, & multæ sciẽ, q̄ ad pacẽ hominũ, & vtilitatem principaliter ordinant̃, qa tũc non contemnitur Deus. Et sic non erit mortale pc̃m Et de hoc vide, vana gloria.

HORA canonica (put hic accipio) est officiũ diuinũ certa hora diei naturalis deo p̃soluendũ ab ecclesiasticis p̃sonis.

1 Quot sunt horæ[b] canonicę? ℞. ſm gl.[c] in Clem. 1. de cel. mis. quod sunt. 7. scilicet matutinum, prima, tertia, sexta, nona, vesperę, & completorium.

2 A quibus debent dici? ℞. quòd ab omnibus ecclesiasticis personis, facit ca. fin. 92. dist. vbi glos. r.

3 Vtrum omnes ecclesiastici teneãtur de præcepto ad omnes horas canonicas dicẽdas? ℞. ſm gl. in d. c. fi. q̄ sic. & eam videt̃ sequi Inn. in c. 1. de cel. mis. sed doc. côiter in d. c. 1. dicunt, q̄ non omnes tenẽtur. Sed solũ triplex genus ecclesiasticorum. Primũ genus est illorũ, qui sunt beneficiati,[d] hoc patet p̄ d. c. fi. vbi dicit, ecclesię deputati, s. per beneficium, & sic soluitur opinio gl. prædicti. c. fi. Facit capitulum, cum secundùm, de præb. vbi qui altari seruit. Secundùm genus sunt existentes in sacris, licèt non sint beneficiati, probatur per d. c. primum, & in c. dolentes, eodem tit. & quod ibi Inn. & quanuis Pan. in d. c. 1. dicat esse tutius, q̄ etiam existentes in minoribus, quanuis non sint beneficiati teneantur, ex quo in partem domini sunt assumpti, tamen ego non credo, nisi de bono cõsilio.[e] Tertium genus est illorũ, qui per professionem, vel votum ad id faciendum se obligauerunt, c. licèt, de voto.

4 Vtrũ clericus beneficiatus existens in minoribus, cũ est absens ex causa legitima, & deseruit ecclesiæ per vicariũ, teneatur ad horas canonicas? Resp. secundùm Panormita. in d. cap. 1. quòd sic. & hoc est de mente Innoc. in d. c. 1. Ioann. And. & est tutius,

a In scripturis] Vide ibi bonam gl. i ver. fugiẽtib.

b Hæ horæ etiã tpe D. Hier. erãt in vsu, de q̄b. ipse scribit in epi. ad lætã de instit. fil. ad Eust. ð cu. vir. a l Demetriadẽ de vir. ser. & i epitap. Paulæ ad Eustochiũ. Nūq ad huc in lucem prodierũt autores antiqui ea de re. Nicep. hist. li. xij. c. 47. De earũ antiquissima inst. idem libr. 13. capit. 8. P. V.

c Secundùm gl.] Est ĩ ver. canonicas, sed ipsa non enumerat eas, sed allegat. ca. 1. de cele. miss. vbi istę septem horę numerant̃. Addit tñ d. gl. pithagorã dixisse duorũ tẽporũ curã habendã. s. mane, & vespere. Adde, q̄ in c. si q̄s epis, el. 2. 11. q. 3. solũ fit mẽtio de matutino, & vespertino officio. Idẽ in ca. fi. 22. di. sed glo. ibi dicit, q̄ matutinũ intelligitur vsq; ad nonã inclusiuè, vespertinũ verò reliquũ.

d Qui sunt bñficiati.] Ad hoc a laicis dati sunt redit⁹ clericis, vt ipsi in officio vices laicorũ suppleant, & iõ bñficiati tenẽt ad horas nõ solũ ex statuto, sed ẽt ex obligatiõe iustitię, & q̄a ordinem sacrũ null⁹ det conferre nisi bñficiato, vel ei, qui ad suũ patrimoniũ loco ecclesiasticorũ redituũ voluerit ordinari. c. cũ ſm, de p̄bẽ. & c. epis, iõ quilibet hñs ordinum sacrũ tenetur ad has horas canonicas, quia ecclesia ordinãdo ipsũ intẽdit ad hoc ministeriũ obligar̃.

e Nisi de bono ɔsilio] Et sic seruat generalis cõsuetudo, q̄ iã tñ dicũt officiũ beatæ virginis, & benè faciunt.

tius, licèt Abb. & quidā alij dicant, ꝙ nō tenetur, quos credo dicere verum, si nullam vtilitatem in absentia reciperet ab ecclesia, aliàs non est vera opinio, cū nō solùm beneficium detur, vt seruiat ecclesię, sed etiam vt oret pro his, qui beneficium constituerunt, côcor. cum hoc Cardinalis in dicta Clementina prima secunda quęstione.

5 Vtrum clericus excommunicatus teneatur ad horas? Res. quòd si est minori excommunicatiôe innodatus, potest & debet dicere etiam cum alijs, secūdùm quod infra dicam. Si verò est excommunicatus maiori excommunicatione, sic solus tenetur dicere sine, Dominus vobiscum, a & etiam degradatus, si est in sacris, vel si nō est in sacris, si tamen tenet beneficium. Facit quod legitur & no. in c. legi. 16. q. 1. in prima glo. & concord. communiter doctores in hoc.

6 Vtrum papa posit dispensare, vt prefati non teneantur ad horas canonicas? Respon. secundùm Panormitanum b in dicto capitulo primo, quòd non, quin septies in die teneantur laudare deum. In modo autem dicendi dispensare potest.

7 Vtrum dimittens officium ex infirmitate excusetur? Respond. secundùm Innocenti. in dicto capitulo primo, quòd sic, si est talis infirmitas, in qua directè, vel occasionaliter sibi obesset, vel obesse timeretur, si celebrationi intèderet. c Dicit tamē Pa. in d. c. 1. ꝙ si nocumentum esse leue, vt i febre quartana, vel longa, vel modica, non excusaretur, si non diceret.

8 Quid si ex obliuiôe aliquam horam dimisit? Res. non credo sit mortale peccatum, debet tamē supplere, quod omisit, & doleat de negligentia sua. Innoc. autem in dicto capitulo primo videtur sentire, ꝙ confessor posset ei imponere aliam pœnitentiam, etiam si voluntariè dimisit, licèt consulat, vt imponat, quod suppleat, quę omisit, nisi quando videret nō proficere, sed hoc tene de bono consilio, d & quòd confessor possit ei imponere aliud, quod sit ad laudē Dei, puta. 7. psalmos, & huiusmodi, tenet Tho. in quoli. & Petr. de Pal. in 4. dist. 15. etiam si dimisit voluntariè.

9 Vtrum non habens librum, vel carens visu, & huiusmodi excusetur, si nō dicat horas? Respond. quod sic, e ar. cle. si. de vi. & ho cle. dum tamen suppleat per psalmos, vel pater noster, & huiusmodi.

10 Vtrum prefati obligati ad horas peccent mortaliter ipsus omittendo ex negligentia? Respon. Henr. de Gand. in quoli. tenet, ꝙ peccant mortaliter omittendo, nisi ratione infirmitatis, vel alterius causę legitimę impediatur? Ricard. verò Angelicus in quolibe. dicit, ꝙ si dimittat ex negligentia, non auderem dicere, ꝙ mortaliter peccarent. si verò ex fastidio diuini cultus, vel contemptu, sic mortaliter peccant Credo etiam ꝙ consuetudo in huiusmodi dimissione sit mortale peccatum. Hęc Rica. quę opinio est humanior, & subdit sm Iuristas, binus actus consuetudinem inducit. Sed opi. Henrici videtur tutior.

11 Vtrū clericus bñficiatus non dicēs offm teneat restituere fruct⁹, quos interim recipit ab ecclesia? ℞. Ioann. Cald. in d. cap. 1. dicit ꝙ sic, f quia propter officium datur benefi-

a Dominus vobiscum] Idē Pa. in c. 2. de cleric. excom. mi. quia, Dñs vobiscum, non est verbum priuatę psonę, & no. ꝙ peccaret non dicendo officium, quia delictū non debet sibi prestare immunitatem, vt l. & si necesse, de donati. inter vi. & vxor. & l. relegatorum, ff. de interdi. & relega. & sic per modū orationis dicet, idem supra, excōmunicatio, vlti. §. 3. idem dic in degradato, vide ad hoc. c. si quis episcopus, cum seq. 11. q. 3.

b Respon. secundùm Pa.] vltimo nota, quāuis Io. An. de Ligna in Cle. 2. de ce. mis. aliter senserit, & male, vt puto.

c Intēderet] Forte ēt nō tenetur talis ad audiēdū, & dicit ibi Inno. ꝙ qui omisit officiū ex infirmitate, non tenetur ad aliquid, sed q omisit ex culpa tenetur ad satisfaciēdum ꝑ peccato omissionis, vt in § seq.

d De bono consilio] Hoc ēt pōt defendi de iure ciuili stricto, qa in obligatiōe facti succedit obligatio ad interesse. l. stipulatiōes non diuiduntur, ver Celsus, ff. de verb ob. & l. si q ab elio, in si ff. de re. iud. quia opera vnius diei sūt diuisa ab alijs. l. si vsufructus in bienniū, ff. de vsufru. leg. & l. si nō fortem. §. libertus, ff. de condit. inde. hæc Abb. in d. cap. 1.

e Res. ꝙ sic] Nā ecclesia non hēt precisè modum specialē in dicendo officiū, patet in monachis, clericis, & alijs religiosis, qa diuersi modè persoluūt horas.

f Quod sic] Idē tenet Bal. in l. 1. primo no. per illū text. C de his qui. vt iudici. & subdit, ꝙ tanquā indigni tenentur restituere fruct⁹, idem Io Cald. in c. cum tu, de vsu. ver. circa diuinū officiū. Anc. cons. 218. incipit, primò inquirēdum est, & tex. in c. cū ex eo, de ele. l 6. Ge. in c. si. i prin. de resc. vbi text. Ias. in l. pe. C. de test. mi. & Pano. dicit, quòd hoc est tutius.

beneficium, vt in c.diuersis, de cle.coniuga. Et ideò cum aliquid datur propter causam, causa non secuta repetitur, ff.& C.de condi. causa da. causa non se. per totum. dominus Card. tenet contrarium, & Panor. dicit, ꝙ prima ẽ nimis rigida, sed ego credo, ꝙ licèt sit rigida, tñ est vera, & ideò sequẽda. Et rñsio Pa.ad motiua Calde. non est valida, qa licèt denẽ reditus, vt viuat vt licit, c.diaconi sunt, 93.di.& c.2.de p̃bẽ.nõ qdẽ tamẽ simpliciter, sed vt viuat secundũ cultum dei;& facit ꝓ hoc.c. cleric⁹ victũ. 91.di.arguẽdo à maiori, & hoc tenet etiã Laudun⁹ in clericis, q non implent officia sua, sed voluptatib⁹ vacant, quòd tenentur fructus restituere.

12 Quid debeat dici ꝓ hora; ℟. Car.in Cle.1.de cel. mis.in prin.7.q.Laudun⁹ dicit, ꝙ si est constitutio, vel cõsuetudo, illa seruetẽ. 12. dis.nouit qa nec hoc, vel illud dicere est in p̃cepto, dũ diuersi diuersa dicãt, de cõse.di. 5. in die resurrectionis. Verũ est, ꝙ clerici sęculares debẽt dicere secũdũ ordinẽ Romanę ecclesiæ, d c. in die, vel secũdũ ecclesiam metropolitanam. 12.di. c.si. nec reprobatur vsus alicuius ecclesię antiquus secũdũ Landunũ vbi supra, Vbi clerici sunt contenti tribus psalmis, licèt ecclesia Romana, vel metropolitana hoc non seruet. Secus esset si priuata persona hoc sibi faceret; Aduerte ẽt, quia dicit direct.li.1.tit.8. ꝙ clerici ordinati ad titulum sui patrimonij possunt dicere quodcunque officiũ volũt, quia non obligantur ad istã, vel illam ecclesiã. In regularibus verò dicit seruandam eorũ regulã, vel staturum in hoc.12.dist.ca.fi. Et hoc verũ, nisi sint priuilegiati, vt clerici, & religiosi, qui sunt cõmensales domestici alicuius Cardinalis, seu episcopi, gratiã & communionẽ sedis apostolicę habentis, qui licitè se eis conformare debent, vt in Cle.fi. de cele. mis.

13 Quid de eo, qui ex dispẽsatione est beneficiatus in duabus ecclesijs? ℟.ꝙ debet dicere officium secundũ illam, in quã tenetur facere residentiam, quod si ad null.⁹ residentiam tenetur, tunc credo, ꝙ põt se conformare illi ecclesiæ, in qua se reperit officia celebrare. Si verò dicit per se, tunc secũdũ Tho.in quolibet videtur, quod debeat dicere ẽm ordinem illius ecclesię, in qua habet maiorem dignitatem, [a] quis fortè in alia habeat pinguius beneficium. quod credo de benè esse, non de necessitate fore verum, cum possit dicere, quod vult, vt satis patet per.not.in.c.1.de cele. mis.per Inn.& alios doctores.

14 Verum peccet mortaliter, qui ad libitũ suum mutat officiũ consuetũ? ℟. credo ꝙ sic in clerico prębendato, & religioso. Secus in alio ordinato ad suum patrimoniũ.

15 Verũ monachus prępositus ecclesię sęculari, teneatur dicere officiũ monachale? ℟.ꝙ si perpetuò est assumptus, & sic translatus sit, cum nihil habet commune cum monasterio.16.q.1.nè pro cuiuslibet, non dicet monachale, sed illi⁹ ecclesię, ad quã trãslat⁹ est, & placet Io.16.q.1.c.3.& Gof. in summa de statu mo. §.sed nunqd absoluitur, & Hosti.in sum. eo. ti. §. :. versi.sed nunquid. Secus esset, si nõ esset translatus nisi ad tẽpus, quia debet dicere monachale, & hoc sentit apertè gl. pen.in fi. Cle.fi. de cele. mis. & facit tex. ibidem in argumentum.

16 Quid si dicendo officiũ in choro cum alijs ex aliqua necessitate intermisit psalmum, vel lectionẽ? ℟. secundũ Inno. [b] in c.dolentes, de cele.mis. ꝙ non teneẽ illud reassumere, licèt sic cautius reassumat, dũ modo non subtrahat vocem suam ab officio chori imò plus dico, quòd etiã si aliquid omisit ex negligentia sua quòd non debet supplere subtrahendo vocem ab officio chori, sed postea [c] suppleat, si aliquid notabile omisit. Si verò esset versus, vel quid minimum, suppleat per aliquem psalmum, vel pater noster. Idem

dic

a Maiorem dignitatem] Puta qa in vna est dicãs, in alia simplex canonicus.

b Ref.ẽm Inn.] Refert Pan.ibidem, ver.quærit hic Inno.

c Sed postea] Si is, q tenet ad horas, ex industria & negligẽtia sola omnittat, mortaliter peccat, ca.dolẽtes, de cel. mis. secus autem, si ex obliuione. vide s.§ 8. vel alia necessitate tñ non sũt tot peccata, quot sunt horæ omissæ, qa totũ officiũ diuinum vni⁹ diei est vnũ totũ integrũ ex suis partibus, & iõ pręcepto vno præcipitur, & trangressor non trãsgreditur nisi vnum p̃ceptũ, & hoc tãto ampli⁹, quãtò plures partes eius omittit. benè tñ cõcedo, ꝙ pluribus vicib⁹ omissio vni⁹ officij p̃ta facit peccata mortalia, qa hoc totũ integrale præcipit quotidie adimpleri; hæc supple. in ver.hora.

a Tale quid dixit] Dicunt tamē aliqui, quod ea quæ a choro so ent insimul cantari, de necessitate ab omnib. debent dici, vt sūt responsoria, tñ vnusquisque potest facere secundum, quod sibi conscia dictat.
b Quia sic esset peccatū] Puta, vt quieti, somno, & voluptati vacet.
c Deuotè psallatur] Hoc tenet Hu. in c.1.eo.tit. refert gloss. in d. Cle.i ver. debitis.
d Ita ad punctū] In hoc seruari dēt laudabilis cōsuetudo, ar. i. a.d. c. illa tamen melius est præuenire, quā præuenire secundū Ioan. And. & in c.1. de ce. mis. & ponūt exemplū de vna bona portata ab Angelo, & marcida cui iam breuitate &c.

dic secundū Henric. de Gā. in quolibet, ꝙ si quis non ex malitia, sed cū causa legitima non intersit in principio officij, vel fini, ꝙ non oportet a capite reincipere, vel finem perficere, ꝑ perfectionē charitatis, qua vnum corpus reputatur, & quod vnus dixit, existimat alter dixisse. Et hoc verū, nisi chorus multum in principio processisset, vel multū de fine restaret, hæc ille.

17 Vtrū teneatur quis dicere id, quod ſm consuetudinem chori aliquis solus dicit, vel associatus, quādo dicit officiū in choro? Res. ꝙ non ſm Pet. de Palud. in 4. di. 15. quia id, qđ dicit vnus, reputatur dici ab omnibus, qſi ex aliqua rōnabili causa ita est consuetum, vt solus tale quid dicat.[a]

18 Vtrum dicens officiū, si prætermittat vnā horam ex obliuione, vel quid simile, puta lectionem, vel psalmum teneatur iterum reiterare totum? ℞. vt colligo ex doctrina Inno. vbi supra, & sequitur Laud. ꝙ non, sed sufficit supplere, quod omissum est, vnde qui dimisit himnum, vel psalmum primi nocturni, cum aduertit, & est in tertio nocturno, non oportet reincipiat disturbando officium, vel qui dixit tertiam, & aduertit non dixisse primam, non oportet di cat iterum tertiam, sed post officium suppleat omissum, & doleat de negligētia, dicit Pet. de Pal. vbi supra, ꝙ qui notabiliter malè dixit officium, si vult euadere mortale, debet redicere totum. Sed si modicū dimisit, puta psalmum, vel dictionem, tenetur illud repetere post officium, vel aliquid loco eius dicere, si vult euadere peccatum veniale.

19 Vtrū debeat dicere, Pater noster, post horas? ℞. ꝙ sic post vesperas, & matutinū, de conse. di. 5. c. id semper, & de consuetudine dicitur in fine omnium horarum, qa matutinum accipitur pro omni officio vsque ad nonā, & pro vespere omne aliud, quod restat, vt patet in d. c. id semper, &c. conuenit, ibidem.

20 Qua hora sunt dicendæ horæ canonicæ? ℞. debent dici tempore suo, s. matutinum in nocte prima in ortu solis, & sic de cæteris, nisi ex necessitate, vt hic. 1. dicam. De hoc per Pa. in c. 1. de cele. mis.

21 Sed nunquid in sero poterit quis dicere matutinum sine peccato? Res. vt ex prædictis patet, ꝙ sic, si ex rationabili causa facit. quia secundùm Th in quol. Melius est, si deo debitas laudes præueniendo reddamus, & alia honesta officia postea faciam[*], quàm si per vaum, aliud impediatur. Sec[*] esset, si faceret non ex rationabili causa, quia sic esset peccatum,[b] ar. cap. clericus, el. 1. 91. dist.

22 Vtrum sit mortale peccatum non dicere horis debitis sine causa rationabili? Res. ꝙ non, nisi quis faceret in cōtemptū Dei, vel ecclesiæ, cū nullum ius præcipiat, ꝙ dicatur horis debitis, nisi Cle. r. de cele. mis. quæ videtur præceptiua propter verbum, Sancimus. s. ꝙ officium horis debitis in cathedralibus, regularib. & collegiatis ecclesijs deuotè psallatē,[c] & ideo credo, ꝙ peccarent mortaliter prelati, si in præfatis ecclesijs horis debitis non facerent dicere, & ēt illi, qui vel sunt beneficiati in præfatis ecclesijs, vel subditi prælatorum regularium, cum imponitur eis a prælatis, si nō diceret. Nec accipias horam debitam ita ad punctum,[d] sed grosso modo & largo, sicut dicere matutinum in aurora, vel qua si censetur in media nocte, & huiusmodi. aliàs autem a particularibus personis, vel in alijs ecclesijs a prædictis non dicere horis debitis erit peccatum veniale sine rationabili causa. Ex causa verò rationabili etiam in prædictis ecclesijs liceret, vt puta, quia processio est fienda, vel prædicatio, & huiusmodi. Et propterea præueniūt tempus debitum.

23 Vtrum matutinum sit dicendum ante, quàm missa dicatur, vide infra. Missa. 52.

24 Vtrum idem sit de prima, vide ibidē.

25 Vbi debent dici horæ canonicæ? ℞. ꝙ in ecclesia, vt no. gloss. 92. di. in cap. fin. sed hoc intelligo quo ad clericos, qui in ipsa sunt

sunt beneficiati ꝓpter verbum positum in d. c. fi. ecclesię deputatus, ergo vr̃ ꝙ clericus beneficiatus peccet mortaliter sine rationabili causa ibi non dicens officium, quia dicit ibi tex in d. c. fi. ꝙ qui non conuenerit, deponat a clero. Et quò ad ecclesias collegiatas, vel regulares, clarum est ꝙ est de pręcepto, vt ibi dicatur, vt patet in Cle. 1. de cele. mis. no. Ion. in c. 1. de cele. mi. quò ad alias ñ credo.

26 Sed nunquid peccet toties mortaliter, quoties nõ conuenit [a] clericus beneficiat[us], vel religiosus ad chorum sine rationabili causa? ℟. ꝙ non credo, quia materia non videtur ita ponderosa, sed quãdo duceretur in consuetudinem, vel quando officium ecclesiæ pateretur iacturam in celebratione, tunc non excusaret a mortali. Et sic limito, [b] & intelligo d. c. fin. Ex aliqua tamen rationabili causa, licèt prælatis, & alijs se absentare, dummodo officiũ dicant eundo, vel stando in domo sua. Nec ob. c. eps, de cons. di. 3. Quod vr̃ inuere sufficere epo, si die dominico ad ecclesiam cõueniat, quia illud. c. non dat licentiam absentiæ, sed nõ vult, vt pro alia cã, q̃ infirmitatis, & simılib. absit dieb[us] festiuis. Et ꝙ alijs diebus debeat interesse, facit ca. peruenit [c] ad nos. 7. q. 1. & ca. eps vilem. 41. di. cessante intellige impedimento.

27 Quò ad attentionẽ, seu deuotionem quæritur, vtrũ peccet mortaliter nõ dicẽtes officium deuotè & studiosè? ℟. gl. in Cle. 1. i verbo, fruct[us], de cel. mis. tenet ꝙ sufficit dicere ore, licèt non corde. [d] Et cũ ea concurrunt multi canonistę in d. c. dolentes, de celeb. mis. Alij autem tenent, ꝙ est de præcepto, vt dicatur deuotè & studiosè per d. ca. dolentes, vt sic deuotio denotet attentionem, & studiositas modum dicẽdi. [e] Sed tu dic ſm Pet. de Pal. in 4. di. 15. ꝙ attentio ad officiũ sicut ad quodlibet bonum opus potest requiri duplex.

28 Primum vt officium ab intẽtione procedat, & illo modo attentio requiritur ad officium, non solùm propter meritum, sed et ad euitandũ peccatum, quia nullum opus est meritorium nisi ex intẽtione procedat, aliter non esset humanum, cum homo sit homo per rationem & voluntatem. Similiter ad euitandum transgressiones pręcepti, quia pręceptum datur hominibus. Et ideo oportet, ꝙ non procedat ex sola imaginatione, quę communis est nobis, & brutis, sed ex deliberatione, quæ requirit attẽtionem. Secundo modo, vt totum officium attentio concomitetur actualiter, & hoc non requiritur nec in officio, nec in alijs bonis orationibus, vel operibus, quia est impossibilis humanę fragilitati, [f] requiritur tamen ꝙ orans scienter non distrahat mẽtem ab officio, quia hoc non posset esse sine mortali peccato, vel veniali, nam euagatio, quę est præter intentionem, & propter præcedentem occupationem licitam, non est peccatũ. Secus, si ꝓ illicitam, sed euagatio, quæ est aduertentis, & solũ ſm actũ interiorẽ, licèt sit temeraria & grauis forè non tamen est mortale nisi ꝓ cõtemptũ, quia ecclesia non habet iudicare de interioribus actibus mete, propter quod mini stet ecclesię. licèt dicendo officium aliud cogitet, non videtur trãsgressor præcepti [g] ex natura facti, si autem euagatio mẽtis sit ex hoc, ꝙ aliquis scienter se occupat in actu exteriori, qui non secum patitur attentionem, sic videtur esse mortale peccatum & directè contra præceptum. c. dolẽtes, de cel. mis. vbi ꝓcipitur, vt studiosè pariter, & deuotè

a Nõ conuenit] Gl. in c. fi. in ver. vagandi, de resc. li. 6. dicit, ꝙ clerici per horã nõ debent abesse ab ecclesia. 92. disti. c. fi. & 46. di. clericum, & cap his igitur. vbi text. aureus. 23. dis. in fin. De religiosis dicit Gregor. in c. quia tua. 12. q. 1. ꝙ præ alijs debeat diuinis officijs inuigilare, s. vt bonis operib. viuant, & canendis psalmis inuigilent. hęc ibi.

b Et sic limito] vide gl. in d. Cle. vnica, de reli. & ve. san. ver. ordines, in 7. mẽbro.

c C. peruenit] Dicit glos. ibi, ꝙ episcopus q sex mẽses potest abesse secundum canones, c. ex tuæ, de cle. non resi. secundùm leges per annũ, in aut. quomodo oportet epos. §. illud.

d Licèt non corde] Datur exemplum de eo, qui vadit ad sanctũ Iacobum, q non oportet ꝙ semꝑ cogitet de hoc.

e Modum dicendi] nè dicatur cũ sincopa. ad idem Cle. 1. de celebr. mis. ibi, cum deuotione. Et Hiere. Maledictus q facit op[us] Dei defidiosè. Ex corde. n. plus, quàm ore orãdum est. 92. d. c. 1. & 2.

f Humanæ fragilitati] Cor enim hominis vagum est, secundũ Boe. & recitat Pa. tit. in ca. dolentes.

g Transgressor præcepti] etiam de iure diuino debemus deuotè & attentè orare, & psallere vt psalmo secũdo, Exultate ei cum tremore, & psalmo. 96. Psallite ei sapienter, item etiam ius positiuum se extendit ad interiora in foro pœnitẽtiali, in c. consuluit de vsur. Et patet in c. dolentes. de cele. mis.

deuotè dicatur. hoc nō obseruant, qui occupantes se in actu exteriori scienter, si bi attentionem subtrahūt. Idē Th. in 4. di. 15. dicit, ꝙ qn̄ aliquis mentē ex ꝓposito distrahit ad alia in orando, sine culpa non est, & ꝑcipuè si in alijs spōtè se occupat, q̄ mentē distrahunt, sicut sunt exteriora opera; & si mens ad ꝯtrarium euagetur, erit culpa mortalis. Si aūt sine hoc, qđ ꝑcipiam[a], mens ad alia euagetur, vel culpa caret, vel minima erit, nisi ꝑcedens cogitatio, ex qua ꝯtingit euagatio, talis esse dicat in culpa; hæc ille, & hoc teneas limitando tñ dictū Thomæ verum quò ad orationem, q̄ est de ꝑcepto, sicut est officiū, & hmōi, non aūt quò ad orationē, quæ ex deuotione ē, & voluntate solū. Aduerte tñ ſm Tho. 2. 2. q. 82. ar. 1. ꝙ deuotio nihil aliud eē vr̄, q̄ volūtas quædā promptè se tradendi ad ea, quæ pertinēt ad Dei famulatum. similiter attende ſm Thō. in 4. di. 15. ꝙ requirit̄, ꝙ attentio remaneat i oratione nō per essentiā actus; nec sufficit ꝙ sit in habitu solū, sed ꝙ sit ſm virtutē, [a] quæ est mediū quid inter prędicta duo. Et tunc vr̄ manere ſm virtutē, qn̄ accedit ad orationem cum intentione aliquid impetrandi, vel deo debitum obsequiū reddendi, etiam si in prosecutione mens ad alia rapiatur, nisi tāta sit euagatio, ꝙ omnino depereat vis primę intētionis. Et ideo oportet, ꝙ sæpius homo cor reuocet ad seipsum. Et ex his patet, qd tenendū de confabulantib. & alias dissolutiones faciētibus in officio, aut ipsum dicētibus faciēdo aliquod exercitij manuale, qđ bñ no. [b] Et ſm ꝑdicta itellige & limita. d. c. dolētes, & do. ibi.

29 Vtrum clericus cantans in ecclesia officium diuinum, vt placeat populo, peccet? ℞. Pa. in c. vt quisque. 2 no: a. de vi. & hon. cle. ꝙ sic grauiter. Vnde dicit Isido. Deum moribus stimulat, qui populum vocibus [c] mulcet, aliàs delectat. facit quod dicitur & no. 92. di. c. 1. & 2. de quo tamen, vtrum sit mortale, vel veniale, vel nullūm, Dic vt infra, Placere.

& malè, secundùm Abb. in ca. 1. de religio. do.

HORROR futuræ vitæ est filia luxuriæ, inquātum reputat bonū ęternū, vt bonum arduum, quia propter delectationes venereas non appetit, imo fastidit bona æterna, ac si non essent ardua & summa.

HOSPITALE, [d] quod alio vocabulo dicit̄ xenodochiū. Aliud dicitur religiosum. Aliud non religiosum. hospitale religiosum dicitur, quando autoritate episcopi ædificatum est, cap. ad hæc, de relig. do. & tunc pertinet ad ipsum episcopum, non vt disponat de reditibus ad libitum, sed vt ordinet, vt dispensetur ad vsum destinatum, ar. Clem. quia contingit, de religio. domi. Hospitale, quòd non est religiosum, est illud, quod sine autoritate episcopi constructum est, [e] nec episcopus potest se de eo intromittere, sed patronus, qui ędificauit, ad libitum disponet, vt in c. inter dilectos, & ibi per Inn. de dona. Et quamuis episcopus exercuerit ibi vnum ius [f] episcopale, non potest tñ per hoc alia exercere ſm Fede. consi. 215. quia de possessione vnius articuli non est inferendum ad alios articulos, vt in c. cum cōtingat, de deci. Nec ob. c. 1. de reli. do. quia locus, de quo loquitur, necessariò debebat esse subiectus alicui episcopo, & ideo pręsumitur pro eo, q exercuit vnum ius in eo. Simile infert Io. An. in regula, quod alicui, li. 6. in Mercurialibus, ꝙ patronus, qui exercuit ius præsentandi, alio non apparente, [g] præsumitur patronus, ex quo ius patronatus ad aliquem dēt pertinere, & alius non apparet nisi iste, qui exercuit actus patroni, nō sic in casu nostro, quia hospitale necessariò

a Virtutem] vide ī. Baptismus. 5. §. 8. cū animo ibidem, & infra, missa. §. 12.

b Qđ benè no.] Peccare nanq; tales vīr mortaliter, cum studiosè proijciāt attētionem; & vide Ab. in d. c. dolētes, in fi. qui ponit tres dicendi modos, & subdit. crederē quātitatē reatus cōsiderandā ex qualitate, & quantitate contēptus, & negligentiæ, hæc ille.

c Vocib.] Abb. ibi alleg. gl. in c. odi. 24. q. 1. quæ dicit ꝙ scholares qui vadūt ad ecclesiā, vt videāt dominas, q̄a corde potius orandum est, q̄ ore, & ad laudem Dei.

d Adde ex Con. Trid. hospitalia diligenter gubernāda, ses. 7. c. xv. ses. vlt. c. 8. ea obtinentes hospitalem exercere debent eo. c. 8. visitanda, 22. c. 8. q̄ dantur in titulū. 23. c. 17. 25. c. 8. eorum priuilegijs q̄ gaudeant. 24. c. 5. eorum administratio vltra trienniū non concedenda, 25. c. 8. de ref. P. V.

e Cōstructū ē] Hospitalia pñt redire ad hūanos vsus, si sine autoritate epi cōstructa sunt, & sic nō sūt religiosa, Pa. in c. ad hæc, de relig. do.

f Vnū ius] Potā quia visitauit, vr̄ officialē amouir.

g Apparente] Archi. tñ in c. 1. de iure patro. li. 6. tenuit cōtrariū,

cessariò nõ est religiosum vt patet. a Limita tñ hoc verum, ꝙ episcopus non potest se intromittere, qñ nõ est religiosum, secundũ Pan. in c. 1. & in c. de xenodochijs, de reli. do. verũ, ni si patronus, qui ipsum ędificauit, eẽt mortu⁹, qa tũc ad curã epi pertineret, vt voluntas defuncti pia mãdaretur executioni, vt vr̃ tex. in aut. de ecclesia. ti. §. si quis ędificatiõe, & §. seq. Vnde licèt talis locus non teneatur epo rñdere in episcopalib. tñ eps curã habere pt, b ex quo pius loc⁹ est. Qđ verũ est, nisi testator, q ipsum ædificauit, aliter expressè disposuisset, quia illud seruandũ, vt i d. §. si q⁹. Ex quo patet, ꝙ qlibet põt hospitale ędificare ẽt cum oratorio ẽm Ho. & Pa. i d. c. ad hæc, sine alia autoritate. Sed in oratorio non põt celebrari sine licẽtia epi de cons. di. 1. vnicuique, & d. c. inter dilectos, de don.

1 Quis pt præfici ꝓ rectore hospitalis? ℞. Pa. in d c. ď xenochijs. ꝙ religiosi nõ pñt deputari, nisi talia c hospitalia habeãt curam aĩarum, vel nisi hospitale esset subiectum monasterio, & monachus deputaretur ꝑ abbatẽ tanq̃ obedientiarius, ẽm Fed. con. 155. Clerici sœculares pñt esse rectores, sed non pñt habere in titulũ bñficij, vt in Cle. qa contingit, §. aũt, de reli. do. & Clem. ꝑ literas, d de pb. Laici oẽs põt institui rectores, dũmodo sint viri idonei, & ꝓuidi & boni testimonij, q sciãt, velint, & possint loca ipsa, & iura eorũ vtiliter regere, vt in d. §. vt aũt, in Cle. prædicta, quia contingit.

2 Quid debẽt facere prædicti rectores? ℞. ꝙ debẽt ad modũ curatorum, & tutorũ iuramẽtũ pręstare, ac inuentariũ facere de bonis ipsorũ locorum, & annuatim e reddere rõnem ordinatijs, sub qb. sunt, vel ab eis deputatis alioquin collatio, prouisio, & ordinatio talium est nulla ipso iure, vt in d. Cle. quia ꝯtingit. f Verũ, ꝙ non extendit hoc ad hospitalia militariũ ordinũ, g aut aliorũ religiosorũ. Præcipit tñ oĩbus rectorib. sub obtestatione diuini iudicij, & per obediẽtiam. vt reditus in vsus pauperum conuertant, & non in alios. Rectores tamen militarium, & religiosorum hospitalium sufficit prouideant secundùm eorũ ordinũ instituta, & antiquos obseruãtias pauperibus. Quod est limitandum, qñ quod superest, exponunt pro fide, vel piè, aliàs non excusantur, si malè expendunt in non pios vsus, qa negari non põt, quin tales redit⁹ sint instituti propter pios vsus.

1 Quid de administratione sacramẽtorũ, & celebratione in ipsis hospitalibus pauperibus ibidẽ? ℞. ꝙ debet seruari antiqua consuetudo quò ad exercenda & ministrãda spũalia supradicta, vt in d. Cle. quia cõtingit. §. fi. Præcipitur oĩb. ad quos de iure vel consuetudine, vel statuto, vel priuilegio pertinet cura hospitalium, ꝙ bona deperdita alienata indebitè in statum debitũ reducant, & reforment, vt rectores iuxta facultates prouentuum insistant sustentationi, & receptioni miserabilium personarum, in quo si negligentes fuerunt, ordinarijs iniungit, vt ipsi, si non sunt exẽpta, autoritate ꝓpria, si verò exẽpta sũt, autoritate apostolica cõpellant ad ꝑdicta faciẽda, per censurã ecclesiasticã compescendo tã eosdẽ, q̃ quoscunque ꝯdictores cũ dantib. auxiliũ, consilium, vel fauorẽ, non obstãtibus quibuscũque priuilegijs quò ad hoc. d. Cle. quia contingit. §. nos in curiam.

HOSPITALIS quomodo debet esse clericus, Vide supra, Clericus. 3.

a Vt patet] Facit qđ no Bar. in l. 1. §. si quis, ff. de iti. actu. quę pti. vbi dicit, ꝙ præcẽdẽs hre iurisdi tionem in loco, tãtũ obtinet, quãtũ ꝓbat se exercuisse, & nõ amplius; vñ infert, si inferior à principe dicit se hre potestatem exigẽdi vectigalia ex pręscriptione, solũ obtinebit in illis rebus, in qb⁹ ꝓbat se exegisse; ita Pa. in ca. 1. de relig. domi. vbi dicit omnia, quæ hic sunt in tex.

b Curam habere potest] de hoc per Pan. in d. c. inter dilectos, in fi. Nunquid autẽ hospitale possit per episcopũ visitari, vide Feder. consil. 16. aliàs. 156. & an possit episcopus exigere iura episcopalia, vide eundem consil. 125.

c Nisi talia] Inquit Pan. nisi habeant ecclesiam curatam, sed hoc debet intelligi vt hic, nam religiosi nõ possunt extramonasteriũ intitulari nisi ꝓpter curam animarum. ca. super eo, de regu.

d Clem per literas] oportet. n. ꝙ papa exprimat expressè per literas, vt ibi, aliter in generali prouisione pro clericis non veniunt hospitalia.

e Et annuatim] Vide in l. orphanotrophos in fi. C. de episcop. & cle. Et in aut. de ecclesia. tit. in §. pe. col. 9. quæ le[illegible]ges loquũtur de ratione reddẽda pupillis, & orphanis, sic tenentur rectores episcopis, vt hic, & in aut. de sancti. epi § œconomos collatio. 9

f Vt in d. Clem. qa contingit] §. illi etiam, vide ibi gl. optimas.

g Militariũ ordinum] Vt s. Ios. Ierosolomitani, & S. Anariæ Teutonicarum, & huiusmodi.

a Humilitas] De humilitate, vide S.Th 2.2.q. 151.
b De exéplo imitádæ humilitatis D.N. Iesu Chri, Cat in art. fidei, Passus sub Pô.Pila. c. postremo. Diu.Amb. d offi. lib.1.c 18. P.V.
c Iactãtia] Est vitiũ, quo qs se extollit sup illud, qđ est, vel qđ homines opinãtur, de eo vide S.Th. 2.2.q.112.cũ seq.
d Imitarẽ] Et vide Arc flo. 2.par.ti. 4.c.4 in princ. & idẽ dicit, qđ hic.
e Veniali] Sicut si qs laudaret aliquẽ, vł seipsũ de mẽdatio iocoso, vel officioso &c.

HOSTIARIVS dicitur idem, quod ianitor. Nam veteri testamento 1. Paralipo.9. Hostiarij electi sunt ad custodiã templi, vt non ingrederetur in illud immũdus spũs in oĩ re, vñ hostiarij dicti sunt eo, ꝙ præsint hostijs templi, ipsi tenentes claues, oĩa intus extraq; custodiunt, atq, inter bonos & malos habentes iudiciũ fideles recipiũt, & infideles abijciũt. 21.dis. cleros, i fi. & 25.di. plectis, circa prin. ver. ad hostiariũ.

HOSTI seruanda est fides promissa. 23.q.1. noli. & 22.q.4. Innocẽs, vbi ponitur exemplum de Gabaonitis, Quod limita, vt infra, Iuramentum. §.17.

HVMILITAS a vera b requirit tria. Primũ suijpsius nihilationẽ, hoc est quod reputet se omnibus viliorẽ. Et licèt cognoscat se habere aliqua dona dei, quæ alij non habent, tantò magis dẽt inuilescere, cogitans, ꝙ si deus talia alijs dedisset, gratiores deo essent, q̃ ipse. Et sic cum veritate potest se æstimare viliorem omnib⁹, & magis ingratum, & hoc est quod voluit dicere Beda in homel. sabbati iij. Dominicæ Quadrag. Cum alium, inquit, peccantẽ conspicimus, mox animum deorsum inclinemus, & q̃ abiecti ex nostra fragilitate sumus, si nos diuina pietas nõ sustentet, humiliter inspiciamus. Hæc ille, & Ioan. 13. cũ feceritis hæc omnia, dicite, quia serui inutiles estis. Idem Lu. 17.q.d. ex considera tione humili obligationis, quã habemus, quia cum augentur dona, rationes etiam crescunt donorum secundùm Greg. Secundùm promptam aliorum obtemperationem, vnde de renun.c. nisi cum pridem, post prin. tunc veram humilitatem ostendis, cum per eam locũ sublimẽ effugies, & tantùm per obedientiam nõ dimities, nam vera humilitas facit, vt quisque, magis alijs de se credat, quàm sibijpsi, qa dicit Gre. si se meliorẽ alijs non crederet, nequaquam aliorum consilia suę deliberationi postponeret. Et hoc verum in omni dubio, quòd potius debet alijs credere, quàm suæ opinioni; secus in alijs. Tertiũ quod requirit humilitas, est, vt dona dei, quæ in se habet, abscõdat, & se solùm vilem ab extra demõstret, nisi inquantũ honor dei, & bonũ proximi aliud requirit, nam non esset humilitas, quando pro salute proximi & ad ędificationem animarum, posset ostẽdere, & pdicare dona dei, quæ habet, si occultaret, qa dicitur Matth. 5. Luceat lux vestra &c. Non tamẽ debet magis vilescere in apparẽtia, quàm importet cõditio sua, & qualitas respectu eorum, cum quibus viuit, quia sic potius esset superstitio, quàm humilitas. 41.di.c. quisquis rebus, in prin.

IACTANTIA b ppriè importat, ꝙ hõ verbis se extollat ẽm Th. 2.2. q.112.ar.1. Et patet ex ca. imitare. c 6.q.1. Et procedit ẽm Gre. in li.23. moralium. Aliqñ ex superbia, sicut à cã interius motiua, qa ex hoc, ꝙ quis per arrogantiã interius supra se eleuatur, plerunq; exterius maiora qdam de se iactat, & propterea ponit a Gre. ibidẽ tertia spẽs supbiæ, licèt nõ sit idẽ, qđ superbia, sed est tanquam a cã impellente. Aliqñ verò procedit ab inani gloria, sicut a causa finali, in quantum, scilicet iactator intendit, ꝙ per suam iactantiam gloriam consequetur. Et ideo ponitur etiam a Greg. filia inanis gloriæ ratione finis, vt no. Alexan. de Ales. 2.2. titulo eodem.

1 Vtrum Iactantia sit peccatum mortale? ℞. vt colligo ex Alex. & Th. vbi supra, quòd sic quadrupliciter. Primi duo modi sunt, inquantum consideratur ex se. Secundi duo, inquantum consideratur ex causa, vel fine, Primò est mortale peccatum, qñ iactator profert, quod est contra gloriam Dei, sicut ille, de quo Exech. 28. Eleuatum est cor tuum, & dixisti, Deus ego sum, tales sunt, qui iactant se suis meritis habere aliqua dona Dei, vel a se habere, vel illi, q de peccatis mortalibus, quæ fecerunt, vel non, iactant se, vt strenui videantur, vel ẽt laudant alios, & iactant de peccatis mortalibus, quæ fecerunt, vt no. gl. in cap. Sunt plurimi. 6.q.1. Secus esset de veniali, e qa non est cõtra deum. Secundò est peccatum mortale,

a Cõ qs] De his vide i sum. Arc. Flo.tit.4. & c. 4. vbi pulchrè.
b De œconomo instituendo sede epali vacãte Tri. Sin.sef.24. c. 16. de ref. P. V.
c De Ieiunij virtute Tri. Cõ. sef. 22.& 25. de delectu cibo vbi cõmẽdatur.Huc ad dę q̃ s. annotata sunt ad vocẽ Gulæ. Petrus Ven.
d Et disciplinis] Vel abstinentijs eb aliquo delectabili.Aliud dr̃ ieiuniũ,s. moderata refectio, de quo de consecr. dis. 5. sint tibi,& c.nõ dico.Et hoc quolibet die implendum est, & tangit Ric. in 4. di.15. ar.3. q. 6.
e Et pot'] Istud ieiunium a dño fuit institutum i paradiso, vt patet Gen. secũdo, & postea sanctificauit illud. 40. dieb.& 40. nocti bus,& dr̃ ieiuniũ a quodã intestino sic vocato,q: vt plurimum est vacuum, & exinanitum.
f Abstinẽdum] Qd gl. in ca. sint tibi,de cons dis. 5.damnat, dicẽs per illũ tex. quotidie prãdere,vnde,inquit,nõ dẽt p totũ diẽ abstinerẽ,nisi fortè qd faciũt Sarraceni.

mortale, qñ iactantia est contra charitatẽ proximi, sicut cum quis iactando se prorumpit in contumeliã ꝓximi,sicut phariſęus, Lu. 18.non sum sicut cęteri,velut & hic publican'; aliàs aũt iactare se de eo, quod non est ꝓ gloriam dei, vel charitatẽ proximi, ex se est veniale. Tertiò est mortale peccatum, qñ procedit ex tali superbia, vel vanagloria, quæ sit mortale peccatũ. Si verò nõ erit mortale peccatũ talis ſupbia, vanagloria, sic nec iactãtia ex eis procedens. Quomodo autẽ superbia, vel vanagloria sit mortale, vide, superbia,& vanagloria. Quartò ẽ mortale, qñ ꝓcedit per appetitũ lucri in dãnum proximi notabile, sicut cum quis se iactat magnum medicum, aduocatum, peritũ, mulras sanitates facere, sicut Cerretani,& huiusmodi, qui falsè in nocumentum proximi se iactant; secus, si non esset in nocumentum proximi, q: esset veniale peccatum. Intellige ẽt, si sit nocumentũ alicuius importãtiæ, q: id, qđ minimũ est, rõ apprehẽdit quasi nihil. 2.ph. nisi intenderet etiam nocere in multo, si posset.

2 Vtrũ iactantia possit esse in factis, sicut in dictis? ℞. propriè nõ, sed ęquiualenter sic, sicut cum quis in vestibus, in equis, in domibus, in conuiuijs, in familia, in pulchritudine, & huiusmodi, vt appareat diues de magna domo, & nobili prosapia,& huiusmodi,& sic erit mortale peccatum, sicut iactantia in dictis, si prędicta, quæ facit sint contra gloriam Dei,& charitatem ꝓximi, vel ex superbia,& vanagloria mortali, vel in deceptione proximi.

ICONOMVS [b] dicitur, cui res ecclesiastica gubernanda mandatur, vt 89.di. quia in quibusdam. facit. l. iubemus, C. de sacr. san.ec.& idem est iconomus, quod sindic', & debet esse clericus, non laicus, vt patet in d.c.& c. iudicatum, ibidem, & in c. quoniam in quibusdam. 16.q.7. de quo dic, vt ĩ. laicus. §.1. Sed aduerte, ꝙ est differentia inter actorem, procuratorem,& sindicũ, seu iconomum secundùm glo. in c. si quis erga episcopum. 2. q.7. quia actor constituitur a nõ domino,& autoritate iudicis, & ad p̃ſẽtes lites tantũ, procurator verò semp a vero dño ꝯstituit, siue ad vnam litem, siue plures, siue pñtes, siue futuras. Sindicus aũt, siue iconomus ab vniuersitate ꝯstituitur, seu a collegio,& ad vnã cãm, & plures & pñtes & futuras, & autoritate epi, de iura. cal. c. imperatorũ. in fi. canõ tñ oẽs administratores ecclesię vocat ꝓcuratores. 1. q.3. saluator. vide gl. ibi. in versi. in subiecto,& in d.c. imperatorum, cũ suis allegationib. tenet tñ Pau. in d.c. imperatorũ ꝙ si ad vnam certam cãm solùm constituitur, quia est res modici præiudicij, ꝙ põt fieri sine autoritate superioris, aliàs non.

IDVLIA [c] est quędam reuerentia, siue adoratio, de qua supra adoratio ꝑ totũ.

IEIVNIVM [d] ſm S.Bo. in 4.di.15. parte. 2. ar.1.q.4. dicitur communissimè pro abstinentia ab oĩ mortali, Isa.58. nonne hoc est ieiunium, quod elegi, dissolue colligationes colli tui. Et de cons.di.5. ieiunium illud magnum,& generale &c. Dicitur etiã cõiter oĩs afflictio, q̃ consistit in vigilijs, flagellis,& disciplinis, [e] ꝓpriè ãr dr̃ ieiuniũ afflictio carnis per subtractionẽ cibi,& potus [f] facta ſm institutionem ecclesię. Et sic diffinitur ieiunium ſm Gof. est subtractio prandij,& post cęnã cuiuslibet cibi priuatio vsq; in diẽ sequentẽ,& abstinentia a carnibus,& trahentibus sementinã originem ab ipsis, vt a lacte, caseo, & ouis. Elicitur hęc diffinitio. 4.di.c. denique,& ponitur a Pa in rub. de obseruatiõe ieiuniorũ. ꝑ cui' declaratione quærunt dubia infrascripta.

1 Vtrum sit aliqua hora determinata, in qua in diebus ieiuniorum sit comedendũ? videtur ꝙ sit cœna, ibi, Post cęnã, ergo vsque ad cœnã est abstinendum [f] sed breuiter notandum est, quod in iure nulla hora

a Qui faciſit credentiam] Etiā ſi carnes guſtarēt. b Ca. quadrageſima] Qđ ſm Pa. facit, vt alijs diebus, q̄ dominicis, ſemel comedamus i ieiunijs. c Ieiunium] Idē tenet Ri. in 4. di. 15. ar. 3. q. 6. d Pet. de Palud. in 4.] Qui dicit ſicut ſi quis non pp famē, vel voluptatem, ſed ꝓ timore, nè deficiat ꝓ anxietate die ieiunij, ficus, aut polentā prælibaret, vel huiuſmodi ante comeſtionē ꝑ modum medicinæ, ſic nō eſt fractio ieiunij. & dicit Dire. ſecundùm quoſdā poſſe circa ieiunia eccleſiæ ſtatui, ꝙ bis, ſed parū comedatur i die. idē dic de portantib⁹ encenia, dum prandēt, licèt itermittant comedere, de his j. §. 6. e Alteratus] Rō aūt ſecundū Th. 2. 2. q. 147. q2 potius ſumitur magis ad alterationem corporis, & digeſtionē ciborum, q̄ ad nutritionem; licèt aliquo mō nutriat. poſſunt tamē immoderatè bibentes peccar̄, & meritum ieiunij ꝑdere, ſicut etiam immoderatè comedentes. f Ric. vbi ſ.] q. 5. vbi ſup. & q. 6. vbi dicit comedendo cibos, qui cōiter interdicūtur, eſt frangere ieiunium. g Iſtis] Vide Archi. poſt Tho. in d. c Rogationes.

Et pròpterea dicit idē Pan. putarem, ꝙ aliquid comedere pro collatione de ſero magis ad ſubſtentationem naturę, quàm ad delitias, non ſit peccatum, nec frangeret ieiunium, dummodo fiat ſm conſuetudinem loci, & tēperatè; hæc ille. facit pro hoc, qđ not. Innoc. in d. rubr ꝙ prandere pluries in die ieiunij eſt ꝓ conſuetudinē approbatā eccleſię: & ſic videtur ſentire, ꝙ non ſit de iure ſpecifico. Item Inn. dicit ibidem, ꝙ Cirſtercienſes fecerunt ſtatutum, vt ſeruiētes alijs aliquid ſumant in die ieiunij, & licitè. Item ꝙ ſeruientes dominis, qui faciūt credentiam,[a] non frangūt ieiunium. Mihi verò videtur, ꝙ opinio, quæ tenet, ꝙ ſolùm ſemel debeamus comedere, ſit verior, ſi non verba, ſed mētem legis volumus amplecti, in ca. quadrageſima,[b] de conſ. di. 5. Et ideo concludo, ꝙ comedens plus, quā ſemel in die aliquid eorum, quæ communiter in cibum ſolent ſumi, vt panē, fructus, & herbas (quia etiam ſancti herbis vſi ſunt pro cibo) frangat ieiunium,[c] niſi comeſtio ordinetur poti⁹ ad medicinam, quàm ad cibum reſpectu intentionis comedentis, & principaliter ex modo, & quantitate ſumptum ad id ordinetur, licèt conſequenter aliqualiter nutriat, vtputa quia indigens potu, & timens, nè dilauet ſtomachum, & noceat, aliquid ſumit, ſiue ſit electuarium, ſiue etiam panis, vel fruct⁹, & huiuſmodi pro euitando nocumento potus, non ad ſuſtentationem, quòd nō frangat ieiunium. nec reſtringo me ſolùm ad electuaria (vt quidam) ſed (vt dixi) ad panē, fructus, & quodcunque aliud, quod ſumitur per modū medicinæ, ar. c. ad eius. 5. diſt. & hoc etiam videtur tenere Pet. de Palu. in quarto.[d] Conuenientius tamē eſt a pane abſtinere, cum ſit principalior cibus in vſu, niſi ſit alteratus,[e] & niſi ſit carentia alterius rei. nec ob. ꝙ talia nutriant, quia ſm Tho. in 4. diſt. 15. eccleſia non attendit in ſtatuendo id, quod quocunq, modo nutrire poteſt, ſed id, quod principaliter ad nutriēdum ordinatum eſt, hęc ille. Et ſic tene, quia finis legis non fruſtratur ex huiuſmodi ſumptione.

4 Vtrum pluries bibere vinum, vel aquā frangat ieiunium? Reſpon. Innoc. in prædicta rubrica quòd non, ſiue ante paſtum, ſiue poſt. Poſſet tamen ſecundùm Ricar. in quarto, diſtinct. 15. artic. 3. quęſtio. 7. frangere ieiunium, quando vellet quis in mane bibere vinum, vel ceruiſiam non ad extinguendum ſitim, ſed famem. Similiter etiam non frangit ieiunium, qui etiam ante paſtum comedit ficus, aut polētam, aut aliquid huiuſmodi per modum medicinæ, nè deficiat in die ieiunij ſecundùm Petrum de Pal. in 4.

5 Quibus cibis frangitur ieiunium? Reſp. ſecundū Ric. vbi ſupra,[f] ꝙ per eſum carnium, & ſic tranſeunt communiter doc. in pręfata? ℞. Arch. in c. rogationes, de conſ. diſt. 4. Facit, d. c. denique, & c. cōſilium, eo. titu. De ouis vero, & caſeo, & alijs lacticinijs Goffre. in pręfata diffinitione videtur tenere, ꝙ ſimiliter frangant. Innocen. in præfata rubrica dicit, ꝙ poteſt ſtatui, vt propter penuriam piſcium vtamur iſtis[g] lacticinijs in alijs ieiunijs præter quadrageſimam. Tu dic ꝙ cum non habemus tex. expreſſum, qui oua, & lacticinia prohibeat niſi ſolùm in quadrageſima; vt in d. c. denique, ꝙ conſuetudo ſeruanda eſt in alijs ieiunijs extra quadrageſimam, ſecundùm Ricar. vbi ſupra. quæſtio. 5. & Pan. in d. rubrica. Facit d. capitu. vtinam, & eſt cōmunis opinio. Et ideo poſſunt comedi, vbi cōſuetudo eſt in omnibus ieiunijs pręter quadrageſimæ ieiunia; aliàs non licet, non tamē dicerem frangere ieiunium, qui etiam

a Qui etiam comederet oua] No. ꝙ quantò cibus est delicatior, siue preciosior tpe Ieiunij, tātò minus licet, cap. denique. 4. di. ex quo videtur dicendum de vtentibus confessionibus. Dicit etiā Rosel. referendo Archie. Florēt. ꝙ excusatus a ieiunio tēpore quadragesimali, si vtitur lacticinis, vel carne ex voluptate, vel incuria, peccat mortaliter, quia facit contra praeceptum ecclesiae, Idem in alijs diebus ieiunij ecclesię sine causa legitima.

b Idest lardo] De hoc Pan. post gl. in c. admonere. 33. q. 2 & in ca. ꝓposuisti. 82. di. Pa. in c. cōsuluit, de Iudaeis.

c Omnibus sub praecepto] Item inquantum pertinet ad necessitatem coertionis peccati, vel satisfactionis in poenitentia, vel eleuationem mētis ad spiritualia secundùm Tho. 2. 2. quaest. 147.

d Vigilia assumptiōis] Dicit Pa. in d. rub. ꝙ in iure non reperitur aliud festum dominae nostrae habens vigiliam in praecepto, nā hoc festum est alijs celebrius, c. fi. de sen. exc. li. 6.

etiam comederet oua,[a] & lacticinia extra quadragesimam, vbi consuetudo non est, qñ nō per gulositatem, sed ex aliqua rationabili causa faceret, nota etiā ſm Host. in sum. eo. ti. ꝙ cuicūque conceditur vsus ouorū, & casei intelligitur ꝯcessum, ꝙ etiam potest vti sagimine. i. lardo,[b] ar. cap. praesbiter. 82. di. & ibi gl.

6 Vtrum ieiunium cadat sub praecepto? ℞. ſm Ri. in 4. di. 15. ar. 3. q. 2. 3. & 4. q. ieiunium aliquando accipitur largissimè, prout est actus naturae, & sic quilibet ieiunat ante, quā comedat, & isto modo nec est actus virtutis, nec de praecepto. Secundo modo accipitur largè, prout est actꝰ virtutis abstinentiae, i. fraenare delectationes gustus ꝑ cōparationem ad cibum ſm regulam rōnis, siue semel comedat ī die, siue pluries. Et sic cadit generaliter omnibus sub pręcepto,[c] non intelligas tamē, ꝙ semper mortaliter peccet, quando excedit, sed solùm quando ratio virtutis totaliter extinguitur, & hoc est in casibus, qñ gula est mortalis, de quo vide supra, Gula. Tertio modo accipitur propriè, prout abstinemus etiā ab illis, quibus vti possemus, saluo actu virtutis, & sic accipitur in diffinitione praemissa, & omnibus superioribus, & secūdùm communem intelligentiam vocabuli, & isto modo cadit sub praecepto in duobus casibus, s. quando ex iuramento quis, vel ex voto se obligauit. Secūdò qñ ex praecepto ei indicitur ab ecclesia, vel ab alio praelato. Facit. d. c. vtinam, & de conse. di. 5. c. ieiunia.

7 Sed quaero, qñ & quibus diebus ieiunium indicitur ab ecclesia? ℞. ꝙ infrascriptis temporibus. Primò quadragesima tota, exceptis diebus dominicis, vt in c. quadragesima, de con. di. 5. vbi dicitur, ꝙ summa obseruatione est obseruanda, & incipit in quarta feria, quae praecedit primam dominicam quadragesimae quò ad soeculares, vt in d. ca. quadragesima. Quò autem ad clericos incipit secunda feria post dominicam quinquagesimae, vt in c. denique. 4. di. Sed communiter tenetur, ꝙ est consilium, non pręceptum, sed solùm in quarta feria praedicta. Secundò quatuor tempora, vt in c. statuimus. dist. 76. Statuimus, inquit, vt quatuor tempora anni ab omnibꝰ hominibus cum ieiunio obseruentur.

Prima tempora cadunt in quadragesima, scilicet quarta feria, & sexta, & sabbato post primam dominicā quadragesimae. Secunda cadunt quarta, & 6. feria, & sabbato post pente. Tertia cadunt. 4. 6. feria, & sabbato post exaltationem sanctae crucis. Vltima cadūt. 4. & 6. feria, & sabbato post festum sanctae Luciae, vt patet. in c. de ieiunio. 76. di. & per totum. Tertiò omnes vigilię duodecim apostolorum sunt in obseruatione ieiunij celebrandae, pręter vigilias apostolorum Philippi, & Iacobi, & B. Ioannis euangelistae, vt dicit tex. in c. consilium nostrum, eo. ti. in prin. & sunt hę. s. Vigilia sancti Mathiae, Petri, & Pauli, Iacobi, Bartholomaei, Matthaei, Simonis, & Iudae, Andreae, & Thomae. Quartò vigilia assumptionis[d] dominae, vt in c. 1. e. ti. Quintò vigilia Natiuitatis Domini nostri in d. c. Sextò vigilia omnium sanctorum, & sancti Ioānis Baptistae, & sancti Laurentij secundū Inn. vbi supra, & cōiter doc. nullo tamen iure inuenitur expressum, sed ratione consuetudinis hoc dicunt, quia vt dicit Ri. in 4. dis. 15. ar. 7. q. 8. si in aliqua regione est aliqđ ieiunium consuetum, quod tamen non est pręceptum per ius scriptum, nihilominus obseruandum est ab existentibus ibidem. Facit pro hoc. c. consuetudo, dist. 1. & c. ecclesiarum, & c. in his rebus. 11. di. sed dico ego verum, quando consuetudo habet omnia requisita, de quibus supra, consuetudo. Septimò vigilia penthecostes, vt 76. di. c. de ieiunio, & licèt Gratianus teneat, ꝙ fit de

a Tertiò die prę cedenti] Ex quo infert Pan. in d. rub. 6. q. ꝙ idem posset fieri, quãdo accidit ieiuniũ in festo principali alicuius ciuitatis, vel loci.
b In ieiunante subsit] Vt puta debilitas personę suę proueniat ex defectu naturę, vel exercitio exteriori, vt i a. grimestorib⁹ &c. Vide de hoc Pa. in d. rub. 5. q. 92. n. tales longo debilitãtur labore, non possunt ita cõmodè ieiunare. Vnde licitè fit eis commutatio. ar. ca. præsbiter. 81. di. in fi. & gl. ibi debet restringi ad casum illi⁹ c. vide etiam in. 15. vbi ponitur, qui excusantur.
c Vsque ad vigesimum] Sicut ante hanc ætatem erant apti ad pugnam, num. 2. sic nec ad spiritualẽ pugnã. Itẽ quia talis ætas indiget cibo frequẽtato.

consilio, in §. necessario, eadi. Tamen verius videtur, ꝙ sit dè præcepto ſm glos. Io. ibidem in d. §. Et patet euidẽter in d. c. de ieiunio.

8 Quid si vigilia aliquarum pręfatarum solennitatũ veniat in dominica? Res. ꝙ in Sabbato prędecenti ieiunanda est, vt in c. 1. & 2. de obserua. ieiu.

9 Quando debet celebrari vigilia sancti Mathię tẽpore bisexti, vide supra, bisextus.

10 Sunt & aliæ vigilię, seu ieiunia indicta ab ecclesia, sed non de præcepto, vt cõmuniter tenetur, scilicet aduentus domini, de quo in d. c. consilium, & rogationes, de quibus in c. rogationes, de consec. dist. 3. item. 4. & 6. feria, vt i c. ieiunia, ea. di. & sabbata omnia, vt in c. sabbato. ea. di.

11 Vtrum ieiunia indicta de ꝓcepto ab ecclesia possint transferri de die in diẽ? ℞. ſm Inn. in pręfata rubrica ꝙ sic, sicut dicitur fieri i Francia, vbi sunt ecclesię sancti Quintini, vbi vigilia omnium sanctorum ieiunatur tertio die pręcedenti. a Limitat hoc Panor. in d. rubrica, dummodo fiat autoritate epi, ar. c. 2. de obser. ieiu. in fin. & bene.

12 Vtrum pręfata ieiunia de præcepto ab ecclesia possint redimi, vel in aliud commutari? Res. Inno. vbi supra, ꝙ non nisi cã, vel necessitas in ieiunante subsit, b quod intelligo ab inferiore a papa. Secus est de ieiunio voti, vel pœnitentię, de quo supra, confessio. 6. §. 4. & infra, Votum. 4. §. 2.

13 Vtrum omnes teneantur ad ieiunia indicta ab ecclesia de pręcepto? ℞. Inno. vbi supra, ꝙ sic omnes, qui sunt sanæ mentis, doli capaces, & potentes ad ieiunandum, cum peccare possint, & peccata deflere, vt in c. 1. de delic. pue.

14 Vtrum semper peccent mortaliter prętermissis, quando soluunt ieiunia ecclesię, quæ sunt de præcepto? Res. gl. in §. aliàs autem ea demum, in ver. plus accipit. 25. di. & cõmuniter doc. tenent quòd sic, si sine rationabili causa quis ea soluat, do. Car. in c. 2. de obseru. ieiu. tenet ꝙ non, nisi ex contemptu vel inobedientia hoc faciat, vt puta qa nõ vult se subijcere præcepto superioris. Et dicit hoc tenere Archid. in d. §. Aliàs. Sed Arc. ibidẽ recitat Io. de Fantu. hoc tenentem. Sed ego distinguo secundùm ꝙ infra dicam, inobedientia. in princi.

15 Quę sunt rationabiles causę excusantes a ieiunio? Respond. vt colligo ex Ricardo, vbi supra, ar. 3. q. 4. cum quo concurrunt communiter doc. ꝙ sunt. 5. Prima ætas, vt sunt pueri, qui (secundùm aliquos) vsque ad pubertatẽ excusantur a ieiunio, ar. cap. ex literis, de despon. impube. vel secundùm alios vsque ad plenam pubertatem, quæ est in. 16. in muliere, & in 18. anno in masculo, aut secundùm alios vsque ad. 25. annum, arg. l. si quis aliquid, C. de his qui ve. æta. impe. Ho. in c. 3. de obseru. ieiu. & communiter theolo. tenent ꝙ vsq; ad vigesimum, c alij vigesimumprimum, de officio delegat. Intellige, quòd non tenentur ad omnia ieiunia, sed benè ad aliqua eis commensuranda secundũ augmentum & propinquitatem ad dictũ vigesimũ primum annum, secundùm Tho. in 4. dist. 15. Propterea dico hoc remittendum arbitrio boni viri, vt pẽsata qualitate ętatis ita iudicetur, ar. ca. de causis, de of. delegat. & idem dico de senibus, licèt quidam dicant eos non teneri post annos. 55. ar. l. 2. §. fi. ff. de decurio. in text. & in gloss. ibidem. vbi excusantur a muneribus personalibus post 55. annum, excepto a tutela, & cura a quibus solùm excusantur. post. 70. annum. C. qui æta. l. vnica.

Secũda infirmitas, quia in eis natura debilis est, & cibum necessarium in vna vice si sumerent, noceret, & idem dico de debilibus eadem ratione.

Tertia laboriositas, sicut in illis, qui laborando victum acquiruut, seu ratione itineris, vel alio modo non possunt simul cũ labore sufferre ieiunium. aduerte tamen, quòd intentio maioris lucri non excusat secundùm Asten. similiter non excusan-

tur, qui nolunt conducere operarios, nisi ieiuniũ soluant, nisi causa sit necessaria [a] sm. Asten. quæ festinãtiã requirit. Quarta mendicitas, quando cibum necessarium in vna vice habere non possunt. Quinta qualitas mulieris prægnãtis aut nutriẽtis, ex appetitu extraneo, aut nutrimento fætus nõ possunt ieiunare sine periculo vel earum, vel fæt⁹, seu pueri, non solùm excusantur, imo tenentur soluere ieiunium secundùm Rod. vnde dicit sanctus Th. in 4. di. 15. ꝙ subtractio cibi per ieiunium, si impediret ea, quę necessariè sunt agenda, cum quibus conuiuit ex societate, vel officio tenetur, non esset licita, sed diceretur rapina.

16 Sed nũquid seruientes mensis nobilium, aut legẽtes ad mensam religiosorũ qui aliquid prælibãt, nè deficiant in legẽdo, vel seruiendo, soluunt ieiunium? ℞. Ro. ꝙ non, si hoc faciũt positis mensis, vel parum ante, ita, ꝙ pp continuationem temporis dici debeat totum vna mensa, idem dicendum de illis, qui iam incæpto prandio portant encenium ad vicinũ, vel aliquid aliud faciunt, & postea redeunt ad comestionem perficiendam.

17 Vtrum vxores propter prohibitionem virorum excusentur? Respõ. secundùm Inn. in Rub. de obser. ieiu. ꝙ non a ieiunijs indictis ab ecclesia, sed a volũtarijs sic 33. q. vl. manifestum, credo tũ, ꝙ presbiter proprius ꝓpter scandalum [b] viri, cui aliquo modo nõ potest obuiari, posset dispensare cũ eis, ar. ca. constitueretur, in fi. l di. quia præceptum iuris positiui nõ obligat quẽ cum scandalo ar. 2. capitu. de noui ope. nun. & cap. nihil, de præscriptio.

8 Vtrum peregrinãtes ex deuotione excusentur? ℞. ꝙ sic, si talis peregrinatio nõ potest differri, & simul cum ea ieiunare non pñt. [c] Nec ob. ꝙ præceptum dẽt præponi consilio, qa secundũ Asten. intentio dãtis huiusmodi, præcepta non est excludere alias pias causas, & magis necessarias, secus est de præceptis legis naturæ, quæ prohibẽt hoc, ꝙ secundùm se est malum idem. S. Tho. vbi supra, & addit, ꝙ debet fieri cum dispensatione superioris, idẽ dic de quacunque alia operatione bona, vtputa obedientia prælatis prædicatione, auditione confessionum, & huiusmodi, [d] ar. cap. non mediocriter, de conse. dist. 5.

17 Quæritur, si aliæ causæ a prædictis possint assignari, quę excusent a ieiunio indicto ab ecclesia? Respond. quòd sic multæ. Et ideo tam in præfatis causis, quã in alijs est notandum, quod si causa sit euidens, ex qua nõ potest ex toto ieiunare, licitè homo per seipsum potest frangere ieiunium præsertim consuetudine [e] interueniente, vel quando recursus de facili nõ potest haberi ad superiorem, ar. præfati. capit. consilium. Si verò sit dubia, vel non ex toto tollit facultatem ieiunandi, sed solùm in parte,

a Nisi causa sit necessaria] Refert Rosel. ꝙ factam est circa istos magna modificatio per do. Eugenium. 4. 1440. qui indulsit, ꝙ artifices laboriosa opera exercentes, & rustici, siue sint diuites, vel pauperes non teneantur ad ieiunandum sub præcepto peccati, & ꝙ absolui possunt, & ꝙ inducãtur ad eleemosinas, & ad alia bona spiritualia.

b Propter scandalũ] scãdalum aũt potest esse, si propter hoc vir procederet ad facta, puta ad verbera, vel ꝓpter hoc prouocaretur ad blasphemandum deum, & sanctos, & huiusmodi, qđ sciri posset ex retroactis eius factis, tunc salua ꝯscientia potest talia ieiunia omittere, & obedire marito.

c Non possunt] Idem tenet Ric. vbi supra, ar. 3. q. 4. circa fi. vide Tho. in 4. dis. 15.

d Et huiusmodi] Quid de cursoribus? Dic ꝙ si non possunt itinerando ieiunare, excusantur. Nam eorũ vsus est necessari⁹ dominis, & ciuitatibus, & hoc dum sunt in itinere, secus, si quiescerẽt nisi propter præcedentem laborem indigerent, vel haberent itinerare đ ꝓximo.

e Præsertim cõsuetudine] An cõsuetudo non ieiunandi excuset nõ ieiunantes. Host. in c. 1. e. tit. dicit, ꝙ nihil potest ꝯsuetudo in ieiunijs indictis ab ecclesia. Pa. dicit hoc verum, quãdo cõsuetudo in totũ tolleret ieiunium, secus, si interpretaretur, quomodo sit explendum quò ad cibos, & collationem, & huiusmodi, quia est optima interpres legum, & subdit, si in ieiunijs solennibus papa sciret, & tolleraret etiam consuetudinem cõtrariam non ieiunantium, ꝙ ipsi non peccarent, & dicit esse no. & glo. in d. c. 2. ꝙ valet cõsuetudo ieiuniorum relaxatiua. Idem Pan. ibi, & in ca. vir autem, đ se. nu. Can. hoc est gl. in §. leges. 4. di. vbi dicit, ꝙ non sufficit consensus tacitus, papæ, sed necessari⁹ est expressus, & licèt toleret, dico, ꝙ multa ꝑ patientiam tolerãtur &c c. cum iam dudum, de præb vnde dubito, ꝙ potius sit corruptela. qa c. quadragesima, se fundat super ius diuinũ, ideo non valet per not. in c. fi. de consuetu. Item non potest dici consuetudo, cũ oẽs non consentiãt, qa multi timorati ieiunãt, vide infra, inobedientia, vbi contraueniẽs iuri positiuo per cõsuetudinem cõtemnit interꝑtatiuè.

a Pōt dispēsare] Imo de causis tenetur epūs dispensare, ar. c. vt cōstitueret, & c. dūo sancto. 50. di. ita Pa. in d. c. consilium.
b Respō. q licēt tex.] vide. j. votum. 4 § 3.

parte, vtputa debilitas, vel peregrinatio, aut labor, & huiusmodi, debet ad superiorem recurri, qui potestatem habet in talibus dispensandi secundū Asten.

20 Quis est superior, qui possit in hoc dispēsare? ℞. Host. in c. consilium, de obserua. ieiu. q est Episcop⁹, nec sufficit licentia simplicis presbiteri ēt ex iusta causa, nisi summa necessitas immineat, ita; q ad epm non possit haberi recursus sine periculo. Rod. aūt dicit, arbitrio boni viri limitandum pro quāta necessitate sit frangendum, potius, q̄ per doctrinam generalem. & sic cum proprius sacerdos sit ordinari⁹ iudex conscientiæ, videtur, q ipse possit. Ego verò credo, q si loquamur de dispensatione, quæ est quædam relaxatio iuris, q tūc pertinet ad episcopum solum, qui causa subsistente in ieiunare debente potest dispensare, & in aliud bonum commutare talia ieiunia. Et causa legitima est debilitas personæ, siue proueniat ex defectu naturæ, siue laboris, ar. dicti. c. consilium, in fi. Si verò loquamur de declaratione, s. vtrum sit causa legitima, vel non, sic credo sufficiat illa confessoris proprij, qui est bonus vir, & etiam consilium medici, sed medicus peccat, si sine rationabili causa, vt frangat, consulit, arg. c. quid culpatur. 23. 1. Et sic intellige Rod.

21 Vtrum non ieiunans vno die teneatur altero die ieiunare? ℞. q licet text. b ca. 1. de obserua. ieiu. videatur velle, q sic, qna si sit obligatus ad duo scilicet ad ieiunandum, & illo die. Facit etiam ad hoc in ar. c. cum dilecti, cum notatis in glo. in ver. duo sub hac forma, de dolo, & contu. Tamen per ca. 2. de obserua. ieiu. ego teneo, q non tenetur, quia ibi non imponitur frangentibus, vt alio die ieiunent. facit ad hoc not. Inno in c. 1. de cele. miss. de illo, qui dimisit officium, q non tenetur illud reassumere, quasi sit seruitus cuiuscunque diei, & variaretur ex tempore. Nam si teneor pręstare operas certo tēpore, & impedior, non sum obligatus alio tempore, quia non sunt eædem operę, sed variātur ex tempore, vt est text. not. in l. si non fortem. §. libertus, ff. de cond. inde. Item si relinquitur mihi vsusfructus per biennium futurum, & impedior non possum petere vsumfructum alterius biennij, quia nō est idem vsusfructus. l. si vsusfructus mihi, ff. de vsu, & vsufru. lega. & tex. c. 1. debet intelligi de translatione fienda ex causa propter solennitatem. hæc omnia ponit Pan. in c. 1. de ob. ieiu.

22 Sed nunquid totiens peccat mortaliter, qnotiens comedit in die ieiunij facti sine causa? Res. Io. de Neapol. in quol. tenet, q sic, quia videtur reduci ad præceptum negatiuum, sed magis placet opinio Durā di in 4. q non, nisi semel, nisi comedens nouo contemptu mentis pluries comederet, quia tūc toties peccaret mortaliter. Et hęc est cōmunior opinio, aliter obligaretur ad imposibile, quia ex quo semel ieiuniū fregit, iam illud non potest amplius facere illo die. Et ideo præceptum est sibi factū impossibile. Secus esset de ieiunio quadragesimæ, quia licēt fregerit vno die, potest tamen ieiunare, & tenetur altero die, & sic quot dies omittit in quadragesima, tot peccata mortalia committit.

23 Vtrū liceat ieiunare in dñica, & alijs festis solennibus? ℞. q sic, nisi quis faceret quasi volēs deuiare a consuetudine populi Christiani, quia turpis est omnis pars, q̄ suo toti non congruit, potest etiam esse illicitum ſm Tho. vbi supra, si adeo pertinaciter ieiunium teneret, q non crederet p deuotionem festi vtilitatem ieiunij compensari posse. Idem dic, quando ex alia superstitione hoc faceret.

24 Vtrum ieiunium factum in peccato mortali prosit? ℞. q sic quantū ad obediētiam mandati, si est præceptum ab ecclesia vel ex voto, & huiusmodi. Secundò valet ad macerationem. Tertio ad omnia alia valet, ad quæ valent opera facta extra charitatem, de quibus infra, Satisfactio. §. sexto.

25 Diuersis intētionibus ieiunatur, vnde versus. Abstinet æger, egens, cupidus, gula, simia, virt⁹. æger, vel quia nō pt comedere, vel pp medicinā, egens, quia non hēt, cupidus, nè expendat. Gula, vt postea auidius comedat. Simia, idest hipocrita, vt laudetur, virtus, id est virtuosus, vt mereatur.

4 Ex prædictis,& ad euitã dum confusionẽ multorũ, quę circa ignorantiam scri bũtur,aduerte,ꝙ si ex igno rantia quis facit aliquid, quòd non est cõtra legem Dei,nec naturę,credẽs non fore prohibitum aliqua le ge,cum tamen sit prohibi tum,& talis ignorãtia non est affectata,nec crassa, vel supina,puta quia laborat ꝓ virib⁹ scire sibi necessaria, puta si est mulier,vel rusti cus,mercator,& huiusmo di,vadit libenter ad prædi catiões,& alia loca,vbi de clarantur talia,& facit,qđ communiter faciũt alij de sua qualitate,& cõuenit fa cere, Si est religiosus,stu det libenter, interrogat,& huiusmodi,quòd talis igno rantia excusat eum ab om ni pœna etiam excommu nicatiõis in iure posita quò ad forum animæ etiam ab omni culpa,per tex.clarum in cap.fin.qui matri.accus. pos.& per rationem,ca.co gnoscentes,de conf. Absur dum enim esset ad pœnam obligari [a] ignorantem.Fa cit l.fi.ff.de decre.ab or. fa cien.Iura verò,quę videntur innuere con trarium, fundant se super præsumptione, vt euidenter colligit glo.in ver.non opor tet,in l.1.C.de interdict. matri. approbata per doc.ibi,& in l.fin.ff.de ritu nupt. & in l.qui contra, [b] C.de incest. & inuti.nup.Et magis apertè colligitur ex his,quæ notanť in d.c.cognoscentes, vbi determinatur, ꝙ volens probare ignorantiam ad euitãdam pœnam,sit audiendus. Hæc non intelligo de prælatis,officialibus,medicis, artificib. & huiusmodi, qui exercere habent aliqua officia, ex quibus damnum notabile pos set inferri proximo ex ignorantia, quia nõ debent officia talia assumere, nisi sint suffi cienter instructi ad ea exercenda,aliter eis imputatur. [c] Si autem ignorãtia sit affecta ta,non euitat pœnam, quia in dolo est. Si verò fit crassa,vel supina,puta quia nescit quòd cõiter omnes suæ conditionis sciũt puta quia prædicatur, sed ipse prędicatio nem nunquam vult audire, vel non curat interesse, vbi talia publicè declarantur,cũ tamen commodè possit,non euitat pœnã, vt in c.vt animarum,de const.li.6.De istis dicitur.38.di.c si. Qui enim rebelliter vi uit,& discere, atque agere bona recusat, magis diaboli,quàm Christi membrũ esse ostenditur, & potius infidelis, quàm fide lis esse monstratur.Si verò id ꝯtra quod fa cit ex ignorantia,est contra legẽ Dei,tunc distinguo,aut expressum est,& explicitum in lege Dei, [d] vel naturæ, [e] & sic ignoran rantia non excusat a mortali peccato. 16. q.1.si cupis, nec ẽt consequenter excusat a pœna iuris diuini, nec positiui ſm Scot.in 4.di.6.q.8.facit,quod no. gl.in Cle. eos, [f] de consan.& affi.Facit l.venia, C.de in ius vocan.& §.fin. 1.q.4. Quod limita quò ad pœnam iuris positiui,ſm quod supra dixi, Excommunicatio.7.casu vltim.§. 2. Si aũt non est explicitum, [g] sed reducibile, maxi mè cũ subtilitate,sic credo excusari à cul pa,& a pœna illos, qui non sunt ignoran tes ignorantia affectata crassa,aut supina, etenim durum esset dicere, ꝙ peccet mor taliter,qui facit ſm subtilitatem contractũ illicitum credens licitũ,& huiusmodi.Fa cit pro hoc.15.q.1.merito, [h] & c.fi.37. di.

5 Vtrum ignorantia iuris tollat bonam fi dem quò ad faciendũ fructus? ℞. ꝙ non, tex.est in l.sed & si lege.§. scire,ff. de peti. hæredita. Quod limito, nisi sit affectata, vel crassa.

6 Quæ differentia est inter ignorantiam, nescientiam,& errorem? ℞. ꝙ ignorantia est nescire, quod scire tenetur,& debet. 37.di.c.fi.nescientia est ignorare, quod sci re non tenetur.Error est vnũ pro alio puta re.22.q.2.in quib.& 38. di.c.quamuis. Sed melius ſm Franc.in 2.Nescientia simplicẽ negationem scientiæ importat.Ignorantia verò scientię priuationem, vnde ignorãtia nihil aliud est nisi carere scientia, quam quis natus est habere. Hoc enim est de rõ ne cuiuslibet priuationis, quandoque au tem ignorantia est aliquid scientię contra rium,quæ dr ignorantia peruersæ dispos-

a Obligari] vide de his s. exc. 7.casu vlti. §. 3.
b Contra] Ibi ẽ gl.in ver.acerrimo,& in ver. affectato.
c Imputať] Inn. in c.ꝯstitutus,de ap.vide.s.aduocatus.§.12.& 14. cũ apostil.j.medicus. §. 1. & j. scientia.§.1.
d In lege Dei] Vt nõ facies furtum,nõ occides, & huiusmodi.
e Naturæ] vt diliges dñm Deũ tuũ,&c. Et q̃cunque vultis, vt faciant vobis homines. &c.
f In cle.eos] De qua vide, s.exc. 7.casu.41.§ 1.
g Explicitum] Exemplũ i locis Genuensib.montib⁹ Florẽtinis, & imprestitis Venetiarũ. Item in ſtatib. an sint vsurarij, vel simulati,de quib. dispu tant doc.vide j. præscri. §. 4.
h C.merito] Vbi sciẽs nõ peccat, & declara, vt in glo.fi ibidem.

tionis, puta cum aliquis habet habitũ falſorum principiorum, & falſarũ opinionum, ex quibus impeditur a ſciẽtia veritatis. Error aũt eſt approbare vera prò falſis. Vnde addit actum quendam ſuper ignorãtiam, q̃a poteſt quis ignorans eſſe ſine hoc, ꝙ ſententiam ferat ſuper ignotis, & tũc eſt ignorans, & non errãs, ſed quando iam falſam ſententiam fert de his, quę neſcit tunc propriè dicitur errare. Et quia peccatũ in actu conſiſtit, error habet rõnẽ peccati, quia ſine pręſumptione eſſe nõ poteſt, ꝙ q̃s ſentẽtiam ferat de his, quæ ignorat, maximè in quibus periculum conſiſtit. Neſciẽtia verò de ſe nec rationem culpę, vel pœnę habet. Vñ ꝙ aliquis neſciat, quæ non eſt aptus natus ſcire, nõ eſt neq; culpa, neq; pœna. q̃a ẽ ẽt in beatis vt dicit Dion. ĩ 5.c. eccl'aſticæ Ierarchię.

ILLEGITIMVS [a] filius q̃s ſit, & quomodo ſuccedit, & quot ſunt differẽtiæ, & quomodo legitimatur, vide, filius, & legitimatio.

IMAGINES [b] ſanctorum, quare depinguntur? ℞. Greg. in c. prælatum, de cõſec. di. 3. ſic inquiens, quod legentibus ſcripturas, hoc & idiotis præſtat pictura cernentib. q̃ in ipſa ignotãtes vidẽt, q̃d ſequi debeãt, in ipſa legũt qui literas neſciunt, vñ præcipuè gentib. ꝓ lectiõe pictura ẽ. hęc ibi.

1 Verũ imagines [c] ſanctorũ ſint adorandæ? ℞. glo. in c. venerabilis de ꝯſe. di. 3. ꝙ ſic adoratione dulię, quę ſolũ reuerentiã exibet, non latrię, & ĩõ nõ ſunt violãdę de conſe. di. 3. perlatum, cũ duobus. c. ſequentibus.

2 Vtrum imago Chriſti ſit pingenda ſub forma agni? Reſ. ꝙ nõ, ſed in forma humana, vt in c. ſextam ſanctã ſinodum, de conſ. diſt. 3. Dicit tamen gl. ꝙ non eſt prohibitum pingere Chriſtum in ſpecie humana, & ſub ipſo agnum, ſed ſolùm pingere ipſum in agno, ꝓhibeť.

3 Vtrum liceat imagines ſanctorum ĩ aggrauationẽ ceſſationis, aut excõicationis in terram proſternere, lapidibus, aut ſpinis ſupponere, & huiuſmodi? Reſ. ꝙ non, quia id fieri diſtrictè ꝓhibetur in c. ſi canonici, de officio ordi. li. 6. §. fi. & ibi gl. [d] & Guil.

4 Vtrum liceat ſculpere ſignum crucis in ſolo, vel ſilice, aut marmore humi poſitis? ℞. ꝙ non C. nemini lice. ſig. ſal. l. vnica, & videtur eſſe præceptum, quia vult grauiſſima pęna puniri, vbi dicit gl. fortè mortis. ex quo valde reprehẽſibiles ſunt, q̃ ſupra ſepulturas humi poſitas cruces imprimũt.

IMMISERCORDIA eſt filia auaritiæ, quæ non ſubuenit indigentibus. Vide, Auaritia §. 3.

IMMVNDITIA [e] eſt filia gulæ, qua quis prouocat ſe ad vomitum, vt ſæpius comedere poſſit. Vel tantum comedit, ꝙ neceſſe habet euomere, communiter eſt veniale peccatum. Aliquando tamen mortale, ſicut quando comedit intẽdens euomere propter delectationem gulæ, nulla alia cauſa bona adductus ad hoc, vel quando ex hoc generat ſibi notabile nocumentum in corpore, nec propterea vult deſiſtere, hoc aduertendo, aut quando hoc facit, vt habeat pollutionem in nocte dormiendo, & huiuſmodi.

IMMVNITAS [f] eſt quaſi ſine muneribus data libertas, ab in, quod eſt, ſine, vel immunitas quaſi puritas, inde dicitur q̃s immunis a peccato, [g] de pur. c. ſi. Dicitur etiã emunitas, quod idem eſt, quod libertas, quaſi extra munia. i. munera, data libertas ab. e. quod eſt extra.

1 Ad quid ſe extendit imunitas eccleſiæ, &

a Filij clericorũ, illegitimi in eccleſia, in qua pr̃ habet, vel habuit bñficiũ, idẽ, vel aliud bñficiũ habere nõ põt, Cõ. Tri. ſeſ. 25. c. xv. de ref. P. V.

b Adde Tri. Sin. ſeſſ. 25. de inuoc. vener. & reli. Sã. Catec. in ꝑce. Nõ hẽbis deos ali. c. verũ illud. P. V.

b Imagines] Percutientes imagines Dei, & sãctorũ pp ludũ, capitaliter sũt puniẽdi, ar. l. q ſtatuas ff. ad l. Iul. maie. vbi q imagines Iperatori ꝯſecratas ꝯflauerit, vel q̃d ſimile cõmiſerit in eas, tenet crimine l æ. mai. Nã cõmiſſum in diuinã, & humanã maieſtatẽ æq parant. l. 1. i prin. e. ti. & lõgẽ mai⁹ ẽ diuinã, q̃ humanã maieſtatẽ offendere, C. d̃ hę. aut. Gazaros. ca. vergentes, eo. ti.

c De earũ cultu ibid. vtrobiq;, & cate. de ora. c. q̃s orandus. P. V.

d Et ibi gl.] Gl. dicit de illo, qui piecit vrticas in crucẽ ad Dei vilipẽdiũ, q fuit ſuſpẽſus, & facit. l. 2. C. de iu. vbi dicit, q̃ q Chriſtianũ odio Chr̃i lapidat, pœna mortis puniaẽ, quãtò magis, q dei imaginẽ odio diuinitatis percutit? Et ita aliàs fuit conſultũ ꝯ quẽdam, q pp ludũ deſperat⁹ oculos crucifixi effoderat ĩ ciuitate Capuæ, ꝙ deberet ſuſpẽdi, vide doc. in l. damus opera, C. q ac. non poſ. Ang. in l. 1. C. de ru. ver.

e De tẽperãtia, & ei⁹ partib. Di. Ambr. li. 1. ca. 43. Petrus Vend.

f Immunitas eccleſiaſtica reſtituẽda & cõſeruãda, Sin. Trid. ſeſ. 25. c. 20. de refo. Petrus Vend.

g A pc̃õ] Sicut dr̃ d̃ glorioſſima virgine Maria, q̃ eſt imunis ab oĩ pc̃õ actuali, & originali, vt dic. S. Th. 1. di. 44.

& cemeterij? R. ꝙ ad 29.
Primò qa sęcularia placita
nõ sunt in ecclesia, vel cœ
meterio tractãda, ecclesia-
stica tñ pñt, vt in c. 1. de im
mu. ec. & c. cum ecclesia, &
sñia iudicis sœcularis data
in ea est nulla ipso iure, [a]
& maximè sñia sanguinis,
q̃ sub anathemate prohibe
tur ibi ferri, in d. c. cũ eccle
sia. Limita, nisi sit data alia
a sanguine per viam volun
tariæ iurisditionis, qa sic
tenet ẽm Pa. in d. c. [b] cũ in
ecclesia de causis ecclesia-
sticis autem benè tenet, [c]
ar. c. qua fronte, de appel.
2 Vtrũ qs possit doctorari
in ecclesia? R. Io. An ĩ c. de
cet, e. ti. li. 6. ꝙ sic, & placet
Pa. in d c. cum ecclesia. [d]
3 Vtrũ contractus facti
in ecclesia teneant? R. Pa.
in d. c. cũ ecclesia, ẽm gl. in
ver. processus, ĩ d. c. decet,
ꝙ sic. qa illud. c. decet, cum
sit pęnale, & loquat solùm
de strepitu iudiciorũ, non
debet extẽdi ad contract⁹.
Ex quo aduerte, ꝙ disposi-
tio odiosa concepta super
quasi contractu non exten-
ditur ad contractũ purum.
Nam in iudicio quasi con-
trahimus. l. 3 S. idẽ scribit,
ff. de pecu. Idẽ dic de con-
cepta supra contractu pu
ro, non extendi ad quasi cõ
tractum, ita dicit Bart. in l.
more, ff. de acqui. hæredi
tate, vbi vult, ꝙ si statutum
prohibet mulierem contra
here sine certa solennitate
ꝙ potest nihilominus adi
re hæreditatem, quia tunc
nõ verè ꝯhit, sed quasi con
trahit cũ debitorib. hęredi
tarijs, ad ꝙ vide, [f] qđ legi-
tur ĩ l. apud Iul. ff. q ex cau.
in posses. eatur. S. pen. & fi.
4 Secundo non debent in
ecclesia, vel cœmeterio fie
ri ꝯclamationes, seditiones
ĩper⁹, vniuersiatũ cũctatio-
nes, & publica parlamẽta,
negotiationes nũdinarũ, &
fori, vt ĩ c. decet. đ ĩmu ec.
ĩ ver. cessent, 1. li. 6. Io. An.
tenet, ꝙ parlamenta, & so-
cietates ꝓ actu pietatis, aut
spũalitatis pñt fieri, [g] vt re
fert Pa. in d. c. cũ ecclesia.
5 Sed nunqd peccat mor-
taliter, q aliqd p̃dictorũ in
eis facit? R. ꝙ non. vñ dicit
tex. ĩ d. c decet, ordinarij lo
corũ hos faciãt obseruari,
suadẽda suadeãt, ĩterdicta
ꝯpescãt. Ex quo ꝯcludo, ꝙ
illa, q̃ totaliter ĩpedirẽt orõ
nẽ tp̃e debito, sint ꝓhibita
sub pctõ mortali, alia non,
nisi ex se sint mala, vel qs
ex cõtemptu faceret, & sic
intellige. c. pe. & fi. 42. di.
6 Tertiò qa ĩ eccl̃a nõ de-
bẽt sepeliri nisi epi, vel Ab.
vel digni p̃sbiteri, aut fide-
les laici. 13. q. 2. null⁹. Et in-
telligũt qdã de laico fideli,
q miracula facit a virtute
fidei. Alij đ quolibet fideli,
cui⁹ bonitas fuit manifesta.
Ho. verò ĩtelligit đ quol. fi
deli ĩ dignitate ꝯstituto, vt
comite, rege, ĩperatore. Sed
hoc hodie ñ seruat. & malè
qa đ iu. ci. null⁹ deč ĩ eccl̃a
sepeliri, vt no. Alb. ĩ l. nemo
apostolorũ. C. đ sac. san. ec.
& ẽt Azo. [h] ibi. in summa.

a Ipso iure] Idem Bar. & Bal. in l. nemo, C. de sacro. san. ecc. benè verum est, ꝙ si per iudicem ecclesiasticum fuit data sententia super re ꝓfana, & valet si verò per merè laicum, non valet &c

b Pa in d. c. cum ecclesia] Vide vt puta, quando dat tutor, vel curator, qa est actus concernens pietatem. l. qui hẽt. §. quoties, ff. de tutori, vel mitti tur aliqs in possessionẽ per eum nec talis act⁹ annullatur per. ca. decet, de immu. ec. li. 6. qa illud. c. loquitur ĩ stre pitu iudiciorum tenet hoc Bar. in l. act⁹, ff. de feri. per illũ text ĩñ fieri nõ deberet ĩ ecclesia, nisi pietatẽ cõcerneret, vt in c. 1. de fer.

c Bñ tenet] Imo in ecclesiã deberet iudicium ecclesiasticũ exerceri, vt pp loci reuerentiã cauerẽt homines a p iurijs, & mendacis, ita gl. & Ab. ĩ d c. cũ ecclesia, & gl. in d. c qua fronte, & gl. ĩ c. decet, eo. li. 6.

d D. ca. cũ eccle sia] Cũ quia act⁹ iste est licitus & honestus, & ecclesiasticus, tum quia recipit gradus a persona ecclesiastica, cle. 2. de magi. iuncta. gl. cum quia sciẽtia est res sanctissima, l. 1. §. est q. dem, ff de va. & extr. cog. & hoc conformatur cõ suetudini gñali, qa quasi vbique in ecclesijs dant doctorat⁹ grad⁹.

e Teneant] Ang. Are. Instit. de li ber. in § multis dicit, ꝙ si is, qui contrahit, non põt securè exire ecclesiam, & valet contractus, vt l. præsenti. §. cum autem, C. de his, qui ad eccle. confug. aut potest e clesiam exire securè, & tunc aut est contractus, qui respicit pietatẽ, & põt fieri in ecclesia, vt in aut. qui. mo. na. effi. legi. §. quandocunque, vt est legitimatio, & manumissio. l. 2. C. de his. qui in ec. manu. si verò sunt alij contractus nõ respicientes pietatem vt locatio, emptio, & cõtractus tenent, sed cõtrahentes peccant mortaliter secũdũ eũ, alleg. glo. in c. decet, de immu ecc. li. 6. vide tu. §. 5 ĩ. eo. vtrũ valeat examinatio testium, iuramentum, partis citatio, protellatio, arbitramentum in ecclesia, latum dic vt plenè p Bar. & Bal. ĩ. in d. l. nemo, C. đ sa. san. ec. & Ang. Aret. vbi supra. Melius tamẽ est talia non fieri in ecclesia, quia ait domin⁹, domus mea domus orõnis vocabitur.

f Ad ꝙ vide] Hæc oĩa Pa. in d. c. cum ecclesia.

g Possunt fieri] Vt puta ꝓ faciẽda aliqua oblatione, vel cõfraternitate, facit ar. 42 di. c. 2. alia parlamenta ꝓhibent, vt not. etiã glo. ibi in versic. parlamenta.

h Et ẽt Azo] Tñ gl. ĩ d. c null⁹, intelligit đoĩ Christiano, ita vt excludat, gẽtilis de con. di. 1. ecclesia nisi aliàs in pctõ mortali decesserit ipœnitẽs, vel nisi eccl̃a interdicta sit, vel nisi in torneamẽtis mortui sint, qbus pp terrorẽ interdĩ eccl̃astica sepultura, đ torne. c. 1.

Nisi

16 Vtrũ cõmittens maleficium, & vadẽs ad ecclesiã, gaudeat isto priuilegio? ℞. Pa. in d.c. inter alia. 4. no. ꝙ sic quò ad duo principaliter. Primũ, vt non possit inde violenter extrahi. Secundũ, vt non possit ampli⁹ de illo damnari ad mortem, vel ad aliam pœnã corporalẽ, seu corporis afflictiuã. Põt tñ pecuniariter dãnari, vel alia pęna extra corpus, & cogi ad pœnitentiã agendã, & aliã satisfactionẽ, ita tamẽ ꝙ violẽter nõ extrahatur ẽm communionem opinionẽ. Et aduerte, ꝙ licèt egrediatur de ecclesia, ex quo semel confugit ad eã, non p̃t amplius de illo corporaliter damnari, & hoc dicit gl. [a] ĩ c. reũ. 17. q. 4. Et fuit ſnia Hugo. vt firmat, & sequitur Arc. ibidẽ.

17 Excipiunt̃ ab ista immunitate dicta. s̄ §. 10. quatuor gñа hominũ. Primũ latronũ publicorũ, qui palam, & publicè furantur, vt sunt pyratæ vel illi, q publicè stãt in stratis, vt depredantur oẽs transeũtes. Secundũ est nocturnorũ depopulatorum agrorũ, & differt istud genus a primo ẽm Inno. quia istud in nocte segetes destruit, dũ ibi se abscondit, vel iacet, vel quia vltra homicidia & depredationes, quas faciunt in strata publica, comburunt agros illorũ, qui eis non seruiũt, vel sunt contrarij conueniunt tñ ista duo gña, [b] qa quodlibet depredatur in stratis. Tertiũ genus est illorũ, qui aliqd' maleficiũ enorme cõmittũt in vna ecclesia, vt defendantur ab alia. Sec⁹, si cõmitterẽt extra ecclesia, vel cęmeteriũ sub spe vt defenderent ab ea, qa gaudẽt vt ĩ c. si. e. ti. & licèt loquat̃ de homicidio, vel mutilatione, tñ ẽt hẽt locũ in alijs delictis grauib. ẽm Pa. ibi, [c] pp identitate rõnis. Sec⁹ esset in nõ enormib. ibi. ꝯmissis, qa gaudet. Sed qd si cõmisit maleficiũ in ecclesia, sed non spe, vt defendat̃ ab ecclesia? Pa. ĩ d.c. si. vult, vt nõ defendat̃, alij ꝯtra & magis placet [d] p d.c. si. Quartũ genus ẽm Pe. de Anc. ẽ raptorũ virginũ, homicidarũ, & adulterorũ, p aut. de mãd. prin. §. qd si delinquentes. Sed cõiter tenet̃, & veriũs, qd ẽ correcta illa aut. p ius canonicũ, & ꝙ gaudẽt [e] hac immunitate.

18 Vtrũ ꝯfugientes ad ecclesiam tpe belli sint capiendi? ℞. ꝙ non, si ipsas nõ incastellauerũt, aut inde pugnauerũt, [f] ar. c. si. e. ti. nec res eorũ ibi repositæ, nisi essent ad pugnandũ, vt in c. sicut antiquitus. 17. q. 4.

19 Vtrũ detent⁹ sub iuramẽto [g] redeũdi dimissus ꝯfugiẽs ad ecclesiã sit educend⁹? ℞. Io. An. in addi. ad Spe. ti. de iureiu. sup rub. pen. col. ꝙ si iniustè detinebat̃, [h] non redibit, maximè si iminet periculũ mortis, vel mutilationis, sed petet absolutionẽ a iuramento. [i] Secus, si iustè detinebatur, qa tũc compellendus est redire [k] vt voluit Bart. in l. relegati, [l] ff. de pęnis. Non tñ dẽt pati ecclesia, vt inuitus abstrahat̃, nisi pstita cautione de ĩpunitate mortis, vel trũcationis.

20 Vtrũ violenter abstrahens aliquẽ de ecclesia nisi in casu permisso, teñeatur illum restituere? ℞. Pa. in d.c. inter alia, cũ Bar. in l. præsenti, C. de his, qui ad ec. conf. ꝙ de iure potest peti se restitui, cũ de facto sit priuatus, ꝯcor. Old. con. 53. & ecclesia potest agere, cũ sit spoliata libertate, vt ĩ c. miror. 17. q. 4. Et ideo excõicantur, nisi restituant, ẽt si dñs præstaret iuramentum, vel cautionem de seruo extracto. Et facit ad qõnem, an captus in territorio alieno possit peti? & ꝙ sic, per d.c. miror, & firmat Bar. in l. si cui, ff. de accu. in §. cum sacrilegium.

21 Quia pęna punitur de iure ciuili, [m] q ra

les

a Et hoc dicit gl.] Et si non potest satisfacere, seruiet ei, quem læsit, perpetuò. 36. q. 1. de rapt. Et vide plenè, qñ possit contra talẽ agi, & procedi, per Abb. in d.c. inter alia. 2. col. versic. quæro, quia tex.

b Ista duo genera] De istis duobus loquitur Pa. in d.c. inter alia, in vl. no.

c Pa. ibidem] Scilicet i c. si. ver. sed ego vltra alios.

d Et magis placet] Vide Pan. in ver. sed circa prędicta quæro. Et idem Pa. tenet, ꝙ defendit̃ ab ecclesia, i d. c. inter alia. 8. col. ver. secus ergo, si non ex proposito.

e Et ꝙ gaudẽt] De hoc plenissimè per Pan. in d. c. iter alia. 6. col. ver. ob 3 tex. vbi per duas col. hũc casũ examinat.

f Inde pugnauerunt] Circa materiam istius §. vide S. August. de ciui. Dei. 1. li. ca. 1. vsque ad. 6. c.

g Sub iuramento] Pone quis detinebatur in carcere, petit exire ad audiendã missam, iurat redire, sed confugit ad ecclesiam.

h Detinebatur] Vel a non habente potestatẽ. Pro hoc bona glos. in ver. per violentiam, in Clem. pastoralis, d̃ re iud.

i A iuramento] Vt in ca. si verò, & quod ibi not. de iureiuran.

k Compellen.⁹ est redire] Quia peccat fugiendo carcerem. Et vide supra. Carcer § 4 in tex. & postilis.

l Bart. in l. relegati] vlt. no. vbi dicit illam legẽ facere pro theologis, qui dicũt, ꝙ si damnat⁹ ad mortem, fugit, peccat, quia ibi ille, qui fugit pęnam, sibi impositam, & acrius punietur.

m De iure ciuili] Ro. cons. 237. & 414. dicit, ꝙ episcopus nõ potest violenter extrahere clericum de ecclesia.

les violẽter extrahit cõstrin git, aut. requiẽ, aut vestes, vł victũ negat? Ŗ. q crimẽ lęsę maiestatis incurrit, & vltimo supplicio feriẽdus. d.l.pñti. De iure canonico debet excõicari, & cõdẽnari pecuniariter, & imponi sibi publica pœna nec restitui communioni, nisi restituat, quẽ violenter extraxit, vt in d.c.miror, iuncto. c.si q̃s cõtumax & c.qsqs, & qđ ibi no. 17.q.4. & sic patet, q peccãt mortaliter tales, & no. q nedũ in ecclesia, vel cemeterio hẽt istud priuilegiũ, sed et p. 40. passus, si ecclesia maior, l. matrix, vel p 30. si est minor, vt capella 17.q.4. sicut antiquitus. c̃. frater. c. mi̇or. Capellę, sñ, quæ sũt intra ambitum murorum ciuitatis, vel castri, seu villę, nõ ponunť ĩ. 30. passuũ obseruatione ẽm Ho. de immu. ec. §. inquãtũ, ver. si aũt longè. Ho. 17.q.4. q̃sqs. & no. ẽm Isi. q passus est mẽsura qn que pedũ: pes verò. 25. digitorũ; vide gl. in. d.c sicut antiquus, vbi hoc diciť. Limita istud spaciũ, qñ vadit ad requisita naturę. Sec°, si iret, vt accederet ad alias domos, vt in d.c. diffiniuit. 17.q. 4. qa posset tũc capi. infra dictum spacium.

22 Quis faciet expẽsas cõfugiẽti ad ecclesiã? Ŗ. Pa. in d.c. inter alia, q ipse, si hẽt de suo, vel laborabit, si põt, vt viuat, q si nõ põt vel nõ hẽt đ suo, ecclia sibi ꝓuidebit tãq̃ pauperi ẽm Ar post Hugo. i c. diffiniuit. 17 q.4.

23 Vtrũ existens in ecclesia, & vulnerãs existentem extra violet immunitatẽ? Ŗ. Pa. ᵃ i.c. fi. e. ti. q sic, qa delictũ fuit ibi principiatũ, & habebit locũ. c. fi. e. ti. vt. scilicet non defendatur.

24 Vtrũ mandãs fieri delictũ existens in ecclesia violet immunitatẽ? Ŗ. Bar. i l. si vt ꝓponiť, ff. de fideiusso. & latius per eũ in l. solum. §. si mandato, ver. quęro vnde otiať, ff. de iniur. tex. in Cle pastoralis, in ver. decipere t igiť, de senť. & re iu dic. vbi innuiť, q citatio facta extra territoriũ ciuitatis nõ valet; ergo videť, q debeam° attẽdere locũ, vbi mandatũ exequitur, ᵇ nõ vbi mãdať, sed ego dico, q etiã attribuetur factum in loco, vbi mãdatur, qñ exequens exequiť necessitate iuris. Ad qđ facit, quod infra dicam, mandatum. §. 1.

25 Vtrum ecclesia non cõsecrata gaudeat præfata immunitate? Respond. fuerunt opiniones, sed mihi placet opinio gloss. Host. quã sequiť ᶜ Pa. in. c. ecclesia, e. q sic, & ibi videť tex. ẽt mouet se, qa palatiũ epi gaudet hac immu. vt. 17.q. 4. c. id cõstituim°. Ergo mul tò forti° ecclesia. Itẽ facit, qa oĩa priuilegia ꝯcessa ecclesijs, extẽdunť ad hospitalia, in l. oĩa priuilegia, C. đ epi. & cle. Itẽ q dc ꝓximo faciẽdũ est hř pro iam facto, vt l. non tantum, in prin. ff. de excus. tu. & in l. pe. ff. ᵈ de test. mili. Hanc tenet Card. in d.c. ecclesia, & Ioã. de Ligna. post Lau. in Cle. 1. de pę. & re. Intellige, si autoritate episcopi, vel papę ędificata est.

26 Vtrum hospitale, & priuata oratoria similiter gaudeant? Respond. Goffr. quòd sic, si autoritate episcopi sunt fundata, Et facit quod ipse no. in capit. fina. de eccle. ædi. & tenet Laur. in d. Clemen. 1. & placet Panor in d. ca. ecclesia, per d.l. omnia, aliàs non. ᵉ

ᵃ Respon. Pa.] Versi. Itẽ quęro, & adde. ca. 1. & no. ibi de presũ. vbi diciť; quòd si exñs in vno territorio percutit, vel lancea, vel sagitta, vel lapide ĩ alio territorio existentẽ, potest in vtroque loco puniri ẽm Io. An. in regula, in obscuris, in Mercuria lib. & vide tex & Ab. in c. fi. de foro cõpet. pro hoc benè facit, quia mittens lãceã in nocumẽtũ, licèt actũ nõ pficiat, puniri debet, vt paret in d c. 1 de præsumptio. & clarius in l is, q cũ telo, ff de sica & in l. si quis nõ dicam, C de epi. & cle. & vide Bald. consi. 139. lib. 3.

ᵇ Exequitur] Hanc quęstionẽ tãgit Pa. in c. fi. de immu. ec. in vltimis verbis, & in. c. 1. de præsump.

ᶜ Quã sequiť] Pa. In. 4. no. & sup. 1. gl. & adde gl. & doc. in c fi de cõse. ec. vel al te. Host. & Ioan. An. i. c. ecclesijs, & in. c autoritate, de censi.

ᵈ Et i l. pe. ff.] Vbi de ꝓximo cingẽdus habetur ꝓ cincto. & ibi Bal. no q potẽtia propinqua actui reputatur pro actu. vnde đ ꝓximo cõsecrãdus habetur ꝓ consecrato secũdùm eũ facit ꝓ ista opi. q egregiè vult Gemi. in c. cũ illi s. §. illud verò, dẽ ꝑ-
bẽ. in. 6. & in. c. cũ põderet, in fi. 1. di. q q dixit in supplicatione, q scribebat in registro papæ, nõ dicitur mentitus, licèt nõdũ cępisset scribere, ex quo erat deputatus, & de proximo debebat incipere, facit quod vult Bal. in l. si ꝓ ea. 6. q. C. mandati. q sicut fideiussor cõdenatus põt agere cõtra principalem debitorem, Ita qñ euidenter apparet, q de breui est cõdemnand°. Idẽ Ange. in l. ex eo, ff. de t. li. milit. dicit de pęnæ statuti de offendente scholarem matricularũ, habet locum in eo, quẽ rector iussit matriculari. Adde. Saly. in l. conse. in fi C. de dona, ante nupt q mulier habetur ꝓ coniuncta, & carnaliter copulata viro, quæ de ꝓximo copulanda est. Vide q̃ scribo. ĩ. testamentum, in. § 26.

ᵉ Aliàs non] secũdùm Host. vbi supra, versic. qđ de oratorijs & Pan. dicit itãdũ esse cõsuetudini.

27 Vtrum ecclesia interdicta similiter gaudeat? Respond. Goffred. & Vincen. quòd sic, ar. præfati, c. ecclesiæ, & sequuntur communiter doc.

28 Vtrum confugiens ad corpus Christi, similiter sit defendendus? Respond. Hostien. vbi supra, versicu. quid ergo, quòd sic, b licèt hoc in iure non exprimatur, quia vbi maior est ratio, & ibi maius ius, & mulier tangens fimbriam Christi saluata est, Matthæ. 9.

29 Septimò ecclesia habet immunitatem, quòd eius rustici non possunt eius rura deserere, & ad alios se trãsferre, vt in cap. 3. eodẽ. intellige secundùm gloss. 1. ibidem de illis, qui glebæ sunt astricti, & qui sint, Vide supra, Colonus. Idem Hostiens. vbi supra ver. rustici.

30 Octauò quilibet potest regulariter rem suam ecclesiæ relinquere. l. generali, & l. iubemus. 2. C. de sacr. san. eccle. & etiam donare inter viuos sine insinuatione c in infinitum, l. illud ibidem, & in auten. de non alie. re. eccl. §. si minus, quanuis gloss. in dict. §. teneat cõtrarium, sed primum verius, vt supra, Donatio. §. 20.

31 Nonò transfertur dominium d rei in ecclesias solo pacto, idest sola nuda promissione, l. vt inter diuinum. C. de sacro. sanct. eccle. in gloss. in versi. in rem, & hanc sequitur Alb: i. ibidem, & idem est secũdùm Rodo. quando datur aliqd ecclesiasticæ personæ intuitu ecclesiæ. In emptione tamen requiritur solutio precij, vel fides de precio, aliter dominium non acquiret secundùm gloss. prædictam.

32 Decimò quicquid fuerit emptũ de pecunia ecclesiæ, reuerti dẽt ad eam. 12. q. 2. apostolicos, in gl. e pe. & q. 5. fixum, & hoc siue sit emptum nomine ecclesiæ, vel non, de pecu. cle. c. 1. & c. inquirendum.

33 Vndecimò φ non tenetur ad munera merè personalia, & dñr munera merè personalia, quæ animi prouisiõe, & corporali labore sine aliquo gerẽtis detrimẽto perpetrant, vt in l. fin. in princ. ff. de mu. & ho. Quorum munerum merè personalium quędam sunt sordida, vt cloacæ mundandæ, calces coquendæ, arenæ fodiendæ, fossati, vel stabuli mundandi, & huiusmodi, de quibus in l. maximarũ, C de excus. mu. li. 10. i ver. sordidorum. Et ad hæc nõ tenentur ecclesiæ, f nec earum mancipia, aut clerici, vel eorum vxores, aut familiæ, & coloni, vt 16. quæstio. prima, capitul. generaliter. §. nouarum, & §. placet, C. de episco. & cle. l. 2. & l. neminem, C. de sacr. san. ec. quæ vult, quòd in aduentu principis teneantur, non valet quò ad clericos, ecclesias, atque seruos, qui sunt dominio ecclesiarum subiecti, quia iure diuino sunt exẽpti, vt in c. si imperator. 96 dist. & no. Inn. in cap 2. de maio. & obedi. Vbi etiam Abb. tangit iu. a no. Facit. l. rescriptio, & quod ibi not. Bartol. g ff. de mu. & ho. & hoc intelligo de familia perpetua ecclesiarum, & earum seruis, sed benè valet quò ad colonos liberos, qui seruiunt pro mercede, cum sint sub Imperatore, iuxta no. per gl. 1. in c. iudicatum. 89. distinc. & ab ipso a multis exempti, vt in l. 1. & 2. C. de episc. & cle. & ideo potuit eorum immunitatẽ limi-

a Communiter doct.] Ho. et vbi supra, versic. sed nunquid sunt, & & ibi notat multas rationes. vide eas per Pa.

b Responde, qd sic] Ho. in tit de immu. eccl. §. in quãtũ, in 3. col. vers. quid ergo, & in ca. sanè, de cele. missa. & ibi Pan. latissimè, & rõ est, si ecclesia gaudet priuilegio pp Christũ, multomagis ipsum corp⁹ Christi. Et statuæ dñorum habent hãc immunitatem §. hoc tempore, in stitut. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. Idem Arch. in c. ad ei⁹. 5. dist. & in ca. quæsitũ. 14. q. 2. vbi dicit hoc defendendũ esse vsque ad sanguinem Idem tenet Ri. in 4. dist. 18. ar. 12. q. 1. & alle Host. vbi s.

c Sine insinuatione] Idem Io. And. & Hos. in c. fi. de sol. no. Bar. ĩ l. 1. C. de de sũ. tri. & fide catho. Et idem de donationib⁹ factis in piam causam. c. fi. de rebus ec. non alie

d Trãsfertur dominium] Bart. in d. l. vt inter diuinũ, dicit hoc spãle esse in ecclesia & ciuitate, & per illam legem apparet, qđ ecclesia, & ciuitas sũt priuilegiatæ in trib⁹, in præscriptione, vt infra, præscriptió. §. 24. & 33. Et in acquisitione d̃ minij, vt hic, & in actione in rem. Et ideo si fieret statutum, φ alienatio non possit fieri ecclesijs neque personis subiectis ecclesiæ, nõ valeret, quia esset cõtra libertatem ecclesiasticam, probatur, quia esset cõtra priuilegia cõcessa ecclesijs, autẽ. cassa. C. de sacrosan. ecc. Vide no. in c. si de immu. ec. li. 6. tex. & ibi Pau. de Cas. in l. fi. C. de sacrosan. ecc. Ang. con 47. Bartol in l. fina. & fa. §. diui. ff. de leg 1. vbi Ange. & Imo.

e Apostolicos in gl.] In verbo, cõstruxisse, & vide sup. empti. §. 12.

f Non tenẽtur ecclesiæ] De materia huius §. vide plenè per Pa. in c. non minus, de immu. ecc.

g Et qđ ibi no. Bar.] In. §. sciendũ, vbi dicit, φ collectæ nõ pñt imponi clericis.

a No.gl.] In ver. certoque casu, q vult, q pœna legis hēat locum ī matrimonia cōtrahentes ī prohibitionē ei', Licèt de iure canonico teneat, pone exemplum in his fœminis, quę contrahunt cum raptore.
b Sunt annexi] Dicit gl. in ver. annexi. Ergo in curia epi possūt hēre aliquid cōe, qa ei sūt annexi.
c Sint exempti] Nisi sint desides, vel deuagantes, qa tunc cessaret ca, pp quam sunt exempti ab his muneribus, vt di ctis iuribus.
d Et monachi] Vt in §. deo amabiles, in autē. de san episc. glo. tamē ī d.c. peruenit, sub dubio fortè dicit illi autenti cę eē derogatum per d. c. peruenit, qa si volunt, pñt quidē. Adde secundū pdictā gl. q istud est priuilegium clericorū, q si volūt, possunt, succedere ali cui ab intestato, nec tamen tenentur suscipere tutelam.
e Ca peruenit] Imo dicit ibi gl. q tenentur.
f Communitas] Vbi imponit pœna, q triplum re fundat. Et de materia istius. §. vide Host. in sum. eo tit. § quibus.
g Defender] Plenè Pa. vbi supra, examinat.

tare, vt simili no. a glo. in c. cum secundùm leges, de hęre. lib. 6. Nam tales tenētur ad gabellas, & alia onera de parte eis contingente ſm Fede. consil. 3. Sunt & quędā alia munera personalia, quę nō sunt sordida, sed habēt annexū honorē, vt sunt officia sęcularia, sic non tenētur clerici p. c. sacerdotibus, & ca. sed nec prouocationes, nè cle. vel mo. vnde in l. placet, C. de episc. & cle. dicitur, Placet nostræ clementiæ, vt clericis nihil cōe cum publicis actionibus, vel ad curiā pertinētibus, cuius corpori nō sunt annexi, b habeāt; hęc ibi. Ex quo patet, q nō sunt de vniuersitate, nec ī ea voce possunt habere, vt tenet In. in c. dilecta, prope finē de exces. prę. Sunt etiā quædā alia munera personalia, quę non hñt nec honorem, nec vituperiū annexū, vt legatio, tutela, vel cura, & huiusmodi, licèt enim ab istis sint exēpti, c vt ī l. generaliter. C. de epis. & cle. posita in ca. gñaliter. 16. q. 1. tamen ſm gl iuncto text. l. c. peruenit. 86. di. possunt, si volunt legitimam tutelam clerici accipere, non datiuam, aut testamentariā; sed epi, & monachi d non. 88. dist. eps, secundo, & 16. q. 1. monachi, el 2. Tutelam aūt miserabilium personarum omnes clerici, & monachi pñt suscipere, quia officiū pium est, vt in d. c. peruenit. e Et in omnib' prædictis muneribus personalibus quò ad ecclesias, & clericos habent locum prædicta tam in ordinarijs, q̄ extraordinarijs muneribus, seu indictis, vel superindictis, vt in l. placet, C. de sacr. eccle. & in auten. Item nulla cōmunitas, f C. de epis. & cle. & c. q̄q̄, de censi. lib. 6. Et quæ dicātur ordinaria, vel extraordinaria, indicta, & superindicta. vide ī. Munus.

34 Vtrum clerici teneantur custodire ciuitatē, seu oppidum? ℞. Pa. id c. peruenit, ver. vnde quidam sentiunt, e. ti. q non, nisi maxima necessitas subesset, vt no. gl. 16. q. S. placet, quæ quidem per laicum non dēt discerni, ſm Host. in sum. S. quibus, ver. merè, sed per episcopum, & per eum compellantur, vt in c. ecclesia sanctæ Mariæ, de consti. puta quia aliter non potest defendi sine eis. Nam tunc tenentur, arg. l. nullus penitus, C. de cursu pu. li. 12. & in d. c. peruenit. Nam quilibet debet suam patriam defendere. g Facit tex. in c. pe. de homici. Vbi tēpore inuasionis possunt clerici vnà cum laicis arma sumere, & pugnare, nec sunt irregulares, licèt multi sunt occisi, dummodo proprijs manibus nullum occiderint, quanuis vulnerauerint.

35 Vtrum teneantur ire ad bellū, vbi volunt alios impugnare? ℞. Pa. in d. c. puenit, q non, etiam si ageretur de recuperatione terræ sanctæ, qa clericat' reddit eos inhabiles ad pugnandum etiā cum Sarracenis, vt pbatur in c. ex multa, in S. fi. de voto.

36 Duodecimò ecclesia non tenet ad munera patrimonialia, seu realia. & dicuntur patrimonialia munera, quæ sumptibus patrimonij, & damnis administrantis expediuntur, vt in l. fi. S. patrimoniorum, ff. de mu. & ho. Et hæc munera sunt duplicia, quædam sunt merè patrimonialia. Et hæc tripliciter indicuntur.

Primò rei de eo, quod fiendum est de ipsa re, vt q nauis ecclesiæ, vel equus, vel currus vadat ad seruitium reipublicæ.

Secundò imponuntur super eo, qd' percipitur ex ipsa, vt scilicet detur certa pars fructuum; de his habes in d. S. patrimoniorum.

Tertiò imponuntur ipsi rei de eo, quod nō percipitur ex ipsa re, nec est in ipsa re, vt præstare certā quantitatem pecuniæ annuatim, de quo habes in l. hactenus. S. 1. ff. de vsufru. & in cap. 1. de censi. An autem ecclesia teneatur ad ista? ℞. secundùm Pa. in ca. fin. circa fi. de vita & hone. cle. quòd si tales res, quibus imponuntur talia mune

a C. quanto] Vbi gl. 1. dicit sic, ergo patet, ꝙ ab initio de volũtate fundatoris pẽ imponi census. b L. Imperatores] Quia dr ibi non psonas, sed pdia exsoluere debere vectigal. c Recitat Pan.] Ibi. n. latissimè prosequi ur hãc materiam. 7. col. ver. sed ego distinguo, in c. fin. de vi. & ho cler. d De pace Constan.] In ver. munitio ciuitatum, & refert Pa. in d. c. nõ minus, col. 7. & Bar. ĩ d. l. ad instructiones. e Dẽt esse liber] Et si erat pri9 tributarius, dẽt redimi: Ab. in d. c. non minus. f Et hęc omnia] Bar. in l. placet, de sac. san. eccle. distinctionẽ ponit approbatam & a Cano. ꝙ quę dã sunt munera verè realia imposita ipsispdijs de consensu principis, & dicũtur tributa, & ab his ecclesia nõ ẽ immunis ẽt de iure canonico. 11. q. 1. ca. tributũ. 23. q. 8. c. tributa, Archi. in c. placet. 6. q. 1. & ibi est text. & nullus in hoc discordat. Quędã sunt munera realia, quæ imponuntur per sonis pro rebus, & hæc appellant

ra, habebant onus tale perpetuum annexum, & inuariabile ac certũ siue ex dispositiõe publica, puta principis, siue ex dispositione priuata, vt c. quãto,[a] de cẽsi. & antequam venirent ad ecclesiam, sicut patet exemplum de tributo, in l. imperatores,[b] ff. de pub. & c. 1. in fi. de censi. vbi innuitur, ꝙ quęlibet possessio ab antiquo est onerata onere soluendi tributa, & sic ecclesia de talibus rebus tenet, quia res transit cum onere suo, de dec. pastoralis, & de pig. ex literis. Fateor tamẽ ꝙ Italia tanquam princeps prouintiarũ non obligatur hodie ad talia tributa, vt no. in l. 1. ff. de censi. Si verò non erant oneratę tali onere certo & inuariabili, quãdo peruenerunt ad ecclesiam, sic non tenetur ecclesia, quanuis essent oneratæ onere incerto & variabili, vt sunt istæ descriptiones, quæ fiunt hodie, quia ęstimantur bona cuiuscũque, vt soluat plus, vel min9 ẽm impositionem collectæ, & hanc opinionem tenet In. in c. non minus, eo. ti. Et recitat Pa.[c] ibidem Ioan. de Lign. in Clem. pręsenti, de censi. & Ioan. An. post Arc. in c. 1. eo. ti. li. 6. & placet, licèt aliqui teneãt, ꝙ si possessiones prius erant ascriptæ, vt tantùm soluatur p solido, vel libra, ꝙ tunc teneatur ecclesia, sed prima tutior, licèt ista non fit condemnanda. sunt tamen aliqua onera, quę ratione naturali succumbunt ipsis rebus, vt reficere ante domum viam, & sic ecclesia tenetur, vt no. Bar. in l. ad instructiones, C. de sac. san. ec. Item in purgatione putei necessarij totæ viciniæ, in qua est ecclesia, vt no. Spec. tit. de censi. §. nunc dicendum, ver. Item pone, quædam vicinia. Item soluere ad portam, vel pontem pro plaustro pro ipsius pontis, vel portæ cõseruatione, quia destruunt viam, vt no. in d. l. ad instructiones, & no. Bal. de pa ce Constã.[d] Et idẽ de similibus. Mansus verò ecclesiæ, qui est dos ecclesiæ secundũ cõmunem opi. doc. debet esse liber[e] ab omni munere ante, ꝗ consecretur, vt in c. 1. de censi. & debet esse tanta quantitas terræ, ex qua vnus rusticus cum sua familia viuere, possit, vt dicit gl. 1. circa medium. 23. q. 8. ẽm canonicam. Sunt & quędã munera patrimonialia mixta, & dicuntur mixta, quia habent onus cũ sumptu. ff. de mu. & ho. l. fi. §. mixta, participant enim de onere personali, quatenus habent onus annexum, & cum patrimoniali, quatenus sunt cum sumptu, & hæc dupliciter indicũtur. Primò psonę habito respectu ad rẽ, seu bona patrimonij, & hoc differt a tertio modo imponendi onera in rebus merè patrimonialibus, quia ibi quælibet res tenetur pro munere, quod eã respicit, & non vltra. d. l. imperatores, hic verò est persona obligata, & per consequens omnes res patrimonij. l. aufertur. §. fiscus. ff. de iure fis. & ad ista nõ tenetur ecclesia, nec etiam laici non subditi, licèt habeant patrimonium in loco. l. rescripto. §. fi. & ibi per Barto. ff. de mu. & ho. nisi aliud habeat consuetudo quò ad laicos, vt no. Bart. in l. vnica. C. de capitatione ciuium, nõ quò ad ecclesiam, quia consuetudo non valet aut. cassa, C. de sac. san. ecc. iuncta auten. Item nulla communitas, C. de epis. & cle. & isto modo potest intelligi tex. capi. non minus, eo. titu. & c. fi. de vi. & hon. cle. & c. quamquam, de cen. lib. 6. Secundo modo imponuntur personæ nulla facta mentione de re, & sic dicitur capitatio, quia imponitur per capita non habito respectu ad bona patrimonij, vt in d. l. vna, & ad ista similiter non tenetur ecclesia, nec clerici, quia non sunt subditi imperatori, d. ca. quamquam. imo nec laici ciuiles, sed tantùm rustici, vt in d. l. vnicam no. Bar. & hæc omnia[f] procedũt regulariter, & vide plenius per Ab. in d. c. non minus.

37 Sed dubitatur de concernẽtibus pietatem, vt instructio pontium, & viarum? Rñ. Inno.

Inn.dicit, ꝙ eccleſia tenet per d. l.ad inſtructionē, in ver.reuelandas,& per.c. 1. eo. tit. ſimiliter in ędificatione murorum ciuitatis, vel villę.Similiter glo.in d. ca. non minus. Idem Vin. & Hoſti.eo.tit.§.à quibus, ver.verum, in fi.& d.Car. & Phi. & Pe.de Ancha. & Alberi. in d. l.ad inſtructionem. Addens, quòd idē putat de fontibus,& puteo cōmuni.ff. nè qd in lo. pub.l. 2.§.viarū,& dicit huius opinionis eſſe Dy. & Old. Sed in cōtrariū eſt communis opinio canoniſtarum in ca. fi.de vi & ho. cle.& in cle. pręſenti,de cenſi.& per Io. de Ligna. & per. Bart.in l. reſcripto, ff.de mu. & ho. & d.l.placet, & gl.16.quęſtio.1.§. nouarum, Io.An. & Pa. in d.c. non minus. p multa motiua.Et iō dic, ꝙ d.l.ad inſtructionē, & ſimiles non valēt,qa licèt.ca.1. cū ſimilibus,de no.ope.nū. dicant ſtandum legibus, ex quo ī canonibus nō reperitur contrarium;tamen hoc nō eſt verum, quando lex imperialis eſt dānoſa eccleſijs, ſeu eccleſiaſticis pſonis, qa tunc nō tenet, niſi ſpecificè approbet ab eccleſia,vt ē cōmunis opinio doc.in c.fi.de ſol.& in.c.eccleſia sāctę Marię de cōſti. & c.fi.de re.ec. nō alie.10. di.ſi in adiutoriū diſtinguo tū ſic ſm Pa.in d. c.non minus,ꝙ aut neceſitas,vel pietas immінēs cōcernit vtilitatem eccleſiarū à remotis per quandā conſequentiā, & tūc eſt tex.apert' in d. c. non minus,ꝙ non tenētur, niſi ſpōte velint approbāte epiſcopo cū clero, & prius cōſulto Romano Pōtifice, p c.aduerſ', eo.ti.Aduerte tū, ꝙ ſi tanta eſſet neceſsitas, vel pietas, ꝙ nō poſſet ſine ſcandalo, & periculo haberi prius Romani Pōtificis recurſus, quòd tunc ſufficeret deliberatio cleri cum Epiſcopo, facit.c.fi. de ec. ędi.& quod ibi not. Aut neceſsitas, vel pietas ꝯcernit de directo & principaliter vtilitatem eccleſiarum, & laicorum,vt puta quia praua ſocietas territoriū ciuitatis incendit, deuaſtat prædia,in quo eccleſia multas poſſeſsiones habet;& tūc eccleſia debet cōtribuere,nō tamen ad deliberationē ſolū populi,ſed oportet,ꝙ clerus,&popul' principaliter conueniāt, & deliberēt,qa qd omnes tangit, debet ab oībus approbari,in Cle.1.& 2.de cēſi.& c.ad hoc,de offi.Archi'.fatetur tamē Pa.vbi ſupra in d. c.nō minus,ꝙ ſi clerus nollet ſine legitima cā cōſentire,ꝙ poſſent laici implorare auxiliū ſuperioris eccleſiaſtici,vt cōpellat eos.vt in c.nullus, de iure pat. in ar. de quo vide ſ. eleemoſina. §.11.& in hoc caſu non habet locum diſpoſitio. c. aduerſus, de conſultatione Romani pontificis,quia hæc impenſa non ſit propter publicam vtilitatem, ſed propter priuatam eccleſiarum, & ſic ſumus extra caſum præfati, c.aduerſus;facit cle.1.& 2.de cenſi.

38 Tertiodecimò habet immunitatem, quòd eccleſiæ, vel clerici non tenentur [a] ad gabellas, quæ hodie imponuntur in vino, & ſimilibus ſecundùm Panormita. in d. capi. non minus,in fi.per d.auten. Item nulla communitas, tenet Bald. in d.l. placet, C. de ſan. eccleſi. niſi gabella fuiſſet impoſita pro oneribus, ad quæ tenetur eccleſia, quia tunc ſuccedit loco onera

collectæ pprię, & ad has collectas eccleſia nō tenetur, niſi talia prædia fuiſſent prius tributaria & obnoxia collectis ante, ꝙ trāſirēt ad eccleſiā; qa tunc trāſirent cū onere, vt hic in litera, & habetur in l. reſcriptum § ſciendum, vbi etiam Bar. quæ hic. ff. de mu. & ho. Cōfirmatur hoc per id, qd vult Inn. in.c. verū, de foro cōpetē.& Hoſtien in ſum. de iure immu. §. q. bus, circa prin. In qbus locis cōcludunt, ꝙ ſi eccleſia acquirat rem feudalē, tenet ad onera, ad quæ tenebantur vaſalli, ex quo erat feudalis ante, ꝙ ierit ad eccleſiā. Ex quo dicit Bart. vbi ſupra,ꝙ eſt dare cōſiliū, quo mediāte eccleſiæ tenebūtur ad collectas ꝙ fiat ſtatutum, ꝙ omnia prædia ſint tributaria, quia ſi poſtea irent ad eccleſiā, tranſirent cū onere collectandi. Et refert Bartolus, ꝙ Eugubienſes, & Peruſini vſi ſunt iſto conſilio, cū viderent eccleſiā nimium ditari. Iſtud cōſilium ē falſum & damnatum p omnes, & in ſpecie reprehenditur à Bal. in d.l. placet, & in l. neminem, eo ti. & in l.fi.C. ſi ſine cen. vel reli. Et contrarium tenuit ipſe Bart. in conſil. inci. Si aliqua poſſeſsio. Archi. Ioā.An.& Genu. in c. fi. de immu. ecc. li. 6. Inno. in. c. fi.de vi. & ho cleric. Ro.in l.ſi publicanus. §. 1 ff.de publi. benè opi. Bar. procederet, qñ nuper id ſtatuerēt, qa tunc munera eſſēt ordinaria. Et ēt tēpore, quo res puenit ad eccleſiā, pt imponi p pactū expreſſum vt eccleſia,teneatur ad collectas pro tali prædio. tūc eſſet obligata,ita Inno. in d. c.verū, & Bal.in l.neminem,C.de ſac.ſan eccle. Itē eccleſia ſi mittit animalia in loco paſcuæ ad paſcēdum,tenetur ſoluere ſicut laici, ita Pa.con.6.incipit,Caſus, per c. aduerſus,e. titu. Pa. dicit ſe i hoc caſu ita conſuluiſſe apud Senas & obtinuiſſe.

a Non tenetur] Vide Bal. in l. 2. 6 col. de cōm. & emp.vbi quęrit, an ſtatutū ligat clericos ad ſolutionem gabellæ.

a Et quod nō. in ca. similiter] Vbi no gl qđ res clericorū gaudēt eodē priuilegio, quo res ecclesię, de quo tñ dic, vt per. Pa. in d c.fi. super gloss. fi.
b Non pōt] Et sic hoc casu non habet locū c. quā quā, de cēsi. li 6. & Cle. præsenti, eodem titu.
c Resp. fm Pa.] Nō videt allegar d Ant. sed i gl in ver. terrę, exami nat & declarat, vt hic.

rii, vt voluit Butriga. in d. l. ad instructiones.

39 Vtrū ecclesia teneaē ad gabellas, si aliquid donaē, vel legat ei, secundùm statuta quorundam? ℞. ꝙ nō. 23. q. 8. quamuis cum duobus sequentibus, idē, si donatur clerico, ar. c. fi. de vi. & ho. cle. & ibi Pa. & qđ[a] no. in. c. similiter. a 16. q. 1.

40 Quid si cleric⁹ trāsferat res ecclesiæ ad aliū locum negotiationis cā? ℞. Pa i d. c. fi. super gl. fi. ꝙ nō pōt b exigi pedagiū, vel gabella, quia delictū clerici nō pōt nocere ecclesiæ. vide Fede. consi. 100. secus, si sunt suæ, non ecclesiæ.

41 Vtrum clerici debeant soluere gabellā pro vino, vel frumento, quod vendūt ex prebēda sua habito? ℞. Bal. & Pe. & Cy. in l. oīs. C. de epis. & cle. ꝙ non, nec etiam ad portam, idē Bar. in d. l. placet, in ver. circa 5. nec etiā secundū Pa. in d. c. fi. in gl. no. in ver. ex quo infero, de patrimonio debet soluere gabellas, vel pedagia, facit Cle. pręsenti, de censi. & ca. quamquam, eo. ti. li. 6.

42 Quid de gabella, quę ponit sup carnibus, vino, & hmōi, quā ecclesię soluunt indirectè, cū emant carius ab illis, qui vendunt, propter talem gabellā? ℞. secundùm Ricar. in quolibet, quòd si cōsules ponunt talē gabellam propter abusum, & excessum eorū, sic non licet, sed soluant de suo proprio. Si verò ponūt propter cōem vtilitatem tā clericorum, quàm laicorum, sic licet eis. Si verò propter vtilitatem laicorū principaliter. indirectè verò clericorū, & a remotis, puta quia prosperitas ciuium redundat in vtilitatē ecclesię, & personarum ecclesiasticarū, tunc distinguo, aut faciūt animo extorquēdi pecunias ab ecclesiasticis, quas alio modo nō pñt; & sic nō licet; aut non aio extorquendi ab ecclesiasticis hoc faciunt, quia, etiam si nō essent ecclesiasticę personę, quę emerēt, talē gabellam ponerent, tunc licet eis habita autoritate dñi tpalis, & habita moderatione, nè ponatur magis super his, quæ sæpius emūtur a clericis, aut ab extraneis, aut à pauperibus, quā ab illis ciuibus, & sic clerici non possunt conqueri, cum possunt alibi emere, licèt non ita commodè; hęc probantur. ff. de no. ope. nun.

43 Quę pęna collectātiū ecclesias, vel clericos? ℞. Pa c in c. aduersus, de immu. ecc. d. Ant. in suis reportationib⁹ voluit, ꝙ post, q̄ fuerint excōicati, seu inciderint excōicationē post monitionē p c. non minus, siue tolerentur, siue ignoretur, nō teneāt snię, aut statuta taliū. p'o iure, siue sint edita ꝯ ecclesiā, siue ꝯ quācunq; personā ēt laicā. Alij volunt, ꝙ subito, ex quo cū effectu collectauerunt, ipso iure sint nullę, & huius opi. vr̄ Pa. & mihi placet, qa ex verbis ꝓœmij colligitur mens disponentis, vt l fin. ff. de hęre. insti. & per Bar. i l. ambitiosa, ff. de decre. ab ord. fac. ex qbus paret, ꝙ d. c. aduers⁹, voluit aliqd addere ad ius antiquū, quod patet in verbo, adijcimus, ibidē. De alia aūt pęna. Vide supra, Excomunicatio. 5. Casu. 28. & Excommunicatio. 7. Casu. 5. tenentur ēt vltra peccatum mortale commissum ad restitutionem omnium ablatorum 14. q. 6. c. si res, cum similibus.

44 Quartodecimò habet immunitatē, ꝙ nec ecclesia, nec monasteria, vel hospitalia tenētur ad lucratiuam descriptionē, vt in. §. sancimus. 23. q. 8. & not. ꝙ lucratiua descriptio ē quarta pars bonorū, quę à curialibus, relinquebātur, quā fiscus vēdicat, ex ceptis relictis curialibus, & eorū ꝯiunctis, de quo habes. C. qñ. & qbus quarta pars. l. 1. & 2. libro decimo, & C. de impo. lucra. descrip. l. vnica, libro decimo.

45 Quintodecimò quod laicorum statuta non habent locum super rebus ecclesię, capi. fi. de re. ec. nō alie. vide infra, statutū. §. 7. prædictum priuilegium Limitant quidam verum, nisi Papa approbaret tale statutum, vt in glossa. in versiculo ab ecclesia, capitulo ecclesia sanctæ Mariæ, de constitu.

Quod verum credo secundū Bal. ibidē, quando expresse & nominatim approbaē à Papa, secus si generaliter approbaret statuta, quia non valerent contra ecclesiam per talem approbationem, cum sit contra libertatem ecclesiasticam; & sic tene, & vide eundem Bal. in capitulo primo, per quos fiat inuestitura.

46 Sed quid de statutis laicorũ [a] impedientibus quoquo modo liberam facultatem donandi ecclesijs, aut pro anima? Respond. Panormit.in ver. non valet statutum laicorum, in cap. relatum,el.1.de testa.quòd non valent,vt not.in l.1.C. de sa.san.ec. facit quod no. Ioann.Andr.in ca.fi. de immu.eccl.libr. 6.vbi dicit, ꝙ non obstante statuto, quo quis prohibetur donare forensibus, seu non suppositis iurisdictionis quod poterit donare ecclesiæ, quia non possunt inferiores tollere priuilegium superioris, & hanc opinionem fouet a parte Bal. in l.generali,C.de sa san.eccl.& idem in auten.Cassa,eod.titu.ponit aliam.q. notabilem,Statuto cauetur,quòd testamẽtum insinuetur per hæredes intra sex menses, aliter sit irritum ipso iure, clericus est hæres, & non insinuat, nunquid sit nullum testamentum;& respondet quòd non, quia statutum non astringit clericum,nec fortius ecclesiam, quando fuisset hęres instituta,& ex his infert Panormi.in d.capitul.relatum,quod quanuis statuto caueatur, quòd mulier non posit donare ecclesiæ, seu ad piam causam, seu testari, & se obligare ecclesiæ, vel ad pias cau sas,sine præsentia duorum agnatorum suorum, tamen potest donare,testari, & se obligare ecclesię, vel ad piam causam sine hac solennitate, quia relicta,vel donata ecclesię,vel ad pias causas debent determinari secundùm canones, & non secundùm leges, vel statuta, quæ sunt pars iuris ciuilis. l. omnes populi,ff. de iusti & iure, idem tenet dominus Anto. in d.capitu.relatum,& per Bar.in l.1.C.de summ.trin. in versic.hoc præmisso.Sed Bald.in ca.ecclesia [b] sanctæ Marię.& capi.quę in ecclesiarum,de constituti. tenet valere,si disponat statutum de re immobili.Sed contra eum est casus in capitulo fi.de rebus eccle. non alie. & ibi Imo. & bene.

47 Vtrum laici posint statuere super mortuarijs? Respond:Ioann.de Imol.in d. cap.fin.quòd sic, quatenus disponit in his,quę non applicantur ecclesię,addit Panormit.ibidem,aut concernunt diuinum cultum, vel refrigerium animæ,quia cũ hæc sint annexa iuri spirituali,non valeret,vt puta, ꝙ nõ dentur nisi tot cærei, vel non inuitentur nisi tot clerici, & huiusmodi, igitur solũ valet in concernentib.pompas mundanas,quę sunt potius consolationes viuorũ,quã suffragia mortuorũ,nec ecclesia talia approbat,vt in c.q̃ præposterũ.13. q. 2. & sic transeunt communiter doc.in d.cap fin.& quia dicit Bal [c] in l sed & q,C.de Lati.lib. tol.p istum tex.ꝙ equi,& arma ducti ad lepulturã militis, & cærei debent remanere apud clericos,vel fratres sepelientes,quasi se-

a De statutis,laicorum] Bar. in l.1.C.de sa.san. ecc. in repe.l.5.& 6. q.vltimę principalis dicit, ꝙ statuta, vel leges disponentia super rebus pertinentibus ad pias causas non valent,nisi fuerint autoritate ecclesiæ confirmatę.d.c.fi.de reb. ec. nõ alie.& c.ecclesia sanctæ Mariæ, vt lite pẽ. & tex. est apert⁹ in d. c. relatũ,& ca. cũ esses, de testa. Itẽ est ratio, q̃a vbi tractatur in casu,i quo peccatũ põt emergere, tunc standum est iuri canonico, & non legibus.c.fi. de præscr.c.licèt, de iureiu. li.6. p doc.in c.1.de op. no.nũcia.Sed relicta ad pias cãs respiciunt spũalia, & remissionẽ peccatorum.c.requisisti,de test.c. animę. 13 q.2.ergo &c.vnde non obstante aliqua lege municipali vel imperiali, relicta ad pias causas debent iudicari ſm naturalia iura gẽtium, vel diuina.Istud firmauit Bart. in l. cunctos populos,C.de summ. tri.& in l.generali,de sac.san.ecc. Vbi dicit,si statutum dicit,ꝙ mulier non possit testari,vt hic ĩ tex. Et rõ est,Quia vt dicit ibi Bal. contra priuilegium piæ causæ, qđ respicit ipsum Deũ vel animam,non põt fieri statutũ. Sequitur Archi. in cõmen.c.canonum statuta, de const.In ver.Dicit ẽt Bal.& c. vbi ẽt quædã alia adducit. Idẽ voluit Bal.in l.1 de sac. san.ecc.in 1. lectura nõ dico in repe.facit,qđ no. Sal.in auten. Cassa,de sac.san. ecc.vbi quærit,Statuto cauetur,quod testamenta nõ valeant,nisi sint in archiuo publico, ꝙ nõ cõprehendit testamentũ,in quo instituta est ecclesia Idem dicit.d Ant.in c.relatum, primo de test.vbi dicit se cõsultum ita de facto respondisse,& in c.quod clericis de fo. compe.dicit, quod si tractatur de hæreditate ecclesiæ,vel aliter quomodocunque de relictis ad pias causa si statutum discrepat a lege cõmuni, & naturali, ꝙ tunc iudicãdũ esset ſm ius canonicum. Allegat d. cap.cum esses, & capitulũ relatum. Et idẽ tenet in d.ca fin. de rebus ecc. nõ aliena. per illum text.in ecclesia. Et ibi ẽt Imo. de consl notat Hos. & Jo Andr. in c. 1 de no. ope.nũ. Hæc omnia refert Alex. consi. 209 1. volu. statutis accuratè ꝑspectis. Idẽ Ale. con.210.Ponderatia hia,& cons. 211.visa facti narratione.

b Sed Bal.in ca. ecclesia] Nesciui inuenire in Bal. vt hic allegatur. Vide tamen de his pulchrã apostil ad Bar.in d.l. cũctos populos. 9.col super ver. hoc præmisso.

c Et quia dicit Bal] apostil. ad Ba in § fi.hic allegato dicit Bal. hoc relinquere indecisum,ibi,& hoc copulatiuè, vt dicit ibidem.

a Rationabilis, & manifesta] Pa norm in ver. 2. no.calum.
b Istud subsidiū] Ita firmat d. An. ibidem, vt refert Abb. in ver. nunquid autē. ratio est, quia contra charitatem non potest præscribi. Item quia cōtra ea, quæ sunt meræ facultatis, nō possunt præscribi, vt no. Abb. in c. ex parte, de cōcess. præbē. Et per C... in l. 2. C. quæ sit lon. consuet. Sed charitatiuū subsidium est in facultate superioris, vt in d. ca. cum apostolus, igitur &c.

sequela cadaueris, ar. l. me dico. §. fi. ff. de au. & ar. leg. ideo non valeret statutum laicorum.

48 Vtrū istud priuilegium d. c. fi. de re. ec. non alie. de quo supra in. §. 45. extendatur ad res patrimoniales clericorum? Respond. glo. prima in ca. ecclesia sanctæ Mariæ, de constit. quòd sic, & in ca. fin. de vi. & ho. cle. in ver. suis, & in cap. ex literis, in ver. obligata, de pigno, & 16. quæstio. 1. in c. si mitiret, in glos. 1. est etiam glo. singularis apud legistas secundùm Franc. Tigri in l. fi. §. patrimoniorum, in verbo, pōtifex, ff. de mu. & hono. habes. l. decernimus, C. de episcopa. audi. in contrarium faciunt quæ dico infra, præscriptio. §. 28. & credo verius.

49 Sextodecimò quòd nec etiam prælati, aut personæ ecclesiasticæ possunt ecclesijs nouos census imponere, aut veteres augere, aut alio modo grauare, vide supra, Census. §. primo.

50 Vtrum Archiepiscopi, aut episcopi possint aliquid exigere ab ecclesijs, vel clericis? Respond. Pan. in capi. cum apostolus, de censi. ꝙ dum visitant, possunt exigere obuentionem, quæ eis conceditur, in d. c. cum apostolus, aliud non de quo vide infra, visitatio. §. 3. talias autē, & exactiones eis facere non possunt, sed ad charitatiuā subuentionem possunt compellere, si rationabilis & manifesta [a] sit causa, puta vult ire Romam pro communi vtilitate, vel necessitate, & huiusmodi, & nullo modo potest præscribi istud subsidium [b] charitatiuum, Ab oratorijs autem, & alijs locis nō religiosis etiam ratione visitationis non possunt exigere procurationem. ca. vlti. de censi. & ibi Pa.

51 Vtrum rector ecclesiæ possit rem ecclesiæ pro sua necessitate obligare, puta quia erat infirmus, vel egebat indumentis, vel pro necessitate ecclesiæ? ℞. Ioa. An. in c. ex præsentium, de pigno. ꝙ sic, etiā si habeat patrimonialia, & successor tenebitur, & cū eo transeunt cōiter doc. sed ego limito sic, ꝙ aut ecclesia benè abundat fructib. & sic nō tenebit successor, q̄a fruct⁹ futuri tēporis reseruant successori, vt de ipsis viuat, per c. præsenti. §. poriò, de of. ord. libr. 6. Aut fructus non sufficiebant ad necessitatem, & sic est vera opinio. Io. An. Distinguit etiam Pa. in d. c. ex præsentium, & benè, ꝙ si ecclesia erat impotens a principio, quādo eam impetrauit, & sic sibi imputet, nec poterit obligare, nisi pro sua vita, sed tenetur viuere de industria, aut fortius ex patrimonio, non autem vendere, vel obligare rem ecclesiæ, tex. est no. cum glo. 21. q. 1. c. 1. facit. c. clericus victum. 91. di. si verò est facta impotens post, quàm eam accepit, etiam in isto casu non potest eam obligare, sed debet agere contra parochianos, vt præstent sibi necessaria, ex quo seruit eis in diuinis, & est causa licita subtrahēdi parochianis diuina, vide bonam glo. de consue. di. 1. omnis Christianus.

52 Vtrum debeat fieri compensatio cū pditis ex negligentia administratoris ecclesiæ cū acquisitis ex eius diligentia? ℞. Pet. de Anc. in c. consensus, de re. ecc. non alie. l. cum quæritur, ff. de admi. tut. & l. Gaius, & ibi Bal. eum sequitur. ff. de vsur. Sed contra eos facit, quod no. Pa. in c. ex præsentiū, de pi. vbi tenet, ꝙ si rector ecclesię potuit acquirere aliquid ecclesię, & non fecit, ꝙ tenetur ipsi ecclesiæ, & pro hoc habes tex. cum gl. 12. q. 4. c. quicunque, ad instar tutoris, q̄ ad hoc tenetur, vt in l. quicquid, C. arbi. tute. & sic patet, ꝙ etiam tenetur de leui culpa, vt patet in d. l. quicquid, si non laborat, vt acquirat ecclesiæ, & in d. c. fi. sed hoc non intelligas, ꝙ tenetur laborare personaliter, vel ex doctrina, aut artificio, vt acquirat, sed solùm cum solicitudine to rebus ecclesiæ, & ex tali solicitudine acquisitum est ecclesiæ, & ideo non pōt dari in re compensationem, sed d. Pet. intelligit de acquisito per exercitiū corporale, vel alio modo, in quo acquirit sibi, de quo habes sup. Cler. 13. §. 7. de quo benè potest recōpensare, & sic intellige. l. per ipsum alleg.

53 Vtrū prælatus ecclesiæ possit de rebus ecclesiæ dare remunerandi cā? Res. glos. 1. & sequitur ibi Abb. in d. c. consensus, ꝙ sic

facit.c.si quos, & c.cum redemptor.12.q.2.& l.si pater.[a] §.1.& in l.filiusfami. in prin ff.de dona. & tex.in l.etiam.§.ex præcepto,ff.de ma.vindi. facit l.cum plures.§.cũ tutor,ff.de admin. tut.& quod no.Bald.in l.1. C.manda.Vnde dicit idem Bal.[b] in l.iubem⁹.2. ĩ prin. C.de sac.san.ec. ꝙ prætextu beneficij colorati nõ põt prælatus remunerare amicum suum,& ideo vera merita debent esse. facit gl.in d.c.quos,[c] ex quo aduerte ꝙ remuneratio non est restricta ad regulas iuris, gl. est singularis in l. Aquilius Regulus,ff.de do. & facit d.§.1.adeo, ꝙ quilibet administrator donare põt remunerandi causa [d] l. tutor ſm dignitatem.§.fi.ff.de ad mi.tuto.& est gl.c. episcopus,qui mancipium. 12. q. 2.simul iũctis. Addit etiam d.Ant.& Pa.in c.cæterũ,de dona. ꝙ etiam potest dare ex causa alia, puta vt ecclesia habeat amicos pro sua defensione, & huiusmodi. Limitant tamen in isto casu,& causa remunerãdi verum,dũmodo res,quæ donatur, sit immobilis & minima, vel de fructibus, qa vel immobilia & ẽt mobilia magna nõ põt nisi cũ debita solẽnitate,& causis,de qb.s̃.Alienatio. §.2.3. & 4.

54 Decimoseptimò se extendit immunitas ecclesiæ ita, ꝙ ecclesia si caret proprio prælato,non currit sibi præscriptio licèt ꝑlatus superior possit ꝑ ea agere ſm Inno. in c.olim,el.1.de rest.spolia.tex.est in c.1.de rebus.ecclesi.non alie.li.6. licèt Barto. [e] in l.2.ff.de aqua plu.ar. dubitauerit.

55 Xviii. ꝙ res ecclæ non põt alienari sine certa solẽnitate,vide s̃. Alienatio.

56 Xix.ꝙ vnam ecclesiã nemo põt lædere, qn videatur oẽs lædere,qa particulares ecclæ sũt mẽbra vniuersalis ecclesiæ,facit.c. loquit. 24.q.1. sicut in simili dicitur,qui tangit aurem, totũ hominẽ tetigisse dicatur, c.vulgaris,[f] de poe. dist. 1.

57 Xx.ꝙ de ꝑsonis ecclesiasticis nemo põt iudicare nisi iudex ecclesiastic⁹,de fo. compet. per totum,& quæ sunt istę personę, habes ex com.7.Casu.5.§.7.

58 Xxi.ꝙ de reb.ecclesiasticis, & ẽt patrimonialib.clerico:ũ,aut de causis spũalibus iudex sæcularis iudicare non põt.Et de istis Vide supra excom.7.Casu 5.

59 Xxii.ꝙ loca pia sunt sub iurisditione ecclesiæ, c. ad hæc,de relig.do.& in Cle.quia contingit, de reli.do.ſm Pa. [g] in c.cum sit generale, de fo.comp.& ideo lædentes ea sunt sacrilegi censendi,d.c.cum sit gñale, sed lædẽs in bonis clericorum sine violentia personæ non committit sacrilegium,licèt super ipsa sit iurisditio iudicis ecclesiastici, vt in c.si clericus,de fo.comp.

60 Xxiii. ꝙ relicta in testõ minus solenni facta ecclesijs.& pijs locis valent, ca.cum esses,c.relatum,c. indicente,de testam.de quo infra,legatum.1.& 2.

61 Vigesimoquartò ꝙ ecclesia,vel ei⁹ possessiones non possunt pro alienis debitis, obligari, & obligans est suspensus ab administratione temporalium,& spiritualiũ, de sol.c.2.quæ tamen suspensio potest per episcopum relaxari, consulto indemnitati ecclesiæ primo,c.ex parte,el primo de verbo.sign.non comprehendit tamen hęc suspensio Episcopos,c.quia periculosum,de sen.exc.li.6.

62 Vigesimoquintò, quòd excommunicãtur vsurpantes regalia,custodiam, & huiusmodi,

a L.si pater] ibi est bonus text.ꝙ si aliquis eripuit aliũ de manib latronum, & donationẽ ac eperit, ꝙ illa donatio ẽ irreuocabilis, & glo.dicit ibi etiã pretextu ingratitudinis.

b Idẽ Ba.] Adde Ber.ibi.ver Quæro,vtrũ ecclesia.

c Fac gl.in d.c.si quis] Est glo.i.q̃ dicit,ꝙ benè meritus est ille,qui aliquod insigne fecerit seruitiũ. Et facit.c.si quis Papa.77.dis.vbi ille, qui reuelauerit conuenticulas,quæ fiũt pro Pape eligendo, remuneretur.

d Potest remunerandi causa] Vbi gl.1.dicit prælatum posse remittere seruo patrocinium, quod in fac ẽdo cõstitit.

e Licet Bar.] Pone casum. q.dam possidet fundum ecclesiæ, quę æconomũ non habet,licèt.n.ꝑlatus possit egere, tamen contre ecclesiam præscriptio non currit, qm Bar.dicit ibi, ꝙ in Italie fortè nulla ciuitas est, quæ præscripserit merum, vel mixtũ imperiũ, qa in corporalibus reqrit quasi possessio, sciente aduersario. Sed longum tempus est, ꝙ imperator nõ fuit in Italie, subdit en sufficiat scie ecclesię, vacante imperio in quo succedit, (supple,vt alius præscribat) cogitãdum reliquit, Vide tu.d. An.in c. cũ contingat, de fo.cõ. Et Bar. in l.si publican⁹, in.§.in vectigalibus,ff. de publi. & in l. naturaliter,vlt col.de vsuce.& Bal.consi. 64.li 1. & Pet.de Anc consi. 141.

f C. vulgaris] Idẽ. l. vulgaris, ff.de furtis.

g Secundũ Pa.] in 4.no.& sic ecclesia, & hospitale gaudent eodẽ priuilegio,Idem in restitutiõe in integrum,vt no. Io.An.in c. 2. de restit.in integ.li.6. Et non est mirũ,quia pro oppressione pauperũ se impedit ecclesia, vt in c.ex potentibus. 24. q.3 fortius,quãdo opprimitur loc⁹ pius Ad hoc tex.no. in l oẽs, priuilegia, C.de epis. & cle.

iusmodi, de quibus s̃. Excommunicatio. 7. Casu. 1.

63 Vigesimosextò ꝙ clericus, q̃ ecclesiã ex collatiõe laici renet, si nõ resignauerit, suspẽdendus est ab officio, & bñficio, laic⁹ excõicãdus, de iure patr. c. ꝑterea, & c. relatum, iuncto c. si autem vobis. 11. q. 3. & c. cum non ab homine, de iu.

64 Vigesimoseptimò ꝙ in choro nõ debẽt laici cũ clericis stare, de vi. & ho. cler. c. 1. de ꝯse. dis. 2. sacerdotũ.

65 Vigesimooctauò ꝙ ecclesia, & ecclesiastica ornamenta non debent in vsum ſeculariũ ꝯuerti, ᵃ de ꝯsec. di. 1. ligna, & quinque. c. sequen. de re. do. c. ad hæc.

66 Vigesimononò ꝙ ludi theatrales cũ laruis, & similib⁹ inhonestis non põt fieri in ecclesia. c. cũ decorẽ, de vi. & ho. cle. secus de honestis, qui ducũt ad deuotionẽ, ar. de ꝯse. di. 2. semel, & dis. 4. quæris, quasi in fin.

67 Trigesimò ꝙ ecclesia vtit iure minoris, ᵇ & iure reipublicę, ita, qđ oĩa priuilegia ꝯcessa reipublicę, vñt ꝯcessa ecclesijs, ſm gl. i ver sic. minoris, in c. auditis, & ibi Pa. de resti. i integ. & gl. in c. 1. eo. Item põt vti iure imperij ita, ꝙ priuilegia attributa iperio itelligunt at tributa ᶜ ecclijs, vt ibi alle.

68 Qua pœna puniuntur violãtes ecclesiasticam immunitatem? R. ꝙ diuersa, ſm quod diuersimodè violatur. nam si qui violant ꝯ primum puniunt nullitate sententiæ, vt dixi s̃. Si ꝯ ſm, erit solùm mortale peccatum. Si ꝯ tertiũ, nec mortale peccatum est propter contrarium consuetudinem. Si contra quartum vltra mortale non adiuuantur ab ecclesia. Si contra quintum videtur mortale. Si contra sextum, peccant mortaliter, & alia pœna, de qua dixi. Si ꝯ septimum, compelluntur. Si contra octauum, credo teneãtur ad restitutionẽ de damno dato vltra mortale, quod committunt. idem dic, si ꝯ 10. 12. & 13. puniuntur pœna, vt ibi dixi. Si contra 14. idem dic. similiter si contra 15. dicit Alberi. in aut. cassa, C. de sac. san. ec. ꝙ facientes statuta contra libertatem ecclesiasticã puniuntur pęna priuationis iurisdictionis, & mille marcarũ, rectores, statutarij, scriptores, iudicãtes secundũ talia statuta sunt ipso iure infames, & eorum sententię nullæ, & alij actus legitimi nihil valent, vt patet in corpore, vnde hæc auth. sumitur, in originali, quod multi habent post librum feudorum, & est cõstitutio Federici iunioris, & etiam sunt excommunicati, vt supra, Excommunicatio. 7. Casu. 5. Si contra. 16. vbi dixi. si contra. 17. 18. & 19. peccãt mortaliter. Similiter, si contra. 20. 21. 22. si contra. 23. vltra mortale tenentur ad restitutionem. si contra. 24. 25. & 26. patet ibi. Si contra 27. malè faciunt, si committunt. Si contra. 28. est nullitas alienationis, & peccant mortaliter. Similiter, si contra. 29. mortale peccatum est.

IMPEDIMENTVM. vide j. Matrimonium 3.

IMPERIVM ᵈ merum est habere gladij potestatem ad animaduertẽdum in facinorosos homines, quod & potestas appellatur. Mixtum verò imperium in danda possessione consistit, vt in l. imperium, ff. de iuris. om iudi. & vide ibi glo. & Bart. ibi latè declarat.

IMPOSSIBILE ᵉ dicitur aliquando illud, quod non commodè possum facere, & sic sum tur in c. Catanensis ecclesiæ, aliàs Catinensis, & vide ibi glo. 61. distinctio. ff. de verbo signifi. l. Nepos Proculo, impossibile dicitur, quod non est honestum, vt de conditio. institu. l. filius. Impossibile dicitur, quod non iustè potest fieri. 24. quæst. secunda, sanè, el primo, & est in argum. ꝙ illud possumus, quod de iure possumus.

IMPVBES dicitur masculus, donec cõpleuerit. 14. annum, fœmina autem. 12. q̃a in iste ætate hoies incipiũt pubescere.

ᵃ Cõuerti] Et facit tex. in l. q̃ religiosis. ff. de rei ven. & c. mancipia, de rer. prmu.

ᵇ Iure minoris] Quia sicut minor ꝑ lęsione habet resti. in integrũ vsque ad 4. annos, post 25. annum, sic & ecclesia.

ᶜ Attributa] ꝑ hoc facit, q̃a ecclesia hẽt iperiũ in spũalib⁹, quæ sũt digniora tpalib⁹, quare a maioritate rõnis debẽt extẽdi ad ecclesiã, q̃a ecclĩa hẽt principatũ, c nõ min⁹, de immu. ec. vid. bonũ tex. i c. 1. & 2. 22. di. facit ẽt, q̃a sicut ꝑsbiter vtit priuilegio militię, q̃a est miles Dei, gl. i l. miles, ff. de re iu. & no. Pa. in c. 1. de cle. ęgro. Ita ecclĩa q̃ hẽt iperiũ i spũalib. & ẽt i tpalib. saltẽ habitu, vt i c. nouit, de iu. dẽt vti iure imperij.

ᵈ Ad ꝑpositum hui⁹ dictionis, imperij iura multi hñt. Sin. Tri. sess. 25. c. 19. de refor. Imperator bona ecclĩastica ꝯseruare dẽt, ead. ses. c. 20. ea occupãsex cõicatur, ea. de recip. & obser. dec. Conc. similiter si locum ad monomachiã cõcedit, ead c. 20. P. V.

ᵉ Impossibilia ñ sũt ꝑcepta Dei, ex Con. Tri. sess. 6. c. de obser. mãda. & cano. 18.

l.fin.C. qñ tutor, vel cura. & Insti.q.mo.fi.tu. in prin. & hoc verū quò ad tutelā, sed quò ad matrimoniū ꝯprehendum tādiu est impubes masculus,vel fęmina, quādiu nō ē potēs ad generandū, vt in. c.puberes,de despon.impub.in tex.& in gl.

1 Impubes, vel furiosus capitalē fraudem. [a] i.pœnam, propter quam capite puniendus est, committere non pōt.ff.de ędi.edic.l. cum autem.§.1.facit.C. de fal. mone.l. 1.in fine.

2 Impuberes torqueri nō debēt, [b] terreri tñ solent, & habena,vel ferula cędi. ff.ad senatus cōsul.Sillaniani.l.1.§. impubere autē.

INCANTATIO, vide sortilegium, Superstitio, & supra,diuinatio.

INCARCERATIO, vide supra carcer.

INCENDIARIVS quis dicatur propriè? ℞. Host. ti.de incēdiarijs.§.1.i prin. & Goff.ꝙ ille,qui ciuitatē, vel castrū,domum,segetē, & similia aliena incendit malo studio, vt odio, vel vindicta, vel aīo iniuriādi, vt in c. pessimā.23.q.8. 12. q.2.cū deuotissimā, de iniur.si qs domū; secus,si incenderet ex negligētia,vel casu,vel iusto bello, qa talis nō propriè dr incendiarius.Item incendiarius propriè dicitur,qui malo studio ignem apponit,aut consiliū dederit,aut auxiliū scienter,vt in d.c.pessimam.

1 Vtrum incendiarij propriè sint excommunicati ipso iure? Respond. vt supra.Excommunicatio.5.Casu.5.

2 Qua pœna puniuntur [c] incendiarij?℞. ꝙ de iure ciuili dicit text.in l.qui ędes, ff. de incendi.qui ædes, aceruumve frumenti iuxta domum positum combusserit,conuictus, verberatus, igni necari iubetur,si modū sciens prudensque id cōmiserit: si verò casu.i.negligentia,aut noxam sarcire iubeť,aut si minus idoneus sit,leuius castigatur.hæc ibi.Ex quo patet illud,Qui non pōt soluere in ære,luat in corpore,ff.de iurisd.om.iu.l.si quid id.§.in seruos,& ff. de in ius vocan.l.fi. & ff.de pœ.l.1.in fi. Quo verò ad ius canonicum, vltra mortale (si scienter,& voluntariè fecit,vel ex lata culpa) tenetur ad restitutionem totius damni dati.c.si egressus,cum c.seq.de iniu. & ibi communiter doc.Facit.l. si fortuito, ff. de incendi. Si verò fuit in leui, vel leuissima culpa, sic similiter teneť ad restitutionem, si modò tenebatur [d] de leui,vel leuissima culpa : non credo tamen peccauerit mortaliter.Si autem nihil omisit de contingentibus, non tenetur . Qñ autem quis teneatur de leui,vel leuissima culpa, habes supra,Culpa.§.4.& 5.& aduerte, ꝙ tales incendiarij culpabiles non solùm tenentur de dāno incendij,sed etiam de rebus perditis pro incendio,ar.c.si.de iniur.

3 Vtrum rapiens res illorum qui patiuntur incendium,teneatur ad restitutionem? ℞.ꝙ sic.c.si quis domum;,de iniur. nisi haberentur pro derelictis.puta quia ignis tm̄ inualuit,ꝙ nullus sine periculo vitę potest eis succurrere,& dominus dimittebat eas pro derelictis, tunc si quis eas caperet nō teneretur restituere de necessitate, ar. l. si quis merces,ff.pro derelicto.

4 Vtrum destruens domum vicini timore incendij,nè sua cōburatur,teneatur ad restitutionem? [e] Dir.titu. de incendiarijs, ꝙ nō,si erat iustus metus, puta qa iam ignis peruenerat ad domū vicini,vel probabiliter dubitabatur,quia tēpus erat vētosum, & hmōi.l.3.§.qđ ait prætor, ff. de incen. rui.& nau. vñ dicit tex.in l.si alius fecerit. §.est & alia exceptio,ff.qđ vi aut clam,nullam iniuriam,aut damnū dare vř æquè perituris ædibus,facit.l.si quis fumo §.quod dicitur,ff. ad l.Aquil. si aūt non fuit iustus metus, tūc tenetur ad simplum damnum, ſm Hosthen.titu.de incendiarijs.§. contra quam,ver. sed & ex hoc. Addit tamen idē Hostien. in d.ver.cum 4.sequen.quòd si a vicinitate domus alicuius est diruta iusto metu incendij , ꝙ iudex ex officio , & summa

a Fraudē]Fraus dicitur ipsa noxa, propter quā quis capitalem pœnam mereretur .i.illud est fraus, ff.de verb.signi.

b Non debent] Et intellige, nisi sint doli capaces

c Puniūtur] Tu vide Sali.in l.data opera,C.q.ac. non pos.Inno.in c. sicut dignum, de homici. Pau. in c.si gressus,de iniur.Et elegantissimè per Bart. in l.1.de offi.pręfe. vigilum.

d Tenebatur]Pone exēplū, posui ignē ī agro meo ad stipulas cōburēdas, & nō erat ventus:tñ,si peruenit ventus , & vi exportauit ignem ad segetes alienas, in nulla culpa fui: secus, si quando apposui,fuisset vētus. Adde aliud de musipula , quæ portat ignem .

e Restitutionē] Alberi. iń 2 par. statu.q.14. ponit casum,si cōmunitas hēat statutum, ꝙ interueniente incendio, vt hic dicitur, ipsa cōmunitas teneatur ad deuastationē illi⁹ domus,Ang. in consil.195.ponit, & concludunt , vt hic dicitur.

a Quod vicini] Bar. tenet cõtra, quia hoc vr̃ esse ꝯ tex. in d. § est, & alia exceptio, vbi Bartol. dicit hoc. Sed Bar. ĩ d. §. æquissimũ, est dubius. Gui. ibi tenet opi. Hos. & addit, si miles vadit ad bellũ pro defensiõe patrię, & equus interficitur, ꝙ ciuitas tenetur emendare damnũ, qđ verum est, si gratis pugnabat, aliter secus. Et licèt. d. §. æquissimũ, loquatur in naufragio, qđ ē magis connexum, quã incendiũ, tu dic, ꝙ in hoc casu ignis præsupponitur connexus ꝓpter vicinitatem domorũ, vnde intermedia domus de necessitate erat destruẽda. Et vide consiliũ Sali. in c. In Christi saluatoris nostri nomine, Ad q. ꝓpositam, Qui decidit aliqua dubia. An. s. qñ vicinia tenetur reficere debeat detrahi portio, quę tangit illũ, cuius domus cõbusta, est. Et ꝙ sic, ē gl. fin in l. 1 ff. ad l. Rh. de iac. Et vide doc in l. ab oĩb[us]. §. si Titio, de leg. 1. Vbi Bar. facit multas quæstiones. Et faciũt ꝙ teneatur cõtribuere. An autem tota vicinia teneatur, an verò ꝯtigui tm̃. Vide in d. consi Sali. & vide ẽt Spec. in ti de actore. §. 1. 27. col. versi. 14. Adde ẽt Bal, cõ. 120. li. 5. Et Franciscũ de Ramp. consi. in

summa ęquitate debet facere, ꝙ vicini [a] ei satisfatisfaciant, quilibet pro parte sua, ar. l. 1. §. æquissimũ, ff. ad l. Rh. de iact. & l. interdum, ff. qui po. in pign. ha.

INCERTORVM restitutio. Vide infra, Restitutio. 2. §. 11. & seq.

INCESTVS [b] est consanguinearum, vel affinium abusus, vnde incestuosi dicuntur, qui consanguineis, vel affinibus abutũtur. 36. q. 1. §. cum ergo, versi. incestus, & est sub. c. 2.

1 Vtrum incestus sit grauius adulterio? Respond. ꝙ sic. 32. quæstio. 7. c. quemadmodum. §. sunt enim, & c. sequ. vincitur tamen a peccato contra naturam, vt in dicto capitul. quod incipit, adulterij malum, & in d. §. sunt enim.

2 Vtrum accedẽs ad monialem committat incestũ? Respon. ꝙ sic. 27. quæsti. 1. virginibus, quia sponsa dei est, qui est pater noster. 12. q. 2. qui abstulerit, nec solũ incestum, sed & adulteriũ, quia sponsam alterius corrumpit, & etiã sacrilegiũ, vt in d. c. virginibus, sed tamen nõ sunt tria peccata, sed vnum solùm secũdùm Hug. licèt sortiatur diuersa nomina. [c]

3 Vtrum incestuosus possit, contrahere matrimonium? Respond. Panorm. in c. 1. de eo, qui cogno. consang vxoris suæ. ꝙ non, sed nec etiã exigere potest debitum a propria vxore, quã prius habuit ante, quam incestum commisit. 27. qõ. 2. qui dormierit, nisi dispensetur cum eo, & si exigit, peccat mortaliter, secundũ Vinc. quia facit contra præceptum canonis, ar. c. 2. de maio. & obe. sed tu tene, vt infra. Matrimonium. 3. Impedimento. 19. in princip.

4 Sed quid si cõtrahit de facto? ℞. Pa. in c. trãsmissæ, de eo. qui cogno. consang. vxo. suę. 2. no. ꝙ tenet matrimonium, & reddere tenetur debitum, exigere autẽ non poterit sine peccato mortali, nisi dispensetur cũ eo. Pa. tamen in. c. literis, de præsump. videtur velle, ꝙ ista pęna. s. ꝙ non possit ꝓhere, vel exigere incestuosus, solùm locum habeat, quando constet de incestu qualitercunque, ar. d. c. literis, & 27. q. 1. Si quis sponsam, & placet mihi.

5 Quis poterit dispensare, vt talis contrahat, vel post cõtractum exigat? ℞. Pa. in d. c. 1. ꝙ si incestus est verè commissus, vtputa, qa cognouit cõsanguineã vxoris suæ, cum qua iam consummauit matrimonium, vel cum consanguineis ꝓprijs, quod est verè incest[us], vt in d. §. cũ ergo, tunc eps non poterit dispensare, nisi ex causa, puta rõne iuuentutis, & hmõi, quo casu benè poterit. c. si duo. 35. q. 6. Idem tenet, & dicit cõiter tenere doct. in c. transmissę, de eo, qui cog. cõsan. vt et exigere possit. Si verò incestus non est verè commissus, vt puta quia cognouit consanguineã sponsæ nondum cognitæ, sic eps poterit dispensare etiã sine cã, vt ꝓbat, non tamen cum sponsa illa de futuro, si cõmixtus est in vase, & ibi consummauit cum eius consanguinea, sed cum alia, quæ sibi non sit affinis, poterit etiam sine dispensatione, vt est gl. in ver. licita, in c. qdã. 27. q. 2. cũ tex. Quidã pdcta intelligũt de eo solũ q cõmisit incestũ cũ consanguinea vxoris suæ,

cipi. In themate ꝓmisso. vbi vult, ꝙ cũ olim in domo fabri fuisset incensus ignis, & vicini ꝓpter ignem destruxerunt domũ Caij. ꝙ Cai[us] põt recuperare damnum ab eo, q inmisit ignẽ.

b Incestus mæchiæ nomine vetatur in præc. nõ mec. Catec. in ei[us] exposi. Sin. Trid. c. 8 de ref. matri. in arg. P. V.

c Diuersa noĩa] Põt dici, ꝙ est vnus actus, & triplex reatus. Adde Ab. in c. transmissæ, de eo, qui cog. cõsan. vxor. suæ Vbi no. ex illo tex. ꝙ quandoque ex eodem facto oriuntur duę species dlicti punibiles ambę. Nã ibi ex copula cũ priuigna commisit incestum, & adulteriũ, tum qa cognouit affinẽ, tũ quia erat coniugat[us], & de quolibet accusari, & puniri poterat. l. si adulteriũ cum icestu, ff. de adul. Pleuè per Bar. in l. senat[us], ff. de accus. Et p Io. An. in addit. Spec. de hom. post princ. Idem no. Abb. in c. literis, de prę. quinto no.

a Non benè iu dicatur] Vide S. Th. 2. 2. q. 53 ar. 4. vbi dicit, ꝙ inconsideratio importat actum intellectus veritatem inuentis Si cut autem inqui sitio pertinet ad rõnẽ, ita iudiciũ ptinet ad intellectũ Vnde & i spe culatiuis demonstratiua scientia dicitur indicatiua, inquãtũ p resolutionẽ in prima principia intelligibilia ð veritate inquisitorũ dijudicaꝰ, & iõ incõsideratio ptinet maximè ad iudicium.

b De constantia seruanda, Caiec. in ver. ora. dom. & ne nos ind 1. & in art. fid. Passus &c. in h. Di. Amb. li de of. 1. ca. 35. cum 6. sequẽ. Inconstantiæ causæ, quæ Caie. in ver. ora. dom. Aduen. re. tuum. P. V.

c Indicium] dr, qa rẽ indicat ſm gl. in d l. indiciã.

d Et ibi doct.] Barto. ibi reddit eã multũ not. & dicit, ꝙ nũquam de mente dẽt exire, & dicit perpetuò eẽ mẽti tenẽdum, ꝙ illud, qđ dr, vnũ testẽ facere semiplenã ꝓbationẽ, vt i l. bo næ fidei, ff. de iu reiur. & l a diuo Pio, ff de re iud. est verũ, qñ vnus testis deponit recte super vno maleficio, sed si deponeret sup aliquo indicio ad maleficiũ, tũc illud i ldicium dẽt ꝓbari p duos testes, vt ibi. Et idẽ dicit Bar i d. l. fi. vide in. § se. ver. quæro, qualiter.

e Vr not. gl.] In ver loc°, in. §. itẽ illud. Et dicit quẽ nõ posse torqueri, nisi pcedãt indicia Et Bart. in d l. 6. ver. qro, vtrũ. Vbi dicit, ꝙ leges semper loquũtur in pluralĩ, & ibi multa allegar, & cõ. ludit taudẽ, vt in illo. §. dicitur.

f Vt est tex. cum gl.] ſm vnã lectu rã, quæ est notabilis secundum Bar. ibi.

suæ sed de alio incestuoso nõ hñt locum ita, ꝙ pt & ꝯhere sine dispẽsatioe, & exigere debitũ post ꝯctũ, sed ꝯ vr tex. c. si duo viri. 31. q. 6. & q. 3. c. de icestis, vbi text. clarus, & c. nec eã, & 32. q. 7. si qs viduã. Et iõ dic, ꝙ generaliter ois incestuosus ꝓhibetur ꝯhere. Nec obstat ꝙ titulus de eo, q cog. ꝯsa. vxo. suæ, solũ loquit de incestu cum consang. vxoris, quia vnũ ius suppletur per reliquũ, & de hac materia vide, Matrimonium. 3. Impedimento. 9. in prin.

INCONSIDERATIO est, qñ iter diuersa, q̃ occurrunt, non benè iudicatur, [a] & determinaꝰ qd est faciẽ. & ideo incõsideratio est ex defectu circa actũ iudicij, sicut cõsideratio pertinet ad iudiciũ rectũ. Quod quidẽ rectũ iudicium in hoc consistit, qñ vis cognoscitiua apprehendit rẽ aliquã, ſm qđ in se est, qđ prouenit ex recta dispositione virtutis apprehensiuæ, sicut patet in speculo, ꝙ si sit bene dispositũ, apparent imagines rectæ. Si verò sit malè dispositũ, apparent tortæ, vel obscuræ. Qđ aũt virtꝰ cognoscitiua sit bene disposita ad recipiendũ res, prout sunt contingit radicaliter ex natura conummatiuę, ex exercitio, & munere gratię, & directè quidẽ ex virtute cognoscitiua, ex eo, ꝙ non est imbuta prauis opinionibꝰ, sed veris & rectis, indirectè verò ex bona dispositione virtutis appetitiuæ, ex qua sequtur, ꝙ bñ iudicat de appetibilib. defectus aũt recti iudicij ad vitiũ inconsiderationis ptinet, ex eo, ꝙ ꝯtẽnit, vel negligit attẽdere ea, ex qb. rectũ iudiciũ procedit, & sic incircunspectꝰ est ad non intuendũ circũstãtias negotij, loci, tpis, ꝑsonę, & hmõi, & pericula, q̃ pñt ꝯtingere. Et quia hoc maximè facit luxuria, propterea ponitur filia eius.

INCONSTANTIA [b] similiter est filia luxurię, q̃ est, qñ quis nõ stat ꝯstãs in bono proposito, sed sine causa rõnabili ex aliqua passione, pręcipuè ex amore concubinæ, facit ꝯriũ illius, qđ deliberauerat, iõ sicut pręcipitatio est ex defectu circa actũ consilij, & inconsideratio circa actum iudicij, ita inconstantia circa actũ pcepti deficit, quia deficit in pcipiẽdo, quæ sũt ꝯsiliata, & iudicata, & licet ira, & inuidia, quę impediunt rõnem ad aliud, causent inconstantiam, tamen luxuria eam extinguit. Hæc ex S. Th. 2. 2 q. 54. ar. 5.

INDICIVM [c] quid est? ℞. Bal. in l. ea quidem, C. de acc. indicium plenum est diuinatio rei per signa sufficientia, per quæ animus in aliquo tanquã verò quiescit, & plus inuestigare non curat, vt C. de rei vẽ. l. 1 § indicia. Semiplenũ verò iudicium est pręsumptio fortiter mouens animum ad aliquod credendum, vel dicendũ, de quo in l. cum probatio, ff. de probatio. in gl. 1.

1 Qualiter probatur indicium? Respõ. ꝙ ad minus per duos testes, vt est gl. singularis, & ibi doc. [d] in l. fin. C. fami. erciscũ. & Bar. in l. fi. ff. de quęstio. & vt præiudicent reo, oportet citetur, & iurent testes, aliàs non præiudicant, vt no. in l. si quis, ff. de adulterijs.

2 Vtrum vnum iudicium sufficiat? Resp. ꝙ regulariter non, sed oportet sint plura, vt notat glo. [e] & Bart. in l. 2. §. occisorum, ff. ad Sill. & Bald. in l. congruit, ff. de officio præsi. teneret tamen processus, si non opponeretur, quanuis plura nõ pręcessissent indicia, sed tamen damnari nõ posset, etiam si in tormentis est confessus, & post ratificauit, vt est textus cum gl. [f] & ibi Bar. in l. penul. de questi. secus, si spontè, & sine tor

tura

tura est confessus ſm Petr. de Anch. in Clem. 1. de homi. sufficeret tamen aliquã do vnum indicium, puta vnus testis integer, & bonæ famæ, qui testificatur, ꝙ vidit committere tale maleficiũ, tunc põt poni ad tortu ram ad inquirendum, not. gl. in ver. cõuictus, & doct. in l. si quis, C. ad legẽ Iulia. maie. & Bar. in l. 1. §. 2.[a] & l. maritus. ff. de q. Item confessio extraiudicialis rei, si est homo malæ vitæ, & cõditiõis sufficit, vt dicit Bar to.[b] in l. fi. ff. de q. Item iuuenis inuenitur exire ď domo pulchræ mulieris, vel inuentus est cũ ea in locis secretis, & aptis ad fornicã dũ vt no. in c. literis, de p̃ſum. vbi est bonus text. ad hoc, & hmõi, & ita videtur relinquendum arbitrio iudicis, quãdo vnum sufficit.

3 Verum sufficiant indicia, si reo nõ detur copia,[c] & aduocato suo? ℞. ꝙ nõ, vt l. custodias, & ibi glo & Bar. Ang. & Imo. ff. de pub. iu. limitat Ang. in l. si vacãtia, C. de bon vacan nisi qñ iudex procedit ex mero officio & non ad quęrelam, vt no. d. Ant. in c. qualiter, & quando el 2. de accu. Vide Bal. consi. 279. 3. lib.

4 Verũ fama sit sufficiens indicium? ℞. ꝙ non, vt tenet Bar. in l. 1. §. idẽ Cornelio, ff de q. nisi iungatur cũ alijs indicijs, fama tamẽ cũ vno teste in ciuilibus facit plenam probationem. vt in c. veniens, el. 1. de testi. secus in criminalibus.

5 Verum particeps criminis interrogatus, vel spõtẽ dicendo faciat indiciũ contra sociũ? ℞. ꝙ non, vt Bar. in l. 1. §. si seruus, ff de q facit, quod no. gl.[d] in l. si filium, C. de lib. cau. Similiter nec pater, vel filius, aut alij commensales, de quib. in l. parentes, & liberi, C. de test. faciũt indicium, vt no. Bar.[e] in d. §. idem Cornelio, & hæc procedunt, quãdo nulla alia indicia vrgentia p̃cedunt, & iõ socius de socio nõ est interrogandus. l. fi. C. de accu. Fallit in assasinis, vt no. glos. in l. non ideo minus, C. de accu. & in delictis in offensã generalitatis, vt no. Bar. in l. repeti,[f] ff. de q. sicut sunt latrones, & huiusmodi.

INDIGNATIO est filia iræ, quæ non valet videre, vel audire eum, cui irascitur, & cõiter est veniale peccatũ, nisi p accidens, s. ratione scandali, vel quia denegat loqui, vel respondere in casu, in quo tenetur de præcepto, de quo vide supra, Diligere. §. 3.

INDVLGENTIA ſm Arc. & sequit Ge. in c. indulgẽtię, de pę. & re. li 6. qñq; dicit remissionẽ pœnæ. 2. q. 3. in fi.[g] qñq; cõcessionẽ grõ, vt lit. pen. c. fi. de priu. dudũ, qñque dispensationẽ. 77. di. ca. fi. in fi. de elec. dudũ, el 2. qñque ius cõe. 33. q. 2. interfectores, & 35. q. 2. de incestis, qñq; accipitur p vacare, seu operã dare, vnde dr̃, Indulgere gulæ noli, quæ ventris[h] amica est. Sed hic accipio indulgẽtia pro[i] indulgentijs, quę dantur in ecclesijs, & huiusmodi, quæ sic diffinitur, Indulgentia est quędam remissio pœnæ debitæ pro peccato post contritionem habitam de eo. hoc colligitur, ex no. in c. quod autem, de pœ. & remis.

1 Qualis est ista pœna, q̃ p indulgẽtias remittit? ℞. gl in d. c. qď aũt, recitat quinq; , & ego addã duas, & sic fuerunt. 7. opi. Prima tenet, ꝙ solũmodo remittitur illa pœna, quam deus pro supplemẽto statuit imponendã in alia vita illis, qui solummodo fecerũt pniam, ſm qď canones imponunt, sed illam, quam canones imponunt faciẽdã, nullo modo remittit. Sed hæc opinio est falsa, tum quia contra text. apertum in c. cum ex eo, de pœ. & re. vbi dicitur, ꝙ p indulgentiã pœnitentialis satisfactio eneruatur, tũ ẽt qa præsupponit, ꝙ canones pęnitentiales necessariõ sint exequẽdi p̃tra

tex.

a Et Bart in l. 1. §. 2.] Dicit, ꝙ sufficit dictũ vnius testis, si sit ĩteger & in d. l. marit[9], ver. 2. oppono, Est verũ, inquit, in teste idoneo.
b Vt dicit Bar.] ĩ d. ver. Sed q̃ro. Et vid Ale. ꝯsi. 5. 2. li. Et cõ. 1. 3 li. & Anc. consi. 23. videret. 1. facie.
c Copia] indiciorũ dẽt dari parti, sicut dicit Bartol ĩ l. si pe. q. & vl. ff. de quælli.
d No. gl.] Dicit n. ꝙ si qs diceret, ille fuit meus socius, hr̃ p cõfesso, sed dẽt negare, & dicere Et si pur cõmisissem, ipse non põt accusare. Et vide Spe & Io. An. ti. de teste. §. 1 ver. qa si Et vide gl. & Bar ĩ l. q accusare, ff. de accus.
e Vt not Bar] Ibi Bar. nihil dicit, bñ faceret qď ipse no eã l § si seruus. 1. vbi no. ꝙ in eũ, in quem qs nõ cogit dicere t. stimon̄ ĩ inuitus, nõ p̃t torqueri, ꝙ si torqueatur, non facit indicium.
f In l repeti]§. Is q, & vide ibi bonã doctrinam Bar. Qũo p̃nt interrogari de socijs, Et in l fin. p gl. C. de accusa.
g Secũda, q. 3 in fi] Ista est l. fi C. de genera. abol.
h Quæ ventris] Hæc ad literã ponit Io. An. referẽtes Archi. in d. c. indulgentiæ, in nouella.
i Indulgẽtiæ huiusmodi maximè saluatoris ex Si. Tri. sess. 25. c. d in dulgen. Earũ cõferendi potestas a Christo cõcessa, ibi. qũo cõcedendæ & abusus in eis exorti tolluntur, ibi. Cœlestes ecclesiæ thesauri, ad quæstũ non exercendæ, & qũo publicandę, sess. 21. c. 9. de ref. P. V.

a Quò ad culpam] Intelligo ministerialiter, quia principaliter solus deus, de pę.di.1.c.verbũ. b Et hæc est vera opi.] Dicit S. Bo in 4.di.20.Et Ale.in 4. par.tractatu de Indulgẽtijs, ꝙ indulgentiæ quæ ad ecclesia dantur, valẽt ad relaxationem pœnarum, quas quis pro culpis proprijs portare meruisset etiam in foro Dei, Ita, ꝙ illud.quod ecclesia donat, pro donato habetur, & si partem donat, partem acceptat deus. Et probatur hoc per gl. super illud.2.Corinc.2. Nam, & ego, quod donaui, si quid ꝑpter vos donaui in ꝑsona Christi. gl. ac si Christus donasset.Sed Christus poterat relaxare absque omni satisfactione peccati pœnam, ergo similiter,& Paulus. Et per consequens etiã Papa potest, cum non sit minoris potestatis in ecclesia,quàm Paulus.Qđ aũt Christus omnem pœnam potuerit relaxare, patet de Magdalena, Lu. cę.7.& de adultera.Io 8.Et si dicas, ꝙ par in parem non hẽt imperiũ, & Christ' absoluens a culpa, ligat ad pœnã, Respondetur ꝙ non simpliciter Papa absoluit a pœna gratis, sed dat deo de thesauro sanctæ matris eccle

tex.in c.deus q.e.ti.q vult, ꝙ pnĩa hodie ꝑ arbitriũ discreti sacerdotes sit moderãda,& sic est arbitraria,facit ad hoc.c.mẽsurã,de pę. di.1.Secũda tenet,ꝙ solum remittis pęnã taxatã a iure, seu a canone pnĩali,sed nõ eã,quam diuina iustitia statuit ĩponendã, & hæc ẽ falsa,tũ qa pręsupponit vnum falsũ ꝯ euangeliũ,ꝙ ecclesia nõ possit absoluere quò ad pęnã,cũ ẽt absoluat quò ad culpã a ꝑ virtutẽ,sacramenti,ẽm Sco.in 4. dis.14. ẽt quò ad deũ, cũ dicatur Mat.16.24.q.1.Quodcunq; ligaueris super terrã, &c. tũ ẽt qa sic indulgentiæ essent nociuę,qa absoluendo eos a pœna huius mundi transmitteret tales ad grauiora tormenta in purgatorio. Tertia opinio tenet, ꝙ remittunt pęnã debitã peccato & quò ad deũ, & quò ad ecclesiã,sed ꝓcedẽs onerat se ad satisfaciendũ pro illo,cui dedit, & hæc similiter falsa, tũ qa aliqñ sunt tã modica merita ꝓcedẽtis, ꝙ non sufficiũt sibi,tũ ẽt qa null' ꝓcedens ad hoc se obligare intendit,& nemo obligaẽ nisi q animũ obligandi habuit.l. obligationũ, ff. de ac.& ob.Quarta opi.tenet,ꝙ remittiẽ solũ illa pœna debita peccato,pro quo nõ satisfecit ex negligẽtia, siue quò ad ecclesiam, siue quò ad deũ,nõ ãt illa, quã ꝓrępsit facer,seu noluit, & hoc est falsũ,tũ qa remunerare vult negligẽtiã ꝯ l. nõ, ff.ex quib.c.ma.nõ.n. negligentib.subueniẽ, sed necessitate rerũ ĩpeditis,hęc ibi, tũ ẽt qa ꝓsupponit, ꝙ quis possit ꝓtẽnere pniam, & es

se capax indulgentiæ, cũ talis in pctõ mortali sit,quod falsum est. Quinta opi.tenet, ꝙ remittitur ẽt pęna ĩferni,alleg.tex.de pę.di.3.c.vl.vbi patet,ꝙ bona facta in peccato mortali valent ad tolerabilius iudiciũ subeundũ.Sed hæc similiter est falsa,tum quia illud.c.nõ intelligitur, ꝙ talia bona minuant pęnam inferni debitam peccatis, sed quia malum non cõmittendo, & faciendo bonum non augeẽ,tũ ẽt qa expresse tenet ꝯ.c.tres sunt, de pę.di.1.& de cons.di.4. omnis, vbi patet, ꝙ pęna æterna nullo modo potest remitti,nisi per contritionem ꝓpriã,loquendo de eo,q peccauit actualiter.ff. de adulto.facit.ca. maiores, de baptismo in.§.hic verò dicimus.Sexta opi.tenet,ꝙ ꝑ indulgẽtias remittitur pęna taxata a deo, & ẽt a sacerdote imposita,si modò ipse sacerdos,q eam imposuit,hoc sibi concesserit, vt eã ꝑ tales remissiones vel in parte, vel in totũ possit redimere,& hęc similiter non vr̃ vera,licet gl.in d.c. qđ aũt, & multi canonistæ eã tenuerint, tũ quia vr̃ arctare potestatẽ superioris,quasi non possit remittere pęnã impositã ab inferiori suo ꝯ id, qđ legiẽ & no.in c.quod super his. §.rursus,de voto,tum ẽt quia vr̃ cõtra tex.p.ꝓfati.ca.cum ex eo,in verbo,eneruatur. Septima opinio tenet,ꝙ pręfatæ indulgẽtię valent ẽm Frã. de Mai.in tract. de potestate clauium primò quò ad augmẽtum gratiæ,nã ẽm Aug. charitas meretur augeri,sed per opera meritoria facta ab existente in gratia meretur augmentum gratiæ,ergo &c.quia non daẽ nisi facientibus opera de sui natura meritoria. Secundò quò ad augmẽtum gloriæ, quia tũ nullus possit lucrari indulgentiam nisi per fidem,& fides sit virt',cui promittitur visio dei,ergo &c. Tertiò valent quò ad pœnam debitam in purgatorio, quia qñ alicui aliquod debitum est remissum ab eo,qui habet potestatem,perinde est,ac si solutum esset,sed sicut ecclesia imponendo pœnitentiam remittit pœnam purgatoriam, ergo remittendo per indulgentiam absoluit ab ea. Quartò valent quò ad pœnitentiã impositã a sacerdote ẽm partẽ,vel totũ,prout sonat,& hæc est vera opi. b quã sequunẽ Gof.Io.An.Pa.in d.c. quod autẽ, & cõmuniter alij canonistę, & Theo.in 4. sen.

sæ,vnde satisfacit peccator.

fent.dist.20 ex quo patet, ꝙ ille, cui impo suit sacerdos pœnitentiam.7.annorum ie iunandorum accipiendo indulgentiam.7. annorum absolutus est licet melius sit eã facere, & hanc pro purgatorio reseruare pro residuo, si imposita non fuisset ꝯdigua.

2 Quæritur, quantũ remittit̃ ꝑ indulgentiã de præfata pœna, vel debita pœna in purgatorio, vel in hac vita pro peccatis ꝯmissis? ℞. ꝙ diuersa fuit opi. inter doc. canonistas, & Theo. Nã quidã dicũt, ꝙ valẽt ſm internã suscipiẽtis deuotionẽ, & nõ plꝰ & huius opinionis vr̃ fuisse Rain. Sed hæc est falsa, q̃a sequeret̃, ꝙ sine exteriori operatione valerent, qđ est ꝯ cõiter Theo. i 4. di. 20. vbi volunt, ꝙ nisi q̃s faciat illud, pro quo datur indulgentia, nullo mõ ipsam cõsequatur, quantuncunque habeat bonã voluntatẽ, licèt consequatur meritum bonæ voluntatis. Secunda opi. tenet, ꝙ valent secundũ deuotionis quantitatẽ, & dati, seu laboris magnitudinẽ. vnde, licèt dicat̃, qui porrexerit manus adiutrices tali ecclesiæ, habeat de indulgentia. 40. dies, tñ si vnus dat plus altero, vel de magis longinquo venit ad visitãdũ ecclesiã, in qua est indulgentia. 7. annorũ, participabit magis, q̃ ille, qui dat minus, vel venit de propè. Sed hæc opi. implicat ꝯdictionem, eò ꝙ non esset indulgentia, sed commutatio, aut oportet dicere, ꝙ ecclesia prædicaret falsum, si non ambo haberent. 40. dies, vel. 7. annos. Et iõ est tertia opin. q̃ tenet, ꝙ tm̃ valet, q̃tũ valeret ei pnĩa tot dierũ, vel tot annorũ ab eo facta in hac vita, pro quot datur indulgentia, hoc est ꝙ tm̃ minus punietur in purgatorio, quantùm si fecisset pnĩam per tot dies, vel annos, quot sonat indulgẽtia, ex quo concludunt, ꝙ sicut pnĩa facta cum maiori feruore, & austeritate per annũ, plus valet cęteris paribus, q̃ facta cum minori, sic illi, q plus dat & plus laborat, correspondet annus efficatioris pnię, quã alij, & ideo plus habebit de remissione q̃nis ambo remissionem tot annorum habeant, & hæc opi. non placet mihi, quia vr̃ derogare verbis indulgentię, cum dicatur ꝙ datur indulgentia tot annorum, & debeat intelligi de annis veræ & optimę pœnitentię fiendæ, quia verba in potiori significatu sunt intelligenda, & latissimè in beneficio principis, de ver. si. c. olim tibi. Quarta opi. tenet, ꝙ quò ad remissionem extensionis pœnæ, tm̃ valent, his qui de propè cum modica eleemosina, sicut his, q̃ de lõgè, & cum multa eleemosina, ſm ꝙ continetur in forma, sed quò ad remissionẽ pę næ intensiuę, & quò ad dispositionem sui ad recipiendũ augmentum gratiæ sunt impares, quia qui plus dat, & magis laborat (cæteris paribus) plus habebit. hæc ãt opi. nisi velit dicere, ꝙ dicit tertia opin. implicat contradictionem, nisi quòad illam dispositionem augmẽti gratiæ, quia illud est verissimum, rõ, q̃a si non debeo ferre nisi pnĩam. 7. annorũ, si dimittatur mihi extensiuè, similiter & intẽsiuè remittetur. Quinta opi. est, ꝙ tantũ valent, quantũ sonant, & tm̃ multũ danti quantũ parũ, vel modicũ laboranti, quantũ multum, quia indulgentia est q̃dã liberalitas, q̃ nõ respicit merita, sed largitatẽ ꝓcedentis, & hæc, q̃uis sit magis cõis opinio, non mihi placet, cum videat̃ irrationabilis, nec illud Matt. 20. quo dr̃, An nõ licet mihi facere, quod volo, an oculus tuus nequam est ꝯ me? quia loquit̃ ille tex de dato ex suo proprio, nec ex alieno. Sexta opinio est, ꝙ non plus remittunt de pœna, nisi quantùm meretur ille labor, vel illa operatio, ẽt si talis indulgẽtia non esset, aliter videret̃ ecclesia inducere Christianos ad dimittendum opera alia satisfactoria, & solùm intendere hmõi indulgentijs, quod esset absurdum dicere, & ideo dicunt, ꝙ solũ quò ad nomen dat indulgẽtiã, vt Christianos potius inducat ad talia facienda & adducunt dictum Inn. q̃ dicit, ꝙ ꝑ indulgentias generales non minꝰ tenetur pnĩam agere homo in hac vita. Sed hæc opi. est falsissima, tum quia pręsupponit ecclesiam prædicare falsum, & facere malũ sub specie boni, qđ nullo mõ licet, ẽt ꝓ vita alterius saluanda c. sup eo, de vsur. tũ ẽt q̃a fundat se super falso intellectu ad Inn. quia est intelligendus Inn. de pœnitẽ. prout est extinctiua inclinationis ad malũ, & præseruatiua, non prout delet pœnã ꝓ peccato præterito. Et ideo est septima opi. quã puto verissimã, videlicet ꝙ indulgẽtia quãtũ ad augmẽtũ gr̃ę, & gloriæ, tm̃ valet, quantum est interna deuotio suscipientis, non plus, q̃tùm verò ad remissionẽ pœnæ de-

a Addit tamen Sanctus Bonauen.] Hæc sunt verba Sācti Bonauēt. Circa istā opinionē possumus dicere, quòd q̄titas indulgentiæ attenditur respectu pœnę, ſm q̄d habet rationem pcij, vel debiti soluēdi, non ratione, antidoti, vel purgationis scoriæ peccati, quā necesse est amoueri per secundā pęnam, vt puta per contritionē, vel alicuius pęnę perpessionem. Hæc autem quantitas mēsuratur ſm rectū iudiciū summi pōtificis, vel eius q̄ indulgētias facit. Ille autem, q dat indulgentias, cum eas tribuit, considerat causam, & q̄ reputat eū dignū tāta gratia, & secūdum q̄d plus, vel minus accedūt homines ad illam causam, plus, vel minus hñt d̄ idulgētia. Vt verbi gratia, Stationes Romę institutæ sunt, vbi sunt indulgētiæ determinatæ à sanctis patrib⁹ pp peregrinos, q venieba̅t de locis remotis, nec existimauerunt dignū esse tāta gratia, eum, q est natus iuxta ecclesiā, sicut eū, qui per longam venit viam. Vñ nec tantā recipit indulgentiā, sed aliquantū. Hæc ille.

b Respo. Host.] Vide Io. in c. q̄d aūt, de pœni. & remi.

debitę in purgatorio, vel impositę à sacerdote in pœnitentia, dico, quòd indulgentia tantum dimittit, q̄rum sonat, dummodò ſm S. Bo. & S. Th. l. 4. di. 20. homo faciat, q̄d sibi imponitꝰ ſm quod eū decet facere, vñ, si pauper dat vnū denariū, ſm q̄d ei ꝯuenit dare, habebit indulgētiā q̄ datur porrigētibus manus adiutrices, sicut diues, q dat vnū ducatū, sed nō ē ꝯrio, qa si diues vellet dare vnū denarium, non censebitur porrexisse manus adiutrices, & sic non habebit tantū de indulgētia, sicut nec rex diceret auxiliū dedisse alicui dādo obolū, sed ſm q̄d ꝯuenit regi datū. Similiter si pp honorandam ecclesiam datur indulgentia visitantib. ęquè habebit eā, q de ꝓpè, sicut qui de lōgè venit, dūmodo visitet sicut ei conuenit, scilicet non furtim, non sine societate magna, si est dominus, & huiusmodi; aliter nō tantū habebit, & hęc opinio saluat ecclesiā, vt nō prędicet falsa, qa verā dat indulgētiam, vt sonat, concludit rōnabilitatē, vt intelligatur, q̄ id quod imponitur, debet fieri, ſm quod ꝯuenit sa ciēti, & excludit dissipatio nē thesauri, dū prępponit rationabilē largitatē in dispēsatore. Addit tamē S. Bo. a vbi supra, quod licèt homo nō faciat, quod iniūgitur in indulgentia, secūdùm quod eum decet, q̄ propterea nō debet dimittere, quin faciat illud, ſm q̄ sibi placet, qa licèt non habeat im̄ de illa idulgētia tū plus habebit d̄ remissio ne pœnę ꝓ tali facto, q̄ nō haberet ꝓ alio simili (cęteris paribus) facto, vbi non datur talis indulgentia. Inno. & Host. tñ tenent, q̄ dummodo quis faciat, quod imponitur, eam habebit; sed magis placet opi. S. Bonæ. nec per hoc sequitur, q̄ homo debeat dimittere alia opa meliora, vel satisfactoria, & hmōi solū intēdere, qa licèt istæ plus di mittāt de pęna, alię tñ sunt magis meritoriæ pmij essentialis, q̄d est meliꝰ, & præseruatiuæ a recidiuo, & subiugatiuæ carnis dñio rationis. Aduette hic, q̄ aliqñ dr̄, Damus indulgentiam omniū peccatorū, vel centum annorum de pnia sibi iniuncta, qa tunc solùm remittitur pœnitentia imposita a confessore, & ideo si moreretur nō statim euolaret, qa non imponitur æquè cōiter. Aliqñ dicitur, Damus indulgentiā omnium peccatorū, de quibus contriti & ore confessi sunt, & sic oblita non remittuntur vel ignorata. Aliquando simpliciter datur remissio omniū peccatorum, tunc si nullū peccatum post cōmiserit, statim euolaret ad gloriā, si moreretur. Intellige etiam q̄ opi. S. Bon. prædicta non intelligitur, qñ indulgentia datur sic, Damus indulgentiam cuicunque dicenti decem pater noster, vel danti vnum ducatum tali loco, & hmōi, quia in talibus non requiritur condecētia personæ, vel status, sed effectus operis impositi, sed intelligit S. Bona. quando imponitur aliquid generaliter, quia tunc intelligitur, q̄ illud debet impleri, secundùm q̄ facienti conuenit. Nota etiam, q̄ isti anni, vel dies indulgentiæ non sunt anni cœli, vel purgatorij, sed anni huius vitæ, quod est dicere, q̄ tantùm dimittunt de pœna, quantùm si per annum, vel per tot dies fecisset pœnitentiam.

3 Sed quæro, vtrum dies isti, vel anni indulgentię sint vtiles, vel continui? R̸. Hostien. b c. cum ex eo, de pœ. & re. & sequitur Pa. ibidem, ver. sed quęro, q̄ dies erunt vtiles, annꝰ verò cōtinuus. Vult dicere, q̄ si sacerdos imposuit alicui, vt ieiunet. 40. dies siue continuè, siue interpellatè accipiendo indulgentiam. 40. dierum, erit absolutus. Si verò debet agere pœnitentiam per annum, qualiscunque fit illa pœnitentia, puta ieiunandi per annum qualibet se ptimana bis, vel ter, quòd illa solummodo

tollitur

tollitur per indulgentiã anni ita, ꝙ indulgentia nõ diuiditur per dies, sed valet respectu anni integri, prout pœnitentia est annalis. Sed ego hoc vltimum credo verum, qñ indulgetur annus de iniunctis pœnitẽtijs, prout aliqñ dicitur, vt in d.c. cum ex eo. Secus autem credo, qñ simpliciter dat̃ annus indulgentiæ, qa credo sit vtilis, & sic dimittit de pęna debita peccato in foro aĩę, siue sit imposita a sacerdote, siue a diuina iustitia. 365. dierum, si est plenaria, statim euolat, si in tali statu moritur, nec purgatoriũ sentit ſm Hos.

4 Quomodo intelligetur indulgentia? ℞. ꝙ certa doctrina non potest dari, sed inspiciantur eius verba, & sic ſm quod sonant, intellige, ar. de priuil. ca. cum & plantare [a] subintelligũtur tamen aliqua semper, scilicet ꝙ dans habeat potestatem, & suscipiens sit debito modo dispositus, de quibus infra dicetur, & tertiò ꝙ faciat, quod in ipsis continetur, ſm quod ei conuenit facere. Item aduerte, ꝙ quando datur indulgentia sic, puta a primis vesperis vsque ad secundas, vel vsque ad octo dies, sic solùm semel habetur, etiam si intrat decies; secus, si diceretur, ꝙ totiens, quotiens qs visitauerit, vel qñ est perpetua ſm S. Thom. in 4. dist. 20. & Cal. qui allegat c. 1. de filijs presbi. lib. 6. & ca. non potest? ℞. 2. de pręb. lib. 6. & sequitur Io. And. [b] & Ge. in d. ca. indulgentia. Mat. tamen (vt recitat Car. in Cle. 1. de priui.) in ver. quibus. 3. q. tenet, ꝙ etiam habebit totiens, quotiens visitat, etiam qñ est temporalis, & sequitur ipsa Car. & ĩ Cle. 2. de pœ. & re. ver. Ad hæc q. 2. & credo veri[s].

5 Quis potest dare indulgẽtias? ℞. ꝙ solus Papa potest dare plenariã, & in toto orbe, quia ipse solus est assumpt[us] in plenitudinẽ potestatis. d. c. cũ ex eo, & 24. q. 1. quodcunque. Item legati domini Papæ pñt de iure facere perpetuas indulgentias in terminis suæ legationis, sicut & perpetua statuta, de offi. lega. c. vlt. in tex. & in gl. Item Archiepiscopi in sua prouincia, & episcopi in sua dięcesi, dũmodo non excedant summam dierũ. 40. siue sit pro anniuersario ecclesiæ, siue pro quacunq; alia causa. in dedicatione verò basilicæ possunt concedere vsq; ad summam vnius anni, & nõ plus, siue dedicetur ab vno Epo, aut Archiepiscopo, siue a pluribus, vt in d. c. cũ ex eo, & c. nostro, eo. ti. hoc no. Car. in § ad hęc. 4. q. in d. Cle. 2. ꝙ si excedant hũc numerũ, non valent, vt in c. indulgentia, de pœ. & reli. li. 6. Quod intellige secundùm glo. ibidem quò ad excessum. [c] non quò ad numerum [d] cõcessum, alij autẽ prælati inferiores siue sęculares, siue regulares, vt Abbates, & huiusmodi, non possunt facere, aut dare indulgentias, vt no. glo. in d. c. nostro, nisi ex speciali concessione, aut priuilegio, vel alia causa legitima, puta præscriptione, & huiusmodi id ei competat, vt in c. accedentibus, de exces. præla. Possunt tamen communicare bona sui collegij. Item sacerdotes omnes in foro pœnitentiæ possunt dare indulgentiam illis, quos pñt absoluere; ita refert dominus [e] Car. in Cle. religiosi, de priui. Aluar. hoc tenentem, arg. c. Deus qui,

[a] Et plantare] In fine ibi, & tenorẽ priuilegiorum nostrorum.

[b] Io. An.] Ibi recitat Arch tenentem, ꝙ quotiens qs facit actũ, ꝓ quo datur indulgẽtia, totiẽs hẽt, seu ↄsequitur eã: iõ, quotiẽs quis intrat ecclesiã, totiẽs hẽt indulgẽtiã. De hoc sup: plementũ, e. §. 5. Et Ros. eo. §. 12.

[c] Excessũ] Nõ ẽ, quia regulariter vtile per inutile viciatur, de reg. iu. vtile. Eò maximè, qa hic agit dè re separabili, s de numero dierũ. vnde nõ vitiatur vtile ꝑ inutile. ff d aqua quoti. & ęstiua. l. 1. §. Trebati[us]. Itẽ qa in liberalitatib. & donationibus dicim[us], ꝙ tenent ꝓ parte, vsque, s. ad legitimũ modũ. C. de dona. l. sancim[us]. 12. q. 2. c. si quos de seruis, sed hæc ẽ q̃dã liberalitas, ergo &c. nec obstat, si dicatur, q abutitur priuilegio, ꝑdit illud. 11. q. 3. c. priuilegiũ, qa dr ibi, qd meret ꝑdere. Vñ erit pricipis ęstimatio. Itẽ no. secundũ gl. in d. c. cũ ex eo, ꝙ si qlibet ↄcedat annũ, ꝙ valet, licèt agat ↄ mãdatũ, cũ non sit apposita clausula. ꝙ si secus fecerit, decernimus non valere, c. dilectus. 2. de præben.

[d] Numerũ] Ge. ibi allegat multa, & tenet ↄtriũ, Ros e §. 4 tenet ꝙ sic, & placet.

[e] Ita refert] Dicit S Bo. in 4. di. 20. & Alex. in 4. par. trac. de ĩdulgentijs, ꝙ solis epis ↄpetit idulgẽtias facere. Et hoc, qa indulgẽtię sũt de thesauro Christi, quem acquirũt epi ex desponsatione sui cũ Chro, qui est vir eius, & sponsus, & cui generat filios, & filias, i. ꝑfectos & imperfectos, ad quorũ educationẽ Christus vult seruare hæc bona. Et qa, vt in lege scriptũ est, ꝙ accipiet vxorẽ fratris sui, vt suscitet semẽ &c. deute. 25. & 8. q. 1. c. olĩ, dẽt succedere ĩ bonis eius, illis solis cõpetit thesaurus dispẽsandus, q sunt spõsi ecclesię, tales ãt sunt epi, qui spõsi sunt, & habent vim generãdi filios, & filias, i. ꝑfectos & imperfectos, iõ oẽs epi q hñt ꝑlẽ, pñt facere idulgẽtias, & præcipuè summus põtifex &c.

qui,de pœnitẽ.& remiſ.Sed tu vide gl. in ver.de ſacerdotis, in ea menſuram de pęni.diſt.1. quę hoc tenet. hoc idem tenet Pa.in c. ſicut dignum,de homi.1.notabi.in fin.allega. ca.quem pęnitet, de pœ. di. 1. hoc idem tenent Inno. in fi. & Ber. in ver. iudices, in d.c. quod autem;ſed de quãto, non determinat, niſi quod Aluar. dicit, quòd poteſt dare indulgẽtiam annorũ, vel dierum, ſicut ei videbitur, dummodo diſcretè faciat. hoc idem tenet Inn. vt refert, & ſequitur Arc. in d. ca. indulgentię.& ad iura, quæ videntur contraria, Reſ.Archi.quòd eſt verum de generalibus, [a] aut publicis remiſſionib⁹,quas facere non poſſunt,vel debẽt intelligi de pœnitentia iniuncta à ſuperiore, puta Epiſcopo,quam remittere non poteſt. 21.di.inferior. Quod limita [b] ſecundùm quod dixi ſupra, Confeſſio.6.§.4.

6 Quid ſi pfati pręlati non ſunt ſacerdotes? ℞.Lau. in Clem.ſi dñi,in fi.de reli.& ve.ſan. ꝙ nihilominus pñt dare, ar.d.c.qđ autem, de elec.tranſmiſſam,licèt Ho. in c.accedentibus,de exce. præla. dicat, ꝙ non dent, niſi ſint presbiteri. [c]

7 Vtrum durent poſt mortem concedentium? ℞.ꝙ ſic ſm Inn.in c.ꝙ tranſlationẽ, de offi.leg.& eſt dictum ſolenne. facit qđ no.Lapus in c fi.de reſcrip.lib 6. & ſequit Ge.ibidem.facit qđ no.glo. & doctores in c.cum ad hoc, de clericis non reſidentib⁹, & Laudanus in Cle.ſi.de elect. & facit ad literas,ꝙ ſaluusconductus nõ expirat morte concedentis,vide glo. ſingularem in c. cum ex eo,de ele.li.6.Nec ob.l.ſi.ff.de pę. quia loquitur in pœnalib⁹;quod benè no. Pan.verò [d] in c.fi.de offi.leg.idẽ tenet quò ad indulgentiam, de qua hic loquor. ſed de indulgentia,ſeu licentia, vtputa eligendi confeſſorem, vel non reſidendi in beneficio nõ, ſed tenet ꝙ expirat morte concedentis,vel finito eius officio,niſi ſit facta cum cauſæ cognitione,& conſenſu ſui capituli,quia eſt in præiudicium eccleſiæ, & ſic tene ꝙ in conceſſione pіudicatiua conceſſa per inferiores Papæ ſine cauſę cognitione expirat;ſecus eſſet,ſi concederetur à Papa,vel non eſſet alieri præiudicatiua,& ſic concorda doct. Vide Cardi.in Cle.1.de elect.5.quæſt.

8 Quid ſi tales dãtes ſint in peccato mortali? ℞ ſm Hoſt.ꝙ nihilominus valẽt propter officium, quandiu tolerantur ab eccleſia. [e] Facit.c.dictum eſt.1.q.1.

9 Vnde aſſumuntur [f] iſtæ indulgẽtiæ? ℞. cõis opinio doc. tam Theologorum in 4. q̃ Canonicorum in d.c.indulgẽtiæ,& Cle. vnica,de reli.& ven.ſan.& in d.c. quod autem eſt,ꝙ ſunt ex abundantia meritorum, quæ vltra menſuram demeritorum ſuorũ ſãcti ſuſtinuerũt,& Chriſti.Sed ego teneo cum Fran.de May.in tractatu de indulgẽtijs, ꝙ cum merita ſanctorum ſint vltra condignũ remunerata a Deo,& ſic exhauſta, ꝙ ſolùm dantur ex merito Chriſti, & paſſionis eius,cuius minima gutta ſanguinis, vel ſudoris ſufficeret ad expiationem omniũ peccatorum, quæ vnquam fuerunt perpetrata,aut perpetrabuntur, quia eius reſpectu nihil ſunt omnia,vt in c. damnamus,circa fi.de ſum.tri. quia verè dolores noſtros ipſe portauit,de cel.miſ.c. cũ Marthæ,cuius diſpenſatio tradita eſt ſuper terram illi, qui curam habet myſtici corporis, & clauem totius eccleſię militãtis, de tranſla.c.quanto,& 24.q.1. c. quodcũque.

10 Sub qua forma ſunt cõcedendę [g] quę ſtoribus? ℞. ꝙ ſm formam,quæ ſcribitur in d.c.ex eo.

11 Vtrũ præfati Prelati poſſint concedere indulgẽtias nõ ſuis ſubditis? ℞.ꝙ non niſi in duobus caſibus. Primus eſt in c.noſtro, de pœ.& re.vbi Archiepiſcopi ꝯcedũt ſimpliciter per totã prouinciam,licèt non ſint eius ſubditi, niſi in caſib⁹ à iure expreſſis. intellige tñ,ꝙ non valent,niſi exiſtentibus de prouincia,nõ aduenientib⁹, qui ibi non habent

a De gñalibus] Gem.tenet in c. indulgentiæ,pœni.& re.ꝙ ſacerdos ſimplex nõ poſſit. Allegat Hoſt Cal.i repe. c.noſtro,eo. Sed tu dic,ꝙ loquit de illis gñalib⁹, ſed nos de remiſſione pœnæ.

b Limita] Et vide Car.in Cle.2. §.ad hæc,de pœ.& re.q.3. Qui allegat Hoſ.i ſum.eo.§.qs poſſit,& Arc.i d.c. indulgentiæ.Idẽ tenet Roſe.eo.§.18.& eſt Additio.

c Presbiteri]Refert Card.hęc in Cle.ſi donũ, ĩ fi. q.vlt.Sed tu vide eũdẽ Car.ĩ Cle. religioſi, ver.quibus,q 2.de priu.& in Cle.2.§. ad hæc.q.3 de pœn.& remi.& Roſe. eodem § 3.

d Pa.verò]verſi. nũc venio ad ſecundã partem & vide qa examinat.Et etiam vide eundem in d. c.cum ad hoc.

e Ab eccl'a] Rõ ẽ,vt dixi,qa ꝯceſſio indulgẽtię dicit iuriſdictionẽ.

f Vide anno. ad initiũ huius vocis. P. V.

g Vide Tri. Sin. ſeſ.21.c.9.de ref. Petrus Vend.

habent domiciliũ. Secũdus casus est, qñ illi, qui volunt eas accipere, hñt Inìam a proprio Epõ ſm aliquos, vt no. In. in c. qđ aũt, ª de pę. & re. Alij verò dicunt, qđ de Inìa proprij ſacerdotis parochialis pñt ipſas accipere, & cũ hoc tranſit Ho. Guil. verò ᵇ in Spe. dicit, ꝙ tutius eſt, ꝙ habeaſ conſenſus Epi, & ſm eundem ſufficit et conſenſus metropolitani ſui: d. cap. noſtro. Addit etiã Guil. ibid. verſi. & nota. ꝙ ex cã iuſta pôt Eps ſtatuens in diœceſi ſua concedere, vt indulgentiæ ſuæ proſint venientib. de diœceſi aliena, facit d. c. ꝙ aũt, ᶜ non tñ poſſet cõcedere, ꝙ indulgentię ab alijs Epis in eius diœceſi conceſſæ valeant. Ex quo patet ꝙ illi, q habent literas diuerſorum Epiſcoporũ, dãtes indulgẽtias facientibus eis eleemoſinas non valẽt, niſi quò ad indulgentiam proprij. Epi, vel niſi habeant licentiã à proprio Epõ, ᵈ vel ſacerdote, vt tales niſi indulgentiæ ei pſint, đ ſo ɔ. ſignificaſti.

12 Sed quid ſi eps cõcedit indulgentiam, & Archiepiſcopus ſimiliter tale qd facientibus? ℞. ꝙ oẽs ſubditi Epi habebũt vtrãq; , alij verò habebunt ſolũ Archiepi ſm Ho. ᵉ in d. c cum ex eo.

13 Pro quib cauſis indulgentię ſunt fiendę? ℞ ſm cõiter doctores, ꝙ pro Dei laude, ᶠ & gloria quæ pręcipuè relucet in ſanctis eiᵒ. Sancti verò honorantur in cõſtructione eccleſiarum, & commemoratione virtutum, & ideo rectè dãtur celebrantibus eorũ feſta, exiſtentibus prædicationibus, viſitantibus eorũ eccleſias, & hmôi. Item ſecũdo pro cõmuni vtilitate, & defenſione fidei, terrę ſanctę, pro motione ſtudij, & hmôi.

14 Vtrum poſſint dari pro tẽporalib. tm̃? ℞. ꝙ non ſimpliciter, ſed bñ p tpalib ad ſpũalia ordinatis, ſm S. Bo. in. 4. di. 20. parte vlt. ar. 1. q. 4. & ſic non eſt ſimonia.

15 Vtrum pro ſpiritualib. tantũ? ℞. ꝙ ſic, ſicut Inn. 4. dedit indulgentiã. 10. dierũ orantibus pro rege Frãcię, & prædicantibus crucem.

16 Vtrũ pro remiſſione in iuriæ? ℞. S. Bo. vbi ſ. ad ſm ꝙ nõ, qa in datione indulgẽtiæ dẽt attẽdi illud, qđ ſit meræ volũtatis, nõ neceſſitatis ſit ẽt qd taxabile, ſit ẽt aliquo mõ pœnale, ſic rectè dãſ, quorũ primũ đficit ĩ pposito.

17 Quibus proſunt indulgẽtiæ? ℞. vt colligo ex Innoc. & Ho. in c. qđ aũt, de poe. & re. & ẽt a Theo. in 4. di. 20. ꝙ vt valeant, requiruntur ſm aliquos. 7. Primũ, quod ſit contritus & confeſſus, videtur tamen rõnabile, ꝙ hoc intelligatur ſm eccleſię iterpretationẽ vnde ille, qui fuit confeſſus in paſca, & poſt cecidit in mortale peccatũ, ſi conteratur de eo, & deliberet confiteri in quadrageſima futura, cenſebitur cõfeſſus, & contritus, & ſic habebit indulgentiam, & licèt hęc ſit pia opinio, quam Pa. in c. ois vtriuſque, de poe & re. tangit. 8. col. ver. ex his pôt, & Io. An. in d. c. ꝙ aũt, & in gloſ. in Cle. vnic. ᵍ de reli. & ve. ſan. & Car. ibi. tenet, tamen tutius eſt, ꝙ confiteatur, maximè cũ vix ſciant ſœculares, verè conteri, ſi confiteri non poteſt commodè, cõteratur, & credo eam habebit, non autem exiſtens in mortali, ſcilicet non contritus.

18 Secũdum, ꝙ habeant deuotionẽ fidei, quæ credat tãtam poteſtatem eſſe apud eccleſiam, quia licèt non habeamus manifeſta teſtimonia ante tempus Gregorij tamẽ credendum eſt, ꝙ etiam ante faciebant, licèt non ita frequenter, quia ante ſua tẽpora rarò poterant fieri ita ſolennes conuentiones catholicorum, & quia erant magis perfecti, non ita iudigebant. ʰ

ª Inno. in c. qđ autem] Ibi nihil dicit de hoc, ſed benè tenet hoc Ab. ibi vlt. not.

ᵇ Guili: verò] 4. par. ti. de pœn. & re. verſi. Itẽ de pluribus epiſcopatibus.

ᶜ Facit. d. cã. qđ aũt] Ibi hoc ſequtur Ioan An. poteſt. n. hoc dicere concedo omnib. qui benefecerit huic hoſpitali, quod participes ſint omnium bonorum, quæ fiũt in epiſcopatu meo. Et vide S. Bon in 4 diſ. 20. par. vl. ar. 1. q. 1. vbi dicit ad ſi. ꝙ epiſcopi indulgentes alijs, magis faciunt communicationes, q̃ relaxationes, ſicut faciunt, qui bona ſui collegij cõicãt alijs.

ᵈ A proprio epiſcopo] Vide ad idem Roſe. eo. §. 13. Quare dicit Pa. in d. c. ꝙ aũt, vlti. not. ꝙ expediens eſt, vt qui vult peregrinari habeat licẽtiam a ſuo iudice, & vt poſſit percipere alienas indulgentias.

ᵉ Secundũ Ho.] vide aliam qõnẽ per Gem. e ti. li. 6. 2 q. quod ſi vnus epiſcopᵒ dat 40. dies pro cõſecratione, alius ſucceſſor alios. 40. ꝙ non valet. Et vide Specu. & Io. Andr. vbi ſ.

ᶠ Pro dei laude] Exẽplum adducitur de theſauro ſęculari, ſicut. n. theſaurᵒ regis ſuulici de cauſa diſpiergitur, videde t ad honorem regis, vt pꝫ tet de Aſſuero 2 Heſter primo, & pro cõmuni vtilitate, vt tpe belli dantur ſtipendia, & dona, militibus. ſ. ſic in ſpũali theſauro.

ᵍ Et ĩ gl. ĩ Cle. vnica] In ver. cõfeſſis, & Car. ibi. in fi. in 4. no. Idẽ Roſ. eo. ti. §. 22.

ʰ Indigebant] Item ante tẽpus Grego. oẽs Chriſtiani, q erãt Catholici. Iſta debent eſſe de tex. Et ſic refert Inn. in d. c. Quod aũt.

a Repete quod. fuit annotatũ ad vocẽ, Gula. P.V.
b L. ea quæ pa ter] ibi Bald no. quod non intelli gitur nisi quãdo deliberatè sic no minat filium, vt in casu dictę l. ea. scilicet in testõ: secus, si alio mo do, quia nullus est pater, qui filium non corripiat.
c In capit. testimonium] & ibi etiam Pa. in l. fi. tangit, & gl. in c. omnes. el. 1. 6. quæstio. 1.

instrumen. c. 2. sed quomodo peccẽt mortaliter, tene, ꝙ solùm est, quando pronũtiant indulgentias non veras, aut non validas.

INEPTA lætitia [a] est filia gulę, quæ quando fit peccatum, Vide, ludus. §. 2.

INFAMIA est læsæ dignitatis qualitas reꝓbata quantùm ad vitã, & mores, per ar. a contrario sensu, sicut fama est illæsæ dignitatis status vita, & moribus comprobatus, & in nullo diminutus, l. cognitionum numerus. §. existimatio, ff. de var. & extraor. cognit. & ideò infamis dicitur, cuius status vita, & moribus est reprobatus, sicut colligitur. ff. de in ius vo. l. sed & si hac lege. §. prætor, in glo. in ver. sugillat, &. ff. de obsequi. a lib. l. honori, & l. licet.

1 Quotuplex est infamia? Res. triplex. s. facti, hæc prouenit ex communi hominum locutione, de qua per Bar. in l. de minore. §. tormenta, aliàs § plurimum. ff. de quæst. Secunda iuris. Tertia canonica.

2 Quõ incurritur infamia facti? Rñ. ꝙ aliquando incurritur à crimine ita, ꝙ crimen est propria cã infamiæ, & hæc repellit à testimonio in causis grauiorib᷑, & in cã crimĩnali, sed in alijs admittũtur, ẜm ꝙ pl᷑ & min᷑ sunt infamati. aliqñ causat infamia facti ab alio, puta qa fuit icarcerat᷑, vel fuit ꝑ crimẽ repuls᷑ à testimonio, vt ĩ c. testimoniũ. de testi. vel cum pater ꝑ ve ba turpia instituit filiũ hæredẽ dicẽdo, filiũ meũ ꝓditorẽ neq̃, & hmõi ĩstuuo hæredẽ, vel ei lego, vt C. ex q. cau. inf. irro. l. ea, q̃ pr̃. [b] Itẽ causat ꝑ verba iudicis dicẽtis alicui postulãti; Calũniaris, vel benefaceres, si ad frugẽ melioris vitæ te cõuerteres, & hmõi, vt in l. verbũ & in l. interlocutio, C. e. ti. Multis ẽt alijs modis incurritur, vnde quando apud bonos & graues viros infamatur ex aliquo facto, sic incurrit infamiam facti. d. l. licet, & 6. q. 1. sunt plurimi, vt no. in c. licet ex quadam, de testi. Infamiam enim non faciunt dicta paucorum, nec multarum leuiũ personarũ dummodo apud graues & bonos nõ sit opinio læsa. & no. ꝙ hic graues dicuntur, qui non sunt leues, puta est hõ bonæ famæ, & opinionis, antiquus, sicut bene meritus dr̃, q̃ non demeruit. ff. de leg. 2. l. cũ pater. § rogo. & leg. cum quidã, in principio. de scruti. c. vno. Vnde & senibus maior fides adhibetur. ff. de fide inst. l. vlt. & ar. ff. famil. her. l. si quæ sunt, vbi hæres in maiori parte præponitur illi qui, in minori parte est hæres.

3 Quem effectum operatur hæc infamia q̃ habet ortum à crimine? Res. ꝙ primò repellit a dignitatibus. c. inter dilectos, de excess. præla. quia vilibus, & indignis portæ dignitatis patere non dẽt, & de reg. iu. in famibus, lib. 6. Itẽ repellit à testimonio. Intellige in causa criminali, non aũt in ciuili nisi secundùm quòd dixi de infamia, q̃ habet ortũ à crimine. Secus, si esset infamatus quia fuit incarceratus, & hmõi vel a testimonio aliàs repulsus fuit, quia non repellit. Ita no. Ioan. An. & Pa. in capitu. testimonium [c] de testi. 6. colum. versic. 3. & in ca. inquisitionis. §. pe. de accu. ver. vlterius no. Ric. tamen in 4. di. 25. tenet, ꝙ infamia facti ipso iure non interdicit act᷑ legitimos, allegat ca. si quis presbyter, de pur. ca. sed sunt talibus interdicendi, donec purgationem canonicam fecerint, capi. ex tuarum, de purga. cano. Item repellit a promotione ordinum, & accus. Omnipotens deus. 81. dist. tantis Daniel, & suspendit iam promotum, secundùm ꝙ crimen impedit secundùm Inno. de postu. præla. c. fi. de ele. c. super eo. de renun. c. nisi cum pridem. Itẽ inducit querelam inofficiosi testamenti contra testamentũ fratris si infamis hęres à fratre fuerit institutus, & rũpit. C. de inof. test. l. fratres. Itẽ purgationẽ inducit, si iudici videbitur, de accu. veniens, & ibi Ho. de hoc in gl. in l. nullã, C. ex qui. cau. infa. ali. irro.

4 Quomodo tollitur hęc infamia facti? Res. Pa. in c. ex diligenti, de sim. super glos. in ver. infamia, ꝙ tollitur per contrarium factum, vt no. Io. 6. q. 1. ca. omnes, primo. in gl. potest etiam princeps disponere, vt talis infamia non habeat effectum, vt no. Pan. in c. cũ te, de sen. & re iudi & per. 8. quæstiones tractat hanc materiam.

5 Quomò incurritur infamia iuris? Resp. ꝙ per sententiam, & regulare est, quòd nõ incurratur ĩfam a iuris ĩ criminibus publicis

cis nisi per sentẽtiam.l.1.& ibi gl.in ver.q in iudicio,ff. de his qui no.infa.no. Dy.i d.regula, infamibus,& Pa. c.testimonium, [a] de testi. & quę sint publica crimina habetur Insti.de pu.iudi.ꝑ totum,De quo vide s.Crimẽ.S.7. Item incurritur infamia iuris ipso facto in casibus,in quibus iure cauet, ꝙ incurratur ipso facto, vt cum imperator militi aufert insignia, vel mittit aliquem in exilium. l. qđ ait. S. ignominiosa, de his qui no. infa. Item qui exercent improbum fęnus exigentes vsuras vsurarum.3.q.7.S. porrò, & ibi vide bonum tex.cũ gl. Item cum aliquis deprehẽditur in adulterio. l.palã. S. quæ in adulterio, ff.de ritu nup.vel ɔ̃hit [b] simul cum duabus,vel simul hẽt duas sponsas.l.quid ergo.S.1.ff. de his qui not. infa. de bigamis nuper a nobis.Itẽ qui lenociniũ exercuit,vel filias, vel neptes ꝓstituerit.l.athletas. S. ait ꝑtor,ff.eodem,& ibi de multis.Item qui pugnauit cum fera.ff. de postu.l.1.S.bestias,& multis alijs,de quibus vide in d.S.porrò,& d. l.omnes athletas. Et no. ꝙ regulariter [c] oẽs infames secundũ leges sunt etiam infames secundùm canones, probat hoc text.not.in c.omnes verò.6.quæst.1.no. Innocen.in c.qualiter & quando,el 2. de accusa.4.colũ.ver. Item ab officio & beneficio, similiter omnes, qui ex culpis suis ad ordines non possunt promoueri, vt in d.c. omnes,est text. & ibi vide bonam gloss.de hoc,& d.S porrò.

6 Vtrum confessio delicti in iudicio reddat aliquem infamem infamia iuris? Resp. Bart.in d.l.infamem,ff.de pub.iudi.3.col. ver.quæro,vtrum confessus,& no.Pa. in c. at si clerici,de iudi.in prin.10.col. versi.2. sentit, gl.ꝙ non, quia iudicium prætorum videtur requirere ad hoc,vt sit infamis,ꝙ sit condẽnatus de crimine.l.1.ff.de his qui no.infa. & in causa criminis confessus non habetur pro condemnato,vt l.si confessus, ff.de custo.& exhi.re.& ideo Bar.in l. furti,ff.de his qui not.infa.dat cautelam, [d] vt soluat, quãdo requiritur sententia ad infamiam incurrendam, condẽnationem ante sententiam,& si euadet, ar.l.si reus, ff. de procu.similiter no. aliam cautelam, [e] s. ꝙ talis non litiget per se, sed per procuratorem,quia licet ipse condẽnetur, & procurator procuratorio nomine, tamen in hoc casu,nec dominus,nec procurator efficiet infamis,vt probat in d l.furti S. siquis alieno,per tex.& gl.& ibi Bar. hæc no. & doc. & no.ꝙ loquitur,quando quis cõuenitur, vt cõdemnetur actione famosa, vel ex crimine,ex quo sequitur infamia. prima tamẽ cautela non valeret, vbi infamia irrogatur ipso iure,vt in c.testimonium, de testibus, quia per solutionem videretur reus confiteri crimen.l.ad solutionem,C. de re iudi. & l.quoniam,ff.de his qui no.infa.

7 Vtrum prælatus efficiatur infamis, si remoueatur propter dolum?Respon.Pa.in c.licèt Heli.de simo. & ibi glo. in versi.de dilapidatione, ver.hoc tamen scias, ꝙ sic, sicut iura volunt in tutore.

8 Vtrũ, infamia iuris tollat executionem ordinum? Rñ.Pa. vbi supra ꝙ sic, & etiam exercitium cuiuscũq; dignitatis, & adimit honorẽ quæsitũ,& quærendũ, vt dicit text. in l.infamia,C.de decuri.li 10. & ideo plꝰ latus nõ expectet sententiã,sed resignet spontè a principio,& sic euitabit infamiam.

9 Sed nũquid talis infamia priuat titulo beneficij,& alijs dignitatibꝰ ipso facto?Rñ. Pa.in c.quærelam,de iureiur.puto ꝙ sic in dignitatibus,& honoribus citra titulos beneficiales;probatur ex tex.l.2.S.qui miles, ff. de his qui no.infa. vbi gl.dicit,quod sicut infamia priuat ipso facto militem militia, vt ibi, sic pari ratione priuat militia coelesti in alijs dignitatibus,& honoribus.Idem videtur velle glo.in l.frustra,C.de re mili. lib.12.In beneficialibus autem nõ inuenio tex.dicit Pan.in d. c. quærelam hoc dicentem;vnde nõ debemus imponere hanc poenam

a Pa. in c. testimonium] quinta col. ver, ego in hac materia, vbi dicit, ꝙ infamia iuris est illa quæ irrogatur ꝑ sententiam, vel ipso facto, in casibus, in quibꝰ iure cauetur duntaxat, de quibus per text.& gl. 3. q.7.§. porrò, & & in l. athletas. §. calumniator, cum sequen. ff. de infami.

b Vel cõtrahit] hoc melius habetur in l.4.in fin. ff.eo.& in l.eum qui, C. de adul.

c Quod regulariter] No. đ hoc Pan in d.c.testimonium, col.5. ver.ego.

d Dat cautelã] Hæc cautela dat a Bar.in d.l. infamem, & recitat Ab. statim, vbi supra, sed Bar. dicit in d. l. furti. §.si quis alieno, in fine.

e Aliam cautelam] Bart. hoc dicit in d.§.si qs alieno, & dicit hoc esse mirabile consilium gl. ibi. vide Barto. ibi, & Pan. qui latè cum limitationibus hoc ꝓ. sequuntur.

nã spiritualẽ in ipsis, ex quo iure canonico non cauetur expresse, vt in simili dicit gl. i c. fi. [a] de iur. pa Fatetur bene idẽ Pa. ꝙ collatio facta infami ipso iure est nulla, regula infamibus, de re. iu. li. 6. & l. 2. C. de dignita. Facit. c, inter dilectos, de excess. piæla.

10 Vtrum cõdemnatus de falso cõmisso in officio testificãdi efficiatur infamis? Res. Pa. in c. cũ dilectus, in 7. nor. de or. cog. ꝙ sic, si directè fuit cõdẽnatus, sec[9], si directè nõ fuit actũ ꝯ eum, sed vt repelleret à testimonio, ar. d. c. cũ dilectus, & l. Lucius, ff. de his. q no. infa.

11 Vtrum sẽtẽtia arbitri infamet? Rñ. ꝙ nõ, sed oportet ꝙ sit iudicis ordinarij l. quid ergo. § ex compromisso, ff. de his qui not. infa.

12 Quis põt tollere infamiã [b] iuris? Res. Pa. [c] in d. c. cũ te, de re iudi. dicit ꝙ p solũ principẽ tollitur quò ad eos, qui sibi sunt, subiecti, sed nõ quò ad subiectos Papæ, sed p ipsum Papã solũ, vt in l. 1. ff. de postu. & in c. cũ te, de sentẽ. & re iudi. & hoc directè, sed idirectè põt aliquando Eps, vt cum dispensat in casibus sibi à iure permissis, vt puta condẽnat[9] de adulterio efficitur infamis, & tñ Eps põt dispẽsare sup adulterio, & sic cõsequenter infamia, sed non principaliter, seu directè, & de hoc vide Bar. in d. l. 1. & l. infamẽ, in fi. ff. de pub. iu.

13 Vtrum Papa possit restituere laicum nõ subditum suæ iurisdictionis? Resp. ꝙ non. 2. q. 3. §. hinc colligitur. Nisi fortè esset sibi necessarius in clericatu, & tunc ipse tñ posset, & non alius illos aũt de patrimonio suo restituere põt, vt illos, qui iuri aliorum nõ subsunt, & omnes clericos, vt in c. per venerabilẽ, qui filij sint legitimi, notant Ber. Innoc. & Host. in d. c. cum te. Similiter tenent doc. ꝙ etiam collegiũ cardinaliũ põt, sicut & Papa, sed Pa in d. c. cũ te, in 1. & 2. q. tenet contrariũ, scilicet quòd non potest.

14 Vtrũ reges possint tollere infamiam iuris? Res. ꝙ non illi, qui subsunt imperatori, secundùm Innoc. sed benè illi, qui non recognoscũt superiorẽ ſm do. Ant. in d. c. cũ te, & Pa. ibi. 7. q.

15 Vtrum restitutus p imperatorem indigeat alia dispensatione, vt promoueatur? Rñ. ſm Pa. in d. c. cũ te, ꝙ non, dũmõ egerit pęnitẽtiã, vel dic ꝙ episcopus poterit dispẽsare respectu criminis, ꝙ fuit notoriũ, vt ꝓmoueatur, ex quo restitut[9] est per imperatorem, vel regẽ, q nõ subest imperatori.

16 Quomodo incurritur infamia canonica? Rñ. ꝙ ex quolibet peccato mortali, vt 6. q. 1. infames, & in glo. in c. oẽs. 1. ibi. & ista durat, donec sublatum sit crimen vt in d. c. ĩfames, & gl. in c. illi. 6. q. 1. & ideò post pœnitẽtiã cessat talis ĩfamia hęc no. a. in c. diligẽti, de sim.

a Dicit glo. in cap. fin.] In ver. ex vi, quæ dicit, quod non debet quis priuari potestate eligendi, nisi exprimatur, quia est pœna.

b Tollere infamiam] An bannitus pro crimine homicidij. ex quo irrogatur infamia, & post cancellatus de banno per habentes potestatem, nulla facta mentione de restitutione famæ, intelligatur restitutus, maximè si bannum in contumacem fuit latum, & non in conuictum per aliud genus probationis, quam per contumaciam? Bartolus in l. final C. de senten. pas. in vltim. colum. tenet, quod est restitutus, nisi bannum sibi remittatur, quia soluerit cõdemnationem, quia tunc non cancellatur nisi respectu quantitatis solutæ, & ideo talis cancellatio restringitur ad illam causam solùm. l. cancellauerat, ff. de his, quæ in te. delen. idem Baldus in l. generali, C. de sentent. pas. & plenius in repe. l. cum mulier, ff. solut. matrimo. in 8. colum. Alexand. consilio. 112 in 1. par. incipit, Omissis, & consil. 114. incipit. Repetitur. Intellige, quod alis restitutio sit facta secundum Bartol. à populo, qui non recognosceret de facto superiorem, tunc communiter cõcluditur, quod quò ad ea, quæ aguntur in territorio illius populi, valeat restituere ad famam. Et firmat Bartol in l 1. §. de qua re, ff de postulatio. & sequitur ibi Angel. Bartolus in l. infame, in fin. ff. de public. iudic. d. Anton. & Ab. in capitulo cum te, de re iudic. Si autem recognosceret superiorem, tunc communiter cõcluditur, ꝙ non possit. per text. in d. §. de qua re. Fallit, vbi infamia esset irrogata virtute statuti eiusdem ciuitatis, & non de iure communi, quia hoc casu potest. d. populus dispensare super dicta irrogatione infamiæ in futuris, vt probat Bartolus in l. 3. ff. de testament. & in d §. quare. Bal. in d. l. i cum mulier, ff. solut. matri. circa pe. chartam, & can. in d. c cũ te. Fortius verè voluit Barto. per plura in l. ictus fustiũ, ff. de infa. quod condemnatus solùm per contumaciam, quæ ex dispositione statuti habeat vim confessionis, nõ efficiatur infamis, per no. per gloss in l. 1. C. de mõ mul. ſec not. Bar. in l. si ideo, ff. de euic. Ioan. An. in addi. spe. ti. de contu. §. sequit. circa prin. Bal. in l. si tutor C. si tutor non gel. & in l 1. C. de hær. insti. col. fi. & Ang. & Im. in d. l. infamem.

c Respondet Panormit.] In tertia & quinta quæstione, & de Episcopo, de quo hic, tractat in tertia quæstione. Nam facit octo quæstiones de hac materia.

INFIDELITAS [a] vtrū sit peccatū? Res. Asten. li. 2. titu. 56. in prin. ꝙ infidelitas dupliciter potest sumi, primo negatiuè purè, & hæc est in illis, qui nihil vnquā audierunt de fide Christi, & isto mō non habet rationē culpæ, sed pœnæ, q̄a talis ignorātia diuinorū est secuta ꝑ peccatum primorū parentū, & sic tales infideles non damnantur ꝑ infidelitatē, sed ꝑ alia peccata, quæ sine fide non possunt remitti, & pro hoc facit. Io. 15. si nō venissem, & locutus eis non fuissē, peccatum non haberent, s. infidelitatis in Christum, secūdū Aug. [b] Secūdo modo sumitur infidelitas contrariè s. inquātū contrariantur & contemnunt credere, quod audiunt secundū illud Isa. 53. Domine quis credidit auditui nostro? & in hoc ꝓ ꝓpriè rō infidelitatis cōpletur, & sic est mortale peccatū, & grauissimū, inquantū magis elōgat à deo non tm̄ quo ad affectionē sed et̄ cognitionē; [c] & ideò magis punit̄ qlibet infidelis ꝓ isto pctō, q̄ qcūq; alius ꝓ quocūq; alio [d] cęteris paribus.

1 Vtrū oē, qđ facit infidelis, sit pctm̄? Rñ. Astē. vbi supra gl. sup illud ad Ro. ca. 14. & 28. q. 1. §. ex his. Omne, qđ non est ex fide, pctm̄ est, dicit, ꝙ non oīs vita infideliū pctm̄ est, sed qñ solū faciūt aliqđ opus ex indelitate, vel relatū ad ipsam, vt qñ Saracen⁹ ieiunat, vt legē Macometi seruet hoc mandante, vel Iudæ⁹ sabbatizat & hmōi, & sic mortaliter peccat, aliàs sec⁹, q̄a possunt facere multa, q̄ sunt de genere bonorū, in qb⁹ non est peccatū. An aūt vendentes eis, vel alio titulo ɔcedētes aliqua, qb⁹ vtuntur ad eorū ritū peccent mortaliter? dico saluo meliori iudicio ꝙ si qs hoc eis vēderet, vt tales ritus facerēt, sic peccaret mortaliter, q̄a cooperatur eorū peccato; sed vendens ei simpliciter aliquas res, licèt illi talib⁹ vtāt̄ ſm ritus eorū, nō credo peccet mortaliter, aliter ecclesia, q̄ eos tolerat, & permittit habitare inter Christianos, videretur ponere laqueū dānationis, cum sciāt, ꝙ quasi oīa vtātur ſm aliquā conditionē suarū sectarū, sic Iudęus carnes, palmas, cedros, & similia vtitur ſm suā legē.

2 Quot sunt species infidelitatis? Resp. Astensis, [e] vbi supra. §. 1. ꝙ si infidelitas attēdatur ſm cooperationē ad fidē sic sunt tres. Nā peccatū infidelitatis consistit in renitendo fidei, & sic aut nondum susceptæ, vt in gentilibus, siue paganis, & sic est prima species. Aut fidei susceptæ, & isto modo vel susceptæ in figura, vt in Iudæis, & sic est secūda species, vel susceptæ in manifestatione veritatis, vt in hæreticis, & sic tertia species. Si verò attēdatur infidelitas secundùm errores ad diuersos articulos fidei, sic non sunt determinatæ species infidelitatis, cū possint multiplicari in infinitū, vt patet per Aug. li. de hæresibus.

3 Quæ est peior infidelitas? Resp. Ast. ꝙ illa hæreticorū est pessima. vñ secūda Pe. secūdo. Meli⁹ eis erat nō cognoscer̄ viā veritatis, q̄ post cognitā retrorsum cōuerti. [f]

4 Vtrum infideles sunt ad fidem cogendi? [g] vide quod dixi supra, Baptismus. 6. §. 12. & supra, Fides. §. 9.

5 Vtrum sint in eorum ritibus tolerādi? Respon. Asten. vbi supra circa fin. tit quòd licèt infideles peccent in eorum ritibus, tamen possunt tolerari sine peccato, ꝓpter duo, vel propter bonum, quod prouenit ex eis, sicut in ritibus Iudæorum hoc bonū habemus, ꝙ fides nostra habet ab eis testimoniū in talib⁹ ritibus, in qbus figurabat̄

vel

a Infidelitate fides amittitur, & gratia, Con. Tri. sess. 6. c. 15. de iustifica. P. V.

b Secūdū Aug.] Qui ait, ꝙ intelligitur de peccato, quo in Christum nō crediderunt. Vnde subdit magnum peccatū, quod sub nomine generali vult intelligi.

c Sed etiam cognitionē] Intellige de his, q̄ contingūt in peruersitate morū, quia secus est de alijs peccatis, quæ opponuntur virtutibus theologicis.

d Pro quocunq; alio] Vtputa pro adulterio, & huiusmodi, considerato peccati gñe. punietur tñ grauius fidelis pro peccato adulterij, q̄ infidelis, tū propter notitiā veritatis ex fide, tū ꝓp fidei scientiam, quib⁹ fidelis est imbutus, quibus peccādo ipse fidelis cōtumeliam facit, de hoc Tho. 2. 2. q. 10. ar. 3.

e Rñ. Asten.] Et vide sanctū Tho. 2. 2. q. 10. arg. 4. vbi etiam dicit, ꝙ omne, qđ non est ex fide &c. q̄a cum fide peccata tollantur, meritò infidelium vita nō potest esse sine peccato. Cornelius autem, de quo act. 10. habuit fidem implicitam secūdū eum.

f Cōuerti] Tum quia magis fidei restitit, tum quia grauius peccat, q̄ nō implet, quod promisit.

g Cogēdi] Astē. tñ vbi supra §. 10. dicit, ꝙ illi qui nunquam fidem susceperint, vt Iudæi, & gentiles, sunt ad fidem autoritatib⁹, rationibus, & blandimentis inducēdi, & non cogendi, quia credere est voluntatis, & seruitia coacta &c. 45. di. de Iudæis. Si tñ inuiti baptizarentur, characterem non susciperēt &c. Illi autem, qui semel fidem receperūt, si recessissent, cogi possent corporaliter.

a Cath. de ora c. q̃rõ i ora.requi. & in ora.do.ver. Et ne nos ind. in ten. item de Dei præcep. in decalo.cõten. D. Ambro. lib. 1. de offic. c. 31. P. V.

vel secũdo possunt tolerari sine peccato pp malũ vitãdũ, vel scandalum, aut dissidiũ, q̃d ꝓuenire posset, vel impedimẽtũ salutis eorũ, q̃ sic tolerati paulatim cõuertuntur ad fidem, & propter primum tolerandi Iudæi; propter secundũ solùm alij infideles, aliàs non.

6 Vtrũ fideles possint cũ infidelibus conuersari? Resp. Asten. vbi supra, ar. vl. ver. circa tertium, ꝙ si in aliquo casu ecclesia interdiceret pp aliquod peccatũ eorum indirectè puniendum, sic non liceret. Si aũt ecclesia nõ interdiceret, tũc distingue, aut fideles sunt firmi, & sic non ꝓhibentur conuersari cũ eis, maximè si necessitas subest, aut sunt debiles in fide & simplices, de quo rũ subuersione ꝓbabiliter põt timeri, & sic ꝓhibẽdi sũt, maximè nè magnã familiaritatẽ habeãt, neq; sine necessitate cõuersẽt.

7 Vtrum infideles, qui non recognoscũt dominium, ecclesiæ licitè possint reb⁹ suis spoliari? Res. Host. in c. q̃d super his, de voto, ꝙ sic, ꝑ illud Mat. vlt. data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra, quam quidẽ trãstulit in vicarium suum, sec⁹, si recognoscunt dominiũ ecclesiæ, nec sunt infesti Christianis, ꝑ hoc habes tex. cum gl. 23. q. 7. si de rebus. Inn. in d. c. quod sup his. tenet, ꝙ non possunt, nisi sint infesti Christianis, vel aliter delinquũt in lege naturę, & facit ꝑ eo tex. cap. dispar. 23. q. 8. Sed mihi magis placet opi. Host. & maximè in infidelibus occupantibus prouinciam Ierosolimitanam, quę cùm sit consecrata sanguine Christi, & multorum martyrum, non debet esse sub dominio infidelium, & hoc intellige pñt spoliari autoritate dñi papæ nõ a priuata ꝑsona. vide Pa. in d. c. ꝙ sup his.

8 Vtrũ infidelib. sit credendũ in ꝓiudiciũ aliorũ? Res. Pa. in c. 1. de hæ. in fi. ꝙ non ar. d. c. 1. ex quo sunt infideles deo, non præsumuntur fideles hominibus, & ideo testes non admittuntur contra Christianos. 2 q. 7. non potest, & c. pagani.

9 Vtrum liceat assumere habitum, infidelium, & sic se simulare infidelẽ? Resp. Rod. ꝙ si fiat ex rationabili cã, licet, sicut fecit S. Sebastianus, dummodo in tali vestimento non sit aliquod signum, vel aliquis charactꝰ principaliter consti tut⁹ ad discernendũ cõfessores alicuius infidelitatis, quia sic non liceret, q̃a ꝑ tale signũ mentiretur contra fidei promissionem; sine causa verò rationabili nullo modo licet.

10 Vtrũ dubitare de fide sit peccatũ mortale? Rñ. ꝙ sic, quia dr̃, dubius in fide infidelis est c. 1. de hæ. sed tũc dubitat, cũ nõ magis declinat ad vnã partẽ, quã aliã; secus, si titubat, vel vacillat, sed tñ non firmat se nisi sup fide vera; de hoc vide s. Hæreticus. in prin. & vtrũ sit disputandũ de fide, Vide supra, Disputatio. Infideles an possint prætio induci ad fidem, Vide infra. Iudæus. S. 31.

INFIRMVS famul⁹ an debeat habere salarium, Vide supra, Familia. S. 2.

INGRATITVDO vtrũ sit peccatũ? Respõ. Pe. Aureo. l. 4. di. 22. q. 2. ĩ fi. ꝙ ingratitudo põt cadere dupliciter, aut tanquã circunstantia actus, sicut est qñ aliquis peccans ex aliquo alio fine, habet tñ ingratitudinẽ tanquã circunstantiã, vt est quilibet, q̃ licèt receperit multa beneficia a deo, tñ voluptate ductus consentit fornicationi; & isto mõ non est peccatum per se, sed circũstantia peccatũ aggrauans. Alio mõ consideratur ingratitudo per se, sicut qñ non est alius finis mouens ad tale faciendũ, nisi q̃a despicit beneficia, vel paruipendit, vel nõ recogitat, & sic est peccatum speciale.

1 Vtrũ sit mortale peccatũ? Res. ẜm Tho. 2. 2. q. 107. ar. 3. ꝙ si ea, quæ prætermittit facere, sunt necessitatis, sic est mortale, aut ea quæ committit, sunt contra id, quod necessariò debet cauere; & sic similiter est mortale, vel quando ex contemptu prætermittit recognitionem beneficij, vel recompensationem, aliàs est veniale.

2 Vtrum propter ingratitudinem reuocetur donatio, vide supra, donatio. 1. S. 41.

3 Vtrũ pater ratione ingratitudinis filij, (puta q̃a eum accusauit) & ex oĩ cã, ex qua potest eũ exhæredare possit alimenta ei denegare, vide supra, Exhæredatio S. tertio.

4 Quot modis cõmittitur ingratitudo? Rñ. secundùm S. Th. 2. 2. q. 107. art. 2. quòd tribus modis? Primo non recognoscendo beneficia a dei, & hominũ, vt debet, propterea dicit Sen. quod ingratissimus est, q̃ obliuiscitur beneficium. Secundo quando non laudat, seu non regratiatur benefactorem

factorem. Tertiò qñ non re cōpensat beneficio recepto scilicet faciēdo honorē vel seruitiū benefactori tēpore suo. Quartò qñ in mēte sua contēnit beneficiū receptū vel ipsum benefactorē, qua si ei iniuriā fecerit dādo be neficiū. Quintò qñ murmu rat de benefactore, vel beneficio eius eū vilificans. Sextò qñ facit iniuriam, vel aliquid in cōtemptū illius benefactoris reddens malū pro bono.

5 Vtrum ingratis sint beneficia subtrahenda? a Res. ꝙ aut ex beneficio præsumitur, ꝙ attrahētur ad gratitudinē, vel ad minus malū, & sic non sunt subtrahē da, aut inducuntur ex beneficijs ad peiora, vel ad perseueran. in malū, & sic subtrahi debent, ita no. in cap. non omnis. 5. q. 5.

INIVRIA qd est? Res. ꝙ quadruplicite: b accipitur. Primò generaliter, & sic est oē, qđ non fit iure. Facit. c. qd dicā. 14. q. 4. Secundò accipitē specialiter. & sic est iniquitas, vel in iustitia c iudicantis quasi ius iniquū & iniustum. Tertiò iniuria dr̄ culpa, vt in l. Aquilia. Quartò accipitur singulariter & ꝓprie, & sic fit aliqñ re, qñ manus violentæ inseruntur. ff. e. l. 1. §. iniuriā. 17. q. 4. si qs suadente. Aliquando fit verbis cōuitiādo, vel contumeliā dicendo. facit. c. olim, extra e. tit. Fit & tertio mō. s. literis, cū videlicet librum, vel chartam, vel historiam ad infamiam alicuius pertinentē conscripsit, cōposuit, vel edidit, vel dolo malo facit, vt aliqd horū fieret, puta dimisit scripturam cadere, in platea, ar. ff. de ver. sig. l. latē nec distinguitur, vtrum nomine suo, vel alterius ediderit, vel vtrū nomen expresserit illi', quē intendebat infamare, vel non, dummō aliter per circunstancias cognosci possit. Eodem mō tenetur, si sine scriptura in notā, vel signū aliquod istorum prodidit, puta veste lugubri vtitur in iniuriā alicuius, vel cornua posuit in porta, & hmōi. ff. de iniur. l. itē apud Labeonē. §. ait ptor, nē qd infamandi cā fiat, & 5. q. 1. c. quidā maligni spiritus. d Et de ista quarto modo dicta hic loquor.

1 Quid de illo, q dicit alicui, latro, fur, homicida, & hmōi, cū dicat verū? Resp. sm Hos. in sum. ti. de iniur. ꝙ si facit animo accusandi vel denunciandi ad puniendū delictū, & ꝓbauerit non punitur, nec tenet e iniuria ff. e. ti. l. eū q, in prin. vbi dicitur. peccata. n. nocentium nota esse & expedire, & oportere, & C. e. ti. l. si quidē, & idē, si faciat excipiendo, vt eū repellat a testimonio de test. c. ex parte, vel ab ordine, aut beneficio de accusa. c. sup his, quia hæc a iure conceditur, & nemo facit iniuriā, q vtitur iure suo de elec. c. cum ecclesia vulterana. Si verò dicit ad infaman. tm̄, quod præsumitur, qñ non habet causam iustā dicendi, tunc iniuriā facit, & condemnandus est, d. l. si quidem, & l. 3. C. e. 6. q. 1. ex merito, & c. deteriores, & no. Hos. & Ber. in c. si culpa e. ti. in ver. ignorantia & ibi Abb. not. quasi omnia hæc.

2 Quis pōt facere iniuriā?

a Subtrahenda] Vide quod notaui. infra manumissio. § 4. Adde primò, quod si habeo debitores & eis gratis concedo, vel dono liberatis absque vllis benemeritis, præcedētib', quòd licèt talis debitor liberatas possit propter ingratitudinem reduci ad pristinam obligationem, est verum quātum ad debitum principale, tamen non reducetur quantū ad pign', vel hypothecā. l. 1. § cū venditor, ff. q. mo. pi. vel hypo. solu. quē ex cla. Rom. in suis fin. Adde ēt ad illud, ꝙ filius legitimat' pōt reduci in pristinū statum &c. pro hoc facit text. vbi æquiparantur patron' erga libertū, & pater erga filium legitimatū, in §. 1. in ver. æqualis patri, in aut. vt libert. de cæte. facit ēt tex. in §. sigs igitur non habens, iuncto §. liceat, in aut. qui. mo. natura. effi. leg. Eodē modo, si fili' sit adeptus militiā, vel dignitatē potest reuocari propter ingratitudinem l. 1. §. fi. & ibi gl. no. ff de obse. pa. præsti. quæ per hoc infert ad cōces. prælatorū, qui possint propter ingratitudinem reuocare Et de liberto quomodo reuocetur propter ingratitudinem, vide practicam per Spe. tit. de officio omn. iudic § 1. versic. Item agitur. Eodē modo iudex ordinarius, vel potestas, si sit ingratus, pōt tanquam, suspectus recusari. §. sancimus. In aut. de exhib. re Cano. in. c. postremo, de appel. domi. Ias. in d. l. apertissimi, C. de iudic. Similiter filius emancipatus ingratus pōt reuocari in patriam potestatē l. vna. C de ingra. libe. Spe. ti. de nat. ex lib. ven. ver. Sed & liber. & Bal. in d. l. vna refert, ꝙ quidam philosoph' Græcus, qui pri' seruitutē induxit, adinuenit ēt modū, vt diceretur, esto seru', qui nescisti vti libertate.

b Quadruplicite] hęc quatuor ponuntur in l. 1. in prin ff. e. & Inst. eo. in prin.

c Iniurias nasci a quib. iura expectātur, nefarium est, Trid. Sy. sess. 24. c. 9. de refor. matri. P. V.

d C. quidā malā gni spiritus] Vide bonū text. in l. constitutioni. bus, ff. de iniur.

e Nec tenetur] & dicit Bar. ꝙ si nō expediret rei publicæ, talia ꝓferēns puniri deberet, Vt si dixi tibi, tu es cæcus, vel claud', sec', si dixi, tu fuisti meretrix ꝓ falso, vel es spurius, quia interest rei publicæ ꝓ testimonium ferendum.

Rñ. ꝙ ille tantũ, qui & pati eam põt. Fallit hoc in furioso, & puero, qui nõ eſt doli capax, cui iniuria fieri põt, ipſi tamen alijs nõ poſſunt facere, & idem de dormiẽte. Aduerte tamen ꝙ nemo iniuriã poteſt facere, nec tenetur de iniuria, niſi qui ſcit ſe iniuriam facere, vel ſcire debeat, ẽt ſi ille, cui fit, neſciat, q̃a ſi quis per iocũ ꝑcutiat, aut dũ certat, non tenet̃ iniuriarũ, hęc habẽtur. ff. e. l. illud. ibi ẽt dicitur, nanque hi pati iniuriã poſſunt, non facere, cum iniuria affectu facientis conſtat, 15. quæſt. 1. S. illud.

3 Cui datur actio iniuriarũ? Rñ. ꝙ illi, qui eam patitur, & not. ꝙ nedum iniuria fit in perſona propria alicuius, ſed ẽt ei dicitur fieri, ſi fit in filio, vel ei, quem habet ĩ poteſtate, Inſti. eo. S. patitur, dum tamen iniurians ſciat eũ filiũ familias. licẽt ignoret, cuius. datur ẽt actio filio familias in nõmine ſuo. l. filius fami. ff. de acc. & obli. Item in ſponſã vel vxoꝛẽ, & ſic datur actio viro, & mulieri, & ſi fit filiꝰ familias, ẽt patri. l. 1. S. vl. ff. e. non tñ eam, quę fit viro. iniuriã, patitur ſponſa, vel vxor, quia vxores a viris, non viri defenduntur ab vxore l. 2. ff. eo. de ſponſa dr̃ in l. itẽ apud Labeonem. S. ſponſum. Item datur hæredi ob iniuriã factam cadaueri defuncti, cuius eſt hæres. Idem, ſi fama defuncti ſit laceſſita. d. l. 1. S. ſed ſi fortè cadaueri. Item datur domino ob atrocem factã ſeruo. d. l. item apud Labeonem S. prætor ait 2. & S. ſe. & Inſtit. eo. S. ſeruus. Item datur ep̃o pro iniuria facta clericis, & abbati in ſuis monachis, vt not. in capitu. parochianos, ᵃ de ſentent. excommuni.

4 Nunquid matronæ in veſte meretricali ᵇ deprehenſę fiat iniuria ſi intentetur? Rñ. ꝙ non. facit. c. in audientia, de ſen. exc. non iniuriat̃ matrimoniũ, ſm̃ Ho. & Ber. qui ipſam ignorauit. C. de adult. l. ſi ea, ſicut nec militię, q̃ militẽ ignorat. ff. lo. l. ſi ignorans, ſecus, ſi in habitu honeſto. Idem tenet gl. ĩ d. l. ſi ignorãs, ff. lo.

5 Vtrũ iniuria q̃s poſſit repellere? Rñ. ꝙ defendendo ſolũ, ſed percutiẽdo fuit di uer. opi. Hug. ĩ S. ſi vero ira, l. diſ. tenuit ꝙ nõ licet Ber. verò & Lau in c. ſuſcepimꝰ de homi. reſtringit hoc ad clericos. Sed ego dico ſm̃ doctrinã Ale. ĩ 3. parte ſummæ, ꝙ ẽt ꝑcutiẽdo licet, ne ceſſitate cogẽte, ſi iniuria aliter vitari non põt, & nedum laicis, ſed ẽt clericis, de quo vide s. Clericꝰ. 10. & Homi. 3. & Defẽ. S. 3.

6 Vtrũ iniuriatꝰ ᵈ teneatur eã remittere? Reſ. gl. in c. ſi q̃s contriſtatꝰ. 90. di. ꝙ nõ quò ad actionẽ, ᵉ ſ. vt ſatiſfactionẽ habeat. 23. q. 4. ſi illic. imo dicit, ꝙ bene facit agendo, vt ſatiſfaciat. 45. di. & q emendat. 23. q. 5. de occidendis, q̃a iniuriator tenetur necdũ petere veniã, ſed etiã ſatiſfacere de dãno dato ex iniuria, ſi poteſt, aliter non poteſt abſolui, niſi iniuriatus remiſiſſet actionem iniurię liberaliter quoad conſcientiã. Sed rancorem cordis etiã in iniuriãte non ſatiſfaciẽte, tenetur iniuriatus dimittere, vt de pę. di. 5. c. vl. imò nunquam debet admittere, cò quia non licet aliquem odio habere. 23. q. 4. cum in l. 11. q. 3. c. inter verba.

7 Quomodo dimittitur, ſeu tollit̃ actio iniuriarũ? Rñ. ꝙ tribus modis. Primo remiſſione, ᶠ vt per ſupplicationem, aut præces 23. q. 4. ſi illic, aut ꝑ pactũ. ff. de pact. l. ſi tibi decẽ. S 1. Secundo remittitur diſſimulatione. ᵍ ff. de iniur. l. non ſolũ. S. . . & Inſt.

a In c. parochianos] Bar de hoc in l. 1. in fi. eodẽ, & Imo. in c. contingit, de ſen. ex.

b Veſte meretricali] Dicit text. in l. itẽ apud Labeonem. S. ſi q̃s virgines, ff. de iniur. ſi q̃s virgines. i. eas, q̃ erãt virgines appellaſſet, i. pudiciciam earũ blãdo ſermone attentaſſet vt ĩfra, eo. S. attentare. Si tñ ãcillari veſte veſtitas, minus peccare vr̃ [minus] ideſt nullo mõ. Et hoc vr̃ approbare glo. multo minꝰ, ſi meretricia veſte, i. nullo mõ, vt l. ſi quis ignorãs, hic allegata, Non matrũ tami. veſtitę fuiſſent, Si igitur nõ matronali habitu fœmina fuerit, & q̃s eam appellauerit, i. attẽtauerit pudiciciã eiꝰ, vel ei comitẽ abduxerit, iniuriarum nõ tenet̃, i. nullo mõ, & comitẽ accipere debemus, ſ. virginis, eũ qui comitet̃ eã, vt ſequat̃. Et Bar. ibi ſic ſũmat. Talis q̃s eſſe ꝑſumitur, in quali habitu reperit̃. Et de hoc ꝑ Io de Ana. ĩ c. nõnullis, ĩ. no. 3 ſu.

c Hug. ĩ S. ſi verò ira] Tãgit Archi. in c. quia te, Sub quo ẽ. S. ſi verò ira. l. diſt. aliqua ad propoſitũ, Et gl in c. de his, ibidem.

d De remiſſio. iniuriarũ Cath. de præpa. adni. ĩ ora. de earũ oblitione, idẽ ĩ ora. dom. ver. ſicut & nos di. & c. nolẽtes eas condonare, in quæ incõmoda incidant, idẽ in expo. præcep. Nõ occides, addi. Remed. ad eas deponẽdas, ibid. & in præcipuũ locũ ora. do. Remittendi voluntas quibus ſufficiat. in præcita. ver. ora. dom. D. Amb. c. 47. & 48. li. 1. de offi. P. V.

e Quò ad actionem] Idem dicit Bart. ĩ l. nõ ſolũ. S. iniuriarum, ff. de iniurijs.

f Primo remiſſione] Et no. ꝙ iſta actio ſemel remiſſa ꝑ pactũ, non põt reuocari amplius ẽt ꝑ pactũ, vt agatur ex ea. l. ſi vnus, S. pacta, ff. de pa.

g Diſſimulatione] Vt ſi riſi, vel luſi, vel comedi cũ eo, ait gl. ibi.

co.§.vlti.Vñ si iniuria illata & p annũ vtilẽ,si est p metũ,aut continuũ, si alio mõ est illata,non agit,aboleẽ.l. si cum exceptione.§.in causæ,ff.qđ me.cau.& C.de iniur.& quod no.in gl.l.si nõ conuitij,posset tñ indirectè agere ẽt post annũ per viã exceptionis,puta si esset excõicatus iniuriator, nè absolueretur ẽm Host.& Pa.ĩ c.ea noscitur,de sen.exc. in glo.in ver.iuxta facultates. Itẽ tertiò remittitur actio iniuriarũ salutatiõe,deosculatione,comestione,& huiusmodi signis. Nam huiusmodi signa sunt reconciliationis,sicut subtractio est signũ inimicitiæ,vt not.gl.in c.cũ Adrianus.63.di. ĩ ver. ad salutandũ,& in c.cũ super abbatia, [a] de offi.dele. Quod intelligo verũ, nisi a principio prouocasset aduersarium citare eũ faciendo, quia tũc per osculũ, & prædicta signa non tolleretur,nisi expressè renuncietur,vel transigatur; & sic intellige prædictam.l.non solũ.§.1.Non credo ẽt, quod tollatur actio iniuriarum,si hõ exhibet signũ,quę necessariò teneẽ exhibere inimico, quia per illa nõ dicitur qs recõciliatus; & pro hoc facit [b] quod not.Bar.in d.l. si tibi decem.§.1, ꝙ infirm⁹ sacerdoti dicendo,ꝙ remittit iniuriam sibi illatam intelligitur remisisse odiũ, & non satisfactionem [c] iniuriæ;quod not. Item tollitur actio iniuriarũ,quotiescunque quis incitat iudicem, vt torqueat iniuriantem,eò ipso ꝙ ipsum torquet, aut condemnat ad vindictam, remittitur iniuria. Vñ aliã satisfactionem pro iniuria petere nõ poterit, vt est bonus tex. & ibi Bar. [d] i l.sed & si vnus §.si ante iudicẽ, [e] ff.de iniur.nisi protesteris, ꝙ ex hoc nõ vis tibi p̄iudicari,quin pro tuo interesse possis agere actione iniuriarũ,vt l.si ff.de iniur.Itẽ remittitur per mortẽ,quia iniuriarũ actio non transit ad hæredem ante litis cõtestationem moriẽte iniuriato, vt.l.iniuriarũ,la. 1. in prin. ff.de iniur. Et hæc omnia limita ẽm Pa.in c.olim,de iniu.quò ad actionem iniuriarum vera, sed non quoad damna, [f] & expensas, quia p hoc nõ tollitur,quin agere possit ad restitutionẽ,ar. c.1. de iniur. & sic serua in cõscientia; & ẽt si iniuriat⁹ nõ ageret, tenetur ad interesse,& dãnũ, qđ intulit,nisi ipse remittere velit, vt ĩ d. c.1.[g] no.tñ ẽm Host.ĩ sum. tit.de poe.ꝙ si iniuriat⁹ nollet cõponere cũ iniuriãte, vel nimis grauaret eũ,tunc iniuriator in consciẽtia posset tenere arbitrium iudicis pœnitẽtiæ,arg.c.veniẽs,de iureiur.& c.2.de arbitris.

8 Aduerte ẽt, quia si quis soluat pecuniam pro remissione iniuriæ obtinenda, infamis efficitur,nisi pactum fiat autoritate iudicis. ff.de his q no.infa.l.furti.§.pact⁹ not.Ioan.in d.c.si illic,ĩ gl. in ver. transactũ. Similiter esset infamis, si esset cõdẽnatus per iudicẽ siue ciuiliter, siue criminaliter agaẽ, ff.de his q not.infa.l.athletas.§.vlti. & ideo cũ agitur contra aliquem, constituat procuratorem,vel faciat compromissum,vt supra dictũ est,Infamia,§.6.

9 Quando autem iniuria dicatur enormis, vel atrox, vide enormis.

a In c. cum sup Abbatia] In ver. confessus, q̃ plura exẽpla ponit ad id, quod dicitur, Facto loquimur, & hmõi, vnde tangendo manum inimico videẽ facta pax, & remissa iniuria secundũ Bal. in lectura antiqua ĩ l.1.ff. eo. & ibi Ang.& Pa.11.

b Et pro hoc facit] Idem tenet Pau.de Cast. ibidem, & Bart. in d.l. non solũ. §. 1.ff.eo. Vtrũ aũt teneatur quis dimittere, nisi ab eo petatur? Bar. vtrobique dicit, ꝙ nõ, quãquam nõ affirmet Pau. de Cast.in d.§.1. ꝙ sic per illud, nisi remiseritis, &c. Matth. 18. Tu dic rãcorem, sed non actionẽ, vt supra.§.6.

c Non satisfactionem] Idẽ no tat Spec. titu.de accusa. §. 1. ver. quid si vulneratus.Vide Io. An. in c.1.d iniurijs, qui idem sentit, vt ibidẽ infert Pan.& Bart.in l. non solũ.§. iniuriarum,ff. eodẽ. An autẽ si quis remisit in extremis,prosit remissio, si reconualescit? dicit Bal. ꝙ sic in l.diuus, ff. ad Sil.

d Et ibi Bart.] ibi hoc nõ dicit. Sed dicit,Fecisti mihi furtũ deinde posuisti te in manibus meis, & restituisti mihi rem: tñ p hoc non tollit actio furti, nè duplũ, vel quadruplum &c. Facit tñ tex. ibi p hoc dicto.

e §.si ante iudicẽ] Et ibi Ange. no. Et facit text. in ratione sui in l.interdũ. §. qui furẽ,ff.de furtis.

f Sed non quò ad dãna] Adde Bald.in l si tibi. §.1.ff.de pactis. Vnde sis cautus secundùm eum, ꝙ in instrumento pacis facias remitti oĩa damna,& interesse,si vis, quòd plena sit remissio. Idẽ etiam & plen⁹ tenet in l. si domus,p illũ text. ff.de serui. vrba. prædi. Et ibi subdit, ꝙ si vna vniuersitas remisit alteri iniurias, & inuasiones,nõ pro hoc videtur remittere damna, & interesse; Quod est no. Et sequitur Alexã. in consi. 168. in 2.volu. & l. 3. ff. de dam. infec. Cõfirmo per id, quod pulchrè tenet Spec.titu.de accu. versi. quid si accusatus. Vbi tenet, ꝙ si vulneratus remisit iniuriam pecunia accepta põt agere ad expensas factas in curando vulnere. Hæc infra.

g Vt in d.c. 1.] Ibi not Panor. versi.vltimo super text. quæro. Vbi etiam tãgit id, quod supra eo. dicitur, ver. non credo etiã, ꝙ tollatur.

Vide

a Vide annotationes ad vocē, Iustitia. P. V. b Videas annotata ad dictio. obedientia.P.V. c Vtrū sit peccatū mortale] Peccatū ē mortale, qa cōtriatur caritati Dei,in qua ē vita spūalis, & caritas exigit,vt eius pceptis obediatur. In præceptis autem diuinis continet, q̄ & superioribus obediat, Ro.13. Qui potestati resistit &c. Item cōtriatur caritati pximi, inquātū superiori proximo subtrahit obedientiā,quā ei debet.Hæc Tho. 2.2.q. 105. d Idololatria] Non fm identitatē,sed solū fm similitudinem, quia redūdat in contemptū Dei, sicut idololatria licèt idololatria magis secūdùm Tho.2.2.q. 105. e S.leges.4.di.] Vbi dicitur, q̄ leges abrogātur per non vsum. f Diuersa opi.] Tu claris dicas. Si cōstat de mēte legis, q̄ intēdat pcipere; & tunc obligat ad mortale;& sic intellige d. q non obedierit principi,morte moriatur,c.2.de maio. & obedien. & S. quod pcipitur. 14. q. v. Si verò nō cōstat de mēte;& tūc si loquitur p verba pceptiua,& obligat ad mortale.cap. qui resistit, & c. si duo,& cap. sulta. 11. quæst. 3. nisi materia le-

INIVSTITIA a vtrū sit peccatum mortale? Res. fm S.Tho.2.2.q. 59.ar. 1. q̄ iniustitia est duplex, vna illegalis opposita iustitię legali; & hæc fm essentiā est vitiū speciale, inquātū respicit obiectū speciale, s.bonū cōe, quod contemnit,sed quò ad occasionem est vitium gñāle, quia per contemptum boni cōis potest homo ad oīa peccata deduci,sic ēt omnia vitia, inquantū sunt contra bonū cōe, rōnem habent iniustitiæ quasi ab iniustitia. Alia iniustitia dicit fm inæqualitatē quandā ad alterū prout. s.quis vult habere pl' de bonis.s.diuitijs,honorib & min' de malis, s. laboribus expen.& sic habet materiā specialē. & est vitiū speciale oppositū particulari iustitiæ,de qua infra,Iustitia. facere aūt iniustū ex genere suo peccatū mortale est, qa infert nocumētū pximo qd' est cō tra caritatē. Excusatur aūt, vt nō sit mortale peccatū,vel rōne ignorantiæ fm Phil.5.ethicorū. Itē ratione paruitatis, vt si qs auferat pomū alicui,qa deficit à rōne perfecta eius, qd' est iniustū facere,inquātū reputari pōt nō esse oīo contra volūtatē eius,q hoc patit,& hoc probabiliter.

INOBEDIENTIA b Vtrū sit pctm̄ mortale? c Rn. distinguendo. Aut est circa pcepta diuina,& scienter, vel ex ignorātia, q̄ non excusat,de qua supra,Ignorātia.S 4. sic semp est mortale,facit.22.dist.S. porro,& 81.di.c. si q presbyteri sunt vbi dr̄ idololatria, d & 14. q.1.quisquis,si verò fiat cō tra ex ignorantia,quę excusat,sic non peccat mortaliter. Aut inobedientia est circa pręcepta iuris positiui,& tūc distinguo, q̄ aut talis lex, seu pceptū per longa tēpora non fuit receptum papa sciente, & transgressores non puniente,& sic non est mortale peccatū, imo excusantur facit qd' not. Pa.in c.cum olim, de cle.coniuga. vbi declarat Græcos non peccare, licèt accipiant vxores clerici eorū,ex quo not q̄ quando lex generalis recipitur in vsum a certo genere personarū, & ab alio non, q̄ non obseruantes non peccant, saltem post longa tēpora S.leges.4. dist. e & quod no.doc.in c.1.de treu.& pa. Nec obstat, qd' ibi tenet Host.qa loquitur, quando talis pùaricatio est peccatū de sua natura, quia tunc non excusat non receptio. Secus, si essent eiusdē generis,& maior pars acceptasset, quia licèt superior non puniret; tamen minor pars non excusaretur, sed haberet locum, Multa p patientiā tolerantur &c.c. cum iā dudū,de pben. de dico, si talis lex fuit recepta,sed per consuetudinem abrogata, q̄ non peccant inobedientes, vt supra dixi, Consuetudo. S.9. & 10. Aut talis lex non est abrogata neque p contrariam consuetudinē,neq; p nonacceptationem,& tunc fuit diuersa opinio f inter doct.quidam dicunt,vt Collectarius in c.1.de const.refert Ab.in rub.de obser.ieiu.vl.q.& multi alij, q̄ talis inobedientia non est mortale peccatū,nisi fiat ex cōtēptu, & huiusmodi opinionis videtur fuisse beatus Bernar. lib.1. de pcepto, & dispen. vbi dicit, Non qualiscunque mandati præteritio criminalem inobedientiā facit, sed repugnare,& nollè obedire.Idem in lib.8.dicit,si verbum loco, vel tempore silentij per obliuionē surreptum fuerit contra præceptum, veniam facillimè impetrabit, quia etiam vix peccatum reputabitur. Item in lib duodecimo, ibidem dicit,si iubente seniore mihi silentium,verbum elabitur,reū me esse fateor, sed venialiter. Si verò ex contemptu sciēs, deliberans,spontè in verba prorumpo, pùaricatorē me constituo, & criminaliter, hęc ille. Alij tenent,quòd prædicta opinio est vera,nisi fiat ex consuetudine contra legem,quia sic etiam esset mortale. Et huius opinionis videtur Ric. de Media villa in

quol.

gis non esset necessaria quia tūc verba legis impropriātur c. rogo.11.q.3. cum ibi no.& gl.in d. § ꝙ pcipitur, & in prox.decre.& ratio est, q̄ verba intentioni seruiunt, & non è conuerso l. non aliter, ff.de leg. 3. vbi receditur à proprietate vocabuli, si de mente disponētis cōstat. Aut loquitur per verba æquipollentia, vt ini hibemus &c.tūc dic vt casu præce.& habetur hic in tex.Aut loquitur p verba imperatiui modi,& tunc aut consuetudo habet, ꝙ illa verba importent præceptum & illam serua, c. cum dilectus, de cōsue l.minime, ff.de leg.Aut nō apparet de consuetudine,& tūc recurre ad qualitatem materiæ,quæ si sit pōderosa multum, & verisimiliter excogita a per superiorem, & tunc inducitur præceptum, ad hoc textus pulcherrim9 in Clementin.exiui,de verborum significa. aliàs secus, patet Matthæ.5. ibi,si quis te percusserit in maxil l. m,præbe ei,& alteram,quia illud verbum præbe,licèt sit imperatiuum, est de consilio,vt in c. paratus.23 q 1. Aut loquitur p verba communia,ſ statuimus, & dic vt hic in text.& infra lex.

quol. 1. q.19. Alij verò dicunt consideranda verba legis,quia si pręcipit per verba cōmunia,vt puta,statuimus,ordinamus, & similia, sic verū est,ꝙ non est mortalis inobedientia,nisi sit ex contēptu.Et quid sit contēptus,vide supra contēptus. Si verò lex loquitur p verba pceptiua, seu æquipollētia, sic est mortalis inobedientia, quamuis nō fiat ex contemptu, dummò scienter,& sine cā rationabili,& p hoc facit c.2.de ma.& obe.& ca. qđ præcipitur.14. q.1.Et huius opinionis videtur Pa.in sub.vl.q. de obseruа.ieiu.Alij verò tenent,vt S.Tho.in 4.di.15.ar.3.q.1. quęstiuncula.4.ad 3.ꝙ præcepta iuris positiui magis obligāt ex intentione legislatoris,q̄ ex ipsis verbis, & ideo trāsgressor talis magis est reputandus,q obuiat intentioni legislatoris, q̄ qui deuiat in aliquo à legis ordinatione.Intentioni aūt legislatoris obuiat,q ex contēptu,vel sine aliqua rationabili cā pceptū non seruat secus in casu,in quo probabiliter credi nō potest, si legislator[a] adesset,eū obligare non vellet talis nō est reputandus pcepti transgressor,nec peccat mortaliter, & hæc vr̄ coincidere cū opinione Rie. q̄ magis mihi vr̄ æqua, & ideo sequenda, quā et sequit̄ Arc.86.di.in c.vtinā,& Ge.in c generali de elec.li.6. Facit pro hanc opinione gl.in ver.occurrere,in c.quisqs. 4.q.5. & ca. Honorat9.74.di.& 84.di.c. 1.& 10.di.qs aūt & qđ no. Pa.in Cle.1.de ætа. & quali.nā durum valde videtur, ꝙ plātus intendat semper inijcer̄ laqueū mortalis peccati ī suis pręceptis,& ideo solū credo sit in contēptoribus,& illis, q præuaricationē,& inobedientiā ducunt in consuetudinem , quę est quidam contemptus interpretatus,& quia sic ex toto frustratur finis legis, sed in obedientia,q̄ non ex contēptu, neque ex consuetudine procedit, credo ꝙ sit veniale peccatū , cū hęc non ex toto frustret̄ finē legis , nec sit totaliter contra intētionem eius. Similiter dicēdū de inobedientia prælatorum,aut superiorum Multò magis excusatur à mortali , qui facit contra ex ignorantia non affectata , crassa , vel supina . Si verò inobedientia sit contra consilia , aut lex consilij est perfectionis , vt Math. 19. Vade & vende omnia , & sic non est peccatum . Et sic intellige glo.in ver.inhibemus,in d.c. generali,de elec.lib.6.& iura,quæ allegat.Si autem lex est consilij reuerentię,quod est,qn̄ subditus deberet facere,tamē superior non vult præcipere,sed potius consulere, vt abstineat,vt no.gl.in c.ad aures,de tēpo. ordin.sic peccat venialiter, vt no. Archi.in c. testamentum.15.distin.& 25.distinc. §.alias ea demum.

1 Vtrum inobedientia statuti pœnalis sit peccatum?Res.Henri.de Gā.in quoli.3.q. 22.ꝙ aliquando in statuto sunt duo præcepta,puta cum dicitur,Statuimus nè quis faciat tale quid,& qui fecerit,soluat talē pœnam;& tunc obligat ad culpā, & pœnā. Et sic intellige glo.in ver.sententijs,& Gemi. in c.vt animarum periculis,de constit.li.6. & Inno.in ca. quod super his,de voto , & Ioan.And.in c.relatum,nè cler. vel mona. & Gem.in c.perpetuæ, de electio. li.6.qui dicunt,quòd statutum pœnale præceptiuū licèt contineat aliam pœnam corporalem obligat ad mortale. Aliquādo verò est vnū solum præceptū,puta cum dicitur , Statuimus,quòd si quis fecerit tale quid , soluat talē pœnam,& sic obligat solùm ad pœnā ex forma statuti. Ex intētione verò statuen-

tis

§.3. & hoc tenēt S.Tho. & Archi. in c.1.17.q 1.Pa. in c nam & concupiscētiam, de constitu. Si lex loquitur per verba cōsilij, dic vt in tex.in l.final. a Si legislator] Ad hoc gl.notabilis in l.si vnus § pactus, ff. de pac quæ dicit, si statuentes fuissent interrogati de tali casu , ita statuissent,ꝙ debet teneri p statuto , & hoc tenent ibi Do ʒo.

tis obligat ad culpã, si passim temerariè aut causa leui præuaricet? Aduerte ẽt, quod in conscientia neque in primo casu, neque in secundo tenetur ad pœnã, nisi post condẽnationẽ, secundũ gl. c. fraternitas, in fi. 12. q. 2. & quòd licèt statutum non sit præceptiuum, ex forma tamẽ obligat ad mortale qñ ĩponit pœnã mutilatiõis, vel mortis corporalis.

INQVIETVDO [a] mẽtis est filia auaritiæ, quę cõmuniter est veniale peccatum, nisi per eam omittantur necessaria ad salutem.

INQVISITIO [b] est alicuius criminis manifesti saltem per famam ex bono & æquo iudicis competentis canonicè facta inuestigatio secundùm Host.

1 Quotuplex est inquisitio? Res. vt colligo ex Pa. in c. qualiter, & qñ, el. 2. de accus. 3. col. super gl. 1. quòd triplex est. Quędam generalissima, qua inquiritur sup statu totius prouincię [c] vel diœcesis, & in hac non est opus, quòd infamia præcedat, nec habet locum dicta diffinitio, q̃a prælatus tenetur eã facere quolibet anno. c. cũ venerabilis, de censi. & c. Rom. de censi. lib. 6. Quædã est generalis, qua inquiritur sup statu, alicuius ciuitatis, castri, vel alicuius loci, & de hac non loquitur p̃fata diffinitio, q̃a non requiritur infamia, vt in c. 1. de of. or. l. congrui, ff. de of. præsi. Tertia est inquisitio specialis, q̃ fit contra certam personã, & hæc pôt fieri dupliciter. Primò non ad imponendam pœnam, sed ad peccatũ euitandũ ex debito officij, vt puta quòd matrimoniũ non contrahatur pp impedimẽtũ, de diuor. c. porro. 35. q. 6. si duo. Et idẽ dic, qñ vult inquirere de aliquo canonico impedimẽto [d] eadẽ ratione s̃m Host. Itẽ ibi agitur de restitutione vsurarũ, & debitores pp iuramentum impediuntur petere. Itẽ generaliter, qñ vult inquirere de aliquo crimine non ad priuatũ commodũ, sed tñ ad pęnitentiam peccati, & tunc non requiritur infamia p̃cedens secũdũ Inn. [e] & sequitur Pa. in d. c. qualiter & qñ. facit. c. cũ dilect⁹, & c. nihil, cũ si de ele. & c. si. de clan. despon. & qđ no. p Inn. in c. 1. de excel. pręl. Secundò potest fieri inquisitio specialis ad pœnã imponendã & tunc si fiat ad denunciationẽ publici officialis, sic non oportet, præcedat infamia l. ea quidẽ, C. de. accus. c. præterea, de test. cogẽ. sed oportet sit notoriũ; [f] aliàs non creditur denunciatori, de quo tñ dic, vt 4. q. 4. S. vl. aliàs etiam non præcedẽte infamia, procedere non potest in inquisitione ad pœnã imponendam, vt in d. ca. qualiter & qñ, et no. Pa. in c. ad nostrã, el 2. [g] de iure.

2 Sed q̃ritur qualis infamia debet p̃cedere? Res. Pa. in d. c. qualiter et qñ, q̃ si sit inq̃sitio contra p̃latũ sœcularẽ, oportet sit talis et tãta, q̃ sine scãdalo, vel periculo dissimulari non possit, [h] vt in d. c. qualiter, et qñ. Si verò contra p̃latũ regularẽ, puta Ab. vel priorẽ conuentualẽ, sic debet seruari dispositio p̃fati capituli qualiter, licèt non ad vnguẽ s̃m Ab. Si cõtra regulares inferiores [i] sic, puto. q̃ non requiratur tanta infamia, sed solũ fama publica cũ indicijs, vt suspitionib aliquib. aliter in cã criminali [k] non credo iudex possit procedere ad aliquem actũ vel capturæ, aut arrestationis p onæ, vel tormentorũ, aut inquisitionis [l] infamationis, vt no. Inn. et lo. An. in d. c. qualiter & qñ, & d. Ant. ibi. similiter Ang. in l. si vacantia,

[a] Repete addita ad nomen auaritiæ. P. V.

[b] Huc etiã pertinent annotata quę de visitatio. & §. de corrcct. P. V.

[c] Totius prouinciæ] De hac loquitur cap. sicut olim, de accusa.

[d] De aliquo canonico impedimento] Vt puta, q̃ q̃s non p̃moueatur ad prælaturã, vel non cõfirmetur eius electio, q̃a est vicio sus repertus.

[e] Secundùm Inno] Vbi dicit, q̃ episcopus, vel prælatus potest suspendere subditum ad modicum tempus sine monitione, & causæ cognitione, si culpa, vel delictum coram iudice fiat.

[f] Sed oportet, si notoriũ] Quia nõ denunciãtur nisi notoria.

[g] Pa in ca. ad nostram, el 2.] Post Inno. tractat hãc materiam, Bart. etiam in l. 3. §. hoc autem, ff. de dam. infe. & in l. 2. §. si publicè, ff. de adulte.

[h] Dissimulari, non possit] Vt q̃a prælatus dissoiatur de delicto incontinentiæ, & subditi multum scandalizantur ita. q̃ timetur scandalũ futurũ, nisi fiat inquisitio, quia s. est infamatus de dilapidatiõe, vel de hæresi, vnde si superior dissimularet, posset interim sequi rerum ecclesiasticarũ distractio, & res, etiã hæresis aliorum infectio; & hoc est speciale in p̃lato, q̃a de facili infamat sine iusta cã qñquidem pp executionem officij odiũ pluriũ incurrat.

[i] Si cõtra regulares iferiores] Secundũ Pa. non requirit iste ordo, quia possunt remoueri ad libitum abbatis.

[k] Aliter in causa criminali] vult dicere, quod in his prejudicialibus debet seruari ordo d. c. qualiter, ad vnguẽ.

[l] Aut inquisitionis] Credo, q̃d velit dicere absque inquisitione, quam præcedat clamorosa infamatio, & à prouidis honestisque viris.

a Sine infamia] Pa. ibi super gl. in ver. copiam, & alle. d.c. qualiter, vbi expressè hoc habetur.
b Nec iuramentũ] Iste est vnus casus, in quo nõ tenet sententia excommunicationis ipso iure. Et Adde, quòd domina accusata de adulterio non potest manumittere seruos suos. & hoc vt per ipsos veritas iquiri possit. ff. qui & à quibus. l. prospexit.
c Quod sit bonæ famæ] In hoc varia varij sentiunt, vt refert Pa. in d. ca. cum oporteat. Tu vero, distingue, vt ibi per eũ, & videbis. Bart. in l. de minore §. tormēta, ff. de quæ.
d Qualiter, el 2.] In gl. magna in ver. ad inquirendum, quæ est optima in materia huius §. & præcedentis.
e Ex odij fomite] oportet enim ꝙ causam suspitionis assignet, & probet, vt patet ibi in d. c. cũ speciali.

cātia, C. de bo. vacā. & Bar. in l. de minore. §. tormēta, & l. fi. ff. de quęst. In alijs autē à pdictis. s. à captura, aut arrestatione, & cæteris prædictis, si nõ seruat ordo ad vnguem, nõ obest. Pa. tñ tenet in c. pe. de accu. ꝙ sine infamia a ɔtra claustrales non pôt fieri inquisitio. Qđ verum credo, vbi tractaretur de modico pjudicio. Secus, si pcedeteturad depositionē ab ordine, aut incarcerationem, & huiusmodi ſm Pa. in d. c. qualiter & q̃ñ. 3. col. ver. puto tñ. Si verò inquisitio spālis ad pœnā fiat ɔtra alios à prædictis claustralibus, sic nõ pôt fieri, nisi fama publicā præcedēte, & talis fama dēt deferri iudici sedēti pro tribunali ad bancũ: aliàs in secreto non valet; ita no. Ang in d. l. vacātia, & cum alijs indicijs, seu suspitionibus aliter nõ potest procedere iudex ad aliquem actum, vt dixi.

3 Qũo procedet platus in inquisitione? Rñ. Quòd primò dēt descēdere ad locũ, vbi conuersatur psona, contra quā vult inquirere, qa ibi veritas meli⁹ inquiritur, vt in c. postq̃, & qđ no. ĩ gl. in ver. conuersatus, de elec. Et hoc intellige, si pôt commodè, aliàs non tenetur. Secundò si inquisitio est generalis dabit iuramentum clericis, si est contra ecclesiam, super his, quæ sciunt, vel credunt in sua ecclesia reformanda tam in capite, quàm in membris, exceptis criminibus occultis, de mera veritate dicenda, vt in ca. qualiter & quando el 1. in fi. de accus. Nec iuramentum, b vel interdictum, seu excõmunicatio lata ab Abbate, vel alio contra subditos, nè reuelent inquisitori, valet, neque ligat eos, de offi. ord. ca. plerique. libro sexto. Si verò est specialis, citabit illũ, contra quem vult inquirere d. cap. qualiter, el secundo. §. debet, & 5. q. secunda, si primates. Tertiò procedet ad receptionem dictorum eorum clericorum, quos inquirit, vel testium, si qui producuntur ab aliquo, præsentibus tñ eis, contra quos inquirit, nisi p contumaciā se absentent, & ea, quæ eis obijciuntur, & nomina testium sunt eis exponenda. Fallit hoc in casu, de quo infra, inquisitor. §. 11. Quartò exceptiones tam contra testes, quàm alios, & replicationes legitimas admittet, vt deponendi falsum audacia prohibeatur, vt in dictis. §. debet, & capitu. si primates.

4 Vtrum ille, contra quem fit inquisitio, possit negare infamiam præcessisse? Respõ. ꝙ sic, & sic oportebit, ꝙ primò iudex hoc cognoscat, vnde, si infamatus non inuenitur, non poterit iudex procedere, aliàs sic, c. cum oporteat, de accusa. & d. c. qualiter, el 2. & licèt accusator probet eum infamatum, nihilominus reus poterit probare, ꝙ sit bonæ famæ. c arg. de purg. cano. cum in iuuentute, & potentius est priuilegiũ bonæ famæ, quā infamiæ, arg. c. licet, in fi. de accusatio, & not. Ber. in d. c. qualiter, el 2. d

5 Vtrum ille, contra quē inquiritur, possit recusare iudicem, si habet illum suspectum? Res. ꝙ sic. cap. cum speciali, de app. vt puta, quia ex odij fomite e procedit, vel quia est criminosus, arg. 3. q. 7. iudicet. ista tamen quoad omnia non sunt seruanda in inquisitione regularium, quia facili⁹ & liberius possunt à suis administrationib. amoueri. d. c. qualiter, el. 2. Quod limita, nisi in graui præiudicio infligēdo, ar. d. c. qualiter, el. 2. in fi. in verbo, facilius & liberius.

6 Vtrum inquisitores generales possint procedere ad inquirendum de veritate criminum, etiam non receptis testibus super infamia? Respon. Pa. in c. cum dilecti, de accu. 2. no. ꝙ sic, satis est ꝙ eis constet de infamia propter frequentem clamorem, secus est in delegato ad vnam causam tantũ, vt in c. cum oporteat, de accu.

7 Quis potest inquirere? Res. ꝙ quilibet prelatus contra suum subditum, imo tenetur, nè sanguis subditorum exquiratur in die iudicij de eorum manibus, de of. ord. c. irrefragabili, de regula. cap. vlt. in princ. Facit. c. licet Heli. de simo. 37. di. legant, & d. c. qualiter, el. 2.

a Ordinis executionem] Vt si committit homicidium, vt in d. c. inquisitionis, & ibi gloss.
b Beneficij intentionem] Vt si acquisiuisset beneficium vitio simoniæ, vt d.ca. inquisitionis.
c Ab administratione] Fallit hoc, quando resultaret scandalum, si in administratiõe remaneret, vt nota. Panorm.in d c. qualiter, el 2. 3. colũ. versi. & ideo.
d Panor.in c.ad nostram.]2.col. versi.3. regula, vbi vide, quomodo iudex ex officio potest ꝓcedere super iuribus ecclesiæ, & principis sæcularis.
e Respon.quòd non] Vide supra denuntiatio. §. vlti. excommunicatio.3.§.fina. & supra furtũ, & §.17. & iu postillis.
f Reuelare] Adde, ꝙ si mulier esset infamata, tunc testis debet super hoc deponere,etiam si iurasset extra iudicium super hoc non procedere, quia si cogitauit,iuramentum esset temerariũ. si non cogitauit iuramentum ad hoc extenditur secundum præfatos doct.
g Vt in d.glo.] Et electi debent esse annorum, 40.aliàs puniuntur cõmittentes, vt in d. gloss.

8 Vtrum monachi,& religiosi possint deputari generales inquisitores a sede apostolica? Rñ.Pa.in d.c.cũ dilecti,Ho.ꝙ non,nisi sint in dignitate,vt in c.statutũ, de rescrip.lib.6.no. ꝙ dicit Pa.in c.causam,el 1. de iu. ꝙ appellatione fratrũ in statutis & odiosis non veniũt monachi. Idẽ dic in monialibus,vt non veniãt appellatione sororũ,& dicũtur ꝓpriè fratres mẽdicãtes,similiter & sorores,non mendicantes verò & habitantes solitariè,monachi, vel moniales appellantur.

9 Vtrũ Eps possit dispẽsare in criminibus nè ꝓlatus amoueatur ab officio? Res. Pa.in d.c.qualiter & qñ, el 2.5.col.vercirca hęc,ꝙ sic qñ ꝓcedit p viã inquisitionis & facit.c.inquisitiõis,de acc.circa principiũ,vbi dicit,ꝙ põt superior pœnam moderari, nisi tale sit crimẽ,ꝙ impediat ordinis executionẽ, a & beneficij retẽtionẽ b & post pactã pœnitentiã,ergo vbicũq; ista cessant,quantũcunq; graue sit crimẽ & maius adulterio, poterit nedũ Eps, sed quilibet superior dispensare, vt non remoueat ab administratiõe. c Secus, qñ ꝓcedit p viã accusationis,& ita intellige,c.at si clerici.de iud.

10 Vtrũ de iuribus singularium personarum sit procedendum inquirẽdo,vel extra ordinẽ sine instãtia parti? Rñ.Pa.in c.ad nostram d el. 2.de iureiur.ꝙ non, sed libello oblato & seruato ordine iuris, quod etiã sequitur Ioan.An.in c.fi.de foro competen.lib.6.etiam si factum allegatur notorium, facit.l. ad peremptorium, ff.de iudic.& l. properandum.§.1.C.eo. & auth.qui semel C.quomodo & qñ iudex,vbi patet quod iudex non debet citare absentẽ nisi parte petente;& si aliter citat, non valet citatio, vt not.in c.r.de iudic. Quod limita secundũ Bar.in l.4 §.hoc autem iudicium,ff. de dã. infe.nisi sit causa miserabilium personarũ, quæ se iuuare non possunt.

11 Quid si testes interrogentur super occultis criminibus? Resp.quòd non e debẽt respõdere,si inquisitio sit generalis, nisi de crimine,de quo infamia præcessit,d.c.qualiter,& quando,el.2.multo minus,si inquisitio sit specialis contra aliquẽ. Si verò infamia precessit contra aliquem, tunc testes dicent super omnibus,quæ sciunt de eo,qđ inquiritur,veritatem, etiam si illud, quod sciunt, sit occultum, vt si de fornicatione agitur,& vocatur aliquis, qui simul cũ eo fuit, debet dicere secretas circunstantias, & eas quas secretò nouit, dummodò sit infamatus de crimine, super quo fit inquisitio,puta cum tali muliere commisit fornicationem.sed si tantum de fornicatione esset infamatus,non expressa aliqua tunc nõ debet testis reuelare f fornicatricẽ occultam?hæc not.Innocen. & Hostien.& Abb. in c.qualiter,el 1.& Archidia.r.quæstio.3. habet hoc.

12 Vtrum ille,contra quem fit inquisitio, teneatur dicere veritatem super certo crimine interrogatus? Resp.quòd sic, si fama sit contra eum,de quo vide supra,Confessio delicti,in prin.

13 Quid est indicium,& quomodo per indicia potest procedi contra aliquem ad inquisitionem,vide supra,Indicium.

INQVISITOR hæreticorum minor Episcopo esse non potest,nisi quadragesimum ætatis suæ annum attigerit,cle.nolentes,de hæreticis.

1 A quibus possunt tales inquisitores instituí? Rñ.gl.in ver.committi,in d.Clemẽt. nolentes,ꝙ per ministros,vel prouinciales illorum ordinum,quibus à sede apostolica est commissum.Item ab episcopis, vel capitulis sede vacante,vt in dicta glo. g

2 Vtrum præfati inquisitores possint alijs cõmittere vices suas? Res.gl.d.Clem.in ver.episcoporũ,ꝙ sic,& commissarios, quos dant,

dant vocamus, vicarios, vel substitutos. Cle. 1. §. porrò. §. notarij, de hæreti.

3 Vtrum ĩquisitores præfati possint se impedire de diuinationibus, aut sortilegijs, aut vsuris. Respõ. ꝙ de diuinationibus, & sortilegijs, si manifestam sapiunt hęresim, possunt se ĩtromittere, vt puta qa faciũt manifestas inuocationes dæmonũ attribuẽdo dæmonibus, aliquod diuinũ. Sec°, si solũ inuocãt ad exercẽdũ opera q̃ naturaliter posũt, qa tũc talis inuocatio nõ sapit hæresim ſm Oldr. aliàs nõ possunt, ẽt si sapiunt hæresim, sed nõ manifestè, similiter nec de vsuris, text. est in c. accusat⁹. §. sanè, de hæ. li. 6.

3 Sed nunquid inquisitores poterunt ipsi cognoscere, an sapiat hæresim, vel ne? Rñ. ꝙ nõ, qa iurisdictio est sibi attributa existente conditione, vt no. glo. in d. §. sanè, in vers. manifestè, in d. c. accusatus, & gl. in c. 1. de of. del. li. 6. q̃ videtur cõtraria, intelligẽda est vera, ꝙ inquisitor põt cognoscere, an sapiat manifestè hæresim, qñ certũ est, [a] ꝙ sapit hæresim, sed dubitatur, an sit manifesta, vel nõ, qa tunc põt recipere ꝓbationes, an sit manifesta. Et intelligitur manifesta ſm gl. eandẽ, qñ illa, q̃ notoria sũt & ita patẽtia, ꝙ nulla tergiuersatiõe celari possunt, de ver. signi. ex parte, de cohabit. cle. & muli. ca. fi.

5 Quæ prohibentur præfatis inquisitoribus? Resp. ꝙ non extorqueãt pecuniam prætextu [b] officij inquisitionis quibusuis modis illicitis. Itẽ ꝙ nec scienter accepient bona ecclesiarũ ob delictũ clericorũ aut fisco applicent, quòd si contra fecerint, tam ipsi, quã eorum commissarij, [c] & etiã Episcoporum, aut capitulorum sede vacante, sunt excommunicati ipso facto, nec poterũt absolui ante satisfactionẽ pecuniæ sic extortæ, nisi in mortis articulo, Clemẽ. dolentes, de hære. Itẽ districtius inhibetur eis nè abutantur quomodolibet portatione armorũ. Itẽ ꝙ non habeãt nisi officiales necessarios. d. Clem. dolentes. Itẽ ꝑcipitur tã Episcopis, quàm alijs inquisitoribus, ꝙ nõ imponant maliciosè aut fraudulenter crimen hæresis alicui, aut ꝙ impediant executionẽ officij inquisitionis falsè. Item ꝙ odio, gratia, vel amore lucri, aut cõmodi tẽporalis obtentu contra iustitiã, contra conscientiã non omittant procedere, vbi est procedendum, aliàs Episcopus per triẽnium suspensus est ab officio, & eius superior hoc faciens. Inferiores vero Episcopis sunt excõmunicati excõicatione Papali, Cle. multorũ. de hære. Quod bene no. contra istos inquisitores, q citant aliquos pro hæreticis, qui tñ non sunt, quia sunt excõicati ipso facto. Item quod non possunt de crimine hæresis inquirerere contra, episcopos nisi in literis apostolicis expressè, vt possint hęc facere, contineatur, sed debent hoc sedi apostolicę nunciare, vt in c. inquisitores, de hære. li. 6. Itẽ inquisitores ordinis Minorũ non possunt se intromittere de ordine Prędicatorum. Nec inquisitores de ordine Prædicatorum de ordine Minorũ prætextu cuiuscũque hæresis, vt in priuilegijs eorum; aliter sunt excõmunicati ipso facto. & est Papalis per extrauagantem Pau. secundi.

6 Vtrum inquisitores hæreticorum possint procedere contra illos Christianos, q ad ritum transeunt Iudæorum? Res. ꝙ sic, dummodo metu mortis absolutæ, seu præcisæ non fuerint baptizati. [d] c. contra Christianos, de hęr. li. 6.

7 Vtrum officiũ inquisitionis eis ab apostolica sede commissum expiret per mortẽ Romani pontificis cõcedentis? Res. ꝙ nõ, [e] vt in c. nè aliqui, de hære. li 6.

8 Vtrum inquisitores possint indicere silentium oĩbus prædicatoribus? Res. ꝙ non, nisi solũ quęstuarijs, quãdo cõtinget cõgregationes fieri pro negotio fidei, vel dictorum

a Quando certum est] dicit gl. in §. sanè hic allegato, quod tũc manifestam sapiunt hæresim superstitiones illæ, cũ circa aras idolorum nefarias preces emittunt, sacrificia offerunt, dæmones, consulunt, vel etiam cum associant sibi hæreticos propter prædictas superstitiones exercẽdas, vel faciunt prædicta cũ corpore, & sanguine Christi vel in sortibus puerũ, vt possint habere responsa, rebaptizant.

b Prętextu] Alias si pecuniam extorquerent, licẽt malefacerẽt, non esset locus huic pœnæ secũdum gloss. ibidem in ver. prætextu.

c Commissarij] Non loquitur de episcopis, qui licẽt malefacerẽt, si contra hanc ordinationem pecuniam acquirerent, non tamen pœnæ subiacerent secundum glo. ibi. in versi. commissarijs.

d Non fuerint baptizati] Loquitur de Iudæis baptizatis, & hoc no. tex. in ver. redierint. & contra receptores talium, & defensores est procedendum, vt ibi in tex. dicitur.

e Quod nõ.] Vnde possunt procedere contra eũ qui post mortem pontificis lapsus est in hæresim.

rū quæstuariorum, prędicatio eidē negotio īpedimentū afferret c. vt offm̄ īq̄sitionis de hę.li.6. §. cōpescēdi.

9 Vtrū inquisitores præfati possint cōuocare clerū,& populū ciuitatū, vel castrorū, aut aliorū locorū? Resp. ꝙ sic, prout negotio fidei viderit expedire. Similiter cōceditur eis, vt aduocēt peritos quoslibet, vt in sentētijs huiusmodi proferēdis consilium prębeāt, & quòd tales pitos aduocatos, vt eis obediant in p̄fatis consilijs dādis, ī virtute obedientiæ possint cogere. c. vt cōmissi, de hęre. li. 6. Ex quo aduerte, ꝙ non pn̄t præcipere sub obedientia, & min⁹ sub excōicatione clero, & populo, vt vadant ad eorū p̄cationes, ꝯ ꝙ sępius faciūt dicti inquisitores, & non valet.

10 Vtrum inquisitores prę fati possint ꝓcedere contra aliquos sine Epō? Rñ. ꝙ citare, capere, ac tutæ custodiæ mācipare, necnon in vinculis, ac manicis ferreis ponere & inquirere ꝯ illos, quos iustitia ꝓ hmōi crimine cōcedit, pn̄t: sed tradere carceri, ita atroci, q̄ magis est ad pœnā, quā custodiā, aut exponere tormentis, aut ad sniā ꝯ illos non pt Eps̄ sine inq̄sitore vel inquisitor sine Epō, aut deleg. capituli sede vacante, si sui adinuicē copiam valeant habere intra. 8. dierum spacium post quàm se requisierint, a & si secus præsumptum fuerit, irritum est ipso iure, Clem. 1. de hęre. & ibi ponitur de carcere, & clauib. & officialibus, & dic vt ibi.

11 Quomodo procedent inquisitores præfati contra aliquem? Resp. ꝙ si per viam accusationis, seruent ordinem suum. Si ꝑ inquisitionem, faciant, quę supra dixi de indicijs, & inquisitione. Excipitur tamen, ꝙ accusatores, vel testes, seu deponentes, quando ꝑꝑ potentiam personarum, cōtra quas deponūt, aut accusant, graue periculum b immineret eis, si noīa eorū publicarentur, tūc nō publicè, sed secretè corā diœcesano, vel eo absente, vicario ipsius, qn̄ inquisitores procedunt, vel Episcopus, aut eius vicarius, corā inquisitore (si commodè potest) & aliquibus alijs personis prouidis & honestis iurisq; peritis totū processum, super quo deliberandum est, manifestent, & de ipsorū consilio ad sententiam, vel condēnationem procedere pn̄t, & plena fides talibus testibus adhibetur, licèt eorū nomina non fuerint promulgata, & pn̄t præcipere inquisitores præfatis honestis personis sub pœna excommunicationis, quā incurrāt ipso facto, nè reuelent prædicta nomina. Episcopus tn̄ non potest præcipere inq̄sitori, nec inquisitor epō. Sed papa præcipit in virtute obedientiæ, vt teneāt secreta. Cessante tamen tali periculo debent accusatorum, & testium nomina publicari. Item possunt procedere simpliciter de plano, & absque aduocatorum, & iudiciorum strepitu, & figura, vt in c. fi. de hære. li. 6. Item ꝙ procedēdo per viā inquisitionis excōicati, & participes, vel socij criminis admittūtur ad testimoniū ꝯtra hæreticos, receptatores, defensores, fautores, & credentes eorū, si ex circunstantijs vera dicere præsumantur. c. in fide, de hæ. li. 6. Secus si procedatur per viā accusationis, vel exceptionis, quia tales non admittuntur secundū Ioā. ibid. c Item religiosi omnes, qui ante religionis ingressum erant notarij, quantumcunque sint in sacris, liberè istud officium tabellionis possunt exercere quò ad oīa, quæ ad officiū inquisitionis ꝑtinēt, nō obstāte aliquo statuto contrario. d. c. vt officiū. §. ad cōscribēdas.

12 Item nota, quòd statutum loci, per qd̄ officium inquisitionis directè, d vel indirectè e impediretur, vel quomodolibet retardaretur, ipso iure est nullius roboris, & ꝑ cēsuram ecclesiasticam possunt cogi rectores illorum locorum ipsa reuocare, vel moderare, vt non impediāt. c. statutum, de hæ re. lib. 6. Et etiā possunt aduocare brachiū sæculare per censuram ecclesiasticam contra hæreticos, vt in d. c. vt officiū. §. deniq;.

13 Item statutū de duabus dietis, in c. non nulli

a Se req̄sierint] & sic requisitio per paren. & sufficit vna requisitio secundū glo. ibid.

b Graue periculum] vt ē mors, vel detruncatio ipsorū, filiorum vel parentū suorum, vel deuastatio substantiæ ipsorū, & hmōi secundùm glo.

c Io. An. ibidē] In glo. in ver. inquisitionis, licèt Arch. contra ibidē, & male; qui ergo accusat, debet habere probatiōes idoneas: aliàs sibi imputetur.

d Directè] vt puta, nè aliq̄s ciuis illius loci accusari possit, vel cōtra eum inquiri sup crimine hæresis, vel ꝙ nullus de crimine ciuiū audeat testificari, & huiusmodi.

e Vel indirectè] Vt puta, vt nullus possit de aliquo crimine puniri ab aliquo, quàm a potestate, vel ꝙ nullus alius, quàm potestas possit aliquē capere, vel capi facere, vel vt nullus nisi sit de familia potestatis, possit arma portare.

a Sicut & nomen] Vt l. duo sunt Titij, ff de testa.tu.Et Adde Bald. in q.sua incipi. Accusatus, de vi turbatiua, vbi ponit, an notarius vtens vno signo possit prohibere alteri, nè vtatur eodem signo; & concludit, ꝙ si illud signum est sibi cōcessum a superiore, poterit alium eodem vti volentem prohibere: alijs non. Et vide d Ant.in c.ad nostram, circa fi.de appella.vbi dicit, ꝙ quis nō potest vti signo proprio in præiudicium alterius, & allegat.d.c. dilecta. & vide Bal.in c.quanto. 3.col. de iureiuran.vbi ponit, an mercator possit sup ballis suis apponere signū alterius mercatoris.

b Aliàs est falsarius] Quod dicit Panor.in d. c. 1. ꝙ ille text. facit contra venientē de lōginquis partibus, & dicentem se doctorem esse, cum non sit &c. & facit text. in ca. 1. de cleri. non or.mi & vide gl.in c.vt apostolicæ,de priui. lib.6. in ver. dignitatum, quæ inuehit contra scholares portātes vestes pomposas, quæ conueniant doctoribus. Et not. ꝙ sunt quędam insignia singularia dignitatis, quibus vtūtur principes, reges, & nobiles; & istis

nulli,de rescrip.non impedit inquisitionis officium, vt in d.ca.statutū.Idem ſm Ioan.An. possunt procedere contra hæreticum, licèt alibi commiserit crimen, si in sua īquisitiōe inuenitur.

INSIGNIA vtrū possit qs sibi assumere? Res. Pa.in c.dilecta,de exces. ꝓla. communiter tenetur ꝙ sic,& arma,sicut & nomē[a] assumitur ad placitum, vt agnoscatur ab alio,Insti.de le.§.si qs ī noīe,& l.ad recognoscēdos.C.d ige.& man.

1 Verum insignia alteri[9] possit qs assumere? Rñ. Pa. in d.c.dilecta.ꝙ sic,sicut & nomē,qđ limitat verum,nisi illi,cui[9] sunt,præiudicerent aliquod damnum, vt puta facinorosus assumēs arma alterius, posset ille offendi loco facinorosi, & talis implorare pōt officiū iudicis, & iudex pōt ꝓhibere; quia ad eū spectat quies populo rū.l.1.§.quies,ff.de offic.ꝑfæ.vrb.Idem dic, vbi interest reipublicę, sicut si aliqs accipit insignia boni artificis,q non est ita bonus, & ita decipiūtur populi.de hoc habes per Bar.in tracta tu de insignijs, & armis.

2 Vtrū qs possit assumere insignia dignitatis?Rñ.ꝙ non, si non habet illam dignitatē:aliàs est falsarius.[b] l.eos,& qđ ibi no.ff.de fal. Facit.c.1.de cle. non or.mi.

INSCRIPTIO secundū aliquos est,qñ accusator ꝓfitetur vera, quæ in libello sunt,vel secundū alios, cū profitetur se velle prosequi vsque.ad finē.Sed ſm alios & verius inscriptio est, qñ accusator se obligat ad pœnā talionis,s.similē,qa talio propriè idē est ꝙ repræsentatio ad consimile; & hanc tenet Io.And.& gl.in vers. oportet in c.sup his, de accus.& ꝓbatur in ca.tuæ,de procu. & sequitur Pa.in d. c.sup his;& de istis opinionibus dr in l.si cui,in prin. ff.de ac.l.in causis,C.de ac.

1 Vtrū accusanti sit necessaria inscriptio?Rñ. glos.& doc.in c.sup his, ꝙ sic,nisi in 8.casibus, & ibi vide. Et licèt inscriptio non fiat, tñ deficiens debet puniri pœna talionis secundū Accursiū in l. a.C. de fide instr.in gl.magna,& Bar.in l.si cui, prædicta[c] in prin.

INSTITVTIO, seu[d] instituere secundùm Host. est ecclesiæ,vel ecclesiastici beneficij collatio.

1 Quis potest instituere? Rñ.de iure communi Eps. Item capitulum sede vacāte.de insti.& si capitulū,li. 6.Item ille,qui habet ex delegatione episcopi, de inst. ex frequentibus.Itē qui habet hoc de consuetudine. c.cum venissent,de institu. dummodo sit clericus,talis tamen ab isto institutus nō debet administrare nec possessionē ecclesiæ adipisci nisi de cōsensu diœcesani, & eius autoritate.d.c. ex frequētibus. Item Abbates in ecclesijs sibi subiectis pleno iure possunt curam cōmittere sine præsentatione episcopo facta,ar.a contrario,de præben.c.in Lateranēsi,de capel.mo.c. presbyteri,li.6.16.q. 2. visis.

INTENTIO accipitur dupliciter vel ꝓut est mot[9] vel motiuum volūtatis,vel ꝓut dicit finē intentum, & isto secūdo mō hic accipio.

priuata persona vti non potest, vt l.1.C.ne li.poten. Adde etiam ꝙ si vnū castrum habet arma picta alicuius domini in signum subiectionis, si deleantur illa arma,dicit priuari dñs illa subiectione, & pūr puniri vt rebelles. Ita Ge. i c.qcunque.§ .di.& illi q faciūt cōstrui ecclesias, & ibi ponūt signa sua, non habent meritum secun.di in Ge. ī c. duæ sūt, circa me liū 45. dist. Quod intellige, si facit ad vanam gloriam iuxta illud Mat. 6. Attendite, nè iustitiam vestrā, &c. secus, si vt alij excitentur, & propter exemplum. vide Io. An.in c.fi. de re. iur. In Merc. & dici[9] D. Matt. 5. Luceat lux vest. a &c. Adde etiam, ꝙ quando aliqui propter proditionem expelluntur de ciuitate, arma picta ad eorum honorem per ciuitatem destrui debent; text.est, & ibi Bart. in l eorum,ff de pęnis.

c Et Barto. in l. si cui, prædicta] Vbi etiā tractat materiā, de qua hic in præcedenti.& dicit gl.i d. l.a ꝙ non est necessaria iscriptio & fortè verina de consuetudine &c.

d De institutionis genere,Trid. Syn.sess. 14.c.12. se.24.c.18.& 25. c.9 .de ref. P. V.

Et

1 Vtrũ intentio habitualis sufficiat ad meritũ bonæ actionis? Rñ. S. Bon. in 2. di. 41. q. vl. primi ar. in fi. ꝙ si loquamur de intentione habituali, qua q̃s refert ad deũ in generali oĩa opera diei, vel anni, sic talis non sufficit ad meritũ. Sed si loquamur de intẽtione habituali, qua q̃s refert aliquod opus ad deũ in primordio illius operationis, vel alteri⁹ ad quã illa consequẽter se hẽt, ita ꝙ opus sequens directã habet ad opus primũ ordinationẽ, vel consequẽtiã, sic talis sufficit ad meritũ. vñ si aliq̃s intẽdit ꝑ deo dare, C. marcas, & incipit hodie dare vnã cogitando de deo actualiter postea dat alias, & nihil de deo cogitat, tñ actiones illæ sunt ei oẽs meritoriæ & fructuosæ, & ꝑ hũc modũ est in viris religiosis, q̃ in principio ex charitate deuouerunt portare religionis pondus, quicquid. n. faciũt, quod ad suæ religionis obseruantiã spectat ex prima intentione, est eis meritorium ad salutẽ, nisi (quod absit) contraria intentio superueniat. Si aũt opus alterius gñis inciperet, oporteret, ꝙ intentio renouaretur, vt illud opus esset meritorium, vnde, si religiosus ad ea, quæ ad religionẽ non spectant, vult se exercere, oportet, ꝙ intẽtionem renouet, quia illa habitualis ad illam non se extendit, & ideo non est paruæ securitatis & vtilitatis religionem intrare. Dicit etiam idem S. Bona. ibidem quòd intẽtio habitualis (q̃uis de D o non cogitet actualiter) tamen si ex sola boni operis consideratione charitas prompta, vel aliqua alia virtus charitate informata ad ipsum bonũ opus inclinat ipsum est meritoria, sicut vir obediẽs meret̃ obediẽdo ꝑlato ꝑcipienti sibi, ẽt si nihil cogitet de deo, sed solum consideret, quòd est bonum obedire.

2 Vtrũ opus ab intentione recipiat quantitatem siue boni quò ad bona, siue mali quò ad mala? Res. S. Bo. di. 40. art. 1. q. 2. q̃d quantitas bonitatis, & malitiæ correspondet quãtitati intentionis, secundũ ꝙ quantitas intentionis attendit̃ quantũ ad actum intendẽdi, sed inquantũ attendit̃ ex parte intenti, non semper corrñdet. Vnde gl. sup illud Mat. 12. bonus hõ &c. dicit, quantum bonũ intendis, tñ facis. dicit idẽ S. Bo. ꝙ si ly, tñ, & quantũ, sunt aduerbia, sic dicunt quantitatẽ actus intendendi, & verũ est generaliter, siue respectu malorũ, vel bonorũ, quia quantũ actus intendẽdi est magis intensus in bonitate, vel malitia, tñ operatio exterior est bona, vel mala, oẽ. n. meritũ vel demeritũ ad actũ voluntatis reducitur licèt circũstantiæ exteriores aliquo mõ faciant ad voluntatis deprauationẽ. Si verò ly, tñ, & quantũ, sunt noĩa, tunc dicũt quãtitatẽ ex parte intenti, & sic non verum generaliter, q̃a non semꝑ operi exterius facto mensuratur intentio, q̃a frequẽter hõ intẽdit magnũ bonum, & non facit; a & minimum bonũ ex humilitate & facit magnũ.

3 Vtrum opus ab intẽtione recipiat qualitatẽ, scilicet bonam, vel malam? Res. S. Bo. vbi supra q. 2. ꝙ intentio bona, b vel mala dicitur dupliciter. Primo modo bona dicitur, in qua est perfecta, & bona ordinatio operis ad finem & hoc modo non tantùm respicit bonitatẽ finis, sed ẽt rectum ordinẽ eius, q̃ est ad finẽ. Et hoc est, quòd dicit Ber. ad Eugenium exponẽs illud; si oculus tu⁹ simplex, ꝙ ad hoc, ꝙ oculus sit simplex requiruntur duo necessariò, s. ꝙ veritas sit in electione & charitas in intẽtione, q̃d est dicere, ꝙ amat, q̃d est amandũ & eligit, q̃d est eligẽdũ. c mala dr̃ in qua, est ordinatio indirecta; & sic est verũ gñaliter, ꝙ sm intẽtionẽ qualificatur opus exterius. Secũdo mõ dr̃ intẽtio bona, quia q̃d finaliter intendit, est bonũ, & isto modo nõ qualificatur, q̃a si quis furatur, vel facit eleemosinã, vel mẽtit, vt conuertat aliquẽ, non dr̃ benefacere, sed quò ad malitiã non habet instantiã, q̃a malitiæ intentionis imputatur omne opus factum, qualecũque sit, quia deus

a Et non facit] Eò q̃a paruã caritatem hẽt. In malis tñ põt habere veritatem, q̃a qui intendit multũ peccare, multum peccat, qualecunque opus faciat, & sic intendendo, nõ diminuẽd., q̃a qui intendit parum peccare, multũ tñ peccare potest, si maximè op⁹ faciat, quod deformitatem habeat.

b Quod intẽtio bona] Intentionis. n. qualitas dupliciter pt accipi, sm ꝙ intentio dupliciter dicit̃. Vno mõ intentio dicit voluntatem finis. Alio verò mõ sm tm̃ dicit volũtatẽ finis, sed ẽt ordinationẽ eius, quod est ad finẽ quẽ appetit. Et sm hoc dupliciter potest dici intẽtio bona, vel mala.

c Q est eligendũ] & hoc modo qualitas operis semp corrñdet qualitati itẽtionis, nec hẽt instãtiam. Imo si oculus ẽ simplex, totũ corp⁹ erit luminosum. Et si oculus tu⁹ tenebrosus, hoc est intentio mala, opus erit malũ.

a Quia plura sic it illud Phil. 1. Ethi. Bonum tō tingit vno mō, malum autē om nifariam.

cor interrogat principaliter, & de istis intelligitur, magis cordis inspector est dominus, q̄ operis 15. q. 6. c. 1. & illud, Ream linguam non facit nisi rea mens. 10. q. 1. c. homines, & c. seq. & minister legis voluntariè occidens malefactorem, homicida reputatur. 31. q. 5. c. cum homo & illud, quod no. 41. di. quisquis, & 11. q. 4. omnis iactātia. Non obstat, q̄ non sic est in bono, q̄a plura a requiruntur ad constructionem, quam ad destructionem.

4 Vtrum intentio bona absque operibus valeat ad meritum? Resp. S. Bon. vbi supra, di. 40. ar. 1. q. 3. q̄ si ille habet facultatē benè operandi, & opportunitatē operādi, sic non sufficit intentio, quia nec bona voluntas debet dici, sed semiplena. Si verò facultas non adest, tunc bona intentio, & bona voluntas sufficit ad meritum vitæ eternę.

5 Vtrū opera exteriora addant aliq̄d supra meritum bonæ voluntatis? Res. S. Bon. vbi supra, ar. .q. 1. (adde Sco. q. penul. quo libetorū) q̄ aut loq̄mur de p̄mio substātiali; & sic de condigno nihil addit opus extrinsecū, q̄a quantitas meriti pensatur, ex quantitate radicis. De congruo tamen absque dubio opus priuilegiatū addit supra bonā intentionē, & voluntatem, pro eo, q̄ voluntas in illo opere præparatur, & disponitur ad susceptionem maioris gratiæ, per quā digna est maiori retributione. Si aūt loquimur de p̄mio accidētali; sic opus extrinsecū addit supra bonā voluntatem, si cuz priuilegiatū, & alia et̄ q̄ dispositiuè ad dūt ad rationē meriti, q̄a exercitant actum voluntatis ad bonū, & radicationē, & conseruationē gratiæ, & illud Martini, Palmā tamen &c. intelligitur non de palma, quæ est aureola, sed de palma, quę est respectu præmij essentialis, quę dicitur aurea.

6 Vtrū euent' sequēs addat ad bonitatē, & malitiā actus exterioris. Res. Tho. 1. 2. q. 20. ar. 5. q̄ aut est pręcogitatus & sic addit. Aut non est p̄cogitatus, & tunc aut per se sequitur, vt in plurib. & sic addit. Constat. n. actū ex genere solo esse meliorē, ex quo sequi p̄nt plura bona, & peiorem, ex quo plura mala, aut sequitur per accidens & vt in paucioribus; & tūc non addit, non enim iudicatur de re aliqua, q̄d est per accidens, sed tantùm quod est per se.

7 Vtrū quis p̄ intētionē possit opera sua, vel aliorū alteri applicare? Res. fm Astē. q̄ sic, & fit tripliciter. Primò modo in singulari, vt cū p̄ alio determinatè satisfacit; & sic q̄libet potest alteri bona sua communicare. Secūdo modo in spāli, vt cū q̄s orat p̄ congregatione sua, & suis familiarib. & benefactorib', & ad hoc coordinat opera sua satisfactoria, & sic ille, q̄ præest religioni, potest illa opera communicare alij applicādo intentionē eorū, q̄ sunt de sua congregatione, ad hūc determinatè. Tertio modo in generali, & si q̄ p̄est ecclesiæ generaliter potest opera illa communicare applicādo suā intentionē ad hunc, vel ad illū, & ideo q̄ præest ecclesiæ g̃nali, potest communicare ea, q̄ sunt congregationis, & hmōi, sed nonē contrario. prima communicatio, & secūda non dr̄ indulgētia, sed tm̄ tertia p̄p duo. Primò q̄a per communicationes illas primas licèt absoluat̄ homo a reatu pœnæ quātū ad deum, non absoluitur tamen quātū ad satisfactionem, ad quam est obligat' ex præcepto ecclesiæ, vel confessoris, sed p̄ tertiā sic, vt supra patet, Indulgentia. Secūdò q̄a in vna congregatione non est sufficiētia meritorū, vt sibi & alijs valere possint, sicut est in ecclesia Romana, præcipuè propter meritum Christi, & ille solus, q̄ ipsi præest, potest per intentionē suā applicare opera aliorū alijs, quæ dicunt̄ indulgētiæ: alij autem habent ex eius concessione.

8 Vtrum actio p̄cedens a voluntate deliberatiua, si p̄ intentionē ad deū non ordinatur, sit mala, seu peccatū? Rñ. vt colligo ex S. Bo. in 2. di. 4. q. 1. ar. 3. q̄ aut hoc prouenit p̄ inordinatā affectionē, siue conuersionē ad creaturā? & sic est mala ex conuersione. Aut p̄uenit p̄p operātis negligentiā; & sic est mala ex omissione. Aut p̄p operātis infirmitatem, & miseriā; & hęc neutro modo est mala, sed indifferens: deus. n. decreuit p̄p suam pietatem, & propter nostrā infirmitatē multas operationes non imputare nobis, neque ad meritū, neque ad demeritū; & consequenter tales operationes respectu nostri non videnē bonæ moraliter, nec malæ, vt cū q̄s loquitur alicui ex naturali pietate, vel aliū salutat ex vrbanitate,

nitate, vel facit ex necessitate naturæ, puta comedit, vt reficiatur: ambulat, vt recreetur; nec tñ hoc refert in deũ, tales.n. actiones nõ sunt meritoriæ, qã ad deũ non referuntur. dicere, q̃ essent demeritoriæ, durum videtẽ, cũ non fiant pp inordinatã conuersionem ad creaturã, nec omittũtur ad deũ referri agentis negligentia, sed tm̃ pp quãdam infirmitatẽ, quæ est ĩ nobis ex corpore corruptibili aggrauãte animã. Nec obstat his Greg. super illud Mat. 13. de oi verbo ocioso, &c. vbi dicit; q̃ verbum ociosum est, qd̃ caret ratione iustæ necessitatis, vel piæ vtilitatis; qa vt dicit Ricar. in. 2. di. 40. non semper oportet, q̃ actus explicitè ad finẽ, q est deus referatẽ, vt nõ sit ociosꝰ, sed sufficit, q̃ referatẽ ad bonũ finẽ vel ciuilẽ, vel corporis necessitatẽ, aut honestã recreationẽ: Solũ ergo ille dr̃ ociosius, qui nõ refert [a] ad aliquẽ bonũ finẽ. Meritorius aũt vitæ æternę solus est actꝰ, q ordinatur per intẽtionẽ ad deũ aut merito condigni, si fiat ex charitate, vel congrui, si fiat extra charitatẽ, demeritorius verò, si nõ referatur in deum ex inordinata conuersione, vel omissione.

9 Vtrum bonitas actualis voluntatis addat aliquam bonitatẽ sup bonitatẽ ipsiꝰ habitus gratiæ? R̃n. ſm Ric. vbi supra q̃ actualis voluntas elicita a voluntate potentiæ per gratiã addit habitui gratiæ bonitatẽ aliq̃ a deo renumerabilẽ quã ad premiũ substantiale; ita q̃ premium substantiale habitui gratiæ, & actibꝰ interioribus voluntatis p gratiæ habitum elicitis correspondet vnde pp tales actꝰ. plꝰ habebit de præmio substantiali, quàm si sine ipsis à corpore decessisset.

INTERDICTVM. 1. dicitur ab interdico, q̃ idẽ est, quod prohibeo, [b] & sic pertinet ad interdictum iuris canonici, ex quo interdicitur administratio aliquorum sacramentorum, & celebratio diuinorũ, vel executio aliquorũ spiritualiũ secundũ Inn. & sic est ecclesiastica [c] censura. [d] Aliqñ dr̃ citur iterdictũ. i. iter duos datũ, vel inter duo dicta, vt Inst. de interdi. in princ. & isto modo accipitur in interdictis a lege ciuili, siue à prætore. & quædam sunt publica & ista sunt. 9. q̃dam sũt priuata; & hęc sũt. 28. d̃ qb. vide gl. in ver. q̃ de recuperãda, & doc. in ca. pastoralis, de causa pos. & p-

a Qui non refertur] Sic etiam respondet. S. Bo. vbi supra di. q̃ ociosum non dicitur verbum, quia non sit, ordinatum in finem solũ, sed quia omni caret vtilitate, dicit tamen, aliquam deberet habere Et inter tale ociosum, & meritorium, siue bonum cadit mediũ quando aliquis facit aliquid, qd̃ nõ est omnimodo vtilitate priuatum, nec tamẽ est ordinatum in deum tanquam in finem vltimũ vndẽ non dicitur homo ociosus esse semper, quando non laborat, sed tunc, quando non laborat, & deberet laborare. frequẽter enim illa verba, quæ vidẽtur esse inutilia, vtilia sũt, dum ordinantur ad recreationem aliquam spiritus, & exclusionem accidiæ, Sicut refertur. b. Bernar. dixisse, cũm quẽdam fecit cespitare. Ociosum fuit factum, sed non ociosè factum. Fecerat.n. hoc ad lætificandum illum, quẽ viderat mæstũ. Tu dic exemplũ de prædicatore, qui dicit aliquã facetiam ad excitandum populum dormientẽ. Ad illud, quod dicit apostolus. 1. Corint. 10. omnia in gloriam dei facite, dicũt aliqui, quòd est consilium, aliqui, quod est p̃ceptum aliqui, quod est finis p̃cepti, Sicut illud Diliges dominum deum tuum. Potest enim accipi vel negatiuè, vel affirmatiuè. & hoc dupliciter, quia hoc signum, omnia; potest ibi teneri vel collectiuè, vel distributiuè, si distributiuè & diuisim, tunc est consilium, & admonitio, admonet enim apostolus, vt quilibet bonum opus in deum, & de quolibet diuisim possumus facere, & vtile est nobis, & expediens, si faciamus. Nullum enim est opus deliberatiuum à nobis procedens, quod facere non possimus propter deum. Si autem teneatur collectiuè, tunc est finis præcepti, quia hoc desiderare debemus, vt ad talem statum perueniamus, vt omnes cogitationes nostras, & effectus in deum referamus. Si autem accipiatur negatiuè, tunc est præceptum. Et est sensus, Ita faciatis opera vestra, vt nihil faciatis contra gloriam Dei.

b Qu. d prohibeo] Nomen interdicti prohibitionem significat, quæ propriæ alludit vocabulo, Institu. de interdi. §. in re tamen, de sen. excom. cum illorum, ibi, quibus est absolutio talium interdicta.

c Est si. est ecclesiastica] Cald in tract. de interdicto describit interdictum ecclesiasticum, dicẽs, q̃ est suspensio ecclesiasticæ censurę a diuinis officijs, & ecclesiasticis sacramentis actiuẽ, & passiuẽ, & ibi declarat singula verba, i prin. primæ par. Sco. in 4. di. 15. diffinit hc, Interdictum est abstractio à quibusdam actibus ecclesiasticis exercendis, vel ab assistẽdo quibusdam alijs.

d Ecclesiastica censura] Quæ cõsistit circa spũalem pœnam, vt in c. quæcũq;, de ver. signi. Sed aliud est seueritas canonica, quę consistit circa pœnã tẽporalẽ, vt in c. in quibusdã, de pœ. Ita Arch. in c. denique Suffredus, circa mediũ. 6. q. 3. vbi etiã dicit, q̃ ecclesiastica animaduersio est, quæ consistit circa degradationem, & sęculari curiæ traditionem, de verb. si. nouimus. Allegat Host. hoc dicentem in d. c. in quibusdam de pœnis.

priè,& in c.itē cum qs, de resti.spo.& de istis hic non intēdo tractare, sed vide, si placet in Spe.e.ti.f.de interdicto primo mō dicto.nec ēt intendo dicere de interdicto, quo aliquod particulare spirituale interdicitur puta cum quis interdicitur ab officio, vel à beneficio, & hmōi, q: de hoc dico J. Suspensio,sed hic intēdo solū tractare de iterdicto, ex quo in aliqua terra vel ecclesia,vel aliquę p̄sonę iter dicunt à celebratione diuinorū,pceptione sacramētorū aliquorū, pulsatione cāpanarū,& cæteris,de quib⁹ infra dicam, Interdictū. 5.

1 Quot sunt species interdicti?Res.ꝙ duæ [a] vna hominū.alia locorū.[b]Interdictum hominū aliud generale, aliud speciale, aliud singulare. generale interdictū hominum, est cum interdicitur populus regni, castri,vel villæ, aut ciuitatis,& sic aduerte,ꝙ qñ iter dicit populus,vel vniuersitas,vel cōmune, ꝙ tūc nec loc⁹,nec cler⁹ est iterdict⁹. Itē fm Cal.[c] nec p̄sonæ ecclesiasticæ,quę ex toto sunt trāslatæ in ecclesiam,qa de populo nō sunt. 11.q.1.duo sicut qñ interdicitur clerus tm̄,non est interdictus populus, nec vniuersitas, vel commune,quia sunt diuersa cler⁹,& populus,de sen. exc.si sententia,lib.6.Vnde clerici possunt celebrare sicut prius secūdùm Io. An. super gl.in ver. interdicti, in d.c.si sententia.f. alta voce,pulsatis campanis,interdictis tamen exclusis,qa p̄hibitio.c.quod in te,de pę. & re. &c. non est vobis,de spon.& moderatio.c.alma, de sen ex. li.6. intelligitur, quando locus est interdictus, & non expresso loco in sententia interdicti non habet locum cessatio diuinorum, & alia, quanuis sit generale.Cald.tamen [d] tenet, ꝙ debet seruari moderatio.d.c.alma.Sed non credo ei,dic ergo, ꝙ possunt clerici alta voce [e] celebrare sicut prius,& in ecclesijs suis alta voce, & quòd in isto casu possunt admitti omnes,qui non sunt de populo illo, & non sunt causa interdicti; tenet Archid. in d.c.si sententia, & Fede. consi.70.Similiter secundū Cal.2.parte.6.col.versi.sed nunquid,illi possunt admitti,qui de illo erāt populo, sed domicilium transtulerunt.[f] Asten.tamen lib.7.tit.15.ca.1.versi. esto,quod homines, tenet quòd non, nisi absoluantur,ex quo semel fuerunt interdicti,sed dictum Cald.[g] est verius,& sequitur Ge.in d.c.si sententia, & etiam absentes excusantur,donec sciant,ca.apostolicæ de cle.excomm.mi.postquā sciunt, tenentur seruare.

2 Vtrum populus non interdictus, si fiat de populo taliter interdicto, efficiatur interdictus?Res.secundùm Cal.quòd sic, vbi supra,ver.quid si existens.

3 Vtrū bannitus, qui est de populo interdicto,sit amplius interdictus? Resp.ꝙ sic,si ad tempus est bannitus, quia adhuc ciuis est,& de populo.l.relegati, ff. de interdic. & relega.similiter & si in perpetuum, cessat interdictū,Cal.vbi supra,ver.sed quid.

4 Sed nunquid habitantes in ciuitate, q non sunt neque ciues, neque de populo illius,ligantur interdicto?Res.ꝙ non,d.ca.si sententia,sed ligantur illi,qui sunt facti ciues ex gratia,licēt ibi nō habitent,Cal.vbi supra,col.11.ver.quid si talis, cum seq.

5 Vtrū ipuberes populi iterdicti fiunt similiter.Rñ.Io.de deo ꝙ si nō sūt doli capaces nō sunt iterdicti.Sec⁹,si sunt doli capaces.

Quid

a Resp. ꝙ duæ] Species ecclesiastici iterdicti dupliciter pñt sumi. Vno mō respectu patientis. Alio mō respectu modi in prohibitione seruati, secūdùm primū modū duæ sunt spēs, vt hic.

b Locorū] Vel ēt pñt interdici, & loca,& personæ insimul fm Sco.in 4.dist.25.

c Itē fm Cal.] 2.parte, colú.9. ver.itē iterdicto loco,sunt tñ fm eum ibidē interdictæ p̄sonæ culpabiles;facit ca. alma.§. illis, de sen,exc.de clero āt dicit. 10.col. ver. intelligo.

d Cal.tñ] parte 2.11.col.ver.sed q̄ro, vbi allegat patrē suū tenuisse cum Io.An & dicit,ꝙlicēt hoc procedat de iure scripto, tñ vī ex hoc p̄stari oc casio cōtēnendi ecclesiasticā censuram,cū populus ab extra audire posset. Vñ confusendū esset clericis, nè hoc facerēt &c. Hæc recitat Ge. in d. c.si snia, in prin. sup gl. 2. & etiā in §.pen.

e Alta voce] Sed istud dictū mihi ē valde dubium,qa hic loquitur in interdicto gñali hominum,& sic loquunt iura. c. ꝙ in te,de pœni.& remis.& c.alma. Nec obstat, ꝙ iura debeant intelligi, qñ est interdictus locus, qa de hoc est tex d. c.alma, vt no.&c infra, interdictū §. 1. de quo tñ dic, vt ibi,qa in omnib⁹ ecclesijs specificè non interdictis pōt celebrari p d.c.alma, cum sua moderatione.

f Trāsluleruntj] Dummodo non fuerint culpabiles secundū eū.

g Sed dictum Cald.] Sed p̄cedens dictum videtur verius per id,qđ no. Pa. in c. ꝙ nonnullis, de priuile. quia vnus excōicatus in vna ecclesia ē etiam excōmunicatus in alia; sic & interdict⁹, quia sequit personam,quocunque ierit. 1.q.1. c. cito turpem.

6 Quid de mulieribus, q̃ viris contradicunt, & alijs hominibus, q̃ pro posse resistũt? Rñ. Io. de deo, ꝙ nihilominus, ex quo sunt de illo populo ꝙ sũt ĩterdictę. a
7 Speciale interdictũ hominum, est cũ interdicitur aliqđ collegiũ, vel vniuersitas in populo inclusa, puta studiũ Papiæ & hmôi, vel capitulũ. Nã interdicto capitulo, vel collegio, vel vniuersitate, singulæ ꝑsonæ de ipsa sunt interdictæ ſm Io. An. super ver. côstat, & Ge. in d. c. si sniã. §. cũ verò, & istud cõprehendit tã clericos, q̃ laicos, q̃ sunt de illo collegio, vel vniuersitate.
8 Sed q̃d si iterdicatur familia alicui⁹, nunqđ clerici de eius familia erũt iterdicti? Rñ. Rod. ꝙ sic, nisi spâliter eximantur. Vñ aduerte hic ſm Archi. sequitur Ge. in d. c. si sententia? ꝙ interdicto collegio, vel vniuersitate, clerici, q̃ non sunt de illo collegio, vel vniuersitate, poterũt ianuis apertis, & pulsatis cãpanis alta voce celebrare, excõicatis & interdictis exclusis. Sec⁹, vbi esset iterdictus locus, quia non possunt, nisi secũdùm quòd infra dicam.
9 Vtrũ si interdicãtur doctores oẽs alicui⁹ ciuitatis, intelligantur interdicti clerici, q̃ sunt doctores? Rñ. ꝙ nõ ꝑ gl. in d. c. b si sentẽtia. Similiter si iterdicũtur clerici, non veniũt religiosi nõ habẽtes dignitatem, & de hoc vide s. Cleric⁹. 1. Gem. tñ in d. c. si sentẽtia, in prin. dicit, ꝙ clero interdicto veniũt clerici sęculares, regulares, cõuersi, & conuersæ q̃ ita sunt ad ecclesiã transl-lati, ꝙ ꝓpriè de populo dici nõ possunt, de quo dicto ego valde dubito, c & potius credo contrarium, nisi aliud cõstet de mẽte per ea quæ supra dixi, Clericus. 1.
10 Quid si vnus de populo interdicto ĩgredit̃ monasteriũ, an possit diuinis ĩteresse sine relaxatiõe interdicti gñalis vel spâlis? Rñ. Fe. con. 31. & sequit̃ Gem. in d. c. si sentẽtia ꝙ sic, d q̃a desinit esse de populo; ergo purgatur eius lepra sine alia relaxatione. e
11 Singulare interdictum hominũ dr̃ cũ aliqua certa ꝑsona interdicitur vel ẽt in certa, vt cũ dicitur, q̃ fecerit, sit iterdictus ipso facto; & isti, quocunque vadunt, sunt semp ĩterdicti, nisi absoluantur, si interdictũ non est ad temp⁹. Vñ aduerte & no benè, ꝙ tales interdicti siue gñaliter, siue spâliter, vel singulariter ñ pñt exercere aliquem actũ concessorũ tpe interdicti, de quibus infra dicetur, qui pertineant ad ordines, aut ad celebrationẽ diuinorũ, aliter essent irregulares, vel suspẽsi, ſm ꝙ, infligitur pœna violãtib⁹ interdictũ, vt ĩfra dicet; & de tali interdicto nõ loqt̃. c. alma.
12 Vtrũ iterdicti generaliter, specialiter, vel singulariter, sint vitãdi ab alijs? Rñ. ſm Hos. Inn. & Ber. ꝙ sic in diuinis officijs, q̃ñ proprio nomine, seu alia certa locutione ꝑ sentẽtiã sunt designati, alij aũt non sũt vitandi, nisi à iudice specificentur, nisi eorũ offensa, per quã sunt iterdicti, esset multorũ notoria, ita, ꝙ nulla tergiuersatione posset celari. c. tua nos, de coha. cle. & mulie. Sed tu dic, vt supra excõicatio. 8. §. 3. vbi hab. tur de concilio Constantiensi.

INTERDICTVM. 2. locorum aliud generale, vt cum interdicitur regnũ, vel Prouincia, vel diœcesis. Aliud speciale, vt cum interdicit̃ ciuitas aliqua, castrũ vel villa. f Aliud singulare, vt cũ interdicit̃ certa ecclesia, vel capella, vel certæ ecclesiæ, g & sic

a Quod sunt interdictæ] Vide quod not. Cal. vbi supra colũ. 20. ver. ista dubia. Vbi vult cõtradicentes ligari, quia etiam insontes ligantur interdicto, licèt secus sit quoad deum.

b Per gl. in d.] Quia. s. nõ sunt eiuidẽ professionis. & glo. est in ver. e conuerso, & ibi Gemi.

c Ego valde dubito] Tamen illud tenet Cal. 2. parte. 11. col. ver. item scias.

d Quod sic] Idẽ Cal. 2. part. 12. col. ver. itẽ quæro, vbi dicit, ꝙ post professionem potest ordinari, sed ante tutum est consiliũ qđ non ordinet̃.

e Relaxatione] De quo tñ dicto ego dubito, nisi fortè fauore religionis. Vide posti. supra §. 1. Sed ad dictũ Pa. posset responderi, ꝙ loquitur de persona singulariter interdicta, & sic cessat dubitatio, de qua in d. §. 1 & 3. & hic vt patet infra in §. 11. & sic tene.

f Castrum, vel villa] Et illud secundũ Pa. in c. cũ in partibus, de ver. si. Potest etiam dici generale, etiam si locus esset paruus & ratio est, quia etiam si in villa esset nisi vna ecclesia, tamẽ apta est habere plures, vnde continent in se vniuersitatẽ. Et hoc facit ad const. c. Bonifacij, vbi cauetur, ꝙ pro pecuniario debito non debet fieri interdictũ generale per delegatum, vel ordinarium, sine speciali licentia papę, & adde ꝙ nomine terræ comprehẽditur ciuitas villa, vel castrum, &c. Idẽ Cal. 2. part. col. 2. versi. sed quid si in loco.

g Vel certæ ecclesiæ] Vnde dicit Cal. vbi supra col. 4. versi. sed quæro. Quod si dicitur. Interdico omnes ecclesias huius ciuitatis, talis prolatio resoluitur in singularitates, & perinde est, ac si dicatur, Interdico illam & illam, allegat multa, vt 7 di. c. 1. Et de pę di. 3. adhuc, cũ simi.

sic interdicto loco aut generaliter, vel specialiter, aut singulariter, non sunt interdicti homines, vel clerici talis loci. Vnde extra illa loca pñt audire diuina, & sepeliri, si ibi elegerũt sepulturã, vel ibi mortui fuerint, qa non sunt interdicti nisi fuerint in culpa interdicti ponendi, text. in d.c. si sententia. no. Pa. in d.ca. qđ in te. 1. & 2. no. & d.ca. non est vobis, in fi. Aduerte tamen, ꝙ id, qđ statuit in interdicto gñali locorum, hẽt locũ in interdicto spãli loci; & hoc ideo, qa iterdicta ciuitate, vel villa intelligit tota interdicta gñaliter, & ideo habẽtes priuilegiũ, ꝙ tpe generalis interdicti possint celebrare submissa voce, intelligitur generale interdictũ, qñ ẽt aliqua terra est interdicta quò ad illam terram, [a] vt dicitur, & no. in c. cum partibus, de ver. sig. Inno. tñ & Host. tenent ꝙ interdicta ecclesia aliqua in pœnã populi, licèt multi ex eis non deliquerint, sed solũ vel dominus, vel vniuersitas, ꝙ talis popul[us], ẽt qui non est in culpa, non poterit alibi eligere sepulturã apud ecclesiam non interdictã, nisi ex priuilegio spãli hoc habuerit. sed hoc non credo verũ, qa c. ꝙ allegar, s. vt priuilegia de priuil. loquitur, quando populus [b] est interdictus.

1 Quid si iudex dicat, Interdico regnũ Franciæ? Rñ. ꝙ interdictũ extenditur ad totã terrã, q̃ adhæret ei tpe latæ sententiæ siue rõne dominii, siue rõne feudi, de postula. prælat. c. 1. vel ẽm gl. in d.c. extenditur ẽt ad terras, quæ adherebant ei præstando auxiliũ tpe interdicti prolati [c] si verò dicat, Interdico terras Regis Frãciæ, tũc ẽm Rodo. non extẽditur ad feuda, qa pœnæ sunt restringendæ sed contra eũ est tex. d.c. 1. in ver. terrã [d] Regis ipsius & ideo dic similiter esse iterdicta, quia in feudis habet vtile dominium, & etiam includuntur terræ, in quibus solũ habet vsufructum, ẽm Io. An. circa prin. ver. sciendum, & sequitur Gemi. in d.c. si sententia. S. cæterum. q. 1. Si verò aliquam terram haberet in pign[us], non esset interdicta, quia non est ipsius quoad dominiũ: sec[us], si diceret, ꝙ interdicit omnẽ terrã, quã tenet, [e] quia sic esset interdicta, c. cum Bertoldus, de re iud. quia creditor hẽt possessionẽ verã pignoris. ff. de vsuc. l. serui.

2 Sed quid si habet terrã communẽ cũ altero? Rñ. Ge. in d.c. si sententia. S. cæterum, ver. quid si iste, ꝙ si est indiuisa, non comprehendetur, nè iustus patiatur. Secus, si est diuisa, quia pars subiacebit. [f]

3 Vtrũ interdicta ciuitate veniant ei[us] suburbia? Resp. ꝙ sic, [g] & etiam continentia ædificia. Et idẽ dic de interdictio castri, vel villæ, licèt ꝓpriè non habeant suburbia, vt in c. si ciuitas, de sentent. excom. li. 6.

4 Sed quæro quid dicitur suburbiũ, aut continẽs ædificium? Io. de deo dicit, quòd suburbia intelliguntur illa, quæ sunt infra vltimam portam, & faciunt cum ciuitate publicas functiones, & vocantur ad consilia, & conciones. vel dic secundũ Ge. ꝙ dicuntur burgi extra & prope ciuitatem, in quibus domus sunt contiguæ. Vel dic, ꝙ suburbia dñr domus, ꝑ quas est iter rectũ eundi ad ciuitatẽ, vel locũ, & continentia ędificia sunt pulchræ dom[us] circa ciuitatẽ non intra suburbia vbi nõ sunt burgi directè

[a] Quò ad illam terrã] Hodie ergo de iure nouo ꝑ c. alma, põt celebrari tẽpore interdicti etiã particularis submissa voce.

[b] Loquitur, qñ populus] Inno. Pa. dicit, quòd ille tex. loquitur, qñ ecclesiæ erãt interdictę a diuinis offi[cii]s. Vide ibi. & facit glo. in c. si sententia. §. cæterum, de sentent. excom. ĩ ver. interdicti. Quæ dicit, quòd aliud est interdicere ciuitatẽ solùm, aliud ciuitatem, & ciues, quia pœna spũali puuitur vnus pro delicto alterius; de hoc. 1. q. 4. in sum. & 23. q. 4. in sum. & sic si sunt interdicti, non possunt audire diuina. Hæc glo.

[c] Tẽpore interdicti prolati] Sicut enim excommunicatio extendit ad illos, qui dãt auxiliũ excõicato, de sent. excõ. nuper, & c. si cõcubinæ, Ita ad illos, qui præstant auxilium interdicto, & est simile. ff. de ver. sig. l. liber hõ. Idem si terra esset de iurisdictione regis, licèt proprietas non esset sua.

[d] In ver. terrã] Idẽ tenet Cald. 2. parte, col. 10. ver. quid si interdicitur. vbi ẽc dicit idẽ de terra, quã tenet in emphyteusim. Et in ver. Sed quid terra, 11. col. in ver. seq. Quid si interdicat. Idẽ de terra, in qua hẽt iurisdictionem, licèt non esset proprietas sua.

[e] Quam tenet] Idem Cald. vbi supra co. 11. ver. sed an terra. Et adde, quòd terra, quæ tenetur nomine dotis, intelligitur interdicta secundùm Cald. ibidẽ ver qd si ptinet.

[f] Subiacebit] Si dominus acquirat nouam terram, non erit interdicta, nisi esset expressum, nec si vẽdit, vel perdit suam, per hoc tollitur interdictum secundũ Gemi. ibidẽ. Et de his omnibus habetur per Cald. vbi supra, versi. Sed quid si is, cũ duob. seq.

[g] Resp. quòd sic] idem Cal. 2. par. 7. col. versi. viso de spẽ. Et no. Archi. Ioan. An. & Ge. in d.c. si ciuitas, in prin.

a Quia nō dicit tex.] Vide Cal. vbi supra. col. 8. ver. Sed quæ dicantur, vbi concludit vt hic.
b Legis expressam] Quæ est, nè scilicet vilipendi valeat sentētia interdicti. quod fieret, si posset in suburbijs, vel continentibus ædificijs licitè celebrari, vt prius &c. quia licèt celebrari posset cum moderatione c. alma, nō tamen vt prius.
c Conuenire] Cal. vbi supra, q̄rit, vsq; ad quē locū durāt suburbia? & dicit, φ cessante statuto, vel consuetudine stat arbitrio iudicis, & adhærentia continentibus, vel suburbijs non sunt interdicta, qa aliàs sequeretur, qđ totus mundus esset interdict⁹ secundùm eundē, vbi supra.
d Contigua ecclesiæ] Cōtigua sunt, quorum extrema seinuicem contingunt, secundū glo. in c. si ciuitas. Et vide. s̄. continuū. §. i. idē dic, quando polluitur ecclesia, de quo s̄. consecratio 4 §. primo.
e Vel suspendere] Nā excōicatio, suspensio, & interdictū multis a pari procedunt, vt colligitur in d. ca. quærenti, & facit. c. is cui, de senten. excō. lib. 6. vide Cal. 3. membro principali de ecclesiastico interdicto.
f C. quia pontificali.] & contra graduatos debet procedi cum aliqua modestia p illum text.
g Vel religiosis] Vt patet in fratribus Minoribus, vel prædicatoribus. Secus, si esset priuilegiatus aliquis frater, nè posset interdici, quia hoc priuilegium cessat, si ordinarius vult ferre sententiam contra eum.
h Quòd non] & hoc, nisi haberet autoritatem episcopalem, siue ius episcopale in ipsa ecclesia secundū gl. in d. c. quæsiuit; vide Cald. 3. membro principali, versi. ego puto, cū seq. & it supra eodē mēbro, ver. dixi. 2.
i Prouide attendētes.] Cal. 2. parte. 6. col. versic. item quæro, vult d. extrauagantē non habere locū in speciali interdicto ecclesiæ, qa, quod de nouo prohibetur in vno casu, non habet locū in alio. l. si verò. §. de viro, ff. so. matri. & de rescrip. c. susceptum. c. si sūia. 2. & 3 responso, de sent. exc. li. 6. vnde interdictum latum in commune, populum, ciues, incolas, vniuersitatem sub his nominibus appellatiuis, est generale, ar. c. alma, §. illis, de sentē. excommu. lib. 6. sicut enim interdicto loco propter delictū populi, vel ciuium singulares personę loci intelligūtur īterdictę. d. c. si sentencia, & sic dicitur generale interdictū. c. cū i ptib⁹, de verb signi. sicut & istud, qa vbi vnū pp alterū, vtrobiq; tm̄ vnū. i. di c. si cōsuetudo. vñ dicit, φ dicto casu hēt locū hæc extrauagās saltē de mente, etiā si verba dīcere dicantur. 1. q. i. ca. marchi. cum seq.

ctè introducētes ad ciuitatē. Gl. ī d c. si ciuitas, in ver. ɔtinentib⁹, dicit, φ arbitrio iudicis ē relinquendū, q̄ dicant ɔtinētia ædificia, qa ñ dicit text. a Contiguis, sed Cōtinētibus, legistę verò in l. 2 & l ędificia, & l. q incōtinētib⁹, ff. de ver. sig. quasi in idē coincidūt. Ego verò quò ad hoc attēdere ad rōnē legis exp̄ssam, b & dicerē oīa illa dici ɔtinētia ædificia, q̄ ita sunt prope ciuitatē, φ i illis celebrādo contēneret ecclesiastica cēsura, puta qa quasi ita cōmodè eò ɔuenire c p̄nt, sicut si nō eēt īterdictū, sed vbi nō cōueniētur pp hoc, puta distat p miliare, & est valde laboriosū illuc ire, nec passim popul⁹ p̄t eò cōuenire, tūc nō acciperetur sub hac sigñatione.
5 Vtrū dño vendēte terrā īterdictā siue gñaliter, siue spāliter, aut singulariter alicui dño, qui non est in culpa, cesset interdictū? Rñ. φ non fm Ge. in d. c. si snia, qa secum portat onus suū.
6 Vtrū dño emente terrā post latam sententiā interdicti ɔ̈ omnē suam terram, sit illa terra interdicta? Rñ. fm Ge. in d. c. si sententia, φ non, nisi lator interdicti expressisset nedum terram habitam, sed habendam.
7 Vtrū interdicta ecclesia sit interdictū cœmeteriū, vel ei⁹ capella? Rñ. φ sic, si capella, vel cęmeteriū sunt ɔtigua ecclesiæ; d aliàs nō. & iō in non cōtiguis posset celebrari d. c. si ciuitas. §. fi.

INTERDICTVM. 3. tā p̄sonarū, q̄ locorū qs p̄t ponere? Rñ. φ oēs illi, q p̄nt excōicare, vel suspēdere e rōne iurisditionis ordinariæ, vel delegatæ, quā hñt sup illos, quos volūt interdicere, de ver. sig. q̄rēti, de offi. dele. c. qa pōtificali, f li. 6. & quis p̄t excōicare, habes s̄. Excommunicatio. 1. §. 3.
1 Vtrū epi possint interdicere p̄sonas singulares ecclesiasticas, vel seculares, aut eorū loca, vel terras, q̄ hñt priuilegiū, nè p̄nt īterdici? Rñ. φ sic, & ēt excōicare, nisi talia priuilegia sint ɔcessa regibus, vel reginis, aut eorū filij, vel religiosis, g nō rōne p̄sonæ, sed ordinū, vel locorū, vt in c. nè aliqui, de priui. li. 6. nec ēt p̄nt interdicere exemptos ēt indirectè, puta interdicēdo, nē eis vēdant, aut cōicent, & contrafacientes sunt puniendi. c. quanto, de priuil. rōne tñ delicti, & ɔctus posset, vt s̄. exēptus. §. 8. vt si esset frater Minor, vt ibidē.
2 Vtrū canōici ecc'ę cathedralis possit ponerē ī aliquo loco. vł eccła īterdictū? Rñ. φ ñ, h sine assēsu epi, c. q̄siuit, đ his, q̄ fiūt a ma. par c.
3 Pro qua cā p̄t poni īterdictū. Rñ. φ p subsidio pecuniario, vł đbito pecunię, vel alteri⁹ quātitatis laicus aliqs non p̄t interdici, nisi ex ipāli autoritate sedis apostolicę. & exp̄ssa; aliàs nō tenet, si ponat. p extrauagātē Bonifacij. 8. q̄ incipit, Prouide attēdētes. i Ponendū

Quæ

est igitur pro culpa aut domini, aut populi, & huiusmodi, non singularis alicui[a] personę, quæ officium non habet generale, vt patet in c. sane, el 2. de offi dele. & in c. non est nobis, de spon.

4 Quomodo debet poni? Rñ. quod pręcedẽte monitione, & i scriptis, quæ scriptura[a] contineat cãm, sicut & de excõicatiõe dictũ est supra, Excõmunicatio. 2. §. 1. & 2.

5 Verum sit aliqua, forma verborum seruanda? Respõ. quod non necessariò, sed sufficit dicere. Nos propter talẽ causam, regnum, vel castrũ, vel ecclesiam talẽ supponimus interdicto, & huiusmodi, vt no in d c. sane, el. 2. & c. non est nobis,

INTERDICTVM. 4 In quibus casibus incurritur interdictum? Res. quod generale interdictum, & speciale locorũ in nouem casibus incurritur ipso iure. Primus secũdũ Cal. 4. membro, ver. interdum, quando ciuitas, ĩ qua moritur summus pontifex, non seruat dispositionem c. vbi periculum, de electio. lib. 6. quia tunc ipso facto est interdicta,[b] & est priuata pontificali dignitate, vt ibidem. Secundus secundùm Cal. vbi supra, versi. interdicta, quando ciuitas dat auxilium, consilium, vel fauorem insecutoribus Cardinalium, aut captoribus, aut percussoribus, vel mandatoribus prædictorũ, aut socijs talia facientium, vel si intra mensem saltem tales delinquentes non punierit, si põt, ipso facto est interdicta, de. pęnis c. fęlicis, li. 6. excipitur Roma. Terti⁹, qñ collegiũ,[c] vel vniuersitas ab ecclesijs, vel ab ecclesiasticis personis exigit pedagia, guidagia, vel alia per se, vel per alium de rebus suis, quas non cã negociandi deferunt, aut ad huiu modi soluenda cõpellit, tunc ipso facto oĩs ciuitas, castrum, vel villa, aut alius locus dictæ vniuersitatis, vel collegij subiacet interdicto, de censi. c. quanquam, li. 6. Quartus, quãdo collegiũ vel vniuersitas, aut Archiepiscopi, vel Epi, & alij tã superiores. quàm inferiores ecclesiastici sustinent pęnã, quã incurrerunt, in conducendo, aut locando domos vsurarijs alienigenis, quod eis imponitur in c. 1. de vsuris, li. 6. per mensem, de qua habes, Vsura. 2. §. 13. nam post mensem terrę omnes ipsorum sunt interdictæ, quandiu ijdem vsurarij in eis commorantur, vt in d capit. 1. Quintus, quando clerici, vel religiosi inducunt aliquem ad vouẽdum, aut promittendum de sepultura, si in eorum ecclesia, vel cœmeterio eum sepeliant; tunc, si intra decẽdium ecclesię, vbi de iure veni⁹ sepeliendus, omnia, quæ occasione sepulturæ habuerunt, non restituent, ẽt si non petantur, & cadauer, si petatur, ipso facto eorum ecclesiæ, & cęmeteria sunt interdicta, c. 1. incipit, animarum periculis, de sepul. li. 6. & tandiu durat, donec plenè satisfecerint, vt ibid. Sextus, quando ciuitas committit aliquid in Epm suum, vt capiatur, percutiatur, bãniatur, ipso facto est interdicta. Cle. si quis suadente, de pœnis. Septimus quilibet locus, vel loca, in quibus Eps detinetur inuit⁹, sunt interdicta ipso iure. d. Cle. si qs suadẽte. Octau⁹, qñ religiosi exẽpti ecclesias, & decimas recipiũt a laicis sine cõsensu dięcesanorũ vel excõicates admittũt ad diuina, seu interdictos nominatim, aut instituũt, vel destituũt incõsultis Epis in ecclesijs non sibi pleno iure[d] subiectis, vel qñ hospitalarij, & tẽplarij plusquã semel in anno celebrant in ecclesia posita in loco interdicto, vel defendunt, nè confratres exemptorum, seu ipsorum oblati, qui in totum nos se transtulerunt, possint iudicari a locorum ordinarijs; tunc ecclesię eorum ipso facto sunt interdictę, secundùm glos. fin. in fine in capitul. primo, de iureiurand. libro sexto, & Archidia. in capitul. Episcoporum, de priuileg. libro sexto, & sequitur Panormitan. in capitu. cum & plantare, in fine

a Quæ scriptura] De hoc. §. & præce. vide Cal. 4. membro principali vbi etiam vult, quòd si propter delictum, vel a iure feratur, non sit monitio necessaria.

b Est interdicta] & similiter est priuata digni tate pontificali, sed excipitur Roma, quia si ipsa in hoc puniretur, etiam inferiores ecclesiæ essent punitæ, cum Romanus pontifex sit totius orbis episcopus, ad idem 25 quæstio. 2. ita nos. De hoc per Cal 3. membro principali, vers. quandoque profertur.

c Quando collegium] Intellige, etiam si esset locus, vel collegium ecclesiasticum. vt dicit gl. in d. c. quanquã & facit. ff. si serui. vendice. l. altius, & de dec. c. quamuis, & de na. ex li. ven ca. vno. nec relaxatur, nisi plenè satisfecerit, vt ibi dicit tex. singularis autem persona esset excommunicata, vt patet ibidem. De quo dic, vt supra excommunicatio. 7. casu. a 3. & sic propter delictum vnius tota congregatio punietur. De quibus dic vt ĩ. sepultura §. 35. ĩ post

d Pleno iure] Idest vtroq. scilicet quo ad temporalia, & spiritualia.

a Mihi videtur verior] Quia dicit text. subiaceant, vt s. excommunicatio. 2. § 7.
b Concedit represalias] an aliter represaliæ sint licitæ, vide s. represalia. ponit hunc casum Cal de. 3. membro principali, ver. item interdicta in ca. iure &c.
c Ipso facto] Idē tenet specu. tit. de leg. § iuxta. 3 col. ver. qd de simplici cape. vbi su. vide Domi. in c acolyt°. 33. dist. & Arch. in d. c. si quis episcopus, & Ioan. Cald. in tractat. de ecclesiastico interdicto. Idem tenet Panormitanus in d. c. si de cler. excom. mi. post Inno vide, irregularitas. 1. §. 4.

fine de priui. & facit c. si qs suadente. 17. q 4. quāuis gl. fi. in d. c. cum & plantare & cōiter doct. ibidem teneāt, φ non sunt ipso iure. Sed prima opin. mihi videť verior. a Nonus, ecclesia dr̄ interdicta, qñ est polluta humano sanguine, vel semine de quo dic vt s̄. Consecratio ecclesię § 8. Decimò incurritur interdictū regni, castri, vel loci, qñ dn̄s eorū impedit, nè legat°, aut nuncius Papæ possit exequi suū officium, & tandiu, donec perstiterit in tali contumacia, c. super gentes, de offi. leg lib. 6. extrauagans est. Aduerte tñ hic, φ licèt in supradictis casibus aliqua terra, vel ciuitas, vel ecclesia ipso iure subijciatur interdicto, non tñ̄ tenetur qs illud seruare ante declarationē per iudicem fiendā, ita, φ in ea celebrans ante dictam declarationē non incidit in pœnas statutas contra non seruantes interdictū, de quibus j̄. dicetur, Interdictum, vij. & hoc propter constitutionem Constan. Concilij, de qua s̄. Excommunicatio. 8. S. 2.

1 In quibus casibus incurritur interdictum gn̄ale, vel spāle personarū ipso iure? Rn̄. φ in quatuor casibus. Primus, qñ Episcopus, communitas, vel vniuersitas imponit, exigit, vel recipit collectas ab ecclesiasticis &c. de quibus in c. clericis, de immu. eccl. lib. 6 seu quando bona deposita in ecclesijs arrestauerit, occupauerit, vel arresta ri, aut occupari fecerit, seu dederit in his auxilium, consilium, vel fauorem scienter, ipso facto est interdicta, nec absoluitur, nisi de speciali mandato sedis apostolicæ, nō obstantibus quibuscunq; priuilegijs, vt in d. c. clericis, quæ tamen vacat per Cle. vnicam eod. tit. §. quantum ad illud vltimum. Secundus, qñ vniuersitas, vel collegium permittit in terris suis vsurarios alienigenas cōducere domos, vel eis locat ad exercendum fœnus, ipso facto est interdicta, c. 1. de vsuris. lib. 6 de hoc Cald. 3. membro, ver. item a iure. Tertius, quando persona ecclesiastica regularis, aut sæcularis, quātumcunq; exempta, & cuiuscunq; ordinis aut status existat, scienter celebrat, vel celebrari facit in locis interdictis, nisi fm̄ permissionem iuris, vel excommunicatos publicè, vel interdictos ad diuina officia, vel sacramenta, aut sepulturam admittit, tunc ipso facto est interdicta ab ingressu ecclesię, & tandiu, donec satisfecerit ad arbitriū eius, cuius sententiam contempserunt, ca. episcoporum, de priui. lib. 6. Hodie tamen sepelientes excommunicatos publicè, aut nominatim interdictos, sunt excommunicati ipso facto, Cle. eos, de sepultu. Quartus, quando vniuersitas concedit represalias, b aut concessas extendit ad personas ecclesiasticas, vel eorum bona, nisi intra mensem reuocet, ipso facto est interdicta, c. & si pignorationes, de iniur. lib 6. Sunt alij casus interdicti, de quibus j̄. suspēsio, primo; qui poti° suspēsiones noiantur, q̄ interdictum, cum ēt casu tertio præcedenti.

INTERDICTVM 5. quæ prohibentur tēpore interdicti, vel in loco interdicto exerceri? Respon. φ omne spirituale, quod reducitur ad sex, vt clarius intelligatur, secundū quod colligo ex Inno. & Pa. & cōmuniter doct. in d. c. non est vobis, & c. fin. de exces. præla. & c. φ in te, de pœ. & re. & c. fi. de sen. exc. lib. 6. Vnde aduerte & no. bene, φ quicquid pertinet ad aliquod sex infra positorum, intelligitur semper prohibitum tempore interdicti, nisi vbi inuenitur in iure specialiter concessum.

1 Et primo prohibetur omne exercitium deputatū certo ordini ecclesiastico. Et hoc procedit, siue sint clerici presbyteri, siue inferiores vt no. Pa. in c. 2. 3. not. de cle. exc. mi. Et dicitur exercere officium deputatū certo ordini, puta quando dicit epistolam vt subdiaconus, euangelium vt diaconus, vel offerendo calicem, vrceos, & huiusmodi vt lector, vel exorcista, & huiusmodi, vel dicendo matutinum, & aliud officium vt hebdomadarius, & similia, quæ conueniunt alicui ordini. Facit. c. si quis episcopus, el 2. 11. q. 3. vnde talia exercentes sunt irregulares ipso facto. c Secus esset, si exerceret aliquod, quod nō est deputatū certo

ordini

dicit, ꝙ est nimis durum tenere, ꝙ non admittatur. Et credo, ꝙ sit verius, ꝙ possunt admitti oẽs clerici aut religiosi aliarum ecclesiarum, & verbũ tã canonici,[a] q̃ clerici ecclesiarũ restringit ad distributionem, non auditionẽ, seu celebrationẽ, quam permittit sicut prius poterat interesse, & nũc similiter. Facit ad hoc d.c. ꝙ in te. Seculares autẽ de terris nõ interdictis nullo mõ possunt admitti, vt in c. licet. de pri. li. 6. c. quonlam episcopi, de priuile. lib. 6. quia quod per priuilegium vni conceditur, alteri denegatũ comprobat.

4 Vtrum, cum alicui singulari personæ cõceditur, vt modo præmisso, scilicet ianuis clausis &c. possit celebrare, vel audire diuina tpe interdicti, eius familiares, qui non dederunt cãm & domestici possint admitti ad audiendũ, & celebrandũ sibi officium diuinum? Rñ. ꝙ sic, vt in d.c. licèt vobis. §. cũ conceditur. Et qd comprehendatur sub istis, vide supra, Familia, nisi ob istam causam in fraudem sint assumpti, c. vlti. de ver. signi. li. 6. Vbi ponitur, qui dicantur sui clerici.

5 Quid si non sit singularis persona, sed conuentus aut collegium, cui conceditur auditio diuinorum tempore interdicti, nunquid eius familiares domestici similiter sint admittendi? Respon. quòd non,[b] vt in d. ca. licèt vobis. §. non, nisi super & hoc habeant priuilegium, vt ibi.

6 Quid si in conuentu, vel collegio non sunt nisi tres, quorum duo sunt infirmi, nũquid, terti⁹ poterit celebrare cum familiari? Ref. Host. in c. ꝙ nonnullis, de priuile. ꝙ sic, nè priuilegiũ sit inutile, sicut concedit singulari psonę, vt in d.c. licèt, dummodò non dederit cãm interdicto, vt in d.c. licèt. Archi. dubitat,[c] sed ego credo verum dictum Host. & sequitur Ioan. And. in d.c. licet, in glo. in d. §. non sic.

7 Quomõ debet intelligi priuilegiũ, quo conceditur aliquibus religiosis, quòd tempore interdicti, possint recipere ad diuina cõfratres suos? Rñ. ꝙ debet intelligi de illis confratribus, q̃ licèt in sęculo remanẽt, tñ eorũ ordini sunt oblati, mutato habitu sœculari, vel etiã qui inter viuos bona sua dederunt eis retento vsufructu in vita sua, vt in c. vt priuilegia. §. t. de priuile. & in c. cum & plantare. §. de cõfratribus, ibidem.

8 Quid si priuilegiati, vt admittantur tẽpore interdicti, dederunt causam interdicto, vel eorũ culpa, dolo, vel fraude fuit interdicti sententia prolata, vel ad perpetrãdum delictum, cuius occasione interdictũ latum extitit, dederũt auxilium, consiliũ, vel fauorem? Rñ. ꝙ non obstãte priuilegio nullo modo admitti pñt, vt ĩ d.c. licet. §. fi.

9 Quæ missa potest celebrari? Ref. Ge. §. adijcimus. 3. q. in d.c. alma, recitat, & sequitur Ioan. An. & Cal. de ecclesiastico interdicto membro. 6. ver. dubitant quidam, ꝙ ẽt peculiaris,[d] licèt Io. Mo. tenuerit, ꝙ solùm conuentualis poterit celebrari.

10 Conceditur aliquibus, vt tpe generalis, vel spãlis interdicti locorũ possint celebrare in suis festis, ianuis apertis, sicut Minorib⁹, & Prædicatorib⁹, nunquid poterũt tales alios admittere ad celebrãdũ? Ref. Innoc.[e] & Host. in c. vt priuilegia, de priui. ꝙ si priuilegiũ sit eis datũ psonaliter, non pñt. & tũc psonaliter cõcedit, cũ dr̃, Cõcedim⁹ vobis, vt possitis celebrare. Si verò psonaliter nõ esset datũ, sicut cũ dr̃, Cõcedimus vobis, vt in vestris ecclesijs celebret, tũc pñt admittere alios ad celebrãdũ, & sic ẽst priuilegiũ fratrũ minorũ, & pdicatorũ.

11 Vtrum sœculares, & quicunq; alij possint extra ecclesiam prædicta diuina officia auscultare? Ref. Host. quòd excommunicatis, & interdictis non licet audire diuina. neque licet clericis ita altè dicere, ꝙ audiantur de foris. Intellige studiosè. possunt enim ita altè dicere, ꝙ se audiant in choro adinuicem, etiam si sic dicendo audirẽtur

ab

a Et verbum canonici] vult sic opponere d. §. adijcimus, dicit, ꝙ canonicis, & clericis, qui horis canonicis intersunt, debent dari distributiones, & sic non loquitur de alijs, sed responde, ꝙ Papa vult hoc solũ intelligi de distributionib⁹, quæ fiunt in ecclesijs.

b Respõ. ꝙ nõ] Ratio diuersitatis est, quia in prece. ca. in priuilegium alias posset esse inutile, quod esse nõ debet, c. in his, de priuile. li. 6. Sed in hoc casu conuentus potest celebrare sine familiaribus, & iõ priuilegium est restringendum. c. vt priuilegia, de priuile. versus fin.

c Archid. dubitat] Quia priuilegium est conuentus, non aliorum. Aut ergo solus celebret, aut abstineat secundum eum.

d Quod etiã peculiaris] & dicit Gemi. secundùm Ioan. An. ꝙ hoc seruat generalis ecclesia.

e Respon. Inn.] Innoc. ibi nullã facit distinctionem.

a Vide an obstet conc. Trid. c. 12. sess. 25. P. V.
b Gemi. in d. c. alma] In §. fin. ver. in eadē glo. ibi, Cōpletoriū, vbi allegat Cal. de ecclesiastico, ver. sed quomodo recipitur, vbi concor. cum Io. Andr. scilicet ꝙ post factum tenenda esset opi. Archi. & dicit, ꝙ completoriū diei semper attribuit illi diei secundum quod obseruat ecclesia. Nā completorium in festo duplici celebratur tanquā pro festo duplici. Sed tex. d. ca. alma, permittit celebrationem diuinorū in festis istis duplicib⁹: ergo comprehēdetur etiam cōpletorium, vide lati⁹ p eum.

ab extra, ar. d. c. alma. Similiter non est eis aperiēda fenestra, vel hostiū, vt videāt eleuationē corporis Christi, & hm°i, nec pax extra portanda, nec ad offertoriū post euangeliū admittēdi. Ad prædicationem tñ pñt admitti liberè, nec distinguitur, an dederint causā, vel non, vel sint excommunicati, vel nō, vt in c. respon so, de sen. exc. iuncto. c. episcopus nullū, de cons. di. 1.

12 Vtrum dicentes officiū per viam, vel extra ecclesiā tēpore interdicti gñalis, vel specialis locorū frāgant interdictū? Rñ. ꝙ si hoc faciāt studiosè, vt sœculares audiant, sic violāt interdictū, probatur, ar. c. fi. de priu. li. 6. vbi patet, ꝙ ēt celebratio diuinorum extra ecclesiā prohibetur tali tēpore. Secus aūt, si sic dicendo a casu sœculares transeūtes au diant, tum quia quod modicū est, rō apprehēdit quasi nihil. 2. physi. tū qa non ꝯ rationem legis, & hoc verius.

13 Vtrum liceat clericis, vel laicis in loco interdicto legere. i. explanare euangelium, vel psalmos, & huiusmodi? Rñ. ꝙ sic, sicut & prædicare, sicut ante dictum est.

14 Vtrum tpe generalis, vel specialis interdicti locorū possint sęculares, & alij orare in ecclesia oratione priuata? Rñ. Monal. ꝙ sic, quia talis actus non cōtinetur sub aliquo prohibitorū, vt patet s. Itē tenet Rod. ꝙ ēt si sint ipsi orātes interdicti, vel illa ecclesia, possunt orare oratione priuata.

15 Vtrum introductio post partum, & benedictio nuptialis possit celebrari tēpore interdicti? Rñ. Host. tenuit ꝙ non licet, & de bñdictione nuptiali dic, vt infra §. 30.

16 Secundū, qđ conceditur est celebratio diuinorū officiorum, & missarū alta voce, & solenniter, ianuis apertis, pulsatis cāpanis, & oib⁹ interdictis admissis, solūmodò excōicatis exclusis. Et hoc solū conceditur in festiuitatibus Natalis dñi, Paschæ, & Pētecostes, & Assūptionis virginis gloriosæ. Ita tñ, ꝙ illi quorū cā interdictum est latū, altari non appropinquent, vt in d. c. alma. Extenditur hoc c. ad festū corporis Christi & eius octauā per Martinū. 5. & Eugeniū. 4. in extraua. quæ incipit. Excellentissimi. Sed aduerte, ꝙ ista celebratio si fieret ab interdictis psonis, essent irregulares, vt s. patet. Similiter si ecclesia esset specialiter interdicta, qa d. c. alma, intelligitur, quando iterdictū est generale loci, vel speciale, ꝭm gl. ibid. in ver. ecclesijs, & in §. adijcimus.

17 Vtrum habentes [a] priuilegia, vt in suis festiuitatibus celebrare possint, vt sunt Minores, & prædicatores, vel in suo iocundo aduentu, vt de templarijs dicitur in cap. vt priuilegia, de priui possint celebrare non seruata moderatione huius. c. alma? Rñ. Io. An. in gl. in ver. concessis, sub. § cæteris, & Arch. in d. c. alma, ꝙ nō, qa eorū priuilegia p istud c. reuocant quoad hoc. Sec⁹, si priuilegia obtinuerūt post illud capitulū, alma.

18 Quęro, qua hora dies inchoabitur? Rñ. Io. Mo. in d. c. alma, ꝙ quando dies incipit lucescere, quia dies dicitur à diani, quod est clarū, & mane, & vesperam comprehēdit, iuxta illud, factum est vespere, & mane dies vn⁹, de of. dele. c. consuluit, in autē. de iu di. §. sedebunt. Io. An. ibi dicit, ꝙ incipit in vigilia festi ad vesperas quò ad celebrationem officiorū, de fer. c. 2. & 75. di. ꝙ dic, & ꝙ continuare poterunt vsq; ad vesperas crastinæ diei inclusiuè. Sed cōpletorium, & reliqua post vesperas cantare non poterunt ꝭm formā prædictā, c. alma, per iura allegata Archi. verò concordat cū Io. And. sed addit, ꝙ in vesperis completoriū continetur. 11. q. 3. siquis episcopus, et 2. & 92. dist. c. vlt. vbi Lauren. Hugo. & Ioā. hoc not. & hoc dicit probari per d. capi. 2. vbi Alexand. Papa dicit, quòd sicut magnitudo diei exigit prius incipere, & tardius terminari &c. Item probatur, quia prædicta concessio c. alma, est gratiosa & fauorabilis, & sic est larga interpretatio fienda, c. quamuis, de præben. lib. 6. & hoc sequitur Gemi. in d. c. alma, [b] & sic habet consuetudo, & sic tene. Vnde Fede. consi. 111. dicit, ꝙ sicut generaliter permittitur celebratio diuinorum officiorum, sic intelligenda est permissio generaliter, de quo de coniu. le-

pro.

a Ratione ordinum] vt patet infra, irregularitas 11 §.1.& supra iterdi.5.§.1. b Quàm sanorum] Ante istā decretalem sani interdicti tpe nō admittebantur ad pœnitētiam, vt dicit Gof. in c.non est nobis, de sponsa. Et allegabat de pœ. di.v.t.propheta uit,& de pœn.& remissio. quòd quidā,hæc gl.in d. capi.alma, in vet. sani.
c In articulo mortis] de quo dic,vt supra absolutio. 4.§.16. & sequen.
d C. permittimus] Vbi text. permittit ministris ecclesiarum semel in hebdomada celebrare tpe interdicti secundùm moderationē.c.alma, pro infirmis, & sic licitè confici tur corpus Christi vt custodiatur pro infirmis pro hoc ca.t. de custo.eucha. Sed tū qualibet hebdomada debet corpus Christi mutari, nè putrescat. Host. in d.c.permittim°, & ibi Pa. & Pa. in d.c ꝙ int,dicit, Quid faciet sacerdos, si non habet hostiam cōsecratā? Host. decidit, quòd sufficit credulitas, s. crede, & manducasti, de cons.d.1.nūquid & multo minus debet dari sibi hostia non consecrata, vt refert Pan. Dominicus de Rota, sic

pro.c.2.de priui. qa circa, maximè cum hoc sit fauorabile, & per consequens ampliandum,& sit priuilegiū principis, & sit latè interpretādum, & ideò ī istis festiuitatibus pt episcopus altaria, & virgines consecrare, & vela benedicere, & illa imponere monialib. & calices,& paramenta benedicere, & similia, vt est benedictio aquę, benedictio abbatissæ, & abbatis, qa sub nomine diuinorum ista veniunt, quia sacramēta non sunt, cum sint tantū.
7.hæc Fed. Similiter potest sacerdos benedicere sponsas, aquā,& hmōi,& aspersionē facere, cādelas, & oliuas similiter benedicere. Intellige tamen,ꝙ fiat à psonis non interdictis, quia ptinent ad ordinem, vt de aqua, de cons.dis.3.c.aquā. De bñdictione paramentorum patet, de con di.1.c.vestimenta, & c.consulto, de sacra vnctione ca.vnico, in fi. de cons.eccle. vel alta.c. pe.aliter essent irregulares vt patet. Secus esset de alijs quæ nō sunt ordinū a non conueniunt, vt bñdictio mēsæ, gratiarū actio post mensā, & similia. Limitarē tamē bñdictionē mensæ,& grarum actiones licere, dummodò non fieret in forma officij. An aūt alijs temporib⁹ a dictis festiuitatibus hoc possit? Rñ. Fed. ibi. ꝙ sic secundū moderationē d.c.alma, & fm ꝙ diuina officia possunt celebrari, aliàs non.
19 Tertiū, qd' conceditur, est pęnitētia quorūcunque tā infirmorū,q̄ sanorū, b dū mō excōicati non fuerint. Intellige, si fuerūt excōicati pp delictū, pp qđ interdictū est positū, non de excōicatis ex alia cā, q̄ si sic sūt excōicati, non pnt absolui pterquā in articulo mortis c & exceptis illis, quorum culpa latū est interdictum, vel dederunt auxilium, cōsilium, vel fauorem delicto pp quod latum est interdictū, nisi prius satis fecerint, si possunt, vel de satisfaciēdo præstiterint idoneā cautionem, aut, si hoc non possunt, nisi iurauerint, quòd cum poterint, satisfacient,& ad satisfactionem faciendam per illos, qui possunt,& tenentur, dabunt auxilium, consilium, & fauorem, ac iuxta posse suum laborabunt ad hoc fideliter, vt in d.c. alma.
20 Vtrū absolutio generalis possit fieri tēpore interdicti; Rñ. Io.Cal. ꝙ sic, quia non est officiū diuinū, sed hæc non est bona ratio, quia bene pertinet ad ordinem, vnde, si talis faciens absolutionem generalem, esset interdictus, efficeretur irregularis, sed ideò licet, quia sicut pœnitentia omnibus conceditur, ita & absolutio siue generalis, siue particularis.
21 Quartū, qđ conceditur, est sacramentū eucharistiæ, qđ morientibus tū permittit.c. permittim⁹, d de sen.exc.& ēt damnatis ad mortē, Cle.1.de pœni.& remis. sed nunqd debeat eis deferri cum campanella? Resp. Cald. ꝙ sic secundùm morem consuetum.
22 Vtrū sanis possit dari? Res. ꝙ non, ēt si sint sacerdotes nō celebrantes, quia quod non est concessum, intelligitur prohibitū in præfatis.23.q.5.cōsuluisti, nec obstat.c.qđ in te, de pę.& re. vbi dr concedi viaticū, cui conceditur pnīa, quia verū est, & propriè tunc dr viaticū, qn datur moriētib. sed qn datur sanis, non pprię dr viaticum, sed eucharistia,& ideò sanis siue clericis, vel laicis denegat. Intellige ī clericis, nisi qn celebrāt, qa tūc cōicare tenēt. Io.Cal. vt refert Gem. in d.c. e alma, dicit ꝙ est durum dicere, ꝙ ēt clericis sit interdictū corpus Christi. Vnde Gemi. ibid. dicit, ꝙ clericis illius ecclesiæ potest concedi corpus Christi, quia non est eis prohibita participatio sacramen-

tenuisse, quia est ser committere, idololatriā contra.c.de homine & quod ibi not. de cele. mis. sed debet sacerdos reseruare hostiā vt hic. Si autem tur e nō haberet sufficie infirmo credere.
e Gem in d c. in.§ in festiuitatibus. 2. quæstio. in fi refert eum Cal. 6. membro, ver. Sed cum supra diximus.

cramentorum,nec officiorum diuinorum, vt in d c. patet, quia pñt secretè celebrare, & sic sumere corpus Christi ; & hoc magis placet, & tene, quia veri⁹ est.

23 Vtrum saltem debeat dari corp⁹ Christi illis sœcularibus, quib⁹ cõceditur audire diuina per c. alma, vt dictũ est?Rñ. Arc. in d.c. ꝙ licèt aliq dixerint,ꝙ sic, tñ verius est,ꝙ non, qa ĩ c. si sententia,de sen.exc.li.6. ponuntur vt diuersa auditio diuinorũ, & perceptio sacramentorum.Et ideò tene,quòd non potest dari.[a]

24 Vtrũ mulierib⁹ ꝑgnãtibus propinquis partui?Rñ. Pa.in d.c.qđ ĩ te,fuit diuersa opi.sed sibi placet,vt cõsidereĩ cõditio mulieris, [b] & si iminet piculũ mortis ꝓbabiliter, tũc poterit eis ministrari viaticũ & placet. Idẽ in intrãtib.mare, & obsessis ẽm ꝑdictã distinctio.

25 Vtrum concedatur extrema vnctio?Rñ.ꝙ non, [c] vt dicit Pa.in c.quod in te. de pœn. & remis.dominus Ant.de Butrio in c. non est nobis,post alios de sponsa. nec ẽt clericis ẽm Io.And. & Cald.6. membro, & Pa. vbi supra.

26 Sed nunquid officiũ recõmendationis aiæ cõcedatur?Resp. Cal. vbi supra,ꝙ sic, quia videtur annexũ sacramento pœnitentię.

27 Quintũ,qđ cõceditur, est sacramẽtũ baptismi nedũ paruulorũ,sed ẽt adultorũ,vt in c.qm̃, [d] de sen.exc. li.6.Et catechism⁹, & totũ officiũ baptismi tãq̃ accessoriũ cõcediĩ, & tenet Cal. ꝙ si ẽt qs baptizaret in ecclesia iterdicta spãliter non incurreret irregularitatem quamuis, si honestè alibi possit fieri,non liceat.

28 Sextũ,cõfectio chrismatis in die Iouis sancta.d. c. qm̃.Intelligit tñ Arc. ibi.ꝙ non pôt cõfici alta voce,neque cãpanis pulsatis,sed cũ moderatione.ca.alma,ſ.ianuis clausis,&c.refert.Geminia.ibidem.

29 Septimum,quod conceditur,est sacramentũ cõfirmatiõis, [e] quod ẽt adultis pôt exhiberi,d.c.quoniam,

30 Octauũ, qđ concediĩ, est sacramentũ matrimonij qđ legitimè pt tali tpe contrahi, sed benedictio nuptialis ẽm Hos. ꝓhibeĩ.Pa. in c.non est nobis,de spõsa. vbi loquitur de solennitate matrimoniali,dicit,ꝙ dubitat,sed mihi vr̃, ꝙ cõcesso principali cõcedaĩ & accessoriũ c.accessoriũ,de re. iu. li.6. Attamẽ securius est abstinere,nisi in diebus in q. b⁹ licet celebrare publicè. Et sic itellige supra e.S. 15.

31 Nonum, quod conceditur, est sepultura ecclesiastica,q̃ solũ clericis conceditur, qui seruauerũt inter dictũ,sine pulsatione campanarũ tamen, & solennitate,& cũ silentio. d. c. quod in te,& gl.in Cle.eos, de sepul.in ver.à iure, sed hodie etiam credo possint sepeliri cum officio sine nota dicto, per ar.c.cui licet,de reg.iur.li.6. Secundùm moderationem tamen.c alma,secundùm Fede.consi. 70.etiam cum campanis,& alijs consuetis in dieb⁹.ĩ quibus potest publicè celebrari.

32 Sed qd si ecclesia est spãliter iterdicta, nũqd ibi sepelienĩ?Rñ.In.& Hos. ĩ c.tãta, de exce.pla.ꝙ ẽm quosdã nõ pñt ibi sepeliri. [f] Hos.tñ tenet ꝙ sic,qa ꝙ facit iterdictũ gñale gñaliter,facit spãle spãliter. l.si duo, ĩ fi.ff.đ admi.tu.Pa.ĩ c. ꝙ ĩ te.tenet ꝙ clerici eccl'ę spãliter interdictę pñt ibi sepeliri. [g]

a Quod nõ pôt dari] In d c. alma,in § in festiuitatibus, vt refert ibi Gem. 2. qõ. Ex hoc limitatur.c. omnis, de pœni.& rem. quo cauetur, vt ĩ die Paschę &c. quia illud verũ, nisi sit interdictũ. Idẽ de alijs iuribus suadentib⁹ sumere corpus Christi.

b Conditio mulieris] Et cõsuetudo. Et ista opinio est valde rõnabilis,licèt ibi Io. An. dicat sæpe fuisse ĩ facto dubitatum, & obtẽtum, quòd non dicantur de celere.

c Respõ.ꝙ nõ] Sed quare poti⁹ conceditur viaticum, quàm extrema vnctio?respõdet Pa. in d. c ꝙ in te, quia ꝑ ipsam vnctionẽ tunc deuenit ad sacramẽtum, & sic in ipsa participatione cũ infirmo exhibeatur. Item maior familiaritas cõtrahitur ĩ extrema vnctiõe, vbi dicuntur multæ orationes, quã in exhitiõe corporis Christi.

d In c.quoniã] De hoc Pan. in c permittimus, de senten. excõ.

e Sacramentum confirmationis] Et ratio prædictorum est,quia concesso baptismo, & confirmatione tempore interdicti, satis est cõcessum cõfici chrisma, qa vet⁹ chrisma nõ debet esse vsui, nec de illo veteri chrismate debet qs chrismari. Et deponitur sacerdos, qui de illo veteri chrismate vngit baptizatum, nisi in mortis articulo, de conse. dist. 4. Si quis de alio. Vnde omni anno in die cęnæ, dẽt chrisma confici, & vetus cremari, de consec. dist 3. literis. Si ergo tempore interdicti permittuntur sacramẽta, ergo & accessoria, quod est vnum, q.s. chrisma cõfici potiss i die cœnæ. Hæc glo. in d.c.qm̃, in ver dubium.

f Non possunt ibi sepeliri] hæc fuit opi. Io. An. per tex. in d. ca. quod in te, qđ loquitur de generali interdicto, & ex gratia concessum est clericis, ꝙ possint, ergo tempore specialis interdicti, sed tene, vt hic.

g Pñt ibi sepeliri] Pan.dicit q̃stionem esse sibi dubiam, sed valde æquum est,ꝙ possint ibi sepeliri.

Alij

Alij verò, qui nō sunt clerici talis ecclesiæ ſpāliter interdictæ, debēt in ecclesia alia nō interdicta sepeliri.

33 Vtrū pœnitentes, & ab ſoluti sint tumulandi in ecclesia, vel cœmeterio similiter, ſicut clerici? Rñ. doc. ꝙ non. [a] ſi tñ de facto ſepelirentur, nō ſunt exhumādi ſm Io. in c. fi. de exceſ. pla. Sed ſi alibi ſepeliant̃ ceſſante interdicto, tunc ſunt ad ecclesias deferendi, [b] arg. c. a nobis, de ſentē. excom.

34 Vtrū confratres, qui ex priuilegio religioſorū, quorū ſunt confratres, admittuntur ad diuina posſint ſepeliri i ecclesia interdicta? Rñ. ꝙ non, licēt in alijs liberè posſint eligere ſepeliri. d. c. vt priuilegia. [c]

35 Vtrū ſepultura ecclesiaſtica concedatur oībus in dieb⁹, in quibus licet celebrare ſolēnitet, vt dictū ē? Rñ. Cald. [d] tenet, ꝙ ſic, niſi ſpāliter ſint interdicti, vel cām dederint iterdicto; & placet mihi ſua opin. licèt Io. An. in Cle. eos, de ſepul. in gl. in ver. a iure, & Io. de Ligua. [e] & Ge. in d. c. alma, teneāt ɔ̃riū quoad laicos. [f] Fede. ēt tenet conſi. 111. ꝙ clerici officiando iſtis feſtiuitatibus circa ſepulturam non efficiūtur irregulares.

36 Vtrū priuilegiat⁹ tpe interdicti ſup admisſione ad diuina, & receptione ad ſacra posſit ſepeliri i cœmeterio? Rñ. Cald. vbi ſ ꝙ ſic, & idē vr̃ ēt, ſi ſolū eēt priuilegiat⁹ ſup auditione diuinorū ſolū nō facta mētione ſacrorum ꝑ regulā, cui cōicamus viuo, & ēt mortuo. [g]

37 Vtrū mortuaria, & aliæ oblationes posſint recipi ꝑ defunctis tpe interdicti, vel ab ipſis interdictis? Rñ. ꝙ ſic, [h] ſi mortui ſunt pœnitentes, & ꝑ eis orandū eſt. 11. q. 3. quicunque intra. [i]

38 Decimum. qđ conceditur, eſt ordinū collatio, vt no. In. in d. c. nō eſt nobis. Vr̃ tñ velle, ꝙ ſolū clericis posſint dari, ſed non laicis. ſed [a]. in d. c. nō eſt, dicit; ꝙ poſſet attētari. ꝙ ex neceſſitate poterūt ēt laici ordinari in loco interdicto, ſicut dictū eſt de chriſmate, cum nō fiat baptiſmus ſine eo. d. c. qm̃, qa ex quo conceduntur aliqua, quæ non niſi per clericos pñt conferri, cōſequenter ꝑmittunt̃, & ea, ſine qb. [k] ar. c. qm̃, de ſen. ex cō. li. 6. Sed ſine neceſſitate nec laici, nec clerici pñt [l] ordinari in loco interdicto ſed alibi ordinentur, ſi ipſi non ſunt interdicti, qa pñt.

39 Vndecimū, quod conceditur, ſed eſt ſpāle epīs, & alijs ſuperiorib. vt vbilibet posſit cū altari portatili celebrare, & celebrari facere & audire diuina, quanuis ſit interdicta terra, ciuitas, vel caſtrum, ſeruato tñ, qđ dictum eſt, ſcilicet ianuis clauſis, campanis non pulſatis, interdictis excluſis, vt in c. fin. de priuil. libro 6. habetur, & no. ſimile priuilegium, habent fratres Minores, & Prædicatores, capitulo in his, [m] de priui. & not. in d. c. fi. in glo. Secus, ſi eſſet interdicta eccleſia, vel aliquis locus ſingularis, qa nec epiſcopus, nec fratres prædicti poſſent ibi celebrare, vt no. Io. An. in c. queſiuit, de his, quæ fi a ma. par. ca. & ſequitur ibi Pa.

40 Duodecimum, quod conceditur, imò præcipitur omnibus obligatis ad dicendum officium, vt illud quotidie, & integrè dicant, licèt ipſi ſpecialiter & ſingulariter ſint interdicti, ſigillatim tamen debēt dicere, ſicut dictum eſt de excommunicatis ſupra, Hoiæ. S. 5.

a Qđ non] vide gl. in Cle. eos, de ſepul. vec. nominatim.
b Deferēdi] Pa. in d. c. ꝙ in te, & Imo. vbi ſ. allegat in argumentū. c. cū illorum, de ſenten. excō.
c C. vt priuilegia] Glo. tamen tenet contrariū in verſic. a iure, in Clemen. eos, de ſepulturis.
d Reſp. Cal] 6. mēbro verſi. ſed horū, refert Ge. in d. c. alma, i §. in feſtiuitatibus & examinat allegando rōnes ad vtranq; partem.
e Et Io. de Li.] Inter cac. de eccleſiaſtico interdicto. Allegat etiā Ge. Fede. conſi. 106. tenentē hāc opi. & idē tenet Car. in d. Clem. eos. 6. quæſtio.
f Quò ad laicos] & forte opi. iſtorum eſt verior, qa ꝙ nō eſt ſpāliter conceſſum in d. c. alma, intelligitur ꝓhibitum. Sed opi. Cald. eſt verior.
g Et etiam mortuo] Vt in c. nobis. 2. & in c. ſacris, de ſent. exc.
h Quod ſic] Ita Innoc. in c. n de excel. prxla.
i Quicunque intra] & vide quæ no. Pa. in c. a nobis. 2. de ſen. ex. vbi tractat, an poſſit fieri oratio pro eo, q deceſſit in pctō, a quo non fuit abſolutus, oſtenſis tamen ſignis pœnitentiæ.
k Et ſine quibus] Vt ordinatio clericorum; vā ſi non eſſent aliq clerici, ſed cta ſacramenta pmiſſa cōterrent laici poſſēt ordinari ad hoc.
l Pñt] Nec in hoc, ſ. vel quando loc⁹ eſt interdictus, vel quando clerici, & laici ſunt interdicti eſt differentia inter clericos, & laicos.
m C. in his] Per qđ c. not. ꝙ ſine priuilegio nō ē licitum celebrare in loco nō cōſecrato ēt cū altari viatico, quo frequenter vtuntur clerici, qñ celebrant in altari non conſecrato, vt in oratorijs, & capellis dominorū. Ad idē. ca. clericos, & c. vnicuiq;. de conſe c. di. 1. & cōiter tenetur, ꝙ ep̃s pōt in ſua diœceſi cōcedere illud priuilegium, ſed papa in toto mundo. An aūt ſit hodie reuocātū hoc priuilegium cōceſſum fratribus Minoribus, & Prædicatoribus vide ibi Pa.

INTERDICTVM. 7. violantes incurrunt pœ. 7.

1 Prima est irregularitas hanc incurrit omnis clericus, qui licèt non sit ipse interdictus, tamen si exercet aliquid deputatū certo ordini in loco interdicto, nisi secundùm quod permittitur à iure, vt s. dictū est, irregularis est. Intelligit hoc Fede. con. 7. verū est, qñ publicè & palam more solito celebratur, sicut dicim⁹ de excōicato, vel interdicto, sicut prius, celebrāte, in Cle. 1. de sen. exc. Similiter existens interdict⁹ simpliciter, si exercet aliqd deputatum certo ordini, vbicūq; est irregularis c. is q. & c. is cui, de sen. exc. li. 6. & c. cū æterni, de sentētia, & re iu li. 6.

2 Secūda ꝙ supradict⁹ est ineligibilis, ita ꝙ non pt eligere, nec eligi. d. c. is q. §. 1.

3 Tertia, ꝙ supradict⁹ sit impostulabilis ita, ꝙ non potest postulari. c. 1. de postula. prælatorum.

4 Quarta, ꝙ talis est beneficijs ecclesiasticis spoliandus, [a] & si monachus, vel monialis est, debet retrudi [b] in arctiori monasterio ad agendū pœnitētiam. c. postulatis de cle. ex. mi.

5 Quid si talis celebrat non in loco interdicto nec ipse interdictus, sed tñ pro nis interdictis? Rñ. ꝙ nō est irregularis, [c] est tñ interdictus ei ingressus ecclesiæ, donec satisfaciat ad arbitriū illi⁹, cuius sentētiā contēpsit. c. episcoporū, de pri. li. 6. Similiter ſm Fede. vbi supra, Qñ admittuntur laici aliundè venientes ad diuina in ecclesia non interdicta existēte in loco interdicto generaliter vel spāliter.

6 Sed qd si tales clerici exercēt ea, q̄ nō sunt deputata [d] certo ordini, vtputa cātare in choro, legere psalmos, vel epistolam, sicut faciūt alij laici? Rñ. ſm Inno. in d. c. tāta, & sequit Pa. ibi. ꝙ non incidūt in pfatas pœnas, iurisdictionalia tñ exercere pñt, vñ & excōicare & absoluere possunt si ipsi non sunt interdicti. dicit tñ Pa. in d. c. fin. ꝙ non debent absoluere cū illa solennitate. c. a nobis, el. 2. de sen. ex. Sed ei nō credo quoad absolutionē, qa absolutio ab excōicatione siue cū illa solenitate, siue sine ea non pt impendi ab interdicto, sed si ille q impendit, nō sit interdictus, tunc absoluere pt ēt cū illa solennitate, qa cū absolutio permittitur, ergo & solennitas [e] consueta. Inn. tñ & Host. & Laur. cōcordant cum Pa. & addunt, quòd efficeretur irregularis, qui absolueret cum præfata solennitate; sed eis non credo ratione prædicta. Item secundùm Guil. Durandi similiter est irregularis clericus, qui solenniter in cœmeterio sepelit hominē iterdictum, ar. c. 1. de post. prǽlat. sed ego dico similiter, si hominem non interdictum sepelit in loco interdicto solēniter, scilicet cum officio solito. ratio, qua istud cōpetit certo ordini, secundùm quòd communiter seruatur, not. etiam aliam pœnam in Cle. eos, de sepul. de qua supra, Excommunicatio 7. casu. 36.

7 Quinta pœna est, quòd clericus, q non seruat interdictum loci, est suspensus ab officio, & beneficio [f] d. c. tanta. de exce. præla. in tex & in gl. in ver. beneficio, & in gl. magna, & sequuntur communiter doc.

8 Sexta pœna est cōtra [g] religiosos quoscunque, scilicet excommunicationis, q nō seruant interdictum, cum matricem ecclesiā eò loci seruare [h] sciūt, qđ intelligo de generali interdicto imposito a sede apostolica, vel a locorū ordinarijs, quia si esset ab eorum legatis sine speciali eorum mandato, non haberet locum hęc pœna. Similiter

a Spoliādus] & hæc p sniam. vñ nō ipso facto p tex. & ibi Pa. i c. si. de excef. pla.

b Et retrudi] Istas pœnas vr̄ incurrere, si sciēter facit, vł ignorātia, q̄ nō excusat. c. apostolicæ de cle. excō. mi. & c. 1. de pc stu. pla. sec⁹, si ignorantia ēēt talis, quę excusaret.

c Nō est irregularis] est tñ vicinus irregularitatis cōtrahendæ, qa, si post hmōi interdictū in ecclesia celebrauerit, vt pri⁹, irregularitatē incurrit p c. is cui, de sen exc lib. 6. vt dicit glo. in d. c. epotum, in ver. ingressum.

d Nō sunt deputata] Imo vult Pan in d. c. si de excef. pla circa si ꝙ ēt exercētes deputata certo ordini, si hñt ex cōsuetudine, nō sūt irregulares.

e Solēnitas] Cōtra istā rōnē facit cap. alma, de sen. exc. lib. 6. qa concedūtur multa tpe interdicti, sed nō cū solennitate solita, vt patet s. c pce. Itē qa absolutio est actus deputatus certo ordini, ergo nō dēt fieri. & propterea dicit Pa ꝙ talis absolutio non dēt fieri tanquā a sacerdote, & ideo saltē ante factū tenēda esset opi. magis cōis, licèt p summa nra faciat, qa in absolutione ab excōicatione requirit certa forma, vt s. Absolutio. §. ergo cōcessa absolutione conceditur & forma.

f Et beneficio] Sed non priuat ipso facto, sed priuandus p sententiam, vt ibi no. Pa. vt dixi supra. §. 4.

g Interdicta ordinariorum a regularib⁹ seruanda sunt, constitutione Trid. Syn. ses. 25. c. 12. P. V.

h Seruare] Dic ꝙ matrix ecclesia maior, vel baptismalis, d quo vide p Io. An. in d. Cle. ex frequētibus, in glo. in ver. matrix.

liter si singulariter ecclesia matrix esset iterdicta, non habet locum, in Cle. ex frequentibus, de sent. excom. si verò matrix ecclesia non seruaret prædictum interdictũ gñale, solũ incurrerent pœnas, quas & clerici icurrũt, de quib. in illo capi. dr.

9 Vtrũ laici non seruãtes interdictũ, incurrant aliq̃ pœnã? Res. ꝙ nulla inuenitur in iure ipsis imposita, peccarent tñ mortaliter, si hoc facerent in contẽptum ecclesię, aliàs non, nisi in quatuor casibus positis in Cle. 1. de sepul. & Cle. grauis, de sent. exc. de quibus habes, supra, Excõ. 5. Casu. 15. & Exc. 7. Casu. 36.

10 Sed nunquid laici tenentur de ecclesia exire, si sacerdos recipit interdictũ ad diuina? Res. Mon. ꝙ non neque peccãt audiẽdo, sed solus sacerdos.

11 Vtrũ clericus simplex, q̃ hẽt tm̃ primã tõsurã, icidat ĩ pœnas ꝓdictas, sicut alij clerici? Rñ. Host. ꝙ sic, si in officio suo cãtet, vt psalmista, vt in c. psalmista. 23. di.

12 Vltima, ꝙ clericus decedens interdictus, priuatur ecclesiastica sepultura. [a] d. cap. is cui.

INTERDICTVM. 8. quomodo relaxatur? Resp. ꝙ aut iterdictũ fertur ad tempus, sicut cũ qs iterdicitur vsq; ad annũ, vel donec satisfecerit, [b] vel talis ibi moretur, & tũc nõ requiritur absolutio aliqua post tale, qd, qa anno trãsacto, vel satisfacto, vel recedẽdo tali iterdictũ est amotũ ipso facto, & licitè post hoc celebrat quis, ita no. Pa. in c. nõ est vobis, de spõ. nec distinguo, an sit à iudice, vel à iure, quia in vtroq; habet locũ, qđ dixi, & idẽ dic đ quacũq; alia suspẽsione tã iuris q̃ hominis, secus de sententia excõicationis ad tẽpus, qa requiritur absolutio. ita no. doc. in d. c. fi. de matri. ꝯtracto ꝓ int. ecc. & ibi reddũt rõnẽ esse, quia excõicatio requirit certã formã in absolutione, sed in interdicto, vel suspẽsione sufficit constet de mẽte iudicis, & licèt aliq dubitẽt de excõicatione lata à Papa ad tempus, tñ tene, ꝙ requirit absolutio, nisi apertè constet Papã velle eũ absolutũ esse ſm d. Ant. & sequit Pa. ĩ d. c. fi. [c] Si verò interdictũ, vel suspẽsio non est lata ad tẽpus, sed simpliciter, tũc requirit absolutio. & si est à iure, põt absoluere ordinarius, vel legatus sedis apostolicæ, nisi cũ ꝯditor iuris sibi vel alteri reseruauit, arg. c. nuper. §. in 2. de sen. exc. Si autẽ sit a iudice sic ille, qui tulit, potest absoluere, vel eius superior tantũ, & non alius aut, de mãdato eius, q eam tulit. 24. q. 1. si Petrus.

1 Vtrũ sit seruanda aliqua forma ĩ eius absolutiõe? Rñ. Hos. ꝙ sic, dicẽdo Reuoco, vel remoueo, vel absoluo, & similia verba. debẽt ẽt iniũgi eis, vt satisfaciãt ſm ꝙ dr de excõicationis absolutiõe, qa i hoc ambulat pari passu. Vide s̃ Absolu. 3. §. 1.

2 Vtrum interdictum possit ad cautelam [d] relaxari? Res. ꝙ generale interdictũ non potest. c. ꝓsenti, de sen. exc. li. 6. sed si interdictum sit singulare contra personam, sic potest relaxari ad cautelam, ar. a contra-

a Ecclesiastica sepultura] Et etiã cœmeteriali, vt dicit ibi tex. & gloss. ibi, illud in cœmeterio, dicit, quod hæc pœna habet locum etiam si cœmeterium non esset contiguum.

b Vel donec satisfecerit] Gloss. not. in Cle. 1. de deci. in ver. donec, ait ꝙ in suspensis ad determinatum tempus non requiritur alia absolutio, vt no. Inno. in capitulo cum bonæ, de ætat. & qual. Sed si quis est suspensus, donec satisfecerit, videtur absolutione indigere, quia de satisfactione dubitari posset, bene subdit, quia videtur sufficere iudicijs declarare super satisfactione sine alia absolutione.

c Et sequitur Panormitan. d. capitulo fin.] Et dubium faciebat, quia papæ nõ subijcitur formæ, sed ex sola volũtate potest absoluere ab excommunicatione, Clem. si summus, de sent. excommu. Sed dic quòd in dubio requiritur absolutio ab excommunicatiõe, qa alio non apparente non videtur Papa vti potestate absoluta sed ordinaria, & sic debet impendi absolutio secundùm sui ordinem.

d Ad cautelam] In isto. §. 2. pone sic casum, est interdicta ciuitas. Sunt aliqui Innocentes, qui petunt relaxationem ad eorum cautelam fieri, propter quod iudex relaxat; quæritur, nunquid valeat talis relaxatio? Videbatur quòd sic, quia excommunicatio, & interdictũ paribus ambulant passibus, c. 1. de sen. exc. li. 6. Sed excommunicatus potest ad aliorũ cautelam absolui, c. solet de sen. exc. li. 6. & c. veniens. §. sed si, & §. pe. & vlt. ergo poterit interdictũ relaxare. pone. n. ꝙ sententia excõmunicationis sit nulla, excõmunicatus petit absolutionẽ ad cautelã, quæ absolutio debet sibi impẽdi, &c. determinatur tñ contrariũ in isto §. per d. c. præsenti, & rõ est propter communionis periculũ in excõicato. ergo potest ad aliorũ cautelam absolui, sed in participatione interdicti non est tm̃ periculum, ideò secus vnde ẽt interdicti tẽpore quędam sacra ministrantur, & celebrantur diuina, vt patet. Et ideo dic, ꝙ aliud in excommunicatione, q̃ in interdicto, quia excõicatio est mortis æternæ dãnatio. Et ideo festinare debemus, vt mortuus & à Christo separatus per excõmunicatiõnem

nem reintegretur Christo per absolutionem, maiori bus enim malis debet sincera charitas subuenire, l. distinctio.capit.vt constituantur, in interdicto autem non traditur quis satanæ, nec est tantùm periculum, ideo nec tantùm festinandum. Item quia in interdicto iura volunt vnum pati pro alio; secus in excommunicatione propterea excommunicatio non potest suspendi nisi in totum relaxet, & ideò in ea locum habet absolutio ad cautelam, interdictum verò potest suspendi, capitulo ad hæc quoniam, de appellati. ergo & vel pone casum quia interdictum non tenet, & petitur relaxatio p cautelam vt dictum est in excommunicatione.

a Hoc tenet Io. An.] In gloss in versic. generaliter, allegat Innoc. in capit. ad hæc quoniam, de appellat. vbi loquitur de persona interdicta, & Gemin. in d. c.præsenti ponit casum, Quidam post appellationem asserit se in terdictum, & familiam, & vxor. petit, &c.

b A temporalibus] Vel in interdicto aquæ, & ignis, l. non tantum, ff.de appel quia talis in terdictio suspenditur per appellationem, nisi esset casus, in quo damnatum publicè interesset statim puniri d. l. constitutiones, ff. de app. & sic debet suppleri hęc litera.

c Merè spiritua

rio sensu.d.c. psenti.ratio, qa spāliter interdicto omnia sacramenta negantur, donec absoluat, & sic idem est quod & de excōicatione, a qua qs absoluitur sub conditione, vt in c.solet, de sen.exc.lib. 6 hoc tenet Io. An.[a] & Car.i d.c.præsenti. Limita hoc, si pęnitet; aliàs nō; quia sic relaxatio daret causam peccandi, nisi fortè in casu, sicut cū absoluitur inuitus ab excōicatione, de quo s. Absolut o.3.§.7. vide quæ nota infra eo.§.fin.

3 Vtrū epūs, vel alius possit suū interdictū suspendere? Rñ. Lau.Tanc.& Vin.qd sic, vt no.i c.ad hæc.el.3.& ca.directę & c. præterea.2. de appel.

4 Vtrū p appellationē se quētē suspendat interdictū latū? Rñ. q nō, nisi eius effect[9] sit suspēsus ad tēpus; qa sic pōt appellari a sententia suspēsā, sicut a cōditionali. d.c.prerea.2.& hoc itellige de interdicto, vel suspēsione. Sec[9] in sentētia excōicationis, cui[9] effect[9] nūq̄ pōt relaxari, nisi i toto absoluatur c.cū desideres, de sent. exc.hoc no.Hos.in d.ca.ad hæc.hoc intellige de interdicto à diuinis, & sacramētis & alijs spūalib. secus in interdicto à tēporalibus, [b] vt puta quòd non ingrediatur possessionem tale. ff.de ap.l.cōstitutionis, vnde Io. An.in d c. is cui, restringit solū i merè spiritualibus, [c] per quæ ligatur anima, & ideò p appellationē suspen

lib.]Ratio, quia dicit te.in d.c.is cui.§.si. ab officio, & non dicit, a beneficio, quia si voluisset intelligi de suspensione a beneficio, expressisset, & sic cessat dist. Host. quæ erat q si suspensio esset a beneficio, appellatio non impediat, quia est quid spiritua le, & sic loquitur Inn.in d. c. ad hęc. Secus. si sit suspensio a perceptione beneficij, q est qd temporale, &c.

d Quantum ad suas sententias] Casum potes ponere, Legatus a latere tulit sententiā interdicti qui tñ concesserat priuilegiū Sēpronio, vt hic, nunqd suffragetur Sēpronio tale priuilegium.

e Quòd non] Et licet a Papa operatur, vt celebrantes non sint interdicti secundùm Pa.in d.ca. vt priuilegia, sit per gloss.in ver. semel.

f Possit quis celebrare] Vide de materia istius §. & etiam §.4.Pa. in c. ad hæc quoniam, de appel.

g Sit suspēsa ab eo] Dicit Innocen. vt refert Panor. in ca.vt priuilegia, de priuil. quòd differentia est, an interdicatur loc[9], vel persona, qa si interdicatur locus, potest interdictum suspendi, & ibi celebrari de licentia superioris, sed interdictum latum in personam non potest suspendi. ratio, quia aut personam pœnitet, & debet ex toto relaxari, & non suspendi, aut non pœnitet, & non debet celebrare, ex quo est in peccato.

dē interdictū a beneficio, & suspēsio, de quo vide infra, suspensio...§ 1.

5 Vtrum priuilegiū concessum legato à latere, q īterdicti tpe valeat celebrare, interdictis, & excōicatis exclusis, valeat quātum ad sentētias suas, [d] & suorum successorū ordinariorū? Respon. fm Landu q sic, nisi spāliter a successore reuocetur, & tenet idē, q ēt valet quò ad sentētias Papæ, ar.c.dilect[9], el. v.de rescrip.

6 Vtrum Papa dante licētiam celebrandi in ecclesia special ter interdicta, relaxetur eò ipso interdictum? Rñ. secundùm Host.in c.vt priuilegia, quòd non. [e]

7 Vtrum de authoritate epi possit quis celebrare [f] in ecclesia interdicta? Res. fm Hos.in d c.ad hæc quoniā. q non, quia istud pertinet ad solum Papā, de priu. c.cum & plantare. Secus esset in cessatione a diuinis, quia posset episcopus excipere quos vult, & subijcere, & tēpus, & modū determinare, fm Inno. in d.c.vt priuilegia, & idē tenet i ecclesia per eū interdicta; allegat dict.c.dilect[9]. sed non pōt concedere, vt persona interdicta, vel suspensa celebret, nisi pro delicto alterius sit suspensa ab eo. [g]

INTERDICTVM.9.qñ non indiget relaxatione, quia ipso iure non tenetur quis seruare? Resp. quòd in duobus casibus.

1 Prima, quādo fertur cō

tra participantes cũ excõicatis, in casu quo minorem incurrunt excõicationem sine canonica monitione pręmissa, tunc nullũ est ipso iure, sicut & suspẽsio q̃libet, intellige, si feratur ab inferiori a Papa c. statutũ, đ sen. exc. li. 6. & dr̃ canonica monitio & legitima, qñ nominatim admonent, alias non vt in c. constitutionẽ, eo. ti. & li. cõtra alios verò licèt debeat pręcedere monitio, qñ fertur ꝑ cõtumacia, ẽm Inn. in d. c. ad hæc qm̃, tñ tenet similiter si ꝓferatur sine scriptis, q̃uis iudex ĩcurrat pœnã, de qua in c. 1. de sen. exc. li. 6. & s. Excõicatio 2. §. 2. Sed magis breuiter dic, ꝙ in illis casibus, in q. bus sentẽtia excõicationis nõ tenet, sic nec interdictũ de quo vide s̃ Exc. 5. per totũ. Secundò, qñ interdictũ est latum propter aliquos, & ipsi non seruant eũ; text. est in c. petisti, de priui. Sed aduerte ẽm Hos. & Pa. ibi. ꝙ si ciuitas, vel ecclesia est interdicta propter aliquẽ. i. propter eorum delictũ, [a] tunc licèt ipsi violent, alij tamen seruare tenentur, si autem sit positum pro eorum querela ad eorũ vtilitatẽ, tunc si ipsi non seruãt, nec alij obseruare [b] tenentur, & sic efficitur nullũ. d. c. petisti, & sic eũ intellige.

2 Verũ, qñ interdictũ est nullum, tamẽ matrix ecclesia seruat, teneãtur religiosi illud seruare? Rñ. ꝙ sic aliter incurrunt pœnam excõmunicationis, Clem. ex frequentib. de sen. exc. in glo.

INTERESSE secundũ Bar. in lege vnica. C. de sen. quæ pro eo, qđ interest profer. propriè & strictè est estimatio [c] alicuius vtilitatis non habitæ ꝑꝑ alicuius factũ iniustũ, vel cõcessionẽ iniustã, & est duplex, aliud lucri cessantis, [d] & hoc est, qñ hõ impedit à lucro, qđ fecisset si talis pecunia sibi restituta fuisset, vel si talis læsio sibi non fuisset illata, & hmõi aliud est iteresse dãni emergẽtis & hoc duplex, aliud in re, aliud extra rẽ. Interesse dãni emergẽtis in re, vel circa rẽ, qđ et dr̃ extrinsecũ ẽm Barto. vbi supra, & istud est ipsa res seu ei⁹ estimatio, vel id qđ ꝓuenit imediatè ex ipsa re, vt fructus, & partus, & hmõi. ponit exẽplũ, vẽdidisti mihi vinũ qđ valebat 20. & tibi tradidi p̃ciũ, nec dedisti, nũc valet 40. si traditũ fuisset, tm̃ habitur⁹ erã, & de hoc. ff. de act. emp. & vẽdi. l. si sterilis. §. cũ ꝑ vẽditorem. Interesse extra rẽ, [e] vel extrinsecũ est, ꝙ prouenit non ex ipsa re, sed ꝑꝑ ipsam rẽ. exẽplũ, vẽdidisti vinũ, nec tradidisti; sed si tradidisses, ex eo potuissẽ negociari & luciari, vẽdidisti granũ, & qa non tradidisti serui mei, famę perierũt, & istud qñ petatur in contractibus, habes in l. Iulianus. §. primo, de acti. emp. & vẽ. l. cũ venditorem, C. de act. emp. & vendi. & ff. de verbo. obligati. l. si intulam, & quãdo teneatur in conciẽtia, habes, Vsura. 1. §. 30. interesse, quando habet certã quantitatem, vel speciẽ, duplum excedere [f] nõ potest, & quando excedit duplum habes in dict. l. vnica, i tex. & in gl. sed quò ad consciẽtiã habes j. Vsura. §. 1. §. 30.

cato, sed secus est in loco, quia locus non delinquit. & per hanc rationem dicit Innocen. not. in d. cap. vt priuilegia, quòd si interdictum esset latum in personam propter delictum alterius, puta domini terræ, tunc posset suspendi, quia cessat ratio præcedens.

a Propter eorũ delictum] Fertur interdictum vt corrigantur.

b Nec alij seruare] Nè videantur de aliorum luctu ridere, & not. quòd illi, pro quibus interdictum est latum, tunc violare dicuntur, quãdo maiores violant, seu maior pars eorum, secus, si vna persona tantùm, ar. in c. fin. de procurato. & oportet etiam, quòd habeãt animum perseuerandi, Quod poterit percipi ex actibus eorum secũdum Pa. in d. ca. petisti.

c Est estimatio] Bartolus in d. l. vnica. 11. co. mult tum latè de ista materia tractat.

d Lucri cessantis] hoc prosequitur Bartolus 5 1 column. vers. sic. circa hoc est videndum.

e Extra rem] In numis venit interess: extrinsecum, quod consistit extra rem, secus est in frumento, vino, oleo, & similibus, quia cum in eis veniat interesse cõsistens circa precium, & valorẽ certe in illis nõ considerat aliud interesse extrinsecum, siue consistat in lucro, siue in dãno, text. est in d. §. cũ per venditorem, vbi do p̃cipuè Paul. de Castr. Bartol. & communiter alij in l. numis, ff. de in litem iu. & Latius Barto. in l. 1. col. 11. & 11. C. de sen. quę pro eo, quod inter, & in l. Iul. in prin. in 1 col. ff. de act em. & ex ista doctrina cõmuniter approbata sequitur in practica mirabilis decisio & valde dura secundũ Fulgo. in d. l. numis, quòd si deposui penes te centũ saccos frumenti restituendos mihi tali mẽse quo volebam soluere illos cẽtum saccos pro canone cuidam ecclesiæ, cuius eram emphiteuta, & quia fuisti contumax, & non potui soluere, ecclesia fecit me cadere a iure emphiteutico, quod istud interesse extrinsecum non possem a te petere, sed si valor frumenti decreuisset, possem illud iteresse valoris petere, d. §. cum per venditorem.

f Duplum excedere] Hoc prosequitur Bart. ibidem. 19 col. ver. nunc venio ad tertiam particulam.

INTERPRETATIO [a] Legis ad quē ptinet? [b] Rñ. ꝙ interpretatio legis diuinæ, vel canonicæ ptinet ad Papam, c. venerabilem, qui filij sint legitimi; sed interpretatio legis ciuilis, inquātum concernit clericos, similiter pertinet ad Papā, vt c. 1. de iura. cal. Inquantum aūt concernit laicos, pertinet ad imperatorem. l. fi. C. de le. quia est eius interpretari, cuius est condere, gl. in c. contra eum, in fi. de re. iur. lib. vj. Et hoc intellige verū gñaliter, sed quantū ad vnā causam potest iudex etiam interpretari, vt no. In no. in c. cum speciali, de ap. vide bonā gl. in c. 1. in ver. interpretatus, de po. prælа. facit. l. vnica. C. de ꝓfesso. qui in vrbe, lib. 12. nisi esset ita arduum, ꝙ firmus intellectus dari non possit, quia tunc recurrendum est ad principē. l. pen. & fin. C. de le. hæc Pa. in c. 1. de iu. cal.

1 Verū interpretatio priuilegij pertineat ad principē solū? Rñ. Pa. in c. cum venissent, de iudicijs, ꝙ aut dubiū est super potestate, s. si potuit dare; & sic nulli inferiori a principe licet, vt i c. 1. de transla. prælа. 17. q. 4. §. qui autē, est. §. sequens, incipit, committunt. 9. q. 3. cuncta per mundū, aut dubiū est sup validitate, vel surreptione, & sic pōt inferior iudex ſm cōiter doct. aut dubitatio est circa verba solūm; & tunc, si casus est clarus, & decisibilis de facili, sic potest inferior cognoscere ad præiudiciū partium ſm communiter doc. Ratio, qa inferior interpretatur legem superioris in præiudiciū partium, vt no. Innoc. d. c. cum speciali, facit capitulum inter alia, de senten. exc. & d. l. fi. Si verò casus est dubius, sic pertinet ad principē, si eius præsentia de facili potest habe ri, arg. d. c. cum venissent, [c] & d. c. inter alia, [d] & in l. ex facto [e] d. §. 1. ff de vulga. & pupil. substitu. quod si de facili non potest adiri princeps propter longam distantiam, sic poterit interpretari per rationem naturalem, & verisimilē, quæ potest notari per expressa verba, pro hoc est casus in d. l. ex facto. §. 2. vbi iurisconsultus interpretatur legem ex naturali ratione. Ad hoc quod not. Inno. in c. cum speciali, facit text. in c. cum personæ, de priui. lib. 6. Aut dubium versatur circa intentionem principis; & non potest decidi sine magno dubio, & sic interpretatio est solius principis, ad prædicta facit text. in cap. venerabilem, de electione. dicit etiam Specu. [f] in titul. de lega. §. nunc ostendendum, versic. 24. quòd episcopus potest interpretari iurium allegationes, de pignori. significante, & dictum capitu. venerabilem procedit in arduo negocio, vt dictum est.

2 Vtrum in contractibus sit interpretatio faciēda, vt res potius valeat, quàm pereat? Respon. quòd sic, de fid. instru. c. inter dilectos, in gl. in ver. quo magis, & ff. de re. du. l. quotiens in actionibus, de verbor. signifi. c. abbate. §. contra quòd fuit. Si verò res valeret secundùm intellectum vtriusque, tunc accipiendum est illud, quod est magis verisimile. ff. de reb. du. l. cum in testamento, & ff. de verb. obligatio. l. eum qui ita, in princi. & quod magis consueuit. 28. dist. de Syracusanæ, & quod magis conuenit iuri, de consue. cum dilectus. §. fin. vbi interpretatio fit contra eum, qui legem potuit apertius dicere. ff. de pac. l. veterib⁹, de priuil. c. quia circa, in gl. in ver. sed futuri. Interpretatio in contractibus fit plena. In testamentis plenior, in beneficijs quoq; plenissima, de don. c. cum dilecti.

3 Interpretatio locutionum dēt fieri ſm ꝑsonas, quæ loquuntur, vel quibus loquit. 26. dist. deinde, in glo. in ver. responsum.

[a] Interpretatio scripturarū quæ prohibita sit à Trident Synod. vide sess. 4. in decreto de editio. & vsu sacro lib. Petr. Vend.

[b] Ad quem pertinet] sed quæritur, nunquid nostris temporib⁹ licitum sit leges īterpretari a doctoribus, vt ab eorum interpretatione non liceat recedere? glo. videtur velle quod sic in l. non puto, ff. de iure fisci sed dic contra per text. in §. responsa, Institu. de iure na. Qui dicit, ꝙ hoc erat antiquitus, ergo nō hodie. Itē qa hodie nō cōmittitē doctorib⁹ a Cæsare; & iō doctoris snia ēst ꝓbabilis, & nō necessaria, vt no. gl. in l. de interpretatiōe, ff. de legib⁹, & clarius in l. 1. C. de legib⁹. vbi ī. Doctor. §. 1. & ad hoc vide bonam glo. in §. ex his. 11. q. prima.

[c] Ar. d. c. cū venissent] Vbi sol⁹ Papa cognoscit de dubijs priuilegiorū apostolicæ sedis.

[d] C. inter alia] vnde ius ꝓdijt, interpretatio legum procedit.

[e] L. ex facto] Beneficia principalia soli prīcipes solent interpretari.

[f] Etiam Spec.] Hoc dictū reputat singulare Pa. in d. c. venerabilē, de elec. 14. no. Vbi dicit, ꝙ ad eþm. pertinet interpretari, An iuramentū teneat, an nō. Sed in ordines & īter magnas ꝑsonas pertinet ad solū papam, & ita ꝓcedit d. c. venerabilē, in ver. Ad nostrum iudiciū pertinere.

a Ea quæ supra ad vocabulum confessionis annotauimus, his accõmodari q. eunt: P. V.

INTERROGATIONES in confessione, vtrũ sint faciẽdæ a confessore? Rñ. q̃ sic ꝑ tex. clarũ Aug. de pœ. di. 6. c. 1. vbi dicit, Diligẽs inquisitor, & subtilis inuestigator sapiẽter & quasi astutè interroget a peccatore, qđ forsan ignorat, vel ꝑ verecundia velit occultare: hæc ille. & hoc not. q̃ confessor tenet̃ sub pœna mortalis peccati eas interrogatiões facere, quas cognoscit necessarias cõfitẽti ꝓ validitate confessionis, hñs ꝓbabilẽ opinionẽ, q̃ confitẽs ex obliuione, vel ignorãtia, seu negligentia omittit, ar. c. sit rector. 43. di. secus eẽt, qñ hñs probabilẽ opin. q̃ confitẽs talia scit, & aduertit, qa sic pt credere eũ, vel non cõmisisse, vel alias confessum fuisse, & sic non tenet̃ interrogare, nisi fortè videret, q̃ ex verecũdia nõ auderet dicere. dimittere aũt interrogare ex inaduertẽtia, aut obliuione credo sit peccatũ; ex negligẽtia verò dimittere interrogationes, quas ꝓbabiliter ꝯsciẽtia sibi dictat faciẽdas de necessitate, vr̃ mortale pc̃m̃, per ea, q̃ dicã. j. Negligentia. §. 1. multò magis vr̃ mortale, qñ sciẽter & sine oĩ rõnabili cã volũtariè dimittit. tenet̃. n. confessor circa cõfitentẽ facere ex ꝑcepto caritatis ea, quæ vellet sibi fierent rõnabiliter pertinẽtia ad necessitatẽ salutis, sicut est integrè confiteri, & in viam salutis dirigere; aliter præuaricatur illud præceptũ, Diliges proximum, sicut teipsum. Non tñ dẽt confessor esse nimis scrupulosus in interrogãdo omnia, quæ possibile est cõmiserit peccator, sed solùm circa ea debet interrogare, quæ probabiliter credit commisisse.

1 Quid dẽt, attendere cõfessor circa iterrogationes? Rñ. sm̃ Asten. q̃ tria. Primũ, q̃ interroget de peccatis, non de fabulis, vel alijs mũdanis. Secundũ, q̃ non interroget nisi de peccatis consuetis, & q̃ cõiter sunt nota explicitè, q̃rere. n. de peccatis incõsuetis & enormib' nisi in gñali & a longe, & ꝑ quandã circunlocutionẽ, nocet confitenti, qa sæpe discit, qđ nescit. propterea dicit̃ Prouer. 11 q̃ inuestigator est malorũ, opprimetur ab eis, & in l. 1. §. qui qõnẽ, ff. de qõ. prohibetur fieri q̃stio spãlis in præiudiciũ alterius. Tertiũ est, q̃ non descendãt nimis ad particulares circũstantias peccatorum carnaliũ, qa dicit Phi. 3. Ethic. Delectabilia quantomagis considerãtur, tãtomagis sunt apta mouere, & nocet talis interrogatio, & confessori, & confitẽti, sufficit. n. habere vltimã speciẽ peccati in hmõi, & circunstantias, quæ cadunt sub spãli prohibitione, & a longè & cum verbis honestis: vnde nullo modo descendat ad alia specialiter, puta, mulier confitetur, quòd fuit cognita extra vas debitum, non quærat postea in quo loco, vel quomodo, & hmõi; sicut faciunt q̃dam, qui potius sunt contaminatores, quã confessores, qui sæpissimè peccant mortaliter delectando se de hmõi interrogationibus, & propter delectationẽ faciendo eas.

2 Secũdò de quibus sunt interrogationes faciendæ? Res. q̃ sunt faciendæ de peccatis cõibus, sicut est transgressio decem præceptorum, commissio septẽ peccatorũ capitalium, abusio quinque sensuum, & de circunstantijs, quæ mutant speciẽ, & aliqñ q̃ aggrauant notabiliter, non oẽs de oĩb. sed de illis, q̃ cõiter cõtingũt in tali statu, quia derisio esset q̃rere ã fœmina de militia &c. vñ vt cõfessor simplex habeat formã interrogãdi hic annotabo talẽ ordinẽ, q̃ erit quasi vna tabula totius istius Angelicæ summæ circa ea, quæ pertinent ad conscientiam.

3 Attende ergo confessor, qui salutiferè vis cõfessiones audire, ad infrascripta. Præsentato tibi pœnitente, debes primò interrogare eum, de quo loco, vel terra est (si aliter eum non agnoscis) vt ex hoc intelligere possis, si habes autoritatem ad eum confitendum, quia si es sacerdos parochialis, non habes potestatem, nisi super illos, qui sunt de parochia tua, secundùm q̃ habes supra, Confessio. 3. §. 3. & §. 9 & sex sequentibus. idem dic similiter de illo, cui commissa est audientia confessionũ ã parochiali sacerdote. Si verò est tibi cõmissa ab Episcopo talis autoritas, vel ab eius Vicario generali in spũalibus, vel ab alio habẽte iurisdictionẽ quasi Episcopalẽ, tunc si es Frater Minor, vel frater de ordine Prædicatorũ, aut Eremitarum, & hmõi, & talẽ autoritatem habes per præsentationem factam secundũ formã Cle. dudũ, de sepul. de quo habes supra Confessio. 3. §. 16. vel es admissus, ac si esset seruata talis forma, sic potes audire oẽs de illa diœcesi, vel iurisdictione illius,

a Quæ pertinēt ad hunc & cæteros sequentes locos interrogationum, ea legas in notatis ad dictio. singu. materiæ, de qua agit, loco suo. P. V.

illius,& in illa diœcesi solū, & nō extra illā, si verò non psentatus s̄m formā dictæ Cle. nec admissus, ac si esset seruata, sed solū tibi ɔcessit licentiā audiēdi confessiones, sic potes vbiq; ei' subditos audire, de quo vide in d. S. 16. & seq. Et si inueneris, q̄ hēs autoritatē eū ɔfitēdi, interroga. 2. de ei' statu, & ɔditione (si aliter eū non agnoscis) vt ppendere possis si erit capax absolutiōis vel ne; nā si inueneris eū in tali officio, vel in tali arte, quā exercere nō p̄t sine mortali, tunc indica ei a principio, ne fortè eū audiēdo, & postea nolēs eū absoluere scādalizet̄ de te. posses tn̄ talē, qui hēt aliqd, q̄ non vult dimittere, s̄m qđ tenet̄, admonere, q̄ si vult ɔfiteri, libēter audies eū, sed absoluere non posses, nisi dimittat qđ exercere nō p̄t sine mortali. & q̄uo (licet eū non absoluas) talis confessio valeat ei ad multa bona, p̄sertim, vt Deus citius illuminet eū ad pniam, s̄m qđ dr̄ in c. qđ quidā, de pœ. & re. & his dictis (si voluerit ɔfiteri) poteris eū audire, & monita salutis dare, & aliquā pniam, sed nullo mō absolutionē, qa sic peccares mortaliter, de quo habes s̄. Confessio. 1. S. 14. & Confessio. 6. S. 2. & 3. Interroga. 3. quantū est, q̄ non fuit confessus, & cui confessus fuit, & si debita bona volūtate fuit confessus, & si fecit pniam, & si aliqd retinuit sciēter, quod non fuit ɔfessus, vt ex istis posis scire, de quanto tpe hēt confiteri, & si confessiones factæ sint reiterādæ, & qn̄ hoc fit, habes s̄. Cōfes sio. 1. S. 8. cū multis se. Interroga. 4. si adhibuit diligētiā, vt suorū peccatorū hēat memoriā, & si inuenires q̄ nō, puta qa oportet reiterare confessiones de multo tpe, & ipse pœnitēs hoc non cogitabat, & ppea nullā posuit diligentiā super peccatis confessis, tūc admonend' est, vt vadat, & conet̄ reducere ad memoriā sua peccata, discurrēdo p status, quos habuit, p officia q̄ exercuit, p societates, quas tenuit, p loca, in q̄bus habitauit, p exercitia, q̄ operat' est, vt sic integre ɔfiteri valeat; & quantam diligentiā dēat ponere, habes s̄. Confessio. 1. S. 12. Prædictis factis, & inuento q̄ facta diligētia s̄m posse suū est dispositus ad dignè confitendū, debes eundē pœnitentē inducere, vt genuflexo dicat humiliter, Confiteor deo &c. vsque, mea culpa, si scit eam dicere, & q̄ stet facie versa lateri confessoris (si est mulier, vel iuuenis) & nō permittas, q̄ aspiciat in faciē suam, quia multi propter hoc corruerunt, & postea bonis verbis & persuasionibus induc eū, vt dicat peccata sua. Et si scit ordinatè dicere, noli eū impedire, sed solū vade supplendo, vbi ipse deficit in exprimēdo circunstātias, vel declarando, qūo est mortale, & tenet̄ abstinere, vel ad restitutionem, vel est excōicatus, & hmōi. si vides q̄ ipse pœnitens hoc non intelligit, vel non perpendit, vel si nescit ordinatè dicere, fac vt confiteat̄ saltem grauiora, quę magis grauant eius conscientiā, vt ex illis posis scire, de quibus debeas eū interrogare. & dictis aliqbus de grauiorib', si vides, q̄ nescit ordinatè dicere, incipe tu interrogare eū, sicut in infrascripis videbis, non tn̄ oēs de omnibus (vt dixi) sed tm̄ de his, quæ verisimiliter præsumit̄ commisisse vel ratione status, exercitij, aut conditionis personæ & caue, nè eum exaspe res propter aliquod peccatum, donec totam compleuerit confessionē, nè fortè præ verecundia non integrè confiteatur, sed cōpleta confessione tunc eū deprehende, & argue, secundū qđ videris ei expedire.

4 Ordo autem interrogandi sit iste circa peccata cognoscenda, & dicenda. Primò circa decem præcepta.

Circa primū p̄ceptū a decalogi, qđ est, Nō habebis deos alie. &c. Exo. 20. qđ quidē qūo intelligat̄, habes p̄ceptum. S. 3. ex cuius expositione sic facies interrogationes.

Si adorauit aliquam creaturam, vel cū primò appet, fecit ei aliquā orōnē & hmōi.

Si adorauit diabolum etiam sub angelo lucis apparente, quia mortalia sunt, Vide, adoratio. S. 10.

Si inuocauit dæmones, vel fecit aliquod pactum cum eis, vide, sors. S. 3.

Si vsus est necromantia, acromantia, & huiusmodi, Vide ibidem.

Si vsus est sortibus, vel incantationibus ad sciendum occulta, vel furta, & huiusmodi, Vide ibidem.

Si voluit scire futurum per vanam inspectionem creaturę, Ibidem.

Si qn̄ obuiauit lepori, vel alteri animali,

credidit

credidit præsagium alicuius futuri, Ibidē.
Si qñ mulier prægnans petit ignē, & huiusmodi, & vtitur ad sciē. futura, vide ibi.
Si vsus est literis, punctis astrolabio, aptione libri, & hmôi ad scien. futura, Ibidē.
Si obseruauit somnia, vt diuinaret, Ibidem. §. 5.
Si voluit colere deum secundùm ritum Iudæorum, Vide, superstitio. §. 1.
Si vsus fuit ligaminibus, aut characteribus p sanitate danda, Vide, superstitio. §. t.
Si fecit anulum, quando legitur passio Christi, vel charactere in tali die, & huiusmodi, Vide ibidem. §. 2.
Si vsus fuit arte notoria, vel eam didicit Vide ibidem. §. 3.
Si vsus est herbis contra dæmones, Vide ibidem. §. 6.
Si vsus est breuibus ligandis ad collum, vel portandis, Ibidem. §. 7.
Si incantauit animalia, Ibidem. §. 8.
Si carminauit infirmos, Ibi. §. 9.
Si dixit, vel fecit dici missas, vel psalmos vt quis moreretur, Ibid. §. 10.
Si colligendo herbas obseruauit aliqua vana, Ibi. §. 11.
Si aliquod fecit, vt sciret infortuniū alicuius, Ibidem. §. 12.
Si per maleficium destruxit aliud malū Ibidem. §. 13.
Si credidit fœminas ire de nocte, vel cōuerti in cattas, & huiusmodi, Ibid. §. 14.
Si habet libros de pdictis sortilegijs, vel supstitionib. tenetur eos comburere, aliàs non est absoluēd⁹, vt supra, Curiositas. §. 1.
Si obseruauit dies Aegyptiacos, Vide superstitio. §. vltimo.
Si dedit poculū, vt amaretur ab aliquo, vř mortale, quia oino superstitione vtitur.
Si credidit, ꝙ ex constellatione cogat qs ad bonum, vel ad malum, vide sors. §. 3.
Si vsus est sacramentis, vel sacramentalibus pro danda sanitate, & huiusmodi, vide sacramentum. §. vl.
Si acceptauit duellū, vel obtulit, vel fuit causa, vt fieret, Vide duellum.
Si accepit ferrū cādēs, vel dedit pro manifestanda veritate, vide, Purgatio, in prin.
Si est hæreticus, vel fautor hæreticorū, Vide, hæreticus, in prin. & per totum.
Si fuit dubius in fide, vide, hereticus, in principio, & Infidelitas. §. 10.
Si apostatauit a fide, vide aposta. in prin.
Si fecit actum infidelitatis timore mortis, Ibidem. §. penul.
Si portauit vestes infidelium, ibidem, scilicet apostata. §. vlt. & infidelitas. §. 10.
Si nimiam practicam habet cum Iudęis vide Iudæus. §. 1.
Si balneum intrauit cum Iudæis, vide Balneum. §. 3. & Iudæus. §. 8.

§. Circa 2. præceptum. Non assumes nomen &c. quomodo intelligatur, habes præceptum §. 4. ex cuius expositione sic forma bis interrogationes.

Si vota facta nō ipleuit, vel deliberauit non iplere, cū posset & teneretur, peccauit mortaliter, & qñ teneať, vel non, vide Votū primò, p totū, & Votum. 3. per totum.
Si assensit impedimento non implendi votum, Vide, votum. 2. §. 12.
Si facta vota sine determinatione tēporis nimis tardauit, Votum. 3. §. 2.
Si in casu, quando obligatur ad vota parentum, non ea impleuit, & quando sit, vide, Votum. 3. §. 8.
Si impetrauit dispensationem voti sine causa legitima, Vide, votum. 4. §. 10. & 11.
Si fecit votum sciens, ꝙ vouere non poterat, vide, votū. 2. §. 9. & q nō pñt, hēs ibi.
Si fecit votum de re mala fienda, quæ sit mortale peccatum peccauit mortaliter vouēdo, & tenetur facere contrarium, secus esset de re peccati venialis, & quomodo non obligat, Vide, votum. 1. §. 3. & 5. & facit ad hoc, quod no. in c. periurium §. 1.
Si fecit votū de re bona sed propter malum finem, vide, votum. 1. §. 3.
Si apostatauit ab aliqua religione, vel ordine, vide, Apostasia. §. 2. per totum.
Si blasphemauit deū, vel scōs, vide blasphemia, & quot modis blasphemetur, ibi.
Si maledixit deum, vel sanctos, vide, Maledictio. §. 1.
Si nominauit Deum, vel sanctos opprobriosè, vel per membra verecunda aduertenter, peccauit mortaliter etiam si fecit ex ioco, quia contra præceptum prædictum directè, infra, iuramentum. 3. §. 12.
Si sacris ecclesiæ fecit aliquod enorme, puta conculcando, vel huiusmodi, quia mortale est contra præceptum prædictum.

Si sacramenta recepit, vel administrauit in peccato mortali, mortale peccatum est, nisi in casu, de quo, baptismus. 5. S. 10.

Si iurauit falsum, quod credebat verũ, vide, Periurium, in prin.

Si iurauit verum, cum tamen crederet dicere falsum Ibidem.

Si iurauit falsum sciens se mendacium iurare, Ibidem.

Si iurauit aliquod malum se facturum, ibidem. S. 1. & Iuramentum. 3. S. 7. & Iuramentum. 5. S. 1.

Si iurauit in cõi sermone sine debita discretione, ibidem. S. 2. & iuramẽtum. S. 10.

Si iuramento affirmauit id, de quo dubitabat, vide Periurium. S. 3.

Si iurauit per verbum, credo, quod tamen non credebat, Ibidem. S. 4.

Si credidit contrauenire iuramento, cũ tamen non contrafaceret. Ibid S. 5.

Si iurauit ex metu falsum, ibid. S. 7.

Si induxit aliquem ad iurandum, quem sciebat falsè iuraturum, vide Iurm. 3. S. 11.

Si iurauit vituperosè per deum, vel sanctos, Ibidem. S. 12.

Si iurauit non s'm intentionem dantis iuramentum, vide Iuramentum. 4. in princ.

Si non compleuit, quod sub iuramento promisit in casu, quo tenebatur, & quando hoc sit, habes iuramentum. 5. per totum, & quõ est mortale peccatũ non implere q iuramento promisit, habes, Periurium. S. 1.

Si fecit se absolui a iuramento sine causa legitima, vide Iuramentum. 6. per totũ, & de causa legitima, quæ sit, & quis potest absoluere a iuramento.

Si quando tenebatur orare voluntariè, se occupauit in his, quæ distrahunt mentẽ, vide, Horę S. 17.

Si simulauit sanctitatem, quam non habebat, vide, Simulatio. S. vltimo.

Si adiurauit homines, vel dęmones, aut alias creaturas, vide, Adiuratio, per totũ.

6 Circa tertium p ęceptum, sabbata sanctifices, eius expositionem habes infra, præceptum. S. 5. ex cuius declaratione sic sunt formandæ interrogationes.

Si existens corpore sanus, & non occupatus in spũalibus bonis, stetit ociosus, nec aliquid operatur tempore non festiuo, vnde viuat, vel vnde tribuat egenis, quia magnus excessus ociositatis videtur mortale peccatum, de quo vide præceptum. S. 5.

Si in diebus festiuis de præcepto non habuit, attritionẽ de peccatis mortalib. cõmissis, de qb. nõ fuit contrit', vide Feriæ. S. 41.

Si vacauit ludis, aut choreis de quo vide, Chorea per totum, & ludus per totũ.

Si non vacauit deo in dictis festis saltẽ in aliqua hora quia mortale, vt Ferię. S. 9.

Si fecit hastiludia, quia sunt prohibita quibuscunque diebus, sicut torneamẽta secundũm Ricar. in 3. di. 37. & consimili ratione, vt in c. 1. de tornea.

Si fecit opus manuale, vel fecit fieri in prædictis festis in casibus non concessis, vide, Ferię, quæ opera licent, & quæ non, & quæ sint festa præcepta, & quando est mortale opus seruile in die festo, & quando incipit festum, Vide ibidem per totum.

Si audiuit missam integrãm in prædictis diebus, vide Ibidem. S. 4

Si existens in missa occupauit se in vanis vide Horæ. S. 17. & Feriæ. S. 43.

Si audiens missam in prædictis diebus dixit orationes, quas tenebatur dicere ex voto, vel pœnitentia, aut ratione ordinis, vide Feriæ. S. 46.

Si audire prędicationem contempsit in festis, vide Ibidem S. 44.

Si non fecit oblationem in missa, ad quã tenebat, vide, Oblatio. S. 1. & q ibi notaui.

Si in diebus festiuis de præcepto commisit aliqua peccata mortalia, vide infra, præceptum. S. 5. & Feriæ. S. 36. Et quia difficilè est scire dicere, quæ peccata cõmisit in festis, & interrogare in quolibet peccato, si illud cõmisit in festo, est difficile, potes sine alio scrupulo peccatorẽ interrogare sic, Peccasti mortaliter in festis? & si dicit q sic interroga secundò, in quot festiuitatibus? Et si nescit, interroga eum, si quasi in omnibus, vel in maiori parte ipsarum, vel minori. Et tertiò interroga, si in eodẽ festo aliquũ bis, vel septies, & sæpius, & sic sufficit quò ad istam circunstautiã absque hoc, q exprimat spẽm peccati, q cõmisit, vel absq; hoc quod in quolibet peccato, quod confitetur interroges, si fecit in festo; quod bene no.

7 Circa. 4. præceptum, Honora patrem &c. cuius expositio habetur, Pręceptum. S. 8. & ex qua interroga, vt infra.

Si

Si non dilexit patrem, vel matrem, vide, Filius. §. 30.
Si non ostendit eis signa dilectionis, sed dure se habet cum eis, Ibidem.
Si dixit eis verba iniuriosa, vel verberauit, quia videtur mortale ꝑ dicta in d. §. 30.
Si non obediuit eis, vide Ibid.
Si non subuenit eis indigentibus, Ibid.
Si non seruiuit in infirmitatib⁹ eorum, vel fecit seruiri, ibid.
Si maledixit eis, vide, maledictio. §. 1.
Si non fuit executus eorum volũtates, seu legata facta post eorum mortem, vide, Executor. § 13. & 14. & Hęres. §. 5. vsq; ad. §. 12. & legatum 1. & 2. per totum.
8 Circa. 5. præceptum, non occides, vide Præceptum §. 9. ex quo sic interroga.
Si habuit animum offendendi proximum in persona vulnerando, mutilando, occidendo, & huiusmodi, Vide in d. §. 9.
Si vulnerauit, vel occidit aliquẽ, vide Ibi.
Si cõmisit homicidiũ spirituale, s. inducendo aliquẽ ad pc̃m̃ mortale, vel alijs modis de quib⁹ habes homicidiũ 4. ꝑ totũ.
Si procurauit aborsum alicuius mulieris, vide, Aborsum, per totum.
Si incarcerari fecit aliquẽ indebitè, vide, Carcer. §. 1. 2. & 3.
Si pueros tenellos tenuit iuxta se ĩ lecto, & suffocauit dormiẽdo, vide Homicidium 2. §. 15.
De multis modis, quib. fit homicidium, & cum peccato mortali, habes homicid.ũ. 1. 2. & 3. per totum.
Si aspexit spectacula, in qb⁹ imminebat periculum probabile mortis, vel mutilationis membrorum, vt torneamenta, hastiludia, & hmõi, peccauit mortaliter in duob⁹ casibus. Primò qñ tali aĩo aspexit, ꝗ ẽt si præciperetur ei, nẽ staret ad vidẽdũ, nihilominus non desisteret. Secundò quando eius aspectio est causa, vt fiant, sine qua nõ fierent. Alias est veniale peccatum de se nisi fortè ratione scandali, vt in clericis, religiosis, & huiusmodi, & de materia vide s. Curiositas. §. 1. in fin.
9 Circa. 6. præceptum, Non mœchaberis, Vide, præceptum §. 10. ex cuius expositione sic forma interrogationes.
Si fecit fornicationem, Vide ibi. in d. §. 10.
Si commisit adulterium, ibidem.
Si stuprum perpetrauit, ibidem.
Si sacrilegium operatus, est ibidem.
Si incestuosus fuit, Ibidem.
Si fuit sodomita, Ibidem.
Si alio modo per se polluit qualitercũque vide, Luxuria §. 2.
Si voluntariè cogitauit de huiusmodi peccatis propter delectationem, Ibid.

Si voluntate desiderauit aliquod ipsorũ cõmittere, ibid. Vnde hic aduerte, ꝗ toties peccat mortaliter, quoties hoc deliberatè appetit ꝑpetrare ex diuersis ĩteruallis tẽporis, vel ꝑsonarũ, puta qñ nũc desiderat vnã ꝑsonã ad malefaciendũ, postea occupat⁹ in aliquo alio alia cogitat, demũ postea iterũ recordatur de illa ꝑsona, & iterũ eam concupiscit similiter qñ nunc vnam personã & postea aliam desiderat, quia in istis casibus sunt diuersæ auersiones, aliquæ ratione tẽporis, aliæ ratione materiæ, vnde, quia in hoc peccato carnis magis sunt inuoluti homines cõiter, quàm in alio, & multum immorari in interrogatione de hmõi est periculosum & confessori, & confitenti (vt dictũ est.) Ideò vt expeditè possis, quæ sunt necessaria, pertrãsire, talẽ modũ tenebis. Si illa persona, q̃ confitetur, est persona spũalis, vel mulier, aut aliquis verecund⁹., & q non est coniugatus, præsertim puella, interrogabis eã primò si cõmisit aliquod peccatũ inhonestatis, vel luxuriæ opere, vel voluntate. Si nihil dicet, & tñ tibi videbitur ꝗ sit inuoluta in aliquo, tunc interrogabis eã de cogitationib. si delectatus est cogitare de hmõi carnalibus & inuento ꝗ sic, declara ei, qũo est peccatũ mortale, vt habes s. Cogitatio. §. 2. Postea ꝓcede, & interroga, si delectata ẽ audire loqui de hmõi, vel videre, vel tãgere se, vel aliã ꝑsonã ꝑp hmõi delectationẽ, & quoties, & si in dieb. festis magis, q̃ in alijs. Et si inueneris ꝗ talia cõmisit, potes postea iterogare, si habuit aliquã pollutionẽ ꝑp talia per se, vel cũ alia ꝑsona, vt sic ante inducas eam ad confitendum, quæ ex verecũdia fortè taceret. Si verò persona, quę confitetur, interrogata primò generaliter, si aliquod peccatum luxuriæ commisit, & respondet quòd sic, interroga, si fuit cum fœmina, vel fœmina cum masculo, & inuento ꝗ sic, interroga, si erãt soluti, vel non, si affines, vel consanguinei

si religiosus, vel religiosa, & huiusmodi, vt scias, si fuit fornicatio, vel adulterium, & huiusmodi. & inuento ꝙ huiusmodi est in uolutus, tūc non oportet iterrogare de cogitationib' morosis, quia communiter sūt in talibus deliberatæ in malum, si possibilitas adesset; ideò circa tales interrogabis. Primò de cogitationib. deliberatis in malū illud, & quia numerū difficile est, & varietatē personarum exprimere, sufficit tibi quò ad necessitatem confessionis, vt interroges', quantum perseuerauerit in talibus cogitationibus, puta a tempore, quo aliàs confessus est, quod est annus, vel plus. Secundò interroga, q̄ sepè tales cogitationes habuit, puta bis in die, vel in hebdomada, aut plus, oib. computaris, vel si fortè maiorem partē tēporis in hmōi occupauit. Tertiò interroga si sic in diebus festiuis, sicut in alijs circa pdicta vacauit, vel fortè plus in festis. Quartò iterroga, si in ecclesijs vel locis sacris eas habuit. Quintò interroga, si sic desiderauit coniugatos, religiosos, consāguineos, & hmōi, sicut alios idifferēter.

Sextò interroga, si sæpius variauit mentē de vna persona ad aliam, secundū ꝙ occurrebant memoriæ, vel magis stetit in desiderio cum vna persona. Et sic sufficit quò ad cogitationes, licèt alio modo numerū, vel tempus, aut locum exprimere nesciat. Et idem seruandum est in omnibus peccatis, quæ sæpissimè commissa sunt, præsertim quò ad quatuor prima. Postea interrogabis eū, si vt suum posset consequi desideriū malum, dedit operā in ducendo Choreas, in dando munera, in faciendo matinatas, cantando, sonando, precando, loquendo, ambasiatas mittendo, literas scribendo, & huiusmodi, & quantū se occupauit in illis, & à quanto tempore, & si diebus præcipuè festis, vel in ecclesijs, aut locis religiosis. Vel si fuit persona, cui prædicta fiebant, interroga, si consensit, vt talia fierent, vel exhibuit se conspectui talis, vel recipit literas, aut munera, & quantū tēp' pseuerauit & si in festis, vel in ecclesijs, nā faciētes, & consentientes in hmōi oēs mortaliter peccant. Et si munera sunt, quæ inducant ad amorē carnalē, cogenda est, vt pauperibus eroget. Si verò talia non sunt, non est cogēda nisi de bono consilio, si ille donare potuit, de quo habes, Donatio primò, per totum. Postea habes eum interrogare de opere luxuriæ, Et si dicit, ꝙ peccauit cum fœmina masculus, siue fœmina cum masculo, non habes quærere nisi tantùm. Primò si erāt soluti, vel coniugati, affines, vel religiosi, & hmōi, vt scias quæ species sit luxuriæ, de quo habes luxuria. §. 2. secūdò interroga, si stetit naturaliter in vase debito? si dicit ꝙ non, Noli quærere, quomodo vel in quo locò corporis cognouit eā, quia non expedit, sufficit dicat, ꝙ nō in vase debito, sed extra pollutus est, siue inceperit in vase, siue non. Tertiò interroga, si sic peccando cū tali quæsiuit euitare generationē vel stetit tali modo, quòd non posset fieri. Quartò quotiens, vel quantū perseuerauit & si in festis vt in plus, vel in ecclesia, & sufficit. si dicit, ꝙ peccatū p se polluendo seipsū voluntariè, non oportet quærere de modo, sed solū quoties, vel quantū pseuerauit, vt supra dictū est de cogitationib. Et secundò si desiderauit facere malū cū alia psona, qñ talib. dabat operam, & quæ sint illæ psonæ, s. si soluti, vel affines, & huiusmodi. si dicit, ꝙ peccauit cū alio masculo polluendo se cū eo, non oportet q̄rere de loco corporis, sed de quotiens, Festis, vel loco sacro, aut si psona erat sibi consanguinea, vel religiosa, & hmōi, & si cū diuersis psonis; & si cōsēsit pp lucrū, vel munera, consulat, vt det pauperibus taliter acqsita.

Si confitetur, ꝙ peccauit cū brutis, non oportet quærere de nomine bruti vel loco corporis, sed de quoties, & si in festo, vel ī ecclesia, Et sic ptrāsire, quod bene notabis.

Si fuit mediator peccatorum carnaliū, nam tales grauissimè deū offendunt, vt patet in c. noli, de pœ. di. 1. & tenentur, quantum possunt, taliter inductos reducere ad bonum, & sunt inducendi ad restituendū, quicquid propter hoc lucrati sunt.

Si seduxit virginem promittendo eā accipere in vxorem, & huiusmodi, vide, Stuprum, per totum.

Si habuit pollutionem dormiēdo, vide, Pollutio, per totum.

Si contraxit cum aliqua clandestinè, vide, Clandestinum.

10 Circa. 7. præceptum, Non furtū facies, cuius expositio habetur præceptum. §. 11.

vnde

vnde sic interroga.

Si fecit furtum propriè dictum, & quid sit vide Furtum, in prin. & quando sit mortale, Ibidem. S. 34.

Si commisit rapinam, quæ est, quando violẽter accepit alienum, maius peccatum commisit, quam furans, vt in ca. pœnale est. 13. q. 1.

Si res naufragantium accepit, vide naufragiũ, per totum.

Si pedagiã iniusta, vel à quib. non debuit, exegit, vide, Pedagiũ, per totum.

Si exactiones, vel tallias exegit, vide, tallia per totum.

Si bellum iniustum fecit, vel in eo fuit, vide, Bellum, per totum.

Si participauit in dando damnũ proximo operando, mandando, consulendo, consentiẽdo, adulando, receptando, defendendo, comedendo, non obuiando, tacũ habendo, non manifestãdo, & huiusmodi, de quibus habes, Furtum, in multis. SS. & Restitutio primò, per totum.

Si inuenit aliquid, quod non restituit, vide Inuenta, per totum.

Si aliqua pręscripsit mala fide vide, Pręscriptio.

si commisit vsuram, vide, Vsura primò, per totum.

si mutuauit pecuniã, vel granũ, vinũ, & huiusmodi, vt aliqd lucret, vide ibi. i prin.

si mutuauit super aliquod pignus, vt eius fructus habeat, donec pecunia sibi tradatur, vide, Pignus. S. 13.

si emit aliquid pro minori, q̃ valeret, pp prorogationem solutionis, Vsura. 1. S. 63.

si vendidit pro precio cariori propter dilationem solutionis, Ibid S. 58.

si fecit cambia sicca, & huiusmodi illicita, Ibidem S. 51. cum pluribus seq. S.

si dedit pecuniam in societate nolens scire aliq d de periculo, vide, societas. S. 7.

si dedit aialia in socidam volens habere capitale saluum, vide, societas. 2. per to.

si accepit sub vsuris sine necessitate, vel ab eo, q nõ erat parat' vide, vsura. 2. S. 2.

si accepit in dono aliq d ab eo, qui donare nõ poterat, vide donatio. 1. S 4. cum se.

si accepit à personis ecclesiasticis aliqua bona, ecclesiarum, vide, Alienatio. S. 14. & Clericus. 13. S. 2.

Si incendit ecclesias, vel fregit, aut loca religiosa, vide Excõmunicatio. 5. Casu 5. & 6. Vel alio modo fuit incendiarius, vide Incendiarius.

Si fecit cõcussionẽ cõminãdo, nisi mihi dederis. &c. vide Concussio, per totum.

Si vt haberet aliquid, consensit in aliquod op' peccati mortalis, vide, auaritia. S 2.

Si per simoniam aliquid acquisiuit, vide, Simonia, per totum, & dicã circa statũs.

11 Circa 8. pręceptum, Non dices falsum testimonium &c. cuius expositio habẽt pceptũ. S. 12. ex qua potes sic iterrogare.

Si dixit mendaciũ in iudicio, vel extra contra doctrinam Christianæ religionis, vel in damnum proximi, vide, Mendacium. S 2. & 3. &, Testis. S. 30.

Si noluit testimoniũ dicere productus in testem, vide, Testis. S. 26. & S. 27.

Si vsus fuit astutia, vide, Astutia. S. 1.

Si accepit pecuniam, vt non diceret veritatem, vide, Testis. S. 28.

12 Circa. 9. præceptum, Non concupisces domũ pximi &c. & 10. Non desiderabis vxorẽ ei', qualiter intelligãtur, habes pceptũ S 13. ex quib. potes sic interrogare.

Si voluit hr̃e res pximi sui qualitercũque siue cum iustitia, vel cum iniustitia; & deliberatè, quia pc̃m mortale est contra istud pręceptum, secus esset, si optaret hr̃e salua iustitia, q a sic vel nullũ, vel veniale esset peccatũ, vide Auaritia. S 1.

Si fuit contẽtus habere amatores, vel amatrices hmõi, de quib. dic, vt s̃ Cogitatio.

Si posuit se ad fenestras, vt videret, dic vt s. hic circa pceptum, Non mæchaberis.

13 Circa septem peccata mortalia primò interroga de superbia, & sic forma interrogationes.

Si propter inordinatum amorem excellentiæ egit aliquid contra diuina præcepta vide, Superbia, in prin. & S. 1.

Si existimauit habere bonum, quod habet a se, non a deo, vide, Superbia. S. 2.

Si bona, quæ habuit, credidit à deo sibi data propter sua merita, ibid.

Si se iactauit habere bona, quæ non habebat, Ibidem.

Si despectis alijs singulariter appetit videri habere, quod non habet, Ibidem.

Circa filias superbię iterroga primò de ambitione,

bitione, vide ambitio, quid sit, in princ.
Si desiderauit beneficia ecclesiastica principaliter propter honorem, vel bonum temporale, vide, Ambitio. §. 1.
Si appetiuit dignitatē sciēs se indignū, ibi.
Si quæsiuit dignitates per vias illicitas, Ibi.
Si emit officia, vide, Officium. §. 1.
Si mutuauit super ipsis officijs, Ibid. §. 3.
Si per partialitates quæsiuit officia, vt omni modo adiuuet ꝑ partē mortaliter peccauit, ꝓpter inordinationem voluntatis.
De 2. filia, quæ dicitur, Præsumptio, quid sit, vide, Præsūptio secūdò, in principio.
Si posuit se ad faciendum quæ erāt supra facultatem suam, vide, præsumptio.
Si exercuit officium, quod nesciebat, in periculum proximi, vide ibidem.
Si exposuit se periculis peccatorum mortaliū probabiliter, mortaliter peccauit, si aduertebat de periculo, vt patet per ea, quæ notaui, Cogitatio.
Si nimis præsumpsit de dei misericordia, vide, præsumptio.
De. 3. filia, quæ dicitur, curiositas, vide, Curiositas, quid sit, in principio.
Si stetit ad audiendum peccata, quæ aliqs confitebatur, vide, Confessio, vlti. §. 16.
Si voluit addiscere, vel videre, aut audire, quę fieri non possunt sine mortali peccato, puta fornicationes, & incātationes & huiusmodi, vide, Curiositas. §. 1.
Si voluit addiscere, a quibus non debuit, vt dæmonibus, Ibidem.
Si voluit experiri, quæ non licent, vt si incātationes habēt effectum, mortaliter peccauit, Ibidem.
Si attēdens curiosis dimittit addiscere, vel intendere necessarijs ad salutē, est mortale peccatum, Ibidem.
De. 4 filia, quæ est ingratitudo.
Si despexit beneficia, aut alterius, vide, Ingratitudo. §. 5.
Si non retribuit benefactori, ibidem.
Si benefactori iniuriatus est, ibidem.
De. 5. filia, quæ nuncupatur iudicium temerarium, quid sit, vide, Iudiciū. §. 17.
Si iudicauit in malum determinatē factū alterius, vide, Præsumptio. 1.
Si vsurpauit iudicium non habens officiū, vide, Iudicium. §. 17. quomodo multipliciter dicitur temerarium.

De. 6. filia, quæ dicitur adulatio.
Si fuit adulator alicuius de peccato perpetrato, vide, Adulatio. §. 1. & §. 5.
Si adulando prouocauit aliquem ad superbiam, vide ibid.
De. 7. filia superbiæ, quæ dicitur irrisio, & quid sit, vide, Derisio, in principio.
Si derisit proximum, vide, Derisio. §. 1.
Si derisit sacramenta, vel volentes seruire deo ibidem.
De. 8. filia, quæ est tentare deū, & quid sit, vide, Tentare deum.
Si exposuit se periculo ꝓbabili mortis sine necessitate, vide Intimiditas, tētare deū.
De. 9. filia, q̄ ē ꝑtinacia, & q̄d sit vid̄, ꝑtinax.
Si fuit nimis pertinax i suo sensu, vide ibi.
De vltima filia, quæ est arrogantia, vide, Arrogantia, quid sit.
14 Circa vanā gloriā, quę quomodo aliquando est capitale peccatum, aliquando filia superbiæ, vide, Vanagloria. 1
Si voluit laudari de eo quod est cōtra deū ibidem. §. 1.
Si prætulit gloriam suam, deo ibid.
Si ordinata ad nostram salutem retulit ad gloriam propriam, ibid.
Si constituit finē in laudē hominum, ibid.
Circa filias vanagloriæ, prout est capitale vitium, interroga primò de ornatu indebito, & quando sit indebitus, habes, Ornatus, per totum, & sic interroga.
Si mala intentione ornauit se, ibidem.
Si inhonestè, ibidem.
Si nimis superfluè ibidem.
Si nouas inuertiones adinuenit, ibid.
De inobedientia, quæ est. 2. filia. vide, Inobedientia, per totum.
De inobedientia circa præcepta ecclesiæ, sic interroga.
Si obseruauit festa pręcepta ab ecclesia, & quæ sint, habes, Feriæ. §. 2.
Si ieiunauit in vigilijs ꝑcepti, vide ieiuniū. §. 7. q̄ sunt pręcepta, cum pluribus §. seq.
Si confessus est semel in anno, vide Confessio. 2 §. 2. & 3.
Si suscepit sacramētū corporis Chri semel i anno, vide, Eucharisti. 3. i prin. & ꝑ totū.
Si audiuit missam in festis pręceptis, vide, Ferię. §. 4 2.
Si fecit torneamenta, seu consensit, vt fierent, vide, Torneamentum, per totum.

Si contraxit matrimonium clandeſtinè, vide, Clandeſtinum per totum.

Si fecit aliquod eorum, qđ prohibetur ſub pœna excõicationis latæ ſententiæ, de quo vide, Excommunicatio. 5. 6. & 7.

Si fuit excommunicatus ab aliquo, vide, Excommunicatio, vlti.

Si participauit cum excommunicatis, vide, Excommunicatio. 8. per totum.

De inobedientia certarum perſonarum, habes infra circa ſtatus.

Si fuit inobediens ſuis prælatis, vel dñis, vide, Obedientia, & vide, Inobedientia.

Si fecit ꝯ conſcientiã, vide, Cõſcientiã. §. 1.

De iactantia, quæ eſt tertia filia, vide Iactantia, in principio.

Si iactauit ſe de aliquo peccato mortali facto, vide ibidem. §. 1.

Si iactauit ſe in vituperiũ aliorum, vide ibidem, vel in deceptionẽ alicuius, ibidẽ.

De pertinacia, q̃ ponitur ab aliquibus filia ſuperbiæ, habes infra in ver. ſuperbia.

De hypocriſi, vide, Simulatio. §. 4.

Si ſimulauit ſanitatem in deceptionẽ populi, vel vt aſſequeretur prælationes, ibidẽ.

De diſcordia, quę eſt ſexta filia vanaglorię vide, Diſcordia.

Si noluit concordare cum alijs in his, quæ erant bona, pp elationem ſuam, ibidem.

De contentione, quæ eſt ſeptima filia, vide, Contentio.

Si habuit contentionem propter æmulationem alicuius, Ibidem.

Si contendit diſputãdo ꝯ veritatem, ibidẽ.

Si contendit in iudicio ꝯtra iuſtitiã, ibidẽ.

Si contendit ita inordinatè, ꝙ ſcandalũ facit aliquibus, ibidem.

Si ſubornauit aliquos in electione, vel teſtimonio, & huiuſmodi, vide, Subornatio.

Si nimis vilipendit ſe, vide, Ironia.

De aſtutia, ſi vſus ẽ ſimulatione, vide, Aſtutia.

15 Circa auaritiam, quæ eſt capitale peccatum, vide, Auaritia, in prin. quid ſit.

Et quia conſiſtit retinendo, aquirendo, & appetendo, ſic interroga.

Si retinuit qui reſtituere tenebatur, vide, Reſtitutio. 3. per totum, & quis tenetur, habes, Reſtitutio. 1.

Si non ſoluit creditoribus in termino, cum poſſet, vide, Solutio. §. 5.

Si retinuit ſuperflua, & non fecit eleemoſinas, vide, Auaritia. §. 3.

Si nõ fecit eleemoſinã de arte ſua, puta medicus pauperi infirmo, aduocatus clientulo pauperi, de quo vide, Aduocatus. §. 10. Medicus. §. 5.

De auaritia in acquirendo, vide, Auaritia. §. 2. & ſatis patet ſupra in 7. præcepto.

De auaritia in appetẽdo. Hẽs, Auaritia. §. 1.

Si appetiuit illicitè, vel illicita, vel multũ animo ſuffocato, vide ibidem.

Circa filias auaritiæ, prima eſt proditio.

Si prodidit caſtrum, vel terram inimicis, vltra mortale tenetur de omni damno.

Si prodidit res proximi volentibus eas auferre iniuſtè, vltra mortale ſimiliter tenetur ad reſtitutionem.

Si habita ſub ſigillo ſecreto, vel ꝯfeſſionis, reuelauit, hẽs, Cõfeſſio, vlti. §. 1. & §. 23.

Si aperuit literas alterius ſigillatas, vide, Falſarius. §. 2.

Si ſecreta domini ſui reuelauit in ei⁹ damnum, vltra mortale tenetur ad reſtitutionem, vide, Feudum. §. 16.

De fraude, quæ eſt. 2. filia, habes fraus.

Si fecit fraudem legi, Ibidem. §. 2. (§. 6.

Si fraudauit iuſtas gabellas, vide, Pedagiũ.

Si vẽdidit vnã rẽ pro alia, puta vinũ limphatũ pro puro, corrupta ꝓ ſanis, pecus pro caſtrato, & hmõi, habes, Emptio. §. 8.

Si aliquam fraudem fecit in deceptionem proximi, vide, Dolus. §. 9.

De fallacia, quę eſt tertia filia, habes Falſarius.

Si falſificauit aliquod inſtr̃m, bullam, vel librum, vide, Excommunicatio. 5. caſu. 3. & Falſarius. §. 1. cum ſequentibus.

Si deſtruxit inſtrumenta, vel ſcripturas, vide Falſarius. §. 3.

Si occultarit ſcripturam, vide, Reſtitutio, primo in litera, ſcripturas.

Si falſificauit ſigilla prælatorum, vide, Falſarius. §. 2.

Si falſificauit menſuras, Ibidem.

Si monetam, Ibidem. §. 4. cum ſeq.

Si ex falſa cauſa obtinuit aliquod beneficiũ eccleſiaſticum, vltra mortale tenetur renunciare, ſi aliàs non obtinuiſſet, vide, Reſcriptum. §. 3.

De inquietudine mẽtis, qua quis nimis ſollicitus eſt circa temporalia, & tunc eſt mortale peccatum, quãdo per eam quis omit-

omittit necessaria ad salutem, aliàs est veniale peccatum, vide, Inquietudo.

De violentia, quæ est. 5. filia, satis patet in 7. præcepto, & in titulo, rapina.

De immisericordia, quæ est. 6. filia, qua nō subuenit quis indigenti, habes Auaritia S. 3. &, Eleemosyna. S. 1.

De acceptione personarum, quæ est. 7. filia Habes, Acceptio personarum. Si in iudicio accepit personam, vel in distribuendis officijs, vel beneficijs per eleemosynis, vide ibidem per totum.

Si in electionibus non eligit magis dignū, vide, Electio. S. 21.

De turpi lucro, quod est. 8. filia, vide, Turpe lucrum; & tale est peccatum, quale illud, propter quod acquirit. vide infra, restitutio. 1 .in ver. turpe lucrum.

De ludo, qui prouenit aliquando ex auaritia, vide, Ludus per totum.

Si lusit ad pilā, vel aliū ludū, ī quo versatur industria, Vide, Lud⁹. S. 2. quando licet.

Si ludit ad ludū, in quo versatur fortuna, Ibidem S. 4.

Si stetit ad inspiciendum ludentes, vide ibidem. S. 6.

Prodigalitas est contraria auaritiæ, sed tamen peccatum, vide Prodigalitas.

Si superfluè expendit rē in pōpis, equis, & hmōi, notabilis excessus videtur mortalis, vt patet, Ornatus. S. 6. & ibi vide.

16 Circa luxuriā, q̄ est capitale vitium, vide, Luxuria & d̄ hoc habes s̄. 6. p̄cepto.

Circa verò filias luxurię, qua:ū. 1. ē cæcitas mentis, de qua, Cæcitas mentis, in prin.

Si ita occupatus fuit in mundanis mente, ꝙ nescit aliquid de deo intelligere, vel necessaria ad salutem, vide ibid. S. 1.

De præcipitatiōe, quæ est. 2. filia, vide; Præcipitatio.

Si fuit præceps in operibus suis cōtemnēs considerare, vel in periculum, vide ibi.

De inconsideratione, quæ est. 3. filia luxuriæ, vide, Inconsideratio.

Si fuit incaut⁹, maximè vbi imminebat periculum, vel vbi tenebat de leui, vel leuissima culpa, quia licèt excusetur aliquando à mortali, non tamen ab obliga tiōe restitutiōis, vt habes, culpa S. 5. & 6.

De amore sui, quo quis quęrit delitias, & quietem, vide, amor sui.

De amore sœculi, qui est. 5. filia luxuriæ, habes, Diligere. S. 3.

Si voluit perpetuò stare in mūdo, vide ibi.

Si dilexit mundum, constituens ibi finem, vel ad voluptatem, vide ibid.

De horrore futuri sęculi, ex quo homo vellet nunquam mori, vide Diligere. S. 3.

De inconstantia, quæ est. 7. filia, habes Inconstantia.

De odio dei, quod est octaua filia luxuriæ, Habes, Odium Dei.

De stultiloquio, aut scurrilitate, quæ sunt filiæ luxuriæ, dic si vsus est verbis libidinosis, aut inhonestis, aut gestibus vel ad prouocandum alios, vel vnde probabiliter habent prouocari ad luxuriam, est mortale peccatum. Idem dic de turpiloquio, vide Scurrilitas.

17 Circa gulā, quæ est aliud capitale peccatum, sunt formandæ interrogationes circa eius species.

Si pręuenit horam in comedendo.

Si nimis lautè comedit.

Si nimium studium apponit.

Si nimis comedit.

Si cum nimio ardore, seu appetitu; & quādo gula sit mortale peccatum in prædictis, Habes, Gula.

De eius filiabus, quarum prima est Ebrietas vide Ebrietas, quādo est mortale peccatum.

De hebetudine mētis, quæ est. 2. filia, vide, Hebetudo.

De inepta lætitia, scias, ꝙ non est mortale peccatū nisi p̄ ipsā dissolueret̄ q̄s in ea, q̄ sunt mortalis peccati, vt chorizādo in casu p̄hibito & hmōi; aliàs est veniale peccatū, vide, Chorea, &, Ludus S. 2.

De multiloquio, quæ est. 4. filia, habes, Multiloquium, per totum.

De scurrilitate q̄ ē. 5. filia habes Scurrilitas.

Si fecit actus ita scurriles, ꝙ ad prouocandū ad luxuriā sūt efficaces, vt̄ mortale.

De immunditia, quæ est. 6. filia gulæ, vide, Immundicia.

Si cōmedit, vel bibit, vt possit luxuriari, quia est mortale, secus est, si vt satisfaceret vxori in redditione debiti, q̄a sic nullum peccatum, vel veniale, quando hoc fecit, vt magis delectaretur cum vxore.

18 Circa inuidiam, quæ est aliud capitale

pec-

peccatū,vide, Inuidia, & quomodo est mortale peccatum.

De eius filiabus, quarum prima est odium proximi,de quo vide,Odium dei. & sic interroga.

Si desiderauit malū proximi,& quanto tpe pseuerauit, & si sæpe in huiusmodi occupauit mentem,quia quoties delibera tè desiderauit malū pximi,toties morta liter peccauit,si erat notabile malū, & p diuersa tēpora. Similiter quando in eadē cogitatione trāsibat nunc de desiderio mali in reb' ad desideriū mali in psona,vel i filijs,q sicut sūt diuersa subiecta ita vident diuersa mortalia peccata.

De tristitia in pspēris q est.2.filia. Si tristatus est de bono notabili pximi delibera tè propter inuidiam,est mortale peccatū,vt prælatus de maiori prælatione. Doctor de maiori cōcursu.Miles de maiori lucro. Scholaris de maiori ingenio. Ciuis de maiori honore. Mercator, vel Artifex de maiori creditu.Spiritualis de maiori fama,& hmōi,vide, Inuidia,

De lætitia in aduersis proximi Idem dic , vt supra,& vide ibidem.

De susurratione,vide,Susurratio.

Si quæsiuit seminare discordias, reportando malum alteri de altero, Ibidem.

De detractione vide,Detractatio,per totū, quomodo est mortale peccatum,& quo modo tenetur,per totum.

Si dixit malum de proximo falsè, Ibidem.

Si verū dixit,sed quibus non debuit, Ibid.

Si augmentauit malum, Ibidem.

Si audiuit libenter detractiones,Ibidem.

9 . Circa irā,quæ est aliud capitale peccatum,de quo habes,Ira.

Si appetiuit vindictam de proximo, Ibidē.

Si noluit loqui cum proximis,nec reconciliari,vide, Diligere deum.§.2.

De filiabus eius, quarum prima est tumor mentis, dic vt supra in prima filia inuidiæ.§.15.& 7.tumor,& de implicatione in hmōi cogitationib.de vindicta fienda secūdū regulam supradictam , Ibidem.

De 2.filia,scilicet indignatione,habes, Indignatio.

De 3.filia,quæ est clamor,vide, clamor.

De 4.filia,q est contumelia,seu conuitium habes,Cōtumelia,& Conuitiū, aduerte hic,q licèt quis non dicat conuitiū, vel contumeliā,vt ei auferat honorē, sed cā correctionis,sed tñ dicit talia,quæ de se notabiliter læduntur , puta mulieri, q est putana,& hmōi, & audientes scandalizantur de tali, cui dicitur ,quia sic credunt esse,non excusaretur à mortali peccato;& hæc adde ad ver.cōtumelia.§.2.

De.5.filia,quæ est rixa,habes,Rixa.

De maledictiōe,q est 6.filia,habes,Maledi.

De blasphemia dictum est supra.§.5.

De bello similiter §.10.

De seditione,quæ est.7.filia,habes seditio.

Si tenet partialitatem, vel eam sequitur paratus qualitercunque pro parte , est in statu damnationis,nec potest absolui, nisi disponat dimittere.

De murmuratione,habes,murmuratio.

Si murmurauit contra deum deliberatè tenens eum iniustum,quia mortale.

Si contra prælatos ipsos temerariè iudicādo,mortale est.

10 Circa accidiā, quæ est vltimum capitale peccatum,vide, Accidia.

Si dimisit necessaria pp accidiam, Ibi.§.1.

Si pœnituit se bene fecisse,Ibidem.

Si incurrit infirmitatem notabilem pter tædium,est mortale,quando potest se iuuare,vide,Accidia.§.1.

De filiabus eius,quarum prima est desperatio,vide,Desperatio.

De secunda,quæ est malitia,quæ est peccatū in spiritū sanctū, quòd habet sex species. Prima dicitur præsumptio de misericordia dei sine meritis.Secunda desperatio,qua desperat de misericordia dei. Tertia impugnatio veritatis agnitæ,vt liberius possit peccare. Quarta inuidētia fraternæ gratiæ, ex qua vellet q oēs essent mali, & nullus bonus , nè esset sibi cōfusio male viuere.Quinta obstinatio. Sexta impœnitentia;vide Peccatum.§.3.

De tertia filia,quæ est pusillanimitas,vide, Pusillanimitas.

Se desijt bona facere, ad quæ tenebatur ex pusillanimitate,vtputa corrigere fratrē, vide,Correctio fraterna.§.1. & similia.

Si verò dimisit non necessaria , est veniale peccatum.

De 4.quæ est ociositas,dictum est supra.in 3.præcepto,& habes in titu.Ociositas.

De.5.filia,quæ est pigritia, seu torpor, vide,Torpor.

De 6. quæ est euagatio mentis in illicita, Habes,Euagatio mentis.

De 7.quæ est negligētia, vide. Negligētia.

Si fuit negligens in addiscendo necessaria ad salutē,in confitēdo,in suscipiendo sacramēta,in operibus misericordiæ exercēdis,quæ qñ sit mortale peccatum, patet,Negligētia.S.1. Aduerte hic, quia si quis ex negligentia omittit implere vnū præceptum,puta de confitendo semel in anno,solùm est vnum peccatum mortale,sed si deliberauit sępius nolle confiteri,tot sunt peccata mortalia, quot sunt deliberationes factæ per interualla tēporis,quod no.

21 Circa opera misericordię spūalia,q̄ sūt Cōsule,castiga,dimitte,solare, fer, ora.

Si noluit dare consiliū petēti in his,q̄ pertinent ad salutem,vel in re,vnde notabile damnū pōt euenire proximo,cū tñ posset,mortale ē,vel qñ habebat ex officio.

Si nō correxit,quos debuit,& tenebaī,hēs, correctio plātorū & Correctio fraterna.

Si dimisit rancorem contra proximum,dictum est supra.S.18.

Si nō fuit cōsolatus tribulatos, posset esse mortale in plato,qñ subditi ex tali omissione inducuntur in desperationem,vel aliud malum,& ipse bono modo posset salua disciplina.

Si nō orauit ꝑ oib⁹, posset esse graue ī illis q viuūt d̄ eleemosinis magna negligētia.

22 Circa opera misericordiæ corporalia, q̄ sunt,visito,cibo, poto,redimo, tego, colligo,cōdo, q̄ tūc,cū præuaricantur, sunt mortale peccatū, qñ ex eorū omissione notabiliter lædiē ꝓxim⁹, & hō pōt bono mō facere, puta si plat⁹ visitaret infirmū,quē visitare posset,nō desperaret, sed cōfiteretur.Eget cibo,& potu,& habes vltra cōdecētiā tui stat⁹.Est in captiuitate,& redimere posses de supfluitatib⁹ tuis.Est nud⁹,& tu caudā ducis. Est sine domo,& tu habes ampla palatia. ex dictis s̄. Auaritia, & eleemosyna, potes colligere,qñ hō tenetur de præcepto.

23 Circa 5.sensus,q sunt visus,gustus, auditus,odoratus, & tactus,ī q̄bus sæpius pōt esse mortale,vt si voluit videre,quę sūt mortalis peccati ī eo,qd facit,vel inductiua ad mortale,de quo habes,curiositas. Idē dic de auditu.Gust⁹ aūt,& odoratus cōiter sunt venialia.Tactus qñque mortale,cum causa luxuriæ,vel morosæ delectationis, vt supra cogitatio.

24 Circa pcepta ecclæ,q̄ gñaliter tāgūt oēs dictū est s̄.in 2.filia inanis gloriæ. S. 14.

25 Nūc de statib⁹ aliqua particularia sunt ponenda,in quibus sunt interrogādi vltra ea, quæ supra posita sunt contra præcepta,& in peccatis capitalib⁹,& primò.

Circa pueros doli capaces sunt interrogandi de iniectione manuū violenta in personā ecclesiasticā,ex qua possent esse excōicati,de quo habes supra, Excōicatio. 5.S.1.cum multis se. Postea de confessione,& communione,si fecerunt,de pnia, de inobediētia,de mēdacijs,de ihonestate,auditiōe missæ,de furtis,& similib.in quib. cōmuniter illa ætas solet peccare.

26 Circa Christianos in communi,si suscepit sacramenta necessitatis, & quæ sint, Vide,Sacramentum.S.6.

Si portauit habitum infidelium,vide, Apostasia.S.vltimo.

Si nimiam familiaritatem habet cum Iudæis,vel cū infidelibus,vide, Iudæ⁹.S.1.

Si fecit ꝯtra consciētiā,Vide,Conscia S.1.

Si habuit ratum aliquod malū factum nomine suo,Vide,Consensus. S.4.

Si alicui consulit aliquod peccatū,vel malum,Vide consilium.S.1.

Si contempsit aliquam exhortationem superioris,Vide Contemptus.S.1.

Si quando tenebatur, habuit contritionem de peccatis,Vide Contritio.S.4. & 5.

Si correxit,quos sciuit velle delinquere,vide, Correctio fraterna.S.1.

Si denunciauit prælatis peccata, quæ sciuit,Vide,Denunciatio.S.1.

Si in dubijs tutiorem partem elegit, Vide, Dubium.S.1.& 2.

Si exiſtēs excōicat⁹,vel interdictus,& monitus a celebrantibus,vt exiret ecclesiā, noluit exire,Vide,Excōicatio.5.casu.15.

Si famam suam neglexit,vide,Fama. S.1.

Si incarcerat⁹ fugit,Vide,Fugere.S.1. & 2.

Si vsus est habitu fœmineo Vir existens, vel e contrario,aut religionis, Vide,Habitus.S.7.& 8.

Si

Si fuit histrionus, vide, histrio. §. 1.
Si impressit in terra, vel in lapide humi-
po sito signũ crucis, vide, Imagines. §. 4.
Si fecit aliquod enorme in ecclesia, vide,
immunitas per totum.
Si sciuit necessaria ad salutem, vide, Scien
tia. §. 2.
Si fuit excomunicatus ab aliquo iudice, vi
de, absolutio. 1. &. Excõmunicatio pri-
mò, per totum.
Si iniecit manus violentas in personam ec
clesiasticã. vide, Excommunicatio. 5. §. 1.
cum multis seq.
Si nominatim iterdictos, excõmunicatos,
vel vsurarios sepeliuit, vide, Excõmuni
catio. 7. Casu. 36.
Si contraxerunt matrimonium in casibus
consanguinitatis, vel affinitatis prohibi
tis, vide, Excomunicatio. 7. Casu. 41.
27 Circa ambasiatores dominorum, vel
communitatum.
Si steterunt absentes sine causa, vel pro fa-
ctis suis in expensis dominorum, vel cõ-
munitatum, vide, Absens §. 1.
28 Circa tutores, vel curatores, aut admi-
nistratores rerum alienarum.
Si infideliter se habuit in commissis frau-
dando, vel dilapidãdo, aut non bene mi
nistrando, vide, Administratio. §. 1.
Si exegit vsuras pro pupillis, aut alio mo-
do fecit pro eis contractus illicitos, vi-
de, restitutio. 1. in litera, vsurarius.
29 Circa coniugatos.
Si contraxit clandestinè, vide, Clandestinũ.
vel in gradu prohibito, vide, Matrimo-
nium. iij. per totum.
Si consummauit ante benedictionem, vi-
de, Debitum. §. 1.
Si negauit debitum petenti, vel reddidit se
impotentem, Ibid. §. 6.
Si cognouit cã satiandæ libidinis, Ibi. §. 23.
Si cognouit habens intentionem ad alte-
ram, ibidem. §. 21.
Si vsus est matrimonio extra vas, vel modo
indebito, Ibid. §. 25.
Si tempore menstrui, Ibidem. §. 32.
Si in dieb. festiuis, vel in ecclesia. ibid. §. 28.
& §. vltimo.
Si prægnationis tempore, Ibidem. §. 33.
Si per tact⁹ habuit pollutionem extra vas,
ibid. §. 26.

Si exegit, vel reddidit debitum adultero,
vel adulteræ, ibid. §. 8.
Si contraxit excommunicatus, vel in pecca
to mortali existens, quia peccauit morta
liter contrahendo per verba de præsen-
ti, vide, Matrimonium. 2. §. vlt.
Si non contraxit ea intẽtione, qua debuit,
vide, Matrimonium, 2. §. vltimo.
30 Circa vxores, si fuit litigiosa in domo,
& de reliquis, de quibus supra. §. 19. vbi
tractatur. de ira.
Si habuit dotem de vsuris, vide, Restitu-
tio primò, sub litera, Vsurarius. §. 19.
Si fuit inobediens viro, vide, Obedientia,
& inobedientia, per totum.
Si procurauit sterilitatem, vel vsa est super
stitiosis, vt haberet filios, vide, Matrimo-
nium. 2. §. 23. cum duobus seq.
Si dedit bona viri cõtra eius voluntatem,
vide, Eleemosina. §. 7. & vide, Furtum. §.
34. & 35. & 47.
Si non habuit bonã curã de filiabus maxi-
mè, & si docuit eas vanitates, & hmõi, in
quib⁹ sunt multa mortalia, non duxit ad
missas. prædicationes, sed choreas, patet
per supradicta, quando est mortale.
Si vsa est ornatu indebito, vide, Ornatus.
per totum.
Si violauit fidem viro, vide, Adulterium,
in princ. & in seq. maximè. §. 3. & 4.
31 Circa viros. Si stetit nimis in remotis
causa cupiditatis contra voluntatẽ vxo-
ris, vide, Debitum. §. 6.
Si non seruauit fidem, vel habet concubi-
nam, quia non est absoluendus, nisi a se
eijciat, vide, Concubinarius. §. 1.
32 Circa patrẽfamilias. Si alimenta dedit,
qbus tenebatur, vide, Alimenta, p totũ.
Si soluit dcimas dbitas. vid, Decima. §. 1. 2.
Si fecit eleemosinas. vide, Eleemosina. §. 1.
Si ministrauit necessaria familię, tam cor-
pori, quàm animæ, docendo & huiusmo
di, vide. §. 1. & Filius. §. 21.
Si non dotauit, seu maritauit filias tempo-
re debito, vide, Dos. §. 4.
Quomodo tenetur ex facto familię, habes,
dominus. 2. §. 2.
Si prouocauit familiam suã nimis exaspe-
rando, & furiosè & cætera, vt infra, ira.
& supra. §. 19.
Si nõ procurauit, vt cõfiteret semel ĩ anno,

& communicaret, videtur mortale peccatum,& in ver.familia.S.1.

33 Circa filiosfamilias,si furat' est res patris sui,vt expéderet in superfluis,vel ludis,aut alijs malis,quia est mortale.

Secus,si accepisset p faciẽdis sibi vestimentis,aut calceamẽtis,aut alijs necessarijs, quia sic liceret,ex quo pater non prouidit,vt tenetur,& de reliqs,vt supra.S.7.

34 Circa Doctores,& Magistros.

Si quæsiuit magisteriũ,seu doctoratum pp honorẽ principaliter, vide, Honor.S.4.

Si fecit se promoueri ad doctoratũ, & existens ineptus & ignorans, vr̃ mortale per c.1.& c.quanto,de magistris.

Si legit principaliter propter honorem,vide,Honor.S.7.

Si legit scientias prohibitas, vel personis prohibitis, vide, Magister. & quæ sunt personæ prohibitæ, vide,excommunicatio.7. Casu.6.& 7.

Si ex pacto receptus est in canonicum, vr̃ scholas regat, vide,Magister.S.10.

Si exegit existens salariatus a scholaribus aliquid,vide ibidem. S.11. 12.& 13.

Si exegit aliquid pro licentia docendi danda,ibidem.S. 5.

Si admisit ignorantes ad doctoratum,mortaliter peccauit, quia ex tali facto dicit mendacium periculosum.

Si non exegit iuramentum a doctorando, quod non expendet plus, quàm debet in doctoratione, ibidem.S.vltimo.

Si existẽs in mortali notoriè,docuit publicè in theologia, quia mortaliter peccauit sm Petrum,vide,Prædicare.S.7.

Si seruauit iuramenta vniuersitatis, vide, Iuramentum.6.S.2.& 3.

Si iactauit se de doctrina alios vituperãdo aliquãdo,& in pluribus, potest esse mortale,vide supra.S.14.& 18.

Si notabiliter fuit negligens circa profectũ scholarium, videtur mortale, vide,negligentia.

Si verberauit aliquem crudeliter, videtur mortale,quia solũ leuis castigatio eis pmissa est.c.cum voluntate.S.si qui verò, de sententia excõmunicationis;& si erãt clerici,esset excõicatus, vide,Excommunicatio.5.Casu.1.S.10.& 11.

Si iniusto modo,puta detrahendo,vel per sectas subtraxit scholares alteri' doctoris, quia vltra mortale tenetur ad restitutionem, si iam intrauerant sm Ioã. de Ligna.secus,si nondum intrauerant.

Si impediuit propter odium,vel partialitatem doctorandum, vel in collegio recipiendum idoneum, quia vltra mortale tenetur ad restitutionem damni.

35 Circa scholares, si seruauit iuramenta vniuersitatis,vide, Iuramẽtũ.6.S.2.& 3.

Si fecit sectas pro rectore fiendo, *multa mortalia ibi adueniunt*.

Si elegit rectorem insufficientem, vr̃ mortale sm aliquos,sed hoc non determino' in vniuersitatibus scholarium.

Si studet in prohibitis scientijs.vide,Magister,& supra,Excommuni.7.casu.6.& 7.

Si sæpe contendit contra veritatem,nè succumbere videatur,vide supra.S.14.in septima filia.

Si studet propter malum finem, quia tale peccatum, qualis finis, vel propter honorem,vide, Honor.S.7.

Si studuit curiosa, dimittẽdo necessaria ad salutẽ,est mortale pc̃m.vide,curiositas.

Si tractauit cum aliquo ciue Bononiensi de conductione hospicij alterius scholaris, vide,excommunicatio.7.casu.4.

36 Circa medicos,si existens ignorans medetur.Vide,Medicus,in prin. & S.1.

Si in medendo non fuit secutus traditiones medicinę, sed voluit facere experimenta ex capite suo in periculum notabile proximi, ibidem.

Si prolongauit infirmitatem, ibidem.

Si consuluit aliquid contra salutem animæ pro sanitate corporis, ibidem.S.7.

Si nõ admonuit infirmũ efficaciter, vt confiteret in principio infirmitatis, ibi.S.13.

Si prægnanti aliquid dedit, vt filius moreretur, peccauit mortaliter, quia nõ sunt facienda mala, vt bona eueniant.

Si dedit medicinam,de qua dubitat,an noceret, ibidem.S.2.

Si non annunciauit mortem infirmo,ibidẽ. S. 12.

Si non debito modo visitauit infirmos,posset aliquando esse mortale.

Si pauperibus noluit mederi gratis, ibidẽ. S.2.

Si habuit partẽ cũ aromatario, & propter

hoc

hoc grauat īfirmos emere ab eo cū eorū damno, quia sic teneret eis ad restitutionem ex quo ei soluerunt; secus, si ex hoc nullum habent damnum.

37 Circa aromatarios. Si in cōponēdis medicinis nō posuit, quę medicus ordinauit, sed vnū pro alio, vel corrūpta & quę virtutē nō habebāt ex vetustate, pro bonis, & huiusmodi, ex quib⁹ sequitur vel prolongatio infirmitatis, vel aliud malum proximo infirmo, quia vltra mortale tenetur ei ad restitutionem.

Si vēdidit venena, vel quę faciūt aborsum, & huiusmodi illis, de quibus sciebat nō debere vti ad bonum, vide, Ars. §. 2.

Si sophisticauit aromata ponens in speciebus vnum pro alio, vel in syrupis, aut in cādelis, & huiusmodi, vide, Emptio. §. 8.

Si vēdit diminuto pondere, aut falso, & huiusmodi, vide, Falsarium, §. 11.

38 Circa mercatores, si portauit prohibita infidelib⁹, vide, Excōicatio. 5. Casu. 21.

Si negociatur propter malum finem, vide, Negocium. §. 2.

Si in loco sacro tenuit mercatum, vide, immunitas. §. 3. & Negocium. §. 2.

Si carius vendidit, quàm emit in eodem loco, Emptio. §. 10. & īfra, Negocium. §. 3.

Si vendens pro alijs, aliqua vendit pro 12. & solū 10. dat dñis rerū, Emptio. §. 28.

Si vendidit vnum pro alio, vel corrupta ꝓ bonis, vide, Emptio. §. 8.

Si vsus est falsis mensuris, & huiusmodi, vide, Falsarius. §. 11.

Si vendidit rem plus iusto precio, aut ꝓꝑ tempus solutionis, & hmōi, vide, Emptio. §. 7. Et, vsura. 1. §. 33. & 34.

si fecit cambia, vide, vsura. 1. §. 2. cum seq.

Si fecit aliquos contractus vsurarios, vide, Vsura. 1. per totum.

Si composuit cum alijs, vt vēdant vno precio in damnum reipublicæ, quia vltra mortale tenetur damnificatis, vide, Negocium. §. 2. Et emptio. §. 17.

Si expendit falsas monetas sciēter, est mortale, & tenetur ad restitutionem, licèt ipse etiam fuerit deceptus ab alio, supra, Falsarius. §. 4.

Si bonas monetas radit, vide, Falsarius. §. 4. cum sequentibus.

Si emit res raptas, vel furatas, vide, Restitutio. 1. in litera, Emens rem raptam.

Si infideliter se habuit in societate, quā hēt cum aliquo, vide, Societas. 1. & 2. per tot.

si vēdit in festis, vel cū mēdacijs, periurijs, & alijs illicitis, vide, Negocium. §. 2.

39 Circa proxenetas, si mediator fuit contractuum vsurariorum, vide, Restitutio. 1. in litera, Vsurarius. §. 5.

si male consuluit scienter in aliquo contractu, quia vltra mortale tenetur de damno dato, vide, Dolus. §. 9.

si decepit in precio dans intelligere vni, ꝙ vult tantū, & alteri, ꝙ non potest habere nisi tantùm, vide, Dolus. §. 9.

40 Circa artifices, si fecit artē, cuius opus est ad malum, vt taxillos, & huiusmodi, vide, Ars. §. 2.

si accepit insignia alterius magistri, vide, Insignia, De fraude ī arte, ī mēsuris, & hmōi, vide Falsari⁹. §. 11 &, emptio. § 8.

41 Circa lanifices, si vendit pannū vni⁹ lanæ ꝓ alia, vel tincturæ, vide, emptio. §. 8.

si soluit laboratoribus de panno, aut vendendo vltra iustum precium, & emēdo pro viliori, vide, Vsura. 2. §. 60. iuncto. §. 15. in verbo, solutio.

si filatoribus dedit. 14. vncias pro libra, tenetur ad restitutionem, nisi sic a principio conuenisset, nisi filatores facerent ex necessitate magna.

si pannum nimis traxit, vide, emp. §. 8.

si nō soluit laboratorib. vide, solutio. §. 15.

42 Circa tabernarios, si vendidit vinū limphatum pro puro, vide, emptio. §. 8.

si miscuit in vino nociua, ibidem.

si tenuit meretrices, vel lusores, oīa peccata ei imputabuntur.

si scienter administrauit ad ebrietatem alterius, vide, Ebrietas. §. 1.

si ex culpa sua ꝑdidit sibi tradita in custodia, vide, Custos, ī prin. & Nauta, ī princ.

43 Circa macellarios, si vendidit carnem corruptam pro sana, de pecude pro castrato, & huiusmodi, vide, Emptio. §. 8.

44 Circa pistores, si fecit panem nimis pō derosum, vel immiscuit aliam farinam, & huiusmodi, vide, Emptio. §. 8.

45 Circa sutores, si fecit vestes impudicas, quæ non possunt deferri sine peccato mortali, vide, Ars. §. 2. & hoc quando sit, vide, Ornatus, per totum.

Si malè incidit ex culpa sua. Vide, culpa. §. 5. & 6.
Si furatur de panno serico, & huiusmodi, vide, furtum, per totum.
46 Circa aurifices, si vẽdidit aurũ alchimi cum pro vero, Vide, emptio. §. 8.
Si cudit monetam sine licentia principis, Vide, falsarius. §. 4. cum seq.
Si radit eam, vel facit aquam, vnde aliqd imminueret, Ibidem. §. 8.
Si emit lapidẽ preciosum pro vili ab illo, q ignorabat, vide, emptio. §. 7.
47 Circa alchimicos, si laborauit in dicta arte, Vide, Alchimia.
48 Circa daciarios, si exegit dacia iniusta, Vide, Pedagium. §. 1. cum seq.
Si exegit a personis ecclesiasticis, ibid. §. 4.
Si imputauit fraudẽ dacij, vbi non erat, vltra mortale tenetur ad restitutionem totius damni.
Si fraudauit socios, vltra mortale tenetur ad restitutionem.
49 Circa musicos, & histriones, si pulsauit his, qui ex libidine chorizabant, vel illicitè, vide, chorea.
Si gestus impudicos prouocantes ad peccatum mortale fecit. vide Histrio.
50 Circa laboratores, & rusticos.
Si non laborauit fideliter, in notabili excessu esset mortale peccatum.
Si permisit bestias nocere in agris & hmõi tenetur ad restitutionẽ, si fuit in culpa.
Si fraudauit dominum in parte sibi dãda, tenetur ad restitutionẽ, nisi dñs in alio grauasset eum. Vide, Furtum. §. 40.
Si non seminauit possessiones, vel coluit, quas tenebat, sicut debuit. vide culpa. §. 5. & 6.
51 Circa venatores, si in diebus festis per dita missa, vel per totam diem se occupauit. Vide, Feriæ. §. 9.
Si dedit damnum in agris, quia tenetur (si est notabile) ad restitutionem.
52 Circa locatores, si sciẽter locauit equũ periculosum, aut vas vitiosum, vide, Locatio. §. 13.
Si conductor fuit in culpa perditionis rei locatæ, ibidem. 14. §.
Si petit mercedem, quã non debuit, vel soluit minus, quã debuit, Ibid. §. 22. & 15.
53 Circa laborãtes in filãdo lanã, vel tingẽdo setã, & hmõi, qui tenentur Primò si furantur. Secũdò si male laborant, vel destruunt. de quo vide, Locatio. §. 13.
54 Circa reuẽditores rerũ, si finxerunt, q non poterant vendi nisi pro tanto, & tñ vel erãt, q emerunt pro plus, vel ipsi pro modico emerũt, vt ꝑ pluris venderẽt, tenẽtur ad restitutionẽ, qa per fraudẽ acquisierunt. Item si vendiderũt pro plus, quã tribuãt domino, vide, Emptio. §. 28.
55 Circa Iudices, si habuit iurisdictionẽ ab aliquo nõ verò dño. vide, Dñs, in princ.
Si dedit iniquam sententiam scienter, vel per ignorantiam, aut negligentiam. Vide, Iudex. §. 21. cum sequenti.
Si existens ignorans non elegit bonum assessorem, Ibidem. §. 22.
Si elegit assessorem in fraudem, cum non indigeret, vide, Iudex. §. 16.
Si accepit pecuniam, vt iudicaret, vel non iudicaret, aut vt iniquè contra iustitiam vide, Iudex. §. 8. cum multis sequentib. & Suspensio. 1. §. 29.
Si nõ seruauit ordinẽ iuris, videt̃ mortale, nisi aliqua cã vrgẽs ad hoc impelleret.
Si reo dedit dilationes indebitas, qa vltra mortale tenet̃ parti læsæ ad restitutionẽ.
Si reo fecit iterrogatiões, ad quas nõ tenebat̃ rñdere, vide, cõfessio delicti, ꝑ totũ.
Si posuit ad torturam sine legitimis indicijs, vide, Tortura. §. 1.
Si allegationes friuolas admisit, quia vltra mortale tenetur læso ad restitutionem.
Si appellationẽ legitimã nõ admisit, vel friuolã admisit, qa vltra mortale tenetur parti læsæ, sm q dico, Appellatio. §. 15.
Si pauperibus non prouidit de aduocato, vide, Aduocatus. §. 10.
Si pœnã relaxauit, vel auxit, vide pœna. §. 18.
Si arrestauit aliquem, vel bona eius descripsit, vel officiales misit, vt sic pecuniam extorqueret contra iustitiam, vel aliqd aliud inuenit, ex quo pecunias haberet, quia tenetur ad restitutionem.
Si i sentẽtia apposuit clausulã obscurã vt ille ꝯ quem dabatur, se posset defendere contra iustitiam, quia vltra mortale tenet̃ ad restitutionẽ de dãno dato parti.
Si partem non cõdẽnauit in expensis, cum deberet, & peterentur, quia vltra mortale tenetur ad restitutionem parti.

Si vt extorqueret pecunias modo suo, fecit, ꝙ id, qđ iure ordinario debebat expedire, faceret iure delegato.
Si non purgauit prouinciam malis hominibus vide, Iudex. §. 7.
Si iudicauit secundùm allegata contra veritatem, quã sciebat, vide, Iudicare. §. 7.
Si sententiam alicuius censuræ ecclesiasticę protulit sine monitione, & scriptis. Vide, suspensio. 1. §. 16.
Si iudicare præsumpsit non sibi subditos nec ratione rei, vel delicti, vide, Iudicare. §. 7.
Si ꝓtraxit sentẽtiã in lõgũ, vt pecunias extorqueret, mortaliter peccauit, & tenet ad restitutionẽ nõ solũ pecunię acceptę à parte, q̃ iustitiã habebat, sed & ad oẽ datum, quod habuit ex tali dilatione.
Si interposuit autoritatẽ in aliquo cõtractu mulieris, vel minoris in eorũ dãnũ pro pter pecuniã, vel amicitiam, quia vltra mortale tenetur ad restitutionem læso.
56 Circa officiales Dñorũ, & Cõitatum.
Si comminatus est alicui, nisi ei daret &c. vide, Concussio.
si exegit iniusta grauamina de mãdato sui superioris, q̃a vltra mortale tenetur ad restitutionẽ totius exacti, si ille non vult restituere, in cuius vtilitatẽ est exactũ.
si executus est iniquam sententiam, vide, Iudicare §. 7.
si non obuiauit malis, quantum potuit, bono modo, vide, Consentire. §. 2.
si fuit proditor terræ, vel castri, habes. s. Auaritia. 26 §. 15. in prima filia.
si fuit officialis tyranni, aut iniusti domini vide, Dominus, in prin.
si nõ accusauit, quos tenebatur ex officio, q̃a si ex iuramẽto tenebat, erit mortale peccatũ, aliàs nõ semper, vide Pęna. §. fi.
si emit officia, vel super ipsa mutuauit, vide, Officium. §. 2.
si habens soluere de pecunia domini, vel communitatis alijs extorsit tantum pro ducato existens ipse salariatus, quia restituere tenetur vide, officium. §. 3.
si quos inuenit de nocte, dimisit pp pecuniã cõtra statuta, quia videtur mortale.
si seruauit statuta, q̃ iurauit in prin. officij.
57 Circa consiliarios dominorum, vel cõ munitatum.
si existens in consilio consensit alicui malo, vide, Consentire. §. 2. &, Consiliũ. §. 1.
si dedit fraudulentum consilium, Ibidem.
si proposuit aliqua in cõsilio in damnum aliquorum, quia vltra mortale tenetur ad restitutionem damni totius, quando sine eo non fuisset, Consilium. §. 1.
si consensit ad aliqua statuta fienda, quæ erant iniusta, aut contra libertatem ecclesię vide ibidem, &, Excommunicatio 7. Casu. 12. & Casu. 43.
si res communitatis permisit dilapidari, vel ex inutilibus commissionibus, aut qualitercunque, vide, Administratio.
58 Circa arbitros, vel arbitratores.
si iniquam dedit sententiã scienter, vel ex ignorantia, vide, Iudex. §. 21. cum sequẽ.
si permisit expirare compromissum, vide Arbiter. § 1.
si pro spirituali dedit temporale in recompensationem, vide Ibidem. §. 7.
si pro pace abstulit ab vno, & dedit alteri, vide Ibidem. §. 6.
59 Circa accusatores, si accusauit aliquẽ mala intentione, vide, Accusatio. §. 6.
si accusauit aliquem calumniosè, vide Ibidem. §. 8.
si iurauit non accusare, Ibidem. §. 6.
si accepit pretium, vt non accusaret, ibid.
si accusatus rñdit calumniosè, Ibid. §. 13.
si accusatus tacuit veritatem, ibid. §. 12.
60 Circa aduocatos. Si inhibitus a iure aduocare, aduocauit, vide, Aduocatus. §. 1. cum multis sequentibus.
si defendit iniustã causam, Ibid. §. 13.
si amisit causam iustam per suam ignorantiam, vel negligentiam, ibid. §. 12.
si immoderatũ salariũ extorsit, ibi. §. 14.
si non aduocauit pro pauperibus, ibi. §. 10.
si fecit pactum cum clientulo de quota litis, Ibidem. §. 14.
si reuelauit aduersario secreta clientuli, vide, Falsarius. §. 2.
si causam vsurariam defendit, quia vltra mortale tenetur ad restitutionem, vide infra, restitutio. 1. in ver. vsurarius. §. fin.
si frustratorias dilationes quæsiuit, quia tenetur ad restitutionem parti lęsæ.
si falsas leges, vel instrumenta produxit, vel instruxit clientulum de falsitate dicenda, vide. s. Tho. 2. 2. q. 69.

Si qualitercunque fuit causa alicuius dãni in huiusmodi aduocatione, quia vltra mortale tenetur de damno parti læsæ.

Si solummodo attendit ad ordinem iudiciariũ,& nõ ad merita causę,sicut hodie communiter faciunt Aduocati,& tamẽ non excusantur a mortali, & ab obligatione restitutionis dãni,si defendunt causam iniustã quò ad merita,quantũcunq; quò ad modum procedendi sit inordinata, quia ordo non est inuentus nisi propter deceptiones euitandas.

61 Circa procuratores si defendit causam iniustam,mortale est,& tenetur ad restitutionem læso.

Si infideliter,vel negligenter se habuit,vide,Locatio.S. 23.

Si in positionibus ponendis,vel responden dis periurauit, vel fuit causa periurij, mortaliter peccauit,vide, periuriũ. S 4.

62 Circa notarios, si ex ignorantia dictauit male instrumenta, vel testamẽta,pp quod proximi damnificati sunt'. Vide, culpa.S.5.& 6.& infra,Tabellio.S. 6.

Si instrumenta,quæ recepit, non posuit in protocollis suis, ex magna negligentia videtur mortale peccatum in instrumentis,ex quibus ex eorum perditione proximi possent notabiliter lædi.

Si maliciosè occultauit, vel destruxit instrumenta,vide,Falsarius. S. 3.

Si falsauit instrumenta addendo aliquid, quod non fuit expressum vel alio modo vide,Falsarius,in principio.

Si non bene informauit in renuntiatione alicuius iuris ponenda in Instrumento partem,quæ erat ignara, qa teneť ei de dãno eo, qa est cã deceptionis proximi.

Si fecit instrumenta in fraudem vsurarũ,vide,Restitutio. .in litera, Vsurarius.S.6.

Si petijt indebitum salarium, tenetur restituere,facit quod dico,Emptio.S.7.

Si notarius Episcopi petit ab ordinandis salarium non secundùm instrumentum, sed secundũ qualitatem ordinis:quia est symoniacus, quantumcunque nõ sit ad salariatus. Vide symonia.3. S. 22.

Si recipit instrumẽta p testamẽto,renunciatione,donatione, vel alia absolutione illius,qui non erat sanæ mẽtis, quia vltra mortale tenetur ad restitutionem lęso.

Si scripsit,dictauit,vel redegit in publicam formã statuta contra ecclesiasticã libertatẽ,vel in fauorẽ vsurarum.Vide Excõmunicatio.7.& casu.44.

Si rogatus pro pauperibus noluit gratis facere quia tenetur,secundùm quod dico de Aduocato Aduocatus. S. 10.

63 Circa litigantes, si calumniosè accusauit aliquem,vide,Accusatio.S. 8.

Si mala intentione,Ibid. S. 4.

Si accusatus dedit pecuniam accusatori,vt desisteret,Ibidem.S. 11.

Si calumniosè se defendit,Ibidem.S. 13.

Si nõ rñdit veritatẽ interrogat⁹, qñ tenebatur.vide,confessio delicti, in principio.

Si litigauit sciens iniustam causam habere, Vide,Litigiosa.S.2.

Si habens iniustam causam,litigauit non p media iusta, sed indebita, vt puta cum mẽdacijs,periurijs, & hmõi, mortaliter peccauit ẽm Th. 2.2.q.49. nõ tñ tenetur ad restitutionẽ,si aliquid obtinuit p iniustam sententiam,vide sententia.S.7.

Si appellauit causa afferendæ moræ, Vide, appellatio.S.15.

Si ratione studij, vel artis fraudulenter cõuenit aduersarium coram aliquo iudice vide,Argumentatio.S.3.

Si habens conseruatorem, procurauit, vt intromitteret se de non notorijs,Vide, conseruator.S.1.

64 Circa testes si requisitus in iudicio noluit dicere veritatem,vide,Testes.S. 16.

Si falsum testimonium dixit, Ibid.S. 30.

Si dubiũ p certo ppposuit,vide,piuriũ.S.3.

Si pecuniam accepit pro testimonio ferendo,vide,Testis.S.28.

65 Circa tutores,vel curatores,si bene administrauit in vtilitatibus pupillorũ, vide,Administratio,per totũ,& tutela.S.2.

Si consummauit bona ipsorum,vel sibi appropriauit,quia tenetur ad restitutionẽ, vt patet ibid.

66 Circa executionem testamentorũ, vel vltimarum voluntatum. si alienauit relictum,vide,Dos.S.26.

Si soluit đbita defũcti,vide,Hęres.S.5.&6.

Si legata impleuit,vel nimis distulit, vide, Executio.S. 23.& 24.

67 Circa curiales.si fuit adulator vt obtineret beneficia,& huiusmodi,vide Adulatio,

tio,per totum.

Si proposuit dominis aliqua, vnde possent extorquere pecunias indebitè. vide, consilium. §. 1.

Si bona confiscata iniquè sibi fecit donari, quia tenetur restituere.

Si fuit leno ꝓ dño, mortalia multa in hoc sępe committuntur, vide infra, restitutio. 1. in ver. animam lædens.

Si totum tempus expendit in ociositate, vide, præceptum. §. 5.

Si reportauit mala de alio, vt eum poneret in inimicitiam domini, vide, susurratio.

Si delectatus fuit dicere mala de alijs, vel audire, vide, Detractio.

63 Circa principes, & dominos sęculares.

Si habet dominium ex iusto titulo, Vide, Dominus, in principio.

Si neglexit facere iustıtiā petentibus, quia vltra mortale tenetur eis ad restitutionem damni, quod passi fuerunt ex hoc; facit quod habes, Iudex. §. 21.

Si fecit iniustitiam alicui, multo magis tenetur, ibid.

Si q̄suiuit ponere diuisionē i populis, vt posset regnare, q̄a mortale ē. vide, Susurrō.

Si imposuit collectas indebitas subditis suis, vide, Tallia, in prin. & §. 1.

Si exigi fecit pedagia iniusta, vide, Pedagium, per totum.

Si fuit ambitiosus ad maius dominiū, propterea procurauit bella, vel aliud iniustū, quia vltra mortale tenetur de omni damno vide, Ambitio. §. 1.

Si fecit confœderationē cū aliquo de defendendo se iustè, vel iniustè, mortaliter peccauit.

Si habuit bellū iniustū, & qn̄ sit iniustū, habes Bellū. §. 4. qūo teneť ibi. 1. §. 5. 10. & 11.

Si posuit officiales malos, vide, Dominus. §. 4. &. administratio. §. 2.

Si vendidit officia, vide, Officium.

Si ea quæ erant cōitatis, sibi appropriauit, tenetur restituere, vide, Tallia. §. 2. & 10.

Si incarcerari fecit aliquem indebitè, vide carcer. §. 2. & 3.

Si bāniuit aliquē indebitè, vide, Bannū. §. 1.

Si non permisit testari aliquos, vide, Tallia §. 10. facit in arg. tantùm.

Si coegit nubere filiā alicui⁹ alteri vt ei succedat, pōt esse mortale ſm qualitatē rei.

Si fecit fieri torneamēta, vel hastiludia, vel spectacula inhonesta, vide, Ludus. §. 6.

Si iustitiā vendidit, vide, Iudex. §. 19. & 20.

Si fecit statuta, vel leges iniquas, vide, Lex §. 21. & Excommu. 7. casu. 12. & casu. 43.

Si vasallos indebitè grauauit, vel spoliauit vide, Tallia, per totum.

Si ipse vasallus existens fuit infidelis domino suo, vide, Feudum. §. 16.

Si tolerauit vsurarios propter lucrum suū, vide, Vsura. 2. & 14.

Si non purgauit prouinciam malis hominibus, vide, iudex. §. 7.

Si propter auaritiam commutauit pœnam corporalem in pecuniariam, quia vltra mortale tenetur læsis, si propter hoc aliqua scelera facilius perpetrantur, vide infra, pœna. §. 18.

Si nō tenuit vias securas, vide, Rapina. §. 1.

Si pupillos, & miserabiles personas nō voluit audire, non dando publicas aliqñ audientias, quia vltra mortale teneť de damno, q̄ eis infertur, vide, culpa. §. 5.

Si angariauit rusticos in laboribus, & maximè in festis, vide, Tallia per totum, & Feriæ. §. 9.

Si tenuit nimias pompas, aut expensas, vide, Ornatus.

Si nimis occupauit se in ludis, & venationibus, vide, Lud⁹, & Venatio, per totum.

Si dedit damnum in agris propter venationes, vide, venatio. §. 2.

Si non correxit familiā, sed parum curauit eos cōpescere a peccatis, vide, correctio primò, & secundò per totum, & quomodo tenetur, vide, Dominus. §. 1.

Si fuit excommunicatus vel a iudice, vel propter aliquod infrascriptorum.

Si inijci fecit manus violentas in personas ecclesiasticas, vide, Excommunicatio. 5. casu. 1. per totum.

Si fecit incendi, vel frangi ecclesias, vel loca religiosa, ibidem casu. 5. & 6.

Si fuit insecutor alicuius cardinalis, vel de familia Papæ, aut Cardinalis, vel alicui⁹ Episcopi, vide Excommunicatio. 5. casu. 9. & casu. 13.

Si fecit fieri aliquam iniuriam illis, qui tulerūt aliquas sentētias excōicationis, vel interdicti, vel q̄ fuerūt causa, vt ponerētur, vel obseruarentur, vide ibi. casu. 10.

Si fuit fautor hæreticorum eorum,vel impediuit officiũ inquisitoris,vide,Hæreticus,per totũ,&,Excõicatio.5.casu.16.& Excommunicatio.7.casu.28. & 29.

Si coegit celebrare tempore interdicti, vide,Excommunicatio.5.casu. 15.

Si fuit receptator paratarũ,vel cum eis participauit,vide ibidem casu. 18.

Si imposuit noua pedagia,vel exegit prohibita,ibidem casu.19.

Si permisit deferri prohibita infidelibus, ibidem casu.21.

Si impediuit victualia,nè ad curiam portarentur,ibidem casu.22.

Si volentes ire Romam, vel redeuntes cepit,percusfit,& huiusmodi, ibidem casu.23.24.& 25.

Si impediuit,nè obediretur literis apostolicis ibidem casu.26.

Si vsurpauit iurisdictionem ecclesiasticam ibid.casu.28.Excommunic.7.casu. 6.

Si Romipetas detinuit,vel spoliauit,Casu. 29.Excom.5.

Si inuasit terras ecclesiæ,ibid.casu. 30.

Si se subtraxit ab obedientia Romani pontificis,ibidem Casu.27.

Si corpus alicuius defuncti fecit incidi, vt alibi sepeliretur,ibidem Casu. 32.

Si tertiò admonitus ab Episcopis, noluit eis facere iustitiam, excommunicatio . 7.casu.1.

Si exegit, vel exigi fecit pedagia à personis ecclesiasticis,vel alia onera,ibidem Casu. 5.

Si Christianos naufragium patientes spoliauit bonis,ibidem Casu.10.

Si grauauit personas ecclesiasticas,vel eorum consanguineos,quia noluerunt eligere,quem volebat,ibidem casu. 14.

Si regalia,vel custodiam, & huiusmod. sibi vsurpauit in ecclesijs vacantibus, ibidem casu.15.

Si extorsit absolutionem ab aliqua censura per metum,ibidem casu. 17.

Si compulit prælatos ecclesiasticos ad submittẽdum ei bona ecclesiarum, ibidem casu.21.

Si interdixit suis subditis,nè coquant,molant, & huiusmodi personis ecclesiasticis,ibidem casu. 26.

Si procurauit aliquem occidi facere per assassinos,ibidem Casu.31.

Si concessit represalias contra ecclesiasticas personas,ibidem casu. 33.

Si impediuit visitationes monialium,ibidẽ Casu.39.

Si immunitatem ecclesiasticã violauit capiendo homines in ecclesia,vide,immunitas,per totum.

Si præsentauit indignos existens patronus alicuiꝰ ecclesiæ,vide ius patronatꝰ. S.18.

Si fecit promoueri indignos, & si pro pecunia, quia vltra mortale est simoniacꝰ. Vide simonia.3.S.1.

Si voluit,quòd primò beneficia ab ipso petantur,quàm a Papa,mortale est, nisi aliqua rationabili causa faceret, puta nè indignis darentur,& huiusmodi.

Si fidem seruauit promissam,Vide pactum S. 4.

Si soluit seruitoribus suis, & creditoribus, Vide solutio.S.3.cum seq.

Circa ecclesiasticas personas, & primò circa Clericos in communi.

Si est irregularis,& quando, vel quomodo incurritur,habes, irregularitas primò, per totum.

Si est suspensus, & in quibus casibus incurrat eam,vide,suspensio primò,per totũ.

Si recepit ordines simoniacè,vel à simoniaco,Vide,simonia.6.S.9.

Si recepit ordines ĩ peccato mortali,vide Ordo.2.S.3.& 4.

Si executus est ea,quæ sunt ordinis in peccato mortali,vide,Clericus.8 & Eucharistia.2.S.5.Eucharistia.3.S.15. & 24.

Si existens excommunicatus, vel interdictus,aut suspensus ministrauit,vide,Irregularitas,primò.

Si non portauit tonsuram, vel habitum,vide,Apostata.S.1.& 2.&,Clericus.4.S.1. 2.& 3.

Si immiscuit se negotijs sœcularibus,vide Clericus.9.S.3.cum seq.

Si exercuit inhonesta clericatui,vide,Clericus.10.per totum.

Si est debitè literatus,vide Clericus. 2.per totum,& Episcopus S.26.

Si fuit ordinatus ante ætatem debitam, vide,ætas per totum.

Si dimisit horas canonicas dicere , vide, Hora.S.3.cum 8.S.sequentibus.

Si

Si dicendo voluntariè se occupauit in aliquo alio, Ibidem. §. 26.

Si non benedixit mensam, nec gratias reddidit post cibum. Vide, Cleric. 12 §. 3.

Si exercuit officium ordinis sine debitis paramentis, vel modo. Vide, missa. §. trigesimo quinto.

Si celebrauit in ecclesia polluta, vide, Consecratio ecclesię. §. 8.

Si celebrauit tempore interdicti, vide, Interdictum 8. per totum.

Si celebrauit ad faciendum malesicia, vide, Missa. §. 54.

Si celebrauit non ieiunus, Ibidem. §. 3. cum duobus sequentibus.

Si in altari execrato, vide, altare. §. 2.

Si plusquam semel in die, Vide, Missa. §. quadragesimo sexto.

Si cum hostia, vel vino corruptis. Vide, Eucharistia. 1. §. 1. cum sequentibus.

Si cum euagatione mentis, Vide, Missa. §. 2.

Si nimis rarò celebrauit, Ibidem. §. 43. & 44. vbi melius.

Si ante diem, vide, Eucharistia 3. §. 36. & Missa. §. 41.

Si existens in aliquo notorio delicto, Vide, Clericus. 8. §. 4.

Si habita pollutione celebrauit eadem die, vide, Eucharistia. 3. §. 28.

Si promisit alicui dicere missas, & non dixit, vide, missa. §. 52. cum seq.

Si existens bigamus portat tonsuram, vide, Bigamia. §. 12.

Si nimiam habet conuersationem cum mulieribus, Vide, Clericus. 5. §. 2. & alijs sequentibus.

Si participauit cum excommunicatis in diuinis, vide, Excommunicatio. 5. Casu. 4. &, Excommunicatio. 4. & 3.

Si fuit falsarius literarum apostolicarũ, Vide, Excommunicatio. 5. Casu. 3.

si sepeliuit interdictos, excommunicatos, vel vsurarios, vide, Excommunicatio. 7. casu. 18. & 36.

si vsurarijs manifestis alienigenis domos concessit ad fœnus exercendum, Ibi. casu. 32.

Circa beneficiatos vltra prædicta interrogetur de infrascriptis.

si obtinuit beneficium per simoniam, vel per preces carnales, aut aliud turpe, Vide, Adulatio. §. 2. & symonia. 3. & 5. & 6. per totum.

si est indignus propter literarum ignorantiam, vel aliud canonicum impedimentum; puta quia infamis, irregularis, corpore vitiatus, & huiusmodi, quia sic tenetur resignare in manibus valentis accipere resignationem, de quo vide, Beneficium. §. 43. & nisi fuerit cum eo dispensatum, vel in casu, vide, corpore vitiatus. §. 2.

Si obtinuit beneficium non intendens clericari, vide, clericus. 7. §. 5. & 6.

si permutauit beneficia, vide, permutatio. §. 1. cum seq.

si renuntiauit beneficio simoniacè, vide, Renuntiatio. §. 9 & 10. §.

si facit residentiam in beneficio suo, vide, Clericus. 7. in multis.

si habet plura beneficia, quorum vnum sufficeret, vide, Beneficium. §. 34.

si fecit quatuor partes de fructibus beneficij, vide, clericus. 5. §. 1.

si habens patrimonium seruauit, vt viueret de ecclesia, Ibidem. §. 2.

si expendit fructus beneficij in vsus inhonestos, Ibidem. §. 4.

si male tractauit ecclesiam, & eius ędificia, vide, clericus. 3. §. 1.

si vasa, & paramenta ad diuinum cultũ tenet immunda, vide, Vasa sacra.

si alienauit bona ecclesiastica, quę seruando seruari poterant, sine legitima causa, & cum debita solennitate, vide, Alienatio, per totum.

si locauit sub annuo censu vices suas alteri, vide, simonia. 2. §. 25. cum duobus sequentibus.

si induxit ad vouendum, vel iurandum de eligenda sepultura in sua ecclesia, Vide, Excõ. 5. casu. 14. & sepulrura. §. 35.

si leges, vel physicam audiuit, vide, Excommunicatio. 7. casu. 7.

si habentes eligere non elegerunt meliorem, vide, Electio §. 21.

si appetunt episcopatum aut prælationem superiorem, vide, Episcopus. §. 2.

si malè administrauit bona ecclesiastica vide, Administratio.

71 Circa prælatos habentes iurisdictioné maximè episcopos, vltra prædicta.

Si

Si electus se fecit confirmari, Vide, confirmatio electorum, per totum.

Si non correxit publicos criminosos, vide correctio.1.S.3.&, Episcopus, in princi. & S. 10.

Si posuit indignos in officio, vel beneficio, Vide, Episcopus.S.18. &, Administratio.S.2.

Si fuit nimis pomposus in ornatu huiusmodi, vide, Ornatus, per totum.

Si indebitè dispensauit in votis, habes votum.4.per totum.

Si in alijs, vide, Dispensatio, in prin. cum multis.SS.

Si aliquid exegit pro licentia ministrandi, vel docendi, vide, Magister.S.15.

Si contulit ordines indebitè, quibus nō debebat, vel quando, vel modo, quo debebat, vide, Ordo.1.2.3.4.5.6. & 7.

Si non examinauit ordinandos. sed ordinauit indignos, vide, Ordo.3 S.2. & 23.

Si sacramentum confirmationis non tenuit notabili negligentia, videtur mortale, vide, confirmationis sacramentum. S.1.

Si chrisma, & oleum sanctum non consecrauit in cœna domini omni anno, vide, Oleum, per to.

Si non fecit consecrationes ecclesiarum altarium, & vestimētorum, quibus debuit, est graue peccatum, vide in ver. consecratio altarium.

Si non habuit testes synodales, de quibus vide, Episcopus.S.10.

Si non visitauit singulis annis diœcesim Ibidem S.13.

Si non deputauit in ecclesijs cathedralibus, & conuentualibus viros ad prædicandas, & audiendas confessiones, vide ibidē. S. 14.

Si ordinauit in diaconum, vel subdiaconum, qui nescit officium, vide ibidem. S. 15.

Si non est vsus lineis, si non erat religiosus, Ibidem.S.29.

Si non seruauit nec fecit seruari canones, vide, Episcopus. S.21.

Si contulit beneficia simoniacè, vide Simonia.6.per totum.

Si plura contulit vni, vide, beneficium. S.23.& 26.

Si ratione consanguinitatis, vide, Acceptio personarum.S.4.& S. 10.

Si non prouidit de beneficio illis, quos ordinauit, vide, Beneficium.S.10.

Si visitando accepit munera ipse, vel aliquis de suis, vide, Visitatio.S.3.

Si posuit indebitas collectas, vide, Tallia, in princ.S.1.

Si vsurpauit bona vacantia ecclesiarum vide, Beneficium.S.39.& 40.& 41.

Si non soluit debita iustè cōtracta a suo prædecessore, vide, Dignitas.S.1.

Si quæstuarios pro lucro permisit, indiscreta prędicare, quia tenentur ipsi reddere rationem domino de omni malo, & satisfacere subditis de omni damno dato propter hoc.c.fi.de iniurijs, & vide, symonia.3.S.8.

Si incerta sibi appropriauit, vide, restitutio.2.S.14.& 15.

Si testamenta, & legata non fecit implere, vide, Executor.S.11.

Si non tenuit bonum vicarium, cum ipse non attendat, tenetur de damno.

Si iniustam sententiam dedit, vide supra dicta de iudicibus.

Si in excommunicando non seruauit debitam formam, vide. Excommunicatio.2. per totum.

Si in diebus festiuis non interfuit diuinis, vide, Horę.S.16.

Si exemptos molestauit indebitè, mortaliter peccauit, si in aliquo notabili hoc fecit, qa non habet iurisdictionē in exēptos.

Si consecrauit corruptam scienter pro moniali, vide, Consecratio virginum.

Si visitauit monasteria monialium, & fecit, vt seruent clausuram, Vide, supra, Exēptus S.10.& Monialis.S.3.

Si hospitalarios visitauit, & fecit, vt facerent debitum, vide, Hospitale.S. vlti.

Si dedit malum exemplum subditis, vide, Exemplum.

Si magistrū tenuit in ecclesia, & facit in alijs teneri pro pauperibus, & clericis, Vide, Magister.S.7.& supra, Episcopus. S. 11.

72 Circa Confessores.

Si audiuit confessiones non habens autoritatem, & si vis scire, si habes autoritatē, vide, Confessio.3.per totum.

Si absoluit à qbus non potuit, vide quid potest, Confessio.3.& 5.& Casus, & a quibus

bus excōicationibus,habes,absolutio.1. §.1.& 3.4.& 5. & Absolutio.2.in princ. & per totum,& de modo absoluēdi,Absolutio.3.per totum.
Si absoluit manifestos vsurarios,vide Vsura.2. §. 8.
Si dispensauit sine autoritate, quia peccauit mortaliter.
Si nimis festinanter interrogauit, vel non interrogauit,vide hic in prin.
Si interrogauit, quod non debuit ex delectatione,vide supra.§.1.
Si reuelauit confessionem, vide,Confessio vltimò, per totum.
Si existens in mortali audiuit confessionē, vide,Clericus.8.§.1.
Si audiuit confessiones principaliter propter lucrum, vide, simonia primò,per totum,& simonia.2.§.6.
Si habet scientiam debitam, vide,Confessio.4 §.3.
73 Circa Predicatores.
Si prędicauit in mortali peccato existens, vide,Prædicare.§.7.
Si habet scientiam debitam,ibidem.§.6.
Si pdicauit mendacia,vide,Mendaciū.§.4.
Si prædicauit propter honorem, vide,Honor.§.7.
Si propter lucrum, vide, simonia primò, per totum,& simonia.2.§.6. & simonia. 3. §. 9.
Si prædicauit sine licentia, qa mortaliter peccauit toties, vide,Prędicare,in prin.
Si prædicauit indulgentias indiscretas, vide,religiosus.§ 65.
74 Circa Inquisitores hęreticorum.
Si extorsit pecunias, vide,Inquisitor.§.5.
Si bona ecclesiarum applicauit fisco, ibid.
Si abusi sunt armorū multitudine, ibidem.
Si maliciosè imposuerunt crimen, vel impedimentum sui officij alicui, ibidem.
Si omiserunt procedere contra conscientiam ex amore lucri,& huiusmodi, ibi.
Si inquisitor vnius ordinis processit cōtra fratrem alterius ordinis, Ibidem.
Si impediuit se de diuinationibus, vide ibidem.§.3.
75 Circa Religiosos in communi.
Si intrauit per simoniam, vide, simonia 4. per totum.
Si intrauit latiorem habens votum strictioris,vide,religiosus. §.34.
Si non fuit obediens, vide, Religiosus. §. 29.
Si proprietarius fuit, Ibidem.
Si contra votum castitatis, ibidem.
Si officium dicit, vide,Hora, per totum.
Si seruauit alia præcepta regulæ,vel constitutionum obligantia ad mortale, vide, Religiosus.§.28.
Si elegit meliores,vide,electio.§.11.
SI infamauit alias religiones, vide, Detractio, per totum.
Si noluit consentire electioni, vide, Electio.§.30.
Si secreta sui ordinis reuelauit in scandalū ipsius,peccauit mortaliter, quia proditor est.
si in visitatione non reuelauit, quæ debebat, vide,Denuntiatio.§.10.
si fecit aliquid contra ea, quæ generaliter prohibentur religiosis,vide,Religiosus. §.vltimo.
si recessit a monasterio sine licentia prælati,vide,Apostasia.§.4.
si frequentauit monasteria monialium,vide,Monasterium.§.8.
76 Circa monachos.
si seruauit quę sibi præcipiuntur, & quæ sint vltra regulam, habes infra, Monachus.§.10.
77 Circa Abbates.
si habuit curam sibi commissorum, eos vita & doctrina instruēdo,vide, Abbas. §.10.
si dispensauit cum eis sine causa legitima, vide,Dispensatio. §.7.
si imposuit monasterijs,aut prioratib⁹ nouas pensiones, vel auxit veteres, vel applicauit suę mensę, vide,Abbas.§.26.
si seruauit regulam,& sibi præcepta, vt infra, Monachus.
si requisiuit apostatas, vide,Abbas. §.18.
78 Circa abbatissam, si fecit se benedici, vbi est consuetudo,vide,abbatissa.§.2.
si fecit seruari clausuram, vide,Monialis. §. 3.
79 Circa hospitalarios.si fecit inuentariū, vide,Hospitale. §.2.3.4.
si tenuit hospitalitatem,ibidem.§.vlt.
si bona hospitalis conuertit ad aliū vsum, vide,Legatum.2.§.11.

si

prij, a vt cũ quis minus debito amat vitam propriam & ea, quæ ordinatur ad eã. Aliquando causatur ex elatione animi de se pręsumẽtis, & alios contẽnentis. b Aliquando autem causatur ex stoliditate, seu stulticia. c

1 Verũ sit peccatum? Res. ꝙ sic, vndecunque causet, nisi stoliditas sit inuincibilis, & est ratio. 3. ethi. Intimiditas est contra fortitudinem ꝑ defectũ non timẽdi, vbi esset timẽdum, sicut timor cõtra fortitudinẽ per excessum timẽdo, vbi non timẽdũ est, & secundùm Thom. vbi supra, ar. 2.

2 Quãdo est peccatũ mortale? Res. illa, quæ causatur ex defectu amoris, & elationis, tunc est mortale peccatũ, qñ sine necessitate exponit se periculo probabili notabilis læsionis corporis, vt q concurrit ad rixas, & multò magis aĩæ, vt de eunte ad choreas, vel nõ curat de eius notabili læsione omittendo prouisionẽ debitã facere. Tertia verò, quæ causatur ex stoliditate, cõiter est a veniali, nisi proueniat ex lata culpa in his, in quibus imminet periculũ probabile notabilis nocumenti, & propterea omittit debitã prouisionẽ, nisi vbi stoliditas est inuincibilis.

INTRUSUS dicitur, q non canonicè, sed ꝑ violentiam occupat honores, vel beneficia ecclesiastica, vnde fur est, & latro. & est in peccato mortali, & tenetur restituere omnia, quæ inde recipit, capitulo, grauis, de restitutione spoliatorum.

INVENTA d an sint restituenda? Res. ꝙ quædam sunt, quæ fuerũt in dominio alicuius, & talia inueniens tenetur restituere, imò furtũ committit, q ea animo non restituendi accipit. l. falsus. §. q alienũ, & §. se. ff. de fur. & 14. q. 5. cap. si qd inuenisti, siue talia amiserit domin⁹ ipsatũ ex ruina, vel incendio, vel naufragio, vt ff. de incen. rui. na. ꝑ totũ. Idẽ dico de iactatis in mare cã nauis alleuiandæ. ff. ad l. Rho. de iac. l. qui leuiandæ, aliàs leuandæ, Et ibi no. in gl. vel qualitercũque amisit, & hoc verũ, nisi haberẽtur pro derelictis, & tunc credit Fede. cõ. 17. ꝙ habeãtur ꝑ derelictis, si dominus tacet, nec per se nec per alios perquirit, qa d. l. q leuiandæ, vel leuandæ, videtur statim imponere necessitatẽ perquirẽdi res amissas, & sic ista negligẽtia non q̃rendi tollit primã ꝑsumptionẽ, quã facit lex, s. ꝙ nõ habeant ꝑ derelictis, nisi aliter constet ꝑ qualitatem, actus de volũtate dñi, cũ nemo præsumitur iactare res suas, d. l falsus. §. si iactum, & d. l. q leuandæ, qđ no. pro limitatione eorum quæ dico ĵ. Naufragium. §. tertio nec talia inuenta, qñ non habentur pro derelictis, possunt vsucapi, quia in eis deficit titulus pro derelicto, vt in l. si quis merces, ff. pro derelicto. Vnde cõsuetudo aliquorum, qui iactata in mare vel a fluminibus portata occupant, videtur expresè reprobata per dicta l. qui leuandæ, & licèt loquatur de iactatis in mare, tamen idem est de

a Amoris proprij] quia timor ex amore nascitur, Idem iudiciũ erit de amore, & de timore. Agitur autẽ hic de timore, cum mala tp̃alia timentur, qui prouenit ex bonorũ tẽporaliũ amore. insertum aũt est vnicuiq; naturaliter, vt propriam vitã amet, & ea quæ ad ipsam vitam attinent, debito tamen modo, vt scilicet amẽtur huiusmodi, non quasi finis constituatur in eis, sed eis vtendum est propter vltimum finem. Vnde, ꝙ aliquis deficiat a debito modo amoris ipsorum, est contra naturalẽ inclinationem, & per consequens peccatum. Nunquam tamen aliquis a tali amore totaliter decidit, quia quod est naturale, totaliter perdi nõ põt. Vnde Ephe si. 5. Nemo vnquam carnẽ suã odio habuit. Et ideò etiam illi, qui seipsos interimunt ex amore carnis, suę, hoc faciunt, qa volunt ab angustijs suis liberari, vnde contingere põt, quòd aliquis minus, quàm debeat, timeat mortem, & alia temporalia mala ꝓpter hoc, quòd min⁹ debito amet ea, sed quod nihil horũ timeat non potest ex totali defectu amoris contingere, sed ex eo ꝙ æstimat, qđ mala apposita bonis, quæ amat, sibi subuenire nõ posse, quod contingit, vt hic.

b Et alios contemnẽtis] Vnde Iob. 41 Fact⁹ est, vt nullum timeret.

c Seu stultitia] Vnde Aristot. 3. Ethi. stulti propter stultitiam nihil timent.

d Catechism. in præcep nõ fur. faci c. ij. & de satisfa. ca. postrẽ. Pet. Ven.

d Inuenta] An inuentũ per vnũ socium itineris a casu, vel fortuna sit cõmune, Cy. in l. tandiu, in fi. C ꝓ so. Dicit ꝙ non, Pe. de per. trat. de duo. fratri. 5. parte q. 7. dicit. q. esse puerilem, & credit dictũ Cy. esse verũ, nisi esset societas omniũ bonorum. l. 3. §. specialiter, ff. ꝓ so. & l. cum duobus. §. sociũ vniuersa eo. ti. Hoc intelligit, si tale inuentum fieret occupãtis, vt lapilli in littore maris, vel esset pro derelicto, ff. de acqu. pos. l. 1. oportet etiamꝙ talis inuẽtio fiat per apprehẽsionem, non per visum tantum secũdùm Paul de Cas. i d. l. 1. aliàs secus per regulã, q̃ hẽt, Quod tuum non est ad aliũ spectare scire debuisti. l. cũ quærebatur, C. vnde vi.

ablatis à flumine, vt sūt ligna,& huiusmodi, cum parū differant ab illis, vt dicit tex. Insti. de re. diui.[a] §. vlt. facit auth. nauigia, C. de fur. Quædā sunt, quæ nunq̄ fuerunt in dominio alicui⁹, vt lapilli in littore maris, feræ siluestres, & huiusmodi & talia fiunt occupantis, siue bestię capiant in fundo proprio, siue ī alieno, dummō non fuerit prohibitus intrare à dño fundi.[b] siue fuerint antea vulneratæ ab aliquo, dummodo eas non prosequeretur, Insti. de re. di. in multis. §§. vt patet in §. ferę, & §. illud, & ff. de acqui. re. do. l. 3. & l. naturalē, nisi secus sit de consuetudine, qa tunc stabitur consuetudini. l. ꝙ si nolit. §. qui assidua, ff. de ædili. edic. ſm gl. in d. l. naturalē. §. illud. similiter si essent captæ in rete alieno, non credo sint accipiētis ſm gl. i l. in laqueū[c] ff. de acqu. re. do. & Inst. de re. diui. §. singulorū, licèt rigor iuris videatur velle, ꝙ sint capiētis, ibid. Ferę verò siluestres, sed domesticæ factæ sicut pauones, colūbæ, apes in alueo, & hmōi, tandiu sunt possidentis, quandiu habēt animū reuertēdi domū, sed si bis aufugiant, nec horis debitis non impeditæ reuertuntur, fiūt capientis, qa consuetudo inducitur per binū actum. l. 5. C. de episcopali audi. & sic non dicūtur habere animū reuertēdi, animalia verò naturaliter domestica vt gallinæ, & hmōi, semp sūt domini, & capiens ea, tenetur restituere cū fructibus, puta ouis, & hmōi. §. gallinarū. Insti. de re. di. & ff. de acqui. re. do. l. naturalem. §. gallinarum.

1 Vtrū inueniens thesaurū teneatur restituere? Res. ꝙ si in suo solo inuenit, sic suū erit, si verò in alieno solo, & a casu, sic medietas erit sua, & alia medietas erit domini soli. Si vero data opera totū erit dñi fundi Inst. de re. di. §. thesauros, & C. de thesau. l. vnica, lib. 10. Nec est verū, ꝙ dicit gl. in c. si qd. 14. q. 5. ꝙ inuētus in loco sacro, vel religioso sit inuētoris, sed erit ſm distinctionē prædictā, vt exp̄sè tenēt doc. in d. §. thesauros, qa hodie ecclesiæ, & loca religiosa sūt prælatorū. Idem dic, si inuenit in loco publico, & sic ītellige. l. 3.[d] §. de. ff. de iu. fis. & aduerte hic qa in suo non dr̄ inuenire vsufructuarius, nec ille, q̄ habet bona hypothecata, nec maritus, si inuenit in fundo dotali, nisi solū q̄ ad maritū vt teneat in vita vxoris, sed dissoluto matrimonio[e] restituere tenetur vide Bar. in l. si is q. §. fin. ff. de acqui. re. do. emphyteuta verò, qui habet vtile dominiū, diuidet cū dño, qui habet directum dominium vide Bar. in l. causæ, in fin. ff. de procu.

2 Quid de terra p alluuionē addita terræ alteri⁹? Res. distinguēdo, qa insula nata in mari est occupātis, ī medio verò fluminis ē cōis habētib. p̄dia iuxta flumen ex vtraq; parte: si verò est ī medio, est illius, cuius est pximior, ager verò a flumine diuiso circūdatus remanet cui⁹ erat. & si flumē mutat alueū, prim⁹ alue⁹ efficitur corū, q̄ p̄dia circa eum ha-

a Et insti. de re. di.] §. vl. in fine dicit, quòd simile indiciū est de his, qui de rheda, idest curru cadunt.

b A domino fūdi] De quo dic, vt infra, venatio, in postilla magna Et adde, quòd si aliquis accipit de ore lupi, vel milui, vel de ore alterius tenetur restituere domino l. Pōponius, in fi. ff. de acquiren. rerum do.

c Secundū glo. in l. in laqueum.] Dicit glo. in d. §. illud, quòd sunt capientis, & pro hoc est etiam tex. i d. l. in laqueum, Bartol. ibi dicit, qd̄ in laqueo cecidit, nō est meū, nisi manualiter capiatur. tu dic hoc de ęquitate, vt hic patet.

d Et sic intellige. l. 3.] Secundū tamen gl. intelligitur illa lex ſm ciuilē actionem, & non ſm naturalem æquitatem. vt in d. §. thesaurus, qui vult totum esse inuentoris.

e Sed dissoluto matrimonio] Barto. hoc dicit in l. diuortio. §. si fundum, ff. soluto matr. & ibi gl. Host. in c. dudum. 2. de ele. refert ibi Pa. super glos. in ver. furtum. Dicit, ꝙ nō est iniquum dicere, vt aliqd detur inuentori, vt inducantur potius ad manifestandū, quàm celandum, arg. optimum in l. 4. in fine. ff. de condi. ob turp. causam, sed certè hoc dictū iure non probatur. Nam loquitur ille tex. quādo à principio quis conuenit cum domino, vt aliquid accipiat pro indicando seruum fugitiuum, quia tunc valet conuentio vt ibi. Sed hoc forte ideò, quia seruus fugitiuus non erat apud istum indicatorem, sed quādo res est apud eū differendo restitutionem cōtrectat rem alienā inuito domino, Et sic est tunc cōmittere furtum. Valet tamen dictum Hostien. in practica, vide supra, celare. Item inueniens rem alterius non potest licitè petere, quòd aliquid sibi detur pro inuentione. l. falsus. §. qui alienum, vel si. quid ergo si pretium & ibi Bartolus ff. de fur. Guilel. & A. ber. in l. 4. §. vltimo, ff. de cond. ob tur causam, dicunt hoc esse multum no. quia sæpe occurrit; tamen pro labore inueniendi de futuro potest aliquid accipi, vt lege nauis onustæ. §. sed si nauis, ff. ad l. Rho de iac. secundùm Bartolus in d. §. qui alienum, & Ab. vbi supra.

Lædamur,

bent, & secund° alueus est publicus; & si reuertitur ad primū, secundus alue° erit eorū, q habent prædis circa eū. Similiter ager inūdatus, aqua ipsa recedente, remanet eius cuius erat. hæc habēt Inſ. de re.di.§.iſula. & ſic ſerua, niſi cōſuetudo ſit in cōtrariū, vel ſtatutū.

3 Sed qūo teneē reſtituere ille, q neſcit, cui° ſit? Rñ. q ſi res non habebatur ꝓ derelicta, tenetur facere denūciare publicè, & ſi poſt nō cōparet, cuius ſit, erogabit in pauperes ſm Hoſ. vel ſi ipſe eſt pauper, retinebit autoritate epi, vel ſui cōfeſſoris ſm Rai. & orabit pro illo, cuius erat. Si verò ꝓbabiliter pt præſumere, quia dñs eam habeat pro derelicta, ſic poterit vſucapere, l. idem quod, ff. pro dereli.

INVESTITVRA ꝓpriè eſt poſſeſſionis rei traditio, impropriè aūt eſt alicuius corporei loco poſſeſſionis in manib° poſitio. vnde, qñ dominus dat vaſallo haſtā, vel aliquod ſimile, dicēs ſe facere inueſtiturā, vt in tit. quid eſt inueſtitura, inueſtire dicitur.

1 Vtrū ſit fienda corā teſtibus? Rñ. q ſic. nōn qa nō valeat ſine teſtib°, & inſtrumento, ſed vt veritas ꝓbari poſſit, & quidē ſi fiet de beneficio nouo, tunc ſi pares, .i. vaſallos habet, corā trib. vel ſaltē duob° ex eis teneē facere. ſi verò pares .i. alios vaſallos nō habet, faciat corā alijs idoneis teſtib. Si aūt inueſtiat de veteri beneficio, pōt fieri corā quibuſcū que idoneis teſtib°, vt ī tit. qui teſtes ſunt neceſſarij, & ēt ſi eſt clericus, qui inueſtituram facit de rebus proprijs; de rebus verò eccleſiæ admittūtur omnes teſtes idonei ſecundùm Hoſtien.

INVIDIA ſm Da.li.2.eſt dolor de alienis bonis, ſed aduerte, q cum obiectum triſtitiæ ſit malum proprium, ideò de bono alterius pōt eſſe triſtitia, prout apprehēditur vt malū ꝓpriū, & ſm hoc quadrupliciter. Primo modo inquantum ex eo nobis aliquod periculū imminet, ſ. nè ab eo lædamur. a & hæc triſtitia non eſt inuidia, ſed effect° timoris, vt dicit phi. 2. Rhet. & pōt eſſe ſine peccato, vt dicit. Gre. 2. mor. Alio mō apprehenditur, inquantū eſt diminutiuum propriæ gloriæ, vel excellētiæ, & hęc triſtitia eſt propriè inuidia ſm Phi. b vbi ſ. & ex genere ſuo eſt peccatū mortale. Iob. 5. paruulum occidit inuidia, cum ſit cōtra charitatem. Sunt tamen primi motus inuidiæ quandoque etiam in perfectis ex ſurreptione, qui ſunt venialia peccata, & eſt ſimile de inuidia paruulorū, in quibus non verè eſt vſus rationis, & de motu inuidiæ, ſm quòd eſt paſſio ſenſualitatis. Tertio modo apprehenditur bonum alterius, inquantū deeſt nobis, quod alius habet, & ſic triſtatur, & hæc triſtitia non eſt inuidia, ſed propriè dicitur zelus ſm Phi. vbi ſupra. Et ſi eſt de bonis honeſtis, eſt laudabilis, ſm illud 1. Cor. 12. Emulamini chariſmata meliora. Si autem ſit de bonis temporalibus, aut de bonis inhoneſtis, pt eſſe peccatū, & ſine peccato, & aliqñ cum mortali, puta cū talia ſunt contra deum Quarto modo apprehenditur bonū alterius, prout poteſt cedere in damnum multorū iniuſtè, & ſic nō eſt inuidia c ſm Gre. nec peccatū, puta cū qs triſtatur de proſperitate alicuius tyrāni quia videt, quòd magis, tyrannizabit.

1 Quot ſunt eius filiæ? Reſ. ſecundū Gre. 31. mor. 4. ſ. Odiū d Suſurratio, Detractio de quib° habes in locis ſuis, exultatio ī aduerſis, & afflictio in proſperis proximi, inquantum eueniunt proximo contra conatum inuidentis, ſed quādo triſtatur de proſperis, ſm quòd habent quandam gloriam ſic eſt inuidia, non eius filia. æmulatio verò, & inuidia idem ſunt generaliter, licēt propriè inuidia attendatur in actu interiori, æmulatio verò in actu exteriori, vt dicit gl. ſup illud Gal. 5. æmulatiōes, inuidię.

Ipocri-

a Lædamur] Vt ſi quis triſtatur de bono inimici ſui, & exaltatione, timens ab eo lædi.
b Secūdū philoſophū] Quia dolet de eo, quo gaudendū eſſet.
c Et ſic nō eſt inuidia] Hæc oīa habētur ſ. h. 2. 2. q. 36 art. 1. & 2. vbi ēt dicit, q aliqs triſtatur de bono alteri°, in quātū ille, cui accidit bonū, ē eo indignus, q triſtitia nō pōt oriri ex bonis honeſtis, ex quib° aliqs iuſtus efficitur. Sed ſicut dicit Phi. 2. rhe. eſt de diuitijs, & talibus, quæ pñt cōuenire, dignis & īdignis & hoc vocatur nemeſis. ſed hoc dixit Phi. quia cōſiderabat hæc bona tpalia eē magna ſm ſe. ſed ſm doctrinā fidei nihil ſunt, & deus aliquando cōcedit ea indignis, vel ad eorum correctionē, vel ad dānationē, vnde dicitur in pſal. Noli emulari in malignantib. &c. ex quo patet, q talis iuſtitia ꝓhibetur, & hoc ēt patet ex alio pſal. zelaui ſuper iniquos, pacē peccatorū vidēs. Qualiter aūt ſit vitiū capitale, & mortale ponit Tho. vbi. ſ. ar. 1. & 3.
d De his catech. in præcep. non occides, circa finem præcipuè, & in pręcep. Nō loqueris cō. proxi. & c.c. prohibetur. P. V.

a Catech in prę cep. Non loqueris cōtra proximum &c. c. prohibetur. P. V.
b Catec. in pce. Non occides.
c De his Catho. ibidem. P. V.
d Irregularitas] Scias ẽm Sco. in 4. dist. 25. ꝙ irregularitas ẽ inhabilitas ad susceptionem, & executionē actuum ordinū, & incurrit frequēter iure, quis posset aliqñ intelligi a iudice secūdū iura. Incurrit āt a iure ex qbusdā criminib⁹, & qui busdā nō criminib⁹, & ex qbusdā, quæ pñt esse crimina, & aliqñ non crimina. Ex criminibus quatuor pertinētib⁹ ad ordines, vel actus eorū, quorū vn⁹ est simonia, secūdus furtū in ordine, tertius ministeriū i ordine nō suscepto, quart⁹ cōtumacia in nō seruādo pœnas ecclesiasticas. Ex qbusdam non criminibus, vt per seruitutem, per illegitimationē, & per turpē vel enormem mutilationem. Ex his quæ possunt esse crimina, & non crimina, vt bigamia, & homicidium; & sic sunt nouem modi, ex quibus incurritur irregularitas, de quibus infra per totum.
e § Itē Dani.] vbi intesta. ve. licitū fuit occidere; ergo irregularitas est de iure positiuo.

IPOCRISIS. a Vide, Simulatio.

IPOTHECA quid sit, & de ea vide, pignus, per totum.

IRA est quędā passio appetitus sensitiui propriè, quæ dicitur vis irascibilis qua quis vindictā apperit, quæ quidem passio in tantū est bona, inquantum regulatur à rōne. Si verò ordinē rationis excludit, est mala, ordo aūt rōnis in ira pōt attendi quantū ad duo, primò quantū ad apperibile, in quod tendit, quod est vindicta, vnde si quis appetit, ꝙ secundū ordinē rōnis vindicta fiat, sic dr̄ zelus, & est laudabile. Si aūt appetat ꝙ fiat vindicta qualitercunque, ēt ꝯtra ordinē rōnis, sic est ira ex genere suo peccatū mortale, qa contrariatur charitati & iustitiæ, posset tñ esse peccatū veniale ꝑp imperfectionē actus, & hoc vel ex parte appetētis, vt cū appetitus pũenit iudiciū rōnis, nec sequit̃ cōsensus ad eū, vel ex parte appetibilis, vt cū appetit in modico vindicare, ꝙ si inferatur, nō erit mortale, vt trahere puerū per capillos, & hmōi, secundò attēditur ordo rōnis in ira quantùm ad modū irascendi, vt s. motus iræ non immoderatè feruescat interius, vel exterius, q ordo si prætermittatur, non erit sine peccato, ēt si iustā appeteret vindictam, sed non erit mortale ex genere suo, sed posset esse mortale peccatū, puta si ex vehemētia irę excidat à dilectione dei, vel proximi.

1 Quomō progreditur? Resp. ꝙ tres hēt modos, Scilicet primò in corde vindictam appetēdo, de quo Mat. 5. qui irascit̃ b fratri suo, s. per itam mortalem. Secundò in signis manifestatur, & ideò subiungit, Qui dixerit fratri suo, racha, quod est interiectio irascentis. Tertiò in facto nocumentum inferendo liuore vindictæ. Si primus gradus est mortalis, multo magis Secundus est grauior. Tertius grauissimus, si deterius noceat.

2 Quot sunt eius filię? Resp. Gre. 30. Mor. qđ. 6. s. Rixa, c Tumor mētis, Contumelia, Clamor, Indignatio, Et blasphemia. Adde. 7. s. bellum. Et 8. scilicet maledictio. Et 9. scilicet seditio, de quibus in locis suis.

IRREGVLARITAS d est impedimētum, seu repulsio executionis diuini officij, seu sacramenti ex canonica constitutione proueniens, arg. de tempo. or. c. vlti. & dicitur strictè irregularitas quasi extra regulas aliorum quò ad ordinationē, quia requiritur dispensatio, dicitur etiam magis largè irregularis, qui non potest ministrare in susceptis, nec ascendere ad maiores, hæc introducta est à iure positiuo, vt 2. q. 7. c. nos. S. item Daniel, e licèt in veteri testamento fuerit præordinata in persona Danielis de cons. dist. 1. c. 1.

1 Irregularitas in quibus casibus incurritur ipso iure? Rñ. ꝙ aliqñ ex delicto, aliqñ ex defectu corporis, aliqñ ex defectu sacramenti, de quib⁹ habes per doc. in c. nisi cū. S. personæ, verò, de renūti. sed pro clariori intelligētia casus ex quib⁹ aliquis efficit̃ irregularis, hoc est ꝙ nō pōt promoueri, vel si promotus non potest exercere suum officium, explicabo inferius q reducūt̃ ad 13.

2 Primò ex homicidio, vel truncatione, aut mutilatione membrorum, vt supra, homicidium. 5.

3 Sed quid si fuit in leuissima culpa homicidij, dando operam rei licitæ? Resp. ꝙ non est irregularis. facit tex in ca. ręsiñ, de pę. & te. in ver. verùm ex incuria, & ibi no. Pa. & per hoc limita, & intellige, quod dico supra, homicidiū. 2. S. . & 1. S. 17.

4 Vtrum clericus respondens iudici sic, pro tali crimine debetur pœna mortis, sit irregularis? Resp. Pa. in c. ex literis, de exce. præl. sic distinguendo secūdum Host. ꝙ aut crimen imminet puniendū de præsenti, & sic, si ex cōsilio suo generali, vel speciali se

quatur

quatur homicidium, est irregularis, i c. si quis viduã. l. di. Si verò ex sua responsione non sequitur homicidium, quia omnino iudex erat dispositus illum occidere, & iste interrogatus fuit a quodã alio, & hmõi, sic non est irregularis. Similiter non est irregularis, qñ crimen non imminet puniendum de pñti, quis rñdeat, ꝙ mereatur mortẽ. Et sic intellige gl. [a] in d. ca ex literis, in ver. consuluit.

5 Vtrũ existens in bello, si aliquis ibi occidatur, sit irregularis, licẽt ipse non occiderit? ℞. ꝙ si bellũ est iniustum, omnes irregulares sunt, qui fuerunt ex parte iniurantium, si illuc iuerũt vt bellantibus præstarẽt auxilium, consilium, vel fauorem, multomagis, si vt aduersarios lęderent ſm Inn. & Ho. in c. petitio, [b] de ho. secus, si cã pacificandi, vel cã iusta iuerunt, ar. a cõtrario sensu in c. quãtum. l. di. & c. presbiterum, de hom. tñ verũ est ſm Rai. & Rod. & Gui. ꝙ ab epo poterit cũ pdictis dispẽsari, Pa. in d. c. petitio, de clericis loquit.

6 Vtrũ existentes ex parte se defendentium in bello iusto, sint irregulares? ℞. ꝙ sic omnes, qui occidunt, nisi sit talis necessitas, qd' aliàs propriam vitam euadere non possint. Alij aũt, q non occidunt, nec mutilant, non sunt irregulares, licẽt ibi multi occidantur, imo licet clericis hortari ad bellum, si sit contra rem publicã, aut ecclesiam, aut fidem catholicam, non tñ arma sumere, vide supra, bellum. §. 4 vnde Pa in ca. pen. & vlt. de cle. percu. refert & sequitur Host. tenentem, quod clericus, qui pręstat opem oppressis, vel obsessis iniustẽ, & adiuuat [c] repellentes iniuriam proijciendo lapides, & huiusmodi, dummodo neminem ipse occiderit, quòd non est irregularis.

7 Vtrum pręlati, & alij, q intersunt vindictæ sanguinis, sint irregulares? Res. ꝙ non secundùm Asten. nisi ad hoc dederint auxilium, consilium, vel fauorem, vel nisi intersint tanquam auctoritatem præstantes, vt habetur in ca. ex literis, de exce. pręl. Pa. tamen in d. cap. literis, tenet, ꝙ tales pręlati, si habent iurisditionem temporalẽ ibi, ꝙ efficiuntur irregulares exhibendo pñtiã, vbi vindicta fit sanguinis, si mors, vel mutilatio sequit, quia videntur præstare opẽ, l. di. si qs viduã, [d] secus de pl̃atis, qui non habent iurisditionẽ temporalem in loco, grauiter tamen peccãt, quia contra c. sententiam, nè cle. vel mo. faciũt.

8 Quid de pl̃ato, q nõ liberat hoĩem ab iniusta morte, cũ põt, vel non pascit fame morientẽ, cũ possit? ℞. Ast. ꝙ licẽt mortalissimè peccet, non tamen est irregularis, quia lex promotionis factum requirit. 15. q. 1. si qs non iratus, sed ego credo potius cõtrariũ, scilicet ꝙ sit irregularis, quando scienter, & voluntariè permittit eum mori, [e] si tamen moriatur, ar. c. Petrus, de hom. & cap. Matthæus, de sim quia in isto casu non solùm est omissio, sed etiam commissio, sicut, & in dictis iuribus patet.

9 Vtrum verberans aliquem causa correctionis, si ex vulnere mortuus sit, efficiatur irregularis? ℞. ꝙ sic, dummodo ex illo vulnere sit mortuus, secus, si decessisset alia infirmitate ex vulnere nõ secuta, [f] c. pſbi. & c. de cætero, & c. ad audientiam. de homi.

10 Quid si post, q̃ conualuit, recidiuauit? Respon. ꝙ nihilominus irregularis est, qa semper causa sub fuit, de pœ. dist. 2. si quis semel, & d. capit. ad audientiam no. Ber. in d.cap.

a Et sic intellige glo.] Idem tenet Pan. in c. 1. de furt. & Gemi. post Arc. in ca. si. 2. di. tu vide per Rai. in summ. de homic. cir. fin. §. item no. quod si Eps, vbi concludere videtur, ꝙ si casus erat de facto, & respondeat, quid iuris, & ex hoc sequitur homicidium erit i regularis, alias sec⁹. De quo ẽt vide late per Spec ti. de leg §. iuxta propositionis. 15. col. versi. quid si iudex hominis latronem, tu tamẽ posses dicere, ꝙ clerici pñt dare cõsiliũ legibus, & statutis condendis, & licẽt ex hoc sequatur mors, nõ sunt irregulares secundũ Bald. in autent. habita, ĩn pri in. C. nè fi. pro pa. vide Inno. in c. ad audiẽtiam, de homici. vbi dicit, ꝙ qui dat cõsilium rei licitæ secundũ consciẽtiã, licẽt ex hoc indirectè sequat mors, non efficit irregularis, vtputa consuluit, vt maleficus capiat, vel vt exponat se morti pro patria, vel pro fide. 23 q. 8 c. omni timore, & c horta tu, & sequit ibi Pa. secus, si rei illicitæ, vt ibi per eũ vide quæ posui inf. §. 1.

b In d. cap. petitio] Vbi bon tex. ad hoc, & ibi Pa.

c Et adiuuat] maximè, quia & ipse tenetur adiuuare oppressos, c. dilecto de sent. exc. 6. & vide supra, defensio. §. 3. & quod ibi notaui. Pa. in d. c. petitio.

d C. si quis viduam] Et facit. ca. sicut dignũ §. clericos, de ho.

e Permittit eum mori] pro hoc, quia mortẽ pbatur inferre, qui hanc, cũ põt, non excludit. dist. 83. in princ. Et facit c. pasce. 86. di.

f Non secuta] Vide supra, Hom. c. 2. § pe. & facit c. si quis non irat⁹. 15. q. 1. & iste talis non peccauit, si modum nõ excessit in corrigendo, vt ibi.

d.c.presbiterum,[a] qd' credo,quando recidiuum fuit sine culpa alia, ar.c.præterea,[b] de cle. percusso.

11 Quid de illis, qui simul proijciunt lapides, & lapis vnius aliquẽ interficit? ℞. ꝙ oẽs,si ignorãt,a quo ꝓiectus sit, debẽt abstinere ab officio.ar. ca.significasti,el. 2.de homi.ẜm Gos.facit.c. continentia,de cle.percuss. Alij contra dicunt dicẽdo, neminem in dubio repellere,ar.d.c. continentia,& c. petitio,de ho. debet intelligi, quando consciẽtia eum remordet. Vnde nemo eorum est repellendus,nisi se repellat ar.c. pręsentium, de cle.percuſ. Hoſ.tenet,ꝙ relinquendi sunt consciẽtię suæ,& iõ si aliquibus ex eis vr̃, ꝙ ipsi neminem interfecerunt, non erunt irregulares. Si verò conscientia eis dictat,ꝙ sic,sic abstineãt.[c] d.c.significasti, & hoc tene in proijcientib' iniusto bello,secus crederem,si causa ludi,& non adhibita debita diligentia.[d]

12 Quid de clericis, q cũ alijs trahunt ad manganellos,vnde aliquis occisus ẽ, aut ꝓbabiliter credit̃? ℞. ꝙ irregulares sunt,ca.sicut dignum,de ho. alij autẽ dicũt ꝙ licet clericis turrim, vel murrum impetere, & machinis ipugnare, & suffodere, licèt non liceat eis personaliter pugnare, vnde, si homicidiũ ex hoc facto pter eorũ intẽtionẽ euenerit, nõ imputabit̃ eis,sed ꝙ sint irregulares, videtur tutius[e] ẽt in bello iusto.

13 Quid de illo,q dicit ducẽtib.latronẽ,Claudite os, nè clamet,vel Videte,nè ta les liberẽt eũ?℞. ꝙ irregularis est,si mors ꝓbabiliter fuisset impedita,[f] aliàs nõ.

14 Quid de interrogato, si talem vidit, & indicat, vel si non potest ire nisi ꝑ duas vias,dicit, ꝙ per istam non iuit, & illi eum insequẽtes occidũt?℞. ꝙ si sciuit, vel scire debuit, ꝙ persona talis quærebatur ad mortẽ,[g] vel mutilationem,irregularis est,secus;si probabiliter credidit ꝑꝑ alia cãm,& ei' intentio non fuit corrupta ẜm Rod.& Guil.Duran.

15 Vtrũ clericus, qui pugnantibus arma ministrauit, sit irregularis? ℞. ꝙ sic,si aliquis occidatur, ar. c.sicut dignum.de hom.Et appellatione armorum veniũt ẽt fustes,[h] & lapides, ff.de ver. sig. l.armorũ,ẜm tamen Inno.& Hoſ.in cap. sententiam,nè cle. vel mo. non est irregularis cleric', si ĩ bello iusto ministret balistã alicui tãtum, vt se defendat,& sua,nec credit illum aliquem velle occidere,sed tantũ se defendere, & sua, similiter si lanceam,vel ensem ministret tantum, vt se defendat,& tamen ille occidit,sic videt̃ dicendum ẽt vt in primo casu, sed tuti' est dicendnm ẜm Hoſ.vbi supra ꝙ in vtroque casu sit irregularis, quia non licet clerico ministerium ita immediatum[i] in mortem alicuius præbere,de pœnis,c. ꝙ in dubijs.

16 Vtrum clericus,qui cum socio latronẽ capit,& ligat, & postea clerico inscio soci' latronem,nè fugiat occidit?℞. ꝙ irregularis ẽ,quia fines licitæ defensionis excessit[k] c.suscepimus,in glo.de hum.

17 Quid de illo,q vadens ad spatiatum super equũ,qui ex petulantia fractis habenis occidit puerum?℞. quòd non est irregularis,quia nec voluntate,nec facto occidit, nec rei illicitæ dabat operam. Facit capit. dilectus,de hom.dicit tamen ibi Bernar.ꝙ si de facili frænum potuit frangi, erit irregularis,

a In d.c.præsbiterum] In gloſſ. fin. quæ dicit, ꝙ semper cã fuit. Et Ab. ibi nota. ꝙ recidiuatio attribuitur primo morbo, & facit ad.qõ. de qua infra,Medic'. §.si.

b Argu. c.præterea]Vbi vide bonam glo. quæ dicit, ꝙ ex temporis breuitate ꝓsumitur mors,secus ex prolixitate.Stabitur tñ in ac indicio medicorũ, vt per Pa. in d.ca.ꝑsbiterũ.

c Sic abstineãt] tu tene secũdùm ea, quæ notaui infra eodem. §. 20.in 2.regula.

d Debita diligẽtia] Vide supra. §. 3.& ifra.§.15.

e Vr̃ tutius] Et mihi placeat, ex quo secuta est mors, & hoc patet per not. in c. Petrus,de homi. & in c.2. & 3. de cler.percussio.

f Fuisset impedita] Pro hoc faciunt no. in c. ex literis, de exceſ. præl.& ĩ §.8.

g Ad mortem] Hoc faciliter poterit deprehendi ex coniecturis, ex qua causa tales quærebãt eũ. de huc ẽt ĩ. homicidium.2.§.si.

h Etiam fustes] De hoc excommunicatio.& casu.2.§. primo.

i Ita immediatũ] Et vr̃ in hoc, ꝙ fuerit propinqua causa homicidij, nã debuit cogitare,ꝙ verisimiliter in hoc sequeretur homicidium, vnde dicit Inno.in ca.ad audientiam, de homi.ꝙ qui consuluit iactum balistæ,vel machinę,vel insultum alicuius castri,& ex tali consilio, secutum est homicidium, est irregularis. Idem concludit si inconsideratè, vt furtiuè aliqs caperetur, vel aliquod rastrum secundũ eundẽ In. & hoc no pro exrẽsione iurium, quæ dicũt, ex solo consilio effici quem irregularẽ vt procedant nedum. qñ directè cõsuluit in mortẽ alicuius,sed ẽt quãdo præstatur causa propinqua ad mortem. Hæc ex Inn in d.cap. sententia. Tu vide omnino Pan. ibid.8.col.versi. 2.quero,vbi examinar.

k Excessit] Pro hoc l.item. Mella. § si alius, ff. ad l. Aqu.vbi sic de damno tene-

gularis, ar. c. significasti, el. 1. de homici. vel si propter eius imperitiam equus lasciuiuit, vt Instit. ad l. Aqli. §. impetu quoque, vel propter eius impotentiam, similiter si quæ debuit præuidere, & facere, non præuidit, nec fecit. d. §. impetu quoque.

18 Vtrum portantes ligna pp zelum fidei ad cremandum hæreticos sint irregulares? ℞. secundũ Rod. ꝙ si ligna, quę portauerunt sint cooperata ad mortem, sunt irregulares, & a Papa solũ dispensandi. Si autem nihil cooperauerunt, puta quia iam erat mortuꝰ ante, quã fuissent accensa. sic nõ sũt irregulares, vel saltem Episcopus potest cũ eis dispẽsare, si autem dubitant, sic sine dispensatione Papę nõ debent ministrare, nec promoueantur, c. hi qui. 1. l. distin. c. ad audiẽtiam, de ho.

19 Vtrum clericus benedicens aquam feruentem, vel ferrum candens, vel pugiles, sit irregularis? ℞. Rain. ꝙ sic, si mors sequatᷣ, & Rodo. dicit hoc esse tutius tenere, vide supra etiam de hoc, homicidium. 1. & 2.

20 Sed pro maiori intelligentia omnium prædictorum no. aliquas regulas. Prima est, ª ꝙ nec iudex aliquis, vel Magister, seu Doctor in dubio debet aliquẽ iudicare irregularẽ, ar. de pœ. dist. 1. §. pœnæ. Secũda ꝙ in dubio quilibet debet se reputare irregularem, vt in d. c. ad audientiam, & iõ in foro animæ, maximè qñ qs nõ est de hoc infamatꝰ, est relinquendus conscientiæ suæ, vt in capitul. ex literis, de homicid. has duas ponit Host. in d. c. ad audiẽtiam. Tertia est, ꝙ ad hoc, vt quis incurrat irregularitatem ex homicidio, est necesse, quod interuenerit vel consilium, vel præceptum, vel factũ, vel defensio, vel cooperatio occidentis, hãc ponit Innocen. in d. ca. ad audientiam. Quarta est, ꝙ oportet; quòd causa homicidij, vt sit irregularis, sit propinqua. ff. ad l. Corneli. de sica. l. nihil interest, secꝰ est de remota causa, seu occasione. Non enim ideo, quia faber cultellum facit homicida est. ca. tua de ho. 1. ℞. & d. c. exhibita. & hoc verum secundùm Bernar. in versi. corruens, de causa remota, nisi animum nocẽdi habuerit, aut minorem diligentiam habuit, quàm deberet habere, vel no cogitauit, quæ cogitare debebat, capitulo, præsbiterum, in fi. de homi. Quinta regula, quòd infans occidens nõ est irregularis, nisi sit doli capax ᵇ Cle. furiosus, de homi. not. Pa. in c. 1. de delic. pue. & Io. An. ibidem, vbi ponit exemplum Greg de puero. 5. annorum blasphematore rapto à diabolo. Similiter dic de furioso, facit pro hoc. l. 1. C. de fal. mo. Sexta regula, quòd existens solum in culpa leuissima homicidij, dando operam rei licitæ non est irregularis, vt supra in. § 3. dictum est.

21 Vtrum prælatus, qui subditum suum, quantumcunque deliquerit, incarcerat cũ

tur ille, qui tenuit, sicut qui percussit, vide Pan. in d. c. suscepimus, & sic ille clericus non fuit in lata culpa, sed leuissima in foro fori. lata culpa non sufficit ad puniẽdum quem. l. Cornelia de sicarijs, sed requiritur dolus, & in hoc lata culpe non equiparatur dolo. l. 1. C. de sica. Quantùm autem ad irregularitatẽ lata culpa æquiparat dolo. c. qũi cum, de pœ. & re.

a Prima est] Hãc ponit Inno. in d. c. ad audientiam in fi. quia cum irregularitas sit de iure positiuo, pęnæ sunt molliẽdę l. si de interpretatione. ff. de pęnis. tu verò dic secũdũ Pa. in d. ca. ad audiẽtiam, quòd cum aliqua irregularitas sit de iure diuino, vt illa quę causantur ex homicidio voluntario, vt patet de cons. di. 5. c. 1. & vide bonã gl. 21. di. in summa. Ideo ista ratio non videtur vera, quare distinguendum est secundùm eum, ꝙ in foro cõtantioso, vbi agitur de pœna imponẽda pro irregularitate contracta, nõ debet quis in dubio reputari irregularis, quia tunc purè agitur ad pœnam, & in hoc procedit prima regula. Aut agitur in foro pœnitentiali ad imponendam pœnitentiam, & in dubio debet potius reputari irregularis Quia in foro pœnitẽtiæ sẽper tutior pars est eligenda, licèt videatur durior, quia in illa parte tunc nullum subest periculũ, cap. significasti, de homic. et primo, & idem dic, vbicunque dubitatur de aliquo delicto. Ad hoc vide glos. not. in capitul. vnico, de seruati. in or. fa. nam bonarum mentium, & c. 5. di. cepi. ad eius. No. in capitul. e. de obser. ieiu. Idem est, vbi agitur in foro quasi pœnitentiali, vt puta quia non agitur ad pœnã propriè, sed vt ab altaris ministerio abstineat. Vel vt abstineat a contractu matrimonij, vel ab alio actu exercendo, in cuius exercitio subesset peccatum, tũc enim debemꝰ interpretari in partem securiorem, licèt illa sit durior. De hoc optimus tex. in d. c. ad audientiam, & in c. significasti, de homi. & in cap. iuuanis, de sponsa. & ad prædicta facit, quod nõ. per Inno. in ca. cum tu, de testi. Hæc Pano. & multum mihi placent.

b Nisi sit doli capax] infans enim potest fieri doli capax, quia sicut pubertas potest præueniri, vt no. gl. 20. q. 1. in summa de quodam puero nouem annorum, qui nutricẽ impregnauit, ita etiam, & doli capacitas. & cætera.

tali afflictione, [a] ꝙ in paucis dieb.moritur, sit irregularis? R. Io.da Lig. [b] in cle. 2.de pę.& re.ꝙ sic,& ideo dicit,ꝙ carcer non dēt esse nimis crudelis; nec debet tantū eorum vita attenuari, ꝙ in paucis diebus verisimiliter moriatur, sed pane & aqua sustentari, sicut vult.c.nouimus,de ver.sig. sequitur Pa.in c.cum nō ab homine,de iudi.

22 Secundò contrahitur irregularitas accipiendo ordines in excōicatione maiori existendo,vt in ca.1.de eo, qui fur. & in c.cum illorū, de sen.exc.Et licèt inferior a Papa talem possit aliquādo absoluere ab excommunicatione, in qua erat, non tamen poterit [c] dispensare secum in tali irregularitate, nisi de mandato Papę,siue scienter in excommunicatione existens ordines accepit,siue ignoranter,scilicet memoriam non habēs, aut ex ignorātia iuris, hoc non credens sibi esse prohibitum,vt in d.ca.cum illorum. Si tamen efficiatur talis religiosus,post laudabilem conuersationem p aliquod tempus in religione potest Episcop⁹ cum eo dispensare autoritate apostolica ,vt in c.fi. de eo,q furt. or. Dispēsat etiam Ab.cum monachis,secundùm quod dictum est supra, Abbas.S. 14.& quod dixi de excommunicato,habet locum secundū Rai.in suspenso, vel interdicto, vel simpliciter, vel a talibus ordinibus, si ipsos recipit, si suspensus.

23 Tertiò contrahitur irregularitas, quando aliquis minores ordines,& subdiaconatum vno die suscepit, capi.cum hi,de eo qui fur. vel cum duos simul sacros ordines recipit.c. fi. de eo, qui furt.or. siue hoc faciat vno die vero,vel fictitio,sicut cum quis continuat ieiunium vsq; ad dominicā, quia est vnus dies fictitius, de tempo or. c.literas. Sed cum istis potest episcopus dispensare,vt in ordinibus susceptis non furtiuè possint ministrare, dummodo eis non fuerit prohibitum sic ordinari sub excommunicationis latæ sentētiæ pęna, [d] quia tunc non posset nisi(secundùm quod dixi) de excōmunicato ordines accipiēte. Sed in ordine sic furtiuè recepto,vel ad maiores nō pōt nisi solus Papa dispensare,secundùm Ioan.Andr. & videtur sequi Pa.in c.1 de eo,qui fur.or.vlt.no.& facit tex.pręfati ca.in fi.iuncto.c.seq. & d. ca. literas,pro hoc intellige,nisi religionem intrauerit, quia potest Episcop⁹ [e] autoritate Papę dispensare,vt d. cap.fin.& etiam Abb.c.2 de cle.qui fur.or.su.

24 Quartò contrahitur irregularitas per iterationem sacramentorum illorum, in quibus imprimitur character,scienter factam, siue quò ad administrātem, siue quò ad suscipientem,ar.68.distin.capitu.1.& de cōsecr.di.5.dictum. Et licèt quidam teneant hoc generaliter de omnibus sacramentis, in quibus imprimitur character, tamen Sco.in 4.di.4.q.vltim.tenet,& bene ꝙ pro iteratione solùm baptismi cōtrahitur, sed non pro iteratione aliorum sacramentorum,

a Cum tali afflictione] Bonus text. in r.ad audientiam, de crimine fal. vbi not. dicit nullam pœnam imponendam per ecclesiam,per quam quis possit verisimiliter pœnam mortis incurrere, & sic facit contra prælatos ita extenuantes vitam clericis carceratis, vt faciāt eos expirare.Et facit tex.in l.aut damnum.§.solent.ff. de pę.vbi carcer est deputatus ad custodiam,& nō oīno ad pęnam. Dic tamen,ꝙ ex quo de iure canonico carcer posset esse etiam ad pęnam,vt r.a nobis,de aposto & ibi Pa.& in c.quis, de pœ. in 6. ꝙ carceratis ad pœnam debet sibi reseruari misera vita, vt mors sit sibi solatium, vita verò tormētum,vt d.c.nouim⁹, vbi dicitur, ꝙ pane doloris, & aqua angustiæ sustendandus est carceratus.

b Ref.Io.de Lignan]Idem do. Ant.in d.ca.cum non ab homine, in 4 col.& in ca. qualiter.2. antepe.col.de acc.Et plus dicit singulariter Imol. in Cle.1.de pœn.& re in fi.ꝙ officiales deputātes clericos tali carceri,sunt irregulares, si sequatur mors, idem Bal. in l.de pecorib⁹, in fi.C ad l.Aql. Sali.in l.transigere, C. de transa. pro quo faciunt no per Car. & d. Ab.in ca.nuper, in prin. de sentē. exc.Adde ēt,ꝙ si aliquis iniustè ꝯdemnatus ad carcerem, vt fame moriatur,nō peccat, si occultè sibi cibum ministratum sumat,imo non sumere esset seipsum occidere secundùm Th.2.2.q 69.& vlt.de iure ciuili tamē non videtur, ꝙ quis possit cōdemnari ad perpetuos carceres,seu ad perpetua vincula,per tex.in l.incredibile,C.de pœnis,& §.cæterum,Inst.ad legē Aqui. vbi qui inclusit seruum, vt fame necaretur, tenēt illi.l.Aquil.

c Non tamē poterit] Dicit Pan. in d c. cum illorum,in.3.nor. ꝙ maior potestas est in dispensando, quàm in absoluendo, patet hic.

d Latæ sententiæ pœna] Pa. in c.1. de eo,q ord. fur.su. dicit, ꝙ si quis,cui fuit pręceptū sub pœna excōmunicationis nè ordines recipiat, se ordinari fecerit,ꝙ irregularitatem nō incurrit.

e Quia pōt episcopus] Religio ergo non tollit defectum prouenientem ex proprio delicto,sed inducit faciliorē dispensationem, de quo vide infra, Irregularitas.2. §.1.

rum, est irregularitas sit pę na, quę non dēt imponi, nisi vbi inuenitur de iure expres sum, & ideo, cum non inue niat nisi de baptismo, vt in. c.2. de apo. ideo dic, ꝙ sciē ter rebaptizās ſm Ho. si cle ricus est, ſm canones depo nēdus est, ar.c. quibus, &c. eos, de cons. dist. 4. si laicus excommunicandus, nec p̄t ordinari. Vnde ēt Acolitus qui ministeriū prębuit sciē ter præsbitero rebaptizan ti, si publicum sit, non dēt ad ordines promoueri, ni si religionem intret, qa tūc potest per episcopum secū dispensari. Si verò sit occul tum, post pœnitentiam po terit promoueri. d. ca. 2. li cèt quidam, & malè secun dū Pa. ibidem intelligūt il lud. c. intelligere, ꝙ ille a colitus rebaptizauerit, vel fuerit rebaptizatus, si verò rebaptizat quis ignoranter ignorantia facti, exhibita prius diligentia debita, om nino excusatur, sed ex igno rātia iuris, non excusatur, quia secundū Sco. in 4. dis. 6. est cōtra ius diuinum, re baptizatus verò sciēter est irregularis. ignoranter ve rò, si postquam sciuit, & ra tū habuit, similiter irregu laris est. 1. di. confirman. & t. q. 7. qui in qualibet. Si āt non ratum habuit, sed tñ ignorāter est rebaptizatus ignorantia facti, secundùm Ho. non est irregularis, sed p̄t promoueri, secūdùm ve rò Go. indiget dispensatio ne episcopi, cui nō credo, ar. c. placuit. t. quæst. 4. nec ob. dictum. c. qui bis, & qđ ibi not. qa secundùm Scot. istud. ca. cum accipiatur ex pniali Theodori Epi Cātua rien. infligere nō p̄t irregu laritatē, nisi fortè dicat, ꝙ oīa. c. à Gratiano in decre to posita, sunt a Papa con firmata. Sed hoc nō est ma nifestū.[a] Addo ēt ego, ꝙ ꝯ firmatio simplex nihil ad dit. 12. di. p̄ceptis, de cōfir. vti. vel inuti. cum dilecta.[b] cū c. seq. & de priu. ca. quia intētionis, ideo ēt si forent ꝯfirmata, non induceret ir regularitatē. Et si dicatur, ꝙ licèt ille Eps non potue rit ius condere, tñ potuit i dicare ius conditum, sicut facit ibi, cū dicit ſm canones? ℞. Sc.[c] ꝙ glossator de buit hūc canonē allegare, & iō concludit Sco. ꝙ sicut ignorātia ꝓbabilis excludit ꝯferentē ab irregularitate, sic & suscipientē, ignorātia verò iur. rebaptizati ñ excu sant a pęna irregularitatis.

25 Sed qđ si quis dubitat, an sit baptizat⁹, vel ꝯfirma tus, vel ordinat⁹? ℞. ꝙ p̄ōt iterari, qa nō dr̄ iteratū, qđ nescit esse factū, de ꝯse. di. 2. solennitas, & di. 4. si nul lam, & de presbitero non ba. veniens, intellige, si de bitā diligentiā[d] pri⁹ fecit, de cons. di. 4. cū itaque dēt tamē baptizans his verbis vti. Si tu non es baptizatus, ego te baptizo, &c. vt su pra, Baptismus. 7. §. 10.

26 Quid si coactè fuit re baptizatus? ℞. ꝙ si coactio fuit absoluta, sic excusat. Si verò fuit conditionalis, sic non euadit irregularitatē, vt no. in d. c. eos, de cons. di. 4. in gl. in ver. seu coactos.

27 Quintò contrahitur irregularitas a postatando a fide catholica, sicut fecit Iu lianus apostata, vt in capitul. Iulianus. t 1. quæstion. 4. verum est, quòd si apostataue runt propter iustum timorem, si erant sa cerdotes, solus papa dispensabit. Si verò dia-

a Sed hoc nō est manifestū] Imo dicit Ioā. And. vt refert Pa. in c. 2. de rescri. ꝙ nul libi legitur, ꝙ li ber decreti fue rit approbat⁹, ni si quoad dicta sā ctorū, & Roma norū pontificū, non aūt Gratia ni, subdit tñ Pa. ꝙ, ex quo ille li ber cōiter, & a multis annis ci tra fuit publicè lectus in scholis & cōiter recept⁹ sunt hodie tacitè approbata eius dicta, prout in si mili not Bart. in l. 1 ff. si cert. pet. de dictis Arist. & Hippocratis, & aliorum philoso phorum, & me dicorum. Secus tñ de dictis Grā ni. De quo vide p Mod. in d. l. 1. &c. Cū verò ille canon sit cōiter receptus, ergo in ducet irregulari tatē, vr̄ ēt appro batus in 2. sui p te, cum sit canon pnialis, quare.

b C. cū dilecta] Tex. hic allegati loquuntur de in nouatiōe, qa be. nè verū est, ꝙ in nouatio non tri buit nouum ius, sed vetus confir mat. Secus tamē de confirmatio ne, quia vr̄ præ stare robur. vide supra confirma tio, in prin. & in fi. & ex quo non tribuit per inno nationem nouū jus, sequitur ꝙ habebant ius, & vigorē, ergo &c. Pro hoc gl. in c. fi. 12. di quæ di cit, ꝙ confirma [illegible], vel autoritas [illegible] inualidum reddit validū, vt c. 1. de transat. & nulli licet reuo care illud pręter summum pōtifi cem. c. 2. de con firma. vti, vr̄ inu ti. Et omnia no stra facimus, qb. autoritatem im partimur. cap. ad apostolicæ, de ꝑ bē. in 6 & l 1. C. dē ve. iur. enu.

c Resp. Sco.] Cū hæc gl. videatur esse necessaria, tamen nihil alle gat. Et sic appa ret, ꝙ in multis est inutilis occu patio glossarum quæ multiplicāt concordātes, & autoritates ad v nū vocabulū, & postea in fine ni hil ad propositū & alibi vbi ē ver bum maximi pō deris, a quo de pendet snia toti⁹ capituli, transeūt sicco pede. Hæc Sco. ibi. Veruntamen ego in vtro que casu tenerē securius esse, ꝙ quis saltem con suleret episcopū scilicet si qs bis ordinaretur, vel secundo si igno ranter qs esset re baptizatus.

d Si debitam di ligentiam] Quæ diligentia, siue examinatio dēt fieri longo tp̄e, vt ibi patet, nisi suprem⁹ huis im minet.

a Statutæ] Cum hodie. ergo isti tales sunt excõicati sunt, & irregulares, vt si recipiāt ordines in apostasia, vt s̄.e. §. 22. & vide de religiosis dimittentibus habitū. s̄.excõicatio. 7. casu. 19 quo sūt apostatæ.

b Ordinib⁹] Etiā si susciperet subdiaconatū, esset irregularis, vt dicit ibi tex. i ver. vsque ad subdiaconatū, q̄ dictio stat exclusiuè, vt dicit ibi gl. licèt etiam stet aliqñ inclusiuè ff. de sena. l. § senatores. & 93. di. a subdiacono &c.

c Irregularis ē] Rō est, quia talis ordinator nō habebat executionē, ideo eā dare non poterat, vt patet in § præcedenti, &c.

d Est ordo] & de hoc vide. j. Ordo 1. §. 1.

e Incurrit] Laicus alterius diœcesis non põt ordinari sine licentia diœcesani sui. 71. di. primatus, & ordinator punitur per annū a collatiōe primæ tonsuræ, vt patet in c. si de tempo. ord. in 6.

f Et integro] Incipiet, credo, iste annus a die collationis.

diaconi, vel inferioris gradus, aut laici, episcopus poterit dispensare. Si autē apostatauerunt sine aliquo timore, sed volūtariè, sic nullus nisi Papa dispensat cùm eis, vt in d c. presbiteros. I. di. imo Inn. in c. 1. de apost. & Host. dicit, ꝙ omnes tales apostatæ hodie sūt verè hæretici, & in ipsis habens locum omnia iura de hæreticis, & pœnæ contra eos statutæ, a de irregularitate apostatarū a religione, vide s̄. Apostasia. §. 6.

28 Sed nūquid idē erit de fideli facto hæretico? ℞. ꝙ si clericus erat, poterit post pniam & abiurationem in ordine suscepto ministrare, sed in suscipiendis tam clerici, q̄ laici sunt irregulares, vt 1. q. 7. saluberrimū, idem dic de eo, qui in ꝯtemptum ecclesiæ ab hæreticis se fecit ordinari, cū quibus solus Papa dispensat. 1. q. 7. conuenientibus.

29 Sextò incurritur irregularitas, cū quis incurrit infamiam iuris, vel facti. de quo s̄. Infamia. exēplū habes infra sortes. §. 4. in sortilegio manifesto.

30 Septimò incurrit, cum quis ordinatur ab Epo excõicato, quia executionem conferre non põt, qui eam nō habet. 1. q. 1. gratia, & c. statuimus, & q. 7. Daibertū. Si tñ hoc fecit ignoranter, sic Eps dispensare põt tam in susceptis, quàm in suscipiendis. si verò scienter, solus Papa, de episcopo qui resi. epi. c. 2. Idem dico de ordinatis schismaticis, vt de schisma. fraternitati, ſm Ber. ibidem in glo. in ver. potestatem. Vnde no. ꝙ licèt hæretici, excommunicati, simoniaci in ordine, vel beneficio, schismatici, depositi, suspensi, interdicti, & degradati, verū corpus Christi conficiant, & ordines dent veraciter, si veram formam seruent ecclesiæ. 19. d. ſm, & 1. q. 1. dñs, & c. ꝙ quidam, & de conse. di. 4. ostenditur. tamen a talibus ordinati executionē non habent, & sic dñr irritæ tales ordinationes, de schisma. c. 1. ſm tñ distinctionem præmissam dñt ēt Goff. & Host. ꝙ coacti, vt a talibus reciperent ordinem ex metu, qui põt cadere in constantē virum, non indigent dispensatione, & magis placet, vel Eps poterit dispensare; hodie tñ ista habent magnā modificationem ex constitutione concilij Cõstantiensis, vt s̄. Excõicatio. 8. §. 3. & ideo non incurritur hæc irregularitas, nisi quò ad illos, quos tenemur euitare per dictam constitutionem, non quò ad alios.

31 Octauò incurrit, cum quis recipit ordines ab eo, qui renunciauit Episcopatui, sic distinguendo, quia resignauit solū loco, & non dignitati, quia sic remanet eps. si de licentia proprij epi quis ab eo recepit ordines, non est irregularis. Si verò sine licentia proprij prelati, sic irregularis est, de ord. ab episcopo, qui resi. c. 1. Si verò talis episcopus resignauit non solùm loco, sed etiam dignitati, tunc ordinatus a tali cum licentia sui epi in minoribus ordinibus b non est irregularis, sed sine licentia sui pręlati, vel maiores ordines a tali susceperit scienter, vel ex ignorātia crassa, sic irregularis est, c & solus Papa dispensat. Si autē ex ignorantia probabili, sic etiam irregularis est, sed episcopus potest dispensare, vt in d. c. 1. Et ex hoc patet, ꝙ episcopatus est ordo, d in quo imprimitur character, quia verè confert ordines, & characterem ipsorum, quia non reordinantur, sed dispensantur, vt ministrent.

32 Nonò incurritur, cum quis recipit ordines ab alieno Episcopo sine licentia sui prælati ſm aliquos, & ordinator est suspensus per annum a collatione omnium ordinum, de temp. ord. c. eos, lib. 6. intellige, si ordinatus erat clericus, aliter non incurritur. e Item intellige de anno continuo, & integro, f c. pœnda. de elect. lib. 6. secundùm gloss. in dicto c. eos, & Goffr. licèt ordinator sit suspensus: ordinati tamen sic non sunt ipso iure irregulares, sed sunt suspendendi per capitulū, quòd translationem,

nem, [a] & Ibidem tenet d. Ant. de tēp.or.& si celebrēt antequam suspendātur, nō efficiuntur irregulares, & hoc sequitur Hosti. Gual. Guil.& magis placet, licèt grauiter peccet celebrādo ante, quàm eorū prælati habeant ratam talem ordinationē, vt no.in d.c.eos. Fallit hoc quando prælati sunt suspensi manifestè pp alienorum ordinationē, quia quandiu sic sunt suspēsi, ei[9] subditi possunt sine eorū licentia [b] ab alienis vicinis episcopis ordinari, vt in d. c.eos qui. Et manifesti sunt vel p iuris euidentiā, quia conuiti, vel confessi sunt in iudicio, aut quia manifestè ordinauerunt alienū, & nō solùm prędicta locum habent in episcopis, sed in abbatibus, [c] & qbuscūque ordines cōferētibus. Sed quò ad Vltramōtanos ab episcopo Cismontano ordines suscipientes sine licentia episcopi, de cuius dięcesi traxerunt originē, vel in cuius dięcesi beneficiati sūt, quę constet per parentes literas causam rationabilem continentes, quare ipsos nolit, vel non possit ordinare, tenet, quòd sunt suspensi ipso iure tali suspensione, ꝙ si celebrant, efficiunt irregulares, nec poterunt à tali suspensione absolui nisi à papa, vt in c.1. de rem.ord. li.6. sed hęc pœna habet locum in quibuscunque ordinibus receptis ab episcopo Italico ab Vltramontano quocunque, secundùm communem opi. in d.ca.1. sed non habebit locum in Italico ordinato ab Vltramontano episcopo, vt ibi tenet gloss. [d] Similiter non habebit locum in existentibus intra montes, si ordinentur ab Italico episcopo, vt ibi no.

33 Quæro quis potest dare prædictam licentiam accipiēdi ordines ab alieno episcopo? Respon. ꝙ episcop[9], de cuius diœcesi est oriundus ordinādus, vel episcopus, in cuius diœcesi beneficiū habet ecclesiasticum, vel domicilium, licèt non sit oriundus ibi. Item episcopo agente in remotis, [e] potest eam dare eius vicarius generalis in spiritualibus, Sede verò vacante, capitulum. Alij autem officiales episcoporum, & etiam archidiaconi non possunt.c.significasti, de of.arc. nec quicūque alij inferiores prælati religiosi, vel alij nisi sint per papam priuilegiati, vel secundùm Ioann.Andr. nisi habeant hoc ex præscripta consuetudine. Religiosi tamen in prioratibus non exemptis. [f] per suos prælatos deputati priores, & eorū socij [g] possunt, dum ibi morantur, a locorum ordinarijs, licèt non sint ibidem oriundi.c.cū nullus, de temp ord.li.6.

34 Vtrum possit absoluere, & dispensare cum istis de licentia missis episcopus, cui mittuntur, sicut posset suus proprius prælatus? Res. ꝙ sic omnia videntur concessa, sine quibus ordinatio non potest expediri, c.præterea, de of.dele.

35 Decimò incurritur, cum quis ordines recipit extra tempora statuta, distinct. 75. c.vltim.de tempor.or.cap.2.& c. cum quidam, & c.consultationi. Inno. tamen [h] credit Hostiens. ꝙ non sunt ipso iure suspensi ab ordine suscepto, sed debent suspendi, ar.capit.literas, in fin.de temp.or. & sic exponunt.d.capitul.cum quidam, ibi, Debes expertes reddere, scilicet per sententiam. Do.Anton.in c literas de tempor.or. dicit tenet, quod ordinatus est suspensus ipso iure, sed ordinantes sunt suspendēdi, & hoc est verius, vt patet in cap. 2.de tempo ord. Conceditur tamen [i] episcopis dispensatio in susceptis, vt ministrent. dicto capitulo, consultationi, sed secundùm Rod. non poterit dispensare in suscipiendis, cum ibi non dicatur nisi de susceptis. Non tamen ille

a Cap.ꝙ translatione] in ver. interdicentia, & ad idem, c. significasti, de ofa. Arch. Sed vr̃ obstare, quia sicut nō tenet suia a nō suo iudice, sic nec ordinatio.70. di. p totum, ideo dicēdum illū suspensū ipso iure, sed non illa suspensione, q̇ irregularitatē inducat.

b Licētia] Quia qđ a iure ꝯcessū est, vlterius non est necesse a iudice postulari. ff.de cōdi. insti. lege qui sub cōditione, & C. de thesa. l. vna, lib.10.

c Sed in abbatibus] Et hoc patet in c. eas, qđ loquitur generaliter, & facit c.fi. eo.tit.

d Tenet gl.] Scilicet si ordinaret vltra mōtes existens. & rō diuersitatis est, qa Vltramōtanus existens citra montes hēt duo remedia, vt vr̃ mittat ad propriū ep̄m, vel ad papā, saltē q sibi vicinus est, de hoc gl. in ver. Italiæ.

e In remotis] Arbitrio iudicis intelligitur quis eē remotus &c.

f Nō exēptis] Licèt ipsi sint exēpti, qa ibi priores nō erant perpetui.

g Eorum socij] quia ibi non dñt eē soli, cū scriptū sit, væ soli, eccle. si.4. 7.q.1. illud, & c.monachi, de sta.mo. & probatur in c. ꝙ Dei timorem, eo.tit.

h Inno tñ] in d c. cum quidā, dicit expertes nō ipso iure, sed per sententiam.

i Tamē] Nisi papa ex certa scientia reseruasset sibi absolutionē, vt in d.c.cum quidam, ad terrorē aliorum.

ille eps,qui ordinauit,poterit dispensare, sed eius successor secundùm. d.Ant.in d.c.consultationi.

36 Vndecimò incurrit, cũ qs per saltũ promotus administrat ĩ ordine superiori,ſm Hos.in sum.[a] & sol' papa dispẽsabit, sed Arc.in c.sollicitudo.52.dist.tenet, ꝙ talis non est suspensus, nisi sicut ille, q̃ est in mortali,sed est suspendendus, & ideo si celebrat ante, q̃ suppleatur omissum, peccat mortaliter sed non efficitur irregularis, & est verius,[b] vt in d.c.patet.

37 Sed nũquid suscipit characterẽ ordinis superioris talis?Resp. ꝙ sic,ſm cõiter The.[c] & est verius. fallit hoc in episcopo,qui,nisi sit sacerdos,non suscipit characterem epalẽ,ſm Rai.sed verius credo, ꝙ suscipiat characterem, sed non executionẽ,[d] si non est sacerdos.c.ex literis, de exc.pla. sed si est sacerdos, licèt nõ habuerit aliquem aliorum ordinum,etiã suscepit executionẽ, qa põt ꝯferre oẽs ordines præter illũ,quẽ nõ habẽt. ..q.1.c. gra, & q.7. D.Alber.licèt peccet mortaliter.Et si daret illũ ordinẽ,quẽ nõ hẽt, incideret in pœna,de qua in seq.§.dr.Et ille non esset ordinatus.

38 Duodecimò incurrit,cũ quis administrat in ordinẽ, quẽ non hẽt, [e] vt in c.1.& 2.de cle.non ord.mi.Et no. ꝙ prædicta pœna locũ hẽt, si exercet aliqd deputatũ certo ordini, tanq̃ ĩ officio ꝯstitutus, puta diaconus legit euãgeliũ vt diacon'.sub diacon' epistolã vt subdiaconus,& hmõi,secus,si legeret non tanq̃ in tali officio, sicut si monialis legit euangeliũ in matutino. 37. q.1.diaconissam, in glos.& clericus deficiente subdiacono in solennitatibus indutus sine manipulo cãtat epistolã,vt no. in c.vt quisque presbiter, de vi.& ho. cle. qa non est irregularis ſm Ho.& Inn.ibi.Pa. verò in c.vt qsque,de vi.& hon. cle.tenet, ꝙ nõ effugit irregularitatẽ,si cum vestib.sacris cãtat epistolã,vel euãgeliũ.Sec',si sine vestib.cãtat epistolã, qa licet, facit qđ no.92.di.ñ liceat,& magis placet,qa hec opi. ẽ verissima,si sic indut' administrat calicẽ diacono, vel pſbitero, qđ est propriũ officiũ subdiaconi,& principalis actus [f] ordinis talis, & opi.Ho & Inn. dẽt intelligi, qñ solũ cãtat epistolã ẽt cũ dalmatica, sed sine manipulo,& sine oblatiõe calicis diacono,sed vt simplex clericus. Et cũ talib.sic administrantib' in ordinibus non susceptis (vt dictũ est non licere) non dispensat nisi papa ſm Ho.& Gof.vt ad Maiores ascẽdat. Sed in susceptis poterit eps dispẽsare Ber.verò [g] in c.ex literis,de cle.non or.mi.tenet ꝙ eps potest dispensa e ẽt vt ad maiores ascẽdat. Sed tene primũ, secundũ Pa.in c.quanto, de consuet. & in d.c.2.Limita ẽt pdicta vera in exercentibus actum deputatum ordini sacro,quia secundùm Thom.in 4.dist. 24.Officia quatuor ordinum minorũ exerceri licitè possunt a non ordinatis. Item ꝙ tale quid exerceat non ex ludo, seu ioco, quia licèt peccet mortaliter, non tamẽ erit irregularis. 19.quæstione.1. illa, in fi.quia

vo-

a Secũdum Hos. in summ.] Ti.de clerico per sal.ꝓ mo.§.vlt. in fin. sed dicit hoc esse verum, si sciẽter per saltum promoueatur, & ministret, secus, si non ministrat, qa tunc iniungẽda est ei pœnitẽtia, & supplebit cautè, quod fuit incautè prætermissum, & sic ꝑ episcopũ dispensabitur, ar.ca. 1. de sa. non iterã. Arc.tenet vt hic. Et idem Inno in ca. si celebrat,de cle.ex mi.& Ho. & Spe.de of.leg. §.iuxta propositionis,versi. quidam tamen dicunt. hæc Arch.

b Et est verius] Quia ibi fuit ex negligentia dimissus subdiaconatus, secus fortè, si ex supbia, sed vide plenius per Ge.ĩ d.ca.sollicitudo, & eundem Ge. in sum. 3:.distinctĩ.post Archi.& doct.

c Secundùm cõmuniter Theo.] Et dicit Th. in 4. di.24.ar.5.vt refert Pa.in c.vno, de cle. per sal.ꝓ mo. quod nõ est de necessitate sacrorum ordinũ, ꝙ quis minores prius habeat,rõ quia' potestates sunt distinctę, & vna nõ requirit alteram,quia potestas minorum ordinum est separata a potestate sacrorũ Item non est dubium, ꝙ inferior potestas includitẽ in superiorẽ, sicut sensus in intellectu, & ratione.

Itẽ ordo superiorũ ordinum est a canone introductus,vt ĩ c.de his 28.disti. & 77.d. c.1.2.& 3.

d Non executionẽ] Idẽ tenẽt cõiter doc.in c.vni. de cle. ꝓ sal.ꝓmo.ſm Pa.ibi reprobata glos. Et idẽ tenuit gl. in cap. sollicitudo. 51.distinct.

e Quẽ non hẽt] Et dicit tex.in d. c.1. ꝙ debet abijci de ecclesia .i. nõ dẽt amplius ordinari,ſm Pa. Et sic est deponẽdus, & tenẽt etiã pœna falsi, sicut non habẽs dignitatem,& simulat se habere illam, vt in l.eos, ff. de fal. de quo dic, vt supra insignia in postil.

f Et principalis actus] Vt dicit Sco.in 4.d. 14.q. vnica,ar.2 in fi. Nã actus legidi epistolã, vel euãgeliũ, sũt remoti &c vt ibi ꝑ eũ.

g Ber.verò] Idẽ tenuit In.in c. dilectus, de temp. or.Sed primũ est verius,vt hic. Et rõ est,qa episcopus non dispensat nisi in casib' a iure expressis, vt d.c. dilectus. Et iste casus non ẽ expressus,quare &c Pan.tñ in d c.2.saluat Inn. qa pt intelligi, ꝙ possit ad beneficium dispensate,vt in d.c.2.

voluntas & propositũ maleficia distingunt. c.cũ voluntate, de sentẽ. excom. hoc sequitur Ho. Itẽ q non fit merè laicus, quia ſm Dire.li.3.ti.8. non incurreret irregularitatẽ merè laicus administrãs in aliquo ordine; & placet, q̃uis Cal.in c.1.de cle.ex.mi.teneat cõtrarium. Itẽ q nõ faciat ignoranter, quia si probabiliter credebat se ordinatum, nõ erit irregularis.

39 Sed pone, q qs in ordinatione sua omisit aliqd, qđ certũ est nõ esse de substãtia, sedtñ debet suppleri. Nunqđ si ante, quã suppleatur, administrat in tali ordine erit irregularis? R. q non. Nã licèt nõ debeat ministrare, donec fuerit suppletũ, quod est omissũ, vt in.c.1. de sa. non ite. Tñ qa ista suspensio non est, p pter delictũ suum; ideo peccat mortaliter ante supplectionẽ ministrando, sed nõ est irregularis. Facit, qđ no. Pa in. c. si celebrat, de cle. ex. mi. de viciato corpore ministrante, q nõ efficit irregularis ſm eũ [a] Quidam tamẽ tenẽt, q est irregularis, sed non credo verum, quia nullo iure probatur.

40 Tertiodecimò incurrit irregularitas, qñ excõmunicatus, interdictus, vel suspẽsus qs existẽs celebrat, vel facit aliquid attributũ certo ordini ecclesiastico etiã minori, puta acolitatus, exorcistę, & huiusmodi. ſm cõmunẽ opi vt no. Ho. [b] & Io.An.& Pa i c. 2.de cle.ex cõmu.mi. & dispensat solũ p Papã, vt in.c.1.de re iudi. lib.6.& in.c.1.de sen.excõ. li.6. Secus, si attẽtat aliquid exercibile ẽt p laicos. [c] vt qa cãtat requiẽ ęternã, vel versum psalmi, & hmõi, quia licèt grauiter peccet non euitando communionem sibi interdictam, tamẽ non efficitur irregularis, vt in. c. tanta, de exce.prela. nisi quis audiret diuina autorizando, Vt quia episcopus facit coram se celebrari, quia tũc irregularis efficitur Secus, si audiret non autorizando, vult gloss. [d] in Cle.2.de priui.in ver.celebrari, & Pan.in d.c.illud, de cle.excommu. mi. Et intelligit Ioa. An. qui dicit, quod celebrans & concelebrans (exponit. s.autorizando) quod efficitur irregularis.

41 Sed quid si ignorat se excõmunicatũ, interdictũ, vel suspẽsum? R. Rodo. q si est ignorantia probabilis facti, puta qa miserat procuratorem, qui tamen pro curator non comparuit, & sic fuit excommunicatus, sic excusatur, nec efficitur irregularis celebrando ante, quã sciat; secus, si ignorauit crasse, puta quia citatus noluit comparere, & sic fuit excommunicatus, quia non excusatur ab irregularitate; & sic intellige. c. apostolicę, de cle. excommunica. mi. Idẽ Rodo. dicit de eo, q pbabiliter dubitat de excõicatione, puta qa conscius de culpa, quã fecit, existimat se fuisse excõicatũ, qa si fuit, & celebrauit, irregularis est. Itẽ dicit Pa.in d.c.illud, q habẽs notitiam excõicationis p solã famã, si nõ abstinet, irregularis est, [e] si modò verũ compertit postea. Sed aduerte ſm gl.in d.c.illud, q dicta paucorũ non faciũt famã, de accu.c.inquisitionis, nec tenet credere, licèt dicat ei ab aliqbus.11.q.3.non solũ ille, quod verũ est, nisi ex cõscientia culpę, vel dictis pluriũ insurgeret notabile dubium, quia sic non effugeret irregularitatem non abstinendo.

Sed

a Secundũ eũ] Et idẽ tenet Ge. in c.apostoli.ante mediũ.56.di. & allegat Io. in d.c. si celebrat, & ratio est, quia non est interdicta sibi directè executio officij, & iure non cauetur, q talis efficiatur irregularis, benè tamen peccat.

b Vt no.Host] Adde Specu.tit. de leg. §. iux.a. 8.col. ver. quid de simplici, qui dicit, q si clericus simplex habens solùm primã tonsurã, & suspẽsus exercet officiũ pertinẽs ad psalmistam, est irregularis. & idẽ dicit Arc. in c.si quis psbyter à suo epo.11. q.3. Et Ge.in ca. acolit.circa me. 23. di. dicit, q si acolytus efficiatur irregularis, per quem dispensabitur; & adducit no.in c. si.de exce.pręla. & vide d.An. ĩ c. clericis.2. de vi. & ho.cle.& Cal. tractatu de ecclesiastico iterdicto, & Pa.in ca. 2.de solu.

c Etiam p laicos] Etiã si illud esset certo ordini deputatũ, vt qa legit epistolã, q̃ solet legi ẽt p laicos sine apparatu, vel bene dicit mensã. 44. d.c.si similiter si exercet ea, quæ sunt iurisditionis, vide in c si. d exc.prel.p Pa.

d Vt vul.glo] Quæ est singul. ſm Pan.in.d.ca. illud; & tene eã semp menti, qa multi epi ĩ hoc errant facientes corã se celebrari pp pudorem, nõ obstãte excõicatione ꝯ eos lata. Vide de hoc Ge. in. c. cũ medicinalis, de sen ex. com. in. 6. § si. col.8.& Arch.in c. si quis presbyter à suo episcopo. 11.q.3.& vide doct. in ca. si is cui, de sent.excom. & Cal in trac. de ecclesiastico interdicto. 6. mẽbro, q.23. & Ge.ĩ c.testamẽtum.6 di. & sup. interdictũ.3 §.1.

e Si nõ abstinet, irregularis est] Et ẽt peccat, si nõ abstinet se à cõione fideliũ, & sanctorũ. Et in hoc tex. d.c. illud est valde notabile, & quotidie ꝯtingit, q epi excõicantur in curia, & non habẽt notitiam nisi per famam tantũ. Non tamẽita grauiter peccãt, sicut si p certo sciretur.

42 Sed quid si iudex dicat, Suspendo te ab officio, vel beneficio? ℞. Pa.in ca.lato res,de cle.ex mi.Gof. in c. quanto,de magistris, dicit non valere talẽ sententiam ratione incertitudinis. l. 3. C.de sen.quæ si.cer.quã d. Ant.dicit,taut constat de in tentione, & sic serua, aut non constat, & sic tuti⁹ est abstinere ab vtroque, tñ si non abstinet, non efficitur irregularis.Et hoc tenet Pa nor.ibi.dicẽs. Nã licèt sententia iniusta liget, tñ hoc dẽt intelligi verum, quãdo de ea apparet, sed hic non apparebat,an ab officio,vel a beneficio voluerit suspẽdere. Et ideo nõ efficit̃ irre gularis ipsam non seruãs.[a]

43 Vtrũ excõicatus minori excõicatiõe fit irregularis si celebrat? ℞.Pa.in c.si celebrat,de cle.ex.mi.ꝙ non,[b] quia põt exercere, q̃ sunt iurisditionis, & conferre sacra, & collatio tenet, & hẽt suum effectum, tamen peccat mortal[i]ter scienter hoc faciendo,& sine necessitate.Ratio aũt,quare non efficitur irregularis, est q̃a excõicatio minor non indu cit suspẽsionem ordinum, vel officij,sed tantũ priuat participatione sacramentorum, vt in d. capitulo si celebrat.

44 Vtrum omnis suspensus celebrãs sit ir regularis,Vide infra,Suspensio.

45 XIII. incurritur irregularitas ratione criminis,vt 25.dist.c. primum,& 49.d.ca. quoniam,& 1.q.7.si quis omnem. Sed distingue,vt no.in c.ex te nore,de temp.ord. & supra dixi,Crimen.S.4.

46 Quis autem potest dispẽsare in hac ir regularitate, vide supra,Dispensatio.S.5.

47 XV. incurritur irregularitas ex bigamia,vt extra de bigamis per totum, & de hoc,& quis potest dispensare,Vide supra, Bigamia.S.8. cum sequentibus.

48 XVI. incurritur,cum quis in sacris exi stens contrahit matrimonium, dic vt supra,Bigamia.S. nouo.

49 XVII. incurritur per solennem pœnitentiam factã.l.di.ex pœnitentibus, potest tamen episcopus dispensare in minoribus ordinibus propter necessitatem ecclesiæ[c] l.di placuit.In maioribus autem solus Papa.l.di.ex pœnitentibus,& 51.di.qui in ali quo dicit tamen Inn.& Ho.ꝙ hoc non ser uat curia,& sic videtur, ꝙ hodie non habeat locum hęc irregularitas.

50 XVIII. incurritur, cum quis celebrat in loco interdicto,vt in c.is qui,de sen.exc. li.6.& a solo papa dispensatur, de quo supra,Interdictum.7.S. 1.

51 XIX. incurritur vitio aduenięte in cor pore siue a proposito, siue a casu, de quo dic vt supra, Corpore viciatus.

52 XX.incurritur ratione illegitimatis,vt in c.1.de fi.pręsbi.& in c.is qui,e.ti.li.6.verum est, ꝙ in minoribus ordinibus potest episcopus dispensare, sed ad sacros ordines non potest cum eis dispensare nisi Papa,vt in d.c.1.Sed si efficiantur[d] religiosi, possunt promoueri de iure communi ad ordines etiam sacros,vt in d.c. 1.

53 Quid si illegitimatio sit secreta, ita, ꝙ solùm ipse illegitimus eam scit?Res.secundùm Direc.in titu.de fi.presbi. ꝙ peccauit mortaliter,si se ordinari fecit,capit.fin.de temp. ordi. nec credo debeat vti suscceptus sine dispensatione.

54 Quomodo quis dicatur illegitimus,vide supra,filius.per totum.

55 XXI. incurritur, cum quis adultus vs̃que ad ęgritudinem differt baptismum accipere. 57.di.c.si quis,& hoc verũ,nisi postea eius studium, & fides probabilis fuerit,aut hominũ raritas exegerit,alias nõ põt ordinari sine dispensatione Papæ,ar.præfati c.nec per baptismum tollitur hæc irregularitas,vt dicit gl.ibidem, quia idẽ non potest parere obligationem.ff.de solu. l. q hominem.S.vl.& hoc est,quia ecclesia præsumit,ꝙ non ex voluntate,sed ex necessitate baptizatur,vt in d.c.si quis.

56 XXII. incurrit,si religiosus claustrum egreditur ad audiẽdum leges,vel phisicã, si ante duos menses non fuerit reuer[s]us,& solus

a Ipsam non seruans]Pro hoc facit not. per Pan. post Inno. in ca. ad audientiam, de homicidio, ꝑ gloss. in. §.ergo, el 2.11.q. 3. glo. in c. prædicator. 6.q.5.Arc.8.q.4. in summa dicit, ꝙ qñ est dubiũ, an sententia valeat, puta quia lata a ꝓlato deposito,vel appel lauit,& dubitat̃, an sit prosecutus appellationẽ,deberet abstinere, q̃a securior via. cap.illud,de cle. ex mi.

b Quòd nõ]Archi.in c excõ.11. q 3 tenet, ꝙ ẽ irregularis,& malè. quia text. est clarus.in d. ca.si celebrat. ꝯ eum.

c Propter necessitatem ecclesię] Idẽ,si adesset vtilitas, quia talia inducerẽt dispẽsationem.1 q.7. c.tali. Idẽ,si hoc hèret ꝯsuetudo, vt dicit ibi glos.

d Sed si efficiantur]Nota pro religione, & vide in ca. cum in cunctis,de ele.& 3 c.1. & 3. de eo, qui or.fur.susce.

solus Papa dispensat in hac c.vlt.ne cle.vel mo.

57 XXII. incurrit irregularitatem quilibet episcop⁹ presbiter, aut diaconus, q prætextu iniustę excommunicatiõis hẽt recursum ad imperatorẽ, & a solo Papa dispensabit. 11. q. vlt.c.pe. & in c.si quis episcop⁹. 23. q.vlt.ampliatur ad oẽs,qui sunt sub ecclesiastica regula, prędicta irregularitas, sed non ipso iure, sicut in p̃dictis, de hac materia vide infra, Ordo.3.per totũ.

IRREGVLARITAS. 2 quo modo tollatur, Respõ. q tribus modis, primò p baptismũ deletur omnis irregularitas cõtracta ante baptismum cum peccato ſm Arc.26.di.c.deinde, & Pa. in c.gaudem⁹, de diuort.& etiam illa, quæ venit ex sequela peccati, sicut est infamia. Item oĩs irregularitas homicidij, siue fuerit cum peccato, siue non. Facit pro hoc.c.si quis viduam.l.dis. & §.1.& c.si qs post.51.di. Irregularitas verò bigamię pp defectũ sacri non tollit 26.di.acutius,&c.deinde, & hęc est cõmunior opi. licèt alij tenuerint, q nulla irregularitas deleat per baptismũ, vt dicit Ri. de Media villa in 2.quolibet.q.2. Alij verò tenẽt, q illa irregularitas, q̃ puenit in homicidio sine peccato non deletur, vt no. Pa.in d.c. gaudemus [b] sed tu tene, qđ dixi s̃.baptism⁹.§.,.q2 verior est, vt patet in dictis iurib.

1 Secũdò tollitur per religionis ingressũ, vt no.gl. in c.2.de apost.sed nõ omnis ſm prędictam gl.sed ea solũ, quæ non prouenit ex delicto proprio, vt in ca.1. de fi.presb.Ita, q põt pmoueri ad ordines sine dispensatione, sed non ad dignitatẽ, vel prælationem sine dispensatione, vt c fi.de fi.p̃s. & Ho in c.2.de apost.& sic dicit intelligendam autem. de mo.in prin.vbi dr̃, quod religionis ingressus omnẽ tollit irregularitatem, sed tu dic ſm Pa.in d.c.2 q nõ tollit nisi tantũ illam, de qua est in iure expressum, q tollatur. Inducit benè faciliorem dispensationem.

2 Tertiò tollitur per dispensationem Papæ, vnde in omni irregularitate potest dispensare cum omnis irregularitas sit de iure positiuo. [c] 1.q. 7.Item Daniel, & tenet In.de renun.c.nisi, in verbo, irregularitas, & hoc communiter tenetur. Episcopi autem [d] quomodo possunt dispensare, dictũ est, & habes supra, Dispensatio. §. 5.

IRRISIO. Vide supra, Interrogatio, in filiabus superbiæ, & supra Derisio.

IRONIA. Vide hironia per h.

ISTRIO. Vide, histrio, per h.

IVDAEVS [e] dicitur ille, qui ad literam legem Mosaicam sequitur tenendo, circũcidendo, & alia legalia faciendo ad literã, ideo Christiani, qui nimis adhærent literæ iudaizare dicuntur, de sacra vn.c. vnico.§. pen.q facere non debent. 5.di.§.1. & 6.di. §.vlt.de cele.miss.c.cum Matthæ.§.cæterũ, de consti.translato.

1 Quę sunt, quæ prohibentur Iudæis in directè ab ecclesia, quę Christiani non debent tolerare? R. 17. Primò nè habeant cõmunionem assiduam Christianorum, maximè simplicium, vnde Christiani non debẽt comedere cũ eis, nec habitare, nec eos ad sua conuiuia recipere, 28.q.1.nullus, & c.omnes, dicit tamen Vgo in d.c.omnes, q si cibos non discernunt, licèt comedere cũ eis, sed vbi cibos discernunt, nullo modo licet, eorum quoque azima Christianis est p̃hibitũ comedere, quia est cibus discret⁹ ab eis, qui inhibetur in d.c.omnes. Et clericus contrarium faciẽs debet deponi, & laicus excommunicari, d.capi. nullus. Rodo. tamen

[a] Ex sequela peccati] Dic Archi. sequela peccati sui, vel alteri⁹ veri, vel p̃sumpti. [b] Pa. in d c. gaudemus] Pone, q pagan⁹ rõne publici officij aliquẽ fecit mori, q non deleatur, tenent ibi Host. & Io. An.& d. Anto. qa tũc nõ est sequela peccati. Pro hoc.d cap. si qs viduam. l. di. Hugo. Tamen, & Cal. tenent contrariũ, & pl⁹ placet per d.c. si qs viduam, in vers. post baptismũ. ergo. si ante baptismũ fuisset cõscius, tolleretur, vt dicit ibi gl. ad idẽ c.1 l di Item qs efficitur irregularis ex homicidio cõmisso sine p̃ctõ rõne cuiusdam erroris, vĩ. n. error, q is premoueatur q fecit homicidiũ, quę rõ cessat in infidelibus, cũ p baptismũ videat nou⁹ homo.l.di. ferrũ. Itẽ ista irregularitas processit ex constitutione ec lesię. Iõ non dẽt extendi ad infideles, vt d.ca.gaudemus, iuncto.c. is q.de sen.exc.1.6. facit no per Inn. in c. ad audientiam, de homi vbi dicit, q cum irregularitas sit de iure positiuo, debem⁹ in dubio quẽ nõ esse irregularẽ interpretari. [c] De iure positiuo] Ita tñ in c.ad audientiã.de ho. dicit irregularitatẽ prouenientẽ ex homicidio eẽ de iure diuino, allegat de cons. dis. 1. in princip. [d] Irregulares quo mõ & quando ab ep̃o dispẽsari p̃nt, Si. Trid. ses.24.c.6. P.V. [e] Aliqua scribit Catechis. de Hebræis in p̃cep. 1. Ego sum do. de. tu.&c. Tri Sin. et ses.6. de iust.c. 1. Sed quæ spectare nõ vidẽtur ad q̃ões auctoris, aliàs tamẽ scire conducit. P.V.

tamen tenet, ꝙ in necessitate liceret comedere, quod verum credo nō vt azima; sed vt panem, & no. ꝙ communio ī mercimonijs cum Iudæis non prohibetur, nisi aliquando in pœnam, vt in ca. post miserabilem, de vsu. sed solùm nimia familiaritas, vt in d. c. nullus, & ca. ad hæc, de Iudę. cum similibus, vnde admonitus nolens abstinere ab eorum nimia familiaritate, peccaret mortaliter.

2 Sed quæritur, vtrum liceat Christianis eis seruire? ℞. Pa. in d. ca. ad hęc, in 1. glo. Host. voluit quòd sic extra domum, sed in domo non. c. Iudæi, Secundò, eadem, sed Pa. & melius [a] dicit, ꝙ nec extra domum assiduè, cum text. ibi non faciat mentionem de domo, & ideo prohibetur assidua familiaritas & continua cōuersatio [b] tam in domo, q̄ extra domū, ꝓpterea Christiani in familiari seu assiduo seruitio Iudæorum esse non debent, intellige, qn personæ Iudæorum interſunt, secus esset, si ædificiū ędificent [c] ad vtilitatem Iudæorum mercede constituta, & huiusmodi, vel laborent agros, facit. d. c. null⁹.

3 Vtrum Christianus possit habere seruum Iudæū? Respon ꝙ sic, vt in ca. & si Iudęos, eo. titu. 23. quæstio. 8. c. dispar. non tamē debet cum eo morari ita, ꝙ eum habeat familiarem. 28. quæstion. prima sæpe. & capitu. nullus, & capitul. omnes.

4 Vtrum liceat mulierib. Christianis nutrire filios Iudæorum? ℞. Pa. in d. c. ad hęc & glo. & Io. And. & d. Ant tenet ꝙ non, neque in domo, neque extra domū. Sed. d. Card. dicit, ꝙ solùm prohibentur in domo propter tex. præfati. c. ad hæc, qui dicit, In domo, sed ego dico etiam extra domum non licere, quando nimia familiaritas, & conuersatio ex hoc contrahitur, [d] aliàs extra domum non est prohibitum, ar. d. c. nullus, iuncto isto. c. ad hæc.

5 Sed nonne episcop⁹ poterit dispensare, vt etiam in domo nutriant? Respon. Panorm. in d. c. ad hęc ꝙ non, & ita consuluit. d. Car. quia ista prohibitio est in honorem fidei. [e]

6 Vtrum Iudæus possit habere Christianum ascripticium, vel originarium? [f] Respond. quòd sic, vt in capitul. multorum, eodem. ti. sed seruum nullo modo, [g] vt ibidem.

7 Secundò non debet mederi Christianis, vnde i dicto capitul. nullus, & c. omnes, prohibētur Christianis, nè in suis infirmitatib. Iudæos aduocent, [h] neque medicinas ab eis recipiant, dicit tamen gloss. in d. capitu. nullus, quòd medicinalia possunt Christiani a Iudæis emere, & postea præparare ea, sed nō medicinas pręparatas.

8 Tertiò prohibetur, nè cum Christianis balneentur in vno balneo simul, dicto capitu. nullus, supradicta omnia prohibentur laicis sub excommunicationis pœna, clericis verò sub pœna depositionis. & sic peccant

a Sed Pa. & melius] Duæ sunt causæ principales huius prohibitionis, vna nè propter assiduam conuersationem & familiaritatem subuertantur simplicium corda c. ad hæc, Alia, nè Iudæi videantur superiores si Christiani Iudęis famularentur, & istæ rationes militant in seruitio continuo extra domum.

b Continua cōuersatio] Hæc omnia sequitur Io. de Anan. in d. c. ad hæc.

c Ædificent] qd si Iudæus vellet assiduè fabricare tangit Ana. in d. c. ad hæc, & non respondet. Credo, quod nō posset haberi talis conuersatio propter rationes prædictas, ex hoc posset inferri, qd conuersantes cū Iudæis assiduè similes eis esse ꝓsumuntur, Secūdò ꝙ magis præsumitur, ꝙ infidelis trahat fidelem ad malum, q̄ econtra. Ita nota. Ana. in d. c. ad hæc, in primo notabili.

d Ex hoc contrahit] Io. de Ana. in d. c. ad hæc, tenet simpliciter non licere etiam extra domum, quia omnino se quæretur nimia familiaritas, quā forte experientia vellēt Iudæi sæpi⁹ infantes suos visitare, & ita dicit se fecisse practicare &c. Et Ab. dicit, ꝙ infantes eorū deperirent, sed tn dic, ꝙ melius est, vt pereant inimici Dei, quā ꝙ nutriantur in vilipendiū creatoris, vt no Sco. in 4. di. 3.

e In honorem fidei] Sequit Ana. in d c. ad hęc, & ratio potissima, quia episcopus non dispensat contra ius, nisi expresse, vel tacitè permittatur, vt no. Inno. in capi. dilect. de temp. ord. Archid. in c. licèt canon, de electio. lib. 6. & Abb. in cap. & si clerici. §. de adulterijs, de iudic. Subdit Ana. ꝙ fortè posset episcopus dispensare, vt ex. domum Christianæ possit Hębreorum infantes nutrire, Quia ex quo sunt opiniones, non dicetur contra ius dispensare.

f Vel originariū] Ex eo, quia non possunt ab originarijs aliud exigere seruitiū, quam a iure sit eis concessum; Not. Panormita. & Anan. in dicto capi. multum.

g Sed seruū nullo modo] Not. contra Christianos recipientes ad vsuram, quia serui eorum efficiuntur, Prouer. 22. diues pauperibus imperat, & qui accipit mutuum, seruus est fœnerantis.

h Iudęos aduocent] Pa. in ra. ex speciali de Iud. 2. no. dicit, ꝙ Iudæi medici maximum nocumentum Christianis possunt inferre, & ideo nullo modo licet eis mederi. Idem Anan. in c. cum sit, eod. ti. in 2. col.

cant mortaliter contrafacientes. Limita tñ de medico verũ, nisi in casu necessitatis, quando aliũ habere non posset, qa necessitas facit licitum, quod aliàs nõ est. c. ɔsiliũ, in fi. de obser. ieiu. hoc idẽ tenet Hugo.[a] & similiter est dicendum, qñ licet non habeat alium medicũ, sed non sufficiẽtẽ.

9 Quartò nè Iudæi ex testamento Christiani aliqd capiant. C. de Iudęis. l. 1. Item non potest aliquis Chrianus aliquid congregationi Iudæorũ, vel Iudęo, aut pagano in testõ relinquere; & si fecerit, etiã post mortem anathema iudicabit. 24. q. 2. sañ. el 2. ni si legaret (intellige) extremę necessitati alicuius.

10 Quintò nè procedãt in publico sine habitu distincto, vel signo, quo discernantur a Christianis, vt in c. nonnullis, e. ti. & hoc verum tam in masculis, q̃ in fœminis, & dẽt eẽ patens signũ, nõ sub plica, vel mã tello ẽm doct̃ i d. c. in nõnullis, vbi Pa. in 1. no. & Ioan. de Ana. 1. no.

11 Sextò prohibetur eis, nè nouas sinagogas erigant, vt in c. consuluit, eo. tit. pñt tñ antiquas reædificare, vel ruinosas resarcire, ita tamen, ꝙ noua ædificatio non perdat antiquam formam, quia vbicunq; mutatur pristina forma, vtputa quia fit preciosius, vel magis amplum, tũc dicitur nouum ædificium, & cadit sub prohibitione noui ædificij, vt probat̃ ex tex. istius. c. consuluit. Facit quod in simili no. in glo. in c. admonere. 33. q. 2. & in c. presbiter. 82. di. quæ vult, ꝙ sagimine licet vti illis diebus, quibus vtimur ouis, & caseo, licèt non liceat vti carnibus, quasi sit mutata forma, & per consequens rei substantia, & etiam facit, quod no. in c. cũ causam, de testi. in verbo. tempore, & in gl. in ver. ad exhiben dũ, in l. Iulianus. §. sed & si qs, ff. ad exhib.

12 Sed quid si antiqua sinagoga ex toto corruit, & fundit^r? ℞. Pa. in d. c. consuluit, ꝙ non poteũt reędificare, quia esset nouũ facere, ex quo funditùs est destructa. Facit ad hoc qđ legit̃ & no. in l. inter stipulantẽ. §. sacram, ff. de ver. obli. vide bonam glo. in ver. fundatores, sn simili. in c. 3. de iure pa. Et no. ꝙ si nouas sinagogas erigere ꝑsumpserint in l. lib. auti sunt puniendi, C. de Iudæ. l. hac valitura, & est lex finalis.

13 Septimò non pñt præfici alicui publico officio [b] inter Christianos, nec ad aliq̃ dignitatẽ, vel ministerium, vt in c. cũ sit, & c. pe. eo. & 17. q. 4. constituit, & d. c. nullus, vnde in l. fi. C. de Iudę. dicitur, ꝙ nullam dignitatem, nullam pręeminentiam inter Christianos possunt habere, intellige de nouo; secus esset in antiqua, quia tolerat̃. & per istam. l infert Bar. ꝙ non possunt doctorari, cum sit dignitas, & præeminentia doctoratus. nec obstat l. generaliter. §. fin. ff. de decurio, quæ permittit Iudæos promoueri ad dignitates, quia intelligitur inter seipsos Iudæos, [c] nõ inter Christianos. vnde infert Pa. in c. ex speciali, eo. ti. ꝙ etiã omne commertium, per quod Christianis aliqđ grauamẽ posset ingeri, est prohibitũ Iudęis. & paganis, & ideo licèt vendatur eis reditus regalis, & possint illud emere, vt in d. c. ex speciali; tñ collectio non poterit per ipsos fieri, sed per Christianos, quia sic colligendo posset Iudęus committere fraudes, & tenetur dare pauperib^9, quicquid lucrat^r est ex tali officio, vt in d. c. cũ sit, & hoc secundũ prouidentiam Episcopi.

14 Octauò prohibetur, nè in triduo ante Pascha, & maximè in die Veneris sancta Ostia, vel fenestras apertas teneant, aut in publicum exeant, extra eo. ti. c. quia super his, [d] & in c. nonnullis.

15 Nonò nè decimas prædiales retineant, sed vt ecclesijs soluant, de deci. c. de terris.

16 Decimò nè testimonium dicant [e] contra Christianũ, de test. Iud. imo repellunt̃ ab omnibus actibus legitimis. 2. q. 7. alieni, & hoc verum, nisi in casu hęresis, si qs ab eos reuerteretur, tunc pro testibus admittuntur, vt in ca. contra Christianos, de hęr. lib. 6. sed benè coguntur Christianum contra eos testimonium dicentem admittere, vt in d. c. Iudęi.

Vnde-

a Hoc idẽ tenet Hug.] Archi. in d. c. nullus, refert ẽm eũ licere tpe necessitatis comedere de idololatria.

b Publico officio] Ioã. de Ana. in c. cũ sit, eo. ti. 3. colũ versi. no. quod cõmittẽs, qa allegat Ang. in l. fin. C. eodẽ, dicentem, ꝙ illi, q dã officia publica Iudęis, dicunt sacrilegiũ committere.

c Inter seipsos Iudęos.] Gl. tñ in l fi. C de Iudęis dicit illũ. §. si eẽ correctũ ꝑ d l. fi. & placet.

d C quia super his] hic probat Ana. ibidem in prin. ꝙ etiã de nocte debet hoc saluberrimũ seruare præceptũ.

e Nè testimoniũ dicãt.] De hoc ꝑ Io. de Ana. c. cũ sit, de Iudę. quã quam de facto aliquando admittantur d. c. Iudæi, & ibi Pa.

17 Vndecimò non posſũt conuenire Christianũ apud Iudæum, ſed bene apud iudices Christianos arbitrũ. in cauſa ciuili tamen poſſunt eligere [a] Iudęum, vt C. de Iudęis. l. Iudęi, prima ſententia tamen debet exequi per ordinarium Christianum iudicem, vt ibi.

18 Duodecimò, nè emant ſeruum Christianum, vel non Christianum, ſi modò vult baptizari. [b] c. 1. & c. vlti. e. ti. vnde, ſi Iudæus emit Christianum ſeruum, vel qualitercunq; acquirat, ſtatim efficit liber nullo modo precio dato. 54. di. mancipia. ſi verò ſeruũ nõ Christianum emit pro ſibi ſeruiendo, tunc voluntate pa tefacta, qđ vult effici Christianus, ſtatim vendicat ſibi libertatem nullo dato precio, c. fraternitatem. [c] 53. di. ſi autem talem nõ Christianum emit non pro ſibi ſeruiendo, ſed cauſa mercimonij, tunc ſi fuit expoſitus ad vendendũ intra tres menſes qui incipiũt currere a die emptionis ſecundũ Hoſt. in d. c. fi. vel ſm Ioã. An. & Pa. in c. 1. eodẽ a die, quo perijt Chriſtianitatem, tunc non liberatur ab eius ſeruitute, niſi dentur Iudęo. 12. ſolidi pro quolibet bono ſeruo, qui ſoli di debẽt eſſe aurei ſecundùm Vin. Gof. & Pa. quorum. 72. faciunt vnam libram auri. C. de ſuſce. præpo. & Arca. l. quotienſcunque certa ſumma ſolidorum, lib. 10. videtur ſentire gl. in ver. vel 20. in l. quicũque, C. de ſeruis fugi. & pro iſta opinio. facit glo. in ver. ſolidorum, C. de fal. mo. l. ſi qs numos. ſed ſecundùm Ber. & Hoſt. in d. c. fi. in ver. ſolidis, dabuntur de moneta, quę eſt in vſu in illo loco, ar. ff. de leg. 3. l. numis, & ff. de lega. 2. l. ſi ſeruus plurium. §. ſi numerus; & magis placet, & aduerte, ꝙ dicit pro ſeruo bono, [d] ergo defalcabitur, ſi ille non eſt ita bonus, quia ibi bonus accipitur pro optimo, ſecundũ Pan. in d. c. 1. ſi verò non expoſuit venalem intra dictos tres menſes, tunc ſtatim liberatur nullo pretio dato. d. c. fi.

19 Vtrum vernaculus, i. natus ex ancilla Iudæi, ſi vult effici Christianus, liberetur ſimiliter? ℞. ꝙ ſic nullo dato precio. l. deo nobis, C de epi. & cleri. §. vlti. Idem Ioã. de Ana. in c. 1. eo. ti.

20 Sed quid ſi aliquis talem emat, qui cauſa mercimonij fuerat emptus a Iudęo? ℞. ꝙ non efficietur eius ſeruus, ſed reſtituet ei precium. 12. ſolidorum, & erit omnino a ſeruitute liberatus, Inſtitu. de noxa. ac. §. dominus; aliàs ſeruiet ei quinquennio. l. fi. C. de capti.

21 Sed pone, ꝙ non habet precium? ℞. ꝙ ſi ſit in manu Iudęi, puta qa nemo eſt Chriſtianus, qui velit eum emere, tunc nihilominus liberabitur, & oſtiatim quæret precium. ff. de manumiſ. l. 4. §. ſuis aũt, vel ſi nullo modo poteſt habere, ſeruiat ſibi per quinquẽniũ, vt no. gl. in ver. ad ſeruiendũ. 36. q. 1. de raptoribus. ſi verò ſit in manu Chriſtiani, tunc ſi alio modo habere nõ poteſt precium, ſeruiet ei tantùm, ꝙ ſeruitiũ compenſetur cum precio, & ſic liberatur, ff. de cap. in l. in bello. §. ſi quis ſeruũ. hoc verum, niſi precium fuiſſet datum pro anima, & non animo repetendi, ar. ff. de neg. ge. l. Neſennius, & ff. de relig. & ſump. fune. l. & ſi quis. §. idem Labeo ait.

22 Tertiodecimò nè vſuras exigãt, ſed exactas reſtituant, vt in c. poſt miſerabilẽ, de vſuris, pñt compelli [e] ad hoc ꝑ principes, & debent, vt in d. c. qđ ſi nõ faciunt, debẽt compelli per iudicem eccleſiaſticũ cẽſura eccleſiaſtica; vt dicit Ho. & Io. An. ĩ nouella in d. c. poſt miſerabilẽ. Facit. c. poſtulaſti, de Iudæis, & qđ ibi no. vnde principes terrarũ peccãt mortaliter non cogẽdo eos ad reſtituẽdũ vſuras, & ſimiliter Chriſtiani, ſi ipſis non reſtituentib. monerentur, nè cũ eis haberent cõmercium, ſi poſt monitionẽ eis factã cõmercium cũ eis haberẽt, vt ĩ d. c. poſt miſerabilem, & c. quãto, de vſuris.

23 Quartodecimò nè intentent ꝯ catholicam fidem quicquam deteſtabile, ſicut eſt ꝙ nutrices Chriſtianæ proijciant lac in latrinas poſt, quã ſuſceperunt corpus Chriſti,

a Eligere] Cum hoc, vt ante, quã exequatur ſnia, arbitretur, ſi ſit iuſta, per ordinarium, ad hoc. d. l. Iudæi, la 1.

b Baptizari] Cõcordat. l. vnica, C. nè Chriſtianũ mãci. & Adde ꝙ Chriſtianus põt hr̃e Iudæum ſeruum, ſed dẽt facere habitarẽ ſeorſum, & cuſtodire porcos, Ana. in c. 2. eod tit.

c C. fraternitatẽ] Datur ibi bonũ remediũ ꝯ Iudeos. ſi vellẽt dicere illũ ſeruum emiſſe mercimonij cã, & declarat Ab. ĩ c. fi. e ti.

d Bono] Iſti ſolidi debent eſſe aurei, quia aliàs parum valeret, ſm Pa. in c. fi. e. ti. & Ana. in c. 1. eo. ti. quanquã melius videret iudicio meo, ꝙ eſſent de pecunia currẽti, maximè in odiũ Iudæorum.

e Compelli] Ad hoc qđ latè not. Io. de Anan. poſt Pan. in d. c. poſt miſerabilem.

a Contra legē naturalem] De hoc per Inno.& Pa.in c. ꝙ super his, de vo. & in c.gaudemus. de diuor.
b Ad vtilitatē dominorum solum] Adde Io. de Ana. in d. c. sicut, qui dicit, ꝙ possunt exigi a Iudęis pensiones, & seruitia, vt festiuēt ad fidem. 23. q.6. iā nunc. Et sic singulariter limita turtex.d.c.sicut.
c C. de Iudæis] Dicitñ gl.ibi.ꝙ non legitur in scholis.
d Succedere attinentibus] Ex quo etiam no.ꝙ non poterunt à parentibus exhęredari, sicut nec illi,q. ingrediuntur relig onem: Ad hoc. l. Deo nobis.§. 1. de epi. & cle. & in authē. de san. epi. §.antepe.in ver. nullum Et ex hoc sequitur, ꝙ possunt Iudæi cōpelli ad assignandam legitimam filijs ad fidē cōuersis. Disputat hoc & sic concludit Io. de Ana. in d. c. Iudęi.2. col. versi. nunquid autem filius Iudęi, vbi omnino vide.
e Quod erroneum est] Hoc tñ inualuit,quia vt plurimum Iudæi habēt bona ex vsuris acquisita ẜm Pa. ibidē.

sti,vt in c. & Iudęos, eo.& huiusmodi.
24 Quintodecimò nè quē quā,qui nō estsuę nationis, aut sectę p̄sumāt circūcidere,ēt si sit eorū seruus,vt l. vnica.C.nè Christianū mā. & ibi est eis pęna capitalis, idest perpetui exilij,quæ dicitur capitalis,vt ff.de poenis. l.rei capitalis.Aliquando dicit̄ mors naturalis, vt ibidem in principio.
25 Sextodecimò nè Iudę Christianā in vxorem accipiat.l.nè qs, C.de Iudęis, quod si fecerit, crimine adulterij punietͬ,vt ibidem.
26 Decimoseptimò nè fidē catholicā impugnet per uerso dogmate; aliter poena sanguinis punitur, vt in dicta.l. hac valitura in omne euum.
27 Vtrū ecclesia possit punire Iudęos,& paganos, si delinquūt? ꝶ. ꝙ sic,si delinquūt ꝯ.l.naturalem,[a] qa illā oēs recipiūt.Itē Iudęos, si agunt cōtra. l.veteris testamēti,ẜm Aug.de Ancho. in li.de potestate Papę.
28 Itē no.ẜm eundē,ꝙ Iudęi p Papā,& alios,principes,qbus subdūtur,debent cogi ad laborādū manibus ꝓprijs;aliàs fiūt participes turpis lucri,& peccatorū,q̄ faciunt.Nec obstat.c.sicut, de Iudęis,vbi dicit̄,ꝙ nullus exigat coacta seruitia ab ipsis nisi consueta, quia illud intelligitur de seruitijs ad vtilitatem dominorum solum. [b]
29 Item not.quòd puniūtur poena ignis, quando aliquem ex suis, q vult Christian' eē, saxis, aut alio furoris genere intētāt,vt.l.Iudęis, C.de Iudæis. [c]
30 Quæ prohibentur Christiani facere contra Iudæos? Respond. quòd nouem. Primò quòd violenter non debent cogi ad fidem,vt in.c. sicut, in princi. de Iudæis, de quo dic, vt supra, baptismus. 6.S.12. Secundò ꝙ non offendantur neque in ꝑsonis, neque in bonis sine iudicio terrenæ potestatis d.c.sicut Iudæi.2.Tertiò ꝙ non impediantur obseruare suas consuetudines in suis festiuitatibus, dummodo nihil faciāt in opprobriū Christianorum 45 d. qui sincera,& d.c.sicut Iudęi.2. ꝶ.& l.Iudeos,C.de Iudæis.Quartò quòd non exigantur coacta seruitia ab eis,quę non sunt consueti facere d.c.sicut,de quo dic,vt supra, baptismus. 6. S.7. Quintò ꝙ non fodiātur eorum sepulcra,siue corpora humata obtentu pecunię, nec eorum cæmeteria qsque mutilet,vel inuadat.d.c.sicut.3.ꝶ. Et cōtrafacientes Christiani sunt priuādi officio, & beneficio,si sunt clerici;si laici, excōmunicādi,vt in d.c.si est.Sextò ꝙ non debent in sabbatis eorum ad iudicium trahi. C. de Iudæis l.die sabbati. Septimò nè impediant̄ iua, prout melius poterūt,vēdere sicut nec Christiani.C.de Iudęis l.ne mo.2. Octauò ꝙ si cōuertantur ad fidem, non spoliētur bonis iustè acquisitis,neque debita successione; & si ablata fuerint, ꝑcipitur potestatibus eorum locorū sub pęna excōicationis, ꝙ ea faciant restituere. c.Iudęi,el.2.eodem titu.ex quo infert Pa. ꝙ non perdunt agnationem suam, vnde debēt succedere attinētibus [d] suis,& multo minus bona legitimè acquisita,cuius cōtrarium existimant vulgares, qđ erroneū est. [e] Nonò ꝙ non prohibeātur conuerti ad fidē, & baptismum suscipere,etiam si sunt serui Christianorum,ar.duæ sunt.19. q.2.remanebit tamē seruus, si pri' erat seruus alicuius Chr̄iani,cum seruitus sit approbata de iure diuino,ciuili,& canonico. 12.q.2.si quos,vsque ad.c.ecclesiarū, dulcius tamen tractandus est,quàm alij serui, qui non sunt Christiani, ar. de maior. & obe.per tuas.
31 Vtrum eorum filij sint baptizandi ipsis inuitis, vide supra, Baptismus, sexto. S. 12.
32 Vtrū ecclesia peccet permittendo Iudęos ritus suos obseruare? Respon.ꝙ non, quia nō approbat,sed permittit.quod autē permittimus, nolentes concedimus, quia

malo.

malorũ [a] hominũ volũtatẽ ad plenum nõ possumus ꝓhibere.31.q.1.hac rõne.

33 Vtrum pecunia,& alijs blandimentis possimus allicere Iudæos, [b] & alios infideles ad fidem? ℞.gl.in ca.dẽt homo.23.q.4.ꝙ sic, alleg.c.ꝙ aũt.23.q.7.& c.q sincera.45.di. Similiter sub tali cõditione põt Christianus aliquam ducere in vxorem,vt fiat Christiana. 28. q.1.caue.& sic in spũalibus licitè fit pactum,vbi agitur de conuersione alicuius ad fidem, & sic non obstat.1. q.2.q̃ pio,quia aliud est vẽdere donum Dei,vel aliud spũale. [c] Aliud'pp temporalia inducere ad spũalia, qa primũ illicitũ,de simo. per totum,sed non secundũ vt iurib.præallegatis,vnde Siluester dona ꝓmisit [d] conuentibus,vt no. in d.c. quampio. & capitulũ quãpio,loquitur de dono religionis,quod pecunia minimè debet vendi,de quo vide simonia.1.§.3.

34 Vtrum bona vsurariorũ Iudæorũ possint ab aliquo vel dono, vel exactione,vel ratione pœnæ, vel quocunque alio titulo lucratiuo, vel oneroso acceptari? ℞. ꝙ sic, dummodo nihil contra iustitiam fiat, sed retineri an possint, distingue,quia si sunt nõ soluendo,restituenda sunt nõ ipsis, sed quibus debent ipsi.Si verò sunt soluẽdo, dic vt infra Restitutio.1.in ver. Vsurarius.§.17.

IVDEX [e] quis [f] potest esse?Resp.ꝙ quilibet,q non prohibetur,ar.c.cum apud despon.& l.mutus,ff.de ꝓcura.§.1.

1 Sed qui sunt,qui prohibentur?℞.ꝙ surdus,mut⁹, & perpetuo furiosus,impubes,fœminæ,seruus,excõicatus. Item consanguinei rei, & inimici actoris, vel alia causa suspecti. Itẽ imperiti,seu illiterati,de quib⁹ omitto breuitatis causã.

2 Vtrum Iudex,vel prælatus malus peccet iudicãdo subditos?℞.secundùm Alex.in.3.ꝙ sic mortaliter, de quo dic,vt supra,Correctio.1.& 4.

3 Vtrum Iudex possit iudicare sine actore? Resp.ꝙ ordinariè procedendo nõ, facit.c.si legitimus(est cap. 1.) de accu.extraordinariè aũt sic,vt in inquisitione,& denuntiatione,vt supra,Inquisitio,Et,denuntiatio.

4 Vtrum Iudex possit cõpellere partes ad faciẽdum compositionẽ?℞. ꝙ si causa est ciuilis, ꝙ non,nec ẽt princeps ex potestate ordinaria.l.1.§.deinde quęrit, ff.de nouiope.nuntiatio.tñ si lis est longa, & intricata multum, ita ꝙ de facili nõ põtest decidi,Iudex potest compellere partes ad concordiam,tex. videtur iudicio meo in c.placuit.90.distin.& hoc ratione peccati dicit etiam Pan.in rubr.de tregua,& pace.quòd ad pacem benè potest, & debet reducere partes,& ẽt compellere tam iudex sæcularis,quàm ecclesiasticus respectu subditorum suorũ. 90.dist.si quis contristatus c.placuit,tenet etiam Bart.in l.congruit, [g] ff.de officio præsidis.

5 Vtrũ Iudex cõpellere, possit nè potentiores viri contumelijs affici ani viliores? ℞. ꝙ sic,& tenetur.l.illicitas.§. nè potentiores,ff.de officio præsidis.

Vtrum

[a] Quia malorũ] Vñ, si non ꝑmitteret,videret ecclesia eos velle compellere ad fidẽ, ꝙ nõ est dicẽdũ,d.c.sicut.e.ti.

[b] Allicere Iudæos] Adde hęc. ĩ baptis.6.§.11.

[c] Vel aliud spũale] Arc in d.c.q̃ pio,dicit. Quam posse attrahere tales ad fidẽ pro missionib.& muneribus.& ẽt p graniores exactiões pensionũ facien das in prin. locationũ 23 q 4 Debet,& q.6 Iã verò. Et hoc dicit tenere doctores antiquos in c. dilectus filius de simo.alij dicũt, ꝙ nec ad fidẽ, nec ad religionẽ qs trahẽd⁹ est pacto vide eũ ibi latè.

[d] Dona ꝓmisit] Gl.in d.c q̃ pio, dicit,ꝙ pactũ ꝓhibet, nõ donũ.

[e] Iudex] dictus, est qa ius dictat populo, siue ꝙ iure disceptet.Iure ẽt disceptare est iustè iudicare Nõ.n. ẽ iudex si in eo nõ est iustitia.23.q.2.c.1. & c.fori⁹ de ver. si.versi.iudex. Et iudex dẽt ad sacra Dei euangelia iurare, & c l.rẽ nõ nouã,C.de iud.& sic facit ad terrẽdũ iudices, nè malè iudicẽt, facit.c.cũ æterni (& est primum) de re iudic.Et dicit Bal in l.2.C. de sent. ex peri. reci.ꝙ iudex dẽt habere duos tales,vnũ sapiẽtię, nè sit insipidus, alterũ rectæ conscientiæ, nẽ sit diabolus.

[f] Ex Sin.Tri.Adde.] Iudices ecclesiastici cognuscũt de matrimonijs,de sac. mat. can. xii.sess. 24. A censuris ecclesiasticis abstinere debẽt, & quo sententias suas exequantur sess. 25.c. 3.breui cãs finire debẽt sess. ea c.x.de ref. Iudices laici ecclesiasticos impedire non põt.ca.3. ses.25 Iudices delegati qui & quo eligendi, ea.sess. c.x.Iudicis impedientis acta appellãti pęna.ses. 24.ca. 20.de ref. Catec.adde ẽt in præce.Nõ loqueris con.p.&c.ca. nunc explicem⁹. Petrus Vend.

[g] Bar.in l. congruit] Bar. sic distinguit Interdũ q̃ritur de faciẽda pace iter vnã ciuitatẽ, & aliã, & tunc dẽt se pses vt præses interponere,vt fiat § Deinde,in aut. de man princi.si discordia ẽ inter singulares personas, tunc, si est criminalis, põt partes cogi.ff.de vsuf.l. si vsufructu⁹.§.si.iter duos Si verò ciuilis, põt partes monere ad cõcordiã p seruitim,cũ iura eorũ conseruentur illęsa § si insi.in aut.vt l:.iud.vbi ẽt Ang.adde Ab. con.108. 1.part.

a Resp. ꝙ sic] Pa. in c. ex parte, de consue. in vl. no. dicit nō solū ad iudicem ecclesiasticum, sed ēt ad iudicem sęcularem pcinere obuiare peccato, vt c. Rex dēt. 23. q. 5. vnde compelli ād obseruantiam iuramenti, c. licēt de iureiu. li. 6. Facit bo. tex. coniūcta doctrina Bart. in l. sub ptextu, ff. de extraor. crim. ꝙ potestates, & capitanei terrarum, possūt videre statuta, & ordinamenta istorū disciplinatorum, & si ibi reperiāt aliquid, ꝙ non spectat ad religionē, pnt istud collegiū dissoluere, & hoc dictū sequit Bald. in c. 1. §. connenticulam, de pa. iur. fi. vbi etiam dicit, ꝙ cogētur etiam isti edere sua statuta epō, & epo contra malas cōuentiones habet iurisdictionem a iure. d. §. conuenticulam, qď est no. secūdū eū. Et vide Bal. in l. collegium, C. de hæret. institu. Et Ro. in sing. fo. 9.
b Importat necessitatem] Vide Ale. in d. l. Gall'.
c Paucis dieb'] Quia tamen hoc non exprimitur, ad arbitrium iudicis recurrendū esset secundū gl. ibi in ver. paucis in. §. insuper, & secundū gl. in c. non licet 11. qō. fi. omnia talia esculenta, &c. non debent excedere iū toto anno centum aureos, vt etiam est tex. expressus in l. eandem. §. fi. ff. ad l. Iul. repe.
d Et sint ex mera] Ita, ꝙ directè vel indirectè nō fuerit petitum, vel exactum, ſm gl. in d. c. statutū, in. §. insuper, in ver. mera.
e Iudex delegatus] not. ꝙ iudex ordinarius est ille, qui habet potestatē iudicādi a se iure suo, a ipso, quod est talis, vt epś, puinciæ preses, & huiusmodi delegatus verò est ille, q ptātem hēt de cā aliqua cognoscendi ab aliquo sibi cōmissa, q ēt dr iudex extraordinarius. Iudex pedaneus dr, quī d minutis cognoscit causis maiores verò refert ad superiores, l. 2. C. de peda. iud. sunt tamen ordinarij.
f Et hmōi] vide de notarijs in. d. c. statutum. §. notarium, & quod no. in Cle statutum, de ele. & ī. 20. §. 17.

6 Vtrū Iudex teneatur, & possit compellere aduersarium ad prestandū cautionē de non offendendo nec actorem, nec suos, quando talis verisimiliter timēs implorat ei' officiū? ℞. ꝙ sic, vt in d. §. nē potentiores, & ibi per Bar. & bonus tex. in l. denuntiamus, C. de his, q ad ecc. confu. & ibi per Ci. facit tex. in c. de benedicto. 32. q. 1. & in ca. literas, in fi. de rest. spolia.

7 Vtrum Iudex teneatur ex necessitate officij purgare prouinciā malis hominibus? ℞. ꝙ sic, a text. est in l. 3. & l. congruit, ff. de of. pſi. pp quod dicit Bal. in l. Gallus, ff. de liber. & post. & Rapha. & Imo. ꝙ licēt statutum ciuitatis dicat, ꝙ pōt punire, ꝙ li verbum, potest importat necessitatem b d. l. Gallus, in prin. Et iō si non facit, tenetur de negligentia. Facit quod not. Bald. & Ang. in l. mācipia, C. de seruis fugiti. debet ergo iudex delicta inquirere, aliter tenebitur in sindicatu, & hoc verum in iudice, qui habet merum imperium. l. imperiū, in prin. & ꝙ ibi no. Bar. & in l. iubere cauere, ff. de iuris. om. iud. & in l. 1. ff. de officio eius, cui mā. est iur.

8 Vtrū iudex possit aliqd petere pro labore in iudicādo? ℞. ꝙ de iure can. iudex ordinarius, vel delegat' ecclesiasticus nihil pōt petere, vt in c. cum ab omni, de vi. & ho. cle. & c. statutum, de rescri. li. 6. & licēt loquatur de delegato, tñ idem tenetur in d. c. cum ab omni, per Pa. & Io. And. & cæteros de ordinario, est ēt gl. in c. non licet. 11. q. 3. de iure verò ciuili ordinari' sęcularis petit sportulas solū, nec aliud potest petere. 2. q. 3. offeratur, q a sportulę sunt munera a lege nō diffinita, vt ī aut. generaliter, C. de epis. & cleri. Delegat' verò etiā a principe nō hēt nisi duos aureos in princi. & duos in fine, quando cā excedit centum aureos, ꝙ si non excedit, nihil habebit, in aut. de iud. §. nē autē labor. no. gl. in ver. more, in d. c. cum ab omni. Excipiuntur esculenta, & poculenta. i. comestibilia, & potabilia, si sunt talis qualitatis, ꝙ in paucis diebus c possint consumi secundùm Arc. & gl. in d. c. statutum, in ve si. consumi, & sint ex mera d liberalitate oblata, quia sic possunt ab omnibus recipi. Alia aūt omnia, etiam si sit vnus denarius, prohibētur omnes iudices accipere, vt ff. de offi. præsi. l. plebiscito, & l. solens, in fi. ff. de of. pro con. & lega. no. gl. in l. 3. C. de condi. ob tur. causam, facit. l. 1. C. de poe. iud. q ma. iudi. etiam si recipiāt, vt expediant causam, & si recipiunt alia præter prædicta esculenta, & poculēta, tenētur restituere de necessitate, ar. d. c. statutū, & c. exiget. de censi. li. 6. imo si sit iudex delegatus e ecclesiastic', q talia recipit, nō pt liberari ex remissione sibi facta a dante talia, nisi restituat, & si restitueret in fraudē, vt postea ille sibi donaret, non valeret ſm gl. in d. c. statutū, in ver. remissione. Sec' ār, si sine fraude restitueret, & ille postea liberaliter iterum donaret, ſm gl. prædictam, sed ego veram credo, si post iudicium finitum sine fraude dat liberaliter, aliter non.

9 Vtrū officiales inferiores, & nuntij, & huiusmodi possint aliquid exigere a litigātib. & hmōi? f ℞. ſm Ale. de Ales. in. 3. parte sum. ꝙ sic ſm consuetudinem terræ, sed per

per vim,vel immoderatam improbitatem recipere nō possunt,& hoc,quādo non habent reditus deputatos. Ho.tamen in sum. tenet,ꝙ ēt si habent reditus deputatos, possunt aliquid paruū recipere, dummodo nō ꝑ vim,vel ꝑ improbitatē immoderatam, Assessor verò non pōt, si habet salariū deputatū, aliter tenetur restituere,ar.c. cum ab omni.

10 Sed quid si iudex sęcularis habet proficisci extra domicilium? ℞. ꝙ siue sit iudex ordinari⁹ sœcularis, siue eius delegatus, potest petere expensas.d.c. statutum,sicut & testis,cum ꝓficiscitur extra domicilium. 4.q.3.§.venturus, quia nemo cogitur militare suis sumptib⁹, ea tñ moderatione, nè partes enorme damnum patiantur,ar.16.q.3.illud,& si pauperes litigātes sint,tunc debet abstinere ēt a sumptib⁹ iudex delegat⁹, vt in d c.statutum, & ordinarius ēt sęcularis nōn dēt habere sportulas,in aut.de man.prin.§. si tibi quoque.

11 Sed nunquid delegatus ordinarij ecclesiastici sic habebit expensas, cum proficiscitur extra domicilium, sicut delegatus principis, vel ordinarij sęcularis? ℞. ꝙ sic tā pro victualib⁹, quā pro vecturis equorum,& familiū, nisi esset delegatus ad vniuersitatē causarū,vel ad vnā,& malitiosè,qa tūc ordinarius hēt prouidere de suo,arg. c.inter cætera,de of.or.& gl.in ver. moderatas,in d.c.statutū,sed gl.in ver.pręter in d.c.cum ab oī,tenet [a] indistinctè,ꝙ non pōt delegatus ordinarij,sed ordinarius dēt sibi facere expēsas,sed opinio prima vr̄ magis æqua.

12 Vtrum ordinarius ecclesiasticus similiter possit petere expensas,qñ proficiscitur extra domū? ℞.ꝙ non,nisi cum proficiscitur pro consecratione ecclesię,vt in c.cum sit Romana, de simoni. Et cum visitat prouinciam, suam, de censi.c.cum apostolus, & c.exigit,eo.li.6.

13 Vtrum iudex ordinarius,aut delegat⁹, qui recipere pñt expensas,teneantur cōputare illas,quas domi fecissent? ℞.gl.in ver. præter,tenet ꝙ sic in d.c.cum ab omni,sed Pa.in d.c.cum ab omni, tenet ꝙ nō,& magis est benigna, quanuis prima sit tutior.

14 Quid si delegatus ecclesiasticus nō habet reditus,vel beneficium ecclesiasticum sufficiens,vnde viuat? ℞.Pa.in d.c.cum ab omni,ꝙ poterit petere id,quod potest petere iudex delegatus principis sœcularis, vt dixi supra per arg.a contrario sensu,sed magis mihi placet contraria opinio, quod nō possit, nisi fortè ꝑꝑ talem causam occuparetē ab aliquo honesto exercitio,de quo viuit,tunc tenerem opinionem Pa. veram.

15 Vtrum cōsuetudo excuset,seu valeat, qua dantur sportulę [b] ordinario, & delegato ecclesiastico? ℞.d.Card.in Cle.statutum,de ele.distinguit,ꝙ aut præcessit exactio,& sic non valet, nec excusat talis consuetudo, aut consuetudo non habuit ortū ab exactione,& sic possunt partes compelli ad obseruandū laudabilem consuetudinē. c.ad apostolicā, de sim. Sed hęc distinctio quò ad primū est vera qa qñ præcessit exactio,est cōtra honestatem, & mentē istius c.cum ab omni,& facit.c.ex multis. 1.q.2. sed quò ad secundū non credo veram, qa si non pręcessit exactio,sic cum sit ex mera liberalitate donatum, non inducitur ꝯsuetudo, sed quęlibet donatio habuit effectū suum iuxta ea,quæ no. [c] in glo.& Bar.in l. cum de in rem verso,ff.de vsuris.Facit.l.si certis annis,C.de pa.nec valet.d.c.ad apostolicā,quia loquitur, qñ aliquid fuit datū in piam cām, quia tunc videntur voluisse laici inducere consuetudinem, & ideo dico cum gl.in d.Cle.statutū,de elec.in ver. ex iurisditione. & Io.An.,Pa.& communiter doc.in d.ca.cum ab omni,ꝙ non valet talis consuetudo, & licèt cardinalis dicat vbi supra,ꝙ non peccat mortaliter recipiēdo, dummodo non immoderatè, quando est ꝯsuetudo,qa habet ꝑ se doctores famosos ꝑ hoc,iuxta no.ff.de re iu l.cum ꝓla

tis,

a Tenet] quòd sic,vide etiā glo. in d.c. statutum, in versi.moderatas, vide de his Spe.in ti.de sala. §.1.in versi.porrò,& quid de arbitro nunqd possit petere sportulas,vide Spe. tit. de arbi.§.si.vers. sed nunquid, & an ordinari⁹, vel delegatus possit petere salarium pro assessore, vide in d.c.statutū. §. assessorem, & inf.eo. §. 16.

b Sportulæ] Sūt salaria,quia secūdùm Az. in sportulis solebant reponi sine aliquo alio vase,& sic fisco reseruabant, vide in rub C.de spor. & Abb. in c.cum ab omni, de vi.& hon.cle.

c Iuxta ea, quæ not.] Vbi si quis prætendit habere aliquid ex eo, quia solùm solutio præcessit,non valet,quia tēpus non potest esse causa.l.cum prolatis,vbi iudicās contra legē, quā non credebat valere, non reprobatur, nisi sit error expressus, & vide ibi Paul. de Ca. post Bart.qa illa,l.habet plures intellectus,& vide Ro.cō.160.

tis,&de poſt.prę.c.vnico.[a] li. 6. Hoc non credo verũ, niſi in eo, qui neſcit diſcernere,quæ ſit verior opinio, & quis habeat validiores rationes , nec etiam credo iſtum excuſari a reſtitutione fienda.

16 Vtrum iudex ordinari⁹, vel delegatus eccleſiaſtic⁹ poſſit a partibus petere ſalarium pro aſſeſſore? ℞.ſecundũ cõiter doc.in d.c.cũ ab omni,ꝙ nõ ordinarius , quia debet ſcire canones , de quibus verſatur coram ſe.Et ideo ſi neſcit, & indiget aſſeſſore, prouideat de ſuo. Delegatus tamen licitè petit, dummodo fraudulenter non faciat , vt puta quia dicit ſe indigere, cum non indigeat.d.c.ſtatutum. §.aſſeſſorem,vel participare vult in lucro cum aſſeſſore,quia ſic,cum faciat fraudem legi,peccaret mortaliter,& teneretur ad reſtitutionem [b] partibus.

17 Vtrum ſalariũ poſſit petere pro notario? [c] ℞.delegatus põt , dummodo non participet ipſe cum eo , vt in d.c.ſtatutum, ſed de ordinario dubitat, quia vr̃,ꝙ de ſuo debeat prouidere ſuis officialibus , ſed ego credo,ꝙ poſſit petere. [d]

18 Vtrum datum iudici niſi in caſu permiſſo,poſſit repeti?℞.ꝙ ſi dedit,vt corrũperet iudicem , ſic non põt repetere,[e] & ſecundũ glo. in c.qui rectè iudicat.1 1.q. 3.cõiter ſic præſumitur , iõ multi tenent, ꝙ non repetitur.ſed ſi dedit,vt iuſtã daret ſententiam, quam aliàs nolebat dare,vel vt non daret iniuſtam,& ſic non liberatur iudex dando pauperibus,quia repetere poteſt in cõſcientiã, [f] vbi non ſtam⁹ præſumptioni,ſed veritati. 1.q.1.iubemus,de ſimo. nemo.1 1.q.3.non licet.Si aũt dedit ſimpliciter , vt iudicet, amittit principalẽ cauſam,[g] vt.ff.de cond.ob tur. cãm.l.1. in fi. & ſic non repetet, ſicut qñ dat , vt ꝓ ſe iudicaret, facit gl. in d.c.q rectè,quod limito verũ, niſi qñ aliter nollet iudicare, niſi daret,qꝛ poſſet repetere,& ſibi teneref reſtituer.

19 Vtrum cõmittatur ſimonia dando pecuniam ꝓ ſententia?℞.gl.1.q.3.vendentes,quòd non,quia in profanis non cõmittitur ſimo. licèt grauiter peccet niſi in caſu , qñ iudex aliter non vult dare iuſtam ſententiã, quia tunc nec peccat, cum redimat vexationem ſuã,ſed põt dici ſm Pa.in d.c.cum ab omni,ꝙ ſi do pecuniam,vt habeam ſententiam pro me,qua volo conſequi ſpũale vel annexum ſibi, quod tunc ſit ſimonia. Sed ego non admitto hoc in caſu prædicto,ſ. cum iudex non vult ſine pecunia iuſtam dare ſententiam, quia cum redimam vexationem meam, non credo, ꝙ ſit ſimo. ſi modo habeo iam ius in tali re ſecus , ſi per ſententiam de nouo acquirerem, quia ſic eſſet vera opinio Pa.

20 Vtrum ſententia lata intercedente pecunia ſit nulla ipſo iure?Reſpond.gloſſ.in d.cap.cum ab omni,& ſequitur Panormit. ꝙ ſic.1.q.5.§.veniales.C.quando prouoca. non eſt neceſſ.l. venales, in text.& in gloſ. ſententia tamen arbitri tenet ,licèt agẽs ex

a C.vnico]Vide gl.ibi in ver probabiliter,quæ declarat cum gl.ſequen .

b Ad reſtitutionem]Vide Abb.in d. ca.cum ab omni,circa fin.

c Pro notario] Sæpe tales notarij ſolent excedere , nietas rationis I exigendo , ideo iudex debet moderari ſalaria , tex.eſt in d. § notarium,cum glo. in verbo,officiũ.

d Poſſit petere] Ab ſe remittit in hoc ad nõ.I Cle. ſtatutum, de ele.

e Non poteſt repetere] Quia verſator ab vtraque parte turpitudo, vnde, & fiſcus in tali caſu accipit. l.Lucius,ff. de iure fiſ.vide glo in c.nõ ſanè.14.q 5.

f Nam iudex] turpiter accipit . & hoc verum, & licèt Bartol. in autent.ſed nouo iure.C. de pę. iu. qui ma. indica. dicit non poſſet repeti,& Pan. in d.c. cum ab omni, dicit verum , quod hic dicit , niſi aliter cõſtet per coniecturas.

g Amittit principalem cauſam.] Iſta opinio fuit Bar. in aut.nouo iure,C. de pœ.iudi.qui male ind. Vbi videtur eſſe tex. Idem Bar.in l.2.ff. de condit. ob tur. cauſam , quem ibi ſequuntur Sali. & Paul. de Caſ. Intellige tamen hoc verũ, quod dicit Bart. Quando pecunia datur,vt perperã iudicetur.Sed qñ datur , vt cauſa expediatur, licèt ꝑdat cauſam ipſe dans,poteſt tamen repetere pecuniam datam. Ita tenet Chriſto.de Caſti.Ful. Ale.& Iaſ.in di&a.l.2.Arc.in c.non ſanè.14. quæſtio. 5.Bal.in c.ſi.de appel.Dicit etiam Barto. in l.ſi quis vxori.§.ſi fugitiuum,ff. de furt. ꝙ Si quis pecuniam dederit iudici,vel promiſerit, vt habeat ſententiam quod incidit in pœnam falſi.l.2.ff.de fal. Quod verum eſt, quando permittitur aliquid , per id qđ ſibi acquiratur , ſecundùm quod loquitur . l. 1. & 2 ff.decalumnia. Tamẽ ſi promittitur iudici , de defendendo, aut de eum indemnẽ conſeruando in ſindicatu , tunc nõ incidit in crimen falſi, per d. §. ſi fugitiuum . Idem Ang. in d. §. ſi fugitiuum, Iaſ.tamen vbi ſupra tenet ꝙ perdat cauſam. Allegat Bal.in c.cum ab omn ,de vi.& ho.cle Quia videtur promittere , vt corrũpat . Et hoc reue . An autem liceat dare aliquid iudici,vt aliquem de banno eximat,& an ille,qui dedit poſſit eſſe teſtis , vide Bal. conſil. 478.in 4.lib.

ea repellatur exceptiõe doli.C.de arbi.l.3. & in glos. prædicta, secus, si per gratiam datur, quia tunc non est nulla ipso iure, sed datur restitutio, [a] vt in dicta gloss.

21 Vtrum iudex teneatur ad restitutioné parti, si eius negligẽtia aliquid damnũ incurrit? ℞.gl.in c. quoniã contra, de proba. in verbo, negligentiam, ꝙ sic, [b] & eã sequuntur doc. Pan. autem in d.c. quoniam contra, ait, quòd in foro animæ est vera opi. si fuit in dolo, vel lata culpa, [c] aliàs non, sed de hoc dico latius supra, Culpa.§.5.& 6.

22 Sed quando dicitᷣ committere negligẽtiã? ℞.Ho. ꝙ tunc, quãdo negligit terminare causam, vel habere tabellionem, vel aduertere quid scribatur, vel non prouidet de aduocato, vt tenetur, vt supra dictum est, Aduocatus.§.10. vel non curauit reuoluere libros, & huiusmodi, quæ suo officio incumbunt [d] multomagis tenetur, si ex dolo dat damnum, vnde, si iniquam sententiam dedit, vel aliquid aliud fecit contra conscientiam, & contra iustitiam in grauamen alterius partis, vltra restitutionem ad interesse, ad quam tenetur, [e] vt C.de pœna iud. qui ma.iu. l.2.& auten. nouo iure.11.q.3. quatuor.23.q.2. dominus noster, & ibi gl. & q.5. administratores, si est ecclesiasticus iudex ordinarius, vel delegatus, si contra conscientiam & contra iustitiã hoc fecit, ipso facto est suspensus per annum ab executione officij, vt in c. cum æterni, de re.iu.li.6. si verò dãnificauit partem per imprudentiam, sic tenetur similiter ad restitutionem, in culpa enim fuit, cum se insufficientem sciuit, vel scire debuit, & tamen causam iudicare præsumpsit, & hoc verum in ordinario. delegatus autem, qui necessitate obedientiæ iudicat, & bona fide, & de consi. peritorum, licèt iniustè iudicet, non tenetur ad restitutionem, nec peccat, sed eius assessor tenebitur.l. 2. ff. ꝙ quisque iur. si modò eum elegit, qui habebatur pro doctor. & bonæ opin. & ita credidit eum doctum ad hoc, aliàs non excusaretur, si vellet procedere secundùm caput suum, vel imperitum, vel malum scienter eligeret assessorem, secundùm Rod.

23 Vtrũ iudex incidat ĩ pęnã statuti imponentis pęnã nõ terminãti sentẽtiã intra certũ diẽ, si nõ terminat? ℞. Pa i c. licet, de ꝓb. ꝙ sic, si fuit requisitus, quia non tenetᷣ impendere officiũ suum ad vtilitaté priuatã, nisi requiratᷣ, vt in l.4.§. hoc ãt, ff.de dã. infe. & ibi Bar. [f]

24 Vtrum iudex sęcularis teneatur pręstare brachium suum iudici ecclesiastico? ℞. ꝙ si eius subditus resistit sibi de iure, vt puta, præcepit ei aliquid, appellauit ad superiorem, episcopus dicit, ꝙ nõ potest, & petit brachium sœculare contra eum, tunc dico ꝙ non tenetur, ita no. Pa. in c.1. de officio or. secus, si resistit ei de facto, vt ibi no.

Idem

a Sed datur restitutio] de hoc.§. vide glo. & tex. in c. quatuor.11.q.3.

b Quod sic] Et tenetur ex quasi maleficio, vt Instit. de obli. quæ ex quasi malefi. in prin. & ff. de var. & extraor. iudi. l fi.

c Lata culpa] qñ iudex videt peti consilium sapiẽtis per calumniã seu animo differendi, vel frustratoriè, non debet concedere, non obstante statuto arctãte iudicem ad consiliũ sapiẽtis, ita no. Ange. con.33. in q. vertente, allegat in ar. l. Cor. de Fal. & l.1.C. de dila. l. cum hi.§. si cui, & quod ibi not. Ang. ff. de transi. Idem voluit Io. An. tit. de requisitione consilij, in addi.§. insuper, ver. vt aũt. Bald. in l.1.C. de rela. Ale. con. 62. secũdæ partis, visa facti narratione.

d Incũbunt] Hęc refert Pa. in d. c. quoniam, super. d. glo. in ver. negligentiam.

e Ad quam tenetur] Est infamis, & tenetur crimine falsi, quod pęnam deportationis, vel vltimi supplicij cõtinet ſm Azo. Probantur in d.l.2.& d. aut. nouo iure, & l. si fam. ff. de iu. Adde text. in l. si qs in conscribendo, & quod ibi no. C. de pac. vbi d. Ia. adducit Roma. consi. 338. incip. in casu propositæ consulta. aduertẽdum censeo, in secũdo dubio. Vbi in cõtingentia facti consuluit, ꝙ si iudex negligat iustitiã facere, nedum teneatur iudex parti, & faciet litem suam, sed etiam teneatur ciuitas vel princeps, qui creauit illum iudicem.

f Et ibi Bar.] qui distinguit. Quando non petitur officium, Aut tale officium respicit principaliter vtilitatem publicam, & tenetur. l. 3. & l. congruit, ff. de offi. pręsi. In aut. vt no. iud.§.1. & §. quoniã verò. Aut respicit vtilitatem priuatã. Et tunc aut respicit reuerentiã alterius iudicis, & tenetur. l. eos, in fi. & l. iudicibus, ff. de appell. Aut respicit solũ partis vtilitatem, & tunc aut respicit miserabiles psonas, & actũ piũ, aut non. Primo casu aut iudex non potest pręteẽdere probabilẽ ignorantiam, & tenetur C. de admini. tut. l. sancimus.§.1. & l. nequaquam.§. aduocatos, ff. de of. pro consult. & l. Aut põt pręteẽdere ꝓbabilẽ ignorantiam, & non tenetur, vt l.1.§. magistratib⁹, ff. de magistra. conue. Secundo casu non tenetur suũ officium interponere, vt d.§. hoc autẽ. Subdit Ab. in dicto ca. licet de ꝓ. ꝙ nec valet citatio iudicis, nisi fiat ad peti-

tionem partis fm eundem in c.1.de iudi.facit, quod no.Inn.in c.ad nostram.a.de ireiuian. Vide gl.no. in c.fi.de rescri.& quod no.in l.scimus, C de iudi.Et hoc tenet Bar.in l. ad peremptorium, ff.de iudi.pro quo vide Oldr.con.3.Adde etiam Bar.in l.si quis v-xori.§. si fugitiuum,ff.de fur.vbi dicit in fi.ꝙ iudex potest relaxare incarceratum, si inueniat ad nullius instantiã ibi fuisse positum, factis tamẽ bannimentis, & dicit sic ita practicasse.

Idem dic in exempto, [a] q allegat exemptionem, quã ẽps non admittit, appellat, non tenetur iudex sœcularis episcopum iuuare.

25 Vtrum iudex post latã sentẽtiam diffinitiuam possit eam interpretari, [b] seu declarare? R. ꝙ nõ inferiores, nec arbiter, maiores autẽ benè pñt declarare, sed nõ mutare, aut corrigere, vide in c.1.de postu. præl. in gl.in ver. interpretatus, & quod ibi no.& Pa.ibidẽ, interlocutoriã verò sentẽtiam potest corrigere,& reuocare,de accusa.c. qualiter & quando,el.1.

26 Vtrum iudex possit pœnam minuere, vel augere, vide infra, Pęna.S.18.

27 Vtrum non condemnãs partem aduersam in expensis teneatur ipse de suo restituere alteri parti? Res.ꝙ sic.l.sancimus, C. de iudic. quod limitat gl. [c] in c.fi.de rescrip.verum, si fuit petitum, aliàs non.

a Idẽ dic in exẽpto] Quãtùm ad hoc vide. c. cum personæ,de priuil.6.vbi exẽptus tenetur ostendere priuilegiũ suæ exemptionis.

b Possit eam interpretari] De materia autẽ huius.§.vide p doc. in c.ex parte, el.3.de ver.si.& per Bart.in l.ab executore.ff.d appella. vbi dicit, ꝙ aut quæritur de interpretatiõe delegati a se, & q̃libet põt hoc facere. Aut de interpretatione sentẽtiæ propriæ, & tunc aut est delegatus, & nullo modo potest, aut est ordinarius,& dicendum est, vt hic,& potest interpretari, sed non in totum tollere, aut reuocare in partem. Nec etiam capias pro extensione, quia non potest hoc iudex facere nisi circa accessoria, sed intelligit interpretari pro congrua verbi, vel orationis declaratione, q̃a tũc nihil de nouo facit, sed factũ declarat. Exemplũ, Iudex sentẽtiauit aliquem fecisse violentiam, poterit postea declarare, vtrum intellexit de violentia publica, vel priuata, quamquam intelligeretur, si non fieret interpretatio, de violentia priuata, vt l.præses, ff.da pę.Item si condemnauit in centum, nec de qua pecunia dixit, poterit interpretari, licèt de minori in dubio intelligatur.l.nummis, de leg.3.Item si condemnauit Titiũ filium Sempronij, & reperiantur duo Titij, poterit declarare, de quo senserit &c.Vide ibi plenè per Barto.nõ intelligas etiam ista de principe, quia potest in totum tollere, vt l.1.in fi.ff.de q.

c Quod limitat gloss.] Illa gloss. est singularis secũdùm Pa.ibidem concludit Bart. in l.4.§.hoc autem, ff.de damno infec.q.5.Idem Alex.in l.properãdum.§.finautẽ, C.de iudi.& in l.Paulus, post Ang.& Imol. ff. de re iudic.

d Ad hunc titulum possunt addi quæ scribuntur in Catec.in præcep.Non loqueris con.pro.&c.ca. nunc explicemus.P.V.

IVDICARE [d], vtrum liceat ex suspitione, Vide infra, Pręsumptio.1.

1 Quid est iudicare simpliciter & pure? R.non est remoue͠r ordinẽ iuris, sed tm̃ subtilitatẽ pnitiosã, q̃a pdicta verba important ex suo pprio significato idẽ, qđ sine malitia, & sine plica, & inuolutione, ad hoc glo.in Cle.sępe, de ver.si.in verbo simpliciter, & ordo iudiciarius non est inuentus ad inuoluendum, vt in c.dilecti filij, de iudi. & ideo non remouebitur secundùm Pan. in d.c.a dilecti. [e]

2 Quid si dica͠r, pcedas sine solẽnitate iuris? R. Pa.ĩ d. c.dilecti, ꝙ cẽse͠r sublata solẽnitas iur.ciu.& canonici, sed nõ diuini, [f] & iurisgentiũ, & iõ duo testes sufficerẽt, licèt fortè plures requirerent. Sil͠r ẽt si sũt infantes, [g] q̃a infamia est de iure positiuo, in c.p tuas, de sim. nõ tñ recipiuntur non citata parte, q̃a citatio est species

e Pa.in d.c.dilecti] Vide no.in c.si.de re iud. li.6. & in c.de causis, de officio deleg.

f Sed non diuini] Adde Bart.in l.filiusfam. ff. de dona.vnde vigore huius arbitrij non poterit condemnare iudex, nisi sibi cõstet vt iudici, Ita Bal.in l.milites §. 1. de testam.mil.& vide, quæ no.Bald. in l si pro ea, C. manda. nec poterit torquere sine indicijs fm Paulum de Liaza.in commẽto.c. grauis, de depon. in vlti colũ.& vide plenè per Ro.de his in rubri.ff.de arbi.maximè in.7.q. & dicit Bal. in l.1.§ ait prætor, de iur.delib. ꝙ licèt iudex habeat arbitrium, tamẽ tenetur expedire causam intra tempus, & p Bar in l.in lege, ff.loca.per Bald. in l.obseruare.§. proficisci, ff. de offi.proconsul.& lega.& in l.1.vbi etiam Ange.C.de testam.mili.& adde, quòd vigore dicti arbitrij benè fortè poterit omitti lex, quæ se fundat in apicibus iuris.l.si fideiussor,& quod ibi Bar. no.in §.quædam, ff. manda.

g Si sunt infames.] Tu dic latius, quidam sunt testes de quibus ipsa naturalis ratio suspicatur, vt falsum dicant, vt si est inimicus capitalis, vel contra me conspirauit, & iste non admittitur, capitulo per tuas. 1. de simon.qui text.benè probatur, quia videtur de iure gentium prohibitus. Item non admittitur surdus, nec mutus secundùm Innocent. in capitul.sciscitatus, de rescri. similiter nec furiosus secundùm Ang.in l.furiosus ff.de iudi. Quidam alij prohibentur propter sui status defectum, Et tunc aut status eorum est vilis etiam de iure gentium, vt serui, & damnati in metallum, qui perdunt ea, quæ sunt iuris gentium, & non admittuntur. Aut perd. nõ solum quæ sunt iuris ciuilis in totum, vt deportari

portati in insulam, vel in pattem, vt in fœminis, vt. l.cognitione, ff.de var.& extra.cogni. Et isti possiunt admitti, probatur.ff.de testameu.nuli.l.neque enim. §.1.& 2.coniuncta.l.1.eod.ti. Hanc senrentiam sequtur Pet.de Anc.in Cle.sæpe, de ver.si. Quanuis Imo. in l. filiusfam.ff de donat. renuerit contrarium, vbi Bar. hęc recitat. Prædicta vera, nisi verba statuti aliud inducerent. Quid si diceret, Nõ obstante solennitate iurisgentium, dũ tamen de maleficicio constet legitimè, quia in probatione req̃ritur ordo iuris, licèt in alio processu secus.

a Est species defensionis] Adde l.vt vim, ff. de iustitia, & iure, Et in glo. magna in l.pactũ, ff.de pac. vide Bald.in l.1. de testam. milit. Et Abb.con. 94. a.par. Vnde parte absente nõ poterunt testes examinari quia hoc esset auferre copiã defensionis. Ad hoc qđ not. Alex.post Bar.in l. diem proferre §.si quis litigatorũ, ff de arbitris. Potest tamen date licentiam iodici, q̃ recipiat absque citatiõe partis, Bal.in l.si qñ tertia columna, C. de testibos, & Aug.in l.milites C. de testamẽto mili. Facit etiam pro hoc, quiã nõ licet hoc iure gẽtium, cum dicat tex.3.q.nona.ca. omnia, & capitulo, absens, nullo iure licere parte absente. An aotẽ testes possint recipi diebus festiuis in honorem Dei, quando reci

defensionis,[a] quæ est de iure gentium, nec potest tolli, Clemen. pastoralis, de re iudicata.

3 Quid si dicatur, Iudices prout volueris? ℞. Pan. vbi supra, q̃ intelligitur solùm dolus exclusus, ar.in l.creditor. §. Lucius. ff. man.& ideo non põt tollere ius alterius sine causa, sicut nec committens: qa nemo plus iuris in alium transfert, q̃ ipse habeat, de dote post dinor.rest.c.nuper, & propterea dicit Bar. in exrraua.ad reprimen. q̃ ille, cui cõmittitur; vt faciat, q̃ vult, vel sicut libuerit, licèt non teneatur sequi regulás iuris ciuilis, remanet tñ ligat⁹ regulis iuris naturalis gentium seu naturalis æquitatis, qđ idem est, vt in Cle pastoral. de re iud vbi imperator inualidè egit, quia excessit regulas iuris naturalis.

4 Quid si dicat̃, iudices secundũ veritatẽ, & ęquitatẽ? ℞. Pa.in c.literas, de iu.ca. q̃ debent seruari solennitates ẽt rigorosę iuris positiui. dom Ant. dicit, quòd rigorosas [b] non teneiur seruare, & placet mihi.

5 Quid si dicatur, Iudices ꝑut tibi videbit̃? ℞. Pan.in c.1.de iu. q̃ dẽt iudicare iudicio intellect⁹, cui ꝯgruit hoc verbũ, videbit̃, ita not. Bar.ĩ l.quid rñ.§.si arbiter, ff.de arb.& idẽ, cum dr̃, Relinquo, vel committo arbitrio tuo, vel prudentię tuę, vel iudicio tuo, tunc denotant arbitriũ boni viri ratio

piuntur sine iuramento? Bart.vbi supra dixit, q̃ sic. Idem Arch.in dicta Clementina sæpe. Roma.cõsilio vigesimo. In contrariom tenet Augustinus de Anch. de pote papæ, quæst.58.c.si.sequitur Feli.in c.cõstitutus, de rescrip.& placet.

ne regulati, sicut cũ dr̃. Vt visum tibi fuerit, vel tibi videbitur, ita not. Pan. in c.1. de seq.pos.super gl. in ver. suo, ver.no. primò ex ista similiter hæc verba, si estimaueris, si arbitratus fueris, si tibi placuerit, vt probatur in l.fideicõmiss.§. quãquã, ff.de le.3.& in l. Thais.§.sorore, ff.de fideicom.lib.vbi tex.no.vide tex.cum glo.in c.1.de cor.vicia.& p Bar.in extrauaga. ad reprimen. in ver.videbitur, & Pa. in c.1. de const.in 4.colum.ver.in gl.fi. Et ideo tenetur sequi omnes regulas iuris ciuilis ſm Bar.in d.extrauag in d. ver.videbitur.ver.tertio casu prin.allegat.l.1.ff. de arbi. & propterea aduerte, q̃ omnia verba; exceptis istis, volo, libet, arbitrium plenum, vel liberum, vt ibidẽ no. Bart. [c] important arbitrium boni viri.

6 Quid si dicat, sine strepitu,[d] & figura iudicij simpliciter, & đ plano? ℞. Cle. sępe, de ver. sign. & ibi videas, quomõ potest omittere omnia, quę non sunt de iure gentium, vel naturali.

b Rigorosas] vt litis cõtestatio, dilatiões frustratoriæ iurgia aduocatorũ, & procuratorum.

c Vt ibidem no. Bartol.] In vers. conclode igitur, & vide eundem ĩ l. alio.ff.de ali. & ciba l.vbi plenè, & in l.si sit, in princip. ff.de legat. 1.

d Sine strepitu] Quid sit strepit⁹ & figura, vide Bartol. in d. extrauagãti, ĩ vers. strepitu, & in ver.figura. Et de his omnibus. q. vide plenè in reper.solenni in d. Clemen.sæpe. Et dic, q̃ strepitus, qoi dicitur a strepo strepis, excluditur, idest vocis rumor. Et figura iudicij intelligitur ordo iudiciarius, per quẽ iudicium assumat essentiam.

e Iustè, & ex legibus iudicia forensia exercenda Catech. in pręc. Non loqueris cõtra p &c.c.nunc exphcemus P.V.

7 Vtrum iudicandum [e] sit ſm allegata & probata, an ſm q̃ iudex cognoscit veritatem? ℞ q̃ diuersorum fuit diuersa opi. Io. & Arc.3.q.7.iudicet, in glo. fi. Ber.& Hos. de officio ordi.capitu.1.in glo.in ver.canones, & ibi etiam Pa.tangit. Innocen.de censi.capitulo venerabili, Hostien. de postula. prę.ca.bonæ el.1.tenent, q̃ si agatur in forma iudicij, sic iudicabit secundùm allegata & probata potius, quàm secundùm veritatem.ff.de officio præsi.l.illicitas.§.1.d.capitul.iudicet.11.quæst.3. summopere, vbi glo.

gl.6.q.2.si tantum,& c.placuit, quia aliud facit vt iudex,aliud vt homo, vt i gl. d.c.1.de of.or.23.q.4. si ecclesia,& ideo iudicabit ẜm conſcientiam, quam habet vt iudex, non quam habet, vt homo in d.c.2. & de of. deleg.paſtoralis.§.quia verò,[a] facit c.ſi omnia.6.q.1. Ho.tamen, & Arch.dicũt, ꝙ ſi imminet periculũ animę, vel lęditur publica vtilitas,quod tunc de iure, & de facto ſupplere poteſt,& debet pro periculo animæ ꝙ poſſit,facit de ele. cũ vobis.§.his igitur,[b] de excep. ibi,In periculũ animæ ſuę. Pro vtilitate publica, ar.C. de procu.l.litẽ,ff.de poſtu. l.quos ꝓhibet.Hug.tenet, quod nullo modo dẽt iudicare contra veritatem, ſed debet delegare cauſam. ff. de iuriſ.omni.iu. l. prętor. Rod.dicit,ꝙ ſi innocentem cõdemnet ad mortem, vel mutilationẽ mẽbrorũ, aut ꝯdemnandũ exponat ẽt ad pręceptũ ſuperioris,ꝙ peccat mortaliter? Secus ãt eſſet in alijs pœnis pecuniarijs,vel cauſis ciuilibus,gl. in c.paſtoralis,de of.or.lib. 6.& Ri.in quol.3.q.25.& Th.[c] 2.2.qõ.77. ar.2.tenent cum prima opi. Sed ſaluo meliori iudicio ego dico, ꝙ aut iudex procedit in iudicio,aut extra iudicium. Si in iudicio ſit,tene,ꝙ nullo modo poteſt iudicare contra veritatem, quam pro certo ſcit niſi cum peccato mortali,ſiue ſimus in criminalibus,ſiue in ciuilibus Tum primò qa eſt contra præceptum diuinum, Exod.23. Non ſuſcipies vocem mẽdacij, & infra,Neque in iudicio plurimorum acquieſces ſententię,vt a veritate deuies,& poſt, Innocẽtem,& iuſtum non occides.Tum etiam qa dicitur in capi.qui ſcandalizauerit,de reg. iur.vtilius ſcandalum naſci permittitur, q̃ veritas relinquatur.Hæc ibi,& in c.poſtulatus do.3.q.7.dicitur, quod non ante iudicandum eſt,q̃ ad conſcientiam noſtram reuertamur,& qd placeat deo, ſiue diſpliceat,debeamus dirimere, & in.c.tunc.xi. q.3.dr̃, tunc vera eſt abſolutio præſidẽtis, cũ interni ſequitur arbitriũ iudicis ergo a ꝯtrario nec abſolutio,& multominus condemnatio.Itẽ in c.ſumnopere, ibid.dicit, ꝙ ẜm quod in l.diuina & humana conſtitutum eſt,dẽt iudicare,& poſt,non ex corde noſtro, ſed pręcepto diuino condemnationis ſententiam proferamus. & in c.cũ æterni,de ſen.& re iu.li.6.ibi dr̃ inferẽdis ſententijs præ oculis habeat ſolũ deũ,illi⁹ imitantes exemplum, qui quærelas populi tabernaculum ingreſſus ad dominum referebat,vt ẜm eius imperium iudicaret,hæc ibi.Ergo non ẜm falſas allegationes. Item tex.clarus eſt in d.c.cum æterni,ſi quis(inquit Inn.4.) aut iudex eccleſiaſticus ordinarius,aut ẽt delegatus famę ſuæ prodig⁹, & proprij perſecutor honoris,ꝯ̈ conſcientiam,[d] & ꝯtra iuſtitiam in grauamen alterius partis in iudicio quicquam fecerit ꝑ gratiã,[e] vel per ſordes, ab executione officij per annũ nouerit ſe ſuſpenſum,ad æſtimationẽ litis parti,quã lęſerit, nihilomin⁹ condẽnand⁹,hæc ibi. ecce ꝙ non dicit ꝯ̈ allegata, ſed ꝯ̈ conſcientiam, & per ſordes falſorum.Item & alia ratione credo, ꝙ nõ excuſetur a mortali, quia officium iuſdicentis latisſimum eſt,dicit l.1.ff.de iu.om. iu.Vnde iudex poteſt vt in pluribus iudicare, prout ſuæ conſcientiæ rationali videt, vt patet in l appellari,ff. quis, & a quo appellatur,ibi,& quod optimum putauerit, ſtatuere,facit.ff.de arb.l quale,vbi dicitur, Omni modo dicat,q̃ ſibi vr̃ ẜm legem, dicit gl.tu dic ẜm rationem, & conſcientiã. Itẽ in c.ad noſtrã,de conſue.dicitur,Poſt, q̃ tibi de meritis eorum conſtiterit, ſententiã proferre valeas, ſicut ordo poſtular rõnis,autoritate ibi præſentium, præmiſſa ꝯſuetudine non obſtante, cõcedimus facultatẽ.facit.l.1 ẽ non nouã,C. de iudi.parum poſt princ. ꝙ iudices iurent omnimodo ſe cum veritate, & legum obſeruatione iudicium diſpoſituros.Item.C.de iu.l placuit, In omnib.rebus pręcipuã eſſe iuſtitię,ęqui tatisq; q̃ ſtricti iuris rationem,hæc ibi.Facit ad idem cap. ſi.de tranſac. Et ideo ſicut

a §quis verò] Vbi gl. in ver.tenetur eandem,& ibi Pa. plenè examinat.

b §. his igitur] Ibi gl.in verſ.ex officio,not ꝙ iudex poteſt ſupplere etiã de facto, quia papa ſic fecit.

c Et Tho.] Nam dicit iudicare ad iudicem pertinet tanquam ad habentem poteſtatem de publico, & ideo nõ debet iudicare, niſi ſit informatus ꝑ ꝓbationes publicas, per inſtrumenta?teſtes, & ſimilia.

d Contra conſcientiam] Vult benè Io. And.ibi in gl.in ver. contra, ꝙ debet iformare conſcientiã ſecũdũ allegationes,& probationes &c. Tu intellige,ſ.veras,& ſi ſcit falſas, tunc contra conſcientiam iudicat.

e Per gratiam] Scilicet per amorem, & per ſordes,ſ. prece, precio, odio, vel timore.

a Non debet exequi eã] Si ista obijciant, & nõ calũniosè, seudolosè.
b Cõtra ius litigantis] De hoc §. seq.
c Quod non põt pbar] Vt refert & sequitur Pa. in c. pastoralis. §. qa verò; de of. dele. q ét sequtur opi. hic positã in omnibus, & de absolutione tenet ẽt Pa. in c. 1. de of. or. adducens, qa dñs absoluit mulierẽ, q sciuit adulterã, vt patet Ioã. 9. & omni Chri actio nra instõ. 2. q. 1. Deus ops, & licèt iste euitet pœnã tpalẽ, non tñ euitabit ęternã, si nõ pęniteat, aut si pęniteat, tpalẽ ecõtra tñ, qñ iudex habet conscientiã benè firmã pro reo, qa scit ipsum Innocentẽ, nunquam tamen debet condemnare eũ pp pbationes, qa innocens non est puniendus, vñ & faceret ꝯ cõsciẽtiã, si puniret.
d Imo innuit cõtrarium.] Pręcipuè d. c. eorũ, qđ dũ dicit. Cognoscat veritatẽ, & intelligat, quę ei obijciuntur, quod & p sapiẽtiã Salomonis dicitur, Ante, q̃ scruteris, nõ reprehendas.
e Secũdũ allegata, & probata] Vel si dicãt, non excludunt veritatẽ, & cõscientiã.

sępe, quando volũt, sciunt inuenire colores pro iustitia defensanda, ita in isto casu tenẽtur, vt contra veritatem non iudicent, diligentissimè facere, q falsitas detegatur, vt 2. q. 1. deus omnipotens, & si nullo mõ detegere possunt, tunc potius debent officiũ resignare, quàm contra iustitiam sententiare. Facit pro hoc, quod no. gl. in c. pastoralis, de offi. dele. S. quia verò, in ver. & si sciat, vbi dicit, Mer executor, si scit sententiã latã autoritate literarũ falsarũ, vel per falsa instrumẽta, vel per dolũ aduersarij, q non dẽt exequi eam, a Sed remittere ad superiorẽ, vt in. c. de cętero, vbi est ẽt bona gl. de re iudi. & c. si quando, de of. dele. C. si ex fal. instru. l. iudicati. ff. de iudi. l. si prętor. S. Marcellus, & ad tex ibidẽ, q dicit, & si sciet illã sñiam iniustã, q tenetur exequi, si non põt aliter ab solui à mandato. R. d. gl. q intelligit de iniustitia solennitatis iuris, & ita exponit iniustam. 1. ꝯ ius litigãtis. b Secus, si esset iniqua, & dicitur iniqua qñ est cõtra veritatẽ, quia sic nõ tenetur obedire, vt ibidẽ allegat. Sed si nõ hẽt superiorẽ, cũ nulli subsit nisi deo, multominus dẽt contra certam scientiã condemnare innocentem pro quocũque testimonio, pterea dicit. l. ab ente, ff. đ pę. sancti est nocẽtẽ impunitũ relinquere, quàm innocentẽ damnare, & sic cõcludo, q cõdẽnare aliquẽ nullo modo licet iudici contra veritatem, de qua ipse certus est, absoluere autẽ benè potest si probationes non sunt legitime, quãuis iudex sciat pro certo eum culpabile, qa

iura illud volunt expresse, vt nemo publicet peccatum alterius, quod non potest probare, c vt in c. si sacerdos, de of. iudi. ord. l. illicitas. S. neque licitas, ff. đ of. pręsi. & ff. de feri. iuncta gl. l. eadem oratione, in fi. & c. si tãtùm episcopus. 6. q. & c. quoties, & in c. Menan. 2. q. 5. absoluitur infamatus ex quo defecerunt accusatores in probando. Et hanc opi. videt tenere Nic. de lira. super exo. 23. Nec obstat. c. iudicet. 3. q. 7. q nõ dicit, Secundùm allegata, sed dicit, Iuxta leges, & iura pnũciet, qđ ẽ dicere, iuxta qđ statuerũt leges, & iura. pcedat ĩ pcedẽdo & discutiẽdo, & det sñiam, q̃ qdẽ volũt, vt vnicuique reddat, quod dẽt. l. 1. ff. de iu. & iur. Nec & ob. c. eorũ qui, & c. seq. 11. q. 3. quia loquunt, quomodo in examinatione testium debet pars citari, & ordo iuris seruari in eorũ discussione, nõ enim dicit, q det sñia sm eorum dictum; imo innuit contrarium, d si benè attẽdatur. Nec ẽt ob. c. nos in quemquã. 2. q. 1. cũ c. deus omnipotens, ibidẽ, & aliquibus alijs, quia licèt dicant, neminem condemnandũ nisi conuictũ; non tamen sequitur, q omnis conuictus sit condẽnãdus, ex quo iudex est cert de falsitate, imò. c. iudicantẽ 30. q. vl. demõstrat oppositũ, vbi dicit tãdiu actio vẽtiletur, quousque ad rei veritatẽ pueniat. Frequẽter ẽt interogare oportet, nè aliqd forte pretermissũ remaneat, quod annecti ꝯueniat; hæc ibi. Et ideo dicã, cũ de bona fide agit, nõ ẽ de apicib iuris disputandũ. ff. man. l. si fideiussor. S. quidã. Nec similiter ob. d. l. illicitas. S. 1. qa ibi dicitur, Præses, puincię id sequat, nõ simpliciter, sed addit, quod eum cõuenit sequi ex fide eorũ, quæ probabuntur. & breuiter nunquam inuenient ius, q iudex teneatur iudicare secundùm allegata, & probata, e sed benè secundùm ordinem iuris. Et sic intellige ordinem. s. in procedendo, & examinando, & etiã sententiando. Sed ius non vult q in sententiando aliqs puniat, q est innocẽs, & ꝯ veritatẽ, vt s. patet; ergo non debet iudicare ꝯ veritatẽ, quã p certo scit. Ad id, qđ dicũt de scãdalo, iã patet solu. p c. quis scãdalizaueit, ibi, vtili scãdalũ &c. vt s. Similiter nõ ob. qđ iudicat non hõ, sed vt iudex, quia illud verum si essemus extra ea, quæ sunt cõtra legem dei, quæ nõ sunt peccata;

sed

a Vt iudex.] De hac. q. quamuis multi multa dicant, placet opi. hic posita, cum qua cōcordat Girar. Odonis sup 5. Ethic. vbi formalius ꝓcedit, & respondit argu. in contra.
b Peccat mortaliter] Cōtra ista facit tex. in c. pastoralis. §. qa verò, de offi. deleg. vbi dr, ꝙ ordinarius tenetur obsequi delegato, et si sciat īniam illam iniustā. ex no. ibi Pa. 1. no. ꝙ quis dēt parere mandato supe rioris, licèt sciat illud iniustū. sed rnde hoc nō esse absolutè verum, quia mandato ꝯ Deum & bonos mores nō debet quis vllo modo parere, qa oportet obedire Deo magis, q̄ homini bus. c. Iulianus, & c. si quādo. 11. q. 3. de quo p Jn. in c. ad aures, de temp. or. de hoc est. gl. magna. in d. §. quia verò, & ibi Pa. vbi alleg. Io. di. ꝙ in crimi nalibus talis sententia, quę scitur iniusta, non debet mandari executioni; secus in ciuilibus, quia fortè transiuit in rem iudicatam, & in ciuilibus tacitus consensus partium videtur purgare sentētię vitium, quod nō est in criminali. bus, qa nemo est dominus mem. brorum. l. liber homo. ff. ad l legē Aql. c. contin. gie. 2. d sen exōi. Hinc est, ꝙ ꝓ cō.

sed in prævaricatione ꝑceptorum Dei non habet locum illa distinctio, qa non iudex punietur, sed homo, quāuis fecerit vt iudex,[a] si verò loquamur, qñ iudex procedit extra iudicium, vt in officijs dandis, & alijs, q̄ eius arbitrio committūtur, sic nō habet dubium, quin teneatur sequi propriā conscientiā, non allegata, vt ff. de iurisd. om. iu. l. 1. & 2. in dispensationibus, vt 1. q. 7. exgunt, in criminibus ēt extraordinarijs ex causa, quę sibi vr̄, potest pœnas temperare. ff. de pœn. l. aut facta, quasi per totum, & l. capitalium, pręcipuè in. §. solent. l. di. vt constitueretur.

8 Quid de officialib. qui bus mādatur, executio sententię iniustæ? ℞. Alexa. de Ales. in 3. par. sum. de 5. pręcepto, & Ri. i quol. 4. q. 25. ꝙ si sententia cōtinet intolerabilem errorē, vel iniustitiam manifestam, non debent obedire, aliàs nō peccant exequendo, quod ego limito, qñ nō sunt certi de innocētia ꝯdemnati, qa in dubio excusanē, sed qñ sūt certi de iniustitia, sic credo peccāt mortaliter[b] obediēdo, vt i ꝑcedē: i. § dictū est.

9 Vtrū iudex secularis possit iudicare de his, q̄ sunt peccata, vt vsura, & hmōi? ℞. Pa. in ca. cū sit gñale, de fo. cō. 10 col. ꝙ sic, dummō non disputatur, vtrū sit peccatū principaliter, vt patet. ff & C. de cōd. inde ꝑ totū, & ꝙ me. cā, & vi bo. rapt. & de furt. & similib⁹, & hæc ē cōis opi. & hoc est verū, q̄ corā eo p̄t obijci de iuramēto, si non vertitur dubium de eius validitate, vt in. ca. cum rex debet. 23. q. 5. Sed si dubitatur, vtrum sit vsura, vel nè, pactum vel nè, tunc iudex sœcularis non potest, sed ad ecclesiam est recurrendum, c. per venerabilem, qui fi. sint legiti. & in Clement. vnica de vsur. Et ideo ex dictis patet, ꝙ potest iudex sœcularis cōpellere ad restitutionē vsurarum, quia etiam de iure ciuili reprobatur hodie secundùm communē opinionem. Fallit hoc in crimine hæresis, de quo nullo modo pôt se intromittere, nisi exequendo. Excipiunē multi alijcasus in gl. & ꝑ do. in d. ca. cum sit generale. Sed tu dic secundùm Pa. nullū alium esse nisi (vt dictum est) cum agitur de dubio, scilicet vtrum valeat iuramentum, vel nè, & huiusmodi, quia tunc non potest, & sic tene, & vide glo. 32. q. 5. c. Christiana religio, & ibi per Arc.

10 Vtrum iudex teneatur iudicare secundùm statuta, seu consuetudines loci inter illos, quorum vnus est sibi subditus, alter non, puta inter clericum, & laicum? ℞. Pa. in c. ꝙ clericis, de fo. compe. 10. col. versic. ego verò in hoc articulo, quod aut statutū concernit solennitatem actus[c] exhibendi tempore contractus, & tunc siue sit statutum laici, siue clerici, non valebit actus, nisi illa solennitas fuerit obseruata, quia subditus non potuit contrahere cum nō subdito, etiam spreta lege sui superioris, imo peccauit ca. 2. de maio. & obed. & c. requisisti, de testam. & nulla fuit contracta obligatio lege sibi resistente, & inhabilitante consensum suum. l. cum lex, ff. de fideiuss. & quod no. Pa. in 3. no. in capit. si diligenti, de fo. comp. & in c. cum contingat,[d] de iureiu. & sic contractus non tenuit, cum debeat esse vtriusq; obligatorius, l. Labeo, la 2 §. contractū, ff. de ver. si. sicut videmus, ꝙ donatio facta ēt nō subdito vltra qngētos aureos sine īsinuatiōe nō valet. l. sancim⁹,[e] C. de

demnato pôt qs appellare, etiā si cōdemnatus recusaret. l. non tā tū, ff. de appel. 2. q. 6. in summa. Vide Pa. in d. §. quia verò.
c Solennitatem actus.] Puta, ꝙ si fiat cum præsentia, & consensu consanguineorū.
d In c. cum contingat] Et ibi Pa. 2. not. Et vide infra, Vsura. 2. §. 18.
e L. sancimus] Inficit enim illa lex donādi potestatē ex cā. quare s̄m hoc statutum iudicabitur inter clericū, & laicū in vtroque foro, qa si ꝯtus nō valuit, non dēt meritò ius reddi. ad hoc qđ no. Cy. in l. 2. C. de cōst. pecu. Vbi iu

dex dēt attendere ad statuta, & cōsuetudines litigantiū. Et facit quod habetur p Inno in rubr. de consue Et quod habetur i c. 3. de eo, q̄ onit. i pos. Nec p hoc, statu tū laicorū ligat clericus, cum di sponat circa sub ditos suos ad bo nu finē. Et si clericus vult obligationem oriri, det seruare oia, q̄ faciunt ad obligationis ortum.

a Pro anima] Et in hoc ius canonicū pualet pp animæ fauorē, in authē vt Cle ap. pro epi. in prin.

b L. non dubiū] Nā quisque pōt sup re sua statuere, q̄ in re ppria &. l. in re māda ta, C mā. Et sic fm hanc legē iudicabit in vtro que foro, qa si non valet cōtus, non debet ex eo iudicari.

c Nec forensis] Quia non pōt extraneus arctari ad aliquid explicandū, sed subditum statuentis benè comprehendit, vbicunque litiget.

d Facit q no. in l. 2.] in ti. & ibi gl. fi. in fin. Nam negotiatores, q possūt facere statuta, vt ibi, debent conueniri corā iudice fm statuta eorum.

e Etiam si habeat ibi bona] Aliud exemplū ponit Bar. ibi. & est in. 8. col. ver. sed circa hoc du bitatur. s. statutū disponit filium famil. posse testari, quia forēsis filius famil. testari non poterit, vel dicit q vir non possit instituere vxorē suā; certè forensis poterit, sequit Anth. in cōmēto. c. canonū. de consti. i 3. charta, versi. ex quo infertur, & ver. qd de conuerso, & in ver. sed circa psonas.

f C. si. de vi. & ho. cle.] Pa. ponit exēplū in statutis, quę fiūt Iudæis vsurarijs.

C. de dona. Et ideo iudicabitur secundùm hoc statutum in vtroque foro inter clericū, & laicū. Facit quod determinat Fede. cōsi. 77. q cessio actionis q̄ plebeiū facta nobili ab ecclesia nō valet, ex quo statuto phibeī, nè nobilis eā possit recipere. rō, quia statutum disponit i casu licito, & inter subditos, & nō in fraudē libertatis ecclesiasticæ. ex quo patet, q laicus tenetur in testādo seruare oēs solennitates legis suæ; aliàs non valebit, quantuncunq; instituat clericū nisi hoc fecerit pro anima [a] sua, qa in talib⁹ sufficit seruare dispositionem iuris gentiū, c. relatum, el. 1. de testa & l. 1. C. de sacr. san. eccle. Aut statutum cōcernit rē (exemplum, statuto cauetur, nè res dotalis sine certa solennitate possit alienari) nō valet alienatio etiā facta clerico ementi, ipsa solennitate non seruata. Nec p hoc dico, q statutum laicorū liget clericos, sed tm̄ subditū, & impedit obligationē oriri. l. non dubium, [b] C. de leg. Et ideo, si clericus vult illum obligare, faciat, q seruet seruanda. Aut statutum concernit personā, vt puta q debeat aliqd facere post contractum perfectū, vt ap prehendere possessionē intra certum tempus, aut pbare per tot testes, & huiusmodi; & tunc clericus non arctatur respectu statuti laici, etiam litigans in foro sæculari, nec laic⁹ respectu statuti episcopalis ipsius clerici, nec forensis. [c] quod limita verum quòad primū casum, qn̄ aliqd est explicandum per partē extra iudiciū, qa dēt iudex ecclesiasticus etiam litigātes secundùm suam legem iudicare. facit, qd̄ no. in l. 2. [d] C. de cōsti. pe. Secus, vbi aliquid est explicandū in iudicio, quia non potest iudex ecclesiasticus arctari statuto laicorum. vnde, si eorū statuto cauetur, q non possit probari mutuum per testes, si laicus litigat contra clericum in foro ecclesiastico, nō astringitur laicus illi statuto, ad hoc facit qd̄ no. in c. 2. de arbi. lib. 6. faciunt no. per Bar. in l. cunctos populos, C. de sum. tri. vbi dicit, quòd etiam si tale statutum concernēs personam indirectè tangit bona, quia non ligant. Exemplum, statuto cauetur, quòd primogenitus succedat, certè forensis non ligatur, etiam si habeat ibi bona; [e] secus, si concerneret principaliter bona, vt si diceret, quòd bona deferantur ad primogenitum. facit. l. 1. in fin. ff. de tu. & cu. da. vbi licèt præses prouinciæ possit dare tutorem, non tamen eum, qui non est eiusdem prouinciæ, vel non habet ibi domicilium; & sic fuit disputatum per do. Lau. in q. facti cauet statuto Mutinæ, quòd si res possessa ab aliquo, euincatur ab eo, quòd possessor non teneatur eam sibi restituere, nisi dato sibi ptio, quo emit. Bononiensis, litigat Mutinæ contra Mutinensem; obtinet sententiam, nunquid dabit sibi precium? certè non, qa illud statutum non porrigit vires ad forenses, licèt ibi litigent. Facit ad hoc, quod no. Pe. de Ancha. in. c. canonum, de consti. Ex quo infert Pan. vbi supra, q quàmuis statuto caueatur, q vsurarius nō teneatur restituere pignus, etiam si probet quis se esse dominum, nisi restituto precio, pro quo est pignoratum, q non extenditur ad rem clerici, vel forensis impignoratam domino inscio, quia si res est clerici, non subijcitur iurisditioni laicorū. c. fi. de vi. & ho. cle. [f] Idem in re laici extranei, qa cum ibi sit delata furtiuè contra voluntatem domini, non pōt dici de iurisditione statuentis, sicut dicimus de re mobili, q̄ nō

est permansura in loco, vt no. in c. fi. de fo. com. facit. l. hæres absens §. nunquid, ff. de iud. Aut statutum dat modũ dicẽdi cãm, & tunc si præfigit legem iudici, iudex tenetur, & sub eo pt al legari. Exẽplum, statuto cauetur, ꝙ iudex sequatur libros mercatorũ, & tũc in foro sęculari facit fidẽ in piudiciũ subditorũ, nõ ãt clericorũ, vel extraneorum si tñ vult recipere librũ ꝓ se vigore statutorum, teneť recipere ꝯ se, ar c. cũ olim,[a] de censi. cũ ibi no. Si verò non pfigit legẽ iudici, sed loquitur gñaliter. Adhibeať fides libris mercatorũ, tũc vbiq; pt allegari ꝯ subditũ statuẽtis, nisi in casu, qñ nõ vult suscipere contra se.[b]

11 Vtrũ iudex ecclesiastic⁹ posfit iudicare laicũ subditũ principis laici, vel ẽt pricipes laicos? ℞. ꝙ sic rõne spũalitatis, puta si cã ď decimis & spũalis, vt de matrimonijs, & hmõi, vel ratione peccati cuiuſcunq; mortalis, vt no. in c. 2. & ca. nouit, de iud. aliàs non.

12 Vtrũ laicus posſit iudicare in aliquo casu clericũ? ℞. ꝙ siue cã sit spũalis, vt de decimis, mřimonijs,[c] siue criminalis, vt de hæresi, vel vsuris, & hmõi,[d] siue tpalis, nõ põt, vt in d. c. nisi fet tñ autoritate sibi delegata ab epo in cã tpali merè de clerico iudicare aliàs si, vt in d. c. 2 fallit ẽt, qñ clericus est degradat⁹, & tradit⁹ curię sęculari, qa tunc põt.

IVDICIVM est duplex vnum ordinariũ ẽm legẽ dei, aliud temerariũ, primũ est duplex, s. iudiciũ discretionis, de quo i l. cũ pior. ff. de iud. 3. q. 8. §. tria. Vñ dř, furiosus caret iudicio, & istud iudiciũ concediť oib⁹ i manifestis & certis, aliud est coertionis, & hoc cõcedi tur aliqñ prælatis, & aliquando alijs, & istud aliqñ dicitur extraordinarium. i. delegatum, vt no. Innocen. & Ho. in c. quoniã, & ibi in gl. in ver. extraordinaria, de prob. Item extraordinariũ dicitur, quando non procedit in figura iudicij, sed iudex procedit ex officio suo in modũ inquisitionis, vel denũtiationis, vt de accus. c. super his, & c. qualiter, el. 2. hęc in d. gl. Idẽ in causis electionis, postulationis, aut prouisionis, sup dignitatib. personatib⁹, officijs, canonicatibus, pbendis, seu q̃ibuscun que alijs beneficijs ecclesiasticis, aut super decimis, matrimonijs, & vsuris, in quibus procedendũ est simpliciter & de plano, dř extraordinariũ, de quibus no. in c. olim, de accu. per Inn. & Ho. & in c. statuta, de hęr. li. 6. & Io. Mo. & Io. An. Item potest dici extraordinarium, quando iudex ecclesiasticus cognoscit de tpalib. rebus laicorum, ratione peccati annexi, de iudi. nouit.

1 Quot modis iudiciũ redditur nullum? ℞. ꝙ tripliciter, primò rõne iudicis incõpetentis, puta quia non hẽt potestatẽ super eum, quẽ iudicat, vt de iud. ca. at si clerici, cum suis concor. in gl. in ver. non tener.

2 Vtrum quilibet laicus posſit se subijcere cuilibet iudici, qui præest? Resp. ꝙ sic, si vult. l. 1. ff. de iud. & l. 2. C. de iur. om. iu. & intelligitur velle & consentire, quãdo scit eum non esse suum iudicem, & tamen litigat sub eo, vt in l. 2. ff. de iudi. Limita ẽm gl.[d] 1. post medium in c. si diligenti, de foro comp. verum in causa ciuili,[f] secus in causa criminali. vide Pa. ibid. sed quid si ille, cui vult se subijcere, non habet iurisditionem in actu vide supra. Confes. 3. §. 4.

3 Vtrũ similiter cleric⁹? ℞. ꝙ non sub iudice laico, ẽt pp tpalia bona sua. c. si diligẽti, de fo. com. nisi agendo contra laicũ sub iudice laico ꝯueniretur, ẽt de crimine, ciuiliter tñ, qa tũc teneť rñdere, vt i gl. 8 de iudi.

a C. cum olim] in ver. consequi, no. gl. ꝙ quis fructũ consequi non debet ex eo, ꝙ nititur impugnare.
b Contra se] Et in terminis vltimi casus loquiť ca. ꝙ clericis, de fo. compet.
c Tri. Sin. ses. 24. de sacr. mat. can. xii. P. V.
d Et hmõi] vide de his. Pa. in d. c. 2. super gl. 2. ver. no. 1. ex gl.
e Secũdum gl.] Idem gl. in vers. pontifice, in c. inclita. 11. q. 1.
e In causa ciuili] Limita, nisi fit subiectus laicus rõne feudi, vel sit tributari⁹, Ita ꝙ sit subiect⁹ alia ratione, quã rõne nudę iurisditionis, quia tũc non potest, sicut nec clericus, vt no. Bart. in l. 1. §. & post operis, ff. de ope no. nũ. & in l. 1. ff de iudi.
g Vt in gl.] Quæ dicit, ꝙ si ferať sententia, tenet, quia iudex fitus est propter recõuentionẽ, contra quam tenet Bar. in l. 1. vers venio ad tertiam, dicit hãc esse veritatẽ, ꝙ in criminalib. iurisditio iudicis potest prorogari, si iudex ille habet iurisditionem in illis causis, & alle multa. Pa in c. si diligenti, dicit, ꝙ hęc est communis opi. Bal. tamen tenet cum glo. iuris canonici in l. si qui ex cõsensu, C. de episc. audi. Adde se undũ Io. And. vbi supra, ꝙ dato, ꝙ in crimina

li possit iurisditio prorogari, non tamen impeditur suus iudex quin posſit ex officio inquirere in casibus, in quib⁹ permittitur inquisitio, quia per factum partis non debet ipediri officium iudicis, ar. ca. ex parte 2. de priuil. & melius in c. 1 & in ca. crimina, de col. dete & facit optimè pro hoc q̃d not. Barcol. in l. inter omnes. §. recte, ff. de furtis.

a Vide per eum ibidem] Scilicet in d.c.at si clerici. 4.col.ver.restat ergo examinare.
b Credo q̃ sic]Pa.tamen & d.Ant. sentiunt q̃ non. vide Pa.vbi supra.
c Respon.secundùm gl.] Loquitur de iudice ecclesiastico,sed nõde Papa, & excipit quinque casus tã tum.
d Et d.ca.cũ sit] De quo plenius per Pa.in d. c.licet ex.7. colum. ver. sed pro eius declaratione.
e Oppressa] Vt quia est vidua,& spoliata, & tunc ĩmediatè pôt ad dire ecclesiasticũ aliter non spectata negligẽtia sui iudicis.24 qõ.3. c. si quis de potẽtibus,habet.n.ecclesia istas personas miserabiles sub sua ꝓtectione.83. & 88.di.ꝑ totum, & in c.lupet quibusdam, de ver.si.in fi.idẽ si sint pauperes, licet aliter nõ appareat de oppressione eorum, vt pet iniustitiã eis factã possint immediatè ire adecclesiam, quia satis opprimuntur paupertate, idẽ si non essent pauperes,sed orfani, vel ifirmi, & possunt impetrare literas ab ecclesia contra laicos in euentũ negligentiæ iudicis sæculaaris,& iste est casus in c. ex tenore,de fo.comp.Limita tamen hoc, vt per Pa.in d.capitul. licet.
f Vt no.in autẽt. vt diff iu.] Intelige hanc casum, quãdo recusatur iudex,qui est ꝓuinciæ caput; & immediatè sub. est imperatori, & tũc additur ecclesiasticus,& ita loquitur iste text. sed si in prouincia esset superior,ille adiri debet Ita no. Host.in ca. nouit,de iud Panormit.& d.Anton.in d.capitu.licet ex susceptо.
g Puta quia subditi]Vnde dicit Inn. in d.ca.licet ex susceptо, vt ibi refert Pa q̃ si imperator non est negligens,& subditi sint sibi inobedientes, Ita,q̃ non potest facere iustitiam, q̃ Papa tunc debet eum iuuare, & domare rebellionem subditorũ, ar.c. cum ad verum.96.di.
h In.c.iudicautũ] Vbi habetur de illis, qui administrabant bona ecclesiæ, & qa grauabant tutucos, episcopus est suꝰ index, de quo ẽt Pa.in c.2.de iust.
i §.si verò contigerit] vide Pan. distinguentẽ in d.c.licet.6.colũ. ver.& hũc casũ.
k Vt in c. per venerabilem] vide Pa.vbi supra,co. 8.versi. quartusdecimus, & pôt poni exemplum de duab.quartis. Vt si fit in ambiguitate legitarũ fietur determinationi canonicæ, de quibus in ca. Raînutius, de testamen.

iudi.c.at si clerici,in princ. in ver.non tenet.Sed Pa.ibidem tenet, q̃ ẽt sunt solennes doc.qui tenent, q̃ non pôt cõueniri,vide per eum ibid.[a] Sed aduerte, quia in cã spũali, seu annexa nõ habet locũ reconuentio corã sęculari iudice,ar.c.tua,de or.cog.& ca.lator,q fil.sint leg.& sic tenẽt cõiter doc. in d.c.at si clerici, sed in tẽporali credo q̃ sic. [b]

4 Vtrum laicus laicũ super ciuili possit ꝯuenire sub Papa.℞.ẜm gl.[c] 11. q.1.in sum.& Pan. in c.licet ex susceptо,de fo.cõ.ĩ 3.co.ver. ego in hac materia,q̃ non, nisi in.26.casibus. Primus, qñ hoc habet consuetudo, vt in ca. si clericus,de foro comp.Secundus, quãdo sumus in terris subiectis ecclesię quò ad tpalem iurisditionẽ, vt in c.cum duobus,de appel. Tertius,quãdo cã,sup qua agitur, spectat ad ecclesiasticũ de iure,vt in c.tuam,de or. cog. & c.cũ sit generale,de for. com.Quartus, qñ vacat imperium, & aditur Papa in cã spectante ad imperatorẽ,vt in d.c.licet.Quintus, qñ daẽ negligentia principis ĩ iustitia administrãda, vt ĩ d.c.licet,& d.c.cũ sit.[d] Sextus,qñ impetraẽ a persona miserabili & oppressa,[e] vt in c.ex parte.C.de fo.cõ. VII.qñ iudex sęcularis,qui nõ hẽt in ꝓuincia superiorẽ,allegatur suspectus, vel non vult facere iustitiam, vt no.in aut.vt dif.iu.[f] §.1. & 2. VIII. in causa reconuentionis.3.q.8.§. cuius in agendo.9.ẜm Ho. in causis mortuarum a defunctis de relictorũ,in aut. de eccl. ti. §.si autem pro redemptione,col.9.X.quando sęcularis iudex inuocat auxilium ecclesiæ.23.q.5.administratores,ẜm Inn.puta qa subditi [g] XI.rõne administrationis assumptę a laicis, qđ intellige,vt no.in c. iudicatũ,[h] 89.di. XII.si ecclesiarũ serui; vel homines seruiẽtes indebitè a laicis collectanẽ c.ecclesiarũ seruos. 12.q.2.& in aut.item nulla cõitas,C.đ epi.& cle.XIII. qñ in pronuncia non est iudex,aut superior laico, tũc p̃t adiri episcopus,vt est casus in auten.vt dif.iudi.§.si verò ꝯtigerit [i] XIIII.quando aliquid est ambiguum, & vt difficilè inter iudices variaẽ,vt in c.per venerabilem,[k] qui fi.sint leg.XV.qñ agitur ꝑ viã denũtiationis euangelicæ, vt in c.nouit, de iud. XVI. qñ causa profana est annexa seu coniũcta cũ causa spectante principaliter ad ecclesiam.Exẽplum ponit glo.in versi. incidens, de dote vt in c.de prudentia,de dote post diuor.re. & hoc quando non agitur principaliter de dote,sed ex consequentia, & circa prædicta vide prędictum Pa.in d.c.licet,cũ multis declarationibus.

5 Secundò redditur nullum iudicium rõne ꝑsonę agentis,puta qa est minor,& agit sine autoritate curatorum.C.de in.l.ꝓperãdum,in fi.& C.qui leg.perso.in iud. habeant.l. prima. Similiter si est seruus, vel monachꝰ,& huiusmodi.Item excommunicatus,

a Vel inclusa] hoc etiam habet in.c.mulieres, in fin.de iudi.lib.6.
b In famosis actionibus] Scilicet quæ infamant, vt furti sacrilegij, & huius modi.
c Fingẽs causã] Puta iudex facit nominare mulierẽ in testẽ, vt eã visitare possit.
d Catechis.in ꝑ cep. Non loqris cõ. p.&c. c. nunc explicem⁹. P. V.
e Tenet tñ, si iudicat] Hoc dixit gl. in ver.seruandum, in c. & si Christus, de iureiurã.per regulã, de qua supra. §. 12. scilicet ꝙ multa fieri non debent.&c.
f Temerariũ iudiciũ] De iudicio temerario vide plenè per Ar. Flo. 2. par. tit. 3.c.8.

catus, similes enim non possunt agere nisi in casibus expressis à iure.

6 Tertiò reddit nullũ ex defectu rei, vt puta qa nõ põt tractari sub tali iudice, sicut iuspatronat⁹, de iudi. c.quãto, vel res ecclesiasti ca.c. decernimus, de iud.

7 Qui sunt, q nõ pñt vocari ad iudiciũ? ℞. ꝙ multi de qbus.ff.de i ius voc.l. 2. & 3.& sunt cõsul. ꝑfectus pręto.magistrat⁹, q hẽt imperiũ merũ, vel mixtũ, nec eps, dũ sacra agit, nec ille, q vxorẽ ducit, nec illa, q̃ ducitur in vxorem, nec q funus familiare ꝓsequitur, vel iusta mortuo facientẽ nec qui pp religionem loci se mouere nõ põt, vt regularis, vel inclusa.[a] Ponuntur alibi alij, vt sunt infantes, & furiosi.ff. de condi.fur.l. 2. & hoc verũ p se, sed benè p tutores, & curatores. Itẽ nec seruus dominũ, nec libertus patronũ in famosis actionibus, [b] nisi venia impetrata, in ius vocare, potest, de qb⁹ no.in dictis.ll. de in ius voc.& seq.

8 Quid si pupillus vocat in iudicium, & nullus eum defendit? ℞. nullum erit iudicium, ff.de re iudi. l. contra pupillum.

9 Vtrũ mulier possit vocari in iudicium? ℞. ꝙ non ꝑsonaliter, nisi in casibus expressis à iure; & hoc intellige ꝓ eius voluntatẽ. Secus, si vellet, vt in.c.cũ mulieres, de iudi.li.6. Et sunt isti casus expressi à iure, in q bus vocat. Prim⁹ in cã criminali.ff de pub. iud.l.pe.§.ad crimen. Secũdus in ferẽdo testimonio in cã criminali, qñ põt admitti, đ quo vide infra, Testes.§.5. Tertius, qñ est nutrix filiorũ, si nõ vult actorẽ cõstituere, Insti.de cura.§.vl. Vtrũ autẽ mulieres religiosę possint, si ipsæ volunt similiter euocari ad iudiciũ? ℞ ꝙ non, ꝓ nulla causa, personaliter intellige vt in d. c.mulieres.

10 Quid si citentur de facto aliquę mulieres ꝓ pręmissa? ℞. ꝙ irritũ est ipso iure, vt in d.c.mulieres; imo est excõicatus fingẽs cãm,[c] vt iudex vadat ad mulierẽ proferẽdo testimonio, sed ex causa vera si earum testimonium est necessarium, debet iudex ad eas ire, vel si non decet alium mittere, vt in d.c.mulieres, ante fin.

11 Qualiter [d] peruertitur iudicium? ℞. quatuor modis, Timore, Cupiditate, Odio, & Amore. 11.q.3.quatuor modis.

12 Qua hora potest iudiciũ exercere? ℞. ꝙ de nocte non est honestũ, de offi.dele.cõ suluit; tamẽ, si iudex procedit de nocte cũ lumine candelæ ad litis conte. vel sententiæ prolationem valet, ꝙ agit, licèt facere non debeat, dũmodo aliud non impediat, quia multa prohibentur, quæ tamen facta tenent, de regula.ad apostolicã, de matriu. quemadmodum. §. quod si post. de hoc no.in auth.de iudi.§. sedebunt.

13 Vtrum tpe, vel hora feriata possit? ℞. ꝙ non vide, s.feriæ, in prin.cũ duob §.seq.

14 Vtrũ iudex possit iudicare vltima die sui officij? ℞. ꝙ non, vt in l eum qui, ff de iu.om.iudic.tenet tamen. si iudicat, [e] vt in l.meminisse, ff de of. proconsulis, & hoc intellige in ordinario, quia delegatus etiã vlti.die iudicat, vt in c.consuluit, de offi. dele. Tamẽ gl. 1.in fi.in l. eum qui, limitat verum post aduentum successoris, quoniam ante licitè iudicat, d.l. meminisse.

15 Quo loco? ℞. ꝙ in loco suę iurisdictionis, nisi de cõsensu partium, & iudicis territorij.9.q.1.episcopum, cum duobus seq. c.vide gl.in ver.expensis, in.c. vt litigantes de of.ord.li.6. Fallit etiam hoc in epo expulso. Sed quæ sunt voluntariæ iurisdictionis, possunt vbique exerceri.l.2. ff. de offi. procon.& c.nouit, de offi.leg. & ibi gl.

16 Quomodo debet iudicare? Resp. ꝙ sedere debet, vt no in d.§.sedebunt.

17 Temerariũ iudiciũ, [f] qđ vniuersaliter prohibet, đr sex modis. Primò ex parte iudicantis p vsurpationẽ officij sibi non impositi. Secũdò pp indignitatem, Ro.14. Tu qs es, q iudicas, vel, tu aũt qđ iudicas fratrẽ tuũ? Tertiò pp ignorantiã, ex parte verò rei est. Quarto qñ iudicat persona quãtũ ad euẽtu futurũ, qa nemo desperandus est, de pę.dist. nemo. Quintò qñ iudicatur intentio incerta. Sextò quando iudicatur factum occultum, quia de incertis, & occultis temerarium est iudicare ſm gloss.

super

super illud Matth 7. & primo ad Cor. 4. Itaq; nolite ante tp̃s iudicare, & de regu.iu.c.estote;& in p̃dictis modis cõiter est peccatum mortale,quia ꝯ pręceptum Christi,Mat.7. nolite iudicare, vide præceptũ. 5. 17. & ĩ. Pręsumptio, primo.

IVRAMENTVM Primò est assertio , vel negatio de aliquo licito , possibili , & honesto sacrę rei [a] attestatione firmata ſm Gof.Hos. Archi. & in auth. de man. prin.S.sed neque,& no.22. q.1.S.1. vnde dicitur iurare , quia quasi pro iure introductũ est , vt qđ sub inuocatiõe diuini testimonij dicitur,pro vero habeatur.

1 Quot modis iurat? R̃.ꝙ duobus modis, primò solo sermone,sicut i veteri lege dicebant , Viuit dñs, viuit anima mea,hoc addat mihi dñs.1.Reg.12.22.q.1.& iurabãt primitiua ecclesia, Testis est mihi deus,deum inuoco in testem veritatis, dico in Christo, & nõ mentior,testis est mihi cõsciẽtia.22.q.1. si peccatũ, & sic deus te adiuuet.35.q.6.de parentela . Item per euangelium [b] Christi, per crucem,per ordinem sacrum, per sanctos,vt no.in c.si aliqua.22.q.1.

2 Sed verum liceat iurare per creaturas? R̃.ſm S.Bo. in 3.di.39.ar.2.q.2.ꝙ iurare p̃ creaturas aliqñ fit per imprecationem, vt cum dicitur,ita viuat filius meꝰ, [c] & isto modo non inuocatur creatura ad testificandum,sed oppignoratur ipsa creatura creatori, secundùm quòd dicit August. & licet iurare sic , quia licèt omnis creatura sit creatoris,tamen solatium eius nobis a Deo concessum est,& ideo tanquam nostrũ Deo oppignorare possumus. Aliquãdo iuratur per creaturas , & inuocantur in testem secundùm se , & sic non licet iurare,quia sic esset credere in eis esse aliquid numinis , ratione cuius veritas posset dici , & confirmari. Et sic intelligitur istud Matt.5. nolite iurare neque per cęlum, &c. & istud. 22.q.1. si quis per capillum, & ca. considera. Aliquando inuocatur creatura in testem,inquantum relucet in ea diuinæ veritatis vestigium, & sic iurare est iurare per deum,qui relucet in ea,& sic licèt [d] iurare

a Sacræ rei] Quare sic dicitur,vide.ĩ.§.2.vide alias descriptiones iuramenti, & noĩa alia in Pa.i rub.eo. ti. & de p̃statione fidei vide in §. 1. Causa aũt quare sit introductum iuramẽtũ,dicit gl.in sum. 22.q.1.pp infirmitatem hominum de facili dubitantiũ, Qñ voluntꝰ alicui affirmare aliq̃d , qđ est sibi vtile, & nõ credit, tũc licitè iuratur . 22. q.1.Nõ est ita ergo, & c. si p̃cẽm . Secunda cã pp̃ euitandã idololatriã, sicut.n. fuit ꝯcessum Iudæis , vt potiꝰ deo immolarent, q̃ dæmonibꝰ,ita,ꝙ potius per ipsũ iurarent, q̃ p̃ creaturas.22.q.1 Cõsidera. Aliam cãm ponit Bar in l.1. eo.t. deci lendarũ litiũ. Est.n.ad hoc maximũ remediũ.l.1.ff e.Et alibi dr̃, ꝙ omnis controuersiæ finis est iuramentũ &.c. & si Christus,eo.tit Con. Pa in rub.eo.tit.

b Item per euãgeliũ] In forma iuramenti introducitur ipsa veritas i testimoniũ, & hoc multipliciter. Aut inquãtum tenet rationem præcipientis, & sic iuratur per deũ,ita,ꝙ importat habitudinẽ principij.Aut importat rõnem p̃cipientis, & cognoscentis.Et sic est ista forma,Testis est mihi deꝰ; siue, scit Deꝰ,qđ idẽ est. Aut quantùm importat habitudinem retribuẽtis respectu bonorum;& sic iuratur,Viuit Deus,qui vitã alijs attribuit . Aut quantũ importat habitudinẽ retribuentis respectu malorum , ꝙ iuratur hac forma , hęc faciat mihi dominus,& hoc addat . Et quoniam ipsa veritas nunc manifestè adducitur ad cõfirmationẽ tanq̃ oĩs veritatis principium,& exẽplar,hoc est,ꝙ in noua lege dupliciter iuratur . Et quia tempore primitiuæ ecclesiæ veritas nondum erat manifesta , sed indigebat maiori euidentia , ideo ista forma iurabatur , Testis est mihi Deus . Quia verò in veteri testamento considerabatur diuina veritas vt vindicans , & vlciscens , quia sub ratione seueritatis & æquitatis,ideo duplicem formam in veteri testamento obseruabant. s. viuit Deus , & hæc faciat mihi Deus, & hęc addat. Aliqñ tñ iurat cũ ista pręposiťione,i,sicut Pa.ad Ro.2,veritatem dico vobis i Christo . 2. aliquãdo p̃ præpositionẽ,Per,& idẽ est,vide S.Bonau.qui hæc oĩa dicit in 3.di.39. in 3.dubio circa literas.

c Filiꝰ meꝰ] hoc ẽ dicere, nisi ego ĩpleuero,qđ iuro,nõviuat filiꝰ, vel pater meus .

d Et sic licet]Sic iurauit Ioseph p̃ Pharaonem . Nã in eo hoc venerabatur, quod Dei iudicio præpositus erat &c. sed qa principaliter relucet in sãctis, & maximè ĩ verbis euãgelicæ legis, p̃ quæ nobis diuina veritas illuxit, hinc est,ꝙ p̃ sanctos & maximè p̃ euangelia consueuit frequentari forma iurationis ; vide Pa.ĩ c.& si Christus,e.ti.& no.ꝙ qui p̃ capillum, aut caput Dei iurauerit , vltimo supplicio venit puniendus, vt in aut.vt non lux.ꝫ naturã,circa medium , col.6 . ibi dicit Bart. ꝙ iurans per mẽbra Dei dr̃ blasphemare, vnde si statutũ dicit, ꝙ blasphemãti deũ eruat̃ ei oculus,taliter iurãs cõprehendit in statuto;vide Ana.In c.fi.de Male & vltimũ supplicium est mors.l.vltimũ,ff de pęnis. Et ex his infert Host.ꝯ illos,qui plus homines, q̃ Deum honorant , quia dum coram altare transeunt , nullam reuerentiam exhibent, & cum sunt coram domino terreno , flectunt genua,vt idolum colendo . benè reuerentia sua superioribus debet præstari , c. ꝙ super his , de maio.& obed.nè videantur contemni.l.obseruandũ, ff.de off. præsi.tamen est moderandũ hoc,nè prælati videantur dominari in clero;ad hoc.c.ello. 95. dist.

Aut

re. de hoc habes per Host. Goffr.& Ber.in c.& si Christus,de iureiur.

3 Quid de acceptantibus iuramentum idololatrarũ, vel cogentibus eos iurare per deos suos? ℞.S. Bo.vbi supra,ar.3. ꝙ in iuramento facto per idolũ est duo ꝯsiderare, aut idoli venerationem,& sic non licet nec recidere,nec exigere. Aut consideratur verbi confirmatio solũ, & sic licitè exigitur,maximè ꝓ bono cõi, sicut fecit Iacob ad Laban, Ge.31.22.q.1.mouet te.

4 Vtrum sit iuramentum dicere, In veritate dico vobis? ℞.Pa.in d. c.& si Christus, ꝙ sic, quia interponit deum qui est veritas ad cõfirmationẽ actus.c. in quadam,de cel.mis.hoc limito verum,quando homines,q̃bus fit,habent illud pro iuramento, & ille,qui iurat, sic intendit iurare,aliàs nõ credo,de quo dic.vt j.Periuriũ,in prin.Pro hoc text. in c.ego.n.& d.c.si Christ[a].

5 Vtrum sit necessè dicere,iuro? ℞.Pa.I.d. c.si Christus,ꝙ non, sed sufficit, ꝙ ad confirmationem veritatis, quis interponat deum implicitè,vel explicitè.

6 Vtrum omnis fidei pręstatio sit iuramentum? Res. Pa.in c.quærelã, de iu.iur. ꝙ sic, sed non econtrario, qa non oẽ iuramentũ est fidei pręstatio, quia tunc dr̃ quis præstare fidem, qñ ꝓmittit aliquid ꝑ fidẽ meã, vel,sic deus me adiuuet,& hmõi, & sic fidei præstatio non includit nisi iuramentũ,promissoriũ,& nõ assertorium,vel ẽm alios differt a iuramento,ꝙ fit ꝑ librũ, vel rem sacram,fidei autem præstatio non fit cũ interuentu rei sacræ, quod est ꝯ.c.& si Christus,e.ti.Sed melius dic,q̃d fidei ꝑstatio est,cũ aliquid promittitur per fidẽ sine verbo,iuro.iuramentũ verò est,cum dicit,iuro per deum,vel ꝑ aliquid vnde licèt quò ad pc̃tm̃ mortale non sit differẽtia, qa ẽm Arch.in c.1.de sepul.li.6.& Inn.& cõiter doc.in c.& si Christus,de iureiur. sicut iuramentum est dicere, iuro tibi per fidẽ meam,vel euangelium,sic etiam iuramentũ est dicere, Promitto tibi per fidẽ meã, siue sub fide mea,verum est ꝙ quò ad pœnam periurij, puta dispositionis in clerico,vt in c.quærelam,de iureiu.non incidit quis,nisi expresserit verbum, iuro, ẽm aliquos,vt infra,Periurium.S.11.& sic intellige iura,quæ ponunt vt diuersa iuramentũ,& fidei pręstationẽ,vt in c. peruenit,de fideiu.& in c.quęrelam,nè pręl.vices suas c.2.de spons.simplex verò promissio dr̃, q̃ nec iuramẽto,nec fidei pr̃statione firmat̃.

7 Secundo modo iuratur cum interuẽtu alicuius sacrę rei,sicut cum iuratur in manu episcopi,vel sacerdotis,aut super euangelia,[a] vel corpus Christi,aut crucem, & huiusmodi.63.di.tibi domino.

IVRAMENTVM. 2. Quotuplex[b] est? ℞. ꝙ duplex,aliud iudiciale, aliud extraiudiciale. Iudiciale est,quia defertur in iudicio,& istud aliquando dicitur iuramẽtum de calumnia,quo quis iurat se bona fide, non animo calumniandi causam mouisse, vel respondere,seu aliquid aliud proponere,vt.C.de iura.calum.l.2.S.1.ff. famil ercisc.l.inter cohęredes.S.qui fa.ercis.Et no. ꝙ calumnia est falsa petitio, vel iniusta repulsio facta scienter,arg.eorũ,quę no.ff.ad Turp.l.1.S.calumniari.2.q.1.S.notandum, & istud iuramentum non tantùm debet esse de præterito, sed etiam de futuro.d.S q fa.ercis. Aliquando solũ dicitur iudiciale, & dicitur iurare in litẽ ex eo, q̃d propter litem,siue rem in lite.1.iudicio petitã præstatur,vnde aliquando datur a iudice,quãdo deficientibus probationibus habens vnum testem, vel famam pro aliquo cõpellit eum iurare,super quo est fama,& dicĩt necessarium,quia pars,cui deferẽ,non põt sine causa recusare,vt in c.fi.de iureiuran. in prin.iuncta superscriptione,& in l.generaliter,

a Aut super euãgelia] Iuramentum, quod fit ꝑ Deũ, ẽm Chriso. ẽ magis obligatoriũ,q̃ id,quod fit per creaturã, qa in primo habetur relatio ad deum actualiter, in secundo fit tãtùm relatio habitudinaliter,intellige,ꝙ est magis obligatoriũ cęteris paribus,aliàs non.vñ,amplior conuersio est in deum actualis,q̃ habitudinalis.Si autẽ obijciatur de iuramẽto,quo fit ꝑ euãgelium, quod videtur esse solennius, rñdetur, quia non simpliciter fit iuramentum, per euangelia,sed cũ additione.s Dei euangelia.Ita,ꝙ nõ fit tm̃ relatio in deũ rõne effectus habitudinaliter, sed ẽt realiter in se,Et ad assumptã humanitatẽ, & propalatam veritatẽ. Vñ tale iuramẽtum fieri dẽt cũ maiori solennitate, & ampliorem inducit obligationẽ, vel põt dici hoc accidere ꝑꝑ solẽnitatẽ super additã, quã oẽs in forma illa obseruant,hac S Bon. in.3.dist.39.in q. 2.circa litera. Vide ẽ hoc gl.i c. si aliqua.22.q.1.in fi. Adde gl.no.in Cle.1 de hære.in versi.tacta,q̃ ponit, qualiter sit iurandum,an tactis scripturis, & Pa in rubrica e. ti. declarat.

b Cate.in præce. Nõ assumes &c. c. verũ cũ. P.Y.

raliter, C. de re.cre. & iureiuran. appellatur ẽt decisorium, quia præstatur ad litis decisionẽ. a vnde dr̃, ꝙ maiorẽ habet autoritatẽ, q̃ res iudicata, vt in l. 2. ff. de iureiurã. & istud producit acti. de iure ciuili. l. actori, C. de iureiur. aliqñ ẽt istud iudiciale datur a parte parti; & istud benẽ põt recusari, vel referri, & datur iudice approbante, vt in d. c. fi. Extraiudiciale b verò iuramentum appellatur voluntariũ, quia voluntate, & ex conuentione partiũ suscipitur. & istud aliqñ dr̃ assertorium, qñ asseritur aliqd sic esse, vel nõ esse, vt in c. si verò, de iureiur. aliqñ dr̃ obligationis itroductoriũ, vel promissoriũ, sicut quando promitto tibi dare, vel facere aliquid, vt in c. cum contingat, de iureiur. aliqñ dicitur cõfirmatoriũ, sicut cum filia renũciauit bonis paternis, & iuramentũ interponit tali renũciationi, vt in c. 1. de pac. lib. 6. & in aut. sacramenta puberum, C. si aduersus vẽditionem.

IVRAMENTVM 3. de his, quę ɔsiderãda c sunt in omni iuramẽto. vnde scias fm Host. & Gof. ꝙ septem sunt attendenda, & primò.

1 Quis põt iurare? & dico, ꝙ oĩs, qui est doli capax. vnde nec pueri, q nõ sunt doli capaces obligant ex iuramẽto. 22. q. 5. c. paruuli, nec furiosus. 12. q. 2. meritò, nec etiam admittũtur d ad iurandum. d. c. paruuli.

2 Secundũ, cui fiendũ est iuramentũ? ℞. ꝙ in iudicio iudici competenti; extra iudicium põt fieri cuicũque.

3 Vtrũ clerici põt iurare? ℞. ꝙ non cuicunque laico sup euangelia. 22. q. 5. nullus est. hoc intellige, nisi de lnĩa plati sui, vt ĩ c. 1. de iur. cal. hoc verũ, si iurat tanq̃ supiori; & sic itellige dictũ c. nullus; aliter sic ẽt sine licentia, vt in c. ex rescripto, & c. puenit, de iureiur. Itẽ nõ pt iurare de calũnia, nisi de lnĩa sui superioris, nisi ille, corã quo litigat, sit eius superior; sed habita lnĩa pt ẽt in manu laici iudicis. 2. q. 7. c. nos. Itẽ prohibeĩ iurare in actu testificãdi sine licẽtia superioris, vt in c. q̃. q̃. 14. q. 2. & intellige in manu laici. excepto ergo trib⁹ casibus prædictis põt iurare licitẽ, ẽt in manu laici, & sine licẽtia alia, vt in d. c. ex rescriptis, & peruenit no. Pan. in c. 1. e de iur. cal.

4 Tertiũ, quid potest iùrari, s. pro qua re? ℞. ꝙ ꝓ omni re licita, iusta & honesta. nam pro re turpi, illic ta, vel iniusta factũ iuramentum non tenet, ar. c. vl. de pac. & clarius. j. patebit.

5 Quartum, per quod potest iurari, dictum est s̃. Iuramentum, primo.

6 Quintũ, ad qd, seu cur, s. pro fine bono, & licito, qa cuius finis bonus est, ipsũ quoque bonum est, ar. 8. q. 3. ca. Artaldus. nam sic pro causa mala illicitum est, vt sunt cõiurationes, cõspirationes, & hmõi, ar. d. c. vlt. de pac. & re iudi. c. 1. f

7 Vtrum iurans sine causa legitima peccet mortaliter? Respon. quòd si iuret quis sine causa necessaria, vt ista necessitas comprehẽdat vtilitatẽ non solũm proximi, sed etiam propriam, quia aliter non creditur ei, sic non peccat mortaliter. Facit. S. aliàs ea demũ. 25. di. & c. Florentinũ. 85. dist. in glo. g in verb.

a Decisionẽ] Et hoc fm Bar. i l. 1. ff. eo. est triplex. primò qñ deferĩ in defectũ probationis, de quo in l. admonendi, ff. eo. secũdò qñ defertur iuramẽtũ purgationis, vt i l. p̃senti, C. d̃ his qui ad ecclesiam cõfu. & ĩ aut. nouo iure, C. d̃ pę. iud qui ma iudi. tertiũ ẽ iuramentũ in litẽ, qđ defertĩ pro lite æstimãda. Et hoc qa ęstimatio litis iuxta affectionẽ iurantis taxaĩ. Iudex tamẽ põt tale iuramentũ moderari, & de illo loqtur ti. de in litem iurando.

b Extra iudiciale] Vide de his plenius p Bar. in rub & in l. 1 ff e. & scias, ꝙ effect⁹ iuramenti est, vt dato iureiurãdo nihil aliud q̃raĩ, q̃ vt iuratũ sit, remissã q̃ll:one, an debeaĩ, quasi satis ꝓbatũ sit iureiurando. Est & manifestè turpitudinis & ɔfusionis nolle iurare, nec iusiurandum referre, argumẽtum in c. fi. de iuramen. calum.

c Cat. ꝓcit. c. Iurandi itẽ lex quę iubeat, & q̃ prohibeat, Catec. in explicati. eiusdẽ præcep. c. 1. P. V.

d Admittũtur] Rõ istorũ duorũ casuũ est. qa iurãdẽt adesse iudicium, ipsi aũt iudicio carent; igitur &c.

e No. Pa. in c. 1.] Vbi ponit regulã, & iusta cã exigente pt cleric⁹ sine supioris lnĩa oẽ iurm p̃stare, nisi expressè a iure ꝓhibeatur, sicut in his q̃ sunt de genere pmissorũ oĩa intelligũtur pmissa, nisi expressè ꝓhibita reperiãtur: notatur ĩ c. intec corporalia, de trãs. pla. sed act⁹ iurãdi oĩbus indistinctè ẽ pmissus c. & si Chr̃s, eo. ti. c. significasti, d̃ ele & 22. q. 1. p totũ. ergo sẽper poterit iurare, sed ĩ his trib. casib. vt ĩ litera, reperiĩ ꝓhibitũ; ergo nõ licet clerico iurare.

f De re iud c. 1.] Et Bar. plenè in c fi ff. de colle. illi, & no. in §. conuenticulas, de pac. iur. firman.

g In gl.] Quę dicit iuramẽtũ oẽ eẽ temerariũ, cũ ad iurandũ non impellit necessitas, vt puta, quia iudex defert, vel vtilitas, vt qa nõ creditur asserẽti, puta de necessarijs ad salutẽ. Dico. n. eẽ infirmũ, tu nõ credis, iuro &c. Itẽ ꝓ vtilitate ꝓpria, qa dico, ꝙ tu debes mihi. 10. vel ꝓximo, tu nõ credis, iuro; tunc iuramẽtũ nõ ẽ illicitũ. idẽ Pa. ĩ c. sicut el. 2. de iureiur. super gl. prima: addens si iocosè iurat, peccat venialiter.

a Quãuis sit periculosum] Magister senten. in 3. dist. 39. c. 5. sic ait. Spõte. n. & sine necessitate iurare, vel falsum iurare peccatum grande est, nota qa videtur æqparare iuramentū falsum, & iuramentū sine necessitate, & no. in c. si Christus. § Iacobus de iureiu.
b Pro cã illegitima] De istis causis, vide infra iuramentũ. 5. per totũ. Illegitima põt dici, qñ iuro, φ tu debes mihi 10. & non est verũ. Inhonesta, vt facere derisionẽ de me. Illicita, vt facere homicidium, & non redire ad pacem.
c Scilicet vt cã sit iusta] Vel dic, debet hr̃e veritatẽ conscientiæ. i. φ id, quod iurat debet hr̃e veritatẽ in conscia. nec sufficit, φ in se sit verum, quod iuratur, nisi iurans credat illud verum, aliàs illicitè & ɔ̃ conscientiã iurat 22. q. 2. c. homines. Iudicium. i. descretionẽ, vel deliberationem. & est discretũ ex mõ iurandi, vel ex cã, ꝓ qua iurat, si. n. iurat per deũ, & ex cã necessaria, seu vtili, satis ẽ discretũ; aliàs secus. Iustitiam. i. φ iustũ sit, quod iuratur, vt in c. q̃to, eo. ti. Si ista vel aliquod istorum defuerit, est piurium, vt in d. capi. animaduertendum.

ver. sanctis, quis sit periculosum, a vt patet in c. ita ergo. 22. q. 1. in tex. & in gl. Si verò iuret ꝓ causa illegitima, b vel innonesta, aut illicita, cõmuniter ẽ peccatũ mortale 22. quæstione. 4. §. illicitum, quia assumptio est nominis dei in vanũ, & probatur in c. sicut nostris, de iureiur. & ibi sentiũt gl. & Innocen. & Pa. Facit. c. qui sacramento. 22. quæ. 4. Hoc intellige, qñ aduertit, & de causa illicita, & de iuramento, secundũ quod dico Periurium mortale, infra, Periurium.

8 Sextò quomodo sit iurandum? ℞. φ tres debet hr̃e comites, scilicet veritatem, iudicium, & iustitiam. Ier. 3. de iureiu. & si Christus. §. Iacobus. 22. q. 2. animaduertendum. Ratio est ſm sanctũ Bo. vbi s̃. in litera, qa iuramentũ cõparatur ad tria, scilicet ad rem, de qua fit, & sic debetur veritas, quę ẽ adæquatio rei ad sermonẽ adiurantẽ secũdò cõparatur, a quo procedit, & sic debetur iudicium, i. discretionis, tertiò comparatur ad causam, pro qua fit, & sic debetur iustitia, scilicet vt causa sit iusta. c

9 Vtrum semper sit peccatũ mortale, qñ prædicta deficiũt? d ℞. Pa. in d. c. & si Christus, φ non semper, sed aliquãdo veniale secundũ quantitatẽ culpę, vt no. Archid. in d. c. animaduertendum, quod melius patebit infra, Periurium, in princi. cum quinque, §. seq.

10 Vtrum iurans sine iudicio discretiõis peccet mortaliter, sicut faciunt illi, q in quolibet verbo iurant? ℞. φ cũ iuramentum prohibeatur, non quia sit malũ, sed propter periculum periurij, ideo, si talis iurat falsum, non excusatur à mortali p ea quæ dicam ĩ. Periurium, in prin. & secũdùm illam distinctionem. Si verò iurat verum, sic nõ erit mortale peccatum, verum est quòd tenetur abstinere, sicut à mortali e propter periculum, quia de tali dicitur ecclesiastici. 33. vir multum iurans implebitur iniquitate.

11 Vtrum inducens alium ad iurandũ, quẽ scit falsè iuraturum, vel nõ seruaturũ iurm, peccet mortaliter? ℞. ſm Ric. in 3. di. 39. φ aut facit, vt persona publica ad instantiã partis, & ex ordine iuris; & sic nõ peccat, si verò facit vt pſona publica, tñ ɔtra ordinẽ iuris, aut vt persona priuata, sic peccat grauiter, sed dñs Car. ĩ Cle. vnica. f de iu. iu. dicit, φ talis vincit homicidã. g 22. q. 5. si quis cõuictus, & c. seq. & sic patet, φ est mortale, & ex hoc ɔclu dit Pa. in c. clericus, de coha. cle. & mu. φ nunq̃ ẽ deferẽdũ iurm illi, ɔ que ẽ vehemẽs suspitio de trãsgressione, & deferens peccat, intellige mortaliter ſm distinctionem dictã; alle. c. ille. 22. q. 5. & facit optimè tex. d. c. clericis, vbi nõ vult clericos cogi h iurare dimittere concubinas, qđ no. ɔ dantes sęcularibus iuramenta, & similibus, q non seruãt, & ideo ponãt potius pœnã; & hoc, qa tale iuramentũ est ɔtra iustitiã. non credo tñ mortaliter peccare illũ, q dat iuramẽtũ ẽt vt pſona priuata illi, que scit falsũ iuraturũ, qn ille est iã dispositꝰ iurare, puta qa obtulit se iurare, qñ hoc facit ex aliqua rationabili cã, & de illo nõ loquitur capit. ille,

d Deficiunt] Si tamen id, quod iuratur, sit licitũ, est seruandũ, exemplum, iurauit ꝑ creaturas, quia ɔ̃ præceptum domini, & ẽ iuramẽtum indiscretũ; vide no. in d. c. & si Christus.
e Sicut à mortali] Maximè si iurat ꝑ mẽbra dei, quia ẽ mortale, & vide pulchrã theoricã. Io. de Ana. in capi. 2. de male.
f Car. in Cl. vnica] Ver. porrò. 22. q. allegat. c. si qs periurauit, cũ seq. qa ad literã faciunt. 22. q. 5. illud aũt. c. si qs cõuictus, non ita benè facit, nec illud allegat.
g Vincit homicidam] Quia occidit animã, & q inducit aliũ ad ꝑiurandũ, duos occidit vt dicit Au. in c. ille. 22. q. 5. ſm Card. vbi. s.
h Clericos cogi] Quia de facili reuertũtur ad vomitum, similiter dic de scholaribus, q nõ debẽt cõpelli ad iurandũ obedire rectori, sed de pœna ꝓuideatur. Hæc Pa. in. 1. no. in d. c. clericos, de coha. cleri. vel mulierum.

ille, sed de eo, qui inducit non dispositum iurare.

12 Vtrum iurans vituperosè per membra inhonesta, peccet mortaliter? ℞. q tales propriè sunt blasphemi, vt patet in c. si quis per capillum, ibi, alio modo blasphemia & c. 22. q. 1. & ideo sic peccat mortaliter, sicut dictum est de blasphemia supra in prin. nã verbum, alius, facit positionẽ eiusdẽ qualitatis regulariter; licèt habeat exceptionem aliquãdo, vt in Ioanne, & alij duo latrones, & no. Pa. in ca. accedens, de preben. & ideo hic alio modo p̄supponit blasphemiã; secus, si iuraret p aliquod membrũ honestũ, & cũ reuerentia, vt puta per sanctum caput dei, & rarò, nõ consuetudinariè secũdùm Rodo. sic esset veniale.

13 Septimò attendendũ est iuramentum, qñ, tempus enim reddit iuramentũ illicitum, vt qñ iuratur in iudicio diebus feriatis, nisi p pace, & alijs pijs causis, vt de fer. c. cũquestus, q autẽ fiat à ieiunis, est de honestate. 22. q. 5. honestum.

IVRAMENTVM. 4. quo modo iuramẽtum interpretandũ est? ℞. sm Inn. in c. veniens. de iureiurã. q in iuramento determinato su p aliquo singulari, sic interpretatur in foro aiẽ sm intentionem iurantis, facit c. humanẽ aures. 22. q. 5. sed hoc ego limito verum, qñ ille, qui dat iuramentum, seu exigit, dolosè & iniquè facit, sicut vir p̄stat iurm vxori [a] super adulterio, nã cum talis iniquè à tali confessionem exigat, poterit iurare secundùm suam intentionẽ, q est verũ, licèt sm intellectũ audientis sit falsum, secundũ Rodo. quẽ sequitur Astẽ. li 1. ti. 18. ar. 7. Facit quod no. Teo. in. 3. di. 18. vbi circa literã dicit Ri. q obstetrices nõ peccassent, licèt nõ rñdissent ad intẽtionẽ Pharaonis, q nõ fuit ei data autoritas ad aliqd agendũ ꝯ deum. Similiter qñ quis ex iuramẽto exigit ab aliquo, quod ipse nõ põt sine peccato implere, põt habere intentionẽ, cum iurat, illud facere. s. q̃tũ poterit sine peccato, sicut si mulier, quẽ habet impedimentum excõicata, quia non potest pbare in mortis articulo, cũ oporteat eã iurare de stãdo cum viro, dẽt intelligi sic. s. q̃tũ poterit sine peccato, & non periurat, vt no. in c. literas, de rest. spo. Si autem ille, qui prẽstat [b] iuramentum, est in bona fide, & in casu licito [c] prẽstat, tunc habet locum. cap. quacunque arte. 22. q. 5. quia si scienter non iurat secundùm intentionem prẽstantis, peccat mortaliter, & est periurus, & etiam credo, q teneatur, sicut ille intellexit, implere, ar. di. capit. quacunque. nec obstat, quòd sicut votum dolosum [d] non obligat, sic nec iuramentum, quia votum fit deo propriè, sed iuramentum fit homini, & obligatio cõtrahitur aliter in voto, quia per intentionem; aliter in iuramento, quia per deliberatam verborũ attestationem. Si aũt vterque fuit in simplicitate, sed vnus vno modo intelligebat, alter alio modo, [e] sic interpretatur secundũ intentionem iurantis in foro animæ, vt no. in. §. ex his omnibus colligitur. 22. q. 5. in foro autem contentioso stabitur verbis, vt in ca. ex literis, de spon. Si verò verba habẽt duplicem intellectum in stipulationibus, & alijs contractibus, contra stipulantem & vẽdentem interpretabuntur. l. inter stipulantem. §. 1. ff. de verbo. obliga. & l. Labeo, lib. 1. de cõtrahẽ. emp. In iudicijs [f] in prin. interpretatur

a Vxori] Iurat vxor sm intẽtionẽ quò ad publicitatẽ. p hoc sco. 14. di. 5. & respõdente in iudicio.

b Qui præstat] Idest defert, q non intelligitur ille, qui iurat, sicut videtur importare vocabulũ, vt in § ex his. 22 q. 5.

c Et in casu licito] Exẽplũ, iura mihi dare. 10. & tu iuras super lapidem, credẽs postea non teneri, sed teneris, q sm intentionem illius iurasti.

d Sicut votũ dolosum] q nõ habet intentionem obligandi se, sed in iuramento deus videt ea, q̃ latẽt.

e Alter alio modo] Vt puta, Iuro tibi dare equũ, & intentio mea est vẽdere, tu aũt credis vt velim donare.

f In iudicijs] Bar. in l. si qs in tẽtione, ff. de iudi. dicit hãc intelligentiã esse triphã. vñ tenet, q indistinctè verbũ à quocũque pferatur iudicio, intelligitur sm interptationẽ pferẽtis, vt d. l. si qs intẽtione. Adnertendũ tñ est, q si intentio actoris, vel rei est ambigua, & testis examinatus super ea pbat illam, ita ambiguè, sicut est facti talis, talis pbatio non releuat. l. neque natales, C. de proba. l. non hoc, ff. vñ cog. capit. in præsentia, de pbatio. vbi nisi pbatio plenè concludat, nõ pdest, licèt enim possit pars dicere se sic intellexisse, cũ p posuit suã intẽtionem, tñ nõ sequitur, ergo sic intellexit testis. Vnde ambigua, quare nus venit pbanda, debet explicitè & limitatè pbari. Et in hoc pdest pti. d. c. si qs intentione, temere dium, q dicere põt illud, quod explicitè probatum est, & cõprehẽdi sub petitione sua, & venire sub hoc iudicio, & sic pbationes valẽt, & poterit sup hoc ferri sententia, quod aliãs non posset l. non põt. & l. Iolemus, ff. de iudi. Hæc Bar. &c.

tatur pro actore, in medio pro vtroque, in fine ꝑ reo, extra de prob. ex literis, vt ecclesia benefi.c.vt nostrũ, in delictis autem cõtra delinquentem, nisi aliud appareat, de præs.c.1. si verò loquamur de iuraméto generaliter præstito pro obedientia pstanda mandatis, sic dicit Inn.in d c.veniẽs, ꝙ interpretetur, vt non extendatur nisi ad ea, de qb⁹ cogitatum est, vel debuit cogitare, vt ĩ c. Quintauallis, de iure.de deci. ex multiplici, de rest. spol.audita. 22.q.2.ne quis. Alij dicunt ꝙ interpretetur generaliter, nisi sit contra prius iuramentum, vt in d.c.veniẽs vel ꝯtra ius, vt in d.c.Quintauallis, vel ꝯtra psumptionem cõem, ꝙ si hoc mãdari credidisset, nũquã iurasset, ar.ca. petitio, de iu.ego credo, ꝙ in foro aīæ interpretabitur ſm intentionem iurãtis, nisi fuerit dolosa. [a]

1 Vtrum iuramentum præstitum in materia iuris restringat ad limites iuris? [b] ℞.Pa.in c.tua nos, de eccl. ædifi.ꝙ sic, Ita, qđ recipit oẽs limitationes, & restrictiones, quas recipit ius illud. Facit tex.ĩ l.fi.C. de nõ nu.pec.& in l.fi.q satisdar. cog.& no.ꝑ Inn. [c] & gl.in c.ꝑ tuas, de arbi. vbi dicit, qđ cũ qs iurat stare sententiæ arbitri sub pęna, ꝙ non obligat nisi vel parere snię vel soluere pęnam, & iõ si soluit pęnã, sufficit. Similiter si iurauit nõ sub pœna, qa tenet vel seruare sniam vel ad interesse.ff.de arbi.l. diẽ.§. fi. quia intelligit ista clausula, Ego parebo sniæ, vel soluã pęnã, qa iste intellectus est sibi datus a iure, Pa.in c.Quintauallis, de iureiu. dicit verũ in snia arbitri, sec⁹ ĩ snĩa arbitratoris, qa in tali snĩa nõ ẽ talis datus intellect⁹. Itẽ ꝑ hoc facit dictũ In.ĩ c.cũ oẽs, [e] de ꝯst.q dicit, ꝙ platus, q iurauit alienare bona ecclesiæ, ꝙ pt nihilominus alienare in cã necessaria, vt ĩ. c.fi.de ec.ædi.& ẽt vtili, cũ in hoc casu necessitas, & vtilitas æquiparent a iure. 12. q.2. sine exceptione, & sic iurm ĩtelligit de alienatione illicita solũ, [f] facit.c. petitio, de iureiur. vbi iurãs non esse contra aliquem, intelligitur illicitè [g] secus legitimè etiam pro propria vtilitate

a Nisi fuerit dolosa] Dicit tamen Inno.no. verbum in d.c.veniens, de iureiuran. Et refert Panor.in ca.ex literis, el.1.de sponsa. ꝙ in foro animę iuramentum recipit interpretationem, secundùm intentionem iurantis, sed in foro iudiciali secundùm ius. Ex quo sequitur, ꝙ si qs cum non intendebat contrahere matrimoniũ, vsus fuit verbis sophisticis, vt deciperet mulierẽ, nõ erit matrimoniũ in foro animę, quia sine cõsensu non potest consistere matrimonium.ca.tua, de sponsa. Sed in foro iudiciali iudicaretur ꝑ matrimonio, quia non est sibi credendum, sed recurrẽdum ad rectũ sensum verborum, vt in d. cap.ex literis, & in d.c.tue nos. Similiter determinatur alia quæstio. Iurauit clericus obedire mandatis episcopi, episcopus pcepit, vt renunciet beneficio, nõ tenetur, & põt appellari, ex quo hoc non eret verisimile iurasse.

b Ad limites iuris] Pone exemplum, quidam libertus iurauit pstare, quot operas patronus eẽt arbitretus, nunquid ad excessiuas tenetur, dic ꝙ non.l.si libertus, la. 2. ff.de ope. li. paret ergo, ꝙ de iure tenetur patronus arbitrari iustas, ergo sic intelligitur iuramentum.l.si arbitra:⁹ fuerit iste. Vel pone exemplum, Quidam iurauit nunquam interesse consilio. creatur consul. tunc illud iuramentum recipit interpretationem, si non ero consul, &c. l.fi.in prin ff.ad munici.in glo.

c Et no.per Inn.] Posset dici dictũ In. nõ fore verũ, quia nullo iure probetur. Nam omnia iura mandãt iuramenta seruari, q̃ in interitũ salutis non veniunt, vt in toto ti.de iurei.ergo ẽt hoc casu iurm non recipiet hãc interpretationẽ de pęna soluẽda, ex quo.n. [illegible] in forma specifica seruari.c.ad nostrã.1.de iurei.iõ debet seruari, & põt seruari sine dispẽdio salutis.c.si verò, de iureiur. Et ad prędicta vide omnino tex.sing.in l.si qs maior, cũ commento Dom.Ias. C.de transactio. Et responde ad c. per tuas, de arbit. quia ille procurator, qui iurauit, ad interesse compelli põt, non ecclesia, quã obligare non potuit. Adde ẽt Pa. in c. Quintauallis.14. col.approbãtem dictum Inno. de quo supra.

d Datus intellectus] Imo videt approbare simpliciter hoc Inn. dictum ĩ 14. col. Ibi, nunc circa istam reductionẽ ibi, dum allegat Inn.in c.ꝑ tuas, &c. vide tñ quæ notaui supra Arbiter.§.decimo.

e Inn in ca.cum omnes] Ibi hoc non dicit.

f Illicite solũ] Intelligitur etiã de re magna, secus ĩ re modica, ar.15.q. 2. terrulas. Vide Fed.cõ 202.Pa.in d.c.fi. An ãt legatus de latere possit dare licentiã alienãdi contra hoc iuramentũ, Spe.tit. de dispens.§.consequenter, versi. cæterũ, quod nõ ar.c.vene. de electi. Sequitur Pa. in d.ca.fi.de ecc. ędi.rõ, qa nõ põt disponere ĩ his, quę sibi specialiter non concedũtur.c.quod translatione, de of.le. Intellige hoc de iuramento præstito prælato alterius prouincię. Sec⁹ da iuramento præstito prælato inferiori suæ prouinciæ, quia ipse concurret cum istis, igitur secundùm Pa.in d.cap.fi.

g Intelligitur illicitè] Vide omnino gl. in capitu.illud.31.quæstion. prima, quæ dicit, si ego iuraui de cætero non cognoscere concubinam, vel talem mulierem, si postea cum ea contraham matrimonium, & cognoscam, non ero periurus, & hoc habui de facto. Idem tenet gl in c.quod prędecessor. 15.q. 3.licet gl.in c.fi.27.q.1.in gl.magna circa med.aliter dicat, & malè.

facit etiam. ca. ex parte tua, de cle. non resi. vbi iurās residere in ecclesia, pōt iuro non obstante, se abſentare ꝓ necessitate, vel vtilitate ecclesię. Itē facit quod not. in c. ꝑut nobis, de dolo, vbi ille, q iurauit parere mandatis ecclesię, vel iudici, si grauaē, pōt appellare, qa iuramētū nō se extendit ad hoc, qn̄ ē generaliter latū, & qđ no. in c. ex tenore, đ sen. ex. vbi tenet idē Pa. [a] hoc ibi nō di. dictū tñ ē verū ꝑ ea, q̄ notāē in d.c. veniens, & in d.cap. Quintauallis, ꝙ ēt ex cā noua ſupueniēte, vel si prius erat occulta, poterit ille, q iurauit respōdere corā aliquo iudice, nō obligāte iuramēto gñali illū recusare, nec ob. ꝑdictis. qđ iuramētū habet clam seu vim clausulę. Si nō valet, [b] qđ ago vt ago valeat q̄tū pōt, vt c. q̄to, & c. ad nostram, el. 3. de iu.iu.no. ī l cū pr. S. filius matrē. ff. đ le. 2. & ꝑ Bar. ī l. si qs ꝑ eo. ff. đ fideiuſ. 7. co. ver. ad vnū tñ, & ī l. sciēdū, [c] ff. de ver. obl. Et iō dēt aliqđ operari qđ nō faceret, si ꝑdicta elset vera, qa aliqđ operaē, tū qa adijcit vinculū, & ligat strictius ipſum iurantē, & qnq̄ accumulat forū foro, [d] vt c. si. de ſo. cōpe. li. 6. in casu aūt, vbi nihil operareē, vel parū, tūc bñ verū ē, quod hēt vim illi' clausulæ, sed hoc nō ē in casib' ꝑdictis, qa strictius stringit, & ideò sufficit. Facit ēt ꝑ ꝑdictis qđ no. d. Ant. in c. ex literis, el. 2. de ſpon. & sequiē

ibidē Pa. ꝙ sicut ęquitas ꝑtoria facit, vt ī stipulationibus ꝑtorijs ꝑmittēdo simpliciter factū alienū in dubio interꝑtetur ꝑmisisse se facturum, & curaturum, [e] quātū in eo est, vt in l. quoties, [f] ff. de ver. ob. Ita ęqtas iuris canonici hoc inducit in materia canonica, vt patet ī d. c. ex literis, & ī gloſſ. 1. ibidē. vbi parentes, q ꝑ filijs iurāt ſponsalia, nō peccant, licèt nō sequanē, non ex eorū defectu, quia illud iuramentum intelligitur, q̄tū in eis ē se facturos, Itē facit qđ no. Pan. in c cum clerici, de verb. sig. vbi dicit, ꝙ iuramētum generaliter ꝑstitū dēt restringi, quātùm pōt. vt minus obliget iurātē, quia vbi tractaē de obligatione, ē faciēda stricta interꝑtatio, alle. c. ad nostrā, el. 3. de iureiu. & c. 1. e. ti. li. 6. & l. quicqđ astringendæ, ff. de ver. obl. Itē ī c. queādmodum. 7. col. dicit idē Pa. ꝙ iuramentum in aliquo ꝑctu recipit oēs communiones, & limitationes, & ſubauditiones, quas hēt ille ꝑctus, & similiter si apponiē in alia dispositione, vel obligatione, quia regulaē ab illa, facit ꝑ hoc, l. fi. C. de nō nu. pe. & no. ꝑ Bar. in l. si. ſocietatem. S. arbitrorū, [g] ff. ꝑ ſo. quod bñ no. qa faciunt ad multa in materia iuramenti & voti, vide ad hoc quod. ī. d. S. 5. & 6. Itē si iuro alicui dare cras pecuniā, intelligitur, nisi fuero ab eo absolutus, quia potest ꝓrogare terminum, absoluere, [h] vt in c. 1. de iureiu. Item si iuraui pecuniam tibi reddere ad certū tēpus ſpe futuræ numerationis, intelligiē si pecuniā mihi mutuaueris, C. de nō nu. pe. l. indubitati' Item si iuro tibi dare dotem, intelligitur, si nuptię

a Vbi tenet idē] Pa. Hoc ibi nō dicit. Dictū tñ ē verū ꝑ ea q̄ notantur in d. c. quintauallis.

b Si non valet] tu no. illū. S. fili' matrē, q. ē sing. Et probat, ꝙ iuramētū in testamento minus solēni præstitū facit, ꝙ hereditas venit restituēda instituto à veniētibus ab intestato, ꝑut facit clausula codicillaris, facit. l. quærebaē, ff. de testa. mi. Limitat Imo. in repe. c. cū contingat. 33. char. vl. col. ver. & ꝑdicta, videtur hoc verū, nisi in illo testamento interuenerit saltem tanta solennitas, quæ aliàs sufficeret in codicillis.

c In l. sciēdū] nō vr̄ hoc dicere Bar. nisi fortè etiā ex eo, quod decidit, ꝙ iuramentum minoris impedit restitutionem in integrū, vt ibi ꝑ eū.

d Forum foro] Quia ille, q poterat solū coueniri corā iudice sęculari, pōt ratione iuramēti cōueniri corā iudice ecclesiastico.

e Curaturum] Hoc est verum ſm gl. in c. ex rescripto, de iureiurā. in tantū, ꝙ promittens factū alienum, nisi specificè obligetur se facturum, & curaturū, ad nihilum valeret; allaē. S. si qs aliū, inst. de inur. stip. Subdit ibi Pa. qđ si qs se obligat

cū iuramento ad factū alienū, operaē, ac si specificè obligasset se, vt sic valeat eo mō, quo valere pōt, vt dictum ē. Ita tenet Ang. Are. d. S. si qs aliū. 6. fal. & in S verſ. vice. eo. ti. Idē. d. Iaſ. in S itē si qs 1. colū. 11. effectu iuramenti, in fi. inst. de act. quā uis referat ibi Io. Fabrū tenere in d. S si qs aliū, ꝙ ꝑmissio facti alieni iurata si teneat de iure ciuili ꝑ l. nō dubiū, C. de legi. vbi dicit eē clarū & expeditum de iure ciuili. Secus ſub dubio forte dèiure canonico per tex. d. cap. ex rescripto.

f Vt ī l. quotiēs] Melius facit. l. stipulatio ista. S. 1. ff. de ver ob.

g S. arbitrorū.] 9. col. ver. qro, qđ si ē iura.ū super cōpromisso, vbi dicit, ꝙ iuramētū hēt in se illā ꝯditionē ꝑambulā, quā hēt pa. ctū. C. de nō veniēdo ꝯ. si æquū arbitratus fuerit d. c. Qnitauallis, & ibi Pa. pleuē. vide Old cōſ. 106. Ang. conſ. 188. ſeq.

h Et absoluere] De hoc. ī. Excōicatio, pe. S. 20. & fideiussor. S 8.

priç subsecutę fuerint, ff. de iur. do. l. stipulationē. Item si iuro tibi reddere bladū, vel vinum, intelligitur eiusdē bonitatis. ff. si cert. pe. l. cum quid. Item si quis iurauit facta pace cū aliquo de non eū offendendo sub certa pęna, talis promissio refertur, & restringitur ad offensam ratione inimicitię preteritæ, non ad nouā ex post facto insurgentem ex noua causa ſm Bar. in l. aut facta, in princi. ff. de pę. sequitur Pan. (ibi nihil scribit, sed in hoc tenet do. Ant. & Ioan. de Imo. Pa. in ca. cū inter, a de renun. Item si aliquis renunciauit cum iuramento iuri, quod habet, vel haberē sperat in aliqua re, aut habere potest, nō intelligitur ad ius superueniens ex noua causa, vel noua spe, vt dicit Pa. in d. c. cum inter.

2 Sed qd si prelatus iurauit non alienare bona ecclesię sine licētia Papę, aut superioris? ℞. Pa. i d. c. tua nos, ꝙ interpretatur, vt non possit alienare sine licentia, qa designatio huius verbi, licētia, est ꝙ debet primò pati, etiam in casu licito, quasi p̄latus reseruet in se cognitionē, vtrū casus sit licitus, vel non ꝑ hoc facit in simili. c. licèt, de regula. Itē qa si intelligeret̄ de illicita solum, sic iuramentū nihil valeret, quia nec cū licētia superioris pōt fieri; ergo oportet intelligat̄ de omni licito. cōcor. Io. An. ibidē post Ho. in c. de his q̄ fiūt a p̄la. sed bene non obstante iuramēto imminente necessitate vrgenti posset alienare, si superior nō posset adiri, ar. optimum in l. tutor. qui repertotium, in prin. ff. de administ. tuto. vbi ex cā necessitatis potest tutor, inuentario non facto, administrare bona pupilli, quod aliàs necessitate cessante non potest. Facit ad hoc quod not. Ioann. 12. q. 2. c. fine exceptione, & capi. placuit. Hug. & Archid. in c. abbatibus, eadem causa, & q. 2. Ioann. de Fant. in Cle. 1. de rebus eccle. non alie. vbi dicit in casu illius Clementi. alienationem posse fieri impune, si necessitas non capit tantam dilationem, & tenuit Paul. de Castr. in disputatione, quę incipit, Condemnatus. Sequitur hoc Cardi. in dicta Clementina prima, b & Pa. in c. fi. de eccle. ędi. quod no. pro religiosis habentibus prelatos in remotis. c

Vide Pa. in d. c. ad nostrā, q soluit, vt infra dicam.

3 Vtrum iuramentum illius, qui iurauit aliquam accipere, sit interpretandum, vt possit intrare religionem? Respon. Panor. in c. commissum, de spon. secūdùm vnam lec. quæ sibi placet, quod sic; & ideo interpretatur, quòd eam accipiet, nisi ingrediatur religionem. Nec ob. quòd vt contrahat, ibi consulitur, & postea ingrediatur, quia istud fit propter vulgi opinionem, nè appareat periurus, cū in veritate non fit. d Si verò diceres, quomodo inueniatur ista interpretatio? Respond. quòd subintelligitur, nisi moriatur &c. vel dic quod habetur in c. peruenit, el 2. de iureiuran. vbi dicitur promissum non infringit, qui in melius commutat.

4 Vtrum iuramētū interpretabitur, vt habeat locum in casu ficto? ℞. Panor. in c. ex parte, el. 1. de cle. non re. ꝙ si iuramentum non tendit in aliquam lęsionem illius, qui iurauit, & facit ad bonum illius, cui pręstitum est, tunc subest causa largè interpretādi, vt in d. c. ex parte, vbi ille, qui iurauit residere, si se absentat pro necessitate ecclesiæ, habetur pro residente. Si verò iuramēti obseruantia tendit in damnū illius, cui fit, licèt respiciat vtilitatem alterius tantum, tunc non verificatur in casu ficto. probatur istud ſm communem lecturam in c. ad nostram, el 1. de iureiuran. vbi dicitur, quòd iuramentum debet seruari in casu specifico, & non in casu ficto. Nam ibi tenent. Inno. & Ioan. Andr. e quòd debitor, qui iurauerat non molestare creditorem

a Pa in cū inter] Ibi nihil scribit, sed ibi hoc tenet. d. Anto. & Ioan. de Imo. & est ibi melior tex. q̄ mūdo, adde Bal. in c. 1. de pa. tenen. Pau. de Ca. Per illum tex. in l. q seruum, ad si da verb. ob. Et qn̄ præsumatur ex noua cā, dic ꝙ si fecerāt rixam ex ioco, vel ebrietate, vt ibidē dicit Bar. vide Pau. de Ca i d. l. q seruū.
b Car. in d. Cle. 1.] In princi. 29. quæstionis, vbi hæc omnia, & ad dit l. diuus, ff. de peti. hęr. Vbi dicitur prohibitum esse possessori hęreditatis distrahere res hereditarias, nisi qn̄ necessitas, quæ celeritatem requirit, imminet, vt puta, nisi soluat debitū, pignus destrahetur pp funus. Itē pp familiæ cibaria, &c.
c In remotis] Et facit ad idē. c. nihil, de ele. l. si longius, ff. de iudi. c. fi. de sepul. in 6. Ad idē vide multas cōcor. p gl. in ver. distātiā, in c. cū ex literis, de resti. in int. & qd̄ in simili no. Io. de Lig. in Cle. nè in agro, de sta. mona. &c.
d Cū in veritate nō fit] Si post matrimoniū ꝯtum de præsenti licitū est ingredi religionē, c. 2. & c. ex publico, de cō. uer. coniu. fortius in hoc casu, cum fit de futuro contrahēdum; vide Pa. vbi supra.
e In. & Io. An.]

sup pignore, donec soluisset sibi debitum, q̃ nõ sufficit q̃ creditori sit satisfactũ ex fructib. pignoris, sed oportet; primò q̃ fiat realis solutio debiti, licèt fictè soluerit, ex quo percepit debitum ex fructibus pignoris. Facit. l. Mæuius, & l. qui hęredi, ff. de condit. & demõ. vbi no. q̃ cõditio debet fieri in forma specifica. Bar. tñ in l. amplius, ff. rem ra. ha. vlt. col. determinat contrarium in isto casu, quia iussus dare, seu soluere, implet conditionem compensando. l. si peculium. §. 1. ff. de sta. libe. Item impeditus iusta de causa facere, quod promisit, non est periurus l. fi. ff. qui satisd. cog. & c. significante, de pig. Sed si tibi non soluo, quia tu mihi non soluis, facto tuo impedior, ego nõ ero periur᷒. ª Et hęc opi. mihi videtur vèrior de iure, nec est contra casum d. c. ad nostrã, quia iste debitor certat de damno vitando, & creditor nullum damnum habet, & iõ habebit locum fictus intellectus in tali casu, & sic ꝓcedit opi. Bar. & d. c. ad nostrã, non probat ɔ̃rium, qa ſm Io. An. ibi ex forma iuramenti requirebatur numeratio pecuniæ.

5 Verum in omni iuramẽto debeant subaudiri multæ conditiones? ℞. gl. ᶜ i c. queadmodũ, de iureiu. q̃ ĩ iuramento assertorio nulla conditio subintelligitur, in iuramento verò promissorio benè multæ subintelligĩt, vt si deo placuerit. 21. q. 1. beatus. §. 2. Itẽ si placet papę, ᵈ vt in c. veniẽtes, de iureiu. & aliæ, de qb᷒ in d. gl. quę melius patebunt in se. c. Et no. ꝓdictã glo. q̃ ꝑ hoc iuramentũ non est ɔditionale. & ẽt ſm Pa. ibidem si exprimantur, vt in c. significasti, & qđ ibi no. de elec. & in l. 3. ff. de le. 1. & aliqñ, ff. de con. & demon. Sed tu dic, vt infra. Matrimonium 3. impedimento. 3. §. 1.

6 Et hæc oia, q̃ de interpretatione iuri, dixi, intellige, qñ ille, q̃ iurat, non hẽt expressè, & specificè aĩum obligãdi se sup aliquo determinato ɔ̃ ĩterpretationẽ, qa tũc nõ ᵉ valeret ĩterpretat. vt no. ĩ c. veniẽs, ꝑ Pa. đ iur. & facit. c. iuri. 22. q. 5. in ar.

7 Quid si iurat̃ sup re non subiecta Papæ? ℞. Pa. in ca. constitutus, de rescrip. sup gl. in verſ. iuramento, q̃ in rebus, vel iuribus nõ subiectis sibi nõ subintelligitur illa clausula. d. c. venientes ideo papa ᶠ non põt absoluere a iuramento præstito super rebus spectantibus ad eum fine cã rationabili, vt no. gl. in c. quanto, de iurei. in ver. absolui, & Innoc. in capit. cum inter. P. de renun. in fine.

IVRAMENTVM 5. de obligatione iuramẽti promissorij, vtrum semper fit obligatorum? ℞. vt colligo ex Arc. in c. si aliqđ 22. q. 4. & Canonistis in c. si verò, de iurei. & Tho. in 3. di. 39. q̃ sic, vt infra. Periuriũ. §. 1. Fallit hoc g in 27. casib. seq.

1 Primus, quando iuratur aliquid, qđ est peccatum mortale, qa istud vergit in interitũ salutis æternæ, quia pœna æterna punitur

a Ego non ero periurius] Ideo tibi non soluo, quia mihi nõ soluis, vnde quasi facto tuo impeditus, hãc rationem facit tex. in l. 3. circa prin. ff. de sta. lib.

b Numeratio pecuniæ] Vnde meritò non admittitur compensatio. Tu tamen dic, q̃ ante factum esset sequenda opi. cano. in d c. ad nostrãm. s. q̃ nõ adimplens iuramẽtũ in forma specifica sit periur᷒. Ex post facto opin. Barto procedit gñaliter, quando quis tenetur soluere. Sed opi. can. procedit in casu. d. c. ad nostram, qñ. s. tempore traditi pignoris interuenit hoc iuramentum de non molestando ante solutionem fortis, nam tacitè videtur actum, q̃ fructus non recõpensentur, ante solutionẽ, aliàs nihil operaretur iuramẽtum. Nec ob. omnia dicta. supra §. 1. quia si benè aduertatur ibi realiter adimplentur, nec sunt ibi casus ficti, cũ restringat̃ ad materiam iuris, vel dic q̃ iuramentum impleat̃ in forma specifica, quãdo debitum non est liquidũ, quo casu non admittitur compẽsatio, vel q̃ sit speciale &c.

c Resp. glos.] In ver. cõditio. sed non facit distinctionem de assertorio, licèt hoc sit verum.

d Si placet Papę] intellige, qñ præstantur iuramenta in materia spectante ad Papam, Quia si quis iuraret, renuntio appellationi, vt scilicet me retrahã a iurisditione eius, & non habeam recursum ad papam, tunc non valet. c. venientes, e. ti. & not. in c. quanto, eo. ti. si enim iuro me tibi reddere decem, in hoc nõ intelligitur hæc conditio. Et quod dicitur de papa, idem est de imperatore, vel rege, tex. & ibi Bal. in c. imperialẽ, in fin. de proh. feu. ali. per Fed. Idẽ i vo. to Io. An. & do. Ant. in c. non est de voto. Ri. in 4. di. 18. ar. 9. q. 3.

e Quia tunc] Expressè hoc nõ dicit Pa. sed ex mẽte colligitur.

f Ideo papa] Pone exemplũ, Iurauidare. 10. pan perib. hoc nõ est d. papę subiectũ, Ideo non põt dici esse in eius ꝓiudicium, ratio quia iuramẽtum est de iure diuino, & obligat deo. Iõ papa nõ põt impedire obligationem, deo quærendam. Et ad de Sp. tic. de legato §. nũc ostendendum, ver. 24. An autem possit papa dispensare, vide gl. magnam in Arc. in c. autoritatem. 15. q. 6. cũ alijs alleg. idis infra, iuramentum. 6.

g Caiet. in exp. præce. Non assumes &c. ca vetamur. P. V.

tur c.vnum orarium.S.criminis,vers.quicúque enim aliquod de illis.25.di. vnde qui iurauit spolia diuidere,non tenetur, quia dēt reddere.c.ea te, de iureiur. vel spoliare proximum nō tenetur [a] secundū Io. An. in d.c.ea te.[b] & illud quod dicitur 22.q.4.S.ecce,refertur ad conscientiam erroneam,qua se credebat teneri, propterea non seruādo mortaliter peccat.

2 Secundus,quando quod iuratur,est peccatum veniale [c] in se,ar.c.2.de pac lib.6.quia similiter vergit in dispendium propriæ salutis, quia per ipsam impeditur homo,vt nō cito perueniat ad salutem æternam. c.qualis.25.di.& c.2.de pac.li.6. Hugo tenet,ꝙ si seruat tale iuramentum, peccat mortaliter, quia facit contra istud.c.in malis.22.q.4.sed Rod.tenet, ꝙ solū venialiter,quod verum est,qñ simpliciter cōmittit veniale, sed si ideo committeret.qa iurauit, dic ꝙ mortaliter peccaret quia nomen Dei assumit in malum.

3 Tertius, qñ iurat aliqd, qđ est ꝯ consilia euāgelica, puta ꝙ non efficiet eps, religiosus, & hmōi. Nec ob. c.Florent.[d] 85.di.qa nō dicit,ꝙ teneat votū,sed peccat mortaliter iurando ꝯtra secundā partē iustitię,[e] q̄ est facere bonum,sicut si iurasset contra primā partem, q̄ est declinare malo.

4 Quartus, quando iuramentum excludit opus pia intentione faciendum pro deo,vt cum iurat, ꝙ nihil dabit pro deo,vel non consulet proximo,vel non consulabitur talem, vel nūquā erit fideiussor, [f] vel nunq̄ mutuabit [g] pecuniā, & huiusmodi, quia deus non acceptat talia iuramēta, cum dicat contrarium faciendū ex charitate fraterna, ibi, quęcunque vultis,vt vobis faciant homines, & vos eadem facite illis,Matthęi.7.

5 Quintus qñ iuratur aliquid,quod ex se est indifferens,tamen melius esset facere contrarium,q̄ non facere,vel non facere, q̄ facere, sicut quādo quis iurat, ꝙ non tenebit talem in suo seruitio, vel nō loquetur [h] cum tali de tali re,vel non ibit ad domū suam, vel nō coquet ad furnum suū, qđ tamē melius esset facere ꝯtrarium. Intellige istum casum verum,qñ quis solùm ex se iurat,quia secus esset, si ꝯuenisset cū proximo ad tale faciendū ex aliquo bono respectu, & ita iurasset ei, qa bñ esset obligatus. [i]

a Non tenetur] Pone exemplum de Dauid iurante occidere Nabal,primo reg.25.& in d.cap.si aliquid 22.quæstio.4.

b Ca.ea te]Et ibi Pan.

c Est peccatum veniale]Pone exemplum, secūdùm Arc.in d.c.si aliquid.22.q.4. Vt si iuraui comedere plus debito, vel dicere mēdacium iocosum.

d C. Florentinum]Vide ibi Archid. & Alexandrū. & Pa.in c.si verò,e.tit & no. in c.innoces 22. q.4 vide infra, Votum.3 § 14.

e Secundam partem iniustitiæ] vide.S.Bon.in.3. di.29.ar.vlt q.3. vbi dicit, Graue peccatum esse iurare se nūquam ascensurum ad ꝑfectionem.

f Nunquam erit fideiussor]Io.Andr.in ad. ad Spe. e.ti.in rub.dicit, si talis iurans intēdit dare necessitate ꝓximi nō fideiubere,ꝙ iuramētum fuit temerariū, & nullo modo obseruādum.simile in c.1.eo.ti. li.6.Distinguit tamē dicens, aut cleric⁹ hoc iurat, & de hoc dic vt supra fideiussor. §.5.& Host.in c.5. de fideius.Aut ē laic⁹ & tunc si necessitati proximi aliter potest subueniri seruabit iuramentum. Aut non potest aliter subueniri, & tūc non obstante iuramento debet fideiubeř, & hoc est,quando pertinet salus spiritualis,vel temporalis proximi,text.est pro hac distinction.in. §. finali. 22. quæstion. 4. Idem tenent Panormitan. in capitul. si verò,de iureiurand. vbi latè. & Dom.de san. Gemi. in capitul.cum clericus,de for.competen.li.6. & ibi Pet.de Ancharan. vide Dom. Anton. in capitul.cum quidam,de iureiurand.& licèt hic ad hoc non arctetur de iure ciuili, vel canonico,saltem arctatur de æquitate naturali secundùm Arc.20.q.1. in ca. sicut enim,vbi bonus tex.

g Nunquam mutuabit] Hoc est contra præceptum domini Lucę. 6. mutuum date, & in cap.consuluit, de vsuris,vt per. S.Ber. de euang. æterno ser. 36. Idem tenet Panorm in d cap.si verò, de iureiurand.& allegat Ioan And in ca. 5.de solu.di.ꝙ si ecclesia habet pecuniā superfluā, illam totam mutuat ex quo. n. de superfluo tenetur facere eleemosinam, capit. aurum,& capitulo gloria.11.qō.2.& c si. 16. q.1. multò magis tenetur mutuare.

h Vel nō loquetur] Non valet iuramentum cōtra officium pietatis, caritatis, & propinquitatis.Cum enim teneamur loqui ꝓximis nostris, aliàs signum esset odij, vt supra, diligere. §. 20. tamen adde Bal.in l. si ad excludendam, C. de iureiurand.in c. 1. §. Item sacramēta, de pace iur. fir.

i Quia benè eēt obligat⁹]ad hoc tex. in capi. cum quidam, eodem tit.vbi qui iurauit non loqui cū patre,aut fratre, absoluēdus est, scilicet a cautelam, secundùm gloss.quia illicitum est iuramentum, & rationi contrarium, & imponenda est ei pœnitentia vnius anni. 22. quæstion.4.capitul qui sacramento, & fuit absolutus de facto, nè notaretur de periurio, quia aliàs ab illicito iuramento non fit absolutio. limita verum, nisi verba eorum essent corruptiua, quia teneretur obseruare, & non absolueretur secundùm dominum Anton.

a Ab onere publico] Archidiaco. in c. ficut cum. 11. q. 1. dicit, Quem poſſe cogi ad tutelam, curam, & dignitatem.

b Sed Io. An.] Pan. in d. c. ſi verò, refert illud dictũ, & dicit eſſe mirabile.

Panorm. in d. capi. ficut ex his.

f Non eſt diſcreta] Vel ſi ſit, de facili per epiſcopũ eſt commutanda, refert hoc Pa. ibidem.

g Abruptè] Quia iuramentum non hẽt in ſe conſenſum, idẽ dicendũ in voto, ꝙ non obligat, niſi ſit cum deliberatione factũ. Dicit nanque Tho. 2. 2. q. 87. tria in voto neceſſaria primò deliberatio, ſecũdò propoſitum, tertiò promiſſio vide Pa. in d. c. ſicut ex literis, & infra votum. 1. §. 7. ar. 1.

6 Sextus eſt, quando iuramentum eſt contra bonum publicum, ſicut quando q̃s iurauit, ꝙ ſubtrahet ſe ab onere publico. [a] iſtud no. Pa. in c. peruenit, el. 1. in fi. de iureiur. facit. c. ſi diligẽti, de fo. com. iurm. n. non dẽt eſſe iniquitatis vinculũ.

7 Septimus, qñ iuramentũ vergit in diſpendium propriæ ſalutis corporalis, quẽadmodum non teneret, ſi vergeret in diſpendiũ ſalutis alterius. 22. q 4. c. 1. cum 4. c. ſe. ita nec in propriam. c. ſi non licet. 23. q. 5. 22. q. 4. §. illicitum, gl. in d. c. ſi verò, in ver. ſalutis, reſtringit hoc verum, quãdo directè ſecus, ſi occaſionaliter, & ponit exemplum de illo, q̃ iurauit ſtare Romæ de mẽſe Augu. quia licèt ibi moriantur multi, non tamẽ ſẽper, & ideo tenetur ſtare. Sed Io. An. [b] reſtringit dictum gl. verum, niſi ex imminenti infirmitate, vel cõplexione iudicatur ſic iurans ex tali mora moriturꝰ. Ex quo colligitur, ꝙ qñ veriſimiliter ex qualitatib. p̃ſumitur de morte, hẽt locũ ꝙ non obligat. Et ꝓpterea Pa. increpat Cartuſienſes, & reputat eos non in bono ſtatu in d. c. ſi verò (licèt malè iudicet) [c] qa ſunt in bono ſtatu, & deo ſeruientes, nec exponunt ſe periculo mortis corporalis, ſed carnẽ abdicant, vt a vitijs aĩus ſit liber. Multa alia poſsent adduci ad ꝓbandũ, ꝙ ſunt in bono ſtatu, ſed breuitatis cã omitto. Idẽ dic, ꝙ iuramẽtũ non obligat, qñ cedit ĩ mutilationẽ, qa nemo membrorũ ſuorũ eſt dñs. l. liber hõ, la. 1. in prin ff. ad l. Aq. limita iſtud. 7. verũ, niſi mors, vel mutilatio eſſet infligenda ex iuſtitia, quia tunc non poſſet cõtra iuramẽtũ fugere, vt ſupra, Carcer. §. 4 & ſupra Fuger. §. 1.

8 Octauꝰ nõ obligat iurm, qñ q̃s iuraret ex calore iracundiæ [d] ſcḋm Io An. in c. ſicut ex literis, de iurei. ſicut in ſimilè dicit gl. ſingularis ĩ ver. admonita, in c. ex literis, de diuo. ꝙ ꝯfeſſio facta ex calore iracũdię ñ valet [e] qđ limitat d. An. verũ, qñ calor iracũdię fuit tãtꝰ, ꝙ deliberatè iſtud iurm ñ feciſſet, Quia hęc volũtas non ẽ diſcreta. [f] Facit gl. in c. dudũ, de ꝓuer. coniu. q̃ dicit, ꝙ calor iracũdiæ non obligat, & idẽ dico, qñ iurať abruptè, [g] facit qđ no. Inn. in c. literaturã, de voto, vbi dicit votũ p̃exigere deliberationẽ, & Ri. di. 39. ar. 3. q. 2. ſuper. 3. ſententiarum.

9 Nonus, quando iuramẽtum eſt metu extortũ, [h] in

a Licèt malè iudicet] Pa. non dicit ibi ſimpliciter eos eſſe ĩ malo ſtatu, ſed ꝙ ñ tenentur ſeruare votum tale, in tali caſu. Et rõnem aſſignat, vide ibi. Fertur tñ quendam magiſtrum Rai. de villa noua medicũ feciſſe tractatũ, in quo cõcludit vitam poſſe reſtaurari ſine eſu carnium. Dixit enim, ꝙ vinũ mediocre maximè aromaticum, & vitella ouorum mediocriter mollia, quæ acutiſſima digeſtione ꝯuertuntur in laudabilem, & multum ſanguinem, ſunt ad hoc magis competẽtia, quã carnes, & ſi hoc verum eſt, ceſſat primũ dictum. Sed vbi ex circunſtãtijs medici dicerent cõtrarium, certè ꝓcederet dictũ Panorm. Item poſſet cõtingere, ꝙ infirmo oua ſũt faſtidioſa, ita, ꝙ non poſſet illa capere, vt plures exiſtunt, quo caſu in dubio illud eſſet tenẽdũ, nã neceſſitas excuſat ab omni præcepto.

d Ex calore iracũdiæ] Si autem fuit illicitũ, peccauit, nec calor iracundiæ excuſat e peccato, quod no. pro his, quę ſupra no. blaſphemia. §. 6. puto tamẽ ꝙ minuat culpa, licèt eam totaliter non excludat, ar. 2. q. 3. § notañ. 2 ed ſi. & l. vna. C. ſi quis impera. male. & l. omne delictum. §. qui ſe vulnerauit, ff. de re mi. & c. inebriauerunt. 15. q. 1.

e Non valet] Niſi detur perſeuerantia, ſecundùm

h Metu extortum] Pa. in c. 1. e. pe. col. dicit cõmuniter teneri iuramentum metu extortum eſſe obligatoriũ, quia metus non excludit conſenſum ca. merito. 15 q. 1. & l. ſi mulier, ff. quod metu. cau per gl & Arch. in c. autoritate. n. 15. q. 6. adde Sal. in auth. ſacramẽta pubertum, 5. col. C. ſi aduerſ. ven. vbi dicit, ꝙ licèt iuramẽtum metu extortum ſit nullum de iure ciuili, vt d. authen. de iure tamẽ canonico nõ poteſt ſperni autoritate ꝓpria, ſed debet pati abſolutio, tex. eſt ĩ c. ad audiẽtiam, quod metus cã. Et ꝙ poſſit peti abſolutio, tenet Pa. in ca. ſi verò, eod. tit. S autem Bona. dicit iuramentum coactũ in foro eccleſiæ non eſſe obligatorium, in 3. diſt. 39. ar. 4. quæſt. 2. Quia eccleſia præſumit iurantẽ ex metu, non iuraſſe voluntate implendi, ſed potius periculũ euadẽdi, tũ quia q̃ iurare cõpulit, nullũ ius acq̃ſiuit, vñ de malitia ſua non dẽt commodum reportare. Hoc tamen intellige, vt hic, & §. 11. & ſic limitat. S. Th. 2. 2. q. 89. ar. 7. qui dicit, ꝙ tale iuramentum obligat in foro conſcientiæ, ſi ſi animum obligandi habuit.

Verum

a Verum, ꝙ non tenet iuramẽtũ] Hic mouet vnam tacitam.q. Nunquid iuramentũ dolo, vel metu extorcũ teneat? De dolo casus ẽ clarus.qđ nõ obligat, qñ fuit talis, ꝙ habuerit auferre consensum iura no. in c. vno, de cõmo. per Ioan An. de metu verò dic. vt hic.
b Quia si esset iuramentum assertorium] Idẽ S.Bon.in. 4. dist. 39.ar.3. qõ.3. & gl.in d.c.autoritatem.15.q.6.
c Animum obligandi se] Hanc opi.tenet glo.in d.c.verum, quæ dicit, iurãs non ex eo, metu, q cadit in constantẽ virum, obligat. ar.l metum.2.ff. ꝙ me.cau.Ho.dicit, & si metus fuit improbabilis, fiat absolutio in odium cogentium, nẽ ex dolo suo reportent alij damnũ, & ipsi commodum. Et hoc placet Pa. in d.c.verum. Quia ẽt de iure ciuili subuenitur metũ passo ex iudicis officio, licèt non fuerit atrox, vt l.fi. ff.§ fi.ff.ꝙ metus causa.No. glo & Bar. in l.interpositas, C. de trãsactionib.Nec obstat.d l.metum, cum similibus, Quia procedit respectu edicti, qđ met.cau.non aũt respectu officij iu licis, de quo vide bonam gl. in ca. pe. ꝙ met. cau.in ver. mor-

tellige, si animũ obligandi se non habuit, aliàs benè tenetur secundũ cõiter doc. sed si non habuit animum obligandi se, ꝙ non obligetur, patet ex iam dictis, & facit gl.in c. autoritatẽ. 15. q. 6. an aũt peccauit sic iurando cũ tali aĩo, dicit Pa. in c.si verò, e.ti.qđ si ẽ homo perfectus, peccauit venialiter, aliàs non. Sed ego dico, ꝙ nec perfectus, nec imperfectus peccauerit, ẽt venialiter. Et pro hoc facit quod in simili dicitur in c. nè qs.22.q.2.itellige hoc, vt colligit ex d.c.nè qs, qñ iurãdo habuit animũ solũ inducẽdi iuramentũ ad reuerentiam Dei, non ad obligationẽ suã, & in mẽte habuit aliquã circũstantiã debitã, qua verũ iurabat, puta, ꝑmitto, ꝙ dabo tibi centũ, cũ ista subauditione, s. si sum tibi obligat⁹ ex debito & nõ aliter, licèt hoc non exprimat, & hmõi, qa sic vtitur simulatione licita, q̃ licet, vt in c. vtilẽ. 22.q.2. Secus esset, si iurando credebat se obligatũ ex iuramento, & tñ non intendebat obseruare, qa sic esset peccatũ mortale, vt in c. quærelam, de iureiur.facit.c.ille 23.q. 5.& quòd no.gl.in d.c.autoritatem.

10 Sed qđ si sumus in dubio, an habuit aĩum obligãdi se, vel non? ℞.Pa.in d.c. si verò ꝙ est præsumendũ, ꝙ nõ habuit aĩum obligandi, ar.c.sup eo.de renun.& l. cum de indebito. S. 1. ff. de proba.

11 Quæro, quare magis ecclesia obligat in iuramẽto ẽt metu extorto, q̃ in voto, cũ iuramentũ, & votũ ambulent pari passu? ℞.Pa.in c.si verò, ꝙ ex hoc, qa iuramentũ frequẽtius accidit, & nè detur materia deierãdi.tamen quantùm ad veritatem obligationis pari passu obligationis vadunt votum, & iuramentum, vt in c.debitores.no. in c.1.de iurei.& in c.licèt, & in c.magnæ, de voto. Ex quo infert Pa.in c.verum, circa med.de iu.iu.cum gl.fi.ibi, ꝙ non seruantes iuramentum metu extortum, non sunt puniendi, tanq̃ pro directo periurio Alij tenent in d.c.verum, vt refert Pa.in d.c.si verò, ꝙ non peccat mortaliter tale iurm non seruans, sed venialiter, facit tex in d. c. verũ, q dicit, ꝙ pro mortali crimine nõ sunt puniendi, & nota, ꝙ loquitur in eo, qui iurauit aĩo obligandi se, quia si animũ nõ habuisset, non esset dubium Conclude ergo sic, ꝙ si habuit animũ obligandi se, quãdo iurauit, ꝙ tenetur seruare, nisi vergat in dispendiũ propriæ salutis, aut alterius conditionis de supradictis, sed non de præcepto ita, ꝙ mortaliter peccet. Si verò nõ habuit animum obligandi, vel sumus in dubio, sic non obligatur ad seruandum, vt est text.in c.1.quod me.causa, & quod dicitur in c.si verò, dẽt intelligi ad timorẽ, nè passim qs contraueniat, sed cum bona maturitate, & licentia superioris. Similiter.c. licèt de iureiu.li.6. Facit pro hoc, quia ibi dicit, non vi, vel metu extortum, ibi tenet Archi. & multi in c.cum contingat, e.ti.verũ, ꝙ non tenet iuramentum a metu extortum in casu a lege prohibito. Facit aũt, sacramẽta puberũ.C.si aduer.ven.sed si non est in casu a lege prohibito, sic tenet iuramentum ſm Vin.& sequitur Pa.in d.c. cum contingat, quanuis metu extortũ, ſm tñ ꝙ dixi supra sub peccato veniali, & hæc intellige in iuramento promissorio ex metu, qui potest cadere in constantem extorto, & contra iustitiam, quia si esset iuramentum assertorium, b non excusaretur propter metum, si mendaciũ iuraret, a peccato mortali, 33.q. 5.ita, & de his q vi, vel me.c.sacris. no gl. in d.c.autoritatem, nec similiter in iuramẽto promissorio excusat leuis metus, nisi (vt dictũ est) qñ nõ habuit aĩum obligãdi se. c

12 Decimò non obligat iuramentum, qñ

tis. Item satis ẽ, ꝙ turpiter iuramentum receperit, arg.c.1.eo.ti. Tene ergo, vt hic, in text. dicitur & in duobus seq. §.

res, super qua est iuramentum factum, non perdurat in eodē statu, sed venit ad talem statum, ꝙ temerariū esset tunc taliter iurare, puta quis iurauit, ꝙ non efficietur miles, vel negotiator, vel non recipiet [a] feudum a tali dño postea venit ad paupertatē, ita ꝙ nō potest viuere, nisi efficiatur miles, vel negotiator, & huiusmodi, rō, quia si a principio fuisset iste casus, & iurasset, iuramentum fuisset temerarium, & ideo pōt ꝑpria autoritate contrauenire ſm Ar. in c. animaduertēdum. 22. q. 2. Facit pro hoc 22. q. 2. nè quis & dicit gl. in d. c. quemadmodū, semp subintelligi in iuramento. s. si res in eodem statu permanebit. [b] Idē de illo, qui iurauerat reddere gladiū hoī sanæ mentis, quē non reddet effecto furioso. 22. q. 2. ne quis. Itē cū qs iurauit aliquam accipere, & illa contraxit per verba de ꝑsenti cū alio. Similiter qñ quis cū abundaret, promisit tenere obstagia, nunc nō pōt, nisi mendicet, & eum non conueuit mendicare, non tenetur, ar. c. quærelā, & c. breui. eod. ti. Secus ſm Ho. si eū non dedecet mendicare, vel si tpe iuramēti hæc conditio inerat, s. ꝙ oportebat mēdicare, quia tenetur. Item quando qs iurauit non mutare sepulturam, vel testamentum, [c] qa pōt ex noua causa, vt isra, Sepultura. S. 40. Facit ꝙ no. Pa. in c. veritatis, de iureiu. vbi dicit, ꝙ si iurauit respectu dignitatis, vel alterius qualitatis existentis in iurāte, vel in illo, cui iuratur, ꝙ illa deficiente nō tenetur, puta iuraui tibi, quando eras eps, obedire, nunc cū sis depositus, non teneor. c. venerabilem, de ele. vel iuraui tanquam canonicus, vel scholaris, ar. d. c. venerabilem, & c. cum inter. P. & quod ibi no. de renun. & tenet Fed. con. 158. sed istud dictum suum limitat Pa. qñ iurauit non simpliciter, sed vt talis, sec[d], si simpliciter, [d] quia semp obligatur, si verba iuramēti important, ar. 32. q. 8. c. vnico, nisi (vt dictum est) veniret ad talem statū, in quo, si vellet iurare, esset temerarium, quod not. bene.

13 Vndecimus, quando est contra bonos mores naturales, vt puta qa præbet occasionē delinquendi, vt in. c. quemadmodū, prædicto, & in regula, non est obligatorium. de reg. iur. li. 6. Exēplum, vir iurat nō agere ꝯtra vxorem rerum amotarum, quia non valet, vt. ff. de pac. do. l. conuenire, rō, quia tale iuramentum præberet occasionem mulieribus [e] furandi. similiter qui iurauit non denunciare aliquem, non tenetur quia est contra bonum animæ delinquentis, & charitatis. 2. q. 1. si peccauerit, & ꝺ iud. c. nouit. facit. l. si vnus. S. pacta, ff. de pac. limitat tamen istud exemplū Hostien. in d. c. quemadmodum; vt recitat ibi Pa. verum, ꝙ non tenetur, nisi quando vellet denunciare solùm ꝑp commodum proprium, quia sic non liceret. facit. ca. ad nostram, el 2. vbi gl. in ver. repeterent, de iureiu. sed oportet denunciet, vel agat propter bonum commune principaliter, & sic secundariò propter bonum proprium.

14 Sed quid de accusatione, dic vt supra, Accusatio. S. 6.

15 Duodecim[9], qñ iurm est ꝯ votum, ve sum

a Vel non recipiet] Vel quod non locabit operas tali, vel ei seruiet, vel non accipiet mutuum, vel donum, &c.

b Statu permabit] De quo vide supra iuramentum, quarto, in. §. 3. an autem necessitas, vel difficultas excuset, vide Pa. in c. breui, de iureiuran.

c Vel testamentum] Si quis fecit testametum, & iurauit nō mutare, potest nihilominus aliud cōdere testamentū, & nō erit periurus, item tenet Bar. in l. cū duobus. §. idem rñ dit, ff. pro so & allegat rationē, quia. s. tale iuramentum non est obligatorium ex eo, quia est contra bonos mores quia se priuaret factione testamēti, vt in l. fi. C. de pac. & in l. stipulatio hoc modo concepta, de ver. ob. Facit regula non est obligatorium, de reg. iur. quamquam Ioa. An. in Mer. in regula, qd semel, tenuerit talem esse periurū, licèt possit facere aliud testamētum. Idē tenuit Bar. in l. si quis, in princ testamenti, in fin. prin. de leg. 3. & in d. l. stipulatio hoc modo concepta, de ver. obli. & vbique reprobat opinionem Din. circa quandam cautelā Baldus in repet. l. 1. ad fi. C. de sa. san. ec. dicit, ꝙ est ꝑiurus contraueniendo, quia iuramētum fuit temerarium, vide Imo. in c. cum cōtingat, de iureiu. 17 charta, & Paulus de Castr. consil. 381.

d Secus, si simpliciter] Puta ego iuro tibi Petro, secus, si diceret iuro tibi Episcopo, quia tenetur etiam successoribus &c. Quia tenetur seruare iuramentum. Nā dignitas non variatur ex diuersitate præsidentiū vt ī c. liberti. 12. q. 2. & in c. si gratiosè, de rescrip. li 6. facit. c. quoniam Abbas, de of. dele. Et quod no Bar. in l. centesimis, de verb. obli. in. §. id autem vbi dicit. Stipulatio facti nō transit ad hæredem, si cōcernat personam promissoris.

e Occasionē mulieribus] Vel si iurat eam super nullo crimine se accusaturum, & mulier efficitur infidelis, & nollet cohabitare absque contumelia creatoris.

iuramentum, vel promissionem a prius factam, vt i c. cut ex literis, de spon.& c. quanto, de iureiu.& in c.intellecto, e.ti. Intellige, si ꝓmissio etiā fuit simplex ſm Ho & Pa. qui refert eundē Ho.in d.c.veniēs, & c.sicu. & Inn.in d.c.sicut, quamuis postea Inn. teneat ꝯriū i c. veniēs, de iureiu.sed nō est verū p.c.iuraméti. 22. q.5.

16 Sed quæro, vtrū act⁹ gestus ꝯtra primū iuramentū sit ipso iure nullus? ℞. Pa. in d.c.intellecto, ꝙ si actus dependet a mera volūtate iurantis, puta qa nullo mō iurare ꝓhibet. sic tenet. Vñ dic Inn.in c.dilecto, de ꝓb. ꝙ si quis iurauit non alienare librum, & tñ alienauit, tenet alienatio, licèt sit periurus. Facit.c.vlt volun tas. 11.q.2.in glo.vbi tangitur, ꝙ qui iurauit non mutare testamentum, si mutat tenet ſm licèt sit periurus, nisi in casu, de quo supra. S.12. Ho.i c.cū Marthę, de cel.mis. tenet, ꝙ non valet ſm testamentū. Sed Io. An. in regula ꝙ semel placuit, li.6.tenet, ꝙ valeat qa nullo iure cauet, qd̄ sit nullū factū, per ꝙ sit ꝯtra iuramētū. quod verū est, qñ act⁹ dependet a mera facultate iurantis. Si aūt dispositio act⁹ non dependet a mera volūtate iurantis, puta quia interdicitur a lege fauore ipsius iurantis (exēplū in muliere, & minore, b qui non possunt alienare, vel alium contractum facere sine certa solēnitate) & tunc actus iuratus contra primum iuramentum non valet ipso iure, & sic intellige gl. in ver. compellendos. Licèt, de iurei.li.6.rō, qa actus sine iuramento erat ipso iure nullus obstante prohibitione legis. rōne autem iuramenti sustineri non pōt, quia iam obligauerat se deo per primū iuramētum, & sic secundū iuramentū fuit illicitum, & idem dic, quando actus ꝓhibetur ratione publicæ vtilitatis, & iste ē casus d.ca. intellecto. c Dic ergo, ꝙ si lex, seu statutum non resistit actui iurato, ꝙ si fiat contrarium, non est ipso iure null⁹, secus, si resistit, ita tenet Arch.in c.si a sede, de præb.li.6. Gaspar de Calde.in c. cum contingat, de iu.iu.& Spe.de emp & ven.S loco, ver.& no. & ver. quid ergo, in fi. quod no. pro cautela mulierum. quæ timent, ne inducantur ad aliqua facienda in eorū ꝑiudicium, ꝙ iurent prius in manu alicuius coram testibus se nolle tales alienationis, vel renuntiationes facere, dummodo qñ contrarium faciunt, intendant non facere contra iuramentum primum, s. nō effectualiter renunciare, sed solùm verbaliter, qa sic non erunt periuræ in conscientia, eo ꝙ primum iuramentū intellexerunt effectualiter, non verbaliter solùm.

17 XIII. non est obligatorium iuramentū quando ille, cui est præstitum frangit fidē iuranti, d sed no. secundùm Pa.in c.peruenit. el 2. de iureiur. ꝙ quandoque duæ obligationes respiciunt se adinuicē. i. ad idē factum tendunt, puta promisi tibi equum. propter quod alius promisit mihi centum, & sic si ego non seruo promissum, nec ille tenebitur mihi de centum, & sic intellige illud, Frangenti fidem fides frangatur eidē ff.pro socio.l.si conuenerit, iu si. 28.q. 2. si infidelis, ff. de inof.testam.l. si instituta, in prin.C.de pac.l.cum proponas, la 2. & sic intelligit dictum.c.peruenit, & c.constitutus, de pœnis. Idem dico, quando conditionaliter promisi. puta, iuraui ire Romam, si deris centū, si non das, non teneor, qa promissio mea non purificatur nisi a tpe existentis cōditionis. l.cedere dicē, ff. de ver. si.iusti.de ver.ob.S.ex conditionali, quandoque autem obligationes non referūtur adiuuicem, sed ad diuersa. Exemplum, promisit tibi simpliciter centū, & nō ex hoc, sed simpliciter promisisti mihi aliquid facere, tunc licèt ego non impleam promissum,

neor, arg. c.1.de feu. & in ca. posuit, de loca.

a Vel promissionem] Intellige, nisi primum iuramentum esset illicitum, vt in c.tua nos, e. titu. vbi vir, & mulier separati de ꝑ se, & iurauerunt nunquam, redite, compelluntur reuerti, nisi obseruare cōtinentiā promitterēt.

b Et minore] vt in c.cum contingat, eod.tit. & in aut. sacramenta puberū, C. si aduer. vendi.

c D. Ca.intellecto] Vbi rex iurat non alienare bona regni, si qs alenat cum iuramento non reuocandi, non valet istud secūdū duplici de causa. prima, quia est illicitū, cum sit cōtrarium primo licito, secunda, qa tendit in præiudicium alteri⁹ & ex hoc deciditur, q. ꝙ si prælatus iurat nō alienare bona inconsulto Papa, ꝙ si alienat, tenet alienatio, quia tenet actus contra iuramentum, qñ lex aliter non resistit. & hoc tenet Pa.in d.c.1.in tellecto, & Arch. in c. si a sede, de præb.li.6. Intelligitur, quando alienat ex causa cum debitis circunstantijs, & vide supra, Iuramentum.4.§.2.

d Frangit fidem iuranti] Pone exemplum, obligaui me tibi seruire in bello rōne feudi, quod mihi concessisti. certe si aufers mihi feudum, ...

sum, tamen alter tenetur, qa nō promisisti mihi ratione promissionis meę, sed simpliciter, & de specie ad speciem non fit compensatio, vt no. in ca. 2. de deposito. hoc tenuit Cy. in d. l. cū proponas; & sic intellige. c. noli. 22. q. 1. vbi dicit, ꝙ hosti seruanda est fides, [a] nec obstat. c. qđ deo patri. 33. q. 5. de voto viri, & mulieris, vbi licèt alter frāgat, alter tñ tenetur seruare, quia ibi simpliciter quilibet eorū vouit deo, non cōditionaliter, & ei est obligatus. Secus, si cōditionaliter, (al tem tacitè, puta, quia si de hoc cogitasset, non vouisset, quia sic nō tenetur per ea quę iuramētū. 4. in prin. & Iuramentū. 6. §. 1. in fin.

18 Sed quid si ille, cui iuraui, non implet promissū ex necessitate aliqua, puta qa non pōt? [b] ℞. ꝙ nihilhominus ego nō teneor ad iuramentū factum propter illud, qa videtur tacitè sub tali conditione iurasse; & hoc tenet do. Ant. & Pa. in c. sicut, el 3. de iure iurā. & placet, licèt alij teneant hoc verum solū non teneri, qñ ex negligentia alius nō attēdit, vel ex volūtate.

19 Vtrum ille, q iurauerat seruire [c] sub certa merce de soluēda quolibet mēse, qui nō potuit implere seruitiū propter defectum solutionis, puta qa nō potuit stare in loco, nunquid poterit agere ꝓ interesse suo, ex quo p eū non stetit? ℞. Albri. in l. ędiles. ff. de ędil. edic. quod sic, ꝓ hoc bonus tex. in l. si in lege. §. colonus, & in l. q operas, ff. loca. secus, si nō impleuit seruitiū, cū posset, qa nō habebit salariū p prędictā. l. ędiles. §. 1. & per l. Iulianus, §. offerri, ff. de ac. emp. & vendi.

20 Vtrū iurās, vel promittens non expellere inquilinum, possit expellere, si nō soluit pensionē? ℞. ꝙ sic, secundū Pa. in c. tua nos, de iure iuran. vlti. colum. facit. l. quæro. §. inter locatorem, ff. locati. vbi patet, quòd si conductor præterit id, quod tenetur ex natura contractus, non teneri ei locatorem ex promissione locationis. Idem dico in patre, qui promisit non exhæredare filium, intelligitur, nisi crimen ingratitudinis commiserit. l. quidam cum filium. ff. de verbo. obliga. & generaliter secundùm Bartol. in d. §. inter locatorem Hic. § facit ad omnes contractus, in quibus aliquid vltro citroque promittitur, vt quilibet non teneatur seruare, quod promisit, si per aduersam partem non seruatur id. propter quod sunt promissa. d. §. offerri. Similiter si vir iurauit non dimittere vxorem, Intelligitur, nisi faciat contra legem coniugij, vel si promisit dotem, potest dimittere, si non soluit, iuxta not. in capitu. vestras, de dote post diuor. rest. Itē si iuraui te non offendere, intelligitur, nisi causam offensionis commiseris. l. qui seruum, [d] ff. de verborum obliga. Facit quod notatur in l. cum pater. § libertis, [e] ff. de lega. 2. & quod not in d. c. quemadmodum, in glo. in versic. conditio.

21 XIIII. Quando mandatum legis, vel superioris vult contrarium iuramento, puta iuraui tibi dare. 10. Iudex pręcipit, nè tibi dare debeam ex aliqua legitima causa, non teneor, capit. significauit, de censi. l. fi. ff. qui satis. co. vel de lege, puta fuisti excōmunicatus post iuramentum tibi factum de aliquo tibi dando, non teneor, nisi absoluaris, de quo tamen dic vt supra, Excommunicatio. 8. §. 12. Ideo in omni iuramēto subintelligitur, saluo iure superioris; idem Panormi. in d. c. quemadmodum. 7. notabili, vel alterius secundùm Ioan. And. in d. c. quemadmodum; facit capi. veniens, eod. titulo.

22 XV. Quādo iuramētū ē in ꝑiudiciū alterius,

a Seruanda est fides] Tu dic ꝙ ille tex. loqtur, qñ hosti ad certū actum fuit fides ꝓmissa, quæ seruāda est, ex quo hostis interim seruat fidē. Nec obstat ēt. c. Inn. 22. q. 4. vbi si fides fuit seruata ēt illi, q fraudulenter accepit, qa alter nil ꝓmisit, loqtur n. ibi de Gabaonitis, q fidē acceperūt, & ipsi nihil ꝓmiserunt, vnde erat eis fides seruanda.

b Quia nō pōt.] Pa. alleg. tex. in l. si vno. §. itē cū qdā, ff. loca. vide s. familia §. 2.

c Iurauerat seruire.] Pone exēplū in doctore, q ꝓmisit legerē, tūc enim, si potuit adimplere, & nō adimpleuit, videt voluisse recedere à ꝯctu, nā poterat agere ꝯ cōductore actione locati, & sic consequi salarium.

d L. qui seruum] Per illā. l. formatur talis qō. Pone, feci tecum pacē, & ꝓmisi non offendere, fuisti exbannitus, quo casu poteras ipunè occidi, nunqd si offendo te, frāgā pacē? Ille tex. facit qđ nō, iūcta. l. si seruū, de ver. obl. vide ibi Bar.

e §. libertis] Dicit ibi Bar. per illū tex. Si duo fecerunt pacem, & ꝓmiserunt illam non rūpere, & ambo se percutiunt, nec apparet quis primus, non possunt adinuicē se accusare. Secus, si vnus, quia alius pōt percutientē accusare. Et iste secūdus, q ꝑcutit primū, nō pōt accusari, ex quo primus pacem non seruauit refert & sequitur Pa. in c. quemadmodū. 3. no. eo. et vñ Pau. de Ca. in d. l. qui seruū, đ verb. ob.

a Factus episcopus non tenetur] Imponitur tamen sibi pœnitentia, licèt non astringatur iuramento.
b In præiudicium suum] Possunt enim ambo coniuges causa continentiæ seruandæ separare matrimonium quò ad habitationem. Intellige tamē, nisi sint iuuanes & suspecti de incontinētia, tunc enim iudex debet ex officio suo occurrere, & impedire separationem, vt c. vxoratus, & c. cum sis, de conuer. coniug vide Pan. in c. veniēs, post Ho. de reg.
c Hoc videtur tenere] Refert Panorm. in d. c. tua nos. 2. eo. ti. Ho. tenere cum glo. in vers. teneatur, q mulier in casu illi, c. potest reuerti ad maritum propria autoritate, & nō debet expectare superioris autoritatem. Sed dicit idem Pan. Tā. & Gof. contra tenere, sed Io. Andr. vult opinionem Tan. posse procedere, quando esset dubium, an ꝓpter incontinentiam & ad lasciuiam se abiurassent, quia si propter hanc cām, & essent certū, tunc quia iuramētum fuisset temerariū teneretur ad virum redire non expectata autoritate superioris si verò esset certū, q propter continentiam se alienassat, magis ꝓcedere opin. Tā. & Gof hæc Pan.
d Nisi producatur in testem] Vide supra Confessio, vir. §. 21. & q ibi notaui, & vide glos. ibi in d. c. ego, quæ dicit, Licèt Episcopus ille iurauerit nō pandere consilium papæ, intelligitur de consilio honesto, secus de consilio inhonesto, ex quo no. etiam papam posse peccare ex fragilitate humana. 2. q. 7. Nos si competenter. Imo potest esse hæreticus. ca. si papa. 40. di. Et ibi ait Pa. no. glo. sing. Malum consilium non tenetur prælatus, seu vasallus celare. Ita q iuramētū ad hunc casum non extenditur facit c. 1. e. ti. lib. 6. potest enim reuelare ei, qui pe prodesse &c. si sacerdoti, vt oret pro eo &c vide glo singu iuncto tex. in ver. a confessione, in c. ner mi. 1 3 di.
e Quæ non pōt probare] De his duobus casibus, vide s. fam. § 8.
f Licet glo.] Prima circa principium, dū arguit vltimū iuramentum de nō reuocando esse illicitum, quia cōtra, primo licito &c. Sed contrarium est verum, sēt si non iurasset sm Pa. in d. c. intellecto, quia iurm & non reuocando est contra ius cōmune, q a in præiudiciū dignitatis, ergo non seruandum.
g Referri ad modicā] Pa in c. cū super, circa medium de reb ec. non alie & tenet In. & Anc ibi. facit, q vult Ang. in. §. hoc āt, in fi. in aut. de alie. &

terius, puta canonici iurāt, q si aliquis eorum efficiat episcopus, seruabit quædā in prædicium episcopalis dignitatis. Nam talis factus episcopus non tenetur,[a] vt in c. sicut est nostris, de iureiu. Idem dic, si Cardinales iurassent in præiudiciū sedis apostolicæ, q assumptus in Papam non teneretur. Similiter cum vir iurauit non stare cum propria vxore. Intellige ꝑ odium quia non tenetur, & etiam propter continentiam. Sed tunc ad requisitionem vxoris tenetur reddere, sed nō exigere, quia illud est solū in præiudicium suum,[b] vide quod no. ī c. tua nos, de iurei. in gl. hoc vr̄ tenere[c] Ho. Tancre. & Gof. & Ioa. An. Idē dic, cum quis ꝓmisit tenere secretum, q a qn̄ est alteri nociuum, non tenetur, quin possit, & dēat reuelare illis, qui pnt̄ prodesse, & non obesse. 22. q. 5. hoc videtur sentire gl. in c. ego, de iureiur. Similiter intelligitur, q non tenetur reuelare, nisi producatur i testem,[d] quia sm Inn. in c. qualiter & qn̄, el 1. de acc. tenetur dicere, ēt si cogitasset de hoc, qn̄ iurauit. Facit. c. quia plerique, de offi. or. li. 6. & ca. intimauit, de test. & c. olim, de accu. Itē cum quis exigit iuramentū ab aliquo de veritate dicēda. Si talis est homo ferus, de quo præsumitur verisimiliter, q procedet nō ser uato ordine iustitiæ, sic nō tenetur reuelare quod scit etiam si posset probare. Similiter, & quanuis non sit crudelis, sed qui procedet ordine debito, non debet reuelare ei quæ non potest probare,[e] ar. c. si peccauerit. 2. q. 1. & 2. q. 7. plerū q; i pri. Hec Ro. illis tm̄ q pnt̄ prodesse, sed non obesse teneretur, si iurauit, ar. 22. q. 5. hoc vr̄. Idē dic de eo q iurauit non præstare auxiliū tali. Intelligit. s. iniustè sm Io. An. alleg. c. petitio, de iu. iu. & c. primū de his q̄ fi. a maio. par. c. & c. grauē, de excessib. præl. ēt si iurasset de iusto auxilio nō dādo, nō obligat, q a iuramentū nō ligat ad illicita, & cōtra ius, d c. quāto, eo. ti. Idē dic de illo, q positus in dignitate, & alienās bona iurat nō reuocare, q nō tenetur, vt in c. intellecto, eo. ti. q a est in ꝑiudiciū alteri[9]. s. dignitatis. c. cū ꝯtingat, i fi. e. ti. c. 2. de pac. li. 6. Et hoc tene, ēt si non iurasset pri[9] nō alienare, licèt gl.[f] sētiat oppositū in d. c. intellecto, ꝑ ꝑdicta, & hoc itelligo in notabili alienatione, ꝑ quā læditur dignitas notabiliter. Sec[9] esset in re modica q a propriū est principū donare. c. 1. de dona. & in iuramento facto a ꝑlato de non alienādo, nisi consulto Papa, non dēt referri ad modicam[g] alienationē quia iuramentum nō extendit ad verisimiliter non cogitata. c. veniēs, e. sentit Fed con. 203. aliâs. 4. Sicut recitat Pan. in d. c. intellecto, ideo iuramentum filiorum fa. & minorum, & vxorū, & seruorū nō valet in præiudiciū illorū, q eo

emphi. Vnde sumitur auten. hoc ius porrectum, C. de sacr. san. eccl. & 12. q. 2. non procedit in prælato alienante rem parnam, per tex. in c. terrulas. 12 q. 2. Et per hoc limitatur. c. 1. qui feu. da non po. vbi est tex. a contrario sensu, quod prælatus ecclesiæ nõ potest res ecclesiæ infeudare de nouo quando non est antiqua consuetudo infeudandi. Fallit, quando esset res ecclesiæ parua, puta vineola, vel prædiolum, quia posset infeudari, vel in emphiteusim concedi.

a Contra hãc nõ valet] Exemplũ in pacto futuræ successionis, per quod inducitur votum captandæ mortis, vt l. fi. C. de pac. Itẽ in pacto, per quod aufertur libera testamenti factio, vt l. stipulatio hoc modo, ff. de ver. ob. Itẽ in pacto, per quod aufert libertas matrimonij, vt l. Titia, ff de ver. ob. Idem de qualibet conuentione turpi, vt l. generaliter, & l. si plagij, ff. de ver ob. Item fauore publicæ vtilitatis. Pone exemplũ, quando venduntur res quæ sunt affixæ ædibus, quia non confirmatur venditio iuramẽto, quia est prohibita, vt l. cætera. ff de le. 1. l. senatus. ff. de contrahen. emp. Idem in pacto, quo prorogatur instãtia litis de quo vide per Bar. in l. si quis pro eo, ff. de fi. dein. vbi ponit casus, in quib. iuramentũ non valet, de l. positiua pone exemplũ in mulierib. quæ nõ põt alienare res dotales, aut. siue a me, C. ad Velle.

rum curam habẽt, & ideo possunt ea irritare, sicut & vota secundùm Nic. de Li. super. ca. 30. numeri. Secus in alijs, sicut voto castitatis, sicut de voto habes infra, Votum. 2.

23 XVI. Quando iuramentum est contra legem positiuã, vel statutũ, & licèt fuerint multæ opi. vt recitat Pa. in c. cum contingat, de iurei. tamẽ istud mihi videtur verius dicendum circa illud, quod aut lex positiua, seu statutum aliquid prohibet propter bonos mores conseruãdos, & contra hanc non valet [a] iuramentum, vt in regula, nõ est obligatoriũ, [b] de re. iu. li. 6. Exemplũ in muliere, quæ viuente viro dedit fidem adultero de cõtrahendo post mortẽ sui viri cũ eo, nõ valet. Et intelligo de bonis moribus naturalib. quia sic lex est indispensabilis & inuariabilis. 5. di. in princi. & 8. di. quæ contra bonos. Secus in bonis moribus ciuilibus, quia iuramẽtũ contra ipsos valet. c. significante, de pigno. vbi valet iuramentum cõtra pactum legis cõmissoriæ. [c] Aut lex seu statutũ

b Non obligatorium] Pone exemplum in eo, quod paciscitur se dolo aliquo nolle teneri, vt c. contractus, de re. iu. in 6. vel pone exemplum in iurante patrem occidere, 22. q. 4. per totum, & rõ est, quia æquitas naturalis est indispensabilis, super qua lex est fundata, ideo persona priuata non potest ipsam mutare.

c Legis commissoriæ] Licèt illud pactum sit contra legem & bonos mores, iuramentum tamen tenet, ratio est, quia æquitas ciuilis est variabilis, capitulo non debet, de consan. & affin. quomodo vna lex per aliam abrogatur, Vide in l. omnes populi, ff. de iusti. & iure.

d Remitti non potest] Pone exemplum in eo, qui fecit pactum non exequi nũciationem noui operis publici, vt in l. iurisgentium. §. si paciscar. ff. de pac. Itẽ si debitori creditor fecit pactum, vt non possit conueniri de soluendo censu publico, de pignore &c. Nam non valet, quin fiscus possit agere contra possidentem, vt l. inter debitorem, ff. de pac. & rõ ẽ, quia quis nõ potest renunciare, ei, quod pro se nõ ẽ introductum, vt in capitulo ad apostolicam, de regula.

fundatur super bono publico principaliter, & sic non tenet iuramentum factum cõtra, quia pactis, vel iuramentis priuatorũ ius publicũ remitti nõ põt. [d] ad hoc l. ius publicũ, ff. de pac. Aut lex seu statutũ non est fundatum in bonis morib. naturalib. nec super bono publico principaliter, sed in odiũ aliquorũ, & sic tenet iuramentum, quando põt sine dispẽdio salutis implere, licèt nõ sine dispẽdio [e] rerũ temporaliũ, vt in d. c. significãte, & in c. debitores, de iurei. Item dicendũ, quando lex principaliter est fundata super fauore priuato, licèt cõsequenter & secũdariò super publica vtilitate, quod iuramentum ligat. Et iste ẽ casus propriè. c. 1. de pa. li. 6. & hoc, quando nõ cõtinet aliquã turpitudinẽ cõtra bonos mores naturales nec ex parte iurãtis, nec ex parte materiæ, super qua præstatur, nec cõtra bonũ publicũ principaliter & rõ, quare tenet iuramentum in istis duob. casib. est, quia iurando nõ peccauit, quia talis lex potius ẽ priuilegiatiua, quàm præceptiua, & iõ eius cõtrariũ nõ est in dispẽdiũ salutis æternæ, sed solũ rerũ temporalium, [f] aut

e Licèt non sine dispendio] Nota tamen, quod istud tale iuramẽtum non firmat cõtractum, nam taliter iurans habet omnia remedia competentia ei, qui iurat soluere vsuram. Potest enim a principio ante, quã soluat, petere absolutionem a iuramento, vt in capitulo. 1. eod. titul. vel potest solutionem repetere, vt d. capitulo debitores, vide de Panormitan. in d. c. cum contingat.

f Sed solùm rerum temporalium] Nam lex priuata seu publica positiua non potest impedire, quo minus quis se obliget deo, nam iuramentum principaliter dirigitur in deum, & deus præcipit dist. redde deo iuramẽta tua. d. c. & si Christus. potest enim lex impedire obligationem quærendam homini ad cõmodum subiectorum l. cum lex, ff. de fideiuss. sed nõ obligationem quærendam deo, cum lex subijciatur deo. 14. q. 3. ca. si habes. Quinimo nec hoc posset lex canonica, vt in capitu. apostolicam, de reg. vbi tenet professio ante annum factam, licèt lex interdicat, nẽ fiat.

si peccauit trāsgrediendo, tamen potest seruare sine peccato; & ideo tenet iuramentum. c. & si Christus, de iureiur. iuncto. §. illicitum. 22. q. 4. Secus autem esset, quādo est contra bonos mores naturales, vel contra ius publicum principaliter, quia sine peccato seruari non potest.

24 Verum talis contractus factus cōtra legem, vel statutum principaliter fundatum super fauore, vel odio priuato, ita firmetur iuramento, quod etiam hæredes [a] obligētur? Rx sēm Pa. in d. c. cum contingat, ꝙ communis opin. est ꝙ sic, quia iuramentum confirmatoriū validat actum inualidum, & ex eo oritur actio, [b] vt in auten. sacramēta puberū, C. si aduers. vendi. limita, nisi dolo, vi, vel metu sit iuramētum extortum, vt in ca. cum contingat, eo. tit. & c. licet, eo. tit. lib. 6. & in c. 2. de pac. lib. 6. & d. auth. sacramenta puberum. Secus esset in iuramento introductorio [c] obligationis, puta, iuro tibi dare centum nulla cā præcedente, quia iste non est modus inducendæ obligationis nisi in liberto, vt in l. vt iurisiurandi, in princi. ff. de ope. li. & l. fi. ff. de libe. cā, & ibi Guilhel. de Cu. & Bar. in l iusiurandum, in princ. la. 2. ff. de iureiur. & ideo non ligaret hæredes de iure ciuili, sed de iure canonico, si fuit in culpa [d] non implendi, & iuramentum erat simplex, puta iurauit dare. 10.

a Quia etiam hæredes] Idem tenet Car. in d. c. cum contingat. ratio est, quia dato ꝙ iuramentum non transeat ad hæredes, cum sit personale. c. veritatis, de iureiur. ita ꝙ eos non obliget ad periuriū tamen contractus extenditur ad hęredes, cum sit iuramento functus. d. aut. au. sacramēta puberum. Idem tenet Bart. in d. l. si quis ꝓ eo. 3 mēbro principali. Pau. de Cas. in dicta aut. sacramenta, & in l. pactū, C. de coll. Imol. in l. qui supersti. tis, ff. de acquirē. hæred. vnde non possunt cōtrauenire. Addit Pan. vbi supra secus esset, quādo lex inhiber cōtractum odio creditoris, vt in c. significante, de pign. quia tunc in odiū ipsius standum est dispositioni. c. t. & c. debitores, eo. ti. Quiquid dixerit Fed. con. 271. Nam ex quo sūt vsuræ solutæ, quia est satisfactū deo cui iuratum est, non est ita firmatus contractus vsurarius, quin vsuræ possint rep.

b Et ex eo oritur actio] Sed quæritur, nunquid sublato iuramento per absolutionem remaneat actus validus, ita quod ei contrauenire non possit? Respond. Sic distingue. Aut actus sustinebatur solo iuramēto, & tunc eo sublato tollitur etiam contractus, dummodo legitimè tollatur. Exemplum in l. Stichum §. naturalis, ff. de sol. Aut sustinebatur contractus etiā alio iure, tunc sublato eo datur facultas interpellandi aliud remediū prius competens. Exemplum in l. 2. C. de rescin. ven.

c Introductorio] Bar. in l iusiurandum, la 2. in prin. ff. de iureiu & in l. vt iurisiurandi, in princ. ff. de operi. lib. & in l. si quis pro eo, ff. de fideiusso. no. triplex esse iuramentum. Vnum litis decisorium, quod scilicet in lite præstatur in supplementum probationis. Et ex hoc oritur actio etiam de iure canonico. l. auctori, C. de iureiurand. & l. si duo, ff. eodem. Aliud est confirmatorium, quia scilicet contractum cōfirmat aliàs inhibitum, vt in casu capit. 2. de pac. lib. 6 Vel etiam quando præstatur super contractu a iure permisso, & tunc oritur actio ex eo, quia confirmatur contractus, vt aut. sacramenta puberum, C. si aduer. vend Vel secundùm Panormi. in c. cum venissent, de constitu. non propriè oritur actio ex iuramento, sed potius ex contractu. Sed notabilis pro lucitur effectus, quia accumulatur forus foro, ita, quod in electione actoris est conuenire reum non solùm in foro ciuili, sed etiam ecclesiastico, vt in capitu. cum C. laicus, de fo. compe. lib. 6. Tertium est iuramentum obligationis introductorium, hoc est, quod ex eo possit agi. Et tunc dicunt legistæ communiter ꝙ ex eo non orit actio, ꝙ in exemplo posito hic, alleg. l. si quis pro eo, de fideiuss. vbi Bar. Nisi in casu d. l. vt iurisiurandi, & l. si. De iure verò canonico secus sēm Bart. in d. l. si quis pro eo. In. aūt in d. c. cū venissent, & in ca. nouit, de iudi. tenuit non oriri actionem. Sed agitur officio iudicis ratione pacti. Quod tamen nō est verum, vt pater infra, Pactū. §. 5. & quod ibi scripsi. Quia si ex nudo pacto oritur actio de iure canonico, fortius ex iuramēto. putat tamen Pa. varijs modis posse agi ex iuramēto. Primò per viam denunciationis, vt in d. c. nouit. Secūdò si manu regia petat iuramenti obseruatio, ex quo papa mandat seruari, imo Deus in capitu & si Christus, de iureiurand Dato ergo, quòd ius ciuile non det actionem specificam, poterit tamen a ministro eius peti, vt iuramentum faciat seruare, argumen. no. in c. quę in ecclesiarum, de constitu. Tertiò poterit agi per viam cuiusdam intimationis, in quo non erit necessaria denūciatio, sed solùm intimabitur ecclesiastico iudici iurantē in peccato stare, Iuxta not. per Panormit. in c. t. de iureiurand. Quartò agi poterit cōdictione ex lege, hoc patet per l. legitima, ff. de pac. vbi probatur ex conuentione legitima agi posse, quæ a lege approbatur. Sed iuramentum approbatur a iure canonico, imo a lege diuina, igitur agetur, facit. l. statuas. ff. de acquirend. rerum domin. Et not. gloss. in capitul. si canonici, de officio ordin. libr. 6. in versicul. restituerunt.

d Si fuit in culpa] Tangitur hic subtiliter ex iuramento simpliciter facto oriri obligationem naturalem, quod dicit verum Bart. in d. l. si quis pro eo, si pactum nudum præcessit aliter non. Vnde etiam de iure ciuili non oritur actio, vt in leg iurisgentium. §. sed cum nulla, ff. de pact. Tn vide Anton. in d. capitul. cum contingat, de iureiurand. quem refert, & sequitur Panor. in c. cum venissent, de institu. Vbi dicit, Vbicunque præcedit obligatio naturalis iuramentum, tunc datur etiam de iure ciuili. Et probatur, quia vbi libertus iurat se præstaturum operas

domino

mentum, vel præceptū pręlati, seu legis, & videtur ꝙ iuramētum sit nullum, q̄a contra obedientiam supioris non p̄t seruari sine interitu salutis. d. c. cū ꝯtingat, & c. 2. de pa. li. 6. sed Pan in c. veniẽtes, de iureiu. dicit (& est dictū Io. An. in Mercurialib. in regula, sin malis ꝓmisfis, li. 6.) ꝙ ex quo cū licentia epi fuit in studio, & pro necessitate studij ꝯ̄xit debitū, vr̄ se obligasse cum licentia epi, quia vno concesso conceduntᷣ oīa, sine qb. illud non hēt effectū c. pręterea, & c. prudentiā, de of. dele. & l. ad rem mobilē, & l. ad legatum, ff. de ꝓcu. & sic non dēt recedere, sed seruare iuramētum secus, si sine licētia Epi, vel nō ꝑ necessitate studij, sed ꝑ lasciuia, quia tunc iuramentū non valet ꝯ̄ obediētiā superioris. Idē dico in patre reuocante filiū, q̄ p̄di cto modo iurauerat, & idē de quolibet subdito, & facit ꝑ mercatorib⁹, qui ꝯtra prohibitionē suotū dn̄orū vadunt ad certa loca prohibita, s̄m ꝙ prohibere p̄nt, vt in l. fi. & q̄d ibi not. ff. de decr. ab. or. faci. & l. mercato. C. de commer. & mer. & l. relegatorū, ff. de interd. & re. & ꝙ ibi no. q̄a nō poterūt se obligare ad isti stā dum, nisi superiores tacitè vel expresè consentiant.

28 XVII. Non obligat iuramentū, quando iuramentum ponitur super contractu simulato[a] sed distingue secundū Pa. in d. c. cum cōtingat, ꝙ aut simulatio ē de cōsensu vtriusque partis tā super contractu, quàm sup iuramento, & tunc si ex iusta causa, puta iusto timore, vel quia indigebat mutuo, concepit pignus in forma venditionis, vt creditor lucrareť fructus, & sic non obligat iuramentum, q̄a deficit consensus, & fuit iusta causa simulandi, ad hoc, c. 1. quod metus causa, & l. fi. C. de non num. pec. Si verò ex iniusta causa fit, puta causa fraudādi gabellas,[b] vel aliter ad deceptionem proximi simulauit vnū contractum esse alium, & iurauit singula contenta in instrumento vera, tunc eo ipso est periurus, quia simulatio intentionis ex iniusta causa non excusat, vt no. in c. interrogasti. 27. di. sicut ille, qui prece, vel pretio deposuit falsum, c. 1. de crim. fal. & volens contrauenire non debet audiri,[c] sed si iurasset solùm non contrauenire illi contractui, quem simulabat in deceptionem proximi, licèt grauiter peccauerit iurando in damnū proximi tn̄ non obligať, q̄a defuit consensus[d] vnde respectu Dei non exigitur absolutio a iuramento, ar. ca. tua, de spon. sed in foro contentioso compelliť obseruare, nec auditur volēs allegare turpitudinem suam, & hoc verum, inquantū est solùm in præiuditium suum, & non imminet periculum animę. Aut simulatio solùm erat super contractu ex parte vtriusque, sed iuramentum interuenit, ne agat contra tacitè, vel expresè, & hoc, nè cōtra ctus fœneratitius detegeretur. (Exemplū, pignorauit res quis, & tamen simulauit vēdere, vt mutuans faciat fructus suos, iurauit non detegere pignoratitiū cōtractum, sed seruare) & tunc iuramentum obligat, & perinde ē, ac si iurasset soluere vsuras,[e] facit quod no. Ci. in l. si ex cautione, C. de non nu. pe. vbi ꝯcludit, ꝙ iurās nō opponere exceptionē de non nu. pe. obligat, licèt simplex renūtiatio[f] non valeret, in foro tn̄

a Simulato] Pone exemplū, ego indigeo mutuo, tu vis pignus, facimus instrumentum, vt sit venditum pign⁹, & hoc solùm, vt posses lucrari fructus, & ego hac de causa solū feci instrumentum vēditionis, oportet vtrūque simulare.
b Causa fraudādi gabellas] Puta vēdidi tibi, & simulaui donaŕ.
c Non debet audiri] Quia allegās turpitudinē suam audiri non debet, max mè i elusionem reū spiritualium, de conce. pręben. c. cū super, &c. inter dilectos, de donatio.
d Quia defuit cōsensus] Quia intentionem se obligādi modo habuit, & sic nō incidit i periuriū, peccat tamen, q̄a assumit nomen Dei in vanum, maximè ad proximi d̄ceptionē.
e Soluere vsuras] Tunc non licet cōtrauenire, nisi prius petita absolutione, vt in ca. debitores, e. ti. Sed quando sumus in dubio, quia constat de simulatione contractus, non tamen cōstat de simulatione iuramenti, Et dicitur in foro contētioso iuramētum ligare, quia debemus pręsumere, ꝙ noluerit abuti iuramento, ca. ellore, de reg. iu. Item iuramentū habet clausulā, si non valet, quod ago, vt agu &c. ca. ad nostram, el 2. e. ti. igitur &c. Ergo in proposito, si iuramētum nō obligat ad talem obseruantiā contractus simulati propter contradictionē, quæ inde oritur, obligat saltem quò ad obseruātiam apparentis contractus, & maxime quia hoc tenere tutius est, & verisimilius &c. Intellige tn̄, qn̄ est iusta causa, & non ad decipiendū tertiū facta fuit simulatio, aliàs secus. Idē, nisi aliæ circunstantiæ suaderēt oppositum.
f Licèt simplex renuntiatio] Secundū Bal. in d. l. si ex cautione, nisi esset facta ex interuallo. Nam si a principio, ex quo literatā obligatio nō est efficax, ergo renunciatio nō pōt eā facere efficacem.

a De iureiurand.] De materia huius §. habes latè per Pa. in c. 1. eo. ti. vbi ponit multa remedia.
b Post veniētis] Pro hoc text. & quod ibi notat Pan. in ca significante, de pig.
c De impossibilitate] Multa habes infra. Pœna. §. 13. & Pan. in c. in breui, eo. ti.
b Re ipsa] Venit dolus, quando fuit deceptio in contractu respectu pretij, nec partes sciunt iustum pretium, vide supra, Dolus. §. 9. ante fin.
e Quia potest cōtrauenire] Exemplum, quis iurauit vno anno seruire hospitali, sed post iuramētum vult religionem ingredi, & tunc potest, vt hic dr̄, facit tex in c. qui bona. 17. q. 1.
f Allegat. c. commissum] iste tex. non probat intētionem d. Ant. secundùm Pan. in d. c. peruenit, quia in d. ca commissum, fuit aditus superior, & consultum fuit, Vt iuramentū adimpleat, & ca. licet, facit ad oppositum, quia & si qs vult ingredi religionem arctiorē debet prius licētiam petere.

animæ, si non habuit intentionem obligandi se, nō tenetur, vt dixi supra. Aut simulatio est de vno ꝯtractu ad alium contractum, qui non potest seruari sine peccato, vt contractus simoniacus, licèt concipiatur sub alio contractu, quia tūc iurans scienter peccat mortaliter, & tenetur nō seruare. 22. q. 4. per totū. Aut simulatio fuit ex parte iurātis tantum super ꝯtractu solū ab eo simulato, vt qa aliud gerebat in corde, aliud in verbis, vel vsus est verbis duplicibus callidè iurādo, & tunc s̄m Pa. in d. c. cum contingat, intelligitur secundū intentionem recipientis, & sic Deus videbitur recipere. 22. q. 5. quacunque, & S. ex his omnibus, & sic ligat iuramentum secundùm distinctionem, de qua supra, Iuramentum. 4. in prin.

29 Sed qd' remedium erit, quando iuramentum interuenit, nè in contractu simulato vsuræ petantur ex quo iurauit non agere cōtra tacitè, vel expressè? R. ꝙ ad verba iuramenti est recurrendum, ꝙ si verba excludunt actum, & exceptionē tacitè, vel expressè, tunc denuntiet ecclesiæ, quæ poterit eū absoluere d. c. quemadmodum, ꝙ si iurauit non denuntiare, non valet iuramentum, vt dictum est, intelligo, quando principaliter facit ex zelo salutis proximi, licèt secundariò propter suam vtilitatem, quia si principaliter faceret propter suam vtilitatem, non credo tutus sit in cōscientia, ex quo iurauit non denuntiare, & sic intelligo, & limito c. 1. debitores, de iureiurando. a

30 Decimooctauò nō obligat iuramentū rōne impossibilitatis, vel necessitatis, aut magnæ difficultatis post venientis. b Nam de impossibilitate c dr̄, impossibiliū nulla est obligatio. ff. de re. iu. de necessitate, & magna difficultate dicunt doc. in c. querelā, de iureiu. & in ca. breui, eo ꝙ excusat a periurio, ratio, quia deus respicit animum non manū. 13. q. 5. si quid inuenisti, & facit l. si. ff. qui satisd. cog. vnde dicit Innoc. in c. venerabilem, de elec. in fi. ꝙ vrgente necessitate potest quis propria autoritate frangere iuramentum, si non potest haberi superior, a quo petatur absolutio. 11. q. 3. antecessor.

31 Sed qd si tp̄e iuramēti credebat se non posse implere, vel non habebat probabilē cām credēdi, ꝙ posset facere? R. Ho. ꝙ peccauit mortaliter iurando, quia defuit in. 1. veritas, in 2. iudicium, & sic est periurus, secus, si probabiliter credidit posse facere.

32 Decimononò non est obligatoriū iuramentū, qn̄ qs non habuit aīum obligandi, se cum iurauit, puta quis ex dolo inductus iurauit, qd oīno nō iurasset, nisi dolus fuisset, ēt si dolus venit reipsa, d quia nō tenet, facit. l. fratres, ff de pact. & l. si soror, C. de colla. & Fed. con. 195. vbi determinat filiā minorē seductam a fratribus, quæ renūtiauit bonis paternis, credens, ꝙ non valeant multò plus, q̄ dos sua, ꝙ non valet, qn̄ multò plus valent, quia vbi dolus est, ibi excluditur voluntas. l. 1. ff. de dolo. tenet. S. Bon, vbi supra, q. 3. ar. 1. ꝙ vniuersaliter non obligat iuramentum, si animum obligandi nō habuit, debet tamen idēntitate proximi satisfacere, si dolosè decepit eum secundùm Ri. eadem. di. ar. 1 q. 1. & an peccet mortaliter iurando, dic vt supra. §. 9. facit. c. veniens, eo & c. Quintauallis, ibid.

33 Vigesimò non obligat, qn̄ iuramētum commutatur in melius, vt in ca peruenit, el. 2, de iureiu. sed hoc habet duas limitationes. Primā ꝙ hoc est verū, qn̄ vtrunque nō potest impleri, s̄m d. Ant. in d. c. peruenit. Nam tunc, qn̄ iuramentū est impeditiuum vel turbatiuum maioris boni, licèt sit tutū habere licentiam a superiore, tamen non est necessaria, quia potest contrauenire e iuramento, allegat. c. cōmissum, f de spon. & c. licet, de regula, allego. capitu scripturæ, de voto, vbi hoc tenet Innocent. apertè.

te.[a] facit gl. in c. monachū. 20. q. 1 & 33. q. 5. noluit. secus esset, si bonum iuratum non esset impeditiuum maioris boni, sed vtrūque possit fieri, quia sine autoritate superioris non posset cōtrauenire iuramento, licèt episcopus posset dispēsare, vt contraueniat ratione maioris boni secundùm Inn. in c. debitores, eo. ti. Similiter dic, si esset dubium, an esset maius bonum, necessariò requiri dispensationē episcopi. ar. c. 1. de voto. secunda limitatio est, ꝙ vera est dicta regula, qñ iuramētum non concernit propriā vtilitatē alicuius, quia si cōcerneret, non esset vera, ēt si vnum sit totaliter impeditiuum alterius, nec prodest in hoc autoritas superioris. Facit qđ no. in c. quāto, eo. ti. & in c. cum inter. P. de renun. & Io. An. in Mercuria lib[9], in regula, in malis, de reg. iu. li. 6. Nam debitor, q iurauit vnam rem dare, nō pōt dare meliorē aliā ꝓ illa inuito creditore. l. 2. §. 1. ff. si cer. pe. & inst. quib. mo. tol. obli. in prin. nisi velit in propriam religionis obseruantiā cōmutare, & vnū est īpeditiuū alteri[9], & hoc placet fauore religionis, & ēt sequitur Pa. in d. peruenit.

34 Xxj. non obligat iuramētum, ſm aliquos, qñ id, qđ iuratur, ꝯsistit in facto, vt teneatur prçcisè ad factū, rō, quia ſm aliquos de iure ciuili obligatus ad factum, sufficit, si soluat interesse, vt in l. stipulationes non diuiduntur, ff. de ver. obli. & in l. si quis ab alio, in fi. ff. de re iu. quia ſm cōiter doc. tenetur vel ad factum, vel ad interesse, & non præcisè ad factum, vt no. Batto. in d. l. stipulationes. Sed ego dico cōtrarium. s. quod præcisè teneatur ad factū de iure diuino & canonico & hoc intellige, si potest impleri, & non sit ꝯ bonos mores, & aliquod pͥdictorū, in quo nō obligat iuramentū, & ꝓbatur hoc p. c. 1. & c. qualiter, de pac. & c. iuramētu. 22. q. 5. Facit. c. licèt, de voto, & c. ex literis. 2. de spon & c. nouit, de iud. & d. c. & si Christ[9], & hoc vr̄ sensisse Bar. vbi ē qui vult. ꝙ vbi obligatio descendit a lege, cōpellitur quis prçcisè ad factū, ar in l. qui liberos, ff. de ritu nup. cū si. Idem dicit, si a testatore, nisi inducatur species seruitutis personæ, vt in l. Titio. §. Titio, & ff. de cond. & demon. hçc regula esset vera, qñ quis promisit factum alienum. quia non tenetur, nisi facere quātùm in ipso est bona fide, de spon. ex literis. nec obstat quod dictum est supra, Iuramentum. 4. §. 1. quia ibi non tenebatur prçcisè stare sententię, sed vel parere, vel præstare pœnā, & hoc ēt non haberet locum, qñ promittens præcisè intendebat se obligare ad parendum sententię, vel potest dici, ꝙ verum est ꝙ sufficit prçstare interesse sine periurio, quando factum esset inutile parti, si præstaretur, vel est factum impossibile, quia tunc non obligaret iuramētum super tali facto [b] præstitum.

35 Xxij. Non obligat, qñ qs iurauit seruare qđ non est, [c] puta, iuraui seruare statuta. intelligiť de factis, & si addidit, ꝙ p idē iuramentum præstitum obseruabit ēt quæ fient, non obligatur ad illa, quæ fient ratione iuramenti, ita, ꝙ sit periurus, sed benè rōne promissionis obligabitur, vt in c. clericus, e. ti. sed ille casus non est ratione ei[9] quod non est, sed quia seruare futura non iurauit, sed promisit solùm per iuramentū prius prçstitum, non tamen tunc factum, & ideo si iuraret seruare etiam facienda, teneretur, aliter esset periurus. [d]

36 Xxiij. Non obligat iuramentum prçstitum circa ea, quę subduntur potestati alterius, puta vxor quæ iurauit peregrinationem, vel abstinentiam, similiter te uus, mo nachus, & huiusmodi, & ideo non possunt implere, cum eis contradicitur a viro. domino, vel abbate, & de hoc dic, vt infra, votum. 2. facit quod supra dixi. §. 22.

37 Xxiiij. non obligat iuramentum, quando animo euadendi solùm qs aliquid iu-

a Innoc. apertè] vbi ponit exemplum, si quis iurauit ire ad S. Antoninum, & nūc vult facere mai[9] bonum, puta seruire reipublicæ, tunc potest episcopus dispensare, sicut dicit in voto, quod ē no. per tex. d. c. a. peruenit.

b Super tali facto] De materia istius. §. vide plenè per Pan. in c. per tuas, de arbit. & in ca. veniens, de iu. iur. & vide supra iuramētū. 4. §. 1. & supra eodem. §. 15.

c Quod non est] Et iuramentum est stricti iuris, & non debet de facili extēdi pp periculum periurij secundùm Ho. vt refert Pa. in d. c. cleric[9], vnde Io. And. in addit. ad Spe. e. ti. in fi. dicit vnum notabile, si subditus iurauit dño aliqd, postea conuenit, ꝙ idē iuramentū extendatur ad alia, Dic ꝙ nō fiet extensio. d. c. clericus, & sic iuramentum non extendetur ex simplici partium cōsensu, sed exigiť expressa iuratio, quasi forma iurā di fit de substantia probatur in d. c. clericus.

d Aliter esset p iurus] Dic tu, aut quis agit extendere primum iuramētū ad obser-

uantiam alterius actus, non autem agit de nouo iurare, vt quia dicit volo teneri virtute primi iuramenti, tunc quia iurare non intendit, non tenetur ex nouo iuramento, & hoc videtur velle text. in dict. c. cleric. Aut intendit iurare per primum iuramentum, & hoc potest dupliciter intelligi, vno modo quod intendat iurare per primum iuramentum, sicut si diceret, iuro per euangelia, vel per sanctum Petrū, &c. & sic esset periurus transgrediendo, sicut Cal. in d. c. clericus, aut intendit quis exprimere formā prioris iuramenti, vt si dicat, iuro per primum iuramētum, idest secundùm formam expressam in primo iuramento, & sic obligatur, hęc oia Pan. cū multis allegationibus in d. c. clericus.

a In l. relegati] ibi dicit Bar. illū tex. facere ad q si quis damnat⁹ ad mortē fugit, peccat secundū theologos, patet, quia si quis fugit pœnā sibi impositam, acrius punitur.

b Vel propter causam] Ponit Pan. in d. ca. peruenit duplex exemplū. Puta, iuraui seruire tibi in bello rōne feudi, quod mihi concessisti: certè si mihi aufers feudum, non teneor tibi seruire, vel iuraui te non expellere de domo, intelligitur,

rat. quod met. causa, perlatum. 31. q. 2. Lothari⁹, in fi. vnde, qui iurauit redire ad carceres, si carcer est iniuriosus, non tenetur redire, quod met. causa. c. 1. secus esset, si non esset iniurios⁹, quia tenetur, etiam si immineret periculum mortis, secundùm gl. in Cle. pastoralis, de re iud. & Bart. in l. relegati,[a] ff. de pę. Et ideo istud est verū, quando vult euadere illud, quod indebitè sustinet, & sic vt euadat, iurat non intendens se obligare, secus esset, si intendebat se obligare, quando iurauit; quia tunc dic, vt supra. §. 9.

38 Xxv. non obligat iuramentum, quando iuramentum est conditionale, vel propter causam,[b] quia nisi conditio exiet, vel causa, non obligatur, de condit. appo. c. verū, de iureiu. c. peruenit, el. 2. & hoc intellige, quando tota obligatio ponebat in conditionis euētum, vel propter causam, aliàs teneretur. vnde iurans ire ad Sāctum Iacobum, vt fratrem suum videat, & peccata sua redimat, licèt frater su⁹ decesserit, tenetur nihilominus ire propter aliam causam.[c]

39 Xxvi. Non obligat quādo singulares firmant statuta collegij cum iuramēto: dictis statutis sublatis per ipsam vniuersitatem, vt dicit Ioann. Andr.[d] in capit. primo de his quę fi. a ma. par. c. quia non obligat nisi remanentibus statutis, vnde eis sublatis per vniuersitatē, tollitur iuramenti vinculum, quasi iuramentum liget singulos, vbi singulares contraueniunt, secus, si contraueniunt collegialiter tollendo statutum. Pan. verò in capitul. dilecto, de præbend. distinguit, & benè, quòd aut singulares de collegio iurant vt singulares, & sic est vera opinio Ioann. Andr. exemplum statuto cauetur quòd nullus det vocem non matriculatus. Iurauerunt singuli seruare statutum. Similiter quod nullus vadat de nocte, statuunt, iurant seruare statutum, certè quia hoc côcernit obseruantiam singulorum, ideo si collegium tollat statutum, non peccabūt contrauenientes, quia iuramentum erat statuto accessorium, & remoto principali remouetur, & accessorium. Si verò iuramentum astringit eos ad obseruantiam vt collegialiter, sic sine periurio non possunt contrauenire etiā collegialiter causa rationabili non subsistēte, exemplum. vt in dicto capitul. dilecto. Nam canonici iurantes, vt etiam collegialiter non recipiant, quia non est dubium, quòd vt singuli non possunt eligere canonicos, Paulus verò in Clemen. 1. de regula, dicit, si iurant statutum seruare, quod si collegialiter contra ueniunt, non sunt periuri, quia tollunt statutum, & per consequens[e] iuramentum. Si verò iurant seruare contenta in statutis specialiter, puta, non ibo de nocte, & huiusmodi, non habito respectu ad statutū, sic sunt periuri, si contrauenerunt qualitercunque.[f] Aduerte tamen, quòd in casu, in quo non possunt contrauenire collegialiter, debet intelligi, nisi per causam concernentem fauorem publicum, quia sic possent contrauenire, non obstante iuramēto, quia istud intelligitur exceptum,

si mihi soluis pensionem.

c Propter aliam causam] ad hoc. §. affinitatis, inst. de nup. vbi quando sunt plures causæ finales, cessante vna nō cessat effectus.

d Vt dicit Ioan. An.] Et subdit, si teneretur cōtrarium, ferè oēs sęculares essent periuri, & officiales qui iurant seruare statuta, & post modū tractu tēporis statuta tolluntur.

e Et per consequens] Quod pñt, quia quælibet constitutio habita ē retractabilis de sui natura secundū tempus, & cōditiones occurrētes, quibus statuentes se dñt cōformare. c. nō debet, de consan. & affinit. & mutari potest per eos, qui fecerunt, quia par est ius ligandi, & soluendi. 64 di. c. verum. 11 q. 1. §. ex his.

f Si cōtrauenerunt qualitercūque] Hæc omnia refert Cardi. in d. Cle. 1. in prin. 2. q. vbi latè.

vt no. Pa. in d.c. dilecto, & secundùm prędicta intellige gl.[a] in c. in his. 11. dist.

40 Vtrũ successores in aliquo collegio, vel vniuersitate, in qua pdecessores fecerant statuta, & iurauerát ea seruare, teneãtur sub pęna, periurij talia statuta seruare? ℞. ꝙ non, quia obligatio iuramenti [b] est personalis ex parte iurantis, nec extéditur ad successores quãtũ ad periuriũ, licèt teneant ipm seruare, de solu. c. 1. de vsuris. c. tua, de iureiu. c. veritatis, sed ex parte eius, cui iuratur, transgreditur personá, vñ promittens obedientiá prelato, & successorib[c] eius, non tenetur iterum ꝓmittere successori, qa est ei obligatus, sicut antecessori, cui ꝓmisit. Fallit in liberto, q tenetur & debet professionem facere intra annum nouo patrono. 12 q. 2. lóginquitate, & c. sæpe fit. no. Inno. & Ber. in d.c. veritatis.

41 XXVII. Quando quis iurat incautè, & hoc propter aliquam necessitatem implere non potest. 15. dist. §. aliàs ea demum.[d] exemplũ pone de matre, quæ iurauit filium verberare, & huiusmodi minima, quia videtur veniale tale periurium promissorium, quia non videtur Deus acceptare cum maiori obligatione, quàm natura eorum importet, vt ibi patet.

42 Vtrum in dependentib[9] ab animo alicuius, vel conscientia sit standum [e] ei[9] iuramento? Resp. Pan. in c. vidua, de regula, quòd sic, vt extra de sen. excommun. c. si verò, el. 2. de homi. significasti, & c. vidua, prędicto, quod videtur contrarium, quia intelligitur, quãdo certa pręsumptio extrinseca coniecturat animum, quia tunc non statur in præiudicium alterius, aliàs sic.

IVRAMENTVM. 6. quò ad absolutionem quis pót absoluere [f] a iuramento licito tam ex parte iurantis, quàm recipientis? ℞. Pa. in c. quanto, de iureiur. aut iuramentum fuit præstitum in materia spectante principaliter ad Papam, vtputa cum canonici iurauerunt non recipere vltra talẽ numerum aliquem in canonicũ, & huiusmodi, & sic Papa potest etiam sine causa absoluere, quia in tali iuramento intelligitur excepta autoritas Papæ, vt in ca. venientes, eo. ti. & hoc voluit Ho. in d.c. quanto. Aut fuit præstitum in alia materia, & tunc aut, est ad honoré Dei principaliter, [g] & sic sine causa nullus potest absoluere nisi sol[9] Deus, & sic intellige Io. An. post Vinc. in c. 2. de spon. Nã Papa nõ pt remittere sine causa obligationem deo quęsitam. 24. q. 1. manet. 23. q. 3. si is qui. Ex quo infertur, ꝙ sicut Papa nó pót alium absoluere in hoc casu, sic multò minus seipsum. c. fi. de inst. & c. per vestras de iure patrona. Aut subest iusta cã, sic tã Papa pót, q̃ Episcopus, & ꝙ Eps possit, no. Inno. in c. debitores, [h] de iureiur. Et ideo subsistente iusta causa, poterit Episcopus commutare, & interpretari ſm do. Anton.

a Intellige glos.] Quę dicebat canonicos non posse venire cõtra cõsuetudinem ét iuratam, licèt Io. dixit contra in statutis, tu idem dicas, quando subest causa pet supradicta.

b Quia obligatio iuramẽti] Licèt obligatio in temporalib[9] trasmittat in hæredé, ét si nulla sit facta mẽtio de hęrede, vt l. veteris, C. de cõtrahé. & commit. stipul. secus tñ in spũalibus, vñ iurm patris non obligat filiũ ad obseruãtiã ei[9] Quamquã enim sit honestũ, vt filius sequatur volũtaté patris, q iurauit, nõ tñ de necessitate tenetur. c. ex literis, de spons. & c. 1. de despon. impu. & eo. ti. li. 6. c. vnico. Ratio diuersitatis est, quia in istis spũalibus ligatur anima, quę sine cõsensu eius ligari nõ põt, vt in iurib[9] ꝑalleg.

c Et successoribus] Idẽ, si iurat alicui sub noĩa dignitatis, vide Pa. in d.c. veritatis, hoc firmat Io. An. in c fi. de sepult. vbi plus vult non solùm hæredẽ nõ obligari ex iuramẽto defuncti, sed etiã ratione iuramẽti nõ posse conueniri in foro ecclesiastico. Hæc omnia Pa. in d.c. veritatis. Et vide eundẽ quò ad vltimum dictum in d. c. fi. de sepultu.

d §. aliàs ea demum.] In fi. ibi gl. dicit, cum q a iocãdo iurat; secus, si temerariè, quia peccat mortaliter.

e Sit standum] Pone exemplum in d. ca. si verò, vbi pcutiens clericum nutrientem comam, si iurauerit ignorasse fuisse clericum, non remittitur ad papam pro iniectione manuum &c.

f Quis potest absoluere] Vide supra, dispensatio. §. 3. & in postilis.

g Dei principaliter] Iuramentũ dr pręstitũ principaliter Deo, qñ quis iurat volés principaliter cõplacere deo, vñ si qs iuraret ducere meretricẽ in vxorẽ ad honorẽ dei, non posset illa hoc iuramentum remittere ſm Pa. in c. 2. de spõ. dr autem esse pręstitũ homini, qñ ad cõmodũ eius est factum. Et ideò licèt iuramentũ Deũ respiciat, vt in c. debitores, e. ti. tamen quãdo cõcernit cõmodũ hominis, deus illud acceptat pro homine; & si hõ remittit, etiam deus remittit ſm Pano. ibidem.

h No. Inn. in ca. debitores] Vbi dicit, episcopus in iuramento dispẽsat, si dolo, vel metu, vel vi extortum sit. c. con. ingat, e. ti. & 15. q. 6. c. 1. & 2. ſmo in gt, pót dispẽsare ex cã in iuramentis licitè ꝑstitis. 15. q 6. nos sanctorum.

in d.c.quãto,& Spe.in ti de legato,qñ.s.dubitaẽ de eius validitate,& alijs dubij·,& ẽt absoluere ẽm Inn.quem sequiẽ Pa.in d.c.quãto,e.ti. Sed est differẽtia inter Papã,& Epm, qa Eps non põt nisi respectu suę diœcesis. Papa verò respectu totius orbis, vel respectu magnarũ personarũ,aut magni dubij est reqrend⁹,& sic pt intelligi.[a] c.venerabilem,de ele.ar.c.si verò, cũ si.eo.ti. Alius ãt citra Epm,vel qui nõ hẽt Epalẽ iurisditionẽ, non pt absoluere in iuramẽto,sicut nec in voto dispensare,vt not in c.1.de voto. Sed quæ est cã legitima absoluẽdi a iuramẽto pstito in materia spectãte ad honorẽ Dei? R. q pp scãdalum euitandũ,vt no.in gl.2.d.c. quãto,& Inn.in d.c.venerabilẽ,in fi.vel maior vtilitas, vt not.Inn.vbi s.& in d.ca. debitores,& est tex. in c.peruenit,el.2.e. vel subest alia iusta cã.de qb. 15.q.6.nos sanctorũ, & c.autoritatẽ,& credo, q hoc sit relinquendũ arbitrio ipsorũ,vt ex pdictis colligãt,qũo in alijs debeãt iudicare.Si verò materia,in qua est pstitũ,non ptinet ad Papã,nec ad honorem Dei,sed cõmodũ hois, sic Papa põt ex cã absoluere,vt in c.quãto,de iur. iu. & in c.2.de voto,aliás non respectu laicorũ sibi in tpalib.nõ subditorũ vt in Cle. pastoralis, de re iudi.& qd no.ĩ c q ĩ ecclesiarũ.de ꝯst. & in l fi.C.si contra ius,vel vti.pu.Facit,qd no.j.Obedientia.§.2.Similiter dic.q pt Eps ex cã legitima absoluere a iurõ licito, & dr cã legitima, qñ inest turpitudo ex parte recipientis, vñ dicit Pa.in c.1. de in.iur.q si notoriè ꝯstat [b] de turpi receptione,poterit Eps absque hoc q citet,vel cogat[c] suscipientẽ,relaxare, & absoluere, puta cũ qs ex metu exegit iurm sup eo, de quo aliàs ẽt de iure nõ tenetur,vt exẽplificat idẽ Pa. in c.ad nostrã,el.3.[d] eo.ti.qa iniuria sibi irrogaẽ in eo,q illaqueaẽ iurõ ad iuris obseruantiã per metum,& iõ pp periculum periurij potest petere absolutionem, & sic exiẽde c.si verò,e.tit.

1 Vtrũ in oib. pdictis,in qbus dixi iurm nõ obligare, possit qs ppria autoritate ꝯtrauenire? R. vt colligo ex Io.in c.cũ qdã.[e] de iur.iu. q qñ est dubiũ, an sit obligatoriũ,tũc nemo pter autoritatẽ supioris põt ꝯuenire,nec iudex sœcularis ĩ casu,in quo est dubium inter doc. an sit obligatoriũ vel nè,põt se intromittere, sed remittere ad iudicem ecclesiasticũ,ita no.Pa.ĩ d.c cũ ꝯtingat.Qñ verò nõ ẽ dubiũ de iuri obligatiõe, tũc si pt seruari absq; dispẽdio salutis,dẽt peti absolutio pp reuerentiã sacri. Si verò sit in dispẽdiũ salutis,tũc põt hõ ppria autoritate ꝯuenire, & no.hic q in dispendiũ salutis dr oẽ illud,qd charitati Dei derogat,vel eius pfectioni,vel disponentib.ad eã. vr tñ Pa.in c. cũ qdã,de iu.iu. tenere non esse necessariã absolutionẽ supioris,ẽt qñ põt seruari sine interitu salutis,nisi solũ nè noteẽ de transgressione iurĩ.hoc est dicere pp scandalũ, & sic credo;quando scilicet est clarum, q non obliget iuramentum, quod nota.

2 Verum iuramentum, quod concernit fauorem iurantium tantùm, si remissibile per eos,qui iurarunt?[f] R. Ioannes And. in

no nun.& ibi lati⁹ Alb.de iu.iur. Fa. ij quod vulę Bal.in c.ego,circa fi.ar. illi⁹ tex. de iu. iur. q dñs põt relaxare iuramentũ vasalli, & ipsum absoluere a vinculo iuramẽti. Et facit qd fin. vult Io.And. in add. Spec.4.p. eo ti.de iud.§ sequiẽ,in add. inci. ibi in.§. ad hæc, in fi Quod si pater veniens ad mortem, habens duos filios, fecit eos iurare de hęreditate nõ diuidẽda.j.10.annos qa mortuo patre pñt ipsi fratres sibi remittere iuramentũ, Quia cũ tale iuramẽtũ sit pstitũ in fauorẽ ipsorum,pñt suo fauori renũciare, & vult Bart.in l. cũ stipulatus sim mihi a pculo,de ver.obl.Si creditor prorogauit terminũ iur..ti.post, q certũ est pmissorẽ non posse in termino adimplere,ad hoc ista prorogatio facit pmissorẽ nõ esse piurũ, secus tamẽ esset, si debitor iã periuriũ incidulet qa tũc creditor non posset remitteẽ fm Bar. & alios in d.l.Labeo,& Panor. in

a Et sic potest intelligi] Et qd no. Spec. Vbi supra. Qui sentit sine commutatione quem nõ posse dare licẽtiam contraueniendi. Quod nõ admittit Pan in d.cap. Quanto,quando subest alia iusta causa,ar d cap.si verò,de iureiur. cum simi.

b Notoriè constat] Hoc firmat in vlt. col. versi. hæc puto Nam si hoc casu valeret sentẽtia,vbi agitur de maiori piudicio, fortius valebit absolutio, vb non agitur de tanto præiudicio. Ad hoc. c.bonæ.§ contra de ele.& e ti ca. venerabilem.

c Vel cogat]hoc dicit Pa.in 4 colum.ver 4. remediũ,vel põt compellere, vt desistat ab exactione vsurarum, vt. in c.tuas, de vsuris & in alijs locis ibi.ĩ 4. remedio.

d Pa. in c. ad nostram el.3]In 1. col.versi. sed hic aduerte pone exemplum. Ego teneor audiẽ missam die festo,sed socius meus cõpellit me iurare, &c. Ego possum peteẽ absolutionem, nè aliàs incidã in periuriũ audiendo missã.

e Et Inn.in c. cũ quidã] Nihil ibi dicit. Sed se remittit ad.c. venerabilem,de elec. in fin.vbi de hoc per eum.

f Per eos qui iurarũt]Adde Bar. in l. 1. § & post operis,ff.de ope.

in c.2.de spō.& Ioan.de Ligna.in Clemen.1.de vsuris ꝙ sic,& facit.d.capitulo.2. idē tenet Cardi.in princip. 13.quæstionis & facit. d.c. 2.Secus, si concerneret cultũ dei, vel religionem, vel pietatē, puta, iurarunt duo sibi inuicem,ꝙ religionem intrabunt,ꝙ dicēt duo psalteria,vel ꝙ de lucro eorum dabunt certam partē pauperibus,& huiusmodi, q̃a nō pñt sibi remittere.Similiter non possunt, sibi iurauerũt id, ad quod tenebãtur,puta ꝙ non furtum facient ꝙ mercatores non falsificabũt merces,& huiusmodi.Similiter ēt non possunt remittere quando iurāt super aliquo faciēdo,vel non faciendo,quod nō pertinet ad eũ, cui iuratur,sed simpliciter, puta, iuro tibi,ꝙ negotiabor, vel non faciā talem artē, si tamen tale iuramentũ respiceret incommodũ alterius,puta communitatis, aut aliorum,non valeret,vt dictũ est. Similiter non teneretur, qñ iurādo de aliquo faciendo, vel non faciendo intendebat, si ille cui iurabat similiter faceret, q̃a sic si ille non seruat,nec iste tenetur,facit quod no Host.In. & Ber.in.c. peruenit, el.2. & facit cap. sicut, el. 3. de iureiuran.

3 Verũ vniuersitas,quę iurat aliquid seruare, vel non facere, teneatur, quando maior pars facit contra? R. Rod.ꝙ si qñ iurauerunt, habebant aliquam conditionem in mente, ſm illā debent seruare, puta si alij omnes, vel maior pars seruabit & ego. si vero nullam conditionē habebāt, sed dubitatur,an fuerit simplex, vel sub aliqua conditione, tunc si iuramētum spectet tantùm ad commodum iurantium, & medietas vel maior pars seruat, & hoc vergat in damnum seruantium,& lucrum nō seruantium,benignè interpretandum est, q̃d aliquibus non seruantibus,alij non tenentur seruare.Si verò nullum incommodum patiuntur seruantes, non est tutum contrauenire,sed denuncietur prælato, vt vel cogat seruare,vel sibi inuicem remittere. Si verò concerneret commodum aliorum a iurantibus,non possent nec sibi remittere, nec alijs non seruantibus non seruare sine periurio,si simpliciter iurarent, & si dubitant an simpliciter iurarent, vel sub conditione,dimittant incertum, scilicet non seruando,& seruent quod est certum.

4 Vtrum licitè quis possit petere absolutionem a iuramento in casibus, vbi tenet? R. ſm Pa.in c.cum contingat,e. ti.17.col. ver.septimus casus,ꝙ aut iuramentum cōtinet turpitudinem ex parte suscipientis, & maximè concurrente materia turpi,sup qua præstatur, sed ex parte iurantis nullũ imminet peccatum, sic potest peti absolutio,non obstāte conditione aduersarij, casus est in d.c.debitores, ex quo patet,ꝙ filiusfa.q. cum iuramento renunciauit Macedoniano, pōt petere absolutionem in terris,[a] vbi cōmuniter hodie filij nō inducũtur ad tantum malum, & hoc est tutius ſm d.Ant.in d.c.cum cōtingat, & placet Pa.[b] quamuis posset de subtilitate iuris dici, ꝙ non tenet iuramentum,si benè pōderetur. l.1.ff. ad Mace. quia emanauit ad compescendum libidinem peccantium, & sic pp bonum publicum corporis,& animæ; contra quod iuramentum nullum est.c.si diligenti,de fo.com.& c.cōtingit.el.1. de sen. excō. Item quia iuramentum non solũ est nullum,quando continet in se peccatum, sed etiam quando potest præbere occasionem peccādi.c.cum ab omni,de vi. & ho. cle.& c.nam concupiscentiam, de constit. & c.sicut ex literis,[c] de iu.iur. Aut iuramētum nullam turpitudinem aliam habet, nisi quia est contra legem præstitum & in hoc distingue. Aut & lex resistit propter fauorem rei publicę principaliter, & non est necessaria absolutio, quia iuramentum non valuit, dicto capitulo, si diligenti. Aut resistit principaliter propter fauorem iurantis, licèt secundariò in fauorem publicum, vt in muliere, minore, & huius-

c.1.de iureiuran. Et adde.Si debitor iurauit soluere, & ipso absente & etiam ignorāte prorogatus sit terminus procuratori suo, adhuc non est piurus. Ita Albericus post Guil de Cu in d.leg. Labeo, Bar.& alios in l.q̃ te, ff.si certum petatur &c.

a Absolutionem in terris] Secũdũ Bar in l. si q̃s p eo.5.col. ver. et ideo dico, & Io. An.in additi. ad spec.ti de senten. prolati. ver. sed pone, vbi sentit tale iuramentum non valere, q̃a ꝯ bonos mores, & hoc pręcipuè vbi filij inducunt ad occidēdos parentes, vel alia sęua committenda.

b Et placet Pa] Licèt aliàs secutus est opini. do. Anto.

c Et c. sicut ex lr̃is] Facit quod vult Io.An.in addi. specu. titu.de sen. prolati.§.vt autē, ver.sed pone,vbi sentit tale iuramentum nō tenere, q̃a ꝯ bonos mores,& hoc pręcipuè in terris vbi filij inducũtur ad occidendos parentes, vel ad alia sæua committenda &c.

a Minore, & huiusmodi]De quo in c. 2. de pactis, li 6. & in d c.cũ contingat, & in aut.sacraměta puberũ,si aduer.vẽditio examinat Pa.vbi.š.18.col. ver.octaus casus.
b Si verò iuramentum]Pa.vbi. š.18 col.ver.nonus casus,& vide bis omnino, qa latè & pulchrèlo quitur.
c Iuspatronat°] Dicitur patronatus, qa sicut pr̃ deducit filiũ de non esse ad esse, Ita ille dicitur patronus, q ecclesiam,quę non erat, ad esse deducit
d In c. s de offi. vi.]Et ibi Ge. 3. col. versi. pone, tractat,anvicari° generalis possit remouere institutum per epm ad instantiam veri patroni,qui tunc præsentat. Et dicit hãc quęstionẽ fuisse disputatã Bononię. Et cõcludit,ꝙ sic maximè cum speciali mandato,
e Not. in c. cum plantare]Ibi Pa. tertio nota, vbi dicit habens ecclesiam sibisubiectam, põt exigere rationẽ de rebus tẽporalib°, quãtũ expendit in fabricam ecclesię, sed nõ qd expendit: quotidie vt hic dicitur; vide etiam ibi eundem sup glo.in ver.pleno iure, vbi dicit, si patronus in instituto inueniat aliqd correctione dignũ, debet referre ad episco

modi, a tunc si potest seruari sine dispendio salutis, absolutio non potest peti. ca.si verò,cum si.e.ti. ꝙ intellige verum, quando sine dolo,vi,vel metu,sed sponte & scienter est iuratum. Si verò iuramentum b fit in cõtractu, & datur enormis læsio, licèt iurauerit nõ cõtrauenire,tamen poterit absolutionem petere,quia p̃sumitur dolus. l. omnes.§. Luci°,ff.de his quæ in frau. cre.l.qui testium, ff.de ꝓb. & nihil interest, vtrum interueniat dolus a proposito,vel re ipsa.l.si quis cum aliter,ff.de ver.obl. & verba iuramenti debent intelligi ciuili modo, s. ꝙ nõ ꝯtraueniat nulla ratione,vel cã,exceptis grauib.læsionibus,ar.c.creditor.§.Luci°, ff.manda. Intellige,nisi sciẽter iurasset,quia cessat dolus & re ipsa, & ex proposito. Et ideo non poterit. Sic etiam si nõ intellexit enormem lęsionem,licèt dixerit non contrauenire neq; magnè,neque paruè, vt ponũt notarij non propterea prohibetur quin possit petere absolutionem.de hoc vide supra,Arbiter.§.10.

IVRISDITIO sm Azon. dicitur a ditione,quod ẽ potestas,& iuris,quasi iusta & legitima potestas.

1 Iurisditio sine coertione non valet, de officio de leg.c.pastoralis, vnde dicit tex.in l.fi.ff.de officio eius, cui mand.est iurisditio, sine modica coertione nulla est iurisditio.

2 Iurisditione commissa, oĩa sine qb. explicari ñ posset,intelliguntur cõmissa similiter,ff.de iur.om.iu.l.2.

IVS est ars boni & æq.ff. de iust.& iur.l.1. Ius cõstare non p̃t,nisi sit aliqs iurisperitus, per quem possit quotidie in melius ꝓduci. ff.de ori.iur.l.necessarium. Ius diuidit̃ in ius naturale gẽtiũ ciuile, & publicũ, de hoc vide di.1. per totũ, & ff.de iust.& iur. per totum. Vtrum facta contra ius valeant,vide infra,lex.§.18.

IVSPATRONATVS c ẽ ius honorificũ, onerosum, & vtile alicui competẽs in ecclesia pro eo, ꝙ diœcesani consensu eam cõstruxit, fundauit,vel dotauit ipse, vel is,a quo causam habuit secundùm Io.An. & Pa.in rub.de iure pa. & dicitur honorificum,quia habet honorem præsentandi rectorem, quia sine eius præsentatione,si episcopus, vel alius prælatus instituit,ipso iure est nulla,per.c.decernim°.16.q.7.tenet Io. An.in c. 2. de of. vica. d li.6.nisi quando patronus fuisset negligens in prælentando, quia elapso tempore benè instituit, papa verò benè posset sine præsentatione patroni, & similiter legatus de latere,si patronus sit ecclesiastic° non tamen posset prædictus legatus, si eẽt sœcularis,vide gl.in Cle. per literas,de p̃ben.in ver.apostolicis,& iste est casus c.cũ dilectus,de iure pa.onerosum dr̃, quia patronus tenetur defendere ecclesiam,nè bona indebitè dilapidentur.16.q.7.filijs, vnde præsentatus tenetur reddere rationẽ de administratione patrono(intellige si patronus est ecclesiasticus,nõ sœcularis) vt not. in c.cũ & plantare, e de priui.& Pa.in c.ex literis. f & c.cũ pp. eod.ti. non tamen valde strictè dicendo quid expẽdat quotidie, sed in genere,ita no.Pan. in c ex literis,de iure patro.vtile dicitur etiam, quia si veniret ad inopiam, tenetur ecclesia ex redditibus vltra necessaria remanentibus alimentare g patronum pinguius,quàm alios pauperes.c.quicunque,el 2.ea.causa,& q.& c. nobis,1 fi.de iu.pat.& no.ꝙ ius patronatus habens, aliquando dicitur patronus, aliquãdo aduocatus,& vicedominus,custos,

pum,vt i c.1.16. quæst.5.
f Et Pa.in ca.ex literis]In 4.not. Et ex hoc infert pinguius ius habere ecclesiastic° q̃ sœcularis. Et idem dicit in. d. ca. cũ propter. 3. commu.versi. 5. differentia.
g Alimentare] & ẽt filios. Et dicit tex. d. ca.nobis, Quã modestè fuerit currit. Et dic. gl.habito respectu ad facultates ecclesię,& qualitatem personæ. 10 q.3.c.fi. cum similibus.

guar-

a De his modis, & qbus iuspatronatus habere liceat, lege Conci. Tri.sess. 14.c.12. 25.c.9.quomodo ꝓbetur, eod.c.9. qđ rogatũ ceusea tur,ibi. de refor. Petrus. Vendra.
b Etiam si de ea dem materia] Ad de tex. optimum in l. quid tamen. §. mihi nauis, ff. qui mo. vsufru. amit.vbi dicitur, si nauis reficiatur per partes nõ ꝑditur vsufructus; secus, si ex toto destruatur, & de nouo reficiatur, etiã si de eisdem tabulis &c. quan do aũt qs dedit dotem,vel fundũ tanc nõ ꝑdit ius-patronatus, sed hoc casu erũt am bo patroni, prim⁹ ratiõe fundi, seu dotis.Secũd⁹ rõne nouę cõstru ctionis. Hęc Pa. in d.c. quoniam.
c Tamen In.]In rubrica de iure patro. Et refert Pa.in c.qm̃,co.ti. Vbi vult fieri de bere de consensu episcopi.Item de betrequiri prim⁹ patronus;& ratio est, qa fauore ecclesię hęc ꝯstitutio dotis retrotrahitur, & videtur dotata añ cõ secrationẽ, sicut in simili cauetur in matrimonio, vt in c. tanta,qui fil. sint legitimi.
d Vel dotauerunt] Adde pro hoc. l. 5.§.4 ff.ꝓ soc.Vbi dr̃, socie tas põt coiri etiã inter eos,qui inæ quales habent facultates, cũ plerunque pauperio ris opa suppleat

guardiã habens eius, aliàs præsentationis,vel processionis ẽm Ho.in c.pręterea e.ti.& in c.in singulis,in fi. de statu.mo. & ideo suppo nunt pro eodem.

1 Quibus a modis acquiritur iuspatronatus? ℞. ꝙ ex trib⁹.Primum,quia fundauit ecclesiam.i. fundum ad ædificandum dedit.d.c. nobis,& ca. abbatem,el.2. 18. q. 1.

2 Secundum est ex constitutione ecclesię.c.monaste riũ.16.q.7.& hoc itellige, si facit de ꝯsensu epi, cum alio mõ ecclesia fieri nõ de beat.de cons.d.1.Nemo,de iurepatr.quoniam, & c.no bis fuit.16.q.7.filijs.

3 Sed qd si ad refectionẽ dedit?℞. ꝙ non acquiritur iuspa.ẽm Lau.arg.ff. nè qd in lo.pu.l.2.§.vicinales,qđ verum est, qñ non est omnino destructa. Sec⁹,si funditus erat destructa, & de consensu reparauit,qđ per inde est,ac si de nouo fecisset,de Iudæ. ꝯsuluit, & in aut. vt nullus fab. oratorij dom.col.5.§.1.sed prim⁹,q ædificauerat,amittit iuspa. si nõ dederat fundum, vel dotẽ,& ẽm gl.in c.qm̃,e.ẽt si de eadem materia b sit reparata,est gl.1.in fi.

4 Tertiũ ẽ ex dotatiõe. d. c.filijs,& c.quicunq;,ibid. & hoc intellige de dote data añ ꝯsecratiõe, qa post ꝯsecratiõe non inducere tur, qa nulla seruitus rei sacrę pt iponi.ff.de seru.l.ser uitus.la.2.§.vl.& qđ humani iuris definit esse,seruitutẽ non recipit.ff.cõia.ꝑdio. l.caueri.Tñ Inn. c & Ho.tenẽt,ꝙ si non hẽt,dotẽ, & si bi dẽ post ꝯsecrationem, ꝙ acquirit iuspatronatus, qa sine substantia rerũ non posset ecclesię deseruiri. 1. q.3.si quis obiecerit,& magis placet,& no.ꝙ nisi det pro dote, vel ratiõe dotis, non habebit iuspatronat⁹, sed erit benefactor ẽm Pa. in d.c.quoniam.Limitat ẽt hoc idem Pa.ꝙ ex dotatione post consecrationem efficitur patronus, Verũ, qñ fundator non potest cõpelli ad ipsam dotandã, sicut fit in istis capellis, qđ not.

5 Vtrũ possint esse plures in dote ꝯstituenda?℞.Inn. in c.ad audientiam,de ecc. ædi.vbi ẽt Pa.ꝙ sic, & quilibet erit patronus, vult etiã gl.63.di.in summa, & sic limita gl.in d.c. quicunque, quæ vult, ꝙ dãs modicam dotem non sit patronus,qa verũ est,qñ vnus solus dat, secus, si plures simul dant sufficientem. Idem dic in fundatione,& ędificatiõe, & sic patet, ꝙ multi essent patroni, puta quia vnus dedit fuudum, alter ædificauit, alter dotauit,vel plures ædificauerunt,vel dotauerunt. d

6 Vtrum iuspatronatus e transeat ad hæredes?℞.Panor.in c.1.de iure patro.ꝙ sic, etiam extraneos, ita, ꝙ si pater instituit filium in certa re, extraneum hæredem vniuersalem, iuspatronatus transibit in extraneum,non filiũ,& si plures sunt hæredes, in omnes transit,vt in d.c.1.& Cle. fi.e.tit. & non solũ transit ad masculos, sed etiam ad fœminas f hęredes. Facit capitul.final. de concess.præbend.sentit gloss.in cap.quoniam iouestituram.16. quæstio.7.& ideo filius,qui repudiauit hæreditatem paternã, non erit patronus secundùm Federic. con silio. 111. Et hodie determinatum est per d.Cle.fi.ꝙ succedũt non ꝑ capita, sed per stirpes,vnde,si plures succedũt vni ex duobus patronis, etiam omnes habentur loco vnius, & licèt vnus habeat plus de hæreditate, quàm alius, dummodo non

quãtũ ei ꝑ cõpa ratiõnẽ patrimonij deest.
e Ad hoc videas idem c.9.ses.25. Petr. Vend.
f Sed ẽt ad fœminas. Nõ solùm si sint cõstitutę in dignitate, sed ẽt si sint priuatę,da to ꝙ tex. in c. fi. de cõcessio. pręb. ꝓbet solũ de muliere constituta in dignitate, ꝙ possit hẽre iuspatronatus. Et ita sentiũt Domini de Rota in quadam sua decisio ie. Et facit,quia iura nõ distinguunt. Sed ædificatori dant iuspatronatus. 16.q.7.c.filijs.& masculinum cõ prehẽdit in se fœmininum. Et de hoc per Pa. in c. a nobis.1.col. e. ti.& in c.cum sẽ culũ,e.tit.& not. in d.c.fi. de concess. præben.

a Et fm Petri. ...it, q potest vni adiudicari, qa hoc esset vtilius ecclesię. f. hr̃e vnũ patronũ, q̃ plures, cũ res cõmunes negligant. l. 2. C. qñ & qui. quarta pars debe. l im. sed ratio Pa videtur melior, & subtilior & dicit hoc esse mixti tenẽdũ, qa frequenter potest ... ere, vñ dicit se alias dixisse, q patronus nihil habēs in bonis nõ potest cedere iuspatronatus creditorib^9, quia non recipit ęstimationẽ, nec potest interueniri titulus nõ gratuitus.

b Secundũ Ho. & Cal.] Et sic iuspatronatus põt esse accessoriũ in rebus temporalibus; facit. l. in modicis, ff. de cõtrahẽ emp. vbi dicit Loc^9 sacer, vel religiosus vẽdi nõ pot, sic ipo test accedere rei vẽditę, ex quo infertur, maius dignũ qñque accedere posse minus digno. Ad idẽ l. si mercedẽ. §. cum fundũ, ff. de act. emp. vbi vẽdit. õi fundi cedit sepulchrum nisi specialiter sit reseruatũ. Hoc dictũ late examinat ibi Geminia. 2. q. 10 prin.

c Quia si principaliter] Puta, vt possit præsentare fratrẽ, vel amicũ.

d Item fm Ioã. An.] Hoc dictum late examinat ibi Gem. 2 q 10 prin.

e Vt est hæredi-

sit hęres in certa re cõstitutus, ęqualiter, erit patron^9.

7 Vtrũ iuspatronatus possit diuidi inter hęredes? R. Pa i d. c. 1. q nõ, qualitercũque intelligatur ista diuisio cũ ipsum ius sit incorporale possunt benè conuenire pationi, vt alternatis vicib^9 præsentent. d. cle. fina. Similiter si habent plures ecclesias, possunt conuenire, vt præsentet vnus in vna, & alter in altera, quia sicut diuisio permittitur in tempore, ita & respectu locorum, & ista non est diuisio, quę prohibetur in. d. capitulo. 1. de iure patro.

8 Vtrũ iuspatronatus possit adiudicari vni ex hęredibus? R. Pano. in. c. quęrimoniam, eo titu q non, quia si ęqualiter diuidũt, nõ apparet, quare hoc. Si inęqualiter diuidũt, & tũc si dat̃ p restauratione illi, q minus habet illicitũ est, & simonia cum ^a c. pręterea, eo. titulo.

9 Vtrũ iuspatronatus trãseat cum vniuersitate bonorũ? R. q sic. 16. q 7. nemini, & e. ti. c. ex literis, & c. cum sęculum, de iure patrona.

10 Vtrũ transeat donatione? R. q sic. c. ex insinuatione, & c. cõsultationib^9, eo. ita tñ q si est laicus, non potest donare cuicunque laico, aut clerico recipienti nomine proprio sine licentia Episcopi, vt in. c. nullus, & c. pęterea, eo. ti. sicut nec aliqđ aliud ius spirituale. Si verò donaret ecclesię, aut loco religioso, tũc secundũ cõiter doct. potest sine licentia Episcopi, vt no. in d. c. null^9, & c. ex insinuatione, & c. illud, & c. vnico, eo. ti. lib. 6.

11 Vtrũ possit dari in feudum? R. q sic, cũ vniuersitate. c. cum sęculum, eo. ti. sed specialiter non sentit In. in c. cũ Bertoldus, de re iudi.

12 Vtrũ venditione trãsferatur? Res. q si specialiter vendatur, est simonia, si emit intentione, vt possit præsentare, quem velit, vel priuare; & debet spoliari ille qui emit, & ecclesia debet esse libera secundùm Innocen. in. c. quia clerici, eo. titu. Si verò emeret cum vniuersitate temporalium, cum quibus trãsit etiam iuspatronatus, non est simonia secundùm Hostien. & Cal. ^b vt patet ex. c. ex literis, eo. titu. quod verum credo, cum non emit principaliter talia bona temporalia propter iuspatronatus consequendum, quia si principaliter ^c propter hoc emeret, esset simonia; ita not. Panor in. c. quia clerici, eo. ti. Item fm Io. An. ^d c. vnico, eo. lib. 6. si dicatur, vendo tibi villam & iuspatronatus, quod habeo in ea, non valet venditio; secus, si simpliciter vẽdit villam, vt in cle. pastoralis, de re iudica. Et ideo emptor, vel feudatarius, cũ acquirant directũ vel vtile dominiũ rerũ, similiter acquirũt iuspatronatus licitè, sicut alios fructus habẽt. ff. de cõtrahen. emp. l. dolia, in princi.

tas] Vel si diceret omnia bona, q appellatione bonorum venit vniuersitas. l. bonorum, ff. de ver. sig.

13 Vtrum vẽdens omnia iura, quę hẽt in tali villa, quæ non est sua, intelligatur vendere iuspatronatus, quod ibi hẽt? R. q nõ, qa ad hoc vt trãseat, oportet q res q̃ venditur, talis sit, q ẽt sine expressione vniue. sitatẽ vel iuspatronatus in se contineat, sicut est villa, vel castrũ, quod in se cõtinet honorẽ, iurisditionem, districtum, & iuspatronatus, ff. de verb. sig. l. pupillus §. territorium, sed quando dicit, vendo tibi omnia iura, resoluitur hæc vniuersalis in singulas res. s. vendo tibi hoc & illud, cũ autẽ iuspatronatus sic non possit vendi, sic in tali vniuersali non ꝯprehendit̃. Sed si sit aliqđ vniuersale, quod multa iura in se contineat, vt est hæreditas, ^e benè trãsit cũ illo iuspatronatus. ff. de pe. hę. l. itẽ videndũ. §. fi. & duabus sequẽtibus, vide omnino. Pa. in. d. c. ex literis, de hoc.

14 Quid si vendat quis palatium, vbi habet capellam, quæ fortè habet multa priuilegia, & multos reditus, transiet iuspatro. cum palatio? Respõ. quod sic. ar. l. si mercedem.

dem. S. si eum fundum. ff. de act. emp. quia ad capellam non est iter nisi per palatium, contrariū no. [a] Ho. & Inno. in c. ex literis, eod. titul.

15 Vtrū possit pignori obligari? ℞ verior opi. est Inno. [b] ꝙ nonetiam cum vniuersitate, quia cum creditor non possit vti pignore, si vacaret ecclesia, nemo posset præsentare.

16 Sed intra quantum [c] tēpus debet patronus prǽsentare? ℞. ꝙ si est laicus, habet quatuor menses, si clericus, sex a tempore vacationis, c. eam te decet, e. ti. & est tex. in c. vnico, e. li. 6.

17 Sed nunquid poterunt variare? ℞. ꝙ sic, si est laic⁹ ante, quàm episcopus confirmet, vt in ca. quod autē, & c. cum autem, & c. pastoralis, eo. ti. si est ecclesiasticus patronus, nō potest variare [d] post, quàm præsentauit, d. c. pastoralis, cum. c. prædictis, eo. ti.

18 Vtrū prælentans indignum priuetur iure prǽsentandi? ℞. ꝙ si est clericus, q præsentat indignum, priuatur ea vice, [e] tex. est in c. sicut. in fin. de sup. negligen. prǽl. & c. 3. de ec. ędi. Si verò est laicus, [f] non priuaē, vt elicitur subtiliter, de of. ord. ca. cum vos, hoc tenet Inn. & Ho. & Ber. in d. c. cū vos, & Arc. in c. suscepti, de præb. li. 6. peccat tamē mortaliter scienter prǽsentando indignum, quia infideliter agit in officio sibi commisso vide, Administratio, vide supra, electio. S. 21.

19 Vtrum quis possit præsentare seipsum? [g] ℞. ꝙ nō, sed benè filium, dummodo sit idoneus, facit. ca. per vestras, e ti. & ibi no. Ber. & Ho. & Pa. ponit in cap. consuluit, eod. ti. Similiter possunt prǽsentare vnum ex seipsis. Facit. l. vbi ad sūt, [h] ff. de tutor. & curato. da ab his, tenet gloss. d cap. consuluit.

20 Vtrum prǽsentatus a maiori parte patronorum sit admittendus? ℞ Pan. in capit. quoniam, eo. ti ꝙ aut prǽsentatio fit ab istis sicut a collegio, & tunc requiritur maior pars respectu totius capituli secundùm Io. Andr. & videtur tex. in capit. ecclesia, el. 1. de ele. aut præsentatio fit ab istis vt a singularibus, vt communiter fit a laicis. & tūc admittitur, qui prǽsentatur a pluribus, verbi gratia, sunt sex patroni, tres prælentantur, admittitur qui prǽsentatur a tribus vt a pluribus præsentatus, qđ benè nota, [i] quia facit ad multa.

21 Vtrum oporteat, quòd sint simul, quando volunt præsentare? Respond. Pan. in d. capi. quoniam, quòd si agunt vt collegium, oportet omnes vocare, aliter poterunt contempti annullare præsentationem. [k] Si verò agunt vt singuli. Feder. consi. 97 tenet, quòd non, Sed Bart. in l. omnes populi, ff. de iust. & iur. tenet, ꝙ siue a collegio, vt collegium est, siue a pluribus, vt singulares, consensus est explicandus, dummodo maior pars præiudicet minori, semper debent simul esse per. l. iurisgentium, aliàs incipit & suum heredē. S. si. ff. de pac. & hoc est verius quò ad vocationem, quia fortè si fuissent prǽsentes, induxissent ad consensum alterius, & pro hoc facit. c. 2. & quod ibi notatur, de arb. li. 6.

22 Sed qđ si duo tm̄ sunt patroni, & duos prę-

a Cōtrariū no.] Idem Pan. ibi, & dicit, ꝙ palatiū nō est qđ vniuersale, sed res particularis.

b Verior opi. est In.] in d. c. ex literis, eo. ti. vbi et Pa. super. 1. gl. & clarius Inn. in c. cum Bertoldus, de re iudi. vbi addit aliam rationem, scilicet qa creditor tenetur sibi fructus computare in sortē quos percepit ex pignore. c. cū cōtra, de pign. & c. 1. de vsuris, vn̄, si creditor prǽsentaret, non posset pollea præsentatum illum fructū. & sic creditor ex mutuo l[u]craretē, ꝙ fieri nō debet. Quia debet esse gratuitum. c. cōsuluit, e. ti. sequeretur ēt inconueniens, ꝙ solu[t]o debito removeretur præsentatus.

c De prǽsentatio nibus patronorū, & quorum sit electio, vel institutio præsentati, vide Sino. Tri. ses. 24. ca. 18. & 25. c. 9. de ref. Petrus Vend.

d Non pōt variare] De hoc vide Inn in c. cū Bertoldus, de re iu. & gl. i c. cū vos de of. ordi.

e Priuatur ea vice] Et ibi declarat glo. in ver in posterū, & sequit ibi Innoc.

f Si verò est laicus] Idē Card. in d. c. vos Fede. cō. 122. & hoc tene, licèt Io. An. in d. capit. vos, aliter dicat.

g Seipsum] vide in d. c. in scripto tis. 8. q. 1. & 1 q. 6. sicut is, Et tex. optimū in l. si qc quam, C. de epis. & cle quia on ambitiōe, sed labore vnuquemque a honoresa conuenit peruenire, l. contra publicam, C. de re mil. libr. 10. & 5. miramur. 61. d.

h Facit. l. vbi ad sunt] Vbi dicitur in casu, quo decuriones pōt dare tutorē, poterunt vnum ex se deputare Et sic not. ꝙ quando plures sunt deputati in aliquo officio, & hāt prouidere d certis officiatib⁹ pōt vnū ex se eligere, sicut videmus in electoribus, qui possunt eligere in prælatum vnum ex se ipsis, vt c. nē pro defectu. eao. propter. & c. cum in iure, de elec.

i Quod bū no.] Et sic electio rectoris scholatiū debet fieri a maiori parte, quia scholares eligūt vt collegiū, per Bar. in l. nn. ff. de colle. illi. Inn. in c. quæ in ecclesiarum de of. ord.

k Annullare pñtationem] vt in c. ꝙ sicut, & c. bonæ, de elec.

præſentani? ℞.Ioã. And.in capitul.cum autem,eo.tit. ꝙ epiſcopus poterit,quem voluerit eorum inſtituere, & eſt bona gl.in c.ſi plures 16.q.7. hoc tenet Inn.in c. 1.eo.tit. & Calder. & Car. in d.c.cum autem, & Pan. in c.eam te, eod.tit.& placet , [a] & licèt alij contrarium teneant.

23 Vtrum patronus poſſit aliquid exigere i, puta aliquos cæreos in cognitionẽ iuriſpatronatus? ℞.Pa.in c. præterea,eo.tit. ꝙ non, niſi tempore fundationis a diœceſano iſtud fuiſſet ſibi reſeruatũ,nec valet,ſi ipſe patronus fundando ſibi aliqđ ſeruitium reſeruet, niſi epiſcopus autoritatem præſtiterit,vnde,ſi epiſcopus autoritatẽ pręſtitiſſet, poſſet tale ius [b] vendere titulo remanente apud eum,& hoc credo verum, ſi dedit dotẽ, ſec⁹, ſi ſolùm neceſſaria ad ſubſtentationem miniſtrorum, quia tunc nullũ ſeruitium poterit ſibi retinere , ita no.Pa.in c.1.de cen.fallit hoc, quando locus religioſus proprijs expenſis eccleſiam ædificauit, qa tunc talis locus habet in ea omnia temporalia , ſicut ep̃s ſpiritualia,vt de pri.c.cum plantare, & etiam ius præſentãdi,de ſupplen.neglig. præl.c.ſicut.

24 Vtrum liceat clerico ſuſcipere eccleſiam de manu laici patroni? ℞. Pa.i c.præterea,el. r.e.tit.ꝙ non, & ſi facit, peccat mortaliter, & licèt nõ ſit ſuſpẽſus ipſo iure, tamẽ debet communione priuari.Ex quo ĩfert Pa. ꝙ ſi talis impetrat a Papa, non expreſſo ꝙ prius habuit a laico , non valet , [c] ex quo debet communione priuari, vt in d.c.præterea,& c poſtulaſti, de reſcrip.

25 Vtrum laicus [d] ædificans capellam in eccléſia, & eam dotans,acquirat ſolum ſibi iuſpa.an eccleſia ſimul? ℞. Pa. [e] in c.ad audientiam,de ec.ædi.ꝙ eccleſia ſimul,qa non poteſt negari , qn eccleſia ponat fundum, ex qua datione iuſpatronatus acquiritur.c.pię mentis.16.q.7.& ideo ſimul cõcurret cum laico in præſentatione.Similiter ſi clericus ædificat ex bonis eccleſiæ capellam , non ipſe vel parentes eius acquirunt iuſpatronatus, ſed ſolum eccleſia,ex cuius bonis eſt ędificata.

36 Vtrum ex delicto patris publicatis omnibus bonis eius,priuetur filius iure patronatus,quod habebat pater? ℞.ꝙ ſi publicatio fit ab imperatore, vel iudice ſœculari, non priuatur iure patronatus, nec pro aliquo crimine etiam læſæ maieſtatis poteſt imperator priuare laicum ipſo , quia habet iſtud a Papa. Ita not.glo. Arc.in c.fili⁹. 16.q.7. intellige hoc verum , quando non eſt in aliqua vniuerſitate ſœculari , quia ſi eſſet, ex priuatione illius vniuerſitatis ſœcularis transiret, & vide bo.gl.in c.ſatis ꝑuerſum.50.di.quæ dicit,ꝙ licèt pater commiſerit crimen læſæ maieſtatis,ex quo filij efficiuntur infames.l. quiſquis.C.ad l.Iul. maie.6.q.1.ſi quis cum militib⁹,filij tamen clerici non efficiũtur infames,& non perdunt beneficia , & ſic nec iuſpatronatus , etiam filij, qui non ſunt clerici , niſi cum vniuerſitate .

27 Quid ſi laicus habet iuſpatronatus cũ eccleſia ſimul,habebit ne ſex menſes ad ꝑſentãdũ? ℞.ſm Io.An.& Arc.in d.c. vnico. e.ti.li.6.ꝙ ſic,ita ꝙ ratione communionis, priuilegium eccleſię tranſibit ad laicũ ad inſtar eius,qđ dicitur de eo,qui habet rem cõem [f] cũ pupillo,quę nõ põt vſucapi,vel pręſcribi ꝑꝑ pupillũ,vt in l. ſi cõem.ff.quẽ ad.ſer.ami.ita per eccleſiã conſequitur,qđ per ſe conſequi non poſſet, de cõceſ.pręb. c.pe.idem dic,quando clericus, & laic⁹ habent pręſentare,ꝙ habet tẽpus ſex menſiũ ſm Pa.in c.eã te,eo.ti. quia maius dignum trahit ad ſe minus dignũ.c. ꝙ in dubijs,de con.ec.vel alta.& hoc tenet Io. And.licèt Ho.aliter.Et intellige de patrono eccleſiaſtico.qui habet iuſpatronat⁹ ratione eccle

ſię,

a Et placet] Adde gl.in ver.facere in c. venerabilem,de ele. Quæ vult , ꝙ quando electores diſcordant in pari numero ſuper imperatoris electione, tunc Papa ꝑt inſtituere quem vult, & ſequitur ibi Pa. & in d.c. cum autem , ponit ſimiles quæſtiones,vide ibi.

b Poſſet tale i⁹] In hoc §.ſũt duæ qõnes, vna,nunqd patron⁹ poſſit ſibi aliqđ ſeruitium reſeruare, ſecunda poſito ꝙ ſic, nũquid poſſit tale ius , aut ſeruitium vẽdere Et Pa. concludit vt hic. Debet tamen epiſcopus imponere grauamẽ moderatum vnde,ſi eſſet immoderatum, vel ex poſt facto ĩcipit multum grauari,poterit reduci , ad debitam moderationem, facit.ca. primum, de conſuetu.

c Non valet] Quia papa non ita de facili conſenſiſſet,facit ca. quiſquis , & qđ ibi no. de ele.

d Vide Con.Triden.ſeſ.14. c.12. de ref.P.V.

e Reſ.Pa.] Col. 4 verſi.ſed dubitaẽ . Et dicit hoc eſſe benè notandu,quia in multis locis propter inaduertẽtiam non ſeruatur.

f Qui haberet cõmunem] De hoc vide infra,peculium.§.vlt.

a Trin. Sin. sess. 6.c.16. de iustifi. & can.x.& 14.ca. sess.de ea. P. V.
b Sed p virtutẽ] De iustitia, vide p Sco.in 4.di.46. & per S Th. 2. 2. q.58.& p Archi. Flor.in 4. parte.
c De hac Conc. Tri. in multis c. ses.6.de iustifica. Cat.in arti.Sym. Remissio. peccato c.cũ igitur. & de Dei pręcep.in deca.cõten.c ve-rũ si, paulò post med. P. V.

siç, quia si haberet ratione patrimonij, esset idem per omnia sicut in laico, sic & in clerico.c.cum dilect⁹,eodem.& gl.in Cle.si.e.ti.no. Pa.in d c.eam te, & in d. c. cum autem,quod no.

IVSTITIA, secundũ quod est habit⁹ virtutis, potest accipi quatuor modis,secundùm Ri. in 3.dist. 33.ar.5.q.3.Primò communisimè, scilicet pro qualibet rectitudine animi, & sic diffinitur ab Ansel.li.de veritate.c.12.Iustitia est rectitudo voluntatis propter se seruata Secundò pro a rectitudine, per quam homo iustificatur in conspectu Dei, scilicet pro charitate, & sic diffinit ab Au. li.83.q.61.iustitia, quæ per cætera diffunditur, est dilectio Dei, & proximi. Tertiò pro qualibet virtute ordinata per iustitiã legalem ad bonum commune, & sic est idem cum qualibet virtute,differens tamẽ secundùm rationem. Quartò pro habitu determinante voluntatem ad firmiter volendum seruare rectitudinem debitam in operationibus, quæ sunt ad alterũ. Et hoc dupliciter, aut ad alterum, vt est persona singularis,& sic est iustitia particularis distincta per essentiam ab alijs virtutib. quæ sic potest diffiniri. Iustitia est constans, & perpetua voluntas ius suum vnicuique tribuens ff.de iustitia, & iure.l. iustitia.Alio modo ad alterum, quod est communitas, & sic iustitia legalis, & hæc est omni virtuti generalis inquantum præcipit omnia exteriora cuiuslibet virtutis ad bonum commune referri, secundùm quod vult philo. 5.eth.c.9.Est tamen vna virtus specialis distincta in essentia ab alijs virtutibus, vnde non est generalis alijs per prædicationem sed per virtutem b

1 Quę sunt partes subiectiuę?℞.ſm phil. 5.ethi.duæ,scilicet commutatiua,quæ dirigit vnam priuatam personam ad aliam in his, quæ consistunt mutuo inter duas personas ad inuicem. Alia distributiua, q̃ est ordo eius,quod est cõe, ad singulas personas, quem dirigit iustitia distributiua communium secũdùm proportionabilitatem.

IVSTIFICATIO c impij quatuor requirit,primum motum liberi arbitrij,contritionem animi, Infusionem gratiæ,remissionem culpæ.

FINIS.

R E G E S T V M.

† A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk. Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Yy Zz.

Aaa Bbb.

Omnes ſunt Quaterniones præter † quæ eſt Duernio.

V E N E T I I S.
Excudebat Ægidius Regazola.
M D L X X V I.